

KER. JOGI SEMMIVÉNY
LELTARI SZÁM 3927-9

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

M. KÖZGAZD. EGYETEM

Szakkelt. *32365/8*

Társad. lelt. sz.

P

1586/8

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

~~Szakkelt. *32365/8*~~

1885

HUSZADIK ÉVFOLYAM.

~~Szakkeltár *32365/8*~~

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr. DÁRDAI SÁNDOR

FŐMUNKATÁRS

Dr. FAYER LÁSZLÓ

KIADÓ-TULAJDONOS

HELYVIZSÁG
H 32365/H

FRANKLIN-TÁRSULAT

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1885

MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
KÖNYVTÁRA

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1885. évfolyamához.

(A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző cikke található; a zárjelben levő számok a dolgozat folytatását jelzik.)

- ABSZOLON FERENCZ, kassai törvényszéki aljegyző. 76.
- Dr. ALFÖLDI DÁVID, egri ügyvéd. 55, 205.
- ANDRÁSSY SÁNDOR, pozsonyi aljárásbíró. 135.
- Dr. APÁTHY ISTVÁN, budapesti egyetemi tanár. 129 (137, 153).
- Dr. BALOGH JENŐ, 52, 234 (245, 252, 258, 266, 275, 300, 307, 324, 338), 333.
- Dr. BARNA IGNÁCZ, budapesti kereskedelmi akadémiai jogtanár. 97.
- Dr. BARTA IGNÁCZ, temesvári ügyvéd. 276.
- Dr. BELICZAY JÓNÁS, kecskeméti jogakadémiai tanár. 357.
- BENEDEK SÁNDOR, pénzügyi fogalmazó. 230.
- Dr. BICHLER SIMON, budapesti ügyvéd. 403.
- Dr. BLASKÓ LAJOS, lugosi ügyvéd. 216.
- BOLGÁR EMIL. 282.
- BÜCHWALD LÁZÁR, szabadkai ügyvéd. 167, 326.
- CSORBA KÁROLY, kecskeméti törvényszéki bíró. 254.
- Dr. DAEMPF SÁNDOR, pécsi ügyvéd 92 (102, 110), 117 (123).
- Dr. DÁRDAI SÁNDOR, országgyűlési képviselő. 37, 41, 323.
- Dr. DELL'ADAMI REZSŐ, budapesti ügyvéd. 65 (82, 147), 104.
- DÓZSA FERENCZ, budapesti ügyvéd. 54.
- ENYEDI LAJOS, járásbíró. 345 (355).
- ENYICZKEY GÁBOR, sátoralja-ujhelyi ügyvéd. 51, 177.
- EÖTVÖS KÁROLY. 393.
- Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi magántanár. 2, 181, 214, 263, 270 (279).
- FEHÉR KÁLMÁN, komáromi ügyvéd. 302, 360.
- FERENCZY SÁNDOR, vaáli ügyvéd. 23, 62.
- Dr. FISCHER LAJOS, kolozsvári ügyvéd. 270.
- Dr. FRAENKEL SÁNDOR, budapesti ügyv. 212.
- Dr. FRANKFURTER SÁNDOR, miskolczi ügyvéd. 2, 150, 229, 335, 368 (400).
- Dr. GAÁL TIBOR. 362 (387).
- Dr. GOLD SIMON, budapesti ügyvéd. 182.
- Dr. GRUBER LAJOS, budapesti ügyvéd. 3 (36), 142.
- Dr. GÜNTHER ANTAL, budapesti ügyvéd. 3, 105, 145, 161, 185, 233, 281, 289, 369, 385, 394, 407.
- Dr. GYÖRY ELEK, országgyűlési képviselő. 209, 407.
- Dr. HEXNER GYULA, lipó-szent-miklósi ügyvéd. 94.
- HLATKY ENDRE, nagyváradai ügyvéd. 33, 217, 238, 308.
- HOSZSUK JÁNOS, akna-rahói ügyvéd. 239, 399.
- HUF JÓZSEF, soproni törvényszéki bíró. 175.
- Dr. ILLÉS KÁROLY, aradi ügyvéd. 68, 229.
- Dr. IMLING KONRÁD, budapesti kir. táblai bíró. 38, 73 (89, 114, 122, 131, 140), 165, 193, 222, 268, 284, 294, 313, 319, 366, 384, 413.
- Dr. JANCSÓ GYÖRGY, budapesti kir. táblai fogalmazó. 133, 197.
- Dr. JELLINEK ARTHUR, bpesti ügyvéd. 10, 21, 25 (49, 59), 65, 77, 132, 297, 312, 392, 415.
- JÓKUTHY ALBERT, budapesti keresk. és váltó-törvényszéki bíró. 174.
- Dr. KÁBDEBŐ FERENCZ, brassói ügyvéd. 21.
- Dr. KARÁDI BERTALAN, bpesti ügyvéd. 277.
- KÁCSER ZSIGMOND. 291, 372.
- KÁPLÁNY GÉZA, erzsébetvárosi törvényszéki bíró. 7, 99.
- KECSKEMÉTI LAJOS. 91.
- Dr. KÉRI MIKLÓS. 97.
- Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY, bajai ügyvéd. 157, 199, 246, 325.
- KUN LÁSZLÓ, budapesti ügyvéd. 270.
- Dr. KUNCZ IGNÁCZ, pozsonyi jogakadémiai tanár. 9, 28.
- LASITZ PÁL, pénzügyi közigazg. bir. fogalmazó. 46.
- LENGYEL IMRE, hajdu-szoboszlói albiró. 111.
- LIPPE VILMOS, jászberényi tszéki jegyző. 6.
- Dr. LÖWENFELD ALBERT, bpesti ügyvéd. 207.
- MAGAY KÁROLY, kis-ujszállási kir. járásbíró. 31.
- Dr. MAISLIS MÓR, budapesti ügyvéd. 156.
- Dr. MARKÓ SÁNDOR, rozsnói kir. közjegyző, 52, 119, 395.
- MIKULIK JÓZSEF, rozsnói közjegyzői helyettes. 85.
- Dr. MÓDÉR TIBOR, budapesti kir. táblai fogalmazó. 15, 204, 410.
- Dr. NAGY ÁRPÁD, lőcsei ügyvéd. 32, 350.
- Dr. NAGY DEZSŐ, bpesti ügyvéd. 249, 265, 339.
- Dr. NAGY ERNŐ, nagyváradai jogakadémiai tanár. 139, 146, 189.
- Dr. NAGY FERENCZ, kolozsvári egyetemi tanár. 169, 273, 337.
- K. NAGY SÁNDOR, nagyváradai ügyvéd. 13.
- ifj. Dr. NEUMANN SÁNDOR, budapesti ügyvéd. 315.
- OEFFNER FERENCZ, bpesti ügyvéd. 108, 334.
- Dr. OESTERREICHER SAMU, budapesti ügyvéd. 261.
- Dr. PODHORÁNYI GYULA, rózsahegy-i törvényszéki bíró. 377.
- Dr. REINER EDE, budapesti ügyvéd. 118.
- Dr. RÓNAI JÁNOS, fogarasi ügyvéd. 263, 327.
- RÓNASZÉKY TRUX HUGÓ, budapesti kir. táblai bíró. 61, 172.
- Dr. RÓTH FERENCZ, fehérgyarmati járásbírósi aljegyző. 45, 178 (195), 286.
- Dr. SCHWARZ GUSZTÁV, egyetemi magántanár 19 (220), 225 (397, 404).
- Dr. SCHULEK KÁLMÁN, bpesti ügyvéd. 351.
- SERLY ANTAL, budapesti aljárásbíró. 14, 86, 373 (379, 389), 374.
- Dr. SÍK SÁNDOR, bpesti ügyvéd. 305 (318).
- SIMON ENDRE, lőcsei törvényszéki bíró. 155 (162, 172, 178, 187, 346, 364).
- Dr. SIPOS ÁRPÁD, nagyváradai jogakadémiai tanár. 340.
- Dr. SZERÉNYI SIMON, budapesti ügyvéd. 309.
- Dr. SZÉKELY MIKSA, bpesti ügyvéd. 66, 359.
- Dr. SZILASI ADOLF, bpesti ügyvéd. 164, 170.
- Dr. SZILASSY ZSIGMOND, bpesti ügyvéd. 275.
- SZOKOLAY ISTVÁN. 321 (331).
- SZŐKE MIKLÓS, moóri kir. közjegyző. 55.
- SZTEHLÓ KORNÉL, budapesti ügyvéd. 12, 78, 121, 201, 211 (218), 229.
- Dr. TELESZKY ISTVÁN, országgyűlési képviselő. 409.
- TERNOVSZKY BÉLA, lugosi tszéki bíró. 401.
- TÓTH GÁSPÁR, selmeczi ügyvéd. 57, 113, 293, 298, 348, 353 (361, 371, 386, 396, 402).
- VARGHA FERENCZ, kassai tszéki joggyakorok. 190, 367 (381).
- Dr. VASDÉNYEY GÉZA, m.-óvári kir. albiró. 75 (83).
- Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS, komáromi ügyvéd. 22, 256.
- VÉGH ÖDÖN, pénzügyi fogalmazó. 212.
- Dr. VISONTAI SOMA, budapesti ügyvéd, 370, 377. (Melléklet.)
- Dr. WÁGNER GÉZA, budapesti ügyvéd. 106.
- Dr. WEISZ IGNÁCZ, brassói ügyvéd. 58.
- Dr. WITTMANN MÓR, budapesti ügyvéd. 284.
- Dr. WLISSICS GYULA, budapesti kir. alügyész. 29, 42, 241, 322.

TARTALOMMUTATÓ

A

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1885. évfolyamához.

	Lap		Lap		La
Magánjog.		A pactum reservati dominii hatálya. — Dr. SCHWARZ GUSZTÁV budapesti egyetemi magántanártól	225	tárgyát képező jogok biztosítási végrehajtás utján való lefoglalása. — D. S.-től...	63
Mily nyelven szerkesztendők a végrendeletek? — Dr. NAGY ÁRPÁD lőcsei ügyvédtől	32	Folytatása	397	A kötelező örökösödési eljárás kérdéséhez	71
A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	65	Folytatása	404	A végrehajtási törvény 136. §-ához. — SERLY ANTAL budapesti kir. aljásbírótól	86
Folytatása	82	Egy házassági jogeset. — SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől	229	Az 1877: XXII. tcz. 11. §-ának 9. pontja. — LENGYEL IMRE hajduszoboszlói aljásbírótól	111
Befejezése	147	Ugyanaz. — Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvédtől	270	A végrehajtási törvény teréről. — ANDRÁSSY SÁNDOR pozsonyi aljásbírótól	135
Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	73	A telekkönyvi engedmény alakja. — Dr. SZILASSY ZSIGMOND budapesti ügyvédtől	275	Hagyatéki eljárásunk. — Dr. F. S. miskolczi ügyvédtől	150
Folytatása	89	Főpapjaink végrendelkezhetése. — SZOKOLAY ISTVÁN-tól	321	Észrevételek a kir. Curia 5797/84. sz. határozatára. — Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől	157
Folytatása	114	Befejezése	331	Az 1881: LX. tcz. 142. §-ának értelmezéséhez. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	165
Folytatása	122	A házassági jog köréből. — OEFFNER FERENCZ budapesti ügyvédtől	334	A közös végrendelet borítékának külzetére végrendelezők által tett azon feljegyzés, hogy a közös végrendelet csak mindkét végrendelező halála után hirdettessék ki, a bíróság által figyelembe vehető-e? — RÓNASZÉKI TRUX HUGÓ budapesti kir. táblai pót bírótól	172
Folytatása	131	Egy római zálogügylet. — Dr. BELICZAY JÓNÁS kecskeméti jogakadémiai tanártól	357	Ellenészrevételek Imling Konrád bíró urnak a végrehajtási törvény némely pontjaira tett észrevételeire. — HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől	175
Befejezése	140	A párbér kérdése a kir. Curian	377	Mily jogok illetik a végrehajtást szenvedettet a bírói zár alá vett dolgokra. — VARGHA FERENCZ kassai törvényszéki joggyakornoktól	190
A magyar öröklési törvénytervezet érdemtelenségi és kitagadási esetéről. — Dr. VASDÉNYEY GÉZA m.-óvári kir. aljásbírótól	75	A telekkönyvi törvényjavaslat és a községi jegyzők. — H—K I—s akna-rahói ügyvédtől	399	A biztosítási intézkedések viszonyos fogantatása Ausztriában és Magyarországbán. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	193
Befejezése	83	A telekkönyvi törvényjavaslathoz. — FERENCZ BÉLA lugosi törvényszéki bírótól	401	Elrendelheti-e a telekkönyvi hatóság nem jogerős bírói határozatok alapján a telekkönyvi rendtartás 92 §-nál fogva közvetlenül a zálogjog előjegyzését szemben az 1881: LX. tcz. 228. §-ával. — Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől	199
A nőtartási igények. — SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől	78	A telekkönyvire vonatkozó javaslat az igazságügyi bizottságban. — TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől	409	Az 1881: LIX. tcz. 15. §-a értelmezéséhez. — Dr. MÓDER TIBOR budapesti kir. táblai segédfogalmazótól	204
Az anyakönyvek. — MIKULIK JÓZSEF közjegyzői helyettesétől	85	Az írott hí béréről. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől	415	A telekkönyvi rendelet 92. és az 1881: LX. tcz. 228. §-a. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	222
Vegyes házassági jogunk. — Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvédtől	92	Polg. tvkezési rts., keresk- és váltó-eljárás, bagatell-eljárás.		Ugyanaz — Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől	246
Folytatása	102	Előadás a másodbírósnál «jegyzetek» alapján. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	3	A végrehajtási törvény 138. §-a Dr. F. S. miskolczi ügyvédtől	229
Befejezése	110	Rozshiszeműség hatálya szemben a telekkönyvi bejegyzéssel. — K. H.-től	4	Néhány szó a jelzalogos keresetekről. — Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS komáromi ügyvédtől	256
Gálfalvi avagy pócsfalvi? — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	99	A telekkönyvileg bekebelezett kamatok elsőbbségének kérdéséhez. — SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől	12	Ugyanaz. — Dr. OESTERREICHER SAMU budapesti ügyvédtől	261
Észrevételek a telekkönyvi javaslatra. — Dr. WÁGNER GÉZA budapesti ügyvédtől	106	Örökösödési jogra rendelhető-e el végrehajtás? — K. NAGY SÁNDOR nagyváradai ügyvédtől	13	Ugyanaz. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	294
A vagyonközösség megszüntetésének kérdéséhez. — OEFFNER FERENCZ budapesti ügyvédtől	108	Adalék a hagyatéki eljárásához. — FERENCZY SÁNDOR vaáli ügyvédtől	23	Ugyanaz. — FEHÉR KÁLMÁN komáromi ügyvédtől	302
Telekkönyvi ügyek. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	113	A végrehajtási törvény 136. §-ához. — MAGY KÁROLY kisujszállási kir. járásbírótól	31	Folytatása	360
Letéti szerződés. — Dr. APÁTHY ISTVÁN egyetemi tanártól	129	Az 1881: LX. tcz. 221. §-ához. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	38	Magánletét és a végrehajtási törvény. — HOSTSUK JÁNOS akna-rahói ügyvédtől	239
Folytatása	137	Adalék a hagyatéki eljárásához. — CAMILLE-től	39	Észrevételek a hagyatéki eljárásunkat illető panaszokra. — CSORBA KÁROLY kecskeméti kir. törvényszéki bírótól	254
Befejezése	153	Lehet-e az örökösödési illetéket hagyatéki tárgyalás nélkül helyesen kiszabni? — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói közjegyzőtől	52	Van-e felebbvitelnek a harmadbíróshoz	
A felmenő rokonoktól származó kiházasítási tárgyak jogi természete. — Dr. JANCSÓ GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól	133	Ugyanaz. — Ugyanattól	119		
A telekkönyvi törvényjavaslat. — SIMON ENDRE lőcsei tszéki bírótól	155	A végrehajtás megszüntetési kereset halasztó hatálya. — DÓZSA FERENCZ budapesti ügyvédtől	54		
Folytatása	162	Adalék a hagyatéki eljárásához. — SZŐKE MIKLÓS moóri kir. közjegyzőtől	55		
Folytatása	172	Mily befolyással bír az 1881: LX. tcz. 138. §-a értelmében bekebelezett végrehajtási zálogjoggal bíró hitelező az örökösödési eljárásra? — RÓNASZÉKI TRUX HUGÓ budapesti kir. táblai pót bírótól	61		
Folytatása	178	Nem telekkönyvezett ingatlanok, vagy azokhoz hasonló tekintet alá eső adásvétel			
Folytatása	187				
Folytatása	346				
Folytatása	364				
Telefonjog. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól	169				
Az öröklési jog köréből. (A köteles rész). — Dr. RÓTH FERENCZ fehérgyarmati járásbírósi aljegyzőtől	178				
Folytatása	195				
A budapesti ügyvédi kamara felirati terveze a telekkönyvi javaslat tárgyában	202				
Befejezése	332				
Válasz Dr. Kováts Gyula kir. táblai pót bírónak <i>A házassági elválás joga</i> cz. munka felett a Magyar Igazságügyben közölt bírálatára. — SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől	211				
Befejezése	218				

helye az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a alapján hozott végzés ellen. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	268
Bírói egység — obligatio. — KUN LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől	270
A végrehajtási törvény 35. és 36. §-a. — Dr. BARTA IGNÁCZ budapesti ügyvédtől	276
A telekkönyv kiigazítása iránti per illetékes bírósága. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	284
Kit illet a kötelezvény, ha a követelés elárverezett ingatlanon teherképen továbbra meghagyatik. — Dr. M. I-től	301
A végrehajtási törvény 42. §-ához. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	308
Az előterjesztés a végrehajtási eljárásban. — Dr. Sz. S. budapesti ügyvédtől	309
A végrehajtási törvény 42. §-ához. — Dr. IMLING KONRÁD bpesti kir. táblai bírótól	319
Visszkeresetnek alapperrel együttes tárgyalása. — Dr. KLÉNYÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől	325
Hagyatéki ingók bírói foglalásának kérdéséhez. Dr. F. S. miskolci ügyvédtől	335
Kisebb polgári peres-ügyi eljárásunk. — ENYEDI LAJOS kir. járásbírótól	345
Befejezése	355
A polgári peres eljárás reformjáról. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	353
Folytatása	361
Folytatása	371
Folytatása	386
Folytatása	396
Befejezése	402
A hirdetményi eljárás. — Dr. GAÁL TIBORTól	362
Folytatása	387
Mikor áll be a végrehajthatóság ideje? — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	366
A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása. SERLY ANTAL budapesti aljársbírótól	373
Folytatása	379
Folytatása	389
Az 1877: XXII. tcz. 12. §-a. — Dr. F. S-től	368
Ugyanaz. — SERLY ANTAL budapesti aljársbírótól	374
Ugyanaz. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	384
Ugyanaz. — Dr. F. S. miskolci ügyvédtől	400
A törvénykezési reform kérdéséhez. — Dr. PODHORÁNYI GYULA rózsasági törvényszéki bírótól	377
A sommás visszahelyezésről. — Dr. MODER TIBOR budapesti kir. táblai segédfogalmazótól	410
Hol kell benyújtani a végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodást? — Dr. IMLING KONRÁD budapesti királyi táblai bírótól	413
• Keresk., váltó-, csőd- és bányajog.	
Rövid visszatekintés az írástudatlanok váltóképeségére. — SERLY ANTAL budapesti aljársbírótól	14
A váltótörvény 29. §-ához. — Dr. ALFÖLDI DÁVID egri ügyvédtől	55
A csődtörvény 27. §-ának 2. pontjához. — BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől	167
A kereskedelmi törvény meghozatalának tizedik évfordulójához. — Dr. SZILASI ADOLF budapesti ügyvédtől	170
A váltóóvás felvétele és közléseért felszámítható áltójegyzői és kir. közjegyzői díjak és költségek kérdése. — JÓKITHY ALBERT bpesti keresk. és váltótörvényszéki bírótól	174
A megtámadási jog tanához. — Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvédtől	182
A csődtörvény 267. §-ához. — Dr. ALFÖLDI DÁVID egri ügyvédtől	205
Az igazgatóság kiegészítéséről részvénytársaságoknál. — Dr. BLASKÓ LAJOS lugosi ügyvédtől	216
A váltóképeség korlátozásáról. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	298
Korlátozassék-e a szenvedő váltóképeség? — Dr. BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől	326
Hiány a váltótörvényben. — Dr. RÓNAI JÁNOS fogarasi ügyvédtől	327
Az antwerpeni nemzetközi kereskedelmi jogi congressus. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól	337
Egy kis szemle a bányajogi gyakorlaton. — Dr. SILOS ÁRPÁD nagyváradai jogakadémiai tanártól	340
A szenvedő váltóképeség korlátozásáról. Válasz Buchwald Lázár ügyvéd ur cikkére. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	348

Kit illet meg a felfolyamodási jog a csődbíróságnak kényszerregezés ügyében hozott határozata ellen. — Dr. NAGY ÁRPÁD löcsei ügyvédtől	350
A kereskedelmi üzlet átruházása a kereskedelmi törvényben. — Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvédtől	359
Büntetőjog és bünvádi eljárás.	
Curiai átirat az igazságügyminiszterhez	1
Észrevételek a btk. 213., 214., 215. és 220. §-aira. — LIPPE VILMOS jászberényi törvényszéki jegyzőtől	6
A btk. 248. §-ához. — Dr. MODER TIBOR budapesti kir. táblai segédfogalmazótól	15
Fogházainkról	14
Folytatás	37
Nehány szó a magánindítványról. — Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS komáromi ügyvédtől	22
A bünvádi eljárás köréből. — Dr. RÓTH FERENCZ fehérgyarmati járásbírósi aljegyzőtől	45
A bünygyi védelem kérdéséhez. — Dr. BALOGH JENŐ-től	52
Visszások a büntető eljárásban. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	57
Nyílt kérdések büntető bíróságaink gyakorlatából. — Dr. ILLÉS KÁROLY aradi ügyvédtől	68
Válasz a nyílt kérdésre	259
A vád alá helyezés. — ABSZOLON FERENCZ kassai tszéki aljegyzőtől	76
A házi jog. — Dr. HEXNER GYULA lipótsz.-miskolci ügyvédtől	94
A btk. 335. §-a és a 44. sz. döntvény. — Dr. KÉRI MIKLÓS-tól	97
Ugyanaz. — Dr. BARNÁ IGÁNCZ budapesti keresk. akadémiai tanártól	97
Bírói figyelembe vehető-e az országos közegészségügyi tanácsnak indokolatlan felülvéleménye? — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől	142
Az inquisitio Magyarországon. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	145
A büntető-eljárás törvénytervezet. — ENYICZKE GÁBOR sátoralja-új helyi ügyvédtől	177
Köteles Mihály ügye. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi magántanártól	214
A folytonos és folytatódó bűncselekmények tana. — Dr. BALOGH JENŐ-től	234
Folytatása	245
Folytatása	252
Folytatása	258
Folytatása	266
Folytatása	275
Folytatása	300
Folytatása	307
Folytatása	324
Befejezése	338
Az orosz büntető-törvényjavaslat. (Különös rész.) — Dr. WLA-SICS GYULA budapesti kir. alügyésztől	241
A honti esethez. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi magántanártól	263
A hivatalból való felülvizsgálat terjeszkedése. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi magántanártól	270
Befejezése	279
Egy bünygyi semmiségi ok. — Dr. RÓTH FERENCZ nagykarolyi járásbírósi aljegyzőtől	286
Büntetendő cselekményt képez-e nálunk a totalisateur intézményének felállítása? — KÁCSER ZSIGMOND-tól	291
A honti esetről. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	293
A bünvádi eljárás reformjához. — Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől	305
Befejezése	318
A bünvádi eljárás költségei. — VARGHA FERENCZ kassai törvényszéki joggyakorlótól	367
Befejezése	381
Sajtóügyi közlések a bünygyi elvzsgálatokból. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	369
Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.	
Egy »reform-javaslat«. (A kir. táblák átmenő ügyeiről). — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi magántanártól	2
A közjegyzői törvényjavaslat. — Dr. F. S. miskolci ügyvédtől	2
A brassói kir. járásbírósi. — Dr. KARDERÓ FERENCZ brassói ügyvédtől	21
Ugyanaz . . . x-től	39

Néhány lap uti naplóból. — Dr. WLA-SICS GYULA budapesti kir. alügyésztől	29
Folytatása	42
A királyi táblai bíróról. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	33
A pénzügyi közigazgatási bíróság ügyforgalmi kimutatása 1884 évről. — DÁRDAI SÁNDOR-tól	37
Az ügyvédi rendtartás 105. §-ához. — FERENCZY SÁNDOR vaáli ügyvédtől	62
A pótbírói törvényjavaslat	65
Az igazságügyminiszter az ügyvédekhez. — SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől	121
A közigazgatási jogszolgáltatás. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	161
Az ügyvéd az erdélyi statutumokban. — SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől	201
Az ügyvédi segélyalap kérdéséhez. — Dr. LÖWENFELD ALBERT budapesti ügyvédtől	207
A magyar jogászság és a főrendiház. — Dr. GYÖRY ELEK országgyűlési képviselőtől	209
Országos ügyvédgyűlés. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	217
Az országos ügyvédgyűlés programja. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	233
Az ügyvédvizsgáló bizottság felterjesztése az igazságügyminiszterhez az ügyvédi vizsga tárgyában	247
A szóbeliség kérdése az ügyvédgyűlésen. — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől	249
Indítvány a zugirászat ellen. — Dr. RÓNAI JÁNOS fogarasi ügyvédtől	263
Az országos ügyvédi értekezlet. — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől	265
Indítvány a jogi szakoktatás reformja tárgyában. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól	273
Az országos ügyvédi értekezlet. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	281
Felső bíróságaink kandidationalis joga a bírói kinevezéseknél. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	289
Törvényszékeink. — BOLGÁR EMIL-től	282
A magyar jogászsággyűlés. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől	297
Jogászsággyűlés után. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől	312
IX. magyar jogászsággyűlés. I. szakosztály. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	313
— II. szakosztály. — Ifj. Dr. NEUMANN SÁNDOR budapesti ügyvédtől	315
— III. szakosztály. — Dr. WLA-SICS GYULA budapesti kir. alügyésztől	322
— IV. szakosztály. — DÁRDAY SÁNDOR-tól	323
A pótbírói intézmény és az ennek megszűntetése iránti törvényjavaslat. — S-I-től	329
A bírói ügyviteli szabályok módosítása. — M. I. törvényszéki jegyzőtől	349
A főispáni jogkör és a bíróságok. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	385
Ugyanaz. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől	392
A bírói függetlenség. — EÖTVÖS KÁROLY-tól	393
A főispáni jogkör és a bíróságok. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	394
Észrevétel a közjegyzői novellához. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói közjegyzőtől	395
A budapesti ügyvédi kamara felirata az igazságügyminiszterhez a kamarai felvétel tárgyában	407
A főispáni jogkör és a bíróságok. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől	407
Vegyes tárgyú cikkek.	
Adalék bélyegtörvényünkhöz. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi törvényszéki bírótól	7
Megyei követek a felsőházban. — Dr. KUNCZ IGNÁCZ pozsonyi jogakadémiai tanártól	9
Befejezése	28
A magyar czimer használhatóságának joga. (1883: XVIII. tczikk). — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől	21
A nyugdíj-törvényjavaslat. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől	25
Folytatása	49
Befejezése	59
Az igazságügyi budget-vitáról. — DÁRDAI SÁNDOR-tól	41
Egy pár szó a conversionalis kölcsönügyletekről. — LASITZ PÁL pénzügyi közigazgatási bírósági fogalmazótól	46
Az igazságügyi vitához. — Dr. WEISZ IGNÁCZ brassói ügyvédtől	58
Közjogi irodalmunk. — Sgr.-tól	84
Nyilatkozat. (Személyes ügyben). — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	104

Országos törvényszék. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédttől	105
A vegyes nemzetiségű államok nyelvjoga az igazságszolgáltatás terén. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédttől	116
Befejezése	132
Jövedéki igazságszolgáltatásunk. — Egy vidéki ügyvédttől	126
Horvát-Szlavon kapcsolt részek viszonya a magyar államhoz. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakadémiai tanártól	139
Befejezése	146
A jogtudomány és a tudományos akadémiák. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédttől	185
Felebbezés illetékügyekben. — ALEXANDER-től	206
Felebbezés illetékügyekben. — BENEDEK SÁNDOR pénzügyi fogalmazótól	230
Ugyanaz. — ALEXANDER-től	256
Ugyanaz. — x+y-ól	257
A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság 10. sz. döntvénye. — HLATKY ENDRE nagyváradi ügyvédttől	238
Ítéleti bélyeglelet. — Dr. KARÁDI BERTALAN budapesti ügyvédttől	277
Vagyonátruházás utáni mérsékelt illetékek. — ALEXANDER-től	310
Ugyanaz. — Dr. SCHULEK KÁLMÁN budapesti ügyvédttől	351
Ugyanaz. — ALEXANDER-től	391
Jogirodalom.	
Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította dr. Fayer László. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédttől	10
Aemilius Papinianus pályája és művei. Irta Vécsey Tamás budapesti egyetemi tanár. — Dr. SCHWARZ GUSZTÁV budapesti egyetemi magántanártól	19
Befejezése	220
A magyar örökösödési eljárás a bíróságok előtt. Irta Rónaszéki Trux Hugó. — ENYICZKEV GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvédttől	51
Die Gebühren-Ordnung für Rechtsanwälte von 7. Juli 1879. Erläutert von dr. Fr. Mayer kaiserl. geh. Oberregierungs-rath. — Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvédttől	66
A kíséret tana. Irta dr. Baumgarten Izidor bpesti ügyvéd. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédttől	77
Code annoté du divorce. Par Mm. Max Botton et André Lebon avec un préface et un discours de M. Alfred Naquet. — KECSKEMÉTI LAJOS-tól	91
A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben. Irta Sziehló Kornél. — Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvédttől	117
Befejezése	123
Az egyenes adótörvényekben és szabályokban előirt határidőknek átnézete. Összeállította Márfy Ede pénzügyi fogalmazó. — Dr. REINER EDE budapesti ügyvédttől	118
Tréfa és komolyság a jogtudományban. Irta Ihering Rudolf göttingai egyetemi tanár. — Dr. MAISLIS MÓR budapesti ügyvédttől	156
Ujkori alkotmányok. Irta dr. Concha Győző. — Dr. SZILASI ADOLF budapesti ügyvédttől	164
A bűnvádi eljárás alapelvei. Irta dr. Wlasics Gyula. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi magántanártól	181
A jog és állambölcsészet alapjai. Irta Pulszky Ágost. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakadémiai tanártól	189
Magyar családi és öröklési jog. Irta Herczegh Mihály. — Dr. JANCÓS GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól	197
A m. kir. pénzügyi és közigazgatási bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Összeállította Vöröss Sándor. — Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvédttől és VEGH ÖDON pénzügyi fogalmazótól	212
Kereskedelmi törvény. Irta Dr. Barna Ignác budapesti kereskedelmi akadémiai tanár. — Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédttől	284
A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntető-törvény magyarzata. Irta Dr. Schnierer Aladár egyetemi tanár. — Dr. BALOGH JENŐ-től	333
Der deutsche Civilprocess in practischer Bethätigung von Dr. O. Bähr Reichsgerichstrath a. d. Jena. — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédttől	339
LUCAS: De l'état anormal en France de la répression en matière de crimes capitaux	

et des moyens d'y remédier. — KÁCSER ZSIGMOND-tól	372
Zur Reform des ungarischen Strafprocesses. Eine Codificationsstudie. Von Dr. Salomon Mayer. — Dr. BICHLER SIMON-tól	403
A párbér jogi természete. — Irta dr. KOVÁTS GYULA	413
Apróbb jogirodalmi közlemények a Különlélek Bel- és Külföldi Szemle rovatában.	
Külföldi jogélet.	
Bosniai levelek. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédttől	3
Folytatása	36
A külföldi államok jogélete 1884-ben	40
Különlélek.	
I. Belföldi szemle.	
Képezheti-e nyilvános közlés tárgyát a bűnvádi feljelentés? — A büntetés céljának az ítéletben figyelembe vétele. — A Curia felszólamlási gyakorlatából. — A bpesti I—III. ker. járásbíróság állapota	8
Magyar jog a külföldön. — «Ügyészi indítvány leirandó». — Az ügyvédvizsgáló bizottság tagjai. — A Curia ügyforgalma. — A pénzügyi közig. bíróság 1884. évi kimutatása	16
Fegyelmi ügy. — A perújítási rendelet és a budapesti törvényszék. — A Curia 3 évi ügyforgalma. — Ujabb ügyvédvizsgáló bizottsági tagok. — A pestvidéki tszék ígató hivatala — A kir. táblák átmenő ügyei	24
Nyugdíjtörvényjavaslat. — SZABÓ MIKLÓS. — Dr. NAGY ERNŐ közjoga	32
A telexkönyvi törvényjavaslat 68. §-ához. — A budapesti ügyvédi kamara választmányi ülése. — Ügyvédek száma a budapesti kamara területén. — A 27. sz. döntvény területi hatálya. — A Curia felszólamlási gyakorlatából. — A keresk. és váltó-tszék ügyforgalma. — Az autoritas mint forum praerogativum	40
Igazságügyministeri rendelet a mentelmi jogban. — A Curia januári kimutatása. — A közegészségügyi tanács 1884. jelentése	48
Járásbírósági törvényjavaslat. — Igazságügyministeri rendelet a közegészségügyi tanács teendőinek kevesbbitése tárgyában. — Apáthy István kötelmi jogának indokolása. — Ügyvédi Kör. — Uj járásbíróságok. — Vétség kísérelte vagy kísérelt vétsége	56
A bűnvádi enquete. — Curiai határozat a cégbejegyzés tárgyában — PULSZKY ÁGOST: A jog- és állambölcsészet alapjai. — Ügyvédi vizsga. — NAGY FERENCZ kereskedelmi joga. — A Curia felszólamlási gyakorlatából	64
A bírák előleptetéséről. — A Curia teljes-ülési határozatai — Curiai döntvény a magánjogi követelés elévülése tekintetében. — A kamarai tisztségek ingyenessé változtatása. — A nagyváradi ügyvédi kamara évi jelentése. — A magyar jogászgyűlés állandó bizottsága. — SZIEHLÓ KORNÉL: A házassági elválás Magyarországon és Erdélyben. — SCHNIERER ALADÁR: A btk. magyarzata. — Dr. HENCZ ÁGOST	72
Utóhang az igazságügyi vitához. — Lap-szerkesztés iparszerű foglalkozás? — A Curia február havi kimutatása. — Választmányi ülése a kamarai tisztségek ingyenessé változtatása tárgyában. — WLASSICS jutalmazott műve	80
PAULER könyve az egyetem történetéről. — A Curia teljes-ülési határozatai. — Dr. KARÁCSONYI JENŐ: Megjegyzések a felsőházi törvényjavaslat szövegezéséhez. — TAUFER dolgozata a fegyhazi munkáltatásról	88
A budapesti ügyvédi kamara albizottságának ülése a gondnokságok kiosztása tárgyában. — A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben	96
A bpesti ügyvédi kamara 1884. évi ügyforgalma. — Dr. CSILLAG GYULA jogászegyleti előadása	103
WLASSICS a bűnvádi eljárás jogorvoslati rendszeréről. — A Curia márciusi kimutatása. — A vizsgálati fogság mint vallatási eszköz. — Költségmegállapítás elleni panaszok. — A beszámíthatóság a gyermekölésnél	112
Az unitariusok válóperai. — A Curia ügyfor-	

galmi kimutatása. — Menedékház. — PAULER művéből az egyetem történetéről (Fegyelmi rend a jelen század elején)	120
Curiai indokolás. — Az igazságügyminister az ügyvédi kamarához. — A bűnvádi enquete. — A telexkönyvi javaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt. — Dr. VÉCSEY TAMÁS: A római jog Institútiói. — Dr. HOFFMANN PÁL	128
Ministeri határozatok iparügyekben. — Apót-bíróság megszüntetéséhez. — A felebbezés korlátozása. — Magyar jog külföldön. (Dareste értekezése a magyar ősjogról). — Dr. SCHNIERER ALADÁR: A Btk. magyarzata. — A telexkönyvi törvényjavaslat az ügyvédi kamara szakbizottsága előtt. — MIKULIK JÓZSEF: A magyar kis városi ügyvéd a XVI. és XVII. században	136
A Döntvénytár tárgymutatójának III. kötete. — Jogtudományi bizottság az Akadémiában	144
Szöveliség a felsőbíróságoknál. — Ügyvédi vizsga. — Dr. HERCZEGH MIHÁLY: Családi és örökjog. — Adalék a bélyegcsempészet történetéhez. — Nyílt kérdés a végrehajtás t. 67. §-a tárgyában	152
Igazságügyministeri leirat a felebbezések korlátozása tárgyában. — Teljes-ülési döntvények. — Átirat a gondnokságok tárgyában. — Uzoravétség fenforog-e, ha a kölcsönvevő a kezdeményező? — A semináriumi oktatás. — Jogászegyleti zárulás. — Dr. MARISKA VILMOS: Az államgazdaságtan kézikönyve. — Dr. WLASSICS GYULA: A bűnvádi eljárás alapelvei	160
Ítélet megsemmisítése annak érthetlensége folytán. — A Jogászgyűlés évkönyve. — Egyetemi jutalomtételek. — A közvetlen idézés a bűnvádi eljárásban	168
Közjegyzői felelősség. — Büntetőjogi seminárium a budapesti egyetemen. — Dula-kodás tekinthető-e a választási jog gyakorlásában való akadályoztatásnak? — Kölcsönös nyilvános bántalmazás	176
Ügyvédvizsgáló bizottság. — A Curia május havi kimutatása. — A budapesti ügyvédi kamara átirata a gondnokságok tárgyában. — A soproni ügyvédi kamara évi jelentése	184
Pactum reservati dominii. — Ügyvédrendtartási enquete. — Országos ügyvédgyűlés. — Ügyvédi vizsga. — Dr. BARNÁK IGNÁCZ: A kereskedelmi törvény magyarzata. — A telexkönyvi törvényjavaslat	192
Perek rövidítése. — Képviselőválasztási költségek. — Pactum reservati dominii. — Irodalmi hírek. — Ügyvédi gyűlés. — Ügyvédi vizsga	200
A kir. tábla feloldó határozata a Balentics-ügyben. — A család vagy vétkes bukási ügyekben követett eljárás. — Bírósági ügyforgalom. — A seminarialis oktatás terfoglalása	208
A polgári perrendtartás két tervezete. — Köteles Mihály ügye és a bírói hatáskör. — Igazságügyministeri körrendelet az ausztriai biztosítási végrehajtás fogantatás tárgyában. — A budapesti keresk. és váltótszék elnökének átirata a kamara elnökéhez a csődtömeggondnokságok tárgyában. — A kir. Curia junius havi ügyforgalma. — Az öröklési jog indokolása. — A bünyügyi védelem joga a kir. Curian. — Ügyvédi vizsga. — Györffy Gyula és Gránér Gyula beszédei az új Pitavalban	223
«Kiegészítés végett.» — A vagyoni haszon fogalma az orgazdaságnál. — A m. kir. pénzügyi közig. bíróság ügyforgalma	231
Köteles Mihály és a vizsgálati fogság kérdése. — A magyar jogászgyűlés évkönyve	240
Az ügyvédrendtartási enquete tagjai. — Bírói körök és az ügyvédgyűlés. — Irodalmi hírek. — Alkoholismus Budapesten	248
A honti eset. — Az országos ügyvédi értekezlet. — A kir. Curia julius havi kimutatása. — BÖLÖNI LÁSZLÓ: Az ügyvédek-ről. — A VI. és VII. ker. járásbíróság kettéválasztása	256
SZENTGYÖRGYI IMRE, az új igazságügyi államtitkár. — A törvénykezési szünet káros hatásai	264
SZELÉNYI KÁROLY. †. — A pénzügyi közigazgatási bíróság és a pénzügyigazgató-ságok. — Magyar ügyvédi kamara német nyelvű határozata fegyelmi ügyben. — Ügyvédi vizsga. — Az alkoholismus pusztításai	272
Az országos ügyvédgyűlés tárgyalásai. — Az új igazságügyi államtitkár. — Üresedésben levő bírói állások a kir. táblán. — Ujtás az egyetemi szigorlatoknál követett	

eljárás tekintetében. — A kir. Curia ügyvédi iudikaturájából ...	279
Az esküdtsek kérdése az ügyvédygyűlésen. — A kir. Curia augusztus havi kimutatása. — Dr. KOVÁCS PÁL értekezései ...	287
A polg. törvénykezési rendtartás reformja. — A védelem jogai a kir. Curian. — Egyleti ügyek ...	299
A telekkönyvi törvényjavaslat a budapesti ügyvédi kamara választmánya előtt. — A védő közvetlen kérelmének joga. — Az egyenes felhívás fogalom meghatározásához. — Közhivatalnok-e a kisbíró. — Mayer S. bírálata Wlassics könyvéről (V. ö. 344. l.) — A Juristische Blätter az országos ügyvédi egyesületről ...	303
Adalék a költségmegállapítás kérdéséhez a szakértői bizonyítás kérdéséhez. — A kir. Curia szeptember havi ügyforgalma. — Czorda Bódog jogászygyűlési elnöksége. — Dr. NAGY FERENCZ az antwerpeni kereskedelmi jogi congressuson. — BENEDEK SÁNDOR: Bélyegilleték a peres eljárásban. — BÉKÉSI TÓTH VINCZE: A protestánsok házasságát szabályozó törvények, rendeletek és curiai döntvények ...	320
GYÖRFFY GYULA: — Az országos ügyvédi értekezlet választmányi ülése. — Ügyvéd mint adóvégrehajtó. — Ügyvédi vizsga. — Dr. VÉCSEY TAMÁS: A római jog külső története és Institutiói. — TAUFFER EMIL: Beiträge zur neuesten Geschichte des Gefängniswesens in den europäischen Staaten ...	328
Viviseccio a Fortunában. — A sommás eljárás és a közvetlen szóbeliség. — A bünvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere és a vándorló kir. táblai bírák. — A magyar jogászygyűlés üdvözölő irata a német jogászygyűlés 25 éves fennállása ünnepén ...	336
Curiai átirat az igazságügyminiszterhez a bünvádi eljárás lassúsága miatt. — Adalék az orgazdaság fogalmához. — A pénzügyi közigazgatási bíróság döntvénye. — Dr. LÁZÁR ELK és REINER IGNÁCZ: A magyar kir. bíróságok szervezete és területi beosztása ...	344
Viviseccio a Fortunában (V. ö. 336. l.). — Szóbeliség a kir. Curian. — Késedelmes eladó mikor tartozik árkülönbötet fizetni ...	352
Az örökjogi enquete tagjai. — A kir. Curia október havi ügyforgalma. — A végrehajtás teréről. (Két egybehangzó ítélet alapján mikor kérelmezhető végrehajtás?) — JELLINEK ARTHUR: A m. magánjog mai érvényében. — Dr. Wlassics Gyula: A kísérlet és bevégzett bűncselekmény, a tettség és részesség tana ...	360
Az előadói és elnöki tiszt összeférhetlensége. — Vádelv a fegyelmi eljárásban. — Ügyvédi vizsga. — Helyreigazítás ...	368
A kir. Curia teljes-ülési vitás kérdései. — A párbér kérdése a kir. Curian. — Az ügyvédi segélyalap kérdése a budapesti ügyvédi kamara választmánya előtt. — A telekkönyvi felirat megvitatása az ügyvédi kamarában ...	375
A főispáni felügyelet kiterjesztése. — A X. magyar jogászygyűlés. — Dr. TIMON ÁKOS: A párbér jogi természete ...	384
Magyarország halálbüntetési statistikája. — A kir. Curia november havi kimutatása ...	392
A felebbezések beadási határidejének kérdéséhez. — Birói irály. — FEKETE ÖDÖN: A bünvádi eljárás kézikönyve. — A Magyar Jogászegylet új tagjai ...	400
TELESZKY ISTVÁN: Az öröklési jog tervezete. — Dr. JELLINEK ARTHUR: A magyar magánjog mai érvényében. — A budapesti ügyvédi kamara ülése ...	408

II. Külföldi szemle.

Austria.	
Justiz-Verordnungsblatt. — Jogi kérdések az osztrák birodalmi tanács előtt ...	64

Ügyvédek száma Prágában ...	72
A jogtalanul elítéltek kárpótlásáról. — G. JELLINEK: Ein Verfassungsgesichtshof ...	80
FRANKEL: Unehbarer Wetterwerb ...	120
A koldulás korlátozása ...	136
Perirat olvasás nélküli signálása ...	142
Jogtudományi államvizsgák reformja ...	194
MAYER S.: Zur reform des ungarischen Strafprocesses. — Büntethető-e a kolduló szerzetesek által folytatott koldulás ...	240
Rendlet az osztrák egyetemeket látogató külföldiekre vonatkozólag ...	304
RICHTER javaslat a végrehajtási eljárás megváltoztatása tárgyában ...	360
Németország.	
BAUER: Der Eid ...	8
IHERING: Scherz und Ernst ...	24
A felebbezés újra behozatala. — Az esküdt kötelezettsége. — Kiadó hatásköre ...	48
A német jogászygyűlés évkönyve. — MERKEL: Juristische Encyclopoedie. — CANSTEIN: Das österreichische Zivilprocessrecht. — STOBBE: Handbuch des Privatrechts ...	56
Házassági ígélet ...	64
Miféle tartozást köteles az atya egyetemen tanuló fia helyett megfizetni? — GNEIST: Das englische Verwaltungsrecht. — RANDA: Das Eigenthum — POLLITZER: Das Verhalten des deutschen Handelsgesetzbuches zum Immobilienverkehr ...	80
A felebbezés újbóli behozatala. — Az ügyvédek száma Poroszországban ...	88
Bírósági szervezet és bünvádi eljárás ...	103
BELMONTE: «Tribunal» Zeitschrift für Strafrechtspflege ...	112
Nyugdíjalap ...	128
Német jogászygyűlés ...	160
A felebbezés újbóli behozataláról szóló javaslat elvetése ...	168
A vasuti forgalmi eszközök lefoglalhatlansága. — Az ártatlanul elítéltek kárpótlásáról. — Angyal életnagysága ...	176
Kizáratás az ügyvédség kebeléből ...	184
GEYER a bünvádi eljárás novellájáról. — Ügyvéd, ki vonakodik szegényügyben eljárni ...	182
Bünvádi eljárási novella. — A strassburgi egyetem ...	208
A német jogászygyűlés 17. évkönyve. — POST: Die Grundlagen des Rechts und die Grundzüge seiner Entwicklungsgeschichte ...	224
Egy 11. századbéli okmányon alapuló szolgalmi jog. — Dr. ADOLF STÖLTZEL: K. Gottlieb Svarez ...	232
A zugúgyvédség Németországban ...	256
Bajorország igazságügyi statistikája ...	264
A strassburgi és lipcei egyetem jogi karának előadásai ...	272
Hochnothpeinliche Halsgerichtsordnung utolsó alkalmazása. — Színleges ügyletek kötése büntetendő-e ...	288
A német polgári és bűnügyi törvénykezés statistikája. — BORCHARDT: Die geltenden Handelsgesetze des Erdballs. II. Band ...	296
A bizományos kezessége. — Tartozik-e az ügyvéd köszönni a törvényszéki elnöknek? — BENNECKE: Die strafrechtliche Lehre vom Ehebruch in ihrer historisch-dogmatischen Entwicklung. — SOMMER: Über das Wesen und die Bedeutung der menschlichen Freiheit und deren moderne Widersacher ...	304
A német birodalmi általános polgári törvénykönyv. — BORCHARDT O.: Die geltenden Handelsgesetze des Erdballs. III. Band ...	328
HOLTZENDORFF nagy kézikönyve a nemzetközi jogról ...	344
A bünvádi eljárás reformja ...	352
Öngyilkos tömmeoggondnok ...	360
BINDING: Handbuch des Strafrechtes ...	384
WACH: Deutscher Civilprocess ...	392

Franciaország.	
Di-cours de rentrée. — BOISTEL: Précis de droit commercial ...	8
A bünvádi eljárás és a Code Penale revidiója ...	32
AMIAUD: Aperçu de l'état actuel des législations civiles et de l'Europe, et de l'Amerique ...	56
Halálbüntetés végrehajtása ...	64
Levelező lapon foglalt rágalmazás ...	72
POUILLET: Traité des marques de fabrique et de la concurrence déloyale ...	96
Indítvány az esküdtzéki verdikt tárgyában. — Érdekes polgári per ...	176
Annuaire de Legislation Étrangère ...	184
Bünvádi statistika 1883-ból ...	192
A celibatus hatásai ...	200
A francia polgári és kereskedelmi törvénykezés statistikája. — GLANSON: Éléments du droit français considéré dans ses rapports avec le droit naturel et l'économie politique. — LUIS-LUCAS: Étude sur le vénalité des charges et fonctions publiques et sur celle des offices des ministériels depuis l'antiquité romaine jusqu'à nos jours ...	232
A párisi ügyvédek és a fogházszemélyzet közti viszony ...	248
Nemzetközi ügyvédek a francia bíróságok előtt. (CRISPI) ...	288
Institut de droit internationale ...	328
FERNAND DAGUIN: Code de procedure pénale allemand ...	360
DARESTE: A magyar büntető-törvénykönyv fordítása. — Discours de rentrée ...	368
Belgium.	
Nemzetközi congressus. — Bukmaker-ek ...	96
Rendlet a galamblovészet ellen ...	120
Az írók és művészek társaságának 8. congressusa Antwerpenben ...	344
Angolország.	
POLLOCK: Law of Partnership ...	8
Az angol bírák tekintélye ...	16
A londoni kereskedelmi kamara felirata ...	96
SICHEL AND CHANCE: The law relating to interrogatories ...	112
MAYNE and LUMLEY SMITH: Treatise on damages. — SLATER: The law relating to Copyright and Trade Marks, treated more particularly with reference to infringement ...	232
COPINGER: The law of copyright in works of literature and art ...	272
ROSCOE: Digest of the law of Evidence in criminal cases ...	360
Schweiz.	
A beismerés értéke ...	160
STOOS: Strafgesetzbuch für den Canton Bern, von 30 Jänner 1866 ...	224
A A schweizi jogászygyűlés és az uzSORA-büntető törvény ...	232
A halálbüntetés elfogadása Zürichben ...	288
Olaszország.	
A mentelmi jog Olaszországban ...	56
A vizsgálati fogság tartama ...	64
TULLIO: Il concetto del diritto nella dottrina di Spinoza ...	80
Nemzetközi jogi értekezlet Rómában ...	184
Nemzetközi büntetőjogi congressus Rómában. — CHIRONI: Della non retroattività della lege in materia civile ...	272
Olasz törvényjavaslat a bírósági szervezetről ...	376
Nemzetközi ügyvédek. (CRISPI) ...	288
Oroszország.	
A jury reformja Oroszországban ...	304
Spanyolország.	
Spanyol büntető-törvénykönyv ...	280
Szerbia.	
A szerb fegyházrendszer ...	224
TAUFFER EMIL. A szerb fegyházrendszer ...	231

A JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY MELLÉKLETE:

Telekkönyvi törvényjavaslat ...	45
A nagyváradi ügyvédi kamara 1884. évi felterjesztése az igazságügyminiszterhez ...	66
A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése ...	90
A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium elvi határozatai iparügyekben. 1884. ...	122
Az igazságügyi bizottság jelentése az 1870: XVI., továbbá az 1871: XII., az 1880:	

LXIV. és az 1882: LXIV. tcz. módosítására vonatkozó javaslat tárgyában ...	154
A soproni ügyvédi kamara felterjesztése ...	170
Befejezése ...	178
Ügyvédi segélyalap. — Dr. KRÁLIK LAJOS budapesti ügyvédtől ...	200
Befejezése ...	208
Országos ügyvédi értekezlet ...	258

A Magyar Jogászygyűlés állandó bizottságának jelentése ...	282
Védbeszéd gyilkossággal és rablással vádolt Végh Agnes bűnyűgyében. Tartotta Dr. VISONTAI SOMA budapesti ügyvéd ...	370
Befejezése ...	377
TELESZKY ISTVÁN módosítványai a telekkönyvi törvényjavaslatra ...	386

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félve ... 6 irt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedve ... 3 "

Tartalom: Curiai átirat az igazságügyministerhez. — Egy «reformjavaslat.» Dr. FAYER LÁSZLÓ magántanártól. — A közjegyzői törvényjavaslat. Dr. F. S. miskolci közjegyzői helyettől. — Boszniai levelek. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Előadás a másodbiróságnál «jegyzetek» alapján. — Roszhiszeműség hatálya szemben a telekkönyvi bejegyzéssel. — Észrevételek a BTK. 213., 214., 215. és 220. §-aira. LIPPE VILMOS jászberényi tszéki jegyzőtől. — Adalék bélyegtörvényünkhöz. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. tszéki bírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. tábla elvi jelentőségű határozatai.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje a mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék. *A kiadó-hivatal.*

Curiai átirat az igazságügyministerhez.

A kir. Curia újabbán a következő átiratot intézte az igazságügyminister urhoz:

A Ferra Ádám s több társa uzdini lakosok ellen a Moriu Demitár halálával végződött súlyos testi sértés miatt folyamatba tett s fokozatos felelősség folytán a m. kir. Curia elbirálása alá terjesztett bünvádi ügyre vonatkozó periratokból s nevezetesen a pancsovai kir. törvényszék mellett működő kir. ügyészségnek 1882 október 20-án 4554. k. ü. sz. alatti másolatban csatolt indítványából ezen kir. Curia azon meggyőződésre jutott, hogy ugyanezen cselekmény miatt, ugyanezen vádlottak ellen s ugyanazon bíróságnál már hét évvel ezelőtt és pedig 1877. évi június hó 8-án végtárgyalás tartatott, és az alkalommal ítélet is hozatott, melylyel Ferra Ádám és Sporea György súlyos testi sértés büntette miatt egy—egy évi börtönre ítéltettek, a többi vádlottak pedig, névszerint Szamaucz Szima, az azon innen elhalálozott Boriu Tódor és a most is életben levő Opria Demeter a vád alól felmentettek, mely ítélet ellen ugy a kir. ügyész, valamint az elítélt vádlott Sporea Ádám helyesebben György részéről ennek az iratokhoz eredetileg csatolt 1670,877. sz. alatti felelősség szerint felelősség jelentetett be.

Meggyőződött továbbá ezen kir. Curia szintén a kir. ügyészségnek fenemlített és a periratok egyéb adataival is támogatott régibb indítványának szövegéből, hogy az 1877. évben hozott ítélet ellen közbevetett felelősség daczára a kérdéses ügy másodfoku bírósághoz fel nem terjesztett, hanem az összes bünvádi iratok, azok felterjesztése előtt a pancsovai kir. törvényszéknél nyomtalanul elvesztek. Hogy mi történt ezután, erre vonatkozólag az ügyiratok csak annyit bizonyítanak, hogy fegyelmi vizsgálat rendeltetett el, de eredményének semmi nyoma nem látszik. A dolog ez állásában, és a nélkül, hogy az első eljárás alkalmával felvett vizsgálati adatok, a végtárgyalás, és az ítéletet tartalmazó eredeti példány elveszte, s ezen iratoknak fel nem található volta, hivatolt bíróság vagy hatóság jogerejű határozatával kimondva lenne, a kir. ügyészség s a pancsovai kir. törvényszék az előbbi eljárást és annak emanatióját egyszerűen nem létezőnek tekintvén: a pancsovai kir. törvényszék újabb végtárgyalást tar-

tott, melyen a vádlottak és tanuk kihallgattatván az ügyben 1882 december 9-én 5485. sz. alatt újabb első foku bírósági ítélet hozatott s ezen ítéletnek az elítélt vádlottak és a kir. ügyész által közbevetett felelősség folytán, az a budapesti kir. ítélő tábla által 1884 február 19-én 4158. sz. a. felül is vizsgálattott.

Mint hogy azonban a m. kir. Curia az elsőfoku bíróságnak ezen ügyben hozott 1877. évi ítéletét hatályát vesztettnek nem tekintheti és e szerint nem érzi magát hivatottnak arra, hogy egy ugyanazon ügyben és ugyanazon személyek irányában hozott alsóbb bírósági ítéletet mindaddig felülvizsgálhassa, míg egy előbbi ítélet jogilag fenáll, illetőleg míg az előbbi ítélet fenállhatásának lehetetlensége egy szabályosan véghezvitt rendszeres eljárás következtében ki nem mondatik; és az ezen fegyelmi vagy rendszeres administratív eljárás útján hozott határozat alapján azon első ítélet megsemmisítése bírósági uton ki nem mondatik, ez okból a mai napon tartott ülésében a fenebbi sz. a. hozott végzésével a kérdéses összes bünvádi iratokat az e részben szükséges további intézkedések megtehetése végett a m. kir. igazságügyministeriumhoz terjesztetni határozta stb. (A m. kir. Curianak 1884. évi decz. 17-én tartott üléséből.)

Egy «reformjavaslat.»

A budapesti kir. tábla évi kimutatása szerint körülbelül negyvenezerre megy ezen bíróságnál az átmenő, vagy mint nevezni szokás, «ülésen kívüli» ügyek száma. Miféle munkát végeznek ezen ügyekben a kir. táblák?

Midőn az első foku bíróság a kir. Curiahoz küldendő percsomót továbbítja s az Ügyviteli Szabályok 241. §-a értelmében azt nem egyenesen a kir. Curiahoz, hanem a kir. táblához címeli, hogy ott a kir. tábla tanácskozási jegyzőkönyve hozzacsatolathassék: ezen ügyeket régi gyakorlat alapján a budapesti kir. táblán még ma is épúgy kezelik, mint az érdemleges elintézés végett érkezettek.

Beigattatják az általános iktatóba, az elnök kiosztja előadónak, bevezetik a tanácsigtatóba, a táblai bíró vagy a tanácsjegyző elintézi, vagyis ráírja a csomóra: *Tanácskozási jegyzőkönyv csatolandó*, ezután kivezetik a tanácsigtatóból, átteszik az irattárba, itt bevezetik az irattári iktatóba, felszerelik a fenebbi utasítás szerint, kivezetik és átteszik a kiadóba, itt elkészítik a kisérő levelet, aláírattják az elnökkel és az előadóval, átteszik az általános iktatóba, ott feljegyzik az elintézés és csak ezek után továbbítják a percsomót a kir. Curiahoz.

Midőn pedig a kir. Curia az ügyet elbirálta és visszaküldi az egész percsomót a kir. táblához, itt ismét ugyanazon körutat teszi meg ugyanazon be- és kijegyzésekkel, mint felmenetkor, csakis azon czélből, hogy az irattárban, előadói újabb utasítás szerint, kiemeljék belőle a kir. tábla tanácskozási jegyzőkönyvét, a kiadó pedig másolatot vegyen a kir. Curia határozatáról; ezek után leküldik az első fokhoz.

Bureaumatikus szempontból felvethető volna azon kérdés, vajon szükséges-e, hogy ezen átmeneti ügyek ily apparatussal tárgyalassanak a kir. táblán vagy talán nem volna-e az elintézés egyszerűségének megfelelő más módozat felfedezhető.

De mi tovább megyünk. Szerintünk ezen közbenső állomás az első és harmadik fok közt teljesen felesleges.

Azt tartjuk, az Ügyviteli Szabályokon és a megszokáson kívül semmi sem áll útjában annak, — mi legalább tárgyi akadályt nem ismerünk — hogy az első fok közvetlenül a királyi Curiához küldje fel az iratcsomót, hogy a királyi Curia segédhivatala a megérkezett ügyszökhöz rövid uton átkérje a kir. tábla tanácskozási jegyzőkönyvét és hogy ugyanezen hivatal a curiai elintézés után ugyanazon jegyzőkönyvet a curiai határozat másolatával együtt átküldje a kir. táblához, a mely másolatból a kir. tábla illető tanácsa tudomást vehet a Curia elintézéséről, épügy mint tudomást vehet róla, (bár tényleg nem teszi) az egész percsomóból. Magától értetik, hogy a kir. tábla határozatának feloldása vagy megsemmisítése esetén, vagyis midőn a kir. tábla a kir. Curia határozata folytán ujlag érdemleges intézkedésre van hivatva, a kir. Curia részéről kivételesen az egész percsomó a kir. táblához volna küldendő.

A mi a marosvásárhelyi kir. táblát illeti, erre is minden nehézség nélkül ki volna terjeszthető az új szabály, a mennyiben a kir. Curia segédhivatala a marosvásárhelyi kir. tábla segédhivatalával levélileg közlekedhetnék a szükségelt okmányok átküldése ügyében.

A felvetett kérdés talán csak *irodának* látszik. De megvan a maga érdembeli fontossága is a per menetére nézve. Minden a Curiához felmenő polgári és bünvádi per *s egyszerűs mind a vizsgálati fogság* megrövidítettnek annyi idővel, a mennyit a percsomó a kir. táblán fel- és lemenetkor késik, vagyis megrövidülne rendes esetekben két hónappal, néha három-négy hónappal. E mellett a birói és fogalmazói erők a kir. táblán nem vétetnének igénybe holmi felesleges apróságokkal, a kir. táblai kezelő hivatalok költségvetése pedig a negyven ezer ügyszöhetes folytán egy harmaddal alább szállíthatatnék.

Ajánljuk ezen javaslatot az igazságügyminister ur figyelmébe.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

A közjegyzői törvényjavaslat.

A közjegyzői törvény módosítását tárgyazó javaslat, mely a múlt év végén terjesztetett a képviselőház elé, egy szakasz kivételével szóról-szóra indokolásával együtt újra nyomatott s f. é. október 11-iki kelettel ismét beadott.

Csupán a 20. §. maradt ki, mely a hitelesítési kényszert tárgyazta.

Midőn a javaslat első ízben került nyilvánosságra, elmondtam nézeteimet a *Fogt. Közl.* 1883. évi 46. és 47. számaiban. Elmondták nézeteiket mások is, kiknek észrevételei több figyelembevételre érdemelnek, mint az én csekélységemé.

A kik a tárgy iránt érdeklődünk, kíváncsian vártuk, kinek nézetét fogja az új országgyűlés elé terjesztendő újabb javaslat, habár csak kis részben is, helyesnek találni.

És ime, a codicator a szakemberek véleményével mitsem törődve, újból előállt minden oldalról megtámadott régi munkájával, csak a 20. §-t hagyta ki, mely nézetem szerint egyáltalán nem is tartozik a közjegyzői törvény keretébe.

A tisztán oda tartozó részletek szakszerű bírálatai elhangzottak, elvesztek, mint emberi szó a sivatagban.

Pedig a bírálatokban gazdag anyag kínálkozott a javaslat helyesbítésére, s olyan, a melynek figyelembe vételét az indokolás logikája maga követelte.

Ha tehát az újabb javaslattal ugyszölván senki sem foglalkozik, azt ne tessék a tárgy iránti érdekeltség hiányának tulajdonítani, hanem annak, hogy bizony senkinek sincs kedve szélmalom-harczot folytatni.

Én sem szólnék többet a «noli me tangere» munkálatról, ha újabb időben épen közjegyzői körökből föl nem hangzik azon nézet, hogy: ha a hitelesítési kényszer mellőztetett, az egész javaslat elejtendő.

Ezt igen elhibázott véleménynek tartom; mert a hitelesítési kényszer épen nem egyedüli palladiuma a közjegyzőségnek, magyarán mondva: a közjegyzők megélhetésének. S ha a közjegyző existenciája más uton tétetik kedvezőbbé, ennek azon előnye volna, hogy nem vonnák magukra az ügyvédi kar odiumát, féltékenységét.

Ott vannak a 22—28. §-ok. Ha ezek elvileg elfogadtatnak, s az elv tervszerűleg érvényesítettik, ha kibuvók nem hagyatnak, nem lesz a közjegyzőknek oka panaszra.

A javaslat többi szakaszait egyrészt feleslegeseknek, másrészt eltévesztetteknek tartom.

A mi különösen a qualificatiót illeti, daczára annak, hogy az indoklás annak könnyebb megszerzését véli szükségesnek, az 1. §. csupán a birákat dédelgeti érdemtelenséggel, másokat ugyszölván elzár a közjegyzői pályától. Nem akarom a már egyszer elmondottakat ismételni, hogy t. i. az, ki a qualificatiót megszerezni akarja, majd önálló ügyvédi, majd közjegyzői gyakorlatot kénytelen felváltva folytatni, de ezuttal sem hagyhatom szó nélkül, hogy azoknak, kik tisztán közjegyzői gyakorlat alapján óhajtják a képesítést elérni, nem elég, ha három évi gyakorlatot mutatnak ki, hanem e gyakorlatból egy évnél az ügyvédi vizsga előtt kell folynia. Az ügyvédi vizsga után akár husz éves gyakorlat sem képesít. S miért? — hát azért!

Ott van az 5. §. Megjelöli, hogy ki lehet segéd, illetve helyettes. Ha e szakaszt figyelemmel olvassuk, arra jövünk, hogy a helyettes, hacsak a vizsga előtt nem volt egy évi közjegyzői gyakorlaton, akár egy emberéleten át helyettesítheti a közjegyzőt, a nélkül, hogy a közjegyzői képesítést megszerezze.

Valóban unicum a maga nemében.

Nézetem szerint a qualificatióra vonatkozó szakaszok egészen kihagyandók, vagy a gyakorlati idő az eddiginél is — különösen a helyettesekre nézve — rövidebbre szabandó, de természetesen olyképp, hogy a helyettes idő folytán a közjegyzői qualificatiót is megszerezhesse. Csak így fog azon cél eléretni, hogy minél több képesített egyén álljon rendelkezésre.

A mint mondtam, én a főszölyt a 22—28. §§-ra fektetem. Ezeknek törvényre emelése igen kívánatos, biztosítaná egyrészt a megélhetést, másrészt senkinek érdekeit sem sértené.

De módosításuk szükséges.

A 22. §. oda módosítandó, hogy nemcsak a bíróságok, hanem a gyámhatóságok is kizárólag a közjegyzőre tartoznak a hagyatékok tárgyalását bizni. Ellen esetben megtörténhetik, hogy az árvaszékek csupán az ingyen tárgyalandó hagyatéki ügyeket fogják a közjegyzőnek kiadni.

A 23. §., mely a közjegyzőt helyszini tárgyalásra kötelezi, egészen kihagyandó, már csak azért is, mert helytelen volna, hogy a közjegyző idejének legnagyobb részét székhelyén kívül töltse.

A 24. §-ban megállapított díjtételek helyett az eddigiek hagyandók meg, mert ha a közjegyző ezentul számos hagyatékot lesz kénytelen díjazatlanul tárgyalni, méltánytalanság volna, hogy a fizetett tárgyalásokért még az eddigieknél is csekélyebb díjakat kapjon.

Ugyane szakasznak azon rendelkezése, hogy a 200 frtot felül nem haladó hagyatékok ingyen tárgyalandók, csak a fővárosra szorítandó, más helyeken 100 frtra, az ország szégyenebb vidékein pedig 50 frtra szállítandó le, nehogy a vidéken székelő közjegyzők nagy része csupán ingyenes tárgyalásokkal foglalkozzék.

A 25—28. §§-ra nincs észrevételem.

Ha a javaslat eme szakaszai ily módosításokkal törvénynyé válnak, elég lesz téve a közjegyzők jogos kívánalmának s a nagy közönség érdekei is előmozdítatnak, a régi 20. §-t pedig könnyen fogjuk felejteni.

Dr. F. S.,
miskolci közjegyzői helyettes.

Boszniai levelek.

I.

Ha az utas osztrák Samac-nál a Száván átkel, török Samac földjét érinti és ekkor az occupált tartomány territoriumán időzik: egy oly területen, melynek hermaphroditikus közjogi jellege van, mely még nem szűnt meg teljesen török lenni és mely még nem vált tökéletesen osztrák-magyarra. A be nem vallott közjogi hovátartozandóság, a függőben levő nemzetközjogi kérdés meglátszik a hivatalok czimtabláinak feliratából is. A bíróság se nem «császári», se nem «királyi», se nem «császári-királyi», hanem pl. egyszerűen «Bezirksbehörde als Gericht» és mind ennek daczára valamennyi bírói és közigazgatási hatóság hivatalos pecsétjének közepén ott díszlik a kétfejű osztrák sas, mely igen hamar elosztatja a keletkező félben lévő kételyeket. A jogszolgáltatás ugyan látszólag független a közigazgatástól, azonban tényleg pl. a «predstojnik», a ki a «Bezirksbehörde» élén áll és a ki egy őrnagy rangjával bír, hatalmas és lépten-nyomon észlelhető befolyást gyakorol a bírákra. Maga az elsőfoku bíróság is egyik osztályát képezvén a «Bezirksbehörde»-nek, melynek feje a «Bezirksvorstand». A bíró, a ki elsőfokon igazságot szolgáltatni hivatva van, az egy «Gerichts-Adjunkt» kapitányi ranggal, kinek olajbogyószínű kabátján, egyenruháján, meggy-szerű hajtókán három aranyhímzésű csillag díszlik. A hivatalnokoknak egyenruhában kellene tulajdonképpen járniok, azonban ezen szabályhoz nem mindenütt és nem mindig ragaszkodnak szorosán. Beadványok német, magyar, szerb és török nyelven fogadtatnak el, azonban a kevésbé divatos nyelven szerkesztett beadványoknak Sarajevóban eszközöndő fordítása felette késleltetné az eljárást. A felek képviselőjükkel bármely tisztességes embert bizhatnak meg, azonban ezen szabály alól kivételnek a nem Boszniában működő ügyvédek, kiktől az ügyvédi rendtartás 1. §-a a képviselői jogot megtagadja, mert iparszerűleg foglalkoznak felek képviselőjével. A közigazgatási hatóság előtt azonban akadálytalanul járhatnak el még nem boszniai ügyvédek is. Boszniában, Hercegovinában az ügyvédek létszáma numerus clausus. Közel egy esztendeje neveztek ki — ha jól tudom — tizet, kik a «Kreisgerichte» székhelyén működnek és kiknek száma három év tartamára állapított meg. «Kreisgericht» van: Serajevo, Dolnja-Tuzla, Banjaluka, Bihač, Travnik és Mostarban. Sarajevóban pl. négy ügyvéd működik, közöttük egy török: Filipovics Jusszuf beg nevű is, ki nem rég tette le az ügyvédi vizsgát. Dolnja-Tulzában pl. két ügyvéddel találkozunk. Vannak ismét más helyek, hol kizárólag egy ügyvéd folytat gyakorlatot. Az occupált tartományok számára kinevezett ügyvédek azonban szabadon jelenhetnek meg bármely bíróság előtt a tartományok keretén belül. Ugy a magyar, valamint az osztrák ügyvédi oklevél képesít az ügyvédség gyakorlására. Jelenleg Sarajevóban is áll már fen egy ügyvédvizsgálóbizottság. Ugy az ügyvédeknek, valamint az ügyvédjelölteknek is politikai tekintetben teljesen megbizhatóknak kell lenniök.

Az ügyvédség gyakorlása, valamint egyáltalában a hivatalnokoskodás is az occupált tartományokban rendkívül jövedelmező. Néhány év alatt felette tetemes vagyona tehetni szert, azonban ezen kétségtelen előnnyel ismét azon árnyoldal áll másrészt szemközt, hogy szegény collegáink oly tulságos fáradságokkal kénytelenek odaát megküzdeni, melyekről nekünk Európában halvány sejtelmünk sincs. A stratégiai tekintetéből készült vasutak csakis a tartományoknak egyik irányát teszik hozzáférhetővé úgy, hogy a legtöbb, különösen távolabb fekvő helyek csakis napokig tartó kocsizás, vagy meredek helyeken át történő és órákig tartó lovaglás útján válnak hozzáférhetőkké. A lakosság azonban rendkívüli tisztelettel viseltetik is az ügyvédek iránt, kiket «császári ügyvédeknek» nevez, tekintettel azoknak kinevezetésére. Az

ügyvédség gyakorlása Boszniában, mint alkalmas volt e napokban irodai teendőim folytán szükségessé vált két heti ottani időzés alatt személyesen meggyőződni, egy rendkívül gazdag arany-bánya szerencsés kiaknázásával hasonlítható össze leghivebben. Ismételve mondhatom, valóságos California. Alkalmam volt tapasztalnom, hogy uton-utfélén, a vendéglőben, sétálás alkalmával, szóval mindenütt akad az ügyvéd ügyes-bajos emberekre, kik örömmel bízzák meg az ottani ügyvédet teendőikkel. Hogy t. olvasóimnak alkalmat nyujtsak látni, hogy imént tett megjegyzéseim semmiképen sem tuzottak, találomra hozok fel egy példát. Így pl. a dolnja-tuzlai két ügyvédre *kilencz* járási hatóság lakossága esik.

Az olyan kerületben, a melyben egyedül két ügyvéd létezik, ezeknek helyzete igen kedélyes, sőt mondhatni patriarchalis. Az olyan perben, a melyben az egyik fél az egyik ügyvédet bizta meg képviselőjével, a másik fél képviselőjeként rendszerint a másik ügyvéddel találkozunk. Előfordul ugyan azon eset is, különösen nagy substratummal bíró perekben, hogy más kerületből hozat a fél ügyvédet, ez azonban mégis inkább a ritkaságok közé tartozik. Csőd esetében pl. az egyik ügyvéd a tömeggondnoki tisztet tölti be, a másik ügyvéd ennek helyetteseként szerepel, azonfelül egyikök még a követelések bejelentésénél is működhetik közre. Tulajdonképi concurrentiáról tehát csakis a bűnügyi védelmeknél lehet szó olyan kerülettel szemben, a melyben kizárólag két ügyvéd folytatja a gyakorlatát. Mi határozott elvi ellenesei vagyunk a czéh-rendszerre emlékeztető numerus clausus intézményének, azonban ennek daczára igen jól esett látnunk, minő egészséges anyagi jólétet előmozdító és társadalmi tekintetben minden irányban kielégítő helyzetet teremt ugyancsak ezen intézmény.

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Előadás a másodbiróságnál «jegyzetek» alapján.

E lapok 47. számú mellékletén 660. sz. a. közöltetett egy érdekes curiai határozat, mely a másodbirósági ítéletet egy gondnokság alá helyezési ügyben megsemmisítette azon okból, mert az ügyiratok egy része akkor, midőn az ügy a másodbiróságnál referáltatott, az iratoknál nem feküdt.

Az eset, mely elég fontos arra, hogy azt közelebbről megismertessük, a következő: V. Antal, mint kiskoru leányának törv. képviselője, V. Antalné sz. Sz. Emma ellen tékozlás miatt gondnokság alá helyezési pert indított a budapesti e. f. törvényszéknél. Közvetlenül az elsőbirósági ítélet meghozatala előtt felperes zárlat elrendelését kérte alperesnő ellen, mit a törvényszék el is rendelt. Ezen zárlatot elrendelő végzés ellen alperesnő felfolyamodással élt a kir. táblához. E közben meghozatott a gondnokság alá helyezési ügyben is az elsőbirósági ítélet, mely felperest keresetével elutasította.

Az elsőbiróság a korábban hozott zárlati végzés ellen beadott felfolyamodást rögtön az ítélet hozatala után felterjesztette a másodbirósághoz s hogy e felfolyamodás ott elbíráható legyen, a gondnokság alá helyezési perből kivette azon jegyzőkönyveket, — számszerint 15 darabot — melyek a zárlat kérdésére vonatkoznak, s azokat a felfolyamodáshoz csatolta.

A zárlatot elrendelő végzés, az az ellen beadott felfolyamodás alapján a kir. táblán 1884 május 19-ikén vizsgáltatott felül s a zárlat feloldatván, az iratok 1884. évi junius 3-ikán visszaküldettek az elsőbirósághoz. Minthogy azonban időközben a gondnokság alá helyezési ügyben meghozott ítélet ellen is felebbezés adatott be felperes által, az iratok természetesen a fenebb említett 15 drb jegyző-

könyv nélkül terjesztettek fel a másodbirósághoz, mert akkor még a zárlati ügyhöz csatolt iratok a másodbiróságnál voltak. Csakhogy midőn a főügy iratai a táblához felérkeztek, a zárlati ügyhöz csatolt iratok már a kiadóhivatalban voltak, a honnan, mint említettem, június 3-ikán visszaküldtek az elsőbirósághoz.

Az elsőbiróság június 4-én megkapván a zárlati ügyhöz csatolva leérkezett iratokat, rögtön saját iniciatívájából gondoskodott arról, hogy ezen iratok ismét felküldessenek a táblához, mert azon nézetben volt, hogy ezen iratok, melyek magából a főügyből vétettek ki, a főügy másodfoku elbírálásánál nem nélkülözhetők. Megíratott tehát a kir. táblához címzett levél, melyben igen szépen ki van fejtve, hogy a zárlati ügyhöz csatolt iratok a gondnokság alá helyezési ügyből vétetvén ki, azok ismét felküldetnek, mert azokra a főügynek másodfoku elbírálásánál szükség van. Annyival inkább szükség volt pedig ezen iratokra a másodfoku elbírálásnál, mert azok tartalmazták azon tárgyalásnak egész anyagát, melyet a tábla a múlt évben, feloldván az elsőbiróságnak egy megelőzőleg hozott ítéletét, a tékozlásnak felmerült jelenségeit illetőleg elrendelt. Ha tehát ezen iratok nem fekédnék magánál a pernél, a másodbiróság épen azon tárgyalási jegyzőkönyveket nélkülözi, melyek az általa elrendelt feloldás után vétettek fel. Volt pedig egyebek között ezen jegyzőkönyvek sorában egy 110,000 frtért eladott ház becsértékét illetőleg felvett birói szemlérről szóló jegyzőkönyv, s ott voltak az ezen szemlére vonatkozó észrevételekre vonatkozó tárgyalási jegyzőkönyv s hasontartalmu iratok, mind oly ügyekről, melyek tekintetében a tárgyalás kiegészítését, mint említettük, a múlt évben maga a tábla rendelte el.

A kir. tábla ezen ügyben eljáró ötös tanácsát azonban mindezen jegyzőkönyvek hiánya nem akadályozta abban, hogy érdemleges ítéletet hozzon; hozott pedig ítéletet oly ügyben, melyre nézve már a múlt évben egy ízben a tárgyalás kiegészítését maga rendelte el, s hozott akkor, midőn épen a tárgyalás kiegészítésére vonatkozó jegyzőkönyvek hiányoztak a percsomóból.

Az elsőbiróságnak kísérő levele ugyanis, melylyel ezen hiányzó ügyiratok felküldettek, épen nyolcz nappal későbbben érkezett fel a táblához, mintsem az ügy maga elintéztetett.

A legjellemzőbb a dologban az, hogy a felebbezés, mely az elsőbirósági ítélet ellen beadatott, s melynek kapcsán a másodbiróság az ítéletet felülvizsgálni volt hivatva, épen a hiányzó iratok tartalmából argumentál; természetesen teljesen sikertelenül, mert hiszen maguk ezen iratok, az ügy előadása alkalmával az eljáró tanács előtt nem fekédték. Az eredmény tehát nem lehet meglepő és ezek után senki sem fog csodálkozni a másodbirói ítélet sokat mondó rövidségén: «Az elsőbiróság ítélete indokaiból helybenhagyatik.»

De a dolognak érdekes folytatása is van.

A pótlólag felküldött, de későn érkezett iratok fenmaradtak az ügy előadójánál; a hiányos iratok pedig leküldettek a másodbirósági ítélettel az elsőbirósághoz. Ezen ítélet ellen felperes az 1881: LIX. tcz. 39. §-ának o) pontja alapján felebbezéssel élt, minthogy ezek szerint kétségtelen volt, hogy a másodbirósági ítélet meghozatalánál oly lényeges eljárási szabályok sértettek meg, hogy alapos ítélet hozatala lehetlenné vált.

Felperes felebbezésében egyuttal arra kérte az elsőbiróságot, hogy a hiányos iratok, a pótlólag felterjesztett iratok leérkezésének bevárása előtt, terjesztessenek fel a harmadbirósághoz, hogy ekként az ügy állása s az, hogy mely iratok hiányoztak a sérelmes másodbirósági ítélet hozatalánál, konstatalható legyen. Az iratok az elsőbiróság által tényleg fel is terjesztettek a harmadbirósághoz. Csakhogy mire a harmadbirósághoz felérkeztek, már az iratsomóban ben voltak

azon jegyzőkönyvek is, melyek a másodbirósági ítélet hozatalánál hiányoztak.

Megtörtént ugyanis az, hogy midőn a hiányos iratok a felebbezés kapcsán a kir. táblához felérkeztek, ott az elsőbiróság által már előbb pótlólag felterjesztett iratok egyszerűen beletétettek a percsomóba s így küldettek fel a harmadbirósághoz. Csak egy okmány *hiányzott* az így beletett iratok közül: az *elsőbirósági kísérőlevél*, melylyel ezen iratok korábban a másodbirósághoz felküldettek.

A kir. Curia tehát látott maga előtt egy felebbezést, melyben az panaszoltatott, hogy bizonyos iratok nem voltak az iratsomóban, midőn az a másodbiróságnál referáltatott; látta e felebbezésben az elsőbirósághoz intézett azon kérelmet, hogy az iratok azon módon terjesztessenek fel, a mint a táblától beérkeztek és látott még e mellett maga előtt oly percsomót, melyben a hiányzó iratok mégis benne voltak, a nélkül, hogy az iratok felvilágosítást nyújtottak volna az iránt, mikor és hogyan kerültek ezen hiányzókul feltüntetett iratok a többi akták közé, mert az említett elsőbirósági kísérőlevél, melynek hátára az iratok összezsatolására vonatkozó táblai végzés rávezettetett, a másodbiróság irattárában visszatartatott.

A Curia ily körülmények között nyilatkozatra szólította fel a másodbiróságot a felebbezésben foglalt panasz iránt.

A nyilatkozat, melyet e felhívás folytán a kir. tábla adott, rendkívül érdekes. Konstatálja mindenekelőtt, hogy a felebbezésben érintett tizenöt darab tárgyalási jegyzőkönyv a másodbirósági ítélet meghozatalánál nem fekédt az iratsomónál; egyuttal azonban kijelenti, hogy felebbezőnek azon panasza, hogy az eljáró táblai tanács az iratok hiányánál fogva azok tartalmáról magának az ítélet meghozatalánál tájékozást nem szerezhetett, «annyiban» alaptalan, a mennyiben az előadó bíró június 9-én referálván az ügyet, módjában volt a táblától az elsőbirósághoz csak június 3-án visszaküldött zárlati ügynél fekvő iratokat, melyek korábban már kezei között voltak, megtekinteni, azokból magának «jegyzeteket» is készített és június 9-én ezen «jegyzetek» alapján ismertette meg azok tartalmát; konstaláltatik a nyilatkozatban továbbá, hogy az előadó bíró azt, hogy az iratok egy része a percsomóból hiányzik, az előadás alkalmával meg nem említette, viszont azonban kiemeltetik az is, hogy ezen iratok felolvasását a tanács tagjai közül senki sem kívánta.

Nem szükséges mondanunk, hogy a m. kir. Curia ezt a magyarázatot, mely referadalis rendszerünk szomorú állapotát eléggé illusztrálja, s mely már a periratokat is mellőzhetőknek tartja, ha az előadó bíró «jegyzetei»-t látja, nem tartotta kielégítőnek, hanem a felebbezett másodbirói ítéletet azon okból, mert a másodbiróság nem lehetett azon helyzetben, hogy az ügyet alaposan bírálhassa el, a mennyiben egy része a fontos iratoknak az ügy előadása alkalmával a percsomónál nem fekédt, megsemmisítette.

Egyszerűen minden kommentár nélkül mondtuk el ezen esetet, a mint történt. Ám tessék belőle levonni a consequentiát.

x.

Roszhiszeműség hatálya szemben a telekkönyvi bejegyzéssel.

Ezen felírás alatt közölt a *Jogt. Közl.* 1883. évi 51. száma egy jogesetet, mely már annál fogva is kiváló figyelmet érdemel, mivel minden tudományos érvelésnél eclatansabban igazolja a *Jogtudományi Közlöny* f. é. 6. számában tett azon igen helyes megjegyzést, hogy ha a telekkönyv a rideg formalismus szempontjából tekintetik, az következményeiben a tulajdonnak és tulajdonra vonatkozólag fentartott jogoknak elkobzására vezet roszhiszemű vevők vagy magukat a telekkönyvbe bármí uton-módon becsempészőkkel szemben.

Ám hadd szóljon a concret esetben hozott háromfoku bírósági ítélet és a tényállás, mely következő:

Fr. Márk és neje már az 1875. évet megelőzőleg lakást és bolthelyiséget birtak bérben B. Károly háztulajdonos nagymihályi lakostól.

B. Károly egy 1875 január 12-én kelt birtokátruházási szerződésben (*E.*) átruházta ezen, a nagymihályi 45. számú tlljkbén nevén álló házát O. Ida és O. Aranka kiskoru keresztleányaira, de az átruházási szerződésben kikötötte, hogy addig míg él, az átruházott ház hasznélvezete őt, halála után pedig gazdaasszonyát O. Edénét, nevezett két leány édes anyját, illesse. E kikötött hasznélvezeti jognak telekkönyvi bejegyzését azonban elengedte B. Károly.

E birtokátruházási szerződés alapján a kérdéses ház 1875 január 19-én át lett írva O. Idára és O. Arankára, a kikötött hasznélvezeti jog tkvi kitüntetése azonban természetesen nem eszközöltetett.

Azután, hogy a kérdéses ház B. Károly nevére O. Idára és O. Arankára már át lett írva, 1875. évi október hó 23-án Fr. Márk és neje bérszerződést (*A.*) kötött nem a telekkönyvben tulajdonosokként szereplő O. Ida és A. Arankával, hanem B. Károlyllyal.

E bérszerződést Fr. Márk és neje 1877 június 4-én kelt pótszerződésben megújítják B. Károlyllyal, mint bérbeadóval, egész 1879 december 31-ig terjedőleg.

E két rendbeli bérszerződés alapján Fr. Márk és neje bérlők tetteleg fizették is B. Károly bérbeadónak a kikötött bázbert egész 1878. év végéig.

Az egyik tkvi tulajdonos, O. Ida, azonban időközben nagykoruvá lett és mint ilyen egy 1878 december 27-én kelt adásvevési szerződésben (3. alatti) eladta a kérdéses háznak osztályos egyesség folytán úgy testileg, mint tkvileg megosztott és nevén álló részét Fr. Marknak és nejének, minek folytán a ház fele 1878 december 29-én most nevezett vevőkre tkvileg át is iratott. Ezen adás-vevési szerződésben egy pont, a vételár miként fizetésére vonatkozólag, részletes intézkedéseket tartalmaz az 1875. évben kelt *E.* alatti birtokátruházási szerződés kikötményeire nézve.

A mint a kérdéses házrész Fr. Mark és nejére lett írva, ezek a további bérfizetést megtagadták és ennél fogva őket B. Károly az 1879. év három negyedére esedékes és hátralékos 450 frt bérösszeg erejéig perbe fogta, s e pert később, miután B. Károly elmebetegség folytán gondnokság alá lett helyezve, gondnoka B. Antal folytatta, azon alapon, hogy B. Károly azon birtokátruházási szerződésben, melyben házát O. Idára és O. Arankára átruházta, maga részére élte fogytáig kikötötte a holtiglani hasznélvezetét. Előadta, hogy igaz, miszerint e kikötmény telekkönyvileg kitüntetve nem lett, minthogy B. Károly a birtokátruházási szerződés kötésekor nem is tudta, hogy mit ir alá, miután már akkor elmebajban szenvedett, de a hasznélvezeti jognak telekkönyvi ki nem tüntetése Fr. Márk és nejével szemben, B. Károly hátrányára nem lehet, minthogy Fr. Márk és neje jól tudták, hogy B. K. magának szerződésileg fentartotta a ház hasznélvezeti jogát.

Hogy Fr. Márk és neje tudták a hasznélvezeti jog fentartását, ezt igazolja az, hogy ők mint bérlők már a ház átruházása előtt B. Károly házában laktak és így tudták azt, hogy ez mily feltételek mellett ruházta át házát O. Idára és O. Arankára. De tudniok is kellett azért, mert Fr. Márk és neje ismételve bérszerződést kötöttek B. Károlyllyal akkor, midőn a kérdéses ház B. Károly nevén már nem állt s ennél fogva B. Károlytól csak azon alapon vehették bérbe a helyiségeket, mert tudták, hogy ő az egész házra szerződésileg kikötött hasznélvezeti joggal bír, mert másképp nincs értelme, hogy miért vele, ki a telekkönyvben a bérszerződések kötésekor már nem szerepelt és miért nem O. Ida és O. Aranka tkvi tulajdonosokkal szerződtek. E tudomásukat bizonyítja az is, hogy a bérösszegeket 1878. év végéig tényleg O. Károlynak fizették.

Végül bizonyítja kétségbe vonhatlanul azon körülmény is, hogy alperesek azon 1878. évi adás-vételi szerződésben (3. alatti), a melyben megvették A. Idától ennek házrészét, egy pontban részletes intézkedést tesznek az 1875. évi birtokátruházási szerződés kikötményeire s így világos, hogy Fr. Márk és nejének az 1878. évi adás-vételi szerződés kötésekor olvasniok kellett az 1875. évi birtokátruházási szerződést, a melyben pedig B. Károly világosan fentartja magának a holtiglani hasznélvezeti jogot. Ha tehát előbb nem, úgy legalább az adás-vételi szerződés kötésekor okvetlenül tudomást kellett szerezni alpereseknek az 1875-iki birtokátruházási szerződés tartalmáról s így felperes hasznélvezeti jogáról, miből világos, hogy alperesek O. Idától csak annak tudatával vehették meg a házrész, miszerint azt B. K.-nak nem ugyan tkvezett, de szerződésileg kikötött hasznélvezete terheli és hogy több jogot e tudomás mellett ők sem szerezhetnek, mint a mennyivel O. Ida birt a ház iránt.

Ezek ellenében alperesek hivatkoztak arra, hogy ők most már telekkönyvi tulajdonosok, mely tulajdonra a hasznélvezeti jog bekebelezve nincs, s így bérfizetésre nem kötelezhetők. Tagadták, hogy a házrésznek nevükre iratása előtt tudomásuk lett volna B. K. hasznélvezeti jogáról; a bérszerződések valódiságát és a hasznbérnek 1878. év végéig B. K. kezeihez eszközölt fizetését azonban beismerték.

A nagy-mihályi kir. járásbíróóság felperest keresetével elutasítá lényegileg azon indokból, mert alperesek tkvi tulajdonosai a háznak, melyet tkvileg felperes hasznélvezeti joga nem terheli s így attól befizetésre sem kötelezhetők.

A kir. tábla megváltoztatta az első bíróság ítéletét és elmarasztalta alpereseket a kereseti 450 frt bérösszeg megfizetésében, következő indokokból:

«Tekintve, hogy a jelen keresetnek alapul szolgáló *A.* alatti bérszerződésnek valódiságát alperesek beismerték; tekintve, hogy az *E.* alatti okiratban a szóban levő birtoknak hasznélvezeti joga felperesek részére kikötöttet; tekintve, hogy a 3. alatti adás-vevési szerződés *A.* pontjában említett osztályos egyesség a felek beismerése szerint árvaszékileg jóvá nem hagyatott és így az adás-vevési szerződés az imént idézett pont értelmében csak kötelezvénynek tekintetik; tekintve, hogy a per körülményeiből minden kétségen túl áll, miszerint alperesek tudták, hogy a szóban levő birtoknak hasznélvezői a felperesek, mindamelllett mégis a hasznélvező felperesekkel az *A.* alatti bérszerződést megkötötték, részükre 1879. évig a hasznbért tényleg le is fizették; végül tekintve, hogy alperesek beismerték, miszerint az 1879. év három első negyedére bérrel hátralékban vannak, mindezeknél fogva alpereseket a kereseti 450 frt bérhátralék tőke és járuléka megfizetésében marasztalni kellett.»

A kir. Curia részben megváltoztatta a kir. tábla ítéletét és alpereseket csak a kereseti összeg felének megfizetésére kötelezte oly indokolás kíséretében, melynek valódi értelmét teljes lehetetlen kivenni. Nem foglalkozunk tehát az elvi kérdés elől kitérő curiai ítélettel és pedig annál kevésbbé, mert a kérdést csak vagy akként lehet eldönteni, mint azt a kir. járásbíróóság, vagy akként, mint azt a kir. tábla tette, de semmi esetre sem lehet a perben bent rejlt elvi kérdés elől kitérni s a peres kérdést úgy ketté vágni, hogy az voltaképe se hús, se hal.

Az elvi kérdés a körül forog, van-e hatálya a telekkönyvi bejegyzésnek, a nyilvánkönyvi jogszerzésnek akkor, ha a telekkönyvi bejegyzés a jobb tudomás daczára, vagyis akként történt, hogy a nyilvánkönyvi jogokat szerző fél tudta, miszerint a nyilvánkönyvi jog megszerzése által másnak jogát sérti, vagy jogi kifejezéssel élve, midőn a nyilvánkönyvi jog szerzése *roszhiszemüleg történt?*

A kir. járásbíróóság ítélete szerint *roszhiszemüleg* is lehet nyilvánkönyvi jogot szerezni; a kir. tábla szerint nem.

Az a kérdés, melyik álláspont a helyes?

Ugy hisszük, hogy kétség nem férhet hozzá, miszerint úgy tételes jogunk szempontjából, mint az általános jogelvek szerint is csak a királyi tábla ítélete lehet helyes. Az első bíróság félreismeri a telekkönyvi intézmény természetét, midőn az abba bejegyzett jogoknak sérthetetlen erőt tulajdonít, bármily körülmények között történt legyen is a nyilvánkönyvi jogok bejegyzése s illetve megszerzése. Az első bíróság azon obscurus nézetnek hódol, mely kezdetben, a telekkönyvek behozatalakor nem volt ritka, hogy mihelyt valamely jog a telekkönyvbe van jegyezve, az egyúttal igaz.

Ezen téves nézet okozta azon nagy idegenkedést, mely a telekkönyvek behozatalakor általános volt, s mely jó részben még ma sem oszlott el, mert a laicus ösztönszerűleg is kiérezte és gyakori eset tettleg igazolta, hogy ezen primitív és hozzátehetjük, hogy telekkönyvi rendtartásunkkal meg nem egyező felfogás kijátszásokra, csalásokra vezet.

A telekkönyvi joghoz való jutás, ha az nem jóhiszeműleg történt, a telekkönyvi jogba való — hogy úgy mondjuk — mintegy becsempészés nem szül megdönthetetlen nyilvánkönyvi jogot.

A telekkönyv nem szolgál másra, mint az általános magánjogoknak — már t. i. a mennyiben azok bejegyzés tárgyát egyáltalán képezhetik — biztosítására harmadik jóhiszemű szerző felekkel szemben. Dolus et fraus nemini patrocinatur — ez alapelv a mi telekkönyvi rendtartásunk szerint is, mert hisz az eredeti érvénytelenség miatti törlési perek egész intézménye is ezen elven nyugszik.

Ez a kir. tábla által elfoglalt helyes és egyedül lehetséges álláspont.

Az első- és másodbirósági ítéletek ellentétes voltát azonban előidézhetette talán a bizonyítékok mérlegelése körüli eltérés?

Kevésbé vagyunk hajlandók ennek, mint inkább a fejtegetett alapfelfogás tévességének tulajdonítani az első bírósági ítélet helytelenségét; habár ezen ítélet indoka tartalmazza is, hogy «a felperesek a hivatkozásba hozott tanuk vallomásaival nem igazolták, hogy alperesek a felperesek haszonélvezői minőségéről és haszonélvezeti jogáról biztos tudomással birtak volna.»

Ezen érvelés helytelenségét világosan kimutatja a kir. tábla ítéletének fenébb idézett indokolása, a mely szerint «a per körülményeiből minden kétségen túl áll, miszerint alperesek tudták, hogy a szóban levő birtoknak haszonélvezői a felperesek.» A kir. tábla nem tanuvallomásokra reflectál — mint ezeket az első bíróság elég tévesen és kizárólag döntő tényezőként alapul veszi, — hanem tényeket sorol fel, melyek alperesek roszhiszeműségét igazolják.

Ilyenek: hogy alperesek felperesekkel kötöttek és pedig ismételve bérszerződést, noha felperesek a szerződés kötéskor telekkönyvi tulajdonosok már nem voltak. Továbbá felpereseknek fizették alperesek a bért egész azon időpontig, míg maguk telekkönyvi tulajdonosokul ki nem lettek tüntetve, noha ezen egész idő alatt már nem felperesek néven, hanem O. Ida és O. Aranka néven állt a kérdéses ingatlan. Ezek a kir. tábla, de minden ítélőképességgel bíró jogász szerint is, oly tények, melyek világosan mutatják, hogy alperesek tudták, miszerint a felperesek s illetve csak azok elseje által átruházott ingatlan haszonélvezete jogosan felpereseket illeti, habár e jog telekkönyvileg kitüntetve nincs is; mert másképen nincs értelme, hogy mi okon szerződtek alperesek felperesekkel és miért fizették nekik a bért, nem pedig a telekkönyvben tulajdonosokként szereplő O. J. és O. K.-val. Hozzájárul még ehhez, hogy alperesek akkor, midőn a kérdéses ingatlant nekik iratták, a felperesek haszonélvezeti jogát fentartó E. alatti okirat kikötményei iránt részlegesen intézkedtek s így ha a bérszerződések kötéskor és a bér fizetéskor nem birtak volna is tudomással felperesek haszonélvezeti jogáról — mit józan észszel feltenni sem lehet, —

ugy tudomást kellett erről szerezniök legalább azon időpontban, midőn saját telekkönyvi jogukat szerezték és ez egymaga elég a roszhiszem igazolására. A kir. tábla ítélete tehát nemcsak az alapfelfogásra, de a bizonyítékok mérlegelésére nézve is az egyedüli helyes, midőn a mindenk között legnehezebb bizonyítási kérdésnek, a roszhiszemnek bebizonyítását nem tanuvallomásoktól teszi függővé, hanem azt már bebizonyított oly tényekből következteti, melyek a józan ész és helyes logica szerint más következtetést nem engednek meg.

Tanuvallomásokkal másnak roszhiszemű eljárását bizonyítani vagy egyáltalán nem, vagy csak ritka esetben lehet, mert hisz ez voltaképpen lélektani körülmény, melyről másnak tudomása csak akkor lehet, ha azt a rosz hiszemben forgó kifecsegi, mit pedig ép az ily körülmények egyének magánjogok szerzésénél tenni nem igen szoktak; ellenben tényeik e körülményt nem ritkán egész evidensen mutatják.

K. H.

Észrevételek

a BTK. 213., 214., 215. és 220. §-aira.

A kérvénnyel megtámadott orsz. képviselőválasztások érvényessége tárgyában az ország több helyén ejtettek meg vizsgálatok. A képviselőház házszabályai értelmében a vizsgálat során szükséges tanukihallgatásokat a képviselőházi kiküldött teljesíti, a tanuk meghiteltetését pedig az e. f. bíróságoknak e célra delegált valamelyik ítélő bírása eszközli. Actualis jelleget nyer tehát azon kérdés:

hogy ha ezen vizsgálat során valamely tanu hamis vallomást tesz s azt esküvel is megerősítette, a BTK. XII. fejezetében tárgyalt hamis tanuzás bűncselekményét elkövette-e, s ha igen, a BTK. melyik §-a szerint büntetendő.

A BTK. 213., 214., 215. és 220. §§-ban ugyanis a büntető sanctiót szab azokra, kik «bűnvádi», «kihágási», «polgári», «közhivatalnok vagy ügyvéd elleni fegyelmi» és «katonai becsületbíróági» ügyekben tesznek hamis tanuzást. A törvény tehát az életben előfordulni szokott különböző «ügyek» természetére tekintettel mintegy taxative sorolja elő a hamis tanuzás eseteit. Hogy pedig a képv. választás érvényességét kutató vizsgálat ezen «ügyek» egyike alá sem subsumálható, kétségen kívül áll.

Még a legkiterjesztőbb törvénytárgyarázat árán sem lehetne ezen vizsgálati ügyeket a törvényben felsorolt «ügyek» categoriájába sorozni, noha a büntető jogtudomány mai álláspontja szerint, a mely ezen fejezetben tárgyalt bűncselekmények alapkiindulásául szintén elfogadtatott, hogy t. i. a tudva valótlan állításnak esküvel való megerősítése képezi a hamis tanuzás büntetendő cselekményét, kétségtelen, hogy ezen delictum az érintett vizsgálati ügyben is felmerülhet; s nem hihető, hogy a törvényhozó az általános, kötelességszerű igazmondóság megszegésének, tehát a közbizalmat és hűséget megsértő cselekményeknek épen ezen politikai, közjogi és alkotmányi fontosságú ügyekben óhajtott volna salvus conductust biztosítani.

Nem, az intézkedések organicus összefüggéséből és a tételes jogrendszerből kitűnik, hogy a jogrendszer alapját képező vezérelv alkalmazásában és keresztülvitelében fogyatkozás mutatkozik.

S mert a bíró nincs jogosítva arra, hogy a bűnfogalmat meghatározó törvénynek hasonszerű alkalmazása által a büntettek vagy vétségek számát szaporítsa, hogy a bűncselekmény fogalmát oly esetekre is kiterjessze, a melyekre a törvényben megállapított összes ismérvek nem alkalmazkodnak:

ennélfogva az előadottak szerint oda terjed szerény véleményem, hogy a szóban lévő vizsgálatokban valótlan állítását esküvel megerősítő tanu által a büntetőjogi tudomány általános elvei szerint elkövetett hamis tanuzás delictumára a mi törvényünk intézkedést nem tartalmaz, tehát a törvény téte-

les jogrendszeréből bizonyossággal kivehető a törvény hézagossága.

A jogtudomány tanai szerint ugyan a törvény hézagossága analogia által s akkép pótolható, hogy az, mi a tételes jogrendszerből kivehető, a törvényben mellőzött esetre is kiterjesztetik. S ott, hol a büntető jogszabályok önálló rendszeres egészbe össze nem foglalvák, hol a törvényalkotó hatalom ki nem jelentette akaratát teljesen és kimerítőleg az iránt, hogy miféle elvek szolgáljanak irányadóul a büntető igazságszolgáltatás terén, gyakran állhat be azon kényszerűség, hogy a hiányzó tétel analogia útján pótolatik.

De a hol codificált törvény van, a hol tehát a delictumok és azok megfenyítésére vonatkozó szabályoknak rendszeres összefüggésükben való kihirdetése által a törvényhozó határozottan, minden kétséget kizáró módon nyilvánította abbéli szándékát, hogy mely cselekményeket kívánja büntetni, melyeket nem, ott a bírónak a törvényhozó akaratán tulterjeszkedni nem szabad, s a bűnös cselekmények számát saját belátása szerint nem szaporíthatja. Áll ez különösen a mi törvényünkre, melynek 1. §-ában kijelentetik, hogy csak azon cselekmény büntetendő, melyet a törvény annak nyilvánít.

A felvetett kérdésre a «sine lege nullum delictum» jogelvvvel felelhetünk.

LIPPE VILMOS,
jászberényi tszéki jegyző.

Adalék bélyegtörvényünkhöz.

A *Jogt. Közl.* 1884. évi 51. számában e czim alatt BENEDEK SÁNDOR ur, a p. ü. közg. bíróság fogalmazója, az ezen lap 1884. évi 50. számában «Az 1880 aug. 23-án 2364. sz. a. kelt min. utasítás 65. §. b) és c) pontjai esetében felvett külön jegyzőkönyvekre kell-e felzetbélyeg?» czim alatt közölt cikkemre felelvén, engemet meggyőződésemben még inkább megszilárdított. Örömmel közöltem BENEDEK ur választát elnökömmel és az urbéri ügyekkel foglalkozó bírótársaimmal. De ők egyhangulag kijelentettek, hogy sem az én, sem BENEDEK ur okai őket ellenkező meggyőződésre birni nem képesek s hogy BENEDEK ur véleménye reájok nézve nem lehet irányadó. Megkísérlem gyöngye erőmmel fölhozott érveiket röviden előadni, melyek a következők:

1. Midőn a fél írásban adja be kérelmét, köteles felzeteket csatolni és azokat bélyeggel ellátni. Ha már most nem írásban terjeszti be kérelmét, hanem szóval adja jegyzőkönyvre: ennek következménye csak az, hogy nem tartozik felzeteket készíteni és becsatolni, de nem lehet következménye még az is, hogy a felek értesítése végett a bíróság által hivatalból elkészítendő felzetekre való bélyegadás alól meneküljön; mert ez által kétszeres kedvezményben részesülne. Elég nagy előny már az reá nézve, hogy nem kell kérvényt és felzeteket készítenie vagy ezek elkészítéseért másnak fizetnie; miért is megokolatlan és a kérelmet írásban előterjesztővel szemben méltánytalan ezt még azzal is tetézni, hogy az államnak fizetett munkaerői által az állam papirosán és írószereivel elkészített felzetekért a m. kir. államkincstárnak legalább a felzetbélyegekből ne térüljön vissza valami.

2. Az 1880 aug. 23-án 2364. sz. a. kelt min. utasítás 65. §-a azt mondja, hogy az ezen §. b) és c) pontjai esetében fölvetett jegyzőkönyvek a telekkönyvi kérvényeket pótolják, továbbá, hogy ezen jegyzőkönyvek bélyeg- és illetékkötelesek. Már most ha az áll, hogy a jegyzőkönyv a kérvényt pótolja: akkor az is áll, hogy felzetbélyegeket is kell adni; mert a kérvényhez felzeteket csatolni és azokra bélyegeket ragasztani minden esetben szükséges. De az idézett min. utasítás sehoh sem mondja azt, hogy ezen esetben nem kellene felzeteket csatolni, illetőleg felzetbélyegeket adni; már pedig, ha ez lett volna szándéka, azt bizonyosan kifejezte volna világosan és határozottan. Minthogy azonban a jegyzőkönyvet a kérvényt pótlónak jelentette ki, a kérvényhez pedig felze-

teket csatolni és felzetbélyegeket adni okvetlenül szükséges: kétségtelen, hogy a jegyzőkönyvekre felzetbélyeget is kell ragasztani.

3. Hogy a kérdéses jegyzőkönyvekre felzetbélyegeket ragasztani csakugyan kell: mutatja azon körülmény hogy a leletezéseket az illetékkiszabási hivatalok mint helyeseket elfogadják és a feleket minden egyes esetben megbüntetik. Mit használ tehát az én meggyőződésem és BENEDEK urnak véleménye, ha egyszer az illetékes hatóságok más véleményben vannak s a feleket érzékenyen megbírságozzák. Sokkal okosabb volna tovább nem makacskodnom és a szegény feleket megbírságolásokról tovább ki nem tennem.

Nem tehetek róla, de a létező és jelenleg érvényben álló törvényeket és rendeleteket másképen, mint a hogy BENEDEK ur is tette, értelmezni én nem vagyok képes.

Nincs tehát más hátra, mint hogy ezuttal is és pedig sürgetőleg kérem az igazság- és pénzügyminister urakat: legyenek kegyesek ez ügyben mielőbb rendeletileg intézkedni.

Ez intézkedésnek sürgetőségét azzal indokolom, hogy ezen kir. tszéknak 7 járásbírósi területén évenként számos községben van tagosítási, birtokrendezési és telekkönyvi átalakítási munkálat folyamatban és így évenként százakra megy a tagosítási és birtokrendezési ügyekben a már érintett 65. §. b) és c) pontjai értelmében, valamint a telekkönyvi átalakítási munkálatok hitelesítésének folyamában az 1869 ápr. 8-án 2579. szám alatt kelt ig. ü. min. rendelet 19. §-a értelmében felvett külön jegyzőkönyveknek a száma. Tehát vagy a felek vagy a kir. államkincstár évenként nevezetes összegekig károsodhatnak; a melynek elejét venni a magas kormány — azt hiszem — hazafias kötelessége.

KÁPLÁNY GÉZA,
kir. tszéki bíró.

Különfélék.

— **Képezheti-e nyilvános közlés tárgyát a bűnvádi feljelentés?** Egyik munkatársunknak hozzánk beküldött ezen kérdésre kénytelenek vagyunk nemmel felelni. A közérdek szempontjából annak nyilvánosságra hozatala, hogy valaki egy harmadik személy ellen feljelentést tett, nem indokolható; a feljelentett egyén jogos érdeke pedig egyenesen megköveteli, hogy előzetes compromittáló közlések által polgári állása csorbát ne szenvedjen. S mi a nálunk szokásossá vált ilyennemű közléseket annál sajnálatosabbnak tartjuk, mivel a lapokban gyakran a feljelentőt képviselő ügyvéd nevével is találkozunk. Szerintünk annak feltüntetése, hogy ezen és ezen ügyvédnek sikerült egy cselekményben feljelentésre alkalmas tárgyat felfedezni avagy valakinek letartóztatását kieszközölni, az ügyvéd állásával és hivatásával összeférhetlen. Ha pedig nem ügyvéd, hanem a bírói személyzet indiscretiója folytán jutnak a lapokba ily közlések, ez a hivatalos titkot megsértő visszaélés, mely fegyelmi uton büntetendő. Egyébiránt kötelessége volna napilapjainknak — a külföldi nagyobb lapok példájára — az ilyen, gyakran egész családokat tönkretévő híreket hasábjairaikról rendszeresen kizárni. Az a megmérhetlen erkölcsi és anyagi kár, melyet egy ily «pikans» közlés okoz, távolról sem tétetik jóvá azon másnap hozott lakonicus jelentéssel, hogy ezen és ezen egyén, kit tegnap vizsgálati fogságba tettek, ma szabadlábra helyeztetett, minthogy a feljelentés alaptalannak tünt ki.

— **A büntetés céljának** a bírói ítéletben való figyelembe vétele és az indokolásban való felemlítése a bírói cognitio keretén kívül esik-e? *A budapesti királyi tábla:...* tekintve még azt is, miszerint az összbüntetésnek nem az célja, hogy a vádlott szigorubb büntetéssel sújtassék, mintha az egyes cselekményekért külön ítéletnek el, mindezeknél fogva... vádlott börtönbüntetése egy évre leszállíttatik. (1883 decz. 3. 43557. sz.) *Kir. Curia:...* A kir. tábla ítéletének indokaiban az összbüntetés céljára való hivatkozás mellőzendő volt; mert a törvény úgy a rendszerinti büntetésekre, valamint az összbüntetés kimérésére vonatkozólag a határokat megjelölve: a büntetésnek ítélet általi megállapításánál ezen határokat, a súlyosító és enyhítő körülmények számbavételé-

vel megtartandók. A büntetés valamint az összbüntetés célja a büntetések nemeinek, fokának, tartamának, szóval a büntetési rendszernek meghatározásánál a törvényhozás által figyelembe veendő irányadó szempontot képezvén, ezen cél a törvénynek a konkrét esetre való alkalmazásánál a bírói cognitio körén kívül esik stb. (2272. 84. nov. 12.)

— **A kir. Curia átiratát az igazságügyministerhez,** melyet lapunk élén közlünk, ajánljuk olvasóink figyelmébe. Ismét egy adatokban gazdag eset, melyet a kir. Curianak az elintézés körül gondossága szerencsére felszínre hozott. Az átiratot lapunk zárta előtt vettük s egyelőre nyilvánosságra hozzuk; de fentartjuk magunknak, hogy az átirat tárgyát képező esetről még részletesebben szóljunk.

— **A királyi Curia felszólamlási gyakorlatából.** A következőkben közlünk néhány elvi jelentőségű curiai határozatot az 1884-iki felszólamlások köréből. Alkalmilag folytatjuk a közléseket.

8. sz. *A m. kir. Curia.* Temesvár sz. kir. város központi választmánya határozatát megváltoztatta és Dr. W. Lipótot a választók névjegyzékébe felvétetni rendelte, mert az 1874: XXXIII. tcz. 9. §-a szerint a tudorok jövedelmükre való tekintet nélkül választói joggal bírnak; nem kívánja tehát a törvény, hogy ők 700 frt jövedelem után adóval és a pedig a 8. §. szerint már az összeírást megelőző évben megróva legyenek; az adó nem fizetése pedig azokra nézve képez kizáró okot, a kik a reájok kirótt adót a törvényes idő alatt le nem fizettek.

20. sz. B. János körjegyzői segédjegyzőt (Torda-Aranyos-megye) fölvétetni rendelte, mert mint rendszeres jegyző van alkalmazva s az 1874: XXXIII. tcz. 9. §-a pedig a községi jegyzők között nem tesz különbséget.

24. sz. Zalamegye központi választmányának felebbezett határozata megváltoztattatik és F. György a névjegyzékbe felvétetni rendeltetik; mert a beügyelt adókönyvecskék bizonyítják, hogy F. György a folyó évre 25 frt 90 krral van megadóztatva; mult évben pedig nejének neve alatt föld, ház és egyéb adók czimén 20 frt 87 krt fizettetett be. Hogy pedig F. György nejével közösségben él, ez nemcsak házassági viszonyukból következtethető, de az iránt még azért sem lehet alapos kétség: minthogy az adókönyvecskék felírásának összehasonlításából kitetszik, hogy a 437. számú ház után járó 3 frt 60 kr. adót F. György és neje felváltva fizetik.

27. sz. Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye központi választmányának határozata megváltoztattatik és Dr. H. Lajos szolnoki lakos az állandó választói névjegyzékbe felvétetni rendeltetik. Indokok: Mert a felebbező a C. alatti jogtudori oklevéllel igazolta, miszerint most már 25 éves, továbbá az A. és B. alatti ügyvédi kamarai határozatokkal igazolta, hogy már 1884 ápril 20-án Szolnokon mind ügyvédjelölt az ottan lakó P. Ferencz ügyvédnél joggyakorlatba lépett, a mivel egyuttal azt is igazolta, hogy az összeíráskor Szolnokon rendes lakása volt: minthogy e szerint felebbező az 1874. évi XXXIII. tcz. 1. és 38. §§. feltételeinek eleget tett és a 9. §-a alapján mint jogtudor választóképesseggel bír, stb.

31. sz. Budapest főváros közp. választmányának P. Gáspár ügyvéd és budapesti lakos kihagyása iránti határozatát helybenhagyta, mert a felebbező mellékelt adókönyvecskéje bizonyítja, hogy ő 1883-ra kivetett egyenes adóját az 1875: VI. tcz. 1. §-ában megszabott határidőig 1884 ápril 15-ig le nem fizette. Az ily adóhátralékosok pedig az 1874: XXXIII. tcz. 12. §. 5. pontjánál fogva bármely alapon birjanak különben, tehát még ha ugyanazon törvény 9. §-a alapján bírnak is választói joggal, a választók névjegyzékébe fel nem vehetők.

— **A budai (I—III. kerület) büntető járásbiróság** mostoha állapotáról mult számunkban közöltünk egy felszólalást. Azóta ugyancsak ügyvédi körökből több hasonló irányú felszólalást vettünk, melyet mindannyian a multheti vonatkozó közleményt megerősítik. A budai büntető járásbiróság állapotát oly drastikus módon írják le s a bírói s kezelő személyzet szaporítását, valamint különösen a helyiség megváltoztatását oly égető szükségként sürgetik, hogy valóban helyén volna, miszerint az igazságügyminister egyik kiküldött által a helyszínén az állapotról meggyőződjek.

— **Discours de rentrée.** A francia bíróságok tudvalevőleg a törvénykezési szünetek után ünnepélyes beszéddel, úgynevezett «discours de rentrée»-val nyitnak meg, melyek a bírósági elnökök vagy a főügyészek által a jogszolgáltatás terén felmerült bajok s hiányok megvitatására szolgálnak, s így mintegy censuraszerű jellegűt öltenek.

E beszédek ma már ugyan nem egyebek pusztá formáságnál, azonban elméleti értékük, tárgyuk sokoldalúsága és alakjuk szépsége folytán igen becsesek. A «Droit» párisi szaklap érdekes sorozatát tünteti fel az idén tartott beszédeknek, melyek a következő témákat foglalják magukban: a hamis pénz, az eskü, a büntetések és azok alkalmazása, a kincstár kárára elkövetett csalárd cselekmények, a közjegyzőség s az arra vonatkozó reformjavaslatok, a bírák elmozdíthatatlansága, a rendőri felügyelet alatt állás, Németalföld új büntetőtörvénykönyve, az elmebetegéről szóló 1838-iki törvény reformja és a tébolyodottakról szóló új törvényjavaslat; szólnak továbbá a végrendelezési szabadságról, a bírák köteleességeiről, a házasságon kívüli atyaság kutatásáról, bírálva az ezen anyagra vonatkozó a senatus és a képviselőház elé terjesztett javaslatokat és összehasonlítva más államok ezen kérdésben tett intézkedéseivel, az államsocialismusról, a bűnvádi eljárásról, az állam köteleességeiről azokkal szemben, kik a vizsgálati fogságban, vagy az ítélet kihirdetése után ártatlanoknak találtattak, a polgári törvénykönyv keletkezéséről s annak elterjedéséről: szóval a jognak majd minden ágát tárgyalják. Különösen remek Bertrand főügyész beszéde, melylyel a párisi felebbezteli törvényszék üléseit megnyitá. E beszéd, mely «a bíráskodás művészetéről» szól, azon időben, midőn tartatott, minden párisi szaklap által közöltetett. Szellemdusan tárgyalja, hogy miként fejlesztheti s tökéletesítheti a bírói gyakorlat által úgy elméjét mint jellemét, miktől kell óvakodnia, hogy hivatásának, az igazság szolgáltatásának, valóban s igazán megfelelhessen. Érdekes eset adta elő magát Grenobleban, hol Vergoin főügyésznek kellett volna beszédet tartani, azonban felettvalója a koronaügyész a beszéd megtartása ellen tiltakozván, az elmaradt. A beszéd valamint betiltásának oka maig sem ismeretes. A *Journal des Debats* szerint czime «a perrendtartás és az azzal correspondáló bírói szervezet visszavitele hasznos formáira» volt. Az illető lap megjegyzi, hogy valószínűleg németből fordított, mert czime nagyon furcsa és megemészthetlen; annyi bizonyos, hogy a főügyész semmi esetre sem számította a bírói szervezet hasznos formái közé a fegyelmi szellemet, mert a betiltás után rögtön a ministerhez intézett levélben beadta lemondását; a minister a hivatalból való lemondásra annak elfogadásával válaszolt. Így tehát mindenki meg lehet a dologgal elégedve; a minister, mert érelyesen járt el, a felebbezési törvényszék, mert megszabadult egy furcsa beszédétől, az ügyész pedig, mert az eset sensatiót keltett. Jogosan mondja végül a *Journal des Debats*, hogy sokkal jobb lenne, ha a fegyelemre többet adnának s akkor nem lenne szükséges ily sensatiót keltő módon betiltani a beszédek tartását.

— **Irodalmi Szemle.** Bauer: *Der Eid.* (Heidelberg, Winter, 1884. 128 l. Ára 3 m.). Ezen tanulmány az eskü fogalmát a régi felfogás szerint, melyet az újabb doktrina ellenében védelme alá vesz, akként állapítja meg, hogy: Istennek felhívása tanuul az igaz mellett és a nem igaz boszulójául. Részletesen szól az esküről az ó- és az újszövetség alapján, tekintettel a pogányságra is. Szerző szerint az államnak szüksége van a vallásra és azért alkalmazza az esküt. De ezen szükség nem elégíthető ki valamely törvényes formáság által, minő az eskü. Maga az állam is elismeri törvényhozásában az eskü fokozódó értéktelenségét, és kénytelen annak más módon való helyettesítését keresni. De nem létezik semmiféle törvényes forma, mely az igazság tekintetében feltétlen biztosítékot nyújtana. — BOISTEL: *Précis de droit commercial.* Cours professé à la faculté de droit de Paris. (Paris, Thorin 1884. 1173. l.) Kiválóan gyakorlati célokat szem előtt tartó könyv. Az ügyvédnek, a bírónak, a kereskedőnek utbaigazítást ad a felmerülő kérdésekben. Az újabb kiadások — most a harmadik jelent meg — újabb bírói határozatokkal vannak kiegészítve, figyelemmel kíséri az irodalmat, megbeszéli a fontosabb controversiákat. — POLLOCK: *A Digest of the law of Partnership.* (London, Stevens and Sons. 1884. 162. l.) A közkereseti társaságokra vonatkozó angol jogot foglalja egybe és tünteti fel e mű, mely 1877 óta most harmadik kiadásban jelenik meg.

Felen számunkhoz mellékeljük az 1884-iki évfolyam címlapját és a nevek szerinti mutatót.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŪJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Megyei követek a felsőházban. Dr. KUNCZ IGNÁCZ pozsonyi akadémiai jogtanártól. — Jogirodalom: Bünvádi eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította Dr. FAYER LÁSZLÓ. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvileg bekebelezett kamatok elsőbbségének kérdéséhez. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Örökségi jogra rendelhető-e el végrehajtás? K. NAGY SÁNDOR n.-váradai ügyvédtől. — Rövid visszatekintés az irástudatlanok váltóképességére. SERLY ANTAL losonci kir. aljárásbírótól. — A btk. 248. §-ához. Dr. M. T. bpesti kir. táblai fogalmazótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

Megyei követek a felsőházban.

I.

Vajon csak azért emeltük ki a particularismusból egyik lábunkat, hogy a másikkal annál mélyebben süppedjünk abba? Csak azért emancipáltuk az alsóházat a megyei látkörből, hogy most a felsőházat szállítsuk e niveaura, a melyen e ház szervezetének elve a Karok és Rendek korában sem állott? Némelyek a felsőházat per eminentiam államférfias kamarának tartják. Azt hiszem, mindegyik kamarának egyaránt államférfiasnak kell lenni. De az államférfias látkör nem a particularismusból ered.

Azt hozzák föl, hogy a főispánok képviselték eddig a megyét a felsőházban; jövőre ez valószínűleg megszűnven, csak kell valami kárpótlást adni a törvényhatóságoknak.

Hát mindig csak az «enyim és tied» politikáját kövesük-e? Közjogért kárpótlás! Minden politikai jog a nemzetnek mint államalanyának joga; s a nemzet ott, az által és azon arányban gyakorolja azt, a hol, a ki által, s a mely arányban jónak látja.

Továbbá téves nézet az, mintha a főispánok eddig a megyét képviselték volna a felsőházban; mert a főispánok még a megyében is az egész et képviselik és pedig ennek egyetemes vonatkozásaiban. Ugyanis a törvényhatósági, sőt a községi önkormányzatot is az egész eszméjének kell betölteni, csak hogy az egésznek specialis, helyi vonatkozásaiban. De a főispán az egészet ennek egyetemes vonatkozásaiban képviseli mindenütt. Ismerni a helyi viszonyokat még épen nem particularismus; mert akkor számtalan esetben maga a központi kormány is particularismus volna. Jó értelemben abban áll a particularismus, hogy az egész eszméjét beleéljük particularis viszonyainkba. Rosz értelemben pedig abban, hogy az egész érdekét feláldozzuk particularis érdekeinknek. Az önkormányzat (megye, község) nem particularis érdek, hanem az államérdeknek particularis alakja. Ez a particularismus ideálja; mely az életben nem igen áradoz. De még ezen ideális particularismus is lehet-e a parlamenti szervezet betetőzése? A falutorony-politikában mindenestre van mérséklő erő, olyan mint a kerékkötőben. Csak hogy ez igen rosz symboluma a felsőháznak. A mérsékletnek belátás- és széles látkörből kell eredni és nem a particularismusból.

Tekintsük a dolgot a törvényhozási processus lényege szempontjából.

A nemzet parlamenti szervezetéhez nemcsak a parlament tartozik, hanem mindnyájan, kik politikai joggal birunk. Azaz: mindnyájan államjogi tényezői vagyunk a nemzeti gondolkodás és akaratfejlődésnek. A nemzeti gondolkodás- és akarat-

nak két stadiuma van. Az egyes polgároknak a nemzeti gondolatok még határozatlanok, körvonalaik elmosódvák, miként az egyes embernél is valamely tanulmány kezdetén. A classicus állam az érvek nemzeti latolásának e zavaros stadiumában megállapodott: népgyűlésben határozott. Itt a nemzet ugyan érzékileg jelen volt, de szellemileg fictióvá lett. Már pedig a nemzet, mint realis alany, nem az érzéki, hanem a szellemi világhoz tartozik. A forumon összegyűjtött polgárok nem valának nemzet, hanem csak tömeg. Ma nem állunk meg a nemzeti akarat ezen embryonalis stadiumában. A parlamentben jönnek a nemzeti én-nek gondolatai elvi átlátszó-ságra; a gondolkodó nemzetalany a majoritás és a minoritás utján az érveket pro et contra latolja; és végre határoz. Vagy ez a nemzet-képviselő, vagy Rousseau-nak van igaza: «a mely nemzetnek képviselői vannak, az megszűnt létezni.» A parlament által tehát a nemzet nem képviseltetik, hanem a parlamenti szervezet ép maga az államilag gondolkodó és akaró nemzet. A nemzetre nézve ennek belső életében a *szenveddő* ige-alak nem fordul elő.

A nemzeti akaratfejlődés kiemelt két stadiuma nem egyéb, mint a particularis nemzeti én-nek egyetemes nemzeti én-né emelkedése a gondolkodás és akarat alakjában. A nemzeti akaratfejlődés e folyamat a társadalmi érdek, fájdalom, többé-kevésbbé mindenütt megzavarja; és innen többen a képtelenségek ama legborzasztóbbikát állítják, hogy a parlament a társadalom kifolyása.* De vegyük a dolgot úgy, a mint kellene lenni; mert csak ezen szempontból szerezhetünk tiszta fogalmakat. A particularismusként legvégső alakja az egyes. Minden jó polgár a maga specialis életviszonyaiba beleéli a nemzeti ént; azaz: saját körében azt valóban élő lénynek teszi, mintegy saját életének egyik felévé. Ez az egyéni particularismus ideálja. Minden nemzeti akarat innen indul ki; azaz: nem az egyéni érdekből, hanem a nemzetnek az egyénben folytatott specialis életéből, azaz: a particularismusból. Már most kérdem, ezen akaratfejlődési folyamatot a maga befejező stadiumában, a parlamentben, ismét visszavigyük-e a particularismushoz? A torony tetején ismét a fundamentumhoz fogjunk-e? A concentrált személyes életet ismét szétörjük-e? Akkor miért concentráltuk; akkor mire való egyáltalán a parlament? Egy parlament, mely a particularis akaratok szócsöveinek összefoglalásából áll, önmagának ellenmondása. Mert mire való az egyetemes akarat organuma, ha a particularis akaratok sommázatát akarjuk uralkodóvá tenni? A mi ellenmondás, azt részben sem kell alkalmazni; mert ekkor is csak ellenmondás. A világon minden fejlődés a sokaságból kiindulva, az egység- és egyetemességhez emelkedik és nem tér vissza a sokasághoz, csak a feloszlásban. Ime minden életnek, minden individuatióknak alaptörvénye. Ha akarjuk, hogy a nemzet *valóban* éljen, ha nem akarunk megelégedni a nemzetnek pusztá portraitjával, akkor a politikában is meg kell tartanunk a biologia egyetemes törvényeit.

Megyei követeknek a felsőházba küldése ellentétben van nemcsak az egyetemes világrend említett biologiai törvényével, hanem a világtörténet irányával is. Ezen irány nem a centralisatio, mint sokan vélik, vagy legalább nem az, a mit

* Mert persze nekik minden élet-viszony csupa merő társadalom!

a centralisatio alatt általában értenek, hanem élő, organicus egység; azaz: gazdag tagosulat, melynek minden ízében az állameszme él és uralkodik. Ezen eszmét elhomályosítjuk, kioltjuk, mihelyt a betetőzésben, (vagyis a parlamentben) nem bánom, bármily hazafias particularismust alkalmazunk, A nemzetnek igazi (választott, vagy nem választott) képviselője csak az, a ki szellemi vagy gazdasági működése által a nemzeti életnek mint egésznek (és nem a megyei életnek) kimagasló csúcsai közé tartozik.

Az emberiség nagy szerencsétlenségei közé tartozik az állam élő egységének a gépies egyformasággal való összezavarása. Már Plato egységet akar, s az egység kedvéért minden önálló fejlődést megöl. Aristoteles az egyformaság ölü mérge ellen küzdve, viszont azt állítja, hogy az állam annál kevésbé állam, minél inkább egy. Még ma is a fogalomzavar e sötét vermében foly a tusa. Egyik holt egységért küzd, a másik e veszélyt látva, az élő egységet is elveti. Siéyez a nemzeti egység kedvéért már csak számlálja az embereket, mint abstract lényeket; viszont e politika reakciója a részeket emeli az egész fölé, megyei, sőt községi confederatio felé gravitál, corporatiókban, Verbände-ben, osztályérdekben oszlatja fel az államot; a törvényhozási akaratot személyes egységből társadalmi összhangzattá változtatja, törvény helyébe szerződést tesz.

És e középkori utat sokan a szabadság és a szabadelvűség utjának tartják, mert az egyénnek (nem az individualitásnak, hanem az individualismusnak) kedvez. A francia forradalom egyéni atomismusa helyébe a középkori collectiv atomismust teszik. Ellenben ugyanazok a parlamenti ministerium által környezett korona kinevezésében absolutisticus és reactionarius politikát látnak. Igen, ha a személyes érdem és személyes kitűnőség állami érvénye reakció.

A particularismus maradványait a képviselőházból is ki kell irtani, s ennyiben HAARE eszméit valamely alakban megvalósítani; s most viszont a felsőházba vigyük-e be a particularismus sokfejű sárkányát? Jól mondatott, hogy be a felsőház ne legyen az alsónak pusztá ismétlése. De ez talán még sem jelenti azt, hogy az alsóházban a modern államot, a felsőben a középkort szervezzük. Ha ellenfeleink következetesek volnának, akkor a *curialis* rendszerhez kellene visszamenniök; mert a nemzetet mint egészet ugyan ki lehet fejezni két kamarában; de a particularismusnak, vagy ép a particularis érdekeknek kifejezésére három-négy curia sem lenne sok.

Dr. KUNCZ IGNÁCZ,
pozsonyi akad. jogtanár.

Jogirodalom.

Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította Dr. FAYER LÁSZLÓ. I. füzet.

A jelenleg érvényben levő bűnvádi eljárás az Országbirói Értekezlet II. részében találja alapját. A szóbeli eljárást a törvényszékek előtt szabályként a 4. §. állapítja meg s elvben még a rendes írásbeli bűnvádi pert is ismeri. Szigoru jogi szempontból bűnvádi eljárásunknak mai napon is olyanak kellene lennie, a mint az 1848-ig tényleg — az idézett fejezetben tett módosításokkal — gyakorlatban volt. Ezen jogállapotnak merev visszaállítása azonban már 1861-ben lehetetlennek bizonyulván, az állami bíróságok szervezéséig és a kir. ügyészség behozataláig a magyar bűnvádi eljárás nagyrészt az írásbeliség elvén alapult és mint ilyen nem nélkülözhetette a törvényes bizonyítékok rendszerét. Az állami bíróságok szervezésével és különösen az ügyészségnek a bíróságtól való teljes függetlenítésével a bűnvádi eljárás szükségszerűleg változásokon ment keresztül, a melyek habár sem törvény sem rendelet útján szabályozást nem nyertek, magukból az intézményekből természetszerűleg folyván, a hatóságok szervezésével azok jogkörének meghatározása is járt, és így az

ügyészségről szóló 1871: XXXIII. tcz. a magyar bűnvádi eljárás egy részét legalább elvben codificálta.

A jelenleg érvényben levő eljárásnak jogtörténeti analysis kétségtelenül a legnagyobb nehézségekkel járna. Az alkalmazásban levő egyes jogelvek forrásainak kikutatása és feltüntetése, törvény, rendelet és szokásjog elkülönítése majdnem lehetetlennek tűnik fel. Ily állapotok között az alkalmazásban levő jogelvek felismerésére a legbiztosabb támpontot kétségtelenül a bíróságok gyakorlata szolgáltatja, mely majd a régi elveket kiterjesztőleg vagy megszorítólag alkalmazza, majd pedig a törvény elvi magyarázata alapján új jogelveket visz be a gyakorlatba.

A fenjelzett szervezeti változások, s már azon körülmény, hogy az első foku bíróságoknál azon patriarchalis viszony, mely azelőtt a törvényszékek eljárását sokban jellemezte — a mi legkevésbé sem mint azok kicsinyítése hozatik fel e helyütt — szükségessé tették, hogy az elsőfoku bíróságok számára főbb elveiben az eljárás legalább is némi megállapítást nyerjen. Ezen hézagot kipótolni vannak hivatva az u. n. Ideiglenes Bűnvádi Eljárási Szabályok, melyek ámbár kötelező erővel nem bírnak, miniszteri rendelettel a bíróságok figyelmébe lettek ajánlva.

Elmult egy évtized a nélkül, hogy ezen szabályok az eljárásnál kellő figyelemben részesültek volna, s az utolsó éveknek volt fentartva, hogy ezen szabályok követésének szükségessége mindinkább éreztessék. Az elsőfoku bíróságok csakis akkor kezdték zsinórmértékül elfogadni, midőn azon szabályok megtartására a felsőbíróságok által utasítottak. S ez a magyar bíróságok alkotmányos érületéről tanuskodik, melyet más continentalis államok bíróságainál ily mérvben feltalálni aligha lehet.

Ma a bűnvádi eljárás főbb elemeit tényleg ezen rendeletben, az ügyészségről szóló törvényben, a rendőrségről és a csendőrségről szóló törvényekben és rendeletekben és főleg a kir. Curiának gyakorlatában kell keresnünk.

Ezen bűnvádi gyakorlatnak feltüntetését tüzte ki célul a fenebbi munka.

A czimlapon ezen kitételrel találkozunk: «Szokásjogi forrásokból.» Ezzel a szerző nézetem szerint az egyedüli helyes utat jelölte meg, mely a fenálló eljárás megismerésére vezet. De azt vélem, nem állitható, hogy a bűnvádi eljárás felismerése kizárólag csak szokásjogi forrásokból merithető. Mert a bírósági szervezetről, a BTK. életbeléptetéséről, az ügyészségről szóló és sok egyéb törvény és rendelet, a bűnvádi eljárásra vonatkozó intézkedéseket tartalmaz. Igaz ugyan, hogy mind ezen forrásoknak egységes alakban való feltüntetése és rendszeres összeolvasztása — consolidatio — tulajdonképp törvényhozási munkát. A könyv tartalma azonban mutatja, hogy szerző nem zárta ki a többi jogforrást, s a czimlaponbeli kijelentés különösen arra látszik utalni, hogy az 1872-iki Ideiglenes Bűnvádi Eljárás Szabályok csak annyiban képeznek jogforrást, a mennyiben a gyakorlat által elfogadva lettek és hogy ezen szabályzatnak tekintélye nem az azt ajánló ministeri rendeleten, hanem szokásjogi képződésen alapul.

A midőn szerző célja az volt, hogy az eljárásnak nem történeti keletkeztét, sem pedig az egyes perjogi intézmények és elvek dogmatikai fejlődését tüntesse fel, hanem egyedüli célját az képezte, hogy a gyakorlati téren működő jogi közegeket, értve az ügyészt, a bírót és az ügyvédet, az érvényben levő jog felől tájékoztassa, nézetem szerint nem lehetett más rendszert választani, mint az u. n. legális rendszert. Szerző ugyan levonhatta volna a rendelkezésre álló forrásokból az eljárási elveket s ezt törvény alakjába öltethette volna, de ez a mily hatályos, époly veszélyes munka, a mennyiben az egyéni nézet, mely a jogeset felfogásából merítettik, könnyen mint általános nézet és elv nyerhet kifejezést. Ha szerző ezt kerülni akarta, nem volt más választása, mint

kiindulási pontul elfogadni a szokásjogi sanctióval megerősített eljárási szabályzatot s ennek egyes §-ait mint utmutatókat felállítani és azokhoz fűzni és sorozni azon törvényes szabályokat, melyeket elszórtan egyes törvényeinkben fellelünk, és a szokásjog felismerésére legbiztosabb kufforrást: a curiai határozatokat.

Szerző a 3. §-nál, melyet Vádelv felirással lát el, azon megjegyzést teszi, hogy a kir. Curia azon gyakorlata, hogy az u. n. főbenjáró ügyeket hivatalból vizsgálja felül, anomaliát képez, mely a mai rendszerben helyt nem foghat. Részemről szerző abbeli érvelését, hogy ez a bírósági rendszerben, mely hajdanta érvényben volt, találja magyarázatát, nem oszthatom. A magyarázat szerintem abban keresendő — s ez régibb magyar törvényhozásunk diszére válik —, hogy u. n. főbenjáró ügyekben, melyekben rendszerint halálbüntetés volt kimondva, ez ne legyen végrehajtható, ha az ország legfőbb bírósága az ügyet meg nem vizsgálta s a büntetést helyben nem hagyta. E nézetemet a felebbezés történetéből Magyarországon meritem, mely intézménynek határozott jellege mindig az volt, hogy a vádlott érdekében használandó. E szerint mai napig is, midőn a vádrendszer áll fen, figyelemre méltó érvek szólnak a mellett, hogy a halálbüntetés ne legyen végrehajtható azon okból, mert az ügyész azt indítványozta és az elsőfoku bíróság megállapította, a vádlott pedig belenyugodott. Nézetem szerint azonban a hivatalból való felülvizsgálatnak csakis annyiban van helye, amennyiben a főbenjáró ügy fogalma a kellő határok közé szoríttatik, és az alatt oly bűnügy értendő, a melyre a jelenleg érvényben levő BTK. halálbüntetést szab.

Az előttünk fekvő fűzet legérdekesebb részét a bizonyítási eljárásra vonatkozó fejezet képezi. Az Elj. Szabályzat 6. §-a, mely szerint a bizonyítékok bizonyító erejét a bíróság állapítja meg, az eddig érvényben levő joggal mérő szakítást tartalmaz. A mint mindenütt, hol a bíróságok bizonyítási szabályok szerint ítétek, úgy nálunk is soká állottak még a bíróságok ezen elveknek behatása alatt. Különösen ott nyilvánul az, hol a bíró felváltva majd polgári, majd bűnügyekben ítélt s polgári ügyekben való kötöttségét öntudatlanul átviszi a bűnügyekre is. Sajnos, hogy évtizednek kellett elmulnia, míg bíróságaink azon meggyőződésre jutottak, hogy azon elv alkalmazása, melyet a 6. §. tartalmaz, nem jelent annyit, hogy a bíró a bizonyítékok erejét a maga lelkületében mérlegeli, hanem egyuttal köteles az ítéletben számot is adni, hogy a bizonyítéknak miért tulajdonított, avagy miért nem tulajdonított bizonyító erőt, vagyis köteles az ítéletben előadni azon körülményeket és jelenségeket, a melyekből bírói meggyőződését merítette. Nem tekinthetem pusztá véletlennek, hogy a bizonyítási elvekre vonatkozólag szerző nem közöl egyetlen egy ítéletet sem, a mely az 1880. év előtt kelt volna. Sőt a legtöbb ítélet, melylyel a gyűjteményben találkozunk, az utolsó időből való, mi bizonyítéka annak, hogy bíróságaink addig nem tartották szem előtt, hogy az ítéletben a bizonyítékokról ugyszólva számolni kell.

Szerző feltünteti azon ellenmondást, mely a jelenlegi bizonyítási rendszer s az egész peres eljárás közt mutatkozik. Valóban megoldhatlan ellenmondást képez eljárásunkban az írásbeli per és a bizonyítékok szabad mérlegelése. Szerző utal azon ellentétre, mely a bizonyítási rendszer tekintetében a kir. tábla és a kir. Curia közt fenáll, azt állítván, hogy leginkább a kir. tábla mutatkozik tartózkodónak a bizonyítékok mérlegelésénél. Megvallom, kívánatosnak tartottam volna, hogy szerző ezen állítást a gyakorlatból vett példákkal illusztrálta volna s egyuttal feltüntette volna azon keretet, melyről állítja, hogy a kir. tábla magának azt megteremtette. Szerző hihetőleg az általa ezen gyűjteményben közölt ítéletekre alapítja állítását, de én részemről a két bíróság közti ellentét körvonalozottabb feltüntetésére sulyt helyeztem volna, hogy a bírálat számára megfelelő alap legyen nyújtva.

Ha szerző azon eseteket érti, a midőn a bíró az ugynevezett közvetett bizonyítékok alapján kénytelen ítélni, midőn az ítélet létalapját jelenségekben és azokból vont logikai következtetésekben találja, úgy ily esetekben nem lehet a bíró eléggé tartózkodó és elővigyázatos, hogy a véletlenül összecsoportosuló jelenségek által magát tévutra vezetettve, hypotheticus értékkel bíró jelenségekből kiindulva, felépítsen egy épületet, melynek tulajdonkép nincs talapzata...

A bizonyítás elvének folyamányát képezi részben a jogorvoslati rendszer is. Szerző az V. fejezetben e czimfelírás alatt «Reformatio in pejus» a jelenlegi rendszert, mely a szabad bizonyítás elve mellett a felebbezést is ismeri, bírálja, s azon eredményre jut, hogy az érintett bizonyítási rendszer értelmében csakis az első foku bíróság lehet azon helyzetben a vád felett feltétlenül ítélni, míg szerző szerint a felső bíróságnak egyedül azon jog adható meg, hogy a vádlott érdekében az ítéletet enyhítheti, azaz felmenthet, a büntetést leszállíthatja, avagy ha a tényállást kimerítettnek nem találja, az ítélet feloldásával az eljáró bíróságot újabb vizsgálati cselekményekre és ennek folytán újabb ítélet hozatalára utasítsa.

Szerző azon helyes elvből indul ki, hogy az egyszer felmentett vádlott a felső fok által elítélhető ne legyen, s ámbár az idézett fejezet bevezetésekép előadott soraiban csakis fővonásait látjuk azon rendszernek, melyet bünvádi eljárásunk codificatiójánál szem előtt vél tarthatni, azt hiszem, hogy ezen rendszerrel és a szabad mérlegeléssel teljesen meg egyez az, hogy a vádlott felmentését tartalmazó ítélet nem csak alaki, hanem anyagi jogi szempontból is, a felső bíróság által megsemmisíthető legyen ha a felmentés nem a tényekből vont következtetéseken alapult, hanem a törvény helytelen magyarázatán. Azt vélem, nem értem félre szerzőt, hogy ily esetben a felső bíróság az ítélet megsemmisítésével a jogkérdésben mintegy kötelező utasítást adva a törvény alkalmazása tekintetében, az alsó bíróságot utasítaná, hogy az ügyben új ítéletet hozzon; nem az mondatnék ki, hogy vádlott, a ki felmentetett, elítélendő, hanem felhivatnék a bíróság, hogy kifejlődött tényállás alapján a bizonyítékokat ujjolag bírálja el.

Hogy a bizonyítékok szabad mérlegelése megtűri-e a felebbezés jogorvoslatát, az attól függ, vajon szükségesnek tartatik-e, hogy a felső bíró szintén utalva legyen a bizonyítási eljárás teljes ismétlésére. Ha ezen feltétel megszabatik, akkor el kell ismerni, hogy felebbezés jogorvoslata ellenkező alapra fektetve lehetetlen és ellenmondásokra vezet. Ha elismertetik, hogy a bizonyítási eljárás ismétlése lehetetlenség, hogy az tulajdonkép nem ismétlés, hanem új bizonyítási eljárás, akkor tényleg nem maradna más hátra, mint ezen jogorvoslatról lemondani. Ha azonban azon rendszer fogadtatik el, hogy az elsőfoku bíró a közvetlen szemlélet alapján ítélt, a felső bíró pedig a bizonyítási eljárás ismétlése nélkül az iratilag fixirozott anyagot bírálja felül, akkor talán lehet azt mondani, hogy a bizonyítékok szabad mérlegelése lehetséges akkor is, ha a bizonyítékok az iratok alapján bíráltatnak felül. El kell ismerni azt is, hogy a büntető perek igen nagy száma oly bizonyítékok alapján döntetik el, a melyeknél a bizonyítási eljárás reproductiója a tiszta írásbeli rendszer mellett is fenforog. Értem ez alatt azon eseteket, midőn okmányok képezik az ítélet alapját. Nem lehet állítani, hogy ha váltóhamisítás forog kérdésben s a szakértők kétségtelen módon szakértői leletükben igazolják, hogy a vádlott írása megfelel a hámisítványnak, ez a felső bíró által ujjolag elbírálható ne lenne. Ha igazolva van a törvényszéki orvosok véleményével, hogy egy sértés sulyos testi sértést képez, nem lehet megtagadni a felső bírótól, hogy ő a szóbeliség és a szabad mérlegelés rendszerének megsértése nélkül is az ügyet alaposan felülbírálhatja. El kell ismerni továbbá, hogy a perek igen nagy részében maguk az első foku bíróságok a tanukat

nem közvetlenül hallják, nem intézhetnek hozzájuk kérdéseket, szóval, utalva vannak a vizsgálat során felvett vallomásokra, írásbeli bizonyíték alapján ítélnék. Én nem ismerem a bünvádi eljárást, mely annyi elvűséget vagy következeteséget tanusított volna, hogy a végtárgyalásra meg nem jelent vagy meg nem jelenhető tanúk vallomását figyelmen kívül hagyandónak rendelné, ha azok a vizsgálat folyamán esetleg hit alatt kihallgatva lettek, avagy hogy az ily írásbeli bizonyíték szabad mérlegelését bárki lehetetlennek tartotta volna. Ha tehát elismertetik, hogy egyes esetekben, a felebezés a szóbeliség és szabad bizonyítási rendszer elvének megsértése nélkül helyt foghat: de egy tkvben ezen határvonalt kijelölni merő lehetetlenség. A törvényhozó három megoldási módot választhat, korlátlan felebezést, mely az alapelvek részbeni negatívója, felebezés eltörlését, avagy szem előtt tartva az állambirói szervezetet, a felebezést, mint kizárólag a vádlottnak nyújtandó jogorvoslatot. Midőn mindezeket részemről elismerem, mégis a végeredményben szerzővel egyetértek. Helyes és igazságos jogorvoslati rendszer egyedüli megoldását abban találok, hogy az egyszer felmentett egyén, feltéve, hogy a felmentés nem jogi tévedésen nyugszik, felebezés folytán elítélhető ne legyen. Nem lehet eléggé hangsúlyozni és nem lehet azon mindenki által ismert, de oly kevesek által figyelembe vett igazságot elégszer felemlíteni, hogy a legalaposabban készült végtárgyalási jegyzőkönyv és a vizsgálati iratok nem nyújtják hű képét annak, a mi tényleg történt, s ez nem fog sikerülni akkor sem, ha a gyorsirati feljegyzés hozatnék be. De a mai rendszer, s ha az az alkotandó eljárásban szentesítettetni fog, tényleg oda vezet, hogy a bírák kisebbsége ítél. Gyakori azon eset, hogy az első foku bíróság vagyis három bíró valakit fölment, a királyi tábla vagyis öt bíró ezen ítéletet helybenhagyja, a királyi Curianak hetes tanácsából négy a vádlott elítélésére szavaz, s ekkor tizenegy bíró kijelentette, hogy vádlott ártatlan, négy bíró pedig bűnösnek mondja, és a vádlott el van ítélve. Ezen rendszert, mely szerint sok esetben tulajdonkép a kisebbségi vélemény alapján ítéltetik el valaki, én oly horribilisnek tartom, hogy leginkább azt csodálom, hogyan tud mai napig fenállni. Azt mondani, hogy négy bíró véleménye azért, mert magasabb díjosztályba valók, többet nyomjon, mint 11 bíró véleménye, előttem mindig megfoghatlan problémát képezett.

Szerző könyvének 66. oldalán egy táblázattal találkozunk, mely a mai jogorvoslati rendszert egész vizsátságában feltűnteti, kimutatván azon eseteknek egy kis töredékét, a hol az első fok felmentésével szemben a felső fok elítélte. Sem a vádlott, kinek sorsáról első sorban van szó, sem a nagy közönség, melyet minden egyes ítélet szintén érint, megnyugvást ezen állapotokban nem találhat. Bármily nagy legyen a felső bíróságok tekintélye, s ha azokban a világ legkiválóbb jogászai, az emberiség legnagyobb jellemei helyt foglalnának, nem fogják senkiben azon meggyőződést keltetni, hogy azon egyén, a kit két bíróság felmentett, elítélhető legyen. Az ellenmondás, melyet ez ítéletek keltenek, oly nagy, hogy azt a tisztelet érzete az ország legfőbb bíróságai iránt ellensúlyozni aligha képes. Mig ellenkezőleg még azon esetben is, a hol két elmarasztaló ítélettel szemben a harmad foku bíróság felmentő ítéletet hoz, soha hang nem emelkedett sem nálunk, sem más országban, hol ezen jogorvoslati rendszer fenállott, hogy az ily felmentés a nép közérzetét vagy a jogászai osztály jogérzetét sértené. Azt vélem, ez oly tény, mely előtt a törvényhozónak, a bünvádi eljárás jövődöbeli alakulását szem előtt tartva, elzárkózni nem lehet.

Legfőbb bíróságunknak dicséretére válik, hogy a fenálló rendszer visszasságait maga is felismerte. S e tekintetben talán mintául szolgálhatna a királyi Curianak azon ítélete (19. l.), melyben egy felmentő első foku ítélettel szemben,

melyet a kir. tábla megváltoztatott, kijelentette, hogy a közvetlenül és szóbelileg eljár, de azon felül a viszonyok legalaposabb ismeretével is bíró első foku bíróság által valónak elismert tényekkel szemben a felülvizsgálatot teljesítő bíró nincs azon helyzetben (ez az ítéletnek felfogása), hogy a felmentést elítéléssé változtassa.

Reméljük, hogy a könyv folytatását mielőbb alkalmunk lesz láthatni s azt véljük, hogy az azon czélnak, melyet szerző magának kitűzött, a gyakorlatban meg is felel.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyvileg bekebelezett kamatok elsőbbségének kérdéséhez.

A *Jogt. Közl.* m. évi 40. számú mellékletében 575. sz. a. a m. kir. Curianak következő teljes-ülési döntvénye jelent meg: «(Polgári ügyekben 17. sz.) Az 1881: LX. tczikk 192. §-a a) pontjának azon rendelkezése, mely szerint csak az árverés napjától visszaszámítandó három évi kamatok elégitendők ki a tőkével egyenlő sorrendben, alkalmazandó-e s mennyiben a végrehajtási zálogjoggal bekebelezett s a sorrendi tárgyaláskor felszámított tőkekövetelésnek megítélt, illetve bírói egyesség vagy közjegyzői okirat által megállapított kamataira is? (5041/884. polg. számhoz.)

Határozat:

Az 1881: LX. tczikk 192. §-ának a) pontjában foglalt megszorító rendelkezés nem alkalmazható a végrehajtási zálogjoggal bekebelezett tőkekövetelésnek azon, a végrehajtási bekebelezés alapjául szolgált ítéletben, vagy bírói egyességben avagy közjegyzői okiratban megállapított kamataira, melyek a bekebelezés napjáig lejártak.

Ezen kamatok, ha az árverés napjától visszaszámított három évnél régibb időtől fogva is vannak hátra, a bekebelezés sorrendjében sorozandók s elégitendők ki a vételárból. *Ellenben a végrehajtási bekebelezés napja után lejárt kamatok az idézett törvény 192. §-ának a) pontja rendelkezése alá esnek, tekintet nélkül a végrehajtási zálogjog bekebelezésére.*

Mindenekelőtt constatáljuk, hogy ezen curiai döntvény annyiban, a mennyiben a végrehajtásilag bekebelezett kamatokat kiveszi a törvénynek az elsőbbséget megszorító rendelkezése alól, újat nem tartalmaz, mert az eddigi gyakorlat ezen elvet az 1868: LIV. tcz. 448. §-ával szemben is következetesen alkalmazta és így a hivatkozott curiai döntvény ezen részében csak az eddigi gyakorlat fentartását enuntálja az 1881: LX. tczikk 192. §-ával szemben. Lényeges eltérés és újítás foglaltatik azonban a curiai döntvény végpontjában, a mennyiben a bekebelezés napja után lejárt kamatok, még akkor is ha azok végrehajtásilag bekebelezettek, nem vétetnek ki a törvény megszorító rendelkezése alól és csakis az árverés napját megelőző három évre sorozandók a tőkével egyenlő elsőbbségben.

A m. kir. Curia tehát különbséget tesz a bekebelezés napjáig lejárt és a bekebelezés napja után lejárandó végrehajtásilag bekebelezett kamatok közt és a megkülönböztetést azzal indokolja, hogy a telekkönyvi rend. 62. §-a joghatályával végrehajtásilag bekebelezettnek csak azt a kamatot lehet tekinteni, mely a bekebelezés napjáig már lejárt volt; mert a telekkönyvi rendelet 65. §-a csak szám- és összegszerűleg meghatározott követelésnek biztosításául engedi meg a zálogjog bekebelezését, már pedig a jövőben lejárandó kamatok nem voltak a bekebelezéskor szám- s összegszerűleg meghatározhatók s a későbbi hitelező is az ingatlant terhelő kamathátralék összege iránt csak annyiban tájékozhatja magát a telekkönyvben, a mennyiben a kamathátraléknak telek-

könyvileg kitüntetett kezdő időpontjától fogva a bekebelezés napjáig számíthatja a lejárt kamatot.

Mi a megkülönböztetést, melyet a curiai döntvény a bekebelezés napjáig lejárt és a bekebelezés napja után lejárandó kamatok között tesz, indokoltnak nem tartjuk, és nézetünk szerint a törvényesen szerzett végrehajtási zálogjogot sérti az, ha a bekebelezés napja után lejárt végrehajtásilag bekebelezett kamat a bekebelezés sorrendjében ki nem elégittetik.

A Telekkönyvi Rendelet 62. §-ának tartalma ezen megkülönböztetést nem indokolja, mert ezen §. csak annyit mond, hogy bekebelezettnek vagy előjegyzettnek csak az tekintethetik, a mi a telekkönyvbe világosan bekebelezett vagy előjegyzettképp jegyeztetett be. Már pedig, ha a végrehajtási zálogjog 1884 május 1-én 1000 frt tőke és ennek 1884. évi január 1-től megítélt 6% kamatai erejéig bekebelezettek, nem lehet azt mondani, hogy az 1884 május hó 1-je után lejárt kamat bekebelezettnek nem tekintethetik. Ezt csak akkor lehetne mondani, ha a végrehajtást rendelő végzésben világosan ki lenne fejezve, hogy végrehajtás az 1000 frt tőke és ennek 1884 január hó 1-től 1884 május 1-éig lejárt kamatai erejéig rendeltetett el. Nem is lehet azt mondani, hogy a bekebelezés után lejáró kamat nem tekinthető *végrehajtásilag* bekebelezettnek, mert hiszen ez is az ítélet vagy egyesség végrehajtása folytán és a végrehajtást elrendelő végzés alapján bekebelezettnek. A kir. Curia által elfogadott nézetnek az lenne következménye, hogy a bírói ítélet illetve a végrehajtás foganatosítása után lejáró kamatra egyáltalában nem lehetne végrehajtást vezetni, már pedig ilyet csak feltételezni is senkinek eszébe sem jut.

A végrehajtás elrendelésénél csak a kamatfizetési kötelezettség kezdőpontja szokott ugyan megjelöltetni, de abból nem következik, hogy a kamatfizetési kötelezettség végpontja meg nem határozható. A kamat rendszerint addig lévén fizetendő, míg a tőke visszafizettetik, magától értetődik az, hogy — a mennyiben a bírói ítéletben vagy végrehajtási végzésben az ellenkező kifejezve nincs — a kamat a tőke visszafizetéséig folyton jár, és a kamatokra elrendelt végrehajtás mindazon kamatokra kiterjed, melyek a fizetési időpont kezdetétől a tőke visszafizetéséig lejárnak. Ha ez nem volna így, akkor a végrehajtás foganatosítása (végrehajtási zálogjog bekebelezése) után lejáró kamatokra -időszakonként új végrehajtást lehetne és kellene vezetni, a mi pedig nyilvánvaló képtelenség.

Mindezekből az következik, hogy a végrehajtási zálogjog bekebelezése után lejárt kamatok is végrehajtásilag bekebelezetteknek tekintendők és így semmiben sem különböznek azoktól, melyek a végrehajtási zálogjog bekebelezése előtt lejártak.

A telekkönyvi rendelet 65. §-ából sem lehet azt következtetni, hogy a bekebelezés után lejárt kamatokra nézve végrehajtási zálogjog nem szereshető. Mert ha ezen §-t oly szigorúan értelmezzük, hogy csak a bekebelezés percében számszerűleg meghatározható sommára nézve lehet szerezni zálogjogot, akkor egyáltalában nem lehetne mondani, hogy a tőke és kamatai erejéig bekebelezett közönséges zálogjog a bekebelezés után lejáró kamatoknak is biztosítására szolgál.

Nem is lehet azt mondani, hogy a bekebelezés után lejáró kamat számszerűleg meg nem határozható.

Igaz, a bekebelezéskor a jövőben lejárandó kamatok összegét megközelítőleg sem lehet meghatározni, de hiszen nem is ezen fordul meg a dolog. Nem azt kell a telekkönyvből látni, hogy mi fogja terhelni a jövőben az ingatlan, hanem azt, mi terheli jelenleg. Ezt pedig minden percben ki lehet számítani akkor is, ha a bekebelezés után lejárt kamatok a bekebelezés előttiékkal egyenlő előnyben részesítettnek. Igaz ugyan, hogy ennek folytán a végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlanok hitelképessége némileg csökkentetik, mert hát nem lehet tudni, meddig fognak ezek a végrehajtásilag bekebelezett kamatok szaporodni. De ezen

érv ott hol egy végrehajtásilag biztosított kamatkövetelésről, tehát bíróilag elismert és megítélt jog épségben tartásáról van szó, nem jöhet figyelembe; és különben is a ritka kivételek közé tartozik, hogy valaki oly ingatlanra hitelez, mely már végrehajtási zálogjoggal terhelve van, nem is említve azt, hogy a végrehajtási zálogjog átmeneti stadium és céljánál fogva rövidebb életű szokott lenni, mint a közönséges zálogjog, melynél az ingatlan hitelképességére való tekintet már hosszabb tartamánál fogva figyelemre méltatandó.

A curiai döntvény azon főérve tehát, hogy a későbbi hitelező is az ingatlan terhelő, helyesebben az ingatlan vételárának felosztásáig terhelendő kamathátralék összege iránt kell hogy tájékozva legyen, a végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlanoknál azért sem érdemel figyelmet, mert ugy — mint magángazdaságilag káros az, ha végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlanok új adóssággal való terhelése könnyítettik. Sokkal üdvösebb lesz, ha a végrehajtási zálogjog összes járulékaiknak feltételes előnyössége folytán az eladódott birtokos indirecte kényszerítettetik a végrehajtásilag bekebelezett tételeket az új kölcsönből törleszteni.

A kir. Curia nézetének következménye továbbá az lenne, hogy a régibb (a bekebelezés előtti) kamat elsőbbséggel bírna az újabb kamat felett, a mi azon anomaliára vezethet, hogy a hitelező, ki utánjárása és fáradozása által az adós más vagyonából szerez részbeni kielégítést, ezen részfizetést törvény szerint a különben is előnyös régibb kamatra lévén kénytelen fordítani, fáradságának jutalmát abban fogja találni, hogy ő a bekebelezés utáni kamatokat mégis veszíti és az utána következő hitelező fogja besöpörni azon értéket, mely a régibb kamatnak az adós más vagyonából történt behajtása folytán felszabadult.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a Curia fenhivatkozott teljesülési döntvénye sem a jogosság, sem a czélszerűség követelményeinek meg nem felel s hogy helyesebben döntött volna a Curia, ha az előbbi gyakorlatnál megmarad, a melynek megváltoztatását az 1881: LX. tczikk 192. §-a sem indokolta, mert hiszen ezen törvény által a Polg. Perrendt. 448. §-a lényeges változást nem szenvedett.

SZTEHLO KORNÉL.

Örökségi jogra rendelhető-e el végrehajtás?

A törv. rendtartás 522. §-a csak a házastársakat és a törvényes örökösöket, illetve örökösök hiányában a korona ügyészét jelöli ki oly egyéneknek, kik holtak nyilvánítási kérelemre jogosítva vannak. Ezek között tehát a hitelező felemlítve nincs. Ezen állapot sokszor sajátságos helyzetet teremt. A hitelező láthatja s tudhatja, hogy adósának oly vagyona van, melyből a hitelező magát kielégíthetné; de az adósnak módjában van megakadályozni a hitelező jogainak érvényesítését. Ilyen eset az, midőn az adósnak tényleg oly egyén után van vagyona, a ki eltűnt, de a kinek holtta nyilvánítását az adós csupán azon indokból nem kérelmezi, hogy a hitelezőt a kielégítési alaptól megfoszssa.

Egy ily esetet akarok felemlíteni, nem kételkedvén azon, hogy utbaigazító választ kapok.

Szabó Imre nevű egyén még az 1863. évben lovat lopott G. J. birtokostól, a miért a büntetésen kívül 600 frt kártérítési összegben is elmarasztaltattott a káros javára.

Szabó Imrének volt egy telekkönyvi ingatlana, mely közös tulajdont képezett közte és testvére Szabó Sándor között. Ezen közös ingatlan bírói árverésen eladatott, a vételár két részre osztottott, a Szabó Imrét illető felerész vagyis 300 frt az árvereltető károsnak G. J.-nek kiadatott; a vételár másik felerésze pedig, vagyis 300 frt (mivel az egész vételár 600 frt volt) bírói letétbe, illetőleg árvapénztárba helyeztetett azon indokból, mert Szabó Sándor telekkönyvi tulajdonos tartózkodási helye ismeretlen volt.

Szabó Sándor — ki Szabó Imrének egyetlen édes testvére és telekkönyvi tulajdonostársa volt — még az 1848/49. szabadságharcz alkalmával honvédnek besoroztatván, a hadsereghez vitetett és azon időtől kezdve, midőn a faluból kiment, oda soha többé vissza nem tért, sőt még ezután több mint két évtizedig élő édes anyjának, sem más rokonainak, sem levéllel, sem más uton hirt nem adott maga felől. A hir azt állította, hogy a hatvani-féle csapat csatájában Abrudbánya mellett elesett. Így tehát tekintve azt, hogy ezen eseménynek már több mint 30 éve, a törvényk. rendtartás 523. §-a szerint kétségtelenül holtta nyilvánítható s halottnak tekintendő.

A Szabó Sándor részére birói letétbe helyezett 300 frt 1866. évi augusztus 13-tól kamatozván, oly összegre felszaporodott, a mely összegből káros G. J. követelése fedezhető s kielégíthető lenne. G. J. több alkalommal felszólította Szabó Imrét arra, miszerint testvérenek, Szabó Sándornak holtta nyilvánítása iránt tegye meg a szükséges lépéseket, hogy a letétben kezelt pénzösszeg részére a káros követelésének kielégítése után kiadassék, illetőleg hogy arra örökösödési joga elismertessék. Azonban Szabó Imre nemcsak semmi lépést nem tett a holtta nyilvánításra vonatkozólag, hanem formaliter megtagadta azt is, hogy nevében az ő részére ily holtta nyilvánítás kéressék, megtagadta a meghatalmazás aláírását.

Minthogy ezek szerint G. J. követeléséhez másfél évtizeden keresztül nem jutott, kielégítési végrehajtást kért Szabó Imre minden ingóságaira, valamint azon öröklési jogra, mely őt néhai testvére Szabó Sándor után az árvapénztárilag kezelt 300 frtra illetné. Azonban a kérelemnek az öröklési jogra vonatkozó része elutasított azon indokból, mert «Szabó Sándor elhalálása, vagy holtta nyilvánítása nem igazoltatott, Szabó Imre örökös minősége biróilag el nem ismertett, *öröklési jogra pedig a végrehajtás el nem rendelhető.*»

A kir. tszéknek ezen határozata ellen felfolyamodás adatván be, a kir. ítélő táblának 39554/883. számú határozatával a felfolyamodás elutasított azon indokból, mert «Szabó Sándor elhalálása vagy holtta nyilvánítása nem igazoltatván, s e szerint utána az örökjog meg sem nyilván, a részére kezelt vagyona a végrehajtás elrendelhető nem volt.»

Tekintve már most, hogy Szabó Imrének semmiféle más vagyona nincs, mint ezen örökségi joga, G. J. magát semmiből ki nem elégítheti, daczára annak, hogy most már több, mint 600 frt öröksége van Szabó Imrének, mint Szabó Sándor egyedüli testvérenek az árvapénztárban. G. J. épen azt a czélt akarta elérni a végrehajtással, hogy Szabó Imre örökösödési jogát végrehajtásilag átruháztatja s akkor Szabó Sándort holtta nyilvánítatván, az árvapénztárilag kezelt összegből magát kielégíthesse.

Én nem vagyok abban a felfogásban, hogy az örökösödési jog ne lehessen tárgya végrehajtásnak, a mennyiben az megnyílt, épen úgy, a mint ezt az 1881: LX. tcz. 138. §-a a hagyatéki javakra nézve kimondja. Igaz, hogy az csak ingatlanokról szól, de ha ingatlanokra meg van engedve a végrehajtás még akkor is, ha azok még átadva sincsenek: mi alapon lehet azt vélni, hogy az ingóságok a hagyaték átadása előtt ki vannak véve a végrehajtás alól?

Ha tehát a hitelező részére sem az adós örökös jogára nem rendeltetik el a végrehajtás, sem jog nem adatik neki arra, hogy a holtta nyilvánítást kérhesse, a hitelező egyáltalában meg van fosztva attól, hogy magát kielégíthesse, daczára annak, hogy az adósnak százakra menő vagyona van.

Mi lenne tehát ily esetben a teendő? miként juthatna a hitelező kielégítési alaphoz? miként kaphatná meg követelését abból az összegből, mely árvaszéki letétben kezeltik azon indokból, mert az az egyén, kinek ingatlana vételárát képezi a letett összeg, eltűnt; van ugyan örököse, de ez az örökös a holtta nyilvánítást csupán a miatt nem

kéri, hogy a hitelező ezen összegre végrehajtást ne vezethessen?

Vagy azt kellett volna tehát kimondani a törvénynek, hogy az örökségi jog általában lefoglalható s biróilag másra átruházható; vagy az ehez hasonló eseteket figyelembe véve, azt kimondani, hogy a hitelező is jogosítva van holtta nyilvánítási eljárást kérni.

Ha az ingatlanokra vonatkozólag kimondja az 1881. évi LX. tcz. 138. §-a, hogy ha a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány szállott, de az még tulajdonául sem be nem kebelezetett, sem elő nem jegyeztetett: a végrehajtási zálogjog feltételesen mégis bekebelezethetik, vagyis végrehajtás alá vétethetik; sokkal inkább kimondható lett volna a végrehajtás alá vehetés az ingóságokra, melyek az adósnak átadva voltak ugyan, de még biróilag neki átadva sincsenek. Igaz, hogy a törvénykezési rendtartás, midőn felsorolja a végrehajtás alóli kivételeket, nem említi az örökösödési jogot, de úgy látszik, hogy bíróságaink ezt mégis kivételnek tartják.

Minthogy nem lehet sem méltányos, sem igazságos dolog, hogy a káros ne jusson biróilag megítélt követeléséhez akkor sem, midőn a kárt tevőnek százakra menő készpénze van árvaszéki kezelve és az roszakarattól tagadja meg örökösödési minőségének birói kimondatását: nagyon helyesen tennék a jogtudósok, ha e tekintetben legalább a szakközlönyben véleményt adnának arra vonatkozólag, hogy ily esetben miként juthatna a káros követeléséhez, s meglehet, hogy ezen eszmecsere a törvénykezési rendtartás későbbi módosítása alkalmával bevételnek a hiánypótlások közé s vége vettetének egy jogi bizonytalanságnak.

K. NAGY SÁNDOR,
nagyváradai ügyvéd.

Rövid visszatekintés az irástudatlanok váltóképességére.

A felvetett kérdést tárgyazó vita elhangzása óta a *Jogl. Közl.* mult évi 33-ik számában 486. sz. a. ismét közzé lett téve egy curiai határozat.

Hangzik pedig következőleg:

«Irástudatlan személy kézjeggyel, még ha az biróilag vagy közjegyzőileg hitelesített is, érvényes váltónyilatkozatot nem tehet, minthogy a váltótörvény 104. §-a ezt csak annak engedi meg, a ki testi fogyatkozás miatt nem írhatja alá a nevét, miből következik, *hogy az különben irástudó legyen.*»

Az indokolásból ide iktatom a következőket: «A hitelesítési záradék nem tartalmaz egyebet, mint azt, hogy K. Jánosné a közjegyző előtt a váltót kézjeggyel ellátta, kétségtelen lévén tehát, hogy felperes a keresetben K. Jánosné váltónyilatkozatának érvényességét a váltótörvény 104. §-a értelmében a *hitelesített kézjegyre* alapította; a válaszban tett azon fordulata, mely szerint arra kívánta a keresetet alapítani, *hogy K. Jánosné neve ennek megbízásából iratott a váltóra N. Ignác által*, figyelembe nem vétethetett. E szerint csak az a kérdés: érvényes-e K. Jánosné váltónyilatkozata a váltótörvény 104. §-a értelmében? mely kérdést *nemlegesen* kell megoldani, nem azért ugyan, mivel K. Jánosné irni nem tud, *minthogy az irástudatlanság magában véve a szenvedő váltóképességet a váltótörvény 1. §-a szerint ki nem zárja, hanem azért stb.*»

A m. kir. Curia ezen érdekes határozata és még érdekesebb indokolásából az tetszik ki, hogy elvileg magáévá teszi azt, hogy az irástudatlan is a váltótörvény 1. §-a alapján szenvedő váltóképes. Arról azonban hallgat, hogy miután váltónyilatkozatot *sajátkezűleg* a fatalis 104. §-ának miatta nem tehet, és ezen formában váltóképessége csak amolyan fictiv valami, milyen ut hagyatott hát fen az ily szerencsétlen váltóképes egyén számára váltónyilatkozata megtételére a törvény alapján?

Mert ha a törvény annak a csak *testi* tehetetlenség miatt nevét megírni nem tudó, tehát egyébként irástudó váltóképesnek váltónyilatkozata megtételére oly világos, kényelmes és felette óvatos, ugyszólván a testi tehetetlensége miatt való visszaélést teljesen kizáró utat hagyott fenn: szükségképen kell, ha van, a törvényben arról is gondoskodásnak lenni, hogy a nem *testi*, hanem *szellemi tehetetlenség* miatt nevét megírni nem tudó *váltóképes* egyén is (Lám tisztelt MÓDER ur, mily consequenter kell most a curiai határozat folytán elismernie, hogy létezik «szellemi fogyatkozás» is) váltónyilatkozatát *törvényes formában megtéhesse*.

Hogy meg ne előztessem, hát én is rá mutatok a törvényben jelzett egyedüli remediumra a *váltótörvény 105. §-ára*.

Tehát meghatalmazás utján.

Mielőtt tovább mennék, csak azon csodálkozom, hogy miért oly, hogy úgy mondjam felületes a törvény ezen intézkedésében, hogy a 105. §. nem annyira az esetleg irástudatlan meghatalmazó érdekeire fekteti a főszólyt, mint inkább a meghatalmazott visszaéléseire, ha t. i. megbízás nélkül lépne fel. Nem-e önkéntelenül is az jut a gondolkozó jogásznál előtérbe, hogy a törvény valószínű intentiója szerint azért nem fektet valami kiváló gondoskodást a testi tehetetlenhez hasonló módon a meghatalmazó érdekére, hogy hát visszaélések áldozata ne legyen; mondom azért, mert fel sem tételezi, hogy valaki már a 104. §. miatt is meghatalmazóul irástudatlan váltóképes egyént gondoljon; tehát ilyenek váltónyilatkozatáról, annak módozatairól csak szó is lehessen. Már akárhogy vélekedünk is a váltótörvény 1. és 104. §-airól, de bizony az a két szakasz minden okoskodást kizárólag egymásnak ellentmond, s ha a kir. Curia, a két alsó bíróságnak a törvényen való tulemelkedéssel hozott elvi határozatát el nem fogadva, a 104. §. alapján kimondotta az *A*-t, ki kell mondania a *B*-t is, vagyis az irástudatlant ez a 104. §. az 1. §. áldásától megfosztotta, mert soha, semmiféle jogelvnél fogva nem lehet azt megengedni, hogy a meghatalmazott több joggal bírjon, mint a meghatalmazó, már pedig az irástudatlannál ez az eset áll, t. i. a meghatalmazott a meghatalmazó nevében tehet váltónyilatkozatot, holott a meghatalmazó saját személyében váltónyilatkozat megtételére a 104. §. szerint képtelen.

Ez semmi egyéb, *mint fából vaskarika*.

Mindent el lehet mondani; hogy a törvény ellentmond egymásnak, hogy nem ez volt intentiója, s e szerint az 1. és 104. §. novellaris uton javítandó lenne: de e kettőt összeegyeztetni lehetetlenség, ha csak a magas Curia az alsóbíróságok álláspontjára nem helyezkedik, és kimondja, támaszkodva a «rendszerint» szó kétes fegyverére, *hogy az irástudatlannak is a 104. §. értelmében tehetik meg váltónyilatkozatukat*.

Véleményem szerint tehát midőn a Curia az adott esetről az irástudatlannak kézjeggyel tett váltónyilatkozatát a 104. §. alapján érvénytelennek nyilvánította, helyesen járt el, de váltóképeségének elvi enuntiációjával egér-utba tévedt, mert ennek gyakorlati kivitelére, vagyis a váltónyilatkozatnak miként leendő megtételére még csak megközelítőleg sem mutatott rá, s így az első s második bírónak határozata az irástudatlan nyilatkozatának a 104. §. kapta-fájára való vonásával, tehát a törvényen való tullevésével, a gyakorlat szempontjából szerencsésebb megoldásnak mondható.

Azzal zárom be tehát soraimat, hogy mindenesetre kívánatos dolog, hogy a magas Curia teljes tanács-ülési megoldásra bocsássa a következő kérdéseket:

1. Kizártnak tekintendő-e minden körülmények között az irástudatlan a váltótörvény 104. §-a folytán arra nézve, hogy váltónyilatkozatot tehessen?

2. Ha nem, mily uton és mily formalitások megtartása mellett teheti meg a váltónyilatkozatot, miután a 104. §. szerint való nyilatkozattételre jogosítva nincsen?

SERLY ANTAL,
kir. aljárásbíró.

A BTK. 248. §-ához.

Lehetetlen fel nem szólalnunk azon visszaélés ellen, mely egy idő óta az irodalom terén az u. n. «naturalistico-realis irány» czégeré alatt, a közszemérem rovására nyilvánosan üzetik. Értjük azon folyóiratokat és naptárakat, melyek fajtalan és trágár tartalmukkal, a legszemérmertlenebb módon botránkoztnak. Elgondolható, hogy ily szennyes dolgok olvasása különösen a serdülő ifjuság erkölcsi érületére mily hatással lehet. Pedig már arra is volt közelebb eset, hogy egy fővárosi iskolában a tanító egy fiunál egész csomó ily szennyes lapot talált. Ez irodalmi botrány ellen már a napi sajtó is felszólt, de minden eredmény nélkül. Pedig nem hiányzik törvényes eszköz arra, hogy az ily visszaéléseknek eleje vétessék.

Magyarországon a közszemérem *világos* törvény oltalma alatt áll. A m. btkv. 248. és 249. §-a, valamint a kihágási btkv. 81—85. §-ai eléggé tanusítják, hogy a törvényhozó nem feledkezett meg azon igazságról, mely szerint az államok alapja az erkölcs.

Ezuttal bennünket kiválóan a 248. §. érdekel. E szerint pedig: «A ki *fajtalanságot* tartalmazó iratot, nyomtatványt vagy képes ábrázolatot nyilvános helyen kiállit, árul vagy terjeszt: a szemérem elleni vétséget követi el és három hónapig terjedhető fogházzal és 500 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Az irat, nyomtatvány vagy képes ábrázolat szerzője, készítője, nyomtatója, ha ennek többszörözése, terjesztése vagy nyilvános helyen kiállitása az ő tudtával történik: hat hónapig terjedhető fogházzal és 500 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő».

Tudjuk, hogy az e §. alá eső vétség hivatalból (lenne) üldözendő. Azt, hogy az irodalom eme fattyu-hajtásai ellen a fentebbi §. még eddig nem alkalmaztatott, csak úgy lehetne megmagyarázni, hogy az illetékes hatóságok a kérdéses nyomtatványok illetve képes ábrázolatok létezéséről még eddig tudomást nem szereztek. Meg vagyunk győződve, hogy azokat első betekintésre «fajtalanságot tartalmazóknak» találnák s mint ilyenekkel fognának elbánni.

A szóban forgó §. alkalmazásánál mindössze a «fajtalanság» megállapítása okozhat némi nehézséget. Igaz, hogy e fogalom kissé elasticus. A mit az egyik fajtalannak talál, arról a másik azt mondja, hogy nem az. De itt magasabb erkölcsi szempontokból kell kiindulni. Fajtalan mindaz, a mi az erkölcsi érzetet és szemérmert sérti. A törvény is nem az erkölcsi érzet megsértésének *különös* fokát, hanem csak azt kívánja meg, hogy az irat vagy nyomtatvány az erkölcsi érzetet és szemérmert *átalán* sértse. Az pedig hogy valamely irat vagy nyomtatvány — mint szemérmert sértő — fajtalanságot tartalmaz-e, mindig ténykérdés, melyet a bíróság van hivatva az általános erkölcsi elvek szerint eldönteni.

Ez irányban — követendő példakép — hivatkozunk itt azon szigorra, melylyel a német birod. törvényszék hasonló esetek eldöntésénél eljár. Így a nevezett bíróság kimondotta, hogy «a syphiliticus ragály elleni óvszerek nyilvános (hirlapi) ajánlása, *fajtalanságot* tartalmazó irat terjesztéseként büntethető». A kérdéses határozat a *Fogt. Közl.* 1881. év folyamában közölve volt s így az olvasóink nagy része előtt ismeretes lesz, mindazáltal, érdekességénél fogva, jónak látjuk azt ujolag megismertetni. A határozat tanulságos indolása így szól: «Mindkét vádlott megtámadja a btkv. 184. §-ának értelmezését, mivel fajtalanságot tartalmazó iratok csak azok, melyek nemi tekintetben a szemérmert és erkölcsi érzéket durván megsértik: ez a jelen esetben szerintük nincs megállapitva, mivel az illető irat objective nem egyéb, mint egy áruczikk ajánlását tartalmazó üzleti hirdetmény, s mivel sem a házasságon kívüli közösülés, sem az ennél alkalmazandó elővigyázat nem tartalmaz olyasmit, a mi feltétlenül erkölcsellenes, sem a hirdetmény alakjában nincs semmi, a mi a fajtalanságra ingerelne. Az, vajon egy irat

alkalmas-e neki ingert előidézni és vajon ezen tulajdonsága az iratot fajtalaná teszi-e: ténykérdés. Az első bíróság bebizonyítottan tekintette, hogy a közösülés actusával terjedhető syphiliticus ragály elleni óvszerek nyilvános kínálása alkalmasnak mutatkozik arra, hogy némely olvasót a házasságon kívüli közösülésre ingereljen, és másoknak szemérmét és erkölcsi érzetét sértse. A szóban levő hirlapi hirdetés ezen magyarázatánál az első bíróság nem helyezi magát ellentétbe a btkv. 184. §-ában felállított bűnös cselekmény fogalmi ismérveivel. Nem követeli ez meg a szemérem vagy az erkölcsi érzet megsértésének különös fokát; az üzleti hirdetés jellege sem zárja ki a vétség tényálladékát: nem is a házasságon kívüli nemi közösülésnek vagy az ennél mutatkozó veszélyek elleni óvszerek megjelölésében találtatott az erkölcstelenség: hanem a *fajtalanúságra való ingerlésben*, melyet az ily óvszerek nyilvános lapokban való ajánlása előidéz.

Igy a német birod. törvényszék.

Ebből aztán két dolgot lehet megtanulni, először azt, hogy Németországban azért hozzák a törvényeket, hogy azok végre is hajtassanak, és másodsor, hogy a német hatóságok részéről a közszemérem hatályos védelemben részesül.

Midőn mindezeket az illető hatóságok figyelmébe ajánlanánk, egyben azon reményünknek adunk kifejezést, hogy közbelépésük által meg fogják mutatni azt, hogy 1878: V. tcz. 248. §-a nem csak irott malaszt, hanem az is azért alkottatott meg, hogy mindenki által megtartassék. Dr. M. T.

Különfélék.

— **Magyar jog a külföldön.** A párisi Académie des sciences morales et politiques utóbbi ülésében DARESTE bemutatta Magyarország jogtörténetéről szóló munkája egy részét. Mint kiváló fontosságú korszakot Anjou Károly reformjait hozta fel, a ki nézete szerint a párisi parlament eljárását ügyekezett Magyarországon meghonosítani és nem eredmény nélkül, mint ezt a Monumenta Hungariæ-ből merített példák mutatják. A germán jog befolyását szerző a városoknak németek által történt alapításával hozza kapcsolatba; a római joggal szemben kiemeli, hogy az sohasem tudott magának Magyarországon érvényt szerezni és csakis tanulmány tárgyát képezte. A 15. században Magyarország codificálta polgári és büntetőjogát a városok egy nagy része számára s ezen törvénykönyv csakis 1803-ban tételte közé KITONITS által. DARESTE ezen törvénygyűjteménnyel behatóan foglalkozik s annak egyes intézkedéseit jogtörténetileg ismerteti. A büntetőjogra megjegyzi, hogy az igen részlegesen, de felette szigorúan szabályoztatott s hogy elv volt az eljárásra nézve, hogy a vád hivatalból csak kivételesen emeltetett; hivatalból csakis a gyilkosság üldözött; a vádlót terhelte a bizonyítás kötelezettsége. DARESTE ezután áttér VERBÜCZY *Tripartitumára*, annak keletkezését részletesen előadja és annak részbeli érvényét a mai jog szempontjából is ismerteti.

— **«Ügyészi indítvány leirandó.»** Egyik utóbbi számunkban közöltünk egy curiai határozatot, mely megsemmisítette az eljárást, mivel a végtárgyalási jegyzőkönyvben «detto» szóval voltak az egyes tanuvallomások megjelölve. Ugyanazon nyomon látszik haladni az alábbi kir. táblai határozat. Ez t. i. kimondja a megsemmisítést egy az u. n. macskakörmökkel az ügyészi indítványra utaló bírói határozat felett. Teljesen osztjuk a kir. tábla véleményét. A bíróság önmaga tartozik indokolni határozatát. S ha ezt megteszi minden esetben, — eltekintve az érdemleges indokoktól — legalább a gonosz nyelvek nem fogják mondhatni, hogy az ügyészi indítvány elfogadására egyik érv gyanánt az is figyelembe jöhetett, hogy az indokolás készen megvolt az ügyészi indítványban. A kir. tábla határozata így hangzik:

A kir. tábla a kir. törvényszék határozatát hivatalból megsemmisíti, s a törvényszéket utasítja, hogy szabályszerűen újabb határozatot hozzon. Mert ugy az ítéletek, mint a bírói határozatok indokolandók. A jelen felebbeszéki tárgyat képező határozat eredeti fogalmazványában az indokok helyett hivatkozás történik egy egészen más különálló okmányra, a kir. ügyészi indítványra, s minthogy ugy a bírói határozat, mint az ügyészi indítvány kell, hogy magában álló egy külön

egészet képezzen, a neheztelt határozatban pedig az indokok hiányozván, ez magában véve külön okmányt nem képez, ennél fogva nem tekintethetvén a vád alá helyezési határozat indokoltnak, ez, mint a lényeges kelléket nélkülöző végzés, hivatalból meg volt semmisítendő. (1884. 34861. decz. 15.)

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** múlt évi december 30-án tartott ülésében az 1885. évre a következő ügyvédeket választotta be az ügyvédvizsgáló-bizottságba: Környei Ede, Liedemann Károly, Friedmann Bernát, Spett Vincze, Sztehlo Kornél, Unger Alajos, Fayer László, Králik Lajos, Nagy Jenő, Tarnai János, Thirring Lajos, Tóth Lajos, Várady Béla, Beck Hugo, Hauer Sándor (uj), Horánszky Nándor (uj), Vetsey István (uj), Kern Tivadar (uj), Farnady József (uj), Schmidl Ignác, Komjáthy Béla (uj), Somogyi Miksa (uj), Szmik Lajos (uj), Kollár Lajos (uj), Stiller Mór.

— **A csődtömeggondnokságok és gondnokságok** ügyében alakított kamarai bizottság, melynek működéséről volt alkalmunk több ízben megemlékezni (1884. évi 27. és 48. sz.), befejezte működését, az általa kidolgozott összeállítást beterveztette a választmánynak, mely hivatva lesz az ügyben teendő lépések iránt határozni.

— **A kir. Curia ügyforgalma és hátraléka évről-évre** apad. A beérkezés 1882-ben volt 28615, 1883-ban 22766, 1884-ben 19612; a hátralék 1881-ről 7281, 1882-ről 8909, 1883-ról 4577, 1884-ről 3782.

— **A királyi pénzügyi közigazgatási bírósághoz** pénzügyi vitás kérdésben beérkezett 8174 ügydarab, elintézetlen nyert 4117, maradt elintézetlen 4057.

— **A tekintély,** melynek az angol bírák örvendnek, kiválólag azok személyében találja meg alapját, a kik a legsúlyosabb bűnügyek tárgyalásánál is a védelemmel szemben pártatlanságot tanúsítanak, s még ott is, hol a törvény szigora őket a halálbüntetés kiszabására készíteti, részvétellel viseltetnek az elítélt iránt. A napokban egy angol bíró, HAWKINS, a következő beszédet tartotta az esküdtek által halálra ítélt vádlotthoz: Baldwin György! Szomorító és kínos rám nézve itt előttem látni önt, ki az esküdtek hosszan tartó tanácskozása után gyilkosságban találtatott bűnösnek, melyet régi barátján és bajtársán elkövetett. Minden, a mi emberi lehetőség szerint megtehető volt, jogtudós védője részéről megtörtént, a ki époló odaadó mint ügyes módon védte önt, hogy a juryben azon meggyőződést keltse, miszerint ön a cselekményt oly lelki állapotban követte el, mely kizárja, hogy a borzasztó tett belátásával birt. Kötelességemnek tartom ezen kitünő védelem irányában, mely az angol barrau odaadásának és kiváló voltának újabb bizonyítéka, nyilvánosan elismeréssel adózni. Én kezdettől fogva — immár most nyíltan megmondhatom, miután a jury szólott — nem tápláltam reményt, hogy az ön védője ezen nézetével keresztül fog hatolni; a bizonyítékok ellene szóltak; de megnyugvást találok abban, hogy az esküdtek oly hosszú időt fordítottak arra, hogy ezen szomorú esetnek minden körülményeit figyelemre méltassák. A tett elkövetésére nézve mi indok sem lett felhozva, s én részemről szintén nem tudom okát találni; de igen gyakran előfordul, hogy egy fel nem derített indok lappang, s így lesz talán a jelen esetben is. Én nem tudom megmagyarázni, mi indította önt e tette, én csak annyit tudok, hogy ön elkövette és hogy az esküdtek határozata szerint beszámítható állapotban követte el. Nem akarok önnek e nehéz pillanatban tette miatt szemrehányást tenni, mert ez csak újabb bizonyítéka a nyomornak, melyet az iszákosság maga után von. De tudja meg a nép, hogy az, a ki szesz italok behatása alatt egy cselekményt véghez visz, melytől józan állapotában visszaborzadt volna, a büntetőtörvény útján épúgy felelősségre vonatik, mintha ezen tettét józan állapotában követte volna el. Nem akarom önnek kínos helyzetét szavaimmal meghosszítani. Nekem csak azon szomorú kötelesség marad fen, hogy kihirdessem a büntetést, melyet a törvény e cselekményre szab. Igaz, kemény ítélet ön ellenében halálbüntetést kiszabni, mert ön fiatal. Még pedig visszavonhatlan haláltétele. Ne ringassa magát azon reményben, hogy ezen ítélet meg fog változtatni. Készítse elő magát a halálra. Kötelességem önt értesíteni, hogy kegyelemre nincs kilátása. Azon borzasztó pillanatban az ég ne vonja el kezét öntől.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 Irt negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Fogházainkról. — Jogirodalom: Aemilius Papinianus pályája és művei. Irta VÉCSEY TAMÁS. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV egyetemi magántanártól. — Törvénykezési Szemle: A brassói kir. járásbiróság. Dr. KABDEBÓ FERENCZ brassói ügyvédtől. — A magyar czimer használatásának joga. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Néhány szó a magánindítványról. Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS komáromi ügyvédtől. — Adalék a hagyatéki eljáráshoz. FERENCZY SÁNDOR vaáli ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1884. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Fogházainkról.

«Az ember mint hibás hozatik be és mint gonosztevő eresztetik szabadon. Mert ha megfontoljuk, hogy ezekben (fogházainkban) hány ingatag lett roszzá, hány rossz nyert teljes kiképzést a gonoszság minden nemeire; méltán tehetjük kérdésbe: vajon nem lett volna-e üdvösebb mind magára a rabra, mind a társaságra nézve, engedni őket az ország tág határai között szabadon találkozni s ismét elválni, mint itt kényszerítve s hosszasan saját veszedelmökre összegyűjteni.»

Ezelőtt negyvenhárom esztendővel írta ezeket SZEMERE BERTALAN hazai börtöneinkről.

Azokról a börtönökről, melyek harminczhárom év mulva, midőn a büntető-törvény codificatiója szőnyegre került, igen kevés kivétellel mindenütt abban az állapotban maradtak, melyben SZEMERE megostorozta volt azokat. A büntető-törvény indokolásában börtöneink közös rendszeréről lévén említés téve: ott is hangsúlyozva van, hogy azok a «büntettesek kaszinói», «a test megél azokban, a belső erkölcsi ember pedig meghal.»

Ez általánosan ismeretes silány börtönügyi viszonyok mellett az ügy iránt érdeklődőknek némi megnyugtatóra szolgált a hármass bizottság jelentésében kiemelt ama biztatás, hogy a kormány, a törvénybe iktatott progresszív rendszer érvényesíthetése szempontjából börtönügyi viszonyaink javítását célba vette és a szükséges átalakításokat fokozatosan keresztül fogja vinni.

A börtönügyi átalakítás munkájában nem vártunk és nem is várhattunk rohamos haladást. Mert a büntetőjogi codificatio megkezdése előtt börtönügyi viszonyaink oly nyomoruságos elhanyagolt állapotban voltak, hogy rövid idő alatt a rendszernek megfelelő átalakulásra gondolni sem lehetett. Mindennütt lassan haladó munka ez. Mert a pénzügyi viszonyokra súlyosan nehezdedő és nagy felelősséggel jár.

De ha már a codificatio megjelölte a haladás irányát, ott utban kellene látnunk a munkát is.

Nálunk az elméleti rész bevezése után a börtönügy chaosa még igen sokáig maradt mozdulatlanul őskori állapotában és még oly letartóztatási helyek is, melyek primitív állapotuknál fogva minden nemesebb érzésű halandót a legmélyebben megbotránkoztatnak, maradtak a régi állapotban. És mondhatjuk, hogy ma, midőn a törvény életbeléptetése után már a negyedik év is letelt, komolyabb figyelmet érdemlő változtatás alig történt e téren.

Nem pártolhatjuk az ujabban tapasztalt ama törekvést, mely szerint nagyobb szabású letartóztatási helyek létesítésére fordítván a fő-figyelmet, mellőzve vannak a törvényszéki fogházak.

Kétségtelen, hogy a börtönbüntetések foganatosítására

szükség van önálló intézetekre. De ha arról van szó, hogy ilyen intézetekre költsük-e el minden, börtönügyi célra rendelkezés alatt álló pénzünket, vagy előbb a törvényszéki fogházakat hozzuk a törvény követelményeinek lehetőségig megfelelő állapotba, ez utóbbinak kell elsőbbséget adnunk.

Az a lázas törekvés, hogy minden börtönbüntetés külön e célra épített intézetekben hajtassék végre, határozottan elhibázott. Erről naponta tanúságot tesz a gyakorlat.

Tudjuk, hogy a Csemegi-codex életbeléptetése óta a börtönbüntetésre ítélték száma mennyire felszaporodott. Ott vannak például a minősített lopási esetek. Egy ellopott gombostűért fegyházbüntetést kellene szabni. De a bíróság majdnem minden esetben, a 92. §. alkalmazásával, megállapítja a legrövidebb időtartamu börtönbüntetést 6 hónapban. A kit érdekel e kérdés: meggyőződhetik a statistikából, hogy 100 hasonló esetben legalább 95-ször így ítél a bíróság s még ekkor is saját legjobb meggyőződésén tesz erőszakot, midőn a törvény tulszigoru rendelkezésének kénytelenségéből meghajol. Sok esetben az elítélt vizsgálati fogságban volt s e büntetésbe néhány hó betudatik; vagy főlebbez a vádlott, s míg a felsőbb bíróságok ítélete leérkezik, a törvényszéki fogházban tölt ki börtönbüntetéséből egy-két, néha több hónapot. Ezután az ügyész megteszi felterjesztését az igazságügyminiszterhez, hol az elítéltek továbbszállításának kérdése központilag kezeltetik. (!) Mig a válasz leérkezik, ismét eltelik néhány hét. Midőn a rab elszállítandó, alig van egy pár hó hátralevő büntetése. A miniszter kijelöli a legközelebbi országos intézetet a börtönbüntetés foganatosítására. Az illetőt elszállítják. Alig helyezkedett el a delinquens új szállásán, út már a szabadulás órája. Ekkor kibocsátják, hogy (legtöbb esetben) minden pénzsegély nélkül menjen haza. Lehet, hogy a börtöntől 20—25 mérföldnyire lakik a kiszabadult. Mit cselekszik most a javulás reményében elbocsátott rab? Még az uton, a legelső alkalommal merényletet követ el mások vagyona ellen. Mert utraivalóra van szüksége. Avagy minden egyes ilyen embert ellát az állam kellő segélylyel?

Vegyük számításba, mibe került egy ilyen elítélt büntetésének foganatosítása.

X... elítéltet elszállítják Kézdi-Vásárhelyről Nagy-Enyedre, hogy a még hátralevő két hónapi börtönbüntetését ott töltsék ki. A kísérő két csendőr és a rab szállítási díja a legkisebb számításban 15 forint; a kiszabadult rab hazaszállítására szintén szükséges legkevesebb: 2 frt = 17 frt. Tekintve, hogy a nagyobb rész közelebbi helyekről szállítatik, vegyük átlagos mennyiségnek a 7 forintot; s azután a hasonló körülmények között kiszabadult egyének számával szorozzuk. Mekkora összeg lesz az eredmény, mely az államháztartásra nehezedik?!

A rövidebb ideig tartó börtönbüntetés végrehajtásának könnyebbítése okából szerveztettek az ugynevezett «kiszegítő börtön»-ök. Helyesebben mondva, biz azok nem szerveztettek, hanem csak úgy meglettek egy miniszteri rendelettel, mely szerint a törvényszéki fogházak közül egynéhány kijelöltetett olyannak, melyekben a fogház-büntetés mellett a börtönbüntetés is foganatosítható 1 1/2 évig, későbbi rendelettel pedig csak 1 évig.

Csak azért volt szükség e rendeletre, hogy elég tétessék a BTK. 36. §-ában foglalt rendelkezésnek. De eredményileg? Meglátszik ez intézkedésen, mint minden hasonlóan a világon: hogy improvisálva van, és a kérdés által nagyon is meg volt lepetve az igazságügyminiszterium. Semmi előkészület, semmi átmeneti intézkedés. A mire bizony nagy szükség lett volna. Egyszerű *kijelölés* történt, semmi egyéb, ahhoz képest, hogy hol, mekkora a fogházak befogadási képessége. És mi lett az eredmény? Az, hogy pusztán a *belterületi viszonyok* voltak döntő befolyással, nem pedig az elzárási hely *szerkezete*. Olyan helyekre is szállították és szállítatnak rabok, melyek mindennek inkább megfelelnek, mint a büntető-törvénykönyvünk által elfogadott *rendszernek*. Olyan helyek, melyeken a legszükségesebb elkülönítési zárkák mellett hiányzik minden, a mit az elmélet és gyakorlat eszköz gyanánt jelölt ki a *javítás és biztonság céljából*, s nemcsak a szükséges erkölcsi osztályozás nem foganatosítható, hanem a *célszerű* foglalkoztatás sem eszközölhető, tehát még a munka, e nemesítő és szórakoztató eszköz sem nyújtható az elítélteknek. Erkölcsi oktatás és rendes isteni tiszteletről még szó sem lehet. Igen ritka hely a kisegítő börtönök között, mely a rendszernek, bár kevés tekintetben is megfelel.

Bekövetkezett azonban e mellett még egy másik nagy baj. Az, hogy nem vették számításba, miszerint az életbeléptetett Csemegi-codex a törvényszéki fogházak letartóztatottjainak létszámát tetemesen szaporítani fogja. Be kellett pedig ennek előreláthatólag következni főként azért, mert számos oly delictum, mely megelőzőleg közigazgatási uton intéztetett el, s így a fogságbüntetés is azon az uton hajtattott végre, a kir. törvényszékek és kir. járásbiróságok illetőségi körébe utaltattak, így az elítéltek száma is következképpen tetemesen szaporodott. Ez állítás igazsága nem szorul hosszabb bizonyítgatásra, mert csak azt vegyük fel, hogy az igazságügynek a közigazgatástól lett elkülönítése által 494 szolgabíró illetőségi körébe tartozott ügy ma már nagy részben bírói uton intéztetik el, s a büntetés is ezen a uton foganatosítván, mennyivel kellett emelkedni a letartóztatottak átlagos létszámának? De másfelől részben az *új delictumok is* befolyásolták a fogoly-népeség szaporodását. És mekkora lenne még a különbség akkor, ha a kir. járásbiróságok a majdnem megháromszorosodott bűnügyi forgalom mellett kellő személyzettel is el volnának látva, s a feljelentések igen jelentékeny része nem láttatnék el eredménytelenül csupán a *kellő munkaerő hiánya miatt!!* Mert a 494 szolgabíró helyett, kik eddig bíraskodtak, a bírói személyzet 25 mond *huszonöt* aligha szaporítottatott.

A fogházak létszáma ily tetemes szaporodása mellett bekövetkezett az, mit ugyan a gyakorlati szakértők előrelátak, hogy a kisegítő börtönök egy része a *saját területköréből* befogadott letartóztatottakkal is *tulnépesítettett*, s dacára ennek az oda utalt társ-hatóságok területéről is szállították a börtönbüntetésre ítélteteket. A fogház befogadási képességén jóval túl terheltettek egyes letartóztatási helyek, s akkor aztán megtörtént és naponta megtörténik az az absurdum, hogy a kisegítő börtönökbe szállított egyéneket *ismét szállítják tovább* — országos intézetekbe. Igen számos eset volt már reá, hogy az erdélyi részekből Nagyváradra szállították az olyan rabokat, kiket az elszállítás eszközlő kir. ügyészéghhez *ismét más törvényszék területéről kísérték át* a büntetés foganatosítására.

Ha csak a gazdasági oldalát tekintjük ez eléggé nem kárhoyzatható eljárásnak, úgy hiszszük, felesleges hangsúlyoznunk, hogy *tarthatatlan*. Mekkora felesleges teher az igazságügyi tárczán! Azon a tárczán, mely hogy a «sulyegyent fentartsa», az intercalaret kénytelen rendes bevételi rovatban tartani évről-évre.

E mellett az a sokszoros szállítás *méltatlan és jogtalan* zaklatása az elítélteknek, mely körülményt nem lehet figyelmen kívül hagyni már csak a humanismus szempontjából sem.

Első teendő lett volna, hogy még a törvény *életbeléptetése előtt* tartsunk tüzetes szemlét ama helyek felett, melyeknek rendeltetése a szabadságvesztés-büntetések foganatcsítása. Különösen pedig a *törvényszéki fogházakat* kell vala figyelmesen szemügyre vétetni. E helyek ép oly fontosak, mint az országos fegyintézetek és börtönök. Sőt határozott meggyőződésünk, hogy bizonyos tekintetben *fontosabbak*. Itt mutatkozik legkülönbözőbb vegyülete az elemeknek. Tizenkét éven felüli gyermekek, serdültek, először büntetettek, visszaesők, elzárás, fogház-, börtön- és fegyházbüntetésre ítélték, (utóbbiak, mig az ítélet nem jogérvényes), kisebb hibával terhelt egyének, javíthatatlan gonosztevőkkel, stb.

Hol szükséges nagyobb gondot fordítani a *célszerű elkülönítésre*, mint ott, a hol a delictumok ily variatióban találkoznak össze? És megvoltak, megvannak-e fogházainknál eme elkülönítési helyek? Igen kevés kivétel, melyre igennel felelhetünk. Pedig hát ezek a *legszükségesebb, legnélkülözhetlenebb* praeventiv intézkedések és passiv eszközei a rendszernek. Olyan eszközök, melyeknek hiánya rettenetesen megboszulja magát. Mert még azt sem hagyhatjuk számításon kívül, hogy *javító intézetek hiányában*, a törvényszéki fogházak hivatvák arra, hogy oly egyéneket is befogadjanak, a kik különben javító intézetbe helyeztetek volna el.

Ezek érdeklík pusztán a *physikai embert*, a mechanizmust, mely az egyedek szerint különbözőképen veszélyes a társadalmi rendre nézve. Az államnak kell gondoskodni, hogy első sorban terjeszkedésében akadályozza meg a veszélyesnek látszó romboló elemeket. Az ilyenekhez nem szabad közel eresztetni a romlatlanokat s a megjavíthatókat. A második eszköz, melynek hivatása, hogy a bűn ösvényére tévelygőnek kedélyvilágára hasson, jótékonyan, nemesítőleg, javítólag; oktatás, istenfélelem, törvénytisztelet, munka és célszerű munkabeosztás által. Ezek tehát a rendszernek *actív* eszközei, melyek alig jöhettek számításba fogházainknál a törvény életbeléptetése alkalmával s kevéssel mondhatunk többet manapság.

E sorok írója a magyar büntető-törvénykönyv életbeléptetése után két év mulva tett körutat az országban, csupán a börtönügy tanulmányozása céljából s akkor kevés kivétellel valamennyi fogház viszonyait tanulmányozta. A hol közvetlen szemlélés által nem szerezhett tapasztalatot, onnan beszerezte az adatokat.

Ugy a közvetlen tapasztalat, mint a beszerzett adatok igen szomorú képét tüntetik föl börtönügyünk állapotának. Még ott is, a hol *mintafogházaknak* kellene állani, ott is, a hol minden szem előtt van, a hol a legtöbb intéző közegek *személyesen* szerezhettek tudomást a hiányokról, ott, a hol százezereket költenek egy másnemű állami épületnek a «kor igényeinek» megfelelő díszítésére, ott a hol példaképpen kellene előljárni mindenben s többek között a börtönügyi reformok terén is, ott éveken keresztül fenállhat egy helyiség a *kerepesi uton*, melyet a föld alá vájtak. Valaha tán valami pék sütődéje volt a mult században, ma pedig *fogház*. Alig hiszi el a szemlélő, hogy az a földbe sülyesztett valami a *Budapest városi törvényszék fogháza*.

Tizenöt lépcsőn haladva le a föld központja felé, három különböző letartóztatási hely tárul elénk. Mindenik mintegy másfél öl mélységre a föld felszínétől; szük, vasrácsozatos ablaknyílásokkal, részint az *utczára*, részint a *szük* udvarra. A két kisebbik helyiségben 16—16, a nagyobbakban pedig 20, tehát összesen 52 szerencsétlen letartóztatott egyén sápadt arcza meggyőződött az első pillanatra, hogy ez alacsony, nedves, penészes falak dögletes levegőjéből a *halált* szívják magukba. A legmélyebb megilletődéssel tekintettünk szét a letartóztatottak sorain. Sűrűn állottak egymás mellett, s az ágyak, valamint a letartóztatottak egészen megtöltötték a szobákat annyira, hogy öt emberre aligha jutott akkora légűr, a mekkora

egyetlen fogoly számára elő van írva. Egy gályarabnak jobban megy dolga, mint e szerencsétleneknek, kiknek nemcsak hogy a munka nem rövidíti meg a hosszú napokat, hanem még a szükséges levegő sem jár ki. Mit vétettek azok a társaság ellen? Hisz ha valamennyien gyilkosok lennének is, még akkor is jogosan követelhetnék hátralevő napjaikra az emberies bánásmódot. Vagy annyira megbomlott a társadalmi rend fővárosunkban, hogy már humanizmus tiltotta eszközökkel szükséges visszariasztani a bűnös hajlamukat? Szükség van ott a legiszonyosabb elrettentésre? Együtt látjuk ott a fiatal öreggel, súlyos bűnért elítéltet a könnyebb vétségért elítélttel, először büntetett a többszörös visszaesővel. Ez volna hát a «régi közös rendszer.» Nem ez. Itt egyáltalában «rendszer» nincs. A rendszertől várunk némi öntudatosságot. Legfőlegb kaszárnya-rendszernek lehetne nevezni, s az indolentia miatt lett emberpusztító intézet, melyet, ha hatalmunkban állana, az emberiség nevében tüstént kitörölnénk a fogházak létszámából.

Az emeleti helyiségekről se mondhatunk semmi jót, és nem a kórházról sem, mely szűk és egészségtelen.

Egy fogház többi kellékei, melyek különben az ugynevezett «közös rendszer»-nél is nélkülözhetlenek, a kerepesi uton nem kereshetők.

A pestvidéki törvényszéki fogházzal csak annyiban nyilatkozhatunk előnyösebben mint az előbbiről, a mennyiben abban a letartóztatási helyiségek szárazabbak, egészségesebbek és már figyelem van fordítva a letartóztatottak munkálkodására is, bár ugyancsak részben s oly munkanemeket látunk meghonosítva, mint például a szabóság, melyek nem kötik le eléggé a munkás figyelmét, s az ülő munkához nem szokott egyének mellett eltespednek, kiszabadulásuk alkalmával a nehezebb munkára képtelenek lesznek.

A kerepesi uti fogháznak méltó versenytársa többek között a debreczeni. A földszinten 4 társas- és 5 magánzárka. Alant egy alacsony, hosszú, boltíves pinczehelyiség, melyet ott «kazamátának» hívnak. Valóban nem is egyéb. Irtózatoss hely, melynek láttára eszünkbe jut a spanyol inquisitio. Ablaknyílásai oly szűkre szabvák, hogy a setétség miatt alig lehet benne az egyéneket megkülönböztetni. E mellett valamennyi ablak az utcára nyílik. Ide zsufolják össze az elítélteket. Mert az ezen kívül még rendelkezés alatt álló társas szobák nem elegendők a vizsgálati foglyok befogadására sem. Szerencse, hogy a «kazamáták» lakói legalább nyáron munkára járnak ki. Kerti munkával foglalkoznak a város által használatba átadott helyen. Sorba állítják s vizik a piacon keresztül a delinquenseket. Sajnos pelengérezése a vétkeseknek, de hálával fogadhatják, mert életüket menti meg a szabad levegő.

Az emeleten van két szűk, setét szoba, a mitugy hívnak hogy munkaterem. És dolgozik benne 3—4 mesterséget tudó elítélt. Két ember szijgyártó munkát végzett, bérlőnek, 40 kr. napi díj mellett.

Arad sem áll igen hátra a primitív állapotokban. Különösen megragadta figyelmünket a három pinczeszoba. Két kisebb és egy nagyobb. Ott «omnibusnak» hívják e szörnyűségesen nedves és e miatt egészségtelen setét letartóztatási helyeket. Minden kelléke megvan, a mit csak eddig az országosan ismert emberpusztító kaszárnya-rendszerben felismerünk. Annyi kényelmet mégis megszerezhetnek a letartóztatottak, hogy egy pár szobában az utcára nyíló üveges ablakot kinyithatják s ha a légnyomasztó ben, lophatnak kívülről be jobbat s a könyörületes emberszerető ismerősök a vasrács üregei között gondoskodhatnak jobbacska étellemezésről s néhanéha levelezésekkel is kedveskedhetnek.

Az udvar rendkívül keskeny és közös udvar lévén, séta idején a biztonság sok tekintetben van veszélyeztetve.

A munkáról úgy van gondoskodva, hogy mintegy husz egyén kosarat köt a vármegye istállójában. Itz is valami.

Jogirodalom.

Aemilius Papinianus pályája és művei. Irta VÉCSEY TAMÁS. Kiadja a magyar tud. Akadémia. 1884.

(Két közlemény.)

I.

Mióta a római joggal foglalkoztak a tudósok, foglalkoztak a római jog irodalomtörténetével is. Nem mintha az irodalomtörténet szükségét, vagy csak értékét is minden időben értették volna. De szolgálilag a Corpus Juris Civilis betűjéhez tapadva, mindjárt a Digesták első könyvének második czimében akarva nem akarva belebotorkáltak egy irodalomtörténeti töredékbe: a Pomponius Enchiridion-fragmentumába. (1. 2. D. de origine juris 1., 2.) Ezen elég terjedelmes (a mai beosztás szerint 47 §-ból álló) töredékben Pomponius elmondja a római jog kezdetét, első művelésének, majd tudományos feldolgozásának történetét élénken és érdekesen, itt-ott egy-egy anecdotával elevenítve előadását, itélve, bírálva kezdettől egészen le saját idejéig. A glossátorok glossálták, a humanisták a latin-görög irodalom gazdag segéd-eszközeivel commentálták és kibővítették e töredéket, úgy hogy tulás nélkül mondhatni: az első jogirodalom-történet-írás a Pomponius fenti töredéke körül keletkezett. (1. e hely nevezetesebb commentárjainak összeállítását ZIMMERN-nél, Gesch. des röm. Privatr. 12. §. kezdetén.)

Csakhogy végre is, a mi a Pomponius ezen rövidke elbeszéléséből kivehető, mindössze sem sok. A Pomponius után élt jogtudósok életéről és viselt dolgairól pedig majdnem minden tudósítás nélkül szűkölködünk. Amit egy GAJUS, egy AFRICANUS, egy MARCELLUS, egy QU. CERVIDIUS SCAEVOLA, egy AEMILIUS PAPIANUS személyeiről és külső életéről tudunk, nem áll arányban e nevek tudományos jelentőségéhez. De az érdeklődés, a kíváncsiság, melyet e nagyfényű nevek előkeltettek, kielégítést követelt. És ez érdek a hiányos forrásanyag által még csak ingereltetett. Osszegyűjtöttek minden legcsekélyebb adatot és adatocskát, melyre a philologiai tudomány nyomai felébredése óta a római-görög historikusok és bölcsesek irataiban akadtak; itt egy név, mely a Corpus Juris egyik írója nevével azonos vagy hasonhangzású; amott a Scriptorum historiae augustae egyikénél-másikánál talált vonás, melyet bármi távolról is a császárság jogászainak jellemzésére használni lehetett a jogi, philologiai, bölcsezi és történeti tudomány egész tárházát kutatták ki, hogy egy-egy római jogi író élete történetét kiegészíthessék. És hol a forrásanyag cserben hagyott, kiegészített a speculatio és a képzelem. Ily módon keletkezett azon felette gazdag irodalom, mely az utóbbi három század alatt a római jogírók minden egyesének neve körül lerakódott. HAUBOLD (Institutiones juris rom. litterariae. 121. §.) egymaga hetven s egynehány ilyen jogi biographiát nevez meg. Még számosabb ilyen jogász-biographia czime található ZIMMERN fenidézett könyvében. (71—110. §§.) Ugyanott (a 71. §. elején) össze vannak állítva azon nagyobb-szabású jog-biographicus munkák is, melyek nem egy jogíró életrajzára szorítkoznak, hanem már irodalomtörténeti színnel bírnak: a FRANCK gyűjteménye (Vitae tripertitae Ictorum veterum 1718.), GROTIUS (Vitae Ictorum, quorum in Pandectis exstant nomina 1690.), PANCIROL (de claris legum interpretibus), MAJANSIUS (Comment. ad XXX Ictor. omnia fragmenta) s mások ismert és a legujabb compendiumokig — habár sokszor csak közvetve is — használt művei. Egy szóval: a jogi remekírók biographiája, daczára a felette hiányos forrásanyagnak, réges-régtől ápolt mellékágát képezi a civilisticus tudománynak: azon időtől fogva, midőn (még a tizennegyedik században) BALDUS DE UBALDIS megírta a tractatus-át «de commemoratione famosissimorum doctorum in utroque jure» le egészen napjainkig, melyekben a SCHNEIDER (Die drei Scaevola Cicero's 1879.), DERNBURG (Die Institutionen des Gajus 1869.), PERNICE (Miscellanea zu Rechtsgeschichte und Textes-

kritik 1870.) és mások az irodalom ezen ágát életben tartják. Tagadhatatlan mindamelllett, hogy a jogbiographiai munkák száma ujabban mindinkább csökken. A HAUBOLD és ZIMMERN fentemlített könyveiben diszelgő gazdag aratással szemben napjainkra már csak szegényes tarlózás maradt. És ez természetes. Az anyag ki van merítve. Hacsak ujabban, eddig ismeretlen források nem nyílnak meg, a mit a rendelkezésre levő forrásokból kiolvasni lehetett, azt ezen szem vizsgálta, bön-gészte, keresztül-kasul: a római jogászok életéről, nagyban egészben, ma is alig tudunk többet, mint tudtak száz évvel ezelőtt. Hozzájön, hogy míg egyfelől a forrásanyag nem gazdagodott, másfelől a kritika annál követelőbb. Egy életrajztól ma már nemcsak a külső adatok felemlítését, nem anecdotá-összegezést, de jellem- s szellembírálatot is várunk. Mert ez utóbbin hajdanában könnyen estek át. A mit az ezelőtti biographusok hősük jellemzéseik elmondanak, majd kivétel nélkül nagyszavu diatriba, semmi egyéb. BERRIAS-SAINTPRIX kitűnő CUJACIUS-biographiájában egy helyütt összeállítja (a függelék 16. §-ában) a «dicsérő kifejezéseket, melyekkel CUJACIUS-t 1549-től egészen haláláig illeték.» «Bármilyen eltérők — ugymond — ezen kifejezések, mind a korlátlan bámulat és dicsőítés kijelentései. Majd magnus, majd maximus, majd primus, princeps, corýphæus, aquila, stella jurisconsultorum, sine dubio maximus, divinus interpres, nunquam sine laude est nominandus, nunquam satis laudatus stb. egy vastag kötetet lehetne megtölteni a CUJACIUS-ra szórt dicsőítésekkel.» És hasonlóképp vagyunk a római remekjogászok jellemzéseivel is. Ahol ama számos életír az élet-történet pragmaticáját elhagyja — pedig hamar hagyja el, mert amit egy-egy római remekjogász életéről biztosat tudunk, az el van mondva tíz sorban —, ott beleesnek ama hymnusz-szerű phraseológiába, mely e könyvtermékek olvasását többnyire oly csömörletessé teszi. Mert vaktában *dicsérni* csak könnyebb mint jellemezni. De honnan is vegyék a jellemzést? Az egyetlen GAJUS-t kivéve, egy római jogásznak műve sem maradt reánk egészben; egy-egy csomó tiz-husz-harmincz soros töredék, az is nem egyszer a Justiniani compileroktól összeszabdálva és képéből kikeltve, ez minden, mi egy-egy nagynevű római jogásztól reánk maradt. Ily körülmények között az, mi ezen írók irodalmi «jellemezésére» elmondható, vajmi kevés? Hogy JAVOLENUS PRISCUS néha igen zavart ember lehetett (Plinius, epist. VI. 15.); hogy P. JUVENTIUS CELSUS kiméletlen szókimondó, de éles logicus; hogy AFRICANUS majdnem mysticus homályosságban tetszeleg; hogy MARCELLUS, Qu. CERVIDIUS SCAEVOLA, PAPINIANUS a császári udvar erkölcsrontó légkörében is megtartották jellemszilárdságukat, hogy ULPIANUS kedves modoru, bőbeszédű udvaronc, PAULUS szellemes, de néha doctrinár bölcsészfej, MODESTINUS vizenyős epigon —: ezek többé-kevésbé jól megalapított, a jogi irodalom-történészek széles köreiben elfogadott, de mindössze is felette *átalános* jellemvonások, melyek, ha el is fogadjuk, távolról sem elégségesek arra, hogy reájuk «irodalmi jellemzéseket» alapítsunk. Vagy csakugyan goromba rusticusnak kellett-e lennie CELSUS-nak azért, mert egy jogi kérdésre egyszer azt felelte, hogy «bolondság» (l. 27. D. qui testam. 28., 1.), vagy mert egy helytelen nézetet egyszer «ridiculum»-nak (l. 67. §. 2. D. de furt. 47., 2.), másszor «ineptum»-nak (l. 59. §. 1. de hered. inst. 28., 5.) mond? Vagy ködös mysticusnak kellett-e lennie AFRICANUS-nak azért, mert a Digestákban épen a «Quæstiones» című könyve van kivonatolva, mely könyv, mint címe is mondja, nehéz és homályos eseteket *akart* felkarolni és nem-e lehet, hogy ha AFRICANUS Institutiókat irt mint Gajus és ezek közöltettek volna velünk a Digestákban, egész más színben látjuk az elhírhedt nehézségű jogirót? Valóban, a római jogi biographiai munkák csak oly hiányos anyaggal állanak szemben, mint azon beláthatatlan számu kísérletek, melyek az elveszett szövegek restitúcióján fáradoznak. Itt is, ott is:

szöveg, mely volt, nincs és melyet, bármilyen szellemes főlk erőlködnek is, a legmerészebb phantasia sem teremthet elő a *semmiből*. Emlékezzünk csak a lex Aquilia elveszett második fejezetének restitutionalis kísérleteire! Mi mindenfélét akartak a képzelemdús szövegkritikusok e második fejezet fehér lapjára róvni! Egyszerre pedig megtalálták a Gajus-codexet és ime: a híres második fejezet tartalma, mely e codexben (III. 215—216.) le van írva, meghazudtol minden combinatiót, egy szó sem mutatkozott igaznak mindabból, mit a tudósok phantasiája teremtett vala! Nem-e hasonló a veszedelem az irodalomtörténet egy ágára nézve, mely emberekről beszél, kikről majdnem semmit és könyvekről, melyekből csak ügyetlenül kiollózott töredékeket ismer?

Ime ezek azon nehézségek és veszélyek, melyekkel szembe-száll az, ki mint budapesti egyetemünk érdemes tanára VÉCSEY TAMÁS, két egymásután következő művében* a római remekjogászat *biographiai* ágát választotta buvárlata tárgyául; és miket szemmel kell tartania a kritikának is, hogy e munkákat érdemük szerint méltathassa. *Egy* érdem szembeötlőbb, semhogy hosszabb bizonyításra szorulna: VÉCSEY e két könyve *új tárgyat* hódított hazai tudományunk számára. Nem ok és cél nélkül állítottam össze fent a külföldi jogtudomány gazdag biographológiáját, annyira gazdag, mint említém, hogy napjainkra alig hagyott már tennivalót.** Az *ellentét* kitüntetését céljából tettem: hazai irodalmunk mindeddig még e *tárgy* létezéséről sem vett tudomást. E mellett — és ki irodalmi viszonyainkat ismeri, talán nem ok nélkül *ezt* vélné első sorban említendőnek — Vécsey mindkét műve, értéke s fogyatkozása szerint *annak a műve, kinek neve a czimlapon áll*: tudományos *productió*, nem *fordítás*. Szükségesnek vélem *ezt* kiemelni egy lelkiismeretlen és fájdalom legujabb jogi-irodalmunkban is eléggé ismeretes practicával szemben, mely a gyári fordítás és tudományos munka közti különbség iránt az érzéket már-már elvesztette; szükségesnek különösen a hazai *római jogirodalom* terén, hol egy csomó lelketlen fordítás, leálczázatlanul és az eredeti *productió* minden igényeivel, sőt külső eredményeivel is, szerepel tudományunkban s iskoláinkban egyaránt.

VÉCSEY önállóan, a tudomány minden apparatusával, mindenhol első kézből merítve, maga gyűjtve és maga bírálva, állítja elének az anyagot; az anyag kimerítő, az alak tetszetős; a külföldi tudomány mellett gyakran meglepő élelmességgel találja fel a *hazai* vonatkozásokat; a magyar nemzeti muzeum műemlékeit felhasználja csakugy, mint az eperjesi collegiumnak egy PAPINIANUS halálát dicsőítő naiv szomorujátékát; kimutatja a vonatkozásokat PAPINIANUS és a magyar Corpus juris között; a jegyzetekben több magyar könyvet s előadást idéz, mint lehetők vélnénk a messze fekvő tárgyhoz képest, melyet e könyvében felkarolt. E könyvben vannak részletek, melyeket más nyelven nem irtak, nem irhattak, melyek csak magyar tudós tollából kerülhettek ki. Ilyen, a szó igaz értelmében önálló magyar monographia nem közönséges jelentőség; annál ritkább a *római jog* terén, mely nálunk alig egynehány esztendő óta kezd némi lendületet venni.

És e jelentőség szolgáljon mentségül a nagy fenékerítésnek is, melyekkel e könyv alább következő ismertetését bevezettem.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV.

* *A czimhelit megelőzte*: L. U. Marcellus. Irta VÉCSEY TAMÁS. Kiadja a M. T. Akadémia. Budapest. 1882.

** PUCHTA *Institut*. I. §. 97. «Man hat oft versucht diese Notizen (über das Leben der römischen Juristen) zusammenzustellen, in *früherer Zeit* war es nicht ungewöhnlich, die Nachrichten über den einen oder den andern der römischen Juristen zum Gegenstand besonderer, namentlich akademischer Gelegenheitschriften zu machen... Auch die neuere Zeit hat solche Schriften hervorgebracht, von denen die meisten zugleich eine Interpretation erhaltener Bruchstücke aus den Werken dieser Juristen zum Zweck haben, besonders auf den niederländischen Universitäten.»

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A brassói kir. járásbiróság.

Mindazon panaszok között, melyekkel igazságügyi állapotaink illetetnek, nincs egy, mely jogosultabb lenne az igazságügy administratiója ellen emelhető panasznál. Találni vidéki bíróságokra, hol az alkalmazott erők kevés száma, a sedis vacantiának évekig elhuzott volta, avagy az ügyforgalom nagysága a becsületes munkát nemcsak hogy absolute lehetetlenné tevé, de oly restantia-tömeget is teremtettek egyuttal, melynek legyürésére évek is kellene; bíróságokra, melyek az igazságügyi kormányzat mostoha gyermekei gyanánt tekinthetők, melyeknek felterjesztéseit nem hallgatják meg, statistikai kimutatásaiban nem hisznek, s melyek ennek folytán, mindennek, csak küldetésüknek nem felelhetnek meg.

Az igen természetes, hogy országos gondok között nem lehet ideje az igazságügy ministerének még arra is, hogy melyik birájának mikor fogy el a tintája; de oly jelenségek előtt, melyek a figyelmet provokálják, alig szabadna szemet hunyni.

A brassói kir. járásbiróság ez évi, de tavalyra szóló ügyforgalmi kimutatása szerfelett tanulságos adatok al teljes. A 14,000 iktatói számban befoglaltatik a bűnügyi és hagyatéki ügyek száma is; azonkívül van 400 szám, elnöki praesentatum alá adva és 1300 kisebb polgári peres ügyi iktatás. Ezen utóbbinál azonban az elintézett darabok számát bátran vehetjük 3000-re, ha meggondoljuk, hogy a közbeeső peres kérdések, mint igazolás, semmiségi panasz, előterjesztés, végrehajtói jelentések, bagatell-ügyekben reprodukálva kapják a már kapott generalis számot. No már ez oly munkaanyag gyanánt jelentkezik, mely próbára teszi ama három bírót, kinek a küldetés jutott, hogy abban dolgozza agyon erejét. Még a bűnügyi számok, melyek 4500—5000 között váltakoznak, tekintve, hogy a bűnügyeket ellátó aljárásbiró értelmes, s régi személyzettel van körülvéve, elég tisztességes arányt mutatnak; de a polgári és hagyatéki majdnem 10,000-re menő számok ellátása: *egy bíró és egy albiró* vállaira aránytalanul nagy teherrel nehezül. Nagy teherrel, melyet Brassó város sajátos viszonyaival s a *három szomszédos vidéki járásbiróság* helyzetével még jobban megvilágíthatni. A *zernesti, hosszufalusi és sárkányi* járásbiróságok (figyelmén kívül hagyva, hogy a *prázmási, feketehalmi és rozsnói* országos vásárok biráskodására szintén ezen járásbiróság szokott kiszállani) akár betegség, akár széküresedés, akár pedig szabadságolás esetén állandólag a *brassói járásbiróság* biráival segítettnek ki, s megtörtént, hogy az 1884. évben egyik *albiránk Sárkányban négy hónapig volt helyettesítésen*, amikor itthon az összes ügyforgalom vezetésére, a *currentia* fenntartására, a mindennapos tárgyalásokra, elnöki teendőkre és felekkel való érintkezésekre az egyes-egyedül maradtott járásbiró volt kénytelen.

Természetes, hogy midőn a józan szemlélő tisztelettel hajlik meg az oly hivatali buzgalom és vállalkozási szellem előtt, egyuttal nem is odázhatja el magától a kérdést, ha vajon ily viszonyok között, roppant dolog halmaza és nagy felelősség súlya alatt: várhatni-e alaposan elbirált munkát, várhatni-e a gyorsabb lejáratra utasított perek kellő ellátását, s mindenekfelett azt, hogy némelyek érdekei el ne hurczoltassanak, s esetleg a végleges elveszésnek ki ne tétesenek? Aligha.

Brassó, mint önmagában is nagy ipari és kereskedelmi forgalommal bíró város, de főleg miután *Romániának* majdnem összes behozatali forgalma ide koncentrálódik, kétszerezesen fontos helyre méltó az igazságügyi administratióban, melynek még azzal is számot kellett vetni, hogy idegen nemzetiségek között az állameszmének, a magyar igazságügy

respectusának, az arról való jó hit- és vélelemnek csak ugy tehet szolgálatot, ha a követelményeknek meg is felel.

A birói szervezéskor a brassói járásbiróság *négy* rendes biróval szerveztetett, s ezen szervezésében meg is maradt egész az 1879. évig, a mikor egyik aljárásbiró elhalván, helye minden indok nélkül, mind e napig betöltetlen maradt. E hely üresen hagyásának, ha csak azt a *megetakarítás* speculatiójában nem keressük: okait feltalálni majdnem lehetetlen. Az 1868: LIV. tcz. 93. §-ának hatálya alatt *négy* biránk volt, s ma az 1881: LIX. tcz. 13. §-ának intézkedése alatt, midőn a kir. járásbiróságok elé tartozó ügyek az 500 fritos pereknek oda utasítása folytán, majdnem megkétszereződtek, midőn tehát az ügyforgalom tényleg szaporítottott: a negyedik birói szék évek óta üresen hagyatik.

A brassói ügyvédi kamara — ugy értesülünk — felterjesztéssel fog élni az igazságügyminister urhoz, kir. járásbiróságunk dolgait nyíltan felpanaszolván. Kivánatos, hogy e felterjesztés felölelje s kimutassa azon viszonyokat, melyek közé pereink kerülnek; hogy vannak 1883 tavaszán teljesen letárgyalt ügyeink, melyekben végítélet meghozva még ma sincsen, s hogy vannak ügydarabok, melyekben a tanukihallgatásra hat hó óta hasztalanul várunk. Tartózkodás nélkül el kell mondani, mikép a birák annyira elhalmozottak tulságos teendőik által, *hogy szóval kihirdetett ítéleteik irásba foglalására hónapokig nem jutnak időhöz*. Rá kell mutatni a *szünidőről* szóló törvénycikknek azon itt szomoruan tapasztalt hatására, miszerint a nyáron munkában maradt birónak *őszszel* hat hétre menő távozásával október és november havában a kir. járásbiróság civil és hagyatéki referádája egyetlen egy biróra marad, azaz épen azon idő alatt, midőn a nyári szünidő után az ügyforgalom rohamos megszorodást ölt.

Mi azt hiszszük állhatatosan, hogy ama felterjesztés, kapcsolatban a kir. járásbiróság statistikai adatainak felküldésével, helyes mérlege lesz a bíróság állapotai megvilágításának, s a rég érzett és sokszor formulázott óhajlás elérését eszközölni: *a negyedik birói szék gyors betöltését*.

Dr. KABDEBÓ FERENCZ,
ügyvéd.

A magyar czimer használhatóságának joga. (1883. évi XVIII. tcz.)

A *Bpesti Közl.* 1884 decz. 31-i száma hivatalos részében közli, hogy egy külföldi (porosz-siléziai) cégnek a magyar czimer használata megengedett. Az 1883: XVIII. tcz., mely a magyar korona országai czimerének magánosok általi használhatóságát szabályozza, a bel- és külföldiség között különbséget nem tesz. S ha kérdéses, hogy belföldön a czimer használhatóságának joga a kereskedő honosságától függővé tehető-e, az, hogy külföldi külföldön a magyar czimer használhatóságára feljogosíthatassék, a törvény szellemével és egész tartalmával, melynek főczélja a czimer használhatóságának jogát a belföldön szabályozni, ellentétben áll. A czimer használhatása nem magánjogi jogositvány, hanem még akkor is, ha magán-személy által gyár- és árucikkeken alkalmaztatik, nem esik az áruvédjegy vagy más törvényileg oltalmazott vagy nem oltalmazott cég és ehhez hason magánjogi fogalom alá, hanem már az engedély természeténél fogva is közjogi jellegű. De hogy külföldinek ily engedély külföldre szólólag egyáltalán nem adható s hogy a törvény intézkedésével ellentétben áll, kitünik a hivatkozott törvény 2. §-ából, mely azon feltételeket írja elő, melyekkel azon egyénnek kell birnia, kinek ily engedély egyáltalán megadható. Ezen §. megkívánja, hogy a kérelmező igazolja, hogy nincs hivatalvesztésre ítélve s hogy politikai jogainak gyakorlásában van. Már ez is világosan mutatja, hogy csakis oly egyénnek adható a jogositvány, a ki a belföldön a politikai jogokat gyakorolja. De a törvény figyelembe veszi magát az üzletet is, s azt olyannak kívánja, hogy az az engedélyezést a maga súlyánál fogva megérde-

melje. Ezzel kifejezésre kívánja a törvény juttatni azt, hogy maga az üzlet, a gyári cikk belföldi termelés tárgyát képezze. Mindezen feltételek a külföldi kereskedő, a külföldi üzlet s a külföldi gyártmány tekintetében nem forognak fen.

A nemzetközi jog szabályaival is ellenkeznék az, hogy a belföldi kormány a külföldön használható czimerekre jogositványt szolgáltatson, mert épügy mint a belföldön, a külföldön is a czimer használhatása bizonyos szabályokhoz és engedélyekhez van kötve s nem is fordul elő eset, hogy valaki külföldi kormány által belföldre szólólag ily engedélyt nyerjen. Époly kevésbé felelne meg az, ha a belföldi kormány a magyar czimer használhatását, a midőn az törvényes korlátok közé szorítva van, külföldieknek külföldre bármi feltétel alatt engedélyezhetné.

A felvetett kérdés azonban, nemcsak a hivatkozott törvény értelmezésének adalékát képezi, hanem igen nagy nemzetgazdasági jelentőséggel bír, a melyet a megoldásnál okvetlenül szem előtt kell tartani. A magyar korona czimerének használata iparczikken, gyártmányon vagy árun, azon jelentőséggel bír, hogy az illető tárgy, ugy a belföldön, mint pedig ha kivitel tárgyát képezi, a külföldön, mint magyar gyártmány vagy természetvény felismerhető legyen. Ily kiváló kiviteli cikket például a bor képez, a melyet a külföldi vevő határozottan mint magyar természetvényt keres. Ha tehát külföldi borkereskedőknek megadatik a jog áruikon a magyar czimert használni, s ez történt a kérdéses esetben, akkor a külföldi piacokon a magyar termelő kárára oly áruk fognak mint magyar eredetűek szerepelni, a melyek tényleg nem azok, mert a czimerhasználati jog a külföldi kereskedőnek nem adható ki oly alakban, hogy ő azt csak magyar eredetű árucikken használhatja. Dr. JELLINEK ARTHUR.

Néhány szó a magánindítványról.

Egy meglehetősen érdekes eset alkalmából akarom röviden fejtegetni azt a kérdést, hogy a magánindítványt kinek, hogyan és hol kell előterjeszteni? Nagyon örülnék, ha ehhez a kérdéshez valaki az elv magaslatáról több tudománynyal szólna; a kérdés megérdemli.

Az eset a következő. Egy cs. kir. altiszt rapporton jelentette a századosának — tudvalevő dolog, hogy a katonának minden csekélységet, mi a századnál történik, jelentenie kell —, hogy egy asszony az ő hivatalos szobájában megjelent és őt össze-vissza gazemberezte. Ez történt márczius elején. Erre a százados ur a vezetése alatt levő «Compagnie-Commando» nevében egy levelet küld a rendőrhatalósághoz s kéri, hogy a nála jelentett becsületsértésért a sértő nőt büntesse meg. Innen a levelet elküldik a bírósághoz, hol a dolog — more patrio — elhevert decemberig. Decemberben megidézik az asszonyt, kit én mint védő elkisértem. Megjelent ekkor — és pedig idézésre először — a sértett fél is és előadta a tényállást s kérte a bűnös megbüntetését. Én ellenben kértem a kilencz hónappal az állított sértés után előadott vád elutasítását s a bűnpernek azonnali megszüntetését a BTK. 112. §-a alapján. A bíró ur azon oknál fogva, hogy a sértett panaszát a sértést követő napon rapporton előadta és a «Compagnie-Commando» az indítványt 3 hónapon belül előterjesztette, «nevetséges absurdum»-nak jelentette ki az én okoskodásomat és a pert tovább folytatta. Hát csakugyan olyan nevetséges absurdum volt az én okoskodásom?

Midőn a törvényhozás egyes büntetendő cselekvényekre — különösen azokra, melyek az egyéni becsületet sértik — kimondta, hogy azok nem, mint a többiek, ex officio, hanem csakis a sértett fél indítványa folytán üldözendők, nem azoknak akart kedvezni, kik az olyan büntetendő cselekményeket elkövetik, hanem azoknak, kik ellen azokat elkövetik. A privilegium nem a jogsértőknek adatott, hanem a jogaikban sértetteknek. A törvényhozás intentiója az volt, hogy ne avat-

kozzék az állam felhivatlanul olyan dologba, melynek nyilvános holygatása nagyobb kárt okozhatna a sértett félnek, mint maga a büntetendő jogsértés, s zaklatás volna nemcsak a sértő, hanem a sértett ellenében is. Ezért nem szabad az államnak az indítványi jogsértéseket üldözőbe vennie, ha csak a sértett fél erre fel nem szólítja. Ez a felszólítás, melyet a sértett fél a végett intéz az államhoz, hogy a jogsértőt az ellene elkövetett jogsértésért büntesse meg: ez a magánindítvány. A bíróságoknak, mint az állam birói hatalmának kezelésével megbízott functionáriusoknak, minden ilyen magánindítvány beérkezésekor meg kell győződniek arról, hogy vajon a sértett féltől származik-e az, vajon magában foglalja-e az a sértett félnek azon akaratát, hogy a jogsértés üldözőbe vétessék; mindaddig míg erről meg meg nem győződtek, az igazságszolgáltatást mozgásba hozniok nem szabad. A BTK. 110. §-a világosan megmondja azt, s bárha e törvénynek nem célja az e fajta bűnösöket kimélni, de törvény, mely alatt oltalmat kereshet és oltalmat talál még a bűnös is. Ez az oltalom pedig abban áll, hogy a törvényszerű magánindítvány nélkül még perbe sem idézheti, meg se kérdezheti tőle, hogy vétkes-e vagy nem, védekezésre sem kényszerítheti a bíró. Tapasztalásom szerint így értelmezik a magánindítványt ügyészségek és bíróságok egyaránt s tudok több esetet arra, hogy magánindítványt — feljelentést — mint büntető eljárásra nem alkalmasat elutasítottak azért, mert az indítványtételre — feljelentésre — meghatalmazott ügyvéd csak általános ügyvédi meghatalmazást csatolt, holott ebben a sértett félnek azon akarata, hogy az ellene elkövetett jogsértés üldözőbe vétessék, nincs határozottan és kétségtelenül kifejezve. Ezekkel, azt hiszem, megfelelttem az első kérdésre, arra t. i., hogy kinek kell a magánindítványt előterjeszteni, hogy büntető-eljárásra alkalmas legyen. Azon esetekről, melyekben nem a sértett fél, hanem annak törvényes képviselője van az indítványozásra jogositva, nem kell külön szólnom, mert a törvényes képviselő a sértett fél helyett, nevében, és érdekében cselekszik s a sértett fél szerződéses meghatalmazottjával egy szempont alá esik.

A *hogyan* kérdésre még rövidebben felelhetek. Akár személyesen lép fel a sértett fél indítványával, akár szerződéses vagy törvényes képviselője lép fel nevében, az indítványt előterjesztheti élő szóval és írásban. Írásossá lesz az előterjesztés az első esetben is, mert az indítvány elfogadására hivatott hatóság egyrészt a hivatalos cselekményeknek köteleességszerű megörökítése, másrészt saját eljárásának igazolása végett jegyzőkönyvbe iktatja s az előterjesztővel aláírattja. Az indítványozó megtagadhatja az aláírást, de ekkor az illető hatóságnak meg kell tagadnia az eljárást. Mert abban a felszólításban, melyet fenebb az «indítvány» szó értelmének, tartalmának neveztem, a sértett félnek az állam részére kiállított meghatalmazás — persze nem e szónak magánjogi értelmében — foglaltatik. A sértett fél meghatalmazza az államot, hogy megbüntesse azon embert, ki ő ellene jogsértést követett el s kinek megvagy meg nem büntetése az ő akaratától függ. A sértő, ha az állam kérdőre vonja, megkérdézheti, van-e az államnak meghatalmazása, melynek alakjára nézve az, mit elmondottam, szükséges azért, hogy a védelem jogával bíró vádlottnak felmutattassék s esetleg a felső bíró is meggyőződhessék az indítvány törvényszerűségéről.

A *hol* kérdése szintén egyszerű. A felszólítás az államnak, mint a birói hatalom birtokosának szól. Oda kell tehát intézni, a hol a birói hatalmat kezelik; tehát a bírósághoz, mely hivatva van büntetni. Ez a jogi elv, mely az indítvány fogalmából kivonható. Az igazságszolgáltatásnak, az igazság kiderítésének és érvényre juttatásának érdekében célszerűségi okból feljogosította hazánkban a birói praxis, másutt a törvény az ügyészségeket és a rendőrséget is az indítványok elfogadására, mely a hatóságok azután eljuttatják azt helyére: a bírósághoz. A *hol?* kérdése egyértelmű azon kérdéssel, mely

hatóságok fogadhatnak el fenytő feljelentéseket? Erre pedig megfelel fenytő eljárásunk e három szóval: bíróság, ügyész-ség és rendőrhatalóság.

Nézzük meg ezek után az én esetemet. Először is szembe-ötlik, hogy — 3 hónap alatt — a sértett altiszt, sem annak szerződéses vagy törvényes képviselője indítványát elő nem terjesztette; a Compagnie-Commando egy harmadik személy, melynek jogilag semmi köze a dologhoz, indítványozási joga csak úgy nincs, mint bárkinek a korcsmából, hol talán szintén elmondta a sértett fél az esetet. Másodszor bizonyos, hogy az államnak a törvényszerű meghatalmazást csak kilencz hó múlva, tehát akkor adta a sértett fél, mikor már az ő joga is a sértő megbüntetésének követelésére nézve veszendőbe ment. Harmadszor bizonyos, hogy a Compagnie-rapport nem lévén feljelentések elfogadására jogosított hatóság, az ott tett katonai jelentés, még ha a sértő megbüntetésére vonatkozó akaratot magában foglalta volna is, mi a hivatalos levélből nem tűnik ki, fenytő feljelentésnek nem tekinthető. Talán az én okoskodásom még sem oly «nevet-séges absurdum»? Ám mondják meg az okosabbak. Én örö-mest tanulok.

Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS.

Adalék a hagyatéki eljáráshoz.

Oly rossz, oly lassu s oly semmi gondviselésben sem részesülő intézmény nincs több, mint a mi magyar hagyatéki eljárásunk. Ha mégis történik valami lépés a hagyatéki ügyben, ez a legdrágább minden hivatalos lépések közt. Ezen állítás illusztrációjául ide másolok egy hagyatéki ügybeni jegyző-könyvet rövidítve, mely a következő: «*Jegyzőkönyv*, felvéte-tett általam Sz. K. kir. közjegyző által 1864. évi márczius 8-án végrendelet hátrahagyása nélkül T.-on elhalt Sz. Mária férjezett Sz. Jánosné hagyatéki ügyében F. . . megye árva-székének 2421/83. sz. a. kelt megbízása folytán. Jelenlevők Sz. János túlélt házastárs úgy is mint kiskoru hasonnevű fiának törvényes képviselője, továbbá Sz. András nagykoru és Sz. János 21 éves kiskoru, végre Cz. János községi köz-gyám, felolvastatott a leltár, mely szerint a hagyaték tesz: ingókban 113 frt 5 kr, ingatlanokban 1930 frt, összesen 2043 frt 5 kr. értékben, miből levonva a temetési és leltározási költsé-geket 43 frt 60 krt, marad tiszta hagyaték 1999 frt 45 kr., a mi felett a következő egyezés jött létre; stb. Kelt. T. . . 1883. évi november hó 7-én (aláírások (P. H.) díjjegyzék-bélyeg 86 kr., 4 idézés 80 kr., díjátalány 15 frt, uti költség 8 frt, közgyám díja 50 kr. Összesen 25 frt 16 kr. Kifizette-tett. 17,280/ár. 83. sz. ezen tárgyalási jegyzőkönyv F. . . megye árvaszéke által gyámhatóságilag jóváhagyatik. 1884. év márczius 4. Kelt, stb.»

Tehát noha a hagyatékozó ez előtt 20 évvel halt meg s a kiskoru örökösök érdeke ez előtt 20 évvel már megkivánta a hivatalból való gyors eljárást, az mégis csak most 1883-ban haladt odáig, hogy tárgyalatott; a tulajdonjog telekkönyvi átírása megtörténteig még szinte eltelhet vagy tíz év, hiszen a tárgyalás óta maholnap már egy év telik el és még ez ügyben azóta semmi sem történt, s mégis már 25 frt 16 kr. költségbe került csak az egy tárgyalás; ideszámítva a lel-tározási és történendő hagyatéki hirdetményi eljárás költsé-geit, e kis hagyaték mintegy 40 frt költséggel apasztatik meg. Ezen hagyatéki elhanyagolt ügy nem maga áll, hanem számtalan ilyet tudnék felsorolni. Van oly hagyaték is rám bizva, mely feletti örökösödési jog még 1838-ban nyílt meg, s mely még most sincs befejezve, pedig már egész halom sürgető kérvényt irtam benne. Vannak 100 évnél régebben gyámhatóság által kiskoruak neve czimén kezelt pénzek az árvatárban, melynek kiutalványozását általam már a deduno-kák szorgalmazzák több év óta, mely pénzeket a 6-od haszon érdekből vasmarokkal tartogattak maguknál a községi köz-gyámok, s minden akadályt kigondoltak ürügyül, hogy az örökös vagyonához ne juthasson; mióta pedig az 1877. évi XX. tcz. következtében a községi árvatárakat és árvaügye-ket a megyék összpontosították, azóta meg az összehalma-zott ügyekben a megye nem ismeri ki magát, s a folyton szaporodó currens ügyeket sem győzvéen elintézni, oly chaos okoztatott, hogy a mostani személyzettel a fehérmegyei árva-szék soha sem jöhet rendbe, s úgy hiszem más megyékben is így van; mert a viszonyok egyenlők lévén, azok eredményei is hasonlóak lehetnek.

Az árvaügyek s árvavagyon eddig az egyik veszedelmes szélsőségnek a községi képtelen paraszt közgyámi kezelé-snek volt odadobva, most pedig a megyei árvaszék lom-kamarájának.

Én azt hiszem, hogy jobb lett volna s jobb lenne most is, minden járásban egy gyámhatóságot szervezni, a melyet az érdekelt felek közelebb érnének, s a kevesebb ügyet könnyebben rendezhetnék. Hiszen már majd minden járás-nak együtt van a járás székhelyén a szolgabírói hivatala, járásbírósa és telekkönyvi hatósága, mely hatóságok a szinte oda szervezni szükséges gyámhatóságnak rövid uton s köz-vetlenül segítségére lehetnének; míg most, míg a központ-ból a kir. közjegyzőt, a szolgabíró kiküldik s a telekkönyvi hatóságot telekkönyvi másolatok küldése végett irásosan megkeresik, s míg a megkereséseknek elégtétetik, temérdek idő pazaroltatik el. Aztán a gyámhatóság is gyámoltjai közelében lévén, hivatásának pontosabban megfelelhete. Végre a járásokban kün lévén a telekkönyv, még a kis-koruak pénzét is gyorsabban és biztosabban tudná elhelyezni s gyümölcsöztetni, mint a megye székhelyétől távol eső telek-könyvek miatt most, hacsak az összes pénzt nem a megye-székhelyi járás népe kezein akarja gyümölcsöztetni a többi járás népének kizárásával, a mi igazságtalan.

Még egyet kell felemlítenem. Ha a gyámhatóság a járá-sok szerint decentralisáltatnék, a gyámhatóság maga elé idézhetné az érdekelteket minden hagyatéki tárgyalásra, s mellőzhető lenne ezzel azon költséges mostani gyakorlat, hogy minden hagyaték tárgyalására a drága közjegyző kül-detik ki, mely mostani eljárás beszüntetésével minden gyám-hatóság elé tartozó hagyaték elintézése 50—100 frttal keve-sebb költségbe fog kerülni.

FERENCZY SÁNDOR,
ügyvéd.

Különfélék.

— A kir. tábla fegyelmi tanácsa a napokban tárgyalta a budapesti büntetőtörvényszék több birájának és ügyészének ismeretes fegyelmi ügyét. Az ítélet érdemére nincs megjegyzésünk. De nem hagyhatjuk megemlítés nélkül a napisajtóban több oldalról kifejezésre jutott azon nézete-ket, mintha a rendellenességek nem az illető közegek tény-kedésében, hanem a fenálló szabályokban találnák kuforrásu-kat. Ép ellenkezőleg, a fegyelmi eljárás eredménye igazolta, hogy a letartóztatott egyénekről a bíróságnál és az ügyész-ségnél vezetendő könyvek, bárczák és kölcsönös értesítések a rendeletekben oly pontosan vannak előírva, hogy azok szabályszerű vezetése mellett ily esetek egyáltalán elő nem fordulhatnak. A benyomás, melyet a tárgyilagoss biráló az ügyből nyert, az, hogy az egyéni szabadságnak ily megsér-tése egyáltalán nem fordulhatott volna elő, ha a bírósági és ügyész-ségi közegek a szabályokat szem előtt tartották volna. A mi pedig azt illeti, hogy a munkával való tulterhelés okozza a zavart, tagadhatlan, hogy zsugori kormányzatunkat e tekin-tetben bün terheli; de azt tartjuk, hogy a bíró és az ügyész specialis *egyéni* felelőssége magával hozza, hogy csak annyi munkát vállalhat, a mennyit teljesíteni képes. Többet vállalni a felülről jövő netaláni pressió folytán s a munkakör egy részét elhanyagolni: önérzetes jogszolgáltatási functionarius-hoz nem méltó. *A bíró és az ügyész arra esküszik, hogy lelki-ismeretesen teljesíti kötelességét, nem pedig hogy hátralék nem lesz.* A munka tömegével védekezni tehát annyit tesz, mint félreismerni a functió jellegét.

— A budapesti kir. törvényszéknek köszönettel tartozunk, hogy az igazságügyministerhez intézett felterjesz-tésében a bírói határozatok feloldása esetére új előadó kiren-delését javasolja, mivel «tartani lehet attól, hogy a bíró egy-szer már hozott téves határozatához a felek kárára tovább is makacsul ragaszkodik.» Teljesen igaz, hogy ily esetben elfogultság foroghat fen. Ha azonban ezt elfogadja a buda-pesti törvényszék, nem értjük, hogyan támadhatja meg ugyan-ezen felterjesztésében a miniszter abbéli intézkedését, hogy az alapper előadója ne lehessen egyszersmind perujítási előadó. Ha már a feloldásnál, hol a felső bíróság részéről a legtöbb esetben legalább implicite jogi utasítás is adatik s a hol az alsófok eltérő felfogása már ugyszólván előre hatálytalannak van nyilvánítva, megvan a veszély, hogy a bíró alaptalanul ragaszkodik elfoglalt álláspontjához: mennyivel inkább meg- van ez a pervesztes félnek vagy az elítéltnak a *jogerejű* íté-letet megtámadó perujítási kísérleteinél. Hogy mi képez *új* bizonyítékot és az új bizonyíték mennyiben *alterálja* az ala-

pul vett előző tényállást, azt megítélni legkevésbé azon bíró illetékes, a kit talán mulasztás terhel, hogy a szóban forgó új bizonyíték az alapperben kikerülte a bíróság figyelmét; s hozzájárul, hogy a perújítás-engedési határozat a szó legvalószínűbb értelmében ügyszó, mivel a végrehajtás vagy végre nem hajtás kérdése is belejátszik és végzetessé teheti a bíró netaláni elfogultságát. Igen fogunk örülni — s lapunknak mint ezen intézkedés megpendítőjének nagy elégtételül fog szolgálni — ha a budapesti kir. törvényszék felterjesztésének eredménye az lesz, hogy a rendelet kiterjesztetik a feloldási esetekre is, de sajnálnók, ha úgy kellene felfognunk a felterjesztést, mint az administratív könnyítések és munkakímélés szempontjából kiinduló pusztán ellenzést a perújítási rendelettel szemben.

— **A kir. Curia ügyforgalmának három évi összehasonlító kimutatását** alább nyomtatjuk le. Magát az 1884-iki terjedelmes kimutatást későbbre kell félretennünk. Ezuttal előzetesen a következő főbb adatokat közöljük belőle. Az 1884-ben elintézett *polgári* ügyek száma 8324, illetőségi összehajrási kérdése 42, kisajátítási ügy 18, ügyvédi kamarai választmányi ügy 64. Helyben hagyatott ezek közül 4493, visszautasított 1169, megváltoztatott 1613, feloldatott 328, megsemmisített 85, rendelvénnyel kiegészítés végett 392, egyéb intézkedés 368. Az elintézett *bűnvádi* ügyek száma 9996, sajtóügy 31, illetőségi kérdés 8. Helyben hagyatott 3724, visszautasított 2489, megváltoztatott 2800, feloldatott 155, megsemmisített 182, rendelvénnyel kiegészítés végett 315, egyéb intézkedés 370.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** az igazságügyminiszter rendelete folytán, melylyel az ügyvédvizsgáló bizottság tagjai számának husz taggal való szaporítása elhatározott, folyó hó 9-én tartott ülésében a mult számunkban megnevezett 25 tagon felül még a következő tiz tagot választotta be az ügyvédvizsgáló bizottságba: Végh János, Weinek József, Schreyer Jakab, Rexa Pál, Zsigmondy Jenő (uj), Végh Arthur, Szilassy Aladár (uj), Lövész György (uj), Németh József (uj), Horváth Mihály (uj). —o—

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük: A pestvidéki kir. törvényszék ígató hivatalai nemes Pest vármegye házában kapualjában vannak elhelyezve, hol délben 12 órakor még oly sötétség uralkodik, mint minden más kapualjban, melyből a nyílásokat befalazva szobákat rögtönzőnek. A telekkönyvi hivatalnoknak, a ki a mutatókönyvet vezeti, azt engedték meg, hogy délben világos nappal két egész steeringyertya világánál rontsa szeméit. Mindenesetre dicséretet érdemel az a humanitás, hogy egy gyertya helyett kettőt kap — meg aztán kaphatna fagygyertyát is.

— **A kir. táblák átmenő ügyeire** vonatkozólag (1. lapunk f. é. 1. sz.) táblai körökből értesítenek bennünket, hogy a késedelem, melyet a per ezen kerülő ut folytán szenved, nem mint mi mondtuk, két hónapot, hanem olykor hat hónapot is tesz. Midőn t. i. a táblai előadó a kiosztott percsomókat megkapja, nem igen szokta vizsgálni, miféle ügyek azok, vajon érdemleges-e valamennyi vagy nem; csak midőn az ügy előadására kerül a sor, vagyis gyakran hónapok mulva veszi észre, hogy átmenő percsomók is hevernek nála.

— **Ihering** karácsonyi ajándékkal lepte meg a jogászvilágot, egy új könyvvel, melynek címe «Scherz und Ernst in der Jurisprudenz». A könyv tartalma négy szakaszra oszlik: 1. Bizalmas levelek a mai jurisprudentiáról, 2. Egy romanista csevegése. 3. A jogász fogalmak menyországában. 4. Ismét a földön. Egyes részek már évek előtt elszórtan megjelentek levelek s cikkek alakjában a *Preussische Gerichtszeitung*, *Deutsche Gerichtszeitung* s a bécsi *Juristische Blätter* című jogi szaklapokban. A munka valósággal új műfajnak tekinthető a jogász irodalom terén. A szellemes romanista majd könnyed élceléssel, majd maró gunynyal a legcomplicáltabb szakkérdésekbe mélyed el; minden sorban tyrsusi kardot csillogtat, melylyel a szakirodalom s szakoktatás iróinak, eszméinek s intézményeinek egész serege ellen humoros hadjáratot indit. De a mulattató irány mögött mindig a komoly tudóst találjuk, s a könyv mindvégig époly rendkívül élvezetes, mint tanulságos olvasmányt nyújt.

Jelen számunkkal küldjük szét a mult félévi Curiai Határozatok tartalommutatójának első felét.

A Budapesti Közlöny kivonatából ezuttal térhiány miatt alább csakis a legközelebb lejáró határidőket közöljük.

Összehasonlító kimutatás a kir. Curia 1882., 1883., 1884. évi tevékenységéről.

Tevékenységi szak.	Kiosztás		Elintézés		Hátralék	
	Hátralék	Beérkezés	Összesen	1882. 1883. 1884.	1882. 1883. 1884.	Az összevétel arányában százeleki kivetéssel.
	1881. 1882. 1883. 1884.	1882. 1883. 1884.	1882. 1883. 1884.	1882. 1883. 1884.	1882. 1883. 1884.	é v b e n
Polgári	3532 2765 2155	9549 8165 8575 13081 10930 10730	10316 8775 8448 78-86 86-68	78-77 2765 2155 2282 21-14 13-32 21-23	2282 21-14 13-32 21-23	2282 21-14 13-32 21-23
Váltó	134 240	1000 1136 1131 1134 1271 1371	999 1031 1045 88 13 81-12 76-22	135 240	135 240	326 11-87 18-88 23-78
Urbéri	9 5	221 175 193 230 184 198	221 179 181 96-09 97-28 91-41	9 5	9 5	17 0-91 2-78 8-59
Büntető	3602 5991 2172	17225 12307 8980 20827 18298 11152 14836 16126 10035	71-23 82-66 89-07 5991 2172	1117 28-77 17-34 10-93	1117 28-77 17-34 10-93	1117 28-77 17-34 10-93
Fegyelmi	4 9 5	445 523 626 448 532 631	439 527 591 97-99 99-06 93-66	9 5	9 5	40 2-01 0-94 6-34
Felszólalási...	—	176 460 107 176 460 107	176 460 107 100 100	—	—	—
Összesen	7281 8909 4577 28615 22766 19612 35896 31675 24189 26987 27098 20407	75-09 85-55 84-36	8909 4577 28615 22766 19612 35896 31675 24189 26987 27098 20407	84-36 8909 4577 28615 22766 19612 35896 31675 24189 26987 27098 20407	84-36 8909 4577 28615 22766 19612 35896 31675 24189 26987 27098 20407	84-36 8909 4577 28615 22766 19612 35896 31675 24189 26987 27098 20407

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Január 21-től jan. 28-ig). **Reiter** Jakab szabadkai tsz. jan. 21. (282). — **Szunega** Antal temesvári tsz. jan. 24. (301). — **Csapláros** Ferencz szabadkai tsz. jan. 24. (6). — **Krompecher** Eugen S. lőcsei tsz. jan. 26. (272). — **Löwenstein** Adolf miskolci tsz. jan. 27. (276). — **Müller** István Árpád aradi tsz. jan. 27. (291). —

Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Csődök: **Csapláros** Ferencz bajai szabó ellen a szabadkai tsz. által; cs. b. Török Zsigmond, t. Dr. Hermann Adolf, ht. Hesser Gyula; bh. jan. 24., felsz. t. febr. 7., csödv. vál. febr. 9. (6). —

Pályázatok: A perbeti jbsgnál az albirói állásra hirdetett pályázat visszavonatik (4). — A szeniczi jbsgnál **II. oszt. segéd-tkkvvezető**; bh. jan. 20. a nyitrai tsz. elnökéhez. (5). — A kis-körösi jbsgnál **albiró**; bh. jan. 20. a kalocsai tsz. elnökéhez. (5). — A szeniczi jbsgnál **III. oszt. tkkvvezető**; bh. jan. 20. a nyitrai tsz. elnökéhez. (5). — A nyiregyházi tsznél **aljegyző**; bh. jan. 20. e tsz. elnökéhez. (5).

Sajtóhibák. Mult számunk *Különfélék* rovatában *Kitonits* helyett olv. *Kovatsits*. — Ugyancsak a 13. lap 2. hasábjának 18. sorában *fel-tételes* helyett olv. *fellettlen*.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII. Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

Igen célirányos naptárt ajánlhatunk t. olvasóinknak, a midőn ENGL bécsi nyomdász ebbeli felhívására, melyet mai lapunk melléklete gyanánt veszik, figyelemztetjük.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt
negyedévre 3 : A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A nyugdíj-törvényjavaslat Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédétől. — Megyei követek a felsőházban. Dr. KUNCZ IGNÁCZ pozsonyi akadémiai jogtanártól. — Néhány lap uti naplóból. (A lipcei birodalmi törvényszék). Dr. WLASSICS GYULA budapesti kir. alügyésztől. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 136. §-ához. MAGAY KÁROLY kisajszlási kir. járásbírótól. — Mily nyelven szerkesztendő a végrendeletek? Dr. N. A. ügyvédétől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1884. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A nyugdíj-törvényjavaslat.

I.

A törvényjavaslat czime megjelöli azon személyek körét, a kiknek nyugdíjigényei szabályoztatni szándékoltnak. Az állami alkalmazottak három kategóriája talál külön felemlítést: a tisztviselők, altisztek és szolgálkék. Hogy mily jelentőséggel bír e felosztás és hogy az állami alkalmazottak második kategóriája az «altisztek», mint a tisztviselők és szolgálkék között mint közbeneső fok alkalmazottak, miért szerepelnek külön, hogy e felosztás mily törvényen alapszik, hogy az állami polgári szolgálatban miért tétetik egy oly megkülönböztetés, mely az illető alkalmazott katonai rangjára és állására vonatkozik, arra nézve minden támpont hiányzik és a felvilágosítást a törvényjavaslat indokolásában sem találjuk. Szem előtt tartandó, hogy a jelen törvényjavaslat sem a közös haderő, sem pedig a honvédség vagy csendőrség személyzetére nem vonatkozik, így tehát az, hogy altisztekről mégis szó van, mindenesetre magyarázatot igényelt volna.

Miután a törvényjavaslat minden főbb intézkedése az «altisztekre» is vonatkozik, szükséges lesz törvényeink intézkedéseit szem előtt tartani, vajon jogosult-e a javaslat ez irányban elfogadott álláspontja, vagy sem? Az altisztek polgári hivatalokban való alkalmazásáról rendelkezik az 1868: XL. tcz. 38. §-a. Altiszteknek, a kik tizenkét évig s e közben legalább nyolcz évig mint altisztek tetteleg szolgáltak a hadseregben, a hadi tengerészetnél vagy a honvédtörzsek- és osztályoknál és magukviselőteről kedvező igazolványt nyertek, igényök van alkalmazásra akár valamely közsolgálatban, akár pedig az állam által segélyezett vasuti, gőzhajózási és egyéb vállalatoknál. Ezen határozat fogantatása külön törvény által fog szabályoztatni. — E szabályozás az 1873: II. tcz.-ben foglaltatik.

Az altisztek nyugdíjigényeiről intézkedik az 1875. évi LI. tcz. II. rész 70. és következő §-aiban, még pedig tekintettel az általuk elvállalt polgári szolgálatra is. (L. id. tczikk 6. és 82. §-ait, a melyekre még visszatérek.)

Az altiszt tehát, ha az 1875: LI. tcz. 38. §-a alapján polgári államszolgalatban, mely azzal egyenlőnek tekintetik, alkalmazva van, akkor ő *nem mint altiszt*, hanem kinevezésének megfelelő állásban levőnek tekintetik. Állampolgári szolgálati szempontból azon viszony, a melyben ő a hadsereg- vagy honvédséghez áll, közömbös. Őt az államalkalmazottak minden jogai megilletik, s minden kötelességei terhelik. Azon kérdés, hogy a nyugdíjigény, ha az ugy a katonai szolgálat, mint a polgári szolgálat után járna, mikép nyerjen kiegyenlítést, már az 1875: LI. tcz.-ben megoldva van.

Ha állana a törvényjavaslat álláspontja, hogy a polgári

államszolgalatban alkalmazottak nyugdíjigényeiről rendelkező törvényben az altisztekről intézkedni kell, akkor ezen érv állana a tisztek és egyéb katonai hivatalnokokra is, de kétségtelenül állana, az 1875: LI. tcz. szempontjából, az ott felmentett közkatonák- és matrózokra vonatkozólag is, a kikről a jelzett törvény szintén feltételezi, hogy ők nyugdíjaztatásuk után állampolgári szolgálatba átléphetnek.

Az altisztek nyugdíjigényéről intézkedni akkor, a midőn az állami polgári szolgálat alkalmazottjairól van szó, alig lehet, mert a magyar állam polgári szolgálatában álló egyén vagy mint tisztviselő, vagy pedig mint szolga van alkalmazva, a hadseregnél birt rangja vagy állása pedig figyelembe nem jöhet.

Ha azonban a törvényjavaslat «altisztek» alatt azokat érti (j. 25. §.), a kik például a lótenyésztő intézeteknél *polgári minőségben* alkalmazvák, akkor ezeknek külön felemlítése csak ott van helyén, a hol ily egyénekre külön intézkedés javasoltatik. Mert különben az állami közigazgatás különböző ágainál, ép oly joggal, a törvényjavaslat czimében és minden egyes intézkedéseinek, a hivatali rangfokozat egész nomenclaturáját fel kellene venni.

Ép azért tekintettel azon körülményre, hogy az állami szolgálatban állók nagy része nem esik a «szolga» fogalma, de nem is az «altiszt» fogalma alá, helyesnek látszik azon megkülönböztetést tenni, *tisztviselők* és *egyéb alkalmazottak* közt, értve az utóbbiak alatt mindazokat, a kik *nem tisztviselők*, de nem is szolgálkék, befoglalva mégis a «szolga» személyzetet is. Kétségtelen, hogy azon felosztás mellett, tisztviselő és szolga, arra lehet hivatkozni, hogy ezen felosztás nálunk közjogi elismerést lelt és hogy az 1874. évi XXXIII. tcz. ezen felosztástól a választói jogot tette függővé, a mennyiben a 7. §-ban az állami tisztviselőkkel, a 10. §-ban a szolgálkat helyezi ellentétbe. De ép a hivatkozott törvény 11. §-a igazolja, hogy az állami alkalmazottak egy nagy része, mely nem esik a tisztviselők kategóriájába, a törvény szempontjából mint «nem szolga», míg a «szolga» a szolgálat legalsó fokát képezi —, mintegy közbeneső fokot képez.

II.

A törvényjavaslat 1. §-a egy általános fogalom meghatározással akarja azon személyek körét meghatározni, a kikre a törvény kiterjedjen. Kétségtelen, hogy a nyugdíj-törvénynek nem képezheti feladatát az államtisztviselő fogalmát megállapítani, de a midőn bizonyos magánjogi igény létele a személynek az államhozi viszonyától tétetik függővé: akkor e viszony kellően felismerhetővé teendő. A törvényjavaslat szerint a rendszeresített állomásra állandó fizetés mellett alkalmazott állami tisztviselőt stb. . . . nyugdíj illeti meg. Ezen meghatározás nem a megfelelő, mert ha a nyugdíjigény szempontjából mérvadó az állandó vagy ideiglenes alkalmazás, ugy annak a törvényben is kifejezésre kell jutnia, ezt pedig nem fejezi ki az «*állandó fizetés.*» A hivatalnoki minőség továbbá nem az «alkalmazásban», hanem a *kinevezés-*, még pedig a *törvényszerű* kinevezésben rejlik. De még ezen kellék sem adja meg a nyugdíjigényt, hanem *szükséges, hogy az illető hivatal, állás stb. vagy a törvényben, vagy pedig a költségvetésben elismerve legyen.* Csak az ilyen állásra kineve-

zett állami alkalmazott tarthat nyugdíjra igényt. A javaslat 1. §-ához használt kifejezés «rendszeresített állomás» ezen közjogi fontos megkülönböztetést nem juttatja kifejezésre, hogy rendszeresített szolgálati állás alatt csakis a fenebbi módon meghatározott törvény vagy költségvetésben megállapított állásra történt kinevezés értendő.

Az 1. §-ban a kinevezési jog tekintetében is fontos ujtás van, a mennyiben elismeri, hogy nemcsak Ő Felsége, valamint a m. kir. miniszterek, hanem más állami hatóságok és hivatalok is, *állami tisztviselőket kirendelhetnek*. Ezen jog, mely eddigelé a tisztviselőkre nézve csakis a két első helyen felemlített tényezőket illetve, kiterjesztetnék ennek folytán más hivatalokra is, holott ezen hivatalok jelenleg csakis bizonyos korlátok közt a szolgazemélyzet kinevezésére birnak jogosultsággal. Egy kivételt állapít meg az 1870. évi XVIII. tcz. 6. §-a, mely szerint az állami számvevőszék elnökét a segéd- és kezelőszemélyzet kinevezésének joga illeti meg.

De feltétlenül szükséges, hogy a törvényben kimondásuk, hogy az illető állami alkalmazott fizetését az állampénztárból nyerje, mert az állami alkalmazottnál fontos, hogy *ő az állammal fizetési viszonyban álljon*. Ennek kifejezése annál is inkább szükséges, mert az Ő Felsége személye körül és udvarában alkalmazott tisztviselő állami minőségének kérdése megoldva nincs. S ha Ő Felségének kétségtelen jogát képezi, személye és udvarában hivatalokat creálni és azok fizetése akár az udvartartási költségekből, akár más jövedelemből fedeztetnék, azok nyugdíjai a törvényjavaslat 1. §-ának fogalmazása szerint a magyar állam költségvetését terhelnék. Ez ellenében felhozható, hogy a költségvetés rendes kiadásai II. fejezetében el van ismervé, hogy csak Ő Felsége cabinetirodája tekintetik államhivatalnak, minden többi hivatal pedig nem az. De ez ellenvetés nem bir jelentőséggel, mert az államhivatalnoki minőség nincs függővé téve attól, vajon a költségvetés kiadási tételében, az illetőnek járó fizetés fel van-e véve vagy sem. A nyugdíjigény megilleti őt, ha Ő Felsége őt kinevezi, ha teendője olyan, hogy állami tisztviselőnek tekinthető; azon körülmény, hogy az illető Ő Felsége magánpénztárából lett díjazva, nem bir befolyással, miután a törvény nem kívánja, hogy a fizetés az állampénztárból huzatott legyen.

Mindezeket egybefoglalva az 1. §-nak ki kellene fejeznie, hogy: *Nyugdíjra vagy végkiegítésre csak azon állami tisztviselő vagy egyéb állami alkalmazott tarthat igényt, a ki törvényileg rendszeresített vagy elismert állásra, állandó alkalmazásban, szabályszerűen kinevezve lett és ezen állása után javadalmazását az állampénztárból nyerte.*

III.

A törvényjavaslat 25. §-a a miniszterek, az állami számvevőszék elnöke és az államtitkárok nyugdíjaztatása iránt eltérő szabályokat állít fel. Az indokolás röviden jelzi azon fontos politikai indokokat, a melyek ily intézkedések felvételét javasolják.

Kétségtelen, hogy a miniszterek és államtitkárok, az államtisztviselők fogalma alá esnek és hogy ha csak a törvény őket, mint az alá nem tartozókat meg nem nevezi, ő reájuk annak intézkedései szintén vonatkoztak volna. De ezen szabályok változatlan alkalmazását lehetetleníti a hivatal közjogi jellege, úgy a mi a kinevezést, mint pedig a mi a hivatali állás megszüntetését illeti. Mert míg minden államhivatalnok, tekintet nélkül szolgálati idejére — kivéve a teljes szolgálati időt — önkéntes lemondás folytán nyugdíjigényét elvesziti, addig a fen megnevezett functionariusoknál az önkéntes lemondás a hivatal megszűnésének rendes oka, miért is ennek politikai indokát a nyugdíjigény szabályozásánál zem előtt kell tartani.

A kérdés megbirálásánál kettős szempont tartandó szemelőtt, az egyik a jogi, a másik az alkotmány-politikai. Jogi szempontból kétségtelen, hogy a miniszter államhivatalnok, hogy ezen minősége a jogkör és parlamenti felelőssége által lényegileg nem érintetik, hogy javadalmazása nem meriti ki azon vagyoni jogi igényeket, a melyekre minden állami alkalmazottnak joga van és hogy a javadalmazás egy bizonyos hányada ép a neki vagy özvegyének nyujtandó ellátásban rejlik.

De a nyugdíjaztatás mellett a legfontosabb alkotmány-politikai szempontok szólnak. Minden állami alkalmazottnál a legfontosabb annak anyagi függetlenítése; ez pedig eleretik a fizetés nagysága által, melynek egyik mintegy a szolgálat megszűntekor járó és ugyszólva visszatartott hányadát a nyugdíj képezi. Minél fontosabb a teendő, a melyet az illető alkalmazott végez, minél nagyobb a hatalmi kör, a mely reáruházatik, annál nagyobbnek kell lennie azon anyagi függetlenségnek, a melybe az állam őt helyezni kénytelen. Anyagi függetlenségről pedig csak akkor lehet szó, ha az illetőt azon tudat hatja át, hogy azon idő alatt, a mikor ő állami teendőket végez, nem kell egyuttal törődni azzal, hogy e szolgálat megszűntekor mi képezendi keresetét. Ez az állam első hivatalnokaival szemben még fokozottabb mérvben áll. Vagy pedig vezet azon államszolgálati elvhez: *minél magasabb a hivatal, annál nagyobb vagyonnal kell annak birnia, a ki azt elvállalja*; vagyis a legfőbb állami hivatalra való qualificatiót megadja a vagyon egy bizonyos minimuma, nem pedig az államférfiúi tehetség és jellem maximuma. A fontos alkotmányi mozzanatot, mely a miniszterek nyugdíjigényében rejlik, logjobban felvilágosítandja LORD MAHON ítélete az állam legmagasabb functionariusai javadalmazásáról, a midőn azon ujjab angol irányt bírálja, a mely azok leszállítására törekszik: «Nem lehet kétség az iránt, hogy az akkori tételek (értve a XVIII. századot) aránytalanul magasak voltak, de az a kérdés, vajon jelenleg nem esünk-e egy más, ép oly veszedelmes végletbe, hogy nagy tehetségű, de vagyontalan férfiakat a fizetések leszállítása által visszariaszunk a politikai pályától és őket jövedelmezőbb kereset választására készteszük, vajon ez által nem vonatnak-e el kiváló tehetségek az államszolgálatról, vajon nem közeledünk-e azon cél felé, hogy államminiszter csak az lehet, aki nagy magánvagyonnal bir. Alávetjük ezáltal magunkat a legrosszabb aristokrátiának, értve a pénzaristokrátiát. Ezen rendszert követve, az angol alkotmány legnagyobb dicsőségétől fosztatik meg, hogy egy nagy tehetség, ha semmi vagyona sincs, habár alacsony születésű, nemcsak a Montagus vagy Howardok magasságára emelkedhetik, hanem mint a történet mutatja, igen gyakran emelkedett is.» Így fogta fel e kérdést e kiváló angol államférfiu és volt miniszter, a ki conservativ hajlamairól ismeretes. Ép a nép-képviselési rendszer és az azt átható demokratikus áramlat, az állam legelső hivatalnokai megfelelő javadalmazását, illetve nyugdíjigényének elismerését még fokozottab mérvben igazolja. De ezen felül még ama fontos államérdék is figyelembe veendő, hogy ezen állások betöltésénél ép gyakran oly férfiakra van szükség, a kik mint birák vagy tanárok nyugdíjigénynyel birnak és a kiktől ezen hivatalok elvállalása nem követelhető, ha azáltal kedvezőtlenebb anyagi helyzetbe juttatnak.

A 25. §. a miniszterek- és államtitkárokra nézve lényeges megkülönböztetést tesz, mert míg a miniszter nyugdíjigénynyel bir, akár saját kérelmére, akár pedig a nélkül felmentetik, addig az államtitkárokra nézve ezen igény megszünné, ha a felmentést ők kérnék. Ugyanazon alkotmány-jogi szempont, mely a miniszternél az önkéntes elhagyásra nézve mérvadó, ez utóbb nevezett tisztviselőknél is fenforog, miért is azok minden tekintetben ugyanazon szabályoknak vetendők alá.

Téves azonban az állami számvevőszék elnökét ugyan-

azon szabályoknak alávetni, mint a ministereket, mert habár rangja és fizetése az 1870: XVIII. tcz. 11. §-a szerint a miniszterével azonos, a nyugdíj szempontjából lényeges különbség van, miután az elnök a 8. §. értelmében élethossziglan nevezetik ki és állásától a 9. és 10. §-okban felsorolt eseteket kivéve, el sem távolítható. E szerint nincs semmi indok, hogy azon elvtől történjék eltérés, hogy senki nyugdíjaztatását nem kérheti, ha a törvényes előfeltételek fen nem forognak. A pénzügyi bizottság f. é. január hó 15-én tartott ülésében szintén kimondotta, hogy a számvevőszék elnöke iránt külön intézkedés szükséges. Mindenesetre e hivatal közjogi állását szem előtt kell tartani és tekintve, hogy az elnök csakis a képviselőház által vonható felelősségre, a szolgálati képtelenség megállapítása egyáltalán nem bizható a miniszterre, a kitől e hivatal teljesen független, miért is csak maga a képviselőház, illetve a felső tábla rendelhetné el a nyugdíjazást.

A törvényben tehát kimondandó lenne: *«Az állami számvevőszék elnöke nyugdíjra igényt tarthat, ha a 20. §. a), b), c) pontjában felsorolt esetek egyike forog fen. A nyugdíjazás iránti kérelem felett az 1848: III. tcz. 32. és következő §-aiban felmentett bíróság az ott körülírt eljárás szerint határoz, ugyan-ezen eljárás követendő, ha a képviselőház a nyugdíjaztatást a 20. §. a) pontja alapján általános többségével rendeli el.»* E szabály illetően felvétele tekintetében hivatkozni lehet a bírák nyugdíjaztatása iránt alkalmazott eljárásra. A nyugdíjkérdés tárgyalásánál a képviselőház a 34. §. értelmében választott biztosai által lesz képviselendő. De meg kell adni a képviselőháznak azon jogot, a nyugdíjaztatást testi vagy szellemi betegség folytán az illető ellen kérhetni. Az illető állással egybekapcsolt függetlenség pedig biztosítva van, ha ezen határozat felett az 1848: III. tczben körülírt bíróság határoz, mely ugyanazon törvény szerint a számvevőszék elnökének mintegy fegyelmi bíróságát képezi.

De a mint ezen állami alkalmazottak nyugdíjigényének megállapítása eltérő szabályok felállítását követeli, ép így áll ez a nyugdíjigény megszüntetésére nézve is.

A törvényjavaslat 5. és 20. §-a felsorolja azon eseteket, a midőn a fegyelmi eljárás a nyugdíjra befolyással van. Ezen esetek a 25. §-ban felsorolt személyeknél nem alkalmazhatók. A miniszterek felelősségét tekintettel az államszolgálatra az 1848: III. tcz. 37. és következő §-ai az állam-számvevőszék elnökét pedig az 1870: XVIII. tcz. 8. és 9. §-ai, szabályozzák. Mindkét államhivatalnok ezen *«fegyelmi bírósága»* által felelősségre vonható hivataloskodása alatt, vagy pedig annak elhagyása után. Az elítélés következményét az 1848. évi III. tcz. 34. §-a ugyan meg nem határozza, de a midőn a nyugdíjigény megszűnésének feltételei törvényesen meghatározhatók, ki kell mondani, hogy a miniszterek és a számvevőszék elnökének nyugdíjigénye, úgy szintén a már élvezett nyugdíj további kiszolgáltatása *akkor is* megszűnik, ha a nevezettek az 1848: III. tcz. alapján elítélve lettek.

Az államtitkárokra nézve a fenti szabály nem alkalmazható, miután azok iránt az 1848: III. tcz. nem intézkedvén, ők fegyelmi tekintetben jelenleg a miniszternek alávetvék, így tehát a jelenlegi jogállapot értelmében nyugdíjigényük teljesen az illető szakminiszter tetszésétől lesz függővé téve, mert ők a tjavaslat 5. §-ának 6. pontja értelmében büntetékép elbocsáthatók, a mikor is nyugdíjigényük megszűnik.

IV.

A törvényjavaslat 1. §-a, mely a törvény hatáskörét magában foglalja, csakis kapcsolatosan a 64. §-al, mely a törvénynek alávetett személyek körét az 1. §-ban adott fogalom meghatározással szemben részben kiterjeszti, részben pedig megszorítja, érthető még. A 64. §-a szerint: *«Ezen törvény a bírákra, a bírósági hivatalnokokra is kiterjed azon kiegészítéssel, hogy az 1871: IX. tczikknek 7—13. §-ai a bírákra nézve továbbra is érvényben hagyatnak. Az indokolás*

(35. 1.) a fenidézett törvény fentartását a bírák függetlensége szempontjából szükségesnek tartja.

A 64. §. a bírákra nézve az 1871: IX. tcz.-et továbbra is hatályában fentartván, minden a törvény alkalmazásánál netán beállható téves magyarázatok kikerülése végett, szükséges lesz az 1883: XLIII. tczikknek 4. §-ában foglalt azon intézkedést, hogy a *«pénzügyi közigazgatási»* bíróság tagjai kényszer nyugdíjaztatására nézve az 1871: IX. tcz. II. fejezete, illetve az 1881: LIX. tcz. 104. §-a továbbra is érvényben marad. Mert ha ezen törvény hatálya határozottan fen nem tartatik, a kérdés eldöntése vitássá válnék. Mert hogy ezen kifejezés *«bírák»* magában foglalja-e a pénzügyi bíróság tagjait is, mindenesetre kétes, sőt a midőn a kérdéses törvény tárgyalatott, ép a pénzügyi bizottság indítványa folytán lett a 4. §. mai szövegezésében felvéve, a minek indoka az volt, hogy az 1869: IV. és 1871: IX. tcz. intézkedései ezen bíróság tagjaira csak az esetre bírnak hatálylyal, ha ez ezen bíróság szervezetéről szóló törvényben nyíltan ki is fejeztetik. Ha tehát a jelzett törvény a 64. §-ban fel nem említettik, a bíróság tagjaira nézve a törvényjavaslat 61. §. intézkedései szintén fognak alkalmazást találni.

De lényeges újítást és jogcsorbitást czéloz életbe léptetni a javaslat az ügyészekre nézve.

Az 1871: XXXIII. tcz. 8. §-ában rendeli: *«a bírói felelősségről és nyugdíjazásról szóló törvények az alábbi 28. §. a) pontjában foglalt módosítással, továbbá az első folyamodású bíróságok szervezéséről szóló törvény 12. §-a a kir. ügyészekre is kiterjesztetik.»*

A törvény ezen rendelkezésénél fogva, az ügyész nyugdíjaztatásának feltételeit az 1871: IX. tcz. 6—13. §-ai állapították meg, biztosítván neki azon függetlenségét, a melyben az igazságszolgáltatás ama közegét részesíteni kell, a melyre a bünvádi per ily fontos teendői bizatnak: addig a törvényjavaslat 20. §-a szerint, az ügyész nyugdíjazható lesz akkor is, ha nem mint az 1871: IX. tcz. 6. §. mondja véggképen, ha nem csak tartósan alkalmatlanná vált, továbbá, ha hivatali változások következtében, vagy ellene hozott fegyelmi ítélet folytán megfelelő állomásra el nem helyezhető.

S míg eddigelé az ügyészek nyugdíjaztatása, *a fegyelmi bíróság által, a törvényben előírt eljárás és feltételek betartásával* foghatott csak helyet, addig ezentul, a kir. ügyészek nyugdíjaztatását a törvényjavaslat 61. §-a szerint *maga az igazságügyminiszter, minden jogorvoslat kizárásával fogja elrendelni.*

De alkalmazást nyerend a kir. ügyészekre a törvényjavaslat 22. §-a is, mely szerint, ha ideiglenesen nyugdíjaztatnak, a mi eddigelé kizárva volt, *«szellemi képességének»* megfelelő alkalmazást kénytelenek elfogadni. Vagyis a nyugdíjba helyezett ügyész, bármely igazságügyi vagy nem igazságügyi teendőt teljesíteni kénytelenítettik.

A nyugdíjtörvény lesz tehát azon emeltyü, a melylyel tényleg Magyarország ügyészségének jelenlegi szervezete sarkaiból ki lesz forgatva, és az ügyészi állás az irnoki állással egy színvonalra helyeztetik.

Azon mély belátás és államférfui bölcsesség, mely az 1871. évi szervezési törvényekben kifejezésre jutott és a melynek egyedül köszönhető, hogy Magyarország bírói és ügyészi kara nem az államhivatalnok bürokratikus szelleme által vezéreltetik, hanem a jogot szabadon és függetlenül csak a törvény korlátai között alkalmazandó közeg lett, részben hatálytalaníttatnék, ha az ügyészi szervezetet ily lényegesen megváltoztatnák. A törvényjavaslat indokolása ezen fontos kérdést nem is érinti, és annak hordereje a javaslat készítői figyelmét teljesen kikerülni látszott, *miért is a 64. §-hoz határozottan kitéendő, hogy az ügyészek tekintetében az 1871. évi XXXIII. tcz. 8. §-ának intézkedései fentartatnak.*

(Bef. köv.)

Dr. JELLINEK ARTHUR.

Megyei követek a felsőházban.*

II.

Azt mondják ellenfeleink, ott van Franciaország.

Hát a francziák virágoznak társadalmilag, de államukat rommá tették. Ez fájdalmas, de így van.

Hol van ma a francia nemzet? Beszélnek róla sokat, a «nevében» tesznek mindent; s maga ez a nemzet nem tesz semmit. Nyolczszáz év előtt csak családok voltak Franciaországban, ma csak egyének vannak. A francia államtudósoktól sokat tanulhatunk, talán legtöbbet, de a francia nemzettől a politikában annál kevesebbet. A francziák még ma sem képesek sem a szabadságra, sem a szolgaságra.

A hatalomért való küzdelemben kétféle uton járnak az emberek. A francziák akarnak *politikai hatalmat politikai munka nélkül*, az angolszászok megszerzik a *politikai hatalmat politikai munka által*. És mi magyarok? Századokon át állami munkából meritettünk állami hatalmat. De jelenleg sokkal inkább szeretjük a hatalmat, mint a politikai munkát. A birtokos osztály ép úgy, mint a vállalkozó osztály egyaránt magának akarja az állami hatalmat; de ki akar az államért ingyen dolgozni? A veszélyes hajlamot, a munka nélkül való hatalomra törekvést, a megyei követküldésnek sirjából föltámasztása csak táplálná; mert ez sem egyéb, mint hatalom politikai munka nélkül. A francia constitucionalismus mindinkább hasonlóná teszi a népeket a keleti kényurhoz, a ki ma kinevezi, holnap elküldi a vezirt, a mint szeszélye jó, de a közügyekkel maga nem foglalkozik soha.

Mivé lesz a nemzet, melyet kincsek árasztanak el, gazdasági munka nélkül? Feleletül szolgál Róma Augustus korában. Ép úgy be kell következni a romlásnak akkor, ha a politikai szabadságot állami munkával összekötni elmulasztjuk.

A polgárok folytonos állami munkássága, ez az *önkormányzat*; ingyenes állami munka. Nem a magas politika kérdése fölött való rendelkezés, nem is hivatalosítás, hanem épen csak ingyenes politikai munka.

Miként a védkötelezettség általános, ép így minden polgárt kell kényszeríteni valamely ingyenes állami munkára, hogy minden polgárban éljen az állam. Ebben nincs semmi lehetlenség. Vajon lehetetlen volna az, hogy a nemzet valóban éljen minden polgárban? Igen, lehetetlen korunk léha kishitűségének, mely nem ismer magasabb világrendet, gunyt üz a meggyőződésből és csak kincs- és gyönyörért liheg. De meritünk reményt b. Eötvös mondásából; korunk még nem töltötte be missióját, még nem jöhet a föloszlás; kell itt még ép erőnek lenni. Meritsünk reményt a fényes példából; az angol és az amerikai, ha nem foglalkozhatnék közügyekkel, végtelen ürt találna életében, és nagyon boldogtalannak érezné magát, úgy mond Tocqueville. Az európai szárazföld polgárai viszont akkor boldogtalannak, ha a hazáért ingyen kell valamit tenni. Ez még a despotismusból átszállott örökség. Széttörték lánczaikat; de a szabadság tornászátát elmulasztották. Azért ma gyötrelem nekik a politikai munka, mint a vadembernek a gondolkodás, mely boldogsága annak, a ki megszokta. Így állván a dolog, nem is kell nagyon kérni a polgárokat, hogy teljesítsenek ingyenes állami munkát. Ragadja meg a nemzet vaskézével őket. Bentham még a képviselőt is egy napi fogsággal hajlandó büntetni, ha elhanyagolta teendőit. Ezen indítványt azonban azon okból nem lehet elfogadni, mert a képviselő a nemzeti akaratot munkálja ki. Már pedig az akaratfejlődés belső; arra kényszeríteni nem lehet. Itt a függetlenség az elv. De a közigazgatás kevésbé a nemzet akaratfejlődése, mint sokkal inkább annak tette. A tett szervezeti elve pedig a subordinatio. Közigazgatási munkára ép úgy lehet kényszeríteni, mint fegyverforgatásra.

Hatalom politikai munka nélkül egyéni uralmat alapít,

azaz: az egyénhalmaznak rendelkezését az állam fölött. A választói jog politikai munka nélkül keret, a melyben nincsen kép. A felsőházi tagok egy részének megyei választása ismét csak a keretet aranyozgatná, s a kép hiányosságától elfordítaná a figyelmet.

Sokan azt mondják, hogy az ingyenes hivatal rosz közigazgatásra vezetne.

Ám vezessen; csak ha a nemzet él! De nem is vezet; mert igaz, hogy ma a közigazgatás szaktudomány; azonban ép ezért az ingyenes hivatalt az élethivatásos hivatallal, a népéletet a tudománnyal egyesíteni kell, mint ezt a jury-ben látjuk. Hisz az, hogy a nemzet igazán éljen, talán csak még sem ellenkezik a közigazgatási szakszerűséggel. S ha ellenkeznék, akkor minden habozás nélkül az utóbbit kellene elvetnünk. Bármily áron a nemzetnek önmagát kell igazgatni minden izében: mert ezen öngazgatás a nemzetnél az élet lényege. Az egyes ember, ha őt minden önálló tevékenységtől megfosztjuk, poltron lesz. A nemzet, mely pusztá tárgya az igazgatásnak, halott.

Nálunk a hivatalok betöltése tekintetében is a választást bálványozzák; de mint említettem, nem ez az önkormányzat lényege. Az angol békebíró kineveztetik. A tisztviselők választása által senki a közszellemben magát bele nem éli; pedig ez az egyedüli ár, a melyért el lehetne tűrni a tisztviselőválasztás óriási hátrányait. A kinevezés ellenben mindenkit a maga helyére képes állítani. De ha kinevezés alatt merő burocratiát, a népéletnek a közigazgatásból való kiszorítását, az ingyenes hivatal teljes mellőzését értjük, akkor csak arról lehet még szó, vajon államéletünket érc-, vagy fakoporsóba zárjuk-e?

Azon kérdéssel, vajon a megyék válaszsának-e felsőházi tagokat, ismét eljutottunk ama válutra: állami hatalom állami munka nélkül; vagy állami hatalom állami munka által? Az országgyűlési tárgyalásba szóljanak-e bele a megyék, vagy dolgozzanak? A kik hatalmat akarnak politikai munka nélkül, azok mindenütt választást alkalmaznak. Az így nevelt polgárok miután szavaztak, politikai álomba merülnek és alszik velök a nemzet is. Az ily polgárok hasonlóak a délvidéki emberhez, a ki a természettől munka nélkül kapván tápszerreit, már nagy munkát vél végezni, ha a gyümölcsöt a fáról leszakítja és ajkához viszi. A hatalmat politikai munka nélkül élvező polgárok nagyon szépen tudnak beszélni a szabadságról, de tenni a szabadságért nem; mert megérvék a szolgaságra. A nemzet-állam szempontjából nemcsak nem célra vezető, de egyenesen veszélyes a választási joggal már ugyanis telített alkotmányba a választásnak még új nemét bevinni. A Stuartok politikája nem a választói jogokon, hanem egy állami munkához szokott nemzet erélyén tört meg. Ellenben a francia caesarismus mindig választási és szavazati jogokra támaszkodott.

Ezerszer mondatott, hogy a szabadságot oda ajándékozni nem lehet. De a politikai jog politikai munka nélkül ajándékozott szabadság, azaz szappanbuborék.

Senki kétségbe nem vonja, hogy a képviselőház lényegileg választott kamara. De azért nem szabad a választási formával az egész alkotmányt absorbeáltatni. Még akkor is elég volna a választói jogokból, ha minden polgár teljesen tisztában lenne a választásnak államjogi lényegével. Ma azonban erre nézve kétségbeejtő zavar uralg. A közjog egy pontját sem árasztja el annyira a magánjogi fölfogás, mint a választási jogokat. Ezer közül nem találunk egyet, ki a választást nem tekintené magánjogi mandatumnak. Kitünő tudósok, mint ROTTECK, magánjogi szellemben értelmezik a nemzetképviseletet. Mások elvileg ugyan szakítanak e fölfogással, de azt következetesen még sem mellőzik. Ma tehát minél több választás, annál több magánjogi elem lesz az alkotmányban. S mit jelent a közjognak magánjoggá degradálása? Középkori államot; mert akár 1—200 seigneur, akár egy-

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt l. a 2. számban.

két millió polgár tekinti az államot a maga privát tulajdonának, az a nemzet-államot egyaránt megsemmisíti; egyik népszerűtlen, a másik népszerű formában, de egyaránt megsemmisíti. A választói jog mai téves értelmezése arra utal, hogy ne alkalmazzuk a választási kategóriát másutt, mint a hol annak alkalmazását a modern constitutionalismus lényege parancsolja. Azt pedig, hogy a megyék parlamenti joga nélkül a modern constitutionalismus lehetséges, talán elismerik a megyeházi magas politika hívei is. Ma, mikor az emberek az elveknek, tehát a téves elveknek is, minden consequentiáját vonják, a megyék parlamenti joga az állami egységre nézve sokkal veszélyesebb volna, mint 48 előtt.

A megyék parlamenti joga, legalább rövid időre, talán a gentry hatalmát emelné és ma ez a legnépszerűbb jelszó Magyarországon.

Valóban kívánatos is, hogy a magyar gentry hatalmas legyen. De miután oly gyakran hivatkozunk Angliára, nem volna szabad felelnünk, hogy az angol gentry nem mester-séges ápolás, nem üvegház, hanem több százados politikai munkája által lett azzá, a mi. A pálya mindenki előtt nyitva van; a *személyes érdem* versenyében még előbb célzott érhet oly ember, a kinek birtoka van, mint az, a kinek semmije sincs; ám az ily birtokos tündököljön a nemzet élén. De ma hajlamok mutatkoznak arra is, hogy a birtok a személyes kitűnőséget pótolja. Ez a hajlam azonban ép oly káros a hazára, mint a birtokos osztályra. Napjainkban minden osztály elpusztul, mely a munka előnyeit munka nélkül élvezni akarja. Tocqueville gyönyörűen húz párvonalat a mult századi angol és franczia aristokratia közt. A franczia aristokratia minden privilégiumai dacára pusztult, szegényedett, ugyanakkor, midőn a polgári elem gyorsan emelkedett, gazdagodott. A megyék parlamenti joga tehát a gentry szempontjából sem volna indokolt. A gentry hatalmassá teheti élethivatásos, ernyedetlen munka és a széles világon semmi más. A mely osztály ma tudomány vagy gazdaság mezéjén szakszerű munkára, kemény, fárasztó munkára nem adja magát, azt elgázolja a világtörténet szekere, akármiként dédelgessük.

Elvek és konkrét politika egyaránt ellenzik a megyék parlamenti jogát. Nem a választók új serege kell a nemzet-szabadságnak, hanem vasemberek. Vassá pedig csak munka teszi az embert. S minthogy ma mindenki a maga elveinek vindicálja a liberalismust, legyen szabad nekem is az igazi liberalismust az állami munkában látni.

Dr. KUNCZ IGNÁCZ,
pozsonyi akad. jogtanár.

Néhány lap uti naplóból.

(1884. év nyaráról.)

I.

Gyakran hallottam hivatott és hivatlan körökben, hogy az újabb magyar jogászok egész tudománya nem áll egyébből mint külföldi minták utánzásából.

Ezt a szegény magyar geniust folyton féltik a külföldieskedő jogászoktól. . . Kényszerzubbonyba szorítják nemzeti jogéletünket a helyett, hogy hazai specialis szükségleteinknek megfelelő magyar alkotásokat teremtenének. . . Így és ehhez hasonló hangon szól a honfui aggályoskodó, és szinte előre látom, hogy akad olvasó, ki, ha ez igénytelen sorok fölé irt cím szemébe tűnik, azt gondolja: ismét egy reformerrel állunk szembe, ki uti tapasztalatai szerint valami külföldi chablon nyomán gyógyítani akarja igazságügyi szervezetünk minden baját. A tisztelt olvasó azonban ezuttal csalódik. Csalódik, ha azt hiszi, hogy e sorok írója azok közé tartozik, kik vakon utánozni akarnak minden külföldi intézményt, nem törődve azzal: megvannak-e azon intézmény föltételei is, és csalódik, ha azt hiszi, hogy e sorok nagyobb

igénnyel lépnek fel, mint azzal, a mit a német közmondás táplál az utazó iránt: «Wenn einer eine Reise thut, der kann was erzählen.»

Ha azonban nemzeti önállóságunk ellen elkövetett bűnnek tartják némelyek azon törekvést is, melylyel a művelt nyugateurópai nemzetek jogintézményeit és igazságügyi szervezetét közelebbről megismerni óhajtjuk, mert tanulni, okulni akarunk, és azon nagy tapasztalatokat, melyeket az előbbrehaladt külföldi jogélet és igazságügyi politika felmutat, saját nemzeti igazságügyi életünk javára értékesíteni óhajtjuk: akkor ezen bűn ellen nincs egyetlen védőszavunk; sőt büszkén valljuk magunkat azon irány követőjének, mely az életképes külföldi intézmények elől nem zárkózik el, hanem azokat hazai talajba ülteti és nagyra fejleszteni kötelességének tartja. A ki még ezen iránytól is nemzeti geniusunkat félti: az komolyan sohasem gondolkozott a magyar cultura történeti fejlődéséről. Az sohasem tudta felfogni az ősök bölcs politikáját, melynek vezéreszméje a nyugati civilizációhoz való alkalmazkodás. Arra nézve nyom nélkül tűnt le az összehasonlító tudományos módszer érdekében kifejtett és győzelemre vitt küzdelem. Az nem tudja értékesíteni a kis nemzeteknek a nagy vezető nemzetek fölött létező, talán egyetlen előnyét, hogy nemcsak elméletben, de az életben láthatják maguk előtt az új intézmények működését és azok fény- és árnyoldalait gyakorlati világításban szemlélhetik. A mely kis nemzet ezen előnyét okosan fel nem használja, a mely nemzetben azon felfogás bir uralomra jutni, hogy a nemzet önállóságát, életerejét annál inkább biztosítja, minél kirívóbb ellentétben állanak intézményei a nyugati nemzetek csaknem közös jellegű intézményeivel: az az eredetiség bálványképeinek saját nemzeti létét, egész jövőjét dobja áldozatul.

A mi culturtörténelmünk fényes bizonyága annak, hogy e nemzet mindig megértette és teljesítette a nyugati culturához való alkalmazkodásának kötelességét.

A legdicsebb nemzeti hagyományok egyike épen az, hogy a magyar culturalis életnek mindig hű gondját képezze a nyugateurópai polgárisultság minden haladása és értékesítése.

Ezen traditiót hűen mint nemzeti kincset kell őriznünk. Nemzedékről-nemzedékre kell ennek horderejét megértetnünk. Nagyobb erőt rejt ez magában a chauvinismus minden vak szenvedélyénél.

Ezen traditio hű ápolása parancsolja nekünk jogászoknak is, hogy folytonos gondozásunk tárgyát képezzék a nyugateurópai igazságügyi fejlemények, melyekből a mint hasznot meritettek e nemzet alapvetői, ép úgy hasznot meritetünk mi is, a «regnum fundamentum» számára.

Ezen traditio képe lelkesített engem is igénytelen nyugateurópai utamon, melyről naplóm néhány lapját itt közlöm.

II.

A lipcsei birodami törvényszék. (Reichsgericht.)

Lipcsében a Brühl és a Ritterstrasse sarkán az ugynevezett «Georgenhalle» nevű telken lévő épületben van ideiglenesen elhelyezve a német birodalom legfőbb bírósága. Emlékezhettek olvasóink, mennyi küzdelem zajlott le Németországban azon kérdés körül: hol legyen a «Reichsgericht» . . . míg végre a szász királyságot békítették ki azzal, hogy Lipsét tették székhelyül. Palotát azonban ma sem emeltek a «Reichsgericht» számára, pedig ugyan gyönyörű igazságügyi épületek vannak általában Németországban. Ideiglenesnek tekintik vagy szeretnék legalább sokan tekinteni a lipcsei székhelyet. A hatalmasan emelkedő Berlin kéri maga számára a legmagasabb magistraturát. A bíróság tagjainak nincs kifogásuk Lipcse ellen. Ők nem bánják, ha a sokat össze-vissza hányt-vetett palota-tervből valóság lenne. Nekik nem hiányzik Lipcsében semmi. Az irodalomnak valóságos központja. A legtöbb új

jogi könyv innen repül világgá. Az egyetem kétségen kívül Németország első egyeteme. WINDSCHEID a magánjogi szakban, BINDING a büntetőjogban, ROSCHER a nemzetgazdaságban első rangú tekintélyek és ezek az Augustæumban hallatják szavukat. Élénk összeköttetésben van itt az egyetem a legmagasabb bíróság tagjaival. A szellemi élet tekintetében Berlin sem nyújthat többet, sőt azon előnnyel bir Lipcse, hogy kevésbé zajos és izgalmas; és a bírák között kifejlődhetett azon csaknem családias együvé tartozás, melyről mindenki meggyőződhetik, ha a hetenkinti jour-fixeken együtt láthatja a német magistratura bibornokait, a mint magukat violett-diszítésű talárjukról tréfásan nevezik.

Azon szerencsében részesültem, hogy utmutatóm és magyarázó a «Reichsgericht» ügyvitele tekintetében BURI a hirneves büntetőjogász (a hesseni nagyhercegség egykori főállamügyésze, jelenleg a «Reichsgericht» bírójá) volt. Melékesen jegyzem meg, hogy első kérdése, mit hozzám a büntetőjogra nézve tett, az volt: Hogy gondolkoznak önöknél az akarat szabadságáról? A kérdésre nézve kifejtettem álláspontomat és elmondtam, hogy a philosophia minálunk még nem rontotta el annyira a büntetőjogot, hogy az akarat szabadságának tagadása mellett irodalmi iskola keletkezzék. Ezen felfogás az övével találkozott. Ezenkívül a causalitás tana volt beszélgetésének legkedvencebb tárgya és élénken érdeklődött a mi jogi mozgalmaink és intézményeink iránt is, melyekről egyébiránt odakinn sokkal kevesebbet tudnak, mint sokan ide haza gondolják.

Ezen csekély kitérés után tekintsük közelebről a birodalmi törvényszék szervezetét és ügyrendjét.

A bírósági alkotmány a birodalmi törvényszéket polgári és büntető tanácsokra (Senat) osztja, a tanácsok számának meghatározását azonban a birodalmi kancellárra bizza. A kancellár további rendeletéig a birodalmi törvényszék jelenleg öt polgári és négy büntetőtanácsra oszlik. A bírói ügyvitelt a bírósági alkotmányról szóló törvény értelmében (141. §.) a birodalmi törvényszék teljes-ülése állapítja meg, a melyet a szövetségstanács (Bundesrath) elé kell jóváhagyás végett terjeszteni. (A jelenleg érvényben levő ügyviteli szab. 1880. évi ápril 8-ikáról kelt.) A birodalmi törvényszék elnöke kezdetől fogva Dr. SIMSON. Ő ezelőtt porosz államszolgálatban állott, a mennyiben a frankfurti (a. O.) főtörvényszék első elnöke volt. Tanácselnökök: Dr. DRECHSLER, ki ezelőtt a birodalmi kereskedelmi főtörvényszék alelnöke volt, továbbá Dr. HENRICI (előbb a berlini főtörvényszék alelnöke), Dr. HOCHEDER (előbb a birodalmi keresk. főtörvényszék alelnöke), Dr. UKERT (előbb a magdeburgi főtörvényszék első elnöke), DRENKMANN (előbb a marienwerderi főtörvényszék első elnöke), Dr. BEYERLE (előbb a stuttgarti főtörvényszék elnöke), Dr. BINGNER (előbb a badeni nagyhercegség igazságügyministeriumában tanácsos) és Dr. FLEISCHHAUER. Bíró jelenleg 63 van.

Az elnököt, a tanácselnököket és tanácsosokat a szövetségstanács ajánlatára a német császár nevezi ki. A birodalmi törvényszék hatáskörét röviden úgy lehet megjelölni, hogy polgári ügyekben határoz a főtörvényszékek ítéletei ellen közbevetett «revisio» jogorvoslata és a főtörvényszékek határozatai ellen használt panaszok (Beschwerde) fölött.

Büntetőügyekben pedig első és utolsó bíróságát képezi a felségsértés és hűtlenség büntetteinek, a mennyiben ezen büntettek a császár vagy a birodalom ellen vannak irányozva, továbbá hatásköréhez tartoznak az első folyamodású büntetőkamarak (Strafkammer) ítéletei ellen használt «revisio» jogorvoslata fölötti határozathozatal (kivéve ha ez a főtörvényszék hatásköréhez tartozik) és az eskütszéki határozatok ellen használt «revisio», stb.

A felségsértés és hűtlenség büntetteire nézve a birodalmi törvényszék első büntető tanácsa teszi meg a főtárgyalásig szükségessé válható intézkedéseket. A főtárgyalás azon-

ban mindig az egyesült második és harmadik tanács előtt tartandó. Ezt maga a bírósági alkotmány (138. §.) rendeli így. Jelenleg az egyesült második és harmadik tanács ülésének DRENKMANN az elnöke, ki a judicatura terén a legelső büntetőjogi tekintély hirében áll.

A tanácsok — melyek hét tagból alakulnak — még más esetekben is egyesülhetnek.

Ha ugyanis más tanács vagy a már egyesült tanács határozatától valamely tanács eltérni kíván, úgy az egyesült polgári illetve büntető tanácsok elé viendő a kérdés. Határozathozatalhoz azonban ezen esetekben mindig a tagok két harmadának jelenléte kívántatik.

Az ügyek felosztása *tárgy és a főtörvényszéki kerületek* szerint történik. Így például a II-dik polgári tanácshoz tartoznak az írói jogra vonatkozó ügyek, továbbá az augsburgi, bambergi, cölni, colmari, drezdai, karlsruhei, müncheni, nürnbergi, stuttgarti és zweibrückeni főtörvényszéki kerületekből érkező ügyek. A büntetőügyi beosztás pedig a negyedik tanács felállítása előtt a következő volt: az első büntetőtanácshoz tartoztak mindazon ügyek, melyek az augsburgi, bambergi, boroszlói, casseli, cölni, colmari, darmstadt, frankfurti, karlsruhei, müncheni, nürnbergi, stuttgarti és zweibrückeni főtörvényszékek kerületeiből érkeznek. A második büntetőtanács azon ügyekkel foglalkozott, melyek a berlini, königsbergi, marienwerderi, poseni s stettini főtörvényszékek kerületeiből terjesztettek fel, továbbá ide tartoztak a consularis ügyek is. A harmadik büntetőtanács végre azon ügyekkel foglalkozott, melyek a braunschweigi, cellei, drezdai, hamburgi, hammi, jenai, kieli, naumburgi, oldenburgi és rostocoki főtörvényszéki kerületekből érkeztek.

Részemről igen helyesnek tartom a területi ügybeosztást, melyet Németországban még azon főtörvényszékek is követnek, melyeknek kerületébe alig tartozik több mint 3—4 Landgericht.

A mi királyi táblánk és Curiánk is követhetné a területi ügybeosztást. A jogegység bizonyos területen inkább el volna érhető, mint így.

Egy alkalommal már felszólaltam e tárgyban egyik első rangú politikai lap hasábjain és e lapok is figyelemre méltatták igénytelen felszólalásomat. Kár, hogy a kir. Curia és kir. tábla vezető köreiben fel nem karolják ezen egyszerű és minden tekintetben előnyös ügybeosztási kérdést. Ha ezen rendszert kezdetől fogva követték volna felső bíróságaink, úgy az említett és elvitázhatlan előnyökön kívül most azon szerencsés helyzetben lennénk, hogy egész biztos statisztikai anyagunk lenne a decentralisatiohoz.

Az ügykiosztás a birodalmi törvényszéknél a tanácselnökök hatásköréhez tartozik. Az előadónak kötelessége a főtárgyalás előtt az ügyiratokat a tanácselnöknek bemutatni. Jogában áll az elnöknek egy ügyben két előadót is kirendelni. Azon esetekben pedig, midőn egyesült tanácsülés van, azaz: midőn valamely tanács a másik tanács, vagy az egyesült tanácsok előbbi álláspontjától eltérni kíván: mindig két előadó rendelendő és előadmányi tervezetük a tárgyalás előtt mindenik tanácstagnak megküldendő. Ez ismét utánozható volna. Döntvények hozatalánál mindig két előadó volna kirendelendő. Fontos elvi kérdések nagyon megérdemlik, hogy két előadó ex asse foglalkozzék azokkal. A birodalmi törvényszék tanácskozásáról jegyzőkönyv nem vezetetik. A tanácskozás mikéntjéről semmi följegyzés nem történik, sőt a «Gerichtsschreiber» a zárt ülésből ki is van zárva. A teljes függetlenség érdekében van ezen intézkedés. Ha azonban valaki különvéleményét fen akarja tartani, úgy jogában áll azt írásba foglalni és az előadmányi iv mellett az az irattárban megőriztetik.

A határozatok «a birodalom nevében» hozatnak («Im Namen des Reichs»). Az ügyviteli szabályok 18. §-át rendszerint megsértik a birodalmi törvényszék tanácsai. Ezen

szakasz ugyanis azt rendeli, hogy a határozatok velős rövidséggel indokoltassanak, továbbá kerülendők a szokatlan és idegen szavak. Tudjuk, hogy valóságos tudományos értekezések néha a «Reichsgericht» határozatainak indokolásai és bizony a latin terminológiában épen nem szükölködnek. Azonban nem nagy baj, ha az ügyviteli szabályok ezen szakaszát meg is sértik. Ezért senki sem haragszik Németországban. Nálunk máris sokan zokon veszik, ha kissé tudományosabb hangja van az ítélet okainak!

Mindenik tanács vezet ítéleti könyvet (Präjudicienbuch). Ebbe nemcsak az egyesült tanácsok megállapodásai vezetettek, hanem egyes tanácsok jelentősegteljesebb határozatai is. Ha egyik tag vagy az elnök a kérdést elég fontosnak tartja és a tanács beleegyezik: úgy az ítéleti könyvbe vezetetik a határozatot.

Minden tanácsnak ítéleti könyve a másikéval teljesen megegyez, mert ha valamely tanács egy határozatot az ítéleti könyvbe ír: úgy azt szó szerint tartozik a többi tanácsal is közölni, az ottani ítéleti könyvekbe leendő bejegyzés végett. Az ítéleti könyvre nagy súlyt helyeznek. Mindenik tanácsban egy bíró felügyeletére van az bizva, ki felelősség terhe mellett tartozik a bevezetéseket pontosan teljesíteni. Minden ilyen ítéleti könyv három részből áll. Az első részbe az egyesült tanácsok határozatai, a második részbe a saját tanácsmegállapodások és végre a harmadik részbe a többi tanácsok határozatai folyó számok mellett jegyeztetnek be, és az áttekintést nagyon könnyűvé teszi a betűsoros tárgymutató, hol a rész és folyó szám is fel van jegyezve.

Évi kimutatásait a birodalmi törvényszék a birodalmi kancellárhoz terjeszti, és a törvényszület idejét kivéve már egy hónapot meghaladó szabadságolások is a birodalmi kancellár hatásköréhez tartoznak.

A fizetések következőleg vannak megállapítva:

Elnök	--- --- ---	25,000 mark és szabad lakás.
Tanácselnök	--- ---	14,000 mark és lakpénz 900 m.
Bíró	--- --- ---	12,000 mark és lakpénz 900 m.
Birodalmi főügyész	---	14,000 mark és lakpénz 900 m.
Birodalmi ügyész	---	12,000 mark és lakpénz 900 m.

Fegyelmi hatalom alatt a Reichsgericht tagjai nem állanak, de ha valamelyik közülük becstelentő cselekmény miatt büntetettik vagy egy évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetésre ítéltetik, úgy azt a birodalmi törvényszék teljes ülése hivatalának és fizetésének elvesztésére ítélteti. De előbb mind az illető, mind pedig a birodalmi főügyész meghallgatandó.

Ha büntett vagy vétség miatt a birodalmi törvényszék valamelyik bírói tagja vád alá helyeztetik: úgy azt állásától a teljes-ülés a vádlott és a birodalmi főügyész meghallgatása után felfüggesztheti. De a felfüggesztés mellett azért teljes fizetésének élvezetében marad az illető.

Ha a birodalmi törvényszék bíró-tagja testi baj vagy szellemi képtelenség miatt tartósan alkalmatlanná lesz hivatali kötelességeinek teljesítésére: úgy nyugalomba lép és tíz évi szolgálatidejéig fizetésének $\frac{20}{100}$ részét nyeri nyugdíjul. Tíz év után a nyugdíj minden évben egész az ötvenedik szolgálati évig $\frac{1}{100}$ -ad százalékkal növekedik. A szolgálati idő beszámításánál a birodalmi, állami, községi, egyetemi jogtanári szolgálat is figyelembe veendő, sőt ha valamelyik szövetségi államban mint ügyvéd, jegyző működött: úgy ezen idő is beszámítandó.

Ha az illető maga nem kéri nyugdíjazását, úgy az csak teljes-ülési határozatban mondható ki. Mindezen intézkedéseket a birodalmi bírói alkotmány foglalja magában.

Egy bíróra alig esik több ügy mint 90—120. Mégis tulterhelésről panaszkodnak. Maga BURI mondta, hogy alig győz a tudomány haladásával lépést tartani a sok munka miatt. Sehogysem birtam megértetni vele, hogy nálunk 600 ügyet kell egy curiai bírónak elintézni. Minden tanács ülésén

részt vettem. Ugy tapasztaltam, hogy bűnügyekben rendszert 7—8 ügy van bejelentve. Minden bíró egy ügyet jelent be. Ez természetesen nem vonatkozik azon esetekre, melyekben a Reichsgericht mint első és utolsó folyamodású bíróság jár el. Gyakran megtörténik, hogy az egész napot egy ügy veszi igénybe. Épen ott létemkor tárgyalta a II. polgári tanácsban a Wagner örökösök perét a lipcsei városi színház ellen. Hosszadalmas, de érdekes per volt. Arról volt szó, hogy köteles-e a színház tantième-t fizetni a «Rienzi», «Lohengrin», «Bolygó Hollandi» stb. operák után vagy az előadási jog megszerzésekor az akkori igazgató által lefizetett összeggel egyszer mindenkorra megnyerte-e a lipcsei színház az előadási jogot. A «színházi szokás» és a «köztudomás» fogalmait döntötték el a kérdést. A revisiót elvetették és így a főtörvényszéki ítélet szerint a színház lett nyertes. A barrau-nak két jeles tagját Dr. REULING-et és Dr. LEWALD-ot hallottam működni.

A bűnügyi ülésekben rossz szokás honosult meg. Ha kisebb ügyek adatnak elő: úgy 4—5 ügyet letárgyalnak és tanácskozás végett csak ekkor vonulnak vissza és így egyszerre határoznak valamennyi ügyben. Az elnök egyszerre hirdeti ki a határozatokat. Ez nem egészen szabályszerű eljárás; oka egyedül az, hogy ne kelljen minden ügy után visszavonulniok. Káros azonban azért, mert a bíró figyelme nagyon megoszlik. DRENKMANN elnöktől hallottam egyszerre öt ügyben ítélethirdetést. Valóban meglepő volt azon kimerítő, szabatos indokolás, melylyel oly ítéletet hirdetett ki, hol nem az előadó véleménye fogadtatott el. Nagyon megkönnyítik a Reichsgericht munkáját bűnügyekben azon szabatos kimerítő indítványok, melyeket a birodalmi ügyészség képviselői minden ügyben előadnak. Alkalmam volt mind WOLFF-ot, mind HOFINGER-t, mind STENGLEIN-t hallani. Maga SECKENDORF, a birodalmi főügyész, ritkábban vesz részt az ülésekben.

A főügyészség tagjai jobban el vannak foglalva, mint a bírák, mert ugyanazon ügyeket, melyek 28 bíró között oszlanak meg, a főügyészség négy tagjának kell elintézni. Ott létemkor be is volt már osztva TREPLIN államügyész kíségetőül.

A Reichsgericht ügyvédjeinek száma ott létemkor 19 volt. A legelső tekintélyek köztük DORN, BUSSENIUS, és MECHE. A Reichsgericht ügyvédjeinek más bíróság előtt nem szabad eljárni. Önálló ügyvédi kamarát képeznek. Az, hogy ki lehessen a birodalmi törvényszéknél ügyvéd, az elnökségtől függ. Minden ok nélkül megtagadhatja az elnökség a felvételt. Ujabbban 20 ügyvédnél többet nem szokott az elnökség fölvenni.

E néhány vonással azoknak, kik ismerték a német birodalmi törvényszék szervezetét, földézttem emlékükbé tapasztalataikat, azok pedig, kik nem ismerték, talán némi tájékoztatást szereztek a «Reichsgericht» szervezetéről s ügyviteléről.

Dr. WLASSICS GYULA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 136. §-ához.

Az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárásban a fenebbi §. az iránt tartalmaz intézkedést, hogy ha a kielégítési végrehajtás az illetékes bíróság által elrendeltetik, a telekkönyvi hatóság ezen határozat alapján a végrehajtási zálogjog bekebelezését vagy az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzését, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzését elrendelni köteles.

Előre kell bocsátanom, hogy ezen sorok közétételére a *Jogt. Közl.* m. é. 37. és 39. sz. mellékleteiben megjelent felsőbb bírói határozatok készítették, mely határozatokkal kimondatott, hogy az 1881: LX. tcz. 136. §-a értelmében a telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog bekebelezését a

törvényhatóság közigazgatási bizottságának határozata alapján el nem rendelheti, hanem köteles a közigazgatási bizottság az állam jogügyi képviselőjének útján a végrehajtást a rendes bíróságok által elrendeltetni, s a bekebelezést a telekkönyvi hatóság ez esetben is csak a rendes bíróság által hozott határozat alapján adhatja meg.

Miután én az ezen határozatban kimondott elvvel szemben egészen más véleményben vagyok s ezen határozatot a fenálló törvényekkel megegyeztetetőknek nem tartom, megkísértem véleményem indokait e helyen közölni azért, hogy a netaláni ellenvéleményeknek utat nyissak.

Az 1876: XV. tcz. 58. §-a szerint azt, hogy a hátralékos adók és illetékek iránti biztosítási és kielégítési végrehajtás az ingatlanra vezetendő, esetről-esetre a törvényhatóság közigazgatási bizottsága végzésileg rendeli el és szabályszerű intézkedés végett az állam jogügyi képviselőjét megkeresi. Ezen törvény az 1881: LX. tcz. 255. és következő §-a szerint nem csak hogy hatályon kívül nem helyeztetett, de ugyanezen törvény 2. §. 2. bekezdése szerint világosan kimondja, hogy a kir. törvényszékek, illetőleg kir. járásbíróságok az 1. §. h) pontja esetében csakis az esetben illetékesek a végrehajtás elrendelésére, ha külön törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz, minthogy pedig az 1876: XV. tcz. 58. §-a szerint a hátralékos adók és illetékek iránti végrehajtások elrendelésére a törvényhatóság közigazgatási bizottsága illetékes, ezen törvény pedig jelenleg is érvényben van, minthogy továbbá a nmlt. magyar királyi belügyminister urnak 1880 junius hó 12-én 26194. sz. a. kelt rendelete értelmében, ha a közigazgatási hatóságok által hozott jogérvényes határozatok alapján a végrehajtás ingatlanokra is lesz vezetendő, a kielégítési végrehajtást a hozott határozat alapján magok a közigazgatási hatóságok rendeljék el, s a végrehajtást elrendelő közigazgatási hatóságok azután az illetékes királyi bíróságot mint telekkönyvi hatóságot, a végrehajtási végzés közlése mellett a jelzalognak telekkönyvileg leendő feljegyzése és a végrehajtás foganatosítása végett keressék meg, ezek szerint nemcsak a törvény, de az ezen törvényt megmagyarázó ministeri rendelet szerint is a törvényhatóság közigazgatási bizottságának az adók és illetékek iránt hozott végrehajtást rendelő határozatai alapján a telekkönyvi hatóságok a végrehajtási zálogjog bekebelezését eszközölni tartoznak.

MAGAY KÁROLY.

Mily nyelven szerkesztendők a végrendeletek?

Nem tudom, képezte-e már bírói eldöntés tárgyát, hogy lehet-e írásbeli magánvégrendeletet oly nyelven szerkeszteni, melyet a végrendelező nem ért; sőt azt sem akarom állítani, hogy a kérdés vitás volna, de tudom azt, hogy sok oly végrendelet készül, mely az örökhagyó által nem értett nyelven van felvéve, s hogy e részben kifogás nem tétele miatt sok ily végrendelet már «át is csuszott»... Gyakorlati fontossággal pedig különösen reánk, polyglott vidéken lakó ügyvédekre bir a kérdés, akik vidékeink köznépeinek nyelvét ugyan birjuk annyira, hogy tökéletesen megérthessük, hogy mit kívánnak tőlünk s szóval meg is tudjuk magyarázni, hogy mi a teendő, mindamellett okmányok szerkesztésébe nem merünk belefogni. S minthogy gyakran a felszinen fekvő mellett is elmegy az ember, anélkül hogy észrevenné, ha nem figyelmeztetik reá, talán nem szolgálatot okot azon szemrehányásra, hogy nyílt ajtót török be a fenebbi kérdés felvetésével.

A kérdés nemleges megoldása mellett szól az 1876. évi XVI. tcz. 6. §-a és az, hogy a végrendeletek külkéllékeit meghatározó törvény, természeténél fogva szoros magyarázatu. A 6. §. kellékként azt kívánja, hogy a tanuk a végrendelező által használt nyelvet értsék. Ez feltételezi, hogy a végrendelező által használt nyelv s az okirat nyelve egy és ugyanaz, mert különben okvetlenül úgy kellett volna rendelkezni, hogy szükséges, miszerint a tanuk egy a végrendelező által használt, mint azon nyelvet értsék, melyen e végrendelet szerkesztetett, mert különben a végrendelező által használt nyelv értése daczára sem ismernék a végrendelet tartalmát. Ugyane §. azt kívánja, hogy az írni és olvasni nem tudó végrendelezőnek a végrendelet felolvastassék, s ennek megtörténte után ez jelentse ki, hogy az okirat az ő végrendeletét tartalmazza; ez ismét mulhatlanul feltételezi, hogy az okmány oly nyelven legyen szerkesztve, melyet a végrendelező ért, mert különben felolvasás után sem tudná kijelenteni, hogy a mit előtte érthetlen nyelven felolvastak, az csak ugyan az, a mit ő el akart rendelni.

Eltérő magyarázatot aligha lehetne egyébbel indokolni, mint az élők közötti ügyleteket tartalmazó okmányokról levont analogiával. Ennek alkalmazását azonban, minden egyébtől eltekintve, már azon egy körülmény is kizárja, hogy közvégrendeletek tekintetében egyenesen hivatkozás történik az élők közötti jogügyletek felőli okmányok szerkesztésénél szem előtt tartandó szabályokra. Ha tehát az írásbeli magánvégrendeleteknél is meg akarta volna engedni a törvény az előbb közölt okmányokról levont analogia alkalmazását, úgy azt egyenesen kifejezte volna. Ugyazintén nem fogadható el eltérő interpretatio támogatásául az, hogy a törvény a végrendeleteknek az örökhagyó által nem értett nyelven való felvételét, s tartalmuknak magyarázat utján tudomására hozatalát nem tiltja el kifejezetten, mert a törvényhozó bizhatott benne, hogy a fenebb idézettek elég világosan szólnak.

Dr. N. A.

Különfélék.

— **Örömhírrel** ritkán van alkalmunk a jogászközönségnek s nevezetesen a bírói karnak szolgálhatni. Ez alkalmalomban azonban egy becses újévi ajándékot regisztrálhatunk, a mennyiben a nyugdíjtörvényjavaslat a képviselőház pénzügyi bizottságában folyó tárgyalása alkalmával egy váratlan kedvezményrel lett bővítve, mely abból áll: hogy 10 évi állami szolgálat után az azt közvetlenül megelőző megyei szolgálat is beszámíttatik a nyugdíjalapba. Ezen kedvezmény a bírói kar igen számos tagjára nagy jelentőséggel bir s az itjabb nemzedékre nézve is azon előnnyel jár, hogy ennek folytán az idősebb bírák könnyebben érhetvén el teljes avagy legalább megfelelő nyugdíjazásukat, kedvezőbb előmeneteli viszonyok helyezhetők kilátásba.

— **A kir. Curia** kisebb fegyelmi tanácsában az elnöki tisztet ezentul állandóan Szabó Miklós a kir. Curia alelnöke viszi.

— **Dr. Nagy Ernő** nagyváradi jogakadémiai tanárnak a magyar közjogot tárgyoló rendszeres kézikönyve legközelebb fog megjelenni az Eggenberger cég kiadásában.

— **A francia bűnvádi eljárás és a Code Pénale revisiója** a párisi esküdtek újabb verdiktjei által erős lökést nyert. A beismerő vádlott gyakori felmentése, mit az esküdtek az indokok iránt megkérdezettvén, a törvény és a büntetések szigorával indokolnak, a reformtervek egész seregét hozták napvilágra. Legtöbb pártolásra talál azon indítvány, hogy az esküdtek az enyhítő és a «kiváló enyhítő» körülményeket állapítsák meg a verdiktben; mások azt javasolják, hogy a verdikt meghozatala után a bírák és az esküdtek a büntetés kiszabása iránt közösen határozzanak; majd ismét mások, mint SARCEY, azon indítvánnyal lépnek fel, hogy a Code Pénale akkánt revidéálandó, hogy a büntettek bizonyos nemeire, pl. az indulat felgerjedésében elkövetett emberölésre külön elzárási büntetésnem állapíttassék meg, mely ne legyen dehonostáló hatása. A francia napisajtó egyhangulag elismeri, hogy a bűnvádi eljárás reformja többé nem halasztható, a párisi sajtó higgadtabb organumai különösen utalnak arra, hogy az esküdtszéki ügyeknek az ítélet-hozatal előtti nyilvános megbeszélése, vezérczikkezés és vádlottak mellett vagy ellen a bíráskodást majdnem lehetetleníteni, mert az esküdteket a közvélemény oly erős nyomásnak teszi ki, melynek azok ellentállni nem képesek. De másrészt elismerik minden oldalról, hogy a Code Pénale büntetési tételei és különösen a francia börtönrendszer, mely igen sok kívánni valót hagy hátra, oka nagyrészt a bajnak.

Felen számunkhoz van mellékelve a mult félévi Curiai Határozatok tartalommutatójának befejező része.

Megjelent.

A Magyar Örökösödési Eljárás Bíróságok előtt. Irta RÓNASZÉKI TRUX HUGO, kir. táblai bíró. A Pallas kiadása. Ára 1 frt 80 kr.

Szerkesztői üzenet.

SGR. Meg fog jelenni egyik közelebbi számban.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kir. táblai bírásról. HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvéd-től. — Fogházainkról. — Boszniai levelek. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: A kir. pénzügyi közigazgatási bíróság ügyforgalmi kimutatása 1884. évről. D. S.-től. — Az 1881: LX. tcz. 221. §-ához. Dr. JVLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — Adalék a hagyatéki eljárásához. CAMILLE-től. — A brassói kir. járásbíróság. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

A királyi táblai bírásról.

Közelebbi időben jött nyilvánosságra a törvényjavaslat, melyben az igazságügyminister ur a kir. táblai pótbirói intézmény megszüntetéséről és a kir. táblai bírák közötti fizetés tekintetében háromféle fokozat felállításáról intézkedik.

Midőn ezen javaslatot olvastam, megvallom bizonyos keserűség érzete és sajnálkozás fogott rajtam erőt. Én istenem, hát idáig jutott volna az ország pénzügyi helyzete, hogy kénytelenek vagyunk annak szomorú kihatását még felső-bíróságainkkal szemben is éreztetni és a szűkmarkuskodás politikáját folytatni ott is, hol ezen álláspont ellen hangosan beszél úgy a politikai czélszerűség, mint a méltányosság. Azon meggyőződésben vagyok, ha igaz azon rég idők óta igazságnak tartott elv, hogy: «iustitia regnorum fundamentum», akkor az államélet minden egyes mozzanatánál, ha a szükség úgy kívánja, el kell menni a takarékoság legszélsőbb határáig, egyedül az igazságszolgáltatás követelte kiadások megszorításánál kell felette nagy körültekintéssel és óvatossággal eljárni, mivel igen könnyen megtörténhetik, hogy a takarékoság megboszulja magát.

De talán figyelmet érdemelne az is, hogy például az 1884. évi államköltségvetést véve alapul, míg az igazságügyi tárcza évi kiadási előirányzata 10,652,340 frtot tett ki, mely összegben azonban kilencz kerületi fegyintézet és börtönökre, valamint a rabsegélyezésekre fordított közel egy millió forint is befoglaltatik, addig ugyanazon évben ugyanezen tárcza bevételére 629,026 frt volt előirányozva, a pénzügyministeri tárcza bevételei között pedig ott találjuk felvéve «bélyeg» czímen 8,756,300 frtot, «jogilleték» czímen felvéve 15,831,000 frtot. Ezen most említett bevételekből, ha pusztán és kizárólag azon tételeket számítanánk össze, melyek igazságszolgáltatási joglépések körül keletkeznek és folynak be az állam pénztárába, bizonyosan nagyon bőven megtalálnók az igazságügy kiadásainak fedezetét, s azon meggyőződésre jutnánk, hogy igazságszolgáltatásunk anyagilag is kifizeti magát az államnak, sőt bizonyára tekintélyes tiszta jövedelmet is biztosít évenként. Pedig az igazságszolgáltatásnak semmi esetre sem lehet célja és feladata fináncz-eszközzé törpülni az állam kezében. Az igazságügynek öncélja van. Sajnos azonban, hogy mindinkább pénzügyi tekintetek irányozzák az igazságügy vezetését is.

Nézzünk szét az egész országban. Mit találunk? Azt, hogy egyetlen törvényszék, vagy járásbíróságnál sincs elegendő munkaerő alkalmazva. A legfontosabb igazságszolgáltatási kérdések, bűnügyi vizsgálatok, perek tárgyalásai, ítélethozatal nagy részben még a gyakorlat terére most lépett fiatal joggyakornokok s aljegyzők kezébe van letéve, sőt

szégyenelve irom le e sorokat, van oly bíróság is, hol napidíjasok sommás perekben tanuhallgatásokat fogadosítanak a bíró jelenléte nélkül, és még ítéleteket is hoznak kihágási ügyekben.

Miért van ez így? Mert nincs elegendő bíró alkalmazva, mert a felek még az ily eljárást is kénytelenek örömmel fogadni, mert hisz másképp ügyük elintézését nem nyer. Hát az irodák, a kiadó-hivatalok! Ide kell betekinteni, ha Augias istállóját óhajtja valaki látni. Itt sincs elegendő munkaerő. A felek éveken át várják ügyeik elintézését, expedálását s a késedelemért legnagyobb részt az ügyvéden töltik boszujokat.

Ha egy bírói, jegyzői, aljegyzői állás megüresedik, a pályázattal fél évig, egy évig is elvárnak, sőt oly törvényszékeknél, hol a jelenlegi létszámot is szaporítani kellene, ha egy bíró nyugdíjba lép vagy elhal, helyét be sem töltik, mint ez a nagyváradai törvényszéknél is történik.

Szóval a zsugorgatás rendszere minden kigondolható alakban a legszigorubbán van tulhajtva. S azt hiszem, egy tárczánál sem oly mérvben, mint az igazságügyinél. S e takarékoság mellett midőn úgy is kettőztetett munkásságot igényelnek a felhalmozott teendők, oly mostohán vannak díjazva a bírák és a jegyzői kar, hogy valóban csak a magyar bíró jellemében kell keresnünk az okot, hogy az igazságügy teljesen vásár tárgyává nem lesz. Egy albiró fizetése 1200 frt, egy járásbíró vagy törvényszéki bíró fizetése 1700 frt lakbérrel együtt, melyből még adóra is levonnak. Képzelnék el most egy 3—4 tagból álló családdal levő bírót, ki cselédet tartani kénytelen, kinek az anyagiakon kívül még szellemi szükségletei is vannak. Valóban szánalomra méltó helyzet. És ily egyénektől követelünk igazságot, követelünk a korral folyton haladó szakismereteket. Valóban csodálatos, hogy miként türhetik ezt az igazságügyminister ur és az országgyűlés! Jól tudom én, hogy az ország súlyos pénzügyi helyzete nem engedi, hogy úgy és akként honoráltassanak az igazságszolgáltatás közegei, mint azt valóban megérdemelnék s mint azt az igazságügy helyes érdeke meg is követelné, de mindenesetre a jelen pénzügyi helyzet is megengedné, hogy tetemesen javíttatnék a bírák helyzete, ha kell, a célra nagyobb áldozatoktól sem volna szabad visszariadni.

A mily mértékkel mérnek az elsőfoku bíróságoknál, ugyanazt alkalmazzák a felsőknél is. Igazolja az eddigi s a javaslat által is feltüntetett kép. A királyi táblai bírák mellett lassanként helyet foglalt a pótbirói, majd később a kisegítő bírói állás. Foglalatosságra ezek között különbség nem volt, képességgel is mindnek kellett annyival birni, mennyit egy másodfoku bírótól joggal várni lehetett. Szükség is volt mindre, még pedig véglegesen, mert hisz arra nem lehetett kilátás, hogy az újabb törvények mellett munkaapadás állhasson be. De hát miért kellett mégis pótbirónak, kisegítő bírónak lenni? Azért, mert hát a királyi táblánál a személyi járandóságok így is 575,100 frtot tettek ki, ha pedig mindannyian kir. táblai bírói fizetéssel lettek volna ellátva, ez kitehetett volna 40—50,000 frt többlet kiadást.

Tisztán ezen pénzügyi indokon alapul az új törvényjavaslat is, mely a királyi táblai bírák között háromféle fokozatot állít fel fizetés tekintetében. És e fizetési foko-

zatok (2500, 3000, 3500 frt) a Budapesten uralgó magas labkért és drágaságot tekintve oly nyomorultnak mondhatók, hogy a királyi táblai bírót, ha kivált családos, arra kényszeríti, hogy a város legvégére hurczolódzkodjék, nap nap után a megélhetés gondjaival és nehézségeivel tépelődjék, esetleg adósságokba, talán lelketlen uzsorások karmai közé vesse magát. Hisz egy felsőbírónak — ha már az alsókat nem veszik is figyelembe — nyugodt, higgadt kedélyűnek kell lenni, ki minden emberi szenvedélyen lehetőleg felül áll, és ki nyugodtan szentelheti idejét az igazság kipuhatólására, kinek évenként százakat kell költeni szaklapokra, szakmunkákra és üres idejét nyugodt tanulmányozásokra kell fordítani. Képes-e erre, ha családja körében szükségét, panaszt, elégedetlenséget tapasztal? Bizonyára nem. A javaslat legmagasabb fokozata is csekély fizetés egy kir. táblai bírónak, s épen azért az volna óhajtható, ha ez összeg is felebb emeltetnék.

De ha ez nem lenne lehetséges, minden esetben helytelen a javaslatban az, hogy fokozatokat állít fel. Minden másodfoku bíróban egyaránt az oda szükséges képességét és munkásságot követeljük meg, s midőn mindez így van, mi indokolja a fokozatok felállítását? Semmi más mint a financia. De hogy e kérdés ily leplezetlen módon még felsőbíróságainkhoz is befurakodjék, nem tartom helyesnek. Kir. táblai bíró és királyi táblai bíró között ne legyen különbség sem rang, sem fizetés tekintetében, fizetésük pedig legyen oly összeg, mely a ranghoz méltó tisztességes megélhetést biztosít. Hiszen, ha ezen az uton haladunk, megérjük még, hogy a törvényszéki bírák, vagy a curiai bírák között is fokozatok állíttatnak fel. Pedig a curiai bíráknak is magasabb fizetésben kellene részesülniök.

PAULER TIVADAR igazságügyminister ur sokszor igaztalanul támadtatik meg szaklapokban is, sőt az meg épen jogosulatlanul említettik fel, mintha maradandó alkotások nem keletkeztek volna minisztersége alatt, de ha a többek között azzal vádoltatik, hogy első sorban pénzügyminister és nem igazságügyminister, hát ez a vád teljesen alapos és igaz. Már pedig, nézetem szerint, végső eredményében az ily szükmarku politika mindig az igazság rovására megy. Pedig ha nincsen igazság, veszszén a világ — így szól a régi közmondás.

A pótbírói törvényjavaslat tárgyalása alkalmával jó lesz azoknak gondolkodni az itt elmondottak felett, a kiket illet.

HLATKY ENDRE.

Fogházainkról.*

Nem czélunk az ország minden egyes törvényszéki fogházának tüzetesebb ismertetése, mely nagyobb tért venne igénybe, mint a mekkorával egy heti közlöny rendelkezhetik. Egy pár eclatansabb példával illusztrálni akartuk a helyzetet, melyben a büntetőjogi codificatio találta fogházainkat, s melyben még azután évekig meghagyattak. Hogy csak három letartóztatási hely óriásibb hiányait mutattuk be, az előbb már említett okokból történt; de nem azért, mintha a többiek kifogásolhatók nem volnának, vagy ne volna még számos fogház, melynek a *pestvárosi* vagy a *debreczeni* fogházakhoz hasonló hátránya ne volna.

Kivéven egy néhány fogházat, melyek a 40-es években épültek az akkor felkapott *philadelphiai* rendszer szerint, s utólag javítás alá vétettek, valamint azokat, melyek újból építettek vagy alakítottak át, a többi valamennyi a szó szoros értelmében *tarthatatlan*.

Egyáltalában nagy hátránya fogházainknak, hogy még oly helyeken is, hol a *viszonyokhoz képest* kevesebb költséggel magán-elzárási helyek lennének építhetők, ez iránt semmi intézke-

dés nem történik, holott sokféle tekintetek *legsürgősebben* igénylik a *magán elzárási helyek szaporítását*. Mert ha átalakítási munkálatok nélkül akarjuk bevárni azt az időt, míg mindenütt a rendszernek *teljesen* megfelelő fogházak építtetnek, hosszas, igen hosszas ideig kell még a rendszertelenség setétjében botorkálnunk.

Mondhatjuk továbbá, hogy el van hanyagolva a letartóztatottak rendszeres foglalkoztatása. És ott is, hol egyes iparág meghonosított, sok esetben *bérlők* kezében van a raberő hasznosítása.

A házi ipar és iparoktatási országos bizottságnak 1883. évi jan. 8-án tartott értekezletén hangsúlyozva lett ugyan, hogy a bérleti rendszer meg *lett szüntetve*, de ezt hajlandók vagyunk csak a *jövőre* vonatkozó biztatásnak venni, mert az 1883. év folyamán még több helyütt gyakorlatban volt a bérleti rendszer a törvényszéki fogházaknál.

Nem szükséges, hogy e lapok olvasóinak tüzetesen fejteggessük a bérleti rendszer eléggé nem kárhoztatható hátrányosságát. Egy előnye igaz, hogy megvan. Az, hogy az illetékes felelős tisztviselő részére rendkívül kényelmessé teszi az administratiót. És miután a kir. ügyészségek amugy is nyakig vannak oly foglalkozással, a mi tulajdonképen nem is tartoznék az ügyészi teendőik körébe, nem csodálkozhatunk, ha a rabmunka kérdésénél a megoldásnak ezt a *kényelmesebb* módozatát választották. Hiszen ezelőtt két évvel még a váczai kerületi börtönben is egyes iparágak *bérleti uton* kezeltettek, abban az intézetben, melynek élén egy, különben ügybuzgó és teljesen szakavatott egyén áll. Azt az egyet azonban nem hiszszük, hogy maga *Varga János* el ne ítelné a bérleti rendszert. Két kard egy hüvelyben nem lehet. A foglyok munkabeosztását, a munkarendet, a munka nemek általános és *személyenkénti* osztályozását senki más nem intézheti, mint az a hatóság, mely egyszersmind a *fegyelmi jogot* is gyakorolja a foglyok felett. Mit törődik a bérlő avval, ha valamelyik munkás daczosan végig nézi szemével az őrt vagy épenség oda is mond neki. Jól dolgozik a rab, a bérlőnek nem kell egyéb, mint annak a munkája; ő kisajtolja belőle az erőt, s mindent elkövet, hogy a fegyelmi fenyték, mi a vétkest érné, és *kell* hogy érje, elmaradjon, mert annak elzárásával ő is kárt szenvedne. Avval sem törődik a bérlő, hogy a rendesen általok eszközölt munkamegválasztás egyezik-e a letartóztatott egyén társadalmi állásával, előbbi foglalkozásával, stb. Nem veszi végül számításba a gyártás *nemének* megválasztásánál a *szabad iparosok* érdekét sem, mely utóbbit azonban egy pillanatig sem szabad szem elől téveszteni, ha nem akarjuk az egyenlőtlen versenynyel *érzékenyen sujtani* a szabad iparosokat.

Mielőtt az országos börtönügy megérné a *rendszer szerinti* újjászületés örömnapiját, a mi bizony még igen messze van, a lehetőségig oda kellene törekednünk, hogy a *törvényszéki fogházak* letartóztatottjai a lehető legnagyobb mérvben *munkával* foglaltassanak el.

A munka nemesít. Elfoglalja a kedélyt, elvonja a figyelmet bűnös gondolatoktól, s nem hagyja eltespedni a fizikai erőt. E mellett megtanítja a renyhét arra, hogy munka nélkül a földön megélni nem lehet. Munkát tehát e szerencsétleneknek és czélszerű munkabeosztást lelkiismeretes vezetés mellett.

Ha tekintjük a kir. törvényszéki fogházakban letartóztatottak számát s egybevetjük a *rendes foglalkozásban* részesülők számával, az eredmény igen gyarló állapotban tünteti elő a fogoly-munkakérdést.

Vannak fogházak, melyekben *épen semmi* rendszeres munkával sem foglalják el a foglyokat. A rövid időre szabott sétaidőn kívül söprés, tisztogatás és favágás alkalmával részesülnek e helyeken a foglyok némi mozgásban. Minő nyomorúságos állapot! Itt-ott ugy segítnek az ügyészek a bajon, hogy *kiadják*

* Az előbbi közleményt l. a 3. számban.

az elítélteket munkára. Ekkor meg összeütközésbe jönnek a szabályrendelettel.

Aradon a 200-at meghaladó átlagos létszám mellett 29 egyén foglalkozik kosárkötéssel; Aranyos-Maróton 15, ugyanavval; Balassagyarmaton a 700-at meghaladó létszám mellett rendes foglalkozásban alig 200 egyén részesül; Beregszászon 208 létszám mellett 30—40 munkás van; Beszterczen csak az utóbbi időkben kezdték meg az asztalosságot; Békés-Gyulán 100-at meghaladó létszám mellett munkás 16; Brassón 160 létszám, munkás 30; Egerben 225—30 létszám, munkás 45; Győrött 69—70 létszám, munkás 28; Pozsony 210 létszám, munkás 110; Sátoralja-Ujhelyen 270 létszám, munkás 50—60; Szatmárnémeti 125 létszám, munkás 30; Szegszárd 150 létszám, munkás 14; Székesfehérvárrt 100 létszám, munkás 45; Trencsénben 60 egyénből egynehányan követ fejtenek; Kaposvárrt 250 létszám foglalkozik 130—35; Karánsebesen 75-ből 25; Komáromban 180-ból 70; Máramarosszigeten 102-ből 15; Miskolcson 250-ből 30—35; Nagy-Becskereken 131-ből 16—20; Nagy-Kikindán 115-ből 20—25; Nagyváradon 300-ból 65—70 Pancsován 185-ből 50—60 egyén.

E számokban benne foglaltatnak úgy az ipari, mint a házi ipari foglalkozásban részesülők.

Ezek a számok elég kézzelfogható tanúságot tesznek arról, hogy a fogoly-munkakérdés a megoldás útján van ugyan, de még igen szánalomra méltó kezdetleges állapotban. Kevés azon fogházak száma, hol az átlagos létszámok $\frac{1}{3}$ -a foglalkozik; egy párban a felerész, a többiben jelentéktelenül csekély számú, vagy épen nem foglalkoznak rendszeresen.

És miért nem foglalkoznak?

A legfontosabb ok mindenestre az, hogy nem gondoskodtak munkahelyiségekről. Az összes fogházak között csak 37 mellett van munkaterem. Már olyan, a milyen, beleszámítva a vármegye istállójából átalakított helyiséget is. A hol van, a legtöbb helyt szűk, egészségtelen és nem alkalmas a munkások czélszerű elhelyezésére.

De vannak helyek, hol az alkalmas helyiség mellett is kevesebb foglalkozik, mint a hány munkaképes letartóztatott van.

A szükséges mennyiségű magánzárkák mellett tehát minden fogház mellé elodázhatatlanul szükséges volna munkahelyiségeket alkalmazni. Nem vonjuk kétségbe, hogy ez már tetemes költségbe kerülne, de egyelőre bérházak volnának berendezendők, még pedig lehető közel a letartóztatási helyhez. És ezután a kir. ügyészek mindenütt kötelezendők volnának a rendszeres ipari foglalkozás meghonosítására.

De még ez intézkedéssel sem látnók teljesen megoldva a munka nagyfontosságú kérdését. Rendeleti uton kellene azt részleteiben is szabályozni, egyfelől abból a czélból, hogy a szabad iparosok érdeke egyáltalában ne szenvedjen, másfelől azért, nehogy oly munkanemek honosittassanak meg, melyek ellentétben állanak magával a rendszerrel, és a munkakényszer tulajdonképeni céljával.

Ha vizsgáljuk az eddig meghonosított munkanemeket, mindkét tekintetben igen sok, alapos kifogást tehetünk. Legtöbb helyütt füzes-művelés- és kosárkötéssel vannak elfoglalva a foglyok. A füzes-művelés ellen nem lehet kifogásunk, mint-hogy az megközelítőleg férfias foglalkozás, de miután csak az év bizonyos szakához kötött munka, nem lehet rendes foglalkozásnak vennünk. A kosárkötés azonban igen egyoldalul foglalja el a munkást, s a mellett meglazulnak az izmok. Ezért ezt inkább csak gyermekek és nők kezei között szeretnők látni. Több helyt a gombkötő-, papirmunkát, szabá-
szatot (!), kefekötészetet, czipészetet (Nyiregyháza) látjuk meghonosítva. Egyik sem alkalmas fogházi iparüzlet. Nemcsak a már előbb jelzett okokból, hanem azért is, mert a szabad iparosok érdekeibe vágók.

Felette sajnos körülmény még, hogy a nők egyáltalában nem részesítettek rendes foglalkozásban. Alig egy-két hely,

s ezek között Temesvár, hol a nőknek is nyújtottak megfelelő rendes foglalkozást.

Mennyi munka kínálkozik a nők részére, mennyi alkalmas és könnyen meghonosítható foglalkozási nem van, melyeket a legrosszabb esetben még a rendes társas szobákban is végezhetnének s az anyagi haszon mellett el lenne érve a cél: hogy a munka alatt legalább lekötne a letartóztatottak figyelmét s elvonná egyéb tárgyokról a gondolatot.

A foglyok tanítása, erkölcsaik nemesítése, a tulajdonképeni javítás munkája, országosan, a legnagyobb mértékben el van hanyagolva.

Az összes fogházak között egy-két helyen van imaterem, más helyt szükségből a munkatermet alakítják át e célra. Rendes erkölcsi oktatást tartanak 7 helyen s egynehány helyt ugynevezett «koronkénti erkölcsi oktatást» adnak a felekezeti lelkészek, melyekről fogalma lehet az olvasónak, hogy milyennek, tudván azt, hogy gyűlhelyül zárt helyiség nincs, s vagy sorba kell járnia a lelkésznek valamennyi zárkát vagy a szabad ég alá gyűjti hiveit, hogy lelkőkre beszélhessen.

Hát ezek bizony az igazat megvallva, ázsiai állapotok. Nagy palotákat emelünk, hogy hirdessük Európának a nemzet kulturájának haladását, építünk nagyszabású fegyházakat, országos börtönöket, és a legirtózatossabb állapotba hagyjuk sülyedni fogházainkat. Ez a módszer legbiztosabb ut a meglevő és még ezután építendő fegyházak benépesítésére, mert a rossz fogház elemi iskolája a fegyintézetek akadémiájának.

Az oly gyakori visszaesés és a büntetendő cselekmények ismétlésének egyik okául tartjuk a minden rendszeren kívül álló fogházainkat. Mert ha megállhatna is ERNST SICHARD-nak* az a vélekedése, hogy általában a visszaesés és bűnismétlés ugyanazon okok befolyásának következménye, mely az embert az első alkalommal hajtotta bűnre, nem adhatjuk föl az elvnek a javítás theoriáját. És ha az ottani viszonyok nem is engedik meg azt a következtetést, hogy a bűnre hajló akaraterő a fogházak falai között vaskosodik meg, nálunk első sorban ott kell keresnünk a visszaesés okát. Még ott is, hol az abszolút büntetési elmélet van elfogadva, megkövetelheti az elítélt és pedig joggal, hogy csak annyi rosszat mérjen reá a büntetést foganatosító hatalom, a mennyivel az ítéletet mondó bíró akarta sujtani. De meg nem engedhető az államhatalomnak, hogy bizonyos ideig tartó szabadságvesztés-büntetés helyett halálbüntetést foganatosítson, mely érheti az elítéltet a rossz fogházi egészségügyi viszonyok miatt, hogy beolthassa az erkölcsi halál csiráját olyan egyénekbe, kik csekélyebb botlások után még hasznos tagjai lehettek volna a társadalomnak.

És ilyen fogházak mellett a büntetőtörvény életbeléptetése óta gyakorlatban van a fogházakban letartóztatva levő elítéltek feltételes szabadlábra bocsátása. Életet adunk a fokozati rendszerből kifolyó eme igen fontos és kényes elvnek, mielőtt volnának fogházaink, melyekben egyáltalában javulni is lehet, nemcsak moraliter tönkremenni.

Ez ellen fölhozhatná valaki, hogy a csekély számú visszahozási esetek bizonyítják, miszerint fogházainkban is lehet javulni. Erre meg azt válaszolhatjuk, hogy ha volna alkalmas közigazgatásunk, bizonyára nem így állana a visszahozási arány, sőt a jelenlegi közigazgatási viszonyok között méltán csodálkozhatunk azon, ha fegyelmi hibáért egyáltalán van visszahozás.

Legfontosabb, legsürgősebb teendő a fogházak rendezése. És ezt kötelessége sürgetni a társadalomnak az állammal szemben. Mert ezek az elismert intézetek, a «bűnök iskolái» fenyegetik a társadalmi rendet is.

De még egy más körülmény is követeli a börtönügyi

* Über Rückfälligkeit der Verbrecher. Heidelberg, 1881.

reformok csigalépésének meggyorsítását. Mert ha a tétlenségben megnyugtathatja is a makacs czopfot az a régi mondás «ha a bűnös ott pusztul is, mindig marad még elég», lehetetlen közömbösnek maradnunk a statistikának ama számbeli csalhatatlan bizonyítása előtt, hogy nemcsak a gazemberek, hanem *ártatlanok* is kerülnek bizony a törvényszéki fogházakba.

A fogságban vizsgált egyének száma évenként 23—24 ezerre megy. E roppant mennyiségből egy bizonyos százalék *ártatlansági ítéllettel szabadul ki*.

Az országos statistika sem szolgáltat adatokat arra, hogy a fogságban vizsgált egyének közül évről-évre hány bocsátatik szabadon bizonyítékok hiányában. Mintegy tájékozsképen azonban nézzük az ország egyik tekintélyesebb törvényszékének fogházában 1882. évben letartóztatottak és elítéltek számarányát. Ez évben a kolozsvári kir. törvényszék fogházában 370 vizsgálati fogoly volt. Ezek közül elíteltetett 136, elhalt 5, a többi pedig részint bizonyítékok hiányában s igen jelentéktelen rész bizonyítékok elégtelensége miatt történt felmentéssel bocsátatott szabadon. Tehát a törvényszéknél az összes vizsgálati foglyoknak még 40 száztlója sem íteltetett el s több mint 60 százalék büntelennel nyilvánított. Ha már most vesszük, hogy az eredményt oly törvényszéknél constálthatjuk, hol a bűnügyi teendők gyakorolt kezekben összpontosulnak, s ha számba vesszük, hogy sok helyt, s különösen járásbiróságoknál a vizsgálóbírák még kevésbé tapintatosak és a mennyiben számos helyen csak aljegyzők végzik a teendőket, nem is annyira jártasok, mondhatjuk átalában, hogy a vizsgálati fogságba került egyének közül *több mint fele része ártatlannak nyilvánítva bocsátatik szabadon*. Tehát évenként 11,500 *ártatlan* ember senyved fogházainkban, a lehető legszorosabb számítás szerint; de meg vagyunk győződve arról, hogy pontos statistikai kimutatás az arányt sokkal kedvezőtlenebbül tüntetné ki. Ide számítva még a kimutatott és kimutatható haláleseteket, melyek a rossz fogházi viszonyok miatt föllépő scorbut, fogházi hagymáz, a rossz ételmezés okából támadt emésztési zavarok miatt következnek be, méltán fölajdulhat e viszonyok szemléleténél az emberi érzés.

És mi történhetik? Az ártatlanul vizsgálati fogságba esett egyén, az országosan divó, kárhozatos *kaszárnya-rendszer* mellett beszívja a corruptio csiráját, míg ha e helyzetbe nem jut, marad becsületes embernek.

És megtörténhetik továbbá az, hogy az ártatlanul fogságba jutott egyén a fogház silány egészségügyi viszonyai miatt *áldozatul esik*.

Mindkét esetre, sajnos, már nem egy példa volt. Ki felelős a következményekért? Nem-e az a hatalom, melynek hivatása a hasonló intézetek berendezése, s az azok feletti gondoskodás? Ki nyújt kárpótlást a társadalomnak azért a megmérhetlen bajért, mit a corruptio rendes és *rendszeres* terjesztése szül? Ki nyújt kárpótlást azért a veszteségért, mi a hátramaradottakat éri az ártatlannak bizonyult vizsgálati fogoly halálával? Míg Németország tudósai vitakoznak a módozatok felett, hogy az ártatlanul fogságba esett egyének pusztán a fogságért miként kártalaníttassanak, nálunk meg majd semmi mozgás arra, hogy bár a vizsgálati foglyokat megóvjuk a fogsággal egybekötött borzasztó következményektől.

Nem is említjük azokat az eseteket, midőn jogérvényes ítéllettel elmarasztalt egyének válnak meg az élet terheitől ama szomorú helyen. Ez esetek oly sűrűn ismétlődnek, hogy már a legérzékenyebb közvélemény is közönyösen fogadja. Nem akarjuk nevével nevezni a hatalom részéről azt a mulasztást, minek következtében az elítelt, *de nem halálra ítelt* a fogházi viszonyok miatt életét veszíti a fogságban. A polgárt, ha a halálra ítéltet végrehajtás előtt megöli, elítélik gyilkosságért. A törvény alapján teszik. Meg lehet hát engedni az államnak, hogy intézeteiben lassu mérgezéssel megölje azokat,

kikre a társaság még számít és jogosan számít, mert a javulás reményét feladni soha sem szabad?

Nincs elég szó, melylyel sujtani lehetne botrányos módon elhanyagolt fogházainkat s nem találunk mentséget, melylyel az indolentiát legyezni lehetne. Nincs pénz? Ez mindenesetre nyomós ok, de a *legszükségesebb, legsürgősebb* átalakítási munkálatok végrehajtására *bármi áron* ki kell teremteni már az aránylag nem oly nagy összeget, hogy legalább az ázsiai állapotokon változtassunk, melyhez hasonlót alig hiszszük, hogy széles Európában találunk. . . . r.

Boszniai levelek.

II.*

Mult levelemben utaltam arra, hogy az occupált tartományokban működő collegáink helyzete valóban irigylésre méltó; különösen akkor fogjuk helyzetük előnyeit világosan látni, ha az ottani ügyvédek számát Bosznia lakosságának számához viszonyítjuk és ha ugyanezen statistikai miveletet a fővárosi ügyvédeknel — szemben Budapest lakosságával — ismétéljük. Az eredmény meglepő és hálás anyagot szolgáltat komoly elmélkedésekre. Mindennek daczára kitérünk az alkalom csábja elől és röviden csak azt constatáljuk, hogy statistikai adatok alapján a bosnyák ügyvéd helyzete körülbelül minime *néhány ezer százalékkal jobb* a fővárosi ügyvéd helyzeténél, kire átlag fejenként 562 lakos esik. A ki igen rövid idő alatt csinos kis vagyona akar szert tenni, az igyekezzék közös miniszteri engedéllyel Boszniába áttenni működése súlypontját; azonban figyelmeztetnem kell azon a halált megvető collegáimat, a kikben ezen sorok olvasása esetleg kivándorlási gondolatokat ébreszthetne, hogy a ki azon — valóban hősinek nevezhető — tette határozná el magát, hogy Boszniába megy, az vessen előbb jól számot magával, vajon bir-e azon erős akarattal és ama hatalmas lemondási képességgel, mely okvetlenül szükségeltetik ahhoz, hogy az európai comfortable életmódot teljesen nélkülözhesse és hogy a valóban ascetikus, ottan divatozó életrendhez hozzászokhassék. Azután váljék el a civilisált nyugattól és tegyen bucsulátogatást az európai culturánál, a melyet majd csak visszatértekor üdvözölhet ismét régi ismerősként.

Közvetlenül az occupatio megtörténte után még nem látták idejekorán levőnek a feleknek ügyvédek által leendő képviseltetését megengedni, de mivel másrésről az ezek utáni szükség tényleg fenforgott, és a tulnyomó többségben inalphabeta lakosság leginkább a jogban teljesen járatlan egyénekhez fordult jogi tanácsért és ezek aránylag magas ár mellett gyakran teljesen használhatatlan beadványokat készítettek, egy kiségitő módról gondoskodtak. Ez abban állott, hogy a jogkeresők számára hetenkint 1—2 nap jelöltetett meg a bíróságoknál, a melyeken azok ott megjelenhettek és kérelmeiket jegyzőkönyvbe vétethették. Ezért igen csekély díj volt fizetendő; így pl. 10 frtig 20 kr., 100 frttól 500 frtig terjedő kereseteknél 5 frt stb. Vagyontalan perlekedők fel voltak mentve ezen díj fizetésének kötelezettsége alól, mely később a bosnyák bélyegjegyek behozatala után, ilyenekben volt lerovandó. Jelenleg a specialis bosnyák bélyegek és a leletezés áldását is élvezhetik már a szegény occupáltak, kiknek a bélyegen olvasható, ugy országos nyelvü, valamint török nyelvü felirat megmagyarázza annak értékét.

A mely városban bíróság székel, az természetesen nagy forgalomnak örvend; de legnagyobb és igen élénk a sürgősforgás magában a bíróság épületében. Ez utóbbiban, vagy a mint nevezik: a «konak»-ban rendszeren földszint egy török kávé is fejt ki közhasznu tevékenységét. Ez helyetesitti a korcsmát, a melybe az erősítésre szoruló vádlottak betérni

* Az előbbi közleményt l. az 1 számban.

szoktak. De másrésről ennek közelsége teszi lehetségessé, hogy a kadi, a török bíró, folyton újabb kávémenyiségeket fogyaszthasson bírói működése közepette. A konak lépcsőin egy kiállhatatlanul átható ködmön-szag uralkodik, mely az embert elűzni képes. Különösen a hónapok elején észlelhető ez, midőn az egész járásból tömegesen tódulnak az új adófizetők az ugyanezen házban levő pénztárhoz és kifárasztják a szegény adótárnokot a sok hatos-olvasással.

Gyakran találkozunk a folyosó legvégső szegletében egy fekete női alakkal is, melynél az áthatlan fehér fátyol mutat a nő mohammedán vallására. Szegényke legszivesebben elbujna ha tudna, de ezt a folyosó természetes határa lehetetlenné teszi. Hogy mily érzékenyen érintheti valamely nőnek a bírósághoz való idéztetése annak egész családját, az kitűnik abból is, hogy az occupatio által még nem influált török ősi szokás azt kívánja, hogy a férfival találkozó nő — daczára ez utóbbi arczának elburkolt voltára, mely burokon még a legélesebb férfitekintet sem képes penetrálni — elforduljon. Gyakran találkoztam török nőekkel, kik annyira mentek, hogy a midőn engem megpillantottak, a legközelebbi török háznak kapujába menekültek és ott vártak mindaddig, míg elhaladtam ezen ház előtt, akkor veszély nélkül folytatták utjukat. Ha a nő a konakban látható, akkor vagy mint fél, vagy tanuként van az «osztrák-magyar» bíró elé idézve, vagy pedig a kadinál van dolga, ki a scheriatbíró jogurisdictionját kezeli, vagyis ez azon ügyekben illetékes az eljárásra, melyek a török családjogra, házassági jogra, örökjogra, hagyatéki eljárásra és a gyámságra vonatkoznak. E tekintetben a török vallásfelekezet önállóan járhat el külön joga szerint és csakugyan láthatjuk, hogy a berlini szerződés megkötése után két héttel megjelent és Bosznia és Hercegovina lakosaihoz intézett proclamatióban foglalt azon ígéret, hogy a fennálló szokások és erkölcsök kiméltetni fognak, a maga egészében teljesített is.

Egyáltalában úgy az administratio, valamint a jogszolgáltatás terén létező rendeletek bölcs tapintatról és egy valóban humanus és concilians *intéző* szellemről tanuskodnak; vajon a rendeletek végrehajtása szintén megfelelő-e mindenütt és mindenkor az azokban uralkodó szellemnek, az más kérdés. A centrumban megvan minden téren az igyekezet az occupatio keserü labdacsát egy czukor-réteggel bevonni; a «Geszler»-t mintaképül követők azonban — különösen eleintén — okot szolgáltatnak tömeges panaszokra, melyek a hivatalos hatalommal való visszaélés miatt lettek emelve. Illustrálni fogja ezt egy eset. Boszniában egy egyénnél foglaltak; ennek fia tulajdoni igénykeresettel élt és ez az igényper feletti tárgyalás alkalmával igényének jogosultságát minden kétségen kívüli módon be is bizonyította; mindennek daczára pervesztes lett. Az ítélet indokaiból ezeket reproducáljuk: «*miivel köztudomásu, hogy a — — — — vallásuak csalók*, ennek következtében feltételezhető, hogy itt is csalás esete forog fen.» Nem tudom tényleg előfordulhatott-e csakugyan az eset, hogy a mult évben ily ítélet hozatott, de velem kartársak mint curiosumot közölték, mely a Zágrábban megjelenő «Szrbobran» című ujságban m. é. október hóban egy travniki levélben lett felemlítve. A pervesztes felebbezett és valószínűleg meg lesz elégedve az okosabb bíró tendenciájával. Mert a magasabb rétegekben a levegő is sokkal tisztább. Így pl. az országos kormány még 1880-ban egy körrendeletet bocsátott ki a vallásos szokásoknak a bírói eljárásnál való observálása tárgyában, mely minden embernek feltétlen helyeslését kell hogy kinyerje.

Ebben a hatóságok figyelmeztetnek, hogy általános elv gyanánt követendő, hogy egyik fél sem köteles a vallása szerint nagy ünnepeken bíróság vagy valamely más hatóság előtt megjelenni. Kivételt csak a fenyegető ügyeknél fenforgó sürgősség képez. Különösen vétkeztek e tekintetben az orthodox izraeliták, a spaniolokkal szemben, kik-

nek ünnepei kevésbé ismertek voltak. Gyakran előfordul az eset, hogy nem mohammedán lakosok valamely hatóság előtti megjelenésük alkalmával arra lettek kényszerítve, hogy a fez-t vagy a turbán-t levegyék, mert annak viselése vallásos szabványaikban nincs előírva és mivel annak a fejen való tartása oly cselekmény gyanánt lett tekintve, mely a hatóság méltóságát sérti.

Az országos kormány tehát figyelmeztette a bírói hatóságokat, hogy ilynemű tilalmak némely nem mohammedán vallásbelieknél is léteznek, mint pl. a spanyol zsidóknál és hogy Bosznia és Hercegovina többi lakosainál is ugy ezen, valamint más egyéb mohammedán szokás is annyira meghonosult évek során át, hogy az keleten mint egy, ugy a családi körben, valamint a közéletben általánosan meghonosodott népszokás tekintendő, melyet még az ottomán hatóságok is respectáltak és melynek el nem ismerése, a szokása ellenére hajadon fővel a mohammedánok mellett álló más vallásu lakosnál, önkénytelenül csak a meg nem érdemelt megalázás keserü érzetét kellene, hogy előidézze.

Mivel tehát a fez és a turbán egy, egyes vallásos szabványok és az általános országos szokásnál fogva le nem vehető főveget képez, ennek következtében a hatóságok utasítottak, hogy eme szokással ne helyezték magokat ellentétbe.

Ellenben valamennyi keresztény, ki fezt vagy turbánt visel, köteles ugy vallásos szabványaik követelményeként, valamint az ottani általános szokásnál fogva eskütétel alkalmával a fezt vagy turbánt levenni. Gyakrabban fordultak elő esetek, hogy a hatóságok a mohammedánoknak keresztény ünnepeken megtiltották boltjaik felnyitását és iparuk gyakorlását. A valóban felvilágosodott szellemű országos kormány azonban ezt közrendeletileg megtiltotta azon szép indokolással, hogy « — — — — ép oly kevésbé lehetne eltérni, hogy mohammedán ünnepnapokon a keresztények akadályoztassanak iparuk szabad gyakorlásában.» De a vallásszabadság elve megsértésének nem is lenne értelme egy országban, melyben a sultán souverainitásának jogai — conventiónk értelmében — általunk elismertetnek és melyben: «le nom de Sa Majesté le Sultan continuera à être prononcé dans les prières publiques des musulmans comme par le passé.»

Dr. GRUBER LAJOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kir. pénzügyi közigazgatási bíróság ügyforgalmi kimutatása 1884. évről.

A pénzügyi közigazgatási bíróság ez év elején a következő ügyforgalmi kimutatást adta ki:

Elnöki ügyekben: beérkezett 142 ügydarab, elintézve lett 142 darab.

Pénzügyi vitás ügyekben: beérkezett 8174 ügydarab, elintézést nyert 4117, maradt elintézetlen 4057.

Az elintézett ügydarabok közül elintézést nyert

1. Tanács-ülésben a) Ítélettel: helybenhagyva 1020, megváltoztatva 518, feloldva 18, összesen 1556 ügydarab, b) végzéssel: helybenhagyva 154, megváltoztatva 81, feloldva 276, összesen 511 ügydarab, c) rendelvénnyel 164 ügydarab.

2. Tanács-ülésen kívül: Egyéb intézkedésekkel kiegészítés végett 1886, összesen 4117 ügydarab.

3. A tanács-ülésben ítélettel elintézett 1556 vitás ügyben a felebbezés benyújtott a) felek által 1472 esetben, b) a kincstár képviselője által 84 esetben, összesen 1556 esetben.

4. A tanács-ülésben ítélettel eldöntött ügyekből esik, s a megfelebbezett összeg tesz: tekintettel a bírói határozat eredményére.

A d ó n e m	ügydarab szám	felebbezett összeg		helybenha- gyott összeg		leszállított megállapított összeg		felemelve megállapított összeg		Ezek alapján összesen			
		frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	keves- bedés		szapo- rodás	
Földadó	2	3654	17	3654	17								
Házadó	7	457	55	457	55			2516	—			2516	—
III. oszt. ker. adó	361	60962	27	43174	52	15932	69	603	63	6855	06	683	63
IV. oszt. ker. adó	2	761	17	761	17								
Fegyveradó	1	10	—	10	—								
Tőke kamat s jár. adó	14	1564	84	1404	84	51	30	8	22	108	70	8	22
Nyilv. számadásra kötele- zett vállalatok adójára	8	6781	48	6781	48			97	66			97	66
Ált. jöved. pótdó	3	228	20	225	75	1	05			1	40		
Hadmentességi díjra	6	345	—	275	—			20	—	70	—	20	—
Jogilletékre	634	242362	03	118334	86	66636	20			57390	97		
Bélyegilletékre	497	8399	48	5906	94	803	54			1689	—		
Bírságokra	21	318	51	208	51	25	—	80	—	85	—	80	—
Összesen tehát	1556	330844	71	181194	79	83449	78	3325	51	66210	13	3325	51

5. A bíróság döntvényt hozott hadmentességi díjügyben 1 esetben, illetékügyben 5 esetben, összesen 6 esetben.

Ezen ügyforgalmi kimutatás lényegesen *megszilárdít-hatja* a bizalmat ezen bíróság működése iránt, melyről több oldalról azon vélemény nyilvánított, mintha *birói hiva-tása* helyett a kincstár érdekét tartaná szem előtt. Midőn ezen bíróság érdemleges határozatainak majdnem fele része feloldó és megváltoztató határozatokat tartalmaz, bizonyára alaptalannak lehet nyilvánítanunk a fentebbi véleményt, melynek czáfolatára szolgálhatnak a 4-ik pont alatt foglalt szám-összeg tételei is; mert különösen épen az eddig annyira sérelmesnek ismert III. osztályu kereseti adó, jogilleték és bélyegilletékek rovatai alatt biróilag megállapított összegek mintegy 20 százaléknyi kevesbbedést tüntetnek fel. Feltűnő e mellett a kiegészítés végett visszaküldött ügydarabok nagy száma, mely fölülmulja az érdemleges elintézésék számát. Némi magyarázatul szolgálhat ugyan az eddig szokatlan birói eljárásnak uttörő hivatása; de kétségtelen bizonyítékául szolgál annak, hogy e bíróság lelkiismeretes szigorral jár el s az eddigi önkényes bürokratizmust megfékezni igyekszik.

Félnünk kell azonban, hogy a midőn 8174 beérkezett ügydarabból csak 4117 nyert elintézését, ily viszonyok közt e bíróság kitarása és erélye ellankadhat. Ép ezen ügyforgalmi kimutatásból kitűnik, hogy a munkakör legnagyobb része a jogilleték és bélyegilletékek rovataira esik, s a 3 évre kivetett III. oszt. kereseti adó csak időleges munkaszaporulatot eredményez. Elkerülhetlen tehát a személyszaporítás ezen forumnál s örömmel vettük a hírlapok azon közlését, hogy a kormány ez irányban már közelebb törvényjavaslatot fog előterjeszteni* s nem is kételkedünk abban, hogy a törvényhozás ezen reformintézményünk sikeres működéséhez megkivántató költséget készséggel fogja rendelkezésre bocsájtani.

D. S.

Az 1881: LX. tcz. 221. §-ához.

E lapok mult évi 49. számában BUCHWALD LÁZÁR ur azon kérdést vetette fel: vajon oly esetben, midőn valamely ingatlan vagy dologi jognak birtoka és használata képezi a végrehajtás tárgyát, kell-e a végrehajtást szenvedőnek a végrehajtást rendelő végzést kézbesíteni és bevárando-e annak jogerőre emelkedése, mielőtt az 1881: LX. tcz. 221. §-ához képest a kiküldött által a hely színére kitűzött határnapon a birtokátadás fogamatba vétetnék?

Véleményem szerint *igenis kell*; kell pedig az ellen esetben beálló oly jogkövetkezményekkel: hogy ha a kitűzött határnapon a felfolyamodás határideje még le nem járt, vagy ha a végrehajtást szenvedő ez alkalommal kimutatja, hogy a

* Időközben benyújtott a képviselőházhoz.

végrehajtást rendelő végzés ellen felfolyamodást adott be, ellenzésével szemben a végrehajtás nem fogatosítandó; ha pedig ennek daczára fogatosítottatik, és ha kimutattatik, hogy a végrehajtást rendelő végzés törvényes időben felfolyamodással megtámadtatott, előterjesztés folytán a végrehajtás fogatosítása megsemmisítendő.

Önként folyik ez a törvény 37. §-ából, mely szerint a bírósági végzések elleni felfolyamodásnak a marasztalás tárgyának a végrehajtató részére való átadására halasztó hatálya van. Ha tehát a törvény a felfolyamodásnak a megítelt birtok vagy használat végrehajtási uton való átadására halasztó hatályt tulajdonit, akkor okvetlenül kell a végrehajtás fogatosítása előtt alkalmat adni a felfolyamodás ama joghatályának előidézésére; kell tehát, hogy a végrehajtást rendelő végzés a végrehajtást szenvedőnek előzetesen kézbesítették, és kell hogy a kézbesítés és a fogatosítás közé annyi idő essék, a mennyit a törvény a felfolyamodás beadására enged. Épen oly bizonyos ez, mint az, hogy a végrehajtási végzés elleni felfolyamodás határidejének elmulta előtt ingó vagyon elárverezéséből befolyt pénzt kiadni, lefoglalt követelést a végrehajtásra átruházni, lefoglalt készpénzt annak részére kiutalványozni nem lehet. Az egyik épen ugy következik a 37. §-ból mint a másik. És épen oly bizonyos, mint a hogy például az 1881: LX. tcz. 36. §-ának azon rendelkezéséből, mely szerint az elsőbírósági ítélet ellen törvényes időben beadott felebbezés a végrehajtásra nézve felfüggesztő hatályal bir, önként következik: hogy az ítélet elleni felebbezés határidejének lejártá előtt végrehajtást kérni nem lehet és elrendelni nem szabad.

Határozottan helytelen tehát az oly gyakorlat, melyet B. L. ur sok helyütt fenállónak mond, és mely szerint ingatlan vagy dologi jognak birtokba s használatba adása iránti végrehajtás esetében a végrehajtás fogatosítására kiküldöttnek adatik ki a végrehajtási kérvénynek és végzésnek a marasztalt felet illető példánya is, és ennek részére a kiküldött teljesíti a kézbesítést a végrehajtás fogatosítása alkalmával.

Igaz ugyan, hogy a 12. §. szerint a végrehajtás megrendeléséről a végrehajtást szenvedő a neki rendszerint a fogatosításkor kézbesítendő végzés által értesítettik. De csak *rendszerint*, tehát nem kivétel nélküli szabályként. Hasonlóan intézkedik a 19. §., mely szerint a végrehajtási kérvénynek végrehajtást rendelő végzéssel ellátott másod- és többi példányai *rendszerint* a kiküldöttnek adatnak ki, illetőleg a végrehajtás fogatosítására illetékes bírósághoz tétetnek át. Ez a szabály; de több rendbeliek az ez alóli kivételek. Így, midőn a végrehajtás egyedül közpénztárból felvehető követelésre vagy birói letétben elhelyezett összegre, kiküldöttnek mellőzésével (84. §.), vagy midőn csupán telekkönyvezett ingatlanokra intéztetik, a végrehajtást rendelő bíróság ezt tárgyazó végzését közvetlenül kézbesítetteti a végrehajtást szenvedőnek (139. §.). A 37. §. szempontjából hasonló kivételt kell megállapítanunk a 221. §. szerint fogatosítandó végrehajtás esetében.

Kiküldött alkalmaztatik ugyan az ilyenmő végrehajtás fogatosítására; és a 24. §. szerint, mely pedig az általános határozatok között foglal helyet, a birói kiküldött a végrehajtás fogatosításának megkezdése előtt, tehát már a hely színén való megjelenéskor a végrehajtást elrendelő végzést a végrehajtást szenvedőnek kézbesíteni köteles. De ez természetesen a 12. §. korlátozásai között, tehát azon esetre értendő, midőn a végrehajtást szenvedőt megillető példány a végrehajtás fogatosításakor leendő kézbesítés végett a kiküldöttnek kiadatott. Ez azonban — a mint láttuk — a 221. §. értelmében fogatosítandó végrehajtásnál nem történik, nem történhet; mert ha az ily végrehajtást rendelő végzés a végrehajtást szenvedőnek csak a fogatosításkor kézbesítették, akkor a 37. §-nak a felfolyamodás halasztó hatályára vonatkozó intézkedése egyszerüen ki volna játszva.

A fenebb érintett gyakorlat azzal sem védhető, hogy a végrehajtást rendelő végzés előzetes kézbesítése által a végrehajtás foganatosítása esetleg meghiusíttatnék; mert ott, hol a végrehajtás tárgyát ingatlanok vagy dologi jogok birtoka és használata képezi, arról, hogy a végrehajtást szenvedő értesítése a végrehajtást meghiusítsa, alig lehet szó. A többek között épen ez volt egyik oka annak, hogy a törvény szerint a végrehajtást szenvedő jelenlétének biztosítása szempontjából a határnap előzetes tudtul adását igényelheti; mert — ugymond a törvényjavaslat indokolása — «itt a dolog természetéből folyólag a végrehajtási határnap előleges bejelentése veszélylyel nem jár.» Dr. IMLING KONRÁD.

Adalék a hagyatéki eljáráshoz.*

Ezen czim alatt megjelent a *Jogt. Közl.* 3. számában egy közlemény, mely sok tekintetben helyesbítésre szorul, ha más okból nem, hát azért, nehogy döntő köreink hagyatéki eljárásunk gyarlóságát úgy, mint FERENCZY SÁNDOR ur tette, a «drága közjegyzőnél» keressék és azon tévedésben ringassák magokat, hogy miután ezen eljárás ellen más kifogás fel nem hozatik, ezen kifogás pedig, tekintettel az immár tulcsekélyeknek elismert közjegyzői díjakra is, nyilván alaptalan, legjobb lesz, ha minden úgy marad a hogy van.

Hogy «a hagyatéki eljárás a közjegyző kezében minden hivatalos lépések közt a legdrágább», reám nézve oly meglepő és új állítás volt, hogy az első pillanatban iróniának vettem; a felhozott példa figyelmes elolvasása után sem tudtam szabadulni e benyomástól. Mert ne feledjük, hogy a példa, melyből FERENCZY SÁNDOR ur közleménye kiindul, egy vidéki esetet tüntet fel és hogy ennél fogva a 2043 frt értékű hagyaték korántsem «kis hagyaték», hanem oly tekintélyes, milyenről Sz. K. kir. közjegyzői irodájában is bizonyára ritkán foly a tárgyalás. A 15 frtnyi díjátalányt tehát valami borzasztó magasnak épen nem lehet mondani. A mi kifogás alá esik, ez a 4 idézésért felszámított 80 kr. és a 8 frtnyi utiköltség, minek felszámítása egészben vagy részben az 1880: II. tcz. ellenére történt és mint törvénybe ütköző dolog, sem az ügyre, sem az egész közjegyzői karra kiterjedő következtetésnek alapul nem szolgálhat; annál kevésbé, mert a tisztelt ügyvéd — FERENCZY SÁNDOR — uron állott a törvénytelen felszámítást megsemmisíttetni.

Hogy pedig a 2043 frt értékű hagyaték igen nagy és a 15 frtnyi díjátalány, legalább nálunk, már a ritkaságok közé tartozik, igazolja a r—i közjegyzői iroda 1884. évi hagyatéki ügyforgalma, mely szerint az árvaszékekkel kötött egyezmény alapján befejezett és tárgyalat 436 hagyatéki ügy közül

47 darab tehát	11	%	ingyen,
116	27	2	forintért,
164	37'3	3	"
61	14	5	"
18	4	7	"
12	2'5	10	"
13	3	10	forinton felül 20 forintig
5	1'2	20	forinton felül 40 forintig terjedő díjért tárgyalatott le.

Ezen számokhoz, úgy hiszem, nem kell commentár, még annak számára sem, ki nem tudja, hogy a hagyatéki iratok felszerelése és az ingatlanok tkjkvi és hr. számainak «kinyomozása» a vidéken tömördek irkafirkával és munkával jár, hogy ritka eset, midőn egy tárgyalás célra vezet és hogy a bíróság is a perre utasításnál kényelmesebbnek találja az új tárgyalás és egyeztetés elrendelését.

A hagyatéki eljárás rendezetlen állapotban van, mondhatnám «sehogy sincsen», ezt készséggel elismerem; jól tesszük, ha e rendezetlen és tarthatatlan állapot ellen felszólalunk, de ne tegyük azt azok rovására és sérelmével, kik ezen állapotot legjobban sanylik és fájlalják. CAMILLE.

* Közjegyzői körökből.

A brassói kir. járásbíróság.

A következő sorokat vettük:

Tekintetes szerkesztő úr! -

A *Jogt. Közlöny*-nek f. é. 3. számában Dr. KABDEBÓ FERENCZ ügyvéd aláírásával «A brassói kir. járásbíróság» czim alatt ennek viszonyairól közlemény tétetett közlé, melyben többek között az mondatik, «hogy a szóval kihirdetett ítéletek írásba foglalására hónapokig nem jutnak időhöz a bírák.»

Habár tisztelettel fogadom nevezett ügyvéd ur abbeli szándékát, hogy a közügy érdekét említett cikkével felkarolni szives volt, mindazonáltal a fenebbi passust kizárólag tévedésen alapulónak kell kijelentemem.

Anélkül hogy e tévedésen alapuló állítás megdönthetése szolgáló érveket bővebben tárgyalnám, csak arra utalok, hogy már a jogorvoslati viszonyoknál fogva is lehetetlen volna ily állapotokat tűrni, mert nem képzelek olyan ügyvédet, ki hajlandó lenne jogorvoslatát írásba foglalva előterjeszteni anélkül, hogy meg ne győződne, hogy az eljáró bíró miként indokol írásban s mely pontok azok, melyek ellen kiválólag intézni kellend támadásait, a jogorvoslat használata pedig rendes viszonyok között időhaladékot egyáltalában nem tűr. De másrészt, miután a kihirdetett ítélet 24 óra alatt írásba foglalandó és beiktatandó, ennek elmulasztása semmi körülmények által nem igazolható vétkes hanyagság és fegyelmiileg büntetendő körülmény lenne. Ennél fogva a hivatal és bírói kar reputációja érdekében bátor vagyok kijelenteni, hogy ily eset soha elő nem fordult, hanem igen előfordult az, hogy az eljáró bíró roppant tulhalmozottsága miatt a befejezett különösen halmozottabb perekben ítéletet nem hozhatott, nem szakithatván magának kellő időt a per újabb átatanulmányozására. De ha az ítélet kihirdetett, az rendesen vagy már előzőleg írásba foglalva volt, vagy a törvényes 24 óra mindig írásba is foglaltatott.

A midőn ezen nyilatkozatomnak becses lapjában leendő közlése végett a tekintetes szerkesztő urat tisztelettel megkeresem, ... -- Brassó, 1885. jan. 24.

A kir. járásbíró.
(Aláírás olvashatlan.)

Különfélék.

— A telekkönyvi törvényjavaslat 68. §-a így hangzik:

A telekkönyvi kérvény *írásban* nyújtandó be és annak *kir. közjegyző* vagy *ügyvéd* által ellenjegyezve kell lenni. Az ezen kelléket nélkülöző kérvény hivatalból visszautasítandó. Kivételt képeznek azon kérvények: 1. a melyeket saját, továbbá nejeik vagy atyai hatalom alatt álló gyermekeik, továbbá gyámoltjaik vagy gondnokoltjaik ügyeiben bírói, kir. ügyészi, telekkönyvvezetői vagy segédtelekkönyvvezetői minőségben alkalmazott államhivatalnokok, továbbá nyilvános jogtanárok vagy jogtudorok és azok nyújtanak be, kik ügyvédi oklevéllel bírnak vagy a bírói gyakorlati avagy a telekkönyvvezetői vizsgát letették, és 2. a melyeket *községi* vagy *körjegyzők* az illető községbeli vagy a körjegyzői szervezetéhez tartozó községekbeli lakosok érdekében *legfeljebb kétszáz o. é. frt értékét* képviselő vagy szolgálmi jog bejegyztetése végett nyújtanak be. — — — Az igazságügyminister felhatalmaztatik, hogy a telekkönyvi kérvények szerkesztéseért, leírásáért, ellenjegyzéseért és benyújtásáért a felektől igényelhető *díjakat* a kir. közjegyzői és ügyvédi kamarák és illetve a törvényhatóságok meghallgatásával rendeleti uton *megállapíthassa*.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya f. évi január hó 23-án tartott ülésében a telekkönyvi törvényjavaslat és az erre vonatkozólag több kamarai tag által beadott indítványok tárgyalására bizottságot küldött ki. A bizottságba elnökül TELESZKY ISTVÁN, bizottsági tagokul a választmány köréből SZÉKI ANTAL, SZTEHLO KORNÉL, Dr. FÁBRY ISTVÁN, és SIRÓ JÓZSEF, a választmányon kívül álló kamarai tagok közül THOLDT TITUS, FRIDVALSZKY SÁNDOR, Dr. ANDAHÁZY LÁSZLÓ, Dr. KORMANN FRIGYES, Dr. RÓNAY KÁROLY,

VÉGH JÁNOS, SZMIK LAJOS, Dr. SZELENYI KÁROLY, LÖVÉSZY GYÖRGY, HORVÁTH MIHÁLY és Dr. CSILLAGH GYULA választattak meg. Ugyanezen ülésben Dr. ZSIGMONDY JENŐ előterjesztette a bírósági és gyámhatósági kinevezéstől függő gondnokságok helyesebb kiosztása tárgyában tanácskozással végeztetett bizottság jelentését, melyben az indítványoztatik, hogy az e tekintetben létező visszás állapotot kitüntetve kimutatás azon kérelem kapcsán küldessék meg a budapesti e. f. törvényszékek elnökeihez és a gyámhatósághoz, hogy a jövőben a gondnokságok kiosztásánál igazságszabban járjanak el. Előadó azon okból, mert a kiküldött bizottság pozitív javaslatot nem terjesztett elő az iránt, mikép lehetne a létező bajokat segíteni, az ügyet ezen hiány pótlása végett a bizottsághoz visszautalándónak véli, mely indítvány a választmány által szótöbbséggel elfogadtatott. —o—

— **A budapesti ügyvédi kamara területén lakó bejegyzett ügyvédek száma 773; ebből Budapest területére esik 686, a vidékre 87. A múlt évhez képest a szám változatlan maradt. — Bécsben az ügyvédek száma a legújabb kimutatás szerint 599. A többlet a múlt évhez képest 4.**

— **A 27. sz. teljes-ülési döntvény területi hatálya.** A kir. Curia (rablás-, illetőleg szándékos emberöléssel a dévai kir. törvényszék előtt vádolt B. Mihály és társai elleni bűnvádi ügyben) . . . egyuttal megjegyztetik, hogy a m. kir. Curia 1883. évi november 28-án hozott 27. számú döntvényében kimondotta ugyan, hogy a védő jogosítva van a bíróság ítélete ellen perorvoslatot használni az esetben is, ha védenca az ítéletben megnyugodott; ezen döntvény által azonban a marosvásárhelyi kir. ítéltő tábla területén hatályban levő törvénynek az esetre vonatkozó intézkedése nem érintett. (1884. 8464. decz. 16.)

— **A királyi Curia felszólamlási gyakorlatából.** 38. sz. S. Jenő bpesti lakost a VII. ker. választók névjegyzékébe helyezte; mert a felebbező a fővárosi rendőrség bejelentési hivatalának bizonyítványával beigazolta, hogy a nevezett, kinek választói joga különben nem vitás az összeíráskor, nem a IX. kerületben, hanem a fenmegjelölt kerületben lakott rendszeren s hogy ő a választási törvény 38. §-ához képest illető kerülete névjegyzékébe lett volna felveendő.

46. sz. (Budapest főváros központi választmányának határozata megváltoztattatik s M. Ernő a budapesti V. ker. választók névjegyzékébe felvétetni rendeltetik; mert a felebbezéshez mellékelt adókönyvecske szerint a felebbező 1883. évre 62 frt 25 kr. állami adóval volt oly jövedelem után megróva, a melynek alapján ő, az 1874. évi XXXIII. tcz. 7. §-ához képest, választói joggal bír. A mi pedig a felszólalás elutasításának indokául felhozott 1 frt 53 kr. adóhátralékot illeti, nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy az adókönyvecske lerovási lapja oly szabályellenes, az illető kezelőktől származott törléseket s javításokat tüntet fel, melyek képesek voltak a felebbezőt tévedésbe ejteni akkor, midőn 1883. évi december 4-én nyilvánvalóan akarta egész évi adóját kifizetni s hihette, hogy azt valóban le is fizette. Ennélfogva a felebbezőre nem volt az idézett választási törvény 12. §. 5. pontja alkalmazható.

57. sz. Egyedül azon körülmény, hogy a felszólaló az 1884. évre készített névjegyzékbe választónak bevezettetett, nem vonja maga után, hogy 1885. évre készítendő névjegyzékbe is felvétessék, mert az 1874. XXXIII. tcz. 39. §. szerint a névjegyzék évenkénti kiigazításánál ugyanazon eljárás alkalmazandó, mely az első összeíráskor követtetett és a kiigazításnál is csak az vehető fel, ki az összeíráskor jogsultsággal bír.

67. sz. Tekintettel arra, hogy sem a felszólaláshoz, sem a felebbezéshez bizonyíték mellékelve nincs; még csak az összeírás lajstrom kívánata sincs csatolva, melyből kitünnék, hogy a felszólaló részéről nehezteltek mily czim alatt vannak felvéve: ezen curiai bíróság az 1874. XXXIII. tcz. 51. §. szerint minden újabb vizsgálat mellőzésével lévén hivatva határozni: a központi választmány határozata helybenhagyatik.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék ügyforgalma az 1884-ik évben.**

Beadványok. Hátralék 1883. évből 400, érkezett 1884. évben 56,627, volt összesen 57,027, elintéztetett 56,653, hátralékban maradt 374.

Váltóperek. Hátralék 1883. évről 68, szaporodott 1884. évben 13,563, összesen volt 13,631. Ebből az 1884. évben elintéztetett, illetőleg befejeztetett: hivatalból visszautasító végzéssel 98, sommás végzéssel 12,078, megszüntetési végzéssel 262, makacssági ítélettel 373, egyességgel 38, ügydöntő vég-

zéssel 22, érdemleges ítélettel 608, összesen elintéztetett 13,479, az 1884. év végével, intézetlenül, illetőleg folyamatban maradt 152.

Váltójogi eljárás alá tartozó egyéb perek és perenkívüli ügyek: (váltó elj. 3. §. 2—7.) hátralék 1883-ból 16, érkezett 1884-ben 424, lett összesen 440, elintéztetett 426, folyamatban illetve hátralékban maradt 14.

Kereskedelmi perek. Hátralék 1883-ból 170, 1884-ben érkezett 973, lett összesen 1,143, 1884-ben elintéztetett 928, és pedig illetékességi kifogás folytán elutasítással 11, megszüntetési végzéssel 301, makacssági ítélettel 191, egyességgel 33, érdemleges ítélettel 392, összesen 928, elintézetlen illetőleg folyamatban maradt 215.

Perenkívüli kereskedelmi ügyek. Érkezett 41, mind elintéztetett.

Csődök. 1883-ból folyamatban maradt 89, 1884. évben megnyitott 37, lett összesen 126. Az 1884-ben megszüntetett 38, folyamatban maradt 88. A megszüntetett 38 csőd közül az 1840-ki csődtörvény hatálya alatt indított volt 11, az 1881-iki csődtörvény hatálya alatt indított volt 27. (Ez utóbbi számban ismét 6 csődügy volt olyan, mely az utolsó 1884-ik évben nyitott meg; melyek közül 2 vagyonihiány miatt, 4 pedig bíróságon kívüli kiegyezés alapján lett megszüntetve.) Továbbá az összes megszüntetett 38 csődügy közül vagyonihiány miatt 7, bíróságon kívüli kiegyezés alapján 9, kényszeregyesség útján 2, végfelosztás által 20 lett megszüntetve.

Czégügyek: a) bejegyzések: egyéni czégek 213, társas czégek 133, pótbejegyzések 138, összesen 484; b) kitörlések: egyéni 91, társas 49, pót 44, összesen 184.

Közhitelpapírok megsemmisítése 113, mind elintézve.

A magyar földhitelintézet ügyei 388, mind elintézve.

Felebbezés felterjesztett 1041, leérkezett: helybenhagyó határozattal 666, megváltoztató határozattal 199, feloldó vagy megsemmisítő határozattal 67, összesen 932.

Elnöki ügyek: 995.

— **Az autoritas mint forum praerogativum.**

A következő sorokat vettük: A felek hét és ivszám tárgyalták az illetékesség kérdését, míg végre alperes diadalbízatosan betérjeszti a jegyzőkönyvet szíves tanulmányozás végett. Az eljáró bíró azonban, gépies pillantást vetvén a vaskos jegyzőkönyvre, kihirdeti azonnal a végzést, mely szerint az illetékesség megállapittatik. Alperes azon alázatos megjegyzésére, hogy tán mégis volna a bíró ur oly szíves a jegyzőkönyvet áttekinteni, ez mintegy a kihirdetett végzés indoklásaképen szóról szóra így válaszolt: «Ugyan kérem, csak nem hiszi, hogy N. ügyvéd ur (nomina sunt odiosa) egy keresetet nem az illetékes helyen fog megindítani.

Egy budapesti ügyvéd.

— **A múlt évről a külföldi államok jogélete köréből a következő főbb mozzanatok emeljük ki a *Jur. Bl.* nyomán: *Ausztriában* az anarchisták üzelmei miatt az esküdtzékek működése egyes törvényszékek területén felfüggesztett; törvény alkottatott a csődréndtartás némely határozmányának módosításáról és a fizetésektelen adós vagyonára vonatkozó jogügyletek megtámadásáról. A képviselőház hosszas tárgyalás után elfogadta az ártatlanul elítéltek kárpótlásáról szóló törvényjavaslatot, a főrendiház azonban bizonytalan időre elhalasztotta a tárgyalást. *Németország* törvényhozása megalkotta a részvénytársasági novellát és a balesetek elleni biztosításról szóló törvényt. A német polgári törvénykönyv szerkesztésével foglalkozó bizottság lassan ugyan, de folytonosan előre halad munkájában. A javaslat öt részéből (átalános rész, kötelmi, dologi, családi és öröklési jog) az első két rész az első olvasáson átment. A kötelmi jog az első olvasásnál hozott határozatok alapján rövid indokolással két új javaslatban átdolgoztott. Reménylik, hogy a jelen év február vagy márczius havában elkészülnek a dologi jog első olvasásával és hogy a dologi, a családi és az öröklési jogot tárgyaló részek fölötti tanácskozás jelentékenyen rövidebb időt fog igénybe venni, mint a mennyit az első rész és a kötelmi jog igénybe vett. Magától értetik, hogy a nagy terjedelmű munkát bevégzésének időpontja most még nem állapítható meg. *Franciaországban* a házassági elválást ez évben újra behozták.**

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ... 3 ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az igazságügyi budget-vitáról. D. S.-tól. — Néhány lap uti naplóból. (Szász királyság.) Dr. WLASSICS GYULA budapesti kir. alügyésztől. — Törvénykezési Szemle: A bűnvádi eljárás köréből. Dr. RÓTH FERENCZ fehérgyarmati járásbírósi aljegyzőtől. — Egy pár szó a conversionalis kölcsönügyletekről. LASITZ PÁL pénzügyi közgazgatási bírósági segédfogalmazótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

Az igazságügyi budget-vitáról.

Az igazságügyi költségvetési vita terjedelmére nagy, de tartalmára silány volt. A felszólalások többnyire kicsiny-szerű gravaminális politikát űztek s elvi magaslatra egyik sem tudott emelkedni. Ezzel természetesen igen meg volt könnyítve a minister és az igazságügyi tárca előadójának helyzete; mert az eszmék küzdelme helyett, tényleges czáfolatokra szorítkozhattak. A lehetlenségek követelményeivel szemben mindig könnyű a védelem. Midőn a szóbeliségre alapítandó perrend, a bűnvádi eljárás és az ált. polgári törvénykönyv alkotásának követelményei hangoztatnak, a visszhang rendesen a már megalkotott hiteltörvények és anyagi büntető-törvénykönyvek felsorolásában áll. Csodálatos, hogy ezen a pusztába való kiáltásnak évről-évre megújuló játékát meg nem unják a tisztelt jogász-képviselők; mert a közönség már annyira megunta, hogy soha sem üresebbek a képviselőház padjai és karzatai, mint mikor ugynevezett igazságügyi vita van kilátásba helyezve. Ennek oka azonban legkevésbé sem közönyösség jogszolgáltatásunk ügye iránt, hanem azon viták meddősége. Nem a jelszavakban kifejezhető jogelméletek tételei szorultak védelemre, hanem azok valószínűségében álló politikai viszonyok képezhetnék az igazságügyi vita méltó tárgyát; mert a míg a jelen társadalmi és politikai viszonyok fenállanak, nem is gondolható az igazságügyi politika nagy problémáinak megoldása. Hogy a viszonyok hatalmának ereje fölülmulja a kormány ügybuzgalmát, annak igazolására talán elégséges csak példaképen arra utalni, miképen alig képzelhető a családi jog codificálása a házassági jognak annyira égetővé vált egységes szabályozása nélkül, s vajon ki ne látná be, hogy ennek lehetőségére mennyi előmunkálatra van szükség, oly előmunkálatokra, melyek a polgári törvénykönyv alkotásának körét messze túlhaladják.

SAVIGNY a nagy romanista méltán kétségbe vonhatta, hogy századunk, melyben az átalakulás korszakát éljük, hivatva lenne egyáltalán a codificatio nagy feladatának megoldására, és hogy gyors megoldása épenséggel a lehetlenségek kivánalmaihoz tartozik, azt eléggé igazolja a nagy német birodalomnak most folyamatban levő polgári törvénykönyvének alkotása. Ott is már 10 év óta fáradozik a legjelesebb tudósokból álló bizottság a nagy munkán s nemrég a *Jogt. Közl.* m. évi 46. számában tettünk említést ama bizottság hírneves elnökének egy levelében foglalt véleménynyilvánításáról, mely szerint nehezen remélhető még e század folyamában azon munkálatnak törvényerőre emelése. Azoknak pedig a jeles szászországi, a még kitünőbb zürichi polg. törvénykönyv, a porosz «Landrecht» s egyéb már codificált anyag közvetlen rendelkezésükre áll; míg a mi magán-

jogi viszonyaink részben még a régi rendiség jellegéből sincsenek kivetkőztetve s jogállapotunk hasonlít egy rombadólt várlakhoz, melyet előbb nagy óvatossággal darabonként kell lebontani, hogy helyébe újat építhessünk. Igaz ugyan, hogy ezen átalakulás processusát az igazságügyminister ép e költségvetési vita alkalmával vallott ferde s avult nézeteivel nem gyorsítja; de ez ismét csak megerősítésére szolgál azon állításunknak, hogy társadalmi s politikai viszonyaink hatalmának ellenállhatlan befolyása alatt áll. Volt idő, melyben az igazságügyi politika vezérszerepet vitt s küzdött az áramlatok ellen. Akkorában az igazságügyi viták nem voltak meddők s a parlamenti forum más képet mutatott. PAULER igazságügyminister ur azonban az áramlattal uszik s tapsokat arat nem küzdelmeiért, hanem gyengeségeiért.

Mi bizonyára nem tartozunk az elfogultak sorába, s szaklap hivatásához mértén tárgyilagosan bírálva az igazságügyi költségvetést, még azt sem mondjuk, hogy igazságszolgáltatásunk, mely 11 millióval szerepel államháztartásunkban, mostoha gyermekét képezné a kormány gondozásnak. Ha az árva- és gyámügyek ellátásának költségeit, melyek más országokban az igazságügyi költségvetés terhére esnek, míg nálunk az *árvaszékek* nagy apparatusa a belügyi tárca költségvetésében leli fedezetét, ép úgy mint a rendőri bíráskodásnak nem csekély terhe, ha számba vesszük, hogy a közigazgatási bíráskodás is más államokban lényeges tényezője az igazságügyi költségvetésnek, míg nálunk azon szűk körben is, melyben létezik t. i. a pénzügyi közigazgatási bíróság költségvetése sem szerepel az igazságügyi költségvetésben: akkor nem fog mostohának tűnni az igazságügyi tárca dotatiója, kivált ha elismerjük, hogy a pénzügyi helyzet az egyedüli factor, melynek befolyást kell engednünk.

Kérdés azonban, vajon 11 millió költséggel nem lehetne e igazságszolgáltatásunk szervezete jobb? Csodálatos, hogy ennek beható bírálatával senki sem foglalkozott, noha maga az igazságügyminister beismerte, hogy az igazságügyi administratio rossz s hogy a jelen szervezetében jó nem is lehet. Maga az igazságügyminister elítélte a fenálló rendszert annak beisméréseivel, hogy a kir. ítélő táblák decentralisatiója s az ellenőrzés átruházása nélkül hatályos administratív felügyeletet gyakorolni lehetetlen. De ha ezt belátja, akkor ugyan miért tartja szükségesnek azzal még 4 évig várni? Csak nem akarja talán elhítni, hogy addig a szóbeliségre és közvetlenségre fektetett perrendtartásunk és bűnvádi eljárásunk lesz? Nem. Igazlelkűsége ily ámitásra nem képes; de hogy önmeggyőződéséből kifolyó erős elhatározásának okát adhassa, a képviselőház jogügyi bizottságának bölcsességére hivatkozott, mely előtt meghajolva 4 évig minden sürgetésnek, minden érvelésnek, minden capacitatióknak nagy léleknyugalommal fog ellentállani, mert addigra a jogügyi bizottság bölcsesége által vértézve van. Négy évre tehát a status quo biztosítva van s addig minden panasznak s elégületlenségnek jogosultságát el fogja ismerni, de tenni nem fog semmit a rendszer változtatására. Ezzel a stagnatio mintegy már előre is biztosítva van, a mi annyival is inkább megfoghatatlan előttünk, a mennyiben sűrűen lettek hangoztatva a panaszok a fegyelmi bíráskodás laza s enyhe gyakorlata felett, mely azonban ismét csak a rendszer

kifolyása; mert a midőn felsőbb bíróságaink napról-napra észlelhetik a hiányokat, mulasztásokat s visszaéléseket, melyek megtorlás nélkül maradnak, akkor az elvéte elbírálás alá kerülő egyes esetekben a fegyelmi törvény egész szigorának alkalmazása az igazságnak sem felel meg, kivált ha még tekintetbe vétetik, hogy azon esetek többnyire hivatalbeli surlódások, boszuvágy vagy efféle nemtelen alapon nyugvó feljelentések alapján kerülnek elbírálás alá.

Nem használna tehát a fegyelmi törvény szigorítása sem a fenálló rendszer mellett, mert a legszigorubb törvény is hatálytalan marad, ha végrehajtásáról s ahhoz megkívántató szervezetről gondoskodva nem lesz. Ezen állításunk mérlegelését melegen ajánljuk azon kormánykörök figyelmébe, hol a fegyelmi törvény szigorítása egy már régen táplált kedvenczességét képez.

Ezen reflexióinkat azonban nem végezhetjük be a nélkül, hogy a tisztelt igazságügyminister védelmére is ne keljünk oly támadással szemben, mely jogászai körökben csak megütközést kelthetett. Mi bizonyára nem tartozunk a miniszter hízelgői sorába; de azért készsággal elismerjük azon nagy érdemét, mely főleg a mi viszonyaink közt alig méltányolható eléggé s a mely az ő szigorú lelkiismeretességében áll, melyet bírói kinevezéseiben tapasztalhatunk s a melylyel kivált felsőbb bíróságainkat igen csekély kivétel mellett oly magas értelmi színvonalra emelte, a milyenen Magyarország felsőbb bíróságai talán még soha sem állottak. D. S.

Néhány lap uti naplóból.*

(1884. év nyaráról.)

III.

Szász királyság.

Drezdába a lehető legalkalmasabb időben érkeztem. Épen a német ügyvédegylet tartotta itt közgyűlését, melyről annak idejében bővebb tudósítást küldtem e lapok számára.**

Tanuja voltam azon nagy port felkavart határozatnak, mely a középfoku büntetendő cselekményekre nézve a felebezés behozatalának szükségességét mondta ki, s mely a német jogászegylet nagy-gyűlésének mintegy előjátéka volt. Szegény SCHWARZE épen súlyos betegen feküdt, midőn a drezdai igazságügyi palota esküdtzéki termében SCHAFRATH kihirdette a felebezés rendszerét pártoló elvi megállapodást. Sajátságos véletlen, hogy azon a helyen kellett ezen határozatnak megszületni, a honnan tudományos meggyőződésének egész erejével és szelleme hatalmával küzdött a német büntetőjogi irodalom ezen egyik első rendű bajnoka a felebezés rendszere ellen. Ő ugyan daczára a német ügyvédegylet és jogászegylet határozatainak rendithetlenül küzd ma is elve és meggyőződése mellett, s ki tagadhatná, hogy elméletileg oly erős alapon áll, a mi csaknem megdönthetetlen. Első teendőm volt Drezdában őt felkeresni. Fájdalom, súlyos betegsége miatt nem részesülhettem azon szerencsében, hogy az általam nagyrabecsült kiváló tudóssal személyesen érintkezhettem volna. De soha sem feledhetem el azon előzékenységet, melylyel gondoskodott arról, hogy ottilétem alatt kellő felvilágosításokat nyerjek. REICHE-EISENSTUCK főügyész ur (SCHWARZE helyettese) lekötőző figyelmének köszönhetem, hogy aránylag rövid idő alatt átható tekintetet nyerhettem mind az ügyészségi, mind a bírósági ügyvitel tekintetében. Nemcsak a főügyészség és ügyészség összes kezelési könyveit bocsátotta rendelkezésemre, hanem a bírósági tárgyalások legnagyobb részén velem volt, mit csak azért említek fel, hogy külföldre utazó pályatársaim ne rettenjenek vissza a bíróságok tanulmányozásától esetleg a «kedvezőtlen fogad-

tatás» félelme miatt, mert valóban az udvariasság chablon-szerűségénél sokkal több azon előzékenység, melylyel a külföldi bírói hatóságoknál találkozunk. Pedig bizony nagyon óhajtható, hogy minél többen közvetlen tapasztalatokat szerezzenek külföldön, mert annál élénkebb lesz a reform utáni vágy s annál helyesebb lesz maga a reform. A papírról az intézményeket, törvényeket és rendeleteket nem lehet úgy átérteni, mint a közvetlen tapasztalásból. De csalódik is nagyon az ember a külföldi forrásokra nézve. Bizonyos szerves ügyviteli szabályt például áttanulmányoz az illető és azt hiszi, most ismeri azon ország bíróságának ügyvitelét. Pedig azon szerves ügyviteli szabályt az élet és a százakra menő rendeletek úgy kiforgatták, hogy abból alig maradt valami életben. Így azután megtörténik sokszor, hogy átveszünk külföldről oly intézkedéseket, a melyek fölött ott régen napirendre tértek. Így például ha valaki a szászországi ügyészi utasítást kívánja megszerezni és könyvárusa megküldi számára az 1879 szeptember 20-án kelt és 45 §-ból álló utasítást: bizony nagyon fog csalódnia, ha azt hiszi, hogy a szász királyság államügyészi ügyvitele teljesen akként áll, a mint azt azon szabályokban olvassa.

Főtörökvesémet egész utamban arra irányoztam, hogy a bíróság ügyvitelének és ügykezelésének könyvből nem igen tanulható rendszerét ismerjem meg. Érezhetjük mindnyájan, hogy ezen a téren alapos reformokra van szükségünk és azok nem halaszthatók addig, míg szóbeli perrendtartásunk lesz. Már a mostani keretben is több és lényeges javítás tehető és nem kételkedünk, hogy az illetékes körök gondoskodni is fognak az égető hiányok orvoslásáról.

De lássuk naplóm jegyzeteit és térjünk vissza a szász királyság főügyészségéhez.

A) Államügyészség.

A szász királyi főügyészséget jelenleg a nagyhirű tudós SCHWARZE vezeti. A «Generalstaatsanwalt» inkább pusztá czim, mert a szász királyságban csak egy főtörvényszék van és egy főtörvényszék melletti ügyészség. A birodalmi bírósági alkotmány előtt birt ezen czim jelentőséggel, mert az «Oberappellationsgericht» melletti főügyész volt főnöke a felebbviteli bíróságok (Appellationsgericht) melletti főügyészségeknek, és így a «Generalstaatsanwalt» állás nem volt pusztá czim. SCHWARZE, ki irodalmilag oly bámulatos tevékenységet fejt ki, egyike a legszorgalmasabb hivatalnokoknak. A «Landgerichtek» melletti államügyészségek minden ügyeit maga intézi el. Igaz, hogy csak hét államügyészsége van (a drezdai, bautzeni, chemnitzi, freibergi, lipcsei, plaueni, zwickau), de az esküdtzéki ügyekről a tárgyalás előtt tartoznak az államügyészségek pontos kimutatást bemutatni és ezen ügyek legnagyobb részében ott találjuk SCHWARZE utasításait. A főtörvényszéki tárgyalásokra csaknem kivétel nélkül maga jár, sőt ha kissé kényesebb természetű kérdés merül fel: úgy nemcsak a drezdai, hanem a vidéki esküdtzékek előtt is maga tárgyal. A drezdai ügyészségnek pedig kötelessége mindennemű tárgyalásokról a jegyzéket előre bemutatni úgy, hogy a főügyész minden nap tudja, hogy a drezdai ügyészség melyik tagja mit tárgyal. Érdekes az is, — és ez soknak, kik fogalmazvány és tisztázat nélkül ügykezelést képzelni sem tudnak, fel fog tűnni — hogy az államügyészek levél alakjában maguk írják jelentéseiket s ugyanazon jelentésre maga SCHWARZE például sajátkezüleg írja utasítását. A főügyészségnél ezen esetben nem marad semmi egyéb, mint az ugynevezett «Bureaubogen»-en annak feljegyzése, hogy pl. Krausz Zsigmond elleni csalás miatt folyamatba tett ügyben a bautzeni kir. ügyésznek 1884 május hó 23-án tett jelentésére az nap válasz küldetett. Most ha a bautzeni ügyésznek újabb utasításra van szüksége, újabb levelét hozzáfűzi az előbbiekhöz és felterjeszti a főügyészhez. Ez választát reáírja és ismét visszaküldi az iratokat, és az előbb említett iven a följegyz-

* Az előbbi közleményt l. a 4. számban.

** L. 1884. 24. sz.

zést megteszi. Milyen egyszerűsítés! Bűnügyekben legtöbbször fontos, hogy a tisztázattal foglalkozni szokott díjok vagy iratok kezén ne menjenek keresztül az ügyek. Fontos az is, hogy például a déli postával menjen el az ügycsomó és el is mehetne, ha nem kellene várni másnap reggelig, míg a betűket rajzoló díjok elkészül a tisztázattal. Bizony nem olyan bürokraták felényire sem a németek, mint mi vagyunk. Az ügyészségeknél például az irattárban még az ítéletek teljes másolatai sincsenek meg, hanem az összes bűnügyi iratok a büntetés végrehajtása végett áttétetnek az ügyészséghez és itt az ítélet végrehajtása céljából szükséges feljegyzések megtételén az iratok ismét visszaküldetnek a bírósághoz.

Vagy a Gerichtsschreiber az ítélet rendelkező részét hiteles másolatban átküldi. Ez a megegyezéstől függ. Az általános irány egyáltalában az, hogy minél kevesebb írás s annál gyorsabb és hatályosabb tett. Folytonosan az egyszerűsítésen törik fejüket, s úgy látszik sikerrel. Különös figyelmébe van ajánlva az ügyészeknek az, hogy az elővizsgálatot lehetőleg mellőzzék. A hol csak lehet, maguk gyűjtsék össze az adatokat. Haszontalan mellékkörülmények miatt az elővizsgálat ne huzódjék el. A bizonyítási eljárás a főtárgyalás feladata. A jogorvoslat tekintetében általánosan utasítva vannak, hogy fontos ok nélkül ne éljenek azzal. A fő az, hogy a tettet gyorsan kövesse a büntetés. Általános szabályul van előírva, hogy a bírósággal, vizsgálóbíróval lehetőleg szóval és ne írásban érintkezzenek. Az egyes ügyészségek ügyvitelét és ügykezelését minden évben maga SCHWARZE vizsgálja meg.

A járásbírók mellett «Amtsanwalt»-ok felett a felügyeletet jelenleg a főügyési helyettes gyakorolja. Az «Amtsanwalt» szintén államügyési hivatalnok és a «Schöffengericht» hatásköréhez tartozó ügyekben mint közvádó jár el. Közvetlen főnöke a «Landgericht» mellett első államügyész, az «Amtsanwalt», rendszerint maga gyűjti össze a főtárgyaláshoz szükséges adatokat. Ő hallgatja ki a tanukat, szakértőket, terheltet és erről nem vesz fel alaki jegyzőkönyveket, hanem csak feljegyzéseket tesz. A vizsgálóbíróságot csak akkor kell igénybe vennie, ha házkutatás, eskü alatti tanukihallgatás, stb. bírói cselekmény teljesítendő. Az «Amtsanwalt» összegyűjtött adatai alapján rendszeres vádiratot terjeszt elő. A német büntetőperrend 211. §-ának első bekezdése esetében a vádirat is mellőzhető, hanem a főtárgyalásra közvetlenül idézhetnek az érdekelték. Erre nézve a járásbíró és a járásbírói ügyész rendszerint szóbelileg jönnek megállapodásra. Az Amtsanwaltok csak megbízás következtében helyettesíthetik a «Staatsanwalt»-ot és arra nézve, hogy a principalis magánvád eseteibe beavatkozzanak-e: rendszerint kötelesek felsőbb hatóságaik utasítását kikérni. A tárgyaláson kötelességük lehetőleg röviden beszélni és mivel a német bűnvádi eljárás szerint (154. §.: «Die öffentliche Klage kann nach Eröffnung der Untersuchung nicht zurückgenommen werden») a közvádó vádját vissza nem vonhatja, de azon kényszerhelyzet alól ismét föl kell az államügyészséget menteni, hogy határozott meggyőződése ellenére vádat emeljen: annál fogva mind az államügyészek utasítva vannak, hogy oly esetekben, midőn az elítélés nem volna indokolt, az általuk emelt vád irányában aggályuknak adjanak kifejezést. Így boszulja meg magát a német perrendben kicsavart vádelv. Az Amtsanwalti tisztet referendariusok is végezhetik. És nagyon sok ingyenes referendariusal rendelkezik nemcsak a szász királyság, de egész Németország. Az Amtsanwaltok legnagyobb része fiatal ember és sokan fájlatják, hogy nekik nem szabad talárban tárgyalni. E tekintetben vigasztalhatják magukat azzal, hogy a «Reichsgericht» ügyvédjei is csak a «frakkra» vannak szorítva. A «Strafprozessliste» berendezése igen egyszerű és könnyű áttekintést nyújt. Az egész nyolcz rovatból áll és egyuttal statistika is. A rovatok folytonosan és nem utólagosan töltetnek ki s ezért megbízhatók. Az Amtsanwalt-ok

nincsenek a büntetés végrehajtásával megbizva. A járásbírói fogházak az «Amtsrichter» felügyelete alatt vannak. A törvényszéki börtönök fölötti felügyelet azonban az államügyészség hatásköréhez tartozik.

B) A Landgericht (törvényszék).

(Drezda.)

Az igazságügyi palota fő részét a «Landgericht» veszi igénybe. Eltekintve a referendariusok és assessoroktól a drezdai Landgericht bírói személyzete áll egy elnökből, 11 directorból és 27 bíróból. A törvényszéki kerület lakosainak száma: 594,432. A Landgericht a birodalmi bírói alkotmány értelmében polgári, büntető- és kereskedelmi tanácsokra (Kammer) oszlik. Minden tanács élén az igazgatóbíró (director) áll. Egyik tanácsot maga az elnök vezeti. Az elnökség áll az elnökből, az igazgatóbírákból és a legidősebb bíróból. Szótöbbség szerint döntenek az elnökséghez tartozó ügyekben. Az elnökség minden év elején meghatározza azt, mely ügyek tartozzanak az egyes tanácsokhoz és kik legyenek az egyes tanácsok tagjai. A birodalmi bírói alkotmány (62. §.) követeli, hogy az ügybeosztás olyan legyen, mely lehetővé teszi, hogy minden beadványra nézve előre tudni lehessen, mely tanácshoz tartozik az. Más szóval: oly rendszert kell követni, hogy évközben ne az elnökség tetszésétől függjön valamely beadványnak egyik vagy másik tanácshoz lehető utasítása. Fontos elv, melyet lelkiismeretesen érvényesítenek. Az ügybeosztás mikéntjére nézve a birodalmi bírói alkotmány részletes utasítást nem ad. De az irányelv kidomborodik s az vezérli a beosztás részleteit. A beosztás körülbelül a következő. A «Landgericht»-ek különböző hatásköre jön mindenekelőtt tekintetbe. Meghatározzatik, hogy mely tanácsok gyakorolják a polgári felelőviteli és melyek a bűnügyi felelőviteli bíróságot, melyik legyen a vádtanács, stb. A felelőviteli ügyek előre az «Amtsgericht»-ek szerint osztatnak be. Azon ügyek pedig, a melyekben a «Landgericht» mint elsőfoku bíróság jár el, az alperesek vagy terhelték neveinek kezdőbetűi szerint osztolnak meg a tanácsok között, és ezen évközben változtatni nem szabad. Ezen ügybeosztás mellett vált főlegessé az ugynevezett centralisált nagy iktató-könyv, melyet mi talán nélkülözhetlennek gondolunk. Van ugyan «Eingangsbureau», de ez nem könyvvel el semmit. Ha a fél nem tudja, melyik tanács az ő ügyének bírója: úgy beadványával az «Eingangsbureau»-ba megy, de innen az érkezés napjának a beadványon való kitüntetése után az rögtön rövid uton a tanácshoz küldetik. A kezelőhivatal-rendszer egészen más mint nálunk. Mi központosítjuk az iktatót, kiadót, irattárt. Ott decentralisálva van minden. A kezelőhivatalok a tanácsok szerint osztolnak meg. Minden tanácsnak megvan a maga külön «Gerichtsschreiberei»-e. Ez iktató, kiadó és ideiglenes irattár együtt. Az ügy végleges befejezése előtt a központi levéltárba az ügyiratok nem vitetnek. S ekkor is a tanácsok szerinti kezelés fönmarad. A beadványt az illető «Gerichtsschreiberei» könyveli, és a rendszer nagyon gyakorlatias. A közönséges polgári perekről «Prozessregister» vezetetik, mely minden ügyviteli stadiumról felvilágosítást nyújt. Ezen «Prozessregister» áll kilencz rovatból. Az első rovat az évenkénti folyó szám. A második rovatban ki van tüntetve az első beadvány érkezésének napja. A harmadik rovat a felperes és alperes neveit, állását, lakhelyét és az ügyvédek neveit tartalmazza. A negyedik rovat a per tárgyát jelöli meg és ezen rovat három alrovatra oszlik a szerint, a mint a) pénzkövetelés, b) más vagyoni jogi igény és c) egyéb igények támasztatnak. Mind a pénzkövetelési, mind a vagyoni jogi rovat azt is kitünteti, hogy 1500 markon felül vagy alul van-e a követelés. Az ötödik rovat az elsőfoku bíróság elintézési napját tünteti ki. A hatodik rovat az ítélet minőségét tünteti fel három alrovatban a szerint, a mint marasztaló, elutasító,

vagy részben marasztaló és részben elutasító az ítélet. A hetedik rovat a jegyzet-rovat. A nyolczadik rovat, mely hat alrovatra oszlik, föltünteti az egyes mozzanatokat, a mint közbenső határozat, bizonyítás elrendelése, előkészítő eljárás, stb. foganatosított, és végre a kilenczedik rovat a határidőket tünteti ki a szerint, a mint szóbeli contradictorius vagy más tárgyalásra idéztetett a fél. Külön alrovata van a tanukihallgatásnak, eskükivételnek és egyéb határnapoknak. Ezen egy könyv, mint látjuk, felvilágosítást nyújt mindenről és egyuttal érdekes statisztikai gyűjtő-anyagot szolgáltat. Tudjuk az értékarányt. Ehhez csak egy névmutató van s más könyvre alig van szükség. Épen midőn az egyik «Gerichtsschreiberei» berendezését tanulmányoztam, jön két ügyvéd keresetlevelekkel. A két keresetlevél azonnal a «Prozessregister»-be vezetett és a négy első rovat kitöltetett. A Gerichtsschreiber a keresetlevelekre «stampigliá»-val az idéző végzést reáütötte. És ezzel bement a szomszéd szobában levő igazgató-bíróhoz, ki a határnapot beírta és aláírta az idéző végzést. A Gerichtsschreiber mindenik ügyvédnek visszaadta a keresetleveleket, kik a kézbesítésről gondoskodni tartoznak. Alig tíz perc alatt kezükben volt az idéző végzessel ellátott keresetlevél. A szükséges előleg lefizetése után a «Gerichtsvollzieher» feladata a kézbesítés. A bíróság azzal nem törődik, kézbesített-e a kereset vagy nem. Megjelen a határnapon s ha a felek megjelentek, tárgyal. Ha nem: a «Gerichtsschreiber» jelenti, rendben van-e a kézbesítés stb. És ha a bíróság meghozta az ítéletet, ismét nem az ő gondolja, hogy az kézbesítették. A bíró bevégezte feladatát az ítéletmondással, a többi administratív functio. *A bírói hatalom elvadásztása a közigazgatástól nemcsak azt jelenti, hogy a kormány be ne avatkozzék a judicaturába, hanem — erős meggyőződés — azt is jelenti, hogy a bíró fölösleges administratív természetű functiókkal meg ne terheltesse. Minél több kezelési könyv, illetéki ügy, statistika, szóval nem bírói természetű ügy nyomja a bíró vállát: felelőssége annál több az administratív hatalom iránt és — eltekintve attól, hogy valódi feladatától elvonja, egyuttal nagyobb függőségbe jut az administratív főfelügyelet irányában és ez nem szolgál a függetlenségi érzet emelésére.* A mint mondtam, a bíró az ítéletmondással befejezte feladatát. A felek a «Gerichtsschreiberei»-től kapják meg a hiteles kiadványokat. *És e ponton ismét fel kell a figyelmet hívnom egy nézetem szerint nagy burokratizmusra, mi osztrák nyomokon rajtunk tapadt.* Mi már abba úgy beleéltük magunkat, hogy az az ítélet vagy bírói határozat csak akkor igazi okirat, ha a bíróság elnöke írja alá a kiadványokat. Nagy felforgatásnak tartják bizonyára most is sokan, ha ezt mint teljesen fölöslegeset megszüntetendőnek mondjuk. A budapesti kir. tábla és a kir. Curia elnökei valóban lélekölő munkára vannak kárhóztatva, midőn naponta tulajdonképeni hivataloskodásuk megkezdése előtt órákat töltenek névaláírással. *Első rendű szellemi erőknél nem lehet feladatuk gépies munka végzése. A munkafelosztás elvénél helyes gyakorlata más rendszert követel.* Németországban a «Gerichtsschreiber» végzi a feladatot, a mennyiben az eredeti ítéletről a hiteles kiadványokat ő állítja ki. S a Gerichtsschreiber-től még jogi képzettség sem kívántatik. S meg ne haragudjanak a magasabb hierarchiában (VII. rangosztály) levő tanácsjegyző urak: az ő teendőiket is a «Gerichtsschreiber» látja el minden fokon. Sőt annyiban nehezebb a feladatuk, mert a tanuvallomásról, szakértői nyilatkozatokról, esküteléről azonnal az ülésben kell jegyzőkönyveket felvenniök, mi a polgári és bűnügyekben felelőviteli fokon nálunk elő nem fordul. Azonban mindenestre ferdén itélné meg az olvasó a német «Gerichtsschreiberei»-t, ha annak szellemi niveau-ját a mi törvényszéki irodaszemélyzetünk álláspontjáról tekinti. De a szellemi niveau emelkedése a rendszerrel jár s nem fogadjuk el azon ellenvetést, hogy a magyar segédsemélyzetet nem lehetne oda emelni, a hol a német Gerichtsschreiber, a francia greffier

vagy az angol clerk áll. Fegyelem, több bizalom és a hatáskör tágítása mellett kitűnő segédsemélyzet fejlődhetik. A helyes igazságügyi politika azt követeli, hogy a segédsemélyzetre nagy gond fordítassék, mert a bíróság administratív feladatait erre kell háritani, s a bírót lehetőleg csak tulajdonképeni hivatása gyakorlatában kell hagyni. Ezen elvet Németországban épügy, mint Belgiumban és Franciaországban meglehetősen érvényre emelték a gyakorlatban is. Ezen elv érvényesítése felé kell nekünk is lépésről lépésre közelíteni.

Visszatérve a «Landgericht» beosztásához, fölmerülhet azon kérdés, mikép vitetik a bírósági alkotmány tanácsrendszere keresztül a kisebb vidéki törvényszékeknel? Erre egyszerű a válasz, mert egy bíró több tanácsba is beosztható. S esetleg egy tanácsból (Kammer) áll a bíróság, azaz: van egy polgári- és egy büntetőtanács. A vizsgálóbírákra nézve azon rendszer van, hogy azokat az igazságügyminister nevezi ki egy évre. Vizsgálóbíróul tehát az elnökség nem rendelheti ki a bírót. Az ügydarabokat, melyek a Landgericht-hez érkeznek, minden tanács számára a vezető-bíró osztja ki az előadók között. A Landgericht polgári ügyekben mindig hármastanácsban határoz. Bűnügyekben a vizsgálati tanács három tagból áll. Az első fokban ítélő büntetőtanács öt tagu. Ha a Landgericht másodfokban dönt a «Schöffen-bíróság» ítéletei ellen használt felebbezések következtében: akkor részint hármastanácsban, részint ötöstanácsban határoz. Előbbiben akkor, ha kihágás, utóbbiban, ha vétség miatt nyujtatik be a felebbezés. Igen gyakorlati a bírósági alkotmány azon intézkedése, mely szerint az igazságügyi kormány a törvényszék székhelyétől távol levő járásbíróknál (Amtsgericht) külön büntető-tanácsokat állíthat fel, melyhez egy vagy több járásbírói terület osztható s ugyanazon hatáskörrel bírhat a kirendelt büntető-tanács, mint a Landgericht büntető-tanácsa. Részint az Amtsrichter-ek (járásbírák), részint a Landgericht bírói tagjai rendelhetők ki. Az ilyen kirendelt tanácsnak állandó elnöke van. A járásbírákat ezen tanácshoz egy évi tartamra a kormány rendeli ki, de a Landgericht tagjait az elnökség.

Szászországban nem igen van szükség ily kirendelésekre, mert a törvényszéki székhelyek nincsenek egymástól nagyon távol.

Kereskedelmi tanácsokkal azonban Szászországban is találkozunk. Így Drezdában két tanács működik 12 bíróval, Lipszében szintén két tanács van alakítva nyolcz bíróval. Kereskedelmi tanácsok alakítása az igazságügyi kormány feladata. Ily tanácsok nemcsak a törvényszék székhelyén, hanem más helyeken is alakíthatók. A kereskedelmi bírói tiszt ingyenes hivatal. Az ítélő bíróság két ily bíróból és az elnökből áll, ki a Landgericht egyik bírója. Mindazon ügyek, melyek az ily kereskedelmi bírósághoz tartoznak, a rendes polgári tanácsok elé is vihetők. A kereskedelmi bírák három évre neveztetnek ki és 30 éven aluli egyén nem nevezhető ki kereskedelmi bírónak.

A szász bírósági szervezetben *nagyon helyesnek és utánzandónak tartom azt, hogy magasabb bírói és államügyész rangban és fizetésben működhetik a bíró és ügyész az első folyamódású bíróságoknál is.* A bíró lehet a Landgericht tagja, lehet járásbíró és mégis a főtörvényszéki bíróval egyenlő rangban és fizetésben van. Lehet valaki «Landgericht» melletti államügyész és mégis főügyész címmel, ranggal és fizetéssel bír. Előbb-utóbb meg kell barátkozni nálunk is azon gondolattal, hogy a bírászkodás gyakorlása *egyaránt fontos úgy az első, mint a felelőviteli fokokon, sőt az első fokon gyakran nehezebb, mint font.* Meg kell barátkozni azzal is, hogy *egy kitűnő vizsgálóbíró, államügyész vagy elnököt kár jól betöltött hatásköréből kimozdítani azért, mert becsületes és kiváló szolgálatát akként jutalmazhatjuk csak meg, hogy a kir. táblához léptetjük elé, hol — lehet — egy negyedét sem szolgáltatja annak,*

mint a mennyi ügyességgel és szakértelemmel igazságügyünket vizsgálóbírói, elnöki vagy ügyészi állásában mozdította elő. *Nagyon jól mondta nem rég kormányelnökünk: mi nagyon szeretjük a chablont.* Ebből pedig az államszolgálat terén is ki kell bontakoznunk, mert ha mindenki lehetőleg a maga helyére nem állíttatik, úgy az állam nagy feladatai is csak chablonszerűleg fognak megoldatni, ennek hátrányát pedig az állam minden polgára megérzi. Lépésről lépésre a mi bírósági szervezetünk is európai modorban fejlődik. Az első kezdeményezést azon elv felé, hogy a bíró ugyanazon állásában is emelkedjék, a tizedes és ötödéves pótlék intézményében tettük meg. Itt azonban megállapodnunk nem szabad, hanem határozottan fejleszteni kell az elvet és megvalósítani úgy, mint az a nyugateurópai államok legnagyobb részében meg van valósítva.

A szász királyságban például találunk törvényszéki elnököt, ki II. rangosztályban (14. sz. alatt) van és fizetése 10,500 mark. Rendszerint az elnökök III. rangosztályban (4. sz. alatt) vannak s a legkevesebb fizetés 7800 mark. A főtörvényszéki bírák rendszerint a negyedik rangosztályban (1. sz. alatt) vannak és velük egyenlő rangot élveznek a törvényszéki igazgató bírák (Directoren), kiknek fizetése 5400—7500 mark között váltakozik. A törvényszéki bírák, államügyészek és járásbírák közül többen személyükre nézve a negyedik rangosztályba (1. sz. alatt) soroztatnak és az «Oberlandesgerichtsrath», «Oberstaatsanwalt» és «Oberamtsrichter» címet viselik. Különben az államügyész, törvényszéki bíró és járásbíró rendszerint a negyedik rangosztályban 18. sz. alatt foglal helyet. E szerint az első folyamodású bírák fizetése 3600—7500 mark között váltakozik. Az első államügyészek, kik a főtörvényszéki bírákkal és igazgató bírákkal vannak egy rangban, 7500—7800 mark fizetést kapnak. Az államügyészek 3600—7200 mark fizetéssel vannak ellátva. Így például Drezdában az első folyamodású törvényszéknél, eltekintve a 11 igazgató bírótól, van egy bíró: Dr. HAASE, ki «Oberlandesgerichtsrath» címet visel és magasabb fizetése van, mint némely főtörvényszéki tanácsosnak, mert a főtörvényszéki tanácsosok között a fiatalabbak csak 6000 mark fizetést huznak. Ott van a drezdai első államügyész: ROSSTAUSCHER, ki főügyészi címmel bír. Ott van a drezdai első járásbíró KUNZ, ki «Oberlandesgerichtsrath» címet visel és 7500 mark fizetést huz.

Ezen rendszer nemcsak a szász királyságban van így. Csaknem Németország minden állama felvette bírósági szervezetébe ezen elvet. Így Poroszországban is a főtörvényszéki tanácsosok és igazgató bírák (Directoren) a negyedik rangosztályba tartoznak, a törvényszéki bírák (Landrichter) és a járásbírák (Amtsrichter) az ötödik rangosztályba soroztatnak, mindazonáltal az 1879. évi augusztus 11-iki rendelet megengedte, hogy a «Landrichter» a «Landgerichtsrath» címével, az «Amtsrichter» az «Amtsgerichtsrath» címével a negyedik rangosztályba legyen sorozható és természetesen a rangjának megfelelő magasabb fizetést is huzhatja. Ezen előléptetés azonban csak az első folyamodású bírák egy harmadát érheti és csak azokat, a kik 12 évig már mint bírák működtek. Ezen rendszer szerint Poroszországban az e. f. bírák fizetése 2400—6000 mark között váltakozik.

Erős meggyőződés, hogy pénzügyi helyzetünk javulásával ezen rendszer nálunk is utat tör magának. Nálunk is el fogják ismerni, hogy a törvényszéki elnöki, az államügyészi állomások, ha azokat ahhoz valóban értő emberek töltik be, legalább is oly fontosakká válnak, mint a felelőbírói tiszt és nem szabad a hatáskörében rendkívüli szolgálatokat tehető egyénnek oly munkakört szabni, melyhez sem hivatása, sem kedve nincs, de a melyet kénytelen elfogadni, mert különben előmenetelében akad meg. Hasonlóképen nem lehet az első folyamodású bírák egész jövője csak azon néhány felelőbírói állomáshoz kötve. Ha Poroszországban, Szászországban stb., a hol az igazgató-bírói állomás a főtörvényszéki bírói

állomással egy rangba van sorozva és így nyitva állanak az első folyamodású bíró előtt a felelőbírói állomásokon kívül még a directori állomások is, mégis szükségesnek tartották azt, hogy az első folyamodású bírák létszámának egy harmada magasabb rangot s fizetést élvezhessen: úgy nálunk, hol az igazgató-bírói állomás ismeretlen, kétszeresen szükség lesz ilyenü intézkedésre.

Dr. WCLASSICS GYULA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A bűnvádi eljárás köréből.

Kétségbevonhatatlan tény az, hogy bűnvádi eljárásunk zavaros anyagának rendezésére az 1872. évi ideiglenes bűnvádi eljárásról szóló törvényjavaslat, illetve az azt elfogadó, részben megváltoztató és büntető bírói gyakorlat igen nagy hatással volt, mindamellett is folyton érezhetőbbé válik egy rendszeres, az eljárást egész terjedelmében felölelő, a vonatkozó jogviszonyok és odatartozó jogintézményeket nagyobb szabadsággal, kiválóbb egyöntetűséggel meghatározó törvénykönyv. Ennek megmérhetetlen fontosságát eléggé hangsúlyozni alig lehet, különösen egy oly államban, mely helyt akar foglalni az igazi jogállamok közt; s ez kitűnőleg áll hazánkra nézve, melyben az anyagi büntetőjog már codificálva van s a melynek polgárai annyira szeretnek hivatkozni alkotmányos érzetükre, annyira lelkesednek szabadságjogaik s ezek közt első sorban legrégebb törvényeinkben, privilégiumainkban fölveiben már biztosított egyéni szabadságuk iránt. Már pedig ma már elismert igazságot képez az, hogy a polgári és politikai szabadságnak egyik elsőrangú biztosítója a büntető hatalom és a felek jogainak és kötelességeinek minél precisebb s általános akaratkép vagyis törvényben való meghatározása. Ezen szempontból kiindulva lehetetlen aggodalom nélkül fogadnunk a napi sajtónak mostanában gyakran közölt olyféle híreit, melyek a büntető perrendtartás megalkotásának elodázását és félretételét jelentik.

Én is közlök egy esetet, mely bár igen fontos anyagi érdeket érint s a bűnvizsgálatok során számtalan izben előfordul, mindannak daczára mai napig is vitásnak tekinthető.

Az eset röviden a következő: egy okirathamisítási ügyben, melynél a valódiságában megtámadott okirat alapján a bűnygyben vádlottakként panaszoltak javára tulajdonjogbekebelezés történt, a sértett fél részéről kérvényileg előterjesztett annak szüksége, miszerint a bűnvádi eljárás folyamatban létele vádlottaknak az incriminált okirat alapján nyert tulajdonjoguk bejegyzésére szolgáló telekkönyvben feljegyeztessék. Az eljáró vizsgálóbíró, azon nézettől vezéreltetve, miszerint a följegyzés elrendelése az illetékes büntető törvényszék hatáskörébe tartozik, az iratokat ahhoz beterjesztette; a kir. törvényszék azonban azzal, miszerint a bűnvizsgálat során szükségesnek mutatkozó biztosítási intézkedések megtétele — ezek közt a perfeljegyzés is — a vizsgálóbíró eljárási körébe van utalva, illetékes elintézés végett az ügyiratokkal beterjesztett kérvényt az eljáró vizsgálóbíróhoz visszaküldte. Ezen törvényszéki határozat természeteszerű folyamánya az volt, miszerint a vizsgáló bíró a jelzett határozat hivatalos másolatának áttétele mellett elrendelte a feljegyzést s annak foganatosítása végett az illetékes telekkönyvi hatóságot megkereste. Mi történt most már? Az, hogy a megkeresett telekkönyvi hatóság az érvényében fentartott telekkönyvi rendtartás 152. §-a alapján azon indokolással, miszerint ilyenü feljegyzések csak a büntetőbírói s nem a vizsgálóbírói megkeresésére rendelhetők el, a feljegyzést megtagadta. Ennyiben áll ezen ügy jelenlegi stádiumában.

Két ut áll még ezután a sértett fél előtt: vagy a megengedett jogeszköz használatával a felsőbb bíróság határozatát kéri ki s ez esetben kedvező határozat kieszközlése mellett

is eljárásunk hézagai miatt méltatlanul felebbviteli költséggel terheltetik vagy pedig megnyugszik az első folyamodásu tkvi hatóság elutasító határozatában s kiteszi magát annak, miszerint a hamisnak panaszolt okirat alapján nyert tulajdonjog időközben harmadik személy által megszerzettetik.

Mindkét eset figyelmen kívül nem hagyható anyagi érdekeket érint, melynek méltányos kiegyenlítése csakis határozottan intézkedő és egyöntetűleg alkalmazott, illetve általános kötelező erővel bíró jogszabály útján lehetséges.

Nézetem szerint a feljegyzés elrendelésének joga és kötelessége, jogi és czélszerűségi szempontokból kiindulva első sorban a vizsgálóbíróé illeti.

A vizsgálóbírónak ugyanis a fenálló gyakorlatnak megfelelő kötelessége az, miszerint a feljelentő jogainak megőrzése végett a vizsgálat során megkivántató vagyoni biztosítási intézkedéseket bizonyos esetekben hivatalból, más esetekben az érdekeltek kérelmére haladéktalanul tegye meg. Ezen intézkedések közé tartozik kétségtelenül a bűnvádi eljárás folyamatban lételének feljegyzése is, mely által vagyoni kérdések felett nem teljes joghatályal dönt, hanem a tényleges állapot fentartását biztosító ideiglenes intézkedést tesz és ismételten kiemelve azon időben, midőn az ügy még nem lépett azon stadiumba, mely a tulajdonképeni bűnper stadiumának tekinthető s melyre tehát nem vonatkoztatható a tkvi rendtartás 152. §-a, hol t. i. a «bűnper» feljegyzése van a büntető bíróság hatáskörébe utalva. Nem hagyható azonban figyelmen kívül itt azon körülmény sem, hogy jelenlegi eljárásunk szerint a vizsgálóbíró a büntető bíróságnak lényeges és oly organumát képezi, kinek a vizsgálat vagyoni érdekeket érintő alkatrészeiről sem szabad megfeledkezni, annál is inkább, mert a vizsgálat során a vizsgálóbíró van inkább képesítve a felmerült jelenségek és conjuncturák közvetlenebb észlelésénél, az előtérbe lépő viszonyokra nézve szerzett nagyobb tájékozottságánál fogva megítélni azt, hogy vajon fenforog-e a biztosítási intézkedés szüksége, melyre vonatkozólag hozott határozata fent lehet tartva a törvényszék felülvizsgálatának, ebből kifolyólag adott esetben a hozott határozat megváltoztatásának, mely ha valamelyik félre némi hátrányt eredményezhetne is, de az bizonyára sokkal kisebb mérvű lehet annál, mely előállana azon esetben, ha a károsultnak kártérítési igénye illusoriussá tétetnék. De különben is igen számos bíróságunk gyakorlatában a vizsgálóbírónak fent körülírt minőségű megkeresése minden ellenvetés nélkül foganatosittatik, sőt van a telekkönyvi törvénynek oly magyarázója is, ki a többször idézett 152. §-nál azt hangsúlyozza, hogy a telekkönyvi hatóságok a «vizsgálóbíró» és büntetőbíróság ilyennemű megkereséseit minden vizsgálat mellőztével teljesíteni tartoznak. Ezen magyarázat felel meg az érvényben fenálló telekkönyvi törvény szellemének, ezt lehet megállapítani az 1855 decz. 15-én kibocsátott tkvi rendelet 133. s több §-aiból kifejtett törvényhasonlatosság — analogia legis — útján is.

De lege ferenda szólva ki kell emelnem azon körülményt, miszerint a biztosítási intézkedések alapmozzanata és éltető eleme a végrehajtás gyors keresztülvitele, mely nélkül az indokolható nem lenne. A gyors intézkedésre vonatkozó czélt pedig már szervezeti minőségénél fogva is sokkal inkább el lehet érni még a központban levő vizsgálóbírónál is, mint a collegialis jellegű büntető törvényszéknél, annál inkább azon esetekben, midőn a járásbíróság jár el mint vizsgálóbíróság s ez távolabb vagy pedig főleg oly helyen van, hol a közlekedés igen nehéz, sőt az év bizonyos szakában igen sokszor akadályozva van. De különösen fontos körülmény ez a telekkönyvi hatóság hatáskörébe utasított cselekményekre nézve, hol t. i. a bejegyzvények hatályossága azon időpont által határozatik meg, melyben az azok teljesítéséérti kérvény, illetve megkeresés a telekkönyvi ígató hivatalba érkezett. Egy másodpercnyi késedelem is tehát elegendő a legfontosabb

vagyoni érdekek megsemmisítésére, illetve átalakítására. Nem lehet, nem szabad tehát ezen gyors intézkedések megtételét mereven és kizárólagosan a büntetőbíróság jogköréhez tartozónak kimondani. Ellentzólnak itt jogi és czélszerűségi szempontok annyival is inkább, mert az annak igazolására felhozatni szokott jogi alap nem oly határozott, hogy igényelné a biztosítási intézkedések czéltalanságát, természetéből kiforgatását. Meg kell adni a feljegyzés elrendelésére vonatkozó jogot — különösen a felsőbb bíróságok ingadozó gyakorlata következtében — a vizsgálóbírónak is, ki házkutatást, személymotosztást stb. eszközölhet, a legfontosabb érdekeket érintő levél stb, bűnjelek lefoglalását foganatosíthatja és vizsgálati fogság elrendelése által korlátozólag rendelkezik. Ezen jogok pedig fontosság tekintetében mindenestre előbb állnak mint a telekkönyvi feljegyzés, mely csupán a tényleges állapot fentartását czélozza minden joghatály nélkül.

Dr. RÓTH FERENCZ,
fehérgyarmati járásbírósági aljegyző.

Egy pár szó a conversionális kölcsönügyletekről.

A kölcsönváltoztatási, ugynevezett conversionális ügyleteket az 1881: LXX. tcz. jelentékeny illetékkedvezményekben részesíti ugyan, de ezeknek a kedvezményeknek kieszközlése részint az egyes hivatalok által támasztott, részint a feleknek abbéli járatlansága és tapasztalanságán alapuló nehézségekbe ütközik, melyet azoknak az adatoknak beszerzése körül tanusítanak, melyek a conversionális ügyletekre nézve adott kedvezmények feltételeinek beigazolására megkivántatnak. Igaz, hogy a conversionális ügyletekre nézve adott kedvezmények, hacsak a törvényhozás másként nem intézkedik, az 1886-ik évi decz. hó végével hatályukat veszítik; de mert még mindig számos hasonló eset fordul elő, talán nem végzek fölösleges munkát, ha a conversionális ügyletnek, az illelkezés szempontjából, általam legegyszerűbb és czélszerűbbnek vélt egyik lebonyolítási módját, a kellő utbagazítással közzéteszem.

Hogy mely esetekben van a kedvezményekre való igénynek helye, az az alábbi pontokból, a melyekben e kedvezményeknek érvényesíthetési módjáról kívánok szólni, határozottan megállapítható.

Tekintsük első sorban, mily feltételeket kíván a törvény, és az arra vonatkozó 1882. évi január hó 3-án kelt 85,939. sz. p. ü. ministeri körrendelet. Ezek pedig a kedvezmény megadását a következő feltételekhez kötik:

1-ször, hogy ugy a régi, mint az új kölcsön közhitelintézetnél legyen kötve;

2-ször, hogy a régi tartozásról kiállított okirat a kellő bélyeggel ellátva, esetleg az az után járó illeték készpénzben be legyen fizetve;

3-ször, hogy a régi tartozás és esetleges biztosíték bekebelezve;

4-szer, hogy a régi tartozás és biztosíték bekebelezése után járó illeték bélyegeken leróva, esetleg közvetlenül befizetve legyen;

5-ször, hogy az újabb kölcsönügylet alacsonyabb kamatláb mellett köttessék, és hogy a kamat és mellékjárulékok összege az eddig fizetett kamat és mellékjárulékok összegét meg ne haladja. (E pontnak záradéka értelmében tehát az esetben, ha az újabb ügylet folytán fizetendő mellékjárulékok összege az újabb *alacsonyabb kamatlábal együtt épen oly összeget tenne ki*, mint a régi mellékjárulékok és a régi magasabb kamatláb összege, azért a kedvezmények megvonhatók nem volnának.)

6-ször, minthogy a kedvezmény csakis a régi tőketartozásból fenálló tőkehátraléokra terjed, mutattassék ki, hogy az új kölcsön mily arányban lett a régi tartozásból hátralékban volt tőkeösszeg törlesztésére fordítva.

Ismertetvén a bizonyítandó feltételeket, áttérek tulajdonképeni célomra: azaz, eme feltételeknek általam legcélszerűbbnek vélt beigazolási módjára, és pedig a fenebbi pontoknak megfelelő sorrendben.

Az 1. pont külön bizonyításra nem szorul, mert a régi kölcsönre nézve az a körülmény, hogy az hitelintézetnél állott fen, az alább ajánlott eljárás során ugy is kiderül; az a körülmény pedig, hogy az újabb kölcsön is közhitelintézetnél kötöttet, magából az illetékkiszabás céljából bemutatandó szerződés másolatból kitűnik; célszerű azonban az újabb kötvényben világosan kifejezni, hogy az ügylet részben vagy egészben conversiót képez.

A 2. pontra nézve két eset foroghat fen, ugyanis a régi kölcsönszerződés után járó bélyegilleték vagy magán az okiraton lett annak idején bélyegjegyekben leróva, vagy készpénzben, közvetlenül volt befizetve. Ha a régi kölcsönszerződés után járó bélyegilleték magán az okiraton rovatott le, akkor vagy maga ez az okirat mutatandó be, vagy hivatkozni kell a telekkönyvi hatóságnak arra az ügy számára, melynél a régi tartozásról szóló kötelezvénynek a bekebelezés iránti kérvénnyel benyújtott, hivatalból hitelesített másolata fekszik, hogy a hitelesítési záradékból állapíttassék meg az a körülmény, mily összegű bélyegjegy volt az eredeti okiraton. Ha pedig a régi kölcsön oly magas (8000 frton felüli) összegről szólt, hogy az illeték készpénzben volt befizetendő, akkor elegendő az illeték adóhivatal megnevezése mellett a fizetési meghagyás számára hivatkozni, de ha a fizetési meghagyás netán elveszett volna, annak számát az illetékes adóhivatalnál, tekintettel a régi kölcsön megkötési idejére, a névmutatók (index) alapján fel lehet deríteni.

A 3. pont alatti telekkönyvi kivonattal igazolható be, a mely e célra, az illetéki díjjegyzék 79. tételének e) pontja értelmében bélyegmentesen adandó ki.

A 4. pontra nézve szintén két eset fordulhat elő, egyik esetben, ha a bekebelezési illeték bélyegeken volt leróva, elegendő annak a telekkönyvi beadványnak számára hivatkozni, a melyre a bekebelezési bélyeg felragasztatott; a másik esetben, ha ez az illeték közvetlenül azaz készpénzben fizettetett be, akkor a 2. pont alattira nézve elmondottakhoz teljesen hasonló eljárás követendő, t. i. hogy elegendő a fizetési meghagyás számára hivatkozni, mely szám szükség esetén, a telekkönyvi végzés kiadványozási idejére való tekintettel, a 2. pontra nézve felhozott eljárás szerint a névmutatók útján állapítható meg.

Az 5. és 6. pontra nézve legcélszerűbb, mint már előre bocsátottam, ha az új kötvényben magában megemlítettik, hogy az új kölcsön részben vagy egészben, valamely hitelintézetnél fenálló és bekebelezett tőketartozás törlesztésére fordíttatik.

Az új kölcsön kamatlába és a melléjárulékok a kölcsönszerződésből kitűnnek, tehát bizonyításra nem szorulnak, annak a körülménynek beigazolására pedig, hogy a régi kölcsön mily kamatláb és melléjárulékok mellett volt adva, s hogy mily *tőkeösszeg* lett valóban a conversio útján törlesztve: az előbbi hitelező pénzügyintézet hivatalos pecsétjével, s annak vezetésével megbízott tisztviselő aláírásával ellátott, főbb pontjaiban a következő bizonyítvány szolgálhat:

N. N. mint pénzügyintézetnek igazgatója hivatalosan igazolom, hogy intézetünknek X. ellenében fenállott, eredetileg frtot tevő, s telekkönyvileg is bekebelezett követelése . . . %-tól kamatlábra és melléjárulékok kitöltése mellett volt kölcsönadva, és hogy ebből a követelésből még hátralékban volt . . . frt *tőkeösszeg* az X. által tőlünk y. hitelintézetétől 188 . . évi hó . . . -ik napján kölcsönvett . . . frtból törlesztetett. — Ezen bizonyítvány is a cél megjelölése mellett, az illetéki díjjegyzék 79. tételének e) pontja értelmében bélyegmentesen állítható ki.

Kölcsönös tévedés elkerülése tekintetéből megjegyzendő,

hogy miután a hitelintézetektől felvett kölcsönök rendszerint oly részletekben törlesztendők, a melyekben a kamattal együtt a tőkének is bizonyos része foglaltatik, azért sem a már lefizetett, sem a még hátralevő törlesztési részletek összege irányadónak nem tekinthető, hanem a korábbi hitelező intézetnek az új kölcsönből kiegyenlített követelésének csupán *azon része*, mely a *kiegyenlítés időpontjában* az eredeti *tőkeösszegeből*, a már eddig eszközölt részletes tőketörlesztések után *még hátralékban van*, mely összeg az illető hitelintézetnél pontosan nyilvántartatik, s a fenebb körülrít bizonylatnak is ily értelemben kell kiállítva lennie.

Tekintve azonban a pénzügyintézeteknél szokásos nagymérvű óvatosságot, megtörténhetik, sőt csaknem kivétel nélkül megtörténik, hogy az újabb hitelező pénzügyintézet a kötvény aláírása után, a kölcsönt annak telekkönyvi biztosítása előtt ki nem adja, s viszont a korábbi hitelező pénzügyintézet ennek folytán az 5. és 6. pontra nézve szükséges bizonylatot nem adja ki mindaddig, míg a tartozás-kiegyenlítés tényleg nem eszközöltetett. Ily esetben nem marad egyéb hátra, mint az illetékekezelési utasítás értelmében a korábbi hitelező pénzügyintézet által kiállítandó bizonylat megszerzésére, az ügyletnek az illetékkiszabási hivatalhoz történt bejelentését tartalmazó beadványban halasztást kérni, s a mennyiben a nyert halasztási idő elegendő nem volna, annak meghosszabbítása, még lejárta előtt szükség esetén ismételtlen is kérelmezendő.

Ezeknek a bizonyítékoknak előterjesztésére, benyújtására nézve az idézett p. ü. ministeri körrendelet a következőket tartalmazza: A kamatláb leszállítása végett eszközendő kölcsönátváltoztatási ügyletek, az átváltoztatási mivelethez szükséges okiratok (kötelezvény, engedmény, törlési nyugta, bekebelezési engedély) kiállításától számítandó 30 nap alatt a kir. illetékkiszabási hivatalnál bejelentendők. Kötelesek ehhez képest a felek az ezen bejelentést tartalmazó, s az említett okiratok eredeti példányaival és azoknak bélyegmentesen hitelesített másolataival, a telekkönyvi kivonatokkal, valamint a netáni *egyéb igazoló adatokkal* felszerelt bélyegmentes beadványt a fen kitűzött határidőn belül, azon kir. illetékkiszabási hivatalnál benyújtani, a melynek kerületében a jelzalogul lekötött ingatlan fekszik.

A kir. illetékkiszabási hivatal a nála bemutatott eredeti okiratokra, az ügylet minden előzetes birálata nélkül, rávezeti a bejelentés megtörténtét tanúsító hivatalos igazolványt, a beadvány iktató számának feltüntetésével, és az ezen igazolvánnyal ellátott eredeti okiratokat a bejelentő félnek haladék nélkül visszaszolgáltatja.

Ennek teljesítése után a feleknek a conversionalis ügyletekre adott törvényes kedvezmények kieszközlése iránt semmi további teendőik nincsenek, mert azok az illető kiszabási hivatal és telekkönyvi hatóságok részéről hivatalból foganatosítandók, a mennyiben a kölcsönügylet bejelentését tartalmazó beadvány és mellékletei, az általam részletezett feltételeket mind igazolják.

Az idézett magyar királyi pénzügyministeri körrendelet 3. pontja oly jelzalog-követelések átváltoztatásánál, melyeknek összege melléjárulékok nélkül az 1000 forintot nem haladja meg, felmenti a feleket az előző pontban körülírt azon kötelezettség alól, mely szerint a bejelentést tartalmazó beadvány az igazoló adatokkal felszerelendő. Ez utóbbi esetben tehát sem a telekkönyvi kivonat, sem a korábbi kölcsönszerződés után járó illeték leróvása, sem azok bekebelezése és a bekebelezési illeték megtörtént kiegyenlítése a felek által nem igazolandó, mert azok hivatalból állapíttatnak meg.

Van azonban a kedvezmény tekintetében a conversióhoz egy másik hasonló eset is, de ezt azért a *kölcsönconversio*, *kölcsönátváltoztatás* fogalma alá vonni nem lehet. Ez az eset előfordul pedig akkor, midőn az illetéktörvények és szabályok 52. §-a b) pontjának 2. bekezdése értelmében valamely

kölcsönszerződésre vonatkozó eredeti okiraton vagy külön írományban csak a fizetési határidő, vagy a kamatláb változtatása (esetleg mind a kettő) iránt, harmadik személyek hozzájárulása nélkül történik intézkedés, mert akkor az ily változtatás után csak az állandó (ivenkint 50 kr., esetleg ha ennél kisebb, a II. fokozati bélyegilleték fizetendő, mivel a jogügylettől járó s már korábban lerovott illeték beszámítatik, illetve ez az ügylet új jogügyletnek nem is tekintetik; és ugyanezen az alapon ugyanannak a kölcsönnek, az újabb megállapodás szerint, ugyanannak a jogosultnak javára történik újabbani bekebelezése is, az illetéki díjjegyzék 16. tételének *ee)* pontja értelmében, ismételt bejegyzés címén illetékmentes. Ily eset volna tehát valamely, pl. 10,000 frtról szóló kötelezvényre vezetett, vagy arra vonatkozólag külön okiratba foglalt, az adós és hitelező között létrejött oly megállapodás, a mely szerint a kölcsön megfizetésének határideje az eredeti szerződésben kitűzött határidőn belül vagy túl egy vagy két évvel előbbre vagy későbbre tétetik, s az eddig fizetett kamatláb helyett 1—2 vagy tetszés szerinti %-tólival magasabb vagy alacsonyabb kamatláb állapítatik meg.

Szerintem ez esettel teljesen egyenlőnek, s nem conversiónak tekintendő a *kölcsönösszesítés* is, mert itt sem lesz újabb kölcsön felvéve, melyből a régiak kifizettetének, *átváltoztatásról* tehát szó sem lehet, hanem a különböző kisebb tartozásoknak rendszerint csakis fizetési határideje, esetleg azok kamatlába is változtatik meg, a nélkül, hogy a hitelezők személyében vagy az eredeti tartozás lényegére nézve történnék változás. Az ily ügylet a példaként felhozott esettől csak annyiban különbözik, hogy itt több kölcsönügyletre nézve nem külön-külön, hanem egy közös okiratban történik hasonló intézkedés. Mivel pedig a bélyegtörvények és szabályok idézett 52. §-a nem tesz különbséget arra nézve, ha az ott említett módosítások minden egyes szerződésre nézve elkülönítve, avagy együttesen foglaltatnak külön okiratba, azért ez a körülmény az illetéketudásnak utjában sem állhat. Ellene csakis az volna felhozható, hogy ilyenkor az 50 kros állandó bélyegilletékek az összesített ügyleteknek megfelelő számban volnának felragasztandók, de ennek ellenében a bélyegtörvények és szabályok 18. §-a határozottan rendeli, hogy ha valamely jogügyletről kiállított bélyegköteles okirat oly tárgyakra vonatkozik, melyek különböző állandó bélyegilleték alá esnek: az okirat első ívére a legnagyobb állandó bélyegilleték alkalmazandó.

LASITZ PÁL.

Különfélék.

— Az igazságminister ur a következő körrendeletet bocsátotta ki a törvényszékek elnökeihez és a járásbírókhoz:

Az országgyűlés mindkét háza oly esetekben, midőn valamely tagja mentelmi jogának felfüggesztése kérelmezte, a bíróság ily kérelmét az eddig kifejtett gyakorlathoz képest főleg három szempontból teszi vizsgálata tárgyává. Nevezetesen megvizsgálja, hogy a megkeresés illetékes bíróságtól származik-e? a panasz tárgyát büntett vagy vétség képezi-e? van-e tényleg összefüggés e között és az illető képviselőnek személye közt? s végre az előbbiekből kifolyólag nem forog-e fen pusztá zaklatásnak esete? Ebből önkényt következik, hogy a bíróságok által az országgyűlési mentelmi jog felfüggesztésére irányzott s a képviselőház vagy pedig a főrendiház elnökéhez intézett kérelmeknek fel kell szereltetniük az előnyomozás iratainak legalább is azon részével, a melyből a fenérintett körülmények kellőképp megírhatók. Ez annál is szükségesebb, mert ellenkező esetben az országgyűlés nem a hiányok pótlását rendeli el, hanem a hiányos megkeresést egyszerűen visszautasítva, megtagadja a mentelmi jog felfüggesztését. Intézkedjék tehát —, hogy az említett megkeresések minden egyes esetben az érintett kellekkel felszerelve intéztesse a képviselőház, illetve a főrendiház elnökéhez. Ugyanez alkalommal arra is figyelmeztetni kívánom —, hogy a törvényhozó testület mindkét házában tekintélye iránt tartozó tiszteletnél fogva

a mentelmi jog felfüggesztése végett kiállítandó megkereséseket, ha azok alapját törvényszéki illetékesség alá tartozó cselekmény képezi, s ide nem értve a sajtóügylet, a melyekre nézve a vizsgálóbíró külön hatáskörrel van felruházva, ne a törvényszék által kiküldött vizsgálóbíró, hanem a törvényszék nevében maga az elnök írja alá. Járásbíróági illetékesség alá tartozó esetekben az ily megkeresést vagy a járásbíró, vagy valamely albiró állítsa ki. — Kelt Budapesten, 1884. évi december hó 23-án. Dr. PAULER TIVADAR.

— A kir. Curiához január folyamán, mint mindig, úgy ezuttal is, aránylag csekély számú ügy érkezett; polgári 725, váltó és kereskedelmi 83, urbéri 48, bűnvádi 770, fegyelmi 49, felszólamlási 1, összesen 1659. A múlt év januári beérkezéséhez képest a kevesebbet 111. Elintéztetett ezen hónapban 1402; a múlt évi elintézéshez képest a kevesebbet 388. A hátralék február 1-én 4039; múlt év ugyanezen napján 8551.

— A közegészségügyi tanács 1884. évi működéséről szóló jelentésben kiemeli, hogy a kir. törvényszékek és járásbírók a lefolyt évben nagyobb mérvben vették igénybe a tanács véleményét. Összesen 150 megkeresés intéztetett a tanácshoz és pedig 145 a törvényszékek, 5 a járásbírók részéről; bűnügyekben 146, polgáriakban 4.

— A Munckel-Reichensperger által a Reichstagban tett azon indítványra, hogy a Landgerichte-k büntető tanácsainak ítéletei elleni felebbezés újra behozassék, SCHELLING államtitkár azt a nyilatkozatot tette, hogy a kormány már is nemcsak a büntető perrendtartásnak és a bírói szervezetről szóló törvénynek, hanem a polgári perrendtartás revisiójával is el van foglalva.

— Az esküdti szolgálat elfogadásának kötelezettsége tekintetében a körülmények sajátságos összetalálkozása folytán keleti Poroszországban nevezetes felsőbíróági határozatot hoztak. Egy heydekrugi kerületi adószedőt (Kreissteuerausheber) az idei negyedik esküdtbíróági időszakra Tilsitbe esküdtnek meghívtak, Steinthal kormányelnöktől azonban erre nem szabadságoltatott (de csak rövid időre és az engedelem azután mégis megadatott). Az adószedő ezért az esküdti szolgálatból visszalépett és az államügyész indítványára ezért 200 márka rendbüntetésre ítélték. A büntetés alá vett adószedő panaszt emelt az esküdtbíróági határozat ellen és kérte a büntetés elengedését. A königsbergi Oberlandesgericht elvben hozzájárult e nézethez, az előjáró részéről megtagadott szabadságolást azonban oly enyhítő körülménynek találta, hogy a büntetést 5 márkára leszállította. Most már meg lesz állapítandó, hogy ilyen szabadságmegtagadás egyáltalán megjárja-e és igazolható-e? Ha igen, akkor az a hivatalnok, ki előjárója utasítását követi, nem büntethető, mivel az ez ellen való engedetlensége bizonyára keményebb fegyelmi büntetést vonna maga után. (Közöltük ezt az esetet, mivel jogi szempontból nem érdektelen és mivel nekünk is tudomásunk van róla, hogy egy törvényszéki elnök az aljegyzőnek, ki esküdtnek volt berendelve, az esküdszéki tárgyalásnál való megjelenését megtiltotta.)

— Irásmű kiadója a német birodalmi törvényszék egy határozata szerint a kiadói szerződés által — a mennyiben e szerződés eltéréseket meg nem állapít — csak jogot nyer az írásművet azon alakjában, melyben azt neki a szerző átadta, a kiadásban értékesíteni. Minden önkényes változás, melyet a kiadó akár az első, akár a következő kiadásoknál az írásművön tesz, jogtalan behatás a szerző, illetve utódjai szerzői jogába. Ha a kiadói szerződésben egy írásmű tekintetében, melynek természete minden új kiadásnál változásokat és pótlékokat tesz szükségessé, meg van állapítva, hogy a szerző minden következő kiadásnál az időközben szükségessé vált változásokat és javításokat eszközölje, a szerző kötelessége új kiadások kidolgozására vonatkozólag halálával elenyészik és a kiadó az örökösök beleegyezése nélkül nem eszközölhet új átalakított kiadást az előbbi kiadásnak új kidolgozása, illetve kiegészítése által.

Megjelent.

Az általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Indokolás a kötelmi jog különös részéhez. Dr. APÁTHY ISTVÁN-tól. I. füzet.

Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi források alapján összeállította Dr. FAYER LÁSZLÓ. II. füzet.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 irt
negyedévre 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A nyugdíj-törvényjavaslat. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd-től. — Jogirodalom: A magyar örökösödési eljárás bíróságok előtt. IRTA RÓNASZÉKY TRUX HUGÓ. ENYICZKEY GÁBOR sátoraljai-új helyi ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: Lehet-e az örökösödési illetéket hagyatéki tárgyalás nélkül helyesen kiszabni? Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — A bűnügyi védelem kérdéséhez. BALOGH JENŐ győri tszéki joggyakornoktól. — A végrehajtás megszüntetési kereset halasztó hatálya. DÓSA FERENCZ budapesti ügyvéd-től. — A váltótörvény 29. §-ához. Dr. ALFÖLDI DÁVID egri ügyvéd-től. — Adalék a hagyatéki eljáráshoz. SZŐKE MIKLÓS moóri kir. közjegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

A nyugdíj-törvényjavaslat.

V.*

A nyugdíj-törvény az állami alkalmazottakra vonatkozó fegyelmi szabályokkal és a fegyelmi eljárás keresztülvitelére hivatott hatóságok mikénti szervezésével a legszorosabb kapcsolatban áll. A biztosíték, a mely az állami alkalmazottaknak a nyugdíj-igény törvényes szabályozása által nyújtani kilátásba helyeztetik, ép az érvényesülés időpontjában bizonytalanná válik, s mint tisztán közigazgatási ügy nélkülözi mindazon biztosítékot, a melyet bárki, a ki az államkincstárral szemben vagyoni jogi igényt érvényesít, igénybe venni jogosult.

A javaslat a fegyelmi eljárásra két helyütt hivatkozik: az 5. §. 6. pontjában, mely szerint a nyugdíj-igény megszűnik azon egyénre nézve, a ki a szolgálati kötelekből büntetésként elbocsáttatik és a 20. §. d) pontja szerint, a midőn nyugdíjaztatásnak helye van, ha az illető ellene hozott fegyelmi ítélet folytán el nem helyezhető.

Könnyen azon ellenvetéssel lehetne élni, hogy a fegyelmi jog mikénti gyakorlása és a nyugdíj szabályozása két egymástól teljesen független kérdés, de ez ellenvetés minden jogosultságát elveszti, ha szem előtt tartatik, hogy szabályoztatván az utóbbi, törvényesen megállapítani kell azon feltételeket, a mikor az beáll, szabályozni a megszűnés okait, meghatározni a közeget s eljárást, mely úgy az első, mind pedig az utóbbi esetben követendő.

A törvényhozás pedig, ha a javaslatot ez irányban változtatlanul elfogadja, nemcsak praëjudicál a jövőben keresztülvendő közigazgatási reformnak, hanem egyúttal szentesíti a jelenlegi állapotot, mely a *jogállam* követelményeinek negatívója.

A fegyelmi jog terén kettős különbség teendő a kisebb és nagyobb fegyelmi vétségek között. Az előbbiek magukban foglalják mindazon kötelek megszegését és szabálytalanságokat, a melyek oly természetűek, hogy az illetőt hivatala folytatására nem teszik képtelenné, míg az utóbbiak azon vétségeket foglalják magukba, a melyek elkövetése az államszolgálati viszony felbontásának jogos alapját képezik. Az első terület a rendbüntetésekre vonatkozik s tisztán közigazgatási ügy, a másik, a mely hatásában oly messzemenő és egy emberélet működését megsemmisíti, bírói actust tételez fel. Vagyis a nyugdíj-igény megszüntetése és az államszolgálati viszony végleges felbontása, ha ahhoz ily kiváló vagyoni jogi következmények fűződnek, oly közegre bizandó és az

eljárás akképp határozandó meg, hogy sem önkénykedés, sem párt vagy politikai rugó és indok az államhivatalnokot szerzett jogától meg ne foszthassa.

Az, hogy ezen közeg az állami bíróság, vagy pedig az ugynevezett vegyes fegyelmi bíróság legyen, másodrendű kérdés. De annyi kétségtelen, hogy az akképp szervezendő, hogy abban az ország legfőbb bírái túlsúlyban legyenek.

Ép azért, mert a fegyelmi vétség fogalma oly tág és alkalmazásában önkényre és igazságtalanságra bő alkalmat ad s ha az oly kiváló befolyással van a vagyoni jogi igényre, annak oly közegre kell bízni, a mely szervezetében úgy az állam érdekét, mind pedig a jogos magánérdeket egyaránt szem előtt tartandja.

Szem előtt tartandó továbbá, hogy a nyugdíj nem bir az ajándék természetével, melyet hálátlanság esetében az ajándékozó visszavonhat, hanem az az államszolgálati szerződés folyománya; jog, a mely az állami alkalmazottat megilleti, és a midőn e jog érvényesítésének kérdését az illető hivatalnok felsőbb hatósága által döntetjük el, annak époly biztosítékot nyújtunk, mint a mikor az adóst a hitelező bírójává rendeljük.

A ki a jogállamban az állami alkalmazottak állását akképp fogja fel, hogy azok léte vagy nem léte felett csak a mindenkori ministerium van hivatva határozni és hogy az állami alkalmazottra nézve nem a törvény és törvényszerű rendelet, hanem a felettes hatóság meghagyása, még ha törvényellenes is, mérvadó, az rendszerének folyományaképp a jelenlegi állapotot s a javaslat szabványait fogja megfelelőnek találni. De az, a ki a hivatalnok jogait és köteleseit törvényesen meghatározandónak véli, a ki abból indul ki, hogy a törvény tisztelete, annak szabályai betartása, az ahhoz való szigorú ragaszkodás, a törvényellenes meghagyás nem teljesítése nem képez, s nem szabad hogy képezzen fegyelmi vétséget: az az elbocsátás és nyugdíj-igény elvesztésének jogát soha sem fogja oly ügynek tekinteni, mely a felettes hatóság belátásától van függővé téve.

VI.

A javaslat 21. §-a azon elvet tartalmazza: a nyugdíjazás büntetésből nem történhetik. Daczára e kijelentésnek a 20. §-ban ezzel ellenkező intézkedést találunk. Mert mi jelentősége legyen a 20. §. d) pontjában foglalt azon rendelkezésnek, hogy az állami tisztviselő nyugdíjazható, ha az ellene hozott fegyelmi ítélet folytán megfelelő állomásra el nem helyezhető. E rendelkezés jelentősége kettős. Lényegben az nyugdíjaztatás büntetésként, mert ha ezen rendelkezés alapját abban találja, hogy az állami alkalmazott, a ki ellen fegyelmi eljárás tétetett folyamatba, állásától fel lett függesztve és az állással összekötött teendők annak azonnali betöltését tették szükségessé, az esetre, ha a hivatalnok a fegyelmi eljárás folyamán fel lett mentve, igénye van előbbeni állására, ha pedig elítéltetik, úgy kérdéses, hogy az ítélet büntetésként mit határoz. A 20. §. is feltételezi, hogy a büntetés nem szól elbocsátásra, hanem az vagy dorgálás, pénzbüntetés, vagy büntetéképeni áthelyezés; más büntetés nem képzelhető.

E büntetések hatálya azonban más nem lehet és azok a nyugdíjaztatást nem vonhatják maguk után. A javaslat

* Az előbbi közleményt l. a 4. számban.

szerint tehát az ítélet hatálya az állás elvesztésében állandó, holott annak rendelkező része csak kisebb rendbüntetésre vonatkozik. De még ha ez alatt az ítéletileg rendelt áthelyezés értetik is, még az esetre sincs nyugdíjaztatásnak helye, mert az áthelyezés egy bizonyos időpontban lehetségessé nem vált. A hivatalnok az áthelyezést tűrni tartozik, de a fizetésre való igénye az ítélet jogerőre emelkedésekor kétségtelen.

De a 20. §. d) pontja értelmében még a *felmentett hivatalnok* is nyugdíjazható, mert a javaslat nem kívánja, hogy az ítélet *elmarasztaló* legyen. A 20. §. értelmében azonban a hivatalnok ezen utóbbi esetekben is csak az esetre nyugdíjazható, ha legalább tíz évi beszámítható szolgálattal bír. Ha tehát az államhivatalnok 9 évi szolgálattal bír és az ellene hozott fegyelmi ítélet folytán el nem helyezhető, az esetre a javaslat értelmében sem fizetésre, sem nyugdíjra nincs igénye. *Vagyis a javaslat értelmében lehetséges, hogy valaki hivatalvesztésre ítélték, de az ítéletben nem ezen, hanem enyhébb büntetés szabatik ki.* Ezen álláspont ellentmondásban van a fegyelmi büntetések fokozatával és azon elvvel, hogy az enyhébb büntetésnek nem lehet az hatálya mint a súlyosabbnak. *Büntetésképeni áthelyezés nem lehet hatályában azonos a hivatalvesztéssel.*

Ugyanezen szempont alá esnek a 20. §. d) pontjában a hivatali változáshoz fűzött következmények. Eltekintve attól, hogy *«hivatali változás»* egyáltalán nem fejezi ki azt, a mi tulajdonképp kifejezteni szándékoltatik, t. i. hogy a hatóság mint ilyen megszűntetik, vagy pedig oly szervezeti átalakuláson megy keresztül, hogy egy bizonyos hivatal feleslegessé válik. Ezen esetekben az egyedüli megoldási mód, vagy az illető hivatalnoknak a teljes fizetést, vagy pedig annak a nyugdíjigénynél nagyobb összeget, mindenesetre pedig netáni hivatali üresedéseknél az illetőknek a kinevezést előbbi állásuknak megfelelő díjosztályban biztosítani.

A 20. §. d) pontja tehát akképp volna módosítandó: *Tekintet nélkül a beszámítható szolgálati évekre, ha az illető hivatali állás szervezeti változások folytán meg lett szüntetve. Az ekképp nyugdíjazott állami alkalmazottak megüresedett állások betöltésénél, a melyekre különben alkalmasak, első sorban figyelembe veendők.*

VII.

Az előbbi szakaszoknak mintegy folyományát képezi a 61. §., mely szerint a nyugdíjazás kérdése és annak mérve és határa tekintében minden birói vagy közhatósági eljárás kizárásával egyedül az administratív hatóság illetékes. Már fenebb kifejtettem, hogy a nyugdíj-igény és a fegyelmi eljárás között a legszorosabb kapcsolat áll fen, s hogy a javaslat e tekintetben nem nyújtja azon biztosítékot, mely a közigazgatási jog szempontjából megkívántatik. De a midőn a nyugdíj-igény törvényes szabályozást nyer, e §-nál meghatározandó volna, hogy melyik hatóság illetékes a nyugdíjazás elrendelésére és annak megállapítására. Megállapítandó továbbá, hogy az állami alkalmazott mily jogorvoslattal élhet ezen megállapítás ellenében. E kérdések megoldásánál az esetek különféleségére kellő tekintettel kell lenni. A nyugdíjigény elvesztése a javaslat 5. §. 2., 3., 4., 5., 6. pontjaiban foglalt esetekben fegyelmi eljárást tételez fel. Feltételeztetik, hogy a fegyelmi hatóság oly szervezetet nyerend, hogy abban *a birói elem is képviselve* lesz, ennek ítéletével szemben, mely következményképp a nyugdíj elvesztését határozottan kimondja, semmi jogorvoslatnak vagy más birói eljárásnak helye nem lehet. De ezen esetekkel is fen kell tartani a *királyi kegyelem* jogát, mely mint a büntető hatalom folyománya a fegyelmi hatalomnál is elismerést kíván. Mert ha a királyi kegyelem a BTK. IX. fej. értelmében kiterjed a 119. §-ban foglalt megszorítást kivéve, a mellékbüntetésre azaz hivatalvesztésre is, de sőt a királyt a pertörlés joga is megilleti; mindezek dacára a kegyelem az 5. §. 4. pontja fogalmazásánál fogva a nyugdíj-igényre nem terjedne ki. Megemlítendő, hogy a 4. pont,

a BTK.-val ellentétben áll, mert a BTK. 55. §-a értelmében a nyugdíj-igény és az élvezett nyugdíj elvesztése birói ítéletet tételez fel, a mely rendelkező részében a hivatalvesztést tartalmazza.

A javaslat értelmében pedig ez függetlenül a hozandó ítélettől, mint a cselekmény következménye jelentkezik. X. állami alkalmazott nyugdíjaztatása után, indítványtól függő oly büntető cselekményt követ el, mely elítélhetés esetén hivatalvesztést vonna maga után. Az indítvány elő nem terjesztetik. A javaslat szerint ez esetben is nyugdíját elveszíti de ilyenkor a cselekmény elkövetése nem birói, hanem administratív uton állapíthatnák meg. A 4. pont tehát akképp volna módosítandó: *a ki ellen büntető bíróságnak jogerős ítélete által mellékbüntetésképp hivatalvesztés állapított meg.*

A nyugdíjaztatás feltételeit a 20. §. felsorolván, azok fenforgása és megállapítása első sorban a közigazgatási hatóság, illetve az állami alkalmazott felettes hatósága és utolsó fokban az illető ministeriumra bízandó. Ezen administratív eljárás a hivatalnokra kettős irányban sérelmes lehet, vagy megtagadtatik a nyugdíj-igényre való jogosultság, vagy pedig nem ismertetik el ama összegben, mely őt a törvény alapján megilleti. Mindkét esetben egyáltalán nem hozható fel komoly érv, a mely igazolná ezen tisztán vagyoni jogi igény elbírálásának elvonását a törvényes joguttól. Téves, a javaslat indokolása (35. l.), mely a birói hatósági eljárást az 1871. évi XVIII. tcz. értelmében kizártnak véli. Ha állana ezen érv, akkor a birói és ügyészi személyzet nyugdíjaztatásának eddig érvényben volt szabályozása is a törvénybe ütköznék, már pedig a midőn legutóbb a pénzügyi bíróságra ez kiterjesztve lett, a kormány részéről ezen aggály kifejezést nem talált. De nem áll az indokolás ama érve, hogy a birói eljárás a számvevőszék ellenőrzését lehetetlenítené, mert hisz akkor ez állana minden vagyoni jogi igényre nézve, melyet bárki szerződéses viszonyból folyólag az államkincstár ellen érvényesít; különösen pedig állana ez a pénzügyi bíróság ítéleteivel szemben is. Az ellenőrzés pedig akadályozva nincs, ha valamely tétel kifizetése birói ítélet alapján történt.

Ugyanezen szempont mérvadó az özvegyek és árvák igényei megállapításánál is.

A kérdés tehát csak az, hogy ezen ügyek elbírálására melyik bíróság és mely eljárás szerint legyen illetékes. Kétségtelen, hogy a jogi elvek szigorú alkalmazása mellett az elbírálandó igény természete annak magánjogi oldalát fogja első sorban feltüntetni, a miből következnek, hogy úgy a bíróság, mint pedig az eljárás nem lehet más, mint a melyet a polgári perrend a magánjogi ügyekre meghatároz, figyelembe véve azonban, hogy az igény magánjogi oldala mellett annak államjogi természete a bíróság kijelölésénél, a mely elé az ügy utaltatnák, figyelembe veendő, ez az ügy fontosságánál fogva csakis a törvényszék lehetne. Ezen ügyek tehát rendes eljárás szerint volnának tárgyalandók és az ország legfőbb bírósága volna hivatva végérvényesen határozni. A megoldás ezen módját fogadta volt el a német birodalom törvényhozása, a mely a birói szervezetről szóló törvény 70. §-ában, a törvényszékeket illetékesnek rendeli *az állami alkalmazottnak szolgálati viszonyaiból eredő igényeire nézve*, úgy nemkülönben *az adó- és illetékögyek* és a közigazgatásból felmerülő egyéb ügyekre nézve, a melyek magánjogi igény érvényesítésével összefüggnek. Ezen ügyekben utolsó fokban a birodalmi bíróság jár el, tekintet nélkül a per tárgyának értékére.

Czélszerű-e rendszert nálunk meghonosítani, avagy nem-e ajánlatosb tovább fejleszteni ama birói szervezetet, melyet az 1883: XLIII. tcz. meghonosított? Maga TISZA KÁLMÁN a pénzügyi közigazgatási bíróságot, a közigazgatás érdekében tartott enquête alkalmával (225. l.) olyannak tüntette fel, melyet a később létrejövendő közigazgatási bíraskodás keretében be lehessen illeszteni és más alkalommal kijelentvén, hogy nem volna czélszerű e tekintetben bármely külföldi

rendszer utánaozni, úgy látszik azon nézetből indult ki, hogy a *pénzügyi közigazgatási bíróság* hatáskörének tágítása által, miután kiemelte volt, hogy kivált a mi specialis magyar viszonyaink között — bármily nehéz legyen is — a taxativ felsorolást elmellőzhetlenül szükségesnek tartja (221. l.), a közigazgatási bíraskodás fokkonkénti megoldást nyer.

A felmerülő nyugdíjkérdés elbírálásánál szem előtt tartandó, hogy az mint tisztán pénzügyi kérdés jelentkezik, a midőn az ellátás összegének megállapítása forog fen, hogy annak közigazgatási jellege kétségtelen és annak az illetékes közigazgatási fórumokat meg kell haladnia. Hogy végül azon álláspont, melyet törvényhozásunk az adók és illetékek kérdésében elfogadott, hogy a vitás jogkérdés kincstár és magánfél közt közigazgatási vagyis államjogi jellegét mindig megtartván, nem eshetik a rendes bíróságok hatáskörébe, az állami alkalmazottnak szolgálati szerződése vagyoni jogi oldalának elbírálásánál szintén mérvadó. A midőn tehát az igény államjogi oldala praedominál és már létezik egy bíróság, mely hason ügyek elintézésére hivatva van, legczélszerűbbnek látszik e bíróság hatáskörét kiterjeszteni, mely szervezetében mindazon biztosítékokat hivatva van nyújtani, a mely az ország legtöbb bíróságától követelhető.

Ezen bíróság mellett még a következő érvek is szólnak. A jogkereső félre nézve az eljárás olcsó és gyors, a rendes bíróságok ujjab munkaszaporulattól megkíméltetnek. A bíróság összeállítása a szükséges szakértelmet biztosítja. Végül az ügyek természete rendszerint csakis a közokmány általi bizonyítást engedvén meg, az eljárás egész menete egyszerűbb lehet és a tulajdonképeni perbeszédnek váltását nem teszi szükségessé.

Az eljárás tekintetében azonban az adó- és illetékügyektől némi eltérés kívántatnék, mert ezen nyugdíj-igénykérdésekben okvetlen szükséges lévén, hogy a legfőbb közigazgatási hatóság eleve határozott legyen, ez ellenében nem lehet felebbezésnek helye, miután annak határozata az administratív eljárást kimeríti, hanem e legfelsőbb hatósági határozat, kell hogy kereset tárgyát képezze, melyben az igény a kincstárral szemben érvényesítettik, még pedig e kereset a kincstár védelmének egyöntetűsége miatt legczél- szerűbben a pénzügyministerium ellen intézendő.

A javaslat 61. §-a helyébe tehát a következő intézkedések volnának léptetendők:

§.

A jelen törvény 5. §. 2—6. pontjaiban felsorolt esetekben a nyugdíj-igény elvesztését az illetékes fegyelmi bíróság ítéletében állapítja meg.

Az állami alkalmazott, úgy annak özvegye és árvái, ezen esetekben is a jelen törvény alapján járó ellátásban királyi kegyelem folytán részesíthetők.

§.

A nyugdíj vagy részeltetési igény fenforgása, annak mérve és az időpont tekintetében a meddig az érvényes, az igényre jogosult, a ki magát az illető ministerium határozata által jogaiban sértve érzi, a határozat kézbesítésétől számított 60 nap alatt igénye érvényesítése végett a pénzügyi közigazgatási bíróság előtt keresetet indíthat.

§.

A kereset a pénzügyi ministerium ellen intézendő és a kereset egyik példánya annak záros határidő alatt — mely 30 napnál hosszabb nem lehet — nyilatkozat tételére adandó ki.

§.

A pénzügyi ministerium köteles nyilatkozatával az ügyre vonatkozó összes iratokat a pénzügyi közigazgatási bíróságnak bemutatni, mely ezek alapján végleg határoz.

§.

Azon esetekben, a midőn a nyugdíj kérdésében a fegyelmi bíróság már határozott, ennek ítélete a pénzügyi közigazgatási bíróság által alapul elfogadandó.

§.

Egyebekben az 1883: XLVIII. tcznek az eljárásra vonatkozó szabványai ezen ügyekre nézve is változatlanul fentartatnak.

A pénzügyi közigazgatási bíróság tehát hivatva volna határozni mindazon esetekben, a midőn a nyugdíjigény nem ismertetett el, feltéve hogy nem fegyelmi eljárás folytán lett ez megállapítva, úgy nemkülönben az összeg és a megszűnés okai tekintetében, a melyek nem tartoznak a fegyelmi eljárás körébe. A fegyelmi bíróság határozata tehát praedudiciumot képez, a mely a felülvizsgálat tárgyát nem képezheti, de ily határozattal szemben is felmerülhet igény úgy az állami alkalmazott, mint pedig annak özvegye vagy árvája részéről. A döntő szempont tehát a fegyelmi bíróságnak és azon bíróságnak hatósági körét, mely hivatva legyen a nyugdíj-törvény alapján érvényesíthető igényeket elbírálni, felismerhetően elválasztani és hogy az előbbi határozat érdemében felül bírálható ne legyen, hanem csakis annak administratív uton vitássá vált folyamán. De másrészt, hogy az administratív hatóságnak minden intézkedése, mely ellátásra vagy részeltetésre vonatkozik, ezen kereset alakjában érvényesítendő jogorvoslattal megtámadható legyen.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

(Ref. köv.)

Jogirodalom.

A magyar örökösödési eljárás bíróságok előtt. Irta RÓNASZÉKI TRUX HUGÓ.

A fenebbi czim alatt legközelebb megjelent mű, irójának kifejezett szándéka szerint, főleg a gyakorlat igényeinek kielégítésére van szánva s e feladatnak csakugyan meg is felel, mivel törvénykezésünk azon ágában, melyet örökösödési eljárásnak nevezünk, a gyakorlat emberének sok tekintetben hasznos utmutatást és tájékozást nyújt.

A mű értékét azonban a most kiemelt szempontnál magasabb tekintetben is ki kell emelnem, a mennyiben szerző kitűzött feladatának sikeresen csak az által felelhetett s felelt meg, hogy az örökösödési eljárást szabályozó törvényeink hézagait is igyekezett részint a törvényekből vont következtetések, részint a gyakorlat irányelveinek felkutatása által pótolni s e részben öntudatos s biztos gyakorlat létesülését elősegíteni.

A mű ezen oldalról komoly méltatása teszi kötelességemmé, hogy viszont fejtegetéseinek azon pár pontja iránt, melyekkel egyet nem érthetek, eltérő nézetemet kifejezzem s legalább pár szóval indokoljam is.

Első ellenészrevételem szerző azon nézetére vonatkozik (második czim, I. fejezet, 20. §. III. A. a 4. pont 3. jegyzet), hogy szerző felfogása szerint valamely örökös hitelezője az 1881: LX. tcz. 138. §-ában nyert jogát azon esetben, midőn adója nem egyedüli örökös, csak per utján érvényesíthetné, nem pedig első sorban az örökösödési eljárás perenkívüli utján. E felfogás — véleményem szerint — az 1881: LX. tcz. 138. §-ából semmikép sem következik. De nem is forog fen semmiféle indok sem arra, hogy az ily hitelező a perenkívüli eljárás jóval egyszerűbb utját ne követhetné ugyanazon cél elérésére, a mely célból — szerző szerint is — a perut igénybe vételéhez van joga. Én az 1881: LX. tcz. 138. §-ában inkább az ellenkező irányban látok hiányt, a mint az már e lapokban is fel lett említve, nevezetesen a tekintetben, hogy egy örökös hitelezőjét csak az örökségi ingatlanok, nem pedig általában az egész örökség iránti eljárásra hatalmazza fel. E törvényszakasz értelmét tehát inkább ki kellene terjeszteni, mint megszorítani. Viszont nézetem az, hogy az örökös hitelezője azon fellépésében, melylyel adója részére az öröklött ingat-

lanok átadását szorgalmazza, adását mint örökös helyettesíti s épen e minősége folytán az örökösödési eljárást épen azon módon tartozik folytatni, a mely módon azt maga az örökös eszközölheti, mely felfogás által el lesz érve az, a mit szerző helyes nyomatékkal hangsúlyoz, hogy nevezetesen az örökös hitelezője által indított örökösödési eljárás a szó teljes értelmében vett, vagyis az örökösödés jogát egységesen felölelő eljárás legyen, a mint ez másként nem is lehet.

Tovább menve nem oszthatom szerző azon nézetét (második czim I. fejezet 38. §.), hogy a hagyatéktárgyaló bíróság a tárgyalásra meg nem jelent érdekelt felet (örökségi igénylőt) megjelenésre pénzbírság terhe alatt is szoríthatja. A gyámsági törvény 289. §-ának analogiájára fektetett ily gyakorlat nemcsak törvényeinkben nem gyökerezik, hanem nem is lenne indokolható ott, a hol kizárólag csak önjogu egyének vagyoni érdekéről van szó. Inkább még a gyámsági törvény 289. §-ához is szó férhetne, főleg a személyes megjelenési kötelezettséget tekintve, mely igen könnyen a felek ok nélküli zaklatására vezethet. (Erre már esetet is tapasztaltam.)

Végre nem tartom szerencsés megoldásnak (második czim I. fejezet 31. §.) azon módot, melyet szerző a közszerzemény leltározásánál követendőül ajánl. Formaság ugyan, de mégis a fogalmak összezavarására vezet, ha szerző tanácsát követve a közszerzeményt mint az elhalt házastárs hagyatékát terhelő készpénzkövetelést leltározzák. Ily mesterséges leltár-összeállításnak sem elvi jogosultsága, sem gyakorlati haszna nincs s a közszerzemény jogfogalmát azon veszélynek teszi ki, hogy a leltár betűszerinti értelmét esetleg szorosán vevő hagyatéki bíróság a közszerzemény tárgyául vitatott vagyont egyszerűen átadná az örökösöknek, az özvegy házastársat pedig mint közönséges hagyatéki hitelezőt szerző szerint «a törvény rendes útjára» utasítaná. E helytelen formaság sokat árthatna a lényegnek s miután a nélkül is azt kell tapasztalunk, hogy a közszerzemény fogalma nálunk épen a mostani codificationalis vajadások közepette meglehetősen homályos képet kezd magára öltetni, nézetem szerint sokkal czélszerűbb azon határozott álláspontnál maradni, hogy a közszerzeményi igény mint tulajdonjogi igény szerepeljen s ily minőségben az örökségi igénynyel egyenlő jogi oltalomban részesíttessék.

Ezen pár észrevételem azonban legkevésbé sem módosítja azon előrebocsátott véleményemet, hogy szerző műve nemcsak a gyakorlatban szükségét van hivatva pótolni, hanem örökösödési eljárásunk elveinek tisztázásához is több tekintetben hozzá fog járulni. Ezen siker elérésében a mű átlátszó beosztásának és érthető s a talán kevésbé érdekes részletekben is eléggé vonzó előadási módjának nem csekély része lesz.

ENYICZKEI GÁBOR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Lehet-e az örökösödési illetéket hagyatéki tárgyalás nélkül helyesen kiszabni?

A ki a hagyatéki eljárással csak kissé ismerős, tudni fogja azt, hogy az örökösödési illetéket hagyatéki tárgyalás nélkül helyesen kiszabni rendszerint nem lehet, s hogy a községi előljáróságok által közvetlenül az illetékkiszabási hivatalokhoz beküldött hagyatéki kimutatások alapján eszközölt kiszabás vagy az állam vagy a felek vagy mindkettőre nézve igazságtalan s káros.

Legyen szabad ez alkalommal ezen állítás igazságát, hosszas elméleti fejtegetések helyett, egy közjegyzői gyakorlatomban előfordult esettel igazolni.

R. községben meghalt az 1882. évben H. M. 16 éves hajadon végrendelet s lemenő örökösök hátrahagyása nélkül

halálesetét s hagyatéki leltárát a községi előljáróság az 1883. év vége felé felvette s miután a hivatalos beavatkozásnak szükségét nem látta, s a felmenő és oldalági örökösödés természetéről, nem különben az öröklött és szerzeményi vagyon közötti különbségről sejtelemmel sem birt, egyedüli örökösül az örökhagyónak életben lévő özvegy édesanyját nevezvén meg, a hagyatékot az illetékkiszabási hivatalnál bejelentette. Ezen hivatal mit sem törődve azzal, mikor bir törvényeink szerint az anya örökösödési joggal gyermeke után, kiveti az anyára az 1 % illetéket s hozzáadván még az elkésett bejelentésért egyszeresen felemelt illetéket, a maga részéről az ügyet elintézettnak tekinti.

Az özvegy ekkor a maga nevére akarván iratni a hagyatéki ingatlant, a hagyatéki eljárás megindítását kérelmezi. Az ügy hozzám kerülvén, a hagyatéki ingatlant feltüntető telekjegyzőkönyv megtekintése után láttam, hogy az örökhagyó kiskoru ezen vagyont apjától örökölte, s így tisztán apai ági öröklött vagyonról lehet szó, melyhez törvényeink szerint az anyának az özvegyi jogon kívül, melyre azonban nem gyermekének, de még férjének elhalta folytán s csakis újabb férjhez meneteleig tarthat számot, épen semmi joga nincs. Miután pedig a haláleset-felvételi jegyzőkönyvből az apai ági oldalakonok egészen kihagyattak, ennek kiegészítése végett megtettem a kellő lépéseket; a minék folytán kitünt, hogy az apai ágon 3 törzsön 9 oldalági örökös s azok között 2 kiskoru tart igényt a hagyatékhoz; a kik részére ezen hagyaték nagyon természetesen be is fog szavatoltatni, s az *özvegy, ki ellen az illeték befizetése iránt a végrehajtás elrendeltetett s foganatosított, vélt örökösödési jogától egészen el fog esni.*

Ezen esetről önkénytelenül felmerül az a kérdés: Megegyezik-e az állam tekintélyével s méltóságával, hogy pénzügyi közegei olyantól követeljenek örökösödési illetéket, a kit ugyanazon államnak igazságügyi közegei a fenálló törvények értelmében örökösnek el nem ismernek, kit az örökségben nemcsak nem védenek, de attól megfosztanak.

Az állampolgár annyit megkivánhat az államtól, hogy előbb ismertessék el örökösnek s úgy követeltessek tőle az örökös minőségéből eredő kincstári tartozás. Az adósságot olyantól behajtani, a ki még adósnak elismerve nem lett, az ésjog elveibe ütközik.

Észszerűleg tehát nem lehet s nem volna szabad az örökösödési illetéket kivetni addig, míg jogilag megállapítva nem lett, hogy a hagyaték kit, milyen arányban illet. De ezen jogi szemponttól eltekintve káros a most fenálló rendszertelenség úgy az államra, mint a felekre nézve.

A felvetett esetben ugyanis az állam 1 % illetéket követelt, holott a hagyatéki tárgyalás folytán az apai ágon távol álló oldalági örökösök 10 % fizetésére vannak kötelezve; s így ha a hagyatéki eljárás a fél kérelmére meg nem indítatik, az állam 9 % kárt szenvedett volna.

A félre nézve pedig káros ezen eljárás azért, mert ő kénytelen volt megfizetni olyan tartozást, mely őt tulajdonképpen nem terhelte, s ha talán felfolyamodása folytán visszakapná is az illetéktelenül fizetett összeget, ezt költség nélkül el nem éri, melyért és a kiállott jogtalan zaklatásért kárpótlast nem kap.

S mind e bajnak gyógyszere igen egyszerű: a *kötelező hagyatéki eljárás behozatala.* Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

A bűnügyi védelem kérdéséhez.

A *Jogt. Közl.* 1884. évi 51. számában SOMOGY JÁNOS kir. törvényszéki bíró ur igen érdekesen vázolja azt a sok defectust, mely a bűnügyi védelem terén nálunk még mindig létezik. A tisztelt cikkíró ur találóan fejtegeti azt a számos miseriát, mely akkor keletkezik, ha vádlott nem gondoskodik védőről.

De ép ily misériák erednek egy másik körülményből, mely a vidéken nem ugyan mindenütt, de mégis igen sok helyütt el van terjedve, s ez a *bűnügyi védelemre vállalkozó ügyvédek csekély száma*. Készakarva használjuk ezt a körüírítást, mert nem az alkalmas védőkben van hiány, csak hogy — mindig a vidékről s nem a fővárosról beszélünk — az ügyvédek legnagyobb része huzódik, csaknem fél a bűnügyi védelem elvállalásától és csak úgy vállalkozik, ha nolens-volens kénytelen vele.

S az idegenkedés ettől a valóban nemes, humánus s az ügyvédi kar hivatásával megegyező ténykedéstől, meg kell vallanunk, a látszólagos ellenmondás dacára is, viszonyaink közt könnyen megmagyarázható.

Az első ok erre az a — mondhatnók — souverain megvetés, melylyel ügyvédek egy része a büntettek, sőt általában a vádlottak iránt viseltetik, s melynek alapján csaknem méltóságukon alólinak, minden esetre azonban nagyon odiosusnak tartják a közönséges gonosztevők védelmére való vállalkozást. Ez a nézet azonban kivétel s így annál inkább felmentve érezzük magunkat czáfolatától, mert bővebben czáfolni teljes tévessége folytán felesleges is.

Sokkal fontosabb oka ennek az idegenkedésnek *polgári* peres eljárásunknak legnagyobb hiánya: az *írásbeliség*. A kereset beadásától egész a Curia ítéletének meghozataláig alig nyílik alkalma nálunk az ügyvédnek arra, hogy gyakorolja magát a szónoklásban, s így nem csoda, ha feszélyezve érzi magát a védők asztalánál, mert a védői tiszt nemcsak sokoldalú jogi képzettséget, nagy emberismeretet, hanem eloquentiát is kíván, az eloquentiának pedig első feltétele a nagy gyakorlat.

Az ügyvédi kar régi gárdájának tagjait, kik a megyei élet fénykorában, midőn a megye volt a politikai factorok egyik legfőbbike, eléggé hozzászoktak a gyakori szónokláshoz, ezeket meg az új codex tartóztatja vissza, melynek praecis definitióit, finom distinctióit még nem tudták megszokni azon chaoticus szabályozatlanság után, mely a codex készülete előtt az anyagi büntetőjog tekintetében létezett.

Ezenkívül még nem is lehet kívánni, hogy az ügyvéd, ki fáradságos munkával tartja fen magát és övéit, kedvvel fogjon oly tiszthez, mely iránt hajlamot nem érez magában, és mely sem anyagi előnnyel, sem moralis recompensatióval nem jutalmazza a fáradságot.

Ezen és sok más hasonló okból történik azután az, hogy egy-két fiatalabb ügyvédet kivéve — kik specialiter tanulmányokat tesznek és készülnek a védői tisztre — vidéken az ügyvédek legnagyobb része mindenkép menekülni óhajt ettől az általa tehernek tekintett védői kinevezéstől.

S ez okozza, hogyha valamely vádlott őt választja védőül, megköszöni s nem fogadja el a bizalmat, minek azután az lesz a következménye, hogy a vádlott úgy okoskodván, hogy ha az nem jön el, akit ő szeretne, más védőt nem választ, így a végtárgyalás szépen elnapoltatik.

És szintén ezen idegenkedés eredményezi azt, hogyha ilyen ügyvéd hivatalból lesz védőül kirendelve, mert lehetetlen, hogy folyton ugyanazt a 2—3 ügyvédet nevezzék ki védőnek, ezek physikailag is képtelenek erre, a hivatalból kirendelt ügyvéd a *tárgyalás előtti napon* bead egy kérvényt, melyben igen részletesen kifejti, hogy ezen és ezen okokból a kirendelést el nem fogadhatja s kéri magát a védői tiszt alól felmenteni. Erre aztán az elnök, vagy az illető referens kirendel egy új védőt. Ez kedvetlenül bejön a törvényszékhez, megnézi a bűnügyet s rémülve látja, hogy az egy nagy acta-csomó, melyet egy délután alatt egyáltalán nem lehet áttanulmányozni, siet haza — megírni egy beadványt, hogy a védői kirendelést el nem fogadhatja. Most azután azonnal kineveznek egy harmadikat. Jó szerencse, ha elfogadja, mert ellenkező esetben másnap reggel oly — hogy ne mondjuk — vadászatot kell a védő után tartani, mely sem az

ügyvédi kar tekintélyével, sem az igazságszolgáltatás méltóságával össze nem fér. De ha a harmadik kirendelt védő eljön is a tárgyalásra, akkor is kaptunk egy oly védőt, ki az ügyet nemcsak hogy nem tanulmányozta, de nem is hallott felőle, ki a vádlottakat soha sem látta: szóval ki nem hajlamból, nem szívvél-lélekkal, hanem kénytelenségből teljesíti tisztét, s kinek ez a kellemetlen helyzet sokáig emlékében maradván, jövőre iparkodni fog, hogy ily helyzetbe ne kelljen jutnia.

Mindezen calamitásokon többfélekép akartak már segíteni. Így a budapesti kir. ítélő tábla szándékos emberöléssel vádolt II—ny Imre elleni bűnügyben meghagyta az első folyamódásilag eljáró kir. törvényszéknek, hogy keresse meg az *ügyvédi kamarát* védő kirendelése céljából. A törvényszék teljesítette a meghagyást, de sikertelenül, mert az ügyvédi kamara nem vállalkozott a védő kirendelésére, azon okból, miveljéz hatáskörébe nem tartozik, s mivel a szegénységi képviselők kirendelésével a bűnügyi védők kirendelése egyáltalán párhuzamba nem vonható. De — nézetünk szerint — a kamara közvetítésének igénybe vétele már azon okból sem volna helyes, mert ez igen nehézkes eljárás s kivált igen sok időt vesz igénybe, e mellett pedig a tulajdonképeni cél itt se éretnék el, mert a kamara által kirendelt védő ép úgy lemondhatna, mint a törvényszék által kirendelt, vagy a fél által választott, s ha védő hiányában a végtárgyalás nem volna is megtartható, az ügyvédi kamara ezért felelősséggel nem volna terhelhető.

Másik mód volna az, hogy a kirendelt vagy a választott ügyvéd *záros határidő alatt nyilatkozatra szoríttatnék* az iránt: elvállalja-e a védői tiszte? Csak hogy végső analysisben ez sem vezet eredményre. Mert ha a végtárgyalás előtt 20 nappal kirendeltetik, vagy választatik egy védő s ez a hátra levő idő első felében, tehát a tizedik napon nyilatkozik és felmentést kér, ha az újból kirendelt védő a végtárgyalás előtt 4 nappal szintén lemond, a harmadiknak csak 3 nappal, a negyediknek egy nappal a végtárgyalás előtt lehetne a kirendelő végzést kézbesíteni.

Részünkről *ideiglenesen*, kíségitő procedura gyanánt mindezeknél alkalmasabbnak találnánk azt, ha a törvényszéki elnök felhivná az ügyvédi kamarát, hogy azon ügyvédek neveit, kik a védői kirendelés elvállalására késznek nyilatkoznak, félvényként előre közölje a törvényszékkel, mely azután ezeket sorban rendelné ki védőkül. Ily módon elvolnának kerülve a kirendelt védő lemondásával járó calamitások, másrészt azok, kik így önkényt vállalkoznak s a védői tiszthez megkivántató előtanulmányokat is megszerzik, több kedvvel és sikeresebben felelhetnének meg nemes feladatuknak.

A kérdésnek *végleges* megoldását részünkről is *csak legislatív uton* reméljük. S e tekintetben — kerülni akarván cikkünk hosszabbra nyújtását — minden konkrét javaslat mellőzésével csak azon propositiókra akarunk még röviden reflectálni, melyeket e becses lapok mult évi 52. számában — igaz, hogy más alap-okból t. i. a védők iránti aggály folytán — ABSZOLON FERENCZ ur tett.

Ezt a javaslatot főleg három okból nem tartom kivihetőnek. E szerint ugyanis a védői tiszt valódi *«közszolgálatot»* képezne, vagyis a védő állami hivatalnok volna, ki *fizetést* huz s csak azon ügyvéd gyakorolhatná a védői funkciót, ki a törvényszék *«védői lajstromába»* a törvényszék, illetve az elnök által felvétellett. Először is kételyeim vannak arra nézve, *helyes-e, ha a védő közhivatalnok*, ha a védő is az állam képviselője? Nem elég-e az, ha a bűnvádi eljárásban az államot a kir. ügyészség mint közvádló hatóság képviseli? S azután mikép óvja meg a védő tisztéhez okvetlenül megkivántató függetlenségét szemben az állammal, s különösen politikai büntettek védője mikép óvja meg függetlenségét szemben egy esetleg absolutisticus törekvésű kormányval, midőn ő az államtól fizetést huz, és midőn a kormánynak

hatalmában áll őt a legközelebbi évben a védői lajstromból kitöröltetni és ez által nem csak a fizetéstől, hanem a védői funkció gyakorolhatásának jogától is megfosztani?

Másodszor nem helyeselhetem, hogy a t. cikkiró ur a védői funkciót privilégiummá, s a védői kart egy elzárt kasztá akarja tenni, melybe csak az juthat be, a kit a törvényszék felvesz; a fiatal új erők pedig a védői funkciótól egészen elvannak zárva s legfeljebb *«esetenként nyert törvényszéki jóváhagyással»* működhetnek védők gyanánt. Oly megszorítás ez, mely nemcsak az ügyvédek jogát, hanem a vádlott választási szabadságát is legérzékenyebben sérti, mert a vádlott nem választhatja azt az ügyvédet, akiben megbizik, aki e feladatnak teljesen képes volna megfelelni, a ki talpig becsületes ember, de — — nincs felvéve a védői lajstromba s pedig talán csak azért, mert előregedett, vagy beteges s így felhagyott a rendes gyakorlattal.

Végül azt, hogy a védő ügyvédek munkadíjai a bűnvádi átalányból kiutaltassanak, financialis viszonyaink folytán, kivihetetlennek tartom.

BALOGH JENŐ.

A végrehajtás-megszüntetési kereset halasztó hatálya.

A végrehajtási törvény 31. §-a a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset halasztó hatályáról intézkedvén, kimondja, hogy a mondott kereset halasztó hatálylyal csak akkor bír, ha eredetiben bemutatott közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal bizonyított tényen alapul s egyszersmind vagy a végrehajtás foganatosításától számított 3 nap alatt, vagy ha a végrehajtási jog későbbi tény folytán szűnt meg, az ezen tény felmerülte után foganatosított további végrehajtási eljárás befejezésétől, illetőleg a bíróság vagy a kiküldött által hozott végzésnek kézbesítésétől számított 3 nap alatt adatik be.

A tény minőségét ezuttal nem szándéksom vizsgálatom tárgyává tenni; csak azon kérdés szellőztetésével kívánok foglalkozni, hogy a tények keletkezési ideje mily befolyással van a végrehajtás-megszüntetési kereset halasztó hatályára vagyis mikor kell, hogy történések legyenek a bizonyított kérdések, tények, hogy azok felhozása a halasztó hatályt eredményezze?

A kérdés még így is kissé complicált s ezért példával élek.

Ítélethozatal után alperes a tőkét felperesnek személyesen megfizeti. Felperesi ügyvéd erről tudomással nem bírván, a végrehajtást szorgalmazza. A foganatosításnál alperes a felperes által kiállított nyugtát felmutatja; azonban felperesi ügyvéd ügyfele aláírását azonosnak nem találván, a végrehajtást foganatosítja ugyan, azonban alperesnek megígéri, hogy ügyfeléhez intézendő levél útján, haladéktalanul fog magának a felmutatott nyugta felől meggyőződést szerezni, minek folytán alperes — nyugtájára támaszkodva — végrehajtás-megszüntetési keresetet nem ad be. Felperesi ügyvéd ügyfelének válaszából megtudja, hogy alperes a lefizetett összeggel, nem a kereseti, hanem egy régebbi tartozását egyenlítette ki s miután alperes ezt elismerni vonakodik, a maga idején árverést tüzet; alperes pedig az árverési hirdetmény kézbesítésétől számított három napon belül végrehajtás-megszüntetési keresetet ad be.

A kérdés most már az, vajon azon körülmény felhozása, hogy alperes ítélethozatal után, de a végrehajtás foganatosítása előtt a kereseti tőkét kifizette, még most is, tehát a második birói actus után is halasztó hatálylyal bír-e, vagy pedig e halasztó hatály az első birói actus utáni 3 nap múlva megszűnt-e?

Nézetem szerint ily esetben a végrehajtás-megszüntetési keresetnek ez alapon többé halasztó hatálya nem lesz; a hivatkozott törvényszakas ugyanis a halasztó hatályt két fel-

tételtől teszi függővé. Először is eredetiben bemutatott közokirattal bizonyított tényről és másodszor e ténynek kereset alakjában való bejelentésétől a végrehajtási actus befejezésétől vagy a hozott határozatnak kézbesítésétől számított három nap alatti határidőn belül.

A végrehajtás-megszüntetési keresetnek tehát csakis e két feltétel találkozása esetében lesz halasztó hatálya. Az első feltétel eléggé világosan van kifejtve a hivatkozott törvényszakasban és ezzel többé nem foglalkozunk; a második feltételhez azonban sok szó fér; mert már a §. ezen kifejezése által: *«a további végrehajtási eljárás befejezésétől»* a három napi határidő nem elég szabatosan van körülírva, miután például a végrehajtás foganatosításánál is nyitva hagyja azon kérdést, vajon a végrehajtás foganatosítása a végrehajtási jegyzőkönyv befejezésével vagy pedig annak jóváhagyása iránt hozott birói végzés kézbesítésével tekintessék-e befejezettnek s így a fatalis 3 nap a végrehajtási eljárás mily stádiumától számítassék? e kérdés megoldása pedig annyival fontosabb, mivel a 3 napon túl beadott végrehajtás-megszüntetési kereset már halasztó hatálylyal nem bír.

De a többször hivatkozott törvényszakas némileg homályban hagy az iránt is, hogy egy és ugyanazon tény többször is lehet-e a végrehajtás megszüntetése okául felhozni s pedig — mire itt a fősúly fektetetik, — a halasztó hatály fentartása mellett, s e homályt leginkább az okozza, hogy a törvény e kifejezéssel él: *«az ezen tény felmerülte után foganatosított további végrehajtási eljárás befejezésétől»*, holott a szerkezetben e helyett *«legközelebbi végrehajtási cselekvény»* lett volna felveendő.

E csekélynek látszó restrictionnak fontos következményei vannak.

Tegyük fel ugyanis, hogy a végrehajtást szenvedett a követelést kiegyenlítette, azonban végrehajtható bármily oknál fogva az árverést kitüzetli. Végrehajtást szenvedett ismét bármily oknál fogva végrehajtás-megszüntetési keresetet nem adott be, azonban sikerül neki végrehajthatót az árverés abbahagyására birni. Végrehajtható csak ezután győződik meg arról, hogy ellenfele csak a tőkét és kamatot fizette ki, de a perköltségekkel még hátralékban van s így ezek erejéig az árverést ujabban szorgalmazza. Ily eset nemcsak könnyen képzelhető, hanem vidéki megkereséseknél igenis gyakran fordul elő. Végrehajtást szenvedett most beadott megszüntetési keresete már halasztó hatálylyal nem fog birni, mert *«a bizonyított tény»* és a végrehajtás-megszüntetési kereset beadása között több mint egy — több mint a *«legközelebbi birói actus»* folyt le.

Igen gyakran megesik s bizonyára tisztelt kartársaimmal is megtörtént már, hogy többszöri árverés tüzése után végrehajtást szenvedett egyszerre csak előáll végrehajtás megszüntetési keresettel s noha a bemutatott okmány csak egy csekély részlet lefizetését tanúsítja s az okirat kelte óta alperes által meg nem támadott három-négy birói actus (p. o. árverés kitüzése) folyt le, a bíróság mégis a keresetet halasztó hatálylyal tekinti s csak tárgyalás folyamán lesz constatalva, hogy végrehajtható az okmányban foglalt összeget rég beszámította, hogy azt a kamatok törlesztésére fordította s ez összeggel követelésének járulékai megfogytak, minek nyoma azonban az árverési hirdetményben azért nem volt, mert ebben csak ez általános kifejezés *«s járulékai erejéig»* szokott használni.

Sem az igazságnak, sem a méltányosságnak nem felel meg, hogy a végrehajtást szenvedett egy birtokában levő s már egyszer érvényesített okmányt többször használjon. A végrehajtás-megszüntetési kereset a végrehajtást szenvedettnek utolsó repressiv — de nem ismétlő — fegyvere, melyet tehát minden lövés után, új tölténnyel — új okmány-nyal — kell ellátnia.

A végrehajtást szenvedett a foglaltatótól nyert nyugtát vagy egyéb okmányt az első legközelebbi birói cselekmény után érvényesítse, ha a halasztó hatályt kívánja megóvni, de nem engedhető meg, hogy ez okmány mint Damokleskard örökké függjön a végrehajtató feje fölött s ez által eleje vétetnék sok visszaélésnek s a végrehajtási eljárás néha egészen alaptalan megakadályozásának.

A végrehajtást szenvedetten nem ejtetik sérelem a 31. §-nak általam tulajdonított interpretációja által. Mert az okmány kelte utáni legközelebbi végrehajtási actus utáni három napon belül beadhatja megszüntetési keresetét, ha pedig a halasztásra vagy felfüggesztésre nézve újabb megállapodás jó létre, úgy a három nap lefolyása előtt módjában áll erre nézve magának újabb okmányt adadni, mely ismét a legközelebbi végrehajtási actus utáni három napon belül lesz bemutatható s így esetről esetre a halasztó hatály fentartható lesz mindaddig, míg a megállapodás feletti nézetek eltérése teljesen megszűnt, avagy a bíróság a vitás kérdésben nem döntött.

A mi itt a végrehajtás-megszüntetési keresetről mondatott, az — természetesen változtatással — a végrehajtás korlátozása vagy felfüggesztése iránti keresetre nézve is áll.

DÓSA FERENCZ,
ügyvéd.

A váltótörvény 29. §-ához.

Ha az elfogadó csőd alá jutott, vagy ellene a váltó elfogadása, illetve kiállítása után valamely pénzbeli tartozás miatt a végrehajtás siker nélkül megkíséreltetett: ezen esetekben a váltóbirtokos és minden forgató úgy az előzőktől, mint magától az elfogadótól biztosítást követelhet, ha *óvással igazolja*, hogy az elfogadótól biztosítást nem nyert s hogy az elfogadás a váltón kijelölt szükségbeli utalványozottak által nem teljesített.

Igy rendeli ezt az 1876: XXVII. tcz. 29. §-a.

Törvényünknek ezen rendelkezése, némi módosítással, az APÁTHY-féle tervezet 95. címéből, illetve a közönséges német váltórendszabályból vétetett át.

Indokolva azzal van, hogy a váltó lejáratáig, mely idő előtt a váltóbirtokos a fizetést semmi esetben sem követelheti, az elfogadó oly körülmények közé is kerülhet, melyek közt emberi számítás szerint, az ígért fizetés teljesítése nem remélhető. Ily esetben tehát méltányos, hogy a váltó birtokosa s egyáltalán minden forgató a fizetési ígéretnek annak idején leendő beváltása iránt az előzőktől, sőt magától az elfogadótól is biztosítást követelhesen.

Azonban váltótörvényünk a biztosítási kereset, illetve viszkereset megindítását feltételekhez köti.

Az illető felperesnek ugyanis nemcsak óvással kell igazolnia, hogy az elfogadótól biztosítást nem nyert s hogy az elfogadás a váltón kijelölt szükségbeli utalványozottak által nem teljesített; hanem csődnyitási határozattal, illetve az *elfogadó ellen* intézett és siker nélkül maradt végrehajtásról felvett jegyzőkönyvvel a *biztonság hiányát*, vagyis azt is kell bizonyítania, hogy az elfogadó csőd alá jutott, illetőleg hogy ellene a *váltó elfogadása, illetve kiállítása után* valamely *pénzbeli* tartozás miatt a végrehajtás siker nélkül megkíséreltetett.

De én a biztosítási kereset feltételeiről ezuttal nem kívánok részletesen szólni. Csak azt a kérdést vetem fel, hogy *eleget tesz-e felperes a váltótörvény 29. §-ában foglalt követelményeknek, ha a telepített váltókat az ezekben kijelölt helyen a telepes ellen, és nem az elfogadó lakhelyén s nem ez ellen óvatoltatja meg?*

Véleményem szerint: nem.

A *telepes ellen* felvett óvás nem alkalmas azon körülménynek az igazolására, hogy felperes nem nyert biztosítást az *elfogadótól*; mert az ily óvás még azt sem tanúsítja, hogy felperes kért ilyet attól.

Az 1876: XXVII. tcz. 24. §-ának tartalmából ugyanis kétségtelen, hogy a telepest *fizetőül* jelöli ki maga helyett az elfogadó, illetőleg a kibocsájtó.

Amíg tehát egyrészt a telepes a telepezés által csak arra nyer megbízást, hogy a fizetendő összeget *lejáratkor* a váltóbirtokosnak átszolgáltassa, úgy másrészt s ez okból az elfogadó is ráér lejáratig fedezetet küldeni a telepesnek.

És mi következik ebből?

Először az, hogy a telepesnek megbízatása a lejárat előtti biztosítás adására nem terjed ki s így e végből, de egyáltalán biztonság hiánya miatt nem is lehet hozzá fordulni;

másodszor pedig, hogy a telepesnek lejárat előtt tett s óvásba foglalt azon nyilatkozata, hogy «az elfogadó a váltó értékére *biztosítékot* nem adott», sem a *biztonság hiányát* nem tanúsíthatja, sem annak igazolására nem alkalmas, hogy az illető váltóbirtokos az *elfogadótól* biztosítást nem nyert.

Ez az egyik ok, melylyel véleményemet indokolom.

Van azonban másik érvem is.

Váltótörvényünk intézkedéseiből s szelleméből ugyanis kétségtelen, hogy az óvás *szabály szerint* az intézvényezett, illetve az elfogadó ellen veendő föl.

Az 1876: XXVII. tcz. 43. §-ának azon intézkedése tehát, mely szerint a telepített váltókat a telepesnél kell bemutatni s a telepes ellen kell megóvatoltatni: csakis *kivételes* rendelkezése a törvénynek.

Miután pedig a váltótörvény 42. §-a kifejezetten csak «*fizetés végett*» engedi a váltót a telepesnél bemutatni, sőt az óvást is az esetre véteti fel a telepes ellen, «ha a *fizetés* nem teljesített»: kétséget sem szenved, hogy a törvénynek ezen *kivételes* intézkedése a váltótörvény 29. §-ában tárgyalt esetre nem terjeszhető ki.

Az 1876: XXVII. tcz. 29. §-ában meghatározott óvás *ennelfogva mindig az elfogadó ellen s ennek az illető váltóban megjelölt lakhelyén veendő fel.*

A német váltórendszabály világosan mondja: «... Wenn in diesen Fällen die Sicherheit von dem *Acceptanten* nicht geleistet und dieserhalb *Protest gegen denselben* erhoben wird...» Az általunk recipiált német törvénynek szavai tehát szinte támogatják azon véleményemet, hogy *biztonság hiánya miatt nem lehet a váltót a telepesnél bemutatni, sem az óvást a telepes ellen felvenni.*

Dr. ALFÖLDI DÁVID,
egri ügyvéd.

«Adalék a hagyatéki eljáráshoz».

E czim alatt a *Jogtudományi Közlöny* 3. számában FERENCZY SÁNDOR ügyvéd ur közzétett cikkére, miután az általa felhozott hagyaték tárgyalás és díjfelszámítás az én eljárásomra vonatkozik, inditva érzem magamat észrevételeimet megtenni, nehogy hallgatásommal azt engedjem magam felől következtetni, hogy a díjtörvényben megállapított díjknál eljárásomért magasabb díjakat számítok fel.

I. FERENCZY SÁNDOR ügyvéd ur által felhozott hagyatéki ügyben négy érdekelt fél levén meghivandó, ezen meghívásokért az 1880: LI. tcz. (közjegyzői díjtörvény) 11. §-a x) pontja értelmében egyenkint 20 kr. összesen 80 kr. jár. a hagyaték leltárszerinti becsértéke 2043 frt 05 krt tett, ezért ugyanazon díjtörvény 22. §-a alapján 15 frt díjatalány illeti a közjegyzőt; végre, mert Tárnok község, hol a tárgyalást tartottam, székhelyemtől vagy 60 kilométernyire fekszik, s őszi és téli időben az oda- és visszautazás napokat vesz igénybe és nem a fél alkalmatosságán utaztam, vitelbér fejében ugyan a díjtörvény 22. §-a alapján *utiköltség czimén* csak 8 frtot, így az egész tárgyalásért 86 krajczár bélyeg és a közgyám 50 krajczár napidija hozzászámításával együtt összesen 25 frt 16 krajczárt számítottam fel. Vitelbér és utiköltség czimén csak azért számítottam fel 8 frtot, mivel azon alkalommal más hagyatéki ügyeket is tárgyaltam Tárnokon, így az utiköltséget azok között a törvény intézkedéseinél fogva a hagyatékok állagára és nagyságára való tekintettel aránylagosan felosztottam.

Díjfelszámításom tehát a hagyaték nagyságára és a fenforogott körülményekre való tekintettel épen nem törvényellenes.

2. Hogy a közjegyzői eljárás minden lépések között nem a legdrágább, mutatja a FERENCZY ur által példakép felhozott ezen egy eset is, midőn egy tekintélyes, 1864. év óta függő hagyatéki ügy általam egy tárgyalással rendeztetett, véglegesen befejeztetett, s ez a feleknek összesen 25 frt 16 krba került és további költségükbe nem is fog kerülni, mert már azt FERENCZY SÁNDOR urnak mint ügyvédnek szinte kellene tudnia, hogy a gyámhatósági megbízásból és birói megbízásból vagy bíróság által tárgyalat hagyatéki ügyekben hirdetményi eljárási költségek nem merülnek fel, s az örökös javára a hagyaték hirdetményi eljárás mellőzésével átadatik és az ingatlanokra tulajdonjoga hivatalból bekebeleztetik. Nem áll tehát, hogy a közjegyző által felszámított költségekhez a leltározási költségek felül még hirdetményi költségek is jönnének, úgy nem áll az sem, hogy a mostani eljárás beszüntetésével minden gyámhatóság elé tartozó hagyaték elintézése 50—100 frttal kevesebb költségbe kerülne, mert kerületemben eddig is a bíróságoktól és a gyámhatóságtól nyert hagyatéki ügyeknek 8—10 százalékát ingyen, legnagyobb részét pedig 3—5 frt díjtalányért tárgyaltam s olyan hagyatéki ügy irodámban — egy grófi hagyatékot kivéve — praxisom ideje alatt nem fordult elő, melyért 50 frt, vagy ennél magasabb díj felszámítható lett volna. Azt hiszem, vidéki kartársaimnál ugyancsak így állanak a viszonyok, ennél fogva azon állítás, hogy «az esetre, ha a gyámhatóság maga elé idézné minden hagyatéki tárgyalásra az érdekelteket, mellőztetnék azon költséges gyakorlat, hogy minden tárgyalásra drága közjegyző küldetik ki, s minden hagyaték elintézése 50—100 frttal kevesebb költségbe kerül,» alaptalan és túlzott.

SZŐKE MIKLÓS,
kir. közjegyző.

Különfélék.

--- A képviselőház által a napokban tárgyalat járásbirósági törvényjavaslat bírósági szervezetünk jövőjére nézve nagyfontosságú elvi kijelentést tartalmaz, a mennyiben a kir. tábla decentralisatiójának kérdését elvben elfogadja. Feltűnő mindenesetre, hogy egy ilyen nagy horderejű, következményeiben megmérhetlen, a polgári és bünvádi eljárásra egyaránt kiható intézkedés a képviselőházban egyszerűen szavazás által nyert megoldást.

— Az igazságügyminister ur a következő körrendeletet bocsátotta ki a budapesti kir. tábla területén levő valamennyi kir. törvényszékhez:

Az 1880. évi márczius hó 1-én 5857. sz. a. kiadott körrendelettel figyelmeztettem volt a kir. törvényszékeket, hogy az orvos-törvényszéki vizsgálatok felülvéleményezésére az országos közegészségi tanácson kívül a m. kir. tud. egyetemnek orvosi kara is hivatva lévén, az ügyek gyorsabb elintéztetése s az országos közegészségi tanács tulterheltségének elkerülése végett illetően megkereséseiket a budapesti kir. tudományos egyetem orvosi karához is intézhetik. Ezen figyelmeztetés dacára az utóbbi években a fennevezett két testülethez beérkezett felülvéleményezési ügyek kimutatásából azt tapasztaltam, hogy a kir. törvényszékek tulnyomó része vagy egyáltalán nem, vagy csak ritka esetben keresi meg az egyetem orvosi karát s legtöbbször az országos közegészségi tanácshoz fordul az orvos-törvényszéki vizsgálatok felülvéleményezése végett. Ezen eljárásnak tulajdonítható a felülvéleményezési ügyeknek az országos közegészségi tanács és az egyetem orvosi kara közt tapasztalt aránytalan megosztása s ebből folyólag az előbbi testületnek tulterheltségének. Ennél fogva felhívom a kir. törvényszékeket, hogy az orvos-törvényszéki vizsgálatok felülvéleményezése iránti megkereséseiket úgy az országos közegészségi tanácshoz valamint a budapesti m. kir. tudományos egyetem orvosi karához felváltva intézzék s ez által az említett ügyeknek a két testület közti egyenletes megosztását eszközölvén, elkerülhetővé tegyék azon vizsás helyzetet, hogy az említett testületek bármelyikének tagjai is, kik működésüket díjtalanul s csupán az ügy iránti buzgalomból teljesítik, aránytalanul tulterheltesse. (1884. évi decz. 19. 56673.)

— A kötelmi jognak APÁTHY ISTVÁN által készített tervezetéhez a különös részt tárgyalat indokolásból a napokban jelent meg az I. füzet. Az indokolásnak ezen füzet a különös rész I—IX. fejezeteit sorolja fel: I. f. Vétel (I. Átalában. II. A vétel különös nemei. 1. Vétel megtekintésre vagy próbára. 2. Mustra vagy próba szerinti vétel. III. Mellékkikötések a vételnél.) 1. A visszalépés fentartása. 2. A tulajdon fentartása. 3. A kedvezőbb ajánlat fentartása.

4. Elővétel. 5. Viszvetel és viszeladás. — II. f. Csere. III. f. Ajándékozás. IV. f. Kölcsön. V. f. Haszonkölcsön. VI. f. Bérlet. VII. f. Haszonbérlet. VIII. f. Munkabéri szerződés. (I. Átalában. II. Kiadási szerződés. III. Alkuzsi szerződés.) IX. f. Ügyviteli szerződések.

— A Budapesti Ügyvédi Körnek a magyar ügyvédgyűlés szervezésével megbízott választmánya egy 150 tagból álló végrehajtó bizottságot állított össze, mely hivatva lesz a mozgalomnak az eddiginél általánosabb jelleget adni.

— Az ujonnan felállítandó járásbiróságok közül úgy látszik egyet a főváros VII. kerülete fog nyerni. De minthogy a létszám meghatározása a ministeriumra van bízva, attól tartunk, hogy az eddigi VII—VIII. kerületi járásbiróság amugy is csekély birói létszámának apasztásával és az ottani bírák áthelyezésével fog csak szerveztetni, ami által az ügymenet ismét csak hátráltatást szenvedne.

— Vétség kísérlete, vagy kísérlet vétsége? A budapesti kir. ítélő tábla vádlottat a BTK. 65. §-a alapján és a 66. §-nak bekezdése, valamint a 20. §. alapján a 330. §-ba ütköző magánlak megsértése vétségének kísérletében mondta ki bűnösnek. A kir. Curia: A kir. ítélő tábla ítélete azon a minősítésre vonatkozó kiigazítás mellett, hogy vádlott a magánlak megsértése kísérletének vétségében mondatik ki bűnösnek, egyebekben indokainál fogva helybenhagyatik. (8640. 85. jan. 21.)

— A mentelmi jog Olaszországban. Az olasz parlamentnek azon elnéző eljárása, hogy a képviselők kiadátását bűnügyekben részint megtagadja, részint lehetetleníti az által, hogy a kiadati ügyet évekig el nem intézi, az olasz szabadelvű sajtóban általános visszatetszést szült és a «Perseveranza», Olaszország egyik legtekintélyesebb lapja, a mentelmi jog illetően felfogása ellen kikel, azt vitatván, hogy a mentelmi jog nem képezheti a képviselők privilegiumát oly értelemben, hogy a parlament a büntetettek asyuma legyen és hogy különbség tétessék állampolgár és állampolgár között. Az olasz parlament fenállása óta alig fordult elő eset, melyben képviselő politikai vétség vagy büntett miatt kikérteztetett volna.

— A német jogászyűlés mult évi tárgyalásait tartalmazó évkönyv a napokban küldetik szét a tagoknak. Az állandó bizottság a jogászyűlés 25 évi működéséről általános jelentést dolgoztat ki és azt még ez év folyamában a tagoknak díjmentesen megküldi.

— Jogirodalmi szemle. AMIAUD: *Apercu de l'état actuel des législations civiles de l'Europe, de l'Amérique*, stb. (Paris, Cotillon. 1884. 244. l.) Az európai és Európán kívüli államokban érvényben levő magánjogot tünteti fel, utalással forrásokra és irodalomra. Függelékül közli a Franciaország és más államok közt a kölcsönös jogsegély tárgyalat kötött szerződéseket. — MERKEL: *Juristische Encyclopaedie*. (Berlin és Lipcse, Guttentag. 1885. 380 l. Ára 4 és fél m.) Az 1. rész az általános jogisme czime alatt tárgyalat a jog fogalmát, a jogviszonyokat és a jog alkalmazását. A 2. rész a jogi specialis tudományokat tárgyalat; főczime: az állami közösség joga (államjog, magánjog, büntetőjog, polgári és büntetőper), egyházjog és nemzetközi jog. — CANSTEIN: *Das österreichische Zivilprozessrecht*, (Berlin, (Heymann. 1885. 264 l. Ára 6 m.) A kötet a polgári perjog első felét tartalmazza és egy részt képezi a jogi kézikönyvek gyűjteményes kiadásának. — STOBBE: *Handbuch des deutschen Privatrechts*. (Berlin, Hertz. 1884. 548 l. Ára 10 m.) Az ujabban megjelent kötet a családi jogot tartalmazza.

A képviselőház elé terjesztett telekkönyvi törvényjavaslat teljes szövegét leközelebbi számunkban közöljük.

A Magyar Jogászyület tagjainak a napokban két füzet lett kézbesítve tagilletményképen. Az esedékes másik két füzet a jövő hét folyamában megy szét.

Megjelent.

A kísérlet tana. Büntetőjogi tanulmány. Irta Dr. BAUMGARTEN ISIDOR, ügyvéd. A Magyar Tud. Akadémia által dicsérlettel kintüntetett pályamunka. Pfeiffer Ferdinand bizománya. Ára 4 frt.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 irt
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Visszásságok a büntető eljárásban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Az igazságügyi vitához. Dr. V. I. ügyvédtől. — A nyugdíj-törvényjavaslat. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Mily befolyással bír az 1881: LX. tcz. 138. §-a értelmében bekebelezett végrehajtási zálogjoggal bíró hitelező az örökösödési eljárásra? RÓNASZÉKY TRUX HUGÓ kir. táblai pótbitórtól. — Az ügyvédi rendtartás 105. §-ához. Dr. FERENCZY SÁNDOR vaáli ügyvédtől. — Nem telekkönyvezett ingatlanok vagy azokhoz hasonló tekintet alá eső vétel tárgyát képező jogok biztosítási végrehajtás útján való lefoglalása. D. S.-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Törvényjavaslat, a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztéséről és a telekkönyvi rendeletek pótlásáról s módosításáról. Curiai Határozatok.

Visszásságok a büntető eljárásban.*

A enquête alkalmából nem lesz időszerűtlen bűnvádi eljárásunk némely visszasságaira utalni.

Első helyet foglalja el ezek közt a jelenlegi reformerek azon merev következetessége, mely a vádelvet minden következményeivel érvényre emelni törekszik; mert ezen rendszernek azon végkövetkezményét, mely az ügyészt az ügy első bírójává teszi, a bíróságot az ügyész vádjának járszalagjára fűzi és a lelkiismeretes meggyőződés szerinti ítélethozatalban gátolja, az igazságszolgáltatás érdekében állónak tekinteni nem lehet.

Valamint az inquisitorius eljárás legnagyobb hibája, hogy benne a vádló és bíró személye egyesül: épügy az accusatorius eljárásnak minden következményeivel való életbeléptetése is ugyanazon eredményre vezetne, t. i. a kir. ügyész személyében egyesitené a vádlót és bírót.

Az esküdtszéki intézmény is az, melyről, a visszasságokról szólván, meg kell emlékezni. A magyarországi esküdtszékek verdictjei ezen intézménynek hitelét már majdnem teljesen aláásták. Hogy is nyugodjék meg a magyar ember egy oly verdict-ben, milyen például a legutóbbi nagyszebeni volt? Az okot kutatva, itt is visszasságot lelünk, mely az egészséges fejlődést lehetetleníti. A büntető igazságszolgáltatásnál nem az van az esküdtszékekre bizva, ami a dolog természeténél fogva rájuk bizható. Az esküdtszék tagjai nem lévén jogászok, a jogi kérdést elbírálni képesek nem lehetnek, melynek elbírálását a jury ugy gyakorolhatja, hogy abban megnyugodni lehessen; itt pedig most már az fontolandó meg, mily bűneseteket lehet nálunk az esküdtszékekre bizni?

A politikai büntettek, követtessenek el ezek akár sajtó útján, akár más módon, esküdtszék elé nem utalhatók; mert amit a törvénykönyv büntettnek jelez, az például Nagyszébenben nem büntett, hanem erény. Az állam polgárai tehát nem találhatnak garantiát oly bíróság eljárásában, mely a bünt erénynek canonizálja.

A vétségek sokkal kevésbé fontosak, hogysem miattuk oly nagy apparatus, mint amilyen az esküdtszék, mozgósítassék. Nincs nevetségesebb, mint midőn valamely X.-nek egy bizonyos Y. ellen sajtó útján közzétett becsületsértő nyilatkozata folytán mozgósítatik 36 esküdtképes polgár és egy törvényszéki tanács s aztán kimondják a határozatot,

* T. munkatársunknak jelen cikkben kifejezett nézeteivel nem mindenben értünk egyet. Közöljük megjegyzéseit mint egyéni véleményt.

hogy a sajtó útján közzétett nyilatkozat becsületsértést tartalmaz: tehát ennél fogva a vádlott *nem* vétkes. Engedelmet kérek, ezt bármely egyes bírója az országnak jobban, az igazságérzetet kielégítőbben és az igazságnak megfelelőbben tárgyalná és döntené el.

Legyen a sajtó szabad, írjon mindenki a mit akar, minden praeventiv beleszólás nélkül s aztán feleljen mindenki, aki sajtó útján vétséget vagy büntettet elkövet, azon bíróság előtt, mely a kérdéses vétségre vagy büntetetre különben is illetékes. A sajtószabadság nem követeli a sajtóvétségeknek esküdtszékek által való megtorlását, különösen Magyarországon nem, ahol az állam ellen való izgatást is szentesíté nem egyszer az esküdtszékek verdictje.

Esküdtszékek elé tehát csupán és egyedül nem-politikai büntetteket lehetne és kellene is utalni, azonban csakis oly esetekben, midőn a vád oly büntett miatt emeltetik, melyre a BTK. fegyházat vagy halálbüntetést szab.

A gyilkos és a rabló, a tolvaj és a csaló az esküdtszék elé idézve bizonyára nem mentetnék fel, mint felmentetik ma a lázító; mert ha a lázításra nézve a fogalmak lehetnek is eltérők: a gyilkos és a rabló, a tolvaj és a csaló nem becsületes ember a pánszláv, a dakoromán vagy a szász szemében sem. Ha tehát az esküdtszék fentartandó politikai okokból; ha az esküdtszék fentartandó, mert az állampolgárok jogérületének fejlesztésére és az államhatalom megszilárdítására alkalmas eszköze lehet az igazságszolgáltatásnak; ha az esküdtszéki intézmény azon egyedüli mód, mely a laicus elemnek az igazságszolgáltatáshoz való hozzájárulását lehetővé teszi; ha az esküdtszék az állampolgári öntudat és az emberi önértet nemesbitését segíti elő: nálunk Magyarországon csak egyedül a súlyosabb és legsúlyosabb (nem politikai) büntetteknek érvényesülhet; mert multja azt tanusítja, hogy más téren az osztó igazság alkalmas eszközének nem bizonyult s ha a sajtóvétségek és a politikai természetű bűnügyek elvonatnak az esküdtszékektől, ellenben hatáskörük az itt vázolt terjedelemben állapittatik meg: bizonyára nem lesz többé alkalom a verdictek fölötti megbotránkozásra, megszűnik a visszasság s minden tényező azon a téren érvényesül, amelyre természeténél fogva utalva van. — —

Az illetékesség köre a büntető eljárásban nem oly határozatlan mint a polgári eljárásban, mindazáltal szintén számos visszasságot tüntet föl.

A büntett, vétség és kihágás mintegy természetes felosztást látszik az illetékességi hatáskör elé szabni annak meghatározásánál: mi tartozzék társas, mi egyes-bíróság s mi a rendőri hatóság elé?

A büntettek kizárólag társasbíróság, a kihágások kevés kivétellel rendőri hatóság elé tartoznak s csak a vétségek utalvák majd társas, majd egyes bíróság elé. A felállított illetékességi határt azonban azon elasticus *alapelv* (!) képezi, mely szerint egyes bíróság elé utalvák némely vétségek azon esetben, melyekben hat hónapot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete nem forog fen. A törvény (1880. évi XXXVII. tcz. 40. §.) ezen intézkedése filius ante patrem. Az egyes-bírónak ugyanis oly discretionális hatalmat ad, mely őt hatáskörre nézve bizonyos tekintetben a társas-bíróság fölé helyezi. A vizsgálatot befejezván a járásbíró vagy

albíró mindenekelőtt mint illetékességet vizsgáló legfőbb hatóság jár el és perorvoslat kizárásával dönt a fölött: ő maga illetékes-e itélni, vagy a társas bíróság. (1880: XXXVII. tcz. 40. §. utolsó bekezdés.)

Mi következik már most? Az eljáró egyes-bíró, legyen bár a legpontosabb, legképzettebb, leglelkiismeretesebb, bizony bizony tévedhet, s ha figyelembe vesszük azon körülményt, hogy a vizsgálatok vétségekre nézve országszerte a fiatal, habár képzett és törekvő, de mégis nem eléggé tapasztalt albirák kezei közt vannak, a gyakori tévedés lehetőségét sem szabad kizártnak tekintenünk. Ezen tévedések következtében aztán kettő történhet és történik is számos esetben, t. i. vagy illetékesnek tekinti magát az eljáró egyes-bíró az ítélethozatalra és legfőleg hat hónapi fogházzal sújtja azt, aki nagyobb büntetéssel lenne sújtandó; vagy pedig — s ez a gyakoribb eset — az eljáró vizsgálóbíró minden lappálját a társasbíróság elé utal s aztán ez kénytelen itélni oly ügyekben, melyeknek végeredménye 8—15 napi fogházbüntetés, miután egész karaván tanu megjárta a törvényszéket a megye egyik határától a másikig tetemes fáradsággal és költségekkel.

A baj oka pedig abban fekszik, hogy a törvény a „*mutatkozó*” végeredményt, t. i. az ítéletben kiszabandó büntetés mérvét, tehát egy positive előre nem látható körülményt határoz meg mint olyant, melytől a bírói illetékesség meghatározása függ. Ily negatív tényezővel aztán természetesen szerfölött nehéz positiv eredményre jutni.

Minden tévedés és kétség ki lenne zárva, ha a jelenlegi elasticus meghatározás helyett a törvény világosan és félremagyarázhatatlanul mondaná ki azt, hogy egyes-bíró elé utaltatnak a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv következő §-ai szerint követendő vétségek: (következnék a §§-ok elősorolása).

Ily meghatározás mellett nem állhatna elő az eset, hogy egyes-bíró hozzá nem tartozó ügyben ítéljen, vagy hogy az illetékességet teljesen megokolhatatlanul és orvosolhatatlanul a társasbíróságra hárítsa.

Szerfölött visszás, végeredményében a jogérzet megszállásaira hátrányos, a bíróságok igazságosságába vetett hitet megingató következményei vannak a BTK. egyes intézkedéseinek is. Nemrég tárgyalták e lapok a hirhedt nagy-kőrösi esetet, melynél a bűnösök büntetlenek maradtak, mert a magánvád megtételére jogosított sértett fél szégyenében magát előlte s nem volt jogosult vádló.

Az a tény, hogy a büntett büntetlen maradt, nem igen alkalmas az ellazult erkölcsü kéjenczet a BTK. 232. és következő §-aiban meghatározott büntett elkövetésétől visszattartani.

S aztán mily visszás az, hogy egy alma ellopása bekevertett helyről, tehát kamarából, udvarból vagy kertből büntettet képez (336. §.), büntetése börtön és hivatalvesztés (helyesebben polgári jogok elvesztése): míg ellenben a másokat ezerekkel és ezerekkel megkárosító bukás (416. §.) csupán vétség, mely az enyhébb fogházzal büntetetik.

Az állam polgárainak legnagyobb része, a köznép, nem ismeri a törvényt; de látja a tényeket s midőn látja, hogy a legcsekélyebb vétségnek látszó tény drákói büntetést von maga után, míg ellenben egy másik tény, mely az ő szemében, ki mindig az összeg szerint méri a bűn nagyságát. szerfölött nagy bűn: vajon hihet-e a bíróságok igazságosságában?

Lehet, hogy az eként gondolkozó népnek nincs igaza; lehetetlen is a népnek gondolkozásmódját mindenben irányadónak tekinteni: egy azonban kétségtelen és ez az, hogy a népnek jogérzetét sértő, az állami intézmények föntségébe vetett hitet megingató s különösen a bíróságok igazságosságának tudatát kiirtó következmények okai megszüntetendők.

TÓTH GÁSPÁR.

Az igazságügyi vitához.*

Az igazságügyi vita, mely a képviselőházban közelebről lefolyt, sokkal közelebb érdeklí az ügyvédi kart, semhogy ahhoz hozzá szólani elmulaszthatnók.

Az ügyvédek sérelmeiről, ha nem is részletesen és nem oly móddal mint az kívánatos volt, HAVIAR képviselő emlékezett meg és az igazságügyminister egy óra hosszát tartó beszédében 250, mondd *kétszáz ötven szóval* igyekezett álláspontját és az ügyvédi kar jelenlegi helyzetét védni.

És mivel kívánja az igazságügyminister ur igazolni azt, hogy az ügyvédek helyzete tarthatatlan? Azon egy körülménnyel, hogy hazánkban igen sok az ügyvéd. És ezen okot az a sok ügyvéd a képviselőházban elegendőnek tartja?

Hát az ügyvédi kar az áruhoz hasonlít, melynek ára száll, ha a kínálat nagyobb mint a kereslet? Avagy az ügyvédek elszaporodása természeti rendes okokban rejlik, melyekért csak a természet törvényei vagy a sors vonhatók felelősségre?

És nem merült-e fel egyetlen egy képviselőben azon aggály, hogy ezen elszaporodásnak az igazságügyminister is nagy részben és tán legnagyobb részben oka?

Miért van oly sok ügyvéd?

Bizonyára nem azért, mert szellemileg oly annyira előhaladott nemzet vagyunk, hogy legtöbbjeink a szellemi munkásság terét felkeresni kénytelenek; azért sem, mert tán ezen pálya a legkevesebb előkészületi fáradságot, munkát és költséget igényli és legkevésbé azért, mert ezen pálya a legkevesebb munka és legkevesebb felelősség mellett a legtöbb jövedelmet hajtja; hanem igenis elszaporodott hazánkban az ügyvéd azért, mert az államhivatalok elfoglalását célul kitűző és az államhivatalokra hivatott jogvégezett ifjak a bírósági és más hivatali kineveztetéseknél, mihelyt ügyvédeké lesznek és mint ilyenek concurrálnak, figyelemre sem méltattatnak és szándékosan mellőztetnek és mert maga a törvényhozás is, mint a közjegyzői törvényénél, az ügyvédet e pályától elzárva, az ügyvédek elszaporodását okozza.

De hiszen nem is az ügyvédek elszaporodásában van a hiba, nem is ez oka annak, hogy az ügyvédi gyakorlat rosszul jövedelmez és hogy ügyvédi proletáriátus képződik, mert ha minden ügyvéd képzett, szorgalmas és becsületes, mindenik kap megélhetésére elegendő munkát, ha pedig csak egy rész jobb és a többi selejtes, ez ugyis magától elesik és megélni nem tud, és ez nem is panaszkodhatik jogosan.

A kellő képzettséggel nem bíró, megbízhatatlan és rest ügyvéd panaszaira nincs miért reflectálni, mert ha ez elszegényedik, ennek nem az ügyvédek elszaporodása az oka; de ha a képzett, szorgalmas és becsületes ügyvéd elszegényedik hazánkban, ennek sem az ügyvédi létszám nagy volta, hanem az az oka, hogy a bírósági kinevezéseknél ezen ügyvédek mellőztetnek, hogy maga a törvényhozás az ügyvédi tevékenységet a legjogtalanabbul korlátozta — mint ezt a bagatell-törvény, a váltó-eljárás, a törvénykezési rendtartás, a telekkönyvi rendtartás stb. igazolják — és oka az, hogy az ügyvédi díjak a bíróságok által a legtöbb esetben a kellő értelem és megbíráltatási hiány, sokszor pedig rossz akarat miatt a legönkényesebben annyira megnyirbáltatnak, hogy a legbecsületesebb, legszorgalmasabb és legképzettebb ügyvéd is becsületes munkája után megélni nem képes.

Az ügyvédek nagy száma tény, melylyel azonban mentgetődni nem lehet, mert ezen ténynek vannak előidéző okai és mert ezen okok nagy részben a minister által idéztettek elő; ezen okokra reflectálni és ezeket indokolni, ez lett volna a minister kötelessége.

Tessék a ministernek megmondani, hogy a kinevezéseknél miért mellőztetik az ügyvédi kar? Miért nevezetik ki egy szolgabíró vagy segédszolgabíró bírónak vagy törvény-

* Térhiány miatt késett.

széki elnöknek, egy főispán táblai tanács-elnöknek, mikor ezen állomásokra számos ügyvéd concurrál? Miért korlátozza a törvényhozás egy idő óta az ügyvédet az öt egyedül megillető tevékenységben? Miért nyirbáltatnak meg az ügyvéd díjai oly lelketlenül a bíróságok által, mikor az ügyvéd bizonytalan jövedelem mellett és nyugdíjazásra való kilátás nélkül szakavatottabban, szorgalmasabban és alaposabban dolgozik, mint sok más bíró? És ha e kérdésekre a feleletet megkapjuk és ezen felelet kielégítő lesz, akkor megnyugszunk a ministeri válaszbán.

Mindaddig azonban a minister válaszát kielégítőnek nem tartjuk és nem tarthatjuk, mert az ügyvédek nagy száma csak egy betegség, egy kórtünet, melynek oka és okozója a törvényhozásban, a ministeriumban és a bíróságokban keresendő, és található fel nagy részben.

Dr. V. I.

A nyugdíj-törvényjavaslat.

VIII.*

A javaslat nem határozza meg felismerhetően az időpontot, meddig jár a rendes fizetés és mikortól kezdve a nyugdíj? E kérdés a kisebb javadalmazásu alkalmazottaknál fontos, miután a havi fizetések utólag eszközöltetnek. Ha a tisztviselő a hó lejárta előtt halt meg, az esetre kimondandó, hogy havi fizetése a nyugdíj vagy részletetésre való jogosultat illeti meg, annál is inkább, miután a 17. §. értelmében az állandó ellátásra való igény csak a kérelem beadását követő hónaptól kezdve érvényesíthető, mi tán azt akarja kifejezni, hogy a nyugdíj csak a kérelem beadását követő hótól jár, mert *érvényesítve* az igény már a kérelem beadásával van. Hasonlólag szükséges intézkedni a természetbeni lakás élvezete tekintetében, mert az ehhez való jog a nyugdíj-igény beálltakor megszűnik és a hivatalnok vagy annak özvegye a lakást azonnal elhagyni kényteleníttetnek, holott a méltányosság megkívánja, hogy azok legalább a lakás egy részének élvezetében bizonyos ideig meghagyassanak.

A 18. §. azon szabályt tartalmazza, hogy a nyugdíjnak a monarchia határain kívül való élvezetéhez a minister engedélye szükséges, de nem jelöli meg a jogkövetkezményeket, a melyet az ellenkező eljárás maga után von. E §. szerint kétséges, vajon az illető ennek folytán nyugdíj-igényét többé egyáltalán nem érvényesítheti; — e felfogást kizárja az 5. §., — avagy csak azon időre, a meddig külföldön van. Nem tesz a javaslat különbséget a külföldön való állandó vagy ideiglenes tartózkodás között. A mennyiben ezen intézkedés fentartatik, kimondandó volna, hogy csak a külföldön való állandó tartózkodás szünteti meg a nyugdíjat. De e jog feléled, ha az illető a belföldön vagy a monarchia másik felében ismét állandóan tartózkodik. Helyesebbnek látszik azonban a nyugdíj-igény megszüntét nem a külföldön való tartózkodással, a mi a költözési szabadság megszorítása, hanem a honosság elvesztésével összeköttetésbe hozni.

A javaslat 31. §-a elismeri a nyugdíjazott abbeli jogát, hogy a megváltást kérheti s ezt a nő alkalmazottnál, a hitestárs beleegyezésétől teszi függővé. A megváltás következményei, hogy mind a férj, mind pedig a nő minden tovább emelhető igényöket elvesztik.

De kiterjed-e ez az igényre jogosult-árvákra is? A törvényjavaslat ezt ugyan határozottan ki nem mondja, de okszerűleg a lemondás természetéből igenlő választ kellene adni.

A nyugdíj-törvényben az állam a kiskoru árvák iránt kötelezettséget vállal, még pedig feltételesen. A midőn a kiskoru gyermek atyja nyugdíjaztatik, a kiskoru túlélés esetén ellátási igénynyel fog birni, ezen igény tehát egy őt megillető vagyon-jog, a mely mint feltételhez kötött, érvényesü-

lésében bizonytalan. Az atya a megváltás esetében a kiskoru jogáról lemond, még pedig a lemondás a kiskorival szemben vissztehernélküli. A megváltás tehát a gyámügyi törvény 20. §-ának utolsó kikezdése értelmében érvényéhez gyámhatósági jóváhagyást tételezne fel.

Mert ha a törvény elismeri a nő jogát és annak beleegyezését kívánja, el kell ismerni a kiskorúak jogát is, már pedig nem képzelhető eset, hogy akadna az országban gyámhatóság, mely ily lemondáshoz beleegyezését adja, kivéve ha a kiskorúak azon kört érték el, a melyet a 41. §. mint a nevelési járuléék beszüntetésének időpontját határoz meg.

A törvénynek feladata a gyermekek jogait az atyával szemben megvédeni, annál is inkább, mert a megváltást oly egyének lesznek hajlandók igénybe venni, a kik esetleg gyermekeik eltartásával nem törődve, csakis egy nagyobb összeg birtokba jutására törekednek.

A megváltás tekintetében tehát hármassal különböz teendő: oly nyugdíjazott egyén, a kinek a megváltási kérelmekor kiskoru gyermeke nincs, olyan, a kinek kiskoru gyermeke van s olyan között, a kinek kiskoru gyermeke a javaslat 41. §-ában említett kort már elérték. Az első esetben a megváltásnak helye lehet, a másodikban az kizárandó, a harmadikban a lemondás érvényességéhez a gyámhatósági jóváhagyás köteendő ki.

A 41. §. értelmében igaz ugyan, hogy a kiskoru gyermek igénye a nagykorúság elérte előtt szűnik meg. De az atyát a törvényes tartás kötelezettsége még mindig terheli. S ha áll is ama felfogás, hogy egy ily kiskorúval szemben az atya nyugdíja a saját jogi körébe eső vagyont képez, fontos czélszerűségi okok szólnak a megszorítás mellett annál is inkább, miután a megváltás nem jog, hanem az állam részéről nyújtott kedvezmény, melyet az bármily feltételekhez vagy megszorításokhoz köthet.

A 31. §. tehát a következőképp volna kiegészítendő:

A megváltásnak nincs helye, ha a nyugdíjazott egyén a megváltási kérelem beadásakor kiskoru gyermekekkel bir, a kik a jelen törvény 41. §-ában kitett kort még el nem érték.

A mennyiben a nyugdíjazott egyén gyermekei a 41. §-ban kitett kort már elérték, de még nem nagykorúak, az esetre a megváltás érvényességéhez az illetékes gyámhatóság hozzájárulása szükséges.

IX.

A javaslat III. fejezete «az özvegyek és árvák ellátásáról», a jelenlegi állapottal szemben — a mi az ellátás mérvét illeti — kétségtelenül haladást jelez.

A 34. §. az özvegyre nézve megszabja a feltételeket, a melyek közül *b)* megkívántatik, hogy a nyugdíj-igény beálltakor férjével együtt él és *c)* erkölcsös életet folytat. A *b)* pontnak mintegy kiegészítő részét képezi a 35. §. 4. pontja mely szerint ha a nő férjével együtt nem él, ő tartozik bizonyítani, hogy az együtt nem élésnek nem ő volt az oka.

Az *együttélés* nem lehet a nyugdíj-igény jogosultságának ismérve. Mert a nőt ezen igény a házassági kötelék folytán illeti meg, az együttélés vagy nem együttélés, tekintet nélkül az okokra, magát a köteléket nem érinti. Ellenkezőleg az özvegy nő nyugdíjra igényt tarthat mindaddig, míg a házassági viszony folytán a férj ellenében tartásra van joga. Tehát nem az együttélés megszűnése, hanem a házassági kötelék felbontása, illetve az együttélés törvényes megszűnése, az ítéletileg kimondott válás a döntő. Hogy a törvény helytelen fogalmazása mily végletekbe visz, a következő példa igazolja: a nő a házasság tartama alatt megörlvén, a férj őt nyilvános elmebetegnek számára való intézetben elhelyezi. Az együttélés megszűnése, ennek oka a nő, tehát nyugdíjra nincs joga. Az administratív hatóság a javaslat értelmében, tényleg házassági ügyekben bíraskodnék, mert mindazon esetekben, a

* Bef. közl. — Az előbbi közleményeket l. a 4. és a 7. számokban.

midőn a nő férjével együtt nem élt, csakis az illető házasságot kötelező házassági jog szerint lehetne meghatározni hogy ki tekintessék vétkesnek vagy sem. De a javaslat e tekintetben oly messzire megy, hogy az adminisztratív hatóságot nem is köti a már hozott válóperi ítélethez, hanem ettől függetlenül bizonyítást rendel.

Elvként elismerendő, hogy az özvegyet nyugdíj illeti meg, ha közte és férje között azon időpontig, a mikor az igény érvényesülhetésének időpontja beállott, törvényes házasság állott fenn; a házassági kötelék törvényes megszűnése vagy pedig ágy és asztaltól ideiglenes vagy végleges elválás esetében pedig csak akkor, ha őt a törvény szerint férje ellenében tartási igény megilletné. Az itt feltüntetett elvnek inkább felel meg az 1875: XXXII. tcz. a tanítók nyugdíjazásáról, mely a 16. §-ban rendel: *Özvegyi segélypénzre nem lehet joga azon özvegynek 4. a ki törvényesen elvált azon házastársától, ki után a segélypénzt kaphatná, hacsak az elválástól ítélettel nem igazolja, hogy az elválás oka nem ő volt.*

A fenidézett törvény, habár sokkal helyesebben oldja meg e kérdést a javaslatnál, még sem lehet kielégítő. Mert eltekintve azon esetektől, a midőn a válóperben hozott ítélet szerint mindkét fél egyaránt oka az együttélés megszűnésének, a vegyes házassági válóperekben igen gyakran felmerül az az eset, hogy a szentszék a házasságot el nem választja, az állami bíróság pedig a házasságot felbontja és a nőt mondja ki vétkesnek. Ha az illető férj újra megnősül, elhalálozása esetében tényleg két nyugdíjra jogosult özvegyet hagy hátra. A katolikus nőre nézve az 1868: XLVIII. tcz. 1. §-a szerint a szentszék ítélete egyedül lévén kötelező, ő reá nézve a házassági kötelék fenállónak tekintendő, e szerint nem ő volt oka az együttélés megszűnésének, így tehát nyugdíjra jogosult. A protestans hivatalnok második neje, mint annak törvényes özvegye, férjével a nyugdíj-igény beálltakor együttélvén, a törvény szerint szintén igényre jogosult. Így tehát az állam két özvegyet tartozik nyugdíjazni. Az államnak pedig nem lehet megadni ama jogot, hogy a katolikus nőt megfoszssa nyugdíjától egy a protestans házassági jog alapján hozott ítélet folytán. Ugyisint nem lehet elismerni abbeli jogát, hogy az érvényben levő házassági jogoktól eltekintve, a nyugdíj-igény megállapítása szempontjából az adminisztratív eljárás egy új házassági jog képződésének forrásává váljék. Miután pedig az 1868: LIV. tcz. 22. §-a értelmében a nő tartási joga az állami bíróság hatáskörébe tartozik, mindezen complicatiók kikerültek, ha kimondatik:

A nő nem tarthat nyugdíjra igényt, ha a házasság felbontatott vagy pedig a házasság felbontásának és a férj életében még jogerőre emelkedett ítéletek tanúságaként a házasság felbontása vagy az elválás kizárólag a nő vétkesége folytán mondatott ki.

Vegyes házasság esetében a nő nyugdíj-igényét csak az esetre veszi el, ha a saját hitelwei alapján hozott jogerőjű ítélet a felbontás vagy elválás okául az ő vétkeségét állapítja meg.

De az, hogy az állam egy állami alkalmazott után esetleg két nőt ne tartozzék állandó ellátásban részesíteni, egyáltalán ki nem kerülhető. Mert a 34. §. értelmében feltéve, hogy az a pont értelmében a házasság az ott kitett időben meg lett kötve, s protestans házasságnál a házasság a férj vétkesége folytán fel lett bontva, a 34. §. 4. pontja szerint a nőt nyugdíj illeti, de ha az illető alkalmazott újra férjhez megy, özvegye szintén nyugdíjra jogosult.

Ha ez ellenében felhozhatnák, hogy a III. fejelet az özvegyekről szól, ily esetben pedig az első házasság megszűnése, az első nő nem özvegye az elhalt állami alkalmazottnak, akkor ezen értelmezés oda vezetne, hogy felbontás esetén a hátramaradt nőnek nyugdíj átalán nem járna, akár ki volt az oka az együttélés megszűntének. Ha pedig az ily nőt az özvegyet megillető jogokban részesítjük, mint az 1875: XXXII. tczikk

16. §-a teszi, akkor nem lehet ezt megtagadni a második esetben sem.

Az özvegyi ellátás megszűnési okai között a 35. §. 5. pontja felsorolja az erkölcstelen élet folytatását. A javaslat értelmében ezen censori hivatás a nyugdíj elrendelő adminisztratív hatóságra bízatik. Helyesebbnek látszik ezt azonban a volt férj illetékes fegyelmi bíróságára ruházni azon elvből folyólag, hogy a nyugdíj-igény elvesztése bírói ítélettel tétel fel. Az 1875: XXXII. tcz. 17. §-a e tekintetben sokkal méltányosabb álláspontot foglal el, a mennyiben az eset körülményeit figyelembe véve ideiglenes elvonást ismer. Az illető §. t. i. rendel: *A már megnyert özvegyi segélypénz is akár ideiglenesen, akár véglegesen az illetékes hatóság által megvonható az illetőtől súlyos erkölcsi kihágása vagy erkölcstelen élete miatt.*

Határozottan téves azonban az igény megszüntetését eltűnés esetén a holtak nyilváníttól függővé tenni. Mert a holtak nyilvánítt az 1868: LIV. tcz. 523. §. e) pontja értelmében 3 év múltán is helyt foghat. Az ekkép holtak nyilvánítt állami alkalmazott özvegye és kiskorú gyermekei ellátási igényüket elvesztenék. Ép a 15. §. folyamán megkivánja, hogy azon ellátás, mely a holtak nyilvánítt ideiglenesen utalványoztatott, ezen időpontban ne szüntettesék meg, hanem feltéve, hogy a törvényes feltételek fenforognak, állandó és végleges ellátássá váljék.

X.

A gyermekek jogai tekintetében a 38. §. a következő intézkedést tartalmazza: az özvegy özvegyi nyugdíjából nemcsak saját gyermekeit, hanem férjének előbbi házasságából hátramaradt gyermekeit is eltartani köteles. A szabvány így felállítva, a gyámügyi törvényvel ellenkezésben van, mert a hivatkozott törvény 35. §-a értelmében nemcsak az atya, hanem az anya is követelheti, hogy a kiskorú vagyonának jövedelme annak nevelésére és tartására fordítandó, már pedig a nyugdíj élvező anyának a gyámhatóság ily körülmények között kénytelen lesz a jövedelem kiutalványozását megtagadni s ezek szerint a nő rosszabb helyzetbe jő, mint a milyenben más nyugdíj nem élvező nő van, a kinek a kiskorú vagyonának jövedelme ki lesz utalva.

A javaslat nem határozza meg, hogy ki illetékes annak a meghatározására, hogy a nő az előbbi házasságból született gyermekek javára, a melyek anyjuknál vagy más rokonuknál elhelyezve vannak, nyugdíjának mily hányadát tartozik kiadni? Mert a javaslat szerint ezeknek gyámja, ha mostoha anyjukkal közös háztartásban nem élnek, a nyugdíj-jövedelemből a megfelelő rész kihatását követelheti. Nem tételhet fel, hogy a ministerium ezen gyámhatósági eljárás keresztülvitelére magát illetékesnek tekinthetné, a gyámhatóság pedig ezen esetben a törvény határozott utasítása hiányában el nem járhat. Marad tehát egyedül a rendes perut.

Mindezen ellenmondások és bonyodalmak kikerülése végett célszerűnek látszik a 38. §-t elhagyni, ellenben figyelembe venni az első házasságból született azon gyermekeket, a kik a nyugdíj élvező nővel közös háztartásban nem élnek, s azokat a szülőtlenné árváknak nyújtandó nevelési járulékból részesíteni.

A 41. §. tisztviselők gyermekeinél 20 éves, leányoknál 18 éves, altiszt és szolgák gyermekeinél 16, illetve 14 éves korhoz köti a nevelési járulékot, holott ép a megfordított arány a helyes, mert a gyermek előbb jut azon helyzetbe önönmagát elláthatni, mint a nőgyermek.

Az 50. §. 3. pontja szerint a nevelési pótlék megszűnik, ha az árva oly állami, közhatósági vagy intézeti ellátásban részesül, melynek értéke a nevelési pótlékot meghaladja. Ennek folytán a nevelési pótlék beszüntetendő akkor is, ha a felvétel csak ideiglenes volt és az intézeti ellátás nem volt ingyenes, végül ha az árva az intézetet elhagyta, mielőtt a

41. §-ban körülírt kort elérte volt. Hogy ez intézkedés helytelen és igazságtalan, mi okadatolást sem kíván. Sokkal helyesebb e tekintetben az 1875: XXXII. tcz. 25. §-ának hasonló intézkedése. *Ki kell tehát e pontban fejezni, hogy az ellátásnak ingyenesnek kell lennie és hogy a nevelési pótlékhoz való igény ismét feléled, ha az árvának nyújtott ingyenes ellátás a 41. §-ban kitett kor elérte előtt szűnt meg.*

Dr. JELLINEK ARTHUR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Mily befolyással bír az 1881: LX. tcz. 138. §-a értelmében bekebelezett végrehajtási zálogjoggal bíró hitelező az örökösödési eljárásra?

Az 1868. évi LIV. tcz. 559—594. §-ain és ezeket részben módosító 1877: XX. tcz. 219—257. §-ain alapuló, s jelenleg érvényben levő magyar örökösödési eljárás, az ipso jure örökösödés elvén alapuló régi magyar és az osztrák eljárás vegyüléke lévén, ezen §§. szerint mindig csak az örökösök kérelmére, vagy ezek érdekében tehető folyamatba. Ezen eljárásnál tehát a hitelezők érdekei egyáltalán figyelembe nem jönnek; hisz az 1868: LIV. tcz. 573. §-a, mely egyedül emlékszik meg a hitelezőkről, csakis azt rendeli: hogy *«ha az örökösök kívánják, az ismeretlen hitelezők összehívására határnap tűzendő ki»*; míg a többi §§. a hitelezőkről egyáltalán említést nem tesznek. De ezen §. rendelkezése is oly semmit mondó, hogy ha a törvény célja e tekintetben csakis az volt, hogy a hitelezők összejöjjenek akkor, midőn azt az örökösök kívánják, e rendelkezés bátran elhagyható lett volna.

A törvény ugyanis sem a megjelenéshez, sem a megjelenés elmulasztásához jogkövetkezményeket nem kötött és nem mondta ki: hogy ha a hitelező megjelen és követelésének valóságát akár az örökös beismerésével, akár más módon kimutatja, annak kielégítése iránt az örökösödési eljárás keretén belül intézkedés teendő; hanem ez mindig az örökös kénye-kedvétől függ, természetesen a hitelező részére a törvény rendes útja mindig nyitva maradván; valamint nem mondta ki azt sem: hogy ha a hitelező e határnapról elmarad és követelését be nem jelenti, a kielégítés sorozatában őt a többi jelentkezett hitelezők megelőzik, vagy egyáltalán követelésétől elesik. Olyan e §., mint a kőrösi szentelt víz; nem árt, de nem is használ; azért a gyakorlatban lehető legritkábban is alkalmaztatik.

Már pedig ha a törvény az örökös, tehát a hagyatékhitelezőjének, a ki pedig kielégítettését a hagyatékhöz tartozó összes vagyonból követelheti, nem enged befolyást az örökösödési eljárásra, és nem engedi meg a hitelezőnek azt a jogot, hogy a hagyatéknak az örökös részére való átadását követelésének kielégítettése, vagy legalább biztosítása előtt peren kívüli úton meggátolhassa, a mi pedig gyakran, kivált midőn a hagyatéknak csupán ingóságokból pl. készpénz és értékpapirokból áll, és midőn a hitelező követelésének a törvény rendes útján való biztosítása csak hosszabb idő lefolyása alatt érvényesíthető; a hitelezőre nézve életkérdés: annyival kevésbé engedhető meg ily befolyás az örökösödési eljárást szabályozó törvények szerint az örökös hitelezőjének, a ki kielégítettését nem az egész hagyatékból, hanem csupán annak az örökös osztályrészébe jutott hányadából követelheti.

Minthogy azonban az eladósodott örökös, kivált ha az örökség tárgyát képező ingatlanok a telekkönyvi rendelet 74. §-a értelmében feltételesen bekebelezett zálogjoggal terheltek, épen nem szokott azoknak nevére való átíratása iránt szükséges lépések megtételével, vagyis a hivatalos beavatkozás mellett keresztül viendő örökösödési, vagy a hirdetményi eljá-

rás kérelmezésével sietni, s így az örökös hitelezője követelésének behajtása, jóllehet az örökös ingatlan vagyont is örökölt, majdnem lehetlenné válik: ezen anomálián segített az 1881: LX. tcz. 138. §-a, mely a telekkönyvi rendelet 74. §-a értelmében feltételesen bekebelezett végrehajtási zálogjogot szerzett hitelező feljogosítja arra, hogy az örökölt ingatlanra nézve a tulajdonjognak a végrehajtást szenvedő örökös javára leendő bekebelezése végett szükséges lépéseket megtehesse.

A fenálló gyakorlat e §. rendelkezését akként magyarázza, hogy az ily zálogjoggal bíró hitelező fel van jogosítva arra, hogy a végrehajtást szenvedett örökös helyett, és ennek jogán akár az 1868: LIV. tcz. 580. és 581. §-án alapuló hirdetményi, akár az 560. §. c) pontja alapján a bírói beavatkozás mellett keresztül viendő tulajdonképeni örökösödési eljárást kérelmezhesse.

Szerfelett megkönnyített ez által a hitelező álláspontja akkor, ha a végrehajtást szenvedett egyedüli örökös; mert ily esetben a hitelező ezen egy örökös helyett járván közben, legfőleg ezen egy örökössel kell megküzdenie. De alig jutott kedvezőbb helyzetbe akkor, ha több örökös is van; mert ez esetben nemcsak a végrehajtást szenvedett érdekei állanak ellentétben a hitelezőjével, hanem legtöbbször az örökös társakéi is.

Ily kedvezőtlen körülmények közt alig lévén pedig elképzelhető, hogy a mindnyájan nagykoru örökös társak a hitelezőkkel az osztályra nézve bíróságon kívül megegyezzenek, s a hirdetményi eljárás kérelmezéséhez hozzá járuljanak, a mi nélkül pedig ezen eljárás az 1868: LIV. tcz. 580. §-a értelmében el nem rendelhető: a hitelező csak a bírói beavatkozás mellett keresztül viendő tulajdonképeni örökösödési eljárást kérheti.

Mily befolyással bírjon azonban ezen eljárásra és különösen az osztályegyezségre ily hitelező, e tekintetben igen eltérők a nézetek és azért nagy fontossággal bírhat a budapesti kir. ítélő táblának e tárgyban 49575/884. sz. a. hozott legújabb határozata.

A jogeset a következő:

n. P. Imréné szül. K. Terézia, kinek hagyatékát az egyidejűleg tárgyalt K. István-féle hagyatékból reá $\frac{1}{3}$ részben jutott osztályrész képezte, P. István, P. Amália, P. Mária nagykoru, és P. Ágost és Imre kiskorú leszármazó örökösök hátrahagyásával halt el.

Az örökösödési eljárás a kiskorúak érdekében hivatalból megindítván, az 1880. évi június hó 1-én és folytatólag szeptember 21-én, majd utóbb 1882. évi november hó 13-án felvett hagyaték tárgyalási jegyzőkönyvek szerint P. István is örökösül nyilatkozott és a legutóbb felvett jegyzőkönyv szerint az örökösök közt oly egyezés jött létre, mely szerint P. István osztályrészben részesült és pedig a domahidai 107. sz. tjkben foglalt ingatlanoknak $\frac{1}{9}$ részét kapta osztályrésze fejében. Utóbb 1883. évi június 1-én 3910. sz. a. P. István kérvényt nyújtott be a hagyaték bírósághoz, melyben előadván, hogy adósságait atya P. Imre kifizetvén, ez által anyja után várható egész örökrészére nézve ki van elégitve, ennél fogva örökösödési jogáról atya P. Imre javára lemond.

Ennek folytán a bíróság az osztály újabb megejtése végett tárgyalást rendelvén, erre M. Áron, kinek javára a domahidai 107. sz. tjkben foglalt ingatlanokra a végrehajtási zálogjog P. István ellenében a tkvi rendelet 74. §-ában foglalt fentartással 1250 frt tőke követelése és jár. erejéig a nagykarolyi kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság 1883. évi május 22-én 2644. sz. a. kelt végzésével be lett keblezve, 4766/883. sz. kérvényében magát szintén megidézteni kérte.

E tárgyaláson az örökösök figyelembe nem véve M. Áron tiltakozását, P. István örökjogáról való lemondása ellen és annak az 1881: LX. tcz. 138. §-a alapján emelt igényét,

aként osztottak meg, hogy a lemondott P. István osztály része P. Imre beleegyeztével a testvérek közt megosztott; és ezen kiskorúak nevében gyámhatóságilag is jóváhagyott osztályegyezség alapján a szatmári kir. járásbiróság 1884. évi október 18-án 5967. sz. a. kelt végzésével a hagyatékot az örökösöknek átadta, és *M. Áront, tekintve, hogy igénye a hagyatéki osztály keresztülvitelét nem gátolja, vélt jogainak érvényesítése végett a törvény rendes útjára utasította.*

Erre hozta a budapesti kir. ítélő tábla M. Áron felfolyamodása folytán 49575/884. sz. a. következő végzését:

«Minthogy az 1880. évi június hó 1-én és szeptember 21-én, de sőt az 1882. évi november 13-án felvett hagyaték-tárgyalási jegyzőkönyvek szerint P. István az együttes hagyatékra nézve örökösül nyilatkozott, és a legutóbb említett jegyzőkönyv szerint a hagyaték mikénti felosztására nézve közte és örökös társai közt az egyezség is létre jött, s ennek értelmében osztályrészben részesült;

minthogy továbbá ugyan P. István örökjogáról való lemondását 1883. évi június hó 1-én 3910. sz. a. tehát oly időben adta be, midőn a 4766/883. sz. kérvényhez 1/2 alatt csatolt, a nagykarolyi kir. járásbiróság mint telekkönyvi hatóság 1883. évi május 22-én 2644/1kvi sz. a. kelt végzésével a végrehajtási zálogjog 1250 frt tőke és járulékai erejéig a domahidai 107. sz. tjkben foglalt ingatlanra, mely a fenérintett 1882. november 13-án létrejött osztályegyezség szerint 1/3 részben P. István osztályrészébe jutott, P. István ellenében a telekkönyvi rendelet 74. §-ában foglalt fentartással M. Áron javára már be volt keblezve, mely körülmény a lemondás jóhiszeműségét és nem a hitelezők kijátszását célzó voltát kétségessé teszi, s

minthogy végre M. Áron — mint a most említett értelem-ben P. István ellen bekeblezett végrehajtási zálogjoggal bíró hitelező — az előbb jelzett körülmények közt, s az 1881. évi LX. tcz. 138. §-ából kifolyó jogánál fogva megkövetelheti, hogy közte és az örökös közt követelésére nézve egyezség létesüljön, és a mennyiben ilyen, mint jelen esetben, létre nem jönne, fel van jogosítva arra, hogy perre utasítva jogait az 1868. évi LIV. tcz. 589. §-ában megjelölt határidő alatt megindítandó per-uton birtokon belül, vagyis a hagyaték átadása előtt érvényesíthesse: mindezeknél fogva a kir. járásbiróság végzése, mely szerint kimondatván, hogy M. Áron igénye a hagyatéki osztály keresztülvitelét, vagyis a hagyaték átadását nem gátolja, a hagyaték az örökösöknek átadott és M. Áron vélt jogainak érvényesítése végett a törvény rendes útjára utasított, megváltoztattatik, és a hagyaték átadása felfüggesztetvén, M. Áron vélt jogainak érvényesítése végett P. István, P. Amália, P. Mária és P. Imre mint kiskorú gyermekei P. Ágoston és Imre t. és t. gyámtyja ellen perre utasítatik azzal, hogy köteles keresetét jelen végzés kézbesítésétől számított 30 nap alatt benyújtani és ennek megtörténtét az eljáró kir. járásbiróságnál igazolni, mert különben a hagyaték igényére való tekintet nélkül az 1883. évi december 31-én felvett tárgyalási jegyzőkönyvben foglalt egyezség alapján át fog adatni az örökösöknek».

Kimondta ezzel a kir. tábla azt, hogy az 1881: LX. tcz. 138. §-a értelmében bekeblezett végrehajtási zálogjoggal bíró hitelező által bejelentett igény nem gátolja meg mindig az örökösök által kötött osztályegyezség keresztülvitelét, hanem csak akkor, ha a fenforgó körülményekből azt lehet következtetni, hogy a végrehajtást szenvedő örökösnek örökjogáról való lemondása nem jóhiszemű, és a hitelező szerzett jogainak kijátszását czélozza; és hogy csak ily esetben utasítandó a hitelező az 1868: LIV. tcz. 589. §-ában megszabott záros határidő kitűzése mellett birtokon belül, vagyis a hagyaték átadása előtt perre, míg ha ily körülmények fen nem forognak a hagyaték átadható, s a hitelező jogainak érvényesítésével a törvény rendes útjára utasítandó.

Nézetem szerint e kimondott elv helyes és igazságos.

Mert kérdem, miért legyenek a teljesen jóhiszemű örökösök az őket kétségtelenül megillető örökségük feletti korlátlan rendelkezési jogtól a hagyaték átadásának megtagadása által, egy gyakran évekig elhuzódó alaptalan per végkimenetelig meggátolva csak azért, mert egy harmadik személy végrehajtási zálogjoga a tlkvi rendelet 74. §-a értelmében bekebleztetett egyik olyan örökös ellen, ki minden örökösödési jogára nézve már régen, talán még örökjogó életében ki lett elégitve, a ki ennél fogva a hagyatékra nézve örökösödési joggal már nem bír, s ily igényt maga sem támaszt. Ellenben a hitelezőt sem lehet megfosztani attól, hogy jogait akár a kötött egyezség érvénytelenítése és adósa örökös minőségének megállapítása, akár pedig a végett, hogy az örökösök kötelesek legyenek a lemondott örökös osztályrészére erejéig követelését kielégíteni pert indíthasson az örökösök ellen még a hagyaték átadása előtt, és ez által a kielégítési alap előle elvonását meggátolhassa akkor, midőn kimutatta, hogy adósának örökjogáról való lemondása hamis és csak az ő kijátszását czélozza.

Feltűnő e felsőbbirósági határozatban még az, hogy a kir. tábla az első birósági végzést meg nem semmisítvén, s a perre utasítás kimondása végett az iratokat az illetékes törvényszékhez áttétetni nem rendelvén, az első bíróságnak a hagyatékot átadó és a hitelezőt a törvény rendes útjára utasító végzését csak megváltoztatta, s a hagyaték átadását felfüggesztvén, a hitelezőt perre utasította; a miből következik, hogy a jelzett körülmények közt a hitelező perre utasításának kimondására a járásbiróság is illetékes.

Ez irányban is helyesnek tartom ezen határozatot; mert kétségtelen, hogy a hitelező követelésére nézve az örökösökkel meg nem egyezvén, a hitelező tartozik mindig jogainak érvényesítése végett pert kezdeni. A kérdés tehát csak az, hogy birtokon belül, vagy azon kívül, vagyis a hagyaték átadása előtt záros határidő alatt van-e jogosítva ezt megtenni, vagy pedig kénytelen tűrni, hogy a hagyaték az ő igényére való tekintet nélkül átadassék az örökösöknek és ő vélt jogait csak a hagyaték átadása után érvényesíthesse per-uton. Minthogy pedig ily esetben az örökjog vitássá vált a szükségessé a perre utasítást, de sőt az örökösök egymás közt a lemondott örökössel együtt megegyezvén, az 1868: LIV. tcz. 584. és 587. §-ának esete fen nem forog: a perre utasítás iránt intézkedni annyival inkább az eljáró járásbiróság mint hagyatékbiróság hatásköréhez tartozónak vélem, mert a pernek a kitűzött határidő alatt való megindítása esetén a hagyaték az örökösök közt már előbb létrejött egyezség alapján, tehát az 1868: LIV. tcz. 586. és nem 590. §-a értelmében lévén átadandó, ennek eszközlése is az eljáró hagyatékbiróság és nem a törvényszék hatásköréhez tartozik.

RÓNASZÉKI TRUX HUGÓ,
kir. táblai ítéltbíró.

Az ügyvédi rendtartás 105. §-ához.

Egy ügyvéd ügyfele utasítása, megbízása s felhozott bizonyítékai alapján a megbízó fél nevében fegyelmi eljárást kért egy szolgabíró ellen, mely panasz az előleges vizsgálat elrendelése nélkül visszautasított. Ez alapon a szolgabíró az ügyvéd ellen rágalmasági vádat emelt, mire az ügyvéd vád alá helyezettett, mely végzés az ügyvédi kamarával közöltetett, s az ügyvédi kamara az ügyvédi rendt. 105. §. a) pontja alapján az ügyvédet felfüggesztette. Az ügyvéd felebbezett. Az illető ügyvédi kamarai határozaton csodálkozásunkat kell kifejeznünk, mert a rágalmasági vétség nem oly bűntény, a melyben ha az ügyvéd vétkesnek mondatnék is ki, hivatalvesztést vonna maga után, mivel a büntetőtörvénykönyv a magánvád tárgyát képező rágalmasági megbüntetésére hivatalvesztést nem szab. Ha tehát vétkeesség esetére sem büntethető az ügyvéd s általában bármely tisztviselő hivatalvesztéssel, akkor nem lehet helye az ily vádáláshelye-

zési határozat folytán a felfüggesztésnek. Így magyarázható ez az 1880: XXXVII. tcz. 2., 3. és 4. §-ai értelméből is; ugyanis a 2., 3. §-ok azt mondják, hogy minden törvény és rendelet hatályon kívül helyeztetik, mely ellenkező büntetést szab valamely tényre mint a BTK., és még az is, mely egyáltalán oly cselekményre, mely a BTK. tárgyát képezi, büntetést szab, a 4. §. meg azt mondja, hogy még fegyelmi eljárás tárgyát sem képezheti oly eset, melyre a BTK. szab büntetést. Ezekből világosan következtethető, hogy a rágalmazás a BTK. tárgyát képezvén, az ügyvédi kamarai fegyelmi bíróság tárgyát nem képezheti, s ebből az is következtetendő, hogy mivel a BTK. a rágalmazóra hivatalvesztést nem rendel, az ügyvédi rendtartás 105. §-ának a) pontja az ily vétségek miatti vád alá helyezés eseteiben hatályon kívül van helyezve az 1880: XXXVII. tcz. 3. §-a által. Egyébiránt még a BTK. életbeléptetése előtt magának az ügyvédi rendtartásnak sem volt soha célja az ügyvédet rágalmazási vétség miatt akár felfüggeszteni, akár állásától elmozdítani; bizonyítják ezt az ügyvédi rendtartás 3. és 65. §-ai, melyek kimondják, hogy az ügyvéd csak oly bűntények miatt fosztatik meg állásától, a midőn az ügyvéd haszonlesésből másnak jogtalanul bűnös célzattal kárt okoz és hason célzattól más becstelentő *büntetben* mondatik ki bűnösnek; de a rágalmazás vétsége miatt az ügyvédi állást függővé tenni az ügyvédi rendtartást megalkotó törvényhozó testületnek esze ágában sem volt; s így az ily vétség miatti vád alá helyezés okán helyesen az ügyvédi rendtartás 105. §-ának a) pontja a BTK. életbeléptetése előtt sem alkalmaztatott. E következtetés helyességét bizonyítja az is, hogy az új ügyvédi rendtartás-javaslatban már határozottan ki van fejezve az, hogy oly vétségek miatti vád alá helyezés, mely vétségeket a BTK. hivatalvesztéssel nem büntet, nem szolgál alapul a felfüggesztésre, mert a törvényhozás a felfüggesztésnek súlyos büntetést képező voltát belátván, az ez által az ügyvédnek, az ügyvéd családjának, az ügyvédi irodai személyzetnek és a peres feleknek kiszámíthatlan kárt okozó előleges erkölcsi és anyagi büntetést képező felfüggesztést a csekélyebb vétségek eseteiben méltánytalannak tartja.

FERENCZY SÁNDOR,
ügyvéd.

Nem telekkönyvezett ingatlanok, vagy azokhoz hasonló tekintet alá eső adásvétel tárgyát képező jogok biztosítási végrehajtás utján való lefoglalása.

A pécskai kir. kincstári uradalom területén több telepítvényes községben oly viszony forog fen, hogy az egyes telepek a k. kincstár nevének állanak telekkönyvileg, telekkönyvön kívül azonban a kincstár a telepesekkel oly szerződést kötött, melynél fogva a telepek haszonvételök mellett tulajdonjogilag nekik eladattak, és a nyilvankönyvi tulajdonjog megszerzése bizonyos fizetések teljesítésétől tétetett függővé. Ezen adásvétel tárgyát képező jogok kielégítési végrehajtás utján való lefoglalása nem okoz nehézségeket, lévén arra alkalmazandó az 1881. évi LX. tcz. 203. §-ának 6. bekezdése, és a végrehajtás foganatosítása végett a tkvi hatóság keresendő meg, mely az ingatlanok a helyszínén összeírására kiküldöttet rendel.

Ezen telepek vagy más nem tkvezett ingatlanok biztosítási végrehajtás utján való lefoglalhatása azonban kérdéses, mert az 1884: LX. tcz. 230. §-ának szavai szerint ingatlanoknál a biztosítás foganatosítása a zálogjog előjegyzése által történik, mi a tkvben végrehajtást szenvedett nevének elő nem forduló ingatlanoknál nem eszközölhető. Tekintve azonban, hogy nincs észszerű ok, melynélfogva tkvezetlen ingatlanok vagy ahoz hasonló tekintet alá eső adásvétel tárgyát képező jogok a biztosítási végrehajtás alól ki legyenek véve, míg az 1884: LX. tcz. 132. §-ában említett ingatlan vagyontulajdonosi és ingóknak tekintett jogok biztosításilag összeírhatók

és megbecsülhetők: azon nézet látszik jogosultnak, hogy az 1881: LX. tcz. 230. §-ának ezen szavai «ingatlanokra pedig a zálogjog előjegyzése által foganatosittatik» csak tkvezett ingatlanokra vonatkoznak; nem tkvezett vagy ahhoz hasonló tekintet alá eső, adásvétel tárgyát képező jogok biztosításánál azonban a foganatosítást a tkvi hatóság is a 203. §. analogiájához képest foglalás és becslés által eszközöltheti.

D. S.,
ügyvéd.

Különfélék.

— A bűnvádi eljárási enquete nem szerencsés auspiciumok közt ül össze. A miniszter ugyan, az esküdtzéki intézmény egyenes kirekesztésével, a tárgyalások körébe a laikus elem részvételének kérdését belevonja; de bár ebből azt lehetne következtetni, hogy a miniszter a Schöffengerichtet — a Németországban Beischläfereknek nevezett polgári ülnököket — nem perhorrescálja annyira, mint az esküdtzéket: a helyes felfogásnak nyújtott ezen elvi concessiótól nem várható közvetlenül semmi eredmény, mivel az enquete már előre úgy állítottatott össze, hogy tagjai tulnyomó részben határozott ellenségei a laikus elem részvételének. Az új vitapont kitűzésének hatása csak abban fog nyilvánulni, hogy a vélemények még jobban szétforgácsolódnak. Egyáltalán, a mint előzetesen megítélhető a helyzet, az enquete-tárgyalások signaturája az lesz: a hány tag, annyi álláspont vagyis annyi experimentum. Nem lévén egyik véleménynek sem nagyobb törvényhozási háttere a nyugati művelt államok intézményeiben, aligha fog egy enquete-tagnak is sikerülni a maga terve számára hódítani.

— A cégbejegyzés tárgyában a kir. Curia nagy fontosságú elvet jelentett ki, mely eltekintve annak felette gyakorlati horderejétől, azért is alkalmas a szakkörök figyelmét magára vonni, mert cégbejegyzési ügyekben a legfelső fok ritkán jöven azon helyzetbe, hogy nyilatkozzék, az idevágó számos controvers kérdések közül csak igen kevésre nézve ismeretes a Curia álláspontja. A határozat lényeges tartalma a következő: R. testvérek című társas cég megszűnének, a feloszlott közkereseti társaság tagjait képezett R. testvérek mindegyikének jogában áll tiltakozni az ellen, hogy a másik testvér ezentulra ily toldással ellátott egyéni céget: R. József, *előbb R. testvérek* használhasson, mert az ily toldásban, miként a megszűnt társas cégben, a tiltakozó testvér neve is kétségtelenül befoglaltnak tekintendő, s mert az ily toldás nem a személy vagy az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál és nem is azt célozza, hanem egyenesen az utódlási viszonyt fejezi ki és azt kívánja is kifejezni, már pedig az utódlási viszonyt kifejező toldás használata valódi jelentőségében és gyakorlati horderejében egyértelmű lévén az eredeti cég folytatásával, ennél fogva ahhoz a Keresk. Törv. 12. és 15. §-ai értelmében a tiltakozó testvérnek mint a feloszlott közkereseti társaság egyik tagjának kifejezetten történő beleegyezése szükséges. Véleményünk szerint a curiai határozat teljesen összhangzásban áll a Keresk. Törv. 11. és 12. §-ának helyesen értelmezett szavaival és szellemével. A visszaélések és a nagy közönség megtévesztésére irányított machinatiók épen a cégtoldások körül tudnak maguknak leginkább utat törni.

— A Jog- és Állambölcsészet Alaptanai czimvel nagyobb terjedelmű munka jelent meg e napokban PULSZKY ÁGOST-tól. Egyelőre a mű előszavából kiemeljük a következőket: «Mint hogy a külföldi irodalom egyikében sem ismerem munkát, mely az eszmemenet azon rendjét követné, a melyben a jog- s állambölcsészeti feladatok alaptételei a tudomány mai állásához mérten volnának összefoglalva, és a melyben egyenlő mértékben kapcsolatba volnának hozva és feldolgozva a bölcsészetből, a történetből és a jogtudományból merített elemek: e hiányt saját igyekezetemmel kellett pótolnom. E mellett különösen a társadalmak elméletében némileg tulterjedtem a tankönyv szoros keretén, azon bizalommal, hogy találkozik nálunk is, aki nem pusztán az egyetemi tanulmány szempontjából érdeklődik e kérdések iránt.»

— **Ügyvédi vizsga.** A folyó évi január hóban tartott ügyvédi vizsgára jelentkeztek 14-en, kik közül a rendes időben visszalépett 1, képesítettett 13. A február havi vizsgára jelentkezettek száma 14.

— **Dr. Nagy Ferencz** kereskedelmi jogi kézi könyvéről igen elismerőleg nyilatkozik a GRÜNHUT-féle *Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht* utolsó füzeté.

— **A királyi Curia felszólamlási gyakorlatából.**

71. sz. Pécs sz. kir. város központi választmányánál A. Jakab és társainak a választói névjegyzékből kitorlését szorgalmazta Dr. D. Ignác pécsi ügyvéd, «mert a nevezettek Juda és Benjamin nemzetségéből származottak vagyis zsidók levén, a külön törzsből származott izraelitákra vonatkozó 1867: XXII. tcz. alapján politikai jogot ők nem igényelhetnek. E felszólalás elutasított. «A m. kir. Curia a központi választmányok határozatát indokaiból helybenhagyta.»

72. sz. Tekintve, hogy felszólaló házának a felterjesztett hatósági bizonyítvány szerint három lakrésze van; tekintve, hogy a becsatolt adókönyvből kiteszőleg ezen három lakrész mult 1883. évre házbéradóval megróva volt ezen és időre törlesztve is lett, tekintve, hogy az 1874: XXXIII. tcz. 3. §. a) pontja sz. k. városokban választói jogot ad mindazoknak, kik házadó alá eső három lakrészes házat birnak, a házadó általános kifejezése alatt pedig mint annak egy neme a házbéradó is értendő: a m. kir. Curia a Pécs központi választmányának határozatát megváltoztatja és A. Ferenczet.. felvételni rendeli.

86. sz. .. nevezett csak a cseléddal van hátralékban, az 1874: XXXIII. tcz. 12. §-nak 5. pontja szerint pedig csak az nem vehető fel a választói jegyzékbe, ki a választó-kerületben fizetendő *egyenes* adóját le nem fizette, a gazda által fizetendő cseléddal pedig a gazda által csak a cselédje helyett engedélyezett, azonban a cseléd által megtérítendő adó. (Arad sz. k. város) központi választmányának a felvevést helybenhagyó határozata helybenhagyatott.

87. sz. Tekintve, hogy az arad-körösvölgyi vaspálya-igazgatóságnak székhelye Arad városa, tekintve, hogy vasuti tisztviselők rendes lakhelyeül azon hely veendő, a melyen az államadót fizetik, tekintve, hogy azon körülmény, hogy a választók jegyzékébe való felvételi kérvényhez csatolva volt vasuti főpénztári jegyzék szerint az ottan elősoroltaktól a 700 frt és azon felüli évi fizetés után járó államadó a társasági főpénztár részéről fizettetik le, kétségbe nem vonatott; tekintve végül, hogy ily körülmények között az 1874. évi XXXIII. tcz. 38. §. első bekezdése szerint a választót a választási jogosultságának mely községbe leendő felvétele tekintetében kijelölési joga van; mindezeknél fogva, figyelemmel az idézett 1874: XXXIII. tcz. 7., illetve 38. §-ára Arad sz. kir. város központi választmányának határozata a kihagyott vasuti tisztviselők tekintetében megváltoztatatik és felsoroltak az 1885. évi képv. választói jegyzékbe felvételni rendeltetnek. Hasonlóan a fenti jegyzékbe felvételni rendeltetik R. Jakab is, mert jöllehet azon egyénnek fel- vagy fel nem vétele iránt a központi választmány nem határozott, miután azonban a nevezett részéről is, a többi vasuti tisztviselőkkel egyetemben 11. sorszám alatt a felvétel kérelmeztetett, 900 frt évi jövedelem utáni adót fizetett s nevének a központi választmány határozatából véletlen történt kihagyása, ennek politikai jogát nem csorbíthatja.

— **Az osztrák igazságügyministerium folyó évi január 1-től kezdve «Verordnungsblatt des Justizministeriums»** czim alatt a meglevő anyaghoz képest rendszerint minden két hétben megjelenő lapot ad ki, melybe a nevezett ministeriumnak azon közérdekű rendeletei fognak felvételni, a melyek a birodalmi törvénytárban meg nem jelennek. A lapba ezen felül felvételnek: 1. A törvénytárban megjelent törvények és rendeletek átnézetes kimutatása; 2. az igazságügyi kormányzat szervezetében előforduló jelentékenyebb változások; 3. a nemzetközi jogsegélyre vonatkozó közlemények; 4. a ministeriumnak egyes esetekben tett intézkedései és hozott magyarázó döntvényei; 5. az osztrák igazságszolgáltatást érintő statisztikai adatok; 6. a törvényhozás elé terjesztett javaslatok iránti tárgyalások állása; 7. egyéb közlemények, a melyeknek közzétételét a ministerium a jogszolgáltatás érdekében szükségesnek tartja, s végre 8. személyi hírek az igazságszolgáltatás minden ágában. A lap melléklete adni fogja a cs. kir. legfőbb és semmitő bíróságnak polgári- és bűnügyekben hozott mindazon döntvényeit is, a melyeket ezen bíróság hivatalból közzététel.

— **Az osztrák birodalmi tanács képviselőháza** ujabban több kiváló jelentőségű jogi kérdéssel foglalkozott. Egyike ezeknek a joggyakorlatok által a bíróságoknál kitöltött gyakorlat-idő tartamáról és beszámításáról, valamint reájok vonatkozólag a fegyelem gyakorlásáról szóló törvényjavaslat.

A törvényjavaslat utóbbi része, mely a fegyelmi hatalmat az országos főtörvényszéki elnökre ruhazza, erősen megtámadtatott; a ház azonban az erre vonatkozólag tett módosítást nem fogadta el. JAQUES képviselő több társával indítványt terjesztett elő a magánosok és társaságok szolgálatában alkalmazottak és hátrahagyott családtagjaik nyugdíj-élvezményeire vezetendő végrehajtások korlátozása iránt, mi a folyó évi osztrák ügyvédgyűlés e tárgyban hozott egyhangu enunciatójának kifolyásául tekinthető. A javaslat szerint a végrehajtásoknál szabadon hagyandó rész 500 frtot tenne ki.

— **Halálbüntetés végrehajtása Franciaországban.** Az igazságügyminister a halálbüntetés végrehajtásáról szóló törvényjavaslatot, melynek célja a nyilvánoságot megszüntetni, kiadta véleményezés végett a bíróságoknak és ügyészségeknek. A beérkezett vélemények közül 15 felebbviteli bíróság és a semmitőszék a javaslat mellett, 7 bíróság pedig ellene nyilatkoztak. A főügyészségek mind a nyilvánosság kizárása mellett nyilatkoztak. Nemcsak Franciaországban, hanem Nyugoteurópa minden államában azon helyes és nálunk is követésre méltó eljárás honosult meg, hogy a főbíróságokkal, minden az igazságszolgáltatásra vonatkozó javaslat közöltetik, hogy arról beható és indokolt véleményt mondjanak.

— **Az 1883-iki belga törvény, mely a telephonok felállításáról és használatáról szól,** a következő fontosabb intézkedéseket foglalja magában: A kormány jogosítva van telephon-hálózatokat felállítani és használni, valamint ezeket egyeseknek engedélyezni. A büntetőtörvények és a rendőri szabályok, melyek a távirásatra vonatkoznak, kiterjesztetnek a telephonokra is. A ki engedély nélkül távirda- vagy telephonvonalat állít fel, 100 francról 300-ig terjedhető bírsággal büntethető. A tulajdonosok és birtokosok kötelesek épületeik felett vagy alatt eltűrni a telephon-vonalat. A kormány határozza meg a feltételeket, melyeknél fogva a telephonvonal utakon és állami birtokokon átvezethető. A tulajdonosoknak megvan joguk a kártalanításra, valamint előzetes engedelmök nélkül birtokuk alatt vagy felett minden munka tiltatik.

— **Az olaszországi jogállapotokat különös világitásba helyezi Ferraciunak a (volt) igazságügyministernek a koronaügyészekhez intézett körirata.** E szerint ugyanis Olaszországban — 1884 márcz. 31. napját véve a számítás alapjául — nem kevesebb mint 6129 letartóztatott egyén várja több mint 3 hó óta az ítéletet. Ezek közül 2179 egyén 1 naptól 6 hóig, 2305 egyén 6 hótól 1 évig 1238 egyén 1—2 évig, végül 407 egyén 2 évnél tovább volt vizsgálati fogságban. Ferraciun azonnali vizsgálatot indított azon okok kiderítése végett, melyek a vizsgálatok gyors lefolyását gátolják.

— **Házassági ígéret kötelezősége.** Érdekes eset tárgyalatott a napokban a majna-frankfurti törvényszék előtt. Egy csinos fiatal hajadon azzal vádolt egy ottani fiatal építész, hogy az házassági ígérete dacára vonakodik őt nőül venni, kéri a törvényszéket, mondaná ki ítéletileg, miszerint alperes őt vagy nőül venni tartozik, vagy kötelezze 10,000 márkának kártérítésképeni lefizetésére. Alperes elismeri, miszerint ő a leányunk házassági ígéretet tett s ezt csakis azért nem teljesíté, mert nincs azon helyzetben, hogy szerény jövedelméből családot eltarthasson. Felperes alperes állítását tagadásba veszi, miután annak anyai részről maradt öröksége 50,000 márkát tesz ki, havonkinti jövedelme pedig 100 márkára rug; azonfelül oly képzett és művelt fiatal ember könnyen kaphat jövedelmezőbb állást is. Az ítélet következőkép szólt. *Alperes tartozik felperesnőt két hó alatt nőül venni* s a perköltségeket megtéríteni; alperes ugyanis beismerte, hogy felperesnőnek házassági ígéretet tett, s nem állíthatja, hogy az ígéret teljesítését azon feltételhez szabta volna, hogy csak azon esetben veszi nőül, ha jövedelme nagyobb, vagyoni helyzete jobb leendő; azon kifogása pedig, hogy ő még nem önálló s atyja vállalatában van alkalmazva, itt nem fogadható el, miután nem állíthatja, hogy nem szerezhet magának jövedelmezőbb állást. Egyszersmind kimondotta a bíróság, hogy az esetben, ha alperes felperesnőt két hó lefolyása után nőül nem veszi, tegye meg felperesnő a 10,000 márkányi kártérítés iránti indítványát.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre 6 frt
negyedévre 3 " A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A pótbírói törvényjavaslat. I. — A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédől. — Jogirodalom: Die Gebühren-Ordnung für Rechtsanwälte von 7. Juli 1879. Erläutert von dr. FR. MAYER kaiserl. geh. Oberregierungs-rath. Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvédől. — Törvénykezési Szemle: Nyílt kérdések büntető bíróságaink gyakorlatából. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, gyakorló ügyvédől. — A kötelező örökösödési eljárás kérdéséhez. — Különlék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

A pótbírói törvényjavaslat.

A képviselőház elé terjesztett javaslat a kir. tábla reformjának első lépését képezi. Mint olyant, mely a bírák anyagi helyzetét bár igen csekély mérvben javítja, örömmel üdvözöljük, s határozottan el kell itélnünk azon hirlapi felszólalásokat, melyek e javaslattal szemben annak egyszerű elutasítását azzal indokolják, hogy az ily részleges reformok a kir. táblák decentralizációját és bírósági szervezetünkön eszközendő egyéb nagyobb változásokat akadályozni fogja. Az ily szempontok érvényesülése még azon lassu haladást is, melyet egyes téreken mégis tapasztalunk, képes volna tartósan megakasztani. A részleges hiányok orvoslása nem maradhat abban, bár azok esetleg nagyobb kérdésekkel függnek össze s azokra kihatással vannak.

I.

A mi magát a törvényjavaslat tartalmát illeti, az lényegileg abban áll, hogy a kir. táblák bírái három rangfokozatba illetőleg fizetési kategóriába osztatnak, míg tudvalevőleg eddig két fokozat állott fen. Az új fokozat létesítése a törvényjavaslat indokolásában felvilágosítást nem nyer. Ez újabb felosztás azonban nézetünk szerint úgy a bírói szervezettel, mint különösen a kir. tábláknak bírói szervezetünkben elfoglalt állásával nem fér össze s kifolyása azon iránynak, mely a bírák rangfokozatát és fizetését mereven a többi állami alkalmazottak állásához méri.

Ellenkezik a bírói állással az, hogy ugyanazon egy bíróságnál ugyanazon hatáskörrel bíró, semmi tekintetben egymásnak alá nem rendelt tagok közt oly éles különbség állapíttassék meg, mint a milyen a különböző fizetések nyújtása által kifejezésre jut. Az egyedüli különbség, mely egy felsőbíróságnál a tagokra nézve fenállhat, a tanácselnök és a szavazó bírák közti fokozat.

Azt, hogy a felsőbíróságok tagjai különböző rangfokozattal bírnak, még a continens többi államai is, melyek pedig szintén a bíróságok hivatalos szervezésének befolyása alatt állanak, méltán kerülnek. Példaként hivatkozhatunk Franciaország legújabb bírósági szervezetére, mely az 1883. évi augusztus hó 30-án kihirdetett Loi sur la reform de l'organisation judiciaire című törvényen alapul. Míg ugyanis ezen törvény szerint az elsőfoku bíróságok fizetése a törvényszék területe és a terület lakossága szerint különböző, addig azt találjuk, hogy a törvény III. cikkében a Cour d'Appel bíráinak fizetése egyformán van megállapítva, különbség csakis Páris és a többi Cour-ok közt tétetvén. Hasonlag Ausztria az Oberlandesgericht-ek valamennyi bíráit a 6. rangfokozatba helyezi s az azoknak nyújtott szolgálati pótlék

magára a rangfokozatra semmi befolyással nincs. A német államokban, mint pl. Bajorországban, Badenben, Braunschweigban, stb. azon rendszerrel találkozunk, hogy a felsőbíróságok tagjai rangban egyenlők, fizetésük azonban 5 évről 5 évre pótlékkal emelkedik.

Azt véljük, hogy ez utóbbi képezi az egyedüli elfogadható szervezetet, mert eltörölvén a tényleg meg nem türehető rangi különbséget, mégis lehetségesíti, hogy a hosszabb szolgálati idő a felsőbíróságoknál a fizetésben kifejezést nyerjen, vagyis czélszerű oly szervezeti megállapítás, mely szerint a felsőfoku bírák épúgy mint az alsófokuak, bizonyos szolgálati évek múlva pótléket nyerjenek.

Ezt nemcsak a hosszabb szolgálat, de kiválóan azon körülmény is javasolja, hogy a kir. táblák bírói előléptetése igen szűk korlátok közé van szorítva. A legkiválóbb tehetség, az önfeláldozó munka nem nyerheti meg azon elismerést, melyet igénybe venni jogosítva van. A fizetésnek a szolgálati idő szerinti emelése mintegy kiegyenlitené azon hátrányokat, melyeket az előléptetés hiánya maga után von.

H.

A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei.*

VII.

Meg kell itt még emlékeznünk az 1878-ki párisi nemzetközi congressus határozatairól, melyek hozatalában a legtöbb állam szakemberei részt vettek s melyek elméleti becükön felül utóbb gyakorlati megvalósítás végett a kormányok tárgyalására is alkalmat szolgáltattak.

A congressus állandó bizottsága a párisi központon kívül ugyanis minden résztvevő ország nemzeti bizottságának alkotására hatott. Ily nemzeti bizottság alakult nálunk is, melynek titkára e sorok írója volt, ki e minőségben az átiratokat a párisi központhoz és a feliratokat a magyar kormányhoz szerkesztette.

E nemzeti bizottságok feladata volt a congressus resolútióit a helyi viszonyok szempontjából bírálni s módosításait indokoltan közölni a központtal, másrészt pedig országa kormányára a resolúciók elfogadása érdekében hatni. Csak ez után volt a kormányküldöttek hivatalos congressusa megtartandó egy szabadalmi jogi unio, nemzetközi szerződés létesítésére az elfogadott elvek alapján, mi az egyedüli mód a nemzetközi conflictusok és a partikuláris szerződésekkel járó inconvenientiák s injuriák elkerülésére.

A magyar bizottság alapos tárgyalások után, melyekben később már a földmívelési-, ipar- és keresk. ministerium e célra kiküldött tanácsosai is részt vettek, kevés módosítással magáévá tette a congressus elveit és kimerítő felterjesztésben a ministerhez azok elfogadását ajánlotta, egyúttal egész szabadalmi jogunk reformjának szükségét és irányelveit kifejtvén. Ez alapon értekeztek azután 1880. évi július 21—22-én a magyar és osztrák keresk. ministeri delegatusok azon resolúciók felett, melyeket ekkor legnagyobb részt közösen is elfogadásra ajánlottak.

Kiemeljük azok sorából a következőket lényegükben:

* Az előbbi közleményeket l. az 1884. évi 31., 34., 38. és 42. számokban.

1. A feltaláló joga *tulajdon* képez, melyet a törvény csak szabályoz.

2. Az *idegenek egyenlő jogot* élveznek a honosokkal.

3. A *nemzetközi oltalom külön*, csak e tárgyra vonatkozó *szerveződések* által biztosítandó.

4. Az ipari tulajdon számára *külön hatóság központi* letéti hivattal és hivatalos *lappal* szervezendő.

5. Védelem a nemzetközi kiállítások tárgyaira nézve.

6. Az ipari tulajdon minden faja külön törvényben szabályozandó.

7. A gyarmatok ugyanazon joggal birjanak mint az anyaország.

8. Minden bitorlás a *közönséges büntetőtörvény* alá eső kihágás. (Az osztrák-magyar értekezlet ezt nem tekinté szerződési tárgynak.)

9. A kérvények benyújtása a lakhely hatóságánál s az ott székelő idegen consuloknál egyidejűleg eszközölthetessék. (Osztr.-magy. értekezlet erre nem tartja alkalmasnak a consulatust.)

10. Védelem a keleten (Egyiptom) diplomatiail uton kieszközlendő.

11. A *különböző országokban nyert szabadalmakból* folyó jogok *egymástól függetlenek* s nem mint eddig a legtöbb helyen solidárisak legyenek.

Mellőzvéen a minták, mustrák, árújegyek és czégek oltalmára vonatkozó resolútiókat, megjegyezzük még, hogy a párisi végrehajtó bizottság által kidolgozott nemzetközi unió tervezetében azon propositió is foglaltatott. (II. A. 1.), hogy bármely szerződő államban szabályszerűen beadott szabadalmi kérvény a többi államban is *bizonyos időtartam alatt bejegyzési elsőbbséget* élvezzen, vagyis ama beadás kihasson ily módon ezekre is, míg a kérelem esetleg ezeknél is beadatik, és hogy, ha a szabadalmazott azon országba, hol szabadalmat nyert, annak tárgyát más szerződött államból importálja (ott gyártja), e miatt ne veszítse el szabadalmát (B. 1. a helyi gyártás kényszerének elejtése, a feltaláló érdekében elfogadva az osztrák bizottság által is.)

Továbbá az in specie a találmányi szabadalmakra vonatkozó resolútiók sorából, melyeket a párisi congressus ezenkívül hozott és melyek a legnagyobb jelentőséggel birnak, a következőket említjük fel:

1. Szabadalom tárgya minden találmány — módszer és gyártmány — lehet, mely nem ellenkezik a közrenddel és jó erkölcsökkel, kivéve csak a pénzügyi és hiteltervek vannak (francia jog), de *nem* a vegyészeti s gyógyszerészeti gyártmányok és tápszerek. (Ezt az osztrák bizottság nem fogadta el, mert — a legtöbb fennálló törvénynyel összhangban — nézete szerint ily gyártmányoknál csak az új előállítási módszer szabadalmazható.)

2. A szabadalom tartama alatti kizáró jog pusztán kártalanítás fejében harmadik személy által *nem* gyakorolható. (A tulajdonból folyó e kizárását a német törvénybeli Lizenzzwangnak elfogadta az osztr. bizottság is.)

3. Csak *kisajátításnak* közérdekből *külön törvény* alapján van helye.

4. A szabadalom a *kérelmező felelősségére s veszélyére* szolgáltatandó ki. (Francia rendszer; előzetes vizsgálat mellőzése.) De czélszerű előzetes bizalmas közlés az ujság tárgyában, hogy a kérelmező esetleg elejtse vagy módosítsa kérvényét. (Az osztr. bizottság a német Aufgebotverfahren recipiálását ajánlotta e helyett, ha pedig ez be nem hozható, hivatalos elővizsgálatot az ujság tárgyában felelőbeségi joggal, nehogy az ipar haszontalan s alaptalan szabadalmak özöne által károsíttassék.)

5. 7. A szabadalomért taksa szedendő, mely kezdetben csekély, azután progressiv legyen s csak az év *folyama alatt* fizetendő. Nem fizetés esetén *halasztás* engedendő, mielőtt a jogvesztés beáll, esetleg ezután is *igazolásnak* hely adandó.

8. Bizonyos idő alatti *nem gyakorlás* folytán a szabadalom *elenyészsen*, ha a szabadalmazott *nem igazolja* tétlenségét. De az igazolás felett is *nem* a közigazgatási hatóság, hanem a *biróság* határoz. (Osztr. bizottság: szabadalmi hivattal döntsön.)

9. *Gyors eljárás*: 3—4 hó teljék el legfőlebb a kérelem beadása s a szabadalom kiadása közt.

Azonkívül a párisi központi bizottság questionnairet küldött szét egyéb kérdések mikénti megoldása iránt.

Igy a tartam kérdésében. Az osztrák bizottság *20 évet* ajánlott (belga, spanyol törvény; angol, északamerikai javaslat: 21 év) tekintet nélkül a tárgyra s az esetleges meghosszabbíthatást pártolta.

A leírás *titkontartása* a kérelmező kívánságára egy éven át, ugy elsőbbségre nézve esetleg védendő *ideiglenes leírás* beadhatása szinte egy évi titokbantartás mellett az osztr. bizottság által ajánlatott. Utóbbit indokolja, hogy a feltaláló teljes leíráshoz sokszor bizonyos készülékeket szükségelne s technikust, mechanikust így eleve titkába avatni kénytelen volna, mi veszélyesztetheti jogát. Ha az ideiglenes leírás oltalmi ideje alatt hasontárgy kérelem adatik be, ennek leírása titokban tartása mellett az első benyújtó értesítettik itt: felhivatik, teljes leírását 3 hó alatt pótolni. Erre mindkét fél meghallgatása után a szabadalmi hivatal döntené a felett, melyiket illeti a találmány.

A kérvény elintézéséig *módosítható* legyen a tárgy. *Toldal* szabadalmak adatnának s *elsőbbsége* legyen a szabadalmazottnak *javítási* szabadalomra. A leírások előállítási költségen adandók el.

Uj legyen azon találmány, mely *nem* volt belföldön ugy használva, vagy *30 évnél újabb* nyomtatványban leírva, hogy azt szakértő használhatta.

A szabadalom különben ne birjon hatással az ellen, ki annak tárgyát már előbb használta vagy erre előkészületeket tett (pusztán ismerete nem elegendő).

Közlemények pusztán új tudományos elvekről (melyek alkalmazásán a találmány alapszik) *nem* gátolják a szabadalom megadását.

A feltaláló beleegyezése nélkül vagy visszaelés után *más* kérvén szabadalmat az ő találmányára, a feltaláló (ill. jogutódja) *vindictio* jogával birjon.

Feltaláló munkatársai stb. köztulajdoni igényei felett a biróság határozzon. Az állam minden szabadalmat kártalanításért honorálhasson. A kormány is vehessen szabadalmat. A bitorlás és kártérítés felett a rendes büntető polgári biróság, a semmisség, megszűnés, visszavonás jogkérdéseiben a szabadalmi hivatal határozzon. *Szak-jury* felállítása kívánatos.

Behozatali szabadalom (külföldön szabadalmazott tárgyra más mint a feltaláló vagy jogutódja által) *ne* adassék. Szabadalmazott tárgyak külföldi utánzásainak behozatala büntetés alatt eltiltandó (átvitel megengedendő). A tárgyakra irandó «szabadalmazott»; különben az utánzás csak az illető megintése után büntethető. Külföldön már szabadalmazott tárgy belföldi szabadalmazására különös *tartam* ne irassék elő.

Azonnal látni fogjuk, mit tett magáévé ez osztrák szakbizottsági nézetekből az osztrák kormányjavaslat.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

Jogirodalom.

Die Gebühren-Ordnung für Rechtsanwälte vom 7. Juli 1879. Erläutert von Dr. FR. MAYER kaiserl. geh. Oberregierungs-rath etc. Zweite Auflage. Berlin, Carl Heymann's Verlag 1884.

Németország ügyvédi költség-törvényéről van szó. Dr. MAYER munkájának első kiadásában a törvényt indokaiból, a Reichstag bizottságának és a Reichstag tanácskozásából magyarázta, de már akkor jelezte, hogy a gyakorlatban sok

kérdés fog felmerülni, a mely előre nem látható és így magyarázatot most még nem kíván, a második kiadásban csakugyan felveszi a vitás kérdéseket, melyek — ugymond — nagy számban merültek fel és közli azoknak a Reichsgericht általi megoldását.

A Reichstag bizottsága négy pont felett vitakozott leginkább és ezek között: «vajon megengedhető-e az ügyvédnek *rendkívüli esetekben* a törvényben meghatározott díjak mellett rendkívüli díjazást követelni,» a főhelyet foglalja el. Mig egyik ülésen azt határozták, hogy nincs ilyen díjakra joga, de szabad felszámítania, a másik döntő ülésen azt határozták, hogy ily rendkívüli díjakat, csakis külön szerződés mellett a javaslat által meghatározott módon lehet kikötni.

Az ügyvédi díj-törvény összefüggésben van az 1878-iki német ügyvéd-rendtartással, ezzel szemben a specialis törvény és a törvényszékek díjazási rendszerével, mely az 1878-iki «Gerichtskosten-Gesetz»-ben találta szabályozását. Az 1. §. kimondja, hogy az ügyvédek díjai a rendes bíróságok előtt polgári, bűnügyi vagy csődeljárás segélyével folytatott ügyekben, jelen törvény szerint állapítatnak meg, ugyszintén az ügyvéd tanácskozási működéseért is, akár a fenti eljárások kezdete előtt, akár alatt történt az. Vannak tehát oly eljárások, melyekre a törvény nem talál alkalmazást, hanem az országos törvényes határozmányok. De a javaslat előterjesztésénél kételyek támadtak az iránt is, vajon egyes esetekben a birodalmi vagy országos jog fog-e alkalmazást találni. Ily kételyek csak akkor oszlathattak volna el, ha a javaslat mindennemű eljárást, melyet ügyvéd végezhet, szabályozott volna.

Az ügyvéd-rendtartás azon jogi nézetből indul ki, hogy a jogviszony az ügyvéd és a közt, kinek szolgálatait mint ügyvéd teljesíti, a megbízás elvei szerint ítélendő meg. Azonban a megbízási viszony ez idő szerint még polgárjogilag birodalmi törvény által nincs egyöntetűleg szabályozva. Tehát ez elvek nagyjában az országos törvény szabványai szerint ítélendő meg.

Csakis egy tekintetben szabályoz a díj-rendtartás, t. i. a már említett határok közt megszabja a díjtételeket. És így magyarázható meg, hogy a díj-törvény sok pont tekintetében nem tartalmaz határozatot, a mely az egyes szövetséges országokban, különösen azokban, melyek átlagos díjakat (Bauschgebühren) irnak elő, többé-kevésbé szabályozvák. Ide tartozik azon kérdés, mily körülmények közt van jogosítva egyik vagy másik rész a szerződéstől visszalépni, a megbízást felmondani, mily következményei vannak a felmondásnak. A törvény csak azt akarja meghatározni, «mennyi díjat követelhet az ügyvéd, ha egyik felet sem terheli hiba.»

Szabály a törvéynél a törvényes díj, melyet az ügyvéd munkájáért követelhet. Az ügyvéd-rendtartás azon elvéből kiindulva, hogy az ügyvéd *nem tartozik a megbízást elvállalni*, következett, hogy jogosítva van ennél fogva valamely megbízást bizonyos feltételek mellett elvállalni, tehát a díjak magassága felett is szerződni. Csakis oly esetekben nincs ez megengedve, midőn a törvény kizárja, tehát ha hivatalból nevezetik ki ügyvédnek, védőnek. De a törvény bizonyos óvintézkedéseket tett a szerződésbeli szabadsággali visszaélés ellen. «Nincs kizárva, miként az indokok mondják, hogy oly egység megkötése, mely nagyon magas díjakat szab, az ügyvédet becsület-bírósi eljárás alá hozhatja, mindazáltal ezen óvszer nem elégséges, nemcsak azért, mert a becsület-bírósi eljárásnak nincs hatalma arra, hogy a sértett félnek kártérítést adjon, hanem azért sem, mert a megfelelő díjazás határait nemcsak akkor tekintheti áthágóknak, ha fegyelmi eljárásra adnak okot. Ezért írásbeli szerződést kell kötni, továbbá, ha a szerződés szerint a mérséklet határait az ügyvéd átlépte. peres uton a törvényes díjra leszállítható a honorarium.

A díjak szabályozása a szabott átlagos díjak rendszerén

alapul. De sok nehézségbe ütközött polgári pereknél a megállapítás és fel kellett állítani itt épugy egy érték utáni scálát, mint a csődügyeknél. De már a bűnügyeknél ismét nagy nehézségek mutatkoztak, míg végre azon megkülönböztetés, hogy mily hatóság határozott, lett a döntő. A felsőbb bíróságoknál csakis polgári ügyekben van díjemelésnek helye és pedig a Reichsgericht-hez bocsátott ügyvédek részére $\frac{3}{10}$ rész emeléssel. Bűnügyeknél nincs emelkedésnek helye.

Magának a törvénynek ismertetésénél ki kell emelnünk a következőket. Ha egy ügygyel több ügyvéd bizatik meg, mindegyik külön teljes díjazásra tarthat igényt, ha pedig több fél által bizatik meg egy ügyvéd ugyanezen ügyben, mindegyik azon összeg erejéig felelős neki, melylyel felelős lett volna, ha külön bizta volna meg. Az ügyvéd egy irat aláírásáért épugy fizetendő, mint annak elkészítéseért; a díjak felszámításáért, valamint a díjak fizetésére felszólításért külön díjat nem igényelhet. Ha a saját ügyét viszi, az ellenféltől ugyanazon díjakat követelheti, mintha képviseltetné magát kartársával és ez tőle díjat követelne. A legkisebb díj egy márka.

Mielőtt a polgári perek tárgyalásába bocsátkoznánk, szerző az átlagos díjak tekintetében tesz megjegyzéseket, előadva, hogy a per értéke utáni díjszabás bizonyos tekintetben fictiv és hogy az érték szerinti díjszabás minden egyes esetben nem felel meg az ügyvéd munkájának, mert vagy nagy a díj, vagy kicsiny a munka arányában. De az átlagos díj-rendszer nem is akarja azt elérni, hanem felveszi, hogy a *praxis alatt* egyik ügy a másik ügynek kicsiny vagy nagy díjat kiegyenliti. Előnyei e rendszernek, hogy a fél előre tudja, hogy mennyibe fog kerülni a per, *hogy az ügyvéd egyes cselekményeiért nem nyervén külön díjazást, maga fogja sürgetni a gyors befejezést*, annyival inkább, mert a huza-vona a perrendtartás szerint nincs kizárva! Az ügyvéd méltóságának jobban megfelel *e rendszer*, mert a részletes felszámolástól felmenti az ügyvédet és mert azon *gyanútól* menti meg, hogy *haszonlesésből* huzza el a pert.

A díjak következők:

1—20 márkáig díj	2 márka
20—60	3
60—120	4
120—200	7
200—300	10
300—450	14
450—650	19
650—900	24
900—1200	28
1200—1600	32
1600—2100	36
2100—2700	40
2700—3400	44
3400—4300	48
4300—5400	52
5400—6700	56
6700—8200	60
8200—10000	64

A többi fokozat az értéknél 2000 márkával, a dijnál pedig mindenkor 4 márkával emelkedik 50,000 márkáig; 100,000 márkáig 3 márkával és ezentul 2 márkával. Az értéknek kiszámítása a bírósági költség-törvény szerint történik.

Igy pl. a telekszolgálat értéke a szerint számíttatik, a mely értéket képvisel az uralkodó telek.

A bíróság határozza meg kétség esetében és belátása szerint a felajánlott bizonyítási eljárást, vagy hivatalból szakértők meghallgatását rendelheti el. A fent felsorolt díjak egy perben 3 ízben járnak az ügyvédnek u. m. a megindításért, melybe már az információ felvétele is mel van véve, a szóbeli tárgyalásért, egység megkötésnél közbenjárásért, eskü-

letétel, vagy bizonyítási eljárásnál, a mely azonban az ellenfél vagy a peres fél kezében levő okiratra mint bizonyítékra nem vonatkozik. Ha a kereset be nem adatik, $\frac{5}{10}$ rész jár a díjból, ugyiszintén oly eljárásnál, mely nem kíván szóbeli tárgyalást, valamint nem contradictorius eljárásnál is. A díjak $\frac{6}{10}$ része jár az ügyvédnek okirati és váltópereknel. Feltételes ítélet elintézésénél a többi díj mellett ezért csak $\frac{5}{10}$ díj fizetetik. Ugyanily díj van szabva, ha lefolytatott per után egység köttetik, magáért az egység megkötéseért. Minden instantiánál csakis egyszer követelheti az ügyvéd díjait, hogy mily terjedelmű az instantia, a bírósági költség-törvény határozza meg. Így pl. a makacssági ítélet ellen beadott «Einspruch» visszavétele vagy elvetése feletti tárgyalás új instantia. A végrehajtási eljárásnál minden végrehajtási rendszabály egész a fél kielégítéséig egy és ugyanezen instantiát képez, azonban felfedező eskü kivétele végetti eljárás és a végrehajtók vagyonkezelésére való eljárás külön instantiáját képezi a végrehajtásnak. A tanácsért azon ügyvéd, ki a per vitelével nem bízta meg, a per díjainak $\frac{3}{10}$ részét kapja.

A csődeljárásban szintén az átlagos költség-rendszer van elfogadva, csak hogy itt nem lehet úgy a határokat megőrizni a költségek megállapítása tekintetében, mint a polgári pereknél, mert az egyes tárgyalási határnapok nem birnak oly fontossággal, mint a polgári perben, azért egy átlagos összeggel díjaztatik a képviselőt, de e mellett egy és más tevékenység, mely nem szükségkép folyománya a csődeljárásnak, előforduló esetben külön díjazásban részesül.

Az ügyvéd külön díjat és pedig a fenti részletes scála szerint nyer a követelések megvizsgálásában való tevékenységeért, a kényszeregyességi eljárásban és a felosztási eljárásért. Ha az ügyvéd csak bejelenti a követelést, a tételek $\frac{2}{10}$ részét kapja. Magáért a csődeljárásban képviselőtért a tételek $\frac{6}{10}$ részét, ha pedig a felszámolási tárgyalás előtt megszűnik a képviselőt $\frac{4}{10}$ részét nyeri.

A bűnügyekben a legnagyobb súly a szóbeli védelemre helyeztetik, ugyanazért ebből kiindulva itt szintén az átlag-rendszer nyer alkalmazást. Azonban itt egyes tevékenységek (perorvoslatok, indítványok tétele) külön szabályoztatnak. A mennyiben az egyes tevékenységekre nézve szabályzat nem volna a törvényben, a 89. §. szerint a bíróság ítéli meg a fenti díjak arányában. Ilyen pl. a fáradozás megtérítése, midőn az ügyvéd nem jut hozzá, hogy a fő tárgyalásban részt vegyen, egyes határnapokon való képviselőt, egyes tanácsok adása.

Az ügyvéd mint védő a

Schöffengericht előtt... .. 12 márkát

törvényszék előtt 20 „

esküdtszék vagy Reichsgericht előtt ... 40 „ nyer.

Ha a tárgyalás több napot vesz igénybe, minden további napért $\frac{5}{10}$ részben emelkedik a honorarium. Felebbezési instantiában ugyanezen díjak járnak az ügyvédnek. Előnyomozati eljárásnál

Schöffengericht előtt 6 márkát

törvényszék előtt 10 „

esküdtszék és Reichsgericht előtt 20 „

$\frac{5}{10}$ részét nyeri a tételeknek felebbezés indokolásaért, újra felvételi indítványért, kegyelmi kérvényért. Felebbezés bejelentéseért, kérvények készítéseért, nyilatkozat kiállításáért 2 márkát jár esetről esetre. Ha egy védő több személyt véd, $\frac{5}{10}$ rész díjjal emelkedik a fődíj. Magánpanaszos képviselőteért ugyanannyi díj jár, mint a védelemért.

A kiadások tekintetében azon elv, hogy a szükséges és hasznos kiadások, melyek nélkül megbízásának az ügyvéd nem felelhet meg, megtérítendő, a megbízási viszony természetéből folyik. Az írásdíjak tekintetében a «Gerichtskostenquote» irányadó, mely meghatározza, hogy egy oldalért, melynek legalább 20 sor és átlag 12 szótagot kell soronként magában foglalni, 10 pfennig jár még azon eset-

ben is, ha műszaki uton van előállítva; minden megkezdett oldal egésznek vétetik.

Üzleti utért

napi díj 12 márkát

éjjeli megszállás... .. 5 „

vasuton vagy hajón kilométerenként 13 pfennig

minden állomásrai vagy állomástóli menetért 3 márkát

más uton kilométerenként... .. 60 pfennig

hacsak bebizonyíthatólag nem többbe került az ut.

Egyike a legfontosabb §-oknak a 93-ik, mely az ügyvédi díj feletti szerződésről szól. Egyik pontja, a melyben ki van mondva, hogy ha a szerződés a «mérsékletet» túlhaladja, peres uton, az ügyvédi kamara elnökének szakértői véleménye kikérése után ezen törvényben foglalt díjakra leszállítható, mélyen sérti a német ügyvédek tekintélyét és jogait. Az a pont pedig, a mely a törvényben nincs meg, hogy t. i. ne legyen szabad a törvényben megállapított díjakon alól szerződni az ügyvédnek, mutatja, hogy a nagy német államban kevés gondot fordítanak az ügyvédi tekintély megóvására. Ha már elismeri valamely törvény azt, hogy az ügyvéd nem közönséges szerződő fél, nem közönséges megbízott, és korlátozza őt szerződési szabadságában, hogy a közönség meg legyen védve, meg kell védeni az ügyvédet oly ügyvédek ellenében, a kik állásuk tekintélyét a közönség előtt csorbítják leengedések által; ezen elv kimondása különösen ott, a hol directe költség-törvényt hoznak, igen helyén lett volna, és akadt is a Reichstag-bizottságban ily értelmű indítvány, mely azonban elvetett azon indokból, hogy lehet oly ügy is, mely jogász szempontról érdeklő az ügyvédet, de mely kétes eredményű és így az ügyvéd nem akarhatja a felet károsítani.

Hogy vajon helyes-e egy költség-törvény alkotása, nem jelen ismertetés feladata elbírálni, maga az előttünk fekvő munka világos irányával, a törvény homályos helyeit megvilágosító magyarázatával a jogirodalomnak és a német ügyvédi karnak jó szolgálatot tesz, habár általános ügyvédi szempontból tekintve, egy kevéssé a bírónak egyoldalú felfogása nyilvánul benne ügyvédi érdekekre nézve.

Dr. SZÉKELY MIKSA,
budapesti ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Nyílt kérdések büntetőbíróságaink gyakorlatából.

Az ügyvéd működési körében gyakran merülnek fel oly kérdések, melyeket bizonyos irányban a meggyőződés egész hevével vitat, s a melyek a bíróságok által mégis ezen meggyőződése ellen döntetnek el. Ilyenkor aztán mintegy megdöbben az eredmény felett, s erős hajlamot érez magában ügyét a bíróság foruma előtt a jogázközönség ítélőszéke elé vinni.

Ez azonban ritkán vezet a kívánt célhoz; mert habár megengedem is, hogy a pereszes ügyvéd nem egy esetben fényesen be tudná bizonyítani a bíróság felfogásával szemben álláspontjának helyességét, másfelől mégis bizonyos lévén az, hogy az illető a per folyama alatt rendszerint egészen beleéli magát a fele érdekeinek kedvező felfogásba, melytől az erősebb érvek is csak ritkán fogják eltántorítani: ennek folytán róla a kérdés utólagos megvitatásában is alig feltételezhetünk annyi elfogulatlanságot és tárgyilagosságot, a melynyit attól elvárhatunk, ki az ügy miként történt eldöntésében egyáltalában nincs érdekelve. De ebből nem következik az, hogy az ily kérdések, ha elvi jelentőséggel birnak, véka alá rejtessenek, sőt úgy vélem, hogy az illető ügyvéd hasznos szolgálatot tesz az igazságszolgáltatás érdekeinek, ha az ő gyakorlatában felmerült, de személyes érdekeltségénél fogva általa egész elfogulatlansággal meg nem fejthető elvi kérdé-

seket oly módon hozza köztudomásra, hogy érintetlenül hagyva saját és a bíróság ellentétes álláspontjának bizonyítgatását, illetve czáfolatát, magát a tárgyat egész meztelenségében mindenkinek hozzáférhetővé tegye.

Erre legalkalmasabbnak látszik a «Nyílt kérdések» feltevéle, mert ez által egyfelől tér nyitattik a pártatlan kritikanak oly kérdés megbeszéléséhez, mely különben tán az akták poros csomói között szunnyadna el, s másfelől lehetővé válik az is, hogy a bíróságok gyakorlatából olynemű eldöntések hozassanak nyilvánosságra, melyek az igazság követelményének inkább megfelelnek, mint az illető nyílt kérdésre alkalmasított bírói határozatok. Ezuttal két ily kérdést bocsátok megvitatás alá, s ha ezek feltevésénél a tényállást oly módon körvonalozom, hogy előadásomban röviden az ellentétes nézetek is fixirozva lesznek: ez korántsem akar állásfoglalás, vagy éppen kritika lenni, hanem csupán jelzése azon főbb szempontoknak, melyek a kérdés eldöntésénél véleményem szerint figyelembe jöhetnek.

I.

Perujítás a kir. járásbírók hatásköréhez tartozó bűnügyekben.

A kir. járásbírók hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában 1880. évi 2265/E. sz. a. kiadott igazságügyministeri rendelet 100. §-a szerint az elítélt vagy az ő halála után valamely hozzátartozója az elévülési határidő alatt bármikor kérheti az eljárás újrafelvételét, ha az illető a befejezett eljárásban nem használt olynemű új bizonyítékokat vagy tényeket hoz fel, melyek alapján «az elítélt felmenthető lenne» (2. pont).

Ezen rendelkezés egyszerű és világos, de vajon kielégítő-e minden előforduló esetre nézve: ez attól függ, hogy minő értelemben fogják fel azt a bíróságok. Egy példa kellő világot vet azon nézeteltérésekre, melyek e tekintetben előfordulhatnak.

A pécsi királyi járásbíró előtt egy mostohaanya (A) panaszt emelt vele egy háztartásban élő mostoha fia (B) ellen «súlyos testi sértés vétsége» miatt, vádját tárgylag az orvosi bizonyítványra alapítván, mely szerint a rajta ejtett sérülés 8—10 napi gyógyulást és munkaképtelenséget «fog előidézni.» Vádlott a tárgyaláson azzal védekezett, hogy a panaszos őt gyalázó kifejezésekkel ingerelvén, azt e miatt földhöz ütötte, de mivel a bíróság a testi sértés vádjával szemben a tárgyalás határnapjáig már elévült becsületsértés viszonyvadjának helyt nem adhatott, s mivel a vádlott, ki ügyvéd nélkül jelent meg, ama helytelen védekezés inellett egészen figyelmen kívül hagyta annak felemlítését és bizonyítását, hogy a panaszos a sérülés után alig 3—4 nap mulva már teljes erővel munkálkodott, hogy tehát az orvosi vélemény helytelenül jövendölt 8—10 napig tartó munkaképtelenséget: ily körülmények között a királyi járásbíró őt saját beismerése és a nemkifogásolt orvosi vélemény alapján súlyos testi sértés vétsége miatt 14 napi fogházra és 10 frt pénzbüntetésre ítélte el. Erre az elítélt ügyvédi jogsegélyt vett igénybe, de a felelbeszés mitsem használt ügyének, mert a felsőbírók a tárgyalás alkalmával értékesített bizonyítékokhoz tartván magukat: figyelmen kívül hagyták az orvosi vélemény ellen s annak igazolása céljából, hogy az okozott sértés csak 3—4 napi gyógyulást vett igénybe, utólag felhozott bizonyítékokat.

Ekként az ítélet, mely szerint a «súlyos testi sértés vétsége» miatt 14 napi fogházra és 10 frt pénzbüntetésre ítéltetett el, jogerőre emelkedvén, most már a büntetés végrehajtása következett volna, hogy azonban ez meg ne történjék: az elítélt egy havi halasztást vett igénybe s ezen idő alatt az eljárást szabályozó rendelet 100. §-ának 2. pontja alapján a per újra felvételét kérelmezte. Új bizonyíték gyanánt egy

nyilatkozatot csatolt be, melyben a vele időközben kibékült panaszos maga beismerete, hogy a szenvedett sértés következtében csak 3—4 napig volt munkaképtelen, s kijelentette, hogy mostoha fiának, ha az ügy újra felvételre kerül, a sértést megbocsátani, e mellett pedig 2 tanura is történt hivatkozás, kik hit alatt ígérték bizonyítani a panaszos nyilatkozatában előadott tény valóságát. A kérvény szerint tehát ezen új bizonyítékok alapján az ügy állása ily alakulatot vön: A. súlyos testi sértés vétsége miatt jogerejűleg elítéltetett, de utólag kitünnvén, hogy a sértés csak könnyű volt: az újított perben A. a súlyos testi sértés vétségének vádját alól szükségkép felmentendő lenne, mivel pedig a «könnyű testi sértés» vádját a panaszos visszavonhatja s ezt B. a hozandó új ítélet előtt megtenni hajlandónak is nyilatkozott: e szerint vádlottra nézve az új ítéletnek teljes felmentést kellend magában foglalnia.

Ezen perujítási kérvény azonban visszautasított, és pedig két okból: u. is először azért, mert az eljárást szabályozó rendelet 100. §-ának 2. pontja szerint az újra felvételre csak akkor van helye, ha a felhozott új bizonyítékok vagy tények alapján «az elítélt felmenthető lenne», már pedig a felforgó esetben maga a kérvényező is beismervén a panaszolt testi sértés elkövetését, ha az új eljárás eredményeként ki is tűnnék, hogy a sértés nem súlyos, hanem csak könnyű volt: ez nem a felmentést, hanem csak a megváltozott alaponleendő újabb elítéltetést vonná maga után; másodsor azért, mert az indítvány visszavonása a BTK. 116. §-a szerint csak az ítélet kihirdetése előtt történhet meg, miután jelen esetben az ügy már jogerejű ítélettel befejeztetett, s miután ezen ítélet mindaddig fenáll, míg az újra felvett eljárást befejező véghatározattal hatályon kívül nem tétetik (elj. szabályz. 105. §.): e szerint az újra felvett perben oly időköz, melyben ítélet nem volna, a midőn tehát a sértett félnek alkalma nyílnék indítványát ítélet előtt visszavonni, egyáltalában nem létezik, tehát a visszavonás s ennek alapján a felmentés annál kevésbbé történhetik meg, mert ennek joghatálya mindenkor csak a további eljárás megszüntetése, s nem a vádlott felmentése lehet, holott pedig az újított perben hozandó ítéletnek, a mennyiben a korábbi ítéletet hatályon kívül helyezi, szükségkép az «elítélt felmentését» s nem a «további eljárás megszüntetését» kell magában foglalnia.

Igy állanak a tények s az egymásnak ellentmondó argumentumok, melyeknek kiegészítésül a kérdések feltétele előtt még csak néhány analog rendelkezést idézek, melyek a perujításnak szóban forgó, t. i. új bizonyítékokra alapított, esetére vonatkoznak.

Az 1873. évi austriai büntető perrendtartás így rendelkezik:

«353. §. Der rechtskräftige Verurtheilte kann die Wiederaufnahme des Strafverfahrens selbst nach vollzogener Strafe verlangen:

2. wenn er neue Thatsachen oder Beweismittel beibringt, welche allein oder in Verbindung mit den früher erhobenen Beweisen geeignet erscheinen, seine Freisprechung oder die Verurtheilung wegen einer unter ein milderes Strafgesetz fallenden Handlung zu begründen»;

a magyar bűnvádi eljárás javaslatának 582. §-a pedig ezt mondja:

«Az elítélt érdekében a következő feltételek alatt indítványozható a perujítás:

5. Ha új tények vagy bizonyítékok hozatnak fel, melyek vagy magukban vagy összefüggésükben az előbbi eljárás alatt előhozottakkal, az elítéltnek büntetlenségét, vagy a büntető törvények enyhébb intézkedése alá eső cselekményben való bűnösségét valószínűvé teszik.»

A miből kitűnik, hogy ezen rendelkezések a szóban forgó eljárási szabályzat 100 §-ának 2-dik pontjától annyiban eltér-

nek, a mennyiben az utóbbiban csak az elítelt felmentése s nem egyszermind a büntető törvények enyhébb intézkedése alá eső cselekményben való bűnössége említettik fel.

Ezek folytán a kérdések, melyek az előadott concret eset kapcsán megfajthatók lennének, a következők:

1. Megegyeztethető-e az igazsággal, hogy az, a ki tényleg valamely enyhébb büntető törvény alá eső cselekményt követett el, mégis a súlyosabb minőségű delictum miatt reá kiszabott büntetést szenvedje el?

2. Ha ez nem igazságos: vajjon az 1880 évi 2265. IME. sz. a. kiadott rendelet 100. §-ának 2. pontja nem magyarázható-e akként, hogy az abban említett «felmentés» nem csupán az elítelt teljes felmentésére, hanem a súlyosabb minőségű büntetendő cselekmény alól leendő felmentésre is vonatkozik?

3. Ha a kérdéses §-nak ily értelmezése ki van zárva: vajjon nem volna-e helyes és feltétlenül szükséges — tekintettel az igazság követelményére — azon rendelkezést oly módon kiegészíteni, a mint ez az ausztriai büntető perrendtartás s a magyar bűnvédelmi eljárás javaslatának hivatkozott §§-aiban előfordul?

4. Azon esetben, ha az újra felvett eljárás folyamán bebizonyul, hogy vádlott csupán magán indítványra üldözhető büntetendő cselekményt követett el: visszavonható-e erre nézve joghatályal az indítvány az újított perben hozandó ítélet kihirdetése előtt?

II.

Felebbezés a királyi járásbiróságok hatásköréhez utalt, s másodfokulag a királyi törvényszékek által elbírálandó büntető ügyekben.

A felebbevitel korlátozásáról szóló 1883. évi VII. t. cz. a kir. járásbiróságok hatásköréhez utalt büntetendő cselekmények körében megkülönbözteti azon eseteket, melyekben a másodfoku bíraskodás a kir. törvényszékeket illeti, azoktól, a melyekben a kir. járásbiróságok ítélete ellen a kir. ítélő táblához történik a felebbezés, — s mig az utóbbi esetekre nézve a felebbevitel korlátait a 7. §. a vádló és vádlott irányában együttesen határozza meg: addig az előbbiekre nézve a 2. és 3. §§-ban különbség tételik a vádlottat s a vádlót illető korlátok között. Ezen korlátok általában csak a másodfoku bíróság ítélete ellen használandó felebbevitelre vonatkoznak, s az ide tartozó esetek közül is ezuttal csupán a 3. §. 1. pontja veszi igénybe figyelmünket, mely szerint a kir. törvényszékek mint másodfoku bíróságok ítélete ellen a *vádló* csak akkor élhet felebbevitellel:

«1. ha az első bíróság által elítelt vádlott *felmentetett*»

Az eset, mely a törvény eme rendelkezését vita tárgyává teszi, a következő:

C. levél útján elkövetett becsületsértés vétsége miatt beperelte a pécsi kir. járásbiróságnál D.-t, mely vád ellenében az utóbbi vizonsértést panaszolt s e miatt a tárgyaláson vádat is emelvén, a btkv. 275. §-ának alkalmazását kérte. A tárgyaló bíróság a vizonvázat nem látván bebizonyítva, C.-t ezen vád alól egyszerűen felmentette: ellenben D.-t becsületsértés miatt 100 frt pénzbüntetésre s a marasztaló ítéletnek a helybeli lapok egyikében leendő közzétételére ítélte el. D. ez ellen mint vádlott s mint — az általa emelt vizonvázat tekintetében — magánvádló, felebbezéssel élt, mire a pécsi kir. törvényszék C. ellen is megállapítván a bűnösséget: a büntetés alól a btkv. 275. §-a alapján mindkét felet felmentette, s a marasztaló ítéletnek hirlapi közzétételét is mellőzte.

A másodfoku bíróság ítélete ellen D., kinek bűnösségét mindkét bíróság megállapította, további felebbevitellel nem élhetett: ellenben C., ki az első bíróság által a becsületsértés vizonvádja alól felmentetett, mig a másodbíróság

által ugyanabban bűnösnek mondatott ki, e miatt az 1883: VII. t. cz. 2. §-ának 1. pontja alapján, mint vádlott, — s a mennyiben D. az elsőfoku bíróság által reá kiszabott büntetés, valamint az ítélet hirlapi közzétételének terhe alól *felmentetett*: ez ellen u. a. törvényczikk 3. §-ának 1. pontja alapján, mint magánvádló, a kir. ítélő táblához felebbezett.

Arra nézve, hogy az elsőfokulag felmentett, de másodfokulag elítelt C. jogosan felebbezett a harmadfoku bírósághoz: a törvény világos rendeleténél fogva kétség nem merülhet fel, — de már vitássá válhatik az: vajjon ugyan ő, mint magánvádló, törvényes alapon élt-e felebbevitellel D. ellen, kinek bűnössége az első és másodfoku bíróságok által meg lett állapítva?

Ha ezen kérdésre igenlőleg akarunk válaszolni: úgy a felebbevitel korlátozására vonatkozó törvény 3. §-ának 1. pontját kiterjesztőleg, t. i. oly értelemben kell magyaráznunk, hogy a felmentés itt nem csak a teljes, vagyis a bűnösség és büntetés alóli, hanem a részleges, vagyis azon felmentést is jelenti, mely a 275. §. esetében a bűnösség megállapítása mellett a büntetés elengedésében áll; — ha pedig ezzel szemben azt állítanók, hogy az elsőfoku bíróság által elítelt vádlott ellen a másodfoku bíróság ítélete alkalmából csak akkor lehet további felebbezéssel élni, ha az illető *teljesen* felmentetett: ennek esetleg az a következménye lehet, hogy a btkv. 275. §-ában megengedett felmentés tényleg akkor is alkalmazhatnák, midőn maga ezen §. mellőztetik, tehát a felmentés törvényes alapja egészen hiányzik. Feltéve u. is, hogy C. az ellene emelt vizonvázat alól a kir. ítélő tábla által is felmentetnék: ekkor nem lévén kölcsönös becsületsértés, a 275. §. alkalmazhatósága önkénytelen esik, tehát a logika kérélnelhetetlen követelménye szerint azon egyén, kinek bűnössége bírólal meg van állapítva, szükségképp büntetéssel is illetendő, — ha pedig ennek a felebbevitel korlátozásáról szóló törvény útját állja: ugy ezen alakítás ez esetben erősebb lenne az anyagi törvénynél, mert büntetlelenséget eredményezne ott, a hol ez büntetést rendel.

A kérdések tehát, melyek ezen tényállásból felmerülnek, a következők:

1. Miként értelmezendő az 1883. évi VI. t. cz. 3. §-a 1. pontjának ezen kitétele: «ha az első bíróság által elítelt vádlott *felmentetett*»?

2. Ha itt a felmentés azon értelemben lenne veendő, hogy vádlott nemcsak a büntetés, hanem a bűnösség alól is felmentendő: mi történjék azon esetben, ha a másodbíróság által a büntetőtörvénykönyv 275. §-ának alkalmazása mellett a marasztalt fél csak a büntetés alól mentetett fel, s ha a harmadbíróság a vizonvádnak helyt nem adván, a 275. §-nak, mint a büntetés alól történt felmentés egyedüli törvényes alapjának, alkalmazhatóságát szintén kizárta?

3. Tekintve, hogy a marasztaló ítéletnek az elítelt költségén leendő hirlapi közzététele a btkv. 277. §-a értelmében nem büntetést, hanem a sértett felet megillető magánéltéltelt képez; * ebből kifolyólag helyes-e azon nézet, hogy midőn két egybehangzó bűnösségi ítélet mellett vádlottat a másodbíróság a büntetés alól a 275. §. alapján felmentette, a harmadbíróság pedig a vizonvádnak, és így a 275. §. alkalmazhatóságának helyt nem adott, — ezen esetben a sértett fél által kellő időben kért s a másodbíróság elutasító ítélete ellen is szorgalmazott magánéltéltétel, t. i. a marasztaló ítélet hirlapi közzététele, a harmadbíróság által akkor is elrendelendő, ha a sértett félnek a büntetés elengedése miatt közbevetett felebbezése a felebbevitel korlátozásáról szóló törvény 3. §-nak 1. pontja alapján esetleg visszautasíthatnák?

Dr. ILLÉS KÁROLY

nyug. kir. ügyész, gyakorló ügyvéd.

* Lásd «Az elmarasztaló ítéletnek közzétételéről, hamis vád, rágalmasz és becsületsértés eseteiben» című értekezésemet (Btfj. T. VI. kötet 249. l.)

A kötelező örökösödési eljárás kérdéséhez.

Válasz dr. M. S. kir. közjegyzőnek.*

Abból, hogy a hagyatéki ingatlant feltüntető telekjönyv szerint kiskorú örökhagyó ezen vagyont apjától örökölte, egyáltalán még nem következtethető, hogy ez apai ági vagyont képez, mert ilyenül az csak addig tekinthető, míg a vagyon oda visszaszáll, a honnan az eredt. Az orszb. érték. 11. §-a szerint ugyanis az apát az apai, az anyát az anyai oldalrokonok képviselvén, az oldalrokonok csak képviseleti jogon örökölnék, ebből pedig következik: hogy az oldalrokonok csak az általuk képviselt rokontól eredő vagyonban örökölnének mint ági vagyonban, ha pedig a vagyon ettől nem származik, megszűnik az öröklött vagyon lenni ily rokonra nézve és szerzeményi vagyon természetét ölti fel.

Az öröklött vagyon természetének megállapításánál tehát, ha az örökhagyó anyja saját férje rokonaival concurrál, nemcsak az veendő tekintetbe, hogy a vagyon kinek nevében áll a telekjönyvben, hanem még az is, ki képviseleti jogán hivatvák öröklésre az öröklési igényt támasztó oldalrokonok; miután pedig a fenforgó esetben úgy mint közöltetik a vagyon az apától ered, az örökhagyó anyja pedig nem ennek testvéreivel, hanem férje (apai ági) rokonaival concurrál, az anyának jelen esetben gyermeke hagyatékához nagyon is sok, mert egyedüli joga van, és épen az apai ági oldalrokonoknak nincs ehez semmi joguk, mert e vagyon nem az apa ágától, hanem magától az apától származik, a kit ők nem képviselnek.

Ellenkező felfogás törvényeink szellemébe ütköző, a mint-hogy eddig számba nem vehető kivétellel a legfelsőbb bírósági gyakorlat is a fenebb fejtegetett elvet követi. Ellenesetben — jól mondja ZLINSZKY — a házastársak által szerzett vagyon elvonatik a házastárstól és azon oldalrokonoknak jut, kiknek családi vagyonát soha sem képezte, ellenkezik az a régi magyar törvény szellemével és a régi magyar joggyakorlattal és ez annál elhibázottabb, mert kizárja az öröklésből a szülét abban az esetben is, midőn ezt azon elv sem indokolja, hogy a vagyon oda szálljon vissza, a honnan származott, tehát sem a rokonsági fok közelsége, sem a vagyon minősége vagy eredete, sem az ági örökösödés célja vagy természete nem igazolja azt az elvet, hogy a közszerzeményi vagyonban, az azt részben öröklött gyermek után az oldalrokonok a másik szülét megelőzzék.

A ki pedig a hagyatéki eljárással csak egy kissé ismerős, az nem kételkedik azon, hogy a fenforgó esetben a hagyaték az oldalrokonoknak be nem szavatolható (?) és az özvegy anyja örökösödési jogától még részben sem eshetik el, mert a tárgyaló közeg ellenkező nézete esetén is az örökségre igényt tartók nyilatkozata, jelen esetben az anya igénye a tárgyalási jegyzőkönyvbe felveendő, a minek következménye pedig nem átadás, hanem csak perre utasítás lehet, a mi valószínűleg ez esetben nem is az anyát fogja érni, a ki ha károsodik, ennek bizonyára nem R. község előljárósága az okozója, és épúgy ez eset teljességgel nem bizonyítja a kötelező örökösödési eljárás behozatalát.

x.

Különfélék.

— **Birói körökből** veszszük a következő sorokat: «A bírák előléptetéséről azt mondotta a képviselőházban az igazságügyminister ur, hogy e kinevezések rendszeren a candidatiók alapján történnek. Ha így van, miért járulnak közbe különböző rangu és rendű főurak a kinevezés végett? Ilyesmi Ausztriában nem történik, mert ott *pragmatica* létezik. Ez pedig nem azt jelenti, hogy a sorban következő feltétlenül kineveztetik, hanem azt jelenti, hogy a kifogástalan ne *prætereáltassék*. És épen ez okból a sorban következők úgy működnek és viselkednek, hogy legkisebb kifogás alá ne eshes-

senek. Különben a mi candidatióknak az a baja van, hogy az ebbeli eljárási közelebbi szabályok nélkül, melyek az előzményeket és acandidatio módját meghatároznák, legalább az elsőfoku bírakra nézve nagyon tökéletlen, mert nem létezik sem szabály, sem formulare a qualificatio kiállítására nézve és az elnökök vagy tulságosak szoktak lenni a feldicsérésben, vagy pedig közönyösök annyira, hogy átiratuk nem mindig megbízható. Sőt a pártoló átiratok nem fejezik ki határozottan és præcise a folyamodó képességét és alkalmazkodását, a candidáló bizottság pedig nem képes mindig meghatározni, hogy melyik-másik a folyamodók közül bir jobb qualificatióval. Hogyan bírálja meg a candidáló bizottság különösen az albiró képességét és alkalmazkodását és hozzá szorgalmát is, vagy ennek hiányát, ha nem ismeri a folyamodót *ex actis*? E végett elkerülhetlen szükséges volna, hogy a candidatio a törvényszéktől a kir. táblához terjesztessék fel felülbírálásul, mert ez ismeri a folyamodókat *ex actis*»

— **A kir. Curia** büntető szakosztályának teljesülésében febr. 27-én fognak hitelesítettetni:

42. sz. Alkalmazható-e a btk. 54. §-a második bekezdésének rendelkezése azon esetekre, melyekre vonatkozólag a törvény eltérőleg az 55. §-tól nem «hivatalvesztést», hanem «a viselt hivatal elvesztését» rendeli?

43. sz. Alkalmazandó-e a 338. §., illetőleg a 340. §-nak a 338. §-ra vonatkozó rendelkezése az esetben is, ha vádlottnak a btk. 338. §-ában meghatározott azon cselekménye, mely miatt előbb már két ízben megüntettetett, nem képezett bevezetett büntetést, illetőleg vétséget, hanem annak csupán kísérletét?

44. sz. Egy és ugyanazon személy által elkövetett lopások, melyek közül egy vagy kettő különben is börtönnel, esetleg fegyházzal fenytendő büntetetté már minősül, ha a többi lopás a lopott dolog értékénél fogva egyenként csak vétséget képez, kell-e a fentebb érintett előzmények mellett a lopott tárgyak értékét egybefoglalva a btk. 335. §-a rendelkezésének alkalmazásával e vétségeket is büntetetté minősíteni vagy pedig mint büntetett, illetve büntettek s önálló vétségek halmazata tekintendők-e?

— **A kir. Curia** egyik legújabb határozatában kimondotta, hogy oly esetben, midőn valaki 32 év előtt arra kötelezte magát, hogy egy létesítendő megyei kórház javára, ennek — időhöz nem kötött — felállítása után azonnal bizonyos pénzüsszeget fog alapítványkép lefizetni s azon kötelezettsége biztosításául ingatlanaira a zálogjog bekebeleztetett, a megyei kórház azonban 32 év eltelte után sem állítottatott fel, de az sem vált bizonyossá, hogy ama kórház soha sem fog létesítettetni: ily esetben sem a követelés, illetve kötelezettség elévülésének bírói kimondásául, sem a zálogjognak törlesztés elévülés alapján követelni nem lehet. E szerint felfüggesztő feltételhez kötött követelés elévüléséről nem lehet szó ott, hol a feltétel teljesülése vagy meghiusulta még be nem következvén, a keresetőségi jog sem nyílt még meg. *Actioni nondum natæ non præscribitur.* (1885. febr. 17. 5650/884. sz.)

— **Vitás kérdés** úgy az elméletben, mint a gyakorlatban az, vajon a cégjegyzésnek a részvénytársasági alapszabályokban megállapított módja, mely legtöbbszörre az együtesség elvét fogadja el, csupán az írásbeli alakban létesítendő szerződésekre és kötelező nyilatkozatokra vonatkozik-e, vagy kiterjed-e egyszersmind a szóbeli kötelező nyilatkozatokra is. A kir. Curia jelen számunk mellékletében 102. sz. a. közölt határozata véleményünk szerint helyesen és a gyakorlati élet követelményeihez mértén dönti el a kérdést.

— **A budapesti ügyvédi kamarából.** A kamara által a kamarai tisztségeknek ingyenesekké változtatása céljából kiküldött vegyes bizottság e hó 19-én tartott ülést Hodossy Imre elnökle alatt. A kérdésnek alapos megvitatása után (a vitában részt vettek Hodossy, Liedemann, Hauer, Jellinek, Králik, Nyiry, Györy, Siegmund és Sztéhlo) elfogadott — valamennyi szavazattal egy ellen — Sztéhlo következő indítványa: «A bizottság az előtte fekvő adatok alapos megvizsgálása után azon meggyőződésre jutott, hogy a kamarai tisztviselők tisztségeinek ingyenesekké változtatása a célszerűséggel össze nem fér, s hogy ennek folytán a kamarai tisztviselők fizetéseinek megszüntetését vagy leszállítását ez idő szerint keresztülvihetőnek nem tartja.» — Ezután Sztéhlo egy indítványt terjesztett elő az ügyrend módosítására, a kamarai tagdíjak behajtása tárgyában azok leszállíthatása céljából. Ezen indítvány tárgyalása azonban mint a bizottság hatás-

* L. a 7. számot.

körét túlhaladó mellőztetett és a kamarai választmányhoz utasított. Sztéhlo ezen indítványát, miután az abban javasolt reformok felette nagy horderővel bírnak és így kívánatos lenne, ha az abban foglalt kérdések eszmecsere tárgyává tétetnének, a következőkben közöljük:

«Azon általam is osztott nézet, hogy a kamarai tisztviselők tisztségeinek ingyenesekké változtatása sem a méltányossággal, sem a czélszerűséggel össze nem fér, ki nem zárja azt, hogy a kamarai ügyrenden olyan módosításokat tegyünk, melyek segélyével a kamara bevételeinek szaporítása és ennek folytán a kamarai tagdíj leszállítása remélhető. Köztudomásu dolog, hogy a kamaránkba bejegyzett ügyvédek nagy része tagdíjat éveken át nem fizet. Ezek közül igen sokan igazolt szegénység alapján lesznek felmentve, sokan pedig egyszerűen nem fizetnek, végrehajtásra hagyják kerülni a dolgot és vannak olyanok is, a kiken a bíróság megítélt díjak vagyonihiány miatt be nem hajthatók. Ezen visszás állapotoknak következménye az, hogy a kamarai tagdíj nagyobb, mint a milyennek az ügyvédek számarányához mérve lenni kellene és bizvást állithatjuk, hogy azon esetben, ha a kamarai tagdíjak a kamara minden egyes tagja által pontosan befizetnének, a tagdíj az eddiginek $\frac{2}{3}$ -ára volna leszállítható.

Az ügyvédi hivatás méltóságával és közbizalmi jellegével meg nem fér továbbá az, hogy valaki az ügyvédséget önállóan gyakorolhassa, aki annyira elszegényedett, hogy a közigazgatási hatóságnál szegénységi bizonyítványért koldulni kénytelen. A szegénység magában véve nem tisztességtelen dolog, de a hatóságilag constatatált szegénység a közönséges napszámos niveaujáig degradálván az embert, nem igen egyeztethető össze azon állással, mely mások vagyonának védelmével és többnyire nagy anyagi felelősséggel van összekötve. Igaz, hogy a szegénység gyakran szerencsétlenségnek és az ügyvédséget általában sújtó csapásoknak következménye, de a kar reputációja iránti tekintet előbbre való azon számalomnál, melyet szerencsétlen kartársaink irányában érzünk és a mint igaz az, hogy elszegényedett kartársunk sorsát a 18 frt elengedése által lényegesen meg nem javítjuk, oly bizonyos az, hogy az ügyvédi kar reputációján ejtünk csorbát, ha az ügyvédet a tagsági díj elengedésének kilátásba helyezése által arra provocaljuk, hogy szegénységét hatóságilag constatalhassa.

Az elmondottak természetesen csak azon ügyvédekre vonatkoznak, a kik önállóan gyakorolják az ügyvédséget, mert hiszen csak az önálló ügyvéd veszi igénybe az ügyvédi oklevél alapján a közbizalmat, a ki mint más ügyvédnek segéde működik a főnökének felelős és nem a feleknek.

Az általam javasolt intézkedések szigora tehát az ügyvéd-segédkép működő ügyvédre nem volnának alkalmazandók, a miért nem is lehet mondani azt, hogy a javasolt intézkedések által az okleveles ügyvédek bármelyike is keresetétől végleg megfosztatnák; magától értetődik az is, hogy azon szerencsétlen kartársainknak, kik a kamara bejegyzett tagjai voltak és betegség vagy aggkor folytán munkaképtelenné váltak, a kamarai segélyalapról, tekintet nélkül arra, be vannak-e még jegyezve vagy nem, ezután is osztanánk segélyt.

Ezek előrebocsátása után indítványozom, hogy a kamarai ügyrend 58. §-ának második bekezdése töröltessék és ennek helyébe következő új szakaszok vétessenek fel:

59. §. Azon tag, a ki a kamarai tagdíjat az 57. §-ban meghatározott időben meg nem fizeti, a kamara pénztárnoka által írásban felszólítandó, hogy ebbeli kötelezettségének további 30 nap alatt tegyen eleget, különben a kamarai tagok névjegyzékéből töröltetni fog.

A ki a tagdíjat ezen felhívás daczára a kitűzött határidőben be nem fizeti, a kamara választmányának indítványára rendes fegyelmi eljárás útján az ügyvédi névjegyzékéből törölnő és az ügyvédséget mindaddig nem gyakorolhatja, míg tagdíj-fizetési kötelezettségének eleget nem tesz. Ezen szakasz rendelkezése a multban lejárt tagdíjakra nézve is hatálylallyal bír.

61. §. Szegénység alapján ezután a tagdíj fizetése alól senki sem menthető fel, kivétel teendő azon ügyvédekre nézve, a kik a szegénység igazolása mellett még azt is igazolják, hogy az ügyvédséget nem önállóan, hanem mint más ügyvéd irodájában alkalmazott segédek gyakorolják. Ezen utóbbi körülmény az igazságügyminiszernek bejelentendő és a kamara területén székelő bíróságokkal, ügyészségekkel és az adófelügyelőséggel mihez tartás végett közlendő.

A választmány az előző §-ban körülírt kizárás indítvá-

nyozásával egyidejűleg megbizhatja a kamarai ügyészt a hátralékos tagdíjnak per útján való behajtásával.

Ilyenmü követelések behajtása kisebb polgári peruttra tartozik és ezekre nézve a kamara ügyésze által szabadon választandó bármely budapesti bíróság illetékes.

A következő szakaszok ehhez képest változnak.»

—o—

— **A nagyváradai ügyvédi kamarának** hozzánk beküldött igen tanulságos jelentéséből átveszszük egyelőre a következőket: E kamarának a mult évi bejegyzés szerint 181 tagja volt, tehát viszonyítva a többi kamarákhoz, eléggé népes, mégis 10 frt tagsági illeték mellett s habár titkárának, ügyészének, pénztárnokának irodái átalányul egy évre csak 100—100 frtot fizet s rajtuk kívül csak egy irnokot s egy szolgát alkalmaz, tehát háztartását a legszegényebben rendezte be, nem képes előirányzott kiadásait fedezni. Az 1884-re kivetett 1810 frt tagsági díjból 1884. év folyamán 740 frt folyt be. Az előbbi évekről 1883. év végén 2770 frt volt hátralékban s ezen hátralékból 1884. év folyamán nem volt több bevehető mint 390 frt, s a kamara nem képes fizetni a házbért, irnoka fizetése 3 óról hátralékban maradt, titkárának 3 évről s ügyészének egy évről tartozik. A kamara adóssága 1884. év végén 1973 frtot tett. Kartársaink közül némelyek valóban még az évi 10 frt tagsági díjat sem képesek fizetni s vagyontalanság és kereset teljes hiánya miatt legjobb meggyőződésünk szerint kénytelenek vagyunk ezeknek tartozását leírni. Így az 1884. év folyamán fletési képtelenség indokából 105 frt tagsági díjat irtunk le. Vannak, kik éveken át nem fizetnek, kamaránk ügyésze százával kénytelen a bagatell pereket folytatni...

— **A Magyar Jogászgyűlés** állandó bizottsága f. h. 24-dikén tartott ülésében elhatározta, hogy f. é. szeptember havában a jogászgyűlés meg lesz tartandó.

— **A Magyar Jogászegyletnek** legközelebb tartandó telekkönyvi vitájában dr. Csillag Gyula lesz az előadó.

— **Sztéhlo Kornéltól** a napokban egy 16 ivnyi dolgozat fog megjelenni a házassági elválásról Magyarorszában és Erdélyben. Tartalmazza a fenálló jogszabályok és a judicatura tüzetes feldolgozását, különösen a gyakorlati jogászok számára.

— **Schnierer Aladárnak** a BTK. magyarázata czimü munkája legközelebb második bővített kiadásban jelen meg.

— **A francia semmitőszék** ujabban hozott határozatában kimondotta, hogy levelezési lapon foglalt rágalmozó állítás nem képez rágalmozást, minthogy ezen büncelemekény lényeges kelléke, az elkövetés nyilvánossága, hiányzik. A semmitőszék azon nézetből indult ki, hogy levelezési lapok a szabályzatok értelmében ugyanazon szempont alá esnek, mint a zárt levelek, azok tartalmáról a posta tisztviselőinek ép oly kevésbé szabad tudomást venniök, mint a levelekéről, és ha tudomást vettek róla, szolgálati esküjöknel fogva erről másnak közlést nem tehetnek.

— **Prágában** az ügyvédek száma a mult év végével 175 volt. A szaporulat a mult évhez képest 25.

— **Dr. Hencz Ágost**, a korán elhunyt keszthelyi ügyvéd, több év óta lapunk szorgalmas munkatársa volt. Fájlaljuk a fiatal munkaerő elvesztését. A gyakorlati törvénykezés köréből vett dolgozatokat köszönhet neki időszi irodalmunk.

Megjelent.

Államgazdaság- vagy pénzügytan. Irta KAUTZ GYULA budapesti egyetemi tanár, Negyedik egészen átdolgozott kiadás. Budapest, Franklin társulat 1885. Ára 2 frt 50 kr.

Naturalismus a büntetőjogban. Irta Dr. HEIL FAUSTIN. Magyar Jogászegyleti Értekezések XXI. füzet. Budapest, Franklin társulat 1885.

Telekkönyvi reformok. Irta KÁPLÁNY GÉZA. Magyar Jogászegyleti Értekezések XXII. Budapest, Franklin társulat 1885.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félve ... 6 lrt
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — A magyar öröklési törvénytervezet érdemtelenségi és kitagadási esetéről. Dr. VASDÉNYEY GÉZA aljárásbírótól. — A vád alá helyezés. ABSZOLON FERENCZ kassai törv. aljegyzőtől. — Jogirodalom: A kísérlet tana. Büntetőjogi tanulmány. Irta dr. BAUMGARTEN ISZIDOR ügyvéd. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A nőtartási igények. SZTEHLÓ KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A nváradí ügyv. kamara fölterjesztése.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.

I.

Körülbelül úgy jártunk, mint a háztulajdonos, ki eredetileg is hiányosan és hibásan szerkesztett, meg az idő s ennek különböző viszontagságai folytán is roskadozóvá vált épületén némi javítást foganatosítandó, az ebbeli előmunkálatok közben észreveszi, hogy az épületnek még ez, még amaz a része is, hogy tulajdonképen az egész épület gyökeres, majdnem az új építkezéssel egyértelmű átalakításra szorul és hogy az alapnál s az anyagnál egyéb többé alig használható.

Hogy hitelkönyveink jelen állapota sokáig többé fenem tartható; jelesül hogy azok birtokállási s tulajdoni lapjai a tényleges birtokviszonyokat nagyrészt fel nem tüntetik; hogy ezért a hitelkönyvek az azokhoz kötött igényeknek többé meg nem felelnek; és a mi fő, hogy a zavar, a nyilvánkönyvi bejegyzések és a tényleges birtokviszonyok közötti ellentét évről évre nagyobbodik és ezen ellentétnek a telekkönyvi rendeletek szabályai szerinti kiegyenlítése mindig nehezebbé válik: ez úgy a szakkörök, mint már a nagy közönség előtt is ismeretes dolog, melyet bővebben kifejtteni, igazolni s okaira visszavezetni szükségtelen, melyre nézve elég az e lapokban a mult évek folyamán e tárgyra vonatkozólag közölt számos cikkre utalni és melyet a most szóban forgó törvényjavaslat indokolása nemcsak elismer, de a javaslat betérjesztésének legfőbb indító okául felállit.

Ezen tarthatlan állapot javítása végett már az 1882. év folyamán készült és az 1883. év elején enquete elé terjesztetett egy 12 §-ból álló rövidke javaslat «a hitel-telekjegyzőkönyvek átalakításáról s a földadó-katasteri adatokkal való kiegészítéséről;»* melynek célja az lett volna, hogy a meglevő telekjegyzőkönyvek birtokállási lapjain az 1869. ápril 8-án kiadott igazságügyministeri rendelet szerinti eljárás utján a régi helyrajzi számok helyett a katasteri földadó-telekkönyv és térkép megfelelő helyrajzi számai, az egyes részletek mivélési ága s helyi fekvésének a földadó-telekkönyvvel egyező megjelölése, végre minden egyes részlet térfogata s katasteri tiszta jövedelme vezetessenek be. Mellesleg még oly esetben, midőn a helyszinén eljáró telekkönyvvezető arról győződik meg, hogy valamely birtokrészlet tulajdonosának személyében változás történt, az új tényleges birtokosnak jogosultságát kinyomozni s a birtokviszony tisztázására szolgáló bizonyítékokat és adatokat beszerezni, a hitelesítő bizottság pedig a nyomozást folytatni s a telekkönyvi hatóság az e tárgyban felvett külön jegyzőkönyveket elintézni köteles lett volna.

Kitünik ebből, hogy ezen javaslatban fölötte szűkkörü reform volt tervezve. A célba vett munkálat a telekjegyzőkönyvek birtokállási lapjainak a katasteri munkálatok eredményeivel való kiegészítésére s ezen munkálatokkal kiderített adatoknak megfelelő átalakítására szoritkozott volna. A tulajdoni lapnak gyökeres átalakítása a javaslat szerinti eljárástól nem igen volt várható.

Midőn ezen javaslat az 1883. évi január hóban összehívott enquete elé terjesztetett, ott egyhangulag nyilvánult azon nézet, hogy telekkönyveink silány állapota a javaslatban tervezett homeopathikus gyógymód hatása alatt jobbra alig fordulna, hogy a javaslat szerinti munkálatokra szükséges fáradság és költség az azok által elérendő eredményekkel arányban nem állana, és hogy ugyanazon, vagy legalább nem sokkal nagyobb fáradsággal és költséggel a telekkönyvek végleges reformja is keresztül volna vihető.

A végleges reform tekintetéből egyrészt javaslatba hozott a telekkönyvi jószágtesteknek részletes új helyszinelés utján való felvétele, tehát *új telekkönyvek szerkesztése és új telekkönyvi rendtartás alkotása*; másrészt azonban érvényesített, hogy telekkönyvi helyszinelésnek csak ott lehet helye, a hol ily helyszinelés még nem volt, hogy a létező telekkönyvi állapottal a jogi rend érzékeny megrázkódtatása nélkül végleg szakítani, az eddig az ingatlanokra vonatkozó valamennyi jogügylet alapjául szolgáló nyilvánkönyveket teljesen ignorálni, fehér lapokká tenni nem lehet; és hogy ennél fogva a telekkönyvek reformja az 1853. évi ápril 18-iki rendelet folytán történt helyszinelési munkálatok eredményeire, az ezek által létrehozott és hosszas gyakorlat által megerősített alapra fektetendő.

Az utóbbi nézet lett a többség véleményévé; és ennek alapul vétele mellett készült az igazságügyminister 1885. évi január 19-éről kelt, az országgyűlés elé terjesztett és ez által tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasított törvényjavaslat,* mely az elérendő czélok tekintetében az 1883-iki javaslatnál sokkal tovább terjed és a czélok elérésére vezető szabályok és rendelkezések öntudatos, szabatos és körülményes megállapítása tekintetében is ama javaslattól előnyösen különbözik.

A törvényjavaslatnak céljai pedig a következők:

1. a telekkönyvi betéteknek szerkesztése;
2. a betéteknek oly szerkesztése, hogy azok adatai a földadó-könyv és állandó kataster adataival összhangban legyenek és a betétekben foglalt állapot a tényleges állapottal lehetőleg egyezzen;

3. oly intézkedések tétele, melyek a telekkönyvi betéteknek a földadó-könyv és állandó kataster adataival összhangban vezetését a jövőre nézve biztosítsák és lehető biztonságot nyújtanak arra nézve is, hogy ne létesülhessen oly tényleges állapot, mely a betétekben foglalt állapottól huzamosabb időre eltérjen.

Hogy a helyszinelés alkalmával felvett telekjegyzőkönyvekből a különös betétek szerkesztessenek, ezt már az 1855. évi telekkönyvi rendelet 44. §-a helyezte kilátásba, a nélkül, hogy e tekintetben mindeddig valamely intézkedés tétetett volna.

* Közöltetett a *Jogt. Közl.* 1883. évi 8. számában.

* Közöltetett a *Jogt. Közl.* 1885. évi 8. számának mellékletében.

Nem tétetett intézkedés; mert annak sürgős szüksége fen nem forgott. A helyszíneléskor felvett telekjegyzőkönyvek mint telekkönyvek vezetettek; és ezen rendszernek a tulajdonképeni telekkönyvek vezetésével szemben csakis az a hátránya, hogy az egyes telekjegyzőkönyvek eltévedhetnek, elvitethetnek és használhatlanokká válhatnak; mely pusztá lehetőségeket egyébiránt a telekkönyvek kezelésének nagyobb nehézsége majdnem ellensúlyozza. A nyilvánkönyvnek telekjegyzőkönyvek vagy telekkönyvek alakjában való vezetésének kérdése kisebb fontosságú, technikai természetű kérdés. Kétségtelen, hogy a telekkönyvi betétek szerkesztése és azoknak telekkönyvekké alakítása a nyilvánkönyvek fogalmának és az azokhoz főleg az egység, állandóság és maradandóság tekintetében kötött igényeknek inkább felel meg; és ezért kívánatos, hogy a nyilvánkönyveknek akár átalakítása, akár új szerkesztése *alkalmul* felhasználtassék a végleges telekkönyvi betétek szerkesztésére.

A törvényjavaslat *második* főcéljának elérésére két ut vezet; az egyik az, melyet a javaslat választ, és mely szerint a telekkönyvi betéteknek, különösen ezek birtokállási s tulajdoni lapjainak szerkesztésénél alapul vétetnek az eddig vezetett telekjegyzőkönyvek, illetőleg ezek megfelelő lapjai; a másik ut az új helyszínelés, új telekkönyvek szerkesztése.

A kettő között úgy az eljárásra, mint ennek eredményére nézve lényeges különbség van. A javaslat szerinti eljárásnál a telekkönyvi betétek a telekkönyvi rendeletek értelmében vezetett *telekjegyzőkönyvekből* szerkesztetnek (1. §.); a *B.* lapon *rendszerint* az jegyeztetik be tulajdonosnak, ki az illető telekjegyzőkönyv szerint nyilvánkönyvi tulajdonosnak tekintendő (12. §.); és ugyanezen lap szerkesztésénél a telekkönyvön kívüli tényleges állapot csak *kivételesen* vétetik figyelembe, azon esetben, ha az érdekelt felek a betétek szerkesztésével foglalkozó bizottság előtt a javaslatban utóbb körülírt bizonyítékokat szolgáltatják (14. §.). Ehez képest ezen eljárásnál a súly nem a tényleges birtokviszonyokra, hanem a legalis állapotra fektetvén, a tényleges birtokviszonyok és a szerkesztendő betétek közötti összhang létesítése nem képezi a szabályt, sőt ezen összhang létesítése az érdekelt felek akaratnyilvánításától és az eljáró bizottságok ügybuzgalmától tétetik függővé, a minél fogva épen nincs kizárva az, hogy a betétek szerkesztése által teremtett jogi állapot a tényleges birtokállapottól ezentul is és azonnal a betétek szerkesztésének és közzétételének befejezte után nagyban különbözni fog, és hogy ezen különbség közel időben ismét nagyobbá, a különbségnek a telekkönyv vezetésére vonatkozó szabályok szerinti megszüntetése ismét mind nehezebbé fog válni. Mondom, az összhang létrehozása nincs szabályul felállítva, hanem csakis meg van könnyítve az által, hogy a betétek szerkesztése alkalmával a nyilvánkönyvi jogok szerzésére vonatkozó szigorú rendelkezések időlegesen fel vannak függesztve, könnyebben teljesíthető feltételeket kívánó, kivételes rendelkezések által vannak helyettesítve; de az, hogy az ezek által nyújtott kedvezmény igénybe vétessék, a kínálkozó kedvező alkalom felhasználtassék-e, utóvégre is az érdekelt felek belátására s szabad akaratára van bízva. És ezekhez képest a törvényjavaslat — annak indokolása szerint — nem is célozza azt, hogy a betétekben foglalt állapot a tényleges állapottal *föltétlenül* egyezzen, hanem megelégszik azzal, hogy a két állapot *lehetőleg* összhangzásba hozassék. Ellenben új helyszínelésnél, új telekkönyvek szerkesztésénél a tényleges birtokállapot képezné a munkálatok főalapját, a telekkönyvi állapotnak a tényleges állapottal való összeegyeztetése nemcsak *lehetőleg* volna eszközzendő, hanem ezen összeegyeztetés képezné az eljárásnak hivatalból szem előtt tartandó főszabályát. Az új helyszínelés sokkal radikálisabb gyógyszere a telekkönyvi bajoknak, mint az, melyet a törvényjavaslat alkalmazni akar; nekünk pedig évek hosszú során különféle kedvezőtlen körülmények behatása alatt

föltötte károssá vált állapotunk orvoslása végett gyökeres gyógymódra van szükségünk.

Én tehát a törvényjavaslat által másodhelyen kitűzött *célra vezetőknek egyedül az új helyszínelést tartom*, és a javaslat 35—38. §-aiban szabályozott eljárástól tűrhető telekkönyvi állapot előidézésére nézve nagy eredményt már azért sem várok, mert — a mint a javaslat indokolásában helyesen megjegyeztetik — annak oka, «hogy a telekjegyzőkönyvek a tényleges birtokállapotnak hű képét igen sok helyütt épen nem nyújtják», nagyrészt és első sorban «a közönség nagy részénél a telekkönyvi intézmény irányában fenállott és részben még jelenleg is tapasztalható közönyben» rejlik. Már pedig nem hiszem, hogy ez a közöny a telekkönyvi betétek alkalmából egyszerre s rögtön elenyészne és helyt engedne oly érdekeltségnek, melynél fogva minden birtokos minden eszközt felhasználna arra, hogy tényleges birtoka telekkönyvileg biztosított tulajdon erejére emeltessék; eltekintve attól, hogy igen sok esetben azon enyhé feltételek teljesítése sem fogna sikerülni, melyektől a törvényjavaslat a birtokosnak tulajdonosul leendő bevezetését függővé tenni kívánja.

Azon érvek, melyek a javaslat indokolásában az új telekkönyvek szerkesztése ellenében felhozatnak, és melyek fenebb részben már megérintvék, nem tudnak engem meggyőzni arról, hogy a betétekben foglalt állapotnak a tényleges állapottal való összeegyeztetése tekintetéből czélszerűen az új helyszínelés utja ne volna választandó s választható.

Nem tartom megtámadhatlan elvnek azt, hogy «telekkönyvi helyszínelésnek csak ott lehet helye, a hol még oly helyszínelés nem volt.» A jogrend föltétlen követelménye az, hogy a nyilvánkönyvi állapot a tényleges birtokállapotnak megfelelővé és hogy lehetővé tétessék, miszerint az ingatlanokra vonatkozó dologi jogok a törvény kivánalmához képest nyilvánkönyvi bejegyzés által szereztessenek. Ha tehát ily nyilvánkönyvi állapot, az eddigi telekkönyvek vagy telekjegyzőkönyvek a felek és a hatóságok részéről történt elhanyagolása miatt, más mint új helyszínelés útján el nem érhető, akkor végre is ezen az uton kell a cél felé törekednünk. Hogy amaz elv korántsem megdönthetlen, erre példa a monarchia másik államában Csehország, Karintia, Krajna, Morvaország, Felső- és Alsó-Ausztria, Salzburg, Slezia és Steierország, hol daczára annak, hogy telekkönyvek előbb léteztek és hogy ott is ezek szolgáltak az ingatlanokra vonatkozó dologi jogok szerzésének, megváltoztatásának és megszüntetésének alapjául, az 1874. év folyamán hozott törvényeknél fogva mégis *új* telekkönyveket, helyszínelés útján szerkesztettek.

Azt sem hiszem, hogy új helyszínelés esetében «a jelenlegi telekkönyvi állapottal teljesen szakítanánk, az *A.* lapot kivéve üres lapokat tárnánk fel és hogy új helyszínelés a telekkönyv iránti bizalmat alapjaiban megrázkódtatná.» Habár új helyszínelés esetében a tényleges birtokállapot okvetlenül kinyomozandó és habár valahányszor a felek állításai vagy igényei meggyőzőleg nem igazoltatnak vagy azoknak valaki ellenmond, az utolsó tényleges birtok kipuhatólásának eredménye veendő valamennyi későbbi eljárásnak alapjául, — ebből épen nem következik, mintha az eddigi telekkönyvi bejegyzéseket az új telekkönyvek szerkesztésekor egyszerűen ignorálni kellene; sőt ellenkezőleg önként értetik, hogy a telekkönyvileg már addig is bevezetett ingatlanok tekintetében a birtokkal összekötött jogok és az ingatlanokat terhelő szolgálomok kinyomozásába csak akkor lehet bocsátkozni, ha azok telekkönyvileg bejegyezve még nincsenek, és csak annyiban, a mennyiben ama jogok vagy szolgálomok tekintetében a telekkönyv szerint jogosítottak ellentmondása folytán a felek között teljes egyetértés létre nem jön; és önként értetik, hogy az amaz ingatlanokat illető telekkönyvi bejegyzések az új telekkönyvbe átvezetendők. Ismét példát képeznek erre nézve az 1874. decz. 5-iki osztrák törvény 22., 25. és

32. §-ai. A telekkönyv iránti bizalom megrázkódtatásáról tehát új helyszínelés elrendelésének esetében sem lehetne szó.

Hogy «a C. lapokra bejegyzendő jogok érvényesítése a feleknek több utánjárásba, időbe és költségbe kerülne és az egész művelet, tekintettel a hirdetményi határidőkre több időt venne igénybe» — ez igaz; de amaz utánjárás-, idő- és költségbeli veszteség bőven pótolhatnák a munkálat céljának megfelelő eredménye által; a célba vett munkálat teljes befejezése pedig különben is annyi időbe fog kerülni, hogy a mellett az új helyszínelésnél még szükséges hirdetményi határidő számba alig jöhetne.

Egyébiránt az utóbbi megjegyzések csakis a C. lapok szerkesztésére vonatkozólag állanak; és teljesen téves a javaslat indokolásának azon állítása, mintha a B. lapra bejegyzendő jogok érvényesítése szintén több idővesztéssel és költséggel járna a felekre nézve új helyszínelés esetében, mint jár a telekkönyv átalakításánál. Sőt ellenkezőleg: a kinek joga telekkönyvileg be van jegyezve, ez minden utánjárás, idővesztés és költség nélkül biztosítva van arról, hogy jogát — a lemondás esetét kivéve — megtartja, úgy az egyik esetben, mint a másikban. A telekkönyvileg be nem jegyzett jog birtokosának pedig kétségtelenül minden tekintetben könnyebb telekkönyvileg biztosított joghoz jutni új helyszínelés esetében, mikor egyedül a tényleges birtokot kell kimutatnia, mint a telekkönyv átalakításánál, hol kénytelen jogát a telekkönyvileg bejegyzett személy irányában igazolni.

Ha pedig a törvényhozás bármilyen okból semmiképp sem volna hajlandó az új helyszínelés elrendelésére, akkor a telekkönyvi állapot és a tényleges birtokállapot lehető összeegyeztetését még sem kellene az érdekelt felek felszólalásától függővé tenni, hanem azt mint közérdekű követelményt és az arra szükséges nyomozásokat az eljáró bizottságoknak kellene hivatalos kötelességévé tenni. Ebbeli nézeteimet egyébiránt később, a törvényjavaslat vonatkozó szakaszainál fogom tüzetesen kifejteni.

A mi végre a harmadik főcélzt illeti, melyet a törvényjavaslat kitűzött magának, meggyőződésem az, hogy e célzt idővel, a telekkönyvi intézménnyel kapcsolatos anyagi s alaki alkalmas törvények, célszerű bírósági szervezet és a közönségnek a telekkönyvi intézménnyel és joghatásaival való lassankinti megismertetése segélyével és ezen tényezők közrehatása alatt megközelíthetjük ugyan, de el nem fogjuk érni oly határozott alakban, hogy ne létesülhessen oly tényleges állapot, mely a betétekben foglalt állapottól huzamos időre eltérjen; nem fogjuk elérhetni különösen a javaslatban tervezett intézkedések által, és kizárólag ezek által. Ide vonatkozó észrevételeim tüzetes előadását szintén a javaslat illető §§. megbeszélésének helyére tartom fen; és itt csak azt kívánom megjegyezni: hogy ne téveszszük össze a telekkönyvi intézményt oly más intézményekkel, melyeknek az élet és forgalom fluctuációival való folytonos összhangzásban tartása az állam közegeinek gondjára van bízva, ezeknek kötelességévé van téve. Jelenleg érvényben levő telekkönyvi rendeleteink értelmében a telekkönyvi bejegyzések kieszközölése, a bejegyzések alapjául szolgáló okiratok miként szerkesztése s a bejegyzési kérelmet egészben vagy részben megtagadó határozat elleni felelbbvitel — s végrehajtási s az örökösödési eljárásban foglalt csupán némi kivétellel — magokra a felekre van bízva és a telekkönyvi hatóság nem oly közegnek szerepét, mely a telekkönyv és a tényleges birtokviszonyok közötti egyezés fölött örködni van hivatva, hanem első sorban bíróságnak amazzal össze nem egyeztethető szerepét viseli, bíróságnak, melynek feladata a nála előterjesztett kérelmek teljesítése vagy megtagadása fölött határozni, tekintet nélkül arra, vajon ezen határozat folytán a nyilvánkönyvi állapot a tényleges állapottal ellenkezésbe fog-e jönni vagy sem. Jelenlegi telekkönyvi rendeleteink így intézkednek, és fel nem tehető, hogy majdan alkotandó telek-

könyvi rendtartásunk más irányt követne. Ily körülmények között pedig nem lehet szó arról, hogy a bármilyen gonddal szerkesztett és bármilyen szabályszerűen vezetett telekkönyv mindig, vagy mondjuk csak egy évszázadon át is a tényleges birtokállapotok hű képét mutassa. Időről időre a telekkönyveket minden körülmények között szükséges lesz megújítani; és a törvényhozás teljesen eleget tesz feladatának, ha célszerű intézkedések által ezen szükségesség beálltát lehetőleg elodázza — beálltának elhárítását a törvényhozástól ne kívánjuk.

Ezen általános megjegyzések után áttérek a magát a törvényjavaslatot, úgy a mint előttünk fekszik, és annak egyes rendelkezéseit illető észrevételekre.

Dr. IMLING KONRÁD.

A magyar öröklési törvénytervezet érdemtelenségi és kitagadási eseteiről.

A hármaskönyv I. R. 53. czime utolsó pontjában foglalt azon kijelentéssel «pater filio et contra filius patri, quid- quid rerum et bonorum poterit acquirere, jure naturali tenetur» az ember és életviszonyai természetén gyökerező elismerésére utal annak, miszerint az ember nem elszigetelten, hanem másokkal benső vonatkozásban áll.

Ezen alapeszméből a tudomány tekintettel a családi benső kapcsolatra, nagy horderejű követelményt származtat; t. i. ha az ember mint családtag vagyont szerez, az ne csak az övé magáé, hanem a családé is legyen.

Tételes jogilag mindazonáltal a családi érdeket hangsúlyozó ezen követelmény folyamánál együtt másképp érvényesül az élők közötti jogügyleteknél s másképp a halál esetére történő intézkedések tekintetében.

Míg azoknál az egyéni szabad tulajdon ellen kevés befolyása van, addig ezeknél az örökhagyó akarata mellett önálló tényezőként lép fel.

A hagyatékban való részesülés kérdésénél mind az egyéni szabad intézkedés, mind a családi érdek elvét felszínre juttatja.

Ily körülmények közt e két elv összeegyeztetése s bizonyos esetekben a család jogos érdekének az örökhagyó intézkedése ellen is megóvása képezi a tételes öröklési jog feladatát.

A családi benső kapocs és érdekközösség kiemelése szempontjából szokták mondani, hogy az öröklési jog valódi lényege a családon gyökerezik.

De a mint e szempont az egyéni intézkedési szabadság általános megszorítására vezet, úgy elismerésére utal annak, hogy vannak kivételes esetek, melyekben a család egyik- másik tagja — ki különben az öröklési jog kedvezményének részese — a családi erkölcsi kapcsolatot cselekményével megtámadja s ez által a családi érdekközösségből önmagát kirekeszti vagy a kirekesztésre okot szolgáltat.

A magyar öröklési törvénytervezet ily eseteket az érdemtelenségi és kitagadási okok csoportjában állapít meg.

Indokolásában a tervezet a jogbiztonság követelményének nevezi, hogy ezen okokat a törvény minden kételyt kizáró módon, a specificus okok taxatív felsorolásával állapítsa meg s a bírói magyarázatnak tág tért ne engedjen, mihez képest következő határozatokat tartalmaz.

I. «Az öröklési jogból mint érdemtelen ki van zárva:

1. A ki az örökhagyó ellen gyilkosságot vagy szándékos emberölést követett el vagy kísérletet meg, avagy ezen bűntettek elkövetésénél mint bűnrészes közreműködött.

2. A ki testi erőszak vagy fenyegetés által előidézett alapos félelem, avagy lényeges tévedésbe ejtés által az örökhagyót végintézkedés tételére vagy megváltoztatására bírta avagy ezek valamelyikében megakadályozta;

3. A ki az örökhagyónak írásbeli végrendeletét vagy szóbeli végrendelezéséről kiállított okiratot avagy az örök-

hagyó által kötött öröklési szerződést valamely harmadik személy kárára elsikkasztja, meghamisítja, bizonyító erejétől megfosztja avagy ilyen cselekmények elkövetésénél közreműködik.»

II. «A leszármazó rokon kitagadható:»

1. Ha az örökhagyót vagy házastársát valamely büntett elkövetésével valótlannal s oly módon vádolta, hogy annak következtében a bünvádi eljárás megindított.

2. Ha az örökhagyót szükségében szándékosan segítség nélkül hagyta.

3. Ha az örökhagyónak vagy az örökhagyó leszármazó vagy felmenő rokonának, testvérének vagy házastársának élete ellen leselkedett vagy másoknak ilyen bűncselekményeit előmozdította.

4. Ha közönséges büntett miatt legalább is 10 évi tartamu fegyházra ítéltetett.

5. Ha az örökhagyót erőszakos kézrátétellel vagy más súlyos bántalmazással illette.

6. Ha a közerkölcsiséget botránkozató életet megátalkodva folytat.»

Magánjogi szempontból annak megbírálása, miben különbözik e két csoport egymástól, helyes, teljes vagy hiányos-e eseteik felsorolása, kellőleg vannak-e az öröklés rendszerébe beillesztve, egyöntetű eredményeket szülnék-e a társas öszlét külön alakzatai közt stb. stb., legczélszerűbben akkor történhetik, ha az igazságügyministeriumban a tervezet megvitatása tárgyában tartatni szokott értekezletek megállapodásai is egész terjedelmükben ismeretesekek lesznek.**

Azért e sorokban csak a tervezetnek az érintett eseteket tartalmazó része és a magyar jognak egy más, a büntető-törvénykönyvek által szabályozott ága közt létező összeköttetésre vonatkozólag teszek néhány igénytelen észrevételt.

Ugyanis a tervezet az érdemtelenségi és kitagadási esetekhez sok a büntető-törvénykönyvekben minősített cselekményt sorol s a büntető-törvénykönyvekben tüzetesen kifejtett fogalmat is tartalmaz, melyek értelmezésénél a büntető-törvénykönyvek álláspontja figyelmen kívül nem hagyható.

De e figyelem mellett sem szabad szem elől téveszteni, hogy a büntető-törvénykönyvek csak azt határozzák meg, mi veendő a minősítés és a büntetés alapjául, nem pedig azt, hogy a cselekmény által mennyiben sértetett meg a családi benső kapocs.

Ez utóbbi polgárjogi kérdés marad.

Az említett összeköttetés legszorosabb a büntető-törvénykönyvek és a tervezet II. 4. pontja alatt foglalt esetek, kevésbbé szoros, azok és az I. 1. és II. 3. pont alatti, legkevésbbé az I. 3. és II. 1. pont alatti esetek közt.

Csak némi utmutatást nyújtanak a büntető-törvénykönyvek a tervezet többi (I. 2., II. 2., 5. és 6.) pontjai értelmezésénél, a nélkül, hogy velök kapcsolatban lennének.

E pontokkal azon észrevételen felül nem is foglalkozom, miszerint kivéve a II. 5. alatti, melynek szövege a bántalmazás módjai- és alakjaira nézve tág tért enged a magyarázatra, a többiek eléggé tüzetesen vannak megállapítva s egyes esetek értelmezéséhez a büntető-törvénykönyvek csak annyiban szolgáltatnak támpontokat, mennyiben az erőszak, fenyegetés és a tévedésbe ejtés sok bűncselekmény constitutív eleme; de épen ezen irányzatnál felmerül a kérdés, vajon a tervezet I. 2. pontja szerint a félelem alaposágát nemcsak az élet és testi épség, hanem a vagyon veszélyeztetésére irányuló fenyegetés is megállapítja-e?

* A tervezet szerint az örökhagyó köteles részre jogosított atyját és anyját ugy szintén házastársát a II. 1. 2. 3 és 4. pont alatti esetekben s utóbbi még akkor tagadhatja ki, ha a házasság együtletét tetteleg megszüntetve, az örökhagyót hűtlenül elhagyta s felszólítás vagy hírlapi idézés daczára egy év alatt vissza nem jött; továbbá ha házasságtörést követett el.

** Egy rész «Az öröklési jog első, második és harmadik czime az értekezlet által megállapított szövegben» a *Jogt. Közl.* mult évi folyama 49. és 50. számához csatolt mellékleteken már közzététetett.

Továbbá a fenyegetésnek az örökhagyó élete, testi épsége és vagyona ellen kell-e irányulni, avagy irányulhat-e az örökhagyónak jelen vagy távol levő hozzátartozója vagy bárki máséi ellen?

Szűkebb körülírás hiányában a tervezet álláspontjáról a félelem alaposága a concret körülmények szerint lesz megállapítandó.

Dr. VASDÉNYEY GÉZA.

(Bef. köv.)

A vád alá helyezés.

Vártam, hogy az enquête elé terjesztett kérdések helyes- vagy helytelensége fölött a szaklapok nyilatkozni fognak. Azonban beérték annak constatalásával, hogy az esküdtszék elejtetett és szóba sem hozatik. Én csak egy kérdést akarok itt felvetni, illetve annak kihagyása iránt sajnálatomat kifejezni, t. i. hogy a vád alá helyezésnek egészbeni elejtése vitaponttá nem tétetett; s ezt annyival inkább kell sajnálni, mert a javaslat részletes indokolásának hiányában hiányzik a tájékozás arra nézve: mily okból vagy okokból fentartandó ez továbbra is, mert hogy az igazságos büntetés kiszabásához feltétlenül szükség lenne ezen apparatusra, a ministeri vitapontokból kitünőleg is legalább kétséges, miután annak megszorítása a kérdések között foglal helyet. A vád alá helyezés annak idején, nevezetesen az inquisitorius eljárás elleni küzdelem közepette és annak befejezte után közvetlenül birt létjogosultsággal és jelentőséggel. Az accusatorius elvnek diadalívét képezte. Az ily ékitmény azonban igazságos ítélkezés, olcsóság s gyorsaság szempontjainak kizárólag hódoló eljárási codexekbe már többé nem — s csak muzeumokba való. Szólitassanak fel a törvényszékek mellett működő kir. ügyészségek e tekintetben véleményadásra, s azt tartom, hogy az elejtés mellett egyhangulag fognak nyilatkozni. Kettő már szól, t. i. Dr. HEIL FAUSTIN és CSERNA VINCZE 1883. évben a *Büntető Jog Tárdában*; helyesebben senki nem foghatja az ellenokokat felsorolni és kárhoyzóító itéletüket, melylyel a vád alá helyezést a lomtárba utalták, megdönteni.

«Minthogy azon kérdés eldöntése — olvassuk a kir. Curia 1883. ápr. 3. 8911. sz. a. *Dtár* V. 43.) — hogy L. Rozáliának mint a károsított nejének és P. Pálnak, mint a feljelentő fél üzleti segédének vallomása egyáltalán bir-e és mily fokban bizonyító erővel csakis a végtárgyalás alkalmával kiderítendő és megállapítandó körülményekhez képest, a bizonyítékok mérlegezésének, azok egymáshoz való viszonyításának és a netán eltérő adatok számbavételének és ennél fogva csakis az itélethozatalnak képezi tárgyát, mig ellenben az említett vallomásoknak már az előzetes eljárás alkalmával való egyszerű elvetése, a bizonyítás iránt fennálló szabályokban nem találja igazolását.» (*Bűnvádi eljárás* Dr. FAYER LÁSZLÓ. I. füzet.)

Hát ha egyes vallomások, jelenségek, vélemények bizonyító erejének megállapításához végtárgyalás szükséges, mire való a végtárgyalás előtt három forumnak vitázni felettök, vitázni a kérdésben levő cselekmény jogi minősége iránt? Való igaz, hogy a fenyegető eljárás megszüntetésének kérdése is involválja azt, hogy ugyanegy ügy kétszer megjárja a bíróságokat; s az is áll, hogy a vád alá helyezés megtámadása sokszor az eljárás megszüntetését czélozza, tehát vele synonym; de a kettő közt mégis van különbség e tekintetből is; ugyanis az eljárás megszüntetése a negativum létezésének kérdése, a vád alá helyezés pedig a positivum létezésének kérdése; mely fogalmi különbségek a judicaturában olyképp nyernek érvényesülést, hogy a negativum rendszerint a forumok vita tárgyává nem válik, mig a positivum legtöbbszökre felmegy Bpestre; miknél fogva a vád alá helyezésnek megtámadását az eljárás megszüntetésének megtámadásával egy kalap alá vonni nem lehet.

A végtárgyalás kitüzése magában véve szinte positivum

de nem annyira markirozott, hogy a végtárgyalás egyes mozzanatait saját mivoltukból kiforgassa, azoknak praëjudikáljon. A végtárgyalás kitűzése csak azt jelenti, hogy a vizsgáló bíró által összegyűjtött anyagot a törvényszék előtt a közvetlenség és szóbeliség útján folyóvá kell tenni, feleleveníteni, kiegészíteni. Itt nincs vádlott, csak terhelt; a vádlás csak a bizonyítási eljárás befejeztével következik be.

Nem fog tehát a terhelt rettegni a bíróság és a közönség előtt megjelenni, mert ennek szava őt még meg nem bélyegezte, mint a vád alá helyezésnél, kivált ha már három forum megvitatta bűnösségét, melynek alaposágát az idéztem curiai döntvény documentálja, a nagy közönség azonban — mely között vádlottnak a végtárgyalás után pályáját folytatni kell — kételyt kizárónak tekint.

A bűnvádi eljárás alakításainak összhangzásban kell lenniök egymással. A vád alá helyezés ezt a harmóniát megrontja; sulyosbitja a vádlott helyzetét, mert bíróilag szentesített vád alatt görnyed, és ezzel logikai kapcsolatban lerontja a felmentő ítéletek hatályát, tehát sujtja az ártatlanságot — csak a bűnösnek kedvez az ügynek elodázásával.

A vád alá helyezés mellőztével végtárgyalás kitűzése ellen jogorvoslatnak engedése egészen fölösleges, — s ezen, valamint azon szempontból, hogy ilykép esedik a végtárgyalást rendelő végzés hozatalában részt vett bírák ellenében az elfogultság gyanuja a végtárgyalás eredménye alapjáni ítélethozatalra nézve — az igazságos megbüntetést semmiképp nem hátráltató gyorsaság és olcsóság előnyei állnak elő, minthogy szaporulat helyett munkaapasztást von maga után, és a végtárgyaló s az előző eljárásban résztvevő bírákra nézve az incompatibilitást megszünteti.

Az eljárás egyszerűsége, olcsósága és gyorsasága tekintetéből dr. HEIL FAUSTIN urral teljes meggyőződéssel ismételtem: «a bírói vád alá helyezési eljárást olyannak kell tekinteni, melynek csak az lehet rendeltetése, hogy a bűnperből végleg eltűnjék.»

Mikor a gyakorlatba — körülbelől tiz. év előtt — beléptem, a közvetlen idézés melletti végtárgyalásra csakugy nagyuri leereszkedéssel néztem, a vád alá helyezés ellenben a processualis formák ideálját képezte előttem. Ma irigylem azokat az öreg urakat, kiknek az még most is imponál. Azt hiszem, hogy ez csak érzéki káprázat, s ha morális erőnek tekintem: nem tarthatom egyébnek mint ragaszkodásnak ifjúkori ideálhoz.

ABSZOLON FERENCZ,
kassai törv. aljegyző.

Jogirodalom.

A kísérlet tana. Büntetőjogi tanulmány. Irta Dr. BAUMGARTEN IZIDOR ügyvéd. A Magyar Tudományos Akadémia által dicsérettel kitüntetett pályamunka. Budapest. 1885. Pfeiffer Ferdinand bizománya. Ára 4 ft.

I.

Azon örvendetes fejlődésnek, a melynek büntetőjogi irodalmunk az utolsó évtized alatt indult, a magyar tudományos akadémia is némileg lendületet adott, a mennyiben két évvel ezelőtt a kísérlet és részesség tanát pályakérdés alakjában kitűzte volt. Az előttünk fekvő munka, mely a pályadíjra szintén pályázott volt, a kérdésnek csakis egy részét, a kísérlet tanát, ölelvén fel, mint szerző előszavában maga is mondja, ezen eltérés folytán a pályadíj elnyerésének reményéről le kellett mondania.

A munka, a melyről az akadémia bíráló bizottsága nagy elismeréssel és dicsérettel nyilatkozott, ugyis mint önálló tanulmány kétségtelenül irodalmunk díszére válik, a mennyiben szerző a büntetőjognak egyik nehéz alapkérdését nemcsak irodalomtörténelg behatóan fejtegeti, hanem a kérdés dogmatikai részét, a tételes törvény magyarázatát egyaránt figyelemben részesítette.

Szerző a kérdés jogtörténeli részére kiváló gondot for-

ditott és az munkájának nagyobb felét képezi. E részben szerző nemcsak a fogalomnak az egyes jogok és korszakokban való fejlődését tünteti fel, hanem egyuttal a felmerülő nézeteket kritikailag méltatja. Főczélját nem csupán a változó nézetek felsorolása, hanem egy történeli processus fel-tüntetése képezi. E rész, mely beható forrástanulmányról kétségtelen tanuságot tesz, kiváló fontosságu az újabb irodalomra nézve, a melyben nemcsak a német, hanem a francia és olasz jogirodalom és törvényhozás egyaránt kellően méltatva lett, a mint azt még újabb német büntetőjogi munkákban sem találjuk.

Sajnos azonban, hogy szerző a források felhasználása tekintetében a hazai irodalmat nem azon mérvben vette figyelembe, mint a külföldit. Így például a *judicatura* tekintetében csakis a *Büntető-Jog-Tárá*-ra történik hivatkozás, holott a *Döntvénytár* akkor, midőn a hazai bíróságok felfogását fel akarjuk tüntetni, nem mellőzhető. Ép ugy a hazai szaklapokban megjelent dolgozatokra sem volt szerző elég figyelemmel és azok nagy részét mellőzte. E megrovás, mely nemcsak szerzőt éri, hanem csaknem kivétel nélkül mindazokat, a kik újabb időben büntetőjogi kérdéseket könyvekben tárgyaltak, az, hogy a hazai irodalom nem vétetik figyelembe. Szerző annyiban még dicséretes kivételt tesz, a mennyiben minden nagyobb magyar munkát használ, de szaksajtóból csak azt veszi figyelembe, a mi a *Magyar Igazságügyben* és a *Büntető-Jog-Tárá*-ban jelent meg.

E sorok írója több kérdésben szerzőtől eltér és ezen eltérések egy részét az alábbi fejtegetések adják.

II.

A kísérlet szerző szerint fogalmilag megkívánja a dolus fenforgását és ebből folyólag a gondatlanságból elkövetett cselekményeknél a kísérlet ki van zárva. E tétel a magyar büntetőjog szempontjából kétségtelenül helyes. De annak indokolását nem abban találom, a miben szerző (416. s. k. l.), hogy t. i. törvényünk a kellő figyelem hiányát csak akkor helyezi büntetés alá, ha a jogsértő eredmény bekövetkezett; hanem abban, hogy a 66. §. *szándékolt* büntettet vagy vétséget tételez fel, ellentétben a gondatlanságból elkövetett cselekményekkel. Mert a magyar BTK. a kellő figyelem hiányát akkor is bünteti, ha jogsértő eredmény be sem állott, így pl. a 437. §. esetében az ör, a ki gondatlanságból hamis jelzés által a vaspályán személyt vagy árut veszélynek tesz ki, büntetetik, akár állott volt be a jogsértő eredmény, akár sem.

Szerző szerint a testi sértés különböző fajainál, a kísérlet, kivéve a 305. és 309. §-ok eseteit, ki van zárva, mert ezen büntetendő cselekményeknél «egy bizonyos hatás mint annak lényeges alkateleme szerepel.» (419 l.) Szerző azt állítja, hogy a közzétett ítéletekben csakis egygyel találkozott, mely a kísérlet lehetőségét elismeri és azt mondja: «de a gyakorlatból tudom, hogy a Curia és a budapesti kir. ítélőtábla nem tartja elkövethetőnek sem a sulyos, sem a könnyü testi sértés reatumának kísérletét.» Ez ellenében azt vélem, hogy gyakorlatunk a testi sértés kísérletét ismeri, még pedig helyesen akkor is, ha sérülés tényleg be sem állott.

Igy a Curia 1882. 501. *Döntvénytár* új f. II. k. 100. s. k. l. közzétett ítéletben, a mely szerint az okozott sérülés pár nap alatt begyógyult, a sulyos testi sértés vétségének kísérletét állapította meg a következő indokolással: Vádlott tagadja ugyan, hogy ő a lövés által a megsértettet szándékolt volna megsérteni, ezen tagadás ellenében azonban a sértési szándék azáltal, hogy meglövésével való előzetes fenyegetés után a forgó pisztolyt zsebéből elővéve, azt a sértett félre irányozva szándékosan sütötte el, bizonyítva van. Hogy pedig ezen lövés által nem sulyos, hanem könnyü testi sér-

tés ejtetett, tekintve egyrészt a cselekmény elkövetésére használt eszköznek veszélyes voltát, másrészt pedig azt, hogy a lövés alig két lépésnyi távolságból tetetett, hogy tehát ennek komolyabb következése nem lett, ez nem vádlott akarata kifolyásának, hanem a pusztá véletlennek és így vádlott akarata kívül álló körülménynek tulajdonítandó. Ennélfogva a cselekmény minősége nem a tényleg bekövetkezett eredményből, hanem azon a szándékosan megkezdett, de a tettes akarata kívül álló körülmény következtében a rendesen maga után vonni szokott eredményt nem eredményezett büntetendő cselekménynek minősítési alapul való elfogadása szerint volt megállapítandó.

A Curia álláspontja az alább közlött négy ítéletben, mely szerző munkája megírása után tetetett közzé, az állandó gyakorlat igazolja. (B. J. T. VIII. 261. s. k. 1.)

Curia 1883. 4437.: Tekintve, hogy a vizsgálat s végtárgyalás adatai által kétségtelenné tetetett, hogy a vádlott éles s nehéz baltával s nagy erő kifejtésével a végrehajtó ellen irányozta a csapást; tekintve, hogy a nagy erővel a végrehajtó ellen hajtott balta a gerendába vágás után abba mélyen behatolt; tekintve, hogy azon körülmény, hogy a csapás nem a végrehajtót találta, vádlott akarata kívül történt; tekintve, hogy a baltacsapás, ha a végrehajtót éri, azt ha esetleg életétől nem fosztja meg, de mindenesetre súlyos testi sértést okoz: vádlottnak ezen cselekménye a BTK. 301. §-ába ütköző súlyos testi sértés büntetékének kísérletét állapítja meg.

A második esetben mindhárom bíróság a súlyos testi sértés büntetékének kísérletét állapította meg, ámbátor sérülés nem következett be.

Azon körülmény, hogy vádlott töltött forgó pisztolyát Sz. I. ellen irányozva elsütötte, teljesen be van bizonyítva; habár tehát vádlott tagadja, hogy a lövés által panaszost megsérteni szándékozott volna; a sértési szándék az által, hogy a pisztolyt ellenfelére irányozva sütötte el, bizonyítva van. Hogy pedig ezen lövés által a panaszost nem találta, ez nem vádlott akarata kifolyásának, hanem a pusztá véletlennek és így vádlott akarata kívül eső körülménynek tulajdonítandó; minthogy pedig azon körülmény, hogy a lövés következtében a panaszos esetleg meg nem sértetett, sem a fenforgó törvényellenes cselekmény büntetésre méltó voltát meg nem szünteti, sem vádlottat az elkövetett cselekményért való felelősség alól fel nem menti, stb. Hasonlók a Curiának 1884. 1259. és 1884. 3660. sz. a. hozott ítéletei.

A B. J. T. ezen ítéletekhez azon megjegyzést fűzi, hogy a kísérlet megállapítása ezen esetekben azon fogalom meghatározásból folyik, melyet szerző a kísérletről adott, azt mondva: «Ezen fogalom-meghatározás visszatükröződik az alább közlött ítéletekben is, és azok mutatják, hogy a Dr. BAUMGARTEN IZIDOR által formulázott és a magyar iudicatura által követett fogalmak azonosak.»

Ha szerzőnek kísérlet-fogalmától egyelőre el is tekintünk, a kérdést akkép tehetjük fel, vajon azért, mert a 301. §. befajezott büntette egy bizonyos hatást tételez fel, a kísérlet kizártnak veendő-e? A BTK., nemcsak ezen, hanem más büntető cselekményeknél is a hatást, azt határozottan megjelölve, tényálladáki mozzanatként tünteti fel. Így pl. a 278. §. mint hatást az emberélet kioltását kívánja. E szerint tehát a hatás nélküli kísérlet nem volna büntethető. A testi sértés kísérlete szándékot feltételez, mely külső ténykedésben felismerhetővé válván, a törvényben előirt eredményt elérni igyekezik. De immár most szerző ellenvethetné, mikép állíthatni, hogy a pusztán sérelmezésre irányult szándék, mely hatás nélkül marad, 20 napig vagy 8 napig tartó betegséget idézett volna elő? Ezen ellenvetés mindenesetre az elhatárolásban nagy nehézségeket idézendő elő. De ugyanazon nehézség fenforog, ha a szándékos emberölés kísérlete hatás nélkül maradt. Az elhatárolást tehát, a támadás miséjéből, és a használt eszközben kell keresni, mint ezt a fenebbi ítéletek is igazolják.

Ha a törvény értelmezésénél szerző nézetét fogadnók el, akkor mindazon esetekben, a midőn a használt eszköz az emberélet kioltására alkalmas volt, a bíróság sok esetben emberölés kísérletét venné fel, azokban pedig, hol az eszköz erre nem alkalmas, de rendszerint súlyos testi sértést idéz elő, kénytelen volna vádlottat felmenteni, esetleg azt kihágásban vétkesnek kimondani.

Kétségtelenül igaz azonban, hogy a 306. §. esetében a kísérlet lehetőségét kizártnak kell venni, mert ezen esetben a szándéknak nem szabad a halál előidézésére irányulnia, így tehát a nem szándékolt hatás előidézésére irányuló szándékos kísérleti cselekmény mint lehetetlen ki van zárva.

De el kell ismernem, hogy a 302. §. szerint csakis a súlyos testi sértés büntetékének kísérlete büntethető, a súlyos és könnyű testi sértés vétsége pedig nem, miután a 65. §. szerint a vétség kísérlete csak akkor büntethető, ha az a különös részben meghatározott.

Ez kétségtelenül szerző felfogása mellett bizonyítani látszik, de az ellenkező magyarázat óvja meg a törvényt az ellenmondás vádjától, s összhangzásban van a 66. §-al is, mely a kísérlet fogalmát megadja.

(Bef. köv.)

Dr. JELLINEK ARTHUR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A nőtartási igények.*

A nő- és gyermektartási igények kérdése magánjogunknak legelhangyaltabb része. Nemcsak a törvényhozás nem törődik vele, de még a tudomány sem tartja érdemesnek ezen kérdéssel közelebb foglalkozni. Magánjogi tankönyveinkben az egész kérdés rendszerint ezzel az egy tétellel abszolváltatik: «a férj tartozik nejét a közös lakásban eltartani.» Már pedig a kérdés igen gyakorlati és égető kérdés. Érdemes vele foglalkozni.

Mi először a nőtartási igényről fogunk szólni, még pedig tárgyunknak megfelelőleg először azon nőtartási igényekről, melyek a házassági elválás esetében támaszthatók.

A nő tartási igénye egyrészt a házasságnak az életfogytiglani életközösségre irányuló természetén alapszik, s így magából a házasság fogalmából kifolyó kötelezettség, másrészt a női nem tehetetlensége és gazdasági alárendeltségének folyománya. A férfi, a ki a házasság megkötésénél igéri, hogy a nőt semmi körülmények közt elhagyni nem fogja, ezáltal nemcsak erkölcsi, hanem jogi kötelezettséget is vállal arra nézve, hogy neje vagyoni létéről holta napjáig gondoskodni fog.

Habár tehát a házasság felbontása a felek között minden jogi és erkölcsi köteleket megszakít, ezen szakítás nem terjedhet annyira, hogy a házassági kötelék felbontására önvétke által okot nem szolgáltatott nőt tartási igényétől megfoszssa. Ebből kifolyólag a nőnek az alább irt feltételek alatt joga van a házasság felbontása, illetve ágy- és asztaltóli elválásztás esetére férje rangjához és vagyonához mért tartásdíjat követelni. Ezen tartásdíjat a bíróság a válóperben hozott felbontó ítéletben, illetve szentszéki válóper megelőzése esetén az ezután a törvényszék előtt folyamatba tett tartási perben állapítja meg.

Miután azonban az életközösség felbontásából eredő tartási kötelezettség csak akkor bír jogi alappal, ha a nő maga az életközösség felbontásához hozzá nem járul, vagy pedig ha azt kívánja bár, de jogos okból kívánja, a tartási kötelezettséget illetőleg mindenekelőtt különbséget kell tennünk a között, vajon a nő indítja meg a válópert, vagy a férj? Ha

* Mutatvány SZTEHLO KORNÉL-nak *A házassági elválásról Magyarországhban* című legközelebb megjelenő művéből. Szerk.

ugyanis a nő indítja meg a válópert, akkor nem elég a házassági elválásra alapul szolgáló ténykörményeket, például kölcsönös engesztelhetlen gyűlölséget, nősztetetlenséget, stb. igazolni, hanem a nő tartozik bebizonyítani, miszerint a férj részéről oly súlyos vétség forog fen, mely a nőt a házassági elválás kérelmezésére feljogosítja. A nő tehát ilyen esetben a férj vétkét tartozik bizonyítani.

Előnyösebb a nő helyzete, ha a férj kéri az elválást. Ilyen esetben a férj tartozik azt bizonyítani, hogy a nő magát a tartásra önvétke folytán érdemtelenné tette. Ha tehát a férj ezt nem, hanem csak kölcsönös engesztelhetlen gyűlölséget vagy szerencsétlenséget bizonyít, illetve az előbbi valószínűvé teszi, a nő pedig az elválást ellenzi, akkor a nő kérelmére tartásdíj fizetésében elmarasztalendő.

Ha az elválást mind a két fél kéri, akkor sem ítéltető meg a nő részére tartásdíj, ha nem igazol a férjet terhelő oly vétséget, mely az elválásra alapul szolgál. Ha végre az elválás mind a két fél vétkéből mondatik ki, akkor a bíró a per körülményei szerint fogja megítélni, vajon ítéltető-e a nőnek tartást.

Általában véve azt lehet elvül felállítani, hogy a házasság felbontása esetére a tartási kötelezettség rendszerint megszűnik, és nyomós okok kellene ahhoz, hogy a férj a válóper befejezése utáni időre is női tartásra köteleztessék.*

Sokkal nehezebb azon kérdés megfejtése, van-e és mennyiben van a nőnek joga a házasság tartama alatt külön tartást követelni, és van-e a válóper megindításának ezen tartási követelés keletkezésére valami befolyása.** Mi először az e tárgyban nyilvánult törvénykezési gyakorlatot fogjuk ismertetni, azután elmondjuk saját nézetünket.

A törvénykezési gyakorlat ezen kérdésben felette ingadozó volt és helytelen uton haladt s habár újabb időben már tisztulni kezdenek az eszmék, még sem jött rá a gyakorlat a helyes kiindulási pontra, a mely nélkül ezen szövevényes kérdésben eligazodni nem lehet.

Az 1873. évi 9045. sz. döntvény szerint (Dtár XI. 3.) «tartásdíj csak oly nő követelhet, ki nem önkényt hagyta el férje házáat, hanem attól elüzetett, vagy a férj durva bánásmódja folytán volt annak elhagyására kötelezve.»

Ezen magában véve helyes elv azonban nem tudott legott érvényre vergődni. Már egy évvel később a kir. ítélő tábla egy kezünkben levő 16733/874. szám alatt kelt. ítéletben, egy oly esetben, hol a nő férje által házáatól elüzetett, kimondotta: «Törvény (?) szerint mindaddig, míg az érvényesen kötött házassági bíróilag felbontva vagy annak felbontása iránt a per megindítva nincs, a nő férje ellenében tartást nem követelhet.» Ezen ítéletet a legfőbb ítélőszék 7530/874. sz. a. helybenhagyta.

Ezen nézet határozott megerősítést talált a m. kir. Curia 1882. évi 4771. sz. ítéletében, mely szerint «a házasság felbontásáig, míg a válóper megindítva nincs, együtt tartoznak lakni és így a nőnek külön tartásra igénye nincs, miért is azon okból, hogy férje őt a közös lakásban eltartani nem akarja, a nő tartásdíjat nem követelhet, és a férj ilyen esetben csak arra kötelezhető, hogy nejét saját lakásán tartsa el, a mire közhatósági vagy bírói uton kényszeríthető.»

Hasonlóképp nyilatkozott a Curia 1882. évi 7339. számú ítéletében.

Ezen a nőre nézve sok esetben felette igazságtalan, a hazai törvényekben nem gyökeredző és gyakorlatilag keresztlühietlen elvet a Curia csakhamar feladta és már 1883. évi november 2-án kelt 11364. számú ítéletében kimondotta: «hogy habár a nő férjétől a tartást rendszerint csak természetben és a közös lakásban követelheti is; mindazáltal akkor, ha férje őt magához fogadni nem akarja s törvényen

alapuló fennebbi kötelezettségének szokott módon való teljesítését megtagadja: — a nőnek tartásdíj iránti keresete jogos alapon nyugszik még akkor is, ha válóper nincs folyamatban a házasság felbontásáig.»*

Ezen döntvényből tehát az következik, hogy a nő, tekintet nélkül arra, van-e folyamatban válóper vagy nincs, a házasság tartama alatt külön tartást követelhet, ha férje őt házában megtűrni vagy oda visszafogadni nem akarja.

(Bef. köv.)

SZTEHLO KORNÉL.

Különfélék.

— **Utóhang az igazságügyi vitához.** Egy vidéki tekintélyes ügyvédtől vettük a következő sorokat:

A folyó évi igazságügyi vitát feszült figyelemmel várta az egész ország, de kiváltképen a jogászvilág és ebben első sorban a nyomasztó helyzetbe juttatott ügyvédi kar. Mit látunk azonban? Marad minden a mi volt. Különösen többet vártunk a nagy számú ügyvéd-képviselőktől, s azt hittük, hogy elérkezettnek találván az időt, megragadják az alkalmat s a szomorú körülmények közt existáló magyar ügyvédi testület érdekében tömegesen lépnek fel. Azonban csak az ügyvédi kar egy pár tagja vette magának a fáradságot a felszólalásra. Azt hittük ide lent, hogy az odafent lévők példát mutatnak majd nekünk. Ha az a pár szál ügyvéd, a ki felszólalt, nincs bent a tisztelt házban, akkor azt sem tudják, hogy létezik-e ügyvédi baj. Így legalább megértettük az igazságügyminister urnak január hó 29-én elmondott beszédjéből, hogy az ügyvédi kar nyomasztó helyzetét az ügyvédek nagy száma okozza. Szerintünk ez másodrendű ok, az első pedig az, hogy a t. kormány, a mit ennek előtte éveken át rontott, azt sehogysem akarja helyre ütni; azaz az ügyvédi kart azon nyomasztó helyzetből, a melybe épen az igazságügyminister ur által említett áldásos — csakhogy mi ügyvédek épen az ellenkezőt tapasztaltuk és tapasztaljuk — 1874. évtől fogva évről-évre juttatta, kimenteni hajlandóságot egyáltalán nem mutat. De ha már az igazságügyér ur az ügyvédi kar helyzetének egyedüli nyomasztó okát az ügyvédek nagy számában látja, miért nem gondoskodik az ügyvédi kar által többször hangoztatott expediensről, hogy a különben is nagy szám még nagyobbá ne nőjje ki magát? Azt mondja az igazságügyminister ur a többi között, hogy az ügyvédi rendtartást *újabbán* azért nem nyújtotta be, mert szándéka erre nézve a tapasztalás és az illetők meghallgatása után módosításokat tenni. Azt hiszszük, hogy tíz év nagyon elegendő volt a tapasztalásra és az «illetők» meghallgatására. Az «illetők» már régóta hallatják szavukat, csakhogy szavuk elhangzott a pusztában, felterjesztéseik pedig a feneketlen papirkosárban tévedtek el. Végezetül azt mondja az igazságügyminister ur: «hogy azonban az ügyvédi kar anyagi érdekéről sem feledkeztem meg, azt azon új törvényjavaslat mutatja, melyet a telekkönyvek ügyében benyújtottam.» Ez mindössze vajmi kevés, egy csepp a tenger vizében, mert itt is el lehet mondani, hogy: latet anguis in herba. A jelzett törvényjavaslat 68. §-a szerint a községi és körjegyzők csak úgy fognak zugirászkozni, a mint eddig tették. A 200 frt érték a dolgon mit sem fog alterálni, sőt mi több, általa illetékben az államkincstár fog károsodni, mert miután a községi és körjegyzők a telekkönyvi okmányok készítésére fel vannak hatalmazva, ezekben már csak azért is, hogy hasznót huzzanak, a törvénytudatlanok félrevezetésével csak nagy ritkán fognak 200 frt értéknel többet kitüntetni. Sőt ha pénzkölcsön vagy egyéb ehhez hasonló követelések bekebelezéséről lesz szó, akkor a kétszáz forint értéket meghaladó esetekben egy és ugyanazon követelésről több kötelezvény fog gyártatni. H.

— **A kir. Curia egy felmerült eset alkalmából** az elsőfoku bíróság ítéletével megegyezőleg, a kir. tábla ítéletének megváltoztatásával, azon elvi jelentőségű határozatot hozta, hogy a lapszerkesztés bár szellemi, de mégis iparszerűleg folytatott munkásságnak lévén tekintendő, a szellemi foglalkozású munkásságnál előbb nem álló kéziipar- és kereskedői ügyletekre nézve fennálló, a magánjog intézkedéseivel szemben haladást tanúsító törvények intézkedései veendő figyelembe. Minthogy pedig ezen törvények szerint a segédszemély más egyesség hiányában egy heti próbaidő

* 1884. szept. 14. 6602. sz. a.

** Lásd e kérdésben Dr. A. D. alapos értekezését a *Jogt. Közl.* 1884. évi 18. és 19. számaiban.

* Hasonló a *Jogt. Közl.* 1883. évi 50. számában közölt következő döntvény: 1883. november 6843. sz. a.

elteltével szerződöttnek tekintendő: a kereskedelmi törvény értelmében a hírlapnál alkalmazott belmunkatársnak hat heti, a segédszerkesztőnek három havi felmondási időre van igénye.

— **A kir. Curiához** február havában érkezett 756 polgári, 98 váltó- és kereskedelmi, 21 urbéri, 630 bűnvádi és 63 fegyelmi ügy, összesen 1568. Elintéztetett 809 polgári, 94 váltó- és kereskedelmi, 19 urbéri, 713 bűnvádi és 69 fegyelmi; összesen 1704. A hátralék jelenleg 2285 polgári, 324 váltó- és kereskedelmi, 41 urbéri, 1214 bűnvádi és 39 fegyelmi; összesen 3903. A múlt év ugyanazon időszakához képest a hátralék kevesbbedett 81 ügydarabbal.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** febr. hó 27-én tartott teljes-ülésében a kamarai tisztviselők tisztsegeinek ingyenesekké való átváltoztatása tárgyában kiküldött vegyes bizottság jelentését tárgyalta és vita nélkül a bizottságnak mult heti számunkban közölt indítványát elfogadta, a mely szerint a kamarai tisztsegek ingyenesekké változtatása a czélszerűséggel össze nem férőnek véleményeztetik. Ezen indítvány jelentés kíséretében a legközelebbi rendes közgyűlés elé fog terjesztetni. Az előadással Dr. KRÁLIK LAJOS bizatott meg. Ezután tárgyalás alá vétetett SZTEHLO KORNÉL-nak mult heti számunkban közölt indítványa a kamarai tagdíjak behajtása tárgyában. Az indítvány mint az ügyvédi proletariatus megszüntetését és az ügyvédi tekintély emelését czélzó, általában kedvezően fogadtatott (szólottak hozzá KÖVESS, FRIEDMANN, TELESZKY, HODOSSY, GYÖRY és SZTEHLO), a felszólalók (az indítványozót kivéve) mindnyájan azon nézetnek adtak kifejezést, hogy a javasolt reformok mint az ügyvédi rendtartás törvényébe ütközők az ügyrend keretén belül nem érvényesíthetők, miért is az határozatott, hogy az igazságügyi kormányhoz felirat lenne intézendő, melyben a: indítványban kifejezett eszméknek az ügyvédrendtartási novella megalkotásánál való értékesítése kérelmeztenék. Miután SZTEHLO indítványát a közgyűlés elé kérte terjesztetni, ez a választmány véleménye kíséretében a közgyűlés elé fog kerülni. Az előadást TELESZKY ISTVÁN vállalta magára. Ugyanoda terjesztetik RÉSŐ ENSEL SÁNDOR két indítványa, melyeknek egyiké azt czélozza, hogy a kamarai tagdíjakkal hátralékban levő ügyvéd a közgyűlésen szavazati jogot ne gyakorolhasson (erre is azt véleményezi a választmány, hogy a törvénybe ütközik), a másika a kamarai segély-alap gyarapítását czélzó intézkedéseket javasol. —o—

— **Dr. Wlassics Gyulának** az akadémia által a Sztrokay-alapból jutalmazott munkája az akadémia részéről sajtó alá adatott. A munka két kötetből áll, melyek közül az első — a részességről szóló tan — közelebb már megjelent.

— **A Magyar Jogászegyletben** a telekkönyvi vita f. h. 14-dikén veszi kezdetét.

— **A jogtalanul elítéltek kárpotlásáról** szóló osztr. törvényjavaslat, melynek tárgyalása az urakháza által a mult évben elnapoltatott, az idén még rosszabb sorsra jutott; ugyanis Coudenhove gróf indítványára — azon indokolással, hogy a bizottságnak nem volt alkalma azon aggályok felett, melyeket Belcredi gróf a javaslat némely határozatainak szövegezése ellen felhozott, tanácskozni — a bizottsághoz visszautasított.

— **Miféle tartozást köteles az atya egyetemen tanuló fia helyett megfizetni?** E kérdésben döntött a napokban a kieli országos főtörvényszék. Egy vendéglős egy egyetemi hallgatónak néhány féléven át az étel- és italmükre hitelt nyitott s midőn a tartozásra nézve a tanuló által ki nem elégített, az atyát perelte. A törvényszék mindenekelőtt kifejti ítéletében, hogy a tanulóknak nyújtott hitelre nézve semminemű intézkedések nem állanak fen, azonban az atya azon szándékában, hogy fia egyetemet látogasson, egyszersmind a fia által ezen cél elérésére kötött ügyletekbe való beleegyezése is rejlik s ebből a hitelezőnek az atya elleni követelési joga önként folyik. Azon esetekben, midőn a hitelező több féléven át nyújtja ezen hitelt, a nélkül, hogy időközben valami megfizettetett volna: ezen elv csak megszorítással alkalmazható. Az egyetemi életviszonyokból önként folyik, hogy a tanuló, kinek viszonya rendezett, az étkezésért járó tartozását legkésőbb a következő félév kezdetén megfizesse; a hitelezőnek tehát, ki az előbbi félévi tartozását meg nem fizető tanulóknak tovább is hitelt nyújt, abból kell kiindulnia, hogy ez az atya akarata ellenére történik, miután ez előreláthatólag fiának ilyenemű eljárását helyeselni nem fogja, ennél fogva az atyát nem lehet ezen tartozásért felelőssé

teni. A kieli törvényszék ítéletét azon marasztalással fejezi be, hogy az atya köteles 49 márkát — az első félévi tartozás összegét — megfizetni, mely marasztalás indokául főleg azt hozza fel, hogy a szolgáltatott étel- és italmük nem haladták túl a rendes és az életfentartáshoz szükséges mennyiséget, s az atya kezessége — ki egyébiránt azon állítását, hogy ugy is elégségesen ellátta fiát, nem tudta bebizonyítani — nem szorítkozhatik a csakis feltétlenül szükséges élelmi szerekre.

— **Jogirodalmi szemle.** GNEIST: *Das englische Verwaltungsrecht der Gegenwart.* (2 kötet. Berlin, 1884.) 3. kiadásban jelenik meg. Az I. könyvben az angol közigazgatási jog alapvonásait ismerteti, a II. könyvben a közigazgatási jog általános alapelveit, a III. könyvben a közigazgatási jog egyes ágait tárgyalja. — RANDA: *Das Eigen thum nach österreichischem Recht mit Berücksichtigung des gemeinen Rechts und der neueren Gesetzbücher.* (Lipscse, Breitkopf és Härtel. 1884. 466 l. Ára 7 m.) A műnek ezen első fele a tulajdon fogalmának és lényegének tárgyalása után részletesen foglalkozik a telekkönyvi joggal. — POLLITZER: *Das Verhalten des allgemeinen deutschen Handelsgesetzbuches zum Immobilienverkehr.* (Lipscse, Duncker és Humblot. 1884. 143 l. Ára 3 m. 20 pf.) A dolgok ingó és ingatlan természetét tárgyalja, tekintettel a német és az osztrák kereskedelmi jogra, és bőven foglalkozik azzal, hogy az ingatlanok forgalma a kereskedelmi ügyletek köréből ki van zárva. — GEORG JELLINEK: *Ein Verfassungsgerichtshof für Österreich.* (Bécs, 1885. Hölder. 70 l.) Az alkotmány-bíróóság felállítására az alkotmány erősítésére szolgálna az általános bizalom emelése által, a melyen az alkotmányosság nyugszik. Szerző nem reményli ugyan a felállított követelmények rögtönös megvalósítását, de bizik Ausztria politikai pártjaiban, hogy előbb-utóbb nem fognak e kérdés elől kitérni. A bíróságnak feladata volna dönteni: 1. megtámadott parlamenti választások érvényessége felett és pedig beleértve a tartománygyűlési választásokat is, 2. illetékességi összeütközések felett a) alkotmány-törvények és egyszerű törvények közt, b) birodalmi és országos törvényhozás közt. A két utóbbi esetben a bíróság az illető törvény megalkotása előtt határozna, vajon foglal-e az magában változtatást az alkotmányt illetőleg vagy a birodalmi és az országos törvényhozás közt az illetékesség tekintetében. — TULLIO: *Il concetto del diritto nella dottrina di Spinoza.* (Napoli, Morano. 1884. Ára 2 l.) Szerző ki akarja mutatni, hogy Spinozára nézve a jognak nem egészen külső és formális jelentősége van, miként Trendelenburg és Fischer állítják. Elismeri, hogy Spinozának számos kijelentése megerősíti ama felfogást; másrészt azonban Spinoza az embert szabad akarattal bíró, absolut szellemi lénynek fejlődésre képesnek tekintvén, reá nézve a jog az abszoltnak megvalósítása, az állam pedig nem csupán mechanizmus, hanem organicus egyesülés, még pedig ethikai organismus, amennyiben az ember rendeltetését, a szabadságot, megvalósítja. Ekkép Spinoza szerint a jog az államhatalommal szemben is objectív önálló értéket nyer, úgy hogy a forradalom lehet legitim, de nem «törvényes» (legalis).

Legközelebbi számunkhoz csatoljuk rendkívüli mellékletben a telekkönyvi törvényjavaslat ministeri indokolását.

Lapunk mellékletében egy idő óta térszűke miatt azon újítást hoztuk be, hogy a hol a jogesetben kimondott jogelvi szóról szóra a átvétetik a felírásba, ott az eset szövegében az elvet nem ismételtük. Ilyenek a jelen számban a 114., 115., 117. sz.

Megjelent.

Észrevételek a nyugdíj-törvényjavaslatához. Irta dr. JELLINEK ARTHUR. Különlenyomat a Jogtudományi Közl.-ből. Budapest, Franklin-Társulat. 1885.

Megjegyzések a felsőházi törvényjavaslat szövegezéséhez. Irta dr. KARÁCSONYI JENŐ ügyvéd. Budapest, Grill Károly bizománya. 1885.

A Rivista Penale több évfolyamát eladja lapunk egyik munkatársa, kötetét 2 firtért. Értesítést a szerkesztőség ad.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 3 rt. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 3 .

Tartalom: Közjogi irodalmunk. Sgr.-tól. — A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — A magyar öröklési törvénytervezet érdemtelenségi és kitagadási esetéről. Dr. VASDÉNYEY GÉZA aljárásbírótól. — Törvénykezési Szemle: Az anyakönyvek. MIKULIK JÓZSEF kir. közjegyzői helyettestől. — A végrehajtási törvény 136. §-ához. SERLY ANTAL budapesti kir. aljárásbírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — *Rendkívüli melléklet:* A telexkönyvi törvényjavaslat ministeri indokolása.

Közjogi irodalmunk.

A legnagyobb pessimizmus mellett is el kell ismerni, hogy nemzetünk halad a kulturában. Élénk pezsgés, sőt bátran mondhatjuk, forrongás észlelhető a szellemiek terén. De különösen a jogi téren. Az új idők eddigi alkotásai, az általános elégedetlenség érzete, törekvés megfelelő jogintézmények után: egészséges lendületet hoztak a jogi életbe. E lendület jele, hogy újabb két szaklap is keletkezett, melyek a régibbekkel lehet mondani külön iskolákat alkotnak.

A szellemi mozgás és törekvés, mely ha nem nyert is — sajnos — eddigelé pozitív alakban testet, mégis gyümölcsöző s a jogfejlődés minden barátjának vagy harcosának kedves látványa. E szellemi mozgás a jogi élet minden szakára kiterjed egyetlen szomorú *kívétellel*. E kivétel a *közjog*,* melynek irodalma majd másfél évtizede pang.

Sajátságos jelenség, hogy mi magyarok, a közjogi viták nagy emberei, a törvényesség és a jogfolytonosságnak századokon át harcosai, ma teljesen elhanyagoljuk a közjogot. Nyer e jelenség sajátosságában még azáltal is, hogy a politikai pártok egyike e téren a külföld pártalakulásaitól eltérőleg közjogi harcot folytat.

Ez utóbbi sajátága mellett is úgy látszik, hogy a mióta a nagy közjogi viták elcsendesültek: elfeledik a közjog fontosságát. Elveszett a helyes közjogi érzék a közönség nagy részében. Napilapjaink, csodálatos, sokszor feltűnő járatlanságot tanúsítanak e téren s felületes könnyelműséggel siklanak tova oly dolgokon, melyeket érzékenyebb elődeink legalább egy kis csipős megjegyzés nélkül nem hagytak volna. Ma már talán azon sem ütköznenek meg, hogy *V-ik* legyen-e Ferdinand s nem *első*.

Közjogi irodalmunk valósággal nagy pangásban van. Ha itt-ott mégis napvilágot látó egy-egy monografia nem zavarná a csendet, e tért egészen kihaltak tekintenők, a miként kihaltak a jeles közjogi kommentátorok. Sem a szorosabb értelemben vett *szakirodalom*, sem a *tankönyv-irodalom* nem mutat fel valami újabb terméket. A nagy közönség még épen *teljességgel hiányában van* (s ezt nagyon is érzi) *egy igényeinek megfelelő közjogi műnek*. Ez utóbbi talán a leg-súlyosabb baj.

A szakirodalmat leginkább a közjog *történeti* oldaláról műveli s gyarapítja az a pár monografia. Feltűnőbb s általánosabb mű nincs; nincs különösen olyan, mely a *jogi* momentumokra fektetne nagyobb súlyt. E jelenség oka abban leli magyarázatát, hogy szép számmal levő történészeink nem igen a *jogi* karból válnak ki, mint ez régebben történt,

* A mi jogirodalmunkban a «közjog» honosulván meg, mellőzzük az «államjog» szót.

hanem specialisan a *történeti* szak egyéneiből. Természetes, hogy ezek nem fektethetnek nagy súlyt a történeti eseményeknek közjogi alakban megtestesült eredményére. Őket a *miért* kérdése sokkal jobban érdekli annál, a mi e *miért* következtében létre jött: az intézmények jogi oldalánál. Az egyetemi tanrendszerben megvan ennek is az oka. A bölcsészeti karon a történészek egyáltalában nem kötelesek jogot hallgatni. tehát nem is hallgatnak. Pedig absurdum, hogy a magyar történész a legnélkülözhetlenebb jogi elemek ismerete s különösen a magyar közjog szabatos tudása nélkül kutassa szakmája tárgyait. Ez állítás nem tuzás. A joghallgató tantervünk értelmében köteles két történeti tárgyat is hallgatni. S vajon miért legyen felesleges az ellenkező a történészre? Hisz a mi történetet ez hallgat, az az intézményeknek nem közjogi részével foglalkozik, nem a jogi alkatrészek képezik a főmomentumot. Pedig a történeti események *eredményeiként* létrejött pozitív viszonyokat és alakzatokat, ezek jogi momentumait csak a közjog adhatja elő. Ezen körülmény oka annak, hogy bár történet-irodalmunknak elég jeles harcosai van, a szükségelt jogi műveltség hiányában — közjogi irodalmunk nem gyarapszik.

Feltűnő és szomorító jelenség a *tankönyv-irodalom* jelentéktelensége. A KORBULY és KISS-féle közjogokon kívül alig van használható tankönyv. Ez talán elég kezdőnek. De nincs rendszeres bő közjogi mű, melyet már a szigorlatozó használhatna. És ez annyi képességgel meg bizonyára nem rendelkezik, hogy ki tudná a különböző monografikus munkákból a helyest, érvényest kiválasztani s átérteni.

Visszatérve a tankönyv-irodalomra, mely szükségképen az egyetemi oktatással áll kapcsolatban, mondhatjuk, hogy ennek meddősége mindamelllett is meglepő. Annál meglepőbb a tankönyvek hiánya, mert a hazai közjog nemcsak a második alapvizsgálat, hanem jogtudományi második és a politikai első szigorlat tárgya. Tehát volna a tankönyvnek kelete, a mire nézve bizonyosság, hogy a KORBULY-féle közjog már (a szerző halála után készült) negyedik kiadást ért.

Sokkal nagyobb baj, bár az előbb előadottakkal organikus összefüggésben álló az, hogy a miként említők: a nagy közönség teljesen hiányában van a művelt igényekhez szabott közjognak. Ugy annyira, hogy ha társadalmunk egyik vagy másik művelt tagja hazánk institutióiról akar magának tájékozást szerezni, ezt nem teheti, miután erre alkalmas, a művelt magyar közönség igényeihez szabott közjogi mű nincs. Nem lévén ily közhasználatra szánt mű, nagy ingadozás és lélekemelő bizonytalanság gyönyörködtet a minduntalan felmerülő kérdésekben. Senki sem tud magának kellő információt szerezni egy magyar közjogi «encyclopaedia» nélkül, hogy az ily természetű vitákban a közvélemény helyes jegecedési pontot találjon. Kénytelen a tankönyv szerény adagjával megelégedni, ha jogi disciplínákhoz egyébként hozzá sem szokott agya, gondolatmenete egyáltalán megelégedhetik. Nincs hozzáférhetővé téve a haza közjogi kincsesbányája, nem aknázhatja ki ezt. Nem is hihető ennél fogva, hogy volna a művelt világnak bármelyik államában oly állapot, hol a polgárok java része oly kevéssé ismerné hazája alkotmányát s ősi tiszteletre méltó intézményeit, mint épen nálunk, a par excellence jogász nemzetnél. S mindez azért,

mert a közszükséglet kielégítésén senki sem töri fejét. Tartson Szatmár nagyérdemű püspöke egy álliberalizmustól csillogó beszédet vagy hivatkozzék Diakovár püspöke a magyar állam közjogának arcuzal csapásával holmi concordatumra, iránytű nélkül áll a közönség. Tapogatózik, mint a sötétben botorkáló. Tájékoztatni akarja magát azon viszonyról, mely állam s egyház között van s keres egy világosan, közérthető modorban irt közjogot. És mi jogászok szégyenkezve valljuk be, hogy ily műve a magyar jogi irodalomnak nincs.

Szükségképen való folyománya mindez annak, hogy nincs a nagy közönség igényeinek megfelelő bő, világos és közérthető közjogi munka, melyet mindenki forgathatna, bár nincs is jogi műveltsége. Egy ily művet alkotni legfőbb ideje. S a M. T. Akadémia valóban szükségesebb munkát végez ha a *külföldi* alkotmányok ismertetése helyett előbb *saját* alkotmányunkat ismertető művet bocsát vala közre. Az Akadémia a nemzet kegyéből eléggé gazdag arra nézve, hogy bármely pillanatban megfelelő összeget adhat a művelt magyar közönség számára irandó közjogra. És ezt tenni nagy kötelessége is.

Nem szükséges továbbá is hazai közjog irodalmunk pangásának okait fejtegetnem s még kevésbé kell a hazai közjog tudásának fontosságát kiemelnem, annyira érzi ezt kiki. De ezen érzet csak az által eléggittethetik ki, ha megadatnak azon eszközök, melyek a tudást elősegítik. Sgr.

A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei.*

VIII.

Az osztrák kormány javaslatának legérdekesebb része az, mely nyilvánosságra nem került, miután a magyar kormány azt *bizalmas* közlésül vette és közzétételeiben kihagyta. Vonatkozott pedig e rész az *egész szabadalmi ügy állandó összpontosítására, egy új osztrák-magyar közös ügy teremtésére*, mire a magyar kormány igen helyesen azzal felelt, hogy *az egész javaslatához nem járul hozzá*. Mégis jellemző, hogy ily propositió tétethetett s hogy az alkotmányos aerában ily ügyek *bizalmas* tárgyalása nálunk lehetséges.

Különbén már az eddigi szerződési dualismus és reciprocitás is csak afféle *leonina societas*, miután tényleg a külföldi érdekeltek ügynökei Bécsben székelvén, ott veszik ki a szabadalmat, ott fizetnek taksát s ez alapon nálunk is nyernek szabadalmat s oltalmat. Az arány az, hogy míg eredetileg Bécsben adatik s fizet talán 2000 szabadalom, addig nálunk 100—150. Igaz, hogy ezen viszony folytán az 1878-iki szerződéskor némi kárpótlásul Ausztria 25 százalékot e jövedelméből nekünk átengedett, de ez még távolról sem felel meg a jogparitásnak és pénzügyi érdekünknek.

Magának az osztrák javaslatnak lényeges és figyelemre méltó intézkedései különben a következők.

Szabadalom tárgya új ipari gyártmány, előállítási eszköz vagy módszer. (1.) Ezután dogmatizálva definiálja a találmányt, mi a törvénybe nem való. (2., 3.) Az ujságot az osztrák szakbizottság fent közölt véleménye szerint állapítja meg. (4.) Kizárva van «az általános államérdek, törvények és jó erkölcsök» ellen vétő tárgyon kívül a tudományos elvek s tételek és a táp-gyógy-élvezeti szerek és vegyszerek szabadalmazása. (5.) Felesleges kimondani, mint a 6. §. teszi, hogy több találmányra egy szabadalom nem vehető. A 7. §. megengedi a toldat s javítási szabadalmakat.

Mindenki csak saját találmányára vehet szabadalmat (ügyetlenül szövegezve 8. §.).

Állami szolgálatban állók nem vehetnek szabadalmat állami eszközökkel tett találmányra, a mennyiben annak ingyenes vagy kárpótlás melletti átengedése a szolgálati

* Az előbbi közleményeket l. az 1884. évi 31., 34., 38., 42. és az 1885. évi 9. számokban.

szerződés vagy szabályzat által kötelezve vannak. (9. §. felesleges.)

A kérvényezési eljárásban (10—21. §§.) találjuk azután az intézkedést, hogy a feltaláló jogutódja szerzési okiratát bemutatni tartozik. (11.) Részletezi a kérvény s leírás kelteit, mely utóbbi csak akkor tartatik titokban, ha a hadsereg vagy hadi tengerészet számára a kormány óhajt szabadalmaztatni valamely találmányt. (17—21.) Különbén a kérvényező neve és találmányának *lényege vagy ujsága* a hivatalos lapban egyszer közöltetik, hogy a figyelmeztetett érdekeltek a leírásokat stb. a ministeriumnál megtekinthessék. Négy hét alatt *«kifogások»* írásban ugyanott beadhatók az alapon, hogy *«a találmány nem új, vagy hogy lényegileg azonos a kifogást emelőknek szabadalma tárgyával.»* (17.) A ministerium ez alapon határoz az ujság felett, mely hivatalból sohasem kutattatik. (18.) A szabadalom megadása vagy elutasítása közhírré téve s az első esetben a leírás és rajz külön szaklapban közölve lesz. (20., 21.) A kérvény elintézéséig az *«igény»* módosítható (de ezért még 12 frt taksajár, ha már megindult az Aufgebotverfahren). (19.)

Legérdekesebb a most még 1848 előtti alapon 21 frtnyi taksá felemelése *2030 frtra*, melyből az első évre 30 frt, azután a 9-ik évig bezárólag évenként 5 frttal több, a 10—15-ik évben évi 10 frttal, 16—20-ik évben évi 20 frttal több esik. (12. §.)

A III. rész a szabadalom hatásáról kimondja a kizáró előállítási s forgalomba hozatali, illetőleg alkalmazási jogot; szerződési s örökjogi *átruházhatást* egészben vagy *részben, használatra*; az eredeti s javítási szabadalom kölcsönös függetlenségét. (22., 23.) A jelzést *«szabadalmazott»* előírja. (24.) A szabadalom nincs hatással arra, ki kérelmezésekor azt már használta a belföldön. (25.) A *licenzzwang* el nem fogadásával csak a közérdekü teljes vagy *részbeni* kisajátítást a kormány által ismeri (bíróági kártalanítás), sőt háboru vagy *általános mozgósítás* esetére *kisajátítási «kivételes intézkedéseket»* enged meg *azok meghatározása nélkül.* (25., 27.) Külföldi hajók oltalma. (28.) Jellemző és felesleges: a szabadalom nem ment fel közérdekü fenálló vagy *hozandó* törvények s rendeletek megtartása alul. (29. Esetleg visszahatás a szerzett jogra.)

Az elsőbbség a bejelentéssel szereztetik meg. Reciprocitás esetében, ha külföldön már szereztetett szabadalom, az ottani elsőbbségi kelet belföldön is irányadó, ha itt a szabadalom egy éven belül az eredeti (külföldi) szabadalomnyerés idejétől kérelmeztetik. (30., 31.) De ha külföldön az ottani törvények szerint nyomtatásban közzététetett a leírás és rajz, e közzétételtől 3 hó alatt kell a belföldi szabadalmat kérni, hogy a fenti elsőbbség biztosíttassék. (31.)

A IV. rész a tartamról van czimezve, de mindenfélelről szól.

A tartam 20 év, mely csak külön törvény által hosszabítható meg. (32.) A 33. §. szövege szerint azonban úgy látzik a szabadalom rövidebb időre is kérhető s azután meghosszabítható a 20. év betöltéséig. *Megszűnik* a szabadalom az idő lejáráván illetőleg lemondáson kívül, ha a taksá *előre* nem fizettetik le, s ha a szabadalom *két éven át* gyakorlatba nem vétetik, illetőleg gyakorlata 2 évig *szünetel.* (34.) *Hivatalból megsemmisítettik, ha a feltétel, mely alatt adatott, nem teljesítettik, vagy ha a közérdekbe ütközik.* (35. A concessió szelleme!)

Érvénytelenítettik: 1. Ha bebizonyítva lesz, hogy a találmány nem új, vagy azt nem a feltaláló vagy jogutódja kapta. 2. Ha valaki igazolja, hogy a tárgy jogtalanul az ő rajzaiból stb. vétetett, mi tulajdonkép azonos az előbbi esettel. 3. Ha fenálló szabadalom tulajdonosa kimutatja azonosságát saját találmányával. 4. Ha a leírás tökéletlennek mutatkozik, úgy hogy annak alapján szakértő nem készítheti az illető tárgyat. A 2-ik esetben a panaszos a szabadalmi jogot magának *vin-*

dicalhatja. (36., 38.) Különben a megsemmisítés, megszűnés, érvénytelenítés folytán a találmány tárgya szabadabb lesz. (37.)

Az V. czim az átruházásról szól.

A szabadalom átruházásához közjegyzői okirat s annak beiktattatása (az évi járulék 25 százaléka mint külön taksának fizetése mellett) szükséges. (40.)

A VI. és VII. czim a bitorlásról (*Patent-Eingriff*) és peres eljárásról intézkedik.

A bitorlástól, mely a szabadalmazott jogai sértésében áll, különböző kihágást képez az, ha valamely tárgyat hamisan szabadalmazottnak feltüntet valaki (*sanctio nélkül* 42. §.).

A bitorlás üldözése csaknem teljesen az eddigi eljárás szerint eszközölnétek. *Illetékes az iparhatóság*, mely szakértőszemle alapján *előzetes foglalat* rendelhet el. Ha praëjudicálna bírói határozat (tulajdon) vagy ministeri határozat (megszűnés, érvény etc.), úgy ez eleve kikérendő s az iparhatóság addig felfüggeszti eljárását. *Kifogások* alapján a foglalat ismét megszüntethető s a ki a panasz ellenében a szabadalom érvénytelenségét vitatja, ez iránti eljárásra a ministerium előtt utasítandó praëclusiv terminus alatt. Az eljárási költség felett is a politikai hatóság ítélt (500 frtig bírság konok felebbezés miatt a ministeriumhoz).

Gyöngyök az ilyenek:

A károsult jogot nyer a bitorlás által a bitorlótól további bitorlások beszüntetését s biztosítást az iránt követelni, hogy az utánzott tárgyak, ha belföldön készültek, a szabadalom tartama alatt használva vagy elidegenítve ne legyenek, vagy ha a külföldről behoztattak, oda ismét visszavitessenek (43. §. szószerint.)

A bitorlás szándékos (wissentlicher), ha a bitorló (Verletzer) tudta, hogy azáltal szabadalom sértetik. (50. §.) A bitorlás szándékosnak vétetik, ha a szabadalmazott tárgyak ilyenekül jelezve voltak, hacsak nem bizonyítja vádlott (Beschuldigte), hogy nem volt tudomása a szabadalomról (ugyanott *a*); vagy ha a jelzés tökéletlen volt, de a szabadalmazott bizonyítja, hogy a bitorló tényleg ismerte a szabadalmat, végre ha valaki az először nem szándékosnak minősített bitorlást ismétli! (ugyanott *b* *c*.) Ennek büntetése 20—2000 frt pénzbüntetés, a tárgyak illetőleg eszközök elkobzása vagy megsemmisítése, az ítélet közzététele a vétkes fél költségén. (51.)

A panasz joga 3 év alatt évül el azon időtől, midőn a károsult megtudta a bitorlást. (52.)

A rendes bírósághoz tartozik (tehát külön per tárgya) a kártérítési igény, különben csak a vitás szabadalmi tulajdon kérdésének elbírálása. (54.)

A megszüntetés, illetőleg érvénytelenítés iránti eljárás a ministerium előtt folyik az érdekelt panaszára, kit a bizonyítás terhel. A megtámadott szabadalmazott — esetleg tanuk, szakértők — meghallgatandók. Alaptalan panasz a limine, elvethető (58.) s a panaszos 500 frtig megbírságozható. (62.) A ministerium a bizonyítékok szabad mérlegelése alapján ítélt. (61.) Az érvény megtámadásának joga 3 évvel a szabadalom hatályon kívül lépése után szűnik meg. (62. §.) A 65. és 66. §. a szabadalmi lajstrom- és archivumról, a 67. §. a bélyegilletékekről szól.

Ezen mutatványok eléggé igazolják már több helyen nyilvánított bírálatunkat.

Confusus, szerencsétlen conceptiók mintája s minden külföldi mintánál rosszabb ezen osztrák bureaukrata alkotás, melynek létesítésére a lényegileg hasonló fenálló joggal szemben csak a fiscális érdek adhatott impulsust, de a melyből a korszerű reform, a találmányi jog felfogásának minden eszméje hiányzik. A magyar kormány igen helyesen járt el, midőn nem járult e fércműhöz. De ez nem elég. A reform maga égetően szükséges. Azt nekünk kezdeményezni, positiv javaslattal fellépni, esetleg ez ügyet önállósítani kell a jövő vámszövetség s kereskedelmi szerződés kötésekor.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

A magyar öröklési törvénytervezet érdemtelenségi és kitagadási eseteiről.*

Jelen cikk közelebbi tárgyára térve a büntető-törvénykönyvek és a tervezet II. 4. pontja közötti összeköttetést azért kell legszorosabbnak tekinteni, mert az itt említett kitagadás előfeltételét *közönséges büntett* miatti jogerejű elítéltetés és legalább tiz évi tartamu *fegyházbüntetés* megállapítása képezik.

Igaz ugyan, hogy a büntető-törvénykönyv a «közönséges» büntett elnevezést nem ismeri s indokolása,** midőn a különös részben foglalt büntettek és vétségek sorrendjéről szól, csak közbüntettekről s közveszélyű büntettekről tesz említést s nem «közönséges» büntettekről is, mégis a tervezet által használt ez utóbbi elnevezés valódi jelentősége a büntető-törvénykönyv intézkedési körén belül vizsgálandó meg.

A bűncselekményre csábító indoknak aljas vagy politikai jellegéhez képest szokás közönséges és nem közönséges (politikai) büntettet illetőleg vétséget megkülönböztetni.

E szerint a tervezetnek érintett elnevezése alatt aljas indokból származott büntettet kellene érteni.

De a büntető törvénykönyv indokolása határozottan kijelenti, hogy «vannak az ugynevezett politikai büntettek közt olyanok, melyek az ereket elkövetőknek lelki romlottságát, már a cselekmény tárgyi minősége által annyira bélyegzik, hogy a politikai rajongás enyhítő szempontja nem képes lemosni róluk a gonoszság jellegét. A ki hazáját elárulja, azt idegen uralom alá akarván juttatni; a ki a haza területét szétszakítani törekszik; a ki az állam individualitását megsemmisíteni igyekszik: az oly egyén, tekintésék bár tette politikainak s lett legyen bár cselekvényének rugója más mint megvesztegetés, a művelt világ általános meggyőződése szerint erkölcsileg is alacsony cselekményt követ el.»***

Minélfogva azon két ténynyel szemben, midőn az örökhagyó leszármazója büntett miatt jogerejüleg elítéltetett s 10 évi vagy hosszabb tartamu fegyházzal büntettetett: helyes-e az elítéltet kitagadni ohajtó örökhagyót arra kényszeríteni, hogy a büntett indokait fürkészsze?

Ha pedig erre köteles, találhat-e biztos mértéket hozzá a bűnhalmazat esetében?

Mert a büntető-törvénykönyv ily esetben összbüntetés kiszabását rendeli a nélkül, hogy a bíróság köteles volna kifejezni, miszerint az egyes bűncselekményekre külön-külön mily büntetés esik.

Ha tehát pl. rablás büntette miatt a bíróság 10 évi fegyházzal bünteti a leszármazót, minek következtében ez kitagadható, ugyanazon büntett és a büntető törvénykönyv 173. §-ába ütköző alkotmány elleni vétség bűnhalmazata esetében, ha összbüntetésül 11 évi fegyházat állapít is meg, a kitagadás magánjogi következményekkel még sem fog járni, mert ez a *közönséges* büntett miatt tényleg kiszabott fegyházbüntetés 10 évi vagy hosszabb tartamához van kötve, az említett összbüntetésnél pedig nincs kitüntetve, hogy a közönséges büntettet képező rablásra a 11 évből mennyi esik.

Ennélfogva csak nyerne határozottságban a tervezet, ha a büntett szó elé irt «közönséges» jelző onnan kihagyatnék.

Ezzel az örökhagyó intézkedési joga is szabatosabb lenne, mely előnyvel szemben azon aggodalom, hogy a politikai bűnösök nagy számban eleshetnének törvényes osztályrészüktől — mint az örökhagyó és az elítélt bűnös közötti politikai nézeteltérés önkényű feltevésén alapuló — annál inkább elveszti jelentőségét, mivel a hol ily politikai nézeteltérés nincs, ott kitagadástól sem lehet tartani.

Az osztrák polgári törvénykönyv 768. §. 3. pontja is csak büntett miatti elítéltetést sorol fel a jogszerű kitagadás

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

** Dr. LÖW TÓBIÁS. *Anyaggyűjtemény*. I. kötet 43. lap.

*** Az idézett anyaggyűjt. I. kötet 53. lap.

kellékei közt s ha UNGER *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts* című munkájának 6-ik kötetében 352. lapon 6. jegyzet alatt e pont magyarázatánál nem helyesli, dass eine Enterbung auch in Folge der Verurtheilung wegen eines *nicht gemeinen* (politischen) Verbrechens zulässig sein soll», e nézete osztrák magánjogi és büntetőjogi viszonyokon alapulhat, de semmiképen sem igazolja a «gemeines Verbrechen»-nek megfelelő «közönséges büntett» kifejezés átültetését a magyar öröklési jogba, melynek e tekintetben a hazai intézményekre, a magyar büntető-törvénykönyvekre kell támaszkodnia.

A magyar büntető-törvénykönyv a valóban politikai természetű bűncselekményekre ezen szempont irányzatánál *illamfogházbüntetést* rendel s ily esetekben a kitagadási ok már a büntetés neménél fogva sem létesül.

De minthogy a büntető-törvénykönyv 93. §-ához képest, ha a bűnös agg koránál vagy testi gyöngeségénél fogva a fegyházbüntetés tulságosan súlyosnak mutatkoznék, a fegyház helyett börtön állapítandó meg; ez esetben szintén nem létesül a kitagadási ok, habár magánjogi indokai fenállanak.

Akkor sincs foganatja a kitagadásnak, ha a bűnvádi eljárás megindítását vagy folytatását királyi kegyelem vagy elévülés kizárja, ellenben a jogérvényesen megállapított büntetés végrehajtását kizáró kegyelem vagy elévülés a kitagadást nem fosztja meg magánjogi következményeitől.

A tervezet I. 1. és II. 3. pontjai körébe az élet elleni cselekmények és mulasztások tartoznak.

De míg az I. 1. alatt felsorolt gyilkosság, szándékos emberölés, ugy ezek kísérlete, valamint a bűnrészesség kérdésében a büntető-törvénykönyv szabatos tételeket nyújt, addig a II. 3. pont ezen kifejezéssel «élete ellen leselkedett» tág tért nyit a magyarázatra.

Még szerencse, hogy a tervezet ezen kifejezéshez a következő mondatot fűzi «vagy másoknak ilyen *bűncselekményeit* előmozdította!»

Mert ezen magyarázó mondat nélkül «az élet elleni leselkedés» alatt kevés merészséggel az élet elleni oly törekvést is érteni lehetne, mely még csak az agyban, a gondolatban működik vagy melyhez már előkészületi cselekmény is járult. Pl. A fiu, atyja élete elleni törekvésből, pisztolyt vesz és lesben áll.

De a magyarázó mondat segélyével kétségtelenné válik, hogy az élet elleni leselkedésnek a büntető-törvénykönyv szabályaiba kell ütközni; csakhogy ezen stadiumban is nyílt kérdés marad, vajon az említett családtagok élete elleni minden bűnkísérlet és minden bevégzett bűncselekmény ide tartozik-e vagy csak azok, melyek kiviteli módozatánál a «leselkedés» elemét képező alattomoság szerepelt?*

Ezen utóbbi tényező van kiemelve a Hármaskönyv I. R. 52. czime 3-ik pontjában, hol a méreggel való halálra törekvés külön kifejezést nyert. E pontot Dr. WENZEL GUSZTÁV *A magyar magánjog rendszere* című művének II. kötete 422. lapján következőleg idézi magyarul: a fiu osztályra kényszeríthető, «ha szülőinek életére *leselkedett*, méreg által t. i. vagy másképen a szülők halálára törekedvén.»

Valószínűleg e nyomon csuszott be a tervezetbe a «leselkedés» szó, ámbár a szász polgári törvénykönyv 2575. §. is hasonló értelmű kifejezéssel állapítja meg, hogy kitagadási esetet képez: «Wenn der Pflichttheilsberechtignte dem Erblasser... nach dem Leben *gestellt* oder dergleichen *Nachstellungen* Anderer absichtlich nicht gehindert hat.»

Az osztrák polgári törvénykönyv 540. §-ában nem kitagadhatónak, hanem érdemtelennek jelenti ki azt, «ki az örökhagyót... gonosz szándékkal becsületében, testében vagy

vagyonában annyira megsértette vagy sérteni törekedett, hogy ellene hivatalból vagy a sértett kívánatára a büntető törvények szerinti eljárásnak helye lehet.»*

Mindazonáltal ha a tervezet ezen kifejezést «élete ellen leselkedett» szabatos tételekkel váltja fel, nem kell oly vádoltatástól tartani, hogy a hazai történeti jogfejlődést s a jogirodalom megállapodását figyelmen kívül hagyta.

Sőt a mennyiben e vád arra vonatkoznék, hogy a tervezet az elavult kifejezéseket nem vette át s nem elégedett meg más törvénykönyvek tágkörű meghatározásaival, annyiban dicséretére válnék, mert szabatos rendelkezésekkel is fen lehet tartani a történeti jogfejlődés és jogi irodalom *elvi* álláspontját.

Minélfogva a tervezet II. 3. pontja szövegét szabatosabbá kell tenni egyrészt azért, mert igen szűk körre szorul, ha csak oly bűncselekményeket tekint kitagadási oknak, melyek az ott említett családtagok élete ellen *alattomosággal* voltak elkövetve, mely esetben a nem alattomosággal, de az élet ellen intézett többi bűncselekmény, súlyos bántalmazás révén, a II. 5. pont alatti kategóriába sétál; másrészt azért, mert ha az élet ellen elkövethető minden bűncselekményt felölel, akkor egybevetve az I. 1. alatt foglalt rendelkezéssel, felesleges, sőt lehetetlen tételeket tartalmaz.

Pl. *lehetetlen*, hogy az örökhagyó leszármazóját kitagadja, ha ez utóbbi az ellen *gyilkosságot* vagy *szándékos emberölést* követett el; mégis a II. 3. pont az örökhagyót a család többi tagjával együttesen nevezi meg s említi rólok, hogy kitagadási okot képez, ha a leszármazó életök ellen «leselkedett» (bármely élet elleni bűncselekményt, gyilkosságot stb. követett el).

De az örökhagyó ellen elkövetett gyilkosság és szándékos emberölés, ugy kísérleteik, nem különben az ezekben való bűnrészesség az érdemtelenségi esetek közt szerepelnek, és ennélfogva *felesleges* az érintett *bűnkísérletet* és *bűnrészességet* a kitagadási okok meghatározásába is belefoglalni.

Szabatosabb lenne a II. 3. pont, ha oly értelmű rendelkezést tartalmazna, hogy a leszármazó rokon kitagadható, «ha az örökhagyó élete ellen az I. 1. alatt felsoroltakon kívül más büntettet vagy vétséget vagy az örökhagyó leszármazó vagy felmenő rokonának, testvérének vagy házastársának élete ellen büntettet vagy vétséget követett el, kísérelt meg, vagy ezek elkövetésénél mint bűnrészes közreműködött.»

Az élet elleni merényletnek a családi benső kapocs durva megsértésével járó jellegénél fogva azonfelül még azt is ki lehetne mondani, a mi a büntető-törvénykönyv hatáskörén kívül esnék s csak polgárjogi következményekkel járna, hogy a leszármazó rokon akkor is kitagadható, «ha az örökhagyó élete elleni gyilkosság elkövetésére irányzott szövetségben, *midőn ahhoz előkészületi cselekmény nem is járul*, részt vett.»

Az igazságügyministeri értekezlet az I. 1. alatti érdemtelenségi okokat a szász polgári törvénykönyv nyomán** megtoldotta az örökhagyó testi és szellemi épsége ellen elkövetett oly mérvű cselekménnyel vagy mulasztással, minek következtében az örökhagyó képtelenné lett halálesetre szóló rendelkezés tételére.

Az itt említett *képtelenné tétel* a konkrét viszonyok s körülmények szerint lesz megállapítandó; kétség csupán abból származik, hogy nincs kitéve miszerint a képtelenné tételnek szándékosságból kell-e eredni, vagy eredhet gondat anságból is.

* Ezen 540. §. meghatározása mellett mily tág tér nyílt egy irányban a kiterjesztő s más irányban a megszorító magyarázatokra, kitűnik a *jogi munkákból*. UNGER i. m. 6. kötet 20. lap. PFAFF-HOFMANN *Commentar zum öst. allg. bürgl. Gesetzbuche* II. köt. 24. lap és *Excursus* II. köt. 14. lap. *Stubenrauch Commentar-a* átdolgozva dr. SCHUSTER és dr. SCHREIBER által I. kötet 690. lap.

** *A szász. polg. törvénykönyv* 2277. §. ... den Erblasser vorsä zlich tödtet, oder zur Errichtung eines letzten Willens unfähig macht.

* CZUCZOR és FOGARASSY *Magyar nyelv szótára* III. kötete 1441. rovatában a «leselkedés» következőleg van értelmezve: cselekmény vagyis vigyázó s magát megsunyó elhelyezkedés, midőn valaki folytonosan és gyakran les.

A szöveg lehetővé teszi, hogy véletlenségből eredett képtelenné tétel is ide soroltassék.

A kapcsolat legkevésbé szoros ugyan a büntető törvénykönyvek és a tervezet I. 3. és II. 1. pontjai alatt meghatározott esetek között, mégis tekintve a végrendelet, a szóbeli végrendelezéstről kiállított okirat s öröklési szerződés jogi jelentőségét és a büntető-törvénykönyvnek a XXXII. fejezetben elfoglalt álláspontját, lehetetlen azon eltérést kifogás nélkül hagyni, mely ezen álláspont és az I. 3. alatti intézkedés iránya közt észlelhető.

A büntető-törvénykönyv értelmében az okirat csak akkor, ha mint önálló dolog önmagáért létezik, képezheti a lopás, sikkasztás és más vagyona megrongálásának tárgyát, ha pedig arra szolgál, hogy általa mások igényei bizonyittassanak, akkor elvétele elsikkasztása, megrongálása, megsemmisítése *okirathamisítássá* minősül.*

Hogy az elébb érintett végrendelet, szóbeli végrendelezéstről kiállított okirat és öröklési szerződés nem önmagokért léteznek, hanem bizonyítási eszközök, azt senki sem fogja kétségbe vonni.

Mégis mennyiben veszi figyelembe a tervezet a büntető-törvénykönyv álláspontját?

Annyiban, hogy összehalmoz egy pont alá sikkasztást, meghamisítást, bizonyító erőtlől megfosztást, mi által a polgári bírót nagy zavarba juttatja, midőn annak szüksége merül fel, hogy pl. a végrendelet elsikkasztását — a mi büntetőjogi fogalmi lehetetlenség — megállapítsa.

Feltéve, miszerint a tervezet nem hajlandó a büntető-törvénykönyv álláspontjához csatlakozni, akkor sem tartalmaz mostani szövegezésében helyes és teljes rendelkezést, mert hasonló indokok alapján, melyek mellett a sikkasztás az I. 3. pontba bevétel, a végrendelet stb. elrablását és ellopását is oda be kellene helyezni; ellenben a büntető-törvénykönyv álláspontjáról következőleg kellene azt szövegezni: érdemetlen, «ki az örökhagyónak írásbeli végrendeletét... valamely harmadik személy kárára meghamisítja, eltitkolja, megrongálja vagy megsemmisíti, avagy ilyen cselekmények elkövetésénél *szándékosan* közreműködik.»

A II. 1. alatti esetet ki lehetne egészíteni azzal, hogy «avagy azok ellen hatóság előtt tudva hamis bűnjелеket vagy bizonyítékokat kohol vagy állit elő.»

Ha a II. 1. pont alatt meghatározott esetről a vádolás *hatóság* előtt *tudva* hamisan történt: a büntető-törvénykönyv szabályaiba is ütköző hamis vád, egyébként majd a rágalmaszás, majd a becsületsértés tényálladéka fog létesülni.

Azonban sok cselekmény, melyre e pont határozata teljesen nem illik, innen átmehet a már többször említett II. 5. pont alá, melynek köre oly tág, hogy akár a többi pontok eseteit is mind nyomtalanul elnyelheti.

Kivánatos, hogy ezen esetek mindenike, mielőtt a tervezet törvénynyé válnék, beható bírálat alá vétessék s határozott, szabatos szövegezéssel jusson a törvénykönyvbe.

Ha e soraimmal oly bírálat iránt némi érdeklődést sikerül kelteni, elérem igénytelen észrevételeim célját.

Dr. VASDÉNYEY GÉZA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az anyakönyvek.

Egy új, 1884 december 16-án 5169. sz. a. hozott curiai döntvény szerint: «az anyakönyvi kivonat csak is a születésről szóló jelentés és a kereszteleés tényét igazolja és nem egyszersmind azt is, hogy a születésről szóló jelentés a való-

ságnak megfelel. Az anyakönyvi kivonat tehát a törvényes házasságból származásra bizonyítékot annál kevésbé képez, minthogy ezt, nem a kereszteleés lelkész előtt történt, a valószínűságnak talán meg nem felelő bevalláson vagy téves nézetten alapuló anyakönyvi bejegyzés, hanem a törvény és törvényes jogszokás határozza meg. Ebből folyólag még ha a születésről szóló jelentést és a kereszteleés iránti kérelmet maga az állítólagos apa tette volna is, ez a házassági viszony bizonyítása nélkül a törvényes házasságból való származást nem igazolná.»

Megvallom, hogy e döntvényt igen vegyes érzelmekkel olvastam; egyrészt nem lehet tagadni, hogy a bemondás helyessége és az anyakönyvi bejegyzés két egészen különböző dolog, sőt kétségtelen előtttem az is, hogy oly fontos körülményt, milyen a törvényes születés, nem lehet a pusztá bejelentésre támaszkodó és kevésbé jogjártas anyakönyvvezető bölcs belátásától függővé tenni; másrészt azonban mégis csak borzasztó és a «modern jogállam» fogalmával homlokegyenest ellenkező dolog, hogy a jogok kutfejét, a születést, esetről esetre kell bizonyítani, amennyiben teljesen megbízható (hiteles) nyilvántartásáról gondoskodva nincsen. Pedig a hivatkozott döntvény okai ellen egy szavunk sem lehet, hiszen nemcsak az örökösödési eljárásnál, hanem az ujonczozásnál és az «illetőségi hely» meghatározásánál is új meg új panaszokat hallunk az anyakönyvek ellen, úgy hogy a mondott döntvényben kifejezésre talált felfogás helyes voltáról naponként meggyőződést szerezhet magának, ki anyakönyvi kivonatra kénytelen jogait vagy véleményét (eljárását, ítéletét) alapítani.

Ilyen körülmények között talán időszerű e tárggyal foglalkozni és az illetékes körök figyelmét egy könnyen orvosolható bajra felhívni, mely, elhanyagoltatván, egész társadalmi életünkre kiható tarthatatlan állapotokat teremthet és már teremtett is.

Az anyakönyvek fontossága átalánosán el van ismervé és nem ok nélkül, mert alig képzelhető jog vagy kötelesség, mely anyakönyvi adattal való támogatásra nem szorulna. Az életkor törvényeinkben nagy szerepet játszik, a tankötelezettség, tanuskodási, nőülési és végrendelezési képesség, a községi, megyei és országos választói jogosultság, az ipar és kereskedeés önálló üzése, a hadkötelezettség és a nagykorúság következményekben gazdag kérdéseit egyszeruen, könnyen és bármikor csakis az anyakönyvek alapján lehet elbírálni, és jaj a szerencsétlennek, ki az anyakönyvvezető hibája vagy mulasztása következtében életkorát vagy szüleit az anyakönyvből kimutatni nem képes; az újabb időben felkarolt életbiztosítás és statistika az anyakönyvi bejegyzésekre állapítja számításait: szóval a hová csak nézünk, mindenütt anyakönyvi adatokra szorulunk és daczára annak, sehol semmiféle intézkedés, mely arról gondoskodnék, hogy a nemzeti erő eme mérlege biztos, használható, teljesen megbízható és könnyen hozzáférhető legyen. Legsajnosabb, hogy épen a születés és az esketés nyilvántartása az, mely minden hatósági ellenörködést nélkülöz; különben az elhalálozásnál szokásos «kémlé» is a levéltárak porába vész és a vonatkozó anyakönyvi bejegyzések helyesbbitésére és kiegészítésére ritkán vagy sohasem használják.

Első és legnagyobb baj az anyakönyvek vezetésénél, hogy az egy községben előfordult születési, esketési és halálozási eseteket 2-3, sőt néha 5-6 helyen is kell keresni: minek eredménye, hogy az esetleg róm. kath. lelkész által megkeresztelt protestáns gyermek úgy, mint a református prédikátor közbenjöttével örök nyugalomra tett róm. kath. halott aztán «az anyakönyvekben fel nem található!» Még nagyobb nehézségbe ütközik a szükségelt adatok megszerzése, ha «átterés» esett közbe, vagy ha a családfeé illetősége helyéről «elszármazott», mikor is a családtagok születési és esketési adatait már alig lehet előállítani, kivált ha régen

* Dr. BAUMGARTEN IZIDOR értekezése (a *Büntető-Jog-Tára* IX. kötetének mult évi november 27-én megjelent 9 számában 141. lapon) becses adatokat tartalmaz e kérdésben.

történt esetekről van szó, és nincsen, ki a család viszontagságairól felvilágosítást adhatna. Ki a fogházban elhalt, a csata-
térén elesett vagy idegen helyen nyugoszik, annak elhalálo-
zási napját hiába keressük az illetőségi hely anyakönyvében.

A másik baj az, hogy lelkészek vezetik az anyakönyveket, és pedig nemcsak azért, mert ezen urak a hiteles könyvek vezetéséhez megkivánt jártassággal és az egyes felmerülő esetek elbírálásához szükségelt szakértelemmel nem bírnak; hanem és főképp azért is, mert míg fiatal emberek gyakran változtatják állomásaikat és mint öreg emberek akkor is hivatalban maradnak, mikor testi fogyatkozásuk miatt a hiteles anyakönyv vezetésére már teljesen képtelenek. Innen ered a sok hézag, melylyel az anyakönyvekben oly bőven találkozunk. Midőn lelkész nincs a községben, anyakönyvvezető sincsen, a «tanító ur» pedig, ki ilyenkor a lelkészt helyettesíti, az előfordult esetek felét sem jegyzi be. Ahhoz járul, hogy az «uj lelkész» néha egy év múlva sem ismeri hiveit, Pétert Pálnak nevezi, a leányegyház hiveit az anyaegyház hivei közé írja, miből aztán természetesen foly, hogy tanukkal vagy bírói ítélettel kell (ha ugyan lehet) a keresett adatot igazolni. Még rosszabbul áll a dolog a távoli leányegyházban vagy a kiterjedt diasporában, mert az onnan vett «bevallás» helyességéről meggyőződést sem szerezhet magának az illető lelkész. A rossz tinta és az olvashatlan írás, melylyel akármely anyakönyvben sűrűn találkozunk, szintén csorbát ejt e fontos könyvek használhatóságán.

Annál nem kisebb hiba, hogy a régi anyakönyveket rendszerint minden gond nélkül, például tűzveszélyes helyen őrizték és őrzik most is; tudnék községeket megnevezni, honnan 30—50 év előtti adatot sem lehet kapni: mert az anyakönyv «tűzvész alkalmával megsemmisült» vagy «nedves helyen tartatván» olvashatlanná lett. Már tudományos szempontból is gondoskodni kellene, hogy ezen fontos feljegyzések a késő utódok számára megtartassanak.

Nagy baj továbbá az is, hogy az anyakönyv vezetése minden ellenőrzés nélkül történik; ha pontosan vezetik, jó, ha hanyagul, akkor is jó. Ki törődik vele? A polgári hatóságnak talán nem is szabad utána nézni; mert hiszen az sértené az egyház tekintélyét, mely noli me tangere?! És a hivatalos statistika mégis ezen, a lelkészek bölcs belátásától függő, adatokra állapítja számításait és büszkén mondja, hogy például a születések és halálozások ilyen vagy olyan arányban állanak egymáshoz! Pedig a halva született vagy keresztelés előtt elhalt és anyakönyvileg ki nem tüntetett magzatok száma, kivált az elhagyatott és félre eső vidékeken, egész legió. Hozzuk be a születés kellő nyilvántartását és fogadom, hogy a születések aránya kedvezőbb, az angyalcsinálás pedig ritkább lesz, eltekintve a nagy haszontól, mely abból az örökösödési eljárásra háramolnék.

Az anyakönyvi adatok beszerzése végül még a hatóságoknak is roppant lassan és nehezen sikerül; vannak lelkészek, kik az anyakönyvet jövedelmi forrásuknak tekintik és a kivonatokért (vagy pusztá értesítésért) ott is díjat szednek, hol a törvény azt egyenesen tiltja. Hol bélyegköteles és hol bélyegmentes a kivonat? oly kérdés, melyet a lelkész gyarló bélyegszabályaink nyomán egykönnyen eldönteni nem képes. Így például a legtöbb lelkész a nagykoru örökösök kimutatásáért árvahagyatéki ügyben is díjat követel és bélyegyet alkalmaz, a bélyegmentes családi értesítőt pedig csonkán t. i. a nagykoru utódok kihagyásával állítja ki. Az oldalági törvényes örökösödés beigazolása végett rendszerint kétszer-háromszor kell a családi értesítőt kérni, mert a lelkész elébb az élő utódok hátrahagyása nélkül elhunyt apáét állítja ki, aztán újabb megkeresésre a szintén élő utódok hátrahagyása nélkül elhunyt nagyapáét és úgy tovább, míg a szükségelt család-
főt és helyes kiindulási pontot megtalálja. A vagyon apai vagy anyai volta ily esetben természetesen még jobban nehezíti a dolgot. A díjak és bélyegek nagy mennyisége mellett

el lehet képzelni, mennyi felesleges költségbe és fáradságba kerül a családi értesítő kiszérése, ha nem a szakértő hatóság (vagy bíróság), hanem a tudatlan fél közvetlenül keresi és fizeti az adatokat!

Ez oly tarthatatlan állapot, melyen addig is segíteni kellene, míg az anyakönyvek vezetése, mint tisztán polgári ügy, az egyházfelekezettől elvétetnék és szakértő hatósági közegekre bízhatók. E célból szükségesnek találom:

1. Az anyakönyvek gondos kiegészítését az idegen helyeken elszórtan található feljegyzéseknek az illetőségi helyen vezetett anyakönyvbe történendő pótlólagos bejegyzése által; a katonaságnál, kórházaknál, börtönfelügyelőségeknél és más «idegen» helyen történt bejegyzéseket tehát az illetékes anyakönyvvezetővel kellene közölni;

2. Az ekkép kiegészített anyakönyveket az illetőség helyén átnézni, a halottkém bizonyítványaival egybe vetni és lehetőleg helyesbíteni oly egyének által, kik a hely népét és családi viszonyait jól ismerik;

3. Szükséges volna a régiebb (például 1800-ig terjedő) anyakönyveket megmentés és gondosabb megőrzés végett a megyei levéltárakban elhelyezni; továbbá

4. A születéseket a halottkémleléshez hasonló eljárás alá vetni és azok pontos bejelentése érdekében a tisztí orvost és bábákat kellően utasítani;

5. A lelkészek munkáját negyed- vagy félévenként a születés- és halottkémi bizonylatokkal összehasonlítani és beható felülvizsgálat alá helyezni, mikor is az esetleges téves vagy elmaradt bejegyzést könnyen kiigazítani és pótolni lehetne és végül

6. A hatóságilag kiigazított és helyesnek elismert munkálat egy-egy példányát megőrzés és hivatalos felhasználás végett a városi illetőleg megyei levéltárnak, a hagyatékok leltározásával megbízott jegyzőnek és az illetékes gyámhatóságnak kiadni, mely intézkedésnek az örökösödési illeték kiszabásával megbízott pénzügyi közeg, valamint az országos statistikai hivatal is bizonyára nagy hasznát venné.

MIKULIK JÓZSEF,
kir. közjegyzői helyettes.

A végrehajtási törvény 136. §-ához.*

E cím alatt a *Jogt. Közl.* f. évi 4. számában MAGAY KÁROLY kir. járásbíró ur azon bírói határozatokat támadja meg, melyek szerint a telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog bekebelezését a törvényhatóság közigazgatási bizottságának határozata alapján el nem rendelheti, hanem köteles a közigazgatási bizottság az állam jogügyi képviselőjének útján a végrehajtást a rendes bíróságok által elrendeltetni, s a bekebelezést a telekkönyvi hatóság ez esetben is csak a rendes bíróság által hozott határozat alapján adhatja meg.

Nem tudom, mikor hoztattak ezen felsőbírósági határozatok, de feltéve, hogy még az 1876: XV. tcz. hatálya idejéből valók, még ez esetben is teljesen helyesek és korrektek, úgy a most jelezett törvény 58. §-a, mint a végrehajtási törvény alapján, mert ezen szakasz egyebet nem mond, mint azt, hogy a felett, vajon «a végrehajtás az ingatlanra vezető»-e vagy sem, azt esetről esetre a törvényhatóság közigazgatási bizottsága végzésileg határozza, de nem a végrehajtást rendeli el, hanem azt, hogy a végrehajtás ez ingatlanra vezető-e vagy sem, s midőn már végzésileg e felett rendelkezett, «szabályszerű intézkedés végett az állam jogügyi képviselőjét megkeresi.»

Ha nem ily értelme volna, akkor ez utóbbi clausula teljesen felesleges, mert egyenesen azt mondhatta volna, hogy az elrendelt végrehajtás folytán a zálogjog bekebelezése végett az illetékes telekkvi hatóságot keresi meg. De nem ezt

* L. e tárgyban 1884. évi 21. sz. ORMAY KÁROLY kir. táblai bíró, 1884. évi 24. sz. OEFFNER FERENCZ ügyvéd cikkeit. A bírált döntvényt az 1884. évi folyamban 527. és 554. sz. a. közöltük. Szerk.

mondta, hanem azt, hogy *ha az állam jogügyi képviselőjét keresi meg*, a ki pedig adóügyekben nem más, mint a kir. adófelügyelő, s kinek kötelessége volt a végrehajtást az 1881: LX. tcz. 136. §-a értelmében a rendes bíróságoknál kérelmezni.

És így MAGAY urnak e két szakaszra vonatkozó értelmezése teljesen elhibázott. Az általa hivatkozott 1881. évi LX. tcz. 255. és következő §-ai valószínűleg téves hivatkozások, mert érveléseit ezen szakaszokban, *mely zárhatározatokról beszél*, megokolva nem találom.

Az 1876: XV. tcz. 58. §-a alapján is *helyes volt tehát a körülírt bírói határozat*.

Ezen törvény óta azonban nagyot fordult az állam jogi alkotásainak szakérrudja, mert MAGAY járásbíró ur — bizonyára bokros teendői miatt — elfeledkezett arról, hogy az 1876: XV. tcz. *hatályon kívül helyeztetett az 1883: XLIV. tcz. megalkotásával, s 1884 január 1-től már ezen törvény intézkedései állanak fen.* Tessék erre vonatkozólag ezen törvény 113. és 114. vagyis utolsó szakaszait elolvasni.

Hogy tehát bíróságaink a régi törvény értelmében is helyesen határoztak, s így ezen kérdés már levétetett a napirendről, mert maga a most hivatkozott törvény döntötte el az előbbi bírói határozatok értelmében sorsát, ennek igazolásául egyszerűen ide ígatom az 1883: XLIV. tcz. 77. §-át (mely a régi 1876: XV. tcz. 58. §-ának felel meg) szóról szóra: «Ha lefoglalható ingóságok nem léte vagy elégtelensége esetében a kincstári követelések behajtása céljából akár az ingatlanokra, akár csak az ingatlanok hasznélvezetére, akár pedig az ingatlan állagára vezetendő végrehajtással egyidejűleg annak hasznélvezetére is rendeltetik el, a végrehajtás az 1881: LX. tcz. 135—213. §§-ban meghatározott eljárás szerint eszközözendő.

Ebből folyólag a **bíróságok** a kincstár képviselője által felszámított munkadíjakat és bélyegilletékeket épen *úgy megállapítani tartoznak, mint azt más magánfelek részére törvény-szerűen szokták.*

Az egyenes adók könyvelésével és nyilvántartásával megbízott községi közegek, és a kir. adóhivatalok által hivatalos pecsét alatt kiadott hátraléki kimutatások azon okmányok erejével bírnak, *melyek alapján az említett törvénykezési rendtartás szerint végrehajtásnak van helye.* (1881: LX. tcz. 77. §-a h) pont.)

Azt, hogy a biztosítási és kielégítési végrehajtás az ingatlanra vezetendő, esetről-esetre a törvényhatóság közigazgatási bizottsága rendeli el és szabályszerű intézkedés *végett az állam jogügyi képviselőjét megkeresi.*

Azt hiszem, ezen törvényszakaszt alig kell kommentálni. Az első bekezdés mindent megmagyaráz, hogy t. i. a kincstári követelések behajtása céljából az ingatlanra vezetendő végrehajtás csak a végrehajtási törvény 136. §-a értelmében eszközölhető; vagyis az állam jogügyi képviselője is másként, mint más magánfelek, nem járhat el; vagyis támaszkodva a végrehajtási törvény 1. §-a h) pontjára, a 135. §. értelmében az illetékes polgári bíróságnál kell — az ingatlanoknak megjelölésével — kérnie a végrehajtást.

A mi a bíróságokat köti, az a jelzett §. 2. és 3. bekezdésében foglaltatik, s jól megjegyzendő, hogy ott is a «bíróságok»-ról van szó mint végrehajtást elrendelő közegről, s nem közigazgatási bizottságról. E kikezdések szerint pedig a kincstár képviselője által felszámított díjak és bélyegek a bíróság által megállapítandók, és az adó- és illetéki közegek kimutatásai végrehajtás alapjául szolgáló közokiratoknak tekintendők.

Tekintve tehát, hogy a törvényhatóságok közigazgatási bizottságai még eddig bírói hatalommal felruházva nincsenek, a végrehajtás elrendelésére pedig csak a bíró lehet helyesen hatalmi körrel felruházva, (kivételével az egyenes adók és egyenes adók módjára behajtandó illetékek végrehajtása cél-

jából ingóságokra vezetendő zálogolási eljárásnak) s mert a végrehajtási törvény 136. §-a szerint a *végrehajtási zálogjog bekebelezését a telekkönyvi hatóság — telekkönyvi akadály fen nem forgása, esetén — csak a bíróság megkeresésére eszközölheti*; tekintve végre, hogy az 1883: XLIV. tcz. 77. §-a elég világos intézkedéseket tartalmaz, s megszabja a közigazgatási bizottság és a kincstár képviselője, továbbá ezen képviselő és a bíróság közötti természetes viszonyt, megszabja mindenkinek a teendőit, s az eljárásra nézve a fenálló, s a néhai 1876: XV. tcz. után alkotott, végrehajtási törvényre utal: kétség sem támadhat többé az iránt, hogy a közigazgatási bizottságok ingatlanra vezetendő végrehajtás elrendelésére hatalmi körrel nem bírnak, s ha valamelyik hatóság — hatalmi körén tullepve — illet elrendelne, a telekkönyvi hatóság azt nem foganatosítaná.

SERLY ANTAL,
budapesti kir. albiró.

Különfélék.

— **Pauler Tivadarnak** a budapesti tudományegyetem történetéről a napokban megjelent műve egy 1790-ből származó (magyar nyelvű) emlékiratot tartalmaz, melyben az egyetem országgyűlési ülést és szavazatot kér. Némi alkalmosszerűséget ad ezen okmányok a felsőház folyamatban levő szervezete. Az emlékirat így hangzik:

Felséges Haza, Tekéntetes Statusok!

Öseinknek, és Nemes Hazánk Eleinek szorgalmatos Gondviselése az Ország Kebeleiben, annak érdemes Szolgálattýára készitendő Iffjúságnak nevelésére és az ügy nevezett főnebb, s arra vezérő Tudományokban való gyakorlására, már hajdan ezen Universitást fundálta, s rendelte; mellyet bódog emlékezetű Felséges Királyné Asszonyunk Maria Theresia ugyan azon nagy érdemű Hazafiainak, a kik ezen Universitátnak mint egy Fundamentomkövét vetették, Szándékának tökéletesebb véghez vitelére, de egyszeres mind maga Anyai Szorgalmatoskodásának is tellyesítettére, s bizonyására nem tsak ugyanon rendbe hozott; hanem hogy annál bizonyosabb Örökséget, és az Ország hasznára tzelző gyarapodást nékie szerezzen, 1780-dik Esztendőben Böjt más havának 25-dik napján Kegyelmissen ki adott Donationalis Privilegiumával meg erősíteni méltoztatott, a midőn az Egyházý hatalommal el osztatott Jesus Társasága által bírott egész Turóczy, és fél Bozoky Praepostságokkal, sőt azokon kívül Földvárý, és Péts-Váradý Apáturságokkal, ezekhez tartozandó Jóságokkal örökössen, és meg másolhatatlanul meg ajándékozta.

És ugyan ezen Felséges Asszonyunk Királyi Adománya Hazánk Törvényeinek nyilvánóságos rendelkezéseiben gyökerezetik, mivel 1548-dik Esztendőnek 12-dik, és 1550. 19-dik Tzikkelyeiben a Nemes Hazának hasznára úgy rendeltetik: hogy az elpusztult, s el hagyatott Egyházaknak, Káptalanoknak, Conventeknek, Klastromoknak Jóságai az Oskolák fel állítására, és az Iffjúság nevelésére rendelt tudós Tanítóknak illendő tartására fordittassannak, a mellyek még akkoriban fenn álló Jesus Társaságának is Második Rudolph, és második Ferdinand Királyok által ugyan azért egyedül, és az Oskolákat rendbe vévén az Iffjúságot tanítsák; Az Nagy-Szombati Universitátnak pedig, a mint 1769-dik Esztendőbéli Felséges Asszonyunk más Fundationalis Levele bizonyította, a Végre adattattak, hogy több különbféle hasznos Tudományoknak részei is Egyházý, és Világi tudós Férfiak által tanittassanak.

Erre való nézve bátorkodik ezen Universitas is a Felséges Hazánál, és Tekéntetes Statusoknál esedezni, hogy Királynénk törvényes adakozása által ezen Praepostságokkal, és Apáturságokkal bíró Tagját a Felséges Haza, és Tekéntetes Statusok Kebelekben bé venni; és valamint a Jesus Társaságának 1715-dik Esztendőnek 73-dik Tzikkelye szerint akkoriban tartatott Ország-Gyűlésében azon okból, hogy az Hazabéli nevendék Iffjúságának tanításában foglalatoskodott, és Praepostsághoz tartozandó Jóságokat birt, helye, és Voksa volt; úgy e mostani Universitas Követtyeinek is, a melly Donationalis Privilegiumára nézve is egy Valóságos Nemes Gyülekezetet téssen, illendő helyet, és Voksot engedni méltoztassanak.

Felséges Haza, és Tekéntetes Statusok! tudgyák azt 1715-dik Esztendőnek 73-dik Tzikkelyéből: hogy a Scotusoktól nevezett Austriai Benedictinusoknak, szinte úgy az Morvaj Lukabéli Praemonstratenseseknek tsak ugyan azért

vagyon Helye, és Voksa az Ország-Gyűlésében: hogy amazok a Telki Apaturságot, ezek pedig az Váradi hegyről nevezett Szent Istvány Praepostságát birják. Ha tehát illeten Idegeneknek ezen Juss meg adatott, hogy ne lehetne annál nagyobb bizodalma ezen Nemes Universitásnak is, a melly nem tsak ollyatén Apaturságokat, s Praepostságokat is bir, és mind Polgári, mind büntető Jurisdictionja Privilegiumának rendi, és értelme szerént vagyon; de azonkívül Hazának Tagja is, nagyobb részről Nemes Férfiakból, vagy Indigenákból áll, honnyai Iffjúságnak Ország hasznára, s dütsösségére való nevelésében foglalatoskodik, és mindennemű hasznos Tudományokat az 1723-dik Esztendőbeli 70-dik Tzikkelynek rendelése szerént, a mellyek más külső Universitasokban is taníttatni szoktak, magában foglal, ezen törvényes kérését a Felséges Hazától, és Tekéntetes Statusoktól valósággal reménleni.

Nemde Angliának Oxoniai, és Kambridkiai Universitással közönséges jónak elő mozdítása végett a Londoni Parlamentumnál két két Követet tartanak? Több nevezetes Európabéli Nemzetek is mutatnak ilyen példákat. Miért nem lehetne tehát ezen Nemes Magyar Universitásnak is a Felséges Hazának (: a melly akár Szabadságára, akár Népeinek Nemes indúlatyára nézve Angliának utánna nem tétethetik :) saját Tagjaihoz való kegyességében, és hajlandóságában remenségét helyheztenni? hogy ezzel is némelly külső Nemzetekkel el hitethesse, hogy Országunkban is a Tudományoknak, és Tudósoknak ollyas betse vagyon, a mellyel más Országok, s Nemzetek annyira ditsekednek.

De ellenben a Tudományoknak nem kis tsorbulására, és hátra maradására lenne, ha a Felséges Haza maga is az Ország dolgainak el intézésére, s böldogítására illy szerentsés Epochában öszve gyűlve, a Tudományokhoz ezen kérésűnkkel egyező meg betsülésben is magát kegyesnek nem mutatná; Mert valóban innend eredhetne: hogy üdő jártával sem valamire való Ember, ha az Tudományokat, és Tudósokat el hagyatva látná, tanításra, vagy Tudományok, terhes munkálkodására magát nem adná, sem pedig, ha ne talántán azoknak mélyebb Vizsgálására, és az Iffjúsághoz való buzgóságából magát tanításra adta volna is, álhatatosan több üdeig az illyen hivatalba meg maradni nem kívánna, a melly (mivel bizonyára értéket nem szerez) ha legalább érdemet, és betset reája nem terjesztene.

Ezen főllül azt is reméni ezen Nemes Universitas, hogy a Felséges Haza ugyan e mostani Ószve Gyűlésben az Iffjúság nevelésére, és Tudományok gyarapítására nézve is fog hasznos rendeléseket tenni, a mellyeknek el intézésére, úgy gondollya, hogy maga részéről is igaz Hazafiságot Szerető Vélekedéseivel, követségben küldendő Férfiai által, a kik életének nagyobb részét ugyan az Iffjúság nevelésében, és a Tudományok elő mozdításában el töltötték, talán nem kevés haszonnal szólhatna, s Voksolhatna.

Mivel tehát ezen alázatos kérése az Universitasnak mind Törvényben, mind pedig Felséges Haza Magzatának jövendőbeli hasznában helyeztetik, birtokos Jussai, és Privilegiumai Sérelme nélkül nem is Kételkedhetik Kegyelmeiben a Felséges Hazának, és Tekéntetes Statusoknak; Azért továbbis Újítván kérését, minnyájan mély alázattossággal való tisztelettel kívánunk maradni.

A Felséges Hazának

és

Tekéntetes Statusoknak

Alázatos hivei

az Pesten levő Tudományok Magyar
Universitása

A Felséges Hazához, és a Tekéntetes Statusokhoz nyújtott Alázatos Kérése a Pesten levő Magyar Universitasnak.

— **A m. kir. Curia** büntető tanácsainak teljes-ülése a napokban a következő határozatokat hozta:

42. sz. A BTK. 54. §. második bekezdésének rendelkezése azon esetekre, melyekre vonatkozólag a törvény — eltérőleg az 55. §-tól — nem «hivatalvesztést», hanem «a viselt hivatal elvesztését» rendeli, nem alkalmazható.

43. sz. A BTK. 338. §-a, és a 340. §-nak a 338. §-ra vonatkozó rendelkezése egyaránt alkalmazandók, ha a 338. §-ban meghatározott cselekmények miatti előző büntetések bevégezett, vagy ha azok megkísérlett büntettek, illetőleg vétségek miatt állapították meg; ebből kifolyólag alkalmazandók továbbá e rendelkezések azon esetben is: ha az utóbb elkövetett és az elítélés tárgyát képező ilyenemű cselekmény a kísérletnél tovább nem jutott.

44. sz. Több külön lopás vétségeinek az 50 frtot meg-

haladó érték egybefoglalása alapján büntetté alakítására nézve a BTK. 335. §-a, — tekintet nélkül arra, vajon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntettet képező lopás forog-e fen vagy nem — alkalmazandó. Az ugyanazon tettes vagy részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kísérletének vétségei, az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a BTK. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntettet képeznek.

— **A «Commission pénitenciaire internationale»** mult évi deczemberi füzete nagyobb dolgozatot tartalmaz Dr. TAUFFER EMIL-től, a lepoglavai fegyház igazgatójától, azon kérdés felől, hogy a fegyházi munkáltatásnál a házi vagy a vállalkozói kezelés rendszerének adandó-e előny? Mindenekelőtt a mi fegyházainkról szólva, érdekes statisztikai adatokat hoz fel a váczai, az illavai, a lipótvári, a munkácsi és a lepoglavai fegyházról. Ezen adatok a házi kezelés előnyeit tüntetik fel a vállalkozói rendszer felett. TAUFFER a házi kezelés hiva és mint valódi szakember szól a vállalkozói rendszer hátrányairól. A vállalkozónak csak az a czélja, hogy a fegyenczetek minél inkább kihasználja, a nélkül, hogy az erkölcsi javítás is szem előtt tartatnék. Nem humánus: tisztán üzleti szempontból felfogni ezen fontos kérdést. A foglyok lelkiületére ez csak rosz hatással lehet. Munkakedvöket elveszi az is, hogy miután a vállalkozó érdeke ellen van, sok időt fordítani egy fogoly kitanítására, nem azt fogja tekinteni, hogy melyik foglalkozás lesz hasznosabb a fogoly jövőjére nézve, hanem tisztán a saját érdekét tekintti. A vállalkozási rendszer továbbá sérti az állam tekintélyét, sérti az iparosok érdekét, mert gyakran hátrányos versenyt csinál nekik. De a fegyházi munka iránti bizalmat is rontja a vállalkozói rendszer, mert a vállalkozók rendszeren rosz anyagot szolgáltatnak. Az államra nézve végül pénzügyi okokból is előnyösebb a házi kezelés. Európában tulnyomóan a házi kezelés rendszere van behozva. Így Belgiumban, Badenben, Bajorországban, Svajczban, Svédországban és Norvégiában, Olasz- és Spanyolországban, Magyar- és Horvátországban. A vállalkozói rendszer, Franciaországban, Poroszországban és Ausztriában áll fen. De TAUFFER szerint ezen országokban is csak idő kérdése, hogy a házi kezelés hozassék be. Hollandiában és Württembergben mind a két rendszer fenáll. Orosz-, Török- és Görögországban a fegyházi munka ügye még nincs szabályozva. A dolgozat teljes tájékozást nyújt a fegyházi munka kérdésében, úgy a kezelés részleteit, mint az úgynek az európai államokban való állását illetőleg. —i—s.

— **«Megjegyzések a felsőházi törvényjavaslat szövegezéséhez»** czimmel Dr. KARÁCSONYI JENŐ ügyvéd-től füzet jelent meg. Kiemeli szerző, hogy a törvényjavaslatot alapelvei tekintetében újabb törvényhozási műveink egyik legsikerültebb és legmaradandóbb belbecsű alkotásának tartja; de épen azért fájlalna, ha annak szövegezése is nem volna megfelelő, s ezen szempontból tesz részletes javaslatokat a törvényjavaslat szövegezésére nézve.

— **A német birodalmi kormány** törvényjavaslatot dolgozott ki, mely szerint a középsúlyosságú bűncselekményekben az ötös szakbirói tanácsok ítéletei ellen a felebezés jogorvoslata a jelenleg érvényben levő revisionalis jogorvoslat helyett ujolag behozatnék, de a felebezési forum nem a másodbiróság (Oberlandesgericht), hanem az elsőfoku törvényszék (Landgericht) székhelyén alakított új birói tanács lenne. Ezen javaslat nem egyéb, mint a bűnvádi eljárás tárgyalásakor a német birodalmi gyűlés jogügyi bizottságában felmerült STRUCKMANN-féle indítvány, mely közelebb hozza ugyan a másodbiróságot a helyszínéhez és ezzel lehetővé teszi a másodfoku szóbeli tárgyalást, de czélszerűtlen főképen azon tekintetnél fogva, mivel a törvényszéknek ujolagos tárgyalásában sokkal kevesebb garancia található, mint a menynyire nehézkessé és zavarossá tétetik a per menete a közbenső forum beékelése által.

— **Az ügyvédek száma Poroszországban** 1883-ban volt 2111, 1884-ban 2241, 1885-ben 2410. E szerint Poroszországban is folyton emelkedik a szám. Ezen ügyvédek közül a másodbiróságoknál való képviselőre jogosítva van 198, a törvényszékeknél 1832, csakis a járásbiróságoknál 487.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

INDOKOLÁS,

«a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztéséről és a telekkönyvi rendeletek pótlásáról és módosításáról» szóló törvényjavaslathoz.*

A telekkönyveket, kivéve a főváros dunabalparti részét (1874: XVII. t.-cz), még jelenleg is azon telekjegyzőkönyvek képezik, a melyek a helyszínelési munkálatok alapján felvételtek, az 1855. évi december 15-én (Királyhágón inneni részek) illetve az 1870. évi február 5-én (erdélyi részek) kelt telekkönyvi rendelet értelmében közzétételtek és a hirdetményi határidők lejártá után továbbvezetés céljából az illető bíróságoknak mint telekkönyvi hatóságoknak átadattak.

Az 1855. évi rendeletben a «telekkönyv»-nek követelményeire kellő figyelem fordított ugyan; mert annak 44. §-a intézkedik, hogy:

«A betáblázott követelések bejelentésére szabott hirdetményi határidő eltelte után a telekjegyzőkönyvekből a különös betétek szerkesztendőik», —

és részben magában az idézett rendeletben meg is tételtek a betétek tekintetében szükségesnek tartott intézkedések, részben pedig az előforduló tetteles viszonyokra kimerítő utasítások közzététel helyezettett kilátásba; ámde az idézett §. intézkedései egy telekkönyvi hatóságnál sem fogantatosítottak.

A kormányrendszer változtával az 1860. évben és a későbbi években szervezett hatóságok pedig a betéteket nemcsak nem szerkesztették, de a telekjegyzőkönyvek vezetésében sem tartották meg pontosan az idézett rendelet II. részének intézkedéseit.

Ilyen csakis az ideiglenesség céljaira felvett és az 1860—1867. évek alatt részben elhanyagolt, részben pedig rendetlenül és sok helyütt különféle nyelveken vezetett telekjegyzőkönyvekből összeállított telekkönyveket vett át az 1867. évben a magyar felelős kormány.

Az akkori igazságügyminister, ámbár teljes tudatával birt a telekkönyv követelményeinek, mégis, miután az elsőfolyamodású bíróságok a kormányzat első éveiben nem szerveztethettek, és csakis a telekkönyvvezetők tételtek bizonyos módozatok szerint állami kinevezéstől függővé: igen fontos egyéb teendőinek halmazában megelégedett oly intézkedésekkel, melyek a telekjegyzőkönyveknek pontosabb vezetését biztosítottak; sőt hivatali elődöm akkor, mikor az idézett telekkönyvi rendeletet az 1868: XLIII. t.-cz. 12. §-a alapján több módosítással az erdélyi részekre kiterjesztette, mellőzte mindazon szakaszokat, a melyekben a telekkönyvi betétek szerkesztésére nézve tételtek intézkedés, valószínűleg azon okból, mert a betéteket az ország egyéb részeiben és az erdélyi részekkel egyidejűleg szándékozott szerkesztetni; és mert az akkor fennállott pesti kir. ítélőtábla területén a betétek az 1855. évi rendeletben foglalt intézkedésekkel a telekjegyzőkönyvekből már nem lettek volna célszerűen szerkeszthetők.

Az 1872. évben az elsőfolyamodású bíróságok szerveztettek. Azonban már ekkor az igazságügyi kormány az «általános polgári törvény» megalkotása tervével foglalkozott.

Ezen törvény új telekkönyvi rendtartást is szükségessé tesz, és habár a kilátásba vett rendtartás a végleges telekkönyvek összeállítását, illetve a betétek szerkesztését nem gátolhatja: mégis hivatali elődöm ösmerve a telekjegyzőkönyvek állapotát és a mellett az 1855. évi rendelet 44—46. §-ainak ki nem elégítő voltát, a betéteknek szerkesztésére nézve az elsőfolyamodású bíróságok szervezése után sem intézkedett, valószínűleg azon reményben, hogy az általános polgári törvénykönyv nem huzamos idő alatt hatályba fog lépni, és annak alapján vagy talán különállóan új telekkönyvi rendtartás lesz hatályba léptethető, a melylyel ismét hatályba léptethetnek oly intézkedések is, a melyekkel a hiteltelekkönyv követelményeit kielégítőleg lesznek a betétek szerkeszthetők, illetve a végleges telekkönyvek összeállíthatók.

Igy maradtak az ideiglenes telekjegyzőkönyvek továbbra is használatban.

Ha nem is fektetek nagy súlyt a teljesített helyszínelésnek nem ritkán tapasztalható hiányaira, melyek, ha a helyszínelés a szó szoros értelmében keresztülvitetett, az 1855. évi rendelet 21. §-a szerint, a telekkönyvi hatóság által hivatalból teendő intézkedések tárgyát nem képezhetik, — és csak szoritkozom:

a) a telekjegyzőkönyveknek már eddig is hangsúlyozott ideiglenes minőségére;

b) azon rendszerváltozásokra, melyek az ország Királyhágón inneni részeiben a telekkönyvek behozatala óta bekövetkeztek;

c) azon különböző hatóságokra, a melyek a telekjegyzőkönyveket kezelték;

d) azon huzamos időre, mely az erdélyi részekben is a telekjegyzőkönyvek legnagyobb részének a közhasználatra lett átadása óta lefolyt; és

e) az időközben életbelépett állandó kataszterre, kénytelen vagyok — bár sajnálattal — nyilvánítni:

hogy telekjegyzőkönyveink a «hiteltelekkönyv» fogalom követelményeinek sok tekintetben meg nem felelnek, és

hogy a közönség jogos kívánalmait ki nem elégíthetik.

Ugy ezen okok, mint a földhitelemelése és a nemzetgazdaság egyéb szempontjai multhatlanul megkövetelik, hogy a célhoz vezető intézkedések megtéssenek.

Kétségtelen, hogy ha a törekvés csakis oda irányulna, miszerint a végleges telekkönyvek összeállítassanak, ez elérhető volna az által is, ha az 1855. évi december 15-én kelt telekkönyvi rendelet 44. §-a alapján a «különös betétek» szerkesztését elrendelném, ha továbbá ezen rendeletnek 44—47. §-ait, az 1868: XLIII. t.-cz. 12. §-ában nyert felhatalmazás erejénél fogva az 1870. évi február 5-én kelt rendelet kiegészítéseképpen az erdélyi részekre is kiterjeszteném, és ha az 1855. évi rendelet 47. §-a alapján, az előforduló tetteles viszonyok figyelembevételével szükségesnek mutatkozó utasításokat rendeleti uton kibocsátanám, miután magamat erre jogosítottnak tekintem.

Ily intézkedéssel szemben azonban előtérbe lép azon kérdés: hogy a fennálló rendeletek alapján szerkesztett betétek és az azokból összeállított végleges telekkönyvek kielégítenék-e a földhitelemelést és a nemzetgazdaságot, valamint a felek követelményeit és igényeit?

Ezen kérdésre pedig határozottan «nem»-mel kell válaszolnom.

A betétek tartalma lényegileg nem különböznék a telekjegyzőkönyvekéitől.

A különbség ugyanis a kettő között csak az volna: hogy a betétekbe a telekjegyzőkönyvekből csak azon bejegyzések vétetnének át (telekkönyvi rend. 45. §), melyek még tényleg fennállanak.

Valószínű ugyan, hogy a betéteknek teljesített szerkesztése után kitűzendő hirdetményi határidő alatt teendő felszólalások által több bejegyzés változást szenvedne és az által a telekkönyvi állapot a ténylegeset néhány telekkönyvben megközelítené; de ezen változás — illetve helyesbítés által az állapot lényegesen nem változnék; és általánosságban a telekkönyv a tényleges állapotnak hű tükre nem lenne.

A végleges telekkönyvek behozatala égető szükség ugyan, de hacsak a kettő között lehetne választanom:

hogy a telekjegyzőkönyvek vezetessenek-e továbbra is, vagy a betétek a fennálló rendeletek szerint szerkesztessenek?

Ugy mindenesetre az elsőt választanám; mert azon körülmény magában véve, hogy a telekjegyzőkönyvben mind befog-

* A törvényjavaslatot 8. számunk mellékletében közöltük.

laltatnak azon bejegyzések is, a melyek már tényleg megszűntek, zavart a telekjegyzőkönyvek technikai vezetésében és áttekintésében csak kissé jártas egyénnek is egyáltalán nem okoz és csak nagyobb vigyázatot s fáradságot igényel.

A betétek szerkesztése pedig igen sok munkát és nagy költséget okozna a nélkül, hogy számbavehető eredményt hozna létre.

A közönség nagy részénél a telekkönyvi intézmény irányában fennállott közöny részben még jelenleg is tapasztalható,

azon gyakran tapasztalható tévhiedelem: hogy ha a szerzett jogok telekkönyvileg keresztül nem vitetnek, a jogszerző az adótól vagy illetéktől menekül, vagy hogyha az illeték lefizettetett, a szerzett jog telekkönyvileg is teljesen biztosítva van,

azon mulasztás, melynél fogva a halálozási esetek az illető hatóságokkal számos éveken át vagy épen nem, vagy csak elszórtan tudattattak, és ebből folyólag az örökösödési eljárás azon esetekben is, melyekben az, hivatalból volt megindítandó, elmaradt,

az elmúlt időszak alatt több hatóságnak számos mulasztása, és

a szerzett jogok telekkönyvi keresztülvitele kieszközlésének avatatlan egyénekre lett bizása, valamint a keresztülvitellel megbizottaknak mulasztásai azt eredményezték, hogy a telekjegyzőkönyvek a tényleges állapotnak hű képét igen sok helyütt épen nem nyújtják.

Ha ezen baj eredetét csak néhány évre kellene visszavezetni, az talán törvényhozási intézkedés nélkül is orvosolható lenne; ámde a baj gyökerét igen sok esetben távol eső éveken, sőt a telekkönyveknek behozatali idejében kell keresni.

Mіндеzen bajok a fennálló rendeletekkel nem orvosolhatók.

Igen gyakori az eset, hogy a jog telekkönyvi érvényesíthetése szempontjából a láncz összefüggéséhez szükséges ízek össze nem szedhetők, és így a jog telekkönyvileg keresztül nem vihető.

Ilyen, ismétlem, igen gyakori esetben az örökös vagy a szerző joga telekkönyvileg nem biztosítható, a netaláni hitelező követelésére nézve ingók hiányában kielégítést nem szerezhet.

Szenved első sorban az érdekelt személy, de végső sorban az állam hitelképessége is; mert az illető ingatlan a forgalomból ki van zárva, az a földhitelnek tárgyát nem képezheti.

De más tekintetben sem szerezhetni hű képet az ingatlanok hitelképességéről; mert a közöny és mulasztás azt is eredményezték, hogy a telekkönyvileg bejegyzett terhek megszűntek be nem kebleztetett és a telekjegyzőkönyvekből kiirt terhek sokkal nagyobbak, mint a tényleg létezők.

Az általános polgári törvénykönyv tárgyalása folyamatban van, de bármennyire siettem is azon tárgyalást, tekintettel annak nagy fontosságára, nem helyezhetem kilátásba, hogy azon törvénykönyv minden részében rövid idő alatt törvény erejére emelkedjék.

Azt, hogy az általános polgári törvénykönyv hatálybalépte előtt, habár azon törvény javaslatában kifejezést nyert elvekre állapítva a telekkönyvi rendtartás külön készíttessék, és ezzel összefüggőleg a végleges telekkönyvek, illetve a betétek szerkesztésére és további vezetésére tétessenek meg törvényhozásilag a kellő intézkedések, czélszerűnek épen nem tarthatom; mert a telekkönyvi rendtartáson a polgári törvénykönyv behozatala után okvetlenül változtatni kellene.

Ily körülmények között, ha az eddig részletesen felsoroltaknál egyéb indok nem is léteznék, már azoknál fogva is csak azt tarthatom eredményre vezetőnek, ha a betétek szerkesztésére és ezeknek, illetve a végleges telekkönyveknek további vezetésére czélszerű oly intézkedések léptetnek hatályba, a melyek a jelenlegivel hasonló állapot keletkezésének megakadályozására is alkalmasaknak mutatkoznak.

Van azonban még egy hatalmas emeltyű, mely ezen javaslatnak megtételét szintén követeli.

És ez az időközben életbelépett állandó kataszter.

Telekjegyzőkönyveinknek jelenlegi szerkezete és kiválóan azon körülmény, hogy azoknak tartalma a tényleges állapottól nemcsak egyes elszórtan fekvő ingatlanokra, de gyakran egész dülökre, sőt községekre nézve is lényegesen eltér, lehetetlenné tette, hogy a kataszteri munkálatok a telekjegyzőkönyvi (A. lap) adatokra fektetve vitettek légyen keresztül.

A kataszteri felmérést teljesített vagy a régi felmérést helyesbítő közegek kénytelenek voltak új helyrajzi (helyszínelési) számokat alkalmazni.

Ezen új helyrajzi számok felhasználásával készítették a kataszteri térképek.

De nem használhatta a kataszter a telekjegyzőkönyvi B. lapot sem; mert az a tényleges állapottól, mint már fenebb említém, szintén sok esetben lényegesen eltérő adatokat tartalmaz.

Az államnak érdeke megkívánja, hogy az ingatlant terhelő adóhoz minél könnyebben jusson.

Ez pedig nem engedi meg, hogy adókötelezetteknek oly egyének nevei vétessenek fel a földadókönyvbe, a kiknek birtokjoga és azzal adókötelezettsége rég megszűnt, a kik csak a telekjegyzőkönyvben szerepelnek tulajdonosokként.

Az adónak ily személyekre kivetése felszólalásokat, zavart és fáradságos munkát okozott és az adónak lassu befolyását, valamint nehézkes behajtását eredményezte volna.

A kataszter munkájában célhoz vezetően csak úgy haladhatott, ha a tényleges állapotot vette kiindulási pontul, azaz meg egyezőleg teljesítette eljárását.

És ha feltételeztetik is annak lehetősége, hogy a kataszter a tényleges állapot felvételénél nem járt el kellő szigorral és jogilag bizonyítékot nem képező adatokkal is megelégedett, mégis határozottan állítható, hogy a követett eljárás adóügyi szempontból csakis alig számbavehető zavart és illetve pótmunkálatot okozott és fog okozni.

Tekintettel a czélra, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy teljesen tévesztett eljárás lett volna, ha a kataszteri munkálatok a telekjegyzőkönyvi állapotra fektetve vitettek volna keresztül.

Nem hagyhatom figyelmen kívül azt sem, hogy a birtokszabályozások következtében eddig teljesített telekkönyvi átalakítások nagy részénél a birtokszabályozáshoz szükséges mérnöki munkálatoknál használt helyrajzi számok szintén nem tartathattak meg, de a telekjegyzőkönyvekbe önálló helyrajzi számok vétettek fel, és ennél fogva jelenleg azon állapot van, hogy ugyanegy ingatlan a telekjegyzőkönyvben, továbbá a földkönyvben és a földadókönyvben, illetve a telekkönyvi vázrajzban, a birtokszabályozási térképen és a kataszteri térképen külön-külön helyrajzi számokkal van megjelelve.

Felemlitem még, hogy van oly eset is, miszerint az illető ingatlanok fekvése az említett térképeken különbözőleg van kimutatva.

Ez oly körülmény, melylyel szintén számolni kell.

De ha az utóbb felsorolt körülménytől eltekintenek is, vagy azt nagy részben csakis a telekkönyv vezetését, a technikát érdeklőnek jelelem is meg, kell hogy kiváló figyelmet fordítsak az állandó adókataszter egyéb adataira, melyek a telekjegyzőkönyvekben részben teljesen hiányoznak, részben a telekjegyzőkönyvekben foglaltaktól eltérők.

Kétséget nem szenvedhet, hogy azon adatoknál, melyek a telekjegyzőkönyvekben foglaltaktól eltérők, hitelességi szempontból a kataszteri munkálatoknak adandó az elsőség.

Igaz, hogy a mi az egyes ingatlanoknak tüzetes megjelölését (rendeltetését, művelési ágát, az illető dülöt) és a térfogatot illeti, — ezen adatok a kataszteri munkálatok alapján újabb törvény nélkül is helyesbíthetők lennének.

De ennek keresztülvitetését a fennálló telekkönyvi rendelet szerint az érdekelt felekre kellene bizni, mert a hatóságnak ilyenmü kérelme a telekkönyvi rendelet 60. §-a alá alig vonható. A felek ténykedésétől pedig, miután az e részben elkövetett mulasztások esetére kényszereszközök rendelkezésre nem állanak, eredményt az eddigi tapasztalatokból kiindulva én nem várhatok.

És ha feltételeztetik is, a mi alig képzelhető, hogy az erre irányuló felszólítások kedvező eredményre vezetnének, a kataszternek egy igen lényeges adata: «a kataszteri tiszta jövedelem» a telekjegyzőkönyv A. lapjára a fennálló telekkönyvi rendelet keretében be nem jegyeztethetnék.

Ezen adatnak mellőzésével tett munkálat pedig célhoz vezető nem lenne.

A hiteltelekkönyveknek az adókataszterrel való összhangzásba hozatalát úgy az egyeseknek, mint nemzetgazdasági szempontból az államnak jól felfogott érdeke követeli.

Ugyanezen érdekek követelik azt is, hogy az adókataszter jövőben a telekkönyvekkel összhangban vezetessék.

A jogi szempontok pedig mellőzhetlenné teszik oly állapotnak létrehozását, hogy ha valamely ingatlant illetőleg bármely okból bizonyítani kell, a bizonyítékok első sorban és kiválólag a telekkönyvekből és az azokra vonatkozó munkálatokból vétetessenek.

Európa államai közül többen hiteltelekkönyveiket a kataszteri adatokkal már részben összhangba hozták, részben pedig ezen munkálatok folyamatban vannak.

Létre kell tehát hozni nálunk is oly állapotot, hogy az ingatlanokat érdeklő adatokat ne a telekkönyvi, továbbá birtokbíróági és kataszteri hatóságoknál kellessék nagy munkával, idővesztéssel, és tekintve ezen hatóságok külön-külön székhelyeire gyakran nagy költséggel is összeszedni, de azokat a telekkönyvekből, illetve a betétekben, lehessen meglátni.

Végül felemlitem még, hogy a telekjegyzőkönyvekre fennálló kezelési rendszer mellett nincs kizárva a lehetőség, hogy egyes telekjegyzőkönyvek vagy lapok, nagyobb beszámítás alá eső vigyázatlanság nélkül is, eltévdenek, elvitessenek vagy használhatatlanná legyenek, illetve megsemmisüljenek.

Ily telekjegyzőkönyvek pótolhatására nézve intézkedik ugyan az 1880 : XLVI. t.-cz., de ily pótlásnak lehetőleg elejét venni a hitelteleknyv fogalma és az általános érdek követeli.

A jelen javaslatban czélul tűztem ki :

I. a telekkönyvi betéteknek szerkesztését,

II. ezen betéteknek olyan szerkesztését, hogy azok adatai a földadóknyv és állandó kataszter adataival összhangban legyenek, és hogy a telekkönyvi, illetőleg a betétekben foglalt állapot a tényleges állapottal lehetőleg egyezzen, és

III. olyan intézkedések tételét, a melyeknek a telekkönyvi betéteknek a földadóknyv és állandó kataszter adataival összhangban vezetését a jövőre nézve egyrészt biztosítsák, másrészt lehető biztonsgot nyújtsanak arra nézve, miszerint ne létesülhessen oly tényleges állapot, mely a betétekben foglalt állapottól huzamosb időre eltérjen.

Részint ezen hármassal, részint egyéb indokok, melyeket az illető szakaszoknál fogok felemlíteni, szükségessé teszik, hogy a telekkönyvi rendeleteknek egyes szakaszai módosítsanak, és hogy az intézkedések részben az adókataszteri nyilvántartásra is kihassanak.

Figyelemmel voltam azon községekre is, a melyekben a birtokszabályozás már keresztülvitetett, de a telekjegyzőkönyvek még át nem alakítottak, és a melyekben a birtokszabályozás még keresztül nem vitetett, nehogy az átalakítással és a betétek szerkesztésével kettős munka okoztassék.

A jelen törvényjavaslatot három részre osztottam :

Az I. rész az általános intézkedéseket tartalmazza.

A II. részben az eljárás szabályoztatik.

És a III. részben foglaltatnak azon intézkedések, a melyekkel a telekkönyvi betéteknek a földadókataszterrel összhangban vezetését biztosítani, s a telekkönyvitől eltérő tényleges állapottal létesülhetését megakadályozhatni vélem, és a melyekkel a telekkönyvi rendeletek néhány szakasza módosítottatik.

A kitűzött hármassal cél elérhetése szempontjából ezen törvényjavaslatnál a következő elvekből indultam ki :

1. hogy az eljárás egyszerű és lehető rövid legyen ; miért is a felekkel való hosszadalmas tárgyalásokat kerülni igyekeztem,

2. hogy a telekkönyveket a közönség az eljárás alatt is használhassa,

3. hogy a betétek szerkesztésénél első sorban a telekkönyvi, de a hol az adókataszterrel való összhangzásba hozatal végett elegendő bizonyítékok szolgáltatnak, a tényleges állapot is figyelembe véssék,

4. hogy a munkálat külön költséges hivatalnoki szervezet felállítása nélkül a meglevő vagy esetleg szaporítandó bírósági személyzet által végeztessék,

5. hogy egyrészt az eljárás a működés közben felesleges jogorvoslatokkal ne gátoltathassék, másrészt azonban azoknak, kik magukat a már szerkesztett betétek tartalma által nyilvankönyvi jogaikban sértve érzik, sérelmeik orvosolhatására elegendő mód és alkalom nyujtassék,

6. hogy az egész eljárásban s a telekkönyvi rendeletek egyes §-ainak alkalmazásában is egyöntetűség jöhessen létre, és

7. hogy addig is, míg a polgári törvénykönyv megalkotása után és azzal összhangzásban az új telekkönyvi rendtartás létrehozatik, a jelenlegi telekkönyvi rendeleteknek némely hiányai az égető szükséghez képest pótoltsanak.

Végül szükségesnek tartom még kiemelni, hogy ha a polgári törvénykönyv hatálybalépte újabb telekkönyvi rendtartás létrehozását, a mi egyébiránt előre látható, szükségessé teszi is, azon rendtartás a telekkönyvi betétek vezetésére nézve fennálló és most hatályba léptetni javasolt intézkedéseket nem érintheti oly mérvben, hogy újabb telekkönyvek szerkesztése válnék szükségessé ; és ezen okból egyáltalán nem tartanám indokoltnak a betétek vagy a végleges telekkönyvek tervezett szerkesztését azon időre halasztani, mikor az új telekkönyvi rendtartás hatályba léptethető lesz.

Ezek után előterjeszhetni vélem a javaslat egyes szakaszainak indokait.

I. RÉSZ.

Az 1. §-hoz. Az egyes ingatlanokra vonatkozó adatokat és nyilvankönyvi jogokat tartalmazó okiratot, mely kiválólag a telekjegyzőkönyv alapján fog szerkesztetni, «betét»-nek nevezem.

Beösmerem, hogy ezen név nem fejezi ki teljesen a fogalmat, melyet azon okirathoz kötünk, hogy az nyelvészeti szempontból is kifogás alá eshetik, és hogy az az 1855. évi telekkönyvi rendeletben használt «Einlage» kifejezésnek ugyancsak nyelvészeti szempontból kifogásolható fordítása.

Ezeknek daczára használok e nevet azért, mert annak fogalmát a közönség majdnem harmincz évi időszak alatt már megtanulta ; mert azon nevet használni annyival inkább megszokta, miután az tudományos művekben is folytonosan használják ; mert továbbá ezen nevet a törvényhozás, úgy az 1874 : XVII., mint az 1880 : XLVI. törvényczikkekben is használta, és mert épen nem tartom czélszerűnek, kivált az idézett törvényczikkek mellett a már megszokott jogász műszó helyett igen fontos ok nélkül újat használni.

«Új telekkönyv, végleges telekkönyv, új- vagy végleges telekkönyvi ív» a kifejezések, melyeket a fogalom meghatározására használni lehetne.

Ha azonban figyelembe veszem, hogy a «telekkönyv» fogalma alatt azon okiratoknak összegét értjük, a melyek az egy községhez tartozó ingatlanokra vonatkozó adatokat és nyilvankönyvi jogokat tartalmazzák, — és hogy a betét nem egy, de mindenesetre legkevesebb három, sőt igen sok ívből állhat, úgy a fenebb irt okok fen nem forgása esetében is el kellene ejtenem e kifejezések bármelyikének használatát, a telekkönyvi ív-ét pedig annyival inkább ; mert az jobban pótolhatná a betét egyes (A. B. C.) alkatrészeinek megjelöléséül használt «lap» nevet.

Mint hogy a polgárosított határörvidéken kívül, hol csakis Pancsován, Fehértemplomban és Rudolfsgnadon vannak telekjegyzőkönyvek, még az ország egyéb részében is van néhány igen csekély számú község, melyek eddig helyszínelve nem lettek, mint hogy továbbá az 1855. évi telekkönyvi rendelet 44. §-ának első bekezdésében a betéteknek szerkesztésére kimondott elvet fentartandónak vélem és mint hogy az 1870. évi telekkönyvi rendeletről a most idézett és a 45—47. szakaszok kihagyattak : meg kellett határozni azon feltételt, mely a betétek szerkesztésének elengedhetlen kellékét képezi.

A 2. §-hoz. A betéteknek folyó számokkal leendő megjelölését azért vélem törvényben kimondani, mert ez a telekkönyvi rendeletben nincs meghatározva.

Ugyanezen indok és azon tapasztalat, hogy a nem jogász közönség a «telekkönyv» fogalmát a helyestől eltérőleg értelmezi, vezérelt, hogy a «telekkönyv» fogalma törvényileg határozatassék meg.

Nem ritka az eset, hogy oly puszták vagy szállások, a melyekhez tartozó ingatlanok vagy más község telekkönyvében vagy több község telekkönyveiben vannak felvéve, újabban községekké alakultak.

A kataszter sok esetben ily községekre nézve önálló munkálatokat készített.

Részint ezen okból, részint pedig azért, hogy mindenik önálló községről külön telekkönyv legyen és az érdekelt felek ne legyenek kénytelenek a le- és hozzájegyzési eljárás utján eszközölni az önálló telekkönyvek alakítását, vétetett fel az ide vonatkozó intézkedés, miután a betétek szerkesztésekor az új telekkönyv a felek előnyére minden nagyobb fáradság és több költség okozása nélkül elérhető.

Az ily esetekre követendő eljárást részleteiben meghatározni azért nem javaslom ; mert az esetek különféleségénél fogva nehéz lenne azokat kimeríteni és mindenre kiterjedőleg intézkedni.

A 3. §-hoz. A betét egyes lapjainak eddigi elnevezését az 1. §-hoz irtak hasonrúságánál fogva megtartani indítványozom.

Az A. lapra nem tervezek több rovatot, mint az abba bejegyezni javasolt adatokhoz multhatlanul szükséges.

Az ingatlanok jogi természetének bejegyzését szükségesnek tartom ; mert azzal oly köztörvényi jogok lehetnek összekötve, melyek a tervezett bejegyzés nélkül igen gyakran vitásokká válhatnának és így a tervezett bejegyzés által sok esetben szükségtelen perlekedéseknek vétetik eleje.

A kataszteri térfogat és a tiszta jövedelemnek a birtoklapon bejegyzése, habár e két adat tényleges szerződési kikötés nélkül az átruházási jogügyleteknél felelősséget nem vonhat maga után, az általános indokolásban foglaltakon felül még azért is igen czélszerű, mert ezen adatoknak hiteles kimutatása a pénzüintézetek részéről következetesen megkivántatván, a hitelkereső közönség azon adatoknak eddigi fáradságos külön megszerzésétől ez által felmentetik.

Ugy a külföldi, mint a hazai pénzüintézetek és a venni szándékozó közönség sokkal nagyobb bizalommal fognak viseltetni telekkönyveink iránt, ha a kataszternek államir érdekekből lelki-

ismeretesen gyűjtött emez adatait telekkönyvi betéteinkben bejegyezve látandják és a hitel alapja az eddiginél biztosabb lesz.

A váltásági összegeknek az illető ingatlan melletti bejegyzése mind az állam, mind az egyeseknek jól felfogott érdekében fekszik; ez utóbbiaknak különösen azért; mert ily váltásági összegek az illető ingatlanokat többnyire már a törvénynél fogva terhelve, úgy a szerzési, valamint a kölcsönügyletek kötésénél arra az érdekeltek nyilván figyelmeztetve lesznek.

A 4. §-hoz. Ezen főszabályt képező intézkedés átvétetett az 1855. évi telekkönyvi rendelet 45. §-ából.

És ez igen helyes; mert ez által a betétek megszabadulnak azon elenyészett tételektől, a melyek a telekkönyvi állapot áttekintését a telekjegyzőkönveknél szertelenül nehezítik és a telekkönyvi kezelésben nem jártas személyt gyakran a tulajdonos hátrányára zavarba ejthetik, illetve a hiteltől vagy a szerzéstől visszariaszthatják.

Ugyanezen szempontok vezérelték a törvényhozást akkor is, midőn az 1880: XLVI. törvényzcikk 5. §-ában azon intézkedést tette, hogy «ingatlanoknak bírói végrehajtási árverésen való eladása esetében a vevő a tulajdonjog bekebelezését elrendelő végzésnek jogerőre emelkedése után, a telekkönyvi hatóságtól kérheti, miszerint a megvett ingatlanról a megszünt tételek kihagyásával új telekjegyzőkönvi szerkesztessék».

Egyébiránt kérdés esetében a hatályon kívül helyezett telekjegyzőkönvi rendelkezésre állandnak és így tekintettel a felszólalási határidőre, jogsérelem magának a félnek mulasztása nélkül be nem következhetik.

Az 5. §-hoz. Beható vita tárgyát képezte sokáig a szaktudósoknál és az illetékes köröknél annak eldöntése: vajon a telekkönyvek személyi vagy dologi alapokra fektetessenek-e, illetve a személyi vagy dologi lapok (Personal- vagy Realfolien) alkalmaztassanak-e, vagyis hogy ugyanazon személynek ugyanazon községbeli összes ingatlanságai összpontosítottassanak-e egy birtoklapon, vagy minden jószágtestnek külön birtoklap nyitassék?

A telekkönyvek behozatalakor hazánkban a dologi lapok alkalmazása kezdett túlsúlyra emelkedni és midőn a helyszínelés megindult, kezdetben egyes telekkönyvi igazgatóságok kerületében minden jószágtestnek külön birtoklap nyitattott; azonban csakhamar meggyőződés szereztetett, hogy ily eljárás, kivált közbirtokossági községekben a kezelést szerfelett megnehezítené és az elvvel szakítottak, az annak alapjára fektetett munkálat megszüntetett.

Végző sorban az előbbi nézet, mint a gyakorlati czélszerűségnek megfelelőbb, érvényre emelkedett.

Részemről is ezen nézetnek vagyok követője és a jelen javaslatban szükségesnek tartom alkalmat nyújtani a tulajdonosoknak, hogy több jószágtestből, ha telekkönyvi vagy jogbeli akadály fen nem forog, egyet alakíttathassanak vagy legalább összes községbeli ingatlanaikat egy birtoklapra vétethessék fel.

A 6. §-hoz. A két művelet együttes teljesítésének czélszerűsége nemcsak a munkaegyszerűsítés és költségkiméles, hanem az által is indokolva van, hogy a telekjegyzőkönvi különállón átalakítása ezen törvénynek foganatosítását hosszabb időre egyenesen megátolná.

A 7. §-hoz. Előreláthatólag fog tapasztaltatni a betétek szerkesztésekor oly eset, hogy a tagosítás vagy kataszteri felvétel alkalmával a telekjegyzőkönvi szerint külön h. r. számokkal jelelt több olyan részlet egyesítettett egy területté (részletté), a melyek különbözőleg voltak terhelve, vagy melyeknek bizonyos hányadára, az, kinek javára a tag (egyesített részlet vagy terület) a tagosításkor kihatott, még telekkönyvi tulajdonjogot nem szerzett és ilyent a betétek szerkesztésekor sem képes érvényesíteni. Kellett tehát gondoskodni oly czélszerű módról, melynek alkalmazása mellett egyrészt a nyilvánkönyvi jogok megóvassanak, másrészt pedig e törvény a telekkönyvi rendtartás szabályai értelmében foganatosítható legyen.

A 8. §-hoz. Ezen intézkedést indokolja a tagosítási munkálatoknak azon tapasztalt hiánya, hogy a régi területek telekjegyzőkönviszerűleg sem a felszámításnál meg nem jelöltetnek, sem a kiosztási földkönyvben nincs kimutatva, hogy a kiosztott új terület, mely előbbi birtokrészleteket helyettesít.

A 9. §-hoz. Indokolja azon egyik főczél, hogy a hiteltelkekönvi és adókataszter adatai összhangban legyenek.

A 10. §-hoz. A szolgalmak a telekkönyvi rendelet 54. §-a értelmében csak a szolgálmi birtok C. lapján bejegyzendők, ily jognak az uralgó jószágtest birtoklapján bejegyzése nemcsak emelheti az illető jószágtest értékét, de minden esetben figyelmeztetésül szolgál az azoknak, kik az uralgó jószág tekintetében valamely jogügyletbe bocsátkoznak.

A 11. §-hoz. Egyes községekben elszórtan fordulnak elő oly jószágtestek, melyekről a teljesített helyszínelési eljárás alkalmával a telekjegyzőkönvi el nem készítettettek.

Ezekre nézve tulajdonképen a helyszínelési eljárást és a telekkönyvi rendeletek I. részében meghatározott hirdetvényezést kellene alkalmazni.

Azonban, ha figyelembe veszem, hogy oly jószágtest csak igen kevés van, hogy továbbá az azt érdeklő viszonyok általában ismertek, és hogy épen nem volna okszerű olyan, többnyire csekély értéket is képviselő ingatlanok miatt, a költséges telekkönyvi hirdetvényi eljárást foganatosítani és e miatt a betétek szerkesztését egy évig elhalasztani, annyival inkább javaslatba hozhatni vélem a tervezett eljárást; mert az részben megfelel a helyszínelési eljárási rendeletnek is, részben pedig a betétek szerkesztése után kibocsátandó hirdetvény határideje alatt a netalán sértett jogok orvoslására kellő alkalom nyílik.

Az ezen szakaszban említett jószágtestek fogalma alá vettem azokat is, a melyek a helyszínelési eljárás keresztülvitele óta keletkeztek, mint például: kiszáradt vizek medrei, zátonyokból lett szigetek, folyók partjainál földlerakodás stb. Ezek miatt sem tartom szükségesnek az említett hosszadalmas eljárást foganatosítani, ámbár ezek vitásabb természetűek, mint az első sorban említett jószágtestek.

A 12. és 13. §-ok a 'B. lap szerkesztésére nézve a 4. § kiegészítéséről részletesebb utasításokat tartalmaznak, melyek tekintettel úgy a telekkönyvi rendeletek, mint a jelen javaslat intézkedéseire indokolást alig igényelhetnek.

Ez okból csakis az «eredeti felvétele» jelzést és azon esetet vagyok bátor kiemelni, midőn valamely bejegyzés még nem emelkedett jogerőre vagy a bejegyzés csak előjegyzést tartalmaz.

Az elsőnek indoka inkább statisztikai, mint jogi szempontokban fekszik.

A folyamodással megtámadott bekebelezési (telekjegyzőkönvi) tételnek a betétbe leendő bejegyzését, illetve átvitelét, jöllehet erre nézve a 4. §. intézkedik, nagyobb világosság okából javasolom e helyütt is kimondani

A 12. §. utolsó bekezdésénél felmerülhet a kérdés: miért nem intézkedtem arra nézve, hogy a betétek szerkesztésekor, az azzal megbízott közegek a telekkönyvbéli bejegyzéseknek jogerejűsége vagy függőben léte után nézzenek?

Ily intézkedést felvenni a javaslatba részemről feleslegesnek tartok; mert a telekkönyvi rendeletek értelmében a bejegyzés által érintett tételknél az illető lap jegyzetrovatában az illető tétel sorszáma kiírandó és ha e tekintetben mulasztás következett volna el, az egyes tételek átvezetésénél e mulasztásra okvetlenül rá kell jönni és a betét tervezeti ívében (22., 23. §-ok) netán fennállónak bevezetett tétel, a betét szerkesztésekor még mindig kihagyható; és mert a folyamodványt (felfolyamodványt) nyilvántartásba kell venni, a mi által a jogerejűség vagy függőben létele nézve a kérdés megoldva leendő; holott, ha a kutatószerű utánnézés rendeltetnek el, az egyes tételeknél az okiratgyűjtemény nagy részének átvizsgálása válnék szükségessé, a mi igen nagy és fáradságos munkát okozna

Jogsérelemlről nem és csakis arról lehet szó, hogy esetleg megszünt tételek is fognak a betétekbe átvezettetni azon okból, mert egyes tételeknél az arra vonatkozó későbbi bejegyzések sorszámai a «jegyzet» rovatba be nem irattak, vagy a folyamodásokra (felfolyamodásokra) vonatkozó szelvényzetek mulasztásból át nem huzattak és ezen mulasztások a betétek tervezetnek vagy magoknak a betéteknek szerkesztésekor elszórtan észre nem vétettek.

Én ezt oly bajnak nem tarthatom, hogy ez okból a rendszeres kutatást kellene elrendelni.

A 14. és 15. §-okhoz. Már az indokolás általános részében utaltam azon körülményre, hogy a telekjegyzőkönvi a tényleges állapottól lényegesen eltérnek és azt is kiemeltem, hogy ezen javaslatnak egyik főczélja: a betéteket úgy szerkeszteni, miszerint azok a tényleges állapottal lehetőleg megegyezzenek.

Ezen cél elérésére szolgál a 14. §. is.

Ily intézkedést multhatlanul szükségesnek tartok. A nélkül a jelen javaslat czélt vesztett volna; mert csakis ez által lesz lehetővé azon zavaroknak megszüntetése, a melyek a közönség egy nagy részének a telekkönyvi intézmény iránt, bár sok esetben saját kárával tanúsított közönye és az átírásoknak elmulasztása által előidézettek.

E czélnek minél biztosabb elérése szempontjából az állam részéről áldozat is hozatik, ugyanez azonban a telekkönyvek rendbehozatala által elérendő előnnyel és azzal, hogy egyuttal az adókataszter és a földadóügy is rendeztetik, teljesen ellensúlyoztatik.

Hogy az 1881: XXVI. t.-cz. 2. §-a intézkedésének elég

tétessék, — szükségesnek tartom a 15. §. 2-ik bekezdésében foglaltakat javaslatba hozni.

A 16. és 17. §-okhoz. Ezen szakaszok indoka hasonlószerű a 14. és 15. §§-ával és azokban a 4. §. kiegészítéseül részletes intézkedések tétetnek.

A 18. §-ban a sanctiót vélem megadni a 17. §. intézkedéséhez.

Ha a telekkönyvi tulajdonost, vagy a 17. §-ban meghatározott feltételek mellett a tényleges birtokost és a jelzálogos hitelezőt egyáltalán nem érheti hátrány a miatt, hogy a nem létező terheltség megszűntének bekebelezését nem kéri, az eddig általában tapasztalt közönytől a bélyeg és illetékekben nyújtott kedvezmény dacára sem várok teljes eredményt.

És ha a betétekbe a megszűnt terhek is át fognak vezetetni, és ily betétek alapján fognak az ország hitelképességének kimutatása céljából a tárgyalás alatt levő táblázatok elkészíttetni, úgy a fennálló terhekről hű képet nem fogunk nyerhetni.

II. RÉSZ.

A 19. §-hoz. A betétek kizárólag a telekjegyzőkönyvek és a kataszteri munkálatok alapján el nem készíthetők; mert a kataszteri felvétel és esetleg a birtokszabályozás folytán a részleteknek nemcsak helyrajzi számai és térfogata, de helyi fekvése is változást szenvedvén, az azonosítás csak a helyszínén ejtendő meg, a tényleges állapot nyomozását pedig másutt, mint a helyszínén teljesíteni célszerűt épen nem lenne.

Ez okból a munkálatnak két részre osztása elkerülhetlen.

A 20. §-hoz. A javaslatban szabályozott munkálat keresztülvitelénél az alapok egyikét a kataszteri műveletek képezik és ismét vannak községek, melyekben a betétek az 1. §-ban meghatározott főfeltétel fennállása dacára célhoz vezetöleg újabb figyelemre méltó munkálat nélkül nem szerkesztethetnének.

Ez okból meg kellett határozni a sorrendet, a mely szerint a községekben az eljárás keresztülviendő lesz.

Ezen sorrendnél főfigyelmet a kataszteri munkálatokra fordítottam, miután azok nélkül az eljárás nem teljesíthető; másodszorban figyelemmel voltam azon községekre, a melyeknek telekjegyzőkönyvei a keresztülviitt birtokszabályozás után még át nem alakítottak; mert ezek azokkal szemben, a melyekben a telekkönyvi átalakítás már megtéretett, nagy hátrányban vannak.

A 21. és 22. §-okhoz. A telekkönyveknek az adókataszterrel összhangzásba hozatalánál és összhangban tartásánál kiváló fontossággal bír a térképeknek ugyanazonossága; ez okból a kataszteri térképnek egy másodlata képezendő a hiteles telekkönyvi térkép.

Mihelyt az a telekkönyvi hatósághoz megküldetett, kezdetét veszi az eljárás első része: a tervezet készítése.

A bírósági közeg mellé egy kataszteri közegget állandóan kirendelni nem tartok szükségesnek; mert olyan kellőleg elfoglalva nem is lenne és elégségesnek vélek oly intézkedést, hogy a kataszteri közeg szükség esetén rendelkezésre álljon.

A 23. §-hoz. Minthogy az eredeti telekjegyzőkönyvek a telekkönyvi hatóság helyiségéből már csak azért sem vitethetnek el, mivel ez által a telekkönyvi forgalom a szerkesztési munkálat egész tartama alatt fennakadna; ennél fogva a betét terve a telekkönyvi hatóság helyiségében készítenő el és pedig akként, hogy azon alkalommal csakis a telekkönyvi állapot veendő figyelembe, illetőleg a betétnek mind a három lapja, a megszűnt tételek mellőzésével az I. részben adott megfelelő utasítások szerint szerkesztendő.

A 24. és 25. §-okhoz. Azon nap, melyen a bírósági kiküldött eljárását a községben megkezdendi, lehető széles körben és akép teendő közzé, hogy arról az érdekeltek minél több módon értesülhessenek.

Részint tehát a felek érdekében, de azért is, mert a községben folytatandó tervezési munkának egyik feladata: a birtokrészleteknek azonosítása és a betétek végleges szerkesztésének előkészítése, az értesítvénynek minél több módon leendő közzétételéről kellett gondoskodni; és másrésztől a bírósági kiküldöttnek rendelkezésére kellett bocsátani mindazon adatokat, melyek az azonosítás alapját képezhetik.

A 26. és 27. §-okhoz. Hogy a bírósági kiküldött a betét szerkesztésében szükséges adatokat pontosan összegyűjthesse, a felek által felmutatott okiratokat át kell vizsgálnia; mert csak azok alapján teheti meg a tényleges állapotra vonatkozó jegyzeteit.

Az okiratok közül tehát azokat, melyeket a bekebelezésre alkalmasnak tart, fáradság nélkül kiválaszthatja.

A kérvényt pótló jegyzőkönyv felvétele külön időt és munkát igényel ugyan, de e munkaszaporulat által ismét a betét szerkesztésére kirendelt bizottság munkája fog kevesbbedni és okvetlenül előny, ha a betét a telekjegyzőkönyvi tételek alapján készíthető, a mi a javaslat által, legalább részben, elérhető.

A bírósági kiküldöttnek a nyomozás-tételre utasítását és annak a rendszerintnél nagyobb hatáskörrel felruházását a kitűzött cél követeli.

A 28. §-hoz. A munka egyszerűsítése és lehető gyorsá tétele igényli, hogy a kiküldött a tervezet körüli eljárásnál végzésbeli elintéztést ne tegyen és esetleg jogorvoslatokat előidézhető jegyzőkönyvi tárgyalásokat ne vezessen, hanem a tulajdoni változások és tehertételek megszűnése tekintetében beható nyomozásokat téve, a körüli tapasztalatait csak a tervezeti ívekre jegyezze.

Hogy a tényleges állapot minél szabatosabban kipuhaltassék és a betétek annak megfelelően szerkesztethessenek, — kötelességévé kellett tenni a bírósági kiküldöttnek a községben még azt is nyomonni, hogy ha a telekkönyvi tulajdonos vagy a közbeneső nyilvankönyvön kívüli birtokos elhalálozott: annak hágyatéka le van-e tárgyalva? Vagy ha valamely ingatlan elárvereztetett: miért nincs a vevőnek tulajdonjoga bekebelezve?

E nyomozástól eredmény csak úgy várható, ha arról tárgy szerint elkülönítve pontos jegyzékek vezetnek és azon jegyzékek az illető hatóságoknak gyors intézkedés végett megküldetnek.

A 29. §-hoz. Az eljárás természetéből, és a bírósági kiküldött által szolgáltatandó anyag rendeltetéséből következik, hogy azon netaláni változások, a melyek a telekjegyzőkönyvekben a betét tervének elkészítése óta a községben teljesítendő eljárás végzéséig keresztülvitettek, a betéti terveken is foganatosíttassanak.

A 30., 31. és 32. §-ok nem tartalmaznak ugyan oly intézkedéseket, melyeknek indoka magából az eljárásból nem folynék, vagy a feladatban nem gyökereznek, — mégis bátorodom megemlíteni, hogy a munka tetemesen könnyítették az által, ha a betétek szerkesztésével megbizandó bíróhoz a tervezetet készített bírósági hivatalnok osztatik be; — mert ez már a tervezeti eljárás alatt oly tájékozást nyert, melynél fogva a szükséges felvilágosításokat rögtön megadhatja, — hogy továbbá tekintettel a szerkesztő bizottság feladatának nagy fontosságára és a felek érdekeire, arról kellett gondoskodni, miszerint az érdekelteknek minél biztosabban juthasson azon idő tudomására, melyben a szerkesztő bizottság működését a községben megkezdendi; mert csak így vélem elérhetni azon célt, hogy a valóságos tulajdonosok kinyomoztathassanak, az új betétekbe felvethetessenek, az elenyészett tehertételek pedig mellőztethessenek.

A 33. és 34. §-okhoz. A szerkesztő-bizottság a rendelkezésére álló adatokból és egyik tagja: a volt bírósági kiküldöttnek előbbi működése által kellő tájékozottságot szerezhethet ugyan eljárására, mégis részint azért, hogy közelebbi tájékozottságát oly egyénektől szerezzék, a kik a községben tisztességben tartatnak és a viszonyokat, legalább feltehetőleg teljesen ismerik, részint pedig azért, hogy az illető lakosság az érdekeit igen közelről érintő eljárás minden mozzanatában képviselve legyen: indítványozom, miszerint a bizottsághoz a községi előjáróság bizalmi férfiakat rendeljen.

A kitűzött cél nézetem szerint elvitázhatlanul követeli, hogy az eljárás minden tekintetben nyilvános legyen, a bizottság az érdekeltekkel folytonos érintkezésben álljon.

A bizalmi tagok feladata leendő, a szükséges felvilágosításokat szolgáltatni, a jelentkezők személyazonosságát és esetleg a tényleges birtoklást, valamint annak jogcímét bizonyítani; azért mindazon esetekben, midőn e törvény értelmében jegyzőkönyv veendő fel, azt a bizalmi tagok is aláírni kötelesek.

Minthogy szükségesnek tartom, hogy az illető község az eljárás alatt folytonosan képviselve legyen és hogy a bizalmi férfiak a bizottságot eljárásuk teljes folyamata alatt támogassák; részemről szükségesnek tartom kimondani azt is, hogy a bizottság a bizalmi tagok nélkül ne működhessek.

A 34. §. intézkedése a feladat természetéből folyik.

A 35. §-hoz. Ugyancsak a felek előnyére és a kitűzött cél biztosabb elérése szempontjából javaslom, hogy a bejegyzéseket szorgalmazó felek kérelmeiről a bizottság jegyzőkönyveket vegyen föl.

Ez a bizottság eljárását tetemesen fogja ugyan lassítani és ebből folyólag az államra nem csekély kiadás fog háramlani; minthogy azonban az esetben, ha a tényleges állapotnak telekkönyvi keresztülvitele, a jelen törvényben nyújtott könnyebbség mellett is teljesen a felekre bízatték, a cél vagy épen nem, vagy csak hosszabb idő múlva éretnek utol: az állam részéről ezen áldozatot is meghozandónak vélem.

A bizottság által felvett jegyzőkönyveket az elsőbbség szempontjából indítványozom a telekkönyvi hatósághoz naponta megküldetni.

A 36., 37., 38. és 39. §-okhoz. Hogy a tényleges birtoklás a betétek szerkesztésekor telekkönyvileg minél szélesebb körben keresztülvitethessék és a betétek valamint az adókataszternek tartalma teljesen összhangzásba hozathassék, a telekkönyvi rendeletektől eltekintve, nemcsak meg kellett állapítani a feltételeket, melyek alatt a tényleges birtoklás telekkönyvileg keresztülvihetővé legyen; de azon feltételeket lehető könnyen teljesíthetőkké is kellett tenni.

Az ide vágó intézkedések igen fontosak, a vagyoni jogot minden esetben érintik; ennek dacára azonban nem tartok attól, hogy a javasolt intézkedések által sérelmek egyáltalán, vagy oly sérelmek fognak okoztatni, a melyek a jelen javaslatban biztosított módon az érdekeket teljesen kielégítőleg nem lennének orvosolhatók.

Egyszeres telekkönyvön kívüli átruházásnál rendszerint csak alakszerű nehézség fog fenforogni.

Vagy az átruházási okirat nem bir azon kellékekkel, melyeket a telekkönyvi rendelet meghatároz és az illetők a hiányokat közönyből vagy költségkimelésből nem pótolják; vagy az átruházásról okirat egyáltalán nem létezik és az illetők ugyancsak költségkimelésből s az illeték-büntetéstől való felelemből nem állítják azt ki utólag.

Ha létezik írásbeli szerződés, habár kellék-hiányokkal és tényleges birtoklás által támogatatik a jog, vagy ha okirat nincs és az átruházó beleegyezését a bizottság előtt nyilvánítja, — jogsérelemtől tartani nem is lehet; mert az első esetben nem feltételezhető, hogy a telekkönyvi tulajdonos a kellék-hiányokkal bíró okiratot aláírta és a tényleges birtoklást tűrte volna; a második esetben pedig a bizottság előtt beleegyezését kényszer befolyása alatt tette volna.

Az indítványozott eljárás ez esetben nem egyéb, mint a kellék-hiányok elengedése, mely a második esetben az 1855. évi rendelet 121. §-ában is támpontra talál.

A telekkönyvi rendeletekben az okiratnál megkövetelt kellékeket leszállítani, ha a betétek már szerkesztettek és továbbvezetés végett az illető bíróságoknak átadattak, nincs szándékomban; azonban a kitért célra tekintettel teljesen indokoltnak tartom, hogy a betétek szerkesztésekor az idézett rendeletek szigorán, — ha az a joghátrány nélkül tehető, könnyítve legyen.

Sokkal fontosabb tekintet alá jönek oly esetek, a melyekben az ingatlan, nyilvankönyvön kívül több átruházásnak képezte tárgyát és az összes átruházásokról okiratok, habár kellék-hiányokkal is nincsenek, és az okiratok teljes hiánya az illetők beismerésével sem pótolható.

És ilyen esetek — valóban — igen nagy számmal lesznek.

Az indokolás bevezetésében ilyen esetekről már emlékeztem; itt még felemlitem, hogy vannak községek, melyeknek telekjegyzőkönyveiben egész időszakra kiterjedő szünet tapasztalható.

Szünetelt nemcsak az örökösödési eljárás és az ebből folyó ingatlan átruházások, de egyéb átruházások telekkönyvi keresztülvitele is.

Midőn bekövetkezett ismét azon idő, hogy ama község józan észszel fel nem fogható közönyéből felocsudott, az elmúlt időre a hiányok annyira felhalmozódtak, hogy azokat a telekkönyvi rendeletek keretében eltávolítani vagy pótolni nem lehetett.

Ezen két kérdéssel állunk szemben:

Fentartsuk-e továbbra is ezen, a magános és a közérdekre, valamint a hitelre és a nemzetgazdaságra minden tekintetben hátrányos állapotot?

vagy a felsorolt érdekekből mellőzzük a betétek szerkesztési idejére a telekkönyvi rendeleteket ott, a hol az joghátrány nélkül mellőzhető?

Ha nem mellőzzük ideiglenesen a rendeleteket és a cél elérése végett nem nyújtunk a feleknek könnyebbséget szerzett jogaik érvényesíthetésére, a fennálló és a létrehozandó állapot között csak azon különbség lesz:

hogy a tényleges állapottól eltérő telekjegyzőkönyveink helyett, telekkönyvi betéteink lesznek.

A betétek tartalmazni fogják ugyan a földadó és állandó kataszter egyes adatait; de az egyéb igen is lényeges hátrányok még mindig meglesznek.

A szerzett jog igen számos telekkönyvi betétben nemcsak nem lesz nyilvankönyvileg biztosítva, de nem is lesz biztosítható.

A hitelképesség bénítva marad.

Az ingatlanok megterhelhetőségéről hű képet nem fogunk nyerhetni.

A felelősség teljes tudatában a mellett kell nyilatkoznom, hogy a kérdésben levő művelet idejére enyhítsük a törvényerejű rendeletek szigorát, ha az joghátrány nélkül tehető.

Tudom, hogy ugyancsak a kitért cél elérhető volna az által is, ha oly községekben, vagy oly ingatlanokra nézve, a melyeknél a telekjegyzőkönyvek a fennálló rendeletek keretében a tényleges állapottal összhangba egyáltalán nem hozhatók, az új helyszínelést rendelém el, illetve erre nézve tennék javaslatot.

Ez esetben a telekjegyzőkönyvi állapottal természetesen teljesen szakítanánk, az *A.* lapot kivéve, üres lapokat tárnánk fel.

Az *A.* lap a kataszteri munkálatok alapján könnyen volna szerkeszthető, de a *B.* és *C.* lapokra bejegyzendő jogok érvényesítése a feleknek több utanjárást, időt és költséget okozna és az egész művelet, tekintettel a hirdetményi határidőkre több időbe kerülne.

Eltekintve azonban mindettől és szakítva azon elvvel is, hogy telekkönyvi helyszínelésnek csak ott lehet helye, a hol még oly helyszínelés nem volt, azon nézetemnek adok kifejezést, hogy ily intézkedés a telekkönyv iránti bizalmat alapjaiban rázkódthatná meg.

Ujabb helyszínelés mellett a joghátrányok alig volnának elkerülhetők.

Ha pedig az új helyszínelés csupán az *A.* lapra, természetesen a *B.* lapot is érintőleg terjesztetnének ki és a tulajdont korlátozó, valamint zálogjogokból azok, a melyek fennállanak, átvezetnek, az esetben a kitért cél nem volna elérhető, jöllehet az eljárás technikai része nagyban hasonlítana az általam indítványozotthoz.

E mellett a *B.* és *C.* lapokon is a tényleges állapot legyen bevezetve: a betétek szerkesztését külön eljárásra kellene bizni.

És mennyi időbe, mennyi fáradságba és költségbe kerülne annak puhatolása, mily községekben, vagy mely ingatlanoknál van szükség új helyszínelésre?

A telekkönyvi betéteknek behozatala elkerülhetlen és elodázhatatlan, azok tartalmát ki kell egészítenünk a kataszteri adatokkal és összhangba kell hozni a tényleges állapottal, hol az joghátrány nélkül tehető és a betétek, valamint a kataszteri munkálatok adatait egymással szintén lehető összhangba kell hozni.

Ezen célt én csakis azon eljárás mellett vélem elérhetni, a melyet a javaslatban indítványozok, mert azon eljárás mellett, ismétlem, jogsérelem alig fog bekövetkezhetni, kivált olyan, a mely a törvény keretében nem lenne orvosolható.

A telekjegyzőkönyvileg fennálló jogok csak az esetben fognak a betétekből kihagyatni, ha azok átruházása vagy megszünte hitelt érdemlőleg bizonyítva lesz; ha ily bizonyítási eszközök nem lesznek, a telekjegyzőkönyvileg fennálló jogok a betétekbe is bejegyeztetni fognak (38. §.).

A javaslatban felsorolt bizonyítási eszközök pedig kielégítők, miután azok mellett, eltekintve természetesen a büntetőjogi beszámítás alá eső visszaélésektől, joghátrány alig képzelhető.

A nyilvankönyvön kívüli többszörös átruházások azon esetre nézve, melyekben az átruházások mindenikéről okirat fel nem mutatható és az átruházónak beleegyezése a bizottság előtt nyilvánítandó, a törvényjavaslat azon nézetből indul ki, hogy a közbeneső telekkönyvön kívüli átruházásoknak, kik a tényleges birtoklás ellenében semmiféle joglépést nem tettek és a tényleges birtoklást tűrik, érdeke aligha sértetik az által, ha a tényleges birtokos jegyeztetik be tulajdonosnak, ellenben a telekjegyzőkönyvileg bejegyzett tulajdonosnak joga megóvandó lévén, a tulajdoni jogát érvényesíteni szándékozótól a tényleges birtoklás igazolásán kívül az is követeltetik, hogy a telekkönyvi tulajdonos vagy igazolt örököse által tett átruházásról legalább előjegyzésre alkalmas átruházási okiratot mutasson fel.

A helyhatóság vagy a bizalmi tagok pedig bizonyítsák, hogy a közbeneső átruházásokról tudomással bírnak.

Miután ily esetek rendszerint nem nagy városokban, de kisebbekben és a szoros értelemben vett községekben fognak előfordulni, a közéletből pedig tudjuk, hogy oly helységekben az átruházásokról az előjárásnak és a lakosok nagy részének, a szomszédoknak pedig mindenesetre tudomásuk van, s miután továbbá a tényleges birtoklás, illetve az ingatlanok a tényleges birtokosra átruházása igen sok esetben már a kataszteri felvételek alkalmával is igazoltatott és miután a kataszteri felvételek óta létrejött átruházások az illeték kiszabása végett a legtöbb esetben bejelentettek és a földadó-nyilvántartás is azok szerint igazított ki: alig feltételezhető, hogy mindez a telekjegyzőkönyvi tulajdonos tudta és beleegyezése vagy legalább tudta nélkül történhetett volna meg és ha tudta, hogy jogait, ha azok megsértettek, nem orvosolta volna.

Ebből kiindulva feleslegesnek látszik az is, hogy a nyilvánkönyvön kívüli többszörös átruházások eseteiben a telekjegyzőkönyvi tulajdonos vagy annak igazolt örökösei által kiállított s legalább telekkönyvi előjegyzésre alkalmas okiratnak létezéséhez is kössük a betétek szerkesztési ideje alatt a tulajdonjog telekkönyvi érvényesíthetőségét; mert ez esetre a közbeneső átruházásokra fennebb felhozottak a telekjegyzőkönyvi tulajdonosra is alkalmazhatóknak volnának tekintendők.

Ily intézkedést részemről nem javasolok; mert az által jog-sérelem következhetne be és a telekkönyvek iránti bizalom minden esetben szenvedne; megjegyzem egyébiránt, hogy az eddigi tapasztalat azt bizonyítja, miszerint az átruházást igazolható okiratok rendszerint a telekjegyzőkönyvön kívüli s közbeneső birtokosoktól hiányoznak.

Miután a fent körülírt eljárás közben is előfordulhat feldarabolás esete, a betét-szerkesztő bizottságot utasítani kellett, hogy ily esetben a 7. §. értelmében járjon el.

A 40. §-hoz. A telekkönyvi rend. 168. §-a esetében nagy előnyére leend a szerkesztési műveletnek, ha a fenforgó hibát a bizottság saját körében szüntetheti meg.

Azon esetre pedig, ha ez nem sikerül, alkalmat kellett a jelentés megtevése által szolgáltatni a telekkönyvi hatóságnak, hogy a hiba addig, míg a betétek szerkesztésére kerül a sor, már kiigazítható legyen.

A 41., 42. és 43. §-okhoz. A helyszíni munkálat befejezte után, a 35. §-nál már említett elsőbbség iránti tekintetből, a tényleges birtoklásnak és a tehertételek mellőzésének telekkönyvi keresztülvitelére nézve tett nyilatkozatokról felvett s a telekkönyvi hatósághoz még be nem küldött jegyzőkönyvek azonnal beiktandók.

A helyszíni munkálat után, nehogy jogsérelmek okoztassanak, ismét a telekjegyzőkönyvek vizsgálandók meg.

Ha a tervezetnek bizottsági felülvizsgálata óta a telekjegyzőkönyvben az A. és B. lapokon változás be nem következett és figyelembe vehető tényleges birtoklás esete sem forog fenn, akkor a betétek A. és B. lapjai egyszerűen a tervezet alapján szerkesztetnek.

Ha változás nem következett be, de figyelembe vehető tényleges birtoklás esete forog fenn, akkor a B. lapon tulajdonosul első sorban a tervezetben kimutatott telekjegyzőkönyvi tulajdonos és utána a tényleges birtokos jegyzendő be és pedig azért, hogy ha a telekkönyvi tulajdonos az utóbbi bejegyzés által magát nyilvánkönyvi jogaiban sértve érzi, a 47. §. szerint kitért határidő alatt a telekkönyvi rend. 148. §-ának elve szerint törlési keresettel léphessen fel.

Ha a telekjegyzőkönyvben oly változás fordul elő időközben, a mely által a tervezet tartalma megváltozott, akkor a betétek B. és esetleg A. lapja is természetesen a telekjegyzőkönyvben talált állás szerint a jelen törvényjavaslat első részében adott utasításokhoz képest szerkesztendő.

Ily esetben sokszor a tényleges birtoklás alapján szorgalmazott bejegyzés, telekkönyvi akadálynál fogva lehetetlenné válna; éppen ez okból és mivel a telekkönyvi beadványok rangsorozata a benyújtás ideje által szabályoztatik, figyelmesen kinyomozandó: vajon a 35. §. alapján felvett jegyzőkönyv beiktatása előtt nem érkezett-e be oly beadvány, a melynek helytadó elintézése a tényleges birtoklás telekkönyvi keresztülvitelét gátolná? — Igenlő esetben a külön jegyzőkönyvben foglalt kérelemre nézve az intézkedés természetesen az előbbi beadvány jogerejű elintézéseig elhalasztandó.

Telekkönyvi akadály fenforgása esetében a külön jegyzőkönyveknek javasolt rövidleges elintézése indokolva van az által, hogy a tényleges birtokos igényelt, de telekkönyvileg keresztül nem vitt jogán felfolyamodás utján ugy sem segíthet, sőt a felfolyamodási út igénybevételére a telekkönyvi rend. 119. és 138. §-ai szerint jogositva sincs.

A tehertételek mellőzésére irányzott kérelmekről felvett külön jegyzőkönyvek hasonló tekintet alá esnek, mivel itt is a mellőzést előbb nyert nyilvánkönyvi jogok, például engedmény vagy alzálogjog bejegyzése, szintén meggátolhatják.

A térképnek a betétekkel folytonosan összhangzásban kell lenni; miért is minden eldarabolás a térképen keresztülviendő.

A 44. §-hoz. A köz- és a magánérdek egyaránt elengedhetlenül követeli, hogy a telekkönyvi forgalom a legrövidebb időre se legyen megszakítva.

A telekkönyvi kérvények tehát folytonosan elfogadandók és a betétek szerkesztési munkálataira tekintet nélkül intézendők el.

Mig egyrésztől mellőzni kellett minden intézkedést, mely a forgalom megakasztására alkalmas lenne, — másrésztől arról

kellett gondoskodni, hogy a nyilvánkönyvi jogok telekkönyvi keresztülvitelénél se jöhessen létre zavar, vagy oly állapot, mely a feleket tévedésbe ejthesse, felesleges munkát okozzon, vagy visszaélésekre is tért nyithasson.

E tekintetben célhoz vezetőnek egyedül oly intézkedést tartok, miszerint, ha egy telekjegyzőkönyvre nézve a betétnak szerkesztése foganatba vétetik, az abban felvett ingatlanokra vonatkozólag a telekkönyvi hatóság által elrendelt bejegyzések többé nem a telekjegyzőkönyvben, hanem ennek széljegyzeteire figyelemmel már a betét illető lapján lesznek foganatosítandók.

Ezen eljárással a szerzett jog telekkönyvi keresztülvitele esetleg huzamosabb időbe fog kerülni, mint akkor, ha a bejegyzés a telekjegyzőkönyvbe tétetnék, de az előnyök azon esetleges és figyelemre alig méltó hátrányt ellensúlyozandják.

A 45. §-hoz. A részletlajstrom a telekjegyzőkönyveknek — illetve vázrajzoknak eddig is kiegészítő részét képezte, azt mellőzni jövőre sem lehet.

Rovatai ugyanolyanok maradnak, mint eddig voltak.

A szakasz intézkedésében egyedüli újítás a valamely vasut vagy csatorna tulajdonát képező részleteknek helyrajzi számait tárgyalja.

Ha a tervezett intézkedés nem tétetnék, a részletlajstrom hézagossá lenne és sokkal nehezebb volna abban a netaláni kihagyást ellenőrizni, a hibára rájönni. — Ezen kívül a kataszteri részletlajstrommal az összhang csak így érhető el és tartható fenn.

A 46. és 47. §-okhoz. Ha a betétek szerkesztésére kirendelt bizottságnak intézkedései jogorvoslatokkal megtámadhatók volnának, ez a munkálatot ok nélkül nehezítené és gátolná.

És a bizottság összes intézkedése mindaddig, míg a betétek szerkesztését meg nem kezdi, inkább anyaggyűjtés, mint oly cselekmény, mely magában véve jogszerzés vagy jogsérelemre vezetne.

A bizottságnak jogokat érintő intézkedései tulajdonkép csak akkor kezdődnek, mikor a bizottság a betétek szerkesztéséhez tényleg hozzáfog; ezen intézkedések pedig csak akkor fognak tudomásra jönni, a mikor a betétek feltáratnak, és ezen időtől kezdve nyitva áll a felszólalási határidő is.

A bizottságnak csakis a 38. §. alapján tett intézkedése vehető olyanoknak, mely jogorvoslat tárgyát képezhetné.

De a fél jogaiban ez esetben sem szenved, azok érvényesítésétől el nem üttetik, csupán a kivételes érvényesítéstől esik el.

Ez okokból elégségesnek tartom a netaláni jogsérelmek orvosolhatására a hirdetményi határidőt, a bizottság részéről szenvedett egyéb sérelmek orvosolhatására pedig a telekkönyvi hatóságnál a panasztételést.

A hirdetményi határidők megszabásánál figyelembe venni kellett egyrészt, hogy azok a felszólalások benyújtására elegendők legyenek, másrészt pedig, hogy az által minél rövidebb szünetelés idéztessék elő.

Már az 1855. évi telekkönyvi rendeletnek 46. §-ában a hirdetményi határidő 3 hónapban lett megszabva és ez azokra nézve, kik csak a telekjegyzőkönyvek és a betétek tartalmának netaláni eltérésénél fogva szólalhatnak fel, teljesen elegendő is, mivel ezek azt, hogy a telekjegyzőkönyvben bejegyzett valamely joguk mellőzöttet, vagy helytelenül jegyeztetett be, nehézség nélkül kimutathatják és jogaikat igazolhatják; de miután a szerkesztési munkálatnál bizonyos feltételek mellett a tényleges állapot is figyelembe vétetett és a 14., 35. és 42. §-ok alapján teljesített bekelezések érvénytelenségének kimutatásához több adat és ezeknek megszerzéséhez több idő szükséges: az előző nyilvánkönyvi jogok tulajdonosainak időt s ezzel módot és alkalmat kellett nyújtani, hogy a tényleges állapot alapján tett bejegyzéstől, ha ez jogosítlan, megmenekedhessenek.

Erre legalkalmasabb a telekkönyvi rend. 148. §-án alapuló törlési kereset és mivel erre, ismétlem, sokszor oly adatok szerzése szükséges, mely hosszabb időt vehet igénybe, a hirdetményi időt ezekre nézve egy évben véltem megállapítandónak, jóllehet ezen intézkedés következtében, miután azon határidő alatt a telekkönyvi jogok rendkívüli megtámadásoknak lehetnek kitéve, az illető ingatlanokra nézve a jogszerzésben a közönség természet-szerűleg óvakodó lesz. — Hosszabb határidőt nem javaslok azért; mert igen kívánatos, hogy ily állapot minél rövidebb ideig tartson.

A hirdetményi határidő letelte után csak a rendkívüli út igénybevehetése szűnik meg, ellenben a rendes perút nyitva marad.

A 48. §-hoz. A hirdetményi, illetve felszólalási határidő naptárilag van meghatározva; arra nézve tehát, hogy valamely felszólalási kérvény, vagy törlési kereset elkésztett adatot be,

tévedés alig lehetséges és így az elkésés alapján lett visszautasítás ellen sem szükséges a jogorvoslatot megengedni.

Hogy azoknak az érdeke, a kik szerzett jogait a telekkönyvekben keresztül sem vitették, de azt bebizonyítva átruházták és azon volt joguknak más általi tényleges birtoklása ellen fel nem szólaltak, — vagy hogy azoknak az érdeke, a kik bejegyzésre, illetőleg a törlésre nézve beleegyező nyilatkozatukat a bizottság előtt önként előterjesztették, a betétek szerkesztésénél egyáltalában nem sérthető, kétséget nem szenved és így egész felesleges lenne az ily személyek részéről netalán benyújtott felszólalási kérvényeket vagy törlési kereseteket tárgyalás alá vétetni.

A 49. §-hoz. A felszólalási lap a felszólalási kérvények és törlési keresetek nyilvántartására szolgál.

Annak vezetése, az egyszerű mintánál fogva sem terhes, sem nagy munkát vagy időt nem igényel; azon felekre nézve pedig, kik a felszólalási határidők alatt óhajtanak jogokat szerezni, azon lap igen előnyös szolgálattal teend; mert minden nehézség nélkül és igen rövid idő alatt tudomást szerezhetnek arról, hogy valamely nyilvántartási jog a kivételes idő alatt meg lett-e támadva?

Az 50. §-hoz. Iráshiba kiigazítása vagy oly intézkedés tétele céljából, mely által mások nyilvántartási joga nem érintetik, tárgyalást tartani felesleges volna; ellenben minden más esetben csak tárgyalás mellett intézhető el a felszólalás és pedig végzéssel, mert itt csak arról lehet szó: vajon az új betét tartalma a régi telekkönyvi állapotnak megfelelő-e vagy sem?

Mint hogy ez esetben is, úgy mint a telekkönyvi rend. I. része alá eső ügyekben kiigazításról van szó, a fokozatos folyományt a harmadbíróshoz is megengedni kellett.

Az 51. §-hoz. A felszólalási határidő alatt folyamatba tett törlési keresetek mint tisztán peres kérdések tárgyalásánál kivételt tenni nem látom szükségesnek.

Azok telekkönyvi kezelése a telekkönyvi rendeletekben említett törlési keresetekétől annyiban tér el, hogy a per feljegyzetethetése mellőztetett, miután a keresetnek a felszólalási határidő alatt megindítása már magában véve megadja a feljegyzés által biztosított jogi hatályt.

A telekkönyvi intézmény természetéből és a felszólalási határidők céljából következik, hogy azon bírói határozatok, a melyekkel a felszólalási kérelem teljesítettik, vagy a törlési keresetnek hely adatik, jogerőre emelkedés után telekkönyvileg hivatalból és ne a fél külön kérelmére, keresztülvitessenek. Oly határozatokat azonban, melyekkel a felszólalási kérelem vagy törlési kereset elutasítottatik, miután sem a kérvény, sem a kereset fel nem jegyeztetett, egész felesleges telekkönyvileg keresztülvinni.

Miután a felszólalási lap egyúttal nyilvántartási jegyzéket is képez, szükséges volt annak további vezetésére nézve is intézkedni.

Egyébiránt a hirdetményi határidő alatti felszólalásoknak és törlési kereseteknek a felszólalási lapon feljegyzése által azon előny is eléretik, hogy a betét lapjai szükségtelen feljegyzésekkel nem töltenek be, hanem ha alapos a felszólalás, csak a szükséges bejegyzés tétetik meg, ha pedig a felszólalásnak nincs alapja, a betét egészen érintetlenül marad.

Az 52. §-hoz. A tapasztalás mutatja, hogy a telekkönyvi rend. I. része szerinti eljárás is szerfelett sok esetben teljesen alaptalanul vétetik igénybe és ez által egyrészt a feleknek ok nélküli költség, a telekkönyvi hatóságoknak pedig felesleges és cél nélküli munka okoztatik.

Ennek meggátlása céljából már az első bíróságot szükségesnek tartom azon hatósági körrel felruházni, hogy a felszólaló vagy törlési keresetet indító ellen esetleg pénzbírságot szabhasson ki.

A pénzbírságot, ha a felet ügyvéd képviseli, azért indítványozom közvetlenül az ügyvéd ellen kiszabandónak; mert a betétnek a telekkönyvvel összehasonlításából és a vonatkozó iratokból az ügyvéd azonnal láthatja: fenforog-e valamely téves bejegyzés?

Ha tehát az ügyvéd az érintett adatokból az ellenkezőről győződik meg, köteles a feleket alaptalan kívánságaikról felvilágosítani és a képviselőt megtagadni.

A törlési pereknél előfordulhat, hogy a félnek helytelen információja által az ügyvéd, — a mennyiben a betét és telekkönyvből a valódi tényállásról meg nem győződhetik, megtévesztetik; ily esetre az ügyvéd részére ügyfele ellen a pénzbírság tekintetében a viszereseti jogot biztosítottam; hogy azonban az e részben folyamatba teendő kereset tényálladéka lehetőleg tisztázva legyen, az ügyvédnek kötelességévé vélem tenni, a mit az ügyvéd az ügy elvállalásakor rendszerint úgy is megtesz, a tényállás felvételét.

Az 53. §-hoz. Az egyes községekhez tartozó ingatlanokról felvett betéteknek bekötése mindenesetre emeli a telekkönyv iránti bizalmat, mert az által az egyes lapok és betétek elveszése lehetőleg megelőzve lesz.

A bekötés minél czélszerűbb módozatainak rendeleti uton megállapítása az igazságügyministerre volna bízandó; mert az inkább közigazgatási és tulajdonkép iparügyi kérdés lévén, nem volna előnyös, az ipar haladásával czélszerűbb módozatok életbeléptetését törvényhozási intézkedések által lassítani.

Az 54. §-hoz. A telekkönyvekről eddig is készítették betűsoros névjegyzékek. Ezeknek fentartását, illetve szabályozását a rend és az ügykezelés könnyítése követeli.

Hogy egy község különös betéteinek szerkesztésére vonatkozó összes ügyiratok, odaértve a külön jegyzőkönyveket is, egy csomóban rendezve őriztessenek, nemcsak előnyös, hanem elkerülhetlenül szükséges is; mert a tervezetek főleg a legközelebbi időben az azonosság megállapításánál sokszor igen becses adatokat fognak szolgáltatni; a külön jegyzőkönyveknek pedig a fel-felszólalások és törlési keresetek elintézésénél gyakran döntő szerepük leend.

Az 55. §-hoz. A javaslatban igyekeztem ugyan mindazon esetekre nézve intézkedni, a melyek a telekkönyvek rendbehozatalánál, — illetve a betéteknek a kataszteri adatokkal és a tényleges állapottal összhangba hozatalánál fenforoghatnak, és azon nézetben vagyok, hogy a javasolt intézkedésekkel — kivéve a 38. §. esetét — sikerülni is fog a kitűzött cél elérése; mégis miután, mint ezt már az indoklás bevezetésében is bátor voltam hangsúlyozni, egyes telekkönyvekben a legnagyobb szabálytalanságok fordulnak elő és bekövetkezhetik az eset, hogy a tapasztalando szabálytalanságokat, illetve a kitűzött cél elérését gátló akadályokat megszüntetni, a törvényjavaslatban közelebről meghatározott esetekre tervezett intézkedésekkel lehetetlen lesz; és miután a szabálytalanságok oly sok irányúak lehetnek, melyek a törvényben előre kimerítően meg sem oldhatók; elkerülhetlenül szükséges, hogy az igazságügyminister ily esetekben a helyszínelési szabályoknak, továbbá a jelen törvény és a telekkönyvi rendeletek hatályban maradt intézkedéseinek megfelelő alkalmazásával intézkedés-tételre felhatalmaztassék.

Részemről különben azon elvnek vagyok követője, miszerint ha valamely kérdés törvényhozásilag szabályoztatik, azon kérdés vagy magában az illető törvénycikk, vagy az azt hatálybaléptető által minden részleteiben oldassék meg. Azonban lehetnek esetek, melyekre nézve ezen elv czélszerűen nem alkalmazható és ilyenek tartom az 55. §-ban szemügyre vettet is.

Ily felhatalmazások d. scretionális természetűek mindig és különösen az a jelen esetben kért, melyben a hiteltelekkönyvek rendezése képezi annak célját.

Azonban részint a ministeri felelősség, részint pedig azon határok, a melyek között a felhatalmazást megadatni kérem, kellő kezességet biztosítanak a tekintetben, hogy az a törvénytől eltérő intézkedésekre alapul nem fog vétethetni és kizárólag a tárgyra, az elérni óhajtott célra fog felhasználtatni a nélkül, hogy jogok sértethetnének, vagy hogy a vélt sérelemre az orvoslási út elzárathatnék.

III. RÉSZ.

A jelen javaslat I. és II. részében indítványozott intézkedésekkel, a 38. §. esetét kivéve, elérhetőnek vélem azt, hogy a betétek a kataszteri adatokkal összhangban és a tényleges állapotnak megfelelőleg szerkesztethessenek.

Hogy az ily módon szerkesztett telekkönyvek úgy a magán, mint a közhitel és a nemzetgazdaság egyéb érdekeit emelni és a kisbirtokosok osztályát a drága pénztől és az uzorától nagyrészt megmenteni fogják, azt e helyütt is bővebben fejtegetni felesleges lenne.

Mindazon előnyöknek azonban, a melyek a betétek tervezett szerkesztése által elérteni fognak, csak akkor lesz valódi és a jövőre is kiható becsük, ha a létrejött állapot állandósítottatik.

Az állandósítást, vagyis a betéteknek a jövőben is a kataszteri adatokkal összhangban és a tényleges állapotot visszatükrözőleg leendő vezetését úgy vélem elérhetni, ha egyidejűleg oly intézkedések is hatálybaléptetnek, a melyek előreláthatólag kellő biztonságot fognak nyújtani arra nézve, hogy telekkönyveinkben, illetve az egyes betétekben ne létesülhessen oly zavart állapot, mely a katasztertől és azzal együtt a tényleges viszonyoktól eltérő legyen.

Ez a főcél, mely mint már az indoklás bevezetésében is említettett, a III részben foglalt javaslatoknál vezérelt.

A második^o cél az, hogy a telekkönyvi rendeleteknek egyes szakaszai módosíttassanak.

Erre indokul szolgált, hogy a telekkönyvek iránti bizalom és azzal a hitel ez uton is megszilárdíttassék, — hogy az egyes szakaszok alkalmazásában egyöntetűség éressék el, — hogy azok egyéb törvényeinknek megfelelően, hogy a telekkönyvi ügyvitel az érdekelt felek előnyére is könnyíttessék, — hogy más országok törvényhozásainak e téren tett és előnyösnek bizonyult intézkedései meghonosíttassanak, — hogy a birtokos és hitelre szorult osztálynak érdekei a hitelezők önkényétől függően ne maradjanak és hogy a zugírászatnak eleje vétessék.

Az 56. §-hoz. A betétek szerkesztése által az ideiglenességre szánt telekjegyzőkönyvek érvényüket veszítik és a végleges telekkönyv jön létre.

A telekkönyv iránti bizalom megszilárdítása és a birtokos osztály hitelének megállapítása mulhatlanul megkövetelik, hogy oly telekkönyvvel szemben hatályát veszítse minden kivételes eljárás.

Ilyen kivételes eljárás az is, mely a telekkönyvi rendelet I. részén alapul.

Ennek a végtelenségig fentartása, eltekintve a fenebb irtaktól, még azért sem szükséges, mert a hirdetményi idő a telekkönyvi rendelet 3. §-án alapuló igényeknek érvényesítésére teljesen elegendő; és mert az azon idő alatt esetleg érvényesíteni elmulasztott jogoknak védelmére a rendes per útja kizárva nem leend.

Bátorkodom e helyütt felhozni azon tapasztalatot is: hogy az utóbb bejelentett igények, különösen a kiigazítási kereseteknek legnagyobb része alaptalan, vagy olyan, mely az ösiségi nyílt parancs szerint már elenyészett jogok felelésztését célozza.

Mínt hogy tehát jogsérelemtől tartani nem lehet, egészen felesleges, hogy a kérdéses kivételes eljárás, mint jogvédelmi eszköz a hirdetményi időnél továbbra fentartassék.

Az 57. §-hoz. A dolog természetében rejlik ugyan, hogy ha valamely jognak telekkönyvi keresztülvitele céloztatik, az illető telekkönyvi testek megjelölésénél minden esetben azon helyrajzi számokra tétessék hivatkozás, a melyek a telekkönyvi betétekben szerepelnek, mégis tekintettel különösen a telekkönyvi betéteknek szerkesztését közvetlenül követő időre, szükségesnek tartom e részben határozott utasítást adni.

A kérdésessé vált azonosság határozottabb kimutathatása céljából pedig szükséges, hogy a hatályon kívül helyezett telekjegyzőkönyvek tartalmára és az ingatlanoknak azokban foglalt megjelölésére is hivatkozni lehessen.

Az 58. §-hoz. A vázrajz kellékei a telekkönyvi rendeletben csak annyiban vannak megjelölve, hogy azoknak az eredeti okiratok mintájára kell kiállítva lenni.

Hogy a közönség e tekintetben teljes tájékozottsággal bírjon: szükséges azon egyéb kellékeket is meghatározni, a melyekkel a vázrajznak birnia kell a célból, miszerint az a le- és hozzájegyzés alapjául szolgálhasson, nehogy a felek határozott intézkedések nemléteben, esetleg jogaik hátrányára visszautasíttassanak, mi jelenleg éppen nem ritka eset.

Mínt hogy pedig a rendelkezésre állandó telekkönyvi térképek szabályszerű felmérés útján készítették, a lejegyzésnek azon térképen keresztülvihetése szempontjából meg kellett határozni, hogy a vázrajzok műértelemmel és a kataszteri térkép készítésénél használt léptéknek (scala) alkalmazásával készíttessenek; mert más léptékkel vagy műértelem nélkül készített vázrajzot nem lehetne használni — illetve olyannak alapján a lejegyzést lehetetlen volna a telekkönyvi térképen keresztülvezetni.

Az 59. §-hoz. Az 1855. évi telekkönyvi rendelet 56. §-ának d) pontja szerint valamely terhelt jószágtestből lejegyzés, csak a nyilvánkönyvi hitelező beleegyezésével és kivételes esetben a hitelező előleges meghallgatása mellett hozott bírói határozat alapján tehető.

A rendeletnek ezen intézkedése igen absolut, az ingatlanok forgatására igen zsibbasztólag hat.

A jelen javaslat 59. §-ának célja, hogy a törvényerejű rendeletnek ezen, a hitelre szorult birtokos osztály érdekeit a hitelezőknek teljesen és minden helyes ok nélkül feláldozó intézkedését enyhítse a nélkül, hogy a hitelezők szerzett jogai sérelmet szenvedhessenek.

Az által, hogy a jószágtestből lejegyzett részre, a zálogjog is átvitetik, a szerzett jog nem szenved és nem is változik.

A lejegyzés által csakis egyetemleges jelzálog-testek keletkeznek és a többi nyilvánkönyvi jogok, péld. szolgálmak, haszonélvezet stb. érintetlenül maradnak.

Azon netaláni ellenvetés, hogy a telekkönyvi jószágtest

egészben nagyobb biztosítékot nyújt a hitelezőnek, czáfolatát találja azon mindennapi tapasztalatban, hogy a jószágtestek részletekre osztása által az ingatlanok értéke, vagyis az összérték emelkedik.

Legyen szabad e helyen kiemelnem az 1881: LX. törvény-czikk 155. §. 2-ik bekezdését is.

A törvényhozást azon intézkedésnél, melylyel a végrehajtónak azon jogot adta, hogy ha a törvényileg egy telekkönyvi jószágtest különböző részlet számok alatt bejegyzett több birtoktestből áll, az egyes részleteknek árverés alá külön bocsátását kérheti, csak azon tapasztalat vezérelhetette, hogy az egyes részletek könynyebben és jobb árban vétetnek meg, mint a gyakran nagy telekkönyvi jószágtest.

És ha áll ez, úgy állnia kell azon vélelemnek is, hogy a jószágtestből való lejegyzés által, ha a terhek átvitetnek, a jelzálogos hitelező szerzett joga nemcsak nem sértetik, de az még nagyobb biztosítékot nyer.

Az 1855. évi rendeletnek ezen intézkedése a nemzetgazdaszat érdekeibe ütközik, annak hátránya régen tapasztaltatott. Ez indította hivatali elődömet, hogy a telekkönyvi rendeletnek az erdélyi részekre kiterjesztése alkalmával az 1870. évi rendelet 56. §-ának d) pontjába a javaslattal megegyező intézkedést vett föl.

A tervezett intézkedés által az is eléretik, hogy a két kir. ítélő-tábla kerületében egyenlő jogszabványok lesznek érvényben.

Az osztrák-magyar bank, továbbá a földhitelintézet és a kisbirtokosok országos földhitelintézete, valamint az ezekkel hasonló jogokkal felruházandó hitelintézetek követeléseivel terhelt ingatlanokra nézve, tekintettel azon intézetek alapszabályaira, kivételt kellett tenni.

A 60—65. §-okhoz. Az 1855. évi telekkönyvi rendelet intézkedései szerint egyáltalában nem lehetséges valamely jelzálogul szolgáló jószágtestnek egyes részeit a hitelező beleegyezése nélkül tehermentesen lejegyezni, vagy azokat csere útján megváltoztatni.

Az erdélyi részekben hatályban levő telekkönyvi rendelet az 56. § d) pontjában a tulajdonosok érdekeit már szintén felkarolta; mert ha a tulajdonos bebizonyította, hogy a kért lejegyzés által a hitelezők biztossága nem szenved, a telekkönyvi hatóság a hitelezők meghallgatása után a viszonyok méltányos tekintetbevételével a tehermentes lejegyzést elrendelhetette.

Ezen intézkedés, mint már említve volt, a tulajdonos érdekeire is tekintettel volt, de ez sem kielégítő, miután a jelzálogul szolgáló jószágtest egyes részeinek csere általi megváltoztathatására nézve világosan nem rendelkezik.

Következtetni lehet ugyan, hogy a tehermentes lejegyeztetés elrendelhetésére megállapított elvek a csere általi megváltoztatás eseteire is alkalmazandók, de czélszerűbb minden kételyt kizárólag intézkedni.

A hitelezőknek jogait és minden szerzett jogot megvédeni a törvénynek okvetetlenül feladata, de e védelem czélszerűen nem mehet túl a jogosság határára. És ha ezen szempontból tárgyaljuk a kérdést, okvetlenül azon megoldásra fogunk jutni, hogy a hitelre szorult tulajdonosok érdekeit a hitelezők érdekeinek ok nélkül feláldozni nem kell és nem lehet és hogy a tulajdonosok érdekeit a hitelezőkével szemben megvédeni a törvényhozásnak szintén elhárríthatlan feladata.

Nem szenved kétséget, hogy a hitelezőnek bekeblezett zálogjoga az illető jószágtest minden részére kiterjed.

De ezen szerzett jogból, ha csak a tulajdonosok és közvetve a nemzetgazdaszat érdekeit a hitelezők önkényének teljesen alárendelni nem akarjuk, nem lehet következtetni azon jogra, hogy a hitelező feltétlen beleegyezése nélkül a terhelt jószágtestből lejegyzés egyáltalán nem tehető, annak egyes részei csere útján meg nem változtathatók.

A zálogjog szerzésének egyedüli célja a hitelező biztosítása. Ha e célzt tekintjük, a hitelező jogait csak azon határig kell a törvénynek védeni, hogy a biztosíték csorbát ne szenvedjen.

Ha ezen a határon túlmegy a védelem, czéltévesztett az és ok nélkül jogokat áldoz fel.

A javasolt intézkedések nemcsak köteleességévé teszik a tulajdonosnak, hogy azt bizonyítsa, miszerint a kérelmezett tehermentes lejegyzés vagy a csere által a hitelező, illetve biztosítéka nem szenved, de alkalmat is nyújtanak a hitelezőnek arra, hogy a tulajdonos bizonyítékait megczáfolja.

Sőt a hitelezők jogait még azon esetben is védi a javaslat, ha a hitelezők a kért lejegyzés vagy csere ellen egyáltalán fel nem szólalnak, a mennyiben a bíró köteleességévé teszi, hogy az esetleg nem éber hitelező érdekeire is felügyeljen és úgy ezen érdekeknek, mint a kérelmező által felhozott bizonyítékoknak mérlegelésével hozza meg határozatát; mely ellen a hitelező a harmadbíróshoz is felfolyamodással élhet.

A hitelező, ha esetleg három bíróság határozataival sem látná jogát továbbra biztosítottak, követelését felmondhatja.

A javaslat nem engedi a hitelező jogát sérteni vagy veszélyeztetni, hanem védelembe veszi a tulajdonos jogait is és pedig nemcsak annak érdekében, de a nemzetgazdaság érdekében is.

Igy, például a kataszteri tiszta jövedelem, vagy a földadó alapján egy 100,000 frtra becsült jószágtestre 15,000 frt kölcsön erejéig van a zálogjog bekeblezve.

A tulajdonos azon jószágtest egy részét, a mely ugyanazon alapokon 5,000 frt értéknek felel meg, igen előnyösen eladhatja, vagy a gazdaság helyesebb vitele céljából, avagy a tagosítás küszöbén szintén célszerűen más, hasonló értékű vagy talán még értékesebb ingatlanra megcserélheti.

Az első esetben a jószágtest értéke 5,000 frttal csökken, a másodikban nem változik lényegileg, de sőt a helyesebb gazdálkodás szempontjából emelkedik.

A hitelező biztosítéka az első esetben még mindig teljes, a másodikban nem változik, de sőt emelkedik; ő azonban sem az egyikbe sem a másikba nem egyezik.

Jogos volna-e a tulajdonos és közvetve a nemzetgazdaság érdekeit a hitelező önkényének alárendelni? nem szükséges-e a kérdést a hitelező vonakodása esetében vagy annak önkényével szemben a bíróság cognitiója alá bocsátani?

Lehet-e ily esetekben a hitelező jogainak sérelméről vagy csorbitásáról szó?

Bizonyára nem.

Akkor volna jogsérelem vagy csorbitás, de a tulajdonossal szemben, ha a javaslat nem ily irányban intézkednék.

Ausztriában 1869 óta van hasonló törvény hatályban s az erdélyi részeken majd 14 év óta áll fenn hasonló intézkedés; a miatt tudtommal panasz még sincs, azoknak megváltoztatása nem szorgalmaztatott.

A másik lényeges intézkedése az idézett §-oknak, jelesen a 63-iknak az, hogy a jelzálog tulajdonosa az említett esetekben jogosítva van a hitelezőknek követeléseit, ha a fizetési határidő még be sem következett volna is, kifizetni és a hitelező köteles a fizetést feltétlenül elfogadni.

A tulajdonosnak érdekei ezen intézkedés által sem részesülnek a hitelező jogainak sérelmére előnyben.

A hitelezővel szemben e tekintetben a célszerű jogvédelem csak annyiból állhat, hogy a hitelezőnek idő engedessék arra, miszerint tőkét, mely váratlanul rendelkezésére jut, gyümölcsözőleg elhelyezhesse.

Ha ezen túlmenne a védelem, már mások jogai szenvednének sérelmet.

A javaslat szerint a fizetés napjától számítva egy félév adatik a hitelezőnek e célra és ez tökéletesen elégséges.

Azon félévre pedig a kikötött 2% teljes kárpótlást nyújt; mert a váratlanul lefizetett tőkét a hitelező 4% mellett mindig elhelyezheti ideiglenesen.

Sőt ezen intézkedés mellett a hitelező még némi nyereségben is részesülhet, ha tőkét a félév lejárta előtt gyümölcsözőleg végleg elhelyezheti.

A 66. §-hoz. A többször idézett két telekkönyvi rendelet 70. §-a is eltér egymástól.

Az 1855-iki szerint az okiratnak oly nyelven kell kiadva lenni, hogy az per esetében a határozathozatalra alapul szolgálhasson, különben annak hitelt érdemlő fordítványa is beadandó.

Ebből arra kell következtetni, hogy az okirat, ha nem a bíróság ügykezelési nyelvén van szerkesztve, hiteles fordításban is bemutatandó.

Az erdélyi részeken fennálló telekkönyvi hatóságoknál az okirat hiteles fordításban is csak akkor mutatandó be, ha az az ott nem divatozó nyelven van szerkesztve.

Ha egyéb szempont nem forogna is fenn, már az magában véve, hogy a két királyi tábla kerületében e tekintetben nem egyenlő jogszabályok állnak fenn, szükségessé teszi az intézkedést.

Azonban vannak egyéb szempontok is, melyek mulhatlanul megkövetelik, hogy mindkét rendeletnek hiányos, illetve téves intézkedése megfelelően módosíttassék.

Az 1868: XLIV. t.-cz. 11. §-a szerint a telekkönyvi hivataloknál az illető bíróságnak ügykezelési nyelve használandó.

Az nem képezheti kérdés tárgyát, hogy az e. f. bíróságoknál az ügykezelési nyelv kizárólag a magyar.

Ebből kiindulva, és más álláspontra nem helyezkedhetem, a telekkönyvi betétekbe bejegyzés csak magyar nyelven lesz tehető.

Minthogy továbbá, ha az okirat per tárgyát fogja képezni, azon per szintén csak magyar nyelven lesz vihető: okvetlenül szükséges, hogy

a telekkönyvi bejegyzés céljából bemutatott okirat magyar nyelven legyen kiállítva, vagy ha ez más nyelven állított ki, ahhoz hiteles magyar fordítvány csatoltassék.

Nehogy kétség merüljön fel arra nézve, hogy a hiteles fordítvány kiállítására ki jogosult: szükségesnek vélem azt a törvényben meghatározni.

Ezen §. intézkedése az ingatlan forgalmát nem fogja akadályozni; mert az ügyvédek, közjegyzők és községi, valamint közjegyzők mind bírják a magyar nyelvet. Ha pedig az okiratot maguk a felek és pedig olyanok szerkesztik, kik a magyar nyelvet nem bírják — annak magyar fordítványát könnyen megszerezhetik.

A 67. §-hoz. A telekkönyvi rendeletek 74 §-án alapuló biztosítás csak feltételes és annak hatálya az örökségnek átadásától kezdődik.

Azon biztosítás kizárólag az adós örökös ellen irányul és a hagyatékot illetőleg fenforgó igényekre, illetve a hagyatéki ügynek vagy az örökösödési pernek akár egyezség, akár ítélet által leendő elintézésére, vagyis az örökös társak érdekeire legkisebb befolyással sincs.

Ebből folyólag, ha oly egyezséggel, végzéssel vagy ítélettel fejeztetett be a hagyatéki ügy, illetve az örökösödési per, melynél fogva az adós örökös azon ingatlanhoz, a melyre a hitelező biztosítására bejegyzés tétetett, örököségi joga fejében tulajdonjogot nem nyert, intézkedni szükséges arra nézve, hogy a kérdéses bejegyzés, mely az új tulajdonost úgy sem terheli, hivatalból megszüntettesék és ne legyen a tulajdonos kénytelen azt költségére szorgalmazni és a telekkönyvi állapotot esetleg hosszadalmasabb eljárás mellett tisztázni.

Ez okból javaslom a 67. §-t.

A 68. §-hoz Az 1855. évi t. r. 121. §-a szerint az egyes bíróságoknál a telekkönyvi kérelmek szóval is jegyzőkönyvbe adathatnak. Ezen intézkedésnek indoka mindenesetre abban keresendő, hogy a forgalom könnyíttessék és oly személyeknek, kik vagy költségkimelésből, vagy lakhelyeik távolsága miatt a telekkönyvi kérvény szerkesztéséhez érto egyénhez fordulni nem akartak, maguk pedig a kérvény szerkesztéséhez nem értettek, alkalom nyujtassék szerzett jogaik telekkönyvi bejegyeztetésére.

Ezen intézkedést, — eltekintve az esetek csekély számától, melyekben a jogügyletet kötött személyek mindenike ismeretes a bíró előtt, részben céltévesztettnek kell kijelentem; mert az azonosság beigazolása többnyire nagyobb költséget okoz, mintha a fél kir. közjegyzőhöz vagy ügyvédhez fordul.

Tekintettel pedig arra, hogy az ügyvédek száma időközben tetemesen szaporodott és kir. közjegyzők is elég számban vannak alkalmazva, ily intézkedést fentartani feleslegesnek is látszik.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy az idézett rendelet kedvezménye a felek által csak a legritkább esetekben vétetik igénybe.

Az erdélyi részekre érvényben levő telekkönyvi rendelet 121. §-ában a kérdéses intézkedés már nem foglaltatik és e miatt panasz vagy előterjesztés nem tétetett.

Ezen indokokból az idézett rendelet kérdéses intézkedését kihagyandónak vélem.

A második lényeges intézkedése ezen §-nak az, hogy a telekkönyvi kérvénynek kir. közjegyző vagy ügyvéd által kell ellenjegyezve lenni.

Ezen intézkedés ama biztosságot, melyet a telekkönyvi ügynevezett tabuláris ügyekben megállapítani szükséges volna, nem nyujtja ugyan, azonban azt a fenforgó viszonyok között mégis előnyösnek és részben célhoz vezetőnek kell tekintenem.

A telekkönyvi kérvények ugyanis természetüknél fogva azonnal — tárgyalás nélkül — érdemileg elintézendők és a bíró nincs abban a helyzetben, hogy a mellékelt okiratok valóságát megbírálhassa, hanem csak az elébe terjesztett okirat tartalmára és előszabott külalakjára lehet tekintettel. A külalakra nézve az aláírás tekintetében, hogy valamely magánokirat bekeblezés alapjául szolgálhasson, a telekkönyvi rendelet 82. §-ának b) és c) pontja csak azt kívánja, hogy az okirat a kibocsátó által sajátkezűleg aláírva, illetőleg kézjeggyével ellátva és két aggálytalan férfi tanu által előttemezve legyen. Ily intézkedés mellett nem lehetetlen, hogy a bekeblezés hamis okirat alapján rendeltetik el; minek egyik következményeként kell tekintenünk a gyakori törlési pereket. Ha azonban a telekkönyvi tulajdonos vagy egyéb telekkönyvi jogosult a telekkönyvi állapotot minduntalan nem vizsgálja, bekövetkezhetik az is, hogy a telekkönyvi rendelet 150. §-ában kijelölt 3 év elmulván, a harmadik személyek által szerzett nyilvánkönyvi jogoknál fogva a hamis okirat alapján szenvedett jogsérelmét többé nem orvosolhatja.

Ennek elejét venni — és ez igen kívánatos lenne — a szakörök nézete szerint legbiztosabban az által lehetne, ha a közjegy-

zói kényszer behozatnék, vagyis, hogy bekeblezés csak közjegyzői okirat alapján lenne elrendelhető.

A szakkörök második módszerként, melylyel a felforgó bajnak szintén nagy részben elejét vehetni, az okiraton előforduló névalírásoknak, kézjegyeknek vagy keresztvonásoknak közjegyzői hitelesítését jelölték meg.

Igaz, hogy ha a telekkönyvi érdekelt jogaira felügyel, hátrány nem érheti, mégis a szakkörök kívánatának részben eleget óhajtottam tenni és midőn az elmúlt évek folyamán a kir. közjegyzőkről intézkedő törvény módosítására nézve az országgyűléshez javaslatot nyújtottam be, abba a másodsorban említett módszernek megfelelő intézkedést is felvettem.

Általánosan tudva van, hogy az említett javaslat kérdéses intézkedése a közönségnél általában visszhangra nem talált és indokolt előterjesztések tettek azon szakasznak mellőzése céljából, miután az által a közönség nagyobb része az ingatlan és telekkönyvi jogok forgalmát nehezítve, az ügyvédség pedig részben érdekeit sértve látta

A jelen javaslatban nyílt tér, arra nézve, — hogy a tervezett intézkedést valódi helyén felvegyem.

A szakértekezlet, mely ezen javaslatot tárgyalta, szintén csakis az említett közjegyzői kényszer által vélt legbiztosabban célzt érhetni, tekintettel azonban a felforgó körülményekre és viszonyokra a kérdéses intézkedést elejtendőnek vélte és abban állapotodott meg, hogy a felforgó cél megközelítő elérhetése végett az aláírásoknak, illetve kézjegyeknek vagy keresztvonásoknak közjegyzői általi hitelesítése kívántassék meg; egyuttal azonban, miután ez kisebb értékű ingatlanok átruházásánál vagy csekélyebb kölcsön-jogügyletek biztosításánál a szegényebb osztályt aránytalan kiadásokkal sújtaná, és tekintettel arra is, hogy ha az aláírás a közjegyző által hitelesítetik, azonossági tanukul többnyire községbeliek és legtöbb esetben az előjárók szoktak alkalmaztatni: a szakbizottság azon nézetének is kifejezést adott, hogy költségkímélés végett oly jogügyleteknél, melyeknek értéke 1000 forintot meg nem halad, vagy melyeknek tárgya valamely becsértéket nem képvisel, az aláírások hitelesítése a községi előjárók által is eszközölthetessék.

A jelen törvényjavaslatnak célja nemcsak az, hogy a telekkönyvek az adókataszterrel és lehetőleg a tényleges állapottal összhangzásba hozassanak, hanem az is, hogy azon összhangzás folytonosan fentartassék. Ez okvetlenül szükségessé teszi, hogy a bejegyzés kérelmezése könnyű legyen.

Ha a kir. közjegyzők nagyobb számban lennének alkalmazva, az aláírás-hitelesítés kényszer a telekkönyvi bejegyzés könnyűségét nem akadályozhatná; a kir. közjegyzők jelen száma mellett azonban az ajánlott intézkedést, mely nézetem szerint a fennebb említett baj ellen csak kisebb részben nyújt segílyt, előnyösnek nem tekinthetem és ez okból azt mellőzendőnek vélem.

Az esetleges visszaélések meggátolására kis fokban szolgál az ellenjegyzési kényszer is; két baj ellen pedig, melyek a telekkönyvi beadványoknál naponta előfordulnak, biztos óvszert nyújt.

A telekkönyvi jogokat szerzett személyek igen nagy része ugyanis jogaik telekkönyvi keresztülvitele végett szakavatatlan zugírásokhoz vagy részben szakavatott ugyan, de szintén zugírásokhoz fordul.

Az első esetben következik a telekkönyvi hatóságnak visszautasítása, a minek ismét rendszerinti következménye a további lépések elmaradása és a telekkönyvi állapotnak a ténylegestől eltérése.

Mindkét esetben pártolásban részesül a zugírászat, elvonatik a kir. közjegyzőktől és ügyvédektől az anyagi előny és bő alkalom nyújtatik a tiltott cselekmények üzésére.

Ugy a kir. közjegyzői, mint az ügyvédi kamarák általános óhajának teszek eleget, midőn a zugírászat meggátolása céljából ezen javaslatot teszem, a melyet annál nyugodtabban terjesztek elő, mert egyuttal felhatalmazást is kérek, hogy a telekkönyvi beadványok szerkesztése stb. alkalmából szedhető díjakat rendeleti uton az illető hatóságok meghallgatása után szabályozhassam.

Meg vagyok győződve, hogy azon díjak nem fogják a feleket terhelni és elejét veendőket nemaláni tulságos követeléseknek.

Ugyancsak a bejegyzési kérelmezésnek könnyüvé tétele indit arra, hogy a kisebb 200 forint értéket képviselő vagy szolgálmi jog bejegyztetése végett a kérvény szerkesztését szintén határozott díj mellett a községi, illetve a körjegyzőre bizni inditványozom.

A §-nak kivételes és egyéb intézkedései a fennálló törvényeknek hasonszerű intézkedésein alapulnak.

A 69. §-hoz. A telekkönyvi rend. szabályain egyáltalában nem alapul némely telekkönyvi hatóságnak azon eljárása, hogy oly

esetben, midőn a tulajdonjog bekeblezése, a telekkönyvi rendelet 55. §-a értelmében csak lejegyzés útján eszközölhető, a lejegyzést akkor is elrendeli és a lejegyzett ingatlanokat más telekkönyvkönyvbe viteti át, midőn valamely bekeblezési kellék hiánya miatt csak a tulajdonjognak előjegyzését lehetne elrendelni.

A telekkönyvi rendeletnek ezen helytelen alkalmazásából számtalan zavar s a legtöbb esetben az következik, hogy ha az előjegyzés nem igazolása miatt töröltetik, az új telekkönyvkönyvet megszüntetni, a lejegyzett ingatlanokat pedig természetesen más alakban ismét az előbbi telekkönyvkönyvbe visszavinni és az előbbi telekkönyvi jószágtesthez hozzájegyezni kell.

De még helytelenebb az erdélyi részekben fennálló telekkönyvi rendeletről hivatkozólág követett azon eljárás, hogy a különben lejegyzendő részekre a tulajdonjogi előjegyzés ugyanazon telekkönyvkönyvben rendeltetik el és foganatosittatik, mert ez a telekkönyvi rendeletnek szabályait egészen halomra dönti és különösen az 57. §-nak alkalmazását lehetetlenné teszi.

Határozottan ki kell tehát mondani, hogy oly esetben, melyben a tulajdonjogi bejegyzésnek csak lejegyzés mellett van helye és a bekeblezési kellékeknek csak egyike is hiányzik, az előjegyzés sohasem rendelendő el, hanem a kérelem egészen elutasítandó.

Es ez nem is lehet másképp, mert eldarabolás esetében, ha a vázrajz hiányzik, vagy nem szabályszerű, vagy a közös tulajdonos beleegyezése ki nem mutattatott, ez ugy is a teljes elutasítást vonja maga után, ha pedig a jelzálogos hitelezők beleegyezése hiányzik, ily esetről a jelen javaslat 60—65. §-aiban tételik intézkedés; oly hiány tehát, mely esetleg az előjegyzést eredményezhetné, csak a szerzési okiraton fordulhat elő; ha pedig a szerző az átruházót szabályszerű vázrajz aláírására bírhatta, ugyanazon fáradsággal tőle a bekeblezésre alkalmas új okiratot, illetőleg nyilatkozatot is megszerezheti.

A 70. §. indokait leli azon kitűzött célban, hogy a telekkönyvi betétek és az adókataszter egymással folytonos összhangban legyenek.

A 71. §-hoz. A telekkönyvi betétek életbeléptét közvetlenül követő időben igen gyakran elő fog fordulhatni azon eset, hogy az ügy felvilágosítása végett a hatályon kívül helyezett telekkönyvkönyv betekintése is szükséges leend.

Ily szükség felforgása az első bíró által könnyen felismerhető és ez esetben köteles lesz a kiadóhivatalnak megadni a kellő utasítást, hogy az illető betéten felül a megfelelő telekkönyvkönyv hitelesített másolata is csatoltassék a felterjesztéshez.

A 72. §-hoz. A törlési keresetek kivételes természetűek és csakis a telekkönyvi tulajdonos, illetőleg egyéb nyilvánkönyvi érdekelt jogának megóvására szolgálnak, sőt már címük is mutatja, hogy tárgyük csak az lehet, miszerint egy bekeblezett jog a reá vonatkozó, eredetileg érvénytelen, vagy megszünt bejegyzések alul azoknak egyszerű törlése által mentesíttessék.

Ezen majdnem félreismerhetlen fogalom és cél dacára nemcsak több első, hanem a felsőbb bíróságoknál is előfordultak esetek, hogy az oly személyek által eredeti érvénytelenség alapján indított törlési kereseteknek is hely adatott, a kik épen ugy, mint a megtámadott telekkönyvi tulajdonos az előbb telekkönyvi tulajdonossal szerződtek, de tulajdonjogi bekeblezés kieszközölésével a megtámadott alperes által az osztrák polgári törvénykönyv 440. §-a szerint megelőzve lettek, sőt a törlési perben hozott ítéletben a jogtalanul törlést kérők részére egyuttal a tulajdonjog is megítéltetett.

Ily eljárás a törlési pernek fen ecsetelt jogi természetével már akkor is merőben ellenkezik, ha a törlés egy nyilvánkönyvi joggal nem bíró személy keresete folytán rendeltetik el; de a helytelenség meghalmozódik a tulajdonjognak megítélése által; mert

1. a törlés által feléled az előzőnek nyilvánkönyvi joga, ez utóbbinak perbe idézése nélkül tehát ugyanennek feléledt jogát másnak odaitélni képtelenség; de az előző, vagyis az, kinek nyilvánkönyvi joga a törlés által feléled, a tkvi rendelet 150. §-a szerint a törlési perbe nem is idézhető.

2. A telekkönyvön kívül álló szerződő fél a megtámadott nyilvánkönyvi jogosulttal semmiféle jogügyleti viszonyban nem állván, ez ellen csak roszhizeműség esetében léphet fel és ekkor is kereseti kérelme csak oda irányulhat, hogy ez neki a roszhizeműleg szerzett tulajdonjogot átengedni tartozzék.

3. Ha a nyilvánkönyvön kívül álló személy van oly helyzetben, hogy szerződési jogát az előző és a roszhizemű nyilvánkönyvi jogosult ellenében kimutatni képes, akkor ismét képtelenség, sőt a telekkönyvi rendelet szabályaiba ütközik, a törlést és a tulajdonjognak megítélését is kérni, mert a telekkönyvi szabályok

értelmében, ha a telekkönyvi tulajdonos változik, az előbbi tulajdonos nem töröltetik, hanem az új tulajdonos a B. lapon egyszerűen bejegyeztetik.

Ily helytelen felfogásoknak megszüntetése és egyöntetű eljárás elérése végett a telekkönyvi rendeletnek 148. §-át pótolni, illetve annak intézkedését értelmezni kellett.

Harmadik nyilvánkönyvi jogosultak a telekkönyvi rend. 150. §-a értelmében szerzett nyilvánkönyvi jogaik tekintetében 3 éven át mindig bizonytalanságban vannak, mert ha előzőjük telekkönyvi joga az érintett idő alatt eredeti érvénytelenség miatt megtámadatik és annak érvénytelensége kimutattatik, az ő jogaik is menthetlenül törültnek. Ezen a telekkönyvi publicitást korlátozó időszak tehát akkor, a midőn a nyilvánkönyvileg érdekelt, a bekebelezésről szabályszerűleg értesített, épen a publicitás szempontjából leszállítandó, mivel semmi ok sincs ilyenkor arra, hogy a kellelőleg értesített nyilvánkönyvi jogosultnak 3 év adassék annak meggondolására: vajon akarja-e a telekkönyvi rend. 148. §-án alapuló törlési keresetet megindítani vagy sem és addig az azon bekebelezésre vonatkozó további bejegyzések folytonos bizonytalanságban lebegjenek.

Ha az értesített nyilvánkönyvi jogosult az ellene elrendelt bekebelezést érvénytelennek tartja, elegendő ideje van megtámadási szándékát 15 nap alatt bejelenteni és magát a törlési keresetet 60 nap alatt benyújtani, azontul harmadik személyek nyilvánkönyvi joga — a roszhiszeműséget kivéve — megtámadhatlanokká válnak.

A 73. és 74. §-okhoz. A 68. §-ban a telekkönyvi rendeletnek 121. §-ának módosítását javaslom ugyan, de ez által a szerzett jogok telekkönyvi keresztülvitele véleményem szerint megnehezítve nem lett, mert a javaslat csakis oda irányul, mint már kifejtteni bátor voltam, hogy a telekkönyvi keresztülvitel avatatlan egyénekre ne bizassék, a mi által a felek is gyorsabban fognak céljukhoz jutni.

A 70. §-ban tett javaslat által pedig az is el fog éretni, hogy az adókataszteri nyilvántartásban az adókötelezett személyére nézve változás csak azután lesz tehető, ha az illető ingatlanra szerzett tulajdonjog telekkönyvileg keresztülvitelt.

Ezt szükséges azért is tenni, mert a közéletben a csekélyebb műveltségű egyéneknél majdnem naponta tapasztalható, hogy a szerzett jog telekkönyvi keresztülvitelét azért nem szorgalmazzák, mert a földadó a jogügyletre vonatkozó okiratnak illetékkiszabás végett lett bemutatása után a szerzőre kivettétvén, az szerzett jogára nézve tévesen teljes biztonságban véli magát; holott ha a földadó a szerzett jog telekkönyvi keresztülviteléig a telekkönyvi tulajdonostól fog követeltetni, ez vagy serkenteni fogja a szerzőt ogának telekkönyvi keresztülvitelére vagy az illető hatóságnál

bebizonyítandja a terhelt ingatlan átruházását, a mi által a szerző úgy az illeték, mint a telekkönyvi keresztülvitel szempontjából már ez által ellenőrizve lesz.

Mindkét javaslat alkalmas módszert nyújt arra, hogy a betétek szerkesztése folytán a ténylegessel lehetőleg összeegyeztetett telekkönyvi állapot egymástól ismét eltérővé ne legyen.

Ha ezen két eszköz nem használ, a jelen javaslat egyik főcéljének elérhetése szempontjából ki nem kerülhető a harmadik: t. i. a birságolás. Ez látszólag megsértése a szerző, illetve a jogosult azon törvényes jogának, hogy jogát tetszése szerint telekkönyvileg érvényesíthesse vagy ezt mellőzze.

De ha az említett egyik főcél mellett figyelembe vesszük, hogy ezen joggyakorlás mulasztása kizárólag csekélyebb értelmiségű egyéneknél fordul elő, kik saját érdeküket felfogni nem képesek és jogaikat folyton veszélyeztetik, nem lesz a javasolt intézkedés túlságos gyámkodásnak vehető, ha az államhatalom ily egyéneket — miként ez a legműveltebb államokban törvény által kimondva van — kényszereszközzel is gyámolítani fog.

A mulasztások nyilvántartására pedig legalkalmasabbnak mutatkozik a javasolt jegyzéket venni; mert ismét a tapasztalás mutatja, hogy a szerződések az illeték kiszabása végett újabb időben rendszerint bemutattnak.

A tervezett intézkedéssel a telekkönyvi hatóságok teendői szaporodni fognak ugyan, de e munkaszaporodás, tekintettel a többször említett egyik főcélra, számításba alig jöhet.

A 75. §-t már az általános részben indokoltam.

A 76. §-hoz. Budapest főváros Duna-balparti részének telekkönyve azon részletes városhatósági felmérésen alapulván, melyet az adókataszter is helyesnek fogadott el, a nagy gondnal és szabátossággal szerkesztett betéteket használaton kívül helyezni és csupán azért, mert a kataszteri tiszta jövedelem rovata hiányzik, új betéteket szerkeszteni s ebből folyólag új felszólalási interregnumot előidézni céliránytalan volna; miért is ki kellett mondani, hogy a je' en törvény I. és II. része csak annyiban alkalmazandó, hogy a kataszteri tiszta jövedelem összege a meglevő betétek A. lapjainak «jegyzet» rovatába beirandó; hogy továbbá csakis új betétek nyitása esetében lesz a hiányzó rovatot tartalmazó új alakú nyomtatvány használandó és hogy a meglevő betétek bekötendők.

A 77. §-hoz A javaslatban indítványozott intézkedések teszik szükségessé, hogy a végrehajtással az igazság-, bel- és pénzügyi ministerek együttesen bizassanak meg.

Budapesten, 1885. évi január hó 19-én.

Dr. PAULER TIVADAR s. k.,
igazságügyminister.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{félsz. ... 6 lrt} _{negyedévre ... 3} A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — Jogirodalom: Code annoté du divorce. Par Mm. Max BOTTON et André LEBON, avec une préface et un discours de M. Alfréd NAQUET. (Paris, Rousseau, 1884.) KECSKEMÉTI LAJOS-tól. — Törvénykezési Szemle: Vegyes házassági jogunk. Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvédtől. — A «házi jog.» (BTK. 199. §-a.) Dr. HEXNER GYULA lipót-szent-miklósi ügyvédtől. — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.

II.*

A javaslat technikailag három részre van osztva. Az I. rész *általános intézkedések*, a II. rész *eljárás*, a III. rész *vegyes intézkedések* címét nyerte.

Tekintetbe véve, hogy a törvényjavaslatnak — ennek czime szerint — két fő tárgya van 1. a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztése, és 2. a telekkönyvi rendeletek pótlása s módosítása; és ezen két fő tárgyra beleillesztve a javaslat részeit és szakaszait, úgy találjuk: hogy az I. és II. rész (1—55. §§.) egészen, a III. részből a 75. és 76. §§. az első fő tárggyal, a III. rész 56—72. §-ai a második fő tárggyal foglalkoznak, a III. rész 73. és 74. §-ai pedig egészen új intézményt, a telekkönyvi kényszert tárgyzák. És összehasonlítva a javaslat *egyes részeit*, azt találjuk, hogy az I. rész általános intézkedéseket tartalmaz nem a javaslat *valamennyi* tárgyaira, hanem csak azon tárgyra vonatkozólag, melyre nézve az eljárás a II. részben szabályoztatik; és viszont ezen eljárás csak azon tárgyra vonatkozik, melyre nézve az általános intézkedések az I. részben foglaltatnak. Szóval az I. és a II. rész, valamint a III. résznek 75. és 76. §-ai összefüggnek egymással; de ezek egyenkint és együttvéve a III. rész 56—72. §-aival összefüggésben csak annyiban állanak, hogy valamennyien a törvényjavaslat címébe felvett tárgyra vonatkoznak. A javaslat egyes részeinek címzése, elosztása, csoportosítása s elhelyezése tehát az azokban tárgyalt anyagoknak és ezek egymás közötti összefüggésének épen nem felel meg.

Feltűnő továbbá, hogy a javaslat 1—57., 73—77. §-ai *önálló* törvénynek, ellenben 58—72. §-ai *novelláris* törvénynek jellegét viselik.

A hol összefüggő joganyagot felölelő rendszeres törvényről van szó, ott a novellák a törvény alkalmazásában szükségképen zavarokat idéznek elő; ezért a gyakorlat szempontjából a törvénynovellákkal egyáltalában nem igen tudok megbarátkozni. De a törvényalkotás technikájának általánosan elismert szabályaival összeegyeztethetőnek már épen nem tartom azt, hogy *ugyanegy* törvénycikkben egyrészt *önálló* törvény, másrészt már fenálló törvény pótlását és módosítását tárgyzó *novelláris* intézkedések *összefoglaltassanak*.

Præcedenst találunk e tekintetben az 1881: LIX. és LX. törvénycikknek létrejöttének előzményeiben. Itt is az igazságügyminister 1879. február 22-éről kelt javaslatában a polg. törvénykezési rendtartásnak és a végrehajtási eljárásnak együttes szabályozását tervezte. A képviselőház jogügyi

bizottsága azonban, «miután, a javaslat a tulajdonjogi per-jogot tárgyzó részében nem egyéb, mint a ptrs hiányainak kijavitása és hézagainak pótlása, míg annak a végrehajtási eljárást tárgyzó része gyökeres új alkotás jellegével bír», a javaslatot két külön alkateleme szerint két részre osztotta. Így keletkezett aztán az 1881. LIX. t. cikkbe foglalt ptrs. novella és az 1881. LX. tcz. mint önálló, rendszeres törvény.

A fenforgó esetben a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztése iránti intézkedéseknek és a telekkönyvi rendeletek pótlásáról és módosításáról szóló rendelkezéseknek *egy* törvénycikkbe való összefoglalását helyesnek annál kevésbbé tarthatom, mivel itt nem is *törvénynek*, hanem *rendeleteknek* pótlásáról és módosításáról van szó, oly rendeletek pótlásáról és módosításáról, melyek *ideiglenesen* érvényben vannak ugyan, de törvény erejével annak módja szerint felruházva nincsenek. Már pedig az sem járja, hogy egyrészt önálló és végleges törvény, másrészt ideiglenes érvényű rendelet pótlását és módosítását tárgyzó, tehát szintén ideiglenes jellegű intézkedések egy törvénycikkben összeavartassanak.

A törvényjavaslat indokolása maga is beismeri annak szükségét, hogy a telekkönyvi rendtartásról külön törvény készíttessék, és ezt egyelőre csak azért véli még elhalasztandónak, mivel az általános polgári törvénykönyv készülöben van és a telekkönyvi rendtartás a polgári törvénykönyvben kifejezést nyerő elvekre lesz alapítandó. Ezen halasztással teljesen egyetértek; mert tény az, hogy a telekkönyvi rendtartáson a polgári törvénykönyv behozatala után ismét változtatni kellene; ideiglenes érvényű telekkönyvi rendeletek helyett tehát birnánk törvénybe foglalt, de szintén már a priori ideiglenesen alkotott, rövid idejű érvényre számított telekkönyvi rendtartással. De épen azért, mert a telekkönyvi rendtartásról nem sokára törvény lesz alkotandó; mert a telekkönyvi rendeletek érvényének ha nem is napjai, de évei meg vannak számlálva, és mert a rendeletekkel együtt esni fognak az azok módosítására s pótlására vonatkozó intézkedések is: határozott hibának tartanám ezen intézkedéseket más külön tárgy s állandó jellegű törvényes intézkedésekkel szerves kapcsolatba hozni és ez által előidézni annak szükségét, hogy a telekkönyvi rendtartásról szóló törvény alkotásakor más egységes törvénynek egyes részei hatályon kívül helyeztessenek.

Ezekhez képest a telekkönyvi rendeletek pótlásáról és módosításáról szóló intézkedések — a mennyiben szükségesek — *külön törvénycikkbe* volnának foglalandók, és ugyanabba átveendőek — ismét csak a mennyiben *szükségesek* és *célszerűek* — a javaslat 73. és 74. §-ai. Így azután az 1—55. és a 75—77. §§. maradnának «a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztéséről» szóló törvénynek, melyben az 1—18. §§. (esetleg a 15. és 18. egész §§. és a 17. §. második bekezdésének kivételével) az általános *határozatokat* (és nem «intézkedéseket»), a 19—55. §§. az eljárást és a 75—77. §§. (esetleg a 15. és 18. egész §§. és a 17. §. második bekezdése is) a *vegyes intézkedéseket* tárgyzának.

Ha pedig a törvényjavaslat anyagának ily kettéválasztása mindenképen ellenkezésre találna, akkor a javaslat minden-

* Az első közleményt l. a 10. számban.

esetre előbb két főrészre osztandó, az annak címében megjelölt két tárgyhoz képest; és az első rész ismét három címre, u. m. I. általános határozatok (1—18. §§.), II. eljárás (19—55. §§.) és III. vegyes intézkedések (75—77. §§.); az 56—74. §§. pedig képeznek a második részt, a telekkönyvi rendeletek pótlásáról s módosításáról és mellesleg a telekkönyvi kényszerről.

A törvényjavaslat egyes §-aira következők az észrevételeim, megjegyeztetvén, hogy azon szakaszokat, melyekre az általánosságban már mondottakon kívül észrevételem nincsen, hallgatással fogom mellőzni.

A 2. §-hoz. Ennek második bekezdésében a javaslat helytelen kifejezést használ és úgy, a mint szövegezve van, mást mond, mint a mit nyilván mondani akar.

Vegyük az eseteket úgy, a mint előfordulhatnak. A község telekkönyvének szerkesztésére kerülvén a sor (20. §.), az derül ki, hogy az annak eddigi 10. számú telekjegyzőkönyvében bevezetett ingatlan a földadókönyv és az állandó kataster szerint egy egészet képező B. községhez tartozik. Vagy: B. község telekkönyvi betétjeinek szerkesztésekor észreveszik, hogy a földadókönyv és az állandó kataster szerint ezen községhez tartozik egy oly ingatlan, mely eddig nem ugyanezen, hanem más, tán más telekkönyvi hatóság területén fekvő A. község valamely telekjegyzőkönyvében vezetetik. Ezen két eseten kívül harmadik elő nem fordulhat. És ezen két eset egyikében sem fog kiderülni, hogy a földadókönyv és a kataster szerint egy egészet képező községhez tartozó ingatlan «más község telekkönyvében van felvéve». Nem pedig azért, mert az első esetben a kérdéses ingatlan más községnek sem eddigi telekjegyzőkönyveiben, sem telekkönyvében, és a másik esetben más község «telekkönyvében» nincs felvéve: a mennyiben a 2. §. első bekezdése szerint a telekkönyvet az illető község betéteinek összessége képezi, mely betétek még csak szerkesztendőek; és e szerint a második esetben csak az derülhet ki, hogy a B. községhez tartozó ingatlan más községi telekjegyzőkönyvben van felvéve. És az esetek egyikében sem lesz alkalom arra, hogy «a kérdéses ingatlanra vonatkozó betét szabályszerű eljárás mellett a illető község telekkönyvéhez csatoltassék.» Mert az ingatlanról telekkönyvi betét egyelőre, épen az igazságügyminister megfelelő intézkedése előtt sem az egyik, sem a másik esetben még nem készülhetett; a mennyiben az átalakítási munkálatok községenként lévén foganatosítandók (20., 24. §§.), a betét szerkesztéséhez hiányzott az első esetben a földadó-katasteri munkálat és a katasteri felmérés alkalmával felvett térkép másolata (21. §.), a második esetben pedig hiányzott a megfelelő telekjegyzőkönyv; és csak ezen segédeszközöknek ministeri intézkedés folytán egy kézben leendő egyesítése után fog megtörténhetni a vonatkozó betét szerkesztése. A §. második bekezdése tehát a dolog természetének megfelelően körülbelül következőleg volna szövegezendő:

«Ha a betétek szerkesztése körüli munkálatok közben az derülne ki, hogy a földadókönyv és az állandó kataster szerint egy egészet képező községhez tartozó ingatlanok eddig más község vagy több község egy vagy több telekjegyzőkönyvében vannak felvéve: a kir. igazságügyminister esetéről esetre intézkedik, hogy a kérdéses ingatlanokra vonatkozó betétek, megfelelő eljárás mellett, kapcsolatban azon község telekkönyvével szerkesztessenek és ugyanazon község telekkönyvéhez csatoltassanak, melyhez a földadókönyv szerint tartoznak.

A 3. §-hoz. Tudjuk, hogy oly ingatlanok, melyek a természetben összefüggő egészet képeznek és a jelenlegi telekjegyzőkönyvekben is csak egy-egy helyrajzi szám alatt vezetnek, a különböző művelési ágaknál és becsosztályozásnál fogva a katasteri munkálatokban sokszor számos, nem ritkán száznál is több helyrajzi szám alatt szerepelnek. A 2. §. 2. pont-

ját szószerint alkalmazva sok betétnek A. lapja a telekkönyvi kezelés egyszerűségének és könnyűségének rovására s minden előny nélkül egész tömkeleggé válnék. Jó volna tehát a törvényben, vagy ha itt nem, legalább a törvény végrehajtása iránti ministeri rendeletben kijelenteni, hogy

oly esetben, midőn több katasteri birtokrészlet együttvéve egy egészet (például szántóföldet, rétet, erdőt, házat udvarral és kerttel) képez, ezen részletek a betét A. lapján egyetlen sorszám alatt, a helyrajzi számok pedig az azok részére szolgáló rovatban egymás mellett vagy az elsőnek és utolsónak megjelölése mellett (pl. 10—16) vezetendő be.

Hogy a betétek A. lapján a katasteri tiszta jövedelem összege is kitétéssék, ez azzal indokoltatik, hogy a hiteltelekkönyvek a katasteri munkálatok adataival egyáltalában összhangba hozandók és hogy a tiszta jövedelem kimutatása «a pénzüintézetek részéről következetesen megkívántatván,» a hitelkereső közönség azon adatoknak eddigi fáradságos külön megszerzésétől ezáltal felmentetik. Én azt hiszem, hogy az, a mit a pénzüintézetek kívánnak vagy nem kívánnak, a telekkönyvi betétek szerkesztése iránti szabályok felállításánál irányadó nem igen lehet. A katasteri tiszta jövedelemre vonatkozó hiteles adatok megszerzése nem oly nagyon fáradságos; a ki jelzálogi kölcsönt keres, ezen aránylag csekély fáradságnak szívesen aláveti magát; és hogy ezen fáradságtól megmentsük őt, ez nem lehet elegendő ok arra, hogy a telekkönyvet, mely a könnyű áttekintést, a minél egyszerűbb kezelést igényli, oda nem tartozó adatokkal complicáljuk, oly adatokkal, melyek gyakoribb változásnak vannak alávetve és melyek, ha e változások bevezettetnek, a telekkönyvet törlésekkel és újabb bejegyzésekkel teli, a hitelesség egyik kellékét tehát épen nélkülöző irattá teszik; ha pedig a változások be nem vezetettek, az adatok megbizhatlanokká, tehát hasztalanokká válnak.

Hogy a telekkönyvi betétek a földadókönyv és az állandó kataster adataival összhangban legyenek, ez oly cél, mely felé csak bizonyos korlátok között kell törekedni. Más a katasternek és más a telekkönyvnek a feladata. Amannál főczél a mindenkori tiszta jövedelem nyilvántartása; ennél lehet ugyan kívánatos, de minden esetre mellékes, és ily mellékes tekintetből a sokkal fontosabb feladatok egyikét elhanyagolni nem szabad. A katasteri tiszta jövedelem összegét tehát a telekkönyvi betétekben feltüntetendőnek nem tartom.

Az 5. §-hoz. A törvényjavaslat a személyi lapok (Personalfolien) rendszerének alapjára áll; és ez önmagában helyes. De nem látom be szükségét és célszerűségét annak, hogy a több telekjegyzőkönyvben felvett ingatlanoknak egy jószágtestté egyesítése és több telekjegyzőkönyvben foglalt külön jószágtesteknek egy betétbe való felvétele épen a betétek szerkesztése alkalmával eszközöltessék. Ha elvül kimondott, hogy a telekkönyvi betétek szerkesztésének alapját az eddigi telekjegyzőkönyvek képezik (1. §.), akkor ellenkezik ezen elvvel az 5. §. intézkedése. A telekkönyvi tulajdonosnak később is módjában áll ingatlanjainak egy jószágtestté vagy legalább egy betétben leendő egyesítését kérelmezni; minek utasítsuk tehát ezen egyesítést a betétek szerkesztésének alkalmára, a mikor különben is a mellőzhetlen teendők különféle nemei összetorlódnak és a mikor azután megtörténhetnének, hogy a teendők sokasága miatt épen azoknak lényegesebbjei elhanyagoltatnak, nem a kellő gonddal foganatosítottatnak. Az 5. §-t a javaslat értékének minden veszélyeztetése nélkül kihagyhatónak tartom.

A 7. §-hoz. Azon mondatot «ha... az előbbi egyes részletekre vagy egy részletnek bizonyos hányadára akár bejegyzés mellett, akár a nélkül nyilvánkönyvi jog van a telekjegyzőkönyvbe bejegyezve» — egyáltalában nem értem. Nem tudom elképzelni, miként lehet valamely telekjegyzőkönyvben nyilvánkönyvi jog bejegyezve, bejegyzés nélkül! Ezen szavak tehát «akár bejegyzés mellett, akár a nélkül,» ki-

hagyandók; vagy a mennyiben itt valamely nem gyanított, legalább általam nem gyanított distinciónak kiemelése szándékoltatnék, könnyebben érthető kifejezéssel pótlándók.

A 8. §-hoz. Ezen szakaszt vagy egyesíteni kellene a 7. §-val, vagy legalább kijelenteni, hogy az ezen §. szerinti eljárásnak a 7. §. eseteiben van helye. Mert nem hiszem, hogy szüksége fenforogna ezen nehéz, költséges és a tagosítási munkálatoknak e tekintetben ismeretes felületessége mellett eredményt igen sokszor egyáltalában nem ígérő eljárásnak akkor is, midőn a most egy tagban kihasított ingatlanok az illető telekjegyzőkönyvek szerint megfelelő több részlet ugyanazon személynek vagy személyeknek képezte telekkönyvi tulajdonát és nyilvánkönyvi jogokkal épen nem vagy egyenlően van terhelve.

A 10. §-hoz. Itt természetesen csak *telki* szolgálomokról van szó; és értelemzavar kikerülése végett nem ártana, határozott kifejezést adni ezen körülménynek.

A telekk. rendelet 54. §-a szerint a telki szolgálomok egyedül a szolgálmi birtok C. lapján jegyeztetnek be. Ha már most az rendeltetik, hogy ama szolgálomok az uralgó telek betétjének A. és B. lapjain is feltüntetendők és a szolgálom megszűnte ugyanezen betét B. lapján is bejegyzendő s az A. lapon erre utalandó: akkor ez nem csak a telekkönyvi betétek szerkesztésére vonatkozó szabály, hanem egyúttal a telekk. rendelet 54. §-ának oly *pótlása és módosítása*, mely a betétek szerkesztése után a telekkönyv *vezetésénél* is irányadó lesz. Ennélfogva a kérdéses szabály megfelelő szövegezéssel a telekkönyvi rendeletek pótlásáról és módosításáról szóló törvényben, illetőleg a törvény ezt tárgyzó részében is mindenesetre fel volna veendő.

A 11. §-hoz. A törvényjavaslat szövege egyedül oly jószágtestekről emlékezik, melyekről az illető községben teljesített «helyszinelési eljárás *alatt*» a telekjegyzőkönyvek el nem készültek. A javaslat indokolása azonban ily jószágtestek fogalma alá vonni akarja azokat is, melyek a *helyszinelési eljárás keresztülvitele óta* keletkeztek, mint kiszáradt vizek medrei, zátonyokból lett szigetek, folyók partjainál földlerakodás, stb. Ezeket azonban a javaslat 11. §-ából senki sem fogja kiolvashatni. Ha tehát a betétek szerkesztésekor eme jószágtestek is a tényleges birtokos nevére felveendők, akkor ennek a törvényben határozott és tüzetes kifejezést kell adni.

A 12. §-hoz. Az ezen §. első bekezdésében felállított szabály annak folyománya, hogy a törvényjavaslat nem új telekkönyveknek, hanem telekkönyvi betéteknek az eddig vezetett telekjegyzőkönyvek alapján leendő szerkesztését tüzte ki céljául. Erre nézve pedig észrevételeimet, a javaslatról általánosságban szólván, megtettem már; és itt a negyedik bekezdésre vonatkozólag még csak azt jegyzem meg, hogy «folyamodás» helyett a «felfolyamodás» kifejezés volna használandó. Igaz, hogy a telekk. rendelet XIII. czime «folyamodásról» szól; de a gyakorlat általában a «felfolyamodás» elnevezését fogadta el; ugyanezt használják az 1881. LIX. és LX. t.-cikkek, és folyamodás alatt egészen más valamit szokás érteni.

A 14. §-hoz. Ezen §. szoros kapcsolatban áll a javaslat 35. és következő §-aival; és ott lesz még alkalmam reflectálni a 14. §. azon merev kitételeire, melyek szerint a telekkönyvön kívüli tényleges állapot csak «kivételesen figyelembe veendő», ha «az érdekelt felek» a javaslat második részében körülírt bizonyítékokat «szolgáltatják».

A 15. §-hoz. Tisztán pénzügyi természetű intézkedés, melynek semmikép sem az «általános intézkedések», közt, hanem a «vegyes intézkedések» között, a 75. §. után volna a helye.

A 16. §-hoz. A telekk. rendelet 57. §-a szerint zálogjogot csak *egész* telekkönyvi jószágtestre, közös jószágoknál pedig mindenik tulajdonostárs *egész* jutalékára lehet szerezni. Nem ellenkezik-e ezzel azon rendelkezés, mely szerint oly

esetben, midőn az, ki ellen a terhek annak idejében bejegyeztettek, a betét B. lapján tulajdonosként bejegyezve nincs, annak mint eredeti kötelezettnek neve, valamint esetleg «*azon hányad is kiteendő*», mely a terhelt jószágtestből az eredeti kötelezettet a zálogjog bekebelezése (helyesebben *bejegyzése*) idejében tulajdonjogilag megillette?» A hányad ily kitételének célja csak akkor lehetne, ha a zálogjog a jelenlegi tulajdonos birtokának csupán egy hányadát, azt a hányadot fogná terhelni, mely a zálogjog bejegyzésekor az eredetileg kötelezettnek képezte tulajdonát. A zálogjog terjedelmének ily megszorítása pedig a telekk. rendelet 57. §-ával össze nem egyeztethető.

A 17. §-hoz. A telekkönyvi lapok tisztázása s a többé fen nem álló tehertételek kiküszöbölése tekintetéből alkalmas intézkedés. A §. második bekezdése azonban tárgyánál fogva jobban illenék a vegyes, mint az általános intézkedések közé.

A 18. §-hoz. Ezen egész szakaszt, mint tisztán pénzügyi természetűt, szintén a «vegyes intézkedések» közé utalnám.

Dr. IMLING KONRÁD.

Jogirodalom.

Code annoté du divorce. Par MM. Max BOTTON et André LEBON, avec une préface et un discours de M. Alfred NAQUET. (Paris, Rousseau. 1884.)

A házassági elválás Franciaországban 1792. szeptember 20-ikán kelt törvényvel hozatott be, de már a Code Civil megnyírálta e törvénynek szélsőségig menő szabadelvűségét. Daczára ennek a restauráció alatt e törvény eltöröltetett s a régi ágy- és asztaltóli elválásra tértek vissza. Huszonnyolcz évi szünetelés után 1876-ban NAQUET ALFRED, a senatus egyik legkiválóbb tagja, vetette fel a parlamentben e kérdést, de leszavazták, ugyszintén 1880-ban is, míg végre 1884-ben sikerült kivívnia az elválás visszaállítását. Magát a törvényt annak idején ismertették már e lapok, (1884. évf. 37. sz.) most különösen az előttünk fekvő könyvből NAQUET-nak a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával a senatusban tartott érdekes fejtegetéseit akarjuk röviden ismertetni.

NAQUET a következő szempontokból tárgyalja a kérdést: ellenkezik-e az elválás az erkölcsiséggel s a családi élet szilárdságával? a nő és a gyermek érdekével? a katolikusok lelkiismereti szabadságával?

Szerinte az erkölcsiséggel nem a végleges elválás, hanem az ágy- és asztaltóli elválás ellenkezik, mert ez esetben ugyszólván a törvény kényszeríti a házasfeleket, hogy törvénytelen és erkölcstelen viszonyokat kössenek. A családi élet szilárdságát sem rendíti meg a válási törvény, mert hisz csak azokat érinti, kiknek az együttélés különben is lehetetlen. A tapasztalás egyébiránt azt bizonyítja, hogy egy törvény a házasságkötésekre nagy befolyást gyakorolhat, de a megkötött házasságokra csak másodrendű befolyása lehet. Bizonyítja ezt az 1862-iki törvény Bajorországban, mely megtiltotta a házasságra lépést azoknak, kik nem tudtak valami vagyont vagy jövedelmet kimutatni. A törvény eredménye az lett, hogy a törvényes házasságok száma megcsökkent, de a törvényteleneké 25 százalékról 100 százalékra emelkedett.

Ha ily hatása lenne a törvénynek a már megkötött házasságokra is, akkor a hasonló elválási törvényvel bíró országok egyenlő arányt tüntetnének fel az elválásokra nézve. De ez nem így van. Láthatjuk Schweiznak egyes cantonjaiban a különböző arányokat. Így Uriban 1000 házasságra sem esik egy elválás, Valaisban 1000-e esik 4, Felső Unterwaldenben 4'9, Gentben már 70'5, Appenzellben 100'7, Schaffhausenben 106. Igaz, hogy e nagy eltérések kimagyarázhatók abból, hogy egyik canton protestans, a másik katolikus; de a tiszta katolikus cantonokban is nagy a különbség; mert míg Uriban az arány 0, már Valaisban 4, Zugban 14'8, Fribourgnban 15'9.

Legprægnansabb bizonyítékot szolgáltat e tekintetben Dánia és Norvégia. Mindkét államban ugyanazon faj, vallás, majdnem egyforma nyelv és törvényhozás, és mégis Norvégiában 2000 házasságra csak egy elválás esik, míg Dániában 2000-re esik 76. Franciaországban is 1802-ben, midőn az elválási törvény érvényben volt, 2000 házasságra egy elválás esett, míg 1882-ben 1000 házasságra 11 ágy- és asztaltóli elválás.

Nem a törvényhozás tehát az, mely az elválásokra befolyással bír, hanem: 1. A vallás. Protestansoknál sokkal gyakoribb az elválás, mint katolikusoknál. 2. A faj. A breton és flamand faj legritkábban válik. 3. A nagyvárosi élet; falun ritkaság az elválás. 4. Az életmód; munkások s az u. n. szabad foglalkozásuk sokkal gyakrabban válnak, mint a földmivelők. 5. A civilisatio haladása. Ezek az igazi okok, melyek befolyással vannak az elválások számára. A törvényhozás már csak az elvált házaspárok sorsára bírhat döntő befolyással. Hatezer házastárs választatik el évenként Franciaországban s döntetik a törvény által az erkölcstelenség és romlottság karjaiba; míg, ha a végleges elválás meg volna engedve, legnagyobb részök új törvényes házasságot köthetne. NAQUET ezután a gyermekek sorsával foglalkozik. A gyermekeknek előnyére van az elválás jogi, erkölcsi és társadalmi szempontból. Az új házasságból sem származik hátrány a gyermekre. Mert ha azzal érvelnek, hogy a mostoha roszul fog bánni a gyermekkel, ha következetesen akarnak maradni, az özvegyeknek még inkább meg kell tiltani a házasságra lépést. Az elvált házaspárknél, ha a mostoha roszul bánik a gyermekkel, akkor a másik szülő a bírósághoz fordulhat s visszakövetelheti a gyermeket; míg ez az özvegyek gyermekeinél lehetetlenség. S mégis 180,000 özvegynek megengedtetik az új házasságra lépés, 6000 elválnak nem. Azon gyermekekre is kell végül tekintenünk, akik az elváltak törvénytelen viszonyaiból származtak és kiknek nincs nevök, családjuk, joguk.

Felhozzák azt is, hogy az elválás sérti a katolikusok lelkiismereti szabadságát. Ezt azonban a katolikusoknak csak egy része, az u. n. clericálisok mondják. Mert hisz a dolog ép ellenkezően áll. A házasság felbonthatatlansága minden vallásfelekezeten elnyom, mert ez egy általános kötelező törvény; az elválási törvény azonban csak egy facultatív törvény, mert csak annak szól, aki akarja, s a katolikusoknak mindig nyitva áll az út az ágy- és asztaltóli elválást kérni.

Különben a katolikus vallás is ismeri a végleges elválást, csak más név alatt. A kánonjog 14 esetben nyilvánítja semmisnek a házasságot, ami teljesen egy az elválással. Sőt a Code Civil szigorubb a kánonjognál. Csak a kánonjog szerint lehetett megsemmisíteni I. Napoleonnak házasságát, vagy a közel multból ott van a monacoi herczeg esete, melynél csak azon okból semmisített meg a házasság, mert a nő azt állítá, hogy III. Napoleon kényszeríté a házasságra.

Belgiumban nem kívánják az elválási törvény eltörlését; Franciaországban az elválási törvény behozatalát még ellenzik, de már a polgári házasságot nem. Spanyol- s Magyarországon pedig már a polgári házasságot is ellenzik. Legmeggyőzőbb érv különben az elválás megengedése mellett az, hogy azon országokban, hol megvolt, ellene soha panasz nem emeltetett, sőt ellenkezőleg mindenütt magasztalják a jó hatást, melyet a családi élet tisztaságára s a társadalmi erkölcsökre gyakorol. — —

Ezekben foglaltuk röviden össze NAQUET szellemes fejtegetéseit.

A könyv többi része magában foglalja magát az elválási törvény szövegét, anyaggyűjteménnyel. Minden cikkknél ismerteti az előbb fenállott törvényeket, közli az indokolást és a kamarákban folyt vitát.

KECSKEMÉTI LAJOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Vegyes házassági jogunk.

Szent István decretumainak II. könyve, 28. fejezete szerint azon férj, ki felesége elől külföldre menekül, elveszti hitvesi jogait; s míg felesége «sumptis congruis vestimentis et dimissis caeteris bonis» máshoz újra férjhez mehet, addig a férj, ki «hoc audito redierit» hihetőleg gyávasága megérdemlett büntetéséül, más nőt, különös püspöki engedély nélkül, el nem vehet; vagyis tehát, a férj megtartotta férfi címét és rangját, de különben «szolgálaton kívüli viszonyba» lépett: a házasság csak a nő szempontjából volt feloldottnak tekintendő, a férj szempontjából azonban nem.

Bármily barbárnak és észellenesnek gondolja is azonban valaki ezen állapotot, ítéletében mégis legyen tartózkodó; mert ha újabb törvényeinket vizsgálja, akkor látni fogja, hogy mai nap is ép úgy lehetnek czimzetes férfiek, mint lehettek Szent István korában; s hogy amily nagyra vagyunk a XIX. századbeli törvényhozói bölcseségünkkel, az ősök is ép oly bölcsök voltak. Nincs egymásnak mit szemünkre vetnünk. A különbség közöttünk és a barbár ősök között mindössze csak az, hogy míg ők, szegények, minden rendszer nélkül alkották meg törvényeiket, addig mi legalább büszkén elmondhatjuk törvényeinkről Poloniussal: «Though this be madness, yet there is method in' t.»

Nincs is szebb dolog annál, mint ha folytonos kísérletezés után végre odalyukadunk ki, hol eleink már nyolczszáz év előtt voltak. A vegyes házasságok lehető eredményeivel pedig így vagyunk

Egyébiránt nemcsak erről akarunk szólni, hanem a vegyes házasságokkal összefüggő több egyéb dologról is.

Szent István korában minden tartós nemi együttélésre irányzott szövetkezés, még egyházi szempontból is, házasságnak volt tekintendő, úgy hogy ágyasság és házasság között szoros határvonalat huzni nem lehetett. Mindez onnan eredt, hogy a házasság formál-szerződést, vagyis olyan szerződést, melynél az érvényesség a megkötés alakjától elválaszthatlan, nem képezett. Innen azon eredmény, hogy régebbi törvényeink csakis a papok kétnejeségére szabnak büntetést, őket több nő tartása miatt az egyházi rendtől való megfosztatással és javadalomvesztéssel sújtván. (Decr. Lad. lib. I. cap. 1. — Decr. Col. lib. I. c. 67. — Lib. 2. cap. 4., 9.) Laicusokra nézve többnejeség miatt országos törvényi intézkedésekre nem akadunk; ezek netáni többnejeséggel a publica honestast úgy látszik nem sértették meg.

Idők folytában azonban lassankint megváltozott a dolog. Utat tört magának hazánkban is Tertullian, Origenes, Cyprianus, Chrysostomus, Szent Ágoston s egyéb egyház-atyák tanítása a monogamiáról s a házasság felbonthatatlanságáról; ehhez járult a tridenti zsinatnak (1545—1563.) a házasság felbonthatatlanságának elvét nem ugyan dogmává, de kánonná emelő határozata (sessio XXIV. cap. 7.); s minthogy házassági ügyek elbírálására Szent István decr. lib. II. cap. 2. értelmében a püspök volt illetékes s ez «secundum canonum auctoritatem» volt hivatva eljárni, az egyházi elvek pedig a házasság felbonthatatlanságáról s monogamiáról szóltak, természetes dolog volt, hogy a későbbi századokban határozottabb házassági rend jött létre. A többnejeség büntetéséről mégis csak a Rudolf alatt Pozsonyban 1599. évben tartott országgyűlés intézkedik elsőben, rendelvén a X. decretum 36. articulusában, hogy: Quia inter caetera peccata, et enormia facinora, quae in hoc Regno Hungariae ac in Sclavonia vigent, illud etiam non postremum est, quod sunt nonnulli, qui divini praecepti ac honestatis immemores, vel plures, quam unam, uxores ducunt, vel autem, ut libidini suae serviant et indulgeant, relicta aut interempta prima, alteram superinducunt... statutum est, stb.

Ilyetén reform-processus mellett aztán semmi kétség nem lehet az iránt sem, hogy Szent Istvánnak jelen fejtegetésünk élén közlött intézkedése is csakhamar elavulás folytán érvényesnek lenni megszűnt s immár csak emlékjelét képezte oly időnek, midőn hazánkban a kereszténység elegendőleg kiforrva még nem volt.

Az érvényesen megkötött és elhált házasság (matrimonium ratum et consummatum) felbonthatatlansága tekintetében hazánkban is úgy, mint egyebütt, változás csak a reformációval jött létre; mely is magát ezen elvvel szemközt negatívba helyezvén, a házasságot mindkét fél életében is feloldhatónak tanította. S minthogy a protestans egyház a bécsi és linczi békekötésekkel hazánkban teljesen autonóm állást nyert s ezt az 1791: XXVI. tcz. a házassági ügyek tárgyában is részletesen szabályozta, a házasság felbonthatóságának elve immár az országos jog kiegészítő részévé vált, úgy hogy már most voltak felbontható, és voltak felbonthatatlan házasságok. Ez azonban egyszer így megállapítva lévén, jogi tekintetben semmi különösebb érdekléssel nem kinálkozott, minthogy úgy a felbonthatóság, mint a felbonthatatlanság elvének következményei mindegyik egyház kebelében logikailag, önként s minden bonyodalom nélkül lefolyhatnak.

Különösebb érdekléssel csakis azon esetek bírnak, melyekben a házasságok mindegyike más vallást követ, a midőn tehát egyikre nézve a házasság felbonthatatlanságának, a másikra nézve pedig a házasság felbonthatóságának elve alkalmazandó, vagyis midőn a házasság vegyes. Ez az eset pedig előfordulhat nemcsak akkor, midőn római katolikus fél protestánsal vagy unitáriussal köt házasságot, hanem akkor is, midőn az egyik fél római katolikus, a másik pedig a görög katolikus vagy a görög keleti egyház tagja; minthogy ugyanis e két utóbbi egyház is a házasságot (házasságtörés esetében) felbonthatónak tartja s ezzel a római katolikus egyházzal szemben szintén ellentétes álláspontot foglal el. Minden esetben a vegyes házasság, illetve a házasság vegyessége azzal tűnik ki legélesebben, hogy válóperek esetére, legalább mai napság, mindegyik fél külön bíróság illetősége alá tartozik, a mely is mindegyik félre nézve külön-külön saját hitelvei alapján hoz ítéletet. Ez azonban csak újabb fejlemény lévén, erre alantabb térünk át. Régebbi jogunk a házasság vegyességét egyszerűen azzal állapította meg, hogy mindegyik fél más és más egyház tagja. És sem a házasság felbonthatósága vagy felbonthatatlansága, sem az ezekből mai napság föltételezett különböző bírói illetőség e részben criteriumként nem szerepelt.

Az 1791: XXVI. tcz. is, mely a vegyes házasságokról legelőször intézkedik, ezen álláspontot foglalja el: 15. §-ában kimondja, hogy vegyes házasságok mindig a katolikus fél lelkésze előtt kötendők; a 16. §-ban pedig kimondja, hogy katolikus és protestáns fél között kötött vagy később egyik félnek a katolika vallásra történt áttérése folytán vegyessé lett házasság fölött mindig csak a katolikus szentszékek ítélnék, még pedig mindkét félre nézve. S mert a katolika egyház még más vallásúak házasságát is szentségnek és feloldhatatlan köteléknek tekinti, természetes következménye volt ezen rendezésnek, hogy vegyes házasságban élt, bár hitvestársától elválasztott protestáns fél is második házasságra csak első hitvese halála után léphetett. Tiszta protestáns házasságok fölött ugyanezen törvénycikk 11. §-a értelmében a protestáns egyházi bíróságok lettek volna ugyan hivatalosan ítélni; a törvény elvileg el is ismeri a protestánsok ebbeli jogát. Mindaddig azonban, míg ezen protestáns egyházi bíróságok a szoros értelemben vett Magyarországon szervezve nem lesznek s ezen szervezés királyi megerősítést nem nyer, a protestánsok házassági pereit megyékben és kerületekben a megyei és kerületi, városokban a városi törvényszékek illetősége alá tartoznak, megmaradván a felelősség joga másodfokban a királyi-, harmad-

fokban a hétszemélyes táblához. S ámbár ekként mind a két fél házassága felbontott, mégis egyiköknek sem volt képesége katolikus féllel újabb házassági frigyre lépni; és pedig nemcsak azért, mert vegyes házasság a katolikus fél lelkésze előtt volt kötendő, s ez az összeadásra bizony aligha vállalkozott volna, a mint ily esetekben mai nap sem vállalkozik, hanem azért is és főleg azért, mert ugyanezen 11. §. világosan kimondja, hogy ezen kötelék-felbontási ítélet a katolika egyház szempontjából érvénytelen: «Episcopus autem ad agnoscendam talis modi vinculi nullitatem, illamque ad Catholicos extendendam obligare nequeant.»

Az 1791: XXVI. tcz. által létesített jogi állapot az 1844: III. tcz. kihirdetéseig maradt változatlan érvényben; az érintett törvénycikk 2. §-a azt már részben módosította és pedig oda, hogy: «a jelen törvény kihirdetése után keletkező azon vegyes házasságok is, melyek evangelicus lelkipásztor előtt kötöttek, törvényesek.» Mely rendelkezésnek a 3. §. még visszaható erőt is tulajdonít, akként rendelkezővén, hogy: «azon vegyes házasságok, melyek római katolikus és az evangelica vallás bármelyikéhez tartozó felek között az 1839-ik évi márczius 15-ik napjától kezdve a most folyó 1844-ik évi november 20-ik napjáig kötöttek és nem római katolikus, hanem az evangelica vallás bármelyikének lelkipásztora által adattak össze, törvényesítetteknek jelenetnek ki.»

A protestánsok ezzel ugyan nagy lépést tettek előre a vívmányok terén, de még nem értek el mindent, mert a bírói competentia kérdése még megmaradt azon állapotban, melyet az 1791. évi törvény meghatározott. S ennek a körülmények között igen fontos következményei lehettek; hogy többről ne szóljunk, csak azt emeljük ki, hogy ha első hitvestársától bíróilag végleg elválasztott protestáns fél saját lelkésze előtt egy katolikkal újabb házassági frigyre, tehát vegyes házasságra lépett, házasságából kifolyólag semmiféle panaszjoga második hitvese ellen nem lehetett; mert a katolikus szentszék, melyhez ezen vegyes házasság perlekedési tekintetben az 1791. évi XXVI. tcz. alapján tartozott, sem a protestáns félnek, sem katolikus hitvestársának ezen házasságát érvényesnek el nem ismerte, de az idézett törvény szerint elismerni köteles nem is volt. Ha pedig a katolikus fél keresettel lépett fel a házasság semmiségének kimondása iránt, ezen keresetnek ugyanazon törvény és saját hitelvei alapján helyt adni tartozott, — a mivel a protestáns fél bizony furcsa helyzetbe került.

Az 1844. évi III. tczikk mellett meg kell emlékeznünk az 1848. évi XX. tczikkéről is, mint a melynek 1. §-a az unitaria vallást is törvényes bevett vallásnak nyilvánította, kijelentvén egyuttal (2. §.), hogy: «e hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapított meg.» S ámbár e törvénycikkben sehol kimondva nincs, mégis az imént idézett rendelkezésből, mely az unitaria vallásra nézve is a többi hitfelekezettel szemben tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot állapított meg, — következik, hogy katolikus vagy protestáns félnek unitáriussal való házassága is unitárius lelkész előtt érvényesen meg volt köthető. De hogy e részben minden kétely megszűnjék, az 1868. évi LIII. tcz., hihetőleg az unitáriusokra való tekintetből, kifejezetten is megállapította, hogy: «vegyes házasságok bármelyik fél papja előtt érvényesen köthetők.» (11. §.)

Az utóbb érintett törvénycikk (1868: LIII.) egyébíránt, mint már czime, «a törvényesen bevett keresztény vallásfelekezetek viszonyosságáról,» is mutatja, a törvényesen bevett vallásfelekezetek között előfordulható minden kérdést a teljes jogegyenlőség alapján végleg rendezni törekedett. Elvi intézkedéseiből bennünket mindazonáltal csak a 1. §. abbeli rendelkezése, hogy «a törvény által megállapított föltételek és formások megtartásával mindenkinek szabadságában áll

más hitfelekezeti kebelébe s illetőleg más vallásra átérni» s a 8. §. érdekel, a mely kimondja, hogy «az áttértnek áttérése utáni minden cselekvényei azon egyház tanai szerint ítélendők meg, melybe áttért, s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők.»

Ezen két rendbeli elvi enuntiatio ugyanis együttvéve megteremtette azon állapotot házassági jogunk fejlődése terén, hogy eredetileg katolikusok között kötött házasság is egyik vagy mindkét félnek más vallásra történő áttéréssel felbonthatóvá lett. S ez sokkal nagyobb horderővel bíró elv, mint felületes első tekintetre látszhatik. Kivételt állapít meg ugyanis azon általános axioma alól, hogy minden jogviszony azon törvények szerint bírálendő el, melyeknek uralma alatt keletkezett, s mely axioma szerint eredetileg katolikus felek között kötött házassági jogviszony is mindvégig felbonthatatlannak volna tekintendő; — a mint csakugyan felbonthatatlan volt is az osztrák törvények uralma idejében. Az osztrák igazságügyminister ugyanis az ausztriai ált. polg. törvkv. 111. §-ának abbéli rendelkezéséhez, hogy «érvényes házasság köteléke katolikus személyek közt csak az egyik házastárs halála által bontathatik fel s szintugy feloldhatlan a házassági kötelék, ha csak egyik fél is már a házasság kötésekor katolikus valláson volt,» — 1854. évi július 14-én Magyarországra és melléktartományaira terjedő hatálylyal magyarázó rendeletet bocsátott ki (*Reichs-Gesetzblatt* 1854. 193. sz.), mely szerint a polgári törvénykönyv hatályba lépte előtt kötött házasságok is, ha a házasság megkötése idejében mindkét fél vagy csak egyikük és a katolika egyház tagja volt, egyik vagy másik félnek az evangélikai vallásra történő áttérése folytán fel nem bonthatók, «*miután a vallásváltoztatás a katolika egyház elvei szerint kötött házasság felbonthatatlanságát meg nem szüntetheti.*»

S hihetőleg épen ezen, az osztrák uralom idejében oly határozottan hangsúlyozott elvet kívánta az 1868. évi LIII. tcz. minden kételyt kizárólag megszüntetni; — ámbátor épen-séggel nem mondhatni, hogy, legalább tudományos tekintetben, e részben minden kételyt elhárított volna. Az érintett törvénycikk 8. §-a ugyanis világos szavakkal csak azon cselekvényeket rendeli az áttért új vallása szerint megítélni, melyek az áttérés után történtek; s e szakasz második mondata is, hogy t. i. az elhagyott egyház elvei az áttérte nézve semmiben sem kötelezők, az első mondattal összefülvé pozitív alakban csakis azon értelemmel bírhat, hogy áttérés után az áttért minden újabb cselekvénye bírálendő meg új vallása elvei szerint, mivel hogy ezen újabb cselekvényekre nézve korábbi vallásának elvei «reá nézve semmiben sem kötelezők.» Már pedig az áttértnek katolikus állapotában kötött házassága bevezetett jogi tény, minden irányban befejezetteknek jelentkező jogi viszony, melynek eredeti jogi természetét sem áttérés, sem valamely más egyoldalú ténykedés, pl. áttérés után való perindítás, általános elvek szerint meg nem változtathatja; az egyszerű perindítás már csak azért sem, mert ez egész minőségénél fogva nem is irányul önálló jogviszony alapítására, hanem csak egy már létező jogviszonyból a jogviszony természetéhez képest eredhető és eredő igények gyakorlati érvényesítésére. Ha tehát a házasság eredetileg felbonthatatlan volt, a keresetnek is csak ezen elv korlátai között lehet mozognia.

Összes jogéletünk azonban a kérdéses szakaszt önmagában is azon értelemben magyarázván, hogy áttérés folytán az eredetileg felbonthatatlan házasság felbonthatóvá alakul át, gyakorlati tekintetben kétséget nem szenvedhet, hogy annak értelme az osztrák uralom alatt érvényben volt elv ellen fordul. De minden kétség megszűnik e részben, ha e szakaszt az 1868. évi XLVIII. tcz. 1. §-ának alább meg-érintendő végbekezdésével egybevetjük.

(Bef. köv.)

Dr. DAEMPF SÁNDOR,
ügyvéd.

A «házi jog.»

(BTK. 199. §-a.)

I.

A «házi jog» fejlődésének története: a nemzetek cultur története. Jogi önállóság és polgári szabadság e jog léte és legtágasabb mértékbeni érvényesíthetése nélkül csak hiu ábránd, üres phrasis. A mai értelemben vett állam- és államhatalomról a népek és nemzetek vezérei még sejtelemmel alig birtak, mikor e jog léte, tárgya és tartalma már elismertetett, tiszteletben tartott, sőt mi több [«*Quid est sanctius*», mondja a legnemesebb lelkesültséggel Cicero (*Pro domo* 41.) «*quid omni religione munitius, quam domus unius cujusque civium;*»] szentségnek tartott.

S alig hihető, hogy a népek és nemzetek szabad, önálló és független egyéneit az egyesülésre, az államkötelékbe való lépésre egyéb indító ok vezette volna, mint épen a *biztosság érzete utáni azon vágy*, mely ellenszölgáltatáskép a «házi jog» körében legfenségesebb realizálását nyerendő lett volna.

«*Tutissimum refugium atque receptaculum*»-nak tekinté házát a római, erős várnak, «*a mau's house is his castle*» a szabad brit ember, «*Jeder ist Herr in seinem Hause*» mondja a német még ma, bár többé nem hiszi.

A «házi jog» ily értelemben az *államhatóság* által is tiszteltetett, annak sem lévén megengedve az állampolgár házába akarata ellenére lépni és abban valami hatalmi funkciót gyakorolni.

Minden hatalomnak éle megtört a polgárház ajtaja kilincsén. A római köztársaság fénykorában tiltva volt felperesnek perbe idézés céljából a «civis» házi küszöbét átlépni. A régi germán szabadsággal sem fért össze, hogy azon családapa házába, ki magát vagy hozzátartozóit védeni vonakodik, a bíróság közege beléphessen. (*Libertas ab introitu judicis publici.*) A «Fehde»-t az ellenfél házában gyakorolni súlyos büntetés terhe alatt tiltatott.

A házi jog e tágkörű fogalma napjainkban megszűnő félben van és tagadatlan, miszerint ez a rómaiak, germánok és a többi «barbár» nemzeteknél (ugy mint a többi személyes szabadság-jogok) a közhatalom és annak mindennemű közegei által sokkal fenségesebb és sérthetlenebbnek tekintetett, mint akár némely u. n. «cultur államok»-ban ma, a magna charta «arany bulla» az angol és francia forradalom után; s így teljes joggal ismételtethők ma is MITTERMAYER 1822. évben kifejezett szavai: *Und es ist eben kein Zeichen des Sinnes für bürgerliche Freiheit, dass wir fast den Begriff des Hausfriedens verloren haben.* (*Neues Archiv des Criminalrechtes.* V. 309. és következő lapjai.)

II.

A «házi jog» államjogi fontosságát az államhatalmak legnagyobb része felösmervén, azt vagy az alkotmányban vagy pedig külön törvényben biztosították.

Még Poroszország (1850. évi február 12-én) és Ausztria (1862. évi október hó 27-én R. G. B. No. 88.) érdemesnek tartották: *Zum Schutze des Hausrechtes* törvényt alkotni.

Hazánk a házi jog védelméről szóló törvény tekintetében a nyugoti államok példáját nem követte, szabadságszeretetről nevezetes nemzetünk minden egyes tagja kénytelen az államhatalom túlkapasait resignációval tűrni, s azon kincset, melynek kedvéért akarátát az állam akarátának alárendelé, nélkülözni. Az Ur 1885. évében senki közülünk még saját házában sem dicsekedhetik a «biztosság» boldog érzetével.

Igaz ugyan, hogy a BTK. 199. §-a értelmében azon közhivatalnok, a ki hivatalos hatalmával visszaélve és törvényellenesen valakinek lakásába a lakónak vagy a lakossal rendelkezőnek akarata ellen behatol, a «házi jog» megsértésének vétségét követi el s hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő; de az is igaz, ám miszerint oly törvény nem létezik,

mely azon eseteket és körülményeket akár exemplificative, akár taxative felsorolná, melyek fenforgása mellett a közhivatalnok, hivatalos hatalmánál fogva, valakinek lakásába behatolhat, úgy hogy — rebus sic stantibus — *közhivatalnok részéről «törvényellenes» behatolás majdnem lehetetlen, azon egyszerű oknál fogva, mert törvény nem létezik, melynek ellenére az eszközölhető volna.* (Különben a BTK. 199. és avval értelmi kapcsolatban álló 475. §-a más szempontból is érdekes fejtegetés tárgyát képezhetik.)

A házi jog körébe nyúló, állami funkciókat szabályozó törvényeink e jogot legkevésbé sem veszik tekintetbe; úgy hogy például sem az 1868: LIV., sem az 1875. évi (a kézbesítőkről szóló) X. tcz. rendelkezéseibe nem ütközik, ha a *kézbesítés teljesítésével megbízott községi közeg a legtekintélyesebb állampolgárt, akár 12 órákor éjszaka álmából felszörgeti, lakásába minden engedelem nélkül is behatol, valami írást kézbesítendő.*

A kézbesítő, törvényeink értelmében, akár ünnep-, akár hétköznapon, akár nappal, akár pedig éjszaka, a legtisztességesebb polgár házába szabad bemeneti — *sőt talán erőszakal való behatolási* — joggal bír.

Az itt vázolt tekintetben dicséretes kivételt térsen váltótörvényünk 102. és 103. §-ában, a mennyiben az elfogadás és fizetés végetti bemutatás és egyéb váltócselkmények teljesítésének helyeül első sorban az üzleti helyiséget és idejéül a hétköznapok délelőtt 9—12, délután 2—5 óráit jelöli ki.

Váltótörvényünk talán csak azért oly liberalis, mert az abban foglalt cselekmények, nem az «államhatalom» cselekményei.

Az 1881: LX. tcz. 22. §-a értelmében «reggel 8 óra előtt és este 8 óra után, a *végrehajtási cselekményt* megkezdeni vagy a megkezdettet folytatni rendszerint nem lehet. Csak-hogy ez általános — a házi jogot respectáló — rendelkezés alól nyomban azon kivétel decretáltatik, hogy sürgős (?) esetben, a bírósági főnök engedélye mellett, a végrehajtónak bármikor jogában áll az állampolgár házába behatolni.

Figyelemre méltó a törvényhozónak a tárgyalat jogról való felfogása, a mennyiben a bírót hivatalos hatalommal felruhazza, hogy a végrehajtás *éjjel való foganatosítását* megengedheti, *azonban közönséges ünnepekre nézve* ezen engedélyezési jogot tőle megtagadta.

Mínta a «házi jog»-nak, mint az állampolgár minden alkotmányban elősmert «politikai jog»-nak, nem kellene *szen-
tebbnek lenni*, mint bármely vallási dogma által decretált ünnep.

Sajátságos jelenség még az is, hogy a törvényhozó az egyenes és közvetett adók, illetékek és az egyenes adók módjára beszédendő kincstári követeléseknek és egyéb tartozásoknak végrehajtás utján való behajtását teljesítő közeg részére a házi jogot egészen nem létezőnek nyilvánította, *az adóvégrehajtást* semmiféle ünnepek, nappali vagy éjjeli időszakok által funkciójában nem korlátoztatván.

Az e tárgyban rendelkező 1876: XV. tcz. 55. §-a velős rövidséggel csak akkép rendelkezik, miszerint «a *zálogolást teljesítő a végrehajtás helyére megy*», ott 2 becsüs közbenjöttével a tulajdonosnak vagy megbízottjának vagy ezek távollétében 2 tanu jelenlétében az adóhátralékosnak ingó vagyónából annyit foglal le zálogul, mennyi az adóhátralék és a járó adóbehajtási illeték fedezésére kívántatik.

Büntető eljárásunk törvény által szabályozva nem lévén, igen természetes, hogy a «házi jog» körét évszázadokon át folytonosan kisebb-nagyobb mértékben sértő *házkeresésnél* a BTK. 199. §-a ugyancsak soha alkalmazást nem nyerend azon már is kifejezett oknál fogva, hogy «*törvényellenes*» behatolás lehetetlen, mivel törvény nem létezik, mely a behatolást engedné vagy tiltaná.

A bűnvádi eljárás egyöntetősége tárgyában javaslatba hozott igazságügyministeri szabályok 68. §-a a házkeresést

egyedül a vizsgáló bírónak engedi meg, ennek ellenében a gyakorlat azt az előnyomozásban sem zárja ki.

Az 1881: XXI. törvcz. 11. §-ában a *fővárosi rendőrség* «elkerülhetlen szükség esetében» a házkeresés végrehajtására feljogosított. Hogy mikor tekintendő az «elkerülhetlen szükség esete» beállottnak, ez iránt a törvény legtávolabbról sem rendelkezik, annak megítélését a «*rendőrségi közegre*» bízván.

Ily viszonyok közepette szolgabiráink, pénzügyőreink korlátlan hatalmi körét még szem előtt tartva, legkevésbé sem túloztunk abbéli állításunkkal, miszerint: *házuk egyetlen egy polgára egyetlen egy perczczel sem rendelkezik, melyben házi békéje, családi köre, éjjeli nyugalma az államhatalom által nem lenne megzavarható.*

Csak ezen tényt akartam e sorokkal constatalni, s ez talán elegendő is leszen a mérvadó köröket meggyőzni arról, miszerint a «házi jog» védelméről külön törvényben gondoskodni nálunk is elkerülhetlen szükség.

Dr. HEXNER GYULA,
líptó-szt.-mik'ósi ügyvéd.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya által a gondnokságok kiosztása tárgyában kiküldött vegyes bizottság f. hó 12-én KÖVESS GYÖRGY elnöktele alatt tartott ülésében SZTEHLO KORNÉL következő indítványát fogadta el és azt jelentése kíséretében a kamarai választmánynak terjesztette be:

1. Az ügyvédi kamarai választmány félvélenként azon ügyvédek névjegyzékét közli a budapesti váltó- és kereskedelmi törvényszék, a budapesti törvényszék és a pestvidéki törvényszék elnökeivel, a kik közül a legközelebbi félévben előforduló csődöknél a tömeggondnokok ki voínának nevezendők. Ezen névjegyzék kétszer annyi ügyvédet tartalmaz, mint a hány csőd az eddigi tapasztalat szerint az említett törvényszékeknél félvélenként átlag meg szokott nyitvatni.

2. Ezen jegyzék összeállításánál a kamara választmánya arra lesz tekintettel, hogy a bizottság által elkészített kimutatás szerint eddig ok nélkül mellőzött ügyvédek fogja első sorban kinevezésre, ajánlani, és e mellett tekintettel lesz arra is, hogy a Budapesten régibb gyakorlattal bíró ügyvédek előbb ajánltassanak azoknál, a kik még nem oly régi tagjai a kamarának.

3. Az előző félévi jegyzékekben ajánlott ügyvédek a következő félévi jegyzékben újra ajánlandók, ha az elmúlt félévben csődöt nem kaptak és ezen ajánlás addig folytatandó, míg ki nem neveztetnek. Az ismételt ajánlottaknál megjegyzendő, hogy hányadszor lett az illető ajánlva.

4. A jegyzékből csak azon ügyvédek hagyandók ki, a kik fegyelmi vagy fenytő uton vád alá helyezve vagy büntetve lettek, továbbá azok, a kik a törvényszék részéről az általuk viselt tömeggondnokságtól elmozdítottak. A fegyelmi illetve fenytő törvényekben a büntetés következményei tekintetében meghatározott elévülés itt is figyelembe veendő. Addig, míg valamely ügyvédet illetőleg, az ellene fegyelmi vagy fenytő uton hozott vádhatározat hatályon kívül nem helyeztetik, az illető ügyvéd a jegyzékbe fel nem veendő; fel nem vehető továbbá a jegyzékbe azon ügyvéd sem, a ki szegénység alapján a kamarai tagdíj elengedése iránt folyamodott, vagy a kamarai segélyalapot igénybe vette, valamint az sem, a ki ezután a kamarai tagdíjat az ügyészi felszólítás után 8 nap alatt meg nem fizeti.

5. Ha az eddigi kinevezési rendszer folytán keletkezett visszás állapot a jelen indítványnak megfelelő eljárás utján megszüntetve lesz, a kamarai választmány a jegyzéket a 4. pontban foglaltakra való tekintettel betürendben állapítja meg olyképen mégis, hogy a kijelölést a tagok felére nézve az alphabet elején és a másik felére nézve az alphabet végén kezdi.

6. Az e. f. kir. törvényszékek a kamarai választmány által elkészített jegyzékhez annyiban legyenek kötve, hogy az ajánlott ügyvédek közül bármelyiket ismételve mellőzhetik ugyan, de olyan ügyvédet, a kinek neve a jegyzékben nem foglaltatik, tömeggondnokul ki nem nevezhetnek.

7. Ugy a törvényszéki elnökök, valamint a kamarai választmány az ezután történendő tömeggondnoksági kiosztásokról jegyzéket vezetnek, melybe nemcsak az illető tör-

vényszék, hanem a Budapest főváros területén székelő valamennyi törvényszék gondnoki kinevezései bejegyzendők. E végből a törvényszékek ezen kinevezéseket esetről esetre egymással és a kamarai választmányokkal közlik. Ha a fél-évi jegyzékben előforduló ügyvédek közül valaki az egyik törvényszéknél csődöt kapott, ugyanennek az ügyvédnek ugyanazon félévben más törvényszék által csőd ki nem osztható.

8. Ha valamely ügyvéd oly csődtömeggondnokságot kapott, mely reá nézve nem hogy anyagi előnnyel, de még veszteséggel is van összekötve, vagy ha a gondnokságból reá háramlott anyagi előny feltűnően csekély, akkor az illető ügyvéd ezen körülménynek az illető törvényszék részéről lett constatálása után folyamodhatik az ügyvédi kamarai választmányhoz, hogy neki ezen gondnokság be ne számítassék. A választmány helytadó végzése a törvényszékekkel közlendő és az illető ügyvéd a legközelebbi félévben tömeggondnokságra újból ajánlandó.

9. A tömeggondnoki helyettesé váló kinevezésre ezen indítvány rendelkezései ki nem terjednek. — 0 —

— **A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben.** Gyakorlati használatra, az elválásból eredő személy- és vagyoni jogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válóperekben, különös tekintettel a m. kir. Curia gyakorlatára. Irta SZTEHLO KORNÉL. (Budapest, Franklin-Társulat, 1885. Ára 2 frt 40 kr.) A 248 lapra terjedő mű két részben dolgozza fel tárgyát. Az első rész az anyagi jogot tartalmazza és tárgyalja az elválást a hierarchikus szervezetű és a protestáns egyházakban és a zsidóknál, azután a vegyes házasságok felbontását, az elválás következményeit, végül a házasság felbontására vonatkozó jogszabályok alkalmazását idegenekre és belföldieknek külföldön kötött házasságára. A második rész az alaki jogot tartalmazza, tárgyalván a világi törvényszékek előtti, a szentszéki válópert és az Erdélyben követett eljárást. Függelékben közli II. József házassági nyiltparancsát, az izraeliták házasságát szabályozó udv. kancell. rendeletet és néhány okmányt «házassági jogtörténeti emlékek» czím alatt. A mű kimerítő betűrendes tárgymutatással van ellátva.

— **A londoni kereskedelmi kamara,** mely az egyesült királyság első rangú kereskedőiből áll, a napokban tartá évi közgyűlését, melyen szokás szerint a kereskedelmet és a közlekedést érdeklő több igen fontos kérdés tétetett vita tárgyává. Többek között elhatározatott, hogy a lord-kancellárhoz küldöttség menesztessék, mely a lord-kancellárt a kereskedelmi jog új codificálásának létesítésére kéri. A küldöttség szónokai főleg arra utaltak, hogy a nagy számú rendeletek és bírói döntvények a kereskedelmi jog terén oly állapotot teremtettek, melyek úgy a kereskedőknek, mint a jogászoknak a törvény alapos ismeretét lehetlenné teszik, úgy hogy kikerülhetlen a codificatio. Másik szónokuk főleg az angol és a skót jog közti különbségre utalt. Naponként előfordul, hogy Angliában oly szerződések köttenek, melyeket Skóciában kell teljesíteni, s ezen ügyekben mindkét állam ügyvédeit kell consultálni; kívánatos tehát, hogy legalább az egyesült királyságokban azonos kereskedelmi jog létesíttessék. Végül a küldöttség azon kérelmet terjesztette elő, hogy a kormány a kereskedelmi jog codificálásának előkészítésére mihamarabb bizottságot küldjön ki. A lord-kancellár felelete igen lehangoló volt. Utalt arra, hogy az összes kereskedelmi jog codificálása nagy és nehéz feladat volna és hogy a kormány az ügyek jelenlegi állása folytán nincs azon helyzetben, hogy ily nagy művet kezdeményezzen; azon felül a kereskedelmi jognak azon részei, melyek természetöknél fogva rendszeresen codificálhatók, így a váltójog, a csődjog és a részvényjog, már nagy részben codificálva vannak. Nem kevésbé van szabályozva a kereskedelmi hajózás-jog az idevonatkozó szabályok által. Ha azonban tovább akar a kormány menni, akkor főleg a kötelmi jogot kellene codificálni, a mi pedig nagy nehézségekkel járna. Már lord Westbury kancellársága alatt kiküldetett egy királyi bizottság az egész magánjog codificálására; a büntető jog codificatiója jelenleg folyamatban van; azonban daczára a hosszas és megfontolt előkészületeknek, semmit sem halad. Nem hiszi, hogy a parlament a kívánt codificatioba egykönnyen belebocsátkozzék, hanem tanácsolja, hogy inkább maguk a kereskedők kíséreljék meg, vajon a kereskedelmi jognak codificált részein kívül vannak-e más oly részek, melyek a részleges codificálásra érettek. A mi végül az angol és skót jog közti különbséget illeti,

ennek kiegyenlítését Skóciában, mely speciáljogára különösen féltékeny, kellene kezdeményezni, ezt a kormány nem initiálhatja. — A «Times» úgy véli, hogy a lord-kancellár ezen észrevételei nem találók, minthogy az összes kereskedelmi jog szabályozására, névszerint a társaság-jog és a kötelmi jogra vonatkozó kísérletek 1872-ben Indiában eredményre vezettek. Az említett törvény minden jogos várakozást kielégített és senki sem kívánja, hogy a régi állapothoz visszatérjenek. A mi Indiában lehetséges volt, annak lehetségesnek kell lenni az egyesült királyságban is. Míg a lord-kancellár a szomszéd államok codificatióját igen kicsinyleni látszik, addig a codificálás nehézségét is túlbecsüli és semmi kétség, hogy a lord-kancellár utmutatása, miszerint a kereskedők segítsenek magukon, termékeny talajra fog találni. Ezen ut azonban sem a legjobb, sem más államok nem haladtak ezen uton. Mert míg ily módon a műnek befejezése «ad graecas calendas» huzódik, másrészt a codificatio azáltal, hogy részletenként történik, semmi esetre sem lesz előnyös. Ha mégis az illetékes körök és testületek komolyan fognak a munkához, bizonyára fog mihamarább találkozni egy kormány, mely elég bátorsággal és igyekezettel fog birni azt saját ægise alatt folytatni és befejezni. Egyelőre vigasztalódjék a ke eskedői osztály avval, hogy a mostani kormány, ha nem is akarja előmozdítani e művet, de gátlólag sem lép fel ellene.

— **Nemzetközi congressus** fog ez évben tartatni a belga kormány kezdeményezése folytán Antwerpenben a kereskedelmi jog egységes nemzetközi codificatiójának folyamatba tétele céljából. A kiküldött bizottság elnöke Lambremont báró; a bizottságban Belgium legkitünőbb jogásza foglalnak helyet.

— **A «bukmaker»-eket** a belga kormány a lóversenytereken való megjelenéstől rendőri intézkedéssel tiltotta.

— **Jogirodalmi szemle:** PUILLET: *Traité des marques de fabrique et de la concurrence déloyale en tous genres.* (Paris, Marchal, Billard et Co. 1883. 868 l. Ára 10 fr.) A második kiadásban megjelenő mű hat könyvre oszlik: 1. Marques de fabrique. 2. Du nom commercial. 3. De la concurrence déloyale. 4. Enseigne. 5. De la concurrence au point de vue du contrat de louage. 6. De la dévulgateion des secrets de fabrique.

— **Meghívás** a budapesti ügyvédi kamara által 1885. évi márczius 29-én délelőtti 10 órakor a kamara helyiségeiben (VII. Kerepesi ut 8. sz.) tartandó rendes évi közgyűlésre. Napirend: 1. Az 1884. évi működésre vonatkozó választmányi jelentés. 2. Az évi számadások felülvizsgálása. 3. A kamarai tisztségeknek tiszteletbeliekké változtatása tárgyában választmányi előterjesztés. 4. A költség-előirányzat megállapítása és mikénti fedezésének meghatározása és ezzel kapcsolatosan: 5. A tisztviselő és kezelő személyzet fizetésének megállapítása. 6. Szehlo Kornél kamarai tag indítványa és 7. Rész Ensel Sándor kamarai tag indítványa, a tagdíj-fizetés elmulasztásának jogkövetkezményeit illetőleg. 8. Rész Ensel Sándor kamarai tag indítványa a kamarai segély-alap gyarapítása tárgyában. 9. Neskovics Döme kamarai tag indítványa több rendbeli bizottságok kiküldése tárgyában. 10. Majthényi Nándor kamarai tag felebbezése 1883/4. és 1884/5. évi kamarai tagdíjak elengedését megtagadó 801/884. számú választmányi határozat ellen.

Előfizetési fölhívás.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési, ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátsó lapjára* fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 6 irt
negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A BTK. 335. §-a és a 44. számú döntvény. Dr. KÉRI MIKLÓSTÓL és dr. BARNÁ IGNA CZ budapesti keresk. akadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Gálfalvi avagy pócsfalvi? KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. tszéki bírótól. — Vegyes házassági jogunk. Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvédtől. — Különfélék. — Nyilatkozat. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése.

A BTK. 335. §-a és a 44. számú döntvény.

A kir. Curia legujabb döntvényére vonatkozólag a következő két cikket vettük.

I.

A törvénykezési gyakorlat terén felmerült elvi jelentőségű kérdéseknek a törvény szellemének megfelelő eldöntései kétségtelenül kiváló fontossággal bírnak a jogszolgáltatás egyöntetőségének megszilárdítására, s e tekintetben a kir. Curia tanácsainak teljes üléseiben hozott döntvényeknek nagy jelentőségét mindenki ismeri; de ép azért, mert e magas forum enunciatiói oly messze kiható erővel bírnak, a döntvényekben foglalt emez enunciatiók csak akkor lehetnek tisztázók hazai judicaturánkra, ha az eldöntendő kérdésre világosan és félremagyarázhatatlanul adatik meg a felelet.

A döntvények tulnyomó része, s különösen a büntető judicatura terén hozott döntvények ezen elv szemmel tartásával többnyire példás határozottsággal és a lehető legvilágosabban szövegezvők, s a legtöbb esetben el lehet mondani Curiank döntvényeiről: Roma locuta, controversia finita.

Sajnos, hogy mégis hozatnak oly döntvények is, melyekkel a jogérzet és a doctrina csak nehezen tud megbarátkozni, s melyek a kétkedőt inkább félrevezetik, semhogy felvilágosítanék.

Ilyennek kell tartanunk a f. é. február 11-én kelt 44. számú (büntető) döntvényt is, (1. *Fogt. Közl.* Mellékl. 12. sz.), melylyel az abban tárgyalt controversiát — nézetünk szerint — megoldottnak nem tekinthetjük.

A döntvényben felvetett kérdés alapját a BTK. 335. §-ában foglalt azon specialis rendelkezés képezi, melyről az indokolás (min. jav. 328. §-a) azt mondja: «ezen szakasz kivételt képez a tárgyi bűnhalmazatra nézve megállapított szabálytól, nevezetesen a 96. §. (BTK. 97. §-a rendelkezésétől.)»

A 335. §. ugyanis a törvény azon intentiójának ad kifejezést, hogy a mennyiben bizonyos esetben többrendbeli lopás vétsége forog fen, ne a vétségek halmazatáról szóló 97. §. vétessék alkalmazásba, hanem annak meghatározása végett, vajon ezen többrendbeli lopásokban nyilvánuló büntetendő cselekmény nem-e büntetendő a lopás büntetettére kiszabott módon, mindazon dolgok értéke foglaltassék egybe, «melyeket ugyanazon tettes, bár több külön lopás alkalmával ellopott, vagy ellopni megkísérelt, vagy melyeknek ellopásában részes volt.»

A szakasz intentiója szembeötlő. Ki akarja kerülni azon igazságtalanságot, mely okvetlen előállna akkor, ha a qualificationának a lopott érték nagyságától való függővé tétele mellett a törvény VIII. — a bűnhalmazatról szóló — fejezete

jönne alkalmazásba. Szolgáljon felvilágosításul a következő példa. A ki egy 51 frt értékű órát lop, büntettet követ el, és börtönbüntetéssel sujtatik, ellenben az, ki három izben egymásután 40 frtnyi értékű tárgyakat lop el, bár itt a lopott tárgyak értéke 120 frtot tesz ki, mégis csak vétségben volna bűnösnek kimondható, s már a bűnhalmazat beszámítása mellett legfeljebb 2 évi fogházra íteltethetnék el. «Ezen két eset között létező benső igazságtalanságot — ugymond az indokolás — semmiféle argumentatio sem szüntetheti meg; de hogy ez be ne következhessek, e végett hozatik javaslatba a 328. §.», mely tudvalevőleg törvényünknek szószentri 335. §-át képezi.

Hogy módosul már most az eset akkor, ha több lopási cselekvény közül egy már magában is büntettet képez?

E kérdést a gyakorlat controvers módon oldotta meg, és a 44. számú döntvény lett volna hivatva e controversiát megoldani. Hogy miként tette, s vajon sikerrel tette-e, erre nézve megjegyzéseimet a következőkben bátorodom előadni.

A feltett kérdés megoldására három variánsal találkoztunk. Az első szerint akkor, ha több lopási cselekmény közül egy már önmagában büntettként minősül, a 335. §. alkalmazása az érték egybefoglalását illető részében elesik, és az egy büntettet képező cselekményekben nyilvánuló ismétlés csak a BTK. 90. §-ának alkalmazását indokolja; a második variáns szerint a feltett esetben büntett (illetőleg büntettek) és vétségek halmazata állapítandó meg tekintet nélkül arra, vajon a többrendbeli lopás vétsége az érték egybefoglalása által büntetté minősülne-e vagy sem? Ez esetben tehát a 335. §. alkalmazása egyáltalán ki volna zárva. A harmadik variáns végre büntett és vétségek, illetve büntettek és vétségek halmazatát tartja megállapítandónak a szerint, a mint a lopások vétségei a 335. §. alkalmazásával vétséget vagy büntettet képeznek.

Lássuk immár, melyik varianst teszi magáévá a 44. sz. döntvény.

Ime maga a responsum. «... a kir. Curia... kimondja, hogy több külön lopás vétségeinek az 50 frtot meghaladó érték egybefoglalása alapján büntetté alakítására nézve a BTK. 335. §-a — tekintet nélkül arra, vajon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntettet képező lopás forog-e fen vagy nem — alkalmazandó;

és hogy az ugyanazon tettes vagy részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kísérletének vétségei az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a BTK. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntettet képeznek.»

A döntvény ezek szerint a fent közölt variánsok harmadikát teszi magáévá, de mily kevés határozottsággal, mily nagy latitude-del!

Már magában véve az, hogy a responsum két részre oszlik, mely két rész között a szerves kapcsolat csak egy hosszadalmas logikai operatióval található fel, nagyon lerontja a döntvény döntő erejét, és lerontja annál is inkább, mert a második rész, nézetem szerint, tisztán pleonasmus, a mennyiben az első rész declaratiója és különösen a 335. §-ra történt utalása után annak kijelentése, hogy «a lopás vagy

lopás kísérletének vétségei a BTK. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntettet képeznek», teljesen felesleges.*

De felmerül továbbá a döntvényvel szemben azon erős kétely is, vajon *megegyezik-e saját indokolásával*, megegyezik-e a törvény intenciójával s a gyakorlat követelményeivel?

Egy tekintet a döntvény határozati részére meggyőző bennünket arról, hogy az előrebocsátott indokolás nem képezi mindenben tiszta praemissáját a conclusionak, t. i. magának a döntvénynek különösen a két utolsó bekezdés egész szerkezetében ép azok nagy számának ad igazat, kik a fent felsorolt variánsok másodikát vallják — nézetünk szerint helyesen — a magukénak. Mert ha a büntető-törvénykönyv rendszerével csakugyan nem egyeztethető össze, *«hogy a törvény egy kivételes rendelkezése többszörös súlyosítás alapján vétessék»*, s ha az indokolás szó szerinti szövege szerint *«azon esetben, ha a külön-külön vétséget képező lopások az 50 frtot meghaladó vagy többszörösen meghaladó értéknek a BTK. 335. §-ának kivételes rendelkezése szerint való egybefoglalásától eltérőleg nem egy, hanem ugyanazon szakasznak, bár szövegével össze nem egyeztethető tágabb értelmezése mellett, a vétségeknek az 50 frtot meghaladó érték szerinti csoportosítása alapján több büntetetté, s esetleg az ezek alakításánál számításba nem vett lopásnak vagy lopásoknak vétség gyanánt való meghagyásával büntett és vétség, illetve büntettek és vétségek halmazatává alakíthatnának; ezek tettese nemcsak azáltal szenvedne súlyosítást, hogy a lopási vétségek halmazatára a BTK. 97. és 339. §-ainak összefüggő rendelkezése szerint meghatározott enyhébb nemű és rövidebb tartamu büntetés helyett a lopási büntetettre meghatározott és annál szigorubb nemű büntetéssel sújtatik»*, akkor ebből más következtetésre okszerűen nem juthatunk, minthogy a vétségeknek érték szerinti csoportosítása a feltett esetben helyt nem foghat, ilyenkor tehát *büntett és vétségek* halmazata állapítandó meg. És ezen eredményre kell jutnunk az indokolás utolsó bekezdése alapján is, mely szerint a *«tettes azáltal is súlyosítást szenvedne, ha irányában az önmagukban egyenként vétséget képező cselekmények miatt a büntetés kimérésére nézve a büntett és vétségek halmazatának büntetéséről rendelkező 98. és 99. §§. lennének alkalmazandók»*, bár első tekintetre e kitétel plane a fent említett *első variáns*-nak, mely a halmazatot teljesen kizárja, látszik igazat adni.

E szemelvényekkel igazolni akartam a döntvény gyöngeit. A syllogismus *praemissái* nélkülözik azon categoricus meggyőző erőt, mely bennünket a conclusionak skepsis nélküli elfogadására bírhatna. Hiányát érezzük a döntvény dogmaszerű erejének, s az interpretáció, a magyarázgatás szüksége ismét csak előttünk áll. A döntvényben foglalt *jogelv* bírálatába bocsátkozni nem kívántam. Tény azonban, hogy a döntvényben nyilvánuló divergentiákkal szemben a *quid juris* megállapításának szüksége továbbra is fenáll.

Dr. KÉRI MIKLÓS.

II.

A m. kir. Curia 44. számú teljes-ülési döntvénye a BTK. 335. §-ának értelmezésével foglalkozván, kimondja, hogy:

«Több külön lopás vétségeinek az 50 frtot meghaladó érték egybefoglalása alapján büntettté alakítására nézve a BTK. 335. §-a tekintet nélkül arra, vajon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntetttet képező lopás forog-e fen vagy nem, alkalmazandó.

Az ugyanazon tettes vagy részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kísérletének vétségei, az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a BTK. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntetttet képeznek».

* Szerintünk a második rész egy külön tételt állít fel; a döntvény két része ugyanazon materia két ágazata. Szerk.

A Curia ezen teljes-ülési megállapodása, mely mélyebb betekintésre észrevehetőleg a BTK. 335. §-át ugyanazon ratio iuris alapján egyik irányban kiterjeszti, másik irányban megszorítja, számokkal illusztrálva nem épen könnyedén formulázott tartalmát, a következő két tételre különül el:

1. Téve pl. hogy valaki anyagi halmazatban három rendbeli lopást követ el, egy 40 forintosat, egy 20 forintosat és ismét egy 20 forintosat. A három lopás összege 80 forintot képviselvén, — a BTK. 335. §-ához képest, amint az a döntvény szerint értelmezendő, — egy lopás büntettté állapítandó meg, nem pedig egy lopás büntettté (construálva az 50 frtból) és egy lopás vétsége (construálva a plusképen fenmaradó 30 frtból). Vagyis a maximaliter alkalmazható büntetés ez esetben a BTK. 340. §-ához képest 5 évi börtön, nem pedig a BTK. 340. és 98. §-ának egybevetett alkalmazása alapján 7 évi börtön.

Téve továbbá pl., hogy valaki három rendbeli lopást követ el, melyek mindegyike 40 frtra rug. A három lopás összege 120 frtot képezvén, — a BTK. 335. §-ához képest, amint az a döntvény szerint értelmezendő, — mindazonáltal csak egy lopás büntettté állapítandó meg, nem pedig két lopás büntettté (construálva a 100 frtból) és egy lopás vétsége (construálva a plusként fenmaradó 20 frtból). Vagyis a maximaliter alkalmazható büntetés ez esetben a BTK. 340. §-ához képest szintén csak 5 évi börtön, nem pedig a BTK. 340. és 99. §-ainak egybevetett alkalmazása alapján 10 évi börtön.

2. Téve pl., hogy valaki egy már önmagában is büntetttet képező lopást követ el (pl. betöréses lopást, 336. §. 3. p.), e mellett két oly lopást, melyek mindegyike 30 frtra rug. A két magában véve vétséget képező lopás összege 60 frtot tevén ki, — a BTK. 335. §-ához képest, amint az a döntvény szerint értelmezendő, — az önmagában büntetttet képező lopáson kívül, az érték-egybefoglalás alapján megállapítandó még egy lopás büntettté (construálva az 50 frtból) és egy lopás vétsége (construálva a plusként fenmaradó 10 frtból). Tehát megállapítandó: két lopás büntetttének és egy lopás vétségének reális halmazata, nem pedig egy lopás büntetttének és két lopás vétségének halmazata. Vagyis a maximaliter alkalmazható büntetés ez esetben nem a BTK. 340. és 98. §-ainak egybevetett alkalmazása alapján 7 évi fegyházban, hanem a BTK. 340. és 99. §-ainak egybevetett alkalmazása alapján 10 évi fegyházban volna kimérendő.

Nem kívánunk ezuttal a kérdés érdeméről nyilatkozni. De épen azon okok, melyeket maga a döntvény a BTK. 335. §-ának egyik irányban megszorító értelmezése mellett felhoz, harcolnak egyenesen a másik irányban való kiterjesztő értelmezés ellen. A döntvény érvelése szerint ugyanis az érték-egybefoglalás eredményében nem vihet tovább, mint hogy több külön-külön vétséget képező lopás átalakíthatóság lopás büntetttévé (delictum complexum), vagyis nem vihet annyira, hogy az összegek előbb sommáztatván, azután pedig szétdarabolatván, több külön-külön vétséget képező lopásból több anyagilag halmazódó büntetttet produkáltathassék, azért nem, mert: «a BTK. 335. §-a a bünhalmazatra vonatkozó rendelkezések alól úgy is kivételt állapít meg, a törvény kivételes rendelkezése pedig a szövegnek a nyelvtani szabályokból folyó szoros értelme szerint alkalmazandó», és mert: «a BTK. rendszerével össze nem egyeztethető, hogy a törvény egy kivételes rendelkezése többszörös súlyosítás alapjául vétessék.»

Ha ezen érvelés találó, akkor amennyire alaposan támogatja a döntvény egyik tételét, ép oly alaposan lerontja a döntvény másik tételét. Mert a BTK. 335. §-ának *kivételes* természetével az *sem* egyeztethető össze, hogy az akkor is alkalmaztassék, ha már magában büntetttet képező lopással concurrálnak magukban vétséget képező lopások. Vagyis ha a kivételes jelleggel nem egyeztethető össze, hogy az érték-egybefoglalás felhasználtathassék nemcsak a delictum comple-

xum, hanem büntettek anyagi halmazának konstruálására akkor, mikor csakis magukban vétséget képező lopások halmaza forog szóban, nem látható be oka, hogy egyszerre mért legyen ismét összeegyeztethető a kivételes jelleggel az érték-egybefoglalás felhasználása büntettek anyagi halmazának konstruálására akkor, mikor magukban vétséget képező lopások magában büntettet képező lopással találkoznak? Quod uni justum, alteri æquum. Mert nyilvánvaló, hogy e szerint az érték-egybefoglalás itt is többszörös súlyosítás alapjául vétetnék, ugyanis a vétségek átsúlyosíthatnának először is büntetté, azután pedig per consequentiam előállna a BTK. 99. §-a alá eső anyagi halmazat, azaz fenti példa szerint az egy betöréses lopás és a két 30 forintos lopás miatt a 10 évi fegyház.

Dr. BARNA IGNÁCZ.

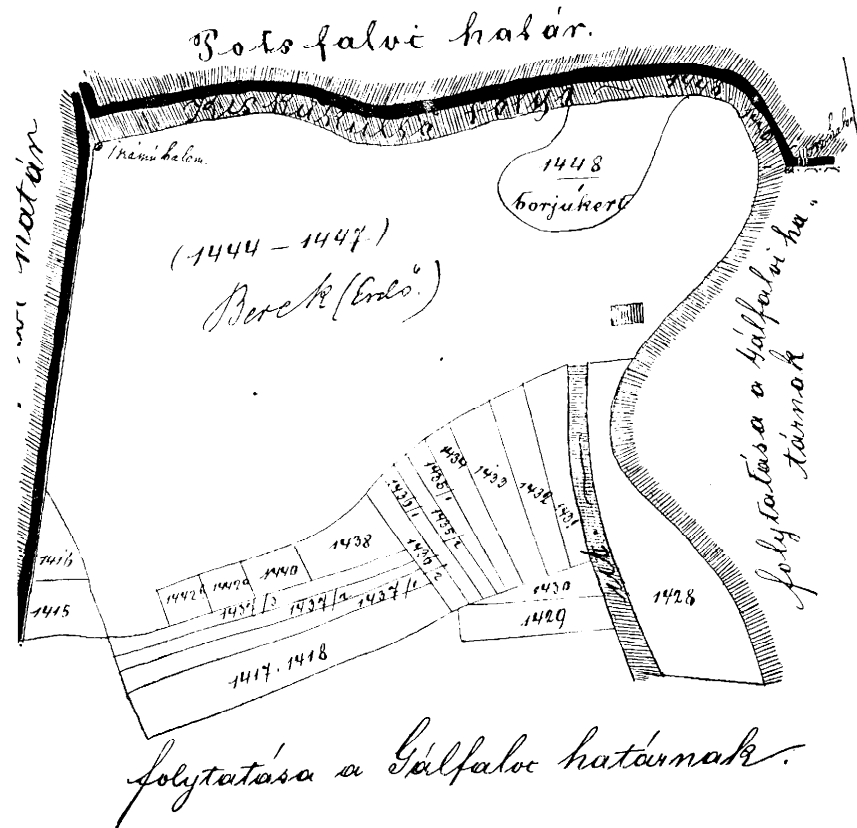
TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Gálfalvi avagy pócsfalvi?

A vámosgálfalvi határtagosítási ügyben egy borjúkert nevezetes szerepet játszik.

Soha borju és soha kert annyit embert még mozgásba nem hozott és oly sok főtörésre még okot nem szolgáltatott, mint ez a borjúkert.

Sietek is arczképét ezennel bemutatni.

A telekkönyvi helyszínelés alkalmával ezen borjúkert a vámosgálfalvi 4. számú teleknyvjegyzékben A. I. 85. rsz. 1448/1. hrsz. alatt özvegy Földvári Ferencz vámosgálfalvi birtokos és lakos nevére lett fölvéve és mai napig is azon teleknyvjegyzékben van.

Az 1881. évi április hó 22-én megtartott határjárás alkalmával fölvevett jegyzéknek ide vonatkozó pontja így szól: «A 115. számú halomnál találtattak Porima Juon és Tóth István pócsfalvi lakosok, kiknek társaságában constatáltattott, hogy a határvonal a 115. halomtól egyenesen halad a 116., 117. és 118. számú régi halmokon keresztül a Kisküküllő partján találtató 119. halomig, s innen tovább az 1. számmal jelölt halomig mindenütt a Kisküküllő partja képezi a határt.»

Kétségtelen tehát, hogy a vámosgálfalvi határnak hivatalos bejárása alkalmával Pócsfalva községgel a határvonal iránt vita nem támadt. A jegyzéknyvet a pócsfalviak minden észrevétel nélkül aláírták. Pedig a szőkefalviakkal volt

vita; mit külön jegyzéknyv felvétele mellett a sommás eljárás szabályai szerint letárgyaltam, ítélettel eldöntöttem s az ítéletben a felek megnyugodtak. Mily könnyű lett volna ekkor a pócsfalvi határvitát is elintézni, hacsak egyetlen hang is annak létezését jelzi! De hát a borjúkertnek más volt a szomorú rendeltetése.

A statusquo felvétel hitelesítésének folyamában sem a földkönyv, sem a birtokívek felolvasásakor senki fel nem szólalt amiatt, hogy a borjúkert nem a gálfalvi, hanem a pócsfalvi határhoz tartoznék.

Az előmunkálatok hitelesítve lettek, — és senki azok ellen előterjesztéssel nem élt.

Az előmunkálatok hitelesítésének befejezése után megtartott érdemleges tárgyalás alkalmával a Földvári örökösök a vámosgálfalvi 4. sz. tjkvben A. I. 85. sz. 1448/1. hrsz. alatt felvett borjúkertet és füzetet a tagosítást alól kivétni kérték ugyan, de nem azon okból, hogy az nem tartozik a gálfalvi határhoz és így ezen határ tagosításába be nem vonható és senkinek ki nem osztható, hanem minden megokolás nélkül.

Az eljárás minden feladata és kérdése iránt a felek között megegyezés létre nem jöhetvén, a működő mérnököt a tagosítási tervezet elkészítésére utasítottam.

A működő mérnök azonban tervezetében ezen borjúkertet és füzetet nem hagyta meg a Földvári örökösöknek, hanem Dániel Mihály és neje Szentpéteri Rozáliának tervezte kiosztani.

A tervezet tárgyalásakor a Földvári örökösök részéről erre a következők hozattak fel: «Ezen borjúkercetre vonatkozó tervet a Földvári örökösök semmi szín alatt sem fogadják el, és azt továbbra is sértetlenül birtokukban meghagyatni és így a tagosítás alól kivenni azon indoknál fogva kérik, mert ezen borjúkert termi meg a terjedelmes szőlőműveléshez szükséges vesszőket és karókat.»

Tehát ez alkalommal sem állították a Földvári örökösök azt, hogy a borjúkert a pócsfalvi határhoz tartoznék.

Egyezség a mérnöki tervezet fölött sem jöhetvén létre: elrendeltem a szakértői szemlét.

Mindhárom szakértőnek erre a következő egyhangú véleménye volt: «A Földvári utódok által tagosítás alól kivétni kért 1448/1. hrsz. alatti részletet (ugynevezett borjúkertet) sem véleményezhetjük kivehetőnek (s Dániel Mihály új tagjához hozzá is számítottuk) azon okból, mert fekvésénél fogva annyira elszigetelten áll és a Dániel Mihálynak javaslatba hozott tagnak közepében, hogy ahhoz egy oldalról sem lehet még utat sem vezetni; mert a Küküllő vize és a tagosítás alól kivett és nem érinthető Berek zárja el; ami pedig az 1883 febr. 26-án felvett jegyzéknyvre adott nyilatkozatát illeti, hogy t. i. a szőlő műveléséhez szükséges vesszőket ezen hely szolgáltatja, ha szintén áll is, de az osztályozási jegyzéknyv tanusítása szerint oly magas árban van becsülve, mely annak értékét teljesen kárpótolja; azon kényelmetlenség pedig, ami a Dániel Mihály tagjában fekvésénél és minden oldalról elzártaságánál fogva említett birtokosnak okoz, határtalanul fölülmulja a Földvári örökösöknek tulajdonában való meghagyásából származható előnyt; arra pedig, hogy valakinek törvényesen kivehető és tagosítás alá nem tartozó birtokán át ut vezetessék, nélkülözi a jogi alapot.»

A szakértői véleményre a Földvári örökösök nem nyilatkoztak.

Az elsőbíróóság 1883 május 31-én 1963. szám alatt, csekély eltéréssel, az egyhangú szakértői vélemény alapján ítélt s a borjúkertet nem hagyta meg eddigi tulajdonosaik birtokában.

Felebbezésükben a Földvári örökösök erre vonatkozólag a következőket mondják: «Nagyon fontos azon körülmény is, hogy ezen hely tulajdonképpen nem is tartozik a gálfalvi határhoz, ahoz törvényesen be sincs kebeleztve, hanem a Küküllő vize megkerülvén, a pócsfalvi határról ragadta a gálfalvihoz. Ezen körülményt azért nem adtuk, mert elő

mert ugyanis mindenki beleegyezett a tagosítás alóli kivételébe; de már most jogunk van követelni, *mint pócshalvi határhoz tartozó részt*, hogy a gálfalvi határhoz ne tagosíttassék.»

Közbevetőleg megjegyzem, miszerint valótlán e felebbezésnek azon állítása, hogy az érdemleges tárgyaláskor mindenki beleegyezett a borjukertnek tagosítás alól való kivételébe; mert az 1882 nov. 27-én felvett jegyzőkönyv 25. tétele alatt Dániel Mihály és neje határozottan tiltakoztak az 1448/I. hrsz. földrészletnek eshetőleg kivétele ellen is.

A marosvásárhelyi m. kir. ítélő tábla 1883 okt. 31-én 294/II. szám alatt az iratokat oly felhívással küldötte vissza, «hogy miután a 3265. sz. a. beadott felebbezésben az adatik elő, hogy az ugynevezett borjukert és füzes nevű határrészben fekvő 1448/I. hrszámmal jelzett részlet nem Vámosgálfalva, hanem a szomszédos Pócshalva határához tartozik, — ezen kérdés tisztábazatala végett úgy a vámosgálfalvi, valamint a pócshalvi falubirót és két esküdtet jegyzőkönyvileg hallgassa ki arra nézve, hogy a Földvári örökösök birtokában levő 1448/I. hrszámmal jegyzett, az ugynevezett borjukert és füzes határrészben fekvő 6 hold 1184 □ öl területű ingatlan a vámosgálfalvi avagy pócshalvi határhoz tartozik-e, hogy melyik község katasztralis földkönyvében fordul elő, és melyik község hitellekkönyvében lett a helyszínelés alkalmával felvéve, — végre hogy annak földadója melyik községben fizetetik; továbbá utasítatik a kir. törvényszék ezen ingatlanra vonatkozó katasztralis földkönyvnek, valamint telekjegyzőkönyvnek hiteles kivonatos másolatban való beszerzésére.»

Megjegyzem, hogy a működő mérnök, aki az összes telekkönyvi hiteles kivonatos másolatokat és vázrajzokat még 1881 június 17-én átvette, a földrészletek számozásánál a telekkönyvi helyrajzi számokat pontosan megtartotta, és a földkönyvet és birtokiveket az utasítás 61. §-nak megfelelően készítette el.

A marosvásárhelyi kir. ítélő táblának fenebbi, kiegészítést rendelő határozata felekkel közöltetvén, jogerőre emelkedett.

Az erre 1884 márcz. 26-ik napján a két szomszédos község előljáróságának közbenjöttével, megtartott helyszíni szemle és tárgyalás alkalmával, a midőn az azonosság konstátálva lett, mindkét község előljárósága a hozzájuk intézett kérdésekre egyhangulag a következőket vallotta.

1. A borjukert a pócshalvi határhoz tartozik.

2. Ezen földrészlet régebben egészen összefüggött a pócshalvi rétekkal; mert a Küküllő folyó azt még akkor nem metszette el, vagyis helyesebben mondva, nem különítette el a pócshalvi rétektől, hanem ezen földrészlet is a Küküllő folyó jobb partján feküdt, minthogy a Küküllő folyó ezen földrészletet még akkor a jelenlegi holt mederben kerülte meg, úgy hogy az egy keskeny földnyelv által volt összeköttetésben a pócshalvi rétekkal. Ezen földrészlet akkoriban Pócshalva község tulajdona volt, mely azt borjukertnek használta. Földvári Ferencz azonban mintegy 17—18 évvel ezelőtt ezen földrészletet elcserélte Pócshalva községgel és úgy adott helyette a pócshalvi határon egy más darab rétet. Ezen földrészlet tehát, mely még a tagosítási felvételkor is rétet volt, és csak az utolsó években lett fölszántva, Földvári Ferencz vámosgálfalvi birtokosnak tulajdonába kerülvén, ez azon keskeny földnyelvet, mely azt a pócshalvi rétekkal összetartotta, és a melyet a Küküllő folyó már különben is nagyrészt megemésztett, átvágatta és ekként azt a pócshalvi határtól elszakította; a Küküllő folyó pedig ezen átmetszésen rohanván le, régi medrét a borjukert körül elhagyta a mely idővel kiszáradott és füzessé vált. Ekként került a borjukert a Küküllő baloldalára s a vámosgálfalvi berekkel összeköttetésbe.

3. A borjukert után a földadót a Földvári örökösök Pócshalva községben fizetik.

Ezután hivatalból betekintettem és átvizsgáltam a mindkét község előljárósága által magával hozott adókataszteri munkálatokat.

A pócshalvi előljáróság által elhozott 33. számú, Földvári Ferencz örökösait illető, kataszteri birtokivben sem az 1448/I. hrsz., sem a «*borjukert*» és «*füzes*» elnevezés nem fordul elő.

Erre Pócshalva község előljárósága azt mondja, hogy a borjukert a kataszteri birtokivben «*kurta rétet*» nevezett alatt jön elő, és bizonyítja azt, hogy a Földvári örökösöknek ezen kurta réten kívül, mely a borjukerttel ugyanegy, más rétyök nincsen, és így csakis ez után fizetik Pócshalván a kurta rétre kivetett adót.

Átvizsgáltam azután a vámosgálfalvi előljáróság által elhozott kataszteri munkálatokat; amiből kitűnt, hogy a 71. sz. Földvári Ferencz utódainak kataszteri birtokivében az 1448/I. hrszám nem jön elő; de előjön az a vámosgálfalvi adóföldkönyvben a helyszínelési lelet rovata alatt a következőleg.

Helyrajzi szám.	Az ingatlanság leírása.		Az adóföldkönyvben felvett birtokos neve.	Birtokivi szám.	Tulajdonosi szám.	Helyszínelési lelet
	Mivelési ág.	Termétek				
		hold □ öl				
1448	A Küküllő medrének fele a szökefalvi határtól a gírláig.	10 1500	Gálfalva község	6	4	1448/I feltalált kaszáló Földvári Ferencz 4 h. 200

A nagyszabeni kataszteri igazgatóság e tárgyban szintén megkerestetvén 1884 márcz. 6-áról 1847. sz. alatt kelt átiratában következőleg nyilatkozik: «A vámosgálfalvi kataszteri munkálatokban 1448/I. hrszám teljességgel nem létezik, azonban az 1875: VII. tcz. értelmében elkészített új munkálatokban az 1848. régi helyrajzi szám mellett felvétellett egy 6 holdas rétet, mint ujonnan feltalált részlet; mindazonáltal meg kívánom jegyezni, hogy ezen terület még mérnökileg nincsen felmérve, és a terület csakis ideiglenesen lett e szerint bevezetve.»

Az ekként kiegészített összes iratok, könyvek és térképek a telekjegyzőkönyvi hiteles kivonatos másolatokkal és vázrajzokkal együtt 1884 márcz. 28-án újból föl lettek terjesztve a kir. ítélő táblára, mely 1884 szept. 3. napján tartott nyilvános ülésében 138/II. sz. alatt következőleg *végzett*:

«Az erzsébetvárosi kir. törvényszéknek 1883. évi május 31-én 1963. sz. a kelt ítélete megsemmisítettik, az elsőbíróóság utasítatik, hogy Vámosgálfalva határszéleit a szomszéd községek, jelesen pedig Pócshalva községe előljáróságának és választmányi tagjainak, úgy az érdekelt felek megidézésével és a szükséges segédadatok beszerzésével állapítsa meg, annakutána az érdekelt felek között az elhelyezkedésre a békés kiegyezést kísértse meg, nem sikerülés esetében a feleket úgy a tagosítás alól kivenni szándékolt területekre, valamint a határ új felosztására nézve hallgassa ki; a tagosítás alól kivenni szándékolt területekre vonatkozólag bírói szemlével kapcsolatosan szakértőket hallgasson ki, s mind ennek megtörténte után működő mérnököt az új felosztási tervet beadására utasítván, a felett az érdekeltet hallgassa ki, szükség esetében az érdekelt által előterjesztendő felosztási terv, valamint a működő mérnök elhelyezési tervjavaslata és felek előadásai felett bírói szemlélet szakértők meghívásával eszközölvén, a kifejlendőkhoz képest hozzon újabb határozatot: mert az 1880: XLV. tcz. 6. §-a és az 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kiadott utasítás 32. §-a szerint a tagosítás minden község határára nézve külön eszközözendő, miután az utólagosan kihallgatott pócshalvi és vámosgálfalvi előljáróság egyhangu vallomásából kitűnt, hogy a Földvári örökösök nevére felvett, ugynevezett «*borjukert*» vagy «*füzes*» a pócshalvi határhoz tartozik s ennél fogva ezen földrészlet a vámosgálfalvi határ tagosítása foly-

tán helytelenül vétetett föl a vámosgálfalvi földkönyvbe s helytelenül terveztetett a Dániel Mihály jutalékába, az első-bírósi ítélet megsemmisítésével a vámosgálfalvi határ széleinek pontos megállapítása, főleg Pócsfalva községe felől elrendelendő és az elsőbírósi szabályszerű további eljárásra volt utasítandó.»

Ezen másodbírósi végzés felekkel közöltetvén, jogerőre emelkedett.

És most kezdhethük előlről.

Az a sok költség s évek szorgalmas munkája mind, mind kárba veszett.

Örült a lelkem, midőn láttam azt a teljes bizalmat, azt a buzgó áldozatkészséget, azt a jóakaratu igyekezetet, a mit e derék magyar községnek szorgalmas és értelmes lakossága a tagosítás iránt tanusított. E derék nép lelkesültségében 1881. márczius 7-én egy egyezséget irt alá, a mely szerint 1000 frtot 8 százalékos kamatra kölcsön vett fel és kötelezte magát az egész 6264 frt 93 krral megállapított költség-előirányzatot 1883. november hó első napjáig teljesen befizetni. Az igazságügyminister 1881. ápril 26-án 939/I. M. E. szám alatt kelt leiratával a költségelőirányzatot *«tekintettel a vámosgálfalvi összes birtokosságnak, úgy a nemesi, mint a volt urbéres birtokok tulajdonosainak igazságszolgáltatási, nemzetgazdasági és művelődési szempontból egyaránt fontos birtokrendezési ügy érdekében tanusított értelemteljes készségeért, valamint egyesek e részbeni áldozatkészségeért»* jóváhagyta és az eljáró bírónak lelkiismeretes és tapintatos ügybuzgalma iránt bizalmát fejezte ki.

Szegény szerencsétlen gálfalvi lakosság, mely 1883. nov. 1-én már új tagodban vígan szántani reméltél, ugy-e nem is álmodtad, hogy ez a *borjukert* legyen az a hatalmas erő mely vágyaid teljesülését évekre visszalökje?!

Tehát semmi de semmi egyéb ok, csak a borjukert *elegendő* volt arra, hogy egy ily, évek során át lelkiismeretes gondnal és buzgalommal keresztülvitt előmunkálatokon alapuló és hetek munkáját igénylő ítélet megsemmisíttessék!

Istenem, mily könnyen lehet valamit megsemmisíteni! Mily egészen más az építés munkája! A szegény pallér véres verejtékkel hordja össze az építési anyagot, illeszt követ köhöz, s a midőn az idő viszontagságaitól megviselten évek mulva elkészült épületével: jön a mester s lerontatja földig, csak az alapokat hagyva meg, és elrendeli az újból való építést; mert az ablakok száma egygyel több.

A tudománynak azonban megvan az a joga, hogy még a kir. Curia ítéleteit is a kritika késével bonczolhatja.

Legyen tehát nekem is, a jogtudomány egyszerű és igénytelen napszámosának megengedve, hogy a marosvásárhelyi kir. ítélő táblának a kérdéses borjukert felett hozott végzéséről egy kissé elmélkedjem.

Mindenekelőtt az a kérdés foglal el, hogy lehet-e egy olyan állítást, mely az egész eljárás alatt soha még csak említve sem volt és a mely csupán csak a felebbezésben hozatik fel, bírói figyelembe venni?

Szerintem nem lehet, nem szabad.

Ha ezt megengedjük: a ros akaratnak alkalmat nyújtunk az ügyeknek minduntalan való felforgatására és a végtelenig való elnyújtására. Hiszen nem kellend egyebet tennie, mint minden felebbezésben ujat állitania.

Ha egyszer a szabályszerűleg megtartott határjárás alkalmával, egyik község előjárósága sem állította a borjukertnek a pócsfalvi határhoz való tartozandóságát; ha egyszer a Földvári örökösök az előmunkálatoknak egész folyamában ezt a körülményt soha még csak nem is említették; ha egyszer a földkönyv- és birtokiveknek felolvasásakor e miatt senki fel nem szólalt; ha egyszer az előmunkálatok (tehát a mérnöki felvétel is) hitelesítve lettek és az ellen törvényes határidőben senki előterjesztéssel nem élt: az én alázatos véleményem szerint a felebbezésben már hiába hozatik fel az az állítás; mert mint elkésztetre többé figyelni nem lehet, nem szabad.

Másodszor: mi dönti el azon kérdést, hogy valamely földrésztlet melyik község határához tartozik? A telekkönyv-e? az adózás-e? vagy a szomszédos községek előjáróságainak egyszerű nyilatkozata?

Szerintem minden földrésztlet azon község határához tartozik, a melynek telekjegyzőkönyvében előfordul. Ha hibás telekkönyvi helyszínelés esete forog fen: tessék azt előbb a maga útján kiigazíttatni; de mindaddig, mig ez meg nem történik, a telekkönyv közokirat a földrésztleteknek hova tartozandóságára nézve. Hová vezetne, ha az ellenkező felfogás tért hódítana?! Hiszen az ügyes és élelmes ros akarat felforgathatna minden tagosítást. Egyáltalában el sem tudom képzelni: hogyan lehessen az ellenkező felfogás mellett biztosan tagosítani. Mert ma egyik, holnap másik, holnapután harmadik, stb állhat elő azzal, hogy az én földem, habár X. község telekjegyzőkönyvében van fölvéve, nem ezen, hanem Y. község határához tartozik; mi által mind-egyre új határjárás és új elhelyezkedés provokáltatnék.

Sem az adózás, sem a szomszédos községek előjáróságainak egyhangu nyilatkozatai, a *telekkönyvvel szemben* nem bizonyítanak semmit mindaddig, a mig a telekkönyv kiigazítva nincs.

Kétségtelen, hogy a borjukert 18 évvel ezelőtt Pócsfalva község határához tartozott és hogy az adót utána mai napig is ott fizetik. De azért az most nemcsak tényleg, hanem jogilag is a gálfalvi határhoz tartozik. *Tényleg* azért, mert a Küküllő baloldalán a gálfalvi földekkel megszakítatlanul összefügg, mig a pócsfalvi határtól a Küküllő folyó választja el, — s mert a Földvári örökösök azt Gálfalváról kezelték. *Jogilag* pedig azért, mert az a telekkönyvi helyszínelés alkalmával a gálfalvi telekkönyvben lett fölvéve. — A tulajdonosoknak abbéli mulasztása, hogy az adót mai napig sem írták át Gálfalvára: a telekkönyv megdöntésére alapul nem szolgálhat.

De tegyük föl, hogy az én egész okoskodásom helytelen; hogy ennél fogva a borjukert elvitathatatlanul *most is* a pócsfalvi határhoz tartozandónak tekintendő. Vajon ezen körülménynek *szükségképen* az ítélet megsemmisítésére kellett vezetnie?!

Bizonyára nem. Az én egyszerű józan eszem legalább azt mondja, hogy azon körülménynek természetszerű egyéb helyes következménye nem lehet, mint az, hogy a borjukert a tagosítás alól kivéttetik és eddigi tulajdonosaik birtokában meghagyatik. Így fogva fel a dolgot a másodbírósi érdemileg nyugodt lelkiismerettel ítéltetett volna, — és ekkor temérdek költségtől és évekre terjedő hátramarádástól s az ezzel járó gazdasági hátrányoktól megmenti a lakosságot.

Nem én, mondom; hanem az igazságügyminister mondja, hogy a birtokrendezési ügy *«igazságszolgáltatási, nemzetgazdasági és művelődési szempontból egyaránt fontos.»* Nem lehet tehát az államra nézve sem közönbös az, hogy a birtokrendezések *gyorsan*, avagy szörszálhasogató aggodalmaskodások okozta vissza-visszaterelések mellett csigamódra haladnak.

A tagosítás csak úgy üdvös, csak akkor áldásos, ha az, amellet hogy *lehetőleg* pontosan és jól, egyuttal *gyorsan* is vitetik keresztül.

Sok embertől hallottam már, hogy szívesen áldozna akár egy holdat vagy többet is birtokából, csak hogy a tagosítás gyorsan menjen véghez. Ez alatt az illetők nem tiltott, tehát büns, áldozatot értettek, hanem csupán csak azt, hogy a nagy célért apró hibákkal mítsem törődnének, tehát nem akadnának fel azon, ha úgy véletlenül a megengedett fél-százalékot akár egy holddal túlhaladó hiányt találnának is új tagjokban; mert aránytalanul nagyobb kárt szenvednek a tagosításnak évtizedekre terjedő elnyulása által.

Valóban, apró hibákon nem szabad a bírónak birtokrendezési ügyekben, ahol annyi emberrel, annyi érdekléssel és

oly sok kérdéssel van dolog, fenakadnia; mert máskülönben veszélyeztet sokkal nagyobb és sokkal fontosabb czélokot, és idéz elő ezerszerre nagyobb hátrányt és sokkal több kárt. Ha valahol, úgy birtokrendezési ügyekben áll a római közmondás: «*Summum ius, summa iniuria.*» Igazán, ha valahol, úgy birtokrendezési ügyekben kell az igazság mérlegén a birói bölcseségnek egyensúlyban állania a joggal és törvénnyel.

De legyen szabad a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla idézett végzésével még egy ideig foglalkoznom.

A másodbirósági végzés utasítja az elsőbiróságot, *hogy Vámosgálfalva határszéleit a szomszéd községek, jelesen pedig Pócsfalva községe eljárásának és választmányi tagjainak, úgy az érdekelt felek megidézésével és a szükséges segédadatok beszerzésével állapítsa meg.*

A határjárás 1881. április 21. és 22-ik napjain megtörtént, a határszélek pontosan meg lettek állapítva, sok helyt új halmok emeltettek, a pusztulásnak indult régi halmok pedig mindenütt meg lettek ujtva. Magyar-Sáros, Bogács, Harangláb, Deésfalva és Pócsfalva felől a határszélek iránt semmi vita sem támadt; a Szőkefalva felől felmerült egyetlen határszéli vita pedig jogerős ítélettel eldöntetett.

Nem érthetem tehát, hogy miért rendeli a másodbiróság az *egész határ* széleinek újból való megállapítását? Hiszen egyedül a pócsfalvi határszél jött, a borjúkert miatt, felebbezés folytán kérdésbe; a többi község határszélei iránt nem-hogy aggály nem merült fel, de még csak nem is említette senki.

Azt sem érthetem, hogy miért rendeli a másodbiróság a szomszédos községek előljárásai mellett még a *választmányi tagokat is* megidéztetni; mikor az 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kelt min. utasítás 51. §-a őket nem említi?

Furcsa dolog lesz — mert ez az eshetőség nincs kizárva — ha majd a tavasszal, a másodbiróság jogerős rendelete következtében Vámosgálfalva község határszéleit megállapítandó, a határjárást teljesítve, az 1881-ik év óta netalán változott előljáróság és az akkor jelen sem volt választmányi tagok mind a hat községnek határszélei iránt minden léptenyomon vitatkozni fognak s az én szegény árva fejemnek esetleg heteken át talán száz határvitát a sommás eljárás szabályai szerint letárgyalni s a bizonyítási eljárás bevezetése és befejezése után ítélettel eldönteni kellend.

És még furcsább dolog lesz — mert ez az eshetőség sincs kizárva — ha a szőkefalvi, jogerős ítélettel már eldöntött határszéli vita újból föltámad. Vajon ezen ítélet is ipso facto megsemmisült az érdemleges ítéletnek megsemmítése s a határjárásnak újból való elrendelése által? De hát hogyan hathat ki a birtokrendezési ügyekben érdemileg döntő társasbiróságnak végzése az eljáró biró, mint egyes biró által az 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kelt min. utasítás 41. és 42. §-ai értelmében önállóan hozott és nem felebbezett sommás perbeli ítéletre? Ha pedig kihathat: mire való akkor az eljáró birónak önálló ténykedése?

Nem sértett ambíció, nem irói viszketeg indítottak engemet jelen dolgozatom közzétételére. Én a jogtudománynak és a birói gyakorlatnak véltem ez által hasznos szolgálatot tenni; mert sem az előbbire, sem az utóbbira nem lehet az közönbös, hogy milyen nézeteket vallanak a felsőbiróságok, melyeknek határozatai praecedensként szoktak az alsóbbaknak szolgálni. S minthogy a marosvásárhelyi kir. ítélő táblának, jelen birálatom tárgyául szolgált eljárását sem az én jogi ismereteimmel, sem birói lelkiismeretemmel összeegyeztetni nem tudom: kénytelen vagyok az igen tisztelt jogászvilág becses figyelmét ezen jogesetre fölhívni és alázattal kérni, hogy vagy felfogásom helytelenségéről engemet meggyőzni vagy annak helyességében engemet megerősíteni s ez által, a nyilvánosság hatalmánál fogva, hasonló esetek ismétlésének elejét venni kegyeskedjék.

Kijelentem, hogy a marosvásárhelyi kir. ítélő táblának eljárását én semmi egyébnek nem tekintem, mint tisztán tulságos birói aggodalmaskodásnak. Távolról sem osztom én azoknak a nézetét, akik azt tartják, hogy az ítélet megsemmisítése a Földvári örökösök, ez előkelő és befolyásos család iránti *tekintetből* történt. Isten mentsen, hiszen ez akkor a büntetőtörvényekbe ütköző cselekmény volna; amit ma már, hála az égnek, Magyarország birói karáról nem lehet és nem is szabad föltenni.

KÁPLÁNY GÉZA,
erzsébetvárosi kir. tszéki biró.

Vegyes házassági jogunk.*

Bár egy, eredetileg katolikus felek között kötött házasság az 1868: LIII. tcz. 8. §-ával áttérés folytán felbonthatóvá vált, ezen újabb állapotnak mégis mindaddig nem lehetett volna nagyobb gyakorlati jelentősége, míg a törvényhozás a vegyes házasságokra nézve eddigelé fenállott birói illetőségi szabályokat is meg nem változtatja. Mert ha továbbra is érvényben tartja az eddigi szabályokat, melyek szerint vegyes házasságok felett, a katolikus fél bírósága, tehát azon bíróság volt hivatva itélni, mely a házassági köteleket elvileg felbonthatatlannak tartja, a protestans vagy unitarius vallásra áttért fél, felbontási igényeit bizony soha meg nem valósíthatta volna.

Ezen más vallásra áttért fél igényeiből eredő szükségletnek kívánt eleget tenni az 1868: XLVIII. tcz., mely az ugyanazon évi LIII. tczikkkel egy időben alkottatott és lépett életbe.**

1. §-ában kimondja, hogy: «A vegyes házassági válóperek, a mennyiben a házassági kötelék érvényességét és az ideiglenes elválást vagy végképi felbontást tárgyazzák, az alperes illetékes bírósága előtt indítandók meg és miután az alperes felett kimondott ítélet jogerőre emelkedett, a per legfőbb harmincz nap alatt hivatalból átteendő a felperes illetékes bíróságához, mely viszont a felperes felett hoz ítéletet. *Mindenik félre nézve egyedül saját illetékes bíróságának az illelő fél saját hitelvei alapján hozott jogerejű ítélete kötelező.*»

A 2. §. részletezésbe is bocsátkozik, külön is megjelölven azon bíróságokat, melyek mindegyik félre nézve eljárni hivatva lennének. Mégis azonban e részben egyoldalúságba esik, midőn csak a «*kötellek érvényessége*» s nem egyszersmind az ideiglenes elválás és végképi felbontás tárgyában dönteni hivatott bíróságokat határozza meg.

A törvény e részben való fogyatékkossága azonban egy, csak pár nappal később kihirdetett törvénnyel csakhamar orvoslást lelt. Ezen újabb törvény az 1868. évi LIV. tcz. «a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában», mely is a birói illetőséget minden polgári jogesetre, tehát házassági ügyekre nézve is kimerítően és szervesen szabályozván, a birói illetőség meghatározása tárgyában immár az egyedüli zsinórmértéket volt hivatva képezni. S ezen törvény egyéb államok nyomán, házassági perek elbírálására, elvileg azon egyházi s illetve polgári bíróságot jelelte ki, «*melynek területén a házasságok állandó és utolsó együttlakásuk volt;*» ezen elv egyaránt alkalmazandó levén úgy akkor, ha a házasság tiszta vagyis nem vegyes, mint akkor, ha az vegyes. (22., 36. §§.)

Részletekben: A római latin és görög szertartású katolikusokra, úgy szintén a görög-keleti felekre nézve az ország egész területén az illető egyházi törvényszékek az illetékes birák; a mindkét felekezetű evangélikusokra nézve kivétel nélkül (tehát akár magyarországi, akár erdélyi protestans egyház bekebelezett tagjai legyenek is), ha hitvestársukkal utoljára és állandóan Magyarországon laktak, a polgári bíróságok; ha ugyanigy Erdélyben laktak, az ott szervezve

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

** Az 1868: LIII. tcz. kihirdetett a képviselőházban 1868. évi decz. hó 8-án, a főrendek a házában u. a. évi decz. 9-én; az 1868: XLVIII. tcz. kihirdetett az országgyűlés mindkét házában 1868. évi decz. hó 7-én.

levő protestans egyházi bíróságok. Ugyanez áll az unitariusokra nézve is, a kik fölött tehát, ha hitvestársukkal utoljára és állandóan Magyarországon laktak, lakhelyök polgári törvényszéke, ha ugyanígy Erdélyben laktak, valamelyik erdélyi unitarius papi szék illetékes eljárni: a miből egyuttal következik, hogy protestans és unitarius felekből álló vegyes házasság fölött Magyarországon ugyanazon egy polgári bíróság van hivatva jogérvényesen itélni*, Erdélyben pedig, ha az illetékes unitarius alpapi szék előtt folyamatba tett perben, felperes evang. reform. vallású és az erdélyi evang. reform. egyház-kerülethez tartozik, a nevezett egyház-kerülettel történt kölcsönös megállapodás folytán, az unitarius papiszékek felperesre nézve is jogérvényesen ítéletet hozhatnak s azt végrehajthatják.**

Azon általános elv alól, hogy házassági perekben mindig azon egyházi s illetve világi bíróság van hivatva itélni, melynek területén a házasfelek utoljára és állandóan együtt laktak, egyetlen kivétel van, s ez az egész országra szól, az t. i., hogy ha a végelválás hűtlen elhagyás következtében kéretik: a távollevő fél, a mennyiben tartózkodási helye ismeretlen, azon törvényszék elé idézendő, melynek területén a folyamodó fél lakik.

A midőn már most a törvényhozás 1868-ban a vegyes házasságok illetékes bíróságairól ekként rendelkezett, nemcsak a vallásbeli egyenlőség és viszonyosság törvénybe iktatott elvének tett eleget, hanem egyuttal oly elvet is állított fel, mely criteriumként van hivatva szolgálni azon kérdés eldöntésénél, mikor vegyes a házasság s mikor nem az? Vegyes a házasság akkor, ha az az egyik fél hitelvei szerint felbontható, a másik fél hitelvei szerint pedig felbonthatatlan, s egyszersmind mindkét félre nézve külön bíróság van hivatva jogérvényesen itélni. Római kath. fél és görög kath. vagy görög keleti fél házassága tehát vegyes; vegyes akkor is a házasság, ha az egyik fél római vagy görög kath. s illetve görög keleti vallású, a másik fél pedig valamelyik protestans egyház tagja vagy unitarius. Mindezen esetekben ugyanis mindegyik fél fölött különböző bíróság fog más és más elvek alapján itélni. Nem vegyes azonban a házasság a szoros értelemben vett Magyarországon, midőn ágostai vagy helvét hitvallású felek között fenálló házasság forog kérdésben, valamint nem az, ha ágostai vagy helvét hitvallású fél unitarius egyénnel él házasságban.***

* A budapesti kir. ítélő táblának 1884. évi márczius hó 24-én 10890. sz. a. s a kir. Curianak u. a. évi június hó 17-én 3755. sz. a. kelt ítélete. (Döntvénytár új folyam IX. k. 123. l.) Az unitariusok abbéli igénye, hogy unitarius fél házassági ügye minden esetben valamely erdélyi unitarius papi székhez tartozzék, már csak azért sem bír alappal, mert a különböző felekezetek között törvényeink szerint tökéletes egyenlőség és viszonyosság áll fenn. Már pedig, ha az erdélyi protestans egyházak nem igényelhetik, hogy valamely hitvestársával állandóan és utoljára Magyarországon együttéljen, de különben erdélyi protestans egyházba bekebelezett fél házassági ügye valamely erdélyi protestans egyházi bírósághoz tartozzék, hanem az minden esetben valamely magyarországi polgári bíróság elé fog tartozni: akkor az unitariusok, bár csak Erdélyben van püspökségök, ezt szintén nem igényelhetik. Folyik ez a prdts 36. §-án kívül az 1791: XXVI. tcz. 11. §-ából is, mely Magyarországra nézve csak oly protestans egyházi bíróságot ismer el törvényesen, mely királyi megerősítés mellett szerveztetett. S quod uni justum, alteri æquum. Az unitariusok sem követelhetnek több jogot, mint a protestansok. Ennél fogva, mert az erdélyi unitarius egyházi bíróságok hatásköre a szoros értelemben vett Magyarországra sem a törvényhozás útján, sem a királyi intézkedéssel soha ki nem terjesztetett, az unitariusok is hiába alkotnak statutumokat erdélyi egyházi bíróságaiknak Magyarországon utoljára lakott felekre is kiterjedő hatásköréről; ez sem a vallások jogegyenlősége elvének, sem a bírói illetőségről intézkedő országos törvényeknek derogálhatni soha nem fog. Ép annyi joggal alkotathatnak az erdélyi protestansok is ily egyoldalú statutumokat.

** Unitarius egyházi törvény a házassági kötelékek érvénytelenítése és felbontása közül követendő eljárásról. 13. §. (Megállapított az unitarius vallásközönység egyházi főtanácsának 56. 1881. sz. végzésével.) Joggal kérdezhetni azonban, vajon ily kéz alatti factumok országos törvény ellenkező irányu intézkedéseinek derogálhatnak-e? (1868. évi LIV. tcz. 53. §.)

*** A kir. Curia 1884. évi jun. hó 17-én 3755. sz. a. hozott határozata: «A budapesti kir. ítélő táblának fentebbi keletű és számu végzése helybenhagyatik. Indokok: A kérvényező felperessége alatt a helvét és ágostai evangélika hitvallású felek között folytatott házassági válóper az alperes illetékes bírósága előtt felperesnek elutasításával befejeztetvén, miután az elsőbírósági ítélet egyik fél részéről sem felebbeztetett s így az jogerőre emelkedett, tekintettel arra is, hogy a római katholi-

Megjegyezni kívánjuk azonban, hogy e criteriumot tisztán törvénykezési szempontból s legfőképp az 1868: XLVIII. tcz. 1. §-ára való tekintetből értjük; midőn vallásbeli kérdésekről, pl. az ilyen házasságokból született gyermekek vallási neveléséről van szó, akkor természetesen nem törvénykezési szempontok, hanem vallási elvek szolgálnak criteriumul. Ilyen esetekben vegyes a házasság nemcsak akkor, ha az egyik fél ágostai evangélikus s a másik unitarius, hanem akkor is, ha az egyik fél ágostai, a másik pedig helvét evangélikus vallású.

S hogy e megkülönböztetés törvénykezési és vallásbeli criterium között, legalább a szoros értelemben vett Magyarországra nézve helyes, kitűnik onnan, hogy pl. ágostai és helvét hitvallású egyének házassága egy és ugyanazon bíróság illetékessége alá tartozik, még senkinek nem jutott eszébe ezen egyének házasságát törvénykezési szempontból vegyesnek tekinteni; mégis azonban vallási tekintetben a gyermekek nevük szerint majd az apa, majd az anya vallásán nevelendők. Erdélyben mindazonáltal, hol minden egyes vallásfelekezeti egyénre nézve külön egyházi bíróságok állanak fenn, természetes, hogy e megkülönböztetés törvénykezési és vallásbeli criterium között elesik s illetőleg összeolvad, a mennyiben t. i. itt ágostai és helvét hitvallású egyének vegyes házassága fölött is országos törvényeink szerint külön-külön bíróság van hivatva itélni (1868: XLVIII. tcz. 1. §., 1868: LIV. tcz. 22., 36. §§.).

Dr. DAEMPF SÁNDOR,

(Bef. köv.)

ügyvéd.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamarához 1884-ben összesen 2863 beadvány érkezett, ehhez számítván az 1883-ban elintézetlenül maradt 43 beadványt, elintézésre várt 2906 ügydarab; 161-el kevesebb mint a mult évben; ebből ülésben elintéztetett 1567, ülésen kívül pedig 1320, elintézetlenül maradt 19 beadvány.

1884. év végével az ügyvédek létszáma 773, az ügyvédjelölteké pedig 1181 volt; a kamara lajstromába bejegyzettek együttes száma e szerint 1954-re rugott, tehát 44-el több, mint a mult évben.

Fegyelmi panasz 126 emeltetett ügyvédek ellen, ehhez számítván az 1883-ban érdemileg el nem intézett panaszokat és pedig 30 ügyvéd ellen és 1 ügyvédjelölt ellen, elintézésre várt 157 panasz; érdemileg elintéztetett 132, végleges elintézés nélkül maradt 25 panasz.

Vizsgálat 1884-ben 36 volt folyamatban; ebből befejeztetett 21, folyamatban maradt 15.

Végtárgyalás 21 tartatott: 13 esetben vétkesnek és 8 esetben nem vétkesnek találtatott a vádlott ügyvéd.

Felfüggesztve az 1884. év végén 8 ügyvéd maradt.

— Dr. Csillag Gyulának, a Jogászegyletben a telekkönyvi reformról tartott előadása legközelebb megjelen. Az egyletben a vita ápril 11-én folytatattik, mely ülésben Dr. IMLING KONRÁD fogja előadni véleményét a kérdés iránt.

— A német bírósági szervezet és a bünvádi eljárás módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslat a szövetségi tanácshoz betérjesztetett. Főtárgya a felebbezés visszaállítása a bünvádi eljárásban. E végből következőképen alakítandó át a bírósági szervezetről szóló törvény: A büntető-tanácsok (Strafkammern) eddigi illetékesek voltak a Schöffengerichtek ítéletei elleni felebbezések tárgyalására és elintézésére. A javaslat szerint csak az esetben lesznek erre illetékesek, ha: 1. csupán kihágás képezi a felebbezést a fórumon az elintézés tárgyát; 2. magánvád tárgyát képező ügyekben, ha az államügyészség a vád vitelét nem fogadta el. Azonkívül az elsőfoku bíróságoknál felebbezési tanácsok (Strafberufungskammern) fognak alakíttatni, melyek az elnökkel együtt 5 bíróból (a büntető-tanácsok az elnökkel együtt csak 3 bíróból) fognak állani. A felebbezési tanácsok illetékesek lesznek: 1. az elsőfoku büntető-tanácsok ítéletei, 2. a

kusok vegyes házasságára vonatkozó azon intézkedés, melynél fogva azokból, minthogy a házassági kötelék felbontása helyt nem foghat, az iratok a más vallást követő házastársra nézve további eljárás végett átteendő, jelen esetre nem alkalmazható: a kir. ítélő tábla szabályszerűleg határozott, midőn az időközben az unitarius vallásra áttért felperes kérelmének helyt nem adott.

Schöffengerichte itéletei elleni felebbezések elintézésére, ez utóbbiakra annyiban, a mennyiben a büntető-tanácsok illetékességén kívül esnek. A felebbezési kamarák határozatai ellen revisióval lehet élni és pedig az országos főtörvényszékhez (Oberlandesgericht): 1. ha az elsőfoku ítéletet Schöffengericht hozta, 2. ha az elsőfoku ítéletet büntető-tanács hozta ugyan, a revisio azonban kizárólag az országos törvényekben foglalt jogszabály megsértésére van alapítva; a birodalmi törvényszékhez (Reichsgericht) megy a revisio az esküdt-székek ítéletei ellen azon esetekben, melyekben az országos főtörvényszékek illetékessége nincs megállapítva. A bünvádi eljárásban történő változtatások a következők: a fenebb ismertetett határozmányokkal megegyezőleg a felebbezés megengedtetik a büntető-tanácsok ítéletei ellen is. Ha a felebbezés elkészetten adatik be, vagy ha a késelem igazolása nem kellő időben történik, az elsőfoku bíróság a jogorvoslatot visszautasítja. Ha a felebbezés kellő időben adott be, a jegyző az államügyésznek előterjeszti az iratokat. Az államügyész, ha ő adott be felebbezést, a vádlotthoz terjeszti az iratokat. Ha a felebbezési bíróság azt találja, hogy a felebbezés beadására és indoklására vonatkozó határozmányok nem tartattak meg, azt végzésileg, mint meg nem engedettet elvetheti; különben pedig ítéletileg határoz. Ezzel kapcsolatban van a revisio jogorvoslatának módosítása. Revisióval lehetett eddig élni a Landgerichte és az esküdt-székek ítéletei ellen a törvény megsértése miatt (valamely jogszabály nem alkalmazása vagy helytelen alkalmazása miatt). Jövőre helye lesz a revisiónak a büntető-tanácsoknak felebbezésileg hozott ítéletei ellen, a felebbezési kamarák ítéletei ellen és az esküdt-székek ítéletei ellen, ha új tények vagy bizonyítékok hozatnak fel, melyekből az elítéltnak, akár a terhére rótt cselekményt illetőleg általában, akár a törvény valamely súlyosabb rendelkezését megállapító körülményt illetőleg, ártatlansága kiderül. Az utóbbi esetben azonban az eljárás újra felvétele ki van zárva, a mennyiben a büntető-törvény valamely más rendelkezésének alkalmazása daczára a kiszabott büntetést a bíróság megfelelőnek találja.

Nyilatkozat.

A *Fog* című heti szaklap megindítása előtt Dr. STILLER MÓR szerkesztő ur kérelmére szívesen ígértem meg részvételemet a lap szellemi munkásságában és ez alapon munkatársai sorába is kerültem. A lap irányától eltekintve, némi csodálattal tapasztaltam azonban, hogy csakhamar ismételt, mind erősebb személyes támadások intézettek abban a védtelenség oltalma alatt ellenem és korábbi működésem ellen. Nem tartottam érdemesnek felszólalni, de végre megsokallottam, midőn a *Fog* utolsó számában «sületlen nézeteim, avult ismeretforrásaim» stb. kigunyolva lettek, s ugyanakkor Dr. RÉVAY LAJOS szerkesztő ur arra hívott fel, hogy már írni a lapnak!

Beküldtem az alábbi levelet, de a *Fog megtagadta annak közlését*, mert nem eléggé tárgyilagosságnak találta a hangot, a mely pedig a támadáshoz mérve valóban szelidnek mondható. Kénytelen vagyok tehát e levelet e lap szívesességéből védelmemre itt közzétenni.

«Levél a *Fog* szerkesztőségéhez:

Tisztelt szerkesztő ur!

Ha nem szerepelnek becses lapjának — bár eddig fájdalom csak passiv — munkatársai sorában, úgy az ügy, a lap és olvasói iránti érdeklődésem daczára nem köszöntenek be először is jelen felszólalással «személyes kérdésben».

Igy azonban kötelességem észrevenni névtelen collegám irálygyakorlatait, melyek a külföldi jogélet terén úgy látszik csak azért terjednek az «operenciás tengeren» tul, hogy alkalmat adjanak csekély személyem előrántására és teljes tudatlanságom ünnepélyes leleplezésére. Igaz, hogy óvatos Censorom nem nevez meg soha, de a személy megjelölésében azért oly pontos célzással él, mely minden kételyt kizár.

Miután a külföldi jogélet ápolása terén hazai jogirodalmunkban bizonyos érdemet én is vindicálok magamnak és igen örültem, hogy a *Fog* programja e rovatra annyi súlyt helyez, bátor leszek névtelen támadóm kritikájára két fontos, actualis kérdésben reflectálni.

A *Fog* egyik vezércikkében contra esküdt-szék azzal állott elő, hogy a jury barátjai legalább Angliára (!) már ne hivatkozzanak, mikor ott legközelebb annak hatáskörét felette megszorították, igaz csak civilis ügyekben, de ez a

criminalis jury hasonló sorsának csak előrevetett árnyéka lehet.

Ha nem teszem fel a szándékos ferditést és a magyar szakközönség tudatos félrevezetésének kísérletét, úgy ezen érvelés, ezen állítás a legteljesebb tájékozatlanság bizonyítéka.

A Magyar Jogászegylet polgári perrendtartási vitájában, mely taval kiadatott, részletesen ismerttettem az 1883-ki angol rules-okat és kimutattam Dr. GÜNTHER-rel szemben, többek között támogatva Sir WILLIAM CHARLEY londoni bíró és common serjeant, a polgári perjog kiváló írója véleménye által, melyet levélileg nyilvánított, hogy *tényleg nem változott* a jury szerepköre polgári ügyekben sem.

De bármint állna a kérdés polgári ügyekben, hol a jury költségkérdés is, és így facultativ lehet, mi sem volna hamisabb, mint ebből a közérdekű bünvádi esküdt-szék állására következtetést vonni. Erre per superflua maga Sir STEPHEN, Anglia tudós codificatora jelentette ki levelében Dr. SÍK SÁNDOR urhoz, melyet két év előtt közölt a *Fogt. Közlöny*, hogy soha oly terv vagy hang nem merült fel és ha felmerülne, semmi pártolásra nem találna, a mely a criminalis jury létét és hatáskörét eltörölni, vagy csak csorbitani akarná.

Ha mindezt folyton ismételni kell, ha az egyik szaklap vagy testület hű ismertetését a másik hamis állítása váltja fel, mely amazt ignorálja, akkor mi penelopei munkát végzünk és a célt, a mi közönségünk felvilágosítását, nem érjük el, hacsak célunk nem lenne épen a tudatlanságra való speculatio.

Lehet a jury ellen in thesi és nálunk in specie érvelni. De a külföldre ez állásponton hivatkozni vagy naiv vagy merész és mindenesetre szerencsétlen. Tehát joggal mondhatjuk ép mi, a jury propagátorai: ne bántsátok Angliát, elég ha rágalmazások nemzetünk érettségét, államiságunk erejét.

A másik kérdés — s ez különösen szívemen fekszik — az ügyvédség reformja, melynek terjedelmes tanulmányt szenteltem a VIII. magyar jogászgylés számára s mely ennek évkönyvén kívül a *Fogt. Közlöny*ben is megjelent. Ki elolvasta, láthatja abból, hogy a saját javaslataim ellen szóló érveket s véleményeket époly tárgyilagossan, teljeseen hordtam össze, mint a kedvező anyagot. A bifurcatió mellett — korlátolt számú, kinevezett ügyvivők és szabad, plaidirozó, tudós ügyvédség mellett — karunk és közönségünk érdekében döntöttem. Az eljárás természete, karunk története arra utaltak, ha komoly szóbeliséget létesítünk. Hivatkoztam Angliára is, melynek ép ügyvédi intézményeit ugyanakkor a *helyszínén* tanulmányoztam s a melyeket könyvekből megismerni nem is lehet. De ebből arany kort jósolni annyira nem volt eszemben, hogy a jogászgylési vitákban elismerem, sőt minden alapos reform sinequanonjául jeleztem azt, hogy a szóbeliség és még inkább a bifurcatió a kar nagy részét, selejtes elemét elseperni és inai tulszaporodását meggátolni, az egyes pályafutását és sikerét megnehezíteni fogja. Csak a kiváló érdem és tehetség, munka és jellem fog megfelelően prosperálni, szóval a mai rendszer fenekestől felfordulni, mit én melegen óhajtok.

Már most Censorom a *Fog* utolsó számában meg nem nevezett azt lapból olvasva, hogy Angliában az *unificatio küszöbön áll*, holott *tényleg ott az iránt mozgalom sincs*, a mi volt sollicitori körökben, megbukott, de törvényhozási változtatást még csak álmodni sem lehet, azonnal neki megy az én sületlen declamatioimnak avult commentárokból etc.

Ha ily módon ismertetjük a külföldi jogot, tapasztalat és ismeret nélkül, harmadkézből felkapott hamis hirekből, ha emellett a komolyabb tanulmányt minden áron discreditálni s pusztá gorombasággal attól visszariasztani akarunk, akkor valóban rosz szolgálatot teszünk a *Fog* ügyének.

Én azért ajánlanám, hogy Anonymusom ezentul forrását s önmagát nevezze meg, ha külföldi jogot leir és személyt megtámad, mert akkor bizonyára óvatosabb leend és botlásai-val nem compromittálja a lapot.

Parliamenti, sajtóillemi és munkatársi jogon kérve e levelem legközelebbi közlését, maradtam tisztelettel.»

Természetes, hogy egyszersmind megszüntem a *Fog* munkatársa lenni és e nevet viselő vállalattal bármi kapcsolatot fentartani.

Budapest, 1885 márczius 18.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 lrt
negyedévre ... 3 *

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Országos törvényszék. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd-től. — Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. — Törvénykezési Szemle: A vagyonszövetség megszüntetésének kérdéséhez. Dr. OEFFNER FERENCZ ügyvédtől. — Vegyes-házassági jogunk. Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvédtől. — Az 1877: 22. tcz. II. §-ának 9. pontja. LÉNGYEL IMRE hajduszoboszlói kir. aljárásbírótól. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A IX. Magyar Jogászgűlés napirendje.

Országos törvényszék.

Az igazságügyministerium kebelében, mint állítják, komolyan folynak azon előmunkálatok, melyek az ország fővárosában felállítandó országos törvényszék szervezésére vonatkoznak.

Az eszme, mely ezen munkálatok alapjául szolgál, kétségkívül helyes s azt teljesen méltányolni fogják mindazok, kik súlyt fektetnek arra, hogy a jogszolgáltatás objectiv garantái között kiváló tekintetben részesüljenek azon szervezeti alapfeltételek, melyek nélkül erőteljes birói közérület kifejlődése s a mi ezzel válhatlanul összefügg, egyöntetű és öntudatos judicatura nem képzelhető.

Elmondhatjuk, hogy birói szervezetünk legelhanyagoltabb része épen az, melyre Európa legelső rangu jogállamaiban a legnagyobb súlyt fektetik. Megalkottuk a mechanikus formákat, melyek között igazságszolgáltatásunk úgy a hogy még mozog; de megfeledeztünk gondoskodni azon erkölcsi tényezők kellő kifejtéséről, melyek nélkül pedig a legczélszerűbb technikai berendezés is üres, lélek nélküli forma marad.

Nem is szólunk már arról, hogy főleg a legutóbbi törvényhozási alkotások a nemzeti jogérzet és a judicatura működése között egyenesen lehetetlenné tették a jó és sikeres igazságszolgáltatás egyik legfőbb biztosítékának, az eredményteljes kölcsönhatásnak megszületését. Csupán arra akarunk rámutatni, hogy még a bíróságok körében sem volt képes kifejlődni egy negyedszázados megszakítatlan működés folyamában a birói közszellem és a testületi együvértartozásnak tudata, melynek hiánya mindenütt gépies munkává degradálta azt a professiót, mely ha gyárias foglalkozássá fajul, a társadalom legkényesebb összekötő kapcsai lazulnak meg ezen irányban bomlasztó hatása alatt.

A jogegység biztosítékaként védelmezték hosszú időn át a másodbíróság centralisatióját és e jelszó tág köpenye alatt a törvényhozás gondatlan tétlensége következtében judicaturánk nyakára nőtt az az alaktalan moles, melyet nálunk euphemistikus szépelpésszel budapesti kir. táblának neveztek. Teremtettünk apránként egy oly forumot, mely minden elnevezést megérdemel, csak épen azt a fogalmat zárja ki, melyet egységes birói testület alatt szoktunk érteni. Mert bátran el lehet mondani, ez a centralisált testület nem egyéb mai alakjában, mint az összpontosítás szétrongyolt köpenyével eltakart legmesszebb menő decentralisatio, melyben hét polgári, egy urbéri egy váltó- és öt büntető tanácsban összesen tizennégy külön királyi tábla működik.

Hogy azután az így szervezett forumnak testületi tudatává sohasem válhatik a legfőbb bíróság által adott directiva, s hogy viszont lefelé nemcsak hogy a judicatura egyöntetűségét nem képes e bíróság biztosítani, de természetesen leg a legnagyobb zavarokat és a legnagyobb bizonytalanságot idézi elő, azt mindenki természetesnek fogja tartani.

Centralisált testületek a judicatura szervezetében csak azon fokig tűrhetők, a meddig a testületi öntudattól áthatott egységes tevékenységet lehetővé teszik. Ezen határon túl a centralisatio veszélyei még azoknál is sokkal nagyobbak, a melyeket a legügyetlenebbül keresztülvitt decentralisatio, ha az legalább a testületi együttműködést lehetővé teszi, előidézni képes.

És azért szinte megkönnyebbülten fogadjuk azon hirt, hogy az igazságügyministeriumban az országos törvényszék eszméjével foglalkoznak, mely ha csak egy kis szervezeti érzékkel és gonddal fog életbe léptettetni, alkalmas lesz arra, hogy egy erőteljes testületi szellemtől áthatott, az egységes működés öntudatára ébredő első fokú bíróságot teremtsen meg az ország fővárosában.

Nem ismerjük közelebbről a terv részleteit. A magunk részéről kívánatosnak tartanók, ha a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék a felállítandó országos törvényszékbe nem olvasztatnék be. E bíróság centralis helyzeténél fogva körülbelül az egész ország kereskedelmi és váltójogi viszonyai regulatorának tekinthető s ama közvetlen kapcsolat és ebben rejlő megbecsülhetlen biztosítéka a jogegységnek, melyet a felsőbb forumokon a külön váltó- és kereskedelmi tanácsok rendszere tesz lehetségessé, szinte mellőzhetlenné teszi azt, hogy e törvényszék teljesen külön és önálló jogi és adminisztratív vezetés alatt álljon.

Az egyesítés felfogásunk szerint csak a budapesti e. f. kir. törvényszék és a pestvidéki kir. törvényszékre terjedhetne ki s meg vagyunk győződve arról, hogy czélszerű szervezeti intézkedések mellett az így megalkotandó testület a szó igazi értelmében az ország legelső bíróságává nőhetné ki magát az elsőfokú törvényszékek között; feltéve, hogy a törvényhozás egy ily országos törvényszék megalkotása alatt nem azt érti csupán, hogy az említett két törvényszék technikailag egyesíttessék, hanem egyuttal megadja a lehetőséget is arra, hogy az új bíróság körében az ügyek szakszerű elintézése és az elintézés egyöntetűsége, a collegialis öntudatnak fejlesztése és a birói közlelkiismeretnek imponáló nyilvánulása fel- és lefelé egyaránt minél nagyobb mérvben biztosíttassék.

Az így szervezett országos törvényszék működése véleményünk szerint megbecsülhetlen hatással lenne az egész ország judicaturájára, s e mellett rövid idő múlva teljesen tarthatatlanná tenné azon birói conglomeratumnak további fentartását, melyet ma a budapesti kir. táblában van szerencsénk tisztelni.

Csupán egy körülményre akarunk e szervezéssel kapcsolatban tüzetesen utalni, melynek nem szabad a törvényhozás figyelmét kikerülnie.

A büntető-törvénykönyvek életbeléptetéséről szóló 1880. évi XXXVII. tcz. tudvalevőleg nem változtatta meg — a mi különben e törvény czélja szempontjából nagyon természetes volt — az 1871: XXXI. tcz. 25. §-ának érdemi rendelkezését. E szakasz a budapesti és marosvásárhelyi kir. törvényszékek kivételes illetőségét állapítván meg, egyuttal kimondotta azt is, hogy ha e kivételes illetőség körébe utalt cselekmények valamelyike sajtó útján követtetik el, az eljárás arra nézve az illetékes sajtóbíróság hatásköréhez tartozik.

Igy azután megtörtént azon anomalia, melyet ha országos törvényszék szerveztetik Budapesten, tovább fentartani nem szabad, hogy míg a nem sajtó útján elkövetett ama büntetendő cselekmények csupán a budapesti, illetőleg marosvásárhelyi törvényszék kivételes hatáskörébe utaltattak, a sajtó útján elkövetett ugyanazon büntetendő cselekményekre ezen kivételes illetőség fen nem tartatott. Pedig bizvást merjük állítani, hogy mindazon okok, melyek a büntető-törvénykönyv második része I., II. és IV. fejezeteiben foglalt bűntettek- és vétségekre nézve a budapesti és marosvásárhelyi törvényszékek kivételes illetőségének megállapítását indokolják, még sokkal nagyobb mértékben követelik azt, hogy a sajtó útján elkövetett ugyanazon delictumokra ugyanezen kivételes illetőség állapíttassék meg, sőt egyenesen szükségessé teszik, hogy a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekmények tekintetében az ország centralis bíróságainak kivételes illetősége még azon cselekményekre is kiterjesztessék, melyek a büntető-törvénykönyv VI. fejezetében foglaltatnak.

Nem akarunk utalni ama kellemetlen eseményekre, melyeket 1871-ben a törvényhozás említett félszeg intézkedése csak a legutóbbi időben is előidézett. Az, a mi a büntető-törvénykönyvek életbeléptetéséről szóló törvény megalkotásakor meg nem történetelt, meg kell hogy történeteljen azon alkalommal, midőn az országos törvényszékről szóló törvény meg fog alkottatni s kétségtelen, a mint egy részről e bíróság tekintélyét emelni fogja az, ha jogköre az általunk említett irányban kiterjesztetik, más részről bizonyára országos jelentőségének egyik kiegészítő részét és corollariumát nélkülözné, ha ezen irányban kivételes illetősége nem biztosítható.

Az elmondottak által jelzett irányban keresztülviendő szervezés meggyőződésünk szerint is sok tekintetben hasznára volna igazságszolgáltatásunk helyes irányu fejlesztésének; főleg ha egyuttal ama feltételeket sem tévesztené a törvényhozás szem elől, melyek anyagi és erkölcsi tekintetben egyiránt szükségesek a kitűzött cél eléréséhez.

Vajha ne feledkeznek meg arról, hogy a bírói szervezet nem gép, hanem élő organismus. A ki abból kihajtja az életet, az megöli a népből is a jogérzetet. Amaz, meglehet, olcsón megtörténetelhetik, de emezt még minden állam nagyon drágán fizette meg.

Dr. GÜNTHER ANTAL.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.

A jogbiztonságot, a telekkönyvi intézménybe vetett bizalmat összeegyeztetni a gyakorlati élet exigenciáival: ezen cél lebeg szemünk előtt, midőn némely észrevételt kívánunk az illetékes körök figyelmébe ajánlani.

Azon elvi kérdés eszmecsere tárgyát képezte már e lapok hasábjain — a törvényjavaslat indokolása is foglalkozik vele —: új helyszínelés útján a mostani birtoklás alapján szerkesztessenek-e a telekkönyvek? vagy pedig az eddigi telekjegyzőkönyvek képezzék-e alapját az új telekkönyvnek is, csak ott vétetvén figyelembe a telekkönyvi állapottól eltérő tényleges birtoklás, hol ennek jogosultsága okmányilag igazolható?

Egyik és másik elv mellett és ellen lényeges érvek hozattak fel; oly lényegesek, hogy önkénytelenül azon kérdés merül fel, nem egyik és másik elv merev alkalmazása vezet-e szükségtelenül inconvenienciákra?

Az új helyszínelés minden consequentiáival együtt fölösleges költségekkel terhelné az ingatlanok tulajdonosait és jelzáloghitelezőit, kik ügyeiket rendben tartották; a jogbiztonságot, a telekkönyvi intézménybe vetett bizalmat csökkentené; lényeges anyagi hátrányokat okozhatna; igényeket ébreszthetne; a jelzáloghitel-képességet legalább a hirdetményi határidő folyama alatt megszüntetné; a tulajdonjog azon erejét, azon biztonságát is meggyengítené, melyet a telekkönyvi intézmény ad.

Mіндеzen hátrányok pedig épen azokat terhelnék, kik

a telekkönyvi intézmény fontosságát méltányolták és annak kedvezményeit birtokszerzéseknél és hitelezéseknél igénybe vették.

Viszont a ministeri törvényjavaslat annak lehetőségét, hogy a telekkönyvi intézmény keretébe befoglaltassanak azok, kik, habár önmaguk, legtöbb esetben jogelődjeik mulasztása következtében, ez idő szerint azon kívül állanak, egyes kivételes esetekre szorítja.

Azon nagy apparatus, mely a ministeri törvényjavaslat végrehajtásához szükséges: kívánatosná tenné, hogy a telekkönyvi állapot a tényleges birtoklással nagyobb mérvben hozassék összhangba.

Mikép lehessen ezt elérni? arra az utmutatást legbiztosabban megtaláljuk, ha azon eseteket szemügyre vesszük, melyekben a telekkönyvi állapot a tényleges birtoklástól tömegesen eltér. Ilyenek:

X. birtokos — egyről beszélek, de sok hasonló eset ismerem — feloszt egy birtokrészt házhelyekre, kertekre, szőlőkre és eladja az egyes részleteket vagy azok egy részét szerződések mellett, ajándékoz is néhányat községnek, bírónak, jegyzőnek többnyire szerződés nélkül; az első vevők telekkönyvi jogot nem szereztek, legtöbb esetekben nem is szerezhetek, mert az adás-vételi szerződések a telekkönyvi rendelet szigorú igényeinek nem feleltek meg, az ajándékozott területekről pedig okmányok nem is állítottak ki. Megindult az építés és ültetés; cserék, újabb feldarabolások, a határok megváltoztatása, adás-vételek, örökösödések jönnek közbe; mindez megy okmány nélkül, — megnyugtatót talál a nép abban, hogy a telekkönyvben volt urasága van tulajdonosul bevezetve. Egy-két évtized múltával a parcellák nem egyeznek az eredetileg eladottakkal; mindegyik harmadik-negyedik kézen van; a tulajdonszerzés láncolata okmányilag nem igazolható; a telekkönyvi tulajdonos új szerződéseket nem állíthat ki; az előállott bonyodalom megszüntetésére felelőssége érzetében nem vállalkozhatik, és így azon sok községben, melyekben hasonló esetek előfordulnak, a lakosság tömegesen lesz kizárva jövőre is a telekkönyvi intézményből. Pedig a telekkönyvben szereplő tulajdonos igényt nem tart a birtokra, telekkönyvi tulajdonának védelmét nem kívánja.

Másik tömege az eltérő birtoklási viszonyoknak halálos eset következtében keletkezett. A telekkönyvi tulajdonos elhal, örökösei bírói közbenjárás nélkül megosztóznak, egyik-másik örökös el is adja birtokát. Ma egy telekkönyvi jószágtest egy régen elhunyt nevének szerepel a telekkönyvben, tényleg az 2—3 vagy több részre van elkülönítve, melyek mindegyike más-más, néha negyedik-ötödik birtokos kezén van.

Tömegesen eltér továbbá a telekkönyvi állapottól a tényleges birtoklás ott, hol egyes birtokrészeket közhasznú célokra vettek igénybe. Sok községben az utak sincsenek telekkönyvileg bejegyezve. Különösen azonban a védgát-társulatok azok, melyek a lejegyzés telekkönyvi foganatosításának költségeit és munkáját legtöbb esetben elkerülték, ma pedig rendes uton nem is pótolhatnák. Ezeknél is actualis érdeklődés az, hogy most, midőn a védgátakat és anyagárkokat feltüntető katasteri térképek alapján lesz a telekkönyv A. lapja átalakítandó: védgátjaik és anyagárkaik ne a körülfekvő birtokok állagához tartozókul tüntetessenek fel.

Ezen és ehhez hasonló csoportok azok, melyeknél a tényleges birtoklás a telekkönyvi állapottól eltér, melyeknél a telekkönyvi állapot összhangba hozatala a birtoklással kívánatos.

Azonnal szembeötlök, hogy ezen esetek részint olyanok, melyekben telekkönyvi jogosult nem létezik, vagy igényt nem tart;

részint olyanok, melyekben a természeti állapot szembeötlően tanúsítja a tényleges birtoklást; hol tehát jóhiszemű, jogosult telekkönyvi jogosult csak kivételesen tehető fel.

Mindezen tömeges esetekben a telekkönyvek rendezése elérhető, szerény nézetünk szerint, ha a ministeri törvényjavaslatban megállapított eljárás szabályul meghagyatván, kivételkép helyszínelési eljárás engedtetik ott, hol ez telekkönyvi jogosultnak érdekét nem sérti, és közczélokra szolgáló területeknél.

Nevezetesen a tényleges birtoklás alapján helyszínelés utján kellene szerkeszteni a telekkönyveket:

1. azon ingatlanoknál, melyek tekintetében az eddigi telekkönyvi tulajdonos vagy szabályszerűen igazolt jogutódja élőszóval vagy szabályszerű okmányban nyilvánítja, hogy neki azokhoz igénye nincsen;

2. azon ingatlanoknál, melyek tekintetében szabályszerű okmánnyal igazoltatik, hogy a tulajdonos telekkönyvön kívül változott, habár a mostani birtokos a tulajdonnak reá származását okmányilag nem igazolhatná is;

3. azon ingatlanoknál, melyek telekkönyvi tulajdonosa pl. 10 évnél régebben elhalt és hagyatéki tárgyalás folyamatban nincsen;

4. azon ingatlanoknál, melyek telekkönyvi tulajdonosa a helyszínelést megelőzőleg holtta nyilvánított;

5. nyilvános utak, védgátak és tartozékaik tekintetében.

Az 1—4. a. esetekben a telekkönyvbe a tényleges birtokos jegyzendő be; és a telekkönyvileg fenálló terhek az új telekkönyvbe (a ministeri javaslatban szabályozott kivételekkel) változatlanul volnának átjegyzendőek.

Nyilvános utakat, védgátakat és tartozékaikat a terhek átvezetése nélkül külön telekkönyvekbe kellene bejegyezni.

A tulajdonos, valamint azon hitelezők védelmére, kik jelzalogot az utak és védgátak létesítése előtt szereztek: fenttartható volna azon jog, hogy netaláni igényeiket a telekkönyvek közzétételétől számított záros határidő alatt indítandó keresettel birói uton érvényesíthessék.

Önként értetik, hogy a helyszínelés alapján szerkesztett telekkönyvek közzététele, a lehető felszólalások érvényesítése és elintézése, a telekkönyvbe való bevezetés jogi hatálya stb. tekintetében megfelelő intézkedések teendők.

Meggyőződésünk szerint csakis ily intézkedések fognak azon célhoz vezetni, hogy a ma tömegesen helytelen telekkönyvi állapot kivételes esetekre szoríttassék.

És ha képzelhető is, hogy a helyszínelési eljárás illetén kiterjesztése egyes esetekben a telekkönyvön kívüli jogosultakat igényeiknek birói uton érvényesítésére fogja kényszeríteni: e lehetőség nem indokolhatná javaslatunk mellőzését. A telekkönyvi intézmény célja és hivatása: módot nyújtani a jog biztosítására; ki e módot nem használja, nem panaszkodhatik saját mulasztásából származó inconvenienciák miatt.

Egyébiránt teljesen meg vagyunk győződve, hogy a helyszínelési eljárásnak fenjelzett esetekre korlátozása sok igényt ébreszteni nem fog.

A nélkül, hogy javaslatom részletesebb indokolásába bocsátkoznám, annak rövid indokolásául szolgáljanak következők:

Az 1. pontban jelzett esetekben a helyszínelési eljárás ellen kifogás alig képzelhető, mert a telekkönyvbe jegyzett tulajdonos nyilatkozata kétségtelenné teszi, hogy védelmet igényelhető telekkönyvi érdek a helyszínelés utjában nem áll. Ellenkezőleg kívánatosnak véljük, hogy a telekkönyvi rendtartás megállapítása alkalmával jövőre is biztosíttassék (az államkincstár érdekeinek megóvása mellett) annak lehetősége, hogy a telekkönyvben szereplő tulajdonos, vagy jogutódja kérelmére vagy beleegyezésével a tényleges birtokosok helyszínelés utján jegyeztessenek a telekkönyvbe.

A 2. pont azon gyakori eseteket tartja szem előtt, melyekben a birtokváltások a telekkönyvi tulajdonos által kiállított okmány átadásával történtek, melyekben az első telekkönyvön kívüli birtokos telekkönyvi bejegyzésének sajátlag akadályos nem volna, de melyekben az utóbb történt birtok-

változások okmányilag nem igazolhatók. A ministeri javaslat szerint ez esetekben az eddigi nem birtokos telekkönyvi tulajdonos helyébe ismét oly tulajdonos jegyeztetnék a telekkönyvbe, kinek birtoklása rég megszűnt. Meggyőződésünk szerint helyesebb figyelmen kívül hagyni azt, kinek javára szól a felmutatott szerződés és csak annak bizonyítékául tekinteni, hogy a telekkönyvi tulajdonos megszűnt birtokos lenni.

Önként értetik, de a törvényben szabatosan ki is fejezendő, hogy ha a felmutatott okmány bekebelezési engedélyt nem tartalmaz, a telekkönyvi tulajdonos kielégítése a vételár tekintetében szintén igazolandó.

Mig az 1. és 2. pontban foglalt esetekben a helyszínelés ellen aggodalomnak helyét jogi tekintetektől nem láthatjuk: el kell ismernünk, hogy a 3. és 4. pontban a telekkönyvek rendezése érdekében a quid consilii? irányadónk.

De ezt elkerülhetlen szükségesnek tartjuk.

Mindazon hatóságok és közjegyzők, kik hagyatéki tárgyalásaik folyamán régibb hagyatékok tisztázását kénytelenek felkarolni: el fogják ismerni, hogy sok esetben kénytelenek a valószínűséget elfogadni a jogi bizonyosság helyett, és elejteni a quid iuris szigorú kérdését.

Ha és hol ez nem történik, a hagyatéki tárgyalás sok esetben nem vezethet telekkönyvi tulajdon átadásához.

A hirdetővényi eljárás azon elv, hogy a helyszínelést birtokos maga részére a telekkönyvi joggal kapcsolatos rövid elbirtoklást igénybe nem veheti: lehető oltalmat nyújt a helyszíneléskor netalán mellőzendő érdekeltnek.

Ezen oltalmat pedig mi különösen a 3. pontnál is azért tartjuk elégségesnek, mert kik 10 év alatt igényeiket telekkönyvileg nem érvényesítették: méltán sorozhatók azok közé, kik mint telekkönyvön kívül állók, a telekkönyvi intézmény feltétlen oltalmára igényt nem tarthatnak.

A holtta nyilvánítás pedig oly hosszú időközött tételez fel a birtok elhagyása óta, hogy azt még inkább meghosszabbítani indokoltnak nem láthatjuk.

A nyilvános utakat, védgátak- és tartozékaikat a helyszínelés kedvezményeiben közérdekből részesítendőeknek tartjuk.

A ma használatban levő telekjegyzőkönyvek — és ez lehetett költségkímélés mellett főérve annak, hogy különösen régebben az utak, védgátak és tartozékaik le nem jegyeztettek — az utakat és védgátakat külön nem tüntetik fel és így alig képzelhetünk esetet, melyben a biró jogosultnak ismerhette volna el a változott tulajdonosnak azon igényét, hogy a védgát, út vagy anyagárok használatától a közigazgatási hatóságot avagy a védgát-társulatot eltíltsa.

Nem így fog azonban állani a kérdés, ha a telekkönyvek a pontos katasteri térképek alapján átalakíttatnak és az utak, védgátak, anyagárok stb. külön parcellák alatt kitüntetve lesznek.

Kiszámíthatatlan azon bonyodalom, mely a telekkönyvi állapot ezen módosításából keletkezhetik.

Ez okból nézetünk szerint úgy a hatóságok, mint a védgát-társulatok kénytelenek volnának az új telekkönyvek szerkesztése után haladéktalanul megtenni — szükség esetén peres — lépéseiket az utak, védgátak és tartozékaik lejegyzésének kieszközlése végett.

Mily óriási nehézségekkel járna ez, mily rendkívüli költséget igényelne: bárki megítélheti, ha tekintetbe veszi, hány birtokváltás, megterhelés, felosztás stb. történt a megváltás ideje óta; és mily óriási tömege a telekkönyvi testeknek érintetik ujonnan nyitott utak és védgátak által.

Valóban országos érdek teszi kívánatossá, hogy e kérdés a telekkönyvek átalakításával kapcsolatban oldassék meg.

Komoly számba eshető indok pedig ez ellen nem szólhat, mert az egyedül jogosult érdek, az eredeti tulajdonos és régi hitelező netaláni igénye a megváltási összegre: nehézség nélkül megóvható.

Igen természetesen csak az utak és védgátak létesítése előtt volt tulajdonosokat és hitelezőket tekinthetjük olyanoknak, kiknek netaláni alapos kártalanítási igényeik tekintetbe jöhetnek.

Kiindulási pontunk az lévén, hogy a telekkönyvek rendezése a jogosult telekkönyvi érdekek sérelme nélkül eszköztessek: lényeges különbséget látunk az utak és védgátak létesítése előtt bekeblezett jogosultak és az utóbb bekeblezettek között.

Az előbbieket kétségtelenül jóhiszeműleg tulajdon- illetve zálogjogot szereztek az ingatlan azon részére is, mely utóbb védgát vagy út céljaira elfoglaltatott; ha tehát ezen elfoglalás következtében kárt szenvednek (a mire ugyan hitelezőknél alig képzelhető eset), az elfoglalt ingatlan rész kisajátítási értéke erejéig a kártalanítási igény tőlük elvben meg nem tagadható.

Ellenben az utak, védgátak és tartozékaik nyilvánvalósága indokoltá teszi azon kiindulási pontot, hogy az ezek részére elfoglalt területek tekintetében, létesítésük után jóhiszeműen rendszerint sem tulajdon-, sem zálogjog szerezhető nem volt.

Különösen nem addig, míg a telekjegyzőkönyv A. lapján az úttest és gáttest kitüntetve nem lehetett és az állag területének kitüntetése megbízhatóságra számot nem tarthatott.

Tudjuk, hogy egyes esetekben, különösen a védgát-társulatok nem szereztek tulajdont, hanem szolgalmat.

Czélserűbbnek véljük azonban, ha e kivételes esetek (a mennyiben a helyszínelés alkalmával méltatást nem találának) hagyatnak fen felszólamlás tárgyául, mint ha ezer meg ezer pert és bonyodalmat okozunk.

Annak tudatában, hogy ha jogásztársaink a felvetett kérdést eszmecsere tárgyává teszik és a módosítandók módosításával felkarolják, a törvényjavaslat célját, telekkönyveink rendezését lényegesen előmozdítják: javaslatunkat szíves figyelmükbe ajánljuk. —r.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A vagyonközösség megszüntetésének kérdéséhez.

Midőn valamely osztatlan dolog tulajdonjoga egyszerre több személyt illet, közös tulajdon létesül. Az európai újabb magánjogi törvénykönyvek tulnyomó része, ellentétben a bölcseleti joggal, ezen jogviszonyra nézve recipiálta a római jog azon elvét, mely szerint a tulajdonostársak mind egyikének rendszerint jogában áll a közösség megszüntetését követelhetni; a hazai tételes jogban pedig ezen elvet az ingatlanokra nézve a bírósági gyakorlat honosította meg, elfogadván egyuttal az ausztriai polgári törvénykönyv 843. §-ának, a szászországi polg. törvénykönyv 340. §-ának és Code Napoleon 1872. illetve 826. és következő §-ainak azon rendelkezését, mely szerint a közösség megszüntetésének rendszerinti módja: a közös tulajdon tárgyát képező ingatlanok természetben való felosztása; — és csak ha a közös ingatlan az ideális részek arányának megfelelően épen nem, vagy értékének nevezetes csökkenése nélkül nem osztathatik fel, vagy a felosztást tételes jogszabály gátolná, lehet helye a birtokközösség megszüntetése másik módjának, vagyis a közös ingatlan nyilvános árverés útján való eladatása és a befolyt vételárnak a tulajdonostársak között részeiknek az egészhez való aránya szerinti felosztásának.

A vagyonközösség megszüntetésének idejére nézve az ausztriai polgári törvénykönyv azt rendeli, hogy az ingatlanok értékének általános csökkenése nem oly ok ugyan, mely a vagyonközösség megszüntetését gátolná, de nem szabad azt a többi tulajdonos kárára alkalmatlan időben szorgalmazni, miután a vagyonközösségben maradni nem

akaró fél saját jutalékát eladhatja, s így a vagyonközösségből kiléphet.

Kivételt természetesen azon eset képez, midőn a tulajdonostársak magukat bizonyos előre kijelölt időpontig a közösség folytatására kötelezték, miután ily esetben, a meghatározott időközön belül a társak egyike sincs jogosítva a vagyonközösség megszüntetését szorgalmazni.

A fentiekből tehát okszerűen következik, miszerint oly esetben, midőn a tulajdonostársak egyike a közösség megszüntetését szorgalmazza, tulajdonostársai jogosítvák követelni, hogy a birtokközösség megszüntetésének rendszerinti módja, vagyis a természetben való felosztás alkalmazassék, s csak ha ennek lehetősége ki van zárva, adassék el az ingatlan nyilvános árverésen. Oly esetben pedig, midőn a vagyonközösség megszüntetése alkalmatlan időben vagy idő előtt szorgalmaztatik, a tulajdonostársak elvitázhatlan joga követelhetni, hogy a közösség megszüntetése halasztassék el; feltéve természetesen, hogy az ok, mely a halasztást szükségessé teszi, előadatik és igazoltatik, és az időpont a meddig a halasztás terjedjen szabatosan kijelölhető.

A tulajdonostársak ezen jogain a végrehajtási eljárást szabályozó 1881: LX. törv.-czikk 156. §-a nagy részt tört, melynek második bekezdése azt rendeli, hogy oly esetben, midőn az egész ingatlan kikiáltási ára 200 frtot, illetve beltelki házaknál 500—5000 frtot meg nem halad, az egész ingatlanra rendelő el az árverés, habár csak az egyik tulajdonostárs adóssága miatt és csupán annak részére intézetik kielégítési végrehajtás.

Nem tudom, mi vezérelte a törvényhozást, midőn ezen intézkedést a végrehajtási törvény keretébe felvette, mert a törvény indokolása rendelkezésemre nem áll, annyi azonban kétségtelen, hogy a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársak jogai és érdekei kellő figyelemre nem méltattak; mert habár igaz, hogy az egész ingatlanok árverés alá bocsátása esetén mindegyik jutalékra nézve rendszerint nagyobb vételár fog eléretni, mintha az mint ideális rész árvereztetnék el, — úgy még sem szabad ignorálnunk: hogy physikailag felosztható ingatlanoknál a végrehajtási eljárás 156. §-ában foglalt intézkedés a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársakra nézve a legtöbb esetben súlyos anyagi csapást is fog magába rejteni, miután legvitálisabb érdekeik megóvására szolgáló fentkörülirt sarkalatos jogaikat teljesen bénítja.

És e veszély nagysága különösen kitűnik, ha figyelembe véletik, hogy igen tetemes azon nagyobb kiterjedésű beltelkek száma, melyeken csekély értékű kis ház épült ugyan, de a melyeknek kikiáltási ára 500—5000 frtot nem halad meg és minden nehézség nélkül 4—5 részre feloszthatók, — mely részek mindegyike azután a telek fekvése által feltételezett tulajdonképi rendeltetéséhez képest mint «építési telek», tehát mint egészen önálló telekkönyvi test értékesíthető. És még nagyobb azon 2—3 házhelyre felosztható be nem épített beltelkek száma, melyeknek az adó alapján megállapítandó kikiáltási ára 200 frtot nem halad meg. — A 200 frtot megközelítő kikiáltási árral bíró kültelki ingatlanok pedig majdnem kivétel nélkül 2—3 részre feldarabolhatók, melyeknek mindegyike alkalmas arra, hogy önálló egészet képezzen, s így önálló uralom tárgyául szolgáljon; sőt az egy telekkönyvi testet képező, más-más dülőben fekvő 6—7 telekrészletből álló $\frac{1}{4}$ kültelkek kikiáltási ára sem haladja meg igen gyakran a 200 frtot, a melyeknél a physikai felosztás szüksége is elesik, mert a birtokközösség megszüntetése az egyes parcelláknak önálló telekkönyvi testekké való alakítása útján eszközölhető.

Méltányos volt-e ily ingatlanok résztulajdonosait annak türesemre kényszeríteni, hogy jutalékaik akaratuk ellenére árverés alá bocsátassanak, s így megfosztani abbéli joguktól: követelhetni, hogy a vagyonközösség megszüntetésének rendszerinti, a dolog természetének és a tulajdonostársak

érdekeinek leginkább megfelelő módja alkalmaztassék, vagyis követelhetni, hogy nekik nem egy potomár hányadrésze, hanem az ingatlanok önálló uralom tárgyául szolgálható része jusson osztályrészül?

És méltányos-e a tulajdonostársakat elütni abbéli joguktól, mely szerint jogosítvák követelni, hogy a vagyonközösségnek a közös tárgynak nyilvános árverésen való eladatása általi megszüntetése halasztassék el oly esetben, midőn valamely rendkívüli természeti esemény az ingatlan használhatóságát hosszabb időre megakasztja vagy a végromlás veszélyének valószínűségét felidézi? Mire nézve az 1876. évi és 1879. évi árvíz és az 1880-iki zágrábi földrengés példát szolgáltat.

Egyébiránt úgy látszik, hogy a törvényhozó, midőn a fenebb jelzett elvi nehézségeken oly könnyen átsiklott, maga is érezte a rendelkezés draszticus voltát és annak hatásán némileg enyhíteni igyekezett a 158. §-al, mely szerint megengedtetik a tulajdonostársaknak, hogy a végrehajtató követelését magukhoz válthassák; ezen intézkedés azonban oly esetben, midőn a tulajdonostárs erszénye üres, valamint akkor is, ha a csatlakozó végrehajtatók végtelen sora jelenkezik, csak írott malaszt erejével fog birni. — Ha tehát a törvényhozó a 156. §-beli intézkedés fentartása mellett, azzal szemben a tulajdonostársakat concessiókban részesíteni akarta, úgy czélszerű lett volna egy lépéssel tovább mennie és a 143. §-éhoz analog intézkedéssel a tulajdonostársaknak módjába ejteni, hogy fenkörülirt jogaik megóvása céljából védekezhessenek, oly formán, hogy az egész ingatlanra csak akkor rendeltethessék el az árverés, ha a tulajdonostársak azt nem ellenzik, vagy ha a tárgyalás során kiderített, hogy az ingatlan oly csekély kiterjedésű vagy oly alkatrészekből áll, hogy annak az ideális részek arányához képest való physikai felosztása lehetetlen; az idő alkalmatlan voltára fektetett kifogás pedig alaptalan.

Igaz ugyan, hogy első pillanatra érvelésem a törvény jelzett intézkedésének méltányos volta ellen merőben meddőnek látszik, mert «lex lataval» állunk szemben, de ha figyelemmel vagyunk a végrehajtási eljárás 204. §-ára, mely azt rendeli, hogy midőn ingatlanok önkéntes árverésen való eladatása kéretik, az árverés elrendelése és a további eljárás az ingatlanok végrehajtási árverésére vonatkozó szabályok szerint történjék, — felmerül azon kérdés, vajon alkalmazandó-e önkéntes árverés esetén is a 156. §. második bekezdése? Mely kérdés eldöntésénél szem előtt tartandók mindazok, melyek fenebb a vagyonközösség megszüntetésére nézve mondattak és fontolóra veendő, lehet-e egyik tulajdonostárs fenkörülirt essentialis jogainak erejükből való kiforgathatását a másik tulajdonostárs önkényétől függővé tenni? És pedig oly módon, hogy alkalma sem nyílik jogainak védelmére kelhetni.

Ezenfelül a tulajdonostársak helyzete sokkal kedvezőtlenebb lenne mint végrehajtási árverés esetén, mert nem élhetnének a 158. §-ban körülirt abbéli jogokkal, mely szerint jogosítvák az őket fenyegető vesz elhárítása végett a végrehajtató követelését magukhoz válthatni. A mihez még az is járul, hogy míg a jelzálogos hitelezők a 205. §. szerint önkéntes árverés esetén követelhetik, hogy az árverési eljárás 6 hónapra felfüggesztessék és újabb árverési határnap csak ezen időköz eltelte után tűzessék; addig a 204—206. §-ok a tulajdonostársakról említést nem tesznek, s így ők a 205. §-beli most körülirt kedvezményben sem részesülnek. — Mindezek arra mutatnak, hogy a törvényhozó a 156. §. második bekezdésének rendelkezéseit az önkéntes árverések eseteire alkalmazni nem kívánta.

Igaz ugyan, hogy megeshetik, miszerint kielégítési végrehajtás esetén a végrehajtást szenvedő önkéntes árverés iránti kérelmével végrehajtatót végrehajtási árverés iránti kérelmével megelőzi, s így a 156. §. rendeletének alkalmazását meg-hiusítja, de nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy ily

visszaélés csak ritkán fog előfordulni, mert elvégre a végrehajtást szenvedőnek, — ki rendszerint egyenes adós is — szintén érdekében áll, hogy az ingatlanok végrehajtás alá vont része lehetőleg nagy vételáron keljen el s így az őt terhelő — zálogjogilag bekebelezett — tartozások minél nagyobb része törlesztethessék; s másrészt csak vajmi ritkán lesz hajlandó ingatlanának eladatását, a tulajdonostársak kedvéért, önkéntes árverés iránti kérelmével siettetni. — A méltányosság postulatuma tehát, hogy az ilyféle csak szórványosan előfordulható visszaélések miatt a 156. §-nak a tulajdonostársak jogait korlátozó intézkedése az önkéntes árverésekre ki ne terjesztessék, mert ha igaz, hogy a méltányosság nem egyéb mint az előnynek és hátránynak a fenforgó érdem és szükség követelményeinek megfelelő aránylagos kiegyenlítése: akkor kétségtelen, hogy az opporitással össze nem egyeztethető lenne, ha a mondott esetekben a jelzálogos hitelezők esetleges előnyei alapul szolgálnának a tulajdonostársak legsarkalatosabb jogainak paralizálására; és pedig annál kevésbbé, mert a jelzálogos hitelező rendszerint önkaratánál fogva lép jogi kapcsolatba az ingatlanal, s így már előzetesen mérlegelheti: a jelzálogilag lekötendő ideális résznek értékét; reája nézve tehát a 156. §-ban foglalt kedvezmény «kiérdemelt előnyt» nem képez.

Az önkéntes árverést kérő tulajdonostárs pedig méltánytalanságról nem panaszkodhatik s csak önnön mulasztásának tudhatja be, ha csupán jutalékára nézve, mint ideális részre rendeltetik el az árverés, miután rajta mulott, hogy az természetben, önálló egész gyanánt nem lett kihasítva, illetve a physikai felosztás kivihetlensége esetén a birtokközösség megszüntetésének másik módja nem lett szorgalmazva.

De fontos politikai és közgazdasági érvek is harcolnak a mellett, hogy a törvényhozónak nem lehetett intentiója, hogy a többször idézett 156. §. második bekezdésének intézkedései az önkéntes árverésekre is alkalmaztassanak, mert nem lehet feltételezni, hogy a szegény tulajdonostárs érdekeit gazdag tulajdonostársának uralma alá hajtani kívánta, és alkalma szolgáltatni arra, hogy egyik tulajdonostárs a másikat fenkörülirt legsarkalatosabb jogaira nézve kijátszhassa.

A gazdag tulajdonostársra nézve ugyanis a 156. §. második bekezdésében körülirt rendelkezés alkalmazása mellett elrendelt árverés nem rejtene magában veszélyt, mert neki könnyű lenne megakadályozni, hogy az ingatlan potom áron idegen kézre kerüljön, amennyiben ugyanis az árverés alkalmával vagy maga venné meg az ingatlan, vagy ha ez alaki akadályokba ütköznék, maga számára más által vetetné meg; a másik tulajdonostárs azonban, kinek zsebei üresek, tünni tartoznék, hogy az árverést követő 8-ad napon birtokából kilökjék és jutalékának egyenértéke gyanánt pár forintot nyomjanak a markába. *Holott a teteles jog szerint, mely a tulajdonostársak között a vagyonközösség megszüntetése tekintetében teljes paritást statuál, jogosítva van a közösség megszüntetésére irányuló per során követelni, hogy jutaléka — ha lehetséges — természetben kiharassassék és neki átadassék, és jogosítva lenne követelni, hogy a vagyonközösségnek a közös tárgynak nyilvános árverésen való eladatása általi megszüntetése halasztassék el oly esetben, midőn az alkalmatlan időben szorgalmaztatik, vagy az időköz, melynek tartamára a másik tulajdonostárs a közösség folytatására magát kötelezte, még le nem telt.*

Remélhető lenne-e, hogy az, kit a törvény gazdag tulajdonostársának egyoldalú kérelmére birtokából kilöket, a törvényt azután tiszteletben is fogja tartani? Fel nem tételezhető tehát a törvényhozásról, hogy az úgy nevezett «tőkének» præponderantiáját ily módon növelni akarta, mert ez nem lenne alkalmas gát azon veszélyes áramlat ellen, melynek hullámai már hozzánk is átcsapnak.

A budapesti kir. ítélőtábla több concret esetben szintén a fentiekben kifejtett álláspontot foglalta el, kimondván, hogy önkéntes árverés esetén a 156. §. második bekezdésének

intézkedései alkalmazást nem nyernek; igen kívánatos tehát, hogy ezen vitás elvi kérdés, ha majd a kir. tábla polgári tanácsainak teljes-ülése elé kerül, szintén nemleges értelem-ben döntessék el.

Igaz ugyan, hogy azt tapasztaljuk, hogy a kir. tábla gyakorlatával szemben a gazdag tulajdonostársak görbe uton haladva találtak mégis módot tulajdonostársaiktól szabadulhatni anélkül, hogy a közös ingatlan köztük természetben fel lett volna osztva; de ez az elvi álláspont helyes voltán mit sem változtat, hanem csak azt igazolja, hogy a törvényhozás akkor, midőn a végrehajtási eljárás 156. §-ának második bekezdésében foglalt intézkedéssel a legcardinalisabb vagyonzogok — a tulajdonjogok — korlátozásába bocsátkozott, oly meredek ösvényre lépett, melyen a legszélesebb alappal bíró jogi fogalom is elbotlik.

OEFFNER FERENCZ,
ügyvéd.

Vegyes-házassági jogunk.*

A különböző hitvallásu egyének vallásbeli igényeinek megfelelő törvénykezési rend csak vallási érdekeknek s nem egyuttal az állam és társadalom magasabb érdekeinek is megfelelő. Abból, hogy ugyanegy házasság fölött különböző két bíróság ítélhet, és pedig a dolog természeténél fogva mindkét félre nézve más és más értelemben, oly inconvenienciák folynak, melyek cseppet sem különböznek azon állapottól, mely Szent István fenebb közölt decretuma szerint állami életünk kezdetleges stadiumában helyet nyerhetett. Nagyon szép dolog az államtól, hogy annyi tekintettel van a különböző vallásfelekezetek particularis igényeire; azonban mégis azt hiszünk, hogy nagy hibát követ el, ha az állam és társadalom alapját képező intézményt, a házasságot, tisztán ezen particularismus szempontjából rendezi s magának azon furcsa szerepet arrogálja, mintha hét különböző vallásfelekezetnek ő volna a közös zsinatja.

S hogy mily képtelen inconvenienciák folynak ezen alapjában téves álláspontból, s mennyire sérti az állami törvényhozás által ekként előtérbe tolt vallási particularismus nemcsak az osztársadalom és egyesek érdekeit, hanem még az állam jó hírnevét is, arról a következőkből mindenki könnyen alkothat magának ítéletet.

A katolika vallás csak ágy- és asztaltól való elváltást ismer; a többi keresztény felekezet azonban megengedi a házassági kötelék végfelbontását is. Ebből vegyes házasság esetében már elég különös dolog folyik; hogy többet ne említsünk — mert ez is elég — az egyik elváltott fél örökös coelibatusra van kárthatva, míg a másik új házasság örömeit élvezheti. Ez megfelelhet emberi és társadalmi rendeltetésének, az előbbi már oly száraz fa, mely gyümölcsöt nem hoz s ezért, a biblia szavaival élve, csak arra jó, hogy «kivá-gattassék és tűzre vettessék».

De még a katolikus fél szerencséről beszélhet, ha illetékes bírósága által hozott *elválasztó ítélet folytán* került ezen állapotba. Mert olyan eset is képzelhető, hogy ő *el sincs választva hitvestársától, a ki időközben már más házasságra lépett.* HAMLET szerint:

«There are more things in heaven and earth, Horatio,
Than are dreamt of in your philosophy.»

Ég és föld helyett azonban HAMLET bizvást Magyarországot is emlithette volna.

A katolikus egyház elválasztó okai ugyanis épenséggel nem azonosak a protestans egyház elválasztó okai.

Ha a nő, ki tegyük fel, jelen esetben a protestans felperes, alperesi férje ellen gyűlölet alapján kér elválasztó ítéletet, már perének címével szemben áll a kanonjog azon tétele, hogy; «non debet aliquis alterius odio prægravari»

(de reg. juris ad Sext. Decr.). Ha gyűlöletének forrását is adni iparkodik, csak rendkívül súlyos indok felhozásával érhet célt, mint «mortis periculum» vagy «crudelitas bestialis» (Decr. Greg. IX. lib. II. tit. XIII.); vagyis, mint a kanonjog egyik másik tétele szorosabban körülírja: «Tanta sit viri sævitia aut odio, tam capitali uxorem prosequatur, ut trepidanti mulieri sufficiens securitas provideri nequeat.» (Inst. jur. can. lib. II. tit. 16. §. 18.); és: «quod illi (sc. mulieri) non debeat aliquod malum inferre (sc. vir.)». Decr. Greg. IX. lib. XIII. cap. 8.) Fölindulásban elkövetett bántalmazás bírói figyelembe nem jöhet: «Quidquid in calore iracundiæ vel fit vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuit iudicium animi fuisse.» (Decr. II. P. Causa XXXIII. Qu. III. cap. 21.)

A per vége tehát nagyon könnyen az lehet, hogy a felperes feleség keresetével elutasítatik s a házastársak kötelezettek egymással továbbra is együtt élni. Ezen ítélet azonban az 1868: XLVIII. tcz. 1. §-a alapján csak a férjet, s nem egyuttal a protestans feleséget is kötelezi. Felperes tehát kieszközölve a per iratainak saját illetékes bíróságához való áttételét, a pert itt is folyamatba teszi. S itt, részint mert a bíróság állított gyűlöletének indoklására felhozott okait alaposoknak tartja, részint a nélkül is, mert hisz immár 100 év óta kétely tárgya, kell-e a gyűlöletet protestans perben indokolni vagy sem, végelválasztó ítéletet nyer, mely reá nézve jogerejű, a férjét mindazonáltal még azon esetben sem kötelezi, ha az elválásba felperes bírósága előtt beleegyezett volna. Az ő jogi állapotát a szentszéki ítélet állapítja meg s ez őt a nejevel való együttélésre kötelezte.

Az eredmény az, hogy a férj saját hitelvei alapján neje irányában összes jogait megtartja, házassága fenmarad; neje azonban az ő irányában összes kötelezettségei alól szabadul s újra férjhez mehet.

A férj tehát nem egyéb mint czimzetes férj; törje a fejét maga, mert biz' a törvény e részben nagyon bölcsen hallgat, mi legyen modus vivendi-je neje második férjével, az ő «*férjtársával*» szemben.

De tegyük fel, hogy a katolikus szentszék előtt válóperben állott felek mindegyike katolikus s a szentszék elutasító ítéletet hoz. Közönséges észszel gondolkodva azt hinnék, hogy ezzel a felek között minden pernek vége, mert a dolog immár «res iudicata.» Azonban még csak most lesz igazán melege alperesnek. Felperes pert újít s mert semmi újabb lényeges körülményt alperes ellen felhozni nem tudott, újra pervesztes lesz. A szerencsétlen agyonzaklatott alperes megkönnyebbült kebellet sóhajt fel, hogy már ezen is tul van s több már nem következhetik. Dehogy nem. Felperes protestans vallásra tér, s a két első perben felhozottakat újból felmelegítve, alperes ellen a szentszéknél harmadik keresetet is ad be; de ebben nem kér csak ágy- és asztaltól való elváltást, hanem kéri már egyenesen a kötelék végfelbontását. A szentszék, mintha megkönyörülni akarna az agyonhajszolt alperesnek, ezt meg sem idézi, annál kevésbbé tart tárgyalást s egyszerűen végzést hoz, melylyel «tekintettel arra, hogy az érvényesen kötött házasság köteléke az isteni és egyházi törvények, nevezetesen a Math. V. 32., XIX. 9. és a Conc. Trid. sess. XXIV. cap. 5., 7. de Sac. Matr. értelmében minden körülmény közt felbonthatlan s ennél fogva nem létezik oly egyházi törvény, melyre felperes, mint a protestans egyház tagja alperes ellen a házassági kötelék végfelbontása iránt beterjesztett keresetét, a szentszéki bíróság pedig idéző rendeletét alapithatná», a beadott keresetet visszautasítja. Az erről tudósított alperes, ki időközben már a törvénykönyvet is forgatgatta, hogy meggyőződjék arról, vajon csakugyan arra van-e kárthatva, hogy örökké perben álljon, végre igazán fellélekzik, mert azt látja az 1868: XLVIII. törvczikk 1. §-ából, hogy csak szabályszerű *tárgyalás* után hozott *ítélet* elintézett per tehető át felperes bíróságához, jelen esetben

* Bef. közlemény. — Az előbbi közleményeket l. a 12. és 13. számokban.

pedig sem tárgyalás nem tartatott a végfelbontás iránti kérelem tárgyában, sem ítélet nem hozatott, hanem csak egyszerűen elutasító végzés.

A boldogtalan azonban nagyon paraszt észszel vizsgálta a törvényt. Nem tudja, hogy a szentszékeknek igazságügy-ministeri rendeletek is van ilyen nem *ítélettel*, hanem *végzés-sel* elintézett pereket felperes bíróságához átteni; nem tudja, hogy épen az lett volna hiba, ha felperes őt saját hitelvei alapján kellőleg vontatna perbe s ítéletet eszközölt volna ki. Nem tudja ugyanis, hogy a kir. tábla és a kir. Curia akképen értelmezik a törvényt, hogy a protestans vallásra áttért félnek a katolikus hiten maradt alperes ellen már a szentszék előtt a kötelék felbontása iránt kell keresettel felépni, mert különben saját illetékes bírósága előtt sem érhet czélt.*

Átmege tehát a per az illetékes törvényszékhez, s ugyanazon panaszpontok fölött, melyekről már két jogerejű elutasító ítélet s egy végzés van alperes kezében, őt újból kikérdezik, költségei terhelik és agyongyötrik; míg végre, ha szerencsés csillagzat alatt született, két-három év mulva ennek a pernek is vége szakad s meghozatik a jogerejű végelválasztó ítélet. Azaz, hogy ha pl. az asszony volt a felperes, felesége végleg el van választva tőle; ő a férj azonban annyi viszontagság után is, hitelvei s saját illetékes bíróságának jogerejű ítéletei alapján, még mindig törvényes férje feleségének.

No de az is vigasztalás reá nézve, hogy mindez «törvényes» uton történt s hogy most már csakugyan nem zaklathatják többé perrel.

De ime egyszerre mi történik. Felesége, ki időközben máshoz újra férjhez ment s második házasságában három, négy, vidám egészségnek örvendő gyermeknek adott életet, halál által elvesziti második férjét, de az özvegyi fátyolt is csakhamar megunja. Mit tegyen már most? Nagyon egyszerű. Visszatér ismét a katolika vallásra s ezzel első házassága újból ismét feléled: első férjének őt, természetesen gyermekeivel együtt, mert hisz ezeket csak nem lehet eltagadni, visszavenni kötelelessége, vagy az asszony őt elűzés (hütlenséggel elhagyás) miatt beperelheti s tőle tartást követelhet.

Még szebb a dolog akkor, pedig már a felhozott esetben is elég szép, ha a máshoz férjhez ment asszony második férjétől is válni akarna. Ekkor ugyanis neki még csak azt sem kell tennie, hogy válóperrel lépjenek fel második férje ellen: elég az, hogy ha visszatér az elhagyott katolika anyaszentegyház kebelébe: mert a mig ezzel házassága Nro II férjével önmagából felbomlik, addig első házassága még életben s a katolikus valláson levő Nro I férjével önmagától ismét feléled s Nro I férjének őt eltartani kötelelessége, természetesen ismét gyermekeivel együtt. S most már a Nro II férj kerül azon irigylendő czimzetes férji helyzetbe, melyben előbb a Nro I férj volt.

Ilyen következmények eredhetnek a vegyes házasságokból; ez az állapot a felekezeti particularismus érdekei szerint rendezett házassági jogunk terén. S még nem is mondottunk el mindent: nem szóltunk arról, miképen lehet a katolikus féltől elválnia a protestans félnek, a nélkül, hogy ellene annak hitelvei szerint egy hosszadalmas pert lefolytasson) (statarialis eljárás); nem szóltunk arról a kétségbeejtő zavaróról, melybe azon katolikus fél kerül, ki protestans vallásra tért s tőle végkép elválasztott hitvestársa példája nyomán a végelválasztó ítélet után kénytelenségből maga is protestans vallásra tér s új házasságra lépni óhajt; s nem szóltunk az

unitáriusoknak *egyoldalú* folyamodással megindítható pereiről s sok egyéb igen érdekes dologról.

De minek is szóljunk. A felgördített kép már maga elegendőleg szemünk elé tárja házassági jogunk kétségbe ejtő helyzetét s azon hihetetlen visszasságokat, melyek a felekezeti particularismusból erednek. Hogy a jövő az *egységes* házassági jogé, az *állami* érdekek szerint rendezett házassági jogé, az, ugy hiszszük, kétségtelen; s hogy ez mentől hamarabb bekövetkezzék, követeli a jogrend, követeli a lelkiismereti szabadság.

A jelenlegi állapot nem tarthat sokáig.

Dr. DAEMPF SÁNDOR,
ügyvéd.

Az 1877: XXII. tcz. II. §-ának 9. pontja.

A budapesti kir. ítélő tábla egy sommás visszahelyezési perben, a hol a per tárgyát, 266 □ öl szőlő birtoklása képezte, 40407/1884. p. számú ítéletével, az elsőbírósági érdemben hozott ítéletet helybenhagyta.

Egy másik sommás visszahelyezési perben pedig, a hol a per tárgyaként 180 □ öl szőlő birtoklása szerepelt, 22331/1884. számú végzésével az elsőbíróság eljárását az 1881: LIX. tcz. 39. §-ának b) pontja alapján megsemmisítette és a keresetet felperesnek visszaadani rendelte, mert az 1877: XXII. tcz. II. §-ának 9. pontja szerint kisebb polgári peres ügyek szerinti eljárásnak van helye, a mennyiben a per tárgya egy kat. hold terület nincs. A kir. tábla ezen végzése ellen a felperes részéről beadott felfolyamodást, a kir. Curia az 1881: LIX. tcz. 59. §-ának 4. pontja alapján visszautasította.

Tehát két hasonló ügyben, két ellentétes határozat.

Az említett 9. pont szerint sommás visszahelyezési ügyeknél a kisebb polgári peres eljárás csak akkor alkalmazható, ha a per tárgyát «egy kat. holdat meg nem haladó földbirtoknak birtoklása képezi».

Földbirtok elnevezés alatt azonban hazai jogunk és az általános elfogadott értelmezés szerint szőlőbirtokot nem érthetünk, a mi kitűnik a vitatott pont szövegezéséből is, mert ha annak intézkedése szőlőbirtokra is kiterjesztetni szándékoltatott volna: akkor bizonyára nem csupán *földbirtok* birtoklásáról szólaná.

Mint tudva van, ha a törvény szövegezése hiányos és eltérő magyarázatokra ad alkalmat, a nyelvtani magyarázaton kívül, a logikai magyarázatnál, a törvény meghozatalának indoka (occasio legis) és a cél, melyet a törvényhozó elérni akart, (ratio legis) veendő különösen szemügyre.

A kisebb polgári peres ügyek szerinti eljárás behozatalának indokát — mint annak elnevezése is mutatja — ezen eljárás alá tartozó ügyek csekély értéke képezi, célja pedig ezen intézkedésnek, hogy ezen ügyek lehető gyorsan és a felebbezés kizárásával végeztessenek be.

Egy holdig terjedő szántóföld értéke általában elég csekély arra nézve, hogy indokolva legyen annak birtoklása felett felebbezés kizárásával dönteni. Szőlőknél és kerteknél azonban azonban ezen indok fen nem forog, mert ezeknél egy holdon alóli mennyiségnek is igen nagy értéke lehet. Elég legyen e tekintetben rámutatni a főváros közelében a budai hegyeken fekvő szőlőkre, melyeknél egy holdon alóli terület is több ezer forintot ér.

Nem lehetett oka és célja tehát a törvénynek a szőlőbirtokosokat kitenni annak, hogy gyakran ezeket érő szőlőjük feletti vitás kérdés — csak azért, mert egy hold terület nincs — bagatell uton, felebbezés kizárásával döntessék el.

De bár mint álljon a dolog, miután a felsőbb bíróságok nem egyformán határoztak e minden nap előforduló kérdésben, nagyon kívánatos volna az egyöntetűség.

LENGYEL IMRE,
kir. albiró.

* L. az 1882. febr. 15. 8557. sz. a. kelt curiai határozatot. (Döntvénytár új folyam VI. k. 106. l.) A budapesti kir. ítélő táblának s a kir. Curianak 1884. évi jun. 25. 3450. sz. a. kelt határozata *Dtár.* IX. k. 121. l.). Ujabb időben mégis a kir. Curia az ágy- és asztaltóli elválás iránt prot. fél által a szentszékhez intézett kérelmet csak kisebb mérvű szabálytalanságnak tekinti, mely az eljárás semmisségét nem vonja maga után. (Döntvénytár új folyam IX. k. 162. és 179. sz. jogeset.)

Különfélék.

— A bűnvádi eljárás jogorvoslati rendszere iránt tüzetesen nyilatkozik Dr. WLASSICS GYULA a *Nemzetben* «A bűnvádi eljárás alapelvei» című dolgozata fonalán. Conclusiói a felebbezés terjedelmét illetőleg közeledést jelentenek azon nézetekhez, melyeket a múlt évben mi kifejtettünk. Az eltérés köztünk ma már csak az, hogy míg Dr. WLASSICS fentartja a háromfoku bírói szervezetet s a tulajdonképpeni írásbeli alapon konstruált felebbezést a kir. táblára bizza, addig mi az első és második fokot, vagy egy tetszősebb kifejezés szerint a második és harmadik fokot összeolvastjuk s a kir. Curia kezében összpontosítjuk az első fok feletti jogorvoslati ellenőrzést körülbelül ugyanazon materialis jogkörrel, mint ezt Dr. WLASSICS a kir. táblára nézve tervezi. Cikkéből átveszszük a végpassusokat:

«Ha merész kezekkel mernénk a kérdéshez nyulni, az elsőfoku bírói szervezet garanciáinak emelésével a ténykérdés felebbezésének eltörlését kellene megvalósítanunk. Ha azonban ehhez nincs bátorságunk: akkor csak oly felebbezési rendszer fogadható el a XIX. század ezen utolsó évtizedeiben, mely a közvetlenség elvét leginkább képes megvalósítani. Minthogy — ha a felebbezés csakugyan nem volna mellőzhető — minden egyéb kísérletet, mit a felebbezés. kérdésében a leleményesség napfényre hozott és ezek között első sorban a megerősített tanács (verstärkter Senat) tervét sokkal helytelenebbnek tartjuk, mint a felsőfoku reproductio eszméjét: ennél fogva nem marad más hátra, mint elvileg — nem a részleteket értem — a javaslat álláspontjának elfogadására határozni el magunkat. Egy concessiót azonban feltétlenül kérünk a javaslatról. Illusiókban élni alkotandó törvények iránt nem szabad. Tudjuk — s ebben megnyugodhatnak azok, kik a tulságos költségtől félnek — az ügyek legnagyobb részében csakúgy mint Franciaországban, itt is az iratcsomóból fognak a főtörvényszékek itélni. S megvalljuk, minden oly esetben, ha a kir. táblák enyhébb cselekményt fognak megállapítani, a közvetlenség legmelegebb barátja sem lát abban valami nagy veszedelmet, hogy az iratcsomóból meritették a tényállást. Az inconventia csak akkor rí ki, ha a holt betűk alapján a verekedés rablássá, a szándékos vagy talán a vétkes emberölés gyilkossággá minősítetik. Ilyen esetekben azonban fölteszszük, hogy közvetlen tárgyalás nélkül nem fognak itélni a főtörvényszékek. A legnagyobb visszásság azonban az, ha a közvetlenül tárgyaló bíró teljesen ártatlannak találja a terheltet és a felsőbb bíró közvetlen tárgyalás nélkül büntetendő cselekményt lát fenforogni. Ezen esetre, azaz: ha az ügyész felmentő ítélet ellen él felebbezéssel, mulhatlanul megkívánjuk, hogy terhelő körülmények észlelése mellett, azaz, ha helyben nem hagyható az ítélet: csak teljes közvetlen tárgyalás után határozhasson a kir. tábla. Ez a minimum, mit követelnünk kell és a melyből engedni nem szabad.»

— A kir. Curiahoz a lefolyt márczius havában beérkezett 857 polgári, 102 váltó- és kereskedelmi, 14 urbéri, 768 bűnvádi, 50 fegyelmi és 1 felszólamlási ügy; összesen 1797. Elintéztetett 883 polgári, 130 váltó- és kereskedelmi, 20 urbéri, 817 bűnvádi és 59 fegyelmi ügy; összesen 1909. A hátralék e szerint kevesbedett ezen hónapban 112 darabban. A hátralék összege 3791.

— Vizsgálati fogság elrendelése mint vallatási eszköz. A budapesti kir. tábla: A 17. n. sz. alatt fekvő jegyzőkönyvben a vizsgálóbíró vádlott ellen akkor, a midőn ez neki, mint a kit hivatali büntettek és vétségek miatt feljelentettek, vallomást tenni nem akart, vizsgálati fogságot rendelt, s midőn ezen végzés kihirdetése után vádlott vallomástételre késznek nyilatkozott, a vizsgálóbíró a jelzett végzést, mint a mely vádlott készsége miatt tárgyalanná vált, azonnal megszüntette. A vizsgálóbíró tehát vádlottól, mint látszik, vizsgálati fogság által akart vallomást kieszközölni, s így ezen cselekmény a BTK. 477. §-ába látszik ütközni. Minthogy a n. sz. 44. alatt fekvő kir. ügyészi indítvány a vizsgálóbíró jelzett cselekményére ki nem terjedt, a kir. ügyész ez irányu felhívása szintén elrendelendő volt. (1884. okt. 21. 28140. sz.)

— Ügyvédi vizsga. A budapesti ügyvédvizsgáló bizottságnál február hóban 13 jelölt jelentkezett; ezek közül 1 visszalépett, 12 képesített. Márczius hóra jelentkezett 12, visszalépett 1, képesített 11. Az ápril hó végén tartandó vizsgára eddig 11-en jelentkeztek. Miután a bizottság ápril 3-án (pénteken) nem tartja meg ülését, a jelentkezések kivételosen e hó 12-éig fogadtatnak el.

— Panaszok ismételve jutnak hozzánk a helybeli kereskedelmi- és váltótörvényszék mint váltóbíróságnak a sommás és végrehajtási végzésekben hozott költségmegállapításai tárgyában. Minthogy ezen törvényszék díjszabása közzétéve van, kívánatos volna, hogy a megállapítások e szerint történjenek is. E helyett ismételve láttunk sommás végzéseket, melyekben $\frac{1}{2}$, 1, 2 frtra vagy többre is ment az eltérés az előirt díjszabástól. Persze megtörténik néha, hogy a tarifán *felül* is állapítatik meg: hasonlóképp hibásan. De a tarifán alul való megállapítás az ügyvédre nézve — az anyagi veszteségen kívül — azon kellemetlenséggel jár, hogy ha az alperes még a sommás végzés kézbesítése előtt jön hozzá, hogy a dolgot kiegyenlitse (mi, tudvalevő; elég mindennapi dolog), az ügyvéd rajta a díjszabás szerinti költséget veszi meg; egy-két nappal utóbb pedig alperes veszi a sommás végzést, melyben a költség 1—2 frttal kevesebbre van meghatározva és az ellenfél ügyvédje, ki vele szemben a «törvényszék díjszabására» hivatkozott, mint kapzsi fosztogató compromittálva van! A dolog többnyire csekélyebb összegeken fordul meg, semhogy az ügyvédek érdemesnek találnák a felszólalást a törvényszéknél; de óhajtható volna, ha a jegyző urak (kik hiszen többnyire ezen munkát végzik) szigorubb utasítást kapnának e tekintetben.

— A beszámíthatóság kérdése a gyermekölésnél legközelebb igen érdekes vita tárgyát képezte egy, a budapesti fenyítő törvényszék előtt megtartott végtárgyalásnál. A védő kérelmére egy orvos szakértő, egy psichiater specialista véleménye vétetett ki azon kérdés tekintetében: vajon vádlottnó a gyermekölés idejekor a szülési fájdalmak szülte izgatottság következtében transitorius paroxysmusban szenvedett-e, avagy sem? Ezen kérdés felett a meghívott elmeorvos és a tszéki orvos között vita fejlődött, melynek folyamában a szakférfiak mindegyike más-más, egymással homlokegyenest ellenkező vélemény felé hajlott. Az egyik vélemény szerint a vád alapját képező cselekmény elkövetésekor vádlottnó tökéletesen beszámítható öntudatos állapotban cselekedett; a másik vélemény azonban a fenforgó ténykörülmények következtében azon kijelentést tartalmazta, miszerint vádlottnó valószínűleg öntudatlan állapotban cselekedett a criticus időben. Ezen kérdés a tudomány legvitásabb kérdései közé tartozik és mind ez ideig nincsen tisztázva. Hazai orvosi körökben a kérdésnek újból történt felvetése élénk érdeklődést keltett s az orvosi szaklapokban is megbeszélés tárgyát képezte.

— Jogirodalmi szemle: SICHEL AND CHANCE: *The law relating to interrogatories, production, inspection of documents, and discovery, as well in the superior as in the inferior courts.* (Stevens and Sons. 1883. 291. l. Ára 12 sh.) Az 1875-iki angol bírósági szervezés óta mi idegyik perbeli fél kényszeríthető a másik fél által, hogy a peres jogviszony iránt tanuként kihallgattassék és a szükséges okmányokat előterjeszsze vagy azok megvizsgálását megengedje. Mindez nem volt lehetséges az új bírósági szervezés előtt a common law bíróságoknál, úgy hogy a ki perbeli ellenfelét ki akarta hallgattatni vagy ellenfelének okmányait ki akarta adatni, annak a Court of Chanceryhez kellett fordulni egy erre vonatkozó meghagyásért. Az új bírósági szervezés óta ez a mű az első, mely e kérdéssel részletesen foglalkozik. — BELMONTE: *Zeitschrift für praktische Strafrechtspflege.* (Hamburg, Richter. Ára negyedévenként 3 m.) A vállalat a jelen év január havában indult meg; havonként egy füzet adatik ki. Főképen nevezetesebb bűneseteket közöl ugy Németországból mint az azon kívüli államokból, szakemberek részéről. Az I. füzet három esetet tartalmaz: A neustettini zsynagoga-égést tervrajzzal; egy férjgyilkossági esetet és egy angol csalási esetet.

MIKULIK JÓZSEF lapunk munkatársa előfizetést hirdet *Magyar Kisvárosi Élet* (1526—1715.) című műre, melyben Rozsnyó városának XVI. és XVII. századbeli állapotát és sorsát tárgyalja. A mű ára 1 frt 50 kr. Előfizetési pénzek szerzőhöz küldendők Rozsnyóra.

Megjelent.

Nézetek a telekkönyvi reformról. Irta Dr. CSILLAG GYULA. Kiadja a Magyar Jogászegylet.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 *

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Telekkönyvi ügyek. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd-től. — Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — A vegyes nemzetiségű államok nyelvjoga az igazságszolgáltatás terén. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd-től. — Jogirodalom: A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben. Gyakorlati használatra, az elválásból eredő személy- és vagyoni jogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válperekben, különös tekintettel a magyar királyi Curia gyakorlatára, írta SZTEHLÓ KORNEL. Dr. DARNIF SÁNDOR pécsi ügyvéd-től. — Az egyenes adótörvényekben és szabályokban előirt határidőknek átnézete. Összeállította MÁRFFY EDE magyar kir. pénzügyi fogalmazó. — Törvénykezési Szemle: Lehet-e az örökösödési illetéket hagyaték tárgyalás nélkül helyesen kiszabni? Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnói kir. közjegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok.

Telekkönyvi ügyek.

A megelégedés érzetével fogom kezembe a tollat, midőn a telekkönyvi törvényjavaslatról egy-két megjegyzést kockáztatok.

A megelégedés érzetével, — mondom, — mert az eszmék, melyekért a *Jogt. Közlöny* 1883. évi 17., 25., 41., 42., 45., 46., 49. 50., 1884. évi 2. és a *Nemzet* 1884. évi január 9. esti számában, a telekkönyvi reformkérdésekről szólva, lánsát törtem, részben a megvalósulás küszöbén állanak.

Az ezen cikkekben fölvetett eszmék közül concret kifejezést nyert a javaslatban:

1. hogy a tervezett reform alapját a hiteltelekkönyveknek az adókatasterrel való összhangba hozatala képezze;
2. elfogadtatott a közjegyzői és az ügyvédi kényszer;
3. mellőztetett a bevallási intézménnyel való experimentálás.

Nem szándékozom a javaslattal részletesen foglalkozni, mert hisz Dr. IMLING KONRÁD urnak e lapok hasábjain megjelent szakszerű észrevételei, — habár ezekkel mindenben nem is értek egyet, — a javaslatot tüzetesen tárgyalják; nem hagyhatom azonban szó nélkül a javaslat 68. §-ának intézkedéseit s van egy-két megjegyzésem a III. rész indoklásának azon passusához, mely a tervezett reform előnyeit csak az esetre mondja valódiaknak és a jövőre is kiható becsüeknek, ha a létrejött állapot állandósíttatik.

A 68. §. kimondja, hogy a telekkönyvi kérvény írásban nyújtandó be és annak kir. közjegyző vagy ügyvéd által ellenjegyezve kell lenni.

Ha a hiteltelekkönyveknek az adókatasterrel való összhangba hozatala és így a tényleges állapotokkal való összeegyeztetése a közhitel, a közigazdaság szempontjából főfontosságúnak tekintendő is: nem szabad kicsinylenünk a 68. §. itt idéztem intézkedésének fontosságát sem; mert ezen §. van hivatva kiirtani azon kóros kinövést, melyet zugírászat néven ismerünk. Ezen §. az ügyvédi kar épen nem kedvező helyzetén javítani fog; javítani fog akként, hogy ezen §. jótéteményeit a jogkeserő, a jogügyleteket kötő felek is érezni fogják; javítani fog akként, hogy nyer vele a közhitel, mert a telekkönyvekbe minden változás szakképzett jogászok által készített okiratok alapján fog bejegyeztetni, ami a bele helyezett bizodalmat mindenesetre növelni fogja. Nyer vele a közjegyző, mert az eddig zugírók által uralt tért a közjegyző és az ügyvéd

foglalja el. A törvény ezen két sora az ügyvédi és közjegyzői kar panaszainak nagy részét elnémitja. Van azonban mégis egy kis bökkenő a dologban. A 68. §. 2. pontja az Achilles-sark, hol az egész §. jó intentiója előrelátható kedvező következménye megsebezhető, talán teljesen meg is hiúsítható.

Nincs az a törvény, melyet a rossz akarat, a furfang, vagy az önzés kijátszani ne törekednék. A 68. §. 2. pontja egyenesen rámutat arra, miként játsza ki ezen §. többi intézkedését a furfang és az önzés. Ezen 2. pont így szól: «kivételt képeznek azon kérvények, melyeket községi vagy közjegyzők az illető községbeli vagy közjegyzői szövetkezethez tartozó községbeli lakosok érdekében legfeljebb 200 frt o. é. értéket képviselő, vagy szolgalmi jog bejegyzése végett nyujtanak be.»

Nyilvánvaló dolog, hogy amint a javaslat törvényné válva életbe lép, egyetlen községben sem lesz nagyobb értékre szóló adásvevési szerződés, mint 200 o. é. forintra. Miért? Mert a községi jegyzőnek érdekében fog állani, hogy az ügy kezei közt maradjon, ami csak úgy történhet, ha az érték 200 frtot meg nem halad; fel fogja venni tehát az ügyet mint 200 forintosat, amibe a vevő póremler annál könnyebben bele fog egyezni, mert hisz kisebb lévén a vételár, kisebb lesz az illeték. Nyer tehát a közjegyző és a vevő; veszt az állam illetékben, a közjegyző és az ügyvéd a munka elvonása által és ki van játszva a legjobb intentióju törvény.

A községi jegyző közigazgatási tisztviselő; a közigazgatási összes ágakban teendők halmazával kell megküzdenie; sem hivatása, sem feladata nem lehet a felek ügyvivőjeként eljárni. A közigazgatás követelményei föltétlenül azt követelik, hogy a községi jegyző az ügyfelek magán ügyleteivel ne foglalkozzék. A 68. §. 2. pontja tehát kihagyandó; kihagyandó annál is inkább, mert a 68. §. utolsó bekezdése módot nyujt arra, hogy a felek megterhelhetése az általuk szerzett jogokkal arányban álljon. Állapíttassék meg ily kérvényekért bizonyos minimalis díj s akkor nincs ok a telekkönyvi kérvények tekintetében oly kivételt állapítani meg, mely az egész törvény jó intentiójának érvényesülését megakadályozhatja és az állam fiscalis érdekeit is sértheti.

A 68. §-t megnyugvással fogadhatja a közönség és a közjegyzői kar, örömmel és megelégedéssel az ügyvédi kar; mert mindnyájuknak, a közönségnek épugy, mint a közjegyzői és ügyvédi karnak javára lesz. Ki lesz elégitve minden jogos érdek és szerencsés megoldást nyer — oly megoldást, mely senkinek sérelmével sem jár — egy oly kérdés, mely évek óta lázas izgalomban tartotta az egész ügyvédi kart.

Azon mély politikai bölcsesség, mely a 66. §. intézkedésében nyilvánul, midőn az okirat nyelvétől kizárólag a magyart jelöli meg: kifejezést nyer az indokolásban is, ahol a telekkönyvi átalakulás szülte előnyök az új állapot állandósításától föltételeztetnek.

Kétségkívül áll az, hogy a létrejött új állapot, t. i. a hiteltelekkönyveknek a tényleges állapotokkal való összhangba hozatala csak úgy válhat előnyössé, ha az összhang a jövőben is állandóan fön fog tartatni.

A 68. §. nagyon elősegíti ezt, ámde ezen §. csupán azon

birtokváltozásokra terjed ki, melyek élők között kötött jogügylet folytán jönnek létre s nem nyernek a javaslatban megoldást azon többi kérdések, melyek a létrejövendő új telekkönyvi állapotnak állandósítására szintén befolyást, még pedig lényeges befolyást gyakorolnak.

Mindaddig míg a nagykorú örökösök szabad tetszésére van bízva, elintéztessék-e a hagyatékot vagy ne, a telekkönyvi állás azon veszélyben lesz, melyben ma van, hogy t. i. bejegyzései a tényleges állapotokkal megegyezni nem fognak. Életbe léptetendő tehát a hagyatéki kényszer-eljárás, mely az örököszt az örökölt ingatlanságra vonatkozó telekkönyvi bejegyzésnek záros határidő alatti szorgalmazására kötelezze.

Mindaddig míg a telekkönyvi hatóságok székhelyei az ingatlanok tulajdonosaitól oly távol lesznek, hogy tetemes költség és fáradság nélkül meg nem közelíthetők: az ingatlanok tulajdonosainak indolentiája leküzdhető nem lesz. Itt csak egy mód van, mely célra vezet s ez az, hogy minden járásbírósnak minél előbb telekkönyvi hatósággal ruháztassék fel.

Mindezeknél lényegesebb és fontosabb azonban az árvaszékek ügyködése és befolyása azon hagyatéki ügyeknél, melyeknél kiskorú örökösök érdekeltek.

Az árvaszékek mai szervezetükben valóságos anachronismust képeznek. Hatáskörük ugyanis a kiskorúak magánjogi ügyleteinek szabályozására terjed ki. A jogrend követelményeként felállított azon elv, hogy a bíróságok, melyek az állampolgárok magánjogi ügyletei felett ítélnék, a közigazgatási hatóságoktól elválasztassanak. Ezen elválasztás 1872-ben tényleg fogantatba vétetett és a bíróságok a közigazgatási hatóságoktól elválasztattak: ennek dacára azonban az árvák magánjogi ügyei felett a közigazgatási hatóságokkal szerves kapcsolatban álló árvabíróságok, árvaszékek ítélnék, a mi nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy az állami jogrend fent jelzett követelményének mostanig sem tettünk eleget; mert különben az árvák magánjogi ügyei felett is ma már bíróságok és nem közigazgatási közegek határoznának.

Az árvaszékek mai szervezetében a hatalmak összezavarása nyilvánul. A bírói hatalom feladata ugyanis az állampolgárok egymásközi magánjogi ügyeinek, a végrehajtó hatalom feladata az állampolgároknak az állammal szemben gyakorolt jogaira és fenálló kötelezettségeire vonatkozó ügyeknek elintézése. Amazt a bíróságok, emezt a közigazgatási hatóságok hivatják gyakorolni, s ime az árvák magánjogi ügyei ennek dacára azon hatalmi körből, melybe természetüknél fogva tartozniok kellene, elvonvák.

Figyelmet érdemel itt még azon körülmény is, hogy a közigazgatási és ezekkel az árvaszéki tisztviselők időszaki választása az árvaügyi bírói praxis állandósítására és egyöntetűvé tételére éppen nem alkalmasak: mindezek következménye pedig, hogy az árvaügyi hagyatékok országszerte petrificált rendetlenségben hevernek; egy lustrum kevés idő arra, hogy egy-egy egyszerű árvás hagyaték végleges befejezést nyerjen, minek a telekkönyvi állapotokra való visszahatását eltagadni lehetetlen.

Ha tehát a cél a létrejövendő új telekkönyvi állapot előnyeinek állandósítása: akkor az ezen célra vezető eszközök alkalmazásától sem szabad visszariadnunk.

Ezen eszközök pedig a javasolt ügyvédi és közjegyzői kényszeren kívül még: a) A hagyatéki kényszer-eljárás. b) Minden járásbírósnak telekkönyvi hatósággal való felruházása. c) Az árvaszékek eltörlése és az árva-ügyek bírói ellátása.

Ha a helyes irányban kezdeményezett reform ily irányban nyer folytatást, el fogjuk érni a célt: hitel-telekkönyveinknek a tényleges állapotokkal való állandó megegyezését.

TÓTH GÁSPÁR.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.

III.*

A telekkönyvi betétek szerkesztésére vonatkozó eljárás szabályozásánál mintául használta a törvényjavaslat a telekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakításánál követendő eljárás tárgyában az 1869. évben kibocsátott szabályrendeletet. Itt mint amott megvan az eljárás ketté választása — tervezett előkészítése, hitelesítés; az első itt is, amott is telekkönyvvezető, a másodikat bíróból és telekkönyvvezetőből álló bizottság végzi, mindkettőt a telekkönyvi hatóság küldi ki, eljárásuk fölött felügyeletet senki sem gyakorol, stb.

Mintául valamely törvény alkotásánál csak oly más törvényt vagy oly rendeletet kellene használni, mely alkalmazásában helyesnek, célravezetőnek bizonyult. Pedig alig létezik jogi reformra célzó intézkedéseink sorában egy is, mely oly felületesen, oly helytelenül, sőt itt-ott teljesen használhatatlanul hajtott volna végre, mint éppen a telekkönyveknek a birtokszabályozás folytán elrendelt átalakítása. És ez részben ugyan a szabályrendelet hézagossá voltára vezetendő vissza, de leginkább mégis abban találja okát és magyarázatát: hogy az átalakítási munkálatok fogantatására alkalmas személyek megválogatása senkinek sem tétetett feladatává, a munkálatok fölötti felügyelettel senki sem bízott meg, a telekkönyvvezetőnek és a hitelesítő bizottságnak kiküldése, ezek cselekvényeinek megvizsgálása, az ezek által felvett jegyzőkönyvek elintézése, mind «a telekkönyvi hatóságra» hagyatott; a mi a gyakorlatban, főleg ott, hol a telekkönyvi hatósággal a járásbírósnak van felruházva, egyértelmű azzal, hogy a telekkönyv átalakítását a telekkönyvvezető és a magamagát kiküldő, önönmaga fölött felügyelő bíró magok között többnyire önkényt alkotott és igen sokszor egyedül a kényelem követelményeihez alkalmazott szabályok szerint végezték.

Ugyanezen hibába készülünk esni másodszor is; és ezzel kockára tennők az államnak milliókba kerülő, nagyszabású munka eredményét, melyhez a birtokviszonyok rendezése, a jelzálog-hitel, az ország közigazgatási fejlődése tekintetében oly nagy remények vannak kötve.

A telekkönyvi betétek szerkesztésére vonatkozólag tervezett eljárási szabályzatnak sarkalatos hibája tehát szerintem az: *hogy a szerkesztési munkálatok egész folyamata alatt az egyes telekkönyvi hatóságokat teljesen magokra hagyja.* Okvetlenül szükséges volna oly *központi szerv*, mely az egyes telekkönyvi hatóságoknak és ezek kiküldöttjeinek eljárását és működését igazgatná s ellenőrizné. Ha pedig ez nem volna lehetséges, akkor a betétek szerkesztését legalább a *törvényszéki elnökök közvetlen felügyelete* alá kellene helyezni, ugyanezeket kellene megbízni a szerkesztési munkálatok fogantatására szükséges alkalmas közegek kiküldésével és ezek működésének ellenőrzésével.

Ennyi az eljárásra vonatkozólag általában. Az egyes szakaszokra nézve pedig következők a megjegyzéseim; és pedig:

A 19. §-hoz. Különös, hogy az *egész eljárás* «betétek szerkesztésének» és ezen eljárás *egyik része* ismét «a betétek szerkesztésének» nevezetik. Az egész tehát egyenlő volna az egésznek egy részével.

A 22. §-hoz. Az indokolás szerint a javaslat többek között azon elvből is indult ki, hogy a munkálat külön költséges hivatalnoki szervezet felállítása nélkül, a meglevő vagy esetleg szaporítandó bírósági személyzet által végeztessék. Hogy a *meglevő* személyzet nem fogja végezni a munkálatot, legalább hogy jól nem fogja végezhetni, úgy, hogy e mellett főleg a telekkönyvi hatóságoknál különben is föltette lassu ügymenet teljesen meg ne akadjon, azt biztosan merem

* Az előbbi közleményeket l. a 10. és 12. számokban.

állítani. Már pedig financialis tekintetből talán még előnyösebb, *ideiglenes* hivatalnoki szervezet felállítása, mint a bírósági *állandó* személyzet szaporítása. Egyébiránt ez pénzügyi kérdés, melynek feszegetése ide nem tartozik. Arra azonban a munkálatok sikerének érdekében is sulyt helyeznék, hogy a tervezet elkészítésére alkalmas személyt — ha t. i. e célra külön hivatalnoki szervezet nem alakíttatnék — ne a telekkönyvi hatóság, hanem a törvényszéki elnök rendelje ki; és hogy ezen munkálatokkal egy telekkönyvi hatóságnál lehetőleg, *mindig egy*, vagy ha szükséges, több, de *ugyanazon* telekkönyvvezető vagy hivatalnok bizassék meg; mert arra, hogy az átalakítási munkálatok helyesen foganatosíttassanak, az elméleti ismereteken felül speczialis gyakorlati jártasság is szükséges, és ez épen a munkálatok foganatosítása közben szereztetik meg. Kár volna tehát, miután az egyik személy a kellő jártasságot már elsajátította, szükségtelenül egy másikhoz fordulni és ezzel újra megkezdeni a kísérletet.

A 23. §-hoz. Hogy a §. utolsó bekezdésének értelme iránt kétség és ebből folyólag a törvény foganatosításánál különböző gyakorlat ne támadjon, jó lesz határozottan kiemelni, vajon itt a 3. §. vagy a 23. §. szerinti A. lapnak 3. és 6. rovata értetik-e? Én azt hiszem, hogy a 3. §. szerinti rovatokat kell érteni és hogy ehez képest a betét tervébe a részletek tüzetes megjelölése nem vezettedik be és a megjegyzések részére nyitott rovat marad egyelőre üresen. De érthetik ezt sokan úgy is, hogy az épen itt tárgyalt betétterv 11. lapjáról van szó, és hogy e szerint a részletek új helyrajzi számainak és a tiszta jövedelem összegének részére nyitott rovatok maradnak kitöltetlenül.

A 24. §-hoz. Az indokolás szerint «azon nap, melyen a bírósági kiküldött eljárását a községben megkezdendi, lehető széles körben és akképp teendő közzé, hogy arról az érdekeltek *minél több módon* értesülhessenek.» Ezt a javaslatban valósítva nem látom; mert itt az értesítvénynek csupán a községi előljárásság által a községben szokott módon leendő, köztudomás szerint nem nagyon megbízható közzététele rendeltetik el. Szükségesnek tartanám, hogy ezen értesítvény is a 32. §. 2. pontja szerint tétessék közzé, tehát nem csak a községben, hanem a bíróságok hirdetményi tábláján való kifüggesztés és legalább egyszeri hirlapi hirdetés által is. Azt, hogy a községben nem lakó birtokosoknak az értesítvény ajánlott levélben megküldessék, a községi előljárásságra bizhatónak már épen nem tartom. A felelősség terhé a bírói kiküldött és a községi előljárásság között ekképp megosztani nem tanácsos. Azután meg, honnan is veszi a községi előljárásság az értesítvénynek annyi példányát, a mennyi az elküldésre esetleg szükséges? Jobb lesz a községben nem lakó birtokosok értesítését — úgy mint az 1869-k-i szabályrendelet 15. §-ában történt — a telekkönyvi hatóságra, illetőleg annak kiküldöttjére bizni. Ha pedig mégis a községi előljárásságra bizatnék, akkor feltétlenül rövid a tervezett, és az értesítvénynek a községbe érkezettől számítandó 15 napi minimalis időköz; és akkor azt a határidőt is meg kellene szabni, melyen belül a birtokosoknak szóló ajánlott levelek a postára adandók.

A 26. §-hoz. Annak megítélését, hogy a fél által felmutatott okirat «telekkönyvi bekeblezésre alkalmas-e» vagy sem, a kiküldött telekkönyvvezetőre vagy hivatalnokra nem biznám. Miután a kiküldött által felveendő jegyzőkönyvek telekkönyvi kérvényeket fognak pótolni, nem látom be, miért ne köteleztessék a kiküldött, hogy a telekkönyvi állapot megváltoztatása céljából tett és okirattal támogatott minden bejelentésről vegyen fel föltétlenül jegyzőkönyvet? Annak elhatározása, hogy az okirat telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgálhat-e vagy sem, ne a kiküldöttet, hanem a telekkönyvi hatóságot illesse.

A 27. §-hoz. A 14. §. szerint a B. lap szerkesztésénél a telekkönyvön kívüli tényleges állapot csak kivételesen és

annak feltétele alatt vétetik figyelembe, hogy az érdekelt felek a szükséges bizonyítékokat szolgáltatják. A 35. §. szerint a tényleges birtoklásnak nyilvánkönyvi joggá átválttatása céljából jegyzőkönyvek szintén csak az azt igénylőknek kérelmére vétetnek fel. Ha azonban a jelentkezést merően az érdekeltekre bizzuk, nem fogjuk elérni azt a célt, hogy a szerkesztendő betétekben foglalt állapot a tényleges állapottal egyezzen; mert egyéb akadályokon kívül utban áll a birtokosok nagy részének közönye. Másrészt azonban a javaslat nem akarja az új helyszinelést és nem akarja, hogy a nyilvánkönyvi állapot a tényleges birtokállapottal hivatalból és hivatalos beavatkozás útján is összhangzóvá tétessék. A 27. §. tehát arra van hivatva, hogy a választott eszközök az azok által elérendő célra alkalmasabbakká, hathatósabbakká tétessenek, a közöny által emelt akadályok a cél felé vezető utból eltávolíttassanak. Fog-e ez sikerülni a 27. §. által? Én nem hiszem. Mert eltekintve attól, hogy az esetek tulnyomólag nagyobb számában annak, hogy a telekkönyv a tényleges birtokállapottal összhangzásba hozassék, akadályát nem az érdekeltek közönye, hanem a javaslat által kívánt feltételek előállításának lehetlensége fogja képezni, — a nyomozás megtétele, az adatok összegyűjtése, a felek meghallgatása, azok felszólítása a szükséges adatok előszerzésére s felmutatására, azok buzditása, utbaigazítása, kitanítása végre is kizárólag a kiküldöttek ügybuzgalmára marad bízva, ettől pedig, tekintetbe véve a nem csak facultative, de szükség-szerűleg végzendő munka halmazát, valami nagy eredményt sehogy sem várhatok.

A 30. §-hoz. A betétek szerkesztésére kiküldött bizottság egy bíróból és necsak «lehetőleg», hanem — a lehetlenség esetét kivéve — *mindig* a tervezet elkészítésével megbízva volt telekkönyvvezetőből vagy hivatalnokból álljon.

A 32. §-hoz. Itt két szerkesztési hibát találok. 1. «A tulajdonjog bekeblezését a kitűzött határidőig vagy *annak útján* — tehát *határidő útján* — kieszközölni» nem lehet. Bizonyára arra akarja a javaslat felszólíttatni az illetőket, hogy a tulajdonjog telekkönyvi bekeblezését vagy a kitűzött határidőig, «vagy a *kiküldött bizottság útján*» kieszközölni iparkodjanak. 2. «Illetve *terheltek*», ez nem helyes; terhelve van az ingatlan vagy a telekkönyvi jog, de nem a személy mint az ingatlan tulajdonosa vagy jogosult.

A 35. §-hoz. Azon meggyőződés által vezérelve, hogy ha a telekkönyvi betéteket a tényleges birtokviszonyokkal összhangba hozni akarjuk, kizárólag a legalitás, a telekkönyvi rendeletek alapjára nem helyezkedhetünk, a törvényjavaslat az új helyszinelés indítványozóitól is acceptál valamit, elfogadja a *tényleges birtoklás* hatályát a betétek B. lapjának szerkesztésére. De ezen hatályt oly szűk határok közé szoritja, hogy attól a kívánatos eredményt nem várhatjuk. Megszoritja a hatályt annyiban, hogy a tényleges birtoklást csak az érdekelteknek jelentkezése és kérelme folytán engedti tekintetbe vétetni és erre vonatkozólag a 27. §-nál észrevételemet megtettem már. És megszorítja még azáltal, hogy annak tul-szigoru, igen sok esetben teljesithetlen feltételek alatt enged csak helyt, a mire a következő §§-nál fogok reflectálni.

Itt még csak azt jegyezze meg: hogy szükségtelennek tartom, hogy az ezen §. értelmében felvett jegyzőkönyvek a telekkönyvi hatósághoz *naponta* beküldessenek. A javaslat indokolása azt tartja, hogy ennek így kell lenni «az elsőbbség szempontjából.» De hiszen itt egyáltalában nincs szó kérvények helyét pótló oly jegyzőkönyvekről, melyek folytán «telekkönyvi bejegyzvények» keletkeznének oly bejegyzvények, melyeknek joghatálya a telekkönyvi rendtartás szerint a jegyzőkönyv beiktatásának időpontjától fogva kezdődik; hanem szó van oly jegyzőkönyvekről, melyeket a javaslat 41. és 42. §-ai szerint maga a betéteket szerkesztő bizottság és nem a telekkönyvi hatóság intéz el, melyek tehát az utóbbinak iktatókönyvébe tulajdonképen nem is tartoznak; és melyek-

nél ennél fogva helyesebb volna a prioritást a jegyzőkönyv felvételének határozottan kiteendő időpontjától számítani. Igaz, hogy ezen jegyzőkönyvek az elsőre nézve concurrálhatnak a telekkönyvi hatósághoz időközben érkezett beadványokkal (42. §.); de ez az eset előreláthatólag oly ritkán fog előfordulni, hogy ezért kár volna a jegyzőkönyvek napenkénti beszállításával járó küldöncz-díjak ezerekre menő költségeit előidézni. Ha pedig mindenképen szükséges a 35. §. szerinti jegyzőkönyveket a telekkönyvi hatósághoz naponta beküldeni, akkor ez annál szükségesebb volna a 26. §. értelmében felvett jegyzőkönyvekre nézve, mivel ezek úgy mint más rendes beadványok a telekkönyvi hatóság által nyernek elintéztést.

(Folyt. köv.)

Dr. IMLING KONRÁD.

A vegyes nemzetiségű államok nyelvjoga az igazságszolgáltatás terén.

Az igazságügyi és politikai érdekek kiegyenlítése oly államokban, melyeknek területét különböző nemzetiségek lakják, a legnehezebb államjogi problémákhoz tartozik. Mert míg politikai szempontból az unificatio: az állami nyelv decretálása és annak minél nagyobb területre való kiterjesztése mint legfőbb cél elismerendő, addig míg ez unificatio nem teljes, gondoskodni kell, hogy különösen az igazságszolgáltatás terén az egyén jogai egy bizonyos nyelv használata által ne veszélyeztessenek, a mi annál fontosabbá válik, ha nem elszórt egyénekről, hanem geográfai elhatárolt nemzetiségi területekről van szó. E viszonyokat feltüntetni, megismertetni a vegyes ajku államok ebbeli jogát, feladatául tűzte ki magának egy dr. FISCHHOF ADOLF közreműködésével készült ily című munka: *Die Sprachenrechte in den Staaten gemischter Nationen*, a melynek nyomán a következő ismertetést adom.

I.

Belgium nyelvjogának kellő méltatása céljából szem előtt tartandó, hogy annak kilencz tartománya közül nyugoti és keleti Flandria, Limburg és Antwerpen *vlami*, Lüttich, Namur és Hennegau *francia*, Brabant *vegyes*, és Luxemburg német nyelvterületet képez. Állami nyelv a francia. Az államhivatalok belső szolgálati nyelve szintén a francia. A parlamentben ugyan meg van engedve a vlam nyelv használata, de a vlam képviselők e joggal nem élnek, és csak az esküt teszik le anyanyelvükön. A parlament jegyzőkönyvei csak francia nyelven vezetnek, 1878 óta azonban a viták a kormány részéről «Compte rendu analytique» című közleményekben vlam nyelven is tétetnek közzé. A törvények hivatalos szövege a francia, de azok fordításáról vlam nyelvre a kormány gondoskodik.

A nyelvkérdés a büntető bíraskodás terén az 1873. évi augusztus 17-iki, közigazgatási ügyekben az 1878. máj. 22-iki törvényben nyert megoldást.

Az első helyen idézett törvény értelmében a vlam nyelvterületen a vádlott idézésétől az ítélet hozataláig kizárólag a vlam nyelv használható (1.), vádlott kívánatára azonban az eljárás francia nyelven is folytatható (2.). A tanuvallomási jegyzőkönyvek azon nyelven veendőek fel, a melyet a tanu vallomásánál használ. Ha azonban az eljárás nem folyt francia nyelven, az esetre minden perbeli okmány ezen nyelvre lefordítandó; ugyanezen szabály követendő, ha az eljárás francia nyelven folyt le (4.). A védelemnek azon nyelven kell történnie, a melyet a vádlott használt, ép úgy az ügyész a vádat a védelem részéről használt nyelvben terjesztheti elő. (7., 8.) A mi a felelősséget illeti úgy a törvény 10. és 11. cikkében rendel, hogy a fenti intézkedések a brüsseli és lüttichi felelősségi törvényszékek előtt nem nyernek alkalmazást, a többiek előtt azonban igen. A belga törvény, a melynek meghozat-

tala a liberális párt érdeme, az állami egység veszélyeztetése nélkül az igazságszolgáltatás követelményeinek eleget tesz, a mennyiben kívánja, hogy a bíró értse meg a vádlottat, a vádlott ismerje meg a vádat, és anyanyelvén nyerjen minden perbeli fontos mozzanatról tudomást. Hogy pedig a törvényszabványai megtartassanak, annak biztositékál a 3. cikk rendel, hogy az eljárás semmis, ha a felek tiltakozása ellenére ezen szabályok bármelyike meg lett sértve.

II.

Poroszországban a nyelvkérdés csakis Posen, Schleswig és Holsteinban bir jelentőséggel. Az 1876-iki törvény «a hatóságok, hivatalok és politikai testületek ügykezelési nyelvéről» határozottan az unificatiót tűzi ki célul, és a 3. §-ban csak kivételesen engedi, még pedig a törvény életbeléptétől számítandó 20 évig, más nyelvnek, mint a németnek használatát az önkormányzati közegek és testületek által. De sürgős esetekben, bármely hatósághoz nem német nyelven benyújtott beadvány elfogadandó és elintézendő (2.). A mi a bíróságok előtti eljárást illeti, ha a peres felek vagy érdekeltek egyike a német nyelvet nem bírja, hites tolmács közreműködése veendő igénybe (4. §.). Oly személy, ki a német nyelvet nem bírja, az esküt az általa használt nyelven teheti le. A tanuvallomási jegyzőkönyvek német nyelven veendőek fel, ha azonban a bíróság szükségesnek tartja, a vallomás ezen fölül a jegyzőkönyvben vagy külön azon nyelven is felveendő, melyet az illető a tanúság tételkor használt. A tolmácsi teendőket a jegyzőkönyvvezető vagy bírósági irnok is végezheti, feltéve, hogy mint tolmács alkalmazva van. (8. §.)

A bírósági szervezeti törvény a *német birodalom* számára a nyelv-kérdést következőleg oldotta meg. A bíróságok ügykezelési nyelve a német. (186. §.) Ha a tárgyalás oly személyek részvétele mellett folyik, a kik a német nyelvet nem értik, az esetre tolmács alkalmazandó. Az idegen nyelven külön jegyzőkönyv nem vétetik fel, de egyes vallomások és nyilatkozatok, a mennyiben a bíróság az ügyre való tekintettel fontosnak tartja, az idegen nyelven is feljegyzendőek. (187. §.)

Elsass-Lothringia számára külön nyelv-törvények hoztak, melyek úgy az igazságszolgáltatás, mint a közigazgatás terén a *francia* nyelv használatát majd előre meghatározott, majd pedig határozatlan időhöz kötik. Az 1871. évi július 14-iki törvény a bíróságok ügykezelési nyelvéről, 11. §-ában rendel, hogy a szóbeli tárgyalás a kereskedelmi és béke-bíróságok előtt, úgy nemkülönben a rendőri és fenytő rendőri ügyekben francia nyelven folytatható, még pedig tolmács igénybe vétele nélkül, ha a közreműködő és érdekelt személyek mindegyike ezen nyelvet érti és a felek, tanuk vagy szakértők a német nyelvet nem bírják. Az ítélet mindig német nyelven adandó ki, a fél kérelmére és annak költségén francia fordításnak helye van. (12. §.) Az i. t. 13. és 14. §-ai értelmében az ügyvédek a plaidoyer-t, ugyszintén a közjegyzők tárgyalásaikat francia nyelven csakis bizonyos időn keresztül vihetik.

III.

Ausztriában a nyelv-kérdés törvényhozási uton teljes megoldást még nem nyert. A különböző nyelvek teljes egyenjogúsága tekintetében rendszerint hivatkozás történik az 1867. december 21-iki alaptörvény 19. articulására: «Alle Volkstämme des Staates sind gleichberechtigt, und jeder Volkstamm hat ein unverletzliches Recht auf Wahrung und Pflege seiner Nationalität und Sprache. Die Gleichberechtigung aller landesüblichen Sprachen in Schule, Amt und öffentlichem Leben wird vom Staate anerkannt.» stb. Ámbátor a német nyelv a törvény által államnyelvnek nyilvánítva nem lett, az osztrák képviselőházban 1883. év első felé-

ben e kérdés körül felmerült vitákban a különböző pártok részéről el lett ismervé, hogy a német nyelv tényleg az állam nyelve.

E kérdés megoldásának kísérletét az osztrák bel- és igazságügyi ministerium 1880. április 19-iki rendelete foglalja magában, melynek hatálya azonban csak Csehországra terjed ki. Az 1. §. szerint minden bírói és politikai hatóság a beadványokat és szóbeli előterjesztéseket azon országos nyelven tartozik elintézni, a melyet a kérelmező használt. Okmányok, melyek az országos nyelvek egyikén írvák, nem szükségesnek fordítást. (3.) Azon hivatalos kiadmányok, melyek a felekhez hivatalból intéztetnek, azon nyelven tartandók, melyet ama fél beszél, kihez a felhívás intézendő. Ha az utóbbi nem tudatik, vagy a fél az országos nyelvek egyikét sem érti, az esetre azon nyelv használandó, melyet az eset és a személy tartózkodási helyének tekintetbe vételével legalább valószínűség szerint ért. (4.) A tanúk vallomásai azon országos nyelven veendőek fel, melyet az illetők a vallomás tételekor használtak.

Büntető ügyekben úgy a vádlevél, mint pedig a vádlottnak kézbesítendő egyéb határozatok azon nyelven hozandók, a melyet az illető használt.

Hasonlóképp e nyelven tartandó meg a főtárgyalás, ezt köteles használni az ügyész és védő, ebben hozandók az ítéletek és egyéb határozatok. Ezen szabályoktól eltérésnek csak annyiban van helye, ha azt rendkívüli körülmények okadatulják, különösen ha az az esküdtek padjának összeállítását lehetetleníti, vagy ha a vádlott maga más nyelv használatát kívánja. Ha több vádlott van, a kik különböző nyelveket beszélnek, úgy a főtárgyalás azon nyelven tartandó meg, melyet a bíróság czélszerűnek tart. (8.) Polgári perekben az ítélet azon nyelven hozandó meg, a melyen a per folyt. Ha a felek nem használták ugyanazon nyelvet, vagy ha az ítélet kiadmányozására köztük nincs egyetértés, az ítélet mindkét nyelven adandó ki. (9.) A nyilvánkönyvekbe, czéjjegyzékbe a bejegyzés azon nyelven foganatosítandó, mely az illető kérelemben használtatott, illetve a melyen a bejegyzést rendelő végzés fogalmazva lett.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

Jogirodalom.

A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben. Gyakorlati használatra, az elválásból eredő személy- és vagyoni jogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válóperekben, különös tekintettel a magyar kir. Curia gyakorlatára, írta SZTEHLO KORNÉL köz- és váltóügyvéd stb. Budapest. Franklin-Társulat 1885. I—XV és 1—248 l.

I.

Dr. KOVÁTS GYULA két éve monographiát irt a *házasságkötésről Magyarországon*; a főnebbi cím alatt a közel mult napokban követte ezt egy munka, mely ellentétben az előbbivel, a *házassági elválás* jogát adja. Oly oppositio, melynek csak örülhetünk, mert a hazai jogirodalom életéről s jogtudósainkban a szükségletek iránti éber érzékről tesz tanúságot.

Bölcsészek, államférfiak, jogászok s általában mindazok, kiknek az emberiség legfontosabb problémáival foglalkozni hivatásuk, már évezredek óta különös tanulmány tárgyává tették a két nem közötti viszony ethikai rendezését. De nincs is nagyobb problema ennél. Az állam és társadalom összes intézményei a családon, ennek útján a házasságon, végelemzésben a férfi és nő közötti kapocs bizonyos szilárdságán nyugsznak. S az állam és társadalom nemző és fentartó elemei, a természet, erkölcs és vallás, e viszony miként való rendezése tekintetében mindmegannyian külön és önálló igényekkel lépnek fel s igényeiket mindmegannyian hatalmas érvekkel támogatják. Soha meg nem szűnt és soha meg nem szűnő harc, mert fegyverét mindegyik rész az örök igazság és örök jogosság nevében forgatja. A természet a szabad

nemi kiválasztás ősjogát törekszik érvényre emelni s döntő erővel ostromolja azon gátakat, melyeket emberi intézkedések elébe állítanak; az erkölcs az emberi méltóság, emberi tökélyesedés és a gyengébb érdekeire hivatkozik jogosan s fékezni törekszik a természet zabolátlan kitöréseit; a vallás végül magasabb régiókba emelkedve, elvont eszméket, melyek kívül állnak ugyan minden reális speculatio körén, de csak annál erősebben tartják fogva a lelkeket, igyekeznek a két nem közötti viszony rendezésénél érvényesíteni.

S az érdekek ezen harcában, mely időszakonként pihenni látszik, de azért oly régi mint maga az emberiség s végleg megszűnni is csak ennek elenyészésével fog, majd az egyik, majd a másik érdek emelkedik felszínre, rovására a többinek. S hogy felülkerekedésének maradandó nyomát is hagyja, átídomítja a társadalom összes intézményeit. Innen a különböző culturák nyomai a történetben. A keresztény civilisatio korszaka az egyetlen, melyben természet, erkölcs és vallás egyenrangú tényezőkké váltak; s mert e civilisatióhoz hosszú idők folyamán sikerült az egyöntetűség jellegét megtartani, a férfi és nő közötti ethikai viszony is hosszú századokon keresztül módosulásnak alája nem ment. Ámde a kereszténység is a különböző hitfelekezetek szaporodásával lassankint kivetkőzött homogén jellegéből; s mert a különböző felekezetek lassankint állami elismertetést viltak ki maguknak, léteiket az egyes társadalmi intézményeken is csakhamar éreztették. Az érdekek harca tehát újból megindult, csak hogy más jelszavak alatt. A katolika vallás a férfi és nő közötti állandó viszony törvényi alakjában, a házasságban, a vallási elemre, a szentségi jellegre fekteti a súlyt; a protestansok már annak merőben polgári szerződési jellegét vitatják. Van hitfelekezet, mely a házasságot még a kétoldalu szerződés jellegétől is megfosztani akarja s annak léteit vagy nem léteit egyik fél akaratára alapítja, felbontását valamelyik fél egyoldalú folyamodására is megengedvén. Az állam ily különböző felfogások mellett lassankint önvédelmi helyzetbe került. A házasság az állami és társadalmi lét alapintézményét, sőt kiindulási pontját képezvén, az állam önfentartási érdekei lassankint azt követelték, hogy az állam a házasság intézményét az egyes felekezetek particuláris felfogásától függetlenítse s azt azon módon rendezze, a mint ezt az összes társadalom egyöntetű érdekei kívánják. Ekként jött létre a civilisált államokban a házasság két neme, a polgári és az egyházi házasság. A kettő közötti lényeges különbség abban áll, hogy a polgári házasságban a vezérelmet a társadalom általános érdekei képezik s a különböző vallásfelekezetek particuláris érdekei az állam és társadalom ezen általános érdekeivel szemben háttérbe szorulnak, az egyházi házasságban pedig a domináló tényezőt a különböző felekezetek particuláris érdekei szolgáltatják s ezen particuláris érdekekkel szemben nemcsak az állam és társadalom általános érdekei, hanem némely felekezetnél, mely a házasságban csak felmondási időre kötött szerelmi viszonyt lát, még az erkölcsiség igényei is háttérbe szorulnak.

Európa nyugatán, csekély kivétellel, valamennyi állam függetlenítette magát a házassági jog tekintetében az egyes felekezetek particuláris érdekeitől s lemondott arról, hogy az egyes felekezetek vallási harcaiba elegyedjék. Ennek fejében polgárainak teljes vallásszabadságot biztosított s olyképp intézkedett, hogy senki, ha csak arra jószánta nem viszi, vallását megváltoztatni kénytelen ne legyen. Magyarországon ellenben még csak újabb időben kimondotta a törvényhozás, hogy válóperekben «mindenik félre nézve egyedül saját illetékes bíróságának az *illető fél saját hitelvei alapján* hozott jogerejű ítélete kötelező.» (1868. XLVIII. tcz. 1. §-a.) S hogy az ellentét Magyarországon és a nyugati államok között még nagyobb legyen, megengedte, hogy egyszerű vallás-változtatással bármelyik fél is a megkötött házasság eredeti jogi természetét egyoldalulag s önkényüleg bármikor meg-

változtathassa; mi több, nem csak nem biztosítja a vallás-szabadságot, hanem azon (katholikus) félt, ki eredeti vallásához hű maradt, bizonyos körülmények között kényszeríti, hogy áttérjen más vallásra, ellenkező esetben oly hátrányok érvén őt s oly képtelen helyzet várva reá, melyhez hasonlóra semmiféle civilizált államban nem akadunk.

S mert — nem szólván az izraeliták külön jogi állásáról — házassági ügyekben hatféle hitfelekezet joga respectálandó, megeshetik, hogy egy és ugyanazon jogviszony felett két, egymástól teljesen különböző bíróság ítél, természetesen mindkét házasságra nézve eshetőleg teljesen különböző eredményel.

Ezen zilált részéről a hazai jognak értekeznek szerző, felölelvén munkájába az összes hazai hitfelekezetek házassági jogszabályait, a mennyiben ezek munkája céljával szoros összefüggésben vannak.

Kezdi következőképen:

A házassági jog ziláltsága, rendezetlensége nálunk általánosan ismert dolog. A jogforrások hézagossága és határozatlan-sága, a tekintélyhiány, melyben ezek és a házassági jogot alkalmazó bíróságok ugynevezett döntvényei egymással vetelkednek s mely annyira elharapódzott, hogy az irott törvény-szabályt ignoráljuk és a bírói határozatokban nyilvánuló jog-elvek állandóságában nem bizunk, de nem is bizhatunk, mert a legközelebbi perczen az enunciált elvek megint halomra lesznek döntve, főképp azonban a különböző hitfelekezetek házassági jogszabványainak összeütközése oly annyira szükségessé tették nálunk a házassági jognak törvény által rendezését, hogy szinte hihetetlennek látszik, hogy a jogi és erkölcsi rendre fektetett állam ezzel még csak rövid ideig is várakozhatik.

Felveti ezután szerző azon kérdést, miképen lehetne ezen véghetetlen bajjal megküzdeni. Orvosszerűl azt ajánlja, hogy a házasságkötések eddigi egyházi alakja meghagyatván, az állam kimondaná a házasságok felbonthatóságát s mindegyik félre nézve *egyenlő elvek* szerint a polgári bíróságok fognák a bíraskodást házassági ügyekben gyakorolni. S ha az ilykép elválasztott felek valamelyike újabb házasságra kívánna lépni, vagy általában, ha valamelyik fél vallása szerint reá nézve olyan házassági akadály forogna fen, melyet az állami törvények házassági akadálynak el nem ismernek, akkor a házasságkötő *keresztények* jogositva lennének a házasságot bármely más *keresztény* vallásfelekezet lelkésze előtt megkötni s mely házasság aztán az illetékes lelkész előtt kötött házassággal egyenlő érvénynyel birna.

A kötelező polgári házasságot szerző opportunitási okokból nem kívánja még behozatni, ámbátor annak elvileg hive; de, mint javaslatából látható, az állam által el nem ismert vallási akadályok fenforgása esetére, még a szükségbeli polgári házasság alkalmazásának sem szószólója, mert ez «a rendes és rendkívüli házasság közt külsőleg is nyilvánuló különbséget létesítvén, a rendkívüli házasságot degradálja.» Célyszerűbbnek találja ennél a protestans lelkész által való esketést.

Hogy mennyiben segitenének a dolgon ilyen félrendszabályok, azt csak a gyakorlat fogná megmutatni. Mi abban a véleményben vagyunk, hogy a javasolt mód csak újabb complicatiók szülőanyja lenne. Csak annyi kétségtelen, hogy a protestans egyház tekintélyét emelné, a mint már jelenlegi házassági jogunk is épenséggel csak a katolikusokra s nem egyuttal a protestánsokra és unitáriusokra nézve is sérelmes. Ne csináljunk katolikus gravameneket. A katolikusok is mondhatnák, hogy miután jelenlegi házassági jogunkban a legtöbb baj a vegyes házasságokból ered, töröljük el az 1868: XLVIII. tczikket s állítsuk vissza az 1791: XXVI. tcz. rendelkezéseit, melyek szerint ezen házasságok mindig katolikus pap előtt kötendők, katolikus szentszékek által elbírálandók s azután felbonthatatlanok. De hát nem mondják.

A megoldás módja, mely összhangzatban álljon a külön-

böző vallásoknak törvénybiztosította egyenlőségével és viszonyosságával, csak az lehet, hogy a létesítendő rendszabály minden vallást és felekezetet egyformán érintsen. S miután az 1868: LIII. tcz. 8. §-ának abbeli rendelkezése, hogy «az áttértnék áttérése utáni minden cselekvényei azon egyház tanai szerint itélendők meg, melybe áttért s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők», csak a protestánsoknak és unitáriusoknak szolgál előnyére, a mennyiben vallásukat leginkább ez propagálja; miután továbbá ezen elvnek házassági ügyekben való alkalmazása annugy is csak a katolikus hiten maradt félre nézve jár kiszámíthatatlan hátrányokkal, a protestans vagy unitarius felekezetre áttért felet pedig nagy előnyökben részesíti, s miután még csak föl sem tehető, hogy a protestánsok és unitáriusok házassági jogunkat alapjaiban érintett ezen czikk kedvezményéről lemondjanak: nem marad más hátra, mint hogy az állam, már csak a jogegyenlőség kedvéért is, a felekezetek fölé emelkedjék s behozza az általánosan kötelező polgári házasságot. Legyen tehát a házasság minden felekezetbelire nézve tisztán állami intézmény, de aztán hagyja is meg az állam mindenkinek a vallását. S a mennyi akadályba ütköznék a szerző által javasolt megoldási mód törvényi becikkelyezése, csak annyiba és nem többé ütköznék a kötelező polgári házasság létesítése.

Annny minden gondolkozó fő előtt kétségtelen, hogy újabb házassági jogunkat nem lehet ismét felekezeti particuláris érdekekkel összezavarni; s mert egyik felekezet sem engedne hajszálat is eddigelé nagy küzdelmek árán megszerzett jogaiból, álljon az állam valamennyi felekezet fölé, de aztán mérjen is valamennyinek egyenlő mértékkel.

Egyébiránt szerző maga is beismeri, hogy keresztények és zsidók között kötendő házasságra mégis szükséges lehet a polgári házasságot behozni, ámbátor, mondja, «a protestans pap és a rabbi *talán* a keresztény és nem keresztény között kötött házasságot is meg fogja áldani, ha az állami törvény ezt megengedi. *Csak meg kell próbálni.*»

S ha a próba nem sikerül, talán újból meginduljon a házasságügyi vita?

Ezt aligha fogja szerző is czélszerűnek találni. Pedig ő az opportunismus hive.

De akkor legyünk következetesen opportunusok.

Dr. DAEMPF SÁNDOR,
ügyvéd.

(Bef. köv.)

Az egyenes adótörvényekben és szabályokban előirt határidőknek átnézete.
Összeállította MÁRFFY EDE m. kir. pénzügyi fogalmazó.

Magánjogunk terén nagy a zürzavar. Az utvesztőből a magánjog codificatiója segélyével remélünk szabadulni. Előbb-utóbb meglesz a codificatió. Szabadjon azonban kételkednem, hogy ezzel vége lesz a jog bizonytalansága, az ellenkező és ellentétes határozatok miatti panaszoknak. Tudom, hogy e lapok t. olvasóinak nagy része nem osztozik e nézetben, ámde tán ugyanezek keresve-keresik az Ariadnefonalat, mely nekik utat mutasson az adótörvények tömkelegéből. Már pedig az adó és jelesül az egyenes adó szabályzatai codificálva vannak. Bármily sovány legyen törvényhozásunk alkotása a magánjog terén, alig lesz valaki, aki az adótörvények körül fokozottabb munkálkodást óhajtana. Ámde az egyenes adótörvények paragrafusba szedése véget vetett-e a complicatióknak? Nagyobb-e az adókimutatás stb. körül az egyöntetőség, mint az oly felette gyakran panaszlott — házassági kérdések körül? Ki mondhatna erre a kérdésre igent! Maga a törvényhozás főfactora, a képviselőház, mondotta ki a nuntiumot, hogy lámpával kell Magyarországon embert keresni, akiről elmondható lenne, hogy az adótörvényeket ismeri. E sorok írójával történt meg csak a minap azon eset, hogy az adókimutató bizottságnak egy napon tartott ülésében hozott határozatai ellen közbevetett jogorvoslati közül az

egyik mint elkésett visszautasított, a másik ellenben elfogadtatott és felette, közbevetőleg mondván kedvező, határozat hozatott. Hát még az érdemleges részben mennyi és minő ellentét találtatik az egyes határozatokban, és herculesi munkát végezne a pénzügyi közigazgatási bíróság, ha itt rendet és, a mi fő, egyöntetűséget tudna teremteni.

Azonban hiu óhaj volna mindent a bíróságoktól várni, mert első feladat, hogy mi, akik ügyes-bajos felek adójának rendbe szedésével foglalkozunk, behatóan foglalkozzunk az adótörvények- és rendeletekkel. Ez azonban nem tartozik a legkönnyebb dolgok közé. Hiányzik teljesen a lehetőség áttekintést nyerni az adótörvények felett. Csak egyet említek. Perrendünk bizonyára nem mintatörvénykönyv. Ámde mily könnyűvé van téve a határidők és határnapok feletti átnézete. Merőben másként áll a dolog az adótörvényeknél.

1868 óta nyessük és szabályozzuk adóügyünket. Minden tavasz meghozza azóta új virágát egy-egy adótörvény formájában és egyik adótörvény más határidőt szab mint az ugyanazon szakba vágó másik törvény, és valóban nehéz itt az eligazodás.

Dicséretre méltó munkát fog tehát az végezni, aki az adótörvények feletti átnézetet megkönnyíti, mert ismételjük, nagy utánjárás nélkül sem azt, mikor, sem azt, hol kell adóügyekben eljárni, sem a kitűzött határidő elmulasztásának jogkövetkezményei iránt tájékozást nyerni nem lehet.

Azaz, rectificálnom kell magamat, eddigelé tájékozást nyerni nem lehetett. E nehézségen kívánt segíteni a bevezetésben említett könyv. Felesleges említenem, hogy a genialitás árnyéka sem foglaltatik e munkában. Igaz, hogy a fiatal, szakkörökben már is szép hírnévnek örvendő szerző nem is törekedett arra, hogy a genie hírébe jusson. E helyett van e könyvben felhalmozva óriási szorgalom. Ezen nálunk nem mindennapi tulajdonsága e könyvnek lehetővé teszi azt, hogy minden adónem felett könnyűvé van téve az átnézet. A föld-, ház- stb. adók körül eljáró közegektől kezdve a III. oszt. kereseti adók nagy complicatiót igénybe vevő apparatusáig mind fel van dolgozva e munkában, melyből kiki tájékozást nyerhet és így bizton eljárhat az adóügyek körül.

Nehéz számok és jutalásokkal telt munkából kivonatot vagy mutatót közölni. Azt hiszem azonban, hogy a munka erre nem szorult. Utmutató és lelkiismeretes utmutató ez az egyenes adók terén: mint ilyen jó szolgálatot fog tenni laikusnak és ügyvédnek egyaránt.

r. e.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Lehet-e az örökösödési illetéket hagyatéki tárgyalás nélkül helyesen kiszabni?

E cím alatt a *Jogt. Közl.* f. évi 7. számában megjelent közleményemre, a 9. számban egy választ olvastam x urtól «a kötelező örökösödési eljárás kérdéséhez» feliratu cikkben.

S bár örülnöm kellene, hogy az általam felvetett kérdés szakkörökben figyelemre érdemesített, azonban a válasz nem foglalkozik az ügynek azon részével, melyet én tettem megbeszélés tárgyává, hanem egyrészt becses utmutatással szolgál az országbirói értekezlet szabályainak miként leendő értelmezésére nézve s másrészt az iránt ad tanácsot a jogai-ban veszélyeztetett anyának, miként kell örökösödési igényeit a «tárgyaló közeg» ellenkező nézete daczára érvényre juttatni, s végül azon megnyugtató conclusióra jut: hogy ezen eset semmiképen sem bizonyítja a kötelező hagyatéki eljárás behozatalának szükségét.

Hát hiszen tagadhatatlan, hogy az Országbirói Értekezlet örökösödési szabályaira azok homályos és hézagos volta miatt a birói és tudományos magyarázat nagyon is ráfér; az is áll, hogy x ur a szerzeményi és öröklött vagyon közti

különbséget nem ugyan ezen törvényerővel bíró szabályok szó szerinti értelmezése, de a törvényt magyarázat segítségével nézetem szerint is helyesen állapította meg, azonban jelen esetben máskép áll a dolog.

Itt valóságos apai ági vagyonról van szó. A kiskoru a vagyont apjától örökölte, kinek az szintén nem szerzeményi, hanem a nagyapától red szállott öröklött vagyonát képezte; s a nagyapát képviselő oldalrokonok állanak az anyával szemben.

Ezen tényállás mellett az anyára vajmi szomorú sors vár; hiába véteti fel igényeit a tárgyalási jegyzőkönyvbe, hiába kéri a perre utasítást a birtokon kívül lévő felekre nézve, nem segít rajta sem Zlinszky, sem a Curia.

Segített azonban más valami; mert az özvegy anyá anyyira beleunt a jogkeresésbe, hogy — mint MIKSZÁTH mondani szokta — nem volt többé kíváncsi ügyének kime-netelére s — meghalt; hogy azonban férjét s a maga roko-nait megboszantsa s a hagyatékok elintézésével foglalkozó közegeknek még több bajt okozzon, halála előtt, a bár őt tulaj-doni joggal nem illető, de tényleges birtokában levő hagyatéki ingatlanokat eladta.

Hálás feladat volna kiterjeszkedni arra, hogy ezen incidens folytán miféle újabb bonyodalmak állottak elő, s hogy az államkincstár hányféle czimen követel újabb illetéket oly vagyonnak további átruházásai után, mely vagyon az átruházónak sem képezte tulajdonát, s hogy kik lesznek e miatt újabb jogtalan zaklatásoknak kitéve. Én azonban csupán annak constatálására szoritkozom, hogy ha a kötelező hagyatéki eljárás be lett volna hozva s annak idején a szóban forgó kiskoru H. M. örökhagyónak hagyatéka egyesség vagy per útján elintéztetett volna, mindezen visszasságok elő nem állanak.

Egyébiránt miután úgy veszem észre, hogy felszólalásom némi érdeklődéssel találkozott s a közjegyzői gyakorlat bőséges alkalmat nyújt örökösödési eljárásunk tökéletlenségeinek megfigyelésére, legyen szabad egy más, szintén érdekes esetre felhívnom a szakkörök figyelmét.

A folyó év első napjaiban elhalt P. nagyközségben G. Zs. kiskoru, ingó és ingatlan vagyon és végrendelet hátrahagyásával. A végrendeletben örökhagyó atyja van örökösül nevezve. A községi előljáráóság illetékszabás végett azonnal beterjesztette a leltárt és a végrendelet másolatát, s az illeték-kiszabási hivatal az apára mint végrendeleti örökösre kivetette az illetéket, mi be is fizettetett.

Miután pedig a vagyon az örökhagyó anyai ágáról származott, annak anyai nagybátyja a hivatalos beavatkozást kérelmezte; minek hely adatván, a végrendelet és családi értesítő beszerzése után kitűnt: hogy a kiskoru örökhagyó magán-végrendelete *érvénytelen* két okból: először azért, mert az örökhagyó által egész terjedelmében nem sajátkezüleg iratván, csupán két tanu által lett aláírva s a tanuk részéről az 1876: XVI. tcz. 5. §-ában előirt igazolás hiányzik (a mint ez a községi jegyzők, lelkészek és tanítók kezéből kikerült *valamennyi végrendeletnél hiányozni szokott*), de különösen érvénytelen azért is, mivel örökhagyó a végrendelet készítésekor, sőt még elhalálozása idején sem töltötte be egészen 18-ik évét, s mint ilyen a fent hivatkozott törvény 21. §-a értelmében csak *közvégrendeletet* tehetett.

Az illeték-kiszabási hivatal közegei tehát jogi képzettségük hiányában egy teljesen érvénytelen végrendelet alapján követeltek illetékfizetést olyan egyéntől, a ki bár közel állott az örökhagyóhoz, de ő tőle a végrendelet alapján *semmit sem* fog örökölni. Azt hiszem, hogy a tárgyalás alkalmával a «tárgyaló közeg» ezen esetben is — úgy a mint az igen sokszor történni szokott — az egyességet létrehozandja s a pernek elejét veendi, azonban bármily alakban létesüljön is az egyesség, annyi bizonyos: hogy a kivetett illeték idő előtti, alaptalan s jogtalan, s hogy ily controversiák elkerülésének legbiztosabb, sőt egyedüli óvszere a kötelező

hagyatéki eljárás, a mely első sorban oda vinné az ügyeket, hol azok jogi megoldást nyernek, s nem engedné, hogy a különben is hosszadalmas hagyatéki eljárás szálaít a jogi tekintetek iránt semmi érzékkel nem bíró pénzügyi közegek még jobban összebonyolítsák.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

Különfélék.

— **Az unitáriusok válóperei.** E lapok mult évi 44. számában volt alkalmunk a budapesti kir. táblának a Curia által is helybenhagyott elvi jelentőségű azon határozatát közölni, mely szerint kimondatott s szerény véleményünk szerint helyesen, mert törvény alapján, hogy a (szűkebb értelemben vett) Magyarországon lakó unitáriusokra nézve, mivel rendesen egyházi bíróságai itt nincsenek, végelválás tekintetében a világi törvényszékek illetékesek. Hogy válóperekben mily fontosságot tulajdonítsunk a budapesti kir. ítélő tábla ugyanegy tanácsában (V.) hozott elvi jelentőségű határozatnak, (mely mellesleg megjegyvezve a Curia által helybenhagyott), szolgáljon illusztrációjául a legújabb 1885. évi márczius hó 10-én 52864/1884. p. sz. a. hozott határozat. Az eset a következő: Dr. PIUFSICH FRIGYES ügyvéd által képviselt budapesti lakos, ágostai vallású G. S. felperesnek, FÜNTÁK SÁNDOR ügyvéd által védekezett szintén budapesti lakos, unitárius vallású W. P. alperes elleni válóperében a békéltetésre kitűzött határidőben házasságvédő illetékességi kifogást tett, mert alperes unitarius s így erre nézve az egyházi Erdélyben székelő bírósága illetékes. A budapesti kir. tszék megállapítja illetőségét s indokolja végzését majdnem szóról szóra a budapesti kir. ítélő táblának előlhivatkozott *elvi jelentőségű határozatában* felsorolt indokokkal. Házasságvédő felfolyamodással él, a másodbíróság pedig következő végzést hozza: «A kir. törvényszék végzése a folyamatba tett eljárással megsemmisítették s a keresetlevél felperesnek visszaadni rendeltetik.» Indokok: A becsatolt bizonyítványok szerint felperes ágostai, alperes pedig unitárius vallású lévén, miután az 1868: XLVIII. tcz. 2. §-a értelmében unitáriusokra nézve a fenálló egyházi törvényszékek az illetékes bírák, jelen per ezen tcz. 1. §-a alapján alperes illetékes egyházi bírósága előtt (?) lett volna megindítandó, a kereset tehát már a polgári bíróság által elfogadható sem volt, minélfogva a folyamatba tett eljárást és neheztelt végzést az 1868: LIV. tcz. 53. §-ának c) pontja alapján megsemmisíteni s a keresetlevélnek felperes részére való visszaadását elrendelni kellett. — Ime egy fél éven belül két homlokegyenest ellenkező *elvi jelentőségű határozat* a budapesti kir. ítélő táblának ugyanegy tanácsában.

— **A kir. Curia évnegyedes ügyforgalmi kimutatásából** pótlólag megemlítjük, hogy a mult évben érkezett ügyek közül április 1-jén hátralékban volt 675, és pedig 565 polgári, 76 váltó- és kereskedelmi, 1 urbéri, 31 bűnvádi és 2 fegyelmi.

— **A budapesti rabsegélyző egyesület** menedékházában az 1884. év folyamán összesen 78 személy talált megvonulást és pedig 66 férfi és 12 nő. A férfiak közül 62 nőtlen, 2 nő és 2 özvegy, a nők közül 10 hajadon, 1 férjes és 1 özvegy. Vallás szerint 47 római katolikus, 15 protestáns, 14 izraelita és 2 görög-katolikus volt. Számra tehát a római katolikusok voltak tulsúlyban, mi körülbelül megfelel az általános népességi viszonyoknak; a protestáns vallásuak aránylag kisebb számban voltak képviselve; még kisebb számban a görög-katolikusok; görög-keleti pedig egyáltalán nem is fordult elő köztük; az izraelitáknak ellenben sokszorta nagyobb arányát látjuk itt, mint hazánk népességében. Korra nézve 20 éven aluli volt 19, 20—40 év között 45, 40 éven felüli 14. A születési helyet illetőleg aránylag igen sok került ki a fővárosból, számszerint 23; magyarországi 48 volt, 7 pedig az osztrák tartományokból származott. A menedékházba felvett 78 személy közül: elmenetelét bejelentette 57, kiutasított 5, megszökött 3, javító intézetbe szállított 2, kórházba szállított 1, 1884. év végén még ben volt 10. E számok némileg bepillantást engednek a menedékház fegyelmi viszonyaiba. Összesen 8 személy mutatta magát méltatlannak; de a legtöbb becsülettel távozott, s tisztességes keresetet találva, új életet kezdett a társadalom hasznos tagjai sorában. Az intézet közvetítése folytán 19 személy talált foglalkozást; de közvetve még sokkal több köszönhette foglalkozását az intézetnek, minthogy mód nyújtatik nekik, hogy mialatt itt tartózkodnak: egyuttal kereset után is lát-

hassanak. Egy személy legtovább: 157 napig volt a menedékházban; a legrövidebb ott tartózkodás 2 napra terjedt; s az ott eltöltött összes napok száma 3175-re rugott; átlagosan tehát egy személyre 41 eltöltött nap esik.

— **Pauler Tivadarnak** a budapesti egyetemről irt munkájából, (melynek egyik történeti nevezetessége okmányát lapunk 11. számában közöltük), ezuttal az egyetemi ifjuság fegyelmi viszonyaira vonatkozó néhány feljegyzést emelünk ki:

Az egyetemi tanulóknak kardok és más fegyverek viselése, a dohányzás nyilvános, főképp tűzveszélyes helyeken, a kocsmák és kávéházak, a színházak és nyilvános táncmulatságok látogatása meg lett tiltva. Színházakba csak a dekan engedelmével, mely két óra a tanárok jó bizonyítványai alapján adatott, táncmulatságokra a szülőkkel vagy azok beleegyezésével járhattak: az engedély azonban az állatviadalokra (amphitheatrum, vulgo Hetz) ki nem terjedt. Szorosan tilalmaztattak a hazard-játékok, veszekedések és zavarások (rixæ et tumultus); az ifjuságnak télen esti 9, nyáron 10 órakor otthon kellett lenni; a szállások változtatása csak az előljároság tudtával volt megengedve. (1802.) Az orvosi kar felterjesztése, hogy hallgatóinak a táncmulatságok és színházak látogatása megengedtesse, mert azok érettebb koruak, részben nők, részben oly tartományokba valók, hol az meg van engedve, az esteli kimaradás 9 órán tul pedig azért, mert a kórházakban el vannak foglalva, siker nélkül maradt; a kir. helytartótanács a szorgalmazott kedvezményeket megtagadta (1792), sőt később a nyilvános táncmulatságok és színházak látogatása a jog- és orvostanhallgatóknak is feltétlenül meg lett tiltva. (1802.) Szindarabok előadása ismételve tilalmaztatott, e tilalom megszegői ellen fegyelmi eljárás indított meg. Az egyetemi magistratus saját hatáskörében megtiltá az előadási órák alatti tartózkodást a folyosókon, utcán vagy udvaron (1792, 1801); hirdetmények kifüggesztését a rector tudta nélkül (1792); az egyetem udvarán a labdajátékot (1806). Megtiltá az álldogálást az egyetemi templom előtt, és chorusa alatt; meghagyá, hogy a tanulók neveik megjelölése után (signatis nominibus) a padokban foglaljanak helyet. (1801). A rövid haj viselését a helytartótanács el nem nézhető ujitásnak tekintvén (1794), midőn az urnapi körmenet alkalmával több orvostanhallgató lenyírott rövid hajjal jelent meg, a magistratus a dekanokat megbizta, hogy az ifjuságot ezen ujitás elhagyására bírják. (1797.)

— **A belga kormány** körrendeletet intézett az államügyészségekhez, hogy a legszigorubban járjanak el a galamblovészet ellen, mely «sport»-ot a miniszeri rendelet egyetlennek nevez.

— **Jogirodalmi szemle:** FRÄNKEL: *Die Bestimmungen des österreichischen Rechts gegen unehrbaren Wett-erwerb* (concurrance déloyale). (Bécs, 64 l. Ára 1 m.) Midőn a szabad verseny elvét a francia forradalom megteremtette, szükségessé vált annak határait szabályozni. Elismertetett azon alapelv, hogy a versenyben mindenki csupán a saját gazdasági erejét értékesítheti és nem bitorolhatja mások gazdasági erejének eredményeit. A francia jogtudomány ezen alapelvet a találmányok, a szerzői jog és a gyári jegyek védelmére a forradalom idejében alkotott törvényekből vezette le, s ezen törvényeket amaz általános elv alkalmazásának tekintette. Ezen elv kifejezésre jutott a Code Napoleon 1382. cikkében, mely szerint minden kár, melyet valakinek hibája okoz, kártérítésre kötelez. Ezen alapon fejlődött a francia jogtudományban a concurrance déloyale fogalma, mely magában foglalja: 1. a közönség megtévesztését a saját áru eredete felől, annak színlésével, hogy az más termelőtől való; 2. jogosulatlan kitüntetések használatát a személyre vagy az áruára nézve; 3. a versenytársnak és árujának tisztességtelen ócsárlását. Ausztriában a concurrance déloyale fogalma a gyakorlatban nem vert még gyökeret. Ide tartozó törvényes intézkedések foglaltatnak a kereskedelmi törvényben, a büntető-törvényben, az ipar-törvényre vonatkozó novellában és az áruvédjegy-törvényben. A füzet foglalkozik még ezen intézkedések ismertetése után a büntető-törvény 1881-ben közzétett javaslatának 202. §-ával, mely másnak hitelét vagy az iránta való bizalmat veszélyeztető tények terjesztéséről szól.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az igazságügyminister az ügyvédekhez. — Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti királyi táblai bírótól. — Jogirodalom: A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben. Gyakorlati használatra, az elválásból eredő személy- és vagyoni jogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válóperekben, különös tekintettel a magyar királyi Curia gyakorlatára, írta S/TEHLŐ KORNÉL. Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Jövedéki igazságszolgáltatásunk. Egy vidéki ügyvédtől. — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai.

Az igazságügyminister az ügyvédekhez.

Köztudomásu dolog, hogy az igazságügyi kormány és az ügyvédi kar között eddig nem a legbarátságosabb viszony állott fen. Az ügyvédi kar, és talán némi joggal, mindig panaszkodott, hogy ő Justitia mostoha gyermeke, az igazságügyi kormány pedig hideg hallgatásba vonult vissza, s ha valamely életjelt adott, az vagy az ügyvédi kar érdekei iránti közömbösségét vagy éppen ellenszenvét árulta el.

Az első tavaszi napsugár, melyet az igazságügyi kormánynak az ő mostoha gyermekére bocsátani méltóztatott, a telekkönyvi törvényjavaslat 68. §-a volt. Ez közjegyzői és ügyvédi kényszert állít a telekkönyvi beadványokra, a mennyiben a bejegyzendő jog értéke a 200 frtot meghaladja. Persze ott van mellette mindjárt a keserű lapdacs: a községi jegyzők zugirászatának törvényesítése.

No de azért kétségtelenül tavaszodik nekünk ott az igazságügyministeriumban. Bizonyítja ezt azon meleg, szokatlanul rokonszenves hang, melyen az igazságügyministernek e lap jelen számában közölt, a budapesti ügyvédi kamarához intézett leirata tartva van. Ilyen hangon már nem a mostoha, hanem az édes anya beszél gyermekéhez.

A budapesti ügyvédi kamara évi jelentésének mesteri kézzel kidolgozott III. része, melyre a ministeri leirat válaszol, tele volt keserű, de jogosult panaszokkal. Egyike azon felterjesztéseknek volt ez, a melyekről az volt az állandó panasz, hogy azok meghallgatás nélkül a papirkosárba vándorolnak. És ime a ministeri legujabb felelet nemcsak hogy a panaszok legnagyobb részét figyelemre méltatja és azok orvoslását a közel jövőben kilátásba helyezi, de a kamarát «azon lelkes törekvésért, melylyel igazságügyi állapotaink javítása körül ernyedetlenül fáradozik» még meg is dicséri.

De ha egyrészt a ministeri leirat meleg hangja meggyőz bennünket arról, hogy az igazságügyi kormányban megvan a jóakarát bajainkon segíteni; ha nem kételkedünk azon sem, hogy az ügyvédi kar irányában tanusított jó indulata őszinte és igaz szívből jön: még sem elégít ki bennünket a ministeri leirat, mert azt árulja el, hogy a jogélet egyes ágazataiban nemcsak a szükséges reformokat életbeléptetni, de még az első lépéseket kezdeményezni sem hajlandó.

A magánjog terén a polgári törvénykönyv hiányát és az írásbeli eljárás uralmát oly bajoknak tartja, melyeknek orvoslását «első helyen álló feladatai közé» sorozza.

És mégis egy szóval sem említi, hogy a polgári törvénykönyv egy igen nevezetes része a családi jog terén csak az előmunkálatok is megkezdődtek volna, vagy hogy az igaz-

ságügyi kormány csak komolyan gondolt volna is arra, hogy talán e részben is kellene valamit tenni.

Lesz tehát polgári törvénykönyvünk családjog nélkül. Az európai jogrendben kétségtelenül unicum.

Az örökösödési jogban meg lesz mondva, hogy a törvényes lemenő örökösök az érvényes házasságból született gyermekek, *de melyik házasság érvényes, melyik nem, azt ezentul sem fogjuk tudni.* Ugy leszünk vele, mint most a büntető-törvénynyel, mely a kettős házasságot büntetéssel sújtja, de sok esetben nem alkalmazható, mert az akadémikusok vitakoznak a felett, ha vajon az első házasság érvényes volt-e, vagy nem? Már pedig büntető uton könnyen végzünk. Ha kétely forog fen, egyszerűen felmentjük a vádlottat, de ha az örökség kérdése vitás, akkor nem térhetünk ki a kérdés elől, s itélnünk kell a felett, hogy kit illet meg az örökség.

Sajátságos, hogy éppen azon a téren, a hol a felekezeti jogszabályok összeütközése folytán legnagyobb a jogbizonytalanság s hol éppen azért a jogrendezésnek legégetőbb szüksége mutatkozik, a codificationnak még a csirája sincs meg.

Megengedjük, hogy ezen a téren a kezdeményezés is nehéz és hogy a dolog küzdelem nélkül menni nem fog. De hát ha a rendezés szüksége egyszer megvan, ha az nemcsak szükséges, hanem elkerülhetlen, mert a jelenlegi állapotok jogszolgáltatási és közérkölciségi szempontból türethetetlenek, akkor nem szabad visszariadnunk a kezdet nehézségeitől és a küzdelem kellemetlenségeitől. Az igazságügyi kormánynak egyszer állást kell foglalnia ezekben a nagy kérdésekben, meg kell határoznia a házasság megkötésének módját és állást kell foglalnia a házasság felbonthatóságának kérdésében. S ha egyszer erre vagy arra határozta el magát, ha ezt vagy amazt tartja a nemzetre nézve üdvösnek, akkor félre kell tennie a felekezetekre való tekintetet és ki kell adnia a jelszót: «a jogrend minden előtt.»

Az írásbeli eljárás uralmát is oly bajnak tartja az igazságügyi kormány, melynek orvoslását első helyen álló feladatai közé sorozza. És mégis azt mondja utóbb: «a szóbeliségnek a polgári perben való behozatala a birói szervezet oly gyökeres átalakítását tételezi fel, hogy ezen esetleges reform előkészítése természetesen huzamosabb időt veendő igénybe.» Ez azt jelenti, hogy erre még jó soká várhatunk, mert hát a reformot az igazságügyminister csakis «*esetlegesnek*» jelzi, melynek már «előkészítése» is hosszú időt veendő igénybe, hát még a keresztülvitele!

Kapunk azonban rövid idő mulva bűnvádi eljárást és örökösödési törvényt. No ez is valami.

És a mi bennünket ügyvédek talán legjobban érdekel, az ügyvédi rendtartást is előveszi végre az igazságügyminister. Szakfériákat fog meghallgatni a közel jövőben a felett, ha vajon a már egyszer benyújtott, vagy egy újabb törvényjavaslat terjesztessék-e be, vagy a javaslat a mostani törvénynek csak módosítását igénylő szakaszaira terjeszkedjék-e ki? Meg vagyunk győződve arról, hogy a meghallgatandó szakfériák nem holmi tatarozást, hanem gyökeres reformot fognak javaslatba hozni. Az ügyvédi kar sérelmei, melyeknek orvoslását ezen reformtól várjuk, oly régiek és oly égbekiáltók, hogy kívánatos volna e részben az ígért intézkedéseket *mielőbb* megtenni.

Megnögvással vettük azt is, hogy az igazságügyi kormány a bíróságoknál tapasztalt hiányokat éber szemmel kíséri; de bár méltányolni tudjuk a kiméletet, melyet a kormány tanúsít, a közérdek tekintetéből mégis kívánatosnak tartjuk, hogy a múlt év végével megkezdett gyógyítási processus a budapesti törvényszék polgári osztályánál az eddigi homöopathikus gyógymód féltétele mellett hatásosabb orvosságok alkalmazásával siettessek. Sz o K l.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.*

A 36. és 37. §§-hoz. A *tényleges birtoklás* önmagában nem elégséges arra, hogy a birtokos a szerkesztendő betétben tulajdonosnak feltüntetésék; szükséges még ahhoz, hogy szerzési okiratot mutasson be, vagy a szerzési jogügylet létrejöttét a telekkönyvi tulajdonos beismerésével igazolja. A *tényleges birtoklás* igazolásának csak subsidiarius hatása van annyiban, hogy ily esetben a szerzési okirat kellékei enyhébben bíráltnak meg és hely adatik a tulajdonjog bejegyzésének akkor is, ha az okirat a telekkönyvi rendelet szerint még előjegyzés alapjául sem alkalmas; és annyiban, hogy oly esetben, midőn az ingatlan nyilvankönyvön kívüli több átruházás tárgyát képezte, a telekkönyvi tulajdonostól vagy igazolt örökösétől eredő átruházási okirat vagy nyilatkozat a nyilvankönyvi tulajdonjog elnyerésére, a további átruházásnak harmadik személyek által való igazolása mellett elégségesnek tekintik.

Kétségtelen, hogy ezen intézkedések által meg lesz könnyítve azon cél elérése, hogy a telekkönyv a *tényleges birtokviszonyoknak* megfelelővé tétessék; *de nem lesz megkönnyítve eléggé, és főleg nem lesz lehetővé téve ott, hol a szerzés tényének a telekk. rend. szabályai szerinti igazolása lehetetlen.*

Ha a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonos életben van, vagy ha élnek annak bíróságilag elismert örökösai, akkor nem nehéz a javaslat feltételeit teljesíteni; de akkor oly okirat vagy nyilatkozat szerzése sem ütközik nagy nehézségekbe, melynek alapján a tulajdonjog bekeblezésének vagy előjegyzésének kieszközlése a *tényleges birtoklás* kimutatása *nélkül* is kieszközölhető. Ez esetben tehát a *tényleges birtoklás* kimutatásához kötött kiegészítő joghatály meglehetősen *felcsúszós*.

Ha azonban a telekkönyvi tulajdonos többé életben nincs, ha ennek örökösai is meghaltak, vagy ha élnek ugyan, de a hagyatékhhoz tartozó ingatlanok nekik bíróságilag át nem adtak, és ha a *tényleges birtokos* a szerzési jogügyletre vonatkozó okiratot felmutatni képtelen, akkor a *tényleges birtoklás* igazolása *mit sem használ*; akkor az elhalt volt tulajdonos benmarad a telekkönyvben és benmarad mindaddig, míg egy jobb kor az új helyszínelés elrendelésének és fogamatba vételének szükségét végre is be fogja látni, mert költséges per utján a birtokos a tulajdonjog bekeblezését ugyan a legritkább esetekben fogja kieszközölni; és akkor az ily ingatlanok — ezeknek száma pedig legió az országban — *évtizedeken át a telekkönyvi forgalomból teljesen ki lesz véve.*

A 37. §. segíthet ugyan valamit, de nagyon keveset; mert a szerzési okiratok felvétele épen a telekkönyvi intézmény meghonosításához legközelebb eső időben hanyagoltatott el leginkább. Az utolsó vagy a későbbi szerzési jogügyletekről többnyire léteznek okiratok a *tényleges birtokosok* kezeiben, de nem léteznek azokról, melyek a telekkönyvben még bevezetett, azonban már régen elhalt tulajdonosokkal köttettek; vagy van a birtokosnak szerzési okirata a telekkönyvi tulajdonos örökösétől, de ezek ilyeneknek bíróságilag el nem ismertettek. És épen ily esetekben nem nyújt módot és alkalmat a javaslat a *tényleges birtokosnak* arra, hogy tulajdonosnak nyilvankönyvileg bevezettesék.

Az 55. §. szem előtt tartja ugyan azt az esetet, hogy

* Az előbbi közleményeket l. a 10., 12. és 15. számokban.

némely község telekkönyvében oly mérvű szabálytalanságok merülhetnek fel, melyek ezen törvény alkalmazását egészben vagy részben lehetlenné teszik; és ez esetben felhatalmaztatnék a minister, hogy a *helyszínelési szabályoknak* megfelelő alkalmazása mellett intézkedjék. Itt fölülte különösnek találok az «egészben» és «részbeni» alkalmazás lehetlenségének vagylagos összekötését. *Részben* a törvény mindenütt lesz alkalmazható; ellenben oly község, hol a törvény *egészben* fog alkalmazást találhatni, legalább az én véleményem szerint kevés, de nagyon kevés fog akadni. Azon kérdés eldöntésénél tehát, hogy a helyszínelési szabályok sűrűbben vagy ritkábban vétessenek-e alkalmazásba, attól függne minden, hogy az igazságügyminister mire fekteti a súlyt: a jelen törvény egészben vagy annak részben alkalmazhatására, és az alkalmazás részbeni lehetlenségének mily fokát találja elégségesnek arra, hogy a helyszínelés fogamatba vételét kivételesen elrendelje?

Már pedig, ha a minister az 55. §. szerinti felhatalmazvánnyal mindazon esetben fog élni, melyben a jelen törvény szabályai szerint a telekkönyv a *tényleges birtokállapottal* csak némi részben is összhangzásba nem hozható: akkor — merem állítani — az 55. §. szerinti kivételes eljárás fog a gyakorlatban szabálylyá válni, ellenben a törvény egészbeni alkalmazása fogja a ritka kivételt képezni. Ha pedig az 55. §-ban nyert felhatalmazás használata szük korlátok közé szorittatik: akkor meg azon különös helyzetbe jutunk, hogy præmiumot tűzünk ki a telekkönyvi intézmény és a jelen törvénybeli kedvezmények igénybevételének elhanyagolására. Mert oly községben, hol csak kivételesen fordulnak elő oly esetek, melyekben a *tényleges birtokosok* a telekkönyvi tulajdon elnyerésének céljából a jelen törvény feltételeit teljesíteni képtelenek; e birtokosok ezentul is csak telekkönyvön kívüli *tényleges birtokosok* fognak maradni, ezen állapot minden hátrányaival és veszélyeivel; ellenben ott, hol a telekkönyvi intézmény fenállása egyáltalában ignoráltatott, a telekkönyv helyes vezetése a lehetőségig elhanyagoltatott, ott a *tényleges birtokos* könnyü szerrel telekkönyvi tulajdonossá fog válni!

Még egy pár megjegyzés a 36. és 37. §§. szövegezésére nézve. E szerint az ezen és a következő §. értelmébeni eljárásnak mindazon esetekben volna helye, midőn a tulajdoni igény «szerződési jogügyletre és *tényleges birtoklásra*» alapultatik (nem «*állapítottatik*»). Már pedig, ha van telekkönyvi bejegyzésre alkalmas okirat, akkor nem kell a szerzési jogügyletet és a *tényleges birtoklást* igazolni, az utóbbit akkor sem, ha a jogügylet létrejötté az átruházó telekkönyvi tulajdonos nyilatkozatával igazoltatik. Viszont oly esetben, midőn a jogügylet létrejötté egyáltalában nincs bizonyítva, a *tényleges birtoklás* kimutatása nem elegendő; ez csakis a felmutatott okirat hiányainak és a közbeeső átruházások nem igazolásának pótlására alkalmas. A §§. szövegezése tehát ily értelemben volna módosítandó. Ugy a mint most vannak, félreértésre fognának alkalmat szolgáltatni.

A 36. §. második bekezdésében pedig minden esetre kifejezés volna adandó annak, hogy a jogügylet létrejötté a telekkönyvi tulajdonos igazolt örökösének beismerésével is (ugy mint a 37. §-ban) igazolható. Valamint annak közelebbi meghatározása sem ártana, kik értendőek «igazolt örökösök» alatt.

A 44. §-hoz. Hiányzik annak meghatározása, vajon a telekjegyzőkönyvek végzésileg egyenkint vagy együttesen helyeztetnek-e hatályon kívül? továbbá a végzést a telekkönyvi hatóság hozza-e, vagy a betéteket szerkesztő bizottság? végre bevezetendő-e a végzés a telekjegyzőkönyvekbe vagy sem?

A 45. §-hoz. Ezen §. okvetlenül kapcsolatba hozandó az 54. §-al. A részletlajstrom és a betüsoros névjegyzék rokon természetü tárgyak, az ezekre vonatkozó határozatokat tehát

nem más intézkedések által szétszakítva, hanem a sorrendben közvetlenül egymásután kell tárgyalni.

A 46. §-hoz. Igaz ugyan, hogy a betétek szerkesztésére kirendelt bizottság munkálata meg van könnyítve, ha annak intézkedései jogorvoslattal meg nem támadhatók; de másrészt nem csekély veszélylyel jár az, ha az érdeklét felek minden jogorvoslattól elzártnak.

A javaslat a jogorvoslatot némileg pótolni akarja a *panaszszal*, melylyel a bizottság intézkedései ellenében a *telekkönyvi hatósághoz* lehet fordulni. De hát mivé törpül előreláthatólag az ily panaszjognak hatálya ama legtöbb esetben, hol a telekkönyvi hatóságot egyes bíró gyakorolja, hol tehát a betéteket szerkesztő bizottság egyedül határozó tagja és a telekkönyvi hatóság tulajdonképen egy és ugyanaz; hol a bíró intézkedései ellen panasz teendő *ugyanazon bírónál!* Nemde feltűnő itt az oly közegnek hiánya, mely a betétek szerkesztésébe közvetlenül befolyást nem gyakorol, de a kít a munkálatok menete, az eljáró közegek fölötti felügyelet megillet?

A törvényjavaslat indokolása azzal akarja menteni a 46. §-ban foglalt intézkedést: hogy «a bizottságnak csakis a 38. §. alapján tett intézkedése vehető olyannak, mely jogorvoslat tárgyát képezhetné»; és hogy «a fél jogaiban ez esetben sem szenved, azok érvényesítésétől el nem üttetik, csupán a kivételes érvényesítéstől esik el.» A dolog nem egészen úgy áll. A bizottság nem csak a 38. §., hanem a 42. §. második bekezdése alapján is tehet oly intézkedést, mely ellen esetleg jogorvoslatnak helyt lehetne adni. Azután meg nagyon sovány vigasztalás az, hogy a bizottság helytelen intézkedése által az illető a jognak «csupán kivételes érvényesítésétől esik el.» Ha helytelen intézkedés által lehetlenné tétetik valakinek, hogy jogát a betétek szerkesztése alkalmával, a javaslat által különben is eléggé megszorítva engedett kivételes módon érvényesíthesse, akkor ez körülbelül egyértelmű azzal, hogy az érvényesítéstől egyáltalában el van ütve: előjegyzésre alkalmatlan okirat, a tényleges birtoklás kimutatásának alapján alig lesz többé telekkönyvi tulajdonossá.

Jó lesz tehát a jogsérelmek orvoslásának más módjáról gondoskodni, mint a hogy ez a javaslat 46. §-ában tervezve van. És ha ez nem volna lehetséges, akkor a 47. §-ban *felszólalási* jogot kell engedni azoknak is, kik a betétek B. lapjain a 35—38. §§. ellenére tulajdonosoknak be nem vezetettek.

A 47. §-hoz. A 2. pontban felsorolt esetek tulajdonképen csak speciálításai az 1. pontban általánosságban említett jogsérelmeknek; mert azon tulajdonos, ki a 14., 35. és 42. §§. alapján teljesített bekelezéseknek érvénytelenségét kimutathatja, a betétek tartalma által előbb nyert nyilvánkönyvi jogaiban szintén meg van sértve. Helyesebb volna tehát a 2. pontot előre bocsátani és a mostani 1. ponttal folytatni, olykép, hogy azok, kik a betétek tartalma által előbb nyert nyilvánkönyvi jogaikat bármely irányban *másként* sértve vélik, felszólalási kérvényeiket 3 hónap alatt benyujtsák.

A 48. §-hoz. Hogy az elkésetten beadott és meg nem engedett felszólalási kérvények és törlési keresetek hivatalból visszautasíttassanak, ez természetes; de igazolatlan és veszélyes tulszigornak tartom azt, hogy a visszautasító végzés ellen jogorvoslatnak ne legyen helye.

Az 52. §-hoz. Ugy szintén tulszigorunak tartom azon intézkedést, hogy alaptalannak talált felszólalás vagy kereset folytán már a telekkönyvi hatóság szabhasson ki pénzbírságot.

Az 53. §-hoz. A második bekezdést el kell hagyni. Az igazságügyminister rendtileg intézkedni fog nem csak a betétek bekötésének és a további kezelésnek módzatai, hanem sok más, a törvény végrehajtására vonatkozó, sokkal fontosabb kérdések iránt is. Különös volna tehát épen csak

«a bekötés módzatait» mint a rendeleti szabályozás tárgyát tüzetesen kiemelni.

Az 54. §-hoz. Említettem már, hogy ezen §. a 45. §. mellé tartozik; és itt még azt érintem, hogy a 3. pont merően felesleges; mert a betétek számai az esetben is, ha több kötet alkottatik, természetesen *folytatólag*, nem pedig minden kötetben egytől kezdve fognak folyó számokkal megjelölni. Épen nem szükséges tehát a névjegyzékben a tervezett harmadik rovat; nem szükséges a betétek számain felül még a kötetek számait is beiktatni, a mint a 45. §. szerint a részletlajstromban ily rovat csakugyan nem is tervezetik.

Dr. IMLING KONRÁD.

Jogirodalom.

A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben. Gyakorlati használatra, az elválásból eredő személy- és vagyoni jogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válóperekben, különös tekintettel a magyar kir. Curia gyakorlatára, írta SZTEHLÓ KORNÉL köz- és váltóügyvéd stb. Budapest. Franklin-Társulat 1885. I—XV és I—248 l.

II.*

Szerző könyve két részre oszlik. Az egyikben tárgyalja az anyagi, a másikban az alaki jogot. Az *anyagi* részben mindenekelőtt külön fejezetben adja a házassági elválás fogalmát, azután két további fejezetben egyenkint szól az elválásról a hazai hierarchicus szervezetű (római és görög kath. és görög keleti) egyházakban s az elválásról a protestans egyházakban. Ezek után egyenkint és külön fejezetekben értekeznek a protestans váló-okokról a szorosabb értelemben vett Magyarországon s ugyanezekről az ország erdélyi részeiben. Külön fejezetek szólnak ezután a zsidók elválási jogáról, a vegyes házasságok felbontásáról s a házassági elválás általános (személyjogi, vagyoni jogi, nőtartási és gyermektartási) következményeiről. Az anyagi rész utolsó fejezetében végül a nemzetközi jogszabályokat fejtegeti, szólván a házasság felbontására vonatkozó jogszabályoknak idegenekre és belföldieknek külföldön kötött házasságára való alkalmazásáról. Az *alaki* részben a különböző törvénykezési eljárások elveit tünteti föl, végig menve valamennyi hitfelekezet jogán.

A könyvet bérekeszti egy *függelék*, melyben szószerint vannak közölve II. József házassági nyiltparancsa, az izraeliták házasságát szabályozó udvari kancelláriai rendelet s hét darab házassági jogtörténeti emlék, melyek arról tesznek tanubizonyosságot, hogy a protestánsok egyházi bíróságai már a XVII. században is Magyarországon házassági ügyekben törvénykeztek.

A mint e vázlatos ismertetésből látszik, szerző oly művet nyujt, melynek a magyar jogi irodalomban mindéddig erősen éreztük hiányát. Az eredmény mutatkozott is, amennyiben a legtöbb embernek csak sejtelve levén arról, hogy ilyen vagy olyan elválás lehetséges, tudatlanul beleugrott egy válóperbe s végén azon keserű tapasztalatra kellett ébrednie, hogy fel-dult egy családi életet a nélkül, hogy valami reális czélt elért volna. Szerző munkája talán több embert s ezek között nem egy magát hivatásszerűnek nevezni szerető jogászt is, fel fog ébreszteni ábrándjaiból, főleg ha bíróságaink is szerzőnek nem egy talpraesett bírálatos megjegyzését komoly megfontolás tárgyává teszik.

Szerző mindazonáltal fősulyt a magyarországi világi bíróságok előtt folyó házassági válóperekre fektet, s az egyházi bíróságok jogát csak tájékozással ismerteti, a nélkül mégis, hogy ezen utóbbi tekintetben talán szerfelett keveset nyujtana. Mi részünkről azonban szeretnénk volna, ha tekintetbe véve a katolikus válóperek véghetetlen sokaságát s azon rémitő zavart, mely e téren uralkodik; s tekintetbe véve, hogy az ágy- és asztaltól való elválás vagyoni jogi tekintetben ép oly fontossággal bír mint a végelválasztás; s tekintve végül,

* Az előbbi közleményt l. a mult hetü számban.

hogy az ágy- és asztaltól való elválasztások nagy száma csak ép oly társadalmi calamitást képez, mint egyéb válóperek tömege, sőt nagyobb, mert csak az előbbiekre s nem a végelválasztásra is értendő, hogy *le divorce c'est le privilège de l'adultère*, — mondjuk, mindezen okoknál fogva szerettük volna, ha szerző a katolikus váló-okokat az eredeti források alapján, kissé terjedelmesebben feltüntette volna. Erre annyival is inkább szükség lett volna, mert még a hazai egyházi kézikönyvek is, a helyett, hogy e részben az egyedüli forrást, a kanonjogi törvénytárt vennék alapul, vetélkednek egymással mentől czifrább válóokok önkényes feltalálásában. Ehhez járul, hogy a katolikus szentszékek a polgári törvénykezési rendtartást követik is, nem is, — s ennél fogva sok tekintetben a kanonjogi törvénytárban foglalt eljárási, bizonyítási szabályok s főleg kifogások mai napság is actualis érvénységgel bírnak. Hogy többet ne említsünk, csak az olyannyira fontos, mégis oly kevesek által ismert *exceptio spoli*-t emeljük ki, melynek kellő időben való érvényesítése nem egy válópert gyökerében képes elfojtani. Kiemelhetők még a tanuk ellen tehető különleges kifogások s a nagy számú jogvélelmek.

A magyarországi és erdélyi protestánsok és unitáriusok anyagi házassági jogát szerző már teljesen kimerítően s a birói gyakorlat folytonos tekintetbevételeivel ismerteti. E részben nincs mit megjegyeznünk, legfőleg azt, hogy azon rejtélyes homály, mely az unitáriusok anyagi házassági jogára nézve még sok helyütt, különösen a szorosán vett Magyarországon uralkodik, szerző adataival s a közlött unitárius papiszéki ítélettel csakhamar el lesz osztatva, kiderülvén ezekből, hogy az unitáriusok a protestánsokkal közös forrásból meritenek, s ez II. József császár házassági nyiltparancsa; — hozzájárulván ehhez kételyekben egy némely evangelicus egyházi író tankönyve, mint különösebb tekintély. A miért is szerző az unitáriusok anyagi házassági jogát a protestánsokéval ugyanazon fejezetekben tárgyalja.

A mit szerző a vegyes házasságokról, házassági jogunk ezen archimedesi pontjáról, mely jelenlegi házassági jogunkat legelőször fogja sarkaiból kiforgatni, jellemzésül mond, azt egész terjedelmében aláírjuk. S szerző még nem is mond el mindent; személyjogi tekintetben arra szoritkozik, hogy kiemelje, miszerint: «A róm. kath. egyház tanai szerint az elválasztott felek holtiglan hűséggel tartozván egymásnak, vegyes házasság felbontása esetén az elválasztott katolikus fél házasságtörést követ el, ha mással közösül, míg az elválasztott protestáns fél, kinek személyére nézve a házasság felbontatott, ily esetben nemcsak házasságtörést nem követ el, de még más féllal házasságra is léphet és előbbi nevével törheti meg a második házasságot. Még érdekesebb a jogok összeütközése, mely előáll, ha a katolika nőre nézve még az ágy- és asztaltól elválasztás sem mondatott ki, a protestáns férjre nézve pedig a házasság felbontása. Ily esetben a katolika nő saját egyháza törvényei szerint a férj kívánatára, bár ez újból megnősült volna is, a házassági tartozást teljesíteni köteles. Ily esetben tehát a férj házasságtörést követ el, a nő nem. Ha ilyen viszonyból fiugyermek születik, az törvénytelen, ha leány, törvényes gyermek lesz. Valóban épületes állapotok!»

Vagyonjogi tekintetben pedig egyszerűen csak az örökösödés esetére nézve hoz fel anomáliát, — pedig más esetekben is előállhat az, — azt t. i., hogy ha vegyes házassági válópertben a házasság a férjre nézve felbontatik, a nőre nézve pedig csak ágy- és asztaltól elválasztás mondatik ki, vagy éppen az nem, akkor a nő özvegyi jogát férje halála után követelheti, mert ő férjének neje lenni meg nem szünt, nevét és címét pedig az elválás daczára viselni jogosult. Ily esetben az fordulhat elő, hogy két özvegyi jog concurrál, s miután mind a kettő egyenlően jogosult, legigazságosabb lesz az özvegyi jogot a két özvegy között megosztani. Hasonló eljárás

levén követendő ily esetben az özvegyet megillető nyugdíjigényt illetőleg.

Hogy a törökországi többnejűség s illetőleg a tibeti többférjűség létezését hazánkban s ekként a vegyes házasságokból származó képtelen állapotokat egész terjedelmükben szerző beismerni kénytelen ne legyen, azt az állítást teszi, hogy «ha valaki akkor, midőn házassága felbontatott, nem katolikus volt, házassága felbontott marad arra az esetre is, ha utóbb a katolikus hitre át- vagy visszatér, mert az áttérés által az áttérőnek cselekvési képessége ugyan változást szenved, *de az visszaható erővel nem bírhat oly cselekvényekre, melyeket az áttérés előtt elkövetett. Ezen előbbi cselekvényei tehát érvényben maradnak és érvényességök azon jog szerint fog megítéltetni, a mely az áttérőnek akkori hitvallása szerint azokra alkalmazandó volt.*

Ilát hiszen tökéletesen igaza van, ha azon jogi elv örök érvényét vitatja, hogy minden cselekmény és összes eredményei azon jog szerint bírálendók el, a mely jog szerint létrejöttek. *Csak hogy ez esetben katolikusok között kötött s később áttérés folytán vegyessé lett házasság sem lenne soha felbontható.* A gyakorlat azonban tudvalevőleg az ily házasságokat is egyik fel áttéréseivel felbonthatóknak tartja, sőt felbontja még akkor is, ha a katolikus bíróságok a megindított válópertben mindkét (katolikus) félre nézve már jogerejű *elutasító* ítéletet hoztak s az áttérés csak ezután, res *judicata* mellett történik. A helyes út tehát, melynek követése mellett egyik fél sem panaszkodhatnék jogsérelemlről, az lenne, hogy az eredetileg katolikusok között kötött házasság soha felbontható ne legyen, az eredetileg vegyes házasság azonban igen. Ez utóbbi esetben ugyanis a katolikus hiten levő fél már eleve minden eshetőséggel számolhatott, míg a jelenlegi praxis mellett a katolikus személylyel házasságra lépő katolikus fél a házasság megkötésével csaknem valóságos istenkisértést követ el, mindenesetre nagy könnyelműségről tesz tanubizonyosságot.

A szerző által felvetett esetben a korábbi (katolikus) hitre visszatért fél előbbi házassága katolika hiten maradt első hitvestársával, véleményünk szerint újból feléled. S neki, ha második hitvestársa elhal, s első hitvese vele újból házassági frigyben élni kíván, nem kell újból első (katolikus) hitvestársával egybekelnie. De melyik pap esketné is őket újból össze!? Ha pedig második hitvestársától elválni akarna, elegendő, ha korábbi katolikus hitére ismét visszatér.

Mind a két esetben ugyanis hazai jogunk értelmében, mely katolikusokra nézve házassági ügyekben föltétlenül a kanonjogot kívánja alkalmaztatni, az áttérőnek személyi állapota minden esetben a katolika vallás elvei szerint ítélendő meg; ez pedig az áttérőnek első hitvestársával kötött házasságát felbontottnak el nem ismeri, de arra világos törvény szerint, *melynek eddigelé még semmiféle újabb törvény nem derogált*, nem is köteles. (1791: XXVI. tcz. 11. §.) Ennél fogva a szerző által a 91. lapon 7. jegyzet alatt felhozott példában is a katolikus vallásra visszatért hitbizományi birtokosnak második házasságából már született gyermekei, mint törvényesek hitbizományi várományi joggal bírnak ugyan, de a férj katolika hitre való visszatérése után ezzel csak azon gyermekei fognak birni, melyet első házasságbeli nevével fogott nemzeni. Maga szerző is a vegyes házasságokról személyi tekintetben adott s fenebb közlött jellemzésében (90. l. 1. jegyz.) elismeri, hogy még azon leánygyermekek is törvényesek, melyeket a protestáns vallásra áttért férj újabb házasságában első (katolikus) nevével nemz. Ha ez áll — pedig áll — akkor azon fiugyermek is törvényesek lesznek, kiket a katolika hitre való visszatérése után fogott első nevével nemzeni, mert a katolikus lelkész most már ezeket is, az 1868: LIII. tcz. értelmében, a keresztelési anyakönyvbe katolikusokul bejegyezni leendő köteles, míg második (protestáns vagy unitárius) nevével nemzett leánygyermekeit viszont

a protestans vagy unitarius lelkész fogja törvényesekül bejegyezni.

Mohamedán állapotok ugyan, de hát épen azért küzdünk ellenök. Érdekeségénél fogva felemlítjük még, hogy szerző azon házasságot, melyet *elválasztott protestans személy katolikus személylyel* az elválasztott fél előbbi hitvestársának életében köt, Csiky Viktorral és Timon Ákossal együtt a hazai jog szempontjából érvénytelennek tekinti, akkép érvelvén, hogy miután a katolika egyház kanonai Magyarországon állami törvény erejével birnak, s így azon kanonjogi elv, hogy keresztény nem köthet házasságot oly féllel, kinek hitestársa még életben van, szintén állami törvény, a katolikus félnek nem lehet személyes képessége ezen elv ellenére házasságot kötni.

Szerző a vegyes házasságokról szóló fejezetben ismertetvén az áttérési szabályokat is, nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy nagyon helyén való dolog lett volna, ha azon üzemeket éles világitásba helyezi, melyek e téren előfordulni szoktak. Az 1868: LIII. tcz. 1. §-a világosan mondván, hogy «a törvény által megállapított *föltételek és formaságok megtartásával*» áll mindenkinek szabadságában más hitfelekezet kebelébe s illetőleg más vallásra áttérni. Mégis mit tapasztalunk? Azt, hogy kiki azon lelkésznél jelentkezik, a kit legelőször ér s a tanuk egész nyugodt lelkiismerettel állítják ki azon bizonyítványukat, hogy a lelkész a kilépés bejelentéséről bizonyítvány adását megtagadta; ezután pedig az áttérni kívánó fél azon lelkésznél, a kinek hitfelekezetébe áttérni akar, meg sem jelenik, hanem akármelyik ismerősét vagy ügyvédjét bizza meg, hogy az áttérést bejelentse s az ekként megkeresett lelkész némely hitfelekezetnél (olykor díj mellett) az áttérni akarót hivei közé be is veszi. Ilyen eljárás, mely ugyancsak üzlettel alacsonyítja le a vallásváltoztatást és ridegen elárulja, hogy nem meggyőződés hanem egyéb érdek birta a felet vallásváltoztatásra, a hitfelekezetet pedig új tag felvételére, s ezért a törvényhozás intentiója nem is lehetett, felkelhetné a cultusminister figyelmét, sőt esetleg házassági per esetén bírói megfigyelés tárgyát is képezhetné.

A könyv egyéb anyagi jogi részeit, mert ismertetésünk a nélkül is már hossza terjed, mellőzve, az *alaki* részre térünk át. Azonban rövidek leszünk s csak a legfontosabb részre teszünk pár megjegyzést.

Ez a bírói illetékesség kérdése.

Szerző is, mint sok mások — s többi közt egynémely határozat szerint bíróságaink is — a bírói illetékesség kérdésében különbséget tesz vegyes és nem vegyes házasság között. Ezen különböztetésnek azonban sem elvi, sem törvényi alapja nincs. Elvi alapja nincs, mert a házasság egyként házasság, ha vegyes vagy nem vegyes, s ezért nincs semmiféle *benső* ratio, hogy épen illetékesség dolgában a két házasság közt különbséget tegyünk. Azon indokok, melyek az igazságszolgáltatási politika szempontjából nagyon is czélszerűvé teszik, hogy házassági ügyekben azon bíróság járjon el, melynek területén a felek utoljára és állandóan együtt laktak, ép úgy fenforognak akkor, ha nem vegyes, mint akkor, ha vegyes házassági perről van szó. De nincs e megkülönböztetésnek törvényi alapja sem. Midőn ugyanis az 1868: XLVIII. tcz. 1. §-a a vegyes házasságokat a felek hihelveihez képest külön-külön bíróságok elé utalja, egyetlen szóval sem mondja, hogy e részben az illető felek ez időszertí lakhelye legyen irányadó. De ezt nem is mondhatta, mert jogéletünk összes tényezői megegyeznek abban, hogy a feleknek a házasság együttélését *önhatalmulag megszakítaniok nem szabad*. A protestans fél válóper esetében a különlakás ideiglenes megengedéseért szoros jog szerint külön folyamodni köteles; — a katolikus fél pedig világos kánon szerint is házastársát önként el nem hagyhatja: «Præsumitur contra eam, quæ sine iudicio Ecclesiæ sua tantum temeritate recessit a viro» (Decr. Greg. IX. lib. II. tit. XIII.); s az elhagyott fél a perben, ha ez iránt kifogást, — *exceptio spoli* — támaszt, felperesnek mindaddig felelni nem

tartozik, míg ez hozzá ismét vissza nem tér. Egyik vagy másik félnek önkényes különélése tehát, mint már magában véve is jogtalanság, sőt önbíráskodás, jogot nem eredményezhet. Különösen pedig a nő lakhelye jogilag mindig az lesz, hol férje állandóan lakik s ezért, ha körülmények között eshetőleg a férj lakhelye létesíthetné is a bírói illetékességet, az elhagyásban levő nőé ily eredménynyel nem járhat. Ellenkező esetben, ha a férj válni akar, más valláson levő nejét talán Amerikában lenne kénytelen megperelni. Világos törvény szerint is a *nő személyes viszonyai a férj személyes viszonyaival szoros összefüggésben állnak*: «A nő férje illetőségét követi és azt mint özvegy is megtartja mindaddig, míg önjogilag más községi illetőséget nem szerez.» Ezen közigazgatási *illetőségi* elv a törvénykezési *illetékességgel* ugyan össze nem zavarható, de világot vet a törvényhozás felfogására. Nincs tehát legkisebb ok arra, miért ne alkalmazzuk vegyes házassági perekben is a törvk. rendt. 36. §-át, mely az utolsó és állandó együttélés helyének bíróságát, — legyen ez akár egyházi, akár polgári bíróság, — jeleli ki általában illetékes házassági bíróságnak.

Az 1868: XLVIII. tcz. úgy a mint megalkotva van, sem többet sem kevesebbet nem mond, mint hogy *vegyes házassági perben mindegyik félre nézve a saját hitelvei szerint való törvénykezés biztosítottatik*, az illetékességi részletes szabályokat az általános törvénykezési szabályok foglalván magukban. *Ezek keretében pedig mindegyik fél joga érvényesíthető.*

De ha az 1868: XLVIII. tcz. részletesen is kijelelné az egyes bíróságokat s in specie eltérőleg a perrendtartástól *személyes* bíróságokról szólna, ennek az 1868: LIV. tcz. mégis derogálna, mert az előbbi törvénytől nemcsak később — árubar csak pár nappal később, de az mindegy — keletkezett, hanem későbbben is nyert hatályt (1869. június 1.) — s ezenkívül az életbeléptető igazságügyministeri rendelet *kifejezetten* is minden, az 1868: LIV. tczikkkel ellenkező korábbi törvényt megszüntnek nyilvánít, s ezen hatás az 1868: XLVIII. tczikket is érné, a mennyiben az a perrendtartás szabályaival ellenkeznek. De még azt sem lehet mondani, hogy a vegyes házassági jog *külön jogot* képezne, melynek egy általánosan intézkedő törvény, minő a perrendtartás, egyszerűen nem derogálhat; erre ugyanis, mint fenebb megértettük, hiányzik minden benső ratio, s ezenfelül az 1868: LIV. tcz. 22. §-a kifejezetten is felsorolja a vegyes házassági pereket, világos jeléül annak, hogy a vegyes házassági pereket külön jog alá tartozóknak tekinteni nem akarta.

Valóban óhajtható lenne mindezek alapján, hogy felsőbb bíróságaink e kérdést, mely már annyi zavart szült, egyszer mindenkorra nyomatékos alakban megoldanák. Zilált házassági jogunk már csak ezzel is sokkal tisztultabb lenne. Mi szükségesnek tartottuk vele kissé behatóbban foglalkozni, mert kézikönyveink e kérdésben, mely törvénykezési jogunk egyik legfontosabb része, megelégesznek a törvénytöveg egyszerű közlésével, bíróságaink pedig azon beható figyelemben nem részesítették, mely zavart szülni képes természetével arányban állna.

Végezetül nem mulaszthatjuk el kiemelni, hogy szerző úgy az anyagi, mint az alaki részben, erősen, de teljes joggal kikel az unitárius papiszékeknek azon eljárása ellen, mely szerint magukat, a «felekezeti autonómia» gunmiköponyege alatt, bárhol a világon szerte szét levő unitáriusokra nézve illetékeseknek kimondják s nem restellik a házasságokat bármelyik fél *egyoldalú* folyamodására is felbontani. De mit szőtt volna szerző, ha tudja, hogy nemcsak illetékességi monopóliumra tartanak igényt, hanem azon magyarországi törvénytiszéket, mely elég bátor volt magát egy felmerült esetben az unitárius félre nézve illetékesnek kimondani, papiszéki ülésben (Kolozsvárott, 1885. febr. 12.) kelt hivatalos átirattal az «egyházi autonómia» megsértéseért meg is fenyegették, — mi több, daczára annak, hogy hivatalos tudomást nyertek

arról, hogy a házassági per már folyamatban van, a bíróság-hoz intézett átiratban *nyíltan kijelentették, hogy ez őket nem fogja gátolni az eljárás megindításában s az ítélet hozatalában!*

Az ügy épen most van felsőbb bíróságaink előtt s hisz-szük, ezek bölcsesége találni fog módot arra, hogy az u. n. «kolozsvári kérdés» végre valahára a napirendről letűnjék.

A mit szerző az unitárius papiszékek által ily módon illetéktelenül hozott ítéletekre nézve mond, hogy t. i. az ily-kép felbontott házasság továbbra is érvényben marad s hogy a hazai bíróságok (természetesen a büntető bíróságok is) a kolozsvári unitárius papiszék ily ítéleteit ignorálni tartoznak, tökéletesen helyes. Abban is egyetértünk szerzővel, hogy bírósági összeütközések elintézése a «semmitőszék» jogköré-hez nem tartozik. De nem látjuk át, miért ne tartoznék ez a «kir. Curia» jogköréhez? (1881: LIX. tcz. 7. §.) A kir. Curia válóperekben kétségtelenül hatáskörrel bír, nem úgy mint a korábban fenállott semmitőszék, melyhez válóügyek csak helytelenül mehettek, — levén, mint szerző is vitatja, váló-perekben az országbirói értekezlet szabályai mérvadók, ezek pedig semmitőszéket nem ismernek. Ezen felül a törvény, midőn a «hazai bíróságok»-ról szól, egyházi és világi bírósá-gok között semmi különbséget nem lesz.

Összefoglalva a benyomást, melyet reánk szerző munkája gyakorolt, az műve iránt feltétlenül kedvező; s nem habo-zunk kijelenteni, hogy művét a hazai irodalomra nézve határozott nyereségnek tartjuk. Szerző azzal, hogy a hazai házassági jogot, mely az erdélyi részeket is ideértve összesen nyolcz különböző kútforrásból ered s ugyanannyi alakkal bír, történelmileg és dogmatikailag a judicatura mai állásához képest teljesen kifejtette, könnyen áttekinthető rendszeres egészebe foglalta s a legfontosabb érdekek terén uralkodó tarthatatlan állapotokat egész rideg valójukban feltárta, magá-nak elvitathatlan érdemeket szerzett.

Művével szemben, — kérjük azonban ne értsen félre, — most már csak az van hátra, hogy akadjon immár Hercules, ki Augias istállójának egy határra összesöpött szemetjét kihordja.

Dr. DAEMPF SÁNDOR,
ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Jövedéki igazságszolgáltatásunk.

Abban a szerencsés, vagyis jobban mondva szerencsétlen helyzetben vagyok, hogy jövedéki kihágásért kereset alá vont egyének ügyeiben kell dolgoznom.

Szerencsésnek érezném magamat, ha kellő sikerrel végez-hetném feladatomat az ártatlanok felmentésének kieszköz-lésében.

Az azonban nem épen olyan egyszerű feladat, mint a milyennek egyelőre látszik.

Nem pedig azért, mert az 1883: XLIV. tcz. 99. §-a azt tartalmazza, hogy pénzügyőröknek törvényes bíróság előtt hitükre hivatkozva tett vallomásaik azokban, mik hiva-tásuk körébe tartoznak, mindaddig bizonyító erővel bírnak, mig a tett vallomás hitelessége ellenadatokkal meg nem ingattatik.

A ki a jövedéki kihágások neveit és természetét ismeri, tudja nagyon jól, hogy a pénzügyőrök által felvétetni szokott tényleírás sok esetben annyira elhamarkodott s felületes valami, hogy annak tartalmával szemben tényleges bizonyítékot pro-dukálni csaknem lehetetlen.

Vegyük például azt az esetet, hogy a szesz- vagy ser-főzdeben avagy valamely ugynevezett dugáru miatt bizonyos helyiségben a szabad bemenettel rendelkező pénzügyőrök megjelennek, felveszik a tényleírást, s abban azt állítják, hogy ilyen vagy amolyan jövedéki kihágást fedeztek fel és

szükség esetében, hogy következetesek legyenek, a tényleírás tartalmára hitet is tesznek.

Annak megczáfolására az ellenadatokat honnan és miként lehet beszerezni? A legtöbb esetben sehonnan és semmiképen.

A gyármunkások és a családhoz, valamint háztartáshoz tartozó egyének ellenvallomásai gyanusaknak, elfogultaknak tekintetnek, s néha talán nem is egészen alaptalanul.

Nem marad tehát egyéb hátra, mint hivatkozni az 1883. évi XLIV. tcz. 106. §-ára, a mely szerint kétségtelenül megállapítandó az államkincstár megrövidítését célzó szándék.

Itt már most az ügy érdemleges elbírálására hivatott bíróságnak gyűl meg a baja, ha valóban tárgyilagosan akar igazságot szolgáltatni.

A kik jövedéki kihágások elkövetésével üzletszerűen fog-lalkoznak, nagyon jól ismerik azokat a módokat, a melyekkel az ellenőrzést lehetetlenítik, valamint azokat is, a melyekkel a vizsgálatot meghiusíthatják.

De mit csináljanak azok, a kik véletlenül és saját hibá-juk nélkül valamely szabályellenességnek látszó tény vagy mulasztás miatt vonatnak kérdőre, s mikorra az ellenbizonyítá-sra kerülne a sor, azt se tudják, hogy hol kezdjék s miként végezzék érdekeik képviseltetését, ha ártatlanságuk tudatában egyébert nem is, de legalább azért, hogy jó hírnevüket ne pellengérezhessék.

Még abban az esetben is, ha a tényleírást felvevő pénz-ügyőrök mindmégannyi képzett és teljesen elfogulatlan szakemberek volnának, a szabályszerű bizonyítási eljárás igényeinek meg nem felelő tényleírás, valamint az azt fel-vevő pénzügyőrök vallomásai teljes bizonyítékot csakis magukban nem képezhetnek.

De hol van az megírva, hogy milyennek kell lenni a tényleírásnak és az ügy érdemleges elbírálhatására alkalmas vizsgálatnak?

Erre a kérdésre az a legtalálhatóbb felelet, hogy sehol, vagy ha úgy tetszik, az ugynevezett gyakorlatban. Hogy ez a gyakorlat más a pénzügyigazgatóságok minden egyes kerületében, az a körülmény természetesen nem egyszerűíti a dolgot.

A vizsgálat után jönni kell a vádkeresetnek, a melyben természetesen mindig vádolva van valaki, előre elkészített nyom-tatott blankettákkal, a melyekben rendszerint csak a név s esetleg a kihágás vannak megemlítve.

Azután a bíróság feladata volna első sorban a vizsgálat és vádkereset tartalmához képest érdemleges ítéletet hozni.

A ki foglalkozott ilyesmivel, az tudja nagyon jól, hogy minden egyes esetnek megvannak a maga főbb vonásai, döntő körülményei, a melyeknek tisztázása nélkül alapos elbírálás nem képzelhető.

Honnan meríti a bíró az erre vonatkozó elhatározását?

Az ugynevezett bírói meggyőződésből. Az ugyan tág-körü valami, de ez idők szerint őt abban nem korlátozza semmi sem, mert az arra vonatkozó gyakorlat egy általános fogalom inkább, mint határozott irányt kijelölő segédeszköz.

Az elmarasztaló ítéletet persze végrehajtják úgy a hogy lehet, mert szabályozva a végrehajtási eljárás sincs.

Vagyis röviden: a kincstár és az ország lakossága érde-keit oly közlő érintő jövedéki büntető igazságszolgáltatás-ban az egész eljárás az illetők önkényére van bízva.

Sokat veszít a miatt a kincstár, sokat veszítenek a becsü-letes adózó polgárok, a kiknek pótolni kell az ügyes csem-pészek és defraudansok által elvont összegeket.

Mit csinál az ügyvéd, ha ezzel az állapottal küzdeni kénytelen? A római jog, észjog, büntetőjog ismerete ebben az esetben mit sem használ.

Előveszi a régi harminczadi rendszabályokat, keresi a megfelelőnek látszó szakaszt, nem találja; kutatja a pénzügyi törvények és rendeletek tömkelegét, sehol semmi; s utóvégre előveszi a józan eszt, s azzal próbálja meg védenceze érde-

keik képviselni. S ha történetesen jól sül el a dolog, megelégedve dörzsölgeti kezeit, s arra a meggyőződésre jut, hogy mint mindenben a világon, a jövedéki büntető eljárásban is a véletlennek roppant nagy szerepe van.

Hát a sok pénzügyi közigazgatási kapacitás között nincs egy is, a ki egy jóra való eljárási javaslatot készítsen? Hát az 1868: XXI. tcz. 108. és az 1883: XLIV. tcz. 110. §-ában foglalt intézkedések még mindig kiáltó szók a pusztában? Hát ez iránt a nagyfontosságú ügy iránt nincs érzéke senkinek nagy Magyarországon?

A *Pénzügyi Közlöny* utóbbi számában kiváló gyönyörrel tanulmányoztuk a pénzügyorség ékes képekkel illusztrált egyenruha-szabályzatát. Meg kell adni, hogy ez egy kiváló gonddal szerkesztett classicus operatum. A zsinór és sujtás magában véve igen érdekes és szép dolog ugyan, de azzal zavaros pénzügyi közigazgatást és igazságszolgáltatást még rendbe nem hoztak sehol sem. *Egy vidéki ügyvéd.*

Különfélék.

— **A bűnügyi döntvény**, melyet a melléklapon közlünk, igen örvendetes jelenséget képez referadális törvénykezésünkben. Az eset maga csekély jelentőségű; egyszerű csirkelopás. De az elintézés oly körültekintő aggodalmasságot, az indokolás oly szakbeli scrupulositást tüntet fel, hogy itt ujlag megerősítve látjuk azon tényt, melyet néhány év óta már számos eset alkalmából feljegyezni alkalmunk volt: hogy a Curia jogszolgáltatásában öntudatos reformtörekvés, határozott és állandó előrehaladás észlelhető.

— **Az igazságügyminister** a budapesti ügyvédi kamara ez idei évi jelentésére a következő leiratban válaszolt: A kamara folyó évi 374. szám alatt az 1878: XXXIV. törvényzikk 32. §-ához képest tett jelentésében ujjabb jelét adta azon lelkes törekvésnek, melylyel igazságügyi állapotaink javítása körül ernyedetlenül fáradozik.

Szakavatott alapossággal és az öntudatos meggyőződés hangján szólott a kamara azon bajokról, melyeket a magánjog terén a polgári törvénykönyv hiánya, az írásbeli eljárás uralma, valamint az egyöntetűséget nélkülöző bírói ítélezés okoznak, és reá mutatott arra is, mily égetően szükséges ingadozó bűnvádi eljárási gyakorlatunk helyébe organikus törvényhozási alkotást létre hozni.

Biztosíthatom a kamarát, hogy a legelső helyen álló feladatok közé sorozom igazságügyi állapotaink ezen bajainak orvoslását.

Midőn azonban oly törvényhozási művekről van szó, melyek mélyen bele nyulnak a nemzet jogi életébe, és arra vannak hivatva, hogy hosszú időn át irányadóul szolgáljanak, nem áldozható fel az alaposság a gyorsaságnak, és nem vonható el az ezen művek létesítésénél közreműködő faktoroktól a beható tanulmány és az érett megfontolás lehetősége.

A kamara elismeri, hogy a német birodalmi magánjogi codex is lassan készül, de nem véli, hogy ebből a mienkre következtetést vonni lehetne.

Igaz, hogy nekünk a polgári törvénykönyvre nagyobb szükségünk van, mint Németországnak; ámbár ott is több állam az ugynevezett közönséges jognak (Gemeines Recht) különböző jogforrásaiból eredt nehézségekkel küzd; több államban számos egymástól eltérő régi magánjogi szabályok most is szolgálnak zsinórmértékül és csak néhány állam magánjogi viszonyait a rendszeres codexek kielégítő módon szabályozzák; igaz, hogy nálunk nem kell az egységes codex megalkotása körül a particularismus okozta nehézségekkel küzdeni.

De viszont kétségbe vonhatlan, hogy a német codifikator, nemzete jogának sajátosságait mesteri kézzel kidomborítva találja a germán jog mivelőinek kiváló munkáiban és az említett particuláris jeles törvénykönyvek számos rendelkezéseiben.

Magyarországon ellenben a jog nemzeti jellegének megóvása, a miről pedig le nem mondhatunk, gyakran uttőri szerep betöltését kívánja codificatorainktól; nem lehet tehát csodálni, hogy elö munkálatok hiányában s a még járatlan uton mind a tervezetek elkészítésével megbízott szakférjak, mind pedig az összehívott szaktanácskozmány lassabban haladnak.

Egyébiránt ismeretes a kamara előtt, hogy az általános

magánjogi törvénykönyvnek részei közül az általános rész, a dologi jog, a kötelmi jog és az öröklési jog tervezetei már elkészültek.

Az általános rész tárgyalását a szaktanácskozmány is befejezte, az öröklési joggal pedig néhány hét múlva elkészül.

A magánjogi törvénykönyv főrészeit egyenkint szándékozom a törvényhozás elé terjeszteni és remélem, hogy az öröklési jog javaslatát, melynek szükségét leginkább érezzük, még ezen év folyamában, az országgyűlés elé terjeszthetem.

Előre látható, hogy a magánjogi törvénykönyv szilárd alapot fog vetni a bírói ítéletek egyöntetűségének, és általában kezdete lesz magánjogi téren is oly kedvező fordulatnak, a milyent a büntető igazságszolgáltatás materiális része tekintetében a büntető törvénykönyvnek hatályba lépte óta tapasztalunk.

A szóbeliségnek a polgári perben való behozatala a bírói szervezet oly gyökeres átalakítását tételezi fel, hogy ezen esetleges reform előkészítése természetesen huzamosabb időt veendő igénybe.

Azon elvi álláspontok felett, a melyekre a bűnvádi eljárás fektetendő, illetve a melyek szerint a bűnvádi eljárásnak már elkészült tervezete esetleg átdolgozandó lesz, a szaktanácskozmányok folyamatban vannak. Gondom lesz arra, hogy hazánk rövid idő múlva oly bűnvádi eljárásnak legyen birtokában, mely ugy a jogtudomány, mint a praktikus élet igényeinek megfelel.

A kamara az ügyvédirend tartás módosítását, az ügyvédi kérdés megoldását is sürgeti.

Írtesítem a kamarát, hogy arra nézve: vajon az országgyűlés elé a már egyszer benyújtott vagy egy ujjabb törvényjavaslat terjesztessék-e, vagy a javaslat a mostani törvénynek csak módosítást igénylő szakaszaira terjeszkedjék-e ki: szakférjak meghallgatása után közelebb fogok határozni, és annak alapján a további megfelelő intézkedés szintén rövid idő alatt bekövetkezendik.

Tudatom azt is, hogy a budapesti kir. törvényszék és ügyészség ügyvitelében és ügykezelésében a teljesített vizsgálat alkalmával tapasztalt hiányok megszüntetése céljából szükségesnek tartott intézkedéseket részben már megtettem, a többieket pedig, a mint azokra a lehetőség meglesz, megteendém; hogy továbbá a budapesti VI—VII. kerületi kir. járásbírósnál a bírói létszámot nem régiben ismét szaporítottam és hogy a mennyiben a jelenlegi bírói erő sem felelhetne meg a feladatnak, a célhoz vezető intézkedéseket megteendém.

Végül örömemre szolgál ezuttal is kijelentetni, hogy azon adatok, melyeket mult évi működéséről f. é. febr. 13-án fenidézett jelentésének száma alatt, de attól elkülönítve előzőleg terjesztett fel, arról tanuskodnak, miszerint a kamara az 1884. évben is lelkiismeretesen megfelelt azon köteleességeknek, melyeket a törvény jogi intézményeink javítása, valamint az ügyvédi kar emelése és kifogástalan jellegének megóvása végett a kamarára, mint önkormányzati testületre és mint fegyelmi bíróságra ruházott.

Budapest, 1885. évi márczius hó 25-én.

Dr. PAULER TIVADAR.

— **A telekkönyvi javaslat a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában.** A következőkben vázoljuk a bizottság eddigi tárgyalásait:

Elnök Kövess György mindenekelőtt felhívja a bizottságot, hogy előadót és jegyzőt válasszon. Ennek folytán bizottsági előadóul Dr. CSILLAG GYULA és bizottsági jegyzőül SZTEHLO KORNÉL választattak meg.

Több tag a tanácskozás és határozathozatal megkönnyítése céljából azt indítványozván, hogy a bizottsági előadó jelölne meg egyenkint azon főbb elvi kérdéseket, melyekre a bizottság véleménye kiveendő lenne, előadó a következő kérdéseket jelölte ki vita és véleményadás tárgyául:

1. A célba vett telekkönyvi reform kapcsolassék-e össze egészen új helyszíneléssel, vagy nem?

2. Real- vagy personal-foliumok hozassanak-e be?

3. Mikép eszközöltessék a telekkönyvi jószágtestek összealakítása?

4. Fölvétessék-e a telekkönyvbe a katasteri tiszta jövedelem?

5. A katasteri munkálatban előforduló minden egyes birtokrészlet külön fölvétessék-e a betétbe, vagy collectiv?

6. Kitüntetendő-e a szolgalmi jog az uralgó teleknél is?

7. A telekkönyvön kívüli tényleges állapot mennyiben vétessék figyelembe a B. lap szerkesztésénél?

a) ha megvannak az okiratok, melyek a telekkönyvön kívüli átháramlást igazolják?

b) ha nincsenek meg?

8. A teherlapon az időközben megszűnt, de nem törölt tételek törlése céljából milyen intézkedések alkalmazandók?

9. Ha a régi helyszínelési munkálat, vagy ha a katasteri munkálat olyan hibás, hogy egészen hasznavéhetetlen, milyen intézkedések teendők?

10. Midőn kiderülne, hogy egyes birtokrész eddig nem képezte a telekkönyv tárgyát, milyen intézkedések tétesenek?

11. Nem volna-e célszerű a jelzálogos hitelezőkről névjegyzéket készíteni?

12. Birtok-kiigazítási keresetnek legyen-e helye az átalakítási munkálat befejezése után és meddig?

13. Bekötendők-e a telekkönyvi betétek vagy nem?

Ezen kérdéseken felül a törvényjavaslat III. részében foglalt vegyes intézkedések minden egyes szakasza külön tárgyalandó lenne. Ezen előadói javaslatot a bizottság elfogadta.

A felvetett elvi kérdések pontonként beható megvitatás tárgyává tétetvén, a bizottság részint szótöbbséggel, részint egyhangulag ezen kérdésekre következőképen fejezte ki véleményét:

Az 1. kérdésre vonatkozólag, vajon a célba vett telekkönyvi reform kapcsoltság-e össze egészen új helyszíneléssel, vagy nem, a bizottság nem tartja célirányosnak az egészen új helyszínelést, mely a létező telekkönyvi bejegyzésekből tabula rasat csinálva, a szerzett jogok veszélyeztetésével és a megállapodott jogrend kisebb-nagyobb megingatásával járna.

A 2. kérdést illetőleg personal- vagy real-foliumok hozasának-e be, a bizottság a personal-foliumok behozatala mellett van, előadó azon nézetét azonban, hogy városi beltelkeknél tanácsos volna ezen elv alól kivételt felállítani, figyelembe veendőnek tartja.

A 3. kérdést illetőleg, mikép alakíttassanak össze a telekkönyvi jószágtestek, a bizottság azon óhajtnak ad kifejezést, hogy a jelenlegi jogi megjelölés (telek, $\frac{1}{4}$ telek, nemesi jószág stb.) fentartása mellett, az új betétek szerkesztésénél lehetőleg a jelenlegi nyilvánkönyvi állapot szolgáljon alapul, ki nem lévén zárva ezáltal az, hogy a jelenlegi jószágtestek a tulajdonos kívánságához képest más önálló jószágtestekkel vagy birtokrészletekkel kiegészítenek, illetve egyesítenek, ha nyilvánkönyvi akadályok fen nem forognak. Ezen eljárásnál azonban az illető ingatlanok eltérő jogi természete (maradvány-föld, szőlő stb.) figyelembe veendő és az ily külön jogi természettel bíró ingatlanok egy jószágtestté nem egyesítenők.

A 4. kérdést illetőleg, főlvétessék-e a telekkönyvekbe a katasteri tiszta jövedelem, a bizottság igenlő véleményt adott, még pedig a törvényjavaslat indokolásában foglalt érveknél fogva.

Az 5. kérdést illetőleg, ha vajon a katasteri munkálatban előforduló minden egyes birtokrészlet külön vétessék fel a betétbe, vagy collectiv, a bizottság az előadó indítványához képest azt javasolja, hogy azon katasteri birtokrészletek, melyek egy művelési ágból való ingatlanokat képeznek és egymás mellett fekszenek, a telekkönyvben collective egy sorszám alatt vétessenek fel.

A 6. kérdést illetőleg, kitüntetendő-e a szolgalmi jog az uralgó teleknél is, a bizottság az előadó véleményétől eltérőleg azon nézetben van, hogy a kitüntetés az uralgó teleknél már azért is kívánatos, mert ezen körülmény az uralgó telek értékét emeli és a szolgalmi jog nyilvántartását megkönnyíti.

A 7. kérdés: a telekkönyvön kívüli állapot mennyiben vétessék figyelembe, a B. lap szerkesztésénél a legközelebbi ülésig nyitva hagyatott.

A 8. kérdésre vonatkozólag: a teherlapon az időközben megszűnt, de nem törölt tételek törlése céljából milyen intézkedések teendők, a bizottság kívánatosnak tartja, hogy a betétek szerkesztésével megbízott bizottság a telekkönyvekben feljegyzett ősiségi és zálogvisszaváltási igények tisztába hozatalára is terjeszteni ki figyelmét és a törvényes vélelem szerint megszűntnek tekinthető ily igények vagy más hasonló bejegyzéseknél az érdekeltek meghallgatása mellett puhatolná ki a létező jogállapotot. Kívánatosnak tartja továbbá a bizottság, hogy a kincstári megszűnt követelések törlése a meg-ejtendő eljárás útján hivatalos uton eszközöltessék.

A 9. és 10. kérdések felett, mint a melyek részletekbe vágnak, a bizottság napirendre tér.

A 11. kérdésre vonatkozólag, nem volna-e célszerű a jelzálogos hitelezőkről névjegyzéket készíteni, a bizottság, tekintettel arra, hogy ez a népességnek a nyilvánkönyvekben kifejezést lelt activ vagyonának evidentiában tartását lehetőségessé teszi és a jelzálogilag bekebelezett követelések összegének egyidejűleges kitüntetése mellett nemzetgazdasági szempontból szükséges és különben csak nagy fáradsággal összegyűjthető adatoknak összeállítását könnyíti, kívánatosnak tartja egy ily névjegyzéknek készítését.

A 12. kérdésre vonatkozólag, legyen-e helye birtokkiigazítási keresetnek az átalakítási munkálat befejezése után, a bizottság az előadó véleménye alapján helyt adatni vél ily keresetnek még a felszólaláson kívül is, olyan szabálytalanságok kiigazítása céljából, melyek a felvétel alkalmával felmerültek, mindazáltal harmadik személyek jóhiszeműleg szerzett jogainak sérelme nélkül.

A 13. kérdésre vonatkozólag, bekötendők-e a telekkönyvi betétek vagy nem, a bizottság előadó véleményétől eltérőleg oda nyilatkozik, hogy a betétek bekötését célszerűnek nem tartja, mert a betétek bekötése az egyes telekkönyvi lapokat sem az elrongyolástól, sem a bepiszkolódtól a pestvárosi volt törvényszéknél szerzett tapasztalat szerint meg nem óvja, mert a kezelést és a telekkönyvi állapot áttekintését megnehezíti, miután az egyes e célra szánt lapok megtelése után ugyanazon betétet több könyvbe kell átvinni és a különböző könyvekből a telekkönyvi állást kifürkészni, mert a telekkönyvek mindenkor betekintése és ezzel a telekkönyv hozzáférhetősége a bekötési rendszer mellett különösen nagyobb forgalmu telekkönyvi hivatalokban lehetetlenné van téve, s mert végre az elveszés, mely a bekötési rendszer legfőbb érve, kivételes eset és az elveszett telekkönyvek a nagy mértékben rendelkezésre álló adatok segítségével könnyen kipótolhatók.

— **A bünvádi eljárási enquete tárgyalásain** nagy előszeretettel hivatkoznak az osztrák 1873-iki bünvádi eljárás határozmányaira s több pontnál ezek már az enquete által adoptáltattak is. A jogorvoslati rendszer közelebbi megvitatása alkalmából megemlíteni kívánjuk, hogy az osztrák bünvádi eljárás — az esküdtsek kivételével — 1875 óta csaknem változatlanul recipiálva van Horvátországban. A felebbezés mint ilyen a büntetés kiszabására van szorítva. A fő-jogorvoslat a semmiségi panasz és e mellett a rendkívüli semmiségi panasz. Első fokban íté a legsúlyosabb bűncselekmények felett hat tagu bírói tanács, a középsúlyoságuk felett négy tagu bírói tanács. Innen a semmiségi panasz egyenest a legfőbb bírósághoz, a hétszemélyes táblához mint semmitőszékhez megy. (A horvát bünvádi eljárás szövege német nyelven feltalálható a horvát törvények gyűjteményének 1872—1876-iki kötetében.)

— **A képviselőház igazságügyi bizottsága**, mint teljesen megbízható forrásból értesülünk, legközelebb tárgyalás alá veszi a telekkönyvi törvényjavaslatot. A vizjogi törvényjavaslat május elején a képviselőház plenaris tárgyalása alá kerül.

— **Dr. Vécsey Tamásnak** a Római Jog Intitutiói című nagy munkája legközelebb fog megjelenni a Franklin-Társulat kiadásában.

— **Dr. Hoffmann Pál** egyetemi tanár a legközelebbi tanévben felveszi egy év óta félbeszakadt előadásait a római jogból. Ezzel e tanszék új betöltése iránt felmerült különböző combinációk alapjukat vesztik.

— **Német ügyvédek nyugdíjalapja.** A Drezdában tartott kilencedik ügyvédgyűlésen elhatározott egy régóta sürgetett eszme a nyugdíjalap megvalósítása. Az alapszabályokból különösen a 2.—4. §§. birnak reánk nézve érdekel, miután ily terv nálunk is felvetett s a legközelebbi ügyvédgyűlésen napirenden lesz. Az egylet célja kettős; első egy bizonyos alaptőke gyűjtése, melyből a német ügyvédek s azok özvegyei számára nyugdíjpénztár, azok árvái számára pedig árvapénztár fog létesíttetni; második, hogy míg ezen pénztárak a kellő alaptőkével ellátva s végleg szervezve nem lesznek, addig is a munka- és keresetképtelenné vált ügyvédek és családjaik évi pénzsegélyben részesítenek. Az esetben, ha a szükséges tőke össze nem gyűlne, a befolyt pénz a segélyre szorult ügyvédek és azok hátrahagyott családjai felségelésére fordítatik.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt
negyedévre 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Letéti szerződés (A magyar kötelmi jog tervezetének különös részéből.) Dr. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. — Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti királyi táblai bírótól. — A vegyes nemzetiségű államok nyelvjoga az igazságszolgáltatás terén. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: A felmenő rokonoktól származó kiházasítási tárgyak jogi természete. Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai fogalmazótól. — A végrehajtási törvény teréről. ANDRÁSSY SÁNDOR pozsonyi kir. aljárásbírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium elvi határozatai iparügyekben 1884.

Letéti szerződés.

(A magyar kötelmi jog tervezetének különös részéből.)

I.

Az ügyviteli szerződéseknek egy önálló nemét képezi az, mely valamely ingó dolognak megőrzése és később leendő visszaadása iránt köttetik és közönségesen letéti szerződésnek — *depositum* — nevezetik. *Depositum est, quod custodiendum alicui datum est dictum ex eo, quod ponitur* 1: 1. pr. Dig. (16. 3.) A magyar kötelmi jog tervezetének ezen meghatározása szerint semmi kétség sem lehet az iránt, hogy a letéti szerződés csakis *ingó* dologra vonatkozhatik és hogy annak a fogalmához a megőrzendő dolognak *tényleges átadása* nem szükséges. Ezzel ellentétben az *osztrák* ptkv 969. §. szerint a letéti szerződés vonatkozhatik ingatlan dologra is és annak a fogalmához a megőrzendő dolog *tényleges átadása* szükséges; a megőrzés végett létrejött megállapodás kötelező ugyan az *osztrák* ptkv szerint, de letéti szerződést nem állapít meg, a mi kétségtelenül annak a kifejezésül szolgál, hogy az *osztr.* ptkv a *római* jog álláspontját fogadva el, — *is, apud quem res aliqua deponitur, re obligatur et actione depositi; qui et ipse de ea re, quam accepit, restituenda tenetur.* §. 3. I. (3. 14.) — a letéti szerződést a real contractusok közé sorozza. Ugyancsak real contractusnak tekinti a letéti szerződést a *Code civil* 1917. cz., a *zürichi* tkv 1137. §.; a *szász* tkv 1260. §.; a *bajor* javaslat II. r. 659. cz. a nélkül, hogy a most érintett források a letéti szerződés fogalmát az ingatlanokra is kiterjesztenék; ellenben a *drezdai* javaslat 732. és a *svájci* javaslat 481. cz. ép úgy, mint a tervezet letéti szerződésnek a felek abbeli megállapodását tekinti, melynél fogva a letéteményes a letevő irányában valamely ingó dolognak megőrzés végett átvételére, és annak később visszaadására köteleztetik. Ez eltérés indokolását a tervezet rendszerében találja, mely a real contractusok eszméjét elejtve, a hasontermészetű szerződéseknel általában nem a dolog átadását, hanem a feleknek bizonyos célra irányuló megállapodását tekinti a fogalom megállapításához szükséges momentumnak. Mig azonban a tervezet általában ingó dolgokról rendelkezik, ezek alatt természetesen csak *speciést* érthetett és depositumnak nem tekinti azt a szerződést, melynél a megőrzés tárgyát *genus* képezné. Az ilyen szerződés, melyet a római jog *irregularare depositum*nak nevezett, lehet esetleg kölcsönszerződés, de letéti szerződés nem. *Nam si, ut tantundem solveretur, convenit, egreditur ea res depositi notissimos terminos.* l. 24. Dig. (16. 3.); továbbá: *qui pecuniam apud se non obsignatam, ut tantundem redderet, depositam ad usus proprios convertit, post moram in usuris quoque iudicio depositi condemmandus est.*

l. 25. Dig. cod. Hogy a letéti szerződés *ingyenes* legyen, a tervezet szerint és megfelelően az *osztrák* ptkv 969. §-ának; a *bajor* javaslat II. r. 660.; a *drezdai* javaslat 733. és a *svájci* javaslat 481. cikkének, nem szükséges; a letéteményes jutalmat csak akkor követelhet, ha ez egyenesen kikötött, vagy a fenforgó körülmények szerint kikötöttek tekintendő. A tervezet tehát e tekintetben határozottan eltér nemcsak a *római* jogtól, mely szerint az ügylet letéteménynek nem tekintetett, ha a felek jutalmat kötöttek ki: *si quidem merces intervenit custodiae, puto esse actionem adversus pistrinarium ex conducto, si vero mercedem accipiebam ego pro hoc servo, quem in pristinum accipiebat, ex locato me agere posse* l. 1. §. 9. Dig. (16. 3.); hanem eltér a *Code civil* 1917. cikkétől; a *zürichi* tkv 1337. és a *szász* tkv. 1260. §-ától is, melyek a letéti szerződés fogalmát hasonlólag a megőrzésnek *ingyenes* elvállalásához kötik.

Már a *római* jog is abból indult ki, hogy valamely dolog megőrzésének elvállalása nem feltétlenül és nem minden esetben tekinthető letéti szerződésnek. *Quodsi rem tibi dedi, ut, si Titius rem non recepisset, te custodires, nec eam recipit, videndum est, utrum depositi tantum, an et mandati actio fiat. Et Pomponius dubitat, puto tamen, mandati esse actionem, quia plenius fuit mandatum habens et custodiae legem.* L. 1. §. 12. Dig. (16. 3.) Az *osztrák* ptkv. 960. §-a szerint, ha a letéteményes a letett dolog tekintetében másra is felhatalmaztatik, a szerződés megbízásnak tekintetik. E helyett természetesebbnek látszott a *szász* tkv. 1262. §-a és a *drezdai* javaslat 749. cz. példájára kijelenteni, hogy ha a megőrzési kötelezettség nem letéti, hanem más szerződésből keletkezik, az a keletkezésének alapjául szolgáló szerződésre vonatkozó elvek szerint ítéendő meg. A tervezetnek tehát szemben az *osztrák* ptkv. 960. §-ával, az kétségtelen előnye, hogy nem erőszakol a felek megállapodására a priori olyan formát, a mely esetleg azok intenciójának meg nem felel.

Abból, hogy valaki bizonyos dolog megőrzését megígérte, még nem következik, hogy annak a *letétele*t követelhesse; mert a letéti szerződés természeténél fogva kiválóan a letevő érdekében köttetvén, ennek szabadságában kell állani a leteendett dolog felett másképen rendelkezni. Ilyen esetben kérdés csak az lehet, hogy ha a letéteményesnek a megőrzés fejében *ellenérték* ígértetett, van-e annak joga a kikötött ellenértéket követelni? A válasz e részben alig lehet más, mint az, hogy a letéteményes a kikötött ellenérték megfizetését nem követelheti; nem azért, mert a letéti szerződés tekintetében keletkezett *praeparatorius* megállapodás csakis az esetre és csak annyiban tekinthető kötelezőnek, ha és a mennyiben a szándékolt letétel tényleg megtörténik. Ez nemcsak a letéti szerződés természetének, hanem a gyakorlati életnek is megfelel, mely azt mutatja, hogy a letéteményes elfogadásával foglalkozó intézetek díjt nem követelnek, ha a szándékolt letétel meg nem történik. Egészen másképp áll a dolog azokra a *költekezésekre* nézve, a melyeket a letéteményes a letétel reményében tett és jogosan tehetett. Az ilyen költekezések megtérítését jogosan követelheti; miért is a tervezetnek a *szász* tkv. 1261. §-ával és a *drezdai* javaslat 734. cikkével azonos intézkedése teljesen indokoltnak tekinthető.

A tervezet szerint a letéteményes a letett dolgot a *köteles gondossággal* tartozik megőrizni; hogy mi tekintendő a letéteményesre nézve köteles gondosságnak, azt a tervezet általános része határozza meg, mely szerint az, a ki mászhoz kötelmi viszonyban áll, a szándékosságért és a vétkes gondatlanságért akkor is felelős, ha a kötelmi viszony csak a másik félnek szolgál javára. Vétkes gondatlanság azt terheli, a ki azon gondosságot elmulasztja, melyet mindenki tetteire fordítani szokott. E szerint nem lehet kétség az iránt, hogy a letéteményes azzal a gondossággal tartozik eljárni, *quam quis rebus suis adhibere solet*; és hogy ő nemcsak a szándékosságért, hanem a vétkes gondatlanságért is felelős. A tervezet ezen intézkedése nemcsak a római jognak, hanem a tételes törvények és a törvénytervezetek álláspontjának is megfelel. *Code civil* 1827. cz., *osztrák* ptkv. 961.; *zürichi* tkv. 1138., 1139.; *szász* tkv. 1264., 1266. §.; *bajor* javaslat II. r. 661.; *drezdai* javaslat 735. cz. De nem felelős a tervezet szerint a letéteményes a balesetért akkor sem, ha közös veszély esetében a letett dolog megmentése végett a sajátját fel nem áldozza; mert erre őt a tervezet ép oly kevésbé kötelezi, a mint nem ismeri e kötelezettséget az *osztrák* ptkv. 964. §-a; a *bajor* javaslat II. r. 662. és a *drezdai* javaslat 735. cz. sem. Nem oly egyszerű és nem is talált egyenlő megoldást a tételes törvényekben az a kérdés, hogy mennyiben tekinthető a letéteményes felelősnek akkor, ha közös veszély esetében a sajátját megmentette, a letett dolgot pedig nem. A *szász* tkv. 1266. §-a szerint a letéteményes a szóban levő esetben felelős, kivéve, ha azt igazolhatja, hogy a letett dolgot a sajátjával együtt a köteles gondosság mellett sem menthette volna meg. Az *osztrák* ptkv. 964. §-a letéteményest a szóban levő esetben akkor sem teszi felelőssé, ha a letett dolgot a sajátjának feláldozásával megmenthette volna. A *bajor* javaslat II. r. 662. és a *drezdai* javaslat 735. cz. a *szász* tkvvel teljesen ellentétes intézkedést tartalmaz, a mennyiben határozottan kijelenti, hogy a letéteményes a letevőnek csak annyiban felelős, a mennyiben ez igazolhatja, hogy a letéteményes a köteles gondossággal a letett dolgot is megmenthette volna. A *szász* tkv. intézkedése mellett kétségtelenül felhozható, hogy: *bona fides abesse praesumitur, si rebus suis salvis existentibus depositas amisisti*; eltekintve azonban attól, hogy a tervezetben kimondott és elfogadott elv a *szász* tkv. intézkedésének alkalmazását kizárja, nem szabad szem elől téveszteni, hogy a letéteményes a letett idegen dologra irányuló *positív* tevékenységre kötelezettnek nem tekinthető és hogy ott, a hol balesetnek nevezhető veszély forog fen, a letéteményesnek a veszély *közössége* által előidézett megsemmisüléséből a letéteményes vétkeességét következtetni nem lehet. Ehhez járul még, hogy az esetek, melyek a *szász* tkv. intézkedése alá subsumálandók lennének, sokkal különbözőbb természetűek, hogysem azokra általános jogi vélelmet alkalmazni lehetne. Így ha a letéteményes az idegen dolgot a padláson helyezte el és háza kigyulad, a közös veszély dacára bizonyára az épület egyéb részeiben levő saját vagyont fogja első sorban megmenteni, a nélkül, hogy ellenében azt a vélelmet lehetne felállítani, hogy a köteles gondossággal a letett dolgot is megmenthette volna. A tervezet tehát kétségtelenül helyes felfogásból indul ki, midőn ellentétben a *szász* tkvvel, a *letevőre* hárítja annak az igazolását, hogy a letéteményes a sajátjával együtt a letett dolgot is megmenthette volna.

A letéti szerződésnek a tervezet által statuált fogalmából ép úgy, mint a mentési kötelezettség természetéből következik, hogy a letéteményes a reá bízott dolgot *magá* köteles megőrizni és hogy ebbeli teendőit rendszerint másra nem ruházhatja. A letevőt a szerződés megkötésénél általában az a bizalom vezeti, melylyel a letéteményes személyisége iránt viseltetik; reá nézve nem lehet közömbös az, hogy a letett dolog kinek a gondviselése alatt van. Ebből indul ki a tervezet, midőn az *osztrák* ptkv. 965.; a *szász* tkv. 1265. §.;

továbbá a *bajor* javaslat II. r. 666. és a *drezdai* javaslat 736. cz. példájára, határozottan kimondja, hogy a letéteményes a letett dolgot megőrzés végett egy harmadiknak csak akkor adhatja át, ha erre *felhatalmaztatott*, vagy a körülmények által *kényszerítettik*. Az első esetben természetesen különbséget kell tenni a szerint, hogy a letevő kijelölte-e a harmadikat vagy sem; mert ilyen kijelölés esetében alig lehet kétség az iránt, hogy a letéteményes minden további felelősség alól felszabadul. Egészen másképp áll a dolog akkor, ha ilyen kijelölés nem történt és a letéteményes a dolgot akár meghatalmazás folytán, akár a körülmények által kényszerítve, akár végre jogosulatlanul adja át egy harmadiknak. Hogy a letéteményes ezen esetek mindegyikében felelős, az iránt kétség nem lehet; a kérdés csak az, hogy meddig terjedjen a letéteményesnek ebbeli felelőssége. A tervezet szerint *jogos* átruházás esetében a letéteményes a harmadik, vagyis utóda cselekvényeiért csak annyiban felelős, a mennyiben őt *culpa in eligendo* terheli; ellenben jogosulatlan átruházás esetében a letéteményes a harmadik cselekvényeiből eredő *minden kárért* felelős. A tervezet tehát a szóban levő kérdésre a megbízás tekintetében felállított elveket alkalmazza; abból indulván ki, hogy a viszonyok analog természete az eltérő intézkedéseket ha nem is zárja ki, de mindenesetre feleslegessé teszi.

Ha a letéteményesnek elzárt és *lepecsételt* tartályban lévő dolgok adatnak át, a római jog szerint a letéti szerződés tárgyát nemcsak a tartály, hanem az abban foglalt dolgok is képezik, tekintet nélkül arra, hogy a letéteményesnek a tartályban lévő dolgok minősége iránt volt-e tudomása vagy nem. *Si cista signata deposita sit, utrum cista tantum petatur, an et species comprehendendae sint? Et ait Trebatius, cistam repetendam, non singularum rerum depositi agendum; quod et si res ostensae sunt, et sic depositae, adiciendae sunt et species vestis. Labeo autem ait, eum, qui cistam deponit, singulas quoque res videri deponere. Ergo et de rebus agere eum oportet. Quid ergo, si ignoraverit is, qui depositum suscipiebat, res ibi esse! Non multum facere, quum suscepit depositum. Ergo et rerum depositi, agi posse existimo, quamvis signata cista deposita sit.* I. 1. §. 41. Dig. (16. 3.). Arról azonban, hogy a tartályban lévő dolgokért a letéteményes mennyiben felelős, a római jog nem intézkedett. A római jognak jelzett kijelentését alapul véve, némely tételes törvények és némely törvénytervezetek *specialis* vélelmet állítanak fel a letevő érdekében az esetre, ha a tartály visszaadásakor a zár vagy a pecsét *megsértése* constatáltatott. E mellett némely források nem is elégsznek meg azzal, hogy a letevő javára vélelmet állítanak fel, hanem neki a bizonyítást arra nézve, hogy dolgai hiányoznak, az által *könnyítik meg*, hogy őtet a kár tekintetében, ha annak valószínűsége fenforog, *becslő esküre* bocsátják. *Oszttrák* ptkv. 966. §.; *bajor* javaslat II. r. 663. cz.; sőt a *zürichi* tkv. 1141. §-a a letevő fél pusztá állításának is bizonyító erőt tulajdonít, a mennyiben hitelt érdemlő személynek, állítása pedig valószínűnek tekinthető. A tervezet követve a *szász* tkvet, és a *drezdai* javaslatot, az érintett források álláspontját sem a vélelem, sem a letevőnek engedett kedvezmény tekintetében magáévá nem tehette, abból indulván ki, hogy a szóban levő esetre az általános szabályoktól eltérő intézkedés nem szükséges. Az általános elvek szerint a letéteményes a letett dolog elveszéséért csak annyiban tekinthető felelősnek, a mennyiben őtet *szándékosság* vagy *vétkes gondatlanság* terheli; és maga az a körülmény, hogy a tartály pecsége vagy zárja a visszaadásakor megsértve volt, még nem teszi szükségessé azt, hogy a törvény a letéteményessel szemben általános jelentőségű vélelmet statuáljon és a kár okozójának a *priori* a letéteményest declarálja. Az, hogy terheli-e ilyen esetben a letéteményest felelősség, kétségen kívül azon kérdések közé tartozik, melyeket minden concret esetben a fenforgó körülmények szerint lehet és kell eldön-

teni. Nemcsak a letevő érdeke, de a letett dolog természete is megkövetelheti, hogy a felek által és különösen a letevő által a megőrzésnek *bizonyos módja* állapíttassék meg. Valahányszor ilyen eset fenforog, a letéteményes rendszerinti kötelessége annyiban szenved változást, hogy neki a megőrzés kijelölt módjától eltérnie nem szabad, illetőleg erre feljogosítottak csak annyiban tekinthető, a mennyiben feltehető, hogy a letevő az eltérést követelő körülményeket ismerve őtet arra felhatalmazta volna. Ha ez fen nem forog, a letéteményes a tervezet szerint, a *balesetért* is felelős, a mennyiben igazolni nem képes, hogy a baleset a dolgot az eltérés nélkül is érte volna. A most érintett intézkedés, mely a *bajor* javaslat II. r. 664. és a *drezdai* javaslat 737. cikkének megfelel, a megbízás természetéből következik és indokolását a megbízásra vonatkozó szabályokban találja. Dr. APÁTHY ISTVÁN.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.

IV.*

Egy előbbi alkalommal kiemeltém már, hogy a törvényjavaslat III. részének «vegyes intézkedései» ugy a tartalomra, mint az alakra nézve tulságosan *vegyesek*. Az 56.—72. §§. a telekkönyvi rendeletek pótlásáról és módosításáról intézkednek; még pedig az 56. és 57. §§. oly irányban, mely magának a telekkönyvi betétek szerkesztése által létesítendő állapotnak a következménye; ellenben az 58—72. §§. egészen önállóan, úgy, hogy az itt tervezett, legszorosabb értelemben és alakilag is a telekkönyvi rendeletekre vonatkozó novellaris rendelkezéseket a telekkönyvi betétek szerkesztése épen nem vonja szükségképen maga után; hogy azoknak szükségszerűsége nem a betétek szerkesztése folytán megváltozott nyilvankönyvi állapotban, hanem magoknak a telekkönyvi rendeleteknek hiányaiban és hibáiban keresendő; és hogy ama rendelkezések a telekkönyvi betétek szerkesztésének daczára el is maradhatnak, vagy viszont a betétek szerkesztése nélkül is megtehetőek. A 73. és 74. §§. egészen új, sem a betétek szerkesztésével, sem a telekkönyvi rendeletek módosításával szükségszerűen össze nem függő intézményt, a telekkönyvi beadvány-kényszert tárgyazzák. A 75. és 76. §§. pedig tulajdonképen az I. és II. résznek, a telekkönyvi betétek szerkesztésére vonatkozó intézkedéseknek képezik kiegészítését.

Ezekhez képest:

Az 56. §-hoz csak az a megjegyzésem, hogy a telekkönyvi rendeletekre mint «*idézettek*» a hivatkozás alig történik helyesen. Ama rendeletek előzőleg egyedül az 1. §-ban idéztetnek, és ez mégis sokkal távolabb áll az 56. §-hoz, hogy sem az ott történt idézésre lehetne hivatkozni.

Hogy az 1855. és 1870. évi telekkönyvi rendeleteinknek vannak hiányai s részint czélszerűtlen és nehézkes, részint különböző magyarázatot engedő intézkedései, ez kétségtelen. Kérdés azonban, vajon ezen hiányok és hibák oly kirívók, ezek orvoslása oly sürgősen szükséges-e, hogy e miatt tanácsos a végre is az életben és a birói gyakorlatban meggyökerezett rendeleteken partialis változtatásokat tenni, szemben azon körülménnyel, hogy — a mint a törvényjavaslat indokolása is kilátásba helyezi — az általános polgári törvénykönyv megalkotása után egészen új, teljes és rendszeres telekkönyvi rendtartás fog készülni? Évtizedeken át érvényben volt törvényen vagy törvényerejű rendeleten részleges változtatást tenni csak az esetben czélszerű, ha ez halasztást egyáltalán nem tűr, vagy ha a célirányos változtatás nem sürgős természetű ugyan, de hosszú időn át tartó érvényre számolhat. Ezen szempontot általánosságban figyelembe veendőnek tartom a javaslat 58—72. §-ainak tárgyalásánál. Tüzetesen pedig megjegyzem

az 58. §-hoz hogy a telekkönyvi térkép egyrészt a

betétekkel, másrészt a tényleges birtokállapottal való meg egyezésének tekintetéből fölötte kívánatos ugyan, hogy telekkönyvi birtokrészlet szét darabolása esetében a bemutatandó vázrajz «*műértelemmel*» legyen készítve; felek azonban, hogy a «*műértelem*» nagyon is ruganyos fogalmánál fogva ezen rendelkezés különböző birói gyakorlatot fog előidézni és fölötte gyakori alkalmat és okot fog szolgáltatni a bejegyzéssel kapcsolatos bekebelezés iránti kérvények elutasítására; és a műértelemmel szerkesztett vázrajz megszerzésének nehézségeinél és költséges voltánál fogva is azt fogja maga után vonni, hogy oly birtokváltozások, melyek a telekkönyvi részletek szét darabolásával járnak, a nyilvankönyvben nagyrészt feltüntetve nem lesznek, a mi pedig a javaslat egyik főczéljával ellenkezik.

Az 59—65. §§-hoz. A végett, hogy a telekkönyvileg terhelt jószágtestekből való lejegyzés könnyítettessék, a javaslat nagyban és egészben sajátjává teszi az 1869. február 6-ki ausztriai törvény azon intézkedéseit, melyek szerint a dologi jogokkal biró személyek előleges értesítése s beleegyezése nem szükséges oly esetben, midőn a bejegyzett jogok a lejegyzés után is biztosítva maradnak; és melyek szerint amaz eseten kívül *felhívási eljárásnak* van helye. Egyben azonban lényegesen különbözik a javaslat az ausztriai törvénytől. Ez utóbbi szerint ugyanis oly esetben, midőn tehermentes lejegyzés szándékoltatik, erről a birtokon dologi joggal biró személy oly felhívással értesítetik, hogy a lejegyzés elleni tiltakozását jelentse be, mivel *ellenesetben feltételeztetik, hogy a lejegyzésbe beleegyeznek és jogáról a lejegyzendő ingatlanra vonatkozólag lemond*. Ha tehát tiltakozó nyilatkozat nem érkezik, a tehermentes lejegyzés feltétlenül elrendeltetik; ha ily nyilatkozat érkezik, a tehermentes lejegyzés megtagadtatik; és a nyilatkozat fölötti tárgyalásnak csupán az esetben van helye, mikor földmivelés alá eső ingatlanok *elcsereléséről* van szó. A javaslat ellenben a tehermentes lejegyzést kérőtől a priori annak *bizonyítását* kívánja, hogy a szándékolt lejegyzés, illetve csere a bejegyzett jogok *sérelmére nem leend*; a javaslat szerint a jelzőlogos hitelező tiltakozó nyilatkozatának beterjesztésére oly figyelmeztetéssel hivatik fel, hogy különben a bíróság a folyamodó által felhozott *bizonylatok mérlegelésével fog határozni*; ha tiltakozó nyilatkozat érkezik, *tárgyalás minden esetre tartatik*; és a tárgyalás folytán a telekkönyvi hatóság *érdemleges* végzést hoz.

Kitűnik ezekből, hogy a javaslat sokkal nehézkesebb eljárást kíván meghonosítani, mint az, mely az ausztriai törvénynek megfelel; oly eljárást, mely az eddiginél csak annyiban egyszerűbb, hogy oly lejegyzéshez, mely a terhek átvitelével foganatosítottatik, a hitelező meghallgatása vagy beleegyezésének igazolása, akkor pedig, ha a tehermentes lejegyzés elleni tiltakozó nyilatkozat nem érkezik, tárgyalás tartása nem szükséges. De megmaradna az, hogy a tehermentes lejegyzést kérő személy köteles igazolni, hogy a lejegyzés a hitelezők «*biztosságára nézve sérelemmel nincs egybekapcsolva*»; a mi pedig — főleg úgy, hogy az igazolás már előre történjék — felesleges, mivel nincs kizárva, az, hogy a hitelező a tehermentes lejegyzésbe nyíltan vagy hallgatag bele fog egyezni; és mivel az ellenkező eventualitást feltéve, még mindig maradna alkalom a bizonyítékot a tárgyaláskor utólag előterjeszteni. Megmaradna a sok tárgyalás, a mit pedig a telekkönyvi eljárásban, annak természetéhez képest lehetőleg kerülni kell. És a mi a legfőbb, megmaradna az, hogy a fölötte, vajon a tehermentes lejegyzés a bejegyzett jogok sérelmére lesz-e, vagy sem, «*saját belátása szerint*» ismét a bíróságnak *kellene határozni*; a mi pedig meglehetősen egyértelmű azzal, hogy a tehermentes lejegyzés a legritkább esetekben fogna elrendeltetni.

A telekkönyvi rendtartás 56. §-a d) pontjának szövegszerű értelmében is joga volna a telekkönyvi hatóságnak tehermentes lejegyzést elrendelni a hitelező beleegyezésének iga-

* Az előbbi közleményeket l. a 10., 12., 15. és 16. számokban.

zolása nélkül; és a birói felelősség nyomása alatt mégis az az általános gyakorlat fejlődött, hogy a bíróság «saját belátása szerint» csak a fölött határozhat, vajon *a terhek egyetemleges átvitele mellett* elrendeltessék-e a lejegyzés, vagy egyáltalán megtagadtassék. Bizonyára ily irányt venne a gyakorlat a javaslatban tervezett eljárásnál is. Teljesen biztosítva marad-e a jelzálogos követelés a jelzálog csökkentése után is, vagy sem? ez mindig csak kisebb vagy nagyobb *valószínűség* szerint lesz eldönthető; pedig veszélyes a bírót valószínűsége alapított határozat hozatalára kényszeríteni. A felforgó esetben erre egyáltalában szükség sincs; mert ha a jelzálogos hitelező erre vonatkozólag hozzá intézett felhívás daczára a tehermentes lejegyzés ellen nem tiltakozik, akkor az ezt elrendelő határozatot a hitelező *beleegyezésére* lehet és nem kell a lejegyzést kérőnek bizonyítékai által előállított valószínűségekre alapítani. Ha pedig a hitelező a tehermentes lejegyzésnek ellentmond, akkor bajos őt szerződésileg nyert jogaiban az ellenfél egyoldalú kérelme alapjára és azért korlátozni, mert követelése tulságosan biztosítottnak *látszik*. Alig is fog akadni bírónak, ki erre — a legecletansabb és igen ritkán előforduló esetek kivételével — vállalkoznék.

A javaslatban tervezett eljárásnál tehát helyesebbnek tartanám a fenebb vázlatban már előadott ausztriai eljárás átvételét. Az egyes intézkedésekre nézve még a következőket jegyzem meg:

Az 59. §-ban a «bejegyzett követelés» kifejezése helytelen, mert nem követelés, hanem jog képezi a telekkönyvi bejegyzés tárgyát; ezenkívül ki nem meríti azon jogokat, melyek a birtoktest lejegyzendő részén is biztosítva maradhatnak. Gondoljunk csak a különböző szolgalmakra, melyek a lejegyzés által szintén érintetnek. Az 59. §. első bekezdése tehát ekkép volna szövegezendő:

«Oly esetben, midőn a birtoktesten bejegyzett minden jogok és pedig a zálogjogok egyetemleges jelzálogok minőségében a lejegyzendő részen biztosítva maradnak, sem azon személyeknek, kiknek részére dologi jogok a birtoktesten bejegyezvők, az eldarabolásba való egyezését igazolni, sem ily célból azokat kihallgatni nem kell.»

A 61. §-hoz. A tiltakozó nyilatkozat beterjesztésére kiszabott 15 napi határidő fölötté rövid; kivált ha figyelembe vesszük, hogy a telekkönyvi rendelet szerint felfolyamodási határidő is esetleg 30 napra terjed. Rövid a határidő kivált ott, hol távol lakó hitelezők, hol a kincstár vagy hol árvapénztár követelései forognak szóban. Annak is kifejezést kellene adni, vajon a határidő meghosszabbítható-e vagy sem?

«Folyamodó» helytelen kifejezés «*kérvényező*» helyett. Hiszen a 12. §-ban «folyamodás» «felfolyamodás» értelmében használják.

(Bef. köv.)

Dr. IMLING KONRÁD.

A vegyes nemzetiségű államok nyelvjoga az igazságszolgáltatás terén.

IV.*

Schweiz a nyelvek egyenjogosítását a lehető legnagyobb mérvben vitte keresztül, a minék lehetősége kétségtelenül nagyrészt annak állami alkatában fekszik. Az 1874. évi szövetséges alkotmány 116. art. «Schweiz három főnyelve, a német, francia és olasz a szövetségnek nemzeti nyelveit képezik», az egyenjogosításnak alapja, mely a gyakorlatban inkább kiterjesztő, mint megszorító magyarázatot lelt.

A szövetséges bíróság előtt, mely az alkotmány 107. art. értelmében összeállításában a három különböző nemzetiséget képviseli, a felek a nemzeti nyelvek bármelyikét használhatják.

Büntető ügyekben, a hol e legfőbb bíróság előtt esküd-

tek működnek közre, a nyelvi akadályok leküzdése végett a szövetséges jogszolgáltatásról szóló 1874-iki törvény a szövetséget 5 esküdtszéki kerületre osztja.

Az egyes kantonok közül csak Bern és Freiburg birnak külön nyelv-törvényekkel, de a gyakorlat, a bécsi svájci követtség állítása szerint (i. m. 27. l.) az, hogy bármelyik kantonban a három nyelv az igazságszolgáltatás terén egyenjogunak van elismerve és hogy e tekintetben surlódások vagy megszorítások nem fordulnak elő.

V.

Oroszország tekintetében, annak európai részét szem előtt tartva, három csoport érdemel figyelmet, Lengyelország, Finnország és a keleti tenger tartományai. Az első helyen említett országban tudvalevőleg a nyelvkülönbségek mi figyelemben sem részesülnek, és úgy a közigazgatás, mind pedig az igazságszolgáltatás terén az egyedüli cél a russificatio.

Finnországban két nyelvcsoporthal áll egymással szemben, a finn és svéd (l. M. BUCH: *Finnland und seine nationale Sprache*. 1883.), a melyek közül a közigazgatás- és igazságszolgáltatásban jelenleg a svéd nyelv praeponderál.

A keleti tenger tartományai az orosz birodalomban külön állást foglalnak el, a melynek alapját Nagy Péter által örök időre esküvel megerősített alkotmány képezi. Az igazságszolgáltatás terén a német nyelv a domináló, a törvények ezen nyelven hirdettetnek ki, a hatóságok és bíróságok ezen nyelven leveleznek egymással, szóval ez képezi az ügykezelési nyelvet. Ujabb időben az esztek és lettek, az előbbieket a finn törzshöz, az utóbbiak inkább a szlávokhoz számítandók, nyelvek elismerését követelik. E küzdelmek még mi eredményre sem vezettek, de a síkföldön lakó és a két nemzetséghöz tartozókkal szemben a hatóságok kényszerüségéből kénytelenek azok anyanyelvét használni.

VI.

Az angol gyarmatokban a nyelv-kérdés legkülönbözőbb megoldásával találkozunk.

Kelet-India, mely 200 millió lakost számít, a kik a legkülönbözőbb nyelveket beszélnek, a nyelv-kérdés tekintetében igen érdekes. Dr. SCHERZER, a ki az osztrák-magyar követésnél Londonban alkalmazva volt, e kérdés felől hivatalos felvilágosítást kért, a melyet az *India Office* 1882. október 28-án megadott (i. m. 10. s k. l.) és a melyből a következőket felemlítendőnek tartok: «A három fővárosban, Calcutta, Madras és Bombayban, a felsőbb és a legfelsőbb bíróságoknál és az államkormányzatban az *angol* nyelv alkalmaztatik. Ezen bíróságok tárgyalási nyelve az angol. Ha benszült tanúk hallgatandók ki, vagy ha az országban divatozó nyelvek egyikében fogalmazott okmányokról van szó, a bíróság mellett tolmácsok és fordítók működnek közre. India többi részeiben a bíróságok előtt az illető tartomány nyelve használják. Így Bengalban a bengali, Behar és az északnyugati tartományokban az undu és hind nyelv, Madrasban a telugu és tomil és így változik az egyes tartományokban a hivatalos nyelv a szokásos dialectus szerint. Az illető hatóságok feljogosítvák kijelenteni, hogy melyik nyelv legyen az ügykezelési nyelv. Az angol nyelvet beszélő hivatalnokok az ítéletet angol nyelven fogalmazhatják, de az illető tartomány nyelvét teljesen birniok kell és a felekkel ezen nyelven tartoznak érintkezni.

Canada tekintetében, a hol az angol és francia nyelv áll egymással szemben, az angol külügyi hivatal a következő felvilágosítással szolgált.

Canadában az 1867. évi angol-észak-amerikai art. 133. sectiója értelmében a canadai parlamentben és a quebeci törvényhozó testületben mindenki tetszése szerint az angol vagy francia nyelvet használhatja. A ház jegyzőkönyvei és naplói e két nyelven vezetnek, a törvények e két nyel-

* Az előbbi közleményt l. a 15. számban.

ven tételnek közzé és az ország bármely bírósága előtt e két nyelv bármelyike használható, kérvények és beadványok e nyelveken szerkeszthetők. Azon kerületben, a melyekben a lakosság francia, az utóbbi képezi a nyilvános hivatalok ügykezelési nyelvét. A hatóságok egymás között azonban angol nyelven leveleznek.

A *Cap-coloniákban*, ugyanezen hivatal értesítése szerint, a hollandi nyelv használata a bíróságok előtt ki van zárva, a bíróságok ügykezelési nyelve kizárólag az angol. 1881 óta a parlamentben meg van engedve hollandul beszélni. A jegyzőkönyvek kizárólag angolul vezetettek. Jelenleg erős agitáció folyik az irányban, hogy a hollandi nyelv használata ugy a bíróságok előtt, mint pedig a közigazgatási hatóságok előtt helyt foghasson.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felmenő rokonoktól származó kiházasítási tárgyak jogi természetete.

Ez is a mindennapi s ép ez okból nagyon gyakorlati kérdések közé tartozik.

És sajátságos, hogy a judicaturában mégis controvers, mint a házassági vagyonszétválás mellett előjövő s a családi életbe mélyen belenyúló kérdéseinek talán mind egyike.

A tudomány terén pedig parlagon hever e kérdés s a gyakorlat embere hiába fordul szakíróinkhoz, mert közülök azok is, kiknek figyelmét el nem kerülte, pusztán egy alapjában téves curiai határozatnak regisztrálására és annak tételként való tanítására szoritkoznak, a nélkül, hogy a tétel helyességének vizsgálatát csak meg is kísérlénék és a nélkül, hogy észre vennék, miszerint az ági vagyonszétválás tekintetében elfoglalt helyes álláspontjukról a kiházasítási tárgyakra nézve minden indok nélkül eltérnek. Sőt eltérnek a hozománybeli javakban való öröklésre nézve tanított azon tételtől is, mely szerint a hozományi vagyonszétválás, eredete döntő arra nézve: vajon a férj avagy a nő felmenői s ezek leszármazói öröklőjk-e azokat a végrendelet és gyermek nélkül elhalt nő után. A döntő szempontok tehát a kiházasítási tárgyak tekintetében, — melyek pedig jogi természetöknél fogva, nem egyebek hozományánál, — egészen figyelmen kívül hagyatnak, ugy a teoriában, mint a praxisban. Arra nézve, hogy mi értendő «kiházasítási tárgyak» alatt, nem találunk szabályt. Azonban ugy judicaturánknak kivehető felfogásából, mint e kifejezésnek a mindennapi életben használatni szokott értelméből kifolyólag mondhatni, hogy «kiházasítási tárgyak» alatt, a nőnek adott házi felszerelvények, főleg butorok értetnek.

E kiházasítási tárgyak közül azok, a melyek a felmenő rokonoktól származnak, igen gyakran per tárgyává tételnek az igényt tartó örökösök által oly esetben, midőn a feleség férje előtt halt meg, leszármazók és végrendelet nélkül.

HERCZEGH, hivatkozással a kir. Curianak 1871. évben 2821. sz. a. hozott határozatára, ide vonatkozólag azt mondja, hogy «a nő által szüleitől kiházasításul kapott tárgyak a nőnek leszármazó örökös nélküli elhunytja esetén nem szállanak a szülőkre vissza, hanem a férjet illetik. (*Magyar családi és öröklési jog* cz. m. 26. l.) Egészen elfogadja HERCZEGH tanítását ZLINSZKY. (*Magyar magánjog* cz. m. 668. l.) S valóban judicaturánkban mindinkább ezen felfogás látszik meghonosodni. Erre vall a kir. Curianak 1883. okt. 29-ikén 4101. sz. a. kelt határozata: «A nőnek a fenálló házasság tartama alatt a szülők által butorokra adott készpénz természetben vissza nem követelhető és az ily pénzen vásárolt butorok, még ha azok a házasság tartama alatt nem használ-

tattak volna is el, a nőnek leszármazók és végrendelet nélküli elhalása esetében a túlélő férjet illetik. (*Döntvénytár* Uj folyam VII. köt. 6. l.)

Érdekesebb ennél a kir. táblának 1885. évben 2398. sz. a. hozott határozata azon okból, mivel felvilágosítást nyújt azon jogalapra nézve is, melyen gyakorlatunk nyugodni látszik. «A nő által szüleitől kiházasításul kapott tárgyak a nőre nézve nem öröklött, hanem szerzeményi vagyonszétválással természetével bírnak s ennél fogva azok, a nőnek végrendelet és leszármazók nélkül elhalálása esetében, az id. törv. szab. 14. §. a) pontja értelmében a férjre és nem az elhalt nő szüleit s illetve azok leszármazóira szállanak.

Mi az e kérdésben követett joggyakorlatot alapostól együtt tévesnek tartjuk.

Ha ugyanis eltekintünk a kiházasítási tárgyaknak hozományi jogi természetétől s az ebből folyó következményektől és alkalmazzuk a kir. Curianak 1880. évi február 17-ikén 10852. sz. a. hozott elvi jelentőségű következő határozatát: «A hozományban való öröklésre az örökösödés általános szabályai szolgálván zsinórmértékül, az azon ágra száll vissza, a melytől származott» — ugy a kérdés nagyon egyszerű. A kiházasítási tárgyakat az azt visszakövetelő szülők adták végrendelet és leszármazók nélkül elhalt leányoknak s ennél fogva felmenő öröklés útján kizárják a férj öröklési jogát.

Ámde a kir. táblai határozat szerint ép a felmenő öröklés esete nem állhat be a kiházasítási tárgyakra, mert mint az indoklás mondja: «a nő által szüleitől kiházasításul kapott tárgyak a nőre nézve nem öröklött, hanem szerzeményi vagyonszétválással bírnak.»

Ha ez állana, — akkor helyes volna joggyakorlatunk, mert a szerzeményi vagyonszétválásban a túlélő házastárs megelőzi a felmenő és ezektől származó oldalrokonokat hitvestársi öröklési joga alapján.

Ámde a tévedés ép abban áll, hogy a szülőktől kapott kiházasítási tárgyak a nő szerzeményi vagyonszétválásnak tekintetnek.

Nézetünk szerint a nő által szüleitől kapott kiházasítási tárgyak nem szerzeményi, hanem öröklött, vagy hogy helyesebben szóljunk, ági vagyonszétválás jellegűek.

Szándékosan használjuk az «ági» megjelölést az «öröklött» helyett, mert az ez utóbbival összekötött fogalom sokkal szűkebb az előbbinél és ép ezért ellentmondás nélkül nem is fejezi ki azt, a mit kifejezni akar. A megjelölés helytelen sége — melynek alapja és forrása maga az id. törv. szab. 10. §-a — tömördek controversiákra adott, sőt miként fejtegetett kérdésünk mutatja, ad még ma is okot.

Ugyanis nagyon természetesnek látszik, hogy ha valamely vagyonszétválásnak «öröklött» vagy «szerzett» jogi minőségéről van szó: öröklött vagyonszétválásnak csak az fog tekintetni, a mely valakira egy elhunyt személy után jutott; minthogy alapelv, hogy csak elhunyt ember után lehet örökölni, csak utána maradhat hagyatéki, mely öröklés tárgyát képezheti. Ha már most a hagyatéki vagyonszétválásban csak «öröklött» és «szerzett» javak között lehet és kell különbséget tenni, akkor logikai szükségességgel azon eredményhez kell jutni, hogy mind azon vagyonszétválás szerzett vagyonszétválás, a mi nem egy már meghalt személy után jutott reánk, minthogy ezekre az öröklés esete be nem állott.

Alkalmazva már most a kétségtelenül helyes okoskodást a fejtegetett kérdésre, csalhatlanul igaznak látszik joggyakorlatunk azon álláspontja, hogy a szülők által leányoknak adott kiházasítási tárgyak a leánynak szerzett vagyonszétválásnak képezik; mert hisz a leány azokat szüleitől ezek életében kapta, sőt a szülők tulélik leányukat, ők lépnek fel leányuk után öröklési igénynyel, s ennél fogva s ezen tárgyak nem képezhetnék a leány öröklött vagyonszétválását, hanem állni kell a másik, — joggyakorlatunk által elfogadott — alternatívának, t. i. hogy azok csak szerzett vagyonszétválásnak s következésképpen a szerzett

vagyonra fenálló jogszabály folytán a férj előöröklí azokat a szülők elől.

Elismerjük, hogy ezen felfogás is az id. törv. szab. hires és sokat vitatott 10. §-át veszi kiindulási alapul.

Más részről azonban ma már constatálhatjuk, hogy ugy az elméletben, mint a gyakorlatban — eltekintve ép a kiházasítási tárgyakra nézve megfoghatlanul meggyökerezni látszó tévedéstől — az id. törv. szab. 10. §-a állandó magyarázatot nyert.

«Leszármazók hiányában az apa és anya hivatvák az örökösödésre, mindegyik azon érték erejéig, mely tőlük vagy águktól, akár végrendelet folytán, *akár a nélkül* az örök-hagyóra hárul» (10. §.).

A vita e sokat hányt-vetett szakasznak főleg az «akár a nélkül» kifejezése körül forog. Vajon e kifejezés alatt csak öröklös utjáni vagyontháramlás, avagy ez és ezen felül más módon p. o. ajándékozás utján való jogutódlás is érthető-e?

Nem bocsátkozunk ezen, nyelvtani szempontból is, több tekintetben magyarázható szakasz értelmezésébe, csak kiemeljük, hogy a logikai magyarázat diadalt ült a grammatikai felett.

HERCZEGH fejté ki legelőször tudományosan s az ő álláspontját tették e kérdésben magukévá VAJKAY és ZLINSZKY, és ezek érveinek meg nem erőltetett sulya folytán elméletileg eldöntetett s mondhatjuk, hogy a gyakorlatba is teljesen átment azon magyarázat, miszerint az idézett 10. §-nak «a nélkül» kifejezése alatt nem csak öröklési, hanem egyéb jogutódlási czimek is értetnek s ennél fogva öröklött vagyonnak tartatnak a szülőkről a gyermekre nem csak bármely (törvényi, szerződési, végrendeleti) öröklési czimen, hanem akár mely ingyenes módon hárult javak is. Ebből kifolyólag általában el van fogadva, hogy a szülőktől ajándékba kapott vagyon a gyermeknek öröklött, nem pedig szerzeményi vagyont képezi. Sajátszerűen hangzik ugyan, hogy még élő személyektől «öröklött» vagyon juthat reánk, a különös azonban nem a helyesen megállapított fogalomban, hanem ennek az id. törv. szabályokban helytelenül megjelölésében áll. Ez okból ma már nem is szokták az ily jellegű javakat «öröklött» vagyonnak mondani, hanem a gyakorlatban kifejtett «ági» kifejezéssel megjelölni.

E sokat és igen olcsón élczelt «ági» kifejezés teljesen fedí azon fogalmat, melyet az országbirói értekezlet kifejezni akart, melyet azonban — mint láttuk — nem fejezett ki szabatosan és egészen tévesen jelölt.

Igy állván a dolog, azt hisszük, miszerint nem vonatthatik kétségbe, hogy ha a szülőktől kapott kiházasítási tárgyak nem «szerzett», hanem «ági» vagyont képeznek, akkor ezek tulajdonosának végrendelet és leszármazók nélkül történt meghalása után azok nem a túlélő házastársra, hanem azon ágra szállnak vissza, a melytől származtak. Oka ennek az, hogy a felmenőktől kapott kiházasítási tárgyak ma érvényes jogunk értelmében *ági hozományi vagyont képeznek*.

S e tételes jogi minősítéssel teljesen összhangban áll a dolog természete, észszerű alapja.

Az öröklött, helyesebben ági és szerzeményi vagyon között különbséget tévő s az öröklési rendet ehhez képest szabályozó tételes jogunk mellett mindenki természetesnek fogja tartani, hogy azon vagyont — s álljon az akár házi felszerelvényekből, akár egyéből, az egyre megy — azon szülők kapják vissza, kik azt szerezték és gyermeküknek adták; ne pedig a túlélő férj s esetleg ennek rokonai, tehát olyanok örököljék, kiknek a vagyon megszerzésében semmi érdemük sincsen.

Dr. JANCSÓ GYÖRGY.

A végrehajtási törvény teréről.

Sommás eljárás alá tartozó perekben 8 napban megállapított teljesítési határidő mellett elrendelhető-e a kielégítési végrehajtás akár az ítélet kihirdetését, akár felsőbb bírósági ítélet kézbesítését követő 8 nap múlva — tehát már a

9-ik napon, ha felebbezés be nem adatván, a feltétlenül marasztaló ítélet jogerőre emelkedett?

Bátor leszek erre vonatkozó nézetemet először azon irányban kifejteni, melyet ekkoráig helyesnek tartottam.

A kérdés keretén kívül esőleg megkülönböztetni véltem mindenekelőtt, vajon oly ítélet képezi-e a végrehajtás alapját, mely felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható, melyek a novella 37. és 48. §-aiban vannak felsorolva, vagy pedig a kérdésben levő jogerős ítélet?

Mindkét nemüeknél első sorban egyaránt irányadó a végrehajtási törvény 8. §. harmadik bekezdése, mely szerint: a végrehajtás az annak alapjául szolgáló közokiratban megállapított teljesítési határidő után kérendő.

Ehhez képest az előbbieknél, a végrehajtási törvény 1. §. b) pontjának megfelelőleg, a 9-ik napon a végrehajtást feltétlenül elrendelendőnek véltem, mert a novella 23. §-a harmadik bekezdése szerint a teljesítési határidő a végrehajtható ítélet kézbesítését vagy kihirdetését követő napon veszi kezdetét és a mennyiben a teljesítésre 8 napnál hosszabb vagy rövidebb határidő nem szabott, ugy az ítélet jogerőre emelkedésének mint a teljesítési határidő lejártának végpontjai összeesnek.

Ellenben minden egyéb ítéletnél, melyek a novella fent idézett szakaszai kivételes intézkedései alá nem esnek, és melyekre a jelen kérdés tulajdonképp vonatkozik, a végrehajtás elrendelését megtagadni véltem.

Ezeknélugyanis a végrehajtási törvény 1. §-a a) pontjához képest a végrehajthatóság előfeltétele a jogerőre emelkedés lévén, figyelemmel a 8. §. harmadik bekezdésében általánosan kötelezőleg előirt azon kellékre, hogy végrehajtás csak a megállapított teljesítési határidő lejártá után kérhető, és tekintve, hogy a novella 23. §-a harmadik bekezdése csak végrehajtható, tehát felebbezéssel megtámadott ítéletekre (novella 37. és 48. §.) nézve állapítja meg a teljesítési határidő kezdetét és pedig az ítélet kézbesítését vagy kihirdetését követő napon kezdődő időponttal, — conclusiókép azon eredményre jutottam: hogy ezen ítéleteknél eltérőleg az előbbiektől a teljesítési határidő kezdőpontja a jogerőre emelkedés időpontja, a mely pedig ugyancsak a 23. §. negyedik bekezdése szerint a felebbezési határidő utolsó napját követő nap és ennek folyományaképp, hogy ezen ítéletek alapján a végrehajtás azok kihirdetését vagy kézbesítését követő 17-ik nap előtt el nem rendelhető.

Megerősített engem ezen nézetemben a törvények RÁTHI-féle kiadásának ugyancsak a novella 23. §-ánál olvasható magyarázata, mely minden esetre szakavatott kéztől eredt és jó forrásból meritett, — megerősített több szaktekintélynek hason értelemben tett nyilatkozata, — és megerősített azon körülmény is, hogy a novella hatályba lépteig azon kifejezés «végrehajtható ítélet» mint terminus technicus sem a törvényekben, sem a gyakorlat terén nem használtatván, az alatt a jogerőre emelkedett ítéletektől megkülönböztetőleg csakis a novella 37. és 48. §§-ban felebbezés ellenére kivételesen végrehajthatókképp sorozott ítéleteket értettem.

Ezen felfogáshoz képest pedig egy concret esetben elutasító végzést is hozván, végrehajtható felfolyamodványára a kir. ítélő tábla 928.85. szám alatt következőleg határozott: «az elsőbíróság végzése megváltoztatik, a kielégítési végrehajtás iránti kérvény nem időelőttinek kimondatik, és az eljáró királyi járásbíróság a kérvény érdemleges elintézésére utasittatik; mert az ítéletben kiszabott teljesítési határidő nem az ítélet jogerőre emelkedése napjától, hanem az 1881. LIX. tcz. 23. §. 3-ik bekezdése értelmében a feltétlenül elmarasztaló ítélet kézbesítése napjától számítandó.

Mínt hogy pedig én ezen végzésben azt látom kimondva, hogy a teljesítési határidő kezdetének meghatározására nézve a novella 23. §. 3-ik bekezdése nem kivételt, hanem szabályt képez, — és ha a törvényhozás célja ezen szakasz szöve-

gezésénél csakugyan ez volt, megszűnik fenti nézetem helyesége is, mert ez esetben a vonatkozó szakaszok összevetése a következő eredményre vezet: végrehajtható ítélet alatt nemcsak a novella 37. és 48. §§-ban felsorolt és felebbezéssel megtámadott, hanem jogerőre emelkedett ítéletek is értendők, a mi egyébként a végrehajtási törvény 1. §. szövegéből csakugyan következik is, ugyde mindkét rendű, természetesen feltétlenül marasztaló ítéleteknél a teljesítési határidő a novella 23. §. harmadik bekezdése szerint azok kézbesítését vagy kihirdetését követő napon kezdődő, 9-ik napon a végrehajtás elrendelendő.

Az elmondottak saját utólag tévesnek bizonyult nézetemet is tükrözik ugyan vissza, azok közlését mindazonáltal célszerűnek tartottam, mert azt hiszem, hogy az a bíró jár el helyesen, ki azon irányt követi, melyet indokolni tud, mely tehát meggyőződése, és mert ezen közlés által másoknak e részben felmerült kételyét is szétoszlatni vélem.

ANDRÁSSY SÁNDOR,
pozsonyi kir. aljbíró.

Különlék.

— **A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteriumnak az új ipartörvényre vonatkozó elvi jelentőségű határozatait közöljük jelen számunk mellékletében.** Ezen határozatok az 1884. évben felmerült esetek folyamányai. Lesz alkalmunk időről időre folytatni a közlést.

— **A pótbirói intézmény megszüntetése iránti törvényjavaslatról** ujabban csendes lett minden. Nem kívánjuk feltenni, hogy a javaslat — mint ezt itt-ott rebesgetik — el van ejtve, de célszerű volna, ha a jogügyi bizottság némi tájékoztatásul megállapítaná, hogy az országgyűlés elnapolása előtt mely javaslatokat szándékozik még felvenni.

— **A felebbezés korlátozásáról szóló 1883. 6. tcz. területi hatálya** controversia tárgyát képezte a kir. Curia és a fiúmei kir. törvényszék közt. A kir. Curia ugyanis 1884. 2789. sz. a. határozatával a nevezett törvény hatályát Fiumére is kiterjedőnek jelentette ki; ezzel szemben az illető concret esetre nézve a fiúmei kir. törvényszék magát a másodfoku bíraskodásra illetéktelennek mondván, az ügy az igazságügyminiszteriumhoz került. A miniszterium a fiúmei törvényszékhez intézett leiratban kifejti a kérdés közjogi oldalát s conclusiójában a Curia felfogásához csatlakozik.

— **Magyar jog külföldön.** *Mémoire sur les anciens monuments du droit de la Hongrie.* Par R. DARESTE, membre de l'institut. 1885. E cím alatt DARESTE RUDOLF, ki már régebbi idő óta foglalkozik a középkori alkotmányokkal, mint 1885. évi 2. számunkban is említettük, a magyar ős jogot mutatta be a francia akadémiának. Az előadás nyomtatásban megjelent s meggyőződünk, hogy értekezései eredeti legjobb forrásokból merit. A mohácsi vész terjed ki, mely esemény után, mint mondja, a magyar jogélet önálló fejlődését osztrák befolyás zavarta meg. Különösen kiemeli Szt. István, Szt. László, Kálmán törvényeit, az aranybullát s Werbőczy Hármaskönyvét. A törvényekből ős viszonyainkra elismerő következtetést von, s általában az egész értekezést irántunk meleg rokonszenv lengi át.

— **Dr. Imling Konrádnak** a Jogászegyletben a telekkönyvi törvényjavaslatról tartott előadása sajtó alatt van s néhány nap múlva megjelen. A Jogászegyletben a telekkönyvi vita legközelebb ismét fel fog vétetni. Az előadón kívül ujlag még többen jelentkeztek szólásra.

— **Dr. Schnierer Aladár** «*A büntetőtörvénykönyv Magyarázata*» című munkájának második kiadása a napokban megjelent a Franklin-társaságnál. Az első kiadáshoz képest a magyarázati anyag lényegesen bővült. Különös figyelembe vételt nyert a kir. Curia gyakorlata. Több mint 500 curiai határozat van a munkában kivonatolva és szakbelileg feldolgozva.

— **A telekkönyvi törvényjavaslat a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában** folytatólag tárgyalatott.*

A törvényjavaslat részletes megvitatása alkalmából a

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

törvényjavaslat cziménél előadó által felvetett azon kérdés, vajon a bizottság elfogadhatónak találja-e azt, hogy a törvényjavaslat két fő tárgya u. m. a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztése és a telekkönyvi rendeletek pótlása és módosítása egy és ugyanazon törvénycikkben összefoglaltatnak, s hogy a törvényjavaslatban foglalt és az 1855-iki telekkönyvi rendeletre vonatkozó novelláris intézkedések nem önállóan, hanem, mint az ezektől különböző tárgyú törvény alkatrészei vétetnek fel? — ennek folytán a bizottság azon nézetnek ad kifejezést, hogy habár elméleti szempontból a felvetett elvi megkülönböztetések helyesek is, s habár egyes törvényszakaszok beosztása tekintetében kifogást tenni indokoltnak látszik is, nagyban és egészben véve úgy a törvényjavaslat két fő tárgyának egy törvénybe való összefoglalása, valamint a törvényjavaslat beosztása is gyakorlati szempontból elfogadható és a törvény kisebb terjedelménél, áttekinthetőségénél és tárgyai hasonosságánál fogva nem lehet attól tartani, hogy a törvény ilyképeni szerkezete zavarokra fog szolgálni alkalmat.

Az egyes szakaszokat illetőleg a bizottság javasolja: hogy a harmadik §. 3-ik pontjánál ezen szavak után (földadókataszteri munkálatokban kitett mivelési águk és helyi fekvésük) tétessék még «és netáni ártéri minőségük», mert az ingatlan ártéri minősége az ingatlan értékére nagy befolyással bír, miért is ezen minőség kitüntetése kívánatos.

A bizottság, tekintettel arra, hogy a hitbizományi jószágok már jogi természetüknél fogva egy oly állandó egészet képeznek, melynek állaga csak kivételes és ritka esetekben van változásoknak kitéve, és ügykezelési szempontból is kívánatos, hogy az ily jogilag és gazdaságilag egy egészet képező ingatlanok lehetőleg egy telekkönyvben egyesíttessenek, az előadó által előterjesztett indítvány folytán kívánatosnak tartja, hogy az 5. §. után következő intézkedés vétessék fel:

Ha valamely hitbizományi józágnak alkatrészei több községben fekszenek s egyazon telekkönyvi hatóság alá tartoznak, azok az eddigi mód szerint valamennyien egy főtelekjegyzőkönyvben egyesíthetők. Ha azonban egyes alkatrészek más telekkönyvi hatósághoz tartoznának, vagy pedig ha a telekkönyvi hatóság egyes alkatrészekre nézve időközben változnék: a más hatósághoz tartozó birtokokról önálló betétek veendőek fel és a telekkönyvek is ezen esetben önállóan kezelendők.

Az előadó azon javaslatát, hogy ezen intézkedés nemcsak hitbizományoknál, hanem uradalmaknál egyáltalában alkalmaztassék, a bizottság nem tartja célszerűnek, mert egyrészt az uradalom fogalma jogilag meghatározva nincs, másrészt pedig tapasztalat szerint az uradalmak állaga és terjedelme folytonos hullámzásoknak és változásoknak van alávetve, ami az ügykezelésben zavart okozhatna.

Az 5., 7. és 10. §-ban foglaltakra nézve a bizottság már az általános elvi kérdésekben megfelelően, a 11. §-nál indítványoztatott, hogy a tényleges birtokos köteleztessék a jogcímnek igazolására.

Ezen indítvány azonban a bizottság nagyobb részénél visszhangra nem talált.

A 13. §-t illetőleg a bizottság már az általános kérdésekben nyilatkozván, a 14. §-ra vonatkozólag határozatott:

hogy ezen §. tárgya azonosságánál fogva a 35. és következő §-okkal együttesen fog tárgyalatni.

A 15. §-ban foglalt intézkedés, miután tisztán pénzügyi természetű,

itt el volna hagyandó és a törvény III. részébe a egyes intézkedések közé sorolandó.

A 16. §-nál felvetett azon kérdés, vajon összeegyeztethető-e a telekkönyvi rendelet 57. §-ában foglalt azon elvvel, hogy zálogjog csak egész telekkönyvi józágtestre, vagy annak bizonyos hányadára vezethető, azon eljárás, hogy a hányadrészeknek egy tulajdonos kezében történt egyesítése után az egyes hányadrészek különbözőleg legyenek megterhelve és nem volna-e célszerű az egyesítésnek azon hatályt tulajdonítani, hogy az eredetileg a hányadrészre bejegyzett zálogjog ennek folytán a tulajdonos egész jutalékára kiterjedne;

ezen nézet azonban, tekintettel arra, hogy a hitelező zálogjoga jogosan csak arra terjed ki, a mire a zálogjog keletkezése idején szerzettetett, a bizottságban visszhangra nem talált és miután a javaslat az ellenkező helyesebb álláspontot fogadja el, a bizottság a 16. §-ban javasolt intézkedéseket magáévá teszi.

A 18. §. azon intézkedését illetőleg, mely szerint a betét C. lapján bekebelezett kamatozó követelések után a tőke-kamatadó még az esetben is beszédendő, ha a követelésnek megszüntét a hitelező később igazolná is, czélszerűnek véli a bizottság:

hogy ezen §. alkalmazása csakis az új telekkönyvek szerkesztésekor felvett követelésekre szorítottassék, a mi a törvényben kifejezendő lenne, nehogy ezen szabály később visszaélésekre adjon alkalmat.

A II. R. 22—31. §-ait illetőleg azon észrevételt teszi a bizottság:

hogy ezen legnagyobbreszt ügykezelési szabályokat tartalmazó szakaszok a törvényből egészen ki lennének hagyandók és a kormány által kiadandó utasításokba foglalandók. Ezen szabályok ugyanis főleg a telekkönyvek szerkesztését előkészítő közegek teendőit és eljárását írják körül s ha a törvénybe felvételnek, azt ok nélkül nehézkessé teszik és annak megtanulását megnehezítik.

A 35., 36. és 37. §-okban foglalt intézkedések kiegészítéséül SZTEHLO KORNÉL bizottsági tag a következő indítványt terjeszti elő.

«Oly esetekben, midőn a telekkönyvi tulajdonos vagy örökösei ki nem puhathatók, a tényleges birtokos az alább meghatározott feltételek mellett tulajdonosul legyen bejegyezhető még akkor is, ha a telekkönyvben bejegyzett tulajdonos jogának megszüntét vagy saját jogának megszerzését okirattal igazolni nem tudja.

Az ily bejegyzés csak a következő feltételek alatt eszközölhető:

1. Helyhatósági bizonyítvánnyal igazolandó, hogy a tulajdonos, esetleg hagyatékbirósági bizonyítvánnyal, hogy a tulajdonos örökösei ismeretlenek.

2. Igazolandó, hogy a tényleges birtokos vagy jogelőde a kérdéses ingatlant legalább 15 esztendeje háborítlanul birtokolja.

3. A telekkönyvi tulajdonos, esetleg örökösei egy évi hirdetményi határidő alatt hirlapilag idézendők, s ha a tulajdonos jelentkezik, illetve, ha az örökösök örökjogukat valószínűsítik, nem a tényleges birtokos, hanem az eddigi telekkönyvi tulajdonos lesz a B. lapon bejegyzendő, a tényleges birtokos pedig a telekkönyvi tulajdonos, illetve örökösei ellen perre utasítandó.

Ha az egy évi hirdetményi határidő alatt tulajdonosul senki sem jelentkezik, a tényleges birtokos lesz tulajdonosul bejegyzendő.

Indítványozó indítványát azzal indokolja, hogy a tényleges birtoklasi állapotnak a telekkönyvi állapottól való nagy eltérése mellett radicalis eszközöktől nem szabad visszariadnunk, ha a czélt, hogy a telekkönyv a tényleges birtokviszonyoknak hű képét adja, meg akarjuk közelíteni; hogy a törvényjavaslatban foglaltak arról az esetről, midőn a telekkönyvben szereplő tulajdonos vagy annak örökösei egészen ismeretlenek, nem provideál, hogy a tényleges birtokosok daczára annak, hogy az ingatlan tulajdonjogát jogszerű módon szerezték, igen sok esetben, vagy azért, mert ők vagy elődeik az okiratokat elvesztették, vagy pedig azért, mert szóbeli szerződés mellett szerezték meg a tulajdonjogot, nincsenek azon helyzetben, hogy a telekkönyvben kitüntetett tulajdonos átruházó okiratát felmutathassák, hogy végre a 15 éves birtok, az egyévi hirdetményi határidő és a telekkönyvi tulajdonos illetve örököseinek fel nem találhatása elég biztosítékot szolgáltatnak a mellett, hogy jogsérelem ezen eljárás által okozatni nem fog; hogy a törvény jelenleg is megengedi az elbirtoklást 30 év alatt a telekkönyvi tulajdonos ellen, még akkor is, ha az ösmeretes; hogy tehát a telekkönyv újjászerveztésénél mint kivételes és átmeneti intézkedést az elbirtoklasi időt annál inkább lehetne ily esetekben felényire szorítani, mert fel nem található s így többnyire oly személyekről van szó, kiktől feltehető, hogy azok már nem is léteznek, vagy ha léteznek is, jogi érdekeltségük a 15 év óta elhagyott ingatlan iránt megszünt:

a bizottság ezen indítvány alapos megvitatása után kívánatosnak tartja ugyan, hogy a törvényjavaslatnak ezen indítvány által pótoltatni czélzott hiánya alkalmas intézkedések által orvosoltassék, de az indítványt, miután az az anyagi törvényekben mélyen belevág és az elbirtoklasi időnek rövidsége a jogrend megrázkódtatását eredményezhetné, elfogadhatónak és az ily esetek helyes megoldását a betétek szerkesztésénél követett rendszerinti eljárás keretén belül lehetségesnek nem tartja, mely bizottsági határozattal szemben indítványozó mint külön véleményét kéri indítványát fentartani.

— A magyar kisvárosi ügyvéd a XVI. és XVII. században.*... Helyén lesz azokról is megemlékezni, kik mint a jogvédelem kezelői a törvény őrei voltak és az igazságszolgáltatás körül szintén fáradoztak. Az ügyvédek körül van szó, kikkel a rozsnyói főbíró előtt a XVII. század elejéig ritkán, de azontul mind sűrűbben találkozunk. Annyi tény, hogy a XVII. század elejéig a pozsonyi országgyűlésre és oktavális ítélőszékekre küldött városi követek jogtudók vagy ügyvédek nem voltak és hogy a városi ügyész tisztét is rendszerint idegen (nem városi polgár) ügyvéd töltötte be. Ezen ügyészek közül említésre méltó Aszalay János, ki Szendrőn lakott és 1604, 1609—1612-ben teljesített szolgálatait, melyek követségekből, információból és sürgetésekből állottak, készpénzből, kialakított öltönyökből (!) és egyéb naturálékból álló fejedelmi jutalmat kapott; Szirmay Péter, ki e tisztet 1635-ben viselte, évi fizetése fejében szintén fényesen t. i. 80 forinttal és 2 hordó serrel jutalmazták. Az ügyvédi pálya jövedelmező és tekintélyes volta megtette hatását, csakhamar több városi polgár is megszerezte magának a jogosultságot, kik azután a kor szelleméhez híven azon pontot csuszatták a városi alapszabályokba, hogy a rozsnyói bíró előtt csak rozsnyói ügyvéd képviselheti a feleket! Ezen szabály kétségkívül megélhető módot akart nyújtani a polgári származású rozsnyói ügyvédeknek, kik hála az akkor már széles Magyarországon érvényre emelkedett elvnek, mely szerint a megyei és országos törvényszékek ügyvédül csak nemes embert fogadtak el, ügyködésükkel Rozsnyóra voltak szorítva. Az intézkedés visszássága azonban csakhamar kitűnt: Sándor Demeter a rozsnyói ügyvédek közül egyre sem merte ügyét bizni, mivel ellenfele épen egy rozsnyói ügyvéd (Weisser Dávid) vala; minthogy pedig a városi alapszabályoktól egy könnyen eltérni és Sándor Demeter «künnlakó ügyvédét» elfogadni nem lehetett: a makacsságból elmarasztalt fél zajt ütött és vesztett ügyét Pázmány Péterhez felebbezte, ki Selyén 635 junius 20-án kelt deklarációjában megírta aztán a városi tanácsnak: «nem ítéljük károsnak, sőt városunknak böcsületére látjuk lenni, ha a kívül lévő advocatusok admittáltak. Szabadság adatik azért, hogy kiki oly prókátorra bizhassa dolgát, a micsodást hasznosnak itél.» — Erre természetesen módosítást szenvedett a város alapszabályzata, a veszélyes sorompó, mely az ügyködést a czéhrendszer vaspántjai közé szorította, lehullott és az ügyvédi állás ismét oly fényes és tekintélyes lett mint az előtt volt. Az ügyvédi jogosultság a városi tanács, az esztergomi érsek vagy az országos ítélőszékek előtt kimutatott, illetőleg elismert jogjártassághoz volt kötve, mely jártasságot nemcsak az iskolákban, hanem az «irodákban» is lehetett megszerezni és elsajátítani; ki e pályára hajlamot érzett, t. i. valamely elismert ügyvédhez irnokul vagy segédül szegődött és magát ily minőségben, vagy a bíróságoknál rövidebb-hosszabb idő alatt a fogalmazásban és a jogtudomány elemeiben kiképezvén, «mesterétől» bizonyítványt kapott, melynek alapján ügyvédek elismertetett. A XVII. század vége felé az illető már igazolványt nyert, melyet részére a városi tanács, az esztergomi érsek vagy valamely országos ítélőszék állított ki, rendszerint még mindig a nélkül, hogy az illetőt jogjártassága tekintetében «megvizsgálták» volna. A városi tanács igazolványa természetesen csak a város területére szólt, míg az országos bíróságoké általános érvényű birt és csakis nemes embernek adatott ki. Ki főiskolát vagy külföldi egyetemet végzett, az iskolai bizonyítvánnyal igazolta jogtudó voltát és rövidebb-hosszabb gyakorlat után ügyvédül szintén elfogadtatott. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a magyar nemzet «jogász nemzet» lett és hogy Rozsnyón is csakhamar szép számban találkoztak az ügyvédek.

— Az osztrák urak-háza a napokban fogadott el egy törvényjavaslatot, mely a koldulással való visszaéléseket az eddiginél szigorubb büntetéssel sújtja. Az új törvény a következő határozmányt tartalmazza: Koldulásért büntetendő, 1. a ki nyilvános helyeken vagy házról házra koldul vagy munkakerülés miatt a közjótékonytságot igénybe veszi; 2. a ki kiskorukat koldulásra csábít, kiküld vagy másoknak átenged. A büntetés 8 naptól 3 hónapig terjedhető szigorú fogság.

* Részlet MIKULIK JÓZSEF *Magyar kisvárosi élet 1526—1715* című, sajtó alatt lévő művéből.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Széchenyi-tér 6. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

— Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Letéti szerződés (A magyar kötelmi jog tervezetének különös részéből.) Dr. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. — Horvát-Szlavon kapcsoltság viszonya a magyar államhoz. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakad. tanártól. — Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD királyi táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: Birói figyelembe vehető-e az országos közegészségi tanácsnak indokolatlan felülvéleménye. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Letéti szerződés.

(A magyar kötelmi jog tervezetének különös részéből.)

II.*

Miután a letéti szerződés első sorban és kiválóan a letett dolog megőrzésére irányul, önként következik, hogy a letéteményes a letett dolgot a letevő beleegyezése nélkül *nem használhatja*; a mi természetesen nem akarja a használatnak azt a nemét és módját kizárni, mely a helyes megőrzés következményének tekinthető. Így pl. nem lehetne azt mondani, hogy a letéteményes a szerződés ellen cselekszik, ha a megőrzés véget átvett lovat, jártatásként lovaglásra használja. A római jog szerint a letett dolog jogosulatlan használása *furtum ususnak* tekintetett. *Furtum autem fit non solum, quum quis intercipiendi causa rem alienam amovet, sed generaliter, quum quis rem alienam invito domino contrectat. Itaque sive creditor pignore, sive is, apud quem res deposita est, ea re utatur.* 6. §. I. (4. 1.) A modern törvények és törvénytervezetek — *Code civil* 1930. cz.; *osztrák* ptkv. 965.; *zürichi* tkv. 1140. §.; *bajor* javaslat II. r. 664.; *drezdai* javaslat 737.; *svájci* javaslat 482. cz. — a letéteményest a használattól kivétel nélkül eltiltják és a jogosulatlan használatnak különféle következményeit állapítják meg, melyek vagy abban állanak, hogy a letéteményes ilyen esetben a balesetért is felelős lesz; vagy egyszersmind abban, hogy a letevőnek a használat ellenértékét megtéríteni tartozik. A tervezet e tekintetben arra szorít, hogy a letéteményest a balesetért is felelőssé teszi; a mi magában elegendő arra, hogy a letevő jogos érdekei kielégíttessenek.

A tervezet ép úgy, mint a tételes törvények és a törvénytervezetek nem ismeri a *depositum irregulare* intézményét, mely jogi szerkezeténél fogva sok controversiára szolgáltatott alkalmat, ép azért a tételes törvények által mellőztetett. Az érintett intézmény elejtésével a mig egyrésről az ügylet helyettesíthető dolgoknál a kölcsön, nem helyettesíthető dolgoknál pedig a *haszonkölcsön* jellegét veszi fel, s a hitelezőnek azt az előnyt nyújtja, hogy az átadott dolgot, tehát a pénzt is bármikor visszakövetelheti: másrésről elesik a compensatio fentartásának szüksége, melyet a szóban levő esetben indokolni sem lehetne. Így pl. a mai jogfelfogással merőben ellenkeznék az, ha a bankártól, kinél a tervezetnek megfelelően pénz létetik le, megvonatnék az a jog, hogy a letevő elleni követelését, a mely esetleg vételből keletkezett, compensálhassa. A most érintett szempontok figyelembe vételével kelet-

keztek a tervezet intézkedései, melyek a használat megengedésének következményeit ép úgy, mint ama feltételeket is megállapítják, a melyek mellett a használat *megengedettnek*, illetőleg *megkínáltnak* tekintendő. A lényegét illetőleg a tervezet intézkedéseivel analog meghatározásokat tartalmaznak az *osztrák* ptkv. 959.; a *zürichi* tkv. 1142., 1143.; a *szász* tkv. 1274.—1278. §§.; a *bajor* javaslat II. r. 665.; a *drezdai* javaslat 738. és a *svájci* javaslat 492/a czikkei, a mi egyebektől eltekintve a tervezetnek szóban lévő rendelkezéseit teljesen indokolhatja.

A tervezet ama rendelkezései, melyek a letéteményes visszaadási köteletségével foglalkoznak, mindenekelőtt azt a szabályt állítják fel, hogy a letéteményes a letét megszűnésével, a letett dolgot növedékével, tartozékaival és az esetleg beszedett gyümölcsökkel együtt visszaadni tartozik. A tervezet tehát eltér a római jogtól, mely a tartozékot letéteményesnek nem tekintette, habár a letéteményest annak a visszaadására kötelezte. *Quae depositis rebus accedunt, non sunt deposita, utputa si homo vestitus deponatur; vestis enim non est deposita, nec si equus cum capistro nam solus equus depositus est.* L. 1. §. 5. Dig. (16. 3.) Ha a letéteményes a dolgot rosszabb állapotban adja vissza, mint a milyenben azt átvette, az ebből eredő kárt a letevőnek megtéríteni tartozik. *Si res deposita deterior reddatur, quasi non reddita agi depositi potest; quum enim deterior redditur, potest dici, dolo malo redditam non esse.* L. 1. §. 16. Dig. cod. *Code civil* 1932, 1934, 1936. cz. *osztrák* ptkv. 962.; *zürichi* tkv. 1144.; *szász* tkv. 1269. §.; *bajor* javaslat II. r. 669.; *drezdai* javaslat 739.; *svájci* javaslat 486. cz. Hogy a visszaadásnak a letéteményes veszélyére és költségein ott kell történnie, a hol a dolgot kötelességszerűen megőrizni kellett, kétséget ép oly kevéssé szenvedhet, mint az, hogy a költségeket a letevő viseli, ha a visszaadás nem a megőrzés helyén történik. *Depositum eo loco restitui debet, in quo sine dolo malo eius est, apud quem depositum est; uti vero depositum est, nihil interest.* L. 12. §. 1. Dig. cod.; továbbá: *si in Asia depositum fuerit, ut Romae reddatur, videtur id actum, ut non impensa eius id fiat, apud quem depositum sit, sed eius, qui deposuit.* L. 12. pr. Dig. cod. *Code civil* 1942. cz.; *zürichi* tkv. 1148. §.; *bajor* javaslat II. r. 670; *drezdai* javaslat 742. cz.

A letéti szerződés a dolog megőrzésére irányulván, annak a használatát természetsszerűen kizárja; ugyanazért, ha a letéteményes a letett pénzt *önhatalmulag* saját céljaira használja, a tervezet szerint a használat idejétől kezdve a letevőnek kamatot fizetni tartozik. *Qui pecuniam apud se non obsignatam, ut tantundem redderet, depositam ad usus proprios convertit, post moram in usuris quoque iudicio depositi condemnandus est.* L. 25. §. 1. Dig. (16. 3.) *Szász* tkv. 1270. §.; *bajor* javaslat II. r. 664.; *drezdai* javaslat 739.; *svájci* javaslat 482. cz. Hogy a letéteményes a pénzről akkor is tartozik kamatot fizetni, ha neki a használat *megengedettetett*, a tervezet álláspontja szerint kétséget már azért sem szenvedhet, mert ez esetben tulajdonképen nem is letéti, hanem kölcsönszerződés forog kérdésben. *Si ex permissu meo deposita pecunia is, penes quem deposita est, utatur ut in ceteris bonae fidei iudiciis usuris eius nomine praestare mihi cogitur.* L. 29. §. 1. Dig. cod.

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

Már a *justiniani* jog határozottan kimondotta, hogy a letéteményes a maga követelését a letevő ellen csak *kereset* útján érvényesítheti, és hogy ötet retentionalis jog nem illeti. *Si quis vel pecunias vel res quasdam per depositionis acceperit titulum, eas volenti ei, qui deposuit, reddere illico modis omnibus compellatur, nullamque compensationem vel deductionem vel doli exceptionem opponat, quasi et ipse quidam contra eum, qui deposuit, actiones personales vel in rem vel hypothecariam praetendens, quum non sub hoc modo depositum acceperit, ut non concessa ei retentio generetur, et contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam retrahatur.* L. 11. C. (4. 34.) A justiniani jog ezen álláspontját a tételes törvények és a törvénytervezetek is magukévé tették; habár e részbeni intézkedéseik, különösen a részletek tekintetében, lényegesen eltérnek egymástól. Így a *Code civil* 1938. cz. szerint a letéteményes nem követelheti a letevőtől annak az igazolását, hogy a letett dolognak ő a tulajdonosa; a mi más szavakkal azt jelenti, hogy a letéteményes a dolog visszaadását nem tagadhatja meg azért, mert a letevő annak nem tulajdonosa; ezenfelül a *Code civil* 1293. cz. a *compensatiót* a letett és a használatul átengedett dolgok tekintetében egyenesen kizárja. Hasonló intézkedést tartalmaz a *compensatio* tekintetében az *osztrák* ptkv. 1440. §. A *zürichi* tkv. 1145. §-a szerint a letéteményes a letett dolgot se vissza nem tarthatja, sem a letevő ellen, a dologra tett költségeit kivéve, *compensatióval* nem élhet. A *szász* tkv. 1271. §-a, kizárva a tulajdon tekintetében emelhető kifogást, a letéteményesnek a *retentiót* és a *compensatiót* megengedi az olyan követelésre nézve, mely a letett dolog által okozott kárból, vagy az arra tett költségekből keletkezik. A *bajor* javaslat II. r. 677. cz., bizonyos feltételek mellett, megadja a letéteményesnek a megtartási jogot a letéti szerződésből eredő károk és költségek tekintetében. Végre a *drezdai* javaslat 740. és 741. cikkei szerint míg egyrészt a letéteményes a letett dolgot visszatarthatja, ha annak a tulajdonát megszerezte; más részből ellenkövetéseit a letevőnek csak annyiban számíthatja be, a mennyiben azok a letevő által okozott károkból erednek, vagy az őrzési díjra, illetőleg a letéteményes által tett és a letevő által viselendő költségekre vonatkoznak. A *drezdai* javaslatnak most érintett intézkedéseit vette át a tervezet, mely szerint a letéteményes azzal a kifogással, hogy a letett dolog tulajdona a letevőt nem illeti, csak a *bérletre* nézve megállapított feltételek mellett élhet és ellenkövetéseit a letevő ellen — esetleg beszámítás útján is — csak annyiban érvényesítheti, a mennyiben azok olyanok tekinthetők, a melyeket a letevő a tervezet álláspontja szerint a letéteményesnek megtéríteni tartozik.

A letéti szerződés a letevő érdekeire való tekintettel keletkezik, a kinek természetesen szabadságában kell állani a letett dolgot bármikor és pedig az esetben is *visszakövetelhetni*, ha a megőrzésre bizonyos idő határozatott. *Si deposuero apud te, ut post mortem tuam reddas, et tecum, et cum herede tuo possum depositi agere; possum enim mutare voluntatem et ante mortem tuam depositum repetere. Proinde et si sic deposuero, ut post mortem meam reddatur, potero et ego, et heres meus agere depositi ego mutata voluntate.* L. 1. §. 45. 46. Dig. (16. 3). *Code civil* 1944. cz. *szász* tkv. 1267. §.; *bajor* javaslat II. r. 668.; *drezdai* javaslat 747. *svájci* javaslat 484. cz. Hasonló jogot biztosít a letevőnek a tervezet is; kijelentvén egyuttal a *drezdai* és a *bajor* javaslat példájára, hogyha a letéteményes a megőrzési időre való tekintettel költséget tett, ennek a megtérítését követelheti. A most érintett intézkedés, mely azt tételezi fel, hogy a megőrzés ideje szerződésileg állapított meg, természetesen folyománya a tervezet álláspontjának, és indokolását abban találja, hogy a letevő a letéteményesnek a dologra tett szükséges költségeit megtéríteni tartozik. Ilyeneknek tekintendők minden kétségen felül azok a költségek is, melyeket a letéteményes a megőrzési időre való tekintettel tett.

Abból, hogy valamely dolgot *többen* tettek le, még nem következik, hogy azt a letevők bármelyike vissza ne követelhesse; feltéve, hogy a letéti szerződés tárgyát oszthatlan dolog képezi. Ez eseten kívül a letevők mindegyike csak az ötet illető részt követelheti. *Si duo deposuerint et ambo agant, si quidem sic deposuerunt, ut vel unus tollat totum, poterit in solidum agere; sin vero pro parte, pro qua eorum interest, tunc dicendum est, in partem condemnationem faciendam.* L. 1. §. 44. Dig. (16. 3.) Ezt a törvényben külön kimondani azért nem szükséges, mert e tekintetben a tervezet általános része minden kétséget kizáró módon intézkedik. Egészen másképp áll a dolog akkor, ha a *peres* vagy egyébként bizonytalan igény tárgyát képező dolgot, megőrzés végett, egy harmadiknak többen adják át; ha tehát a *sequestrium voluntarium* esete forog fen. Ez eset tekintetében már a *római* jog is eltért az általános szabálytól, a mennyiben a letevőket egyetemleges hitelezőknek tekintette ugyan, — *licet deponere tam plures, quam unus possunt, nam tum id fit, quum aliqua res in controversiam deducitur; itaque hoc casu in solidum unusquisque videtur deposuisse, quod aliter est, quum rem communem plures deponunt.* L. 17. pr. Dig. cod. — a nélkül, hogy kimondta volna, hogy a zárgondnok a dolgot csak az összes letevőknek vagy ezek közös meghatalmazottjának adhatja ki. A tételes törvények és a törvénytervezetek a római jog álláspontját annyiban fogadták el, hogy az *osztrák* ptkv. kivételével, a *sequestrium voluntarium* esetére hasonló szabályokat állapítanak meg. Így a *Code civil* 1956. cz. szerint *sequestrium* esetében a zárgondnok a letett dolgot a per befejezése után annak köteles kiadni, a kinek az megítéltetett. A *zürichi* tkv. 1154. §-a szerint a zárgondnok a többek által letett dolgot a letevők egyikének, csak a többiek beleegyezésével, vagy a bíró meghagyása folytán adhatja ki. A per befejezése után a dolgot annak köteles kiadni, a kinek az odaitéltetett. Lényegileg hasonló intézkedést tartalmaz a *bajor* javaslat II. r. 683. cz. A *drezdai* javaslat 743. és a *svájci* javaslat 488. cz. szerint, *sequestrium voluntarium* esetében a letéteményes a letett dolgot csak az összes érdekelteknek, vagy ezek közös meghatalmazottjának, illetőleg az utóbbi javaslat szerint bírói meghagyás folytán adhatja ki. A tervezet a *drezdai* javaslat intézkedését vette át, abból indulván ki, hogy *sequestrium voluntarium* esetében a felek intenciójával ellenkeznek az, ha a letett dolog visszaadását az érdekeltek bármelyike feltétlenül követelhetné; miután a *sequestrium*nak ép az a célja, hogy az egyesek érdeke biztosítottak, a mi teljesen megghusítottatná, ha a letéteményes a dolgot, tetszése szerint, a letevők bármelyikének visszaadhatná. Hogy a letéteményes a dolgot bírói meghagyás folytán, illetőleg a nyertes félnek kiadni tartozik, annyira a dolog természetéből következik, hogy azt a törvényben külön kimondani szükségesnek nem látszott.

Miután a letéti szerződés kiválóan a letevő érdekében köttetik, az ekként létesített jogviszony *tartama* kétségen kívül a letevő tetszésétől függ. E tekintetben természetesen változtathat az a körülmény, hogy a megőrzés ideje szerződésileg megállapított; mert ennek mindössze az a célja, hogy a letéteményest általában megillető visszaadási, illetőleg felmondási jog korlátozottassék. A jog és a méltányosság azonban egyaránt megköveteli, hogy a most érintett korlátozás megszűnjék, illetőleg a letéteményes a visszaadásra feljogosítottassék, ha előre nem látott körülmények miatt és saját hátránya nélkül, tovább *meg nem bírhetné*. A tervezetnek ebbeli intézkedése tehát, mely a *szász* tkv. 1268. §-ának; továbbá a *bajor* javaslat II. r. 667.; a *drezdai* javaslat 747. és a *svájci* javaslat 485. cikkének teljesen megfelel, ép oly indokoltnak tekinthető, mint az, mely megőrzési idő hiányában, a letéteményesnek a feltétlen visszaadási jogot biztosítja.

Horvát-Szlavon kapcsolt részek viszonya a magyar államhoz.

Mind általánosabb lesz az a meggyőződés, hogy közjogunk divatos művelése az igényeknek nem felel már meg. Legujabban e lapok hasábjain is figyelmeztettek reá,* mely közleményre mindenekelőtt néhány megjegyzést ohajtunk tenni.

A közjognak elhanyagolt volta sem specialis magyar baj. Mint már egy alkalommal felemlítettem, a közel multban Európaszerte így volt ez. A francia, német, olasz, angol közjogban a mi tudományos színezettel bírt, azt a bölcsészet, politika, történet szolgáltatta.

Minek okát különösen abban lehet megtalálni, hogy a continensi absolut kormányok a közjoggal igen önkényüleg bántak, s nem vették szívesen, ha valaki a positiv szabályok jog szempontjából való bírálásához vagy magyarázatához fogott.

A gondolkozó elme kénytelen volt tehát más tért keresni, s positiv tételek elemzése helyett általános speculációkhoz menekülni.

A hol pedig az alkotmány történetileg fejlődött ki, mint nálunk és Angliában, a közjogi íróknak történetbuvároknak kellett lenniök, kiket, hogy a mult homályait felderítsék, a régi okmányok teljesen igénybe vettek. De ez államokat — könnyen magyarázható okokból — a mult iránti csökönös ragaszkodás is jellemez vagy legalább jellemzett. Inkább a hibás felfogást nézték el, semhogy változtattak. Köztudomású ez Angliáról. Nálunk pedig, midőn KOLLÁR ÁDÁM *De Potestate circa sacra* című könyvében a Corpus juris tartalmát bíráló alá vette, rossz hazafinak ítélték és az országgyűlésen száműzetéséről szóltak.

A közjog tudományos művelésére és megértésére első lökést a német alkotmány adott az ő «birodalmával» és «részállamaival.» Ennek fejtegetésénél már GROTIUS, még inkább PUFFENDORF közjogi szabatoságra törekedett, bár eredménytelenül; majd meg a personal- és real-unio kérdésével foglalkoznak az angol, hannover, szász, lengyel stb. összeköttetéseket ohajtván megmagyarázni. Míg végre az észak- és délnémet szövetség s az ezeket alkotó államok egymáshoz viszonya, a svájci és amerikai alkat, az osztrák-magyar, holland-luxemburgi unio mindennél érdekesebb lett.

Lassanként azután átmentek a kisebb kérdésekre is. A sokféleségében mozaik képet nyújtó német alkotmány bonczolásánál ki nem fáradt tudósok egyéb közjogi szabályok fejtegetéséhez fogtak és ma már szép eredményt mutathatnak fel. Sajnos, hogy a fejlődés Európában a német határokon túl alig terjed. Valami csekélylyel találkozunk Olaszországban, de már a francia közjog épűgy, mint a magyar, elmaradt állapotban szenved. Az angol irodalomban vannak ugyan, a közönség nagy előnyére, az alkotmány egyes tételeit népszerűen magyarázó művek, de a jogász igényeit ezek sem elégíthetik ki.

A *Jogtudományi Közlöny* Sgr. cikkirójának igaza van, midőn közjogunk hathatósabb művelését ajánlja. Minél előbb kezdjük el, annál több botlástól óvhatjuk meg magunkat. De szerintem nem az kívánatos, hogy számos tankönyv és monographia lásson napvilágot, hanem hogy másképp foglalkozunk e tudománnyal. A történet, bölcsészet és politika helyett szükségünk van közjogi dogmatikára, tiszta fogalmakra, határozott terminológiára és mindenek felett annak kiderítésére, hogy egyes közjogi törvényeink tulajdonképen mit tartalmaznak.

A magyar közjog feldolgozása azonban számos nehézségbe ütközik. Akadályozza a közjogi tudomány általános fejletlen volta és a vizásságok meg ellenmondások, melyekkel közjogi törvényeinkben találkozunk. Törvényhozóink nagyon is gyakorlati emberek voltak, s a közjogi elméletekkel nem sokat törődtek. Felállítottak egy elvet s a kifejtés-

nél ellentétes szabályokat hoztak, vagy alkalmaztak kifejezéseket, melyek egészen mást jelentenek, mint a szabály. Így azután ma-holnap olyan lesz közjogunk, mint a zsidók manája volt, mindenki azt találja meg benne, a mit óhajt.

Legujabban a kolozsvári egyetemnek két, méltán előkelő jogtudós hírében álló tanára a kereskedelmi jogra vonatkozó vitájuk közben horvát-szlavon kapcsolt részek közjogi állására is kiterjeszkednek s egymással homlokegyenest ellenkező eredményre jutnak. (*Magyar Igazságügy.* XXIII. 3.) S ha vizsgáljuk e tételre vonatkozó törvényeket, mindkettőnek álláspontjára találunk argumentumot.

Az alábbiakban megkisértendjük Horvát-Szlavonországok helyzetét általánosságban megjelölve, szabatos terminológiát adni. Hogy ezt tehessük, mindenekelőtt három fogalommal, a souverainitás, állam és autonomicus tartomány fogalmával kell tisztába jönnünk.

Ha az államot eredeti alakjában vizsgáljuk, szemünkbe ötlük, hogy egyéb jogi személyiséggé emelkedett politikai közületől abban különbözik, miszerint olyan legfőbb akarat és hatalommal bír, melynek minden más hatalom és akarat alá van rendelve és a mely fölött semmi más hatalom vagy akarat nem létezik.

Ma az ily államot nevezzük souverain államnak, s e hatalmat souverainitásnak, átvéve e francia szót első alkalmazójától BODIN-től, ki az állam fogalmát következőkép adja: «un droit gouvernement de plusieurs mes nages et de ce, qui leur est commun avec puissance souveraine.» (*Les six livres de la République.* Paris. 1576. I. 1.) A souveraineté szót pedig a fogalom többféle tulajdonságának kiemelésére latinul summum imperium és summa potestas szavakkal jelzi.

A souverainitás természeténél fogva teljesen független, mert különben nem lehetne legfőbb hatalom; továbbá egységes, oszthatatlan, mert a mint részekre tépetnék, már több egymás mellett álló, bizonyára többször egymásba ütköző hatalom jönne létre. A fél souverainitásról szóló tan, mely a német irodalomban is szerepet játszik s különösen BLUNTSCHLI excellál vele, határozott contradictio in adiecto. A hol a souverainitás csak félig van meg, ott semmi sincs meg belőle, fogalmától a teljesség elválaszthatatlan. A souverain akarat és hatalom végre korlátlan is minden más, idegen akarral szemben, mert ha valamely akarat vagy hatalom korlátozhatná, már nem lenne legfőbb hatalom.

De ebből nem következik, hogy a souverainitás magamagát meg ne köthesse. A törvény, míg érvényben van, az államot épűgy köti, mint az alattvalókat, de ezért még idegen hatalom, akarat nem emelkedett az állam fölé, s így lesz a souverain állam ismertető jele, hogy *csak saját akarata által köthető meg.* Az ilyen állam eredeti formája az államnak és minden egyéb, ebből képződött, másodrendű alakulat.

De ilyen másodrendű alakulatokkal a történet folyamán gyakran találkozunk. A souverain állam u. i. feladja souverainitását egy más állam előnyére, megtartja azonban benső állami életét; vagyis elismer maga fölött akaratot, a melynek szolgál, de ezen reá nézve most már souverain akarat nem avatkozik belső életébe. Ezen belső élet saját külön fedelme alatt, saját törvényei szerint folyik, melynek a polgárok alattvalói; követeket küldhet és fogadhat s az idegen souverainnek nem az alattvalók vagy részek vannak közvetlen alávetve, hanem a volt souverain állam a maga egészében. S azért bár nem szoros értelemben vett állam, mégis államnak nevezhetjük, mert létében az állami élet jelenségét képező számos momentum megmarad. Hogy azonban az állam eredeti formájától megkülönböztethessük, jelzővel látjuk el, s majd rész-államnak, majd mellék-államnak, majd hűbéres-államnak nevezzük.

Ilyen államok voltak a régi német birodalom államai.

* 1885. II. sz.

A birodalmi gyűlés és a császár birta a souverainitást, de e souverain tényezőknél az egyes államok mint ilyenek voltak alárendelve. Hasonló példát szolgáltatnak Magyarország hűbéres államai is. Nem voltak souverainek, mert a magyar állam akaratát adófizetéssel és ujonczadással szolgálták, de beléletükre vonatkozólag saját nemzeti fejedelmek és törvényeik alatt állottak.

A mi az autonomicus tartományt illeti, az egészen más categoriába esik. Az autonomia szó az állam fogalmával ellenkezik. Autonomia szoros jogi értelemben öntörvényhozást jelent és így az autonómiát csak akkor lehet valamely politikai közület különösen jellemző tulajdonságaként felemlíteni, ha képzelhető, hogy a törvényhozási jogot részére más gyakorolja. Az állam fogalmában rejlik már, hogy kötelező akarral, törvényhozási joggal bír s így trivialis nélkül nem mondhatnánk autonomicus, vagyis törvényhozó joggal bíró állam.

Autonomicus tartomány alatt tehát egy oly nem állami közületet értünk, mely saját jogára támaszkodva, nem delegáció alapján, kötelező jogszabályokat állíthat fel. Az állami és autonomicus test közti különbség abban mutatkozik, hogy ez utóbbi az előbbinek részét képezi, azért ez annak életébe avatkozhatik, számára határokat von, s a rész nem hozhat semmi oly határozatot, mely az állam által hozottal ellenkezik.

Már most ezen dogmatikai fejtegetésre tekintettel, vizsgáljuk a Horvát-Szlavonországok jogállását.

Törvényeinkben alkalmazott terminus technicusokra nem támaszkodhatunk, miután e rövid értekezésben is kénytelenek vagyunk néhányat mint tarthatatlant visszautasítani, nincs jogunk tehát másokat készen, indokolás nélkül elfogadni.

Hogy Horvát-Szlavonországokat souverain államnak nem tekintheti senki, míg a magyar törvény ott is kötelező, míg a magyar kormány rendelete oda is kihat, azt nem kell bővebben fejtegetnünk.

De van két más nézet, mely a közéletben úgy, mint a tudományban hívőkre talál. Az egyik, hogy Magyarország Horvát-Szlavonországokkal personal- vagy real-unio viszonyában van. Ezt több külföldi író vitatja, tévedésbe ejtve törvényeinkben használt kifejezések által. Így DARESTE (*Les Constitutions modernes*), továbbá ULBRICH, a prágai egyetemen a közjog tanára, ki e viszonyt «unio realis inequalis»-nak tekinti (*Lehrbuch d. öst. Staatsrechts* és *Die rechtliche Natur d. öst.-ung. Monarchie*). A másik nézet pedig, hogy Magyarország Horvát-Szlavonországokkal szövetséges államot alkot, mely alkatban a souverain hatalmat a szövetség bírja. (BIDERMAN: *Legislation autonome de la Croatie.*)

(Def. köv.)

Dr. NAGY ERNŐ.

Észrevételek a telekkönyvi törvényjavaslatra.*

A 63. §-hoz. A második bekezdés kétséget hagy fen az iránt, vajon a hitelező által követelése után kívánható 2 százalék a tőkéhez arányítva, tekintet nélkül a félévi időre mint számítási tényezőre, vagy ezen időnek számbavétele mellett jár-e? úgy hogy például 1000 frtnyi tőke után, ha a fizetési határidő még be nem következett, természetesen a szerződési vagy törvényes kamaton felül 20 frt követelhető-e vagy 10 frt? A javaslat indokolása szerint a 2 százalék egy egész évre számítva értendő. Ezen bekezdés második mondata tehát helyesebben tán így volna szövegezve:

«jogunkban áll azonban a fenálló s még le nem járt tőke-követelés egy százalékát, tekintet nélkül a fizetés és a lejárat közötti idő tartamára, a szerződési vagy törvényes kamaton felül követelni.»

* Ref. közl. — Az előbbi közleményeket l. a 10., 12., 15., 16. és 17. számokban.

A 66. §-hoz. Hasonló a megjegyzésem, mint az 58. §-ra vonatkozólag. Miután az 1868: XLIV. tcz. 13. §-ánál fogva a telekkönyvi hatóságok hivatalos nyelve kizárólag a magyar, mindenesetre kívánatos, hogy a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratok is magyar nyelven legyenek kiállítva, vagy a mennyiben, más nyelven szerkesztvük, azokhoz hiteles magyar fordítás legyen csatolva. Nagy kérdés azonban: hogy ha a magyar nyelvet a tabularis okiratok kizárólagos nyelvének kijelentjük, az ez által elérendő előny ellen-súlyozza-e majd azon hátrányt, mely ezen rendelkezésnél és az alkalmas okirat megszerzésének abból eredő gyakori nehézségeinél fogva a telekkönyvi intézményre hárulhat az által, hogy a tényleg megtörtént birtokváltozások egy része nyilvánkönyvileg nem érvényesítették, és hogy a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratokba helyezett bizalom megrendítették. A hol és a mikor csak lehet, az okiratok különben is magyar nyelven készülnek. Az ellenesnek megvan mindig a plausibilis oka, mely abban fekszik, hogy vagy a szerződő felek vagy az okirat szerkesztője a magyar nyelvet nem bírják. Ezen utóbbi okot azzal üti el a javaslat indokolása, hogy «az ügyvédek, a közjegyzők, a községi s a körjegyzők mind bírják a magyar nyelvet», szükség esetében pedig az idegen nyelven szerkesztett okirat «magyar fordítása könnyen megszerzhető.» A mire az a megjegyzésem, hogy hiteles fordítás megszerzése nem könnyű, ellenkezőleg eléggé nehéz, átlag sokkal nehezebb, mint közjegyzői okirat szerzése. Ezen nehézségnek a következménye pedig — félek — az lesz, hogy a mennyiben a prts 168. §-a szerint szükséges két alkalmas tanu gyakran elő nem kerithető, az okiratok magyar nyelven fognak szerkesztetni az esetben is, ha a kiállító a magyar nyelvet nem értik, de ezen körülmény a kiállításnál egyszerűen ignoráltatni fog. És ez alkalmas arra, hogy a telekkönyvi kérvények mellett felmutatandó magán okiratoknak különben is eléggé csekély hitelét még jóval lejjebb szállítsa.

A 68. §-hoz. A javaslat indokolása beismeri, hogy kívánatos volna telekkönyvi ügyekben a közjegyzői kényszer behozni s bekeblezést csak közjegyzői okirat, vagy mondjuk általánosabban, közokirat alapján engedni; és elismeri ezt a szakkörök nézetének. Én is teljesen osztom ezen nézetet, és az ennek támogatására az indokolásban felhozottakhoz még csak azt teszem hozzá: hogy csak a közjegyzői kényszer behozatala mellett fognak elérni azt, hogy a tényleges birtokállapot a telekkönyvi betétekben foglalt állapottól el nem fog térni. Az átruházási ügyletek telekkönyvi érvényesítésének akadálya főleg az, hogy magának az átruházónak joga sincs telekkönyvileg bejegyezve. De ettől eltekintve a telekkönyvi bejegyzést legtöbb esetben az okiratoknak selejtes, a telekkönyvi állapottal és a telekkönyvi rendelet szabályainak meg nem felelő szerkesztése s kiállítása akadályozza. Ezen akadályt pedig csak úgy háríthatjuk el, ha a tabularis okiratok szerkesztését szakavatott, erkölcsileg és anyagilag felelős személyekre bizzuk, kik annak garantiáját nyújtják, hogy oly okiratot vesznek fel, melynek alapján a szerzett jog telekkönyvileg bejegyezhető, és kikben hivatásuknál fogva feltehető az akarat és a képesség, hogy a netán mégis elkövetett hibát jóváteszik.

A hitelesítési kényszer emelné ugyan a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratok hitelét, de épen nem szüntetné meg a bejegyzések teljesítésének az imént említett leggyakoribb akadályát; azt tehát célravezetőnek nem tartom, még azért sem, mert a telekkönyvi bekeblezésre alkalmas okirat megszerzését körülbelül épen oly mérvben nehezítené, mint a közjegyzői kényszer, a nélkül, hogy ennek előnyeivel is járna.

A javaslat indokolása a hitelesítési kényszer behozatalának legfőbb akadályaul a kir. közjegyzők csekély számát emeli ki. Én ezt a közjegyzői kényszer akadályának is elis-

merem; de nem látom be az akadály eltávolításának nehézségeit. Ha kitégíttatnék a közjegyzői hatáskör, könnyen lehetne, sőt szükségkép kellene is a kir. közjegyzők számát szaporítani; és ez végre is az ügyvédi kar anyagi érdekeinek sérelmével sem járna, mert hiszen az ujonnan rendszeresített közjegyzői állomások legnagyobb részt épen az ügyvédi kar tagjai által töltenének be.

A törvényjavaslat — a mint beismeri — a szakkörök és a javaslat tárgyalására egybehívott szakértekezlet nézetével ellentétben elejtette a közjegyzők s a hitelesítési kényszer és a létező bajok orvoslására az *ellenjegyzési kényszer* választotta; melyet azonban alkalmas orvoslatnak sehogy sem tudok találni; mert a telekkönyvi bejegyzés kieszközlésének sulypontja szerintem *nem a telekkönyvi kérvényben, hanem az okiratban fekszik*, mely a bejegyzés alapjául szolgálni hivatva van, úgy hogy az okirat szerkesztésénél és kiállításánál elkövetett hibát legtöbbször a kérvény bármi gondos szerkesztése sem teheti jóvá.

Az ellenjegyzési kényszer behozatalának egyik céljául a javaslat indokolása a zugírászat korlátozását említi. Csak hogy akkor nem értem, miként lehet a telekkönyvi kérvények egy részének szerkesztését és ellenjegyzését a községi jegyzőkre s a körjegyzőkre bizni? Az 1874: XXXIV. tcz. 39. §-a szerint zugírász az, ki a nélkül, hogy ügyvéd lenne, a feleknek bíróságok vagy hatóságok előtti képviselőtét üzletszerűen folytatja. Én azt hiszem, hogy ez tökéletesen illik azon községi és körjegyzőkre, kik a felek nevében telekkönyvi kérvényeket tetemesebb számban fognának szerkeszteni és benyújtani. Azután meg tudtommal a községi és körjegyzők vizsgálja kiterjed ugyan számos mindenféle tárgyra, de ki nem terjed a telekkönyvi rendeletekre s az ezekkel kapcsolatos jogszabályokra. Hol találjuk meg tehát annak biztosítékát, hogy a községi s körjegyzők által ellenjegyzett telekkönyvi kérvények a fenforgó ügyek jogi természetének és a törvény és rendeletek szabályainak meg fognak felelni?

A szolgálmi jog bejegyzése iránti kérvénynek szerkesztését és ellenjegyzését már épen nem biznám a községi vagy körjegyzőkre; mert a szolgálmi jogok tana tudvalevőleg épen egyike a nehezebbeknek és a közéletben legkevésbé ismerteknek; és nem vélek nagyítani, ha azt állítom, hogy községi s körjegyzőink, bármennyire képesítvük egyébként hivatásuk betöltésére, a szolgálmi jogról tulnyomó részben helyes fogalommal sem bírnak.

A 69. §-hoz. Ez tulajdonképen törvénymagyarázat, mely nem árt ugyan, de nem is szükséges. Ugyan ez áll

a 72. §. első és második bekezdésére nézve.

Ezen §. többi tartalma nem annyira a telekk. rend. 148. §-ának kiegészítését, mint inkább ezen és a 149. és 150. §§. módosítását és változtatását képezi. Az itt felvett intézkedésnek mintájául szolgált az ausztriai 1871. évi telekkönyvi törvény 63. §-a. De ezen törvény 31. §-a azt is rendeli, hogy bekeblezés csak közokiratok vagy oly magánokiratok alapján történhetik, melyeken az aláírások bíróilag vagy közjegyzőleg hitelesítvők. Csak miután ekként garantiát teremtett arra nézve, hogy a tárgyalás nélkül érdemileg elintézendő telekkönyvi kérvényekhez mellékelt és a bíróság által egyedül a tartalom és az előszabott külalak tekintetében megbíráható okiratok a kiállítók valóságos akarathelyettesítését tükröztetik vissza: csak akkor és ennek folyamán tartotta lehetségesnek és tanácsosnak megrövidíteni azon határidőt, melyen belül a bekeblezés érvénytelenség miatt harmadik jóhiszemű személy irányában is eredménytelenséggel keresetileg meg lehet támadható.

A mi javaslatunk a telekkönyv publicitásának emelése tekintetéből leszállítja a bekeblezés megtámadására szolgáló határidő tartamát, a nélkül hogy ugyanily arányban emelné a bekeblezések alapjául szolgáló okiratok megbízhatóságát. És ez nem helyesítható. Ebből azonban korántsem azt akarom

következtetni, mintha a telekk. rend. 150. §-ában a kitörlési keresetnek harmadik személy ellen való megindítására kiszabott három évi határidő meg nem volna rövidítendő; sőt ellenkezőleg, ezt okvetlenül szükségesnek tartom; de az ebbeli intézkedés szükségszerűségéből levonom egyuttal az okozatos összefüggésben álló ama másik intézkedés elháríthatatlanságát, mely szerint a bekeblezés alapját képező okiratok hitelessége megkivántassék.

A megtámadási szándék bejelentésére szolgáló 15 napi határidőre nézve egyébiránt ugyanazt jegyzem meg, mit a 61. §-nál. Ezt is rövidnek tartom; és véleményem szerint e határidőt — úgy mint az ausztriai törvény teszi — legalább a felfolyamodási határidő tartamában kellene megállapítani.

A 73. és 74. §§-hoz. Az ezen §§. szerint meghonosítandó *beadvány-kényszer* — a mint az e tárgyra vonatkozó első közleményemben jeleztem — tüzetesebb fejtegetés tárgyává akartam tenni. Időközben azonban másutt volt alkalmam ebbeli nézeteimet előadni; és ezért e helyütt ismétlések elkerülése végett az eredmény rövid összegezésére szoritkozom; és ez abból áll: hogy miután a javaslat szerint nem fog létesíttetni oly nyilvánkönyvi állapot, mely a tényleges birtokállapotnak teljesen megfelel, mely további birtokváltások nyilvánkönyvi érvényesítésének biztos alapjául szolgálhatna és melynél fogva ily átruházások folytán a tulajdonjog bekeblezésének telekkönyvi akadályai nem léteznének; miután nem tervezetnek egyuttal oly intézkedések, melyeknél fogva némileg biztos kilátás volna arra, hogy a telekkönyvi kérvények mellett csak oly okiratok fognak felmutattatni, melyek alapján a kért bekeblezés akadálytalanul elrendelhető; és miután a tervezett kényszer ezekhez képest csak annak nyujtaná némi biztosítékát, hogy a telekkönyvi kérvények be fognak adatni, de nem egyszersmind annak, hogy a kérvényeknél fogva a bekeblezés elrendeltetik és fogantositatik,

a beadványkényszer egymagában arra, hogy ez által a telekkönyvi betétekben foglalt állapotnak a tényleges birtokállapottól huzamosabb időre való eltérése megakadályoztassék, alkalmatlannak tartom.

A 74. §. szövegezésére nézve egyébiránt megjegyzem még a következőket:

A 68. §. szerint telekkönyvi bejegyzés kieszközlésére *írásbéli kérvény* szükséges; nem tudom tehát, mi értendő a *«kérvényt pótló jegyzőkönyv»* alatt, mely a 74. §-ban említettik.

«Fogot szerzett egyén» helytelen kifejezés; mert a jog a szerzett, az a mi szerzetett, nem pedig az egyén. E helyett tehát az volna mondandó *«azon személy, ki a jogot szerzte»* ... felhívja stb.

A telekkönyvi hatóság az illető személyt nem *«a jog telekkönyvi keresztülvitelére»* fogja felhívni (a mi még hozzá nem is jogászi kifejezés), hanem a szerzett jog telekkönyvi bejegyzése iránti kérvény beadására. Kitűnik ez a §. harmadik bekezdéséből is, mely szerint a felhívás és a pénzbírság kiszabása addig ismételtetik, míg a szerzett jog keresztülvitelére (bejegyzésére) *«a kérvény be nem adatik.»*

Végre határozott kifejezés volna adandó annak, hogy, *mely jogok azok*, melyeknek telekkönyvi bejegyeztetésére valaki pénzbírság terhe alatt szorítható.

Mert nem hihetem, hogy a beadvány-kényszer mindazon jogügyletekre nézve szándékoltnék, melyekről az okiratok illeték kiszabása végett be nem mutathatók. Sőt nézetem szerint minden körülmények között elég volna a beadvány-kényszer azon jogügyletekre korlátozni, melyek ingatlanra vonatkozó tulajdonjog szerzését tárgyazzák; mert csak a tulajdonjog bejegyzésének elmulasztása folytán *«létesül oly tényleges állapot, mely a betétekben foglalt állapottól huzamosabb időre eltér.»*

Dr. IMLING KONRÁD.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Birói figyelembe vehető-e az országos közegészségi tanácsnak indokolatlan felülvéleménye?

Egy gyermekölési bűnperben, mely legközelebb a budapesti fenyítő tszéknél letárgyalatott, kérdés tárgyát képezte azon körülmény kipuhatólása, vajon vádlottnő, ki első ízben szült, a szülés okozta rendkívüli fájdalmak és a nagy izgatottság következtében nem öntudatlan állapotban cselekedett-e, midőn újdonszült gyermekét közvetlenül a szülés után megfojtotta? A végtárgyalás során egy a védelem részéről kihallgattatni kívánt pszichiater-specialista szakértő-orvos, valamint a tszéki orvos véleményei nem egyezvén meg minden tekintetben,* a kir. tábla feloldotta a védelem előterjesztése folytán a tszéknek marasztaló és három évi börtönbüntetést megállapító ítéletét és az országos közegészségi tanács felülvéleményének kivételét rendelte el. Ezen tudományos forum következő felülvéleményt adott, melyet szó szerint idézünk: «Az elénkbe terjesztett orvosi véleményekből s egyéb periratokból az tűnik ki, hogy F. K. újszülött gyermekét *előre átgondolt terv szerint* és öntudatának teljes birtokában fojtotta meg.» A védő az újabb végtárgyalás alkalmával ezen felülvéleményt az országos közegészségi tanácsnak visszaadani kívánta oly célból, hogy ez véleményét *tudományosan indokolja*, esetleg azonban ezen kérdésnek a budapesti kir. tudomány-egyetem orvosi kara elé teendő terjesztését kérte ezen vitás kérdésnek megállapítása végett. Közvádló azonban határozottan ellenezte ezen indítványokat, minek következtében a tszék teljesen érettnak találta már most az ügyet újabb ítélethozatalra és újabb ítéletében, ennek indokai között, a közegészségi tanács véleményével is indokolja egyebek között azt, hogy vádlott a terhére rótt cselekményt öntudatának teljes birtokában hajtotta végre. Ezen eljárás ellen a védelem részéről semmiségi panasz lett beadva.

Mivel a közegészségi tanács felülvéleményeinek lapidar iránya (!) az igazságszolgáltatás érdekében nem mellőzhető hallgatással, időszerűnek tartom erre nézve nézetemet elmondani.

A fenebb idéztem három sornyi felülvéleményben *egy szó indokolás sem foglaltatik*. Ez talán szükségtelen is; elég ha Roma locuta est.

Az ilyen csonka véleményekkel szemben a budapesti kir. ítélő tábla már más alkalommal állást foglalt, midőn enunciaálta, hogy: «— — a közegészségi tanácsnak, mint szakértő testületnek, melynek véleményéhez a bíróság a bűnösség megítélésénél kötve nincs, különben is *semmivel sem indokolt felülvéleménye birói figyelembe nem vétethetett.*» (L. *Döntvénytár*, új folyam VIII. kötet, 182. lap.)

Az igazságügyminister csak legujabban, 1884. évi december 19-én kelt 56673. számú körrendeletében figyelmeztette a tszékeket, hogy a közegészségügyi tanács tagjai aránytalanul túl vannak terhelve és hogy: «— — működésüket díjtalanul s *csupán az ügy iránti buzgalomból* teljesítik.»

Ehhez semmi közünk, vajon visszteher mellett, avagy díjtalanul kapunk-e tudományos nézeteket; vajon buzgalomból avagy e nélkül teljesíti-e valaki kötelességét.

Ez utóbbi körülmény teljesen intern dolog. Ha a tanács tagjai ama működésükért, melylyel a fenyítő eljárás terén itt-ott találkozunk, díjazásban nem részesülnek és ők — teljes joggal — szellemi munkájoknak gazdasági æquivalensét óhajtják avagy igénylik, akkor egész egyszerűen csak meg kell pendíteniök az eszmét, hogy a tszékek mindazon esetekben, a melyekben orvostörvényszéki kérdésekben felülvéleménye-

zés végett a tanácshoz fordulnak, ezen felülvéleményezés díját is állapítsák meg és hogy ezen kiadás épügy tartozzék a fenyítő eljárás költségeihez, mint a törvényszéki orvosnak járó tarifaszere s egyéb felmerülő díj; mert a tanács tagjai a közegészségügy rendezéséről szóló törvény intézkedései szerint nincsenek eltöltve attól, hogy ilyenmü díjazást ne igényelhetnének. Vagy pedig, ha célszerűbbnek találtatnék, akkor ezen véleményező testület tagjai megfelelő állami díjazásban is részesülhetnének; mert a tanács költségei ugyis az állami költségvetés megállapítása alkalmával határozatnak meg a törvényhozás által. Ha nem csalódom, akkor a legutolsó budgetben pl. az orsz. közegészségi tanács költsége 1800 frtnyi összeggel figurál.

Ismétlem tehát: a díjtalanul történő és merő «buzgalomból» eredő működés nem változtathatja át egészen eme működés jogi természetét; legkevésbbé sem vetköztetheti ezt ki törvénykezési mivoltából és épenséggel nem akadályozhat bennünket azon kétségbe nem vonható postulatum formulázásában, hogy eme működés olyan legyen, mely az igazságos bírálatot kiállja és leginkább, hogy eme működés az igazságszolgáltatás szempontjából valóban *üdvös* is legyen.

Az 1876: XIV. tcz. 169. §-a felvilágosít bennünket arról, hogy: «a közegészségi ügyek tudományos tárgyalása céljából egy véleményező testület állittatik fel, e testület czime: «országos közegészségi tanács.»

Ennek feladata (1876: XIV. tcz. 170. §. 3. pont): «felülvéleményezés *a hozzá utasított* orvostörvényszéki esetekben.»

Ez tehát csakis a belügyminister használatára létesített testület, mely csupán «votum informativum»-mal bír. A minister azonban törvényszerint korántsem köteles ezen testületnek véleményében végleg megnyugodni, hanem: «... közegészségi ügyekben *egyéb* szakértő és tudományos testületeket is *meghallgathat.*» (L. id. tcz. 169. §. utolsó pont.)

Tehát ha az administratio céljából a végrehajtó hatalom az összes, az országban létező rendelkezésre álló szakértő testületeket felhasználhatja valamely kérdésnek tisztázása végett, akkor az igazságszolgáltatás céljából minime ugyanazon jog vétethetik szintén igénybe, mert itt összehasonlíthatatlanul sokszorta fontosabb és igazán életbe vágóbb érdekek forognak szóban, mint a közigazgatásnál.

Ha a Bűnv. Elj. Szab. álláspontjára helyezkedünk, akkor ezek 63. §-ának utolsó pontja tulajdonképen nem is képez akadályt arra nézve, hogy valamely orvostörvényszéki esetben egyéb szakértő és tudományos testület is meghallgattassék, mert az idézett §. értelmében: «különös fontos esetekben: a kérdés végmegállapítása végett a kir. egyetem orvosi kara elé terjesztendő.»

Ezekből látható tehát, hogy eljárásunk keretén belül nem létezik akadály arra nézve, hogy esetleg a tanács indokolatlan felülvéleménye még az egyetem orvosi kara elé is terjesztessék valamely kiváló fontosságú kérdésnek végmegállapítása, tehát superarbitrium céljából.

Minden eszköz felhasználható aggodó gondossággal, melylyel az igazságot diadalra juttathatjuk, melynek mindannyian hivatott őrői vagyunk.

Ugyanezen eszme lebeghetett CSEMEGI előtt is, midőn ama törvényjavaslatában, melyet a «Magyar Bűnvádi Eljárás a törvényszékek előtt» tárgyában készített, annak 449. §-ában a végtárgyalást vezető elnököt feljogosítja oly szakértők kihallgatására, a «kiknek nyilatkozatából valamely lényeges körülményre nézve felvilágosítás remélhető.»

A művelt európai nemzeteknél mindenütt ama elvet látjuk adoptálva, különösen Franciaországban, Angliában, Németországban stb., hogy úgy a vádló, valamint a védő saját választásuk szerint annyi szakértőt hívhatnak meg, a mennyi nekik csak tetszik.

De mindenütt a véleménytől megkivántatik egyszersmind az, hogy az okvetlenül indokolva is legyen. Az indokolás teszi

* L. *Fogt. Közl.* 1885. 14. sz. Különfélék.

a véleményt azzá, a mi; a nélkül egyszerű phrasis, közönséges észrevétel, melytől a komoly tekintetbevételt mindenki joggal megtagadja.

Ime pl. a szomszéd Ausztria, — melyre nem ok nélkül hivatkozunk mindig a bűnvádi eljárási codificatio előestéjén és melynek némely jogi intézményei szintén nem minden ok nélkül hallgatólag és nyíltan mintákként tekintetnek jogi életünkben — a monarchia másik felében a «Strafprozess-Ordnung vom 23. Mai 1873» 124. §-ában szintén határozottan mintegy különös hangsúlyozással ki van emelve: «... das Gutachten *sammt dessen Gründen.*»

Orvostanhallgatóink is tanulják már az alma materben «a törvényszéki orvostan *alapelvei*»-ben BELKY, egyet. tanár művében (4. lap), hogy: «... a véleményben felállított következtetések *mindig indokolandók.*»

Hogy minő essentialis alkatrésze a véleménynek annak tudományos indokolása, az kitűnik abból, hogy az idéztem osztrák törvény 126. §-a megköveteli expressis verbis, hogy a bíró az indokolásban mutatkozó logikát, a rátiót, ellenőrizhesse; mert azt mondja: «... zeigt sich, dass es Schlüsse enthält, welche aus den angegebenen Vordersätzen *nicht folgerichtig* gezogen sind» stb. Az ellenmondások, a hiányok, az aggályok csakis ilyenképen oszlatathatók szét.

Csalhatatlanság, tekintély, feltétlen bizalom a tudomány terén nem létezhetik. A ki a «jurare in verba magistri»-féle elvnek polgárjogot, akarna szerezni tudományos téren, az a tudomány fejlődését kiméletlenül visszalökné a sötétségbe, a hová a haladás szövétneke soha világosságot nem terjeszt.

Nézzük, miként vélekednek Európa legjelesebb és legkintélyesebb tudósai a tudományos indokolás nélküli felülvéleménynek tudományos becséről.

KRAFFT-EBING «*Psychopathologie*» című művében «Stellung und Aufgabe des ärztlichen Technikers im Criminalforum» feliratu fejezetében (26. s köv. lap.) úgy találja, hogy a tulajdonképeni véleménynek tenorját kell hogy az esetleg talált anomal állapotnak, mintegy kóros állapotnak indokolása képezze. A vélemény nem lehet és nem szabad, hogy a bíróra nézve kötelező legyen.

Tudományos becsét nem bírálhatja ugyan meg, azonban igenis praemissáinak helyességét és végső következtetéseinek logikáját. Rendkívül sajnos — úgy mond az idéztem tudós — ha a bíró a helyett, hogy valamennyi törvény szerint rendelkezésére álló orvosi instantiától véleményeket kikérjen, saját nézete szerint itéli meg a mindenkori kétséges elmeállapotot.

GEYER (HOLTZENDORFF: *Handbuch des deutschen Strafprozessrechts*. I. köt. 258. lap) különösen fontosnak találja a módot, a melyben a szakértők véleménye indokoltatik, és azt tanítja, hogy ha a bíró nem szerez kellő meggyőződést az egyik vagy a másik vélemény helyességéről, természetesen nem lesz kötve esetleg a szakértők szótöbbségéhez, vagy valamely szakhatóság felülvéleményéhez, hanem akkor igenis a bizonyítás tárgyát képező tényeket egyszerűen be nem bizonyítottaknak fogja tekinteni.

Ausztriának legnagyobb büntető-jogásza GLASER (*Beiträge zur Lehre vom Beweis im Strafprozess*, 404. s köv. lap.) határozottan tanítja, hogy a szakértői véleményen oly tárgylagos kritikát kell gyakorolni, mely mindennemű vallomásnál oly nagy jelentőséggel bír. A véleménynek kritikájánál mindenekelőtt annak indokolását kell szemügyre venni. Egy kijelentés, mely oraculumként jelentkezik, egy meggyőződés, melynek keletkezését illetőleg számadás nem adható, oly ítéletet képez, melyet a szakértő a bíró helyett szeretne hozni, ez utóbbit azonban nem mentvén fel felelőssége alól.

Ha indokok léteznek, akkor kitűnhetnek, hogy azok hamisak, avagy hogy nem tökéletesek vagy hogy oly előfeltételekből indulnak ki, melyeket előbb még csak be kell bizonyítani, vagy hogy a szakértő az eléje kitűzött feladat határát átlépi, nevezetesen hogy a büntető-törvény alkalma-

zásának és magyarázatának terére lép, hogy jogi fogalmakat kezel és hogy talán hibásan.

A döntés a tárgyi indokokat illeti, melyek valamely nézet mellett felhozhatnak.

A vélemény magában véve még nem döntő, mert a bírónak köteletségében áll, hogy megvizsgálja, vajon helyes praemissákból helyesen lett-e az levezetve.

Ugyanezen tudós egy másik művében (*Handbuch des Strafprozesses*. I. köt. 731. s köv. lap. [BINDING: *Handbuch der deutschen Rechtswissenschaft*. IX. 4. I.]) találóan fejti ki, hogy a szakértői vélemény két részből kell, hogy álljon: magából a véleményből és azon indokok kifejtéséből, melyek a szakértőt ezen vélemény hozatalára birták. Egy félre nem ismerhető analogia áll itt fen az ítélet és a bíróság ítéleti indokai között, nevezetesen a mennyire ténykérdések forognak szóban; és épúgy mint a bíróságnál az ítéleti indokok szerkesztése, a bíró feladatának legnehezebb, ha nem is legfontosabb részét képezi, épúgy még fokozódottabb mértékben a szakértőre nézve véleménye indokainak kifejtése is, kinek mindig arra kell tekintettel lennie, hogy indokolásának az a hivatása, hogy a bírót kötelelességszerűleg meggyőzze, mielőtt kijelentése az ítélet alapjául szolgálni hivatva van, hogy ugyanazon és felsőbb instantiában felülvizsgálatnak lehet kitéve és hogy ép annyira alkalmasnak kell lennie arra, hogy nem szakértők által megértessék, mint arra, hogy szakértők által megítéltessék. — —

A fenebb említett felülvélemény nem az, a minek jelentkezik, mert az orsz. közegészségi tanács hivatásának teljes félreismerésével a büntető codex alkalmazásának terére lép át és itél, a midőn kijelenti, hogy vádlott: «— — előre átgondolt terv szerint» fojtotta meg gyermekét. Tehát a dolus nehéz problémájának fejtegetésével foglalkozik, a helyett, hogy véleményét tudományosan indokolná.

A felülvéleménynek ama három szóból álló oraculum, hogy vádlott: «— — öntudatának teljes birtokában» fojtotta meg gyermekét, mint tudományosan semmivel sem indokolt és bíróilag ellenőrizhetetlen pusztá állítás: bírói figyelembe épenséggel nem jöhet. A szakértő nem esküdt, tőle a törvény nagyon is számon kéri, mi által és miért érez magában meggyőződést. A szakértői véleménynek tudományos indokaiban rejlt igaz meggyőződés hathat egyedül a bíró ítélő tehetségére.

A fenebb említett esetben a budapesti kir. ítélő tábla helyes érzékkel a szóban forgó kérdésnek kiváló fontossága iránt és tekintettel a szakértői véleményeknek — mondhatni — egymással való ellenkezésére elrendelte ezen kérdésnek a k. e. tanács által leendő felülvéleményeztetését. A közegészségi tanács «semmivel sem indokolt» felülvéleménye azonban a kir. tábla traditói értelmében bírói figyelembe nem vétethetik. Joggal hittem és reméltem és velem együtt remélte ezt Magyarországnak. jogász- és orvos-világa is, mely ezen kérdést kiváló érdeklődéssel kíséri, hogy a kir. tábla — ez esetben még inkább, mint valaha — az indokolatlan felülvéleményt nem létezőnek fogja tekinteni.

Azonban mi történt? Legnagyobb meglepetésre a kir. tábla az elsőfokon eljáró tszéknek fenebb említett ítéletét a legutóbbi napokban *helyben hagyta* és a közegészségi tanácsnak teljesen indokolatlan felülvéleményét elfogadhatónak jelentette ki. Ezzel feltűnő módon desavouálta ama, ezzel homlokegyenest ellenkező előbbi enunciatióját, melyet örömmel fogadott volt a művelt közönség. Tehát a kir. tábla teljesen figyelmen kívül hagyta a következő körülményt. Ha annak szükségessége felmerült, hogy az ügy felülvéleményeztessék és ha a történt felülvélemény helyesen csakis nem létezőnek volt tekinthető: akkor logikai szükségszerűséggel ebből egyéb nem következhetett, mint csakis az, hogy az elrendelt felülvélemény utólag még beszerzendő lett volna és hogy ennek beszerzése nélkül a tudományos kérdés végleg megállapítottak nem lett volna tekinthető. Mivel az

országos k. e. tanácsnak nem indokolt felülvéleményét nem lett volna szabad birói figyelemben részesíteni, ezen ügyben a felmerült kérdésnek tisztába hozatala végett vagy pótlólag tudományosan indokolt felülvéleményt kellett volna a k. e. tanácstól beszerezni, vagy pedig egész egyszerűen ama nem használható felülvéleménytől, — mely más alkalommal «birói figyelemben nem vétethetett» a kir. táblánál — teljesen el kellett volna tekinteni és ezt nem létezőnek tekinteni és ezen kérdést az egyetem orvosi kara elé kellett volna terjeszteni; mert «más szakértő testület *második forumként* nem véleményezhet,» mint az 1880. évi márczius hó 1-én 5857. sz. alatt kiadott igazságügyministeri körrendelet mondja. (L. Dr. FAYER LÁSZLÓ: *Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt*. Budapest, 1885. 164. lapon.)

A fenebbiekben előadottak után meg vagyok győződve arról, hogy a m. kir. Curia nem fogja túrni az indokolatlan szakértői véleményeknek eljárásunk terén való elviselhetetlen burjánzását, mely határozottan perhorrescálandó abusus már annyira gyökeret vert, hogy a közegészségügyi tanács még oly esetben is, melyben a budapesti fenyítő tszék a közvádlo indítványához képest világosan és határozottan *indokolt* felülvéleményt kívánt, mindennek daczára teljesen indokolatlan felülvéleményeket adott. Vajon mi lehet az oka ezen szívós strike-nak? Miért titkolja a k. e. tanács felülvéleményeinek indokait?

A m. kir. Curia élénk fogékonysággal bír a modern bűnvádi eljárásnak ama követelményei iránt, melyeknek célja oda terjed, hogy eljárásunkat európaivá tegyék. Szoktassa rendhez a Curia a bíróságokat és statuálja obligatorius módon, hogy indokolatlan szakértői véleményeket kérlelhetetlen szigorral és a legnagyobb erélylyel utasítsanak vissza, bárkitől és bármely testülettől származzanak is azok.*

De lege ferenda a következőkre bátorodom utalni. Az alkotandó bűnvádi eljárásban határozottan ki kell majd emelni, hogy a szakértők véleményei mindig indokolandók. Ez hiányzik még CSEMEGI javaslatában is, mely a VIII. fejezet (az elővizsgálat, II. a birói szemle és a szakértők) 170. §-ában csakis arról szól, hogy azon esetben, ha más orvosi vélemény veendő ki: a vélemény adására vagy az országos közegészségügyi tanács, vagy valamelyik magyar kir. egyetem orvosi facultása keresendő meg. Sejthető ugyan, hogy a javaslat készítője az indokolást magától értetődő dolognak tartotta, mert oly esetben is helyét látja annak, hogy más szakértők véleménye kiveendő, ha a véleményben «helytelen következtetések» mutatkoznak.

Orvos-törvényszéki vizsgálatok felülvéleményezése esetében a felülvéleményező szakértő testületek hierarchikus szervezetét illetőleg azt indítványoznám, hogy tekintettel azon rendkívül vitális érdekekre, melyek itt szóban forognak és tekintettel arra, hogy orvosi kérdésekről igen helyesen jegyzi meg ALISON: «— — the uncertainty and division of opinion in the medical profession is proverbial» három szakértő forum létesíttessék a következő gradatiókkal: I. tszéki orvos, II. közegészségügyi tanács és III. legutolsó, vagyis legfelsőbb forum a budapesti tudomány-egyetem orvosi kara.

Végül *valamennyi kir. törvényszékhez a következő kérést intézem a közérdek szempontjából*. Az országos közegészségügyi tanács csakis azon ügyekben adhat felülvéleményt, melyeket a tszékek *ahhoz utasítanak*. Tekintettel arra, hogy ezen testület makacsul ellenszegül ama általános törvényes és jogos követelésnek, hogy felülvéleményeit egyszersmind indokolja is; és tekintettel arra, hogy a ministeri körrendelet tanúságaként ezen testület tul van terhelve: egyáltalában

* A kir. Curia 1884. 8097. sz. a. kimondotta — félreértés kikerülése végett megemlítjük: az egyetem orvoskarának véleményéről — hogy «a birót ítéletében azon okok megbirálása és nyomatéka vezeti, melyek által a szakértő szaktudományának utmutatása szerint bizonyos vélemény megállapításánál vagy az ellenkezőnek elvetésénél vezetettett.» (Dr. FAYER LÁSZLÓ: *Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt*. 173. l.)

ne keressük meg többé mindaddig az országos közegészségügyi tanácsot orvos-törvényszéki vizsgálatok felülvéleményezése iránt, míg ez meg nem felel ama követelésnek, hogy felülvéleményeit tudományosan is indokolja. A legutóbb hozott indokolatlan felülvéleményeket pedig utasítsák vissza ahhoz az indokolás pótlása végett, és, ha az országos k. e. tanács eme megkereséseiknek nem akarna eleget tenni, akkor tekintsek az országos k. e. tanács felülvéleményeit nem létezőknek és forduljanak közvetlenül a budapesti tudomány-egyetem orvosi karához, mely nem superarbitrálná az orsz. k. e. tanácsnak véleményét, hanem felülvéleményt adna a tszéki orvos véleménye tekintetében.

A fenebbiekben elmondtam őszintén nézetemet, melynek előterjesztésénél, mint az objective ítélő t. olvasó be fogja ismerni, nem vezérelt egyéb tekintet, mint a közérdek elutasíthatatlan követelménye.

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A Döntvénytár** tárgymutatójának harmadik kötete a sajtót elhagyta s májusban megjelen. Az első és második kötet tudvalevőleg az 1.—25. folyamokat öleli fel; a harmadik a régi folyam 26.—28. és az új folyam 1.—10. kötetét, tehát összesen 13 kötetet. Az anyag mindenütt, a hol a törvény felosztása megengedte, lehetőleg az illető materián belül fejezetek és §-ok szerint lesz csoportosítva. Kiegészíti a rendszeres tárgymutatót a betűrendes, mely a határozatok könnyű feltalálhatóságát lényegesen elő fogja mozdítani. Ez alkalomból megjegyezzük, hogy ezentul a 11. kötettől kezdve a Döntvénytár minden egyes kötetéhez lesz betűrendes tárgymutató is csatolva.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** az igazságügyminister által véleményadásra felszólítottván, vajon célirányos-e, hogy Budapesten a járásbíróságok száma szaporíttassék s ha igen, melyik kerületben lenne szükséges a szaporítás, a következőkben fejezte ki véleményét. A kamara a járásbíróságok decentralisatióját ellenzi és így nemcsak hogy a létező járásbíróságoknak szaporítását nem javasolja, de kívánatosnak tartaná, hogy Budapest balparti részeiben csak *egy* polgári ügyekben ítélő járásbíróság lenne. E mellett mint külön járásbíróság fen volna tartandó a IV—X. ker. fenyítő járásbíróság, az V. ker. járásbíróság azonban minden esetre, még akkor is, ha ezen centralisatio nem vitetnék keresztül, két járásbíróságra lenne felosztandó, melyeknek egyike külön vezető alatt az V. ker. járásbíróság eddigi végrehajtási teendőit, a másik a polgári peres ügyeket látná el. Ha a centralisatio keresztül nem vitetik, akkor a személyszaporítás az V. és VI—VII. ker. járásbíróságnál okvetetlenül szükséges. Az elsőnél azért, mert a pontosság és gyorsaság, mely ezen járásbíróságnál a nagy munkahalmoz daczára észlelhető, csak a birák ereje tulságos megfeszítésének köszönhető; más helyeken pedig kívánatos volna az erélyesebb felügyelet is, a mely utóbbinak hiánya a munkaerő hiánya folytán keletkező bajokat némely helyen nagy mértékben fokozza. —o—

— **Az Akadémia II. osztályában** mozgalom indult meg egy jogtudományi bizottság alakítása iránt. E bizottság a specialis magyar jogtudomány és jogirodalom gondozását tűzné feladatául.

— **A bűnvádi eljárás alapelvei** czim alatt legközelebb dr. WLASSICS GYULÁ-tól terjedelmes füzet fog megjelenni, mely bővített különlenyomata a *Nemzet*-ben ugyanezen czim alatt közétett dolgozatnak.

— **Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara** fegyelmi bírósága kimondotta, hogy a pervitelnek az ügyvédjelöltre való teljes reabizása és a periratoknak olvasás nélküli signálása fegyelmi vétséget képez.

E lapok főmunkatársa áttette lakását a Zöldfa-utca 9. sz. házba.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 *

Tartalom: Az inquisitio Magyarországon. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédttől. — Horvát-Szlavon kapcsolt részek viszonya a magyar államhoz. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakad. tanártól. — A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédttől. — Törvénykezési Szemle: Hagyatéki eljárásunk. Dr. F. S. miskolczi közjegyzői helyettesettől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az inquisitio Magyarországon.

A kivallatás félelmetes történetét a magyar büntető-törvénykezés egy szégyenteljes esettel gazdagította, melyet a Szegeden működött delegált bíróság tárgyalásai derítettek napfényre.

A Köteles Mihály ellen lefolytatott bűnpert értjük, melynek nyilvánosságra került egyes momentumai az inquisitio minden borzalmait juttatják eszünkbe. Általános volt a felháborodás; csak az kár, hogy e felháborodás nem a közfelfogás gyökeres javulásának jele, a mely közfelfogás még napjainkban is a vizsgálati kizsákolásoknak és visszaéléseknek csak bizonyos flagrancia esetekben s ezekben sem kivétel nélkül lát megbotránkozásra okot és mely hazánkban még nem jutott annak tudatára, hogy a nagy és kis kegyetlenkedések, a materialis és moralis kizsákolások ugyanazon közös forrásból erednek: abból a szomorú rendszerből, mely főleg a vizsgálat stadiumában bűnvádi eljárásunk köréből még eddig nem volt kiküszöbölhető.

Nem akarunk szólani magáról az említett bűnperről. Birói elintézés alatt van az, s méltó érdeklődéssel várhatjuk a felső fórumok ítéletét. De talán nem cselekszünk haszon nélkül, ha ezen esettel kapcsolatban elvi szempontból szólnunk azon szerencsétlen viszonyokról, melyek bűnvádi eljárásunk terén a vizsgálattal és ezentúl a tárgyalással kivált az első fokon megbízott közegek eljárásában, kevés kivétellel, országsherte tapasztalhatók s melyek meggyőződésünk szerint jó részben inkább az eljáró közegek elfogult és ferde felfogásának eredményei, de mindenesetre a leghatározottabb ellentétben állanak a magyar bűnvádi eljárás régi tradícióival, melyek a tiszta vádrendszer megtestesítésében állottak.

Sajnos, hogy a legutolsó néhány évtized alatt a társadalom lelkiismerete nálunk is megalkudott az inquisitio kisebb fokának látszó kizsákolásával és senki sem veszi észre, mennyi hypocrisis, mennyi ámitás és mily qualificált kegyetlenség fekszik abban a felfogásban, mely azt hirdeti, hogy a testi tortura alkalmazása tekintetében az utolsó tíz-tizenöt év alatt tetemesen javult a helyzet, bár azért elég gyakran merültek fel ezen irányban még a legújabb időben is botránkos esetek; de szemet huny a fölött, hogy az erkölcsi tortura minden képzelhető neme és a visszaéléseknek legqualificáltabb formái a humanismus álcájával takart raffinirozott barbársággal talán soha nem üzettek oly rendszeresen, mint büntető-törvénykezésünknek az utolsó másfél évtizedben méltó aggodalmat keltő fejlődése alatt.

Bármennyire paradoxnak tessék is, de a ki a magyar büntető-törvénykezés irányát és elveit, melyek abban egész 1656-ig, de ezentúl is bár gyengébb mérvben és főleg a XVIII. század végén és a XIX. század javarészában uralkodtak, tanulmánya tárgyává tette, kénytelen beismerni azt, hogy

még a Praxis Criminalisnak, tehát az inquisitorius rendszer prototypójának tényleges uralma alatt sem volt hazánkban az inquisitorius rendszer alkalmazása legalább bizonyos irányokban annyira gyakorlatban, mint napjainkban, midőn a Praxis Criminalis inquisitorius elveit divat perhorrescálni elvileg, de még nagyobb divat követni gyakorlatilag.

A communis inquisitio intézménye, mely az angol esküdt-székeknek, a világtörténelem egyik legszabadelvébb alkotásának adott életet, s mely a vizsgálat teljes nyilvánosságában találta nálunk is éltető erejét és jelentőségét, a barbárság legsötétebb napjaiban is jó részben megakadályozni volt képes a titkos inquisitio borzalmait. És ha ezen intézmény később kivetkezett is eredeti alakjából — bár változott formában egész 1848-ig állott fen — az azzal egybekötött accusatorius elvnek nyomai nem mosódtak el még a legszomorubb korszakokban sem teljesen a magyar büntető-törvénykezés formáiból. Azt pedig merjük állítani, hogy a magyar bűnvádi eljárásban az a korlátlan hatalom, melyet a mai vizsgálóbíró vagy épen egy rendőrközeg gyakorol a bűnper fölött, csak a legeslegújabb időkben, idegen példák s idegen közegek pressiója alatt jutott bűnvádi eljárásunk terén egész félelmetességében érvényre.

Sajnos, hogy bíróságaink az első fokon, főleg az utolsó másfél évtized alatt s különösen annak kezdetén mindent elkövettek arra, hogy e titokban működő rettenetes hatalmat, mely úgy csempészte bele magát jogéletünkbe, minél inkább urává tették magának a végtárgyalásnak és az ítélő tanácsnak; úgy hogy bátran lehet mondani, hogy a szóbeliség czéje alatt vezetett elsőbírósági tárgyalások súlypontja sohasem feküdt annyira a vizsgálóbíró actáiban, mint törvénykezésünk újabb arájában és soha nem tekintetett a terhelt annyira mint most a vizsgálóbíró tetszésére bizott experimentalis objectumnak, melyet ha nem is spanyol csizmákkal és hüvelykcsavarokkal, de erkölcsi kizsákolással, moralis viviseccióval már szabad annyira a mennyire épen tetszik, megkínózni.

Ez már nem bántja társadalmunk könyörületre kész lelkiismeretét, még akkor sem, ha a gyanúsított ártatlannak bizonyul; ha pedig áldozata lesz akár saját bűnének, akár a rendszernek, akkor ez a lelkiismeret még büszkélkedik is az elégtételben, melyet ily módon kapott.

Azt azonban senki nem gondolja meg, hogy az inquisitio középkori fanatikusai semmiben nem különböznek a modern vizsgálóbírói inquisitio fanatikusaitól, kiknek kezében a gyanúsított a legtöbb esetben áldozattá lesz. Pedig az ítélet épúgy készen fekszik az ily vizsgálóbíró actáiban, mint készen feküdt az inquisitio kinzó szereiben. Jaj annak a terheltnek, a ki a tüzes fogó materialis nyomaival vagy a vizsgálóbíró által reásütött erkölcsi bélyeggel jelenik meg ítélő bírái előtt! És kétszeresen jaj neki, ha e bélyeget letörölni megkísérli!

Vessünk csak egy pillantást büntető-bíróságaink tárgyaló termeibe és nem egy esetben fogjuk látni e rendszernek eredményeit. A vádlott ott áll már félig elítélve, s ha a vizsgálóbíró actáiban még nem volna eléggé alaposan igazolva a gyanu, csak merjen az a vádlott beszélni olyasmiről, a mi azokban az actákban, mert az iránt esetleg meg nem

kérdeztetett, nem foglaltatik, vagy merészelje eltérőleg mondani el a tényállást attól, a mint az a vizsgálati iratokba felvétel, biztosra vehetjük, hogy a gyanu alaposágából hiányzó factor beköltözik a bírák és még inkább a tanuk szívébe, kik a tárgyalás végén, ha megkérdetnek, a vádlottal a bíróság előtt is végbevitt erkölcsi torturának hatása alatt elvesztvén lelkükből azon határvonalat, mely saját tudomásukat a tárgyalás alatt nyert impressiótól elválasztja, szinte öntudatlanul szolgáltatják a bizonyítékokat a vádlott ellen, kit azok után, mik vele a tárgyalás alatt történnek, ártatlannak semmiképen sem tarthatnak.

Csak az ítélő-tanács habozik még. A bírói meggyőződés megvan, bár a bizonyítékok épen nem teljesek. De azért az esetek sokkal kisebb számában történik meg ily körülmények között a felmentés, mint az elítélés. Mert ha még némi félnék kétely merül is fel az iránt a bíró lelke egyik elrejtett zugában, hogy hátha mégis nem úgy áll a dolog, a mint azt a vizsgálóbírónak összeállítania sikerült, e kétely is elhallgat arra a tudatra, hogy ott van a második, ott van még a fölött is a harmadik forum, mely enyhébben foghatja fel az ügyet.

Csakhogya az esetek tulnyomó részében az történik, hogy a másod- és harmadfokon ítélő tanács viszont azzal oszlatja el aggodalmait, hogy hiszen a szóbeli tárgyalás az elsőfokon elégséges garantiát nyújt az iránt, hogy a bíró a tények és emberek közvetlen megfigyeléséből, a tárgyalás során kifejtettek impressiójából merítse ítéletét s így sokkal inkább van azon helyzetben, hogy igazságos ítéletet hozzon.

Igy születnek azután meg a modern inquisitio áldozatai, kiknek szomorú sorsa felett, még ha azt látjuk is, hogy minden adat ellenük bizonyít, megdöbben az emberben a lelkiismeret s felmerül a marczangoló kétely: igazságos volt-e az ítélet?

A Curia az utóbbi évek alatt rendkívül sokat tett az inquisitorius rendszer botrányainak kiküszöbölésében. Ám menjen még egy lépéssel tovább. Ha azt akarja, hogy a vádelv alapján álló új bünvádi eljárás utja elkészítették, a Curianak minden eszközt meg kell ragadnia azon célból, hogy elsőfoku bíróságaink ne csak az accusatorius rendszer külformáit tartásuk szem előtt, hanem átértsék azt is, hogy annak java részét, mit ma a vizsgálóbírák végeznek, az ítélő-bíróságnak *önállólag* kell a szóbeli tárgyaláson elvégeznie s nem szabad tőrne azt, hogy a terheltek az inquisitio raffinizott eszközeivel megkötvén jussanak a bíróság színe elé, hol nem maga a bünper tárgyalatik, hanem az az egész processus reproducáltatik csak, mely a vizsgálóbíró actáiban már készen van. Addig, míg ez lesz nálunk a praxis, míg a vizsgálóbírótól egyenesen megköveteltetik az, a mi pedig az ítélő-bíróság feladata, hogy nemcsak a *vád* megalapítására, hanem az *ítélethozatalra* szükséges egész anyagot is a maga teljességében ő dolgozza fel, addig elég okunk lesz sajnálni nemcsak a testi torturának, hanem még inkább az inquisitio sokkal veszedelmesebb, mert észrevétlenül mesterkedő fogásainak tudtukon kívül behálózott védtelen áldozatait.

A mi pedig az új bünvádi eljárást illeti, egy hathatós orvoslást nyújtó eszközt ajánlhatunk, mely nélkül, bizvást merjük állítani, az accusatorius rendszer lényege és elvei nálunk a vizsgálattal és ítélethozatallal megbízott közegek vérébe egyhamar átmenni nem fognak.

Az angol criminalis praxis régóta következetesen alkalmazza azon elvet, hogy no man is bound to give evidence against himself. Senki sem köteles saját maga ellen szolgáltatni bizonyítékot. Az angol bünvádi gyakorlat e tekintetben annyira megy, hogy a Jerris Act utmutatása szerint nemcsak az a terhelt, ki ezt a négy szót kiejti: I decline to answer, én megtagadom a feleletet, nem inquirálható, hanem minden vádlott a fő tárgyalás egész folyama alatt ugyszólván néma szemlélője az ellene keresztülvitt tárgyalásnak, kit a bíró egyenesen óv attól, hogy maga ellen terhelőleg nyilatkozzék.

Az újabb büntető-perjog egyik essentialis elve, hogy a terheltnek jogában áll tetszése szerint felelni vagy nem felelni a hozzá intézett kérdésekre, s ez ki van mondva azon tervezetben is, mely CSEMEGI által készítettett. De ennek elvi kimondása nálunk nem elég.

Hazai criminalis praxisunkban mélyen meg van gyökerezve azon szerencsétlen felfogás, hogy a terheltnek *kötelessége* a vallomás, s ez a felfogás képezi nálunk az anyagi és erkölcsi kinzásoknak rugóját és mentő indokát. Tegyük csak az új bünvádi eljárás megalkotásakor a vizsgálattal megbízott közegeknek sanctióval ellátott kötelességévé, hogy a vizsgálat kezdetén figyelmeztessék a terheltet arra, hogy neki nem kell saját maga ellen vallania és erre nem kényszeríthető és sokkal többet értünk el, mint a mennyit bármely szép elvek egyszerű platonikus codificálása utján elérhetünk. Midőn a braunschweigi büntető eljárás ezt a rendelkezést az angol minta alapján kimondotta, az öregebb bírák kétségbeesve csapták össze kezeiket, s azt mondták, hogy Braunschweigban megszűnik a criminalis justitia. Az nem szűnt meg, de megszűnt azon indok, mely addig a tortura minden képzelhető nemére ösztönt szolgáltatott s az indokkal megszűnt tortura is.

Igaz, e figyelmeztetés kötelezővé tétele nálunk is forradalmat fog előidézni a vizsgálattal megbízott közegek eddigi megszokott gondolat-rendszerében; de meg vagyunk győződve, hogy e forradalom el fogja seperni nálunk is azt a felfogást, mely eddig csak az inquisitio áldozatainak számát szaporította.

Ha egyáltalában képzelhető a javulás, ez az út az, melyen meggyőződésünk szerint legbiztosabban czélt érhetünk. De e nélkül a vizsgáló közegek észjárásából az inquisitio kinzásra utaló traditioit nem fogjuk kiirtani soha.

GÜNTHER ANTAL.

Horvát-Szlavon kapcsolt részek viszonya a magyar államhoz.*

Azt hisszük, a két nézet téves voltát kimutatni nem nagy fáradságunkba kerül.

A personal-unió az egyéb szövetezésektől abban különbözik, hogy az azt alkotó államok megmaradnak souverainek daczára, hogy a trónokon ugyanazon physikai személy közös ugyan, de a fejedelmi személyek különbözők és teljesen függetlenek; egyik állam a másikra nézve idegen, s egymással csak nemzetközi szerződések alakjában érintkeznek, s azért egyik állam akarata a másikra ki nem hat. A real-uniónál mindez megmarad, csak a tartalom tágul annyiban, hogy a fejedelem physikai személyén kívül, még bizonyos ügyek közöseknek mondatnak ki olyan értelemben, hogy azok közös egyetértéssel a jognak delegálása utján ugyanazon közegek által intéztetnek. Ilyen, t. i. unió-szerű Magyarország viszonya Ausztriához, Svédországhoz Norvégiához, Luxemburgé Hollandiához; ilyen volt Anglia viszonya Hannoverhez, Spanyolországé Németországhoz, Szászországé Lengyelországhoz, Neuenburgé Poroszországhoz.

De e szerint sem a personal-, sem a real-unió fogalma alá nem sorozható Horvát-Szlavonországoknak hozzánk való viszonya és pedig azon egyszerű okból nem, mert e részek nem souverainek.

ULBRICH által említett unio realis inequalis tökéletlen és határozatlan fogalom, melyet régibb közjogi írók alkalmaztak ugyan, de ha a real-unió szót oly értelemben vesszük, mint a milyenben csakugyan különböző fogalom, a jelen esetben használhatatlan.

Már vitatottabb, s a közéletben is többen elfogadják, különösen horvát testvéreinknél, a szövetséges állam fogal-

* Az előbbi közl. I. a multheti számban.

mát, hogy azonban ez Magyarország és Horvát-Szlavonországok között alkalmazható legyen, kettő szükséges: Először, hogy Horvát-Szlavonországok valóban államok legyenek, másodsor pedig, hogy olyan főhatalom létezzék, melynek Magyarország és Horvát-Szlavonországok egyformán hódolnak.

Már pedig a magyar államéletén kívül s a magyar állam felett levő főhatalmat, bármint kutassuk is, nem tudjuk megtalálni. Sőt ellenkezőleg a magyar államélet minden mozzanatában azt látjuk, hogy a souverainitást épugy magában bírja, mint bármely más souverain állam. A törvényhozó test ugy alakul, mint más souverain állam törvényhozó teste. A kormányzat pedig a felelős állami kormány fogalmához csatolt elvek szigorú megtartásával történik. Abból, hogy a horvát-szlavon kapcsolt részek nem kerületenként választják képviselőiket, elfogultság nélkül a magyar állam alárendeltségére következtetni nem lehet. A constitutionalis képviselői rendszer követelménye, hogy az államakarat készítésénél az egész népelem és az egész terület képviselve legyen, de hogy milyen rendszer szerint, az másodrendű kérdés; a horvátok eltérő választási módja nem jelent mást, mint hogy Horvátország és Szlavonia az államnak más politikai szervezettel bíró részei.

A történet nem egy többé-kevésbé hasonló esetet mutat fel. Így az angol államban más szabályok bírnak érvénnyel Írország, Skóthor és az angol-szász földre nézve. Franciaországban az európai területen más szabályok vannak érvényben, mint a gyarmatokban.

A másik kérdés, hogy vajon tekinthetők-e a kapcsolt részek államoknak. Törvényeink sokszor igenlőleg felelnek. Kijelentik, miszerint «Horvát-Szlavonországok külön territóriummal bíró politikai nemzet.» (1868: XXX. tcz. 59. §.) E részeket mindenütt országoknak nevezik, gyűlésüket országgyűlésnek. Az «ország» kifejezés pedig analog az állam szóval. Persze ez határozott ellenmondásban áll a visszakapcsolás alapelvével: «Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok egy és ugyanazon állami közösséget képeznek.» (1868. évi XXX. tcz. 1. és 2. §.) A szent-háromság tanához hasonló rejtély lesz, ha a részek állam volta továbbra is vitattatik, mert az *egy és ugyanazon* állami közösséget közönséges nyelvre másképp lefordítani nem lehet, minthogy ez országok jövőre egy állammá válnak.

Horvát-Szlavonországok nem souverain államoknak pedig akkor lennének tekinthetők, ha a magyar állam akarata reájuk kihatna ugyan, de csak Horvátország és Szlavonia akarata által érvényesülhetne; vagyis a magyar állam akarata a horvát-szlavon államot mint ilyent érintené s csak ennek közreműködése által valósulhatna meg.

Csakhogy Horvát-Szlavonországoknak Magyarországhoz való viszonyában egészen más jut kifejezésre. Mindenekelőtt az állampolgárság egy. Az a horvát honos, mint a magyar állam tagja állampolgár. Már ez magában elég aggályt vet az elé, hogy két államról beszéljünk. A mai német birodalomban az alattvalók az egyes részeknek polgárai. A közjogi tudománynak egyik legnagyobb tekintélye LABAND mondja a német birodalomra vonatkozólag: *Die einzelnen Staaten wären keine Staaten mehr, wenn sie keine Staatsbürger hätten. Das Reich wäre kein Bundesstaat, sondern ein Einheitsstaat, wenn das Staatsbürgerrecht in den Einzelstaaten in dem Reichsbürgerrecht untergegangen wäre. (Das Staatsrecht des deutschen Reiches. I. 157. lap.)*

Az állampolgárság egységéből folyik, hogy a horvát honos a magyar törvényeknek alá van rendelve, a mennyiben a horvát-szlavon autonomiában részére kivétel nem történt. A magyar király, mint ilyen király a Horvátországnak, a mi kitűnik, hogy a királyi hatalom megszerzése egy koronázási cselekvénnyel a magyar korona feltételével lesz jelképileg kifejezve. Itt áll az az eset, a mit közjogi íróink tévesen mondanak Ausztriához való viszonyunkra, hogy a

fejedelem egy és ugyanaz. De ebből azután egy állam alakulása következik. Az uralkodó, mint ilyen az állam feje, az államéletet intéző legfőbb organum, az állam személyesítője. De ha e legfőbb tényező egy és ugyanaz, akkor nem lehet az állam kettő.

A horvát-szlavon külön törvények a magyar király által, ki mint ilyen Horvát-Szlavonországok királya, lesznek szentesítve. A horvát főrendek, mint az állam egyéb főrendei a magyar felsőházban részt vesznek. A bán, az autonomicus kormányzat feje pedig a magyar király által, a magyar minister-elnök előterjesztésére nevezetik ki, s ezen állásánál fogva Magyarország zászlósura. A kapcsolt részek autonomiájához nem tartozó ügyekre nézve a végrehajtó hatalmat e területen is a m. kir. felelős ministerium gyakorolja. Így tehát a magyar állami akarat a horvát kormányzat körében is *közvetlen* kifejezésre jut.

A horvát-szlavon képviselők más módon választatnak a magyar országgyűlésre, mint a magyar képviselők, de sem testületileg, sem egyénileg nem bírnak egyéb jogokkal, mint a magyar képviselőház többi tagjai. A horvát-szlavon képviselők megjelenése vagy elmaradása a megfelelő számú magyar képviselők elmaradásával vagy részvételével egy jelentőségű.

Ezek alapján arra az eredményre kell jutnunk, hogy a horvát-szlavon kapcsolt részek nem tartoznak az államok categoriájába, hanem a magyar államnak, bár széles körű autonomiával bíró tartományai. Törvényeikben e részekre elfogadott ország kifejezés pedig egyike közjogi törvényeink azon kifejezéseinek, mely alatt nem azt kell értenünk, mint a mit szoros értelemben jelent. Dr. NAGY ERNŐ.

A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei.*

IX.

Áttérek konkrét javaslataimra, melyek indokolásában az eddigi bíráló jogleírás után hosszas fejtegetések mellőzésével a nézetem szerint döntő pontokra szoritkozom.

Hogy általában legyen-e találmányi oltalom, az nézetem szerint legalább jogi szempontból vita tárgyát nem képezheti, de tudtommal nálunk nem is vitattatott eddig az ipari tulajdon terén a szabad lopás elmélete. De még politikai szempontból is ma a művelt államok solidaritása folytán az izoláció e kérdésben nem volna tanácsos, sőt a legliberálisabb nemzetközi jogi oltalom megadása is nemcsak jogi, de egyszersmind célszerűségű postulatum. Az oltalom kérdése összefügg a találmány lényegével, mely nem egyéb, mint ezt már W. E. EXNER törvényjavaslata praegnansan kifejezi, a szellemi tulajdon egy neménél. Lehet ez egyes esetben, mint minden más szellemi productum, precarius vagy semmi értékű, jelentéktelen vagy silány: ez nem lehet ok arra, hogy a szerző kizáró joga az ő eszméjének gazdasági értékesítésére el ne ismertessék, vagyis hogy annak mások általi kiaknázása ellen ne oltalmaztassék. Valamint az irodalomban GÖTTE munkáival egyenlő védelmet élvez a levélhordó naptára, ugy itt egy WATT, BESSEMER, EDISON stb. eszméi mellé sorakozik a bajuszkenőcsök és nadrágsávok találmánya.

Hogy azután gyakorlatilag kivihető és hasznos, az iparon lendítő-e valamely találmány, vagyis hogy akad-e közönség, mely azt igénybe veszi, és hogy több mint elméleti lesz-e a védelem biztosítása, az egészen irrelevans. Nem a concret csereérték, hanem a használati jog, a teremtő munka feltétlen védelme fog szólni. S a mi értéktelen, nem is fog bitoroltatni. Sőt a társadalomnak, az államnak, mely jogot ural, vagyis az egyén jogait elismeri és védelmezi, nem is szabad, de nem is célszerű a felett bíraskodni, hogy a priori megérdemli-e a védelmet valamely eszme. Eltekintve a közérkölcsökbe és jogrendbe ütközés eseteitől, az érdemtelen,

* Az előbbi közleményeket l. az 1884. évi 31., 34., 38., 42. és az 1885. évi 9. és 11. számokban.

kicsinyes találmányok előzetes kizárása valamennyinek előzetes vizsgálatát tételezné fel, mi a vexatiók és a szakértők megbízhatlansága miatt ezer bajjal és veszélylyel jár. Hisz köztudomásu, hogy ép az epochalis találmányok eleinte a tudós szakértők által utopiáknak nyilvánítottak.

Hogy a védelmet nem élvezi mindig a valódi érdem, és hogy egyenlően élvezzi a culturtörténeti korszakalkotóval a haszontalan találmány, vagy esetleg épenséggel az emberek ostobaságára számító furfang és fosztogatás szüleménye, sőt néha a rejtett utánzat is, ez a társadalom, mint tömeg, természet- vagy ha tetszik erkölcstörvényeivel jár és elkerülhetlen, de kisebb baj annál, ha a védelem az arra méltótól is megvonva és a verseny és fáradozás ösztönzése feladva, a munka és jutalom aránytörvénye in thesi is negálva lesz.

A törvényhozó itt csak azon tendenciát követheti, hogy az aránylag igazságost mint célzt lehetőleg érje el, mi a tárgy *ujjsága, ipari alkalmazhatósága* és valóságos kivitele, továbbá kizárólag a valódi szerző vagy jogutódainak szabadalmazása postulatumaiban lelt eddig és lelhet ezentul approximativ kifejezést.

A tagadhatatlan nehézség az elvi formulában és körülhatárolásban arra nézve forog fen, hol végződik a tudományos felfedezés, az elméleti eszme, mely csak mint irodalmi mű az utánnyomás és plagium ellen, tehát a gépi sokszorosítási értékesítés tekintetében oltalmaztatik a fenálló jog szerint, és hol kezdődik annak oly új ipari alkalmazása, anyagi megtestesítése akár csak munkamódszer, előállítási combinatio alakjában, mely önálló szabadalmi védelemre méltó és alkalmas lehet.

E részben eddig jobbadán a concret esetek szerint és egymástól eltérve, úgy a hogy segítették magukon az egyes törvényhozások és még inkább — mi e téren a legfontosabb — a törvény formuláin belül eljáró hatóságok, melyek ez új jog észszerű fejlesztésére hivatva vannak. A nehézség oka persze abban van, hogy elvi határ a divó formula mellett nem is præcizirozható, mert tényleg a védelmet az eszmét lelő tudós csakugy érdemli meg, mint a kivitelre akadó technikus. A tudós felfedezése nemcsak mint irodalmi mű, elvont culturalis actusként, hanem minden *más alaku* alkalmazásában, értékesítésében és a szerző sajátjaként (legalább részesedéssel) lenne oltalmazandó szigoru jog és elvi következetesség szerint.

Mi értelme sincs annak, az író védelmét a nyomtatványi sokszorosításra szorítani, mihelyt más módu kiaknázás még jövedelmezőbb is lehet. És az írói s művészi jog fejlődése már is ez igazság elismerése felé vezet. Egy mű utánzata más műfajban sem engedtetik meg — legalább nem feltétlenül — a szerző engedélye nélkül. Így nem szabad vagy nem szabadna a regényből szinművet írni, a költeményt szinpadon előadni, az értekezést nyilvánosan felolvasni, a zenemű dallamait más zeneműbe illeszteni, a szobor és festmény számos átalakítását egymásba vagy az illető műnemen belül más műfajba eszközölni a szerző engedelmével nélkül, mindig megtartva különben az eredetiség igényében azon észszerű határt, melynek tullépése mindent utánzássá és minden alkotást lehetetlenné tenne.

A jövő — ha a gyakorlati kivitel nehézségei leküzdhetők — talán a tudós, a felfedező theoretikus anyagi jutalmát is igazságosan emelni fogja, ha ily irányban fejlesztve a jogot, az irodalmi művet, az eredeti eszmét az *ipari alkalmazás feltalálásával szemben is védeni s legalább munkáskép a feltalálással a szabadalmi jövedelemben részesíteni fogja, ha előbb az eszme tőle megváltva, az engedély annak ipari alkalmazására* kinyerve nem lett és ha a szabadalmi találmány az írói védidőn belül ama tudományos felfedezés alapján keletkezik. Hogy a szabadalom mint specialis jogotalom, vagyis a gyártás, alkalmazás kizáró joga, ezek általi bitorlás büntetése, feltételezi már a szellemi eszme, formula bizonyos ipari

megtestesítését, ennek lehetőségét, célbavételét, igen természetes. Ebben van ép külön szellemi, ipari tulajdoni fajjellege. *Ismélt* procedura, *tömeges* előállítás, a *sokszorosítás* bizonyos neme forog fen itt is. Az inventio maga rendesen a természettan vagy vegytan rég ismert elméleti tételein alapszik; legalább ritkán coincidál új elvont formula és gyakorlati alkalmazás felfedezése. Az ujság többnyire a concret czélu alkalmazásban áll, sokszor csak javításban, egyszerűbb, olcsóbb termelés eszközlésében stb. Mi ok sincs arra, hogy e részben szoros korlát vonassék, az oltalom megtagadtassék.

A dolog természetében fekszik, hogy a találmányok nagyobb mennyiségben úgy is csak fontosabb munkaeszközök, készülékek és gyártmányok körül fognak mutatkozni, hol minden csekély haladás is megérdemli a jutalmát.

A táp- és gyógyszerek s általában vegygyártmányok tekintetében szokásos kivételt sem tartjuk indokoltnak. Mindig szem előtt tartandó, hogy a találmány nem állami adomány folytán, hanem mint a szerző egyéni joga védendő, erre nézve pedig irrelevans, mi volt a tárgy, ha az új és ipari sokszorosításra alkalmas. De czélszerűségi, a társadalmi haszon szempontjából is figyelembe veendő, hogy az oltalom megadása mellett saját érdekében sem szokta a szerző tulsigáznai igényeit, hanem a közönség tömeges fogyasztását lehetőleg olcsó előállítás és átengedés által provokálni, nem lesz tehát megfosztva a társadalom az új tárgy használatától, élvezetétől. És csak ha ez kivételesen mégis megtörténék, volna helye a közérdekü kényszermegváltásnak, a kisajátításnak. Más részt még a téves humanismus miatti védelem-megtagadás p. o. a gyógyszerek terén is csak arra vezet, hogy a *tülkos* receptek és szerek minden baja és veszélye állandósított.

A mi az oltalom idejét illeti, melyet oly önkényüen állapitanak meg a törvényhozások, úgy annak mint szerzői jognak tulajdonkép öröknek vagy ha az örökjogot e téren el nem ismerjük, életfogytiglanosnak kellene lennie. A tárgy szempontjából az egyenlő oltalom persze ép oly fonák, mint az érdem a haszon szempontjából. Egy esetben tán nem elég a védelmi időtartam arra, hogy a legfontosabb találmány szerzőjét kárpótolja kísérletei-, fáradsága- és költségeiért, más esetben meg tulságos sok, mert új divat, izlés, új találmányok rég lejárátták a szabadalom tárgyát. Itt általános átlagszám bajosan található és leghelyesebb a lehető individualizálásra latitude-ot engedni. A tapasztalat, a legtöbb törvényhozás példája mutatja különben, hogy rendszerint elég a 15—20 év, legalább e részben az illetékes szakkörök nem emelnek panaszt. Az örökjog negatívója társadalmi s culturalis érdek szempontjából az új, szellemi tulajdon terén mintegy jog-socialistikus előörs, mely jelzi egy jövő jogrendben az anyagi javak egyéni tulajdonának leendő korlátozását is. És ha már a fiscus, nézetünk szerint jogtalanul, a jogvédelmet megadóztatja, minek legalább is igen csekély, csak az állami régiét fedező illetéknek kellene lennie, mindenestre helyes, hogy ez évi járulékalakjában történjék és a szabadalom nem előre fix, hanem a maximumig prolongálható időre vétethessék. Másrészt illő, a jogvesztés előtt nem gyakorlás vagy nem fizetés miatt, ha ez egyáltalán, bár jogosulatlanul fentartatott, igazolást engedni és mint az angol törvény provideál, kivételes meghosszabbítást a maximumon túl — mintegy nemzeti adomány helyett vagy kárpótlásul — lehetővé tenni. Ez esetben a meghosszabbítási eljárás is legczélszerűbben angol mintára szervezhető, hogy t. i. közérdekből az oppositióra actio popularis engedtesék.

Mint már jeleztük, az elővizsgálatot nem helyeseljük. A bejelentés mellett a hirdetési rendszer kétségkívül alkalmas későbbi pereknek præveniálni s az érdekeltek közt a kérdést a priori tisztázhatni, ha úgy szerveztetik, hogy vexatorius és a jogszerzést felette késleltető ne legyen a perlekedés. De az érdekeltek jogvesztését az oppositio elmulasztásához semmi

esetre se kötném, sőt méltányos időn belül kereseti jogot a szabadalom lejárta után is engednék; ha a károsult fél nem tudta előbb a bitorlást. Ellenben a Lizenzzwang intézménye a szerzői jog egyéni jellegét szerintünk megtámadja és társadalmi cél-szerűség szempontjából csakis a kivételes törvény általi kisa-játítás lehet indokolt, ha azt a közérdek követeli. Igaz, hogy nálunk már tulajdon expropriálásához sem szükséges törvény, sőt a jury biztosítéka is elejtetett, de ez nem lehet ok arra, hogy a rossz példát kiterjeszszük.

Hogy csak a valódi feltaláló s jogutódja védendő valódi találmány esetében — s ennek folyamánaké a semmisségi esetek jogtalan szerzésnél, külföldi vagy régebben ismert találmány újként bemutatásánál, a bona vagy mala fides egyéb consequentiáival — a találmányi jog lényegéből folynak. Mikor ismert a tárgy, p. o. ha 30 évnél *nem régiebb* nyomtatvány stb., ezt mint questio facti-t nem praeciziroznók a törvényben. De az ujság és szerzői jog alapkelléke folytán az u. n. behozatali találmányokat kizárnók.

A legfontosabb kérdés az oltalom szervezése: az illetékes forumok, eljárás, büntetések helyes, az ország viszonyainak megfelelő megállapítása.

Feltétlenül szükséges e részben a jogvédelmi szempont uralma. Nem helyeselhető tehát a közigazgatási hatóságok eljárása, bíraskodása ugyanazon általános közjogi és gyakorlati okokból, melyek általában külön jogbiróságokra vezettek.

Külön szabadalmi hivatalnok előnye, önálló hatáskör és kellő apparatus mellett, félreismerhetlenek. A mig azonban a találmányi ügy nem igényel — mint nálunk eddig — nagyobb organismust és ha az elővizsgálati rendszer teljesen kizárva lesz, azon hivatal *administratív* teendőivel felruházva maradhat az iparministerium önálló szakosztálya, megfelelő szakértő közegek (szabadalmi tanács) által kiegészítve. Ezen hivatal vagy ministeriumi osztály azonban, miután mi a köz-igazgató és bíraskodó, vegyes functióval bíró organumot, minő a legtöbb szabadalmi hivatal, perhorrescáljuk, másrészt a többszörös, feleslegesen complicált eljárást (külön bírói appellaták a közigazgatási forum felett) helytelenítjük, *tisztán administratív teendőkre szorítkoznék*. Nevezetesen átvenné a kérvényeket, melyek kellő leirással, rajzzal stb. esetleg a törvényhatósági főnöknél (alispán, polgármester) is benyújthatók s innen azonnal felterjesztendők az iktatási kelet feljegyzése mellett, azokat a leírás kielégítő volta (esetleg erkölcs vagy jogrendellenesség szempontjából) bírálná illetve szakértőivel bíraltatná, esetleg kiegészítésre felhívna a beadót, netáni változtatásokat, melyek a kérvényezőnek megengedendők a szabadalom kiadásáig, tudomásul venne, a hirdetményt kibocsátaná s a hirdetményi eljárás kedvező végeztével a szabadalmat kiadná. A taksabeszedés és evidentiában tartás, a szabadalmi közlöny kiadása, a leírások és rajzok őrzése és a hirdetmény értelmében azok nyilvános tárának vezetése, a szabadalmak egészben vagy részben (helyre, műhelyre, czég részére stb.) közjegyzői okirattal vagy öröklés útján való átruházását ugyancsak lajstromozná és közhírré tenné, miként a szabadalmak kiadását, megszűnését (lejárat vagy nem fizetés miatti végzés vagy ítélet alapján, mely a közlönyben felveendő). Az átruházás joghatálya harmadik jóhiszemű szerző (hitelező stb.), irányában e beiktatástól, valamint minden jog-szerzési elsőbbség a bejelentéstől függne. E részben a nyilván-könyvi jog folyamánai per analogiam alkalmazandók, mint ezt már W. E. EXNER (tulajdonkép az osztrák mérnökegyet) törvényjavaslata teszi. Ellenben a bíraskodás ugy a bitorlások, mint a tulajdon, érvény, semmisség, megszűnés tekintetében ezen hivatal, ezen administráló miniszteri osztályt meg *nem* illetné, hanem kizáróan *bírói forumra* tartoznék.

Már a hirdetési eljárás is ugy volna szabályozandó, hogy a hirdetményi felhívás folytán azon érdekelt, ki a találmány megadása ellen kifogást tenni akar ujság vagy jog hiánya miatt, ezt a kitűzött időben egyenesen az illetékes bíróság-

hoz adná be, vagy pedig ehhez átteendő lenne, ha a beadás a szabadalmi hivatalnál történt.

A bírói forum lehet vagy valamennyi rendes polgári (bitorlási ügyben büntető) törvényszék (biztosítás kérhetése járásbírósnál), melyek in concreto illetékessége lakhely stb. szerint szabályozódnék, vagy ez ügyekre nézve csak néhány törvényszék ruházható fel e hatáskörrel, mi helyesebb volna, megmaradván mindkét esetben a rendes appellatoriumok.

De e két módnál helyesebb, egyszerű, rövid és olcsó eljárásra egyedül vezető egyetlen egy (esetleg több osztályú) *külön szabadalmi bíróság felállítása* lenne, mely külön szakértő szemle vagy jury mellőzhető végett, *tulnyomóan jogásztalok mellett szakértő technikus tagokból* neveztetnék ki (kizárva az administrációba befolyó tanácstagokat). Ezen egységes központi szabadalmi törvényszék Budapesten székelne és minden ügyben a feleknek meghallgatása után (jog: ügyvéd által megjeleníteni vagy csak írásbeli beadvánnyal védekezni, mely a tárgyaláson felolvasva lesz), az összes bizonyítékok kötelező egyidejű előterjesztése alapján lehetőleg egy tárgyalás után hozna ítéletet. A büntető tanács esküdtszékekkel működne. Felebbezés kizárva lenne. A bizonyítékok szabad mérlegelése, főeskü kizárása a polgári tanács előtt is.

E központosítás, főleg az ország bármely helyén előfordulható bitorlások szempontjából a büntető eljárásra nézve talán czélszerűbbnek látszik. De mi még ezt is pártolnók (a biztosítási intézkedéseket mindig fentartva minden bíróság-nak, mely azután a szabad. törvényszékhez jelentést tette, hol ez elleni kifogások feletti döntés történik). Pártolnók nemcsak az egységes jogigazgatás szempontjából, hanem azon praktikus okból, hogy a legtöbb ily per mégis csak a fővárosban lesz, hol a szabadalmi hivatal is székel, hol a legtöbb érdekelt fél képviselővel bír stb. és, mi előttünk döntő, mert ily szakbírószágot többet, sokat, egészen megbízható ma legalább bajos lenne felállítani, de arra szükség sincsen. Általában mi a bírói szervezés jövőjét a munkaosztás, a szakbíró-sági rendszer fejlesztésében látjuk.

Az összes szabadalmi per nem volt s egyideig nem is lesz sok. De a jogbiztonságot e téren mi sem emelné inkább ily tekintélyes központi forum egyöntetű eljárásánál. Ha ter-vünk (juryvel együtt) nem találna viszhangra, legalább az eljáró rendes e. f. törvényszékek (polg. s bűnügy) feletti appellatorium volna így szervezendő. Mindenesetre azonban bírói forum, modern törvénykezési formák, bitorlásokkal szemben szabadságvesztésbüntetés is, a hatályos jogoltalom postulatumai, melyekhez ragaszkodni kell.

A mai többszörös és többféle eljárás, ministeri praë — és judicatura az adományozás, visszavonás stb. mellett, administratív hatóság törvénykezése — tarthatatlanok, ha e jogügyet a maga természete szerint, de gyakorlatilag is kielégítően rendezni akarjuk.

A nemzetközi jogoltalom terén, mint már ismételve jeleztük, a legszabadalvübb álláspontot ajánljuk, mert csak az felel meg annak, hogy *egyéni jog* forog itt is szóban és hogy az idegen és honos ily *magánjogának* oltalmában különbség nem tehető. Az idegen joga nem lehet nagyobb (tartam, feltételek stb.), de nem is kisebb. Jogszerzése épügy függ bejelentéstől, hirdetéstől stb., mint a honosé, de nem tagadható meg, mert már saját honában nyert szabadalmat, a mig e szabadalom ott le nem járt.

A mi végül Ausztriához való viszonyainkat illeti, ugy annak megszüntetése és szabadalmi ügyünk önállósítása kívánatos, ellenben az osztrák javaslat eszméje — közös szabadalmi tanács felállítása, — mit a budapesti ipar- s kereskedelmi kamara helyeselt, indignatióval visszautasítandó, mint alkotmányellenes insinuatió, mely új közös organumot teremtene.

Javaslataim tehát a következő tételben vonhatók össze:

1. Szabadalmi jogunk reformja és lehetőleg *önálló* szabályozása kívánatos a következő főelvek alapján:

2. A szabadalom egyedül a feltalálót és jogutódjait, ezeket azonban nem mint állami adomány, hanem mint szerzői jog, mint szellemi tulajdon illeti meg. Behozatali szabadalmak nem adandók.

3. Az idegenek a honosokkal egyenlő jogoltalomban részesítendőek. A nemzetközi jogvédelem külön szerződések, lehetőleg nemzetközi unio által biztosítandó. Az egyes országbeli szabadalmak egymástól függetlenek, az eredetinek elsőbbsége a többi országra bizonyos időre kiható legyen.

4. A szabadalom tárgya minden találmány lehet, mely a közérkölcsökbe és jogrendbe nem ütközik, és ipari reprodukcióra alkalmas. Sem új előállítási módszerek, sem vegygyártmányok, gyógy- és tápszerek ki nem zárandók.

5. A szabadalmi jog tetszés szerinti mértékben és módon, élők között és halálesetre átruházható. Az átruházás és terhelés joghatálya harmadik személyek irányában a nyilvánkönyvi jog elvei szerint szabályozandó, melyeknek megfelelően a szabadalmi lajstromok illetőleg könyvek vezetendőek.

6. A szabadalom tartama 15—20 évben olyképp állapítandó meg, hogy a feltaláló azt csak 1 évre is igénybe vehesse és azután meghosszabbíthatassa és hogy a rendes védidő kivételes, a szabadalmi hivatal által még 5—10 évvel megtoldható legyen.

7. Szabadalmi díj csakis az állami kezelési költségek arányában, esetleg progressiv évi mérsékelt összegben szedendő. A díjfizetés elmulasztása ne legyen jogvesztés oka vagy legalább igazolásnak hely adandó, mielőtt a jogvesztés kimondatik.

8. A szabadalom díjérti átengedésének kényszere a feltaláló szerzett jogával ellentétben állván, be nem hozandó. A szabadalom más tulajdonként csakis közérdekből, törvény által, teljes kárpótlás mellett legyen kisajátítható. E kisajátításra feljogosíthat azonban a szabadalom hosszabb (2—3 évi) igazolatlan nem gyakorlása is.

9. A szabadalom tárgyát jogtalanul gyártó, utánzó, alkalmazó, forgalombahozó stb. bitorló, ha jóhiszeműségét nem igazolhatja, nemcsak pénz, hanem vétség, szabadságvesztés büntetésével is sújtandó. A bűnvádi eljárás a szabadalmi hivatal ügyészének panaszára vagy csak a sértett fél indítványára indítandó meg; az elévülésre, kíséreltre, részességre nézve specialis szabályok az általános büntetőjogi elvek alapján alkotandók.

10. A sértett fél minden esetben a bűnvádi eljárással együtt vagy külön, polgári után teljes kártérítést vagy e helyett 10,000 frtig terjedhető határozott *bírságot* követelhet a *maga részére*, utóbbi esetben a bitorlót terheli a valódi kár kisebb voltának igazolása.

11. A szabadalmi eljárásban az elővizsgálati rendszer mellőzendő, a bejelentési és czélszerűen szervezett hirdetési eljárás alkalmazandó, de a hirdetés folytán a megtámadást elmulasztó érdekelt ezáltal kereseti illetőleg kifogási jogát el ne veszítse.

12. Külön szabadalmi hivatal felállítása a szabadalmi ügy adminisztrálására — minden bírói functio kizárásával — kívánatos. Esetleg a szakministeri osztály mellett szabadalmi tanács szervezendő. A szabadalmi hivatal külön ügyésze képviselje a szabadalmi bíróság előtt általa vagy magán felek által indított perekben.

13. A hirdetményi eljárás folytán felmerülő, valamint a megsemmisítés illetőleg megszüntetés iránti, a bitorlás miatti perek ellátására külön egységes bíróság felállítása ohajtandó, mely részben szakértékből, de tulnyomóan jogtudó bírákból álljon. A bűnperekben esküdtszék is közreműködjék. A felelővitel kizárandó.

14. Az eljárás a közvetlenség és szóbeliség elveire fektetendő. A bizonyítékok szabadon mérlegelendők és a kár és költség megállapításánál a bíróság a tényállás szabad méltatása alapján ítélhessen.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hagyatéki eljárásunk.

Hagyatéki eljárásunk reformálása, különösen egyszerűbbé, rövidebbé tétele felette kívánatos.

Érzik ezt nemcsak a szakférfiak, hanem érzi a jogkereső közönség azon része is, melyre örökség szállott, azt birtokba is veszi, de azzal szabadon mindaddig nem rendelkezik, míg a törvényes formák hosszú torturáján át nem esik.

Azok részére, kik más nézetten volnának, megkísérlem állapotaink hű képét adni.

Hányféle a mi hagyatéki eljárásunk, egy-egy specialis esetben mely hatóság illetékes az eljárásra, s hány kézen fordul meg az ügy, míg befejezést nyer?

Vegyük például Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye területét, hol következő esetek fordulhatnak elő.

X. Y. elhal Budapesten, hagyatéka ingóságokból áll. Ha örökösei nagykoruak, a budapesti kir. törvényszék, ha kiskoru örökös van, a budapesti árvaszék indítja meg az eljárást s teljesen be is fejezi.

Ha X. Y.-nak ingatlan vagyona volt, s örökösei nagykoruak, kétféle eljárás foghat helyt, és pedig vagy hirdetményi eljárás a budapesti kir. törvényszék mint birtokbíróság előtt, vagy bírói beavatkozás általi rendezés a budapesti törvényszék mint hagyatéki bírósági részéről. A tulajdonjog bekebelezése a telekkönyvi hatóság feladata mindkét esetben. Ellenben ha kiskoru örökös is van, a tárgyalást a fővárosi árvaszék vezeti, az átadást a budapest kir. törvényszék teljesíti, s a tulajdonjog bekebelezését a telekkönyvi hatóság eszközli.

Tegyük fel most, hogy az eddig felsorolt esetek bármelyikében az egység nem sikerül, akkor a további eljárás a budapesti törvényszéket mint hagyatéki perbíróságot illeti.

Budapesten kívül, Pestmegye területén egészen más hatóságok, illetve bíróságok járnak el.

És pedig ingókból álló hagyatékokban, ha az örökösök nagykoruak, a járásbíróságok, ha kiskoru örökös van, a pestmegyei árvaszék jár el önállóan.

Ha a hagyatékhöz ingatlan tartozik s az örökösök nagykoruak, választhatnak hirdetményi eljárásban a pestvidéki törvényszék mint birtokbíróság előtt, vagy a járásbíróságok előtti tárgyalásban. E bíróságok a tulajdonjog bekebelezése iránt a telekkönyvi hatóságot keresik meg.

Ha pedig az ingatlan hagyatékból kiskoru van érdekelve, a tárgyalást a pestmegyei árvaszék vezeti, az átadást a járásbíróság eszközli s a tulajdonjogot a telekkönyvi hatóság keblezi be.

Egység hiányában minden esetben a pestvidéki törvényszék mint hagyatéki perbíróság fog tovább eljárni.

Ime tehát nálunk a hagyatékok elintézésére illetékesek a törvényszékek, a járásbíróságok, a városi és a megyei árvaszékek, még pedig az esetek különfélesége szerint más-más minőségben, nevezetesen:

Az árvaszék ingókból álló hagyatékoknál *hagyatéki bíróság*, ha ingatlanok is vannak, *hagyatéktárgyaló hatóság*. A járásbíróság nagykoruakat érdeklő ügyekben *hagyatéki bíróság*, kiskoruakat érdeklőkben *hagyatéktáradó bíróság*. Végül a törvényszék hirdetményi eljárás esetén *birtokbíróság*, hagyatékok tárgyalása esetén, a székhelyén történt halálozások tekintetében s nagykoruakat érdeklő ügyekben *hagyatéki bíróság*, kiskoruakat érdeklőkben *hagyatéktáradó bíróság*, s peres vagy sommás osztály alá eső ügyekben *hagyatéki perbíróság*.

Biz ez valóságos chaos.

Ha most azt akarjuk látni, hány kézen megy az ügy keresztül, figyelembe kell vennünk, hogy sem az árvaszékek, sem a bíróságok tagjai személyesen nem, vagy csak legrit-

kább esetben tárgyalnak, hanem rendszerint kiküldöttet rendelnek a szolgabíró vagy közjegyző személyében. S minthogy a bizottsági tárgyalás alatt lévő közjegyzői törvénytörvény szerint minden egyes esetben a közjegyző fog kiküldetni, én már most is csupán a közjegyzőről mint kiküldöttről fogok szólni.

Figyelembe kell továbbá vennünk, hogy az illetékkiszabási hivataloknak is van a hagyatéki ügyekben teendőjük.

Ezek előrebocsátásával tekintsük meg egy Promontoron elhalt örökösök oly hagyatéki ügyének processusát, melyben ingatlanok és kiskoru érdekeltek vannak.

Ez esetben az eljárást Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye árvaszéke indítja meg, mely a haláleset-felvétel beérkezéssel s az előleges gyámhatósági intézkedések megtétele után közjegyzőt biz meg a tárgyalással.

A közjegyző a tárgyalást befejezvé, az iratokat a megyei árvaszékekhez terjeszti vissza.

Az árvaszék jóváhagyja az egyességet s átteszi az iratokat a pestvidéki járásbíróhoz.

A járásbíró közli az iratokat az illetékkiszabási hivattal.

Az illetékkiszabási hivatal kjszabás után értesíti a járásbíróhoz, mely az örökösöket az illeték befizetésére záros idő alatt utasítja.

Ennek eltelte után meghozza az átadó végzést s a tulajdonjog bekebelezése iránt megkeresi a pestvidéki törvényszék telekkönyvi osztályát, mely az átadó végzés telekkönyvi foganatosítását elrendeli.

Feltéve, hogy az egész ügymenet akadálytalan volt, mégis az árvaszék kétszer, a járásbíró háromszor, az illetékkiszabási hivatal egyszer, s a telekkönyvi hatóság szintén egyszer volt kénytelen intézkedni, pedig — s ez a dolog érdekes oldala — a tárgyalást egyedül a közjegyző vezette s s fejezte be teljesen.

Tegyük most fel, hogy míg az iratok Pontiusztól Pilatushoz vándorolnak, a telekkönyvi állás megváltozván, az átadó végzés nem foganatosítható.

Ily esetben az iratok a telekkönyvi hatóságtól a járásbíróhoz küldetnek vissza, a járásbíró átteszi az árvaszékhez, az árvaszék pótlások végett a közjegyzőhöz, a közjegyző visszaterjeszti az árvaszékhez, mely újabb jóváhagyás után újabb végzés hozatala végett a járásbíróhoz keresi meg, végül a járásbíró ismét végzést hoz s ennek foganatosítása végett megkeresi a telekkönyvi hatóságot.

Ime a circulus vitiosus!

Vajon nem lehetne ezen segíteni? Nem lehetne-e az eljárást egyszerűbbé tenni?

Azt hiszem, lehetne.

Csak oda kellene törekedni, hogy egyik-másik közbeeső hatóság mellőztessék.

Erre két módot tudnék.

Első: hogy az ingókból álló hagyatékokra nézve a jelenleg fenálló eljárás megtartassék, legfeljebb azon változtatással, hogy a törvényszékek székhelyén is a járásbírók ruháztassanak fel az illetékességgel; vagyis más szóval, kiskorukat érdeklő ingó hagyatékokat az árvaszékek, nagykorukat érdeklő ily ügyeket kizárólag a járásbírók intézzenek el kezdettől végig.

Csupán ingatlanokból, vagy ingatlanokból is álló hagyatéki ügyek elintézését pedig kizárólag a telekkönyvi hatóságokra biznám, miután a hagyatéki eljárás ugysem tekinthető peres eljárásnak. Az árvaszékek hatáskörét csakis a kiskorukat érdeklő egyességek jóváhagyására korlátozom.

Ily módon az ingatlan hagyatékok elintézése lényegesen megrövidítené.

Azonban a nemsokára törvényre leendő közjegyzői novella szerint még mindig szükséges volna a kiküldött kirendelése; másrészt a telekkönyvi hatóságok már most is any-

nyira tul vannak terhelve, hogy a hagyatéki eljárással való megbízásuk személyszaporítást s így az igazságügyi budget megterhelését vonná maga után.

Azért még ennél is sokkal czélszerűbbnek s főleg a lehető legrövidebbnek tartom az általam javasolt második eljárási módot, mely még az igazságügyi budget terhelésével sem járna.

Ugyanis, ha már a többször idézett novella szerint minden egyes esetben közjegyző fog kiküldetni, oda kell törekednünk, hogy az egész eljárás elejétől végig a közjegyző kezében összpontosuljon.

Nemcsak a tárgyalás vezetése volna a közjegyzőre bízandó, hanem az átadó végzés meghozatala is, melyet az egyesség hiteles kiadványa pótolhatna.

Kiskorukat érdeklő egyességeket jóváhagyás végett köteles volna az illetékes árvaszékhez áttenni, ennek kieszközlése után pedig, vagy ha kiskoru nincs érdekelve, minden érdekelt félnek kézbesítené a hiteles kiadvány egy példányát, s ha ingatlan is van a hagyatékban, a hiteles kiadvány egy példányával a telekkönyvi hatóságot a bekebelezés iránt közvetlenül keresné meg.

Peressé vált hagyatéki ügyeket közvetlenül a perbíróhoz volna köteles áttenni.

Jól tudom, hogy sok oldalról, különösen azok részéről, kik a közjegyzői intézményt nem jó szemmel nézik, javaslatom erős megtámadásoknak lesz kitéve.

Hangsúlyozni fogják a bírói funkció szükségét, és azt, hogy javaslatom kivihetetlen.

De engem ez nem riaszt vissza, s előre is jelzem álláspontomat az ily kifogásokkal szemben.

A mi először is a bírói funkció kérdését illeti, ha a közjegyző azon hatáskörrel bír, hogy bírói ítéletek erejével bír, vagyis végrehajtható okmányokat vehet fel, miért ne tehetné ezt oly esetben, midőn az érdekeltek kizárólagos örökösök joga hiteles okmányokkal igazolva van s a felek egyességben vannak?

De téved az, ki a hagyatéki eljárást nálunk érdembeli bírói ténykedésnek tartja. Nálunk az örökösök minőségét nem a bírói végzés adja meg, hanem a törvényes öröklés rendje. Az örökség ipso jure illeti az örökösöket, akár jár el ügyükben a bíróság, akár nem. Az átadó végzés csak formába önti a létező jogokat, s annak kiadmányozása époly megnyugvással bizható a hitelességgel felruházott közjegyzőre, mint bármely bíróra.

És vajon bírói funkció-e az árvaszékek önálló eljárása ingó hagyatéki ügyekben? Vagy szigorúan véve bírói funkciót képez-e a bíróságok átadó végzésének meghozatala az árvaszékek által vezetett tárgyalás keretében felvett jegyzőkönyvek alapján «minden vizsgálat mellőzésével»? Bizonyára nem!

A mi pedig a javaslat kivihetőségét illeti, megkísérlem az általános irányadó elvek összeállítását; részletekbe bocsátkozni feleslegesnek tartom. Ha ezek bárkit érdekelnének, szívesen szolgálok felvilágosítással.

Az általam javasolt eljárás főbb vonásaiban a következő volna.

A községi jegyző a haláleset-felvétel egy eredeti és egy másolati példányát, s ha a halálozás a közjegyzői székhelyen kívül történt, a leltárnak ugyanily példányait is a közjegyzőhöz terjeszti be.

Ha kiskoru örökös is van érdekelve, a haláleset-felvétel másolatát s a gyámkinnevezésre vonatkozó kihallgatási jegyzőkönyvet egyidejűleg az árvaszékhez teszi át, mely a gyámot kirendeli, vagy a természetes és törvényes gyámot e minőségében megerősíti s erről a közjegyzőt értesíti.

Nagykorukat érdeklő ügyekben a közjegyző a hagyatéki iratok beérkezése után azonnal megtartja a tárgyalást s ennek befejeztével a szükséges másolatokat közli az illetékkiszabási hivattal.

Kiskorúakat érdeklő ügyekben pedig a gyám kirendeléséről vett árvaszéki értesítés után tárgyal, az egyességet közli az árvaszékkal, s annak jóváhagyása után teszi át a másolatokat az illetékkiszabási hivatalhoz.

Az illetékkiszabási hivatal a kirótt illeték mennyiségéről a közjegyzőt értesítvén, ez a feleket annak záros határidő alatt leendő befizetésére s a fizetés igazolására utasítja.

Ha a fizetés igazoltatott vagy a határidő eredménytelenül eltelt, az átadó végzést pótló hiteles kiadvány egy-egy példányát az örökösöknek, esetleg az árvaszéknek is kézbesítetteti, s egy példánnyal a bekeblzés eszközlése végett a telekkönyvi hatóságot keresi meg. A közjegyző eljárása ellen egyfoku felfolyamodásnak lehetne helye a kir. törvényszékekhez, melyek azonban csak akkor semmisíthetnék vagy változtathatnák meg a közjegyző eljárását, ha ez a felek közt kötött egyességtől eltér, vagy pedig ha valamely örökös, illetve hagyományos figyelmen kívül hagyott.

Ily eljárási mód mellett a bíróságok — a telekkönyvi hatóság kivételével — egyáltalán nem vétetnének igénybe s az árvaszékek is sokkal csekélyebb mértékben mint eddig; a miből világos, hogy az eljárás sokkal rövidebb volna.

S vajon a rövidség mellett nem volnának-e előnyei is?

Az államra nézve nem megvetendő előny volna, hogy közegei sok munkától megkíméltvén, a folyton hangosabban követelt személyszaporítás szüksége elesnék, s a jelenleg működő közegek az igazságszolgáltatás egyéb ágaiban fejthetnének ki nagyobb tevékenységet.

A felekre nézve pedig már maga az eljárás rövidsége is megbecsülhetlen előny volna; eltekintve attól, hogy ügyeik szorgalmazása végett nem volnának kénytelenek egyik hatóságtól a másikhoz járni, mint ez jelenleg történik.

Elkerültetnék ama sok collisió, mely mostani eljárásunk mellett a gyámhatóságok s bíróságok közt napirenden van, különösen ha kapcsolatos ügyek egyikében csupán nagykorúak, a másikban kiskorúak is vannak érdekelve.

Eleje vétetnének azon visszasságnak, hogy az árvaszék az ügy teljes letárgyalása után, de az átadás eszközlése előtt irattárba helyezze az iratokat, ha a kiskorúak a jóváhagyás előtt nagykorúakká lettek.

Igen természetes, hogy az általam körvonalozott eljárás behozatala szerves törvénnyel, a jelenleg érvényben lévő ily jogszabályok teljes hatályon kívül helyezésével történhetnének leghelyesebben.

E törvényben a kötelező hagyatéki eljárás is kimondhatnák. Az erre vonatkozó érveket már sokan elmondták. Részemről az eljárás kötelezővé tételét, legalább is az ingatlan hagyatékokra nézve, szükségesnek tartom.

Ujabb érvet merithetünk erre a telekkönyvi törvényjavaslatból, mely a feleket élők közti jogügyletek telekkönyvi foganatosítására pénzbírsággal is kényszeríti.

Miért ne lehetne az örökösöket is arra kötelezni, hogy öröklött ingatlanaitak nevükre irassák?

Dr. F. S.,
miskolci közjegyzői helyettes.

Különfélék.

— **Az Akadémiában** jogtudományi bizottság alakítása iránt megindult mozgalom, mint egyik akadémiai tag tudatja velünk, nem vezetett eredményre; hosszasan tanakodás után a határozat az lett, hogy hagyassanak abban az előmunkálatok. Mi szívünkben sajnáljuk, hogy elejtetett a terv. Az Akadémiának oly sok tehetséges és képzett jogásztagja van, hogy ezek szervezett működése előreláthatólag bizonyos lendületet adott volna a magyar jog művelésének. Így ismét egy illúzióval szegényebb a magyar jogászság s továbbra is magántársulatokra lesz hagyva, hogy szerény erejükhöz képest ők tegyék meg mindazt, a mire hivatva első sorban a nemzet tudományos intézete volna.

— **Szóbeliség a felsőbíróságoknál.** Érdekes incidens merült fel legközelebb nálunk egy felsőbb bírósági előadás alkalmával. Egy bíró, referációjának előterjesztésekor

tevédecsből egy az illető bűnügyben a védő ügyvéd részéről benyújtott és írásbeli indokkal támogatott semmiségi panaszt egészen tekinteten kívül hagyott és ennek méltatása vagy csak megemlítése nélkül is az ügyet egészen érdemben adta elő és a tanács ily alapon tárgyalta is azt. A nyilvános tárgyalás befejeztével az érdekelt ügyvéd jelenlevő képviselőjét a tanács elnöke felszólította, hogy a tanácskozás tartamára hagyja el az üléstermet. Ez az úri ember ily nagyon kellemetlen következményeket szülhető tevédecs hatóságának látta kitéve ügyét és bátorságot vőn magának daczára az írásbeliség és közvetettség «noli me tangere»-jének a tanács elnökét szóval, nyílt ülés alatt figyelmeztetni a történt tevédecsre, egyszersmind felkérve őt főnöke semmiségi panaszának tárgyalására. A tanácselnök, ki — melleleg mondvá — a jogélet terén mint jelesbjeink egyike ismeretes, nem is élt az írásbeliség védelmére rendreutasító hatalmával, hanem tudomásul vette a jelenlevő fél helyreigazítását és az előadó bírótól felvilágosítást kért, — ki rögtön nem találta az illető semmiségi beadványt, hanem megtalálta csakis a fél jelenlevő képviselőjének ama újabb megjegyzésére, hogy a semmiségi panasznak okvetlen az ügyiratok mellett kell feküdnie, mivel az elsőfolyamodásu bíróságtól értesítést kapott a felterjesztés megtörténtéről. A beadvány előkerült és kezdődött újból a tárgyalás a semmiségi panasz érdemében. Ennek feltételeken hely is adatott.

— **A közjegyzői törvényjavaslat,** melyet az igazságügyi bizottság legközelebb tárgyal, mint parlamenti körökből értesülünk, még az országgyűlés elnapolása előtt fel fog vétetni a képviselőház által.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottságnál** április hóra jelentkeztek 14-en, kik mindannyian kiállották a vizsgát.

— **Herczegh Mihály** Családi és Öröklési joga jelent meg legközelebb második kiadásban, mely annyiban különbözik az elsőttől, hogy kiváló figyelmet fordít a jogszolgáltatás terén eddigelé felmerült fontosabb vitás kérdésekre. Nem mulasztotta el a szerző tekintetbe venni a kir. Curia elvi jelentőségű határozatait sem, melyek a munka végén összegyűjtve foglaltatnak, a családi és öröklési jog czímei és fejezetei szerint sorozva, mindenik határozatnál megjegyezve, hogy a vonatkozó ügyállás melyik szaklapban vagy gyűjteményben olvasható.

— **Adalék a bélyeg-csempészet történetéhez.** A bírósági vezetők szives figyelmébe ajánljuk a következő sorokat: A fővárosi m. kir. pénzügyigazgatóság 38256/VI. 84. számú átiratában arról értesíté a budapesti IV. ker. járásbíró-ságot, hogy két előfordult esetben leletek vétettek fel az említett járásbíró-ságtól a budapesti kir. ítélő táblához felterjesztett felebbezéseknek bélyegtelen volta miatt. A lelet alapjául szolgált periratok átküldettek a pénzügyigazgatósághoz, ez utóbbi a járásbíró-sághoz intézett átiratában imígy nyilatkozik egyebek között: « — a felebbezéseken csakugyan meg-látszik, hogy azok eredetileg föl voltak bélyegezve s hogy azokról a bélyegjegyek utólag csempésztettek le. » — — Szükségtelennek tartjuk eme ékesszóló történetkéhez egyáltalában megmagyarázó észrevételeket is fűzni. Az átirat tartamában rejő leleplezés oly megdöbbentő, hogy sok megfejthetetlennek látszó dologra egyszerre fényt áraszt.

— **Nyílt kérdés.** A következő sorokat vettük: A végrehajtási törvény 67. §-a így szól: «Mezei gazdálkodással foglalkozó egyéneknek azon igavonó jószágai és gazdasági eszközei, a melyek saját tulajdonukat képező, 12 kat. holdat meg nem haladó és általuk házilag művelt vagy mivel-tetett földbirtokon a gazdálkodáshoz okvetlenül szükségesek, végrehajtás alá vétethetnek ugyan, de ha a végrehajtást szenvedő azokat a folytatott gazdálkodáshoz használni kívánja és a jószágok kellő élelmezéséről gondoskodik, ezek tőle vagy rendelkezése alól el nem vonhatók és az évnek márczius 15-étől november hó 15-éig terjedő szakában árverés alá nem bocsáthatók.» Kérdés, vajon egy 1884. évi február hó 5-én foganatosított végrehajtással szemben a végrehajtást szenvedő 1885. évi április hó 5-én az idézett §. alkalmazását kérheti-e?

Dr. R. J.,
n.-kanizsai ügyvéd.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Letéti szerződés. (A magyar kötelmi jog tervezetének különös részéből.) Dr. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. — A telek-
könyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE lőcsei kir. törvényszéki bírótól. —
Jogirodalom: Tréfa és komolyság a jogtudományban. (Scherz und Ernst
in der Jurisprudenz. Eine Weihnachtsgabe für das juristische Publi-
kum von RUDOLF v. IHERING.) Dr. MAISLISS MÓR budapesti ügy-
védtől. — Törvénykezési Szemle: Észrevételek a kir. Curia 5797/884. szám
alatt hozott határozatára. Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől. —
Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Letéti szerződés.

(A magyar kötelmi jog tervezetének különös részéből.)

III.*

A letéti szerződésből rendszerint csak a *letéteményes* lesz kötelezve; kivételesen azonban megtörténhetik, hogy a szóban levő szerződésből a *letevőre nézve is* kötelezettségek keletkeznek. Ilyen kötelezettségnek tekinti a tervezet azt, melynél fogva a letevő a *vétkessége* által okozott kárt, a letéteményesnek megtéríteni és ennek a dologra tett szükséges *költekezéseit* megfizetni tartozik. A kártérítési kötelezettséget, melyet egyébiránt már a *római* jog állapított meg, a tételes törvények és a törvénytervezetek nagyobb része — *Code civil* 1947. cz.; *osztrák* ptkv 967. §.; *bajor* javaslat II. r. 675.; *drezdai* javaslat 745.; *sveiczi* javaslat 483. cz. — is elfogadta. Ellenben nem mind kötelezik a letevőt a költekezések megtérítésére, és azok a források is, melyek a letevő ebbeli kötelezettségét elismerik, e tekintetben lényegesen eltérnek egymástól. Így az *osztrák* ptkv 967. §-a szerint a letevő köteles a letéteményesnek a dolog fentartására szolgáló és annak értékét állandóan növelő költekezéseit megtéríteni. A *szász* tkv 1273. §-a a dologra tett költekezésekről általában intézkedik, és azok megtérítésére a tulajdoni kereset tekintetében fenálló szabályokat rendeli alkalmaztatni. A *bajor* javaslat II. r. 676. cz. a letevőt a költekezések megtérítésére kötelezi, ha azok az ő beleegyezésével történtek, vagy a dolog megőrzése, illetőleg fentartása végett szükségesek voltak. A *drezdai* javaslat 745. cz. a szükséges költekezések tekintetében a megtérítési kötelezettséget feltétlenül elismeri; a dolog értékét állandóan növelő költekezések megtérítésére a letevőt csak annyiban kötelezi, a mennyiben azok a dolog értékét a visszaadás idejekor is növelik; a másnemű költekezések tekintetében pedig a letéteményes részére csakis a *jus tollendi*-t ismeri el. Végre a *sveiczi* javaslat 183. cz. hasonlólag csak a szükséges költekezések megtérítésére kötelezi a letevőt. A tervezet határozottan a *drezdai* javaslat intézkedését tette magáévá, nemcsak azért, mert az a méltányosságnak leginkább megfelel; hanem azért is, mert a bérletre vonatkozó rendelkezés alkalmazását a viszonyok analog természete minden kétségen felül igazolja: habár a letéteményest bérletnek tekinteni nem lehet. Ha a letéteményes a letett dolog megőrzése végett a sajátját eláldozta, a legkevesebb, a mit követelhet, az, hogy neki a letevő a *mentett* értéket megtérítse. Ezt még akkor is követelhetné, ha esetleg megbízás nélküli ügyvivőnek volna tekintendő. A most érintett szempontból indult

ki kétségen felül az *osztrák* ptkv 967. §.; a *bajor* javaslat II. r. 662. és a *drezdai* javaslat 745. cz., midőn a letevőt a megmentett, de *csakis* a megmentett érték megtérítésére kötelezi, és tovább azért nem megy, mert az elhárított kár ellenértékének, helyesen csakis a megmentett érték tekinthető.

Habár a tervezet a letéti szerződés fogalmát a megőrzés *ingyenes* elvállalásához nem köti, letéti díjt a letéteményesnek csak egyenes kikötés esetére, ilyenek hiányában pedig csak akkor biztosít, ha a megőrzés elvállalása, a körülmények szerint, csak ellenérték mellett volt feltehető. Alapuljon egyébiránt a letéteményes ebbeli követelése akár kifejezett, akár hallgatagos kikötésen, a dolog természetéből következik a tervezet abbéli intézkedése, mely szerint a letevő a jutalmat megfizetni tartozik és pedig feltétlenül akkor, ha a megőrzés ideje szerződésileg meg nem állapított. Ellenben nem illetheti a letéteményest a kikötött jutalom feltétlenül akkor, ha a szerződés a kikötött idő előtt szűnik meg; a mi ugy a letéteményes vétkessége folytán, mint e nélkül történhetik. Az utóbbi esetre nézve igazságosnak látszott a *bajor* javaslat II. r. 676. és a *drezdai* javaslat 746. cz. példájára kijelenteni, hogy a letevő a kikötött jutalom *aránylagos* részét tartozik a letéteményesnek megtéríteni: a mi felett a bírónak, minden concret esetben, a fenforgó körülmények szerint kell határozni. A most érintett intézkedés egyébiránt azonos a tervezetnek a megbízásra vonatkozó rendelkezésével, tehát már ezen szempontból is igazoltnak tekinthető úgy, hogy e részben a további motiválás felesleges.

A letéti szerződésből eredő követelések mintegy természetesen megkivánják, hogy azok érvényesítése a közönségesnél rövidebb *elévülési idő*höz köttessék. Az ilyen követelések, a mennyiben azok a költekezésekre, a kiadásokra és a károokra vonatkoznak, sikerrel csak bizonyos időn belül érvényesíthetők úgy, hogy a felek a legtöbb esetben, bizonyos idő eltelte után, nincsenek többé abban a helyzetben, hogy követeléseiket kellően igazolhassák. Az *osztrák* ptkv 967. §-a e tekintetben 30 napi határidőt állapít meg, ellenben a *drezdai* javaslat 748. cz. 6 hónapi határidőt enged a feleknek. Igaz, hogy a tervezet a bérletből eredő rokon természetű követelések tekintetében, hasonlólag 6 hónapi elévülési időt állapít meg; tekintettel azonban a különbségre, mely a bérleti és a letéti szerződés közt kétségtelenül fenforog és a viszonyoknak gyorsabb lebonyolítását nemcsak megengedi, hanem egyuttal követeli, czélszerűnek látszott a letéti szerződésből eredő követelések tekintetében az elévülési időt 3 hónapra szorítani. Miután azonban a tervezet a 3 hónapi elévülési időt határozottan a költekezések, a kiadások és a károk tekintetében felmerülhető követelésekre szorítja, nem szenvedhet kétséget, hogy a letevő, illetőleg ennek az örökösei magát a letett dolgot bármikor visszakövetelhetik, és hogy e részbeni követelésükre nem a most érintett, hanem a közönséges vagyis a 20 esztendei elévülési idő alkalmazandó.

A tételes törvények és a törvénytervezetek általában megegyeznek abban, hogy a *vendéglősökre*, a kik iparüzletük-nél fogva idegenek befogadásával foglalkoznak, a letéti szerződésre vonatkozó elvek egyszerűen nem alkalmazhatók; abból indulván ki, hogy míg a közönséges letéteményesnél, a letevőnek szabadságában és módjában áll a letéteményes meg-

* Bef. közl. — Az előbbi közleményeket l. a 17., 18. számokban.

választása által érdekei biztonságáról gondoskodni, a vendéglősökkel szemben a letevő mintegy kényszerhelyzetben van, a mennyiben dolgait ezeknek, illetőleg alkalmazottjaiknak kénytelen megőrzés végett átengedni. Ennek megfelelően egyrészt a vendéglősök tekintetében fokozottabb felelősséget állapítanak meg; másrészt a felelősség feltételeit, a veszély természetének figyelembe vételével, határozzák meg. Szigorúak voltak a hajósok és a vendéglősök tekintetében már a római jog intézkedései. *Ait Praetor: Nautae, cauponae, stabularii quod cuiusque salvum fore receperint, nisi restituent, in eos iudicium dabo.* L. 1. p. Dig. (4. 9.); továbbá: *at hoc Edicto omnimodo, qui recepit, tenetur, etiamsi sine culpa eius res perierit, vel damnum datum est, nisi si quid damno fatali contingit. Inde Labeo scribit, si quid naufragio, aut per vim piratarum perierit, non esse iniquum exceptionem ei dari. Idem erit dicendum, et si in stabulo, aut in caupona vis maior contingerit.* L. 3. §. 1. Dig. cod. Indokul e tekintetben egyrészt az a körülmény szolgált, hogy a letevő rendszerint kényszerhelyzetben van: *maxima utilitas est huius Edicti, quia necesse est plerumque eorum fidem sequi, et res custodiae eorum committere. Ne quisquam putet graviter hoc adversus eos constitutum; nam est in ipsorum arbitrio, ne quem recipiant; et nisi hoc esset statutum, materia daretur cum furibus adversus eos, quos recipiunt, coeundi, quum ne nunc quidem abstineant huius modi fraudibus.* L. 1. §. 1. Dig. cod.; másrészt az, hogy a kérdéses személyek általában *hirhedt* jelleműeknek tartattak: *ut innotesceret Praetor curam agere reprimendae improbitatis hoc genus hominum, et quia in locato conducto culpa, in deposito dolus duntaxat praestatur.* L. 3. §. 1. Dig. cod. A római jog szigora nemcsak abban állott, hogy a hajós és vendéglős, a vis maior esetét kivéve, minden kárért felelős volt; — L. 3. §. 1. Dig. cod. — hanem abban is, hogy a kereset a dolog visszaadására irányult és mint ilyen az örökösök ellen is indítható volt. *Haec autem rei persecutionem continet ut Pomponius ait; et ideo et in heredem, et perpetuo dabitur.* L. 3. §. 1. Dig. cod. Az európai törvények közül a *Code civil* 1952. cz. a vendéglősöknek átadott dolgokat a *depositum miserabile* jellegével ruhazza fel, és a vendéglőst a dolog elidegenítéséért ép úgy, mint az abban történt kárért felelőssé teszi, tekintet nélkül arra, hogy az elidegenítés illetőleg a kártétel a vendéglőstől vagy ennek alkalmazottjaitól, vagy végre a be- és kijáró vendégektől származik. Az *osztrák* ptkv. 970. §-a szerint a vendéglősök, hajósok és fuvarozók a nekik vagy cselédeknek a vendégek részéről átadott, illetőleg feladott dolgokért letéteményesként felelősek és az 1316. §. szerint a károkat, melyeket az átvett dolgokon maguk vagy cselédek okoznak, megtéríteni tartoznak. A *zürichi* tkv. 1149. §-a szerint a vendéglősök és a hajósok letéteményesként felelősek a vendégek, illetőleg az utasok által bevitt dolgokért. A különös gondozást követelő dolgok tekintetében a felelősség csak akkor terheli a vendéglősöket és a hajósokat, ha a vendégek erről nekik haladéktalanul jelentést tesznek és további utasításaikhoz alkalmazkodnak. A felelősség az 1150. §. szerint, a balesetet kivéve, minden kárra kiterjed, a mennyiben az nem a vendég vagy annak hozzátartozói vagy cseléd által okoztatott. Az érintett törvényeknél részletesebb intézkedéseket tartalmaznak a *szász* tkvnek 1280—1285. §§., a mennyiben nemcsak a felelősség mértékét, hanem a *helyiségeket* is kijelölik, a melyekre a felelősség kiterjed. E mellett a *szász* tkv. 1284. §-a szerint a vendéglős a vendéglőn *kívül* elhelyezett dolgokért is felelős, ha azok neki vagy cselédségének adattak át. A *szász* tkv. intézkedéseit fogadta el a *bajor* javaslat, mely II. r. 680. cikkében részletes szabályokat tartalmaz pénzek, értékpapírok és drágaságok tekintetében, a mennyiben ezek megőrzésére nézve a vendéglős és a vendég közt specialis megállapodás keletkezett. A *szász* tkv. és a *bajor* javaslat rendelkezéseinek sikeres kombinációját tartalmazzák a *drezdai* javaslat 750. és

751. cikkei. Ugyanez áll a *svájci* javaslat 498. és 498. a) cikkeiben foglalt intézkedésekre is. A tervezet a *drezdai* javaslat 750. cikkéhez alkalmazkodva, míg egyrészt csak a vendéglősökről rendelkezik; másrészt intézkedéseit csak azokra terjeszti ki, a kik idegenek befogadásával *iparszerűleg* foglalkoznak. A hajósok és a fuvarozók tekintetében a magánjog intézkedései nemcsak azért mutatkoztak feleslegesnek, mert azok részben a ker. törvény keretébe tartoznak, részben pedig a vaspályákra és a hajósokra vonatkozó különös intézkedésekben kellő méltatást találnak; hanem azért is, mert az érintett irányban, a mennyiben személyeknek privát fuvarozásáról van szó, a fokozottabb felelősség, a feleknek biztosított teljes szerződési szabadság mellett, indokoltnak nem tekinthető. Hogy pedig a tervezet a maga intézkedéseit azokra szorítja, akik idegenek befogadásával iparszerűleg foglalkoznak, indoklását abban találja, hogy az *étkező* helyiségekben, a *csapszékekben*, a *bor- és kávéházakban* a közönséges forgalom oly gyorsan változik, hogy a fokozottabb felelősségre vonatkozó határozatok alkalmazása csakis az illetőknek ok nélküli terheltetésével lenne keresztülvihető. Ennek tulajdonítható az, hogy az érintett helyiségek látogatói, a magukkal bevitt ruhákra és egyéb holmikra rendszerint maguk ügyelnek a nélkül, hogy a helyiség tulajdonosát felelőssé tennék. A törvény tehát határozottan ellenkezésbe jöve az étellel, ha annak a gyakorlatban nyilvánuló felfogását szem elől tévesztve, a fokozottabb felelősséget megállapító intézkedéseit a többször említett helyiségek tulajdonosaira is kiterjesztené. Ha a vendéglős vagy a kávé a vendégnek ruháját vagy más holmiját gondozás végett átveszi, letéteményesként lesz felelős és ellene a letéti szerződésre vonatkozó általános szabályok alkalmazandók. A mi magukat a vendéglősökre vonatkozó egyes intézkedéseket illeti, azok nagyban és egészben megfelelnek a *ker. törvény* 437. §-ának. Ez áll különösen arra, mely a vendéglősök felelősségét a *ker. törvény* 437. §-ának megfelelően rendezi és teljesen megegyezik a *szász* tkv., a *bajor*, a *drezdai* és a *svájci* javaslat idézett rendelkezéseivel.

Az idegennek, vagy hozzátartozóinak a tervezetben kijelölt feltételek mellett történt befogadásával, a *receptum* megkötöttnek és ezzel együtt a vendéglős felelőssége megállapítottnak tekintendő. Midőn azonban a tervezet ezen álláspontot elfogadja, lehetetlen tekintettel nem lennie azokra az eltérésekre, melyeket a gyakorlati élet a vendéglősök tekintetében megállapíthat, és nagyobb forgalom mellett, rendszerint megállapítani szokott. Ez áll különösen a felelősségre nézve, melyet a vendéglős, a vendég beleegyezésével, magáról többféle formában elháríthat. Azonban akkor is, ha a törvény a felek e részbeni megállapodásának tért enged, gondoskodnia kell arról, hogy a felelősség illusoriussá ne tétethessék, a mi egyrészt a felelősség elhárítására irányuló *formák*, másrészt azok *joghatályának* szabatos körvonalozásában állhat. A tervezet szerint a vendéglős a felelősséget bizonyos mértékig magáról *szóbeli*, vagy *kifüggesztett* kijelentés által háríthatja el. Ha a vendéglős az idegen befogadása alkalmával kijelenti, vagy alkalmazottjai által kijelenteti, hogy a bevitt dolgokért felelősséget nem vállal, a tervezet szerint és megfelelően úgy a *szász* tkv. 1287. §-ának, mint a *drezdai* javaslat 751. cikkének, csak azokért a károkat felelős, melyeket ő maga vagy cselédsége okozott. A felelősség elhárításának szóbeli kijelentése tehát a vendéglőst *nem általában*, hanem csak abban az irányban menti fel a felelősség alól, hogy az idegennek cselekvényéből és a dolognak minőségéből eredő károk az ő terhére nem esnek és hogy a bizonyítást a most érintett irányban átvennie nem kell; ellenkezőleg a vendégnek áll kötelességében igazolni azt, hogy a kárt a vendéglős vagy annak a cselédsége okozta. Nem lehetne hasonló joghatályt tulajdonítani az idegenek befogadására rendelt helyiségekben *kifüggesztett* abbeli kijelentésnek, hogy a vendéglős a felelősséget magáról elhárítja. Eltekintve ugyanis attól,

hogy a vendég sok esetben a kijelentés nyelvét nem értve, annak a tartalmáról azonnal tudomást nem szerezhet, — szükségtelen és alig indokolható fictionnak kellene tekinteni annak a feltevését, hogy a vendég a kifüggesztett kijelentés tartalmáról csakugyan tudomást szerzett, mert ilyet szerezhetett. A tervezet tehát ép úgy, mint a *szász* tkv. 1287. §-a a kifüggesztett kijelentésnek joghatályt csak akkor tulajdonít, ha az *pénzre, értékpapírokra* vagy *drágaságokra* vonatkozik, és a vendéglős abban a most érintett dolgoknak megőrzés végett átvételére ajánlkozik; a miből egyáltalán nem következik, mintha a vendéglős ilyen esetben az általa vagy cselédsége által okozott károkért felelős nem lenne. A felelősségnek ezen neme alól tehát a vendéglős magát semmi esetben sem mentheti fel. Így fogta fel a felelősség elhárítását az élet is, melylyel ellentétbe helyezkedni, nem lehet feladata a törvénynek.

A vendéglős felelőssége a vendég *elutazásával* rendszerint megszűntnek tekintendő. Az elutazással egyenlőnek nem tartható azonban az, ha a vendég rövidebb időre elutazik és az általa kivett helyiséget tovább is *megtartja*; ilyen esetben a vendéglős felelősségén változás nem történik. De nem történhetik változás a vendéglős felelősségén akkor sem, ha az elutazó vendég valamely dolgát a vendéglősnél, ennek beleegyezésével, *visszahagyja*. Ez esetben nem lehetne a vendéglőst *egyszerűen depositariusnak* tekinteni; mert a viszony, a melyre a tervezet a szigorubb felelősséget statuálja, tovább is fenállónak vélelmezendő. Ez képezi alapját a tervezetben foglalt és a *szász* tkv. 1286. §-ával; nem különben a *bajor* javaslat II. r. 681. és a *drezdai* javaslat 752. cikkével azonos intézkedésnek, melyet a gyakorlati élet is szentesített.

Dr. APÁTHY ISTVÁN.

A telekkönyvi törvényjavaslat.*

Az oly számos felszólalásokra okot szolgáltató telekjegyzőkönyvek jelenlegi hibáinak, hiányainak megszüntetésére hivatott ezen törvényjavaslatról bátor vagyok a telekkönyvi ügyek bírói ellátása terén szerzett tapasztalataimra alapított véleményemet főbb vonásokban előadni.

A polgári törvénykönyv megalkotása előtt új telekkönyvi rendtartásunk törvény alakjában való szerkesztése a jelen viszonyok között, hogy céltalan lenne, s ha mégis szerkesztenék általa, a minden érdeket kielégítő telekkönyvek aligha készíthetnének, a törvényjavaslat általános indokolási részében szerintem elég meggyőzőleg ki van fejtve s kimutatva az, hogy csak az ezen törvényjavaslat kiindulási pontjául megjelölt módon lehet a hitellekkönyvek fogalmának és az ezzel kapcsolatos általános érdekek követelményeinek megfelelőleg a jelenlegi telekkönyvi zavarokon segíteni.

A törvényjavaslat által — mint az *indokolásban* kifejtett — három cél tüzetett ki:

I. a telekkönyvi betéteknek szerkesztése,

II. ezeknek olyan szerkesztése, hogy azok adatai a földadókönyv és az állandó kataszter adataival összhangban legyenek és hogy a telekkönyvi, illetőleg a betétekben foglalt állapot a tényleges állapottal egyezzen, és

III. olyan intézkedések tétele, a melynek a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és állandó kataszter adataival összhangban vezetését a jövőre nézve egyrészt biztosítják, másrészt lehetővé biztosságot nyújtsanak arra nézve, miszerint ne létesülhessen oly tényleges állapot, mely a betétekben foglalt állapottól huzamosabb időre eltérjen.

Ezen hármas cél és ezeknek elérhetésére felsorolt elvek csak helyeselhetők; azonban ezen elvek gyakorlati alkalmazása, szerény nézetem szerint, több nemű bővítést, s a törvényjavaslat némely egyes szakaszainak módosítását, azok szaporítását szükségli a végett, hogy a szerkesztendő betétek

* Jelen dolgozat régebben beküldetett szerkesztőségünkhöz s csak tárgyhalmaz miatt késett. Szerk.

a hitellekkönyv fogalmának, a tényleges állapotnak megfelelőleg szerkesztessenek s az ekként szerkesztettek a III. pontban előadott czélnak megfelelőleg tovább kezeltethessenek.

Ily felfogással tekintve a törvényjavaslatot, megkísértem szerény nézeteimet e szaklap keretéhez mért lehető rövidséggel előadni.

Mielőtt a részletekbe bocsátkoznám, helyén levőnek látom már most kifejezni azon véleményemet, hogy a most érvényben levő 1855. évi december 15-én kelt telekkönyvi rendtartás több §-ait tartom módosítandóknak és azon rendeletek, melyek az osztrák polgári törvények uralma alatt adattak ki, s érvényben levőknek ismertetnek el az ideigl. törv. szabályok s a m. kir. ministeri rendeletek által, és továbbá az 1867 óta kibocsátott s szorososan a telekkönyvi rendtartáshoz tartozó ministeri rendeletek az ezen törvényjavaslat alapján alkotandó törvénybe illesztessenek, s ott, a hol a prts vagy a végrehajtási törvényre tételik hivatkozás, azok a magyar alkotmányos törvény világos megjelölésével módosíttassanak és a későbbi magyar törvények által hatályukat veszített §-ok, ministeri rendeletek, tüzetesen megjelöltessenek.

E vélemény érvényesítése által érethetnék el az, hogy a telekkönyvi rendtartás egy egészét alkotó és tisztán s kizárólag a magyar törvényhozás által alkotott lenne s mind a bíróságok, mind az ügyvédek, felek s telekkönyvvezetők egy törvényben találnák fel azt, a mi a helyesen szerkesztett telekkönyvek s betétek helyes további kezelésére szükséges s elkerültenék mind az, a mi azoknak a tényleges állapottól lehető eltéréssel való kezelhetésére alkalmat nyújthatna.

Megemlítendőnek tartom, hogy e törvényjavaslat megbeszélésénél, kizárólag a budapesti kir. ítélő tábla területére vonatkozólag foglalkozom, őszintén bevallván, hogy az erdélyi birtokviszonyokkal, az ottani telekkönyvek jelen állapotával ismeretlen vagyok.

Ezeknek előrebocsátása után megkezdem az egyes §§-ra vonatkozó véleményem előadását.

A 3. §-ból kihagyandónak tartom a *jószágtestek jogi természetének* bejegyzését elrendelő intézkedést. A magyar nemesi ingatlan birtok hitele emelésére oly lényeges befolyást gyakorolt ösiségi patens által a nemesi javak minőségi különfélesége s azok szerzése iránti szerződések érvényességére megkivántató formaserűségek különbözősége; az 1871. évi LIII. tcz. 83. §-a által pedig a jobbágy és nemesi birtok közötti különbség megszüntetett, ugyanazon tczikknek 55. §-a által az urbéri telkek szétdarabolását tiltó, s azok szerzését korlátozó 1836: IV. tcz., 1840: VIII. tcz. intézkedései eltöröltetvén, a városi és más határbeli ingatlanok közötti jogi különbség az ez idő szerint érvényben levő törvények szerint nem létezett, valóban nem látok okot arra, hogy az 1855. decz. 15-én kibocsátott tkvi rendtartásban még heyesen megkülönböztetni rendelt jogi természete a jószágtesteknek, még továbbra is kitüntetve legyen a betétekben.

A hitbizományi jószágtesteknek ezen minősége vagy a tulajdon használatára vonatkozó más korlátozások kitüntetéséről minden érdekek megóvását biztosító intézkedés ugyanis meg van téve a későbbi §-okban.

A jószágtestek jogi természetének az új betétekben leendő helyes bejegyzését sok nehézségbe ütközönek is vélem. Ugyanis köztudomású tény, miszerint számos községben számos ugyanazon tulajdonos volt nemesi és jobbágy-telket is birt. Az urbéri birtokszabályozás és tagosítás alkalmával az ily birtokosok többjének sikerült a nemesi és jobbágyi minőségű birtoka összegét vagy egészen egy külön tagba, vagy a jobbágy-telkesek részére kijelölt vagy a nemesi birtokosok közötti osztályra maradt határrészben együttesen, vagy ha több darabokban is, de a területre összeszámított mennyiségben kihalasztani. Tekintve, hogy az ily jószágtest esetleg vételek által részint nemesi, részint jobbágyi birtokkal szapo-

rodott; vagy eladás által apadt, vagy örökösödés folytán, természetesen tekintet nélkül a jószágtest eredeti jogi természetének minőségére, felosztatott s külön telekjegyzőkönyvekbe vétetett fel, nagyon kétlem, hogy igen fáradságos kutatások után is, sikerülne az ily jószágtesteket eredeti jogi természete szerint helyesen elkülöníteni. De ha feltéve mindez sikerülne is, kérdelem: vajon szükséges-e a jószágtestek jogi természetének kitüntetése a törvényjavaslat által kitűzött három cél bármelyikének elérésére? vajon szükséges-e, követelik-e a földhitel, a nemzetgazdaság igényei, követelik-e a betétek által érdekelt egyes feleknek részint a már szerzett, részint a megszerzendő jogaik érvényesíthetőségére vonatkozható követelményei?

Ezen kérdésekre szerintem csak határozott *nem* lehet a válasz. Figyelembe veendő még, hogy az 1869. ápr. 8-án kelt ministeri rendelet alapján a jobbágyi telkeket illető és már kihasított urbéri erdő-, legelő- vagy nádasbóli illetőség egy külön jószágtestként van telekkönyvezve és minden egyes tulajdonos birtokbóli arányának megjelölésével kell hogy legyen bejegyezve és hogy az ily jószágtestből birtokrészlet tulajdona az 1871: LIII. tcz. 56. §-a szerint különváltan is elidegeníthető. Ezen felsorolt körülmények azt hiszem magukban és kiterjedtebb indoklás nélkül elegendők arra, miszerint a betét-lapokon a jószágtestek jogi természetének bejegyzése nem szükséges és hogy azt sem a jelen törvények szerinti, sem az alkotandó polgári törvény szerinti birtokviszonyok szabályozása nem követeli.

A törvényjavaslat indoklásában az ingatlanok jogi természetének bejegyzése azért mondatik szükségesnek, mert azzal oly köztörvényi jogok lehetnek összekötve, melyek a tervezett bejegyzés nélkül igen gyakran vitásokká válhatnak; és így a tervezett bejegyzés által sok esetben szükségtelen perlekedéseknek vétetik eleje. Nagyon fontos ok, a perindítás alapjául szolgálható okokat törvényhozási uton lehetőleg apasztani, de a mennyire ismerem a budapesti kir. ítélő tábla területén létező birtokviszonyok jelen állását, nem tudok oly köztörvényi jogot, mely ezt követelné. A szőlő-dézsma már megváltatott; a földesur és jobbágyok közötti birtokviszony az urbéri perek által igen csekély kivétellel rendeztetett; s hol rendezve nincsen, az urbéri perek folyamatban vannak s a földkönyvben a földesuri, nemesi és jobbágyi birtokok, irtvány- és maradványföldek felvéve, minőségüknek kérdése tüzetes megjelölés mellett vitatva van és ezen kérdések az urbéri bíróság által okvetlenül véglegesen elintéztetni fognak. Az italmérési jog s más nemesi közös birtokokra vonatkozó arányossági kérdések szintén igen csekély kivétellel egyesség vagy ítéletek által rendezvők. Az italmérési jog az, a még felmaradt földesuri jogokból, mely a jószágtest jogi természetének kitüntetését leginkább követelhetné. Miután ezen jognak gyakorlata rendszeresen valamely épület s ahhoz tartozó belsőséggel van összekapcsolva, annál fogva az ily birtokrészszel összekapcsolt ezen különös jog az 1853. ápril 18-án kelt cs. kir. igazságügyministeri rendelet 27. §-a g) pontjától eltérőleg a betétbe szerintem bejegyzendő s a tulajdoni lapon a birtok- és külön joghozi arány kitüntetendő lenne. Szerintem ily alakban bejegyzendők lennének a fekvő javakkal összekötött más különös iparjogok, például a gyógytárak realjogi minősége. Az ily különös jogok, mint a birtokrész törvényes tartozéka lenne bejegyzendő, a mely bejegyzés által a tényleges állapot kitüntetve és az ingatlan real-értéke és hitelképessége emelve is lenne.

A marosvásárhelyi kir. ítélő tábla területén, ha léteznek oly köztörvényi jogok, melyek az ingatlan jogi természetének bejegyzését és indoklásban felhozott ok miatt követelik, az ily bejegyzések kötelezettsége csak azon területre lenne szorítható.

A 3. §. 2. pontjára vonatkozólag megjegyzem, hogy a föld-

adókönyv sorszámainak a kataszteri térkép számaival egyezőeknek kelletvén lenni, szerintem elegendő lenne, minden kétely elkerülésének biztosításául, csak a kataszteri térképeken kiirt számokat, a részletek új helyrajzi számaival határozni meg. Ezen felfogásom támogatják úgy a törvényjavaslatához mellékelt I. minta, valamint a törvényjavaslat többi §-aiban foglalt intézkedések.

Nem tartom czélszerűnek, hogy a birtokállási lapon bármilyen terhek bejegyeztessenek. A birtokállási lap nem foglalhat magában semmi mást, mint a jószágtest egyes alkatrészeinek minőség, mivelési ág, stb. szerinti részletes megjelölését. Bármilyen terheknek a birtokállási lapon leendő bejegyzése, e lapnak átnézetét s kezelését nehezítené, s előidézné azt, hogy a betétekben két teherlap lenne, egyik a törvény által kiváltságossá tett terhekre az *A.* birtokállási, másik a közönséges terhekre a *C.* lap.

Az 1868: XXIX. tcz. 9. és 10. §-ai értelmében a szőlő-dézsma váltásági összegek jelzálogi biztosítása a birtoklapra röviden bejegyeztetett. Ezen bejegyzések is sok nehézséggel jártak, de a maradványföldek váltásági tőkékének bejegyzése sokkal több nehézséggel járna, mert az 1871: LIII. tczikk 19. §-a szerint a váltáságtőke s járuléka a megváltott földet terhelő ugyan, de tekintve, hogy a maradványföld a volt jobbágyi telek többletét képezi, ezen többlet csak kiszámított, de sohasem lett részletenként megjelölve, melyek képezik a maradványföldet, és sohasem lett tagosítási földkönyvben külön határozottan kijelölve, mely terület adatott mint maradványföld. Ezt a törvényjavaslat szerint puhatalni kellene, de miután ki nem puhatalható, bizonyos önkénnyel lehetne egyik vagy másik földbirtokrészlet maradványnak keresztelni. A váltásági tőke s járuléka az 1871: LIII. tcz. 57. §-a szerint úgy a belsőséget, mint a külsőséget *egyetemlegesen* terhelik. Ezen törvény intézkedése folytán az ily váltáságtőkék, rendszerint a *C.* lapon jegyeztek be. Hasonló rendelkezés tételik az 1871: LIV. tczikkben, az irtványok váltásági tőkékének jelzálogi biztosítására.

A szőlő, maradványföld és irtványföldek váltáságára vonatkozó, és törvényenél fogva feltétlen zálogjogi elsőbbséggel bíró terheknek az *A.* lapon jegyzését, sem az állam, sem az egyesek érdeke nem kívánja, mert ha az ily váltásági összeggel terhelt birtokrészlet után a megjegyzések rovatába, a *C.* lapon sorszámra hivatkozás bejegyeztetik, mindenkit figyelmeztetni fog arra, hogy a *C.* lap illető sorszámát megtekintse, s az ott bejegyzett kiváltságos teher részben vagy egészbeni fenállásáról magának meggyőződést szerezzen, épen úgy, mint a *C.* lapon bejegyzett mai terhekre megteendi. Az állam vagy a volt földesurak érdekeit a váltásági összegeknek az *A.* lapon bejegyzése mily okból védhetné jobban, mint az ezen váltásági összegek zálogjogi elsőbbséget biztosító törvények, képzelnem sem tudom. Beismerem, hogy véleményem szerint, egyes birtokrészletre vonatkozó zálogjogi bejegyzés, az 1885 decz. 15-én kelt tkvi rdtásnak érvényben tartatni tervezett 57. §-ával ellenkezik, de tekintve a felsorolt váltáságtőkéknek már alkotmányos uton hozott törvények által biztosított kiváltságos természetét, helyesnek tartom véleményemet.

SIMON ENDRE,
lőcsei kir. törvényszéki bíró.

Jogirodalom.

Tréfa és komolyság a jogtudományban.

Scherz und Ernst in der Jurisprudenz. Eine Weihnachtsgabe für das juristische Publikum von RUDOLF v. IHERING. Leipzig, Verlag von Breitkopf und Härtel. 1885.

A legújabb korban úgy tapasztaljuk, hogy a tudósok már nem érik be azzal, hogy tudományos tárgyukat tiszta és sima nyelvezetben előadják, hanem gyakran eszméiket a regény, az elbeszélés, a tárcza vagy más efféle divatos öltözetben mutatják be. Célja nem egyéb, mint a tudomány

népszerűsítése, az olvasó kör kibővítése és legfőképen, hogy az olvasó szórakozás közben oktatást nyerjen.

Az ilyenmü munkák közt kiváló helyt kell kijelölnünk IHERING *Scherz und Ernst* című művének, melyet legfőbb vonalaiban a t. olvasóval megismertetni kívánunk.

A tudós szerző ezen munkájában bemutatni kívánja, hogy a legújabb korban a romanista elmélet a gyakorlati életet tökéletesen elhanyagolja, hogy ilyformán — a mint magát kifejezi — valóságos mennyiségtanná vált, mely más czélt nem ismer, mint a fogalmakkal való helyes számítását.

Szerinte ezen irányt SAVIGNY *Das Recht des Besitzes* című munkája indította meg, míg számos követői és utánczó a practicus élet szilárd talaját mindinkább elhagyva, képzeleti világba költöztek s az abstract fogalmak mennyországában tévelyegnek a nélkül, hogy képzelt tudományosságukkal az emberi nemnek a legcsekélyebb hasznot hajtánának.

Szerző ezen scholastikát a romanista jogtudományban «fogalmi jogtudománynak» nevezi s azt nevetségessé tenni szándékozván, kitarja az olvasó előtt a «fogalmak mennyország»-át, a hova csupán elméleti tudósok juthatnak, a mennyiben practicus tudósok ott a levegő és világosság teljes hiánya miatt nem existálhatnak; elmondja, hogy minden jövevény, mielőtt beeresztetnék, hosszabb időig tartó vesztéglésnek vettetik alá, nehogy valamiképp egy tiszta levegő hullámot magával behurcoljon, mert az, a világosság mellett, a legveszélyesebb mérget képezi a fogalmakra nézve. Azután bemutatja szerző a «tornatér»-t, a hol a boldog szellemek testgyakorló szórakozásokat élveznek. Ott áll első sorban is ama csodaszerű készlet; az a «szórszálhasogató gép», melylyel egy szórszált kényelmesen lehet 999,999 tökéletesen egyenlő részekre felosztani, imitt van a «mászórud», mely oly sima, mint a napsugár, s melynek csucsára alkalmazott árboczkosárban a legkényesebb jogi problémák őriztetnek. Eddigelé csak egynek sikerült az árboczkosárig felmászni, de ez is a lehozott problémát ismét visszarakta a kosárba. Azóta már sokan megkísérelték a felmászást, de nem sikerült, hanem fele utján leestek. Ott a sarokban áll az «apparatus fictionis», itt pedig az «apparatus constructionis», mellette a «magyarázó sajtó», a «dialectical furógép», melynek segítségével a kényes kérdések alapjára juthatni. De csinján kell vele bánni, mert már gyakran megesett, hogy avatatlan kéz oly mélységesen furt, hogy a furó — a boldog szellemek nem csekély felderítésére, — az ellenkező oldalon ismét kijött... stb. stb. Ezek mind meg annyi elkerülhetlen szükséges segédeszközök az elméleti tudós kezében.

Innen elvezeti szerző az olvasót a «fogalmak csarnokába.» Az amott a sarokban lustálkodó alak a «mora», mely csak néha-néha az «interpellatio által zargattatik fel; emezen négy-szögletes öntudatos és pöffeszkedő alak a «birtok», mellette van a sovány, mindig tépelődő és töprenkedő «obligatio», nem messze néhány boszankodó bukott nagyság, a minő a «capitis deminutio», stb., stb.

Végül pedig elvezeti az olvasót a mennyországi temetőbe is. Ez azonban eddig még egészen üres, a mennyiben a megszokott régi fogalmakat eltemetni még akkor is restelik, ha abból minden csepp élet kiveszett. Így p. o. a «habitatio» és az «operæ animalium» eltakarítására már minden előkészület megtétetett, de végtére a temetés mégis abban maradt s ime még most is ott búslakodnak a mai fogalmaink között...

Ugy hiszszük, hogy ezen csekély próba elegendő lesz a munka irányának és irányának közelebbi megismertetésére. A beosztást illetőleg azonban még megemlítendőnek tartjuk, hogy a munka két szakaszból áll, melynek elseje a «tréfát» tartalmazza, a hol a fenemlített tévedések tisztán átlátszó tárczaczikkszerű irányban, s sok helyen valóban páratlan elmésséggel tárgyaltatnak és ostoroztatnak. Ezen rész a munka zömét képezi. A második szakasz, mely 50 oldalra terjed, a «komolyság»-nak van szentelve. A szerző itt a mondottakat

összegezi és a baj elhárítására figyelemre méltó indítványokat tesz és a hol — különösen a jogi vizsgákra vonatkozólag — új és megszívlelésre méltó eszmékkel találkozunk, a milyen p. o. a kinevezett állandó vizsgálókról, stb.

És habár a tudós szerző, mint német egyetemi tanár, könyvének megírásánál csupán hazájának viszonyait tartotta szem előtt, s hazai tudósainkat az elméletbe való tulságos elmélyedéssel vádolni talán nem volna igazságos: IHERING munkája nálunk is nagy élvezettel és haszonnal olvasható.

Dr. MAISLIS MÓR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Észrevételek

a kir. Curia 5797/884. sz. a. hozott határozatára.*

A m. kir. Curia 5797/884. sz. a. hozott határozatában a következő elvet emelte érvényre:

A tkvi rendt. 74. §-a értelmében kieszközölt zálogjogi bejegyzés csak feltételes jogot és elsőbbséget biztosítván, az a hagyatéokra vonatkozó igények mikénti elintézésére befolyással nem lehet. Ebből folyólag, míhelyt a hagyatékot elintéző végzésből az tűnik ki, hogy azon adós, ki ellen a tkvi rendt. 74. §-a szerinti bejegyzések történtek, a vonatkozó ingatlanokból mitsem kapott, azon bejegyzések hivatalból törlendők.

Szerény véleményem szerint ezen elvet ily feltétlenül és mereven irányadásul felállítani nem lehet a nélkül, hogy a telekkönyvi rendeletnek intentiójával, eddigi törvénykezési gyakorlatunkkal és későbbi törvényeinkkel a legtöbb esetben összeütkezésbe ne jöjjünk.

A tkvi rendelet 74. §-a ugyanis megengedi, hogy «a hitelezők követeléseiknek a hagyatéki javakra s követeléseikre vonatkozó biztosítását az örökös részére való átadás megtörténte előtt is bekeblezés vagy előjegyzés által eszközölhessék... De az ilyes biztosítás... a hagyaték tárgyalásánál előforduló igényekre nézve sérelmes nem lehet s csak az átadás megtörténtének idejétől fogva lépjen hatályba.»

Ezen rendelkezés világosan a hitelezők követeléseinek «biztosítását» czélozza; ezen cél elérhetése végett tesz kivételt azon általános szabály alól, hogy zálogjogi biztosítást csakis a nyilvánkönyvi előző ellen lehet szerezni és hogy a telekkönyvi bejegyzés hatálya mindig a kérvény benyújtása időpontjától fogva kezdődik.

A hitelezőnek ezen «biztosítása» természetesen csak feltételes és problematicus óvszer a hitelező javára, mert annak realis értéke mindig csak úgy leend, ha az adós örökösnek csakugyan van öröklési igénye az örökhagyó hagyatékára, vagyis ha a hagyatéki tárgyalás folyamán az adós csakugyan örökösül jelentkezik akár a törvényes, akár a végrendeleti vagy szerződési örökösödés szabályai szerint.

De ezen előfeltételen kívül szerény véleményem szerint más feltételektől és körülményektől nem is lehet a hitelező «biztosítási jogát függővé tenni, nem lehet ezen ugyanis problematicus jogot teljesen illusoriussá tenni az által, hogy annak sikerét még egyéb, az adós önkényétől függő tények be- vagy be nem álltához kötjük.

A hitelezőnek, kinek javára a zálogjog adósa várandó örökségi jutalékára be lett keblezve, biztosítása a tkvi rendelet 74. §-a szerint is ugyanabból áll, a mit a tkvi bejegyzés egyáltalán nyújtani szokott, t. i. abból, hogy az adós meg lesz gátolva a feltételes bejegyzés után örökségi jutaléka teher nélküli átruházásában és más tartozásoknak a bejegyzett terhet megelőző elsőbbséggel való reahárításában.

Ámde, ha irányadó elvül követjük a m. kir. Curia fenebb idézett határozatát, akkor a hitelezőnek biztosítása nem lesz

* Közöltetett a *Jogt. Közl.* 1885 évi 12. számában.

egyéb, mint az adós jóakaratótól és nagylelkűségétől feltételezett óvintézkedés, melyet az utóbbi tetszése szerint ugyan be is tarthat, de egy egyszerű tényével tökéletesen meg is hiúsíthat, más szóval az egész biztosítási intézkedés nem lesz egyéb, mint az adós «kegyelmi actusa», melynek alkalmazását azonban a mai realisticus irány mellett elvárni egyáltalán, tapasztalni pedig ritkán lehet.

Mit mond ugyanis a hivatkozott curiai határozat? Azt mondja, hogy a mint a hagyaték-átadó végzésből kitűnik, hogy az adós a feltételeesen terhelt ingatlanokból mit sem kapott, úgy a feltételes bejegyzések hivatalból törölendők. Már most kérdés, hogy kitől függ az leginkább és legtöbb esetben, hogy a hagyaték-átadó végzés a hagyatéki vagyronról hogyan intézkedik? Azt hiszem, nem mondok ismeretlen dolgot, ha azt állítom, hogy az érdekelt örökösöktől, tehát épen az érdekelt adóstól is. Mert mi szolgál alapul az átadó végzésnek? E tekintetben különböztetnünk kell. Az átadó végzésnek azon része, hogy kiket illet a hagyatéki vagyron, alapul vagy a törvényen, vagy végrendeleten, vagy örökségi szerződésen; de az átadó végzésnek azon része, mely meghatározza, hogy kit mennyi és mi illet az örökségi javakból, ez kétségkívül többnyire az örökösöktől maguktól függ, a mennyiben osztályegység utján tetszésük szerint oszthatják fel a peressé nem vált, vagy előbb peressé tett örökségi javakat. Ha már most az örökösöktől függ — különösen törvényes örökösödés esetében — hogy közülük ki melyik hagyatéki tárgyat és mily értékben vegye át és ezen megegyezésüket a hagyatéki bíróság eo ipso magáévá teszi és e szerint hozza meg az átadó végzést, akkor mi természetesebb, mint az, hogy az ugyis vér- és érdekközösségben álló örökösök oly módon fognak a hagyatéki vagyron elkülönítése felett egyezkedni, hogy a feltételes bejegyzéssel terhelt ingatlant a nem adós örökös, a nem terhelt ingatlant, vagy az ingóságokat pedig az adós örökös veszi át örökségi jutaléka fejében? Vagy mi áll utjában annak, hogy az adós örökös ingatlan jutalékát örökös-társainak átengedvén, magát az örökös életében kielégítettnek jelentse ki, minek ellenében azután ő valóságban még fenálló öröklési igényeire nézve az örökös társak által kéz alatt készpénzzel fog kielégítettetni?

De ha a hagyatéki vagyron elkülönítése jogát korlátlanul kezébe adjuk az örökösöknek és ezek között az érdekelt adósnak, és ha az ezen alapon felépült átadó végzésnek a tkvi hatósághoz áttétele után a feltételes bejegyzések hivatalból töröltetnek, akkor a tkvi rendt. 74. §-a által megengedett feltételes bejegyzés el is vesztette minden célját; elvesztette először célja azon részét, hogy az adós örökségi részét másra korlátlanul és teher nélkül át ne ruházhassa, mert ezt az ő közreműködése mellett készülő osztályegységben teljes önkénye szerint a hagyatéki bíróság és telekkönyvi hatóság szeme láttára megteheti; és másodsor elveszti célja azon részét, hogy más terhek a feltételeesen bejegyzett terhet meg ne előzhessék, mert ha a telekkönyvi hatóság az átadó végzés folytán a feltételes bejegyzést hivatalból törölte: a telekkönyvi tulajdonossá lett örökös társ saját adósságait rátáblázathatja az illető ingatlan jutalékra és ezen harmadik jóhiszemű személyek ellen a feltételeesen bejegyzve volt hitelező immár fel sem léphet, ezekkel mi jogi érintkezésben sem lévén.

Ily önkényt törvényesíteni, ily méltánytalanságot szentesíteni szerintem sem a tkvi rendelet nem akart, sem eddigi törvénykezési gyakorlatunk meg nem engedett. A tkvi rendelet 74. §-a ugyan kiköti azt, hogy «az ilyes biztosítás csak azon fentartással engedtetetik meg, hogy az a hagyaték tárgyalásánál előforduló igényekre nézve sérelmes ne legyen,» de ez nem jelent szerintem egyebet, mint azt, hogy a feltételes bejegyzés nem involválja még azt, hogy az adós és vélelmezett örökös a hagyatéki tárgyalásnál feltétlenül örökösnek elismertessék, hogy tehát például az ne igazoltathassék ellenében, hogy ő egyáltalán nem is bír az örökös

után örökösödési igényvel, vagy hogy neki a bejegyzéssel terhelnél csekélyebb jutalék jár csak a hagyatéki vagyronból stb.; de ha akár a törvényes, akár a végrendeleti, akár a szerződési örökösödés szabályai szerint az adós és vélelmezett örökösnek van öröklési igénye, akkor igénytelen nézetem szerint már nem függhet korlátlanul az örökösöktől, hogy az adós örökös társnak mit engedjenek át s ez mit vegyen át a hagyatéki tárgyakból, a mennyiben ilyenkor rendszerint számba kell venni az illető örökségi jutalékra feltételeesen bejegyzett terhet is, ezen jutalék az adós örökös részének értéke erejéig a feltételes bejegyzéssel tovább is terhelve kell, hogy maradjon és a tkvi tulajdonosul bekebelezendő örökös által ezen teherrel együtt lesz csak átvehető.

Természetesen kivételt kellene ezen szabály alól tenni az esetben, ha az örökös maga végrendeletileg vagy szerződésileg úgy intézkedett, hogy e szerint az adós örökösnek a később feltételeesen megterhelt ingatlanból mi sem jut és a hagyatékátadó végzés ezen intézkedéseken, vagy az azok szellemében kötött osztályegyezségen alapul, mert egyrészről az örökösöt absolute nem korlátozhatja semmi abban, hogy hagyatékáról hogy intézkedjék, másrészről ezen intézkedés a feltételes bejegyzéseket megelőzvé, ez utóbbiak joghatálya és érvényessége amattól van feltételezve.

Nézetem szerint tehát a tkvi rendelet 74. §-a intentiójának megfelelőbb, a jogérzetet kielégítőbb és a bonyodalmak elkerülésére czélszerűbb volna a m. kir. Curia fenebbi határozatában kimondott elvet oda módosítani, hogy már a hagyatéki bíróság hivatalból tartozik figyelembe venni a hagyatéki ingatlanokon feltételeesen bekebelezett terheket, és az örökösök között létrejött osztályegyezséget az esetben el nem fogadhatja, ha abban valamelyik adós örökös társ várandó örökségi jutalékára bekebelezett zálogjog kijátszását tapasztalja, és az ily feltételes zálogjogi bejegyzésnek hivatalból leendő tkvi törlése iránt csak akkor intézkedhetik, ha vagy az illető adós egyáltalán avagy a feltételes bejegyzés kérelmezése idejében semmiféle öröklési igényvel nem birt, vagy az örökös végrendelezése vagy örökösödési szerződése szerint őt a feltételeesen terhelt ingatlanból örökségi jutalék nem illeti.

Ezen eljárás által tisztába hozhatnák egyszerre és a hagyaték elintézésével egyidejűleg a hitelezőnek szerzett zálogjoga is; ha nem csalódom, a fenebbi curiai határozat is ezt a feladatot czélozza megoldani, midőn a hivatalból való törlés jogát a tkvi hatóság kezébe akarja adni, csakhogy nézetem szerint ennek kimondását czélszerűbb a hagyatéki bíróságra — mely úgy is hivatva van a hagyaték activ részét úgy mint az azt terhelő passiv állapotot áttekinteni és érdemileg is elbírálni — mint a csupán foganatosításra hivatott telekkönyvi hatóságra bizni.

Hogy előbbi törvénykezési gyakorlatunk nem osztotta a m. kir. Curia által legujabban felállított elvet, azt igazolja az 1881. évi 11,120 számú curiai határozat (*Jogt. Közl.* 1882. 22. mellékl.). E szerint «... ezen rendelkezésből azonban sehogy sem következtethető, hogy a zálogjogi bejegyzés azon esetben, ha az átadás és átírás másnak nevére eszközöltetett, már önmagától hatálytalanná válik és törölendő. A zálogjogot szerzett hitelezőt annak már most csak rendes perutoni bizonyításától el nem zárhatni, hogy adósságát örökrész illetve hogy a beszavatólás a harmadik részére csak adósságának ezen jogán eszközöltetett; mert más értelmezés mellett a tkvi rdtás 74. §-a alapján zálogjogot nyert hitelezőnek jogát az adós illetőleg engedményese tetszése szerint hatálytalanná tehetné. Ebből kifolyólag viszont a beszavatólás alapján bejegyzett tulajdonos is a törlést csak annak bizonyításával eszközöltheti, hogy az adóst ily örökrész egyáltalán nem avagy a zálogjog bejegyzése idejekor már tényleg nem illette.»

Legujabb törvényhozásunk iránya is véleményem szerint

ellentétben áll a m. kir. Curia által kimondott elvvel. Az 1881. LX. tcz. 138. §-a ugyanis azt mondja, hogy «ha a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány útján szállott, de még tulajdonául be nem keblezett vagy elő sem jegyzett ingatlanra a tkvi rendeletek 74. §-a értelmében a végrehajtási zálogjog feltételesen kebleztetik be: a további végrehajtási lépések függőben hagyandók addig, míg a tulajdonjog a végrehajtást szenvedő javára bekebleztetik. Az e végből szükséges lépések megtételére a végrehajtató a feltételes bekeblezést elrendelő végzés által fel van jogosítva. Az e tárgyban felmerült és bíróilag megállapított költségek az alperbeli követelés járulékaikhoz hozzászámíttatnak.» A végrehajtási törvénynek ezen rendelkezése legkevésbé sem látszik az adós örökösnek kedvezni s legtávolabbról sem lehet belőle annak azon szabad rendelkezési jogát a terhelt örökrészre következtetni, melyet a m. kir. Curia határozata neki megadni czéloz. Mert ha a törvény a végrehajtónak a feltételesen bekeblezett végrehajtási zálogjog alapján megadja a jogot, hogy a kérdéses ingatlanra nézve a hagyatéki eljárást megindíthassa, ezt bizonyára nem azon czélból adja meg, hogy az adós a hagyatéki eljárás folyamán örökrészéről örökösztársaival egyetértőleg tetszése szerint rendelkezessék és a végrehajtatót kijátszhassa. Pedig ha valahol, ugy ez esetben bizonyosan előállana a curiai határozat alkalmazása mellett az az eset, hogy az adós kijátszaná feltételesen bekeblezett hitelezőjét. A peres eljárás és az azt követő végrehajtási lépések már önmagukban a legélesebb érdekharcot idézik fel hitelező és adós között. Ha most a hitelező már arra szorul, hogy egyéb kielégítési alap hiányában adósának várandó öröksége ellen forduljon, ez az adósnak utolsó anyagi támaszát, ugyszólván jövő létérdekét támadja meg és természetesen csak merev dacot és elkeseredett ellenállást fog szülni a tönkrement adós részéről. Hogyan lehet már most azt várni az adóstól, hogy az ne alkalmazza utolsó vagyona megmentésére azt az eszközt, s fel ne ismerje hitelezője kijátszására szolgáló azt a módot, melyet a curiai határozat neki majdnem határozottan kijelöl? Nem fog-e az adós mindent elkövetni, csak hogy ne a terhelt ingatlan jusson neki osztályrésziül, melyet a hitelező követelése nyomban megemésztene, hanem a helyett vagy más ingatlan, vagy a hagyatékban ingó része, melyet a végrehajtató foglalása elől könnyűszerrel elrejtethet, eltitkolhat vagy átruházás útján elvonhat.

Azonban ez nem lehetett czélja a végrehajtási törvénynek, mely ellenkezőleg a hitelezőt jogos követeléséhez czélozza juttatni adósa örökségi vagyonából is, midőn neki a 138. §-ban körülírt jogot kezébe adja. A törvény nem kedvezhet az adósnak annyira, hogy mintegy figyelmeztesse a hitelezőnek megengedett hagyatéki eljárás megindításával, hogy itt az idő, iparkodjál törvényes formák közt kijátszani magát a törvényt, mely látszólag ellened lett hozva.

De lege ferenda szólva a tkvi rendelet 74. §-ához, meg kell emlékezni az új tkvi törvényjavaslat (közölt. *Jogt. Közl.* 8. sz.) 67. §-áról, mely ama szakaszt magyarázó és kiegészítő szövegében ugyancsak a m. kir. Curia által felállított legújabb elvet akarja törvényerőre emelni. Ezen 67. §. t. i. következőleg szól: «A várandó örökségi ingatlan részre a feltételesen bekeblezett vagy előjegyzett követelések törlése azonnal hivatalból bekeblezendő, mihelyt a tulajdonjog bekeblezésére alapul szolgáló hagyatéki bírósági végzésből vagy a perbeli ítéletből avagy a birtokbíróságnak az 1868: LIV. törvénycikk 581. szakasza alapján hozott végzéséből az derül ki, hogy azon személy, ki ellen a terhek bejegyezve lettek, a terhelt ingatlan vagyonból örökrészt nem nyert.

Részemről aggódva fogadnám a hozandó törvényt, ha ez úgy magyarázná és egészítené ki a tkvi rdts 74. §-át. A hitelező érdeke majdnem teljesen az adós önkényének volna az által kiszolgáltatva.

Ha érdemesnek találta a törvényhozás a hitelezőnek a jogot a feltételes biztosításhoz megadni, akkor inkább erősítsük, biztosítsuk neki ezen jogot, hogy eredményt érhesse vele. Ha pedig nem érdemesítjük őt ezen jogra, akkor egyszerűen töröljük el a tkvi rdts. 74. §-át.

Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY,
ügyvéd.

Különfélék.

— A fiumei törvényszéknek az 1883: VI. törvénycikkre vonatkozó határozatáról 17. számunkban megemlékeztünk. Azon helyzetben vagyunk, hogy ezuttal az ez ügyben kibocsátott ministeri leiratot közölhetjük:

Az elnök ur vezetése alatti kir. tszék . . . szám alatt B. Karolina ellen becsületsértés miatt folyamatba tett ügyre vonatkozó iratokat oly czélből terjesztette fel hozzám, hogy egy részről tekintettel a m. kir. Curianak 2789/B.—884. sz. a. hozott határozatára, melylyel a fiumei kir. törvényszék ezen ügyben, hivatkozással az 1883: VI. tczikkre másodfoku határozathozatalra utasított s másrésről tekintettel a fiumei kir. törvényszéknek . . . sz. a. hozott határozatára, melylyel a hivatkozott törvénycikknek Fiuméra és kerületére terjedő hatályosságát kétségbe vonva, a másodfoku határozathozatalra illetéktelennek mondta ki magát, az 1871. szept. 14-én 3870. sz. a. kiadott rendelet 12., «helyesebben 10.» szakasza értelmében az illetőségi összeütközés fölött határozzak. Részemről az ügyet oly illetőségi összeütközésnek, melyről a hivatkozott rendelet 10. §-a intézkedik, nem tekinthetem, mert eltekintve attól, hogy a perjog általános elvei szerint illetőségi összeütközést a legfelsőbb bírósággal szemben az alsóbb bíróság nem támaszthat; a jelen esetben nem tulajdonképeni illetékességi kérdés forog fen, hanem inkább azon közjogi kérdés merült fen: hatályban van-e Fiume és kerületére nézve az 1883: VI. tcz.? Ezen kérdésre annak kimondása mellett, hogy a fiumei kir. törvényszék az ottani ügyvitel tárgyában kiadott rendelet 16. §-a értelmében a felsőbb bíróságok határozatait foganatosítani tartozik és így a jelen esetben a kir. Curia hivatkozott határozata értelmében kell eljárnia, a következőket válaszolom: Az 1883: VI. tcz. a bűnvádi eljárás módját nem érintvén, az semmi egyéb, mint a hatósági köröknek felelbbvitel szempontjából való részleges szabályozása; már pedig a büntettek, vétségek (1878: V. tcz.) és kihágások (1879: XL. tcz.) tekintetében a hatósági körök Fiuméra és kerületére nézve az 1880: XXXVII. tcz. 48. §-ában nyert felhatalmazás alapján a 2380/I. M. E.—880. sz. a. kiadott hatálybaléptetési rendeletben szabályoztattak és ezzel egyidejűleg léptetett életbe az 1880. évi aug. 15-én 2265/I. M. E. sz. a. kiadott rendelet is, mely a kir. egyes bíróság hatáskörébe utalt vétségek és kihágások esetében követendő eljárást szabályozza; következőleg az 1883: VI. tcz., mely a hatósági köröket csak részben s csakis a felelbbvitel szempontjából módosítja, mindenesetre, ha alakilag nem is összefüggő, de mégis kapcsolatos kiegészítést képezi azon intézkedési sorozatnak, melyet az 1880: XXXVII. tcz. 48. §-a alapján kiadott rendeletek alkotnak, és a mi egyuttal természetes oka annak is, hogy az 1883: VI. tczikkben a Fiuméra és kerületére való hatály szempontjából külön intézkedést fölvenni a törvényhozás szükségesnek nem tartotta, miután magától értetődik, hogy a fenebb említett szerves intézkedések pótlását képező törvény hatálya Fiuméra és területére is terjed. Ezen fel fogástól vezéreltetve küldöttem meg az Elnök ur vezetése alatti kir. törvényszéknek az 1883: VI. tcz. hatályba léptetésére vonatkozó 427/I. M. E.—1883. sz. rendeletemet és nem kétkeltem, hogy a vezetése alatti kir. törvényszék jövőre a kir. Curia gyakorlatának megfelelőleg az 1883: VI. tczikket alkalmazni fogja. Igen természetes, hogy a mennyiben valamely fenálló rendelettől eltérő intézkedést tartalmaz, az 1883. évi VI. tcz., ugy a «le posterior derogat priori» elvénél fogva az utóbbi törvény alkalmazandó, és így nem lehet kétsége a kir. törvényszéknek arra nézve, hogy az 1871. szept. 14-én kiadott rendelet 4. §-ával épen nem jön ellentétbe a kir. törvényszék, ha pl. becsületsértési esetekben másodfoku bírói hatóságot gyakorol, mert erre nézve a későbbi törvény szabja meg útját. A mennyiben az 1883: VI. tcz. hatályba léptetése tárgyában 427/883. sz. a. kiadott rendeletben a bírói ügyviteli szabályokra van hivatkozás: ugy természetesen Fiumét illetőleg mindig a fiumei kir. járásbíróság részére kiadott ügyviteli szabály megfelelő intézkedései értendők.

— **A kir. Curia** polgári szakosztályainak 1885. évi május 15-én tartandó teljes ülésében hitelesítettnek következő kérdésekben hozott döntvények szövegei:

1. a) Az 1877: VIII. tcz. megszabott mértéken felül kikötött és már megfizetett kamatok, ha azok a most idézett törvény hatályba lépte után jártak le és sem jogérvényes ítélettel, sem peregyességileg megállapítva nincsenek, adósnak a perben tett beszámítása kifogása következtében a kölcsöntöke törlesztésére beszámítandók-e?

b) a törvény szerint jog- és érvénytelen ingatlanra vonatkozó zálogszerződésnél a zálogtárgynak a törvényes kamatmértéket meghaladó évi hasznai, a kölcsöntöke lerovására betudhatók-e?

2. Az elárverezett ingatlan vételárfelosztásánál a végrehajtási és árverési kérvény költségei a jelzálogos hitelezők előtt előnyös tételkép sorozhatók-e?

3. Oly esetben, midőn az életbiztosítási díj nem évi, hanem rövidebb (féléves, évnegyedes vagy hónapos) időszakban fizetendő: tartozik-e a biztosított, ki magát az egész első évre eső díj fizetésére kötelezte, az első év folyamán lejárt visszatérő díjrészeket megfizetni?

Ugyanakkor következő újabb vitás elvi kérdés döntöttik el.

«Az 1883: XXV. tcz. 22. és 23. §-ában foglalt megszorítás alá esnek-e az oly szeszes italok ára iránti követelések, melyek nem egyes fogyasztóknak és nem egyszeri, hanem ismételt társas összejövetelek alkalmával, azon összejövetelek résztvevőinek, jelesül országgyűlési képviselői választóknak, egyesek megrendelésére és hitelére szolgáltattak ki. (Előadó Topler Károly curiai bíró.)

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** f. hó 8-án Hodossy Imre elnökle alatt tárgyalta a tömeggondnokságok kiosztása tárgyában kiküldött bizottság jelentését. A bizottság tudvalevőleg Sztehlo Kornél ismert indítványát egyhangulag elfogadta és azt elfogadás végett a választmányhoz beterjesztette. Itt azonban az indítványt hatásköri aggályok megbuktatták. A választmány nagy többsége mindamellett indokoltnak tartja, hogy a kamara tegyen valamit a csődtömeggondnokságok kiosztása körül mutatkozó visszásságok megszüntetése céljából. Csak hárman vannak a létező állapotokkal megelégedve és napi rendre térést indítványoznak. A hosszú vita után az indítványok tömkelegéből végre győzelemre jut Friedmann Bernát indítványa, a mely szerint a visszásságok megszüntetése céljából átírat fog intéztetni a törvényszéki elnökökhöz a nélkül, hogy a kiosztás tárgyában valami konkrét javaslat tétetnék. —o—

— **Uzsoravétség fenforog-e, ha a kölcsönvevő a kezdeményező?** Sz. János és neje beismerik, hogy 1880. decz. 21-én D. Vilmosnak oly föltétellel adtak kölcsön 100 frtot, hogy az 3 havonként 20 frt kamatot fizessen. Ily módon 1882. szept. 21-ik kamat fejében 140 frtot, tőke törlesztésre pedig 60 frtot vettek fel, az ekkor fenmaradt tőke, a 1882. decemberben esedékes 20 frt kamat és újabb 10 frt kamat fejében egy 90 frtos váltót állítottak ki D. Vilmostól, tehát 80 %-ot. A budapesti törvényszék mindkét vádlottat az 1883: XXV. tcz. 1. és 2. §§-ba ütköző uszora vétségben mondta ki vétkeseknek és azért egyenként 3 havi fogházra és 100 frt pénzbüntetésre ítélte. A budapesti kir. tábla Sz. János szabadságvesztés-büntetését egy hónapi fogházra leszállította, Sz. Jánosét pedig felmentette, mert ámbár a törvénytelen kamatok nagyobbbrészt ez vette át, de az uszorás követelés érvényesítésében Sz. János járt el. A m. kir. Curia mindkét vádlottat felmentette. Indokok: Az uszora vétségét az követi el, aki másnak szorultságát, könnyelműségét vagy tapasztalatlanságát felhasználva, olyan kikötések alatt hitelez vagy ad fizetési halasztást, melyek a neki vagy egy harmadiknak engedett tulságos mérvű vagyoni előnyük által az adósnak anyagi romlását előidézni vagy fokozni alkalmasok. Jelen esetben tagadhatlan ugyan, hogy a panaszos által megajánlott s fizetett kamat oly mérvű, mely esetleg az ő megromlását előidézni vagy fokozni alkalmas; tekintve azonban, hogy a vádlottak megtakarított pénzüket a szokásos mérsékelt kamatra, takarékpénztárba tették s az ottani csekély haszonnal megelégedve ott tartották mindaddig, míg vádlottak részéről az eljárás során felhozott és a panaszos által meg nem czáfolt, de még csak kétségbe sem vont adatok szerint a szóban levő kölcsönadás végett a panaszló maga birta vádlottakat arra, hogy

takarékpénztárban levő megtakarított 100 frtjukat onnét kivegyék s neki az általa önkéntesen megajánlott feltételek alatt kölcsön adják; hogy tehát őket üzletszerű uszorával s ártásra irányzott szándékossággal vádolni nem lehet; — s tekintve, hogy a panaszos, mint hivatalnok s így nagyobb képzettséggel s tapasztaltsággal bíró egyén, a tudatlan és tapasztalatlan vádlottakat önmaga birta arra, a miért későbbben ugyanazokat bevádolta: jelen esetben vádlottak azon cselekményében, hogy a panaszlott által önként felajánlott és tényleg fizetett, a törvényben megengedettnél magasabb anyagi hasznot elfogadták, az uszora vétségének tényálladéka, roszhizeműség és ártási szándék hiányában nem foglaltatik, miért is vádlottak ezen vád alól felmentendők voltak. (1629.85 apr. 24.)

— **A budapesti egyetem** jogi karában mindinkább meghonosul a seminariumi oktatás. Legújában ismét több tanár jelentett be a jövő tanév számára seminariumot s remélhető, hogy rövid idő múlva általánossá válik ezen különösen a pozitív jogi disciplinák számára annyira ajánlatos tanmódszer.

— **A Magyar Jogászegylet** f. hó 12-én tartotta a jelen idényben zárulását. Az ezen ülésen a telekkönyvi törvényjavaslatról tartott előadások (KÁPLÁNY GÉZA, TOLNAY ANTAL, CSILLAG GYULA) legközelebb önálló füzetben kinyomtatva megküldetnek a tagoknak. Az egylet évi közgyűlése szeptember havára halasztatott.

— **Dr. Mariska Vilmos** kassai jogtanártól legközelebb megjelen *Az Államgazdaságtan Kézikönyve* című nagyobb munka. Az államgazdaságtan anyagát a következő rendszer szerint dolgozta fel. Az *első részben* az államkiadásokat, a *másodikban* az állambevételek tanát, a *harmadikban* az államháztartás rendjét, a *negyedikben* az államhitel s az államadósságok elméletét, és az *utolsó részben* a községi háztartás főelveit tárgyalja. A jelentősebb pénzügyi feladatok fejtegetésénél a kulturállamok tételes intézményeinek ismertetésére kiváló gondot fordít.

— **A Bűnvádi Eljárás Alapelvei** czimmal WLASSICS GYULA egy 84 lapra terjedő füzetben (Budapest, 1885. Kilián könyvkereskedése. Ára 1 frt) adja elő véleményét a szaktanácskozmány elé terjesztett kérdőpontok tárgyában. A tanulmány az egyes kérdőpontok tárgyalásait megelőzőleg a *Nemzet*-ben jelent meg. WLASSICS e dolgozatában feladatul tűzte maga elé, felölelni minden alapvető kérdéseket, melyeken a bűnvádi eljárás rendszere sarkal.

— **A beismerés értéke.** St.-Gallenban 1884. jan. 27-én elfogtak egy németországi 22 éves szolgálóleányt azon gyanuból, hogy egy két nappal azelőtt Tablat község mellett egy tóban holtan talált gyermeket ő ölt meg. A leány beismerte, hogy ő a gyermek anyja és hogy a gyermeket megfojtotta és a tóba dobta. A községi orvos megvizsgálván a leányt, úgy nyilatkozott, hogy teljesen beszámítható állapotú és hogy kétségtelenül szült. A vizsgálat folyamán a leány a gyermekölések és más bűncselekmények egész sorozatával vádolta magát, a mely vallomásaival számos feltűnő ellentmondásba keveredett. Midőn azután a szóban forgó gyermekölés valódi tettesét egy más asszonyban feltalálták és az állítólagos ötszörös gyermekgyilkosnak az előbbi szüleiére vonatkozó önvádjaikat a német hatóságok nagyrészt teljesen alaptalanoknak jelentették ki, erre a községi orvos tagadó véleménye dacára erős gyanu támadt, hogy a leány elmebeli zavarban szenved és a vádtanács határozata folytán St.-Pirmingsbergbe vitték lelki állapotának megvizsgálása végett. És kitűnt, hogy a leány még soha sem szült és a szüléssel összefüggésben levő összes vallomásai, valamint a legnagyobb valószínűség szerint az egyéb bűncselekmények is, melyekkel magát vádolta, alaptalanok; kitűnt továbbá, hogy a leány súlyos elmebetegségben szenved. Midőn pedig kérdezték, miért tett a hatóság előtt olyan teljesen légből kapott vallomásokat, mindig azt válaszolta, *hogy a fenyegetések és bántalmazások, melyekkel illették, oly nagy félelmet kellették benne, hogy mindent magára vett, a mit a vizsgálat tőle követelt.*

— **A német jogászyűlés** ez évben nem tart közgyűlést, minthogy előterjesztések megfelelő számban nem érkeztek be. Az egylet a napokban üli meg 25. évi fenállásának jubileumát.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A közigazgatási jogszolgáltatás. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — A telekkönyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE lőcsei kir. törvényszéki bírótól. — Jogirodalom: Ujkori alkotmányok. Irta CONCHA Győző. Dr. SZILASI ADOLF budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LX. tcz. 142. §-ának értelmezéséhez. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — A csödtörvény 27. §-ának 2. pontjához. BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Az igazságügyi bizottság jelentése a pótbirói intézmény megszüntetése iránt. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A közigazgatási jogszolgáltatás.

— A vizjogi törvényjavaslat tárgyalása alkalmából. —

Hazánk ujjabbkori alkotmányos fejlődése mélyen elszomorító jelenséget tüntet fel. Azon alapelv, mely a közigazgatást a törvénykezéstől elválasztatni rendelte, oly sajátságos gyakorlati érvényesülést talált nálunk, mely teljesen szakítva régi jogéletünk traditióival, azon felfogást gyökerezett meg, hogy a közigazgatás csak átvitt értelemben, euphemisticus jelentőségében jurisdictio, melynek a jogszolgáltatás tulajdonképeni fogalmához és annak organicus biztosítékaihoz nincs is köze. Innen van, hogy közigazgatásunk körében azon fogalom, melyet a közigazgatási jogszolgáltatás alatt szoktak Európa legkiválóbb államaiban érteni, már-már teljesen elveszté létjogát.

Csak alig néhány éve kezdett nagyobb tért foglalni azon nézet, hogy a közigazgatás körében specificus jogszolgáltatás szervezendő. De a fejlődés e tekintetben is oly irányban indult meg, mely még inkább elterelte a közfelfogást a közigazgatási jogszolgáltatás tulajdonképeni jelentőségétől.

Mondhatjuk, hogy mindazok, kik nálunk a közigazgatási bírászkodás kérdésével foglalkoztak, majdnem kivétel nélkül azon hallgatag elfoglalt álláspontból indultak ki, hogy a közigazgatási jogszolgáltatás tulajdonképen csak *kezdődik* ott, hol pedig annak már voltaképen *végződnie* kell: a közigazgatási intézkedések által okozott alanyi jogsérelmek orvoslásánál. Arról, hogy a közigazgatásnak már azon intézkedései is, melyekből ily jogsérelmek eredhetnek, a közigazgatási jogszolgáltatás körébe tartoznak, hogy maga a közigazgatás is sui generis törvénykezés, s a törvénykezésnek minden garantiáival felruházandó az alanyi jogok védelme érdekében, alig hallottunk nálunk még academice is beszélni s ha itt-ott felmerült ezen eszme, az kétségtelen, hogy közigazgatási törvényhozásunk körében ez a felfogás eddig még teljesen ismeretlen maradt.

Pedig közigazgatásunk régi traditiói egyenesen inviolálnak ezen felfogás gyakorlati érvényesítésére. Régi közigazgatási jogunk frappans analogiákat tüntet fel az angol közigazgatás rendszerével, mely a közigazgatási hatalom működése körében annak jogi ellenőrzését szervezván, azt a szoros értelemben vett jurisdictio minden attributumával ruházta fel. Nálunk azonban befészkeltek magukat a Németországból átlántált theoriák s ezek sokszor félre is értett jelentőségének hatása alatt megszületett a mi törvényhozásunk körében is azon félszeg s hazai történelmi fejlődésünkkel homlokegyenest ellenkező felfogás, hogy a közigazgatás az imperiumnak oly köre, mely még ha oly téren mozog is, hol alanyi jogsérelmeket okozhat, nem strict jogszolgáltatás, hanem pusztá

hatalmi ténykedés s legfelebb concessióként engedhető meg az, hogy a már megtörtént jogsérelmekre nézve bizonyos esetekben igazságszolgáltatási eljárás statuáltassék.

Különös zavara állott elő e tekintetben a nézeteknek, melynek nyomait minduntalan meglátjuk, ha valamely oly ujjabb közigazgatási törvény alkottatik, melynek fontos magánjogi vonatkozásai önkénytelenül fölkeltek a jogsérelmek elleni garantiákról való gondoskodást.

Ime, most tárgyalatott a képviselőházban a vizjogi törvényjavaslat. Mindenki érezte, hogy e törvényjavaslatnak rendelkezései mélyen belevágnak a legkényesebb magánjogi viszonyokba s hogy ebből a bonyodalmaknak és esetleg jogsérelmeknek egész legiója fog keletkezni. A törvényjavaslat előzetes tárgyalására kiküldött bizottság jelentésében férfiasan kimondja, hogy törvényhozásunknak számos szerves hiányát kellett ezen törvényjavaslat tárgyalásánál is észlelnie s méltó elismerés illeti meg a bizottságot, midőn ezen alkalmából is a közigazgatási bíróság felállítását sürgeté, mely bíróság «a közigazgatási hatóságok rendelkezési hatalmával szemben a közigazgatás egy ágában sem lenne hivatva annyi jogkérdésnek megoldására, mint épen a vizjog terén, melynek bonyodalmi a magánjog és közérdekű nyilvánjog körében fokozottabb mérvben teszik érezhetővé a birói jogoltalom szükségét.»

Csakhogy a közigazgatási bíróság felállítása egymagában vagy épen nem, vagy csak keserves tapasztalatok és vajudasok árán és hosszú idő multán képes fegyelmelni és szabályozni magát a közigazgatást s nagyon félni lehet attól, hogy maga a közigazgatási jog oly államban, a hol a közigazgatási bíróság működésére van bízva azon hézagok kitöltése, melyek a törvényhozás mulasztásának kiáltó jeleit képezik, egyoldalú, félszeg és fejlődésre nem képes irányba tereltek.

A vizjogi törvényjavaslat egyik lehangosabban szóló bizonyítéka azon nézetünknek, hogy nálunk a közigazgatási jogszolgáltatás tulajdonképeni alapjairól, azon factorokról, melyek annak életet, erőt és fejlődést kölcsönözhetnek, a lehető legtévesebb felfogás van elterjedve.

Ez a felfogás ketté választja azt a fogalmat, mely a közigazgatási jogszolgáltatás körében el nem különíthető. Ez a felfogás abból indul ki, hogy a közigazgatási bírászkodás egészen más jellegű és természetű, mint azon közigazgatási közeg működése, melynek határozata a közigazgatási bíróság elé kerül s nem ismeri fel azt, hogy a közigazgatás nem fog biztos alapon nyugodni oly államban, a hol a legutolsó közeg, mely önálló határozatok hozatalára van jogosítva, nincs képesítve arra, hogy a törvény elveinek alkalmazásában mint valódi jogszolgáltató tényező működjék közre az állami igazgatás nagy céljainak elérésére.

Ennek a fogalom-elkülönítésnek azután van egy igen sajnós következménye. Midőn a legfontosabb közigazgatási törvények alkottatnak, azokban a követendő elvek vagy csak elmosódó körvonalakban vannak lerakva, vagy a legkényesebb részletekre nézve, a hol a törvényhozási directiva melőzhetlen volna, egyáltalában hiányoznak. Ilyenkor rendesen azt szoktuk hallani, hogy majd megalkottatik a közigazgatási bíróság, mely az előállható jogsérelmeket orvosolni s e

hiányt pótolni fogja. Arról azonban, hogy majd ha e közgazgatási bíróság meg fog alkottatni, az honnan fogja venni azon jogelveket, melyeknek már a megtámadott közgazgatási határozatok alapját kellene képezniök, senki sem beszél. Pedig kétségtelen, hogy jó közgazgatási igazságszolgáltatás csak ott képzelhető, a hol a törvényben már lefektetett ugyanazon elvek szolgálnak a közgazgatási határozatok meghozatalának alapjául, a melyek e határozatok elbírálásánál a közgazgatási bíróság foruma által alkalmaztatnak. Ott, hol sém a közgazgatási közeg, melynek határozata megtámadtatik sem a közgazgatási bíró, a kinek foruma elé az esetleg okozott jogsérelem orvoslása tartozik, egyformán nem találják fel a törvényben az alkalmazandó elvet, a közgazgatás egyöntetű, helyes, nyugodt és természetes fejlődésnek nem indulhat soha.

E kényelmes törvényhozási eljárásnak, mely midőn tüzetesen meghatározott elveknek törvénybe ígatusáról van szó, utal egy még megalkotandó bírói forumra, mely a netaláni jogsérelmek orvoslására lesz hivatva, a német teoriákban találjuk fel forrását. Mert ott azt látjuk, hogy az imperium absolut jogositványai egyikének tartatik az, hogy az államhatalom saját közegei útján valóságos törvényhozási funkciót van hivatva a közgazgatás terén gyakorolni s ezért perhorrescál minden tüzetes törvényhozási szabályozást, mi vakon követjük e veszedelmes példát és ennek kedvéért feláldozzuk régi hazai közgazgatási traditioinkat, melyek nem az állami hatalom absolut teljében, hanem a törvényben lefektetett elveknek jogszolgáltatási formákhoz kötött alkalmazásában látták a közgazgatásnak tulajdonképeni élet-elemét és jogkörét, s melyek épen ezért a közgazgatási közegeknek oly mérvű felelősségét állapították meg, minőre azon államokban, hol az eljáró administratív közeget a hatalom palástja takarja, nem bukkanunk sehol.

Ideje lenne, hogy e traditiokról néha-néha mégis megemlékezzünk és főleg, hogy ne utánozzuk pusztá kényelemből azon államok példáját, melyek a közgazgatási hivatalnoki hierarchia hatalom-teljébe fulasztották bele az állampolgárok legkényesebb magánjogi érdekeit, melyeknek sikeres megvédésére ily körülmények között semmiféle közgazgatási bíróság képes nem leend.

Am állítsuk fel a közgazgatási bíróságot. Szervezzük azt minél előbb, a contradictorius eljárás minden biztosítékával felruházva. De ne feledkezzünk meg arról, hogy a régi magyar közgazgatásban mindig igazságszolgáltatási, törvényalkalmazási elvek domináltak s hogy a közgazgatási bíróság működése egyenesen illusorius ott, hol nem ezen irányelv vezet magát a közgazgatást.

Más államokban, melyek az önkormányzatot nem ismerték s melyekben az imperium hatalmi teljessége absorbeált mindent, a hatalom által korlátlan jogositványokkal vezetett közgazgatás befolyásolta magát a bírói hatalmat. Nálunk épen megfordítva a bírói hatalom befolyásolta a közgazgatást, mely szoros igazságszolgáltatási formákhoz szokott.

És azért főleg midőn oly törvényhozási alkotásokkal állunk szemben, minő a vizjogi törvényzikk lesz, mely egygyel szaporítja ismét azon törvényeink számát, melyek a közgazgatási közegeket valóságos törvényhozói jogkörrel ruházzák fel a reájuk bizott kényes kérdések szabályozása és eldöntése terén, nem árt hangoztatni e régi traditiokat, melyek a közgazgatás helyes fejlődésének egyedül célra vezető útját jelölik ki, ha ugyan Magyarországon a jogállam eszméjét komolyan igyekszünk megvalósítani.

A törvényhozó végezze el a maga dolgát, de végezze el teljesen. Minél alkalmasabbak lesznek törvényeink arra, hogy a magyar közgazgatás törvényben megállapított elveknek egyes esetekre való alkalmazásában találja fel hivatását, legalább ott, hol a közgazgatás közérdekből az állampolgárok magánjogi viszonyaiba nyul bele, s minél kevesebb alkalma

lesz főleg ily kérdésekben a közgazgatásnak törvényes elvek hiányában valóságos törvényhozói funkciót gyakorolni, melyek mindig az önkény uralmának útjait egyöngetik, annál inkább fog közgazgatásunk átalakulni ezen részében azzá, a mivé lennie kell: valóságos közgazgatási jogszolgáltatássá.

De a mig ez meg nem történik, mig törvényhozásunk azt hiszi, hogy a közgazgatási jogszolgáltatás csak ott kezdődik, hol már a jogsérelem is bekövetkezett, s mig saját funkciójának egyik legnemesebb részéről a közgazgatási hatalom javára pusztá kényelemből abdicál, addig Magyarországon sem a közgazgatási jognak egészséges fejlődéséről, sem e téren az egyéni jogoknak törvényes oltalmáról beszélni nem lehet.

Ha ezen irány meg nem változik, meglehet, lesz közgazgatási bírói forumunk, de egészséges közgazgatási jogszolgáltatásunk nem lesz soha.

GÜNTHER ANTAL.

A telekkönyvi törvényjavaslat.*

A 4. §-hoz. Igen helyes, hogy a betétekbe csak azon tételek rendeltetnek bejegyeztetni, a melyek fenállanak; hanem szerintem vannak több olynemű tételek, melyek érvényben levőknek tünnek ugyan fel, mindazáltal törvény szerint már nem érvényesíthetők, melyek tehát a törvényjavaslat II. pontja alatt említett cél, t. i. hogy a betétekben foglalt állapot a tényleges állapottal lehetőleg egyezzen, — elérhetése tekintetéből hivatalból törölendők lennének.

Számos nemesi, de itt-ott volt urbéri ingatlan is van mint zálogbirtok kitüntetve; találkozik, a hol a zálogvisszaváltási jog az 1855. december 15. tkvi rendtartás 3. §-ában foglalt intézkedés folytán feljegyeztetett. Találkoznak oly bejegyzett zálogvisszaváltási jogok, melyeknek alapjául szolgáló okirat 1853. május 1-je után kelt, — és így az 1852. nov. 29-én kelt ősiségi patens 19. §-a szerint jogérvénytelen. A bejegyzés időpontjában jogérvényes okiraton alapuló bejegyzések között is találhatunk oly zálogvisszaváltási jogbejegyzéseket, melyek érvényesíthetésére az ősiségi patens 22. §-a által kitűzött határidő lejárt a bejegyzés alapjául szolgáló okirat keltéből kitűnik. Hasonló tekintet alá esnek más jogczimből származó, de a tulajdoni igényre vonatkozó, és azt vitássá tett bejegyzések, melyek azonban már elévültek. Az ily elévült jogczimen alapuló bejegyzések, — ha az elévülés a bejegyzés alapjául szolgáló okirat keltéből kitűnik, — hivatalból kitörölendők, — illetőleg az új betétkben bejegyzésből egyszerűen kihagyandók lennének, miután a zálogvisszaváltási perek indíthatására az ősiségi nyiltparancs által kitűzött leghosszabb határidő 1886. május 1-jén lejárand. Czélszerűnek vélném, hogy a betétek szerkesztése által kitűzött cél lehető érvényesítése tekintetéből, ha ezen törvényjavaslat folytán alkotandó törvényben kimondatnék, miszerint mindazon bejegyzett zálogvisszaváltási jogok, melyek érvényesítése iránt a pernek folyamatban léte, a per bíróságának bizonyítványa által záros határidő alatt nem igazoltatik, hivatalból fognak töröltetni.

A telekkönyvek C. lapján a helyszinelés alkalmával C/a bejegyzett számos oly terhek vannak bejegyezve, melyek némelyike még az 1848-ik évet megelőzőleg kelt okiraton alapszik. A polgári köztörvények szerint 32 év alatt elévülni szokott követelés, ha telekkönyvileg bejegyezve van is, csak az esetben lenne a betétbe bevezetendő, ha a hitelező kimutatja, hogy az elévülési határidő lejárt előtt a telekkönyvi tulajdonos azon tartozás fenállását, és a tkvi bejegyzés érvényét magára nézve továbbra is kötelezőnek elismerte.

Azon árverés feljegyzése, mely sikertelen maradt, vagy a felek közmegegyezésével elhalasztatott, ha az árverés kitűzött

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

napjától hat hónap alatt újabb árverés nem kéretett, hivatalból törlendő lenne. Igaz ugyan, hogy ezen intézkedés az 1881: LX. tcz. 176. §-ában már befoglaltatik, de tekintve, hogy az ezen törvény életbe lépte előtti számos ily árverési feljegyzések jelenleg is bejegyezve vannak, czélszerűnek vélném ezuttal és ezen §-ban azok hivatalbóli törlése iránt intézkedni.

Az 5. §-hoz. Az ugyanazon község több telekjegyzőkönyveiben felvett jószágtesteknek egy betétbe leendő bejegyzésére a jószágtestek jogi természetének különbözőségéből eredhető akadályt a fenebb előadott indokokból mellőzendőnek vélem.

A C. lapon levő terhek szerintem nem képeznének nagyobb nehézséget, csak az ugynevezett polgári birtokoknál. Ugyanis, az 1853. ápril 18-án kelt ministeri rendelet 17. §-a alapján, azon rendeletnek 11., 12. 13. §-aiban foglaltak ellenére, oly felfogás érvényesült, hogy a polgári természetű birtok minden egyes helyrajzi száma, — habár egy telekjegyzőkönyvben több helyrajzi számu ily birtokrészek vannak is felvéve, — oly jószágtestet képez, melynek különállólág minden egyes helyrajzi száma külön terhelhető. E felfogás folytán ugyanazon telekjegyzőkönyv több helyrajzi számai tehermentesek, és előfordul eset arra is, hogy ugyanazon telekjegyzőkönyvnek egyik helyrajzi száma mely p. o. a C. 1. alatti bejegyzés szerint főjelzalogot képvisel, C. 3. alatt már mint mellékjelzalog szerepel. E körülmény kitüntetve ugyan ritkán van, — de tényleg így áll, — s a nehézség az esetleges vételárfelosztási tervezetek alkalmával derül ki.

Az ily nehézségek elhárítására, s a betétek szerkesztésével megbizandók egyöntetű eljárásuk biztosítására czélszerűnek vélném, ha az I., II. vagy III. számok alatt egy betétbe veendő jószágtestekre vonatkozó terhekre tekintettel, az I. II. III. számok alatti helyrajzi számok alatt felvett ingatlanok akkénti csoportosítására fordíttatnék figyelem, a mint a terhelés kívánja, és azon körülmény, hogy melyik képez fő, melyik mellékjelzalogot, kitüntetendő legyen.

A 10. §-ban csak a telekjegyzőkönyvekben már bejegyzett szolgálmi jogosultságnak a betétekbe leendő bejegyzéséről tételik intézkedés, és pedig akként, hogy az A. lapon az uralgó jószágtest bejegyzése után jegyzett alakban a szolgáló jószágtest részletesen, a betétszám és annak C. lapja tétel-számára hivatkozással, megjelöltessék.

Ezen intézkedés által a tényleges állapot kitüntetése szaporodik, s az uralgó jószágtest értékének emelésére is szolgál; azonban a bejegyzés módozatára a törvényjavaslatba felvett, s az I. minta A. birtokállási lapon kifejezett módozatot célra vezetőnek nem találom. Felfogásom szerint a szolgalm az uralgó jószágtestre tartozék minőségével bir, tehát mint ilyen kezelés-czélszerűségi tekintetből sorszámmal lenne megjelölendő, s a szolgálmi jog megszűnte szintén sorszám alatt megjelölendő. Így az átnézet tisztább, a kezelés egyszerűbb lenne, s a B. laponi bejegyzés csak az uralgó jószágtest és szolgálmi tartozékának más betétbe leendő átvezetése esetében foganatosíttatnék.

Eszmetársulásnál fogva megemlítem e helyütt hogy tudtommal a községi, városi köztérek, utcák, határbeli mezei utak, csapások, igen ritka esetben találatnak külön telekjegyzőkönyvekben felvéve. Ezeknek telekkönyvezetlen minőségéből a tulajdon s szolgalmra vonatkozó több vitás és peres kérdés merült fel, s ilyen minőségűt néhányat magam is ismerem. A tagosítás, sőt az urbéri erdő és legelő elkülönítése iránt folytatott perekben az egyesség-, ítéletekben, az ezek végrehajtása alkalmával felvett jegyzőkönyvekben pedig legtöbb esetben tételik intézkedések, hogy mely csapások és mezei utak közösek a volt földesuri jogutódokkal s volt urbéresekkal, vagy más egyes birtokosokkal.

Az 1871: LIII. tcz. 41. §-a a közhasználatu utak, csapá-

sok, hasznavehetetlen térek, közlekedési utak, utcák tulajdona iránt intézkedik, és a gazdasági utak és közhasználatu csapásokat terhelő szolgalm iránt is tételik intézkedés. Nézetem szerint szükséges és czélszerű lenne ezeknek telekkönyvezése, mely annál könnyebb, mivel a kataszteri birtokivekben a község tulajdonául az utak, mezei utak, marhacsapások, folyók, helyrajzi szám s térmérték szerint felvéve vannak. Ezen felvétel tehát az ezeket terhelő szolgalmnak a betétbeni bejegyzése iránti intézkedést megkönnyítené, mely által sok sommás visszahelyezési per keletkezése megszűnnék, vagy elintézése a bíróságnak megkönnyítenék. A betétekbeni bejegyzés az urbéri iratok mint jogerejű okmányok alapján eszközölthetnék. Alkalmat veszek e helyen a hasznavehetetlen azon terekre felhívni az illetők figyelmét, a melyek különösen a mivélés alatti földek között, kivált a hegyes vidékü határookban igen sűrűn fordulnak elő, és nagy részben a mivélés alatti földek tisztítása által összegyűjtött kövekből alakultak, s általános elnevezés szerint mesgyéknek neveztetnek. Az ily terület az 1871: LIII. tcz. 41. §-a szerint annak tulajdona, kinek egyéni birtoka közé esik, és így ha a mesgyének mindkét oldala mellett mivélés alatti hasznavehető terület van, s mindkettő más tulajdona, a mesgye felerészben egyik, felerészben másik tulajdona. A tagosítás után számos ily mesgyét a szorgalmas gazda megtisztított, s ez uton a legtermékenyebb talajra tett szert. Ugy de ezen térség — kivált a régibb kataszteri térkép és kataszteri telekkönyvben — mint hasznavehetetlen, nem a felhívott törvény szerinti tulajdonosok, hanem azok egyike, vagy másika, vagy épen a volt földesur nevére van felvéve.

Szerintem ezeknek a betétekben a tényleges állapotnak megfelelő felvétele iránt intézkedni szükséges. A bejegyzések mikéntjére a törvényjavaslat elegendő utasítást foglal magában.

A 13. §. 3. pontjára vonatkozólag, hivatkozom a 4. §-t illetőleg fenebb előadottakra.

A 16. §. második bekezdésére vonatkozólag véleményezem, hogy a betétek szerkesztésénél a B. lapon a tulajdonosok bejegyzése alkalmával azon esetben, ha a betétben felvett jószágtestnek egy már a betétbe be nem jegyzett, de meghatározott részben volt tulajdonos birtok illetőségét terhelő a C. laponi bejegyzés valamelyike, — az új tulajdonos tulajdonjoga mellé feljegyzendő lenne, hogy p. o. felét N. N. (adóستól) vette vagy örökölte, hogy így tisztán kitűnjék, mely fele részletet terheli a C. laponi bejegyzés. Ezen nézetemet az I. minta C. 2. tételre alkalmazva, szükségesnek tartanám, az I. minta B. lapnál Bodó Kálmán tulajdonjogának bejegyzésével felemlíteni, hogy p. o. $\frac{2}{4}$ részben öröklés Bodó Katalin után. Ily felvilágosító bejegyzés mellett egy tekintetre kitűnnék, hogy a C. 2. alatt Pénzes Zoltán javára bejegyzett 4000 frt Bodó Kálmánnak azon fele rész birtokát terheli, melyet Bodó Katalintól örökölt. Ily felvilágosító bejegyzés a régi telekjegyzőkönyvek későbbi betekintését feleslegessé teszi, a birtok hitelére is befolyással lenne, és a tényleges állapotnak megfelelő, — esetleg peres kérdés lehetőségét indokolja az is, hogy megeshetik, miszerint a terhelt és nem terhelt jószágtest értéke között különbség is lehet.

A minta C. lapján a 2. tételnél a négy ezer forint teher, hogy a frt kr. rovatba be nem jegyeztetett, azt hiszem, csak sajtóhiba, mert indokolva nincs, s nem is lehet, miért marad el egy számszerűleg kifejezett teher egyikének számokkal is kitétele, míg a másik (C. 1.) alatt kitéve van.

A 21. §. szerint a hiteles telekkönyvi térképet az állandó kataszteri felmérés alkalmával felvett térképnek a kataszteri hivatal által készített másodlata képezendi. Ezen intézkedés ily általános kifejezésben kifogás alá nem eshetik; azonban gyakorlati szempontból szükségesnek vélem, miszerint akár a törvény, akár az illetékes ministerium utján a térkép másodlatainak készítésénél arra köteleztesse az

illető kataszteri hivatalnokok, hogy minden másodlati szelvényt akként szerkeszsenek, hogy azok az egész dülöt s minden egyes helyrajzi számú birtokot egészben feltüntessenek. Ezen intézkedés nélkül a kataszteri térképeknek hiteltelekkönyvi hiteles térképkénti kezelése felette sok nehézséggel járna, kivált a kevésbé ügyes és értelmes betétszerkesztőkre, sőt a telekkönyvvezetőkre is. Én a kassai kerületi kataszteri igazgatóság területéhez tartozó község — általam ismert — minden kataszteri térképén tapasztaltam, hogy nemcsak egyes dülök, de némely egyes helyrajzi számú birtokrészek is két, sőt néha három vagy négy szelvényen is vannak részletekben felvéve a szerint, a mint a háromszögelési méretek irányába vezetett. Felesleges a jelzettem tényállás mellett nézetem helyességét bizonyítgatni.

Miután a betétekbe a törvényjavaslat 3. §-a 5. pontja szerint a kataszteri tiszta jövedelem is bevezettetni czéloztatik, szükségesnek tartok az iránti intézkedést is, hogy az egy helyrajzi szám alatt levő, de különböző osztályba sorozott birtokrészek, az osztály szerinti különbséget előtűntető választó vonalak, például pontozatok által jelöltessenek meg, hogy ezek osztály- vagy részbeni lejegyzés esetében az új betétszerű átvezetésénél a tiszta jövedelem helyes kiszámítását lehetővé tegyék.

Például felemlitem egy község kataszteri telekkönyvbéli bejegyzést. A tulajdonosnak számos parcellái között van egy 66 h. 427 □ öl területű szántóföldje, ezen szántóföld a IV., V. és VI. osztályba van sorozva és pedig a IV. osztályba 3 hold 11 frt 40 kr., V. osztályba 43 hold 103 frt 20 kr., VI. osztályba 20 hold 427 □ öl 28 frt 36 kr. tiszta jövedelemmel. Ezen 66 hold 427 □ öl terület a térképen egy egészet képez.

Ugyanazon tulajdonosnak ezen 66 holdas szántóföldje közvetlen szomszédságában van 1 hold 611 □ öl szántóföldje, melyből IV. osztályu 1105 □ öl 2 frt 62 kr., V. osztályu 1106 □ öl 1 frt 66 kr. tiszta jövedelemmel. Kérem, ha az osztályok választó vonalai jelezve nincsenek, öröklés vagy más okból felmerült eldarabolás és esetleg lejegyzés vagy bírói becslés esetében miként vagy mily fáradságosan leend lehetséges ezen birtokrészek p. o. $\frac{1}{3}$ -ának vagy $\frac{1}{5}$ -ének tiszta jövedelmét kiszámítani, még a kataszteri hivatalnak is, s miként leend lehetséges p. o. perkérdés esetében helyes és végrehajtható ítéletet hozni vagy a gyámhatóságoknak osztályegységét, a kiskorúak érdekeit lelkiismeretes figyelemben tartva, helybenhagyni vagy helyes indokolással elutasítani.

(Folyt. köv.)

SIMON ENDRE,
löcsei kir. törvényszéki bíró.

Jogirodalom.

Ujkorai alkotmányok. Irta CONCHA GYÖZÖ. Budapest 1885. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. Első kötet.

Bármily határozottsággal nyilatkozzék is a nemzetek egyénisége minden intézményeikben, és bármennyire fokozták ezen egyéniség tudatát a századunkban felszínre jutott nemzetiségi eszme és az éles ellentétek, melyek az utolsó évtizedekben politikai és gazdasági tényezők folytán a legmérvadóbb nemzetek közt kifejlődtek: még sem tagadhatni, hogy azon mértékben, amint a közlekedési eszközök többszörösödése és az irodalmi kölcsönhatás közvetlenül és közvetve a gondolkodásra kiegyenlítőleg hatottak és a társadalmi feladatok tekintetében ugyanazonos nézeteket és törekvéseket keltettek, azon mértékben a társadalom céljainak szolgáló törvényhozási intézkedések is sok tekintetben mind nagyobb egyformaság és egyöntetűség felé közelednek. Több irányzata az állami közigazgatásnak már is alkatelemét képezi egy-egy világigazgatási szaknak, és alig szenved kétséget, hogy a művelt nemzetek kölcsönös jogsegélyének szüksége, úgy mint a tárgy ugyanazonossága hova előbb és első sorban a nemzetközi gazdasági érintkezésre nézve kiváló fon-

tossággal bíró jogi szakoknak a kereskedelmi, váltó- és csődjognak egyöntetű elvek szerinti rendezését fogják eredményezni. Minél több irányzata az állami életnek vonható be ezen világrendezésbe, annál többet nyer a polgárosodás ügye, és minél tágabb tért hódít a nemzetközi magánjog érvénye, annál ritkábban fognak a nemzetek is igaz vagy vélt jogaik érvényesítése céljából az erőhatalomhoz folyamodni. Ezen világrendezési és kiegyenlítési irány dacára azonban a nemzetek egyéniségét féltenuk nem kell; nem kell tartanunk különösen attól, hogy a népek jótékony versenye, a versenyző erők hatványozására való törekvés és ennek befolyása a haladásra és mivelődésre alábbszállni fog, mert valamely nemzet egyéniségének jellege nem attól függ, mily perrendje van vagy miképen van szervezve közigazgatása, hanem függ oly tényezőktől, melyeken mint nagyrészt természetieken változtatni embernek vagy emberi intézménynek csak csekély mértékben áll hatalmában. És bár azon nézetben vagyok, hogy helyes elrendezésüknek csak azon intézményeket lehet mondani, melyek a nép foglalkodásaira, szokásaira és észjárására, a népesedési, vagyoni- és gazdasági állapotokra kellő tekintettel vannak és hogy semmi sem rontja meg annyira a közszellemet, mint a külföld intézményeinek szolgáló utánzása, a külszin mázában való megnyugvás és a törvények végrehajthatatlansága: mégis azt hiszem, hogy a külföld viszonyainak tanulmányozása, ha karöltve jár hazai állapotaink és szükségleteink alapos megfigyelésével, hasznos és úgy mivelődési mint politikai ambícióink kielégítésére célzó mivelet.

Kisebb jelentőséggel bír különösen reánk nézve az idegen alkotmányi viszonyoknak tanulmányozása, mert míg a magyar alkotmány alapjaiban évszázados történeti fejlődés eredményeként jelentkezik, addig a nyugoteurópai nemzetek alkotmányai nagyrészt rögtönzött, nem ritkán oktroyált, gyakori változásoknak alávetett alkotmányokkal bírnak, melyeknek hatását, ha eltekintünk a mienkkel hasonjellegű angoltól, sem alkotmányi elméleteinkben, sem alkotmányos gyakorlatunkban nem igen tapasztaljuk. A történetileg fejlődött alkotmányi intézmények helyes politikai érzékkel bíró népeknél csak nagy ritkán szenvedvén változást, nézetem szerint az idegen nemzetek alkotmányainak ismerete reánk nézve gyakorlati értékkel csak annyiban bír, a mennyiben hazai alkotmányunk törvénybe nem foglalt, de azért élő jogának tudatát erősíti, és az alkotmányos gyakorlat fogalmi és elméleti tartalmának felismerését elősegíti. CONCHA tanár urnak az ujabbkori alkotmányokat tárgyaló munkája, melynek első, a belga és amerikai egyesült államokbeli alkotmányt tartalmazó kötete fekszik előttünk, ezért annál kevésbé tölthet el bennünket hálával a kiadó M. Tud. Akadémia iránt, minél inkább érezzük hiányát oly munkának, mely hazánk alkotmányát az elmélet és gyakorlat igényeinek megfelelő módon feltűntetné. És igen félek, hogy találkoznak, kik CONCHA tanár urat is azok közé fogják sorozni, kik kevésbé fáradságosnak találták az irodalmilag teljesen feldolgozott külföldi alkotmányokról mint nagyobb tanulmányt igénybe vevő hazai alkotmányunkról értekezni. Magam sem igen tagadhatom azon felfogás helyességét, hogy a politikus, ki aktában letett valamely külföldi alkotmánnyal megismerkedni óhajt, legczélszerűbben cselekszik, ha magát az aktát vagy chartát olvassa, — annak tehát az illető alkotmány rendszeres tárgyalásával foglalkozó könyvre nincs szüksége, de kerülni is fogja az ily könyvnek használatát, mert a szöveget olvasván, biztos, hogy ítélete az írónak tévedései, vagy szándékos, talán bizonyos politikai irány által befolyásolt tévesztése által megzavartatni nem fog. Azt hiszem ennél fogva, hogy az ujabbkori alkotmányoknak rendszeres módon való tárgyalására érezhető szükség nincsen, és hogy az igen érdemes szerző azon czélt, melyet munkájánál kitűzött, t. i. megkönnyíteni a külföldi intézmények ismeretét, csak korlá-

tolt mértékben fogja elérni. De ephemer becsüvé is könnyen válik az ilyen munka, bár szerző a munka tartalmi terjedelme iránt bennünket előzetesen nem tájékoztat; mert hány u. n. újabb alkotmány van, mely csak évtizedekre számítható biztos fenállásra bir kilátással? Helyes érzékkel lett az előttünk fekvő első kötetbe a belga és amerikai alkotmány felvéve, de az utánok következők alig egy-egy kivétellel állandóságot nem ígérnek, vagy épen jelentéktelenek azon állam minemiségénél fogva, melyben érvénynyel bírnak.

A munka érdemleges ismertetésére áttérve, dicsérettel kell megemlékezni az átlátszó történeti tájékoztatásról, melylyel úgy a belga, mint különösen az amerikai unió alkotmányának tárgyalása bevezettetik, de ennek, bár tanúságot tesz a szerző nagy olvasottságáról, határozottan hátrányára lévőnek tartom a kritikai módszert. Általános tanok és elméletek tagozása egy positiv alkotmány ismertetését csak megnehezíti, és az olvasót majdnem megfosztja a lehetőség-től az ismertetés nyomán különbséget tenni tényleges intézkedés és kritikai ellenvetés közt; a rendszeres tárgyalási mód, melyet szerző ur választott, megjárja az illető alkotmány érvényének országában didaktikai célra, de oly gyűjteményes munkánál, mint a milyent a tudós tanár ur tervezni látszik, kell hogy az anyag felesleges szaporodását, az elméletek előadásának ismétlődését vagy szakadozott szétszóródását eredményezze.

A Belgium alkotmányát magában foglaló első részben különben a nemzeti államszervezés területe és jelvényei, annak részesei és az alkotmányi alapjogok, az államhatalom főszervei, a kamarák szervezete, a bírói és közigazgatási hatáskörök és az államhatalmak egymáshoz viszonya tárgyalatnak.

Az északamerikai egyesült államok alkotmányát tartalmazó második rész — többnyire az alkotmányi acta sorozatát és a tárgy természetes felépülését követve — megismertetni célozza az alkotmány vezérelveit, az egyes államok szövetségi viszonyát, a szövetség államfenségének elveivel és szerveivel, a törvényhozó test szervezési és működési módozatát valamint annak hatáskörét, az elnök hatalomkörét, végre a bírói és végrehajtói hatalom szervezetét és az önkormányzati kört, melyen belül az egyes államok saját ügyeiket függetlenül intézni jogosítvák.

Feltűnő különbség mutatkozik az első és második rész irányát illetőleg, mert míg a második részé elég folyékony és könnyen érthető, addig az elsőé felette nehézkes, gyakran érthetetlen kitételekben bővelkedik. Ha a szerző a vélemény- és vallásszabadságról, de különösen az oktatási szabadságról irt szakaszokat figyelmesen utánolvassa, bizonyára megengedi, hogy azok az irány tisztaságát és érthetőségét tekintve nem ütnek meg a tanár urnak szokott csiszolt és gondos, mondhatnám élite-szerű stíljét.

Többet mondani részemről az előttem lévő munkáról feleslegesnek látszik; csak akkor kellene ezt tennem, ha irányát és tárgyalási módszerét elhibáztottnak nem tartanám, de mert sajnálatomra a tudós szerzőnek figyelmet keltett tudományos működése ezuttal a jelen sorok szerény íróját már tárgyánál fogva sem elégitette ki, a behatóbb méltatást másnak kívánja átengedni.

Dr. SZILASI ADOLF.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LX. tcz. 142. §-ának értelmezéséhez.

A *Fogt. Közl.* m. é. 41. számában dr. DÉRER JÓZSEF ur a végrehajtási eljárás köréből érdekes esetet közöl. Röviden abból áll: A végrehajtási zálogjog több birtokrészletből álló telekkönyvi jószágtestre bekebleztetett. A bekeblezést rendelő végzésnek a végrehajtást szenvedő részére történt kézbesítése utáni 15 nap elteltével a végrehajtató árverést kér

és kérvényéhez csatolja a kikiáltási ár megállapításának szempontjából az 1881: LX. tcz. 155. §-a szerint együttesen árverés alá bocsátandó egész birtoktest mult évbéli állami adójáról kiállított, a 145. §-nak megfelelő bizonyítványt. Az árverés iránti kérelem azonban elutasított; mert a kérvény beadását megelőző napon harmadik személy kérelmére a végrehajtás alatt álló telekkönyvi jószágtest egy birtokrészlete ujonnan nyitott telekjegyzőkönyvbe lejegyeztetett, tehát külön jószágtestté vált és a 155. §. utolsó bekezdése értelmében a végrehajtás alatt álló többi birtokrészletekkel árverés alá együttesen nem, legalább feltétlenül nem bocsátható; a most már két birtoktestnek kikiáltási ára pedig elkülönítve, az adót együttesen feltüntető adóbizonyítvány alapján meg nem állapítható.

D. J. ur szerint a budapesti kir. tábla által is helybenhagyott ezen elutasítás helytelen. Helytelen ő szerinte főleg azért, mert ily módon harmadik személy segítségével a végrehajtási árverés elrendelését évek során át meg lehet akadályozni. A közben míg a végrehajtató a lejegyzés folytán előállott új telekkönyvi állapotra alkalmazható adóbizonyítványt beszerzi s az új árverési kérvény szerkesztésével és leírásával elkészül, ismét egy másik parcellának lejegyzése eszközölhető ki; és ezen eljárás addig ismétlődhet, míg a birtoktest annyi külön testté vált, a hány részletből állott. Sőt ha eldarabolás folytán valamely parcellának csak egy része jegyeztetett le, a végrehajtató épenséggel nem haladhat, mert az eldarabolás folytán keletkezett részokről adóbizonyítványt egyhamar nem szerezhet, legalább addig nem, míg a változás a katasterben kivezelve s a földadó szétírva nem lesz.

A végrehajtási eljárás ily roszhiszemű megakasztását a törvényben gyökerezőnek kijelenteni nem lehet; és ezért D. J. ur szerint a baj orvoslásául «a végrehajtási törvény 142. §-ában elvi jelentést kell keresni»; annál inkább, mivel a végrehajtás akkor is meghiusul, «ha a lejegyzés később kéretett, mint maga az árverés, de esetleg előbb fogantatott, mert új birtoktest akkor is keletkezik»; és mivel a telekkönyvi hatóságok szélteben mellőzik a lejegyzés fölötti tárgyalást és e szerint nem lehet ellenvetni, hogy a végrehajtató ez alkalommal védhette jogát.»

Én dr. DÉRER JÓZSEF urral teljesen ellenkező nézetben vagyok.

Bizonyos, hogy a végrehajtási zálogjog bekeblezésének vagy a végrehajtási jog feljegyzésének daczára az ezen jogokkal terhelt ingatlanok tulajdonjogilag átruházhatók. Bizonyos ez a dolog természeténél fogva, és következik az 1881: LX. tcz. 142. §-ából, hol az ekkép szerzett tulajdonjognak bekeblezése vagy előjegyzése egyenesen fel van tételezve.

Ha tulajdonul meg lehet szerezni végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlanokat és ha azokra a megszerzett tulajdonjogot be lehet kebleztetni: akkor kétségtelen, miszerint az sincs kizárva, hogy fenforogván a telekk. rend. 55. §. c) pontjának esete és teljesítve lévén az 56. §. feltételei, a tulajdonjog bekeblezése oly ingatlanokra bejegyzés útján is eszközölhető.

Ha pedig az árverési kérvényt megelőzőleg beadott bekeblezési kérvény folytán a végrehajtási zálogjoggal terhelt telekkönyvi jószágtest egyes birtokrészletei vagy szétdarabolás folytán keletkezett új részletek lejegyeztettek; és ha ennek következtében a lejegyzett részek akár önálló új telekkönyvi testekké, akár már meglevő más jószágtest kiegészítő alkatrészeivé váltak, de azon birtoktestnek, melyhez eddig tartoztak, részei lenni mindenesetre megszűntek: akkor az oly árverési kérvénynek, melyben a volt telekkönyvi jószágtest még egészben meglevőnek feltételeztetik és ehez képest a jószágtest egyes alkatrészeinek évi államadója együttesen mutattatik ki; melyben a most már több birtoktestet képező ingatlanoknak birtoktestenkint külön elárverezé-

séről említés nem tétetik, és melynek alapján a több birtoktest külön kikiáltási ára meg sem állapítható — elutasításnál más sorsa nem lehet.

Nem pedig azért és még az esetben sem, ha a több birtoktest ugyanazon telekkönyvi bejegyzésekkel van terhelve, ha ugyanazon telekkönyvben van felvéve vagy ha az illető ingatlanok a természetben egymás mellett fekszenek; mert arra, hogy több telekkönyvi jószágtest kivételkép együttesen bocsáttassék árverés alá, az 1881: LX. tcz. 155. §-a szerint még az is szükséges, hogy az iránt a végrehajtató részéről az árverési kérvényben tüzetes *indokolt kérelem* terjesztessék elő.

A 142. §-ban ennek ellenében és az erre a törvényesség színe alatt alapítható visszaélések ellen *elvi kijelentést*, bármint keresünk, nem találunk.

Ezen §. szerint a végrehajtási zálogjog bekebelezésének vagy a végrehajtási jog feljegyzésének azon joghatálya van: hogy a későbbi tulajdonjog-bekebelezés *a végrehajtás további folyamát* meg nem akaszthatja. Ebben sem több, sem kevesebb nincs kifejezve, mint az: hogy oly esetben, midőn a végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlan harmadik személynek válik telekkönyvi tulajdonává, ez által a végrehajtó nincs megakadályozva abban, hogy *az egyéb törvényes feltételek fenforogván és ha a törvény egyéb alaki rendelkezéseinek megfelelő*, a végrehajtató a végrehajtásilag lefoglalt ingatlanok elárverezését kérheti s az árverés ennek folytán foganatosítandó épen úgy, mint ha a tulajdonjognak harmadik személy javára való bejegyzése közbe nem jött volna; hasonlóan a mint a 137. §. szerint a perfeljegyzés vagy a zálogjognak a §. utolsó bekezdésében felsorolt okiratok alapján történt bejegyzése azon joghatálylyal bir, hogy a bejegyzés után harmadik személy javára történt tulajdonjogbekebelezés vagy előjegyzés a végrehajtási jog feljegyzését nem akadályozza.

De semmikép sem terjeszthető ki a 142. §. értelme odáig, hogy a végrehajtató a tulajdonjogbekebelezés folytán keletkezett új telekkönyvi állapotnak megfelelő árverési kérvény benyújtása alul fel volna mentve; hogy az árverési kérvényt úgy szerkeszthetné és szerelhetné fel, mint ha a végrehajtási zálogjog bekebelezése vagy a végrehajtási jog bekebelezése óta a telekkönyvi állapotban semmi változás sem jött volna közbe; és hogy különösen a végrehajtási zálogjoggal terhelt telekkönyvi jószágtestnek időközben több jószágtestté váltát egyszerűen ignorálhatná s az árverést most is akkép kérhetné, mintha végrehajtási uton szerzett záloga még mindig *egy* telekkönyvi jószágtestet képezne. Ki nem terjeszthető a 142. §-nak értelme a legutóbb megjelölt határig már azért sem; mert nincs kizárva, hogy a lejegyzés folytán keletkezett új jószágtest vagy azon jószágtest, melyhez a bejegyzett részlet hozzájegyezett, az eredetileg végrehajtási jelzálogul szolgált birtoktesttől telekkönyvileg *különbözőben van terhelve*; mert nincs kizárva, hogy az eladott s bejegyzett birtokrészlet vételára épen az egyik vagy a másik tehertétel részbeni törlesztésére fordított és hogy ennek folytán az illető hitelező beleegyezett abba, miszerint a megvett birtokrészlet az ő hátralékos követelésétől mint tehertől menten jegyeztesék le. Több telekkönyvi jószágtestet pedig, mely telekkönyvileg különbözően van terhelve, együttesen árverés alá bocsátani a 155. §. értelmében *semmi körülmények között* sem lehet.

Az azonos telekkönyvi megterheltetés a dolog természeténél fogva a vételár törvényszerű feloszthatása tekintetéből, de a 155. §. határozott rendelkezése szerint is több telekkönyvi jószágtest együttes elárverezésének első és nélkülözhetlen feltétele.

A végrehajtási törvény 142. §-ában tehát nem találunk alapot, a melyre állván, a végrehajtási zálogjog bekebelezése utáni lejegyzésekkel az árverés elodázása tekintetéből üzhető visszaélést megghiusíthatnók. De igenis találunk erre alapot

a telekkönyvi rendeletben, jelesül ennek 56. §-ában, mely szerint oly esetben, midőn a telekkönyvi jószágtest, melyből lejegyzésnek kell történnie, terhelve van, a lejegyzés csak azon föltétel alatt engedhető meg, hogy e végre *a nyilvánkönyvi hitelezők beleegyezése igazoltassék*; ha pedig ily beleegyezés a telekkönyvi kérvény mellett nem igazoltatik, hogy a lejegyzés *a nyilvánkönyvi hitelezők biztosságára nézve sérelemmel ne legyen*, mi fölött a bíróság *a hitelezők előleges meghallgatása mellett* határoz.

A telekkönyvi hatóságnak tehát, hacsak a jelzálogos hitelezők beleegyezése okiratilag ki nem mutattatik, zálogjogilag terhelt birtoktestből lejegyzést rendelni a jelzálogos hitelezők előleges meghallgatása nélkül *nem szabad*. Ezen meghallgatáskor, az e végett kitűzött tárgyalási határnapon alkalma van a végrehajtási zálogjoggal bíró hitelezőnek érvényesíteni azt, hogy a kért lejegyzés által az ő érdekei épen az 1881: LX. tcz. 155. §-ának szempontjából veszélyeztetvék; hogy a lejegyzés folytán a követelésének behajthatására nézve az ő részére törvényileg biztosított jogokat akadálytalanul nem gyakorolhatná; hogy a lejegyzés és az ez által előidézett késedelem következtében az 1881: LX. tcz. 192. §. a) pontjánál fogva esetleg kamatkövetelésének egy részét elveszti; szóval hogy a lejegyzés az ő biztosságára nézve sérelemmel van egybekapcsolva. És ha mindezt érvényesíti, a telekkönyvi hatóság alig fog azon «belátás»-hoz jutni, hogy a kért lejegyzés az ő s a netaláni többi jelzálogos hitelezők biztosságának sérelmével nem jár; és a lejegyzés iránti kérelemnek hely nem fog adatni.

Ha D. J. ur úgy tudja, hogy «az ő helybeli telekkönyvi hatósága és hogy sok más hazai telekkönyvi hatóság is széltében mellőzi a lejegyzés fölötti tárgyalást,» természetesen miután a nyilvánkönyvi hitelezők beleegyezése sem igazoltatott, akkor erre csak azt mondhatom, hogy ezen telekkönyvi hatóságok eljárása *merőben törvényellenes*; és hogy törvényellenes eljárásból mint alpból a törvény magyarázatánál kiindulni nem lehet.

Azt meg — a mire pedig D. J. ur sulyt fektetni látszik — mintha akkor is megghiusulna a végrehajtás, «ha a lejegyzés *később kéretett* mint maga az árverés, de esetleg *előbb fogantatosított*, mert új birtoktest akkor is keletkezik», már épen nem értem.

Az 1881: LX. tcz. 147. §-a értelmében az árverési hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg az árverés elrendelése a telekkönyvbe *feljegyzendő*. A telekk. rendt. 61. §-a szerint a telekkönyvi bejegyzvények hatályossága azon időponttól fogva kezdődik, melyben az azok teljesítése iránti kérvény a telekkönyvi hatóság iktató-hivatalába beérkezett. A miből önként következik, hogy az ugyanazon telekkönyvre vonatkozólag akár a telekkönyvi rendeletnek megfelelő, akár végrehajtási eljárásból eredő beadványok *a beiktatás sorrendjében* veendő okvetlenül elintézés alá; és hogy a későbbi beadványt a korábbinál előbb elintézni vagy épen az elintézést telekkönyvileg foganatosítani nem lehet, nem szabad.

Nem fordulhat tehát elő törvényszerűleg oly eset, mely szerint az árverésnél későbben kért lejegyzés amannak telekkönyvi feljegyzésénél előbb foganatosíthatnók. Ha pedig — a mint másképp nem lehet — a lejegyzés iránti kérvény az előbb beadott árverési kérvény elintézése, tehát az árverési hirdetmény kibocsátása s az árverés elrendelésének feljegyzése *után* intéztetik el: akkor a kért lejegyzés elrendeléséről többé nem lehet szó; mert az árverés elrendelésének telekkönyvi feljegyzése okvetlenül bir azon joghatálylyal, mely szerint a feljegyzésnél a rangsorozatban hátrább álló kérvény oly telekkönyvi állapotot elő nem idézhet, mely a már előbb elrendelt árverést és ennek foganatosítását megghiusítaná.

A csődtörvény 27 §-ának 2. pontjához.

A törvény ebbeli intézkedése következőleg szól: megtámadhatók a közadosnak a csődnyitási kérvény beadása, illetőleg a fizetések megszüntetése után keletkezett azon jogcselekményei, melyek által a másik fél kielégítést vagy biztosítást nyer, feltéve, hogy ennek a kielégítés vagy a biztosítás elfogadásakor a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomása volt.

Ezen rendelkezés immár sok kétes értékű magyarázatra szolgált alkalmul, sőt a kir. Curia is az erre vonatkozó enuntiatiójában oly jogi fictiót állít fel, mely a tiszta jogi fogalmakkal meg nem egyeztethető. Egy előfordult eset alkalmával ugyanis legfelsőbb bíróságunk azt állítja, hogy *habár a csődt. 27. §. 2. pontja a közadosnak jogcselekvényéről szól, mégis helyesen csak azon értelem tulajdonítandó, hogy annak alapján a végrehajtási kényszer útján kieszközölt kielégítés, illetőleg biztosítás is megtámadható, feltéve, hogy a körülményekből kitűnően a hitelező a végrehajtás alkalmával a közados fizetésektelenségét már tudta.*

Mi is érdemben igazat adunk a kir. Curia határozatának; csak hogy a «habár» szó helyett a «mivel» szót szeretnénk volna alkalmazva látni. Igenis ép azért, mert a csődtörvény a közados jogcselekvényeiről szól, támadható meg bizonyos feltételek mellett a végrehajtási kényszer útján szerzett biztosítás és kielégítés.

Qui bene distinguit, bene docet. Mit akarhatott a törvény a «közados jogcselekvényeivel» kifejezni? Nem mást, mint «jogi tényt.» Már pedig jogi tény alatt mindazon egyes mozzanatok értetnek, melyek alapján jogok létele, megszünte és változása történik. Jól megkülönböztetendő a jogcselekvénynek fogalma a jogügylet fogalmától. Mig a jogügyletek oly akaratnyilvánítások, melyek valamely jogviszony megállapítására, megváltoztatására vagy megszüntetésére vonatkoznak; addig a jogcselekvény alatt minden cselekvény értetik, melynek jogi hatása van. Látni való tehát, hogy a jogcselekvény sokkal tágabb fogalom, mint a jogügylet fogalma. A jogügylet a jogcselekvénynek csak egy specialis esete.

De internis non iudicat pretor. Addig, mig a cselekvés jogi érdekeket nem sért, az nem szül jogi tényt; csakis a cselekmény, tehát az okozat az, mely a megtámadási jog szempontjából bírálat tárgyává lehet. Már pedig, ha a jogcselekményt veszszük tekintetbe, nem mondható, hogy nem a közadosnak jogcselekménye az, ha egyik vagy másik hitelezője vagyonából biztosítást vagy kielégítést nyer.

A jogi tények ugyanis nemcsak igenlegesek, hanem nemlegesek is lehetnek, a mennyiben a mulasztásnak épen ugy jogkövetkezményei lehetnek, mint a cselekvésnek. Ha a közados szándékosan túrte, hogy valaki végrehajtási kényszer útján vagyonából biztosítást vagy kielégítést szerezzen: ő a csődtörvény értelmében épugy, mint a büntető-törvény szerint mulasztást, tehát nemleges jogcselekvényt követett el.

A törvény sehol sem kívánja, hogy a közadosnak megtámadható jogcselekvényei pozitívek legyenek. A jogcselekvény fogalmában a pozitív cselekvény épugy befoglaltatik, mint a negatív cselekvény; a miért is jogi szempontból felesleges volt a kir. Curia-nak az igazság kiderítése céljából fenti döntvényében oly álláspontra helyezkedni, mely sem a törvénynek, sem a helyes jogi fogalmaknak meg nem felel. Ugyanis a kir. Curia, hogy a törvény vélt grammatikai magyarázatának is eleget tegyen, azt az alaptalan elvet állítja fel, hogy a végrehajtást szenvedett közadosnak jogcselekménye a végrehajtási eljárás által *helyettesítettnek* tekintendő. Ámde a végrehajtás foganatosításánál a közados *helyettesített* jogcselekvényét a legmerészebb iuris fictióval sem lehet világosan decretálni. De minek is iuris fictióhoz folyamodni akkor, a midőn arra egyáltalán nincs szükség. A törvény a megtámadhatóság szempontjából a közados részéről pozitív jogcselekvényt nem kíván, s tekintve, hogy a végrehajtás

eltürése, a csőd nem kérés jogi tényt állapít meg; ennél fogva ily esetben a közadosnak jogcselekvénye, habár nem is positive, létesül. Ekként a törvény grammatikai értelmének is elég van téve, ha a végrehajtási kényszer útján szerzett biztosítást vagy kielégítést megtámadhatóknak nyilvánítjuk. Csak soha sem szabad feledni, hogy nemcsak positiv, hanem negatív jogcselekvények is vannak.

A törvénynek ekként való értelmezését az igazságügyi bizottság a csődtörvényjavaslatnak a képviselőházhoz való benyújtása alkalmával adott jelentésében minden kétséget kizárólag megerősíti. E szerint a megtámadási keresetekkel lehetlenné tétetnek következményei mindazon intézkedéseknek, melyek a csődnyitás előtt a hitelezők megkárosítására irányuló szándékkal történtek. A jelentés nem mondja, hogy a csődnyitás előtt a hitelezők megkárosítására irányuló szándékkal történt intézkedéseknek a közados igenleges cselekvése által kellett létrejönniök, hanem bárki cselekvése által következett be a megkárosítás: az okozat joghatályon kívül helyezhető. A jelentés «intézkedés»ről (manipulatio) szól; már pedig intézkedés az is, ha a közados túrte, hogy ellene végrehajtás vezetessék, melynek következménye a biztosítás vagy kielégítés-adás. Az ily intézkedés, ha a közados tényleg nem is cselekedett, határozottan az ő jogcselekvéséből ered.

Ha aztán a megtámadási perre vonatkozó intézmény jogforrását teszszük kutatásunk tárgyává, azaz ha tekintetbe veszszük az actio Paulianát: megerősítést nyer abbéli nézetünk, hogy a közadosnak nemleges jogi tényei is megtámadhatók. Ugyanis már a római jog épugy megtámadhatónak határozza a «gerere», mint a «facere» igékkal kifejezett jogcselekvényeket.

Továbbá egy közelebbi jogforrásunk, a német birodalmi csődtörvény, a melynek értelmében a mi megtámadási jogintézményünk konstruáltatott, szintén alapot nyújt a végrehajtási kényszer útján szerzett biztosítás vagy kielégítés megtámadhatóságára. A német birodalmi csődtörvénynek ide vonatkozó rendelkezése ugyanis a következő:

Anfechtbar sind die nach der Zahlungseinstellung oder dem Eröffnungsantrage erfolgten Rechtshandlungen, welche einem Concursgläubiger Sicherung oder Befriedigung gewähren, wenn dem Gläubiger zu der Zeit, als die Handlung erfolgte, die Zahlungseinstellung oder der Eröffnungsantrag bekannt war. E szerint a jogcselekvények (Rechtshandlungen) egész általánosságban vannak jelezve s nem kívántatnak a közadosnak jogcselekvényei (Rechtshandlungen von dem Gemeinschuldner).

Végül az occasio legis szinte a törvénynek fenti értelemben való értelmezése mellett szól. A törvény célja ugyanis az, hogy a csődhitelezőket bizonyos feltételek mellett a károsítástól megóvja. Ezt a célját azonban el nem érné, ha a közadosnak roszhiszemű szándékos passiv magatartása a csődhitelezők kártalanítását megakadályozhatná. A gyakorlati életben az adósnek manipulatiói rendszerint olyanok, melyeknél az adós a passivitas rejtekébe visszavonul. Csakhogy ép evvel a passivitással lesz a hitelezők egyeteme a legérzékenyebben sértve. Lehetetlen tehát elképzelnünk, hogy a közadosnak mulasztásai folytán elkövetett károsítást a törvény nem akarta volna orvosolni, annyival kevésbbé, miután mulasztások által is létesülhet egy cselekvés. Cselekvés alatt tulajdonképp az akarat szándékos keresztülvitelét értjük; már pedig a közados, a ki az ellene foganatosított végrehajtás alkalmával egyik hitelezőjének biztosítást vagy kielégítést adott passiv magatartásával, a legtöbb esetben szándékosan viszi keresztül ebbeli akaratát. Tehát a iuris occasio, a iuris ratio, de a törvény szószerinti magyarázatával sem ellenkezik, hogy a végrehajtási kényszer útján nyert biztosítás vagy kielégítés megtámadható legyen.

BUCHWALD LÁZÁR,
szabadkai ügyvéd.

Különfélék.

— **A kir. Curia** kimondta a kir. tábla egyik ítéletére, hogy az felül nem vizsgálható, mivel érthetetlen. Szerintünk azonban époly kevéssé érthető s perjogilag helytelen a kir. Curia azon eljárása, mely szerint egész általánosságban részletes kifejtés nélkül egy kir. táblai ítéletet így egyszerűen megbélyegez, a nélkül hogy sujtó bírálatát *indokolná*. Ha a kir. Curia meg nem mondja, hogy melyik az érthetetlen pont a rendelkező részben, az orvoslás lehetősége egyenesen ki van zárva, mivel a kir. tábla valamennyi pontot világosnak tartván, nem gyaníthatja, mire vonatkozik a kir. Curia kifogása. Hogy olvasóink véleményt alkothassanak maguknak az ügyről, ideigtatjuk a jogesetet egész terjedelmében:

A besztérczébányai kir. járásbíróság P. A. felperesnek L. M. alperes ellen 53 frt 29 kr. és járulékaik iránti perében következőleg ítél: Ha felperes becsülő esküt tesz arra, hogy alperes az általa vett borért még 53 frt 29 krról tartozik neki, köteles lesz alperes felperesnek a kereseti 53 frt 29 krt . . . megfizetni . . . ellenkező esetben alperes köteles lesz felperesnek csak 33 frtot megfizetni. Alperes az általa támasztott viszonykeresettel elutasítatik . . . *Indokok:* Felperesnek, ámbár mint bejegyzett kereskedő a becsatolt számlának tartalmát a prdts 173. és 174. §-ai szerint póthittel is teljesen beigazolhatta volna, a tárgyalás során felhozottak értelmében a prdts 237. §-a alapján becsülő eskü megítélendő volt s pedig azért, mivel alperes a bornak megvásárlását és neki történt kiszolgáltatását beismerte s a tanuk által beigazoltatott, hogy a kiszolgáltatott bormennyiség egy hitelkönyvecskébe beiratott és hogy a könyvecske alperesnél maradt s alperes ezen könyvecskét, melyben feperes állítása szerint a még fenálló tartozás is kitéve volt, előmutatni nem akarta. Az eskü le nem tétele esetére a kereseti követelés beigazolva nem leendvén, alperes csak az általa beismert 33 frtban elmarasztalandó volt. A viszonykereset, tekintettel arra, hogy azzal alperes még csak 1884. év végeig lejárandó lakbért követel s miután nem ugyanazon jogalapról származik, az 1881: LIX. tcz. 8. §-a alapján visszautasítandó volt; miből következik, hogy felperes részéről ezen lakbérre vonatkozó kifogások is figyelmen kívül hagyandók voltak . . .

A budapesti kir. tábla: A kir. bíróság ítélete annyiban, a mennyiben alperes 82 frt 50 kr. iránt támasztott viszonykövetésének 22 frt 50 kr. részével elutasított, helybenhagyatik; egyebekben megváltoztatattik, az alperesi viszonykövetelésnek 60 frt erejéig hely adatik; ehez képest, ha felperes leteszi a főesküt arra: «hogy le nem kötelezte magát alperesnek 1882. május 1-től 1885. január 1. napjáig terjedő időre évenként 30 frtot megfizetni,» alperes pedig leteszi a főesküt arra: «hogy a keresetbe vett 53 frt 29 kr. a hitelkönyvecskében összegezve és alperessel közölve nem volt, hogy alperes a felperestől vásárolt bor ára fejében neki csak 33 frttal maradt adós és hogy a bérkárptólás czimén alperesnek járó 30 frt a bor vételárába nem lett betudva, az esetben felperes 3 frtot meghaladó kereseti, alperes pedig 27 frt iránti viszonykereseti követeléseikkel elutasítatnak és tartozik alperes felperes részére 3 frtot . . . megfizetni; ha felperes az esküt le-, alperes azonban le nem teszi, az esetben alperes köteleztetik felperesnek 23 frt 29 krt megfizetni; végre ha alperes az esküt le-, felperes azonban le nem teszi, az esetben felperes köteleztetik alperesnek 27 frtot megfizetni . . . *Indokok:* A felperesi kereset ellen támasztott viszonykövetelésnek részben az 1881: LIX. tcz. 8. §. b) pontja alapján helyt adni, alperest 60 frtot meghaladó 22 frt 50 kr. iránti viszonykövetésével elutasító ítéletet, az ugyanabban felhozott időelőtti-ségnél fogva helybenhagyni, illetve az első bírói ítéletet fen kitett módon megváltoztatni kellett: mert a felek egymás elleni követelésük bebizonyítására a viszonylagosan kínált főeskün kívül más bizonyítékot nem szolgáltatottak, a mennyiben a felperes által becsatolt, de hitelesítési záradékkal el nem látott számla semmi nyomatékmal nem bír, a kihallgatott tanuk pedig határozott vallomást nem tettek. E szerint a vitás kérdések, illetve a bizonyítandó ténykörülmények az alkalmazásba vett főesküvel voltak tisztába hozandók: mihez képest a becsülő esküt mellőzni és az ügynek kimenetelét a feleknek a döntő ténykörülményekre megítélt főeskünek le- vagy le nem tételétől kellett feltételezni. A perköltségek . . .

A kir. Curia: A másodbíróság ítélete megsemmisítettik és ugyanaz újabb szabályszerű ítélet hozatalára utasítatik; mert ezen ítéletnek rendelkező része annyira érthetetlen, hogy az alaposan felül nem vizsgálható; és mert a másodbíróság az az alperesi visszkeresetet érdemileg bírálta el, holott az elsőbíróság a visszkereset érdemére vonatkozólag ítéletet nem

hozott, hanem azt, mint a főkeresettel együttesen el nem bírálható visszautasította, következőleg a visszkereset érdemére nézve elsőbíróági ítélet nem létezik. Ezek szerint az ítélet-hozásnál lényeges eljárási szabályok sértettek meg: minél-fogva a másodbíróság ítéletét az 1881: LIX. tcz. 39. §-ának n) és o) pontjai értelmében meg kellett semmisíteni . . .

— **A képviselőház igazságügyi bizottságának** a pótbírói intézmény megszüntetése iránti jelentését, jobban mondva: a kormány tervezetétől eltérő javaslatát lapunk jelen számának mellékletén közöljük.

— **A Jogászugyülés évkönyve**, mely a tárgyalandó kérdések iránti véleményeket tartalmazza, sajtó alatt van s junius folyamában szét fog küldetni a tagoknak. A kötet 14 ívet tesz ki.

— **A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának jutalomtételei:**

1. Fejtsenek ki a vármegyerendszer történeti alapjai és kifejlődése, újabb és legújabb alakzata, valamint politikai, különösen önkormányzati jelentősége, kitekintéssel más idegen nemzeteknek, különösen az angoloknak önkormányzati rendszerére.

Jutalma a Schwartner-alapból 180 frt.

2. Adassanak elő a nemzetközi jogsegélyre vonatkozó elvek a magán- és büntetőjog terén, különös tekintettel a hazánkat illető szerződésekre.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

3. Fejtsék ki a püspöki székek betöltésének kérdése történeti fejlődése és a mai állása szerint.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

4. Mutattassék ki az 1857-iki, 1870-iki és 1880-iki adatok alapján mily változásokat tüntetnek fel népességünkben a nemzetiségek arányai.

Jutalma a Pauler-alapból 124 frt.

5. (Másodszor.) Adassék elő a magyar adományrendszer történeti fejlődése, különös tekintettel a nyugati hűbéri birtokrendszerekre.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

6. (Másodszor.) Fejtsenek ki a dohány megadóztatásának különféle módjai történeti kifejlődésökben és jelenleg divó rendszereik szerint, tekintettel azok visszahatására a közgazdasági viszonyokra.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

— **Közvetlen idézés a bünvádi eljárásban.** Egyik vidéki törvényszék köréből írják nekünk a következő sorokat, melyek mutatják, a bírói gyakorlat az enquete nek a vád alá helyezés tárgyában hozott igen helyes határozatát már anticipálta: « A közvetlen idézés mindinkább tért foglal, a mennyiben nagyon gyakran és pedig az Ideigi. Eljárási Szabályok ellenére is elrendeltetik. Mihelyt 5 évnél kevesebb az illető delictumra kiszabott szabadságvesztés-büntetés minimuma s a bűneset részletei nagyjából kiderültek, még ha a tettes nincs is teljes beismerésben, de erős, alapos gyanu terheli, közvetlenül idéztetik a végtárgyalásra. A közvetlen idézést rendelő végzés nem indokoltatik és nem felelbezhető.»

— **A német szövetségi tanács** 28 szavazattal 26 ellen mellőzte a birodalmi kormány abbeli javaslatát, hogy a középsúlyosságú bűnügyekben (melyek felett jelenleg ötös szakbírói tanácsok ítélnék) a felelbezés jogorvoslata a revisionalis jogorvoslat helyébe ujlag behozassék. A tanácskozások ezen eredménye leginkább annak tulajdonítható, hogy a birodalmi kormány nem volt képes megfelelő módozatot javasolni a felelbezési tárgyalás keresztülvitelére. Az elsőfoku bíróság székhelyén alakítandó felelbezési tanács eszméje épen nem talál rokonszenvre, a másodfoku bíróságok székhelyére pedig a felelbezést a távolság miatt a kormány sem véli vihetni.

Sajtóhiba: Lapunk 19. számában Dr. NAGY ERNŐ cikkében értelemzavaró sajtóhiba fordul elő. A 2. bekezdésnek ugyanis így kell hangzania: A personál-unio az egyéb szövetezésektől abban különbözik, hogy az azt alkotó államok megmaradnak souveraineknek; a trónokon ugyanazon physikai személy ül, de a fejedelmek különbözök és függetlenek.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 irt
negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Telefon-jog. Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól. — A kereskedelmi törvény meghozatalának tizedik évfordulójához. Dr. SZILASI ADOLF budapesti ügyvédtől. — A telekkönyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE löcsei kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A közös végrendelet birtokának külzetére végrendeelkezők által tett azon feljegyzés, hogy a közös végrendelet csak mindkét végrendeelkező halála után hirdettessék ki, a bíróság által figyelembe vehető-e? RÓNASZÉKI TRUX HUGÓ kir. táblai pót bírótól. — A váltóóvás felvétele és közléséért felszámítható váltójegyző és kir. közjegyzői díjak és költségek kérdése. JÓKUTHY ALBERT bpesti kir. keresk. és váltó-törvényszéki bírótól. — Ellenészrevételek I. K. urnak a *Jogt. Közl.* mult évfolyamának 46. számában megjelent észrevételeire. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Telefon-jog.

Jogászközönségünk legnagyobb része bizonyára még sejtelemmel, sem bir a jogrendszer ezen legujabb szerzeményéről. Sokan talán mosolyogni is fognak, ha e sorok czimfeliratát olvassák. Pedig egyáltalában nem szándékozom jogi humoresket írni. Miként maga a telefon többé nem pusztán játékszer, hanem egy mind fontosabb szerepet öltő tényezője a forgalmi életnek: úgy a telefon-jog sem tréfa, hanem egészen komoly tünemény a jogi világ láthatárán. Hiszen alig van ma már állam, melynek kormánya vagy épen törvényhozása állást foglalni ne kényszerült volna a telefon gyakorlati alkalmazásával szemben, sőt a külföldi bíróságok évkönyvei már nevezetes telefon-perekről is tesznek említést. A magyar kormány is érezte már szükségét annak, hogy figyelmét a teremtő ész ezen legujabb találmányára kiterjessze, s bár a telefon elterjedése hazánkban még aránylag csekély, rendszeres telefon-hálózat tudtommal csak a fővárosban létezik, mégis már több bevágó miniszteri rendelet keletkezett s egyéb intézkedés és terv jött nyilvánosságra. Így az 1881. évi 36069. sz. a. kelt közm. és közl. min. rendelet (*M. R. T.* 1881. évf. 1642. l.), mely a telefon-vállalkozás alapfeltételeit tartalmazza; az 1882. évi márczius havában kiadott utasítás a távbeszélő és villamos-jelző berendezések engedélyezése és ellenőrzése tárgyában (*R. T.* 1882. évf. 279. l.); az 1883. évi június 29-én 18609. sz. a. kelt rendelet a budapesti telefon-hálózatnak a m. k. központi távirda-állomással összekötése és a táviratoknak telefonon fel- és leadása tárgyában (*R. T.* 1883. évf. 800. l.); az 1884. évi szeptember 19-én 13060. sz. a. kelt rendelet a magánhasználatú távbeszélő vezetéknek a szomszéd város nyilvános távbeszélő-hálózatával összekötötése tárgyában (*R. T.* 1884. évf. 1375. l.) stb.

Nem óhajtok ezen alkalommal a telefon-jog tüzetes tárgyalásába bocsátkozni. Jelen soraimnak csak az a célja, hogy a hazai szakközönség figyelmét a jogélet eme legujabb hajtására felhívjam. De hogy mindenki egyuttal meggyőződjék arról, mily érdekes és hálás tér kínálkozik a telefon gyakorlati alkalmazásánál a jogi gondolkodásra, nem utasíthatom el magamtól, hogy a telefon-jog foglalatját alkotó főbb kérdéseket már ezuttal is legalább vázoljam.

Mindenekelőtt utalnom kell a szoros kapcsolatra, melyben a telefon-jog a *távirda-joggal* áll. Bármily véleményben legyünk azon már sokat vitatott kérdés iránt, vajon a telefon és távirda ugyanazon találmánynak csak különböző alkalmazásai, vagy pedig egészen külön önálló találmányok-e? annyi kétségtelen, hogy miután a telefon alkalmazásánál részben ugyanazon eszközök használatnak, mint a távirda-

nál — így nevezetesen a levegőn át vagy a földben vezetett sodronyok — a telefon körüli jogviszonyok is részben mindenestre azonosak kell hogy legyenek, mint a távirdánál. Miként az utóbbinál, úgy a telefontól is egyformán felmerül a kérdés, mennyiben tartozik valaki túrni azt, hogy az ő telke fölött vagy alatta sodronyvonalak vezetessenek, hogy telkén sodronytartó póznák, házának tetején vagy falán támpontok és elszigetelők alkalmaztassanak? Ha magánjogi kötelezettség ily tülésre, valamint a fentartásból és javításból eredő háborítások elviselésére nem létezik, nem lehet-e ily kötelezettséget a fenforgó köztekintetekből levezetni; nem indokolják-e ezen köztekintetek legalább a kisajátítási eljárás alkalmazását? Tudvalevőleg a magánjogban nincs megállapodás az iránt, hogy meddig terjed a telektulajdonos joga a légszlopban fölfelé és a földszlopban lefelé s még vitásabb kérdés az, hogy mennyire lehetnek a tulajdon megszorításánál köztekintetek irányadók? Ime tehát már idáig mily kényesek és érdekesek a távirda- és telefon-jogban közös kérdések.

Különösen fontos azonban a távirda és telefon közötti rokonság kérdése azon viszony meghatározásánál, melyben a telefonhoz az *állam* áll. A legtöbb országban a távirda állami monopolum tárgya s ezen monopolum igazolásául egyenesen a távirda regalitási természetét vitatják. Ha már most a telefon nem más mint a távirda ikerhajtása, akkor ebből a körülményből egymagában véve is azt kell következtetni, hogy a telefon is az állami regalék sorába tartozik s szintén egyedárusági üzembe vehető, már a mennyiben nem kizárólag házi telefonokról van szó. Ha ellenben a telefon nem áll közvetlen rokonságban a távirdával, akkor egészen önállóan vizsgálendő az állam hozzá való viszonya s a monopolum illetve regalitási jelleg külön állapítandó meg. Annyi mindenesetre, tény, hogy a telefon monopolizálása mindenütt komoly megfontolás tárgyát képezi, sőt egyes államokban, mint pl. Németországban már tetteleg érvényesített is. De ha idáig általában még nem is mentek, az mindenütt kivétel nélküli szabályképen van elfogadva, hogy telefonvállalatok csakis kormányengedély mellett folytathatók. Így van ez nálunk is a fentidézett miniszteri rendeletekben kimondva, sőt mint nemrég olvastam, a kormány komolyan foglalkozik azon eszmével, hogy a budapesti telefonvállalatot államosítsa.

A telefon és távirda közti rokonság, de a telefonvállalatok közérdekü természeté önmagában véve is, felszínre veti azon további kérdést, vajon a telefonvállalatokkal szemben is helyén való-e a *szerződési kényszer* elvének alkalmazása, a mint az pl. a vasuti jogban is érvényesül? Kötelesek-e a telefonvállalatok mindenkit elfogadni, a ki a feltételeknek megfelelően a hálózatba belépni akar? E kérdés már több vitára szolgáltatott alkalmat; úgy látszik azonban, hogy a nézetek mindinkább oda hajolnak, mikép a szerződési kényszer a telefonvállalatokkal szemben is jogosult, bár mennyire nehéz ily kényszernek közelebbi indokolása, még ha annak megítélésénél a magánjogi szempontokat mellőzzük is. Általában valamint ezen úgy sok más kérdésnél is, melyek a közérdeket érintő vállalatcknál: a vasutaknál, postánál, távirdánál s így a telefonvállalatoknál is felmerülnek, fölötte kényes és nehéz azt a mértéket feltalálni, melynek alapul vétele mellett a köztekintetek a magánjogi elvekkel kellő összhangba hoz-

hatók. Mennyi vitára szolgáltatott épen azért alkalmat nevezetesen a *felelősség* kérdése is. Kártérítésre van-e kötelezve a vállalat, ha a felek az ő hibája folytán kárt szenvednek? Köztudomásu dolog, minő küzdelembe került, hogy a magánjogi felelősség a postánál és a vasutaknál szabályul állítások fel, s hogy ezen szabály még mindig mennyi kivétel, fentartás, bizonyítási akadály alá esik. A távirdánál kártérítési kötelezettségről annyira nem akarnak még semmit sem tudni, hogy az 1879. évi londoni nemzetközi távirdaconferentia a kártérítés alkalmazásának azon csekély mértékét is visszavonta ismét, melyet az 1875. évi pétervári congressus az ajánlott táviratokra nézve elfogadott volt. Ily körülmények között természetesen a telefonvállalatok felelőssége is vajmi ingatag alapon áll s kellő érvényrejutásához épügy mint a távirdánál annál kevésbé van kilátás, minél inkább vannak rajta az államok, hogy a telefonvállalkozást saját kezeikbe vegyék.

A távirda felelősségének teljes kizárása fokozott jelentőségre emelte a távirdajogban azt a kérdést, hogy ki viseli a táviratozás veszélyét? a feladó-e, vagy a címzett? A híres köln-frankfurti eset, melyben egyetlen egy szó helytelen táviratozása folytán sok ezerre menő kár származott; az ezen eset közvetlen behatása folytán keletkezett élénk irodalmi harcz sokkal ismeretesebbek, semhogy arra közelebből még utalnom is kellene. A telefonjogban e kérdés talán még nehezebb és bonyolultabb, mert míg a táviratozásnál annak folytán, hogy a feladó a sürgöny tartalmát leírja, legtöbb esetben könnyen kideríthető, vajon a feladó vagy a távirda követte-e el a hibát: addig a telefonnál a mellett, hogy visszaélések sokkal könnyebben fordulhatnak elő, ily ellenőrzés lehetősége egyelőre teljesen hiányzik.

A sok egyéb kérdés közül, melyek a telefon-jog terén felmerülnek, kiemelem még azt, vajon a telefon útján kötött szerződés a jelenlevők vagy a távollevők közötti szerződéskötés fogalma alá esik-e? E kérdés különösen az olasz irodalomban nyert beható tárgyalást s mindkét felfogás egyaránt részesült pártfogásban. Érdekes kérdés az is, minő jogi categoria alá esik a telefon használata önmagában véve? Lehet-e azt a fuvarozási ügylet fogalma alá vonni, vagy közönséges bérleti, illetve munkabéri szerződésről van-e szó? Végül megemlítem, hogy a telefon a *büntető-jogba* is belejátszik, a mennyiben ugyanis azon kérdés merül fel, vajon a büntető-törvényeknek a távirda védelmére vonatkozó rendelkezései a telefonnal szemben is alkalmazandók-e?

Hátra van még, hogy azokat, a kik a telefon-joggal közelebből akarnak foglalkozni, a bevágó főbb irodalmi jelenségek iránt is tájékozhasam. Eltekintve számos kisebb-nagyobb dolgozattól, melyek különböző külföldi folyóiratokban megjelentek, különösen a következő munkákat említhetem: BRUNARD: De la téléphonie. Commentaire de la loi du 11 juin 1883. Bruxelles 1884; — NORSA: Il telefono e la legge. Milano 1883; — SCHOTT az Endemann-féle Handbuch des deutschen Handels-, See- und Wechselrechts III. kötetében 612. l. — végül mint legújabbat és legbővebbet: MEILI Das Telephonrecht. Leipzig 1885. E munka, melynek szerzője a távirdajogról is igen alapos munkát irt, kimerítő tájékoztatást nyújt a különböző államok törvényhozásáról, de egyéb tekintetben is kiválik.

Dr. NAGY FERENCZ,
kolozsvári egyetemi tanár.

A kereskedelmi törvény meghozatalának tizedik évfordulójához.

Emberek és intézmények napjainkban gyorsan lejárják magukat; a nagy politikai átalakulások, melyeknek nemzedékünk tanuja volt, a nagymérvű gazdasági megrázkodtatások, melyek rövid időközökben érték a polgárosodott világot; a rögtönosság, melylyel nagy horderejű jelenségek a műve-

lődési és társadalmi téren feltűnnek és letűnnek; és részben talán a nehézségek, melyekkel nemzetek, osztályok és egyének a megélhetés és jólét kiküzdésében találkoznak, nemzedékünkönél bizonyos idegességet és kételyt eredményeztek az emberek és intézmények becslése és értéke iránt, úgy hogy fokozott jelentőséget és súlyt kell tulajdonítanunk oly tényezőknek, melyek napjainkban hosszabb működés és érvényesülés után értékökből nem veszítettek. Ha volt idő, mikor egy nagy jogtudós több-kevesebb jogosultsággal mondhatta, hogy kora nem érett még meg a codificatióra, most azt lehetne mondani, hogy korunk már alig türi a codificatio nyugét, hogy a mindennap felmerülő újabb és újabb alakulások tulmennek a törvényhozónak positiv keretén, és hogy annyi a különös rendezést igénylő alakzatok száma, hogy általános codificatio már alig képzelhető.

Hazánkban különösen a 48-ki törvényhozás gazdasági és társadalmi eredményei csak most kezdenek érezhetőbben mutatkozni, midőn az újabb nemzedéknek, sokszor a vagyoni tehetőség és társadalmi igények ellentéte mellett kell a szabad versenynek és az egyéni érvényesülésnek reá nézve gyakran egyenlőtlen harcát vívnia. Ezért és mert hosszú idők mulasztásait kellvén jóvá tennünk, a dolog természete szerint az egyszerre alkotott sokféle intézménybe rövid idő alatt magunkat bele nem élhettük.

A fenemlitett idegesség és kétely hazánkban azon reformkóros felfogásban nyilatkozik, mely mindig az intézményekben keresi a bajt, és mely folytonos újításokra törvén, nem engedi megizmosodni a meglévő intézményeknek önmagukból való fejlesztése iránti törekvéseket.

Csak egy alkotása van újabb törvényhozásunknak, mely minden igényeket kielégít, és mely daczára az a körül leginkább érdekelt elemek érzékeny voltának és bár részben egészen új anyagokat tett rendezése tárgyává, újítási és módosítási követelésekkel épen nem illetetett, mely bár oly időben keletkezett, midőn még gazdasági válságok az idevágó jogi rendezés tárgyilagos végbevételének épen nem kedveztek, mégis betöltötte rendeltetését, a mennyiben magasan felülemelkedve az «alkalmi törvény» mulandó voltán, fenállásának tizedik évében is a hivatottak törvényhozási és törvényalkalmazási képességeiről fényes tanúságot tesz.

A kereskedelmi törvényt értem, mely most tíz éve nyervén szentesítést, méltán szolgáltat alkalmat bizonyos jubilans és visszatekintő elmélkedésekre.

Mindenek előtt constatalni kívánom, a minek kimutatása különben nem ezen lapok közönsége elé tartozik, hogy törvénykozásunk — igaz, a közszellemnek a maitól különböző volta mellett — a közigazgatási és bírósági szervezet újjalakotása után első kötelességének ismerte egy a kereskedelmi intézmények és a kereskedelmi forgalom biztonságát létesítő törvénynek megalkotását. Hogy a szándék oly gyorsan ténynyé válhatott, főleg a törvényjavaslat szerzőjének és azon kiváló férfiaknak köszönhető, kik mint szaktanácskozmány a javaslatot rövid egy év alatt oly behatóan tárgyalták, hogy az 1875. évi ápril 2-án mutattatván be a képviselőháznak, alkotmányos elintézés után, már a következő hónapban lőn az ország szakköreinek általános tetszése közt törvényként kihirdetve.

Mint minden alkotásnak, úgy a kereskedelmi törvénynek sorsa is most már attól függött, miként fog az arra hivatott közegek által kezeltetni, mikép fog az az életben gyakorlati alkalmazást nyerni; mert *nem* egy törvényünk van, mely magában véve jó, de mely a végrehajtó közegek alkalmazatlansága vagy lanyhasága folytán épen nem vagy roszul alkalmaztatván, a jogérzetet és a közállapotokat ingadozókká és megbizhatlanokká teszi, és így áldás helyett kárt és bajt idéz elő.

A kereskedelmi törvény végrehajtását illetőleg a kilátások a legkedvezőbbek voltak, mert a tudat, hogy erős nem-

zeti politika mindenekelőtt erőteljes központra szorul, melyben a politikai, mivelődési és gazdasági törekvések gyupontjukat kell hogy találják, és hogy decentralisálásnak csak akkor van helye, ha a központ duzzadó erőkkkel telített, csakhamar és idejekorán jóvá tette az alkotmány visszaállításának első éveiben elkövetett vasutpolitikai hibákat, és Budapestet azzá tette, minek lennie kell: a nemzeti élet minden kiágazásának tükrévé. Gazdasági tekintetben különösen mondhatni, hogy a főváros az országos forgalom medenczét képezi, és hogy ennél fogva, valamint a társulati alakzatoknak a fővárosban levő nagy számánál fogva, a kereskedelmi törvénynek mikép történendő alkalmazására nézve első sorban a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék volt hivatva irányadó szerepet játszani. Miképen felelt és felel meg ezen törvényszék feladatának, mily élénk érzék uralkodik itt a törvény szellemének a forgalom érdekeivel való kiegyeztetése és a törvényalkalmazás egyformasága és biztonsága iránt: az iránt a szakközönség csak *egy* nézetben van. Itt van lerakva a judikatura talapzatának erős alapköve, és ezen emelkedik összhangzatosan az oszlopszak, melyet a kir. tábla és a Curia szaktanácsai oly mesterileg megalkottak.

Részletekbe bocsátkozni a judikaturát illetőleg nem tartozik ezen cikk keretébe, mert felületesség nélkül ezen feladaton röviden átesni nem lehetne; remélhetőleg azonban lesznek szakemberek, kik e tárgygyal behatóan foglalkodván, és ebbeli tanulmányaikat irodalmilag értékesítvén, ez által a hazai jogtudománynak is szolgálatot teendének.

Csak még *egy*et kívánok megjegyezni, és ez az: hogy a rendes utra tartozó kereskedelmi peres ügyek elintézésének gyorsasága nagy részben azoknak jegyzőkönyvi tárgyalása folytán válik lehetségessé; az eljárás ezen módja, ha csak az ügyvéd a szabályokkal mód nélkül vissza nem él, és a bíróság ennek utját nem állja, kiválóan alkalmasnak bizonyult az ügyek alapos, gyors és olcsó ellátására. Tanulságul szolgálhat ez azoknak, kik elragadtatva az ujtás hevétől, a szóbeliség és közvetlenség egyedül üdvözítő voltában hisznek még akkor is, ha megengedniök kell, hogy az ezen rendszerre nézve megkivántatott előfeltételek hazánkban mai nap még fel nem találhatók.

Dr. SZILASI ADOLF.

A telekkönyvi törvényjavaslat.*

A 22. §. szerint a betétek tervezetének szerkesztésére és az eljárásra telekkönyvvezetőt vagy más telekkönyvi vizsgát tett bírósági hivatalnokot kell kirendelni.

Az ezen törvényjavaslat által tervezett betét-szerkesztésnél számos oly mozzanat merül fel, mely behatóbb ismeretét szükségli a telekkönyvi ügyek és lapok kezelésének, mint minővel számos alkalmazott telekkönyvvezető és vizsgázott, de tényleg nem alkalmazott bírósági hivatalnokok birnak. Véleményem szerint csak oly telekkönyvvezetők és telekkönyvi vizsgázott más oly bírósági hivatalnokok lennének alkalmazhatók, a kik az ezen törvényjavaslat alapján hozandó törvénynek I. és II. részéből pótvizsgát tesznek.

Tulszigoronak látszik ezen véleményem, de tapasztalatból állithatom, hogy ily pótvizsga nélkül aligha fognak kellő számu szakképzett egyének találkozni; kétlem, hogy a tervezet mindenütt a kitűzött célnek megfelelőleg szerkesztessék, pedig egy hibás munkálatot, kivált olyat, a hol oly sokágu kisebb részletek helyes összeillesztésének kérdésével is kell küzdeni, mint az ezen törvényjavaslat szerint szerkesztendő betétek tervezete, mennyivel nehezebb jóvá tenni, mint sokszor egy egészen újat készíteni, köztudomásu tény.

A törvényjavaslat szerint a betétek tervezete minden telekkönyvi hatóságnál készítették. Ezen intézkedést sem tartom célravezetőnek, mert azon kir. járásbíróságoknál,

melyek telekkönyvi hatósággal felruházvák, csaknem mindenütt csak egy segédtelekkönyvvezető van alkalmazva; ezen egy egyén a folyó és az ezen törvényjavaslat szerinti munkálatot nem lenne képes végezni s hivatalos teendője egyik vagy másik irányban lényeges hátrányt szenvedne. Azon járásbírósági birói tag, a ki a telekkönyvi ügyekkel foglalkozik, hasonlóan nem lenne képes a legtöbb esetben az ezen törvényjavaslat szerint szaporodott teendőit helyesen végezni. Mindketten a régi és új nemü munkálataik egyikét vagy másikat csak mint mellékes munkát tekintenek.

Az ezen törvényjavaslat által kitűzött cél másodikának és harmadikának alapos és biztos elérése, a célok elérésére szolgáló elvek első és másodika, hogy t. i. az eljárás egyszerű és *lehető rövid* legyen; hogy a telekkönyveket a közönség az eljárás alatt is használhassa, akként lennének alkalmazandók, hogy a betétek szerkesztése számos évekre ne húzódjék. Pedig ez bekövetkezne, ha a törvényjavaslat szerint a telekkönyvi hatóság egyik tagja bizatik meg a tervezet elkészítésével s egyik bírósági tag leend a bizottság tagja; bekövetkezne az is, hogy a katasteri mostani helyes adatok évek mulva a tényleges állapottól igen eltérők lesznek, a melyek azok értékét, használhatóságát kétséssé tennék. Figyelembe véve még a célok elérésére szolgáló elvek hatodikát, *az egyöntetű eljárást*, de szem előtt tartva azt is, hogy lehetőleg csekélyebb költséggel érressék el a cél, azt vélném helyesnek, hacsak minden törvényszék székhelyén készülnének a betétek tervezetei, az e célra kinevezett s telekkönyvi vizsgát teljesített irnokok vagy napi díjasok által. Napi díjasokul igen megválogatott kis részben alkalmazhatók lennének: a most alkalmazott telekkönyveket átalakító díjnokok egy része. Ezek működnének a székhelyen levő telekkönyvvezető és e célra külön megbízott kir. tszéki bíró különös felügyelete alatt. A járásbíróságok, mint telekkönyvi hatóságok a törvényszék székhelyére küldenék be azon telekjegyzőkönyveket, melyek a betétek szerkesztéséhez szükségesek s az azokra vonatkozó netalán elintézetlen ügydarabokat s a betétek szerkesztése ideje alatt érkezett beadványokat; és az ily beadványok ott minden nehézség nélkül elintézhetők, a telekkönyvbe bejegyezhetők s kiadmányozás végett az illetékes telekkönyvi hatósághoz visszaküldhetők lennének.

A segédkezésre kiküldendő katasteri hivatalnok is kevesebb költséggel s sikeresebben érvényesíthetné feladatát. Az egyöntetű eljárás ez uton legalább egy törvényszék területén okvetlenül elérnének.

Ezen javaslatom által az államkincstár érdeke is költségkímélés tekintetéből célzott érne, mert a betétek tervezetének készítéséhez és a további munkálathoz minden telekkönyvi hatóságnál szükségeltetnének egy külön szoba, hol háborítlanul dolgozhassek az illető, s a munkálatához szükséges térképek kiterjesztve elhelyezhetők legyenek. Ily szobát számos kir. járásbíróságnál berendezni nemcsak több költséggel, de alkalmas hely találása is sok nehézséggel jár, míg a kir. törvényszékek székhelyein ily helyiségek könnyebben találhatók s a hasonnemü munkások esetleg egy szobában többen is dolgozhatnak.

Azon község, melynek telekjegyzőkönyvei a betét-szerkesztési munkálat alatt vannak, igaz, hogy esetleg távolabb fáradni kényteleníttetnének, a telekkönyvekből adatok megszerzése reájuk nézve több nehézséggel járna, de ez, tekintve a cél, szerintem elenyésző csekélyesség s különben is rövid tartamu. Ily intézkedés által a telekkönyvi forgalom a betét-szerkesztési munka alatt fen nem akadna.

A 24. §-ban foglalt intézkedések közé beillesztendőnek vélném, hogy a községek kötelesek a kiküldött részére alkalmas ingyen-szállásról gondoskodni s a szükséghez képest fűtéssel, világítással ellátni. Tapasztalásból tudom, mily kellemetlen a kiküldöttre számos faluban a munkához alkalmas szobát és szállást találni. Ha hivatalból elrendelt ingyen-

* Az előbbi közleményeket l. a 20. és 21. számokban.

szállása leend is a kiküldöttnek, marad még elég kellemetlenség, mely számos faluban az időzést nehezíti s már első nap a menekülés vágyát tetőpontra fokozza.

A községen kívül lakó községi birtokosok értesítet nem vélném helyesnek a községi előljárásságra bizni, hanem az értesítvényt közvetlen a kiküldött küldhetné el, mert igen csekély számban találhatók oly birtokosok, a kiknek állandó lakhelyük a telekkönyvi hatóság előtt ismeretes ne volna, esetleg bérlőjük vagy vagyonuk más kezelője által állandó lakásuk könnyen kipuhatolható ne lenne.

A 29. §-ban a betéti terv C. lapjára, véleményem szerint, a szőlődézsma-maradvány, irtványföldek váltáságtőkéi, tekintet nélkül a telekjegyzőkönyvbeni C. lap sorrendjére, mindjárt első helyre lennének bejegyzendők. Ezen rendelkezést igazolja azon körülmény, hogy a nem jogászok is megértenék az ily kiváltságos követelések elsőbbségi jogi természetét.

A törvényjavaslat 23—29. §-ai a betétek tervezetének kiegészítésénél a B. tulajdoni lap miként szerkesztésével aránylag keveset foglalkoznak, valószínűleg azon okból, mert feltételezi, hogy a telekjegyzőkönyvekben a tulajdonosok mindenikének nevei, birtokhozi tulajdonosok aránya, minden kételyt kizáró helyességgel s a tényleges állapotnak megfelelőleg van bejegyezve. Fájdalom, de e tekintetben is a jelenlegi telekjegyzőkönyvek több iránybani kijavítást követelnek.

Számos eredeti felvételi lap van, melynek tulajdonosai még mint kiskorúak vannak bejegyezve. Tekintve, hogy a telekjegyzőkönyvek tulnyomó nagy része még 1860. évet előzőleg szerkesztetett s adatott át közhasználatra, szerintem az ily kiskorúság bejegyzése, miután azóta 24 év elmult, hivatalból törlendő lenne.

Az 1853. április 18-án kelt ministeri rendelet 28. §-ának intézkedése folytán az eredeti telekjegyzőkönyvekbe a földbirtokosok vezeték- és melléknevének bejegyzésénél, az ugyanazon vagy hasonló személyekkel felcserélés elkerülése végett a közelebből megismertető jelzések beiktatva lettek. Mint p. o. ha csak a férj volt tulajdonos, azért neje születési és keresztnéve, viszont ha csak a nő volt tulajdonos, a férj születési és keresztnéve, polgári állása vagy foglalkozása, továbbá özvegyi vagy nőtleni minősége, számos esetben ha vidéki lakos volt, lakhelye is bejegyezve lett. Azonban későbbi években úgy az eladás, mint az öröklés folytán a birtokosok nevei ily pontos megkülönböztető jelzéssel vezetve nem lettek, sőt a telekkönyveknek a tagosítás folytán lett átalakítási munkálata alkalmával e részben kellő figyelem és gondosság nem fordított. Második lényeges hibája a telekjegyzőkönyvek B. lapjának, hogy a tulajdon aránya nincs helyesen mindenütt kitüntetve. Ezen hibákat sok részben elősegítette az eredeti felvételekbeni azon bejegyzés: *bizonytalan arányban*. Ugy de ezen bejegyzés, ha még most is kiigazíthatatlanul találtatik a kiküldött által, a helyszíni eljárás alkalmával a tulajdon aránya kipuhatolható, esetleg az osztrák polgári törvénykönyv 839. §-a értelmében a részek aránya meghatározandó lenne.

Vannak telekjegyzőkönyvek, melyekben ugyanazon tulajdonos két, néha három különböző okirat alapján, különböző részben van tulajdonosul bejegyezve; de van arra is számos eset, hogy ezen két vagy három B. sorszám alatt bejegyzett tulajdonos egy helyütt mint kiskorú, másik helyütt már mint férjzett, de a vezetékneve nem a születési, hanem a férjének neve szerint van bejegyezve, harmadik helyütt már a férj és születési név is ki van téve vagy esetleg mint özvegy, vagy első férje elhalván, második férje születési és saját keresztnévén van bejegyezve. Nem szükséges bővebben fejtegetnem, hogy az ily zavaros bejegyzések mily nehézséget okoznak a tulajdonosnak, esetleg a hitelezőknek s a hagyatéki bíróságoknak, de a telekkönyvi kezelőnek is. És e zavarok legtöbb része az utóbbi évtizedben keletkezett, nem tartatván meg

sem a telekkönyvi hatóságok, sem a bíróságok, sem a gyámhatóságok, sem a hagyatékok tárgyaló kir. közjegyzők s a magán-okiratokat szerkesztők által az 1855. decz. 15-én kelt 49. §. által érvényében fentartott 1853. április 18-án kelt ministeri rendelet 28. §-a.

A telekjegyzőkönyvek B. lapjainak ezen lényeges hibáját szerintem elodázhatlanul megszüntetni kell és e célból a betéti tervezet szerkesztésére kiküldöttnek oly utasítás adandó, mely a cél elérését biztosítsa. E tekintetben is a törvényjavaslat szerkezete bővítendő.

A törvényjavaslat 30—46. §-ai a betét-tervezet hitelesítésére s végleges szerkesztésére kiküldött bizottság tagjairól s munkaköréről intézkedik.

Ezen bizottság a törvényjavaslat 30. §-a szerint egy bíróból és lehetőleg a tervezet készítésére kiküldöttből áll. A bizottság bírói tagjára nézve e helyütt hivatkozom a fenebb a 22. §-ra vonatkozólag előadott véleményemre. Ezen bizottság eljárásáról a telekkönyvi hatósághoz, tehát a kir. járásbíróságok mint telekkönyvi hatóságoknál — hol rendesen egyik járásbírói tag mint egyes bíró foglalkozik a telekkönyvi ügyekkel — önmagához jelentést tesz, azt, és az általa beterjesztett külön jegyzőkönyveket elintézi. A 46. §. szerint a bizottság intézkedései és a betétek tartalma ellen felsőbb bíróságnak közvetlen megvizsgálása alá eső semmiféle jogorvoslatnak nincs helye; a bizottság által jogaiban magát sértettnek érzett fél panaszával a telekkönyvi hatósághoz, tehát ismét a bizottságot vezető bíróhoz fordulhat. A telekkönyvi hatóság — tehát tulajdonképen az egyes bíró — intézkedése ellen jogorvoslatnak nincs helye.

A törvényjavaslatnak ezen most vázolt intézkedése számos vastag tévedésnek nyitna tért s egészen egyes bíró kezébe adna oly hatáskört, mely egyes feleknek sok kellemetlenséget okozna és a mely a betétek hitelességét, helyességét veszélyeztetné. Mindezen bajok az esetben, ha a betétek tervezete a törvényszék székhelyén készíttetnék és onnan jelöltetnék ki a bizottsági bírói tag, a bizottsági intézkedés és eljárás elleni panaszok a kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság által, tehát már három tagból álló bíróság által vizsgálatnának meg s a felek panasza, a betétek helyessége s hitelessége már legalább 2 elfogulatlan bírói tag által bíráltnának, de egyszersmind megvédetnék a törvényjavaslat ezen §-ának azon indoka is, hogy a bizottsági munkálatok nélkül ne nehezíttessék és ne gátoltassék, de megvédetnének számos esetben a felek is a 47. §-ban záros határidőhöz kötött kérvények, esetleg törlési keresetek beadásától.

A törvényjavaslat az 55. §-al bevégi a betétek szerkesztésére vonatkozó rendelkezéseket; s ha a munkálat kellő szakértelemmel s szakértő közegek szigorú felügyelete, vezetése mellett fog befejeztetni, mindenesetre oly telekkönyvi betétek lesznek a birtokosok s hitelezők rendelkezésére, melyekkel a törvényjavaslat a kitűzött célokra meg fog felelni.

SIMON ENDRE,
löcsei kir. törvényszéki bíró.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A közös végrendelet boritékának külzetére végrendelezők által tett azon feljegyzés, hogy a közös végrendelet csak mindkét végrendelező halála után hirdettessék ki, a bíróság által figyelembe vehető-e?

A végrendelet és ezzel egy tekintet alá eső öröklési szerződés az öröklési jog megállapításánál első sorban irányadó.

A végrendelet ezen fontosságánál fogva szükséges, hogy tartalma az öröklési jog megállapítását célzó akár peres, akár peren kívüli eljárás folyamatba tétele előtt köztudomásra hozassék, vagyis a végrendelet kihirdettessék.

Ha tehát tételes törvényeink a végrendelet kihirdetését nem rendelnék is, bizonyára behozta volna ez intézkedést a józan ész követelményének megfelelő gyakorlat.

Azonban már a múlt század elején szükségesnek látta a törvényhozás eziránt törvény útján intézkedni, az 1715. évi XXVII. tcz. «De Testamentis» mondván: «Publicatione et respectu Partium Interessaturum communicatione non nisi post mortem Testatoris quam primum expediendis.» Ujabb törvényeink közül pedig az 1868: LIV. tcz. 564. §-a minden végrendeletet a bíróság által kihirdetendőnek rendel még akkor is, ha hivatalos beavatkozásnak nincs helye az örökösödésnél; míg az 1877: XX. tcz. 228. §-a akkor, midőn kiskoru örökösök maradtak, a végrendeletnek haladéktalan kihirdetését a járásbíró szigorú köteletségévé teszi.

Mint hogy pedig a törvény ezen rendelkezése általános, és az 1876: XVI. tcz. 13. §-a szerint a házastársak által alkotható közös végrendeletekre nézve eltérő intézkedést nem tartalmaz; ennél fogva a gyakorlat az általános rendelkezést a közös végrendeletekre is alkalmazza, s ezeket rendszerint a korábban elhunyt végrendelező halálakor kihirdetendőnek ismeri el.

Megtörtént és megtörténik azonban, hogy a közös végrendelezők végrendeletük tartalmát különböző okoknál fogva csak mindkettejük halála után ohajtván nyilvánosságra hozatni, a lepecsételt közös végrendelet borítékára feljegyzik, hogy a benne foglalt végrendelet csak mindkét végrendelező halála után hirdettessék ki, s hogy e feljegyzés valódiságára nézve kétely fen ne forogjon, azt közjegyzőileg hitelesítettik is.

Kérdés, ha csak az egyik végrendelező halt el, figyelembe veheti-e a végrendelet kihirdetésére hivatott bíróság a külföldre irt eme feljegyzést, vagy pedig tekintet nélkül erre köteles-e a végrendeletet a másik végrendelező halála előtt is kihirdetni.

Mindazok, a kik e feljegyzést figyelembe veendőnek tartják, e mellett felhozzák:

1. Hogy az 1868: LIV. tcz. 564. §-a csak oly végrendeletekről szól, melyek az illető örökös halála után érvényre lépnek; de koránt sem oly végintézkedésekről, melyek csak akkor érvényesíthetők, ha mindkét végrendelező meghalt, s melyekre mint közös tulajdonokra maguk végrendelezők reá irták, hogy csak mindkettő halála után bontandó fel.

2. Az életben maradó fél szintén úgy megkivánhatja, hogy végakarata csak halála után hozassék köztudomásra, mint minden oly végrendelező, a ki végakarata külön okiratba foglalta.

3. Az ily közös végrendeletnek az egyik végrendelező életében és akarata ellenére történendő kihirdetése sérti a végrendeletek iránt tartozó, s minden államban elfogadott titoktartási jogot, megingatja a jogban való bizalmat; mert midőn a közös végrendelezők végrendeletüket megalkották, ezt azon szent meggyőződésben tevék, hogy senki sem lehet hivatva mindkettőjük halála előtt a végrendeletben őrzött titkot szellőztetni, korlátolja a szabad végintézkedési jogot, meggátolja a közös végrendelet alkotását és sok visszaélésre szolgáltat okot.

A kik ellenben ily feljegyzés daczára is a közös végrendeletet az egyik végrendelező elhaltával, s még a másik végrendelező életében kihirdetendőnek tartják, mereven ragaszkodnak a 1868: LIV. tcz. 564. §-a betűszerinti rendelkezéséhez, mely különbséget nem téve a közös és nem közös végrendeletek közt, minden végrendeletet a végrendelező elhunytával kihirdetendően rendel, melylyel szemben tehát a végrendelet borítékára tett feljegyzés, mint az idézett világos törvénybe ütköző figyelembe nem vehető. Továbbá az előbb felsorolt érvekkel szemben felhozzák:

hogy, ha az életben maradó végrendelező saját érdekeivel ellenkezőnek, sőt veszélyesnek tartja, hogy saját vég-

akarata még életében kihirdettessék, ennek az által veheti elejét, hogy végakarata külön és nem közös végrendeletbe foglalja; — és

hogy a közös végrendelet alkotásának ezek folytán történendő meggyűrülése a jogrend és jogbiztonság hátrányára nem válik.

Nézetem szerint a helyes jogszolgáltatásnál egyik elvhez sem lehet mereven ragaszkodni, hanem azokat az egyes esetekhez képest kell alkalmazni.

Ha tudniillik a hagyatékra nézve hivatalos beavatkozásnak nincs helye, s a végrendelet kihirdetését az erre jogosult egyik fél sem kéri: nem látom át, miért nem vehetné figyelembe a bíróság a végrendelezőknek a végrendelet külföldre irt és kellő hitelesítéssel ellátott végkivánságát, a midőn a többször idézett 564. §. minden végrendelet kihirdetését rendeli ugyan, de az időpontot, mikor ez történjék, meg nem határozza, s a midőn az 1877: XX. tcz. 228. §-a ennek haladéktalan eszközését csak azon esetre rendeli, ha a hagyaték iránt kiskorúak érdekelvők; tehát a végrendelet kihirdetésének a másik végrendelező halála utáni időre való elhalasztása által egyik törvény sem sértetik meg. (I. d. Semm. szék. hat. 1878. évi január 23-án 26021/877. sz. a.)

Ha azonban a hagyaték iránt akár lemenő, akár oldalági öröklés czimén kiskorúak, gondnokság alá tartozó személyek, ismeretlen helyen távol levők érdekelvők, kiknek érdekében az örökösödési eljárást a gyámhatóság az 1877: XX. tcz. 233. §. 1. és 2. pontja és 243. §-a értelmében hivatalból megindítani köteles; vagy ha ennek, illetve az 1868: LIV. tcz. 580. §-án alapuló hirdetményes eljárásnak a bíróság által való megindítása az érdekeltek által kéretik: ez esetben a végrendelet a kérelmezett eljárás megindítása előtt okvetlen kihirdetendő; és pedig nem csupán a gyámi törvény 228. §-a rendelkezésénél fogva, hanem azért is:

mert a hivatalos beavatkozás mellett keresztül vitt örökösödési eljárásnál a gyámi törvény 247. §-a és a prts. 585. §-a szerint minden érdekelt fél meghallgatandó lévén, a végrendelet szerint öröklésre hivatott egyéneknek kiléte a végrendelet tartalmának ismerete nélkül nem tudható, tehát a törvény ezen rendelkezésének elég nem tehető, és

mert a prts. 580. §-a szerinti hirdetményi eljárásnál, szintén a végrendelet kihirdetése nélkül, az ezen §. a) és b) pontjában foglalt feltételek, hogy t. i. az örökség kizárólag az eljárást kérelmezőket illeti, és hogy a végrendeletben az öröklési joghoz kötött netáni feltételeknek eleget tettek, a hagyományosak pedig kellőleg értesítvők, nem igazolhatók.

Ezzel kapcsolatban felmerül az a kérdés, hogy ha a gyámhatóság ily közös végrendelet hátrahagyása mellett elhalt örökös hagyatékát, a melyhez ingatlan is tartozik, a végrendelet kihirdetése nélkül letárgyalta, és az osztályegyezséget örökös törvényes örökösei közt létre hozta, a bíróság, mint a hagyaték átadására az 1877: XX. tcz. 254. §-a értelmében hivatott közeg, átadhatja-e ezen egyezség alapján a hagyatékot az egyezkedő feleknek? avagy tartozik mindek előtt a végrendeletet, még a felek sőt az árvaszék ellenzése daczára is kihirdetni.

E kérdésre adandó válasznál sokat tévedésbe hozhat az, hogy a most idézett §. szerint a hagyatékíró «minden vizsgálat mellőzésével» tartozik az ingatlanok az örökös vagy hagyományos javára leendő átíratása, és a hagyaték átadása iránt intézkedni; miből kifolyólag a hagyatékot átadhatónak és a végrendelet kihirdetését mellőzhetőnek tartják.

A kik ily nézetet vallanak, azok a hagyatékíró egy szerű géppé degradálják, mely csupán arra van hivatva, hogy az egyezségi megállapodásokat — legyenek bár azok valamely anyagi vagy alaki törvénybe ütközők is — minden vizsgálat mellőzésével egyszerűen végzésbe foglalja, és ahoz képest a hagyatékot átadja. Ha csakis ily gépszerű szerepet

szánt volna a törvényhozó a hagyatékbirónak a gyámhatóságilag tárgyalt hagyatékok körül, úgy bizonyára magát a hagyatékot tárgyoló gyámhatóságot is feljogosíthatta volna az átadó végzés szerkesztésére és a telekkönyvi hatóság megkeresésére az iránt, hogy az örökgyó nevében álló ingatlant vagy telekkönyvi jogot az örökös vagy örökösök nevére írja át.

Magából tehát abból, hogy a törvény e fontos intézkedési jogot a hagyatékbirónak tartotta fen, következik, hogy a bíró a gyámhatóságokkal szemben ellenőrző szerepre is hivatva van.

Nem vizsgálhatja ugyan a bíró azt, hogy a kötött osztályegyezség által a kiskoru, vagy gondnokhatóság alatt álló egyén rövidsége nem szenvedett-e, mert ezt tenni az árvaszék hatásköréhez tartozik, ez irányban mellőzendő tehát a vizsgálat; ha azonban figyelembe vesszük az átadó végzés fontosságát, melyben bíróilag igazoltatnak az örökösök, részükre ingatlanok, telekkönyvi jogok átíratása rendeltetik el; — ha figyelembe vesszük továbbá, hogy ez intézkedési jog felületes gyakorlásából sok esetben mily bonyodalmak keletkezhetnek, s egyesekre mily, csaknem helyrehozhatlan károk háromolhatnak; — s ha figyelembe vesszük a telekkönyvi intézményt, mely meg nem engedheti, hogy a hagyatékbiro az osztályegyezségben foglalt megállapodáshoz képest oly telekkönyvi bejegyzést rendeljen el, mely a telekkönyvi rendelet értelmében be nem keblezhető, melynek foganatosítását tehát a telekkönyvi hatóság volna kénytelen megtagadni; kétségtelenné válik: hogy a hagyatékbiro azt vizsgálni, hogy a gyámhatósági eljárás alatt nem mellőztetett-e valamelyik örökös? nem ütközik-e az egyezés valamely anyagi vagy alaki törvénybe? s ha netalán hiányt tapasztalna, annak elhárítása végett az árvaszéket megkeresni nemcsak jogosítva van, hanem köteles is; hogy tehát ily vizsgálatot a törvény sem akart a hagyatékbiro által mellőzendőnek. (V. ö. «A magyar örökösödési eljárás bíróságok előtt» című munkám 131., 132. l. dr. SIPŐCZ «A gyámügyi törvény» 328. l.)

De kérdem, miként teljesítse a bíró ebbeli köteleességét? miként győződjék meg arról, hogy a gyámhatósági eljárás folyamán nem mellőztetett-e valamelyik örökös? ha előtte a végrendelet tartalma ösmeretlen. Hisz lehetséges, hogy örökgyó vagyont, vagy annak egy részét oly egyénnek hagyta, ki a törvénynél fogva örökösödési joggal nem bír, a ki tehát az örökösödési eljárásnál optima fide mellőztetett, és maga sem jelentkezett, mert végrendeleti örökös minőségéről nem is bír tudomással.

Ebből tehát önként következik:

hogy a hagyatékbiro a végrendelet kihirdetése nélkül a hagyatékot a kötött osztályegyezség alapján át nem adhatja, s hogy a végrendeletet az átadás előtt még a felek, sőt az árvaszék ellenzése daczára is, vagy maga kihirdetni, vagy az arra hivatott bíróságot ennek eszközlése és tartalmának közlése végett megkeresni tartozik.

RÓNASZÉKI TRUX HUGO,
kir. táblai pótbíró.

A váltóóvás felvétele és közléséért felszámítható váltójegyzői- és kir. közjegyzői díjak és költségek kérdése.

A vonatkozó törvények oly világosak és határozottak, hogy a törvényeket gondosan elsajátító jogászok közül sokan lesznek, kik e kérdés felvetését merőben feleslegesnek tartják.

De bármilyen feleslegesnek látszassék is a felvetett kérdés, a gyakorlat terén tett szemlélődésem s az ennek folytán szerzett tapasztalatom, a jogkereső közönséggel szemben köteleességemmé teszik, hogy rámutassak azon hibákra, melyek a világos és határozott törvény daczára csaknem minden nap

felmerülnek, és kimutassam azt, hogy azon hivatalos közegek, kik a váltóóvás felvételére törvény szerint hivatvák, mily könnyelműen kezelik a törvényt, s hogy ezen eljárásuk mily kárára van a laikus jogkeresőnek, s végeredményében rendszerint a hivatalos közegek törvényismerete és tisztelete iránt bizalommal viseltető váltókötelezeteknek.

Mielőtt az e téren általam tapasztalt hibákat felsorolnám, lássuk a vonatkozó törvényeket.

A kir. közjegyzők díjairól szóló 1880: LI. tcz. 11. §-ának o) pontja szerint jár váltóóvás felvételért 2 frt 10 kr., postán eszközölt minden óvásközlésért 50 kr.

A 19. §. szerint ezen kívül a közjegyző vitelbért is számíthat fel, ha a közjegyzői ügylet a közjegyző irodahelyiségétől legalább egy kilométernyi távolságban teljesítetik.

A váltóügyekben követendő eljárás tárgyában 1881. nov. 1-jén 2851. sz. a kibocsátott igazságügyministeri rendelet 48. §-a a kir. közjegyzői díjakat szabályozó fenidézett törvénycikknek, az óvás, óvásközlési és másolási díjak megállapítására vonatkozó intézkedéseit e váltójegyzőkre is kiterjesztette.

Ezek azon törvények, melyek a váltóóvás felvétele körül felmerült díjakat és költségeket úgy a kir. közjegyzők, valamint a váltójegyzőkre nézve szabályozzák, s a melyeket ezen hivatalos közegeknek már csak állásuk méltósága érdekében is szigoruan meg kellene tartaniok.

Azonban az ellenkezőt tapasztaltam.

Ugyanis a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvény-széknél minden nap többszörösen fordul elő az az eset, hogy a váltókeresetekhez becsatolt óvásleveleken olvasható díjfelszámítás szerint 1 forint fuvar van felszámítva akkor, midőn az óvás a köz- vagy váltójegyző irodahelyiségének szomszédságában vétetett fel; sőt volt már eset arra is, hogy fuvar czimén bizonyos mennyiség lőn felszámítva akkor, midőn az óvás abban az épületben vétetett fel, a melyben a köz- vagy váltójegyző irodahelyisége van.

Ezenfelül nem ritka az az eset sem, hogy másolatért külön 50 kr., *egyszeri* óvás-közlés végetti levél czimén pedig 1 frt van felszámítva.

Majd ismét olyan felszámítás is olvasható, a mely szerint óvás-közlés czimén 1 frt 81. (postadíj külön), *egy* másolat czimén pedig 60 kr. van felszámítva.

Sőt ismerek kir. közjegyzőt, kinek óváslevelein a díjfelszámításnál *külön* «Értesítés» és *külön* «Óvás-közlés» című tétel fordul elő s mindkettőnél külön-külön majd 50—50 kr., majd több vagy kevesebb van felszámítva.

A mi a másolat czimén felszámított összeget illeti, lehetnek olyanok, kik ezt a törvényen alapulónak tartják. De véleményem szerint nagyon helytelenül; mert az 1876. évi XXVII. tcz. 99. §-a szerint a váltó-másolat az óvás kiegészítő részét képezvén, a másolat díja benne foglaltatik azon 2 frt 10 krban, mi az óvás felvételeért törvény szerint felszámítható.

Kimutatván ezekben azon hibákat, melyeket a fővárosban székelő kir. közjegyző és váltójegyző uraknak nagy része az óvásdíjak és költségek felszámításánál a törvény ellenére elkövet, nem véltem feleslegesnek figyelmüket felhívni a törvény által megállapított díj-szabályzat megtartására. S midőn ezt teszem, az eddigiek mentsége tekintetéből elfogadom a következő védelmüket: «homo sum, humani nihil a me alienum puto.»

De a jövőre törekedjenek a törvényt szigoruan szem előtt tartani, nehogy magukra vonják azt a vádat, hogy: «quisque sibi proximus;» s nehogy ellenkező esetben kénytelen legyek a törvényt figyelmen kívül hagyó köz- és váltójegyző urak neveit e lapban a nyilvánosság elé hozni.

JÓKUTHY ALBERT,
bpesti kir. keresk. és váltótárszéki bíró

Ellenészrevételek

I. K. urnak a *Jogt. Közl.* m. é. folyamának 46. számában megjelent észrevételeire.

Annak előrebocsátása után, hogy azon végrehajthatónak helyzete, ki csak ingóságokra vezethet végrehajtást, kedvezőtlenebb mint azé, ki ingatlanokra vezethet végrehajtást, mivel a végrehajtást szenvedő a lefoglalt ingó tárgyat könnyű módon elidegenítheti vagy értéktelenné teheti, — én a végr. törv. 12. §-ában foglalt azon intézkedést, mely által a telekk. rend. 134. §-a hatályon kívül helyezve lenni látszik, czél szerűnek nem tarthatom daczára annak, hogy I. K. azt pártolja; mert véleményem szerint nem egyeztethető össze a jog követelményeivel, valamely kétségtelenül hasznos intézkedést csupán azért, mivel annak alkalmazása az egyik esetben a dolog természete miatt lehetetlen, a másik esetben is, melyben alkalmazása lehetséges, megszüntetni.

Igaz, hogy a végr. törv. 79. §-ában foglalt azon intézkedés, mely szerint zálogjogilag biztosított követelés lefoglalása esetében a foglalás joghatálya a kiküldött által a telekk. hatósághoz menesztett megkeresvény beiktatásának időpontjától számítandó, — határozott; de ezen határozottsága daczára meg nem változtathatom abbéli nézetemet, miszerint a törvényhozó ezen rendelkezésnek azon értelmet, melyet I. K. kihozott, nem akarta tulajdonítani.

I. K. urnak azon állítása, hogy a 79. §-nak értelme határozott, csak akkor volna kifogástalan, ha a törvény pusztán betűszerinti értelemben lenne magyarázandó; ámde ezen magyarázási mód nem alkalmazható az általános magyarázati szabályok szerint akkor, midőn valamely törvény egyik intézkedése egy másikkal ellentétben lenni látszik.

Hogy a végr. törv. 79. §-a a 47. §-al ellentétben látszik lenni, kétségtelen; de ezen látszólagos ellentét csak addig fog létezni, míg a 79. §-t pusztán betűszerinti értelemben magyarázzuk. Egészen más értelmet nyerünk azonban, ha az idézett szakasz értelmezésénél a logikai magyarázási módot alkalmazzuk.

Azt tartom, hogy I. K. ur nem fogja kétségbe vonni azon állításom helyességét, miszerint a végrehajtási törvény 47. §-a a főszabályt állítja fel, a 79. §. pedig a kivételt állapítja meg alóla.

Ha ezen feltevés helyes és ha áll, hogy a kivétel megszorítólag magyarázandó, akkor könnyen egyenlíthetjük ki ezen két szakasz közt látszólag fenforgó ellentétet, midőn a 79. §. értelmezésénél a logikai magyarázási módot alkalmazzuk, azaz az indokot kutatjuk, mely a törvényhozót a 79. §. alkotására indította.

A 79. §-ban foglalt és a kérdés tárgyát képező rendelkezés alkotására meggyőződéseim szerint más körülmény nem szolgálhatott indokul, mint a telekkönyvi intézmény, mely szerint dologbeli jogot csak annak a telekkönyvbe történt bejegyzése által lehet szerezni, s minthogy a telekk. rendelet 61. §-a értelmében a telekkönyvi bejegyzvények joghatálya azon időponttól fogva kezdődik, melyben az azok teljesítésérti beadvány, illetve megkeresvény a telekk. hatóság iktató-hivatalába érkezett, szükséges volt a végrehajtási törvény 79. §-ában foglalt kivételes intézkedés megállapítása oly személyek irányában, kik a végrehajtó által a telekk. hatósághoz menesztett megkeresvény beérkezését megelőzték, mivel különben a végrehajtási törvény a telekk. rendelettel összeütközésbe jutott volna.

Ezen személyek közé azonban a végrehajtást szenvedő nem sorozható, mivel reá nézve a foglalásnak egészen más hatálya van,* miből következik, hogy a végrehajtási törvény 79. §-a esetében is a végrehajtást szenvedőre nézve a 47. §-ban megállapított főszabály alkalmazandó, vagy más szóval: hogy

* Erre nézve utalok a *Jogt. Közl.* 1883. folyamának 8. számában közzétett értekezésemre.

a foglalás joghatályának a 79. §-ban megállapított számítása csak harmadik személyek irányában áll.

A kir. adófelügyelőhöz a 188. §. szerint intézendő figyelemztetés szükséges és helyes voltáról most sem vagyok meggyőződve; mert azon hasonlat, hogy a prdts 115. §-a, az eskütől feltételezett ítéletek és a végrehajtási törvény 191. §-a hasonló intézkedést tartalmaznak, jelen esetben *nem* találó, mivel az idézett intézkedések nem törvénytudó, hanem *inkább törvénytudatlan* felek érdekében állapítottak meg, a kir. adófelügyelő pedig *mindig jogképzett* állami tisztviselő.

I. K. ur nem hiszi, hogy a telekkönyvileg biztosított kikötmény egyenértékű felszámított összeg a jogosultnak kifizetendő volna a végr. törv. 191. §-a értelmében.

Én pedig most is állítom, mikép a végrehajtási törvény 191. §-ában foglalt intézkedés világos és félre nem magyarázható; mert csak az *első* bekezdésében rendeli a 191. §., hogy a vételár gyümölcsötetendő és a kamatjövedelem a haszonélvezeti jog tartama alatt a haszonélvezetre jogositottnak kiadandó.

Hogy *mi történjék más szolgálatom* esetében, azt az idézett szakasz *második* bekezdése határozza meg, azt rendelvén: hogy a szolgalmi jog egyenértékű *fizetendő* összeg, valamint a bérlő és haszonbérlő által követelt kártérítési összeg veendő számításba s megállapításuk után kifizetendők.

Ha ezen két összeg kifizetendő, akkor a kikötmény egyenértékű felszámított összeg is *kifizetendő*; mert a 191. §. folytatólagosan rendeli, hogy *ugyanaz áll bejegyzett kikötmények* esetében a kikötmények *pénzbeli egyenértékére nézve is*.

A kielégítési sorrend megállapítására és a további eljárásra nézve általam proponált ujitást perhorrescálja I. K. azon indokolás mellett, hogy akkor is, midőn a sorrendi egyezmény az érdekelt felek közreműködése és beleegyezése mellett létrejött, a *kiküldött* bírora nem lehet bizni annak megítélését, vajon nem tett-e kifogást senki azok közül, kik ilyennek tételére jogositvák.

Főszulyt fektett I. K. ur a *«kiküldött»* bíróra; ámde a gyakorlati életben a *«kiküldött»* bíró egész más alakban jelentkezik; vegyük pl. az egyes bíróságokat, melyeknél a járásbíró (vagy albíró) *maga magát kiküldi* a sorrendi tárgyalás vezetésére, valamint a jegyzőkönyv felvételére és ha a tárgyalási jegyzőkönyv az iktató-hivatalból hozzá visszaérkezett, *maga magát kiküldi* a kifizetési sorrend-tervezet elkészítésére. Azonkívül tartoznék még I. K. ur véleménye szerint *ugyanazon bíró maga magát kiküldeni* annak megbírlása végett is, vajon csakugyan nem tett-e kifogást senki azok közül, kik annak tételére jogositvák?

Ezekből kitetszik, hogy I. K. ur részéről az általam proponált ujitás ellen felhozott kifogás pusztán formalismuson alapul és minden gyakorlati jelentőséget nélkülöz.

Hozzá tehetem még, hogy a társas bíróságoknál is a telekkönyvi hatóság jobbára csak a végr. törv. 196. §-ában körülírt teendőkre szorítkozik.

HUF JÓZSEF.

Különfélék.

— A közjegyzői felelősség kérdéséhez érdekes adatot szolgáltat azon eset, melyet mai mellékletünkben 278. szám alatt közlünk. Mind a három bíróság azt az álláspontot foglalja el, hogy ha a hagyaték leltározásával megbízott közjegyző, megbízásának határát túllépve, a végrendeletben rendelt valamely hagyományt kifizet és a végrendelet később bíróilag érvénytelenítettik, a közjegyző kártérítési kötelezettségére nézve a közjegyzői törvényben megállapított rövid elévülési idő alkalmazandó. Felvethetőnek tartjuk ezzel szemben azt a kérdést, vajon hasonló esetekben, midőn a közjegyzőnek a kártérítési kötelezettség alapjául szolgáló cselekménye *nem közjegyzői minőségén* alapszik, de melyet

akár közjegyzői ténykedésével kapcsolatban, akár attól függetlenül végez, a kártérítési kötelezettség elévülésére nem az általános elévülési idő volna-e alkalmazandó? A közölt esetben mind a három bíróság szerint a közjegyzőnek fentebb körülírt ténykedése is olyannak tekintendő, mely a kártérítés kérdését illetőleg az 1874: XXXV. tcz. szerint bírálendő el.

— **Az egyetemen tartott büntetőjogi semináriumba** a most véget ért tanévben 54 hallgató volt beírva. Tárgyaltatott összesen 15 bűneset. A tárgyalások menete a következő. A seminárium vezetője kidolgozza a bűnesetet, melyet rendszerint olyképp konstruál, hogy gyakorlatias jellege mellett a magyar büntető-törvénykönyv sajátosságainak kiemelésére alkalmas legyen; itt-ott a Döntvénytárból vesz fel esetet csekélyebb módosításokkal. A beiratkozott joghallgatók és joggyakornokok a félév elején megállapított sorrendben felosztják egymás közt az ügyészi, védői és bírói funkciókat, s míg a résztvenni kívánók valamennyien nem functionáltak, ugyanazon egyén másodsor nem kerülhet sorra. A kitűzött határnapon az ügyész előadja a vádat s a védő a védelmet. Másodszori felszólalás csak tényleges helyreigazítás céljából van megengedve. A vitázat berekesztése után a résztvevők bármelyike előadhatja véleményét rövid indokolás kíséretében. Ezután a tárgyalás elnapoltatik az ítélet meghozatala céljából. A bíróság majd egy, majd több tagból alakul. Az ítélet, írásban fogalmazva, teljesen a törvényekben megszabott formát nyeri, rendelkező részzel és kimerítő indokolással. (Ez az egyedüli írásbeli elem az egész tárgyalás folyamán.) A legközelebbi határnapon az ítélet felolvastatik s felszólítanak a résztvevők, hogy jogorvoslat alakjában adják elő nézeteiket az ítélet által nyújtott megoldásról. Ezen stadiumig a tanár vezetése arra szorítkozik, hogy a hibákat, a tényállástól vagy a törvénytől való flagrns eltéréseket helyreigazítja s a vita személyessé fajulását lehetőleg megakadályozza; egyáltalán nem gyakorol a vita menetére több befolyást, mint a mennyi egy ülésben az elnököt bármely testületnél megilleti. A jogorvoslatok meghallgatása után a tanár a törvényre és a kérdés doctrinalis állására való tekintettel az esetről érdemlegesen kifejti véleményét s miután reflectált a vita folyamán felhozott ellenérvekre is, felszólítja a résztvevőket, reassummálnák véleményüket a hallott kifejtésekkel szemben. Igen gyakran megtörténik, hogy ekkor a vita megújul és élénk változatokban úgy a résztvevők mint ezek és a tanár közt órákig tovább foly. — A jelen tanév bezárása alkalmából a semináriumban résztvett egyetemi polgárok megbízták egyik társukat, hogy nevökben köszönetet mondjon a seminárium vezetőjének ezen a magyar egyetemen teljesen új s különösen a pozitív törvények elsajátítására és szellemök átértésére, valamint a jogi műnyelv begyakorlására kiválóan alkalmas intézmény felkarolásáért. A seminárium vezetője kiemelte válaszában mint különösen örendetes tény, hogy a semináriumi oktatás az ifjúság buzgó részvétele folytán az egyetemen a többi tudományágakban is évről-évre terjed s ma már a theoretikus előadások lényeges kiegészítőjét képezi.

— **Az «egyszerű» dulakodás** tekinthető-e oly akadálynak, melynek folytán valaki választási jogát nem gyakorolhatta? *A kir. Curia* (a löcsei kir. tszék előtt választási jog elleni vétséggel stb. vádolt G. János és társai ellen folytatva tett vizsgálati ügyben) . . . felebbezők nem panasztolták, hogy választási joguk szabad gyakorlatában megakadályoztattak volna, a mennyiben a különböző politikai pártokhoz tartozó egyes személyek közt a választási cselekményt megelőzőleg történt egyszerű dulakodás olyan megakadályozásnak nem tekinthető. . . . (1885. 2350. május 19.)

— **Kölcsönös nyilvános bántalmazás a fegyelmi bíraskodás körébe tartozik-e?** *A győri ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* — — és — — győri ügyvédek ellen a fegyelmi eljárás elrendeltetik és az iratok vizsgáló biztos kiküldése végett a kamara elnökségéhez áttétetnek. *Indokok:* — — és — — ügyvédeknek a 78. és 81/884. számú nyilatkozataikban beismert azon tette, hogy az 1884. évi augusztus 9-dikén este a győri főtéren levő kávéház előtt többek jelenlétében egymást botrányos módon megtámadták és tettelegesen bántalmazták, az ügyvédi rendtartás 68. §-a b) pontjában minősített fegyelmi vétség jelenségeit foglalja magában s mint ilyen az ügyvédi rendtartás 27. §-a b) pontja és 75. §-a szerint egyenesen az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága hatáskörébe és elbírálása alá tartozik; a becsatolt jegyzőkönyv és nyilatkozatokban vitatott azon körülmény pedig, hogy a panaszlott cselekmény miatt a társadalmi életben gyakorlatban levő

lovagiassági szabályok értelmében melyik fél tartozott volna lovagias elégtételt követelni, vagy hogy a felek lovagias uton szerzettek-e maguknak elégtételt vagy sem, ezen cselekményüknek fegyelmi uton való üldözését annál kevésbé zárja ki, mivel ezen a BTK. XIX. fejezetébe ütköző elégtételszerzési mód hatóságok által a felek menségére figyelembe nem vehető; mindezeknél fogva . . . *A kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa:* a győri ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának neheztelt végzése indokainál fogva helyben hagyatik.

— **A német birodalmi gyűléshez** benyújtott egy törvényjavaslat, mely a vasuti forgalmi eszközök (rollendes Material) lefoglalhatlanságát mondja ki; a külföldi vasutakra ezen rendelkezés csak annyiban nyerne alkalmazást, a mennyiben az illető állam a kölcsönösséget biztosítja. Indokoltatik ezen törvényjavaslat különösen azzal, hogy nem lehet megengedve, miszerint versenyző magánérdekek a közérdeket, mely a vasutak akadálytalan forgalmát követeli, sértsék. Az osztrák vasutak coupon-hitelezői ugyanis évek óta folyton kísérleteket tesznek, hogy követeléseiket, melyekkel az osztrák bíróságok részéről elutasítottak, a Németországban forgalomban levő osztrák vagonok lefoglalása által érvényesítsék.

— **A német birodalmi gyűlés bizottsága** a napokban tárgyalta az ártatlanul elítéltek kárpótlása iránti Lenzman-Kaiser féle indítványt. Az előadó formulázta a kérdéseket, melyek alapján a javaslat szövegezendő volna. A bizottság azonban nem bocsátkozott a részletes tárgyalásba, hanem a kormányt véli felszólítandónak a javaslat beterjesztésére.

— **A francia senatusban** Bozeriau senator indítványt nyújtott be, mely szerint az esküdtek fel legyenek jogositva a verdicet azon kijelentéssel kíséreni, hogy «igen enyhítő körülmények» (circonstances très atténuantes) forognak fen; ez esetben bármely bűncselekménynél kiszabhatná a bíróság a lehető legkisebb büntetést, t. i. hat napot. Indítványozó a büntető-törvény szigorával indokolja javaslatát s azt hiszi, hogy az esküdtszékek mind gyakoribb felmentéseit ki lehetne kerülni, ha ilyképp az esküdtek az igazságot összeegyeztethetnék a humanitás követelményeivel.

— **Az angol bűnvádi eljárásban** a vádlott tudva-levően pusztán a per objectumául tekintetik. A parlament előtt most törvényjavaslat fekszik (A bill to amend the law of evidence in criminal cases), mely szerint a vádlott ezentul saját beleegyezésével mint tanu lesz kihallgatható, feltéve, hogy az általános bizonyítási szabályok szerint is elfogadható tanu. A vádlott ily esetben, mint akármely más tanu, esküt tesz, a kihallgatások és keresztkérdések vele megejtendők, de oly kérdések, melyek más mint a vád alapjául szolgáló bűncselekményre vonatkoznak, csak kivételes és a törvényben tüzetesen meghatározott esetekben vannak megengedve. Ezen törvény hatálya azonban a Grand Jury előtt a vádhatározat kérdésében való eljárásra nem terjed ki.

— **Az angyalok életnagysága** képezte a napokban egyik németországi bíróságnál kérdéses tárgyát. Egy gyászoló özvegy megrendelt a sirköveskereskedőnél szürke márványból egy emlékköt, melyen tiroli márványból egy életnagyságu angyal álljon, kezében kioltott fáklyát tartva. Az angyal ára 3000 márkában állapított meg. Midőn az emlékköt elkészült, az özvegy megszemlélvén a szobrot, kijelenté, hogy miután az angyal nem életnagyságu, nem veszi át az emlékkövet. A kereskedő ellenben azt hozá fel, hogy az angyal bir egy gyermek életnagyságával. A dolog perre került. A kereskedő a 3000 márka megfizetését, az özvegy ellenben 5 lábnál magasabb angyal szállítását kérelmezte. A bíróság mindkét felet kérelmükkel elutasította és a perköltségben egyenlő mérvben marasztalta. Indokaiban kiemeli, hogy miután az angyaloknál természetes életnagyságról szó sem lehet, a szerződő feleknek az emberi természetet kellett szem előtt tartaniok. A vitás kérdés eldöntésére azonban ez alapon sem lehetett határozott támpontot találni. Vannak ugyanis gyermek- s felnött embernagyságu angyalszobrok, azonkívül sem a talapzat nagyságából, sem a szobor árából nem lehet szerződést kötök akaratára alaposan következtetni; így miután a szerződés egyik lényeges alkateleme, a felek akarategysége, hiányzott: a szerződés meg nem kötöttnek tekintendő. (A kárt tehát a kereskedő szenvedti, mert az angyal megmarad raktárában.)

— **A párisi polgári bíróság** kimondotta a napokban, hogy a színész nő a szerződés azon határozományát, miszerint viselőssége esetére a szerződés felbontottnak tekintetik, nem magyarázhatja saját javára, vagyis olyképp, hogy viselőssége esetére fel volna jogositva a szerződést egyoldalulag felbontani, hanem ezen jog csakis az igazgatót illeti; ellenkező esetben ugyanis a színész nő igen könnyen visszaélhetne ezen határozományal.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utcza 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 Irt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntető-eljárás törvénytervezet. ENYICZKEI GÁBOR sátor-
alja-ujhelyi ügyvédttől. — Az öröklési jog köréből. (A köteles rész.)
Dr. RÓTH FERENCZ fehérgyarmati járásbírói aljegyzőtől. — A telek-
könyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE löcsei kir. törvényszéki bírótól. — Jogirodalom: A büntető eljárás codificatiójához. (A büntető
eljárás alapelvei. Válaszul a szaktanácskozmány elé terjesztett kérdé-
pontokra. Irta Dr. WLASSICS GYULA.) Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi
magántanártól. — Törvénykezési Szemle: A megtámadási jog taná-
hoz. Dr. G. S.-tól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A soproni ügyv. kamara felterjesztése.

A büntető eljárási törvénytervezet tárgyalásához.

Az enquête-tárgyalás alatt levő törvénytervezet Achilles-
sarka — úgy látszik — a jogorvoslatok kérdése lesz. Leg-
alább erre mutat a tervezet bonyolult, nehézkes és idegen-
szerű jogorvoslati rendszere és a szaktanácskozmány erre
vonatkozó ellentétes álláspontja.

És a szóban levő törvénytervezetet tekintve, a jogorvosla-
tok kérdése csakugyan méltán a legkiválóbb figyelmet
érdemli; mert a tervezet, midőn az esküdszéket elejti, ezért
kárpótlást főleg a jogorvoslati rendszer minél hatékonyabbá
tételében keres.

Távol legyen tőlem, hogy a nehéz feladat alapos meg-
oldására vállalkozzam. Szándékom nem terjed tovább, mint-
hogy a szaktanácskozmány tárgyalásához pár rövid észre-
vételt kockáztathassak.

Első megjegyzésem a tény- és jogkérdés elválasztására
vonatkozik. Én azon kiindulási pontot, mely a felelősség
meg- vagy meg nem engedését a tény- és jogkérdés elkülöni-
tésére alapítja, nemcsak szerencsésnek nem, hanem egyenesen
elhibázottnak tartom, s e nézetet, melyet úgy a tudomány,
mint főleg a gyakorlat megczáfolhatlanul igazol, bizonyára
felesleges indokolnom. Legfőleg annyi látszik szükséges-
nek felemlíteni, hogy a jogkérdés alapos eldöntése mindazon
mozzanatok ismerését és méltánylását feltételezi, a melyeken
a ténykérdés elbírálása sarkallik, s hogy ennél fogva az
elkövethető hibák ellen mindkét tekintetben ugyanazon
biztosítékok szükségesek. E szempontból indulva ki, a jog-
orvoslati rendszer kérdése is jóval egyszerűbbé válik, a nélkül
azonban, hogy fontosságából bármit is veszítene, mert az
igazságos ítélet garantiáit minden esetben nehéz feltalálni.

Tovább menve az ítélet garantiáiról kell pár szót szóla-
nom. Mikben állhatnak ezek? Korunk felfogása szerint főleg
a jó bírósági szervezetben és az eljárás közvetlenségében.
E felfogás, a mint örömmel tapasztaltam, az enquête tárgya-
lásaiban is eléggé nyilatkozott. És való igaz, hogy büntető
ügyekben alapos ítéletet csak a közvetlenül tárgyaló jó bírótól
lehet várni, mert csak ez van azon helyzetben, hogy a
fenforgó tények minden körülményét, az esetek kulcsát
képező indokok miféleségét, szóval az egész ügyállást alapo-
san és pontosan megismerhesse.

Ha azonban ez így áll, azon felül, hogy a birói szerve-
zet lehetőleg minél nagyobb erősítést igényel, egy perczig
sem lehet habozni azon, hogy minden oly ítéletkezés, mely
nem a közvetlenségen alapul, az egész fenyítő törvénykezés-
ből s így a jogorvoslat rendszeréből is kihagyandó vagy leg-
alább a lehető legszűkebb körre szorítandó. E meggyőződés
hatása mutatkozik a törvénytervezet azon törekvésében, mely

a felelősségi bíróság előtt is közvetlen tárgyalásra igyekszik
módot nyújtani. De még erősebben nyilatkozik az enquête
jelentékeny számu tagjainak még tovább menő azon vélemé-
nyében, hogy a közvetlenül tárgyaló első bíróság ítélete ellen
felelősségnek vagyis érdembeni jogorvoslatnak egyáltalában
ne legyen helye, miután a végtárgyalás ismétlése nemcsak
nehezen kivihető, hanem a célnak sem felel meg.

Leginkább azért fogtam tollat, hogy kifejezhessem azon
nézethez való csatlakozásomat, a mely azt vallja, hogy hazánk-
ban is elérkezett már az ideje annak, miszerint fenyítő igaz-
ságszolgáltatásunkat a félszeg rendszabályok helyett biztos
elvi alapokra fektessük s egyik vezérelvül a közvetlenséget
fogadva el, ezen elvet következetesen, vagyis akkép keresz-
tülvignyük, hogy közvetlen tárgyalás alapján hozott ítélet
ellen írásbeliségre fektetett érdemi jogorvoslati eljárás helyet
ne foghasson.

Ezen álláspontból kiindulva a tárgyalás alatt álló törvény-
tervezet jogorvoslati rendszere a bírálatot épenséggel nem
állja ki, mivel ha törvényerőre emelkednék, előreláthatólag
csak a ma létező bizonytalanságot növelné s valószínűleg
épen az érvényre emelni kívánt közvetlenséget compromit-
álná. E kérdésben nem tanácsos alkudozni és valóságos
szerencsétlenség a fél uton megállani. Szerény nézetem sze-
rint a közvetlenségnek még a rendes bíróság előtti alkalmaz-
zásban is oly mérvű keresztülvitele, hogy az elsőbíróság íté-
lete érdemileg megtámadhatlan legyen, nem ütközik legyőz-
hetlen aggodalmakba, miután a magyar állam ma már elég
erős arra, hogy az első fokban is jó bíróságokat létesíthes-
sen, s miután másrésről a felülvizsgálati (revisionalis) jog-
orvoslat módot nyujtana a netalán téves ítéletek megsemmisi-
tésére oly esetben is, midőn az elsőbíróság ítélete érdemileg
is világosan törvénybe ütköznék.

Részemről tehát jogorvoslatul egyedül csak a felülviz-
gálatot engedném meg oly értelemben, hogy az az ítélet
érdemének világosan törvénybe ütközésére is kiterjesztetnék.

Nem tagadom ugyan, hogy ezen újítás aggodalmakra
adhat okot, a melyektől egészen ment én sem vagyok. De
újítás e nélkül nem történhetik. S megnyugtató annak meg-
gondolása, hogy a feláldozni kívánt érdemi felelősség helyett
elegendő garantiát fog nyújtani az elsőbíróság célszerűbb
összeállítására, komolyabb és alaposabb (mert felelősségtelje-
sebb) eljárására, az elítélésre az egyhangúság megkivánása és
a felülvizgálat alkalmazása.

Azonban még azon esetben is, ha a felelősség eltörlése
iránti aggodalmak irányadó körünkben ez idő szerint még
leküzdhetlenek lennének, a törvény-tervezet kísérletezését
feltétlenül mellőzendőnek tartom s e helyett inkább az írás-
beliségen alapuló felelősséget hagynám meg, de azon módo-
sítással, hogy a felelősség csak egy ízben s csak a vádlott
javára engedtetnék meg. Ez a legkevesebb újítás, a mit a
haladó kor az új magyar büntető-eljárás alkotóitól követel-
het, miután az egyéni lét, szabadság s becsület feletti ítélet
kétségeken nem alapulhat s miután az elsőbíróság felmentő
ítéletének szükségképen kell tulajdonítani oly erőt, mint a
minővel a törvényhozás a közvádlói hatóságot felruhazza.
A liberalis reform a régi alapokból kiindulva is helyesen
csak ezen uton haladhat.

ENYICZKEI GÁBOR.

Az öröklési jog köréből.*

III.

A köteles rész.

Az öröklési jog körében szintén egyik igen fontos és nagy horderővel bíró helyet foglal el a köteles rész jogintézménye, melyet hallgatással annyival kevésbé mellőzhetünk, mert az angol és némely amerikai állam jogai kivételével a tételes európai jogok valamennyien befogadták azt, és mert ezen kérdés az új magyar polgári törvénykönyv codificálása alkalmával actualis jelleget öltött magára és talán nem messze van az idő, midőn eldől az, hogy vajon a köteles rész intézménye nem futó csillag-e a hazai jog terén?

Bár az igazságügyminister ur elnöklete alatt ülésző enquete a köteles rész jogintézményét elfogadta s azt a harmadik cím 62. s köv. §§-ában nagy részletességgel — bár nem minden hiánytól menten és nem minden intézkedésében elég praecis módon — szabályozta is, mindamellott tekintve azt, hogy az értekezleti tervezet véglegesen elfogadottnak nem tekintetik és a törvényhozás factorai azon lényeges változtatást tehetnek, annál fogva nem lehet idő- és czélszerűtlen röviden tárgyalni azon érveket, melyek a köteles rész jogintézménye ellen szólnak és azt tanácsolják, hogy ezen intézmény a magyar polgári codexben helyt ne foglaljon.

A köteles rész jogtörténeti fejlődését ezuttal mellőzendőnek tartom már azért is, mert az hazai irodalmunkban részint a szaklapok, részint egyes önálló dolgozatokban elég tüzetesen tárgyalva van, csupán azt emelem ki, hogy ezen intézménynek jogi létet a jogképződés szempontjából nagy fontossággal bíró római jog adott, ebben látjuk keletkezésének fontosabb mozzanatait feltüntetve; behatása következtében irányult átalakult, e részben a világrészünk jogéletére átalakító tényezőként hatott és az öröklési jog tekintetében ellentétes fejlődést előtűntető germán jog is, melynek csatornáján szivárgott át a köteles rész az újabb európai törvénykönyvekbe, köztük az osztrák jogba is, ennek a révén pedig jutott az a mi jogrendszerünkbe.

A magyar jogban ugyanis a köteles résznek multja nincs és mostani szereplése is csak ideiglenes. A magyar jog nem ismerte a köteles részt, mert az ősi vagyonok meg voltak kötve a köteles résznél sokkal nagyobb mérvben az ősiség által; a szerzeményekre nézve pedig csekély megszorítás mellett a korlátlan végrendekezés elve volt elismerve. De miután az ősiség a kor kívánalmainak és eszméinek megfelelőleg eltöröltetett, az országbírói értekezlet bár különben szabványai 7. §-ában kimondta azt, hogy a végrendekezési szabadság minden öröklött és szerzeményi vagyonra kiterjed, de mint kiváló magánjogirónk ZLINSZKY a nála megszokott nézeteknek megfelelően mondja: «nehogy e szabadság a családi kegyelet hátrányára nyerjen tért, szükségesnek látta annak a törvényes osztályrész intézményének felállítását által korlátot vetni, szabályként kimondván: «ha leszármazó egyenes örökösök vagy életben levő szülék vannak, a végrendelet ezek törvényes osztályrészét nem érintheti.» Ugyanezen szakasz meghatározza mérvét is a törvényes osztályrésznek, akként rendelkezvén, hogy az «felét teszi annak, a mit a leszármazó örökösök örökhagyó után ennek végrendelet nélküli halála esetén öröklénének.» A kitagadásnak is hely van adva a Hk. I. R. 52. és 53. cz. foglalt esetek előálltával. Ekkép ültetett hazai jogunk talajába az ismeretlen intézmény és pedig úgy, hogy az a legnagyobb ellenmondások és kételyek alapjává lőn. Tele anomaliákkal, határozatlansággal, felcizcomázva az ősiség disztelen maradványaival látjuk jogéletünkbe csempészni ez intézményt oly alakban, melyben dr. KATONA MÓR (*Jogt. Közl.* 1874. évi 33. sz.) monstrumnak nevezi, melyet ki kell irtani: «nehogy

* L. az előbbi közleményeket a *Jogt. Közl.* mult évi 31. és 39. számaiban.

az európai jogászvilág, mely eddig valódi szerencsénkre nem foglalkozott velünk, ezt valahára megtudja és kaczagjon felettünk.» De nem folytatom e fonalt tovább, nem utalok a szülőknék e tekintetbeni abnormis helyzetére, nem a visszaháromlás elvének helytelenségére, stb., hanem csupán azon törvényhozásokról akarok röviden megemlékezni, melyek a köteles rész intézményét el nem fogadták.

Ilyen mindenekelőtt az angol jog, melynek története kétségtelenül érdekes rajzát mutatja azon változásoknak, melyeken a köteles rész Angliában általment. Nevezetesen már a XII. században a közönséges jog (common law), mely a római jog befolyásának szivósan ellenállt, kimondta azt, hogy szabadrendelkezés tárgyául a hagyatéknak csupán $\frac{1}{3}$ része szolgálhat, míg $\frac{1}{3}$ részre a gyermekek, $\frac{1}{3}$ -adára pedig a hitves bír öröklési joggal. Miből látható az is, hogy ekkor a felmenők és oldalrokonok nem voltak jogositva szükségörökösödésre. Így volt ez a XVII. századig, midőn — és ez nagyon figyelemre méltó jelenség — fordulópont áll be az angol örökjog terén, a mennyiben a korlátlan végrendekezési szabadság nagy elve megvalósulást nyert oly módon, hogy az még a gyermekek köteles része által sem korlátoztatott. És ez úgy van mai napig Angliában. A mit a hirneves angol jogtudósok KENT és különösen BLACKSTONE commentárjaikban megmondtak, nevezetesen: «semmi kétség nincs arról, hogy az örökhagyó egész vagyonát tetszése szerint idegeneknek is hagyhatja, gyermekeit pedig kitagadhatja»; arra nézve a jog azon föltevésből indul ki, hogy a gyermekeknek elégséges garantiájuk van a szülei vonzalomban és hogy a szülők a korlátlan végintézkedési szabadsággal nem fognak élni, — ez ideig oly positiv részét képezi az angol jognak, melyen valódi szeretettel csügg az angol s a melyet szivós szilárdtsággal fentart, megőriz. Nagyon fontos és tanulságos körülményt képez ez oly népnél, melynek tagjai s kiváltképen a gazdagok ritkán hunyják be szemeiket végrendelettel nélkül, de egyszersmind hatalmas argumentum azok ellen, kik az absolut végrendekezési szabadság megvalósulását veszélyesnek lenni állítják. Egy practicus és hozzá egy oly nép gondolkodásmódja tükröződik e sorokban vissza, mely az alkotmányos szabadságot és önkormányzatot a legteljesebben és legelőbb megvalósította és ezeket magánjogi intézményeinek szabályozásánál is mindenkor vezérelvül szereti tekinteni.

A köteles részt nem ismerik, hat állam kivételével, az amerikai egyesült államok jogai sem.

A többi államokban csupán az irodalom képez oly tért, hol egyes tekintélyes tudósok felemelik szavukat a köteles rész ellen. Német-, de különösen Franciaországban, hol a nagy forradalom sem volt képes megvalósítani a «pouvoir testamentairet», kiváló jogtudósok (LE PLAY, COURCELLE SENEUIL stb.) hangoztatják a köteles rész eltörlésének szükségességét, mely véleményöket igen sok és nagy nyomatókkal bíró okokkal támogatják. Idézni fogunk mi is azokból néhányat.

(Bef. köv.)

Dr. RÓTH FERENCZ,
fehérgyarmati járásbíróági aljegyző.

A telekkönyvi törvényjavaslat.*

A törvényjavaslat III. része 56—77. §-okban vegyes intézkedéseket tartalmaz, melyeknek tulnyomó része az 1855. évi decz. 15-én kelt telekkönyvi rendtartás némely §-ainak módosítását tartalmazza.

Az ezen értekezésem elején jelzett felfogásom s véleményem bővebb kifejtetése céljából nem ezen törvényjavaslat III. részében foglalt §§-okat, hanem az 1855. évi decz. 15-iki tkvi rendtartás II. részét, a 49. §-tól kezdve, fogom sorrendbe venni és azok további érvényben tartása, vagy módosítása, vagy mellőzésére vonatkozó véleményemet előadni.

* Az előbbi közleményeket l. a 20., 21. és 22. számokban.

Az 1—48., de a 49. és 50. §-okat is ezen törvényjavaslatban foglalt intézkedések szerintem feleslegessé teszik.

Az 51. §. utolsó bekezdése akként lenne módosítandó, hogy a térmérték valóságáért a kataszteri adatok alapján a betét kezeskedik. Ezen módosítás a telekkönyvi betétek értékének emelésére szükséges és tekintve a kataszteri felmérések hitelességét és pontosságát, minden nehézség nélkül elfogadható.

Az 52. §. d) pontjából az «előbbi magyarországi törvények szerinti zálogbirtoklási viszony» szavakat kihagyandóknak vélem. Mert ha ily zálog-birtokviszony természetü bejegyzés még most itt-ott érvényben áll is, de jövőre már bejegyzés tárgyát nem fogja képezni; birtokrészlet-lejegyzések esetében pedig mint már létező, az új betétbe ugyis át fog vezetetni és pedig nem ezen, hanem más §-ban foglalt rendelkezés alapján.

Az 53. §-ban foglalt ezen kifejezés helyett: «elzálogosított» helyesebbnek és a tényleges viszonyoknak megfelelőbbnek tartom a «jelzálogul lekötött» kifejezést.

Az 55. §. C. pontjából az 1853. április 18-án kelt minis-teri rendeletre való hivatkozás helyett ezen törvényjavaslat folytán alkotandó törvény illető §-ára lenne hivatkozás teendő.

Az 56. §. a) pontja szerintem felesleges, minthogy az urbéri minőségű jószágtestek eldarabolását tiltó törvények megszüntettek. A kisajátítási esetekben pedig a kisajátítási eljárás folyama alatt keletkezett magán- vagy közokirat mellé politikai engedély nem szükséges.

Ezen §. c) és d) pontjai módosítására nézve a törvényjavaslat 58—61. §§. kimerítően intézkednek és valóban egy vitás felfogásból eredt nehézségeket és különböző módoni eddigi eljárást szüntetnek meg.

Az 59. §. a) pontjából a «betáblázások» b) pontjából a «praenotationem» szavakat minden értelemzavarás nélkül kihagyhatóknak vélem.

A 61. §. harmadik bekezdésének utórészéből az 1853. évi május 3-án kelt nyiltparancsra való hivatkozást mellőzendőnek vélem; azonban az id. törv. szab. 148. §-ával «ha a fél kívánja, a tkvi iktató köteles a beadványra az iktató-könyvnek legközelebbi sorszámát, mely alatt a beadvány bevezetetik, a fél jelenlétében reájegyezni» bővítendőnek tartom.

A 63. §-ba beszövegezni szükségesnek vélném a visszavásárlás fentartását, kikötményeket (életjáradék) és az osztr. általános polg. törv. 1070. §-ára való hivatkozást; mert a vásárlási jog nem lévén ezen §-ban világosan beszövegezve, némely telekkönyvi hatóságok által az ily jog bejegyzése iránti kérelem elutasított; az osztr. ált. polg. törvény 1070. §-át beilleszteni azért lenne szükséges, mivel ezen §. világosan kifejezi, hogy a visszavásárlási jog az eladót csak élte fogytáig illeti s hogy az sem az örökösökre, sem másra át nem ruházható. Ezen §-ban foglalt rendelkezés szerint határozott közelebb a m. kir. Curia az elővásárlási jog terjedelme tárgyában.

Beillesztendő lenne a szolgálmat, telki terhekre vonatkozó jogok bejegyzése iránti intézkedés. Ha a szolgálmat területileg meghatározott birtokrészhez kötvék, annak szabatos megjelölése követelendő lenne.

Kifejezendő lenne, hogy az okiratoknak, ha dologbani jog szerzésére vagy átváltoztatására vonatkoznak, jogczimet kell tartalmazniok.

Törlési nyilatkozatoknál a jogczim megemlítése nem szükséges.

Kibővítendő lenne az id. törv. szab. 148. §-ánál, «hogy a pusztas adás-vevési jog nem szolgálhat ugyan sem bekebelezés, sem előjegyzés tárgyául, mindazáltal a vevő oly szerződés alapján, a melyben a tulajdonjog részére leendő átruházása a feltételek teljesítésétől van felfüggesztve, a tulajdonjogot önjavára előjegyeztetni kérheti.»

A 67. §-ban «a polgári perrendtartás 373. §.» kifejezés

helyett a polgári törvénykezési rendtartás 165. §-a lenne beillesztendő.

A 69. §-hoz kiegészítésül beillesztendő lenne, hogy az okiratoknak mentve kell lenni oly külső hibáktól, melyek annak hitelességét kétséssé teszik s ha több ivből áll, úgy legyen összefűzve, hogy más iv közbe ne illesztethessék. Az okiratban a jogügyletnél résztvevő személyeket úgy kell megjelölni, hogy másokkal felcserélhetők, összetéveszthetők ne legyenek.

A 76. §-ból a csődrendtartás 66. §-ára való hivatkozás kihagyandó lenne, mennyiben ez az osztr. csődrendtartásra vonatkozik; helyette a csőd-törvényre való hivatkozás illesztetnék be.

A 81. §-nak bevezető részét kiegészítendőnek s következőleg szövegezendőnek vélem: «Hogy valamely magánokirat alapján bekebelezés történhessék, annak a 69. §-ban meghatározott kellékeken kívül ellátva kell lennie,» stb.

A 82. §. c) pontja kiegészítendő lenne a polg. törv. rendtartás 108. §-ában foglalt intézkedéssel, mert telekkönyvi jogok szerzését vagy elidegenítését tartalmazó okiratok érvényéhez is okvetlenül szükséges, hogy azok mindazon kellékekkel birjanak, melyeket a polg. prdts követel arra, hogy az okirat teljes bizonyítékul szolgáló legyen.

A 84. §-t, miután az abban foglalt intézkedések egy része az osztr. polg. prdts s hagyatéki eljárás alapul, teljesen újból szövegezendőnek vélem és pedig következőleg:

Közokiratok, melyek alapján bekebelezés eszközölhető, a következők:

a) jogügyletekről közhatóság vagy kir. közjegyző előtt hatáskörük határában belül felvett okiratok, ha a fenebbi . . . §-okban foglalt kellékekkel ellátvák;

b) a bíróságok vagy egyéb arra jogosított hatóságok vagy személyek által felvett végrehajtható egyességek;

c) kincstári illetékek, állami és községi adótartozások iránt kiadott hivatalos kimutatások, a mennyiben törvény szerint végrehajthatók;

d) oly okiratok, melyek valamely közhatóságnak végrehajtható határozatát tartalmazzák. Ilyenek a jogerejű ítéletek és végzések, hagyatéki ingatlanokra vonatkozó birtokbizonyítványok.

Előjegyzés.

Az előjegyzési bejegyzések megengedése vagy annak a telekkönyvi törvényből való végleges kihagyása iránt a többfelé elágazó vélemények a nyilvánosság terén is tüzetes megbeszélés tárgyai voltak.

Szerintem az előjegyzési bejegyzést teljesen kiküszöbölni helytelen volna s sokkal több jogsérelmet s hátrányt okozna annak megszüntetése, mint okozott annak eddigi, néha félreértésen alapult, néha pedig szabálytalanul történt alkalmazása. Az előjegyzési eseteket mindenesetre tüzetesebben megjelölendőnek s az igazolási határidőt jobban szabályozandónak tartom, mint az az 1855. évi decz. 15-én kelt telekkönyvi rendtartás 87—103. §-aiban foglaltatik.

Az előjegyzési bejegyzés fentartandó, mert ha valaki ingatlanra jogot szerzett, de bekebelezésre alkalmas okmánya nincsen, míg ezt megszerezheti, addig harmadik személyek oly bejegyzéseket eszközölhetnek, melyek szerzett jogának érvényesítését vagy végleg kizárják, vagy az okiratot hatálytalanná teszik. Másrészt az előjegyzés feltételei és esetei szabatosan meghatározandók azért, nehogy némi roszakarattal az ingatlan hitele megsemmisíthessék, avagy csak részben is kétséssé, vitássá tétethessék. Mindenesetre tehát az okmánynak, melynek alapján előjegyzés rendeltethetik el, bizonyító erővel bíró okmánynak kell lennie, vagyis az ezekre szükséges törvényes kellékekkel kell birnia, minthogy a telekkönyvi hatóság minden előzetes vizsgálat nélkül határoz az okmány alapján, A jelzálog szerzéséhez a követelés, és a záloghoz

való jogczim kimutatása szintén bizonyító és érvényes okirat alapján rendelkezhető el.

E tekintetben az 1876. évben készült tkkvi rendttási törvényjavaslatnak az előjegyzésre vonatkozó intézkedéseit célszerűbbnek tartom, mint az 1855. decz. 15-ikiben foglaltakat, bár azok egy részét, tekintettel a törvényjavaslat kiindulási alapjára és tekintettel a két törvényjavaslat között az okirat kellékeire vonatkozó különböző intézkedésekre, szintén módosítani szükséges.

Hogy felfogásom könnyebben bíráló tárgyává tétethessék, szövegezve fogom felsorolni az előjegyzésre vonatkozó §-okat.

§. Ha az okirat a . . . §-okban foglalt összes kellékekkel ugyan nem bír, azonban a 69. §-ban előszabott kellékeknek megfelel: annak alapján az előjegyzés elrendelhető, a mennyiben a következő szakaszokban egyes jogokra nézve előszabott feltételek is léteznek.

§. A zálogjog előjegyzése, az előző §-ban előszabott feltétel mellett csak következő esetekben foglal helyet:

a) Ha az okiratban valamely meghatározott ingatlanra, vagy nyilvántartási jogra a zálogjog megadatik, vagy legalább a követelés biztosítása megengedtetik.

b) Ha a biztosítási követelés lejárt, és a mennyiben ezen lejárattól vagy egyéb feltételtől függ, egyzersmind erről is okirati tanusítvány mutattatik fel.

c) A polg. törv. rendtartás 173., 174. §-aiban felsorolt kereskedelmi és iparkönyvekből lejárt követelések iránt készített számlakivonatokra, a mennyiben a kivonat a könyvekkel megegyezés és a könyvek kellő vezetése tekintetében a törvényesen előírt hitelesítéssel el van látva, és a 175. §-szerint a könyvek bizonyító ereje még el nem enyészett.

d) Azon esetekben, melyekben a törvény a hitelezőknek valamely meghatározott követelésre, vagy valamely jogviszonyban résztvevőknek a kárra nézve biztosítási jogot enged.

§. Visszavásárlási, elővásárlási és bérlési jog előjegyzése csak az esetben foglal helyet, ha mind a jog fenállása, mind a telekkönyvi bejegyzés megengedése elegendőképpen tanusítva van.

§. Az előjegyzés elrendelendő:

a) a jogerőre nem emelkedett bírói határozatok alapján, melyek által a dologbani jog feltétlenül oda ítéltetik, vagy megtagadtatik;

b) bírói határozatok alapján, melyekkel biztosítás, vagy zárlat elrendeltetett;

c) közhatalóságok megkeresései alapján, oly követelések biztosítására, melyek a m. kir. államkincstárt, vagy az állam vagy község kezelése alatt álló alapítványokat, és intézeteket illetik, vagy melyek bírói, illetőleg gyámhatósági felügyelet alatt álló vagyon kezeléséből eredő kártérítésre vonatkoznak;

d) tulajdont átruházó okmány alapján a tulajdonjogra nézve, ha a tulajdonjog bekebelezése a vételár lefizetésétől feltételeztetett, és a bekebelezés csak ez okból nem rendelhető el.

§. Ha valamely jelzálogi követelésnek összege — mely a hitelezőnek törvényes ok miatt nem fizethető, vagy a melyre a fizető a követelésnek átengedését kérheti, — bírói letétbe tételük, a bírói letét elfogadását tartalmazó bírói végzés alapján, a fizető a törlés vagy átruházás előjegyzését kérheti.

§. Az előjegyzés igazoltatik:

a) annak, a ki ellen az előjegyzés kieszközöltetett, avagy igazolt jogutódjának bekebelezésre alkalmas oly nyilatkozata alapján, mely által a bekebelezést gátló akadály elháríttatik;

b) a . . . §. esetében az előjegyzett bírói határozat jogerőre lett emelkedését igazoló okmány, vagy az illetékes hatóságnak a követelés fenállásáról szóló jogerejű határozata, és — a mennyiben az előjegyzés a vételár le nem fizetése miatt rendeltetett el — ezen lefizetést bizonyító okmány alapján,

c) azon fél ellen, kinek terhére az előjegyzés kieszközöltetett, az illetékes bíróság által per utján hozott jogerejű határozat alapján.

§. Ha az előjegyzés per utján igazolandó, a kereset az illetékes bírósághoz, az előjegyzést rendelő végzés jogerőre lett emelkedése után 15 nap alatt beadandó és erre a fél az előjegyzést rendelő végzésben figyelmeztetendő.

Ezen határidőt a telekkvi hatóság fontos okokból újabb 30 napra meghosszabbíthatja: ezentúl a további meghosszabbításnak, csak az előjegyzéssel terhelt ingatlan tulajdonosának beleegyezésével van helye.

Ha az előjegyzés iránti kérvény benyújtásakor, az előjegyzettni kért jog iránt már per folyik, ez a kérvény egyik melléklete által igazolandó, — mely esetben külön igazolási pernek megindítása nem szükséges.

§. Az igazolási perben köteles felperes bebizonyítani igényelt telekkönyvi jogának szerzési jogczimét, és ennél fogva előjegyzett zálogjognál nemcsak a követelés valóságát, hanem a zálogjog szerzési jogczimét és terjedelmét is.

Alperesnek szabadságában áll, hogy az előjegyzett jog fenállása ellen kifogásait érvényesíthesse az esetben is, ha azon végzés ellen, melylyel az előjegyzés elrendeltetett, felfolyamodással nem élt, avagy ha felfolyamodása elutasított is. Különösen kérheti, hogy a zálogjog megszorítottassék, ha a szerződési lekötés esetén kívül több telekkönyvezett jogra eszközöltetett ki, mint a mennyi a követelés törvényes biztosítására szükséges.

§. Ha az előjegyzés kellő időben nem igazoltatik, az, vagy annak jogutódja, ki ellen az előjegyzés kieszközöltetett, az előjegyzés törlését kérheti. Ha a telekkönyvi hatóság előtt, a kezelése alatt levő okiratokból tudva van, hogy az igazolási kereset beadatott, vagy hogy a határidő meghosszabbított, a törlési kérvény visszautasítandó. Különben pedig rövid időre, oly módon, hogy a valószínű kézbesítés és a kitűzött határnap között legalább 8 napi időköz essék, tárgyalási határnapot tűz ki, melyen az előjegyzést kieszközöltött fél vagy jogutódja köteles bebizonyítani, hogy az igazolási keresetet a kérvény benyújtása előtti, vagy azon napon az illetékes bíróságnak benyújtotta, mivel különben az előjegyzés törlése elrendeltetik.

§. Ha az előjegyzés igazoltnak mondatik ki, vagy ha az előjegyzett jog megítéltetik: az érdekelt fél kérelmére az igazolás, a jogerejű ítélet alapján bejegyzendő.

Ha az előjegyzés igazolása megtagadtatik, vagy a jog érvényesítése iránti perben a kereseti kérelem elutasítottatik, az érdekelt fél kérelmére az előjegyzés a jogerejű bírói határozat alapján törölendő.

§. Ha az előjegyzés azért töröltetett, mivel az előjegyzést nyert fél vagy jogutódja az előjegyzett jog iránti keresetével végleg elutasítottatik, vagy az előjegyzés nem igazoltnak jelentetett ki, avagy mivel az, kinek javára elrendeltetett, arról feltétlenül lemondott: ezen esetekben az ugyanazon okirat alapján később kért előjegyzés hivatalból visszautasítandó, vagy ha az előjegyzés ismét elrendeltetett, ez azonnal törölendő, mielőtt az ellenfél az előbbi törlést kimutatja.

§. Ha azonban az előjegyzés csak azért töröltetett, mert az igazolási kereset kellő időben be nem adatott, ugyanazon okirat alapján ismételt előjegyzés kérhető; azonban ez csak azon esetben rendelhető el, ha a kérvényező egyidejűleg az igazolási, illetőleg előjegyzendő jog érvényesítése iránti keresetnek beadását, a kereset egy példányát a perfelvételt elrendelő bírósági végzéssel ellátva, eredeti alakban bemutatja.

§. Ha a bekebelezett tulajdonos ellen a tulajdonjog előjegyzése megtörtént, úgy mind a bekebelezett, mind az előjegyzett tulajdonos ellen további bejegyzések rendelhetők el, melyeknek jogi hatálya azonban attól függ, vajon a tulajdoni jog előjegyzése igazoltatik-e vagy sem?

Ha a tulajdonjog előjegyzése igazoltatik, úgy az igazolás bejegyzésével egyszersmind mindazon további bejegyzések, melyek a bekeblezett tulajdonosok ellen azon kérvény benyújtása után eszközöltettek, melynek folytán ellene a tulajdonjog előjegyzése történt, hivatalból törlendők.

Ha azonban a tulajdonjog előjegyzése kitöröltetik, úgy egyszersmind az ezen előjegyzésre vonatkozó további bejegyzések hivatalból kitöröltendők.

Ezen szakasz határozatai azon esetre is alkalmazandók, ha valamely hitelező ellen követelésének más személyre való átruházása előjegyeztetett.

§. Ha valamely nyilvankönyvi jog kitörlése előjegyeztetik, azon jog tekintetében a további bejegyzések p. o. alzálogjogok, engedmények bejegyzései megengedhetők, de ezeknek jogi hatálya attól függ, vajon a kitörlés előjegyzése igazoltatik-e. Ha a kitörlés előjegyzése igazoltatik, és ennél fogva a jog kitörlése bekebleztetik, ezen bekeblezéssel egyidejűleg minden bejegyzések, melyek ezen törölt jog tekintetében időközben eszközöltettek, hivatalból törlendők.

Valamely jelzálogi követelés azon időben, midőn annak kitörlése kéretik, alzáloggal levén terhelve, ha egyszersmind az alzálogjog megszűnte okirat által be nem bizonyítottatik, — a kitörlés bekeblezése el nem rendeltethetik.

Az előjegyzés igazolása tehát a fentebbiek szerint vagy kérvényi vagy peruton eszközölhető. Ezen két ut eddig is érvényben volt; de a birói illetőségre, — kivált az 1881: LIX. tcz. 6. §-ának megalkotása óta — eltérő nézetek merültek fel. Az illetőségi kérdés biztos megoldása tekintetéből, a jelen törvényjavaslat folytán alkotandó törvényben kimondandónak vélem; hogy ha az előjegyzés igazolása kérvényi uton elintézhető, akkor a telekkönyvi hatóság, ha pedig rendes kereset útján, azon esetben a kir. törvényszék mint birtokbiróság az illetékes.

Megemlítem még itt, hogy a kir. Curia az 1881: LIX. tcz. 6. §-át egy utóbbi határozatában akként értelmezte, hogy ha a tkvi hatóság a kir. törvényszék, az esetben a telekkönyvi hatóság is illetékes a felhívott §-ban a birtokbirósághoz utasított perekben. Ezen legfelsőbb bírósági határozatot a törvényhozás intentiójával ellentétben levőnek tartom, mert az igazságügyi bizottságnak ezen §. alkotására vonatkozó indokolása szerint «a jelenben nagy fontosságú *telekkönyvi kitörlési perek kizárólag a kir. törvényszékek mint birtokbiróságok hatáskörébe tartoznak.*» S a törvényhozás factorai ezen indokolást feltétlenül helyesnek találták; de nem is tartom indokoltnak, hogy még illetőség tekintetéből is fentartassék a kir. járásbiróságok és kir. törvényszékek mint telekkönyvi hatóságok közötti különbség.

Az előjegyzési eljárást szabályozó fentebb felsorolt §-ok tartalmát bővebben indokolni feleslegesnek tartom, mert a gyakorlati jogász, figyelmes átolvasás után, magában a §-okban feltalálja az általuk kijelölt intézkedés czélszerűségét és indokoltságát.

SIMON ENDRE,
lócei kir. törvényszéki bíró.

Jogirodalom.

A bűnvádi eljárás codificációjához.

A bűnvádi eljárás alapelvei. Válaszul a szaktanácskozmány elé terjesztett kérdőpontokra. Írta Dr. WLAŚSICS GYŰLA. 1885. Kilián Frigyes kiadása.

Szerző feladatul tűzte az enquête összeülése előtt megoldási módozatot nyújtani a felvetett kérdésekre nézve. Dolgozata ugyszólván áthidalást képez a két éven át folytatott irodalmi és jogászegyleti vita és másrészt a törvénytervezet közt. Legislatív érzékről tanuskodik, hogy csaknem mindenik pontnál azon véleményt védi, mely utóbb az enquête-ben többségre jutott.

Sajnos, hogy az enquête-ben a vita súlypontja másodrendű jelentőséggel bíró tέρre, az előkészítő eljárásra ment át.

A bűnper ezen stadiumából kezd ugyan már kibontakozni néhány pont, melyek előreláthatólag rövid idő múlva discussión kívülé fognak válni; az érdemleges eljárás folyama azonban, melynek mikénti szervezése minden körülmények közt a döntő, ma kérdésesebb mint valaha volt.

Nem lesz érdektelen összegeznünk az eddigi eszmecsere által tisztázott kérdéseket:

1. Az előkészítő eljárás azon radicalis reformja, mely a kormányjavaslatban foglaltatik, hogy t. i. a vizsgáló-bíró contradictorius alapon a kir. ügyész, a vádlott és a védő közbejöttével gyűjti adatait, elfogadottnak tekinthető.

2. A vád alá helyezés szóbelivé lesz; de csak a felekre és a védőre nézve nyilvános.

3. Sem az elővizsgálat, sem a vád alá helyezési tárgyalás nem kötelező. Elővizsgálat a legsúlyosabb bűncselekményeknél csak azon esetben tartandó, ha a vádlott tetten kaptott és ha beismerésben van, a középsúlyosságú bűncselekményeknél, ha mindkét fél kívánja; külön vád alá helyezési tárgyalásnak csak azon esetben van helye, ha vádlott kívánja.

4. A vád alá helyezést az elsőfoku bíróság mondja ki; e határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

5. A vád alá helyezés és az ítélethozatal incompatibilis a bírák személyére nézve.

6. Az ügyész feltétlenül rendelkezik a vád felett s annak ítélethozatal előtti elejtése az eljárás megszüntetését vonja kötelezőleg maga után.

Ezek lévén a tisztázottnak mondható kérdések, bizonyos, hogy ha ily alapon az elővizsgálat és a vád alá helyezés létesül, az határozott szakítást fog jelezni a continens valamennyi bűnvádi eljárásával, melyek közül egy sem mutatja fel az elővizsgálat és a vád alá helyezés contradictorius szóbeliségét.

Csakis egy pnton támadhat hézag a magyar elővizsgálati reform-szervezetben; tartani lehet attól, hogy tényleges jogi védelem hiánya folytán a contradictorius eljárás nem megy át az életbe. Itt azonban két módozat vehető igénybe az orvoslásra, s erről sürgős lesz már jó előre gondoskodni. Első sorban az állam van hivatva az ügyészség jogainak kiterjesztése folytán az államilag vagy törvényhatóságilag díjazott védelmet az előkészítő eljárásba bevinni; de ha az állam kivonná magát ezen kötelezettsége alól, vagy ha az államhatalomnak a védői karra nyert ingerentiaja bizalmatlanságot keltene, *a társadalomnak még mindig módjában áll egyleti uton gondoskodni a vádlottak hatályos védelmére szükséges anyagi és szellemi tényezők előteremtéséről.*

A mi az ítélethozatali eljárást illeti: voltak az enquêteben az esküdtszéknek hívei; voltak, kik a jelenlegi elsőfoku birói szervezetet megtartják; voltak, kik az elsőfoku bíróságokat jobb erők bevonásával és a díjazás lényeges emelésével erősíteni kívánják, és ezek közé tartozik szerző is; voltak, kik a súlyos bűncselekményeket illetőleg a decentralizált kir. táblákat vélik elsőfoku bíraskodással felruházni. De egyik nézet sem hódított. Ugyszólván magánvélemény maradt mindannyi.

Még nagyobb és mondhatni meglepő szétágazás mutatkozik a jogorvoslatok terén.

Az egyik csoport — három tag — megtartja a jelenlegi írásbeli jogorvoslati rendszert a három bírósági fokkal, a két fél egyenlő terjedelmű felebbezési jogával és a külön semmisségi panaszszal.

A második csoport — hét tag — a jelenlegi felebbezési rendszert részleges reformok segítségével közelebb hozza a szóbeliséghez az által, hogy a másodfokon megengedi a reproductiót s valamennyi fokon a plaidoyert.

A harmadik csoport az előbbivel ugyanegy elvi alapon áll, de megszorítja az in pejus reformatiót annyiban, hogy az első fokon felmentett vádlottat nem engedi elítéltetni

másodfokulag, ha csak a bizonyítékok reproductiója nem történik meg. Ezen véleményt szerzőnk képviseli s felvetette az enquête-ben TELESZKY ISTVÁN.

A negyedik csoport — nyolcz tag — elejti a felebbezést mint ilyet s helyébe ítélet-feloldási alapon nyugvó egységes revisionális jogorvoslatot ajánl a német és az osztrák bűnvádi eljárások mintájára. Hogy az enquête e tagjai a német és az osztrák bűnvádi eljárások által adoptált kétfoku bírói szervezetet és az ennek corollariumát képező esküdszéket elfogadják-e, nem jutott köztudomásra; szintugy homályban vagyunk az iránt, hogy a revisiót mily terjedelemben, vajon a felebbezéssel és a semmiségi panaszszal egyenlőnek vagy szűkebbnek szervezik-e; s végül nem tudjuk, vajon a jogorvoslat kiválólág a vádlotté-e mint a külföldön, vagy pedig mereven kétoldalu, mint a mi eljárásunk szerint és a kormányjavaslatban a felebbezés. Gyanítjuk, hogy nem annyira az osztrák és a német, hanem a horvát bűnvádi eljárást tartották szem előtt, mely hű másolata az osztráknak — azon eltéréssel, hogy az esküdszék helyébe hatos szakbírói tanácsot szervezett.* Hogy azonban a magyar törvényhozás az eddig Magyarországon fenálló páratlan széles jogorvoslati rendszer helyébe egyszerre behozna oly rendkívül szűk jogorvoslati keretet, melynek alapján pl. Ausztriában évenként nem sokkal több mint 1000 bűnügy jön a legfőbb bíróságnál tárgyalás alá: aligha tehető fel.

Annyi bizonyosnak látszik, hogy az érdemleges eljárás kérdései, ha az esküdszék mellőztetik, elvi alapon nem lesznek megoldhatók. Apró kiegészítő eszközök állván csak rendelkezésre, ezek közül lesz a választás.

Nézetünk szerint — ha a compromissum terére lépni kikerülhetlen — leginkább kilátást nyujt félig-meddig megnyugtató kibontakozásra a TELESZKY-WLASSICS-féle javaslat. Ez iparkodik megfelelni a szóbeliség elveinek és azonfelül létesíti a helyes jogorvoslati rendszer főkövetelményét, a mit mi más helyen olyképp fejeztünk ki, hogy a mely bíróság akár kezdeményezőleg, akár egy más fok ítéletének szigorítása által egyént sujt, annak ténykedése felsőbíróságilag minden körülmények közt felülvizsgálható legyen.**

A TELESZKY-WLASSICS-féle javaslat azonban szűkkörű és csonka annyiban, hogy csakis azt a sérelmet orvosolja, midőn az első foku felmentéssel áll szemben az elítélés. A sérelem nem kevésbé súlyos, ha a felső bíróság módosítottan felfogott tényállás szerint más minősítést vesz alapul mint az alsó bíróság és megbízhatlan írásbeli feljegyzések nyomán súlyosít. Így egy nappól lehet egy év; és ez még nagyobb anomalia, mint midőn semmiből lett egy nap. Feledik az indítványozók azt is, hogy szakbeli bírói alapon az egyes fokok a gyakorlatban odahajlanak, hogy egymás kezét meg ne kössék. Ha a törvény kimondja, hogy felmentő ítéleten csak szóbeli tárgyalás alapján lehet változtatni, ennek eredménye az lesz, hogy az alsó fok *el fog ítélni*. Példa a mi jelenlegi gyakorlatunk, mely oda fejlődött, hogy az első fokon a megfélemlőnél jóval súlyosabb büntetést szabnak ki leginkább arra való tekintettel, hogy kellő substratumot nyujtsanak a felső bíróságok traditionalis enyhítési jogának gyakorlására. És még ecclatansabb példát szolgáltat a német particuláris államok némelyikében érvényben volt azon határozmány, hogy a felső bíróság in pejus nem változtathatja meg az ítéletet; ez odavitt, hogy az alsó fok egyrészt elítelt *óvatosságból*, nehogy a felső fokot korlátozza netaláni nézetének érvényesítésében, és másrészt elítelt *indolentiából*, hogy ez által a felmentéssel járó nagyobb felelősségtől szabaduljon.***

Messzire vinne e helyütt tüzetesen indokolni az általunk ajánlott korlátozást. Megelégszünk egyszerű formulázásával s azt hisszük, a szakember meg fog bennünket érteni:

* I. *Jogt. Közl.* 1885. 16. sz. Különfélék.

** *Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt.* 64. l.

*** Ugyanez hozható fel ENYICZKEV fenebbi eventualiis javaslata ellen is,

«A felső bíróság szóbeli (bizonyítási) tárgyalás nélkül nincs feljogosítva a felmentett vádlottat elítélni vagy az alsó fok által az elítélésre elfogadott tényállástól eltérő alapon a minősítést súlyosabbra változtatni.»

Tagadhatlan, hogy részben e határozmány ellen is felhozhatók a fenebb vázolt tapasztalatok. Ha az első foku bíró tudja, hogy a felső fokon súlyosabb minősítés nem mondható ki szóbeli tárgyalás nélkül, nincs kizárva, hogy a súlyosabb minősítésre fogja magát elhátározni; javaslatunk tehát csak annyiban változtatna, hogy egyik pontról átteszi a visszaélés lehetőségét a másik pontra. De figyelmet érdemel az, hogy hasonlíthatlanul jobban megközelítettük a szóbeliséget, mely nélkül komolynak mondható ítéletet bűnügyben épen nem hozhatni. Kisebb az ár és mégis nagyobb az előny...

A WLASSICS-féle dolgozat egyéb részeivel ezuttal nem foglalkozunk. Helyreigazítást igényelnének ugyan szerzőnek különösen a polgári elem részvételét tárgyazó tanai, de fentartjuk ez iránti megjegyzéseinket más ezen kérdésre nézve időszerűbb alkalomra. Dr. FAYER LÁSZLÓ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A megtámadási jog tanához.

A. adósa B.-nek 3000 frttal, mely tartozás már lejárt. A. ellen a budapesti törvényszék márczius 12-én kimondja a csődöt. 13 nappal előbb A. nyilatkozatot állít ki B. javára, melylyel ingatlanát jelzálogkép leköti. Igen fontos és gyakorlati érdekű kérdés, hogy megtámadható-e A.-nak ezen jogcselekvénye, melylyel csődbe jutását 13 nappal megelőzőleg egyik hitelezőjének, B.-nek biztosítást adott és megtámadható-e az ezen jogcselekvényből származott zálogjogi bekebelezés?

Csődtörvényünk ide vonatkozólag azon intézkedést tartalmazza, hogy «megtámadhatók a közadósoknak a csődnitási kérvény beadását, illetőleg a fizetések megszüntetését megelőző 15 napon belül keletkezett azon jogcselekvényei, melyek által valamelyik hitelezőjének olyan biztosítást vagy kielégítést ad, melyhez annak általában vagy akkor még joga nem volt.» Első tekintetre ugy látszik, hogy ezen szakasz a megoldást váró esetben nem lesz alkalmazható, mert B.-nek lejárt követelése lévén, neki kielégítésnek, tehát biztosításnak elfogadásához is ugy egyáltalában, valamint időbelileg akkor már joga volt. Mielőtt azonban a törvény értelmezésére nézve végleges eredményre juthatnánk, közelebről kell tekintenünk, hogy mi tulajdonképen a törvényhozó akarata és a törvény szavai azt teljesen fedezik-e. Hogy ezt elérhessük, nem lesz felesleges törvényünk keletkezési történetére és az egyéb törvények e részbeli intézkedéseire rövid szempillantást vetnünk.

A római jog és nyomán az újabb törvények különbséget tesznek a zálog, illetve jelzálog önkéntes nyujtásának azon két neme közt, melyek egyikénél a zálogadás a követelés keletkezésével egyidejű, másikánál pedig a követelés a zálognál korábban létezett. Abban majdnem valamennyi törvény megegyezik, hogy ott nincsen helye a megtámadásnak, a hol a felek a kölcsönügyletet mint zálogost kötötték meg. Az ugyanis, a ki dologi biztosítékra nyujt hitelt, nem köteles előbb a hitelt keresőnek vagyoni viszonyairól meggyőződést szerezni; az magának jogtalan előnyt, másnak pedig kárt nem okoz. A mint a neki kínált dolgokat megvásárolhatta volna, ugy azokat biztosítékkép is elfogadhatta.

Egészen más elbirálás alá jut azonban azon eset, a midőn az ügylet mint egyszerű volt megkötve és az abból eredő követelést az adós csak utóbb biztosította. Normalis körülmények közt a hitelező teljesen szabadon fogadhat el biztosítást, az adós pedig tetszése szerint adhatja. Ebben változást csak a csőd állapota okoz, Mihelyt ugyanis

az adós vagyona ellen csődöt rendeltek el (formalis csőd), vagy fizetési képtelensége folytán tartozásait nem törleszteti többé, fizetéseit megszüntette (materialis csőd), attól kezdve ő vagyonával már nem rendelkezhetik szabadon, mert különben az ő tetszésétől függne, hogy melyik hitelezője mily kielégítést nyerjen.

A creditorum par conditio megváltoztatását nem elegendő azonban csak a (formális vagy materialis) csőd beállta utáni időre megakadályozni, mert a legtöbb olyan cselekvény, mely egyes hitelezőknek a többiek rovására előnyt akar biztosítani, azon időből szokott eredni, midőn a vagyoni összeomlás csak a még be nem következett, de már igen közel és biztos jövő ténye, és melyről az adóson kívül csupán a hozzá legközelebb állók birnak tudomással. Ha tehát a hitelezők érdekeit nem akarjuk az adós önkényétől függővé tenni; ha (a mint Ellenborough lord mondta az angol csőd-törvény tárgyalásakor) nem szabad sikerülnie annak, hogy az adós csődjének előestéjén önkényesen és jogi szükség nélkül rendelkezék egyik hitelezőjének javára és a többinek csak az üres héjat hagyja: úgy az adósnak ilyenmő rendelkezéseit akkor sem szabad jogérvényességgel felruházunk, ha rövid idővel a csőd beállta, illetőleg megnyitása előtt történtek is. Ezen időt törvényünk 15, egyéb törvények 10, 14 napban állapítják meg, az angol törvény 3 hónapban. Fontos eltérést tapasztalunk azon pontban, hogy egyes törvények az ily jogcselekvényeket teljesen semmiseknek tekintik, mások csak megdönthetőeknek. Ez azonban jelen cikk keretében nem tartozik.

A most motivált kritikus időben adott zálogi vagy jelzálogi biztosítást egy törvény sem tekinti jogérvényesnek. Minket itt legközelebből a német törvény érdekel, mert törvényünknek idézett szakasza onnan indul ki és némi változtatással annak majdnem szó szerinti fordítása. A német törvény idevágó 23. §-ának 2. pontja következőkép hangzik *«Anfechtbar sind 2. die in den letzten zehn Tagen vor der Zahlungseinstellung oder dem Eröffnungsantrage erfolgten Rechtshandlungen, welche einem Concursgläubiger eine Sicherung oder Befriedigung gewähren, die er nicht oder nicht in der Art oder nicht zu der Zeit zu beanspruchen hatte etc.»* Látható ebből, hogy a német törvény az ily alapon megtámadható biztosítási cselekvényeknek 3 nemét ismeri: 1. azokat, melyekhez a hitelezőnek nem volt joga; 2. melyekhez még akkor nem volt joga; 3. a melyek oly módon adatnak, a mely módon leendő biztosítását a hitelező nem igényelhetette, jogilag nem követelhetette. Ezen harmadik eset alá kell a felvetett példát vonnunk, mert ha a hitelezőnek volt is joga adósát perelni, ellene ítéletet kieszközölni és peres uton eljárni, azért még nem volt jogi igénye arra, nem követelhetette tőle azt, hogy neki peren kívül dologi biztosítékot adjon. A biztosítás oly módon adatott tehát, a mely módon nyújtandó biztosítás követeléséhez a hitelezőnek joga nem volt. Ebből folyólag kétségtelen, hogy a német törvény intézkedései értelmében a kérdéses jogügylet hatálya megtámadható.

Ugyanugy intézkedik az 1884. évi osztrák «Gesetz über die Anfechtung von Rechtshandlungen», melynek 5. §-a a német törvénynek három esetét reprodukálja.

Csőd-törvényünk tervezete a német törvény ezen szakaszát ekkép szövegezte: *«A csőd-hitelezők megtámadhatják: 2. a közadósnak a fizetések megszüntetése után, vagy a csődnyitási kérvény beadását, illetőleg a fizetések megszüntetését megelőző 15 napon belül keletkezett azon jogcselekvényeit, melyek által az valamelyik hitelezőjének oly biztosítást vagy kielégítést ad, melyhez ennek joga nem volt»* (26. §.). Nem sorolta tehát fel a német törvény három esetét, hanem egy általános, tág kifejezéssel helyettesítette. Ezen styláris módosítás nem célzott azonban a tartalom megváltoztatására, a mint a tervezet indokolásának következő szavai mutatják: *«Hogy a 2. pont-*

ban érintett intézkedés alatt egyrészt a zálog minden neme s másrészt a zálog minden módja értendő, az iránt a kérdéses pont általános tartalma mellett kétség nem lehet.»

A tervezet szövege a bizottsági és országgyűlési tárgyalások folytán csak annyiban módosult, hogy az általános formulázás mellett az egyik részletes esetet is belefoglalták, és a törvénybe ez jutott: *«melyhez annak általában, vagy akkor még joga nem volt.»* Így a német törvény 1. és 3. esete belefoglaltatik a törvényszakaszban s a 2. maradt csak ki. Ezt sem mellőzték azon okból, mert az alája vonható eseteket a megtámadás elől óvni akarták, hanem azon nézetből indultak ki, hogy ezek azon jogcselekvények körébe tartoznak, melyekhez a hitelezőnek «általában joga nem volt», és azért annak külön kiemelését feleslegesnek tartották.

Ezen kihagyás egymaga nem okozna bajt, ha a törvényszakasz szövegezése egyébként helyes volna. Törvényünk a német törvény tartalmát akarta magáévá tenni, a mely szerint megtámadható minden a megkivánt időben oly biztosítást adó jogcselekvény, a melyet a hitelező jogilag nem igényelhetett (*«die er nicht zu beanspruchen hatte»*). «Beanspruchen» annyi mint igényelni. A ki valamely igényt formál, annak active, támadólag van joga fellépnie, annak nem csupán elfogadnia, de követelnie is lehet. A mi törvényünk szövegezése értelmében minden olyan biztosítás adása támadható meg, melyhez a hitelezőnek joga nem «volt» és *«die er nicht zu beanspruchen hatte»* nem egyértelmű. Olyan hitelező ugyanis, a kinek követelése esedékes, nem cselekszik jogellenesen, ha az adós részéről önként felajánlott biztosítást elfogadja, mert ha kielégítést is fogadhatott el, annál inkább volt joga arra, hogy a neki kínált biztosítást vissza ne utasítsa. Ily értelemben tehát ezen hitelezőnek biztosításhoz, azaz annak elfogadásához joga volt. De a törvény nem ezt akarta kifejezésre juttatni, hanem a német törvénytől megegyezőleg azt, hogy mindazon biztosítást adó jogcselekvény megtámadható, melyet a hitelező jogilag nem igényelhetett, nem követelhetett. Ha a törvényszöveg ezen tényezőt felölelte volna, akkor az esetnek elbírálása egy pillanatig sem látszanék kétesnek.

Ha törvényünk szövegéből nem is tűnik ki ezek szerint világosan, hogy a közadósnak azon jogcselekvénye, melylyel a csődnyitást megelőző 13. napon egyik hitelezőjének jelzálogi biztosítást adott, a 28. §-nak 3. pontja értelmében megtámadható, úgy másrészt a törvény keletkezésének előbb röviden ismertetett története azt minden kétségen felül helyezi. A tervezetnek indokolása világosan kifejezést adott annak, hogy a zálog és jelzálog minden neme oda tartozik. Ha a törvény megalkotásával megbízott közegek az ellenkező principiumot kívánták érvényre juttatni, tehát ellentétbe helyezkedtek a tervezetnek, az összes egyéb törvények, különösen a németnek álláspontjával, melynek nyomait különben követették, úgy ezen akaratuknak határozottan nyilatkoznia kellett. A tárgyalások folyamán kifejezést kellett lelniök azon döntő fontosságú jogi okoknak, melyek a nagy változtatást igazolják.

Mindebből azonban semmi sem történt. A törvényhozó ellenkezőleg arról volt meggyőződve, hogy a törvény jelen szerkezete a német törvény értelmének felel meg, mert az ő akarata az utóbbival egyezett. Tisztán áll tehát, hogy törvényünk akarata a cikk elején felhozott esetben a megtámadási jog megadására irányul. Ezen akaratot a szöveg nem fedezi ugyan teljesen, de mert azt ki sem zárja és mert a hiányos szöveg felett a kellőleg értelmezett akaraté az elsőbbség, eredménykép azt kell elismernünk, hogy jelzálognak a csődnyitást megelőző 15 napon belül történt adása oly biztosítás, melyhez a hitelezőnek joga, helyesebben jogi igénye nincsen, az azt megalapító jogcselekvény tehát a megtámadási jog gyakorlásának alkalmas tárgyaúl szolgál.

Dr. G. S.

Különfélék.

— Az ügyvédvizsgáló bizottság f. hó 1-én teljes ülést tartott, melyben az albizottság előterjesztette jelentését az ügyvédrendtartás némely határozmányainak módosítása tárgyában. A felterjesztési tervezet egyhangulag minden ellenvetés nélkül elfogadtatott. A felterjesztés kiválólag azzal foglalkozik, hogy a kétszer visszautasított jelölteknek megengedtesék bizonyos kitűzött határidő után a harmadszori jelentkezés.

— A kir. Curiához május havában érkezett 920 polgári, 133 váltó és kereskedelmi, 22 urbéri, 750 bünvádi és 63 fegyelmi ügy, összesen 1888. Elintéztetett ugyanezen hóban 790 polgári, 100 váltó és kereskedelmi, 38 urbéri, 789 bünvádi és 105 fegyelmi ügy, összesen 1822. Az összes hátralék jelenleg 4031. A múlt év ugyanezen szakában a hátralék volt 6558; vagyis egy év óta fogyott 2527 ügydarabbal. A jelenlegi hátralékból múlt évben érkezett 96 polgári és 1 bünvádi.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya a következő átiratot intézte a budapesti törvényszékek elnökeihez:

A budapesti ügyvédek köréből alólírott kamarához azon, a tömeggondnokságok tekintetében statisztikai adatokkal is támogatott panasz érkezett, hogy a bírói kinevezésektől függő gondnokságok kiosztásánál a fővárosi törvényszékek az ügyvédi kar összességére nem mindig terjesztik ki figyelmüket, a mennyiben ily gondnokságokban egyes kamarai tagok ismételve és többszörösen részesítettek, ellenben oly kamarai tagok, kik semmi irányban kifogás alá nem eshetnek, teljesen mellőzettek. Habár alólírott választmány távol van attól, hogy a törvényszékeknek a szóban forgó kinevezések tekintetében törvényadta szabad rendelkezési jogát kétségbe vonni akarná, mégis mint az ügyvédi kar összességét képviselő testület, kötelességének vélte Méltóságod és a vezetése alatt álló tszék szives figyelmét ezen felmerült panaszra azzal felhívni, hogy ezen kinevezéseket egy bizonyos sorrendben és oly módon eszközölni méltóztassék, hogy azokban a bejegyzett kamarai tagok lehetőleg egyenletesen részesüljenek. Annál inkább véljük magunkat ezen felszólalásra kötelezetteknek, mert az ügyvédi rendtartás 27. §-a értelmében a senki által vissza nem utasítható, igen terhes szegényvédelmek is bizonyos sorrendben osztandók ki és így csak méltányosnak és igazságosnak látszik, hogy a kamarai tagok a kiosztás után nyerhető előnyökben is lehetőleg arányosan részesüljenek. Ismerve Méltóságod és a bölcs vezetése alatt álló bírói kar általánosan elismert igazságszeretetét és méltányosságát, egész nyíltsággal és bizalommal fordulunk ez ügyben Méltóságodhoz és meg vagyunk róla győződve, hogy Méltóságod és a t. bírói kar ezen felszólalásunkat méltányolni és oly kinevezési módszert követni fog, a mely mellett a fenemlített panasz tárgyalanná leend. Fogadja Méltóságod kitűnő tiszteletünk kijelentését.

A budapesti ügyvédi kamara.

— A soproni ügyvédi kamara felterjesztésének a jogszolgáltatásra és a törvényhozásra vonatkozó részét lapunk mellékletében közöljük. E helyütt kiemeljük a kamara működését tárgyzó részből a következő jellemzetes passusokat:

«A kamara választmánya a hozzá érkező panaszok vizsgálatában mindig a legnagyobb szigorral jár el, és mindenha bebizonyította, hogy őt eljárásában a kartársak iránti elnézés és kedvezés nem vezeti, hanem bár szomorú, de az ügyvédi kar összességének érdekében elodázhatlan kötelességének ismeri megbüntetését és felelősségre vonását azon kartársnak, a ki az állásával egybefüggő kötelességeket cselekvése vagy mulasztása által megszegte volt. S ha mégis e szigor daczára a kamarához érkezett összes panaszok — bármily csekély számuak voltak is azok, egynek kivételével elutasítottak, annak oka abban található fel, hogy a kamara tagjai mindenkor a legnagyobb lelkiismeretességgel igyekeztek végezni tisztjüket, soha szem elől nem tévesztették az állásukkal egybekapcsolt kötelességeket s lelkiismeretes és pontos eljárásukkal igyekeztek elnémitani azon, bár annyszor megczáfolt, bár mindig alaptalan, de soha meg nem szünő vádak, melyeket az ügyvédi kar ellen emelni már divattá vált s a melyek fájdalom, már törvényhozásunknak, már igazságügyi politikánk intézőinek köreiben is meghallgatásra és hitelre találtak.»

— A Döntvénytár tartalommutatójának harmadik kötete megjelent s ezzel a judicatura a gyakorlat szá-

mára ismét hozzáférhetőbbé tétetett. A Döntvénytárban közzétett ítéletek ma már oly tömeget képeznek, hogy összesített tartalommutatók nélkül azok használata a gyakorlat emberére nézve igen nehéz, mert csak a legkritkább esetekben szerezhet azok felett áttekintést. Ez az oka, hogy a gyakorlat a judicaturát csak kis részben értékesíti, sőt egyesek részéről, egyoldalú és tendenciosus idézések által visszaélés üzetett a felsőbírói határozatokkal; az ellenőrzés az utánkeresés nehézségei folytán ugyszólván lehetetlen lévén. A Döntvénytár tartalommutatójának három kötete, mely a Döntvénytárnak valamennyi negyven kötetét átkarolja, ezen a bajon lényegesen segít. A most megjelenő harmadik kötet a két előbbihez képest különösen annyiban tartalmaz újítást, hogy a határozatok csoportokba osztását továbbfejleszti s a hol a törvény rendszeres felosztása megengedte, lehetőleg fejezetek és §-ok szerint van szétválasztva az anyag; ezen rendszeres tárgymutatón kívül pedig még egy négy ivre terjedő betűrendes tárgymutató is megkönnyíti a kezelést. A kötet 25 ivre terjed.

— *Annuaire de Legislation Étrangère.* Ezen nagyfontosságú törvényhozási évkönyvnek 1884-iki folyamata a napokban küldetett szét. Tartalmazza az előző évben a föld kerekiségén hozott csaknem valamennyi törvényeket és szemlét a törvényhozásnak az egyes országokban való haladásáról. A magyar törvényhozásról feltaláljuk benne 1. szemlét az 1883-ban hozott nevezetesebb törvények felett, írta DARESTE párisi ügyvéd, 2. a vadászati törvényt (francziára fordította DAGUIN párisi ügyvéd), 3. az uzsora-törvényt (fordította THEVENET), 4. a középiskolai törvényt (fordította DARESTE), 5. a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényt (fordította ugyanaz). Függelékül közöl szemlét a horvát törvényhozás felett JOVANOVIĆ MILÁN-tól, a *Pravo* szerkesztőjétől.

— **A nemzetközjogi értekezéslet,** mely ez évben Rómában ül össze, két fontos kérdéssel fog foglalkozni. Egyik a külföldi bíróságok polgári- és kereskedelmi jogi ítéleteinek végrehajtása, másik egy nemzetközi házasságkötési jog megállapításának kérdése. Különösen Olasz- és Angolországban érdeklődnek nemzetközi jogelvek létesítése iránt ezen materiára nézve.

— **A német ügyvédek fegyelmi felsőbíróisága** a napokban egy ügyvédet könnyelmű életmódja és egy kiskoru gyámjától való kölcsönszerzés miatt az ügyvédség kebeléből kizárt. Vádlott ugyanis oly időben, midőn már 35 ezer frttal tartozott s hitelezői vágyonhiány folytán hiába foganatosítottak ellene végrehajtást, egy borkereskedőnél nagymennyiségű finom bort rendelt meg, melyet felhasznált, de ki nem fizetett. Vádlott jól tudta, hogy mily vagyoni helyzete van, jól tudta, hogy újabb hitelezőjét egyáltalán nem, vagy csakis régebbi hitelezőinek, kiknek követelése már bíróilag megítéltetett, megkárosításával elégítheti ki; ha ő azonban daczára ennek oly fényűzési cikket, mint a finom bor, nagy mérvben vásárol ujjalag hitelbe: úgy kitűnik, mily kevéssé iparkodik vádlott életmódját vagyoni állásához mérten rendezni. Ily eljárás mellett, mely a könnyelműség magasabb fokát képezi, az ügyvéd azon tiszteletre és bizalomra, melyet állása megkíván, teljesen méltatlannak mutatja magát. Vádlott ezenfelül testvérével együtt egy kiskoru gyámjától a gyám kezelése alatt levő pénzből váltóra kölcsönt vett fel. Ezen cselekedete által vádlott megsértette a hivatáskörén kívül is tiszteletben tartani tartozott kötelességét; mert ha egy ügyvéd a hozzá forduló gyámnak tanácsot ad, hogy a gyámsága alatt álló kiskoru pénzt nem biztos helyre, váltóra kölcsön adja, már az is kötelességszegés volna: mennyivel inkább nevezhető annak és mennyivel nagyobb bűn az, ha egy törvénytudó ügyvéd a gyámnak a törvényekben való járatlanságát arra használja fel, hogy jóhiszeműségével visszaélve, tőle pénzt kölcsönözzön. Az ügyvédi hivatás és állás mindenekelőtt feltétlen bizalmat és feddhetlen jellemet feltételez. Ha ezek oly mérvben hiányoznak mint vádlottnál: akkor egyedüli megfélelő büntetés csakis az ügyvédség kebeléből való kizáratás lehet.

— **Németországban** 1884. folyamán 15607 könyv jelent meg; ezek közt jogi 1471. (1883-ban 1301 jogi 14802 közt.)

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 írt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogtudomány és a tudományos akadémiák. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — A telekkönyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE lőcsei kir. törvényszéki bírótól. — Jogirodalom: (PULSZKY ÁGOST: A jog és állambölcsészet alaptanai.) Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Mily jogok illetik a végrehajtást szenvedettet a birói zár alá vett dolgokra? (1881: LX. tcz. 74., 75., 76. 78. §§.) VARGHA FERENCZ. — Különlék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla e. vi jelentőségű határozatai. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — A soproni ügyvédi kamara felterjesztése. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogtudomány és a tudományos akadémiák.

Az általános művelődés történetében kétségtelenül fontos tényezőt képeznek egyes akadémiák; de ha a jogélet fejlődését tanulmányozzuk, azon, első tekintetre legalább, meglepő eredményre jutunk, hogy a jogtudomány vajmi keveset, és ha annak ujabbkori momentuosus haladását a maga egészében vesszük szemügyre, bátran mondhatjuk, semmit sem köszönhet a tudományos akadémiáknak, sőt ha volt valami, a mi a jogtudomány egészséges fejlődését megakasztani, azt téves irányokba terelni, vagy épen elszibasztani alkalmas volt, azt első sorban a tudományos akadémiák működésében és azok szervezetében találjuk fel a modern kulturtörténet bizonyos szakáiban.

És e fölött még csodálkozunk sem szabad, ha az ujabbkori tudományos akadémiák keletkezésének körülményeit ismerjük. Európa legkiválóbb akadémiái dinasztikus kedvtelésnek, vagy hirsomjnak köszönik létüket s keletkezésük pillanatától kezdve udvari, vagy legalább kormányi befolyás alá jutottak. A többi akadémiák pedig, melyek utánuk alapítottak, rendszerint átvették a már létező akadémiák belső szervezetét s hiven utánozták az eredeti mintát, melynek ferdeségeit és tökéletlenségeit a reájuk ömlő hatalmi dicsfény láttatni nem engedé. A tudományt, költészetet és művészetet udvari egyenruhába bujtatták, sőt majdnem megtörtént az is, hogy Európa több államában a francia akadémiái intézmények utánzásának lázában Mazarin példája is elfogadásra talált, ki a leghirnevesebb francia énekesnőket és tánczosnőket a tudomány herosainak sorába akarta emelni, a mi a hatalmas miniszternek egy időn át tényleg sikerült is.

A francia genius azonban időnként legalább széttörte az arany bilincseket, melyeket a királyi s később a császári hatalom rakott a tudomány felkent bajnokaira. Ma már csak a francia halhatatlanok zölddel himzett fekete egyenruhája emlékeztet az udvari hagyományokra. A párisi opera is, mely büszkén emelkedik Molière házával, a Théâtre Français-val szemben, csak homlokzatán hordja az Académie Nationale de la Musique traditionalis czimét, de tulajdonképeni akadémiai jelentőségét, melylyel azt Mazarin iparkodott felruházni, rég elvesztette.

Hogy a francia despotismus fénykorában alapított párisi akadémia oly berendezést nyert, melynél fogva az a hatalomra nézve semmi tekintetben kényelmetlenné nem válhatott és hogy akkor, midőn a jog kizárólag a hatalom attributumának tekintetett s az alattvalóknak csak kötelességeik voltak, az udvari akadémia köréből számüzve volt a jogtudomány művelése, azon nem csodálkozhatunk. A RICHELIEU

által javasolt és XIII. Lajos által 1635-ben elfogadott szabályzat egyenesen ki is mondja, hogy a francia akadémia működési köre a nyelv mechanizmusának tanulmányozásán, a szavak jelentőségének magyarázatán és syntaktikai sorrendjének megállapításán túl nem terjedhet. Csak az 1795-iki directorium alkotta meg azt a szabadelvű testületet, mely Institut national des sciences et des arts neve alatt lépett életbe és ebben a második osztály 60 taggal mint Classe des sciences morales et politiques kezdett működni, s a bölcsészet, jogtudomány, történelem és közgazdaszat terén lett volna hivatva munkálkodni.

Ezen osztály azonban alig készült el munkaprogramm-jával, midőn egyszerre eltöröltetett. Bonaparte ellenszenvét a jogtudomány szabad művelése iránt mi sem jellemzi inkább, mint hogy 1803 január 23-án kilökte az Institut-ból, melynek különben maga is tagja volt, az előbb említett osztályt s vele együtt a jogtudományt s újra szervezte az Akadémiát, mely a matematikai és természettudományi, a francia nyelv és irodalmi, a történelmi és ókori irodalmi és a szépművészeti osztályokból alakított meg.

A restauratio ismét visszaállította ugyan a Bonaparte által eltörölt osztályt s a III. Napoleon által 1855-ben részben ujja alakított Institut de France már magában foglalta az Académie française (költészet, nyelv és szónoklat), az Académie des inscriptions et des belles lettres (történelem, archæologia, classicai és keleti nyelvek), az Académie des sciences (phisika, chemia, mineralogia, geometria, mechanica, astronomia, geographia, botanica, gazdaság, anatomia, zoologia, orvosi tudományok) mellett az Académie des sciences morales et politiques külön testületét is, mely 6 osztályra: bölcsészetre, erkölcstanira, törvényhozásra, államjogi és jogtudományira, közgazdaszatra és statisztikaira oszlott; de ezen akadémia Franciaország jogéletét a maga összességében távolról sem képviselte, mert a tagok kiválasztásánál a legtöbb esetben nem a tudományos érték, hanem a hatalmi érdek volt irányadó.

E czélzat mindig meglátszott.

A restauratio és a második császárság, az igaz, nem mert mindig nyíltan szembe szállani a nemzeti közlelkiismeret hangos szavával, mely a jogélet legkitünőbb bajnokai számára helyet követelt az Institut körében; de mindent elkövetett arra, hogy lehetőleg szűk körre szorítsa, vagy épen kizárja a független jogász-elem bejutását e testületbe s így történt, hogy a francia jogtudomány a külön akadémia daczára nem a hatalom rendszeres nyomása alatt álló ezen intézet körében, hanem azon kívül fejlődött és nőtt nagyra s csak a köztársaság alatt kezdhetett ott érvényesíteni befolyását és kifejteni egész szabadságát.

Európának azon államai, melyekben akadémiák keletkeztek, majd kivétel nélkül a francia akadémia korábbi szervezetét vették mintaképül s így nem csoda, ha a jogtudomány ezekben sem találta fel otthonát. A berlini tudományos akadémia ma is körülbelül ugyanazon szervezettel bír, melyet 1812-ben III. Frigyes Vilmos alatt kapott, s négy osztálya: matematikai, természettudományi, bölcsészeti és történet-nyelvészeti eléggé mutatja, hogy a francia hatalmasok ösztönszerű ellenszenvé a jogtudományok iránt ezen

akadémia alapításánál is érezte hatalmát. A császári tudományos akadémia Bécsben 1846. május 30-ikán lépett életbe s csak két osztályt foglal magában: a matematikai és természettudományit és a történeti és bölcsészeti; ezen akadémián is meglátszik a francia első császárság és a restauráció akadémiái tradícióinak eminenter udvari jellegre irányuló hatása.

Angliának nincs a continens akadémiáihoz hasonlítható központi intézete. Az angol nemzet alkotmányos élete nem engedte az udvari tudományosság dictaturáját kifejlődni s a Royal Society of London megtartotta czine daczára azon jelleget, melylyel 1645-ben birt, midőn mint magánegyesület alapított. Olaszországnak szintén nincs központi akadémiaja, mely a párisi, bécsi, szt.-pétervári, madridi, stockholmi és lissabonni ily nemű tudományos testületekkel párhuzamba volna állítható, a mit ezen ország korábbi államjogi viszonyai eléggé megmagyaráznak.

Az előrebocsátottak után nem fogunk csodálkozni a fölött, hogy a központi udvari akadémiák, daczára a rendelkezésükre álló hatalmas erkölcsi és anyagi eszközöknek, még azon hivatásnak sem voltak képesek mindig megfelelni, melynek betöltésére alapítottak. A párisi Institut zsbasztó befolyása a francia irodalom classicus korának fejlődésére eléggé ismeretes. Az a szegyenletes és egyuttal nevetséges szerep pedig, melyet a florenczi Accademia della Crusca a végig üldözött Tassoval szemben játszott, szintén köztudomású.

De tagadhatlan tény az is, hogy ama csodálatra méltó haladás a jogtudományok különböző ágaiban, melyet Németország mutathat fel, sohasem következett volna be egy centralisált tudományos intézet suprematiája alatt s a német jogi irodalom páratlan gazdagságát, sokoldalúságát és termékenységét egyedül annak köszönheti, hogy a jogtudomány a német egyetemeken nemcsak ápolókra, hanem hivatott fejlesztőkre találván, a tudományosság eme decentralisált gyűpontjai megtarthatták teljes önállóságukat s ebben rejlt életerejüket s ekként Franciaország satnyulásnak indulni kezdett akadémiái aristokráciájával szemben megteremtették a tudománynak igazi democratiáját, mely a független haladásban, a folytonos versenyben, a munka sikerében és nem aristocraticus hű czafrangokban kereste jutalmát és dicsőségét.

Ha már most azt kérdezzük, hogy a magyar tudományos Akadémia mit és mennyit tett a jogtudomány fejlesztése és ápolása céljából, kénytelenek vagyunk azon lehangoló választ adni, hogy az eminenter jogász nemzet körében keletkezett magyar tudományos Akadémia, mely nem hatalmi kedvteléseknek, hanem igazi nemzeti lelkesedésnek köszöni létét, a jogtudománnyal körülbelül époly mostohán bánt, mint a többi akadémiák.

Midőn a magyar tudományos Akadémia megalakult, egy külön osztály szerveztetett ugyan a jogtudományok részére, melynek neve törvénytudományi osztály volt; de ezen osztály az ujjászervezések alatt beleolvadt a történelmi és bölcsészeti osztályba, úgy hogy az eredetileg szervezett 1. nyelvtudományi, 2. philosophiai, 3. történelmi, 4. matematikai, 5. törvénytudományi és 6. természettudományi osztályok helyét a mai 1. nyelv- és széptudományi, 2. bölcséleti, társadalmi és történelmi, 3. matematikai és természettudományi osztályok foglalták el.

Hogy ily beosztás mellett a jogtudomány a magyar Akadémián nem foglalhatta el az őt minden szabad alkotmánnyal bíró nemzet körében joggal megillető helyet és nem gyakorolhatta azt a befolyást a többi tudomány-szakokra, melyek vele közeli vonatkozásban állanak, az természetes. A mit az igazán nemzeti inspiráció, mely az Akadémiát megteremtette, ösztönszerűleg érzett, az az utódok lelkében többé nem talált visszhangra. Idegen példák követésének ellenállhatlan ingere sokkal jobban hatott a későbbi szervezőkre, mint a nemzeti tradíciók, melyek a törvénytudo-

mány művelésében látták az ország culturalis és állami fejlődésének egyik leghatalmasabb és első sorban nemzeties factorát. Azok, kik az ujjászervezés élén állottak, nem sokat törődtek vele, miért küszöböltetett ki más államokban a jogtudomány az akadémiákból. Elég volt az a pusztá tény, hogy az a külföldi akadémiák legnagyobb részében vagy épen képviselő nélkül van, vagy legalább bizonyos korszakokban alárendelt szerepre utaltatott s mert ez így van ott, azt hitték, ezt a példát utánózni kell itthon is, coüte que coüte. És bátran mondhatjuk, hogy az a receptionalis láz, mely meghamisította nemzeti fejlődésünket a legtöbb irányban, idegen példák vak utánzásának az a furiaja, mely romba döntötte legbecesebb művelődési és tudományos eszményeink egy részét, legelőször épen azon intézet kebelébe fészkelte be magát, melynek eminenter nemzeties eredete s első sorban nemzeties hivatása van.

Kétségtelenül sok egyéb ok is hatott közre abban, hogy a történetírás és közigazgatás hazánkban majdnem teljesen elvesztette a magyar jogfejlődés tanulmányozása és megértése iránti érzéket, sőt elvesztette a magyar jogfejlődésnek még ismeretét is. De hogy ebben nagy bűn sulya terheli a magyar tudományos Akadémia későbbi szervezetét és működési irányát, az el nem vitatható.

A magyar jogtudomány azonban kevésbé szenvedett e szomorú viszonyok nyomása alatt, mint azt első tekintetre gondolhatnók. Mert a magyar jogélet, bár csak félig-meddig élvezhette, (ugy látszik ezen mérvben is csupán kényszerű decorumból), a magyar tudományos Akadémia erkölcsi és anyagi támogatását, azért mégis fejlődött az Akadémián kívül és annak daczára. De megadta e viszonyoknak árát a magyar történetírás.

Az Akadémia működésének sulypontját nagyobbára a magyar történelmi tudomány ápolására és fejlesztésére helyezte át. A történészek egy osztályba kerültek a jogászokkal. Ennek a különben nem természetellenes, csak nem szerencsés és nem is békességes házasságnak azután az lett a következtése, hogy ezen osztály jogásztagjainak egy része beállott történetirónak. De a történészek nem követték a jó példát s egyikük sem állott be jogásznak. Ugy, hogy a magyar történetírás újabb ærájában a magyar jogélet fejlődése, annak specificus sajátosságai, az egyes jogintézmények tulajdonképeni jelentősége és hatása vagy épen nem, vagy a lehető leghézagosabban, — a mi még nem volna a legnagyobb baj, — a legtöbb esetben azonban fel nem fogva, meg nem értve és ez által valódi lényegükben meghamisítva mentek át akadémikus történetiróink tulnyomó nagy részének munkáiban a közfelfogásba.

Csak jelezni kívántuk ezzel azon visszasságot, melyet az Akadémiában hatalomra jutott új irány e tekintetben is létrehozott. Nem is szólunk arról, hogy a magyar jogtudomány önálló fejlesztéséhez az Akadémia sem erkölcsileg, sem anyagilag nem csak nem járult oly mértékben, mint azt hivatása és alapítóinak intentiója megkövetelte volna; de tény, hogy egyenesen háttérbe szorította a tudomány többi ágai mellett azt a szakot, melyben nemzeti életünk különleges fejlődése nyelvünkön kívül a legprægnansabban nyilvánul.

Joggal mondhatjuk, hogy az Akadémia e tekintetben épen nem állott hivatása színvonalán, sőt ezen irányban feladatát teljesíteni még csak meg sem kísérelte.

Óhajtjuk, hogy ez a jövőben megváltozzék. A magyar tudományos Akadémia egyik legnemesebb és hozzá legméltóbb kötelességét teljesítené, ha szakítva az eddigi iránnyal, a jogtudomány tágas területén kezébe venné a kezdeményezést, a mire minden hatalmi befolyástól ment független jellege, alapítóinak intentiója és nemzeti jelentősége nemcsak utalja, de azt egyenesen kötelességévé teszi.

Korántsem akarjuk ezzel azt mondani, hogy az Akadémia osztályszervezete megváltoztassék. Természetüknél fogva con-

servativ testületeknél ilyesmire egyhamar gondolni is alig lehet. De azt méltán megkövetelhetőnek tartjuk, hogy az Akadémia állandó bizottságai között legyen egy, mely kizárólag és külön a jogtudománnyal foglalkozzék.

Ha van az Akadémia bekebelében nyelvtudományi, ha van irodalomtörténeti, ha van történeti, külön classica-philologiai, külön nemzetgazdasági és statisztikai, sőt még külön hadtudományi állandó bizottság, valóban szinte érthetetlennek látszik, hogy nincs jogtudományi állandó bizottság, hogy tehát nincs bizottság, mely annak a tudományszaknak ápolásával és fejlesztésével foglalkozzék, melynek viszonya nemzeti és állami életünkhöz és szerepe ennek fejlődésében legalább is van oly fontos és mélyreható, mint a többi állandó bizottságok tárgyai egyenként és több azok között együttvéve is.

Szükségtelen mondanunk is, hogy a könyvkiadó állandó bizottság azt a szerepet be nem töltheti, melyre egy célszerűen szervezett jogtudományi bizottság van rendeltetve. Ily bizottság megalakítása új lendületet adna nem csak az Akadémia körén belül, de azonkívül is nem egy irányban a magyar jogtudománynak és jogéletnek, s az elfoglalhatná az Akadémiában a jelenlegi osztályszervezet mellett is azon helyet, mely nemcsak méltán megilleti, de melyből azt kiszorítani az Akadémia működésének decoruma érdekében nem szabad.

Az Akadémia jogász-tagjait illeti meg e tekintetben a kezdeményező szerep. A magyar tudományos Akadémia tartozik azzal saját magának és tartozik alapítói emlékének, hogy a magyar jogtudományt az Akadémián is az azt megillető becsületben tartsa.

Ha udvari akadémiák másképp jártak és járnak el, tehetik. De a magyar tudományos Akadémia független nemzeti intézet, melynek tudnia kell, mit köszönhet a magyar állam a jogtudomány ápolásának, és mily szerepet foglal el az Magyarország alkotmányos életének erkölcsi tényezői között.

Talán nem vezett el pusztában szavunk.

GÜNTHER ANTAL.

A telekkönyvi törvényjavaslat.*

Feljegyzések.

Az 1855. decz. 15-én kelt telekkönyvi rendtartásnak a feljegyzésekre vonatkozó 104. és 105. §-ai véleményem szerint nem elegendő kimerítőleg, s szabatos határozottsággal sorolják fel a telekkönyvi feljegyzések tárgyait és eseteit. E részben is a törvényjavaslatot bővíteni, s a gyakorlat és a magyar törvények által feljegyzés alapjául elfogadott, illetőleg meghatározott eseteket, az alkotandó törvénybe beillesztetni, — és a feljegyzés jogkövetkezményeit, és azok kitörlésének eseteit meghatározandónak vélem.

E téren is számos eltérő felfogás, és az érvényben levő törvény ezen két §-ának különböző gyakorlati alkalmazása van szokásban, — melyek szintén lényegesen befolytak a telekjegyzőkönyvek jelenlegi zavart állapotára.

A kir. Curia az 1884. évi decz. 4-én kelt, 27-én hitelesített 11. számú döntvényével, — s ezzel összefüggésben, az 1884. évi decz. 23-án 4706. szám alatti határozatával jövőre több téves felfogást megszüntetett, kimondván, hogy a már létező telekkönyvi *bejegyzés érvénytelensége*, vagy *megszűnt* okából támasztott keresetek alapján, azaz midőn a felperes azt célozza, hogy ellenfelének *bejegyzett* joga telekkönyvből töröltessék — rendelhető el a perfeljegyzés; kimondta, hogy midőn felperes valamely személyes követelést érvényesíteni, vagy midőn valamely új telekkönyvi jogot szerezni akar, az ily tartalmu keresetek alapján kért perfeljegyzésnek hely nem adható, kimondta a döntvény indoklásában, hogy ezen döntvény által az 1860. évi szept. 19-én kelt cs. kir. ig.-ministeri rendelet hatályában fentartva van.

A perfeljegyzések eseteire vonatkozó ezen igen vázlatos ismertetés eléggé indokolja, hogy e részben is törvényhozási intézkedés tétessék, annyival inkább, mert köztudomásu, mely ritkán nyílik alkalma a kir. Curianak telekkönyvi ügyekben határozni; a marosvásárhelyi kir. tábla területén érvényes telekkönyvi rendszabály a tekintetben is szabatosabb és kielégítőbb.

Az 1876. évi telekkönyvi törvényjavaslat e részben is czélszerűbb intézkedéseket tartalmaz, mint az 1855-ki törvény. Véleményem szerint a telekkönyvi feljegyzésekre vonatkozólag következő §-ok lennének az alkotandó telekkönyvi törvénybe beillesztendőek.

§. Telekkönyvi feljegyzések elrendelendők:

a) a rendelkezési képességet korlátozó személyi viszonyok és tények közzétételére; ilyenek: a kiskorúság, gondnokság alá helyezés, az atyai hatalom vagy kiskorúság meghosszabbítása, csődnyitás;

b) a polgári törv. rendtartás és más törvényben meghatározott jogi következmények biztosítására szolgáló feljegyzések; ilyenek: rangsorozat, felmondás, beperlés, zárlat, biztosítási végrehajtás, végrehajtási haszonbérbeadás, végrehajtási árverés, egyetemleges zálogjogok feljegyzései.

Mindezen feljegyzések kitörlésének feljegyzései.

§. Az előző §. a) pontjában felsorolt személyi viszonyoknak és tényeknek feljegyzése, ugy ezek feljegyzésének törlése, a felek, vagy törvény szerinti képviselőik kérelmére, de teljes bizonyítékot szolgáltatató okiratok, vagy az illetékes bíróság avagy hatóság megkeresése alapján rendelhető el.

§. A tulajdonos kérheti annak feljegyzését hogy telekkönyvi ingatlanát elidegeníti, vagy arra, egy a kérvényben határozottan megjelölendő összeg erejéig kölcsönt felvesz; mi által az azon feljegyztetni kért ügyletek folytán bejegyzendő jogoknak, a telekkönyvi rangsorozat a feljegyzési kérvény benyújtásától biztosítottatik.

Hasonló joghatálylyal kérheti a jelzálogos hitelező követelése szándékolt átengedésének, vagy törlésének feljegyzését. Ily kérvény alapjáni feljegyzés azonban csak az esetben engedhető meg, ha a telekkönyvi állapot szerint a bejegyzendő jog, illetőleg a fenálló jog törlésének bekeblezése elrendelhető lenne; és ha a kérvény aláírásai bíróságilag, vagy kir. közjegyző által hitelesítve vannak.

§. Az előző §-ban meghatározott kérvény alapjáni feljegyzést rendelő végzés csak egy példányban adható ki, melyen egyidejűleg az elrendelt feljegyzés teljesítése bizonyítandó.

Ezen feljegyzés az elrendelést követő naptól számítandó hatvan nap alatt hatályát veszti, és ez, valamint a naptári nap, melyen a határidő lejár, a végzésben kiteendő.

§. A jog, illetőleg a törlés bekeblezése iránti kérvény, melyre a rangsorozat feljegyeztetett, a feljegyzést elrendelő végzés példányának melléklése mellett, az (előző) §-ban kijelölt határidő alatt beadandó. Ha ezen kérvényre a bekeblezés, vagy előjegyzés elrendeltetik, a bejegyzést a feljegyzett rangsorozat illeti. Az eszközlött bejegyzés az (előző) §-ban meghatározott végzés kiadványán is megjegyzendő.

A feljegyzett rangsorozattal a bejegyzés még az esetben is elrendelhető, ha a jószágtest, illetőleg jelzálogkövetelés, a rangsorozat feljegyzése iránti kérvény benyújtása után egy harmadik részére átruházott, vagy terhelhetett.

Ha a tulajdonos, vagy jelzálogos hitelező ellen, a bejegyzési kérvény benyújtása előtt csőd nyitattik, a bejegyzés csak az esetben rendelhető el, ha az ügylet feletti okirat a csődnyitás napja előtt állított ki, és a kiállítás napja bírósági, vagy kir. közjegyzői hitelesítés által kimutatattik. Ha az okirat ezen feltételeknek meg nem felel, a bejegyzés megengedhetősége a csődtörvény határozatai szerint bírálandó meg.

§. Ha a fekvőség elidegenítésének vagy a követelés

* Az előbbi közleményeket l. a 20., 21., 22. és 23. számokban.

átengedése vagy törlésének bekebelezése a feljegyzett rangsorozattal elrendeltetett, azon félnek kértére, kinek részére a bekebelezés történt, egyidejűleg azon bejegyzések törlése is elrendelendő, melyek netalán azon fekvőség vagy követelésre vonatkozólag a feljegyzési kérvény benyújtás után eszközöltettek.

§. Ha a bejegyzési kérvény a kitett határidő lefolyta előtt be nem adatott, vagy ha azon összeg, melyre nézve a rangsorozat feljegyzése kieszközöltetett, ezen határidő lefolytaig ki nem merítettet, a feljegyzés hatályát veszti és hivatalból törlendő.

A törvényes határidő előtt a feljegyzés törlése csak az esetben rendelhető el, ha a rangsorozat feljegyzése iránti végzés kiadványa bemutatattik; a törlés ezen kiadványon megjegyzendő.

§. Jelzálogos követelés bíróilag vagy közjegyőileg eszközölt felmondásának, valamint a jelzálogos keresetnek feljegyzése a hitelező kértére a telekkönyvi hatóság által elrendelendő, ha az, ki ellen a felmondás vagy kereset intéztetett, a zálogjoggal terhelt jószágtest tulajdonosául be van jegyezve, és ha a jelzálogi kereset függősége kimutattatik.

A jelzálogi kereset feljegyzése a perbiróság által is elrendelhető.

§. Ily feljegyzés hatálya: hogy a felmondás vagy kereset a zálogtárgy minden későbbi tulajdonosa ellen hatálylyal bír, és hogy különösen a jelzálogra a végrehajtás a feljegyzett kereset folytán kieszközölt jogerejű határozat vagy jogerejű egyezség alapján a fekvőség minden tulajdonosa ellen közvetlenül eszközölhető.

§. A ki valamely bekebelezés által telekkönyvi jogában magát annak eredeti érvénytelensége miatt sértve érzi, ezen bekebelezést per útján az illetékes rendes bíróság előtt megtámadhatja és az előbbi telekkönyvi állapot helyreállítását kérheti. Ezen keresetet indíthatja a telekkönyvi jogaiban sértett félnek jogán ennek jogutódja, avagy az, a ki ezen telekkönyvi jogra akár szerződés, akár bírói végrehajtás útján jogot nyert, és ezek a keresetben az előbbi telekkönyvi állapot helyreállítását és egyuttal saját jogaiknak bejegyzését is kérhetik.

§. Ha a törlési kereset azon személyek ellen intéztetik, a kik közvetlenül a bekebelezés által, melynek törlése kértetik, jogokat szereztek avagy valamely tehertől felmentettek, avagy ha a kereset oly viszonyokra alapittatik, melyek közvetlenül a felperes és alperes közt fenállanak: a kereseti jognak tartama az elévülés iránt fenálló törvényes határozatok szerint bírálendő meg.

§. A ki azonban valamely bekebelezést, melynek elrendeléséről értesítettett, harmadik személyek ellen is mint érvénytelent akar megtámadni, köteles azon határidő alatt, mely alatt ennek elrendelése ellen felfolyamodással élhetett, a telekkönyvi hatóságnál annak feljegyzését kérni, hogy ezen bekebelezés vitás, és vagy egyidejűleg avagy legfeljebb a felfolyamodási határidő lefolyta, avagy a felfolyamodás visszautasítása után további hatvan nap alatt mind azon személyek ellen, a kik a megtámadott bekebelezés folytán telekkönyvi jogot nyertek, vagy arra további bekebelezéseket avagy előjegyzéseket kieszközöltek, a törlési keresetet megindítani.

Ezen határidők lefolyta után a megtámadott bekebelezés törlése harmadik személyek ellen, a kik a perfeljegyzési kérvény megérkezése előtt további telekkönyvi jogokat nyertek, csak az esetben engedhető meg, ha annak érvényessége felett roszhiszomban voltak.

§. Ha azonban a megtámadott bekebelezés elrendeléséről felperes bármi okból törvényszerűen nem értesítettett, a törlés iránti kereset oly harmadik személyek ellen, a kik további telekkönyvi jogokat jóhiszeműleg szereztek, csak három év után enyészik el azon naptól kezdve, melyen a megtámadott bekebelezés iránti kérvény a telekkönyvi ható-

ságnál beadatott. Azonban ha a sértett fél jogán harmadik indítja meg a keresetet: a sértett fél értesítése ezen harmadikra nézve is érvényes.

§. Ha felperes a keresettől eláll, vagy jogerejű ítélet által elutasittatik, vagy a keresetet a... §-ban kiszabott határidő alatt be nem adta, az ellenfél kértére a perfeljegyzés törlése elrendelendő.

Ha azonban jogerejű ítélet vagy egyezség által a megtámadott bekebelezés egészben vagy részben megszüntetik, felperes kértére a megtámadott bekebelezésnek törlése az ítéletben vagy egyezségben kitett módon és terjedelemben elrendelendő és egyuttal a perfeljegyzés valamint a törlendő jogra vonatkozó, a perfeljegyzési kérvény benyújtása után netalán eszközölt további bekebelezések és előjegyzések is törlendők.

§. A ki azt állítja, hogy valamely bekebelezés büntetendő cselekmény által eszközöltetett ki: a... §. végső bekezdésében említett joghatálynak további bejegyzések elleni biztosítása tekintetéből a telekkönyvi hatóságnál a bekebelezés vitás voltának feljegyzését kérheti, az illetékes hatóság azon bizonyítványa alapján, hogy előtte a fenytő bejelentés megtörtént.

Jóhiszemű harmadik személyek ellen az ily feljegyzés csak az esetben érvényes, ha a feljegyzési kérvény a fenebbi §-ban kiszabott határidő alatt adatott be a telekkönyvi hatóságnál.

§. Ha a fenytő bíróság a bekebelezésnek, valamint a... §-ban említett feljegyzés előtt szerzett jogok törlését rendeli el, a telekkönyvi hatóság, ha a sértett fél a jogerőre emelkedés záradékával ellátott ítéletet bemutatja, a törlést a fenebbi §. értelmében foganatosíttatja.

Ha a fenytő bíróság ugyan vádlottat bűnösnek kimondta, azonban a törlést el nem rendelte, és a sértett felet az igényelt törlésre nézve polgári perutra utasította, a fél a bekebelezés és a fenebbi jogok törlése iránti keresetet ezen ítélet jogerőre lépte után hatvan nap alatt megindíthatja. Ezen határidő sikertelen lefolyta után, valamint ha a fenytő bíróság vádlottat bűnösnek ki nem mondta, a perfeljegyzés törlése annak kértére elrendelendő, kinek érdekében áll, a bekebelezést fentartani.

§. Ha valaki a perfeljegyzés törlését azon okból kéri, mivel a törlési kereset a... §§-ban kiszabott határidő alatt be nem adatott; a telekkönyvi hatóság, a mennyiben az ellenkező előtte tudva nincsen, rövid időre határnapot tűz ki; melyen az, a ki a perfeljegyzést kieszközölte, köteles bebizonyítani, hogy a keresetet beadta, különben a perfeljegyzés törlése elrendelendő.

§. A ki valamely bekebelezést megrövidítés indokából megtámad, vagy valamely eredetileg érvényes bekebelezést később bekövetkezett ok miatt megerőtleníteni akar, és az iránt az illetékes bíróság előtt a keresetet megindította, ezen keresetnek telekkönyvi feljegyzését a... §-ban kitett jogi hatálylyal a perbiróságnál kérheti.

§. Ha valamely nyilvankönyvi tulajdonos vagy hitelező azt hiszi: hogy valamely az ő fekvőségére vagy követelésére eredetileg érvényesen bekebelezett jog elévülés által vagy más módon (p. o. kifizetés, haszonbérlet lefolyása, beszámítás, elengedés, elállás stb.) elenyészett: szabadságában áll annak kitörlése végett az illetékes bíróság előtt keresetet indítani és ezen pernek feljegyzését a telekkönyvi hatóság vagy perbiróság előtt kérni.

Ezen perfeljegyzés azonban annak, a ki a telekkönyvben bizva a kitörlendő jogot vagy az arra vonatkozó további jogot még perfeljegyzés előtt szerezte, sérelmére nem válhatik.

Egyébiránt a... §. határozatai mind az előbbi, mind ezen §. esetében is irányadók.

§. A végrehajtási árverés feljegyzése, joghatálya és annak kitörlésének esetei az 1881. évi LX. tczikkben vannak meghatározva.

§. A birói árverésen vásárolt ingatlan rendszerint új betétbe átirattatni rendeltetik.

Az 1880. évi XLVI. tcz. 5. §-a szerint az árverésen vásárolt ingatlan tulajdona új betétbe átvezethetőnek kimondatik ugyan, de csak azon esetre, ha vevő kívánja. A vevők ezen intézkedéssel csaknem általában ismeretlenek lévén, vajmi kevesen kérik. A telekkönyvi állapot tisztázására mily lényeges befolyást gyakorolna ezen §. szerint tervezett intézkedés, felesleges bővebben indokolni.

§. Mennyiben rendelhet a telekkönyvi hatóság vagy perbiróság — a felsoroltakon kívül — más esetekben is feljegyzéseket, ezen törvény, valamint a polgári törvénykezési rendtartás és a csődtörvény határozza meg.

§. A telekkönyvi feljegyzések a C. lapra jegyzendőek be.

Azonban azon feljegyzések, melyek a jószágtest tulajdonosának személyi viszonyát tárgyazzák, és melyek a tulajdoni jog megtámadását tárgyazzák, a B. lapra jegyzendőek fel.

Ezeket csekély változtatással az 1876. évi törvényjavaslatból vévén át: az illető §§. rendelkezései indokolására, ugyanazon törvényjavaslat indokaira hivatkozom.

A 114. §. az id. törv. szabályok 151. §-a által lényegesen megváltoztatott; az 1869. márcz. 30-án kelt igazságügyi ministeri rendelet XIX. cikk 2. pontja által érvénybe visszahelyezettnek tűnik ugyan fel, mindazáltal a gyakorlat és a végrehajtási törvény által, ezen §-nak azon fontos rendelkezése, hogy a végrehajtást rendelő végzéssel az eredeti okirat, melyre a végrehajtás megengedett, a telekkönyvi hatósághoz átszolgáltatandó, hatályon kívül van helyezve.

Tapasztalatom szerint, kivált ha váltóbeli követelés alapján rendeltetik el a biztosítás vagy kielégítési végrehajtás, a kielégítési sorrendtárgyalásnál vagy a kielégítésnél kifogások, vagy legalább kételyek gyakran merülnek fel, a követelés alapjául szolgáló váltó valóságára, ugyanazonossága iránt. Ha a végrehajtást rendelő végzéssel az eredeti okirat — váltó — szintén közöltetnék a telekkönyvi hatósággal, és az a bejegyzési Záradékot reá vezetné, a kifogások vagy kételyek fel sem merülhetnének. Hogy a végrehajtás megengedése alapjául szolgáló eredeti okirat a telekkönyvi hatósággal közöltethessék, az 1881: LX. tcz. 12. és 136. §-aiban foglalt intézkedés módosítandó lenne, akként, hogy mindazon esetekben, ha végrehajtás telekkönyvezett ingatlanra, vagy jogra rendeltetik el, a végrehajtási kérvénynek az eredeti okirattal felszerelt példánya a telekkönyvi hatósághoz szintén által tétetik, és a végrehajtási jog bejegyzése után, a bejegyzési Záradékkal ellátott eredeti okirattal a végrehajthatónak, a telekkönyvi hatóság által kézbesítettik, s a végrehajtási kérvény ezen elintézéséről a végrehajtható egy felzet-példányon értesítettik. Ezen módosítás az alkotandó telekkönyvi törvénybe egyszerűen, és éppen a 114. §. megfelelő új szövegezésével által beillesztendő lehetne. A felek érdekei ez által semmi jogsérelem nem követtetnék el, sőt okiratuk értéke emelkednék, de a végrehajtási törvényen sem ejtene csorbát.

A 115., 116., 117., 118. §§-ok, az előző §§-ra való hivatkozás megfelelő kiigazításával továbbra is érvényben tartathatnak, mert ezek a gyakorlat által tartalmuknak megfelelő kielégítő intézkedést tartalmazóknak bizonyultak.

SIMON ENDRE,
lőcsei kir. törvényszéki bíró.

(Folyt. köv.)

Jogirodalom.

PULSZKY ÁGOST: *A jog és állambölcsészet alaptanai.* Budapest, 1885. Hoffmann és Molnár.

Néhány év előtt egy külföldi író — bocsássuk meg neki és hallgassuk el nevét — miután hosszabb ideig foglalkozott szellemi termékeinkkel és rövidebb ideig tartózkodott nálunk, egész elragadtatással szólt fajunk jól temettségéről, vendégszeretetről, de sajnálkozva tette hozzá, hogy a szellemi munkára nem alkalmas.

Bizony e gondolat könnyen keletkezhetett, ha a magyar irodalmat a külföldivel akár mennyiségre, akár minőségre összehasonlítottuk s nem voltunk képesek a multban, szokásokban s egyéb okokban a magyarázatot megtalálni.

Erős hitünk azonban, hogy ha az illető csak egy évtized mulva ismét szives lesz irodalmunkkal foglalkozni, tévedését könnyen észreveendi. Ma már mind gyakrabban látnak napvilágot művek, melyek nem pillanatnyi szükség kielégítése szempontjából, hanem belső ösztön folytán keletkeztek, állandó becszel bírnak és bármely nemzet irodalmában előkelő helyre jogosítvák.

Ebbe a körbe sorozandó PULSZKY műve is, mely — mint előszavában olvashatjuk — tankönyvnek készült, de tartalma által elsőrendű tudományos művé lett, a nélkül azonban, hogy a kettő egyesítése sikerült volna.

Szerzőnk inkább elérte azt, mi első sorban nem volt célja. Könyve, mint tudományos mű ritkítja páráját irodalmunkban; hiányai eltűnnek előnyei mellett s csak a tankönyvre vetnek árnyat, a melylyel szemben már több kifogásunk van. Ugy látszik, az író ismeretei, képességei inkább utalják a buvárló fejtegetésre, mint a gyakorlati élet tekintetbe vételét is sürgető tankönyvek írására.

A felosztás a lehető legjobb arra nézve, hogy az olvasó a jog- és államtudományi ismeretekhez alapot szerezzen. A munka tulajdonképpen két főrészt válik: előtanra és alapfogalmakra.

Az előtan alapismereteket nyújt. Szól a tudományok mibenlétéről, módszeréről, egymáshoz való viszonyáról általában, azután a jog- és állambölcsészet tudományáról különösen. Az alapfogalmak körében pedig a társadalom, állam és jog fogalma van történeti megvalósulásban és az elmékedők különböző felfogásában dogmatikailag kifejtve.

Az érdemleges rész tehát a második, bár az elsőben is sok érdekes és kevésbé ismert anyag van bemutatva.

A társadalom, állam, jog fogalmánál szerzőnk tulajdonképpen nem állít fel új elveket, hanem a tudás legmagasabb színvonalán magyarázza s így nem egy tétele nálunk mint új szerepelhet. Ismeri a népek multját, jelenét, irodalmát, tárgya felett sokat gondolkozott s a számos idegen kutfő használata önállóságát nem támadta meg. Az indokolás biztonságából könnyen észrevehető, hogy a nagy olvasottságu szerző csak akkor fogad el idegen nézetet, ha ítélete ismeretein átszűrte.

A társadalom megmagyarázására az ember állati természetéből indul ki, s azután folytatja, mint alakul a társadalom az emberi fejlődéssel, mint lesz a társadalomnak egyénisége, mint keletkezik a köztudat, közakarát, hogyan jönnek létre és változnak a társadalmi osztályok, míg végre a fejlődés magas fokán a társadalom mint uralkodó, mint saját létfeltételeit kényszerrel érvényesíteni tudó jelentkezik és állammá lesz. Részletesen magyarázza, mint keletkezik az államban a jog: «a társadalmi együttlét feltételeinek összege a közönségi és egyéni cselekvőség tekintetében»; valamint a jog főelvét és lélektani fejlődését. Végre előadja a jog alakját és lélektani fejlődését.

Látjuk tehát, hogy az említett fogalmak összefüggésükben vannak tárgyalva, hogy szerzőnk oda céloz, miszerint az államot és benne a jogot megértesse; de a részek magukban is kerek egészet képeznek.

Mind e fejtegetésekben szerző óriási anyagot dolgozik fel s majd irodalmi, majd történelmi ismereteinek bőségével lep meg. Zavarban vagyunk, hogy melyik fejezetet emeljük ki. Egyik érdekesebb a másikkal. A történeti társadalmakban (8. fej.) minden idők és népek társadalmi be vannak mutatva, sőt az egyes tényezők is, a vér köteléke, vallás, műveltség, egyház, hűbériség, önkormányzat jelentőségükben és haladásukban kidomborítottak. Az állam célja, hatásköre, eszménye fejtegetésénél (11. fej.) a gondolkodás erejét és

erélyét bámuljuk, melylyel az egymástól eltérő elméletek sokaságán keresztül tör. A jog főelvét, lélektani fejlődését tartalmazó rész a felfogás finomságáról, valamint éles ítéletről egyaránt tanuságot tesz. Egyes fontosabb elméletek fejlődésükben gyakran nyomról nyomra vannak kísérve.

A kellő készültségű olvasó miniatürebbe együtt talál itt mindent, a mit csak a tudomány e tételekre vonatkozólag nyújthat. Szándékosan mondjuk kellő készültségű, mert szerző igénybe veszi olvasóját; csak az fog hasznot huzni e műből, ki vele együtt dolgozik.

Egész időszakot, népet, eseményt egy-két szóval ismeret, a kép kikerekítését az olvasóra hagyva. Máskor meg bölcsészeti író, tant vagy irányt apodictice tett mondással jellemez és erre épít; ismét az olvasóra bizva, hogy állítása valóságáról győződjen meg.

Ezen eljárás a munkát fölötté nehézé teszi, de ha csak szakközönség számára készült volna, nem igen tehetnének ellene kifogást. A tudományok mai állapotában valamely nagyszabású művet alig lehet másképp megírni, mintha a tudást az olvasónál feltételezzük.

Erősebb gáncs alá esik már az idézés módja. A műben körülbelül néhány ezer idézet van bedolgozva a forrás szabatos megnevezése nélkül. Szerző magyarázza ugyan eljárását, de ki nem menti. A forrás szabatos megnevezésének szükségét nemcsak a németek ismerik el, mint tévesen állítja (Előszó), mert sehol sem idéznek szabatosabban, mint az angolok (pl. LUBBOCK, BUCKLE, TODD) vagy mint utabban a francziák (pl. TAINE, LEROY-BEAULIEU.)

Szerintünk a forrás szigorú megnevezésével épügy tartozunk az idézettnek, mint a milyen mérvben könnyítünk az olvasón. Nem mintha valaki az író igazelműségén kételkednék, hanem mert a félreértés lehetősége soha sincs kizárva. Tévedni emberi dolog; s az olvasónak is kételye merülhet fel egyik vagy másik idézettel szemben. De miként szerezzen magának meggyőződést, ha az idézés Plato mondta, Cicero szerint stb. történik.

Ha azután a művet mint tankönyvet vizsgáljuk, az árnyoldalak szaporodni fognak; jó tankönyvet készíteni a legnehezebb feladatok közé tartozik. Ennél még más igényeink is vannak, mint a tudományos művel szemben. Senki sem cselekednék józanul, ha HEGEL vagy MARX műveivel akarna a bölcsészet, illetve a nemzetgazdaság tudományába bevezetni.

A tankönyvnek első kelléke, hogy tartalmát a közönség, melynek szánva van, átvehesse. Minél magasabb a színvonal, minél könnyebben történhetik az átvétel, annál jobb a tankönyv. Itt már a minutiosus kérdések is tekintetbe jönnek. Nem veszünk zokon a franczia tankönyv-íróktól, ha az egyes fejezeteknél különböző színű papírt alkalmaznak az emlékezés elősegítésére, csak használjon valamit.

PULSZKY könyve, tekintve tartalmát, a jogi iskolába lépő ifjunak készült. A kezdőnek van arra szüksége, hogy a társadalom, állam és jog fogalmaival megismerkedjen. A kezdő jogász azonban e mű használatánál elháríthatlan akadályokkal fog küzdeni.

Mindenekelőtt a benne feldolgozott óriási anyag, a történet, bölcsészet és a jog köréből vett számos adat, idézet, a folyton ujló és megoldást nyerő kérdések halmaza nyomja agyon. Továbbá a mű annyi előismeretet feltételez, de megkiván arra, hogy öntudatos ismeretet nyújtson, a mennyivel a tanuló ifjuság nem rendelkezik. De még ha birná, sem használhatná. A legnagyobb tévedés lenne u. i. azt hinni, hogy a mily könnyedén maga elé varázsolta a gyakorlott eszű szerző az egyes korokat és eseményeket, midőn tételét felállította, ép oly gyorsan fog a tanuló ismerete is segítségül sietni, hogy a tételt magyarázza. Ilyen experimentum sikerrel alkalmazható valamely egyszerű kérdésnél az ifju elme edzése szempontjából, de azon mérvben, mint e könyvben történik, még a szaktudóst is kimeríti. E műnek meg-

tanulása ifjuságunk legnagyobb részére csak szóról-szóra betanulás formájában képzelhető (ha ugyan ez lehetséges?), mit bizonyára nem óhajt senki.

Végre nem csekély akadályt képez még, a mi egyéb-iránt a tudományos munka értékét is csökkenti: az irány. Szerzőnk nem adja könnyen tudományát; a többi közt a stylaris nehézségek oly erős bástyaival is körüveszi, hogy ez a gyengét egyszer mindenkorra eljlesztendi.

Eltekintve a sajtóhibáktól és a huszonöt soros mondatoktól, szórendje, szó- és mondatalkotása magyartalan; néhol rövid a homályig, a találgatásnak tért hagy nyitva; majd ismétlésekkel magyaráz. Az eszme-menet sokszor szakadozott, néha meg diffus. Valóban PULSZKY-ra nem előnyös mondás: «le styl c'est l'homme.»

Az irány fogyatkozásai természetesen a művet még nehezebbé teszik, pedig már elég nehéz tartalmánál fogva is. Ez utóbbiért azonban nem teszünk a szerzőnek szemrehányást, ha csak a tartalom sulyáért fáradunk, a munka jutalmazó; de ép ilyen esetben kellene lehetőleg a formával könnyíteniünk.

A HEGEL-féle modor tekintélye lejárt már. A közönség azt becsüli, a mi világosan meggyőzőleg van eléje tárva; és helyesen. A jó, szép forma csak gondosabb munkának eredménye, midőn a megírt még az alakért is átdolgoztatik. Ép szerzőnknel csodáljuk, ki annyira ismeri a külföldi irodalmat, hogy nem veszi tekintetbe, miszerint a tudományos literatura érthetlen nehéz formája a fejlődés alacsonyabb fokát jelenti. Az angoloknál a XVI. és XVII. században általános a panasz a komolyabb írók nehézkes előadása miatt. Hasonló vád éri e korban a tollat ma művészileg forgató franczia tudósok elődeit is. Sőt a panasz még a XVIII. században is megmegujul. Csak midőn a tudósok kibujnak czelláikból, eljutnak jobb társaságokba, észreveszik, mint kell az embernek magát megértetni, kezdődik az az irány, melynek eredményét bámuljuk ma. Németországban a változás még közelebb van, hogy úgy mondjuk szemünk előtt folyt le.

Összegezve a fenebbieket, PULSZKY a szakközönségre teljes méltánnyalással joggal számíthat. A tanuló ifjuságnak pedig az ajánlanánk, olvasgassa e művet tanévei alatt, sokat tanulhat belőle; azután vigye el magával az iskolából és mindig értékesebbnek fogja találni. Dr. NAGY ERNŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Mily jogok illetik a végrehajtást szenvedett a bírói zár alá vett dolgokra?

(1881: LX. törvénycikk 74., 75., 76., 78. §§.)

B. J. elhalálozván, a hagyaték tárgyát képező ingóságokra a l...i kir. járásbírótság f. é. 409/p. sz. a K...r F...d részére a veszélynek (223. §.) egy községi bizonyítványal történt igazolása alapján a biztosítási végrehajtást 1000 frt s járulékal erejéig elrendelte; a bizt. végr. fogantatása alkalmával a többek között lefoglaltatott egy garnitur butor is, mely az özvegy nő hozományát képezvén, ennek részéről az igény be is jelentetett. Az özvegy vagyontalanul maradván, kénytelen volt gyermekeivel együtt szüleikhez K...ra költözni, mely alkalommal azon kérelemmel járult a kir. járásbírótság elé, hogy miután sem szoros zár, sem transferálás nem fogantatosított, engedtesse meg butorainak K...ra való szállíttatása. Ezen kérelemmel folya-modó azon indokból utasított el, mert a jelen esetben per analogiam alkalmazandó 78. §. szerint a butorok elszállíttatása csak a becsérték deponálása mellett engedhető meg.

Kijelentem már e helyütt, hogy a törvénynek ezen magyarázata téves s nem származhatik másból, mint az általános jogszabálynak (74. §.) a kivételes intézkedéssel

(75., 76., 78. §§.) való összetévesztéséből. Analysáljuk a kérdést.

A végr. törv. a birói foglalásnak háromféle módját ismeri, t. i. a) egyszerű birói zár, b) szoros zár és c) átszállítást.

A fölvetett kérdés megbeszélésénél, a lefoglalt dolgok ezen háromféle biztosítási módjából kiindulva, az első tétel az lesz, hogy a végrehajtást szenvedett fél a birói zár foganatósítása után mily viszonyban áll a lefoglalt dolgokkal; s másodsor igyekszem kimutatni a végr. törv. 74. §-ának viszonyait u. a. törvény 78. §-ához.

I. az 1881: LX. tcz. 73—78. §-aiban kimerítő és részletes rendelkezéseket tartalmaz arra nézve, hogy minő befolyást gyakorolhat a végrehajtást szenvedett fél a birói zár által korlátolt tulajdonát képező dolgokra.

Ugyanis a 73. §. evidenter kijelenti azt, hogy a kiküldött a zár alá vett készpénzt; arany-, ezüstneműeket, drágaságokat és értékpapirokat magához veszi s azoknak birói létbe helyezése iránt haladéktalanul jelentést teszen. A 74. §. pedig, mely az egyszerű birói zárról rendelkezik, azt mondja, hogy «... a kiküldött által... birói zár alá vetteknél nyilvánítatnak. Az elidegenítés vagy szándékos megrongálás büntetőjogi következményeire a végrehajtást szenvedő... figyelmeztetendő.» Tehát a világos törvény szavai szerint a tulajdonjog korlátozása birói zár esetén egyedül abban áll, hogy a végrehajtást szenvedő félnek a lefoglalt dolgokat sem elidegeníteni, sem megrongálni nem szabad; mert ha ezt teszi: akkor a BTK. 359., 360. §-a alapján bünyenyítő uton fog felelőségre vonatni.

A tulajdonjognak ezen korlátozásán kívül azonban egyszerű birói zár esetén a végrehajtást szenvedő más tilalomnak alávetve nincs; tehát föltétlenül megilleti a dolog birtoka; ez pedig az érintett korlátok mellett magában involválja a zár alá vett dolog felett való rendelkezési képességet, természetesen az állag megsértése nélkül, miből folyólag a végrehajtást szenvedő az esetre, ha óvatosságból és hogy scrupulositásból ellene a BTK. 353. §. második bekezdése («a dologgal bármiképen mint sajátjával rendelkezik») alkalmazható ne legyen, bejelenti azt, hogy a lefoglalt tárgyakat azon helyre szállítja, a hová lakását áttette: ezen bejelentése feltétlenül tudomásul veendő, de azt elutasítani nem lehet.

De hogy a lefoglalt dolgok birtoka feltétlenül megilleti a 74. §. esetén a végrehajtást szenvedőt, kitűnik még a végr. törv. 78. §-ából is, a hol az esetre, ha az ott meghatározott föltételek teljesítettek, «... a szoros zár foganatósítása és az átszállítás elrendelése mellőzendő, illetőleg a szoros zár feloldandó s az elszállított tárgyak a végrehajtást szenvedő birtokába visszabocsátandók.»

Egész másképp áll a dolog akkor, ha szoros zár vagy plane transferálás foganatósított, mert ez esetben a lefoglalt dolgok a végrehajtást szenvedő birtokából elvonatnak s így ez azokra a foglalás momentumától fogva semmi behatást nem gyakorolhat. De minthogy itt csak egyszerű birói zár foganatósított, föltétlenül megengedendő lett volna a butoroknak elszállítása, főképp midőn az özvegy nő igényperének kedvezőtlen eldőlte esetén kötelezte magát arra, hogy a bíróság rendeletére bárhova visszazállítja a butorokat.

Ezekkel igyekeztem kimutatni azt, hogy egyszerű birói zár foganatósítása esetén a végrehajtást szenvedőnek a bírósághoz óvatosságból intézett bejelentés mellett lakásváltoztatás esetén joga van a butorait is magával vinni; mert ha ez tiltott dolog volna, akkor az esetre, ha a bérleti viszony a végrehajtási eljárás folyama alatt megszűnnék s a háztulajdonos azt megújítani hajlandó nem lenne: ezen praxis által nemcsak a végrehajtást szenvedő fél, de az executio körén kívül álló teljesen érdektelen háztulajdonos tulajdonjoga is korlátozást szenvedne a törvény téves magyarázata folytán, mert túrni tartóznék a butoroknak házában való tartását.

II. Még pár szóval reflectálni kívánok a végr. törv.

78. §-ára fektetett analogia legisre is. Ugyanis az mondatik, hogy a butorok átszállítása csak akkor engedhető meg, ha per analogiam 78. §., a 74. §. szerint foganatósított egyszerű zár esetén is a becsérték deponáltatik.

A 78. §. tartalma folyományát képezi a 75. és 76. §§-ban szabályozott kivételes intézkedéseknek s ezekkel elválaszthatlan szoros nexusban áll; s ez a jogtétel *kizárólag* az esetről intézkedik, hogy miként lehet a szoros zár és transferálás nyügétől szabadulni; s ha az itt szabályozott föltételek teljesítettek, akkor elesik a szoros zár és átszállítás jogi alapja s az egyszerű birói zár alkalmazható csupán és a lefoglalt dolgok, hogy a törvény szavaival éljek, «a végrehajtást szenvedő birtokába visszabocsátandók.» (78. §.)

Mihelyest ez, t. i. a birtokba bocsátás ténye megtörténik, beáll a végr. törv. 74. §-ának esete és a végrehajtást szenvedő tulajdonjoga *kizárólag* az ott említett két irányban korlátoltatik; t. i. nem szabad azt elidegenítenie, sem pedig megrongálni.

De hogy a 78. §. a 74. §. szerint foganatósított birói zár esetén nem alkalmazható, kitűnik még abból is, hogy az előbbi szakasz kivételt állapít meg a 74. §. alól s így minthogy a törvényhozó ezt az esetet az általános szabálytól (74. §.) elütő módon akarta szabályozni, a *szorosan magyarázandó* kivételes jogtételt az általános intézkedésre visszavezetni nem lehet.

VARGHA FERENCZ.

Különfélék.

— A kir. Curia a napokban a következő bűnyügyi esetben döntött. A vád alapját azon jogügylet képezte, mely egyrésztől G. J. gépgyáros, másrésztől pedig vádlott között előző es levelezés és megállapodás folytán létrejött. Ezen jogügyletről felvett okirat értelmében vádlott elismeri, hogy G. J.-től megvesz egy cséplőkészletet és egy cséplőgépet; elismeri továbbá, hogy ezen tárgyak áraban 900 frtot tartozik a G. J. cégnek fizetni három külön fizetési határnapon s kötelezi magát vádlott a vételár mindenik részletfizetésére jó váltókat kiállítani. Az okirat záradékában végre azon nyilatkozat foglaltatik: hogy a megjelölt tárgyak az *eladó cég tulajdona maradnak* mindaddig, míg a vevő a vételár-részleteket le nem fizeti s hogy az említett tárgyak ezen ideig a vevőnek csakis gondviselésébe bizatnak: míg ellenben az eladó jogositva van, habár csak egy részletnek nem pontos megfizetése esetére «az *eladott* fenti tárgyakat azonnal birói közbenjárás nélkül visszavenni»; sőt az addig netalán teljesített részlettörlesztés is az eladó tulajdona marad. Vádlott a kérdéses váltókat aláírta, azokat az eladó cégnek elküldötte és a gépet valamint a készletet átvette. A kérdéses váltók közül azonban egyet sem fizetett meg; mely okból a budapesti áru- és értéktőzsde bírósága előtt bepereltetett. Felperes előadja, hogy: B. József «*megvett*» tőlem egy cséplőkészletet és egy cséplőgépet és kötelezte magát a 900 frt «*vételár*» három részletben lefizetni. Azon esetre, ha «*vevő*» egyetlen részletet nem fizetne, akkor én jogositva vagyok az «*eladott*» gépet azonnal s birói közbenjárás nélkül «*visszavenni*». Ez alapon kéri a felperes alperest a gépek azonnali költségmentes visszaadására kötelezni s értéksökkenés címén 400 frtban elmarasztalni. A tőzsde-bíróság az ügy elbírálására magát illetéktelennek tartván, G. J. a vevő B. József ellen a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszékhez most már nem a gépkészlet és a gép visszaadása, hanem azok vételárának fedezetéül a vevő által elfogadott és fizetetlen váltó összegében való elmarasztalás végett adott be keresetet, melyre sommás fizetési meghagyás keletkezvén, ennek jogerőre emelkedése után B. József vagyónára a végrehajtás elrendeltetett. B. József a kérdéses gépkészletet és gépet tizenegy nappal az áru- és értéktőzsde bíróságánál a visszaadás iránt ellene megindított kereset után P. Kálmán nyitrai közjegyző előtt kötött szerződés és az erről kiállított közjegyzői okirat szerint több más tárgyakkal együtt nejjének szül. B. Borbálának el- és átadta, mely gép illetőleg gépkészletet mindazáltal a budapesti kereskedelmi- és váltótörvényszék által hozott fizetési meghagyásnak jogerőre emelkedése után az elrendelt végrehajtás foganatósításában a kiküldött végrehajtó által G. J. részére végrehajtási alapul lefoglaltaknak nyilvánítottak. Utóbb a nevezett cég a B.

József ellen beperesített váltókövetelését a váltónak B. Józsefné B. Borbálára forgatásával és a végrehajtásilag nyert zálogjoggal együtt az adósnak nevére ruházta át, mely átengedett zálogtárgyak között, a mint ez az említett okirat szövegében különösen is ki van emelve, a felperes cég részére végrehajtási alapul zálogképen lefoglalt cséplőgép is foglaltatik. Minthogy azonban az engedmény dacára sem fizettetett ki a lejárt, annál kevésbé a még le sem járt másik két váltó, G. J. bűnvádi feljelentést adott be, melyben úgy B. Józsefet, valamint nejét B. Borbálát csalással, illetőleg sikkasztással vádolván: ellenük a bűnvádi eljárást megindítani s őket megbüntetni indítványozta. Ez lévén lényeges elemei szerint a tényállás, a megindított vizsgálat a kiemelt ténykörülmenyek valódiságát constatálta, a vizsgálat befejeztével azonban a kir. ügyész a csalás miatti vádat visszavonván, továbbá B. Borbálára vonatkozólag a vádtól végképen elállván, B. Józsefet a gép vételéről szóló okirat záradéka alapján mint a kérdéses gépkészletnek és cséplőgépnek csupán gondviselőjét, a ki a gondviselésére bízott ingó dolgot jogtalanul eltulajdonította: sikkasztás miatt vád alá helyeztetni indítványozta, mely indítványnak a nyitrai kir. tszék helyt adván, az vádlott felebbezésére a kir. tábla által is helybenhagyatott, a mire a végtárgyalás elrendeltetvén, arra a többi érdekelttel és tanukkal együtt G. J. is megidéztetett, de minthogy ez utóbbi nem jelent meg: a végtárgyalás az ügyészi indítványhoz és a vád alá helyezési határozathoz képest csakis B. Józsefre s csupán a sikkasztás miatti vádra szorítkozott. B. József a BTK. 355. és 356. §-okban meghatározott sikkasztás bűntettében bűnösnek mondatott ki és egy évi börtönrre ítéltetett. A kir. tábla helybenhagyta. A kir. Curia az alsófoku bíróságok ítéletét megváltoztatta és vádlottat felmentette. Indokolását a következő tételekben vonjuk össze. Pactum reservati dominii a magánjog szerint nem lévén joghatálylallyal kiköthető, az a ki a megvett és átvett, de a megállapodás szerint a vételár lefizetéséig csak «gondozás czimén» birt tárgyat elidegeníti, nem követ el sikkasztást; a csalás alól pedig a kir. Curia azon alaki indoknál fogva mentette vádlottat, mivel a kir. ügyész a csalásra irányult vádat a vizsgálat befejezte után elejtette s a végtárgyalásra megidézett sértett fél a végtárgyaláson való meg nem jelenése folytán úgy tekintetik, mint a ki az indítványt (illetőleg a magánvádat) hallgatag visszavonta. — A kir. Curia ítéletének nagy gondal kidolgozott indokolását legközelebbi számunk mellékletében közöljük. E helyütt még csak azon örvendetes tényt kívánjuk constatalni, hogy a fenforgó magánjogi kérdésben a kir. Curia kriminalistáinak és civilistáinak álláspontja azonos, mit abból vélünk következtethetni, hogy két hónappal előbb ugyanazon kérdésben egyik polgári tanács a pactum reservati dominii érvénytelenségét szintén kimondotta. (Az erre vonatkozó curiai határozatot l. *Jogt. Közlöny* Melléklet 20. sz. 251.)

— **Az ügyvédrendtartási enquete-re**, mint értesülünk, a meghívók már szétküldtek az illetőknek. A tanácskozás megtartatik, mihelyt a minister egészségi állapota annyira javul, hogy az elnöklést viheti. A kamarák jól tennék, ha ohajikat közvetlenül az enquete tagjainak tudomására hoznák. Valamelyik kamara magára vállalhatná a munkát, hogy összeállítsa az egyes kérdésekre felmerült javaslatokat s rendet hozzon ezen javaslatok megbe. Ha az ügyvédek nem adnak némi szervezetet ezen ügynek, véleményezéseik époly felületesen és tendentiosus módon fognak tárgyalatni, mint ez pár héttel ezelőtt történt egy bizottságban a közjegyzői nyilatkozatokkal.

— **Az ügyvédgyűlésre** a jelentkezések mind sürűben érkeznek a rendező bizottsághoz. Ezekből ítélve a részvét tömeges lesz. A viták előkészítésére alakított szakkbizottság jó előre gondoskodni fog a programmpontok iránt beérkezett vélemények kinyomatásáról és szétküldéséről a tagoknak.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság** előtt e hóban tartott ügyvédi vizsgára jelentkezett 9 jelölt a vizsgát sikerrel kiállotta.

— **Dr. Barna Ignác**, a kereskedelmi akadémián a keresk. és váltójog tanára, a kereskedelmi törvény tíz évi judikaturáját feldolgozta s minden egyes §-hoz az illető határozatokat összegyűjtve rendszeresen csoportosította. Munkája közeledni akar a kommentárhoz, de mellőz minden elméleti fejtegetést s a törvényértelmezés egyedüli forrásául az ország felső bíróságainak elvi jelentőségű határozatait használja. A kereskedelmi törvényt követni fogja rövid idő-

közökben a váltó és a csődtörvény, s mint a kiadó-czég (Révay testvérek) értesít, a vállalat kiterjeszkedik valamennyi organikus törvényre.

— **A telekkönyvi törvényjavaslat** tárgyában a budapesti ügyvédi kamara szakkbizottsága által tartott tanácskozások közlését tér szűke miatt kénytelenek voltunk félbeszakítani. Legközelebb azonban közzé tesszük a bizottsági jelentést, mely röviden összevonva feltünteti a bizottság tárgyalásainak egész menetét.

— **Annuaire de Legislation Étrangère.** Mult számunkban megemlékeztünk röviden ezen nagyfontosságú törvényhozási évkönyv utolsó kötetének a magyar törvényhozásra vonatkozó tartalmáról. Pótlólag megemlítjük még, hogy DARESTE szemléje kimerítően vázolja a felsoroltakon kívül a bűnügyi felebbezés korlátozásáról, a szünidőkről, a részletvekkkel való kereskedésről, a köztisztviselők minősítéséről szóló törvényeket. Az e kötetben közölt külföldi törvények közül kiemelendőnek tartjuk e helyütt a csődön kívüli egyességről szóló törvényt Belgiumban, a halálbüntetés visszaállításáról Schweizban (ezzel ellenkező irányu a mozgalom Olaszországban).

— **A német bűnvádi eljáráshoz előterjesztett novelláról** terjedelmes birálatot ír GEYER a *Gerichtssaal* legutóbbi (XXXVII. 4—5.) számában. Csatlakozik SCHWARZE azon nézetéhez, melyet ugyanazon folyóiratban régebben kifejtett: hogy a revisió jogorvoslatának elejtése rosszabbá tenné az eljárást. Kimutatja, hogy az elsőfoku törvényszékek székhelyén felállított felebbezési tanácsok semmi garantiát sem nyújtanak, a másodfoku bíróságok székhelyén pedig a szóbeli tárgyalás a kormányjavaslat szerint is lehetetlen. Erősen kikel a szövetségtanács jogügyi bizottságának azon javaslata ellen, hogy az ötös felebbezési tanács olyképp volna összeállítandó, hogy a három törvényszéki bíró mellé két járásbírósi tag is bevonatható. Szerinte ez épen ellenkezője annak, mint a mit egy felső fok helyes szervezése alatt értenek; a járásbírósi tag döntene felebbezésileg a törvényszéki bíró által hozott ítélet megállhatósága felett, Valóságos kölcsönösség következne: kihágásokban a törvényszéki bíró állna a járásbíró felett, vétségekben pedig a járásbíró a törvényszéki bíró felett.

— **Francia bűnvádi statisztika 1883-ból.** Az esküdtszék elé került ezen év folyamában 3299 ügy, 345 ügygel kevesebb mint 1882-ben, 59 ügygel kevesebb mint 1881-ben, 147 ügygel kevesebb mint 1876—1880-ban és végül 554 ügygel kevesebb mint 1871—1875-ben. A súlyos bűncselekmények tehát 13 év alatt 14%-al kevesbedtek. A 3299 ügy felőlelt 4313 vádlottat, kik közül férfi 3687, nő 626. Ez utóbbiak több mint három tizede, vagyis 197 volt vádolva *gyermeköléssel, egy negyed pedig minősített lopással.* Az esküdtszék elítélt 1883-ban 3094 vádlottat. Ezek közt 1590 vagyis közel fele visszaeső. A correctionnel bíróságoknál a visszaesők száma szintén megdöbbentően nagy; az 172,270 elítélt közül 82732 visszaeső. Ezen arány számsóha eddig nem mutatkozott. Párisban a visszaesők száma 55%.

— **Bécsben** a jogtudományi államvizsgák reformja tárgyában enquete tartott. A tanácskozás célja volt az 1855-iki államvizsgálati szabályzat némely határozatainak módosítása, melyek gyakorlatilag nehezen keresztülvihetőnek mutatkoztak.

— **Egy berlini ügyvéd** vonakodott egy reáruházott szegény-ügyben eljárni, mivel szerinte a szóban levő követelés alaptalan. A fegyelmi bírósághoz kerülvén az ügy, az első fok elítélte az ügyvédet, a felső fok azonban felmenté, mivel az ügyvéd szegény-ügyben sem kényszeríthető ügy szerinte teljesen alaptalan követelés képviselésére.

Megjelent.

Szabadalmi jogunk reformjához. Irta Dr. DELL'ADAMI REZSŐ. Különlenyomat a *Jogtudományi Közlöny*-ből.

Magyarország hivatalos statisztikája. Történelme és fejlődése. Szerkesztette GYÖRGY ALADÁR.

Kis Lexicon. Egyetemes ismerettár. 2. füzet. Szerkeszti Dr. WEKERLE LÁSZLÓ. Budapest, Pallas. 1885. Ára 30 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A biztosítási intézkedések viszonos foganatosítása Ausztriában és Magyarországon. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Az öröklési jog köréből. Dr. RÓTH FERENCZ fehérgyarmati járásbíró-sági aljegyzőtől. — Jogirodalom: (Magyar családi és öröklési jog a reá vonatkozó újabb törvények, felsőbb rendeletek és egy döntvény függelékkel. Irta dr. HERCZEGH MIHÁLY.) Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai fogalmazótól — Törvénykezési Szemle: Elrendelheti-e a telekkönyvi hatóság nem jogerős bírói határozatok alapján a telekkönyvi rendtartás 92. §-ánál fogva közvetlenül a zálogjog előjegyzését szemben az 1881: LX. tcz. 228. §-ának rendelkezésével? Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvéd-től. — Külömfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A biztosítási intézkedések viszonos foganatosítása Ausztriában és Magyarországon.

A mult hó végén az a hír járta be a lapokat, hogy az ausztriai igazságügyminister tekintettel arra, hogy a magyar bíróságok az ausztriai bíróságoknak *végrehajtások* foganatosítása iránti megkereséseit az utóbbi időben nem teljesítik, emezeket utasította, hogy jövőben viszonságot gyakoroljanak és a magyar bíróságok hasonló megkereséseit szintén ne teljesítsék.

Az első tekintetre is valószínűtlen hír csakhamar arra reducáltatott, hogy a ministeri utasítás egyedül *biztosítási végrehajtásokra* vonatkozik. De még ily alakban is nagy port vert fel. A bécsi lapok különösen a magyar bíróságokra róvják az utasítás folytán feszültté vált viszony okozását, a mennyiben ezek kezdeményezték a biztosítási végrehajtás iránti megkeresések megtagadását «a birodalom két része (?) között fenálló jogviszonosság érzékeny megsértésével.» Együttal azt is megtudjuk ama lapokból, hogy az alsó-ausztriai kereskedelmi s iparkamara foglalkozott már ezen ügygyel és «határozottan elítélte a magyar részről kezdeményezett, a kereskedelmi szövetség szellemével ellentétes eljárást, mely a Cisleithania és Magyarország közötti benső kereskedelmi viszonyokra csak káros hatással birhat.»

A kérdés eléggé fontos, hogy alapos fejtegetés tárgyává tétessék; és én erre annál inkább készíve érzem magamat, mivel tán épen engem érhet a szemrehányás, hogy a kérdés előidézésében nem csekély részem van, miután «*A Végrehajtási Törvény Magyarázata*» című munkámban határozottan azt állítottam: hogy az 1881: LX. tcz. 3. és 4. §-ai egyedül a *kielégítési* végrehajtásról intézkednek és hogy biztosítási végrehajtásnak vagy zárlatnak külföldi vagy ausztriai bíróság megkeresése folytán nálunk helye nincs.

Ez most is a meggyőződésem; és a következőkben megkísértem annak bizonyítását, hogy az 1881: LX. tcz. értelmében a magyar bíróságok az ausztriai bíróságok által elrendelt biztosítási végrehajtást nem foganatosíthatják; hogy e szerint a magyar bíróságok, midőn az ily biztosítási végrehajtás foganatosítása iránti megkeresésnek meg nem felelnek, törvénysértést nem követnek el és törvényellenes eljárást nem inaugurálnak; sőt hogy de lege ferenda is hiba volna oly intézkedést tenni, mely a most gyakorlatba vett és az ausztriai igazságügyminister érintett utasítása folytán viszonság is vált eljárást alterálná.

Az 1881: LX. tcz. 3. és 4. §-aiban egyszerüen «*végrehajtásról*» van szó; és annak figyelembe vétele mellett, hogy a törvény szerint a «*végrehajtás*» tágabb fogalma alá mind

a kielégítési, mind a biztosítási végrehajtás esik és hogy az érintett §§. az «*átalános határozatok*» között fordulnak elő, könnyen oly következtetésre juthatnának, hogy a 3. és 4. §§. szerinti «*végrehajtás*» alatt ugy a biztosítási, mint a kielégítési végrehajtás értendő. Ily következtetés azonban helytelen volna; mert az «*Átalános Határozatok*» között több oly intézkedés van, mely kétségtelenül csakis a kielégítési végrehajtásra alkalmazható (1., 2., 5., 9., 10., 27., 28., 30., 31., 39—42. §§.), a minél fogva valamint ezekről nem mondhatjuk, hogy a biztosítási végrehajtásra is vonatkoznak, mert az általános határozatok közé vannak felvéve, ugy a 3., 4. §§-ra sem foghatjuk rá, hogy a biztosítási végrehajtásról is szólnak, *csupán* azon okból, mivel az általános határozatok között foglalnak helyet; és mert tüzetesen «*kielégítési*» végrehajtás egyedül az 1. §-ban van említve, míg a törvény további szövegében, sőt az egyes fejezetek feliratában is röviden csak «*végrehajtásról*» van szó ott, hol az 1. §. szerinti *kielégítési* végrehajtásra vonatkozó intézkedések foglaltatnak (végrehajtás készpénzbeli követelések behajtására, végrehajtás ingóságokra, végrehajtás ingatlanokra, végrehajtás ingatlanok hasznélvezetére); a mint már a 2. §. is, mely pedig az 1. §. egyes pontjaira vonatkozik és ezeket egyenkint idézi, már csak «*végrehajtást*» ismer; és mert ezeknél fogva joggal mondhatjuk, hogy mindenütt, hol a törvény pusztán *végrehajtást* említ, tehát a 3. és 4. §-ban is, ez alatt egyedül a *kielégítési végrehajtás* értendő.

A 3. és 4. §§. az 1. §-al szoros kapcsolatban áll: az 1. §. felsorolja azon közokiratokat, melyeknek alapján kielégítési végrehajtásnak van helye; a 2. §. megjelöli az illetékes bíróságokat, melyek az 1. §. szerinti kielégítési végrehajtás elrendelésére hivatvák; a 3. és 4. §§. pedig felsorolja azon feltételeket, melyek alatt végrehajtás elrendelésének helye van külföldi, illetőleg az ausztriai bíróságok megkeresésére és megállapítja az e tekintetben illetékes bíróságokat. A 3. és 4. §§. tehát oly közokiratokra, melyek a külföldön, illetőleg az osztrák-magyar monarchia másik államában keletkeztek, azt tartalmazza, a mi az 1. és 2. §§-ban a belföldön létrejött közokiratokra s az ezek alapján elrendelhető végrehajtásra nézve foglaltatik. Ennél fogva: ha az 1. és 2. §§. egyedül a kielégítési végrehajtásra vonatkoznak — és ez kétségtelen — akkor a 3. és 4. §§-nak szintén csak ezen végrehajtás képezi a tárgyát.

A 3. §. szerint a végrehajtásnak külföldi bíróságok megkeresése alapján való elrendelésére első sorban az *államszerződések* szolgálnak irányadóul. Oly államszerződés pedig, mely valamely államot biztosítaná arról, hogy az ő bíróságainak megkeresése folytán Magyarországon biztosítási végrehajtás foganatosíttatik, legalább tudtomra nem létezik.

Államszerződés nem létében és a viszonság előfeltétele alatt külföldi bíróságok megkeresése alapján a 3. §. a) pontja szerint helye van a végrehajtás elrendelésének «*jogerőre emelkedett* bírói határozat vagy perbeli bírói egyezség alapján.» Kapcsolatba hozva ezt az 1. §. a), b), d) pontjaival és figyelembe véve azt, hogy biztosítási végrehajtás épen jogerőre *nem* emelkedett bírói határozat, sőt bírói határozat kieszközlése előtt köz- vagy magánokirat alapján rendelhető: ismét világos, hogy a 3. §. kizárólag a kielégítési végrehajtásról intézkedik.

A 4. §. csak általában «*birói határozatokról*» szól, a jogerőre emelkedés megemlítése nélkül. Hogy előzetes perbeli eljárás nélküli, a 223. §. első bekezdésének megfelelő «közokiratra vagy teljes bizonyerejű magánokiratra» alapuló biztosítási végrehajtás a 4. §-ban sem érthető, ez már a mondotakból is kitűnik és ennek kétségtelenné tétele végett még csak egyet akarok megjegyezni.

Akár külföldi bíróságnak, akár a monarchiabeli másik állam bíróságának megkeresése folytán a 3. és 4. §§. értelmében a magyarországi bíróság által a végrehajtás első sorban mindig *elrendelendő* és közvetlenül a foganatosítás iránti intézkedést akkor sem lehet tenni, ha a külföldi vagy az ausztriai bíróság — a mint rendszerint, de mindannyiszor helytelenül történik — végrehajtást rendelő végzést hoz és megkeresése az általa már elrendelt végrehajtás foganatosítására szól. E szerint a végrehajtás foganatosításának alapja semmi esetben sem lehet az idegen bíróság végrehajtási végzése, hanem alapja a magyarországi bíróság által a végrehajtás elrendelése tárgyában hozott végzés, mely ismét közvetlenül ugyan az idegen bíróság megkeresésére vagy az ez által a végrehajtható közokiratra vezetett végrehajtási záradékra, közvetve azonban a 3. és 4. §-okban a végrehajtás alapjául tüzetesen megjelölt közokiratra, tehát «jogerőre emelkedett birói határozatra vagy perbeli birói egyességre» (3. §.), illetőleg «birói határozatra vagy bíróság előtt kötött egyességre» (4. §.) kell, hogy támaszkodjék. Kérem már most, mi legyen a törvényes alapja a magyarországi bíróság által *elrendelendő* oly biztosítási végrehajtásnak, melyet az idegen bíróság elrendelt ugyan, de a magyarországi bíróság által számba nem vehetőleg, mielőtt a kötelezettséget megállapító birói határozat még egyáltalában hozatott vagy birói egyesség kötött volna?

De én azt tartom, hogy a 4. §. nemcsak a 223. §. első bekezdése szerinti biztosítási végrehajtásokról nem, hanem olyanokról sem intézkedik, melyek jogerőre emelkedett birói határozatok alapján volnának elrendelendők.

Véleményemet a következőkre alapítom:

A «birói határozat» a 4. §-ban mint végrehajtás alapja a birói egyességgel egy rangba helyeztetik. Miután pedig birói egyesség alapján kielégítési végrehajtásnak van helye: az amazzal kapcsolatosan említett birói határozatnak is olyan-
nak, mely kielégítési végrehajtás alapjául szolgálhat, tehát jogerejűnek kell lennie.

A 4. §. nem egyéb, mint a 3. §-nak kiegészítése, melyben emerre nézve némi kivétel állapittatik meg; az a kivétel, hogy az osztrák-magyar monarchia másik államának bíróságai által a magyar bíróságokhoz intézett megkeresésekre a végrehajtás elrendelendő a viszonyosság igazolása nélkül (1868: LIV. tcz. 63. §.); és hogy ilyenkor a 3. §. *b)* és *c)* pontjai mint a végrehajtás elrendelésének előfeltételei esznek. Hogy a 4. §. a 3. §-hoz ily viszonyban áll, ez világos onnan is, hogy amabban épen nincsenek megjelölve azon magyar bíróságok, melyek a végrehajtás elrendelésére s foganatosítására illetékesek és hogy erre nézve a szabályok a 3. §. utolsó három bekezdésében keresendők.

A 4. §-nak a 3. §-hoz való ezen viszonyánál fogva pedig természetes egyrészt az, hogy a 4. §-ban ugyanaz a minőségű birói határozat értendő, mint a mely a 3. §-ban emlittetik, tehát jogerejű; másrészt az, hogy a 4. §-ban ismétlés elkerülése végett, rövidített szólásmódként «jogerőre emelkedett birói határozat» helyett egyszerűen «birói határozat» kifejezése használtatott. Hogy az osztrák-magyar monarchia másik államának bíróságai a külföldi bíróságokkal, ha nem is egy, de hasonló tekintet alá esőknek vétetnek; hogy ama másik állam igazságügyi szempontból Magyarország irányában külföldnek tekintetik, ezt csak azon nyugoti szomszédjaink nem tudják vagy nem akarják megérteni, kik kedvencz eszméjüktől az «összbirodalom» eszméjétől nem akarnak meg-

megválni s Magyarországot most is «a birodalom másik felének» szeretik képzelni.

A 4. §. birói határozat és bíróság előtt kötött egyesség alapján elrendelendő végrehajtásról intézkedvén, ezzel világos ellentétbe helyezkedik a biztosítási végrehajtással, melynek nem csak birói határozatok és egyességek, hanem más okiratok alapján is van helye. Ismét jele annak, hogy a 4. §. birói határozatai azok, melyek az 1. §. *a)* pontjának megfelelnek és kielégítési végrehajtás alapjául alkalmasak. Ha a törvény a 4. §-ban nem csak kielégítési végrehajtást, hanem oly biztosítási végrehajtást is akart volna érteni, mely jogerőre nem emelkedett birói határozat alapján elrendelhető: akkor a birói határozatot és a birói egyességet nem kellett koordinálnia; és akkor határozottan ki kellett emelnie, hogy az osztrák-magyar monarchia másik államának bíróságaitól érkező megkeresés folytán biztosítási végrehajtásnak is van helye, de csak birói határozat alapján; mert azt, hogy ily megkeresés folytán előzetes per nélkül köz- vagy magánokirat alapján is biztosítási végrehajtás elrendeltessék és foganatosittassék — a 4. §-ból a legjobb akarat mellett is ugyan senki sem fogja kiolvashatni.

De lássuk csak a *viszonyosságot*, mely ugy a külföldi, mint a monarchia másik államában létező bíróságok megkeresései esetében a 3. és 4. §§. szerint *conditio sine qua non* a végrehajtás elrendelése tekintetében, akár értsünk ez alatt csupán kielégítési végrehajtást, akár biztosítási végrehajtást is. Előzetesen megjegyzem, hogy az 1868: LIV. tcz. 63. §-a értelmében ő felsége többi országa és tartományára nézve a viszonyosság igazolása nem szükséges ugyan, hogy azonban ez által ki nincs zárva annak bizonyítása, hogy a viszonyosság fen *nem* áll.

Az ausztriai bíróságokra nézve e tekintetben a legujabb ministeri utasítás körözéseig irányadó volt az 1862. szept. 23-án 9627. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet, mely akként szól: «Az ausztriai nem magyar polgári, kereskedelmi és váltóbíróságok *jogerejű* határozatai a Magyarországon fekvő vagydon tekintetében, és viszont a magyar polgári, kereskedelmi és váltóbíróságok *jogerejű* határozatai a többi koronaországokban fekvő vagydon tekintetében, más hatóság által való előzetes megvizsgálás nélkül feltétlenül végrehajthatók, a minél fogva... a nem magyar bíróságok a hozzájuk bár közvetlenül, más felebbvaló hatóság közvetítése nélkül érkező megkereséseknek... melyekben a megkeresett bíróság területén fekvő vagydonra intézendő végrehajtásról van szó, feltétlenül megfelelni kötelesek.»

Hogy mennyire ragaszkodott az ausztriai igazságügyi kormány a magyarországi bíróságok által hozott határozatok jogerejűségéhez mint a saját bíróságai által foganatosítandó végrehajtás feltételéhez, kitűnik még a következőből.

A magyar igazságügyminister 1871. augusztus 17-én 13815. sz. a. rendeletet bocsátott ki, melyben helytelenítvén a magyar bíróságok azon eljárását, mely szerint a monarchia másik felének bíróságai által hozzájuk intézett végrehajtási megkeresvények foganatosítása körül a birodalmi tanácsban képviselt országokban hatályban levő törvények szerint járnak el, sőt a végrehajtás folyama alatt felmerülő cselekmények tekintetében is a végrehajtást elrendelő lajtántuli bíróságok rendelkezéseit foganatosítják — figyelmeztette bíróságait, «hogy ez ellenkezik az 1868: LIV. tcz. 62. §-ának rendeletével valamint azon általánosán elfogadott nemzetközi jogszabálylyal, mely szerint a kölcsönös jogsegélyezési viszonyban álló államok, a másik állam bíróságai által hozott *polgári ítéleteket* vagy feltétlenül vagy bizonyos kikötések mellett végrehajthatják ugyan, de a végrehajtás foganatosítása körüli eljárásnál a végrehajtó bíróság saját államának törvényei követendők.»

Az, hogy a lajtántuli bíróságok által hozott és Magyarországon végrehajthatandó határozatnak jogerejűnek kell lennie,

ezen rendeletben egy szóval sem említették; és az ausztriai igazságügyminiszter, midőn 1871. szept. 7-én 9971. sz. a. a magyar miniszter rendeletét saját bíróságainak tudtára adta, a rendeletnek mégis oly tartalmat insinuál, mely szerint «a magyar igazságügyminiszter utasította a magyar bíróságokat, hogy mindazon esetben, melyben a cs. kir. ausztriai bíróságok által hozott *jogerejű* polgári ítéletnek végrehajtása iránt kerestetnek meg, ezen megkeresésnek eleget tegyenek ugyan, azonban»... stb.

Ausztriában tehát nem csak törvény vagy rendelet nem létezik, mely az ottani bíróságokat a magyar bíróságok által elrendelt biztosítási végrehajtás foganatosítására vagy az ezek által hozott, jogerőre nem emelkedett határozatok alapján biztosítási végrehajtás elrendelésére s foganatosítására kötelezné; hanem az ott érvényben álló rendelet határozottan megkivánta a végrehajtás alapjául a magyar bíróság által hozott határozat *jogerejét*, sőt az ausztriai igazságügyi kormány még fel sem akarta tételni, hogy Magyarországon ne ugyanazon gyakorlat létezzék, hogy itt az ausztriai bíróságok nem jogerejű határozatai is szolgáljanak végrehajtás alapjául.

Hol van itt a viszonyosság, mely szükséges volna arra, hogy az 1881: LX. tcz. 4. §-ának értelme a biztosítási végrehajtásra kiterjesztessék? Nézetem szerint a viszonyosságot nem az egyes bíróságok gyakorlata s egyes esetekben hozott határozatai alapítják meg, különösen nem oly határozatok, melyek ellen jogorvoslatnak van helye s melyek csak a jogorvoslat nem használása miatt váltak a concret esetekben irányadókká. És épen oly kevésbé alkalmasak az ily határozatok a viszonyosság fen nem állásának bizonyítására. De a midőn általánosan kötelező erejű rendelettel állunk szemben, akkor ebben igenis bírjuk a viszonyosság fenállásának vagy fen nem állásának megdönthetlen bizonyítékát.

Tudom ugyan, hogy mindeddig igen sok esetben a magyarországi bíróságok akadálytalanul eleget tettek az ausztriai bíróságok biztosítási végrehajtás foganatosítása iránti megkereséseinek és viszont. De a törvény és az idézett 1862-ki rendelet mellőzésével, a jó barátság fentartásának kedvéért fejlődött, inkább csak türt, de nem törvényes gyakorlat épen nem bizonyítja a viszonyosságot, melynek törvényen vagy törvényerejű rendeleten, de nem az ezekkel ellenkező bírói gyakorlaton kell alapulnia; annál kevésbé bizonyítja, mivel ama gyakorlat általános sem volt, a mennyiben előfordult oly eset is, melyben az ausztriai bíróság a magyar bíróságnak biztosítási végrehajtás foganatosítása iránti megkeresését épen hivatkozással az 1862. évi miniszteri rendeletre megtagadta.

E szerint üres beszéd az, hogy a magyar bíróságok megsértették a monarchia két állama közötti jogviszonyosságot. Ezen viszonyosság fen sem állott; fen nem állott pedig az 1862. évi miniszteri rendeletnél fogva; és ezzel szemben az ausztriai igazságügyminiszter legújabb utasítása hibás feltevésből indul ki ugyan, de lényegileg újítást nem foglal magában s a bírói gyakorlatot csak azon mederbe fogja visszavezetni, melyet már 1862 óta el nem kellett volna hagynia.

Én a kérdés egyedül jogi oldalának megvilágítását tűztem ki feladatombul. Nem szándékozom tehát megvizsgálni azt, hogy a kérdés legújabb fejlődése mily hatással fog birni «az Ausztria és Magyarország közötti benső kereskedelmi viszonyokra.» Azt is bajos volna még csak gyanítólag is előre megmondani: mily eredménye lesz az alsó-ausztriai kereskedelmi és iparkamarában tett azon javaslatnak, hogy az ügy megvizsgálása után a parlamentben a szükséges lépések megtéessenek. Azt azonban merem állítani, hogy a nemzetközi magánjog szellemével ellenkeznék oly intézkedés, melynél fogva egyrészt Ausztriának, másrészt Magyarországnak bíróságai egymás megkereséseit biztosítási intézkedések foganatosítása iránt teljesíteni köteleztetnének.

A nemzetközi magánjogban elvül áll az: hogy bármily

szoros azon kölcsönös jogsegélyzési viszony, melyben két állam egymáshoz áll, az egyiknek bírósága által mégis a másik állam bíróságának csak oly megkeresése teljesíthető, mely a törvénykezésben általánosan elfogadott és a két állam törvényhozásában legalább elvileg hasonló módon szabályozott jogcselekmény foganatosítására vonatkozik. Állania kell ezen elvnek annál inkább, mivel a megkeresés foganatosítása körül okvetlenül a megkeresett bíróság államának törvényei követendők; és e szerint a foganatosítás lehetősége is elesik ott, hol a megkeresett bíróság az őt kötelező törvényekben a megkeresés szerinti eljárás kielégítő szabályozását nem találja.

Ily jogcselekmény a kielégítési végrehajtás jogerejű bírói határozat alapján; minden törvénykezésben el lévén fogadva a szabály, hogy ily határozatnak kényszereszközök alkalmazása által foganat szerezhető.

De nem így a biztosítási intézkedések. Ezek elrendelésének feltételei s ezek foganatosításának módozatai oly különbözők az egyes törvényhozásokban, hogy itt általánosan érvényes szabályról alig lehet szó, és hogy az esetben, ha az egyik állam bírósága a másik állam bírósága által elrendelt intézkedést saját államának törvényei szerint foganatosítja lehet, hogy egészen mást, egészen más joghatálylyal bíró valamit fogna teljesíteni, mint a mit a megkereső bíróság elrendelt és teljesíteni akart. Gondoljunk csak azon lényeges különbségekre, melyek a mi biztosítási végrehajtásunk és zárlatunk közt egyrészt, és másrészt az ausztriai «Arrest, Verbot, Sequestration és Execution zur Sicherstellung» között léteznek.

Figyelmet érdemel ezen felül, hogy a biztosítási intézkedések az illető jog kétségtelen voltát fel nem tételezván, egyrészt csak akkor alkalmaztatnak, ha veszély mutattatik ki, ha valószínűvé tétetik, hogy addig, míg a jogositottnak látszó fél végrehajtható közokirat birtokába jut, az illető jog a kötelezett fél ellenében érvényesíthetlenné válhat. Már pedig ezen veszély fen- vagy fen nem forgásának megbírálására külföldi bíróság nem, hanem egyedül azon állam bírósága lehet hivatva, melynek területén létezik azon vagyon, melyre a biztosítási intézkedés foganatosítása czéloztatik.

Az állam területfelsőségével nem ellenkezik ugyan az, hogy bíróságai más állam bíróságai által jogerejüleg megítélt jognak kényszereszközök alkalmazása által érvényt szerezzenek; de alig ha nem ellenkeznék azzal oly intézkedés, mely szerint bíróságai kötelesek legyenek az államterületen levő vagyont a birtokos rendelkezése alul és a közforgalomból elvonni külföldi bíróságnak egyedül vélelemre alapított oly határozata alapján, hogy az illető jog az azt netán jogerejüleg megállapító ítélet hozataláig veszélyeztetve van.

A mondottak szerint nem szükséges, hogy az Ausztria és Magyarország közötti vagyonforgalmi szoros viszony lényegesen táguljon, ha az egyik állam bíróságai által elrendelt biztosítási intézkedések a másik állam bíróságai által a jövőben sem foganatosíttatnak.

Ha pedig politikai tekintetek a mostani állapotnak megváltoztatását mindenképen megkivánnák, akkor a megváltoztatás mégis arra az esetre volna szoritandó, mikor biztosítási intézkedés elrendelése s foganatosítása forog szóban, mely *bírói, de még nem jogerejű határozaton* alapszik.

Dr. IMLING KONRÁD.

Az öröklési jog köréből.*

Eltekintve azon számos nehézségek és controvers kérdésektől, melyek a köteles rész intézményének elfogadásával járnak, eltekintve továbbá azon nagy mérvű ellentétől, melyben a tételes európai jogok a köteles rész alanyaira, mérvére, szerepére, jogi természetére és a kitagadási okokra nézve

* Az előbbi közl. l. az 1884. évi 31., 39. és az 1885. évi 23. számokban.

egymással állanak és eltekintve végül azon körülménytől, mely szerint a köteles rész megvalósításánál mélyebben fekvő támpontok hiányában csupán merő, önkényes törvényhozói kijelentés játsza a kizárólagos szerepet — a legnagyobb figyelmet érdemlik azon indokok, melyek a köteles rész szükségtelenségét, legközelebről pedig annak az alkotandó codexből kihagyását igazolják.

Hatalmas indokot nyújt nekünk e célra már maga a moral is, melynek első tételei közt foglal helyet azon elv: a jó jutalmazandó. Ha ez áll és pedig áll, kérdelem, hol talál erre inkább az örökhagyó alkalmat, vajon a köteles rész fentartása mellett-e vagy elvetése esetében? Bizonyára az utóbbi esetben. Vajon az örökhagyó vagy az abstract törvény tudja-e jobban eltalálni azt, hogy ki érdemli meg a hagyaték általi megjutalmaztatást? Bizonyára az örökhagyó.

Vajon továbbá az emberi személyiség egész mivoltában és hosszú tartama alatt szolgálhat-e eszközül azon célra, hogy más valakinek vagyont szerezzen. Bizonyára nem, mert hiszen ma már el van ismerve az, hogy az ember nem csupán eszköz, hanem öncél. A középkori nézetek korunkban nem birnak jelentőséggel s létjogosultsággal; ma az egyén a társadalomban is a maga egyéniségében és rendeltetésénél fogva önmagának célja s mint ilyen tehát senkinek és semminek eszközéül nem szolgálhat. A köteles rész pedig midőn egyfelől mélyen belenyul a családi élet szentélyébe, másfelől sérti az egyént a maga méltóságában is.

De vajon maga a szeretet és az ezen alapuló családiság, melyen épül a társadalom, erősül-e a köteles rész fentartása által? Kétségtelen, hogy nem. Hiszen a szeretet az emberi kebel legbensőbb valója, melyet gyarló emberi intézmények által előidézni, erősíteni nem lehet. A parancsolt szeretet eszmében is képtelenség; az életben tehát annál inkább önkéntesnek kell annak lennie. De maga a családi érzet is minél szabadabban fejlődhet ki, a maga természetes gyökereivel, annál izmosabbá válhatik. A mindenható által az emberi szívbe oltott érzetek, ha szabad kifejlődésükben nem gátoltatnak, elég biztosítékot képeznek arra nézve, hogy a család iránti kötelmek teljesítenek. Az ember nem lehet okosabb teremőjénél.

Vajon továbbá nem nagyobb-e az atyai tekintély, mely a család egyik fentartó és éltető eleme, ha nincs köteles rész? A fiui csüggettség, szeretet, az atya iránti engedelmesség, szófogadás nem fokozottabb mértékben van-e meg azon esetben, ha nincs köteles rész? Vajon a családi érzet akkor erősebb-e és maga a család akkor áll-e szilárdabb alapon, ha mesterségesen, törvény erejével vagy kifejtettebb családi érzelmek, erkölcsiség által tartatik fen?

De a jog s főleg a tulajdonjog szempontjából sem kívánatos a köteles résznek törvénybe iktatása. Köteles rész nélkül a tulajdon gyakorlása teljesebb, sulya — vagy mint a francia mondja: le prestige de la propriété — fokoztatik, értéke növeltetik.

A tulajdonjog fogalma, mely főképp az újabb időben jutott elismerésre, kellő méltatásra, megsértetik; valamint az abból folyó magánszerződési jog érvényesítése jogszabály erejénél fogva gátoltatik. Hiszen a tulajdon eszméje és szükségérzete az emberi természetben találja forrását; minden művelődési haladás, civilisatió egyik főiránylata az, hogy a tulajdon elvének minél teljesebb és okszerűbb alakban érvényt és elismertetést szereztesse. Hiszen az állampolgárnak ősjoga az, hogy vagyonáról szabadon rendelkezessék, azt a maga helyes belátása szerint adhassa és vehesse, halála esetére pedig annak hagyományozhassa végrendeletileg, a kinek akarja. Vajon ezen intézmény megczáfolná-e azon hirneves jogbölcészek állításait, kik vastag köteteket irtak a ius proprietatis elismertetése mellett és érdekében?

De meg ha a szabad elhatározás képezi a szerzés alapját, úgy jogilag kell, hogy a szabad szerzés a maga eredményé-

ben is a szabad elhatározástól tétessék függővé ugy élők közt mint halál esetére.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy mily nagy forrását képezi már maga ezen intézmény a perlekedésnek s ezáltal mennyire veszélyezteteti a vagyonnak odajutását, hová a köteles rész fentartása czélozza; midőn t. i. a hosszas perlekedés által előidézett költségek magát a hagyatékot, főleg a kisebbeket — melyeket védeni első sorban lenne hivatva a törvény — egészen elenyésztetik. S ezt különösen nálunk nem szabad szem elől téveszteni.

A nemzetgazdaság elveivel is összeütközésben áll a köteles rész intézménye, a mennyiben a javak nagy részének oly emberek kezébe juttatását gátolja, kik szakképzettség, értelmiség s helyes üzletmód által azoknak legjövödelmezőbb értékesítésére alkalmasak, hivatottak s a javakat gyümölcsözőbben használhatják. Neheztölég hat a nemzeti termelésre azért is ez intézmény, mivel sokszor a gazdagnak kellene átadni a hagyatékot, holott ott lennének a szegény rokonok, kik jobban megérdemlik s fokozottabb buzgalommal működneek azon javak legnagyobb jövödelmezőségén.

Köteles rész nem létében továbbá a fiu nagyobb takarékoskosságot, szorgalmat fejt ki, mivel tudja, hogy saját erejére van hagyva, másfelől igyekszik odahatni, hogy minél inkább érdemesebbé tegye magát a szülői hagyaték elenyérésére. De maga az apa is nagyobb szorgalmat fejt ki vagyona növelésére annak tudatában, hogy vagyonával kedve szerint rendelkezhetik.

Nem lehet mellőzni a politikai okokat sem, melyek a köteles rész fentartása ellen szólnak. A korlátlan végrendekezési szabadság ugyanis emeli az azzal élő ember felelősségérzetét, mert az illető e cselekménye megtételénél a legnagyobb meggondolásra serkentetik, mert nagy, messze kiható intézkedések megtételéről van szó. Az önkormányzat eszméje is előtérbe lép akkor, midőn örökhagyó hagyatékáról intézkedik. A polgár maga, saját felelőssége érzetében szabadon rendelkezik vagyonáról; ez által öntevékenysége növeltetik, a melyhez szokott népek, mint a nagy német jogtudós IHERING («Der Kampf ums Recht» cz. ért.) mondja: jogaik védelmezésében is sokkal serényebbek s szívósbak, mint oly népek, melynél az hiányzik.

Az állampolgár e joga különösen fontos az újabb időben, a midőn a mindent az államtól váró, annak gyámkodását sürgető communismus mindinkább számosabb hívőkre talál. A korlátlan végrendekezési szabadság megvalósítása kizárja azt, hogy az egyes az állam és a törvény parancsánál fogva részesüljön olyan javakban, melyeket ha kiérdemelt, meg is kapott volna a nélkül is, mig meg nem érdemlés esetén másnak és pedig rendszerint az azt megérdemlőnek kezeihez jutottak volna.

Ezen általános és a mi viszonyainkhoz is illő indokokhoz hozzá kell csatolnunk specialis, magyar viszonyokon alapuló okokat is.

Nálunk ugyanis a családi kapocs élénk és a vérségi kötelékből folyó szeretetben elég biztosítékot találhatunk, hogy a nagy elvvel: a korlátlan végrendekezési szabadsággal a végrendekezők visszaélni nem fognak. Ma is állnak magyar társadalmunkra 300 évvel előbb mondott szavai a nagy törvénytudósnak, ki is hires hármaskönyvében (I. R. 53. cz. 10. §.) azt mondja: «quoniam pater filio et e contra filius patri, quidquid rerum et bonorum poterit acquirere iure naturali tenetur.»

De meg hiszen országunk fenállása óta még az ősiségi megkötöttség korszakában is a magyar ember a maga szerzett vagyonával korlátlanul rendelkezett bár és mégis lehet-e visszaélésről panaszolkodnunk? s ha nem lehet, miért hozunk be egy idegen intézményt, mely nem hazai jogunk talajában nyerte lételét és miért tegyük ezáltal hiába bonyolultabbá örökösödési jogunkat?

A fölvetett kérdés rendkívül fontos, a mi kitűnik onnan is, hogy pár évtized alatt a legtekintélyesebb tudós társaságok, ezek közt kiemelendő a párisi Académie des sciences morales et politiques, mely 1867-ben «Droits de Legitime de Réserve» cz. pályakérdést tűzött ki, — továbbá jogászgűlések, 1878-iki német, stb. foglalkoztak ezen kérdéssel, mely maga egy nagy irodalomnak képezi tárgyát. Hazánkban is egyetemeink és a tud. Akadémia pályadíjakat tűztek a köteles rész megvitatására és az 1879-ben tartott magyar jogászgűlés is — bár nem eléggé tudományos niveaun — foglalkozott azzal. Megérdemli tehát teljes mérvben a mi figyelmünket is.

Midőn azonban én helytelennek, átalános és specialis viszonyokkal meg nem egyezőnek s természetellenesnek tartom annak törvény általi kimondását, hogy a polgárok egymás irányában s egymásnak halál esetére vagyont is szerezni kötelesek: nem tartom szükségtelennek, de sőt igenis kívánom, hogy a törvényhozás positiv rendelkezéseket tegyen arra nézve, hogy a szülők gyermekeiket illően felneveljék és életrevalókká képezzék, s viszont gondoskodnia kell arról, hogy a gyermekek szülőiket azok inségében el ne hagyják s midőn gyermeki ápolásra szorulnak, azokat abban illően részesítsék is, stb. Ezek fejtegetése azonban már a család-jogba tartozik.

Dr. RÓTH FERENCZ,
fehégymartai járásbíróági aljegyző.

Jogirodalom.

Magyar családi és öröklési jog. Irta HERCZEGH MIHÁLY.

A legtermékenyebb magyar jogi író tette közzé a művet, mely a fenirt címet viseli. Voltaképp nem új, hanem «átalakított második kiadása» dr. HERCZEGH hasoncímű azon művének, mely mintegy 10 év előtt első, s majd pár évvel rá második kiadásban a könyvpiacra megjelent.

Alig van év, melyben dr. HERCZEGH-től új szakmunka ne látna napvilágot. Ez jóformán már megszokott dolog. De az, hogy a magyar magánjog nem egész rendszerét, hanem annak csupán két, igaz legfontosabb és legtipikusabb részét felölelő mű ily rövid idő alatt három kiadást megér, mégis a ritka jelenségek közé tartozik, mely igazolja a munka deréktségét, kedveltségét.

Tulságos sulyt ugyan nem vagyunk hajlandók e ténynek tulajdonítani, ép mert dr. HERCZEGH egyetemi tanár. Ismerjük könyvpiacunk titkát és tudjuk, hogy voltaképp csak egyetemi tanár írhat nálunk szakmunkát. Ezek könyve kelen-dőségnek örvend — a mennyire nálunk erről egyáltalán szó lehet — s oka a szigorlati rendszerben fekszik; viszont ez okozza, hogy sok kitűnő elméjű, éles és önálló gondolkozásu jogi író ingyen is nagy nehezen kap könyvkiadót. A jogi munkák fogyasztó közönsége nálunk csaknem kizárólag a különféle vizsgákra készülő tanuló ifjúságból áll.

E culissa-titok ismerete mellett is azonban balgatagság volna dr. HERCZEGH művének három kiadását kicsinyleni. Legkevésbé vagyunk erre mi hajlandók, kik dr. HERCZEGH ezen művét tartottuk és tartjuk minden munkái közt a legjobbnak.

Ugy látszik, maga a szerző is így van vele. Erős patrioticus érzülete itt nyilvánul a legerősebben, igaz a legméltóbb és legigazibb helyén.

E pontban nem egy tekintetben ráillik dr. HERCZEGH-re MACAULAY azon megjegyzése, melyet sok essayistára tett. Panegyristává lesznek, ha kiváló férfiak jellemrajzával huzamosan foglalkoznak.

Dr. HERCZEGH is szerelmes tárgyába. E szerelmet mi sem átaljuk bevallani, de azon toldással: suaviter in modo, fortiter in re.

Ez arany mondást nem ajánlhatjuk eléggé figyelembe. Mert bármi helyén lévőnek és szükségesnek tartjuk is a hazafias érzület istápolását az ifjúságban, a tudomány, a kri-

tika érveket kíván, mely állításunkat megvédje. Ezek gyön-gesége vagy elégtelensége mellett a divatos külföldi idézés és ellentétes nézeteket képviselő idegen nagy nevekre való hivatkozás könnyen aláássa a hazai álláspontot.

Meggyőződésünk, hogy a magyar jog mindaddig meg-védve nem lesz, míg egyes tételei alapjaikra vissza nem vezetnek s ezek észjogilag és mélyrehatóan nem igazol-tatnak.

Dr. HERCZEGH erre nem igen törekedett. S míg ebben saját subjectiv álláspontunkból műve gyengéjét látjuk; más-részt úgy látszik, hogy a mi viszonyainkat nagyon jól ismerő és ehhez alkalmazkodó szerzőnek ép ez előnye.

A tisztán speculativ iránynak mi átalában véve még nem vagyunk barátai. S legyen bár a szemlélődés tiszta csont és velő, szóval: tartalmas, nem igen akad pártolója, mert ez nehéz és fárasztó. Közönségünk a legéletrevalóbb bonczol-gatástól is hajlandó elfordulni s a jogczimet is könnyen meg-találja rá: hogy német izü, szörszálhasogató philosophálás.

Dr. HERCZEGH-et e specialis hazai vád nem terhelheti.

A tételes hazai jogot adja elő úgy, a mint van vagy lenni mondatik, erényeivel és hibáival együtt. S ebben igen sok gyakorlati érzéket tanusit. Egyszerű, világos irmodora mellett a sok jogtételt könnyen felfoghatóvá és bőven szem-lélhetővé teszi.

Aligha csalódunk, hogy írói egyénisége e tulajdonság-nak sokat köszönhet.

Nem fogjuk a munkát részletesen és oly modorban ismer-tetni, mely nem áll egyébből, mint tartalmának fejezetenkénti recapitulációjából, fűszerezve hol sikerültebb, hol gyengébb megjegyzésekkel. Az ily ismétlést dr. HERCZEGH művének ismert tartalma feleslegessé teszi, de meg nézetünk szerint az ily u. n. «ismertetéseknél» alig is van értelme. A lénye-ges előnyök kiemelését s a valódi vagy legalább vélt hiá-nyokra rámutatást tartjuk minden bírálatos ismertetés elen-gedhetlen kellékének. A kritika célja a jobbitás s ez tartalom-ismétlés vagy tiszta szépmondás által el nem érhető.

Igaz, hogy még a legigénytelenebb ismertetés is sok kívánalmat támaszt a bíráló iránt. A magasabb igényű mű-ítelő tehetség pedig csak keveseknek adatott.

Ehhez nem csak éles megfigyelő tehetség, mélyre ható bíráló képesség, de époly, sőt tán nagyobb mértékben erős igazságszeretet is szükséges. Az alapfeltétel pedig a tárgy teljes ismerete. Innét van, hogy vagy semmit mondó recita-torokká vagy hizelgő dicsőítőkké, vagy pessimista ostorozókká lesznek a kritikások a tárgyak ismerete vagy a szerző iránti sympathiák vagy antipathiák szerint. A tárgyismerő, lelki-ismeretes és igazságos bíráló fehér holló.

E sorok írója nem állithatja, hogy ő bir e követel-ményekkel, de tehetsége szerint szem előtt iparkodik azokat tartani.

Dr. HERCZEGH munkája tárgymutatójának átnézésénél azonnal szembeötlök, hogy hiányzanak benne a házasság megkötésére és megszüntetésére vonatkozó szabályok. Igaz, hogy szerző ezt (2. l. 1. jegyzet) mentegeti. Mi azonban azt hisszük, hogy sem e tárgynak az egyházjogban való tanit-tatására való hivatkozás, sem a kiadó előírása — az írók e rendszerinti réme — nem üti helyre a hiányt, mely e rend-szeres műben eddig megvolt s melyet a jelen kiadásban pótolva szerettünk volna látni. Aztán a kiadó térszabása nem is igen akadályozhatta jelen műnél a hiánypótlást. Az előttünk fekvő kiadás sokkal terjedelmesebb az előbbieknél s így a tért sokkal célszerűbben fel lehetett volna használni a házasság formáinak előadására, semmint egész másodrendű s a judicatura által különben is eldöntött mellékes és a jövőre nézve jelentéktelen kérdés feletti polemia folytatására. Hogy mit mondott HINKOVCEY HINKA LÁSZLÓ ur a Kolonich-conventióról és miként czáfolta őt szerző (321—328. l.) a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain és mások másutt, az bizo-

nyára kevésbé épületes az olvasóra, semhogy e miatt egy egész fejezetet a canon-jogból kényszerüljön kiböngészni. Egyáltalán nincs helyén, hogy rendszeres dogmaticus munkába egész polemiák szurassanak be, még ha elsőrendű kérdéstről van is szó, főleg ha ez eljárás nem minden nagy horderejű kérdésnél fordul elő. Ez okból az ágiság kérdésénél is nagyobb oekonomiáival lehetett és kellett volna eljárni. A lapokra (254—265. és 285—294.) terjedő jegyzet-polemia nagyon rontja a mű összhangját, még ha az ági öröklés fontos, bár irodalmunkban talán páratlan terjedelemben egyebütt ugyanis eléggé megvitatott kérdésének van is szentelve, midőn egyéb nagy horderejű jogintézménynek semmi sem juttatik a szerencséből. A házassági vagyoni jogi rendszerek, a hozomány, közszerzemény, a helyettesítés és köteles rész, sőt a betudásnak is vitás és de lege ferenda felette fontos kérdései tarthattak volna annyi igényt a bő jegyzetkifejtésre, mint az ágiság, Kolonich-féle rendelet vagy akár az ősiségi nyiltparancs 9. §-a (250—253.)

E szerkezeti hiány mellett a mű beosztása megfelelő. Hacsak fel nem hozzuk, hogy a házassági jogban feleslegesnek látszik a hozomány, közszerzemény, hitbér iránti öröklési szabályok előadása, miután e műben a családjog egybe lévén kapcsolva az öröklési joggal, itt így is előadatnak az öröklési jogviszonyok. Továbbá az öröklési címek oly sorrendben tárgyalásához is sok szó fér, mint ezt szerző teszi. Vagy az öröklési címek ereje dönt, s akkor a szerződési öröklést illeti az elsőség; vagy a rendes és leggyakoribb, és ép ez okból már a sorrendi elhelyezés által is fontosságban kiemelt, mondhatni a törvényhozó által általános végrendeletként tett öröklési mód tekintetik a legnagyobb horderejűnek s akkor a törvényi öröklés az elsőség. Sem «a világosabb előadás,» sem a «könnyebb megérthetés» (151. l.) nem indokolja, hogy ép a végrendeleti öröklés tárgyalásának első sorban. Az öröklési jog egyes alapfogalmait «Általában» felírás alatt ugyanis előrebocsátá — igen helyesen — szerző és így a dolog természetében fekvő sorrend kiforgatása aligha bir elfogadható alappal.

Bővebb és lényegesebb megjegyzésekre nyújt alkalmat a mű nagy szorgalommal szerkesztett beltartalma; mit különben a tárgy nagy hordereje s az életbevágó kérdések egész tömege körül felmerülhető nézeteltérés a leggondosabb feldolgozás mellett is lehetővé tesz.

Egészben véve meg kell jegyeznünk, hogy az öröklési jogot sikerültebbnek látjuk a családi jognál. Az okozza-e ezt, hogy szerző az öröklési jogot vallja a nemzeties jelleg legprægnansabb kifejezőjének, (144. l.) nem tudjuk. Mi a magyar jog szempontjából a családi s főleg a házassági vagyoni jogot tekintjük ilyennek. Az egyes nemzetek öröklési joga sokkal több pontban összevág vagy kevésbé tér el characteristicusan egymástól, mint a családi jog. A magyar házassági vagyoni jog úgy rendszerére, mint egyes jogintézményeire nézve csaknem teljesen elüt minden más jogtól. Az előszeretettel tehát ezen rész legalább is felhívja oly mértékben, mint az öröklési jog. Aztán ép a házassági jog terén merültek fel a legújabb időben az addig vallottaktól egész új nézetek, ezek átvétele vagy bírálatos feldolgozása tehát mindenesetre több figyelmet érdemelt volna. Nem kicsinyeljük az öröklési jog horderejét. Nagy jogpolitikai problémák kerete az. De e szempont a családi jogba is belejátszik s ezenfelül e tér a humanismus, a civilizáció színtere. A családi jólét biztosítása, a nemek egyenjogosítása mind élénkebben foglalkoztatja a legelőkelőbb szellemeket. S körülbelül bevallott nézet, hogy a modern magánjogi jogfejlődés legerősebben a családi jog felé halad.

Nem fogjuk e helyen sokban eltérő nézetünket kifejteni vagy csak meg is érinteni. Ép ezért nem fogunk bővebben kiterjeszkedni szerző azon állítására sem, melyet a polgári házasság tárgyalásának keretén belül mond, hogy: «A mi

az egyházat előbbi jogai és hatalma háborítlan élvezetében először megingatni kezdte: az a papi nőtlenség behozatala volt.» (5. l.) Mi a dolgot megfordítva tudjuk és tapasztaljuk. Mi is olvastuk valahol e nézetet, de azt a jövő zenéjének tartjuk. Sok századok mulva talán a coelibatus lesz a clerus sirja, ha majd azon tényezők kifejlődnek és dominálónvá válnak, melyektől a jog terén egyebet is, p. o. a halálbüntetés eltörlését, más téren a fegyveres erő leszállítását vagy eltörlését s erős hitű philosophusok a világbékét várják és remélik, daczára, hogy a politikába pár évtized óta egy addig alig ismert s ma leghatalmasabb factor: a nemzetiségi kérdés és ennek motora nyult belé. Boldog halandó, ki álmai valóságát megéri. A történelem azonban azt mutatja, s ma hatalmasabban érezhetjük, mint akár csak egy évtized előtt is, hogy a coelibatus a papi hatalom legerősebb alapja. Az a lángeszű pápa, ki a papi hierarchiát oly mesterileg megteremté, a mint emberi művet nem alkotott még eddig halandó, a coelibatus behozatala által csinálta a mestervágást. E nélkül képtelenség volna azon feltétlen alá- és fölrendeltségen nyugvó századok gondolkozását és akaratát egyetlen főnek és szivnek alárendelő s oly tömérdek külön érdeket egy közös célra összpontosító hierarchia, melynek szervezete és hatalma bámulatba ejt és megdöbönt. Ha a clerus tagja egyuttal családfő is volna, az ezzel járó családi érdekek és társadalmi kötelek bizonyára lazítandják azon érzés erejét, mely mindenekelőtt és felett a rend hatalmának előtérbe helyezésében áll. Az embernek mint ilyennek érdeke, a hivatalnokéval, mint olyanul nem ritkán erős tusát vivandott, bizonyára nem ritkán az előbbi előnyére. A coelibatus mellett minden privat érdek életerében el van metszve, mely a cleruséval nem azonos vagy legalább ellentétes. Csak így élhette át századok viharát e tagozat diadalmasan. Nagy időközön át minden mást alárendelő hatalommal, minden mást felülmuló dicsőséggel és fényvel; majd megalázva és meghurczolva, s ma — hiszszük, hogy rövid időre és nem egy aurea ætas küszöbén — újból növekvőben, de soha meg nem törve és fel nem adva. Ez napjainkig a coelibatus története.

Ezzel tehát ne hozzuk nexusba a polgári házasságot, mert különben keservesen sokáig kellene rá várunk. El kell ismerni, hogy Dr. HERCZEGH-é az érdem, hogy rendszeres tankönyvben a polgári házasságnak legalább alapelveivel megismertet.

Ugyancsak szerzőt illeti a magyar irodalom terén a kezdeményezés dicsősége, hogy a házassági vagyoni jogi rendszereknek figyelmet szentelt. Művének már első kiadásában megtétetett a szerencsés kezdet s ez okból sajnáljuk, hogy a jelen kiadást a legújabb kutatások értelmében ki nem javította, vagy, a mennyiben nézete ma is a régi volna, hogy az ellenkező nézetet meg nem czáfolta.

Egy rövid szakasz, a 7-ik, van e tárgynak szentelve Bizony többet érdemelt volna.

Dr. HERCZEGH ma is azt tanítja, hogy a magyar házassági vagyoni jog rendszere a vagyonekülönzési rendszer. Sajnálatos és végzetes tévedés. Mi kimutattuk (I. *Nemzet* napilap 1884. évi nov. 3-iki s következő számainak esti lapját) e meseszerűleg keletkezett tan alaptalanságát és rámutattunk, hogy itt nem akadémikus jelentőségű tévedésről van szó. Törvényszerkesztőink a külön vagyoni-rendszer hitében élnek és az okozza, hogy a házassági jog legnagyobb horderejű intézménye fogalomszerűleg megsemmisítetik és történetileg kifejlett jogunk alapján felforgattatik.

Csak egyre mutatunk rá. Hogy lehet ott vagyonekülönzési rendszert látni, hol a törvény a házasfelek vagyoni rendszerint legtetemesebb részét: a házasság tartama alatt szerzett javakat közöseknek, egyenlő arányban és tulajdonjogilag közösöknek nyilvánítja? Csak a ki e két, egymást elvben kizáró jogfogalmat egy kalap alá tudja vonni: csak az keresztelheti a magyar jog rendszerét paraphernalis rend-

szernek. Ámde ha a két eltérő fogalom egy közös nemzőnek tulajdonítatik, akkor ép oly joggal lehet azt is állítani, hogy a magyar jog a vagyonszövetségi rendszeren nyugszik.

Az egyes rendszerek alapeszméjét sem látjuk helyesen feltüntetve. Szerző mindenütt e szakaszt tartja jellegzőnek. Ezért mondja, hogy a vagyonszövetségi rendszer «az egyéni önállóság» elvein, a vagyonszövetségi szintű a vagyonszövetségi rendszer pedig «a férj gyámkodási hatalmán» alapul. Természetes, hogy a szabadságszerető magyar az előbbi rendszernek lesz híve, ha azt vele elhitetik. Ámde a diagnosis nem egész találó. Való, hogy a római jogban a manus volt a férj és feleség közötti vagyonszövetségi viszony alakítója, ámbár kétségtelen, hogy a dos adásánál a romaiak is a házasi élet szükségleteinek közös fedezését tartották szem előtt s a dos volta-kép ezen eszméből származott. A germán jogokban azonban, pedig itt fejtettek és fejlesztettek ki a legkülönbözőbb rendszerek (I. dr. JANCSÓ GYÖRGY: *A közszervezési jog cz. m. 109—121. l.*), már nem a férj s feleség közötti személyi jogviszony, hanem az új életviszony anyagi feltételei, a családi élet anyagi viszonyainak könnyítése, biztosítása, a közös élet terheinek közös viselése eszméje volt a házasi felek közötti vagyoni jogviszony fejlesztője. Így fejtettek ki a különböző rendszerek, melyek mindegyikétől — kezdve a római — különbözik a magyar. Ép úgy, mint minden modern törvénykönyvben felfedezhetők a legtöbb ismert rendszer nyomai. Ez okból az egyes codexeknek az egyes rendszerek keretébe való olyféle beosztása, mint azt szerző teszi, — alig állhat meg. Így például az osztrák polgári törvénykönyv egyáltalán nem nyugszik a vagyonszövetségi rendszeren. Ellenkezőleg, — a paraphernalis rendszer ezen codexben nyilvánul a legerősebben. A szász polg. tvket sem e rendszerbe sorozzák. Ebben egész külön rendszert látnak érvényesülni, az u. n. férji haszonvételi rendszert. A porosz Landrecht pedig — hogy még csak ezt említsük meg — melynek szintén igen lényeges intézménye a szervezési közösség, tulnyomólag az általános vagyonszövetségi rendszeren nyugszik.

(Folyt. köv.)

Dr. JANCSÓ GYÖRGY.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Elrendelheti-e a telekkönyvi hatóság nem jogerős bírói határozatok alapján a telekkönyvi rendtartás 92. §-ánál fogva közvetlenül a zálogjog előjegyzését, szemben az 1881: LX. tczikk 228. §-ának rendelkezésével?

A telekkönyvi rendtartásnak eddig semmi törvény által világosan el nem törölt 92. §-a szerint: «oly bírói határozatok alapján, melyek által valamely dologbani jog vagy valamely meghatározott követelési összeg odaitéltetik . . . a jogerejű követelés bekövetkezte előtt csak a jog vagy a követelés előjegyzésének . . . van helye.»

Habár ezen szakasz nem határozza is meg azt, hogy a nem jogerős bírói határozatok alapján való előjegyzést közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál lehet kérni és az utóbbi van jogosítva azt saját hatáskörében elrendelni s egyuttal foganatosítani, hanem csak annyi van abban kimondva, hogy jogerőre még nem emelkedett bírói határozatok alapján csakis előjegyzésnek van helye, tehát bekeblzésnek sohasem, míg arra nézve, hogy az ily ítélet alapján való előjegyzést a bíróságnál vagy a telekkönyvi hatóságnál kell-e és mily módon kérelmezni, és hogy annak elrendeléséhez az ítéleti marasztaláson kívül egyéb feltételek is szükségesek-e vagy sem, a szakaszban határozott rendelkezés nem foglaltatik: mégis eddigi törvénykezési gyakorlatunk a törvényt magyarázat erejével szabálylyá emelte azt, hogy nem jogerős marasztaló ítéletek alapján az ingatlanokra vonatkozó zálogjog-előjegy-

zést közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál lehetett kérelmezni, mely azt saját jogkörében elrendelvé, egyuttal foganatosította is.

A törvénykezési gyakorlatnak ezen eljárása szükséges és teljesen indokolt volt azon házasi pótlására, mely az ezelőtti végrehajtási eljárásunkat szabályozó 1868: LIV. tczikknek a biztosítást szabályozó hiányos rendelkezései folytán létezett. Az 1868: LIV. tcz. 340. §-a ugyanis a (felebbezett) feltétlenül marasztaló ítélet alapján csakis ingóságokra enged biztosítást, míg ingatlanokra vezethető biztosítást a biztosítást szabályozó összes szakaszok (338—344. §§.) még egyéb alapon sem engedtek meg. Ez szembeütőleg hiány volt végrehajtási eljárásunkban, mert nem jogerős ítélet alapján, bármi veszély forgott volna is fen, ezen uton ingatlanokra biztosítást nyerni egyáltalán nem lehetett.

E hiányon segitendő, kedvező alapul használhatta fel a bírói gyakorlat a telekkönyvi rendtartás 92. §-át, melynek laza szerkezete és az iránybani határozatlan tartalma, hogy a megengedhetőnek kimondott zálogjog-előjegyzést nem jogerős ítélet alapján mely hatóság és mily feltételek mellett van jogosítva elrendelni, módot nyújtott azon magyarázatra, hogy a zálogjog-előjegyzést a telekkönyvi hatóság rendelheti el közvetlenül, és annak kinyeréséhez egyéb feltétel, mint feltétlenül marasztaló, még nem jogerős ítélet, nem szükséges.

Hogy ezen bírói gyakorlat által az ingatlanokra vezethető biztosítás lett törvényt pótlólag megállapítva, azt úgy hiszem, fölösleges bővebben fejtegetni. Mert mi egyebet képezne a zálogjog előjegyzése nem jogerős ítélet alapján, mint biztosítási intézkedést? Az előjegyzés már fogalmánál és rendeltetésénél fogva ideiglenes biztosítást képez mindig, mely a telekkönyvi jogok későbbi teljes jogérvényű keletkezésének és rangsorozatának fentartását célozza; de különösen és ecclatansul biztosítási intézkedést képez az előjegyzés akkor, midőn egy még jogerőre nem emelkedett bírói határozatnak enged a jogerejűség bekövetkeztéig feltételes hatályt a telekkönyvi tárgyakra.

A törvénykezési gyakorlat által ily módon kiegészítőleg statuált jogi állapot létezése azonban csak addig birt tartható alappal, míg világos törvény a fenti hiányon nem segített. A telekkönyvi rendtartás 92. szakaszának azonnal vissza kellett nyernie a maga határozatlan és egyéb törvényes intézkedések által kiegészítést igénylő értelmét, amint az 1881: LX. tczikkben tüzetes szabályozást nyert azon kérdés, hogy a nem jogerős bírói határozat alapján való biztosítást illetve zálogjog-előjegyzést mely hatóság, mily módon és mily feltételek mellett van hivatva elrendelni; és miután a hivatkozott törvényzcikk 228. §-a szerint erre a per bírósága van jogosítva, ennél fogva hallgatag módon meg lett szüntetve a telekkönyvi hatóságnak az addigi gyakorlat által megállapított hatásköre a biztosítást képező zálogjog-előjegyzés elrendelése tekintetében, és az új végrehajtási törvény által megszorított magyarázat folytán a tkvi rdtás 92. §-ából jövőre a tkvi hatóságnak csupán a bíróság által elrendelt előjegyzés foganatosításához való jogát szabad kimagyarázni.

Helytelen tehát véleményem szerint azon telekkönyvi hatóságok eljárása, melyek a nem jogerős, feltétlenül marasztaló bírói határozatok alapján ingatlanokra zálogjog előjegyzését célzó, hozzájuk intézett kérvényeket elfogadják és érdemileg elintézik, mert ezen eljárás mellett teljesen célatlanok volnának ingatlanokra nézve az új végrehajtási törvénynek 224., 228. és 230. §§-aiban foglalt az iránti intézkedések, hogy a) a biztosítás iránti kérelem nem jogerős ítélet alapján csak azon feltétel alatt foglalhat helyet, ha vagy a felebbezési határidő eltelte előtt veszély lesz kimutatva, vagy alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezést vagy igazolási kérelmet adott be; b) hogy a biztosítás elrendelése iránti kérvény rendszerint a per bíróságához adandó be;

c) hogy zálogjog előjegyzése végett az illetékes telekkönyvi hatóság kerestetik meg. Czeltalanok azért, mert a biztosítást kérő ezen határozatok betartását egyszerűen azzal kerülhetné ki, hogy rövid uton a telekkönyvi hatósághoz fordulna zálogjog előjegyzése iránti kérelmével, melynek ha a telekkönyvi hatóság a telekkönyvi rendtartás 92. §-a alapján helyt ad, rövidebb és feltételekhez nem kötött uton és módon elérte ugyanazt, amit épen az 1881: LX. tczikk említett határozataival meg akart szorítani, t. i. a nem jogerős ítélet alapján való biztosítási végrehajtást.

Ha imént kifejtett szerény nézetem nem téves és az általam a tkvi rdtás 92. §-ának tulajdonított értelem a valószínűségnek megfelel, úgy minden felmerülhető kétely eloszlatására talán nem volna fölösleges a tkvi rdtás általam fentebb idézett 92. szakaszát azzal kiegészíteni, hogy: «Ezen előjegyzés elrendelésére azonban a végrehajtási törvény ez iránti rendelkezéseihez képest csak a per bírósága van jogosítva.»

Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY.

Különfélék.

— **A perek rövidítésének kérdéséhez.** Vonatkózással a 21. számban foglalt abbéli közlésünkre, hogy némely vidéki törvényszéknél a közvetlen idézés a szabály, a külön vad alá helyezési határozat hozatala pedig csak kivételesen fordul elő: fővárosi ügyvédi körökből arról értesítenek bennünket, hogy a közvetlen idézések a budapesti kir. törvényszék fenyítő osztályánál is mindinkább felváltják az eddigi chablonszerű vad alá helyezéseket s hogy hozzávéve ehhez a segédhivatalnak újabb időben tanúsított gyorsabb expeditióját, a bűnperek tartama e törvényszéknél már is tetemesen megrövidült. Örömmel vesszük tudomásul az értesítést s megragadjuk az alkalmat, hogy mint már több ízben tettük, itt ujjal felhívjuk a bíróságok és a ministerium intéző köreinek figyelmét arra, hogy úgy a bűnügyi, mint a polgári perek megrövidítésének kulcsa *nálunk* nem egyedül a per constructiójában, hanem egyszersmind az ügykezelés és az Ügyviteli Szabályok reformjában keresendő. Ha a másolások, kézbesítések, felterjesztések azonnali eszközésére, a felsőbb bíróságokhoz felküldött iratcsomók teljes felszerelésére szigorubb felelősséget hozunk be s ha a kir. Curiahoz való felterjesztéseknél s az onnan való visszaküldéseknél a kir. táblákat a közbelső állomás teendői és huzavonái alól felmentjük: már ezáltal valamennyi per több mint felével rövidebbé válnék. Sajnos, de igaz, hogy pár száz irnok alkalmazása és egy észszerű ügyviteli szabály ma többet lendítene igazságszolgáltatásunkon, mint a legjobb perrendjavaslat.

— **A budapesti ügyvédi kamarának a telekkönyvi javaslat tárgyában alakított szakbizottsága megbizta SZTEHLO KORNÉL előadót a választmányhoz terjesztendő jelentés szerkesztésével.** A jelentés, illetőleg a képviselőházhoz terjesztendő felirat tervezete elkészült s a választmányban való megvitatását várja. Közölni fogjuk egész terjedelmében.

— **A képviselőválasztási költségek,** nevezetesen az ily alkalomból eredő korcsmai adósság perelhetőségének kérdésében a kir. Curia a mult napokban alperest elmarasztalta a beperesített követelés megfizetésében. A kir. tábla a keresetet elutasítván, a követelésnek az italneműek után eső részét illetőleg a korcsmai hitelről szóló 1883: XXV. tcz. 23. §-ára hivatkozik. A Curia ezzel szemben kimondja, hogy az 1883: XXV. tcz. IV. fejezete megalkotásának célja az volt, hogy az alsó földmivelő és iparos osztályokat a korcsmai hitelezés utján való kizsárolástól megóvjá, mely törvény mint kivételes jogszabály szoros magyarázatu lévén, annak keretébe nem vonhatók oly követelések, melyek nem uzsorás jellegűek, mint jelen esetben a harmadik személy által saját hitelére történt megrendelésből származó követelés s így az általános magánjogi szabályok szerint lévén elbírálandók, azok hatálya alól jogsérelem nélkül ki sem vonhatók. Alperesnek a turpis causa-ra alapított kifogását a Curia az elsőbíróság indokolása értelmében nem vette figyelembe.

— **Pactum reservati dominii.** Mellékletünkben közöljük a mult heti számban jelzett bűnesetet. Ezuttal a curiai indokolásnak csak azon oldalára kívánunk figyelmeztetni, mely a sértett fél indítványával foglalkozik. A Curia

itt a sértett fél meg nem jelenésének oly hatályt tulajdonít, melyet mi legalább a Curia határozataiban eddig nem észleltünk. Utalunk egyszersmind a mai mellékletben foglalt újabb köztörvényi határozatra, mely magánjogi tekintetben az említett bűnügyi határozattal azonos conclusióra jut.

— **Irodalmi hírek.** A jogászgyűlés évkönyvének a véleményeket tartalmazó kötete elhagyta a sajtót s legközelebb megküldetik a tagoknak. — A Jogászgyűlés körében megbeszélés tárgyát képezi egy könyvkiadó vállalat alapítása. — Dr. VÉCSEY TAMÁS római jogi Institutiói szeptember folyamán jelennek meg; a munka nagy figyelemmel van a francia római jogi irodalomra. — Dr. HERCZEGH MIHÁLY perrendtartási kommentárja a jövő hónapban harmadik kiadásban jelen meg. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ *Az anyagi magyar magánjog codificatiója* című munka második kötetén dolgozik. (Ezen kötet bevezető részét szerző a Jogászgyűletben már bemutatta. Jogászgyűleti XXIII. füzet.)

— **Az ügyvédgyűlés szakbizottságának titkára** felszólítja azon szakférfiakat, kik az ügyvédgyűlés számára dolgozatokat helyeztek kilátásba, hogy azokat a legsürgősebben beküldenek a szakbizottság elé terjeszthetés és kinyomtatás czéljából.

— **Ügyvédi vizsga.** A junius havi ügyvédi vizsgára 23-an jelentkeztek. A jelöltek e nagy száma miatt négy parallel-bizottság fog működni.

— **A celibatus hatásai.** A francia 1883-iki bűnvádi statistika kimutatta, hogy a vádlottak 60 százaléka házasságon kívüli állapotban van. Ezen adat különös érdeket nyújt Dr. LAGNEAU nem rég megjelent munkájának a celibatus hatásairól. Szerző kiszámította, hogy a házasságon kívüliek halálozási aránya a házasságbeliekéhez úgy áll, mint 3:2. Az öngyilkosság és örültség is sokkal gyakoribb náluk; különösen igen gyakori a fiatal leányoknál az elcsábítatás és elhagyatás folytán. Egyáltalán a csábítás, a házasságtörés, a magzatelhajtás, a gyermekölés, a gyermekkitétel: mindannyi nem egyéb, mint a házasságon kívül élők rendetlen és bűnös viszonyainak eredményei. Ezek számlájára írható Franciaországban 1881-ben 70,079 törvénytelen gyermek születése; s ezen gyermekek halálozási aránya a törvényes gyermekekéhez képest kétszeres. A házasságon kívüli élet, mondja Dr. LAGNEAU, a prostitúció és a venericus betegségek terjedésének főoka, mely utóbbiak igen gyakran örökletesek. A mi a celibatus ezen veszes következményeinek elhárítását illeti, szerző a következőket javasolja. A házasságra lépés siettessek; lehetőleg megrövidítendő a katonai szolgálat; megszorítandó a vidékieknek a városokba való költözése, hol ritkábban házasodnak; a fiatal embereknek megkönnyítettessék a társadalmi állások elnyerésére szükséges előkészülés, a szakiskolák évfolyamai leszállítottassanak, a vizsgák és a vizsgatárgyak száma s a vizsgadíj kevesbítettessék, a gyakornoki idő és a számfelletti hivatalnokok intézménye elejtessék; a házasságkötés alakszerűségei és költségei kevesbítettessenek, a bel- és külföldiek közti házasságoknál a sok huzavona megszűnjék; a törvény és a bíróságok hatályosabban védjék meg a leányokat az elcsábítatás és az elhagyatás ellen; az apa köteleztessék, mint más országokban eltartani törvénytelen gyermekét; végül gondoskodás történjék a lelenzgyermekéről, kik többnyire törvénytelenek és ennek költsége a házasságon kívül élőkre, mint a baj okozóira, adóképp vettessék ki.

Az Igazságügyi Rendeletek Tárának 1884-iki folyamát sajtó alá adtuk s lehetőleg e hó utolsó számdhoz mellékelve megküldjük előfizetőknek.

Megjelent:

A tőzsde-bíróság hatásköre és eljárása a törvény, a birói gyakorlat s a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának eljárási szabályai szerint. Összeállította és jegyzetekkel ellátta: Dr. FÉLEGYHÁZY AGOST, tőzsdei titkár. Ára 80. kr.

Önügyvéd. III. kiadás 1. pótfüzet. Irta KNORR ALAJOS budapesti kir. táblai bír.

Tárgymutató a Döntvénytár régi folyam XXVI—XXVIII. és új folyam I—X. kötetéhez. A tárgymutató III. kötete. Franklin-társulat.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvéd az erdélyi statutumokban. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — A budapesti ügyvédi kamara felirati tervezete a telekkönyvi törvényjavaslat tárgyában. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LIX. tcz. 15. §-a értelmezéséről. Dr. MODER TIBOR bpesti kir. táblai fogalmazótól. — A csődtörvény 267. §-ához. Dr. A. D. egri ügyvédtől. — Felelbezés illetéki ügyekben. ALEXANDER. — Ügyvédi gyűlés: Az ügyvédi segélyalap kérdéséhez. Dr. LÖWENFELD ALBERT budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvéd az erdélyi statutumokban.

Dr. KOLOSVÁRI SÁNDOR és Dr. ÓVÁRI KELEMEN nagybecsű gyűjteményének köszönhetjük,* hogy némi képét nyertük azon állapotnak, melyben az ügyvédség az elmúlt századokban az ország erdélyi részeiben volt. A kép valóban megsomorító és nincs okunk feltételezni, hogy a Királyhágón innen kedvezőbbek voltak a viszonyok. Mindazon intézkedések, melyek az ügyvédség szabályozása tekintetében tétettek, magukon hordják a legnagyobb mérvű bizalmatlanság bélyegét. Az ügyvéd olyan színben tűnik fel, mint a jogkereső közönség veszélyes ellensége, a ki ellen a feleket védelmezni kell. A következőkben közöljük azon jogszabályokat, melyek az ügyvédséget érdeklőleg hozattak.

A legérdekesebb ezen szabályok közül Kolozsvár városának «Privilegialis Executio civitatis Colosvariensis» című perrendtartása az 1588. évből, melynek második része «de Procuratoribus» cím alatt az ügyvédi rendtartást tartalmazza. Ezen rendtartásban először is a pereknek az ügyvédek általi elhuzása panaszoltatik.

«Miert hogy az feleletek dolgabannis gyakorta az Procatorok által, sok heaban való exceptiok es ketsegek tetetnek, kik miat az Perek nagy sok ideig el szoktak vonatlatni. Sőt sokan az Procatorok minden mestersegeket csak ebben akarjak mutogatni, mikeppen az Pereket az mas felnek nyelvan való karokra, és törventelensegekre halogathasak. Ezt pedig semmiert egyebert nem cselekedgyek, hanem hogy az Pereseken többet vonhassanak, mely az Pereseknek is karos, mert nem győzik az hitvan exceptiokert csak tisztasagokat (birság?) is az Biraknak fizetni. Hogy azért ebbennis az közönseges igassagnak eleomeneti lehessen, ilyen rendet akarunk követni.» Ezután rendeltetik, hogy a felek maguk adják be perbeszédeiket és az alperes részére másolat csatoltassék, a határidők pedig pervesztés jogkövetkezménye alatt megtartassanak. Majd áttér a szabályzat a tulajdonképeni ügyvédi rendtartás szükségének indokolására a következőkben:

«Az Procatorok dolgabannis vagyon nagy szertelensegh, ki miat az szegeny Peresek tellyesseggel meghemesztetnek, elannyira, mert immar az Procuratorok dolga, hogy midőn nagyobb az eo fizetesök, hogy sem mint az Peresek kereseti. Sehult penigh az Orszagban ilyen nagy szertelensegh es szabadsagh az Procatorok közöt ninczen, mint it Colosvarot, mert az Procatorok oly nagy szabadsagot vettek magoknak, az ev fizetesek dolgabann, kogy ha valamely szegeny embernek tiz forintot erő Peri vagyon, külömben fel nem veszi,

* A magyar Törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye. Összegyűjtötték, felvilágosító, összehasonlító és utaló jegyzetekkel ellátta dr. KOLOSVÁRI SÁNDOR és dr. ÓVÁRI KELEMEN, kir. egyet. tanárok Kolozsvárt. Budapesten 1885.

hanem feleben, vagy hogy alab harmadaban, ki miat ha azutan az Peresek megh akarnanak bekelnys nem engedik az Procatorok mostannis ilyen dologh eset az Procatorok miat egy szegeny nyomorult Eozvegy Aszszonnak volt Peri, melly Per járt harom szaz forintba, az Procator nem akarta az szegeny Aszszonnak dolgat felvenni (külömben) szaz forintnal, az Per alat az szegeny Aszszony, megh ügyekezett volna az Peressel bekelleni, de az Procator nem engedte, ha nem hogy az ev szaz forintya eppen megh legyen; de külömben nem engedi az megh alkuvast.

Hogy azért az Pereseken ilyen nagy szertelenseggel ne regnallyanak, és ilyen Saczoltatast az szegeny közsegen ne tegyenek, es ne tehessenek, az Procatorok dolgabannis ilyen modot es rend tartast akarunk tartani.»

Ime az ügyvédi rendtartásnak ezen statutum szerint egyedüli és főcélja a feleket az ügyvédek zsarolásai és tulajdonított követeléseivel szemben megvédeni, az ügyvédek jogairól egy szóval sem tétetik említés.

Az ügyvédi qualificatióra nézve a statutum megkivánja, hogy:

«Minden valaki Procatorsagot akar viselni es követni, Hütös legyen, hogy eo hiven és igazan szolgál az eo Principalis dolgabann, az mas ellen kereső felnek semmit nem kedvez, es hogy hamis Pert tudvan Senki ellen Persequálni nem akar.»

Azután az ügyvédi díjazás mértéke következőleg határoztatik meg:

«Masodszor ha adossagert perel eotven forint adossagigh többet az eo Procator szolgálattyaert ne vehessen, ha nem minden forintról tiz tiz penzt. Ha penigh az adossagh Eotven forinton fellyül leszen csak eot eot Penzt vehessen, ugy hogy szaz forintbol fl. 5. ket szaz forintbol tiz tiz forintot. De az illjen fizetesert csak is az Colosvari szeken tartozzanak az Peresek gondgyat viselni.»

Az örökségi, becsületsértési és hatalmaskodási perekben való díjazás megállapítása után a statutumnak «a Procatorok dolgához teczek ezt is hozza ragasztani»: «hogy az eo dolgokban az Procatorok hivebben es serenyebben eljárjanak, es az Perekre is külömb külömb fele karok ne következessenek, Ha az Peresek az Procatorok gondviseletlensegek miatt kart vallanak tudni illik ha vagy felelet massat ki nem venne, avagy az feleletre való irast el negligalna, avagy in termino competente nem comparealna, ha mi kart aval az Peresnek tenne solvat ex proprio.»

Az ügyvéd kártérítési kötelezettségét megállapító ezen rendelkezést a statutum jónak látja következő indokolással commentálni:

«Mert alkalmatlan dologhnak itellyük azt, hogy az Procator az fizetést elvegye, es Semmi gondgya azutan az szegeny Ember perire ne legyen. Sőt ha mikor az szegeny Ember az Procatorot sollicitallya, hogy dolgat el vegye fizetesek felet, megh megh szoktak nyavalyasokat rongalni, es küssebbseggel illetni.

Mely dologbol sok fele nyavalyak következnek az Peresekre, Egyk mert az Per az Procuratorok gondviseletlensege miatt nagy sokaig elhaladnak. Az Procuratoris az mit fel kellene jedzeni negligallya, ha nem annak utanna az Birokat

es Tanaczt szoktak erette eskütni es vallatni. Mü pedig ezt mondgyuk miért hogy az Notarius arra valo hogy az törvényben valami szo esik az Peresek kevansagara felirja. Az Biro penigh azonkeppen az Tanacz nem köteles Semmit fejében tartani, hogy annak utanna egy nehany esztendővel azokrol vallyon.»

Kolozsvárott egyáltalában nem jó indulattal viseltettek az ügyvédek iránt. Az 1588. évi városi Statutum újból rendeli: «Az Procuratorok feleol vegheztenek, hogj Biro Vram meghinchie eoket, a Zegheny keosseget ne sartzoltassak hanem az eleobbi Instructio vegezes zerent vegienek a keosseghen, ha penigh medio tempore a ket fel megh bekelnek, hat juxta laboris quantitatem vegien a Procurator fizetést meljnek limitatioiaba Biro Vramnak Authoritassa lehet.» 1589-ben egy városi statutum tekintettel arra hogy a successio dolgában a Procuratorok epwlnek ugian, de a keossegh farad és apad» elhatározta, hogy gondolkozni kell felette «ez Jeovendeo gjwlessigh, akkor penigh Biro Vram eo kgme proponallia eo kgmek eleybe.»

A gondolkodásnak eredménye az volt, hogy az 1603-iki «Successiorul való Tractatus»-ban az ügyvédek az osztályos ügyekben való közbenjárástól egyáltalában eltiltattak, határozatván: «Tanaczul ő klmek déliberáltak es paranczoltak Diuisor Uraimek, hogy ő klmek előtt semmi keppen az Prokatorok ne agallyanak se Atyafiú kepeben egyebkeppen, mert a divisio longus processust nem kevan, ha mely fel oly együgyü volna valamely Atyafiát vegye melleje, a ki is ne szolljon Exceptiokkal, hanem a Diuisorok Deliberatioja nem tettczik apellalya a nyolcz oszto birak eleiben, ha ot sem tettczik a Tanaczra. A nyolcz oszto birak penigh az Præfectus hazanal igazitczak az dolgot.»

De még ezzel sem érte be Kolozsvár város bölcs tanácsa és mindjárt a reá következő évben 1604-ben egy statutumot hozott, a melylyel az ügyvédek városi emberek ügyeiben az ügyködéstől egészen eltiltattak. Ezen ügyvédelleses statutum a következő. «Myert hogy az Procuratorok miatt felette nagy Zertelensegh lattotik propter frivolas et inutiles exceptiones eo kgmek tetczet, hogy semminemew causakban városi emberek mellet es ellenek ne lehessenek, hanem deponaltatnak minden causaknak gondwiseleseteol es a domo Senatoria et Sede Judiciari amoueltatnak, mind az által Idegen kwlseo Zemelyek ellen ha kewantatnak viselhessenek causakat. Az mely it valo Attiankfaitól penigh fizetést veottenek fel, tehat amire nem zolgaltatnak azt mox et de facto absque vlla terginatione et Juris processus ac dilatione Birak Vram refundaltassak vellek.»

Már a százok jobban becsülték meg az ügyvédet. Egy 1544-iki nemzeti statutumban elhatározták: «Item conclusum est ut unus procurator universitatis Saxonum teneatur in curia Reginalis Majestatis, pro dirigendis caussis Saxonum, annuatim pro fl. 50.» Egy 1655-iki nemzeti Statutum rendeli: «Adato ins künfftig sollen allenthalben in Stedten und Marcken zum allerwenigsten zwei geschworne Procuratores sein. Ratio est hæc: der Unger oder Seckler ist er Actor so kann er nicht so einen argwohn haben das sein Procurator Saxo Existens vel Germanus, dem Res Saxoni wirdt gunstlen, weil der Procurator eine iurata Persona est.» Ezen rendelkezésnek célja tehát nem az, hogy minden városban és mezővárosban ügyvéd legyen, hanem hogy az ügyvédek közül legalább kettő fel legyen esketve, a miből következtethető, hogy az ügyvédség gyakorlásához a XVII. század közepén nem kívántatott meg mindenütt az ügyvédi eskü letétele.

A mi az ügyvédi díjazást illeti, a százok sem voltak bőkezűbbek mint a kolozsváriak, mert egy 1678-iki szász nemzeti Statutum rendeli: «Die 9-te Decembris. Deliberirt Löbl Universitât (dieweilen die procuratores die arme Liti-ganten dermaassen übersetzen (überschätzen). bezüglich Ihrer

Zahlung das es wider Gott und Billigkeit laufft) das ins künfftige einem Procuratori nicht mehr als von fl. 20 einen Gulden proportionaliter gegeben werde.»

Közép Szolnok megyében egy 1723. évben kelt megyei constitutioban «concludáltatott, hogy valaki Juratus Assessora léssen a Nemes Vármegyének, tehát Procuratorságot ne visel-hessen ezen Nemes Vármegye Törvényes Székin, nisi in propria causa, lévén másként is elég Procurator, a kihez recursussa lehet a Causans Feleknek.» Hasonlót rendel az 1555-ik évi székelly nemzeti Constitutio 77. pontja: «Biro, Hadnagy Király Biro másért nem Procátoroskodhatik, hanem maga Szemellye dolgát viselheti.»

Kivételt tesz az 1714. évi Csik-gyergyó- és kászsónszéki Constitutio a választott bíróságra nézve, mely szerint: «Contractualis Biro lévén valaki, ezen Contractus mellett levő Materiában Procurator is lehet.»

Sajátszerű az is, hogy a kolozsvári 1537-iki városi articulusok szerint városi bíró nem tarthatott ügyvédet, nyilván az ügyvéd és a bíró közötti szorosabb barátság megakadályozása végett.

A fogarasvidéki 1690. évi constitutiók szerint az ügyvéd-vallásnak a kapitány vagy a községi jegyző előtt kellett történnie. Ezen ügyvédvallás ereje egy esztendeig tartott. Ugyanazon ügyben több ügyvédet vallani nem volt szabad, kivéve ha más helyen is volt ügyvédre szükség.

Az 1744. évi Csik-gyergyó- és kászsónszéki Constitutio végre a Lajtrás Hordó szekér csinálásának limitálását és a mindenféle rüdeg marhának, ménesnek, sertésnek borjival együtt dolgát elhatározván, egy füst alatt az ügyvédről is megemlékezik akkép, hogy: «concludáltatott az is, hogy valamely assessor és Procator részegen vagy ittason lesz is felette (a törvénynapon t. i.) elsőbben az olyan admoneáltas-sék V. Tiszt uramtól, ha nem szünik, másodsor 6 forintig, harmadszor 12 forintig büntetessék V. Tiszt uraimék, ha ugy sem szünik, adassék fel Főtiszt urunk ő Ngának és suspen-dáltassék ab officio.»

Közli: SZTEHLO KORNÉL.

A budapesti ügyvédi kamara felirati tervezete a telekkönyvi törvényjavaslat tárgyában.

Mélyen tisztelt képviselőház!

Az ügyvédi kamarák hatásköre az ügyvédi rendtartás 19. §-a szerint a jogszolgáltatás terén mutatkozó hiányok orvoslása és korszerű reformok életbe léptetése iránti véleményadásra és javaslatlételre kiterjedvén, alulírott ügyvédi kamara csak kötelességét véli teljesíteni, midőn az igazságügyi kormány által a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztéséről és a telekkönyvi rendeleteknek pótlásáról és módosításáról benyújtott törvényjavaslat felett észrevételeit megtenni, és azokat a mélyen tisztelt képviselőháznak becses figyelmébe ajánlani bátorkodik. Teszi pedig ezt alulírott kamara nemcsak azon okból, mert a tervezett törvény egynemely intézkedése az ügyvédi érdekeket közelebbről érinti, a mi tehát már magában véve indokolná az ügyvédi érdekeket képviselő kamara felszólalását, de kiváltképen azért is, mert a törvényjavaslat tárgyának fontossága, annak a hazai jogrend és jogbiztonság tekintetéből nagy jelentősége kívánatosá teszi, hogy a javaslatban foglalt intézkedések minél több oldalról és különösen a szakkörök által, minél sürűbben megbeszél-tessenek és megbiráltassanak.

Ezen szempontokból kiindulva mindenek előtt sajnálatunkat kell kifejeznünk a felett, hogy a polgári törvénykönyv codificatioja még nem haladt annyira, hogy már most egy a polgári törvénykönyvön alapuló végleges telekkönyvi rendtartási törvényt alkotni lehetne. De miután belátjuk, hogy a telekkönyvi hitel és a jogrend követelményei a telekkönyvi ügy terén mutatkozó nagy bajok és hiányok orvoslását égető

szükségként tüntetik fel, helyeselnünk kell az igazságügyi kormány azon eljárását, hogy addig is, míg a polgári törvénykönyv alapján a végleges telekkönyvi rendtartás elkészülhet, jónak látja a jelenlegi törvény hiányait novellaris intézkedések által pótolni és ezen novellát a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztését tárgyazó szabályokkal egybekapcsolni.

A mi különösen a törvényjavaslat ezen két fő tárgyának egybekapcsolását illeti, igaz ugyan, hogy elméleti szempontból indokoltnak látszik azon ellenvetés, miszerint ezen két tárgy egymástól egészen különböző, az egyik a telekkönyvi betétek szerkesztése és azoknak az állandó kataszterrel való összhangba hozatala önálló és végleges minőséggel, a törvényjavaslat második tárgya a telekkönyvi rendelet módosítása kiegészítő és ideiglenes természettel bír, mind a mellett a törvényjavaslatot jelenlegi szerkezetében gyakorlati szempontból elfogadhatónak tartjuk, mert kisebb terjedelménél, áttekinthetőségénél és tárgyai hasonlóságánál fogva nem lehet attól tartani, hogy a törvény ilyképeni szervezete zavarokra fog szolgáltatni alkalmat, s mert elvégre a cél, melyet a törvényjavaslat különböző részei szem előtt tartanak, ugyanaz, t. i. a telekkönyvi intézmény tökélyesbítése és oly intézkedések megalkotása, melyek a törvény értelmében létesítendő új telekkönyv hasznavehetőségét a jövőre nézve is biztosítják.

Ezek előrebocsátása után a törvényjavaslat részleteit illetőleg következőkben van szerencsénk észrevételeinket előterjeszteni:

Helyeselve a javaslat 3. §-a 5. pontjának azon rendelkezését, a mely szerint a telekkönyvi betétben a kataszteri tiszta jövedelem összege is kitüntetendő, ezen §. 3-ik pontjánál ezen szavak után «földadó-kataszteri munkálatokban kített művelési águk és helyi fekvésük» felveendőnek tartjuk még ezen szavakat: «és *netaláni ártéri minőségük*», mert az ingatlan árteri minősége az ingatlan értékére nagy befolyással bír, miért is ezen minőség kitüntetése kívánatos.

Az 5-ik §-ra vonatkozólag megjegyezzük, miszerint mi is a personalfoliumok rendszerét követendőnek tartjuk, csak városi beltelkeket illetőleg vélnők célszerűnek ezen elv alól kivételt tenni. A hitbizományi jószágok telekkönyvi betéteinek szerkesztéséről a javaslat külön nem intézkedvén, tekintettel arra, hogy a hitbizományi jószágok már jogi természetüknél fogva egy oly állandó egésznek képeznek, melynek állaga csak kivételes és ritka esetekben változik, és ügykezelési szempontból is kívánatos, hogy az ily, jogilag és gazdaságilag egy egésznek képező ingatlanok lehetőleg egy telekkönyvben egyesíttessenek, kívánatosnak tartjuk, hogy az 5. §. után következő intézkedés vétessék fel:

Ha valamely hitbizományi józágnak alkatrészei több községben fekszenek, s egy azon telekkönyvi hatóság alá tartoznak, azok az eddigi mód szerint, valamennyien egy főtelekjegyzőkönyvben egyesíthetők. Ha azonban egyes alkatrészek más telekkönyvi hatósághoz tartoznának, vagy pedig ha a telekkönyvi hatóság egyes alkatrészekre nézve időközben változnék: a más hatósághoz tartozó birtokokról önálló betétek veendőek fel és a telekkönyvek is ezen esetben önállóan kezelendők.

A telekkönyvi jószágtestek összealakítását illetőleg különben óhajtandó, hogy a jelenlegi jogi megjelölés (telek, $\frac{1}{4}$ telek, nemesi jószág stb.) fentartása mellett az új betétek szerkesztésénél lehetőleg a jelenlegi nyilvánkönyvi állapot szolgáljon alapul, ki nem lévén zárva ez által az, hogy a jelenlegi jószágtestek a tulajdonos kívánságához képest más önálló jószágtestekkel vagy birtokrészekkel kiegészíttessenek illetve egyesíttessenek, ha nyilvánkönyvi akadály különben fen nem forog.

Ezen eljárásnál azonban az illető ingatlanok eltérő jogi természete (maradványföld, szőlő stb.) figyelembe veendő,

és az ily különjogi természettel bíró ingatlanok egy jószágtestté nem egyesíthetők.

A 13. §-nál megjegyezzük, hogy a telekkönyvek szerkesztésével megbízott bizottság arra is volna kötelezendő, hogy a telekkönyvben feljegyzett ősiségi és zálog visszaváltási igények tisztába hozatalára is terjeszteni ki figyelmét és a törvényes vélelem szerint megszűntnek tekinthető ily igények vagy más hasonló bejegyzéseknél az érdekeltek meghallgatása mellett puhatólna ki a létező jogállapotot.

A 15. §-t mint tisztán pénzügyi intézkedéseket tartalmazót itt kihagyatni és a vegyes intézkedések közé felvétetni javasoljuk.

A 16. §-nál bátrak vagyunk arra utalni, hogy telekjegyzőkönyveink kincstári és községi adó- és illetéktartozások biztosítására bejegyzett oly zálogjogoktól hemzsegnek, melyek a tartozás lefizetése folytán vagy más okból megszűntek, de törölve nem lettek.

Miután ezek fenállása vagy megszünte iránt az illető hivatalok hiteles felvilágosítást adhatnak, a betéteket szerkesztő bizottság arra lenne kötelezendő, hogy az ily megszűnt követelések törlését hivatalos uton eszközöltesse.

A törvényjavaslat 22—31. §-ai oly ügykezelési szabályokat tartalmaznak, melyek a törvényből egészen ki lennének hagyandók, és a kormány által kiadandó utasításokba foglalandók. Ezen szabályok ugyanis a telekkönyvek szerkesztését előkészítő közegek teendőit és eljárását írják körül, s ezért csak ideiglenes értékkel bírnak, s ha a törvénybe felvétetnek, azt ok nélkül nehézkessé teszik és annak megtanulását megnehezítik.

A törvényjavaslat 36, 37. és 38. §-ai fontosságuknál fogva kiváló figyelmet érdemelnek. Köztudomású dolog, hogy hazánkban a telekkönyvi állapot a tényleges birtokállapottól nagy mérvben eltér. Ezen sajnosan érzett körülmény teszi főleg szükségessé a szőnyegen levő törvény megalkotását. Vannak sokan, a kik oly sötét színben látják a fenlevő állapotokat, hogy csak egészen új helyszíneléstől várnak orvoslást és azért a törvényjavaslatot mint félrendszerűt egészben véve elvettetni akarnák. Mi ugyan nem osztjuk ezen nézetet és nem vélnők tanácsosnak az új helyszínelést mely a létező telekkönyvi bejegyzésekből tabula rasa-t csinálva a szerzett jogok veszélyeztetésével és a megállapodott jogrend kisebb-nagyobb megingatásával jár, de miután nem hunyhatunk szemet a telekkönyveknek országszerte ösmert nagy rendtelensége előtt s miután a javaslat által tervezett intézkedéseket e tekintetben elégteleneknek tartjuk, a 36. és 37. §§-okban foglalt intézkedések kiegészítése gyanánt a következő intézkedés felvételét javasoljuk:

Oly esetekben, midőn a telekkönyvi tulajdonos, vagy örökösei ki nem puhatólhatók: a tényleges birtokos az alább meghatározott feltételek mellett tulajdonosul legyen bejegyezhető még akkor is, ha a telekkönyvben bejegyzett tulajdonos jogának megszüntét vagy saját jogának megszerzését okiratilag igazolni nem tudja.

Az ily bejegyzés csak a következő feltételek alatt eszközölhető.

1. Helyhatósági bizonyítvánnyal igazolandó, hogy a tulajdonos, esetleg hagyatékbirósági bizonyítvánnyal hogy a tulajdonos örökösei ismeretlenek.

2. Igazolandó, hogy a tényleges birtokos vagy jogelőde a kérdéses ingatlant legalább 10 esztendeje háborítlanul birtokolja.

3. A telekkönyvi tulajdonos esetleg örökösei egy évi hirdetményi határidő alatt hirlapilag idézendők, s ha a tulajdonos jelentkezik, illetve ha az örökösök örökjogukat valószínűsítik, nem a tényleges birtokos, hanem az eddigi telekkönyvi tulajdonos lesz a B. lapon bejegyzendő, a tényleges birtokos pedig a telekkönyvi tulajdonos illetve örökösei ellen perre utasítandó.

Ha az egy évi hirdményi határidő alatt tulajdonosul senki sem jelentkezik, a tényleges birtokos lesz tulajdonosul bejegyzendő.

Megengedjük, hogy az általunk javasolt intézkedés radicalis jelleggel bír. Ugyde a tényleges birtokállási állapotnak a telekkönyvi állapottól való nagy eltérése mellett radicalis eszközöktől nem szabad visszariadnunk, ha a czélt, hogy a telekkönyv a tényleges birtokviszonyoknak hű képét adja, meg akarjuk közelíteni.

A törvényjavaslatban foglaltak arról az igen gyakori esetről, midőn a telekkönyvben szereplő tulajdonos vagy annak örökösei ismeretlenek vagy hollétök nem tudatik s így a telekkönyvi tulajdonos átruházó nyilatkozata a bizottság előtt nem történhetik meg, nem provideal. Ezen esetekben tehát a tényleges birtokosok daczára annak, hogy az ingatlan tulajdonjogát jogszerű módon megszerezték vagy azért, mert ők vagy elődeik az okiratokat elvesztették, vagy pedig azért, mert szóbeli szerződés mellett szerezték meg a tulajdonjogot, nem lesznek azon helyzetben, hogy a telekkönyvet rendbe hozhassák. Az ilyen birtokosok kénytelenek lesznek bevárni a 30 éves elbirtoklási időt és addig a telekkönyv rendtelenségben marad.

Mi ezen nagy bajjal szemben azt hisszük, hogy a 10 éves birtok, az egy évi hirdményi határidő és a telekkönyvi tulajdonos, illetve örököseinek fel nem találhatása elég biztosítékot szolgáltatnak a mellett, hogy jogsérelem az általunk javasolt átmeneti intézkedések által egykönnyen okoztatni nem fog. A törvény jelenleg is megengedi az elbirtoklást 30 év alatt a telekkönyvi tulajdonos ellen, még akkor is, ha az ismeretes, a telekkönyv újjászervezésénél, mint kivételes és átmeneti intézkedést, az elbirtoklási időt tehát annál inkább lehetne ily esetekben rövidebbre szabni, mert fel nem található és így többnyire oly személyekről van szó, kikről feltehető, hogy azok már nem is léteznek, vagy ha léteznek is, jogi érdekeltségük a 10 év óta elhagyott ingatlan iránt megszűnt.

A 47. §. 1. pontja szerint mindazok, a kik a betétek tartalma által előbb nyert nyilvánkönyvi jogaikat bármily irányban megsértve vélik, 3 hónap alatt felszólalási kérvényt tartoznak beadni, ugyanezen §. 2. pontja szerint pedig az előző nyilvánkönyvi jogok tulajdonosai, kik a szerkesztő bizottság eljárása folytán teljesített bekebelezések érvénytelenségét kimutathatják, egy év alatt törlési keresetet tartoznak beadni.

Mint hogy ugy az első, valamint a második esetben előbb nyert nyilvánkönyvi jog sérelmének orvoslásáról van szó, sőt az első eset általános meghatározásainak a második pont szerint orvoslandó sérelmek is alárendelhetők, a törvényjavaslat ezen szövegezése kételyeket hagy fen az iránt, mily esetben kelljen felszólalással és mily esetben törlési keresettel élni, továbbá az iránt, ha vajon a jogaiban sértett fél a felszólalás és a törlési kereset között választhat-e, vagyis van-e joga azon félnek, ki a felszólalást elmulasztotta, még az egyévi határidőn belül törlési keresettel élni, továbbá élhet-e a fél még törlési keresettel is, ha a felszólalással jogérvényesen elutasított és élhet-e a fél egy és ugyanazon időben mind a két jogorvoslattal, illetőleg megindíthatja-e a törlési keresetet addig, míg a beadott felszólalás jogérvényesen el nem intéztetik, s ha nem keresheti jogainak orvoslását egyszerre két uton, mi történjék akkor, ha a felszólalás a közbevetett jogorvoslatok folytán egy év alatt jogérvényesen el nem intéztetik?

A törvényjavaslat ezen felette fontos szakaszának ilyen hiányos és kételyeket fenhagyó szövegezése mellett kívánatosnak tartjuk:

hogy ezen szakasz egészen újból szövegeztessék, és vagy határozottassanak meg tüzetesen és kimerítően azon esetek, a melyekben felszólalásnak és azok, a melyekben törlési kere-

setnek helye van és határozottassék meg szorosán ezen jogorvoslatnak hatálya és egymáshoz való viszonya, vagy pedig, és ezt czélszerűbbnek tartjuk, követtessék e helyütt is az 1855-iki telekkönyvi rendeletben előirt kiigazítási eljárás, és a felvétel minden esetben csak egy három hónap alatt beadandó kérvény által legyen megtámadható. Ezen kérvény folytán azután (neveztessek ez akár kiigazítási kérvénynek, akár felszólalásnak) a telekkönyvi hatóság által tárgyalás tűzendő ki, a melyen, ha a felek közt egyesség nem jön létre, a felszólalással élő fél záros határidő alatt a törlési kereset beadására utasítandó. A tárgyalás, illetve az ennek folyamán képező perreutasítás csak azon esetekben maradhat el, hol a felszólalás tárgyát nem valamely vitás jog, hanem egyszerű tollhiba-kiigazítás, valamely feljegyzés kiigazítása s efélék képezik.

Az 52. §-ra vonatkozólag helyeseljük, hogy az alaptalanul felszólalók vagy törlési keresetet indítók pénzbírságban marasztaltatnak, az ügyvédi karra nézve felette sérelmesnek és igazságtalannak tartjuk azonban azt, hogy a bírság, ha a felet ügyvéd képviseli, mindig az utóbbtól hajtandó be, még akkor is, ha az ügyvéd igazolja, hogy a féltől kapott utasítás értelmében járt el. Igazságtalan ezen eljárás, mert a megbízottat felelőssé teszi a megbízó ténykedéseért, sérelmes az ügyvédre, ki gyakran a hely távolsága vagy a határidő rövidsége miatt nem képes magának arról, vajon a fél előadása a valóságnak megfelel-e, biztos tudomást szerezni, a ki mégis ha a határidőt elmulasztani nem akarja, a beadványt a fél utasítása szerint haladéktalanul beadni köteles. De az ügyvéd a fél által előadottak valódiságáról gyakran előzetesen meg sem győződhetik, mert a vitatott tények bizonyítása talán tanuk vallomásától vagy szakértők véleményétől van függővé téve. Az ügyvédi ügyködés ily korlátozása különben a felek érdekével is ellenkezik, mert az ügyvéd csak némileg is aggályos vagy kétes esetben kénytelen lesz, hogy magát fedezze, a féltől a bírság előlegezését követelni, a mi által a felszólalással élni kívánó fél a tisztességesebb és vagyoniilag felelősségre vonható ügyvédektől elriasztatni és talán épen zugirások felkeresésére utaltatni fog. Ha a megtámadott intézkedésnek czélja az akarna lenni, hogy az ügyvéd riasztassék vissza alaptalan felszólalások vagy törlési keresetek beadásától, erre csak azt jegyezzük meg, hogy ezen cél ugy is elérhető, ha az ügyvéd a féllal szemben felelőssé tétetik az ettől behajtott bírságért, a mely eljárás annál indokoltabb, mert általában véve több garancia van arra nézve, hogy a fél az ügyvéden, mint arra nézve, hogy az ügyvéd a félen meg fogja vehetni a behajtott bírságot. Megjegyezzük még, miszerint azon körülmény, hogy ezen bírság csak a felszólalás vagy kereset teljes alaptalansága esetén lesz kiszabandó, nem oszlatja el aggályainkat már azért sem, mert egy esetrel több lesz ez által teremtve, melyben az ügyvéd a bírói önkénynek alárendeltetik.

(Bef. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LIX. tcz. 15. §-a értelmezéséhez.

A kérdéses szakasz utolsó bekezdése azon jogorvoslatról rendelkezik, melylyel a peres felek a *sonmás* eljárásban a bírói illetőség meg- vagy meg nem állapítása miatt élhetnek.

A kifogás elvetése esetén használandó jogorvoslatra vonatkozó rendelkezés az, miről itt tulajdonkép szó van. Maga a kérdéses szakasz így szól: «Ha a bíró a kifogásnak helyt adott, felperes felfolyamodással élhet; *alperes ellenben, ha kifogása elvettétnék, csakis az ítélet elleni felebbezésben kereshet orvoslást.*» (45. §.)

Szavakon indulva e második rendelkezést ugy is lehetne értelmezni, hogy alperes a kifogás elvetése miatt *csakis* akkor

élhet jogorvoslattal, ha egyben az érdemleges ítéletet is felebezi, vagyis első sorban magát az ítéletet kell felebbeznie s csak ezzel kapcsolatban — úgy mellékesen — neheztelheti a birói illetőség megállapítását.

És úgy látjuk, hogy ezt az értelmezést fogadta el a budapesti kir. ítélő tábla is, mert több ízben visszautasított oly felebbezést, melyben alperes részéről *csakis az illetőség megállapítása* nehezteltetett. Így határozott különösen a kir. tábla 19331/85. sz. a. is. E szerint: «*A felebbezés hivatalból visszautasítottatik, mert az 1881: LIX. tcz. 15. §-a utolsó bekezdésében foglalt ama rendelkezésből, mely szerint az illetőség ellen tett kifogás mellőzése esetén alperes e miatt csak az ítélet elleni felebbezésben kereshet orvoslást: nyíltan következik (?), hogy alperes a birói illetőség megállapítását csupán azon esetben panaszolhatja, ha egyuttal magát az ítéletet is a maga részéről sérelmesnek találja; minthogy pedig alperes felebbezésében csak a miatt emelt panaszt, hogy az illetőség megállapított: a felebbezést az idézett törvény 27. §-a második bekezdése értelmében visszautasítani kellett.*»

Ha szó szerint értelmezzük a törvényt: úgy e határozat megfelel annak. De meggyőződésünk az, hogy a fenti §. megállapításánál a törvényhozói gondolat nem lehetett az, hogy alperest rákényszerítse az ítélet elleni felebbezésre akkor is, midőn azt — jogi meggyőződése szerint — nem illetékes bírása hozta. Neki elegendő csupán az illetőség megállapítását neheztelni, mert ha az illetőség megdőlt, vele dől maga az ítélet is. A törvényhozó a novella 15. §-ában csak azt akarta mondani, a mit az 1868: LIV. tcz. hatályon kívül helyezett 99. §-a fejezett ki, hogy t. i. «alperes, ha kifogása elvettetének, a *végítélet előtt külön* jogorvoslattal nem élhet.» Így aztán látni való, hogy mi értelme lehet annak, hogy «csakis az ítélet elleni felebbezésben kereshet orvoslást.» Nem más t. i. mint az, hogy a szóban forgó *alaki sérelem* miatt jogorvoslattal élni mindaddig nem lehet, míg a per ítélettel befejezve nincs.

Ez értelmezés helyességét kétségtelenül támogatja a novellának 38. és 59. §-a is. Az utóbbi §. szerint semmisségi okul szolgál a következő *alaki sérelem*: «*d)* ha sommás ügyben az illetéktelen bíró, az illetőség elleni kifogás elvetésével, a birói illetőséget megállapította.» A 38. §. szerint pedig: «Azon *alaki sérelmek* miatt, melyek a perbeli eljárás folyamában, az ítélet hozataláig felmerültek vagy a per folyamában hozott s felfolyamodással meg nem támadható végzések által okozottak, csupán az ítélet elleni felebbezésben lehet orvoslást keresni. *Alaki sérelmek miatt azon fél is élhet felebbezéssel, a ki az ítéletet az ügy érdemében nem felebbezi.*»

Már csak e két szakasznak egybevetéséből is nyíltan következik, hogy pusztán maga az illetőségi kifogás elvetése — mint *alaki sérelem* — miatt is lehet felebbezéssel élni.

Ily esetben aztán csak az illetőség kérdése kerülne felülvizsgálat alá, s ha az I. bíróság illetékes volt, úgy az e tárgyban végzés helyben, az érdemleges ítélet pedig érintetlenül hagyandó lenne. Ha ellenben illetéktelenség forogna fele: akkor az egész eljárás — tehát az ítélet is — megdőlt ép a novella 39. §-a alapján.

A most elmondottakat elegendőknek tartjuk annak kimutatására, hogy a törvény szellemének csak az imént felállított értelmezés felel meg. Dr. MODER TIBOR.

A csődtörvény 267. §-ához.

Régi csődtörvényünk a kereskedő nejének az 1840. évi XVI. tcz. 9. §-a s a kereskedelmi törvény 552. §-a értelmében bejegyzett hozományát csőd esetén *előnyös kielégítésben* részesítette.

Az 1881: XVII. tcz. 267. §-a azonban az 1840. évi XXII. tcziknek s az ideiglenes törvényszabályoknak idevonat-

kozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte. Az 1881: XVII. tcz. hatályba lépése óta, vagyis 1882. január hó 1-étől kezdve tehát nem lehet a nőnek hozomány-követelése tekintetében *új* elsőbbségi jogot szereznie.

A kereskedő, ha most házasodik, hiába jelenti be neje hozományát a törvényszékhez bejegyzés végett; mert ennek nincsen joghatálya s azt be sem vezetik a cégjegyzékbe.

De mi történik a következő esetben?

Hangya Péter és Hangya Pál 1878. évben «Hangya testvérek» cég alatt kereskedést nyitottak.

Hangya Péter 1880. esztendőben megnősült s nejének 2000 frtnyi hozományát *ugyanazon évben* szabályszerűen bejelentette s *közkereseti társaságuk cégénél* bejegyeztette.

A két testvér 1882-ben elvált egymástól s *régi társas-cégük megszüntetése mellett* Hangya Péter is, Hangya Pál is saját *új* egyéni cége alatt külön-külön nyitott üzletet.

Lehet-e ily esetben Hangya Péternek azt kérnie, hogy nejének az 1881: XVII. tcz. hatályba lépése előtt bejelentett s szabályszerűen bejegyzett hozománya az ő új cége mellett is feltüntettessék?

Én azt hiszem: igen.

Igaz ugyan, hogy az 1881: XVII. tcz. 267. §-ának első bekezdése által a női hozomány bejegyzéséről intézkedő 1840: XVI. tcz. 9. §-a hatályon kívül helyezett; az is igaz, hogy ennek folytán a női hozomány többé ujonnan be nem jegyezhető: de ezt mind nem tartom elégséges oknak a bejegyzés megtagadására.

A felvetett esetben ugyanis *nem új bejelentésről, nem új bejegyzésről*, hanem arról van szó, hogy már az 1881: XVII. tcz. hatályba lépése előtt bejelentett s szabályszerűen bejegyzett női hozomány Hangya Péter társascégének megszüntetése után az ő egyéni cége mellett is feltüntettessék, illetőleg ide átvezettessék.

Ez pedig annál inkább eszközölhető, mert az 1881. évi XVII. tcz. 267. §-ának *második* bekezdése értelmében, az ezen törvény hatályba lépése előtt az 1840: XVI. tcz. 9. §-a és a kereskedelmi törvény 552. §-a alapján *szerzett jogok érintetlenül hagytak*; mert továbbá sem az új csődtörvény, sem az ezt hatályba léptető rendelet nem helyezte hatályon kívül a kereskedelmi cégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában kibocsátott ministeri rendelet 4. §-ának azon intézkedését, mely szerint a kérdéses feltüntetés, illetve bejegyzés az A. alatti minta 8. rovatába bevezethető.

Kérdés tárgyát ennél fogva csak az képezheti, hogy megszerezte-e Hangya Péter neje szóban forgó hozomány-követelésére nézve elsőbbségi jogát s hogy nem szünt-e ez meg azon cég töröltetése által, a mely mellett a hozomány bejegyezve volt?

Az 1840: XVI. tcz. 9. §-a és az 1875: XXXVII. tcz. 552. §-a értelmében ahhoz, hogy a nőnek hozománya a törvény által biztosított előnyös kielégítésben részesüljön, semmi egyéb nem kívántatott, mint az, hogy ezen hozomány 1882. jan. hó 1-éig a törvényszéknek bejelentetett s a cégjegyzékbe bevezettetett legyen.

Ha ez megtörtént, akkor a nő hozomány-követelésére nézve férje ellen, illetve a csődhitelezőkkel szemben oly törvényes elsőbbségi jogot szerzett, melytől ő *akarata nélkül* meg nem fosztható.

Miután pedig Hangya Péter neje hozományát még 1880-ban bejelentette; miután továbbá követelése a cégjegyzékbe is bevezettetett: kétségtelen, hogy ő a törvény által kívánt minden feltételnek eleget tett s így elsőbbségi jogát is szabályszerűen megszerezte.

A másik kérdés most már az, hogy elveszett-e Hangya Péter nejének szerzett joga az által, hogy «Hangya testvérek» cég töröltetett?

Az én véleményem szerint: nem.

A női hozomány bejegyzésének ugyanis dologi hatálya nem lévén, a nő hozományának bejegyzése által törvényes

elsőbbbségi jogát *nem a cég, hanem a kereskedő-férj vagyonára* nézve szerzi, illetve szerezte meg.*

Miután tehát Hangya Péter nejének hozomány-követelése nem «Hangya testvérek» cég alatt folytatott közkereseti társaságnak, hanem csak Hangya Péternek tartozását képezte; miután továbbá ebből folyólag Hangya Péter neje «Hangya testvérek» cég ellen jogot sem szerzett: kétségtelen, hogy ezen társascég megszüntetése által jogát el sem veszhette.

De a «Hangya testvérek» cég törlése által Hangya Péter neje szerzett jogát azért sem vesztheti el, mert a *nő bejegyzett hozományának törvény által biztosított elsőbbsége egyik törvényben sincs valamely cég fenállásához kötve*; mert továbbá régi csődtörvényünk s az 1840: XVI. tcz. 9. és 10. §-ai, valamint a kereskedelmi törvény 552. §-a is *kizárólag* csak az esetben vonták meg a női hozománytól a törvényes elsőbbséget, ha kellő időben be nem jelentettek, illetve be nem jegyeztettek.

Minthogy pedig Hangya Péter neje hozományára nézve elsőbbségi jogát az 1840: XVI. tcz. 9. §-a és az 1875. évi XXXVII. tcz. 552. §-a alapján még az 1881: XVII. tcz. hatályba lépése előtt megszerezte; minthogy továbbá ő e jogát nem «Hangya testvérek» cég, hanem Hangya Péter vagyonára szerezte; minthogy végül az 1881: XVII. tcz. 267. §-ának második bekezdése értelmében e joga érintetlenül maradt: *bizonyos, hogy Hangya Péterné bejegyzett hozományának átvezetését Hangya Péter új egyéni cége mellé, 1882. évi január 1-eje után, most is el lehetne rendelni; sőt e hozományt — a csődtörvény 267. §-ának második bekezdése szerint — esetleges csőd esetén is, az első osztálybeli követelések után és a második osztálybeli követeléseket megelőzőleg kellene az általános csődtömegből kielégíteni.*

Dr. A. D.,
egri ügyvéd.

Felebbezés illetéki ügyekben.

A pénzügyi törvények és szabályok, dacára hogy a pénzügyminister s volt államtitkárja cége alatt is már terjedelmes commentár jelent meg és van forgalomban, még mindig egy ügyes, furfanggal készült «utvesztő»-höz hasonlitanak, a melyben nemcsak laicus, de a szakember is könnyen eltéved vagy talán helyesebben mondva, nehezen avagy épen nem találja meg a helyes utat, a melyen a «leletek» többé-kevésbé vészes szirtjét kikerülheti.

Ezuttal vessünk fátyolt a «leletek»-re s szóljunk a jogorvoslatokról, melyek illetékszabási ügyekben alkalmazásba vehetők.

Az 1881: XXXIV. tcz. VII. fejezet 29. §-a a) és b) pontja szerint a kiszabási hivatalok által megszabott illetékek jogossága és helyessége ellen a rendelvénny kézbesítésétől számított 30 nap alatt birtokon belül, 60 nap alatt pedig birtokon kívül van helye felebbezésnek, a mely az eljáró kiszabási hivatalhoz közvetlenül vagy posta útján benyújtandó s felette a 34. §. a) pontja értelmében illetékes pénzügyigazgatóság dönt, a melynek határozata a 30. §. szerint csak a kézbesítést követő 30 napi határidőn belül felebbezhető a pénzügyi közigazgatási bírósághoz s ezen felebbezés az 1883: XLIII. tcz. 6. §-a c) pontja rendelkezéséhez képest a pénzügyigazgatósághoz — melynek végzése felebbeztetik — nyújtandó, vagy posta útján küldendő be. Ezen felebbezés azonban az 1881: XXXIV. tcz. 35. és 36. §§. c) pontja értelmében végrehajtást felfüggesztő joghatályal csak akkor bír, ha a pénzügyigazgatóság nem hagyta helytlen a kiszabási hivatal fizetési meghagyását, illetve rendelményét, vagy pedig «ha azon kérdés döntendő el, hogy valamely jogügylet egyáltalán képezi-e illeték-követelés tárgyát, vagy sem?»

* L. Döntvénytár XXI. f. 34. sz., XXI. f. 93. sz. és IX. új f. 166. sz. a. közölt curiai határozatokat.

Ez a törvények rövid kivonata, a melyből erősen kirí azon szabálytalanság, jobban mondva helytelen intézkedés, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróság által való felülvizsgálatot kérő felebbezés nem a kiszabási hivatal, hanem a pénzügyigazgatóságnál nyújtandó be, a mely törvénytörvény, míg egyfelől szakít azon, eddig még mindig helyesnek ismert joggyakorlattal, hogy minden jogorvoslat az első fokban határozni jogosult bíróságnál vagy hatóságnál terjesztendő elő, addig másrésztől számtalan zavart idéz elő s a talán jogtalanul terhelt feleket zaklató és költséges eljárásra szolgáltat alkalmat és okot. Mert ugyanis, ha a felebbezés a pénzügyigazgatóságnál nyújtatik be, a megszabott illeték behajtása iránt intézkedni köteles elsőfoku hatóság erről tudomással bírván, az adóhivatal útján a terhelt fél nyakára küldheti az executiót, a mely fél pedig az 1881. évi XXXIV. tcz. 35. és 36. §§. c) pontja által birtokon belülnél kijelentett felebbezése folytán teljesen nyugodtan — az executió veszélyének félelme nélkül — várja ügyében a végső határozatot. Hogy az így zaklatott halandónak aztán mily nehéz feladat az executió polyp-karjai közül kiszabadulni, ez azt hiszem mindenki előtt ismeretes.

Nem tudom, vajon ezen itt festett helyzet visszasságát felismerő ministerium utasítása alapján-e, avagy pusztán kegyes jószívűségből az adóhivatalok elfogadják a másodfoku határozat elleni felebbezéseket s eljuttatják illetékes helyükre, a mi mindenesetre lehet az illető félre hasznos, de semmi esetre nem törvénytörvény; s minthogy az 1883: XLIII. tcz. 6. §-a a felebbezés benyújtásának idejéül a pénzügyigazgatósághoz lett beérkezés vagy a postára adás napját jelöli meg s minthogy semmiféle törvény vagy alkalmazásba vett, talán helyesebb gyakorlat a tételes törvény határozott rendelkezését meg nem változtathatja: a pénzügyi közigazgatási bíróság az adóhivatalhoz történt beadás napját a törvény által megszabott felebbezés benyújtási időül nem tekintheti. Ha tehát az ily készséges adóhivatal elkészíti a felterjesztéssel, a pénzügyigazgatóság az 1883: XLIII. tcz. 6. §-a utolsó bekezdése értelmében a felebbezést visszautasíthatná, sőt talán erre egyenesen is kötelezve lenne.

Ily ügyekben tehát két alternativa áll előttünk: vagy a törvény rendelete értelmében eljárva az illetékes pénzügyigazgatóságnál, vagy a törvény ellenére, néhol divó gyakorlat szerint, az illeték behajtására illetékes adóhivatalnál adjuk be az apellátát. Valóságos Scylla és Charybdis közé állít e kérdés; vagy mint a magyar közmondás tartja: «csöbörből vödörbő» juthatunk. Ha ugyanis az előbb nevezett helyen adjuk be apellátánkat, nyakunkba szakad az executió s ha a másik helyhez fordulunk, nincs kizárva azon lehetőség, hogy felebbezésünket az adóhivatal — talán munkával való tulterheltsége folytán — elkésve terjesztvén fel, azt a pénzügyigazgatóság visszautasítja; mely esetben még igazolással sem élhetnénk, a melynek csak akkor van helye, — az 1883: XLIII. tcz. 7. §-a értelmében — ha «a fél, illetve törvényes képviselője tőle nem függő és általa el nem háritott akadály miatt az ügy érdemére vonatkozó felebbezését törvényes határidő alatt be nem adhatta»; már pedig ha a beadás az adóhivatalnál megtörtént, nem igazolható, hogy ugyanez a pénzügyigazgatóságnál meg nem történhetett vagy oda czimezve postára fel nem adathatott volna s a törvény nem tudása mentségül nem szolgálhatván, ezen «szalmaszálban» sem kapaszkodhatnánk.

Megoldás tárgyát képezi még azon kérdés is, vajon mi-ként bélyegzendők az illetéki ügyekben benyújtott felebbezéseink.

A gyakorlat szerint a kiszabási hivatalok által megszabott illetékek ellen a pénzügyigazgatósághoz intézett felebbezés bélyegmentes, ennek határozata ellen beadottra pedig, ha az illeték értéke 50 frtot meg nem halad ivenként: 15 kros, s ha az illeték 50 frtot túlhalad: 36 krajczáros

bélyegjegy alkalmazandó. Ezen gyakorlat a pénzügyi törvények és szabályok tételein alapszik, melyek szerint «az elsőfolyamodású hatóságok részéről hozott határozatok ellen benyújtott panaszok és felfolyamodások» látandók el az imént jelzett bélyegjegyekkel; illetékmentesek pedig az oly beadványok, melyek a megszabott bélyeg- vagy közvetlen illetékek helyessége ellen intézvék.

Itt kérdés tehát, hogy melyik hatóság tekintendő «elsőfolyamodásúnak.» Az 1881: XXXIV. tcz. 30. §-a, mely «másodfoku hatóságnak» a pénzügyigazgatóságot nevezi, hallgatag első forumnak a kiszabási hivatal tartja; ámde ez esetben ennek határozata ellen nem lehetne bélyegmentesen felelbezhetnünk s ez meg értelmetlenné tenné azon rendelkezést, mely szefint: «az illetékek helyessége vagy jogossága ellen intézett beadványok illetékmentesek» és maga után vonná azon következtetést, hogy a pénzügyigazgatóság, mint az 1881: XXXIV. tcz. 34. §. végső bekezdése értelmében «másodfoku hatóság» határozata elleni felelbezés egy, esetleg két forintos bélyegjeggyel látandó el, az 1873: IX. tcz. 9. §-ának rendelkezéséhez képest.

Beadványaink s okmányaink mikénti bélyegzésének és mely helyen való benyújtásának kérdése tehát igen sok esetben oly gordiusi csomót képez, melynek megoldása teljes lehetetlen.

ALEXANDER.

Ügyvédgyűlés.*

Az ügyvédi segélyalap kérdéséhez.

Minden hivatásos testület, társulat, egyesület és egyéb közület kebelében alakulnak oly intézmények, melyek az illető tagok segélyezését célozzák. A miről az individuum gondoskodni nem képes, a segélyt az összesség, a solidaritás előteremti. Midőn ezen általános nézponokat az országban szerteszét lakó ügyvédekre alkalmazni hajtjuk, az ügyvédség helyzetét és jövőjét kell szem előtt tartanunk, és ekkor a következő képet nyerjük.

Senki sem zárkozhatik el ama igazság elől, hogy nemcsak a fővárosban, hanem mindenütt, hol a megyei élet gyupontja van, de különösen a kir. törvényszékek székhelyein az ügyvédek átlag két annyian vannak, mint a mennyien tisztességesen megélhetnek, értve azt, hogy a mindenkori szükségleteket és a hivatással járó kiadásokat fedezve, évenként annyit megtakaríthatnának, a mennyiből 25 munkaév után egy megfelelő évjáradékot alkotni lehessen. Ellenkezőleg, a kivételektől eltekintve, a magyar ügyvédség zöme ott áll, hogy mindennapi kenyerét is bajosan képes beszerezni. Honnan ezen szomorú állapotok? Elmondhatnók: az ország szegény; a közjegyzői intézmény az ügyvédi praxis arany részét (a perenkívüli munkálatokat) jóformán megsemmisíté; a birói karnak szűk marka napszámbért szokott megállapítani, és — last not least — az ügyvédeknek numerice túlságos volta a keresményt szétforgácsolja; eltekintve attól, hogy a tömeg- és egyéb gondnokságok kiosztása körül a törvényszékek és árvaszékek kebelében a tapintatosság sok helyen hiányzik. Honnan eredt e kóros állapot és miként orvosolható? ezek oly kérdések, melyek jelen fejtegetés keretén kívül esnek és a segítséget legjobb esetben is csak jövő nemzedékek látnák.

A kik azonban az ügyvédi pályán vannak, vagy még a jelen században arra lépnek, kénytelenek belátni, hogy a tehetség, a jellem és a becsületes munka mind nem képesek az individuum jövőjét biztosítani, egyrészt azért nem, mert a legtöbb ügyvéd keresménye bizonytalan és a közönség kénye-kezdvétől, ritkábban helyes belátásától függ, másrészt

azért nem, mert az ügyvédi praxis az egyediséghez kötött, személyes munkaképtelenség esetére a helyettes erők őt ki nem segíthetik; a tehetséges helyettes egyébként rövid idő múlva önálló egyeddé fejlődik és a sorstól sujtott ügyvéd ott marad a faképnél.

Az egyed elszegényedése, rokkantsága okvetlenül segélyt igényel; kérdés, minő legyen ezen segély?

Van kétféle módja a segélyezésnek: egyik az alamizsna, az esetről-esetre kimérendő járulék; a másik az önszegély.

Az adakozásból álló segélyezést minden önértetes férfi perhorrescálja. Egyrészt az nem képez radicalis segélyforrást, mivel csak az előállott szükség esetére nyújtatnék, mely szükség akár végzetszerűen, akár történetesen egy héttel utóbb ismét előáll a nélkül, hogy ily könyörödományért ismét befolyamodni lehetne. De nincs a szükséglet és a nyújtható segélyösszeg nagysága közt semmi tervszerű összefüggés, nem lévén a folyamodónak joga a segélyalapból annyit igényelni, a mennyi az inségest mindenkori anyagi helyzetében ismét talpra állíthatná. Másrészt pedig mily lealázó az a megszorult ügyvédre nézve, hogy kartársaitól, kikkel tegnap még egy asztalnál társalgott és a zöld asztalnál ezentul is találkozok, a kolduskenyeret kérje! Mily nagy morális kár az az egész testületre nézve, hogy egyes tagjai koldusokká válván, mégis tagjai maradnak a karnak; és végre mennyire süllyed az ügyvédi kar tekintélye a közönség előtt, mely joggal követelheti, hogy az ügyvéd legyen független, erélyes és köztisztelőben álló, holott olyanok is vannak közöttük, kiknek nagyobb gondja van a kenyérmorzsának felszedésére másnak asztala alatt, mint ügyfelének és védenczének vagyoni és legszentebb személyi jogaira.

Valóban, ezen állapot, melyet jelenleg az egyes ügyvédi kamarák kebelében előtalálunk, elszomorító képét adják az ügyvédség nyomorának és süllyedésének.

A segély másik módja első sorban azon alapelve van fektetve, hogy egyesült erővel sorsunkat önmagunk előkészítjük; saját gondozásunk gyümölcseit azután tisztességben élvezük is. Másodsorban azon elv irányadó, hogy a gyakorló ügyvéd vagyonából, keresményéből él és a segélyt csakis a pályáról való lelépése után veszi igénybe.

Alakítható ugyanis az ország ügyvédeiből egy önálló egyesület, mely tagjainak befektetéseit kezeli, vagy csoportosan felvétetjük magunkat egy előkelő biztosítási intézetbe és a díjakat oda fizetjük.

Havi 5 frtos díjrészletek mellett a kedvezményezett tag már tíz évi befizetés után — feltéve, hogy rokkantsága miatt az ügyvédséget nem folytathatja, 30 évi befizetés után pedig rokkantság nélkül is, ha az ügyvédséggel felhagy — élte fogytáig egy 500—600 frtos évjáradékot huzhat; halála esetére pedig özvegye, ilyennek nem létében árvái 18. évük betöltéséig az évjáradék felét igényelhetik.

Ha az ország ügyvédjei ezen eszmét felkarolják, akkor nem lesz többé «becsületes koldus» közöttünk; a mennyiben egy önálló egylet alakul, az ügyvédi kamarák már 10 év múlva a meglevő segélyalapot az egyletnek átengedhetnék vagy a kamarai illetményeket leszállíthatnák.

Az önálló adminisztrációnak ama hátrányos oldala van, hogy a vagyonnevelés költséget és bizalmat igényel; de azon előnnyel jár, hogy mások nem vonják le a befizetésekből a nyereséget, hanem pénztár-többlet vagy keveslet esetére az egyesületi közgyűlés a rokkantsági járadékot évről-évre szabályozhatja vagy pedig tartalék-tőkét gyűjt vagy a befizetéseket leszállíthatja.

Az előnyös és árnyoldalok mérlegelése után nézetem szerint az önkezelés megfelelőbb; egyébként csatolok az önszegély mindkét módját illusztráló szerződés-, illetve alapszabály-példányt, mely a tagokat tájékoztatja; azonfelül egy az I. m. ált. biztosító társasággal kötött egy szerződés-példányt széljegyzetekkel láttam el, miként az a fenforgó viszo-

* Ezen rovat alatt közölni fogjuk az ügyvédgyűlés okmányait. Szerk.

nyokhoz képest módosítható lenne. A nevezett társaság pedig, azt tartom, tekintettel a nemes célra, készségesen respectálna minden méltányos szerződési feltételt és ismert áldozatkészségénél fogva nem a haszon forogna első sorban szeme előtt.

Ajánlom indítványomat megfontolásra.

Várom egyébként, hogy az ügyvédi rendtartás revisiója, s illetve az ügyvédek létszámának apasztására vonatkozó pozitív javaslatok tételnek, melyek ha életbeléptetnek, az u. n. alamizsna-segélyt feleslegessé teendik; s ha mégis előfordulandó eset, hogy egy-egy *volt* ügyvéd, ki rokkantsági vagy nyugdíjat, s egy-egy özvegy, ki özvegyi járadékot nem élvez, felsegélendő, azt az önkormányzatu nyugdíj-egylet a felszaporodott tartalék-alapból esetről-esetre teheti. Azonban *gyakorló* ügyvédnek kamarai illetékét elengedni vagy őt szegénypénzzel ellátni, azt az ügyvédi kar tekintélye érdekében tenni nem lehet.

Budapest, 1885. június hó 15-én.

Dr. LÖWENFELD ALBERT,
ügyvéd.

Különfélék.

— **A Bálentics ügyben** a kir. tábla az elsőfoku ítéletet feloldotta és tüzetes *psychiatricus* vizsgálatot rendelt el. Szerintünk a beszámíthatóságon kívül legalább is hasonló nyomaték lett volna tulajdonítandó azon kérdésnek: vajon az ismert körülmények közt a nemi ösztön kielégítéséért lihegő ezen ugy lelkileg mint testileg elzúllott egyénben meglehet-e a *præmeditatio* azon kellékei, melyeket a törvény és a bírói gyakorlat megkövetel. Bármi legyen azonban a pót-vizsgálati utasítás tenorja, a védelemnek a jelen esetben is tapasztalt lanyha kezelése mellett megnyugvásunkra szolgál, hogy a kir. tábla folyton hú marad azon tradíciójához, melyet gyakorlatából több ízben constatáltunk: hogy a vádhatósággal szemben bizonyos kétely-ébresztési funkciót tölt be s ez által a legfelső fokot azon helyzetbe hozza, hogy előtte az ellentétes álláspontok hatályosan érvényesülnek s a bűneset tárgyalása némileg *contradictorius* jelleget ölthet. (A Köteles-ügyben lapunk zártakor a kir. tábla határozatot még nem hozott.)

— **A budapesti kir. törvényszék bűnügyi osztálya** a bukási ügyekben az eddig követett eljárástól eltérő újítást hozott be. Tudvalevően eddig ezen bűnügyekben a vizsgálóbíró az összes csődhitelezőket kihallgatta az iránt, vajon bírnak-e tudomással a csalárd vagy vétkes bukás jelenségeiről vagy a bukott által netalan elkövetett egyéb bűncselekményekről, vagy a hitelezők kihallgatása iránt a külföldi bíróságokat megkereste. Ezen tömeges kihallgatások miatt a vizsgálat gyakran évekig elhúzódott. A budapesti törvényszék újabban a csődhitelezőket a követeléseket bejelentő ügyvédek kezeihez kézbesített egy és ugyanazon végzéssel harmincz napi záros határidő alatt nyilatkozatra hívja fel a fenjelzett körülmények iránt, valamint az iránt, hogy a bűnvádi eljárásához csatlakoznak-e vagy nem. A végzés még azon záradékot tartalmazza, hogy ha a hitelező a záros határidő alatt nyilatkozatát be nem küldi, ugy tekintetik, hogy bűnjelenségekről nincs tudomása és hogy a büntető-eljárásához csatlakozni nem akar. Vajon ez utóbbi záradék perjogilag helyes-e, az nagyon kérdéses; az illető ügyek gyorsabb befejezése tekintetéből azonban ezen intézkedés mindenestre czélszerű.

— **A bírósági ügyforgalom** a fővárosi bíróságok némelyikénél, mondhatni, már túrheterlen mérveket ölt. Ilyen a IV—X. ker. büntető-járásbíróság és az V. ker. járásbíróság. Az utóbbinál egy albiróra átlag 9000 ügyszám esik. A többiekénél is exorbitans számokat tüntet fel az ügyforgalom s első pillantásra látható, hogy ily tömegű ügyeket gondosan, lelkiismeretesen elintézni a rendes hivatalos időben lehetetlen; de még ha önfeláldozó buzgalommal végzi is a személyzet a teendőket, az eredmény csak elhamarkodott munka lehet. A munkaerők szaporítása, azt hiszszük, most már valóban halaszthatatlan. — A fővárosi járásbíróságokról szólva, megemlítjük, hogy e járásbíróságok *némely* tagjai az ügyvédekkel és ügyvédjelöltekkel szemben hivatalos ügyek intézésénél oly modort használnak, mely a társadalmi illem legprimitívabb követelményeit is sérti. A hozzánk érkezett tudósításokból

azt kell következtetnünk, miszerint az állapotok néhol annyira túrheterlenek, hogy csakis a felügyeleti hatóságok beavatkozása lesz képes a botrányokat megelőzni. Ha az igazságügyminiszterium vagy az ügyvédi kamara elnöksége concret adatokat kívánna, szolgálunk azokkal.

— **A kir. Curia** (lopás büntette miatt a veszprémi kir. tszék és a budapesti kir. ítélőtábla által elítélt S. J. elleni bűnügyben) enyhítő körülménynek vette, hogy azon szekrényben, melyből vádlott a 3 gyűrűt kivette, értékesebb ékszer-tárgyak, u. m. 2 arany-óra lánczokkal és egyéb holmikkal is voltak, azon bezárt szekrényben pedig, melyben a pénz volt, 21 frt lévén, vádlott ebből is csak 6 frtot vett el és így nagyobb kár okozásától tartózkodott (!), noha abban gátolva nem volt. (1885. 3077. május 21.)

— **Sztehlo Kornél** ur felkért a következő sorok közlésére:

A *Jogt. Közl.* mult számában közölt «Különfélék» helyreigazításául megjegyzem, hogy azon telekkönyvi elaboratum, melynek közlését igéri, nem a szakbizottság jelentése, hanem a választmányi előadói tervezet. A szakbizottság jegyzőkönyvét a kamarai választmányhoz betérjesztvén, az ügy nekem azzal az utasítással adatott ki, hogy én a szakbizottság jegyzőkönyve alapján, mindazáltal saját belátásomhoz képest csináljam meg azon felterjesztés tervezetét, mely a választmány által s utóbb a közgyűlés által megvitattatni fog. Ezen tervezetben több pontra nézve a szakbizottság megállapodásaitól eltérő javaslatokat teszek. Nehogy tehát a szakbizottság volt tagjai ezen megütközzenek, szükségesnek tartottam erre nézve felvilágosítással szolgálni. A szaklapok különben az előadói tervezet közlése által jó szolgálatot tesznek az ügynek, mert ez által alkalom nyújtatik a kartársaknak a körülbelül szeptember hóban ez ügyben megtartandó közgyűlésig az előadói tervezet a törvényjavaslat szövegével kombinálhatni és a képviselőházhoz intézendő felterjesztést esetleg új eszmékkel gazdagíthatni. Fogadja, stb.

— **A seminariális oktatás térfoglalása.** A kolozsvári egyetemen a kereskedelmi jogból Dr. NAGY FERENCZ rendes tanár a lefolyt tanévben seminariális gyakorlatokat tartott hetenkint egy órán.

— **Az ügyvédgyűlés szakbizottságának** titkára értesíti a tagokat, hogy a f. h. 19-én tartott ülésben hozott határozat folytán a javaslatok és vélemények betérjesztésének határidejeül augusztus 1-je tüzetett ki.

— **Telekkönyvvezetők Országos Egyesületének,** mint a *Telekkönyvi Közlöny*-ben olvassuk, 295 rendes és 111 pártoló tagja van. A rendes tagok között 4 bíró, 104 telekkönyvvezető, 98 segédtelekkönyvvezető, 3 irodatiszt, 2 végrehajtó; a pártoló tagok közt 2 törvényszéki elnök, 4 bíró, 30 ügyvéd, 4 törvényszéki jegyző, 2 joggyakornok, 1 mérnök, 2 pénzüntézet, 20 községi jegyző, 3 földbirtokos, 32 irnok és 11 dijnok.

— **A német bűnvádi eljárási novella-javaslat,** melyről egyik utóbbi számunkban megemlékeztünk, azon szerintünk igen helyes rendelkezést is tartalmazza, hogy ha a perújítási eljárásban felmentés mondatik ki, a vádlott kivására az alap-ítélet hatályon kívül tétele a birodalmi hivatalos lapban hivatalosan *közzeendő* s a bíróság alkalmas esetben a többi nyilvános lapokban való közzétételt is elhatározhatja.

— **A strassburgi egyetem,** mely május 1-én ünnepelte 14 éves fenállását, még mindig nem bir azon látogatottsággal, melyet reméltek; a hallgatóság száma most is, midőn az egyetem fényes épületei elkészültek, ugyanaz mint az előző években volt: 8—900. Hogy a látogatottság a legkitünőbb tanári erők és taneszközök mellett sem emelkedik, annak oka különösen az, hogy az Elsass-lothringiai fiatalság még mindig igen csekély számban keres fel német egyetemet és hogy a Németország egyéb részeiből jövő ifjak társadalmilag Strassburgban, hol azonfelül az élet is drága, nem igen találnak vonzó elemeket.

Az 1884. évi Igazságügyi Rendeleteket tartalmazó füzetet a legközelebbi számhoz mellékeljük.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 " A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar jogászság s a főrendiház. Dr. GYÖRY ELEK budapesti ügyvédtől. — Válasz dr. KOVÁCS GYULA kir. táblai pótbirónak a házassági elválás joga című munka felett a «Magyar Igazságügy» f. évi júniusi füzetében közölt bírálatára. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: (A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Összeállította VÖRÖSS SÁNDOR.) Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvédtől és VÉGH ÖDÖN pénzügyi fogalmazótól. — Törvénykezési Szemle: Köteles Mihály ügye. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi magántanártól. — Az igazgatóság kiegészítéséről részvénytársaságoknál. Dr. BLASKÓ LAJOS lugosi ügyvédtől.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Ügyvédi segélyalap. Dr. KRÁLIK LAJOS budapesti ügyvédtől. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magyar jogászság s a főrendiház.

Hazánk legjobbainak szívós kitartásába és nehéz küzdelmébe került, a rendi tagozottság, a jogi egyenlőtlenség, a munkamegvetés békőiből való kibontakozás; a sok kisebb és nagyobb hatalmasság eszmeszegénységének, gögijének helyébe a szellemi s anyagi szabad fejlődés, az önkény helyébe a jog uralomra juttatásának megkezdése.

Alig kezdetet meg, már is véres erőszak rakott bilincset a nemzet munkás kezére.

És midőn e bilincsek lehullottak, az alkotmányos kormányban ismét hajlandóság nyilvánult az elejtett fonal fölvetelére. De vajmi rövid ideig tartott.

Alig telt el hét rövid év, az 1848-iki eszmék fölvetett fonalát fokról-fokra kisiklani engedték, míg végre a vezető kezekből kihullott.

Mint a fény és árny csak egymás rovására növekedhetnek: a hatalmi érdekek, a korlátlan opportunismus, a merev utilitarismus tulsulyra juttatása fokról-fokra terjeszté setét árnyékát, az állami és társadalmi élet nyilvánulásaira. A reactio terjengő setétségében mind vidámabban röpködtek a középkori eszmék denevérei; az eszközeiben nem válogató hatalom nyomása alatt, elzsibbadt állami s társadalmi életben, felszínre kerültek a társadalmi elkülönzés, osztályokra tagozás, külsillám-imádás, eszmények megvetése, rangkóróság tünetei.

Ma már a reactio sodrában kifeszített vitorlakkal evezünk.

A főrendiházról alkotott törvény e hajónak csak egy hatalmasan duzzadó újabb vitorlája.

Ki hitte volna, hogy még a XIX. század vége felé Magyarországon, reformnak nevezett törvényhozási actus által, főrendiség, kasztszelleme sanctionáltatik.

A ki figyelemmel kísérte a legutóbbi 10 év irányát, az elhihette.

A ki pedig tudja, hogy a lefolyt 10 évnek rendszerébe tartozott az igazságügynek hamupipókévé tétele, a jogtudomány s az ezzel foglalkozóknak, különösen pedig az ügyvédi karnak kicsinylése és jelentőségüknek fel nem ismerése, vagy inkább az egyoldalú hatalmi érdekek tulsulyából folyó czélzatos háttérbe szorítása: az tudhatta, hogy a társadalomnak ezen, minden művelt és igazán szabad államban leginkább becsült, de az önkény és tudatlanság által mindenkor gyűlölt eleme az alkotmány ezen fontos szervének megalkotásánál s alakításánál kicsinyeltetni, mellőztetni fog.

De aki tudja azt is, hogy a társadalomnak épen ezen eleme, céljánál, foglalkozásánál, tanulmányainál, közjogi,

közigazgatási, politikai, közgazdászati ismereteinél fogva, egyik legmunkásabb, buzgóbb, hathatósabb és befolyásosabb tényezője a közéletnek; a ki tudja, hogy azokra, kik épen ezen ismeretekben és a közéletben szerzett tapasztalatokban, emberek és viszonyok ismeretében kitűnnek s a kiknek jelesbjei rendszerint a társadalmi tudományok magas fokán állanak, mily szüksége van az alkotmány épen azon szervének, mely a képviselőház határozatait megrostálni, az alkotmány, a közjog, a társadalom s az államélet jogi összhangjának elvei s követelményei felett örködni van hivatva: az még a kizárólag oportunitáson alapuló jelenlegi rendszerről sem tehetette fel, hogy a jogi tudományokkal foglalkozók ily sértő mellőzést érjenek.

A jogi képzettség a főrendtagsággal ugyszólván incompatibilisnak declaráltatik.

A kormány ajánlatára történt kinevezésekben ujjmutatás történik az avatatlan tömegek előtt arra, mintha két egyetem s annyi jogakadémia jogtanári karában, mintha Magyarország 3000 bírása és 4000 ügyvéde közt nem találatnának oly jelesek, kik a már ugy is eléggé képviselt földbirtokos-osztálylyal, kik a közélettől távol maradt orvosi capacitásokkal, sőt mi több, egyes udvarmesterek képzettségével egy vonalba volnának helyezhetők.

Ezt azonban nem a mellőzötteknek, hanem a kinevezésekért felelős kormánynak van oka szégyelleni.

A birói, jogtanári s ügyvédi kar jelesei értéküket nem kormány mosolyának ragyogásától kölcsönzik.

Fontos és káros azonban ily elbánás az alkotmányjog, a törvényhozási politika, a törvényhozás alkatrészeinek szervezése és hazánk haladása szempontjából. Mert a hol a jogi képzettség, az általa élesült ítélő tehetség, az alkotmány, közigazgatás, jogi élet szervezetének szakszerűleg szerzett alapos ismerete, a cím és rang által sem befolyásolt függetlenség s a renddel párosult szabadságnak azon szeretete, mely a történet tanúsága szerint a jogászság jeleseit mindenkor áthatotta, a törvényhozás azon szervéből, hol arra p. o. az angol alkotmányos felfogás szerint is minderre a legnagyobb szükség van, lehetőleg távol tartatik, oly szerv üdvös működésre nem alkalmas.

Az új főrendiháznál pedig, mindez megtörtént s betetőztetett a legközelebb közzétett kinevezések által.

A birói karra nézve kezdetét vette ezen eljárás már akkor, mikor az országbirói hivatal a Curia elnökségétől különválasztatott.

Hajdanában nem derogált a főrendeknek, hogy elnökeik bírák voltak. Bíró volt a nádor, bíró az országbíró és bíró a tárnokmester. Az angoloknak az sem derogál, sőt nagyon természetesnek tartják, hogy jogtudós legyen elnökük, sőt mi több, olyan, ki csak ügyvédből lehet elnökükké.

Nálunk a jogtudós erre nem találatott alkalmasnak, az ország első bírása nem lehetett egyszermind országbíró. Elnök meg épen nem.

Midőn pedig a kinevezésekre került a sor, a főrendiház reformálására (!) elkerülhetlennek látszott a kormány előtt még néhány be nem választott főispánnak fölvetele. A birói karban azonban egy nyugalmazott personalison kívül, ki pedig nem is számítható tulajdonkép jelenleg a birói karhoz,

nem találtatott, vagy meglehet a reform szempontjából nem találtatott szükségesnek s a ház színvonalát emelőnek egy sem. Pedig bizony van főtörvényszékeinknél számos oly jelesünk, kiknek bármelyike diszére válnék a főrendiháznak.

A tanári karból kineveztetett egy. De ez is gondos elkerülésével a szoroson vett jogi szaknak, mintha csak baj volna az államra, a jog tanításával foglalkozó valamelyik jelesünket a méltóságos és főtisztelendő urak közé ültetni.

De a jogászok ezen hivatásu tagjaiból van részint törvény, részint kinevezés útján mutatványul néhány a főrendiházban.

Az ügyvédek iránt azonban az uralkodó rendszer ellen-szenve egész meztelenségében nyilatkozik.

Másnak, mint ellenszenvnek nevezni alig lehet, mert oly tudatlanságot, hogy a kormány ezen kar hivatását, annak mint a többiekkel egyenrangú igazságügyi tényezőnek fontosságát s a közéletben való kiváló és hasznos működését észre sem vegye, lehetetlen feltenni; sem abból kiindulni nem lehet, hogy gőgös műveletleneknek, megexequált adósoknak, szellemi munkát becsülni nem tudóknak s a képzettség és tehetőség irigyeinek legyen viszhangja.

Igaz, nem mulasztott el a kormány tíz év óta semmit, a mivel árthatott az ügyvédi karnak s a mivel tagjai iránt a tiszteletet, bizalmat csökkenthette s a félműveltek, osztálygőgben sinlődők és roszakarók megjegyzéseit és ítéletmondásait terjedésre juttathassa. De csak nem tehette mindezt azzal a tudattal, hogy ily karra nincs szükség, hogy ez káros tagja a társadalomnak, mert akkor eltörlését kellett volna indítványoznia. Az elbánás, melyben részesíté s részesíti, csak ellenszenvnek lehet következménye; mi már magában elég jellemző.

Ki tagadná, van selejtes az ügyvédi karban is. De hát nincs-e az iparosok és kereskedők, nincs-e a hivatalnokok és orvosok, nincs-e nagy- és kisbirtokosok között, nincs-e bármely társadalmi osztályban is, melynek a főrendiházban képviseléséről gondoskodott a kormány?

És ha azt nézzük, hol van több? ha csak a bűnügyi statistikát vesszük kezünkbe, bizony nem az ügyvédi kar hátrányára üt ki az összehasonlítás, mi pedig annyival is inkább figyelemre méltó, mert legtöbbször idegen vagy onnem letéteményesei.

Sőt minden ráfogás és üres vádaskodás ellenében mindenkor önézettel utalhat e kar oly tagjaira, kiket szívesen vallana bármely művelt ország ügyvédi kara övéinek s a kik mindenütt, hol a közjót áldozattal, az igazságot bátorsággal kell előmozdítani, az első közt láthatók, s a mi műveltségüket, képzettségüket és jellemüket illeti, bátran mérközhetnek a kormány által dédelt osztályok legjelesbjeivel.

Midőn azonban ép a kormány, melynek kötelessége volna az igazságszolgáltatás és a közjó érdekében az ügyvédi kart mint ilyet azon színvonalra emelni, mely azt minden elfogulatlan és az állam és a társadalom igényei iránt fogékony-sággal bíró ember előtt megilleti; mondjuk: ép a kormány, melynek kötelessége volna a vakokat fölvilágosítani, a kar jó és nemes elemeit a selejtesek megjavításában istápolni, a karnak anyagi s erkölcsi függetlenségét, a jog védelmének biztonságát és szabadságát előmozdítani: az ellenkezőre törekszik, midőn siket e kar minden jogos panasza és követelésével szemben, midőn e kart a maga egészében pellengérré állítani nemcsak megengedi, hanem mint legutóbbi ténye is mutatja, maga is pellengérré állítani igyekszik: akkor azt kell inkább valóságos csodának tartanunk, hogy e kar oda nem süllyedt, mint a hová süllyedettnek feltüntettedik.

E karnak hogy hivatását, az igazság kiderítésében való közreműködést, a nép jogi tudatának erősítését, a jog védelmét a hatalmasokkal szemben is kellőleg teljesítesse, erkölcsi s anyagi függetlenségre, szabadságra, működésében nyilvános-ságra, jó és gyors törvénykezésre van szüksége.

És e kar mindennek követelményeit évek óta sürgeti hiába.

Anyagi függetlenségének biztosítása helyett, törvényben tagadtatott meg tőle még az is, hogy munkájáért díjt követelhesen.

Egyik haszna és feladata abban volna, hogy benne a nép számos bajaiban és pedig a hatalmasok önkénye ellen is, szakértő tanácsadót és támogatót találjon. E helyett — kiemeltetvén a hosszú tanulmány útján szerzett szakértő munka drágasága! — felszabadított a zugirászkodás minden faja.

Hiába kérte a kar, hogy a birói önkény alól függetlenítették, hogy ne legyen kitéve fáradalma s tudománya értéke egy veres ceruza tetszés szerinti sikamlásainak, hogy ne birságozhassa a nyilvánosság ellenőrzésétől ment biró minden szabad s neki nem tetsző szóért, vagy ne bánhasson vele úgy, mint a Köteles-perben a védővel tették.

Hiába kért világosságot, kérve a nyilvános szóbeli eljárást. E helyett folytonos foltozgatásokkal fenntartatott az írásbeliség; bűnperekben a védő befolyása helyett eltüretett a legfontosabb működésnek, a vizsgálatnak gyakorlatlan és birói qualificatioval sem bíró fiatal emberek által való vezetése. Az ügyvédtől megtagadtatott, hogy működése a közvélemény szeme előtt folyjon, hogy ne tolhassa a bíró saját hibáját az ügyvédre, hogy megláthassa a nép, miszerint az ő érdeke az ügyvédével azonos; szóval az ügyvédek azon kérése, hogy az igazságszolgáltatásból tűnjék el a mystikus homály és legyen világosság.

A kamarák szigoruan kezelték a fegyelmet és bizony sok, a ki oly könnyelműen kiejti a «prókatori fogás» szót, szerencsésnek vallhatja magát, hogy nem ügyvéd, mert az ő prókatori fogását, melynek csak akkor volt értelme, mikor a törvény rendelte, hogy előbb az ügyvédnek minden kifogást meg kell tennie, mielőtt a per velejébe menne, bizony megkeserülné.

Mind a mellett a prókatori fogásokról még a kormány padjairól is hallottunk.

De e mellett, maradt minden úgy, hogy a kormánynak összes igazságügyi hibáiért, s a sok igazságszolgáltatás miatti bajokért, a tudatlanok előtt, az ügyvédet lehetett bűnbakul oda állítani.

Hallatszottak persze a panaszok, a drága költségjegyzékekről, de hogy a sok bélyeg és irkafirka mellőztessék, ez meg nem hallgattatott.

A ki igazságos perét veszté, kinek hosszadalmas volt az eljárás, sok a hercze-hurcza, kinek perviszketegét nem mozdítá elő az ügyvéd, az ügyvédségre panaszkozott.

Ehez járult, a zugirások legkülönbözőbb fajtái által elkövetett sok visszaélés, mi mind az ügyvéd nevében száradt.

De azért, midőn azt követelték az ügyvédek, hogy ne élhessen ügyvédi névvel olyan is, a ki mindig hivatalnok, gazda, vagy magánzó volt, szóval, a ki nem áll a kar fegyelme alatt, az el nem fogadtatott.

A rosztörvénykezési rendszer felszaporítá rengetegül az ügydarabokat.

Akkor irányadó körökből először is utalás történt az ügyvédi kar tagjainak számára, mintha ezek szenvednének perviszketegben; a nagy szám meggátlására azonban hiába sürgette a kar a megfelelő eszközöket; és kénytelen volt tünni, hogy sokáig minden hivatalra az ügyvédi diploma levén képesítés, mindenki, a ki lemondott vagy meg nem választatott, kellő gyakorlat nélkül is e karba lépjen be.

Megtörtént azután az is, hogy midőn a felebbezések korlátozásában vélt a kormány az igazságszolgáltatási bajokra panacéát találni, maga az igazságügyminiszter okolta az ügyvédeket a felebbezések sokaságával. Hanem azért, ha valaki panaszkozódik, hogy ügyvéd, ki helyesnek tartja az ítéletet, nem felebbez, akkor ez gondosan megküldetik, az illető kamarának, mint vétség jelensége.

Neki állnak aztán a bírák is és panaszkodnak, hogy sokat irnak össze az ügyvédek, kik azonban hiába sürgetik az írásbeliség megszüntetését és kénytelenek oly perrendhez alkalmazkodni, mely szerint, a mi nem tagadtatik, el van ismerve.

És az a rendszer, mely az igazságügyet mostoha gyermekének nézi, mely a bajok iránt közömbös, nem is siet felvilágosítani az elfogultakat és a bajok okai után setétben tapogatózókat, hogy ne vádolják az ügyvédi kart azért is, a miben nem hibás.

Sőt, mint a kormány legutóbbi tette is mutatja, az ügyvédi foglalkozás becsmérlésére rányomja az irányadás bélyegét.

Hanem hát azok előtt, kik divatból kiment dolognak nézik, jogi államról beszélni, kik holmi jogászi szempontok figyelembe vételét mellékesnek tartják s csak a hatalmi érdek szavát követik: csakugyan nagy hibái, nagy bűnei vannak annak a társadalmi osztálynak, mely mennél inkább megfelel hivatásának, annál inkább természetes ellenfele az egyoldalú hatalmi érdekek érvényesülésének, az üres tekintély kultuszának, mely tudományánál fogva kutatja és ismeri a helyes állami s társadalmi fejlődés kellékeit, mely ítélő tehetsége képzésénél fogva keresztül lát a szitán, mely nem hajol meg a hatalmasok homlokránczolása előtt, mely Magyarországon minden társadalmi osztály közt legkevésbé hajhász ordót, címet, melynek tagjai, mennél inkább felelnek meg az ügyvédi névnek, annál függetlenebbek és szeretik a bátor, szabad szót.

Hazánkban nem ad az állam az ügyvédnek semmit, elvonja tőle azt is, a mi joggal megilleti, viszont követel tőle mindent.

Megszabja a törvény szigorú feltételként az évekre terjedő elméleti képzést, azután saját költségén a hosszú gyakorlatot, rá szab vizsgákat az összes jogi, közgazdasági, politikai tudományokból s mikor a diploma kezében van, azt mondja neki, már most élj meg vele ha tudsz, de kisebb ügyekben törvény által eltiltom, hogy munkád jutalmát követelhesd, versenytársad lesz minden zugirás, szellemi munkádat egyoldalú bírói nézet fogja megbecsülni, ha a jog mellett bátran szót emelsz, ha bírák, hatóságok botlásait kell érdemük szerint megtámadnod, birságotlatoz, felelős léssz, sőt tizszeresen büntetted bélyegekért, küzdelmeid természeténél fogva ki léssz téve a tudatlanok gyanúsításainak, kötelességed lesz a gyilkost, sikkasztót is védeni s ha teszed, e bűnök pártolójának fog a műveletlen tömeg nézni, tartozol szegényeket ingyen képviselni, s ha nem tudsz megélni, ha elaggol, beteg léssz, én állam nem gondoskodom rólad. Hanem viszont követelem, hogy pénzzel ne üzérkedjél, állj szigorú fegyelem alatt, el ne téveszsz, el ne hibázz semmit, legyen fokozott becsületérzésed, tedd ki magad a hatalmasok üldözésének és elégedjél meg munkáért, képzettségéért, felelősségedért oly jutalommal, hogy benned gyökerezzék az igazságszolgáltatás olcsósága. Ha sokáig jól viseled magadat és nem birsz keresetedből megélni, felviheted végrehajtóságig.

Ez a képe hazánkban az ügyvédség helyzetének és lehetnek mások is, de a mai irányt, a hatalomkezelők mostanság nyilvánult felfogását tekintve, azok a hibái és vétkei az ügyvédi kar legjelesebb részének, melyeket fennebb kiemeltünk.

De épen mert a kar ezen tulajdonságai, melyek a mai hatalmasok szemében vétkei, hivatásában gyökerező legszebb erényei, és épen mert a kar azon tagjai, kik hivatásuk e tulajdonságait magukban legkiválóbban egyesítik, büszke önerzettel tekinthetnek mellőztetésök valódi okaira: a legujabban tapasztalt elbánás nem a kart szégyeníti meg.

Az ügyvédi kar teljesítse abban is nemes hivatását, hogy bátran és saját belértékének öntudatában szemébe nézve az uralkodó áramlat e kicsinyes tünetének, folytassa küzdelmét azon nemes eszmékért, melyeknek az ügyvédi kar mindenkor

előharczosa volt s a miért az I. Napoleonok s kisebb utódaik mindenkor gyűlölték, ismerje és tartsa szem előtt valódi ellenségeit és meg nem riadva zajuktól, küzdjön tovább is az igazság és jog tulsúlyra emelkedéseért, az igazságszolgáltatás jóságáért, nyilvánosságáért, a polgári és politikai jogok sértetlen épségeért.

Ne felejtse el, vagy ha egy időre elcsüggedt volna a jelenlegi helyzet nyomása alatt, ébredjen erejének, befolyásának öntudatára. Kitarva s összetartva, meg kell törni szilárdsága sziklafalán az áradatnak, mely már annyi év óta pusztulással fenyegeti. És ha az megtörik, eljön az az idő is, midőn a setétségre világosság következik, midőn ennek fényénél meg fogja látni a nagy tömeg is, hogy a kit setét időkből, vakságában megdobált, az hivatásánál fogva, minden elnyomás, minden igazságtalanság és hatalmi érdekekre való kizsákmányoltatás ellen, leghűbb védője és támasza és még bántalmazva is, egyéni szabadságának, polgári és politikai jogainak tántoríthatlan védője volt.

GYÖRY ELEK.

Válasz

Dr. KOVÁCS GYULA kir. táblai pótbíró urnak *A házassági elválás joga* című munkám felett a *Magyar Igazságügy* f. évi júniusi füzetében közölt bírálatára.

Mindenek előtt köszönetet mondok jeles kanonistánk-nak, hogy igénytelen munkámat oly terjedelmes bírálatra méltatta. Ezen figyelem annál feltűnőbb, mert hát a kritika egész tenorja szerint a megbírált munka oly selejtes, hogy azzal tulajdonképpen foglalkozni sem volt érdemes.

Ha ezen köszönetem nyilvánítása után a bírálatra mégis néhány szóval reflectálok, ezt csak azért teszem, hogy az is, a ki munkámat nem, de a bírálatot elolvasta, meggyőződjék arról, hogy a bírálat nem *igazságos*.

A tárgyilagos kritikának kétségtelenül az is egyik feladata, hogy a bírálat tárgyán dicsérje azt, a mi rajta dicsérni való. No de én azt, hogy ezt bíráló ur nem tette, neki rossz néven nem vehetem. Ő nyilván haragszik reám, a mit véghetetlenül sajnálok. Azt is szánom és bánom, hogy arra talán okot adtam. De ha már nem dicsér, akkor legalább a gáncsoskodásban legyen igazságos, s ha már lépten-nyomon azt ügyekszik kimutatni, hogy munkámnak tudományos becse és gyakorlati értéke absolute nincs, legalább olyanokat ne fogjon reá munkámra, *a mik abban nincsenek*.

A mit a bíráló ur a munka előszavában foglalt törvényhozási aspiratióimra nézve mond, arra kevés válaszolni valóm van. Én a házasság felbonthatóságát követelem a katolikusokra nézve is, mert a jelenlegi állapot az áttérés kibuvó ajtajával csupa merő komédia és épügy vallási, mint közérkölcsei szempontról kárhoztatandó. Bíráló urnak a katolikus házasságnak felbonthatatlansága noli me tangere s hogy a vegyes házasságoknál mutatkozó nehézséget kikerülje, inkább kész azt is felbonthatlanná tenni. Ilyen elvi ellentétek capacitatio utján ki nem egyenlíthetők. Azt azonban meg kell engednie bíráló urnak, hogy az ő álláspontja mellett egységes állami házassági jog nem képzelhető.

Azt mondja bíráló ur, hogy a felbonthatatlanság kérdésében a katolikus egyház nem alkuszik. De hát ki akar alkudni a katolikus egyházzal ebben a kérdésben? Mondtam én, hogy ezen reformhoz alku kell? vagy hogy az alku utján elérhető? Persze bíráló ur álláspontja szerint a katolikus egyház status in statu, a melylyel az államnak alkudnia kell. Szerintem nem az. Én azt tartom, hogy az egyház az államnak alá van rendelve, s ha az állami törvényhozás azt mondja: minden házasság felbontható, kötötte ezt bár pap, vagy bárki más, akkor ez a törvény az egyházat előleges alku és meg egyezés nélkül is kötelezi.

Eszem ágában sincs azonban a katolikus szentszékek jurisdictióját még pro foro ecclesiastico is elvenni akarni, a

mit bíráló ur reám tukmálni akar. Ezt én sehol sem mondtam.

Bíráló ur a legvakmerőbb reményeket is megszegyenitőnek mondja azon javaslatomat, hogy katolikus felek esetleg a protestans pap által adassanak össze. Hiszen igaz, ez valami borzasztó dolognak látszhatik *felekezeti* szempontból, de egészen ártatlan dolog állami szempontból. Az állam ki akarván kerülni az általános kötelező polgári házasság behozatalával összekötött félreértéseket és kellemetlenségeket, meghagyja a papoknál a házasságkötést, és azt mondja: ezentul a pap a házasságkötésnél mint állami functionárius jár el. Ugyde a katolikus pap egynémely házasságkötésnél nem akar eljárni. Az állam tehát inkább, mintsem hogy a katolikus pap lelkiismeretére kényszerít gyakorolna, megengedi az illető feleknek, hogy oly paphoz menjenek, a ki az állami törvényt végrehajtani kész. Hogy ez véletlenül protestans pap, s hogy a protestans pap alkalmazkodik az állami törvényhez, a katolikus pap pedig nem, az katolikus felekezeti szempontból lehet baj, de bizonyosan nem baj az állami szempontból.

Hogy ezen eljárás a magyar protestans öntudattal ellenkezik, azt határozottan tagadom. Ha a debreczeni református zsinat a házassági ügy terén az egyházi törvényhozást érvényesíteni akarja, ezt a jelenlegi viszonyok között teszi és helyesen teszi. Addig míg az állam a házassági törvényhozást és törvénykezést a katolikus egyháznak meghagyja, minden ilyen törekvés a többi felekezeteknél is jogosult. De bocsássá csak szavazás alá a protestans zsinatokon az általam javasolt rendezést és meg fogja látni bíráló ur, hogy a protestans öntudat ezzel meg fog barátkozni.

Abban, hogy én az előszóban azt írom, hogy a történetileg fejlődött és jelenleg élő jogot akartam megírni, és abban, hogy a munka címe azt mutatja, hogy gyakorlati használatra szánt könyv íródott, bíráló ur ellenmondást lát. Mintha a történelmileg fejlődött jognak gyakorlati hasznát nem lehetne venni s mintha nálunk más házassági jog, mint történelmileg fejlődött, egyáltalában léteznék. A bíráló ur azonban azért, hogy a könyvre «a tudományos kritika mértékét egészen bátran alkalmazhassa» belekapaszkodik a «történetileg fejlődött jog» kifejezésbe és ebből «a jogfejlődés történetét» csinálja vagyis azt igényli már most, hogy munkám nemcsak az elválási jog dogmatikáját, hanem a házassági elválás tüzetes jogtörténetét is tartalmazza és olyas valamit keres benne, mint a mit bíráló ur munkája a «házasságkötési jogról» tartalmaz, s miután igénytelen munkám bíráló ur ezen igényeinek meg nem felel, ergo nem ér semmit.

Mindenekelőtt nem concedálom azt, hogy egy gyakorlati használatra szánt munkára a tudományos kritika mértékét egészen bátran alkalmazni nem lehetne. Én igen szívesen fogadom könyvemre nézve a legszigorubb tudományos kritikát, csak ne hiányozzék benne a jóakarát.

A tudományos kritika alkalmazása azonban még nem involválja azt, hogy csak az a könyv van tudományosan írva, mely egy sokszor gyakorlati értékkel nem is bíró tételnek genesisét lapokra terjedőleg egészen a megadásig fejtegeti, s a melyben a gondolatot mint iszapos vízben az arany szemet csak nagy béketűrés és kitartás mellett sikerül gyakran napszínre hozni.

Távol legyen tőlem, hogy oly elméleti munkának mint a milyen például bíráló ur házasságkötési joga, nagy becsét és értékét kétségbe vonjam. Az ilyen munkák is szükségesek, sőt nélkülözhetlenek reánk nézve, kik a gyakorlati élet igényeit akarjuk irodalmi munkásságunk által kielégíteni. Mi ügyvédek, bírák, közjegyzők a mindennapi élet bokros teendői között (im Drange der Geschäfte) nem érünk rá oklevéltári nyomozásokra és nehezen hozzáférhető eredeti kútfők tanulmányozására. (Tisztelet az olyan kivételeknek, a milyen bíró létére bíráló ur!) De azért a mi tudásunknak más forrás

áll rendelkezésére, melyet az ex professo jogtudós nélkülöz: — a gyakorlati élet. Épen az a baj a magyar jogirodalomban, hogy a gyakorlati élet emberei nem igen foglalkoznak irodalommal. Ennek a következménye aztán az, hogy tankönyveink és kézikönyveink a gyakorlatban többnyire hasznavehetetlenek.

Bíráló urnak tehát, ha munkám csekély értékét felfogni és méltányolni akarta volna, ezen szempontból kellett volna a munkát megbírálania, ezen szempont is megtűri a tudományos kritika alkalmazását, de a ki ilyen szempontból akarja bírálni a munkát, annak persze a munka főforrását, a gyakorlatot ex asse ismernie kell.

(Bef. köv.)

SZTEHLO KORNÉL.

Jogirodalom.

A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Összeállította VÖRÖSS SÁNDOR köz- és váltóügyvéd, m. kir. pénzügyministeri titkár s a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elnöki titkárja.*

I.

«A pénzügyi jog fejlesztésére jótékony befolyást gyakorol az 1883: XLIII. tcz. által felállított m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság,» mondja ezen bíróság 1884. évi döntvényeinek és elvi jelentőségű határozatainak érdemes összeállítója, VÖRÖSS SÁNDOR ur az előszónak beillő ajánló iratban.

Ezen önértetes kijelentéshez szívesen hozzájárulunk és nem habozunk elismerni, hogy az előttünk fekvő gyűjtemény tulnyomóan nagy része valóban sok vitás kérdés megoldásában gyújtott világosságot s azon nagy várakozás, melyet a pénzügyi és adókövető közegek által sokat sanyargatott közönség, valamint az államkormány egyaránt fűzött e bíróság működéséhez, már fenállásának első évében is sok részben kielégítést nyert. Hogy e mellett nem minden határozat üti meg a pénzügyi jog elvei szabta mértéket s hogy a tételes szabályokba ütköző határozatokra is akadunk ezen gyűjteményben, ezt minden különös elnézés nélkül egyrészt az intézmény újdonságának, másrészt a pénzügyi jog ziláltságának véljük tulajdoníthatni.

A «Döntvények», számra nézve 6, csak kis részben tárgyznak fontosabb kérdéseket, jóllehet készségesen elhiszszük, hogy azok «elvi vitás kérdések» voltak. Felelősségi határidők megállapítása, a hadmentességi díj megállapíthatása végett szükséges előmunkálatok körüli mulasztások miatt való birságolás kérdése tárgyában hozott döntvények ugy a kérdésnek kis terjedelme, mint az érdekeltek csekély száma, de a kérdésnek magának egyszerű volta miatt is csak mérsékelt érdeklődést kelthetnek. Ellenben a 3. sz. döntvény, mely az 1881: XXVI. tcz. 1. §-át rendeli alkalmaztatni mindazon esetekre, a melyekben az illető százaléki illetékek az idézett törvény életbeléptetése után lettek kiszabva és a 6. sz. döntvény, mely a hivatalból foganatosított végrehajtás alkalmával felmerült jkvi bélyegilleték lerovásának időpontját határozza meg, egyrészt a jogelvek helyes alkalmazásáról, másrészt a gyakorlati élet nehézségeinek igazságos és méltányos megoldásáról tesznek tanúságot, míg végre a 4. sz. döntvény nézetünk szerint nyílt ajtót tör be, mert hiszen az ill. szabályok 95. §-a 5. pontja szerint az, a ki «a jogot adja» és a bejegyzést maga kéri, az illeték fizetésére egyetemlegesen köteleztetik ugyanazon féllel, kinek javára a bejegyzés történt, de miután a kincstárt az általa szerzett zálogjog bejegyzése után fizetési kötelezettség nem terheli, kétségtelen, hogy azt a felet, ki «a jogot adja», szintén nem lehet oly illeték fizetésére kötelezni, a melyet első sorban az tartoznék, de tételes okokból nem tartozik viselni, kinek javára a bejegyzés történt. Ezért ezen utóbb említett döntvényt mint

* A jelen gyűjteményről két oldalról kaptunk megbeszélést. Közöljük mindkettőt, minthogy más és más szempontokból világítják meg a pénzügyi közigazgatási bíróság judicaturáját. Szerk.

olyant feleslegesnek tartjuk. Nem mulaszthatjuk el azonban jelezni, hogy tételes pénzügyi jogunkban a «felelősség» és «egyetemes kötelezettség» kitételei legtöbb helyütt minden válogatás és természetesen helyes fogalmi alkalmazás nélkül használatnak, mire egyébiránt a t. szerkesztőség engedelmével alkalmilag visszatérünk.

A «bírói határozatok» élvezetes gyűjteményét tartalmazzák a pénzügyi jog majdnem egész ideutalt körére vonatkozó ítéleteknek, jöllehet az 1883: XLIII. tcz. 1. §-ában részletezett hatáskör legalább ezen gyűjtemény szerint több irányban betöltetlenül maradt, a mennyiben földadó, I. és II. oszt. keresetadó, ált. jövedelmi pótdadó és fegyveradó, IV. oszt. keresetadó, föld- és keresetadóra nézve járó adómentesség, stb. tárgyában hiába keresünk határozatokat, a minek okát természetesen inkább a pénzügyi közig. bíróság intézményének új voltában, mint a vonatkozó tételes szabványok vagy sőt az illető közegek eljárásának szabatoságában hiszszük kereshetni.

Az egyes határozatok taglalása messze vezetne, de általánosságban joggal mondható, hogy azok kevés kivétellel a tételes szabványok helyes értelmezése mellett és a számtalan, nem is mindig rendszeres, sem nem világos törvények és rendeletek alapos ismeretével hozattak.

Hogy ennek dacára például a 215. sz. határozat az alsóbb foku hatóság határozatát a felebbező hátrányára (in pejus) változtatta meg, reminiscentiaszerű fiskalitási tulbuzgalomnak akarjuk tulajdonítani. Ellenben határozott törvénysértést látunk a 218. sz. határozatban, a mely kimondja, hogy hiteles tolmácsok által kiállított fordítások *ivenként* 1 frtos bélyeggel látandók el, holott az ill. díjjegyzék 21. tételének *f*) pontja szerint az 1 frtos bélyeg csak *az első ívtől* jár. Igaz ugyan, hogy a 40. tétel «Forditmányok» vezérszó alatt «ivenként 1 frt» bélyeget ír elő, de miért nem tünt fel a bíróságnak ezen ellenkezés s miért nem «in dubio mitius»? Hátha még érdemesnek találta volna e két törvényhely ellentétes volta miatt a pénzügyi ministeriumnál felvilágosítást kérni! Akkor talán értesült volna arról, hogy a ministerium 1882. évi június 23-ikán 28,190. sz. a. kelt és kezeink között levő rendelete szerint a 40. tétel idézett rendelkezése «sajtóhibán» alapszik és a «korábbi illetékszabás rendeletének megfelelőleg helyesebben e szavak «1. ívtől 1 frt» értendők», s ez esetben szegény Répa Mátyás ugyan mégis megfizette volna az első ívtől járó 1 frtot, de a pénzügyi közigazg. bíróság nem hivatkozott volna *csupán* az ill. díjjegyzék 40. tételére. De végre is a jogbiztonság nem cserélendő fel valamely lehetőleg kimerítő mintaidommal s így reméljük, hogy a legközelebbi gyűjteményben, melynek mielőbbi megjelenését a pénzügyi jog minden művelője türelmetlenül várja, ennek hatalmas lendületét fogjuk találhatni.

A közigazgatási bíráskodás ezen első és csupán egy ágra szorított kísérletének gyümölcsei pedig mind magasabbra fokozzák a valódi közigazgatási bíráskodásnak minden ágra való kiterjesztése után való vágyat, nemcsak bennünk, de reméljük, az intéző körökben is.

Dr. FRAENKEL SÁNDOR,
budapesti ügyvéd.

II.

Midőn törvényhozásunk az 1883: XLIII. tcziket megalkotta s midőn ezen törvény alapján a pénzügyi közigazgatási bíróság szerveztetett, általános volt a remény, hogy az ujonnan szervezett bíróság működése a pénzügyi igazgatás terén oly nagymérvű javulásnak lesz létrehozója, a minőt az annak előtte ezen célra tett intézkedések egyike sem tudott eredményezni.

Alig mult el több egy évnél azóta, hogy a közigazgatási bíróság működni kezdett s máris meggyőződhattünk, hogy a működéséhez fűzött reményeink teljesedni fognak s várokozásunkban nem csalódhatunk.

Meg kellett győződnünk erről azon elvi jelentőségű határozatokból, melyeket a bíróság elnöki titkárának, VÖRÖSS SÁNDOR p. ü. ministeri titkár urnak szivességéből a *Jogt. Közl.* s a többi jogi szaklapok még a mult év folyamán közöltek; s a mely határozatok s alapos és kimerítő indokolásaik bizonyosságot tesznek arról, hogy pénzügyi közigazgatási bíróságunk szépen felfogta hivatását s nemcsak igazságosan ítél, hanem egyszersmind ítéletei hozásánál és indokolásánál figyelemmel volt arra is, hogy az adó- és illetékügyi törvények és szabályok hiányait és hézagait pótolja s azon törvények és szabályok mikénti alkalmazására nézve a szakközlegeknek utmutatást adjon.

Bélyeg- és illeték-törvényünkről az volt — s talán az ma is — az általánosan elfogadott nézet, hogy azok az okszerű összefüggés és rendszernek teljes hiányában levő és pedig oly mixtum compositumot képeznek, melyet megtanulni és tudni s a melyben eligazodni teljesen lehetetlen. Hogy ez a nézet terjedt el általánosan, annak más okát nem tudom elképzelni, mint hogy nagyon kevesen voltak és vannak még ma is, kik a bélyeg-törvényt alaposan tanulmányozták s megismerték volna és hogy épen azok hangoztatták leginkább a rendszertelenséget, hiányokat stb., a kik a bélyeg-törvényt legtöbbször csak híreből ismerték.

A közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai szépen demonstrálnak ezen nézet ellen; megláthatjuk azokból, hogy nem merült fel egyetlen egy eset sem, melynek bírói eldöntésére a bélyeg- és illeték-törvény részint közvetlenül, részint pedig analogia útján alkalmazható szabályt nem tartalmazott volna, pedig épen az volt egyik gyakori kifogás a bélyeg-törvény ellen, hogy felette hézagos; megláthatjuk azokból, hogy bélyeg-törvényünk alkalmas analogia útján való továbbfejlesztésre, a mire pedig csak rendszeres törvény lehet alkalmas; s megláthatjuk azokból, hogy a miket mint az illeték-törvény ellentmondó intézkedéseit szoktak feltüntetni, csak látszólagos ellentmondások s csak a felületes ismerők előtt látszanak ellentmondásoknak.

Szóval — elismerem — vannak ugyan illeték-törvényünknek hiányai is, de még sem érdemli meg mindazon vádakát, a melyekkel eddigelé illették; s különösen nem áll az, hogy illetékügyünket csak úgy lehetne helyesen berendezni, ha a meglevő törvények mellőzésével egészen más alapokon hozatnék új bélyeg-törvény; erre nincs szükség, különösen nincs most már, midőn van magas bíróságunk, mely döntvényekkel pótolja a hiányokat és megmutatja, hogy az ellentmondóknak látszó rendelkezések közül mikor melyik alkalmazandó.

Ha volt eddig panasza ok — pedig beismerem, erre nagyon gyakran volt ok — soha vagy legalább nagyon ritkán magában a törvényben, hanem majd mindig a törvény alkalmazásában volt a hiba; nem a törvényt, hanem a törvény alkalmazását kellett tehát javítani; a pénzügyi közigazgatási bíróságnak épen ezen javítás volt legfőbb hivatása, lássuk tehát, hogy első évi működése alatt mennyiben teljesítette eme hivatását?

Ha egész tüzetesen akarnék e kérdéssel foglalkozni, egy rövid czikk keretébe nem férne be mindaz, mit elmondanom kellene; így azonban csak arra lehet itt szorítkoznom, hogy VÖRÖSS ur gyűjteményéből kiemeljek egy pár oly határozatot, a melyek leginkább alkalmasak arra, hogy az illetékkezelés eddigi hibáit megszüntessék.

Szerény véleményem szerint ilyenek a következő határozatok: ismételt kiszabás esetén a törlés iránti felebbezés avagy kérvény beadása határidőhöz kötve nincs, sőt a másodizben kiszabott illeték törlése iránt hivatalból is teendő intézkedés (121. sz. határozat);

ha hatályon kívül helyeztetik valamely jogügylet, mely után az illeték kiszabott, úgy a kiszabott illeték törlése avagy visszafizetése iránti kérvény szinte nincsen határidőhöz kötve (25. és 75. sz. határozat);

ingatlanok átruházásánál a megelőző birtokváltozás figyelembe vehető akkor is, ha telekkönyvileg kitüntetve nincsen, feltéve, hogy a telekkönyvvezést gátló akadályok igazoltatnak (12., 27. és 200. sz. határozatok); azonban az illetékleengedés iránti igény a törvényes felebbezési határidőn belül érvényesítendő (23. és 163. sz. határozat);

pénzügyi vitás kérdésekben a felek nem kötelezhetők oly ténykörülmenyek bizonyítására, melyeknek a fenálló törvények értelmében hivatalból megtörténni kellett (125. sz. határozat);

hivatalból foganatosított végrehajtásoknál és árveréseknél a jegyzőkönyvi bélyeg az eljárás felett hozott végzés kézbesítését követő három nap alatt még felragasztható (6. sz. döntvény és 103. sz. határozat);

az életbiztosítási összeg után az örökösök terhére örökösödési illeték ki nem szabható (37. sz. határozat);

midőn illetékmentes fél részére szereztetik zálogjog (például a kincstár javára hirdlap-biztosíték kebelezetetik be), bekebelezési illeték még az esetben sem fizetendő, ha az illetékköteles magánfél kérte a bekebelezést (4. sz. döntvény és 198. sz. határozat);

ha magánkézből vett ingatlan, az eladó adósságai miatt még a telekkönyvi átírás előtt elárvereztetik, úgy a vételi illeték törlendő, illetve visszafizetendő (99. sz. határozat).

Már ezen egy pár határozatból meggyőződhetik mindenki, ki illetékügyekkel foglalkozott, hogy a pénzügyi bíróság gyakorlata egészen azon irányban hat javítólag az illetékügyekkel foglalkozó hivatalok működésére, a mely irányban leginkább van javításra szükség; eléjét veszi a felek zaklatásának, könnyebbé teszi az illetékleengedés, törlés és visszafizetés iránti igények érvényesítését; különösen pedig több határozatával világos utmutatást ad a kincstári hivataloknak arra, mikép kétely esetében ne azt nézzék, hogy mi kedvezőbb a kincstárra nézve, hanem tekintet nélkül a kincstár érdekeire csak arra törekedjenek, hogy határozataik a jog és igazság követelményeinek megfelelőjenek.

Nagy kár azonban, hogy van a gyűjteményben egy oly határozat is (a 222. sz. alatti), a melyről legalább mostani szövegezésében hasonlót nem mondhatni.

Az ill. díjjegyzék 81. száma szerint, ha örökösödési osztályoknál egyik örökös a hagyatéki vagyontól visszteher mellett többet vesz át, mint mennyi őt törvény vagy végrendeletnél fogva illetné, ez esetben az örökösök részére az örökösödés után adásvevési illeték fizetendő; kivéteik azonban azon eset, ha a hagyatéki ingatlan feloszthatatlan, s ezek utánvételi illeték nem jár. A gyakorlatban különösen a házakat, gyárakat, malmokat tartottuk feloszthatatlannak; de most a pénzügyi bíróság kimondotta, hogy a házak feloszthatatlannak nem tekinthetők; mert telekkönyvi rendtartásunk szellemében a házaknak eszményi részekre, hányadokra való felosztása korlátozva nincsen. Igaz, azon esetben, a mely felől ezen határozat intézkedik, egy nagy értékű pesti házról van szó, a melyet talán felosztva is czélszerűen lehet használni; s így nem is mondom én azt, hogy azon adott esetben nem igazságos a bíróság ítélete; csak a miatt támadhat aggály, hogy a határozat egész általánosságban szól és felhozott indokait ép úgy lehet alkalmazni egy nagy pesti házra, mint egy kis egyszobás falusi lakházra, s mert az ítélet és indokolása szó szerinti szövegében egészen illusoriussá tenné az illetéktörvényben megadott kedvezményt, miután ily értelmezés mellett nem volna oly ingatlan, a melyet feloszthatatlannak lehetne tekinteni.

Van még egy másik határozat is, a melyre megjegyzést kell tennem.

Ha I. fokozat szerint bélyegzett váltók zálogjog szerzése végett telekkönyvi hatósághoz nyujtatnak be, úgy azokra köztudomás szerint a II. fokozat szerint járó nagyobb illeték még a benyújtás előtt bélyegjegyekben felragasztandó. A 14. sz.

alatt közölt határozat szerint mármost az ekkép felragasztott bélyeget szinte még a benyújtás előtt valamely királyi adóhivatalnál felülbélyegzés végett be kell mutatni, mert különben leletfelvételenk van helye. Hát igaz, ezen határozat egészen megfelel a törvénynek s így itt nem a bíróság ítéletében, hanem a törvényben van a hiba, és a törvényt kell mielőbb javítani; mert: például Tolna megyében öt oly helyen van telekkönyvi hatósággal felruházott járásbíró, ahol adóhivatal nincsen; mit tegyen hát a telekkönyvi hatóság székhelyén lakó hitelező ha váltókövetelését sürgősen kell biztosítani? vagy mellőzi a felülbélyegzetést, s ekkor megbírságotlatik, vagy pedig elküldi váltóját felülbélyegzés végett az adóhivatalhoz, ekkor megkövetelését veszélyezteti. Azt hiszem, felesleges bővebben bizonyítgatnom, hogy a bélyegtörvény ide vonatkozó intézkedési megváltoztatandók, s hogy nagyon czélszerű volna, ha a pénzügyministerium minél előbb feljogosítaná a telekkönyvi hatóságok iktató hivatalait az ily váltók felülbélyegzésére is.

Ismétlem, az utóbb említett két határozat is megfelel az eldöntött eset tényállásának, illetve a törvény betűjének és így a pénzügyi bíróság összes határozatára kifogás nélkül teljes joggal elmondhatjuk, hogy azok becses utmutatást tartalmaznak a bélyeg- és illetéktörvények helyes értelmezésére és alkalmazására; de hogy azok eme célra csakugyan fel is használhatók, azt egyenesen és csakis VÖRÖSS SÁNDOR urnak köszönhetjük; aki nagy fáradsággal és szorgalommal, dicséretet érdemlő szakavatottsággal több mint négyezer ítélet közül válogatta ki azokat, melyek a szó legszorosabb értelmében vevé *elvi jelentőségű* határozatokat képeznek. Méltán megilleti azonban dicséret a pénzügyministeriumot is, mely a gyűjtemény kiadása és a szakhivatalok közt történt szétosztása által magadta a módot arra, hogy a pénzügyi közegek pénzügyi közigazgatási bíróság gyakorlatával s elvi kérdésekben hozott határozataival megismerkedjenek.

Végezetül, hogy ismertetésem hiányos ne legyen, megemlítem, hogy az ismertetett gyűjtemény 387 negyedréti lapon hat teljes ülési döntvényt és 229 nagyobb részben illeték-, kisebb részben egyenes adóügyekre vonatkozó elvi jelentőségű határozatot tartalmaz és igen czélszerűen szerkesztett tárgymutatóval is el van látva.

VÉGH ÖDÖN,
pénzügyi fogalmazó.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Köteles Mihály ügye.

Bűnvádi gyakorlatunk egyik jellemző előítélete, hogy az alsó foku bíróságok nem vélik állásukkal összeegyeztethetőnek azt, hogy a felső bíróság határozatát perujtásilag hatályon kívül helyezték. Az alsó foknak a felső fok fölé helyezése nyilatkoznék szerintök az ilyen «tiszteletlen» eljárásban; az első fok magát negyedik fokká tenné.

Ezen felfogásból kiindulva, alsó bíróságaink a perujtásnak rendszerint nem adnak helyt, még ha evidens is az alap, hanem felebbezés útján feljuttatják az ügyet a legfelső fokhoz.* Ha

* Eclatans példa erre a következő eset, mely a Curia által a napokban döntött el: A máramarosszigeti kir. *tszék* (Hivatali közeg elleni erőszak elkövetése miatt jogérvényesen elítelt J. D. I. és J. S., továbbá S. C. és S. M. perujtás iránti kérelmük tárgyában): A kérvényezők kérelmükkel elutasítottak. *Indokok*: Mert a kérvényezőknek azon tanukra, kikre kérvényükben hivatkoznak, már az alapvizsgálatnál lehetővé vala hivatkozniok, miután ezt akkor elmulasztották, most többé figyelembe nem vétethetnek, s mert különben is az alapvizsgálat folytán a vádbeli cselekmény tárgyi és alanyi tényálladéka oly világosan begyőzetett, hogy az ügy más irányt az újabb vizsgálat által sem nyerhetne. — Kir. *tábla*: Az elsőbíróság végzését helybenhagyja. *Indokok*: S. C. vádlott, kinek elíteltetése D. Gy. és U. M. pézügyőri vigyázók vallomásán alapszik, mentő tanukra már az alapperben hivatkozott s ezen tanuknak azon vallomása: hogy ő a helyszínén nem volt, az ellene terhelőleg fenállott bizonyítékokat meg nem gyengithette. Figyelembe véve már most, hogy

ez — nagy ritkán — helyt ad a perujításnak, az érdemleges határozat hozatalánál az alsó bíróságok ismét fentartják az alapítéletet, megelégednek az anyag összegyűjtésével s hagyják a döntést a Curia-ra. Nem a vádlott ügyét látják első sorban fenforogni, hanem azt, hogy a bíróság hierarchicus tagozatának vélt követelményei kielégítést nyerjenek s telhetőleg a kir. Curia csalthatatlansága csorbát ne szenvedjen.

Belejár a perujítás ily szűkkeblű kezelésébe kétség kívül az is, hogy az alapperbeli és a perujításbeli döntés ugyanazon bírói személyek kezében van. (Az igazságügyminiszteri rendelet, mely az incompatibilitást az előadó bírákra nézve kimondja, csak a múlt évben adatott ki és végrehajtva tudunkkal alig lett.) Belejár sok egyéb is. Főforrása azonban szerintünk a hierarchico-bureaucraticus szellem tulajdonságában keresendő.

A budapesti kir. ítélő tábla a Köteles-ügyben szakított az ecsetelt felfogással. Tekintet nélkül arra, hogy a kir. Curia kétszer ítélte az ügyben, felmentette vádlottat és indokolásában megsemmisítő kritikát gyakorol az alapperbeli határozatok felett. A kir. tábla ítéletében azon egészséges és perrendileg egyedül helyes felfogás győzelmét látjuk: hogy a perujítás *új tényálláson* indulván meg, ezen új tényállásnak az eljáró bíróság az első foku bírója s hogy ennél fogva a perujítási bíróság teljesen függetlenül az előző ítéletektől és az előző ítéleteket hozott bírói testületektől hozza határozatát.

Megjegyzésünk van csakis némely mellékes — mindamelllett magában véve fontos körülményre.

Először is kívánatosnak tartottuk volna, ha az ítélet kihirdetésénél az elnöki bevezető beszédből a Curia határozatának hatályból kihelyezéséért ugyszólván bocsánatot esdő s a Curia iránt hódolatot kifejező passusok elmaradtak volna. Ha a kir. tábla szakított a perujítási tradíciókkal az ítéletben, az elnöki bevezetésnek ezen tényt a maga jelentőségében devalváltni nem lett volna szabad.

Második megjegyzésünk az ítélet azon rendelkezésére vonatkozik, mely az azonnali szabad lábra helyezést tartalmazza. A kir. tábla siet megmagyarázni, hogy az «azonnal» alatt a jogerejűség időpontját érti. Ezt azonban a kir. tábla szerintünk nem volt hivatva ítéletileg megállapítani. A perujítási ügy nem egyéb mint vizsgálati ügy. A jogerejű ítélet a perujítás bírósági megindításával meg van döntve. Az elítelt egyén a perujítás alatt többé nem büntetését üli le, hanem a mennyiben szükségesnek mutatkozik, vizsgálati fogságban van. Hogy a vizsgálati fogság továbbra fentartassék-e vagy egyelőre megszüntetessék, azt első fokban nem a felső bíróság, hanem az eljáró bíróság, jelen esetben a budapesti kir. törvényszék, határozza meg. Ha a törvényszék a *vád és a védelem képviselőinek meghallgatása után* ezen kérdésben határozatot hozandott és ha valaki azt felebbezi, hivatva lesz a kir. tábla mint második fok dönteni, de nem most, midőn az új stadiumban az ügy az első fok előtt még nem is feküdt.

Kimondjuk egyenesen, hogy szerintünk Köteles Mihály azonnal szabad lábra lett volna helyezendő, tekintet nélkül az ítélet jogerejűségére. Köteles Mihály főbenjáró büntetett volt vádolva. A míg vádolva volt, addig a vád súlyosságánál fogva a vizsgálati fogság a szökés veszélyének praesumptiója folytán indokolva lehetett talán. A mióta az

nevezett vádlott ismét csak a most érintett körülmény bizonyítására nevez meg perujítási kérvényében új tanukat, tehát nem hoz fel új tényeket, melyek a befejezett eljárásban nem használtattak: a kir. tszék végzését helybenhagyni kellett. — Kir. Curia: Tekintve, hogy S. C. perujítási kérvényében azon lényeges körülmény begyőzésére, hogy t. i. a vádbeli cselekmény elkövetésében sem közvetve, sem közvetlenül részt sem vehetett, hanem hon tartózkodott, az alapügyben nem használt bizonyítékra, vagyis oly tanukra hivatkozik, kik az alapperben elő nem fordultak; ezen tanuknak meghallgatása nélkül pedig a perujítás megengedhetőségének kérdése alaposan meg nem oldható: mindkét alsóbb bírósági végzés S. C. vádlottat érdeklő felebbezett részében megváltoztatik s az eljáró kir. tszék utasítatik, hogy vádlott S. C. által perujítási kérvényében megnevezett tanukat hallgattassa ki s ezen kihallgatás eredményéhez képest szabályszerűleg tovább járjon el. (1885 jun. 3. 1271. sz. a.)

ügyészség a vádat elejtette, Köteles Mihály vádolva épen nincs, a kir. tábla felmentő ítélete tehát oly helyzetet állított elő, a befolyás gyakorlására hivatott tényezők oly egyetértését hozta létre, mely a vizsgálati fogságban tartása alól minden alapot kivont.

Ellenünk vethetni, hogy főbenjáró ügyről lévén szó, az iratok a kir. tábla meghagyása szerint fel fognak terjesztetni a kir. Curiahoz és e miatt szükséges a vizsgálati fogság további fentartása. Az iratoknak a kir. Curiahoz való felterjesztése kétségkívül bir támpontokkal a gyakorlatban, de a jelen eset oly sajátos, hogy a felterjesztési kötelezettség is vitás és e miatt a felterjesztésnek utasításképeni előzetes eldöntése ismét nincs helyén a kir. táblai ítéletben. Sok szól ugyanis a mellett, hogy a hivatalból való felterjesztés csak ott kötelező, ha valaki főbenjáró ügyben *elítéltetik*. Midőn felmentetett a vádlott, azon ok, hogy a súlyos büntetést maga után vonó cselekmény felett utolsó vonalban a legfőbb bíróság ítéljen, nem talál; hozzájárul a jelen esetben, hogy még vád sincs emelve.

Mind a két kérdés tehát az első fokhoz tartozik, a hol egyéniesítve és egymástól különválasztva contradictorius uton lettek volna tárgyalandók.

Biztosnak tartjuk, hogy ha az első fok az iratoknak a Curiahoz való felterjesztését határozza is el, figyelemmel lett volna arra, hogy Köteles Mihály kilencz év óta üli a «vizsgálati» fogságot, hogy bíróság és ügyészség egyetértéssel ártatlanságára nézve, hogy sokkal közelebb fekszik ma már annak valószínűsége, miszerint a kir. tábla ítélete megáll, mint az hogy megdőlj, s a mi fő: hogy a szökés veszélye teljességgel ki van zárva.

A következőkben összeállítjuk a külföldi bünvádi eljárásoknak és a magyar javaslatnak a perujítás folyama alatti szabad lábra helyezésre vonatkozó határozatait.

Osztrák bünvádi eljárás:

359. §. Die Sache tritt durch Wiederaufnahme in der Regel in den Stand der Voruntersuchung. Diese ist nach Massgabe der die Wiederaufnahme bewilligenden Entscheidung und der neuen Beweise zu führen oder zu ergänzen... 361. §. Das *Gesuch* eines Verurtheilten um Wiederaufnahme des Verfahrens hemmt den Vollzug der Strafe nicht; es wäre denn, dass der über die Wiederaufnahme entscheidende Gerichtshof nach Anhörung des Anklägers die Hemmung des Strafvollzuges nach den Umständen des Falles für angemessen erachtet. Wird die *Statthaftigkeit* der Wiederaufnahme rechtskräftig ausgesprochen, so ist *der Vollzug der Strafe unverzüglich einzustellen* (§. 558.) und über die Haft des Beschuldigten nach den im vierzehnten Hauptstücke (vizsgálati fogság) enthaltenen Bestimmungen zu entscheiden.

Német bünvádi eljárás:

Dem Beschlusse, welcher die Wiederaufnahme des Verfahrens anordnet (§. 410. 2.), muss mit Rücksicht darauf, dass durch ihn die Nothwendigkeit einer anderweitigen Verhandlung und Urtheilsfällung anerkannt wird, aufschiebende Wirkung beigemessen werden; der in Strafhafte befindliche Verurtheilte ist also nach Verschiedenheit der Fälle in Freiheit zu setzen oder in Untersuchungshaft zu nehmen. (Löwe kommentárja 698. l.)

Francia bünvádi eljárás:

Art. 444. (1867. jun. 29-iki törvény)... Dans tous les cas l'exécution des arrêts ou jugements dont la revision est demandée sera de plein droit *suspendue* sur l'ordre du ministre de la justice, jusqu'à ce que la cour de cassation ait prononcé, et ensuite, s'il y a lieu, par l'arrêt de cette cour statuant sur la recevabilité.

Belga bünvádi eljárás:

Art. 445. Lorsque, après une condamnation contre un accusé, l'un ou plusieurs des témoins qui avaient déposé à

charge contre lui seront ponsuivis pour avoir porté un faux témoignage dans le procès, et si l'accusation en faux témoignage est admise contre eux des mandats d'arrests, il sera sursis à l'exécution de l'arrêt de condamnation, quand même la cour de cassation aurait rejeté la requête du condamné.

Az Olasz bűnvádi eljárás 690. cikke ugyanazt tartalmazza mint a belga törvény.

A magyar bűnvádi eljárás javaslata:

585. §. A perujtási *indítvány* nem akadályozza az ítélet végrehajtását és azt nem is szakítja félbe. Mindazonáltal az elítélt érdekében előterjesztett és a jelen törvénynek megfelelő perujtás indítványozásának esetében joga van a bíróságnak, ha a felhozott tényeket vagy bizonyítékokat valódiaknak és oly nyomatékosoknak tartja, hogy az előbbi ítéletnek megszüntetése alaposan *előrelátható*: ennek végrehajtását a kir. ügyész meghallgatása után a perujtás fölötti határozat jogérvényre emelkedéséig felfüggeszteni, illetőleg megszakítani. 590. §. A vizsgálat az elővizsgálat természetével bír és az erről szóló rendelkezések szerint fogantositandó. 595. §. A perujtás elrendelésével az ennek alapját képező cselekményre vonatkozó ítéletnek ezen része *feloldottnak* mondandó ki. A feloldottnak kimondott ítéletben meghatározott büntetés végrehajtása azonnal *megszakítandó*.

Ezen kivonatok azt tanúsítják, hogy Köteles Mihály a modern processuális fogalmak szerint nem most, hanem már 14 hónappal ezelőtt, midőn t. i. a perujtásnak hely adatott, szabad lábra lett volna helyezendő, — mint ezt egyébiránt mi e lapok m. é. 20. számában meg is pendítettük a következő szavakkal:

«Ha már ennyire megingottak a bűnösség bizonyítékai, talán felfedezhető volna egy bírói vagy kegyelmi út, hogy az az ember legalább ne legyen kénytelen esetleg ezen ártatlanul kitöltött nyolcz esztendő után fegyházban bevárni, míg ártatlansága a törvénykezés rendes útja és módja szerint formailag megállapittatik.»

Mi még most sem teszünk le a reményről, hogy fog mód találni a szabad lábra helyezésre, mielőtt a curiai ítélethozatal nehézkes apparatusa legombolyodik.

Lehetetlennek látszik, hogy a felekkel egyáltalán nem érintkező felső bírói forum esetleg félévre, vagy a Curia által történhető megsemmisítés vagy feloldás folytán évekre kiterjedőleg megköthesse az eljáró bíróság és az ügyészség kezeit ép a vizsgálati fogság kérdésében, melynek indoka időközben megszűnhet, mely annyira változékony czélszerűségi szempontok szerint döntenek el, hogy a hozott határozat időről időre ugy a felek valamelyikének kívánsága folytán mint hivatalból is revideálandó.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Az igazgatóság kiegészítéséről részvénytársaságoknál.

A magyar kereskedelmi törvény 183. §-a aképp rendelkezik, hogy az első igazgatóságot az alapítók nevezhetik ki, és hogy ezen kinevezés legfeljebb három évre történhetik. Előfordul gyakran azon eset, hogy ezen három évi időszakon belül az igazgatósági tagok száma elhalálozás vagy más ok folytán aként csökkent, hogy az igazgatóság kiegészítése válik szükségessé. Kérdés már most, hogy ezen említett három évi időszakon belül ki egészíti ki az igazgatóságot, ki választja az új igazgatósági tagokat, az alapítók-e vagy a részvénytársaság közgyűlése?

A lugosi kir. törvényszék 1885. évi 1121/polg. sz. a. ily végzést hozott: «A kérelem nem teljesíthető, mivel a választás több alapítónak indokolatlan mellőzésével történt, holott a választási jogot valamennyi alapító közösen gyakorolja.» A lugosi kir. törvényszéknek az érdekeltek által ezen *nem*

felebbezett végzése szerint három éven keresztül az alapítók egészítik ki a számában csökkent igazgatóságot és nem a közgyűlés. Ezen nézet azonban felette téves és a kereskedelmi törvény hamis magyarázatán alapszik.

A kereskedelmi törvény, mint fenebb említém, megadja az alapítóknak a jogot, hogy az első igazgatóságot *legfeljebb* három évre nevezhesse ki, ha ez a tervezetben világosan fentartatott. Ha már most a keresk. törvény ezen rendelkezésével egybevetjük ugyanezen törvény 182. §-át, amely szerint az igazgatóság állhat *egy* vagy több személyből, ugy azt hiszem, könnyű belátni azt, hogy például azon esetben, ha az igazgatóság egy tagból áll és ez meghal, az ujonnan választandó igazgató nem képezi az *első*, hanem a második igazgatóságot, akit a fenérintett három éven belül is már nem az alapítók, hanem a közgyűlés választja. Ha ez így van azon esetben, ha az igazgatóság csak egy személyből áll, nem lehet az másképp azon esetben sem, ha az igazgatóság több tagból áll. Az elv ugyanaz marad; ha tehát egyik esetből következőleg megtaláltuk a helyes elvet, alkalmazni kell azt a másik esetre is okvetlenül.

Továbbá a kereskedelmi törvény azon intézkedéséből, hogy az alapítóknak *legfeljebb* három évre adja meg a jogot az igazgatóság választására, és ezt is csak akkor, ha a tervezetben az felemlítettett, világosan kitűnik az, hogy a törvény az alapítóknak adott ezen *kiváltságot* a legszorosabban kívánja magyaráztatni és hogy minden kiterjesztő magyarázat ellenkezik a törvény szellemével. Ha tehát a legkisebb kétség maradna fen aziránt, hogy az igazgatóság kiegészítése ki által történjék, ugy az minden esetre a közgyűlés javára döntendő el. És ha szószerint vesszük a törvényt, hogy az alapítók az első igazgatóságot legfeljebb három évre nevezhetik ki, ugy ez is csak ugy magyarázható, hogy az alapítók az *első alkalommal* három évre nevezhetik ki az igazgatóságot, és ha ezt egyszer megtették, megszűnik minden joguk az igazgatóság további alakítására.

De ha vizsgáljuk az alapítók jogállását a részvénytársaság irányában, és ha van érzékünk egy igazgatóság bizalmi állása iránt, ugy egy perczig sem fogunk kételkedni, hogy a számában csökkent igazgatóság kiegészítése még az említett három éven belül is nem az alapítóknak, hanem a részvénytársaság közgyűlésének jogköréhez tartozik.

Az alapítók, ha ezen jogukkal élni kívánnak, az első igazgatóságot a keresk. törv. 154. §. 4. pontja szerint még az alakuló közgyűlés előtt nevezik ki, *mielőtt* tehát az alakuló közgyűlés által felelősségük alul felmentetnek. Az alapítók tehát csak addig nevezhetik az igazgatóságot, míg egész vagyoniukkal a részvényeseknek egyetemlegesen felelősek. Amint ők az alakuló közgyűlésen a felelősség alul felmentetnek, megszűnik minden joguk a részvénytársaság ügyeinek befolyásolására, megszűnik joguk az igazgatóság kiegészítésére. Merőben ellenkeznék az a kereskedelmi jog szellemével, hogy kereskedelmi társaságoknál lényeges jogok biztosítottassanak oly egyének javára, kik semmiféle felelősséggel sem bírnak többé és akiknek talán épen ellentétes érdekeik vannak azon társasággal szemben, a melynek igazgatóságát kiegészíteni nekik állana jogukban. Ez absurdum lenne, és azt hiszem, az előadottakkal szemben nem lehet kétség aziránt, hogy részvénytársaságoknál a megcsökkent igazgatóság kiegészítése az alakuló közgyűlés után, vagyis jobban mondva, az alapítóknak felmentése után nem az alapítók, hanem a közgyűlés jogköréhez tartozik.

Dr. BLASKÓ LAJOS.

A Különfélék rovatát tér szűke miatt ezuttal mellőzzük.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 Hrt
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Országos ügyvédgyűlés. HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvéd-től. — Válasz dr. KOVÁCS GYULA kir. táblai pótbírónak a házassági elválás joga című munka felett a «Magyar Igazságügy» f. évi júniusi füzetében közölt bírálatára. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: (Aemilius Papinianus pályája és művei. Irta VÉCSEY TAMÁS.) Dr. SCHWARZ GUSZTÁV egyetemi magántanártól. — Törvénykezési Szemle: A telexkönyvi rendelet 92. és az 1881. LX. tezik 228. §-a. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Különlék: *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Ügyvédi segélyalap. Dr. KRÁLIK LAJOS budapesti ügyvédtől. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Országos ügyvédgyűlés.

Néhány hét választ el az országos ügyvédgyűlés kitűzött napjaitól. És örvendetesen constatálható, hogy a résztvevők mindinkább nagyobb számmal jelentkeznek, miből biztosan következtethető, hogy az ügyvédgyűlés számban is tekintélyes, imponáló lesz. S ha az ügyvédi kar akarja, hogy fellépésének mentől nagyobb súlya legyen, oda is kell törekedni, hogy minél nagyobb számmal vegyenek abban részt.

Az ügyvédi karnak nagy és magasztos feladata van a társadalomban, talán egy osztályé sincs oly fontos — ha szabad osztályokról s ezek létezésénél fokozásról beszélni — mint az ügyvédié, melynek életével az egész ország jogélete, igazságügye oly elválaszthatlan szoros kapcsolatban van. Az országos ügyvédgyűlés helyes alapokon való szervezése és fenállása tehát nemcsak ügyvédi érdek, hanem az egész jogszolgáltatás, ugyszólván az egész társadalom magasabb érdekei közé tartozik. Régi igazság az, hogy csak ott képzelhető valódi, jó igazságszolgáltatás, hol képzett, független és becsületes ügyvédi kar létezik. Erre törekedni, az ügyvédek ezen helyzetbe hozni az igazságügyi helyes politika elengedhetlen feladatai közé tartozik.

Sajnosan kelle tapasztalnunk azonban, hogy habár ezen a téren is némi előhaladás nyomai fedezhetők fel, mind a mellett azok inkább a véletlennek, pusztá esetelemeknek köszönhetik létüket, de semmi esetre sem a komoly, öntudatos és egyszersmind jóakaratu törekvéseknek, sőt épen ellenkezően, vagy bizonyos ellenszenv, vagy ha e szándék nincs meg, ugy helytelen, téves felfogás szülte oly intézkedések láncolatával találkozunk évek óta, mely mindenre inkább lehet alkalmas, csak arra nem, hogy az ügyvédi kar az őt megillető magaslatra felemeltessék. Csodálatos, érthetetlen jelenségek ezek; de létezésüket eltagadni nem lehet s létezésük semmi esetre sem szolgál igazságügyi politikánk vezetőinek dicsőségére.

Nem akarok én a sérelmek hosszú sorozatára kiterjeszkedni, csak rámutatok a végrehajtási törvényre, mely az előnyös tételek elejtésével, a bagatell-törvényre, mely a díjak meg nem állapításával az ügyvédek jövedelmei ellen erős támadást intézett a nélkül, hogy a jogkereső közönségnek előnyére szolgálja. Emlitem a bélyeg-törvényt, mely ötszörös birságaival a legnagyobb elővigyázattal élő ügyvéd zsebéből is évenként tetemes összeget huz ki, mely folyton zaklat s felállit egy szegény- §-t is, mely az elzárásban talál elszomorító intézkedést; emlitem a qualificationalis törvényt, mely a közigazgatás minden teréről kiszorítja épen azon elemet, mely leghivatottabb betöltője lenne azon állásoknak. Mindig han-

goztatott sérelem, hogy az ügyvédek, főleg a vidékiek az enquételnél vagy egészben vagy nagy részben mellőztetnek, hogy ügyészi, bírói, kivált felsőbb bírói kinevezéseknél figyelembe sem jönnek, hogy a helyzet az, hogy kit sorsa ügyvédi pályára sodort, ott élni vagy halnia kell, mert a felette hibás felfogású törvények elzárnak előle minden utat. Így folytathatnám ezt tovább, sőt maga a több mint egy évtized óta ország-világ által megcsufolt ügyvédi rendtartás elég anyagot nyujtana arra, hogy akár köteteket összeírjunk az ebben lefektetett oly intézkedésekről, melyek az ügyvédet erkölcsileg megbélyegezik, pellengérré állítják, vagyonilag pedig védtelen állapotba juttatják.

Az ügyvéd ellen lehet alaptalan panaszokkal fellépni büntetlenül, mert a büntetés csak a végtárgyalásra van fenahagyva; az ügyvéd ellen a büntető bíróság vádhatározatot hoz és ez még nem is jogerős, már állásától fel kell függeszteni, s midőn a közönség szemében ezen erkölcsi halált ki kelle szenvednie, midőn anyagilag ez a tönk széléhez juttatja, akkor következik a költői igazságszolgáltatás: a bíróság az ügyvédet felmenti, sőt kimondja, hogy a «büntény tárgyi tényálladéka sem állapitható meg.» Két igen szomorú példával szolgálhatnék e téren. Az ügyvédi kamarák a törvényben járatlan egyének előtt teljesen elvesztették a bizalmat s tiszteletet. Miért? Mert ezek a legnagyobb és leggyakrabban előforduló sérelmeik — milyen a pénz és irataik visszatartása — orvoslása végett a kamarákhoz fordulnak, de ezek által elutasítatnak, mert ezen legfontosabb kérdésekben a kamara nem illetékes. A közönség nem hiszi, hogy ily törvény létezzék s azon közmondás feletti elmélkedéssel hagyja abba ügyét, hogy hisz «egyik varju nem ássa ki a másik szemét.» Mit szólunk a bizalomról, mely a kamarákba helyeztetik akkor, midőn a kamarai ügyész mellé még oda állítja a kir. ügyészt is? Mit arról, hogy az ügyvéd szemben a bírósággal lesújtólag érzi, hogy nem független, hanem ha élni kíván, nagyon is alárendelt. Ez leginkább érezhető kisebb vidéki városokban.

Kell-e még tovább menni? Azt hiszem: nem.

Ismeri e sérelmeket mindenki; annál jobban ismerik ott, a hol kell ismerni. Hisz a kamarák évi jelentéseiben ezerszer és ezerszer vannak ezek elsorolva. De megfoghatatlan, hogy azok eredménytelenül zárandokoltak mindig a jelentések halottak országába: az irattárakba.

Rá van azokban mutatva a sebekre, melyek gondos ápoló orvos gyógykezelése után áhitoznak. Fel van tárva a helyzet képe, mely igen sötét. Ki van emelve, hogy mily végtelen lomha lassúsággal szolgáltatnak igazságot nálunk, ugy hogy ma-holnap, midőn valaki pert indit, jó ha végrendeletileg intézkedik egyszersmind, hogy ki folytassa azt. Kevés a bírói erő, kevés a segéd- és kezelő személyzet. Elszomorító az, hogy van bíróság, hol az ügyészi indítványokkal ellátott bűnügyek ezrei csak másfél év mulva kerülnek tárgyalás alá, midőn már felek, tanuk a tényállást elfeledték, a társadalom pedig a bűnösökkel régen kibékült, hogy van ugyan §., mely a bíró függetlenségét biztosítja, de van aztán oly csekély fizetés, mely e függetlenséget, önállóságot semmire devalválja. A bíró vagyoni helyzete javítása csak utópiák közé számittatik.

De mind hasztalan, még sem mozog a föld. Nem mi

vagyunk okai, hogy GALILEI nem a XIX. század alkonyán él, hogy bebizonyítaná nekünk, hogy csakugyan mozgunk és haladunk.

A kamarák feliratai holt betűk maradtak, tartalmukat nem ismerték még sokan azok közül sem, kik pedig hatalommal vagy egy kis befolyással bírnak arra, hogy a valódi sérelmek kireparáltassanak. A közvélemény, a hírlapok már régen kezdik belátni, hogy az ügyvédi kar követeléseinek önző érdekek istápolására, hanem a jogkereső közönség érdekeinek fejlesztésére is szolgálnak. Sőt e lapokban GYÖRY ELEK t. kartársunk közelebb meleg hangon jajdult fel, hogy a kinevezett főrendek között nincs egy ügyvéd sem. Igaza lehet, hogy talán erre is érdemes lett volna az a kar, mely leginkább ismerős hazánk köz- és magánjogi, valamint politikai viszonyaival, de ezen kívánság oly merész, hogy a multak után, azt hiszem, a mellőzés senkit meg nem lepott.

Ezen multtal szakítani főtörekvése az országos ügyvédgyűlésnek. S ha mindjárt első sorban magát a kart érdeklő legvitálisabb kérdéseket tűzi ki tanácskozási tárggyul, az könnyen megérthető, de teljesen indokolt is. Az anyagi helyzet javulásával fejlődik az önérték, a szellem, a képesség és függetlenség.

Eddig az eperjesi és szatmárnémetii ügyvédi kamarák indítványai lettek a lapokban közzétéve, de van és lesz ezeken kívül még számos indítvány, szóval lesz anyag a megbeszélésre elég. S ezen indítványok mind igen fontos kérdéseket ölelnek fel, nagyrészt helyes, elfogadható eszméket, de olyanokat is, melyek vagy talán túllőnek a célon, vagy ki sem vihetők, milyen nézetem szerint az ügyvédi segélyalap létesítése. De az anyag igen érdekes, lényeges és nagyfontosságú. Ezen indítványok megfontolást igényelnek.

Hiszem is, hogy azon tapintatos és még szegénységében is mindig megfontoló ügyvédi kar, mely annyi balszerencse közt is mindig meg tudta őrizni méltóságát és tekintélyét, hozzá méltólag, komolyan, de férfiasan fog nyilatkozni. És erre szükség is van. A szenvedélynek sohasem szabad előtérbe nyomulni. Hiszem azt is, hogy egy oly egyesület határozata, mely az ország kiváló és figyelmet érdemlő szellemi erejét képviseli, melynek tagjai foglalkozási körüknél fogva a társadalom minden rétegében képesek befolyásukat többé-kevésbé érvényesíteni, minélfogva úgy lefelé, mint felfelé bizonyos hatalmat összpontosítanak kezeik között, s melynek nemes intenciói fellépéséből ki fognak sugárzni, ha azonnal nem is, de a közel jövőben el fogja vezetni az ügyvédi kart azon célhoz, melyet megérdemel. Ha nem akarja meghallani a jogos követelményeket az, ki első sorban van hivatva és kötelezve is segíteni a bajon, meg fogják hallgatni és át fogják érteni azok, kik elől már aztán kitérni sem lehet, hanem vagy menni vagy haladni kell.

Pauler Tivadar igazságügyminister ur ellen sok a panasz és főleg panaszol ellene az ügyvédi kar. És be kell ismerni, hogy ha tiszta nemes intencióból is, de végtelen sokat hibáztat a karral szemben, mely éppen legkevésbé érdemelte meg. Mert e kar a legőszintébb örömmel üdvözölte őt, midőn igazságügyministeri tárczáját átvette és a legszebb reményekkel nézett kormányzása elé. De senkinek sem volt oka annyira megbánni az örömet és senkinek sem mentek annyira füstbe szép reményei, mint éppen az ügyvédi karnak. Már-már úgy tekintik őt a polczon, mint a kar ellenségét. Pedig az igazságügy egyik hatalmas tényezőjét nem gyűlölni, hanem szeretni, fejleszteni, ápolni és nagygyá tenni volna kötelessége. Egy nagy hibáját emlegetik a miniszter urnak, hogy az igazságügy legnagyobb életérdekeit is el engedte ejteni, a pénzügyi kérdések által. Pedig aránylag nincs talán állam, mely oly keveset költene igazságügyére, mint éppen mi és a melynek igazságügye oly anyagi közvetlen hasznot hozna az állam pénztárának, mint a mienk. Pauler Tivadar ur előtt nyitva lesz az út segíteni az ügyvédi kar bajain, a sérelme-

ket az ügyvédek összesége, 4000 ügyvéd képviselete fogja feltárni előtt. Én még mindig hinni szeretem, hogy nem fog kitérni az igazság követelményei elől. De ha igen: úgy megnyugtató az, hogy a mivel a kar ohajai jogosak s azok nemcsak a kar, de a közérdek ohajai, mert az igazság eszméjének előbb-utóbb diadalt kell aratni, a kar célzott fog érne később, de célzott fog érne.

Igen természetes, ha még az országos ügyvédgyűlés enuntiatiói sem találnak magasabb helyen méltányolást, akkor nem lehet csodálni, ha aztán az igazságügyi kormány is szemben fogja találni magát az ügyvédi karral.

HLATKY ENDRE.

Válasz

Dr. KOVÁCS GYULA kir. táblai pótbiro urnak *A házassági elválás jogi* című munkám felett a *Magyar Igazságügy* f. évi júniusi füzetében közölt bírálatára.*

Bíráló ur kis hibának tartja ama bizonyos hazai jogtudós javaslatát, hogy a vegyes házasság megint felbonthatatlanná tétessék. Mentségül azt is mondja, hogy ezen ajánlás talán csak mézes madzag volt. Ugy! bíráló ur tehát amá hozzá igen közel álló jogtudóst azzal vádolja, hogy ez a clerust a mézes madzaggal lépre akarta csalni. Ez minden esetre kissé indiscret vallomás.

A mi könyvem tulajdonképeni tartalmát illeti, azzal «könnyen végez» bíráló ur. Csak úgy futólag említi, hogy én a katolikus házassági jog irodalmában Schultét, Kutschkertet, Szokolóczyt, Khlószot és Pergholdot nem idéztem. Hát persze ez igen nagy baj, és ez a munka értékéből sokat ront!

Előbb azt mondtam, hogy bíráló ur olyanokat fog rá munkámra, a mi benne nincs. Ime egy példa. Bírálata 9. lapján azt veti szememre, hogy én Kálmán egyik törvényét (II. 8.) mint olyant idézem, mely a házasság felbonthatósága mellett szól. *Ez egyszerűen nem igaz.* Tessék olvasni munkám 20-ik lapján a 3-ik jegyzetben. «*Reánk nézve felette érdekes az, hogy Szt-István, katolikus és szent királyunk, maga is megengedte a házasság felbontását stb. Már Szt-László I. könyv 20. és Kálmán II. könyv 8. a házasság felbonthatatlansága mellett nyilatkozik.*

Persze bíráló urnak szüksége volt egy nagy botlásra, hogy ama «kisebb botlást» megbocsáthassa, melyet elkövettem, midőn őt idéztem. Már pedig én újból olvastam munkája 50. lapját és ott újból csak azt olvasom, hogy «daczára annak... hogy az 1606. évi bécsi béke által a protestansok különválása elismertett: az a kérdés még is nyílt kérdés maradt, hogy a tridentii házasságkötési forma a maga sanctiójával a protestans felet mennyiben kötelezi.» Ez tehát az a rég elmúlt idő! én nem tehetek róla, ha bíráló ur akkor, mikor a rég elmúlt időre gondol, a jelen idő formáját használja. Tehát sem a nagy, sem a kis botlás nem existál.

Valóban kevés gáncsolni való lehet munkámon, hogy bíráló ur, csak hogy valamit gáncsoljon, olyanokba kapaszkodik, hogy az irodalomról szóló egyik jegyzetben Mandicsnak monografiáját nem idéztem; hogy azon állításomban, hogy a protestans egyház nem mondott le a házassági ügyekbe való beavatkozási jogáról nagy ellenmondást lát azon állítással szemben, hogy a legújabb időben a legtöbb protestans államokban behozott polgári házasság nem talál a protestans egyház komoly ellenzésére; hogy a «beavatkozás» szavába belekapaszkodik és ezen szónak talán nem egészen szabatos használatából, nem törődve az egész szakasz világos értelmével, azt akarja kisütetni, hogy én a protestans egyház álláspontjával egyáltalán nem tudok tisztába jönni. Ezt igazán csak az mondhatja, a ki a szakaszt nem akarja megérteni és e tekintetben az elfogulatlan olvasót egyszerűen az illető 5. §. elolvasására kérem föl.

* Bef. közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

Majd megint azt mondja, hogy én Carpzovot nem idéztem a házassági jog fejlődésének történetében, pedig a 39. lapon nem csak Carpzov Benedekre, hanem még «jurisprudencia consistorialis» című munkájára is hivatkozom.

Bíráló ur továbbá megrója, hogy én az elválás tanának első nyomaira Magyarországon a felsőmagyarországi bányavárosoknak 1577. évi gyűlésén keletkezett szabványaiban akadok, holott már 10 évvel előbb a debreczeni zsinat is foglalkozott a válás kérdésével. De azt figyelmen kívül hagyja a bírálat, hogy én az *erdélyi* jogfejlődést külön tárgyalom s hogy Debreczen 1567-ben nemcsak hogy János Zsigmond királyt uralta, de különösen egyházi tekintetben Erdélyhez tartozott. Hogy pedig Geleji Katona István, az erdélyi reformatus püspök, és Sylvanus Márton magyarországi jogtudósok voltak, azt bíráló urtól hallom először. Én Gelei Katona István egyházi kánonait különben, melyekre bíráló ur figyelmeztetni szives volt, az erdélyi jogforrások között a 39. lapon az első helyen idéztem.

Bíráló ur megnyugtatóra kijelentem, hogy nekem eszem ágában sem volt kétségbe vonni a munkája 93. lapján Roskoványi után tett állítása helyességét. Én bíráló urat idéztem, mint tekintélyt és azért idéztem őt és nem Roskoványit, mert őszintén megvallom Roskoványit nem olvastam.

A válási okokat illetőleg bíráló ur szigorubb iránynak hódol mint én, s így természetesen gyakran ellentétes állást foglalunk el. E részben azonban a bírálat eléggé tárgyilagos lévén, azt egyszerűen tudomásul veszem s csak azt jegyzem meg, hogy a hűtlen elhagyásról ama tételt «hogy az csak idézés által constatálható és be lesz bizonyítva, ha az eltűnt alperes a hirdetményi határidő alatt a bíróságnál nem jelentkezik», nem én állítottam fel, hanem a bírói gyakorlat.

Figyelemre méltó bíráló ur azon czáfolata, a melylyel kimutatni igyekszik, hogy azon esetben, ha a zsidó házastársak közül az egyik keresztény hitre tér, a válóperre az egyedüli competens forum a katolikus szentszék. Hiszem azonban, hogy bíráló ur ezt úgy érti, hogy csak akkor, ha a zsidó katolikus hitre tér s nem akkor is, ha protestanssá lesz.

A bírálat helytelennek tartja azon véleményemet, hogy a polgári bíróságok ignorálni tartoznak az unitárius papiszékeknek a törvényben megállapított és a hatáskört szabályzó eljárás mellőzésével hozott ítéleteit. Azt mondja, hogy az ignorálás nem törvénykezési fogalom. Lám a bírálat, megint a kifejezésbe kapaszkodik, holott jól tudja, mit értek alatta, t. i. azt, hogy a polgári bíróság adott esetben az ilyen ítéletet nem létezőnek és azért az illető házasságot fel nem bontottnak tekinteni köteles. Ez az állami jogrend követelménye és a polgári bíróság ez által csak reciprocitást gyakorolna. Mindjárt mondom reá példát. A munkámban is a 139. lapon közölt esetben a válóper a polgári bíróságok előtt azzal lett végérvényesen befejezve, hogy protestans felperes keresetével elutasított. Felperes a per befejezése után unitárius hitre térve, át kérte tétetni az iratokat az unitárius papiszékhez, a mely kérelmével azon okból, mert illetékes bírósága már jogérvényesen ítelt, a legutolsó forum által is elutasított. Felperes daczára ennek az unitárius papiszékhez fordult és ez, miután a «különös tiszteletből» átengedett polgári periratokból meggyőződött, hogy felperes ügye már illetékes bírósága előtt a kereset elutasításával jogerejűleg befejezve lett, a polgári bíróságok ítéleteit egyszerűen ignorálta és felperes házasságát felbontotta.

Már most kérdem, ha a felperes által netán kötendő új házasság érvénye bírói ítélet tárgyává tétetik, melyik ítélet lesz érvénytelen, a m. kir. Curiáé, vagy az unitárius papiszéké? Én azt hiszem, hogy mindenesetre az, a mely a törvény megsértésével hozatott, és miután az meg nem semmisíthető, az egyszerűen ignorálandó.

A bíráló ur e helyütt azon kifejezést használja, hogy: «unitárius szentszék.» Ha oly fegyverekkel harcolnék, mint

bíráló ur, mily készséges alkalom kínálkoznék nekem abba bele kapaszkodni, hogy egy jeles canonista az unitárius papiszéket *sacra sedesnek* nevezze.

Felette érdekes az, hogy a bírálat azon nézet védelmére kell, hogy az elvált protestans és a katolikus között kötött házasság a hazai állami jog szempontjából érvényes. Maga is csodálatosnak tartja, hogy neki kell a magyar jogfejlődés liberálisusát ellenemben védeni. De hát a dolog nem is a liberálisus, hanem az egyszerű logika szempontjából ítélendő meg.

Az elvált Pistából és a katolika Katiból nem lehet egy pár, ha Kati nem mehet Pistához.

Ezzel nem rendeljük alá a vegyes házasságot a kánoni jognak, hanem csak is Katit. *De ezt nem szabadíthatjuk fel a kánoni jog alól* azért, mert Pistát ez utóbbi nem kötelezi, mert különben az ellenkező hibába esnénk, t. i. a vegyes házasságot egészen kivennők a kánoni jog alól, holott azt csak *félíg* szabad tennünk.

Igaza van a bírálatnak, hogy a jelenlegi rendszerünk mellett a vegyes házasságnál mindegyik házassági jog annyira érvényesül, a mennyire csak tud. Igen, de a protestans házassági jog a vegyes házasságnál nem érvényesülhet annyira, hogy a katolikus félre is kiterjedjen. Erre nézve tehát a cselekvési képesség, vagy mondjuk hát a házassági akadály léte vagy nem léte a canoni jog szerint ítélendő meg.

Ha a dologban még valami kétség lehetne, meg fog győzni bennünket a dolog gyakorlati resultatuma.

Azt csak megengedi bíráló ur, hogy a szerinte érvényes házasságot kötött Kati a hazai törvények értelmében bármikor köteléki pert indíthat impedimentum ligaminis miatt a szentszéknel, és hogy a szentszéknek ezen házasságot megsemmisítenie kell. Ha tehát a Pista és Kati vegyes házasságának egyik illetékes bírója a házasságot *eredeti érvénytelenség* miatt bármely perczben megsemmisítheti, ki fogja még mondhatni, hogy az a házasság eredetileg érvényes?

A bíráló ur azon nézetét illetőleg, hogy a bíróság kényszerítheti a nőt arra, hogy férjét lakására kövesse, s hogy az ily kérdés még esetleg sommás visszahelyezés tárgya is lehet, csak azt jegyzem meg, hogy ez elméleti szempontból lehet helyes, jogos és kívánatos, de csak próbáljon meg valaki ilyen sommás visszahelyezési keresetet a mi járásbíróságainknál benyújtani. Legfeljebb kinevetik.

Mellőzve a bírálatnak a vagyoni jogi kérdéseket tárgyzó czáfolgatásait, áttérek arra a szerencsétlen jegyzetre, a melyért bíráló ur reám oly nagyon neheztel. Akárhogy olvasom is újból, meg újból az általam megjegyzéssel kísért passust, csak az olvasom ki belőle, a mit a jegyzetben mondtam. De miután bíráló ur most szintén elfogadja azt, hogy a polgári bíróság a születés törvényességének kérdésében első sorban az állami jog és a kánoni jog szerint csak annyiban tartozik itélni, a mennyiben az a felek hitvallásánál fogva alkalmazható, ne vitázzunk tovább a dolog felett és tekintsük az egészet félreértésnek.

A házassági nemzetközi magánjogról írottakat kevés figyelemre méltatja szerző, pedig erre ő volna a legcompetensebb forum, miután ő ezeket a kérdéseket, habár csak részben, könyvében szintén tárgyalta. Már pedig a munkám 25. §-ában foglaltak ellentétben állanak a bíráló könyvében mondottakkal. Vagy talán szerencsém volt őt capacitálni, és azért hallgat?

A bírálatnak egyéb megjegyzéseire más alkalommal fogván talán reflectálhatni, itt még csak azt akarom constataálni, hogy bíráló ur munkám második részét, mely a perjogot tartalmazza, el nem olvasta, különben nem mondaná, hogy abban alig akad bírálni való. Szerénytelenség ugyan tőlem, de ily állítással szemben meg kell jegyezmem, hogy gyakorlati szempontból a munka második részének I. és II. fejezetét az ügyvédre és bíróra nézve a leghasznavehetőbbnek tartom, mert a válóperekben követett eljárást, mint tisztán a

gyakorlaton alapulót, semmiféle más könyvben fel nem lehet találni. Azt tehát egy alapos kritikusnak nem lett volna szabad azzal a kifogással agyonütni, hogy abban bírálni való nincs.

Bíráló ur azon nézetében végre, hogy a protestans vallás magyarországi története még mindig az írójára vár, teljesen osztozom, de hogy miért fejezi be ezzel a felkiáltással bírálatát egy oly munka felett, mely nem akart jogtörténet lenni, azt nem értem.

SZTEHLO KORNÉL.

Jogirodalom.

Aemilius Papinianus pályája és művei. Irta VÉCSEY TAMÁS. Kiadja a magy. tud. Akad. II. osztály. Budapest 1884.

II.*

Hónapok mulva folytathatom csak, tőlem független okoknál fogva, a czímbe munká megbeszélését. Hogy amaz első cikkem magvát még egyszer összefoglaljam, az kimutatásból állott annak, hogy a PAPIANUS élet- és jellemrajzát, a rendelkezésünkre levő anyag soványságánál fogva, megírni nem lehet. A lehetetlenséget VÉCSEY sem tehetette lehetővé; de megtette a lehető. A szerző kritikussabb elme, sem hogy történetzámba vehetné azt az egy-két anekdotát, melylyel a mesésóvár utókor a történeti anyag hiányát mindenkor pótolni kész; élesebb ítéletű, sem hogy beérné ezzel a hagyományos tömjénezéssel, melynek füstjével a PAPIANUS való alakját másodfél ezer év óta elborította az irodalmi s jogászai retorika. Ő PAPIANUS-t, az embert, az államférfiut, a bölcsészt és jogászt keresi, a saját szemé látta alakot kívánja papírra tenni: de a másfél ezer esztendő porából élő alak többé elé nem teremthető; ki, mi, milyen volt PAPIANUS — a művész költheti, a tudós nem igazolhatja. Lemondó elmésséggel jegyzi meg a szerző életírása bevezetésében, hogy a római közélet alakjai — ama soknevű consulok és tribunok, hadvezérek és szónokok, államférfiak és jogászok — első tekintetre mind hasonlítanak egymáshoz; és hozzáteszi: «szinte aggódom, hogy a MARCELLUS vonásaitól eltérőket tudok-e találni a PAPIANUS alakján?» Pedig bármi áthasonlító hatással lehetett is ez emberekre a római közélet nyilvánossága, az egységes vallás és stoicus bölcsélet minden miveltekre kiható ereje: az emberi elme ő bennök is százfelé ágazott, az emberi szenvedelem őket is meghasonlította, és kik két ezred távolságából egyforma árnyékoknak tűnnek: husvéremberek voltak ők, mint mi. E távolság, melyből a MARCELLUS és a PAPIANUS alakjai már alig-alig különböznek, az írói resignatiót költheti csak, nem az írói kedvet. Csak ki e resignatiót ismeri, melylyel e könyvnek írónia kellett, méltányolhatja azt, mit benne megtalál.

Mi bizonyosat PAPIANUS külső életéről tudunk, leírható az két sorban. Hirneves jogász volt, ki a jus respondendivel birt, MARCUS AURELIUS és SEPTIMIUS SEVERUS alatt egymásután a legfőbb állami hivatalokat viselte, és végre mint praefectus praetorio CARACALLA alatt a praetorianusok által megöletett. Mit ezenfelül PAPIANUS-ról beszélnek, kétséges vagy valótlan. Származása, születése helye s ideje ismeretlen. Igaz-e, mit SPARTIANUS állit, hogy PAPIANUS tanítványa volt C. SCAEVOLA-nak? A szerző ezt, az uralkodó nézettel együtt (FITTING: Ueber das Alter der Schriften römischer Juristen 25. l.) elfogadja; de megemlítendőnek vélem, hogy egy első-rangu tekintély, DIRKSEN («Ueber die schriftstellerische Bedeutsamkeit des römischen Rechtsgelehrten AEMILIUS PAPIANUS») azt tagadásba veszi. Igaz-e, hogy ULPIANUS és PAULUS tanítványai és bírótársai voltak? Szerző ezt, ismét köznézet szerint, ténynek vallja; DIRKSEN erre sem talál kielégítő bizonyítékot. Még amaz egyetlen portrészertü vonást, melylyel a történeti legenda a PAPIANUS alakját

élénkíteni, és emberi közelünkbe hozni iparkodott — értem az ő férfias fellépését GETA császár megöletésekor, és ama halhatatlan feleletet, melylyel a testvérgyilkosság védelmét megtagadta: «könnyebb neked, ó császár, testvérgyilkosságot elkövetned, mint nekem védenem» — a modern destructiv kritika ez egyetlen eleven arcvonást is hamisnak bizonyítja; és ez utolsó csalódás után a PAPIANUS név még árvább emlék marad mint volt azelőtt. Nem, nekünk jogászoknak nem jutott a szerencse, hogy ama örök fényű nevek viselőit emberi mivoltukban láthassuk. A római remekjogászok a császárság kortársai; és a császárság kronistái Róma történetét csak a trón történetében látják. Suetonius és a scriptores historiae augustae, a római jogtudósok idejének eme főforrásai, midőn a római udvar legapróbb nyomorúságait és leghaszontalanabb pletykáit összeszedegetik — alig elvétve egy-egy szóval emlegetik, hogy élt a sötét, embergyűlölő Tiberius alatt egy M. Coccejus Nerva, a buja állapot Nero alatt egy C. Cassius Longinus, az örült Domitianus alatt egy P. JUVENTIUS CELSUS, a gyilkos Caracalla és a parázna Elagabalus alatt egy ULPIANUS és PAULUS is. Így van azután, hogy pontosan meg tudjuk mondani, hogy Nero milyenformán fésülködött és hogy Domitianusnak vékony volt a lábására — de PAPIANUS-ról alig tudunk mást, mint ami abból az ötszáz töredékből kivethető, melyet Justinianus, a nagy olló-jogász, műveiből reánk hagyott.

De az egyéni vonásokat, melyet a PAPIANUS homálylepte alakja megtagad, kölcsönveszi szerzőnk az időből, melyben PAPIANUS élt, és a személyrajz helyett, melyet a hézag anyagból hasztalan kivánt előteremteni, széles vonásokban tartott korrájot nyujt. Amit VÉCSEY a részben igazságtalanul ócsárolt fejedelmi korról mond (1. fejezet), amit a berytusi és római főiskolák állásáról előad (3. fej.), fejtegetései a jus respondendi jelentőségéről (4. fej.), a gyakorlati jogtanításról (6. fej.), a stoicismus és a vallás viszonyáról a császári korbeli jogtudományhoz (21., 22. 24. fej.) — ezek széles ecsettel festett korszokok, melyekért szívesen elfeledjük, hogy az, minek csak háttérnek kellene lennie, itt főjelenetté leszen. A szerző alapos ismerője a római köz- és mivelődéstörténetnek, és a meleg, eleven előadási mód, melylyel ő az ezekben vágó tárgyakat előadni képes, régebbi műveiből, különösen «római családi joga» bevezető, de egyéb fejezeteiből is, valamint a «Marcellus» című munkájából ismeretes. De ezen MARCELLUS-tanulmány említésével felelevenednek aggodalmaim is. A PAPIANUS-ról irt könyv sok részben a MARCELLUS-ban elmondottak ismétlése. Amit a szerző PAPIANUS stílusáról mond, ellentétben a korabeli nem jogász írókhoz (8. l.); amit PAPIANUS viszonyáról mond az iskolákhoz (112. és k. l.); amit PAPIANUS bölcséletéről és vallásáról mond (93—107. l.); amit PAPIANUS műveinek rendszeréről előad (111. l.) — mindez teljes párdarabját találja a MARCELLUS-könyvben (105., 116. és 135. és k. l. 166. l.); sőt ha összehasonlítjuk a két jellemzést, melyben a két munka hőseiről elmodottakat összegezi, és mely azt, mit a két könyv töviről-hegyire kifejt, mintegy magvában összefoglalja (MARCELLUS: 46—47. l. 122—123. l.; PAPIANUS: 132—135. l.): legott szembeötlök a hasonlatosság, a két jellemzés szinte felcserélhető egymással, a nélkül, hogy igazságukból veszítenének. «MARCELLUS-t ma is mint a jogászok közti hét első nagyságnak egyikét emlegetik. A mit irt, az sem VALENTINIANUS vagy TRIBONIANUS, sem IRNERIUS vagy SAVIGNY századában el nem veszíté becsét. M.-nek jogtudományi működését éleslátás, a dolgok mélyébe hatoló gondolkodás és a jognak bölcsészeti felfogása jellemzi. Nem elégedett meg a jognak elméleti ismeretével, hanem annak megvalósítását is munkálta. Egyike azoknak, akik számos jogtételnek életet és kifejezésteljes alakot tudtak adni. Iratai irodalmi kincsek, melyek a MODESTINUS utáni művek felett úgy kiválnak, mint szobrászati remek a gypsöntvé-

* Az előbbi közl. l. a 3. számban.

nyek felett. Könyvei nem lapos vázlatai a jogeseteknek, hanem a jogtudós kérdő és felelő, kutató és ítélő nyilatkozatainak szemléltető ismertetései. Mintha csak előttünk állana CAJUS és SEMPRONIUS. Az előterjesztett jogeset megoldásához szinte jelenlétünkben nyul stb.» Mindez így állhatna szóról-szóra a PAPINIÁNUS jellemzésében. És viszont. «PAPINIÁNUS iratainak nem tömege által tűnik ki, hanem páratlan világosságu tartalma, emelkedett álláspontja s meleg jogérzete által. Megjelenése szerény, tanításai értékesek, kifejezései velősek. Nem kevés ugyan nála az átkölcsonzott anyag, de annál meglepőbb a feldolgozás, a mely a leg-tudósabb jogász előtt is érdekes. PAPINIÁNUS-tól kevés töredéket őrzött meg TRIBONIÁNUS, de azok is visszasugározzák a méltányosság szellemét. A bonyolult vitacsomók kibontakoznak, az ellentétek elsimulnak, a kibékíthetetleneknek látszó érdekek rendbe jönnek stb... PAPINIÁNUS érdeme a római jog körül abban áll, hogy nem állapodott meg az írott jog magyarázatának és fejtegetésének járt ösvényein, hanem a nehezebb, de magasra vezérő uton emelkedett fel oda, a hol az általános szabályok és alapvonalak megállapíthatók. Az esetekből inductive következtet az általánosra stb. Azt látom PAPINIÁNUS-nál, hogy az egyes intézmények s tételek jogosultságát vizsgálta, érvényességöknek belső okait kutatta stb. Nem vezette őt mint juris conditort a régi törvények iránti elfogultság, hanem a helyzetnek részrehajlatlan méltatása stb.» Mindez, valamint az egész folytatása szórul szóra így állhatna a MARCELLUS biográfiájában is. Ez igen általános jellemzés, nem egy egyéni író, hanem egy egész *typusnak*, t. i. a második századbéli összes remekírók típusának a jellemzése. Ezen *typicus* jellemzésnél többet, azaz ezen *typuson* belül való *egyéni* különválás jellemzését, fájdalom, az anyag hiányosságánál fogva alig adhatjuk. És mert nem adhatjuk, ezért nem tartom egészen szerencsés gondolatnak, hogy a szerző, ki mindent, mit a második század jogászainak jellemzésére elmondhatott, kitűnő készültséggel és szakértelemmel elmondott már a MARCELLUS-ról írt munkájában: újból kiragadott a koryphäusok közül egy másik alakot, hogy könyvet írjon ő róla is, midőn az, mit ennek jellemzésére elmondhatott, nagyrészt már el volt mondva amaz előbbi czimfelirat alatt. A szerző PAPINIÁNUS-a nem eleven ember, hanem abstract schema; csakugy mint az volt, annak kellett lennie az ő MARCELLUS-ának is. Hogyis ne? Egyéni vonásairól majd semmit sem tudunk. A szerző tehát, hogy PAPINIÁNUS képét festse, az irataiban elszórtan található erkölcsi axiomákból szűri le jellemét, sok lelkiismeretességgel és odaadással, de, mint hiszem, kielégítő eredmény nélkül. Mert ezek az erkölcsi axiomák nemcsak a PAPINIÁNUS sajátjai, de sajátjai az egész római «állami bölcséletnek», mint MOMMSEN elnevezi, sajátjai az egész római stoicismusnak. Az asceticus kötelességtan, a boni mores hangoztatása, a benső öntudatnak a külső elismerés fölé helyezése, a családi kegyelet, az égő hazaszereget, a jóhiszem kiemelése, az általános emberszeretet, a halál-megvetés- a stoicus káté ezen alapvonásai változatlanul ugyanazok QUINTUS MUCIUS SCÄVOLÁ-tól, az első jogi dogmatica szerzőjétől az ANTONINUS-ok és SEVERUS-ok jogászáig. Ezen vonásokban nemcsak a PAPINIÁNUS sajátját, de még az ő egész korának sajátját sem ismerhetem fel. A mióta a görög műveltség a Chr. e második század közepe táján a római műveltség társaságba hatol, azóta a ZENON etikája is, módosulva és a római szellemhez átsimulva, de állandóan ott található a római államférfiak s jogászok körében. Az erkölcsi mondások, melyeket a szerző a MARCELLUS s PAPINIÁNUS munkáiból összeállít, nem az ő szellemi tulajdonuk: ugyanezeket hallotta már három és fél századdal elébb SCIPIO az ő tanítója s barátja PANAETIOS szájából, ezeket hajtogatták az AUGUSTUS, NERO, TRAJANUS, HADRIANUS udvarabeli bölcsészek, ezeket készen találták a SEVERUS-ok jogásza a SENECA, EPICET, MARCUS AURELIUS műveiben. A ki e stoicus erkölcsi mon-

dásokból azoknak eleven szerzőit akarná elértemteni: az nemcsak PAPINIÁNUS-ban, nemcsak az összes római jogírókban, de majdnem az egész római irodalom, rhetorica s bölcsélet embereiben alig láthat mást, mint erkölchősöket. Pedig kell-e ezzel szemben reámutatnom a tapasztalatszerű ellentétre, mely annyi bölcsész irata s élete között fenforog? SENECA, BACO és VOLTAIRE nem ruhát, de embert váltottak, ha íróasztalukhoz ültek. Nem kell hozzá egy MOMMSEN epésége (II. 418—421., III. 554. l.), hogy a nagyszavu phraseokratiától megcsömöröljünk, melyet a római stoicismus az idejebeli társadalomra s irodalomra hozott. Egy szóval: szeretem hinni, hogy PAPINIÁNUS, a kiváló jogász, kifogástalan jellem is volt; de ezt inkább a kortársai- s utódainak iránta való kegyeletéből és a SPARTIÁNUS (SEVERUS és CARACALLA) biográfiában elszórt egyes külső adatokból szeretem következtetni, mint amolyan általános erkölcsi rodontadákából, mint teszem az, melyet PUCHLA (*Inst. §. 100.*) hősünk jellemzésére idéz, hogy «*quæ facta lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, et ut generaliter dixerim, contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est.*» A császárság három századának bölcsélete, rhetoricája, jogászata csak ugy uszik e kegyeletes lében; PAPINIÁNUS alakja nem lesz világosabbá azáltal, hogy őt is benne megfürösztjük.

Különben is mi jogászok PAPINIÁNUS-ban első sorban a jogászt keressük, nem az ethicust. A jogász jellemzése pedig az ő sajátos jogi felfogása, feldolgozása és előadása jellemzéséből áll. VÉCSEY e tekintetben is kitűnő lelkiismeretességgel és teljességgel összeállít mindent, mit e czélra előtalál; nem rajta mulik, ha mindössze sem sok. Érdekesen kimutatja a PAPINIÁNUS stilusának sajátosságait: tömört és találó, de néha görögös. Jogi munkássága irányát: inkább gyakorlati, mint dialecticus, nem betűjogász, hanem szabad elme, tapintatos kéz, mely mindenkor előtalálja a kényes arany metszést a törvény és a concret eset követelménye között. De vajon melyikünk elégedhetik meg az ilyen hozzávetőleges körvonalozással? Ha előállaná egy iskolás diák, ki megtanulta a compendiumból, hogy PAPINIÁNUS-t tekintse a legnagyobb jogásznak, ha előállana, mondom, a kérdéssel: *miért* tekintse őt legnagyobbnak, mit irt ő olyat, mit irt ő ugy, a hogy azt nálánál kisebb valaki, teszem CELSUS vagy MARCELLUS, nem irhatott volna? Nem hiszem, hogy erre akár VÉCSEY, akár a többi irodalom idevágó dolgozataiból kielégítő választ nyerne. Hiszen kétségtelenül igaz a BETHMANN-HOLLWEG megjegyzése (*Das zwanzigste Buch der Pand. bevezetésében*), hogy a classicus jogírók nem «*fungibilis*» emberek; sőt nem kell hozzá nagy elmélyedés a Corpus Jurisba, hogy valaki első hallásra meg tudja különböztetni, hogy egy felolvasott töredék az ULPIÁNUS vagy AFRICÁNUS, a GAJUS vagy CELSUS tollából való-e? De ezen legszélesebb ellentétek között még mennyi a szabad tér, melyen belül már azután a többiek helyt foglalnak: meg tudjuk-e mindenkor különböztetni ezeket is? És ha egyszer-másszor meg tudjuk: mi volt a különböztető criterium? miben hasonlít, miben különbözik POMONIUS SALVIUS JULIÁNUS-tól? CELSUS AFRICÁNUS-tól? GAJUS ULPIÁNUS-tól? MARCELLUS SCÄVOLÁ-tól? e két utóbbi PAPINIÁNUS-tól? Jellemző, hogy a közkezen forgó legkitűnőbb könyvek, teszem ZIMMERN sok tekintetben utol nem ért jogirodalom-története, vagy PUCHTA-nak méltán csodált Institutiói mily fukaran bálnak az irodalmi jellemzéssel. Egy bizonyos irodalom-kritikai hagyomány évszázadok óta egy megállapodott hierarchiába szedte a római jogászokat; az idézési törvény őt jogászaikat a többiek fölé helyezik, amazok közül pedig PAPINIÁNUS-t legfőlebb. Miért? A benső indokolást csak az irodalmi jellemzés adhatná meg, e jellemzés pedig majdnem teljességgel hiányzik. Hanem persze: már a keresztény császárság idejében PAPINIÁNUS tekintetik a jogtudomány tetőpontjának, CONSTANTINUS és VALENTINIÁNUS korholólag beszélnek azokról, kik bírálgatni

merészelték («qui ingenii laudem sectantur») JUSTINIANUS-nak ő a «vir acutissimi ingenii et merito super alios excellens», SPARTIANUS őt «juris asylum et doctrinæ legalis thesaurus»-nak nevezi; és ezóta a legujabb ideig PAPIANUS első rangja soha kétségbe nem vonatott. De ha PAPIANUS a maga állását több mint másodfél ezer év óta el is birtokolta: a ki mai nap irodalom-történeti tanulmányt ír PAPIANUS-ról, annak újból el kell vállalnia a probatio diabolica-t. A tudományban nincs elbirtoklás; az igazság csak addig igaz, míg be tudjuk igazolni. VÉCSEY-nek, ki könyvet irt vala MARCELLUS-ról, most, midőn a nagyobb mesterről értekezett, nem volt szabad kitérnie az összehasonlítás elől; nyilatkoznia kellett, melyikök a nagyobb elme és ha PAPIANUS, miért ő és nem amaz? Aki a két könyvet egymásután elolvassa, épinséggel nincs tisztában, melyiköket tartja a szerző nagyobbra, sőt jóformán különbséget sem lát a kettő között, annyira egy palettával festi szerzőnk a két alakot. Hozzájön, hogy a legujabb időben a PAPIANUS principatusa egészben vagy részben megtámadtatott és hogy már csak ez okból is kell, hogy az, ki PAPIANUS-ról ír, vizsgálja s igazolja újból, miben állanak a PAPIANUS legszemélyebb írói tulajdonai? ERXLEBEN (*Einleitung in das röm. Priv. 100. l.*) Alexander Severus idejébe, tehát PAPIANUS utánra teszi a jogtudomány legnagyobb virágzását és BURCHARDI (*Lehrb. des röm. R. 1841. l. 262. l.*) egyenesen kimondja hogy «es dürfte bei PAPIAN zum Theil auf Rechnung seines edlen Charakters kommen, wenn die Römer selbst ihn als ihren ersten Juristen betrachten, während ULPIAN und PAULUS wirklich durch ihre Leistungen alle Andern übertreffen.» DIRKSEN pedig fenebb idézett dolgozatában a PAPIANUS hagyományos méltatásától nem egy lényeges pontban tér el, így egyebek között egyoldalunak tartja a közfelfogást, mely PAPIANUS-ban első sorban a *gyakorlati* jogászt látja, stb. Itt hézagosa a VÉCSEY munkája. A jellemzésnek legerősebb eszköze a párhuzam. Ily párhuzamot szerettünk volna látni bevezető vagy bezáró fejezetül, egyrészt PAPIANUS és a többi római koryphäusok, másrészt PAPIANUS jogi művészete és az utána következő jogi alexandrinismus között. Ily párhuzam talán kimutatta volna, hogy a római jogtudomány inkább az alaki finomság, mint a gondolat teremtő ereje tekintetében éri el tetőpontját PAPIANUS-sal; hogy a római jogtudomány virágzása kora nem PAPIANUS idejébe, hanem körülbelül két emberöltővel előbbre, nem a SEVERUS-ok, hanem az ANTONINUS-ok korába tehető; hogy PAPIANUS magában álló kivétel egy korban, melyben már-már a barbárság árnyai keringenek a római birodalom körül — VÉCSEY nézetem szerint a SEPTIMIUS SEVERUS jellemét és idejét is tulrózsásan festi — és hogy a hyperbölcseleti PAULUS és a luxuriosus ULPIANUS már egy hanyatló, bár hibái mellett is még mindig csodálatos finom jogi korszak bevezetői. E párhuzam e helyütt ki nem fejthető; de legyen szabad egy közelebb megjelent kitűnő értekezésre utalnom, melyből e gondolatokat átvettem. (HOFMANN: *Kritische Studien im r. R. 1885. 1. és k. 1.: Der Verfall der römischen Rechtswissenschaft.*)

A mi PAPIANUS külső életének részleteit illeti: a könyv ezen részéből (1—48. l.) köszönettel tanulhatok, de meg nem bírálhatom. Bírálataira annyi tanulmány, oly kimerítő apparatus, annyi minutiosus ismeret kellene, mint az, melylyel az érdemes szerző rendelkezik. De nem ereszkedem, bírálatomnak már eddig is tulságos terjedelme folytán, a munka exegeticus részének taglalásába sem, bár eleinte úgy szándékoltam és bár több megjegyzésem volna úgy a szerzőnek egynémely interpretációjával, mint KISS MÓR szellemes kartársam egy pár fejtegetésével szemben, melyre őt a czimbéli könyv megbeszélése a *Magyar Igazságügy*-ben (f. é. február havi füzet) indította. Magvát képezi ezen exegeticus résznek a l. l. 1., 2., 3. D. de pign. et hypoth. (20., 1.) elemzése, mely

világos és beható dolgozat nem veszt tárgyi becséből azáltal, hogy BETHMAN-HOLLWEG fenidézett exegeticus munkájára (*Das 20-te Buch der Pandekten. 10—29. l.*) támaszkodik. Hazai irodalmunk határozott nyereséget láthatna e könyvben még akkor is, ha a romanistica terén jobban is volna elkényeztetve az eredeti productió tekintetében. A VÉCSEY könyve önálló, tárgyát kimerítő és alakilag kedvesen irt dolgozat; a felkarolt anyag oly gazdag, hogy a szaktudós is haszonnal fogja forgatni; a forma oly megnyerő, hogy a kezdő is szívesen fog lapozgatni benne. Nagy közönségre az ilyenfajta könyv már csak tárgyánál fogva sem számíthat. De kellemesen hat az ilyen önkorlátozás egy irodalomban, melyben kiki csak a «nagy közönségnek» akar írni: a költő ujságot, a tudós tankönyvet.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
egyetemi magántanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyvi rendelet 92. és az 1881: LX. tczikk 228. §-a.

A *Jogt. Közl.* f. é. 25. száma dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY ügyvéd urnak egy cikkét közölte, mely szerint az 1881. évi LX. tcz. életbe léptetése óta helytelen azon telekkönyvi hatóságok eljárása, melyek a nem jogerős, feltétlenül marasztaló bírói határozatok alapján ingatlanokra zálogjog előjegyzését célzó, hozzájuk intézett kérvényeket elfogadják és érdemileg elintézik; a mennyiben ily határozat alapján a biztosítási végrehajtást, illetve a zálogjog előjegyzését az 1881: LX. tcz. 228. §-a értelmében a per bírósága lévén jogositva elrendelni, a telekk. rend. 92. §-ából most már a telekkönyvi hatóságnak csupán a perbíróság által elrendelt előjegyzés foganatosításához való jogát szabad kimagyarázni.

Azt mondja K. Gy. ur: hogy a telekk. rend. 92. §-ában csak annyi van kimondva, hogy jogerőre még nem emelkedett bírói határozat alapján csakis előjegyzésnek van helye, tehát bekeblezésnek sohasem; de arra nézve, hogy az ily ítélet alapján való előjegyzést a bíróságnál kell-e kérni vagy a telekkönyvi hatóságnál és mily módon, a szakaszban határozott rendelkezés nem foglaltatik. Ennélfogva csak törvénykezési gyakorlatunk emelte a törvényt magyarázat erejével szabálylyá azt, hogy nem jogerős marasztaló ítéletek alapján az ingatlanokra vonatkozó zálogjogelőjegyzést közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál lehetett kérelmezni.

Mindebből csak annyi áll, hogy a telekkönyvi rendelet 92. §-ában nincs megmondva: hol kell kérelmezni az ott érintett előjegyzést? De erre szükség sincsen; mert a telekkönyvi rendelet értelmében a nélkül is kétségtelen, hogy a 92. §. szerinti előjegyzést másutt mint a telekkönyvi hatóságnál kérni nem lehet s ezen előjegyzést közvetlenül és kizárólag a telekkönyvi hatóság rendeli el. Kétségtelen ez egyszerűen azért, mert az egész telekkönyvi rendeletben semmiféle más bejegyzésről nincs szó, mint olyanról, melynek elrendelésére közvetlenül a telekkönyvi hatóság hozzá intézett kérvény, ezzel egy tekintet alá eső «megkereső levél» folytán, vagy maga által hozott perdöntő határozat alapján intézkedik. Ellenben azon bejegyzések kieszközlésének szabályozása, melyek a végrehajtási eljárás folyamán, különösen melyek a végrehajtást rendelő bíróság megkeresése vagy végzése folytán válnak szükségessé, nem a telekkönyvi rendeletbe, hanem a végrehajtási eljárásról szóló törvénybe tartozik. A telekkönyvi rendelet úgy a bekeblezésről, mint az előjegyzésről szóló fejezeteiben különbséget tesz a bejegyzés alapjául szolgáló közokiratok és magánokiratok között; de azt hiszem, a rendelet életbeléptetése óta még senkinek sem jutott eszébe komolyan kételkedni arról, hogy valamint a 84. §-ban fel-

sorolt közokiratok, tehát a jogerejü birói határozatok alapján a bekeblezést, úgy a 89—93. §§-ban említett közokiratok, tehát jogerőre még nem emelkedett birói határozatok alapján is az előjegyzést a XII. fejezet szabályainak megfelelően közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál lehet és kell kérelmezni.

Nem valami kiterjesztő törvényt magyarázat eredményezte tehát azt a gyakorlatot, mely szerint nem jogerős marasztaló ítéletek alapján a zálogjog előjegyzését közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál lehetett — és lehet is — kérni, mely azt azután saját hatáskörében elrendeli s egyuttal foganatosítja is. És épen nem kell, hogy ezt az állítólagosan kiterjesztő magyarázatot a szükségesség és indokolttság tekintetéből kapcsolatba hozzuk az 1868: LIV. tczikk 340. §-ának azon intézkedésével, mely szerint biztosítást csak ingó vagyona lehetett elrendelni s foganatosítani. A telekkönyvi rendelet ama magyarázata *maga a rendelet szerint, önállóan és függetlenül* is az egyedüli helyes; nem szorul az más törvény intézkedéseivel kapcsolatos semmiféle mentegetésre; és az ezen magyarázat szerinti gyakorlat fenállott már az 1868. évi LIV. tcz. életbe léptetése előtt, akkor, midőn az 1840. évi XV. tcz. 150. §-a szerint biztosítási végrehajtásnak ingatlanokra is, csak ha az ingó javak nem voltak elegendők, de mégis volt helye; és fenállott, midőn az 1852. évi ideiglenes polgári perrendtartás 391., 459. és 500. §-ai szerint biztosításnál úgy mint végrehajtásnál a fedezeti alap kijelölése korlátlanul a végrehajtatóra volt bízva.

Ha pedig ez így van; ha azon gyakorlat, mely szerint a telekkönyvi hatóságok nem jogerejü birói határozatok alapján a zálogjog előjegyzését nálok beadott kérvény folytán közvetlenül rendelték el, a telekkönyvi rendelet, különösen a 92. §. helyes értelmezésén és nem más törvény hiánya által szükségszerű roszként előidézett kiterjesztő magyarázaton alapul: akkor eme gyakorlat helyességén és törvényszerűségén mit sem változtat hiányos törvény helyére szánt új, teljesebb törvény alkotása. Vagyis: *a telekkönyvi hatóságoknak a telekkönyvi rendelet 92. §-át eszentul is akként kell alkalmazniok, a mint eddig alkalmazták*, daczára annak, hogy az 1881: LX. tcz. 224. és 230. §-ai értelmében jogerőre nem emelkedett marasztaló ítélet alapján a zálogjog előjegyzése a perbiróság által elrendelt biztosítási végrehajtás és ennek a telekkönyvi hatóság által való foganatosítása útján is kieszközölhető.

Ennélfogva a most említett §§. által a nem jogerejü birói határozatra alapuló zálogjogi előjegyzés kieszközlésének módjára nézve igenis történt változás; de nem oly értelemben, mintha cessante racione egyuttal megszűnt volna a telekk. rend. 92. §-ában gyökerező azon lehetőség, hogy az előjegyzés közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál is kérelmeztesék, hanem abban az értelemben, hogy a marasztaló, de nem jogerejü ítélettel bíró hitelezőnek most *két útja van adósának ingatlanjára zálogjogot nyerhetni*: vagy előjegyzést kér a telekkönyvi hatóságnál a telekk. rend. 92. §-a alapján, vagy biztosítási végrehajtást az 1881: LX. tcz. 224. és 230. §-ai alapján.

Hogy az első ut a rövidebb és biztosabb, ez kétséget nem szenved, mert a nyilvánkönyvi elsőbbség a kérvény, illetőleg a megkeresés a telekkönyvi hatóság iktató hivatalába érkeztenek időpontjától számítottán, a hitelező okvetlenül idővesztés és elsőségvesztés veszélyének teszi ki magát, ha biztosítási végrehajtás útját választja s ez által jogcselekményének eredményét a perbiróságnak és segédszemélyzetének gyorsaságától és jóakarától teszi függővé. De *épen ezért* annál bizonyosabb, hogy az 1881: LX. tcz. 230. §-a nem szüntette meg a telekk. rend. 92. §-ának megfelelő azon gyakorlatot, mely szerint jogerőre nem emelkedett ítélet alapján a zálogjog előjegyzése közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál is kérelmezhető; mert csak fel nem lehet tenni a törvényről azt: hogy azon intézkedése által, mely

szerint a biztosítási végrehajtás elrendelésének és foganatosításának lehetőségét az ingatlanokra *kiterjeszti*, a pernyertes hitelező állapotát *roszabbá*, követelésének biztosítását és majdani kielégítését mindenféle *eshetőségektől függővé* tenni akarta volna.

Ha mindezek sem győznének meg valakit állításom helyességéről, akkor még valamire figyelmeztetem az illetőt.

Az 1881: LX. tcz. 223. §-a szerint biztosítási végrehajtás elrendelésének helye van lejárt és határozott összegű készpénzbeli követelésről szóló közokirat vagy teljes hitelü magánokirat alapján is; és a telekk. rend. 88. §. b) pontja szerint ugyanily okiratok a zálogjog közvetlenül a telekkönyvi hatóság által elrendelendő előjegyzésének szintén szolgálhatnak alapjául. Daczára ennek senki sem állította még, hogy az 1881: LX. tcz. 223. §-ánál vagy az 1868: LIV. törvényzcikk 338. §-ánál fogva megszűnt a telekk. rend. 88. §. b) pontja oly értelemben alkalmazásának szüksége vagy ratiója, mely szerint amaz okiratok alapján a zálogjog előjegyzését a telekkönyvi hatóság rendelje el. Ha ezt mégis állítani találna valaki, nemde maga K. Gy. ur is helytelenitén s a telekk. rend. értelmével ellenkezőnek jelentené ki ez állítást? Nos, époly helytelen az a nézet is, mely szerint az 1881. évi LX. tcz. 124. és 130. §-ainál fogva a telekkönyvi hatóság a telekk. rend. 92. §-a értelmében közvetlenül nem rendelhetné el többé a zálogjog előjegyzését.

Dr. IMLING KONRÁD.

Külömfélék.

— **A polgári perrendtartásnak legközelebb**, mint értesülünk, két tervezete fog megjelenni a kormány által a szerkesztéssel megbízott két szakférfiu tollából. Dr. PLÓSZ SÁNDOR javaslata teljesen szövegezett törvénytervezet alakját nyerte s kiterjeszkedik a perrendtartás minden részeire, kivéve a végrehajtást. Dr. EMMER KORNÉL javaslata nincs §-okban formulázva. Csakis az elvi határozmányok sorozataként jelenkezik. Hiányzik belőle teljesen a bizonyítás tana, melyre nézve elfogadja a Dr. PLÓSZ által szövegezett szabályokat. A bizonyítás tana tehát az egyedüli rész, mely a két javaslatban közösnek mondható; minden egyéb pontokra nézve lényegesen eltérnek egymástól. Dr. PLÓSZ SÁNDOR a német (mereven szóbeli), Dr. EMMER KORNÉL a francia (szóbeli és írásbeli combinált) rendszerhez áll közelebb.

— **Köteles Mihály ügye.** A napi lapokban olvasuk, hogy a budapesti kir. törvényszék mint a Köteles Mihály ügyében delegált bíróság az ügyészség részére kihirdette a kir. tábla ítéletét s elküldötte az iratokat Szegedre az ítéletnek vádlott részére való kihirdetése végett. Hozzáteszik a lapok, hogy ha a vádlott maga kérné a szabad lábra helyezést, a szegedi bíróság ezen kérdésben is dönteni fog. Mi részünkről a vizsgálati fogság ügyét nem tartjuk a szegedi bíróság hatáskörébe tartozónak. Ha elfogultnak nyilvánított a szegedi törvényszék a bűnösség kérdésében, elfogult lehet a vizsgálati fogság megszüntetésének kérdésében is; és tudunkkal az egész eljárásra a budapesti kir. törvényszék delegáltatott. De akár itt akár ott határoznak a vizsgálati fogság felett, minden esetre kívánatosnak mutatkozik, hogy a védelem erélyesen követelje azon annyira zaklatott embernek végre-valahára szabad lábra helyezését. Az ügyészség, miután a vádat elejtette, nem tehet egyebet, mint hogy pártolja a védelem indítványát. Az, hogy ujtott per forog fen, nem változtathat a dolgon semmit, mivel a régi magyar gyakorlat és a modern processualis felfogás szerint is a perujítás megindításával az alapper jogerős ítélete minden következményeivel együtt hatályból kihelyezettnek tekintetik.

— **A m. kir. igazságügyminister f. évi 13,113. sz. a.** a következő körrendeletet intézte valamennyi kir. bírósághoz:

Az osztrák cs. kir. igazságügyminister urtól nyert értesítés szerint a magyar bíróságok által elrendelt, illetőleg engedélyezett biztosítási végrehajtást az osztrák cs. kir. bíróságok végre nem hajthatják, mert Ausztriában a magyar bíróságoknak csak jogerőre emelkedett határozatai (ítélet, fizetési meghagyás) képeznek végrehajtható közokiratokat.

Erről a kir. bíróságokat tudomás és megfelelő viszonyos eljárás végett azzal értesitem, hogy a kielégítési végrehajtás fogantatása tárgyában az 1881: LX. tcz. 4. §-ában említett viszonyosság az osztrák cs. kir. bíróságokkal fenáll. Kelt Budapest, 1885. évi június hó 18-án.

Ezzel a sokat vitatott kérdés egyelőre megoldást nyert, és pedig teljesen azon értelemben, melyet f. é. 25. számunkban lapunk belmunkatársa Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bíró ur kifejtett.

— **A budapesti kir. ker. és váltótörvényszék elnöksége** a következő átiratot intézte a budapesti ügyvédi kamara elnökéhez:

Nagyságos Elnök Ur! A Nagyságod elnöklete alatti ügyvédi kamarától, tagjainak a gondnokságokban egyenletes részvételére érdeklődő évi május 22-ről 635. sz. a. vett nagybicsü átiratot intézkedés végett a vezetésem alatti, a gondnokok kinevezésére hivatott kir. törvényszékhez tettem át. Miről Nagyságodat azon biztosításom kifejezése mellett van szerencsém értesíteni, hogy a törvényszék mint eddig, úgy ezután is oda törekszik, hogy különösen a csódtömeggondnokságokban az igen tisztelt kamara tagjai a körülményekhez képest lehetőleg részesítenek. Az elkerülhetlen, hogy egyes tagok ismételve megbizassanak, részint mert előbbi megbizásuknál tömeg hiánya miatt kárt vallottak, részint mert az e téren már tanusított buzgalmuk s szakjártasságuk egyes eseteknél az ügy érdekében kívánatosá teszi ama tulajdonaik ismétli igénybe vételét. A p. t. r. 268. §-án s a váltó-eljárás 16., 33., 35. §-ain alapuló s hasonló gondnokságoknak csekély számmal előforduló eseteiben a vezetésem alatti kir. törvényszék, nézetem szerint helyesen, rendszerint a még kevésbé elfoglalt ifjabb ügyvédekre van tekintettel. Fogadja Nagyságod kiváló nagyrabecsülésem tiszteletteljes kifejezését. *Budapest, 1885. június 21-én.* CSANÁDY GYÖRGY, s. k.

— **A kir. Curiához** június hóban érkezett 782 polgári, 122 váltó- és kereskedelmi, 22 urbéri, 990 bűnvádi, 63 fegyelmi és 1 felszólamlási ügy; összesen 1980. Elintéztetett 850 polgári, 118 váltó- és kereskedelmi, 23 urbéri, 819 bűnvádi és 61 fegyelmi ügy; összesen 1871. Hátralékos ügy még mindig van a múlt évről 8 polgári és 1 bűnvádi; a jelen évről összesen 4131. A múlt év ugyanezen időpontjához képest a hátralék szaporodott 644 ügydarabbal.

— **Az öröklési jognak** TELESZKY ISTVÁN által készített tervezetéhez az indoklás a most kiadott második füzettel teljesen elkészült és úgy látszik, az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének ezen részét, mely az enquétárgyaláson is átment, az országgyűlés legközelebbi ülészakájában való betervezésre készen tartják. Az indoklás II. füzeté a 186—490. §§-at öleli fel, és tartalmazza az indoklást a negyedik cím IV—XIII. fejezetéhez: a végrendeletek értelmezéséről, az örökösnevezésről, a helyettesítésről, az utóörökösödésről, a közös végrendeletekről, a végrendeletek megszüntetéséről, a végrendeletek kihirdetéséről és végrehajtásáról, a hagyományokról, az öröklési szerződésekről, a halálesetre szóló ajándékozásokról, és az ötödik cím (Az örökség és a hagyomány megszerzéséről s az ezzel kapcsolatos jogviszonyokról) I—IX. fejezetéhez: az örökség megszerzéséről, a hagyomány megszerzéséről és a hagyományos jogviszonyáról, az örökösök hitelezőinek, a hagyományosoknak és a köteles részre jogosítottaknak az örökös elleni jogairól, a vagyonekülönléséről, az örökös hitelezőinek jogairól, az örökösök jogviszonyáról, az örökösödési jog védelméről, az örökség elidegenítéséről, az állam igényéről az örökséghez örökös nem léte esetében.

— **A védelem joga a kir. Curián.** Súlyos testi sértés büntette s e büntetben való részesség miatt vádolt K. András és M. H. Anna elleni bűnügyben, a besztercebányai k. tszék 1884. máj. 16-án 1178. sz. a. K. András a BTK. 301. s 302. §-ai alapján a súlyos testi sértés vétségében, illetve büntetében bűnösnek találta s a 96. §. alkalmazásával 9 havi börtönre ítélte, továbbá M. H. Annát a BTK. 69. §-a 2. pontja szerint a 66. és 72. §. alkalmazása mellett ségítésben vétkesnek találta s 2 havi fogházra s 5 frt pénzbüntetésre ítélte; a budapesti kir. ítélő tábla 1884. évi nov. 24. 29,105. szám alatt ezen ítéletet I. r. vádlottra nézve érintetlenül hagyta, II. r. vádlottra pedig megváltoztatta s ezt a vád alól felmentette. *Kir. Curia:* Mindkét alsóbb bíróság ítéletének M. H. Anna vádlottra vonatkozó része az ezt megelőző végtárgyalással együtt megsemmisítették. *Indokok:* Minthogy M. H. Anna vádlott a kir. ügyész 1884. évi

ápr. 30-án 1855. sz. a. kelt indítványa alapján az első fokban eljáró kir. tszék által 1884. évi május hó 2-án 992. sz. a. hozott határozatával elrendelt végtárgyalásra mint tanu idéztetett meg: a kir. ügyésznek nem volt joga e tárgyaláson az általa tanuképzésként indítványozott M. H. Annát vádlottnak tekinteni s ellene vádat emelni; a törvényszék tehát, midőn ezen szabálytalan vádindítványra a tanu vádlottnak minősítette s ezen rögtönzött határozatával a netaláni védelem szempontjából szükséges intézkedések lehetőségét tőle elvonta: a bűnvádi eljárás egyik leglényegesebb szabályát sértette meg, miért is az a másodfokú bíróság által megsemmisítendő lett volna; ez nem történni meg, e helyütt kellett mindkét bíróság ítéletét a végtárgyalással együtt megsemmisíteni. (1885. 2524. jun. 9.)

— **A Magyar Jogászyűlés** állandó bizottsága a napokban megkeresést intézett a hazai vasutigazgatóságokhoz, hogy a jogászyűlés tagjainak nyujtsanak a jogászyűlésre való utaztukkor 50% árleengedést; továbbá megkereste a Magyar Tudományos Akadémia elnökségét az Akadémia terméinek a jogászyűlés üléseire való átengedése iránt. Kétség kívül mindkét kérelemnek elég fog tétetni. Szakkörökben élénk megbeszélés tárgyát képezi, hogy ki lenne az idén a jogászyűlés elnökévé választandó. Azon turnus alapján, mely a jogászyűlés alapítása óta az elnökválasztásra nézve követetik, ezuttal tanár lesz az elnök, a mennyiben az utóbbi jogászyűlés elnöke ügyvéd volt (Hodossy Imre), az előbbi pedig bíró (Mailáth György). A tanárok közül eddig elnökök voltak: Pauler Tivadar, Hoffmann Pál és Wenzel Gusztáv.

— **Ügyvédi vizsga.** A június hóban tartott ügyvédi vizsgára jelentkezett 23 jelölt közül 2 visszalépett, 1 visszautasított, 20 képesített.

— **Az Uj Pitaval** név alatt ismeretes világhírű gyűjtemény legutóbbi füzeté tartalmazza a Mailáth-féle gyilkossági pert. Györffy Gyula és Gráner Gyula ügyvédek védbeszédei egész terjedelemben közöltetnek.

— **A német jogászyűlés** évkönyvének 17-ik folyama a napokban küldetett szét a tagoknak. Az Ausztria és Magyarországbeli tagok még mindig *Kaiserreich Oesterreich* felírás alá soroztatnak. A német jogászyűlés titkársága úgy látszik még ma sem vett tudomást arról, hogy a Bach-rendszer megszűnt.

— **A szerb skupstina** egyhangulag megszavazta a kormány azon javaslatát, hogy Szerbiában a belga fegyház-rendszer léptetessék életbe.

— **Külföldi jogirodalmi szemle:** *Post: Die Grundlagen des Rechts und die Grundzüge seiner Entwicklungsgeschichte.* (Oldenburg, Schwartz. 1884. 492 l.) A mű két könyvből áll. Az első könyv az erkölcsnek általános kosmologiai, biologiai és sociologiai alapjait, valamint minden jognak alap gondolatát, a második könyv 6 fejezetben a jognak fejlődéstörténetét tárgyalja. — *Stoos: Strafgesetzbuch für den Kanton Bern, vom 30 Jänner 1866.* (Textausgabe mit Anmerkungen. Bern, Max Fiala.) Szerző munkája annál inkább méltó az elismerésre, mert Schweiz cantonalis törvényei egyrészt nehezen hozzáférhetők, másrészt úgy a hivatalos, mint a gyűjteményes kiadások hitelességéhez sok szó férhet, e mű pedig a szöveg hűsége tekintetében példány-szerűnek nevezhető. Bevezetésében szerző röviden előadja a berni büntető-törvénykönyv keletkezésének történetét; közli a büntető-törvénykönyvet kiegészítő és módosító, a halálbüntetést tiltó rendelkezést, valamint azon rendeletet, mely ezen tiltó rendelkezést csakis a politikai büntettek esetére tartja fen. Az észrevételek rövidke, de tartalmasak; különösen emeli becsületet azon körülmény, hogy folyton utalnak az egyes szakaszokra vonatkozó szövetségi és cantonalis törvényekre.

Az 1884. évi Igazságyi Rendeletek füzetét jelen számunkhoz mellékeljük.

A fő- és melléklet első félévi tartalommutatóját e hó folyamában küldjük meg előfizetőknek.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Égyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A pactum reservati dominii hatálya. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV egyetemi magántanártól. — Törvénykezési Szemle: Egy házassági jogeset. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédől. — A végrehajtási törvény 138. §-a. Dr. F. S. miskolczi közjegyzői helyettől. — Felelőszóilletéki ügyekben. BENEDEK SÁNDOR p. ü. közigazg. bírósági fogalmazótól. — Különfélék

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A pactum reservati dominii hatálya.

A *Jogtudományi Közlöny* utóbbi számaiban egymás után három curiai ítélet volt olvasható, melyek a vételi szerződéssel együtt megállapított tulajdonjogfentartást (pactum reservati dominii) hatálytalannak mondták ki. Az ítéletek egész terjedelmükben vagy legalább kimerítő kivonatban a *Curiai Határozatok* 20. és 25. számaiban (251., 326. és 334. sorszámok alatt) közölvék. Az előbbi két esetben a Curia a kir. tábla ítéleteit «indokaiból helybenhagyta,» az utóbbiban pedig maga a kir. Curia az, mely ellentétben a két alsó bírósággal a pactum reservati érvénytelenségét beható indokolással hirdeti. Én már a 251. sorszámú ítélet olvasásakor kívántam eltérő nézetemet kifejezésre hozni. De őszintén megvallva, nem láttam elég elvi nyomatókat egy curiai ítéletben, mely a táblai határozatot «indokaiból» helybenhagyta; oly nyilatkozatnak, melyet pusztán aláírunk, nincs az az elvi sulya, mint annak, melyet szövegestül fogalmaztunk. Hozzájárult, hogy amaz előbbi két esetben végrehajtási igényperrel volt szó: az ilyenekben pedig a tendencia különben is — ismeretes okokból — inkább az igénylő ellen szól; ezen tendencia sem engedte azt, hogy ez ítéletek jogi indokai tulságos kényesen mérlegeltessenek. A végrehajtás eredményének kijátszására célzó álügyetek oly számosak, hogy érthető, ha bizonyos jogügyletek, melyeknek hatályossága más esetben egész kétségtelen, de melyek a végrehajtás megghiusítására kényelmes burkot szolgáltatnak — mint teszem a constitutum possessorium, az árverési vevők és a végrehajtást szenvedett közt létrejött bérleti szerződés vagy a fenti pactum reservati dominii is — gyanus szemmel tekintetnek a bíró részéről. Másképp állt a dolog a 334. sorszámú curiai ítélet esetében. Nem igényperben hozott ítélet volt ez, melyben a jogpolitikai tendencia kimentené a jogi alap gyöngeségét; nem pusztán indokolatlan helybenhagyása az alsóbíróság szavának, midőn a felső bíró tollát inkább a kényelem vezeti, mint érlelt meggyőződése; ezen ítélet oly megvesztegetőleg szép, meleg nyelvű és látszólag oly mélyen a dolog velejébe ható indokolással lép fel, hogy semmi kétség: ezen ítélet elvi kijelentés akar lenni, ez ítélet különös nyomatókkal akart hatni és félő, fog is hatni, ha az irodalom azt jókor nem paralyzálja. Mert a fenti három ítéletben kimondott elv nézetem szerint: jogilag tarthatatlan, ellentétben van ugy a tudomány általánosan elfogadott elveivel, mint az összes legislatiók rendelkezéseivel, ellentétben végül — és ezt legelől kellett volna hangoztatnom — a practicus élet követelményeivel is. Ezeket szándékozom kimutatni az alábbiakban. Teszem pedig azon tartozó tisztelet öntudatában, melyet a vizsgálandó tétel magas eredete követel; de legyen szabad tennem azon elfogulatlan szabadsággal is, melyet a tudományos eszmecsere megenged.

I.

Álljon itt mindenekelőtt az említett három ítélet elvi kijelentése:

Curiai Határozatok 20. sz. 251. sz., a budapesti kir. tábla: «... Felperesnek azon állítása, hogy az ingó a C. alatti szerint csak akkor ment volna át vevő feltétlen tulajdonába, ha az összes vételár lefizettetett, mint az adás-vétel jogi természetével ellenkező, figyelembe nem vehető.» (1884. november 3. 32,424. sz. a.)

U. o. 25. sz. 326. sz., a budapesti kir. tábla: «... azon kikötésnek, hogy az eladott gépek és géprészek csak akkor válandanak S. János tulajdonává, ha azok vételára teljesen kifizetve leend, harmadik személyek irányában a megtörtént tényleges átadás után jogi hatálya nem lehet.» (1884. nov. 10. 44,836. sz. a.)

Mindkét ítéletet a kir. Curia «indokainál fogva» helybenhagyta. Végül:

U. o. 25. sz. 334. sz., a kir. Curia: «... az adás-vevés természete folytán az eladó a vevőnek el- (és át-) adott, ez által meg- (és át-) vett dolog tulajdonosa a jog erejénél fogva lenni megszűnt és azon dolog, az ügylet természeténél fogva minden záradék dacára az ezt átvett vevő tulajdonába ment át.» (1885. ápr. 23. 8795. sz. a.)

Ime e három ítélet határozottan és teljes általánossággal kimondja, hogy: a vétel czimén történt átadás (traditio ex causa empti et venditi) mindig és minden körülmény között feltétlen tulajdont szerez és hogy a vevő és eladó között oly átadás, mely a tulajdonszerzést időhöz vagy feltételhez köti, jogilag nem lehet.

Indokolja pedig ezen állítást az utóbb említett ítélet (az alábbiakban mindig ezzel fogunk foglalkozni) a következő gondolatmenettel, melyet lehetőleg a saját szavaival fogok visszaadni.

1. *Az átadás vétel czimén történt, a vétel czimén történt átadás pedig tulajdont szerez.* «A fenforgó szerződés kétségtelenül adás-vevési szerződést képez, melynek lényeges saját-sága abban áll, hogy... a mint az eladott tárgy az eladó által a vevőnek átadatik: az ezen jogi tényvel együtt azonnal megszűnt az eladó tulajdona lenni és ezen átadás tényével a vevőnek tulajdonába ment át.»

2. *Mert ha az átadás nem tulajdont, hanem csak birtokot szerzett volna, ugy nem vételi, hanem letéti, haszonkölcsön, bérleti stb. szerződés, nem pedig vételi szerződés teljesített volna.* «E (tulajdonátruházás) nélkül létezhet letéti, bizományi, haszonkölcsön, stb. szerződés... pedig az eladás-vevési szerződés nem letéti vagy őrzési szerződés és... az adással-vevéssel a tulajdonjog ruháztatik át.»

3. *Mindkét fajta szerződés pedig, mint hatályában egymásnak ellenmondó, egyszerre létre nem jöhet.* «(Az alsóbíróság felfogása szerint)... a kérdéses szerződéssel... adás-vevési szerződés jött létre; de ugyanekkor és ugyanezen szerződéssel ugyanazon dologra vonatkozólag egyuttal letéti vagy gondozási vagy haszonkölcsön-szerződés is keletkezett... a mi pedig két, sok tekintetben egymást kizáró szabály együttes alkalmazásával, vagyis egy jogi lehetetlenséggel egyértelmű.»

4. *Mint hogy pedig a vételi szerződés létrejötté be van igazolva, ennél fogva az ezzel ellenkező őrzési szerződés, még ha meg*

is állapított, hatálytalan. «Ennélfogva a szerződés oly értelmezését, mely szerint a vevő az általa megvett és az eladó által neki átadott dolognak csupán őrzője, gondviselője legyen, mint a létrejött adás-vevési szerződés természetével ellenkezőt elfogadni nem lehet.»

5. A tulajdonátmenetelt bizonyítja az is, hogy a vevő az átadás pillanatától kezdve a dologgal járó veszélyt tartozott viselni. «A vevőnek átadott, megvett dolognak «vis major» (?) következtében megsemmisülése vagy megrongálás esetében a kár nem az eladót, hanem minden kétségen kívül a vevőt terhelné, ami pedig csakis a megvett dolog átvételével szerzett tulajdonjognak következménye.»

Ennyiből áll lényegében az ítélet gondolatmenete. Lássuk az egyes tagokat közelebbről. Az első négy tag összefügg, az ötödik önálló argumentumot képez. Az első négy tag hátgerinczét az első tétel képezi, mely szerint «a vételi szerződés folytán történt átadás a vételi szerződés lényeges természete szerint tulajdont szerez.» Nézzük legelőbb is ezt.

1. E tétel ily általánoságban hamis, mit könnyű bizonyítani. Mert — hogy mindjárt legelőbb mondjuk ki a szót, melyen az egész eldöntés megfordul — annak a kérdésnek, szereztetett-e az átadás által tulajdon vagy sem? *semmi köze a vételi szerződéshez.* A tulajdon, ha megszerzettetik, nem a vételi szerződés által, hanem az átadás (traditionalis szerződés) által szereztetik meg. De a traditionalis szerződés által nemcsak tulajdon szereztetetik, hanem zálogjog, szolgalmi jog, birtok, vagy pusztá birlalás is: a traditio sokértelmű jogügylet, melynek jogi hatása a felek más-más megállapodása szerint más-más. A felek (átadó és átvevő) megállapodhatnak abban, hogy az átadott dolog az átvevőnek tulajdonába, birtokába, vagy pusztá birlalatába, zálogába, haszonélvezetébe stb. jusson, mindezen különféle jogi hatásokat feltétlenül vagy feltételesen, időhöz kötötten vagy időmegszorítás nélkül, modussal terheltten vagy a nélkül stb. állapíthatják meg — szóval valamely dolog átadásának pusztá külső tényéből ez átadás jogi hatása még meg nem határozható, hanem e jogi hatás a feleknek az átadáskor nyilvánított megállapodása szerint ítélendő meg. A traditio által tehát csak akkor szereztetik tulajdon, ha az átadó tulajdont átadni, az átvevő tulajdont átvenni akart. De ha a tulajdonos a traditiokor határozottan kinyilvánítja, hogy ezen dologra nézve nem tulajdont, hanem csak birtokot akar átruházni, az átvevő pedig ugyancsak kinyilvánítja, hogy ezen dologra nézve nem tulajdont, hanem csak birtokot akar szerezni — akkor semmi kétség, hogy nem tulajdon-átadás, hanem csak birtok-átadás az, mi megtörtént, hogy ennélfogva az átvevő nem tulajdont, hanem csak birtokot szerzett. Minthogy pedig a bírált ítélet tárgyalta esetben a felek az eladott tárgyak átadásakor határozottan kinyilvánították, hogy ezen ügylet által ne tulajdon, hanem csak birtok szálljon át: kétségtelen, hogy ezen átadás által az átvevő részére nem tulajdon, hanem csak birtok szereztetett. A traditio a jelen esetben nem tulajdon-traditio, hanem birtok-traditio.

Nem változtat ez eredményen azon körülmény, hogy az átadás a jelen esetben «vételi szerződés folytán» történt. Mert bármely előleges szerződés folytán történt legyen is a traditio: ennek joghatása nem az alapul fekvő szerződés, hanem a feleknek a traditio-kor nyilvánított akarata szerint ítélendő meg. Ennélfogva ha a vételi szerződés feltétlen és rögtöni tulajdonátruházásra kötelezné is az eladót: ugy a jelen esetben, midőn az eladó határozottan kijelentette, hogy nem tulajdont, hanem csak birtokot akar átadni, legfeljebb azt lehetne mondani, hogy az eladó nem teljesítette a vételi szerződésből reárhárult kötelezettségét; de hogy a felek határozott akarata ellenére a bírő kijelentse, hogy az eladó, mivel tulajdont kellett volna átadnia, azt át is adta — ez logikai ugrás, mely a nyílt tényekkel ellenkezik. Mert amily bizonyos, hogy a felek a jelen esetben vételi szerződést akartak kötni, ép

oly bizonyos az is, hogy az eladó az átadáskor tulajdont nem akart a vevőre átruházni, a vevő tulajdont nem akart szerezni. A helyes következtetés tehát — a fenti suppositio alapján is — csak ez volna: minthogy az eladó tulajdont nem ruházott át, ezért ő a vételi szerződésből eredő összes kötelezettségét még nem teljesítette; nem pedig az, mire a bíralt ítélet jut, hogy: minthogy az eladónak a vételi szerződés folytán tulajdont átruházni kellett, ennélfogva azt, ha mindjárt a felek másképp is állapodtak meg, át is ruházta!

De helytelen maga a fenti feltevés is, mintha a vételi szerződés az eladót feltétlen tulajdonátruházásra kötelezné. Mert habár a vételi szerződés manapság — eltérőleg a római jogtól, mely szerint az eladó csak a «*præstare habere licere*»-vel tartozott — tulajdonátruházásra kötelezi is az eladót (osztr. polg. tvk. 1053. §. porosz Landr. I. 11. §. 125. 126. szász tvk. §. 1089. svájci kötelmi jog 229. §. magyar tervezet 353. §.): e tulajdonátruházásra az eladó csak a vételár teljes fizetése ellenében van kötelezve. Amíg a vevő a teljes vételárt nem fizette, addig az eladó a tulajdonátruházásra nem köteles, és az erre irányított kereset ellenében az exceptio non adimpleti contractus élhet. A vételár lefizetése valószínűsítő conditio juris-a a tulajdonátruházási kötelezettségnek. Ehhez képest az eladó, ki e conditio juris beállta előtt a vétel tárgyát birtokba (nem tulajdonba) engedi a vevőnek: nem hogy kötelezettségét megszegné, de többet tesz mint amivel tartozik, oly előnyben részesíti a vevőt, mely ennek törvény szerint nem jár. Eddigi eredményünk tehát abban áll, hogy: a) a traditio hatása nem az alapul fekvő szerződés, hanem a felek traditionalis akarata szerint ítélendő meg, ez pedig a jelen esetben nem tulajdonátadásra, hanem birtokátadásra irányult; b) hogy az alapul fekvő vételi szerződés nem is kötelezi az eladót feltétlen tulajdonátruházásra; c) hogy ennélfogva sem magából a vételi szerződésből azt, hogy az eladónak feltétlen tulajdont átruházni kellett, sem magából az átadásból azt, hogy a vevőre az átadott dolog tulajdona átszállt, következtetni nem lehet.

2. Igaz, hogy az olyan szerződés, mely nem tulajdonátadásra, hanem csak birtok vagy birlalat-átengedésre kötelez, nem vételi szerződés, hanem bérleti stb. szerződés. A bíralt ítélet ezen kijelentése majdnem szó szerint ott található a Digestákban: *Nemo videri eam rem vendidisse, de cuius dominio id agitur, ne ad emptorem transeat; sed hoc aut locatio est, aut aliud genus contractus* (l. 80. §. 3 de contrahenda emptione 181.) De a tulajdonfentartó átadás alkalmával nem is állítja az eladó, hogy ő a maga szerződési kötelezettségének ezen átadással végleg eleget is tett; az ő szerződési kötelezettsége csakugyan tulajdonátruházásban áll; de ennek teljesítését ő ugyancsak a vételi szerződés szabályánál fogva, mely együttes szolgáltatást és ellenszolgáltatást tesz fel,* joggal megtagadhatja mindaddig, míg a vevő az árt le nem fizeti. A birtokátruházás alapján csak akkor lehetne az alapul fekvő szerződés vételi természetét tagadásba venni, ha ezen alapul fekvő szerződés ama birtokátruházással meg is volna teljesítve. De a mi itt kérdéses esetünkben az eladó nem is állítja, hogy a szerződést a maga részéről teljesítette, ő szívesen beismeri, hogy nem teljesítette, nem teljesítte pedig azért, mert a vevő a maga részéről sem teljesítette. Szóval: a birtokátruházás nem lehet ugyan végső célja a vételi szerződésnek, — amint végső célja a bérleti szerződésnek — de lehet igen is közbelső stádium, mely ama végleges teljesítést előkészíti. A birtokátruházás nem teljesítés, hanem részteljesítés; e részteljesítés alapján pedig a szerződés vételi természetét megtagadni nem lehet.

Igaz, hogy a jelen esetben a vevő a vételárt hitelezte, vagyis maga mondott le arról, hogy a vevő szerződési kötelezettségét azonnal teljesítse. Ennélfogva — ha csak ennyiben

* Eltérőleg pld. a bérleti szerződéstől, melynél a bérfizetés a bérlet dolog használatát mindig és szükségképp vagy megelőzi vagy követi.

volna a dolog — a vevő csakugyan, még mielőtt a vételárt kifizette, tulajdonátruházást követelhetne: mert ha az eladó most is az exceptio non adimpleti contractus-sal akarna védekezni, úgy a vevő e kifogást a replicatio pacti-(doli-)val üti el. Ezt érti a bíralt ítélet következő passusa: «Nem gyöngíti meg ezen, az adásvevési szerződés lényegét képező tételt» (t. i. hogy az eladó tulajdonátruházásra van kötelezve) «azon állítás, hogy a vételár lévén az eladott dolog æquivalense, annak lefizetése nélkül a szerződés nem ment teljedésbe; mert az eladónak jogában lévén a vételárt a vevőnek hitelezni, ez által az adásvevés mellett és ezen kívül egy másik mellék-jogügylet, hitelezési ügylet» (pactum de non petendo in tempus) «jó létre. Ha tehát az eladó tulajdonos az általa eladott tárgyat a vételár lefizetése előtt a vevőnek tetteleg átadja, ezzel jogot nyert a vételárnak a kikötött időben való követelésére, de a vevőnek az adás-vevés valamint az ennek megfelelő átadás által szerzett tulajdonjogát a vételár hitelezése nem akadályozza.» Mindez kétségtelenül helyes, és a római jogtól kezdve a legújabb törvényhozásokig el is van ismerve a tétel, hogy a vevő, kinek a vételár hitelezetett, azonnali tulajdonátruházást követelhet (§. 41. Inst. de rer. div. Sed si is, qui vendidit, fidem emtoris secutus est, dicendum est, statim rem emtoris fieri. Osztr. polg. tvk. 1063. «Wird die Sache dem Käufer von dem Verkäufer, ohne das Kaufgeld zu erhalten, übergeben; so ist die Sache auf Borg verkauft, und das Eigentum geht gleich auf den Käufer über»). Csakhogy a pactum res. dom. esetében nemcsak egy «hitelezési jogügylet», hanem két hitelezési jogügylet forog fen: nemcsak a vételár hitelezése, hanem, hogy úgy mondjam, a tulajdonátruházás hitelezése is. Világosabban szólva: nemcsak az eladó nyilvánítja ki, hogy egy meghatározott ideig nem fogja követelni a vételárt, hanem egyidejűleg a vevő is kinyilvánítja, hogy a vételár teljes törlesztése előtt nem fogja követelni a tulajdonátruházást sem. Ha már mostan a vevő a vételár teljes lefizetése előtt mégis a tulajdont követelné, úgy az eladó (nem ugyan az exceptio non adimpleti contractus-sal, mely, mint fenebb mutattuk, a replicatio pacti-vel üttetnék vissza, hanem) a maga részéről is exceptio pacti-val fog előállni, vagyis hivatkozni fog arra, hogy hiszen a vevő maga beleegyezett abba, hogy tulajdonátruházás a vételár fizetéseig ne történjék. Már pedig ha a bíralt ítélet szerint «az eladónak jogában van a vételárt a vevőnek hitelezni,» miért ne legyen a vevőnek is jogában «a tulajdonátruházást hitelezni,» azaz annak követelhetésétől egy bizonyos jövő időpontig elállani? És ha az eladónak ezen ideiglenes lemondása (pactum de non petendo in tempus) kötelező, miért ne lenne kötelező a vevőnek amaz ideiglenes lemondása is? Aki erre azzal felelne: mert a vételár hitelezése érvényes kikötés, a tulajdonátruházás hitelezése pedig érvénytelen kikötés, — az bizonyitana a bizonyítandóval: mert hiszen épen azt kérdezzük, hogy miért érvénytelen? Pedig annak indoklására, hogy a teljesítés és viszontteljesítés hitelezése miért ítéltessek meg kétféleképpen, egy okos szót sem lehet felhozni. De igenis számos esetet lehet képzelni, midőn e kölcsönös hitelezés czélszerű, sőt nélkülözhetetlen. Valakinek van egy háza, mely nekem megtetszik; megvenném, de én az én pénzem csak egy fél esztendő múlva fogom folyósíthatni; a másíknak meg tetszik az én vételi ajánlatom, pénzre a pillanatban nincs szüksége, de a házat sem akarja a kezéből kibocsátani, mielőtt a pénzt nem látja: nem-e nélkülözhetlen itt a kölcsönös lekötéssel párosult hitelezés? azaz: megkötjük mindjárt most a vételi szerződést, de azzal a kikötéssel, hogy ő a vételárt csak egy fél év múlva fogja követelhetni, én meg a tulajdont csak egy fél év múlva fogom nyerni. És ha az eladó érvényesen kikötheti, hogy a vételár teljes fizetéseig semmit se adjon át, nem kötheti-e ki annál inkább, hogy a pusztá használhatást, azaz a dolog birtokát adja át? Azaz, hogy engem mindjárt most, a szerződés létrejöttkor helyez be a ház használásába, lak-

hatási és bérszedési jogába, azzal, hogy a vételár lefizetésekor a teljes tulajdont nem többé valóságos testi átadás (mert az már megtörtént), hanem az ő pusztá beleegyezése (brevi manu traditio) által fogom elnyerni? És nem mehet-e még tovább, és lekötheti magát mindjárt most, a szerződés létrejöttkor, oly formán, hogy a ház birtokát feltételes tulajdonátruházási nyilatkozattal adja át, úgy hogy a vételár kifizetésekor az ő újabb beleegyezése ne is kelljen, hanem hogy a vételár fizetésének feltétele beálltával a tulajdon mindjárt magától, ipso jure szálljon reám?

Pedig ennyiből áll a pactum res. dom. jogi mivolta. Feltételes tulajdonátruházás az az eladó részéről, mi által a vevő egyelőre csak birtokot szerez, mely a feltét beálltával (t. i. a vételár lefizetésével) ipso facto tulajdonná válik. A ki az eladó részéről foganatba vett ezen feltételes tulajdonátruházást hatálytalannak mondja, annak a következő kettő közül egyet kell bizonyítania: vagy azt, hogy a tulajdonátruházást magában véve nem lehet feltételhez kötni; vagy azt, hogy különösen az eladónak ily feltételes tulajdonátruházást végbevennie nem szabad. Pedig hogy a tulajdonátruházás, mint minden jogügylet, feltételhez köthető, ez általában el van ismerve. SELL egész vastag könyvet irt a feltételes traditioról és tudtom szerint nincs író, ki annak megengedhetőségét kétségbe vonná.* Hogy pedig az eladó nem sérti a maga kötelezettségét az ilyen feltételes tulajdonátruházással, azt fenebb mutattuk. A synallagmaticus szerződés lényege abban áll, hogy az egyik fél teljesítése csak a másik fél viszontteljesítése ellenében történik; az egyoldalú hitelezés megzavarja ezen synallagmát, a mennyiben most már az egyik fél teljesíteni köteles, még mielőtt a másik fél teljesítene; de a kölcsönös hitelezés helyreállítja ismét ezen synallagmát, mert ez esetben egyik fél sem köteles azonnal teljesíteni, hanem mindkét fél csak a hitelezési idő múlva. Minthogy pedig a pactum res. dom. kikötése melletti vételárhitelezés — mint kimutattuk — valóságban ily kölcsönös hitelezés: ennél fogva ezen megállapodás, nem hogy a vételi szerződés lényegével ellenkeznek, de inkább, mint a vételi szerződés synallagmaticus természetét helyreállító megállapodás, annak jobban felel meg, mint az egyoldalú hitelezés. Csakhogy persze: a hitelezés csak elodázza a vételárfizetést úgy, mint a tulajdonátruházást; ezért nem lehet mondani, hogy a pactum res. dom. mellett kötött vételi szerződés csak birtokátruházást czélozna, csakugyan mint a hitel melletti eladás nem ajándékozást czéloz. Valamint tehát a vételár hitelezése melletti vétel vétel marad és nem ajándék, úgy a pactum res. dom. melletti vétel vétel marad és nem — mint a bíralt ítélet tartja — «letéti haszonkölcsön, bérleti, stb. szerződés.»

3. Ellenmondást lát a bíralt ítélet abban, hogy a vevő a megvett dolgot a vételár kifizetéseig mint «örző, haszonkölcsönző, bérlo, stb.» birhassa, mi egy és ugyanazon időben «két, sok tekintetben egymást kizáró szabály együttes alkalmazásával, vagyis egy jogi lehetetlenséggel egyértelmű.»

Már most kétségtelen, hogy két egymásnak ellentmondó szerződés ugyanazon személyek közt ugyanazon tárgyra vonatkozólag egy időben fen nem állhat. Ezért, ha a vételi szerződés létrejöttével a megvett tárgy tulajdona szükségkép azonnal, ipso jure a vevőre szállna (a mint pl. a Code Napoleon tartja, art. 1583. h. ö.: art. 711., 938., 1138.), csakugyan ellenmondás volna, hogy ugyane tárgy, mely máris a vevő tulajdonába átment, annak egyszersmind őrzésében, bérleté-

* További irodalmi idézés helyett: EXNER Tradition. 57. l. «Sowohl der Wille des Gebers als der des Empfängers kann unter einer Bedingung oder Befristung erklärt sein: dann ist die so beschränkte Tradition nach den über bedingte und betagte Rechtsgeschäfte unter Lebenden überhaupt geltenden Grundsätzen zu beurtheilen.» Ugyanitt l. az irodalmat is. RANDA Eigenthum. 257. l. «Der Übereignungswille kann auch ein bedingter oder betagter sein; in diesem Falle vollzieht sich der Eigenthumsübergang nach allgemeinen Grundsätzen erst mit dem Eintritt der Bedingung oder des Zeitpunktes.»

ben, stb. legyen. De minthogy a vételi szerződésnek a mi magyar joggyakorlatunk szerint — a legtöbb külföldi joggal egyezően — az említett tulajdonjogi hatása *nincs*; mint-hogy a tulajdonjog nem a *vételmi* (kötelmi) szerződés, hanem az *átadási* (dologi) szerződés által szereztetik: semmi sem gátolja, hogy a megvett dolog, *mielőtt* a vevő tulajdonába átmenjen, az ő őrizetében, használatában, bérletében stb. ne legyen, mely utóbbi őrzési, hasznkölcson, bérleti stb. szerződés persze csak addig tart, míg a megvett dolog tulajdona a vevőre át nem száll, vagyis a jelen esetben: a vételár kifizetéseig. Az ilyen megállapodás, nem hogy a vétel természetével ellenkezne, de épen a hitel-vétellel kapcsolatban igen gyakori és a római forrásokban is ismételt említettik:

1. 21. D. loc. cond. (19., 1.): Quum venderem fundum, convenit, ut, donec pecunia omnis persolveretur, certa mercede emtor fundum conductum haberet.

1. 10. ed.: veluti quum emtor fundum conducit, donec pretium ei (sc. locatori) solvat.

1. 20. D. de prec. (43., 26.) Ea, quæ distracta sunt, ut precario penes emtorem essent, quoad pretium universum persolveretur, si per emtorem stetit, quominus persolveretur, venditorem posse consequi.

A bíralt ítéletben említett «ellenmondás» épúgy, mint a fen 1. alatt említett állítás, látnivaló, a vételi szerződés kötelmi és dologi jogi hatásainak összecserélésén alapszik. És ezzel elesik a bíralt ítéletnek fen

4. alatt idézett azon conclusiója is, hogy az őrzési, hasznkölcson, stb. szerződés-féle megállapodásnak, mint a vételi szerződéssel ellenkezőnek, jogilag hatálytalannak kell lennie.

Eddigi eredményünk tehát abból áll, hogy: a vételi szerződés benső természete *nem* zárja ki annak kiköthetését, hogy a megvett dolog tulajdona a vételár kifizetéseig a vevőre át ne szálljon: valamint *nem* zárja ki annak kikötését, hogy a megvett és a vevőnek — a fenti fentartás mellett — átadott dolog a vételár fizetéseig a vevőnek őrizetében, hasznkölcsonében, bérletében stb. maradjon.

De a bíralt ítélet még egy további okkal is akarja igazolni, hogy a megvett és átadott dolog, minden tulajdonfentartó kikötés dacára is, a vevő tulajdonába ment át, névszerint azzal, hogy

5. a megvett dolog *veszélye* (periculum deteriorationis et interitus) a vételi szerződés megkötésével «kétségtelenül» a vevőre ment át, «ami pedig csakis a megvett dolog átvételével szerzett *tulajdonjognak* következménye.» Ez indoklás azonban még az előbbieknél is gyengébb.

Mert igaz ugyan, hogy a vételi szerződés létrejöttével a veszély — a római jog és az azt követő újabb törvényhozások szerint — a vevőre száll át. Hogy e tétel hazai joggyakorlatunk szerint is áll-e, felette kétes ugyan.* De ha a római jog ez elvét, a bíralt ítélettel együtt «kétségtelen»-nek tartjuk is: époly vagy inkább még kétségtelenebb az is, hogy a római jog szerint a *veszély kérdésének a tulajdon kérdéséhez semmi köze sincsen*. A vevő a veszélyt nem azért viseli, mert a megvett dolog *tulajdonosa*, hanem azért, mert a megvett dolog *vevője*; ő viseli a veszélyt a vételi szerződés megkötése pillanatától, még *mielőtt* a megvett dolog átadatott, tehát még *mielőtt* annak *tulajdona* a vevőre szállt volna. A közmondás, hogy «casum sentit dominus» tehát nemhogy megmagyarázná a fenti tételt (mint a mult század elmélete hitte), de inkább

* A tankönyvek a vételbeli veszély kérdését vagy egyáltalán fel sem vetik (így ZLINSZKY) és ekkor természetesen e kérdés a kötelek teljesítésének lehetetlensége iránti szabályok (ZLINSZKY *Magyar magánjog* I. kiad. 425. l.) szerint, azaz a római joggal ellentétesen oldandó meg; vagy az osztrák jog álláspontját fogadják el (SUHAJDA 250. §. végül), mely ugyancsak a római joggal ellentétes. Ez utóbbi álláspontot foglalja el a «*Döntvénytár*» VI. köt. 98. curiai ítélet is. Az APÁTHY-féle tervezet is az átadás megtörténteig a veszélyt nem a vevőre, hanem az eladóra tolja.

egyenesen meghazudtoltatik általa: mert a vétel esetében a véletlen kárt, mely a megvett dolgot a traditio *előtt* éri, nem a dolog *tulajdonosa* (az eladó), hanem a *nem-tulajdonos* (a vevő) viseli. És ennél fogva: abból, hogy a vevő a mi itt kérdéses esetünkben a veszélyt «kétségtelenül» viseli: azt, hogy ő a megvett dolog *tulajdonosa* is, levezetni épenséggel nem lehet.

Hogy pedig hazai jogunk is a vételbeli *veszély* kérdését függetlenül a *tulajdon* kérdésétől oldja meg: legalább a distance-vétel esetére világosan igazolja a kereskedelmi törvény 344. §-a, ha azt a 404., 406., 407. §§-okkal összevetjük. A 344. §. ugyanis a megvett dolog veszélyét az elküldés idejétől fogva a vevőre hártja; az utóbbi törvényhelyek pedig az elküldött áru feletti dispositiót, mindaddig míg az áru a maga rendeltetési helyére nem érkezik, az eladónak engedik, holott világos, hogy ha az áruk elküldésével azoknak *tulajdona* is a vevőre szállana át, az azokról való rendelkezésnek is nem az eladónál, hanem a vevőnél kellene lennie. De még világosabban mutatják ezt a keresk. törv. előmunkálatai. APÁTHY tervezete (385. cikk) ugyanis azon intézkedést tartalmazta, hogy «az eladott tárgy a *vevő tulajdonába* megy át, mihelyt az részére elküldetett, vagy elküldés végett át-illetőleg feladatott.» Az értekezlet pedig épen a 404. sk. §-okban foglalt «Contramandirung» lehetségessé tétele céljából az idézett passust *kihagyta*, és ez által, de expressis verbis is kimondotta, hogy az árunak pusztá feladása által a tulajdon a vevőre átmentnek *nem* tekintendő. (NEUMANN ÁRMIN *Keresk. törv. magy.* II. 343. §.)

A római jog azon szabályából tehát, hogy a veszély a *vevő* által viselendő, a *tulajdon* kérdésére nézve semmi sem következtethető.*

Ha pedig a bíralt ítélet nem a római jog, hanem az osztrák (§. 1064.), porosz (LR. I. 11. §. 100.) stb. törvényhozás elvét vallja, mely szerint a vétel esetében is a dolog *tulajdonosa* viseli a veszélyt (casum sentit dominus): akkor meg épenséggel nem «kétségtelen», hanem nagyon is kétséges, hogy a veszélyt a jelen esetben csakugyan a vevőnek kellett volna-e viselnie? Mert hiszen a jelen esetben épen az a kérdés, *kicsoda* az eladott és a pactum res. dom. mellett átadott dolognak a tulajdonosa? A bíralt ítélet tehát, midőn a veszélyt «kétségtelenül» a vevőre ruházta, a fenti kérdésre való feleletet nem *bizonyította*, hanem *előlegezte*. Ez valóságos petitio principii. Ha a veszélyt a *tulajdonosnak* kell viselnie, akkor az a kérdés, hogy a jelen esetben *ki* viseli a veszélyt? ép oly kevésbé «kétségtelen», mint ama másik, hogy *ki* a tulajdonos? A veszély momentuma tehát — akár a római, akár az osztrák jog elvét vallja is a bíralt ítélet — a jelen kérdés megfejtésénél szóba nem jöhet, és a bíralt ítélet téved, midőn a veszély viseléséből a tulajdonra akart következtetni.

Ime, ennyiből állanak a bíralt ítélet indokai, ennyiből ez indokok czáfolatai. Remélem, hogy sikerült igazolnom, hogy ez indokok — mint bevezetésemben mondtam — «jogilag tarthatatlanok.» Hátra van annak kimutatása, hogy ez ítélet nem támogattatik a jogi írók és legislatiók tekintélye által sem, és hogy practicus szempontból sem kielégítő.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
egyetemi magántanár.

* Nem hagyhatom itt megrovatlanul az APÁTHY kötelmi jogi tervezete 359., 364. §-aihoz irt indokolást se (Indokolás 8. l.), mely szerint «a vevő az eladott dolognak a tulajdonát, *ellentétben a római joggal* (?), nem a vétel megkötésével, hanem az átadás tényével szerzi meg». Továbbá: «a Code civil 1138. cz. *megfelelően a római felfogásnak*, az olyan szerződések, melyeknek a tárgyát valamely dolog szolgáltatása képezi, a felek megegyezésével befejezetteknek tekintik. Az ilyen szerződéseknek a hitelező — a vevő — a *megkötés tényével tulajdonos* lesz (a római jog szerint is?); *miért is* (?) a veszélyt azon percztől kezdve stb.» — ez áll a francia, de nem áll a római jog szerint. A veszélyviselés római jog szerint *nem* a tulajdonátvitel következménye. Helytelenül hivatkoznak az indokok a szász polg. tv. könyvre is mint olyanra, mely a római elvet állítólag elejtette volna.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Egy házassági jogeset.

A következő érdekes jogesetben kérték véleményemet: «Osztrák kath. férj és magyar kath. feleség.

A férj evangélikus lett és Lübeckben *német* honpolgári jogot nyerve, a lübecki Landesgericht által 1883-ban kath. nejtől «*gänzlich und dem Bande nach*» elválasztott és azóta ugyancsak másodsor megnősülve, tényleg más feleség férje.

A nő visszatért Magyarországra, itt protestans hitre tért és most szintén férjhez akar menni.»

Kérdés, reá nézve mint a házasság felbontása idején kath. nőre érvényes-e a lübecki ítélet a hazai jog szempontjából és összekelhet-e ezen nő Magyarországon protestans férfival a nélkül, hogy magára nézve a hazai bíróságok előtt a házasság felbontását kieszközölné?

Véleményem ez:

A kérdéses esetben azt hiszem, hogy az illető nő, miután protestans vallásra áttért, minden további válóper nélkül nálunk protestans emberrel új házasságra léphet.

Nálunk ugyanis a házasságkötés joga, illetve a házassági akadályok léte vagy nem léte a házasságot kötő fél felekezeti házassági joga szerint ítélendő meg. A protestánsná lett nőre tehát, a mennyiben protestáns férjhez megy nőül, a protestans házassági jog alkalmazandó; már az 1868: LIII. tcz. 8. §-a szerint is, a mennyiben az áttért félnek minden cselekményei azon egyház elvei szerint ítélendők meg, a melyhez áttért.

Igaz ugyan, hogy azon elv, hogy katolikus személy házassága fel nem bontható, az államilag is elismert kánonjog szerint abszolút jelentőséggel bír s így azon körülmény, hogy az illető nő német honossá lett és az ottani jog szerint a katolikus személy házassága is felbontható és ezen esetben fel is bontatott, kánonjogi szempontból semmi fontossággal nem bírna, *de a kánoni jog a hazai törvény szerint is csak katolikusokra alkalmazandó*, a protestans felet azonban nem kötelezi.

Nézetem szerint az illető nő tehát teljesen szabad és új házasságra léphet.

Máskép van a vegyes házasság esetében, vagyis ha a kérdéses nő át nem tért volna és protestans férfival, illetve ha áttért volna ugyan, de katolikus férfival akarna házasságra lépni. Ezen esetben a katolikus fél a kánonjog uralma alatt áll, a házasság tehát az egyik fél részén fenforgó kánonjogi akadály miatt érvényesen létre nem jöhet.

Ez az én véleményem. Felkérem a szakférfiakat, miszerint netán eltérő véleményeket ezen lapban közölni sziveskedjenek.

SZTEHLO KORNÉL.

A végrehajtási törvény 138. §-a.

A végrehajtási törvény 138. §-a alapján joga van azon hitelezőnek, ki adósa öröklött, de még át nem irt ingatlanára a telekkönyvi rendelet 74. §-a értelmében zálogjogot nyert, a hagyatéki eljárást megindítani s az ingatlanak az adós nevére iratását eszközöltetni.

Természetes, hogy a tárgyalás vezetője az örökösökkel nemcsak az adóst, hanem a hitelezőt is meg fogja idézni.

Ha a tárgyaláson egyrészt az örökösök, másrészt az adós és hitelezője közt az egység létrejön, az átadás ezen egység értelmében fog történni.

Azonban legkritikább esetek közé tartozik, hogy az egység az adós és a hitelező közt is létesüljön. Sokkal gyakrabban fog megtörténni, hogy más előterjesztést tesz az adós, és mást a hitelező.

Az esetek igen különbözők lehetnek, de közös ismervük az, hogy az adós nyilatkozata sérti a hitelező érdekeit.

Az idézett szakasz nem mondja meg, hogy kinek előterjesztését tartozik az átadó bíró magáévá tenni, s míg egyrészt a hitelezőnek jogot ad az átadás iránti kérelem előterjesztésére, addig másrészt e jogot az adóstól sem vonja meg.

Mi tehát a bíró teendője ily ellentétek fenforgása esetén?

Legegyszerűbb azt mondani, hogy az ellentétes igények perre utasítandók; és ez a bíróra nézve legkényelmesebb elintézési mód volna.

Megengedem, hogy így is lehet eljárni, azonban ily eljárás mellett hosszadalmas és költséges pereket fogunk okozni a nélkül, hogy erre szükség volna.

Ha örökösödési jogunk szellemét és a perrendtartás illető szakaszait tekintjük, legkritikább esetben lesz szükség a perreutasításra s a hagyaték a tárgyaláson kifejtettek alapján átadható.

Példakép néhány gyakorlati esetet hozok fel.

1. Végrendelet nélkül elhalt örökhagyó vagyona több örököst illet. Ezek egyike a végrehajtást szenvedett, ki a tárgyalás alkalmával a hagyatékra örökösársai javára visszteher nélkül lemond. Ellenben a hitelező követeli, hogy adósának a törvény szerint járó hányad átadassék.

A vita helyes eldöntése végett szem előtt tartandó, hogy örökösödési jogunk szerint a hagyaték ipso iure száll az örökösre. Az adós örökös tehát örökhagyó elhalálzásának pillanatában tulajdonosa lett osztályrészének. Ha tehát osztályrészét később másokra, tegyük fel örökösársaira ruházta, ez külön jogalkotó tény t. i. ajándékozás lesz.

E szerint az örökség megnyílt után, de az ajándékozás bekövetkezte előtt bekeblezett zálogjog terhelni fogja az adós osztályrészét, bárkinek ajándékozta is azt, mert a bekeblezés megtörténtekor az adós volt a terhelt osztályrésznek tulajdonosa.

Nem lesz tehát helye perreutasításnak, hanem az adós lemondása folytán osztályrésze a megajándékozott örökösársnak adandó át, s az átadó végzésben kimondandó, hogy a tkvi rdt. 74. §-a alapján bejegyzett zálogjog az ajándékozott osztályrészt terheli.

2. Végrendelet maradt, melyben az adósnek hagyomány rendeltetett. Az adós nem fogadja el a hagyományt, a hitelező átadatni kéri.

Ha ily esetben az örökösök a hagyományt az adós akaratára ellenére a hitelezőnek kiszolgáltatják, további intézkedés szüksége fen nem forog.

De ha az örökösök a hagyomány kiszolgáltatását megtagadják, ismét nincs helye perreutasításnak, hanem a hagyaték átadatik az örökösöknek; a hitelezőnek pedig, mint ki a hagyományhoz való jogát végrehajtás folytán megszerezte, a prts 592. §-a alapján joga lesz a kiszolgáltatás iránt keresettel fellépni s az örökösöknek a végrehajtás tüzésére való köteleztetését kérni.

3. Kötelesrésze jogositott adós a végrendeletben melöltetik, mindamelllett elfogadja a végrendeletet, ellenben a hitelező követeli a kötelesrész kiadását.

Itt már lesz helye perreutasításnak, mert bár a végrendeletet jogában áll az örökösnek általában elfogadni; de a kötelesrészből az örökös törvényes ok nélkül ki nem zárható, s ama joga, hogy kötelesrésze kiadásaért perrel léphet fel, a végrehajtás folytán a hitelezőre szállt át.

4. Az adós elfogadja az alakilag hiányos végrendeletet, a hitelező pedig félretétetni kéri, mert követelése a végrendelet szerinti osztály esetén nem volna fedezve.

Ha az alakilag hiányos végrendeletben kötelesrész sértezik, a 3. alatti eset áll be. Ha azonban a kötelesrész nincs sérteve, csupán az örököstől függ a végrendelet el- vagy el nem fogadása, mert ama körülmény, hogy az adós esetleg kevesebbet kap, mint ab intestato örökösök esetén, nem az ő tényén, hanem örökhagyó akaratán alapszik, mely, ha kellő

alakban nyilváníttatik, nem érvényteleníthető oly módon, mint a kötelesrészt sértő végrendelet.

A hitelező tehát nem utasítható perre a végrendelet alapján álló s egyességben lévő örökösök ellen, hanem meg kell elégednie azzal, hogy a végrehajtást csak a végrendeletileg adósának hagyott osztályrészre vezesse.

Dr. F. S.,
miskolczi közjegyzői helyettes.

Felebbezés illetéki ügyekben.

E cím alatt a *Jogtudományi Közlöny* 26. számában egy cikk jelent meg, melynek substratuma az, hogy «az illetéki ügyekben benyújtott felebbezések mikénti bélyegzésének és mely helyen való benyújtásának kérdése oly gordiusi csomót képez, melynek megoldása teljes lehetetlen.»

A szóban levő cikk úgy kezdődik, mint minden cikk illetéki ügyekben kezdődni szokott; panaszkodik az illetékszabályok és törvények «ügyes furfanggal készült utvesztőjéről,» melyen szakember is könnyen eltéved.

Tizedik éve, hogy mint hivatalnok folytonosan az illetéki ügyekkel foglalkozom; s be kell ismernem, hogy az illetéki ügyi szabályok (s törvények gyűjteménye ellentmondásokat, méltánytalanságokat s kételyeket is tartalmaz, habár a m. kir. p. ü. közigazgatási bíróság nem is egészen 1 1/2 évi fenállása óta, a fenforgó homályosságot több mint 300 elvi jelentőségű határozattal világosította meg.

De ha beismerem is ezt, határozottan tagadom közvetlen tapasztalás szerint, hogy az illetéki ügyekben felmerült panaszok kivétel nélkül az illetékszabályok «furfanggal készült utvesztőjére» volnának visszavezethetők.

Ime, a felfogott cikk t. írója, ALEXANDER, ki pedig cikkéből következtetve, odaadással foglalkozik az illetékekre vonatkozó szabályokkal és törvényekkel, maga is abba a hibába esik, hogy

1. az 1881: XXXIV. tcz. 35. és 36. §-át (bizonyára tévedésből) csak csonkán idézi s ebből folyólag oly gyarlóságot vet a törvény szemére, melylyel az nem bír;

2. a felebbezések mely helyen való benyújtására nézve nem ismeri az általa idézett törvényt követő s a p. ü. közig. bíróság által elfogadott gyakorlatot;

3. a felebbezések bélyegére nézve kételyt lát ott, ahol kétely nincs.

De vegyük apróra:

1. A kir. illetékkiszabási hivatalok által megszabott illetékek és bírságok jogossága és helyessége tárgyában a kir. p. ü. igazgatóságok által hozott határozatok ellen a p. ü. közigazgatási bírósághoz felebbezésnek van helye.

«Eme felebbezés azonban — mondja a t. cikkíró — az 1881. évi XXXIV. tcz. 35. és 36. §-a c) pontja értelmében végrehajtást felfüggesztő joghatálylyal csak akkor bír, ha a p. ü. igazgatóság nem hagyta helyben a kir. illetékkiszabási hivatal fizetési meghagyását, illetve rendelvényét vagy pedig ha az a kérdés döntendő el, hogy valamilyen jogügylet egyáltalán képezi-e illetékkövetelés tárgyát, vagy sem?»

Erre nézve elég egyszerűen a törvényt idéznem. Az 1881: XXXIV. tcz. 36. §-a a következőket tartalmazza:

«A kiszabási hivatalok fizetési meghagyásait vagy rendelvényeit helybenhagyó p. ü. igazgatósági határozatok ellen a felebbezésnek *birtokon belül* következő esetekben van helye:

a) ha a fizetési kötelezettség személyazonosság vagy megbízás kellékének hiánya miatt nem a felebbező ellen érvényesítendő;

b) ha az egyetemleges fizetési kötelezettség vagy a kezeség nem őt terheli;

c) ha az a kérdés döntendő el, hogy valamilyen jogügylet képezi-e illetékkövetelés tárgyát, vagy sem;

d) ha az illeték elévültnek állíttatik;

e) ha a bíróság önképviselőre nem jogosított félre rovatott ki;

f) ha a panaszolt határozat érthetetlen, vagy végre nem hajtható.»

A törvénynek eme szó szerint idézett szövegéből kétségtelen, hogy a p. ü. igazgatósági végzések *birtokon belül* (tehát *végrehajtást felfüggesztő joghatálylyal*) hat esetben felebbezhető; hogy a t. cikkíró miért hallgatja el az a) b) d) e) f) pontokat s idézi egyedül a c) pontban foglalt esetet, ezt csakis tévedésnek tulajdoníthatom, de ebből kifolyólag azt is constatálnom kell, hogy a törvény korántsem oly szűkmarku, mint a t. cikkíró feltünteté

2. A p. ü. igazgatósági végzések ellen intézett felebbezések a p. ü. igazgatóságoknál nyújtandók be.

ALEXANDER ezt helytelennek tartja. Én helyesnek.

ALEXANDER két okból tartja helytelennek. Egyik ok az, mert ez az intézkedés szakít ama joggyakorlattal, hogy minden felebbezés az első fokban határozni jogosult hatóságnál terjesztendő elő; másik ok az, hogy a végrehajtással megbízott alsófoku hatóság nem értesülvén arról, hogy a fél felebbezett, azt végrehajtással zaklatja.

Az 1883: XLIII. tczikk 6. §-a értelmében a p. ü. igazgatóságok vannak jogosítva, sőt kötelezve arra, hogy megbírálják, vajon a határozataik ellen intézett felebbezések kellő határidőben nyújtattak-e be s hogy az elkésve beadott felebbezéseket végzésileg visszautasítsák. Nincs tehát ok arra, hogy ezek a felebbezések a kir. illetékkiszabási, vagy a kir. adóhivatalnál nyujtassanak be, mely hivatal csakis postai szolgálatot teljesítene, tehát felesleges munkát.

A t. cikkíró másik indokára pedig legyen szabad idéznem az 1881: XXXIV. tcz. végrehajtására vonatkozó «Utastítás» 77. és 79. §-át, mely szerint az illető p. ü. közegeknek kötelességük arról gondoskodni, hogy *a birtokon belül* történt felebbezés ténye a G. nyilvántartási jegyzékben feljegyeztesék, s a végrehajtás az ügy elintézéséig felfüggesztessék, s eme szabály áthágása a 112. §. 4. pontja értelmében súlyos szolgálati vétséget képez. Épen ezért a kir. p. ü. igazgatóságok birtokon belül benyújtott felebbezések esetében rendszeren és soron kívül intézkednek, hogy a felek jogtalan végrehajtással ne zaklattassanak.

De a t. cikkíró eme kifogása a gyakorlatban teljesen hatályát veszti, mert habár az 1883: XLIII. törvczikk 6. §. c) pontja meghatározza is, hogy a p. ü. igazgatósági végzések ellen intézett felebbezések a p. ü. igazgatóságnál nyújtandók be, a törvénynek ezt az intézkedését a p. ü. közigazgatási bíróság gyakorlata merev alkalmazhatóságától megfosztá, mennyiben a bíróság kimondta, hogy szóban forgó felebbezéseket akkor is tárgyalás alá veszi, *ha azok nem az illető p. ü. igazgatóságnál, hanem más p. ü. hatóságnál nyujtattak be, ha ugyan a benyújtás valamely p. ü. hatósághoz a meghatározott felebbezési határidőn belül történt.* A «P. ü. közig. bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai 1884. évről» 110. lapján 74. sz. a. közlött határozat képezi e gyakorlat magvát, mely e határozat óta stabilissá lett.

A m. kir. p. ü. közigazgatási bíróság tehát e téren ellentétbe helyezte magát a bécsi csász. kir. közigazgatási bíróssággal, mely hasonló ügyben a törvény betűjéhez ragaszkodva, kimondta, hogy: «Az 1876 márczius 19-én kelt s a «R. G. B.» 28. számában közzétett törvény életbelépte után az adó- és illetéki ügyekre vonatkozó felebbezések mindig annál a hatóságnál nyújtandók be, a mely hatóság a megtámadott határozatot hozta. A törvényes határidőn belül, de nem az illetékes, hanem egy alantas hatóságnál benyújtott és ez által magasabb helyre felterjesztett felebbezés elkéssetnek tekintendő, *ha az ahhoz a hatósághoz, a mely a sérelmes határozatot hozta, a felebbezési határidő elmúltával érkezett be.*» (*Erkenntnisse des k. k. Verwaltungsgerichtshofes.* Jahrgang 1876/77 Nr. 55. Jahrgang 1881 Nr. 1167.)

Én azt tartom, hogy ennél a m. kir. p. ü. közigazgatási bíróság határozata s az ezen alapuló gyakorlat a jogérzet kívánalmainak sokkal inkább megfelel, s teljesen alkalmas arra, hogy a t. czikkiró aggodalmait a felebbezések mely helyen való benyújtása iránt eloszlassa.

3. A p. ü. igazgatóságok határozatai ellen intézett felebbezések, miként bélyegzése iránt az illetéki díjjegyzék 14. tételének *p*) pontja határozottan intézkedik.

E szerint «Azok a beadmányok, melyek az illetékkiszabási hivatalok által megszabott bélyeg vagy készpénzben fizetendő illetékek helyessége vagy jogossága ellen intézvék, feltétlenül bélyegmentesek.

Ilyenmü beadmányokra az *elsőfolyamodásu* hatóságok részéről hozott határozatok ellen benyújtott panaszok és felebbezések

- a) ha a tartozás 50 frtot meghalad, 36 kros,
- b) ha meg nem halad, 15 kros bélyeggel látandók el.»

A t. czikkiró ebben az intézkedésben kételyt lát, mert nincs tisztában azzal, vajon itt az *elsőfolyamodásu* hatóságok alatt a p. ü. igazgatóságokat kell-e érteni, mennyiben a p. ü. igazgatóságokat az 1881: XXXIV. tcz. több helyen *másodfoku hatóságoknak* nevezi.

Pedig a dolog igen világos. Az 1881: XXXIV. tcz. 34. §-a, összeköttetésben a 29. §-al, meghatározza, hogy az illetékkiszabási hivatalok által megszabott illetékek és birságok jogossága és helyessége ellen intézett felebbezések tárgyalására és eldöntésére

- a) a p. ü. igazgatóság,
- b) utolsó fokban a p. ü. közigazgatási bíróság illetékes.

Semmi kétséget sem szenved tehát, hogy az illetéki díjjegyzék tehát, hogy az illetéki díjjegyzék 14. tétel *p*) pontjában jelzett elsőfolyamodásu hatóság alatt mást, mint a p. ü. igazgatóságot érteni nem lehet, ezt soha a p. ü. bírások körében másként nem magyarázták s nem magyarázhatták.

Az a körülmény pedig, hogy a most idézett tétel a p. ü. igazgatóságot *elsőfolyamodásu*, az 1881: XXXIV. tcz. pedig *másodfoku* hatóságnak nevezi, e tekintetben semmi fontossággal nem bír, annyival kevésbbé, mert e kétféle elnevezés szerintem *ellentmondást nem tartalmaz* s a kir. p. ü. igazgatóság, mennyiben a kiszabott illetékek és birságok ellen első izben intézett felebbezések felett határoz, *elsőfolyamodásu hatóságnak*, mennyiben pedig a kir. illetékkiszabási hivatalok által már első fokban megszabott illeték- és birságösszegek felett másodfokban hoz határozatot, *másodfoku hatóságnak is joggal nevezhető*. Az előbbi elnevezés a beadott felebbezés, az utóbbi pedig a határozat fokozatára vezethető vissza.

Tisztába levén ekként hozva a kir. p. ü. igazgatóságok határozatai ellen intézett felebbezések mely helyen való benyújtásának s miként bélyegzésének kérdése, ez többé bizonyára a t. czikkiróra nézve sem képez gordiusi csomót. Vajha az illetékszabályok minden része ennyire világos lenne!

BENEDEK SÁNDOR,
a p. ü. közigazg. bír. fogalmazója.

Különfélék.

— A Szerbiában életbe léptetendő fegyházrendszerre vonatkozólag a következő sorokat vettük. Megemlítjük, hogy a szóban levő hirt a Bécsben megjelenő *Gerichtshalle* című szaklapból merítette lapunk.

Lepoglava 11/VII. 85.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Becsés lapjának f. évi 28. számában, a «Különfélék» rovata alatt említették, hogy «a szerb skupstina egyhangulag megszavazta a kormány azon javaslatát, hogy Szerbiában a belga fegyházrendszer (a szigorú magánfogság rendszere) léptetessék életbe.» E közlemény tévedésen alapszik. A szerb király meghatalmazása folytán Marinkovich igazságügyminiszter azon indítványt terjeszté el az utolsó skupstinának: «Hatalmazza fel a törvényhozó testület a kormányt, hogy a börtönügy reformjának keresztül vitelére ez ideig meggyújtott

egy millió dinárt (franc), egy nagy fegyintézet építésének megkezdésére felhasználhassa, azon feltétellel, hogy az elfogadandó börtönrendszer tekintetében, szakértők tanácsa kikérassék.» Ezen javaslat, egy hason értelmű resolúció alakjában, a folyó év április hó 27-én egyhangulag megszavaztatott. Csekély személyemet érte azon kitüntetés, hogy a szerb szakértők tanácskozásában leendő részvétel végett Szerbiába meghivattam. Három hetet töltöttem ezen dél-szláv királyság büntetőjogi s börtönügyi viszonyainak tanulmányozásával. Indokolt javaslatom alapján, a büntetések fokozatos végrehajtásának rendszere (az irlandi rendszer) fogadtatott el s az első nagy fegyintézet az általam készített tervek szerint építették. Mindezekhez a szerb király Ő Felségének beleegyezése is kinyerettet. Fogadja tekintetes szerkesztő ur őszinte tiszteletem nyilvánítását, melylyel vagyok kész szolgálja.

TAUFFER EMIL,
a horvát közp. fegyint. igazgatója.

— Kiegészítés végett. Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: Igazságszolgáltatásunk lassu menetét nem csekély mérvben idézik elő a bírósági segédhivataloknál észlelhető szervezeti hibák. A felebbezéssel megtámadott peresomót felküldik, de egy-két iratot a kiadóhivatal vagy hanyagság vagy mondjuk feledékenység folytán visszatart, s így csak félig felszerelve érkezik az ügy a felsőbb forum elé. Felsőbb bíróságaink tulhalmozottsága folytán a per igen gyakran csak hónapok mulva kerül elintézés alá s midőn a peres felek már-már azon hiszemben ringatják magokat, hogy perök eldől, egyszer csak az elintézés előtt néhány nappal az előadó bíró azt veszi észre, hogy a pernek egy — tán legfontosabb — irata, mely nélkül határozat sem hozható, a felküldő kiadóhivatalban maradt. Ilyenkor meghagyja a bíróság, hogy bizonyos idő alatt a hiányzó irat küldessék fel; addig természetesen az ügy függőben marad, szóval: elintézése ujlag hónapokra terjedő halasztást szenved. Pedig ily esetben nemcsak azon idővel kell számolnunk, melyet a kiegészítés vesz igénybe, hanem számolnunk kell azon idővel is, melyet a kiegészítést elrendelő határozat expedálása, a kiegészített csomó újbóli felküldése vesz igénybe, számolnunk kell azon körülménnyel, hogy időközben új ügyek osztatnak ki az előadó bírónak, ki sort tartván az ügyek elintézésében, minthogy azóta hosszú időköz folyt le; az ügyet újra át kell tanulmányoznia.

— A vagyoni haszon fogalma az orgazdaságnál. A n. k.-i kir. tszék mint büntető bíróság határozatával Német F. és L. Sándor a BTK. 333. §-ába ütköző s a 336. §. 3. pontja szerint minősülő lopás büntette miatt; H. Gy. a BTK. 730. §-ába ütköző orgazdaság vétsége miatt vád alá helyeztetnek; és pedig minthogy minket csak 3. r. vádlott, H. Gy. esete érdekel, ez azon indokokból, hogy tagadja ugyan miként tudta volna, hogy a fenébb nevezett vádlottak G. G. kárára elkövetett lopás útján jutottak a ludakhoz, tekintve azonban, hogy a ludak hozzá éjjeli időben megölve vitettek, ebből tudnia kellett, hogy nem jogos uton juthattak a ludakhoz, valamint az, hogy egyáltalán lopás útján jutottak a ludakhoz, maga H. Gy. sem vonta kétségbe, mihez képest ezen vádlottat, miután a lopás körülményeiről tudomással nem bírt, nem orgazdaság büntette, hanem vétsége miatt kellett vád alá helyezni. A végtárgyalás megtartik 1., 2. r. vádlott (a lopási büntett tettesei) beismerésben vannak; 3. r. vádlott a vádhatározat indokaihoz képest beszél s megállapittatik: hogy H. Gy.-nél a tettesek, H. Gy. s ennek felesége még az éjjel megsütötték a ludakat s annak nagyobb részét eltöltötték, a megmaradtat pedig a tettesek másnap magukkal vitték; a vádat az ügyész fentartja, a védelem azonban felmentetni kéri 3. r. vádlottat teljesen a vád- és annak következményeinek terhe alul és pedig azon okokból, mert H. Gy. még ha beismerete volna is ama tényt, hogy tudta, miként a tettesek nem jogosan jutottak a ludakhoz, az orgazdaság vétségében se bűnös; mert ő csak a lopott dolog élvezetében részesült, ő neki nyereszkedő szándéka, vagyoni haszna nem volt, s így az «önhaszon» mint az orgazdaság fogalmának lényeges kelléke fen nem forog, de még azért is felmentendő, mert ő a lopott dolgokat se meg nem szerezte, (jogügylet formában) se el nem rejtette, se azok elidegenítésénél közre nem működött, s így ezért se lehet orgazda; mindezeknél fogva támaszkodva a 6932/83. sz. a. döntvényre: hogy az orgazdának mindig vagyoni haszon végett kell cselekedni, támaszkodva a 11864/93. sz. a. döntvényre, mely csak jogügylet formájával (csere-ajándék) bíró cselekmény által, azaz mind a két fél (tolvaj és orgazda) szabad beleegyezése mellett történt megszerzést ismer, támaszkodva végre, hogy jelen esetben az orgazdaság törvényes fogalmának criteriumai meg

nem állapíthatók, keresett 3. r. vádlott felmentése. Az ítélet 3. r. vádlottat az orgazdaság vétségében mondta ki bűnösnek. Kérdésem: helyesen-e? *B. L.*

— **A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság ügyforgalmi kimutatása 1885. év első feléről.** Elnöki ügyekben: beérkezett 83, elintézve lett 82, maradt elintézetlen 1 ügydarab. Pénzügyi vitás ügyekben: múlt 1884. évi hátralék 4056, 1885. év I. felében beérkezett 5584, összesen elintézendő 1885. év I. felében 9640, ebből elintéztetett 4668, maradt elintézetlen 4972 ügydarab. Az elintéztetett ügydarabok közül elintéztést nyert: 1. Tanácsülésben: a) ítélettel helybenhagyva 1157, megváltoztatva 823, összesen 1980 drb. b) végzéssel, helybenhagyva 192, megváltoztatva 69, megsemmisítve 848, összesen 1109 drb. 2. Tanácsülésen kívül: egyéb intézkedésekkel kiegészítés végett 1579, összesen 4668 drb. 3. A tanácsülésben ítélettel elintéztetett 1980 ügyben a felebezés benyújtott: a) a felek által 1883, b) a kincstár képviselője által 97, összesen 1980 esetben.

— **A francia igazságügyminister** múlt hóban nyújtotta át a köztársaság elnökének a polgári és kereskedelmi törvénykezés állapotáról szóló évi jelentését. Ami az elsőt illeti, beérkezett 1883-ban 139,093 ügy, melyekhez hozzáadva az előző évi hátralékot és a perújítási eseteket, összesen 190,091 ügy várt elintézésre. Ezek közül 35,275 ügy egyeség vagy pervisszavonás, 72,040 contradictorius eljárás útján, 38,830 makacssági ítélettel intéztet el; a hátralék 44,946 ügydarab, mely összevetve az 1882 évvel 6522 drbnyi többletet tüntet fel, míg a beérkezett ügyek csak 2112-vel mulják fel az 1882 évit. Békítési kísérletek házastársak közt 5440 esetben történtek, melyek közül csak 405-nek volt eredménye; azonban megemlítendő még, hogy 1320-an a per folytatásától elállottak. Ágy- és asztaltól való elválasztás 3715 esetben mondatott ki — tehát a szaporodás az előző évhez képest 192 — és pedig 3126 esetben a nő és csak 589 esetben a férfi kérelmére. Igen érdekes a válópert kérelmezők statisztikája a tekintetben, hogy mily ideig éltek együtt. Így kitűnik, hogy 1151-en 5—10 évig, 1283-an 10—15 évig és 110-en 30—40 évig által házassági kötelékben s csakis 701-en unták meg már az első lustrum eltelte előtt az együttélést.

— **A schweizi jogászegyesület** ujabban azon kérdéssel foglalkozott, vajon az uzsora-büntetőtörvények újból behozandók-e? Dr. WEIBEL luzerni ügyvéd terjesztette elő véleményes jelentését a kérdéstről és azon eredményre jut, hogy habár a kamatláb megsabása helytelen, de az uzsora elleni büntetőhatározmányok szükségesek. Kiegészítendőknél tartja ezeket magánjogi határozmányokkal, különösen azzal, hogy a bíróság feljogosíthatná a tulságosan magas kamatok leszállítására, hogy a jelzálogilag biztosított követelésekre nézve megállapíthatná a kamatláb (5 százalékos) és hogy nem kereskedők részére minden kifogás megengedettnek a váltóperben.

— **Ritka okmány.** Egy ritka, sőt mondhatni a maga nemében unicumot képező okmány játszik fontos szerepet egy polgári németországi perben. Két weissenfelsi halász azzal vádoltatott, hogy Goseck községben joganul halásztak. Vádlottak egy 1076-ban kelt okmányra hivatkoznak, mely szerint Lajos — melléknevén «der Springer» — a Weissenfelsben lakozó halásznak hűségök és hozzá való ragaszkodásuk jutalmául jogot ad arra, hogy a Saale és Unstrut folyóban halászhassanak; egyszersmind thüringi és weissenfelsi Lajos örgróf és Wyszenburg ura megparancsolta írónaknak, Hermannak, hogy ez adományról okmányt állítson ki és pecsétjével lássa el. Az okmány következőképen végződik: «Freiburg die proxima ante Pente costes festum anno 1076». Az érdekes ügy tárgyalása, miután a bíróság előbb a kormány véleményét kérte ki, elhalasztott.

— **Külföldi jogirodalmi szemle: Glasson: Éléments du droit français considéré dans ses rapports avec le droit naturel et l'économie politique.** (Paris, Pedone-Lauriel. 1884. II. kiadás 2 kötet, 700 és 574 l. Ára 16 fr.) E mű teljes tájékozást nyújt a francia jogviszonyok felől. Az I. kötet a magánjogot tárgyalja. Némely általános érdekű kérdést illetőleg — mint a polgári házasság, a nő állása a családban és a társadalomban, az államügyekben való részvétele és versenye a férfakkal a hivatásszerű foglalkozásokban — bőven ismerteti az ellentétes felfogásokat. Az apasági per meg nem engedését védelmezi s ajánlja a 340. cikk fentartását maga a női nem érdekében. A II. kötet a kereskedelmi jogot, a bírósági szervezetet, az alkotmányjogot, a köz- és közigazgatási jogot, a büntetőjogot és a bűnvádi eljárást tartalmazza főbb vonásaikban. — *Louis-Lucas: Étude sur la vénalité des charges et fonctions publiques et sur celle des offices des ministériels depuis l'antiquité romaine jusqu'à nos jours.* (Paris, Thorin.

1883. 2 kötet, 752 és 608 l.) Az állami hivatalok vásárolhatóságáról a rómaiaknál a köztársaság első idejében épen nem és később is csak megvesztegetésként lehetett szó. Midőn már elharapóztak ezen lucra deformia, melyeknek jó része a császári pénztárba folyt, egyes császárok iparkodtak annak gátat vetni, de sikertelenül. A nyugati birodalomban a vízvezetékek czimén valóságos hivatali díjat állapítottak meg, a mi azután a Keleten is utánzásra talált. A könyv további folyamában tárgyalja az állások átruházhatóságát és öröklését. A II. kötet a régiebb francia jognak van szánva és 1789-ig terjed. Szt. Lajos óta állandó volt az ellentét az államkincstár szükségletei és a korona abbéli óhaja közt, hogy a választás szabadságát ismét elérje. Állandóan és törvényesen csak II. Ferencz alatt hozatott be a hivatalok vásárolhatósága, majd az u. n. Edict de Paulet által azok öröklhetősége. Szerző tárgyalja az egyes vásárolható vagy öröklhető hivatalokat a régi monarchiában és ismerteti azok megszerzésének különböző módjait. A kötet második részében az 1789—1816. időköz tárgyalja és azt a «nonvénalité» korszakának nevezi. Az 1816. 28/IV. decretummal a hivatalok vásárolhatósága visszaállítottatott. A III. kötet a mai állapotnak van szánva. — *Mayne and Lumley Smith: Treatise on damages.* (London, Stevens és Haynes. IV. kiadás. 1884. 604 l.) Kimerítően ismerteti a kártérítés tanát Angolországban. A IV. kiadás az újabb törvényekkel, különösen az új perrenddel összhangzásba van hozva és ki van egészítve az összes angol és irországi birói határozatokkal. — *Slater; The law relating to Copyright and Trade Marks, treated more particularly with reference to infringement.* (London, Stevens and Sons, 1884. 466 l.) Gyakorlati kézikönyve az Angolországban érvényben levő szerzői és áruvédjegy jognak. A szerzői jogra vonatkozólag nem létezik egységes törvény, hanem a váltakozó kormányok részéről kibocsátott nagy számú rendeletek vannak érvényben. A mű a common law ismertetésével kezd. Míg a szerző szellemi termékét magánál tartja, tetszése szerint rendelkezhet vele, de mihelyt átadja a nyilvánosságnak, elveszti jogát, a mennyiben nem képes a statute law oltalma alá helyezni. Ismerteti e részben az amerikai jogot is, melyre magas fejlettsége miatt Angolországban kiválóan tekintettel vannak. A II. fejezet azon lényeges feltételeket tárgyalja, melyek szükségesek arra, hogy valakinek szerzői joga elismeressék és megvédessék. A terméknek eredetinek kell lenni, irodalmi érték nem követeltetik, de oly termékek nem nyernek védelmet, a melyek értéktelenek, megtevesztésre vagy a közbeke megzavarására czéloznak vagy tisztességtelenek. A III. fejezet a szerzői jog megsértéséről, piracy, szól, angol és amerikai jog szerint, a mely két jog e részben sok eltérést mutat. Könyveket és drámai vagy zenei műveket, melyek először külföldön jutnak nyilvánosságra, az angol jog csakis a nemzetközi copyright act alapján részesít védelemben, és az amerikai jogtól eltérően drámai műveknél különbséget tesz az előadás és a sokszorosítás joga közt. Következik a levelekre, levelezésekre, újságcikkekre, folyóiratokban foglalt dolgozatokra vonatkozó jog. Végül ismerteti a jogvédelmi eszközöket, az eljárást, stb. — Második részében a kereskedői és gyári áruvédjegyekkel foglalkozik. A gyári védjegy lényegéről való általános fejtegetés után ismerteti az 1883-iki «Patents, Designs and Trade Marks Act» alapelveit. — *Dr. Adolf Stöltzel; Karl Gottlieb Svarez.* Szerző e műve által Poroszország becsületbeli tartozását az általános polgári törvénykönyv nagynevű szerzője iránt a legméltóbban róttá le. Az életrajzíró, támaszkodva az idevonatkozó irodalomra és felhasználva a rendelkezésre álló gazdag okmánygyűjteményt, megvalósította a legszebb és legmagasabb feladatot: az egyes életrajzát a nép történetének keretében előadni, a törvényhozóban a törvényhozás reformját vázolni.

Megjelent:

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve. Irta GRÜNWALD BÉLA. XVII. füzet. Ára 40 kr. Ráth Mór kiadása.

Az 1885. évi országgyűlési czikkek, jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva. II. füzet. Ára 40 kr. Budapest, 1885. Kiadja Ráth Mór.

Az 1885. XXIII. tcz. a vízjogról. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva vízműtani és vízjogi szaktekintélyek által. Ára 80 kr. Budapest, 1885. Ráth Mór kiadása.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre .. 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az országos ügyvédgyűlés programja. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: Néhány szó a jelzőalagos keresetekről. Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS komáromi ügyvédtől. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság 10. sz. döntvénye. HLATKY ENDRE nagyváradi ügyvédtől. — Magánletét és a végrehajtási törvény. HOSTSUK JÁNOS akna-rahói ügyvédtől. — Különfélék
Melléklet: A Jogtudományi Közlöny 1885. folyamának első félévi tartalommutatója. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1885. folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Az országos ügyvédgyűlés programja.

Vak elfogultság állíthatja csak, hogy az ügyvédi kar tekintélyének hanyatlása oly okokra vezethető vissza hazánkban, melyeket első sorban a magyar ügyvédekben kell keresnünk. Soha igaztalanabb vád nem ért még testületet, mert épen ellenkezőt bizonyít a tények el nem vitatható logikája. A mit az ügyvédi kar vesztett reputációban, azt először a jogszolgáltatás vesztette el tekintélyben és tiszteletben. Minél nagyobb volt a jogbiztonság hiánya, annál alacsonyabba süllyedt a jogok védelmének professiója is. Egy ok idézte elő mind a kettőt, de ezen ok előbb teremtette meg a rossz justitiát. Az az árnyék, mely hazánkban az ügyvédi karra s annak működésére reáborult, a rossz justitiának setét árnyéka volt. Előbb lett bizonytalanná, hogy ne mondjuk lehetetlenné a jogvédelem s ebből a forrásból fakadt azután ama kicsinylés, mely a magyar ügyvédi karnak osztályrészéül jutott. És ennek nyomában kelt ki később és természetesen mind az a baj, mely a magyar ügyvédi kar testére átragadt. Biráskodás és ügyvédség ha sokat vesztett hazánkban becsülésben és tiszteletben, büszkén mutathatnak arra, hogy a baj forrása mindkettőnek körén kívül bugyogott s a beállott szomorú viszonyokért a felelősség mások lelkét terheli. És a magyar ügyvédség és bíróság nem csekély erkölcsi erejére mutat, hogy annak a rettenetes bajnak, mely desorganizál és depravál, mely a professio tekintélyének hanyatlásával a morális métely terjedésének észrevétlenül tár utat, egész nagy zömében emberül ellenállt.

A sebek, melyeket e viszonyok főleg az ügyvédi kar önérzetén ejtettek, mélyen sajognak. De ha volt valaha professio, mely a társadalom nagy érdekeinek ápolásával foglalkozott, és e közben büntelenül nagy megpróbáltatást mért rá a sors, az ügyvédi kar az, mely hivatása méltóságával tudta viselni a szörnyű helyzet súlyát s a méltatlan szenvedést. És hiszszük, hogy ama nagy gyűlés alkalmával is, melyet a magyar ügyvédek a jövő hó végén a tudományos Akadémia termeiben fognak tartani, hogy nemcsak a kar, hanem a magyar igazságügy vitalis kérdései fölött tanácskozzanak, a kar hivatásának büszke önérzete meg fogja lelteni azt a hangot, mely csak akkor imponál, ha erkölcsi erejét nem gyengíti meg semmi, a mi azzal szemben akár kicsinylést, akár gunyt kelthetne fel.

Ezzel a reménnyel, sőt ezzel a meggyőződéssel nézünk az ügyvédgyűlés elé. A magyar ügyvédek nem azért jönnek fel Budapestre, hogy itt sebeiket mutogassák a forumon. Az, a mit Shakespeare mondat Coriolannal:

I cannot bring

My tongue to such a pace: Look sir my wounds!

Én nem tudom rávenni nyelvemet, hogy ezt kiáltsa: Nézd sebeimet, uram! — a büszke önérzet hangja, mely nem

mutogat sebet, bármily dicsteljesen, bármennyire az ügy szolgálatában, bármennyire érdemetlenül kapta azt.

Épen azért s ha már az ügyvédgyűlés testet öltött, nagyon ohajtának, hogy annak tanácskozásaiiban lehető szűk körre szoríttassék mindaz, a mi a kenyérkérdéssel kapcsolatban áll.

A magyar ügyvédi kar, midőn az ország fővárosában ünnepélyes nyilatkozat tételére összejön, mutassa magát első sorban annak, a mi hivatásának legbensőbb lényegét képezi: mutassa meg, hogy a magyar igazságszolgáltatásnak, a magyar jogéletnek egyik tényezője s hogy felvirágzásának és hanyatlásának, jólétének és mostoha sorsának, erkölcsi erejének és gyengeségének egyedüli oka és rugója ama viszonyokban keresendő, melyek az igazságszolgáltatás és a jogélet emelkedését vagy süllyedését szabályozzák.

De ezen irányban is szorítkozzék egy-két rövid, de annál markansabb, kevés szavu, de annál mélyebb enunciatióra. A tárgysorozat negyedik kérdése, mely az ügyvédi rendtartásra vonatkozik, nagyon csábít a részletezésre. Pedig minél kevesebb részlet, annál jobb; mert a részletezés ily körülmények között megöli az elvek erkölcsi hatását. Ügyvédi autonomia, bíróság és ügyvédség közti viszony, az ügyvédi hivatás emelésének garantiái, három oly csoportja a fogalmaknak, melyek alá az ügyvédség helyes szervezésének legkimagaslóbb elvei tömören és könnyen áttekinthetőleg summálhatók.

Az ügyvédgyűlés egész jelentőségével, erkölcsi hatásának alapfeltételeivel ellenkeznék, ha ezen körön túl szinte legislatorius enumeratiókba bocsátkoznék és a legnagyobb hiba volna, ha a legmarkansabb elveken kívül a hozandó határozat bármily részletezést foglalna magában.

És midőn erről szólunk, nem lehet állást nem foglalunk ama nézet ellen, hogy az ügyvédgyűlés feladatának körét csupán a szoroson vett ügyvédi érdekek határozzák meg.

A magunk részéről az ügyvédi hivatást különváltan az igazságügyi általános szervezettől képzelni nem tudjuk. A hivatás organikus összefüggése a judicaturával adja meg annak magas erkölcsi jelentőségét főleg oly államokban, hol a bíróság törvényileg biztosított függetlensége daczára nem volt képes a kormányhatalom bürokratikus bilincseiből még teljesen kibontakozni s hol nemcsak a nép jogérzete és a birói hatalom működése között az ügyvédi kart illeti meg a legfontosabb közvetítő szerep, de a hol az államhatalommal szemben a bíróság legtermészetesebb szövetségesét, a biráskodás függetlenségének leghivatottabb bajnokát s az igazságszolgáltatás jóságának egyik emeltyűjét magában az ügyvédi karban kell keresnünk.

Épen ezen szempontból fektetünk nagy súlyt arra, hogy a tárgysorozat harmadik pontjának megfelelő határozat szerencsésen szövegeztessék. E pont ugyan már szinte határozat alakjában van fogalmazva s azt mondja, hogy «hazai jogéletünk legsürgősebb szükségét képezi, hogy a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapuló polgári és büntető eljárás mihamarabb létesíttessék.» Részünkről azonban azt hiszszük, hogy a magyar ügyvédgyűlés hozandó határozatának nem megfelelő keretet nyújt e szövegezés. A magyar jogélet legsürgősebb követelményei nem foglalhatók bele azon

arkanumba, melyet az idézett szöveg kijelöl, vagy legalább nem úgy foglalandók bele, a mint arra e szöveg példát mutat. Ragaszkodunk hozzá és szükségesnek hisszük, hogy erre nézve ha ügyvédgyűlés tartatik, nyilatkozat is történjék. Elvi magaslaton, objectiv elfogulatlansággal kell megvonni azon kört, melyben e határozat mozogjon, távol épügy a léha recriminációtól, mint az elkeserítő agitációtól. Az igazság egyedül és kizárólag az igazságért, verum propter verum, legyen ezen enuntiatióban; legyen e határozat az, a mit Cicero oly szépen mond a jogász hivatásáról: oraculum totius civitatis. Ha sikerül minél kevesebb szóval, de annál több eszmével meghozni e határozatot, a magyar ügyvédgyűlés megnyerte a maga részére azt a közvéleményt, melynek lelkiismerete még él és fogékony az iránt, a mi legbensőbb húrjait meg tudja rezgetni. A magyar ügyvéd, ha mint a jognak felkent papja beszél, meg fogja nyerni a közvélemény rokonszenvét; de sebeit ne mutogassa és a forumon ne kérjen kenyeret, mert követ fog kapni válaszul.

A feladatot a jelzett irányban megoldani, elismerjük kényes, de aligha lesz tulságosan nehéz dolog. Sikerülni fog az közös erővel és közös objectivitással. Sikerülni fog azért, mert nem sikerülnie, ha ügyvédgyűlés tartatik, nem szabad.

Ebben a két körben látjuk az ügyvédgyűlés feladatának tulajdonképeni lényegét. Nem kevésbé értékes erkölcsi tényezőnek tartjuk azt, hogy e gyűlés lehetővé fogja tenni a testületi közös érzésnek élő nyilvánulását, az együvértartozás tudatának érvényesülését, mely eddig, fájdalom, nemcsak a magyar ügyvédi karban nem tudott életre kelni, de a bíróság kebelében is tétlen maradt. Az ügyvédi kar mint testület mutassa meg, hogy az állami organismus egyik tényezőjét képezi s hogy mint a bírói hatalomnak, CARRARA szerint, *elóvéde, l'avanguardia del potere giudiziario*, érvényesíteni is tudja e hivatásában rejlő erejét.

Ez utóbbi célból szívünk egész melegével fordulunk az országos ügyvédi egyesület alkotásának eszméje felé. A tömörülésben rejlő erőt a magyar ügyvédi kar becsülte eddig legkevesebbre. Szerencsétlen viszonyok is voltak azok, melyek ezt megakadályozni tudták. De igaza van CARRARA-nak, ki *Il presente, il passato e l'avvenire degli Avvocati in Italia* című művében oly ékesen hangsúlyozza az ügyvédek társulásának szükségét, s azt mondja, hogy az ügyvédi kar csak egyesült erővel állhat ellen a jogtalanság uralmának, a *bisogno di alleati che siano solidali con lui*, mely uralom ellen küzdeni legfőlebb hivatása.

A mi végre az ügyvédi segélyalap kérdését illeti, annak nagy jelentőségét különösen a mi társadalmi viszonyaink között félreismerni lehetetlen. A szegénység mindig átok, de különösen azzá lesz a mi társadalmi hierarchiánkban, mely követ dob az üldözöttekre s magas philosophiájában sohasem kérdi, megérdemelte-e sorsát? Vagyonilag hanyatló osztály Magyarországon, bármily nagy és értékes szellemi tőkét képviseljen, elveszti szegényedésével együtt tekintélyét is. És társadalmunk felfogásának különös jellemvonása az ily egyesek bűneit rögtön generalizálja s nem annak, a ki azt elkövette, hanem az egész testületnek rója fel, melyhez esetleg tartozik. A lélektani generalisatió különös neme fészkelte be magát a társadalom közfelfogásába főleg az ügyvéddel szemben. A kiváló jogászban mindig meglátja és helyesen, az embert, ha ilyenkor az ügyvédről megfeledezni is szeret. De a szerencsétlen viszonyokkal küzdő jogászban rögtön megtalálja, — talán az embert? Nem. Mindenek előtt és egyedül az ügyvédet.

E felfogással szemben kétszeres kötelességünk gondoskodni módokról, hogy az ügyvédi karban a vagyoni elzűllés eclatans eseteit megelőzzük, vagy legalább a beálló szükséghez képest hathatós segélyt nyújtani képesek legyünk. De az ügyvédi hivatás lényegének, szabadsága életfeltételeinek egyenes megtagadása volna, ha e téren állami segélytől,

vagy törvényes kényszertől feltételezett rendszeres nyugdíjazást akarnánk létesíteni. Am szervezzük a legszélesebb, vagy szűkebb alapokon az önségelyt, de óvakodjunk még árnyékától is annak a gondolatnak, mely a kormány és törvényhozás felé tekint, a honnan ily irányban kényszert, vagy épen alamizsnát várni nemcsak nem lehet, de nem is szabad.

E kérdések legnagyobb részével különben nézetünk szerint az elv kimondásán kívül nem az ügyvédgyűlésnek, hanem a megalkotandó ügyvédi egyesületnek lesz hivatása foglalkozni. Sőt ha kérvényről van szó, mely az országgyűléshez intéztetik az ügyvéd-rendtartás revisiója tárgyában, ettől a kérvényezéstől is felmentve szeretnők látni azt a gyűlést, melyen a magyar jogászság egyik kiváló osztályának mandatarusai mondják ki azt, a mit a magyar jogélet és saját karuk szükségai és követelményei szempontjából enuncióknak az a sulya önmagában, melyet annak mi szeretnők tulajdonítani, a kérvényezés útján alig hisszük, hogy ezt az erkölcsi sulyt megkaphatná. Ha pedig megvan, akkor viszont attól félünk, hogy a kérvényezés útja ezt a sulyt arról az erkölcsi magaslatról, melyen állott, lejjebb szállíthatja. Meglehet, hogy e szempont idealistikus, de hogy illik ahhoz a niveauhoz, melyen a magyar ügyvédséget óhajtanók látni, azt senki elvitatni nem fogja.

E kérdés azonban bár elvi természetű, de utóvégre is alárendeltebb jellegű semhogy kiegyenlíthetlen ellentétek kifejlődésére szolgálhatna alkalmul. De ha el volna maga a kérvényezés eszméje ejthető, abban egyik alaki biztosítékát látnók annak is, hogy a magyar ügyvédgyűlés határozatai a szóáradat tengerében, a kérvény által szükségkép feltételezett s messzebb menő részletezésben elfuladni nem fognak. A magyar ügyvédgyűlés enunciatumai csak elvek körül foroghatnak. Minél inkább marad ezen korlátokon belül, annál jobban biztosítja a maga számára az erkölcsi hatást.

Csak még egyet. DUPIN joggal állíthatta fel azt a tételt, hogy bármily kitűnő legyen valamely nemzet alkotmánya, bármily felvilágosodottak legyenek kormányzói, a szabadság valódi mérvét, melyet élvez, az a becsülés és az a tisztelet jelöli meg, melyben ama nemzet körében a jogszolgáltatás tényezői részesülnek. És mi hozzátehetjük, hogy a becsülésnek és tiszteletnek azon mérve, mely a jogszolgáltatás tényezői iránt nyilvánul, egyuttal annak a fogékonyságnak hévmérője is, mely a társadalom lelkiismeretében magának a jognak uralma iránt nyilatkozni szokott.

Ezt a fogékonyságot a magyar társadalom lelkéből sem párttusák, sem ellenszenvek, sem agitációk nem voltak képesek kiirtani, bár az elvonult mélyen társadalmunk keblének legbensőbb rejtekébe e behatások alatt. Erre kell első sorban hatnia a magyar ügyvédség egyetemének, midőn az ország fővárosában ünnepélyesen nyilatkozik.

Ha ezt meg tudta találni, ha a jogási lelkiismeret hangja, és csak ez, fog megszólalni az ügyvédgyűlés határozataiban, akkor e fogékonyság, mely rettegve vonul vissza minden recriminációtól s félve buvik el a szennvedély kitöréseitől, a magyar ügyvédgyűlés hatalmas szövetségese, legyőzhetetlen erkölcsi ereje leszen. Erre törekedjünk és itt keressük a sikert, ha akarjuk azt.

GÜNTHER ANTAL.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.*

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana a büntetőjog igen érdekes, sőt fontos, de egyszersmind legvitásabb kérdéseinek egyikét képezi. A bűnhalmazat tanát kivéve, alig van része a büntető jogtudománynak, melynél annyi ellentétes nézettel, annyi vitás kérdéssel találkozánánk, mint épen a folytatólagos bűncselekvények tanánál.

* A tudomány- és műgyetemi olvasókör által jutalmazott pályamunka.

Daczára a sok szorgalommal és éles elmével irt fejtegetéseknek, melyekben e kérdés számos kitűnő külföldi criminalista részéről tárgyalva lett, maguk a legjelesebb büntetőjogászok elismerik, hogy a bünyfolytatás tanának számos kérdését még mindig nem sikerült teljesen kielégítőleg megoldani.

Hogy egyebet ne említsek, csak rövid idő előtt állítá róla a német jogtudomány egyik első rangu kitűnősége: BERNER: «Dieser Gegenstand liegt noch ganz im Argen»; SCHÜTZE pedig épen azt mondja, hogy e kérdés tanulmányozói közel állanak ahhoz, miszerint minden ide vonatkozó kutatást meghiusultnak tekintsenek.

Ily körülmények között legalább is vakmerőségnek fog feltűnni, hogy kezdő létemre és csekély tehetségemet ismerve, ép ily nehéz és bonyolult kérdést választottam értekezésem tárgyául.

Igazolásomra két okot hozhatok fel.

Fő czéлом az volt, hogy nálam sokkal hivatottabb és tehetségesebb szakférfiak figyelmét felhívjam e kérdésre és így alkalmat adjak arra, hogy a bünyfolytatás tana, melylyel a külföldön, főleg a németeknél oly sokan behatóan foglalkoztak, nálunk is alapos fejtegetés tárgyát képezze, a mire nézetem szerint ugy elméleti, mint gyakorlati szempontból szükség van.

Mert bármily örvendetes haladást tapasztalunk az újabb időben jogirodalmunk és különösen büntető jogirodalmunk terén, egy téren, még véleményem szerint nagyon sok a tenni való, t. i.: a nagyobb monographiák tekintetében, melyek egyes kérdéseket részletesebben, de egyuttal alaposabban tárgyalnak.

Pedig részemről azon meggyőződésben vagyok, hogy *mag a monographiák száma nálunk szaporodni nem fog, tudományos irodalmunk nem emelkedik azon niveaura, melyen a külföldé áll.*

És ha igaz ez a jogtudományokról általában, főleg áll a büntetőjog tekintetében.

Korunk egyik igen jeles criminalistája, HOLTZENDORFF maga beismerte, hogy a büntetőjog ma oly sok irányu és oly nagy terjedelmű tanulmányokat igényel, nemcsak a jog- és államtudományok, hanem a morál- és orvostudományok terén is — (előbbiektől pl. a psychologia, utóbbiakból a törvényszéki orvostan és vegytan, valamint a törvényszéki lélektan nélkülözhetlen segédszerei a büntetőjognak) —, hogy egy ember mindennek alapos tanulmányozására majdnem képtelen.

Ebből következik, hogy a monographiákra határozottan szükség van, és pedig *ugy az elméleti szakférfiak számára, kik nem foglalkozhatnak minden egyes kérdéssel teljesen részletesen, mint a gyakorlat embereinél, kik nem nélkülözhetik a doctrina utmutatását.*

Ha a jelen szerény dolgozattal sikerült a szakférfiak figyelmét ez érdekes és fontos kérdésre felhívnom és egyuttal, ha a praxis terén működőknek a bünyfolytatás tana körül felmerült számos vita-kérdés tekintetében némi utmutatást vagy tájékozást nyujthattam: ugy czéлом teljesen elérve van.

I.

A folytonos és folytatólagos büncselekvények fogalma és a köztük létező különbség.*

Rendes körülmények között a tettes azon magatartása, melyet a büntetendő cselekvény elkövetése után tanusít vagy a büntetettnek, illetve vétségnek a véghezvitel után jelentkező következményei büntetőjogi szempontból legfelebb

* Irodalom: HUGO MEYER: *Lehrbuch des deutschen Strafrechts.* 325—329. l. TH. R. SCHÜTZE: *Lehrbuch des deutschen Strafrechts.* 190—196. és 208. l. BERNER: *Grundsätze des preussischen Strafrechts.* 82—119. l. WÄCHTER: *Über die Konkurrenz verschiedener Strafgesetze während des Laufes fortgesetzter oder fortdauernder Verbrechen.* GOLDAMMER: *Archiv für das gesammte deutsche Strafrecht.* 1860. évf.

annyiban fontosak, hogy a büntetés kimérésénél figyelembe veendő, de egyébként jelentőségük nincs, mert a büncselekvény — szabály szerint — azonnal be van fejezve, mihelyt annak tényálladéka megvalósult.**

De ezen szabály alól vannak kivételek.

Megtörténik, hogy a tettes jogellenes magatartása még a büntetett első elkövetése után is tovább tart, előfordul, hogy a törvénysértés a büncselekvény véghezvitele után is folytatva lesz és ekkor forog fen bünyfolytatás,*** ekkor jönnek elő folytonos és folytatólagos büncselekvények.

Bünyfolytatás esetén ugyanis a már bevezett büncselekvényhez, ennek véghezvitele után mások járulnak, tehát a büncselekvény a tettes jogellenes magatartása folytán egyre növekedik, a mely körülmény azután büntetőjogi szempontból is, nevezetesen a büntetés súlyosbbitására jelentékeny befolyással bír.

Ilyenkor ugyanis a büncselekvényeknek egy egész sora forog fen, de ezen büncselekvények nem vétetnek figyelembe külön-külön, nem képeznek bünyisméltést vagy bünyhalmazatot, hanem egy összefüggő egészet és ennél fogva egy büntetett vagy vétség gyanánt kerülnek büntetőjogi beszámítás alá.

Ebben áll röviden a bünyfolytatás lényege.

De a bünyfolytatás két alakban jelentkezhetik, lehet t. i. vagy folytonos vagy folytatólagos büncselekvény. Ugyanis

1. Előfordulhat, hogy a tettes a büncselekvény elkövetése után «szakadatlanul fentartja az elkövetett büntetett vagy vétség bünyös hatásait»,† vagyis tartósan oly magatartást követ, mely által az általa elkövetett büncselekvény tényálladékat folytonosan megvalósítja és fentartja, ugy hogy azt mondhatnánk, hogy ő a büntetett vagy vétséget minden pillanatban elköveti. Ily esetben jön elő folytonos büncselekvény,†† melynek lényege az, hogy a tettes az első bünyös tevékenység véghezvitele után is tartósan bünyös magatartást tanusít s az általa elkövetett büntetett vagy vétséget folytonosan reproducálja. Folytonos büncselekvény például a jogtalan letartóztatás. Ennél a tettes valójában csak egyszer fejt ki pozitív tevékenységet, t. i. midőn valakit jogtalanul letartóztat; de azután azáltal, hogy az illetőt bizonyos ideig fogva tartja, mintegy minden pillanatban újból és újból elköveti a jogtalan letartóztatás büntetettét, mert oly bünyös magatartást tanusít, mely ezen delictum tényálladékanak folyton megfelel. És

VIII. k. 1—29. l. GOLDAMMER megjegyzései WÄCHTER fenebbi cikkére ugyanott 29—40. l. JOHN: *Über die Konkurrenz verschiedener Strafgesetze während des Laufes fortgesetzter oder fortdauernder Verbrechen.* GOLDAMMER *Archiv*-ja 1861. évf. IX. kötet. 305—315., 361—369., 505—516. l. HÄLSCHNER: *Die Beurtheilung fortgesetzter und fortdauernder Verbrechen bei einem während ihrer Verübung erfolgten Wechsel in der Gesetzgebung.* GOLDAMMER: *Archiv*. VIII. k. 441—460. l. — ORTOLAN: *Éléments de droit pénal.* 743. s. köv. l. — HAUS: *Principes généraux du droit Pénal Belge* I. tome. Libre II. 348—356. §§. — CARRARA: *Programma del corso di diritto criminale. Parte generale.* Cap. X. Del delitto continuato. 332—348. l. — Dr. KAUTZ GUSZTÁV: *A magyar büntetőjog tankönyve.* 387—390. l. — Dr. SCHNIERER ALADÁR: *A magyar büntető-törvény magyarázata.* 181. l. — U. a. *A büntetőjog általános tanai.* 1883. 228. l. — Dr. WERNER R.: *A magyar büntetőjog általános elvei.* 176—178. és 389. l. — Dr. ILLÉS KÁROLY: *A magyar büntető-törvénykönyvek magyarázata.* I. k. 126. l.

* Kiválóan szembetűnik ez a testi sértésnél, hol a büntetés annál súlyosabb, minél tovább tartottak a büncselekvény káros következményei.

** V. ö. H. MEYER id. m. 325. l.

*** Újabb criminalistáink a bünyfolytatás szót nem igen használják. Részünkről azért alkalmazzuk, mert gyűjtő név gyanánt igen alkalmas és nyelvészetiileg kifogás alá nem eshetik (hasonlóan képzett szavak, mint bünyisméltés, bünyhalmazat egyre használtatnak). Különben a bünyfolytatás műszót régebbi íróink gyakran használták. L. PAULER: *Büntetőjogtan.* 122. l.

† Mint CARRARA mondja «tener vivi gli effetti del delitto.» I. id. m. 334. §.

†† A folytonos büncselekvényt a régi latin írók «delictum continuum» a francia criminalisták «délits permanents, ou délits successifs», a németek «fortdauernde oder Dauer-Verbrechen», az olaszok «delitti successivi» névvel jelölik. Ezenkívül az olasz írók egy része és a francziák közül ORTOLAN egy, bár kissé sajátos, de elég találó elnevezést is használnak és ez a «delitti cronici, délits chroniques»: chronikus büncselekvények elnevezés, a mi azt akarja kifejezni, hogy a jogellenes állapot a tettes bünyös magatartása által annyira állandósult, hogy mint egy súlyos társadalmi betegség chronikussá, idültté vált. Hazai íróink közül WERNER a «tartós büncselekvény» elnevezést használja, de ezt részünkről azért nem alkalmazzuk, mert a «folytonos» megjelölés már megszokottá vált.

mégis ezen tevékenység mint egy bűncselekvény fog büntet-
tetni és a folytonosság csak a büntetés kimérésénél vétetik
figyelembe.

A folytonos bűncselekvényeknél tehát csak a *delictum*
létrehozásához kívántatik meg a tettes pozitív cselekvősége, később
nem szükséges a tettesnek ezen cselekvőséget ismételni, hanem
elég, ha a létrehozott jogellenes állapot «factum contrarium»
által meg nem szünteti, mert a folytonos bűncselekvény ismét-
lés nélkül is mindaddig fenmarad, míg a jogellenes állapot
meg nem lesz szüntetve.

De létesülhet folytonos bűncselekvény nemcsak cselek-
vési, hanem mulasztási delictumoknál is, ha t. i. a törvény
valamely pozitív cselekvőség elmulasztását büntetéssel sújtja.
Ilyen eset forog fen pl. a felségsértés feljelentésének elmulasz-
tásánál.

2. Létesülhet bűnfolytatás úgy is, hogy a *tettes ugyan-
azon bűncselekvényt egymás után többször elköveti*, de olyké-
p, hogy az egyes delictumok egymással benső összefüggésben
vannak és nem egyenként jönnek beszámítás alá, hanem *egy
büntetendő cselekvényt képeznek*. Itt tehát (ellentétben a foly-
tonos delictumokkal) *nem szakadatlan és tartós jogellenes
állapot létezik, hanem inkább a tettes több ízben megújítja a
bűnös tevékenységet, úgy hogy tulajdonképp több bűncselek-
vény létesül, de ezek a köztük létező összefüggésnél fogva** nem
képeznek bűnisméltést vagy bűnhalmazatot, hanem *egy bűn-
tettet, illetve vétséget alkotnak*. Ez az u. n. *folytatólagos bűn-
cselekvény*.**

A fenebbiekből már eléggé kitűnik, hogy a *folytonos és
folytatólagos bűncselekvények igen lényegesen különböznek egy-
mástól*.

Csodálkoznunk kell tehát, hogy ennek daczára mégis
akadnak jeles criminalisták, kik a kettőt megegyezőnek állit-
ván, a köztük létező különbséget tagadják.

Ezt teszi WÄCHTER,*** ki azt állítja, hogy a bűnfolytatás
mindkét neme megegyezik egymással, mert mindkettőnek
az az ismérve, hogy a tettes a bűnös cselekvékenységet meg-
újítja, reproducálja. Ennélfogva szerinte a folytatólagos bűn-
cselekvény is a folytonos bűncselekvényekhez volna sorolandó.

Ezzel ellentétben JOHN azon nézetet van, hogy «a foly-
tonos delictumok nem egyebek, mint folytatólagos bűncselek-
kvények.» †

Nem szorul hosszabb bizonyítgatásra, hogy mind WÄCH-
TER, mind JOHN nézete teljesen téves, †† mert a folytonos és
a folytatólagos bűncselekvények *igen lényegesen különböznek
egymástól*.

Az *előbbieknél* oly bűnös viszony forog fen, melynek *csak
előállításához szükséges a tettes tevékenysége*, azután már nem kell
ismételni ezen cselekvőséget, mert a tettes már az által
továbbra is elköveti a delictumot, hogy az általa előidézett
jogellenes állapotot — ámbár hatalmában állana — factum
contrarium által meg nem szünteti. Itt tehát *nincsenek is*

* Rendkívül nehéz és vitás kérdés azután az, hogy mi által jön
létre ezen összefüggés, melynek alapján az egyes delictumok *nem több,*
hanem *egy* büntett vagy vétség gyanánt veendő figyelembe. Ezt tehát
csak jelezve, a részletesebb fejtegetést alább fogjuk megkísérteni.

** A *folytatólagos bűncselekvény* a latinban «crimen continuatum»,
a francziánál «délit continué», az olasz írónál «delitto continuato»,
a németeknél «fortgesetztes Verbrechen» szóval szokott megjelöltetni.
Hazai jogírónk a «folytatott» és a «folytatólagos» elnevezést válta-
kozva használják. Egyik ellen sem lehet kifogást tenni. A *folytatott
bűncselekvény* elnevezés inkább megfelel az eredeti latin és az ettől szár-
mazott franczia és német terminológiának s a mellett helyesen ki is
fejezi a bűnfolytatás lényegét. A *folytatólagos bűncselekvény* kifejezés
szintén helyes, sőt az előbbinél magyarosabb. A tettes valóban *folytató-
lagosan* követi el az illető delictumot. Ezenkívül a *folytatólagos* kifeje-
zés, mint műszó nemcsak egyéb összetételekben (pl. folytatólagos tár-
gyalás, folytatólagos végrehajtás), hanem a delictum continuatum értel-
mében is sokkal gyakrabban használtatik s ennél fogva mint ismertebbet
részünkről is ezt alkalmazzuk.

*** L. id. értekezését a GOLDAMMER-féle *Archiv*. VIII. kötet 1—29. l.
† «Dauer-Verbrechen sind nichts weiter, als fortgesetzte Verbrechen.»
Id. értekezése GOLDAMMER: *Archiv*. IX. kötet 507. l.

†† L. GOLDAMMER és HÄLSCHNER megjegyzéseit WÄCHTER fen-
idézett cikkére. GOLDAMMER: *Archiv*. VIII. Band. 29—40., illetőleg
453. és köv. lapokon.

különdlő, egymástól megkülönböztethető cselekvények, mert a
folytonos delictumoknál a *cselekvény csak egy*.

Épen ellenkezőleg áll a dolog a *folytatólagos* bűncselek-
vényeknél. Itt a *tettes több ízben elköveti az illető büntettet vagy
vétséget*, itt tehát *több külön* cselekvény létezik, melyek *nem
önálló* ugyan, de mindegyikük *időileg* — sőt néha térileg
is — *megkülönböztethető*. A delictum continuatumhoz okvetle-
nül megkívántatik, hogy *több cselekvény* legyen elkövetve.

További különbség az, hogy a *continuitás a folytonos
bűncselekvényeknél a delictum objectív részén létezik*, ellenben
a *folytatólagosaknál a subjectív oldalon* kell fenforognia.

Az előbbieknél ugyanis a büntett subjectív része: a tet-
tes akarathatározása a büntett tartama alatt időlegesen
szünetelhet; * elég, ha a delictum objectív része, vagyis a
jogellenes állapot tartósan és szakadatlanul fenáll.

Ellenben a delictum continuatumnál az *alanyi* momen-
tumnak: az egységes elhatározásnak *kell folytonosnak lenni*,
a cselekvény objectív része pedig félbeszakításokat szenved-
het, sőt időnként félbe kell szakíttatnia, különben nem léte-
sül folytatólagos bűncselekvény.

Szóval a folytonosság a delictum continuumnál *anyagi*, a
delictum continuatumnál *alanyi*.**

Végre lényegesen különbözik a bűnfolytatás két faja
abban is, hogy míg a *folytonos bűncselekvény az időt, melyet
igénybe vesz, teljesen betölti*, úgy hogy nincs időpont, melyben
jogellenes állapot ne léteznék: addig a *folytatólagos bűncselek-
vénynél az egyes cselekvények időileg különválnak és számos
hosszabb-rövidebb időpont van, melyben bűnös ténykedés nem fog-
lal helyet*.***

Mindezek eléggé igazolják, hogy a *folytonos és a folytató-
lagos bűncselekvények teljesen különböznek egymástól*.

Ez az oka annak, hogy az alábbiakban a bűnfolytatás e
két tanát különválasztva tárgyaljuk. Az elválasztást indo-
kolja még az is, hogy míg a folytonos bűncselekvények
tekintetében ma a criminalisták már meglehetősen egyet-
értenek: addig a folytatólagos delictumok tana napjainkban
is nem egy vitás és megoldatlan kérdést mutat fel. †

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Néhány szó a jelzálogos keresetekről.

A hazánkban oly gyakori jelzálogos keresetek terén két
vitás kérdés merült fel mostanában. Az egyik a birói illető-
ség, vagyis inkább hatáskör kérdése, a másik az a kérdés,
perelhető-e a jelzálogos ingatlan tulajdonosa az egyenes adós
előtt és nélkül, vagy nem? Tudtommal a bíróságok e két
kérdésre nézve oly állandó praxist nem követnek, mely biz-
tos utmutatóul szolgálna a közönségnek arra nézve, hogy
mely bíróság előtt indítandó meg a jelzálogos kereset, és
beperlendő-e előbb az egyenes adós? Nagyon kíváncsok
volna, hogy e kérdésekre határozott elvi enuntiatióval felelje-
nek a felső bíróságok.

Az első kérdést az 1881: LIX. tcz. 6. §-a tette vitássá,
azt mondván, hogy «mindazon keresetek, melyek valamely
ingatlan vagyona vonatkozó dologi jog érvényesítését...
czélozzák... a kir. törvényszékek, mint birtokbiróságok hatás-
köréhez tartoznak.» Kétségtelen, hogy a jelzálogos kereset-

* Nem is képzelhető, hogy hosszabb ideig fenálló folytonos bűn-
cselekvénynél a tettes elhatározása félbe ne szakadjon, itt lehetetlen,
hogy a tettes *szakadatlanul, minden perczen* akarja az illető delictum-
ot elkövetni.

** L. BERNER: *Grundsätze des preussischen Strafrechts*. 112. §.

*** L. HÄLSCHNER id. ért. GOLDAMMER-féle *Archiv*. VIII. B. 457. l.

† Innen ered, hogy a következőkben a folytonos delictumok tanát
csak röviden, ellenben a folytatólagosét sokkal részletesebben fejteget-
jük, mert az utóbbinál nagyon sok vitás kérdést és számos controvers
nézetet kell vizsgálat alá vennünk.

nek célja egy ingatlanra vonatkozó dologi jog érvényesítése; petituma az, hogy alperes, mint valamely ingatlan tulajdonosa tartozék túrni, hogy a jelzálogos hitelező zálogjogát az ingatlan eladása útján érvényesíthesse, az eladás útján befolyt vételár a végrehajtási törvény értelmében felosztassék. Az én felfogásom szerint nem is lehetne a jelzálogos kereseteknek az idéztem paragrafus alá tartozóságát kétségbe vonni, ha ott nem volna a következő mondat «ide értve a tulajdonostársak közötti osztály-, a rendes határ- és birtokpereket és a telekkönyvi kitörlési pereket.» Ez a közbeszurt mondat vajon taxativ elsorolása akar-e lenni az «ingatlan vagyona vonatkozó dologi jog» érvényesítésére célzó kereseteknek, ezen még lehet vitatkozni. Én azt hiszem, nem. A törvénynek szerkezete hibás, kimaradt az «is» szó. A törvény csak azokat a pereket sorolja el egyenként, melyeknek idetartozásához külön megemlítés nélkül kétség férne. Nem lehet e felsorolást taxativ felsorolásnak tekinteni, mert a felsoroltakon kívül még igen nevezetes perek vannak, melyek ingatlan vonatkozó dologi jogok érvényesítését célozzák, s melyeknek a birtokbirósághoz tartozása általán el van ismerve, melyekről való megfeledezést a törvényhozásról nem lehet feltenni; ilyenek pl. a szolgálmi perek. Az idéztem paragrafusban levő felsorolás nem levén taxativ, nem lehet mondani, hogy a jelzálogos keresetek azért nem tartoznak a birtokbirósághoz, mert ott kifejezetten megemlítve nincsenek. Annál kevésbé lehet ezt mondani, mert a telekkönyvi kitörlési perek, melyeknek célja egy ingatlanra vonatkozó dologi jog megszüntetése, a birtokbirósághoz vannak utasítva, tekintet nélkül arra, hogy milyen értékű az a jog, úgy hogy egy 5 frtos jelzálogjog kitörlése is a birtokbirósághoz tartozik.

Nem lehet megmondani, hogy a törvény szerkesztője, avagy a törvényhozás a vitás §. alkotásakor gondolt-e a jelzálogos keresetekre. A törvények, különösen a polgári peres eljárásra vonatkozó törvények indokolása nálunk nagyon vékony szokott lenni, az ugyan a nem világos szövegű törvények magyarázatához vajmi ritkán használható. De hogy jól tette volna a szerkesztő és törvényhozás, ha a jelzálogos keresetet a birtokbirósághoz akarta volna utasítani, az bizonyos. Ha ezt az akaratot nem lehetne — a minthogy szerintem lehet — a törvényből kiolvasni, úgy állanánk a jelzálogos keresetekkel, hogy egyszerű pénzkövetelések iránti kereseteknek kellene tekinteni és 20 frtig a községi bíróság, 50 frtig a békebiróság, illetve járásbiróság mint bagatelle-bíróság, 500 frtig a sommás járásbiróság hatásköréhez utasítani. Ebből keletkeznék először az a nagy hiba, hogy a bagatelle-bíróságokhoz utasítanánk olyan ügyeket, melyeket azokra, különösen azoknak törvénytudatlan részére bizni nem lehet és nem volt a törvényhozás intenciójában akkor, midőn a bagatelle-törvényt megalkotván, oly ügyeket terelt a bagatelle-utrá, melyeknek eldöntéséhez a közönséges józan ész és igazságszeretet elég, de alapos és széles törvénytudomány nem szükséges. A jelzálogos keresetek azon világos és egyszerű, törvénytudomány nélkül eldönthető ügyekhez nem tartoznak. A telekkönyvi intézmény, a telekkönyvi törvény alapos ismerete szükséges ahhoz, hogy el lehessen dönteni a jelzálogos keresetekben gyakran felmerülő ezen kérdéseket, hogy tartozik-e túrni a tulajdonos ingatlanának eladását oly kebelezés alapján, mely az ő tulajdonjogának kebelezésével egyidejű, vagy oly kebelezés alapján, mely az ő tulajdonszerzése előtt elrendeltetett ugyan, de nem foganatosított a telekkönyvvezető tévedéséből, hanem az ő tulajdonszerzése után beadott kiigazítási kérvény folytán utólag foganatosított, — vagy tartozik-e túrni a tulajdonos ingatlanának eladását egy előjegyzett követelés alapján, vagy ezer más hasonló és sokszor jogtudó birót is zavarba hozó esetben, melyekben a jogélet kifogyhatatlanul gazdag! — A jelzálogos kereseteknek egyszerű pénzkövetelési keresetekül tekintéséből következnek másodsor azon óriási igazságtalanság, hogy az

ingatlan tulajdonosa igen sok esetben, nevezetesen a járásbiróság és bagatelle-bíróságokhoz tartozó esetekben megfoszthatnék azon jogától, hogy a kereset jogalapjának érvénytelenségét vitassa; mert hiszen hiába hivatkoznék ő az említett bíróságok előtt arra, hogy a kereseti követelés jogalapja, a telekkönyvi kebelezés érvénytelen a telekkönyvi törvénynek világos intézkedése szerint, ott elvernék rajta a port, mondván: hogy telekkönyvi kebelezés érvényessége fölött nem határozhatnak, s megtörténnék az a jogi absurdum, hogy bíróság jogsegélyt nyújt világosan érvénytelen jogok érvényesítéséhez, sokszor, nevezetesen bagatelle-esetekben oly hatálylyal, hogy még felebbezni sem lehet határozata ellen. Következnek a jelzálogi kereseteknek kárhóztatott minősítéséből harmadszor az a nagy igazságtalanság, hogy bagatelle- és sommás bíróság előtt nem lehetvén a telekkönyvi jog kitörlését viszonykeresetbe helyezni, a jelzálogos hitelező, ha zálogjoga rendes perrel megtámadtatik, beperli az ingatlan tulajdonosát sommás vagy esetleg bagatelle-bíróság előtt és könnyen módjában áll ott a túrésí pert lefolytatni és az ingatlant eladatni, míg a hosszabb folyamatu pert elhuzhatja s mire a tulajdonos a túrlési pert megnyeri, ingatlan már eladatott. Ha még ezekhez hozzáadom azt is, hogy a bagatelle-törvény szerint egy olyan ítéletet, mely egyenesen az ingatlanra vezetendő végrehajtást rendeli el, végrehajtani sem lehetne, azt hiszem, nem lesz alaptalan az 1881: LIX. tcz. 6. §-ának azon magyarázata, hogy a jelzálogos keresetek, tekintet nélkül a kebelezett követelésnek összegére, a törvényszék mint birtokbiróság hatáskörébe tartoznak; és alapos, helyes és igazságos a felvetett első kérdésre azzal felelni, hogy a jelzálogos keresetek föltétlenül és kivétel nélkül a törvényszék előtt indítandók meg.

A második kérdésre nézve az a véleményem, hogy a hitelező fordulhat egyenesen az ingatlan tulajdonosa ellen és nem tartozik először az egyenes adóst beperelni. Alapítom ezen véleményemet az 1860 szeptember 19-én kelt osztr. rendeletre, mely szerint «a jelzálogos hitelezőnek jogában áll a keresetet vagy a személyes adós, vagy a jelzálog tulajdonosa, vagy mindkettő ellen intézni.» Valamikor kétséges volt az is, hogy ez a rendelet érvényben van-e hazánkban, azok közé tartozik-e ez, melyek, mint a telekkönyvi rendelettel kapcsolatos későbbi pótló határozatok hatályban hagytak 1861-ben az országbirói szabályok 145. §-a által? Ezen kérdésre a volt semmitőszék teljes-ülésében 104/1876. számú határozatában igennel felelt, s igennel felelt a legfőbb ítélőszék is, úgy hogy a 70-es években általános és zavaratalan volt azon birói praxis, hogy a jelzálogos kereset az egyenes adós perbe idézése nélkül is megítéltetett. Tudtommal csak pár éve annak, hogy a Curia meggyőződése a fentidézett rendelet érvényére nézve megváltozott s most, úgy látszik, általánossá vált az a birói meggyőződés, hogy előbb az egyenes adóst kell perelni, csak azután lehet az ingatlan tulajdonosa ellen fellépni. Hogy mivel lehet okát, törvényes és igazságos okát adni annak, hogy egy rendelet, melyet az ország bíróságai évek hosszú során át törvényerejűnek ismeretek el és alkalmaztak, egyszerre elvesztette törvényerejét, azt nem tudom; ennek magyarázatával a Curia még adós a jogkereső közönségnek, s nagyon jól tenné, ha döntvénnyel magyarázná meg ezen rendkívül fontos új felfogását. De annyit tudok, hogy annak a rendeletnek az intézkedése helyes és igazságos, és ha az a rendelet nem állana nálunk, érvényben, tartalmát szokásjogilag kellene recipiálnunk.

A telekkönyvben kebelezett zálogjog mindaddig fenállónak, ennél fogva érvényesíthetőnek tekintetik, míg a telekkönyvből ki nem töröltetik. Ezt kimondja és pedig hazánkra is kiterjedő hatálylyal az osztr. polg. törvénykönyv. Igaz, hogy nem a kebelezett követelésre, hanem a zálogjogra mondja ki ezt világosan a törvény; az is igaz, hogy a zálogjog csak járulékos jog, mely megszűnik, ha a követelés meg-

szűnt, s a követelés megszűnése esetében nincs joga a hitelezőnek jelzálogi keresetet indítani; de vajon az a törvényes vélelem, mely a zálogjog fenállását a kitörlésig kimondja világosan, nem mondja-e ki azt is, hogy fenállónak tekintendő a követelés is? De igenis kimondja, mert ha áll az, hogy a zálogjog megszűnik a követelés megszűntével, áll az is, hogy mindaddig, míg fenállónak tekintetik a zálogjog, fenállónak tekintendő a követelés is, mely mindenesetre csakis az adós beleegyezésével volt jogérvényesen bekebelezhető, s melynek törlése iránt bizonyára megtette volna az adós a szükséges lépéseket, ha kötelezettsége bármi okból megszűnt volna. S ha a követelés fenállásának törvényes véelme harczol a jelzálogos hitelező mellett, megvan ugyan a tulajdonos alperesnek a joga a vélelmezett fenállás ellenkezőjét kifogásként vitatni, de a hitelezőt arra kötelezni, hogy a mellette szóló vélelem folytán valónak veendő tény, t. i. a követelés fenállását az egyenes adós ellen nyerendő ítélettel igazolja, nem lehet. Mivel lehet ezen kötelezést védelmezni? Avval szokták, hogy a jelzálogos ingatlan tulajdonosa nem tudhatja, fenáll-e a követelés vagy nem; nem bír azon adatokkal, bizonyítékokkal, melyekkel a követelés fen nem állását bizonyíthatná. Ez az okoskodás helytelen, mert midőn valaki ingatlant szerez, tudva azt, hogy a törvény azt mondja, hogy ő az ingatlannal együtt annak terheit is átveszi, meg szokta nézni a telekkönyvet és felvilágosítást kér jogelődjétől a terhekre vonatkozólag; megteszi ezt minden óvatos ember s az óvatosság jogok szerzésénél mindenkiről feltételezendő.

Feltételezendő tehát, hogy a bekebelezett terhek fenállása tekintetében minden szükséges adattal rendelkezik az ingatlan megszerzője s ennél fogva nem történik vele jogsérelem, ha arra utasítatik, hogy a bekebelezett teher fen nem állását bizonyítsa, különben az fenállónak tekintetik. Annál kevésbé panaszkozhatik jogsérelemtől az új tulajdonos, mert módjában áll jogelődjét, ki neki az ingatlan tehermentessége tekintetében szavatossággal tartozik, érdekeinek a jelzálogos hitelező ellenében való közös védelmére perbehívni s az egyenes adós bizonyára sohasem fogja a védelmet, mely magának is érdekében áll megtagadni. Ha ezek után megfontoljuk azt is, hogy az egyenes adós előzetes beperlése a legtöbb esetben üres forma és egyáltalán nem biztosítja az ingatlan tulajdonosnak érdekét — mert hiszen mit ér ez avval, ha az egyenes adós makacsság miatt elítéltetik, avagy egyeséleg elismeri a tartozás fenállását? — sőt könnyen vezethet a hitelezőnek és egyenes adósnak a jelzálogtulajdonos elleni összejátszására, a menyiben ez utóbbi egy fen nem álló követelést is fenállónak ismerhet el, — valóban nem képzelhetünk oly esetet az életben, melyben jogsérelem származhatnék a jelzálogos kereset miatt a jelzálogtulajdonosnak azért, mert az egyenes adós nélkül vonatott perbe. Ellenben mennyire megnehezítenők a jelzálogos követelések érvényesítését és sokszor mily nagy károkat okoznánk a hitelezőnek, ha arra kényszerítenők, hogy mielőtt a jelzáloghoz nyulhatna, az egyenes adóst is be kell perelnie. A ki a praxist ismeri, tudhatja, hogy minden hitelező csak végső szükség esetében fordul kielégítésért a jelzálog tulajdonosa ellen, akkor t. i. ha egyenes adósán nem veheti meg követelését, mert tudja, hogy az átruházott ingatlan végrehajtás alá vonása sokkal költségesebb és sokkal nehezkesebb perrel jár. És ugyan, hogy lehetne a jogérzettel megegyeztetni azt, hogy a hitelező, kinek csak a bekebelezés által korlátolt kielégítési joga van, köteleztessék először felkeresni az esetleg ingatlan vagyonának átruházása után ismeretlen helyre költözött egyenes adóst, vagy az elhalt adósnak örökösait, s ezek ellen egy olyan költséges és hosszadalmas pert lefolytatni, mely célhoz nem vezethet az egyenes adós vagyontalansága miatt s melylyel csak önmagának okoz sokszor követelésének az ingatlan vételárából behajtható össze-

get megközelítő s a jelzálogos adóst semmi esetre sem terhelő perköltségeket?

A ki a vidéki jogéletet ismeri, sokszor és pedig mint a nép erkölcsi sülyedésének szomorú jelét, szomoruan tapasztalja azt, hogy a hitelezők kijátszását célzó s közönségesen közjegyzői okiratok leple alatt jelentkező vagyonátruházások napirenden vannak, s hogy igen sok ingatlan átruházása csakis azért történik, hogy a jelzálogos hitelezők követelésének érvényesítése megnehezíttessék. Ezen jelenséggel szemben és szemben azon szintén eltagadhatatlan tényvel, hogy sehol a világon annyira módjában nem áll a roszhiszemű adósnak évekig elhuzni még sommás pereket is, mint nálunk, hogy minden adós kényelmesen hozzáférhetlenné teheti vagyonát míg egy sommás perben végrehajtható ítéletet kap a hitelező, ki merné igazságosnak mondani azt a bírói praxist, mely a bekebelezett követelés érvényesítésének útjába törvényerejű rendelet ellenére egy újabb, sokszor csak nagyobb áldozatok árán és mindig idővesztéssel elhárítható akadályt gördít? Kivánatos, hogy a Curia döntvényileg kimondja, hogy a jelzálogos kereset egyenesen a jelzálog tulajdonosa ellen indítható s a bekebelezett követelés evvel szemben az ellenkező bebizonyításig fenállónak vélelmeztetik. E döntvény csak a fizetni nem akaró adósnak nem tetszenék, de törvényes, igazságos és méltányos volna!

Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS.

A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság 10. sz. döntvénye.

Nagyon elfogultnak kellene lennem, ha be nem ismerném, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróság felállítása határozott haladást képez. A hatáskörébe tartozó különböző adós és illetékügyekben számos oly vitás kérdést, melyek eddig különféleképen döntettek el, megvilágított s most már tudjuk, hogy létezik egy forum, melynek határozatai következetesek, egyöntetűek lesznek. Oszladozni kezd szemünk előtt a köd s az óriási labirinthban, melyben eddig a legjártasabb pénzügyi kapacitás is eltévelyedett, biztosabban kezdünk tapogatódzni.

Van ugyan ennek egy árnyoldala is. Ugyanis a pénzügyi közigazgatási bíróság létesítése előtti időben az illetékes közegek igen gyakran, különösen ott, hol pénzügyi törvényeink minden elv nélkül vagy nagyon is drákói szigorral intézkedtek, tul néztek a §§-okon és határozataik meghozatala alkalmával szabadabb magyarázatnak engedtek helyt. És erre nagy szükség is volt, mert általában törvényeinkre nem lehet reá fogni valami nagy praecisítást, de annál kevésbé lehet ilyet mondani pénzügyi törvényeinkről, melyek az ötvenes évek korszakára emlékeztetnek, onnan veszik leszármazásukat, tehát nagyobbrészt német törzsfával dicsekedhetnek. Pénzügyi törvényeinkben nincs semmi rendszer, sőt nincs bennök semmi elv, vagy a mi van nincs mindenütt következetesen keresztülvive.

De a mit a pénzügyigazgatóságok s ministerium megtehettek, azt most már nem tehetik meg a pénzügyi közigazgatási bíróság bírái. Ők méltányosságot nem gyakorolhatnak, ők szigoruan a törvény és törvényes rendeletek alapján állanak s innen folyólag ma az a helyzet, hogy a törvényekben és rendeletekben lefektetett leghelytelenebb és legigazságtalanabb s legdrákóibb intézkedések uralják a tért, mert a bíró kénytelen alkalmazni azokat.

Ebből az következik, hogy közigazgatási bíróság és a jelenlegi pénzügyi törvények és szabályok egymás mellett meg nem állhatnak s mert a pénzügyi bíróság igen üdvös igazságszolgáltatási közeg s nemhogy megszüntetendő lenne, mihelyt tehát törvényeink s szabályaink feltűnő hibáit a bíróság határozatai minden irányban felderítették, azoknak módosítása kimaradhatlan szükség és sokára nem odázható következmény.

De áttérek arra, hogy közigazgatási bíróságunk anynyira kezd belejönni a képtelenségekből álló szabályok rideg alkalmazásába, hogy itt-ott már kezd tulságba is esni. Ilyen tulságba esett 1885 jun. 27-iki teljes-ülésében, melyen 10. sz. döntvényét megalkotta.

Kimondta ugyanis: «Azokban az esetekben, a mikor a felsőbb bíróság az elsőbíróság ítéletét feloldja és azt újabb eljárásra, illetőleg újabb határozathozatalra utasítja, az elsőbíróság újabb határozata ellen intézett felebbezés, az illetékdíjjegyzék 13. tétel IV. 12. pontja alatt megállapított illetékmérvnek megfelelő bélyeggel látandó el.»

Mielőtt a pénzügyi közigazgatási bíróság életbe lépett, tudjuk, hogy ez nem így volt, hanem ily esetben csak 50 kr. bélyeget kellett tenni a felebbezésre. Ennek meg is volt a ratiója, mert hisz a felebbezési bélyeget azért követeli meg az állam a féltől, hogy neki felsőbbbírósági ítéletet hoz, hogy az elsőbíróság ítéletét egy felsőbb forum által vagy helyben hagyatja, vagy megváltoztatja, de nem azért, hogy a felsőbbbíróság azt mondja ki, hogy vagy felszerelés, vagy a tényállás helytelen kimerítése, de mindenesetre az elsőbíróság hibája miatt nem tud ítéletet hozni. És a pénzügyi közigazgatási bíróságnak is tudomása van az azelőtti gyakorlatról, mert döntvényében még azt is kimondja: jelen döntvény közzé tétele előtti időből származó bélyegrövidítések nem esnek az illeték szabályok 109. §-a alá, vagyis nem bíróságoltatnak. Ezen a téren tehát a pénzügyi közigazgatási bíróság nem mutatott valami szabadabb szellemű magyarázatot s a helyett, hogy javult volna a helyzet, rosszabb lett. Egy 800 frt értékű perben, vagy határozatlan értékű s egyáltalában oly perekben, hol az ítéleti bélyeg 10 frt vagy ennél több, kiteszi ezen döntvény a perlekedő feleket annak, hogy 10 frt felebbezési bélyeg helyett 20—30 frtot is fizethetnek a szerint a mint egyszer vagy kétszer oldatik fel az elsőbírói ítélet. Ismerek válópert, hol a kir. tábla ítélete által az elsőbírói ítélete kétszer lett feloldva s midőn az ügy a Curiára került, ez mindkét elsőbíróság ítéletét feloldotta. Az ily esetről a döntvény szerint lesz: a) ítéleti bélyeg 12 frt, b) felebb. bélyeg 10 frt, c) újabb felebbezési bélyeg 10 frt, d) a kir. tábla másodszer is feloldván az elsőbírói ítéletét, ismét 10 frt bélyeg, e) a curia feloldja mindkét elsőbírói ítéletét, tehát az elsőbírói ítélet elleni felebbezési bélyege 10 frt, f) a kir. táblai ítélet elleni felebbezési bélyege 10 frt, összesen: 50 frt, hát még ha a kir. táblai ítélet helybenhagyó, akkor már a felebbezési bélyege első ízben is, másodízben is 10—10 frttal több s ekkor csupán felebbezési bélyegre 70 frtot, a többi példányok s a felzet bélyegeire 70—75 frtot nyel el az állam.

De ha nem vesszük is az ily ritkábban, de mégis előforduló eseteket, csak egyszeri feloldást és egybehangzó határozatot, akkor is 50 frtba kerülnek a felebbezési bélyegek. Arányban áll-e aztán ezen összeg azon sokszor csekély 50—100 frt értékű perekkel, melyek természetüknél fogva már ezen szabályok alá esnek? Többet követel az állam, mint a pertárgy értéke! és hozzá teljesen jogtalanul, minden ratió nélkül.

Ezt a helyzetet teremtette meg e döntvény. A szegény ember még kevésbé keresheti igazságát, mert a mennyit nyer, ugyanannyit, vagy többet elvisz az állam tőle. Az ingatlanok telekkönyvi állapota eddig is zilált volt nagyon, ezentúl még inkább az lesz, mert egy csekélyebb ingatlan tulajdonjogát bírói uton keresni úgy szólván a józan észszel ellenkezik.

Megvallom, hogy nem is értem a pénzügyi közigazgatási bíróság határozatát, mert ha a pénzügyi törvények és szabályok szelleméből, a törvény ratiójából indul ki, akkor lehetetlen, hogy oly következtetésekre jutott volna. A bíróság lehel életet a törvénybe, annak rideg szó szerinti alkalmazása sokszor a legnagyobb igaztalanságokra vezetne. Nem hiszem, hogy ha azon kérdést teszi fel a közigazgatási bíróság, hogy

lehet-e feltételezni törvényhozást, vagy minisztert, ki a józan észszel ellenkező szabályokat alkotson, ki már úgy szólván a zsarlás terére lépjen intézkedései meghozatalánál? azt felelte volna reá, hogy: lehet, s ha nem azt feleli, akkor nem alkothat vala oly döntvényt. Nem alkothat különösen *oly indokollással*, melyet ide igtatok:

«Elismeri ugyan a pénzügyi közigazgatási bíróság, hogy *minden felebbezésnek rendszerint az a célja*» hogy a felsőbbbíróság az elébe vitt peres ügy érdemében határozatot hozzon, oly esetben azonban, midőn a felsőbbbíróság nem határoz, hanem *alaposan ki nem derített tényállás* vagy bizonyítékok kiegészítése végett vagy más hivatalból észlelt alaki hiányok miatt az elsőbíróság ítéletét feloldja és azt újabb eljárásra, illetőleg újabb határozat hozatalára utasítja, a *felebbező fél célját még el nem éri*, hanem legtöbb esetben kényszerülve van az első bíróságoknak másodízben hozott határozata ellen is újabb felebbezéssel élni. Midőn tehát ezután — a fél újabb felebbezési bélyeg lerovására köteleztetik, *ez a kötelezettség a méltányosság elvének szorosán véve ugyan nem felel meg*», de mert a szabályok 13. tétele így intézkedik, *«a bíróságnak csupán méltányossági szempontból kimondani nem lehetett.»*

Ezen indoklás mutatja, hogy mennyire érezte a bíróság az idézett tétel helytelen, méltánytalan voltát. S a helyett, hogy kimondta volna, hogy újabban nem köteles a fél bélyeget tenni, de tulszigorunak mégis ne látszassék, oly indoklást használ, mely nézetem szerint bíróság által ítéletben nem helyesen használtatik s egyáltalában minden eddig létező gyakorlattal ellenkezik. A bíróság alkalmazni van hivatva a törvényeket i életeiben s nem kritizálni s az *által alkalmazott szabályok méltánytalanságát bizonyítgatni, de azért a «méltánytalan» szabályokat mégis alkalmazni.*

Mindenesetre nagyon jellemző ezen döntvény. Az ország ily nagy tekintélyű bírósága ítéletében mondja ki, hogy: azon szabály, mely szerint itélni köteles, helytelen, igazságtalan, méltánytalan, rossz, de mert szabály, tehát alkalmazza. Változtatni kell tehát az ily szabályokon mielőbb. De addig is jó lesz a közigazgatási bíróságnak is jobban vigyázni indokaira, mert megérjük, hogy bíróságaink ítéleteiben megtalálhatjuk a törvényeink iránti tiszteletlenségét, mert hiszen az oly törvény, melyet maga a bíróság is méltánytalanannak tart, valami nagy tiszteletre nem számíthat.

Ezek után csak azt lehet constatálni, hogy pénzügyi közigazgatási bíróságunk döntvényei közt a 10. számú sehogy sem fog valami nagy elismerésre számíthatni, mindaddig míg egy másik teljes-ülésben be nem ismertetik róla egy újabb határozattal, hogy biz az nagyon is csak nyelvtani magyarázaton alapulva hozatott, mellőzésével minden más magyarázatnak.

HLATKY ENDRE.

Magánletét és a végrehajtási törvény.

Az ausztriai általános polgári törvénykönyv 957. §-a szerint: «ha valaki valamely idegen dolgot gondja alá vesz; ebből letéti szerződés keletkezik.» A 958. §. szerint: «a letéti szerződés által az átvevő sem tulajdont, sem birtokot, sem használatjogot nem szerez; ő csupán birlaló, oly kötelezettség mellett, hogy a rábizott dolgot kár ellen biztosítsa.»

Az ausztriai általános polgári törvénykönyvnek eme intézkedését mint hasznosat, a letétekre vonatkozó régibb törvényeink mellett a mi judicaturánk is magáévá téve, az jogi életünkbe átment.

Ezek szerint tehát mi is ismerjük a letevőt és leteteményest. Azonban a végrehajtásról intézkedő 1881 évi LX. tcz. megalkotása alkalmával, a mint látszik, ez a törvényhozás figyelmét kikerülte, mert ezen törvényben egyszerű letevőről és leteteményesről seholy említés nem tétetik.

A végrehajtási törvény 83. §-a teszen ugyan említést letéti dolgokról, csakhogy ez kifejezetten bírói letétekre

vonatkozik, a melyeknek — ha azok készpénzből állanak — kiutalványozási módja, a 133. §-ban van körül írva.

Más azonban az egyszerű vagy magán és nem bírói letét. S azt hiszem, hogy végrehajtást szenvedőnek miként egyéb javai ugy ez is bizonyára lefoglalható.

Ha a lefoglalt magánletét nem készpénzből hanem más ingókból áll, azt hiszem, hogy elegendő, ha a kiküldött végrehajtó a foglalás jogerőre emelkedése után az ingókat a letéteményestől elismervény mellett átveszi s árverés alá bocsátja. Nem így állunk azonban akkor, ha a letét készpénzből áll. Ez esetben nézetem szerint a bíróságnak utalványt kell kibocsátania, erre azonban nincs előírva a procedura.

Az fel nem tehető hogy a törvényhozás a magán letétet a végrehajtást szenvedett egyszerű követelésének s a letéteményest adósnak tekintette volna a végrehajtási törvény hozatala alkalmával, mert követelés és letét különböző fogalmak; így ennél fogva az adós és letéteményes sem egy, sőt jogaikra és kötelezettségeikre nézve is távol állanak egymástól.

De bármiként áll is a dolog, miután a végrehajtási törvény a bírói letéteknek lefoglalási módját körülírja, nézetem szerint intézkedni kellett volna világosan a magán letétekről is.

HOSTSUK JÁNOS.

Különfélék.

— **A magyar bűnvádi eljárás javaslatáról** MAYER bécsi tanár bírálatos ismertetést bocsátott közre. (*Zur Reform des ungarischen Strafprozesses*. Manz. 163 l.) A tudós tanárnak hazánk már az anyagi magyar büntető-törvénykönyvről irt rokonszenves dolgozatáért lekötöztette s jelen művével új jogcímet szerzett hálánkra. Sajnáljuk azonban, hogy ezuttal egyik leglényegesebb pontra nézve — vizsgálati fogság — az osztrák bűnvádi eljárással szemben nem teljesen hiven tünteti fel a magyar javaslat szerkezetét s oly bírálatban részesíti az idevágó határozmányokat, mely könnyen félrevezethet. Lesz alkalmunk a munka e részét tüzetesen megvilágítani. Ép mivel a német tudós világ, SZEGHEŐ és SCHÜTZE dolgozatai mellett, kiválólag MAYER könyvét fogja forrásul használni a magyar törvényhozási mű megítélésénél, sulyt kell helyeznünk annak kimutatására, hol rejlik bármi csekély tényszerű tévedés a reproductióban. Ha kifogásaink alaposaknak bizonyulnak, kétség kívül maga a szerző megragadja az alkalmat a német szakközönség előtti helyreigazításra.

— **Köteles Mihály** ügyére vonatkozólag a *Nemzetben* olvassuk:

«Tudunkkal újabb időben nem volt reá eset, hogy oly egyén, a ki a vád alól felmentetett — habár az ebbeli ítélet jogerőre nem emelkedett is — azonnal szabadlábra ne helyeztetett volna. Az ideiglenes bűnvádi eljárási szabályok 117. §-a határozottan azt rendeli, hogy a vizsgálat folyama alatt letartóztatott, de az ítélet által felmentett vádlott azonnal szabad lábra helyezendő; sőt ha a kir. ügyész a vádlott terhére felebbezett is, csak arról lehet szó, hogy a szabad lábra helyezendő egyén biztosítékot tegyen-e le vagy sem. Méltó feltűnést okozott ennél fogva a kir. ítélő tábla azon rendelkezése, hogy a felmentett vádlott ne azonnal, hanem csak a kir. Curia helybehagyó ítéletének meghozatala után bocsátassék szabadon. Nem is nyugodott meg az ítélet ezen részében sem a kir. ügyész, sem a felmentett, hanem felebbezést jelentettek be és az idézett 117. §. foganatosítását kérték. A kir. ügyészség különösen azt emelte ki, hogy az ügy hivatalból való felülvizsgálatának nem lehet terhesebb következménye, mint a vádlott terhére való felebbezésnek s a fölmentett vádlott még ez esetben is rögtön szabad lábra tétetik; kimutatta továbbá azt is, hogy az alapperben hozott felsőbb bírósági ítélet az újított perben hozott határozatok foganatosításának utjában nem áll; mert törvényes gyakorlatnak és a modern jogelvek szerint az alapper megújításának jogerejű elrendelése által a korábbi ítéletet hatályon kívül helyezték, az ügy vizsgálati stadiumba lép és így a további

fejleményekre alapított új ítélet a téves peranyagból keletkezett és a kir. tábla ítéletével is hatályon kívül helyezett curiai ítélet által nem korlátozható. Azonfelül a táblai ítélet sérelmes részének felebbezése által, a letartóztatásra vonatkozó rendelkezés hatálya fel van függesztve; minél fogva a budapesti kir. törvényszék azon helyzetbe jutott, hogy egy felmentett vádlottnak elbocsátása iránt a bűnvádi eljárási szabályok idézett szakasza értelmében saját hatáskörében határozhatott volna. Kérte is erre a kir. ügyész s a kérelem teljesítése által a kir. táblai rendelkezésnek következményei elhárítottak volna. Azonban a budapesti kir. törvényszék magára nézve kötelezőbbnek tartotta a kir. táblának utasítását, mint a törvény rendelkezését és azért Köteles Mihályt továbbra is fogva tartatni határozta.»

Időközben a budapesti törvényszék a kir. ügyésznek, valamint a védőnek a szegedi törvényszéknél benyújtott előterjesztését felterjesztette a kir. táblához oly kérelemmel, hogy az az elutasító végzés felett mint a vizsgálati fogság iránti második forum határozzon. Most tűnik ki már kézzelfoghatólag, mily helytelenül járt el a kir. tábla, midőn a fogva tartás kérdésében utasítást adott az eljáró törvényszéknek. A kir. tábla ezuttal hivatva lesz másodfokulag dönteni azon kérdésben, melyben elsőfokulag már előzetesen nyilatkozott. Kötött kezekkel megy a felülvizsgálat elé. S a senki által nem vádolt, a jelen stadiumban felmentett egyén fogságban lesz kénytelen bevárni, míg a semmiségi panaszokkal két oldalról is megtámadott ítéletet a kir. Curia eshetőleg megsemmisíti s a bűnper kezdettől fogva végig újra lebonyolul; ha csak az alatt az alapperben kiszabott büntetési idő lejártá folytán gyakorlatilag tárgytalanná nem válik az egész perújítási procedura.

— **Magyar Jogászgyűlés.** A jogászgyűlési évkönyv husz ívet tevő I. kötete, mely a beérkezett véleményeket tartalmazza, szétküldetett a tagoknak. Véleményt adtak: dr. Biermann Mihály és dr. Kleckner Alajos (nemzetközi magánjog), dr. Jancsó György (beszámítás a köteles részbe), dr. Dell'Adami Rezső és Borszék Soma (szabadalmi jog), dr. Nagy Ferencz (váltóképesség megszorítása), dr. Végh Arthur (takarékpénztári betét jogi természete), dr. Szegheő Ignác és Székács Ferencz (magánvádló jogköre), dr. Bors Emil (jogi szakoktatás reformja), dr. Concha Győző (miniszter rendeleti joga). — A jogászgyűlés tagjai a vasutak részéről 33% árleengedésben részesülnek; *bizonyos napokon* a kiállítás külön vonatok használhatók 50% árleengedéssel. — A Jogászgyűlés elnöke, mint hirlik, Apáthy István lesz.

— **Büntethető-e kolduló szerzetesek által folytatott koldulás?** Egy felmerült eset alkalmából a *«Gerichtssaal»* című folyóiratban FULD értekezik e kérdésről. Elméleti szempontból igenlően válaszol, minthogy a szerzetes rendi szabályok természetesen nem szüntethetik meg az államtvények kötelező erejét. Szükségesnek tartja azonban, hogy tekintettel ezen koldulás sajtószerepére a rendészeti közegek utasítsanak, hogy ily esetekben ne tegyenek feljelentést.

Lapunk jelen számával a melléklet félévi tartalommutatójának első ívét veszik előfizetők. A fölapra nézve nyújtott áttekintés csak ideiglenes használatra van szánva az év végéig, a midőn az egész évfolyam összesített és kimerítő tartalommutatóját küldjük szét.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Julius 29-től aug. 5-ig.) **Ludvig** József szegedi tsz. jul. 30. (150). — **Kann** Dávid bpesti keresk. és tsz. jul. 31. (129). — **Zászlóffy** Gábor deési tsz. jul. 31. (141). — **Munzát** Pál deési tsz. jul. 31. (157). — **Trumič** Miklós zimonyi tsz. jul. 31. (157). — **Goitein** Benedek és Salamon kaposvári tsz. aug. 3. (123). — **Kraszner** Ignác egri tsz. aug. 3. (115).

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az orosz büntető-törvényjavaslat. (Különös rész.) Dr. WLASSICS GYULA kir. alügyésztől. — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi rendelet 92. és az 1881: LX. tcz. 228. §-a. Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől. — Az ügyvédvizsgáló bizottság felterjesztése az igazságügyminiszterhez. — Különfélék.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1885. folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Az orosz büntető-törvényjavaslat.

(Különös rész.)

I.

A múlt év nyarán tán kelleténél is hosszasan foglalkoztam e lapok hasábjain az orosz büntető-törvényjavaslat általános részének kritikai ismertetésével. Most igénytelen tanulmányomat kiegészítem a különös rész tárgyalásával, a melyből a *személy ellen* elkövetett büntetendő cselekmények csoportja már elkészült, sőt német fordításban is közzétett.* A jeles TAGANZEFF, ki GEYER, BERNER és HOLTZENDORFF tanítványa, szerkesztette e részletet. Sajnálom, hogy az orosz nyelvet nem bírom s így az 548 lapra terjedő, de csak orosz eredetiben megjelent indokolást nem használhatom fel, mert valóban az általános rész indokolásának francia és német nyelvű fordításaiból következtetve, ezen részlet is bizonyára a tudomány és törvényhozási alkotás magaslatán áll. GRE-TENER berni tanár legalább, a kinek az általános rész indokolásának kitűnő fordítását köszönhetjük, nem győz elég magasztalólag szólni a különös rész e 85 §-ának indokolásáról is, melyből azonban a német fordítás alig közöl néhány sort.

A különös rész beosztási rendszeréről határozottan addig nem nyilatkozhatunk, a meddig az *egész* művet nem ismerjük. De tán nem csalódom, ha a megjelent 85 §-ból azt következtetem, hogy az orosz javaslat a beosztás tekintetében új nyomokon halad. A beosztás kérdése nem mellékes. Nem pusztán formalitás. A logikai rend és könnyű áttekinthetőség törvényhozási műben nem háttérbe szorítható követelmény. Ezért zajlott le annyi küzdelem az elméletben azon kérdés fölött is: miképpen csoportosítsassanak a büntettek? Abban körülbelül egyetértés uralkodik, hogy a csoportosítás válaszfalaivá a büntett anyagául szolgáló emberi javakat kell tennünk. E szempontból régebben uralkodó volt az állam, a személy és vagyon elleni büntettek osztályozása. Ma az elmélet már e csoportosítást elveti s helyébe számtalan különböző új rendszert állít. A kiemelkedő elmélet azonban az, mely a büntetteket azon alanyok szerint, a kiknek javait a büntett sérti, három nagy csoportba sorozza és megkülönbözteti az egyesek, a társadalom és az állam ellen elkövetett büntetteket. A methodika szempontjából nem lehet scholasztikusnak tartani azon követelményt sem, mely a csoportosítás sorrendjében az eddigi megszokott rendszertől eltérni kíván. Csaknem stereotyp minden büntető-törvény rendszerében a büntetteket az állam ellen elkövetett büntettekkel

kezdeni. Az újabb büntető-törvények is, mint a belga, magyar, németalföldi, ezen régi rendszerhez csatlakoztak. Pedig nem szabad elfelejteni, hogy a methodika első rendű követelménye az, mely szerint az egyszerűből kell áttérni az összetettre és nem megfordítva. Az állam ellen elkövetett büntettek már az egyesek ellen elkövetett büntettek fogalmát föltételezik.

A gyilkosság, testi sértés, rablás, stb. már átszövődnek az állam elleni büntettek területére. Ezért részemről csak azon methodikai rendszert tudom helyeselni, mely az ugynevezett magánbüntettekkel (személy ellen elkövetett büntettekkel) kezdi a sorrendet és ez után a család és más társadalmi intézmények és utoljára az állam ellen elkövetett büntettek csoportját sorozza. Az orosz javaslat úgy látszik e rendszert követi s tán nem csalódom, ha azt állítom, hogy e rendszer követésére a német irodalomban lezajlott kritikai mozgalom buzdította a javaslat szerkesztőit. GEYER, kinek TAGANZEFF több tekintetben buzgó követője, egyik leglelkesebb ellenese a megszokott methodikai rendszernek s előadásában nem is követi a német büntető-törvény által elfogadott rendszert. Mint már említettem is, a helyes sorrend követelménye nem kicsinyelhető. De azt hiszem, lényegesebb az, hogy a nagy csoportokon belül (személy, társadalom, állam elleni büntettek) az egyes fejezetek helyesen legyenek összeállítva. Az orosz javaslat a magánbüntettek nagy csoportját nyolcz fejezetbe foglalja.

Az első fejezet az *ölés*-ről szól (1—12. §§.), a második fejezet címe a *testi sértés* (13—22. §§.), a harmadik fejezet intézkedésének tárgya a *párviadal* (23—30. §§.), a negyedik fejezet az *önsegélyre képtelen állapotban elhagyás* fogalma alá vont büntetteket tárgyalja (31—36. §§.), az ötödik fejezet a *személyes szabadság ellen intézett támadások* címét hordozza (37—58. §§.), a hatodik fejezet a *«szemérmertlenség»* felirata alatt sorolja fel a szemérmert sértő büntetteket (59—71. §§.); s végre a hetedik fejezet a *becsületsértés* (72—82. §§.), a nyolczadik fejezet pedig a *titoksértés* (83—85. §§.) címe alatt zárja be a személy ellen elkövetett büntettek sorozatát.

Lássuk e fejezeteket egyenkint. Az első fejezet címe az *ölés*. Itt természetesen az első kérdés az, hogy az ölési büntettek között minő demarcationális vonal húzassék? A régebbi orosz törvényhozás az *előre megfontolt* és *előre meg nem fontolt* ölés közötti régi történelmi és lélektani megkülönböztetést nem ismerte. Az előre megfontolt ölés fogalma csak az 1845-iki orosz büntető-törvényben nyert tért és ekkor is annak fogalma ellentétben az *indulatban elkövetett öléssel* állított fel. Tudjuk, hogy az előre megfontolt és az indulatban elkövetett ölés nem meríti ki a szándékos ölés minden fajtát. A német particularis büntető-törvények pedig rendszerint csak az előre megfontolt ölést és az indulatban elkövetett ölést különböztették meg. Valószínűleg ezek voltak irányadó befolyással az 1845-iki orosz törvényre is. Az irodalmi kritika e felosztás helytelenségére erélyesen mutatott reá Németországban s különösen MITTERMAIER tekintélye biztosította ezen irodalmi mozgalom sikerét. Oroszországban is bizonyára áthatott e hang, de érezték a gyakorlati életben is a felosztás hátrányait. Így keletkezett az 1871. márczius hó 23-iki novella, mely már megkülönbözteti az előre megfontolt, a megfontolás nélküli és az indulatban elkövetett ölést. Ennek azonban

* *Strafgesetzbuch für Russland*. Besonderer Theil. Verbrechen gegen die Person. Entwurf der Redactionscommission. Aus dem Originale übersetzt und an der Hand der Motive erläutert von Dr. X. GRE-TENER, Privatdocenten der Rechte in Bern. Berlin, 1885. Puttkammer & Mühlbrecht.

nincs oly nagy jelentősége, mint a nyugat-európai büntető-törvényekben, mert az orosz jog az előre megfontolt ölést sem bünteti halállal, hanem 15—20 évig terjedő fegyházbüntetést (katorga) szab erre, míg az előre meg nem fontolt ölés büntetése 12—15 évig tartó fegyházbüntetés. A javaslat a nyugat-európai büntető-törvények rendszerével, mely szerint az előre megfontolás lélektani mozzanata a gyilkosság és szándékos emberölés közötti határvonalul állított fel, szakit és ezen ingadozó criteriont leginkább HAUS és HOLTZENDORFF támadásának hatása alatt elveti. Lényegében az öléseknek csak két főosztályát ismeri. A szándékos és gondatlan ölést. A szándékos ölések természetesen több eseteit különbözteti meg, de a szándékos ölés fogalmát nem határozza meg. Az ismérvek megállapítása a tudomány és gyakorlatra van bízva. Az egyszerű ölésen kívül, melynek büntetése nyolcz évig tartó fegyházbüntetésen aluli nem lehet (1. §.), az ölés minősített esetei külön szakaszban (2. §.) soroltnak fel, a melyek életfogytig tartó fegyházbüntetéssel sújtanak és a büntetés tiz éven alul semmi esetre sem szabható ki. Ily minősített esetek: ha idegen állam fejedelmén; ha az isteni tisztelet alkalmával a vallás szolgáján; ha közhivatalnokn hivatása gyakorlatában vagy azon alkalomból; ha a gyermek által anyja vagy törvényes atyja; ha két vagy több személyen; ha többek egészségére vagy életére ártalmas módon vagy ilyen ártalmas eszközökkel; ha kegyetlen módon; ha nyereszkedési vágyból; ha más büntett elkövetésének megkönnyítése céljából követtetik el a szándékos ölés. Ezen minősített esetek szigorubb büntetése nem szorul különös indokolásra. Föltűnő lehet némelyeknek legfőlebb az, hogy a lemenőkön elkövetett szándékos ölés nincs a minősített esetek közé fölvéve. Nem szabad azonban feledni, hogy még az 1640-iki orosz büntető-törvény szerint a szülők által gyermekeiken elkövetett ölés *kiváltságolt esetet* képezett és csak 1 évig tartó fegyházzal volt büntethető. Ezen felfogás Nagy Péter törvényhozásában is érvényesült és a néptudatban oly mély gyökereket vert, hogy a *Szwod Sakonoff* szerkesztői 1832-ben szükségesnek tartották a törvényben határozottan kimondani, hogy a szülőknek gyermekeik életéhez nincs joguk és megölésükért büntetőjogi felelősségre vonandók.

Ily viszonyok között senki sem kifogásolhatja az orosz javaslatot azért, hogy a lemenők megölését nem tette minősített esetté, midőn az európai büntető-törvények sem mutatnak e téren jó példát. Azt azonban határozottan helytelennek tartjuk, hogy a felmenőkön elkövetett ölés nem általában tétetett minősített ölési esetté. Azon indok, hogy legtöbbsnyire az ily ölés nyereségvágyból követtetik el, nem elég erős a mellőzésre, mert a büntető gyakorlat igazolja, hogy más lélektani rugók is gyakran működtek közre a felmenők megölésében. Nem tartom helyesnek a házastárson elkövetett ölések mellőzését sem a minősített esetek közül, mert ha enyhítő körülmények forognak fen: úgy ezek úgy is érvényesülnek. A házasságot — *consortium omnis vitæ individuum vitæ consuetudinem continens* — a család és a mai állami és társadalmi rend ezen alapját minden viszonyában és vonatkozásában helyes a legközelebbi vérrokonság által követelt büntetőjogi védelem törvényei alá helyezni.

Az erős felindulásban elkövetett ölés (3. §.) lényegileg enyhébben büntetetik (3 évi minimalis correctionalis büntetés, a minősített esetekben pedig 8 évi maximalis büntetés) és még inkább enyhítették, ha a felindulás erőszak vagy becsületsértés következtében keletkezett. A javaslat megkivánja, hogy az *ölési szándék* is erős felindulásban keletkezzék és ne csak a *végrehajtás*. Ha tehát az ölési szándék nem keletkezik erős felindulásban, úgy ezen szakasz alá az eset nem vonható. Az erőszak és becsületsértés által előidézett erős felindulásra vonatkozó szövegben mindenesetre világosan ki kell fejezni, hogy az erőszaknak vagy becsületsértésnek csak

a tettes ellen kell-e irányozva lenni vagy *más harmadik személy* ellen használt erőszak vagy becsületsértés is esetleg a tettes erős felindulásának ezen szakasz szerinti mérlegelésénél figyelembe veendő. GREENER kivonatos jegyzetei szerint a szöveg a legtágabban magyarázandó. A fordított szöveg ezen tág magyarázatra alkalmas ugyan, de nem határozott. A 4-dik szakasz a jogos védelem azon tullepésében elkövetett szándékos ölésről szól, mely nem az élet védelme közben követtetett el és ez csak fogsággal büntetetik. Hogy ezen szakasz alkalmazható legyen, szükséges, hogy a cselekmény a jogos védelem állapotában követtesék el; hogy a támadás ne saját vagy mások élete ellen intéztesék, mert ezen esetben, tekintettel a fenyegető veszély súlyosságára, büntetés nem érheti; hogy a tullepésnek nemcsak tárgyának, de alanyinak is kell lenni, azaz: a terheltnek tudnia kellett, hogy az általa használt eszközök a helyes mértéket meghaladták, mert ha ezt nem tudta, akkor büntetés nem foghat helyet és végre szükséges, hogy az ölés szándékos legyen. A gondatlan ölés ily esetben büntetlenül marad. Nagy súlyt ezen szakaszra nem helyezhetünk, mert ha az általános rész szerint a félelem és ijedtségből származott tullepés büntetlenül marad, akkor minden más eset, mely e fogalmi körbe nem vonható, már a nem menthető ölés esetét képezi. Az általános részt kell átalakítani s akkor ezen szakasz egyszerűen mellőzhető.

Az 5. szakasz azon esetről intézkedik, midőn valaki mást ennek határozott és komoly kívánságára és szánalomból öl meg. A büntetés 6 évig terjedő börtön. Lényeges különbség van látszólag az orosz javaslat ezen intézkedése és például a német, németalföldi, magyar büntető-törvények között. A német törvény 216. §-a, a németalföldi törvény 293. §-a és a mi törvényünk 282. §-a elégségesnek tartja, ha valaki másnak *határozott és komoly kívánságra* biratik ennek megölésére. Az orosz javaslat még egy feltételhez, a szánalom érzetéhez köti. Ha a szánalom érzete nem forog fen, melyet a megöltnek fizikai vagy lelki szenvedései kelthetnek, akkor az ölés közönséges esete áll elő. A büntetés is szigorubb, a mennyiben a maximum 6 évi börtönben, az említett törvényekben mindenütt 3 évben állapított meg. Az említett tölés ellen nincs észrevételünk, bár nagy gyakorlati jelentősége annyiban nincs, mert valakinek *határozott és komoly kívánsága* rendszerint a szánalom érzetének felkeltésére is alkalmas. A komoly kívánságnak komoly okai vannak. S ha valaki ezen komoly okok előtt meghajol és megszabadítja a szenvedőt az élet terhétől: akkor ezt csakis a szánalom érzetéből teszi. Másként nem vállalkozhatik emberi élet kioltására.

Ha a szövegben a «határozott és komoly kívánság» fogalma kellő kifejezésre jut, akkor ki is maradhat a «szánalom érzete»-nek föltétele.

A 6. és 7. §§-ok az öngyilkosságra vonatkozó segélyt mint külön büntetendő cselekményt büntetik. Részességről az általános rész büntetőjogi értelmében az öngyilkoságnál szó nem lehet. Részesség csak büntetendő cselekménnyel vonatkozásban fordulhat elő. A felbújtó segéd vagy társtettes fogalmi a büntetendő cselekmény elkövetéséhez vannak kötve. Következőleg, ha az öngyilkosság előmozdítóit büntetni akarjuk — a mit a jog és morál egyaránt követel — akkor azok ténye csak mint *delictum sui generis* büntethető. E felfogásnak hódol az orosz javaslat is, midőn 3 évig terjedhető fegyházzal bünteti azt, a ki öngyilkossági célra másnak eszközöket szerez, föltéve, hogy az öngyilkosság elkövettetett vagy megkíséreltetett (6. §.); azt pedig, a ki a még tizenhét éves kort el nem ért vagy beszámíthatlan egyént tudva öngyilkosságra reábirt vagy ahhoz szándékos segélyt nyújtott nyolcz évig terjedhető fegyházzal bünteti, ha az öngyilkosság elkövettetett vagy megkíséreltetett (7. §.) Több tekintetben eltér az orosz javaslat a mi törvényünktől. Törvényünk (283. §.) az öngyilkosságra való reábírást az eszköz-szerzéssel

egy vonalba állítja. Az orosz javaslat a reábirást csak is a 7. §-ban említett korlátok között bünteti. A tizenhét éven fölüli és beszámítási képességgel bíró egyénnel szemben azonban az öngyilkosságra való reábirást nem bünteti. Ez nem helyes. Valamely súlyosabb erkölcsi beszámításu tett után kissé lelkiismeretesebb embernek öngyilkosságra való reábirása igen könnyen eszközölhető. Nem lehet azzal érvelni, hogy a saját életének kioltására alig determinálható valaki. Irányadó részről jött biztatás, hogy a «becsületet csak így lehet megmenteni» stb. a leghathatósabb reábirási mód a kétségbeesett helyzetben. A szellemi behatásnak itt is tulajdoníthatunk annyi okozatossági hatályosságot, mint midőn valaki pénzt ad pisztolyra. A nagy mérvben elharapódzott öngyilkossági mania szítóit, felbujtóit a törvényhozási politika helyesen vonja felelősségre. Valószínűleg Oroszországban sem sokat különböznek a viszonyok s így helyes lesz a «reábirókat» is általában büntetni. Azon intékedést, hogy a tizenhét éven aluli gyermeknek öngyilkosságra csábítása szigorubb büntetési tétel alá helyeztetik, általában helyesnek kell tartanunk és készséggel ismerjük el, hogy e ponton a nyugat-európai törvényhozások tanulhatnak az orosz javaslatától. Azon intékedést azonban, hogy a beszámíthatlan egyének öngyilkosságra csábítása delictum sui generis-sé tételik, részemről nem helyeslem. A beszámíthatlan ember még csak fontolóra se veheti a csábító érveit, a legcsekélyebb lelki ellenállásra képtelen. Az ily tett méltán a szándékos ölés fejezete alá vonható. E nézetemből önként következik, hogy a javaslatnak azon szövegezését, mely a tizenhét éven alatti gyermeknek öngyilkosságra csábítását általában mint delictum sui generis bünteti, szintén nem helyeslem. A tizenhét éven aluli vagy az orosz javaslat általános része szerint tiz éven aluli kor a beszámítást kizáró ok. Ha tehát valaki szándékosan egy 10 éven aluli gyermeket vagy oly 12—17 év között levő ifjút, a ki belátási képességgel nem bír, öngyilkosságra csábít s az öngyilkosság elkövetetik vagy megkíséreltetik: úgy e tettet szintén a szándékos ölés fejezete alá kell vonni, mert valóban itt az ölés tettesévé válik a csábító. Jelentéktelen különbség, hogy nem ő adta be, hanem az áldozatul kiszemelt egyén — mint vak eszköz — maga vette szájába a mérget.

A 8-dik szakasz a gyermekgyilkosságról intékedik. Ismeretesek azon physikai és lélektani okok, a melyek miatt a gyermekgyilkosság mint delictum sui generis büntetetik. A szégyenérzetre alapított érvelést egyébiránt hatalmasan czáfolja az élet. Az erkölcsi világnézet óriási változáson ment át. Mig régebben valóban üldözés tárgyává tették a házasságon kívül teherbe esett személyt, haját lenyirták stb., addig hatalmas ereje volt a szégyenérzetre alapított érvelésnek. Most azonban épen az alsóbb néposztálynál, hol ezen büntett leginkább fordul elő, nem a szégyenérzet, hanem a legaljasabb indokok szülik ez undok tettet.

Rendszerint azon alkalmatlanság, melylyel a gyermek-tartás jár, azon gyáva önző félelem, hogy talán munkája keresményét meg kell osztani a kiseddel, képezik a gyermekgyilkosság okát. A szégyenérzet csak elvétve tűnik fel a bűnügyi krónika ezen lapjain. Ennek közelebbi vizsgálatával czélszerű lesz majd foglalkozni a büntetőjog-politikusoknak. Czélszerű lesz a szégyenérzetre alapított érvelést saját értékére leszállítani és kutatni: vannak-e ezen fölül elegendő súlylyal bíró okok arra, hogy a gyermekgyilkosság annyira enyhén büntetendő külön cselekménynyé tétessék? Az orosz javaslatnak senki sem fogja szemére lobbantani, hogy miért nem lépett fel e téren merész kezdeményezéssel. Egy ponton úgy látszik szorosabbra vonta a javaslat a fogalom körét, mint a nyugat-európai törvényhozások. Az ölésnek *közvetlenül a szülés alatt* kell megtörténni, hogy a cselekmény gyermekgyilkosságnak legyen minősíthető. Ugy van a szakasz szövegeve, hogy azon anya, a ki a születés után másnap vagy

épen harmadik, negyedik nap öli meg gyermekét, már nem gyermekgyilkosságot, hanem közönséges gyilkosságot követ el. Ha az ismeretes physikai és psychikai okok miatt szükség ezen cselekményt külön büntett-té minősíteni, akkor nem lehet tagadni, hogy a szülés tartamán tul is tart azon lázas izgatott állapot, melyre e cselekmény enyhébb büntet-hetősége alapított. Akkor, mig ugyanazon ok áll fen: az okozatnak is ugyanannak kell lenni. Helyesebb tehát ezen törvényhozói álláspont, mely az enyhébb beszámítás okául szolgáló körülmények megszűnésével szünteti meg a cselekmény enyhébb büntet-hetőségét is. Mikor szűnnek meg azon körülmények? Azt megmondani általában nem lehet. Leghelyesebb az idő meghatározását a bíróra bízni. E ponton a törvényhozás határozott napokban nem fejezheti ki az idő-pontot. A mi javaslatunk annak idejében az olasz javaslatot utánozva öt napot vett fel a szülés után privilegisált időnek. A törvényhozás — igen helyesen — elvetette. Az orosz javaslat — mint láttuk — ellenkező végletbe esik. Csakis a szülés tartamát jelöli ki privilegisált időnek, holott ezen intékedésével határozott ellentétbe jő az orvostan és tapasztalat szabályaival. Lehet, hogy izgatottság egyáltalában nincs, lehet az is, hogy csak később áll be.

Azt, hogy ezen büntett alanya csak az anya lehet s hogy a házasságon kívül született gyermek lehet annak tárgyi eleme: nem lehet kifogásolni. Lehet-e a házasságtörésből származott gyermeket is ezen fogalmi körbe vonni, erre nézve a szöveg határozott megoldást nem tartalmaz, de szükségtelen is.

A 9. szakasz az egyszerű és minősített szándékos emberölés (1., 2. §§.) elkövetésére irányzott előkészületet és szövetséget fogházzal bünteti. Különbség a mi törvényünk 288. §-a és az orosz javaslat között annyiban van, a mennyiben a mi törvényünk csak a szövetséget bünteti és csak akkor, ha ahhoz előkészületi cselekmény járult. Az orosz javaslat mindkettőt külön is bünteti. Dicséretére válik az orosz javaslatnak egyébiránt, hogy a német birodalmi törvény 49. §-át nem utánozta, mely az egyszerű felhívást is bünteti. Az orosz javaslat szerint a pusztá fölszólítást stb. nem lehet e szakasz alá vonni, mert az előkészület fogalma az általános rész 46. §-ában akként van meghatározva, hogy annak sulypontja az eszközök megszerzésére lévén helyezve, a Duchesne-esetekre nem illik.

A 10. szakasz a gondatlan emberölést fogházzal bünteti (a fogházbüntetés maximuma rendszerint 1 év, halmozat esetében 2 év). Törvényünk szigorubb büntetést szab a gondatlan emberölésre, a mennyiben három évig terjedhető fogházzal bünteti.

Hasonló büntetést szab a német birodalmi büntető-törvény, az osztrák javaslat, stb. Enyhébb az orosz javaslatnál is a németalföldi törvény, mely a gondatlan emberölést csak egy hónapig terjedhető fogházzal bünteti. Szigorubb büntetést szab ellenben az orosz javaslat azokra, a kiknek hivatásában vagy foglalkozásában való járatlanságából stb. származik másnak halála, a mennyiben ezekre correctionalis büntetést szab, minek maximuma 6 év. A mi törvényünk aránylag itt enyhe büntetést alkalmaz, a mennyiben csakis a pénzbüntetéssel (100—2000 frtig) toldja meg a gondatlan emberölés általános büntetését. Mind a német törvény, mind az osztrák javaslat szigorubbak, a mennyiben 5 évig terjedő fogházbüntetést szabnak. Mindenesetre indokolt itt a szigorubb büntetési tétel alkalmazása. Igen helyes intékedés, hogy a bíróság a bűnösnek talált személyt hivatása vagy foglalkozása gyakorlatától belátása szerint a büntetés kiállása után számítandó hat hónaptól két évig terjedő időre eltíthatja. Igen helyes, hogy a tilalom tartama időben van meghatározva. A mi törvényünknek határozott hiánya, hogy nemcsak az időtartamot meg nem állapítja, hanem felhatalmazza a bíróságot a végleges eltiltás kimondására. Ez ismét

drákói szigor és kétségen kívül annak kijelentése, hogy valaki egy egész életen keresztül alkalmatlan valamely szakszerű eljárásra, a nem szakértő bíróság feladata nem lehet.

A 11. és 12. §§-ok a magzatelhajtásról intézkednek. Igen helyes, hogy ezen cselekményt is az ember élete elleni büntettek csoportjába illesztette az orosz javaslat. A cselekmény a méhmagzat élete ellen irányul, következésképp itt is van az helyén. A büntett fogalmának meghatározásánál lényeges, hogy csak az ölésre helyeztessék-e a súlypont vagy az elhajtással is befejeztetik-e a cselekmény? Az orosz javaslat — ellentétben a német, németalföldi és hazai törvényünkkel — a fogalom meghatározásban az elhajtásról nem is szól. Az elhajtás egyik szokásos módja az ölésnek, de az elhajtott magzat mint koraszülött esetleg életben maradhat. Sőt elhajthatja valaki a magzatát ölési szándék nélkül. Igen természetes, hogy az elhajtás csak akkor büntethető, ha az ölési szándékkal történik. Ha a mi törvényünket vagy a német birodalmi törvényt szó szerint értelmeznénk, akkor már maga az elhajtás («szándékosan elhajtja, megöli», «vorsätzlich abtreibt oder im Mutterleibe tödtet») büntetendő cselekményt, még pedig az öléssel egyenlő súlylyal bírót képez. Szó szerint azonban ezeket nem szabad venni. Az ölési szándék mulhatlanul megkivántatik. A büntett története és az ember élete elleni büntettek fejezete alá foglalása ezen kelleket mulhatlanul megkövetelik. Ha tehát a koraszülött életben marad, úgy kísérlet az említett szándék mellett főforoghat. Ily szándék nélkül pedig nincs büntetendő cselekmény. Nézetem szerint az orosz javaslat igen helyesen állította fel a fogalmat, midőn abból az «elhajtás» szavat kihagyta. Ezzel már nálunk is előfordult sok controversiának van eleje véve. Ebben mindenesetre utánozni fogja a nyugat-európai törvényhozás is az orosz javaslatot. Minden tévedés elkerülése végett azonban nem lenne fölösleges a fogalom meghatározásban kifejezni, hogy akkor is a tettes büntetésével sújtható a magzatát elhajtó anya, ha azt nem maga eszközli, hanem más által eszközölteti. Lehetséges, hogy a részesség általános szabályait alkalmaznák ily különleges rendelkezés nélkül.

A harmadik személyeknek a teherben levő nő beleegyezésével vagy e nélküli közreműködésére vonatkozó intézkedések szabotnak, és helyesek és annyiban dicséretreméltók is, a mennyiben egy évtől öt évig terjedő időre a közreműködő orvos és bába foglalkozásuktól eltilthatók.* Mindazonáltal két irányban pótlást igényel. Szükséges lesz külön büntetési tételt megállapítani azon esetre, midőn a teherben levő nő a beleegyezése nélkül magzatát elhajtani akaró egyén által beadott szerek következtében meghal, mert a halmazat utján megállapítható büntetési tétel itt nem lehet kielégítő — szándékos emberölés pedig meg nem állapítható, ha a szándék a nő megölésére irányozva nem volt. Szükséges továbbá az is, hogy külön büntetési tétel alá helyeztessék azon közreműködő, ki nyereségvágyból működik közre a magzatelhajtásban. Az ugynevezett «Lohnabtreibung» a leggyakoribb eset.

Az orosz javaslat valószínűleg azért nem tette ezt külön intézkedés tárgyává, mert az orvos és bába külön büntetési tétele által ezt kimerítve látta, miután rendszerint e két foglalkozási kör nyújtja a bér-magzatelhajtás tetteseit. Ez nem kielégítő, mert a nyereségvágyból teljes közönnyel közreműködő kuruzslókat és javasasszonyokat a törvény ily szövegezés mellett nem lehetne a megérdemelt büntetéssel sújtani.

* Dr. WLISSICS GYULA.

(Folyt. köv.)

* «... Ist die Handlung von einem Arzte oder einer Hebamme begangen worden, so kann das Gericht dem Schuldigen ausserdem die Ausübung der ärztlichen Praxis von einem bis zu fünf Jahren nach der Strafverbüßung untersagen» — így szól a szöveg. Itt az «ärztlichen Praxis» kitétel nehezen felel meg az eredetinek, mert a bábának foglalkozását nem lehet orvosi gyakorlatnak nevezni.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

II.

A folytonos bűncselekvények tana.²

1. §. A folytonos bűncselekvény és az e körül felmerülő fontosabb gyakorlati kérdések.

A folytonos bűncselekvények tana ma már meglehetősen tisztázva van. Eltekintve JOHN azon sajtószzerű és teljesen félszeg nézetétől, hogy a folytonos bűncselekvények nem egyebek, mint folytatólagos delictumok,³ egyébként e tan egyes kérdései tekintetében találunk ugyan ellentétes nézeteket, de a dolog lényegére nézve az írók egyetértének.

Minden criminalista elismeri, hogy szemben az u. n. rögtönös — pillanatnyi — bűncselekvényekkel,⁴ melyeknél a törvénysértés mindjárt a véghezvitel után véget ér; léteznek oly delictumok, melyek az elkövetés után is hosszabb-rövidebb ideig elhúzódnak. Ezek a *folytonos bűncselekvények*, melyek lényege abban rejlik, hogy a törvénysértés a delictum véghezvitele után is tovább foly, a tettes folytonos bűnös magatartása által a büntető-törvény mintegy successiva és szakadatlanul megsértetik és ezáltal, mint HAUS igen jól mondja,⁵ «un état permanent de criminalité», «állandó jogellenes állapot» létesül.

Folytonos bűncselekvények tehát azon büntettek és vétségek, melyek az elkövetés pillanata után is tovább tartanak, mivel a tettes a delictum véghezvitele után is fentartja az általa előidézett jogellenes állapotot.

A pillanatnyi és a folytonos bűncselekvények közti különbségre nézve tehát a cselekvénynek pillanatnyi vagy tartós volta a határozó. Teljesen közömbös ellenben az, hogy a delictum következményei pillanatnyi vagy tartós jellegűek-e. Sőt nagyon gyakran megtörténik, hogy a rögtönös büntett hatása, következménye tartós⁶ és viszont előfordulhat, hogy a folytonos bűncselekvény csak pillanatnyi következményeket von maga után.⁷

És ép ebben térnek el a rögtönös és a folytonos bűncselekvények az u. n. nyomot hagyó és nyomot nem hagyó büntettektől,⁸ melyeknél a következmények pillanatnyi vagy tartós jellege képezi a különbséget.

¹ Az előbbi közleményt I. a multheti számban.

² Irodalom: BERNER: *Grundsätze des preussischen Strafrechts*. 87—92. l. — HEFFTER: *Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts*. 69. s. k. l. — SCHÜTZE: *Lehrbuch des deutschen Strafrechts*. 208. l. — WÄCHTER id. értekezése a GOLDAMMER-féle *Archiv für das gesammte deutsche Strafrecht*. VIII. Band 1—29. lapján. — HÄLSCHNER id. értekezése ugyanott 441—460. l. — JOHN id. értekezése ugyanott IX. k. 305—315., 361—369., 505—516. l. — GESSLER: *Über die Konkurrenz verschiedener Strafgesetze während des Laufes fortgesetzter oder fortdauernder Verbrechen*. GOLDAMMER-*Archiv*. IX. Band 514. s. k. l. — TIPPELSKIRCH: *Zur Lehre von den fortdauernden oder Dauerverbrechen*. GOLDAMMER-*Archiv*. XX. Band (1872. évf.) 171—178. l. — J. J. HAUS: *Principes généraux du droit pénal Belge*. Tome I. Livre II. 348—356. §§. — CARARA: *Programma. Parte generale*. Cap. X. 332—336. l. — Dr. KAUTZ GUSZTÁV id. műve 387—388. l. — Dr. WERNER R. id. m. 176—178. l.

³ Id. ért. GOLDAMMER-*Archiv*. VIII. Band 505—508. l. JOHN szerint a folytonos bűncselekvény fogalma csak zavart és bizonytalanságot okoz, de hogy miért, azt alig indokolja kellőleg. Ezért tekintettel a büntöltetés két fajta közti különbség tárgyalásánál mondottakra, JOHN állítását bővebben czáfolni feleslegesnek tartjuk.

⁴ Délits instantané, augenblickliche Verbrechen, delitti instantanei.

⁵ *Principes généraux*. 349. §.

⁶ Pl. az emberölés rögtönös bűncselekvény, a jól irányzott lőfegyver egy pillanat alatt kioltja az áldozat életét, ellenben a bűncselekvény hatása: a bekövetkezett halál tartós lesz.

⁷ Ez oly folytonos bűncselekvényeknél fordulhat elő, melyek omisiv — mulasztási — delictumot képeznek. Pl. ha valamely építkezésnél elmulasztanak befedni egy mély gödröt, ez delictum continuum; ha azonban valaki éjjel belesik a gödrbe és nyakát szegi, a folytonos bűncselekvény hatása csak pillanatnyi lesz.

⁸ Delicta facti permanentis, delicta facti transeuntis. Az előbbiekhöz tartoznak azon bűncselekvények, melyek külsőleg észlelhető nyomokat hagynak, különösen a melyek következményeit a sértett az elkövetés után még huzamos ideig érzi, pl. a testi sértés. Ez a különböztetés azonban csak egy régi scholasticus felosztásnak maradványa, melynek a praxisban semmi jelentősége nincs, a mennyiben a delicta facti permanentis is ugyanoly beszámítás és elbánásban részesülnek, mint a közönséges bűncselekvények. Éppen ezért jól meg kell őket különböztetni a folytonos büntettektől és vétségektől, melyektől leginkább abban térnek el, hogy a delictum continuumnál az *elévülés* csak a jogellenes állapot megszűntével kezdődik, ellenben a delicta facti permanentis elévülése mindjárt a cselekvény elkövetése napján kezdetét veszi. (Ha a nyomot hagyó büntetteknél is csak a jogellenes állapot megszűntével kezdődnek

Némely criminalisták megkülönböztetik a delictum continuumtól az u. n. *Zustands-Verbrechen*-t (magyarul talán állapot-büntett?). Ide tartoznának pl. romlott vagy az egészségre ártalmas élelmi szerek készletben tartása, tiltott vagy veszélyes fegyverek tartása vagy viselése, hamis mérlegek birtoka, stb. A *Zustands-Verbrechen* megkülönböztető jellemvonása az volna, hogy ezeknél *nem a tett, hanem a jogellenes állapot* lesz büntetve, míg a folytonos bűncselekvényeknél *a tett* büntetendő, a mely előidézte a jogellenes állapotot. Ez a megkülönböztetés azonban practicus jelentőséggel nem igen bír és pedig annál kevésbé, mert az ide tartozó bűncselekvények — mint a fenebbi példákából is kitűnik — többnyire kihágásokat képeznek. Innen van, hogy a criminalisták legnagyobb része a *Zustands-Verbrechen* megkülönböztetését elejti.¹

A folytonos bűncselekvények kétféleképp jöhetnek létre:

1. Cselekvési bűncselekvényeknél azáltal, hogy a tettes *positiv ténykedés által* valamely jogellenes állapotot létrehoz és ezt — bár hatalmában állana — ellentétes cselekvőség által meg nem szünteti, hanem fenállani, állandósulni engedi. Ilyen eset fog fel pl. az emberrablásnál.

2. A mulasztási bűncselekvényeknél, ha a törvény valamely köteleességellenes mulasztást büntetendő cselekvénynek nyilvánít és a tettes ezen köteleesség teljesítését huzamosb időn át elmulasztja, úgy ezáltal *folytonos mulasztási bűncselekvény származik*. Ilyen pl. a felségsértés feljelentésének elmulasztása.

De a folytonos bűncselekvények előbbi (1. pont alatt foglalt) csoportjánál nem lesz folytonos delictum minden oly cselekvény, a mely jogellenes állapotot idéz elő.

Igy nem származik folytonos bűncselekvény: 1. *ha a jogellenes állapot tartóssága a tettes akaratától független,*² vagyis ha ez állapot előidézése a tettestől függött ugyan, de már a megszüntetés *nem*. Ilyen eset fog fel pl. a testi sértésnél. A súlyos testi sértés által előidézett betegség gyakran hónapokig eltart, mindamellett a testi sértés nem folytonos bűncselekvény, mert következményeinek megszüntetése nem függ a tettes akaratától. 2. *Nem folytonos bűncselekvény a lopás sem*, jóllehet a tolvaj a másnak birtokából vagy birtalatából ennek akarata ellenére jogtalanul elvont dolgot huzamosb ideig hatalmában tartja: mégis senkinek sem jutna eszébe a lopást folytonos bűncselekvénynek minősíteni, mert itt a huzamos birtoklás a bűncselekvény természetes következménye.³

az elévülés, ebből képtelenségek származnának, pl. ha valaki súlyos testi sértés folytán szeme világát veszti, haláláig kellene várni az elévülés megkezdésével.)

¹ Tudtommal az újabb írók közt csak TIPPESKIRCH helyez nagyobb súlyt a *Zustands-Verbrechen* megkülönböztetésére. Ugyanő különben még egy minutiosabb megkülönböztetést is tesz a folytonos bűncselekvények és némely omissiv delictumok közt (mint pl. ha valaki elmulaszt egy veszélyes épületet kijavíttatni vagy lebontatni), Szerinte ez utóbbiak characteristicona az, hogy itt *az állapotot* nem kell egy ember tudatos cselekvényességére visszavinni.

² L. HÄLSCHNER id. ért. *GOLDAMMER-Archiv*. VIII. Band 456. l.

³ Feltűnhetik azonban az első tekintetre azon ellentét, hogy míg a *lopás rögtönös delictum*, addig a *gyermekrablás, nőrablás* stb. *folytonos bűncselekvénynek* lesz minősítve a criminalisták legtöbbje által. Ezen *látszólagos* ellenmondást BERNER (id. m. 90. l.) a *tárgy különbözőségével* indokolja. A lopás tárgya a jogtalanul elvont dolog; ellenben az emberrablás egy eszes érzéki lény, ki nem fog oly egyszerűen belenyugodni sorsába, hanem valószínűleg menekülni akar. A tettesnek tehát ennek megakadályozására további lépéseket is kell tenni, gondolni kell arra a bűncselekvény befejezése után is, tehát teljesen indokolt, hogy ez folytonos delictumnak lesz tekintve, míg a lopás nem. TIPPESKIRCH idézett értekezésében (*GOLDAMMER-Archiv*. XX. Band 176. l.) ezen indokolást nem tartja kielégítőnek, azon ellenetést téve, hogy a lopott dolog is lehet olyan, mely menekülhet, pl. egy lopott kutya, stb. Ha tehát azzal indokoljuk az emberrablás folytonos minőségét, hogy itt a tettesnek, még a delictum véghezvittele után is további óvintézkedéseket kell tenni, ha bűnös célját meghiúsíttatni nem akarja; úgy ezen alapon a lopást is folytonos delictumnak kellene characterisálni mindazon esetekben, ha annak tárgya valamely élő lény, melyet őrizni kell. De viszont gyermekrablásnál előfordulhat az, hogy a fenebbi indok azért nem lesz kielégítő, mert pl. egy csecsemővel szemben a tettesnek semmi további lépéseket nem kell tenni. Ily esetekben tehát a gyermekrablást rögtönös bűncselekvénynek kellene minősíteni, a mi teljesen igazolatlan enyhítésre vezetne. Helyesebb tehát a fenebb érintett látszólagos ellen-

Azon ismérvet, melylyel a rögtönös bűncselekvény a folytonostól különbözik, abban találtuk, hogy ez utóbbinál a tettes tevékenysége az elkövetés után is tovább tart. De kérdés, mi módon lehet *a kettő közti különbséget legkönnyebben felismerni?*

Erre nézve teljesen kielégítő ismérvet még nem sikerült felállítani s épen ezért egyes delictumoknál¹ vitás is az, hogy ezek a folytonos bűncselekvények közé sorolandók-e vagy sem. De ha azt vesszük észre, hogy a tettes bűnös tevékenysége a delictum elkövetése után is tovább tart s e mellett az előidézett jogellenes állapot megszüntetése *a tettes akaratától függ*, akkor a bűncselekvényt mindig folytonosnak minősíthetjük.²

A folytonos bűncselekvény *egy delictum*, ép ezért *a büntetés kimérésénél* a bírónak itt is a törvényben megállapított rendes büntetés maximuma és minimuma közt kell maradnia.

Azonban kétséget sem szenved, hogy — hasonló körülmények közt — *a folytonos bűncselekvény súlyosabban büntetendő*, mint az a delictum, mely az elkövetés pillanatában mindjárt véget ér. És pedig súlyosabban büntetendő azért, mert *objective nagyobb jogsértést képez*, mivel a jogrendet huzamos ideig állandóan sérti, *subjective* pedig a tettes nagyobb bűnösségről, bűnösségének nagyobb intenzitásától tesz tanuságot.

És pedig minél tovább huzódott a folytonos bűncselekvény, *minél tovább tartott a jogellenes állapot: annál súlyosabban kell a bírónak azt büntetni*, vagyis annál inkább meg kell közelítenie a relative határozott büntetés maximumát.

Sőt megtörténhetik, hogy maga a törvényhozás oly annyira súlyosító körülménynek veszi a bűnfolytatást, hogy arra *más-más büntetési nemet alkalmaz*. Ezt teszi a magyar büntető-törvénykönyv³ is a jogtalan letartóztatásnál.

A folytonos bűncselekvények körül felmerülő *gyakorlati kérdések* közül legfontosabb az a kettő, hogy *a)* a folytonos bűncselekvény mikor van befejezve és *b)* mikor évül el.

a) Az elsőre nézve pusztán theoretice azt mondhatnánk, hogy a folytonos bűncselekvény az előidézett jogellenes állapot *első pillanatában* be van fejezve.⁴ Ez *elméletileg* kétségtelenül igaz, csak hogy *a gyakorlatban* ennyire tulhajtva *keresztülvihetlen*. A kivihetőséget szem előtt tartva, azt kell állítanunk, hogy *a folytonos bűncselekvény akkor lesz befejezve, ha a negatív ténykedés* (mulasztás), illetőleg a pozitív cselekvőség által előidézett *jogellenes állapot* már annyi ideig tartott, hogy a folytonosság felismerhető.⁵ Természetesen ez *csak az adott concret esetben lesz megítélhető* s így ennek meg-bírálását *a bíróra kell bízni*.

b) *A folytonos bűncselekvény elévülése* — bár e kérdés még a vitások közé tartozik — a helyes nézet szerint *csak akkor kezdődhetik, midőn az előidézett jogellenes állapot teljesen megszűnt*. Míg ezen állapot fenáll, természetes, hogy az elévülés nem kezdődhetik, mert hisz a jogrend ekkor még ugyaszólva minden pillanatban meg lesz sértve s így egyáltalán indokolatlan volna a tettest bűnös cselekvénye dacára az elévülés kedvezményében részesíteni. A folytonos bűncsele-

mondást avval indokolni, hogy *csak személyek lehetnek jogalanyok*, nem pedig dolgok is, tehát csak a személyek fogva tartása tekinthető a bevégezett bűncselekvény után is tovább tartó folytonos jogsértésnek.

¹ Pl. a kettős házasságnál.

² BERNER (id. m. 89. l.) azt állítja, hogy a folytonos és rögtönös bűncselekvények közti különbséget úgy lehet legkönnyebben felismerni, ha a *bűncselekvénynek törvényes definitióját vesszük szemügyre*. Ha a törvény a véghezvitelt befejező tettet jelöli meg delictum gyanánt (pl. a lopásnál), úgy a rögtönös bűncselekvény fog fel; ellenben, ha a törvény a delictum tényálladékának egy része gyanánt valamely «hatásnál maradást» (talán inkább jogellenes állapot?) jelöl meg, úgy a bűncselekvény folytonos lesz. Ezen ismérv azonban, a mint azt maga BERNER elismeri, korántsem kielégítő, pl. ennek alapján nem lehetne a gyermekrablást folytonos delictumnak minősíteni.

³ A magyar btk. 193—196. §-ai a jogtalan letartóztatásra fogházat, börtönt, végre fegyházat szabnak a szerint, a mint az hosszabb-hosszabb ideig tartott.

⁴ Ezt állítja HÄLSCHNER id. ért. *GOLDAMMER-Archiv*. VIII. k. 459. l.

⁵ Pl. ha a jogtalanul letartóztatott már egy negyed óráig fogva volt, úgy senki sem fogja tagadhani, hogy folytonos delictum fog fel.

vény tehát csak úgy évül el, ha az állandó jogellenes állapot megszűnte után az elévülési idő teljesen letelt.¹

De a folytonos bűncselekvény azon részeseire nézve, kik csak rögtönös delictumot követtek el, természetesen az elévülés mindjárt az elkövetés napjával veszi kezdetét.²

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyvi rendelet 92. és az 1881: LX. tcz. 228. §-a.

Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bíró urnak a *Jogt. Közl.* 28. számában a fenti cím alatt megjelent czáfolatára el nem mulaszthatom néhány megjegyzést tenni.

Dr. I. K. ur véleménye szerint ahhoz kétség sem férhet, hogy a tkvi rdtás 92. §-a alapján nyerhető zálogjog-előjegyzést másutt mint a telekkönyvi hatóságnál kérni nem lehet s ezen előjegyzést közvetlenül és kizárólag a telekkönyvi hatóság rendeli el, «mert az egész telekkönyvi rendeletben semmiféle más bejegyzésről nincs szó, mint olyanról, melynek elrendelésére közvetlenül a telekkönyvi hatóság hozzá intézett kérvény, ezzel egy tekintet alá eső megkereső levél folytán, vagy maga által hozott perdöntő határozat alapján intézkedik.»

Én részemről nem tekintem, ezt oly kétségtelennek; mert igaz ugyan, hogy a tkvi rdtás 60. §-a szerint «azon esetek, melyekben az ítélő vagy peres ügyeken kívüli bíró telekkönyvi bejegyzések megengedésére vagy azok teljesítésének a telekkönyvi hatóságoknál való eszközlésére hivatva van, a peres ügyekben s azokon kívüli eljárást tárgyazó szabályokban határozatát meg»: mind a mellett, miután a telekkönyvi rendtartás a tkvi hatóság összes teendőit szabályozza, ennél fogva implicite ki kell terjeszkednie azon bejegyzések szabályozására is, melyeket más hatóságok rendelnek el s melyeket a tkvi hatóság csak fogyanatosítani van hivatva; mert a fogyanatosítást a telekkönyvi hatóság csak a tkvi rdtás által meghatározott jogokra s az által előírt módon rendelheti el. Ha tehát a bíróság valamely oly jognak bejegyzését rendeli el, mely a telekkönyvi rendtartásban mint telekkönyvi bejegyzésre alkalmas igény vagy jog megjelölve és szabályozva nincsen, a telekkönyvi hatóság kénytelen volna az arra vonatkozó bejegyzést elutasítani. De nemcsak implicite, hanem egyes rendelkezéseiben kifejezetten és különösen is szól a tkvi rdtás oly bejegyzésekről, melyeket más hatóságok rendelnek el. Ilyen rendelkezést foglal magában a 93. §., mely szerint közigazgatási és bírói hatóságok rendeletei vagy megkereső levelei alapján a kincstár, az árva-gondnokság alatti s más bírói felügyelet alatt álló személyek javára zálogjog előjegyzése történhetik. Ezen zálogjog előjegyzését (mint biztosítási intézkedést) érdemileg nem a telekkönyvi hatóság rendeli el, mert a felett határozni csak az említett illetékes hatóságok hivatvák a nekik irányadóul szolgáló törvények szerint (például az árvaszék az 1877: 126. §-a alapján), míg a telekkönyvi hatóság csak az elrendelt bejegyzést fogyanatosítani van hivatva, mégis ezen bejegyzés is előfordul az előjegyzések között a telekkönyvi rendtartásban. Ilyen nem a telekkönyvi hatóság által elrendelt bejegyzés a telekkönyvi rendtartás 152. és 153. §§-ai alapján a büntető bíróság által elrendelt perfeljegyzés és az érvénytelennek kimondott bekeblzésnek telekkönyvi törlése is.

¹ Alig szükséges kiemelni, hogy teljesen indifferens az elévülésre nézve, hogy a jogellenes állapot a tettes akaratából vagy a nélkül szűnt-e meg; ha harmadik személy szüntette is azt meg (pl. a jogtalanul letartóztatott megszökött), az elévülés e naptól fog kezdődni.

² Pl. a kettős házasságnál a *lelkész* nem követett el delictum continuumot, rá nézve tehát az elévülés az esketés napjával kezdődik.

De akárhogy magyarázzuk is hatáskör tekintetéből a tkvi rdtás 92. §-át; akár kétségtelen az, hogy ezen §. a telekkönyvi hatóság közvetlen hatáskörét állapítja meg, akár nem, — ez a dolog lényegén mit sem változtat. Mert ha azon álláspontra helyezkedünk is, hogy «azon bejegyzések kieszközlésének szabályozása, melyek a végrehajtási eljárás folyamán válnak szükségessé, nem a telekkönyvi rendeletbe, hanem a végrehajtási eljárásról szóló törvénybe tartozik», vagy a tkvi rendelet fent idézett 60. §-ának 2. pontjából indulunk is ki, mely szerint a bíró által elrendelhető bejegyzések esetei a perrendtartásban határozatnak meg, így is szükségképen kételynek kell felmerülnie a tkvi hatóságnak a zálogjog-előjegyzés elrendelésére a 92. §. alapján való hatásköre ellen. Mert a 92. §-ban szabályozott zálogjog-előjegyzés kétségtelenül nem egyéb, mint biztosítás, a biztosítás pedig az 1881: LX. tczikk szerint a végrehajtási eljáráshoz, tehát azon esetek közé tartozik, melyekben a zálogjog előjegyzését akár dr. I. K. álláspontja szerint, akár a tkvi rdtás 60. §-a szerint az eljáró bírónak kell elrendelni s melynek elrendelése módját s feltételeit, úgy az arra illetékes hatóságot megállapítani a perrendtartás s illetve végrehajtási törvény van hivatva. *S miután ezen biztosítás elrendelését az 1881: LX. tcz. 223., 224., 228. és 230. §-ai a tkvi rdtás 92. §-ától eltérőleg, más hatóságnál, más feltételek és módzatok szerint állapítják meg, ennél fogva az újabb törvény derogálván a régiek, az utóbbinak amazzal ellenkező rendelkezése hallgatag módon meg lett szüntetve.*

Dr. I. K. ur azon véleményben van, hogy az 1881: LX. tczikk 223., 224., 228. és 230. §-aival nem helyezte hatályon kívül a tkvi rdtás 92. §-át, hanem mindössze csak annyi változást idézett elő: «hogy a marasztaló, de nem jogerejű itélettel bíró hitelezőnek most két utja van adósának ingatlanára zálogjogot nyerhetni: vagy előjegyzést kér a tkvi hatóságnál a telekk. rdtás 92. §-a alapján vagy biztosítási végrehajtást az 1881: LX. tcz. 224. és 230. §-ai alapján.»

Én e nézetet nem oszthatom. *Nem azért, mert e szerint kétféle uton lehetne biztosítást kieszközölni nem jogerős itélet alapján, a mennyiben a tkvi hatóságnál a tkvi rdtás 92. §-a alapján kieszközölt zálogjog-előjegyzés semmiben sem különböznék a biztosítási végrehajtás utján kieszközölhető zálogjog előjegyzésétől. Az eredmény mindkettőnél ugyanaz volna. A 92. §. alapján elérhető zálogjog-előjegyzés telekkönyvi íróink által is mindig biztosítási intézkedésnek tekintett. Így ZLINSZKY IMRE telekkönyvi rdtása 236. lapján a 92. §. magyarázatánál azt állítván, hogy az előjegyzéshez feltétlenül marasztaló itélet szükséges, így folytatja: «De következetes is ezen intézkedés az alaki jog szabályait tekintve, ugyanis a polgári törvényk. rdtás 338. §-a második bekezdése szerint a biztosítás (ingókra) csak feltétlenül marasztaló itélet alapján lévén elrendelhető, az összhangzat kívánja, hogy ezen szabály az ingatlanoknál is figyelembe vétessék.» HERCZEGH MIHÁLY pedig «Magyar polgári törvénykezési rendtartás» című munkájában a biztosítás terjedelmét magyarázó passusban (515. lap II. pont) azt mondja: «Terjedelmét illetőleg a biztosítás most nem szorítkozik csupán az ingóságokra mint előbb, hanem fogyanatosítható ingatlanokra is.» És az ide vonatkozó 3. számú jegyzetben: «Ingatlanra is lehet biztosítást eszközölni a zálogjog bekeblzése vagy előjegyzése, vagy a hol telekkönyv nincs, a követelés betáblázása által. Csakhogy ezen biztosítás előbb nem a polgári törvényrendtartás alapján volt kérendő és elrendelendő, hanem a telekkönyvi rendelet, illetőleg a betáblázásokra nézve fenálló külön szabályok alapján és értelmében. (1870. jul. 17. 5917 semm.)»*

Ha már most a tkvi rdtás 92. §-át akár a dr. I. K. által annak tulajdonított valódi, akár a szerintem ez előtt kiterjesztő magyarázat folytán birt értelmében fentartjuk, úgy a *biztosítást* kétféle uton lehetne elérni. Ha e két ut csak abban

különböznék egymástól, hogy az 1881: LX. tcz. alapján kért biztosításnál a «hitelező okvetlenül időveszteség és elsőséveszteség veszélyének teszi ki magát» vagyis ha ez a két ut csak távolságra különböznék egymástól, akkor nem is volna semmi különös aggályom a két ut egymás mellett való fenállásán. De más lényeges különbség van a kettő között. Mig ugyanis a telekkönyvi hatóságnál közvetlenül elérhető biztosításhoz egyéb feltétel nem kell, mint nem jogerős feltétlenül marasztaló ítélet, addig az 1881: LX. tczikk 223. és 224. §-a szerint biztosítás kinyerhetéséhez vagy a veszélynek vagy halasztó hatályu felebbezés, avagy igazolásnak kimutatása szükséges. Tudjuk, hogy például a veszély igazolása mindenkor problematicus feladat, annak eldöntése a bíróságok belátásától függ. *Ha tehát a hitelező a biztosításnak ez utóbbi útját választja, nemcsak idő- és rangelsőbbség-veszteség, hanem a biztosítási kérelem elutasítása veszélyének is teszi ki magát, ha a kívánt feltételeket kellőképpen kimutatni nem képes.*

Természetes, hogy ily körülmények között egy hitelező sem fogná a végrehajtási törvényben szabályozott biztosítás hosszabb, nehezebb és bizonytalan útját választani, hanem igénybe venné a tkvi rdtás 92. §-a nyújtotta rövidebb, könnyebb és biztos utat. De ha ez így áll, úgy teljesen feleslegessé válnak az 1881: LX. tczikknek az ingatlanokra vezethető biztosítást szabályozó rendelkezései. Mert mi céljuk volna ezeknek? A hitelezőnek állapotát dr. I. K. ur nézete szerint rosszabbá, követelésének biztosítását és majdani kielégítését mindenféle eshetőségektől függővé tenni nem lehetett céljuk s miután a hitelező állapotát könnyebbé sem tették, sem a tkvi rdtás 92. §-ával párhuzamos és egyenlő eljárást nem állapítottak meg: ennél fogva a végrehajtási törvény ezen intézkedéseinek teljesen céltalanoknak kellene lenniök. De nemcsak céltalan lett volna a törvényhozó ebbeli intézkedése, hanem az ellentétben állana egy már fenálló törvénynyel, mint az a mondatokból eléggé kiviláglik.

A törvényhozó azonban véleményem szerint sem cél nélküli újabb törvényeket nem hozhat, sem két ellentétes törvényt egymás mellett fentartani nem akarhat. A törvényhozónak az 1881: LX. tczikk 223., 224., 228. és 230. §-ok megalkotásánál tudomással kellett birnia az ezekkel ellentétben álló tkvi rdtás 92. §-áról s ha ennek daczára hozta meg a fenti §-okban foglalt rendelkezéseket, ez csak oly intentióval történhetett, hogy egyuttal hallgatag módon eltörölte a tkvi rdtás 92. §-ának amazokkal ellentétben álló rendelkezését. Ha a törvényhozó nem akarta a 92. §-t hallgatag eltörölni, akkor mi célja lett volna az 1881: LX. tcz. fenti §-aival? Mire való volna ez a második biztosítási ut, midőn már volt egy annál rövidebb, könnyebb és biztosabb? Nem egyszerűbb lett volna a törvényhozónak ezen §-ok megalkotása helyett azt mondani: «a biztosításnak ingatlanokra való elrendelése iránt a telekkönyvi rdtás 92. §-a szerint a telekkönyvi hatóság intézkedik.» A törvényhozás egyöntetűsége és jogrendszerünk egysége is ezt kívánták volna.

Ha egy laicusnak megmagyaráznók a magyar törvények szerinti biztosítási intézkedéseket nem jogerős ítélet alapján és elmondanók, hogy az 1881: LX. tczikk 223. stb. §-ai szerint nem jogerős ítélet alapján bizonyos feltételek alatt biztosítási végrehajtás kérhető ingatlanokra is, azonban ugyanezen biztosítást sokkal könnyebben és biztosabban el lehet érni a telekkönyvi rdtás 92. §-a alapján is, nem-e arra a kérdésre fakadna az illető, hát ha így van mire jó az első biztosítási ut, ha van egy rövidebb és biztosabb? S e kérdésre nem tudom mivel felelnénk, hacsak azzal nem, hogy az a nehezebb és hosszabb ut amolyan mesterséges utvesztő ugyan, melyen könnyen eltévedhetünk, de azt mégis meg kellett alkotni a symmetria kedvéért, hogy ingók és ingatlanokra egy hatóságnál s egyformán is kérhessünk és nyerhessünk biztosítást!

Dr. I. K. ur a maga véleménye mellett még azon nyomós

érvet hozza fel, hogy az 1881: LX. tcz. 223. §-a szerint biztosítási végrehajtás elrendelésének helye van lejárt és határozott összegű készpénzbeli követelésről szóló közokirat vagy teljes hitelű magánokirat alapján is és azért nem lehet állítani, hogy megszűnt a telekk. rdtás 88. §. b) pontja oly értelemben alkalmazásának szüksége vagy ratiója, mely szerint amaz okiratok alapján a zálogjog előjegyzését a telekkönyvi hatóság rendelje el.

Erre nézve azon nézetben vagyok, hogy ha az 1881: LX. tcz. 223. §-ának rendelkezésében célzott és észszerűséget akarunk keresni és a törvényhozás egységének elvéből indulunk ki, akkor az ezen §. és a tkvi rdtás 88. §. b) pontja közötti ellenmondást úgy kell megoldani: hogy az ilyen okiratok alapján való zálogjog-előjegyzés elrendelése mindaddig a telekkönyvi hatóságnál kérhető, mig azok alapján per nem indított, de ha a per megindított, akkor a zálogjog-előjegyzés más szóval biztosítás elrendelése felett is a per bíróság van hivatva határozni, és ha a telekkönyvi hatóság hivatalos uton meggyőződést szerez arról, hogy a nála kérelmezett előjegyzés alapjául szolgáló okirat beperesített, tartozik a kérelmet elutasítani. Ennek ratiója a törvényhozás intentiója szerint más nem lehetett, mint az, hogy a per folyama alatti összes biztosítási, zárlati és végrehajtási intézkedések a per bírósága által rendeltessenek el. Igaz, hogy ez nehezíti a per folyama alatt a hitelező állapotát, de ezt kikerülheti, ha a per indítása előtt fordul a tkvi hatósághoz; s egyébként is ritkán gátolja a hitelezőt a tkvi hatósághoz intézhető biztosítási kérelem érvényesítésében, mert a külön ügykezeléssel bíró és egyoldalú kérelemre eljáró telekkönyvi hatóság nem igen fog arról tudomással birni, hogy a nála bemutatott okmányok már beperesítve.

Végül még csak azt jegyzem meg, hogy lehetséges ugyan, hogy én azon véleményemben, mely szerint az 1881: LX. tcz. idézett §-ai a tkvi rdtás 92. §-át hallgatag eltörölték, tévedek, mert hiszen dr. I. K. ur szerint is «még eddig a telekk. rendelet életbeléptetése óta még senkinek sem jutott eszébe komolyan kételkedni arról, hogy... jogerőre még nem emelkedett bírói határozatok alapján is az előjegyzést a XII. fejezet szabályainak megfelelően közvetlenül a telekkönyvi hatóságoknál lehet és kell kérelmezni», *de abban az egyben bizonyára nem tévedek, hogy a telekkönyvi rendtartás 92. §-a és az 1881: LX. tczikk 223. stb. §-ai között ellentmondás létezik, a kétféle törvényes rendelkezés kételyekre aa okot és azok egymás mellett fenállva törvényhozásunk egyöntetűségét és jogrendszerünk egységét megbontják*, mely tények magukban véve is igazolják a *Fogt. Közl.* 25. számában e tárgyban közölt cikkben foglalt észrevételeimet.

Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRGY,
ügyvéd.

Az ügyvédvizsgáló bizottság felterjesztése.

Az ügyvédvizsgáló bizottság, mint egyik utóbbi számunkban említettük, elhatározta, hogy felterjesztést intéz az igazságügyministerhez az ügyvédrendtartás azon pontjának megváltoztatása tárgyában, mely a másodsor visszautasított jelöltnek az ügyvédi vizsgától való eltiltását mondja ki. Azon helyzetben vagyunk, hogy a felterjesztést, melyet a bizottság megbízásából dr. KRÁLIK LAJOS szerkesztett, kivonatilag a következőkben közölhetjük:

Az ügyvédvizsgáló bizottság minden tagja elevenen érzi azon bizalom és kitüntetés értékét, melynek megbízását köszöni. De érzi egyuttal azt is, hogy vannak egyes intézkedések az ügyvédi vizsga mai szervezetében, melyek megnehezítik az ügyvédi vizsgának azon színvonalra emelését, melyen e vizsgának igazságügyi tekintetknél és az ügyvédi hivatás fontosságánál fogva állani kell.

A bizottságnak egy izben már volt alkalma az ügyvédi vizsga reformjáról nyilatkozni. Történt ez akkor, midőn 1879-ben részletes indokolás mellett az ügyvédi vizsga szervezésére nézve javaslatait előterjesztette. Kötelességében vél a bizottság eljárni, midőn az igazságügyminister figyelmét a

felterjesztés azon pontjára hívja fel, mely az ügyvédi vizsga többszörös ismétlésének megengedésére vonatkozik.

Alig van törvényes intézkedés, melynek súlyát az ügyvédvizsgáló bizottság gyakrabban érezné, mint az ügyvédi rendtartás azon tilalmát, mely szerint a vizsga csak egy ízben ismételtető.

A kik a lefolyt évtizedben első ízben képesítetteknek nem találtattak, most mind sűrűbben kezdenek újra jelentkezni és a bizottság tagjai rajtuk kívül fekvő okoknál fogva a gyenge ismétlőkkel szemben nem tartják méltányosnak azon szigor kifejtését, melyet hivatásuk szigorú és erélyes betöltése megkívánna.

Az ismétlők rendszeresen korban előrehaladott, gyakran családos férfiak, a kik örökre elesnek évtizedeken át tartó fáradozásaik és áldozataik remélt jutalmától, ha a második vizsgán képesítetteknek nem találtatnak. Ezenfelül a második vizsga alkalmával ügyvéd vagy hivatalbeli főnökük bizonyítványával igazolják, hogy az első vizsga óta ügyvédjelölti vagy bírósági gyakorlatukat főnökük teljes megelégedésére jó előmenetellel folytatták.

E két körülménynél fogva a bizottság gyöngye ismétlőkkel szemben tartózkodik a nagyobb fokú szigor kifejtésétől. Ha az ismétlő *absolute* képtelennek bizonyul, akkor a bizottság másodízben is, kötelességéhez képest megtagadja ugyan tőlük a képesítés megadását, a mint erről azon számos ügyvédjelölt tanuskodik, kiknek másodízben sem adhatott a bizottság oklevelet. De ha a jelölt csak némileg is megfelel, a bizottság inkább leszállítja igényei mértékét, sem hogy egy rövid két órás vizsga alapján, melynek végzettsége a legtöbb ismétlő lelki állapotán meglátszik, örökre pálczát törjön a jelölt jövője felett. Erősen a jelölt javára szól ilyenkor az a nyomás, melyet reá a második vizsga végzettsége gyakorol, mellette szól az első vizsga óta kifejtett buzgalma és szorgalma.

A hiányos jogi oktatás, melyet kivált a korosabb jelöltek egyik-másik jogintézetünkben nyertek, egy további oka annak, hogy ismétlőkkel szemben enyhébben kénytelen a bizottság eljárni. Olyan eset ritkán fordult elő, bár előfordult, hogy jogtudoroktól is ismételtelen meg kellett tagadnia a képesítés megadását. Rendszerint bizonyos vidéki jogintézetek volt hallgatói azok, a kik ismételtelen jelentkeznek. Feleleteikben az ügyekezett és a szorgalom jóformán mindig megvan, úgy hogy azon fejletlenséget és eszmezavart, melyet egyes disciplinákban tanusítanak, nem tulajdoníthatni másnak, mint annak, hogy nem volt alkalmuk tanulmányaikban kellő vezetésben részesülhetni.

A bizottság nem találja méltányosnak, sőt igazságosnak sem, hogy azon hiányokért, melyek jogi oktatásunk terén a vidéken részben még ma is fenállanak, kiméltetlenül sújtsa a jelöltek, a kik némileg önhibájuk nélkül alatta maradtak azon képesítésnek, melyen már a jogi tanulmányok végén állaniok kellett volna. Ha a bizottság a jelölt egyes feleleteiben támpontot talál arra, hogy a jelölt az életben megszerzi majd azt, a mit a múltban önhibáján kívül meg nem szerezhett, inkább leszállítja igényei mértékét, sem hogy a jelölt elejtésével őt olyasmért sújtsa, a minek nagyobb részben nem ő az okozója.

Nem szorul hosszas fejtegetésre, hogy azon egyenlőtlen mérték, melyet a bizottság a jelöltekkel szemben kevésbé meg nem engedett számalomból, mint inkább a fenebb elősorolt indokokból alkalmaz, nagy mértékben aláássa az ügyvédi vizsga foganatos voltát, megbénítja a vizsgáló biztosokat és a maga visszahatásában károsan hat a jelöltek készüldésére. Sajnosan kellett tapasztalnia a bizottságnak, hogy az első ízben jelentkezők már azon feltevésben kezdenek élni, hogy az első vizsgára való komoly készülési hiába való munka, hisz a második vizsgán kevesebb tudással is átbocsáttatnak.

Az ismétlés megengedésével, melyre minimalis határidőnek egy fél évet, maximalis határidőnek két évet ajánl, a bizottság minden mellétekintet nélkül erélyesen és szigorúan járhatna el e tiszte betöltésében. Alkalmazhatná az annyira kívánatos szigor a nélkül, hogy existenciák tönkretételétől kellene tartania.

Nem kíván a bizottság ezuttal annak fejtegetésébe bocsátkozni, elegendő-e gyakorlati időnek a törvényben előírt három év. Csak arra hívja fel az igazságügyminister figyelmét, hogy eddigi tapasztalatai szerint a szorgalmas jelöltnak a három év elegendőnek bizonyult és hogy a vizsgálat *ismételt* letételére kitűzendő határidők tökéletesen kielégítő módot adnak arra, mikép a kevésbé tehetséges és szorgalmas jelöltekre a gyakorlat idejét a legtermészetes módon meg lehessen nyújtani.

Különfélék.

— Az ügyvéd-rendtartás revisiója iránti enquete-be meghivattak: Hodossy Imre, Szedenics János, Györy Elek, Siegmund Vilmos, Teleszky István, Nagy Dezső, Matuska Péter, Szentgyörgyi Imre, Suhaj Imre, Berczelly Jenő. Sajnálatos, hogy a vidéki ügyvédek közül eddig senki sem hivott meg. Reméljük, hogy az enquete ez irányban ki fog egészíttetni.

— A birói körök és az ügyvédgyűlés. Birói körökben feszült érdeklődéssel kísérik az ügyvédgyűlés előkészületeit. A két kar sérelmei nagyrészt közösek s az ügyvédgyűlés nem egy kérdésben a birói kar ohajait is fogja tolmácsolni. Figyelemre méltó felszólalás jelent meg ez iránt a napokban a felsőbbíróság egyik tekintélyes tagjától a *Pester Lloyd*-ban (jul. 24. sz.), mely a magyar birói és ügyvédi kar közötti viszonyt fejtegeti.

— Irodalmi hírek. TÓTH LŐRINCZ az Akadémia megbízásából magyarra fordítja GIDE nem rég elhunyt francia romanistának következő művét: *Etude sur la condition privée de la femme dans le droit ancien et moderne*. — HERCZEGH MIHÁLY polgári perrendtartási kommentárjának harmadik kiadása elhagyta a sajtót és legközelebb küldetik szét. — A SCHREYER-féle perrendtartási kézikönyv második kiadása szintén elfogyott; a harmadik kiadás még ez év folyamán megjelen.

— Alkoholismus Budapesten. A pálinkaméréseknek a lakossághoz való számaránya Budapesten következőleg alakul. Az 1884. évben a fővárosban (a katonaságot beleszámítva) volt 416,474 lélek; ugyanazon évben volt a fővárosban 238 nagy és 1826 korlátolt pálinkamérés, összesen 2064. E szerint minden 202 lélekre esik egy hely, hol nyilvánosan pálinkát mérnek. A pálinkamérések ezen horribilis elszaporodása sokat megmagyaráz közállapotaink terén s ha valami érthetetlen a dologban, úgy ez azon phlegma, melylyel a magyar törvényhozás és fővárosi hatóságok a pálinkafogyasztás ügyét tekintik.

— A párisi ügyvédek közül némelyek összekötötést tartanak fen az alsórendű fogházzeméllyezettel és ily módon ajánlatják magukat a vizsgálati fogságban levő egyéneknek; megtörtént az is, hogy az «érdekes» büntettet elkövetett egyének maguktól az ügyvédektől leveleket kapnak, melyekben azok a védelemre ajánlkoznak. A párisi barreau erélyesen kezébe vette az ügyet és a napokban ily cselekmény miatt egy ügyvédet, ki egyszersmind parlamenti tag, három hónapra felfüggesztett, egy másikat pedig, kinek egyéb üzemelmei is kiderültek, véglegesen törölt a listából.

— Egy esküdtszéki tárgyaláson, mely csalással és okirathamisítással vádolt két kereskedő ügyében Pálanzában tartatott, az esküdtek elé a plaidoyer bevégezése után 936 kérdés intéztetett. Ha minden egyes kérdésnél 5 perczig tanácskoztak volna, akkor egyedül a kérdések feletti tanácskozással 80 órát kellett volna eltölteniök; de nem úgy történt, mert rövid 4 óra alatt készen voltak, miután a családi szándék kizárásával teljesen a védők álláspontját foglalták el, mi természetesen a vádlottak felmentését eredményezte.

Felen számunkhoz mellékeljük a Curiai Határozatok tartalommutatójának második felét.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Augusztus 5-től augusztus 12-ig). Bröder Engel bpesti keresk. és vtsz. aug. 8. (130). — Mridzsány Mihályné gyulafehérvári tsz. aug. 8. (142). — Mesterházi Imre m.-szigeti tsz. aug. 8. (150). — Győri Károly bpesti keresk. és vtsz. aug. 9. (149). — Eichner Sámuel b.-gyulai tsz. aug. 10. (138).

Pályázat: A mohácsi jbsgnál joggyakornok; bh. aug. 9. a a pécsi tsz. elnökéhez (167)*.

* A csődök, csődmegszüntetések és pályázatok a legközelebbi számban.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt
negyedévre . . . 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A szóbeliség kérdése az ügyvédgyűlésen: Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd. — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: Észrevételek a hagyatéki eljárásunkat illető panaszokra. CSORBA KÁROLY kir. törvényszéki bírótól. — Felelőbeszéd illetéki ügyekben. ALEXANDER. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A szóbeliség kérdése az ügyvédgyűlésen.

Az országos ügyvédi értekezlet szakbizottsága által a tanácskozás tárgyául kitzűzött vita-tárgyra:

«Hazai jogéletünk legsürgősebb szükségét képezi, hogy a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapuló polgári és bűnvádi eljárás mihamarább létesíttessék,»

a következőkben terjesztem elő véleményes indítványomat.

Jogászaink az ugynevezett «szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság», nálunk még kellőleg épen nem tisztázott elvein alapuló polgári és bűnvádi eljárástól az igazságszolgáltatás minden ágán és minden szerveire nézve oly felette sokat várnak, hogy ennyi remény, mondhatnánk feltűzött képzelődés mellett nagyon félős, ha nem fogja-e mindezt épen akkor, midőn már elértük, a csalódás, egy keserves kiábrándulás felváltani.

Csaknem matematikai biztossággal lehet e kérdésre megadni az igenlő feleletet. Ez bizonyára igen különösen fog hangzani épen e sorok írójától, ki több alkálommal hangoztatta, hogy bármely életre való igazságügyi reformnak az alphája az eljárásnak ily irányu reformálásában rejlik, hogy ezen előfeltétel nélkül minden törekvés hiába való erőfeszítés.

Részünkről azonban csakis *előfeltételt* értettünk mindenkoron, csupán az alphát, a mely után az abc-nek sok betűje, az összefüggő reformoknak egy hosszú láncolata következik. Ha azt hinnénk, hogy egy olyan polgári eljárás behozatala után, melyben a fenti elveket «következtesen» keresztülvive, majd a tanács hallgatja ki a tanukat és plaidirozni lehet, vagy egy olyan bűnvádi eljárás mellett, melyben a vádhatározat contradictorius eljárás mellett hozatik és majd a felelőbeszéd forum előtt is lehet védbeszédet tartani: hogy ekkor az egész igazságszolgáltatás egy varázsütésre egy eldorodóvá és így az ügyvédek eldorodójává is változik: ily hit mellett nem teszünk egyebet, mint hiszünk, hogy majdan hitetlenekké váljunk; utolsó illuziókat tépdessük foszlányokra.

A kiábrándulás és csalódás bizonyos foka még akkor is be fog következni, ha alkotandó polgári és bűnvádi eljárásunk a lehető legtökéletesebb lesz. A kérlelhetlen psychikai törvény: a vágyak valósággá válta utáni lelki lehangoltság itt sem fog bennünket ettől megkímélni. De a társadalmi törvények is meg fogják dézsmálni e jövődöbéli boldogságunkat. Mi ugyanis ezen új eljárási formák behozatalával gyökeres reformot, sőt — bátran kimondhatjuk — a régi megsemmisítését, szóval felforgatást, új életet akarunk. Átmeneti korszak itt nem is képzelhető; a hol az állami és társadalmi élet testén egy megromlott tagot kell operálni, ott egy mestervágással gyorsan és alaposan kell végezni. Hogy pedig az ily «gyökeres» reformokat, szellemi forradalmakat erős rázkódtatás szokta követni, az olyannyira ter-

mészetes, hogy bővebb magyarázatot nem is igényel. E meg-rázkódtatást, de sőt a réginek részbeni megsemmisülését a kívánt reform megvalósulásakor az ügyvédi kar sem fogja kikerülni: az igazságügyi szervezetnek ez a tagja fogja leg-jobban megsínyleni az újjászületés processusát.

Ei lehetünk reá készülvé, hogy majdan eme nagyszabású reformok után újra és pedig kétszeres erővel fognak felhang-zani a panaszos jajkiáltások. Ismétlődni fog az, a mi bekövet-kezett az 1874-ik évi ügyvédi rendtartás után. A multból bátran következtethetünk a jövőre.

Az absolut kormány kinevezési rendszerének uralma alatt, az igaz, legfőképen politikai okokból kívántunk feltétlen szabadságot; 1861-ben megkaptuk e szabadságot úgy mint a hogy csak álmodni lehetett. Kilencz évvel később az 1870-ik évi első jogászgyűlésen már erről a feltétlen sza-badságról is nyilatkozott a közvélemény:

«A bíróságok rendezése nálunk végre valahára küszöbön áll — mondá a teljes-ülési előadó — e tényező pedig ön-magában a sikernek csakis alig felét biztosítja a jogi refor-mok terén, ha a másik egyenlő fontosságú tényező (az ügy-védség) még továbbra is jelen zilált és szervezetlen állapotban tresped.»

«Magának az ügyvédi karnak *életfeltétele* az, hogy az ügyvédség *rendeztessék* mielőbb . . . Igen is kívánjuk mi és pedig mi legjobban, hogy az ügyvédség *rendeztessék*, mert mi érezzük legjobban az eddigi *megviselhetetlen* állapot súlyát és minekünk áll érdekünkben legjobban a karnak viszonyok szülte *roncsolt tekintélyét* minél előbb helyreállítva látni. Kérem a szakosztály határozatát elfogadni. (Általános zajos éljenzés.)»

«Elnök: Elfogadja a tisztelt gyűlés az indítványt? (Fel-kiáltások: *Elfogadjuk! Éljen az előadó!*)»

Szóról szóra idéztem e jelenetet, felhívni akartam annak emlékezetét, hogy egyetlen indítvány sem volt az első jogász-gyűlésen, mely ily egyhangu lelkes fogadtatásra és elfogadásra talált volna.

S mi volt az az enunciatum, melynek realizálásától a «zilált és szervezetlen állapotban trespedő» ügyvédség «roncsolt tekintélyének» helyreállítására nézve oly sokat várt a magyar jogászság osztatlan közvéleménye?

«Mondja ki a magyar jogászgyűlés, — hangzik a hatá-rozat — hogy egy oly ügyvédi rendtartásnak a törvényhozás utján leendő behozatalát a hazai jogszolgáltatás érdekében *halaszthatatlanul* szükségesnek tartja, mely a *szabad ügyvédke-dés* elvének alapján az *ügyvédi szakképzettségről* kellőleg gon-doskodjék s mely a *fegyelmi* hatalomnak az *ügyvédi kar kebeléből választott önálló s csupán a legfőbb törvényszéknek alá-rendelt bizottságok* általi gyakorlatát, nemkülönbön egy díj-szabályzat alkotását, szóval az ügyvédség önkormányzati jogainak s függetlenségének összes követelményeit bizto-sítsa.»

Nem mondhatnánk, hogy e jogászgyűlési határozatban foglalt követelmények süket fülekre találtak az igazságügyi kormánynál. Négy évre reá megszületett az ügyvédi rendtar-tás, tehát a követelt lehető gyorsasággal. A törvény a sza-bad ügyvédkezés elvéből indult ki, megadta az autonómiát a kívánt mértékben; gondoskodott az ügyvédi szakképzett-ségről is, mert nagyobb qualificatiót kívánt meg tőle, mint

a bírótól, három évre emelte a gyakorlati időt, mind oly szigorított feltételek, melyekkel sem Német-, sem Franciaországban nem találkozunk.

Az 1874-ik rendtartással a közóhaj ment teljesebbé, de vele egyszersmind bekövetkezett a második csalódás.

Nyolcz rövid év mulva az 1882-ik évi jogászgylésen már ismét tárgyalatott az ügyvédi kérdés s hogy miért, megmondja a szakelőadó, ugyanaz, ki ily minőségben szerepelve az 1870-iki gyűlésen oly általános helyeslést kapott.

«Tagadhatatlan, és az ügyvédi kar által évek óta panasztolt tény az, — mondja az előadó — hogy a jelenlegi *törhetetlen* állapot az ügyvédség erkölcsi és anyagi létalapját megtámadja, mely *vészes hanyatlást idéz elő*, mely szükségképpen visszahat az egész igazságszolgáltatásra és *társadalmi válság felé vezet.*»

A kívánt reformok valósulása után mennyivel sötétebb színekben van itt bemutatva az ügyvédség helyzete!

Hogy is ne, mikor az első és nyolczadik jogászgylés egy személyben képviselt előadója szerint: «az 1874. évi XXXIV. tcz. legtöbb szakasza az ügyvédi kar iránti azon bizalmatlanság nyomása alatt keletkezett (!), melylyel a magyar ügyvéd majdnem századok óta találkozott és mely eddigelé már eleve kizárta az ügyvédség olyszerű rendezését, mely mellett annak tagjai az igazságszolgáltatás szervezetében őket megillető helyet önérettel és sikeresen betölthetnék. A már létező bajokat az 1874: XXXIV. tcz. nemcsak nem orvosolta, sőt azokat részben *fokozta*, fokozta pedig leginkább azáltal, stb.»

Ebben a tenorban folyt az egész vita. Ily rövid időköz után ennyi ellentmondás, ennyi önczáfogat: egy átmeneti korszak kapkodásának nyilvánulása tárul fel szemeink előtt, midőn ma esküszünk elveinkre, holnap pedig minden rosszat ezeknek tulajdonítunk.

E két jogászgylés működésének szembeállításával azonban koránt sincsen szándékunkban felettük kárhoztató ítélet mondani, csak figyelmeztetésképpen mutattunk rá, hogy ha már enunciólunk, ne pusztá jelszavak legyenek azok, melyeknek annyi értelmet lehet tulajdonítani, a hány az ember, hanem legyen annak tartalma, melyben öntudatosan van kijelölve az irány, a melyen haladni kívánunk.

És már itt kimondjuk, hogy ezen kellékeket az országos ügyvédi értekezlet által megvitatás végett kitűzött, előlegesen is enunciatum formájába öntött harmadik kérdésben fel nem találjuk, azt ily alakban el nem fogadhatjuk.

Ha még az országos ügyvédi értekezlet volna az első, mely ez irányban először nyilatkoznék, ha neki kellene az első jeget megtörni, úgy még csak megengedhető volna egy ilyen, ugyszólván pongyola alakban tett nyilatkozat.

Ma azonban ezen nyilatkozatot meghozni felesleges és veszélyes.

A legnagyobb készséggel ismerjük el, sőt alkalom adtával szerző által is folytonosan hangoztatva lőn, hogy az ügyvédi kart csakis mint az igazságügyi szervezet tagját lehet tekintenünk még akkor is, midőn a karnak specialis érdekeiről van szó, a kérdések megoldása, a bajok orvoslása csakis ezen a kereten belül lehetséges; másrészt azonban nem téveszthetjük szem elől, hogy az országos ügyvédgyűlés nem általános jogpolitikai tételek enunciólása végett, hanem az «*ügyvédi kar közös érdekeit képező égető kérdések*» megvitatása és megoldása céljából hivatott össze. Az általános jogpolitikai kérdések tehát csak annyiban és olyképen képezhetik értekezletünk tárgyát, a mennyiben azok az ügyvédségre mint az igazságügyi szervezet integrans tagjaira is kihatással vannak.

Nem azt kell határozat tárgyává tennünk, hogy mi is kívánjuk a szóbeli eljárást, mint annyi más ezren, hanem *hogy milyen kellékei legyenek annak a szóbeli eljárásnak, hogy az igazságszolgáltatás általános bajainak orvoslása mellett az ügyvédség sorsára is iótékony hatást gyakoroljon.*

Egyáltalában nem óhajtánánk, hogy az országos ügyvédi értekezlet üres szalmát csépeljen; magot, magvas eszméket kell neki gyűjteni, melyek országos enunciatum alakjában széthintve, hasznos gyümölcsöket lesznek hivatva hozni a vető számára.

S vajon nem üres szalmacsépelés volna-e az enunciatumnak a proponált alakban való kimondása?

Daczára szegény, kezdetleges jogi irodalmunknak, szinte megszámlálhatatlan az irodalmi termékeknek száma, hol valódi lelkesedő tüzzel ki volt mondva a szóbeli eljárás egyedül üdvözítő volta; «hogy a szóbeliség, közvetlenség s nyilvánosság rendszere . . . az igazságos ítélet-hozásnak legalkalmasabb, sőt *egyedül* biztos eszköze» (TÓTH LŐRINCZ *akadémiai értek.* 1876); hogy az írásbeli eljárás oly munkát ad, «melynek sikertelensége a taposó malom kinjaira emlékeztet,» míg a szóbeli eljárás «élesíti és erősíti a jogérzetet, lehűti a furfangosság és konok perlekedés ösztönét; emeli az ügyvédi kar tekintélyét, alkalmat nyújtván a bírónak és ügyvédnek arra, hogy nyilvánosan számoljon becsületességéről, képességéről és megbízhatóságáról». (ÖKRÖSS: *Törvénykezésreformja.*) «E rendszer előnye — kiált fel kitűnő juristánk TÓTH LŐRINCZ — annyira kézzel fogható, hogy arra már valóban *kár lenne sok szót vesztegetni!*»

Vagy idézzem-e HERCZEGH-et, a ki szerint «nem az ügyvédi rendtartás csupán, hanem vele kapcsolatban a szóbeliség rendszere fogja az életerős ügyvédi osztályt megteremteni» és ugyanez a szerző ekképpen sóhajt fel műve (*Nyilvánosság és szóbeliség Magyarországon.* 1876) utolsó bekezdésében: «Vajha reá szánna erre (a szóbeliségre) magát jelenlegi igazságügyministerünk is, vajha elhatározná magát mielőbb. Nemcsak a jelen, hanem a jövő kor is hálával és elismeréssel fogna e miatt ministeri működésére visszaemlékezni. A közvetlen szóbeliség malasztos áldásai pedig örökre ékesen fognák nagy érdemeit hangoztatni és megkoszoruzni.»

Azt hiszem, felesleges az irodalomból többet idézni, ebben a modorban variálják a themát valamennyien, csupán a szép szavakban és a dicsőítésben igyekeznek egymást túllícitálni. Azt az egyet azonban nem mulaszthatom el megjegyezni, hogy tudtomra nincs egyetlen mű sem irodalmunkban, mely az írásbeliség mellett csak egy jó szót is vesztegetett volna.

Forduljunk ismét a jogászgylésekhez. Ugyanez a jelenség, mint az irodalom terén: az írásbeliség mellett egy árva hang sincsen. Az első jogászgylés teljesülésén az előadó csaknem minden indokolás nélkül terjeszti elő a szakosztály megállapodását:

«A magyar jogászgylés meggyőződéséeként kijelenti, hogy a törvénykezés terén a szóbeli és nyilvános eljárás mielőbbi behozatalát szükségesnek tartja.»

«Elnök: *senki sem levén szólásra felírva*, szavazás alá bocsátom a kérdést. Méltóztatnak elfogadni az indítványt? (Felkiáltások: *Elfogadjuk!*) Közfelkiáltással elfogadtatott.»

A nyolczadik jogászgylésen az ügyvédi reform kérdésében négy indítványozó közül egyik sem hagyta ki azon tételt, hogy a reform elengedhetetlen előfeltételét a szóbeli eljárás behozatala képezi és az indítványok eme pontja minden ellentmondás nélkül ment keresztül úgy a szakosztályban, mint a teljesülésben.

Hol az a gyarló ember, ki a közvélemény ily hatalmas áradatában áldozatul merné magát odavetni, hogy az ár ellen uszva elsodortassék; hol az az irodalmi mű, mely fel merné venni a keztyüt a szóbeliség hatalmas hadseregével szemben?

Lámpával kereshetünk ilyent s még sem találánk; de sőt bátran tehetnénk ezereket egy ily megátalkodott írásbeliségi hiv fejére, s még ez is bajosan vezetne eredményre. Igen helyesen mondja a budapesti ügyvédi kamara az igazságügyi miniszterhez a perrendtartási javaslat tárgyában 1879-ben kelt felterjesztésében:

«Négy éves fenállásunk óta *nincs kamara*, a mely igazságügyi bajaink főforrását nem az írásbeliségben látná, nincs a mely a szóbeliség behozatalát majd évi jelentéseiben, majd alkalmi feliratokban ne kérelmezte volna.»

«Végig tekintettünk azok során, a kiknek nézete a per reformjában súlylyal birhat. Törvényhozás, tudomány és gyakorlat egyenként *ritka egyhangúsággal* a szóbeliség behozatalát sürgetik. Megvalljuk, legszorgosabb utánnézésünk mellett sem tudtunk felfedezni sem egyént, sem corporatiót, a mely behozatalát lehetetlennek tartaná, nyomára sem tudtunk jönni azon tekintélyeknek, kik az előttünk fekvő javaslat indokai szerint a szóbeliség behozatalát ellenzik. Nem is sejtjük, hogy kik lehetnek e tekintélyek, csak annyit tudunk, hogy nézeteikkel eddig sem a törvényhozás, sem a tudomány, sem a gyakorlat terén nyilvánosan elő nem állottak.»

Talán tul is mentem az idézetek sokaságával a kellő határon; de midőn bizonyítékokat gyűjtök, még itt sem szabad megállapodnom, emlitenem kell végül a legsúlyosabbat, a képviselőház 1880 évi ápril 23-án tartott ülésében 3579. sz. a. kelt határozatát, melylyel utasítá az igazságügyi minisztert, «hogy a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvén alapuló polg. törvénykezési rendtartás elkészítésére s a kir. tábla felosztására szükséges előmunkálatokat vegye fogantatba, s az e tárgyra vonatkozó törvényjavaslatok előterjesztéséig minden javaslatnál, a szóbeliség, mint mielőbb megoldandó célra, lehetőleg legyen tekintettel.»

S most már kérdem, hogy az egyhangu irodalmi, jogászgyűlési, kamarai, képviselőházi nyilatkozatok és határozatok után micsoda komoly célja lehet az országos ügyvédi értekezletnek a kérdéses enunciatummal? az ezer után akar az ezeregyedik lenni, vagy egy cseppet önteni a nagy tengerbe. S vajon lesz-e csak egy tagja is az ügyvédi gyűlésnek, a ki komolyan hisz abban, hogy e chablon-szerű enunciatumával a szóbeliség behozatalát csak egy nappal is sietteti?

Nem hiszem, hogy csak egy is legyen közülünk, ki ennyire elfogult lenne. Ha a képviselőház határozatilag kimondott meghagyása után öt évvel még most is csak az előkészületi stadium letelején vagyunk, birhat-e ott nagy súlylyal egy 3—400 ügyvéd által megismételt puszta nyilatkozat?

Nem, mert ma már e három puszta szónak: «szóbeliség», «közvetlenség», «nyilvánosság» magának sincsen semmi sulya. Bizonyos mértékben mai eljárásunk is szóbeli, nyilvános és közvetlen. Az az igazságügyi kormány s az intéző körök a szövegezett s esetleg elfogadandó nyilatkozatból egy szemernyivel sem lesznek okosabbak. A hozzájuk intézendő kiáltásra azt fogják visszafelelni: «ezt már mi is jól tudjuk, de arra mondjatok valamit, hogy miképen, milyen formában és milyen inértékben akarjátok ezt a hármast elvet?» S vajon ily körülmények között nem magára az enunciatóra esik-e vissza a vád, hogy ő is mint az intéző körök, ott van a kezdet legkezdetén, ő sem tud többet mondani mint az első jogászgyűlés tizenöt évvel ezelőtt mondott.

Lehet az efféle enunciatum nagyon kényelmes, de nem lesz befolyása az ügyvédi kar állapotának javítására, nem felel meg a haladás eszméjét képviselő ügyvédség feladatának; sőt a mi több, e hármast eszmén belől lehet oly eljárást csinálni, mely az ügyvédséget attól is megfosztja, a mivel ma bir, e hármast chaoticus eszméből nemcsak derü, hanem oly borulat is következhetik, mely örökre elhomályosíthatja az ügyvédség egét.

Mi tegyünk tehát?

Nem képezheti vita tárgyát, hogy valódi ügyvédség csak ott fejlődhetik ki, a hol az eljárás olyan, a mely mellett az ügyvéd a nyilvánosság porondján az élőszó hatalmával küzdhet a jogért és igazságért. Az igazság és jog ékesen szóló védelmezője valamint a törvényhozás termeiben, ugy a Justitia templomában is mindig számíthat a közönség becsülésére, erkölcsi és anyagi elismerésére; míg az exequáló ügy-

védet rendszerint az uzorás büntársául tekintik, ki elismerésre épen nem, hanem csak arra számíthat, mint az uzorások általában. A hol az ügyvédek jobbára csak ez utóbbira vannak szoritva, az elsőtől pedig csaknem teljesen kizárva — mint fájdalom nálunk is — ott az «*ügyvédi*» elnevezés pusztán név, melynek tartalma meg van hamisítva, mely legfeljebb arra jó, hogy e név és tartalom szülte dissonantia koronként keserves panaszhangokban adjon magáról életjelt.

CICERO óta az ügyvéd fogalma egy a szónokéval «becsületes ékesen szóló férfiú.» Ezt a meghatározást adja MOLLOT a francia ügyvédéről és ez a meghatározás ott megfelel a valóságnak. De ez az eszme mint a dolog természetének megfelelő, még az írásbeliség — mondhatnánk — sötét századai-ban is bámulatos elpusztíthatlansággal tartotta fen magát, ha kihalt is a substratum, mint Németországban és nálunk: az eszme maga élt. Az öreg KIRONICH is e kérdésre: «Quid autem Advocatus, seu Procurator, seu Orator?» Ciceróval felel: «Cicero definivit, eum esse *Virum Bonum, dicendique peritum*»; de hozzá teszi a definitióhoz a magyar szempontból szükséges módosítást: «vel certe esse debere», vagy legalább is olyannak kellene lenni. S ezzel visszatértünk ahhoz, a ki az országos ügyvédgyűlés által ismétlődő enunciatiót minden valószínűség szerint, habár más formában, legelőször mondotta Magyarországon.

Az ügyvédség eszméjének megvalósításához, a valódi ügyvédség keletkezéséhez szükséges a szóbeli eljárás mint az egyedüli alkalmas talaj a mag kicsiráztatásához és felneveléséhez. Az ügyvédség, mely a mai írásbeliség sivár talajában birja gyökerét, kétségtelenül meg fogja sinyleni az átültetést.

Az «*orator*»-ság több jogi és általános készültséget feltételez, mint az exequálás, sokszor egy-egy fontosabb ügyre majdan napokig, sőt hetekig kell készülni, hacsak jó hírnevét nem akarja tönkre tenni az ügyvéd; de feltételezi legfőképen a természeti adományt, a szónoki tehetséget, mely képesít a tényeket és az ezekhez fűződő jogi momentumokat az ítélő bíró és a közönség előtt a tárgy minőségének megfelelő formában világos szabatossággal meggyőzően előadni. Kivántatik mocsoktalan jelem és mult, kit a nyilvános felszólalás alkalmával — hogy e trivialis kifejezéssel éljek — le nem piszszeghetnek.

Ily nagy igényeknek, melyekkel az ügyvédség eszméje annak hordozója ellen fellép, kétségtelen, hogy a név mai viselői fele részben sem fognak megfelelni, fele elhull, fele pedig küzdeni fog a kezdet nehézségeivel; öt ezerből leszünk kétezeröttszáz, ez lesz a numerus clausus meghonosítása a szerzett jogok sérelmével, ez lesz a magyar ügyvédség első igazi nagy válsága.

És mi, a mi «*roncsolt tekintély*», «*vészes anyagi és szellemi hanyatlás*» betegségében sinylődő ügyvédségünkre nézve várva várjuk a fordulót jelző eme nagy krízist. Olyannak kell lenni annak a szóbeliség, nyilvánosság és közvetlenség elvein alapuló eljárásnak, mely képes legyen előidézni ezt a tisztító válságot, a mely mellett az ügyvéd ezredék óta fenálló eszménye nálunk is valósággá lehessen, mely alkalmat adjon az ügyvédnek, de sőt logikai következetességgel arra kényszerítse, hogy legyen belőle a szó nemes értelmében orator: «*vir probus, dicendique peritus*»; azokat pedig, a kik ennek megfelelni nem képesek, más, tehetségüknek inkább megfelelő pályára szorítsa.

Az ügyvédség nem lehet asyluma boldog-boldogtalannak, aki nem kap más hivatalt, vagy aki üzleti vagy ügynöki tevékenységét egy magasabb czim köpenyege alatt a kar keretén belül akarja érvényesíteni. Pedig mai ügyvédi karunk az ily elemekkel valósággal saturálva van, kik minden egyebek csak ügyvédek nem, kiknek e pályára sem kedvük, sem hivatásuk. Ily körülmények közt nem fejlődhetik ki közszellem, a hány, annyi felé huz: a közönség pedig, mely azt az

elvet tartja: «ex uno disce omnes», egyből következtet az egész karra, sőt magára az ügyvédi hivatásra is.

Ezzel azonban korántsem akarom azt mondani, hogy majdan, egy helyes szóbeli eljárás behozatalával az egész kar csupa oratorokból fog állani. Ekkor is igen sokan lesznek, kik majd megpróbálkoznak ez oly sokat ígérő pályával. Az ügyvédség épen azért akkor is — mint egy jeles jogászunk mondá — sokaknak csak kirepülő fészük lesz, de mennyire más alakban, mint ma! Mai napság oly szerencsétlenek a viszonyok, hogy jobbra azok kénytelenek e fészekből kirepülni, kiknek a valódi ügyvédi pályára hivatásuk van, de a kik nem bírják azt a jeles üzleti képességet és connexiókat, melyek az állásban való boldogulásra képesítettek. S mi lesz a valódi nemes tehetségekkel, elcsenevésznék a kedvezőtlen talajban, a melyet ma már el sem hagyhatnak; mert a ki az ügyvédi pályára reá lépett, az előtt a kapu más-hová hermetice el van zárva. Az ügyvédből nem lehet bíró; mert arra az állásra az aljegyzők és jegyzők tartanak igényt; nem lehet belőle közigazgatási tisztviselő, mert hiszen már itten is a gyakornokok állják útját. Marad tehát abban az ügyvédi karban, melyben nincs számára tér, a melyben a csenevészést a végelpusztulás, a mocsaras talajban való erkölcsi elsüllyedés követi, a mi meg ismét csak magára a karra vet sötét árnyat.

Mig ha megfelelő szóbeli eljárásunk lesz, mi másképp fog alakulni az a kirepülő fészék, melynek ügyvédi kar a neve. Legyen olyan az a szóbeli eljárás, a mely mellett az ügyvédség a nemes plánták meleg ágyává változik. Legyen olyan az a szóbeli eljárás, a mely mellett a bíró is igazi bíró lehessen, felmentessék a bureau-munkáktól, a ki megmaradhat a hallottak megfigyelésénél és ezek alapján az ítélet hozatalnál, a hol épen ezért a bírónak nem lesz szüksége *segédre*: gyakornokra és jegyzőre: a hol a bírói díjas és díjtalan, principálisának engedelmeskedni megtanult bírósági mellékszemélyek nem fogják útját állani az élet tapasztalatával gazdagon ellátott ügyvédnek, hogy a jogászság legmagasabb funkciójába, a bírói állásba átléphessen.

Az ügyvédség a legjobb jogi iskola, hol a jogász a felelkel való közvetlen bizalmas érintkezés által megismerkedhetik az étellel, az emberek gondolkozásmódjával, megtanul olvasni a vesékben és szívekben, a mi meg ismét egyedül képesít az igazságot az ítélethozatalnál megközelíteni. Mennyit nyer így a bírói kar erőben és értékben, de mennyit nyer az ügyvédi kar is.

Mi más lesz az az ügyvéd, a melynek végcélja a bírói magasztos állás elnyerése, szemben a mai ügyvéddel, a kinek van tehetsége, vagy nincs, van szerencséje vagy nincs, az ügyvédi kar keretén belül élni vagy halni kell! mely vigasztalás nélküliség kétségbeesésbe visz s kétségbe esett tettekre ragad. Mi más lesz annak az ügyvédi karnak önérzete, melynek tagjai törekvésük jutalmául bírói székre aspirálnak, kik ekképen már ügyvédi állásukban is a per első bírái igyekeznek lenni.

Kétségtelenül sokakat elfog a mondtakra a kételkedés, hogy talán még sem lesz ez úgy jó, mert végre is az ügyvédek közül azok fognak leginkább a bírói székekre aspirálni, kik kellő tehetség hiányában az ügyvédi pályán nem boldogulhattak. Az élet azonban itt is megtalálja a helyes utat: az ügyvédek tehetségük és készütségük szerint az alsóbb és felsőbb bíróságoknál nyerhetnek elhelyezést, s az ügyvédség, a pályák ezen legnyilvánosbika bizonyára jobb fokmérőül fog szolgálni arra, hogy ki mire képes, mint a mai, jobbra csak az anciennitásra alapított előléptetési rendszer.

A szóbeliségnek csakis azon rendszere, mely mind ezt lehetővé teszi, lesz üdvös hatással az ügyvédségre; de lehet olyan is az a szóbeliség, a melyre öt esztendővel életbe léptetése után szintén azt mondjuk, mint az 1874-iki ügyvédi rendtartásra, «hogy a létező bajokat nemcsak nem orvosolta,

sőt azokat részben fokozta», «mely mellett a kar tagjai az igazságszolgáltatás szervezetében őket illető helyet önérzettel és sikeresen be nem tölthetik».

Ezért is nem tarthatom célra vezetőnek a meghívóban formulázott enunciatumot, hanem indítványozom, hogy mondja ki az országos ügyvédi értekezlet, miszerint:

«a valódi ügyvédség fejlődésének elengedhetetlen előfeltételét képezi a szóbeliség, nyilvánosság és közvetlenség elvein alapuló oly polgári és bünvádi eljárás létesítése,

1. mely lehetővé teszi, hogy az ügyvéd egyedüli hivatása, a jogvédelem mellett megmaradva, azt a bíróságok előtt nyilvánosan és élőszóval teljesíthesse,

2. mely lehetővé teszi, hogy a bírói kar tagjai az ügyvédi karból neveztesse ki.»

Dr. NAGY DEZSŐ.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

2. §. A folytonos bűncselekvények a magyar büntető-törvénykönyvben.

A magyar büntető törvénykönyv kifejezetten ugyan nem rendelkezik a folytonos bűncselekvényekről (mert ezek kifejtését hallgatag a doctrinának hagyja fen), de számos bűncselekményt sorol fel, melyek folytonos delictumot képeznek.

Ide tartoznak nevezetesen sorrend szerint:

1. A felségsértés feljelentésének elmulasztása (BTK. 135. §.), mely a mulasztási büntettek közé tartozik.

2. A törvényellenes elfogatás vagy letartóztatás, valamint a törvényes időn túl fogvatartás büntette illetve vétsége. (BTK. 193—196. §§.) Hogy ezt törvényünk határozottan folytonos bűncselekvénynek akarta minősíteni, az kétségtelenül kiderül abból is, hogy bizonyos időhatárokat állít itt fel és minél tovább tartott a büntett, annál súlyosabban bünteti azt.²

3. Folytonos bűncselekvényt képeznek a személyes szabadság közhivatalnok általi megsértésének azon esetei, melyeket törvényünk 196., 197., 198. §-ai állapítanak meg és melyek részint positiv ténykedésből, részint mulasztásból állanak.³

4. A gyermekrablás büntette,⁴ melyet a BTK. 317. §-a szerint az követ el, ki 14 éven aluli gyermeket akarata ellenére szülője, gondnoka, vagy felügyelője hatalmából elvisz vagy letartóztat.

5. A megszőktetés büntette illetve vétsége, vagyis 14 évnél ifjabb leánynak saját beleegyezésével szülője, gondnoka vagy felügyelője felügyelete alól, azok akarata ellenére elvitele. (BTK. 320. §.)

6. Az elragadás büntette, azaz a BTK. 321. §-a szerint

¹ Az előbbi közleményeket 1. a 30. és 31. számokban.

² Így kimondja a törvény, hogy ha a letartóztatás, illetve fogvatartás 7 napig tartott, 1 évig terjedhető fogház, ha 7—15 napig, 2 évig terjedhető fogház, 15 naptól egy hónapig tartó letartóztatás esetén 3 évig terjedhető börtön; 1—3 hónapig tartó esetén 5 évig terjedhető fegyház és végre, ha a letartóztatás vagy fogvatartás 3 hónapon túl tartott, 5—10 évig terjedhető fegyházbüntetés állapítandó meg.

³ Ezen §-ok t. i. kimondják, hogy ha valamely «felügyelő a fenálló szabályok ellenére valakit a szabadságvesztés-büntetések végrehajtására rendelt és felügyelete alatt álló helyiségbe befogad; ugyszintén ha valakinek a fogházba történt beszállításáról közvetlen felsőséget huszonnégy óra alatt nem értesíti: vétséget követ el. (196. §.) Hasonlóképp a 197. §. szerint «azon közhivatalnok, a ki valakinek törvényellenes letartóztatásáról vagy fogva tartásáról hivatalos tudomással bírván, azt az illetékes felsőbbségnek azonnal fel nem jelenti és azon felsőbbség, mely a feljelentés által vagy más módon hivatalos tudomására jutott tény megvizsgálását és a kellő intézkedést 48 óránál tovább halasztja: szintén a személyes szabadság elleni vétséget követi el.

⁴ Vannak ugyan büntető jogászok, kik a gyermekrablás, elragadás büntetést nem akarják folytonos delictumnak elismerni (igy HAUS id. m. 356. §.), azt hozván fel indokolásul, hogy itt az elragadás büntetetik, ez pedig pillanatnyi bűncselekmény, azonban részünkről ezen ellenvetést nem ismerhetjük el alaposnak. Igaz, hogy az elragadás factuma a pillanatnyi bűncselekvények közé tartozik, de ez még nem érv, mert minden folytonos büntett, mely positiv ténykedésen alapul, pillanatnyi büntett által hozatik létre, csakhogy azután az így létrehozott jogellenes állapot állandósul. Ez történik a jogtalan letartóztatásnál is (pedig nem ismerünk criminalistát, ki tagadná, hogy a jogtalan letartóztatás folytonos büntett), ugyanez történik a gyermekrablásnál, elragadásnál és a megszőktetésnél és azért részünkről ezeket is a folytonos bűntettek közé soroltuk, annál inkább, mert az igazsággal homlokegyenest ellenkezőnek tartanánk, ha az, ki az elrabolt gyermeket évekig magánál tartotta és így e büntetést hosszú időn át mintegy szakadatlanul elkövette, nem büntetnének súlyosabban, mint az, ki e büntetést csak pár napig követte el.

valamely nőnek, ennek akarata ellenére, a törvényben meghatározott specialis célzattal elvitele vagy letartóztatása.

7. *A személyes szabadság magánosok általi megsértésének* esetei, melyekről a BTK. 323. §-a rendelkezik.¹

8. Folytonos büntett szerintünk a *kettős házasság* büntette is, ámbar vannak igen jeles külföldi és hazai criminalisták,² kik azt állítják, hogy a kettős házasság nem tartozik a folytonos büntettek közé. Érvelésük azon alapszik, hogy «a kettős házasság lényege, a *második házasság megkötése* és nem a második házasságban élés»,³ így tehát «ha a kettős házasságnál a bűnösség momentuma *csak abban* van, hogy az érvényben levő házassági kötelék megsértésével második (illetve harmadik) házasság kötött»,⁴ úgy a kettős házasság nem folytonos büntett.

Az első érv ellen theoretikailag nem lehet kifogást tenni, de a második ellen igen. Tagadhatlan ugyanis, hogy p. a magyar büntető-törvénykönyv szerint is kettős házasság büntette forog fen, mihelyt a második házasság az érvényes házasság megkötésére előirt törvényes szabályok és alakszerűségek mellett megkötött. Tehát e büntetthez épen nem kívántatik meg, hogy a tettesek a második házasságban tartósan vagy folytonosan együtt éltek legyen, sőt e büntett létrejövetelére nem szükséges a második (vagy harmadik) házasság consummálása sem. *Elméleti szempontból* tehát HAUS fenebb idézett ellenvetése bir némi alappal, de a gyakorlatban ezen felfogás igen visszás consequentiákra vezetne; már pedig az olyan teoriát, mely a gyakorlat tűzpróbáját nem bírja kiállani, részünkről sohasem tartjuk egészséges, életrevaló elméletnek. De ha ezen első érv ellen nem is tehetünk elméletileg kifogást, nem oszthatjuk azon második érvet, hogy «a kettős házasságnál a bűnösség momentuma *csak abban van*, hogy az érvényben levő házassági kötelék megsértésével a második (vagy harmadik) házasság megkötött.» Ez állhat azon kivételes esetben, midőn a második házasság az előirt alakszerűségek bevégezése után, tehát a megkötés után *azonnal fölfedeztetett*.⁵ Ez azonban a gyakorlatban nagyon ritkán jön elő; pedig a *törvényhozásnak nem a kivételes, hanem a rendes körülményeket kell szem előtt tartani*, ezekből kell kiindulni. *Rendes körülmények* közt a házasság felek a második házasság megkötése után hosszabb-rövidebb ideig *együtt élnek*, már pedig ilyen esetben a fenebb idézett érv alapját veszti; ilyenkor már nem áll, hogy «a bűnösség momentuma *csak abban van*, hogy az érvényben levő házassági kötelék megsértésével új házasság kötött», hanem ilyenkor a *bűnösség abban is mutatkozik, hogy állandó jogellenes állapot származik*, mely egyrészt a szemérem elleni vétséget képezi, másrészt az ebből származó gyermekek családi állására gyakorolhat káros hatásokat.⁶ Nézetünk szerint nem férhet össze az igazság

¹ A BTK. 323. §-a szerint «a ki valakit törvényellenesen elfog, elfogat, letartóztat vagy személyes szabadságától bármi más módon megfoszt; ugyszintén az, a ki valakit a törvény által megengedett esetekben tartóztat le, azonban e cselekményét azonnal, mihelyt lehetséges volt, a hatóságnak nem jelenti be: a személyes szabadság megsértésének vétségét követi el és 3 hónapig terjedhető fogházazal büntetendő.» Kimondja továbbá törvényünk, hogy ha a letartóztatás 7—15 napig tartott, egy évig, ha 15 napnál tovább, de egy hónapot túl nem haladott. 2 évig terjedhető fogház, 1—3 hónapi letartóztatás esetén 3 évig terjedhető börtön, ha pedig 3 hónapot is túlhaladott, 5 évig terjedhető fegyház-büntetés szabandó ki.

² Igy HAUS: *Principes gén. I. tome 356. §* — HUGO MEYER: *Lehrbuch.* 344. l. — SCHNIERER: *A magyar büntető-törvény magyarázata.* 209. l. F. nézetben van JOHN is (id. ért. GOLDTAMMER-*Archiv.* IX. k. 305—315. l.), de ő különben is a folytonos delictumokat szükség-teleneknek tartja s őket a folytatólagos delictumok közé sorolja.

³ HAUS id. m. 356. §.

⁴ SCHNIERER id. m. 209. l.

⁵ Ez indította a magyar törvényhozást is arra, hogy (a modern tudomány igényeinek megfelelőleg) a kettős házasság büntettének ismérveül nem a consummálást, hanem az alakszerűségek bevégezését állította fel. Teljesen igazolja ezen helyes intézkedést az indokolás (II. k. 98. l.), midőn kijelenti, hogy *ezen intézkedés nélkül* mindazon esetekben, «melyekben a consummálás nem történt meg vagy nem volna bizonyítható . . . a kettős házasságot *nem lehetne bevégezett* büntettnek minősíteni,» a mi pedig visszás következményekre vezetne.

⁶ A kettős házasság, t. i. «a szemérem elleni büntettekhez tartozik ugyan, de a családi állás elleni büntettekkel is rokonságban áll és épen ezen okból a delictumok e két neme közt a fokozatos átmenetet közvetíti.» (*Indokolás.* II. k. 98. l.)

követelményeivel, hogy ily *állandó, és két irányban is jogellenes*, tehát a jogrendet, az állam törvényeit és a házasságot, mint állami intézményt nagy mértékben sértő delictum egyszerű és *nem* folytonos büntettnek minősítették és csak olykép büntetessék, mint egy *egyszerű büntetendő cselekvény*. Mert igen helyesen jegyzi meg dr. KAUTZ GUSZTÁV,¹ hogy «ha a kettős házasság büntettét a szemérem elleni és a családi állás elleni büntettek közé soroljuk, alig lehet indifferens a törvényhozó előtt az, a mi a második házasság megkötése *után* történik; sőt *minél tovább tart e bűnös viszony, annál hátrányosabb következményei lehetnek a családi állásra, annál inkább képezi a szemérem elleni sértést*», tehát nézetünk szerint *annál súlyosabban büntetendő*. Ez pedig úgy érthető el legkönnyebben és legegyszerűbben, *ha a kettős házasságot folytonos büntettnek jelentjük ki*; mert ez esetben a bírónak a törvényben megállapított, relative határozott büntetés keretében elég alkalma lesz a *folytonosságot súlyosító körülménynek venni*, és a tettesek alanyi bűnössége, valamint a második házasság hosszabb-rövidebb tartama szerint a büntetést kimérni.

9. A magyar büntető-törvény szerint a folytonos bűncselekvény még a *talált dolog jogtalan elsajátítása*, mert e delictum nem azért büntetetik, mivel a tettes a talált dolgot birtokba vette, (a mi pillanatnyi delictumot képezne), hanem azért, mert azt hosszabb ideig folytonosan, continue magánál tartotta, a mi onnan ismerhető fel, hogy a dolgot 8 nap alatt a hatóságnak vagy az elvesztőnek át nem adta. (BTK. 365. §.)

10. Ide tartozik a *talált kincs jogtalan elsajátításának vétsége* (BTK. 366. §.) ugyanazon okokból.

11. *Folytonos delictumot állapít meg a kihágási törvény* néhány szakasza is, pl. a 44. és 45. §§., melyek szerint a ki hivatali egyenruhát, stb. jogtalanul visel, vagy a ki őt nem illető czimet vagy rangfokozatot használ és ez által a közöniséget tévutra vezeti, illetve őt jogosan nem illető belföldi rendjelet visel, kihágást követ el.

Ezek azon büntetendő cselekvények, melyek a magyar büntető-törvényben levő delictumok közül folytonos bűncselekvényeknek tekintendők, jóllehet sem a törvény, sem az indoklás ezeket kifejezetten nem nyilvánítja folytonos delictumoknak. Törvényünk azonban nem rendelkezik arról sem, hogy a *folytonos bűncselekvénynél a bíró miképp szabja ki a büntetést*. Erre nézve tehát a doctrinának és a büntető praxisnak kell szabályt felállítani.

A modern büntetőjogászok teljesen egyetértenek arra nézve, hogy a *folytonos büntetendő cselekvényt egy büntett vagy vétség gyanánt kell tekinteni, tehát rá egy büntetést kell kiszabni*. De természetes, hogy a folytonosság, az állandó jogellenes állapot a büntetés kiszabásánál figyelembe veendő és pedig úgy, hogy minél hosszabb ideig tartott a folytonos büntetendő cselekmény: annál inkább meg fogja közelíteni a bíró a törvény által felállított relative határozott büntetés maximumát, vagyis annál súlyosabb büntetést fog kiszabni.

A *folytonos büntetendő cselekvények körül felmerülhetők gyakorlati kérdések* közül idő és tér hiánya miatt csak a legfontosabbra terjeszkedhetünk ki és ez: az *elévülés* kérdése.

Akadnak sokan, kik a folytonos delictumok elévülését az *első cselekvény elkövetése napjától* akarják számítani. Hogy ez anomalia, azt nem kell hosszasan bizonyítgatnunk. Hisz ily módon megtörténhetik, hogy pl. gyermekrablás büntette esetén a tettes, ki a gyermeket 6 évig tartja hatalmában, elévülés miatt nem lenne büntethető; mert a törvény a gyermekrablás közönséges (nem minősített) eseteire 5 évig terjedhető fegyházszab, már pedig ezen büntetés öt év leteltével elévülne, ha az elévülési időt az első tett elkövetése napjától akarnánk számítani. Kétségtelen tehát, hogy a

¹ *A magyar büntetőjog tankönyve* című műve 513. lapján a 2. jegyzetben.

*folytonos bűncselekvény elévülését azon időtől kell számítani, midőn az elűdézett jogellenes állapot megszűnt,*¹ vagyis a tettes bűnös magatartásával felhagyott.

E tekintetben egyetértenek hazai büntetőjog-íróink is, de meglehetősen ellentétes nézetek vannak egy büntett: a *kettős házasság elévülése* tekintetében, erről tehát bár röviden, de külön meg kell emlékeznünk. Nevezetesen SCHNIERER² és WERNER (id. m. 306. l.) a kettős házasság elévülését a *második házasság megkötésének napjától* akarják számíttatni, ellenben KAUTZ GUSZTÁV és a büntető-törvényjavaslat szerzője CSEMEGI (Indokolás. II. k. 109. lapján) az elévülést azon időponttól kívánják számíttatni, midőn akár az első, akár a második házasság megszűnt. Részünkről az utóbbi nézetet tartjuk helyesnek és pedig azért, mert az előbbi nézet alkalmazásából *roppant visszasságok* keletkezhetnek. Igen találó példát hoz fel erre KAUTZ GUSZTÁV (id. m. 513. l. 2. jegyzet). Szerinte, ha kettős házasságnál az elévülés idejét a második házasság megkötésének napjától számítanánk, megtörténhetnék, «*hogy egy magyar honos, ki külföldön második házasságot kötött és hat év múlva második házastársával haza jött, ép azért, mert már hat évig élt e bűnös viszonyban és folytonos házasságtörést követett el, nem lenne büntethető (mert büntette 5 év alatt elévült), míg az, ki legújabbán követte el a kettős házasság büntettét vagy talán csak megkísérelte azt, ezért bűnhődni fog.*» Ilyen *anomaliára* vezető theoriát részünkről el nem fogadhatunk; azért nézetünk szerint itt is az általános szabály lesz alkalmazandó, vagyis *az elévülést azon naptól kell számítani, midőn a jogellenes állapot megszűnt*, tehát melyen akár az első, akár a második házasság felbomlott.³

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Eszrevételek a hagyatéki eljárásunkat illető panaszokra.

Átalában, de különösen a napi sajtó részéről, többször éles recriminációk tételnek, hagyatéki eljárásunkban uralkodó lassúság, zürzavar, tájékozatlanság ellen.

Nem lehet tagadni, hogy még ez idő szerint is vannak összekuszált hagyatéki ügyek. De azokkal, akik ennek okát *csakis* a hézagos törvényben találják, s folyton csak az örökösödési eljárásra vonatkozó törvény meghozatalát sürgetik, nem lehetek egészen egy véleményen.

Nem pedig azért, mert a *tapasztalat bizonyítja*, hogy az ide vonatkozó *fenálló törvényeket ismerő*, és *ügybuzgó* hagyaték-tárgyaló biztos, vagy kiküldött, feltéve, hogy az érdekelt felek a tárgyalásra kitűzött időben mindannyian megjelennek, képes a legbonyolultabb hagyatékot is 1—2 nap alatt ugy-

¹ Röviden, de találóan fejezi ki ezt HUGO MEYER: *Lehrbuch*. 344. l. Szerinte «a folytonos büntett elévülése a cselekvény, illetve a jogellenes állapot *végpontjától* (Endpunkt) számítandó.»

² L. *A büntető törvény magyarázata*. 209. l. SCHNIERER ezen nézete természetesen folyik abból, hogy ő a kettős házasságot nem tekinti folytonos büntettnek. Mi ezen nézetet nem oszthatjuk s már fentebb megkíséreltük az ellenkező felfogást indokolni, itt csak azt tevén hozzá, *hogy a kettős házasságot* — igénytelen véleményünk szerint — *már csak azért is folytonos büntettnek kell tekinteni*, hogy ezen delictum elévülésénél ne kelljen kényszerűleg ily következtetésre jutni, a mely — mint az alább idézett példából kitűnik — szembetűnő igazságtalanságokra vezethet.

³ Ezen egyedül helyes álláspontot foglalja el a *német birodalmi büntető-törvénykönyv* is. Ennek 171. §-a ugyanis határozottan kimondja, hogy a kettős házasság elévülése azon nappal kezdődik, melyen az egyik házasság jogérvényesen felbomlott vagy semmisnek nyilvánított. Ezen intézkedés, melyet csak helyeselnünk lehet, azzal van indokolva, hogy a német büntetőjog-irodalomban vitás, vajon a kettős házasság folytonos büntett-e, vagy nem és ezért a törvényhozó világosan akart intézkedni, hogy a gyakorlatban kételyre ne adjon okot. Ilyen világos intézkedés törvényünkben is igen helyén lett volna, de minthogy elmaradt, gyakorlatunknak kell ezen helyes elvet acceptálni és érvényre juttatni.

letárgyalni, hogy azt a bíróság — ismét feltéve, hogy a *szükséges* munkaerővel el van látva — az ügyiratok beérkezésétől, — a mennyiben az illetékszabási hivatali érintkezés, és az örökösöknek a kiszabott illeték előzetes lefizetéseire felhívása mellőzhető lenne — legfőleg 14 nap alatt átadhatná, esetleg a perreutasító végzést meghozhatná.

Tárgyalni kell a hagyatékot úgy, a mint a törvény rendel: mindjárt meg fog szünni minden panasz.

A bíróság igen sokszor kénytelen a hagyatéki iratokat kiegészítés vagy póttárgyalás végett visszaküldeni.

Némely esetben még a haláleset-felvétel is hiányzik az iratokból.

Ha végrendelet van, az vagy nincs kihirdetve, vagy hiteles másolat csatolva nincs.

A kiskorúak születési anyakönyvi kivonatai hiányoznak.

A vonatkozó telekkönyvek sok esetben be nem szereztettek.

A meghatalmazott általi képviselőnél az 1868: LIV. tcz. 553. §-a figyelembe nem vétetik.

Peres hagyatéknál az örökösök nem kérdeztettek meg, hogy a per alatt miképen kívánják a hagyatékot biztosítani és kezelteni?

Leginkább ezek azon hiányok, melyekben a hagyatéki tárgyiratok egy része leledzik.

Ezeknél azután kárba vészett a tárgyaló közeg és a bíró ideje, ki a hiányt constatálta. A felek újból zaklattatnak s természetesen panaszkodnak is.

Mire az iratok a tárgyaló biztoshoz visszaérkeznek, abba ismét idő kerül. Annak ideje határidőkkel már jó előre lekötve lehet s mint olyan, ki a fenebbiek közül valamelyik hibát elkövette, talán nem is épen örvendez a megbízásnak s hosszabb határidőt tűz, melyre a feleket most már még nehezebb összehozni.

Szerencse, ha az örökösök közül időközben egyik avagy másik el nem halt, mert ellenesetben újabb bonyodalom támad.

Igy származnak azután az évekig be nem fejezhető kettős-hármas hagyatéki ügyek, melynek főként a hetvenes évekből maradtak fen.

Tehát *jól tárgyalni a hagyatékot*, az a fődolog. E nélkül semmiféle törvény nem segít.

Jelenlegi hagyatéki eljárásunk mellett is kellő képzettségű, ügybuzgó erőekkel, az ügyek jól és gyorsan lebonyolíthatók lennének.

Hiány mindenesetre az, hogy idevonatkozó törvényeink szétszórva találhatók; s tekintve, hogy nálunk kisebb hagyatékok tárgyalásával községi jegyzők is megbízhatók; az 1881. évi LIX. tcz. 92. §-ának azon rendelkezése, miszerint: «Addig, míg az örökösödési eljárás iránt külön törvény intézkedik, fentartatnak az 1868: LIV. tcz. 559—594. §-ainak intézkedései az 1877: XX. tczikkben foglalt . . . változtatásokkal» minden irányban könnyen áttekinthető tájékozást nem nyújt. *Ennyiben tehát szükség lenne* arra, hogy a hivatkozott törvényszakaszban kilátásba helyezett örökösödési eljárás, kapcsolatban a polgári törvénykönyvvel vagy legalább annak az örökjogot tárgyaló részével mielőbb életbe lépne.

De még egy rendszeres egésztest képező örökösödési eljárás mellett is nem sokkal megyünk többre, ha a hagyatéki ügyek felületesen tárgyalatnak.

Ez ellen kell főként az új törvénynek garantiáit találni.

Ha a törvény világos és részletes rendelkezéseket tartalmaz az iránt:

Mi a tárgyaló közeg teendője? s mikor tekinthető e tárgyalás teljesen befejezettnek? Mik azon okmányok, melyek a tárgyalási jegyzőkönyvhöz egyesség vagy perreutasítás szüksége esetében feltétlenül csatolandók? akkor sanctióképen oda tehető lenne az is, hogy ha a bíróság az iratokat a törvényben előirt módon felszereltnek nem találja, a

hiánynak a törvényszakasra utalással jelzése mellett, a tárgyaló közeget meghatározandó összegig terjedhető pénzbírságnak záros határidő alatt különbeni végrehajtás terhe alatt leendő megfizetésében elmarasztalni köteles.

Hagyatéki eljárásunk mai érvényében is különös súlyt helyez arra, hogy az egyesség a felek között, a mennyiben arra kilátás mutatkozik, ismételve is megkísérlendő.

Ez, tekintve, hogy az örökösödési perek évekig elhúzódhatnak, jövőre is fentartandó felette üdvös intézkedés.

A tapasztalat azonban azt bizonyítja, hogy, különösen ha a felek sokan vannak, legnehezebb a feleket a tárgyalásra kitűzött időben összehozni.

A tárgyaló közeg tehát feljogosítandó lenne arra, hogy a meg nem jelent s magát nem igazolt felet, a mennyiben a tárgyiratokhoz csatolt vétíviből kitetszőleg törvényszerűleg idézve volt, pénzbüntetésben marasztalhatta.

Az idézvénynek már magának úgy kellene kiállítva lenni, hogy ezen következményről a fél már eleve tudomást szerezhetne.

A tárgyaló közeg teendője tüzetesen körvonalozandó lenne az esetben is, ha:

1. Valamelyik örökös ismeretlen helyen tartózkodik, vagy
 2. Elmebeteg.
 3. Ha a t. és t. gyám érdeke az általa képviselt kiskorú érdekével a tárgyalás során összeütközik.
 4. Ha az idézett fél meghatalmazott által jelenik meg.
- Végre pedig szükséges lenne illetékes helyen tüzetes *Utastás*-t kidolgozni hagyaték tárgyalók részére.

A községi jegyzők pedig kötelezendők lennének, hogy a hagyatéki eljárásból az illetékes árvaszék előtt vizsgát tegyenek.

CSORBA KÁROLY,
kir. tszéki bíró.

Felebbezés illetéki ügyekben.

Ily cím alatt, a *Jogt. Közl.* 26-ik számában megjelent cikkemre BENEDEK SÁNDOR p. ü. közigazg. bir. fogalmazó ur hosszasan válaszolva, terjedelmes fejtegetését azzal zárja be: «vajha az illetékszabályok minden része annyira világos lenne, mint a kir. p. ü. igazgatóságok határozatai ellen intézett felebbezés mely helyen való benyújtásának s mikénti bélyegzésének kérdése.»

Legyen szabad ezen kérdéshez még egyszer röviden hozzá szólanom.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy korábbi cikkemben nem a pénzügyigazgatóságok határozatai ellen birtokon belül felebbezést engedő eseteket kívántam tárgyalni és kritizálni; czélom csak is annak constatálása volt, hogy nem minden körülmények között bir a pénzügyi közigazgatási bírósághoz intézett felebbezés végrehajtást felfüggesztő joghatályal s így ha az 1881: 34. tcz. 36. §-ának minden pontját felsorolni mulasztottam is, a jelen esetben ezáltal hibát nem követtem el s legtávolabbról sem volt szándékom ezzel a törvényt «szükmarkunak» tüntetni fel.

BENEDEK SÁNDOR urral egyetérték abban, hogy a felebbezésnek mely helyen való benyújtására vonatkozólag, az 1883: XLIII. tcz. 6. §-a világos és minden kétséget kizáró rendelkezést tartalmaz. De épen azért mert ily meggyőződésben vagyok, nem lehet, nem szabad respectálnom azon «döntvényt», melyre B. S. ur válaszában hivatkozik, s mely «döntvény», a felebbezést, a pénzügyi közigazgatási bírósághoz benyújthatónak jelenti ki, nemcsak az illető pénzügyi igazgatóságnál, hanem más p. ü. hatóságnál is. Nem respectálhatom — ismétlem — ezen döntvényt, mert a felebbezések benyújtásának helyét tüzetesen meghatározó 1883: XLIII. tcz. 6. §-ának rendelkezésével nyílt ellenkezésbe jön, már pedig ennek megtörténnie nem szabad; mert az 1881: LIX. tcz. 4. §-ában is világosan kimondva van, hogy decisio csak «vitás elvi kérdésekben» hozható. Tételes törvénnyel

ellenkező döntvény tehát létjogosultsággal nem bir, mert hiszen «döntvények», (decisiones) mindig azon bírósági ítéletek voltak a multban s lesznek a jövőben, melyek által kétséges és törvényileg nem szabályozott jogkérdések döntetnek el.

B. S. ur szememre veti, hogy nem ismerem «a p. ü. közig. bíróság által elfogadott gyakorlatot.» Ez nem áll; hiszen cikkemből ennek épen ellenkezője látszik; előadtam ugyanis, hogy a felebbezések, az adóhivatalok által is elfogadhatnak; tehát a gyakorlatot ismerem, tagadtam és tagadom azonban, hogy ezen gyakorlat, lett legyen bár annak megteremtője, meghonosítója a pénzügyi közigazgatási bíróság, törvényes alappal, létjogosultsággal birna, mert a miként ezt már előbbeni cikkemben is hangsúlyoztam, semmiféle rendelet, avagy alkalmazásba vett talán helyesebb gyakorlat a tételes törvény határozott rendelkezését meg nem változtathatja. Mert ha ez lehetséges volna, akkor illuzoriussá válnék a törvény, s zerus fokra devalválódnék a törvényhozás tekintélye. Törvényt csak egy későbbi törvény módosíthat s változtathat meg, nem pedig rendelet, avagy decisio. Különben, hogy a decisio által meghonosított «gyakorlat», az igazságszolgáltatás országában Mathuzalem-kort érni nem szokott, sőt sok esetben a lépkék életkorát is alig éli túl, a mindennapi tapasztalat bizonyítja, s így ha azon «üdvös» decisio törvényes alapon nyugodnék is, abból teljes megnyugvást nem merithetnénk. Hogy a p. ü. közegek a határozat jogerőre emelkedését ellenőrizhessék, mindenek előtt összhangu működésre van szükség. Hol van már most az összhangu a törvény s döntvény között? hogy képzelhető összhangu működés ott, a hol valamely «beadvány» benyújtásának helyéül a törvény egyik, a döntvény pedig másik helyet jelöli ki? miként várható a jogerőre emelkedés pontos és szigorú ellenőrzése, ha az apelláta benyújtására nem is két, de több hely között választhat a fél? (a pénzügyi közigazgatási bíróságnak B. S. ur által felhívott «döntvényében» ugyanis az mondatik, hogy a felebbezés nemcsak az illető p. ü. igazgatóságnál, «hanem más p. ü. hatóságnál is benyújtható, ha ugyan a benyújtás valamely p. ü. hatósághoz a meghatározott felebbezési határidőn belől történt»; nem kívántatik tehát még az sem, hogy a felebbezés legalább az eljáró kiszabási hivatalhoz adassék be; elfogadhatja azt bátran bármely p. ü. hatóság). A többször említett s határozott rendelkezést tartalmazó törvény megsértése nélkül a mi pénzügyi közigazgatási bíróságunk sem mehetett tovább, mint a bécsi cs. kir. közigazgatási bíróság, mely — B. S. ur által felemlített — határozatában kimondotta, hogy: «a törvényes határidőn belől, de nem az illetékes, hanem egy alantas hatóságnál benyújtott és ez által magasabb helyre felterjesztett felebbezés elkésettnek tekintendő, ha az ahhoz a hatósághoz, a mely a sérelmes határozatot hozta, a felebbezési határidő elmúltával érkezett be.»

Mult cikkemben kifejeztem most is helyesnek tartott azon nézetemet, hogy a pénzügyi közigazgatási bírósághoz intézett felebbezés is leghelyesebben, egyedül s csupán az eljáró kiszabási hivatalnál volna benyújtható; de mert a törvény másként intézkedik, habár ez kényelmetlenebb is, ahhoz kell alkalmazkodnunk, nem pedig ezzel nyíltan ellenkező gyakorlat meghonosításával, egyrészt a törvény iránti tisztelet megsértésére nyíltan szabadalmat hirdetni, másrészt pedig, a mindennapi életből napraforgó természetűnek ismert ingadozó törvénykezési «gyakorlat» iránt nem valami nagy bizalommal viseltető érdeklött feleknek a kétkedésre s bizalmatlankodásra újabb alkalmat s okot szolgáltatni.

Feleletének második részében a felebbezések mikénti bélyegzésének kérdésével foglalkozik B. S. ur.

Minthogy korábbi cikkemben én magam is azt tartottam helyesnek, mit B. S. ur állít, hogy tudniillik, ha a tartozás 50 frtot meg nem halad, 15 kros, más esetben pedig

36 kros bélyegjeggyel látandó el a felebbezés: ezen kérdést tárgyazó fejtegetéseire csak annyiban reflectálok, a mennyiben azt állítja, hogy a törvényben említett elsőfolyamodású és másodfoku hatóság alatt mindig csak a p. ü. igazgatóság értendő s ez, mint B. S. ur írja, igen helyes, mert a p. ü. igazgatóságra mind a két czim teljesen ráillik. No már engedjen meg B. S. ur, de ebben nem érthetek vele egyet, mert én még mindig úgy hallottam, úgy olvastam, úgy tanultam, hogy elsőfolyamodású bíróság vagy hatóság az, mely valamely ügyben az első határozatot hozza s mivel a pénzügyigazgatóság illetékügyekben mindig az illetékkiszabási hivatal határozatát vizsgálja felül, tehát az ügyben nem első határozatot hoz: helyesen soha sem nevezhető *elsőfolyamodású hatóságnak*. B. S. ur sophismájával a kir. ítélő táblára is rá foghatnók, hogy «első folyamodású», a mennyiben ugyanis a perekben «elsőiben intézett felebbezések felett határoz», már pedig így dehonestálni a kir. ítélő táblát, tudtommal, ez ideig még senki sem merte. Fentartom és B. S. ur által megczáfoltnak nem tekinthetem tehát továbbra is azon állításomat, hogy a pénzügyi törvények és szabályok akkor, a midőn, alattomban, a p. ü. igazgatóságot érve, hol első, hol pedig másodfoku elnevezést használnak, hibát követnek el, s előbbeni cikkemben kifejezett kételkedésre okot és alkalmat szolgáltatnak.

ALEXANDER.

Különfélék.

— **A honti eset** fényesen illusztrálja az ez idei Jogászgyűlés bűnügyi szakosztálya számára kitűzött, a magánvád szervezésére vonatkozó kérdés fölötté actualis fontosságát: hogy mennyire szükséges tartózkodni az ügyészi vádmonopolium egyoldalúságától. A napi sajtó az egyes esetből indulva ki, most hamis generalisálással támadást intéz maga az accusatorius eljárás sarkalatos elve ellen és önálló vádjogot követel a bíróság számára. Reméljük, hogy a Jogászgyűlés üdvösen hozzájáruland ahhoz, hogy ezen téren is az eszmék tisztáztassanak s a közvélemény világosabb képet nyerjen a modern vádelvi eljárás felfogásáról, a mely az önálló vádhatóság s a magánvád egymást egyensúlyozó s kiegészítő rendszerén alapul. — Egyébiránt úgy látszik nekünk, hogy nem volt helyén az ipolysági törvényszék részéről beszüntető határozatot hozni. A magyar gyakorlat évtizedek óta megadja a sértett félnek a concurrrens vádemelés jogát a *közvád tárgyát képező bűncselekményekben is*. E tekintetben a kir. Curia valamennyi tanácsa teljes egyöntetűséggel jár el. Ha tehát az ipolysági törvényszék beszüntető határozatot hozott, akkor vagy a törvényszék tévesen fogta fel jogkörét, vagy a sértett felek mulasztották el annak módja szerint a vádhoz csatlakozni.

— **Az országos ügyvédi értekezlet** végrehajtó bizottsága a napokban tartott üléseiben foglalkozott a hozzá beérkezett indítványokkal. A beérkezett indítványoknak ugy nagy száma mint tartalma tanúságot tesz nemcsak az ügy iránt szerteszt az országban uralkodó közérdeklődés magas fokáról, hanem arról is, hogy a karban egészséges érzék van az iránt, miszerint a kar érdekei válhatlan kapcsolatban vannak az igazságügyi reform érdekeivel.

— **A kir. Curia** julius havi kimutatásából kiemeljük a következő adatokat. E hónap folyamában érkezett 2133 ügydarab, elintéztetett a szüneti tanácsok által 330. A hátralék a mult év ugyanezen időszakához képest 258 ügydarabbal több.

— **Az ügyvédekről.** Ily czim alatt jelent meg BÖLÖNI LÁSZLÓ bánffi-hunyadi ügyvédtől egy 67 oldalra terjedő füzet. Szerző taglalja és vizsgálja azon okokat, melyek az ügyvédi kar hanyatlását előidézték s végeredményben azon következtetésre jut, hogy ennek három oka van; 1. hogy a nép szegény, az ügyvéd drága; 2. az ügyvédi pályára lépő egyének jelentékeny része nem hivatását követte, midőn e pályára lépett; 3. végül, hogy az ügyvédek társadalmában nincs középosztály. Sokkal jelentősebb része a műnek, melyben a kamarai intézményről szól. Felveti azon kérdést, vajon nem lenne-e méltányosabb, hogy a kamarai tagok ne egyformán, hanem jövedelmük arányában teljesítsék fizetési kötelezettségüket, s ezen kérdésből kifolyólag indítványozza, hogy a kamarák bevételeik felét segélyalap létesítésére fordítsák, másik feléből díjazza szerényen a kezelő személyzetet és

fedezzék a dologi kiadásokat. Szerző nem tartja szükségesnek a kamarai önkormányzatnak szélesebb alapra fektetését, mert szerinte az ügyvédség az 1874-ben nyert önkormányzati jogával sem tudott előrehaladni, sőt ezen teljes (?) szabadsággal élni nem tudás oka nagy részben az ügyvédség visszahanyatlásának.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat: A budapesti VI—VII. kerületi járásbíróóság kétfelé osztatott. Az állapotok a fővárosban már eddig is csaknem tűrhetetlenek; a bíróságok annyiféle helyen vannak szétszórtan elhelyezve, hogy az ügyvéd kénytelen e miatt több segéd-személyzetet tartani, mint a mennyit munkájának tárgyi érdeke igényelne. S az igazságügyminister ur a helyett, hogy segítene ezen állapoton, újbóli decentralisatióval még szaporítja a nehézségeket. Ez által természetesen a perlekedést is költségesebbé teszi, mert így a budapesti ügyvédnek, ki a VI—VII. kerületben elfoglalva van, még több segéd-személyzetre lesz szüksége, mint eddig.

— **A zugügyvédség Németországban.** A sokoldalú panaszok, melyeket a német ügyvédek a zugírások ellen hangoztattak, már 1881-ben arra birták a frankfurti országos főtörvényszék elnökét, dr. ALBRECHT-et, hogy az alatta álló bíróságok figyelmét ezen egyéneknek a jogszolgáltatásra káros üzelmeire hívja fel; de hasztalan: a zugírászat, habár észrevehetően csökkent, a zugügyvédeknek a tárgyalásokban való részvétele oly gyakori volt, hogy dr. ALBRECHT, miután a rendelkezésre álló segédeszközök ségélyével a zugírászatról a legkimerítőbb és legalaposabb adatokat összegyűjté, ismét kényszerítve érzé magát, hogy e bajokon erélyes körözwény által segítsen. Ez adatokból kitűnik, hogy egyedül a frankfurti országos főtörvényszék területén 161 zugügyvéd 6231 szer tárgyal és pedig 5829 esetben a fél megbízottja vagy az ügyvéd helyetteseként, 392 esetben mint állítólagos engedményes s csakis 25 esetben utasított vissza a bíróságok által. Örvendetes jelenség, hogy 17 bíróságnál az ily személyek ténykedése teljesen megszűnt vagy egyes szórványos esetekre szorított, de annál szomorubb, hogy a bíróságok $\frac{2}{3}$ részében s oly helyeken is, hol az ügyvédek nagyobb számmal vannak, a zugügyvédség teljes virágzásban áll; sőt megtörtént, hogy 1882-ben egyetlen járásbíróáságnál 688-ra rugott a tárgyalások száma, melyeken ily zugügyvédek szerepeltek. Kitűnik továbbá, hogy az ügyvédek a szóbeli tárgyalásokon igen sokszor segédek, irnokaik vagy épen zugügyvédek által helyettesítetik magukat, járásbíróási praxisukat a jogban járatlan egyének által üzik, sőt mi több, némelyek a zugügyvédekkel üzleti összeköttetésben lenni látszanak, a mi az ügyvédi állással semmikép sem egyeztethető össze. A leirat továbbá felvetvén azon kérdést, vajon a meghatalmazó határozott rendelkezése nélkül jogosított-e az ügyvéd magát a fentebb említettekkel helyettesíteni? azon választ adja, hogy az mindenekelőtt az egyes ügyvéd kötelességérzetétől függ, azonban a bíróság az ily egyének elfogadása vagy visszautasítása felett saját belátása szerint határozni hivatva van. — Ugyanezen tárgyban a frankfurti ügyvédi kamara választmánya is leiratot intézett az egyes ügyvédekhez, melyben óva inti őket, hogy a zugügyvédekkel ilyenmü összeköttetésben álljanak, nehogy a jogkereső közönség azon téves véleményt táplálja, hogy az ügyvédek és zugírások között valami közösség létezik; ezt megkívánja épugy a kar becsülete és méltósága, mint az ügyvédség összerdeke, mely előtt nem lehet közönyös, hogy a jogkereső közönség által a zugírásokkal egyenrangunak vagy épen mint a zugírásoknak segédje tekintetik; és ezen utóbbi vélemény nem is lenne jogosulatlan, ha — mint tények bizonyítják — az ügyvédek a zugírások által készített iratokat mindennemü bírálat, sőt átolvasás nélkül aláírásukkal látják el s ezért bizonyos összeget nyerne; az ily ügyvéd bűnrészesévé válik a zugírásznak, bizonyos alárendelt függési helyzetbe jő a zugírászszal szemben s végül megkárosítja azon ügyvédek, kik a kar díszét képezvén, nem tartják becsületökkel és méltóságukkal összeegyeztethetőnek, hogy ily törvényellenes üzelmeknek segédkezet nyujtsanak. A kamarai választmány hivatkozik egy régebben hozott határozatára, melyben egy ily ügyvédet tetemes pénzbírsággal és dorgálással büntetett meg s megjegyzi, hogy ezen határozatot minden hasonló esetben zsinórmértékül fogja használni.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Felebbezés illetékügyekben. — (Az illeték megállapítása az ingatlanok átruházásánál, az időközi változások tekintetbe vételével.) x. + y. — A folytonos és folytatólagos büncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: Válasz egy nyílt kérdésre. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyésztől. — A jelzálogos keresetekről. Dr. OESTERREICHER SAMU budapesti ügyvéd-től. — A honti esethez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi magántanártól. — Országos ügyvédgyűlés. Indítvány. Dr. RÓNAI JÁNOS fogarasi ügyvéd-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Felebbezés illetékügyekben.

Az illeték megállapítása az ingatlanok átruházásánál, az időközi változások tekintetbe vételével.

Az tudva van, hogy az illetéki díjjegyzék 95. tétele C. pontja értelmében az ingatlan vagyonátruházás különféle nemeire $4\frac{3}{10}$, illetőleg $1\frac{5}{10}$ és $1\frac{9}{10}$ százalékkal meghatározott illetékek mérvére nézve, tekintettel arra az időközre, mely az ingatlan vagyon tulajdonjogának vagy haszonélvezetének, vagy haszonvételének közvetlen megelőzőtt átruházása óta az illetékszabás tárgyát képező legújabb vagyonátruházásig lefolyt, leengedésnek van helye.

A leengedésnél figyelembe vehető időköz 2—4—6—8—10 évet tesz.

Sok időt, munkát és költséget lehetne megtakarítani az által, ha akkor, midőn az ingatlan vagyonátruházást tárgyzó jogügyletet vagy bírói határozatot tartalmazó okmány az illetékkiszabási hivatalnál illetékkiszabási eljárás alá kerül, az ingatlanra nézve az azt megelőzőtt vagyonátruházást határozottan feltüntető adatok is rendelkezés alatt volnának, hogy az az illetéket már akkor az illetéki díjjegyzék 95. tétel C. pontjára való tekintettel a törvényben megállapított legkisebb százalékban állapíthassa meg.

Ez azonban a legeslegritkább esetben történik így. Történik pedig csakis abban az esetben, ha az illetékköteles magánfél történetesen jártas levén az illetékkiszabási eljárásban, időt, munkát és költséget akarván megtakarítani, maga szolgáltatja be az adatokat és azokra az illetékkiszabási hivatal figyelmét különösen felkéri.

Hány eset van azonban olyan, melyben a magánember nem tudja, de nem is tudhatja, hogy az őt érdeklő ingatlan vagyonátruházást tárgyzó jogügyletet tartalmazó okmány vagy bírói határozat mikor lesz a bíróság által az illetékkiszabási hivatalhoz áttéve és ott az illeték kiszabása végett hivatalos eljárás tárgyává téve. Megvan ugyan mindkettőre nézve az eljárási szabályokban az idő állapítva, de kérdés, hogy minden egyes esetben ugyancsak meg is lesz-e tartva? De ha meg is lesz tartva, a magánfélnek igen terhes dolog az ügyiratokat kísérni a bíróságtól az illetékkiszabási hivatalhoz.

Ennek azután természetesen az a következménye, hogy az illetékkiszabási hivatal, mint fenebb is mondva volt, csaknem kivétel nélkül minden egyes esetben az ingatlan vagyonátruházási esetekben mindig a legmagasabb foku százalékban szabja ki az illetéket tekintet nélkül az előző birtokváltozásra.

Azután persze következni kell a fizetési meghagyás ellen 30 nap alatt a kézbesítéstől számítva birtokon belül, s azután

60 nap alatt birtokon kívül a felebbezésnek, ha valaki a birtokváltozásra való tekintettel illetékleengedést akar kieszközölni.

A felebbezés fölött határozni kell a kir. pénzügyigazgatóságának s ha a magánfél azzal megelégedve nincs, a határozat kézbesítésétől számítva 30 nap alatt felebbezhet a kir. pénzügyi közigazgatási bírósághoz.

Hogy az ügyiratoknak ez az utazása és az azzal járó idő, fáradság és költség ugy a magánfélre, mint az említett államhivatalokra nézve minden egyes esetben multhatatlanul szükséges volna, azt, ki az ügyek természetét ismeri, állítani bizonyára senki sem fogja.

Főleg azokban az esetekben, a melyekben a rendelkezés alatt levő adatok alapján a birtokváltozás időköze határozottan, tisztán, minden kétséget kizárólag megállapítható, miért ne végezze azt el véglegesen maga az illetékkiszabási hivatal és miért kell annak a kérdésnek még egy vagy esetleg két forum általi felülbíráltatását követelni?

Hiszen ugyis van elég kétes természetű kérdés, a melylyel a pénzügyigazgatóságának és a pénzügyi közigazgatási bíróságának foglalkozni kell.

Mert ahhoz, hogy azt az illetékkiszabási hivatal elvégezhesse, nem kellene egyéb, mint az, hogy az ingatlan vagyonátruházási jogügyletek vagy bírói határozatok illetékezésénél minden egyes esetben az előző birtokváltozásra az adatokat hivatalból szerezzé be. Hogy csakis azért ne kelljen a magánfélnek felebbezni s az által az egészen tiszta esetekben is magának is, a hivataloknak is egy rakás ok nélküli munkát okozni.

Az eljárás kérdésének megoldása igen egyszerű volna.

Ha magánfél terjeszt be valamely ingatlan vagyonátruházást tartalmazó iratot, az illeték kiszabása előtt felhivandó volna, hogy a mennyiben azt nem, vagy csak hiányosan tette, az előző birtokváltozást feltüntető adatokat záros határidő alatt terjeszse be.

Mindazokban az esetekben pedig, a melyekben a birtokbíróság teszi át illetékezés végett hivatalból az okmányt vagy határozatot, köteles legyen egyszersmind a rendelkezése alatt levő telekkönyv és eshetőleg más adatok alapján az előző birtokváltozás iránt is nyilatkozni, vagyis a birtokváltozás időközére nézve az illetékkiszabási hivatalt a szükséges adatokkal ellátni. Ez akkor egyidejűleg sokkal kevesebb fáradsággal s könnyebben történhetnék, mintha később hónapok múlva kell kiállítani telekkönyvi kivonatokat s másolatban kiállítani más iratokat, stb.

Igy egyfelől ki volna zárva a lehetsége annak a gyakran előforduló eshetőségnek, hogy a magánfél törvénytudatlanságból vagy pedig a fizetési meghagyás ellen a felebbezés beadásával elkésvén, a miatt az alaki hiba miatt több illetéket legyen kénytelen fizetni, mint a mennyi tőle a törvény értelmében jogosan követelhető.

Másfelől, eltekintve a felülvizsgálással járó kiadásoktól, a felülvizsgálás anyaga tetemesen apadván, a kétesebb természetű ügyek tanulmányozására és feldolgozására a rendelkezés alatt levő erő annál biztosabban és jobban volna értékesíthető.

Mindenek fölött pedig erkölcsi tekintetben volna nagy

hatása annak, ha az állam lakói tapasztalnák, hogy a törvényben előírt ilyen kedvezményben az állam maga önként részesíti őket.

Hogy magán- és közgazdasági szempontból is csak előnyös volna, azt bizonyítani egészen felesleges.

Az e tekintetben szükséges reform és intézkedés megtételével az intéző köröknek egy igen háladatos tér nyílik a gyakorlatias célszerűség követelményeinek érvényesítésére.

x+y.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

III.

A folytatólagos bűncselekvények tana.²

1. §. A folytatólagos bűncselekvények tanának eredete és fejlődése a doctrinában és törvényhozásban.³

A folytatólagos bűncselekvényt nem az elmélet, nem a doctrina, hanem a *gyakorlat* szülte.⁴ A középkor drámai törvényei, az elrettentési elmélet visszasságai: ezek idézték elő a folytatólagos delictumok tanának létrejöttét.⁵

Feltűnő, bár megmagyarázható jelenség, hogy a középkorban s az újkor első századaiban, midőn a szélsőségekig tulhajtott rigorizmus s a féktelen elrettentési elmélet teljes diadalát ülte, éppen a *vagyon elleni bűncselekvények* tekintetében találjuk a legembertelenebb szigort, a legkegyetlenebb büntetéseket. A hűbérjog első szakában a XI—XIV. század-

¹ Az előbbi közleményeket l. a 30., 31. és 32. számokban.

² Irodalom: *Monographiák*: SCHWARTZE: *Die Lehre von dem sogenannten fortgesetzten Verbrechen*. (Erlangen, 1857.) — KRUG: *Zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen*. (Lipscse, 1859.) — WÖRINGEN: *Über den Begriff des fortgesetzten Verbrechens*. (Freiburg, 1857.) — JOHN: *Die Lehre von dem fortgesetzten Verbrechen und von der Verbrechenconcurrentz*. (Berlin, 1860.) — MERKEL: *Zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen*. (Darmstadt, 1862.)

Tankönyvek: HEFFTER: *Lehrbuch*. 69. és köv. l. — KÖSTLIN: *System des deutschen Strafrechts*. I. kötet 537—549. és 551. l. — GEIB: *Lehrbuch*. II. 120—125. l. — BERNER: *Lehrbuch des deutschen Strafrechts*. 270—273. l. — U. a.: *Grundsätze des preussischen Strafrechts*. 82—87. és 92—119. l. — HUGO MEYER: *Lehrbuch des deutschen Strafrechts*. 325—329. és 344. l. — TEMME: *Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts*. 182. s köv. l. — SCHÜTZE: *Lehrbuch des deutschen Strafrechts*. 192. l. — CARRARA: *Programma del corso di diritto criminale. Parte generale*. Cap. X. Del delitto continuato. 332—348. l. — ORTO-LAN: *Éléments de droit pénal*. I. 740—760. §§. J. J. HAUS: *Principes généraux du droit pénal Belge*. T. I. L. II. 348—365. §§. — DR. KAUTZ GUSZTÁV: *A magyar büntetőjog tankönyve*. 357—390. l. — DR. SCHNIERER ALADÁR: *A büntetőjog általános tanai*. 228—229. l. — DR. WERNER R.: *A magyar büntetőjog általános elvei*. 176—178. és 389. l. — DR. PAULER T.: *Büntetőjogtan*. III. kiadás, I. kötet 123—126. l. — DR. KÖRÖSY S.: *Büntetőjogtan*. 81. l.

Commentárok: OPPENHOFF: *Commentar*. 159. l. 74. §. II. jegyzet. — S. MAYER: *Das ungarische Strafgesetzbuch*. 153. l. — NYPELS: *Commentaire du Code Pénal Belge*. I. t. 112. l. — DR. SCHNIERER ALADÁR: *A magyar büntető-törvény magyarázata*. 181—185. l. — DR. ILÉS KÁROLY: *A magyar büntető-törvénykönyvek magyarázata*. I. k. 256—258. és 266—276. l.

Értekezések: WÄCHTER id. ért. GOLDTAMMER *Archiv*-ja. VIII. k. 1—20. l. — GOLDTAMMER szerkesztői megjegyzései WÄCHTER id. értekezésére ugyanott 29—40. l. — SCHWARTZE: *Beiträge zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen*. GOLDTAMMER-*Archiv*. VIII. k. 343—352. és 433—440. l. — KRAUSHAAR: *Beiträge zur Lehre von dem fortgesetzten Verbrechen*. *Gerichtssaal*. XII. évfolyam (1860.) 258—294. l. — R. DIETZ: *Zur Lehre vom sogenannten fortgesetzten Verbrechen*. *Gerichtssaal*. XII. évf. 500—525. l. — DR. GESSLER: *Über das fortgesetzte Verbrechen*. GOLDTAMMER-*Archiv*. IX. kötet. (1861.) 73—79., 145—154., 297—304. l. — JOHN id. értekezése GOLDTAMMER-*Archiv*. IX. kötet 505—516. l. — BURI: *Zur Lehre von dem Angriff auf die Ehre mit näherer Berücksichtigung der Lehre von dem fortgesetzten Verbrechen*. (Abhandlungen aus dem Strafrecht. I. 94—113. l. X. Concurrentz und Fortsetzung des Verbrechens.) — STEFANN: *Zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen*. *Gerichtssaal*. 1872. évfolyam 23—50. l. — ORTLOFF: *Kein sogenanntes fortgesetztes Verbrechen mehr!* GOLDTAMMER-*Archiv*. 24. kötet (1876. évf.) 422—428. l.

³ A folytatólagos bűncselekvények tanának fejlődését bőven adja WÖRINGEN (idézett monographiájának 3. első fejezetében) és KÖSTLIN (*System*. 545—549. l.). L. még DIETZ id. ért. *Gerichtssaal*. XII. évf. 500. s köv. l. és SCHNIERER: *A magyar büntető-törvény magyarázata*. 182. és k. lapokon.

⁴ Mint CARRARA helyesen mondja: «i pratici introdussero la doctrina della continuazione» (*Programma*. 336. l.) «a gyakorlat emberei hozták be a büntetőjog tanát.»

⁵ A folytatólagos delictumok tanának létrejöttele épúgy alkalmas érvül szolgálhat a tulszigoru büntetések és az indokolatlan rigorizmus ellen, mint azon (a francia büntető praxisban tapasztalt és általánosan ismeretes) példa, hogy a Code Pénalnak a gyermekölésre szabott tulszigoru büntetése következtében a törvénytelen gyermekét megölő anya, ha tettét beismerte is, a francia esküdtek által gyakran felmentetett.

ban a lopásnak majd minden neme *halállal büntetett*.¹ Lombardiát kivéve (hol a XI—XII. században a kisebb lopásokra még fogságbüntetés volt kiszabva) Francia-, Olasz- és Németország törvényei a lopás delictumára halálbüntetést szabtak ki. A sváb tükör a tolvajt felakasztatni, vagy kerékbe-töretetni rendeli, az V. Károly-féle büntetőtörvény, a híres «Constitutio Criminalis Carolina» pedig *azon személyre, ki harmad ízben követte el a lopás büntetést halálbüntetést szab ki*.

Lombardiában is már sokkal előbb, a II. Frigyes-féle «Libri Feudorum» azon intézkedést hozta be, hogy a tolvaj, ki két denárnál nagyobb értékűt lopott, felakasztandó.²

Szóval a XIII—XV. században mindenütt behozták a vagyon elleni delictumokra a legkegyetlenebb büntetéseket.

De a közfelfogás, az általános jogérzet megbotránkozott ezen vérlázító, kegyetlen büntetéseken, s a jogászok módokat kerestek, hogy ezen elviselhetlen szigort enyhíthessék. Legegyszerűbb mód volt erre felállítása azon tannak, mely később a folytatólagos bűncselekvény fogalmára vezetett. E korban ugyanis bűnismétlés, illetőleg bűnhalmazat esetén az általános elv az volt: «quot delicta: tot poenæ», mivel azonban a harmadik lopás halállal lett volna büntetendő, ezen a gyakorlat emberei úgy segítettek, hogy *a háromi lopást egynek vették*. Ez volt a *delictum continuatum* tanának eredete.³

Ezen megszorítás csakhamar az elméletbe is átszivár-

¹ L. erre vonatkozólag ALBERT DU BOYS: *Histoire du droit criminel des peuples modernes* című művének II. kötetét (Paris, 1860.) Érdekes, miként indokolja DU BOYS ezen embertelen szigort: «A lopás és rablás (brigandage) tekintetében — ugymond — a XI—XIV. században szakadatlanul résen kellett lenni mindenkinek. Azt mondhatnánk, hogy bizonyos mértékben minden egyes a jogos önvédelmet gyakorolta a tolvajok ellen. A tulajdon némi biztosítása érdekében szükséges volt elrendelni, hogy az első ember, ki észreveszi a tolvajt, megállíthassa őt, s a hűbérur, ki az igazságot kiszolgáltatta, azon a helyen, a hol a tolvaj elfogott, mindjárt ítélhessen a tettenkapott felett.» (II. k. 233. l.) Bármennyire elitelendőnek tartjuk tehát ezen inhumanus, barbár büntetéseket, mégis némileg megérthetjük azok behozatalának okát, ha a középkor gyarló közbiztonsági állapotait figyelembe vesszük. Közbiztonságot mondtunk, pedig nem volna szabad használni e szót e zűrzavaros korra vonatkozólag, melyben vagyonbiztonság alig létezett, melyben senki sem tudta, mikor lopja el vagyonát valamely házi tolvaj, vagy mikor fosztja ki őt a számtalan rablóbandák egyike. Ha meggondoljuk, mily réme most is egy szokásos tolvaj az egész környéknek; ha figyelembe vesszük, hogy mint STRENG igen találóan mondja (*Gerichtssaal*. 29. kötet 86. l.) «egy javithatlan s okásos tolvaj olyan mint egy határozatlan adó, melyet a polgároknak lehet vetni,» mindkettő minden korlátnélkül fogyaszthatja vagyonunkat; ha eszünkbe jut, hogy *még most is* a lopás az a delictum, mely a criminalis statistika adatai szerint, legnagyobb mérvben igénybe veszi a büntető igazságszolgáltatás közgeinek tevékenységét: úgy megmagyarázhatjuk magunknak, hogy miért tartották ezt a középkor törvényei oly súlyos büntetnek s miért büntették — természetesen az elrettentési elmélet félszükségeinek behatása alatt állva — oly vérlázító kegyetlenséggel.

² L. ALBERT DU BOYS id. m. III. k. 446. l.

³ Számos jeles író (SAVIGNY, MITTERMAIER, HENKE, SCHRÖTER) azt állítják ugyan, hogy a folytatólagos bűncselekvény fogalma már a római jogban is előjött; de mi e nézetet nem oszthatjuk. A mily tökéletes jogrendszer alkottak a rómaiak a magánjog terén, ép oly kezdetleges, fejletlen volt büntetőjoguk. Ha tehát némi hasonló fogalom előfordul is a római jogászoknál, ez oly primitív alakban jön elő, hogy bátran figyelmen kívül hagyhatjuk. (V. ö. KÖSTLIN: *System*. 551. l.) Azon nézetre, hogy a büntetőjog tana a római jogból eredt, valószínűleg az adott alkalmat, hogy a glossatorok és az olasz practicusok (JULIUS CLARUS, DECIANUS, FARINACIUS) glossája ad L. 21. p. D. de furtis (47. 2.) már a büntetőjogot is felemlíti; azt mondván itt a glossa, hogy delictum continuatum esetén a quot delicta: tot poenæ elve nem alkalmazható. Ugyanez a körülmény szolgáltatott alkalmat azon téves nézetre, hogy «a folytatólagos bűncselekvény tana a doctrina teremtménye.» (Ezt állítják R. DIETZ id. ért. *Gerichtssaal*. XII. évf. 500. l. és TEMME: *Lehrbuch*. 182. l.) Hogy ez állítás helytelen, azt a fenebbiek után nem kell hosszasan igazolni. A delictum continuatum fogalma, a mint azt még antagonistái (OPPENHOFF, TEMME, R. DIETZ és ORTLOFF) is elismerik, azon humanisticus és így kétségtelenül dicsérendő törekvésnek köszöni lételet, hogy a XII—XV. századok büntető-törvényeinek elviselhetlen szigora valami uton-módon enyhíthessék. Már pedig természetes, hogy ezen törekvés *nem a theoretikusoknál*, hanem a *gyakorlat embereinél ébredt fel először*, mert ők tapasztalták legközvetlenebbül a törvények indokolatlan rigorizmusát, az ő jogérzetük lázadt fel legelőször az embertelen büntetéseken. Később azután az elmélet is készséggel elfogadta a practicusok azon fictióját, melylyel a három lopást egynek vették, de ez nem alterálja annak valóságát, hogy a folytatólagos bűncselekvény valamint *gyakorlati szükségéből eredt, egy a gyakorlat szüleménye is*. Ennélfogva szerény nézetünk szerint téves SCHNIERER azon állítása, hogy «a folytatólagos bűncselekvényt úgy kell tekinteni, mint az *újabb büntető jogtudomány* szüleményét»; téves pedig azért, mert 1. kétségtelen, hogy a folytatólagos delictum, *nem a doctrinának köszöni létét*, hanem a praxis embereinek, 2. mert *nem az újabb időben*, hanem a XV—XVI században keletkezett.

gott. Így a glossatorok és különösen JULIUS CLARUS (ki a XVI. században élt és az olasz practicusok közül a legtudományosabb és legjelentékenyebb volt) kimondták, hogy a *quot delicta: tot poenae* elve, mely e korszakban a bűnhalmazatra általában alkalmaztatott, folytatólagos bűncselekvény fenforgása esetén mellőzendő.

Később a kánonjog ezen tant, mely eredetileg a lopásnál keletkezett, átvitte más bűncselekvényekre is, nevezetesen alkalmazta a többször elkövetett házasságtörésnél és a hamisításnál.

Nagyon természetes azonban, hogy kezdetben a folytatólagos bűncselekvény tana igen hiányos és tökéletlen volt. Hisz e tan megalkotásával csak azon humanitárius — és így kétségtelenül dicsérendő — célzt akarták elérni, hogy a tulszigoru büntetés alkalmazása kikerülhető legyen, de a fogalom felállítói nem is gondoltak arra, hogy ebből még egy terjedelmes és meglehetőns controvers elmélet fog kifejlődni. Ennélfogva a *delictum continuatum* teoriája jó ideig igen kezdetleges volt s legnagyobb hiánya ép abban rejlett, hogy *nem tett különbséget folytatólagos bűncselekvény és bűnisméltlés között*. Eleinte ugy különböztettek, hogy azt mondták: *delictum continuatum* forog fen mindannyiszor, midőn a büntett ugyanazon személyen vagy ugyanazon tárgyon lett több ízben elkövetve, ellenben *delictum iteratum*, ismételt büntettet alkotnak mindazon bűncselekvények, melyek különböző személyeken vagy tárgyakon és különböző időben lettek elkövetve. Az ismételt büntettek azután a bűnhalmazat szabályai szerint, nevezeten a «*quot delicta tot poenae*» elve alapján büntetettek, a folytatólagos bűncselekvény ellenben egy *delictum* gyanánt lett elbírálva s *red egy büntetés* szabattott. Alig kell hosszasan bizonyítgatni, hogy ezen álláspont nem volt kielégítő, mert *ugyanazon személyen vagy tárgyon is lehet bűnisméltést elkövetni*;¹ másrészt mert *különböző személyeken és tárgyakon és különböző időben elkövetett bűncselekvények* is képezhetnek *folytatólagos* büntettet.² Csakhamar tehát maguk a büntetőjogászok (főleg a német criminalisták) belátták ezen régi elmélet hiányosságát és tarthatlanságát és két irányban törekedtek azt fejleszteni.

Első sorban e tan hiányosságán az által akartak segíteni, hogy az *objectiv mozzanatot* emelték ki. Még FEUERBACH is, — kinek fellépése egyébként a büntetőjog terén sokban nagy jelentőségű volt — egyszerűen csak a *sértett tárgy ugyanazonosságát* állította fel a folytatólagos bűncselekvény ismérveül, (1. *Lehrbuch des peinlichen Rechts* cz. műve 128. §.), azt mondván, hogy folytatólagos *delictum* forog fen, ha ugyanazon objectumon többször követtetik el törvénysértés. Természetes, hogy ezen állítás teljesen téves, mert ily körülmények közt ép ugy előfordulhat bűnhalmazat, illetve bűnisméltés is.

Később azt mondták, hogy az ismérvet az képezi, hogy a *delictum continuatum*nál a *több cselekvény egy bizonyos összefüggésben* van, olykép, hogy egységet képez.³ Ezen összefüggés vagy 1. a *büntettek természetén* alapszik (t. i. bizonyos büntetteknel épen egy *viszony* (?) folytonos használatában rejlik a büntethetőség), vagy 2. a *büntett elkövetési módja folytán* jó létre, azaz akkor, midőn több személy ellen ugyanazon időben és helyen követik el ugyanazon büntetendő cselekvényt. E két eset egyike sem caracterizálja a

folytatólagos bűncselekvényt, az előbbi azért nem, mert igen határozatlan¹ és amellet meglehetőns bonyolult és enigmatikus is, az utóbbi azért nem, mert többek ellen egy időben elkövetett ugyanazon *delictum csaknem* mindig bűnhalmazatot hoz létre. E két elmélet ennélfogva a folytatólagos büntett tanát épen nem vitte előbbre, sőt csak bonyolította azt.

Elkerülhetlenné vált tehát, a pusztá *objectiv* momentummal szemben, a *subjectiv*, az *alanyi mozzanat hangsúlyozása* is. Lassankint azon következtetésre jutottak, hogy a *delictum continuatum* megkülönböztető ismérve: az *összes cselekvényeket dtható elhatározás egységében* rejlik; az elhatározás egysége az, mely a több cselekvényt *egygyé* füzi össze és így azok nem bűnisméltést vagy bűnhalmazatot, hanem egy *delictumot* fognak képezni. Az elhatározás egységét mint jellemző ismérvet először KLEINSCHROD említette fel, azonban még nem teljesen tisztán. SCHRÖTER érdeme, hogy a *subjectiv mozzanatot* — mely egész napjainkig a folytatólagos bűncselekvény ismérve gyanánt el van fogadva — egész határozottsággal kiemelte. De ezen felfogás mellett nem hanyagolták el az *objectiv mozzanatot* sem, melyet a tárgy egységébe helyeztek. Azt mondták ugyanis, hogy folytatólagos bűncselekvény keletkezik, midőn valamennyi büntény *ugyanazon tárgy ellen ugyanazon akarat-elhatározásból* ered, ha pedig a büntények *különböző tárgyakon* követtettek el, ugy folytatólagos bűncselekvény csak akkor származik, ha a különböző tárgyak valamely egységet képeznek, vagy ha a büntények ugyanazon alkalommal lettek véghezvive. Ez utóbbi állítás természetesen téves, mert ha a büntények ugyanazon alkalommal különböző személyek vagy tárgyak ellen lettek elkövetve, nem folytatólagos *delictum*, hanem eszmei bűnhalmazat származik.

Ezen fejlemény — egyes hibái mellett is — lényeges haladást képez a folytatólagos bűncselekvény fejlődésének történetében, de hiányos volt annyiban, hogy az *objectiv mozzanatot* nem emelte ki elég élesen. Így történt, hogy később akadtak egyes criminalisták, kik az ellenkező tulásba estek és az *alanyi mozzanatot*, az elhatározás egységét az *objectiv momentum teljes elhanyagolásával egyedüli ismérvül* állították fel.²

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Válasz egy nyílt kérdésre.

(A felebbvitel korlátozásáról szóló 1883. VI. tcz. 3. §-a 1. pontjának értelmezése; a bíróságon kívüli kibékülés jelentősége becsületsértési ügyben; magánvád tárgyává nem tett becsületsértő kifejezések bírói mérlegelése.)

A kérdést én magam tettem fel a *Jogt. Közl.* f. évi 9. számában, a választ pedig legközelebb megadta rá a legilletékesebb forum: a kir. ítélő tábla, mint harmadfoku bíróság.

A vitás, illetve kétes pont az által állott elő, hogy a pécsi kir. törvényszék egy becsületsértési ügyben mindkét fél ellenében megállapította a bűnösséget, míg a büntetés alól a 275. §. alkalmazása mellett szintén mind a két felet felmentette s ennek folytán a marasztaló ítélet hirlapi közzétételét is mellőzendőnek mondotta ki. Ezen ítélet furcsa helyzetet hozott létre; mert a kir. járásbíró csak a panaszlott bűnösségét állapítván meg s ugyanazt 100 frt pénzbüntetésre

¹ Pl. *bűnisméltés* fog létrejönni, ha a tettes több ízben, de mindig *külön és önálló akaratelhatározással* lopja meg ugyanazon személyt, vagy szintén bűnisméltés lesz, ha valaki ellenségén boszút akarván állni, ezt egy ízben fején, másik ízben lábán, harmad ízben karján sebesíti meg, stb.

² Pl. ha egy tolvaj azon helyről, hol valamely község lakosai a vásznat fehéríteni szokták, több ízben, *különböző időben, különböző személyek tulajdonát képező ruhadarabokat ellof*, ez — a mai tudomány álláspontja szerint — folytatólagos büntett lesz, jóllehet különböző személyek ellen, különböző tárgyakon és más-más időben lett elkövetve, stb.

³ Ezen «bizonyos összefüggés» már azért sem lehet jó ismérv, mert csak következménye a *subjectiv* és *objectiv* egységnek, tehát *circulus vitiosusra* vezet.

¹ Már maga a «bizonyos viszony» megjelölés, melyet e nézet követői használtak, olyannyira tág és bizonytalan, hogy ismérv gyanánt egyáltalában nem alkalmazható.

² Ezt tették ROSSHIRT és mások. De ezen tulzott álláspont el nem fogadható, mert e mellett megtörténhetnék, hogy ugyanazon tettesnek különböző személyek ellen, más-más időben és különböző helyeken elkövetett bűncselekvényei *egy büntettnék* volnának tekintendők, feltéve, hogy az elhatározás egysége megvan (a mi különben ily esetben nem lehetséges, de a tettes esetleg ezt állíthatja).

ítélvén el, valamint a marasztaló ítéletnek hirlapi közzétételét is elrendelvén, ellenben a magánvádlót a panaszlott által emelt vizonvád alól felmentvén; most már a kir. törvényszék által elítélt magánvádlónak, mint vizonváddal terhelt panaszlottnak az 1883: VI. tcz. 2. §-a alapján joga és alkalma nyílt a II. foku bíróság marasztaló határozata ellen felebbezéssel élni, s miután felebbezésének célja első sorban az volt, hogy ő a vizonvád alól felmentessék, ennek megtörténte esetére pedig a BTK. 275. §-ának alkalmazhatósága is önként elenyészik vala: ebből kifolyólag a felebbezésnek a hivatkozott törvényczikk 3. §-a alapján arra is ki kellett terjednie, hogy az I. és II. foku bíróság által egybehangzólag bűnösnek ítélt, de a kir. törvényszék által a büntetés alól felmentett ellenfél a III. foku bíróság által megfelelő büntetéssel sujtassék s a marasztaló ítélet hirlapi közzétételére köteleztessék. Az eredményt a dolog ily állásában az tette kétségessé, hogy a felebbvitel korlátozásáról szóló törvény 3. §-ának 1. pontja szerint a magánvádló csak akkor élhet felebbezéssel a kir. törvényszék ítélete ellen, ha az I. fokulag elítélt panaszlott a II. bíróság által «felmentetett»; a jelen esetben tehát, midőn vádlott bűnösségét a kir. törvényszék is megállapította s a BTK. 275. §-a folytán csak a büntetést engedte el: méltán merülhetett fel az a kérdés, vajon a büntetésnek illetően elengedése felmentésnek tekintendő-e azon értelemben, a melyben ez a hivatkozott törvényben előfordul? A kir. ítélő tábla igenlőleg oldotta meg a kérdést, minélfogva ítéletét, mint elvi jelentőségűt, az alsófoku bíróságok ítéletei kapcsán, czélszerűnek látjuk közzétenni.

I. A pécsi kir. járásbíróság 1884. évi december 19-én 3429. sz. a. következőleg *ítélt*: Sz. L. vádlott a L. K. által ellene emelt és a BTK. 261. §-ába ütköző becsületsértés vétségében vétkesnek kimondatik s 100 frt pénzbüntetés megfizetésére ítéltetik, mely behajthatatlanság esetében 10 napi fogházbüntetésre változtatatik át; panaszos az ellene vizonvádtként emelt becsületsértés vétségének vádja alól bíróilag felmentetik; jelen ítéletnek jogerőre emelkedése után valamelyik helyi lapban leendő közzététele elrendeltetik.

Indokok: A megtartott tárgyalás folyamán panaszlott beismerte, hogy a 1/3. alatt eredetben is becsatolt levelet ő szerkesztette és írta, ő adta fel zárt levél alakjában ajánlotlan a postára; ezen beismerésével a BTK. 261. §-ába ütköző becsületsértésnek alanyi tényálladéka: mig ellenben tárgyi tényálladéka az incriminált levélben foglalt következő kifejezésekkel: «ön előttem mindig csak mint nyomorult hitvány ember fog szerepelni», továbbá: «vérengző hiénaként fog ön mindig szemeim előtt lebegni», végül: «ismétlem, én önt mindig csak nyomorult, hitvány, jellemtelen embernek, hogy tisztábban fejezzem ki magam: gazembernek fogom tekinteni», meg van állapítva. Birói figyelmen kívül volt hagyandó panaszlottnak azon védekezése, hogy a tárgyalást megelőzőleg a panasz tárgyára nézve a felek között a pécsi polgári kaszinóban egyesség jött létre, vagyis hogy a felek között fenforgó becsületsértési ügy a bíróságon kívül az által, hogy egymással kibékültek és kezet fogtak, — elintézését nyert és hogy ez által a bíróság befejezett ügygyel állván szemközt, illetéktelen azt újból elbírálni; mert igaz ugyan, hogy panaszos kezdeményezése folytán ezen ügyre vonatkozólag kísérletek tétettek arra, hogy az bíróságon kívül kiegyenlítettessék s e czélból a 3/4. alatt becsatolt nyilatkozat szövegeztetett, melyet panaszos a rég óhajtott kibékülés bekövetkezésének reménye által előidézett örömeiben, nyomban el is fogadott, mégis a mennyiben a békés kiegyezésnek célja nem lehetett az, hogy a panaszos a nyilvánosság előtt újból meghurczoltassék, mit pedig a 3/4. alatti nyilatkozat maga után vont volna s minthogy panaszos ennek folytán a 3/4. alatti nyilatkozatot visszavonta: igen természetes, hogy a becsületsértési ügy bíróságon kívül elintézését nem nyert, nem annál inkább, mert panaszos panaszát vissza nem vonta.

A vizonvád mivel sem igazoltatott be, mert panaszosnak egy tanu előtt az incriminált levél felolvasása után tett azon nyilatkozata, hogy «azon ember, ki ilyen levelet ír, önmagát bélyegzi meg mindazzal, a mi ezen levélben foglaltatik», nemcsak nem állapítja meg a becsületsértés tényálladékat, de ezen tanun kívül más tanuval nem is igazoltatott. Az ítélet közzétételének elrendelése a BTK. 277. §-án alapszik.

Mely ítélet nyomban kihirdettetvén, abban panaszos megnyugodott, panaszlott és védője pedig ellene felebbezésüket bejelentették.

II. A pécsi kir. törvényszék, mint II. foku bíróság 1885. évi január 22-én 84/B. sz. a. következő *ítéletet hozott*: A kir. törvényszék a neheztelt ítéletet a vádlott vétkeségére vonatkozó részében s a bíróságon kívüli kiegyezésre nézve egyszerűen abból az indokból, hogy panaszló a BTK. 112. §-ában nyert indítványozási jogával élt s vádját a bíróságnak előterjesztette, helyben hagyván, többi részeiben azonban megváltoztatja s a vizonvádolt panaszlót Sz. L. ellen elkövetett becsületsértés vétségében szintén vétkesnek mondja ki, mindkét felet a BTK. 275. §-a alapján a büntetés alól felmenti, az ítéletnek hirlapi közzétételét rendelő I. bírósági intézkedést pedig mellőzi.

Indokok: Meg kellett változtatni az I. bírósági ítéletet a vádlott által a panaszló ellen becsületsértés miatt emelt vizonvádra nézve azért, mert panasztevő a tárgyaláson maga beismerte, miszerint a vádlott által hozzá intézett levelet mutogatván, úgy nyilatkozott, hogy vádlott maga érdemelné meg a becsületsértők gyanánt panaszolt kifejezéseket, továbbá R. Gy. tanu előtt azt mondta, hogy azon ember, a ki ilyen levelet írni képes, önmagát bélyegzi meg mindazzal, a mi a levélben foglaltatik; de ezen felül — a mik pedig a vizonvádat már igazolják — az 1880. évi 2265. sz. a. kiadott igazságügyministeri rendelet 76. §-a alapján hivatalból tartozván a bíró az igazság felderítésére vezető minden adatot figyelembe venni, a panaszló által a tárgyaláskor becsatolt ama levél, melyet ő irt Sz. L.-nak, kétségtelenné teszi a vizonvádolt elkövetését, mert abban Sz. L. lelkét a legelvetemültebbnek jelenti ki, őt olyan embernek mondja, kinek már épen semmi veszteni valója nincs és saját érdekében azt tanácsolja neki, hogy a jellem és becsület emberévé legyen, de panasztevő azt is beismervén a tárgyaláson, hogy oly czélból írta a levelet s küldte el vádlottnak, hogy vele az ügyet kiegyenlítse: ez által az egyenlő értékűnek tekintett vizonvádolt is beismerte. Sz. L.-t a büntetés alól fel kellett menteni, mert panaszló a tanuk által kétségtelenül igazolt megvallása szerint vádlottnak az irányában tanusított eljárásra előző sértés által okot szolgáltatott, a mely sértés mértéke eléggé kitűnik abból, hogy maga a panaszló kereste ez ügy barátságos kiegyenlítését, létrehozatta 1884. évi nov. 23-án a polgári kaszinóban a bizalmas értekezletet s elfogadta a közösen megállapított nyilatkozatot, melyben az előző sértésnek beismerése foglaltatik; ő közeledett ezután vádlott felé, kezet nyújtott neki e szókkal: «Feledjük a multakat» s vádlottal barátságosan beszélgetett, sőt kijelentette, hogy a vádlott ellen tett feljelentést visszavonja, a költségeket ő viseli, a mely megállapodásoktól utóbb magánviszonyok miatt egyoldalulag elállott. A vizonvádolt panaszló a büntetés alól azért találtatott felmentendőnek, mert a sértést felindult állapotában vizonozta, stb.

Az ítélet hirlapi közzététele mellőzendő volt, mert panaszló is vádlottnak nyilvánítottatott s elítéltetett s így a btkv. 277. §-a nem alkalmazható. Ezen ítéletben panaszlott megnyugodott, ellenben magánvádló — úgy is, mint vizonváddal terhelt vádlott — az ellen felebbezéssel élt, minek folytán

III. A kir. ítélő tábla f. évi június 1-jén 11768.B. sz. a. következőleg *ítélt*: A kir. ítélő tábla, mint III. bíróság, a pécsi kir. törvényszék, mint II. foku bíróság neheztelt ítéletének megváltoztatásával, a pécsi kir. járásbíróság ítéletét

indokaiból s még azért hagyja helyben, mert vádlottnak, magánvádló ellen emelt vizonvádja alapjául szolgált abbéli állítása, hogy L. K. a hozzá 1884 évi augusztus hó 11-én intézett levélben foglalt sértő kifejezéseket a levél írójára visszahárította volna, L. K. tagadása ellenében teljesen bizonyítva nem lett, — a L. K. által ama levélre adott, de Sz. L. által el nem fogadott írásbeli válasz pedig, miután Sz. L. fen-
tebb érintett vizonvádját nem is erre alapította s ezen irat a IV. a. tárgyalási jegyzőkönyv tanúsága s a tárgyalást eszközölt kir. járásbírósnak 1885. évi február hó 20-án 505/B. sz. alatt kelt hiv. jelentése szerint a tárgyalás folyama alatt fel nem olvastatott, mint a tárgyalás alapjául nem is szolgált okmány, a kir. törvényszék, mint II. bíróság által az ügy eldöntésénél elbírálás tárgyául figyelembe vehető nem volt. A kir. járásbírósnak ítéletének a hirlapi közlés iránti intézkedését a btkv. 277. §-a alapján kellett helyben hagyni.

Az ezen ítéletek tárgyául szolgált becsületsértési ügy mint látjuk az általunk felvetett főkérdés mellett még egyéb érdekes kérdéseket is felszínre hozott, melyeknek miként történt megoldása a becsületsértési ügyek törvénykezési tárgyalása szempontjából szintén elvi jelentőséggel bír.

A főkérdést illetőleg a kir. ítélő tábla határozata által kétségtelenné vált, hogy oly esetben, midőn a II. bíróság a kölcsönös becsületsértés megállapítása mellett nemcsak az I. fokulag büntetéssel sujtott panaszlottat, hanem a vizonvád alól I. fokulag felmentett magánvádlót is bűnösnek ítélte, s a büntetés alól a 275. §. alapján mindkét felet felmentette: az ekként marasztalt vizonvádlottnak nemcsak mint ilyennek, hanem mint magánvádlónak is joga van a miatt felebbezéssel élni, mert ellenfele a II. foku bíróság által a büntetés alól «felmentetett.» Ezt nem mondotta ugyan ki ily alakban a kir. ítélő tábla, de a midőn L. K. mint magánvádló és mint vizonváddal terhelt panaszlottnak az 1883. évi VI. tczikk 2. és 3. §-ainak 1. pontjára alapított felebbezése folytán a kir. törvényszék ítéletének megváltoztatásával a kir. járásbírósnak ítéletét egész kiterjedésében, tehát a panaszlottra mért büntetéssel együtt, helyben hagyta: ebből a logika fonálán kétségtelenül az következik, hogy a felebbvitel korlátozásáról szóló törvény 3. §-ának 1. pontja oly értelemben vétetett, miszerint az abban használt *felmentés kifejezése nem csupán a teljes, hanem a büntetés alól történt felmentést is jelenti.*

Ez — nézetünk szerint — egyedül helyes felfogása a szóban forgó törvénynek; mert azon eset, hogy valaki a bűnösség megállapítása mellett a büntetés alól bíróság felmentessék, csak akkor fordulhatván elő, ha kölcsönös becsületsértés kimondása mellett a btkv. 275. §-a alkalmazásba véte-
tik, ez esetben pedig akkor, ha a III. bíróság az első bíróság felmentett vizonvádlott panaszost szintén teljesen felmenti, a 275. §. alkalmazhatósága, tehát a büntetés alól történt felmentés egyedüli alapja, önkényt elenyészik: ily körülmények között az ellenkező felfogás mellett azon kép-
telenség jönne létre, hogy a bíróság által jogerejüleg bűnösnek ítélt egyén minden törvényes alap nélkül büntetlen maradjon.

Egy másik kérdés az által állott elő, hogy magánvádló a tárgyalás előtt bíróságon kívül kiegészített panaszlottal, s ennek jeléül egy nyilatkozatot irt alá, mely alkalommal azt is megígérte, hogy a bírósághoz benyújtott feljelentését visszavonja, később azonban meggyőződván arról, hogy az általa meg gondolatlanul aláírt nyilatkozat becsületére új árnyat vetne: azt egyoldaluan visszavonta, ellenben a bíróságnál tett panaszát a tárgyalásig s a tárgyalás napján is fentartotta. Ily körülmények között panaszlott a tényleg létre jött kibéküléssel, illetve magánvádlónak bíróságon kívül, tanuk jelenlétében nyilvánított megbocsátásával védekezett, azt állítván, hogy a magánvádló bíróságon kívül is jogérvényesen lemondhat indítványozási jogáról, s ha ezt megtette: a bíróságnál előző-

leg bejelentett panasza, annak kifejezett visszavonása nélkül is, önmagától megszűnik. A bíróságok nem fogadták el ezen védekezést, és pedig a II. bíróság, melynek ítélete az előző kiegészítés valóságos létrejöttét constatálta, egyszerűen azon indokból, mert «panaszló a btkv. 112. §-ában nyert indítványozási jogával élt, s vádját a bíróságnak előterjesztette;» s miután a kir. ítélő tábla ezt az indokolást érintetlenül hagyva, a felek között létrejött bíróságon kívüli kibékülést szintén elvetette: ebből eredményként azon elvet vonhatjuk le, hogy *a magán indítványra üldözendő vétségeknél is a bíróság elé terjesztett feljelentés csak akkor válik hatálytalanná, ha azt a magánvádló a btkv. 116. §-ában gyökerező jogánál fogva a bíróságnál kifejezetten visszavonta.*

Végül érdeklődünk még azon kérdés is, melyet a kir. törvényszék, mint II. bíróság, egy intézkedése által felszínre hozott. A dolog genesise az, hogy L. K. a panaszlott által hozzá intézett sértő levélre szintén levélben válaszolt, s azt panaszlottnak czimezve ajánlottan postára adta, az utóbbi azonban nem fogadta el ezen levelet, hanem sajátkezüleg ráírván a borítékra ezen szavakat: «nem fogadom el Sz. L.»: azt felbontatlanul visszaküldte panaszosnak, egyidejűleg pedig egy hirlapi nyilatkozatban kijelentette, hogy L. K. jellemtelen ember, mert a hozzá intézett sértő levélre sem nem válaszolt, sem a miatt elégtételt nem vett. Ily előzmény után panaszos annak igazolásául, hogy ő válaszolt a hozzá intézett sértő levélre, hogy tehát Sz. L. méltatlanul és jobb tudomása ellenére hurczolta őt meg a hirlapban: a tárgyaláson felmutatta s a jegyzőkönyvhöz csatoltatni kérte az általa panaszlotthoz intézett, de ez által el nem fogadott levelet, minek megtörténte után a tárgyalás tovább folyt a nélkül, hogy ezen levél a bíróság előtt felolvastatott s hogy annak panaszlott által nem is ismert tartalma vád tárgyává tétetett volna. Így került az ügy a II. bírósághoz, melynek előadója az ekkor már nyitott borítékban talált levelet átolvasván, miután abban becsületsértő kifejezésekre akadt: ezeket hivatalból vizonvád tárgyaivá tette s panaszos bűnösségének egyik bizonyítékául tényleg fel is használta, mely felfogáshoz a bíróság is csatlakozott. A törvényszék azzal indokolta ezen eljárását, hogy «az 1880. évi 2256. sz. a. kiadott igazságügymin. rendelet 76. §-a alapján hivatalból tartozik a bíró az igazság felderítésére vezető minden adatot figyelembe venni,» hogy azonban itt helytelenül alkalmazta a II. bíróság a hivatkozott rendelet kérdéses szakaszát: ez annak átolvasása után első pillanatra kitűnik; mert abban a tárgyaló bíró eljárásáról és kötelességéről lévén szó, arról mondatik, hogy az a feleket az igazság felderítésében hivatalból is köteles támogatni: ellenben épen nem vonatkozik ezen szakasz a felebbviteli bíróság eljárására, s legkevésbé sem jelenti azt, hogy bármelyik bíróság is hivatalból tulterjesz-
kedhetnék a magánvádló által érvényesített óhajtott igazságon. Ily értelemben fogta fel a kérdést a kir. ítélő tábla is, midőn fenébbi ítéletében az itt szóban forgó levélről, mely a tárgyaláson fel sem olvastatott, kimondotta, hogy az «mint a tárgyalás alapjául nem is szolgált okmány, a kir. törvényszék, mint II. bír. által az ügy eldöntésénél elbírálás tárgyául figyelembe vehető nem volt,» a miből elvi jelentőségű tétel gyanánt következik, hogy *becsületsértési ügyekben a bíróság csupán azon kifejezéseket fogadhatja el ítélete alapjául, a melyeket a panaszló fél mint red nézve sértő és meggyalázó kifejezéseket, vád tárgyává tett.*

Dr. ILLÉS KÁROLY,
nyug. kir. ügyész, gyakorló ügyvéd.

A jelzálogos keresetekről.

A jelzálogos keresetekre vonatkozólag e lapok terén két állítólag vitás kérdés vettetett föl, nevezetesen mely bíróság hatásköréhez tartozik e keresetek elbírálása, s beperelhető-e közvetlenül a jelzálogtulajdonos az egyenes adósnak előzetes vagy együttes perbevonásának mellőzésével. Czikkezőnek csak

a második kérdésre adott választ tarthatom helyesnek, az indokolás egyik föltételével itt sem érthetnek egyet, ama nézetet pedig, hogy a jelzálogos kereset tekintet nélkül a perösszegre a törvényszékek mint birtokbiróságok hatásköréhez tartozik, nem oszthatom, és azt sem az 1881: LIX. tcz. 6. §-ával, sem az említett cikkben foglalt érvekkel támogatónak nem tartom.

Hogy a jelzálogos kereset közvetlenül a jelzálogtulajdonos ellen indítható és nem szükséges előzetesen vagy együttesen az egyenes adós ellen is keresetet indítani, azt eltekintve az 1860 szeptember 19-én kelt osztrák rendeletről, mely világosan megadja a hitelezőnek ezen jogot, már csak azért is indokoltnak látom, mert a jelzálog megszerzésének tényével ipso facto azon kötelezettség háromolván a tulajdonosra, hogy a jelzálog értéke erejeig a terheket, ha és a mennyiben fenállanak és lejártak, kifizesse, illetve tűrje, hogy az ingatlan a hitelező kielégítésére fordíttassék, még pedig az ingatlanát terhelő zálogjog természetéből kifolyólag, tekintet nélkül arra, vajon a tartozás az egyenes adós ellen behajtható-e vagy nem, semmiféle törvényes vagy jogos alap nem lenne, arra őt mégis egy «beneficium excussionis sive ordinis»-féle kifogásolási joggal felruházni és a hitelezőt arra kényszeríteni, hogy előbb az egyenes adós ellen forduljon. Hiszen ő a jelzálogos kereset folytán nem az egyenes adós elleni behajthatatlanság esetére vagy az ettől be nem hajtható felülegben, hanem függetlenül ettől, pusztán az ingatlan értéke által korlátoltan, de föltétlenül marasztaltatik el.

És arra sem hozható fel semminemű plausibilis indok, miként a hitelezőnek — hogy a jelzálogból, tehát egy részére lekötött speciális alaphóli kielégítési joga megnyíljk, a célra a jelzálog jelenlegi tulajdonosát megtámadja — kötelessége lenne előbb egy quasi praëjudicialis keresetet indítani az egyenes adós ellen és követelését előbb bírói ítélettel elismertetni (condemnatiót az egyenes adós ellen úgy sem kíván) és csak azután fordulhasson ismét ugyanazon követelés behajtása tekintetben keresettel a jelzálogtulajdonos ellen.

Nemcsak hogy elfogadható indok fel nem hozható ily praëjudicialis kereset előzetes megindítása mellett — hacsak az ügy elhuzása nem mondatik annak, hanem egyenesen a jelzálogtulajdonos érdekét sértené, ki ezen nem ellene, hanem csak az egyenes adós ellen indított kereseti ügyben bele nem szólhatna és azt esetleg a követelés főállása ellen az ő rendelkezésére lévő adatokat és bizonyítékokat a második ő ellene indított perben szemben a res judicatával nem érvényesíthetné.

És e helyütt kívánom okát adni annak, miért nem tarthatom helyesnek a többször érintett cikk ezen kérdésre vonatkozó indokolásának azon tételét, melyre cikkezö úgy látszik a legföbbsúlyt helyezi.

Azt mondja ugyanis, döntvényileg is kívánja kimondatni, hogy a bekebelezett követelés a jelzálog tulajdonosával szemben az ellenkező bizonyításáig fenállónak vételmeztetik és az osztrák polgári törvénykönyv azon rendelkezését, hogy a bekebelezett zálogjog mindaddig fenállónak tekintetik, míg a nyilvánkönyvből kitörölve nincs, magára a követelésre kívánja kiterjeszteni és így a jelzálogilag biztosított követeléseknek a bizonyítási rendszer szempontjából oly privilegiumot kíván tulajdonítani, melylyel azok — de lege lata — nálunk sem ezelött, sem most soha nem bírtak.

Hogy a követelés zálogjogilag van biztosítva, hogy nyilvánkönyvileg be van kebelezve, az perjogilag annak érvényessége vagy fenállása mellett semmiféle bizonyítékot nem képez, époly kevésbé, mintha a követelés kezesség által vagy más módon van biztosítva. A zálogjog épen egy érvényes fenálló követelési jogot tételez fel. A követelés a prius, azután következik fogalomszerűleg a zálogjog. Utöbbsi csak annyiban áll fen, ha és a mennyiben a követelés áll. A zálogjog biztosítási, de nem bizonyítási módja a követelésnek.

Egy mellékstipulációja a követelés alapjául szolgáló jogügyletnek és ha vitás a dolog, ép az a kérdés, érvényes, fenáll-e és mennyiben az egész jogügylet? Meröben téves tehát azon felfogás, hogy felperest a követelésnek kebelezett volta az egyenes adós vagy más jelzálogtulajdonos ellenében a bizonyítási tehertől bármiben is fölmenthetné.

A jelzálogtulajdonos egyszerű tagadása esetében felperes követelésének történeti és jogalapját épugy tartozik bizonyítani, mintha a követelés nem lenne bekebelezve.

Az osztrák polg. tkv. idézett, nálunk is érvényben levö szakaszának csakis azon, a telekkönyvi publicitásból folyó jelentőség és értelem tulajdonítható, hogy harmadik jóhiszemű személyek, kik a telekkönyvi bejegyzésbe bizva, a ki nem törölt zálogjogra tövábbi jogokat szereztek, meg nem károsíthatók, ezek irányában a ki nem törölt — bár megszűnt — zálogjog fenállónak tekintetik; ez, egy a nyilvánkönyvi intézmény alapelvei által igényelt singularis intézkedés, melyet semmiféle irányban kiterjeszteni nem lehet és melyből különösen a beperesített jelzálogi követelés fenállásának mikénti bizonyítására semmiféle privilegiumot levezetni nem lehet.

Ezen egy tétel kivételével tehát teljesen osztom a cikk ezen kérdésére vonatkozó részét és különösen azon megjegyzést, hogy a jelzálogtulajdonosnak mindig módjában áll perbe idézés által az eredeti adósnak a követelés fenállása elleni metaláni kifogások előterjesztésére alkalmat adni és így az előzetes vagy együttes beperlés szükségességének bármimemű ratiója elesik.

A hatáskör kérdésében cikkezö ur támaszkodva az 1881: LIX. tcz. 6. §-ára és azon praëmissára, hogy a jelzálogos keresetek célja egy ingatlanra vonatkozó dologi jog érvényesítése, ezeket kizárólag és tekintet nélkül a substratumra a törvényszékek hatásköréhez tartozóknak állítja. Szerény nézetem szerint ez nem áll. Nem akarom kezdeni ott, hogy még a zálogjog dologbeli jogi minösége is vitás és hogy a kötelmi jogok rendszere — hiszen csak járulékos joga egy követelésnek — magának belöle nagyrészt vindicál, az a praëmissa, hogy a jelzálogos kereset célja egy ingatlanra vonatkozó dologi jog érvényesítése, csak részben fogadható el, az is, de első sorban követelést érvényesít.

Hogy a követelés kielégítése a zálogjog tárgyat képezö ingatlanból czéloztatik, az a kereset második eleme és csak folyománya annak, hogy a keresetben egy zálogjogilag biztosított követelés megítélése kéretik.

Actio in personam marad az azért és a bírö első sorban a követelés érvénye és fenállása felett fog itélni.

Épen nem subsummálható tehát azon keresetek közé, melyek az 1881: LIX. tcz. 6. §-a szerint valamely ingatlan vagyponra vonatkozó dologi jog érvényesítését czélozzák és a birtokbiróságok hatásköréhez tartoznak.

A perrendtartási novella említett §-a nem is tett egyéb változást a birtokbiróságok előbbi hatáskörén, mint azt, hogy a törlési pereket szintén hozzájuk utalta.

Ettöl eltekintve a novella 6. §-a csak szabatosabban fejezi ki az 1868: LIV. tcz. előbb fenállott 18. §-ában foglalt rendelkezést; ámde teljes épségében, érintetlenül maradt meg a ptr. 44. §. második kikezdése, melyben világosan meg van mondva, hogy «az előjegyzett vagy bekebelezett követelések behajtása felperes választása szerint, vagy alperesnek személyes bírósága vagy azon bíróság előtt érvényesíthetö, melynek területén a telekkönyvileg terhelt birtok fekszik», és így kétséget nem szenved, hogy a jelzálogos kereset, mely végre is nem egyéb mint bekebelezett követelés behajtása iránti kereset, az összeghez képest majd a törvényszék, majd a járásbiróság, majd a bagatell-bírósághoz tartozik.

Igaz, hogy a jelzálogos kereset elbírálásához telekkönyvi ismeretek szükségesek, de hiszen «jura novit Curia.» Az a járásbirö, ki igen sok esetben egymaga a telekkönyvi hatóságot is gyakorolja, azt hiszem eléggé van qualificálva egy

jelzálogos kereset, de még azon felmerülhető nehéz kérdéseknek is elbírálására, miket a cikk felsorol.

És hogy ugyanezt a községi bíróról mondani nem lehet, vagy hogy a bagatell-eljárásban egy ilyen, néha nehezebb telekkönyvi kérdéseket is érintő ügy inappellabilis módon intéztetik el, az még nem bizonyít a mellett, hogy hát ennek folytán minden jelzálogos keresetet a társasbíróshoz utaljunk, ez legfeljebb csak egyik illusztrációja annak, hogy a bagatell-törvény folytán a kisebb összegű követelések kellő jogvédelemben nem részesülnek.

Nem kell annak épen jelzálogos keresetnek lenni, a miben a községi bíró el nem igazodhatik, mert a legtöbb esetben például az egyszerű jótálló és a készfizesítői kezes közti különbséget, az elévülés és annak félbeszakítása kérdését, és a magánjognak száz meg száz egy husz forintos ügyben is felmerülhető kérdését ép oly kevéssé tudja és érti mint a telekkönyvi rendtartást.

De mundus se expedit, a bagatell-törvény létezik és a főczél el van érve: alperes a perköltségek aránytalan sokasága miatt nem panaszkodhatik. Hogy aztán minő jogbiztonság van a kisebb polgári eljárás körébe utalt ügyek körül, hogy 50 frton alul nem jog és törvény, a mi 100 frton az, hogy 50 frton alul csak egy jogszabály létezik és ez a mindenható bagatell-bíró arbitrium, az másodrendű kérdés és a jogászközönségen kívül csak azt a szerencsétlen hitelezőt érdekli és érinti gyakran igen súlyosan, ki jogigényét bagatell uton kénytelen érvényesíteni.

A mig azonban a bagatell-törvény és a törvénykezési hatáskör jelen rendszere fenáll, mint minden más pénzkövetelés egy 20 frtnyi jelzálogos kereset bizony csak a községi és egy 50 frtos a bagatell-bíróhoz tartozik.

A birtokbírószágok hatáskörének a jelzálogos keresetekkel szándékolt bővítése mellett a cikkben felhozott és a jelzálogtulajdonosnak védelmi jogából meritett érvek sem fogadhatók el, mert ha a jelzálogtulajdonos a kérdéses telekkönyvi bejegyzést érvénytelennek tartja, módjában van azonnal törlési pert indítani és ennek befejezéséig a ptrs. 12. §-a alapján a jelzálogos keresetet megállítani.

A mennyiben tehát a novella a birtokbírószágok előbbi hatáskörét pusztán a törlési keresettel tágította — minden más valamely ingatlan vagyona vonatkozó dologi jog érvényesítését célzó kereset a ptrs. 18. §-a és állandó joggyakorlatunk értelmében előbb is oda tartozott, a mennyiben a kielégítésnek egy speciális alpból való szorgalmazása még nem vetközteti ki a jelzálogos keresetet pénzkövetelési actio in personam jellegéből, a mennyiben végül, a mi fő, a ptrs. 44. §-ának második kikezdése még teljes érvényében fenáll, meggyőződésem szerint kétely sem férhet ahhoz, hogy a jelzálogos keresetek nem a birtokbírószágok, hanem állaguk vagy a rendes illetőségtől eltérésnek a bekebelezés alapjául szolgáló okmányban történt kikezdése szerint majd a törvényszékek, majd az egyes bíróságok hatásköréhez tartoznak.

Dr. OESTERREICHER SAMU.

A honti esethez.

A *Jogtudományi Közlöny* az ipolysági törvényszék megszüntető határozatára, némely napilapoknak a vádrendszer elleni támadásaival szemben, azt a megjegyzést tette, hogy e megszüntető határozat hozatala a vádrendszer rovására nem irható, hogy vagy a törvényszék fogta fel tévesen jogkörét, vagy a sértett felek mulasztották el annak módja szerint a vádhoz csatlakozni. Haydin Károly ügyvéd ur mint Ivánka László képviselője az *Egyetértés* aug. 8-iki számában védekezik ama feltevés ellen, mintha a sértett felek nem tartották volna be az előirt szabályokat.

A per okmányainak időközben történt közzététele lényegesen tisztázta a helyzetet s nekem minden esetre meg-

könnyítette a válaszolhatást Haydin Károly ügyvéd ur nyilatkozatára.

Magának Haydin Károly ügyvéd urnak közzétett felebezéséből és a birói végzésekből kitűnik, hogy Ivánka László az illető bűnperben valóban oly jogot vesz igénybe, mely hogy őt az előzmények után megilleti-e, legalább is kétes. A kir. Curia 9. számú teljes-ülési döntvénye határozottan megköveteli, hogy a perbeli jogokat gyakorló sértett fél a bűnper kimenelemben magánjogilag érdekelve legyen és magánjogi elégtétel iránti igényeit bejelentse. Ha, mint igen valószínű, Ivánka László beavatkozása e pont követelményeinek nem felel meg, úgy az eddigi törvénykezési gyakorlat szerint a szóban levő büntetendő cselekményre vonatkozólag, mivel a VIII. fejezetbeli szorosán vett választási vétség nem látzik fenforogni, vádjogokat nem gyakorolhat és felebbezéssel sem élhet.

Haydin Károly ügyvéd ur ugyan utal arra, hogy a vizsgálat befejezése után az iratok csak az ügyésznek adatnak ki indítványtétel végett, de nem a magánpanaszosnak is, és így az utóbbinak nem áll módjában a végtárgyalás előtt újabb vádindítványt előterjeszteni.

Ez tagadhatlan. Az elsőfoku bíróságok, sajnos, még nem tudtak teljesen belehelyezkedni azon eljárási rendszerbe, melyet a kir. Curia öt év óta szervez.

De ebből, bűnvádi eljárásunk jelen átmeneti állapotában, midőn az inquisitorius eljárás régi formátlansága nem változott s a bíróságok mégis következetesen alkalmazzák a sértett félre a vádelv elállási praesumptióit: a vádlóra nézve, ha perbeli jogait veszélyeztetni nem akarja, az következik, hogy *felszólítás nélkül is* előterjeszti nyilatkozatát, részletezi magánjogi igényeit és félremagyarázhatatlanul csatlakozik a vádhoz, nehogy a döntő pillanatban egyszerű feljelentőnek vagy tanúnak tekintethessék.

Ez az, a mire a *Jogt. Közl.* czélzása vonatkozott.

Hozzáteszem, hogy teljesen indokoltnak tartanám, hogy a kir. Curia azon a popularis actio-hoz közeledő általános vádjogot, melyet a 38. sz. teljes-ülési döntvényben a polgárok választási joga elleni vétségeket illetőleg construált, kiterjeszteni a honti ügy kapcsán azon esetekre, hol közhivatalnok vádoltatik azzal, hogy nem ugyan közvetlenül a választások alatt, de a választások *alkalmából* a polgárok személyes szabadságát vagy egyéb polgári jogait megsértette. Az indokok, melyeket a kir. Curia az illető döntvényben felhoz, egytől egyig fedik ezen eseteket is, s az analogia útján való kiterjesztés ugyszólván logikai követelmény.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Országos Ügyvédgyűlés.

Indítvány.

Mondja ki az országos ügyvédgyűlés:

Az országszerte pusztító zugirászat ellen a következő törvényhozói intézkedés szükséges.

A zugirászat vétségét követi el és 3 naptól 6 hóig terjedhető fogházzal és 20 frttól 500 frtig terjedhető pénzbírsággal büntetettik:

a) a ki hivatalos állás jogosítványa nélkül más számára pénzért okiratot vagy bármely hatósághoz szóló beadványt készít;

b) a ki a nélkül, hogy ügyvéd lenne, mást bíróság vagy hatóság előtt fizetés- vagy jutalomért képvisel;

c) a ki engedmény útján megvett követelések beperlését vagy bármely más uton pertárgyak magához váltását üzletszerűen folytatja.

A képviselőlet és permegváltás eseteiben a jutalom vétele, illetve az üzletszerűség *vélelmeztetik*, ha annak ellenkezője

be nem bizonyítottatik, mely bizonyítási teher alól csak a képviselt félnek vagy perátruházónak házastársa vagy lemenő ágbeli rokonai, testvérei és sógorai vétetnek ki.

Ugyanezen intézkedés alá esik az okiratkészítésnek gyakori ismétlése, ha a jutalomvétel nem bizonyítottatik is.

A zugírászat a bíróságok, közigazgatási hatóságok, az ügyvédi és kir. közjegyzői kamarák által hivatalból nyomozandó és az arról gyanúsítottak rendőri felügyelet alatt állanak.

Az ügyvédi és kir. közjegyzői kamarák közvetlenül és önállóan is teljesíthetik a vizsgálatot és a hol az üzletszerű zugírászat alapos gyanuja fenforog, házmotozást is rendelhet el.

A c) pont alatti esetben az engedmény illetve permegváltás érvénytelen.

Ezen intézkedések, ha az új ügyvédi rendtartás törvényének emelése közel kilátásban nincsen, külön novellába foglalandók.

Indokolás. A fen ajánlott törvényhozási intézkedés szükséges volta a gyakorló ügyvéd előtt nem szorul igazolásra, minthogy azonban minden indítványnak alakszerűségéhez az indokolás is kívántatik, legyen szabad itt a következőket kiemelni.

Hogy a törvény ma érvényben álló intézkedése a zugírászat tekintetében *elméletileg* fonák, azt a *Jogt. Közlöny* 1884. évi 30. számában kimutattam; hogy gyakorlatilag sikertelen, a tapasztalat szomorú tényei tanúsítják.

Az ajánlott törvénykezési büntetési *minimumát* a zugírók vakmerősége és ártalmas voltak teszik szükségessé, valamint minden, még a legenyhébb esetben is a *fogházbüntetést*, mivel a pénzbírság eddig sikertelennek bizonyult és némely zugírászat üzleti *nyeresége sokkal felül haladja a pénzbüntetés összegét.*

Az a) pont egészen új intézkedést tartalmaz, de épen ez öleli fel a zugírászat *tulajdonképeni* és leggyakoribb eseteit.

A b) pont részben megfelel az 1874: XXXIV. törvczikk 39. §-ának, azon correctióval azonban, hogy az «üzletszerűség» nehezen bizonyítható kriteriumát mellőzi és a «folytatás helyébe az egyetlen egyszeri képviselőre is megállapítja a zugírászat tényálladékát, korlátolva a megírt méltányossági kivétel által.

A c) pont a zugírászatnak egy igen veszélyes és furfangos fajára vonatkozik, mely különösen vidéken igen lábra kapott. Ezen pont alatti esetre kellett az «üzletszerűség» jellegét is fölvenni, mivel csak ezen feltétel alatt lehet igazság szerint a perátvállalást vétségnek minősíteni.

A törvényes vélelmet a zugírások terhére okvetlenül föl kell állítani a *terhesebb és gyanúsabb* esetekre, mivel különben minden egyéb intézkedés tapasztalat szerint majdnem kivétel nélkül sikertelen.

A *hivatalból* leendő üldözést a hatóságok eddigi indolens magatartása a panaszló ügyvédet különbeni rágalom vétségének, terhe alatt teljes bizonyíték szolgáltatására szorítván — sok esetben azok bűnös conniventiaja teszi szükségessé.

Ugyanez javasolja az ügyvédi és közjegyzői kamarák e részben szükséges önállósítását.

A kir. közjegyzői kamarák belevonása azoknak szintén érdekelt volta és a siker lehető biztosítása által látszik indokoltnak.

A rendőri felügyeletet némely zugírások valósággal bürokratikus üzlete, azaz rendszeres *irodája* épenséggel kihívni látszik; de még inkább szükségessé teszi azon tapasztalati körülmény, hogy a zugírások irodái valódi gyárai az *okirathamisításnak* és *csalásnak* és hogy a zugírások nagy része becsületes foglalkozás nélküli kóbor egyének és elcsapott hivatalnokokból áll.

Indítványozza
Dr. RÓNAI JÁNOS,
fogarasi ügyvéd

Különfélék.

— Az igazságügyministeriumnak oly régóta üresen volt államtitkári állására, melyre a sajtó s a jogászi közvélemény évek óta oly sok nevet emlegetett, SZENTGYÖRGYI IMRE curiai bíró neveztetik ki. SZENTGYÖRGYI IMRE a Curia erős civilistáinak egyike. E mellett encyclopedikus műveltsége folytán egyik legkiválóbb notabilitása bírói karunknak. Mint elegáns szónok a parlamentben alkalmas is lesz tért hódítani az igazságügyi érdekeknek. A jogászok még emlékezetükben tartják amaz eszmedús előadást, melyet SZENTGYÖRGYI körülbelül két évvel ezelőtt a Jogászegyletben tartott s melyet eddig ugyan csak azok ismernek, kik akkor előadásánál jelen voltak, de melyet, reméljük, most már az egész ország jogászájának alkalma lesz megismerni az államtitkár tetteiben. Hogy a codificatióról, különösen annak milyen egymásutánjáról, mely most a legégetőbb kérdés, jelesül arról: a polgári codex vagy a bűnvádi eljárás javaslata vétessék-e előbb fel, hogyan gondolkodik, valamint hogy mikép gondolkodik a bírói szervezetnek küszöbön levő nagy kérdéseiről, mindezt nem tudjuk. Hogy az ügyvédi kérdéssel szemben mily állást foglal el, azt legegyszerűbben úgy tudhatni meg, ha végig nézzük a Curianak e tárgyra nézve az utóbbi két évben kifejlődött judicaturáját, mert ezen két év alatt minden idevágó ügynek ő volt a Curian előadója. Érdekes az is, miért lett ezen ügyek állandó referensévé. Mikor pár évvel ezelőtt az ügyvédek köreiből a panaszok mind gyakoriabbak lettek, Perczel Béla, a Curia elnöke, értekezletre hívta össze a Curia néhány bíráját a panaszok s azok eshetőleges orvoslási módjának megbeszélése végett. Ezen tanácskozásban SZENTGYÖRGYI képviselte az ügyvédekre nézve aránylag legkedvezőbb álláspontokat. Ennek, valamint az egész tanácskozásnak az lett eredménye, hogy azontul minden az ügyvédi állással s az ügyvédnek a félhez való viszonyával kapcsolatos ügyben (kamarai felvétel, ügyvédi költség, stb. a referáda reá bízott. Ugy ezen ügyek tanulmányozásánál, valamint az ügyvédi vizsgán, melynek egy évtizeden át alelnöke s néhány év óta elnöke volt, bő alkalma lehetett az ügyvédi kar kérdéseivel megismerkedni és magának programot alkotni. Az előző években az ügyvédi vizsgáknál mint rendkívül szigorú elnök volt a jelöltek közt ismeretes s féltek is tőle; ujabban azonban abból, hogy mióta ő az elnök, a visszautasítások nagyon alacsony százalékra mentek le s különösen, hogy például a jelen évben január elseje óta 6 hó alatt 84 jelölt között egészben kettő bukott meg, azt kell következtetnünk, hogy az ügyvédi qualificatio szigorú megbírálása tekintetében némi változások állottak be felfogásában.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük: A törvénykezési szünet folyton számos panaszra ad okot úgy a bírói, mint az ügyvédi körökben. Legtöbb a panasz a járásbíróóságok részéről, miután a szüneti törvény főleg itt érezteti káros hatását. Oly helyeken is, hol más időszakokban a beérkezések és az elintézésük száma között rendszeren egyensúly létezett, a juristitium alatt az ügyek oly aggasztó mérvben szaporodnak fel, hogy ezeket a folyó ügyek hátránya nélkül a legnagyobb erőfeszítés mellett sem képesek feldolgozni. Képzeltető, hogy mily mérvben nő a restantia oly bíróságnál, mint pl. a budapesti IV—X. kerületi fenyítő járásbíróóság, melynél a rendes körülmények között is, a bírói létszám elégtelensége s a beérkezett ügyek nagy száma folytán tetemes a restantia. Hogy azután az ily járásbíróáságnál nagyon is az alaposság rovására készül az ítélet: könnyen elgondolható.

— **Bajorország igazságügyi statistikája 1883-ról** a bűnügyi gyakorlatban a következő adatokat tünteti fel: Az Amtsgerichteknél — az erdei kihágások kivételével — 297,929 feljelentéssel szemben 87,608 főtárgyalás tartatott, melyek közül 67,8 százalék Schöffengerichtek előtt folyt le. A Landgerichteknél 15,139 főtárgyalás, 14,275 ítélet; ezek közül 4,7% esküdtszéki eset, 63,5% esetben a Landgericht mint első folyamodású bíróság, 31,8% esetben mint másodfokú bíróság ítelt; ujravétele volt 26 esetben s ezek közül 10 azonnali felmentéssel intéztetett el. Revisio útján a müncheni Oberlandesgericht 207, a lipcei Reichsgericht 304 esetet intézett el.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utcza 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az országos ügyvédi értekezlet. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: Van-e felelőtlenség a harmadbíróshoz helye az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a alapján hozott végzés ellen? Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Birói egység = obligatio. KUN LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — Egy házassági jogeset. Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvédtől. — A hivatalból való felülvizsgálat terjeszkedése. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országos ügyvédi értekezlet.

Az ugyanazon hivatásnak élők közös érdekeinek felismerése keltette a napirenden lévő «congressusok» eszméjét. Magyarország ügyvédi hivatásnak élő polgárai szintén dicsekedhetnek közös érdekekkel, de sajnos, még inkább panaszkodhatnak közös bajaik miatt. És milyenek e bajok? Évek óta léteznek, de sőt folytonosan növekednek. Nem tartozunk a pessimisták közé, de mégis fájó érzés és leverő hangulat fog el, ha reá gondolunk a mai magyar ügyvédségre.

Hol kell nagyobb tekintély, jellem és szellemi felsőbbtség, mint a jogvédői karnál, s hol találunk «roncsoltabb tekintélyt», mint épen itt. Minden hivatásnak megvannak a maga proletárai, de épen ijesztő számban a magyar ügyvédség kebelében: anyagi és szellemi proletárok. Hogy mekkora az anyagi proletariatus, a kamarai tagsági behajthatlan díjhátralékok tesznek róla szomorú tanuságot, míg a szellemi proletariatus az ügyvédi címet bitorló, ezt csak lepelül használó s részben zugfirkászatból élő had szolgáltatja. Magának a karnak érdekében minden takargatás nélkül kell reá mutatni a bajokra, s bátran kell kimondanunk, hogy csak a kisebbik rész az, mely az igazi ügyvédséggel, a jogvédelemmel foglalkozik, kik hivatással és tehetséggel bírnak a nemes pályára, de a kik a mai szerencsétlen törvénykezési viszonyok között nem fejthetnek ki elegendő erőt, hogy az ügyvédséget a kellő niveaun fentartsák, sőt ellenkezőleg ezek vannak lerántva az alacsonyabb színvonalra.

Ha az ügyvédség bajait komolyan akarjuk kutatni, egész tengerére akadunk olyanoknak is, melyeket sem az ügyvédi rendtartás, sem egyéb törvények nem okoztak. Mert hiszen az 1874: XXXIV. tcz. csak keret, melybe esetleg — bár maga nem sokat ér — igen értékes képet lehet beilleszteni. De fájdalom, a keret nem tartalmaz műremeket.

Legyen tehát az országos ügyvédi értekezlet első sorban szigorú önbíró. Mindenesetre nehéz feladat, de nem szabad visszariadnia. Mutassa meg a nagy közönség, a törvényhozás és a kormány előtt, hogy nem oly elesett beteg, ki már baját sem tudja megmutatni, hanem a ki tudattal bír arról, hogy mi fáj, melyik sebe sajog legjobban.

Legyen az országos ügyvédi értekezlet, mint maga az ügyvéd a per első bírója, mutasson reá a bajok forrásán kívül magára az orvosszerek forrására is, szolgáltatson anyagot és utmutatást a törvényhozásnak és a kormánynak, hogy e két államhatalmi factornak mi kötelességei vannak az igazságszolgáltatás és a társadalom oly fontos tényezőjével szemben mint az ügyvédség.

Nem akarunk mi kérvényezést a kormányhoz, az országgyűléshez, mert mi *nem kérünk* adományt, privilegiumot az ügyvédség részére. A mi elvünk: *suum cuique*. Igényeljük azon jogokat, melyek a maga helyén mindenkit megilletnek. Csak azt követeljük az ügyvédség részére is, mit a társadalom és az igazságszolgáltatás érdeke megkívánnak. Az évek hosszú során át folytatott kuruzslás mit sem használt, s ha az országos ügyvédggyűlés helyesen mutat reá a bajokra s az orvosszerekre, nemcsak magának tesz szolgálatot, hanem az igazságügyi kormánynak is, melynek alkalmat ad arra, hogy ez a helyes utra reá térve, közvetlen az ügyvédségnek, közvetve az egész igazságszolgáltatásnak tegyen hasznos szolgálatot.

Ebből a szempontból fogjuk mi fel az országos ügyvédi értekezlet igazi hivatását.

Erős meggyőződésünk, hogy a congressus kellő higgadsággal és méltósággal fogja azt megoldani is. Tartózkodni fog az egyoldalú recriminációktól, hogy minden bajokért csak mást okoljon.

Nem fog szoritkozni a pusztá kenyérkérdésre, mivel a szükölködőkön amugy sem segítene, mert hiszen, mint minden szabad pályán, úgy itt is a kenyérhez jutottak nyomán újabb szükölködők teremnének nyomon. Reméljük, hogy a kenyérkérdésért nem fogja feláldozni az ügyvédi függetlenséget s nem fog ily áldozat árán hivatalos jelleg utáni kapkodással, tekintélyt szerezni akarni magának.

A függetlenség feláldozása a pillanatnyi célért annyira volna, mint pillanatnyi jobbulást szerezni az élet árán.

Mutassák meg az ország ügyvédi karának tagjai, hogy ők magasabb eszményi célokért lelkesednek. Nyilvánítsák ki, hogy ők oly ügyvédséget akarnak, a melynek kebelében csakis a valódi jogvédő ügyvédeknek van helyük, azoknak pedig, kik arra nem hivatottak, nemcsak kenyeret, de még csak helyet sem szándékoznak adni.

Ott, a hol valódi ügyvédség volt és van, ott az ügyvédek nemcsak a magánjog és érdekek védőiként tekintettek, hanem a közszabadságnak is leghatalmasabb támaszai voltak, mint a római *orator* és a francia *avocat*. Az önkényuralom, mely ellensége volt a jognak, gyűlölte a független jogvédő ügyvédet is.

De másrészt a jogvédelem rendithetetlen teljesítése volt épen az, a mi az ügyvédnek tekintélyt és hatalmat szerzett, a mely előtt még a legzsarnokibb hatalom is megreszketett; nem ok nélkül mondotta I. Napoleon: «akarom, hogy minden ügyvéd nyelvét ki lehessen vágni, ki csak egyszer is a kormány ellen szól vele.»

Legyen a magyar ügyvéd is olyan, kinek igazságot rejtő meggyőző szava a hatalom szavainál és kardjánál is erősebb legyen.

Ez nem egy év, de nem is egy pár napra összeült országos congressus munkája, hanem évek hosszú során át tartandó fáradságos és odaadó munkálkodás gyümölcse lesz.

Az első lépést az általunk örömmel üdvözölt országos ügyvédi értekezlet tegye meg, termeljen magvas eszméket, majdan hazatérő tagjai pedig széthordva azokat az ország minden részébe, igyekezzenek belőlük hasznos plántákat növelni.

Dr. NAGY DEZSŐ.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

A most ismertett két felfogás által a folytatólagos bűncselekvények tana *kettős irányban* fejlesztett tovább, de anélkül, hogy tisztába hozott volna. Ezen két álláspontot követve egymás után lettek később is felállítva a legkülönbözőbb theoriák, úgy, hogy nem rövid értekezést, hanem kötetekre menő monographiát kellene írunk, ha mindezen nézeteket felsorolni és alaposan bírálni akarnánk. Ezért a következőkben csak a főbb és fontosabb fejleményeket fogjuk röviden kiemelni.

Csakhamar a subjectiv momentum erősebb hangsúlyozása után kételyek merültek fel az iránt, hogy vajon ezen ismérv jogosult-e s hogy egyáltalában *az elhatározás egysége a folytatólagos bűncselekvénynél képzelhető-e?* Egy jeles német criminalista TREFURT² hozta fel először azon ellenvetést, melybe még ma is a folytatólagos büntett tanának ellenzői (bár jelenleg ilyen igen kevés van) folytonosan kapaszkodnak. TREFURT szerint több cselekvényt egy akaratelhatározásra visszavezetni, lélektani lehetetlenség, mert minden egyes büntett vagy vétség új elhatározásnak képezi eredményét, ennél fogva, ha a folytatólagos bűncselekvényt egy akarat-elhatározásra alapítjuk, képtelenséget állítunk fel.

Tagadhatlan, hogy ezen éleselméjű ellenvetés első pillanatra igen megnyerő, de (mint ezt alább a 3. §-ban megkíséreljük kimutatni) mégis csak látszólag helyes, mert félreértésen alapszik.

E közben a folytatólagos bűncselekvény tana a helyett, hogy tisztázott volna, még inkább összebonyolított. Akadtak criminalisták,³ kik a felmerülő számos nehézség láttára úgy akartak legkönnyebb megoldási módot keresni, hogy kimondták, miszerint *a folytatólagos bűncselekvény általában és minden esetben kielégítő ismervét nem lehet felállítani.* Ennél fogva ők megszüntették a különbséget folytatólagos és ismételt büntettek közt s azt követelték, hogy minden oly esetben, midőn több büntett fordul elő, enyhébb büntetést kell alkalmazni, mert a bűnismétlés önkénytelen rossz hajlamból, stb. ered. (!?) Ezen felfogást bővebben czáfolni is felesleges. Ez minden tekintetben visszalépés, mert újra összekeveri a delictum continuatumot az ismételt büntettekkel és azon absurd követelményt állítja fel, hogy több büntett esetén enyhébb legyen a büntetés.

Másrészt időközben a törvényhozás is állást foglalt e kérdésben.

A *bajor büntető-törvény*, mely legelőször szabályozza a folytatólagos bűncselekvényt, 110. §-ában kimondja, hogy «ha egy büntett ugyanazon személyen vagy tárgyon *többször* lett elkövetve, *egy folytatólagos büntettnék* tekintendő és a többszöri elkövetés súlyosító körülményként ítéendő meg.»⁴

A *szász törvény* 78. §-a egyszerűen utal a folytatólagos bűncselekvényre, de azt nem definiálja.

Ugyanezt teszi a *württembergi büntető-törvény* 122. §-a, mely azonban a delictum continuatumot «Schärfungsgrund»-nak minősíti.

A *hannoveri büntető-törvény* egy sajátos felfogást: az *eclecticus álláspontot* juttatta érvényre, mely abból indult ki, hogy magában véve a fenebb elcsorolt theoriák egyike sem

elégleges, ezért mindegyikből ki kell választani azt, a mi helyes, miután pedig egy elv nem elegendő, *több elvet* kell felállítani.

A *hannoveri büntető-törvény* 106. §-a tehát 3 elvet állít fel ismérvül. E szerint folytatólagos bűncselekvény forog fen «a) bei fortschreitender Ausführung desselben verbrecherischen Entschlusses, b) wenn die verschiedenen Handlungen in Beziehung auf dasselbe dauernde Verhältniss begangen sind und c) wenn sie Bestandtheile und Stufen derselben Handlung bilden.»

Ugyanezen 3 ismérvet fogadták el a hesseni (111. §.) és a thüringeni (51. §.) büntető-törvények.

Nem akarjuk — idő és tér hiánya miatt — ezen álláspontot részletesen bírálni, de annyi kétségtelen, hogy ez sem fogadható el, mert nagy hiánya, hogy az elhatározás egységét, mint általános kelléket elvetette s különben is igaza van KÖSTLIN-nek, ki azt mondja e felfogásról, hogy ez a sok elv mellett utoljára is elvtelenné vált.

BAUER, ki fiatal korában ezen eclecticus nézet mellett volt, később maga is meggyőződött, hogy ez elégtelen, ennél fogva megkísérelte azt helyesebben formulázni és præcisírozni.⁵ Szerinte a folytatólagos bűncselekvénynek *sok ismérve lehet.* Az idő, a hely és az alkalom egysége, az elkövetési mód hasonlósága, az egyes cselekvények összefüggő sorozata, a célnak, illetve elhatározásnak egysége, a kiviteli eszközöknek és a tárgynak azonossága mind ismérvül szolgálhat, de általában abstracte *ezek egyike sem elégleges*, hanem csak a bíró állapíthatja meg a büntetés kiszabásánál, hogy forog-e fen folytatólagos bűncselekvény vagy nem. Részünkről ezen felfogást sem tartjuk helyesnek, egyrészt azon okból, mert számos ismérv, mit BAUER a folytatólagos bűncselekvény characteristiconjának tart, valójában nem ismérv (így nem ismérv az időnek, helynek, alkalomnak egysége, az eszközöknek vagy a tárgynak azonossága, stb.); másrészt nem oszthatjuk BAUER nézetét azért sem, mivel ez a folytatólagos delictumok kérdésének csak megkerülése, de nem megoldása.

Végre ennyi sikertelen kísérlet után a jelen század első felében élő német criminalisták nagy része visszatért azon, már SCHRÖTER által hangsúlyozott álláspontra, hogy «a folytatólagos büntetthez *úgy objectív, mint subjectív részen egység* szükséges.» Számos jeles büntetőjog-író, így MITTERMAIER (*Neues Archiv*. II. 212. s köv. 1.), HENKE (*Handbuch des deutschen Strafrechts*. I. k. 91. §.), ABEGG (*Lehrbuch*. 161. §.), HEFFTER (*Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts*. 6. kiadás 69. l.), KÖSTLIN (*System des deutschen Strafrechts*. 545. és k. 1.) a folytatólagos bűncselekvény ismérvei gyanánt az elhatározás egységét és a sértett tárgy azonosságát állítják fel.

De ennek dacára a folytatólagos bűncselekvény kérdése épen nincs tisztázva; egyrészt, mert ezen írók is a *tárgy egysége* alatt igen különbözőt (a sértett személyt [!], az illető dolgot, valamely személy jogát, pl. X. vagyonjogát, stb.) értenek, másrészt, mert ujabban ezen két ismérv megint megtámadtatott.

2. §. A folytatólagos bűncselekvények irodalma az újabb időben.

A folytatólagos bűncselekvény tanának fejlődésénél látuk, hogy e tan kifejlesztése főleg a német criminalisták érdeme, mert ezek foglalkoztak legtöbbet és legbuzgóbban e vitás kérdéssel. És napjainkban is azon sajátosság tünetét tapasztaljuk, hogy a folytatólagos bűncselekvény irodalmánál most is a németek foglalják el az első helyet. Sajátságosnak mondjuk ezt azért, mert ma már általában el van ismerve, hogy a németek a büntetőjog terén a francziák és még inkább az olaszok által tulszárnyaltattak; mégis, ha a folytatólagos bűncselekvény irodalmát vizsgáljuk, azt fogjuk tapasztalni, hogy az olasz írók közül CARRARA, a fran-

¹ Az előbbi közleményeket l. a 30., 31., 32. és 33. számokban.

² L. TREFURT-nak az *Archiv des Criminalrechts* 1838. évfolyamában 423—430. lap megjelent értekezését. TREFURT *különben nem tartozik a delictum continuatum ellenzői közé*, sőt helyesli azt, ő csak az elhatározás egységét mint ismérvet támadja meg.

³ Így SANDER a *Neues Archiv* 1836. évf. 372—390. l.

⁴ Ezen meghatározásból kitűnik, hogy a bajor büntető-törvény a folytatólagos bűncselekvényre vonatkozólag FEUERBACH definitióját fogadta el.

FEUERBACH ugyanis azt mondja: «Subjectiv bűnhalmazat forog fen, ha több cselekvény által ugyanazon jogszabály megsértetett. Ha az alanyi bűnhalmazat *ugyanazon tárgyon* követtetik el, úgy folytatólagos bűncselekvény keletkezik, ellenkező esetben ismételt delictum del. iteratum.» Hogy azonban ezen különböztetés egészen téves és használhatlan, azt már MITTERMAIER (FEUERBACH *Lehrbuch*-jének 13. kiadásában) meggyőzőleg kimutatta.

⁵ L. BAUER: *Abhandlungen*. II. k. 28—41. l.

ciaíknál ORTOLAN, a belgáknál HAUS alaposan tárgyalják ugyan e tant, de ezen kézikönyveken kívül az igen gazdag francia és olasz jogirodalomban — legalább ennek általunk megszerezhető részében — nem igen akadunk a folytatólagos delictumról szóló bővebb és részletesebb munkákra.¹ Innen van, hogy midőn a folytatólagos delictumok tanának fejlődését vizsgáljuk, csaknem kizárólag német munkákkal kell foglalkoznunk.²

De másrészt sajátságos, hogy épen a német criminalisták közt akadnak olyanok is, kik a folytatólagos bűncselekvénynek még létezését is tagadják.³

Az újabb német criminalisták főleg az 50-es évek végén rendkívüli buzgalommal foglalkoztak e kérdéssel. Rövid 6 évi időközben (1857—1863-ig) öt nagyobb monographia jelent meg a folytatólagos delictumról, melyek szerzői a tárgyat igen részletesen és nagy alaposággal tárgyalják, ezekről tehát külön meg kell emlékeznünk.

Időrend szerint első SCHWARTZE munkája. (1857.) Ő mellőzni akarta az elhatározás egységét, mint kelléket s a folytatólagos büntett ismervét a tárgy oszthatlanságába helyezi.

SCHWARTZE ugyanis abban találja a folytatólagos bűncselekvény lényegét, hogy ennél a *jogsértés tárgya oszthatlan*, vagyis olyan, mely mindjárt a delictum első elkövetésénél egész totalitásban meg lesz sértve, úgy hogy a későbbi tettek csak a már meglevő sértés körét terjesztik ki és azzal növelik a tettes büntethetőségét, de nem jelentkeznek önálló vagy új jogsértés gyanánt.

SCHWARTZE elmélete leginkább illik a delicta carnis eseteire, mert ezeknél az első elkövetés által a delictum tárgya csakugyan egész teljességében meg lesz sértve. De már egyéb bűncselekvényekre ezen elmélet csak nehezen applicálható.

Egyébként SCHWARTZE a folytatólagos bűncselekvények körét nagyon megszorította. Így szerinte nem foroghat fen folytatólagosság az élet, egészség, becsület elleni bűncselekvényeknél, sőt a vagyon elleni delictumok legnagyobb részénél sem.

WORINGEN⁴ szintén elvetette a subjectiv momentum egységét. Szerinte «das fortgesetzte Verbrechen ist die Fortsetzung eines begangenen Verbrechens.» W. tehát azt állítja, hogy a delictum continuatumhoz *nem kell más ismérő, mint a törvényes fogalom*, és így folytatólagos bűncselekvény forog fen, mihelyt több cselekvény, ámbár magában véve mindegyik bevégezett büntett, összességben ugyanazon büntető-törvény *egy* megszegését képezi; ennél fogva folytatólagosan követtetik el valamely bűncselekvény, ha ugyanazon törvény megszegése úgy ismételtetik, hogy *az első büntény lényeges ismérvei az egyes bűncselekvényeknél visszatérnek*. WORINGEN ezen elmélete első tekintetre nagyon megnyerő, de helytelen, mert a bevégezett büntetendő cselekvény ismételtető ugyan, de nem folytatható; mert a mi be van végezve, azt nem lehet folytatni.⁵

KRUG szerint folytatólagos delictum akkor keletkezik,

¹ Ezen körülményt — megvalljuk — részünkről annak tulajdonítjuk, hogy a folytatólagos bűncselekvény tana annyira bonyolult és nehézkes, hogy a kényelmes francziák nem szeretnek vele sokat fáradni, ellenben a németek, kik a bonyolult kérdések megoldásában a finom distinctiók felállításában fáradhatlanok, sőt a praecisitást és alaposágot nem egyszer a tulságig viszik, egész szenvedélylyel tanulmányozzák a folytatólagos bűncselekvény tanát.

² Az angol és amerikai büntetőjogi művekben, melyek egyébként is elűtő iránynyal bírnak (ámbár ezek közt is számos jeles tan- és kézikönyv van, így az angoloknál STEPHEN, SMITH, az amerikaiaknál J. P. BISHOP művei), részünkről hasztalanul kerestük a folytatólagos bűncselekvénynek nemcsak fejtegetését, hanem még nevét is.

³ Ilyenek OPPENHOFF és TEMME (*Lehrbuch*. 182—186. 1.). Utóbbi a folytatott büntett legelkeseredettebb ellensége, ki azt «szörnyszülöttnek» (Missgeburt) nevezi.

⁴ WORINGEN értekezése *Über den Begriff des fortgesetzten Verbrechens*. 1859., a freiburgi egyetem százados emlékünnepeire iratott.

⁵ WORINGEN értekezését röviden, de éleleszüen bírálja SCHWARTZE: *Beiträge zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen* című értekezésében. GOLDTAMMER: *Archiv für Strafrecht*. VIII. k. 433—440. 1.

ha valamely bűncselekvény, mint egy cél számára szükséges eszköz szerepel; ő tehát azt állítja fel ismervül, *hogy a büntetendő cselekvények közt causalis nexus létezzék*. Az elhatározás egységét KRUG is mellőzi.

JOHN monographiája szerint «a folytatólagos bűncselekvény oly delictum, melynek tárgya *osztható jog* és melynél a cselekvény több jogsértő tevékenységet tartalmaz. Szerinte a folytatólagos büntettnek 3 ismérve és kelléke van: 1. a cselekvény egysége, 2. az elhatározás egysége, 3. a sértett jog egysége. *Cselekvény* szó alatt ő több egyes ténykedést, több tettet ért.¹

Időrendben utolsó gyanánt jelent meg MERKEL munkája. MERKEL a folytatólagos bűncselekvény lényegét abban találja, hogy itt a fenforgó jogsértések *hatásuk által* tényleges összefüggésbe hozatnak úgy, hogy egy oszthatlan belső összhatásba (*Totaleffect*) folynak össze. Ez az oka — szerinte —, hogy a folytatólagos bűncselekvény mint *egy büntett* büntettetik.

Ezen öt monographia kétségtelenül nagyon közrehatott a folytatólagos bűncselekvény körüli vitás kérdések tisztázására, azonban mindamelllett e bonyolult tant nem deríté fel teljesen és pedig egyrészt azért nem, mert a szerzők mindegyike teljesen más uton haladt, másrészt és nézetünk szerint főleg azon okból, mert a szerzők nagy része a folytatólagos büntett ismérvei közül a subjectiv momentumot, az elhatározás egységét elvetette, a mi nélkül pedig — szerény véleményünk szerint — a folytatólagos büntett nehéz kérdését teljesen tisztázni lehetetlen.

Ezen nagyobb monographiakon kívül minden nevezetesebb német író foglalkozik a delictum continuatum tanával. Ezek fejtegetései közül csak a két fontosabbat akarjuk itt kiemelni.

BERNER² szerint a delictum continuatumhoz szükséges 1. hogy az egyes tettek (Akte), melyek a folytatólagos bűncselekvény önálló (?) tagjai, mindnyájan külön-külön betöltésük ugyanazon delictum tényálladékát, 2. feltétlenül szükséges az elhatározás egysége, 3. szabály szerint megkívántatik a sértett tárgy egysége (ez azonban a vagyon elleni bűncselekvényeknél szükségtelen).

HUGO MEYER³ s vele együtt SCHÜTZE azon, már SANDER által felemlített álláspontot fogadják el, hogy a különbséget a folytatólagos és az ismételt bűncselekvény között csak a concret esetben lehet megítélni és ennél fogva ennek megítélését a bíró gyakorlati érzékének «dem practischen Tacte» kell átengedni.

A francia írók közül ORTOLAN, a belgák közül a genti egyetem nagy tanára J. J. HAUS⁴ tárgyalják a folytatólagos büntettet (délit continué), de fejtegetéseik természetesen korántsem oly részletesek, mint a németekéi. Ők a folytatólagos büntetthez megkívánják a subjectiv és objectiv egységet, t. i. egyrészt az *elhatározás* (unité de résolution), másrészt a *cél* (unité de but) egységét. Ezenkívül mellékesen megemlítenek egy igen jó és találó ismervet, melyet az «*unité de conception*» kifejezéssel jelölnek meg s a mi azt jelenti, hogy minden egyes cselekvények terve egyszerre, ugyanazon időben fogamzott meg a tettes elméjében.

Az olasz írók közül CARRARA híres művében (*Programma del corso di diritto criminale*) a folytatólagos büntettnek három kellékét állítja fel, ezek: 1. az elhatározás, vagy mint ő javasolja, *a tero egysége* (unita di determinazione o unita di disegno),

¹ JOHN munkájának részletes bírálatát l. SCHWARTZE id. értekezés. GOLDTAMMER-*Archiv*. VIII. k. 343—352. 1.

² L. BERNER: *Grundsätze des preussischen Strafrechts* című művét 82—119. 1., hol ő a bünyfolytatás tanát igen behatóan tárgyalja.

³ HUGO MEYER: *Lehrbuch*. 326. 1. SCHÜTZE: *Lehrbuch*. 192. 1. 6. jegyzet.

⁴ HAUS a folytatólagos büntetteket a collectiv büntettek közé sorolja (*Principes gén.* II. 357—365. §.), a mi — eltekintve attól, hogy ez utóbbi elnevezés nem helyes és ma már mindinkább mellőztetik — már azért is hibás, mert a folytatólagos és a collectiv büntettek közt igen lényeges különbség létezik.

2. a sértett törvény egysége (*unita di legge*) és 3. a cselekvények többsége.

Nálunk a folytatólagos bűncselekvény tana még nem lett részletesebben tárgyalva. A büntetőjog codificatiója óta megjelent tankönyveink és commentáraink mindegyike foglalkozik ugyan a delictum continuatum kérdésével, de természetesen csak oly mérvben, a mint ezt egy kézikönyv korlátai megengedik.¹ Pedig hazánkban a bűnfolytatás tanának behatóbb fejtegetésére annál inkább szükség van, mert törvényünk a folytatólagos bűncselekvény fogalmának felállítását mellőzte s azt, valamint a gyakorlati kérdések tisztázását a doctrínára bízta, ennél fogva a praxis itt még inkább rá van utalva a theoria utmutatására, mint egyebütt.

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Van-e felebbvitelnek a harmadbirósághoz helye az 1874: XXXV. törvényczikk 119. §-a alapján hozott végzés ellen?

Előre bocsátom, hogy oly másodbirósági végzéről van itt szó, melylyel az eljáró bíróság végzése jóvá *nem* hagyott; mert ha jóváhagyott, akkor további felebbvitelnek nincs helye, akár vegyük irányadoul az 1868: LIV. tczikk 295. §-át, akár az 1881: LIX. tcz. 46. vagy 59. §-át. Ez kérdés tárgya sem lehet. De igenis alig akadtam még perjogunk alapján és ennek értelmében nehezebben megoldható kérdésre, mint a milyen az: hogy van-e további felebbvitelnek helye a közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás elleni kifogások folytán másodbiróságilag hozott, az elsőbiróság határozatát *megváltoztató* végzés ellen?

Hogy a kérdés megbeszéléséhez fogjak, arra a kir. Curia merően *ellenkező* két határozatának olvasása indított.

I. L. Sándornak Sch. Salamon elleni végrehajtási ügyben ugyanis az eljáró bíróság a végrehajtást szenvedőnek kifogásait visszautasította s a végrehajtást rendelő végzést teljes hatályában fentartotta. A budapesti kir. ítélő tábla az I. b. végzést *részben megváltoztatta* s a végrehajtást a végzésben megjelölt korlátozással tartotta fen. A kir. Curia 1883. márczius 9-én 1228. sz. a. további felfolyamodás folytán az ügyet *érdemileg* felülvizsgálta s a másodbirósági végzés megváltoztatásával az elsőbiróság végzését hagyta helyben.

A *felfolyamodás elfogadása* ezen határozatban természetesen nem indokoltatott; de közöltetnek ezen indokok a *Jogt. Közl.* 1883. évi 40. számának mellékletében, és alapos okom van feltételezni, hogy csakugyan ezek az indokok bírták a kir. Curia-t arra, hogy a felfolyamodás érdemleges elintézésébe bocsátkozzék. Ez indokok pedig a következők:

«A fenforgó esetre az 1881: LX. tcz. 140. §-a alkalmazhatónak azért nem találtatott, mert ezen törvény 2. §-ának végbekezdése világosan kimondja, hogy a közjegyzői okiratok végrehajthatóságának feltételeit, a kötelezett fél kifogásolási jogát és az e tárgybeli eljárást az 1874: XXXV. tcz. 10. fejezete szabályozza. Ezen törvény 119. §-a szerint pedig a kifogások folytán tartott tárgyalás után, hozott végzés ellen a törvénykezési szabályok szerinti jogorvoslatnak van helye. Minthogy pedig a közjegyzői törvény az 1868: LIV. tcz.

hatálya alatt keletkezett, az abban hivatkozott jogorvoslatokra vonatkozólag pedig az 1881: LX. tcz. tüzetes intézkedést nem tartalmaz: ezen jogorvoslatokra nézve fentartottnak tekintendő az 1868: LIV. tcz. 295. §-ának azon rendelkezése, mely szerint két egybehangzó végzés ellen további jogorvoslatnak helye ugyan nincs, de az I. bíróság végzését megváltoztató másodbirósági végzés ellen a felebbvitel a harmadbirósághoz meg van engedve.»

II. Ugyancsak közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtásból fejlődött ügyben pedig 1885. május hó 1-én 2257. sz. a. a kir. Curia a felebbezést, helyesebben felfolyamodást *visszautasította*;

«mert az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a szerint a kifogások fölötti tárgyalás berekesztése után a bíróság végzésileg határoz és az ily végzés ellen a törvénykezési szabályok szerinti jogorvoslatnak, tehát az 1881: LIX. tcz. 51. §-a értelmében felfolyamodásnak van helye; másodbirósági végzések azonban az érintett tcz. 59. §-a szerint csak az abban részletezett esetekben támadhatók meg további felfolyamodással, melyek közé a neheztelt végzés nem számítható.» (*B. J. T.* 1885. évi 12. számának melléklapjában)

Midőn az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a az 1868: LIX. tcz. hatálya alatt — elég felületesen — azt rendelte, hogy a kifogások folytán hozott végzés ellen a törvénykezési szabályok szerinti *jogorvoslatnak* van helye: ez alatt a törvény — a mennyiben a jogorvoslatot szűkebb értelemben *felebbvitelnek* vesszük — az 1868: LIV. tcz. 275. §-ához képest *felebbezést* és *semmisségi panaszt* értett.

Miután a végzés ellen *érdemileg csakis felebbezésnek* volt helye, természetesen, hogy erre vonatkozólag az 1868: LIV. tcz. 294. és 295. §-ai egész terjedelmökben érvénynyel bírtak és hogy ezekhez képest a másodbiróság megváltoztató végzése ellen felebbezéssel lehetett élni a harmadbirósághoz. Az alaki sérelmeket pedig semmisségi panasz folytán a semmitőszék orvosolta. Addig tehát, míg az 1868: LIV. tcz. teljes hatályban fenállott, az 1875: XXXV. tcz. 119. §-ának értelmezése s gyakorlati alkalmazása nehézséggel nem járt.

De megváltozott ez az 1881. LIX. tcz. életbe lépte folytán. Ezen törvény szerint megszüntettetvén a kir. semmitőszék, megszűnt egyuttal az anyagi s az alaki jogkérdéseknek előbbi merev elkülönítése. Az alaki sérelem miatti panasz és az ügy érdeme most ugyanazon felebbviteli bíróság által *egy* felebbviteli beadvány vagy bejelentés folytán együttesen intéztetik el. Mig előbb az alaki sérelem orvoslását csakis a semmitőszék, semmisségi panasz folytán, az érdembeli felülvizsgálást csak a kir. tábla vagy a legfőbb ítélőszék felebbezés folytán eszközölhette: addig most a felebbvitelnek szintén két neme van ugyan, felebbezés és felfolyamodás; de az ezek közötti különbség sulypontja nem fekszik többé abban, hogy alaki vagy anyagi jogsérelem orvoslását *czélozzák-e* és hogy egyik vagy másik felebbviteli bíróságtól várja-e a fél az orvoslást? Az alaki sérelmek orvoslása is a felebbezésben kerestetik (38. §.); és másrészt felfolyamodás esetében is a felebbviteli bíróság az eldöntött kérdést rendszerint érdemileg intézi el (58. §.). A felebbvitel két neme, a felebbezés és felfolyamodás közötti különbség egyedül abban van, hogy így *nevezendő el*, ha végzés ellen, amugy, ha ítélet ellen van intézve; sőt a felebbvitel helytelen elnevezése annak visszautasítására sem szolgálhat indokul (25. §.).

A felebbvitelről szóló szabályok ily gyökeres átalakulása folytán nem mondhatni többé azt, hogy miután az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a szerint az ott említett végzés ellen a törvénykezési szabályok szerinti jogorvoslatnak van helye; és miután bármely határozat érdembeli felülvizsgálása csak felebbezés folytán történhetik: tehát az érintett végzés érdeme elleni jogorvoslat a felebbezés. Most tán épen oly helyesen így is következtethetünk: miután a közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás elleni kifogások folytán a bíróság vég-

¹ Tankönyveinken kívül tárgyalják még a folytatólagos bűncselekvényt Dr. ILLÉS KÁROLY, Dr. HEIL FAUSZTIN és FEKETE GÁBOR uraknak a *Büntető Jog Tára* című szaklapban megjelent értekezései. (*J. Büntető Jog Tára*. II. k. 21. sz. és IV. k. 10. számában. Dr. ILLÉS KÁROLY-nak a Curia két ítéletét bíráló értekezései. Továbbá HEIL F.: *A bűnhalmazat kérdéséhez*. *B. J. T.* IV. kötet 17. sz. 258–259. l. és FEKETE GÁBOR: *A bűnhalmazat mint büntetékisebbítő ok*. *B. J. T.* IV. k. 24. sz.) De ezen — különben igen jeles — értekezések, mint már tárgyuk, illetve czimük is mutatja, a folytatólagos bűncselekvényt csak mellékesen és csupán néhány szóval említik fel.

zésileg határoz; miután az 1881: LIX. tcz. 51. §-ának értelmében a végzés elleni rendszerinti felelbbvitel a felfolyamodás; és miután ez az 58. §. szerint az ügy érdemében is képezi a jogorvoslatot — ama végzés ellen csak felfolyamodással lehet élni, és semmi ok sem forog fen arra nézve, hogy az az elleni felelbbvitelt felelbbzésnek kvalifikáljuk.

Pedig a végett, hogy a jelen sorok czimeül használt kérdésre határozott feleletet nyerjünk, első sorban az iránt kellene tisztába jönnünk: vajon az 1881: LIX. tcz. hatálya alatt egyáltalában *van-e helye felelbbzésnek* az 1874: XXXV. tcz. 119. §-ában említett végzések ellen? mert ha van helye, akkor kétségtelen, hogy az 1881: LIX. tcz. 46. §-ához képest a további felelbbvitel csak az esetben van kizárva, ha a másodbiróság helybenhagyta az eljáró bíróság végzését. Ha ellenben ama végzések ellen csak felfolyamodással lehet élni, akkor ismét bizonyos, hogy az 1881: LIX. tcz. 59. §-ához képest a harmadbiróság ily ügyben határozni hivatva nincs, még akkor sem, ha a másodbiróság az eljáró bíróság végzését megváltoztatta. És ennyiben nem tudok egyetérteni az I. alatt közölt curiai határozat azon intézkedésével, mely szerint a felelbbvitel *felfolyamodásnak* fogadtatott el és mint ilyennek folytán vétetett felülvizsgálás alá a másodbirósági végzés.

A mellett, hogy nincs helye felelbbzésnek az ily végzés ellen, a csak most említett okon felül, hogy, t. i. mivel a végzés elleni rendszerinti felelbbviteli nem, a felfolyamodás szintén érdembeli jogorvoslat, nincs szükség e részben a felelbbzésnek mint rendkívüli s csak az 1868: LIV. tcz. hatályának nyomása alatt alkalmazott felelbbvitelnek fentartására — még a következő érvek hozhatók fel: hogy az 1868: LIV. tcz. cikknek a felelbbvitelre vonatkozó határozatai az 1881: LIX. tcz. által teljesen hatályon kívül vannak helyezve, hogy ennél fogva a felelbbvitel kérdésében amarra többé hivatkozni, abból következtetéseket vonni nem lehet, hanem irányadóul kell tekinteni az 1881: LIX. tcz. 32. és 51. §-ait, melyek szerint pedig felelbbzés rendszerint csak ítélet ellen, végzés ellen csupán a tüzetesen kiemelt kivételes esetekben, és végzés ellen rendszerint felfolyamodás képezi a jogorvoslatot; és hogy az 1881: LIX. tcz. az 1874: XXXV. tcz. cikknél későbbi eredetű lévén, ha a törvényhozás azt akarja, hogy az 1874: XXXV. tcz. 119. §-ának megfelelő végzések ellen felelbbvitelül kivételesen felelbbzés engedjék, ezt az 1881: LIX. tcz. 32. §. 3. pontjában a többi kivételek között szintén kiemelte volna.

Én mindamellett az ellenkező nézethez hajlok; azt hiszem, hogy a többször említett végzések ellen *a felelbbzés képezi most is az érdembeli jogorvoslatot*; és ennél fogva a közölt két curiai határozat közül az első tartom a helyesebbnek. Okaim pedig ezek:

Mikor az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a azt rendelte, hogy az ott említett végzések ellen a törvénykezési szabályok szerinti jogorvoslatnak legyen helye, akkor tekintettel az 1868: LIV. tcz. cikkre kétségtelenül azt akarta, hogy ama végzések ellen érdemileg felelbbzés engedjék. Ezt akarta, dacára annak, hogy az akkor már fenálló 1868: LIV. tcz. 294. §-ára nem hivatkozik és ki nem jelenti, hogy ezen §. intézkedése a szóban forgó végzésekre kiterjesztetik. Legalább soha sem vonták kétségbe a bíróságok az 1874: XXXV. tcz. 119. §-ának ily értelmét, mert hiszen másképp az abban érintett végzések érdemleges felülvizsgálásának útja el lett volna zárva.

A közjegyzői törvény tehát a végrehajtás elleni kifogások folytán hozott végzést oly birói határozatnak tekintette, mely hasonló fontossággal bír, *mint az ítélet* és mely ellen épen ez okból a felelbbzés jogorvoslatát kell concedálni úgy, mint az 1868: LIV. tcz. 294. §-ában felsorolt végzések ellen. És méltán tekintette olyannak; mert habár az 1874. évi XXXV. tcz. 121. §-a szerint mind a kereső fél, ha a kifogások folytán a végrehajtástól elmozdított, mind a kötelezett fél, ha kifogásainak hely nem adatott, jogaikat külön per

utján érvényesíthetik: ezen per önmagában mégis sem az elrendelt és a kifogások dacára fentartott végrehajtás folyamára gátló vagy felfüggesztő, sem a végzéssel megszüntetett végrehajtásra felélesztő hatályal nem bír; a végzés tehát a végrehajtásra vonatkozólag épen oly joghatályu, mintha a követelés tárgyában per indított és ítélet hozott volna.

Most már csak azt kell vizsgálnunk: vajon történt-e ebben változás az 1881: LIX. tcz. életbeléptetése folytán?

Nézetem szerint nem történt. Ebbeli véleményemet nem alapítom arra az indokra, mely az I. alatt közölt curiai határozatnak subsummáltatik, mintha t. i. «a közjegyzői törvényben hivatkozott jogorvoslatokra vonatkozólag fentartott-nak volna tekintendő az 1868: LIV. tcz. 295. §-ának rendelkezése.» Ezen §. nincs fentartva sem önállóan, sem valamely más törvényre vagy ebben felemlített egyes intézkedésre nézve; mert hatályát az 1881: LIX. tcz. 1. §-ánál fogva absolute elvesztette, úgy hogy arra mint érvényben levő törvényre semmi körülmények között sem lehet hivatkozni.

De ekként indokolom véleményemet:

Az 1881: LIX. tcz. 32. §-ának 3. pontja megfelel az 1868: LIV. tcz. 294. §-ának; mert ez utóbbinak 188., 238. és 244. §-ai mindkét helyen említettnek; az 516. §. helyettesítve van az 1881: LIX. tcz. 80., 82. és 86. §-ai által; a 332., 450. és 468. §. azért vannak kihagyva, mert hatályukat veszítették és a külön szabályozott végrehajtási eljárásra vonatkoznak; az 581. §. azon intézkedése pedig, mely szerint a megtagadó végzés ellen felelbbzésnek van helye, meg van változtatva az 1881: LIX. tcz. 92. §. a) pontja által, melynél fogva ily esetben a felfolyamodás képezi a jogorvoslatot.

Szintugy, még pedig tökéletesen megfelel az 1881. évi LIX. tcz. 46. §-a az 1868: LIV. tcz. 295. §-ának.

Fenebb láttuk, hogy az 1874: XXXV. tcz. 119. §-ában említett végzések ellen az egész 1868: LIV. tcz. hatálya alatt felelbbzésnek helye volt, dacára annak, hogy ama §-ban az utóbbi tcz. 294. §-ára tüzetes hivatkozás nem történik és annak intézkedése a 119. §-ra határozottan ki nem terjesztetik.

Ezeknél fogva így következtetek: *Ha oly végzés ellen, mely közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás elleni kifogások folytán hozott, felelbbzésnek volt helye az 1868: LIV. tcz. 294. és 295. §-ainak hatálya alatt, akkor ugyanannak helye van az 1881: LIX. tcz. 32. §. 3. pontjának és 46. §-ának hatálya alatt is.*

Hogy az 1881: LIX. tcz. 32. §-ának 3. pontjában hivatkozás nem történik az 1874: XXXV. tcz. 119. §-ára, ez a következtetés helyességéből — úgy hiszem — mit sem von le; mert az előbb említett, az 1868: LIV. tcz. módosítását tárgyáló törvényben a dolog természetéhez képest másra mint az utóbbi tcz. cikkre — kivéve a «vegyes és átmeneti intézkedéseket» — egyáltalában alig történik hivatkozás; és ha szükségtelen volt az 1874: XXXV. tcz. 119. §-ában a felelbbzési jogorvoslat megállapítása tekintetéből határozottan kiterjeszteni az 1868: LIV. tcz. 294. §-át: akkor viszont szükségtelen volt az 1881: LIX. tcz. 32. §-ának 3. pontjában felemlíteni az 1874: XXXV. tcz. 119. §-át; és ennél fogva ezen fel nem említésből a most érintett §. megváltoztatására helyes következtetés alig vonható, annál kevésbé, mivel ezen §. tulajdonképen a végrehajtási eljárásra, tehát az 1881: LIX. tcz. intézkedései alá nem eső tárgyra vonatkozik, az ezen a tárgy iránt intézkedő 1881: LX. tcz. 2. §-ának végpontja szerint pedig a közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás ellenében a kötelezett fél kifogásolási jogára s az e tárgybeli eljárásra nézve az 1874. évi XXXV. tcz. X. fejezetének szabályai érintetlenül maradnak.

Kiemeltem már, hogy a felvetett kérdés megoldása a törvényt magyarázat szempontjából igen nagy nehézséggel jár; és ezért kijelentem még, hogy kifejtett nézetemet helyesnek makacsul épen nem vitatom. Minden esetre idején volna, hogy a kir. Curia ezt a fontos kérdést adott alkalommal

teljes ülésben döntse el; a mire annál inkább fenforog az ok, mivel — a mint kimutattam ugyanabban a kérdésben ellenkezőleg határozott már. És talán még helyesebb volna, ha a kérdés a közjegyzői törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslatnak épen most folyamatban lévő tárgyalásánál nyerné megoldását; mert tény az, hogy az 1874: XXXV. tcz. 119. §-a kétes értelmű s mint ilyen az 1881: LIX. és LX. tczikkekhez alkalmazott módosítást és kiegészítést sürögösen igényli. Dr. IMLING KONRÁD.

Bírói egység=obligatio.

A VIII—X. ker. jbiróság előtt egységet kötöttem, mely szerint adós a követelés valóságát s *lejártságát* beismerve, kötelezte a fizetést bizonyos napon teljesíteni. Azonban az *egység megkötése után* végrehajtás intéztetvén az adós ellen, minélfogva felperes, mielőtt a fizetési nap bekövetkezett, biztosítást szorgalmazott, melynek a jbiróság hely is adott.

A biztosítást rendelő végzés ellen alperes felfolyamodással élt, s a kir. ítélő tábla 20086/85. sz. a. keletkezett végzésével a biztosítást rendelő végzést *megmásítva*, az ez alapon tett biztosítási intézkedéseket szintén *hatályon kívül* helyezte, a következő indokolással: «Tekintve, hogy biztosításnak az 1881: LX. tcz. 223—229. §-ában tüzetesen megjelölt esetekben van helye; tekintve hogy a bírói egységben megállapított követelés fizetési határideje *még nem járt* le; tekintve, hogy a bírói egységben megállapított követelésre, még ha a veszély igazoltatik is, a törvény biztosítási jogot nem ad stb.»

Mi a tábla ebbeli enunciatíóját nem tartjuk a törvény s józan igazságnak megfelelőnek, s minthogy az elvileg eldöntött kérdés nagyon fontos, megkíséreljük álláspontunkat megvédeni.

A végr. eljárásról szóló törvény 223. §-ának második bekezdése, a főlebbviteli határidőn *belől* is, megengedi a biztosítást veszély esetében. Ez annyit jelent, *mint a kötelezettség teljesítésére szabott idő eltelté előtt is helye van a biztosításnak*, s ennek elrendelése tisztán a veszély igazolásától függ.

A per bírása előtt kötött egység, a törv. rendt. 257. §-a szerint, *olyan, mint ítélet maga*; következésképp, ha a felek mindjárt önmaguk szabályozzák is a fizetési időpontot, tehát a kötelezettség teljesítésére szabott időt, *ez ép olyan*, mint az a terminus, a melyet a bírói ítélet foglal magában a kötelezettség teljesítésére nézve. Mig ellenben a tábla elég tudományosan, holmi *obligationak* veszi a bírói egységet s arcul csapva a törvényt, mely azt *ítélet erejűnek* decretálja, azt fejezi ki, hogy ez az obligatio *még le nem járt*; pedig *jogilag lejárnak tekintetik a követelés már akkor, a midőn arra vonatkozólag akár jogerős marasztaló határozat, akár bírói egység keletkezik.*

A tábla azt hitte, hogy *kielégítési* végrehajtással s nem biztosítással van dolga s ezért beszél *le nem jártágról*, pedig a biztosítási kérvény a lejátságot kizáró, tisztán kötelezettség-teljesítési határidőn belől eső veszélyen alapszik, mely határidő, dictálja azt akár ítélet, akár bírói egység, egyre megy.

Vagy talán azt hitte a tábla, hogy a támadástól törvényhozásilag megóvott «bírói egység» alapján nem élvezhetők ugyanazon jogkedvezmények, a melyek a mindenféle perbeli támadásnak kitett s változatos bírói határozattal járnak? Ha azt hiszi, akkor a bírói egység jogintézményétől, mint *jogfosztótól*, mindenki idegenkednék, pedig a táblával ellenkező nézetet fejez ki már századok óta a magyar legislatio, mely állandóan oda törekedett, hogy a peregyesség, a közjó érdekében minél inkább nyerjen érvényt, s azt tényleg különös védelmében is részesíté.

Vagy, ha esetleg a peregyesség szigoru magyarázata lebegett a tábla előtt, akkor is első sorban fel kellett volna fognia azt, hogy e magyarázat nem annyira az *alaki*, hanem mindinkább az anyagi jogra szól; de ha mindjárt az alakiban ohajtanánk is azt érvényre juttatni, akkor is a törv. rendtartást a legszigorubb értelemben kellett volna alkalmazni, s a biztosítást csupán akkor megtagadni, ha azt az egység kizárja. KUN LÁSZLÓ.

Egy házassági jogeset.

SZTEHLO KORNÉL ur a *Jogt. Közl.* 29-iki számában egy «érdekes» házassági jogesetet közlővén, abban véleményét nyilvánítja és felhívja a szakférfiakat, hogy netán eltérő véleményeiknek ezen lapban adjanak kifejezést.

Én SZTEHLO KORNÉL urral homlokegyenest ellenkező nézetem vagyok és annak a meggyőződésnek adok kifejezést, hogy az esetbeli nő válóper nélkül nálunk protestáns emberrel új házasságra nem léphet és nem is hiszem, hogy akadna oly református lelkész, a ki válóper lejárta és a házasság jogérvényes felbontása nélkül őt megesketné.

A lübecki Landesgericht az evangelikussá lett férjre nézve hozott ítéletének, hazai jogunk szempontjából sincs semmi befolyása és jogi hatálya a nőre. Mert az említett törvényszék kétségtelenül a házastársakra vonatkozólag Ausztriában kimondott ágy- és asztaltól való különvetés — separatio — alapján csak a férjre bontotta fel «gänzlich und dem Bande nach» a házasságot, tekintettel a protestáns házassági jog azon elvére: hogy örökös különvetés nem létezik és az a separatio, a mit a katolikus szentszékek kimondanak, tényleges divortium, mely akkor válik jogivá, a midőn az illetékes bíróság azt válóper útján ítéletileg és jogérvényesen sanctionálta. A protestáns házassági jognak ezen elve nálunk is érvényben van. Ehez képest az esetbeli nő csak úgy léphet új házasságra, ha feltéve, hogy az 1879: 50. tcz. 41. §. követelményének eleget tett, ugyanazt az eljárást követi az illetékes hazai bíróság előtt, melyet követett volt férje a reá nézve illetékes lübecki bíróságnál.

Sz. K. ur nyilvánított véleményére azon tévedés szolgáltathatott okot, mintha a protestáns házassági jog szerint helye volna a házasság eo ipso való megszűnésének, és a protestáns házasság oly ok miatt, mely az ő egyházi házassági joga szerint a házasság felbontását vonhatja maga után, magára nézve a házasság kötelékét megszüntnek tarthatná. Ugyde az ilyen önként való házasság-megszűnés a szóban forgó egyházjog szerint nem létezik. Akár forogjon fen semiségi, akár bontó ok: azt mindig és minden körülmények között az illetékes bíróság előtt való eljárás útján kell érvényesíteni és a házasság felbontását ítéletileg kell kieszközölnie. Ha Sz. K. ur véleménye helyes volna, akkor abban a perczben, a midőn a katolikus szentszékek által katolikus és protestáns házasságokra nézve kimondott separatiók jogerőre emelkednek: a házasság a protestáns félre nézve eo ipso megszűnnék. Mert az ilyen separatio, a mint már említém, a protestáns házassági jog szerint divortiumnak tekintetik. Ugyde a mindennapi tapasztalat az ellenkezőt bizonyítja, mert az említett esetekben a kath. szentszékeknek a periratokat a protestáns félre vonatkozólag, át kell tenniök ennek illetékes bíróságához a végelválás elbírálása végett.

Dr. FISCHER LAJOS,
ügyvéd.

A hivatalból való felülvizsgálat terjeszkedése.

A kir. Curia a Köteles-ügyben hozott ítéletében* elfogadja a kir. tábla azon álláspontját, miszerint a perújítás folyama alatt az alapperben elítélt egyén nem vizsgálati fogásban van, hanem büntetését tölti ki. Felhossa érv gyanánt

* Az ítéletet I. jelen szám melléklapjában.

a kir. Curia, hogy nálunk a főbenjáró ügyekben az eljárás annyiban speciális jellegű, hogy a főbenjáró ügyek régi tradíciók folytán hivatalból vizsgáltnak felül.

Legyen szabad ezzel szemben, azok kapcsán, miket a kir. táblai ítéletről e lapok 27. és 28. számaiban elmondottunk, utalni arra, hogy a hivatalból való felülvizsgálatnak sem a régi magyar jogban sem a jelenlegi gyakorlatban a vizsgálati fogság kérdésére semmi befolyása nem volt. Eddig a hivatalból való felebbezés és felterjesztés kötelezettsége, valamint a hivatalból való felülvizsgálat egyedül a *végítéletre* szorítkozott. Minden egyéb bírói határozatok (eljárás megindítása, vizsgálati fogság, vádáláshelyezés, stb.) bár főbenjáró ügyekben hozattak, a közönséges perrendszabályoknak voltak alávetve.

A régiebb magyar jogállapotot legrövidebben feltüntethetjük egy főbenjáró bűnügyben benyújtott vádlevél-példány ideigntatásával, melyet Szlemenics Pál 1836-iki könyvéből (*Fenyítő Törvényszéki Magyar Törvény*) veszünk ki:

Fenyítő vádlevél
melly által

Vitézlő N. N. Tek. n. Vármegyének hivatalbeli közügyvédje, ugyan mint *felperes*

Vitézlő N. N. gyilkos, ugyan mint *alperes* ellen

Tek. n. Vármegyének köz-törvényszéke elejébe terjeszti:

miképen a most említett alperes e folyó 1831-dik esztendei jun. 17-én öt órakor délután néhai vitézlő N. N. urat szőlőjében barátságának álörcczája alatt meglátogatta, és minekutána mintegy félóraig vele nyájosan beszélgetett volna, midőn az egyszer történetből földfelé hajulna, öt ruhája alatt elrejtve volt foksával véletlenül oly erővel föbe sujtotta legyen; hogy tüstént szörnyű halált halna. Minthogy pedig hazánk törvényei, Korvin Mátyás 6-dik törv. 51-dik, II. Ulászló 1-ső törv. 82-dik és 1563-diki törv. 38-dik ágazataik, a szánt szándékos gyilkosokat halállal, nevezet szerint a hárm. törv. 1-ső része 15-dik czimjének értelméből hóhér pallosával, és azontul ugyancsak a hárm. törv. 3-dik része 5-dik czimjének tanúsága szerint díjaikkal büntetetni parancsolják:

Annakokáért a fenn-nevezett közügyvéd hivatalbeli igazaira támaszkodván esedezik: hogy a Tek. törvényszék a fennérdeklött alperest, neki bizonyos, rövid, de mégis törvényes határidőt szabván, önnön személyében leendő megjelenésre színe elejébe *idézteni*, és gonosztettének való-sága bebizonyodván a holtnak egész díjában és fejének vesztésében marasztalni, és önnönmagának ugyan megérdemelt büntetésére, másoknak pedig rettentő példájára végrehajtás által az élők közül hóhér pallosával kivégeztetni méltóztatssék.

Az újabb gyakorlatot pontosan körülírja a budapesti kir. ítélő tábla következő határozata, melyet egy nagy fontosságú ügyben hozott:

A jelen ügyet, habár részben gyilkossággal és arra való szövetséggel is vádoltnak vádlottak, ezen részben nem vette a kir. ítélő tábla hivatalból vizsgálat alá, mert a jelenlegi hazai bűnvádi eljárási gyakorlat szerint ily ügyekben csak akkor van helye a hivatalból való felülvizsgálatnak, ha az ügy elsőbíróságilag *bűniető ítélettel* befejeztetett. Ez az általános gyakorlat és a kir. Curia mint legfőbb ítélőszék által 1881. évi márczius hó 5-én 672. sz. a. hozott döntvény nem mondván ki ettől eltérőleg azt, hogy ily ügyekben *más stádiumban* is van helye a hivatalból való felülvizsgálatnak, a kir. ítélő tábla ezuttal az elsőbírósági végzésnek csak a J. János által felebbezett részét vette felülbírálat alá. (83. szept. 12. 3661. sz.)

Semmi kétség, hogy a kir. Curia a Köteles-ítélettel új tere viszi a hivatalból való felülvizsgálatot. Kijelenti, hogy ha a kir. Curia a perujítás megengedése ügyében csak a végítélet hozatalakor nyilatkozik, a perujítás megengedésének folyamánya: a büntetésnek vizsgálati fogsággá átalakulása csak ekkor állhat be; vagyis a perujítás megengedésének kérdése is, hogy a vele járó hatályok létesülhessenek, hivatalból felülvizsgálódó.

Ezzel a kir. Curia a maga kezében centralisálja a főbenjáró ügyekben a büntetés végrehajtása feletti örökösödést. A mig a kir. Curia a perujításba bele nem egyez, bírói közeg az országban nincs jogositva a főbenjáró ügyben jogerejüleg elítelt egyént szabad lábra helyezni, még ha az elítelt egyén ártatlansága kételyen felülivé vált volna is. Így kívánja a «bírói fokozat fogalma», mert a kir. Curia mint legmagasabb bíróság hivatalból való felülvizsgálat útján hozta az alapítéletet.

Eltekintünk itt attól, hogy ez nem egyéb mint szűkkeblű administrationalis és külső tekintélyi szempontoknak a bírásokodásba való bevitele. Csakis azt vizsgáljuk ezuttal, mily befolyása lesz az intézkedésnek a perujítás menetére.

Ölés miatt valakit elítélnek fegyházra. Büntetésének kiállása alatt jelentkezik egy egyén, a ki vallja, hogy nem az elítelt, hanem ő a büntetett s ezen állítását ténybeli adatokkal bebizonyítja.

Egy ily ügynek a kir. Curia legújabb határozata szerint a következő lefolyása volna.

Megindíthatnák a perujítás. Ha senki jogorvoslással nem él, vizsgálat tartása után a törvényszék meghozza a felmentő ítéletet. A vádlottat nem helyezheti szabad lábra, mert a kir. Curia ítélte őt el. Az ügy hivatalból felterjesztetik a kir. táblához. A kir. tábla szintén felmentő ítéletet hoz. De a szabad lábra helyezést nem mondhatja ki. Az iratok leküldetnek a törvényszékhez a kir. táblai ítélet kihirdetése végett. A kihirdetés megtörténvén, az iratcsomó újra vándoruttra kel; bekopogtat a kir. táblánál; innen «felszerelve» felmegy a kir. Curiahoz. A kir. Curia hivatalból való felülvizsgálat útján helyt ad a perujításnak és felmenti vádlottat. Kijelenti egy-szersmind, mint a Köteles-ügyben bizonyos önmegadással kijelentette, hogy a perujítás ideje alatti fogva tartás kérdése ezzel tárgytalanná vált. Sietve lemennek most az iratok a kir. táblához, innen az elsőfokhoz s a fogva tartott egyén, ha időközben már előbb le nem telt fegyházbüntetése, visszanyeri szabadságát.

A mely bírói tévedés a modern processualis elvek szerint és eddig a mi 1848 előtti és újabb bűnvádi gyakorlatunk szerint is 24 óra alatt reparáltatott, arra ezentul legalább is egy év lesz szükséges.¹

Jellemző, hogy ép azon elítéltek ellen fordul leginkább a curiai határozat éle, kiknek ártatlansága *teljesen* kiderült. Ezek perujítási ügyét az előzetes stádiumban minden tényező kedvezőleg intézi el; senki sem felebbez, tehát a Curia elé csak az érdemleges határozathozatal végett jut az ügy.² Holott, ha pl. egyik vagy másik bírósági fok nem ad helyt a perujításnak, vagy ha az ügyész felebbez ellene, a hol tehát kétely fér az ártatlansághoz, ott alkalma van a kir. Curianak az előzetes stádiumban is nyilatkozni s a szabad lábra helyezés valamivel rövidebb idő alatt bekövetkezhetik. A perujítóknak ezentul oda kell törekedniök, hogy legalább az ügyész ne higgye el ártatlanságukat.

Ezek a curiai ujításnak következményei a főbenjáró ügyekben.

Tartunk tőle, hogy hatása lesz a nem főbenjáró ügyek perujítására is. A ki figyelmesen olvassa a curiai indokolás két részét, tapasztalhatja, hogy mig az első a főbenjáró ügy keretét szoroson megtartja, addig a második rész, mely a vizsgálati fogság kérdésével foglalkozik, *generalizál*. A megszorítást elhagyja és igen könnyen oda értelmezhető, hogy ha bármely bűnügyben egyik felső bíróság ítélete jogerejüvé vált, az alsóbíróságnak a bírói fokozat fogalmánál fogva nincs jogában ezen ítélet végrehajtását perujítás folytán megszüntetni.

Ha ily értelmezés foglalna helyt, ez a hivatalos felülvizsgálatnak a személyes szabadságra a fenébb vázoltnál még veszélyesebb terjeszkedését jelezné a *nem-főbenjáró* ügyekre.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

¹ A Köteles-ügyben az egész sajtó nyugtalankodott és mégis az alapítélet eldőlte után még 15 hónapig ült Köteles Mihály. S ezen ügynél nem fordultak elő sem feloldások, sem alaki hibák miatti megsemmisítések. A mult évben a kir. Curia egy főbenjáró ügyben (aug. 24. 5058. sz.) a perujítási határozatot megsemmisítette csak az indoknál fogva, mivel a törvényszék új vizsgálatot és végtárgyalást rendelt a nélkül, hogy a törvényszéki végzésben kifejezetten megmondotta volna, hogy a perujítási kérelemnek helyt ad. (L. *Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt*, 66. l.) E perujítás tudunkkal még ma is — egy évvel a curiai megsemmisítés után, másfél évvel a perujítás első foku megindítása után — folyamatban van.

² A perujítások nagyrészt egyszerű tényállásuak. Németországban 1881-ben, mint a hivatalos statistikából kitünik, 284 a vádlott javára megindított perujítás közül 126-ban azonnali felmentés mondatott ki.

Különfélék.

— **Szelényi Károly.** † A fővárosi ügyvédi kar egyik nagy képzettségű tagját, azok pedig, kik hozzá közelebb állottak, őszinte érzésű barátot vesztek el az élet derekán 47 éves korában kimúlt férfiuban. Ugy a jogászgűléseken és a jogászegyletben, mint az ügyvédi kamarában, melynek éveken át választmányi tagja volt, mindig a reformpárt buzgó támogatójaként szerepelt. Nemes férfias jelleme egyaránt rokonszenvenessé tette őt kartársai között és a társadalomban. —

— **A pénzügyi közigazgatási bíróság** gondtal igyekszik hivatásának, mely pedig pénzügyi törvénykezés terén létező chaos folytán felette terhes eleget tenni. Sajnos, hogy ezen munkájában az alsóbb fokok által nem hogy támogattnék, hanem ellenkezőleg igen gyakran megtörténik, hogy a pénzügyigazgatóságok a pénzügyi közigazgatási bíróság határozatát nem respectálják s adott alkalommal ismét ellentétbe helyezik magokat a legfelsőbb forummal. A pénzügyi közigazgatási bíróság 1884. márcz. 10. 88. sz. a. kimondta, hogy: «ha kereskedők vagy iparüzők könykivonatokat avagy számlamásolatokat megrendelők ellen indított perekben, mint beadványok mellékleteit használják: az így használt könykivonat- és számlamásolatokra okmánybélyeg nem, hanem csak mellékleti bélyeg jár.» Némely pénzügyigazgatóság e határozat daczára, okmánybélyeg hiánya esetén az illetéki szabási hivatalok által előírt 50-szeresen felemelt illetéket hatályában hagyja s a felebbezőket consequenter elutasítja.

— **A nagyszebeni ügyvédi kamara** egy fegyelmi ügyben nem magyar nyelven hozta határozatát. A kir. Curia «netaláni további intézkedés végett» az igazságügyministerhez áttette az ügyet.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság** előtt ez év első felében összesen 84-en jelentkeztek, kik közül 79 tehát a jelentkezők 94 százaléka képesítettett, 3 visszalépett, s csakis 2 utasított a vizsga ismétlésére. Ez mindenestre meglepő eredmény. Kérdés, vajon a vizsgáló biztosok elnézésének vagy pedig a jelöltek gondos készültségének kifolyása-e?

— **Az alkoholismus budapesti pusztításai** ujabban gyakoribb megbeszélés tárgyát képezik a lapokban. Valóban ideje, hogy a magyar sajtó behatóbban foglalkozzék e kérdéssel. A külföldön ugy törvényhozási mint társadalmi uton már oly nagy sikereket értek el az alkoholismus leküzdésében, hogy némely helyen a veszély megszűntnek mondható. Az európai és amerikai államokban fenálló intézkedések vázlatát feltalálható lapunk 1883. 400. 1884. 130., 152., 256. és 296. l.

— **A nemzetközi büntetőjogi congressus**, mely ez év november havában fog Rómában megtartatni, ugy a megvitandó kérdések nagyszáma és fontossága, mint az előadó szakferfiak hirneves volta miatt igen érdekesnek ígérkezik. Különösen két kérdés érdekel bennünket közelebbről. Az egyik: vajon haszonnal járna-e a börtön vagy fogház-büntetés helyébe némely vétségknél más, a szabadságot megszorító büntető rendelkezést életbeléptetni? Ilyenekül tekinthető-e pl. egy nyilvános helyiségbeni kényszermunka, a nélkül, hogy az illető fogva tartatnék vagy pedig a bizonyos helyre való ideiglenes belebektetés. Elégséges lenne-e az első izben elkövetett és csekélyebb vétség esetén a megintés is? Előadókként CSEMEGI, BAKER és HAGSTOMER szerepelnek. A második kérdés — melyben TAUFFER EMIL, KROBNE, JOSÉ D'OLIVEIRA és GAREAO az előadók — következő: A zárka rendszer szervezésénél az eddigi tapasztalatok alapján mily változtatások létesítendők, hogy ezen berendezés a rendszer szigorú alkalmazására szükséges kellékeknek veszélyeztetése nélkül — egyszerűbbé és olcsóbbá tétessék. A többi kérdések, melyek szintén igen fontosak helyszüke miatt nem közölhetők, de annak idején a congressus tárgyalásaira visszatérünk.

— **Német egyetemek:** *A strassburgi egyetem jogi karán* az 1885/86. téli félévre, mely okt. 19-től márcz. 20-ig tart, a következő előadások vannak hirdelve. KÖPPEN: *Pandekták a családi és öröklési jog kizárásával.* LABAND: *Kereskedelmi-, váltó- és tengeri jog.* Practicum a kereskedelmi jogból. BREMER. *Római öröklési jog.* Római jogi irodalom Diocletianig. SOHM: *Német magánjog.* Egyházjog és házassági jog. SCHULTZE: *Polgári perjog.* Római perjog. NISSEN: *Bűnvádi eljárás.*

MERKEL: *Bűnteljog.* Büntetőjogi practicum. KNAPP: *Nemzetgazdaságtan.* Nemzetgazdaságtani és statistikai gyakorlatok. (BRENTANO-val együtt) BRENTANO: *Pénzügytan.* Pénz- és hitelügy. Nemzetgazdasági és statistikai gyakorlatok. (KNAPP-pal együtt). LENEL: *A római jog institutiói és története.* Magyarázó gyakorlatok. Pandekta-gyakorlatok. ZIMMERMANN: *Pandekták az öröklési jog kizárásával, conversatorium.* Exegetikai gyakorlatok a Corpus Jurisban. MAYER O.: *Francia magánjog.* — *A lipcsei egyetemen* a jövő félévre a következő előadások vannak hirdelve: BINDING: *Német bűnvádi eljárás.* Német birodalmi közjog. Practicum a bűnvádi eljárásból. WINDSCHEID: *Pandekták.* Egy pandekta-czim magyarázata. Szászországi magánjog. Pandekta-repertorium gyakorlatokkal. SCHMIDT: *Pandekták.* A római jog institutiói. FRIEDBERG: *Német birodalmi és országos közjog.* Német alkotmány- és jogtörténet. Német kereskedelmi-, váltó- és tengeri jog. Egyházjogi gyakorlatok. KUNTZE: *A római jog belső története.* Pandekták. Római közjog. STOBBE: *Német magánjog.* Katholikus és evangélikus egyházjog. WACH: *Német büntetőjog.* Sommás per és csődper. Practicum a polgári perrendtartásból. BÜLOW: *Német polgári perjog.* Practicum a pandektákból. VOIGT: *Jogi encyclopædia.* GÖTZ: *Nemzetközi magánjog.* Tétélek a keresk. és váltójogból. Pandekta-olvasás. Pandekta-examinatorium. WEISMANN: *Jogi encyclopædia.* Porosz magánjog. GRÜTZMANN: *Szászországi magánjog.* SEHLING: *Evangélikus egyházjog.* Ev. és kath. házassági jog.

— **Külföldi jogirodalmi szemle.** *Copinger: The law of copyright in works of literature and art.* (London, Stevens and Haynes. 1881. 2. kiadás 918 l.) Mindenekelőtt történeti áttekintését adja az angol törvényhozásnak a szerzői jog terén, egészen a fenálló 1842-iki Literary Copyright Act-ig, kapcsolatban a birói határozatokkal. Nem fogadja el az örökös szerzői jogot, de a törvény által nyújtottnál hosszabb tartamu védelmet kíván adatni. Külföldi író Angolországban szerzői jogot csak azon feltétel alatt szerezhet, ha a művét ott nyomtatja és ő — a gyarmatok beleértésével — angol területen tartózkodik. Hogy a mű védelemben részesüljön, arra szükséges a közzététel után való bejegyeztetés; még meg nem jelent könyv a bejegyzés által nem nyer jogot a védelemre; a brit muzeumba való beszoigáltatás elmulasztása azonban nem érinti a jogot, csakis pénzbiroságot von maga után. Tárgyalja továbbá az utánnomás, a plagium, az utána készítés, a jogellenes közzététel különböző nemeit. Említést érdemel a korona kizárólagos joga az angol bibliafordítás és a Book of common Prayer közzétételére, valamint az oxfordi és a cambridgi egyetem régi privilegiumai. A szerzői jog egyes nemeit külön törvények szabályozzák, egységes törvény nem létezik. A külföldi művek védelméről igen hiányosan van gondoskodva. Az amerikai Egyesült-Államokkal szemben Angolország a szerzői jog terén védelem nélkül van; számos más állammal azonban szerződéses viszony áll fen. Külön fejezetben tárgyalja a mű a külföldi törvényhozásokat. — *Chironi: Della non retroattività della legge in materia civile.* (Turin, Siena. 1. köt. 1. füz. 1884. 80 l.) «A törvény vissza nem ható erejéről a magánjog terén» 2 kötetre van tervezve, mindegyik kötet 500 lappal. Az 1. köt. az általános tanokon kívül az állapot- és családjogra, a dologi jogokra és a kötelmi jog általános részére vonatkozó fejtegetéseket fogja tartalmazni. A 2. köt. a kötelmi jog különös részéről, az öröklési jogról és az eljárásról fog szólni.

Megjelent:

A kereskedelmi törvény. (1875: XXXVII. tcz.) A m. kir. Curia, a fenállott legfőbb ítélőszék és semmitőszék és a budapesti kir. ítélő tabla elvi jelentőségű határozataival feldolgozta Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti kereskedelmi akadémiai tanár. Budapest, Révai testvérek kiadása. Ára 2 frt.

A magyar pénzügyi jog vezérfonala. Pénzügyi törvényisme. Jogtanulók és ügyvédi vizsgálatra készülők használatára írta TASSY PÁL kecskeméti jogakadémiai tanár. II. füzet. Kecskemét, Gallia-féle könyvkereskedés. Ára 1 frt 50 kr.

Kis-Lexikon. Egyetemes ismerettár tizenkét füzetben. Szerkeszti WEKERLE LÁSZLÓ. IV. füzet. Budapest, Pallas. 1885. Ára 30 kr.

TOMPA MIHÁLY *összes költeményei.* Sajtó alá rendezte LÉVAY JÓZSEF. 6—10. füzet. Budapest, Mehner Vilmos kiadása. 1885. Ára füzetenként 35 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre .. 6 frt negyedévre .. 3 : A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Indítvány a jogi szakoktatás reformja tárgyában. (A Magyar Jogászgűlés elé terjeszti: Dr. NAGY FERENCZ egyetemi tanár Kolozsvártt). — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi engedmény alakjáról. Dr. SZILASSY ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — A végrehajtási törvény 35. és 36. §-a. Dr. BARTA IGNÁCZ budapesti ügyvédtől. — Itéleti bélyeglelet. «Jogeset.» Dr. KARÁDI BERTALAN budapesti ügyvédtől. — A hivatalból való felülvizsgálat terjeszkedése. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Indítvány a jogi szakoktatás reformja tárgyában.

(A Magyar Jogászgűlés elé terjeszti Dr. NAGY FERENCZ egyetemi tanár Kolozsvártt.)

Mondja ki a Jogászgűlés:

1. A jogi szakoktatás jelenleg fenálló rendszere a jogi ismeretek kellő elsajátítására, a jogászi gondolkodás és ítélet megszilárdítására s következőleg a gyakorlati életre való alapos előkészítésre alkalmatlan, minélfogva annak gyökeres reformja égető szükségét képez.

2. A reform alapjául következő vezérelvek veendőek:

a) tekintve, hogy valamint egyrészt a jognak akár elméleti, akár gyakorlati művelése az összes állami és társadalmi tényezők és eszmék kellő ismerete nélkül, ugy másrészt a politikai hivatások betöltése, a jog és igazság követelményeinek megfigyelése s egyedül alapos jogi tanulmány által elsajátítható éles ítélő-képesség nélkül nem képzelhető: szükséges, hogy a jog- és államtudományok szorosan összetartozó egységes tan- és vizsgaanyagot képezzenek, minélfogva a jog- és államtudományok bifurcációjá s a külön jogi és államtudományi minősítés mellőzendő;

b) tekintve azonban mégis, hogy a jog- és államtudományi karokat látogató ifjuság tulnyomó része a szorosan vett jogi pályákra lép s hogy a közigazgatási szolgálat is alapos jogi képzettséget tételez fel: a jogi és politikai tan- és vizsgatárgyak olyképen osztandók fel, hogy a főszűly a jogi tárgyakra fektetessék;

c) tekintve továbbá, hogy a jogtudomány súlypontja ugy külterjedelem, mint tudományos és gyakorlati fontosság szempontjából a magánjogban fekszik s a többi jogi tantárgy is a magánjogra támaszkodik: ebből szükségképen következik, hogy a jogi szakoktatás központját a magánjog kell hogy képezze;

d) miután pedig a jogi oktatásnak főczélja a gyakorlati életre való előkészítés, de különben is a dolog természetében fekszik, hogy a jogelvek elsajátítása legsikeresebben az embert közvetlenül környező jogélet alapján történhetik: a jogi szakoktatás központját képező magánjog gyanánt a tételes hazai magánjog veendő és pedig olyképen, hogy a jogi oktatás azzal mindjárt kezdetét vevén, a tételes hazai magánjog ugyanazt a helyet foglalja el, mely jelenleg a római jognak jut, utóbbinak tanítása csak a már megszerzett jogfogalmak további megszilárdítására és kimélyítésére, valamint a jog fejlődési történetének megismerésére szolgálván;

e) tekintve nem különben, hogy a jogászi hivatás a jogelveknek az életviszonyokra való alkalmazásában áll s hogy

az elvont jogelvek ismerete magában véve azoknak helyes és biztos alkalmazása iránt semmi garantiát nem nyújt; figyelemmel arra is, hogy maguknak a jogelveknek ismerete is csak ugy szilárdul meg, ha azok minél gyakoribb alkalmazásban kipróbáltatnak, ugyszintén arra, hogy a jogi szakoktatás jelenlegi kedvezőtlen eredményei nagyrészen a tanár és tanuló közvetlen érintkezésének s a tanuló öntevékenysége hiányában is keresendők: a jogi szakoktatás rendszere lényeges kiegészítést követel oly collegiumok kötelező behozatala által, melyekben a tanuló magát a már elsajátított jogelvek alkalmazásában gyakorolja;

f) végül azon óhaját fejezi ki a Jogászgűlés, hogy mig egyrészt minden tanfolyam befejeztével az abban hallgatott főtárgyakból kötelező és beható vizsga tartassék, addig másrészt a tudori fok elnyerése ne a minél több tárgyat felölelő oly szigorlatokhoz legyen kötve, melyek csak a betanult fogalmak és szabályok pusztán emlékezetből való előadására szoritkoznak s voltaképen csak az évi vizsgák ismétlése gyanánt jelentkeznek, hanem oly írásbeli és szóbeli próbákhoz, melyek a jelölt magasabb jogi képzettségét s különösen azt tanusítják, hogy a bonyolultabb életviszonyok biztos jogi megítélésében is kellő jártassággal bír.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

3. §. *A folytatólagos bűncselekvény tanának szüksége és a folytatólagos delictum ismérvei.*

A fentebbiekben röviden vázolván a folytatólagos bűncselekvény fejlődését és pár szóval ismertetvén annak irodalmát, áttérünk most már a nézetek bírálatára s végül megkíséreljük saját szerény nézetünket előadni.

Fejtegetéseinkben mindenekelőtt azon kérdés eldöntésével kell foglalkoznunk, hogy *szükséges-e a büntetőjogban a folytatólagos bűncselekvény fogalmát külön felállítani* s nem volna-e helyesebb ezen fogalmat egyszerűen mellőzni s mindazon eseteket, melyek most folytatólagos büntettnek lesznek minősítve, a realis bűnhalmazat esetei közé sorolni s ennek elvei szerint vonni beszámítás alá.²

Részünkről azon meggyőződésben vagyunk, hogy *a folytatólagos bűncselekvény okvetlenül szükséges s ennélfogva ennek fogalma minden esetre fentartandó.*

Szükséges pedig a folytatólagos büntett ugy elméleti mint gyakorlati szempontból. *Elméletileg* azért nélkülözhetlen e fogalom, mert *a folytatólagos bűncselekvény egyáltalában nem tartozik a realis vagy anyagi bűnhalmazat esetei közé* s ennélfogva ennek elvei reá alkalmazást nem nyerhetnek. *A realis bűnhalmazatnál* ugyanis több bűncselekvény, több delictum létezik, melyek egyszerre kerülnek büntetőjogi elbírálás alá (bár ez sem mindig szükséges) és melyekre cumulative egy büntetés szabatik; de mindamelllett *e büntettek mindegyike teljesen önálló*, köztük semmi más összefüggés nincs, mint hogy ugyanazon tettes által lettek elkövetve és előzőleg még egyikért sem lett a tettes elítélve. Ellenben *a folytatólagos bűncselek-*

¹ Az előbbi közleményeket l. a 30., 31., 32., 33. és 34. számokban.

² Ezt kívánják nevezetesen TEMME (*Lehrbuch*, 182. s k. l.) és OPPENHOFF (*Commentar*, 159. l.), kik azonban e nézetükkel elszigetelten állanak.

vénynél csak a cselekvény több, a büntett, a delictum pedig csupán egy, miután ezen több cselekvény oly összefüggésben van, hogy egy büntettet vagy vétséget képez. Ha tehát a realis bűnhalmazat és a folytatólagos bűncselekvény közt ily lényeges különbség létezik, akkor ezek egyenlő elbánás alá nem eshetnek.

De van egy másik, nem kevésbé fontos ok is, mely szintén nyomós érvel szolgál az ellen, hogy a folytatólagos bűncselekvény a realis bűnhalmazat esetei közé soroltassék. A folytatólagos büntettnél — mint alább látni fogjuk — a tettes akaratelhatározása egységes, ellenben a bűnhalmazat eseteinél a tettes külön-külön elhatározással követi el az illető cselekvényt. Ha már most a folytatólagos bűncselekvényre a bűnhalmazat elveit akarnánk applicálni, akkor ezen egységes elhatározást többször beszámítanánk, tehát ugyanazon elhatározás több ízben kerülne beszámítás alá, a mi által a tettes igazságtalanul büntettnék.¹

Mindez teljesen indokolja azt, hogy a folytatólagos bűncselekvény mint külön, a realis bűnhalmazattól eltérő forma fentartassék. Elismerik ezt ma már a legkitünőbb criminalisták és a modern büntető-törvények is részben kifejezetten fentartják a folytatólagos büntettet, részben pedig arról nem intézkednek ugyan kifejezetten, de hallgatag fentartják azt.²

Az pedig, hogy a legujabb büntető-codexek nem adják a folytatólagos bűncselekvény definitióját, könnyen megmagyarázható, sőt indokolt is, mert e büntett fogalma ma még oly vitás, az e téren felmerülő nézetek oly ellentétesek, hogy ha a törvény felállítaná e büntett fogalmát, azon veszélynek tenné ki magát, hogy a gyakorlatban számos controversiát idézne elő. Helyesebb tehát, ha a törvény csak fentartja a folytatólagos büntettet, de fogalmának meghatározását és a gyakorlati kérdések megoldását a doctrinának és a praxisnak hagyja fen.

A fenebb előadottak alapján tehát meggyőződünk arról, hogy a folytatólagos bűncselekvény fogalma nélkülözhetlen a mai büntetőjogban is. E nézetben van jelenleg a modern criminalisták legnagyobb része, úgy hogy a vita inkább csak a körül forog, hogy mik képezik a delictum continuatum ismérveit.

Azok közt, kik még mindig tagadják a folytatólagos bűncselekvénynek szükségét, első helyen állanak TEMME (*Lehrbuch*. 182. s. k. 1.) és OPPENHOFF (*Commentar*. 159—161. l.)

Kivülök még antagonistái a delictum continuatum tanának: R. DIETZ (I. *Zur Lehre vom sogenannten fortgesetzten Verbrechen* cz. értekezését *Gerichtssaal*. XII. évf. 500—525. l.) és ORTLOFF (L. *Kein sogenanntes fortgesetztes Verbrechen mehr!* cz. értekezését *GOLDTAMMER-Archiv*. XXIV. kötet 1876. évf. 422—428. l.) De e két utóbbi semmi újat nem mond, csak a régi elkoptatott érveket használják fel a delictum continuatum ellen.

A folytatólagos bűncselekvény ellen intézett támadások többnyire az elhatározás egysége elleni argumentumokra vannak alapítva, úgy, hogy már ez okból is azt mondhatjuk,

¹ Ezen érvel CARRARA a következő példával világítja meg: ha ugyanazon elhatározást többször beszámítanánk, akkor az első cselekvénynél beszámítatnák a physikai elem (elemento fisico): a cselekvés: A. és a morális elem (elemento morale) az elhatározás: B., a második büntettnél pedig beszámítatnák a cselekvés C. és ismét ugyanazon elhatározás B., tehát az egységes elhatározás B. kétszer lenne beszámítva, a mi pedig igazságtalan szigorra vezetne.

² A folytatólagos büntettet definiálják, a már fenebb felsorolt bajor (110. §.), szász (78. §.), hannoveri, a braunschweigi (56. §.), hesseni (111. §.), badeni (180. §.) büntető-codexek; ellenben hallgatag fentartják a belga, a porosz és a német birodalmi büntető-törvény. Némely criminalisták, így OPPENHOFF (*Commentar*. 160. s. k. 1.) és TEMME (*Lehrbuch*. 183. l.) azt állítják ugyan, hogy a német birodalmi büntető-törvény 74. és a porosz codex 56. §-a megszüntették a folytatólagos bűncselekvényt, de részünkről ezen nézetet el nem fogadhatjuk; mert ezen §. szövegéből ezt igazolni nem lehet. Mutatja ezt azon körülmény is, hogy a német criminalisták legnagyobb része, így SCHWARTZE (*Commentar*. 297. l.), MERKEL (*HOLTZENDORFF Handbuch*. II. 576 l. 4. jegyzet), BERNER (*Lehrbuch*. 141. §.), HUGO MEYER (*Lehrbuch*. 327—28. l.) szerint e büntető-törvények fentartják a folytatólagos büntettet és valóban e nézetet osztja majdnem az egész német büntető-praxis.

hogy a delictum continuatum tana az elhatározás egységével mint ismérvel elválaszthatlanul össze van fűzve; a kettő együtt áll, vagy együtt dől meg.

Fel szokták hozni még mellékesen a delictum continuatum ellen, hogy annak ismérveit praecise megállapítani lehetetlen. De ez állítás nem felel meg a valóságnak. Annyi áll, hogy azon ismérveket, melyek a bünfolytatást az ismételt bűncselekvénytől megkülönböztetik, még mindez ideig nem sikerült teljes biztossággal megállapítani. De e tény legfeljebb csak buzdítóul szolgálhat azon ismérvek praecisiozására, azonban nem lehet érv a folytatólagos bűncselekvény ellen.

Továbbá ellenvetik azt, hogy a delictum continuatum tana csak a középkor embertelen büntetései folytán jött létre, mint ORTLOFF¹ mondja, csupán «hyperhumanus reflexiókra van basirozva,» s így jelenleg, midőn az elrettentési elmélet uralmának korszaka eltűnt s vele együtt a barbár, kegyetlen büntetések is megszűntek, elenyészett a delictum continuatum szükségessége is.

Részünkről ezt a nézetet nem oszthatjuk. Ha nincsenek is már meg a múlt századok embertelen büntetései, mégis a folytatólagos bűncselekvényre épen humanisticus szempontból határozottan szükség van. Ugyanis a tapasztalás elvitázhatlanul igazolja, hogy az első bűncselekvény elkövetése után az erkölcsi visszatartó okok száma mindinkább fogy; ellenben a bűnre ösztönző erők egyre növekednek. Maga TREFURT — kit pedig nem lehet azzal vádolni, hogy a delictum continuatum iránt tulzott előszeretettel viseltetnék, mert hisz épen ő támadta meg először az elhatározás egységét mint ismérvet, — elismeri, hogy «a bűncselekvény első elkövetése után az újbóli elkövetés úgy psychologice vagyis subjective, mint objective könnyebb lesz, mely könnyebbség az ismétlésekkel progressive emelkedik.»

Már pedig ha ez áll, akkor a folytatólagos bűncselekvény szükségessége világos; mert hisz e tan nélkül a tettes delictum continuatum esetén oly szigorral lenne büntetve, mely napjaink humanisticus irányával épen nem fér össze. Ha folytatólagos bűncselekvény esetén a bűnhalmazat szabályait alkalmaznánk, úgy igazságtalan, tulszigorú büntetést mérnénk a tettesre.

De térjünk vissza azon ismérvre, mely a delictum continuatumról szóló tannak Archilles-sarkát képezi, melynek alapján ezen tan a legtöbb megtámadtatásban részesült: az elhatározás egységére.

Mint fenebb említettük már, TREFURT² megtámadta az elhatározás egységére vonatkozó tant, azt mondván, hogy egy elhatározás több cselekvénynél psychologiai képtelenség; mert hisz az elhatározásnak minden egyes cselekvény előtt meg kell ujulni, és így lehetetlen, hogy a tettes egy elhatározással több cselekvényt vihessen véghez.

Ugyanezt az ellenvetést hozzák fel a delictum continuatum ellenzői is több-kevesebb változtatással.

De ezen ellenvetés helyessége csak látszólagos. Tagadhatlan az, hogy a tettes, midőn a folytatólagos bűncselekvénynél az egyes cselekvényeket elköveti, nem egy előbbi elhatározás kényszere alatt vagyis nem azért cselekszik, mert már régebben elhatározta magát valamire, hanem azért, mert a cselekvés pillanatában is akarja a véghezvitelt. De az «elhatározás egysége» nem is azt jelenti, hogy a delictum continuatumnál csak egy elhatározás létezik és minden újabb vagy külön elhatározás ki van zárva.³ Erre nincs is

¹ L. ORTLOFF id. ért. *GOLDTAMMER-Archiv*. XXIV. k. 426. l.

² L. *Archiv des Criminalrechts*. 1838. évf. 423—430. l. megjelent értekezését. TREFURT különben nem antagonistája a delictum continuatum tanának, sőt azt határozottan szükségesnek tartja, a mely körülmény legalább is indokolatlanná teszi TEMME és társainak azon eljárását, hogy a TREFURT azon érveit, melyeket az elhatározás egysége ellen — bár tévesen felhozott — a delictum continuatum egész tana ellen fordítják.

³ Ez az oka, hogy nézetünk szerint az elhatározás egysége kifejezés sem teljesen kifogástalan, ámbár ez a legjobb és leghasználatosabb mindazon elnevezések közt, melyeket a subjectiv momentum egységének

szükség. Részünkről sem tagadjuk (és nem is szükséges tagadnunk) azt, hogy a tettes az egyes cselekvényeknél bünyfolytatás esetén is külön-külön határoz a felett, hogy az illető büntettet vagy vétséget ebben a konkrét esetben elkövesse-e. De mindezen külön elhatározások az első közös elhatározáson nyugszanak, mintegy annak kifolyását képezik, a tettes az egyes cselekvények elkövetése alkalmával nem tesz egyebet, mint reproducálja az egységes elhatározást.

A folytatólagos bűncselekvény már ily körülmények közt is létrejön, és pedig teljesen indokoltan. Mert nem kell hosszasan bizonyítani, hogy mily roppant különbség van egyrészt azon eset közt, ha a tettesnek egészen újból kell magát valaminek véghezvitelére elhatározni és másrészt a közt, ha a tettes már előre elhatározza magát valaminek véghezvitelére és most az egyes cselekvényeknél csak ezen egységes elhatározást reprodukálja.

Az utóbbi esetben a tettes már megtette az első lépést. Neki nem kell többé hosszasan fontolgatni tettének horderejét, ő el van határozva az illető bűncselekvény véghezvitelére s mindaddig, míg elhatározását meg nem változtatja — mely esetben a folytatólagos bűncselekvény úgy is megszűnik — ez az egységes elhatározás vezeti őt. A tettes lelkiállapota roppant mérvben különbözik attól, melyben ő az egységes elhatározás előtt volt és ezért hasonlóképp különbözni kell a tettes által az egységes elhatározás alapján elkövetett bűncselekvények beszámításának is azon cselekvények beszámításától, melyek különálló elhatározások alapján lettek elkövetve. És épen erre való a folytatólagos bűncselekvény tana.

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyvi engedmény alakjáról.

A jogügyletek azon minőségének, hogy általok valamely jogi változás keletkezik, természetszerű következménye, hogy egy puszta obligatio, mivel az a hitelezőnek adása valamely szolgáltatását helyezi kilátásba, eredményében nem egyéb, mint a hitelezőnek egy bizonyos igénynyel való gazdagodása, és az adósnak a köteles szolgáltatással való vagyonszökkenése; ám a vagyon eme specificus része, — mely t. i. az ügylet tárgyát képezi, még egyelőre az adósnál marad s

megjelölésére a folytatólagos bűncselekvénynél alkalmazni szoktak. Ez elnevezések nagyon sokfélék. A német criminalistáknál leggyakrabban előfordul az *«Einheit der Absicht»*, a mit magyarul talán «szándék egységének» lehetne nevezni; de ez a megjelölés nézetem szerint rossz, főleg a magyarban azért is alkalmazhatatlan, mert a «szándék» műszó nálunk más értelemben t. i. a «dolus» jelentményében használatik. Ezenkívül a német írók egy része a «*czél egysége*» elnevezést is használja, de ez a megjelölés egyáltalán elfogadhatatlan, mert a *czél* egysége magában véve a *delictum continuatum* ismérvét nem képezheti. A francia büntetőjog-írók az «*unité de résolution*» és «*unité de but*» kifejezés mellett az «*unité de conception*» megjelölést is alkalmazzák és ez helyes is annyiban, mert igen találóan adja vissza azt, hogy az összes bűncselekvények eszméje egy alkalommal fogalmazott meg a tettes elméjében, de ez az elnevezés is kifogás alá eshetik; mert a «*conception*» még igen messze van attól, hogy ennek alapján a tettes elhatározásra jusson, és így maga az *unité de conception* még közel sem elégséges arra, hogy ennek folytán folytatólagos bűncselekvény jöjjön létre. Végre az olasz criminalisták közül, kik többnyire az «*unità di determinazione*» kifejezést használják, CARRARA az «*unità di disegno*» elnevezést használja. Ezt magyarul «*a terv egysége*» kifejezéssel lehetne talán visszaadni, csak hogy ennek meg az a hibája, hogy rendkívül tág, nem praecis és igen széles körre terjeszti ki a *delictum continuatum* fogalmát. Ennélfogva látjuk, hogy valamennyi elnevezés, melyet a folytatólagos bűncselekvénynél a subjectiv momentum egységének megjelölésére használnak, némi kifogás alá eshetik. Így az «*elhatározás egysége*» megjelölésnek meg az a hibája, hogy azon téves nézetre adhat alkalmat, mintha a tettes összes *delictumainál csak egy elhatározás* fordulhatna elő. Pedig ez nem áll, lehet ott több elhatározás is, csak hogy mindezek az egységes elhatározáson nyugszanak és abból folynak. Egyébiránt azon meggyőződésben vagyunk, hogy a subjectiv momentum elnevezésének helyessége igen kívánatos ugyan, de az elnevezés mégis csak mellékes. Bizonyos az, hogy a subjectiv momentum egysége nem képtelenség, bizonyos, hogy e nélkül nincs folytatólagos bűncselekvény. Hogy a subjectiv momentum egységét miként nevezük el, mikép jelöljük meg leghelyesebben, annak megvitatása nem tartozik a szerény kezdő feladatához és így e kérdés további tárgyalásától felmentve érezzük magunkat.

így az obligatorius viszony nem termi azonnal azon eredményt, a mely az elidegenítés fogalmával rendszerint jár; inkább a jogállapot változásának előkészítő cselekménye az, mely csak a jövőben nyer életet az obligatio teljesítése által. Tehát csakis a teljesítés vonja ki a vagyonalkatrészt az egyik tulajdonos uralma alól s viszi be a jogositott hitelező vagyonkörébe. Ez a legszűkebb értelemben veendő alakzata a jogátruházásnak, mely a fölvetett kérdéshez képest csakis az ingatlanokat tárgyazó actussal sok mindenféle ellenmondást és véleményt keltett a szakirodalomban.

Az ezuttal fölvetett kérdés az, vajon valamely bekebelezett követelés átruházására elegendő-e az engedményezési okirat kiállítása, vagy szükséges-e ezenfelül az illető követelést tárgyazó kötelezvénynek kézhez adása? E problema különös fontosságot nyer az esetre, ha az engedményező az eredeti kötvény átadása előtt csödbe jön, mert ilyenkor, ha nem lehetne elegendő a cessionalis okmány kiállítása, a követelés nem megy át az engedményesre, hanem a vagyonbukott activái közé fölvetetvén, a hitelezők kielégítésére fordíthatnák.

Hogy a bekebelezett követelésekre vonatkozó zálogjogok, a bekebelezés által valóságos jogokká lettek, époly kevésbé szorul bizonyításra, mint a róluk fölvetett okiratok jogalapító minősége, mert hisz a bekebelezésre alkalmas okirat épügy tartalmazza a jogcímet, mint a bizonyító erőt: ebből tehát az következne, hogy valamely telekkönyvi követelés engedményezéséhez csakis *cessio* kell, minthogy a követelés alapját képező okirat a szóban forgó jogtól elütő fungibilis dolog.

Ezen véleményben vannak a német írók, különös FOERSTER, ki hivatkozással egy német birod. döntvényre, határozottan elégségesnek tartja az engedményezésre a *cessiót*, sőt még hozzáteszi, hogy a *hypothecaris* kötvénynek kézi zálogba való átadása által csakis az okiratnak testi minőségében s nem egyszersmind az abban foglalt követelésben találunk és nyerünk zálogjogot; ha szükséges volna is, a helyes véleményt más nézetűek ellenében hathatósan védeni, ez érvelés bizonyára nem elég, hogy a legkevesebb megerőltetéssel kifejtett támadásnak ellenállhatna. Vajon, ha nem lenne kéznél a bekebelezés alapjául szolgáló kötvény, pl. elveszett, nem lehetne a követelést zálogba adni? Igenis lehet, mert az elzálogításról értesített adós érvényesen nem fizethet másnak, mint ki az értesítvényben jogosultnak s illetve hitelezőnek megneveztetett. Szerény véleményem szerint a fentebbi példa különben sem illik a kérdés keretébe, legfeljebb csak azt támogatná, hogy az illető kötvény maga nem jog; de nem veszi elejét a netán bekövetkező zavarnak, ha a *cessans* a kezében megmaradt kötelezvény mellett annak alapján engedményezési okiratot állít ki egy harmadik részére, s miután az a főadós közbenjövele nélkül jött létre, vagy mielőtt az értesítés neki kézbesítettetett, az eredeti hitelezője részére fizetést teljesít. A hitelező ezen magatartásának büntető jogi oldalát nem véve itt figyelembe, az engedményes megrövidítése mégis csak a kötvény át nem adásának következménye volt.

«Mennyire nem választhatók el az engedmény eme criteriumai egymástól, azon igen közelfekvő magyarázatban leli megfejtését, hogy a kötelezvényben levén megtestesítve az egész követelés, az mintegy vivőjévé lesz a jogügyletnek, mely abban találja keletkezésének és mindennemű változatainak alapját.» Így nyilatkozik PARIS, ki «*Übertragung der Grundschuld*» című munkájában bírálatot mond az e kérdés körül fölmerült nézetek felett. Én azt hiszem, hogy az okmány átadásának elengedhetlenségére nézve még hebizonyítandó lenne az is, hogy az átruházandó jog ugyanazonosságot nyervén az arról fölvetett okirattal, absorbeálatik és maga is testi dologgá lesz; ilyen hypothezis azonban mégis kissé merész lenne, mert arra, hogy a testi dolgok átruházására nézve

fenálló alapelvek a bekebelezett zálogjogokra is alkalmazást nyerhessenek, nem elég ilyen, a realis valóságba ütköző pusztá állítás, mert legalább is szükséges a törvény fictiójának védelme, mely a jogot az erről kiállított okmányban látja repræsentálva; bármily lényeges is a közforgalomra nézve az okmány birtoka, mégis azon körülmény, hogy abban a jog testet nyert, csakis a törvényes vélelem által éri el sanctióját, e nélkül pedig két különböző, a jog maga testetlen, az okmány pedig testi és önmagában véve értéktelen papirdarab lenne.

Kivételnek ez irányban csak a bemutatóra szóló érték-papírokra nézve lehetne helye, mert ezek általában corporalisált értékek, melyek a pénzhez hasonlóan, önmagukban hordják értéküket s a forgalom e papírt pénzként veszi s adja tovább. Mig itt a mindenkori jogosult a birtokos, nem kívánatván semmi egyéb qualificatio: addig a jelzálogkövetelések-nél az eredeti hitelező után az tekintendő jogosultnak, ki a szükséges engedmény kieszközlése mellett telekkönyvileg is igazolva van. (Kissé tulló tán a célon, de fejtegetésem irányainak helyességét vélem igazolni a váltójog engedményezési elveivel; majdnem minden váltórendtartás elfogadja ugyan az engedményezést, de csak akkor tekintti érvényesnek, ha az *magára a váltóra* vezetett. Nincs itt szó a váltó átadásáról, nincs itt szó külön engedményezésről. Ha nem is alkalmazható a váltóeljárásban observált szigor a köztörvény alá eső ügyekben, mégis a netán keletkező controversiák ellenében a két eset jogi következményei megfigyelés- s netáni védelemben részesítendők).

A mi tkvi rendtartásunk szerint az engedmény vagy 1. magára az okiratra, vagy 2. külön papírra irandó; ezen értelemben is a földteher jognak tekintetik, mely a jelzáloghoz való viszonyában tárgya lehet az engedményezésnek, nem említvén arról semmit, vajon a külön papírra irt engedmény mellett az át nem adott adóslevél mi szerepre van hivatva? Commentárjaink szintén nem foglalkoznak e kérdéssel, pedig a gyakorlat nem egy alakulatában mutatja a szükségét, milyen sok irányban igényel kiegészítést egyik-másik törvény. Szerény nézetem szerint a fenforgó kérdés ugy az általános gyakorlat, mint a törvény egyszerű alkalmazása mellett akként nyerné legsimább megoldását, ha arra való tekintettel, hogy sehol sincs kimondva azon elv, mintha pénzfizetést ígérő, jogcímüket magukban tartalmazó jogok a róluk kiállított okmányban testesítettnek meg, s ekként azokra a fungibilis dolgokat megillető szabványok alkalmazhatók lennének: el kell, hogy különítsük magát az okmányt, mint egyszerű documentumát a jog létezésének, magától a benne foglalt jogtól, már csak azért is, mert a jog-megalapításnak első stadiumát ugyan a közös akaratelhatározás szülte szerződés képezi ugyan, de mivel a teljesítési kötelezettség telekkönyvileg bekebelezett, ez okmányra való tekintet nélkül a jog önmagában testesül meg.

És habár a bekebelezett követelés causa debendi-je a behajtás idején nem is igazolandó, nem tartanám ajánlatosnak a bekebelezett tétel engedményezését az eredeti kötvény teljes mellőzésével.

Legcélszerűbb és minden peres eljárással szemben legbiztosabb módja az átruházásnak az, ha a cessionalis nyilatkozat magára a bekebelezett tételt tartalmazó kötvényre vezetetik.

Dr. SZILASSY ZSIGMOND.

A végrehajtási törvény 35. és 36. §-a.

A *Jogt. Közl.* mult évi 10. számában vettetett fel a kérdés, minő ut van arra nézve, hogy a végrehajtást szenvedett alaptalan előterjesztéseivel az árverés megtartását ad infinitum meg ne akadályozhassa? Szakfőrfiaink nem késtek a válaszszal; de szükséges is e kérdésre a válasz, mert a törvény ez iránt hézagossá.

DOSA FERENCZ kartárs ur adott válaszában, az alaptalan előterjesztés jogorvoslatának megakadályozására nézve magában a törvényben látja a lehetőséget. Ugyanis hivatkozik a végrehajtási törvény 35. §-ára, mely szerint az előterjesztés a sérelmes eljárástól és intézkedéstől vagy a sérelmes végzés kézbesítésétől 8 nap alatt levén beadandó, az árverési határnapot akként kell kitűzteni, hogy az árverési hirdetmény kézbesítése és az árverési határnap között 12—14 napi időköz legyen s így a 8-ik napon beadott alaptalan előterjesztés az árverési határnapig elintézhető s az árverés megtartható leszen.

Ugyanezen módot tartja leghelyesebbnek és legtörvényesebbnek SERLY ANTAL losonci kir. aljárásbíró ur is, ki egyszersmind kijelenti, hogy praxisában is ezen módot fogja az árverések megtarthatása végett követni, csak azt sajnálja, hogy eddigelé nem fordult elő nála oly eset, hogy ingókra kitűzött árverés ellen előterjesztéssel éltek volna. Oh boldog losonci kartársak! azon szerencsés helyzetben vagytok, hogy árverést foganatosíthattok. Bezzeg nincsen nálunk bíró, ki az előterjesztéssel élők ostromának ki ne volna téve s maholnap az előterjesztési jogorvoslattal való visszaélések folytán azon helyzetben leszünk, hogy ügyfeleinknek követelését absolute be nem hajthatjuk.

Vajon létezik-e még járásbíró az országban, mely mint a temesvári *a törvényhez való szoros ragaszkodásában*, majdnem hihetetlen furcsa helyzetet teremt. A bírói kiküldött kibocsájtja az árverési hirdetményt akként, hogy annak kézbesítése és az árverési határnap között 12—14 napi időköz marad; végrehajtást szenvedett a végrehajtási törvény 35. §-a értelmében az előterjesztési jogorvoslatot az árverési hirdetmény kézbesítésétől 8 nap alatt volna köteles beadni, ámde ezt nem teszi, nehogy alaptalan előterjesztése az árverési határnapig elintéztessék, hanem átadja előterjesztését a bírói kiküldöttnek az árverés napján, ki miután a végrehajtási törvény 36. §-a szerint az előterjesztés érdemleges elintézéséig árverést foganatosítani nem lehet, az árverést felfüggeszti és az összes iratokat a bíróságnak beterjeszti.

Végrehajtást szenvedett célját elérte, mert az nap már árverést foganatosítani nem lehet; de feltéve, hogy azonnal elintéztetik és elutasítatik az elkésztett beadott előterjesztés, erre is el van készülve a fizetni nem akaró adós, zsebében van egy reserv előterjesztés, s ha a kiküldött az árverés színhelyére jő, azt nagy ünnepélyesen neki átadja, ki a végrehajtási törvény 36. §-ára való hivatkozással az árverést nem foganatosítja. Hát ha még fáradtságot veszünk magunknak ezen elkésztett beadott törvényes jogorvoslat gyanánt használt előterjesztést olvasni. Valóban, ha az ember olvassa, nem tudja nevensen vagy bosszankodjék. Végrehajtást szenvedett egyszerűen azt állítja, hogy miután nem tartozik, előterjesztéssel él, kéri az árverés beszüntetését. És célját mindenkor eléri, mert a végrehajtó az iratokat a bíróságnak beterjeszti és az árverést felfüggeszti. Az elkésztett beadott s különben érdemileg is alaptalan előterjesztés elutasítása után az árverés újra kiiratik, végrehajtást szenvedett újra ad be előterjesztést, az árverés most sem lesz megtartható s így megy ez tovább. Most csak az a kérdés, ki unja meg előbb, a végrehajtó az árverést kiiradni, vagy a végrehajtást szenvedett előterjesztést beadni? Nálunk a végrehajtó, mert minden új árverési hirdetményért a végrehajtónak 1 frtot kell előlegezni. S mióta, legalább ezen járásbírósi területen, az előterjesztés utjáni sikerteljes jogorvoslatot az adósok ismerik, egész nyugodtan várják be az árverési határidőt, miután nálunk egy 50 kros bélyeggel ellátott előterjesztésnek címzett néhány sorral beirt papírral az árverés toties quoties felfüggesztetik.

Ezen állapot tarthatatlan, ezen rendeleti uton vagy bármi módon, de segíteni kell, mert a visszaélések naponként aggasztó mérvben gyarapodnak s a hitelező ezen állapot fentartása

mellett követeléséhez nem juthat. Hasztalan tétetik nyilvánvalóvá a birói kiküldött előtt, hogy a törvény szerint az előterjesztés 8 nap alatt adandó be, tehát az árverési napon beadott előterjesztés, miután az a kézbesítéstől számított 14-ik napon lett beadva nyilván elkésettnek jelentkezik s így az árverés megtartandó, mitsem használ, ott van az ominosus 36. §., mely kellő időben és elkésetten beadott előterjesztés között distinctiót nem tevé, maga a birói kiküldött pedig annak elbírálására, vajon az előterjesztés kellő időben lett-e beadva vagy nem, jogosítva nem levén, az előterjesztés folytán az árverés nem fogatosítottatik.

Egyik kartársunk, midőn végrehajtást szenvedett ezen előterjesztéssel való manipulációt 3—4 ízben sikerrel használta, akként segített magán, hogy az árverés megtartásához albirót kért kiküldetni, ki mint biró az árveréskor elkésetten beadott előterjesztést azonnal hivatalból visszautasítván, az árverés megtartható volt. Ámde ez nem az igazi módja az ecsetelt visszaélések megszüntetésének, mert ezt lehet egyes kivételes esetekben kérni, de nem általában. Hová jutunk, ha minden árveréshez az amugy is mindenféle teendővel terhelt egyes birák küldetnek ki s mit fognak a különben is silány jövedelmmel biró végrehajtó urak ehhez szólani. Itt más módon kell eme visszaéléseken segíteni. Ügyvédi kamaránk tett ugyan ezen előterjesztési jogorvoslattal való visszaélések tárgyában felterjesztést a ministeriumhoz, de eme sérelmünk mai napig orvosolva nem lett s sovárogra várjuk a törvényben gyökeredző fenti visszaélések megszüntetését.

Addig is azonban, miután a temesvári kir. járásbiróság a végrehajtók által követett azon gyakorlatot, hogy a bármikor és a toties quoties beadott előterjesztések folytán az árverést semmi körülmények között meg nem tartják, helyesli és magával a törvénnyel indokolja, bárki is igen lekötelezne, ha ráutalna azon ut és módra, mely szerint az alaptalan előterjesztések daczára a számos per alatti követelések behajtása végett az árverések valamikor mégis megtarthatók volnának.

Dr. BARTA IGNÁCZ,
ügyvéd.

Itéleti bélyeglet.*

«Jogeset.»

Fel- és alperesi ügyvédek egy váltóperbeli perfelvételnél a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék pertárában megjelenvén, jegyzőkönyvet vesznek fel, a szóváltási határidőket beiktatják s *alperesi ügyvéd is bemellékelvén meghatalmazványt, a jegyzőkönyvet aláírják.* Alperesi ügyvéd elleniratát be nem iktatván, az ügy ítélet alá terjesztetik s alperes elmarasztaltatik, mert 1. a váltó minden törvényes kellekkel bir és 2. alperes az ellenirat beiktatására *közmegegyezéssel kitűzött* határidőben meg nem jelent, minélfogva a kereset kitételei a polg. tv. rdts 111. §-a értelmében beismerteknek tekintetvén, alperes a vtv. 91. §-a, valamint a prdts 251. §-a értelmében a követelt tőke, kamat és perköltség fizetésére kötelezendő volt. (39544. ex 1883. szept. 7.)

A budapesti m. kir. központi díj- és illetékszabási hivatal 1883. K. 4667. sz. a. fizetési meghagyást bocsát ki alólírt felperesi ügyvéd ellen 12 frt 50 kr. erejéig, a fenti perben hozott «makacssági ítélet után alperes részére előlegezni elmulasztott alperesi ítéleti bélyeg hiánya miatt.» Felszólámlásomban kérem a periratok átkérését, a melyekből a kir. pénzügyigazgatóság meggyőződik, hogy alperes megjelent a perben, tehát egyenlő részben tartozik viselni az ítéleti bélyeg előlegzését. A pénzügyigazgatóság csak kérdést intéz a váltóbirósághoz, vajon makacsság folytán lett-e elmarasztaltva alperes; a mire a váltóbiróság, nem ismervén a kérdés

széljét, igenlően válaszol. A pénzügyigazgatóság a felszólámlást figyelembe nem veszi «tekintettel arra, hogy a lelet tárgyát képező *makacssági* ítélet a budapesti keresk. és vtsz. átiratának tanúsága szerint alperes meg nem jelenése folytán vétetett fel.» (1884. évi 9649. sz. végzés.)

Az ügy felebbeztetvén, a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság helybenhagyta 1885. évi 3335. számú ítéletével a pénzügyigazgatósági határozatot indokaiából és azért is, *mert:*

«Az illetéki díjjegyzék 48. tételének 1. jegyzete értelmében az állandó bélyegilleték alá eső birói határozatokért járó bélyegösszeg az iratoknak ítélethozatal alá terjesztése előtt ugy a felperes, mint az alperes részéről két egyenlő részben a bíróságnak átadandó és *ha az egyik fél meg nem jelen* és makacsságból elmarasztaltatik, ugy a megjelenő fél, ha csak személyes illetékmentességet nem élvez, mindkét félre eső illetéket teljes összegben bélyegjegyekben átadni köteles. Minthogy pedig a hivatalból beszerzett perfelvételi jegyzőkönyv szerint ugyanabban 1883. évi szeptember 3-ikán az ekkor egyedül megjelent felperesi ügyvéd Dr. KARÁDI kijelentette, hogy látván azt, miszerint alperes perbeszédét jegyzőkönyvbe nem iktatta be a kitűzött határidőben, kéri az ügyet ítélet alá terjesztetni, felperesi ügyvédnek kötelességében állott a meg nem jelent alperesre eső illetéket is bélyegjegyekben átadni. Felperesi ügyvéd beadott felebbeztetésében *vitatja* ugyan, hogy alperes a váltóbiróságnak a kérdéses perben 1883. évi szeptember 7-én 39544. sz. a. hozott ítélete makacssági ítélet volna, ez a kifogás azonban figyelembe vehető nem volt, mert a fenebb idézett ítélet indokainak 2. pontja szerint alperes az ellenirat beiktatására közmegegyezéssel kitűzött határidőben, azaz 1883. szeptember 3-án meg nem jelent, minélfogva a kereset kitételei a polgári tv. rdts. 111. §-a értelmében beismerteknek tekintettek, már pedig a most idézett törvényszakas határozottan azokra az esetekre vonatkozik, midőn a peres ügyfelek valamelyike a megjelenés elmulasztása miatt elmarasztalendő. Ezt az ítéletet a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság a budapesti m. kir. pénzügyigazgatóságnak, 1884. évi aug. 28-án 24725. sz. a. kelt jelentése mellékleteivel, fogatosítás végett oly utasítással adja ki, hogy azt *hiteles* másolatban felebbeztető félnek kézbesíttesse, stb.»

A pénzügyigazgatóság ezen ítéletet velem *nem hiteles*, hanem *egyszerű* másolatban közölte is.

A prdts 111. §-a így szól: «Ha alperes törvényszerű megidéztetése folytán a sommás eljárásban kitűzött tárgyaláson (115. §.) vagy rendes eljárásban a *perfelvételre* kijelölt határnapon (130. §.) a kiszabott órán túl még két óra alatt meg nem jelenne: a keresetben felhozott tények és állítások, a mennyiben magának a felperesnek bizonyítékai által meg nem czáfoltatnak, valóknak tartandók s alperes a felperesi kérelemhez képest meg nem jelenése miatt elmarasztalendő.

Ha ellenben a felperes», stb.

A prdts 115. §-a így szól: «A bíróság a keresetlevélre vagy a jegyzőkönyv másolatára vezetendő idéző végzésben meghagyja mindkét félnek, hogy előtte bizonyos helyen, napon és órában a kereset sommás tárgyalására, bizonyítékaikkal vagy személyesen vagy megbízottjaik által jelenjenek meg; különben a 111. §-hoz képest fog ítélet hozatni.»

Az illetékszabályok 48. tételének 1. jegyzete így szól: «Az állandó bélyegilleték alá eső birói határozatokért járó bélyegösszeg fele részét a felperes, másik felét az alperes tartozik *viselni*; mely czélből köteles mindegyik a birói tárgyalásnál *megjelent* ügyfél saját illeték-részletét bélyegjegyekben *az ítélet hozatala előtt* a bíróságnak vétbizonyítvány mellett átadni. De *ha az egyik fél meg nem jelent* és makacsságból elmarasztaltatik, ugy a megjelenő fél, hacsak személyes illetékmentességet nem élvez, mindkét félre eső illetéket teljes összegben köteleztetik, bélyegjegyekben átadni.»

* Figyelmeztetek e helyütt a pénzügyministerium által kiadott, s a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elnöki titkárja, VÖRÖSS SÁNDOR ügyvéd által kitűnően szerkesztett ily című munkára: *A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai.* 1884. és 1885. folyam, kötetenként 1 frt 50 kr.

Mindenekelőtt az utóbbi pénzügyi jogforrásban foglalt két jogásziatlan kitévelt magyarazzuk. Az egyik a «*viselni*», a másik a «*makacsság*» szó. A «*viselni*» szó helyett «*előlegezni*» szó értendő; mert a bélyeget az ítélet hozatala előtt kell a bírósághoz beszolgáltatni, azt pedig, hogy melyik fél tartozik a bélyegköltséget definitive megfizetni, csak a hozandó ítélet fogja kimondani, ennél fogva szabatosan csak előlegezésről lehet szó a jelen esetben.

A «*makacsság*» kitétele alatt a prdtsi 111. §-t érteni a joggyakorlatban. E 111. §. azonban csakis azon esetről szól, ha alperes egyáltalán nem jelentkezett a perben, nem pedig arról az esetről is, ha több tárgyalás vagy pertári határnap közül csak egyikök vagy másíkan jelent meg. Ez kitűnik: a sommás eljárásra vonatkozólag a *legelső tárgyalást* értve abból, hogy a 111. §. a 115. §-ra utal zárjel közt; e §. pedig határozottan csak a *keresetlevélre* hozandó idéző végzésben kitűzött, nem pedig egy későbbi végzéssel kitűzendő tárgyalásról szól. Ezt azért szükséges itt felemlíteni, mert ezzel ellentétben a bíróságok azon nem szabatos eljárására akarok utalni, melynél fogva zavart idézve elő, azt is makacsságnak nevezik, ha alperes megjelent már a perben s részben vagy semmikép sem adva elő érdemi védelmet, egyik-másik későbbi határnapról elmarad; a másik pedig az, hogy ily esetben is a 111. §-al indokolják ítéletüket; pedig ez egészen különböző jogi körülmény. A 111. §. jogi fictiót állapít meg s állít fel, míg az említett esetben a fél megjelen s hallgatása által (nem a pertői végképeni távolmaradása által) erősíti meg a felperesi állításokat. A 111. §., vagyis a makacsság» esetében nem áll módjában a távollevő félnek a bélyegilletéket átadni, azért kötelezi a bélyegszabály a megjelenő ellenfelet annak előlegezésére; míg egyéb esetben, ha megjelent legalább egyszer, a perfelvételnél vagy a sommás első tárgyalásnál s a bírósági aktákban e megjelenés constatálva van, s ha nem is védekezik a fél, mégis tartozik bélyegbeszolgáltatási kötelezettségének eleget tenni; ez esetben nem makacssági eset áll fen s nem a 111. §. s 115. §. esetei állnak be. Megjegyzendő, hogy miután a bélyegszabályok vonatkozó szakasza nem határozza meg az időpontot, hogy a per alatt mikor köteles a *megjelent* fél a bélyeget a bíróságnak beszolgáltatni, ennél fogva azt az ítélet hozataláig bármikor teheti, de ebbeli kötelezettsége *megjelenésével* beáll. Így pl. köteles az alperes a bélyeg felét előlegezni, ha az első sommás tárgyalásnál megjelen, de egy szót sem szólva hallgat s a jkvet alá nem írja; dacára annak, hogy védelmére egy szót sem terjeszt elő, mégis miután a perben *megjelent* (mit a bíró a jkvben megjegyez), a bélyegszabály 48. tételének 1. pontja pedig csak ezt kívánja s tartja szükségesnek a bélyeg felerész előlegezésének kötelezettségére, ennél fogva ellene, ha a bélyeg felét be nem szolgáltatja, e felerész összege erejéig bélyeglelet veendő fel.

Ép így áll a dolog a fen körülírt esetben, mely, mint-hogy alperes ügyvédje által a perfelvételen megjelent, nem felel meg a 111. §. tartalmának, tehát nem makacssági eset; benne alperes nem hallgatása, hanem teljes távolmaradása folytán marasztalendő el, a bélyeglelet pedig alperesi ügyvéd ellen lett volna felveendő.

Mindhárom pénzügyi határozat tehát nem felel meg a jogforrások határozmányainak.

Dr. KARÁDI BERTALAN,
budapesti ügyvéd.

A hivatalból való felülvizsgálat terjeszkedése.*

Két újabb adalékot sikerült szerezni a fenforgó kérdés tüzetesebb megvilágításához.

Egyik KÁLÓSI JÓZSEF kir. alügyésznek a Köteles-ügyben a kir. tábla ítélete ellen benyújtott felebbezése, mely a kir. Curiának a végzetes elvi kijelentésre alkalmat adott.

* L. Fogt. Közl. 34. sz.

Ezen felebbezés érvelése annál hatályosabb és meggyőzőbb, mivel a kiválólag üldözésre hivatott hatóság képviselője részéről használtatik.

A másik egy idevágó jogeset. A kir. Curia elítelt egy egyént főbenjáró ügyben három évi fegyházra. Ezen büntetés kiállításának ideje alatt az első fok a BTK. 104. §-a alapján hatályon kívül helyezte a kir. Curiának hivatalból való felülvizsgálat útján kiszabott büntetését és egy utóbb felmerült büntett figyelembe vételével négy és fél évi börtönt mint összbüntetést állapított meg. Az ügy a *vádolt* felebbezése folytán feljutott a kir. táblához, hol a büntetés az ügyész beletnyugvása miatt helybenhagyatott; majd ugyancsak vádlott felebbezte az ügyet a kir. Curiához. S a kir. Curia — ugyanazon tanács, mely a Köteles-ügyben ítélt — még megjegyzést sem tett az első fok és a kir. tábla azon eljárására, hogy a kir. Curiának hivatalból való felülvizsgálat útján kiszabott büntetését hatályon kívül helyezték; csakis annyit változtatott az ítéleten, hogy a BTK. 96. §-a ellenére összbünteteskép kiszabott börtönbüntetés helyébe a fegyházat restituálta s a tartamot félévvel megrövidítve, négy évet mondott ki.

Vannak tehát esetek a perújításon kívül is, midőn az alsó fok hatályból kihelyezi a kir. Curiának hivatalból való felülvizsgálat útján kiszabott büntetését, s ezen ügyek, midőn mindkét fél belenyugszik, nem kerülnek a kir. Curiához. Ha a kir. Curiának azon a Köteles-ügyben felállított tétele, mely szerint az ily büntetéseket csak a kir. Curia helyezheti ki véglegesen hatályból, nem volna újítás, úgy ezen ügyeket is mindeddig hivatalból fel kellett volna terjeszteni.

Másrészt ezekből előrelátható, hogy ha a kir. Curia a felállított elvi tételhez ragaszkodnék, nem állapodhatik meg a perújításnál; kénytelen lesz a hivatalból a való felülvizsgálatot a főbenjáró ügyek perújításán kívül azon esetekre is decretálni, midőn a 104. §. alapján főbenjáró büntetben kimondott ítéletnek hatályból kihelyezése forog fen.

I.

A kir. ügyészség felebbezése így hangzik:

Tekintetes kir. Törvényszék!

Az ifj. Köteles Mihály ellen gyilkosság büntettének vádja miatt folytatott bűnperben f. é. június hó 25-én 20361/B. 85. szám alatt hozott kir. táblai ítélet azon részére nézve, mely az elsőbírósi ítéletet megváltoztatja, a m. kir. Curiának az alapperben 1879. évi jul. hó 8-án 4192. sz. a. hozott marasztaló ítéletét hatályon kívül helyezi, és ehhez képest ifj. Köteles Mihályt a gyilkosság büntettének vádja alól felmenti, megnyugvásomat jelentem ki;

azon része ellen azonban, mely kimondja, hogy ifj. Köteles Mihály csak a kir. táblai ítélet jogerőre emelkedése után bocsáttassék szabadon, felebbezést jelentek be;

s egyuttal kérem a Tekintetes kir. Törvényszéket, hogy saját hatáskörében elrendelni méltóztassék, miszerint ifj. Köteles Mihály az ítéletnek előtte leendő kihirdetése alkalmával azonnal, biztosíték letétele nélkül szabad lábra helyezendő.

Az ítéletnek ifj. Köteles Mihály előtt történt kihirdetése után a periratokat felülvizsgálat végett hivatalból, a kir. ítélő táblai ítélet sérelmes részének megváltoztatása végett pedig felebbezésem folytán a m. kir. Curiához felterjeszteni kérem.

Okok: A kir. ítélő táblai ítélet azon része, mely ifj. Köteles Mihályt a vád alól felmenti, a kir. ügyész indítványának megfelelő lévén, az abban való megnyugvás a kir. ügyész által elfoglalt álláspontnak okszerű következménye.

Ezen megnyugvás által a felmentő ítélet rendes viszonyok közt jogerőre emelkedett volna; minthogy azonban ezen főbenjáró perben hivatalból való felülvizsgálatnak van helye: ennél fogva a kir. ítélő tábla jelen ítélete a kir. ügyész megnyugvása következtében sem emelkedik jogerőre; hanem ehhez még a kir. Curiának megerősítő ítélete is szükséges.

Mindazonáltal ifj. Köteles Mihály a jogerőre nem emelkedett felmentő ítélet alapján is azonnal szabadon bocsátandó, mert sem törvényeink, sem törvényes gyakorlatunk a hivatalból való felterjesztésnek nagyobb, a vádlottra nézve szigorubb joghatályt nem tulajdonítanak, mint a közvádló felebbezésének; az Id. Bünv. Elj. Szabályok 117. §-a 2. bekezdése szerint pedig «a vizsgálat folyama alatt letartóztatott, azonban az ítélet által felmentett vádlott, ha a kir. ügyész az ítélet ellen felebbezést használt, a kir. ügyész meghallgatása után, biztosíték mellett, vagy a nélkül szabadlábra helyezendő.»

Ezen szabályt a folytonos gyakorlat még a főbenjáró bűnügyekben is megerősítette.

Nem lehet tehát kétség az iránt, hogy még akkor is, ha a hivatalból való felterjesztés a kir. ügyészség megnyugvása daczára felebbezésnek, még pedig vádlott terhére való felebbezésnek vétetik: a vád alól felmentett egyén azonnal szabadlábra helyezendő; és egyedül arról lehet szó, vajon a felmentett egyén az ítélet jogerőre emelkedéséig biztosítékot tegyen-e le vagy sem?

Ezen rendelkezést nem korlátozza azon körülmény, hogy a felmentő ítélet újított perben hozatott; mert törvényes gyakorlatunk és a modern jogelvek szerint az alapper megújításának jogerejű elrendelése által a korábbi ítélet hatályon kívül helyeztetik, az ügy vizsgálati stádiumba lép, és így a további fejlemények figyelembevételével hozott új ítélet minden követelményei, a hatályon kívül helyezett alapperbeli ítéletre való tekintet nélkül érvényesítendők.

A jelen esetben a vádlott az újított perben a vád alól felmentetett; ennek folytán az Id. Bünv. Elj. Szab. 117. §-a értelmében azonnal szabadlábra helyezendő; és ez a kir. ítélő tábla ítélete által is hatályon kívül helyezett (téves peranyagból keletkezett) curiai ítélet alapján sem tagadható meg.

Midőn tehát a kir. ítélő tábla ennek daczára ifj. Köteles Mihályt azonnal szabadlábra nem helyezte, hanem őt a kir. Curia újabb ítéletének meghozataláig fogva tartatni kívánta: a gyakorlat által kötelezőnek elfogadott Id. Bünv. Elj. Szab. 117. §-ával nyilvános ellenkezésbe jutott, és ennél fogva az ítélet ezen része ellen felebbezésnek van helye.

Ennek bejelentése által a kir. ítélő táblai ítélet ezen részének hatálya függőben marad: ellenben előáll annak szüksége, hogy a Tekintetes kir. Törvényszék addig is, míg a kir. Curia végérvényesen határozhatna, az idézett 117. §. értelmében, ifj. Köteles Mihály vizsgálati fogságának megszüntetése iránt, indítványomhoz képest, saját hatáskörében rendelkezék.

Biztosíték letétele azért nem kívántatik, mert a kir. ügyész a kir. ítélő táblai ítélet felmentő része ellen felebbezéssel nem élt; s mert más oly körülmény sem forog fen, mely annak letételét igazolná.

II.

A kaposvári kir. tszék: K. János (ki 3 évi fegyházbüntetését most tölti) a BTK. 165. §-ába ütköző hatóság elleni erőszak büntetésében bűnösnek kimondatik s figyelemmel arra, hogy vádlott halált okozó súlyos testi sértés miatt jelenleg három évi fegyházra van a 6220/B. 1884. sz. curiai ítélettel elítélve, a most említett curiai ítéletben kiszabott szabadságvesztésbüntetésnek hatályon kívül helyezése mellett az őt terhelő halált okozott súlyos testi sértés, valamint az ellene fenforgó hatóság elleni erőszak büntetése miatt a BTK. 306., 105., 169. illetve 96., 99., 104. §. 2. pontja, vagyis a 89. és 90. §§-ai alapján, 1885. febr. 6-tól számított 4 1/2 évi börtönre és 3 évi hivatalvesztésre ítéltetik stb. — *Kir. tábla:* a kir. tszék ítélete helyben hagyatik indokaiból s a szabadságvesztésbüntetés nemére nézve, tekintve hogy a BTK. 96. §-a értelmében fegyház lett volna kiszabandó, különösen azért, mert a kir. ügyész nem felebbezett. — *Kir. Curia:* Tekintve,

hogy vádlott a m. kir. Curianak 6220/1884. sz. a. hozott ítéletével halált okozott súlyos testi sértés büntetése miatt három évi fegyházra ítéltetett és ezen büntetését a jelen, hatóság elleni büntetésbeni ítélet hozatalakor még nem töltötte ki, tekintve, hogy a kir. tszék is épen ezen körülménynél fogva, a most felülvizsgálat alatt álló 1049/1855. sz. a. ítéletében a 104. §. 2. pontja értelmében vádlottra összbüntetést szabott ki; tekintve, hogy az összbüntetés kiszabásának módjáról rendelkező 96. §. szerint az összbüntetés a bűnös által elkövetett cselekményre meghatározott legsúlyosabb büntetési nemben állapítandó meg; tekintve, hogy ezen §. rendelkezése szerint az összbüntetés által megállapítandó büntetés nemének meghatározása, — nem az elítélés alatti vádbeli cselekménynek minősége az irányadó, hanem ettől függetlenül a 96. §-ban elrendelt azon intézkedés szolgál alapul, mely szerint az elítélés alatt álló cselekmény minősége, vagy az erre megállapított büntetés nemére való tekintet nélkül, épen a büntetés nemének megállapítását más tényező körülmény után rendeli el; ebből kifolyólag az összbüntetés kiszabása esetében a büntetés nemére nézve a bíróságot sem a kir. ügyész indítványa, sem pedig ennek a 96. §. rendelkezéstől eltérőleg hozott ítélet elleni felebbezés elmulasztása nem korlátozván, mindkét alsóbb bírósági ítélet megváltoztatásával vádlott összbüntetesként a 96. §. alapján fegyházra ítéltetik és ennek tartama a m. kir. Curia 6220/1884. sz. a. ítéletével kimért három évi fegyházbüntetéssel együtt és illetve az e büntetés tartamára nézve a fenidézett curiai ítéletnek hatályon kívül helyezése mellett, a kir. törvényszék ítéletében már megállapított időtől számított négy évi fegyházra ítéltetik. Egyebekben stb. (1885. 4337. jul. 16.)

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Különfélék.

— **Az országos ügyvédgyűlés** érdemleges szakosztályi tárgyalásai lapunk zárta után kezdődvén, ezekről a jelen számban még nem szólhatunk. Az előkészítő ülésből mint figyelemre méltó jelenséget kiemeljük, hogy az új igazságügyi államtitkár megjelenése a gyűlés tagjaira a legjobb benyomást tette. Bár tisztán udvariassági actusnak vették megjelenését, de a mai körülmények közt jól esett látniok, hogy az új államtitkár érzéket tanusít állásának külső követelményei iránt.

— **Az új igazságügyi államtitkár kinevezésének** a napi sajtó kiváló politikai jelentőséget vél tulajdonithatni. Mi részünkről, szerzett információink alapján, ezen kinevezést inkább administratív jellegűnek tartjuk. Az államtitkár hivatva lesz a jelenleg még mindig gyengélkedő ministert a ministerium vezetésében helyettesíteni. Irányváltoztatást a kinevezés már azon körülménynél fogva sem jelenthet, mivel a parlamentáris fogalmakkal homlokegyenest ellenkeznek az, hogy az államtitkár az ő saját, a ministerétől eltérő elvi álláspontjait érvényesíthesse. Az új államtitkárnak egyik nem rég tartott felszólalása is arra mutat, hogy a fősúlyt a birói hatáskör és administratio reformálására fogja fordítani. A jogászegyleti előadás, melyről utóbbi számunkban szóltunk, leginkább ezen eszmekörben mozgott; Szentgyörgyi azon nézetből indult ki, hogy a jogszolgáltatás lényeges javítása a jelenlegi kereten belül is lehetséges, de hogy ennek egyik előfeltételét az képezi, hogy a bírák úgy is mint személyek, és úgy is mint bírósági testületek megkíméltessenek oly teendők alól, melyeknek teljesítése birói cognitiót nem követel.

— **A kir. táblán** üresedésben levő öt rendes birói állomás betöltése iránt a ministertanács már határozott s a felterjesztés a kabinetirodába elment. Ki fog neveztetni tábla-bíróvá két pót-bíró és a bpesti tszékek három bírása, mindenik törvényszéktől egy-egy. A kir. táblai tanácselnökök candidatiója ettől eltérőleg oda irányult, hogy mind az öt ren-

des tábla birói állomás pótbiróval töltsék be, és pedig kiindultak azon szempontból, hogy a pótbirák viselvé a kir. tábla munkahalmazának legnagyobb részét, ennél fogva méltányos, hogy az előléptetéseknél a pótbirák kiválóan figyelembe véssenek; hozzájárult azon tekintet megfontolása is, hogy a pótbirák kevesebb fizetést huznak, mint némely első foku birák. Az üresedésben levő egy pótbirói állás mellé a minisztertanács felterjesztése szerint még kettő üresedvén meg, ezek betöltése szintén meg fog történni. Tudtunkkal a kir. táblai tanácselnökök candidáló értekezletén abban történt megállapodás, hogy a pótbirói állások egyikére ügyvéd nevezessék ki. Hogy ezen combinatio a különböző forumokon keresztül fentartotta-e magát, vagy nem-e bukott meg valahol utközben, azt a hivatalos lap egyik legközelebbi számából fogjuk megtudhatni.

— **A budapesti egyetem jogi karán** a szigorlatoknál követett eljárás tekintetében lényeges változtatásokat szándékoznak létesíteni. Így megszüntetni akarják azon régi szokást, hogy a szigorlók a censeáló tanárokat magok hívják meg; e helyett a dekanatus végzésileg értesitené ugy a tanárokat, mint a hallgatókat a terminusról, minek következménye lenne, hogy a szigorló jelölt csakis a szigorlat napján tudná, ki fogja censeálni. A másik újítás az lenne, hogy azok kik a kitűzött szigorlatra meg nem jelentek s elmaradásukat igazolni nem tudják, csakis hat hónappal később kapnak új határidőt.

— **A magy. kir. Curia ügyvédi judicaturájából.**

I. *A szentgotthárdi kir. járásbírósnak* U. Gábor ügyvéd által képviselt G. Teréz felperesnek V. Gyula ügyvéd által védett B. József alperes elleni sommás visszahelyezés iránti perében 1884. ápr. 30-án 159. sz. a. hozott érdemleges ítélete ellen felperes fél felebbezést adván be. *A budapesti kir. tábla:* a felebbezést, mely az 1881: LIX. tcz. 11. §-a értelmében már az eljáró bíróság által lett volna visszautasítandó, hivatalból visszautasította; mert az sem ügyvéd által ellenjegyezve, sem pedig az 1868: LIV. tcz. 167. és 168. §-ainak megfelelőleg kiállítva nincsen. (1884. okt. 6. 39076. sz. a.) *A m. kir. Curia:* a budapesti kir. tábla ítéletének megváltoztatásával utasítatik az eljáró elsőbíróság, hogy felperes 1884. évi 3143. sz. a. beadott felebbezését U. Gábor ügyvédnek ellenjegyzés végett rövid határidő kitűzése mellett kiadassa és az ilykép kiegészített beadványt a felebbezés elintézése végett újból a kir. táblához felterjessze; mert az ügyvédi aláírással el nem látott felebbezést, különösen jelen esetben, midőn kétségtelen, hogy a felebbezés egyik, tévesen ellenfél ügyvédnek kiadott példány az ügyvéd aláírásával ellátva volt, vissza nem utasítható. (1885. 5322. aug. 11.)

II. *A szerdahelyi kir. járásbírósnak* E. József felperesnek M. George alperes elleni sommás visszahelyezés iránti perében érdemlegesen ítélt. (1884. decz. 28. 2636. sz.) Ezen ítéletet a marosvásárhelyi kir. tábla az egész eljárással együtt megsemmisítette és felperest keresetével a kisebb polgári peres eljárásra utasította. (1885. márcz. 31. 1546.) *A m. kir. Curia:* a kir. tábla ítéletét indokaiból helybenhagyta oly kijelentéssel, hogy felperesi ügyvédnek ez ügyben saját fele irányában sem per, sem felebbezési költségek nem állapíthatnak meg azért, mert nyilván tévesen indított ügyködéséért s különösen a kir. táblai végzés ellen jogászilag el nem fogadható indokok alapján intézett felfolyamodásáért díjazásra igény nem tarthat. (1885. 5402. aug. 11.)

III. *Az esztergomi főszentszék* 1882 máj. 9. 1017. sz. a. kelt végzésével V. Gusztáv budapesti ügyvédet 25 frt pénzbírságban elmarasztalta. Az erről értesített budapesti ügyvédi kamara fegyelmi választmánya nevezett ügyvédet a pénzbírság megfizetésére utasította, kimondván, hogy nem tartja magát illetékesnek a szentszéki végzésnek a bírságban marasztalás jogossága kérdésének megbíráására. (1882. jul. 12. 1124. sz.) Érdekeltnak felebbezését a m. kir. Curia mint legfőbb ítélőszék visszautasította. (1882. jul. 1. 218. sz.) *Az esztergomi kir. járásbírósnak:* A bpesti ügyvédi kamara ügyészének kielégítési végrehajtási kérvényére ifj. V. Gusztáv ügyvéd bpesti lakos ellen 25 frt bírság, stb. erejéig a kielégítési végrehajtást elrendelte. (1884. jan. 14. 5746.) *A bpesti kir. tábla:* a kir. bíróság végzése következményeivel együtt megsemmisítették és a végrehajtási kérvény az azt benyújtónak visszaadani rendeltetik; mert a végrehajtási kérelem a perben eljáró bíróság pénzbírságban marasztaló határozatának végrehajtására lévén irányozva, a végrehajtási törvény 1. §-a c) pontjának esete

forog fen, ezen pont esetében pedig a végrehajtási törvény 2. §-a első bekezdése szerint a kielégítési végrehajtás elrendelésére a perben el nem járt esztergomi kir. járásbírósnak nem illetékes. (1884. nov. 24. 369. sz.) *A m. kir. Curia:* a budapesti kir. tábla végzése megváltoztatik és az elsőbírósági végzés hagyatik helyben indokain felül azért, mert az 1881: LX. tcz. 2. §-a f) és h) pontjai eseteiben illetékesnek azon bíróságot jelöli ki, melynek területén az eljáró bíróság- vagy hatóságnak székhelye van, ezen rendelkezés hasonlatosságához képest az esztergomi kir. járásbírósnak ezen rendelkezésnek megfelelően, illetékesen és érdemileg az esztergomi főszentszék ítélete alapján helyesen határozott. (1885. 5473. aug. 11.)

— **Spanyol büntető-törvénykönyv.** Spanyolhon törvényhozása az utóbbi évek folyamán nevezetes és gyökeres változtatásokat képes az igazságszolgáltatás terén felmutatni. 1882-ben hozott a bírósági szervezetről és a büntető eljárásról szóló törvény, mely a szóbeliség és nyilvánosság elvén alapul; a következő évben pedig az esküdtbírókhoz behozataláról szóló törvény létesült. Míg így az alaki büntetőjogról gondoskodott, az anyagi jogról sem feledkezett meg. Már az 1880. és 1882-iki kormányok készítettek javaslatot s a jelenlegi kormány ismét új javaslattal lépett fel, melyet 1884. december havában nyújtott be a Cortes-nek s mely főleg azért is figyelmet érdemel, mert a jelenlegi kormány több tagja jelentékeny jogász hirében áll s így nem kell csodálnunk, hogy a külföldi államok törvényei is figyelembe vétettek s hogy a javaslat főleg a németalföldi büntető-törvénykönyv leghumanusabb intézkedéseit felöleli. A javaslat három részből áll: az első az általános, a második a különös részt, a harmadik pedig a kihágásokat foglalja magában. Az általános rész szól a cselekmények, mulasztások és személyekről; a büntetésekről; a büntetőjogi felelősség megszűnéséről s végül a bűncselekményekből folyó magánjogi kötelezettségről. A kísérlet tanánál a javaslat a német birodalmi büntető-törvénykönyv álláspontját foglalta el. Igen érdekes a javaslat azon része, mely a jogi személyek büntetőségének behozatalára első lépésnek tekinthető. A javaslat indokolása a legjobbat tartalmazza, a mit csak eddig a jogi személyek büntetőségének okadatolására felhozott. Kimutatja, hogy minden büntett először is az egyéni élet, az egyediség körébe tartozik. A jogrend azonban nem elégzik meg azzal, hogy csak a fizikai tettes bűnhődjék. A részvénytársaság, mely szédelgési üzleteket folytat, a társas egyletek, melyek államellenes tanok gyupontját képezik: nincsenek büntetve az egyes tagokra mért büntetés által. A közérzet és az igazságérzet hangosan követelik az egyet megbüntetését függetlenül az egyentől. Az általános rész II. fejezete a büntetésnemekről szól, melyek száma 17-re szállítottatott-le; az eddig érvényben levő törvény 30 büntetési nemet ismert. A halálbüntetés fentartott, csakis végrehajtása szenvedett módosítást, a mennyiben garotte által és a börtönben vitetik véghez, de mégis úgy, hogy a közönség láthatja. Igen tanulságos és más államok által is követésre méltó példát nyújt a javaslat azon intézkedése, hogy a halálbüntetésnek 24 órával a kihirdetés után végre kell hajtania. A visszaesés minden bűncselekménynél kivétel nélkül súlyosító körülménynek tekintetik. A büntetés kizáró okok: a halál, az amnestia, a megkegyelmezés, elévülés, indítványi büntetéknel elállás és jogerős ítélet. Az amnestia a cselekmény minden következményeit elenyészteti, azaz a cselekmény úgy tekintendő, mintha véghez sem vitetett volna, ellentétben a megkegyelmezéssel, mely esetben a visszaesőnek előbbi cselekménye mint súlyosító figyelembe vehető. A különös részben feltűnően tulnyomó szerepet játszanak az állam elleni bűncselekmények, sőt a vallás elleniek is ezek közé soroztatnak. A javaslat a katolikus egyház és vallásos kívül más egyház és vallás oltalmáról és védelméről semmit sem intézkedik. Azon kérdés feletti vitának, vajon a telephonhálózat megvédése a büntetőjog keretébe tartozik-e vagy sem, a spanyol javaslat elejét vette az által, hogy a 378. §-ban a távirtda mellett a telephonhálózat megsértését is szigoruan rendeli büntetni.

Legközelebbi számunkban az ügyvédgyűlésen tartott momentuosusabb előadásokat egész terjedelmükben közöljük.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 Ft
negyedévre . . . 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az országos ügyvédi értekezlet. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — Törvénytörvényeink. BOLGÁR EMIL-től. — Jogirodalom: (Révai-féle törvénytár. I. Kereskedelmi törvény. Feldolgozta Dr. BARNA IGNÁCZ.) W. M. budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyv kiigazítása iránti per illetékes bírósága. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Egy bűnügyi semmisségi ok. Dr. RÓTH FERENCZ n.-károlyi járásbírói aljegyzőtől. — Különfélék
Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Országos ügyvédi értekezlet. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országos ügyvédi értekezlet.

A magyar ügyvédi kar büszkén tekinthet az országos értekezlet azon határozataira, melyek a tulajdonképeni ügyvédi kérdésekben hozattak.

Az ezen irányban hozott határozatokat a közcélok iránti nemes kötelességek tudata lengi át, mely csak ott ismer osztályérdekeket, a hol azok a közérdekkel összeegyeztethetők. A magyar ügyvédi kar az imént lefolyt értekezleten megmutatta, hogy annyi szenvedés és oly sok üldöztetés után nem halt ki belőle a fogékonyság az iránt, hogy hivatása nem első sorban és nem minden áron iparszerű kenyérkereseti tekintetek által szabályoztatik, hanem hogy az állam organismusában társadalmi és nemzeti szempontból oly kiváló tényezőt képez, melynek ereje abból a forrásból táplálkozik, a hol a nemzeti lét gyökerei nyerik életképességüket.

Ha van a hozott határozatokban kenyérkereseti szempont is, az csak következményét képezi a mindig előtérbe helyezett köztekinteteknek, melyek folyton domináló uralmát egy perczre sem tévesztette az értekezlet szem elől.

És ebben fekszik az a felemelő érzés, mely megnyugvással tölthet el mindenkit, a ki a magyar ügyvédi karnak és benne az igazi jogvédelemnek jövője iránt fogékonysággal viseltetik.

Mindenütt, a hol az ügyvédség elnyomatott, a hol politikai célokból szereplése és állása degradáltatott, azon szomorú, de természetes és érthető állapotot tapasztaljuk, hogy a kenyérkeresetében megbénított, önérzetében lealacsonyított ügyvédség elvesztette fogékonyságát magas hivatása iránt és ha az anyagi létért vívott kétségbeesett harcza közepette felszólalt, az iparszerű kaszt-érdekeken felülemelkedni többé nem tudott.

Csoda-e, ha ily körülmények közepette nemcsak azt az önzetlenséget és nemcsak azt a delicatessé-t vesztette el, melyet a francia császárság 1810. évi december 14-én kelt decretumában az ügyvédi hivatás legfőbb kötelességeként állit fel; hanem lesüllyedt addig a fokig, a hol a vultures togati éhező hada nem ismert más tekintetet, mint azt, mely lenyérhez juttatá.

A magyar ügyvédség az idők folyamán szenvedett anynyit, mint bármely más ország elnyomott ügyvédsége. De az üldözés és elnyomatás nem hozta meg körében azt a mélyen elszomorító eredményt, melylyel nem egy államban találkozhatunk. És az ügyvédi kar imént hozott határozataira méltán alkalmazhatók Grotius szavai, ki midőn epigrammáiban az ügyvéd officiumát jelzé, így szól buzdítólag:

. . . . nomini praesta fidem
Juris sacerdos. Ipse dic causam tibi.

Hű maradt jogvédő nevéhez és hivatásához; hű maradt ahhoz az oltárhoz, melyen áldozni hivatva van; hű maradt ahhoz az idealhoz, mely a jog harcához illik. Felemelkedett arra a magaslatra, melyen az utóbbi évek rövidlátó törvényhozása nem akarta megtűrni. Bármennyire mesteremberré törekedett a birói szervezet és a törvénykezés formája lesüllyeszteni a magyar birót és az ügyvédet, az ügyvédi értekezlet nem tudta beletalálni magát az ipari célok és érdekek szűk látkörébe s nem ezek által vezéreltette magát akkor, midőn határozatait meghozta.

Bármiként ítéljen valaki a magyar ügyvédi kar fölött, azt kénytelen beismerni, hogy az a magatartás, melyet az értekezleten tanusított, nagy erkölcsi erőre és nagy erkölcsi értékre mutat.

A classikus kor nagy nevű ügyvédeiről feljegyezte a történelem, hogy méltóságukat és tekintélyüket az adta meg, hogy mindig eszményi hivatásuk öntudatával voltak eltelve. De feljegyezte egyszersmind azt is, hogy ezt az öntudatot mindig szabadon érvényesíthették s a törvényhozásnak nem az volt a célja, hogy elnyomja, hanem hogy emelje azt. DUPIN méltán panaszkodhatott kartársai előtt, hogy ők az az okai annak, hogy a modern barreau a régi mögött marad; mert nem hiányzottak az új barreaura nézve sem azon nagy alkalmak, midőn szóval és tettel jól cselekedhetett. «Du reste, — ezek DUPIN szavai, — si le barreau moderne reste inferieur à l'ancien, ce sera notre faute; car les grands occasions de bien faire et de bien dire ne nous aurons pas manqué.»

De vajon mit szóljanak a magyar ügyvédek, a kiknek önérzetét a magyar törvényhozás, elég szomorúan, sohasem taksálta magasabbra, mint a meddig a törvényekben megállapított specialis ügyvédi büntetések és rendszabályok felérték; kiket következetesen megfosztani iparkodott attól, hogy a silány kenyérkereset tekintetein túl eszményi hivatásuknak szentelhessék működésüket; kiknek cselekvési körét nem tágitani, hanem minél inkább korlátozni törekedett és kiket mindenkifőlött abban akadályozott meg, hogy felemelhessék nyíltan és szabadon szavukat ott, hol az állam és társadalom legföltettebb érdekei képezik birói mérlegelés és eldöntés tárgyait? És ha csak ez volna minden, a mit türniök kellett. De a magyar ügyvédi kar a rendszeres üldözés demoralisáló hatásán kívül kénytelen volt viselni még azt az egész odiumot is, melyet a rossz igazságügyi törvényhozás és a még ennél is rosszabb törvénykezés a közvéleményben felkeltett; szenvedett oly bűnökért, melyekben ártatlan volt Isten és ember előtt; túrt a nélkül, hogy a nyilvánosság előtt felemelhette volna szavát.

Most megtette ezt. És a hang, melyen szólott, nem a tehetetlen recrimináció, hanem a férfias önérzet hangja volt. Rámutatott a baj valódi forrásaira; kijelölte zilált állapotai javulásának szükséges eszközeit; követelte, hogy a törvényhozás szabadítsa meg azon békóktól, melyek meggyőződésének nyílt hangoztatásában, a jog fenkölt védelmének szabad és független gyakorlásában, a biráskodás hatályos ellenőrzésében ma jobban gátolják, mint valaha.

Merjük állítani, hogy az a hang, mely a hozott határozatokban megszólalt, a magyar társadalom érzelmeinek rokonszenves hurjait érinté, mert e társadalom meggyőződhetett arról, hogy az igazságszolgáltatásnak egyik hivatott tényezője

emeli azokban fel szavát oly érdekekért, melyek a nemzeti lét életfeltételeivel közösek.

D'AGUESSEAU ama híres beszédében, melylyel az ügyvédség hivatását oly lelkes szavakban vázolja, azt mondja az ügyvédi karról, hogy az oly szükséges, mint maga az igazság. «Un ordre aussi ancien, que la magistrature, aussi noble que la vertu, aussi nécessaire que la justice.» Oly régi az ügyvédi rend, mint a bíróság, oly nemes, mint az erény, oly szükséges, mint az igazság.

Ez a szép elv jutott kifejezésre az ügyvédi értekezleten, mely nemcsak a kor specialis kivánalmait, hanem az igazságszolgáltatásnak legégetőbb szükségait hangsúlyozta enunciatívában. A művelt államok előrehaladott kulturája megteremtette az egységes jogász testületet, melyben ügyvéd és bíró az igazságszolgáltatás oltárán közösen ápolja a jognak örökké lobogó tüzét. Nálunk ezen egységes jogász testület nem létezik. De annak alapjai le vannak rakva az országos ügyvédi értekezlet határozataiban, melyek végcéljaikban a törvénykezésnek és így a bírói karnak érdekeivel is találkoznak. És mert azon szellem vezérlete mellett, mely az ügyvédi értekezleten dominált, a magyar ügyvédi kar a maga részéről mindent el fog követni, hogy megteremtse a bírói és ügyvédi kar közötti rokonszenves viszonyt, melyet ma nagy részben nélkülözni kénytelenek vagyunk, biztat az a remény, hogy a magyar bírói kar is minden részében át fogja érezni a szívélyes és kölcsönös együttműködésnek szükségét, mely nélkül jó igazságszolgáltatás sehol és soha nem létezett.

Az a bíró, a ki hivatásának eszményeit keresi és nem marad működésében azokon alul, meg fogja találni a közös idealban a közös rokonszenvet, mely őt az ügyvédi karral összefűzi; meg fogja találni a közös célok felemelő tudatát, mely az értekezlet határozataiban nyilatkozik. A ki nem tudja megtalálni, arról méltán el lehet mondani CARRARA-val, hogy nem képes sem felfogni, sem megbecsülni azt a hatalmas érdeket, hogy szükség van oly jogászelemre, mely tiszteletet legyen képes parancsolni maga iránt — che questo corpo sia tale per dignità da imporre rispetto — mert ezt a tiszteletet kölcsönös becsülés hiányában a legalis professio egyik ága sem fogja saját magának biztosítani.

Senki sem kételkedik a fölött, hogy a magyar ügyvédek országos értekezletének erkölcsi sikerét nagyban előmozdították azon határozatok, melyeket az ügyvédek saját hivatásuk érdekében tartottak szükségesnek kimondani. A közvéleményben észrevehető fordulat állott be ezen értekezlet hatása alatt s azon rokonszenves fogadtatás, melyben az értekezlet működése méltán részesült, előkészíti egyuttal az utat azon országos szervezet actiójára is, mely az értekezleten megalakított.

Az életbelépő országos ügyvédi egyesület feladata lesz ébren tartani a nemzet közvéleményét ama nagy célok iránt, melyek az egyesület megalakításakor az országos értekezlet szemei előtt lebegtek; hivatása lesz segélyül hívni a társadalom közlelkiismeretét az igazságszolgáltatás nemes feladatai érdekében s meggyőzni a nemzetet arról, hogy a nyilvánosság mindent megvilágító fénye elé kell állítani a bírót ép úgy, mint az ügyvédet s nem szabad tűrni, hogy az igazságszolgáltatás az ügyvédre nézve lealázó helyzetek teremtésére használtassék fel, mert a jogvédelem professiójának elnyomása mindig és mindenütt lesúlyesztette a jellemek színvonalát, corumpálta az erkölcsöket és degradálta magát az igazságszolgáltatás iránti érzéket nem csak az elnyomottakban, hanem azokban is, kik az üldözésben és elnyomásban lelik kedvüket.

A magyar ügyvédi kar méltóan képviselte saját karának érdekeit országos értekezletén, s a megalkotandó országos egyesület a siker biztató érzetében kezdheti meg feladatát.

A nemzet felköltött rokonszenve kísérje működésében!

GÜNTHER ANTAL.

Törvényszékeink.

Mindenki előtt tudva van, hogy a jelen év folyamán aránytalanul sok törvényszéknél merültek fel oly rendellenességek, hibák és visszasságok, melyek igen kellemetlenül hatottak nemcsak azokra, akik komolyan át vannak hatva annak tudata által, hogy igazságszolgáltatásunk tökélyesítése egyik főfeltétele a nemzeti előhaladásnak, és bírói testületeink prestigének minden csorbulása magára a nemzeti becsületre hárul vissza; hanem rosz hatással voltak a könnyen és felületesen ítélő nagy közönségre is, mely a hírlapok útján csakhamar értesül róla, ha valahol baj van, s a részleteket nem ismerve, a felmerülő vizsgálatokból ítélve, általában sokkal rosszabbnak véli bíróságainkat, mint a milyenek.

A legnagyobb hiba volna rendszeresen eltitkolni az itt-ott elharapódzott kóros állapotokat; az sem volna helyes, ha a nyilvánosság elől egészen elfednék a bíróságok elleni vizsgálatok eredményeit; hiszen az előzetes tudat; hogy elnézésre és a hibák titokban maradására a tisztviselő nem számíthat, némileg — bár tökéletlenül — pótolja és fokozza benne az egyéni önérzetet, és a jó reputáció fentartására és kötelességtudatra serkenti. Másrészt azonban ahoz, hogy önérzetes bíránk legyenek, feltétlenül szükséges a bírói tekintélynek oltalmazása.

Jó bíróság csak ott lehet, de okvetlenül jó a bíróság még rosz törvények mellett is, ahol képzett és önérzetes emberek alkalmaztatnak.

Sajnos, de tagadhatatlanul igaz, hogy első folyamodásu bíróságaink sokszor könnyelműen visszaélnek a kijelölési joggal. Egyes családok iránti mellétekintetek, sógorság, komaság kegyosztogatásra teszik hajlandókká; mintha feladatuk az volna, hogy kegyenceiknek kenyeret juttassanak, nem pedig az, hogy a folyamodók képességét és képzettségét kérlelhetlen szigorral és tárgyilagossággal mérlegeljék, tekintettel azon végcélra: hogy csupán olyan embereket vegyenek be a fogalmazói szakba, kikből idővel — reményhetőleg — képzett, jellemes és szorgalmas bírák válhatnak. Ha valamely bírói állásra kell kandidálniok, akkor már rendszerint elég részrehajlatlanok és tárgyilagóságok, mert a kandidáló bírák közvetlenül maguk keserülnék meg, ha egy képtelen embert ajánlanának társul; de mit ér ez? ha már előbb lelkiismeretes gonddal nem igyekeztek azon, hogy azok, kikből a bírák lesznek, valóban jeles szakemberek, s ne csak jó czimborák s amolyan középszerű hézagpótlók legyenek.

Azt szokás mondani, hogy okos és jellemes emberek közt felesleges az eskü és egyéb ilyesmi. De a valóságban igen kevés az olyan ember, aki folyvást ezen eszményi magaslaton álljon. A formások a dolgok lényegével szorosan függnek össze, és az eljárás ünnepélyessége az alacsonyan járó szellemet is felemeli. A kandidálást ünnepélyesebbé kellene tenni, és nyilvánossá. Ez utolsó szóban szokatlan eszme van kifejezve, de komolyan átgondoltam azt. Nem jó, hogy a bírák az elnök üzenetére egész hétköznapiasan körülülnek az asztalt, s az ajtókat jól bezárják, mert hát a kijelölés titkos dolog, azután csakugy magok közt, a legbizalmasabban, pipaszó mellett végzik el a dolgot, minden formalitás nélkül, s csak egy rövid jegyzőkönyv vétetik fel az eredményről. Ez a titokzatosság, ez a bizalmasság könnyen arra csábítja őket, hogy feladatukat úgy fogják fel mint olyas valamit, ami sem anyagi, sem erkölcsi felelősséggel nem jár, a rokon- és ellenszenvektől, kegy- és kölcsönös megalkuvással függő dolog. *Minden kandidáló ülésnek előre ki hirdettetni, és nyilvánosnak kellene lennie.* Ha valahol, úgy itt lenne közönség. Az összes pályázati kérvényeket és azok mellékleteit nyilvános ülésben kellene felolvasni. Hadd alkosson véleményt magának a közönség is. Akkor aztán a bíró se oly könnyedén tenné elébe az érdemtelent az érdemesebbnek, az együgyüt a jelesebbnek, mert restelné meggyöngíteni

a közönségnek az ő részrehajlatlanságába és igazságérzetébe vetett hitét. A tanácskozás legyen titkos; de az eredmény (hisz ugyis kiszivárog) hirdettessék ki azonnal a közönség előtt, mely alkalmasabb ellenőrizni a bírák részrehajlatlanságát mint a miniszter, mert többnyire ismeri a pályázókat közletről, és azonnal kiérezné, ha a bíróság nem egészen a tiszta meggyőződés, de valami közbenjáró mellétekintet által engedné magát vezéreltetni. Az is szükséges lenne, hogy a tárgyalás befejeztével nyílt ülésben szólítaná fel az elnök a kijelölt bizottság tagjait, hogy félrevonulván, bírói esküjükhöz hiven részrehajlatlanul és minden mellétekintet nélkül, egyedül az igazság és a közügy érdekei szempontjából fontolják meg, hogy kiket tartanak a kijelölésre legméltóbbaknak. Az eredmény kihirdetése ismét olyasforma előszóval történnék, hogy a bizottság részrehajlatlan tanácskozás után az igazság és közügy szempontjából, meggyőződéséhez képest, így és így állapodott meg. A jegyzőkönyv, mely eredetben felterjesztetvén a miniszterhez, ott őriztetnék meg, a tárgyalás és tanácskozás menetét hiven visszatükröznék, és valamennyi résztvevő által aláírandó lenne, hogy az erkölcsi felelősséget az illetők annál közvetlenebbül érezzék.

A kandidálás igen fontos actus. S a szakemberek helyes előkészítése után alapját képezi a jó bírói kar létesítésének. Az előkészítés az egyetemek és akadémiáktól, és attól függ, hogy a joggyakorlat évei alatt a fiatal ember ne heverjen, mint az igen sok esetben történik, valamelyik ügyvédtől vagy törvényszéki elnöktől hamis bizonyítványt szerezvén, hogy ott dolgozott, holott azon kívül mikor magát bejegyeztette, jóformán meg se fordult az irodában; végre hogy az ügyvédi és gyakorlati bírói vizsga szigorúan vétessenek.

Aki sohasem volt, vagy csak rövid ideig volt bíró valamely első folyamodású törvényszéknél, vagy legalább hosszú ideig mint ügyész nem működött valamelyik első bíróságnál, az jó elnök nem lehet, ha még oly képzett és tevékeny ember volna is. Azért nagy hiba az elnöki tisztséget olyanoknak, akik a bírósági ügyvitel és szervezet minden csinjátbinját tapasztalatból nem ismerik, egyéb érdemekért osztogatni. Ezzel koránt sem akarom azt mondani, hogy a higgadt, érett politikai magatartás, társadalmi érdemek, és tekintély figyelmen kívül hagyandók; sőt az administratio minden ágának, mit nem szabad könnyen kiismerhető kicsiségnek vennünk, gyakorlati ismerete után ezek, valamint a szeplőtlen jellem, tevékenység, és azon szigor, mely az egyénekekkel szemben nem csap át a keményszívűségbe, tekintélytartás, mely még sem tör meg a testületi jó viszonyt, szükséges kellékek egy jó elnöknél; de feltétlenül szükséges még, hogy elnökké csak oly emberek neveztesse ki, kikről tudva van, hogy folyvást azon ambíció vezérelte addig is, hogy munkás, igazságszerető és azon testület becsületére, melynél alkalmazva voltak, féltékeny önértetes embereknek ismertessenek.

Mostani bírósági szervezetünk igen helyes alapokra fektettetett, midőn törvényeink odairányoztattak, hogy a bíró független, s a társadalmi aprólékos érdekharczokon kívül álló, vagyis bizonyos erkölcsi nymbus által körülvett ember legyen. Mert a képzettség mellett az erkölcsi önértet az, mi a megvesztegethetőséget és részrehajlást, az igazság e két ellenségét a bíróságok körétől távol tartja. Mindig és mindenben szemmel tartandó tehát a kormány által a bírák irányában ezen alapelv. Függetlenségök és erkölcsi önértetüket sohasem szabad megsérteni. E szempontból kiindulva, sohasem szabad éreztetni a bíróval, ha valamely a tisztességet nem sértő, törvénybe nem ütköző ténye, pártszempontból talán nem tetszik is a politikai téren uralkodó pártnak; sohase felejtkezzenek meg egy miniszter sem, annálkevésbé valamelyik miniszteri titkár, tanácsos, főispán stb. (e részben különben panasz most is alig merül fel), hogy a bíróval lenézőleg bánni nem szabad. Mostani igazságügyminiszterünktől e

tekintetben példát vehet akárki, mert ő mindig mint nem kicsinylendő állású, és önértetességhez szoktatott emberekkel bánik a bírákkal. Bár a törvény azon intézkedése, hogy a bíró akarata ellenére át nem helyezendő, alapelvként oltalmazandó, nem ártana még sem a fegyelmi büntetéseket (roszálás, feddés, pénzbüntetés, hivatalvesztés), mik csakis az illetékes fegyelmi bíróság által szabhatók ki, egygyel szaporítani: a nem egészen tisztos életű bírákra nézve, kik még se érdemlik egyelőre a hivatalvesztést, fegyelmi uton megvonván egy időre az áthelyezhetlenség jogát. Ez nem csorbítaná, de emelné a bírák önértetét.

Egyébiránt a bírói függetlenségen, a bírák önértetén meglehetősen csorbát ejtettek a számos törvényszék megszüntetése folytán ide-oda történt áthelyeztetések. Egyszerre a törvényszékek nagy számának redukálása még csak indokolt volt, de a bírósági szervezetnek aprónként minduntalan megbolygatása igen-igen káros, és alapjában megrendíti azon elveket, melyeken mostani igazságügyi szervezetünk épült. És ha kétségbevonhatlan, szembetűnő érdekek mulhatlanul követelik is valamely bíróság megszüntetését, a törvénynek akkor is mereven kellene ragaszkodni azon elvhez, hogy a bíró *akarata ellenére* át nem helyezhető. Az egyéni önértet semmi sem oltja ki jobban, mint ha az ember megszűnik ura lenni saját sorsának; rabszolgának érzi magát az, aki tudja, hogy mások kénye-kedve kikökhentheti maga teremtette családi, vagyoni, házi köréből, és egy egészen más helyzetbe kényszerítheti; megfoszthatja egy pillanat alatt édes otthonától, anélkül hogy ő előre tudhatná mi fog történni vele? anélkül hogy az ő elhatározása bármi nyomatékkal bírna, mert ha ellenszegül, elbocsáttatik. Egyszerűen csak azon intézkedését a törvénynek kellene meghagyni, hogy ha valamely bíró állása törvényhozási intézkedés folytán megszűnik, s ő más-hová áthelyeztetni nem kívánna, nyugdíjazandó. De a tapasztalat mutatja, hogy ezen a törvényben kimondott elvet semmivé teszi egy másik törvényi intézkedés, mely szerint a bíró akaratan kívül át nem helyezhető, *kivéve* ha a bírósági szervezetben törvényhozási intézkedés folytán változás történik. A törvény ez utóbbi rendelkezésének megszüntetése mig visszaadná az előbbinek azon értéket és jelentőséget, melyet bírósági szervezetünk sarkalatos elvei követelnek, gyakorlatilag sem lehetne káros. Mert ha valamely megszüntetendő bíróság tagjai jóeleve figyelmeztetnének, hogy az iránt, vajon kívának-e és hová áthelyeztetni? nyilatkozni; aki még érzi, hogy munkabíró, nem igen nyugdíjaztatná magát; a nagyobb anyagi előnyt a kisebbért nem áldozná fel, de önként kérné az áthelyeztetést, és így saját elhatározása nem mellőztetvén, nem érezhetné magát szolgálai alárendeltségbe sülyedtnék; s ha mégis akadna a kinek a nyugdíj régi otthonában nagyobb anyagi előnyt nyújt mint a teljes fizetés egy idegen helyen, — az ilyen egyén akadálytalanul nyugdíjaztatnék; a mi csak igazságos lenne, mert ha ily esetekben különben is nyugdíjazták azokat, a kik munkaképesek ugyan, de egy vagy más okból nem tetszenek, — szörnyű viszásság az, hogy a ki jeles és érdemes bíró volt, az, ha csak szándékosan valami csint nem tesz, elveszítse a javadalmazást azért, mert azon bíróság, melynél hivatalt vállalt, megszűnt, tehát egy egészen rajta kívül eső okból. De ha volna is olyan ember, a ki feltétlenül egy helyhez köti magát, az csak ritkaság lenne, s e miatt az elvet feláldozni nem szabad, hanem azon kell lenni, hogy a bírói szervezet ne bolygattassék.

A mi az előléptetéseket illeti, a kor szerinti sorrend ezer és egy okból nem alkalmazható; — sőt a bíró akarata ellenére előléptethető se legyen. De hogy a most uralgó teljes önkény és rendszertelenség is mily kárhozatos, azt naponta látjuk. Érdemes és minden kifogáson felül álló bírák számos esetben mellőztetnek fiatalabb és kevésbé jeles bírák mellett. S a bírói állások betöltésénél különösen saj-

nálatos jelenség s a demoralisatio egy neme, hogy a pályázók legnagyobb része jól tudja azt, mert tudnia kell, hogy kor és érdem szerint még sokan vannak előtte, de versenyez — mert befolyásos pártfogóiban bizik. A minisztert a pályázók és pártfogóik száza ostromolják folyvást, s jó szerencse, ha az ezerféle ajánlatok és befolyások dacára meg tud maradni saját részrehajlatlan szándéka mellett. Már az által is jó részt segítve lenne ezen, ha kimondatnék, hogy a pályázók közt, ha egyiránt kifogástalanul szolgáltak, és egyenlő qualificatioval bírnak, a szolgálati idő határoz. De alighanem az vezetne leghamarább célhoz, ha a birói alapfizetés, legyen bár valaki albiró vagy legfőbb ítélőszéki elnök, egy és ugyanaz volna... Legfeljebb drágasági pótlék adassék a főbb városokban. S az alapfizetés azután növekednék a szolgálati évekkel, hacsak fegyelmi uton a bíró ezen előnyt el nem vesztené több-kevesebb évre. — Akkor aztán nem volna ily hajsza a magasabb állások után; s a kormány zavartalanul s tisztán az elnökök és felsőbb bíróságok informatioi alapján válogathatná meg a kiválóbb tehetségeket, kiket alkalmilag az elnöki és felsőbb birói székekre meghívna. — S e módon az állambudget nagyobb terhelhetése nélkül eléretnék az is, hogy a bírák általában nem panaszkodhatnának, hogy egész életükön át igen szűk anyagi viszonyok közt kell tengődniök.

Végre tapasztalható, hogy az ügymenet sok helyt mintegy elposványosodik. Ettől leginkább az óvja meg a törvényszéket ott a hol a bírák nagyon huzamos időn át ugyanazok, — ha időnként a referádák kicseréltetnek, vagyis a bíráknak ha nem is a szokottnál másnemű, de más vidékbeli ügyek osztatnak; továbbá ha azon peres ügy, vagy per, mely az ítélet alá terjesztéstől számított 1 1/2 év alatt, vagy csőd 3 év alatt végbefejezést nem nyer, — az eddigi referenstől feltétlenül elvételnek; s a mely ügy 3 év alatt — vagy csőd 5 év alatt — be nem fejeztetik, az további eljárás végett valamely idegen bíróságnak adatnék át.

BOLGÁR EMIL.

Jogirodalom.

Révai-féle törvénytár. I. Kereskedelmi törvény. (1875: XXXVII. tcz.) A m. kir. Curia, a fenállott legfőbb ítélőszék és semmitőszék és a budapesti kir. ítélő elvi jelentőségű határozataival. Feldolgozta Dr. BARNÁ IGNÁCZ, a budapesti keresk. akadémiában a kereskedelmi és a váltó jog tanára. Révai testvérek kiadása. 1886. Ára 2 frt.

A gyakorló jogászra, ügyvédre és bíróra nézve a legjobb törvény-kommentár kétségkívül a döntvénygyűjtemény. A birói ítélet már természeténél fogva is legjobban van hivatva arra, a törvényt magyarázni, mert a contentiosus eljárásban a bíró pártatlanul mérlegelheti a két fél által nézetük érvényesítésére fölhozott érveket és azonkívül a gyakorló jogászra nézve törvény végtére az, mint a bíró azt törvénynek elismeri.

Orömmel üdvözljük, hogy Révai testvérek vállalkozó cég, mely eddig a szépirodalom terén nem egy szép vállalatot létesített, most a jogi irodalom terén azon nagy vállalatba bocsátkozott, hogy az összes magyar törvényeket a felsőbb bíróságok és közigazgatási hatóságok elvi jelentőségű határozatokkal mint commentárral ellátva közlétegye. Vajon miképen fog sikerülni ezen vállalat, az természetesen azon erőktől függ, kik a vállalat szellemi részét látják el; most előttünk fekszik a kereskedelmi törvény és mondhatjuk, hogy e törvény tekintetében a vállalkozó cégnek az egyén kiválasztásában szerencsés keze volt.

A munka rendszere a következő. Minden egyes törvényszakasznál közöltetnek a reá vonatkozó elvi jelentőségű határozatok az ítélet számára és a *Döntvénytár* kötetére való hivatkozással.

A munka nagy szorgalommal készült, alig van egy eddig

közöttet határozat, mely szerző figyelmét kikerülte volna és a mi legfőbb, az esetek, kevés kivétellel, az illető helyen vannak közölve, úgy hogy az egyes törvényszakaszok mellett közölt határozatok csakugyan az illető szakaszt magyarázzák.

Vannak ugyan egyes kivételek, a hol a közölt határozat más törvényszakaszt tán jobban megmagyarázna; így, hogy egyes példákat említsünk, nézetünk szerint a 186. lapon az eset nem a 336. §-hoz, hanem helyesebben a 315. §-nál volt közlendő, a 188. lapon közölt 8. eset jobban magyarázná a 195., mint a 336. §-t, de mint mondtuk, az ily esetek csak kevés kivétellel forognak fen és nem mondhatni, hogy azon szakaszra, a mely mellett közölve vannak, vonatkozással nem bírnának, de leghelyesebb lett volna, miután a könyv nem döntvénygyűjtemény, hanem commentár akar lenni, az ilyféle határozatokat ott is, itt is közölni.

Helyesnek tartjuk, hogy Dr. BARNÁ a döntvények közlésénél nem elégedett meg tisztán az anyagi jogra vonatkozó határozatokkal, hanem az alaki jogra, a bizonyítási teherre, az illetékességre stb. vonatkozó fontosabb határozatokat is közli, mert néha az alaki jog annyira bevágódik az anyagi törvénybe, hogy az anyagi törvény kellő magyarázatára nagy befolyással bír. E tekintetben azonban megkivántuk volna a szép számmal közölt határozatok óvatosabb kiválasztását: különösen az ellentétes és nem kevés számu elveket nem tartalmazó határozatok mellőzését.

Messzire vezetne, ha minden egyes ily határozatra rámutatni akarnánk; az alaki határozatok a vétel szakaszánál vannak legszámosabban közölve; kiválasztjuk tehát a könyv e szakaszát és rámutatni akarunk azon határozatokra, melyek nézetünk szerint helyesebben mellőztettek volna.

A 187. lapon a 4. és 5. számu határozatok az elvet illetőleg ellentmondók, mindkét esetben alperes korlátolt beismerést tesz, az egyik esetben pedig kimondatott, hogy a korlátolt beismerés ellenében felperes tartozik a be nem ismert tényt bizonyítani, a másik esetben azonban alperes terhelte a bizonyítási kötelezettséggel. Elv tehát itt kimondva nincsen, miután az elv különbözőképen van eldöntve, a concret eset pedig nem érdekel, a közölt határozatok ilyképen tehát inkább zavarnak, mint magyaráznak. Az ugyanazon lapon 6. sz. alatt közölt határozat nem mond egyebet, mint hogy felperesnek vételárra indított keresetknél vagy a megrendelést, vagy az átvételt igazolni kell. A 203. lapon hozott 6. sz. határozatban csak a ténykérdés van eldöntve, elvet e határozat nem tartalmaz.

Mindezekért azonban bőven kárpótolva vagyunk a számos, csakugyan fontos és a törvényt magyarázó közölt ugy alaki, mint anyagi jogi határozatok által, úgy hogy Dr. BARNÁ könyvét egyikének, a gyakorló jogászra nézve a magyar kereskedelmi törvénynek leghasznavehetőbb commentárjának tartjuk.

W. M.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyv kiigazítása iránti per illetékes bírósága.

Az 1881: LIX. törvénycikk 6. §-a felületes szövegezésénél fogva egyike azon törvényszakaszoknak, melyek számos controversiára adtak már és fognak még adni alkalmat, míg a judicatura azok értelmére nézve határozottan meg fog állapodni.

A felmerülő kételyeknek legfőbb oka az, hogy «a dologi jog érvényesítését» célzó keresetekről szól, holott ily «érvényesítés» alatt érthetjük azon lépések megtételét, melyek a dologi jog megszerzésére vezetnek; de érthetjük azokat is, melyek arra szükségesek, hogy a már megszerzett dologi jog

hatályossá tétessék. Másik oka pedig az: hogy némely perek «ide értve» kifejezéssel bevezetve felsorolhatók, a nélkül, hogy tisztán ki volna vehető, vajon ezeket a törvényhozó exemplificative vagy taxative akarta-e felemlíteni?

Leggyakrabban felmerül a kétely arra nézve, és végleg még mindig nincs eldöntve: vajon a telekkönyvi kiigazítása iránti perek tekintetében az 1881: LIX. tcz. 6. §-a változtatott-e valamit vagy sem? vajon ezek, úgy mint 1882. évi január 1-ig, most is a telekkönyvi hatóság előtt indítandók s ez által döntendők-e el, avagy most a kir. törvényszékek mint birtokbiróságok hatáskörébe tartoznak?

Azt, hogy mily különböző e tekintetben a judicatura, eléggé fogja illusztrálni három curiai határozat egymás mellé állítása.

1. A budapesti kir. ítélő tábla a törvényszék mint birtokbiróság ítéletét a megelőző eljárással együtt hivatalból megsemmisítette; mert az eredeti helyszínelési felvétel kiigazítása iránt indított eljárás a tlkvi rend. I. r. 3. s köv. §-aiban előirt módon elintézendő telekkönyvi ügyet képez, az 1868: LIV. tcz. 53. §-a szerint pedig telekkönyvi ügyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs; mert az 1881. évi LIX. tcz. 6. §-a a telekkönyvi hatóság illetékességi köréből csakis a törlési pereket vontta el, míg az idézett törvény az 1868: LIV. tcz. 19. §-át, mely a telekk. rend. szerint elintézendő ügyek illetőségéről rendelkezik, érintetlenül hagyta; mert e szerint az elsőbiróság nyilván a fenidézett §-ba ütköző szabálytalanságot követett el, midőn az eredeti helyszínelési felvétel kiigazítása iránt beadott keresetet elfogadta s a fölött peres eljárást indított.

A kir. Curia 1883 okt. 2-án 4607. sz. a másodbiróság végzését megváltoztatta; «mert az 1881: LIX. tcz. 6. §-a értelmében ingatlan vagyona vonatkozó dologi jog érvényesítését vagy megszüntetését célzó keresetek, ide értve a törlési kereseteket is, a kir. tszékek mint birtokbiróságok hatáskörébe tartozván; tekintve, hogy felperesek jelen kiigazítási keresettel *adásvevési szerződés alapján* kérik alperesek tulajdoni jogának törlésével a telekkönyvet saját nevökre kiigazíttatni, *ez esetben tehát jogi kérdésről van szó*, melynek megoldása az idézett törvény 6. §-a szerint a tszék mint birtokbiróságot illeti és *nem esik* a telekk. rend. I. részében érintett eljárás alá; tekintve továbbá, hogy a telekkönyvi kiigazítás folytán akkor, midőn egyik nevéből másnak nevére rendeltetik a tulajdonjog *bejegyeztetni*, illetőleg a telekkönyv kiigazíttatni: az előbbi tulajdonos *jogának törlése* céloztatik, ily esetben pedig a birtokbiróság illetékes»... stb.

2. A budapesti kir. ítélő tábla megváltoztatta a királyi törvényszék mint telekkönyvi hatóság azon végzését, melylyel ez a kiigazítási keresetet alperes kifogása folytán illetéktelenség indokából elutasította s a telekkönyvi hatóság illetékességét megállapította, ugyanazon indokokból, melyek a fenébb közlött *másodbirósági* határozatban felhozvák, csupán azon pótlással még, «hogy az 1881: LIX. tcz. 6. §-ában az, hogy a telekkönyvi kiigazítási perek is a birtokbiróság hatáskörébe tartoznának, határozottan kimondva nincs, e szerint tehát az imént hivatolt törvénycikknek egyedül az 1868: LIV. tcz. 18. §-át módosító 6. §-a a fenforgó esetre helytelenül és tévesen alkalmaztatott.»

A mire a kir. Curia 1884 június 5-én 926. sz. a hozott végzésével alperes felfolyamodását hivatalból visszautasította ugyan, elvileg azonban kijelentette, hogy «a telekkönyvi kiigazítási keresetek, a mennyiben azok által a kiigazíttatni kívánt telekjegyzőkönyvekben foglalt ingatlanokra vonatkozólag a *tulajdonjognak érvényesítése céloztatik*, az 1881: LIX. tcz. 6. §-a értelmében a kir. tszékek mint birtokbiróságok hatáskörébe tartoznak.»

3. A kir. Curia 1885. ápril 17-én 257. sz. a hozott határozatával telekkönyv kiigazítása iránti perben a tszék mint birtokbiróság és a járásbiróság mint telekkönyvi ható-

ság között felmerült illetőségi összeütközés folytán a telekkönyvi hatóságot mondotta ki illetékesnek; «mert felperes még 1881. június 11-én adta be keresetét a telekkönyvi hatósághoz, hol a per egész az ítélet alá bocsátásig le is folyt. Az 1881: LIX. tcz. hatályba lépte előtt folyamatba tett ügyekben pedig ugyanezen törvény 100. §. b) pontja értelmében a korábbi törvények szerint döntendő el az illetőség kérdése, és nem szenvedhet kétséget, hogy az 1855. decz. 15-iki telekk. rend. I. része s az 1868: LIV. tcz. 19. §-a szerint *a telekkönyvi hatóság volt illetékes a telekkönyvi kiigazítási per elbírálására. A kérdéses perben tehát nem alkalmazható az 1882. január 1-jén életbe lépett 1881: LIX. tcz. 6. §-a*» stb.

Ezek szerint a budapesti kir. ítélő tábla a telekkönyv kiigazítását célzó perekre nézve következetesen a telekkönyvi hatóságot, ellenben a kir. Curia épen oly következetességgel a törvényszéket mint birtokbiróságot tartja illetékesnek. Sőt míg az 1. sz. a. közlött, régibb végzését még oly megszorítással lehetne értelmezni, hogy a tszék csak akkor illetékes, mikor a kiigazítási kereset szerződésre alapított és jogi kérdés megoldása céloztatik — addig a 2. és 3. sz. alatti, későbbi határozatokban az elv merevebben már akként állíttatik fel, hogy valamennyi kiigazítási per, a mennyiben azokkal tulajdonjog érvényesítendő, a tszék mint birtokbiróság illetékességéhez tartozik.

Én határozottan *a kir. ítélő tábla álláspontját tartom a helyesnek*, és megkísértem ebbeli nézetemet indokolni, még pedig részint az 1881: LIX. tcz. 6. §-ának értelmezésével, részint a telekkönyv kiigazítása iránti perek jogi természetével, különösen az ezek és a kitörlési perek közötti különbséggel.

Indokaim a következők:

1. Az 1881: LIX. tcz. *novellaris* természeténél fogva az 1868: LIV. tczikknek csupán azon szakaszait változtatta, melyekre tüzetesen hivatkozik, a többiek pedig érvényben hagyta. Már pedig a 6. §. az 1868: LIV. tczikknek egyedül 18. §-ának helyébe lépett; e szerint érvényben maradt a 19. §., mely szerint «azon ügyek ellátása és kezelése, melyek a fenálló telekkönyvi rendszabályok szerint intézendők el, a telekkönyvi hatóság jogköréhez tartoznak»; és — a mint a kir. Curia 3. sz. a. közlött határozatában *maga is* kijelentette — «*nem szenved kétséget*, hogy a telekk. rend. I. része s az 1868: LIV. tcz. 19. §-a szerint a telekkönyvi hatóság volt illetékes a telekkönyvi kiigazítási per elbírálására.»

2. Addig, míg az 1868: LIV. tcz. egész terjedelmében hatályban volt, a telekkönyv kiigazítása iránti perek épen oly kétségtelenül tartoztak a telekkönyvi hatósághoz, mint a telekkönyvi kitörlés iránti perek. Fel is téve tehát, hogy az 1881: LIX. tczikk 6. §-ában az *ott* névszerint felemlített perek csak exemplificative vannak felsorolva — a kiigazítási perek tüzetes felemlítése *épen oly szükséges lett volna*, mint a kitörlési pereké, ha t. i. a törvény amazokat is a törvényszék mint birtokbiróság hatáskörébe akarta volna utalni. E szerint abból, hogy a 6. §-ban a kitörlési perek mint a birtokbiróság hatáskörébe tartozók, határozottan kiemelvek, ellenben a kiigazítási perekről tüzetes említés nem tétetik, logice következik, hogy az utóbbiakra nézve a novella az illetőséget nem változtatta; hogy a kitörlési perek tekintetében épen ezek tüzetes felemlítésénél fogva az 1868: LIV. tcz. 19. §-ának irányában kivételt statuált, de nem így a kiigazítási perekre nézve, melyekre tehát ez utóbbi §. szabálya most is alkalmazandó.

3. A kitörlési perekre vonatkozólag az 1881: LIX. tcz. 6. §-a *különös eljárási szabályt* állapított meg: megengedi, hogy az ily kereset a telekkönyvi hatóságnál is beadassék, és rendeli, hogy ilyenkor a telekkönyvi hatóság a perfeljegyzés eszközölése után a keresetet az illető telekkönyv hiteles kivonatával együtt a birtokbirósághoz tegye át, ez

eseten kívül pedig a birtokbiróság ily perekben a telekkönyvi kivonatot hivatalból szerezzé be. A mellett, hogy a kiigazítási pereknél, ha ugyan a törvény szerint a birtokbiróság hatáskörébe tartoznának, hasonló kivételes eljárás foghasson helyt, ugyanazon érvek harcolnak, mint a kitörlési perek tekintetében: itt is a per eldöntéséhez okvetlenül szükséges az illető telekjegyzőkönyv hiteles kivonata, és a bejelentett tulajdoni igény telekkönyvileg itt is feljegyzendő, még pedig «tüstént» és hivatalból (telekk. rend. 24. §-a), míg a kitörlési pert tulajdonképen csak felperesnek a keresettől *elkülönítve beadott kérvénye* folytán kellene feljegyezni, s ennyiben az 1881: LIX. tcz. 6. §-ának azon rendelkezése, hogy a telekkönyvi hatóság a perfeljegyzés iránt a nála beadott kitörlési kereset folytán intézkedik, valószínűleg csak a telekk. rend. 148. és 155. §-ában foglalt szabály figyelmen kívül hagyásának köszöni eredetét. Ha tehát a kitörlési keresetet a telekkönyvi hatóságnál is lehet beadni, ha ez a perfeljegyzést hivatalból eszközli s ezután a keresetet az illető telekjegyzőkönyv hiteles kivonatával a birtokbirósághoz teszi át: akkor mind ennek annál inkább állania kellene a kiigazítási perekre nézve. Az tehát, hogy a törvény ezen kivételes eljárást egyedül a kitörlési keresetekre szorította s a kiigazítási keresetekre daczára annak hogy itt ugyanazon okok forognak fen, sőt hogy itt ezen eljárást a telekk. rend. 24. §-a még sürgősebben igényelné, ki nem terjesztette: világos jele annak, hogy a törvény a kiigazítási pereket a birtokbiróságokhoz terelni nem akarta s addigi illetőségöknél, a telekkönyvi hatóságoknál kívánta azokat meghagyni.

4. Abból, hogy a kitörlési perek a törvényszékek mint birtokbiróságok hatáskörébe utalvák, nem következik, hogy a telekkönyv kiigazítása iránti perek is oda tartozzanak. Különbséget kell ugyanis tennünk azon jog között, mely *bekeblezés* által, és azon jog között, mely a telekkönyv szerkesztése alkalmával történt *felvétel* által szerzettetik. Telekkönyvezett ingatlanokra dologi jogot az austr. ált. ptkönyv 321. §-a szerint a jognak a nyilvánkönyvbe történt rendes *bejegyzése* által, a telekk. rend. II. része szerinti eljárás útján lehet csupán nyerni. A kitörlési perben tehát, hol a *bekeblezésnek* eredeti érvénytelenségéről vagy a *bekeblezett* jognak elévülés által vagy más módon történt elenyésztéről van szó, igenis «*dologi jognak megszüntetése*» czéloztatik. De nem így a telekkönyv kiigazítása iránti perben, hol nem a törvény értelmében dologi jog, hanem egyedül a helyszínelési felvétel helyessége támadtatik meg; a hol tehát — a mennyiben arról van szó, hogy alperes tulajdonosnak helytelenül vezetett be — nem dologi jognak megszüntetése, hanem egyedül az *czéloztatik*, hogy a tulajdonosnak bevezetett alperes helyét felperes foglalja el, a nélkül hogy ez által alperes tulajdonképeni dologi jogot vesztené vagy felperes ily jogot nyerne.

5. Igaz, hogy a telekkönyvek szerkesztése előtt az ingatlanokra szerzett jogok a telekkönyvek kiigazításának útján érvényesítendők; de *önmagában* ezen körülmény, és az, hogy ily esetben «jogi kérdések» is megvitatandók és eldöntendők, indokul csakugyan alig szolgálhat arra, hogy az *ilyen* per a telekkönyvi hatóságtól elvétesse és a birtokbiróság hatáskörébe utaltassék. Mert a kiigazítási perek vagy *mind* tartoznak a telekkönyvi hatósághoz — úgy a mint a kitörlési keresetek tekintet nélkül azok különböző jogalapjaira a birtokbirósághoz utasítvák, — vagy *egy sem* inditható meg a telekkönyvi hatóság előtt; és mert semmiféle törvény sem zárja el a telekkönyvi hatóságot attól, hogy «jogi kérdések» eldöntésével is ne foglalkozzék. Gondoljunk csak az előjegyzés igazolása iránti perekre, melyekben a prts 44. §-ához képest kétségen kívül jelenleg is a telekkönyvi hatóság ítél. Végre — és erre fektetem a főszólyt,

6. *A telekkönyv kiigazítása iránti ügyekre nézve a telekk. rend. 22. s köv. §-ában külön, kivételes eljárás van szabályozva.* A kiigazítás szóval előterjesztett bejelentés által is kérhető, és nem mindig szükséges, hogy tüstént kereset alakjában érvényesíttessék. A bejelentés feljegyzése végett az illető telekjegyzőkönyvhöz «tulajdoni igények feljegyzésének» czime alatt egy iv füzendő. A kérvényező a bejelentés netalán szükséges *kiegészítésére* utasítandó, esetleg a kérelem alaptalansága az attól való *elállás végett* elébe terjesztendő. A tárgyalásnál az önkéntes ráállás és *egyesség létesítése* megkísérrendő. A tárgyaláshoz azon érdekeltek is idézendők, kiknek *megidézése nem kéretett.* A *szóbeli* kihallgatás szabályul tekintendő. A felek előadásai s igényei másként tisztára hozhatók nem lévén, a hely színére egy *birói bizottság* küldendő ki a végett, hogy még ott is a vitát lehetőleg *barátságos uton* intézze el és ha ez nem sikerül, *a tárgyalást ott eszközölje* stb. stb. Kérdem már most: hogyan illesztessenek mindezek, magával a kiigazítandó helyszíneléssel rokon, a *hivatalbóli nyomozás* jellegét viselő mindez intézkedések *írásbeli*, merev szabályok közé szorított eljárásunk keretébe, mely eljárás a prts 92. §-a szerint peres ügyekben a törvényszék mint birtokbiróságra nézve az egyedüli mérvadó?

Ha a felvetett kérdés egyedül az 1881: LIX. tcz. 6. és az 1868: LIV. tcz. 19. §-a alapján el sem volna dönthető, magában azon körülmény, hogy a telekk. rend. 22—27. §-ai szerinti kivételes eljárás a törvényszékek előtti rendes eljárás szabályaival össze nem egyeztethető, meggyőzne engem arról, hogy a telekkönyv kiigazítása iránti perek máshová, mint a telekkönyvi hatóságok hatáskörébe nem tartozhatnak.

Minden esetre pedig kívánatos, hogy judicaturánk ebbeli bizonytalanságának és ingadozásának a kir. Curia, már akár ilyen, akár ellenkező értelmű döntvény által véget vessen.

Dr. IMLING KONRÁD.

Egy bűnügyi semmisségi ok.

A m. kir. Curia 1884. évi jun. hó 20-án 25/B. sz. a. döntvényileg egy oly elvet fogadott el, melyet sem a fenálló alaki jogszabályok szükségképi folyamánya gyanánt, sem pedig az anyagi igazság által megkívánt követelménynek tekinteni nem lehet, minélfogva ezen határozat figyelmünket a legnagyobb mérvben felhívja annyival is inkább, mert tudvalevő dolog az, hogy alsóbiróságaink nincsenek feloldva a Curia tekintélye alól, sőt codificált büntető-perrendtartás hiányában annak határozatai irányadó jelleggel bírnak és hazai bűnügyi eljárásunk jogképző forrását képezik.

Legfőbb törvényszékünk ugyanis a máramaros-szigeti kir. törvényszék előtt gyújtogatás büntette miatt vádolt H. György elleni bűnügyben végzésileg mindkét alsófoku bíróság ítéletét az azok alapjául szolgált végtárgyalással együtt megsemmisítette; új végtárgyalás és új ítélet hozatalát rendelte el azon indokolással, hogy «a végtárgyalási jegyzőkönyvet egész terjedelmében, a mint ez az elsőfoku bíróság által jelentve van, de magának a jegyzőkönyvnek egyszerű megtekintésére is szembetűnik, nem ugyanazon személy irta, a ki azt a jegyzőkönyvvezetői minőségben aláírta. Habár ezt az eljáró bíróság azzal kívánja indokolni, hogy a jegyzőkönyv vezetésével megbízott törvényszéki aljegyző a tárgyaláson jelen volt, jegyezgetett s azon jegyzetek nyomán és az ő utasítása folytán irta a jegyzőkönyvet egy joggyakornok, melyet azután a jegyző mint saját művét aggály nélkül aláírhatott: mindazáltal a jegyzői teendőknél ezen megosztása a bizonyítási eljárás lefolyásának történéthősége tekintetében aggályosnak s annál is inkább szabályellenesnek tűnik fel, mivel ellenkezik az egységnek azon fogalmával, mely a végtárgyalásnál valamint a bíraskodásra, úgy a tárgyalás és tanácskozás folyamának visszatükrözésére nézve mellözhetetlen kellék.»

Kétségkívül ezen enunciatumban is a kir. Curianak a legújabb időben a bűnvádi eljárás terén kifejtett, a modern fogalmaknak minél inkább megfelelő, tervszerű és céltudatos reformtörekvése tükröződik vissza s a legnagyobb elismerésre méltó jelét tünteti fel azon szakbeli scrupulositásnak és körültekintő óvatosságnak, melyet európai színvonalon álló legfőbb törvényszékünk a hozzávitt ügyek elbírálásánál tanúsít. Azonban bármennyire fontos documentumnak tekintessék is valamely bűnperre vonatkozólag a végtárgyalási jegyzőkönyv és bármennyire is arra van utalva a felső bíró valamely bűnügy felülvizsgálatában és elbírálásánál, mégis a hivatkozott határozat indokolásában felhozott körülmények t. i. a történet-hűség érdeke és a végtárgyalás egysége nincsenek oly mérvben megsértve, hogy elegendő alapot nyujtanának arra, miszerint a jegyzői teendők megosztása semmisségi oknak declaráltassék és ebből kifolyólag megnehezítettessék a büntető igazságszolgáltatás azon elutasíthatatlan követelményének megvalósítása, hogy a bűntény által megsértett jogrend helyreállítása az általános akaratnak ellenszegülő egyéni önkény ellenében lehető gyorsan eszközölthessék s a bűnper elbírálása ne legyen visszavetve oly időre, midőn már a vád és védelem alapjául szolgáló bizonyítékok — ezek közt főleg a tanuvallomásokból keletkezők — beszerzése részint lehetlenné válik, részint pedig azok elhomályosulnak és midőn már a társadalom a bűnös iránt kiengesztelődik, annak büntetést követelő érdekei megszűnnek.

Elteltekintve ugyanis attól, hogy semmisségi okul csupán oly alaki jogsértések szolgálhatnak, melyek önmagukban elegendő aggályt keltenek a határozat helyessége iránt; elteltekintve továbbá azon általános jogi elvtől; a posse ad esse non valet argumentatio és ennek jogi következményeitől; elteltekintve végül a felhívott bíróságnak az érintett esetre vonatkozólag fent előadott jelentésétől, egész általánosságban szólva, nézetem szerint nincs megsértve a történet-hűség érdeke a jegyzői teendők megosztása által, a mi kitűnik a végtárgyalási jegyzőkönyv szerkesztési módjából is. E szerint a végtárgyaláson jelenlevő jegyző megfigyeli az elnöknek kijelentéseit, azokról a nyilvánított terjedelemben jegyzetet készít és ezen jegyzetek nyomán a végtárgyalási jegyzőkönyvet az e célra meghatározott időn belül elkészíti. Ha már most a jegyzőkönyv elkészítésének azon része, mely a leírást foglalja magában, egy joggyakornok által teljesítettik, ki az ügyviteli szabályok szerint a fogalmazási szak minden ágában alkalmazandó és ebből kifolyólag a legfontosabb ügyekben hozandó ítélet fogalmazásával és leírásával is megbízhatatik, természetesen az illető referens neve és felügyelete alatt, lehet-e bármi tekintetben aggályos? Bizonyára nem. De nem egyedül a jegyző, kinek mint bírósági hivatalnoknak felelőssége törvényileg meg van állapítva s annak értelmében minden tényeért, tehát jelen esetben a végtárgyalási jegyzőkönyvek szerkesztéseért is felelős, ellenőrzi a leíró, hanem a jegyzőkönyvet aláíró tanácselnök, sőt még legtöbb helyen az ügy előadója is, kik átvizsgálják azt, a hiányokat pótoltatják, néha a jegyzőkönyvet újból szerkesztés céljából a jegyzőnek visszaadják. Ezekből kifolyólag láthatja mindenki, hogy az ellenőrzés ily mérvű gyakorlata által a bizonyítási eljárás nyert adatainak hű feljegyzése eléggé biztosítva van; e tekintetben tehát megsemmisítő határozat hozatalának szüksége fen nem forgott annyival is inkább, mert a jegyzői teendők megosztása csak némely kivételes esetekben vétetik alkalmazásba, mint pl. o. hirtelen előállott betegség vagy távollét, stb. eseteiben s így csupán akkor, midőn az *elkerülhetetlen*. Föl kell ugyanis tennünk azt és ellenkező föltevésből kiindulni nem szabad, hogy a kötelességét teljesítő jegyző a jegyzői teendők másra ruházása által nem fogja magát kitenni a kötelességszegés, mulasztás vádjának, vagy ha igen, a személyes felügyeletet és ellenőrzést gyakorló közegeknek elengedhetetlen kötelessége az, hogy

az olyan jegyző ellen fegyelmi uton megtorlást szerezni törekedjék és ezen kóros állapotnak véget vessen. Szabad legyen itt curiosum gyanánt megjegyezni azt, hogy az alsó- és felsőfoku fegyelmi bíróságoknak néhány, köztudomásra jutott határozata a jegyzői teendők megosztását fegyelmileg megtorlandó cselekménynek feltétlenül nem tekinti, sőt több esetben az eljárást megszüntető határozatot hoztak a fegyelmi bíróságok.

De továbbá a Curia által oly kitűnőleg hangsúlyozott egység elve sem követeli a jegyzői teendők abszolút oszthatatlanságát, annak merev keresztülvitelét. Az egység elve igenis szükséges — feladatukból kimagyarázhatólag — az ítélő bírákra nézve, de nem a tanácsjegyzőnél; az előbbinél az anyagi igazság mikénti felderítésére, annak ítélet alakjában leendő kimondására szükséges bírói meggyőződés szerzethetése igazolja az egység elvének lehető megvalósítását, míg az utóbbinál ily tekintetek figyelembe nem jöhetnek. A szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elveire fektetett mai végtárgyaláson a fősúly arra van alapítva, hogy ott az ügy eldöntésére hivatott összes tényezők együttesen jelen legyenek s az azon alkalommal résztvevő bírák a nyert bizonyítási anyagból az ítéletmondásra szükséges meggyőződést merithessék, a reájok ható, közvetlen hallott és észlelt bizonyítékok értékét kritikailag taglalva, azok alapján a szabad méltánylás theoriája szerint ítéletet mondjanak. Ellenben mi teendője van a végtárgyaláson a jegyzőnek? A jegyző, mint a concret esetben megalakított bűnügyi tanácsnak szavatnélküli tagja az elnök kijelentéseit hűen feljegyzzi, de sem a tanácskozásban, sem a határozathozatalban bármily irányban is döntőleg nem tevékenykedik, az ügy elbírálására legkisebb befolyást nem gyakorol.

Az itt előadottak alapján tehát szerény véleményem oda irányul, hogy az elől megjelölt curiai határozatban felhozott indokok nem bírhatnak oly nyomatókkal, melynek alapján hivatalból észlelt semmisségi ok fenforgása kimondható és ezáltal a bűnügy elbírálásának elhalasztása igazolható lenne, de sőt inkább bűnügyi törvénykezési gyakorlatunknak minél teljesebb mérvben oda kell irányulnia, hogy a bűnös büntetését mielőbb elvegye, az ártatlan pedig minél hamarabb megszabaduljon a vád terhe alól és ez által érvényre emelkedjék — természetesen az alapossággal párosultan — a büntető perrend egyik legfőbb kelléke: a gyorsaság, melynek hiányában az állam büntető hatalma igen könnyen illuszióssá tétetnék.

Dr. RÓTH FERENCZ,
n.-károlyi járásbírói aljegyző.

Különfélék.

— Az ügyvédgyűlésnek az esküdtszék kérdésében hozott határozata általános feltűnést keltett. Nekünk alkalmunk volt a tárgyalás és a szavazás menetét figyelemmel kísérni, és mondhatjuk, hogy a teljes-ülés véleménye a megejtett szavazásban nem találta hű kifejezését. Szavazás előtt ugyanis az elnök kijelentette, hogy ő az esküdtszék feletti véleményadást nem tartja a napirend keretébe tartozónak, minthogy a rendező bizottság által kitűzött kérdés csak a szóbeliségről és nem egyszersmind az esküdtszékéről is szól; hozzátette az elnök, hogy többen a tagok közül jelentették neki, hogy napirendre térési indítványt szándékoznak tenni, de ő ezt nem engedhette meg, mivel az ügyrend a teljes-ülésen a napirendre térés iránti indítványt kizárja; minthogy azonban a gyűlés azon tagjainak, kik a napirendre térésre kívánnának szavazni, erre alkalmat adni kell, ő a jelen esetben úgy fogja feltenni a kérdést, hogy előbb szavazzat a szakosztály kisebbségi előadójának indítványa felett, és ha ez nem lesz többségben, megszavaztatja a többségi előadó elvetési indítványát; ha ez sem nyerne többséget, határozatkép azt fogja kijelenteni, hogy az ügy-

védgyűlés ez uttal nem mond véleményt az esküdszék kérdésében. Az elnök ezen nyilatkozata általános helyesléssel találkozott, s hozzájáruló felszólalás is történt egyik tag részéről. Midőn ez után az elnök a kérdést feltette az esküdszéki indítványra, az esküdszék hivei közül is számosan ülve maradtak, mivel czélszerűbbnek tartották a kérdést a lefolyt igen rövid és sovány vita fonalán és a jelenlegi alkalmatlan időpontban *el nem döntetni*. Az elnök ellenpróbát tartatott, és midőn az ebbeli felszólításra többen állottak fel mint előbb, a gyülekezet türelmetlenkedése folytán kijelenté, hogy az esküdszéki indítvány elvettett; holott az elnök bevezető beszéde értelmében a szavazás ezen eredménye csak arra foglalt magában utalást, hogy megkísérlendő, vajon a szakosztály többségi javaslata is nincs-e kisebbségben. A szavazásnak az elnöki beszédben megállapított rendje mindenesetre megkövetelte volna, hogy megállapíttassék, vajon hány tag van jelen a gyülekezetben. Csak így lehetett volna tudni, vajon egyik vagy másik indítvány elnyerte-e a jelenlevők az abszolút többségét és nincsenek-e a napirendre térni kívánók többségben.

— **A m. kir. Curiához** augusztus hóban érkezett 589 polgári, 156 váltó, 15 urbéri, 966 bűnvádi és 23 fegyelmi ügy; összesen 1749. Elintéztetett 145 polgári, 29 váltó, 128 bűnvádi és 7 fegyelmi ügy; összesen 309. Hátralékos ügy a múlt évről még mindig van és pedig 6 polgári, 1 bűnvádi; a jelen évről összesen 7376. A múlt év ugyanezen időpontjához képest, daczára azon körülménynek, hogy az ügyek száma 1003-al csökkent, a hátralék 619 ügydarabbal szaporodott.

— **Jogirodalmi hírek.** *Dr. Kovács Pál* kecskeméti jogtanártól *A törvényhozó hatalom viszonya a végrehajtó hatalomhoz* és *Statistika és szabad akarat* cím alatt önálló füzetekben két felolvasás jelent meg. Az első felolvasás azon kérdést tárgyalja, vajon a végrehajtó hatalom alá van-e rendelve a törvényhozó hatalomnak vagy sem? A törvényhozó és végrehajtó hatalom fogalmából és a köztök levő viszonyból logikailag érvelve kimutatja szerző, hogy a végrehajtó hatalom a törvényhozó hatalommal szemben nem subordinált, hanem koordinált hatalom. Szerző értekezésében a két hatalom viszonyát Magyarországnak, mint monarchicus államnak alkotmányos keretén belül vizsgálja, kiterjeszkedvén más monarchicus alkotmányokkal bíró államoknak, főleg Angliának idevágó viszonyaira is. A *Statistika és szabad akarat* című értekezésben szerző a nagyevű statisztikus Quetelet azon állítását fejtegeti, hogy a szabad akarat befolyása alatt álló cselekmények sokkal nagyobb szabályossággal következnek be, mint a csupán physikai okok behatásából eredő ténykörülmények, hogy tehát föltétlen szabad akarat nem létezik, és a társadalmi cselekmények nem ebből, hanem a külső viszonyok kényszerűségéből erednek. Mindkét értekezés tulmegy a felolvasás keretén; az irány könnyedsége és szépsége igen vonzóvá teszi szerző előadását. — Ugyancsak *Dr. Kovács Pál*-tól *Magyar közigazgatási jog* címmel egy 25 ivre terjedő munka fog megjelenni, mely fel fogja ölelni az idevágó legújabb törvényeket és rendeleteket. A bevezető és általános rész a legközelebbi napokban adatott ki. — *Dr. Fayer László Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt* című gyűjteményes munkájának III. füzeté elhagyta a sajtót s még e hó folyamán szétküldetik. E befejező füzet 15 ivet tesz s felöleli a vád alá helyezést, a végtárgyalást, a jogorvoslati rendszert és a perujtást.

— **A Hochnothpeinliche Halsgerichtsordnung** szerinti halálbüntetésről emlékeznek meg a németországi lapok abból az alkalomból, hogy most száz éve hajtották végre Berlinben a legutolsó ilyféle halálbüntetést. A delinquens egy 27 éves köteles-legény volt, ki egy titkos tanácsos házáat felgyújtotta és az égés közben lopott. Máglyára ítélték és 1785. augusztus 15-én hajtották végre az ítéletet az összegyűlt Schöppen előtt. A bíró békés magatartásra szólította fel a jelenlevőket, azután felolvasták a cselekmény leírását, mire a bíró ezen szavakat intézte az elítélthez: «Und nun hege ich über dich das hochnothpeinliche Halsgericht im Namen, stb.» Miután a halálra ítélt a hozzá intézett kérdésre ismételte beismerését, így folytatta a bíró: «Minekutána te most már a mindenütt jelen való Isten színe előtt nyilvánosan ismételve is vallomást tettél, ezennel pálczát török feletted és minthogy e földön nem remélhetsz többé kegyelmet,

átadlak téged immár a bakónak, hogy hajtsa végre rajtad azt, a mi ítélet és jog folytán reád háramlott! Isten legyen irgalmas és kegyelmes a te szegény lelkednek!» A Halsgericht befejezése után a halálra ítéltet a készen álló máglyára vitték és elégették.

— **Nemzetközi ügyvédek.** Az ügyvédi hivatás gyakorlásának a politikai határok nem képezik többé áthághatlan akadályát. A nyugat-európai államokban, különösen Franciaországban már igen gyakoriak az esetek, midőn más állam kitűnő szónokai plaidiroznak francia bíróságok előtt. Ez évben a nagyevű olasz, Crispi jelent meg hasonló czélból. Az ügy, melyet védett, nagy sensatiót keltett az időben s csaknem összeütközésre adott alkalmat Francia- és Olaszország között. Egy olasz társaság tulajdonát képező hajó ugyanis egy francia hitelező 15,000 francnyi követelése miatt zár alá helyeztetett. A zár alá helyezés igazoltatván, az olaszok ebben a roszakarat nyilvánvaló jelét látták a francia hatóságok részéről. Izgatottságuk csak nőtt, midőn a francia bíróság értésükre adta, hogy csak az esetben képviselheti magát a társaság, ha constitutiv actáit Franciaországban bejegyezteti, a mi körülbelül 2 millió francnyi bélyegkötelezettséget vont volna maga után. Crispi a volt miniszter bizatott meg a társaság érdekeinek védelmével. Megjelenésekor Guillebert párisi bátonier Crispi a következő szavakkal mutatta be a törvényszéknek: Van szerencsém a törvényszéknek tudomására hozni azon reám nézve kellemes körülményt, hogy határozat folytán a tiszteletreméltó és kitűnő olasz collegának, Crispinek, megengedtetett e teremben a szólás jogával élni. A midőn a törvényszéknek a nagy ügyvédet, a híres olasz szónokot, — kinek talentumát mindnyájan ismerjük — bemutatom, és a midőn őt a francia barre nevében üdvözlöm, azon szerencsében részesülök, hogy a latin barreaux közti testvéri szövetséget szorosbra fűzhetem és megpecsételhetem. Bessat a törvényszék elnöke erre a következőket mondá: Örvendek, hogy a Guillebert által mondottakhoz, ki az ezen barre előtt először szereplő Crispi, a nagy szónokot, a híres ügyvédet és kiváló polgárt üdvözölte, érzelmeimmel hozzájárulhatok. Midőn ezt teszem, nem hallgathatom el, hogy a francia magistratura az egység és testvériség hason érzelmeit táplálja az olasz magistratura iránt, s hogy benne épügy a nővért üdvözli, miként Olaszországot a francia nemzet nővérének tekinti.

— **A tőzsde-körökre** igen fontos kérdésben hozott elvi jelentőségű határozatot a berlini törvényszék. Az ítélet tárgyát azon kérdés képezte, mennyiben büntethető azon egyén, ki szinleges ügyletek kötése által a tőzsdei árjegyzésre káros befolyást gyakorol. Több üzér ugyanis megkísérelte az átlagos árt a tőzsdebiztosnál bejelentett több rendbeli nagyobb szállítási ügyletek által megváltoztatni, a mely kísérlet azonban a tőzsdebiztos eszélyességén hajótörést szenvedett. A bizonyító eljárás során kitűnt, hogy az ügyletek látszólagosan köttettek, a nélkül, hogy szerződő felekre kötelező lett volna, és a czélból, hogy ez által másokat tévutra vezetve, maguknak és M. cégnek vagyoni hasznot szerezzenek. A berlini törvényszék az egyiket a csalás kísérletében mint tettést, a másikat pedig, ki ezen tervet elősegítette: a csalás kísérletében mint segédet mondotta ki bűnösnek. Ezen határozatot a porosz igazságügy-miniszter követés végett valamennyi törvényszéknek tudomására juttatta.

— **A halálbüntetés behozatala** iránt szavazás ejtetett meg f. é. május havában a zürichi cantonban 12,000 polgár kezdeményezése folytán, és el is fogadták. Az ezáltal feltételezett alkotmányváltozás azonban 6200 szavazattöbbséggel elvettett.

Az országos ügyvédi értekezlet teljes-ülésének határozatait lapunk mellékletén közöljük.

Helyreigazítás.

Lapunk mult heti számában *Dr. KARÁDI BERTALAN* cikkébe sajtóhiba csuszott be. A végéről visszafelé számított 5-ik sornak ugyanis így kellene szólnia: «*benne alperes nem teljes távolmaradása, hanem hallgatása*», stb.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utcza 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre 6 frt
negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Felső bíróságaink kandidationalis joga a birói kinevezéseknél. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédttől. — Büntetendő cselekményt képez-e nálunk a totalisateur intézményének felállítása? KÁCSER ZSIGMOND-tól. — Törvénykezési Szemle: A honti esetről. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédttől. — A jelzálogi keresetekről. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Értesítvény a Budapesten 1885-ik évi szept. hó 20., 21., 22. és 23-án tartandó kilenczedik magyar jogászyülés tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Felső bíróságaink kandidationalis joga a birói kinevezéseknél.

A napilapok legközelebb szinte programnak tekinthető pontozatokat közöltek, melyek az igazságügyministeri új államtitkár által célba vett reformok egész sorozatát foglalják magukban.

Kétségtelen, hogy sok üdvös és kiváló gyakorlati érzékre valló intézkedésnek alapgondolata van a közölt pontokban lefektetve, s ha a tervezett reformok akként vitetnek keresztül, hogy azokban nem merev bureaucraticus elvek mindent centralisálni törekvő üres chablonjai fognak érvényesülni, az ország igazságügyi administrációjában lényeges javulás lesz tapasztalható.

De nem akarok ez uttál a tervbe vett intézkedések egész körére kiterjeszkedni, mit e cikknek keretében különben sem tehetnék. Célom csupán az, hogy a programnak második pontját illetőleg tegyek néhány igénytelen megjegyzést, mely pont a birói kinevezésekre és előléptetésekre vonatkozik.

Birói szervezetünk egyik nagy szerencsétlensége a hierarchicus fokozatoknak és ezeken belül is a fizetési kategóriáknak elijesztő sorozata. Azt mondják, hogy a munkakedvet és az előléptetés iránti ösztönt segíti elő e hierarchikus létra, midőn pedig kétségtelen az, hogy épen ez a legbiztosabb mód arra, hogy a reménytelenség megsibbasztó tudatát keltvén fel a birói testület nagy zömében, egyenesen előlje a legjobb erőknél ama nemes versenyt, melyet nem pusztán a megélhetés és az elérhető viszonylagosan nagyobb jólét ösztöne, hanem sokkal magasabban szárnyaló ambíció kelthet csak fel és tarthat ébren a bírák lelkében.

Ily viszonyok között a birói kinevezések és előléptetések tekintetében kétszeresen nehéz megtalálni azon objectiv garantiákat, melyeket a birói függetlenség igényel; bár a sors keserű ironiája az, hogy épen azok a viszonyok, melyek megteremtik e nehézséget, követelik egyuttal azt is, hogy e garantiák minél nagyobb mérvben alkalmaztassanak.

Az angol birói szervezet alapelvileg kizárja az előléptetést és ezzel megteremtette a birói függetlenség megvalósítható ideálját. De a continens birói szervezetével szemben minden törvényhozás kénytelen volt gondoskodni módokról, melyek a birói kinevezések és előléptetések tekintetében a kormány kezében levő hatalom gyakorlásának pártatlanságát és igazságosságát biztosítsák.

Gondolkozhatik valaki a hatalmak megosztásának a continensen ugyszólván dogmaszerűvé vált elvéről bármiként; annyi azonban bizonyos, hogy ha ezen elv a közigazgatás és törvénykezés kettéválasztása tekintetében valamely államban egyszer érvényesült, ennek az elvnek megvannak a maga

kérlelhetlen consequentiái is. És e követelmények egyike abban áll, hogy a mily szigoruan elkülönítettik a törvénykezés a közigazgatástól, ép oly szigoruan zárassék ki a pártkormány által gyakorolt administratio minden hatalmi érdeke és befolyása a törvénykezésből.

Talán nincs nemzet a világon, mely inkább érezte volna ily garantiáknak szükségét, mint a francia, ama nagy convulsiókban, melyeken legutóbb is keresztül ment. Minden kormányforma-, sőt minden miniszterium-változás egész a legujabb időkig első sorban a bírákkal érezte hatását és a hatalom előtt fejet nem hajtó független bírósággal szemben Bersot a parlamentben és a lapokban nyíltan mondhatta: «Feleditek, hogy van több fokozatu bíróság és minden bíróság kebelében több rangfokozat és hogy minden fokozatból az átmenet a következőbe a kormánytól függ. Az igaz, hogy a bírót nem lehet megfosztani állásától, *de ott lehet őt hagyni.* Azt hiszitek, hogy a kormány nincs eléggé felfegyverkezve?» Il est vrai qu'on ne peut pas ôter un magistrat de sa place, *mais on peut l'y laisser.* Trouvez-vous que le gouvernement ne soit pas armé?

Midőn pedig ez sem használt, megtörtént nem egyszer, hanem több ízben egymás után az «epuratio». Nincs is ország, melyben nagyobb irodalma volna a birói kinevezések és előléptetések kérdésének, mint Franciaország és melyben annyi javaslat merült volna fel, mint itt, melyek a birói kinevezéseket a birói függetlenség érdekében iparkodtak szabályozni.

E javaslatok tulnyomó nagy része Belgium példáját követte, a hol az alkotmány-törvényben van a birói kinevezések és előléptetések módja kandidationalis lajstromok alapján szabályozva. De mindegyik ily javaslat megegyezett abban, hogy lehetőleg tágítani igyekezett a candidatióra hivatott testületek körét. Favre javaslata legmesszebb ment e tekintetben, mert egy nagy számú tagból álló kandidationalis testületet contemplált, melynek tagjai lettek volna 1. azon bíróság összes tagjai, melyhez a kinevezés eszközendő volt; 2. a bíróság mellett működő ügyvédek fegyelmi választmánya; 3. a bíróság mellé rendelt avouék; 4. az ugyanoda beosztott jegyzők kamrája; 5. a főtanács és a kerületi tanácsok delegált tagjai.

E javaslat kétségtelenül messze megy, mert ily nagy körre terjedő testületben más veszélyektől lehet méltán tartani. De az bizonyos, hogy a candidatio elvének elfogadása mellett mindenütt belátták azon eljárásnak visszasságát, hogy birói kinevezések és előléptetések esetében csupán az illető bíróság élén álló férfiak legyenek hivatva a candidatio megtételére. Mindenütt, a hol pusztán a hivatali hierarchia főnökeire van e jog gyakorlása bizva, azt tapasztaljuk, hogy a legtöbb esetben nélkülözi az ily candidatio azt a súlyt, melylyel annak birnia kellene, mert alig vétetik másnak, mint más hivataloknál az illető főnökök egyszerű propositiójának, mely könnyen félreterhető; de más részről különösen Franciaországban megtörtént, hogy az ily candidatiókban épen nem a bíráskodásnak valódi érdeke jutott érvényre, a mi természetszerűleg lerontotta a candidáló férfiak előterjesztéseinek minden erkölcsi hatályát.

A mi felső bíróságainknál is egy külön candidáló bizott-

ságot szervezett rendeleti uton az igazságügyminiszterium. E bizottság az illető birói testület elnökeiből és tanácselnökeiből alakittatik s évek hosszú során át tényleg működik. Hogy e candidáló testületek eljárására nézve bizonyos reformnak szükségét maga az igazságügyi kormány is érezte, az kiderül ama legújabb rendeletből, mely szerint e bizottságoknak, mint az új államtitkár terveiről szóló hirlapi közleményben is érintetik, kötelességükké tétetett az idősebb bírák netáni mellőztetésének indokait egész terjedelemben az igazságügyminiszter elé terjeszteni.

A cél világos és az irány, melyet e felfogás jelez, egyuttal örvendetes is. Az igazságügyi kormány garantiát igyekszik létesíteni arra nézve, hogy a rangsorban közvetlenül következő bírák egykönnyen az előléptetési candidatiónál mellőzhetőek ne legyenek s a mennyiben mellőzettek, ennek indokai tüzetesen kifejtessenek.

Kétségtelen, hogy e rendelkezés lényegesen korlátozza a candidationalis bizottságok teljesen szabad kezét a propositiók megtételében s *elvi* szempontból, — a nélkül, hogy e bizottságok eddigi eljárását akarnám ez által érinteni, — a legteljesebb helyesléssel fogadható ezen intézkedés, mint oly biztosíték, mely, egy irányban legalább, a candidatióra hivatott testület eljárása iránt bizonyos megnyugvást van hivatva kelteni.

De ezzel kapcsolatban, sőt épen a jelzett reform szükségyszerű követelményeként egy más irányban ohajtanék intézkedést, mely magát a candidáló bizottság szervezetét hozná legalább némi részben összhangba ősrégi gyakorlatunkkal, mely a birói kinevezéseknél és előléptetéseknél folyton alkalmaztatott, s mely még inkább szaporítaná az objectiv szempontból minden intézménynél megkövetelendő biztosítékokat.

Nem akarok oly messze menni, mint régi törvényes gyakorlatunk ment, mely politikai intézményeink természet-szerű fejleménye szerint a *testületi candidatio* elvét juttatá a választási elv correlatumaként érvényre. De constatálni kívánom, hogy a birói kinevezéseknél a *candidatio joga legrégibb bírósági traditióink egyikét képezi*, melyről jogtörténelmünk szomorú irodalmi elhagyatottsága következtében épúgy megfélekedtünk, mint sok egyéb becses nemzeti intézményünkről és inkább osztrák vagy német példákat vettünk irányadókul, legtöbbször nem is sejtve, hogy ugyanazon intézmény sokkal tökéletesebben és igazi nemzeti jelleggel felruházva századokon át állott fen nemzetünk életében.

A magyar bíróság candidationalis joga a bíraskodás majd első rendszeres szervezésével egykoru. A mint a főnemesség bíraskodási jogát absorbeálta a választott bíró, azt látjuk, hogy e birói collegium mint a választók, tehát mint a politikai nemzet mandatariausa kezdi érvényesíteni befolyását azon esetekben, midőn a választott bíróságnak időközű kiegészítése lesz szükséges.

A felsőbbfokon pedig a kir. tábla és a hétszemélyes tábla majd legelső rendszeres szervezésük óta szintén testületileg gyakorolták a candidatio jogát és gyakorolta azt valamennyi magyar bíróság, melynél kinevezés szüksége egyáltalában előfordult.

Az országos levéltárban őrzött okmányok a birói kinevezések tekintetében eléggé igazolják azt, hogy a magyar collegialis birói rendszerben kifejlődött hatalmas testületi szellem mily féltékenyen őrködött a királyi prerogatívákra ezen irányban gyakorolt befolyása fölött és azt minden birói forumon, a hol kinevezés szüksége előfordult, a folyamodók érdemeinek megvitatása és testületileg nyilvánított szavazata és véleménye által gyakorolta.

VI. Károly idejétől kezdve mondhatni a legnagyobb lelkiismeretességgel követtetett azon eljárás, hogy a megüresedett kir. táblai és hétszemélyes táblai birói állásokra beérkezett összes folyamodások közöttettek az illető birói

testülettel, mely a folyamodók érdemeinek testületi mérlegelése és erről indokoltan felvett teljes-ülési jegyzőkönyv kapcsán ejtette meg a candidatiót, melyre a kinevezési okmányokban egyenes utalás is történik.

A kíséző levél, melylyel a folyamodványok az illető birói testületnek megküldettek, rendesen úgy szól, a mint azt Mária Tereziának itt közölt leirata mutatja:

Mária Terezia etc. Spectabilis ac Magnifice, Honorabiles, Magnifici item Egregy fideles nobis dilecti! Pro assessoratu in Tabula hac Nostra Regia Iudiciaria per mortem [Adami quondam Vay vacante hicce in originalibus adnexae concurrentium Instantiae Nobis humillime introporrectae sunt.

Penes quarum communicationem Vobis clementer committimus et mandamus, quatenus perpensis eorundem concurrentium meritis et Qualitatibus, quosquam ad gerendum praedclaratum assessoratus officium magis idoneos esse censeatis? opinionem Vestram cum praeanaxarum Instantiarum Remissione nobis submittere noveritis. In reliquo stb. Datum in archidux. Civ. Vien., die 26 nov. 1745 Maria Therezia, Comes L' d. de Batthyany. Michael Bobok.

A kir. tábla, ép úgy a hétszemélyes tábla is teljes-ülésben hozott határozatot a candidatio fölött, mely a minden egyes folyamodványra okadatoltan előterjesztett indokokat magában foglaló jegyzőkönyvben a kancelláriához felterjesztetett.

Hogy ott minő sulyt tulajdonítottak a birói testület ezen határozatának, arra nézve érdeklél fog birni az itt közölt kancellariai vélemény a királynőhöz, mely vélemény egyéb tekintetben is kiváló történelmi érdeket igényelhet magának. E vélemény, melyet szintén az országos levéltárból vettem, így hangzik:

Cancellariae Regiae Hungarico Aulicae Humillima Propositio. (A vélemény felsorolja az összes folyamodók neveit és folyamodványok tartalmát s azután így folytatja) Horum septem Supplicantium Instantiis Tabulae Regiae Iudiciariae pro dando desuper *Voto* communicatis, *Eadem* praehabitis super meritis et Qualitatibus illorum consultationibus recenter rescripsit et Franciscum Döry, Nicolanum Bossány et Jos. Vécsey aequae in antelatis Superioribus Regni partibus Possessionatos pro praenotato vacante Baronatus Tabulae Reg. Officio praereliquis magis idoneos esse *uniformibus Votis* censeat: *Opinio*. Esto quidem Tabula Regia Iud. in praeducta opinione sua eam Reflexionem faciat: quod nimirum moderna Baronatus ejusdem Tabulae Vacantia Superiores Regni Partes respiceret, adeoque Subjecto illarum Partium complenda foret, inspectis attamen et discussis Regni Legibus tam antiquioribus, quam et recentiori novissimae Dietae 24° articulo, quoniam nullibi Restrictio quaequam et subjectorum ex hoc duntaxat aut illo Regni Circulo sive Partibus Regni Superioribus vel inferioribus in emergentibus Vacantiarum casibus applicatio exprimeretur et antiquiores quidem leges, uti sunt articuli 38 anni 1559, item novellaris 25 anni 1723 nihil penitus de hoc statuerent, praecitatus vero 24 art. Ultimae Dietae id saltem, quod tam in Tabula septemvirali de qua idem articulus tractat, quam et aliis Regni Tribunalibus et Dicasteriis Subjectorum ex omnibus Regni circulis accomodandorum Reflexio haberetur, innueret; hinc Cancellaria haec Regia Hungarico-Aulica abstrahendo et praescindendo penitus a praeducta per antelatum Tabul. R. facta Reflexione, unice Qualitates et Habilitatem ad obeundum praenotatum vacans Tab. Reg. Judic. Baronatus officium praespecificatorum concurrentium in accuratam Trutinam assumpsit et perpendit, et quia Superius nominati Barones Nic. Bossany, Franc. Döry et Jos. Vécsey antenatorum suorum meritis nonmodo quam et propriis praclaris Qualitatibus continua item in Publicis praesertim vero Juridicis Applicatione indeque hausta fructuosa Experientia et Eruditione praereliquis concurrentibus commendarentur, horum porro Habilita-

tem ad officium hocce *Ipsa etiam Tabula Regia in praeposita opinione sua* recognosceret, ideo praenuncupatos Tres instantes praemissis ex motivis demisse proponit. An. 1747, 5° jun. Comes Leop. de Nádasdy.

A magyar bíróságok testületi candidationalis joga azonban, mely már II. Ulászló idejében 1490 után az alsó foku bíróságok által gyakoroltatott, a legutolsó három decennium alatt annyira feledékenységre merült, hogy annak történeti alapjai alig levén ismeretesek, sokan még régi juristáink közül is azt hiszik, hogy a hét személyes táblának legtovább gyakorolt testületi candidatiója valami exceptionalis dolog volt a magyar bírói szervezetben, mely csupán e testületet kiváló állásánál fogva külön illette meg; holott kétségtelen s történelmileg kimutatható, hogy a magyar bíróság a legrégibb időktől kezdve, melyekben bírói szervezetről egyáltalában szó lehet, minden fokozatában gyakorolta saját tagjainak kineveztetését illetőleg a testületi candidatiót.

Receptionalis hajlamunk elég jellemző illusztrációját képezi azon tény, hogy midőn ujabban az igazságügyminiszterium a felső bíróságoknál meghonosította a candidatiót, senki sem törődött azzal, vajon mi volt e tekintetben a régi magyar gyakorlat, senki sem gondolkodott a fölött, vajon a régi nemzeti gyakorlatot nem lehetne-e a változott viszonyok szerint átalakítva feléleszteni, hanem elővették az osztrák mintát s annak példája után szervezték azt a candidationalis bizottságot, mely az osztrák, német és francia hivatalnoki hierarchia félszeg tradícióival helyettesíti a régi magyar candidationalis eljárást.

Pedig mily gyűlöletesnek és egyuttal mennyire esélytelennek mutatkozott mindenütt az a rendszer, mely a burocracia rövidlátó bölcselkedésével ott, hol a testületi köztudatot kellett volna akár közvetlenül, akár közvetve érvényre emelni, a hierarchicus hivatali főnökök kizárólagos befolyását állapította meg.

Ily példák utánzása folytán született meg nálunk a felső bíróságoknál működő candidationalis szervezet. Talán elérkezett az ideje annak is, hogy e bizottságok szervezete megváltoztassék és e bizottságok képessé tétessenek arra, hogy összeállításuk folytán inkább megfelelhessenek azon feladatnak is, mely az igazságügyi kormány legujabb rendeletében kötelességükké tétetett.

Abban a pillanatban, melyben a candidáló bizottságtól a kormány okadatolt véleményt kér oly bírák képességéről is, kik *nem azon bíróság* kebelében működnek, melynek hierarchicus főnökeiből áll a candidáló bizottság, abban a pillanatban előállott annak a szüksége, hogy a candidáló bizottság kiegészíttessék a bírói testületnek oly tagjaival, kik e tekintetben ugyszólván egyedül bírnak ama közvetlen tájékozással, mely jelen viszonyaink közepette az akták alapján megszerezhető. És azért a legkevesebb, mit az új államtitkár administratív terveiről megjelent közleményben erre vonatkozólag felemlített új rendelkezés következményeként várni lehet, abban áll, hogy a *candidáló bizottságokban az illető fórum előadó bírái is, habár korlátozott számú képviselve legyenek* s talán nem megyek túl a megtartandó körön, ha azon óhajtnak adok kifejezést, hogy a candidáló bizottságban minden tanács egy-egy előadó bíró által részt vegyen.

Ez felélesztése volna más formában a régi magyar bírói *testületi* candidationalis jognak s bizonyára sok tekintetben szaporítaná azon objectív garantákat, melyekre az új igazságügyminiszteri államtitkár is elvi szempontból törekszik. Ehhez még csak azt fűzöm, hogy kívánatos volna előzetes megállapítása azon aránynak, melyben az ugyanazon bírói fórum keretén *belül* történő fokozatos előléptetésekre az ugyanazon testületben már szolgáló bírák szemben a máshonnan kinevezhető bírákkal igényt tarthatnak. Különösen a királyi táblai pótbírák lebegnek itt szemem előtt, kiknek előmeneteli igénye addig is, mig ezen intézmény fenáll (mert attól lehet

tartani, hogy az ez iránt tárgyalásra váró törvényjavaslat nem egyhamar fog törvénynyé válni) — azon elv kimondása által volna biztosítandó, hogy pl. csak minden tizedik megüresedő rendes táblai bírói állásra legyen más bíróság kebelében működött tag kinevezhető; addig pedig, mig az üresedések száma ezen, vagy más méltányosan megállapítandó számot el nem éri, a pótbírák köréből történjék szükségképen az előléptetés. Hogy minő nagy jelentősége van ily elvi előzetes megállapításoknak, s hogy ily elv kimondását ugy egyáltalában az ugyanazon testületben különböző fizetési fokozattal alkalmazott bírák, de különösen a pótbírák méltán igényelhetik, azt nem szükséges indokolnom.

Az előadottakban szigoruan azon intézkedésekre szorítottam, melyek administratív uton létesíthetők. E téren is rendkívül sokat lehet tenni ama sok visszasság és keserűség orvoslására, melyet igazságügyi szervezetünk terén léptenyomon tapasztalhatunk s a törvényhozási intézkedések, mint a lapokban megjelent közlemény jelenti, szintén nem fognak elmaradni.

A magyar jogszolgáltatás minden tényezője és minden igaz barátja várakozásteljesen tekint az igazságügyminiszteri új államtitkár működése elé. Az eszméket, a terveket, ha elmosódó körvonalakban is, de látjuk. Valóságukat minél előbb óhajtuk. Reméljük, hogy azok igazolni fogják a várakozást.

GÜNTHER ANTAL.

Büntetendő cselekményt képez-e nálunk a totalisateur intézményének felállítása?

A fogadás s a játék, a mindennapi élet e két oly gyakran előforduló fogalmának meghatározása, igen sok nehézséget okozott már a jogász-theoretikusoknak. Számos, többé-kevésbé egymástól eltérő definitió alkottatott, de ezek vagy a valónak nem felelnek meg, vagy pedig a gyakorlatban való alkalmazásuk lehetetlen. Ezen hiányok alul WINDSCHEID-nak a valót leginkább megközelítő, de az indokok ingatag alapjára épített definitiója sem képez kivételt, s így a játék s a fogadás közötti határvonalra támpontokat igen, de egy elfogadható megoldást nem találhatunk.

A szerencsejáték fogalmában már nagyobbára megegyeznek a különböző felfogások; ez szerintök «azon játék, melyben az eredmény kizárólag (vagy tulnyomón) a véletlentől függ.» De ezen meghatározás szerint is szükség van a játék s a fogadás közötti határvonalra, s így alkalmazásában egyenlőtlen lesz.

Büntetőjogi szempontból tekintve a szerencsejátékok kérdését, STENGLEIN — eltérőleg az uralkodó felfogástól, — feleslegesnek tartja a játék s a fogadás közötti előleges megkülönböztetést, mert a törvény szerencsejátékok alatt nem csupán játékokat ért, melyekben kizárólag a véletlen dönt. Midőn a törvény szerencsejátékokról szól, ez által csak azon játékoktól különíti el, melyek nem szerencsejátékok, de nem zárja ki a fogadásokat; ha pedig a játék és a fogadás között elvi különbség nem létezik, ennek következtében a büntetőjogban oly nélkülözhetlen biztos határvonal, vajon büntetendő-e vagy nem azon szerződés, nem áll fen: ugy miért választassék külön a fogadás, melynek eldöntése kizárólag a véletlentől függ? miért ne alkalmaztassanak erre is a büntető határozatok?

A mi Kir. Bünt. Tvkünk a 91. §-ban következőkép határozza meg a szerencsejáték fogalmát. «Szerencsejátéknak tekintetik az, melyben a nyereség vagy veszteség kizárólag a véletlentől függ.» E szakasz meghatározása is igazat látszik adni STENGLEIN felfogásának. Ha a törvényhozó a játék fogalmára kívánt volna szorítkozni, mint azt például dr. WITTMANN MÓR a «M. I—gy» ben felteszi, ugy nincsen ok, hogy miért nem tette volna ezt kifejezetten, s miért alkotott ily határozatlan definitiót.

A szerencsejáték szónak összetétele az, mely megtéveszti az interpretálót s hajlandóvá teszi azon felfogásra, hogy az csak játék lehet; pedig az összetételben elveszti a játék szó eredeti jelentését, s némileg tágabb kört ölel fel. Analogiát a fogalom jelentésének megváltozott körére egyebek között a francia büntető-törvénykönyvnek egy épen a szerencsejátékokra vonatkozó rendelkezésében találunk. A Code Penal 410. §-a a játékházakról rendelkezvén, ilyenek kellékül kijelöli, hogy ott «jeux de hasard» üzessék, mint «établissement special» álljon fel s nyilvános jelleggel bírjon. A maison de jeu alatt senkinek sem fog eszébe jutni, csak házat érteni, ide fog tartozni minden, a megjelölt kellékekkel bíró építmény, tehát hajó is.

Különben is, ha a játék fogalmára akarnók szorítani a törvényt, úgy a szerencsejátékokról szóló rendelkezések egyáltalán nem felelnének meg céljuknak. A szerencsejáték anyagilag nem bűncselekmény, s az állam csak a praeventio céljából tiltja el, meg akarván előzni annak a közerkölcs s a játékos gazdasági érdekeire nézve bekövetkező káros hatását. Kötelességének tartja az állam megakadályozni azt, hogy valaki más vagyoni károsításával, erkölcstelen és kockázatos módon szerezzen vagyoni előnyöket, hogy valaki kihasználja a neki a véletlen által nyújtott chance-okat. Az állam nem nézheti tétlenül, miként vonatnak el a szerencsejátékok által számosan a munkától, hogyan csigáztatik fel számosak képzelete s eme képzeletszülte balga remények hogyan tartják vissza a résztvevőt a visszalépéstől, s hogyan készítik elő a játészó és hozzátartozóinak vagyoni romlását. Miután azonban a modern állam nem vihet olyan atyáskodó szerepet, mint a mult század duodez államai, hogy a magánlakásokon üzött játékokat is szabályozza, csak a szerencsejátékoknak legveszedelmesebb faja ellen lép fel: a nyilvánosan s speculatio eszközével üzött szerencsejáték-vállalatok ellen.

Ha azonban szerencsejáték alatt csupán játékokat értünk, úgy számos cselekmény, melyet sujtani kívánt a törvényhozó, büntethetlenné válik, annál inkább, mert a játék fogadások complexuma lévén, a szerencsejátékok a legtöbb esetben fogadási jelleggel is lesznek üzhetők.

A szerencsejáték alfajai a szerencse- vagy kockázati szerződések, épen úgy, mint a fogadás, az emtio spei, az életbiztosítás stb. Mindezek, ha a véletlen dönti el bennök az eredményt, szerencsejátékok. Hogy a közfelfogás is hajlandó a játékon tulterjeszteni a szerencsejáték fogalmát, mutatja azon körülmény, hogy a differentialis ügyleteket, melyek pedig fogadások külalakjában jelennek meg, általánosán szerencsejátékoknak nevezik.

A 91. §. tehát következőkép egészítendő ki: «Szerencsejátéknak tekintetik azon szerencseszerződés,» stb. Elesik ez által szüksége a fogadás s a játék közötti megkülönböztetésnek, s a totalisateur, legyen bár fogadás, mint az intézmény védői mondják, vagy pedig játék, mint azt a német bíróságok eldöntötték, ha benne kizárólag a véletlen dönt, úgy szerencsejáték lesz.

Hogy a szerencsejáték fogalma ajánlott kiegészítése dacára a szerencseszerződéseknek játék és fogadáson, e két a gazdasági életben semmi szerepet sem játszó szerződési nemen kívül, más nemeire akadályozólag nem fogna hatni, annak garantiáját látom a 87. §. szövegezésében: «aki nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló helyen szerencsejáték-vállalatot tart.» ... Ezen szövegezés szerint a szerencsejáték büntethetőségéhez szükséges, hogy nyilvánosan és mint vállalat tartassék, s ezen utóbbi alakulatra nem igen alkalmas minden szerencseszerződés. Ha pedig alkalmaztathatik s alkalmaztathatik s alkalmaztatik vállalati formában, úgy a nyereségnek könnyü módon való megszerzése itt is ugyanazon hatással lévén, mint a játéknál, alkalmazandó lesz reá a 87. §.

Ha a genus proximust megállapítottuk, hátra van annak

megállapítása, vajon a nyereség vagy veszteség kizárólag a véletlentől függ-e a totalisateurnál?

A véletlen kizárólagossága alatt nem azon eset értendő, midőn az eldöntés mozzanata a véletlentől függ, hanem azon körülmény, hogy a véletlen általi eldöntés valószínű mikéntjére nem képes az ember következtetni. A kérdés tehát mindig az lesz, vajon a valószínű eredmény előre megállapítható-e?

Lehetséges-e a totalisateurnál a valószínűségekre való következtetés? Hogy ezt a lehetőséget megállapíthassuk, tekintetbe kell vennünk, hogy kik vesznek részt a totalisateurnál?

Két, egymástól élesen elkülönített osztályból állnak a résztvevők, az egyik a szakértők, a másik a laikusok köre. A szakértők körének tagjai a versenyző lovakat azok születésétől kezdve ismerik, neveltetésökről, a training figyelemmel kísérése által jól vannak informálva, s nem szorulnak a chance-ok találgatására. Ők tudomással bírnak a lovak edzettségének minden részlete felől, ismerik képességeit és sajátosságait: milyen erős tüdeje, engedelmes-e, ideges talán? hogyan töltötte a telet? a telet követő lesoványítási procedurán miként ment keresztül? s ki tudja, még mennyi ilyenmü, csak állandó figyelemmel kísérés után felfedezhető sajátosságairól tudnak.

Ezen szakértők meglehetősen bizonyossággal előre tudják az eredményt, legalább is negative, azaz azt, hogy melyik ló nem fog nyerni. Ezen szakértői kör azonban elenyészőleg kicsiny a laikusok köréhez képest, melynek tagjai a lovakat csak hirtől, vagy még onnan sem ismerik. Egy része ezeknek a lapok sovány tudósításaiból ismeri a lovak nevét és generálóját,* másrészt az ismertebb jockey-k megülte lovakat választja, egy harmadik rész pedig körülfutkos megnézni, mely lóra esik a legnagyobb osztalék, s arra tesz. Ezen kategóriáknál nincsen meg a valószínűségekre való helyes következtetés. Nem elég ugyanis általában lóismerőnek lenni, nem elég a konkrét esetben a versenylovakat felületesen ismerni, az összehasonlítás eredményes eszközésére beható tanulmányozása kell a concrete versenyző lovaknak. Ez azután az a körülmény, mely miatt a laikusok köre nem bír képességgel a valószínűségekre következtetni.

Azon kifogás, hogy a roszt játékosra nézve minden játéknál kizárólag a véletlen dönt, de ez még nem adja meg a játéknak a szerencsejátéki jelleget, csak azon játékokra vonatkoztatható, melyeknél a játékosnak alkalma nyilhatott volna elsajátítani a jó játszást s az eredmény minőségére való helyes következtetést. Ennek a lehetőségnek külső jele, hogy ép eszü, rendes figyelmü emberek bizonyos gyakorlat után megszerezték magoknak a szükséges jártasságot. Lehet-e ezt a versenylovakra nézve bárkinék elérni? Nincsen-e a játészók tulnyomó része kizárva a tényezők megismerhetéséből, melyek nélkül pedig a valószínű eredményre való következtetés lehetetlen. Így tehát kell, hogy roszt játészók legyenek, s nem a játékos ügyetlensége, hanem a játék jellege miatt.

Miután tehát a totalisateurral való szerződés kockázati szerződés és mint ilyen az eredményre nem lehet következtetni, tehát kizárólag a véletlen határoz a nyereség vagy a veszteség felett: a totalisateur szerencsejáték.

Azon körülmény, hogy némelyekre nézve nem szerencsejáték, nem változtatja meg szerencsejátéki jellegét, s csak az intézményre nézve még sujtóbb véleményt eredményez.

A totalisateur tehát szerencsejáték, s miután nyilvános helyen és mint vállalat tartatik, büntetendő cselekmény képez felállítására.

A totalisateur, mely eddig csak lóversenyeknél volt

* A lapok információjának alaposságára igen jellemző, hogy az északnémet Derbyre futók között Budagyöngyének a 6-dik helyet ítelték oda. A sportkörök mindazonáltal nagy összegeket tettek rá, s a lapok után induló laikus?!

felállítva, újabb kiterjedést nyert az által, hogy a kerékpár-egyesületnek is megengedettett versenyeinél a totalisateur felállítása. Mindenesetre nagyobb közönséget fog ez intézmény felállítása a versenytérre vonzani, az egyesületnek is hoz majd bizonyos jövedelmet, de ezen kívül semmi ok sem támogatja az engedély megadását. A publicumban ismét fog képződni a szakértők és a laikusok osztálya, melynek viszonya olyan lesz, mint a lóversenyeknél. Mindenesetre még kisebb lesz a szakértők osztálya, mert a vállalati objektummá alacsonyított versenyzők testalkatát nem lehet úgy megvizsgálni, mint a versenypáríkat, sem pedig trainingjét oly folytonos ellenőrzés alatt tartani.

Ha a lotto, a hülyeség állami adója, felállítatik, az még az állami pénzügyek tekintetéből érthető, de semmikép sem menthető a totalisateur engedélyezése, melynél a laikus szegényebb elem adózik a gazdag sportvilágnak.

KÁCSER ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A honti esetről.

Időelőttinek tartom sajtó utján való nyilvános megvitatását oly ügyeknek, fejtegetését oly kérdéseknek, melyek concret alakban bírósági elintézés alatt állanak; mert a sajtó nemcsak vizshangja, hanem egyszersmind ápolója, sokszor megteremtője a közvéleménynek, melynek nyomása elül a bíró sem menekülhet meg mindig. Ha már most a közvélemény bizonyos kérdést akár pro, akár contra eldöntött, nagyon nehéz, talán lehetetlen, a bírónak mindaddig indifferensnek maradni, míg az ügy elbírálása alá kerül; mert ő is tagja azon társadalomnak, melynek közvéleményét a sajtó ápolja, neveli és irányozza s így akkor, midőn a kérdést el kell döntenie, már határozott véleménye van, — melyet nem az ügy állásából, hanem a sajtóbéli sokszor hiányos, nem ritkán tendentiosus közlésekből merített, vagyis praecoccupálva van, a mi pedig az igazság szem előtt tartását elősegíteni épen nem alkalmas.

Időelőtti volt a honti esetnek sajtó utján való közzététele is, időelőtti lenne még ma is, mert sub iudice lis est: a felsőbb bíróság még nem határozott s ha ennek daczára ezen esethez hozzászólok; teszem ezt egyrészt azért, hogy az eddigi hézagos közléseket kiegészítsem s az ügyet mint ilyent menten minden politikai színezettől megvilágítsam, teszem továbbá azért, mert ezen ügynél az eldöntetlen elvi kérdések egész sorozatával találkozunk, melyekről pedig tisztán elvi szempontból is szólni lehet, a nélkül, hogy az ítélni hivatott bíróságot jogosulatlanul informálni akarnók.

Mindenekelőtt ismerjük meg tehát a tényállást, melyre az ipolysághi törvényszék f. é. 916. sz. végzése vonatkozik.

Ezen tényállás következő:

I. L. panaszt emelt H. J. szolgabíró, D. G. segédszolgabíró és M. J. körjegyző ellen, mert az általa bejelentett pártgyűlést M. J. körjegyző, — a szolgabíró rendeletének felmutatása mellett, — betiltotta.

S. M. pedig panaszolta, hogy H. J. szolgabíró őt szolgabírói illetékesség alá nem tartozó becsületsértési ügyben 10 napi elzárásra ítélte és felebbezésének bejelentése ellenére csendőrök által az ipolysághi fogházba kísértette.

Az első panaszpontra nézve bebizonyult, hogy a pártgyűlést betiltó rendeletet D. G. segédszolgabíró adta ki s hogy M. J. körjegyző a segédszolgabíró meghagyása teljesítésében járt el.

A második panaszpontra nézve H. J. szolgabíró beismerésben van, védelméül fölhozván, hogy ő meg volt győződve, miszerint a panaszló, S. M. tanító a községi bíró ellen becsületsértést követett el, s hogy a nagymérvű pár-

toskodás alatt a közigazgatási hatóságok tekintélyét aláásni törekedtek és engedetlenségre izgattak, azért tehát szükségesnek látta példaadás végett S. M. tanító letartóztatását.

Az ügy ekként felderítve adatott át a kir. ügyésznek, ki is főleg azon oknál fogva, mert *a közigazgatási tisztviselő által hivatalos hatáskörében elkövetett visszaélések nem tartoznak a kir. bíróságok elé, mert azok fölött a közigazgatási fegyelmi hatóság van hivatva első sorban határozni*, — beszüntetési indítványt tett.

Erre hozta az ipolysághi kir. törvényszék a már ismert beszüntetési határozatot, melynek indokaiban kimondotta, hogy D. G. segédszolgabíró ellen a BTK. 475. §-ba ütköző személyes szabadság elleni vétség megállapítottnak tekinthető ugyan; *mivel azonban mind a BTK. 193. §-a, mind pedig a 475. §-ba ütköző vétségek hivatalból üldözendők; a közvádoló kir. ügyész pedig sem egyik sem másik vétségre nézve vádat nem emelt: ennél fogva vádalap hiányában a további büntető eljárás mindkét irányban megszüntetendő volt.*

Kitünik ezen tényállásból mindenekelőtt az, hogy itt nem a BTK. VIII. fejezetében elősorolt választási vétségekről van szó, mert a hivatalos hatalommal való visszaélés a BTK. XLII. fejezetének, a személyes szabadság elleni vétség pedig a BTK. X. fejezetének képezi tárgyát. (475. §. és 193. §.)

Lényeges és fontos ez azért, mert szerény nézetem szerint annak meghatározására: ki tekinthető a fentorgó concret esetben sértett félnek? tehát ki gyakorolhatja a bűnperben a sértett fél jogait? a büntetendő cselekmény minősítése is nagy befolyást gyakorol.

A kir. Curia a polgárok választási joga elleni vétségeket illetően (BTK. VIII. fejezet) az általános vádjog elvét fogadta el (38. számú teljes ülési döntvény), még pedig igen helyesen, mert a választási jog ellen elkövetett vétségek által az összes választó polgárok legsarkalatosabb alkotmányos jogai sértetvén meg, ily vétség elkövetése folytán azok mindegyike sértett félnek tekintendő. A fenforgó esetben nem választási vétségekről lévén szó, kérdés: megilleti-e a magánpanaszlót is a vádjog? megilleti-e a felebbezés joga? oly büntetendő cselekmény esetén, mely a BTK. 475. §-ába ütközik? — kérdés továbbá: kit illet meg a kir. ügyész mellett a vádjog a BTK. 193. §-ába ütköző vétség esetén?

A Btk.-nek úgy 475. §-a, mind pedig 193. §-a kifejezetten valamely magánszemély vagy magánszemélyek ellen elkövetett jogsérelmet tételez fel; magán jogsérelmet, mely a közjogi természetű választási jog ellen elkövethető vétségekkel nem azonosítható. Ezek ugyanis az összes polgárok köztulajdonát képező alkotmányos jognak, — amazok pedig egyesek személyes szabadságának korlátozását involválják: ebből pedig következik, hogy magánjogi sérelem esetén a közvádolóval concurrens vádjog csakis azt illetheti meg, a ki sérelmet szenvedett, a BTK. 475. és 193. §-ainak esetében csupán azt, a kinek személyes szabadsága korlátoztatott.

Nézzük már most megilleti-e I. L. panaszlót a vádjog? I. L. panaszolja, hogy a bejelentett pártgyűlés, szolgabírói rendelet folytán, betiltatott. Nagyon helyesen jegyezte meg Dr. FAYER LÁSZLÓ ur e lapok f. é. 33. számában, hogy vádjoga, legalább is kétes; mert gyűlést egy választó nem tarthat, egy választó tehát pártgyűlés megtartásának betiltása miatt vádat nem emelhet; — hanem emelhetnek mindazon választók együttesen, a kik gyűlésezni akartak, mert csak akkor tételezhető fel a gyűlésezés betiltása, ha e miatt mindazok, vagy legalább is oly szám, mely gyűlést alkotni képes, panaszolják jogaik sérelmét.

A gyülekezési jog korlátozása több személy jogsérelmével jár s így közvád nem léteben okvetlenül megkívántatik az, hogy vádat azok emeljék, a kik jogaikban sérelmet szenvedtek. Egy magánszemély, erre már azért sem jogosult, mert nincs hivatva mások magán jogsérelmeinek orvoslását

követelni. Mondhatnák, hogy hisz a bejelentett helyen és időben számosan voltak jelen: ámde kérdés gyűlésre jöttek-e ezek? s ha igen; nem örültek-e a tervezett pártgyűlés meg-hiusulása fölött? mert hisz jogai sérelme fölül egyikük sem panaszkodik.

A gyülekezési jog korlátozása miatt tehát nem egyetlen egy választónak, hanem mindazoknak kellett volna panaszt emelni, a kik gyűlést nem tarthatván, jogsérelmet szenvedtek: akkor sem a jogsérelmet, sem a vádjog nem lenne kétes.

Ezen panaszpontra nézve azonban csak kétes a magán vádjog, a másodikra nézve ellenben nézetem szerint e jog kizárólag S. M. panaszját illeti meg, mert ő ítélte el nem illetékes bíró által, ő hurcoltatván fogságba, jogsérelmet ez esetben csak ő szenvedett s hogy a felsőbb bíróság jöhet-e azon helyzetbe, hogy ügye felett érdemlegesen határozzon, ez attól függ, élt-e S. M. a beszüntetési határozat ellen felebbezéssel? mert I. L. ez esetben nem lévén sértett fél, felebbezése S. M. jogsérelmének orvoslását maga után nem vonhatja.

Mindezekhez hozzájárult még az is, hogy a magánpanaszlók megtevén a feljelentést, vádat emelni, vádindítványt tenni elmulasztottak.

Áttérek ezek után az ügyészi indítványra, mely lényegileg tulajdonképen illetékességi kifogásnál nem egyéb s nagy hibája az, hogy az illetékesség kérdését az ügy érdemétől el nem választotta. — Az ügyész azon nézetben lévén, hogy az ügy nem tartozik a kir. bíróságok elé, helytelenül cselekedett, midőn illetékességi aggályai dacára az ügy érdemét is bele vonta indítványába. Ha ezt nem teszi, akkor a törvényszék előtt csupán az illetékesség kérdése lévén feltéve, előzőleg efelett határoz vala s talán elkerülhető lett volna ama sajnálatos conflictus, melynek egyébiránt sem az ügyész, sem a törvényszék nem oka, hanem azon chaotikus confusio, mely büntető eljárás hiányában a jogbiztosságot országszerte veszélyezteti.

E mellett azonban határozottan kifejezem azon nézetemet is, hogy az ügyészi véleményt az illetékesség kérdésében tévesnek tartom. Ha ugyanis állana az ügyészi indítvány azon állítása, hogy a közigazgatási tisztviselő által hivatalos hatáskörében elkövetett visszaélések nem tartoznak a kir. bíróságokra, mert azok felett a közigazgatási fegyelmi hatóságok hivatva határozni: akkor a hivatalos pénzt sikkasztó tisztviselő fölött sem ítélnének a kir. bíróságok, mert a visszaélést ez is hivatalos hatáskörében követte el. De ott van a tételes törvény is, t. i. az 1880. évi XXXVII. tcz., mely a BTK. X. és XLII. fejezetében elősorolt bünteteket és vétségeket határozottan a kir. törvényszékek elé utasítja; kétségkívül ide utasítvák tehát a BTK. 475. és 193. §-aiba ütköző vétségek is.

Az ügyészi indítvány a törvényszéknek betérjesztetvén, s a törvényszék látva azt, hogy magánfelek emeltek panaszt jogsérelmeik orvoslása végett, — kérdés: nem tartozott volna-e a sértett feleket vádindítvány tétele iránti joguk gyakorlására felhívni? Ha a kir. Curia igen helyes gyakorlata a sértett fél vádjogát elismeri, azt hiszem az eljáró első folyamodású bíróságoknak kötelessége lenne módot nyújtani a sértett félnek arra, hogy jogait gyakorolhassa; mert ha erre alkalma nincs, akkor a jog illusoriussá válik.

A vádelv legmerekvebb következményeiben sem követeli a kir. ügyész kizárólagos vádjogát, nem követeli a hivatalból üldözendő vétségek és büntettek eseteiben sem; azért tehát, hogy a kir. ügyész vádat nem emel, még nem következik az eljárás beszüntetése mindaddig, míg vádemelésre jogosult más, habár magánszemély is az ügyben mint sértett fél érdekelve van.

Nézetem tehát, hogy a törvényszék minden ügyben nemcsak a vádhatóságot, hanem a sértett felet is tartozik indítványra megételére felhívni, s csak ha a vádemelésre

jogosultak egyike sem emel vádat, akkor van helye a beszüntetésnek.

Van ezen ügynél még egy körülmény, mely nagyon kihívja a kritikát s ez az, hogy a törvényszék beszüntetési határozatot hozván, határozata okainak előadásánál a határozat valódi okain messze tulterjeszkedett.

A bírói határozat okai nem tartalmazhatnak mást, mint azon alapot, melyen a határozat nyugszik s a határozat nem lehet más, mint az okok consequentiája. Mihelyt a határozat és az okok között a logikai összefüggés láncza megszakad: a határozat alapos és igazságos nem lehet; mert alapos és igazságossá más mint a logika kétszerkettője nem teheti.

A törvényszék beszüntető határozatának valódi oka egyedül és kizárólag az, hogy a kir. ügyész vádat nem emelt. Nem ítélek, mert nincs vádló, a hol nincs vádló, ott nem kell bíró. A határozat így alakilag teljesen correct lett volna; de mit szóljunk oly határozatról, mely azt mondja: be van ugyan bizonyítva a hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége, be van bizonyítva a személyes szabadság megsértésének vétsége is, s nekem, törvényszéknek büntetnem kellene a bűnösöket, de azért én még sem büntetem, hanem — hogy megnyugtassam lelkiismeretemet — moraliter megbélyegzem a vádlottakat is, meg az ügyészt is; azokat azért mert vétkesek, ezt mert hivatalos kötelességét nem teljesítette. Az ipolysághi határozat ennél nem kevesebbet mond ki.

Mindezek után összefoglalhatók azon elvi kérdések, melyek ezen cause celebre eldöntésénél figyelembe veendőek, ezek:

1) Több személy jogsérelme esetén gyakorolhatja-e a magánvád jogát csupán a sértett felek egyike olyképp, hogy vádja az összes sértett felek jogsérelmére kiterjedjen?

2) A választások *alkalmából* (tehát nem a választások közben) közhivatalnok által a személyes szabadság ellen elkövetett vétség esetén általános-e a vádjog? vagy ily esetekben is csupán a sértett felet illeti az meg?

3) Illetékességi kérdés fenforgása esetén együttesen tartozik-e a kir. ügyész indítványát úgy az illetékesség kérdésére, mind pedig az ügy érdemére nézve előterjeszteni?

4) Tartozik-e a törvényszék a sértett felet vádjogának gyakorlására felhívni s az ennek elmulasztásából származó következményekre figyelmeztetni?

5) Jogosult-e a bíróság a beszüntetési határozat okai-ként mást is s nem csupán a beszüntetés okait kimondani? s jogosult-e, beszüntetési határozatot hozván, ezen határozatának okáiban a vádlottakat erkölcsileg megbélyegezni?

Nem kétkedem, hogy felsőbb bíróságaink bölcsesége, vezéreltetve örökölt igazságérzete és bölcs tapintata által, meg fogja találni ezen kérdések leghelyesebb megoldási módját, és meg fogja nyugtatni a háborgó közvéleményt, mely elég tévesen a vádrendszer bűnül rója fel azok hibáját, kik vezérfonal hiányában eltévednek ama modern tömkelegben, melynek vádrendszer a neve.

Az egészről pedig a tanulság az, hogy a magyar állam reputációja, polgárainak jogbiztossága föltétlenül megköveteli, miszerint a büntető eljárás valahára elkészüljön; pedig félő, hogy az első magyar országos ügyvédgyűlés az esküdtszék behozatala ellen szavazván, ezen kérdés egészséges megoldását egy lépéssel ismét hátra lökte. TÓTH GÁSPÁR.

A jelzálogi keresetekről.

A *Jogtudományi Közlöny* f. é. 30. számában dr. VÁSÁR-HELYI DOMOKOS ur, 33. számában pedig dr. OESTERREICHER SAMU ur értekezett e tárgyról, különösen arról a kérdéstről, hogy: perelhető-e a jelzálogos ingatlan tulajdonosa az egyenes adós *előtt*; és melyik bíróságnál indítandó a jelzálogi kere-

set, a birtokbiróságnál-e vagy alperes személyes bíróságánál, illetőleg a prts 44. §-ához képest azon bíróságnál, melynek területén a telekkönyvileg terhelt birtok fekszik?

Én e tárgyra vonatkozó nézeteimet a *Büntető Jog Tára* f. é. január hó 22-iki számának melléklapjában megjelent cikkben előadtam már, mely cikkre igaz, hogy a nevezett urak nem reflectáltak. Ha mégis újra foglalkozom a felvetett kérdésekkel, történik ez azért, mert véleményem részint lényegben, részint indokaiban úgy V., mint O. ur nézeteitől némileg eltér.

Hogy a jelzálogos birtok tulajdonosa az egyenes adóstól külön és egyedül is beperelhető, ez szerintem kétségtelen azért:

mert az ausztr. ált. polg. tkönyv 461. és 466. §-ai az ideigl. törvényk. szabályok I. r. 21. §-a által nálunk érvényben fentartvák;

mert az 1860. évi szept. 10-én kibocsátott ministeri rendelet a most idézett §-ok «folytán felmerült *kételyek felvilágosításául*, a jelzálogos hitelezők és a jelzálogok tulajdonosai jogainak megóvására» szolgál; tehát mint ama §-ok kiegészítő része érvényben szintén fen van tartva; e rendelet 2. §-a szerint pedig szabadságában áll a jelzálogos hitelezőnek a keresetet vagy egyedül az adós ellen, vagy egyedül a jelzálog tulajdonosa ellen, avagy mindkettő ellen közösen indítani;

mert az 1883. évi december 4-én kelt 11. számú kir. curiai döntvény indokolása a kérdéses ministeri rendeletet mint érvényben fenállót egyenesen idézi;

és mert — el is tekintve mindezeket — a zálogjog fogalmából is szükségszerűleg következik, hogy a jelzálogos hitelező keresetével közvetlenül a jelzálog tulajdonosa ellen fordulhasson, tekintet nélkül arra, hogy a jelzálog tulajdonára nézve a zálogjog megszerzése óta változás jött közbe.

A zálogjog ugyanis *dologi* jog és a hitelezőnek a végre engedtetik, hogy ha a kötelezettség a meghatározott időben nem teljesítettik, a zálogul szolgáló dologból kielégítést nyerhessen. A jelzálogos hitelező jogain tehát csorbát nem ejthet azon körülmény, hogy a jelzálog tulajdona a zálogjog megszerzése óta harmadik személyre ment át. Ő ezentul is érvényesítheti azon absolut jogát, hogy a zálog az ő követelésének kielégítésére fordíttassék. Ezen jog érvényesítése végett keresettel természetesen a zálog tulajdonosa ellen fordulhat csak és kell fordulnia. És ez épen a jelzálogi kereset.

A jelzálogos hitelező ezen joga azonban viszont a jelzálog tulajdonosának azon jogát vonja maga után, hogy ennek a követelés valósága és fenállása elleni kifogások megtételére alkalom adassék.

Ebbeli nézetemből a következő tételeket vonom le:

1. Az esetben, midőn az adós és a jelzálog tulajdonosa egy keresettel támadtatott meg, joga van a jelzálog tulajdonosának a követelés fenállását kifogás alá vonni, ha az adós a tárgyaláshoz vagy a perfelvételre meg nem jelent. De ha megjelent az adós és a követelés fenállását kifejezetten vagy hallgatag beismerte, akkor e beismerés ellenében a másik alperesnek a kifogás joga meg nem adható.

2. Midőn a jelzálog tulajdonosa ellen a kereset külön, az adós elmarasztalása után indíttatik, a követelés fenállásának kérdése az adós ellen lefolyt perben igenlegesen el lévén már döntve, a fenállásnak kifogás alá vétele többé helyt nem foghat.

3. Oly esetben, midőn a kereset egyedül a jelzálog tulajdonosa ellen indíttatik, ezt a követelés fenállása elleni kifogás joga teljes mérvben megilleti.

Ezen tételeket ismétlések elkerülése végett indokolni nem fogom. A kit érdekel a dolog, azt fenebb idézett cikkekemre kell utalnom.

V. ur azon nézetét, mintha a bekeblezett követelés a jelzálog tulajdonosával szemben, egyedül a bekeblezés tényénél

fogva az ellenkezőnek bebizonyításáig fenállónak volna vélelmezendő, teljesen helytelennek tartom, az O. ur által e lapok 33. számában felhozott indokokból és az 1881: LX. tcz. 197. §-ánál fogva.

Ezen §. szerint, ha valamely jelzálogos követelésnek valósága vagy összege az adós által a sorrendi tárgyaláskor kifogás alá vétetett, . . . a *hitelező* perre utasítandó.

Az «adós» alatt itt kétségtelenül általában a végrehajtást szenvedő, tehát az is értendő, ki a végrehajthatónak nem személyesen kötelezett adósa s az ingatlanok elárverezését csak azért tartozik eltérni, mert annak ő a telekkönyvi tulajdonosa (169. §.). A követelés fenállásának kérdése per útján eldöntendőnek válván szükségessé, a jelzálogos hitelező köteles tehát a felperes szerepét elvállalni. Már pedig perjogi elv, hogy az, ki mellett a jogi vélelem szól, a per megindítására jogának felperesként leendő bizonyítására nem szorítható; ellenkezőleg az tartozik felperesként fellépni, ki a vélelmezett jogot nem létezőnek vitatja. A miből következik, hogy a törvény sem találja megállapítottnak a zálogjog bekeblezésének pusztá tényében a jelzálogilag biztosított követelés fenállásának vélelmét.

A mi a második kérdést, a jelzálogi keresetekre vonatkozó *birói hatáskör* kérdését illeti, nem tudok egyetérteni azokkal, kik az 1881: LIX. tcz. 6. §-át a jelzálogi keresetekre is kiterjedőnek s ennél fogva ezen kereseteket a kir. törvényszékek mint birtokbiróságok hatáskörébe tartozóknak vitatják.

Az 1881: LIX. tcz. 6. §-a egyedül az 1868: LIV. tcz. 18. §-ának helyébe lépett. A jelzálogi keresetekről azonban a prtsnak nem 18. §-ában, hanem 44. §-ának második bekezdésében van szó és ezen §-t az 1881: LIX. tcz. teljes érvényben fenhagyta. A mint tehát az 1882. évig a jelzálogi keresetek felperes választásához képest az alperesnek vagy személyes bírósága vagy azon bíróság előtt voltak indíthatók, melynek területén a telekkönyvileg terhelt birtok fekszik, úgy ugyanott indítandók azok *jelenleg is*, az 1881: LIX. tcz. életbeléptetése óta.

A kérdést vitássá egyáltalában az 1881: LIX. tcz. 6. §-ában használt szerencsétlen kifejezés teheti csupán, mely szerint a birtokbiróságok hatáskörébe tartoznak azon keresetek, melyek valamely ingatlan vagyponra vonatkozó «*dologi jog érvényesítését*» célozzák. Sokkal szabatosabb lett volna itt oly keresetekről szólni, *melyeknek tárgya* valamely ingatlanra vonatkozó dologi jog. Így jelöli meg például a birtokbirósághoz utalt kereseteket az osztrák Civil-Jurisdictionsnorm 52. §-a (Klagen, welche ein dingliches Recht auf ein unbewegliches Gut zum Gegenstande haben); és én úgy tartom, hogy ezt akarta mondani a mi törvényünk is. De még ha az «*érvényesítés*» kifejezésére sulyt is fektetünk, akkor sem mondhatjuk, hogy a jelzálogi keresettel a zálogjognak, dologi jognak érvényesítése célozzatik. A jelzálogi kereset ingatlanra vonatkozó *zálogjoggal biztosított követelés kifizetésére* irányul (az idézett Jurisdictionsnorm 56. §-a — Klagen auf Zahlung einer mit Pfandrecht auf ein unbewegliches Gut versicherten Forderung — és hasonló értelemben prtsunk 44. §-a). Ezt, tehát *követelés érvényesítését*, mely követelés jelzálogilag biztosítva van, nem pedig zálogjog érvényesítését, mely természetesen követelésre vonatkozik, célozza a jelzálogi kereset. Az *érvényesítés tárgya a követelés, melyet a zálogjog biztosít* és nem megfordítva a zálogjog, mely követelést biztosít.

Mondom, én a jelzálogi keresetet a birtokbiróság hatáskörébe tartozónak nem és ezen keresetet a birói hatáskör tekintetében a prts 44. §-a alá vonandónak vélem. De már odáig még sem mernék menni, hogy az 50 frtot meg nem haladó követelés iránti kereset, ha ezzel nem az adós, hanem ettől külön, a jelzálogos birtoknak utóbb tulajdonosává lett harmadik személy támadtatik meg, a *bagatell-bíróságnál* volna megindítandó.

Jól érzem, hogy ez álláspontot nehéz védelmezni; mert mihelyt azt állítom, hogy minden jelzálogi kereset pénzkövetelés érvényesítését *czélozza*, némi következtetés nélkül az 1877: XXII. tcz. 11. §-ának 1. pontjával szemben alig mondhatom, hogy a bagatell-bíróság hatásköre a jelzálogi keresetekre ki nem terjed. És mégis nem tudok megbarátkozni azzal, hogy a jelzálogi keresetek a bagatell-bíróságok hatáskörébe tartozzanak; nem tudom elképzelni azt, hogy a törvényhozás ezen kereseteket a kisebb polgári peres ügyekben követendő eljárás szerint tárgyalatni, azoknak a telekkönyvi intézmény s az erre vonatkozó törvények és rendeletek alapos ismeretét szükségképen feltételező elintézését a bagatell-bírákra *akarta* volna bízni, kiktől a józan észnél egyéb qualificatio alig kívántatik.

De a törvény grammatikai magyarázata sem szól határozottan az én véleményem ellen. Igaz, hogy az 1877. évi XXII. tcz. 11. §-ának 1. pontja általában 50 frnyi összeget meg nem haladó minden *«pénzkövetelést tárgyzó»* kereset utasít a bagatell eljárás alá. De hát *egyszerűen* «pénzkövetelést tárgyzó»-e a jelzálogi kereset? Pénzkövetelés-e a jelzálogi keresetnek egyedüli és közvetlen tárgya? Pénzkövetelés érvényesítését igenis *czélozza* az ilyen kereset; de hogy ezt a *czélt* elérje, *zálogjogot is* érvényesít, kell érvényesítenie. Ez a kereseti követelésnek a jogalapja az alperes ellenében. Ez a keresetnek tulajdonképeni *tárgya*. Pénzkövetelése felperesnek alperes ellenében nincs, csupán zálogjoga van és alperes csak azért tartozik fizetni, helyesebben a zálogból az ezáltal biztosított pénzkövetelés fedezését megengedni, mert ő a zálognak ez idő szerinti tulajdonosa.

Szívesen elismerem, hogy érvelésem gyenge lábon áll; de a bagatell-törvénynek még egyéb törvényeinknél is pongyolább szerkezete mellett, arra a grammatikai magyarázat szoros és szigorú szabályait alig is lehet alkalmazni s nagyobb tért kell engedni a logikai magyarázatnak. Ennek útján pedig a törvényhozás szándékát kell kutatnunk; és azt a szándékot alig lehet a törvényhozásnak, a bagatell-törvény hozatalakor elkövetett minden hiba daczára, imputálni, hogy a szolgabíró, a városi közigazgatási tisztviselőt, a községi bírót, stb. olyasminek az elvégzésére akarta volna feljogosítani, — azaz *ezt* a nálunk uralgó igazságügyellenes áramlat mellett igenis lehet, — de hogy olyasminek az elintézésére *kötelezni* akarta volna, a mihez a nevezett közegek épenséggel nem értenek, a mit érteniök nem is szükséges.

Ugyis tulságosan van kiterjesztve a kisebb polgári peres ügyek fogalmköre. Ne kívánjuk azt magyarázat útján új nemű ügyek bevonása által még inkább kitágítani.

Dr. IMLING KONRÁD.

Különfélék.

— **A polgári törvénykezési rendtartás reformja** nagy lépéssel haladt előre. A két előadói tervezet átadatott a nyilvánosságnak. A két tervezet alapjául szolgáló főbb elveket a jogászvilág már a Jogászegylet tavali vitáiból ismeri, mely vitában Plósz és Emmer urak azokat kifejtették. Tekintve azon élénk érdeklődést, mely gyakorlati jogászok részéről a perrend reformja iránt mindig mutatkozott, akarjuk remélni, hogy az említett két tervezet jobb sorsban fog részesülni, mint a polgári törvénykönyv tervezetei, melyek több év óta a jogászközönség elé terjesztve vannak és évek alatt oly sporadikus bírálatos irodalmat idéztek elő.

— **A védelem jogai a kir. Curián.** A végtárgyaláson a védő közvetlenül kívánt kérdést intézni egy tanúhoz. Az elnök, hivatkozva a gyakorlatra, ellenzé. A védő törvényszéki határozatot provocált, s midőn a törvényszék az elnök felfogásához csatlakozott, a védelemtől visszalépett. Ezen ügy a napokban a kir. Curián felvételén, a végtárgyalás

megsemmisítettett. Az indokolás a védőnek közvetlen kérdési jogát kifejezetten elismeri.

— **Egyleti ügyek.** A jogászegylet elnöke újabb versio szerint a bírói kar tagjai közül feg választatni. Az állandó bizottság körében Czorda Bódog curiai bíró nevét emlegetik. Czorda Bódog jelenleg az állandó bizottság alelnöke. A jogi szakoktatás reformja iránti kérdés előadója Hoffmann Pál akadályozva lévén, őt Nagy Ferencz fogja helyettesíteni. — A Magyar Jogászegylet választmánya f. h. 13-án ülést tart, melyen az egylet közelebbi munkaprogramját állapítja meg.

— **A német statistikai hivatal** nemrég közzétett hivatalos kimutatása közli a polgári és bűnügyi törvénykezésre vonatkozó adatokat, melyekből kitűnik, hogy a polgári peres ügyek száma következetesen apad; míg ugyanis a járásbírókhoz 1881-ben 2.110,578 ügydarab érkezett, addig 1882-ben 2.086,682-re, 1883-ban pedig 2.054,454-re szállott alá. A váltóperek 1881—2 közt 11 százalékkal kevesbedtek. A törvényszékeknél a rendes perek száma 6'3, az okmány-pereké 30'8 százalékkal fogyott. Ellentétben a perek számának apadásával a szóbeli tárgyalások száma folytonos növekedésben van, a mi a gyakori halasztásoknak következménye. Szintugy évről-évre gyakoribbá válik a jogorvoslatoknak igénybevétele; így a panaszok száma a törvényszékeknél 11591-ről 12771-re, a főtörvényszékeknél 4152-ről 4844-re emelkedett. Feltűnő, hogy ezen panaszok közül 1881-ben 9 százalék, 1882-ben 11'9 százalék, 1883-ban pedig már 15'4 százalék találatott alaposnak. A mi a bűnügyi statistikát illeti, az az 1882-iki rendelet folytán egészen más alapra fektettetett; ugyanis 1. csakis a büntett és vétségekre terjed ki; 2. nem az egyes törvényszékek adatain, hanem számozott jegyek alapján állittatik össze, mely jegy minden, a német törvényszékek által büntett vagy vétség miatt elítélt egyén számára kiállittatik és a statistikai hivatalnak megküldetik. Ezen táblázathoz az ügykezésre vonatkozólag a birodalmi igazságügyi hivatalban, a morál-statistikára vonatkozólag pedig a statistikai hivatalban csatolnak megjegyzéseket. Az új alapon összeállított statistikai adatok az átlagos eredményt illetőleg csekély mérvben térnek el az előző évtől. A büntettek száma 389,289-ről 399,611-re emelkedett s így minden 100,000 lakosra (tizenkét éven felül) 1214, 1883-ban 1239 bűncselekmény esik. Az elítéltek száma 329,688-ról 329,750-re emelkedett, mi azonban, tekintve a lakosság szaporodását, inkább csökkenésnek mondható, úgy hogy míg 1882-ben minden 100,000 lakosra 1028, addig 1883-ban 1023 elítélés esett; ezeknek csaknem fele a vagyon elleni, harmada az egyén ellen elkövetett büntetésekre esik. A territorialis kriminalitás terjeszkedésére vonatkozólag igen eltérő állapotot találunk; míg ugyanis Bromberg kerületben minden 100,000 lakosra 2023, addig Minden kerületben 436, Schaumburg-Lippeban 440 elítélés esik. Említést érdemel, hogy Berlin az ember élete elleni büntettekénél aránylag kedvező helyet foglal el; ellenben a vagyon és különösen a szemérem elleni bűncselekmények folyton emelkednek s nem igen kedvező színben tüntetik fel Berlin erkölcsiségét.

— **Jogirodalmi Szemle.** Borchardt nagyszabású művének *Die Handelsgesetze des Erdballs* második kötete hagyta el a napokban a sajtót. Hogy mily elismerésre talált szerző ezen eléggé nem méltányolható műve, kitűnik abból, hogy az első kötet, daczára nagy terjedelmének és ehhez mért árának, rövid 1½ év alatt második kiadást ért. Ezen új és teljesen átdolgozott kiadásban főleg a Belgium és Brasília vonatkozó törvényeiben időközben tett változtatások vannak hiven feltüntetve. A mű most megjelent II. kötete Columbia, Costa-Rica, Németország, San Domingo, Ecuador, Franciaország, Görögország, Guatemala és Haiti államok kereskedelmi törvényeit és rendeleteit foglalja magában. Különösen nagy gonddal és alaposítással van ismertetve a francia Code de Commerce, kapcsolatban az ezt kiegészítő és megváltoztató újabb törvényekkel.

Felen számunk mellékletén közöljük a Jogászegyletről szóló részletes értesítvényt.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt
negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Magyar Jogászsággyűlés. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédttől. — A váltóképeség korlátozásáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédttől. — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ től. — Törvénykezési Szemle: Kit illet a kötelezővény, ha a követelés elárverezett ingatlanon teherképen továbbra meghagyatik? Dr. M. I. ügyvédttől. — A jelzálogi keresetekről. FEHÉR KÁLMÁN komáromi ügyvédttől. — Különfélék

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Magyar Jogászsággyűlés.

A Magyar Jogászsággyűlés két évi szünetelés után ismét felveszi működését. A szünetelést nem okozta a megoldásra váró kérdések hiánya vagy jogéletünk tökélye, mely semmi kívánni valót nem hagy: hanem a közöny és a részvétlenség és az elkedvetlenülés a miatt, hogy a Jogászsággyűlés működése és annak tényleges hatásai közt mind nagyobb űr mutatkozik.

A Jogászsággyűlés alapítása szoros kapcsolatban állott azon jogi mozgalmakkal, melyek a hatvanas évek vége felé a magyar törvényhozásban elismerésre jutottak. Mi sem jellemzi jobban ezen gyűléseket, mint a 15 évvel ezelőtt alkotott alapszabályok, melyek 1. §-a célul tűzte ki a hazai jog szükséges átalakításának és a *szabadelvi jog-reformok* helyes létesítésének előmozdítását. Az akkori igazságügyi kormány, melynek élén Horváth Boldizsár állott, a jog-reformok keresztülvihetősége tekintetéből a hazai jogászkarra, bíróra és ügyvédire egyaránt, akart támaszkodni. S ép mert érezte azon nehézségeket, melyekkel a reform keresztülvitelekör magán az országgyűlésen és a reformokat kellő mérvben fel nem ismert közvéleményben találkozni fog, szükségesnek tartotta a magyar jogászkar oly szervezetét, mely hivatva legyen nyilatkozataiban mint szakértő közeg esetleg az országgyűlést és a közvéleményt felvilágosítani.

Már előzőleg Horváth Boldizsár kezdeményezése folytán megalakult volt a Pesti Ügyvédi Egylet, melyet az országban több más ily egylet alapítása követett. S már 1871-ben országos pártolásra talált azon eszme, melyet NAGY JÁNOS Nagy-Kun kerületi kapitány a *Themis* 39. számában megpendített, hogy alakittassék országos ügyvédi egyesület és adassék a jogászsággyűlésnek oly szervezet, mely az állam összes jogászait egybefoglalja.

Az első Jogászsággyűlés az alakulási munkák terjedelménél fogva csakis a főbb elvek kifejezésére szorítkozott. A második Jogászsággyűlés a kérdések beható tárgyalását tünteti fel, a jogreform számára határozott irányt jelöl meg, mely az akkori elnök beszédében kifejezésre jutott. Jellemző, hogy azon jogászsággyűlésről dicsérőleg említé fel bezáró beszédében elnöke, hogy a magyar jogászság a hitbizományok mielőbbi eltörlését és az esküdtzéki intézmény behozatalát követeli; s 12 évvel utóbb az igazságügyminister egyik nyíltan kifejezett és a képviselőház által éljenzéssel fogadott program-pontját az képezi, hogy a hitbizományok a jelenleginél még szélesebb alpra fektetessenek, s alig néhány nappal ezelőtt Magyarország ügyvédsége, mely a második jogászsággyűlésen is számos kiváló tagja által volt képviselve s ott a KORMOS BÉLA által felhozott nemzetiségi és nyelvi akadályokat figyel-

men kívül hagyta, legujabban ugyanezen szempontot fogadta el az esküdtzék *elleni* nyilatkozata alapjául.

A ki figyelemmel kísérte a jogászsággyűlések elé terelt indítványokat, azok tárgyalásait és a határozatokat, annak el kell ismernie, hogy e gyűlések nem vezették magukat tisztán abstract elvek által, hanem lehetőleg figyelemmel voltak az ország concret viszonyaira és kiválóan a gyakorlati irányt tartották szem előtt.

Ha azonban e határozatokat az az óta hozott törvényekkel és a még függőben levő tervezetekkel egybevetjük, nyomról nyomra kimutatható az ellenmondás a jogászsággyűlés és a törvényhozás közt. A jogászsággyűlés minden alkalommal azt hangoztatja, hogy a közigazgatás és a bíraskodás elválasztandó, s újabb törvényeinkben ennek ép ellenkezőjét találjuk. A jogászsággyűlések az egyéni szabadság biztosítékát a birói cognitióban vélték feltalálni, s gyakorlatunk ellenkező irányban haladva, a birói függőséget a közigazgatási hatóságok messze terjedő birói ügyködésében megteremtették.

A jogászsággyűlési elnökök megnyitói és a titkári jelentések a lefolyt 15 év igazságügyi állapotainak bírálatát nyújtják főbb vonásokban, s jellemző az, hogy teljesen független, a politikai pártélettől távolálló férfiak, kik magas állásuknál és képzettségöknél fogva az országban kiváló tekintélynek örvendenek, évről évre Magyarország igazságügyi viszonyai felett a legsujtöbb itéletet mondották, az állapotot tarthatlannak jelezték s a kívánalmakat határozottan megjelölték, és ma, 15 év után ugy az elnök a megnyitóban mint a titkár a jelentésben ugyancsak azt lesz hivatva mondani, a mi mindedig mondatott.

Hogy ily viszonyok közt a részvétlenség jelei mutatkoznak, nem igényel magyarázatot.

De dacára a jelzett körülményeknek a jogászsággyűlés működése nagy jelentőséggel bír. Ép ama korban, midőn a jogi kérdések iránti fogékonyság alacsony fokra szállott, kettős szükség van oly testületre, mely függetlenül a közvélemény hullámzásaitól, meg nem hajolva a napi befolyások alatt, megőrzi azon irányeszméket, melyek a magyar jogászkar állandó programját képezik és melyek szoros kapcsolatban állanak a negyvenes évek férfainak jogreform-eszméivel, azok kibővítését és a változott viszonyokhoz való alkalmazását képezik.

Az eddig közrebocsátott 16 kötet évkönyv tartalmának tüzetes méltatása túlhaladná a jelen sorok keretét. E kötetekben a lefolyt másfél évtized jogtörténetének jó része van letéve. Világosan kimutatják ezek azon haladást, mely a magyar jogirodalomban ez idő alatt beállott. Ha az előbbi korszak jogásza, bár nem egészen joggal, azzal vádoltattak, hogy a magyar jogreformot tisztán német eszmék befolyása alatt akarták eszközölni, a jogászsággyűlés működése tanuságot tesz arról, hogy a joggal foglalkozók látköre kiszélesült. Nem egyes törvények utánzása, hanem az európai jogélet kritikai méltatásából levont eredmények, viszonyítva a fenálló viszonyokhoz és az érvényben levő joghoz, találtak azokban kifejezést.

Érdekes tanuságot tesznek ezen kötetek végre Magyarország felső birói karának a reformok iránti fogékonyságáról. Mig más országokban a jogreformok rendszerint a felső

birói kar ellenzésével találkoztak, addig a mi jogászgyűlésünk munkálkodásának egyik lényeges emeltyűje az, hogy a felső bíróságok tagjai élénk részt vesznek a tárgyalásokban. Természetes, hogy maga a küzdelem vitele kiválólag az ügyvédekkel illel.

Szervezeti törvényeink megszakították a kapcsolatot bíróság és ügyvédség közt. A jogászgyűlés az egyedüli tér, a hol e két testület az együttműködésben találkozhatik. Ha más ok nem forogna is fen, ha azt látnók, hogy döntő körökben épen semmi elismerést sem talált a jogászgyűlés munkája: már a két testület közti kapocs fentartása is elég ok volna a jogászgyűlések minél gyakoribb tartására.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

A váltóképesség korlátozásáról.

Ugyanazon irány, mely létrehozta az 1877. évi VIII. tczikket a kamatmaximumnak 8 százalékban való meghatározásáról s melynek az 1883. évi XXV. tcz. (a káros hitelügyletekről) köszöni létét, — napirendre tűzte a váltóképesség korlátozásának kérdését is, melynek actualitását tanúsítja azon körülmény, hogy azt a IX. jogászgyűlés napi rendre tűzte.

Minthogy a Jogászgyűlés előtt csak egy, még pedig a fenti iránynyal ellenkező vélemény fekszik, minthogy továbbá ezen véleménynyel az én ellentétes nézeteimet összhangba nem hozhatom s mert az uralgó áramlatot ismerve ugyanezen állapotot másoknál is felteszem: ennél fogva kötelességet vélek teljesíteni, midőn a IX. Jogászgyűlés küszöbén eltérő nézeteimnek kifejezést adok.

Mielőtt azonban a tárgy érdemébe bocsátkoznám, szükségesnek tartom rövid visszapillantást vetni a váltó hazai multjára, mert nagyon sokszor találkozunk e tekintetben oly nézetekkel, melyeknek okát és alapját bárhol inkább föl-találhatjuk mint hazai magyar viszonyainkban. Szükséges a visszapillantás még azért is, mert valamely reformkérdésnél csak akkor jelölhetjük meg a reform szükségességét és irányát, ha a reformálandó intézmény multja, fejlődése és jelene, vagyis a közéletre való kihatása tisztán áll előttünk.

A váltónak multja hazánkban nagyon szerény; 1840-ig még kereskedőink is alig ismerték¹ és a hazai leghiresebb jogászok és publicisták, sőt a váltójogtörvény elkészítésére 1839-ben kiküldött országos bizottság előtt is idegen volt a váltójog; — pedig ezen bizottságban oly előkelő nevekkel is találkozunk, mint Deák Ferencz, Szentkirályi Móricz, Szentiványi Károly, Zsedényi Ede, Klauzál Gábor, Pulszky Ferencz stb. és ezen bizottság még sem kezdett a tárgyalásokba mindaddig, míg maithsteini Wildner Ignác bécsi jogtanár mint szakértő körébe nem érkezett.²

A váltót tehát, mint nálunk alig ismert, de a nyugati népeknél általánosan elterjedt s így bizvást nemzetközinek nevezhető fizetési és hiteleszközt ültették át hazai jogrendszerünkbe, hol annak multja addig nem volt; bizvást mondhatjuk ennél fogva, hogy nálunk 1840-ig a váltó csupán a külfölddel való kereskedésnél volt használatban és kizárólag kereskedelmi célokat szolgált s csupán az 1840-iki váltótörvénynyel nyert a váltóforgalom élénkebb lendületet és általánosabb elterjedést.

Az 1840-iki váltótörvény alkotásakor hazai jogrendszerünkben nem voltak az új törvény alap- és irányelvei fel-

¹ Conlegner Károly, a József-műegyetemen az államszámviteltan, kereskedelmi számtan és könyvvizetés tanára, 1846-ban történt kinevezetése előtt egy évtizedet meghaladó időn át működött a kereskedői pályán; tőle hallottam, hogy a váltót azon időben akár mint fizetési, akár mint hiteleszközt csak néha-néha használták s a váltóügyleteket alig ismerték.

² Theoretisch-praktischer Commentar der ung. Creditgesetze von Dr. Ign. Edler von Maithstein I. Band 10. lap. Hogy Wildner Ignác a kiküldött bizottság előtt valóságos előadásokat tartott, ezt boldog emlékezetű báró Eötvösünk is gyakrabban említette egyik bizalmas barátja előtt, kit azonban szerénysége miatt megnevezni nem akarok.

találhatók, mi természetesebb tehát, mint hogy átültettük azon alapelveket, melyek a velünk már addig is háromszázados közjogi kapcsolatban élő osztrák tartományokban uralkodtak, ezek közt voltak a váltóképességet korlátozó intézkedések is.

Igy jutott 1840-iki váltótörvényünkbe a papok, a katonák és a nők váltóképességének megtagadása s leszámítva az absolutistikus regime pünkösdi királyságának rövid uralmát, fenállott 1876-ig, a jelenleg érvényben levő váltótörvény megalkotásáig.

Ebből következik, hogy az alap, melyen a váltóforgalom kifejlődött, az 1840. évi törvény volt. Hogy már most hozzájárulhassunk a váltóképesség korlátozásának napirendre tűzött kérdéséhez, vizsgáljuk mindenekelőtt: helyes és szükséges volt-e, vagyis a hazai viszonyokban gyökerezett-e az általános váltóképesség kimondása és az 1876-iki váltótörvénybe való felvétele?

Az alkotmányáért küzdő nemzet előtt évtizedek óta csak egy cél lebegett: a haza alkotmányos szabadságának kivívása. Ezen cél absorbeált minden törekvést, munkát és fáradozást s midőn 1867-ben a nagy célt elérni sikerült, nem volt gyakorlott kéz, mely a nagy épület belső berendezéséhez alaposan hozzá foghatott volna. Általános doctrinák, csillogó frázisok és magasztos elvek képezték a kiindulási pontot s nem a nép igényei, nem a nemzetgazdasági követelmények, nem a lakosság anyagi érdekei, mert ezeket senki sem ismerte, mindezekkel eddigelé törvényhozási célból senki sem foglalkozott. Szabadelvűség, jogegyenlőség, humanismus s több efféle volt a jelszó; ily jelszavak alatt törültek el az uzoratorvényeket és kamatmaximumot, proclamáltak a szabad ipart és kereskedést, megengedték a paraszttelkek szétdarabolását s betetőzték mindezt az általános váltóképességgel.

Alig fejezték be azonban mindezen reformmunkálatokat, látniok kelle, hogy az életnek tisztán doctrinakon alapuló törvényeket adni nem szabad; be kelle látniok, hogy a szabadelvűség és szerződési szabadság észjogilag helyes elvein nyugvó intézkedéseknek nagyban és egészben káros következményei lettek. Meghatározták tehát újra a kamatmaximumot, büntetendőnek mondták ki az uzorát, hoztak új ipartörvényt, mely már az iparszabadságot nem föltétlenül respektálja s folytatják az irányban tovább a munkát, felvetvén többek között az általános váltóképesség korlátozásának kérdését is.

A mint a kamatmaximum és uzora eltöröltetett, csak idő kérdésének kelle tekinteni az általános váltóképesség kimondását, mert a pénz és hitel korlátlan szabadságának proclamálása természetes következményként vonja maga után a hiteleszközök korlátlan szabadságát is.

A mint azonban hitelügyleteknél a szerződési szabadság korlátolt, azonnal actualissá válik a váltóképesség korlátozásának kérdése is, mert a váltóképesség korlátozása nélkül sem az uzoratorvénynek, sem a kamatmaximum meghatározásának absolute semmiféle fogantaja sem lehet.

Kölcsön akarok venni 200 frtot és a pénzüér hajlandó nekem 15 százalék előleges levonása mellett 170 frtnyi összeget 200 frtéért rendelkezésemre bocsátani; a kamatmaximum 8 százalék s csak félévre vonható le előre s így az üzér, ha a törvényt szem előtt tartja 192 frtot tartoznék nekem átadni s ha kötvényre adja a pénzt, mást nem is tehet, mert én kifogást tehetek, ha ő a törvényesnél nagyobb levonásokat enged meg magának. A törvény kijátszására alkalmas eszközül kínálkozik a váltó; a pénzre szükségem lévén, aláírom 170 frtéért a 200 frtos váltót és az üzért törvényellenes eljárásáért felelősségre soha sem vonathatom, mert az összeg le nem számlálása, a törvényesnél magasabb kamat szedése vagy uzoráskodás miatti kifogásaimat a váltóbiróság figyelembe nem veendi.

Nézzünk egy más esetet. X. községben a korcsmahitel

maximuma 6 frtot teszen. Egyik gazda 6 frtig felhozta az adósságát, tovább hitelre nem ihatik, miért is a korcsmáros fizetést kér, a mi meg is történik következő módon: az adós gazda 6 frtról váltót állít ki, ezzel régi korcsmai adósságát törlesztette s most már kezdheti újra elülről megint 6 frtig s hat forintjával a végtelenségig.

Vannak azonban még ezeknél szebb esetek is. Például midőn az adóstól jelzálogilag biztosított követelésnél a hitelező fedezeti váltót is vesz. Ilyenkor a tartozás a kiállított kötvény alapján zálogjogilag biztosítottatik, a fedezeti váltó pedig vándorol, míg végre megtörténik, hogy a szegény adós kénytelen a váltót is beváltani, meg kötvénybeli tartozását is kiegyenlíteni. (Megtörtént számosakkal ez évben is egy vidéki pénzügyintézet bukása alkalmával.)

De ki tudná szerét számát azon ezerféle módnak, melyet a váltóüzérkedés büntetlenül naponkint alkalmaz, kijátszva a hitelt korlátozó törvények megszorító intézkedéseit. S a törvények kijátszásánál az egyedüli eszköz a váltó, még pedig csupán és egyedül a váltótörvény azon intézkedésénél fogva, hogy a váltóképesség általános; ha tehát azt akarjuk, hogy kamatmaximum és káros hitelügyletekről szóló s ezekkel rokon más törvények írott malaszt ne maradjanak: okvetlenül akarnunk kell a váltóképesség korlátozását is.

A hazai váltójogi fejlődés is a korlátozás mellett szól, mert a magyar törvény az általános váltóképességet a legújabb időkig nem ismerte; a korlátozás mellett szólnak, ezt ugyyszólván parancsolólag követelik, a legutóbbi évek hiteli megszorító intézkedései; ugyanezt követeli a nép éretlensége, mely a váltót nem mint a hitel jótékony előmozdítóját, hanem mint az uzsora és a törvényes formába öltöztetett büntetlen csalás eszközét tanulta megismerni.

Kétségtelen, hogy a szerződési szabadság a korlátozásnak ellene mond, ámde a szerződési szabadságnál sem kizárólag az abstract elvek, hanem a concret viszonyok és a társadalmi igények veendőik figyelembe. A társadalom és ennek viszonyai nem alakulnak a társadalomról felállított elvont szabályok szerint, hanem magukat ezen szabályokat is a társadalmi életből vontuk le. Így vagyunk a váltóképesség kérdésénél is. Nem azt kell vizsgálnunk, mit követelnek a jogegyenlőség és a szerződési szabadság észjogi elvont elvei, hanem vizsgálnunk kell a társadalmi állapotokat és ezek követelményeit s ezen vizsgálódás eredménye fogja aztán megmutatni az irányt, melyet követnünk kell.

Mit követelnek hazai viszonyaink? ennek a leghivatottabb fórum, a törvényhozó testület, határozott kifejezést adott a már többször említett hitelmegszorító törvények meghozatala által; e kérdésben pedig 1883. évi január 24-én hozott határozata által, midőn az igazságügyi minisztert a szenvedő váltóképesség korlátozása tárgyában tanulmányok megtételére és tanulmányai eredményéhez képest a váltótörvény megfelelő szakaszainak módosítása iránti törvényjavaslat előterjesztésére utasította. A közvélemény pedig úgy a hitel megszorítása végett előbb hozott törvényeket, mind pedig a képviselőház imént idézett határozatát megnyugtással, sőt meglelégedéssel fogadta, mit legjobban bizonyít ama körülmény, hogy a közvélemény organumaiban, a sajtóban ezen határozat ellen figyelemreméltó nyilatkozat nem történt.

De helyeselő a szerződési szabadság s különösen a hiteleszközök korlátozása s így a szenvedő váltóképesség korlátozása is főleg még azért, mert csak akkor járunk el helyesen, ha az intézményeket az állam lakosságának igényeihez idomítjuk; hiteltörvényeknél, ha mindazt megteszünk, a mi a lakosság hiteligenyeit kielégíteni képes. Ebből pedig következik, hogy azok részére, kiknek igényei a korlátlan szerződési szabadságot követelik, ennek megfelelő intézkedéseket kell statuálnunk; viszont azok részére, kikre a korlátlan szerződési szabadság káros, korlátozó rendelkezésekről gondoskodunk.

Miután meggyőződünk arról, hogy az általános szenvedő váltóképesség helyeseknek bizonyult törvények kijátszására legalkalmasabb eszköznek bizonyult s meggyőződünk arról, hogy vannak az államban osztályok, melyeknek hiteligenyei a váltóhitelt nem követelik, sőt ez rájuk nézve az anyagi romlás kuforrásává vált: mindezeknél fogva a szenvedő váltóképesség korlátozásának szükségességét el kell ismernünk s ezt elismervén el nem zárkozhatunk a korlátozás mikéntjének megállapítása elül sem.

Mindenekelőtt ki kell itt emelnünk, hogy az általános váltóképesség teréről egyszer már a korlátozás terére léptünk. Történt pedig ez 1861-ben, midőn az osztrák váltórendszabály helyett az 1840-iki váltótörvényt fogadtuk el. Ezen változás megtörtént a nélkül, hogy legkisebb zavart, vagy krízist okozott volna s így feltehető, hogy a szenvedő váltóképesség korlátozása zavarokkal járnai most sem fog.

A korlátozás szükségét és lehetőségét az eddigiekkel kimutatván, azon kérdés előtt állunk már most: mily terjedelmű legyen a korlátozás? Vajon szabálylyá tegyük-e a váltóhitel teljes kizárását? s csupán a kivételeket határozzuk meg, vagyis taxative soroljuk fel azon kereseti ágakat, melyeknek a váltóképességet megadandónak véljük? vagy pedig szabályul állítsuk fel az általános váltóképességet és állítsuk fel kivételképen a korlátozásokat?

A magyar váltóhitel multja ez utóbbi álláspont elfogadására utalna bennünket; ha azonban a korlátozásokat csupán oly szűk keretbe szorítjuk, mint a milyent azok a régi váltótörvényben elfoglaltak, akkor azokon a bajokon, melyeket az általános váltóképességnek tulajdonítanak, segítve nem lesz. A korlátozás határait ki kell tehát terjesztenünk, minek következtében aztán a kivételek egész legióját kellene meghatározunk, minél pedig sokkal czélszerűbb, ha a műveletet megfordítjuk s csupán azokat soroljuk taxative elő, a kiket váltóképességgel fölruházandóknak tartunk.

Ezek lennének:

1. az önálló kereskedők és iparosok kivétel nélkül, tehát a szatócsok és kis-iparosok is;
2. azon gazdák, földművelők és földbirtokosok, a kik akár tulajdonul, akár csupán haszonbérben 40 holdnál nagyobb terjedelmű fekvőséget bírnak.

Az ezen kategóriába tartozók a nemre való tekintet nélkül váltóképeseknek lennének kimondandók; minden más osztály vagy foglalkozásra nézve a szenvedő váltóképesség eltörölendő lenne.

Az 1. pont alá tartozó váltóképes egyéneknél a váltóképesség fölismerése semmi nehézséggel sem járna s nem is kellene e végből különös intézkedéseket tenni; a 2. pontra nézve azonban a váltóképesek hatóságilag nyilvántartandók lennének, hogy az ezen kategóriába tartozók váltóképessége vita tárgyát ne képezhesse.

További korlátozásokat, nevezetesen az összegre kiterjedő tárgyi korlátozást, szükségesnek nem tartok.

Tartozom azonban okát adni, miért tartom a váltóképességet csupán a fent nevezett két kategóriába tartozókra kiterjesztendőnek?

Ennek megállapításánál tisztán nemzetgazdasági okok vezettek. Nemzetgazdasági szempontból ugyanis a foglalkozások két osztályba, a productiv vagy az improductiv osztályba tartoznak. Ígyedül a productiv foglalkozások azok, melyek a hiteleszközök felhasználása által előnyösen pótolhatják a pénz hiányát, fedezhetik pénzzükségletüket; előnyösen mondom, mert a hitelt és ennek eszközeit productiv czélokra, a nemzeti és egyéni vagyon gyarapítására használják föl és kizárólag ezek vannak oly helyzetben, hogy a hitelt ekként használhassák föl.

Ellenben az improductiv foglalkozásoknak ily czélból a hiteleszközökre szükségük nincs; ezeknél a czél semmi más, mint csupán az egyéni szükségletek kielégítése, tehát a

pénznek improductiv módon való felhasználása; miből következik, hogy amazoknak a hitel összes eszközeit korlátlanul rendelkezésükre kell bocsátanunk; emezeknek azonban csak is oly eszközöket adnunk, milyeneket improductiv céljaik igényelnek. Megokolást igényel még az is, miért legyen a kis gazda és földmivelő, — noha a productiv osztályok eminens tagja, — a váltóhitel jótéteményeitől megfosztva? Mert neki a váltóhitel nem jótétemény, hanem romlásának kutforrása volt eddig is; mert a legtöbb visszaélés áldozata a váltónál is a tanulatlan pór volt, kinek kárával a lelketlen uzsorások ezrei gazdagodtak meg. Ily körülmények között itt is a hiteleszközök használatának korlátozása indicált és pedig azon hiteleszköz eltörlése legkivánatosabb, melyet a műveletlen ember legkevésbé ért, mely miatt legtöbb kárt szenvedett, mely legtöbbször okozta romlását; ez pedig kétségkívül a váltó.

Kétségtelen, hogy az uzsora minden időben fog találni módot a törvény kijátszására és vétkes céljainak előmozdítására; az is kétségtelen azonban, hogy ha az uzsora kezéből kiveszszük azon legélesebb fegyvert, melylyel eddig gyógyíthatatlan sebeket vágott, jótéteményt gyakorlunk a társadalom azon gyenge tagjai iránt, kiket az uzsora ezen fegyverének erejével tart lenyügözve: a mint kiütöttük az uzsora kezéből ezt az éles fegyvert, a társadalom ezreit mentjük meg üldözése elől, visszaadjuk számosoknak nyugalma, családját, boldogságát, életét!

A Jogászygyűlés hivatva van ezen fontos kérdésben véleményt mondani és véleményének erkölcsi hatásával ezen felvetett kérdés eldöntésének irányát megjelölni. Ajánlom itt kifejtett nézeteimet a tisztelt tagtársak figyelmébe és indítványozom:

Mondja ki a Jogászygyűlés, hogy a szenvedő váltóképeséget korlátozandónak tartja és azzal csupán a productiv foglalkozások önálló tagjait véli fölruházandónak.

TÓTH GÁSPÁR.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

Arra nézve pedig, hogy az egységes elhatározás épen nem lélektani képtelenség, a mindennapi élet elég példát szolgáltat. Igen gyakori eset a büntető praxisban, hogy pl. egy hivatalnok, vagy pénztárnok *egy alkalommal* elhatározza magát, hogy 2000 frtot (melyre szüksége van) a kezelése alatt levő pénzből el fog sikkasztani, de nem teszi ezt egy ízben (nehogy feltűnést keltsen és felfedeztessék), hanem több ízben, apróbb részletekben sikkasztja el azt az összeget. Ime meg van az elhatározás egysége és ezen több cselekvény *egy folytatólagos büntettet* fog alkotni. Hasonlóképp számtalanszor megtörténik, hogy egy kereskedő-segéd, egy cseléd, vagy bárki más elhatározza, hogy gazdája pénzéből *egy nagyobb összeget*, annak pinczéjéből nagyobb mennyiségű bort, vagy magtárából több mázsa gabnát stb. el fog lopni, *de nem egyszerre*, hanem több lopással. Ismét folytatólagos büntett, folytatólagos lopás keletkezik, feltéve, hogy az elhatározás egységével a tettes nem hagyott fel, azon nem változtatott, s feltéve, hogy az alább részletezendő objectiv kellékek is megvannak. Csak példaképpen akartuk felhozni ezen eseteket annak bizonyítására, hogy *az elhatározás egysége épen nem képtelenség*. Nem zárja ez ki azt, hogy a tettes az egyes konkrét esetekben, minden egyes cselekvény elkövetése előtt, külön határozza el magát arra, hogy a büntettet vagy vétséget *ebben az esetben* el fogja-e követni. Ha az elhatározás egysége megvan, ezen egyes elhatározás épen nem alterálja a subjectiv momentum egységét, míg másrészt az ily egységes elhatározás a logicával vagy a lélektannal sem ütközik össze. Csak annyi áll, hogy *a subjectiv momentum egységének*

¹ Az előbbi közleményeket l. a 30., 31., 32., 33., 34. és 35. számokban.

a folytatólagos bűncselekvénynél mindig és folyton fen kell forogni. Lehet ugyan, hogy a tettes különböző okok folytán arra határozza el magát, hogy a tervbe vett bűnös cselekvényt ez alkalommal nem fogja elkövetni,¹ ez még nem szünteti meg a folytatólagos büntettet, feltéve, hogy a tettes fentartja az elhatározás egységét, s rövid idő múlva ennek alapján újból elköveti a bűnös cselekvényeket. Szükséges tehát, hogy az *egyes cselekvények mind ezen az egységes elhatározáson alapuljanak*. A tettes később nem alkot önálló elhatározást, hanem csak *reproducálja az előbbit*.

Épen ezen utóbbi körülmény okozza azt, hogy azon érvek, melyeket TREFURT és követői az elhatározás egysége mint kellék ellen felhoznak, csak látszólag helyesek. Ők azt mondják: képtelenség, hogy a tettes *több önálló (!?)* cselekvényt kövessen el egy elhatározással. Igen, *de a folytatólagos büntettnél nincsenek önálló cselekvények*. Van több cselekvény, melyek mindegyike betölti az illető büntett tényálladékát, *de ezek nem önállóak*, mert épen a subjectiv momentum, *az elhatározása egysége által kapcsolatnak össze* és lesznek egy büntetté.

A fenebbiekben úgy hisszük sikerült igazolnunk, hogy az elhatározás egysége nem lélektani absurduin, nem képtelenség. Egyéb nyomós érvet pedig a folytatólagos bűncselekvény ellen nem bírnak felhozni s így kétségtelen, hogy a folytatólagos bűncselekvény fogalma nem képtelen inventio, hanem úgy az elméletben, mint a gyakorlatban *nélkülözhetlen*; mert a delictum continuatum sajátos ismérveinél fogva mind a visszaeséstől, mind a bűnisméltéstől, mind az u. n. collectiv büntettektől² különbözik s *egyáltalában nem vonható a bűnhalmazat általános elvei alá*.

Mindezek alapján a folytatólagos bűncselekvényt mint büntetőjogilag nélkülözhetlent elfogadván, másod sorban azt kell vizsgálnunk, hogy *mik képezik a delictum continuatum ismérveit?*

SANDER és BAUER után számos külföldi criminalista, így különösen HUGÓ MEYER (*Lehrbuch* 328. 1.) és SCHÜTZE (*Lehrb.* 192. 1. 6. jegyz.) azt állítja, hogy a folytatólagos bűncselekvény ismérveit nem lehet megállapítani abstracte általános állásponttól, hanem *csak a bíró in concreto*, mint MEYER mondja, *«a különös törvényszegés álláspontjáról»* ítélteti meg, hogy forog-e fen folytatólagos büntett vagy nem.

Ez a nézet igen kényelmes megoldásul szolgálna, de nézetünk szerint nem kielégítő. És pedig azért nem, mert azt hisszük, nagyon helytelen következményeket vonna maga után az, ha egyedül a bíró önkényére biznánk annak eldöntését, hogy mikor forog fen folytatólagos bűncselekvény. Okvetlenül fel kell állítani az ismérveket, melyek figyelembe vételével a bíró a concret esetben ítéljen a felett, hogy az illető bűncselekvény delictum continuatum-e, vagy nem. Hogy a concret esetben mégis a bíró ítél, az nem változtat a dolgon semmit, hisz ez így van más delictumoknál is. Nem érv az sem, hogy még eddig nem sikerült a delictum continuatum ismérveit olyképp megállapítani, hogy az minden esetben kielégítő legyen. Ha valahol, úgy itt áll leginkább BERNER mondása: *«Eine Theorie, die das Meer der Casuistik erschöpfen will, verliert sich selbst und ertrinkt.»*

¹ Pl. ha a tolvaj tudja, hogy ő már gyanuba van véve és ha legközelebb ismét lopást követ el, fel fog fedeztetni, úgy ő elhatározza magát, hogy néhány hétig nem lop; de mindamellett az egységes elhatározást fentartja, ekkor a folytatólagos bűncselekvény fennmarad.

² *Collectiv (összetes) büntettek* (Collectiv-delicten, délits collectifs) elnevezés el jelölték meg *az előtt* az iparszerű, üzletszerű és szokásszerű büntetendő cselekvényeket együttvéve. *Az üzletszerű büntetteket* az jellemzi, hogy ezeket a tettes rendes és állandó keresetforrás gyanánt követi el, ilyen a magyar büntető-törvényben az üzletszerű orgazdaság. *A szokásszerű büntettek* ismérvét pedig az képezi, hogy itt a több cselekvény mind ugyanazon megszokásnak és ugyanazon életiránynak kifolyásaként jelentkeznek. Ilyen büntett pl. a szokásszerű lopás, csalás, stb. Büntető-törvényünk e tekintetben nem rendelkezik. E büntetteket részletesen tárgyalják A. DOCHOW: *Zur Lehre von dem Gewerbs- und gewohnheitsmäßigen Verbrechen* és Dr. K. v. LILIENTHAL: *Beiträge zur Lehre von den Collectiv-delicten, mit besonderer Berücksichtigung des gewohnheitsmäßigen Verbrechens*. Leipzig 1879.

Részünkről azon nézetben vagyunk, hogy ámbár mindez ideig a folytatólagos büntett ismerveit teljes praecisítással megállapítani nem sikerült, mindamellett *fel lehet állítani azon ismerveket, melyek által a folytatólagos büncselekvény egyrészt az egyszerű büntettől, másrészt a bűnismétléstől különbözik*, melyek által tehát az egyszerű büntetés és a bűnhalmazat elveinek alkalmazása ki lesz zárva és mely ismervek mellett a bírónak könnyű lesz in concreto eldönteni, hogy forog-e fen folytatólagos büncselekvény, vagy nem.

Első jellemvonása a folytatólagos büntettnek, hogy itt *több külön (bár nem önálló) cselekvény létezik*, melyeket a fenforgó subjectiv és objectiv egység következtében *egy delictumnak* veszünk. Ezzel szemben néhány criminalista azt állítja, hogy a folytatólagos büncselekvényeknél *több tett (Acte)* van ugyan, *de a cselekvény (Handlung) csak egy,*¹ de mi ezen nézetet tulhajtottnak tartjuk. Ezen felfogás HÄLSCHNER-től ered; ő ugyanis szemben a folytatólagos büncselekvény ellenzőinek azon állításával, hogy a folytatólagos büncselekvény nem létezhetik, mert több cselekvény nem képezhet egy büntettet (!), azon ellenvetést tette, hogy a folytatólagos delictumnál nincs is több cselekvény, hanem csak több tett. Ezen álláspontot utána bővebben kifejtették: JOHN, BERNER, STEMANN² és mások. JOHN és BERNER fejtegetéseit más helyen ismertetvén, itt csak a STEMANN által felhozottakat vesszük szemügyre. STEMANN szerint «az egyes tettek többsége (Die Mehrheit der Acte) nem akadályozza azt, hogy csak egy cselekvény keletkezzék,» vagyis *több tett mellett is lehet egy cselekvény*. A tett és cselekvény t. i. abban egyeznek meg, hogy mindkettő az akarat nyilvánítása a külvilágban, de különböznek abban, hogy a tevékenységet (Thätigkeiten) akkor nevezzük *cselekvénynek*, ha egyes mozzanatait egységbe összefoglalva szemléljük, míg a tetteknel az egymást követő akaratnyilvánítások folytán a cselekvény egysége megszűnik. Tehát a hol egy elhatározás van, ott az ember ezen egységes elhatározásnak megfelelő magatartása egy cselekvényt képez, akár egy, akár több egyes tetteből álljon is az.» Ezen fejtegetés első pillanatra elég tetszetős és a kérdést könnyen is megoldaná. De ha alaposabban vizsgáljuk e nézetet, azon következtetésre jutunk, hogy az csak látszólag helyes. Ha a folytatólagos büntettnél csak egy cselekvény van, akkor felesleges felállítani a folytatólagos büncselekvényre vonatkozó egész doctrinát; mert egy cselekvény ugyanazon személy vagy tárgy ellen elkövetve ugyanis csak egy büntettet hozhat létre. Ezenkívül ha azt állítjuk, hogy a folytatólagos büntett egy cselekvényből áll, ismét csak zavarra adunk okot; mert elejtjük azon ismérvet, mely a folytatólagos delictumokat az egyszerű büntettől megkülönbözteti, minthogy létezik igen számos egyszerű delictum is, mely több egyes tetteből áll, a nélkül, hogy folytatólagos büncselekvényt képezne. Pl. ha a tolvaj egy lopás alkalmával egy íróasztalból 100 forintot lop el, de nem egy csomagban találja a pénzt, hanem egyik fiókból 20, a másiktól 30 frtot, egy harmadik fiókból pedig 50 frtot vesz ki, kétségtelen, hogy itt több tett forog fenn, melyek mindegyike bevezett lopást képez *magában véve*, de együtt tekintve e hármát, azt hisszük, senki se fogja mondani, hogy itt három lopás létezik, hanem az egészet egy lopásnak fogják minősíteni. Már pedig ha a folytatólagos büntettnél is *csak egy cselekvény* (bár több tett létezik) és ha vannak oly egyszerű delictumok is, melyek szintén több tetteből, de egy cselekvényből állanak, akkor kérjük: mi képezi az ismérvet az egyszerű és a folytatólagos büncselekvény között?

¹ Ezen nézetben van SCHNIERER is *A büntetőjog általános tanulmányi műve* első kiadásában, ellenben az újabb (1883-iki) kiadásában, úgy látszik, már felhagyott e nézettel; legalább az első cselekvényt követő «*cselekvényekről*» szól. Többi kiválóbb büntetőjog-íróink közül PAULER, KAUTZ GUS'TÁV (és az indokolás szerzője CSEMEGI) az általunk kifejtett álláspontot osztják.

² L. STEMANN: *Zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen* című értekezését. *Gerichtssaal* 1872. évf. 23-50. l.

Azt kell tehát állitanunk, hogy *a folytatólagos büntett első ismerve: a cselekvények többsége*. Ezáltal már kizáratik az egyszerű büntett; mert *egy büncselekvény* rendszeren egy cselekvényből áll, ellenben a *folyatólagos büntett*nél több cselekvény létezik.

Ezen több cselekvény mindegyike *időileg különbözik* egymástól, *mindegyik betölti az illető büntett tényálladékat, de egyik sem önálló, hanem az elhatározás egysége által összefügg és egy delictumot alkot*. Mihelyt nincs meg ezen összefüggés, a cselekvények önállók lesznek s ekkor többé nem folytatólagos büntett, hanem bűnhalmazat származik. Épen ezen összefüggés folytán időileg (néha térileg is) különböznek ugyan, mert a folytatólagos büncselekvénynél mindig vannak időpontok, midőn a tettes bűnös tevékenysége szünetel, azonban *az egyes cselekvények a continuitás viszonyában állanak, azaz ugyanazon bűnös elhatározás folytonos véghezvitele gyanánt jelentkeznek*. Mihelyt ezen continuitás megszűnik,¹ megszűnik a folytatólagos büntett is és a későbbi cselekvények már nem folytatólagos büntettet, hanem bűnhalmazatot fognak képezni.

Az eddigiekben kifejtettük tehát, hogy a cselekvények többsége azon ismérv, mely *a folytatólagos büncselekvényt az egyszerű büntettektől* elkülöníti.

Keresni kell most már azon ismerveket, melyek által folytatólagos büntettek közül *a büntettek többsége* záratik ki, mivel — mint már többször említettük — a folytatólagos büncselekvény *több cselekvényből áll ugyan, de csak egy delictumot képez*.

Erre nézve első ismérv *a subjectiv momentumnak*, t. i. *az elhatározásnak egysége*. Ha ugyanis a *több cselekvény* mindegyike *külön elhatározásból* lett elkövetve, úgy *több önálló büntett* keletkezik s így a folytatólagos büncselekvény ki lesz zárva. Ellenben *ha az elhatározás egységes, úgy kizáratik a büncselekvények többsége*; mert több büntettet egy elhatározással elkövetni nem lehet.

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kit illet a kötelezvény, ha a követelés elárverezett ingatlanon teherképen továbbra meghagyatik?

A végrehajtási törvény 183. §-a esetében, midőn az árveréseni vevő a jelzálogos hitelezővel az iránt megegyezik, hogy utóbbinak követelése a birtokon teherképen továbbra is fenmaradjon, a bíróság mindaddig azon eljárást követte, hogy a hitelezőtől bekívánván a kötelezőt, arra azon körülményt, hogy az adósság az új vevő által átvállaltatott és vételártartozásába beszámítottatott, feljegyezte. Ennek megtörténte után az okmányt a *hitelezőnek* visszaadta.

Ezen eljárás tudtommal valamennyi bíróság által egyöntetűen követett és pedig már a végrehajtási törvény életbeléptetése előtt is, mivel az 1868: LIV. tcz. 457. §-a szintén helyt adott ily egyezkedésnek.

Legújabb időben azonban úgy látszik, mintha ezen eljárás helytelen lenne, a mennyiben a kir. tábla, kinek talán ezen kérdésben először volt alkalmja nyilatkozni, egészen ellenkező nézetben van.

Egy, a duna-szerdahelyi bíróságnál legközelebb előfor-

¹ Pl. megszűnik az egyes cselekvények közt létező continuitás, ha a tettes az egységes elhatározással felhagy vagy azt lényegesen megváltoztatja. Ilyen esetben, ha a tettes később újból elköveti ezen cselekvényeket, azok külön számítandók be neki, és nem folytatólagos büntettet, hanem bűnismétlést fognak képezni. De világos, hogy *nem kell kívánni az egyes cselekvények teljes egyformaságát*. Ez egészen szükségtelen. Sőt *a cselekvények módoszatában igen nagy változatosság fordulhat elő*, a nélkül, hogy a continuitás megszűnjék. Ellenben, ha pl. a tettes más minősítés alá eső cselekvényt követ el, úgy a büntetés egészen megszakad. Természetesen azt, *hogy a continuitás mikor szűnt meg, mindig csak a bíró ítélheti meg* a concret esetben s az adott körülmények figyelembe vételével.

dult esetben ugyanis a beszámítási záradék reávezetése végett beterjesztett kötelező nem a *hitelezőnek*, hanem a *végrehajtást szenvedettnek* kiadatni rendeltetett. Nevezett bíróság ezen (1694/84. tkv. sz.) végzése ellen a hitelező, ki egyuttal végrehajtható volt, természetesen felfolyamodással élt azon biztos reményben, hogy a kir. ítélő tábla az elsőbíróságnak nyilván csak tévedésen alapuló intézkedését megváltoztatni és a kötelezvényt a hitelezőnek kiadatni fogja.

Ismétlem, hogy az eljáró járásbíróság rendelkezését tévedésen alapulónak tartom és pedig azért, mivel eltekintve attól, hogy ezen bíróság ily esetekben mindaddig a hitelezőnek adta vissza a beszámítási záradékkal ellátott okiratot, a szóban forgó ügyben egy előző végzésében (2443/83. sz.) oda utasította a hitelezőt, miszerint «a követelésére vonatkozó eredeti kötelezőt a beszámítás iránti záradéknak az utóbbira leendő reávezetése tekintetéből terjessze be», a mi arra enged következtetni, hogy a beszámítási záradék feljegyzését azért vette célba, hogy azt a hitelezőnek szolgáltatassa vissza.

A másodbíróság azonban a jelen esetben beadott felfolyamodás folytán, 47,301/84. sz. a. hozott végzésével helybenhagyta az elsőbíróság neheztelt végzését és ezáltal oly elvet állított fel, mely, ha ezentul cinosurául elfogadtatnék, messzeható zavarok előidézése és a törvény engedte, számtalanszor igénybe vett beszámítási műveletet illusoriussá tenni képes volna.

Szükségesnek tartom a kir. tábla hivatolt végzését curiositásból ideiglatni.

«Tekintve, hogy a hitelező hozzájárulásával a vevő által vállalt követelés a végrehajtási törvény 183. §-a szerint úgy tekintetik, mintha kifizetett volna; a kifizető által *hatálytalanná vált* okirat pedig a hivatkozott törvény 201. §-a második bekezdése szerint az adósnak kiadandó és így a felfolyamodó takarékpénztárt illetett, de *a vevő átvállalása folytán hatálytalanná vált kötelezvénynek az adós részére leendő visszaadása helyesen lett elrendelve.*»

Ezen az elsőbíróság végzését helybenhagyó határozat ellen a törvény további jogorvoslattal élni nem enged és így történt, hogy a hitelező, továbbra is épségben fenálló követelésének bizonyítási eszközétől, az adóslevél birtokától végleg megfosztatott.

Hogy a kir. tábla végzése teljesen hibás: azt a következőkben kimutatom.

Helytelen az a feltevés, miszerint a 183. §-ban körülírt teher-meghagyás által a kötelezvény hatálytalanná válnék.

Mintha utalványozás folytán az adóslevél hatálytalanná válnék! Hogy pedig a végrehajtási törvény többször idézett szakaszában körülírt művelet nem más, mint az utalványozás egy különös neme, azt úgy hiszem, hosszasan fejtegetnem nem kell. Ezen utalványozás a közönséges utalványtól csak annyiban különbözik, hogy itt az eredeti adós utalványozási ténykedése nem tétetik jóakaratótól függővé, hanem egyszerűen tekintetbe sem jó; elegendő az új adós (utalványozott) és a hitelezőnek az utalványozás iránti egyezkedése.

A végrehajtási törvényben a kötelmeknek ezen kényszerített átruházása nem áll egyedül, egy másik esete a 190. §-ban foglalt ius offerendi folytáni kényszer-engedmény.

Kétséget nem szenvedhet, hogy ezen kényszer-átruházásoknál az okiratok *hatálytalanná* nem válnak és ebből, visszatérve a táblai végzésre, az abban foglalt feltevés helytelen lévén, a következmény is helytelen. A 201. §. második kikezdésére való hivatkozás szintén hibás, mert ezen szakasz nézetem mellett szól, a mennyiben kétséget kizárólag rendel, hogy csak az esetben adatik ki az adósnak az okirat, ha hatálytalanná vált *«ellenesetben pedig a hitelezőnek visszaadatik.»*

Mindezeknél fogva világos, hogy a kötvény *a hitelezőt* illeti, annyival is inkább, mivel a végrehajtást szenvedettnek arra amugy sincs szüksége, mivel a 183. §. szerint csak oly követelések maradhatnak a birtokon teherképen; a melyek a

vételárból teljes kielégítést nyernek, a mi által a végrehajtást szenvedett teljes felmentvényt nyert.

A jelen eset közlésével csak arra akartam bizonyítékot szolgáltatni, hogy még az oly casuisticus törvénnyel szemben is, minő a végrehajtási eljárásról szóló, tág tere nyílik a téves magyarázatnak, egyuttal figyelmeztetni akarom azon hitelezőket, kik jelzálogos adósaikkal a követelés meghagyása iránt egyezkednének, nehogy hasonló sorsban részesüljenek, mint a hitelező a jelen esetben. Dr. M. I.

A jelzálogi keresetekről.

A *Jogtudományi Közlöny* 30. és 33. számaiban megjelent fenti című cikkekre vonatkozólag szabadjon nekem is a következő észrevételeket megtennem:

A fenti cím alatt sajátkép két kérdés képezi vita tárgyát és pedig az egyik kérdés az, hogy a jelzálogos keresetek a birtokbíróságok hatáskörébe tartoznak-e, avagy azok a személyes bíróság előtt indítandók, a második kérdés pedig az, vajon a hitelező köteles-e a jelzálogos adós tagadásával szemben követelése valódiságát és fenállását igazolni; a többi kérdések ezen két kérdésre vonatkozó mellékkérdéseket képezvén, jelen észrevételeim tehát ama két főkérdés alatt tárgyalják az összes kérdéseket.

A mi most már a birói illetékesség kérdését illeti, teljesen osztom Dr. OESTERREICHER ur nézetét, hogy tudniillik a jelzálogos keresetek nem a birtokbíróságok hatáskörébe tartoznak és erre vonatkozólag teljesen elfogadom az általa tett indokokat is.

A mi a másik kérdést illeti, hogy t. i. a hitelező köteles-e a jelzálogos adós tagadásával szemben követelése valódiságát és fenállását igazolni; ezen kérdést illetőleg részben egyetértek Dr. OESTERREICHER urral, a mennyiben azon nézetének adott kifejezést, hogy «a jelzálogtulajdonos a jelzálogadós egyszerű tagadása esetében követelésének történeti és jogalapját, vagyis követelése valódiságát, törvényességét és fenállását tartozik bebizonyítani; de a mellékkérdésekre nézve az ő nézetét sem osztom, míg Dr. VÁSÁRHELYI ur nézetét teljesen tévesnek tartom; mert valamint a kézi zálog, épügy a jelzálog sem igazolja a követelés valódiságát és fenállását és így nagyon jogszerű és méltányos azon birói praxis, mely szerint a jelzálogos adóssal mint harmadik személylyel szemben és ennek tagadása esetén, a hitelező követelése valódisága és fenállásának igazolására köteleztetik és a jelzálogos adós csakis ennek igazolása esetén marasztaltatik el a felperesi követelésben a jelzálogul szolgáló ingatlan erejéig; vagyis a követelés be nem fizetése esetén köteleztetik annak tűrésére, hogy a kereseti követelés végrehajtás utján a jelzálogul szolgáló ingatlanokból nyerjen kielégítést; felperes pedig követelése valódiságát, törvényességét és fenállását csakis kétféleképen képes igazolni és pedig vagy az egyenes adós ellenében hozott s jogerős birói ítélettel vagy egyességgel; vagy pedig akként, hogy az egyenes adóst a jelzálogos adóssal együttesen perli be, mely esetben a bíróság együttesen határoz a követelés valódisága és fenállása kérdésében is, és ha a felperesi követelés valódisága és részben vagy egészben fenállása biróilag kimondatik, a jelzálogos adós csupán ez esetben és csakis a megítélt összeg erejéig marasztalható el.

Ezen birói praxis törvényes alapját leli az 1881: LX. tcz. 197. §-ában, melyben világosan ki van mondva, hogy ha valamely jelzálogos vagy egyéb követelésnek valódisága vagy összege az adós, tehát egyenes vagy jelzálogos adós, (helyesebben végrehajtást szenvedett) által kifogás alá vétetik, követelése valódisága és összegének igazolása végett a hitelező utasítatik perre az esetben, ha követelése valódiságát és összegét birói ítélettel vagy egyezséggel, avagy végrehajtható okirattal nem igazolja.

Ezen §-ban tehát világosan ki van mondva, hogy valamint az egyenes adós, úgy a jelzálogos adós is jogosult a jelzálogilag biztosított követelésnek is valódiságát és fenállását vagy mennyiségét kifogásolni, mely esetben a hitelezőnek tétetik köteletségévé, hogy követelése valódiságát és fenállását, illetve összegét, ha másként nem, hát per uton is igazolja: midőn tehát ugyanezt kimondotta a Curia is, akkor törvényesen járt el, mit pedig sikeresen megtámadni nem lehet.

De méltányosnak is tartom a most hivatolt törvényt és birói praxist; mert ezáltal eleje van véve annak, hogy egy már részben vagy egészben fen nem álló követelés megfizetésére egy harmadik személy — minő a jelzálogos adós is — törvényileg kényszerítették, a nélkül, hogy jogában állana felperestől talán megkérdeni is azt, hogy követelése valódi, törvényes és fenálló-e.

Azt mondja Dr. VÁSÁRHELYI ur, hogy „hisz minden hitelező úgy is csak végső esetben vagyis akkor szokott a jelzálog tulajdonosa ellen fordulni, ha követelését az egyenes adósán nem veheti meg», hiszen ha az állana, akkor egyetlen hitelező sem panaszkodhatnék a végett és abban jogsérelme nem lehet, ha a jelzálogos adóssal szemben követelése valódiságát és fenállását igazolni kell, mert az egyenes adós ellen indított perében már jogérvényes ítéletet nyert, mivel követelése valódiságát és fenállását már a jelzálogos adós ellen indítandó keresetlevelénél igazolhatja; de nem is itt van a baj, hanem ott, hogy vannak némely hitelezők, a kik nemcsak a jelzálogadóst, de az egyenes adóst is bátorkodnak beperelni egy már elébb kifizetett követelésért, főleg midőn tudják, hogy az egyenes adós jóhiszeműsége felhasználása mellett a lefizetett összegről ennek sem nyugtát nem adtak, sem az eredeti és a követelés alapjául szolgáló okiratot neki vissza nem adták, mert az adósnak azt mondták, hogy a kötelező nincsen kéznél, hanem a törvényszéknél van bekebelezés végett (mi néha igaz is lehet), vagy hogy az már az ügyvédnél van a városban, vagy hogy azt majd megkeresi, hisz ő a tartozás kifizetését el nem tagadja soha és a hitelező a kezei közt maradt okmány alapján akár hány esetben ismét beperelte nemcsak a jelzálogos, de még az egyenes adóst is; ily hitelezők ellenében hozatott tehát az általam hivatolt törvény és keletkezett ama birói praxis, mely hogy nekik nem tetszik, azt elismerem és épen ezért szeretnék azokat megváltoztatni vagy kijátszani és hogy az 1881. évi LX. tcz. 197. §-át kijátszassák, rájuk nézve legcélszerűbb lenne, ha a jelzálogos adóssal szemben csupán követelésük zálogjogi bekebelezését kellene igazolniok s ez esetben már a jelzálogos adós ellen marasztaló ítélet hozatnék, mely jogerőre emelkedvén, a végrehajtást szenvedett többé az 1881. évi LX. tcz. 197. §-ában jelzett kifogásokkal nem élhetne, ekként a hitelező újólaj szépen zsebre tehetné a már fen nem álló követelését; de ezen segített a törvény és törvényes gyakorlat és a kinek ez fáj, arra csakis azt válaszolhatjuk, hogy „hát csak hadd fájjon.»

A hitelező jogsérelemről egyáltalán nem panaszkodhatik, mert módjában áll akár az egyenes adóst külön, akár a jelzálogos adóssal együttesen perbe vonni és így az ügy huza-vonásáról szó sem lehet, de inkább ki volna téve ügye a per huza-vonásának akkor, ha a jelzálogos adós kényszerítették az egyenes adós perbe hívására, mivel a perbehívás az ítélet hozatalát hátráltatja, mert a perbehívási kérvény rendes perekben az ítélet hozataláig, sommás perekben pedig a tárgyalás befejeztéig lévén beadható, az egyenes adós csakis ezután lenne megidézhető és vele a tárgyalás megtartható; de a jelzálogos adós érdeke sincsen a perbehívás által biztosítva; mert az 1881: LIX. tcz. 10. §-a értelmében a perbehívott a perbehívóval együtt a pert folytatni nem tartozik és ez esetben, valamint az esetben is, ha a kérvény a perbehívónak nem kézbesíthető, az ügy a perbehívásra való tekintet nélkül döntetik el; és így ez esetben sem lenne módjában a

jelzálogos adósnak a követelés fenállása, vagy fen nem állásáról meggyőződést szerezhetni, sőt ki lenne téve annak, hogy a hitelező osztozkodás fejében az egyenes adóssal összejátszik és a jelzálogos adós, ki különben már a követelés fen nem állásáról tudomással birt és a perbe nem avatkozó egyenes adós a nála levő nyugtát fel nem mutatván, kénytelen a fen nem álló követelést újólaj lefizetni. Az ily esetek meggátolhatása céljából hozatott az 1881: LX. tcz. 197. §-a és keletkezett a megtámadott, de minden tekintetben törvényes curiai határozat.

Dr. OESTERREICHER ur cikkében egyik állítását a másikkal annyira agyonvágja, hogy nem tudhatni, miszerint jelen kérdésben mi a valódi nézete.

Azt mondja ugyanis a *Jogtudományi Közlöny* 262. lap 2. hasáb 1. bekezdésében:

«A jelzálogtulajdonos (talán adós) egyszerű tagadása esetében felperes tartozik bizonyítani» s ugyanott a 3. bekezdésben pedig ezt mondja, hogy «az egyenes adósnak a jelzálogos adóssal előzetesen vagy együttesen beperlésének szükségessége eszik, mivel a jelzálogtulajdonosnak (talán adósnak) módjában áll az egyenes adóst perbe idézni és vele a követelés fenállása elleni kifogásokat megtéetni.»

Mig tehát az 1. pontban felperesre hártja a bizonyítási kötelezettséget, addig emevvel azt iparkodik legyőzni, hogy a bizonyítás a jelzálogos adós kötelessége, mely kötelességének az által felelhet meg biztosan, ha az egyenes adóst perbe hívja. Ha a bizonyítás felperest terheli, akkor alperes nem szorul arra, hogy az egyenes adóssal ő bizonyíttasson, vagyis hogy ezt ő perbe hívja, ha pedig azt hiszi Dr. OESTERREICHER ur, hogy a jelzálogos adós tartozik, habár az egyenes adós perbe idézésével, a követelés fen nem állását igazolni, akkor meg felperes nem szorulna arra, hogy követelése valódiságát és fenállását ő igazolja.

De meg nem állhat az illető cikkíró urnak azon állítása sem, hogy a jelzálogos adós jogai védve vannak az által, hogy az egyenes adóst perbehívhatja; mert az 1881: LIX. tcz. 10. §-a szerint a perbehívott a perbehívást elfogadni nem tartozik, de meg sokszor a kereset vétele és a tárgyalás határnapja közti idő oly rövid, különösen sommás pereknél, hogy sokszor a távol lakó egyenes adós lakhelyének kipuhatolására elegendő ideje nincsen és így azt perbe idéztetni képes nem lévén, mindkét esetben az ügy a perbehívásra való tekintet nélkül intéztetik el, a mikor pedig a jelzálogos adós jogai hogy biztosítva nincsenek, további vita tárgyát sem képezheti.

Az én nézetem tehát az, hogy: a jelzálogi keresetek a személyi bíróságok hatáskörébe tartoznak és hogy a hitelező tartozik a jelzálogos adóssal szemben követelése valódiságát, törvényességét és fenállását igazolni és az ily értelmű curiai határozatok helyesek és törvényen alapulók.

FEHÉR KÁLMÁN,
ügyvéd.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya a telekkönyvi törvényjavaslatot és az arról SZTEHLÓ KORNÉL által szerkesztett előadói jelentést tárgyalás alá vette. Mint-hogy a képviselőház igazságügyi bizottsága előreláthatólag a telekkönyvi törvényjavaslatot fogja az őszi ülésének alatt első sorban felvenni, a kamara választmánya, mihelyt véleménye meg lesz állapítva, közgyűlést hív össze, hogy javaslatait a képviselőház elé juttathassa.

— Az országos ügyvédi egyesületről a bécsi *Juristische Blätter* a következőket írja: A részletek kivételétől, főleg a szervezéstől függ, hogy az országos ügyvédi egyesület Magyarország jogéletére gyakorlatibb jelentőségű legyen, mint az osztrák ügyvédgyűlés a mi jogéletünkre.

Az irány, melyet magyarországi collegáink egy állandó s nem időszakonként egybehivandó egyesület alkotása által követni szándékoznak, a jobbára gyakorlati igények előmozdítására kétségkívül a leghelyesebb. Korántsem akarjuk ezzel azt mondani, hogy a jogszolgáltatás általános helyzetének megvitatása, a jogtudomány és a praxis előrehaladása ne tartozhassanak és ne tartozzanak az egyesület főtörekvései körébe. Az ügyvédi értekezlet mindjárt első gyűlésén bebizonyította, hogy semmi esetre sem akar a kizárólag ügyvédi érdekek álláspontjára helyezkedni.

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** f. h. 13-án tartott ülésében elhatározta, hogy a heti ülések megkezdése előtt rendes évi közgyűlést tart. A közgyűlés lehetőleg october elejére fog egybehivatni. A téli munkaprogram összeállításánál különös figyelem lesz fordítva arra, hogy a bírói szervezet kérdései behatóan tárgyalassanak.

— **A védő közvetlen kérdezési jogát** tárgyzó curiai határozatot, melyről mult számunkban megemlékeztünk, lapunk jelen számának mellékletén közöljük. A védő, ki oly férfiasan helyt állott jogaiért, és ki ezzel alkalmat adott a kir. Curianak egy nagyfontosságú védelmi jog megállapítására: **URBÁN KÁROLY** eperjesi ügyvéd.

— **Az «egyenes felhívás» fogalom meghatározásához.** *A nagykirindai kir. törvényszék* (Izgatás vétsége miatt vádolt V. Gyula elleni bűnvádi ügyben) a felebezett vizsgáló bírói határozat megváltoztatásával panaszolt irányában a további bűnvádi eljárás megszüntetetik. *Indokok:* Panaszolt mint g. k. lelkész által 1881. aug. 18-án ő felsége a király születésnapja alkalmával a helybeli g. k. templomban tartott ünnepi beszéd folyamában Sz. S., R. Sz., F. M., T. A., U. A., kisebb-nagyobb határozottságu tanuvallomásaikban használtak állított — panaszolt Dr. M. V., P. P., V. S., T. G. és J. L. tanuk vallomásaival pedig tagadott következő incriminált mondatok «mint Szent Péter Krisztus urunkat eltagadta, ugy nemzetünket is néhány tagja eltagadja. Ezek a nemzet sirásói. Őrizkedjete az árulóktól.» «Nemzetünknek egy része ugyan még most is el van nyomva, de fel fog virulni a nap, midőn a szabadság órája ütni fog, s nincs távol azon idő, midőn nemzetünk fölszabadul; azt csak nem lehet türni, hogy míg az angol angolul, a francia francziául, a magyar magyarul beszélhet, addig a szerbnek saját nyelvén beszélni sem lehet» az elnyomó hatalmat vagy nemzetet képező tárgy, mi ellen a btk. idevonatkozó 172. §-ban megjelölt felhívás vagy izgatás intéztetik, megjelölve nem lévén, a minden bűncselekmény egyik alkotóelemét képező tárgy hiányánál fogva pedig büntethető törvényszegés, jelen esetben az idézett törv. szakaszban meghatározott izgatás tényálladéka sem forogván fen, ez okokból a felebezett vizsgáló bírói határozat megváltoztatásával a további bűnvádi eljárás tényálladék hiányában megszüntendő volt. — *Kir. tábla:* a kir. törvényszék végzését helyben hagyta, mert a kir. törvényszék végzésében előadott helytelen kifejezések, melyeknek nyilvánosan egyházi gyűlekezeten történt használása miatt emeltetett V. Gy. ellen panasz, nem tartalmaznak egyenes felhívást valamely osztály, nemzetiség vagy hitfelekezet ellen való gyűlöletre. Énnélfogva a V. Gy.-nak terhül rovt cselekmény nem esik a BTK. 172. §. második bekezdésének súlya alá, mely csak azt az izgatást rendeli bűnvádi uton sujtani, mely a BTK. 171. §-ában meghatározott módon, tehát egyenes felhívással követtetik el. — *Kir. Curia:* a másodbíróság végzését indokainál fogva helybenhagyja. (1885. szept. 2. 1811.)

— **Közhivatalnok-e a kisbíró?** *Kir. Curia* (hatóság elleni erőszak miatt vádolt A. Mansilla elleni bűnygyben, melyben az aradi kir. tszék 1884 okt. 28-án 5791. sz. a. a budapesti kir. tábla 1885 január 19-én 37545. sz. a. ítelt) ... a BTK. 165. és 461. §-ainak egybevetéséből kiderül, hogy a törvény nemcsak az eskü alatt szolgáló közhivatalnokokat, hanem a közszolgálati teendőket állandó, vagy esetről esetre nyert meghagyás folytán teljesítő egyéneket is külön oldalon részesíti; ... az idézett törvényszakaszok értelmében a községi kisbírák és cselédek, kik a községi előljárásságra ruházott közigazgatási teendők körüli segédkezésre fogadtatnak fel, amennyiben ily teendőkre nyert megbízás folytán járnak el, hatósági közegeknek tekintendők. ... (1885. 2831. szept. 3.)

— **Dr. Wlassics Gyulának** a bűnvádi eljárás tervezetéről irt munkájáról hosszabb ismertetés jelent meg a Goldammer-féle Archiv für Strafrecht és bécsi Centralblatt g. d. Juristische Praxis folyóiratokban. Mindkét ismertetést **MAYER** bécsi egyetemi tanár irta.

— **Az osztrák egyetemeket** látogató külföldiekre nézve újabb azon rendelet adatott ki, hogy az esetben, ha a külföldiek beiratkozásuk alkalmával kijelentik, hogy tanulmányuk befejeztével osztrák egyetemen kívánják a jog- és államtudományi tudóságot elnyerni vagy Ausztriában államtudományba kívánnak lépni, érettségi bizonyítványukat elismertetni tartoznak. E nélkül a külföldi egyetemi hallgatók sem az elméleti államvizsgálatokra, sem a tudori szigorlatokra nem bocsáttatnak.

— **A bizományos kezessége** tárgyában érdekes elvi jelentőségű határozatot hozott a német birodalmi törvényeszkék. Ugyanis kimondotta, hogy a megbízójával folytonos, állandó összeköttetésben álló bizományos, az esetben, ha megbízóját tanácscsal támogatja, ezen tanácsadás helyességéért még az esetben is felelős, ha nem vele, hanem más harmadik személylyel kötendő ügylet forog fen. Kezesség tehát a bizományos azon kárért is, melyet pl. a megbízó az által szenved, hogy tanácsára oly értékpapírokat tartott meg, melyek értékének szükségkép alá kellett az idő szerint szállnia, feltéve, hogy tanácsadásában a rendes kereskedői óvatossággal nem élt. Ha a bizományos részvénytársaság, az esetben a culposus tanácsadásért az igazgatóság egyik tagja felelős.

— **A jury reformja Oroszországban.** Az orosz kormány javaslatot készített a jury reformja tárgyában, mely már a birodalmi tanács legközelebbi ülészakájában tárgyalás alá vétetik s melynek éle az esküdtekre nézve behozandó magasabb censusra és az intézmény erkölcsi niveaujának emelésére irányul. Esküdtek lehetnek, kiknek a) évi 500 rubel jövedelmük van, b) államtanácsosi ranggal bírnak, c) a tanulmányok teljes befejezéséről szóló bizonyítványt felmutathatnak. A ministeriumok jelenleg az ezen három kelléknek megfelelő egyének lajstromának összeállításán fáradoznak. A javaslat élénk érdeklődést és meglepedést kelt azon körökben, kik a jury-intézmény ottani hiányaival ismerősek.

— **A colmári ügyvédek** fegyelmi bírósága érdekes kérdés felett hozott határozatot. Egy ügyvédet kérdőre vontak azért, mert a törvényszéki elnöknek még a törvényszéki épületben sem köszönt. Az ügyvéd védelméül azt hozta fel, hogy köszönését az elnök rendszerint lenéző módon vagy épen nem viszonzta. A fegyelmi bíróság kijelenté, hogy bár nemcsak illem-, hanem állami kötelesség is forog szóban, mindazonáltal nem hasonlítható a feltétlen kötelező katonai köszönéshez s az elnök, kire az állam érdekeinek védelme van bízva, ettől elállhat. A felsőbb fegyelmi bíróság ezzel ellentétben oda nyilatkozott, hogy csakis illem-kötelességről lehet itt szó, mely azonban megszűnik az lenni, ha az elnök modora által észrevétni igyekszik, hogy ő nem óhajtja a köszöntést.

— **Külföldi jogirodalmi szemle.** *Bennecke: Die strafrechtliche Lehre vom Ehebruch in ihrer historisch-dogmatischen Entwicklung* (Marburg, Elwert. 1884. 147 l. Ára 3 m.). Ezen 1. rész tartalmazza a római, kánoni és a német jogot a 15. század közepéig; töredékét képezi a házasságtörés büntetőjogi következményeinek történeti fejlődéséről szóló munkának. — *Sommer: Ueber das Wesen und die Bedeutung der menschlichen Freiheit und deren moderne Widersacher.* (2. átdolgozott kiadás. Berlin, Reimer. 1885. 150 l.) Az első rész (Az emberi szabadság lényege és jelentősége) a következő fejezetekből áll: 1. A szabadság fogalmának megállapítása. 2. A szabadság lényege és jelentősége. 3. A megismerés igazságának fogalma és ismerve. 4. A 2. fejezetben kifejtetteken alapuló valláserkölcsei világnézet. Második rész (Az emberi szabadság ellen emelt ellenmondások bírálata): 1. fej. Áttekintés és felosztás. 2. f. A szabadság fogalma Kantnál. 3. f. Ellenvetések, melyek közvetlen tapasztalatok téves megítélésén alapulnak. 4. f. A materialismus ellenvetései. 5. fejezet. A szabadság fogalma Schopenhauernál és Hartmannál.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

Tartalom: A bűnvádi eljárás reformjához. Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ től. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 42. §-ához. HLATKY ENDRÉ nagyváradai ügyvédtől. — Az előterjesztés a végrehajtási eljárásban. Dr. Sz. S. budapesti ügyvédtől. — Vagyonátruházás utáni mérsékelt illetékek. ALEXANDER-től. — Jogászggyűlés után. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Különfélék

Melléklet: Curiai Határozatok. — A Magyar Jogászggyűlés állandó bizottságának jelentése. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bűnvádi eljárás reformjához.*

I.

Jelenlegi gyakorlatunk.

Hazánk alkotmányos állam, hol minden közügyet nyilvánosan végeznek, hol az államhatalom minden functionariusza ellenőrzés alatt áll. Csak egy közkincse van a magyarnak, melyet uton-utfélen elrabolhatnak tőle, melynek kezelése nem áll ellenőrzés alatt, melynek védelmére nincs törvény: az egyéni szabadság. Időről időre, ha egy-egy országra szóló botrány világot áraszt az állapotokra, akkor néhány napra zudul a közvélemény. Ha csak ismerné a nép ezt a darab középkort, a mi bűnvádi eljárásunkat, a közfelháborodás elsepere; a sajtó, maga a társadalom nem nyugodnék addig, míg fel nem rázta tompa tétlenségéből törvényhozásunkat: mely husz év alatt időt nem talált, hogy törvényt alkotott volna az egyéni szabadság biztosítására.

Az állapotok türethetlenné. Már a birói karban is zugalódnak. Oly perelőkészítéssel s oly referadalis jogorvoslati rendszer mellett, mint a mienk, teljes lehetetlenség, hogy büntető jogszolgáltatásunk helyes igazságszolgáltatás legyen.

Legyen szabad csak röviden rámutatni bűnvádi eljárásunk főbb bajaira.

Bűnperünk bevezetése, az u. n. előnyomozás, a rendőri s csendőri visszaélések valóságos fészke. A perelőkészítés ezen stadiumát megsinli nemcsak az áldozat, hanem a per is egész további folyásában. Igen gyakran hamis irányokat ad a birói vizsgálatnak, okoz alaptalan vizsgálati fogságokat, s lerontja a kivétel módja által még a helyes bizonyítékoknak is bizonyító erejét. Hogy az állapotok e terén mily szomorúak, csak egyre utalok, mi páratlan esemény a büntető jogszolgáltatás történetében, hogy maga a bíróság, a Curia, kénytelenítve érezte magát a fellépésre s ez idén átiratot intézett az igazságügyi kormányhoz, melyben felhívta arra, intézkedjék, hogy az előnyomozásban ne történjenek erőszakos vallatások. A főbaj itt az, hogy nincs külön szervezett bűnügyi rendőrségünk; hogy nálunk bűnügyekben a csendőr, a szolgabíró idéz s vallat s protocollál, még pedig függetlenül a vádhatóságtól s annak teljes elkerülésével. A politia egyáltalán nem áll az igazságügyministerium ellenőrzése alatt s nincs semmi kapcsolatban a kir. ügyészséggel, hanem a belügyi s honvédelmi miniszteriumnak van alárendelve. A visszaélések csak akkor fognak megszűnni, ha már az eljárás ezen szakában is a kihallgatások, előzetes letartóztatások s egyéb perjogi intézkedések rendszerint a bíróság által fognak fogamatba vétetni és csakis halaszthatlan szükség esetében engedtetnek a rendőri közegeknek, de ekkor is

* Az országos ügyvédggyűlés szakosztályában tartott előadói előterjesztésből.

rendszerint csak ügyészi meghagyásra s az ügyész ellenőrzése mellett. Mindenesetre szükséges volna az állami bűnügyi rendőrség felállítása, mely elkülönítve a közigazgatási rendőrségtől, közvetlenül a kir. ügyészség vezetése, közvetve az igazságügyministerium alá helyezendő. S miután már az eljárás ezen stadiumában is kihallgatások, letartóztatások, házmotozások stb. történhetnek, szükséges, hogy már a scrutiniumban is helyt foghasson a védelem joga.

Az u. n. vizsgálat még az inquisitio széles medrében foly, annak teljes kötetlensége s formátlanságával. Míg az előnyomozás alatt a kir. ügyészséget kiszorítja a rendőrség, a vizsgálat alatt kiszorítja az ügyészséget a vizsgáló bíró, ki itt a dominus litis. A vádló csak tanácsol és kérelmez, irányt nem adhat. A vád, védelem és határozás egymással ellentétes functiói egy közegben vannak összegomolyitva. Míg a vád alapos elbírálására 3 vádalahelyezési és 3 érdemleges, tehát nem kevesebb mint esetleg 6 forum van felállítva, 3, 5, és 7 tagu tanácsokkal: addig türjük azt a hihetetlen állapotot, hogy az ítélet anyagát mégis a hat nyilvános társas forum daczára zárt ajtók mögött s minden ellenőrzés nélkül *egyetlen egy ember* hordja össze s a legtöbb esetben véglesíti is, a vizsgáló bíró; sőt számos, még főbenjáró ügyeknél is, nem is bíró, hanem egy jegyző vagy aljegyző.

A vizsgálati fogság időbeli határhoz kötve nincs; nem ritkán évekig tartó, s igen gyakran feleslegesen, alaptalanul rendeltetik el. Hozzájárul, hogy gyakorlatunkban a közvetlen idézés csak kivételkép levén alkalmazásban, igen sok felesleges vizsgálat tartatik, mi az egyes vizsgálatokat késlelteti s így vészesen kihat az egyes vizsgálati fogságok tartamának meghosszabbodására. Számszerű adatok, fájdalom, nem állanak rendelkezésre, miután az igazságügyministerium már közel egy évtized óta nem közölt statistikai adatokat hazánk jogszolgáltatási viszonyairól. De elég lesz itt csak egy ténytet felemlíteni, melyre szintén alig van még példa, hogy nálunk a vádhatóság feje, a kir. főügyész, kénytelen volt körrendelettel utasítani az ügyészeket, hogy küzdjenek a vizsgálati fogság könnyelmű elrendelése ellen.

A kormánytervezet szerint még rosszabbra fordulna a vádlott helyzete. A tervezet ugyanis a formaszzerű elővizsgálatot kötelezően írja elő a büntettek egész területére, sőt még a törvényszéki vétségeknél is csakis a vádló s a terhelt együttes beleegyezése esetében engedi a bíróságnak a közvetlen idézést, bármennyire feleslegesnek is mutatkozzék in concreto az elővizsgálat p. o. beismerésnél, tettenkapatásnál és hasonló esetekben. Így a felesleges elővizsgálatoknak s ezzel az idő- s munkapazarlásnak még nagyobb szaporítása által még jobban késlelteti az egyes vizsgálatokat s következőkép még inkább meghosszabbítaná a vizsgálati fogságok tartamát. Mihez azután hozzájárul még, hogy a tervezet a vizsgálati fogság elrendelése ellen a vizsgálat egész tartama alatt nem enged semmi jogorvoslatot a felsőbb bírósághoz, hanem csakis a vizsgálat formaszzerű befejezése után a vádhatározat elleni felebbezés kapcsán.

A vádhatározat is fenálló gyakorlatunk szerint keveset használ a vádlottnak. Az a legtöbb esetben nem egyéb, mint az ügyészi vádlevél, szó szerint leírva, még az esetleges írási hibákkal is együtt. Rendszerint nem is áll egyébből,

mint bevezetésből és idézőjelekből, zárjelben, «leirandó ügyészi indítvány.» A felsőbb bíróság pedig csakis egyoldaluan felvett vádanyagot lát maga előtt. Így a vádhatározat csakis arra való, hogy praëjudiciumot teremtsen a vádlott ellen. A tervezetnek kötelező vádaláhelyezési rendszere pedig épenséggel valóságos perjogi calamitást képezne, mint ezt részleteiben másutt, a Jogászegyletben, kimutatni iparkodtam.

Az u. n. végtárgyalás már félig-meddig szóbeli, félig-meddig közvetlen, s eljárásunk legegészségesebb részét képezné. De ezt is megrontja az inquisitorius vizsgálat, mely árnyékát veti az egész végtárgyalásra, s melynek folytán ez utóbbi valójában alig egyéb, mint hitelesítési ülés, a per-előkészítési eljárás anyagának halvány reproductiója.

A sok felesleges s mindig terjengős elővizsgálat és vádaláhelyezési többfoku előbiráskodás és érdemleges háromszori ítélkezés a tények fölött azt eredményezik, hogy mire nálunk egy bűnügy jogerős elintézését nyer, addig évek mulnak el, mialatt a jogérzetében sértett társadalom talán már rég el is felejtette a bűncselekményt, vagy a végre felmentett ártatlan rég elpusztulhatott családjával együtt. El is tekintve egyéb inconvenientiáktól. Mint például, hogy a Curia által jogerősen felmentett vádlottnak, hacsak nem országra szóló esetről van szó, hol kivételesen sietnek, bezárva kell maradnia jogerős felmentése daczára sok hetekig, a míg ugyanis a három fok összes segédhivatalai egymás után be- és kivezetik az ítéletet. Vagy például az, hogy mihelyt valami szakbeli kétely vagy nehézség merül föl: az 1. f. törvényszék elítél, áthárítja a felső bíróra a felelősséget, hadd szóljon, döntsön az, mint volt a napokban is erre drasticus példánk a Köteles-esetben.

S ha az ügy végre feljut a Curiához, itt utolsó folyamatban oly bírák ítélnek, kik soha sem látták, sem nem hallották sem a vádlottat, sem a tanukat, sem a védőt. Pedig az 1. f. ítélet képződésének lelki processusát nem írhatja le sem a jegyző a jegyzőkönyvben, sem a bíró az indokolásban; a végtárgyalás közvetlen benyomásait nem lehet felterjeszteni; belső meggyőződést nem lehet super-revideálni. Írásbeli felsőbb fok szóbeli első fokkal szemben, az ellenmondás önmagában, az valóságos fából vaskarika, melyet perjogi szempontból komolyan discutiálni sem lehet.

S a kik így a Curián végső folyamatban ítélnek pusztán a felterjesztett iratcsomó alapján, ítélnek a nélkül, — laicus alig hinné az ilyet — *hogy el is olvassák az iratokat.* A hét curiai bíró közül hat soha sem olvassa, soha nem is látja maga előtt az írásokat, melyek ítéletének egyedüli fundamentumát képezik. Csakis az előadó tanulmányozza a percsomót. S milyenek ennek az iratai! Felvették a legkülönbözőbb időkben, a legkülönbözőbb személyek, kezdve a csendőrtől a végtárgyalási jegyzőig; felvették többnyire utólagosan, hézagosan, színezetten. S hogyan készül ezek alapján a jogerős ítélet? 1 curiai előadó végez átlag 1 évben 400 referádát. Tehát az ülési napokat leszámítva, jut 1—1 munkanapra 5 referáda elkészítése. Azaz minden munkanapra öt bűnügyi percsomó áttanulmányozása, kivonatolása s öt ítéleti előadmány, még pedig írásbeli indokolással ellátott öt ítéleti előadmány szerkesztése. Elgondolni is borzasztó. Következik a tanács ülése. Van a Curián 1 évben átlag 1000 bűnügyi tanácsülés, jut 1 ülésre átlag 10 bűnügy, vagyis jut 1 bűnügy elintézésére 18 percz. S a mikor a szavazó tanács tagok így az utolsó instantia felelősségének tudatával 18 percz alatt tájékozódnak s statim első hallatra ítélnek is a collega által előadott ügyekben, ugyanakkor mindegyikük feje terhelve van a saját egész heti referádáinak tengernyi részleteivel. Így készülnek a legfelsőbb bíróság ítéletei. S ha a referens előadmányában, melyet még hozzá fejből ad elő, valami lényegest kifelejt vagy tévesen ad elő, ott ülhet a védő, csak egy szavába kerülne s a hiba helyre lenne igazítva, — hiába, a védőnek nincs ott joga szólani, a védőnek

nyugodtan hallgatnia kell, mikor előtte jogerősen a fehéret feketének mondják ki. Addig is, míg az eljárás a törvényhozás által korszerű alapon szabályozva lesz, feltétlenül szükséges mint legsürgősebb átmeneti kiegészítő, hogy a felsőbb fokokon ügyvédi plaidoyer engedjék. Nem kell féltetni az ügymenetet, az ügyvéd teljesen fel fogja ismerni a helyzetet. Örülni fog, ha röviden rámutathat azon pontra, melyet az előadó esetleg kifelejtett vagy tévesen adott elő. S az elnök kezében úgy is van az ülési politia s az «assez» joga. De nem is lehet döntő az ügymenet szempontja, hol a jogszolgáltatás vitalis érdekeiről van szó. Legfőlegb néhány bíróval több fog kelleni. S a mennyit az ügymenet szenved az egyik oldalon, ugyanannyit, sőt sokkal többet nyerne majd főbiráink időben az által, hogy elesnének a házi plaidoyer-ek, az informatiók.

S a fentjelzett alapon ítélhet a Curia s itél is gyakran a vádlott hátrányára, felemeli tetemesen a büntetést, sőt elítél, elítél 10—15 évi fegyházra, még halálra is, hol a közvetlenül tárgyaló 1. f. törvényszék és a tábla is felmentett. Akármily elvi alapokon is szabályoztassék majd bűnvádi eljárásunk: az nem engedhető sehoh a perjog semmilyen területén, hogy alsóbb fokú ítélet felsőbb fokban *pusztán iratok alapján* a vádlott *hátrányára* megváltoztathassék. Nem mondom, hogy kövessük e részben az angol eljárás példáját, mely odáig megy, hogy míg az elítélő verdict ellen error címén ad új pert, addig a felmentő verdictet annyira tiszteli, hogy azt soha és semmi körülmények közt sem engedi megtámadni, még akkor sem, ha a felmentett vádlott azonnal a felmentő verdict kihirdetése után a bíróság színe előtt beismerné s bizonyítaná, hogy bűnös, mint néhány évvel ezelőtt tényleg megtörtént egy méregkeveréssel vádolt gyilkosnő perében. Nem mondom, hogy ennyire menjünk. De, plane a fent jelzett, minden eljárási biztosíték nélküli, valósággal horribilis procedura alapján súlyosbitani, hol az alsóbb fokok csak enyhe büntetendőséget láttak fenforogni; elítélni ott, elítélni 10—15 évi fegyházra, sőt halálra, hol két állami bíróság teljes ártatlanságot talált: az kell, hogy megingassa a népben a jogszolgáltatás iránti bizalmat s tiszteletet; az megtagadása még annak a büntetőjogi nagy világelvnek is, mely így szól, hogy: in dubio pro reo; ez hátramaradás e részben még a középkor tisztán inquisitorius eljárása mögött is, melynek egyik sarkalatos előnyét képezte legalább, hogy miután nem volt vádló, felmentő ítélet elleni fellebbezésről szó sem lehetett, sőt melynél az aggraviatio is fölötte vitás kérdést képezett, mert a felebbezést csakis beneficium rei-nek tekintette.

Ilyen az eljárás a törvényszéki bűneseteknél.

A járásbírók hatáskörébe tartozó bűnvádi ügyeknél, hol pedig hat hónapi fogság mondható ki s hova mint criminalis bagatell-ügy a becsület védelme utalva van, ott az eljárás egészen alakatlan, ott megszűnik minden perrendtartás. Valóságos ítéletgyár az, hol a justitia helyett a járásbíró egymaga erejéből s egymaga önkényével dolgozik. A bíró egy személyben vádló is, védő is, codex is. Hogy a tárgyalásnál mi történt, azt csak a jegyzőkönyvből lehet megtudni s az természetes, hogy mindig megegyez az ítélettel s nem desavouálja azt, lévén rendszerint nem egyéb, mint utólagos igazolása az ítéletnek. S ezen ítélet ellen van ugyan felebbezés, de a felebbezési bíróság nem ismételhethi maga előtt a tárgyalást, csakis a felküldött jegyzőkönyvet látja, melyből semmit sem láthat. Lehet, hogy a törvényszék nem képes eligazodni az írásból s maga szeretné a tárgyalás ismétlését, s lehet, hogy a fél szívesen saját költségén beszállítaná a tanukat, hiába, a törvényszék nem eresztheti be, nem hallgathatja ki őket, hanem köteles szoritkozni a papiros felülvizsgálására s jogorvosolni úgy, a hogy tud. Az eredmény gyakorlatunkban az, hogy csaknem kivétel nélkül a járásbírónak marad igaza.

Dr. SÍK SÁNDOR.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

Kitűnik ebből, hogy az elhatározás egysége nélkülözhetlen kelléke a folytatólagos büntetnek, és innen van, hogy sikertelenek mindazon régibb és újabb törekvések, melyek az elhatározás egységét, mint ismérvet mellőzni akarják.²

Azonban maga az elhatározás egysége bár legfontosabb, nem egyedüli és nem elegendő ismérvi; mert szükséges még az objectív momentum egysége is.

Objectív momentum gyanánt a folytatólagos bűncselekvények tanának felállítása óta a legkülönbözőbb ismérveket állították fel, melyek legnagyobb része azonban helytelen.

Igy sokan követelték a sértett személy azonosságát, ez azonban nem képezheti a folytatólagos bűncselekvény kellékét, mert ha p. közös tartóból (igy egy szekrényből) egy elhatározással több ízben különböző tárgyak lopattak el, ezen több büntett akkor is egy folytatólagos lopást fog képezni, ha a tárgyak különböző személyek tulajdonát képezték, tehát, ha a sértett nem azonos is. De ettől eltekintve, a sértett alany egysége, kellékül felállítva, igen ferde következményekre vezethetne; mert e mellett megtörténhetnék, hogy ugyanazon személy ellen elkövetett legkülönbözőbb büntettek egy delictum continuatumnak volnának minősítendőek, a mi pedig képtelenség.

Ép ugy helytelen ismérvi: az eszköz egysége, egyrészt már azért, mert némely büntetteknel, melyek pedig gyakran folytatólagos büntettekkel válnak, (p. a lopásnál) az eszköz egysége elő sem fordulhat, másrészt azért, mert ez nem is elégséges. Ezen ismérvi mellett p. előjöhethetne azon anomalia, hogy p. egy gyilkos, ki ugyanazon törrel vagy pisztollyal különböző időben és helyen több embert ölt meg, egy folytatólagos bűncselekvényben volna elmarasztalendő!?

Nem fogadható el alkalmas ismérvi a hely és idő egysége sem; mert ez egyrészt nem mindig szükséges, másrészt sokszor nem is elegendő. Az idő egysége teljesen szükségtelen; mert a delictum continuatumnál az egyes cselekvényeket nem kell ugyanazon időben elkövetni, hanem egymás után, de continue, ugy, hogy bár a cselekvények külső összefüggése meg van is szakítva, az elhatározás egysége mégis kezdettől fogva végig fennálljon. De viszont az idő egysége nem elég ismérvi, mert ugyanazon időben, de különböző személyek ellen (p. egy lövés által) elkövetett testi sértés nem folytatólagos büntettet, hanem bűnhalmazatot fog képezni.

A hely egysége első tekintetre helyesebb ismérvi gyanánt tűnik fel, de csak látszólag. Igaz ugyan, hogy a folytatólagos büntettek egy részénél (p. a folytatólagos lopásnál, sikkasztásnál) a hely egysége előfordul, de más delictumoknál, p. a folytatólagos becsületsértésnél és p. a fajtalansági büntetteknel a hely egysége teljesen közömbös. Mig másrészt a hely egysége nem is elégséges ismérvi gyanánt; mert gyakran ugyanazon helyen elkövetett több tett vagy cselekvény nem folytatólagos bűncselekvényt, hanem bűnismétlést fog képezni.

Mások a cselekvények összefüggő sorozatát állították fel criterium gyanánt, ez azonban circulus vitiosus; mert a cselekvények összefüggése csak következménye az objectív ismérvi, de nem önálló ismérvi.

Igen sokan és pedig tekintélyes jogtudósok is³ a tárgy egységét állítják objectív ismérvi. Ez azonban már azért is alkalmatlan ismérvi, mert igen sok mindenfélét értenek

alatta. Némelyek felfogása szerint az egységes tárgy: a sértett személyt, a büntett passív alanyát jelenti. Ez — mint már fenebb kimutattuk — teljesen helytelen; ismérvi gyanánt nem szolgálhat. Hisz ennek alkalmazása mellett a tettes a legkülönbözőbb büntettekkel elkövethetné azon személy ellen és mégis csak folytatólagos büntetben volna elmarasztalendő. Ezenkívül a sértett személy azonossága mellett ép ugy foroghat fen bűnismétlés, mint folytatólagos bűncselekvény.

Mások ismét a tárgy egysége alatt azon specialis dolog egységét akarják érteni, melyen a büntett elkövetett. Ily értelmezés mellett azonban a folytatólagos bűncselekvény igen szűk térre szoríthatnák; mert p. folytatólagos lopás csak azon rendkívül ritka esetben jöhetne elő, ha a tettes ugyanazon dolgot többször vonta el jogtalanul másnak birtokából vagy birlalatából. De már a személy elleni büntetteknel megkívánatik a folytatólagos delictum létrejövételéhez a sértett jogalany egysége.⁴ Mig a vagyoni büntetteknel ezen ismérvi egyrészt szükségtelen, másrészt elégtelen.

A helyes objectív ismérvi: a sértett jogszabály vagy a sértett törvény azonossága.⁵ Ha ugyanis a tettes büntetendő cselekvényei különböző törvényeket sértenek meg, akkor több önálló bűncselekvény jön létre, melyek még a tárgy egysége mellett is legfelebb bűnhalmazatot hozhatnak létre, de folytatólagos büntettet soha.³ Ellenben ha a tettes több cselekvény által, de ugyanazon elhatározással mindig ugyanazon jogszabályt sérti meg, akkor folytatólagos delictum fog keletkezni.

A folytatólagos bűncselekvény második ismérvi tehát az elhatározás egysége, egyesülve a sértett jog azonosságával s ezen ismérvi mindig kizárja a büntettek többségét.

Ha most már végeredményül meg akarnók kísérteni a delictum continuatum definiálását, ez körülbelül így hangzanék: folytatólagos bűncselekvény alatt értjük azon büntettekkel és vétségekkel, melyek ugyanazon törvényt egymás után többszörösen sértik ugyan, de mivel a tettes egységes elhatározásából erednek és continue vitetnek véghez, egy delictum gyanánt számitandók be.

Az elhatározás egysége egyesülve a sértett törvény azonosságával és a több cselekvény, ez azon két ismérvi, melyek fenforgása mellett a bíró adott konkrét esetben, a körülmények figyelembe vételével könnyen képes lesz eldönteni, vajon forog-e fen folytatólagos bűncselekvény vagy sem.

Főleg mindig a bíró lesz csak képes megítélni azt, hogy a tettes akaratelhatározása valóban egységes volt-e,⁴ hogy tehát ő a több cselekvényt valóban egy elhatározás alapján hajtotta-e végre, vagy pedig az elhatározás egysége csak ürügy, melylyel a tettes enyhébb büntetést akar elérni.

Ezenkívül van a bűncselekvényeknek egy egész csoportja, melynél a büntett természeténél fogva egységes elhatározás mellett bűnismétlés ki van zárva, és csak bűnfolytatás jöhet létre. Ez fordul elő nevezetesen azon büntényeknél, melyek valamely oszthatatlan jogot sértenek,⁵ és pedig a bűnismétlés

¹ Nem szorul bizonyításra, hogy pl. becsületsértést, rágalmozást, testi sértést, stb. csak ugyanazon személy ellen lehet folytatólagosan elkövetni.

² Mint CARRARA mondja: «la identità o unità di legge.»

³ Ha a tettes bűncselekvényei különböző törvényeket sértenek s így mindegyik cselekvény különböző tényálladékkal bír, akkor a tettes még egységes elhatározással sem mentheti magát, mert ily esetben az elhatározás lehet ugyan egyidejű (ha t. i. a különböző büntettek eszméje a tettesnél egyszerre fogamzott meg), de egységes — már a tényálladék különbözősége folytán — soha. L. CARRARA id. m. 525. §.

⁴ KÖSTLIN System. IV. 548. l., HÄLSCHNER System. I. 505. s k. l. azt mondják, hogy az elhatározás egységét csak ugy fogadhatja el a bíró, ha a tettes a több cselekvényt jogosan (mit Fug) egynek gondolhatta. JOHN monographiájában megtámadja ezen nézetet, de egészen helytelenül; mert az elhatározás egységének fenforgását nem lehet teljesen a tettes önkényére bízni, hanem mindig figyelembe kell venni az illető bűncselekvény természetét és a konkrét körülményeket s ennek alapján kell megítélni, hogy a tettes elhatározása egységes-e vagy nem. Ez a mód szolgál egyúttal legalkalmasabb eszközzel arra, hogy az elhatározás egységével ne lehessen visszaélni és ne lehessen azt tulszéles körre kiterjeszteni, mert ez által ezen ismérvi és a bűnfolytatás egész tanát igen sok megtámadásnak lehetne kiténni.

⁵ Ezen megkülönböztető ismérvi először SCHWARTZE emelte ki. Szerinte «a mennyiben valamely büntetendő cselekmény tárgyát egy

¹ Az előbbi közl. l. a 30., 31., 32., 33., 34., 35. és 38. számokban.

² Az elhatározás egységét mint kellékét mellőzték SCHWARTZE, KRUG és WORINGEN; de azon törekvésük, hogy e nélkül állítsák fel a folytatólagos büntett ismérveit, nem sikerült. Részünkről ennek tulajdonítjuk, hogy nagy szorgalommal és elneéllel irt műveik nem arattak oly sikert és a praxisban sem vezettek oly eredményekre, mint a szerzők egyéb műveinél tapasztalni szoktuk.

³ MITTERMAIER, HENKE, ABEGG, KÖSTLIN a sértett tárgy egységét állítják fel objectív ismérvi, de csaknem mindegyik mást ért alatta.

itt ki van zárva azért, mert *ezeknél a jog már a büntett első elkövetése folytán egészében teljesen megsértetik*, úgy, hogy ha a cselekvény később újból elkövetetik, ez a tettes bűnösségének nagyobb intensitását mutatja ugyan, de objective nem képez nagyobb jogsértést; mert a jog már az első alkalommal egész teljében sértve lett, ennél fogva, ha a cselekmény újból elkövetetik, nem bűnisméltés, hanem folytatóságos bűncselekvény fog létrejönni. Ilyen büntetendő cselekvényt képeznek a delicta carnis egyes esetei, p. ilyen a vérfertőztetés. Ennél már az első bűncselekvény alkalmával a közerkölcsiség, közszemérem egész totalitásában meg lesz sértve, úgy, hogy a későbbi cselekvények csak folytatott büntetést hoznak létre. Ugyanide tartoznak azon delictumok, melyek az állam iránti engedelmisséget vagy a közhitelt sértik meg (p. hatóság elleni erőszak, hamisítás, stb.), melyeknél szintén már az első cselekvény által a jog egész totalitásában megsértetik.

Mindezeknél tehát, ha a *tettes elhatározásának közössége fenforog*, úgy a többször elkövetett cselekvény már természeténél fogva folytatóságos bűncselekvényt fog képezni.

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 42. §-ához.

A végrehajtási törvény 42. §-a többek között kimondja, hogy: ha a végrehajtást szenvedő azon ítélet ellen, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, halasztó hatálylyal nem bíró felelősséggel él vagy halasztó hatálylyal nem bíró igazolást, *perujitást* vagy semmiségi pert indít s egyszersmind kimutatja, hogy az ítélet megváltoztatása, feloldása, megsemmisítése vagy hatályon kívül tétele esetében visszavégrehajtási igénye veszélyeztetve van, jogositva van a marasztalási összeg biztosítását követelni, ilyennek nem létében a követelés készpénzbeni egyenértékét a bíróságnál letenni.

Ezen törvényszakasz már többek által különböző oldalról megbeszélve lett, s a vélemények abban megegyezni látszanak, hogy főleg perujítás esetére is oly széles terjedéssel kimondva csak perhuzásokra, a hitelezők követeléseik érvényesítésére nézve elodázó hatással bír s egy hatalmas pressió az adós kezében arra, hogy a szorult vagyoni körülmények közt küzdő hitelező, szemben talán három egybehangzó ítélettel is egyezsége, követelése egy részének elengedésére szorítottassék. De jelen alkalommal nem szándékom ezen szempontból fejtegetésem tárgyává tenni ezen szakaszt, hanem egy felmerülő eset alkalmából pusztán a perujítás kérdésére szoritkozom.

Egy hosszas küzdelemmel lefolytatott, évekig tartott perben a harmadbíróság felperesnek a döntő ténykörülmenyre főesküt ítélte meg; felperes a főesküt kellő időben le is tette. Alperes nyomában az eskü letétele után a bünyítő bíróságnál feljelentést tett felperes ellen, mely arra irányul, hogy az eskü hamisnak mondassék ki. Egyszersmind a per bíróságához kérvényt nyújt be, melyben elmondja, hogy perét csak akkor ujithatja meg, ha előbb a bünyítő-bíróság a felperes által letett esküt hamisnak mondja ki s felperest ezért elítéli, azonban nehogy ellene végrehajtás foganatosítottassék s így uton a követelés rajta behajtatván, felperes vagyontalansága miatt visszavégrehajtási igénye veszélyeztetve legyen, a marasztalási összeget a végrehajtási törvény 42. §-a értelmében bírói kézhez leteszi s kéri a végrehajtás elrendelését felfüggeszteni, kérvényét a végrehajtásra halasztó hatálylyal kimondani.

szthatlan jog képezi, az *ismételt cselekvények, a tárgynak ezen oszt-hatlansága* (die Untheilbarkeit des Objectes) *folytán mindenkor bűn-folytatásnak veendő;* mert már az első ízben a büntett tárgya teljesen megsértetik. Ez igaz, csak hogy — nézetünk szerint — ez nem indokolja azt, hogy ezeknél az általános kellektől, a tettes elhatározásának egységétől eltekintsünk. Míg tehát SCHWARTZE itt feltétlenül folytatóságos büntetést állapít meg, részünkről megkívánjuk itt is az általános kelleket: az elhatározás egységét.

Kérdés az, hogy az ily kérelem bir-e a végrehajtás elrendelésére vagy az elrendelt végrehajtás foganatosítására halasztó hatálylyal vagy nem? Egy bíróság ezen ügyben akként határozott, hogy a bünyítő eljárás megindítását, mint a minnek a perujitást megelőzni kell, a perujítás első lépésének tehát perujításnak tekintette és a végrehajtást felfüggesztette. Helyesen-e vagy nem? ez a kérdés.

A felfüggesztés mellett azon érv hozható fel, hogy a végrehajtási törvény 42. §-ának intentiója az, hogy perujítás esetén a perujító biztosítékot nyerjen, pernyerés esetére az anyaperbeli marasztalási összegnek visszavehetőse. Ámde a polgári törvénykezési rendtartás 321. §-a értelmében, a ki azt véli, hogy *ellenfelének* vagy *másoknak* a büntető-törvényekben tilalmazott cselekménye miatt lett pervesztessé s hogy ennél fogva az alapperben hozott ítéletet a bünyös cselekmény bebizonyítása által érvénytelenítheti: *előlegesen* a bünyvádi eljárás megindítását kérelmezze, a *perujitást pedig csak azután*, mikor a bünyösség jogérvényes ítélet által kimondott. Ily esetben tehát, midőn az ellenfél bünyös cselekménye oka a pervesztességnek, akkor perujitást csak a bünyügyi eljárás előzetes lefolytatása után lehet indítani. A 321. §-ban kimondott ezen kötelezettség a perujításnak egy oly elválaszthatlan előfeltételét képezi, hogy már ezen előzetes eljárást a perujítás kezdetének lehet tekinteni s így a bünyügyi eljárás megindítása már maga elegendő a 42. §. alkalmazására. Ettől eltekintve lehetetlen is, hogy a törvény csak azon perujitót védelmezze meg az eshetőleges kártól, a ki például új bizonyítékok vagy ügyvéd hibájából ujít pert, míg azt, ki ellenfelének vagy másnak *bünyös* cselekménye miatt lett pervesztessé, teljesen védtelenül hagyja, kitegye annak, hogy a bünyvádi eljárás constatálja a bünt s az ujított per biztos megnyerésének alapját megadja, de míg ezen processus folyik, az alatt az illetőn a marasztalt összeget végrehajtás utján megvegyék s mire a perujítás stadiumához vagy az ujított per megnyeréséhez eljut, akkor már többé a rajta behajtott összeg vissza nem vehető.

Azon nézetben vagyok, hogy ezen érvelés meg nem állhat s a 42. §. alkalmazásának nem lehet helye, ha a pervesztes fél pert nem ujít, hanem előbb a bünyfenyítő bíróságnál lép fel a prts 321. §-a alapján.

A végrehajtási törv. 42. §-a kivételes intézkedéseket foglal magában. Általános elv, hogy a marasztalt fél jogerős ítélet, vagy bármely bírói intézkedés ellen intézett halasztó hatálylyal nem bíró jogorvoslat alapján, illetve ellenére végrehajtást kérni jogositva van. Ezen általános elv alól képez épen figyelemre méltó kivételt a 42. §. S az ismét általános elv, hogy a kivételek szoros magyarázatuk s kiterjesztő magyarázatot nem tőrnek. A törvény azon intézkedése, hogy perujítás esetén minden feltétel nélkül helye van a 42. §. alkalmazásának, nézetem szerint semmi esetre sem terjeszthető ki annyira, hogy még akkor is alkalmazható legyen, midőn perujítás még nincs, hanem annak egy előzetes eljárása tétetik folyamatba. A bünyügyi eljárásnak nem multhatlan következése a perujítás, sőt ha a bünyügyi eljárás sikerre nem vezet, az «ellenfél» vagy «más» bünyös cselekménye bünyügyiileg meg nem állapítható, akkor nem is következhetik utána a perujítás; tehát oly eljárás alapján, mely lehet, hogy *perujitást nem is von maga után*, akkor, midőn a törvény perujítás esetét követeli, a 42. §-t alkalmazni nem lehet.

Különben is ott, a hol a per elvesztése bünyös cselekményen alapszik, a polgári bíróság hatásköre megszűnik és azonnal kezdetét veszi a bünyügyi bíróság működése. Ha az érdekelt fél csak valószínűvé is képes tenni azt és némi bizonyítékokkal képes támogatni, hogy «ellenfele» vagy «más» bűncselekménye oka a pervesztésnek, s oka, hogy a marasztalási

összeg rajta végrehajtás utján behajtatik s esetleg többé vissza nem vehető, akkor módjában van az illetőnek jogait bűnügyi zárlat által biztosítani a bűnügyi eljárás befejeztéig, azután pedig a perujtás megindítható lévén, a 42. §. már alkalmazásba vehető. A bűnügyi bíróságnak jogában áll az árverezés felfüggesztését elrendelni, szóval kezeiben vannak a módok és eszközök az illetőt az esetleges károsodástól megmenteni. Igen természetes, hogy a bűnügyi bíró már bizonyítékokat kíván a panasz támogatására s a körülmények szerint határoz, tehát annyiban valamivel nehezebb a helyzet, mint annál, ki egyenesen pert újíthat, mivel ennél a törvény feltétlenül alkalmazni engedi a 42. §-t. De ennek daczára is azt hiszem, hogy bűnügyi panasz nem egyenlő a polgári perujtással, már pedig a törvény perujtásról szól.

Véleményem szerint így is sokat mond a törvény, midőn még csak azt sem köti feltételül, hogy a perujtó által benyújtott keresete alapján határozza meg a bíróság, vajon vannak-e perujtó félnek oly bizonyítékai, melyekből feltehető, hogy a perujtásnak komoly célja van s csak ekkor alkalmazza a kérdéses szakaszt, ellenben ha már a perujtási keresetből látható, hogy nem az anyaperbeli ítéletek megváltoztatása a cél s erre bizonyítékok nem is hozhatnak fel, hanem hogy az ellenfél egyezsége szoríttassék, az ellenfél szegénységének kizsákmányolása, szóval a törvény leple alatti zsarolás, akkor a 42. §. ne alkalmaztassék. De a törvény feltétlenül intézkedik perujtás esetére; hogy azonban az még perujtást megelőző eljárás esetére is kiterjesszessék, a melletti semmi elfogadható érv fel nem hozható.

Habár ily határozott is véleményem, mindig megengedem, hogy tévedhetek; a kérdés különben érdekes, gyakorlati és igen szívesen veszem, ha felvilágosítatom.

HLATKY ENDRE.

Az előterjesztés a végrehajtási eljárásban.

Azon előterjesztésről kívánok különösen értekezni, melylyel a végrehajtást szenvedett az árverési hirdetmény ellen él. Az előterjesztés ilyenkor azon szalmaszál, mely után alperes végszükségében kapkod akkor, ha már az összes jogorvoslatokat, kezdve a különböző ítéletek elleni felebbezésektől egészen a végrehajtási eljárás folyamán hozott több rendbeli végzések ellen beadott felfolyamodásokig, mind hiába igénybe vette. Az előterjesztés azonban a makacs alperes kezében nem szalmaszál, hanem valóságos fegyverként jelentkezik, tekintve azt különösen a fővárosi bírói praxis szempontjából. Nálunk ugyanis az előterjesztésnek, akármikor az árverés foganatosítása előtt lett légyen az beadva, az árverés megtartására feltétlenül felfüggesztő hatály tulajdonítatik. Történik az pedig, ha nem is kifejezetten, de igenis indirecte aképen, hogy a bíróság a hozzá közvetlenül vagy a kiküldött útján érkezett előterjesztést az általa különben feldolgozandó nagy munkahalmaz miatt érdemileg meg nem vizsgálhatván, a felek meghallgatása végett tárgyalást tűz ki, mely fővárosi igazságszolgáltatási viszonyainkban rejlő okoknál fogva, ritka esetben szokott két-három hónapnál rövidebb határnapra kitűzteni. Az árverés tehát legalább is ezen időre az adós nagy gaudiumára szerencsésen el van halasztva felperes pedig elég boszusan tapasztalja, hogy az árverés-hirdetési és esetleg árverés-hírlapiktatási költségek elvesztek és hogy az árverés által elérni célzott kielégítésének ideje ad græcas calendis ki van tolvá.

Ezen szomorító állapot jogszolgáltatásunk érdekében orvoslást igényel, annál is inkább, mert az ilyen előterjesztések a legkritikább esetben birnak alappal és céljukat, t. i. az árverés felfüggesztését és felperes boszantását, az adósok általuk mégis elérik azon esetben is, ha a bíróság tárgyalás kitűzése nélkül az előterjesztésnek érdemleges megvizsgálását intendálja. Mert ekkor az előiratokra, különösen

a végrehajtási jegyzőkönyvre van szüksége, mely az árverés kitűzése és foganatosítása végett a végrehajtó kezében van. Mig most a végrehajtó a bírósági meghagyásnak megfelelőleg a végrehajtási jegyzőkönyvet és a tőle esetleg kért nyilatkozatot beterjeszti és ennek folytán a már teljesen felszerelt előterjesztés érdemleges elintézésre kerül, addig az árverési határnap már régen elmúlt, az adós örül, hogy az árverést megelőző egy pár nappal beadott előterjesztéssel az árverést meghiusítania sikerült, felperes pedig méltán boszankodik, hogy adósának rendszerint teljesen alaptalan kifogásai ellenében teljesen védtelenül áll.

De a bíróságnak sincs ama törvényes eszköze, a melylyel a nyilván alaptalan előterjesztéssel élő felet büntethetné. Mert elég különös, hogy az 1881: LX. tcikkbe foglalt végrehajtási törvény, mely 31. és 99. §-aiban a végrehajtás folyamára halasztó hatálylyal bíró keresetet, illetve igénykeresetet, ha az merőben alaptalannak találatik, 500 frtig terjedő pénzbírsággal rendeli büntetni, az előterjesztésre vonatkozólag ilyen megállapítást nem tartalmaz; pedig ennek halasztó hatálya a végrehajtási törvény 36. §-a szerint amazokétól miben sem különbözik.

A büntető sanctió illetén hiánya valóságos hézagot képez ezen a legkisebb részletekre kiterjedő törvény intézkedéseiben.

Van azonkívül egy más körülmény, mely az előterjesztések tekintetében észlelhető lax praxis megállapodásához járult és mely abban áll, hogy a végrehajtási törvény, mely a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt indított keresetnek és rendszerint az igénykeresetnek is csak akkor tulajdonít halasztó hatályt a végrehajtás folyamára, ha az a 31. és illetve 93. §-ban meghatározott 3, illetve 15 nap alatt indítatik meg, az előterjesztés halasztó hatályára nézve ily megszorító intézkedést kifejezetten nem állapít meg. A végrehajtási törvény 35. §-a szerint ugyan az előterjesztés 8 nap alatt adandó be; de az ezen határidő után beadott előterjesztésektől a törvény a halasztó hatályt nem vonja el oly határozottan, a mint ez a keresetnél és igénykeresetnél történik. És innét van az, hogy a bíróság minden előterjesztésnek halasztó hatályt tulajdonít és ezen felfogásában, melyet különben tévesnek kell declarálnom, támogatatik a végrehajtási törvény 36. §-ának hiányos szövegezése által, a mennyiben e szerint az előterjesztésnek halasztó hatálya annyiban van, a mennyiben annak érdemleges elintézéseig árverést foganatosítani, stb. nem lehet.» A végrehajtási törvény szellemének sokkal inkább felelne meg, ha az «előterjesztés» szó előtt ezen szavak állanának: a törvényes időben beadott; mi által számos visszaélésnek eleje vétetnék.

Nem ritkán történik ugyanis, hogy alperes az árverés közvetlen foganatosítása előtt egy előterjesztést ad át a bír. végrehajtónak, ki a 35. §. szerint azt elfogadni és «az iratokat, jelentés kíséretében a bírósághoz 24 óra alatt beadni köteles», minek folytán az árverés meg nem tartható, bár elkésett és bármilyen alaptalan légyen is az előterjesztés, melyet a végrehajtó érdemben megvizsgálni hivatva nincs.

De lege ferenda mindezen visszaélések megszüntetésére óhajtandó volna, hogy a merőben alaptalan előterjesztéssel élő felek épugy sujtassanak pénzbírsággal, mint ezt a végrehajtási törvény 31. és 99. §-a a nyilván alaptalan és a végrehajtás folyamára halasztó hatálylyal bíró keresetekre illetve igénykeresetre nézve rendeli; és hogy továbbá az előterjesztéseknek halasztó hatálya kifejezetten azoknak a törvényes határidőben való beadásától függővé tétessék.

Addig is, mig ez törvényhozásilag keresztülvitetnék, ajánlatos volna, hogy bíróságaink csak az esetben vennék figyelembe az előterjesztéseket, ha azok a törvényes 8 napon belül nyujtatnak be. Ezzel csak a törvény ratiójának felelnének meg, melylyel ellenkezik az előterjesztésre vonatko-

zólág észlelt elnéző praxis, holott a halasztó hatályu kereset és igénykereset tekintetében a törvény oly szigorú intézkedéseket tartalmaz; pedig mindezen jogcselekvényeknek hatálya ugyanabban nyilatkozik: t. i. az árverés kitűzése és foganatosításának felfüggesztésében. Dr. Sz. S.

Vagyonátruházások utáni mérsékelt illetékek.

Tíz éven belüli birtokváltozások után az 1881: XXVI. tcz. 2. §-a a rendesnél kisebb százalékban rendeli megszüntetését a kincstári illetékeket. Így volt ez az 1873: IX. tczikk hatályba lépte előtt is, a midőn ezen tcz. 12. §-a csakis a szülők s törvényes gyermekek vagy unokák, úgy szintén az anya és törvénytelen gyermekei és unokái; szülők és vő vagy meny, házastársak, testvérek, továbbá a birtokátruházó és testvéreinek egyenes ágban leszármazó utódai; a szorosán vett unokatestvérek között s végül a birtokátruházó és azon személyek testvérei között, kiknek a birtokátruházó egyenes ágban leszármazó utóda, létrejött birtokátruházások eseteire korlátozta a rendes illeték mérsékeltőbb megszüntetését. Az 1881: XXVI. tcz. 2. §-a által azonban a most jelzett korlátozás megszüntetve lévén, 1881. évi május hó 1-étől, vagyis a felhívott tczikk hatályba léptétől kezdve, a birtokváltozás kisebb vagy nagyobb közelségén alapuló illeték-mérséklést bárki is, rokonsági viszonyra való tekintet nélkül, igényelheti s élvezheti épen úgy, mint ez az 1873: IX. tcz. életbelépte előtt történt.

A mily igazságos és méltányos a törvény ezen intézkedése, épen oly helytelen azon általán bevett gyakorlat, hogy csakis az oly birtokváltozások vétetnek tekintetbe, melyeket a telekjegyzőkönyvek feltüntetnek. Ezt a kiszabási hivatalok a mérsékelt illetékszabás *conditio sine qua non*-jának tartva, minden esetenél való merev alkalmazása által, igen sokszor a legviszássabb helyzetet teremtik s az ugyis tulságosan terhelt polgárok jogtalan megkárosításával szereznek az államkincstárnak illetéktelen hasznot.

Oly szerencsés helyzetben vagyunk, hogy most kijelentett véleményünk helyességének beigazolására a «leghódítóbb ékesszólást», vagyis a «meztelen tények» felsorolását vehetjük alkalmazásba.

Két eclatans példával fogunk szolgálni.

Az egyik eset ez:

P. D. kisvárdai lakos 1882. év végén elhalálozván, leszármazó törvényes örökösül maradt két kiskoru gyermek, kikre örökösödési jogczimen átszállott a kisvárdai 416. sz. tjkönyvben A + 1 r. 139. hrszám alatt foglalt 62. népsorszámú ház- és belteleknek örökgyógyó édes atyjukat illetett fele része, a másik hason fele rész a hátrahagyott özvegy édes anya tulajdonát képezvén. Nevezett örökgyógyó halála után alig két hó múlva, a kérdéses egész telekkönyvi jószágtest, tehát a kiskoruakat illető fele résznyi birtokjuttalék is, az özvegy mint felerészbeni tulajdonos s ugyis mint kiskoru gyermekei t. és t. gyámja által Gy. I.-nak eladatott s az erre vonatkozó szabályszerű «adásvevési szerződés» kiskoruak részéről gyámhatóságilag is jóváhagyva lett, minélfogva az illetékes hagyatéki bíróság nevezett kiskoruakat kizárólagos örökösökül elismerő határozatában feljogosította vevőt, hogy tulajdonjogának bekebeleztetése végett közvetlenül a telekkönyvi hatósághoz forduljon, a mi meg is történt, vevő tulajdonjoga a vett egész ház- és beltelekhez telekkönyvileg bekebeleztetett és pedig P. D. és neje B. A. nevére, közvetlenül vevő nevére, annak feltüntetése nélkül, hogy P. D. nevén állott fele rész ennek 1882. év végén történt elhalálozása folytán örökösödési jogczimen előbb kiskoru gyermekeire szállott s csak az ezektől vétel folytán ment át Gy. I. tulajdonába. Tudva azt, hogy csakis a telekjegyzőkönyvek által feltüntetett birtokváltozások respectáltatnak; vevő folyamodott a telekkönyvi hatósághoz, kérve a bejegyzés akkénti eszközését, hogy abból

a fen előadott módoni birtokátruházás is kitűnjék. Ámde a telekkönyvi hatóság a kérelemnek nem adott helyt azon indokolással, hogy az előbbeni határozata alapján eszközölt bejegyzés egész correct és patens szerinti. Habár ezen határozat nem is áll minden kritikán felül, de mert a tulajdonjog az egész telekkönyvi jószágtesthez bekebeleztetett, vevőnek végre is nem lehetett aggodalomra oka, annyival is inkább pedig, mert hitte, hogy a fenti körülmény a mérsékelt illeték alkalmazásának megtagadására okul felhasználhatni nem fog. Azonban — fájdalom — reménye nem valósult s szomorúan kellett csalódnia. Az első fórum, az illetékkiszabási hivatal, az ingatlan egész vételára 4000 frt után 4 ³/₁₀ százalék illetéket szabott. Ismerve az illetékkiszabási hivatalok tulbuzgóságát, keményszívűsége nem busította vevőt, hanem teljes bizalommal vette alkalmazásba a birtokon belüli felebbezés jogát. Apellátájában előadta, igazolta bírósági határozatokkal, hogy a kérdéses ingatlan fele előbb az egyik bejegyzett telekkönyvi tulajdonos kiskoru örökösire szállott, kiknek tehát ezen örökség után százalékot is okvetlenül fizetniök kellend és csak ezen kiskoru örökösöktől szerezhette meg vevő a felerészbeni birtokjuttalékot, melytől tehát az 1881: XXVI. tcz. 2. §-ának világos rendelete értelmében csak 1 ³/₁₀ százaléknál illeték jár s így 4000 frt vételárból fele, vagyis 2000 frt után 4 ³/₁₀, a másik hason fele, azaz 2000 frt után azonban csak 1 ³/₁₀ százalék, tehát összesen 112 frt százaléknál illeték lévén követelhető: az illetékkiszabási hivatal által 172 frtban megállapított kincstári illetékből 60 frt okvetlenül törlendő.

Hasztalan minden józan érv és okoskodás, köz- és magánokirat; a telekjegyzőkönyv néma, nem szól vevő mellett, tehát mérsékelt illetékre igényt tartani nem illetékes. Ezt mondta ki a debreczeni magy. kir. pénzügyigazgatóság 1883. évi augusztus hó 11-én 23719. szám alatti végzésében s a pénzügyministerium, hová vevő azon reményben fordult, hogy ott a lényeg a formának áldozatul esni nem engedik, 72731/1883. szám alatt szintén így határozott. Minden kétségen kívül áll tehát, hogy az itt leirt esetben az államkincstár, vevő-fél jogtalan megterhelésével, 60 frt illetéktelen hasznot huzott, fényes illusztrálásul annak, hogy mi irigyelt magyarok mint a «jogállamunkban» mily eldorádói boldogságban uszunk, s az osztó igazságszolgáltatásnak mily pártatlanságát élvezzük.

A másik eset következő:

Folyó évi junius hó 12-én tartott birói árverésen megvett házat, vevő szabadkézből eladta julius hó 20-án, tehát az árveréstől számítva 38-ik napon, az erre vonatkozó szerződést törvényszabta határidőn belől illetékes helyen bemutatta százalékszabás végett, egyszersmind pedig kérvényileg előterjesztette, hogy az árveréstől a szabadkézből eladásig eltelt igen rövid időköz alatt, de meg az 1883: XXXIII. tcz. 1. §-a értelmében épen ezen időre eső törvénykezési szünet következtében is, a törvényszék az árveréseni vevő tulajdonjogának hivatalbéli bekebeleztetése iránt nem intézkedhetvén, a végrehajtást szenvedetről az árveréseni vevőre, s ettől a szabadkézből vevőre történt birtokátruházást a telekjegyzőkönyv fel nem tünteti, a becsatolt árverési jegyzőkönyv hiteles másolata azonban azon időpontot, melyben az árveréseni vevő a kérdéses ingatlanhoz jogot szerzett, teljes hitelt érdemlőleg igazolván: ezen újabb — szabadkézből — vétel után járó kincstári illeték csakis 1 ³/₁₀ %-ban állapítható meg.

Vevő kérelmének jogos voltában bizva, nyugodtan várta a határozatot, a mi nemsokára meg is érkezett egy «fizetési meghagyás» alakjában, szomorú kiábrándulást szerezve az igazságszolgáltatás iránt hódoló tisztelettel viseltető — vevőnek, — kinek keserűen kellett tapasztalnia, hogy a forma minden s a lényeg semmi. A telekjegyzőkönyvi bejegyzés még nem kész, az olcsó vonat nem indulhat, nem mozgósítható, méltóztassék használni a drágább «Schnellzugot», a

különbség csak potom 3%; mi ez ott, a hol a haza javáról van szó? de csak gyorsan tessék beszállani, mert az idő rövid, nyolcz nap alatt kitüzött állomásunkon kell lennünk, különben «Pulver und Blei.» Tehát «kein Pardon.» Az adók csaknem elviselhetlen minduntalani steigerolása által még igénybe nem vett dus javaidból fizess $1\frac{3}{10}\%$ helyett $4\frac{3}{10}\%$ -ot, a mi, a most általam felhozott jogügyletnél vételárul szereplő 3100 frtot tekintve, épen 93 frt különbséget tesz. Az indokolás ugyanaz, a mi volt az előbbeni esetről; a refrain ismét csak ez «a birtokváltozás telekkönyvileg nem igazoltatván, figyelembe vehető nem volt.»

Az itt most leírt példák azt hiszem elég világosan szemünk elé állítják, mily bomlott helyzetet teremt a formákhoz való minden körülmények közötti makacs ragaszkodás, mely sokszor kiszámíthatlan károkat okozva a feleknek, elkese-riti s az igazságszolgáltatás iránti tiszteletlenség lejtőjére vezeti őket. És pedig méltán szülhet elkeseredést bennünk a kincstári illetékek kivétele körül tapasztalt jog- és méltánytalanság, mert itt követelő fél az állam lévén, az ettől jött jog- és méltánytalanság hatványozott fájdalmat ébreszt minden jó honfi szívében, kik az államot minden erények nyibusával körülvéve s mindig és mindenekben követendő példányképül állítják maguk elé.

Nincs kifogásunk ellene, hogy a birtokváltozások idejének megállapítására a telekjegyzőkönyvek hiteles másolatai is acceptabilisak lehessenek, de igenis, a fen közölt példakkal igazolt jogunk van, helytelennek tartanunk azt, hogy az 1881. XXVI. tcz. 2. §-a szerinti mérsékelt illeték alkalmazhatását, a birtokátruházás időpontjainak telekjegyzőkönyv általi igazolása tegye minden körülmények között függővé, s így ez mint kizáró feltétel (conditio negativa) tekintessék; mert hiszen, mint a fenti példák is igazolják, ezen feltétel teljesíthetlenségének okai sokszor nem is mi vagyunk s így betölthetetlen, lehetetlen feltétellel (conditio impossibilis) állunk szemben, a mit tehát józanul tőlünk kívánni, követelni nem lehet.

Azt hiszszük, hogy a birtokátruházási időpontok igazolására, a telekjegyzőkönyveken kívül, más közokmányok vagy perrendszerü bizonyítékokul is szolgálható magánokiratok alkalmazhatóságában talált expediens volna csak képes az érdekek biztosítására, mely érdekek különben számtalanszor lesznek veszélyeztetve, mint ez, a közlött két példából is kitünik s meg vagyunk győződve, hogy a gyakorlati élet még felszínre fog vetni, vagy talán eddig is vetett már, számosabb esetet, melyek szomorú tanubizonytságot tesznek véleményünk helyessége mellett.

Nem vagyunk képesek felfogni, miért e merev ragaszkodás a telekjegyzőkönyvekhez. Talán azért mivel az országbirói értekezlet 21. §-a által, a telekkönyvi rendeletekkel kapcsolatos részeiben továbbra is kötelezőnek kijelentett ausztriai polgári törvénykönyv 431. §-a szerint, telekkönyvezett ingatlanok tulajdonjoga, a nyilvánkönyvbeni bejegyzés által szereztethetik csak meg? Ha ez az ok, — honnét van még is az, hogy az illetékkiszabási hivatal nem szokta kutatni és bevárni, vajon vevő javára a tulajdonjog nyilvánkönyvileg bekebelezte-e vagy sem, hanem siet kiszabni az illetéket mihelyest az adásvevési szerződés hozzá bemutatva lett?

Ez helyesen s azért van így, mert a tulajdonjog megszerzésének időpontját nem a telekjegyzőkönyvbe történt bejegyzés ideje, hanem a szerződés megkötésének, — vagy ha a vagyonátruházás örökösödési jogon, avagy halálesetre történt ajándékozáson vagy valamely hagyományon alapszik, — az örökség, ajándék, hagyomány átszállásának, vagyis az örökösödő vagy ajándékos halálának napja állapítja meg; mint ez a gróf Szapáry Gyula m. kir. pénzügyminiszter rendeletére, a magyar királyi pénzügyminiszterium által kiadott «bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályok» — hiva-

talos összeállításának 95. tétel C) a) pontjában (313. lap) — foglaltatik.

Igy állván a dolog, ismételjük, hogy nem tudjuk megérteni: miért csak azon birtokátruházási időpont vehető figyelembe, melyet a telekkönyv kitüntet, holott itt igen sokszor nincs kitüntetve azon nap, melyen — a fentiek szerint, — a tulajdonjog átruházottnak tekintendő. Vegyük például hogy x.. x.. meghalt 1882. évben s hagyott maga után egy telek földet és egy nagykoru örökös, a ki a hagyatékot tényleg birtokába veszi — s utána talán a százalékot is befizeti, — de a nálunk még mindig oly nagy számmal lévő azon indolensek közé tartozván, kik a telekkönyvre nem sokat hederitenek, a némi költséggel járó hagyatéki eljárást folyamatba nem téteti. Viszonyai változtával szemben, — úgy 10—12 év multán, az öröklött vagynon tudadni ohajtva, sebbel, lobbal maga nevére iratja azt, a mi megtörténvén, rövid időn vevőre akad, a kinek földjét el is adja. A telekjegyzőkönyv nem tüntetvén ki örökösödő elhalálzásának, tehát az öröklési jog megnyiltának idejét, hanem csakis azon időt jelezvén, a midőn a tulajdonjog bekebelezve lett, vevő, ki ezen bejegyzéstől számítva két évet meg nem haladó időközben szerzett ugyanazon fekvőséghez tulajdonjogot, csakis $1\frac{3}{10}\%$ kincstári illetéket fog fizetni, mert hát a telekjegyzőkönyv a birtokváltozásokat rövid időközökben történtnek fogja feltüntetni. Igazságos lesz-e aztán ez?

Nem hagyhatjuk végül szó nélkül azon joghátrányt sem, mely — az illetékkiszabásra vonatkozólag most érvényben lévő törvények mellett, — érheti az illeték-egyenérték fizetésére kötelezett jogi, erkölcsi személyeket, testületeket. Ezekről ugyanis az állam, — azon szempontból indulva ki, hogy a hozzájuk került vagyont birtokukból rendesen ki nem bocsájtják s így az időnkénti birtokátruházások után járó illetékek élvezetében a kincstárt nem részesítik, illetve ettől az e cziméni hasznot elvonják, — ezen különben járható jövedelem pótlására — az illetéknek egy külön nemét követeli, a mely egyenértékű illetéknek, vagy illeték-egyenértéknek nevezetik, s az 1881. XXVI. tcz. 22. §-a szerint, erre kötelezett az alapítványok, testületek, egyesületek, intézetek, társulatok, részvényes vállalatok s közkereseti társaságok különféleségéhez képest, s a szerint a mint a javakat, ingók vagy ingatlanok képezik, $\frac{5}{10}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{1}{10}$ s $\frac{1}{10}\%$ -ból állanak. Az illető testületek fizetni kötelesek pedig ezen illeték-egyenértéket az 1881. XXVI. tcz. 26. §-a értelmében a szerzés napjától kezdve, s felmentetnek a fizetési kötelezettség alól azon napon, a midőn az illető javak magánfélre átruházottnak. Már most vegyük fel például, hogy egy 12,180 forint értékű birtokot, mely egy 1883. évben elhalt örököséről törvényes örökösödés folytán magánfélre szállott, ettől 1884. évben megvásárol valamely illeték-egyenérték alá tartozó jogi személy. Az 1881. XXVI. tcz. 26. §-a értelmében a vétel napjától tartozván ezen jogi személy egyenértékű illetéket fizetni, feltéve, hogy a tulajdont szerző testület az 1881. XXVI. tcz. 22. §. b) alatt elősoroltak közé tartozik, — évenként $\frac{1}{10}$ százalékot, azaz 48 frt 72 krt fizet, a mely összeg tiz év alatt 487 frt 20 krajczárt tesz, — holott ha az illeték-egyenérték fizetésének kötelezettsége, — mint ez az 1881. XXVI. törvényczikk hatályba lépte előtt gyakorlatban volt, s a hosszabb birtoklást feltételező egyenértékű illeték jogi természetéből is észszerüleg folyik, — csakis a vagyonszerzéstől számított tizedik év leteltével venné kezdetét, a most felhozott esetben, az 1881. XXVI. tczikk 2. §-a alapján csakis 158 frt 34 krajczár lett volna fizetendő, — egyszerre ugyan, de még is 328 frt 86 krajczárral kevesebb, mint a mennyi tiz év alatt — részletekben bár, — fizetendő. Van azonban az éremnek másik oldala is, a hol az állam érdekét látjuk háttérbe szorulva. Feltéve ugyanis, hogy a fentebb példaként felhozott 12,180 frt értékű földbirtokot, az egyenértékű illeték fizetésére kötelezett jogi személy, oly

magánféltől veszi, ki azt már több mint tíz év óta tulajdonul bírta, de a vételt csakhamar megbánva, tegyük fel fél év alatt, előnyös feltételt ajánló vevőnek ismét eladja. Ily esetben, a vételi százaléktól ment jogi személy félévi illeték-egyenértékben 24 frt 36 krt, azon magánfél pedig, ki ettől az ingatlant fél év alatt megvette, $1\frac{3}{10}$ százalékbán 158 frt 34 krt fizet, vagyis tehát ketten összesen 182 frt 70 krt fizetnek; míg azon esetben ha az egyenértékű illeték fizetésének kötelezettsége csak 10 év múltával kezdődne, a fenti esetben, a jogi személy $4\frac{3}{10}$ százalékbán 523 frt 74 krt, a magánfél pedig $1\frac{3}{10}$ százalékbán 158 frt 34 krt s így ketten összesen 682 frt 08 krt, vagyis tehát 499 frt 38 krajczárral többet tartoztak volna fizetni. Igaz, hogy ez ritkán fog előfordulni, de elvégre is megtörténhetik. Az állam azonban nem szenved kárt, mert: «a mit elveszit a réven, megnyeri a vámon», hanem igen is veszít az előbb említett esetről szereplő jogi személy, melynek semmi előnyösebb helyzet kárpótlást nyújtani nem siet. Az igazságnak leginkább elég tétetik tehát, ha az illetékegyenérték fizetésének kötelezettsége a tizedik évnél elmúltával veszi kezdetét s a vétel után a jogi személy is fizeti az 1881. XXVI. tcz. 2. §-a által szabályozott százaléki illetéket.

ALEXANDER.

Jogászyülés után.*

A szellemi munka, a melyet az idej jogászyülés tanácskozmányaiban kifejtett, a bíráló egyéni szempontja szerint majd elismerő, majd gáncsoló bírálatban részesülhet. De téves az ily testületek működését az iskolászerű méltatás fokmérőjével meghatározni akarni, mert azok a nemzet művelődési életének egyik nyilvánulásait, a haladás iránti törekvésnek egyik láncszemét képezik. Ami bírálat tárgyát képezheti, az egyedül azon szellemi törekvés, mely a felszólásokban mutatkozik, s itt is a működést nem mint valami elszigeteltet, hanem mint a társadalmi s tudományos élettel szoros kapcsolatban állót kell kutatni. Mert minden egyes vélemény, bármily egyéni jelleggel bír is az, mégis a jelenleg uralkodó eszmék befolyása alatt áll, és ép az érdekkörök különböző képviselőinek nyilatkozata, melyeket sem társadalmi, sem egyéb kapcsok össze nem kötnek, és a nézetek és vélemények képződését nem befolyásolják, mégis összességükben egy általános benyomást eredményeznek, a melyben még az eltérő és egymással ellenkező, az egyes kérdések megoldására vonatkozó eltérések a korszellem befolyása alatt kiegyenlítést lelnek.

Az állami és társadalmi törekvések jelenleg határozottan gyakorlati irányuak, nélkülözik ama magasabb szempontokat, a melyek a különböző irányu törekvéseket mégis összhangjukban mint az egy cél felé törekvést kell hogy tüntessék fel. Ezen gyakorlati irány, mely tulhajtásában a már létesített és létesítendő intézményeket nem mint egészet s egymást kiegészítőket fogja fel, némileg ez utolsó Jogászyülés működésében is mutatkozik. Mert ha el is kell ismerni, hogy jogi intézmények szervezete, kérdések alakjában feltéve, azt, a ki azok megoldásával foglalkozik, könnyen egyoldalúságra bírja, mégis joggal megkiváncsoltatik, hogy a megoldás soha se bírjon a részleges megoldás jellegével, hanem a *létező jogalapot* mint egészt és kiindulási pontul fogadja el, s a szervezendő intézményeket összhangzásba hozza a *tételes alappal*.

Sajnálattal ezen irányt eléggé képviselve nem találunk, sőt azon egybehangzó nyilatkozatok, melyek a magyar jog egy fontos ágára, értve a magánjogot, a legkülönbözőbb felszólásokban kifejezést találtak, a becsmérés, kicsinyítés s egy évszázadokra kiható működés elítélését tartalmazták. Mert nem arról lehet szó, vajon a magyar magánjog ma minden egyes tételes intézkedésében az élet folyton változó alakulataira nézve a megfelelő megoldási formát nyújtja-e, sem arról, vajon az érvényben levő jog egyes részeiben meg ne változtassék, hanem előttünk van a nemzet szellemi életének egyik productuma, melyet egészében elítélni annyit jelent, mint nem ismerni annak keletkezési és fejlődési processusát, de mely elítélésben a magyar jogászi kar önön-

magát itélné egyuttal el. Hisz a magyar magánjog ugy irodalmi mint törvénykezési nyilatkozataiban, elméletében és gyakorlatában nemcsak a multnak hagyományát képezi, hanem az nagy részében ép a jelenlegi kor munka-eredménye.

A kik az irodalom és a gyakorlat silányságát hangoztatják, elfelejteni látszanak, hogy ezzel saját büneiket ismerték be, megbélyegezték saját tétlenségüket, a melyben az elmaradottságnak egyedüli kuforrását kereshetik. A jogi élet nagy szervezetében minden egyes a joggal elméletileg vagy gyakorlatilag foglalkozó egyén működési köre ki van jelölve, s egy óriási tévedés jellemzi az ez irányu felszólamlásokat, a midőn a magyar magánjog fejlődésének jövőjét kizárólag a tankönyvekben s nem egyuttal a jogi téren bármily irányban működő egyén tevékenységében keresték.

Egész jogi életünk — s ezt nem megrovásként említjük fel — receptiv jellegű. De ha erre átmeneti korszakban szükség is van, ezzel párhuzamosan a létező és felvett joganyagot összhangzásba hozatala s az ez uton elért eredmények kiváló figyelembevételre szükséges. Jogéletünk meddsége ép a jelen korban megfejtését nagyrészt abban találja, hogy ugy a gyakorlati mint elméleti téren működő férfiak minden iránt, a mit a magyar jogirodalom nyújt, bizonyos lenézéssel viseltetnek; a kölcsönös nem-ismerés vagy ismerni nem akarás jellemzi az irodalmi működést, okozza a szellemi erők szétforgácsolását, és ez által azon szellemi munkát, mely az egyes problémák megoldására szenteltetett, mint feleslegest tünteti fel.

Véleményezők, előadók, szónokok kevés kivétellel kerülni látszanak azt, a mit a magyar jogélet eredményeiben nekik nyújt, melyet felhasználni és a felhasználás által tovább fejleszteni, az önmegbecsülésnek első jelét képezi.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamarai választmány Szedenic János elnökle alatt folyó évi szeptember 18-án tartott teljes ülésében tárgyalta a telekkönyvi rendtartás tárgyában a képviselőházhoz beterjesztendő felirati tervezetet és azt némi módosításokkal elfogadta. A tervezet most már a legközelebb egybehívandó kamarai közgyűlés elé fog terjesztetni. Az előadással a tervezet szerkesztője Sztehlo Kornél bízott meg. A tervezetből, melynek első része lapunk f. é. 26. számában megjelent, közelebb közöljük a községi jegyzők ügyködésére vonatkozó részt.

— Adalék a költségmegállapítás kérdéséhez. A következő sorokat vettük: F. I. ügyfelemnek Sz. M. b. udvari lakos elleni 1 frt 60 kr. hátralékos váltótóke iránti végrehajtási ügyében, a veszprémi törvényszék a 6382/85 sz. végrehajtást rendelő végzésben következőleg állapította meg költségeimet: kérvény-szerkesztés 10 kr., leiratása 3 példányban 15 kr.; és hogy a papir, tinta és boríték is fedezve legyen, felszerelés és benyújtás czimén 20 kr., összesen tehát 45 kr. munkadíjat (a bélyegeken kívül). *Egy ügyvéd.*

Felen számunk mellékletén található a Magyar Jogászyülés állandó bizottságának jelentése. A tárgyalásokról szakosztályonként fogunk közölni bírálatos szemlélt.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czimszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

* Lapunk zártával vettük a következő sorokat.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 lrt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: IX. Magyar Jogászszyülés. I. szakosztály. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — II. szakosztály. Ifj. Dr. NEUMANN SÁNDOR budapesti ügyvéd-től. — A bűnvádi eljárás reformjához. Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 42. §-ához. Dr. IMLING KONRÁD királyi táblai bírótól. — Különfélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

IX. Magyar Jogászszyülés.

I. szakosztály.

Az ez idei Jogászszyülés tárgyalásai közül kétségtelenül azok tudtak legkevesebb érdeklődést ébreszteni, melyek az első szakosztályban folytak le.

Miben kelljen ennek okát keresni, abban-e, hogy a Jogászszyülés tagjai a magánjogból kitűzött kérdéseket nem eléggé fontosaknak találták; vagy abban, hogy az érdeklődés jelenleg nálunk általában inkább az alaki jog, a bírósági szervezés és a büntetőjog kérdései felé hajlik? vagy még más valami, tán csak történetesen beállott körülményekben, nem tudnám megmondani. Tény, hogy míg a többi szakosztályok a rendelkezésükre állott két fél-napi idő alatt is csak nagynehezen bírták tárgyalásaikat bevégezni, addig az első szakosztály, miután az előadók véleményei elleni rövid felszólalások támogatásra alig találtak, a hozzá utasított kérdések fölött csekély számú tagok jelenlétében tartott tárgyalását már az első nap déli órájában teljesen befejezte.

Két kérdés volt tárgyalásra kitűzve. Az első: «*A lakhely vagy a honosság joga fogadandó-e el alapul a nemzetközi magánjogban és mily jogviszonyokra alkalmazandó az?*» (Helyesebben: mily jogviszonyokra alkalmazandó a kettő közül az a jog, mely alapul elfogadandónak ajánltatik?)

Két vélemény és indítvány érkezett e kérdésre vonatkozólag az állandó bizottsághoz. Az egyik dr. BIERMANN MIHÁLY jogakadémiai tanártól, ki a Jogászszyülés évkönyvében közzétett, a kérdés jogtörténeti fejlődését, a törvényhozás és a jogtudomány szerinti mai állását feltüntető és a magyar ált. polg. törvénykönyv tervezetét s az e fölötti tárgyalásokat figyelemmel kísérő, terjedelmes dolgozatában határozottan a honossági jog hívének vallja magát.

Fejtegetései folytán oda concludál, hogy «*a nemzetközi magánjogban azon kérdésekre vonatkozólag, melyeknek eldöntésénél a személyből szokás kiindulni, a honosság joga fogadandó el alapul; a honosság joga a cselekvőképességre kivétel nélkül a családjogi és örökösödési kérdésekre rendszerint alkalmazandó.*»

Véleményének indokolása in nuce a következő:

A személyt a hazához, melynek születésénél vagy szabad választásánál fogva polgára, a legerősebb, jogilag és ethikailag a legnagyobb méltatást igénylő, legszilárdabb kötelék csatolja; sokkal szilárdabb, mint az, mely őt a könnyen változtatható lakhelyhez fűzi.

A szabadelvűség, a személy feltételezett akarata a honosság, nem pedig — mint gyakran állittatik — a lakhely jogának elfogadására utal; mert a ki valamely idegen országban veszi lakhelyét, a legritkább esetben gondol ez ország jogára s arra, hogy annak alávesse magát, el is tekintve a domicilium

necessarium gyakori eseteitől, melyekben önkéntes alávétésről nem lehet szó. Ellenben nagy ritkán kíván az, ki idegen országba csupán lakhelyét teszi át, hazájától s ennek jogától végkép elszakadni.

Az az ellenvetés, hogy a honosság jogát választván, a személyt gyakran igen távol helynek jogszabályai kötik, a lakhely jogára nézve is áll és végre a tartózkodási hely jogának ajánlására vezetne, melynek alkalmazhatása pedig semmiképp sem ajánlható. A távolságból eredhető nehézségek nagy részén különben is átsegít az, hogy az ügyletek külalakjára mindig a lex loci actus alkalmaztatik.

A forgalom biztonságára nézve a honosság, de részben a lakhely jogának alkalmazásából is eredő veszélyek elhárítására a törvényhozások különféle cautelákat állithatnak és állítanak is fel.

Tüzetesen a cselekvőképességet saját honpolgárai tekintetében egyedül az illető állam van hivatva a területén fenforgó természeti, társadalmi s gazdasági viszonyoknak megfelelően meghatározni. Az ennél irányadó okok többé-kevésbé állandóak; állandónak kell lennie tehát a cselekvőképességre vonatkozó szabályoknak; és ezek alkalmazásának nem szabad megszűnnie, ha az állampolgár honán kívül bir lakhelylyel.

A honosság sokkal biztosabban és könnyebben állapítható meg, mint a lakhely, melynek fogalmában nagy szerepet játszik az illetőnek állandó tartózkodásra irányzott szándéka. Ezen szándék biztos megállapítása épen igen nehéz. Birhat azonfelül valaki egyidejűleg több lakhelylyel, másnak pedig lehet, hogy lakhelye épen nincs.

A nemzetközi magánjog terén lehetőleg egyöntetűségre kell törekednünk; a velünk legsűrűbben érintkező nemzetek jogrendszerei pedig — ezek között főleg az ausztr. ált. ptk. — a honosság jogát uralják. És ugyanennek elfogadására utal minket saját eddigi legislaturánk, a mennyiben az 1840: XV. és az 1876: XXVII. tcz. máris a honosság jogát fogadták el.

A másik véleményes indítvány dr. KLEKNER ALAJOS jogakadémiai igazgatótól származik, ki az előbbi indítványnyal ellenkezően a lakhely jogát ajánlja alapul veendőnek, még pedig akként, hogy «*az ezen jogot alkotó szabályok érvénye a családi, vagyoni, családvagyoni s örökösödési jogviszonyok egész összegére terjesztessék ki.*» Ajánlja pedig azért: mert a magánjogok szerzése nem kívánhat meg egyebet feltételül, mint a személyiség általános két kellékét, észt és szabad akaratot; mert a magánjogok szerzése teljesen független kell hogy legyen nemzeti sajátságoktól; mert jóformán mindenütt a területi jogok érvényének elve van alkalmazva (?); és mert egy-egy állam igazságszolgáltatási közegeitől nem követelhető, hogy más országok jogszabályait tüzetesen ismerjék és alkalmazzák.

A szakosztályban az előadó — jelen sorok írója — kijelentvén, hogy dr. BIERMANN indítványát magáévá teszi, annak véleménye nyomán tüzetesen ismertette az okokat, melyek őt arra bírják, hogy a honosság jogának adjon elsőbbséget a lakhely jogának irányában. Különösen kiemelte még azon politikai momentumot, mely szerint a két jog közötti választásnál fölötte nagy súly nem fektethető az illető személy praesumptiv akaratára; mert e hon és a külföldön lakó honpolgár közötti jogi kapocs meg nem szűnt, az államnak

tehát, ha önmagát meg nem akarja tagadni, nem szabad lemondania arról, hogy saját honpolgárainak jogviszonyai bizonyos korlátok között saját magánjoga szerint nyerjenek megoldást. Kiterjeszkedett dr. KLEKNER a lakhely joga mellett felhozott okainak czáfolatára, rámutatván arra, hogy a cselekvőképesség valamely jogban végre is kell hogy szabályozását találja s a kérdés csupán az lehet, vajon ez a lakhely joga legyen-e, vagy a honosság joga; valamint hangsúlyozván, hogy az állam igazságszolgáltatási közegei mindig ki lesznek téve azon kényszerűségnek, hogy más ország jogszabályait ismerjék és alkalmazzák, mindig, akár fogadtassék el alapul a lakhely, akár a honosság joga. Végre czáfoló megjegyzéseket tett a lakhely joga mellett gyakran felhozott azon állításra nézve, mintha ezen jog inkább biztosítaná a jogügyletek érvényben fenállását, mint a honosság joga; bizonyítván, hogy az egyik vagy a másik jog alkalmazásának hatálya e tekintetben teljesen viszonylagos, és minden attól függ, hogy a cselekvőképességnek, illetőleg a kérdésben forgó jogviszonynak concret esetben a honosság joga kedvez-e inkább, vagy a lakhely joga.

Dr. KLEKNER saját indítványa mellett emelt szót, állítván, hogy a honosság joga inkább idealisticus szempontból védelmezhető, míg a lakhely jogának alkalmazása a gyakorlat követelményeinek felel meg. Dr. BIERMANN az illetőség jogának subsidiarius alkalmazására vonatkozó pótindítványt nyújtott be. A szakosztály azonban az előadó ismételt felszólalása után *ennek indítványát* fogadta el, dr. BIERMANN pótindítványának elvetésével.

A tárgyalásra kitűzött másik kérdés az volt: *«A köteles részbe előre vett értékek beszámításának mennyiben legyen helye, és a beszámítás (collatio) mely elvek szerint történjék?»*

A feltett kérdés kétségtelenül azon hibában szenved, hogy a betudást a köteles részre szorítja; holott az első sorban a törvényes örökösödési rész kiegészítésére vonatkozik. A szakosztály egyébiránt tultette magát e hibán és a collatiót általában, sőt kiválóan mint a törvényes örökösödéssel kapcsolatos és a köteles részzel csak a törvényes örökösödés közvetítése mellett összefüggő jogintézményt vette tárgyalás alá.

A kérdésre vonatkozólag egyetlen vélemény és indítvány érkezett, dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai fogalmazótól.

A véleményező állást foglal a betudandó adományokra s a betudás módjára vonatkozólag a magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete, különösen a betudandó adományoknak abban elfogadott taxatív felsorolása ellenében és lényegileg a francia code civile és az olasz codice civile álláspontját védi, melyek a betudást minden törvényes örökösre, leszármazó, felmenő s oldalági rokonokra egyaránt és az örökagyótól közvetlenül vagy közvetve nyert mindenemű ajándékokra terjesztik ki, ha csak az örökagyó kifejezetten másként nem intézkedett.

Szerinte a betudás jogi alapja az igazság elve, mely azt követeli, hogy ha az örökagyó a végrendelezési joggal nem élt s így egyik vagy másik örökösét előnyben nem részesítette: akkor törvényes öröklés esetén az egyenlő jogon hivatott örökösök egyenlően részesüljenek az örökagyótól nyert javakban.

Az örökagyó praesumált akaratából, abból hogy bizonyos értékeknél feltehető, hogy azokat az örökagyó oly módon adta, hogy az örökrészbe beszámítandók lesznek, helyesen kiindulni nem lehet; mert az örökagyó abbéli akaratát senki sem ismerheti. Különben is hiba a betudás kérdésének szabályozását az örökagyó akaratára fektetni, holott betudásnak csak törvényes öröklés esetében van helye, mikor nem az örökagyónak, hanem a törvényhozónak akaratára szabályozza az örökösödési jogot.

Figyelembe veendő még, hogy taxative ki sem merit-

hetők azon adományok, melyek betudandók a végből, hogy a törvényes örökösök között egyenlő osztály létesíttessék. Ebből aztán számos per keletkezhetik, a minek elejét vesszük, ha a betudás jogintézménye nem taxatív megállapításban, hanem elvi enunciációban iktatjuk a törvénybe.

Dr. JANCsó indítványa tehát az: hogy a betudás az igazság elve alapján szabályoztassék; hogy törvényes örökösödés esetében az örökagyó leszármazó örököseinek osztályrészébe betudás tárgyát képezze mindaz, a mivel valamely örökös az örökagyótól, ennek életében többet kapott örökösársainál, kivéve ha az örökagyó valamely, különben beszámítható adomány betudását világosan elengedte; és hogy ezen szabálylyal szemben kivételekként felszámíttassanak azon értékek, melyek a betudás tárgyát *nem* képezik.

Ezen vélemény ellenében hatható védelemben részesítette a magyar tervezetet, saját tervezetét, az előadó dr. TELESZKY ISTVÁN. Tarthatlan — ugymond — az a kiindulási pont, hogy taxatív felsorolás nélkül mindenemű részesítés és hogy az egyszerű pusztá ajándék eo ipso betudás tárgyát képezze.

A törvény a köteles rész korlátai között jogot ad a tulajdonosnak, hogy vagyonáról szabadon végrendelezhesse. Joga van életében ajándékozás útján, halála esetére végintézkedéssel gyakorolni bőkezűségét; és a hagyaték csak annyiban a törvényes örökösödés tárgya, a mennyiben arról az örökagyó halála esetére érvényesen nem rendelkezett. Ebből következik, hogy a mit az örökagyó életében egyszerűen elajándékozott, arra nézve törvényes öröklésnek helye épen úgy nem lehet, a mint nem lehet törvényes örökösödés címén betudás tárgyává rendelni azt, a miről az örökagyó érvényes végrendelet útján intézkedett.

A betudás jogintézményét tehát nem lehet általánosítani; hanem azon szabályból kiindulva, hogy a törvényes örökösödésnek tárgyát csak a hagyaték képezi s a hagyaték egyenlő jogon állók között egyenlően osztandó fel: csak bizonyos adományozásokat kell a törvény rendelkezésénél fogva a hagyaték kiegészítő részének, a hagyatékhoz tartozó értéknek tekinteni s ennél fogva az illetők törvényes örökösödésébe beszámítani; oly adományozásokat, melyeket az örökagyó a praesumtiv örökösnek nem egyszerű ajándékként, hanem oly módon adott, hogy az adományozás minőségéből kétségtelenül következtethető, hogy azt az örökagyó is mintegy az örökségre adott előlegnek tekintette.

Ily adományok egyedül azok, melyeket a felmenő leszármazójának oly célból juttatott, hogy ennek önállósítását megalapítsa vagy biztosítsa. Minden másnemű ajándékozások, melyekre nézve általános szempontból kiindulva nem lehet azt a vélelmet felállítani, hogy azok az örökagyó szándéka szerint az örökségre adott előlegek, a betudás tárgyát csak az örökagyó határozottan kifejezett akarata alapján képezhetik.

Az előadó ezeknél fogva elfogadásra a következő indítványt ajánlotta:

«1. Törvényes örökösödés esetében az örökagyó leszármazó örököseinek osztályrészébe betudás tárgyát képezi az, a mit a leszármazó örökösök az örökagyótól és ennek kiházasításul és hozományul, önálló háztartás berendezésére, önálló üzlet alapítására vagy folytatására, avagy hivatali állás elfoglalására kaptak.

2. A leszármazók törvényes örökösödési részébe másnemű ajándékozások, a többi törvényes örökösök osztályrészébe pedig bármilyenemű adományozások csak akkor tudandók be, ha azokat az örökagyó a betudás kifejezett kikötése mellett adta.

3. A köteles részbe való betudásra nézve a fenebbi szabályok megfelelően alkalmazandók.

4. Ha a köteles rész a hagyatéki vagyon és az elajándékozott vagyontárgyak együttes értéke alapján szabatik ki: a köteles részbe a jogosult által nyert amaz ajándékozások és adományozások is betudandók, melyek a törvényes örökösödési osztályrészbe betudandók nem lettek volna.»

ENYICZKEY GÁBOR a betudást egyáltalában szükség-telennek, feleslegesnek és károsnak tartja. Ez okból indítványozza: hogy a köteles részbe beszámításnak ne legyen helye.

Dr. NEUMANN SÁNDOR védi a betudás jogintézményét, az előadó indítványát teszi magáévá, arra nézve azonban módosítványt tervez. Dr. BIERMANN MIHÁLY ellenben dr. JANCsó indítványát pártolja.

Dr. HALMOSSY ENDRE elfogadja az előadó indítványát oly módosítással azonban, hogy az örökhatározó által nagykorú gyermekeinek adósságra fizetett összegek a betudás tárgyát szintén képezzék.

Miután az előadó zárszavában indítványát erélyesen védte még, különösen ENYICZKEY-vel szemben, és ellenezte a többi indítványokat és módosítványokat is: a szakosztály elfogadta az előadói indítványt, dr. HALMOSSY pótlóindítványával.

Dr. IMLING KONRÁD.

II. szakosztály.

A második szakosztályhoz három felettébb fontos kérdés volt utasítva, melyek mindegyike nemcsak jogászai, hanem még inkább közgazdasági érdekekkel is birt; annyi tagadhatatlan, hogy a tárgyalási kérdéseknek bármelyik irányu fontosságát vagy érdekességét tekintsük is, megérdemlették volna e szakosztálynak ez ideig tárgyalásai, hogy a Jogászgyűlés tagjai nagyobb érdeklődést árultak volna el a felvetett kérdések iránt.

Legnagyobb érdeklődés mutatkozott, nem tudjuk, azt mondjuk-e az első tárgyalási napon, vagy azt, az első tárgyalási kérdésnél.

Tagadhatatlan, hogy az első kérdés feletti szavazás alkalmával 26-an voltunk, oly magas szám, melyre a tárgyalások további folyamán felvergődni többé képesek nem voltunk.

Első sorban tárgyalatott ugyanis a hitel-törvényekből felvetett harmadik kérdés «a takarékpénztári betéteknek milyen a jogi természete? és a betevők jogainak megóvására szükséges-e törvényhozási intézkedés? és mily irányban?»

E kérdés még a múlt jogászgyűlésről maradt hátra, a midőn a sok szétágazó indítvány folytán megegyezésre jutni nem lehet.

A szakosztály tehát e kérdést, mely már legtovább vár megoldásra, bocsátotta legelőször tárgyalás alá.

A jogászgyűlés allandó bizottsága a múlt jogászgyűlésről fönmaradt ezen kérdést, tekintettel azon körülményre, hogy a korábbi tárgyalások alkalmával, midőn a vita alapját csak a kérdés második része képezte, oly nézetek is merültek fel, hogy mielőtt a felvetett kérdést megoldani lehetne, előbb tisztába kell jönni a takarékpénztári betétek jogi természetével, indítatva érezte magát a kérdést kiegészíteni és illetőleg a «jogi természet» kérdését is felvetni.

Indítvány egy érkezett Dr. VÉGH ARTHUR-tól, ki hosszabb tudományos és a római jogra fektetett deductióival a takarékpénztári betétet depositum irregulare-nek jelezvén s a maga részéről is elismervén mindazon, már a múlt jogászgyűlésen hangsúlyozott veszélyeztetéseket, melyeknek a takarékpénztári betétek kitéve vannak, azt indítványozza, hogy

«1. a takarékpénztár hitelezői a takarékpénztári betétekre vagy azokat helyettesítő vagyonalkatrészekre végrehajtást nem intézhetnek;

2. azon esetre, ha takarékpénztár kerül csőd alá, a betevők minden más csődhitelező előtt elégitendők ki;

3. a csődtörvény ily értelemben módosítandó.»

HEGEDŰS LÁSZLÓ előadó bár a jogi természetre vonatkozólag oda concludál, hogy a takarékpénztári betét kölcsönjogi természetével bir, nagyban és egészben hozzájárul VÉGH indítványához; mindannak dacára azonban önálló indítványt nyújt be és különösen abban tér el véleményezőktől, hogy a betevők részére ugyanazon jogokat kívánja biztosítani, mint VÉGH

ARTHUR, ezenfelül azonban úgy könyvelés, mint kezelés tekintetében az üzlet rendes menete közben, valamint csőd esetén is a betéti vagyont mint külön vagyontömeget kívánja tekinteni és e külön kezelt vagyontömegekre a végrehajtást sem akarja megengedni, mihez képest a következő indítványt terjeszti be:

«A takarékpénztári betétek biztosításáról külön törvény alkotandó. E törvény rendelje: 1. hogy a takarékpénztárak betételeket, illetőleg az azokat helyettesítő vagyonalkotó részeket úgy könyveljék és kezeljék, hogy kitűnjék, miből áll a betéti vagyontömeg. 2. A takarékpénztári betétek, illetőleg az azokat helyettesítő vagyonrészek végrehajtás alá nem vehetők. 3. A takarékpénztár ellen nyitott csőd esetében a betéti vagyontömeg, mint ilyen, külön tömegként kezelendő és abból minden más csődhitelezőt megelőzőleg a betevőknek betéti követeléseit elégitendők ki. A betéti pénzek jogi természete pedig egyszerű pénzkölcsön gyanánt tekintendő.»

Ezek ellenében Dr. HERICH KÁROLY hosszabb érdekes előadásban, melyben a jogi természet kérdését csak melleleg érinti és kifejti, hogy a tényleg létező veszélyeknek a jogi természetre való tekintet nélkül elejét kell venni és utalván arra, hogy a legujabb időben Anglia, Francia- és Olaszországban megtartott enquête-ek azon meggyőződésre jutottak, hogy a betéteknek jelzálogi kölcsönökbe való elhelyezése veszélyeztetéssel nem jár, az tapasztaltatván, hogy válság esetén a betevők betéteiket azon intézetektől, melyekről köztudomású, hogy a betéteket ingatlanokba, illetőleg jelzálogokba helyezik el, nemcsak hogy el nem vonják, hanem betéteikkel inkább feltűnő módon elhalmozzák a javasolt rendszabályokkal szemben, melyek által a legtöbb takarékpénztár fenlétvesztését veszélyeztetve látja; minthogy különösen a csődprivilegium a takarékpénztárakat a fenállásukhoz nélkülözhetlen visszszámolási hiteltől fosztaná meg, inkább csak a veszélyeket megelőző praeventiv intézkedésekre fektetné a súlyt és ezekhez képest indítványozza:

«Mondja ki a jogászgyűlés, hogy a takarékpénztári betevők jogainak megóvására és a betétek biztosítására törvényes intézkedéseket szükségesnek tart és pedig oly irányban: 1. hogy a betevőknek ellenőrzési joga biztosítandó; 2. hogy a betétek az alaptőke és tartalék tiszteresét meg ne haladják; 3. hogy a betétek egy harmada állami vagy államilag biztosított értékpapirokban és záloglevelekben helyezendő el, hogy ezen betét-harmadra a takarékpénztár hitelezői által végrehajtás nem nevezhető és hogy csőd esetében ezen betét-harmad első sorban a betevők kielégítésére fordítandó és 4. hogy a betéteknek legfőlegb egy harmada fordítható ingatlan kölcsönökre.» Az indítványt HERICH-en kívül dr. BECK HUGÓ is aláírta.

Dr. NAGY FERENCZ hivatkozással a német Reichsgericht egy újabb hozott döntvényére, mely a takarékpénztári betéttel szemben a beszámítást megengedi — minek csak a kölcsönnel szemben van helye — a takarékbetétet a maga részéről is kölcsönnek tekinti. Praeventiv intézkedések hozatalához maga is hozzájárulna, nem tartja azonban a jogászgyűlés föladatának ezen intézkedéseket detaillirozni; a csődprivilegiumot azonban mindenesetre megadná a betevőknek, anélkül, hogy valami messzemenő jogi formulát keresne, mert szerinte a formula meg van adva azon elvitathatlan tényben, hogy a takarékpénztár váltókönyvbéli és visszszámolási hitele sohasem az alaptőke, hanem csakis a betétek magasságához képest méretik ki, mihez képest joggal kívánhatják a betevők, hogy ők, kik hisz a takarékpénztárnak a hitelalapot szolgáltatják, biztonságuk tekintetében csőd esetére megelőzzék az egyéb hitelezőket. Indítványozza tehát: «Mondja ki a jogászgyűlés, hogy 1. kívánatos, miszerint a takarékpénztári betevők érdekei előzetes (praeventiv) intézkedésekkel megóvassanak, 2. azon esetre, ha takarékpénztár kerül csőd alá, a betevők minden más csődhitelező előtt elégitendők ki.»

Dr. VÉGH ARTHUR nehogy a vélemények szétágazása által meghiúsítsák az eredmény, úgy mint a múlt jogászygyűlésen, hozzájárul HEGEDÜS indítványához s polemizálva elfoglalt álláspontjából az ellenzeteket ellen s különösen óva intve a részletekbe menő indítványok elfogadásától, ajánlja az előadó indítványát.

Dr. HEGEDÜS LÁSZLÓ előadó élvén a záró szó jogával, kinyilvánítja, hogy ő is azon véleményben van, hogy praeventiv rendszabályoknak kell alkottatni. Ő abból indul ki, hogy a takarékpénztári betét összeolvad a takarékpénztár minden vagyonával. Hogy ez így van, kitűnik a végrehajtás alkalmával, mert ilyenkor nem vétetik figyelembe, mi a betét s mi nem és így a betét komolyan veszélyeztetve van. Elvben kimondatni kívánja, hogy a betétek, vagy az ezeket helyettesítő részek végrehajtás alá nem vehetők. Egyébiránt a részletekbe nem kíván bocsátkozni; a kezelést illetőleg ne adjunk utasítást, mert a pénzüintézetek vezetői vannak abban a helyzetben, hogy erre nézve előterjesztést tegyenek. Ezek nem is juridicus, hanem nemzetgazdasági kérdések. Ajánlja betérjesztett indítványa elfogadását.

Elnök összegezvén a tanácskozás eredményét, kijelenti, hogy a szakosztály öt rendbeli indítvánnyal áll szemben. Az első az eredeti indítvány, melyet az előadó tett, aztán következnek a HERICH, ifj. NEUMANN és KLEKNER indítványai, melyek az eredeti módosítását képezik s melyek részletekre terjednek, végre ezekkel szemben áll NAGY FERENCZ indítványa, mely a részletek mellőzésével csak óhajt fejez ki. Szavazásra bocsátván a kérdést, NAGY FERENCZ indítványa fogadtatott el.

A többség indítványának előadásával dr. VÉGH ARTHUR bizatott meg a kisebbség véleményéhez, melyet az ifj. dr. NEUMANN SÁNDOR indítványának alakjában fentartott, előadására pedig a kisebbség dr. HERICH KÁROLY urat kérte fel.

Ifj. dr. NEUMANN SÁNDOR felszólalásában kimutatni igyekszik, hogy a vagyonekülönítés, mikép azt HEGEDÜS javasolja, kivihetetlen, nem lehetvén még a legszerényebb forgalmu takarékpénztárnál is folyton szemmel tartani, hogy az egyes naponta befolyó összegek melyik vagyontömeget illetik és ezekhez képest HEGEDÜS indítványát minden körülmények közt elejtendőnek tartja; de nem járulhat VÉGH indítványához sem, mely bár nélkülözi a vagyonekülönítés követelményét, mindazonáltal megvonná a lehetőséget a takarékpénztáraktól a vidéki közép- és kisebb hitel legitim követelményeinek is megfelelni, miután ez intézkedés visszszámolási hitelöket csakugyan tönkre tenné; HERICH-el szemben épen a tulságos jelzálog-kölcsönökben látja a legnagyobb veszélyt, mert annak, aki rövid lejáratu passivákkal szemben hosszú lejáratu activákat bir, a tönkremenetel csak az idő és véletlen kérdése; az enquête-ok eredményére megjegyzi, hogy reá mérvadó csak az oly enquête volna, mely akkor tartatnék meg, ha ismételve bekövetkezendék az, mit ezelőtt két évvel is lehetetlennek tartottunk, ha t. i. a buza ára ismételten 2—3 frttal csökkennék, de már jelenleg is tarthatatlannak nyilvánít olyan viszonyokat, mint a minők pl. a soproni takarékpénztárnál uralkodnak, mely 30,000 frt alaptőke mellett 2.730,000 frtot, tehát az alaptőke 91-szeresét jelzálogokban helyezi el; a takarékbetétet ő is kölcsönnek tartja, de a felett nyilatkozni feleslegesnek véli; elvben HERICH indítványának álláspontját foglalja el azon kivétellel, hogy végrehajtás vagy csőd elől a betétek harmadát sem vonná el, nem tarthatván igazságosnak és helyesnek a harmadra azt, mit elvetendőnek tart az egészre, és kifogásolja, hogy HERICH a számszerinti arány meghatározásába bocsátkozik, mely részletek szerinte a jogászygyűlés elbirálása alá nem is tartozhatnak. Indítványozza tehát:

«Mondja ki a szakosztály és ajánlja elfogadásra a teljesülésnek, hogy a betevők jogainak megóvására szükséges, hogy korlátoztassék a betevők, valamint a jelzálogra adható köl-

csönök maximuma a takarékpénztári vagyon (alaptőke és tartalékalap) bizonyos meghatározandó hányszorosában, hogy a betétek egy hányada pupillaris biztosságú papirokban helyeztessék el és hogy a betevők a takarékpénztár üzletvezetését ellenőrizhessék, az összes betevők bizonyos meghatározandó része pedig az üzletvitel bírósági megvizsgálását kérhesse.»

KLEKNER ALAJOS a hozandó intézkedéseket a bankokra és szövetkezetekre is kiterjesztetni kívánván, indítványozza:

«Mondja ki a magyar jogászygyűlés, hogy a mennyiben a jóhiszemű betevők pénzére nézve itt kifejtett veszély esélyei nemcsak a takarékpénztárakra, hanem betétek elfogadásával és kezelésével foglalkozó szövetkezetekre is kétségbevonhatatlanul vonatkoznak, az óvintézkedések, melyek a törvényhozásnak érvényrejtuttatás végett ajánltatnak, okvetlenül kiterjednek a betétekkel foglalkozó szövetkezetek és ily pénzüintézetekre is.»

Nem csekélyebb fontosságú és horderejű volt a felvetett másik kérdés, hogy t. i.: Kívánatos-e az 1876: XXVII. tcz.-ben a szenvedő váltóképessegre vonatkozólag foglalt intézkedésnek módosítása és ha igen, mily irányban.

E kérdésre vonatkozólag szintén csak egy vélemény érkezett be és pedig dr. NAGY FERENCZ tanár ur kitünő tollából, ki a kérdést jogi, történeti, közgazdasági és statisztikai tanulmányainak eredményeivel megvilágítva, erős védvekkkel körülsánczolt positióból azon indítványhoz jut:

«Mondja ki a jogászygyűlés, hogy sem a szenvedő váltóképessegi korlátozását, sem a váltóérvények bizonyos minimális összegtől függővé tételét nem pártolja.»

Mint látjuk, véleményező ur és pedig nagyon helyesen tulterjeszkedett a felvetett kérdésen, a mennyiben nemcsak a szenvedő váltóképessegi megszorításának kérdését, hanem a váltónak ugynevezett tárgyi megszorítását is bonczkés alá vette, úgy hogy most már a váltó-ügyletek korlátozásának barátai nem fognak a tárgyi megszorításba sem kapaszkodhatni a nélkül, hogy szemben ne találják magukat a jogászygyűlésnek ez irányban is kifejezett véleményével. Előadóul — dr. WEINMANN FÜLÖP, az állandó bizottság által kiküldött előadó akadályoztatása folytán — dr. NEUMANN ÁRMIN szerepelt, ki ép oly beható alapossgal és készütséggel, mint sok izléssel fejtette ki azon ellenzenvet, melylyel az uralkodó áramlat a váltót a doctrinár liberalismus szülöttjének és az uzsora bünrészesének declarálja.

Elismeri, hogy a váltó, mint a melynél a bíró a causae cognitióról lemond, hathatós eszköze lehet az uzsorának, de kiemeli egyuttal, hogy a szenvedő váltóképessegi megszorításával az uzsora csak egy védbástyáját veszítené, mert ott volna a közjegyzői okirat, az egyesség, a bírói ítélet, a bon és a kereskedelmi utalvány; az uzsora elnyomására a létező büntetőjogi szabványokat elégségeseknek látja, különösen, ha azok a népnevelés és a gazdasági hitel fejlesztésével együtt fognak járni. A váltójog nemzetközi uniformálására irányult törekvésekkel szemben ez áramlatot helytelennek tartja és valóságos közgazdasági katasztrófának tartaná, akár azt kimondani, hogy a váltóhitel csak a 79,189 kereskedőre szorítandó, vagy akár csak azt, hogy Magyarország 2.348,000 kisbirtokosa (1—30 hold) a váltótól, mint hitelesköztől meg legyen fosztva, szóval kijelenti, hogy nincs egy osztály sem, melyre akár azt lehetne mondani, hogy legitim váltóhitelre nem szorulna, akár azt, hogy az uzsora veszedelmétől meg volna óva, ha a szenvedő váltóképessegi megszorítottatnék.

A váltóforgalom nem tűr semmiféle megszorítást s ha az még is foganatba vétetnék, épen csak azok részére drágitaná meg a kamatlábot, kiket az ellenkező nézetten állók az uzsorától megóvni kívánják. Előadását azzal végzi, hogy dr. NAGY FERENCZ indítványát elfogadásra ajánlja.

Ezen indítvány ellenében szót emel TOLNAI ANTAL, ki

nem látván semmiféle veszélyt a szenvedő váltóképesség megszorításában, nem ismeri el azt, hogy a váltóforgalom ily intézkedés által megbéníthatnák; s csak az uzsora martalékait látja azon szánalomra méltó alakokban, kiket draszticus eredetiséggel rendelkező szónoki tehetségével ijesztő szellemekként idéz a szakosztály lelki szeme elé; határvonalok felállítását, hogy hol kezdődjék a megszorítás, igenis lehetőknek tartja, de legroszabb esetben is csak arra nézve forogna fen akadály, hogy többen vagy kevesebben vonasanak-e ki a váltóüzletek tekervényes bonyodalmaiból.

Ha van még más veszélyes eszköze is az uzsorának, az nem arra vezetne, hogy a legveszélyesebbet meg kell hagyni, hanem hogy a többi is ki kell markából csavarni; pap, katona, asszony, hivatalnok és földmivelő szerinte sohasem szorul váltó-hitelre, kap az majd egyszerű kötelezvényre is. De helyesnek látja azt is, hogy a váltó bekebelezés által váltótermészetét el nem veszti, mert ez veszélyes összezavarása a személyes és a jelzálogi hitelnek, melynek levét mindig a birtokos iszsza meg, kinek csakis jelzálogi hitelre lehet igénye, hosszan tartó hitelre, mely megegyez a gazdasági productió lassúságával. Indítványozza tehát, hogy mondassék ki, miszerint:

«1. A szenvedő váltóképesség megszorítandó olyformán, hogy abból a papok, hivatalnokok, katonatisztek, földmivelők és nők ki legyenek zárva.

2. A váltó telekkönyvi előjegyzés vagy bekebelezés által váltóhatályát veszti.»

Dr. MURINYI ENDRE hasonló felfogásból indul ki, de neki nem elég, hogy egyes osztályok vétessenek ki a váltóügyletek megköthetése alól, hanem egyenesen csak a kereskedőket és iparosokat tartja a szenvedő váltóképesség jogával felruházandóknak. Indítványozza tehát, mondassék ki, hogy

«1. a szenvedő váltóképesség korlátozandó és pedig

2. akként, hogy azzal csak kereskedők és iparosok bírassanak.»

Dr. WITTMANN MÓR csatlakozván az előadó indítványához, kifejezte, hogy az uzsora-törvény kapcsolatban a váltó ellen tehető kifogásokkal elég védelmet ad az uzsora ellen és hogy ma, hol a nemzetközi törvényhozás mindinkább közeledik a formalis kötelezettség általánosbilitása felé, épen séggel nem indokolható a váltóképesség megfosztása. Uzsora volt és lesz akár megszorítjuk a váltóképességet, akár nem; egy legfőbb törvényszéki döntvény alapján azonban hibáztatja a hazai birói praxist, hogy a váltókifogások tekintetében a törvényes intézkedéseket nagyon is megszorító irányban magyarázza.

Előadó még egyszer ajánlván indítványát, az nagy többséggel el is fogadtatik, mire a többségi vélemény előadásával dr. NEUMANN ÁRMIN, a kisebbségével dr. MURINYI ENDRE bizatik meg.

Ezután tárgyalatott a harmadik kérdés, hogy t. i. a találmányi szabadalmak iránt alkotandó törvény mily elvekre fektetessék.

Két vélemény foglalkozott a kérdés megoldásával; dr. DELL'ADAMI REZSŐ-é és BORSZÉKI SOMÁ-é.

Dr. DELL'ADAMI ép oly nagy tudományos, mint gyakorlati apparatussal foglalkozván a kérdéssel, 14 pontban foglalja össze az alkotandó törvény alapelveit, nagy elmélettel és kitűnő tájékozottsággal támogatván nézeteit.

Nem foglalkozhatunk itt ezen nagyterjedelmű indítvány-nyal, melyet egyébként olvasóink a jogászgyűlési évkönyvben megtalálhatnak, ép oly kevéssé mint BORSZÉKY-nek hasonlólag jeles tanulmányával, mert ez az ismertetés keretén mesz-ze tul kell hogy vezessen.

Itt csak annyit kívánunk megjegyezni, hogy az előadó dr. SCHNIERER GYULA ur áthatva a kérdés fontosságától, és attól tartva, hogy ha az oly mértékben világíttatik meg minden oldalról, mint azt mindkét jeles véleményező tette,

hiányoznék a materialis lehetőség megállapodásra jutni, kijelentette, hogy részéről csak a három legfontosabb elvi kérdés megvitatásába fog bocsátkozni; jelesen először:

Minő jogi természete van a szabadalomnak, másodsor minő rendszerre fektetessék az adományozásnál, és harmadszor

minő eljárással biztosíttassék a szabadalmi ügy kérdése?

Megegyezőleg az előadók ebbeli véleményével a szabadalomban szellemi tulajdont lát, melynek gyakorlására a jogalapot nem az adomány, hanem a találmány képezi.

Bőven és érdekesen ismertetvén ugy a bejelentési, mint a hirdetményi és vizsgálati, valamint a Németországban divó vegyes rendszernek ugy előnyeit mint hátrányait, a hirdetményi rendszert ajánlja ugy, miként azt dr. DELL'ADAMI teszi, mindazonáltal csakis ugyanezen véleményező azon javaslatával kapcsolatban, hogy bár a hivatalos vizsgálat az adományozó hatóságot így nem illetné meg, ez mindazonáltal a megsemmisítés kimondása iránt alkotandó forum előtt magát saját ügyészei által képviseltethesse.

A harmadik kérdésre pedig azt hiszi, hogy azzal kellene válaszolni, miszerint megsemmisítési eljárás a bíróság hatásköréhez tartozónak mondassék, anélkül, hogy ez alkalommal az, vajon rendes bíróság vagy szakbíróság ítéljen-e, eldön- tendő volna.

Indítványozza tehát: «Mondja ki a jogászgyűlés: 1. A szabadalom egyedül a feltalálót és jogutódját, ezeket azonban nem mint adomány, hanem mint szerzői jog, mint szellemi tulajdon illeti meg. 2. A szabadalmi eljárásban az elővizsgálati rendszer mellőzendő, a bejelentési és czélszerűen szervezett hirdetési eljárás alkalmazandók, de a hirdetés folytán a megtámadást elmulasztó érdekelt az által kereseti, illetőleg kifogási jogát el ne veszítse. A szabadalmi hivatalt külön ügyésze képviselné, a szabadalmi bíróság előtt általa, vagy magánfelek által indított perekben. 3. A hirdetményi eljárás folytán felmerülő, valamint a megsemmisítés, illetőleg megsemmisítés iránti és a bitorlás miatti perek ellátására a bíróságok illetékesek.»

Dr. KERN TIVADAR egyetért az indítványozóval, csak hogy fontosabb jogsértések esetén nem csak pénzbüntetés, hanem szabadságvesztés kimondhatását, valamint a bizonyítékoknak a bíróság által történendő szabad mérlegelését és végül az államnak azon jogát kívánja megállapíttatni, fontos szabadalmakat teljes kártérítés mellett kisajátíthatni. Mind-ezen javaslatok tekintetében indítványt nyujt be.

Dr. FÜLÖP KÁROLY megragadja az alkalmat azon politikai meggyőződésének adni kifejezést, hogy mig Ausztriával a vámszövetség fennáll, szabadalmi ügyünket sem fogja sikeresen reformálhatni, a vámszövetséget a hallgatóságnak «napirendre» kiabálása közt megszüntetendőnek tartja és végül a vegyes rendszer mellett nyilatkozik; az adományozást a politikai hatóságok, a megsemmisítést pedig a bíróságok hatáskörébe utalandónak tartja.

Dr. ULLMANN SÁNDOR egyetért az előadóval, csak azon eltéréssel, hogy kimondandónak véli, miszerint a megsemmisítési eljárás a kereskedelmi eljárás szabványai szerint kereskedelmi bíróságokra ruházandó.

Dr. HERICH KÁROLY a hirdetményi eljárást ajánlja, a dr. KERN által ajánlott kisajátítási jogot elfogadja s szintén bírósági eljárást követel.

Dr. IRICZ ADOLF a bejelentési rendszer mellett nyilatkozva, a hatóság ügyési képviseltetésének ellenzője.

Dr. NEUMANN ÁRMIN, a szabadalmazás időtartamát 15 év, az elévülését 5 évben kívánja megállapíttatni s végül

BORSZÉKY SOMA, a vegyes rendszer elfogadása mellett plaidirozván, a bírósági eljárást csak a szabadalommegadási időre kéri javíttatni.

Az előadó élve a zárszóval, reflectál az előtte szólók által elmondottakra, mire az elnök szavazás alá bocsátja az

indítványokat, melyek közül egész terjedelmében elfogadták a SCHNIERER által benyújtott három pontot, s elfogadták ezek mellé a következő két pontot:

4. A szabadalmi hivatalt külön ügyész képviselje az általa magán felek által indított perekben.

5. Fontos közérdekű szabadalmak fenforgása esetén az államnak joga van a szabadalmat kellő kártérítés mellett kisajátítani.

A többi indítványokat elvetették, vagy benyújtóik visszavonták.

Ifj. dr. NEUMANN SÁNDOR.

A bűnvádi eljárás reformjához.*

II.

A védelem.

De minek is részletezzem még tovább a fenálló rendszer bajait. Mindnyájan tudjuk, hogy bűnvádi eljárásunk egész vonalán, kezdve az első lépéstől az utolsó szóig, a nyomozástól a perújításig, a jelentéktelenebb perjogi kérdésektől a vád s védelem jogköréig, — disparat gyakorlat, jogbizonytalanság, zürzavar uralkodik. Nem is fogok e helyütt, hol az idő s napirend szorít, az eljárás javításának részletkérdéseivel foglalkozni. De a mi legjobban fáj, nem csak nekünk, mint a közvetlenül érdekelt karnak, hanem fáj mindenkinek, ki érzékkel bír a helyes igazságszolgáltatás iránt, a mi fenálló eljárásunk legsötétebb pontját képezi, arról kívánok szólni, a magyar ügyvédi kar állásáról a büntető törvénykezésben.

Nincs pont, hol annyira azonos volna a társadalom érdeke az ügyvédi kar érdekével, mint a bűnügyi védelem. Semmi sem oly fontos a bűnvádi eljárásban, semmi sem nyújt oly erős garantiát az egyéni vádlottnak, mintha az eljárás egész folyama alatt mindig ott van oldala mellett a szaktudós, független védő. Adják meg a teljes védelmet s én elfogadom az eljárás bármily alakját! Ellenben ne legyen meg a védelem joga s a bűnvádi per bármily constructiója, az eljárás bármennyi egyéb garanciái mellett is a vádlott ki van szolgáltatva az önkénynek s bírói tévedéseknek. A bűnügyi szakvédelem szükségét annyira érzi a társadalom, hogy a külföld számos népeinél, így Németországban, Franciaországban, Angliában, s m., társadalmi uton nagy egyesületek alakultak a célra, hogy a vagyontalan vádlottaknak védő ügyvédet szerezzenek. Hisz a vádló a közhatóság tekintélyével és anyagi erejével lép fel: felperes, ki alperesét becsukatja; vizsgálóbíró, ki tág discretionarius jogkörében az állam egész hatalmával van felfegyverkezve. Hogyan vivja a vádlott ez egyenlőtlen küzdelmet, honnét vegye ily ellenfelekkel szemben nyomott helyzetében a nyugodtságot s erélyt, mely hatályos védelemhez kell.

De karunkra nézve is vitalis érdek, hogy a képviselőt e nemes ágát mivelhessük. A bűnügyi védelem azon tér, hol az ügyvédi kar mindenütt legtöbbször hódított tekintélyben s sympathiákban, itt vannak feljegyezve korunk történetének legfényesebb lapjai, itt küzdethetnénk meg legsikeresebben azon előítéletekkel, melyek népünkénél saját jogvédőivel szemben elterjedtek. Mert az angol, a francia ügyvédet a köztisztet s becsülés fényköre nem azért veszi körül inkább, mert talán átlag is jellem- vagy szakképzettségre nézve magasabban állana, — a magyar ügyvédi kar büszkén emelheti fejét, keblében számos tagot számít olyat, ki minden bar diszét képezné, — hanem igenis azért, mert az angol, a francia ügyvéd: jogvédő, és csakis jogvédő. A foglalkozás mineműsége adja minden osztály aestimatiójának fokát. Karunk reformálásának sarkalatos előfeltétele, hogy hivatásunk a hozzá nem méltó teendőktől megtisztíttassék. A jogvédelem erkölcsi magaslatára emelkedett ügyvédséggel

szemben emelkedni fog a köztisztetlet niveauja is. A bűnügyi védelem az ily természetű; az a tiszta jogvédelem hivatása, hol a fáradozással ugyan ritka esetben áll arányban az anyagi elismerés, de a hol az ügyvéd független szava legszebb sikereit arathatja.

S ezen térről is le vagyunk szorítva.

A mai bűnvádi eljárásoknak az egész continensen legnagyobb gyengéje abban található fel, hogy törvényileg nincs kellően gondoskodva a vádlott védelméről. Sőt még Angliában is azt tapasztaltam, hogy e tekintetben az eljárás ott is hiányos. Azonban sehol sem oly szomorú az állapot, mint nálunk. Elvben el van ismérve nálunk is, miszerint a büntető jogszolgáltatásban az eljárás garantiáinak nem az a célja egyedül, hogy a bűnöst érje a büntetés, hanem az is, hogy az ártatlan ne büntetethessék. De még odáig sem jutottunk el, hogy ezen kétoldalú elvnek megfelelően a mint *közérdekűnek* tekintetik a vád, a vádlott védelme szint-ugy *közérdekűnek* elismertessék.

Az előnyomozás és vizsgálat egész folyama alatt ki van zárva a védelem. A vizsgálóbíró az egyetlen közhivatalnok ma, a ki absolut hatalmat gyakorol. Vallatja a vádlottat s tanukat, motoz, confrontál, letartóztat, belenyul az egyéni szabadság, a becsület, a vagyoni legfontosabb jogköreibe, s mindezt a védő ellenőrzése nélkül. Nincs, ki a vádlott érdekét óvhatja, nincs, ki a védelem bizonyítási anyagáról gondoskodhatnék, egyoldalú irányban foly az egész eljárás. Még a vizsgálati fogságba helyezett gyanúsított sem folyamodhatik védő segélyéhez, a vizsgálóbíró nem enged a védőnek betekintést az actákba, még a vizsgálati fogság elrendelésének érdemleges indokait sem közli vele; így aztán felebbezhet a védő, a sötétebből; de már azon bíróság előtt, mely a vakon közbevetett felebbezés fölött itél, ismét nincs szava a védőnek. Mi több, a vizsgálóbíró még a vizsgálati fogságban tartott vádlottal sem közli a fogság elrendelésének érdemleges indokait, még annak sem enged betekintést az ellene felvett actákba, a ki pedig fogságának zárkájából csak nem képes meghiusítani a vizsgálat manipulációit. Mintha az állam oly gyenge lenne, hogy a hatalmában levő vádlottal is csakis meglepetések útján küzdhetne meg. S az ügyvédi kar ellen oly bizalmatlanság ez, mely a milyen alaptalan és sértő, ép oly végzetessé lett büntető jogszolgáltatásunkra. Így pl. a statisztikai hivatal 1881. évkönyvének adatai szerint 1881-ben 57,160 bűnvádi feljelentés történt; vizsgálat illetve tárgyalás elrendelésével elintéztetett 51,369, illetve az áttétellel s más bűnvizsgálatokba csatolással 53,759 törvényszéki ügy: tehát csaknem valamennyi feljelentésre. Befejeztetett ugyanaz évben a vizsgálat 46,099 esetben és pedig vádalahelyezéssel és közvetlen végtárgyalásra idézéssel 21,131 esetben, ellenben az eljárás beszüntetésével 20,894 esetben 32,201 féllal szemben: tehát 32,201 vádlott s így harminczkétezerkétszázegy család szenvedte ártatlanul a bűnvizsgálat kínjait. Ugyanezen állandó évi arányt tanúsítják JEKELFALUSSY statisztikai monographiájának adatai. Még szomorubbán szólnak a számok a per további stadiumaiban. A minden ártatlanra nézve erkölcsileg öltő végtárgyalásra került 40,588 vádlott, s a végtárgyalásra is vitt ennyi vádlott közül: a befejezett végtárgyalás után a vádbeli büncselekményben bűnösnek egészben 19,179 találtatott. Hogy ezen állapot gyakorlatunkban állandó, ezt mutatja, ha összehasonlítjuk ezzel előbbi évek számait. Így KONEK ismeretes monographiája szerint 1873-ban 39,172 elintéztetett feljelentés közül 36,279 esetben elrendeltetett a vizsgálat, mely 36,279 bűnvizsgálat közül csak 18,374 esetben rendeltetett tárgyalás s 33,837 végtárgyalást is szenvedett vádlott közül: 11,149 vádlott mint ártatlan föl lett mentve; és azon 19,000 egyén közül, kik 1873-ban törvényszéki vizsgálati fogságba kerültek és kiknek ügye ugyanaz évben elintéztetett: 10,618, tehát jóval több mint fele fölmentetett, tehát

* Az előbbi közleményt lásd a mult heti számban.

ártatlanul szenvedte a vizsgálati fogságot. Elégtétel pedig, az nem adatik semmi. Sem az állam, sem a társadalom részéről.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ kartárs ur gyönyörűen kidolgozott véleményének kapcsában következő három indítványt terjesztett elő, melyek ezen tárgyra vonatkoznak, mondja ki az országos értekezlet: «A vizsgálat nyilvános és contradictorius legyen; a vizsgálóbíró ne legyen felruházva letartóztatási joggal; a vád alá helyezés mellőzendő.» Hát én tudom tisztelni az ideálokat; nekem is vannak. De mikor törvényhozási szempontból szólunk hozzá az eljárás reformjához, nem lehet követelni a vizsgálat nyilvánosságát. Az a jogfejlődés eredménye lesz talán, reméljük. De a jogcontinuitást megszakítani ily átmenet nélküli véglettel nem lehet. Még nem tartunk ott sem, hogy a védő ügyvédet beeresztenék, nem hogy mindenkit. Nincs arra való szervezetü rendőrségünk sem, mi pedig az első előfeltétel. De sehol az egész continensen még nem tudtak megbarátkozni a vizsgálat nyilvánossá tételével. Sőt még Angliában is a vádat vizsgáló grand jury ülése képezi az angol bűnvádi per egyetlen pontját, hol az ajtók bezárvák. Még kevésbé pártolhatom azt az indítványt, hogy a vizsgálóbíró ne legyen felruházva letartóztatási joggal. Ez a radicalismus netovábbja. Nem abban keresendő a reform, hogy a vizsgálóbíró megfosztassék e jogtól, hanem épen abban, hogy az előzetes szabadságtól megfosztás birói actus legyen, de hogy egyszersmind a bíró ezen jog gyakorlásában szabatosan meghatározott törvényi korlátokhoz köttessék s védői ellenőrzés alá helyeztessék. Még leginkább tárgyalható perjogi haladás szempontjából a 3. indítvány, hogy a vád alá helyezés teljesen eltöröltessék, ámbár az osztrák perrend még további javításra is képes facultativ rendszerét jobbnak tartom s azt hiszem, hogy kényszeríteni ugyan nem szabad, de megengedni kell a vádlottnak, ha ő akarja, ha ő azt hiszi, hogy teljesen tisztázva van már ügye, hogy akkor határozatot provocálhasson a célból, hogy végtárgyalásra se kelljen mennie. Én is a vizsgálatot reformálandónak, sőt a per azon stadiumának tartom, mely leginkább igényel újjászervezést, mert ez képezi a bizonytalanságnak első stadiumát, itt legtöbb az alkalom tévedésekre s visszaélésekre s az itt elkövetett legkisebb hiba helyrehozhatlan jogsérelmeket okozhat a gyanusítottnak és helyrehozhatlanul megronthatja a per egész további folyamát. De a reformot nem a vizsgálat megbénításában, hanem annak ellenőrzésében látom. Védő jelenléte, védő közreműködése kell ide s az, hogy a per ezen stadiuma kitisztittassék mindazon teendőktől, melyek oda nem valók. Ebben látom a garantiát, ebben eljárásunk javításának alpháját.

Szintugy ki nem elégitő, bár sokban haladottabb a tervezet álláspontja. Ez elvben kimondja ugyan, hogy a védelem jogának védő által való gyakorlása a vizsgálat és nyomozás alatt is meg van engedve, de a mit a tervezet in thesi ad, azt in praxi elveszi, a mennyiben azt, hogy a védő gyakorolhassa-e védői jogait, azt, hogy a terheltnek, a tanuknak, a szakértőknek kihallgatásán jelen lehessen s kérdéseket intézhessen s hogy letartóztatott védenczével érintkezhessék-e, teljesen a vizsgálóbírónak szabad tetszésétől teszi függővé, s a mennyiben továbbá a védelemnek a fő tárgyalás előtti stadiumokban bármily okból és bármily indokolatlanul történt korlátozása vagy kizárása miatt semmi jogorvoslatot sem enged. Hogy mily sajátságos szellemben fogja fel a tervezet a védelem szerepét, annak jellemzésére főlemlitem még csak azt, hogy míg a vizsgálóbírót arra feljogosítja, hogy a vádlott védő ügyvédjét bármikor kizárhassa; addig a magánvádló ügyvédjének feltétlenül s mindenkor megadja az elővizsgálati actákba való betekintés jogát. Sőt a tervezet a vádlott helyzetét még roszabbítja, mert az elvben concedált, részletes intézkedéseiben megtagadott védői jog díjában a vádlónak széles jogkört von s így a vád s védelem elvi fegyveregyenlősége helyett a gyakorlatban ugy fejlődnek, hogy a vádlott

szemben állana egy vádló helyett kettőnek faggatásaival, vizsgálóbíró- és ügyészével, de védő nem lenne már azért sem, mert a vádlottak tulnyomó többsége szegénység miatt nem fordulhat védőhöz. Ezt az eredményt a tervezet egy másik mostoha paragraphusa okozná, mert a tervezet megengedi ugyan jószívuén, hogy a letartóztatott, a vizsgálati fogságba vagy vád alá helyezett magának védőt szabadon választhasson, de hivatalból a tervezet a vádlottnak csakis büntett eseteiben s csakis a fő tárgyalás számára ad védőt, e tekintetben is messze hátra maradva az 1843. javaslat mögött, a mely a perbefogó végzés meghozatala után minden vádlott védelmére, kinek még védője nincs, hivatalból hites ügyvédet rendeltet ki. Fenálló gyakorlatunk tehát teljesen kizárja a védelmet az itélethozatal előtti stadiumokból. Szintugy kizárja azt a felebbezési fokok előtt is; kizárja ott, hol a végleges ítélet hozatik. Tehát a pernek csak egyetlen pontján, az u. n. végtárgyaláson lehet védő jelen. De miután a jogorvoslati rendszer irásbeliségénél fogva a vizsgálati iratok perdöntő jellegűek, s miután az elsőfoku törvényszék ítéletének definitiv hatása nincs: így a pernek ezen szaka, a végtárgyalás is, még ha jelen van is a védő, mi a ritka kivétel, a védelem szempontjából csaknem teljesen értéktelen. Annál inkább az, mert még a végtárgyaláson sem engedik, hogy a védő jogait hatályosan érvényesítse. A védőt ott is ötödik keréknek tekintik. Az ügyvédnek már a védelem előkészítése is meg van nehezítve. Míg a per iratai az ügyésznél, hetekig, hónapokig hevernek s az hónapokig előkészítheti a vád anyagát: az ügyvédnek sok utánjárás után gyakran alig néhány óra marad az acták áttanulmányozására. Pedig a védelem is nem csak szép szavakból, hanem legfőképp a védelmi bizonyítás anyagából áll, melynek előkészítésére szintén kell idő. Volt magamnak nem rég egy esetem, és pedig a budapesti törvényszéknél, hogy miután a vizsgálat körülbelül másfél évig tartott s az iratok sok hónapig az ügyésznél voltak, a végtárgyalásra idéző végzést védenczemnek a végtárgyalást megelőző nap estéjén kézbesítették, — s a törvényszék a végtárgyalásnál megtagadta azon kérelmemet, hogy az ügy tárgyalása elnapoitassék, sőt elutasította még az ügyésznek azon közvetítő indítványát is, hogy a per letárgyalása az egyéb ügyek elővételével a déli órára halasztassék, hogy a védő időközben legalább átolvashassa az actákat; elutasította azzal az indokolással, hogy hisz ott lesz a szóbeli tárgyalás, alkalma van a védőnek megismerkedni az ügygyel a tárgyalás alatt is. S ezt helyben hagyta a tábla is, a Curia is. De magán a végtárgyaláson is mily ferde helyzet jut a védőnek. Míg az ügyész a törvényszék membrumaként szerepel, addig a védőnek mintegy létjogosultságaért kell küzdenie. A mennyire szabadosan gyakorolja a vád képviselője jogait, annyira feszélyezve van jogainak gyakorlatában, minden egyes kérdés feltevésénél a védő. S mily reproductiót nyer a védelem a végtárgyalási jegyzőkönyvben! Az valóságos satyra. Hogy a védelemből mi jusson a jogerősen ítélő felső bíróság tudomására, az a jegyző áll, a ki napok, néha hetek után, odavetett jegyzetei alapján, csinálja a jegyzőkönyvet, melyben a védelem rendszerint néhány szóval elűttetik. Nem karunkon mult tehát, hanem az előadottak okai annak, hogy miért nem fejlődött nálunk, miért nem is fejlődhetett nálunk bűnügyi védői barreau.

Dr. SÍK SÁNDOR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 42. §-ához.

A *Jogt. Közl.* f. é. 39. számában HLATKY ENDRE ügyvéd ur azon kérdéssel foglalkozik: vajon van-e helye a végrehajtási törvény 42. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazásának oly esetben, midőn az egyik fél eskü letétele

folytán válván pernyertessé, ellene az ellenfél hamis eskü miatt a büntető bíróságnál feljelentést tett? bir-e a bűnvádi feljelentés megtételének kimutatása halasztó hatálylyal a végrehajtás elrendelésére vagy foganatosítására?

Teljesen egyetérték HLATKY urral abban, hogy ilyenkor az 1881: LX. tcz. 42. §-a *nem alkalmazható*. De fejtegetéseire van egy megjegyzésem és ez az: hogy azok *elkéstek*, úgy szólván tárgytalanokká váltak, mert vitásnak vagy kétesnek többé egyáltalán alig mondható kérdésre vonatkoznak.

Azon időben, midőn a végrehajtási törvény alkalmaztatásának első idejét élte és annak rendelkezéseire nézve vitás és kétes kérdések és esetek még sűrűen merültek fel, feladatommá tettem ily czim alatt *«A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából»* a *Fogt. Közlöny*-ben nyilvánosságra hozni a másodbíróságnak a végrehajtási törvény értelmezésére s alkalmazására vonatkozó, a törvény értelmében többnyire végérvényes határozatait és megállapodásait.

Szabadjon ezen cikksorozatból idéznem és emlékeztetés végett ismételnem a következő részt, mely az 1882. évi 39. számban jelent meg:

«Az 1881: LX. tcz. 42. §-a nem alkalmazható oly esetben, midőn perujítás céljából bűnvádi eljárás megindítása kérelmezett;

mert ezen §. többek között a perujításnak indítását felruhazza ugyan oly hatálylyal, hogy veszélyeztetés kimutatása esetében a végrehajtást szenvedő fél a kielégítésnek az ellenfél által nyújtandó biztosítástól függővé tételét vagy a végrehajtási összeg birói letétbe való helyezését kívánhatja; tekintve azonban, hogy a ptrs 321. §-a szerint az ellenfél vagy más valaki büntetendő cselekményének alapján a perujítás csak akkor kérelmezhető, miután a bűnösség-jogérvényes ítélet által kimondatott: a bűnvádi eljárás megindításának vagy folyamatban lételének, mely a perujításnak bizonytalan sikerü előkészítését képezi csak, ugyanazon joghatály mint magának a perujításnak nem tulajdonítható.»

A budapesti kir. ítélő tábla ezen megállapodását — melyhez képest tudtommal minden előfordult esetben határozott — közzétettem most már majdnem három év előtt, és felhoztam *«A végrehajtási törvény magyarzata»* című munkám 72. lapján is.

Csodálkozom, hogy tudomást nem vett ezekről HLATKY ENDRE ur, a ki pedig au fait szokott lenni a törvénykezés terén felmerült kérdések irodalmi tárgyalására vonatkozólag.

Dr. IMLING KONRÁD.

Különfélék.

— **A szakértői bizonyítás kérdéséhez.** A deési kir. törvényszék előtt erőszakos nemi közönség és szándékos emberölés büntetével vádolt S. János ellen folyamatban levő bűnvádi ügyben, melyben a nevezett kir. törvényszék f. é. május 21-én 1156/B. sz. a., a maros-vásárhelyi kir. ítélő tábla pedig 1885. jun. 25-én 2731. sz. a. ítelt és a m. kir. Curia 1885 szept. 17. 5475. sz. a. feloldó végzést hozott, az eljárás megindításának alapját R. Mariskának 1884. nov. 5-én a szamosujvári kir. járásbíróságnál előterjesztett bűnvádi panasza képezte, hogy nagynénje Cs. Juonné szül. B. Vurvara kendi-lónai lakosnő 1884. okt. 27/28-ika közti éjjel rögtönös halállal mult ki és gyanuja van, hogy ez Sebestyén Jánostól vagy Salamon Józseftől és nejétől szenvedett bántalmazás következtében történt. A szamosujvári kir. járásbíróság megkeresésére az ugyanott székelő szolgabíró még 1884. nov. 7-én közölte a Cs. szül. B. Vurvara halálára vonatkozó község-előljárói jelentést és a halottvizsgálati jegyzőkönyv másolatát, mely utóbbinak 6. rovatában ugyan nevezett nőnek halála természetes uton bekövetkezettnek mondatik, de jegyzetrovatában mégis az a megjegyzés foglaltatik, hogy az egyén rögtön halt meg és halálának okáról biztos meggyőződés szerzhető nem volt. Az indítványozás végett közölt iratokat a deési kir. ügyész 1884 nov. 8-án, a szamosujvári járásbírósághoz csak nov. 12-én beérkezett azon indítványával küldte vissza, hogy a hulla kiásatásának és boncolásának mellőzésével a gyanusítottak és tanuk hallgattassanak ki. A szamosujvári járásbíróság közölte a kir. ügyészszel a szolgabírónak és csendőr-örsvetetőnek időközben beérkezett jelentéseit is, melyek szerint erős gyanu merült fel arra nézve, hogy Cs. Vurvara erőszakos halállal mult ki, sőt tanuk is neveztetnek meg, kik a kimultnak nyakán fojtási nyomokat láttak. Ennek dacára kijelentette a deési kir. ügyész 1884. nov. 13-án a szamosujvári kir. járás-

bírósághoz 1868. sz. a. intézett átiratában, hogy megelőző indítványához ragaszkodva csak a kihallgatások foganatosítását kívánja. Cs. Vurvara hullájának boncolása ennek következtében elmaradt és a nyomozat közvetlenül terhelő eredményt nem szolgáltatván, a kir. ügyész indítványára a deési kir. törvényszéknek 1884. decz. 20-án 2913. sz. a. kelt végzésével megszüntetett. A rendőrség azonban folytatta a puhatolódzást és sikerült is kideríteni, hogy Cs. Vurvarát S. János fojtotta meg, miután vele előbb erőszakosan közönség, mit nevezett vádlott 1885. febr. 20-án a vizsgálóbíró előtt beismert. Ennek folytán újra megindította a szamosujvári kir. járásbíróság a vizsgálatot, 1885. év febr. 23-án foganatosította a hullaboncolást, mely azonban eredményre nem vezetett, mert a hullának előrehaladt rothadása miatt külerőszak nyomai megállapíthatók nem voltak. A deési kir. ügyésznek fenjelt eljárását, mely a nagyfontosságú ügy kellő elintézését veszélyeztette, a mennyiben a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla a vádlott beismerő vallomása dacára felmentő ítéletet hozott, szükségesnek tartotta a kir. Curia az igazságügyminiszterium tudomására hozni. (A bünesetre vonatkozó bírósági határozatot l. jelen számunk mellékletében 562. sz. a.)

— **A kir. Curiához szeptember hóban 421 polgári, 61 váltó, 4 urbéri, 502 bűnvádi és 44 fegyelmi összesen 1032 ügy érkezett.** Elintéztetett 834 polgári, 106 váltó, 34 urbéri, 697 bűnvádi és 53 fegyelmi, összesen 1724 ügy; az elintézésék tehát 692-vel mulják felül a beérkezett ügyek számát. Megjegyzésre méltó, hogy ily csekély mérvű beérkezés évek óta nem fordult elő a Curián, mint e hóban. A hátralékok száma 6691; az előző év hason időszakához képest a hátralék még mindig 550-el több.

— **Az antwerpeni kereskedelemjogi congressus** a magyar egyetemekhez is meghívókat intézett, hogy képviseltessék magukat a kereskedelmi jog egységesítése iránti tárgyalásokon. A kolozsvári egyetem megbízásából dr. NAGY FERENCZ utazott Antwerpenbe a congressusra.

— **Szentgyörgyi Imre** az ujonnan kinevezett igazságügyi államtitkár helyett az ügyvédi ügyeket a kir. Curián ezenfelül Czorda Bódog fogja referálni.

— **Bélyegilleték a peres eljárásban.** Így czim alatt jelent meg BENEDEK SÁNDOR pénzügyi fogalmazótól egy 102 oldalra terjedő s az érdekelt felekre igen hasznavehető munka. Szerzőnek tíz évi praxisa alatt elég alkalma volt a bélyegilleték kérdéseivel foglalkozni s tapasztalatokat szerezni a bélyegcsontítások elszaporodásának okáról, s nagyon helyesen jegyzi meg előszavában, hogy azt nem a felek járatlansága okozza, mert hisz a peres eljárásban rendszerint ügyvédek, tehát törvényben tudós egyének szerepelnek, hanem okát magukban a bélyegszabályokban kell keresnünk, melyek szerkezetük és irányuknál fogva bő utat engednek a felfogások elágazásának. BENEDEK SÁNDOR nem elégedett meg azzal, hogy a szabályokat és rendeleteket csoportosítva «könynyebb áttekintést» nyújtson, hanem helyes érzéssel a gyakorlat követelményei iránt, az egyes szakaszok mellett a pénzügyi közigazgatási bíróság vonatkozó határozatait is közli s ennek folytán műve méltán commentárnak nevezhető. A bíróság judicaturájának minél nagyobb körben való megismertetése nem méltányolható eléggé s mindenestre igen hasznos szolgálatot tett szerző a judicatura felhasználása által; mert míg egyrészt ez által az illetékszabályok hiányai és hézagai pótolhatnak, addig másrészt a törvények és szabályok mikénti alkalmazására a szakközegnek is utmutatást nyújt.

— **Békési Tóth Vinczétől** *A protestánsok házasságát szabályozó törvények, rendeletek és curiai döntvények* című munka fog még e hó folyamán megjelenni. A mű elé érdekel nézünk, miután a protestánsok házassági jogára vonatkozó összes törvények és rendeleteket tárgyzó munka eddigelé nem jelent meg.

Megjelent:

Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította Dr. FAYER LÁSZLÓ. Harmadik (befejező) füzet. Pfeiffer Ferdinánd bizománya. Ára 1 frt 20 kr.

Zádor György levelezése Kazinczy Ferenczszel. 1823—1831. Közli ZÁDOR GYULA. Budapest, Révai testvérek bizománya. Ára 1 frt.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt
negyedévre 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Főpapjaink végrendelezhetése. Sz. — IX. Magyar Jogászegyülés. III. szakosztály. Dr. W. CLASSICS GYULA bpesti kir. alügyésztől. — IV. szakosztály. Dr. DÁRDAY SÁNDOR-tól. — A folytonos és folytatógagos bűncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: Észrevételek a m. kir. Curia 847/885. sz. a. hozott határozatára. Dr. KIÉNÁNCZ GYÖRGY bajai ügyvédtől. — Korlátoztassék-e a szenvedő váltóképesség? BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől. — Hiány a váltó-törvényben. Dr. RÓNAI JÁNOS fogarasi ügyvédtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Főpapjaink végrendelezhetése.

Két czikk.

I.

Azon igen gyors, több tekintetben egymással ellentétes átalakulások, melyeken jogrendszerünk, s különösen magánjogi szervezetünk 1848 óta átment, nem csekély befolyással voltak jogéletünk működésének nehezítésére, a jogi műveletek összebonyolítására. Magok a jogfogalmak is megzavarodtak; a jog szabályai körül ingadozás s kételyek terjedtek el; sőt maga a törvényesség iránti hit is megrendített. És ezen veszélyes jogi tünetek kifolyásaitól mai napig sem tudtunk megmenekülni.

Azon jogi zavarosság s ingadozás világos bizonyítékául szolgál többi közt a kath. *főpapok végrendelezési jogosultsága is.*

Mindenki tudja, mikép az összes végrendeleti s örökösödési jog, tehát a főpapok ebbeli intézkedéseire s viszonyaikra vonatkozó szabályok is a magánjog körébe tartoznak. Így utóbbiakról hazánkban is a magánjogi törvények rendelkeznek, nevezetesen az 1715. évi 16. tczikk, melynek alapjául a híres KOLONICH-féle egyezmény szolgált, és a mely szerint főpapjaink végrendelezési joga szerzeményeik $\frac{1}{3}$ részére szorított, $\frac{1}{3}$ rész mindig a fiskust illetvén, hacsak legfelsőbb királyi engedély által utóbbi korlát alól fel nem mentettek.

Igy volt ez az osztrák törvények behozataláig, melyek nemcsak köz-, hanem magánjogunkat is confiskálván, az u. n. *Concordátumban* a főpapok végrendelezhetésének fentebbi korlátjait eltörölték, és azoknak teljes végrendelezési szabadságot adtak.

Azonban 1861. évben a magyar magánjog egész teljességében s rendszerében az országbirói értekezlet módosításával visszaállított.

A képviselőház 1861. évi június 22-én tartott 49-ik ülésében kimondatott: «*hogy a magyar magánjogi törvények visszaállíttatnak*; de a mennyiben azok az 1848. évi 15-ik (ösiségi) tczikk s a szem elől nem téveszthető újabb jogviszonyok miatt alkalmazhatók nem volnának, — addig míg törvényeket alkotni lehetne, az országbirói értekezlet munkálatát ideiglenes kiegészítő gyanánt használhatónak tekinti.» Mihez 1861. július 1-én a főrendiház is hozzájárult.

Ezen országbirói értekezlet munkálatának 1. §-ában pedig szintén ez áll: «*a magyar polgári anyagi magán-törvények visszaállíttatnak*, de a közhitel, a jogfolytonosság és a helyzet szükségletei által igényelt következő pótlásokkal.»

Ezen pótlások, illetőleg módosítások között foglaltatnak

némely új, a régi magyar jogtól eltérő szabályok az örökösödési rendről, s végrendelezési jogról is; de ezek közt semmi említés sem tétetik a főpapok végintézkedéseiről; ezekre nézve a régi jogot módosító, vagy pótló szabály nem állított fel.

És ezen országbirói, u. n. ideiglenes törvénykezési szabályok királyi helybenhagyást s megerősítést is nyertek.

Ezekből világos lehetett mindenki előtt, mikép a magyar magánjog visszaállításával, az 1715: XVI. tczikk is visszaállított; és így a főpapok végrendelezését korlátozó előbbi jogszabályok 1861. év után ismét érvényre emelkedtek.

Ezen világosság azonban nem terjedt el mindenhová a jogéletünkben. A jog-ingadozás szülte fogalom zavarok, jogi bizonytalanság s kételyek magok körébe vonták a főpapok végrendelezési jogát is.

A főpapok magok sem voltak tisztában ebbeli jogkörük iránt; vagy nem akartak az iránt tisztába jönni; némelyek a KOLONICH-egyezmény szellemében, mások a Concordatum értelmében tettek végrendeletet; a vitatkozás pro et contra általános lett; és kétségtelen, mikép a Concordatum-féle végrendelezési szabadság, a nagyobb jogkör érdekeinél fogva nagyobb számu védőkre és követőkre talált.

A bíróságok eljárása szintén nem lett összhangzó; a főpapok végrendeletei körül felmerült jogi viszályokban ellenkező ítéletek hozattak, azok érvényességére nézve, mind az alsó, mind a felsőbb forumon.

A felsőbb kormányhatóságok sem emelkedtek a nemzeti jog álláspontjára. Így a volt helytartótanácsnak és kancelláriának 1863. évről van egy rendeletük, melyben a szabad végrendelezési jog a Concordatum értelmében fentartottnak mutatkozik. Mig ellenben a cultusministernek 1871. május hó 1-én kelt körrendelete, a főpapok végrendelezési jogát — a törvényhozás további intézkedéseig — az 1715: XVI. törvényzcikk értelmében megbírálandónak mondotta ki.

Nem csoda azután — ily jogi zürzavarban, — hogy majdnem mindenkor, ha valamely főpap elhalálozott, végrendeleteikre s hagyatékukra vonatkozólag, a fiskus s örökösök, jogutódok között éles, elkeseredett perbeli harcok folytak.

Dicsérettel s örömmel lehet felemlitenünk, mikép legfelsőbb törvényszékünk, a Curia, mindezen összeütközéseknél és perekben folyvást és mindig a visszaállított nemzeti jog érvénye mellett nyilatkozott, mi erős jogérzetének s a törvényesség melletti szilárd meggyőződésének fényes tanuságául szolgál.

Ezen magas bíróságunk minden ily ügyekbeni ítéletében azon elvet állította fel: hogy a magyar magánjog visszaállítván, az 1715: XVI. törvényzcikk a főpapok végrendelezési képességéről ismét érvényre jutott; tehát annak értelmében a főpapok szerzeményeiknek csak $\frac{1}{3}$ -ról végintézkedhetnek.

Igy a PAPP SZILÁGYI JÓZSEF nváradai g. e. püspök végrendeleti ügyében. Itt a kir. tábla, ellenkezőleg a törvényszék ítéletével, nevezett püspök 1873-ban kelt végrendeletét érvényesnek mondotta ki, s a fiskust $\frac{1}{3}$ örökösödési keresetével elutasította; daczára annak, hogy abban kir. engedély

nélkül összes szerzeményeiről rendelkezett. A tábla azon nézetből indult ki, mikép a fiskus örökösödése — az Orsz. Érték. által csak azon esetre lett fentartva, ha az örökhyónak a törvényes örökösödésre hivatott oldalági rokonai nem maradtak. Ellenben a Curia 1879. febr. 18-iki ítéletében kimondotta: hogy a magyar polgári anyagi törvények visszaállítván; ennek folytán a kath. főpapok végrendelezési képességére nézve az 1715: XVI. tcz. s az ebben megerősített KOLONICHI egyezmény határozottan irányadó, s eszerint nevezett püspök végrendeletét a fiskust megillető $\frac{1}{3}$ részre nézve félretettnek nyilvánította.

Ugyanezen elv mondatott ki a Curia által 1881. szept. 19. PERGER JÁNOS kassai püspök végrendeleti ügyében is, ki szintén a KOLONICH-egyezmény ellenére összes szerzeményéről rendelkezett.

RÁNOLDER veszprémi püspök hagyatékára vonatkozólag több ízben volt a Curiának alkalmá a fentebbi jogelvet enuniciálni. Ezen főpap a teljes végrendelezési jog megengedéseért legfelsőbb helyre folyamodott, de kérvénye 1874-ben a magyar ministerium által visszautasított. Azonban akkép segített magán, illetőleg rokonain, s barátain, hogy még életében azokra ruházta át szerzeményének nagy részét. Ezt a fiskus, mint a kincstár öröklési jogának kijátszására irányzott szinlelt ügyletet megtámadta. E perben a Curia 1880. jan. 8-án kelt ítéletében újolag érvényre emelte a KOLONICH-egyezmény jogosultságát, ámbár magát a megtámadott ügyletet megerősítette.

A RÁNOLDER püspök hagyatéka ellen intézett WEISS-féle adóssági perben ugyanazt ismételte a Curia, kimondván, mikép a kincstár örökösödési joga a főpapok szerzeményi illetékében, azoknak elhaltával azonnal megnyílik, s azt nem a bíróságok általi elismerés, hanem maga a törvény szabályozza.

Ismétlődtek ezen jogi viták s összeütközések a végrendelezési jogosultság tekintetében még több más főpapoknál is. Így BIRÓ LÁSZLÓ szatmári püspök 1872. évben szintén királyi engedély nélkül egész szerzeményéről végrendelezett; s azért a Curia 1883. évi január 31-én azt is megsemmisítette a kincstár $\frac{1}{3}$ részére vonatkozólag. Ez esetben a Curia a fent említett 1871. évi ministeriumi rendeletre is hivatkozott, mint olyanra, melyről feltételezendő, hogy ő felsége a király legfelsőbb szándéka s akaratának megfelelő volt.

BARTAKOVICH BÉLA egri érsek is törvényellenes végrendeletet tett, a fiskus $\frac{1}{3}$ részbeni örökösödési jogának sérelmével; miért az is 1883-ban érvénytelennek mondatott ki.

Ezen jogelv a szerzemény feletti rendelkezésre nézve oly szilárdul áll, mikép GAGANETZ JÓZSEF eperjesi püspök hagyatéki ügyében a volt semmitőszék 1876-ban azt alapította meg: hogy a leltározásra kiküldött biztosnak nem állt jogában a hagyatéki tömegeből kihasítani azon ingóságokat, melyek az örökhyó püspök által szerezettek.

Meg kell még emlitenünk KOPÁCSY esztergomi érsek s primás végrendeleti ügyét, mely a visszaállított felelős ministeriumunk által is tárgyalatott; s LÓNYAY minister által az örökösöknek járandott jutalék a budgetbe bevezetve lett. Ennél azon sajátságos eset fordult elő, hogy KOPÁCSY 1843-ban törvényszerűleg tett végrendeletet $\frac{1}{3}$ -ról, később folyamodott teljes végrendelezhetésért, mi meg is adatott azon feltétel alatt, hogy a kincstárnak kárpótlásul 50,462 frt fizetessék. De egyike sem létesült. Az előszabott összeg megajánlatott, de le nem fizettetett; és a boldogult primás nem tett új végrendeletet, melyben szerzeménye $\frac{2}{3}$ -ról rendelkezhetett volna.

Most LIPOVNICZKY n.-váradai püspök elhaltával ismét szóba hozott ezen kérdés, s ez is az oka, a miért annak 'ejtegetését időszerűnek tartottuk.

Sz.

IX. Magyar Jogászgyűlés.*

III. szakosztály.

A III-dik szakosztály két kérdéssel foglalkozott. Egy anyagi és egy alaki jogival. Az első kérdés a BTK. 53. §-ának utolsó bekezdésében foglalt intézkedésre vonatkozott. Három vélemény tárta fel az ezen intézkedésben rejülő anachronismust. BATTLAY IMRE, WERNER RUDOLF és e sorok írója egyértelműen kárhoztatták a confiscatio ezen utolsó szellemkísértését, mely a büntetőtörvény idézett szakaszának két végső sorában jelentkezik. Az előadó SÁRKÁNY JÓZSEF kir. táblai tanácselnök ur az érveket velős logikai rendbe csoportosítva meggyőzőleg tárta fel a szakosztály előtt azon módosítvány tarthatlanságát, melyet a jogügyi bizottság az 53. §. végére illesztett. A mily egyértelmű volt a véleményezők és előadó ur nézete: ép oly egyértelműen minden vita nélkül fogadta el a szakosztály a véleményezők illetve az előadó ur indítványát, melyhez a teljes ülés is egyhangulag csatlakozott. Ha majd a büntetőtörvény revisiójára kerül a sor: azt hisszük, hogy e pontban a jogászgyűlés és a törvényhozási álláspont találkozni fog egymással. A magyar büntetőtörvénynek egész rendszerével, a büntetés alapfogalmával és céljával homlokegyenest ellenkező elv nem maradhat soká codexünkben.

A másik kérdés már élénkebb eszmecserének szolgált tárgyul. A magánvád köre s tartalma kétségen kívül oly terület, hol a legkülönbözőbb felfogás küzdhet egymással. Egyik végleten lobogtathatják az actio popularis zászlaját, a másik végleten a vádegyedáruság hivei csoportosulhatnak, középen a pótmagánvád rendszerének támogatói sorakozhatnak, kiket ismét az árnyalatok egész sorfala választhat el egymástól. A kitűzött kérdés tulajdonképen, mit igénytelen beszédemben is kiemelttem, tisztán a pótmagánvád keretében mozgott. Minden, mi ezen fölül a vitába vonatott, már nem a kitűzött kérdésre volt viszhang. Különös érdeket nyújtott ezen kérdésnek azon körülmény, hogy az előadó ur (TARNAI) a nála megszokott alapossgal és ügyességgel teljesen azon alapra helyezkedett, a melyet a CSEMEGI által készített eljárási javaslat foglal el. A kérdés tehát az akadémiai vitakozás teréről actualis jelentőségre emeltetett. Az e tárgyban beérkezett vélemények SZÉKÁCS és SZEGHEŐ urak tollából valóban a kérdés mélyére hatoltak, melyeknek annál nagyobb fontosságot tulajdonítok, mert mindkét t. tagtársunk a gyakorlat embere és saját tapasztalataik szemüvegén át vizsgálták a magánvád előnyeit és hátrányait. Ha van a mit kifogásolhatnék, úgy az legfőlebb csak az volna, hogy a magánvád visszaélései tán tulzott mérvben érvényesültek álláspontjuk elfoglalásában. Egyébiránt midőn a lelkesültség elragadja a nagyobb köröket egy-egy intézmény iránt, és csak a jó oldalak szinezésére áll rendelkezésükre a festő anyag, akkor az ügy érdekében soha sem árt, ha a sötétebb színek nem mosódnak el teljesen.

A szakosztály vitáját nem lehet vádolni, hogy egyoldalú volt. Mindjárt DELL'ADAMI ur az ő következetes és így tiszteletre méltó radicalis álláspontjából ékes szavakban s valóban szónoki emelkedettséggel az actio popularis intézménye mellett szállt sikra. Tudta ő jól, hogy ez viszhangra nem talál, mert mi a magyar törvényhozás utjait kívánván egyengetni, csak azon szempontok által hagyjuk magunkat vezéreltetni, melyek hazai viszonyaink között célra vezetők. A magyar politika pedig még a szélső baloldalon sem irhatja zászlajára a polgárok általános vádjogát. És különösen ha az általános magánvád úgy érvényesülne, a mint DELL'ADAMI ur akarta, hogy t. i. a vád visszavonása meg nem volna engedhető: akkor még actio popularis mellett is, nyakig sülyedhetnének az inquisitorius rendszerbe.

* Az előző közl. I. a mult heti számban.

BARNA IGNÁCZ, ki második szónok volt, a subsidiarius magánvád-rendszer hátrányainak színezésével foglalkozott, és talán tulságosan bele is sodortatta magát ezen szerepbe. Majdnem a vádegyedáruság érveivel rontott a pótmagánvád ellen. A német birodalmi törvényhozási előmunkálatok úgy látszik nagy befolyással voltak e különben kiváló és éles bonczoló jogászunkra. A mennyire nem értek egyet érvelési menetével: ép úgy egyetértek nagy vonásokban azon eredménnyel, a melyre jutott. Hisz tulajdonképen ő is akar subsidiarius magánvadat, csak hogy ügyvédi kényszer és óvadékkal és a magánvád megtétele előtt az ügyészség felettes hatóságait kívánja igénybevetetni. A mit pedig a concurrens vádjog ellen felhoz, teljesen helyeslem.

A harmadik szónok HEIL FAUSZTIN kartársam volt, ki az előadói indítvány mellett igen ügyesen érvelt.

E felszólalások után én igyekeztem kimutatni a subsidiarius magánvád előnyeit és reámutattam arra is, hogy a károsult fogalmi körét szélesb alapon kell construálnunk, mert a legnagyobb árnyoldala a subsidiarius magánvádnak az, hogy több cselekménynél károsított nincs, és így hiányzik a garancia is az ügyészi hatalommal szemben. Minél szélesebb azonban a károsított fogalmi köre, annál több magánvádra jogosított lesz és így a garancia ereje nincs megtörve. Határozottan provocáltam annak elhatározását is, hogy mit akar a jogászgűlés a sértett fél és károsított alatt érteni, mert ha erre nézve nincs megállapodás, úgy operálunk ugyan szavakkal, de nem fogalmakkal. Minthogy az előadó ur azon felfogásomra, hogy a sértett fél alatt itt az anyagi büntetőtörvény szerint indítványra jogosítottat kell értenünk, a károsított terminológiája pedig a hivatalból üldözendő büntetendő cselekmények által közvetlenül érdekeltek csoportját foglalja magában, semmi megjegyzést nem tett, illetve ellenkező álláspontját fön nem tartotta, nincs ok annak föltevésére, hogy egyebet kell a «sértett és károsított» alatt érteni, mint 'a mit SZEGHEŐ kartársammal együtt mi tulajdonítottunk a használt kifejezéseknek. Maga a javaslat indokolása is így fogja fel ezen kifejezéseket.

Egyébiránt az előadói indítványt részemről is pártoltam, de azon határozott különbséggel, hogy én concurrens vádjogot a magánvádlónak nem adnék. Ha a kir. ügyész képviseli a vádat, akkor a magánfélnek a minősítésre és büntetésre nézve befolyást nem adnék. Ha az állam hatósági közvádlót állít fel: akkor a közvádnak a főtárgyaláson nem lehet még egy képviselője. Ez a közvád céljával és lényegével ellenkezik. A subsidiarius magánvádnak lényege az, hogy ha a hatósági közvádló visszalép: akkor a társadalom közvádlója léphet elő. De hogy egy ügyben parallel két, három, négy közvád legyen: ez tarthatatlan. Senki sem meri azt állítani, hogy a magánérdek szempontjából akarja a subsidiarius magánvadat. Mindenki azon társadalmi rend érdekében kívánja a károsítottat vádlóvá tenni, a melynek helyreállítása céljából a hatósági közvádló nem tett semmit, vagy tovább eljárni szükségesnek nem tart. Közvád tehát a magánvád is, mely helyettesíti amazt. Hogy azonban a megsértett állami s társadalmi rend egy ügyben hét vagy több különböző jogi alapon álló, különböző minősítést és büntetést kérő közvádló személyében jelentkezék, és kérjen a bírótól elégtételt: ez oly anomalia, melynek semmi köze nincs a valódi subsidiarius magánvádrendszerhez.

Dr. JELLINEK ARTHUR melegen védte igénytelen indítványomat, és VISONTAI SOMA szintén e ponton hozzánk csatlakozott. A szakosztály azonban 14 szavazattal 12 ellen az előadói indítvány mellett foglalt állást, s ezt a teljes ülés is magáévá tette. Tisztelettel fogadjuk ugyan a többségi határozatot, de álláspontunk mellett a küzdelmet annál erélyesebben fogjuk folytatni.

Érdekes felszólalás volt még SIK SÁNDOR uré, ki a károsított fél csoportjára szorított pótmagánvádrendszer azon

hátrányát, hogy különösen a politikai büntetteknel károsított elő nem fordul, igen élénk színekben domborította ki, és e ponton actio popularist indítványozott.

GÜNTHER ANTAL teljesen helyes kivánalmat fejezett ki, midőn a károsított fogalmi körét épen a közérdek szempontjából szélesebb alapon kívánta construálni, mint a mely kört a magánjogi kár fogalma szab. S ha ezen indítvány nem fogadtatott el: ennek oka csak az volt, hogy ezt minden felszólaló természetesnek találván, expressis verbis ennek kijelentése nem mutatkozott szükségesnek. S nem szabad elfeledni azt sem, hogy a fogalom meghatározás itt csaknem leküzdhetlen nehézségekkel jár és így nagyon általánosan tartott kívánságnak adhatott volna ugyan kifejezést a jogászgűlés, de szabatos tüzetes kijelentést alig tehetett volna.

Dr. WLISSICS GYULA.

IV. szakosztály.

E szakosztály, mely különben perrendi kérdésekkel szokott foglalkozni, ez alkalommal közjogi s tanügyi themákat tárgyalt, s minthogy az ily természetű kérdések nem igen alkalmasak itéletyszerű eldöntésre, talán ezért nem nyertek megoldást, hanem úgy a szakosztály, mint a teljes-ülés napirendre tértek.

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy a szakosztály beható tárgyalás nélkül a napirendre térés által voltaképen *kitért* volna a megoldás elől; mert ép ellenkezőleg a IV. szakosztály tárgyalásai voltak a legélénkebbek s a kitérés helyett azon kérdések újbóli kitűzését rendelte. Némileg hibáztatjuk a kérdések nagy általánosságát, melyre rövid elvi enunciatióban feleletet adni majdnem lehetetlen. E kifogás inkább a jogoktatás reformjának kérdésére vonatkozik, mint ama másik jogpolitikai kérdésre, mely a következő eléggé concret formulázással birt:

«A törvényhozás által adott felhatalmazás alapján kibocsátott ministeri rendeletet szabad-e újabb felhatalmazás nélkül rendeleti uton megváltoztatni?»

Véleményező Dr. CONCHA GYŐZŐ egyetemi tanár a tőle megszokott ép oly alapos, mint élvezetes irmodorban tartott véleményében, daczára az igenlő feleletet involváló véleménynyilvánításának, tartózkodott concreten formulázott indítványt előterjeszteni. Részünkről elismernők a formulázás nehézségét, ha a rendelet és törvény viszonyának meghatározását szükségesnek tartanók; de ép azért, mert osztjuk azon nézetét, hogy alkotmányunk a történelmi fejlődésen alapuló élő szervezet, mely biztosítékait nem az octroyált avagy mondva csinált alkotmányok chablonszerű teteleiben leli, az egyszerűen igenlő felelet nyilvánítását is eléggé indokoltnak találtuk volna, mely mellett a rendelet és törvény viszonyának elméleti meghatározását, avagy a reglement administratif és reglement d'administration publique-nek fogalomhatározását is, stb. szükségesnek tartjuk annyiban, a mennyiben a tudomány termékenyítő és éltető erővel bir a nélkül, hogy codificálva kelljen lennie.

Véleményezővel teljesen ellentétes álláspontot foglalt el az előadó BEKSICS GUSZTÁV, ki a felvetett kérdésre tagadó választ adva, ez értelemben formulázott indítványt is terjesztett elő. Okoskodásának súlypontját arra helyezte, hogy a kérdésben forgó rendelet kétségbevonhatlanul törvény erejével bírván, annak megváltoztatása csak törvény vagy újabb felhatalmazás útján eszközölhető. Az előadó tehát teljesen szem elől téveszti azon fontos momentumot, mely szerint a törvényhozás ilyennemű felhatalmazásának alapját többnyire az képezi, hogy lehetővé kívánja tenni az élet szükségleteinek megfelelő könnyebbyszerű megváltoztatást, avagy részleges módosítást. A törvényhozás ilyennemű felhatalmazása ép ezért nem ritkán az *önkormányzati* hatóságokra ruháztatik, mint például a korcsmai hitel megszorításáról szóló törvényben. Kétségtelen, hogy a törvényhatóságok e felhatalmazás alapján alkotott szabályzatot a törvény keretében bármikor meg

is változtathatják. Avagy a felhatalmazásban foglalt átruházás nem azonos, akár a kormányra, akár az önkormányzati törvényhatóságokra ruháztatik át?

Leghelyesebb álláspontot foglalt el mindezeknél fogva a fenti két ellentétes vélemény között Dr. JELLINEK ARTHUR, kifejtve azt, hogy a törvényhozás felhatalmazásától függ az is, hogy az annak alapján kiadott rendelet megváltoztatható-e vagy sem. Ha a törvényhozás, ebbeli akaratának mindig kifejezést adna, nem is válhatnék vitássá a kérdés; de a felhatalmazás természetéből azt kimagyarázni alig lehetséges. Nehéz feladat lenne e lap keretéhez inért rövid tudósításban kifejezésre hozni a mindhárom irányban kifejtett érvelést, mely tekintetben csakis a gyorsírói feljegyzések alapján kiadott évkönyv tartalmára utasíthatjuk az olvasót.

A szakosztály úgy látszik feltétlenül egyik irányhoz sem kívánt csatlakozni és mert előkészítő anyagul csak az egyik irány volt előzetes véleményezés által képviselve, de ez is konkrétan formulázott indítvány nélkül s így az ellentétes nézeteken alapuló indítványok felett egyszeri hallás után kellett volna dönteni a nélkül, hogy a formulázott indítványok horderejét kellőleg mérlegelni lehetett volna, ezért tért inkább napirendre, a kérdés újbóli kitűzését rendelvén.

A második kérdés a jogoktatás reformjának kérdése volt, a következő általános, az egész szervezetet átölelő formulázásban:

«Kívánatos-e és ha igen, mily irányban a jogi szakoktatás reformja, tekintettel egyetemi és akadémiai oktatásunk tan- és vizsga-rendszerére?»

«Kívánatos-e különösen annak gyakorlati irányát emelni és biztosítani és ha igen, mily intézmények behozatala és mily változtatások eszközölése által?»

Előkészítésül itt is egyetlen egy vélemény szolgált, mely azonban beltartalmának értékétől egészen eltekintve, pasquill irmodora által rossz szolgálatot tett az ügynek, elidegenítvén egy kétségtelenül hivatott elemet e kérdésnek tárgyalásától. A jogászggyűlésnek épügy, mint a tud. Akadémiának feladatához nem tartozik a habár tagadhatlanul létező visszaélések orvoslása. Az előadónak Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanár érdeme, hogy a kérdés tárgyalását lehetővé tette indítványának lapunk utján való közzététele által, melyet a tudomány magas színvonalán álló oly fényes szóbeli előadással egészített ki, hogy ezen előadása őt a magyar jogászság kimagasló alakjai sorába emelte. Részünkről ugyan nem mindenben oszthatjuk álláspontját, így nevezetesen a *bifurcatió* mellőzésére vonatkozó indítványát; mert szerintünk ép az általa is elérni óhajtott szakoktatás intensivitása lehetlenné teszi a jog- és államtudományok egyenlő mérvű felölését. Elismerjük, hogy a jogoktatásnak kell alapját képezni a közigazgatási pályára való kiképzésnek; de hogy a jogoktatásnak bármily alapos művelése mellett a közigazgatási szakok intenzívebb művelése fölösleges lenne, azt elfogult egyoldaluságnak kell tekintenünk; mert ha például csak a legközelebb alkotott vizjogot veszszük, annak alkalmazása ép oly nehéz és tudományos törvénymagyarázatot igényel, mint a kereskedelmi vagy váltójognak bármely kérdése. Ugyanez áll a gyámhatósági és iparhatósági, a pénzügyi jog és a rendészeti tudományok egész körére.

Ép oly kevéssé oszthatjuk előadó urnak nézetét a római jog és a magyar magánjog oktatásának viszonyát illetőleg, noha szerintünk az e körül forgott egész vita csak scolastikus szóharcz; mert tételes magy. magánjogról nem lehetvén szó, a magy. magánjog dogmatikája azonos lenne a római jog dogmatikájával. Csupán csak a névbecsülésben áll tehát az ellentét; mert a római jog alatt mai napon senki sem érti a rómaiak jogát, hanem a történelmi fejlődés alapjára fektetett magánjogi dogmatikát, melynek csak előnyére szolgál, ha nincsen valamely tételes jog szabványaihoz kötve. A római jog a tudomány joga s ezért szolgál helyesen a

jogoktatás alapjául. Ennek elejtésével elzárnök ifjuságunk elől a római jog literaturájának gazdag tárházát, míg ellenben a római jog oktatása nem zárja el, hanem előmozdítja a magy. magánjog tudományos művelését. Ez utóbbi követelést hangoztatjuk mi is, s vajha néhai ZLINSZKY IMRÉ-nek dogmatikus alapra fektetett magy. magánjogi műve gondosabb ápolásban s fejlesztésben részesülne, a helyett, hogy jogtanáraink magyar magánjog czimén összefüggés nélküli antiquált joganyagot nyujtanak.

Sokkal szerencsésebb volt az előadó ur indítványának azon részével, mely a jogoktatás gyakorlati irányára vonatkozott. Ez nemcsak hogy ellenzésre nem talált, hanem a gyakorlat férfiai többnyire tul is lőttek a célon, összetévesztvén a jogoktatás gyakorlati irányát magával a joggyakorlattal, noha az előadó igen helyesen fejtette ki azon összefüggést, mely az előadás receptiója és a hallgató öntevékenységének fejlesztésével egyaránt üdvös hatásu ugy a hallgatóra, mint magára a tanárra. Nem patvaria és nem irománypéldák szerkesztése tehát az, melyre a gyakorlati oktatás törekvésének irányulni kell. Igaz ugyan, hogy oly rendkívüli sokaságnál, minő a bpesti egyetem joghallgató ifjusága, a lehetlenséggel határos a fentebbi problema megoldása; de ez mitsem változtat a tétel helyes voltán.

A mi végre a tudori szigorlatokat illeti, e kérdés szoros kapcsolatban áll az ügyvédség rendezésével s ezért a jogoktatás reformjának keretén kívül esik. Hogy ez helyese avagy sem, méltán eshetett volna a jogászggyűlés elbírálása alá.

A jogászggyűlés szakosztálya azonban daczára a legbehatóbb vitatásnak s daczára a rendkívüli érdeklődésnek, mely e tárgyalásokat kísérte, határozottan formulázott enunciatióban nem nyilatkozott, hanem napi rendre tért a kérdésnek újbóli kitűzése mellett. Ennek okát nem nehéz fellelni az indítványok özönében, mely kifolyása a kitűzött kérdés általánosságának. A vita kerete felölelte a francia szakoktatás és német egyetemi rendszer kérdését; ellentétbe hozta egyetemeink és jogakadémiáink intézményeit; felölelte a vizsga- és tan-rendszer apró részleteit; voltak, kik a tanszabadságot elavultnak mondták és még a parallel tanszékek ártalmasságát is vitatták s ha mindezekhez még a létező visszás állapotok s köztudomásu visszaélések éles bírálatát hozzászámítjuk, majdnem lehetetlen volt oly többség alakulása, melynek határozatát bátran lehetett volna a jogászggyűlés véleményeként kihirdetni. Ennek érzetében szavaztak sokan saját indítványaik elejtésével is a napi rendre térés indítványára, remélve, hogy a kérdés concretebb és positivebb alakban fog a jövő jogászggyűlés elhatározása elé terjesztetni.

DÁRDAY SÁNDOR.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

4. §. A folytatólagos bűncselekvények a magyar BTK.-ben és büntető praxisban.²

Az új magyar büntető-törvény, követve az újabb európai büntető-törvénykönyvek példáját, nem intézkedik kifejezetten a folytatólagos bűncselekvényről, de hallgatag fentartja azt. Említettük már fenebb, hogy ezen hallgatag fentartás teljesen igazolható az által, hogy a folytatólagos büntett fogalma és ismérvei tekintetében még igen eltérő nézetek uralkodnak s ezért, ha a törvény kifejezetten felállítaná a folytatott bűn-

¹ Az előbbi közl. l. a 30., 31., 32., 33., 34., 35., 38. és 39. számokban.

² Arra nézve, hogy büntetőjogunk codificatioja előtt ismerte-e büntető praxisunk a delictum continuatumot, kutatásunk daczára nem bírtunk biztos felvilágosítást nyerni. HUSZTHY ISTVÁN (*Jurisprudencia, etc.* Lib. III.) még nem tesz róla említést. Hazai íróink közt legelőször találjuk VUCHEVICH M. *Institutiones Juris criminalis Hungarici*. Lib. I Cap. I. §. 10.) és SZLEMENICS PÁL (*Fenyítő-törvénytörvény, 46. l.*) műveiben, kik azonban még (azon kor álláspontjának megfelelőleg) a folytatólagos bűncselekvény ismérveit a tárgy azonosságát hozzák fel. De nem említik ők sem, hogy a delictum continuatum

tettek fogalmát, a gyakorlatban számos nehézségre és vitára adna alkalmat. Ennélfogva sokkal helyesebb a fogalom meghatározást és a felmerülő gyakorlati kérdések meghatározását a tudományra és a gyakorlatra bízni.

Ezt teszi a magyar büntető-törvény is. Azt lehetne talán ellenvetni, hogy a *B. T. K.* 96. §-a megszüntette a folytatólagos büntetést, de ezen ellenvetés helytelen lenne, mert ezt azon §. szövegéből kiolvasni nem lehet. Különbösen is hazai büntetőjogiróink és azon külföldi criminalisták, kik a magyar büntető-törvényt bírálják, illetve ismertetik,¹ mindazon nézetten vannak, hogy törvényünk nem határozza ugyan meg kifejezetten a folytatólagos büntett fogalmát, de azt hallgatag fentartja.

Hogy ezen felfogás helyes, az kitűnik a törvény indokolásából is, melyben a törvényjavaslat jeles szerzője CSEMEGI utalva a delictum continuatum tanának bonyolult voltára, ezeket mondja: «A folytatott büntetendő cselekvényekre nézve a törvényjavaslat VIII. fejezete² nemcsak nem tartalmaz külön rendelkezést, sőt szövegezésénél azon felfogás volt irányadó, hogy a folytatott büntett a bűnhalmazat esetei közé épen nem tartozik. Az anyagi bűnhalmazat ugyanis az által záratik ki, mert a folytatott büntett fogalmánál fogva csupán egy büntett, az eszmei bűnhalmazat pedig az által, mert ez csakis egy cselekvény által jön létre, míg a folytatott büntettnek épen az a megkülönböztető jellege, hogy több cselekvény által egy büntetendő cselekvény állapittatik meg.» (Lásd *Anyaggyűjtemény* I. 546. l.) Már az indokolás ezen, igen találó szavaiból³ kétségtelenül kiderül, hogy törvényünk a folytatólagos delictumot fentartja; mert nem sorolja azt (mint ahogy a folytatólagos büntett ellenzői kívánják) a reál bűnhalmazat esetei közé, sőt kijelenti, hogy ez a bűnhalmazathoz egyáltalán nem tartozik. Mivel pedig a javaslat ezen intézkedéseinek nem tett változtatást a törvényhozás sem, ennélfogva a tervezet indokolásának ide vonatkozó része most is fenáll.

Végre büntetőjogunk praxisából is kétségtelenül kiderül, hogy a folytatólagos delictumot fentartja törvényünk. Aránylag ugyan nem igen gyakran, de mégis fordulnak elő esetek, midőn bíróságaink (főleg a Curia) ily folytatólagos büncselekvényt állapítanak meg. Utalunk e tekintetben a szaklapokra, melyek büntetőjogi praxisunkat e kérdésben is feltűntetik, amennyiben többször közölnek delictum continuatumra vonatkozó ítéleteket.⁴ Természetesen, legtöbbször fordul elő a *folyatólagos lopás*, de előjön folytatólagos sikkasztás és erőszakos nemi közösülés is.

Mint már fenebb említők, legtöbbször csak a *kir. Curia* minősíti az illető büncselekvényt folytatólagos delictumnak. Az alsóbb bíróságok rendszeren csak bűnhalmazatot állapítanak meg, ellenben a Curia ilyenkor a minősítés tekintetében megváltoztatja az ítéletet és kijelenti, hogy nem bűnhalmazat, hanem folytatólagos büntett forog fen. Azonban dacára azon őszinte tiszteletnek, melylyel a *kir. Curia* — ezen európai

a praxisban is megkülönböztették-e, vagy nem. Az 1843. évi büntető-törvényjavaslatunk a folytatólagos büncselekvényről kifejezetten nem intézkedik ugyan, de azt hallgatag fentartja. Bizonyítja ezt kitűnő tudósunk SZALAY LÁSZLÓ commentárja, mely szerint a javaslat a folytatólagos büncselekvényekről csak azért nem intézkedik külön, mert «a szerkesztők úgy vélekedtek (és joggal), hogy a bírák a folytatólagos büncselekvény tanában beérik a büntetés kimérését tárgyazó szabályokkal. De hogy 1880 előtt a folytatólagos büntetést ismert-e büntető praxisunk, arra nézve nem találtunk biztos adatot.

¹ Igy S. MAYER: *Das ungarische Strafgesetzbuch*. 154. l.

² A javaslat és a törvény VIII. fejezete tudvalevőleg a bűnhalmazatról intézkedik.

³ Nem érthetünk egyet az indokolás nagy tudományu szerzőjével a tekintetben, hogy a folytatott delictum ismervét csak az elhatározás egysége képezi. Az elhatározás egysége kétségtelenül a legfontosabb ismerv, de nem az egyedüli; mert ezenkívül megkívánatik az *objectív ismerv* egysége, továbbá a *continuitás*, mely a cselekvényeket összeköti s a személy elleni büntetéknek szükséges a *sértett személy azonossága* is.

⁴ L. a *B. T. K.* II. k. 12. sz. (183—188. l.) folyt. lopás, IV. k. 10. sz. 151—153. l. (folyt. erőszakos nemi közösülés), VI. k. 23. sz. 370—371. l. folyt. lopás és VII. kötet 1. számában 12. lapon közölt jogeseteket. Ellenben a *kir. Curia* 1881. évi 12,883. szám alatt kelt ítélete (közöltetett *B. T. K.* IV. k. 23. számában) oly esetben, midőn a tettes elhatározta, hogy a hányszor hozzáfér, ugyanazon helyről, ugyanazon módon lopni fog, nem folytatólagos büntetést, hanem bűnhalmazatot állapított meg.

szinviszonyon álló, kitűnő testület — irányában viseltetünk, nem mellőzhetjük el kijelenteni, hogy sokszor a *kir. Curia* ítéletein is meglátszik, hogy a szövegező nem volt egészen tisztában a folytatólagos büncselekvény kellékeivel és ismérveivel. Igy némely ítélet indokaiban nincsenek kiemelve azon ismérvek, melyek az illető cselekvényt folytatólagos büntetettnek minősítik, máskor az elhatározás egysége nincs hangsúlyozva, sőt megtörténik, hogy az elhatározás egysége hiányzik az illető esetben és a Curia mégis folytatólagos büntetést állapít meg.

És részünkről azon körülményt, hogy a *kir. Curia* a folytatólagos büntett tekintetében nem jár el egész következetesen, épen nem csodáljuk. A fenebbiekből eléggé kitűnik, hogy a folytatólagos büntett theoriája még igen bonyolult, és ha meggondoljuk, hogy nálunk e tan még behatóbban és részletesebben nem tárgyalatott, nincs mit csodálkozni azon, hogy praxisunk ingadozó; mert munkával amugy is túlhalmozott bíráinktól egyáltalán nem lehet kívánni, hogy ily (mellékes) kérdések tekintetében a külföldi irodalomban keresenek tájékozást.

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Észrevételek a m. kir. Curia 847/885. sz. a. hozott határozatára.*

A m. kir. Curia 1885. évi február 20-án 847. sz. a. hozott határozatában következő elvet jelentette ki: «ha felperes alperes viszonykövetelésének az alapperrel való együttes tárgyalásába ugyan bele nem egyezik, azonban később a viszkereset tárgyalásába bocsátkozik: dacára kijelentett ellenzésének, a viszkövetelés együttes tárgyalásába való megnyugvása vélelmezhető.»

Minden gyakorló ügyvédnek, ki ügyfele érdekét, hivatásához képest szíven hordja, éreznie kell az idézett elvnek nagy horderejét és azon veszélyes helyzetet, melybe mint felperesi képviselő juthat, ha azt gyakorlatilag alkalmaznia is kell.

Az ügyvédnek törvényadta joga és egyuttal kötelessége ügyfele érdekében mindazon kifogásokat megtenni az ellenfél állításai ellen, melyektől sikert és eredményt remélhet; meg kell tennie tehát először alaki szempontból, azután pedig érdembeli kifogásait. Igen gyakran elegendők lesznek már az alaki kifogások, hogy az ellenfél keresetével elutasítsassék, sokszor azonban az alaki kifogások alaptalannak, vagy nem elég hatályosoknak fognak bizonyulni és ez okból mellőzendők lesznek, míg az érdemleges kifogások és ellenvetések bírói figyelembe vétetvén, a kereset ezek miatt lesz elutasítandó. Ezen eshetőségeket a perbeli ügyvéd előre nem láthatja, azokat biztosan ki nem számíthatja, mert a perben nem ő, hanem a bíróság van hivatva ítéletet hozni. Lehet az ügyvédnek meggyőződése valamely peres kérdésben még oly erős, jogilag még oly indokolt, ez mégis csak az ő egyéni meggyőződése marad és annak feltétlen elismerését és határozattá emelését annál kevésbé veheti biztosra, mert ugyanazon perben az ellenfél ügyvédjének, tehát egy szintén képzett jogásznak homlokegyenest ellenkező nézete van, melyet ez szintén érvényre igyekszik emelni. Ily körülmények között az óvatos ügyvéd mindenképp megteszi alaki szempontból kifogásait, de azon, ugyan nem várt, de lehető esetre, ha ezen kifogásai mellőztetni fognak, beleereszkedik az érdemleges védelembe is.

Ily helyzetben van a felperesi képviselő, valahányszor alperes viszonykérésével él felperes ellen; ellenezni fogja,

* Lásd a *Fogt. Közl.* melléklet 26. számát.

hogy alperes viszkonkeresete felperesi keresettel együttesen tárgyalassék és bíraltassék el, vagyis kifogásolni fogja először alaki szempontból a viszkonkeresetet; de miután jogi bizonyosság perben az ítélethozatal előtt nincsen s miután könnyen meglehet, hogy előtte még oly alaposnak látszó alaki kifogásai bírói figyelembe nem vétetnek, más szóval, miután könnyen megtörténhetik, hogy kijelentett ellenzése daczára az alperesi viszkonkereset felperesi keresettel együtt tárgyalatik s az ez ellen irányuló kifogás alaptalannak jelentetik ki: ezen eshetőséggel szemben ajánlatos lesz felperesnek még az együttes tárgyalás ellen felhozott, bármely alaposnak mutatkozó alaki kifogása mellett is bele bocsátkozni alperes viszkonkeresetének érdemleges tárgyalásába és czáfolásába is, mert ha ezt nem teszi, azon veszélynek van kitéve, hogy a per bírósága az együttes tárgyalás elleni alaki kifogást alaptalannak találván, ítéletet mond alperes viszkonkeresete felett is, a nélkül, hogy felperes ahhoz érdemlegesen hozzá is szólott volna, vagyis megítéli alperesnek viszkonkövetelését, a nélkül, hogy felperesnek alkalma lett volna az ellen kifogásait és ellenvetéseit megtenni.

A viszkonkereset elleni hatályos védekezés most leírt módját azonban lehetlenné tenné a m. kir. Curia említett határozata, ha az abban kijelentett elv irányadóul vétetnék, mert e szerint a viszkonkereset ellen nem lehetne egyidejűleg alaki és érdemleges szempontból védekezni, hanem vagy az egyik, vagy a másik védekezési módot kellene választani és a másiktól lemondani; mert a m. kir. Curia szerint: «ha . . . felperes a viszkonkereset tárgyalásába bocsátkozik, daczára kijelentett ellenzésének, a viszkövetelés együttes tárgyalásába való megnyugvása vélelmezhető», a mi más szavakkal annyit jelent, hogy hiába tett felperes az együttes tárgyalás ellen alaki kifogást, ha emellett az érdemleges tárgyalásba is belebocsátkozik, mert ez utóbbi ténye által mintegy visszavonta alaki kifogását, mely tehát bírói figyelembe sem vétetik.

Szerény nézetem szerint épen nem czélszerű felperesnek a perbeli szólás és védelem szabadságát alperessel szemben így megszorítani, mert ez uton könnyen pervesztessé válhatik felperes csupán azért, mert csak egyoldalulag védekezhetett alperes viszkonkeresete ellen és az alternative lehetséges kétféle védekezési mód közül épen a helytelent választotta; a mi nem történhetik meg, ha korlátlanul védekezhetik alaki szempontból úgy mint érdemleges részben is. Méltánytalanság volna felperesnek nehezebbé tenni a védelmet alperes viszkonkeresete ellen, mint minő az alperesi védelem az alapkereset ellen, mely ellen alperes szabadon terjesztheti elő előbb alaki kifogásait és ezek elutasítása esetére érdemleges védekezését is, a nélkül, hogy az utóbbiba való bocsátkozása által az alaki kifogások hatályát megszüntetné vagy azokat visszavonni látszanék.

Erőltetett vélelem az véleményem szerint, hogy felperes beleegyezni látszanék a viszkonkereset együttes tárgyalásába akkor, midőn határozottan kijelentette, hogy nem egyezik bele, csupán azon okból, mert óvatosságból belebocsátkozik az érdemleges tárgyalásba is. Tudtommal ehhez hasonló elvi kijelentés még nem történt s így ezt a gyakorlat követendő szabályul még el nem fogadhatta; részemről az ügyvédi hatályos l:épvisélet és védekezhetés czéljából óhajtanám, hogy ezen, most először kijelentett elv törvénykezési gyakorlatunkban gyökeret ne verjen.

Dr. KLÉNÁNCZ GYÖRÝ.

Korlátoztassék-e a szenvedő váltóképesség?

Mire e sorok megjelennek, a IX. Magyar Jogászgyűlés dr. NAGY FERENCZ ama véleményes indítványa fölött «kívánatos-e az 1876: XXVII. tcz.-ben a szenvedő váltóképességre vonatkozólag foglalt intézkedésnek módosítása és ha igen,

mily irányban?» már meghozta légyen a határozatát. Hiszszük, hogy a hullámzó közvélemény e tekintetben nem fogja enunciatumát befolyásolni, hanem szigoruan az igazság és czélszerűség elvei lesznek a döntő momentumok. Mindazonáltal elmondjuk e tekintetben véleményünket, mert azt tapasztaljuk, hogy sokan a vizzel együtt a gyereket is ki akarják önteni.

Igy tesz TÓTH GÁSPÁR is a *Jogt. Közl.* f. é. 38. számában megjelent értekezésében indítványozott véleményével. Mi a czélja TÓTH GÁSPÁR értekezőnek és vele együtt sokaknak a szenvedő váltóképesség korlátozásával? Röviden az, hogy az uzoráról és káros hitelügyletekről szóló törvényeknek nagyobb érvényt szerezhessenek, vagyis hogy jövőre ne legyen oly intézmény, melylyel az uzorát és a káros hitelügyleteket palástolni lehessen. Az értekező táborában küzdők az általános szenvedő váltóképességet állítják oda bűnbaknak s azt mondják, ha ez összezuzatik, vége az uzorának, vége a káros hitelügyletekről szóló tcz. intézkedései kijátszásának. E tekintetben azonban megfeledekzenek a közjegyzői intézményről, mely legalább is annyira alkalmas a szedett vagy szedendő kamatok elpalástolására, mint a váltó.

Másrészt az általános szenvedő váltóképesség fenemlített törvényeknek nem is szolgálhat kijátszására. Azzal, hogy szenvedő váltóképességgel bir minden személy, a ki szerződést kötni jogosult, még nincs megadva a mód, hogy most már lehet szedni törvénytelen kamatot és káros hitelügylettel tönkre lehet tenni az adóst. A szenvedő váltóképességgel a váltójogilag magát kötelezni akarónak a jog adatik meg, hogy olcsó hitelre szert tehessen. Mi volna a jogpolitikai czél némelyektől megvonni a könnyű és olcsó hitelszerzést, azt felfogni képesek nem vagyunk.

Azt mondják, hogy népünk egyes osztályai még nem érettek arra, hogy felfoghassák, mit tesznek akkor, a midőn váltót aláírnak; de az alkalommal megengedik, hogy százazerekre menő vagyonukkal korlátlanul rendelkezessenek. Más uton korlátlanul szerződhetnek, csak a váltó az az ügylet, mely tönkre jutásukat előidézi. Ez azonban csak hangzatos phrasis, minden valódi indok nélkül. Kinek szabad a több, annak a kevesebb is meg van engedve. Ha A. jogosult egész vagyona fölött bármikép szerződni, miért ne legyen joga egy 100 frtos váltót aláírni. És aztán az 1883: XXV. tcz. 2. §-a értelmében az uzora vétségét az is elköveti, a ki az uzora előnyeit váltó alakjába rejtve kötteti ki. A váltóügylet tehát semmikép sem kedvez az uzorának, de nem kedvez a korcsmai hitel kijátszásának sem. Megvan a correctivum az idézett tcz. 24. §-ában, mely szerint a ki a 22. és 23. §§. határozatainak kijátszása czéljából váltó alakját használja fel: kihágást követ el és 30 napig terjedhető elzárással és kétszáz frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető.

Mi tehát határozottan azt az álláspontot foglaljuk el, hogy a jelenleg érvényben levő váltótörvény 1. §-a, mely a váltóképességről szól, változatlanul megtartassék. De aztán igazat a lunk TÓTH GÁSPÁR értekezőnek, hogy váltótörvénykönyvünk elfogadott intézkedései folytán gyakran megtörténik, hogy váltóügyekben az alakiság győz az anyagi igazság felett. Bármennyire elismerjük, hogy a váltó formál jogügylet és hogy a váltó alakja a döntő, mindazonáltal a jogérzetet sérti, ha a váltót aláírt egyén fizetésre ítéltetik csak azért, mert a váltót aláírta. Nekünk a váltótörvény ama intézkedése nem tetszik, hogy a váltókötelezettség a neki alapul szolgáló jogviszonytól teljesen független legyen. Jogérzetünkkel ama felső bírósági határozat sem egyez, mely szerint ha a váltó valamely áru vételára fejében adott azon magánjogi kifogások, melyek alapján a váltókötelezett az árut át nem vette, a váltóper keretébe nem tartoznak. Elismerjük ugyan, hogy a döntvény egészen fenálló törvényünk szellemében hozatott, de ép a törvény eme rendelkezése az, a mi jogérzetünket ki nem elégitheti.

Mi tehát azt kívánjuk az új törvénytől, hogy a váltótörvény 3-dik §-ának lényeges kellékei közé a *valuta* is soroztassék. Ezzel mindazon anomálián segítve lenne, melyet TÓTH GÁSPÁR értekező ur felhoz. Jogpolitikai szempontból sem volna káros a váltó értékének a lényeges kellékek közé való sorozása; mert ha Olasz- és Franciaország a nálunkénál sokkal kiterjedtebb kereskedelme és ipara daczára a valutát a lényeges kellékek közé sorozhatja, át nem látjuk, miért kelljen nekünk ennek üdvös voltáról lemondanunk csak azért, mert a k. n. vrsz. a valutát nem tekinti a váltó lényeges kellékének.

Természetes, hogy ez esetben az érték le nem számlálás kifogásával élhetne a beperelt váltókötelezett, ha ez iránt külön megállapodás nem is jött létre. Tehát a vtörv. 92. §-a is kiterjesztendő volna. E kifogások használhatása a váltó forgalmi képességén csorbát nem ütne, mert a mennyiben a váltó rendeletre szól, a forgatmányos ellen, valamint jelenleg, úgy a módosítások felvételével sem élhetne kifogásokkal a váltókötelezett. Ha pedig e kifogásait fentartani óhajtja, megteheti azzal, hogy e kifejezést «nem rendeletre» használja.

Mindezekből kifolyólag nem lehet az a cél helyes, hogy némely emberek jogaitól megfosztassanak s mintegy gondnokság alá helyeztessenek; hanem igenis helyeseljük ama törekvést, melynek célja, hogy ne lehessen kibuvó ajtót találni a fenálló törvényekkel szemben; továbbá csak helyeslésünket fejezhetjük ki azzal a nemes céllal szemben, hogy a jóhiszeműleg váltókötelezettséget elvállalók a roszhiszeműleg váltójogokat nyert egyének által ki ne pusztíthatassanak. Csak hogy a cél elérésére az eszközök is helyesen megválasztandók s nem szabad a célt az eszközzel összetéveszteni. Mi részünkről a szenvedő váltóképesség korlátozását nem tartjuk oly eszköznek, mely az uzsoráról és a káros hitelügyletekről szóló törvénynek nagyobb mértékben érvényt szerezne. Másrészt azonban az anyagi igazság kiderítésére üdvös hatásnak tartjuk a valutának a váltó lényeges kellékei közé sorozását, valamint a váltókötelezett részéről használható kifogások módosítását illetve kibővítését.

Átérve immár TÓTH GÁSPÁR indítványára, itt eleve kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy értekező ur téves *præmissákból* kiindulva, téves *conclusióra* jutott. Mindenekelőtt engedje meg értekező, hogy mi kételkedjünk azon állításában, hogy jelzálogilag biztosított fedezeti váltónál a váltó is külön kifizetendő, meg a bekeblezett összeg is. Ha tán ez előfordult, bizonyára a kötelezett ügye rosz kezekben volt. Aztán már a fentiekben kimutattuk, hogy az uzsora-vétség még keményebben büntetetik, ha váltóra követték el. Ekként intézkedik továbbá a hivatkozott törvény a káros hitelügyletek egyéb nemeinek váltóval való kijátszása ellen. Most már csak az a kívánni való, hogy a törvények végrehajtása jó és erős kezekben legyen.

Értekező annyira perhorrescálja a korlátlan szenvedő váltóképességet, hogy e tekintetben azzal csak a következő egyéneket véli felruházhatóknak és pedig:

1. az önálló kereskedőket és iparosokat kivétel nélkül, tehát a szatócsokat és kisiparosokat is;

2. azon gazdákat, földművelőket és földbirtokosokat, a kik akár tulajdonul, akár csupán haszonbérben 40 holdnál nagyobb területű fekvőséget birnak.

Ezek szerint ügyvédek, orvosok, technikusok stb. foglalkozásu intelligens egyének is megfosztandók abbéli joguktól, hogy váltóra pénzt felvehessenek. Talán az ily tételt maga értekező ur sem kívánja egészen komolyan vétetni, de ha igen, megfelelünk rá.

Aztán üdvözítő tan-e, ha ép azok nem váltóképesek, a kik ezen joguk által csak szerezhetnek, de semmi esetre sem veszhetnek? Hiszen azok a lelketlen uzsorások is ott pusztíthatnak csak, a hol van valami. A negyvenegy holdas gazdát értekező ur kiteszi az uzsorások veszélyes karmainak;

de meg nem engedné, hogy az uzsorás olyan embernek hitelezzen, a kinek semmije sincs.

No ha ily értelmű törvényt hozna az országgyűlés, maguk az uzsorások volnának az elsők, a kik hálafeliratot intéznének a törvényhozó testülethez. Ezt talán értekező ur sem akarhatja.

BUCHWALD LÁZÁR,
szabadkai ügyvéd.

Hiány a váltótörvényben.

Ujabb időben a váltó jogintézménye lényeges módosításának, jelesen a szenvedő váltóképesség több irányú korlátozásának szükségét hangoztatják. Bár ez utóbbi irány hívének vallom magamat, mégsem keresem a nagy reformok előharczosainak dicsőségét, hanem rámutatok egy köznapi, de nagy bajra, melyet a jelenleg uralkodó váltórendszer keretén belől is orvosolni kellene és lehetne.

Ugyanis a váltótörvény 26., 29. és 51. §-ai szerint a *forogató* csak a váltóbirtokostól átvett óvás birtokában, illetve az általa teljesített beváltás esetén követelheti *előzőjé*től a biztosítást, illetve fizetést.

A forogató visszkereseti jogának ezen *korlátozása* igazságtalan és célszerűtlen; *igazságtalan* azért, mivel a váltóbirtokos érdeke csak azt kívánja, hogy fedezetet nyerjen, nem pedig azt is, hogy előzői kellő időben a maguk jogait meg *ne* védhessék és szükségtelenül ki legyenek téve a váltóbirtokos részéről a váltótörvény 49. §-a alapján gyakorolható önkénynek, továbbá, mivel már a tényleges fizetést megelőzőleg állván fen a forogató kötelezettsége, ő neki is módot kell nyújtani, hogy a neki felelős előzők ellen magát biztosíthassa; *célszerűtlen* és indokolatlan pedig a kérdéses korlátozás, mivel a váltóbirtokos jogán mi sérelem sem ejtethet az által, ha előzője az óvás felvétele után *ugyan, de* annak birtoklása és felmutatása nélkül a maga előzői ellenében jogát fedezettel biztosítja.

Érvényben tartandó lenne tehát a váltóbirtokos előnyére a váltótörvény 49. §-a; de az említett *többi* szakaszok a forogató javára a kifejtett irányban módosítandók lennének, hogy meg ne történhessék az elfogadás vagy biztonság hiánya vagy a fizetés elmulasztása esetében, sőt talán már a váltó létrejötté időpontjában a váltóbirtokos és elfogadó vagy valamely forogató között oly roszhiszemű összejárás, mely szerint addig, míg a perelt és megszorult forogató a váltóbirtokos kielégítésére szükséges összeget előteremthetné, az előzőnek ideje legyen, vagyontát bűnös, de nem könnyen bizonyítható módon elidegeníteni és így áldozatul kiszemelt követőjét megkárosítani.

Dr. RÓNAI JÁNOS,
fogarasi ügyvéd.

Különfélék.

— Györffy Gyula elhunytával az ügyvédi kar egyik igen tehetséges tagját veszítettük el. Különösen érezhető lesz a hézag, melyet hátrahagy, a bűnügyi védelem terén. Összes tehetségeivel és ambíciójával a jogvédelem ezen ágát mivelte, s hogy mily szakavatottan, annak fényes bizonyosságát adta a Berecz-féle bűnesetben. Ez ügyben tartott beszéde örök disze lesz az ügyvédség évkönyveinek.

— Az országos ügyvédi értekezlet által kiküldött bizottság szept. 20-án tartotta második ülését.* Elnök Hodossy előadja, hogy az első magyar országos ügyvédgyűlés határozatához képest, a bizottság feladatához tartozandó, az országos egyesülés módozatainak kerestülvitele s e tekintetben a szükséges lépések megtétele; nemkülönben az országos ügyvédegyet alapszabályainak kidolgozása, továbbá az ügyvédi nyugdíjintézet kérdésének tanulmányozása s erről a következő országos gyűlésen előterjesztés tétele, végre kérvény a törvényhozáshoz az 1874. XXXIV. tcz. revisiója s a teljes

* A jelen tudósítás közlése térhiány miatt késett.

ügyvédi autonomia érvényre emelése tárgyában. Hanem mielőtt e tárgyban a bizottság határozna, felvetetett a kérdés: vajon a további kiegészítés megtörténte után, vagy pedig már most történjék-e ezekre nézve további intézkedés? Ezen és ezzel kapcsolatosan a kiküldendő bizottságok száma feletti kérdésben élénk vita fejlődött ki, melyben Nyiri Lajos, Teleszky István, Stiller Mór, Baintner Imre, Mike Károly, Tarnai János, Bernáth Béla, Ritoók Zsigmond és Kövy Tivadar vettek részt. A bizottság elhatározta, hogy az országos ügyvédgyűlés határozatainak foganatosítása tárgyában az előkészítő lépések már most megtéessenek s e végül albizottságok küldessenek ki, és pedig az ügyvédtartás tárgyában beadandó kérvény szerkesztésével Györy Elek, Teleszky István és Unger Alajos tagokból álló bizottság bizatott meg; a kérvény elkészítése illetve elfogadása után annak a törvényhozáshoz leendő benyújtására Hodossy Imre elnök kéretett fel. Az országos egyesülés módozatainak keresztülvitele s e tekintetben a szükséges lépések megtétele, nemkülönben az országos ügyvédegylet alapszabályainak kidolgozásával Burián János elnöklete alatt, Siegmund Vilmos, Bernáth Béla, Baintner Imre és Kossatzky Arnold, a nyugdíjintézet kérdésében Novák Sándor, Králik Lajos, Spett Vincze, Beck Hugó, Stiller Mór, Sztehló Kornél és Wolf Vilmos tagokból álló bizottság bizatott meg, s miután a nyugdíj kérdésével foglalkozó szakférjak a bizottságba be nem választottak: Králik Lajos, Spett Vincze és Beck Hugó tagokkal a bizottság magát kiegészítette. Végül az egyes bizottságokkal az országos ügyvédgyűlésnek működési körükre vonatkozó határozatai közölni rendeltettek. Ezután Novák Sándor pénztárnok előterjeszté a pénztári kimutatást, mely szerint a bevételi többlet 873 frt 50 krt tesz ki. A bizottság a számadások megvizsgálására Nyiri Lajos, Tarnai János és Fayer László tagokból álló bizottságot küldött ki s megbizta egyidejűleg olynemű javaslat tételével, vajon a számadásokra nézve szükséges-e a felmentvény megadása céljából a legközelebbi közgyűlésnek is jelentést tenni vagy nem?

— **Ügyvéd mint adóvégrehajtó.** *A debreczeni ügyvédi kamara választmánya:* — ügyvéd ezen kamara ügyvédi lajstromából kitöröltetni rendeltetik. Mert Debreczen sz. kir. város polgármesterének 667/1884. eln. számú átiratával igazolva van, de — — ügyvéd önmaga is beismeri, hogy ő Debreczen sz. kir. város törvényhatóságánál előbb mint adóvégrehajtó becsüs, utóbb mint ideiglenes minőségű adóvégrehajtó működött és ez utóbbi minőségben most is alkalmazva van. Minthogy pedig az adóvégrehajtóság, habár az ideiglenes minőségű is, az ügyvédi hivatással és az ügyvédi állás tekintélyével össze nem fér; annál fogva — — ügyvéd az ügyvédi rendtartás 10. §-ához képest az ügyvédek lajstromából kitörölendő volt, stb. (1885. aug. 2. 599. sz.) — *A kir. Curia:* Tekintve, hogy — — ügyvédnek ideiglenes adóvégrehajtói működése az ügyvédi hivatással össze nem egyeztethető, az ügyvédi kamara választmányának végzése ezen indokból helybenhagyatik. (1885. szept. 10. 6261. sz. a.)

— A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság előtt szeptember hóban tartott ügyvédi vizsgára 13-an jelentkeztek, kik közül 2 visszalépett, 10 a vizsgát sikerrel állotta ki s egy jelölt visszautasított.

— **Római jogi tanirodalmunk** ismét egy jelentős munkával gazdagodott. Dr. VÉCSEY TAMÁS egyetemünk érdemes tanára *A római jog külső története és Institutói* cím alatt (Budapest, Franklin-Társulat 1886) tankönyvet adott ki, mely épen most került ki a sajtó alól. Természetes, hogy a munka terjedelmének és a szerző nevének megfelelő érdemleges bírálatot e pillanathban, mikor épen csak a lapozgatásra telik időnk, nem nyújthatunk; fentartjuk magunknak, hogy a könyv tartalmát és alakját érdeme szerint beható megbeszélés tárgyává tegyük. Csak egy-két, felületes átlapozgatásra is szembe ötlő sajátságáról szeretnénk már e helyütt is megemlékezni. A könyv beosztása nagyjában megfelel a divó tankönyvek beosztásának. Egy pár bevezető szakasz után következik a külső jogtörténet, mely helyesen a Justinianus idejéhez viszonyítottan három címre oszlik: a római jog történetére Justinianus előtt, Justinianus alatt és Justinianus után. Itt első tekintetre is önálló forrástanulmányra, sok önállóságra a részletekben, csoportosításban, felfogásban akadunk. A perjogot, mely többnyire a külső s belső jogtörténet között szokott helyet foglalni, szerző az institutiók általános tanába («jogvédelem» fejezete alatt) állítja. A különös részt vagyongjogra, családi jogra és öröklési jogra osztja. Az idézetek között helyesen első sorban és majdnem kizárólag a római források szerepelnek, a Digestákbeli idézetek mindig az illető szerző neve említésével, és majdnem minden-

hol teljes szövegük szerint visszaadva. Ez igen czélszerű eljárás, mert a pusztá számidézetnek a tanuló úgy se veszi hasznát; ha készen nem visszük eleibe a latin idézetet, bizony nem néz utána a Corpus Jurisban. Ime ezek azon külsőségek, melyekről az első pillantás is meggyőz.

— **A német birodalmi általános polgári törvénykönyv** kidolgozására kiküldött bizottság serényen folytatja munkálkodását. A bizottság, daczára annak, hogy egyik tagja elhalt, mi nem kevésbé hátráltatta a munkálatoikat, a javaslat öt részéből négyet már befejezett, melyek közül az általános rész, a kötelmi és dologi jogot tárgyaló részek az öszbizottság által már el is fogadtattak, s a családi jog tárgyalása is előrehaladt stadiumban van. Miután a családi jog és az öröklési jognak mihamarabbi befejezése kilátásba helyeztetett, a javaslat rövid idő alatt elő fog terjesztetni.

— **Az Institut de droit internationale** két évi szünetelés után újra megkezdte tárgyalásait. Az üléseket a váltóra, továbbá a rendeletre és bemutatóra szóló értékpapírokra vonatkozó nemzetközi törvénykönyv javaslatának tárgyalásával nyitották meg, melyet Norsa nyújtott be. A váltótörvényre vonatkozólag sikerült megállapodásra jutniok, míg az értékpapírokra vonatkozólag a határozat hozatala elnapoltatott. Határozatba ment, hogy az Institut által elfogadott nemzetközi váltójogi codex a kormányokkal közölni fog. Második tárgy a nemzetközi házasságjog volt. Két vélemény indítvány forgott szóban; az egyik, vajon a házasságkötés alakjára a házasságkötők lakhelye irányadó-e? vagy pedig tulajdonítandó-e a házassulandók hazai jogának s mily mértékben befolyás? Az első alternatíva, melyet König bérni jogtudós proponált, azon módosítással, hogy az esetben, ha szükséges és alkalmas, a házasság azon nemzet diplomatiái képviselője előtt is köthető, a mely nemzethez a vőlegény tartozik, az Institut tagjainak többsége által elfogadtatott. Legérdekesebb és legfontosabb kérdés «a vasutak semlegesítése háboru idején» volt. E tárgyban Stein Lörcintzöl érkezett vélemény; határozat azonban nem hozott, hanem a kérdés véleményezés és indítványozás végett bizottsághoz utasított, mely arról a legközelebb tartandó gyűlésen fog jelentést adni. A legközelebbi gyűlésre, mely állítólag 1886. évben fog megtartani, következő kérdések tűzettek ki: A nemzetközi házasságjog, a nemzetközi büntetőjog különös tekintettel a kiadatásra, a zsákmányjog, a nemzetközi vasutjog háboru idején, és más igen érdekes s nagyobbára fontos jogi kérdések.

— **Jogirodalmi szemle:** *Borchardt O.: Die geltenden Handelsgesetze des Erdballs.* III. Band. E nagyszabású munkának, melyről lapunkban már megjelenésekor említést tettünk, most jelent meg terjedelemre nézve az előzőket is felülmuló III. kötete. A mű 1134 oldalon Honduras, Olaszország, Lichtenstein, Mexico, Monaco, Nicaragua, Németalföld és gyarmatai, Ausztria, Magyarország, Bosznia és Herzegovina, Paraguay és végül függelék gyanánt Japán codificált kereskedelmi törvénykönyveit a legnagyobb gonddal összeállítva tünteti fel. Eltekintve attól, hogy hazánk kereskedelmi törvénykönyve is tárgyalva van, a munka minden jogászra nézve különösen érdekes és becses azért, mert Olaszország kereskedelmi törvénykönyvét, mely 1883. január 1-én lépett életbe, magában foglalja; mert ezen törvénykönyvben a modern törvényhozás minden problémái többé-kevésbbé sikerülten megoldást nyertek. Dicséretet érdemel szerző azon ujtása, mely szerint az idegen jogi műszavakat nem igyekeznek erőszakosan átfordítani, hanem meghagyja az eredetit s jegyzetben magyarázza annak értelmét. — *Tauffer Emil*-től újabb munka jelent meg ily cím alatt: *Beiträge zur neuesten Geschichte des Gefängniswesens in den europäischen Staaten.* (Stuttgart, Enke. 104 l. Ára 3 márka.) A fáradhatlan szaktudós e gyűjteményes munkája igen érdekes átnézetet nyújt a börtönügy terén történt haladásról. A munka tulajdonképp a nemzetközi congressus tagjainak tájékoztatására készült, de oly alaposággal van tárgyalva különösen Anglia, Irland, Franciaország, Magyarország, Svédország, Olaszország és Ausztria börtönügyi állapota, hogy bátran nevezhető szerző e munkája hiánypótlónak. Az adatok, melyeket szerző oly nagy gondal gyűjtött össze, a szakértőkre nézve mindenesetre igen becses anyagot fognak képezni.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utcza 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A pótbirói intézmény és az ennek megszüntetése iránti törvényjavaslat. S—i. — Főpapjaink végrendekezhetése. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A budapesti ügyvédi kamara felirati tervezete a telekkönyvi törvényjavaslat tárgyában. — Jogirodalom: A büntetésekről és vétségekről szóló magyar büntető-törvény magyarázata. IRTA SCHNIERER ALADÁR egyetemi tanár. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Törvénykezési Szemle: A házassági jog köréből. OEFFNER FERENCZ budapesti ügyvéd-től. — Hagyatéki ingók birói foglalásának kérdéséhez. Dr. F. S. miskolci ügyvéd-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A pótbirói intézmény és az ennek megszüntetése iránti törvényjavaslat.

Rendszertelenség a bírósági szervezet létesítésében, fejlesztésében és átalakításában, az idővel mutatkozott hibák és hiányok felületes takargatása ott, hol azok gyökeres orvoslása lett volna szükséges és főleg a tulságig kicsinyes pénzügyi tekintetek hozták létre nálunk és növesztették nagyra a kir. ítélő táblánál a pótbirói intézményt; oly intézményt, melyhez fogható a föld kerekességén nem találunk; melyet — ha ugyan a viszonyokból fejlődni egyáltalában engedik — másutt, hol az igazságügy követelményei iránt fogékonysággal birnak, haladéktalanul megszüntettek volna, mihelyt az annak kíséretében járó visszasságok mutatkoztak; és melynek évtizedeken át való fentartásáért mások szánandólag bámulhatnak minket, nekünk pedig magunk és mások előtt pirulni kellene.

Hogy az elsőfolyamodású bíróságoknál alkalmazott egyes kitünő és érdemesült bírának felsőbb birói rang és fizetés adományoztatik, ezt értem, erre némely állam bírósági szervezésében vannak példák, sőt ezt az elsőfolyamodású bíróságok megbízhatóságának és tekintélyének emelésére nagyon alkalmas intézkedésnek tartom. De hogy megfordítva előléptetéseknél elsőfolyamodású bírának *elsőbbség* adassék a második forumnál állandóan alkalmazott bírák irányában és hogy ezek egy része, még pedig majdnem egy harmada, tehát igen tekintélyes része fizetésre nézve az elsőfolyamodású bírakon *alul* álljon, ez olyasvalami, a minek lehetőségében is kétkedni fog minden idegen, kinek elbeszéljük és ki az állapot valóságáról meg nem győződött; ez olyasmi, a minek feltalálására s fentartására mi birunk kizárólagos szabadalommal.

Azt mondom: a kir. táblai pótbirák fizetésre nézve az elsőfolyamodású bírakon *alul* állanak; mert nem hiszem, hogy a budapesti 46 pótbiró közül három-négyenél több volna olyan, kinek törvényszéki biróvá, járásbiróvá vagy kir. ügyészszé történt kinevezése óta tiz évnél hosszabb idő el nem mult. A *többi* tehát, ha a helyett, hogy pótbiróvá, a budapesti törvényszékek valamelyikéhez biróvá neveztetik ki, ha elő nem léptetik, hanem csupán áthelyeztetik, fizetése után 10% pótlékban részesülne már, évi 2000 frt helyett 2200 frtnyi fizetésben részesülne, és nem volna kénytelen abból a 400 frtnyi lakpénzből, melyet pedig az elsőfolyamodású biró is pár száz forinttal pótolni kénytelen, az állam részére hivatalszobát bérelni, felszerelni, fűteni s világítani. De alább áll a pótbiró azon vidéki elsőfolyamodású bíránál

is, kik tiz évi szolgálat folytán 10% pótlékot élveznek már, tehát 1650 frtnyi évi fizetéssel vannak ellátva. Mert midőn az 1871: XXXII. tczikk az elsőfolyamodású birák fizetését Budapesten magasabb összegben állapította meg, mint a vidéken, ezzel csupán azon különbséget akarta kiegyenlíteni, mely a fővárosi s a vidéki életviszonyok között az ezekkel járó költségekre nézve fenforog. Nem vagyoni előnyben akarta a törvény részesíteni a budapesti birákat, hanem azon összeggel, melylyel az ő fizetésök a vidéki birák fizetését meghaladja, egyedül azt a kiadási többletet akarta kipótolni, melylyel az existentia a fővárosban jár a vidéken feltételezett szükséglet irányában. Világos tehát, hogy a pótlékkal ellátott vidéki biró is ugyanezen pótlék arányában előnyösebb vagyoni helyzetnek örvend, mint a budapesti kir. táblai pótbiró.

Állításomat még határozottabban igazolja a marosvásárhelyi kir. táblai pótbirák állása, a kik 1500 frtnyi évi fizetést, tehát épen csak annyit kapnak, mint a vidéki elsőfolyamodású birák, a kiknek előléptetése e szerint anyagilag nyilván csak abban jut kifejezésre, hogy a tized-, illetőleg ötödévi fizetés pótlék kedvezményében nem részesülnek!

Belátván az intézmény tarthatlanságát s azt, hogy az abból fejlődő visszasságok mindinkább nagyobbodnak és bonyolódnak, már az 1880. évben erélyesen sürgették a pótbirói állások megszüntetését olyanok, kik igazságügyünk és bírósági szervezetünk reputációja iránt érdeklődtek; sürgették oly időben, mikor nem volt oly kirívó az intézmény ferdesége, a mennyiben akkor a törvénynek a tizedévi pótléokra vonatkozó intézkedése gyakorlati alkalmazásba még nem jött; a mikor tehát a másodfoku pótbirák legalább rosszabbul nem voltak díjazva, mint az elsőfolyamodású birák. Utóbb már a képviselőház is határozatilag utasította a kormányt az igazságügyünkre szégyenletes intézmény megszüntetését tárgyazó javaslat előterjesztésére. Sok vajadás után, de miután megszüntetés helyett a pótbirói állomások száma előbb tetemesen szaporított, meg is felelt a kormány ezen utasításnak, f. évi január hóban beterjesztette e tárgyban javaslatát, melynek irányát és intézkedéseit kritikai bonczkés alá venni ezuttal nem akarom; a képviselőház igazságügyi bizottsága tárgyalás alá vette a javaslatot, folyó évi május hó 11-én beterjesztette meggyőzőleg indokolt jelentését a képviselőháznak, és azután, — azután semmi sem történt és ha a jelek nem csalnak, semmi sem fog történni, a javaslat és a bizottsági jelentés háborítlan álmukat fogják aludni a képviselőház iratárában.

A mennyire a pótbirói intézmény megszüntetésének tervére vonatkozó vélemények nyilvánosságra jutottak, három indokra vezethető vissza a tervtől való idegenkedés.

Eddig kir. táblai rendes birákká részint pótbirák, részint elsőfolyamodású birák neveztetvén ki, az utóbbiak közül azok, kik közvetlenül rendes táblai birói állomásokra aspirálnak, pótbirákká ki nem neveztetik magokat. Ezeken pedig sérelem ejtetnék, ezek számításukban csalatkoztak volna, ha a pótbirói állomások rögtön megszűnnének, a pótbirák rendes birákká válnának; és ha ennél fogva ezentul minden elsőfolyamodású biró a kir. táblához a rangsorozatban utolsó helyre neveztetnék ki.

Erre az indokra a tárgyilagosságnak még árnyéka sem esik; ez nem egyéb, mint — a nálunk igaz még nagyon divó — azon elv kifogása: hogy állomások határozott személyek kedvéért létesítendőek és tartandók fen.

Erre az indokra helyesebben alig tudnék felelni, mint azokkal a kérdésekkel, melyeket ugyane tárgyra nézve egy lap nem régen ellenvetett: «Miben birja valamelyik elsőfolyamodású bíróságnak biztosítékát, hogy másodfokú bíróságra okvetlenül kineveztetik vagy kineveztetett volna, ha nem is tett erre irányzott semmi alkalmas lépést? Hol van tehát az az alapos feltevés, az a *jogos* remény, melyben a pótbírói intézmény megszüntetése folytán csatlakozott volna? Mióta szabad czélszerűtlenné, tarthatlannak bizonyult, az államczélok megvalósításának útjában álló valamely intézmény eltörlését abban hagyni vagy az eltörléssel késni azért, mert egynémelyek az intézmény tovább és mindenkor fennállását vették saját érdekeltségük alapjául és mert ez a számítás az intézmény eltörlése által tévesnek bizonyulna? És végre az államszolgálat melyik ágában fordul elő az, hogy fentartásának valamely rangfokozatu állomást az alsóbb rangfokozaton levőknek kedvéért, csupán azért, hogy legyen ezeknek kit és mit átugorni?»

De tovább megyek még. Ha alapos számításról, jogos reményről ez irányban egyáltalán szólhatunk, alig fogja kétségbe vonhatni valaki, hogy a szervezet mostani állapotában a pótbírák sokkal jogosabban számíthatnak arra, hogy rendes táblai bírói állomásra jutnak, mint az elsőfolyamodású bírák. Hiszen ők a másodbíróshoz tényleg ki vannak már nevezve; a kinevezés ténye a mellett tanuskodik, hogy ők másodfokú bírói állomásra alkalmasoknak találtattak; és ők a másodfokú bíráskodással járó teendőikben «rendes» bírársaikkal hűségesen osztozkodnak, a mennyiben tudtomra a kir. tábla elnökségénél elvül épen nem szolgál az, hogy tán a fontosabb ügyek a rendes bíráknak, a kevésbé fontosak a pótbíráknak osztassanak ki. Már pedig ha fentartatik a mostani állapot; ha jogosnak tekintetik az elsőfolyamodású bírák azon igénye, hogy közvetlenül rendes táblai bírákká neveztesse ki; ha a tizedévi s még inkább a jövő év végén bekövetkező újabb ötödévi pótlék következtében mindig szaporodik azon elsőfolyamodású bírák száma, kik közvetlenül rendes táblai bírákká leendő kinevezésre aspirálnak; ha ilyként a pótbíráknak folyton növekvő számú concurrenciákkal lesz dolguk: akkor szükségkép bekövetkezik egyrészt az, hogy mindhosszabbá válik az az idő, melynek multán kilátásuk van a pótbíráknak rendes bírákká kineveztetni, hogy Budapesten 46 pótbírói állomás mellett és az igazságügyi bizottság számításaként a kir. táblánál évente átlag öt rendes bírói állomás betöltését feltételezve, melynek tán csak fele, utóbb pedig még ennél is kisebb rész töltetik be a pótbírák sorából, idővel 20—25 évi pótbírákhoz is lehet majd szerencsénk; másrészt pedig bekövetkezik, hogy miután alig fognak akadni, kik lemondván a pótlékokkal magasabb fizetésökről, csupa idealismusból pótbírói állomásra pályáznának, holott kilátásuk van közvetlenül rendes táblai bírákká kineveztetni, a pótbírói megüresedett állomások jelesebb erőikkel be nem lesznek tölthetők; a mi «a kir. táblák szellemi niveaujának alábbszállítására vezet; a mi igazságügyünkön érzékeny sebet ejtene, mert könnyen a másodfokú bíróságok iránti bizalom megrendülését eredményezi»; és a mi annál veszélyesebb lehet, mivel ha a pótbírák számra nézve már most is a táblai bírák tekintélyes részét képviselik, ez még fokozottabb mérvben a jövőben fogna állani, mivel a másodbírói állomásokat előreláthatólag ismét szükséges lesz szaporítani és a szaporítás természetesen a pótbíráknak, nem pedig a rendes bíráknak számában fog történni.

Második ok, a miért a pótbírói intézménynek sürgetett és tervbe vett megszüntetése életbe nem tud lépni: az állam kedvezőtlen pénzügyi helyzete.

Nem szándékozom annak vizsgálásába bocsátkozni, hogy mennyiben alapos ezen ok; összehasonlítani sem akarom azon készséget, melylyel más tárczának épen nem elhalaszthatlan szükségleteit néha elég bőkezűleg fedezzük, azon nehézséggel, melyre lépten-nyomon akadunk, a hol az igazságügy emelésére, az igazságszolgáltatásnak jobbá, gyorsabbá tételére szükséges költségek előállításáról van szó. Csupán azt kívánom megjegyezni, hogy ha valamely reform elhalaszthatlan voltáról meggyőződünk, akkor elő kell tudnunk teremteni az annak létesítésére szükséges költségeket. A pótbírói intézmény megszüntetése pedig annyira sürgős, hogy annak még tovább halogatása jele volna a teljes közönynek az igazságügy legjogosabb igényei iránt. Azután meg mi sem természetesebb, mint hogy az államélet egyik vagy másik irányban való fejlődésével karöltve kell járnia az ezen fejlődést részint elősegítő, részint az az által igénybe vett szervek létesítésére s fentartására szükséges kiadások nagyobbodásának. Pedig alig észlelhető 14 év óta egy másik budget-nél oly stabilismus, mint az igazságügyinél, dacára azon fejlődésnek, mely ugyanezen idő óta igazságügyünk minden ágában kétségtelenül észlelhető.

A pótbírói intézmény fentartásának harmadik és tán legtöbbször és legnagyobb nyomatókkal hangoztatott oka: a kir. ítélő táblák küszöbön álló (?) decentralisatiója. Minek az ideiglenes szerkezetet újabb ideiglenes művel komplikálni? Minek a jelenlegi pótbírákat kedvezményben részesíteni s ez által a decentralisatiót nehezíteni s költségesebbé tenni? A jelenlegi pótbíró 2000 frtnyi fizetése mellett szívesen és önként fog a decentralisatió alkalmával a vidékre menni, a hol részére a megélhetés könnyebb módja kínálkozik, mint a fővárosban; holott ha másodosztályú bíróvá lesz, magasabb fizetéssel, nehezen válik meg a fővárostól, és ez esetben a hivatalból való áthelyezésnek odiosus expedienséhez fogna kelleni nyulni. A bírónak fizetését áthelyezés esetén sem lehet leszállítani; mire való volna tehát most felemelni a másodfokú bíráknak mint fővárosiaknak fizetését, és őket azután ugyanezen fizetéssel a vidékre küldeni, hol a másodfokú bírák részére csekélyebb fizetést lehet systemizálni mint a fővárosban? stb. stb.

Mindezek és hasonló ellenvetések lehetnek tisztán pénzügyi szempontból igen alaposak és circumspectusok; de nagyon szűk látókörre vallanak és arról tesznek tanuságot, hogy a kik hangoztatják, a pénzügyi tekinteteknek alárendelnek mindent, alárendelik az igazságügy legfontosabb érdekeit is és figyelem nélkül elhaladnak ezek mellett, ha a pénzügyi érdekek veszélyeztetésének csak látszatát is sejtik.

Decentralisatió! Ugyan hányszor, hányféle alkalommal és hányféle alakban volt már ez 15 év óta emlegetve, sürgetve, ígérve; és hol vagyunk vele most? Alig egy lépéssel tovább mint akkor, mikor annak eszméje először felmerült. Addig vagyunk vele, hogy az igazságügyminister a pótbírói intézmény megszüntetését tárgyazó törvényjavaslat indoklásában róla ismét csak mint olyanról szólhat, mely ködképgyanánt bizonytalan távolban lebeg; és hogy az igazságügyi bizottság szerint «a kir. táblák decentralisatiója a megoldandó kérdések sokaságától függ s a közel jövőben alig remélhető.» Öt évvel ezelőtt azzal ütöttük el a pótbírói intézmény eltörlése iránti kívánalmakat, hogy «a kir. táblák decentralisatiója küszöbön áll.» Most a megszüntetési terv ellen ismét azt hozzuk fel, hogy hiszen a decentralisatió a küszöbön áll. Ott fog állani még talán újabb öt év múlva is és ez jó lesz indokul a megszüntetés ellenében akkor is, sőt még jobb, mint most; mert akkor majd hozzátehetjük: ha el tudtunk lenni kir. táblai pótbírákkal eddig, el lehetünk azokkal ezen túl annál inkább, mivel most a decentralisatióhoz annyi évvel okvetlenül közelebb vagyunk, mint voltunk akkor, a mikor a decentralisatió — először állott a küszöbön.

«A létező bajnak orvoslása — ugymond e tekintetben

az igazságügyi bizottság — egy bizonytalan tényező esélyeitől függővé nem tehető s annak combinatióba vétele mellett egy oly ideiglenes állapot nem létesíthető, melynek tartósága csak a bajokat okozhatná s végeredményében csak az igazságszolgáltatás rovására esnék.» És ezen nyilatkozatot sajátjává teszi mindenki, kinek igazságügyünk jövője szíven fekszik.

De hát tegyük fel, hogy az ígért decentralisatio néhány év mulva bekövetkezik. Fogna-e a pótbirói intézmény megszüntetéséből a decentralisatio keresztülvitelére valami számbavehető nehézség hárulni? Nem hiszem. Mert az, hogy valaki ez időben II. osztályu kir. táblai bíró lesz és nem pótbíró, bizony semmi befolyást sem fog gyakorolni akkor, midőn arról lesz szó, hogy a vidékre való áthelyeztetésre önként elszánja-e magát vagy sem. Az igazságügyminister kezét sem fogja ama körülmény inkább megkötni azon jog gyakorlásában, melylyel a hivatalból való áthelyezés tekintetében okvetlenül el lesz látandó. A mi pedig a kérdésnek nunc pro tunc tisztán pénzügyi oldalát illeti, tán csak senki sem hiszi, hogy a kir. táblák decentralisatióját pénzügyi áldozatok nélkül, még pedig tetemes áldozatok nélkül életbe fogjuk léptetni? Vagy el kell szánnunk magunkat pénzügyi áldozatokra, vagy le kell mondanunk a decentralisatio eszméjéről. Arra sem gondolhatunk komolyan, hogy a pótbirói ideiglenes intézményt a decentralisatio után, a másodbiróságok végleges szervezése után is fentartsuk. Végre miután a törvényszéki elnököket a másodfoku bírák statusába be kell olvasztani, arról is alig lehet szó, hogy a majdani vidéki kir. táblai bírák évi fizetése 2500 frton aluli összegben állapíttassék meg, szemben azzal, hogy a vidéki törvényszéki elnököket 2400 frtnyi fizetés és tized-, illetőleg ötödévi pótlék illeti. Másodfoku bíráink fizetése nemcsak a nyugati culturállamok, hanem az annyira lenézett keleti szomszédjaink bíráinak fizetéséhez és az élet folyton fokozódó szükségleteihez képest oly csekély, hogy ezen állapot fentartása akkor, midőn végleges vagy legalább hosszú időre számított szervezésről lesz szó, majdnem a lehetetlenséggel határos.

Nos ha ez mind így van, akkor a pótbirói intézmény megszüntetése, a pótbíráknak másodosztályu bírákká változtatása s fizetésöknek néhány száz forinttal felemelése a kir. táblák majdani decentralisatióját sem fogja nehezíteni, pénzügyi tekintetben sem. Igaz ugyan, hogy 96 másodfoku bíróra 3000 frtnyi fizetéssel alig lesz szükség, és hogy ennél fogva addig, míg azok száma előléptetés, nyugdíjazás és elhalálozás által a kellő minimumra le nem apad, tehát az átmeneti időszakban a másodbiróságok a budgetet nagyobb mértékben fogják tán terhelni, mint utóbb. De hát ez a következőképpen, ha csak, úgy mint a kormány előterjesztése tervezte, az első osztályu bírák számát minden szerzett jogok respectálása nélkül hamarjában le nem szállítjuk és ez által — mint az igazságügyi bizottság helyesen mondotta — «oly káros visszalépést nem teszünk, mely mig egyrészt a kir. tábla érdekelt bírói karában lehangozást kelt és a munkakedv csökkenését eredményezi, addig másrészt egyenesen a bírói függetlenséget támadja s a kir. tábla iránt a közönységben meggyökeredzett bizalmat ingatja meg.»

A kir. táblai pótbírák intézménye anomalia volt elejétől fogva, régen meg volt szüntetendő és tarthatlanná vált most, midőn a pótbírák száma a másodfoku bírák létszámának egy harmadára szaporodott, midőn tehát a kvalifikálhatlan állás és a nehéz anyagi helyzet keserőségeit a nem távoli előléptetés reménye sem tudja enyhíteni. Az intézmény tovább fentartása határozottan káros igazságügyünkre nézve és méltánytalanságot involvál; és ha ez általában hiba, akkor annál nagyobb midőn olyanok ellen gyakoroltatik, kiknek az igazságosság és méltányosság életelemét kell hogy képezze.

S—i.

Főpapjaink végrendelkezhetése.*

Két czikk.

II.

Jogéletünk 1850 utáni adataiból nagyon világos főpapjaink azon feltűnő törekvése, hogy magoknak teljes végrendelkezési szabadságot vindicálván, összes szerzeményeikről korlátlanul rendelkezessenek.

És hogy e részben, nemzeti jogunk ellenére, a gyűlöletes emlékü Concordatumra támaszkodnak, legalább is csodálatosnak találhatjuk hazafias főpapságunk részéről.

Nemcsak s nem is épen azért, mivel a Concordatum alkotmányellenesen hozatott be hazánkba; hanem mivel az azt előidéző körülmények s okok mélyen sértheték a nemzeti közérzületet.

Annak is a nemzetellenes hatalom-politika volt főforrása.

Köztudomásu, mikép az akkori hatalom a nemzet semmi rétegében sem talált rokonszenvre s támogatásra; sem a polgárságnál, sem a birtokos-osztályban, sem a parasztok közt. Ugyszólván a levegőben függött minden támasz nélkül.

Szemeit tehát a felsőbb klérusra vetette; annak kegyeit kívánta megnyerni; azt igyekezett politikai érdekkörébe bevonni. Ez volt a főpapok teljes végrendelkezési jogosultságát szentesítő Concordatum fő indoka.

Ennek reminiscentiáitól nem tudtak mind e korig szabadulni. De hogy törekvésük jogosultságát látszólagossá tegyék, a honpolgárok közös rendelkezési szabadságára, a jogegyenlőségre, a mai kor jogfejlődésére hivatkoznak.

Feledik azonban, mikép az által a magyar általános magánjog rendszerével ellentétbe jönnek; mig az egyházi jog traditióiban sem találnak biztos támpontokat.

Utóbbiak szerint az egyház történelmén s egyházjogon veres fonalként huzódik keresztül a végrendelkezési képesség korlátolása; mi az egyházi javadalmak jogi természetéből, illetőleg azok tulajdonjogának korlátoltságából folyik.

Azon javak, melyeket a főpapok birtokolnak, legtávolabbról sem képezik az ő tulajdonukat; azok az egyház tulajdonai, melyek az alapítók s adományozók által az egyház s egyháziak szükségleteinek fedezésére s kegyes célokra rendeltettek. Az egyháztanok s jogtudósok összhangzó véleménye szerint, s megfelelőleg a szent atyák tanításainak s a zsinatok nyilatkozatainak: a javadalmazott főpapok nem urai, nem tulajdonosai azoknak, hanem csak kezelői, habentur tantum pro administratoribus.

És — mi a fenforgó kérdésnél legközelebb érdekelhet — ily korlátolt, vagy is nem tulajdonjogi a rendelkezhetés azok jövedelmei felett is.

A szükségbeli jövedelmek felett, önfentartásukra rendelkezhetnek «*at superfluum non sunt domini*». Ezekről mondják az egyház tanai: «*Indecens est Episcopus in suum illos — reditus — auferre lucrum, aut in propriam sobolem et cognatos impendere.*» Azért is a *tridentini* zsinat egyenesen eltiltotta «*ne — episcopi — ex redditibus ecclesiasticis suos consanguineos augere studeant.*»

Ezen egyházjogi vezérelvek legközelebről érdekelhetnek, mivel az egyházi javadalmak jövedelmei feletti rendelkezhetés korlátoltsága — természetszerűleg kihat a *szerzeményekre* is, melyek rendesen azon jövedelmekből állítanak elő.

És ezen vagyoni jogi korlátoltságnak természetes következménye a végrendelkezési jogosultság korlátozása is. Mert a főpapi javadalmak, melyekről szó van, nem vesztik el jogi természetüket az által, hogy halálesetereik rendelkezés tárgyává válnak. Ugyanazon jogi tekintetek, melyek a javadalmak s jövedelmeik feletti rendelkezés korlátlan szabad-

* Az előző közleményt l. a multheti számban.

ságát az élők között kizárják, fenforognak az azok tekintetében gyakorlandó végrendelekénél is.

Azért is a javadalmazottaknak, az általános egyházjog értelmében, javaik felett, kivéven családi tulajdonukat, egészen a 12-ik századig nem volt szabad végrendeletet tenni. Csak később, miután némely pápák megengedték, hogy haláluk esetére, a szegények és szolgaszemélyzetük javára hagyományokat rendelhessenek: kezdett szokássá válni, hogy bizonyos korlátok közt végrendelezhessenek a javadalmak felett, értve természetesen csak a szerzeményeket s rendesen csak az ingóságokat.

Az általános egyházjog elvei szerint valamint az élők közötti rendelkezésre nézve, úgy a végrendeletek alkotása tekintetében is lényeges különbség tétetett azon javak közt, melyek *bona patrimonialia* — családi javak — nevezete alatt fordulnak elő, melyeket t. i. a javadalmazott egyháziak örökség útján kaptak, vagy külön munkával kerestek magoknak — és azok közt, melyek egyházi szerzeményt — *acquaesum ecclesiasticumot* — képeztek. Az egyháziak s különösen a püspökök is csak az előbbiekről tehettek szabadon végintézkedést, de nem az egyházi szerzeményekről is, melyek egyházjog szerint szintén az egyházat illeték.

Németországban s más államokban ezen szerzeményekről csak akkor végrendelezhettek, ha arra pápai engedélyt — *indulta papalia* — nyertek. Hajdanában a hátrahagyott javak négy részre osztattak, s egy negyed a rokonokra szállt, a többi az egyházra. De ezenkívül, ugyszólván egész Európában az u. n. *jus spolii* is uralkodott, mely az örökösnek új nemét képezte, egy különleges öröklési jog az egyházi szerzeményekben, mely jogot a pápákon kívül — a püspökök elhalta után — a világi fejedelmek, hűbérnök főurak, patrónusok stb. is gyakoroltak. Ez tehát szintén a végrendelezési korlátoltságnak egyik tényezője volt.

Megjegyzendő pedig különösen, mikép az egyháziak, püspökök, *főpapok szerzeményi javai alatt* mindazok értettek, melyek *egyházi javaik jövedelmeiből bármikép szereztettek*. Ez az egyházi jogtudósok általános és összhangzó tanítása, azon iránynézetből kiindulva: mikép azok, kik minden vagyon nélkül léptek az egyházi rendbe, és magok után javakat hagytak hátra, az egyházjövendelméből kellett volna meggazdagodottaknak feltételezendők.

Ime egy fontos találkozási pontja a magyar végrendelezési jognak az általános egyházjogi tanokkal.

Jogelveink szerint is, a főpapok szerzeményei, a mennyiben nem esnek a patrimonial javak fogalma alá, a főpapi javadalmak jövedelmeiből származottaknak tekintetnek; s így azon javadalmakkal azonos jogi természetet öltenek fel. Azért is a szerzemények feletti szabad, korlátlan végrendelezési törvényeink által — összhangzásban az általános egyházjogi szabályokkal is — nem engedtetik meg.

Ezen jogelv, mely szerint *a szerzemények, a forrásul szolgált javak jogi természetét öltik fel*: nemzeti magán jogrendszerünknek egyik lényeges elvét képezi.

Ugyanis magánjogunk értelmében azon birtok, mely az osztatlan közös birtokból, annak jövedelmeiből keletkezett, ugyanazon osztatlan közös birtok jogi természetét ölti fel s mint ilyen közös osztály alá tartozik; mint ez 1872. évben a Curia által a hires Lónyay-Bernáth-féle perben lett megalapítva.

Azért is, a Curianak a Marjanovich-perben 1883. szept. 19-én tett enunciátuma szerint, hogyha egyik testvér többi örökös társával az öröklött jószágban közösen gazdálkodott, és a közös vagyon jövedelméből vagyont szerzett, ez nem szerzemény, hanem öröklött vagyon természetével bír. Sőt kimondotta a Curia, mikép azon elv érvényesítését, hogy a közös osztály alá tartozó birtok jövedelméből szerzett birtok, úgy mint a közös birtok haszonvétele, minden osztatlan tulajdonos társ irányában, közös osztály alá tartozik, nem

zárja ki még azon körülmény sem, ha azon testvér, ki szerzett, külön lakott s külön gazdálkodott is.

Mert — a mint a Curia 1880. évben a Barthosok perében nyilvánította: *a jószág jövedelmeiből származott szerzemény — azon jószág tartozékának s növedékének veendő*.

Ezen jogelvek szerint kétségtelen, mikép a főpapok szerzeményei, melyek az egyházi jószág jövedelmeiből származtak, s máshonnan nem is származhattak, ugyanazon jószág jogi minőségével bírnak; tehát az egyházi jószág kegyes alapítványi s adományozási természetét nem veszthetik el, azt le nem rázhatják magukról.

És így a kegyes alapítvány s adományozás minőségéből kifolyó végrendelezési korlátoltság a főpapi szerzeményeknél is teljesen indokolt s törvényes.

Mindezekből kitűnik, mikép főpapjainknak a végrendelezési korlátoltság ellen irányzott törekvéseik, érveléseik — sem az általános egyházjogban, egyházi tradíciókban s egyház jogtörténelmi kifejlődésben, sem nemzeti jogrendszerünkben kellő alapokra nem találhatnak.

Más lenne azonban a kérdés, ha *de lege ferenda* lenne szó. De még akkor sem fogja a törvényhozás szem elől téveszteni, hogy kegyes alapítványi s adományi jószágokról van szó, melyek a magántulajdon jogi természetével s ebből kifolyó rendelkezési korlátlan szabadsággal nem bírhatnak.

SZOKOLAY ISTVÁN.

A budapesti ügyvédi kamara felirati tervezete a telekkönyvi törvényjavaslat tárgyában.*

... A javaslat 68. §-a az, mely az ügyvédi érdekeket legközelebről érinti. Ezen §. a telekkönyvi kérvényekre nézve közjegyzői, illetve ügyvédi kényszert állít fel s ha ezen célszerű rendelkezés következetesen keresztülvitetnék, kilátás lenne a kivált telekkönyvi ügyekben országszerte nagy mértékben burjánzó zugirászat megszüntetésére, mely zugirászat elharapódzásának tulajdonítható nagy részben a telekkönyvi ügy terén uralkodó nagy zavar és rendetlenség. Orvendetes tudomásul vesszük, hogy az igazságügyi kormány, nem hallgatva az ellenkező javaslatokra, a körjegyzői és községi jegyzői aláíráshitelesítési kényszert mellőzte. A telekkönyvi ügy terén mutatkozó nagy zavarok és rendetlenségek nem onnan erednek, hogy az aláírások hamisítatnak, hanem részint, a mint már jeleztük, abból, hogy a telekkönyvi ügyekben a szakértelem nélküli zugirászat elharapódzott, részint pedig azon nagy közönynek tulajdoníthatók, a melylyel a közönség, kivált kezdetben, a telekkönyvi állapot mibenléte iránt viseltetett. Minden intézkedés tehát, mely akár a zugirászatot elősegíti, akár pedig az ellenkező szélsőségbe átsapva, az okiratok megbízhatóságának érdekében okirati vagy aláíráshitelesítési kényszert akar behozni, az eddigi zavart és rendetlenséget csak fokozni fogja, mert a telekkönyvi bejegyzések eszközlését nehezkesebbé, körülményesebbé és költségesebbé teszi és így épen a telekkönyv megbízhatlanságát fogja eredményezni.

Ezen szempontok vezérelhették az igazságügyi kormányt, midőn a több oldalról javasolt okirati és hitelesítési kényszert elejtve, az ellenjegyzési kényszer javaslatba hozatalára szoritkozott.

Igaz, hogy ellenjegyzési kényszer a közjegyzői és ügyvédi karra annyiban kedvező, hogy az ügyvédekre és közjegyzőkre nézve némi vagyoni előnnyel jár. De nem teletelhetjük fel az igazságügyi kormányról, hogy a javaslat megtételénél kizárólag ezen alárendelt szempont volt rá nézve irányadó. Sőt inkább azt kell feltételeznünk, hogy az igazságügyi kormány azért óhajtja az ellenjegyzési kényszert, mert ki akarja venni a telekkönyvi ügyeket a zugirások kezé-

* Az előző közleményt l. a 26. számban.

ből és szakértő közegek ellenőrzésére bizván ekként a felek által telekkönyvi ügyekben szerkesztett okiratokat, és szakértők igénybe vételére kötelezván a feleket mindannyiszor, a hányszor a telekkönyvi hatósághoz fordulnak, a nagyközönység helyesen felfogott érdekét tartja szem előtt az ellenjegyzési kényszer felállításánál; — feltételezve azt, hogy az igazságügyi kormányt ezen magasabb szempont vezérli, nem birjuk megérteni azt, mi birhatta őt arra, hogy a 200 frt értéket képviselő vagy szolgálmi jog bejegyztetése végett benyújtott kérvényekre nézve kivételt állít fel és ezeket a zugírászatnak prédául oda dobja.

A falusi köznép érdekei nem kívánhatják ezen kivétel felállítását. A költségszempont ugyanis nem lehet irányadó, mert a mint a törvényjavaslat is contemplálja, a díjakat amugy is az igazságügyminister fogja majd megállapítani, a félnek tehát mindegy lehet; vajon az ügyvédnek, vagy a községi jegyzőnek fizeti-e az igazságügyminister által megállapított díjat, sőt miután a szakértő közjegyző vagy ügyvéd ugyanazon díjért tartozik majd megcsinálni a kérvényt, mint a dolghoz nem értő községi jegyző, még több előnyvel jár a félre nézve az ügyvédi, mint a községi jegyzői ellenjegyzési kényszer.

A javasolt intézkedés tehát csakis egy osztály érdekében lenne behozva, a községi jegyzők érdekében, nem pedig a nagyközönység érdekében.

A községi jegyzők zugírászkodása bár országszerte türetett, de jogosultsága mindeddig a törvényhozás által elismerve nem volt. A törvényjavaslat akarja ezen zugírászkodást államilag is sanctionálni és nem az ügyvédi kereset csökkentése, a mely tekintve a kérdéses ügyködés jelentéktelenségét, amugy sem jöhet számba, hanem ezen tény elvi jelentősége kényszerit bennünket az ellen felszólalni.

Az állam csak oly közeget ruházhat fel ellenjegyzési joggal telekkönyvi ügyekben, a ki hivatásánál fogva vagy a tőle megkivánt képesítés szerint a telekkönyvhöz ért, a mit a községi, illetve körjegyzőről feltételezni nem lehet, miután a telekkönyvi rüts a jegyzői vizsga tárgyát nem képezi. Különösen kifogásoljuk, hogy a községi jegyző szolgálmi jog bejegyezhetése iránti kérvényeket benyujthasson, mert a szolgálmi joggal való bánáshoz már magában véve oly jogi ismeretek kívántatnak meg, a milyenekkel a laikus rendszerint nem bir.

De a községi jegyző azért sem ruházható fel ellenjegyzési joggal, mert a községi jegyző közhatóság s így állásával fogalmilag össze nem fér az, hogy a fél nevében kérvényeket szerkesztszen és benyujthasson s a felek magánügyeiben mint megbízott szerepelhessen, nem is említve azt, hogy ez által nagyszámu és fontos hivatalos teendőitől elvonatik, a minek káros hatását a közigazgatás sínli meg.

Figyelembe veendő továbbá, hogy a községi jegyzőknek kontárkodása telekkönyvi ügyekben legnagyobb kárára van épen azon községbeli lakosoknak, kiknek érdekében a megtámadásunk tárgyává tett kivétel javaslatba hozatik.

A tapasztalat ugyanis eléggé tanuskodik arról, hogy a fél nem szeret ügyével több helyre fordulni, s hogy annál, a ki a kérvényt megcsinálja, meg fogja csináltatni az okiratot is.

Ennek következése azután az lesz, hogy a községi jegyzők ezután is fognak oly sok rossz okiratot csinálni, a mint eddig csináltak, sőt még bátrabban fogják ezt tehetni, ha a törvény mintegy elismeri, hogy ők a telekkönyvi ügyekhez csak úgy értenek, mint az okleveles ügyvéd vagy a kir. közjegyző. A tapasztalatból tudjuk, hogy a községi lakosok közt a legtöbb per oly okiratok folytán keletkezik, melyeket községi jegyzők tudatlanságból vagy gondatlanságból rosszul szerkesztettek. Az, hogy a jogügylet értéke csekély, nem elég ok arra, hogy az állam az ezzel való elbánást tudatlan, kontár kezekre bizza, mert szegény embernek az ily jogügylet csekély értékű tárgya gyakran egész vagyonát képezi, s a

rossz okirat folytán keletkezett perek még a vagyonosabb embert is érzékenyen károsítják.

Ezen okoknál fogva a javaslat 68. §-ának második kivételét egészen kihagyatni kérjük, de ha az ezen meggyőző érveink daczára mégis felvétetnék, a törvény kijátszásának megakadályozása végett szükségesnek tartjuk, hogy azon érték, a melytől a községi jegyző ügyködése feltételezve van, a törvényben szabatosan meghatározottassék. Ha ugyanis az tekintendő értéknek, a mit a felek az okiratban megjelölnek, akkor átruházásoknál tekintet nélkül az ingatlan valódi értékére legtöbb esetben 200 frton aluli érték fog a szerződésben kitétetni és nagyobb összegű zálogjogok bekebelezésénél attól lehet tartani, hogy a követelés több 200 frtot meg nem haladó összegekre fog felosztatni:

A törvény kijátszásának megakadályozása céljából tehát a második kivétel felvétele esetén ezt a következő intézkedéssel kérjük megtoldatni:

«Értékül ingatlanok átruházásánál nem a felek által kitett névérték, hanem a becsatolandó adóbizonyítvány alapján meghatározandó és az illetékszabásnál mérvadó adóbecsérték fogandó el.

A jelen törvény korlátainak áthágása és a törvény kijátszására célzó cselekmények a telekkönyvi hivatal által esetről esetre a kir. ügyészséggel közlendők és zugírászat gyanánt büntetendők még akkor is, ha a vádlottra a zugírászat üzletszerű folytatása reá nem bizonyítható.»

Jogirodalom.

A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntető-törvény magyarázata. Irta Dr. SCHNIERER ALADÁR egyetemi tanár. Második átdolgozott kiadás. Franklin-Társulat. Budapest 1885.

Jogirodalmi viszonyainknak sajátságos jelensége az, hogy irodalmunk egyes ágainak felvirágzása a codificationalis törekvésekkel, illetve új törvények létrejövetelével szoros összefüggésben áll. Mihelyt jogéletünk valamely fontosabb ága a codificatio stadiumába lép, e téren azonnal élénk irodalmi mozgalmak keletkeznek, s ha a törvényhozási törekvések célát érnek: az új codex nyomán oly gazdag irodalom támad, mely jogirodalmunk ezen ágának előbbi termékeit számban és belbecsben egyaránt felülmulja. S hogy e jelenség büntető jogirodalmunk terén is tapasztalható, azt élénken illusztrálja az a tény, hogy a büntető törvénykönyv alapján készült négy nagyszabású, rendszeres mű elseje: Dr. SCHNIERER egyetemi tanár commentárja már *második kiadásban* jelent meg.

Az újabb megjelenés e gyorsasága legszólóbb bizonyítéka a mű jelességének és elterjedtségének. Minthogy tehát a műben foglaltak — annak nagy elterjedtsége folytán — úgy az elméleti mint a gyakorlati szakemberek előtt egyaránt ismertek; annál inkább felmentve érezzük magunkat a részletes kritikától, mert a jelen sorok csak elkésetten látnak napvilágot s így a második kiadás is közkezen forog. De másrészt az a körülmény, hogy az első kiadás még a codex életbelépte előtt füzetenként jelenvén meg, részletesebb ismertetés tárgyát — tudunkkal — még nem képezte, talán kimagyarázhatja azt, ha a mű újabb megjelenését nem csupán örömmel regisztráljuk, hanem arra, az alábbiakban, pár észrevételt is teszünk.

Az új kiadás nagyjában megegyezik az elsővel, de annak még sem egyszerű lenyomata, a mennyiben a mű nemcsak *bővült* (az első kiadás 628 lapra, a jelenlegi 666 lapra terjed), hanem sok tekintetben joggal *átdolgozott*nak is nevezhető. Ha a két kiadást lapról-lapra összehasonlítjuk, mindenütt fel fogjuk ismerni a szerző azon öntudatos törekvését, hogy művét ezuttal is tökélyesbitse.

Tökéletesbítettett a mű az által, hogy az időközben életbelépett újabb törvények s a kibocsátott új rendeletek az illető helyeken feldolgoztattak; e mellett szerző mindenütt értékesítette a jogirodalom újabb fejleményeit s kiváló gon-

dot fordított arra is, hogy az első kiadásban előjövő hibák és tévedések kijavittassanak.

De a leglényegesebb változás, mely a mű használhatóságát — kivált a gyakorlat emberei előtt — nagyban növelte s mely által szerző nem csekély érdemeket szerzett magának: az új büntető törvény alapján keletkezett *judicaturának gondos feldolgozása*. A mellett, hogy a kir. Curia teljes-ülési határozatai kivétel nélkül fel vannak dolgozva, elszórta, szakaszonként találunk még mintegy 500 oly felső bírósági határozatot is, melyek elvi kijelentést tartalmaznak.

Ez által a mű felső bírósági praxisunkat feltüntetvén, a gyakorlati szakemberek között valószínűleg még szélesebb körökben fog elterjedni, annyival inkább, mert commentár alakjában levén irva, a gyakorlati igényeknek amugy is kiválóan megfelel. Egyébként a commentár-módszer hiányait szerencsésen enyhíti szerző azon — a német jogirodalomban SCHWARZE által kezdeményezett — módszer acceptálásával, hogy az egyes fejezetek élén összefoglalva és rendszeresen tárgyalja mindazon theoretikus elveket és tanokat, melyek az illető fejezetben foglalt anyagra vonatkoznak. Ezután idéztetnek a törvény szakaszai s minden egyes szakasz után következik annak magyarázata, mely magyarázatnál a *szakirodalom*, valamint a *judicatura megállapodásai*, — mely utóbbiak gyakorlati szempontból a törvény legjobb commentárját képezik, — egyaránt felhasználhattak.

De bármily örömmel constatáljuk az újabb kiadás sokoldalú tökélyesbítését, van még egy szempont, melyet — néhány apróbb tévedés és tollhiba kijavítása mellett — a mű újabb megjelenésénél figyelembe vétetni szeretnénk s ez: a *kritikai szempont*.

Jogirodalmunkban átalán s így a büntetőjog terén is, — kivéve itt néhány nagyobb monographiát, — *élénk hiányt érezzük* a történeti módszer és az összehasonlító és kritikai álláspont figyelembe vételének. A két előbbi mellőzését kimagyarázza egyrészt az, hogy a hazai jogtörténet jelenleg — fájdalom — az elhanyagoltabb disciplinák közé tartozik, másrészt az, hogy egy tételes törvény commentálásának keretébe a külföldi törvényekkel való összehasonlítás nehezebben lett volna bevonható; de az utolsó tekintetben, megvalljuk, részünkről azt reméltük, hogy ez újabb kiadásnál úgy a törvény intézkedéseivel mint a *judicaturával* szemben a szerző kritikai állást fog elfoglalni s e várakozásunk, tekintve szerző kiváló állását és széles körű tudományos ismereteit, vele szemben annyival inkább jogosult volt, mert a codex életbe lépte óta hábar csak pár év, de mégis annyi idő már lefolyt, hogy a törvénynek legalább egyes intézkedései felett behatóbb bírálati megjegyzéseket lehessen tenni. Valószínűnek tartjuk ugyan, hogy a kritika mellőzése első sorban a mű nagyobb terjedelmének elkerülése céljából történt, de azt hisszük, ez ily nagyszabású műnél csak mellékes ok.

Azon reményben tehát, hogy az újabb kiadásnál a mű e szempontból is átdolgozottni fog, annak kijelentésével zárjuk be észrevételeinket, hogy SCHNIERER műve jogirodalmunknak kiváló díszére válik s a különben is nagybecsű munka az átdolgozás által hasznavehetőségben és belbecsben még inkább növekedett.

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A házassági jog köréből.

A *Jogt. Közl.* f. évi 29. számában SZTEHLO KORNÉL következő házassági jogesetet közölt: «Oszták kath. férj és magyar kath. feleség. A férj evangélikus lett és Lübeckben német honpolgárságot nyerve a lübecki Landesgericht által 1883-ban kath. nejtől «gänzlich und dem Bande nach» elvá-

lasztatott és azóta ugyancsak másodsor megnősülvén, tényleg más nő férje. A nő visszatért Magyarországra; itt protestans hitre tért át és most újból férjhez akar menni.» Kérdés tehát: vajon a házasság felbontása idején kath. nőre nézve hatályos-e a lübecki törvényszék ítélete a hazai jog szempontjából is? Osszekelhet-e tehát ezen nő Magyarországon protestans férfival anélkül, hogy magára nézve az illetékes hazai bíróságnál újból a házasság felbontását kieszközölne?

SZTEHLO KORNÉL szerint, kinek véleményét ezen kérdésre nézve az érdekeltek kérték, az illető protestans hitre áttért nő nálunk válóper nélkül protestans emberrel új házasságra léphet.

Ugyancsak a *Jogt. Közl.* f. é. 34. számában dr. FISCHER LAJOS ezen jogesetet szintén megbeszélés tárgyává tette és az ellenkező nézetnek adott kifejezést. Meggyőződése szerint ugyanis az esetbeli nő házasságának az illetékes hazai bíróság által leendő felbontása nélkül új házasságra nem léphet, mert a lübecki törvényszék ítéletének a hazai jog szempontjából a nőre nézve azért nem lehet semmi jogi hatálya, «mert ezen törvényszék kétségtelenül a házastársakra vonatkozólag Ausztriában kimondott ágy- és asztaltóli különvetés alapján, csak a férjre nézve bontotta fel a házasságot: gänzlich und dem Bande nach, tekintettel a protestans házassági jog amaz elvére, hogy örökös különvetés nem létezik», s így a nőre nézve az ítéletileg kimondott separatio teljes divortiummá csak úgy válhatik, ha az protestans hitre áttérve, az illetékes hazai bíróságnál a házasság teljes felbontását önmagára nézve is kieszközölné.

Azt hittem, hogy SZTEHLO KORNÉL dr. FISCHER LAJOS ezen czáfolatára maga fog válaszolni, de miután úgy látszik ezt tenni nem szándékozik, és a kérdés elég érdekes, hogy SZTEHLO KORNÉL bár praecis, de nem elég kimerítő indoklása mellett is behatóbban tárgyalassék, nem tartom feleslegesnek dr. FISCHER LAJOS érvei és a tételes jog ide vonatkozó intézkedései között párhuzamot vonva, a SZTEHLO KORNÉL által elfoglalt álláspont helyességének indoklásául még a következőket felhozni.

Dr. FISCHER LAJOS azon feltevésből indul ki, mintha a lübecki országos törvényszék az oszták házassági jogot alapul véve, csak a férjre nézve bontotta volna fel teljesen a házasságot, a nőre nézve azonban csak separatiót rendelt. Ezen feltevés azonban nemcsak hogy az ausztr. polg. törvénykönyv szempontjából lehetetlenség gyanánt jelenkezik, miként alantabb lesz alkalmam kimutatni, hanem a SZTEHLO KORNÉL által közölt tényvázlattal sem egyeztethető össze.

A miként az eset közöltetett, a férfi egybekeléskor oszták alattvaló volt, következésképen az 1879. évi L. tcz. 34. §-a szerint a nő férjhez menetele alkalmával magyar állampolgárságát elvesztvén, szintén oszták honossá lett. Később pedig, midőn a férj német-birodalmi állampolgárságot nyert, a szerzett honosság nejeire is kiterjedt — ki ausztriai alattvalói minőségét az 1832. évi márczius 24-én kelt patens szerint elvesztette.

Igy tehát a lübecki országos törvényszék akkor, midőn a férj előtte (Lübeckben, tehát a német birodalomban) a házasság felbontását szorgalmazta, csakis a német birodalomban érvényben levő házassági jogszabályok szerint hozhatott ítéletet, miután mint fentebb kimutattam két német birodalmi állampolgár közt érvényesen fennálló házasság felbontása képezte a hozandó bírói határozat tárgyát. Már pedig a német birodalomban az 1875. évi február hó 6-án kelt birodalmi törvény («Über die Beurkundung des Personen-Standes und die Eheschliessung») szerint, a válóperekre nézve egyedül illetékes polgári bíróságok kötelesek a jelzett birodalmi törvény életbeléptetése vagyis 1876. évi január hó 1-je után, valamennyi már folyamatban levő és azontul indítandó válóperben, ha az elválasztásnak helyét látják, a házassági köteleket teljesen felbontani (77. §.), hábar a fele-

kezeti jog szerint csakis ágy- és asztaltóli különvetésnek lenne helye.

Ezek szerint tehát kétséget nem szenved, hogy a lübecki orsz. törvényszék fentemlített ítélete, melylyel német birodalmi állampolgárok közötti házasságra a német birodalmi házassági jogot alkalmazva, azt mindkét félre nézve felbontotta, még a nemzetközi jog szempontjából sem eshetik kifogás alá.

Kérdés tárgyát tehát pusztán csakis az képezheti, vajon a lübecki országos törvényszék ítélete, melylyel, mint fent kifejtettem, a házassági kötelék nemcsak a férjre, hanem a nőre nézve is teljesen felbontatott, nem ütközik-e a hazai protestáns házassági jog abszolút jellegű szabályába úgy, hogy e miatt annak nálunk hatályt tulajdonítani nem lehet? És ezen kérdésre határozott nemmel kell felelnünk; mert protestáns házassági jogunkban a házassági kötelék felbontásának elve nyert sanctiót, következésképp a lübecki országos törvényszék ítélete ezen házassági jog abszolút jelentőségű intézkedésébe nem ütköztetve, az nálunk a protestáns házassági jog szempontjából is jogérvényesnek tekintendő, s így a kérdéses házassági kötelék felbontása mint «res judicata» hazai bíróság előtt ítélet tárgyát nem is képezhetné. Hogy a protestáns hitfelekezet házassági joga alkalmazandó jelen esetben, az 1868. évi LIII. tcz. 8. §-ának azon rendelkezésében leli alapját, mely szerint «az áttérnek áttérése utáni minden cselekvényei azon egyház tanai szerint ítélandók meg, melybe áttért, s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők»; már pedig a kérdéses esetben az illető nő protestáns hitre tért át, következésképp reá nézve az állítólagos házassági akadály (impedim. ligaminis) léte vagy nem léte a protestáns hitfelekezet házassági joga szerint ítélandó meg.

Fenebb említettem, hogy dr. FISCHER LAJOS ur abbéli állítása, hogy a lübecki törvényszék az ausztriai jogot alapul véve csak a férjre nézve mondotta ki a divortiumot, a nőre nézve azonban pusztán separatiót rendelt, nemcsak a közölt tényvázlattal, hanem az osztrák házassági joggal sem egyeztethető össze; ennek igazolására minden további érvelés mellőzésével szószerint idézem az ausztriai polgári törvénykönyvnek ide vonatkozó szakaszát: §. 111. «Das Band einer giltigen Ehe kann zwischen katholischen Personen nur durch den Tod des einen Ehegatten getrennt werden. Eben so unaufloslich ist das Band der Ehe, wenn auch nur Ein Theil schon zur Zeit der geschlossenen Ehe der katholischen Religion zugethan war».

És végül még csak egyet. Dr. FISCHER LAJOS ur azt is állítja, hogy SZTEHLO KORNÉL ellentétes véleményére nyilván az a tévedése szolgáltatott okot, mintha a protestáns házassági jog szerint a házasság eo ipso való megszűnésének is helye lenne, vagyis, hogy a kérdéses eset elbírálásánál azon tévnyezet által vezéreltetett, mintha a katolika és protestáns házasságok házasságára nézve a szentszék által ítéletileg kimondott separatio (a thoro et mensa) alapján a protestáns fél önmagára nézve a házassági köteléket eo ipso megszüntnek tekinthetné. Hogy ez az állítás mennyire merész, s hogy a tévedés lehetősége is ki volt zárva, legjobban igazolja maga a közölt tényvázlat és az annak kapcsán felvetett kérdés, mely abban culminál, vajon hatályos-e prot. házassági jogunk szempontjából a házasságnak a katolikus nőre nézve *külföldön lett teljes felbontása*? Tehát nem separatio, hanem a házassági kötelék *teljes felbontásának* hatálya forog szóban.

OEFFNER FERENCZ.

Hagyatéki ingók birói foglalásának kérdéséhez.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 39. számának mellékletén közölt 4768/1885 számú curiai ítélet alapjául szolgáló jogesetet nem ismerem, sem a közölt határozatokból a tényállást egész pontossággal kivennem nem sikerült.

Annyi azonban bizonyos, hogy az indokokban kimondott jogelv a bírálathoz ki nem állja.

Ellenkezik az nemcsak eddigi gyakorlatunkkal, hanem örökösödési jogunk egyik jogelvével, melyet pedig felsőbb bíróságaink ez ideig teljességében fentartani iparkodtak.

Értem az ipso jure örökösödés jogelvét, mely szerint az örökös örökösi minősége, jogai, kötelezettségei, úgy szintén a hagyatéki feletti rendelkezés, vagy annak átháramlása nem függ «az öröklési kérdés megoldásától», hanem törvény által van szabályozva.

Magyar jog szerint az «öröklési kérdés megoldására» szükség nincs, sőt jogéletünkben valóságos terra incognita legfőleg az igénylők közti peres kérdések eldöntéséről lehet szó, a mit én azonos fogalomnak nem tartok.

Ha az ipso jure örökösödés elvét feltétlenül követjük, akkor az örökséget igénylők adósságaiért a hagyatéki vagyont is lehet foglalás alá venni.

A foglalásnál nem kérdés, hogy a lefoglalt ingók a végrehajtást szenvedettnek valóságos öröklött tulajdonát képezik-e. A valódi örökösnek mindig módjában lesz tulajdoni igénykeresettel fellépni, s ha örökösi minőségét a foglalás tárgyaira igazolni tudja, azok a zár alól fel fognak oldatni; de nem azért, mert «az öröklés kérdése még megoldva nincs» — hanem azért, mert tulajdoni igényét igazolta.

Ha állana a curiai ítélet indokaiban kimondott elv, akkor csakis a legkritikább esetben lehetne öröklött ingóságokra végrehajtást vezetni.

Örökösödési eljárásunk szerint ugyanis, ha csupán nagykoru örökösök vannak, ezek az ingó vagyont a bíróság közbejötté nélkül birtokba vehetik, azon megosztzkodhatnak.

Mi történik, ha az örökösök nem kérnek birói beavatkozást s ha az adós örökös vagy az igényperbeli felperes mindig azzal áll elő, hogy «az öröklés kérdése még megoldva nincs;» vajon mindig feloldatik a zárlat daczára annak, hogy az ipso jure elvénél fogva az adós már valóságos tulajdonos?

Vagy mikép kell «az öröklés kérdését megoldatni,» hogy a hitelező kielégítést nyerjen?

Az ítéletben kimondott elv követése ily esetekben lehetlenné teszi a hitelező kielégítését, pedig kétlem, hogy a kir. Curia ezt helyesnek tartaná.

Dr. F. S.,
miskolci ügyvéd.

Különfélék.

— **Vivisectio a Fortunában.** A Fortuna fogházának egyik cellájában 14 hónap óta várja felszabadulását egy szerencsétlen ifju, a kinek az a baja esett meg, hogy elmebeli állapota fölött vitába elegyedtek a tudomány férfiai: törvényszéki orvosok, pszichiáterek, közegészségügyi tanácsosok. A legfőbb baja azonban nem ez, hanem ama körülmény, hogy míg a tudós urak az ő elméjét a saját elméjükkel bonczolják és szétszedik, neki a vizsgálati fogságot ép úgy indok nélkül kell tünie, a mily indok nélküliek az ügyet zavaró országos közegészségügyi tanácsnak országszerte ismert bölcs véleményei. Ez elmevizsgálat története pedig a következő. Még az 1884. év szeptember havában vizsgálati fogságba helyezték Tóth Józsefet, a ki ellen egy kocsistársán elkövetett gyilkosság kísérlete miatt vádat emeltek. Már letartóztatásakor feltűnt, hogy a vádlott szellemi és testi nyomorék egyaránt. Arczának kifejezése a hülyeséget árulja el; feje több helyen lórugasoktól be van horpadva, a jobb karja pedig oly törést szenvedett volt, hogy csak a bőrön lóg és használatra teljesen alkalmatlan. Ama tettét, hogy beretvával kocsistársának nyakát megmetszé, csak balkarjával követhette el. Dr. Ajtay törvényszéki orvos véleményadásra szólítottván fel, a vádlott elmebeli állapotára nézve úgy személyes meggyőződésből, valamint a vizsgálati iratok alap-

ján abbéli véleményét terjesztette a törvényszék elé, hogy vádlott a vádbeli cselekményt *teljesen beszámíthatlan állapotban követte el*. A kir. ügyész és a vizsgálóbíró, minthogy a törvényszéki orvos véleménye alapján a vádlottat fölmenteni és azonnal szabad lábra helyezni kellett volna, — a mi a jogszolgáltatásra nagy csapás lett volna, — nagy sebtiben fölterjesztették az iratokat a közegészségügyi tanácshoz, miután még az a tiszteletteljes kérelem is beékeltetett az átiratba, hogy «bár köztudomásu hogy az orsz. közegészségügyi tanács nem szokott indokolni», legyenek oly kegyesek a nagyságos urak ez egyszer a gyengébbek kedvéért mégis csak megokolni bölcs nézetüket. Eltelt egy negyedév, eltelt egy félév, a tanács még mindig nem véleményezett, Tóth József még mindig nem szabadult ki. Végre miután a védő sürgetésére hétről-hétre esdő levelek mentek a törvényszéktől a tanácshoz, hogy legyenek kegyelmesek a fogva lévő vádlott iránt és mondja ki már egyszer a nagy szót: több mint félévi vizsgálati fogság után végre beérkezett a vörös papirosu megkeresésekbe temetett tanácsi vélemény. Kitűzetett a végtárgyalás, meghivatott a törvényszéki orvos is. Felolvasásra került a tanácsi vélemény is. E vélemény azonban — *horribile dictu* — nem is az ügyre látszott vonatkozni. Egy «szándékos emberölés elkövetésével» vádolt Tóth Józsefről szól és kimondja róla — *pur et simple* — hogy nem bolond és elmebeli állapotja nincs megzavarva. Az Ajtay véleményének egy sora sem lett fölülvizsgálva, sem a fölülvéleményben megemlítve, és egy szónyi indokkal sem támogatta a tanács meglepő «testületi» határozatát. Az ügyész, a védő, a bíróság tisztában voltak vele, hogy ez a felülvélemény teljesen értéktelen, és miután a védelem fel-említette, hogy a tanács a vizsgálati iratokat át sem olvashatta, annálkevésbé, hogy a vádlottat megvizsgálták volna (az előbbi némelykor, az utóbbi egyáltalán nem szokásos), felhivatott Ajtay törvényszéki orvos, hogy most már a végtárgyaláson tapasztaltak alapján mondjon véleményt. A törvényszéki orvos fentartotta abbéli véleményét, hogy vádlott tette elkövetésekor beszámíthatlan volt. Miután a közvádoló megtartotta vádbeszédét, és a védő előterjesztette védelmét, a törvényszék visszavonult, miután pedig újra megjelent a pódiumon, ítélet helyett azt hirdette ki, hogy a dolgot nem hagyhatja annyiban (most meg a törvényszéknek látszott nehezebbé esni, hogy a vádlottat felmentse) újra meg kell vizsgálni a szerencsétlen Tóth József elmebeli állapotát. A védő tiltakozott, de semmiségi panaszával sem akaszthatván meg a közbevetett intézkedést, Tóth József agya újra kiszolgáltatót a tudománynak, ő maga pedig vizsgálati fogságban maradt. Történt pedig ez 7 havi vizsgálati fogság után. A vádlott már ekkor türelmetlen kezdett lenni; felkérérdzkedett raportokra, hogy hát mi történik ő velem. Megnyugtatták azzal, hogy most még két igen derék, becsületes tudós ur fogja az ő eszét okulárén át nézni, csak viselje türelemmel a sorsát és bizzék a jó istenben. Tóth József bizott és nyugodtan hagyta Laufenaer tanár és Glück törvényszéki orvos által «elmebeli állapotát» újra megvizsgálni. Laufenaer a védelem részéről, és dr. Glück a vád részéről felülvizsgálván Ajtay véleményét, ennél még határozottabban jelentették ki, hogy Tóth József *beszámíthatlan állapotban követte el tettét*. Három kiváló orvos véleménye feküdt a törvényszék előtt, de ennek daczára nem tartatott meg az újabb végtárgyalás, a vádlott nem bocsájtatott szabadlábra. És mikor a vádlott már 9 hónapig volt vizsgálati fogságban, a pótvizsgálatra kirendelt vizsgálóbírónak az a szerencsétlen gondolatja támadt, hogy megint csak a közegészségügyi tanácshoz terjesztette fel a véleményt. És bár azóta már 4 hónap telt el és bár a vádlott már 13 hónap óta van vizsgálati fogságban, a tanács még mindig nem «felülvéleményezett». A büntetőtörvényszék elnöke már két ízben irt fel az igazságügyminiszterhez, sürgesse meg a tanácsot. A tanács

hallgat. Annyi mégis történt, hogy a tanács egy emberét leküldte a Fortunába, nézné meg személyesen, hogy hát micsoda ember is az a Tóth József, a kiről ők azt irták, hogy okos ember. Ez a tanácsos ur pedig — a vizsgálóbíró tudta nélkül — bement a czellába, újra mikroszkop alá tette Tóth József agyrészeit és aztán visszament a tanács láthatlan világába. Vélemény még mindig nem érkezett. Tóth József még mindig fogságban van. Ilyen a mi kriminális eljárásunkban — a *vivisectio*.

— **A sommás eljárás és a közvetlen szóbeliség.**
Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: Az 1868. évi LIV. tcz. 114. és köv. §-ai körülmenyesen rendezik a sommás eljárást, melyet röviden akként lehetne jellemezni, hogy a tárgyaló bíró köteles a felek szóbeli előadásai alapján az ügyállást kinyomozni, azt röviden jegyzőkönyvbe venni és az eljárás berekesztése után azonnal ítéletet mondani. Az idézett törvény érvényének első éveiben lelkiismeretesen végrehajtva lett és a semmitűszék csak kivételesen jutott azon helyzetbe, hogy tapasztalván, miszerint a szóváltások nem bírói toll által foglaltattak jegyzőkönyvbe és hogy az ítélet a felek által szerkesztett jegyzőkönyv alapján lett meghozva, az eljárást a prdts 304. §-a alapján a 297. §. 1. pontjára hivatkozással megsemmisítse. És mit tapasztalunk most, a szóbeli közvetlenség ígéretföldének küszöbén? Azt, hogy a fővárosban úgy, mint a vidéken a sommás (szóbeli) tárgyalás a kivétel, az írásbeli tárgyalás pedig a szabály; csak a formalis periratok hiányzanak, a terjedelmes perbeszédék azonban megvannak és ritka eset, hogy a bíró a tárgyalási jegyzőkönyv berekesztése után «azonnal» hozna ítéletet; rendszerint annak kihirdetésére határnapot tűz ki, mely a határidők szokásos nézeteivel állapittatik meg. Ekként, eltekintve a pervezetés türheteretlen elhúzásától mint gyakorlati következménytől, a sommás eljárást szabályozó törvényt az élet vagy mondjuk a visszaélés hatályon kívül helyezi a nélkül, hogy a felső fok ezen fenakadna. *Dr. Sz. A.*

— **A bűnvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere felett a napokban tanácskozás tartatott az igazságügyi államtitkár és a javaslat szerzője közt.** Mint értesülünk, megállapodás történt abban, hogy a javaslat felebbezési rendszere lesz kiindulási pontul veendő; elvi módosítás csak annyiban van czélba véve, hogy a másodfoku szóbeli tárgyalás nem a királyi tábla székhelyén tartatnék, hanem a törvényszék székhelyén a (decentralisált) kir. tábla tagjaiból alakított tanács előtt. A mozgó táblai tanácsok eszméjét mi már három évvel ezelőtt felvetettük s a Jogászegylet vitájában ezen eszme több oldalról pártolásra talált. (L. XII. füzet 46. és 225. l.) Ma is azon véleményben vagyunk, hogy a szakbírói rendszer keretében a szóbeliség csakis az alapon létesíthető.

— **A magyar jogászegyülés állandó bizottsága** a német jogászegyüléshez 25 éves fenállásának ünnepén a következő üdvözlő iratot intézte:

«A német jogászegyülés, melynek működése nemcsak Németország törvényhozásának nagy művét hathatósan elősegítette, hanem a jogtudomány fejlesztését általában jelentékenyen előmozdította, melynek munkálkodását mi mindenkör éber figyelemmel kísértük és műkölésének eredményét sok tekintetben felhasználtuk, a jelen évben üli meg huszonöt éves fenállásának ünnepét. Megragadjuk az alkalmat, hogy rokonszenvünknek és a német jogászegyülés további működéséhez szerencsekívánatainknak őszinte kifejezést adjunk.

A német jogászegyülés elnöke következőleg válaszolt:
«Freudig bewegt haben wir die Begrüssung des ständigen Ausschusses des ungarischen Juristentages zur Feier des 25 jährigen Bestehens unseres deutschen Juristentages erhalten. Mit grossem Interesse haben wir von den entsprechend gleichen Bestrebungen und dem erfreulichen Gedeihen des ungarischen Bruderbundes Kenntniss genommen. Indem wir uns in den Bemühungen, die für civilisirte Nationen im Grossen und Wesentlichen gleichen Grundsätze der Gerechtigkeit zur Geltung zu bringen, geeint wissen, danken wir verbindlichst für Ihre freundliche Theilnahme und hoffen wir, dass beide juristische Vereine noch einer langen gedeihlichen und wirkungsvollen Zukunft sich erfreuen werden.
Der Vorsitzende: GNEIST.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3

Tartalom: Az antwerpeni nemzetközi kereskedelmi jogi congressus. Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól. — A folytonos és folytatálagos büncselekvények tana. Dr. BALOGH JENŐ-től. — Jogirodalom: Der deutsche Civilprocess in practischer Bethätigung von dr. O. BÄHR Reichsgerichtsath a. D. Jena. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Egy kis szemle a bányajogi gyakorlat terén. Dr. SIPOS ÁRPÁD nagyváradai kir. jogakad. tanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az antwerpeni nemzetközi kereskedelmi jogi congressus.

Antwerpenben folyó évi szeptember 27-től október 3-ig nemzetközi kereskedelmi jogi congressus tartatott. A congressust a belga kormány rendezte, s annak előkészítése és vezetése báró LAMBERMONT államminister elnöklete alatt külön szervező bizottság által történt. A részvételre első sorban a különböző államkormányok szólítottak fel; de azonfelül, miután a congressusnak szorosán vett hivatalos jellege nem volt, bírói testületek, egyetemek, jogi társaságok, kereskedelmi kamarák és egyesületek, tőzsdék és bankok is hivattak meg. A meghívásra majdnem kétszáz képviselő jelent meg, nemcsak az európai államokból, hanem még Amerikából és Ázsiából (Japánból) is. Különösen erősen volt képviselve a francia elem, a mi annyival nagyobb jelentőséggel bírt, minél távolabb tartották magukat a francziák azelőtt a különböző törekvésektől, melyek nemzetközi jogegységesítésre irányultak. Ellenben igen gyengén volt képviselve a német elem, s különösen kormányképviselő sem Németországból, sem Ausztriából nem volt jelen. A magyar kormány sem tartotta érdemesnek magát képviseltetni, s e közlemény íróján kívül, a ki a kolozsvári egyetemet képviselte, Magyarországból egyáltalán senki sem jelent meg.

A congressus feladatát a kereskedelmi jog nemzetközi egységesítésének előmozdítása képezte oly módon, hogy a különböző nemzetek képviselői egymással a közvetlen eszmecsere és vitatkozás terére lépven, közös megállapodás történjék oly elvekben, melyek belső teljességük által alkalmasak legyenek arra, hogy az egyes államok törvényhozásai részéről egyenlően elfogadtassanak. A congressus különbözött tehát az oly nemzetközi tanácskozmányoktól, melyek mint pl. a posta- és távirda-congressusok s hasonlóak vagy éppen a szorosán vett diplomaticus congressusok és konferenciák, a résztvevő államokra nézve közvetlenül kötelező szerződéses határozatok hozatala végett tartatnak. Olyan nemzetközi jogászgyűlés természetével bírt, minők ujabban különösen az «Institut de droit international» vagy az «Association pour la réforme et la codification du droit international» által is rendeztetek; fokozva azonban jelentőségében az által, hogy a kormány kezdeményezésére ült össze s nagy részben kormányképviselőkből is alakult, de a többi résztvevők sem mint magánegyének, hanem mint képviselők jelentek meg.

Ha azonban a congressus sikeres munkát akart végezni, bizonyos önkorlátozásra volt szüksége. A kereskedelmi jog köre, különösen ha azt abban a tágabb értelemben vesszük, melyben a váltó- és tengerjogot is magában foglalja, oly nagy kiterjedéssel bír, hogy egy csak néhány napon át működő testület azt egészében megközelíteni sem képes. De

különben is a kereskedelmi jog egyes részei igen különböző mértékben teszik kívánatosná a nemzetközi egységesítést, minélfogva biztosan célt érni csak úgy lehet, ha egyelőre minden törekvés azokra összpontosítatik, melyekre nézve az egységesítés legszükségesebb. Mint ilyeneket a congressus szervező bizottsága különösen a váltójogot, a tengerjogot és a fuvarozási jogot ismerte fel s csakugyan ezen részek azok, melyekben a törvényhozási különbségek legtöbbször adnak okot nemzetközi jogösszeütközésekre s melyek éppen azért már eddig is az egységesítési törekvések központját képezték. Minthogy azonban a vasuti fuvarozási jog időközben a teljesen hivatalos jellegű *berni* congressuson képezte a különböző kormányok közös tanácskozásának tárgyát: a szervező bizottság a további tárgyalásokat erre nézve már fölöslegeseknek ítélte s ennek folytán a congressus feladatát egyedül a *váltó- és tengerjogra* korlátozta.

A váltó- és tengerjog egymástóli távolsága s az idő rövidsége folytán célszerűnek ítéltetett továbbá, hogy a congressus két egészen külön osztályban működjék; a résztvevők tetszésére bizatván, melyikhez akarnak csatlakozni. A váltójogi osztály E. PIRMEZ államminister, a tengerjogi osztály V. JACOBS volt igazságügyminister elnöklete alatt tanácskozott, a két osztályelnök feladata lévén egyuttal, hogy az osztályok megállapodásairól a bezáró teljes ülésnek számot adjanak, a nélkül azonban, hogy a teljes ülés újabb vitába és határozathozatalba bocsátkozott volna.

A váltójogi osztály tanácskozásainak alapjául egy formulázott törvényjavaslat: «*Projet de loi internationale sur les lettres de change et autres titres négociables*» szolgált, melyet a szervező bizottság dolgozott ki, s mely 57 cikkben nemcsak a váltót szabályozta, hanem azonfelül még *chèque-re* s más értékpapírokra érve is tartalmazott rendelkezést. Ezen törvényjavaslat mellett még más javaslatok is terjesztettek a congressus elé, úgy egyes résztvevők mint testületek által, a melyek közül kivált azon javaslat, melyet C. NORSA kezdeményezésére az «Institut de droit international» dolgozott ki. A tárgyalás némely előzetes kérdés után, mindenekelőtt a váltóképességre irányult s teljes egyhangúság nyilvánult az iránt, hogy a nemzetközi egységes váltójog csak az általános váltóképesség elvére fektethető. Annál nagyobb ellentétek merültek fel a váltókellékek tárgyában, különösen azon kérdésben, vajon a váltó bemutatóra is szólhat-e? A többség igenlő értelemben határozott, egyuttal elvetette a német váltórendszabálynak azon kellékét, hogy a váltó mint ilyen megjelölendő; a váltókelteztést, valamint a fizetés helyének és idejének kitüntetését pedig csak oly módon írta elő, hogy azoknak hiánya semmisségi okul ne szolgáljon. Még élesebb ellentét nyilvánult a fedezet (provisió) kérdésében, sőt a tulajdonképeni csata a német váltójogi rendszer között, mely a váltót az alapul fekvő viszonyoktól teljesen függetlenítette s a francia rendszer között, mely a váltót a fedezettel szoros kapcsolatban veszi elbírálás alá s a rendeltetést egyenesen a kibocsátó által az elfogadónak adott fedezet tulajdonosául tekinti, éppen itt volt vivandó. A francia elem lévén többségben, a formális győzelem a francia rendszer felé hajlott, daczára hogy még számos francia képviselő is elismerte a német rendszer helyességét. Nehogy

azonban mégis a francia rendszer egyoldalú elfogadása az egységesítés kitűzött célját zátonyra vezesse, azon engedmény tételét, hogy a francia rendszer értelmében elfogadott rendelkezésekkel párhuzamosan a javaslatba a német rendszernek megfelelő szabályok is vétessenek fel, tetszésére bizatván az egyes államoknak, hogy a kettő közül melyiket kívánják elfogadni? E megoldásban a congressus annyival inkább nyugodott meg, mert elvégre a fedezet kérdése a francia jog szerint sem gyakorol a váltóra oly befolyást, mely egyenesen annak érvényére hatna ki; sőt harmadik személyekre nézve e kérdés a francia jog értelmében époly közönbös, mint a német váltójog szerint. E megnyugvásban részünkről feltétlenül osztozni nem tudunk ugyan; mindazonáltal elismerjük, hogy ha az egyenlősítés minden más lényeges kérdésben sikerül, a fedezet kérdésében mutatkozó ellentét az egységet nagyon csekély mértékben zavarná meg. S midőn örömmel constatáljuk azon tényt, hogy a congressus minden további kérdésben teljes megállapodásra jutott, s hogy a francziák is készséggel elismerték azon elavult elvek tartatlanságát, melyek a Code de commerce-ben különösen a helykülönbség, az üres forgatmány s más tekintetben fenállanak s hogy a congressus által letárgyalt s elfogadott javaslat egészben véve azon eszmék magaslatán áll, melyek a német váltórendszabály alapján majdnem minden újabb váltójogi legislatióban szentesítve lettek: akkor ezzel szükségképpen el kell ismernünk azt, hogy a congressus oly eredménynyel végződött, mely a kitűzött célnak teljesen megfelel.

A mi a congressus tengerjogi osztályának tárgyalásait illeti, azok négy alosztályban folytak, s egy 65 pontból álló s a szervező bizottság által előzetesen szétküldött kérdőívre (questionnaire) támaszkodtak. A hozott határozatok kiterjednek különösen: a tengeri hajókra vonatkozó jogokra, a hajótulajdonosok jogviszonyaira, a hajókapitány jogállására, a hajós-elismervényre (connaissance), a hajószemélyzetre, a tengeri fuvarozásra, a hajókárookra (avaries), a tengeri biztosításra és a hajókölcsonre (contrat à la grosse). Az e részbeni megállapodások is a tudomány és gyakorlat által egyaránt leghelyesebbeknek ítélt elveket tükröztetik vissza, s reánk nézve annál nagyobb jelentőséggel bírnak, minél elodázhatlanabb szükség, hogy mult századbeli tengerjogunkat mielőbb mással felcseréljük.

Megemlítjük végül a congressus zárulásának azon egyhangulag kifejezett óhaját, hogy a belga kormány, mely a congressus rendezése által oly nagy érdemeket szerzett, a kereskedelmi jog nemzetközi egységesítésének törekvésében tovább is a vezérszerepre vállalkozzék s a kitűzött nagy célt egy mielőbb összehívandó újabb congressus rendezése által is előmozdítsa.

Dr. NAGY FERENCZ,
kolozsvári egyetemi tanár.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

5. §. A folytatólagos bűncselekvény körül felmerülő fontosabb gyakorlati kérdések.

Bármily vitás legyen is a folytatólagos bűncselekvények fogalma, bármily eltérő nézetek uralkodjanak e cselekvények ismérvei tekintetében, ma már nem szenved kétséget, hogy a folytatólagos büntett fogalma okvetlenül szükséges és a vita nem is a körül folyik, hogy létezik e folytatólagos büntett vagy nem, hanem a körül, hogy mik képezik ennek ismérveit. Mi azt állítottuk, hogy a bírónak folytatólagos delictumot kell megállapítani, ha látja, hogy a tettes több cselekvény által ugyanazon jogszabályt többször megsértette és mindezen büntettek vagy vétségek ugyanazon bűnös elhatározás kifolyását képezik. Ily esetben a bírónak egy büntetést (és nem összbüntetést, mint a bűnhalmazatnál) kell kiszabni; mert a modern criminalisták teljesen egyetértenek a tekin-

tetben is, hogy a folytatólagos büntettet egy bűncselekvény gyanánt kell tekinteni; mert itt a több cselekvény nem önálló, hanem a subjectiv (elhatározás egysége) és az objectiv egység (a sértett jogszabály azonossága) folytán egy bünténnyel van összekapcsolva.

Ismét igen vitás kérdés azonban, hogy a folytatólagos büntett a bűnisméltlésnél enyhébben vagy súlyosabban büntetendő-e? KRAUSHAAR, JOHN és mások azt állítják, hogy a folytatólagos büntett enyhébben büntetendő; mert — szerintük — mihelyt az első büntett elkövetett: 1. meggyöngítettik azon ellenszenv, azon irtózás, melylyel egy oly egyén, ki még büntettet nem követett el, a büntett elkövetése iránt viseltetik, 2. a tettes rettegni kezd a fölfedeztetéstől és ez már újabb büntettek elkövetésére indítja őt; mert azt hiszi, hogy ha már a bűn útjára lépett, ugyis mindegy, követ-e el még néhány bűncselekvényt, vagy nem; 3. ha az első bűncselekvény elkövetett, ha az első lépés megtörtént, nagyobb lesz az inger is új büntettek elkövetésére.

Ezzel szemben HÄLSCHNER, KÖSTLIN, BURI és mások azon nézeten vannak, hogy a folytatólagos bűncselekvény az egyszerű delictumnál súlyosabban büntetendő; mert ennél «a bűnös akarat nagyobb intensitása jelentkezik, az eredményezett jogsértés quantitative nagyobb és a közfelfogás szerint is a bünfolytatás nagyobb elvetemültség jele.²

Részünkről azon — ma már mindinkább elfogadott — véleményen vagyunk, hogy a folytatólagos bűncselekvény súlyosabban büntetendő, mint az egyszerű delictum (mert itt a tettes nagyobb gonoszsága a cselekvény többszöri elkövetéséből kiderül s a tettes több ízben követ el törvénysértést), de viszont a folytatólagos büntett a bűnisméltlésnél rendszerint enyhébben büntetendő és pedig azért, mert itt a tettesnek csak egyszer kellett bűnös elhatározásra jutni, míg ellenben a bűnisméltlésnél a tettes minden cselekvényre külön-külön határozta el magát. Már pedig ha az egységes elhatározást többször számítanánk be, igazságtalanságot követnénk el és tagadhatlan az is, hogy a ki egyszer határozta el magát, enyhébben büntetendő, mint a ki többször tette ezt; ennélfogva a folytatólagos bűncselekvényt a bűnisméltlésnél enyhébben kell büntetni. Ezen általános szabály azonban nem zárja ki azt, hogy a rendestől elütő esetekben (pl. rendkívüli súlyosító körülmények fenforgása esetén) a folytatólagos bűncselekvény a bűnisméltlésnél súlyosabban ne büntetessék.

Szerény nézetünk szerint tehát a bírónak úgy kell eljárni a folytatólagos büntettnél a büntetés kiszabása körül, hogy a bünfolytatást az egyszerű büntettnél súlyosabban bünteti és pedig a relative határozatlan büntetés korlátai közt maradván, annál inkább megközelíti e büntetés maximumát, minél számosabb volt a bűnös cselekvény, vagyis minél tovább tartott a bünfolytatás. A felbujtóra és a bűnsegédekre nézve természetesen csak úgy lehet bünfolytatást megállapítani, ha ők több delictum elkövetésénél működtek közre. Ellenkező esetben rájuk nézve csak egy bűncselekvényt lehet acceptálni és őket csak egy delictumért lehet büntetni.

Érdekes kérdés az is, hogy a folytatólagos büntett elkövethető-e gondatlanságból elkövetett bűncselekvényeknél is, vagy csak szándékosaknál? GEIB és KRUG azt vitatják, hogy a gondatlanságból elkövetett büntetteknek is jöhet létre folytatólagos bűncselekvény,² de ezen állítás teljesen téves; mert ezeknél az akaratelhatározás egysége nem foroghat fen s így itt a folytatólagos büntett lehetősége is ki van zárva. Ennél-

¹ E tekintetben érdekes SCHWARTZE tapasztalata a szász büntető praxisból. Szerinte ugyanis megtörténik, hogy a vádlotthoz kérdés intéztetik, vajon ő a többszörös lopást, sikkasztást, stb. nem egy elhatározás alapján követte-e el s ez szörnyűkódve utasítja vissza a gyanúsítást; mert azt hiszi, hogy ily általános elhatározás nagyobb gonoszság jele. (?)

² L. GEIB: *Lehrbuch*. II. k. 120. l. Ezen nézetet azon példával támogatják, hogy ha valaki gondatlanságból mérget dobott el s ebből többen esznek, az folytatólagos bűncselekvény lesz. De ez teljesen absurd állítás, mert még bűnisméltlés sem jön létre, hanem csak egy büntett származik.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a 30., 31., 32., 33., 34., 35., 38., 39. és 41. számokban.

fogva folytatólagos bűncselekvény csak szándékosan elkövetett bűncselekvényeknél keletkezhetik.¹

A folytatólagos büntettnél több cselekvény jön elő, melyek mindegyike (rendszerint) az illető büntett vagy vétség tényálladékát teljesen betölti s így egy-egy külön bevégzett büntettet képez. De mégis megtörténhetik, hogy a több cselekvény egyike vagy másika csak a kísérlet stadiumában maradt² s így kísérletkép lesz büntetendő. Azonban magától értetik, hogy a folytatólagos büntett nem állhat pusztán kísérleti cselekvényekből, így ha a tettes valakinek többször mérget ad be, hogy azt megölje, de ezen célját nem éri el, ez nem folytatólagos büntett lesz (daczára, hogy a több cselekvény ugyanazon elhatározásból ered), hanem a gyilkosság kísérlete.

Az sem szenved kétséget, hogy az illető bűncselekvény, mint olyan, már az első cselekvény elkövetésekor be van végezve és a későbbi cselekvények csak ehhez hozzájárulnak, ha tehát a tettes pl. 10 lopást tervezett, 10 lopást akart ugyanazon elhatározás alapján elkövetni és már a második lopás elkövetése után felfedezik, ő nem kísérletért, hanem bevégzett büntetért fog büntettetni; mert az, hogy a tettes a folytatólagos büntettnél az illető cselekvényt 4-szer, 5-ször vagy tizszer követte el, a büntetés kiszabása tekintetében fontossággal bir ugyan, de a büntett bevégzésének kérdését tekintve, ez teljesen indifferens.

A folytatólagos bűncselekvény körül felmerülhetők gyakorlati kérdések közül legfontosabb az, hogy a folytatólagos bűncselekvény mikor évül el? Erre nézve szintén eltérők a nézetek. Régebben azon nézet volt elterjedve, hogy az elévülés az utolsó bűnös cselekvény elkövetése napjától (a die ultimi delicti commissi) számítandó. Később azonban WÄCHTER³ azon, bár helytelen, de első tekintetre igen megnyerő felfogást juttatta érvényre, hogy a folytatólagos bűncselekvénynél minden egyes cselekvény külön évül el, mert mindegyik egy-egy bevégzett büntettet képez. Részünkről azonban nem oszthatjuk ezen nézetet már azért sem, mert alig lenne kivihető; legalább többször elkövetett bűncselekvényeknél, mindenestre nehéz lenne megállapítani azt, hogy melyik mily időben követtetett el. Legfelebb a tettes vallomására lehetnénk utalva, ez pedig maga bizonyítékot nem képezhet. De a kivihetőségtől eltekintve sem helyeselhettük WÄCHTER nézetét, mert ez csak a tettes előnyére szolgál; már pedig semmi ok sincs arra, hogy a tettes, ki a folytatólagos büntettnél minden esetre nagyobb gonoszsága jelét adta s több jog sérelmet követ el, mint az egyszerű büntettnél, minden ok nélkül az elévülésnél privilegisáltassék. Különben is teljesen igaza van KRUG-nak,⁴ hogy a folytatólagos büntettnél az egyes cselekvények külön elévülését már azért sem lehet megengedni, mert a tettes itt a későbbi cselekvények által az előbbieket elévülését félbeszakítja.

Ezért részünkről is csatlakozunk azon, ujabban mindinkább elfogadott⁵ véleményhez, hogy a folytatólagos bűncselekvény elévülése az utolsó bűnös cselekvénytől számítandó, tehát a tettes csak úgy marad büntetlen, ha az utolsó bűncselekvény elkövetési napjától számítva,⁶ az elévülési idő teljesen lefolyt.

Dr. BALOGH JENŐ.

¹ Természetesen az, hogy mily bűncselekvényeket lehet folytatólagosan elkövetni, abstracte alig határozható meg, legfelebb általánosságban azt lehetne mondani, mindazokat, melyeknél az ugyanazon törvényt sértő több cselekvény egy egységes elhatározás alapján elkövethető. Kétségekivül leggyakoribb lesz a folytatólagos lopás, sikkasztás, de jöhet létre folytatólagos delictum rablásnál, csalásnál, hamisításnál, fajtalanági büntetknél, testi sértésnél, rágalmazásnál, stb.

² Pl. ha a tettes a folytatólagos lopáson rajtakapván, azt nem végezhette be.

³ L. WÄCHTER ért.: Ueber die Concurrentz verschiedener Strafgesetze während des Laufes fortgesetzter Verbrechen. GOLDTAMMER-Archiv. VIII. k. 11—30. l.

⁴ L. KRUG: Commentar. I. 223. l.

⁵ Ezen nézetten vannak SCHWARTZE, BERNER, HEFFTER és hazai jogiróink is.

⁶ Az elévülési időbe az elkövetés napja már beszámítandó, mert büntető-törvényünk 107. §-a értelmében: «az elévülés a bevégzett büntetetre vagy vétségre nézve az elkövetés napjával veszi kezdetét.»

Jogirodalom.

Der deutsche Civilprocess in practischer Bethätigung von dr. O. BÄHR Reichsgerichtsrath a. D. Jena. Verlag von Gustav Fischer. 1885. (Különlenyomat a Jahrbücher für Dogmatik des Römischen Rechts című folyóiratból).

Soha nem jelenhetett volna meg reánk nézve időszében irodalmi mű, mint dr. BÄHR-nek fenti 96 oldalra terjedő füzeté. Dr. PLÓSZ-nak és dr. EMMER-nek az igazságügyministerium hivatalos kiadásában rövid idővel ezelőtt napvilágot látott tervezetei a szóbeli polgári perrendtartásról a szó szoros értelmében actualissá tették azon kérdést, hogy az eljárásnak melyik rendszerét fogadjuk el: a francziát-e, vagy a németet. PLÓSZ némi lényegtelen eltéréssel egészen a német birodalmi perrendtartás alapjára helyezkedett, míg EMMER inkább a Code de procédure civile-t követi.

Most tehát döntenünk kellene, hogy a német vagy a francia rendszert tartjuk-e alkalmasabb kiindulási pontul a magyar szóbeli polgári eljárás megalkotásánál.

A francia eljárásra nézve már eddigelé is elegendő tapasztalati anyag állott rendelkezésünkre. Itt van első sorban is a Code de proc. civ. csaknem egy évszázadra terjedő fenállása saját hazájában, itt van e rendszernek Belgiumban, Olaszországban, Schweiz és Németország egy részében való receptiója, kipróbálása annak, hogy mennyire volt képes meghonosodni idegen országok talajában is. Nem vagyunk a Code de proc. civ. feltétlen hívei, mivel ismerjük annak hiányait, de másrészt kénytelenek vagyunk azt a tényt is constatalni, hogy e codex mindenütt becsülettel állotta meg helyét. Javitgattak rajta itt is ott is, de a rendszer, az eljárás constructiója tekintetében az eredeti érintetlenül maradt. Ez a legjobb bizonyítvány a francia eljárás életképessége mellett.

A német birodalmi perrendtartás saját hazájában is mindössze hat év óta van életben: életképességéről még itt sem mondhatnak semmit. A rendelkezésre állott idő is sokkal csekélyebb, mint hogy biztosan lehetne róla itélteni. Más államok sem igen siettek rendszerét adoptálni; még Ausztria is, hol a polgári szóbeli eljárás utolsó tervezetét ez időközben alkották meg, daczára annak, hogy jogi törvényhozásában kiváló előszeretettel támaszkodik a németre, e téren a német mintát feltűnően mellőzte s az eljárás constructiója tekintetében inkább a francia rendszer felé hajlik, míg a felebbvitelt illetőleg a régi osztrák hagyományoknak hódol.

Mi magyarok vagyunk az elsők, kiknél PLÓSZ SÁNDOR urban akadt már híve a német birodalmi perrendtartásnak. Hogy mit ér a minta, azt ugyan ma még nem igen tudhatjuk, de elég az, ha «német», ez maga elegendő erkölcsi bizonyítványt képez arra, hogy megengedjük neki a letelepedést, sőt hogy honpolgárrá is felavassuk egész ünnepélyességgel.

Az ellenkezőre, az el nem fogadásra azonban már van érv. Az az osztályzati bizonyítvány, melyet dr. BÄHR fenti füzetében állított ki, nem teszi valami ajánlásra méltóvá a német szóbeli eljárást.

És épen e pontnál jelen sorok írója némi elégtétel érzetével tekinthet vissza azokra, melyeket az e tárgyban megindult jogászegyleti vitánál elmondott; mert Németország egyik legelső jogásza és legkiválóbb practicusa a német birodalmi perrend gyakorlati értékéről, helyesebben hiányairól és a szorosabb értelemben vett eljárás, chimærák után induló elhibázott constructiójáról nagyban és egészben ugyanazokat hangoztatja.

Ki volt e perrend szerzője és mi volt rendszerének alapeszméje: e kérdéssel foglalkozik első sorban dr. BÄHR. A szerző dr. LEONHARDT porosz igazságügyi minister, kit bátran lehetne német HORVÁTH BOLDIZSÁR-nak nevezni, vagy megfordítva, mert ez utóbbit hasonlóképen méltán megilleti a magyar LEONHARDT név. Még abban is egyeznek, hogy mindketten az ügyvédi pályán szerezték nevüket, tapaszta-

lataikat; mindketten a legszebb idealismussal eltelve léptek az igazságügyi administratio élére, a hol annak nemes buzgalommal igyekeztek érvényt szerezni. Volt is mindkettőnek tere. HORVÁTH BOLDIZSÁR volt az, ki a modern igazságszolgáltatás kapuját hazájának megnyitotta, s megmutatta az utat, melyen haladni kell. LEONHARDT szintén erre vállalkozott, de ő szerencsésebb volt, mert ő be is fejezhette nagy munkáját.

LEONHARDT legnagyobb előszeretettel a polgári szóbeli eljárás megalkotásán csüngött, s ez az, a melyet ő leginkább sajátjának nevezhet. A szóbeliség és közvetlenség legtisztább, ugyszólván ideális keresztülvitele volt az, a mi eszményét képezte. És épen itt érte el őt az idealisták fatuma, tullótt a célon: a cél feláldozta az eszközért, vagy mint Dr. BÄHR mondja, «nála a szóbeliség nem mint eszköz szerepelt a perrend észszerű céljainak megvalósítására, hanem mint önczél».

S mi lett ennek természetszerű következménye?

Az írást a perből lehetőleg kiküszöbölni, vagy legalább is oly alárendelt szerepet juttatni neki, hogy arra sem a bíró, sem az ügyvéd ne támaszkodhassék. És ez nagy hiba volt, mert azt a jelenkor egyik leghatalmasabb technikai eszköztől fosztotta meg. Az írás jelentőségét félreismerte, minden terhet az élő szóra rakott, melyet az magában meg nem bírhatott; ha szabad e kifejezéssel élni, az egyik kerekétől megfosztott kocsit elakadt, összeroskadt, s vele együtt a megmaradt kerék, a per szóbelisége is összetört. Dr. BÄHR constatálja, hogy a német szóbeli eljárás a gyakorlati életben ma már minden egyéb, csak nem szóbeli.

Szerző a német birodalom minden vidékén székelő első és másodfoku bíróságaihoz intézett kérdéseket az iránt, hogy a törvény miképen alakult a gyakorlat terén. Az eredmény, melyet a beérkezett jelentések alapján ismertet, meglepő. A kifejlődött gyakorlatot három csoportban osztályozza:

1. bíróságok, melyek az előkészítő periratokat a szóbeli eljárásra való előkészülésnél fel nem használják. Ez azon a vidékeken divatozik, a hol az előtt a francia eljárás volt érvényben.

Az írásbeli eljárás volt provinciáin már nem nélkülözhetik a bíróságok a periratokat a szóbeli tárgyalásra való előkészülésnél, a melynél azonban kétféle rendszert követnek, és ez a második és harmadik csoport:

2. hol a bíróság minden egyes tagja átolvassa a beérkezett periratokat s esetleg már előzőleg előadó bíró is neveztetik, a ki azonban a maga részéről a szóbeli tárgyalás megtartása előtt semmi írásbeli munkát (kivonatot, vagy ítéleti tervezetet) nem készít;

3. hol minden esetben előadó bíró neveztetik, ki ugy kivonatot, mint ítéleti tervezetet köteles már a szóbeli eljárás magatartása előtt is szövegezni.

Mi részünkről az első csoporttal legutoljára akarunk foglalkozni, s itt csak azt az igen jellemző ténykörményt említjük fel, hogy a francia eljárás emlőin kiképzett gyakorlati német jogászok, dacára az ezen osztályban sokszor kellett tul kifejlődött nemzeti büszkeségnek, még mindig annyira jobbnak tartják a régit, miszerint a sokak által dicsőített és a francia eljárás fölé emelt német birodalmi perrenddel hat év lefolyása után sem voltak képesek megbarátkozni, a mi bizonyára nem történhetik meg, ha ez utóbbi valójában oly sok előnnyel dicsekednék.

Ez azonban végre sem lehet döntő, fogják mondani, mert hiszen a német jogászok ezen részét a szokás hatalma tartja lekötve. Lehet benne valami igaz, de vajmi kevés, a mit akkor észlelhetünk valójában, ha azon alakulatokat vesszük szemügyre, melyeken a német bir. perrend az írásbeliség vidékein ment keresztül, hol azokra szóbeliségnek egy régebben fennálló rendszere zavarólag nem hatott.

E vidékeken csekély kivétellel minden ügy referenst kap a szóbeli tárgyalás előtt, a ki mielőtt még a felek, vagy

ügyvédek szóbeli előadásukat előterjesztették volna, már kész írásbeli munkállattal lép a tárgyalási terembe; az ügyvédek meg a tárgyaláson a szóbeli előadásra lehető legcsekélyebb gondot fordítanak, utalnak egyszerűen a periratokra. Itt, mint BÄHR mondja, a szóbeli tárgyalás egyszerű komédiává sülyed le.

Mindennapi jelenség, midőn az élet a legszebb ideálokat a legrutábbul hazudtolja meg. LEONHARDT a legtisztább szóbeliséget akarta, s a legveszedelmesebb írásbeliség lett belőle, mely legfőbb garantiájától, az esetlegességi elvtől megfosztva, az 1564-ik évben megjelent «Jüngster Reichsabschied» előtti időkre emlékeztet.

Ha tehát még csak az előkészítő periratok volnának a célnak megfelelők. De épen ezekre panaszkodik legjobban BÄHR. A törvény ezeket minden jelentőségüktől megfosztotta; de mivel a gyakorlat meg erre fekteti a súlyt, ma a polgári peres eljárás Németországban ingoványosabb talajon áll mint valaha.

Az eljárás egyes részletei e tekintetben igen érdekes jelenségeket hoztak felszínre, melyeket következő cikkünkben teszünk fejtegetésünk tárgyává.

Dr. NAGY DEZSŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Egy kis szemle a bányajogi gyakorlat terén.¹

Az állami és társadalmi viszonyok átalakulásával a jogfejlődés tényezői is változnak; nem mintha újak lépnének helyükbe, hanem mert a jogforrások jelentősége cserél szerepet.

A közvetlen jogforrások közül a törvény — mint a törvényhozás kötelező akaratnyilvánítása — nemcsak megtartja az első helyet, sőt hiányainak pótlásánál már nem várja meg a szokásjognak lassu keletkezését, hanem azokat az alkalmazására hivatott közegek által, az analogia segítségével kiegészíti. A törvénynek ezen önmagából való szerves kiegészítése következtében a szokásjog, mint a jogfejlődésnek egykor legjelentékenyebb tényezője, szükségkép háttérbe szorul, ellenben a jogfejlődés azon tényezői, mik csupán a közvetett jogforrások jelentőségével bírnak, nem sejtett fontosságra emelkednek.

Nem csoda. Hisz rohanva haladó korunk a mily ideges türelmetlenséggel várja az egyforma, külső tettekben nyilvánuló jogi meggyőződésnek lassu megalakulását, ép oly szívesen üdvözli a törvény hiányait feltűntető elméleti, s e hiányokat az analogia segítségével szervesen kiegészítő gyakorlati jogásznak működését.

A mit a létező jogrendben a jogfejlődés megváltoztatóndónak, átalakítandónak talál, azt ezen tényezői kiszemelik s felhalmozva a törvényhozás rendelkezésére bocsátják.

Jobban, mint ezt a lassan fejlődő szokásjog tenné?... gyorsabban mindenesetre!...

Ez magyarázza meg azon méltán kiérdemelt figyelmet, melyben szakközönségünk ujabban a törvények alkalmazására hivatott bírói és hatósági közegek határozatait részesíti, különösen ha oly törvény hiányait pótolják, mely — mint a bányatörvény — revisio előtt áll.

A bányajog, mely alkateleménél fogva a civil és közigazgatási jogok között az összekötő kapcsot képezi, ugy a bírói, mint a közigazgatási praxis terén egyaránt érdekes anyagot nyújt; mindamelllett a közigazgatási határozatok, miknek fontossága iránt irodalmunk csak ujabban mutat érdeklődést, azért érdemelnek nagyobb figyelmet,

¹ Felolvasott a nagyváradi kir. jogakadémia 1885. évi szept. 14-én tartott megnyitó ünnepélyén.

mivel jobbadán nyitva maradt, oly függő kérdésekre vonatkoznak, mik a törvényhozástól várják megoldásukat.

Az országbírói értekezlet határozatai folytán az osztrák bányatörvény anyagi része tudvalevően hatályban maradt; ámde a 3. §. módosított, a mennyiben az ásványszemek a földbirtokos rendelkezése alá bocsáttattak, úgy, hogy sem kutatni, sem adományozás által tulajdonjogot szerezni, a földbirtokos beleegyezése nélkül azon idő óta nem lehet.

Azonban a módosított 3. §-ban vannak fölemlítve a kőszénnel némileg rokon természetű más égvényes ásványok is, miknek számát a fejlődő bányászat a kőolajjal szaporítja, melyről a törvény egyáltalában nem rendelkezik. Nem értéktelen volt annak eldőlése: vajon a főbányahatóság a kőszénre vonatkozó rendelkezést a többi, nem világosan fölemlített vagy hallgatással mellőzött égvényes ásványra is kiterjeszti, s ezzel: a földgyantát, asphaltot és kőolajat a telektulajdon tárgyának nyilvánítja, vagy pedig az id. törv. szabályokat¹ megszorító magyarázattal alkalmazza? ... Növelte a bonyolalmat azon körülmény, hogy a bécsi cs. k. földm. és keresk. miniszterium, mint 1867-ig Magyarországra nézve illetékes legfőbb bányahatóság, 1862-ben és 1865-ben egyes esetek alkalmából a földolajat és földgyantát a bányauri jog alól elvontnak, tehát a földtulajdon alkatrészének nyilvánította; még pedig Galicziában, hol a 3. §. változatlan érvényben s ezzel a kőszén szabad ásvány maradt.

A magyar főbányahatóság ezzel ellentétben a kőszén kivételével az összes égvényes ásványokra: asphalt, földszurok, földgyanta, ozokerit s *földolajra* egyaránt kijelentette, hogy azok a telektulajdonos rendelkezése alól kivett, tehát: szabad ásványok. E bányahatósági rendelet, mely a bányászat fejlődésének, tehát közgazdasági érdeknek kedvez, jogilag is alaposan indokolt.

Az id. törv. szabályok VII. I. fej. 15. §-ában (a kőszénre vonatkozó módosítás leszámításával) az át. bányatörvény anyagi részét, s azzal a «bányászai jogról» szóló 3. §-t is érvényben hagyta; ezen §. szerint a «bányauri jog» alá tartoznak a «*földszurokok*» is, mely általános, többes számban alkalmazott elnevezés alatt mindazon anyagok érthetők, melyek: földolaj, ozokerit, asphalt, földgyanta stb. nevek alatt ismeretesek, s melyeknek vegytani alkatrészei ugyanazok, az észlelhető némi különbségek külbefolyások által idéztetvén elé. Az id. t. szab. VII. R. 1. §-a a földbirtokosok javára a kedvezményes időt csupán a kőszénre nézve hosszabbította meg, s a földszurokokról sem általában, sem különösen nem emlékezett meg; nem létezik tehát semmi törvényes ok arra, hogy a *földolaj* (*kőolaj*, *petroleum*) mint a *földszurokoknak* egyik válfaja a «bányauri jog» alól, vagyis a *fentartott ásványok* közül kivétessék. A bécsi cs. k. földm. és ker. miniszterium rendelete pedig, mely Magyarországon meghirdetve soha sem volt, de különben is csak egy közigazgatási hatóság intézkedése, törvény számba nem vehető.²

A felfogás, mely ezen közgazdaságilag helyes és törvényesen indokolt határozatban foglaltatik, a törvényhozás előmunkálataira hivatott körökben is hódított, s a törvényjavaslatokban világos kijelentésekben juttatta kifejezésre azt, a mit mostani bányajog-rendszerünkben a közigazgatási praxis indokolt magyarázatokkal állapított meg. Az 1871-ben kibocsátott «bizottsági bányatörvényjavaslat» az égvényes szabad ásványok között — a kőszén mellett — a földgyantát és földolajat világosan megemlíti;³ az 1884-ben szaktanácskozás alá vett bányatörvényjavaslat: a «szabad ásványok között» a «minden fajú kőszén, grafit, földgyanta, kőolaj és olajos (bituminosus) palák»-at jelöli meg,⁴ mivel az u. n.

bituminosus palák a kőszéntelepekkel szoros geológiai összeköttetésben és közvetlen érintkezésben állanak, a *földgyanta és kőolaj* pedig egy fontos, fejlődésnek induló iparághoz tartozó ásványnak ugyanazon válfajai.¹

Hogy a főbányahatóság egy másik határozatában az oly szabadkutatási vállalkozótól, ki a kutatási téren az előszabott munkát nem teljesítette, vagy épen semmi munkát sem végzett, a kutatási engedélyt megvonta, illetőleg az engedély meghosszabbítását megtagadta,² az csak természetesnek látszik. Bizonyára rászolgált az illető, és a bányatörvény 16., 174. és 242. §-ai az ily határozat részére elég jogalapot nyújtanak.

Mindamellet ezen laconikus határozat, mely az alantás bányahatóságot utasítja, hogy «a törvényt vegye alkalmazásba», s látszólag a törvény végrehajtásánál nem egyéb, oly bajokra utal, melyek a szabadkutatási intézménynek s az ezen alapuló bányajogrendszernek helyes voltát némileg problematikus színben tüntetik fel.

Egy kis fölvilágosítás előrebocsátása a kérdést érthetőbbé teszi. A szabadkutatási intézmény bár elég régi, hisz több mult el 30 évnél, hogy érvényben van, és mégis új. Régi jogrendszerünkben ugyanis: a *felkérvény*, *Muthung* volt a bányatulajdon szerzési és a szerzésnek egyuttal biztosítási módja. Ezen, a közönséges német bányajogban kifejlett intézmény, melyet az új porosz bányatörvény is fentartott (s az 1871-iki magyar «bizottsági törvényjavaslat» átvett), sajátkép: egy kérvény bányateleknek egy bizonyos meghatározott téren leendő adományozása iránt; tehát sokban hasonlít a mi adományozási kérvényünkhöz, nem csak azért, mert mindkettőnek célja: ingatlan bányatulajdon szerzése; hanem azért is, mert ugy a felkérvény, mint az adományozási kérvény kellékei: a megjelölt s próbadarab alakjában bemutatott ásványnak a lelhelyen (am Fundpunkte), természetes fekvényben (natürliche Ablagerung) előfordulása, s ezen körülménynek a helyszínén hivatalos hatósági szemle utján való megállapítása. Egyikre ugy, mint másikra csak ez esetben következik a tulajdon adományozása.

Ámde a porosz felkérvény a sulyt a telep valósággal megtörtént felfedezésére, a leletre (Fund) fekteti, míg a mi adományozási rendszerünk csupán ezzel nem elégszik meg, hanem a feltalált ásványtelep olyan föltárását követeli, hogy annak lefejtést érdemlő volta megítélhető legyen;³ és ámbár mindkét rendszer célja: valamely föltalált ásványtelep célirányos feltárására irányuló munkálatnak zavartalan folytatását és egy adományozandó bányatérre vonatkozó igényt biztosítani, mégis ez eltérés az alapeszmében, messze elágazó s lényegben különböző intézkedésekre vezet.

A felkérvény a vállalkozó részére a felfedezett ásványtelepeken egy bányatelek tulajdonát biztosítván, a felkérő a tényleg bekövetkező adományozásig a telek fektetésére befolyással bíró feltárási munkálatokat nyugodtan folytathatja; ellenben a mi törvényünk szerint az adományozás iránti (célját tekintve: a felkérvénynyel azonos) kérvényt csak akkor nyújthatni be, ha a feltalált telep annyira föltáratott, hogy annak lefejtést érdemlősége megítélhető. Hogy a vállalkozó ezen, gyakran évekig tartó munkálatokat azon biztos tudatban végezhesse, miszerint fáradozásainak és befektetéseinek gyümölcse mások élelmes kapzsiságával szemben biztosítva van, a szabadkutatási vagy zártkutatmányi intézményt állították fel, mely szerint: minden kutató, azon időtől kezdve, midőn a bányahatóságnak bejelenti azon pontot, hol a kutatást megkezdeni s a kutatási jegyet felállítani szándékozik, a zártkutatási körre, mely a kutatási jegytől — mint központtól — kiinduló, 224 öl hosszú sugár által leírt szintes kör, kizárólagos kutatási jogot nyer, eredményes föl-

¹ Id. törv. szab. VII. R. I. fej.

² Főbányahatóság: 17727/1871. sz. határozata.

³ Biz. b. jav. 3. § lit. c)

⁴ 3. §. lit. c)

¹ Ért. jkv 107—110. l.

² F. b. h. 14536/1883. sz. határozata.

³ B. t. 13., 44. §-ai.

tárás esetén pedig, fémbányavállalatnál legalább egy, kőszénbányavállalatnál pedig két egyes bányatelek tulajdonjogára tarthat igényt.¹

A bányavállalatok költséges és kétes eredményü természetű a vállalkozók részére minél nagyobb biztosítást igényel. Ez teszi érthetővé azt, hogy az ellentétes nézetek megalkuvása folytán, úgy a kutatásra, mint az ezzel összefüggő adományozásra vonatkozó részek casuistikus, homályos, controversiára legtöbb anyagot nyújtó szerkezete² s a tapasztalt visszaélések és kijátszások dacára ez intézményt újabb tervezeteink sem ejtették el. A bizottsági javaslat plane a felkérvény mellett is fentartandónak tervezte, s ügyekezett a kettőt összeegyeztetni; az 1884-ben tanácskozás alá vett javaslatban szintén bennfoglaltatik: «Zártkörű kutatómunkák» elnevezése alatt.³

Daczára annak, hogy az intézménnyel való visszaélés elég élesen lett feltárva. Nem azért emberi intézmény a szabadkutatás, hogy azzal visszaélni ne lehessen.

PROBSTNER urnak teljesen igaza van, midőn reámutat arra a tényre, hogy a kapzsiság és kalandos vállalkozási hajlam egy csoport — tőke és szakértelem nélküli — embert arra ösztönöz, hogy minél nagyobb számban jelentsenek be szabadkutatásokat, kik az általuk elfoglalt területeken még a szabadkutatási jeleket sem tüzik ki, annál kevésbé folytatnak azokon kutatási munkálatokat, és az így minden évben lefoglalt területek — miknek mértéke, ha a kőszén szabad ásványnyá lesz, még növekedni fog — végre oly általános hegyzárlattal (Feldsperre) fenyegetnek, mely a magyar bányászat életérdekét és egészséges fejlődését veszélyezteti. Még pedig annyival inkább, mert az új javaslat szerint a zártkörű kutatások korlátlan időtartam mellett engedélyeztetnek; míg a bányatörvény egy évre,⁴ az 1871-iki bizottsági javaslat 3 évre⁵ szabja a kutatási engedélynek (a teljesítendő munkálatok feltétele mellett) utólag meghosszabbítható időtartamát, addig az új javaslat a kutatási idő tartamára nézve a vállalkozónak szabad kezét enged, s csupán abban korlátozza, hogy a bányahatóságnak kötelességévé teszi a fél-évenként teljesítendő munka megszabását.⁶ Méltán támad tehát az aggodalom, hogy ha most, záros határidő és nem egészen 100 hold kutatási tér mellett⁷ oly nagyra nőtt a szabadkutatások száma, és úgy felszaporodott a lezárt terület, hogy a hatályos hatósági felügyelet csaknem lehetetlen, mi lesz akkor, ha a kőszén szabaddá tétetik, s egy zártkutatási kör 1256 hectárig terjedhet?! Az a veszély fenyeget, hogy a szaporodó zártkutatások nagy száma miatt a hatóságok az előszabott munka teljesítését nem ellenőrizhetik, s így a területileg is nagyobb kutatási körök korlátlan időtartam mellett oly tézárlatot (Feldsperre) eredményezhetnek, mely bányászatunk egészséges fejlődését hosszú időre megbéníthatja.⁸

Ahhoz, hogy ezen bajjal szemben valaki megelégedjék azon kijelentéssel: «a kutatók szabad versenye (s így a kizárólagosság elejtése) gyümölcstelen töképezésre adhat alkalmat», minden esetre bizonyos adag beatitudo szükséges. A baj föltáratván, annak terjedése meggátolandó; de hogy aztán mi volna jobb:

radikálisan eljárni, s a felkérvény újból leendő behozatala mellett, a zártkutatási intézményt kiküszöbölni? vagy pedig azt fentartani ugyan, de a vele járó kizárólagos jogot nem oly könnyű szerrel osztogatni, hanem bizonyos törvé-

¹ B. t. 22., 31., 34. §§.

² HINGENAU «Das allg. Berggesetz etc.» HAIMERLS «Vierteljahrschrift XVII. k. U. a.» «Nothwendigkeit einer Revision etc.» 1872. 54—58. l.

³ Jav. 9. §.

⁴ B. t. 16. §.

⁵ 26. §.

⁶ Jav. 14. §. 2. alinea.

⁷ 224 öl hosszú sugár hatványra emelve és sorozva a ludolfi számmal $\frac{14}{100}$. ($r^2 \pi$) mintegy 155,000 □ ölnek felel meg.

⁸ PROBSTNER véleménye s indítványa. Ert. jkv. 127. s köv. l.

nyesen előirt munkák előleges teljesítésének feltételéhez kötni... oly kérdések, mikre csak a gyakorlati tapasztalat után lehetne határozott választ adni.

Valamint hogy tartózkodóan kell a szaktanácskozmány által elfogadott intézkedések hatása felől is nyilatkoznunk; ezek: a hatósági közegek számának (az optimizmus szerint a teendők arányában, a pessimizmus szerint végtelenségig menő) szaporításában, a munka utólagos meghatározásában s a kutatási illetékekben állanának,¹ s a szabadkutatással való szédelgés ellen hatékony orvosszert fognának képezni, ha t. i. erély és tapintat egyesülnek a kivitelben. Majd megváltik, hogy az executiva mit eredményez, mert ezek szerint a panacea abban rejlik.

De még más hátrányai is vannak a szabadkutatási intézménynek, melyek: részint — a compromissumoknál elmaradhatlan — homályos, ellenmondásokra alkalmat nyújtó szövegezésre, részint az új intézményeknél előforduló balfelfogásra vezethetők vissza.

Igy a reményvágatok (Hoffnungschläge), ezen hatásukban a szabadkutatással egyenlő, földalatti kutató vajúások természetének félreismerése tette szükségessé a határozatot, melyben megmagyarázza a főbányahatóság azon, különben elég világos tény, mely szerint a szabadkutatási feljelentésről szóló bányahatósági elismervény nem más, mint hivatalos bizonyítása annak, hogy a bejelentés valójában megtörtént, és hogy ennek folytán az illető e körben kizárólagos jogot nyert ugyan, azonban oly korlátolás mellett, hogy ez által mások szerzett jogai sérelmet ne szenvedjenek; ily megszorítás mellett semmi sem akadályozza azt, hogy földalatti szabadkutatások számára bármely, tetszés szerint, még valamely adományozott bányatelek határain belül választott pont ne szolgáljon új kutatás alapjául.²

A szabad kutatási jogok átruházás és más jogügyletnek szokták tárgyát képezni és noha kétségtelen, hogy a zárt kutatómunka nem ingatlan tulajdon s arra — mint bányatelekkönyven kívül álló jogositványra — bányatelekkönyvi bekebelezést, előjegyzést és feljegyzést eszközölni nem lehet; azonban ez által nincs kizárva az — mint a főbányahatóság rendeli —, hogy a bányakapitányságok saját könyveikben mindazon mozzanatokról, melyek a szabadkutatási jogositványokat illetik, a felek érdekében s későbbi bonyodalmak elkerülése céljából feljegyzéseket ne tegyenek, feltéve, hogy azok kellő alappal bírnak és igazolva vannak.³ Miután azonban a bányahatóság által, értesülése folytán feljegyzett események között jogtények is (pl. haláleset, öröklés, stb.) lehetnek, nehogy valaki az így feljegyzett s bárki által megtekinthető bevezetéseknek nyilvánkönyvi hatályt tulajdonítson, az új javaslatban fölösleges óvatossággal ki van jelentve, hogy ezen rovatot a bányahatóság csupán saját tájékozására vezeti.⁴

A kutatási intézmény szervezete szorosan összefügg az adományozással, mert a kutatás az ásványok felkeresése s a találtaknak olyas feltárása, hogy azokra a tulajdonjog adományoztassék; tehát a kutatás tart mindaddig, míg a feltárás annyira nem haladt, hogy a műrevalóság, vagyis lefejtést érdemlőség (Abbauwürdigkeit) felett itélni nem lehet; s adományozás által tulajdont addig nem szerezhetni, míg a kutatási műveletek ezen stadiumot el nem érték.

Igy a törvény 44. §-a.

A bányahatóság a kir. kincstárnak egy kőszéntelek adományozása iránti kérvényét elutasította, mivel a fenforgó adatokkal egy széntelep létezése kétséget kizáró módon nem lett bebizonyítva. A széntelep minősége a bányajárást végző biztos által nem volt megállapítható, mivel a feltárás alapjául

¹ U. o. 135. l.

² 9659/1867.

³ 10655/1878.

⁴ Jav. 28. §.

egy magánmérnök által teljesített furás szolgált, mely a furt lyukból (Bohrloch) csak szénport, nem pedig teljesen összefüggő, tömör darabokat szállított a felszínre, pedig csakis ily furás nyújtott volna oly adatokat, melyekből a *széntelep létezése*, annak vastagsága és dőlése biztonsággal meghatározható lett volna.

Nem reflectálunk a határozat többi indokaira, melyek szerint megtagadandó volt az adományozás, mert a kőszén-nél szabályszerűen alkalmazandó kettős bányamérték mellőztetett, szükség nélkül határközők képeztettek és a felkért terület tetszés szerint öt négyszögre osztatott fel;¹ mert ezek a világos törvény alkalmazását jelentik, de lege lata nem fér tehát hozzájuk megjegyzés, de lege ferenda pedig remélhetőleg nem sokáig akadályozzák a szabad mozgást, mert ugy a 71-iki bizottsági,² mint az új javaslat³ a bontatlan, de többszörözhető telekegység s ezzel a határközők intézményével szakítván, a telekmaximumok rendszerének behozatalát tervezik.

Szembetűnő ezen határozat indokolásában csak az, hogy az adományozás nem azért tagadtatott meg, mivel a felkért telep nem volt annyira feltárva, hogy annak művelést érdemlő volta megítélhető lett volna, hanem azért, mivel a feltárás oly kezdetleges volt, hogy a *széntelep létezése* kérdésesnek mutatkozott.

Még feltűnőbb a főbányahatóságnak ugyanily tárgyban hozott legújabb határozata, mely a földtulajdonos részéről közbevetett s az elsőfoku bányahatóságnak az adományozást megállapító határozata ellen benyújtott felfolyamodásra hozatott; e felfolyamodásra, melyben az adományozott telep művelésre érdemtelen volta hangsúlyoztatott, megjegyzi a főbányahatóság, hogy «a bányavállalat kisebb-nagyobb jövedelmezőségét fontolóra venni a bányavállalkozó feladatához tartozik s a bányahatóság *csak azt van hivatva kinyomozni és megállapítani: tartalmaz-e a feltárt telep olyan-nyú ásványt, mely a bányatörvény 3. §-ánál fogva — mint fentartott ásvány — lefejtés tárgya lehet.* A fentforgó esetben a bituminosus homokkő terjedelmes települése meg lett állapítva, azontul és nevezetesen a vállalat jövedelmezőségére nézve bizonyítékokat szerezni nem állott a bányakapitányság tisztében, mivel a lefejtést érdemlőség a bányaszemle alkalmával nem vonatott kétségbe».⁴

Ez a határozat indokolásának lényege, melyre nézve az mondható, hogy az a jövő törvényét megelőzi, de a most érvényben levő törvénynek nem felel meg.

Nem egészen úgy van, mint a határozat indoka állítja; nem csupán a természeti fekvényében előforduló átványtelep felfedezése, a *lelet*, hanem egyuttal (hisz azért kell annyira feltárni) annak lefejtést érdemlősége is kipuhatólandó és megítélendő.

Mert a törvény a bányajárás feladatai között első helyen nem csak azt említi meg, hogy az ásványföltárás létezését kell kinyomozni, hanem egyuttal annak a helybeli (tehát a természeti tényezők segítségével combinált) viszonyok szerint: művelést érdemlő, jövedelmezésre reményt nyújtó voltát is meg kell állapítani;⁵ még pedig akár van a kérdés fölvetve, akár nincs, tehát hivatalból, mint ez a törvény szelleméből, világos rendeletéből és a végrehajtási nyilt parancsból,⁶ melyre pedig a főbányahatóság szintén szokott hivatkozni,⁷ egyaránt kitűnik.

E határozatok a jelenleg érvényben levő törvény rendelkezésével nincsenek nagyon összhangzásban, másrésről azon-

¹ 22455/1877.

² 58. §.

³ 51. §.

⁴ 49821/1884. okt. 26.

⁵ 1854. b. t. 54 §. lit. a) és 44. §.

⁶ Vollzugsvorschrift 43. §. v. ö. SCHNEIDER «Lehrbuch d. Berg-rechts» 1870. 163. l.

⁷ 9659/1867 sz. határozat, melyben a Vollzugsvorschriftre történik hivatkozás.

ban el kell ismernünk, hogy a szerencsétlen conceptioju művealóság intézménye mellett nincs miért kardoskodni. Hogy a «kényszerdolgoztatással» egybekapcsolva a «művealóság» a kalandos vállalkozás, szédelgés és hegyzárlat ellen biztosítékot nyujtana, az önáltatás; a szédelgés¹ a zárkutatmány terén elég szépen üzheti mesterségét, s csak kisebb rész jut belőle az adományozás stádiumába, azonfelül a szédelgéssel minden téren és alakban találkozunk, mert az korunk kinövése. Különben egy kis tulvérmes remény (a mi pedig igen gyakran a szédelgéshez igen közel áll) kell is a bányavállalkozásban.

Ellenben való az, hogy a legjobb szakértő sem mondhatja meg egészen biztosan valamely telepről — ha csak önmaga is nem akar szédelgő lenni —, hogy az megérdemli-e a lefejtést, vagy nem? mert a mi még ma művelést érdemlőnek látszik, holnap már értéktelen lehet, és ez megfordítva is áll.

Ezért vetették el a művelést-érdemlőséget mint az adományozás feltételét: az 1871-iki bizottsági javaslat, az osztrák Referenten-Entwurf és az új javaslat.¹

Záradékol még egy pár, a bányarészvények (kuxák) jogi természetét megállapító határozatról szólhatunk.

A mint a bányatársulat (Gewerkschaft) a nyeresémes cél elérése végett alakult legrégebbi társulatok, azonképen a kuxa a legrégebbi, közforgalom tárgyát képező, magánérték-papírok közé tartozik.

Természetes, hogy mikép maga a bányatársulat lassan fejlődött, ép oly lassan tökélyesült a bányarészvény is, és vetközte le magáról azon sajátságokat, mik egy ilyen érték-papír felismert természetével semmikép sem egyeztethetők össze.

Tagadhatatlan, hogy ifjabb testvére, a részvény (actia) gyors, a mozgékony kereskedelmi jogélet természetének megfelelő fejlődése, hatással birt a kuxa jogi jellegének tisztázására is, bár többrendü különbségek — természetük különböző voltánál fogva — ezentul is lesznek közöttük.

A kereskedelmi joghoz² hasonlóan, a bányajog is a társasági vagyona és ügyekre vonatkozó biztosított jogok és köteleességek összegét tekinti részvénynek, mely ingó vagyoneérték természetével bir, egyoldaluan átruházható okirat, s mert a részvényjog csak benne létezik, nem pusztá bizonyítási eszköz, hanem közforgalom tárgyát képező érték-papír.

Ezen, a kereskedelmi jognak a részvény jogi természetére vonatkozó megállapodásai a kuxákra is érvényesek; sőt főbányahatóságunk határozataiban is már többször kifejezést nyertek.

Ezek szerint a bányarészvénylevél nem pusztá kivonat vagy bizonyítvány, hanem a bányarészeknek — ingó dolog alakjában — forgalmat közvetítő jelképe, vagyis oly okirat, mely önmagában jogok és kötelezettségek kifejezője, miért is csak birói megsemmisítésnek képezheti tárgyát, még pedig nem a bányabíróság, hanem a törv. rendtartás szabályai által meghatározott módon és megjelölt bíróság előtt;³ arra, mint ingó dologra zálogjogot csak birói ítélet vagy szerződés jogczimén — utóbbi esetben a kuxának kézi zálogul adása mellett — lehet szerezni.⁴

Javasataink a bányarészvény ezen jogi természetét szintén kiemelik.

Mint e futólagos szemle mutatja, törvényjavasataink a közigazgatási gyakorlat által készített ösvényt járják. Valóban ennél jobbat (a mi azonfelül kényelmes is) alig tehetnek.

Dr. SIPOS ÁRPÁD,
kir. jogakad. tanár.

¹ Ert. jkv. 158. s. köv. l.

² NAGY FERENCZ «Magy. Keresk. Jog.» 23. s. köv. l.

³ 2682/1871.

⁴ 6366/1873.

Különfélék.

— **Curiai átirat.** A kir. Curia elnöke a következő átiratot intézte az igazságügyminister urhoz:

Szuzánszky Gergely s neje szül. Senyó Katalin 1877. évi április hó 14-én 427. sz. a. panaszt emeltek a munkácsi kir. járásbírótság előtt, Pereszta Iván és Pereszta György ellen, előadván, hogy ugyanazon év és hó 10-én köztük és nevezett vádlottak között közös telkükön támadt veszekedés közben Pereszta Iván vádlott Szuzánszky Gergelyt fején egy karóval, Pereszta György vádlott pedig szintén karóval annak karján megütötte, hogy Szuzánszky Gergely ezen ütések következtében az orvosi látéletben körülírt sértéseket szenvedte. Panaszolták végül a fennevezettek, hogy vádlottak ezen felül még Senyó Katalint is tetteleg bántalmazták.

Az orvosi szakértői vélemény és felülvélemény szerint a Szuzánszky Gergely panaszos fején ejtett sérülés 21 nap alatt gyógyult be, a jobb alkarján észlelt sértés pedig könnyűnek nyilvánított.

Ezen, mint fenebb kiemeltetett már 1877 április hó 14-én beadott panasz folytán a végtárgyalás csakis 1884 jun. 6-án, tehát teljes hét év és két hó után rendeltetett el, mely ugyanazon évi november 21-én tartatott meg, mikor már a Pereszta György vádlottnak terheül tulajdonított cselekmény, mely az annak elkövetése idejében kihágást képezett, azért, mert a munkácsi kir. járásbírótság részéről 1877 okt. 17-étől 1878. évi július 10-ikéig nevezett vádlott ellen irányzott bírói intézkedés nem történt, a most érvényben levő törvények értelmében elévült volt.

Nagyméltóságod bölcs figyelmét nem kerülte ki az általános panasz, mely törvénykezésünk, különösen pedig bűnvádi eljárásunk lassúsága ellen igen gyakran és nem mindig ok nélkül emeltetik, és nem kerülte ki Nagyméltóságod figyelmét azon körülmény sem, hogy az ily panaszok nagy részében a valódi ok nem az eljárási szabályokban, hanem az ezeket alkalmazó egyéneken található fel.

Habár a bűnvádi törvénykezésben előforduló mulasztás minden esetben sérelmes és veszélyes, és habár e miatt a mulasztó közegeket az állam és a társadalom irányában mindenkor felelősség terheli: a felhozott esetben azonban a mulasztás rendkívül feltűnő volta e felelősséget sokkal nagyobb fokúnak tüntetik elő.

Ugyanis, a mint az iratokból kiderül, a beregszászi kir. járásbírótság, melyhez az ügy vizsgálat végett áttétetett, a vádlottakat a panasz beadása után egy év és öt hó múlva 1878. évi augusztus 21-én, a sértetteket 1880. évi február 21-én, tehát majdnem 3 év elteltével, a tanukat pedig 1880 febr. 21-én és szeptember 17-én hallgatta ki s a kir. ügyész részéről hozzáintézett sürgetések dacára a befejezett vizsgálatot csak 1883 február 3-án 602. sz. a. terjesztette be.

A m. kir. Curia köteletségének tartja e nagyfoku mulasztást Nagyméltóságod tudomására hozni s ez által Nagyméltóságodat azon helyzetbe hozni, hogy a bölcs belátása szerint szükségessé váló intézkedéseket megtehesse. (1885. évi szept. 24. 3954. B.)

— **A kir. Curia** egyik legújabb ítélete érdekes adalékot szolgáltat a BTK. orgazdasági fejezetének magyarázatához. Kimondta ugyanis a kir. Curia egyik bűnügyi tanácsa, hogy: *a ki a lopott dolgot az orgazdától tudva örökségképp megszerzi, orgazdaságot követ el.* Az illető bünesetet legközelebbi számunk melléklapjában közöljük.

— **A pénzügyi közigazgatási bíróság** teljesüléssel kimondotta, hogy: A biztosítékként bekebelezett összegek kikebelezetése iránt adott törlési engedélyek nem számíthatók azokhoz a törlési nyilatkozatokhoz, melyekkel valamely tartozási követelésre szerzett zálogjog megszüntetetik, s melyeket a bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok hivatalos összeállításának 92. tételének 2-dik bekezdése emlit, ennél fogva II. fokozatu bélyegilleték alá nem esnek és csak az okiratért ivenként járó 50 kros állandó bélyeggel látandók el.

— **Holtzendorff** szerkesztése alatt nagyszabású kézi könyv jelen meg a nemzetközi jogról. A munka 4 kötetre van tervezve s francia nyelven is ki fog adatni. Az első kötet a napokban küldetett szét. Megemlítjük itt, hogy a magyar irodalom is jelezve van, bár igen röviden. A 121. §-ban a következőket találjuk: Magyarországon a nemzetközi jog kizárólag WERNER RUDOLF-nak SCHILLING *Lehrbuch des Naturrechtes* fordításával volt képviselve. Nehány év óta nagyobb tevékenység mutatkozik e téren s köszönhető ez KISS, APÁTHY és RÖSZLER munkáinak.

— **A Magyar Jogászegylet** közgyűléséről szóló tudósítást a napilapok hibásan közölték. Nem négy előadás tartatott a lefolyt egyleti évben, hanem kilencz. És pedig tartották az előadásokat: TARNAI, HEIL, DELL'ADAMI, KÁPLÁNY (2), CSILLAG (2), IMLING, TOLNAY.

— **Dr. Wlassics Gyulának** a bűnvádi eljárás alapelveiről irt munkáját MAYER a bécsi egyetem kitűnő tanára, mint egyik utóbbi számunkban említettük, részletesen megbeszélte az *Archiv f. Strafrecht* folyóirat XXXIII. k. 3. füzetében. A dolgozat most külön lenyomatban is megjelent. Wlassics könyve, — mondja MAYER — átgondolt munka s szigoruan tudományosan van tartva, a nélkül hogy a gyakorlati tapasztalatok eredményeit ignorálná. Ezen a szó legnemesebb értelmében criminalisticus dolgozat a szerzőnek előkelő állást biztosít Magyarország jogi írói közt. Nem kételkedünk, hogy szerző kifejtései az irányadó körökben viszhangot fognak találni...

Dr. Lázár Elek és Reiner Ignác igazságügy-miniszteri fogalmazók előfizetési felhívást bocsátottak ki *A m. kir. bíróságok szervezete és területi beosztása* című, decemberben megjelenő munkára. Szerzők e munka gondos szerkesztése által a törvénykezés terén hivatásszerűleg működő bírói, közjegyzői és ügyvédi karnak, valamint a jogkereső közönségnek különösen hasznos szolgálatot teljesíthetnek most, a midőn az 1885: III. tcz. alapján 2 törvényszék megszüntetett s egy új törvényszék, valamint 10 új járásbírótság állítottatott fel; midőn a kir. járásbíróságok közül tekintélyes rész ruháztatott fel ujabban a telekkönyvi ügyekben bírói hatáskörrel; végre, midőn ujjabb időben a községek területi beosztása a törvénykezés tekintetében sok és lényeges változást szenvedett. A munka előfizetési ára 1 frt 80 kr.

— **Az írók és művészek társaságának** 8. congressusa a napokban tartatott meg Antwerpenben. A congressus főleg a belga kormány által készített, a szerzői jogot tárgyzó törvényjavaslat megvitatásával foglalkozott, tekintettel természetesen az ugyancsak f. évben megtartott berni conferentia tárgyalásaira és enunciatumaira. Az első kérdés tárgyalásánál, vajon a szerző özvegyének is adassék-e oltalom, az érvelések inkább lélektaniak és társadalmi jellegűek, mint jogiak valának. A határozat ebből kifolyólag természetesen nem lehetett más, mint hogy a jelenleg fenálló, az özvegyre kedvező jog fentartassék. A második kérdés oda irányult, vajon megadassék-e a jog a művésznek művét reprodukálni, figyelmen kívül hagyva azt, hogy a művet, pl. festményt már eladta. A congressus kimondta, hogy a művész, — ellenkező kikötés hiányában — a művet újra reprodukálhatja, illetve ismét elkészítheti. Legérdekesebb vita fejlődött ki a harmadik kérdésnél, vajon az irodalmi művek és a művészeti tárgyak a szerző hitelezői által zár alá vehetők-e s mennyiben, mielőtt a művek nyilvánosságra kerültek. A zár alá vétel jogosultsága ellen felhozott, hogy a művésztől függ az, hogy mikor akarja művét kiadni s mig ez idő meghatározva nincs, a mű nem létezőnek tekintendő s így zár alá sem vehető. Különösen nehéz a helyzet, ha művészeti tárgyról van szó, mig az irodalmi és zenei műveknél a kiadás ideje világos. A congressus a következő elvet mondotta ki: Az irodalmi és zenei művek addig mig ki nem adatnak, a művészeti tárgyak, mig a kiállíthatásra illetve közzétételre teljesen nem készek: zár alá nem vehetők.

Megjelent:

Döntvénytár. A m. kir. Curia, a budapesti kir. itélő tábla és a pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztősége. Uj folyam XI. kötet. (XXXIX. folyam). Budapest, 1885. Franklin-társulat. Ara 2 forint.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kisebb polgári peres-ügyi eljárásuk. ENYEDY LAJOS kir. járásbírótól. — A telekkönyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE löcsei kir. tszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A szenvedő váltóképeség korlátozásáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — A bírói ügyviteli szabályok. M. J. tszéki jegyzőtől. — Kit illet meg a felfolyamodási jog csődbíróságnak kényszerregezés ügyében hozott határozata ellen? Dr. N. Á. löcsei ügyvédtől. — Vagyonátruházások utáni mérsékelt illetékek. Dr. SCHULEK KÁLMÁN budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kisebb polgári peres-ügyi eljárásunk.

A kisebb polgári peres ügyeket tárgyzó eljárásról alkotott 1877: XXII. törvénycikk, az annak alapján kibocsátott ügyviteli szabályokkal, melyek az 1878-ik év márczius 1-ső napjával léptek életbe, már közel egy évtized óta állnak hatályban.

Alig hiszek tévedhetni, ha azt állítom, hogy ezen törvényalkotást úgy a jogász szakközönség, mint a gyakorlati élet is számos hiányai miatt már teljesen elítélte. A lefolyt idő gazdag tapasztalatai már elég okot és anyagot nyújthatnak egy czélszerűbb törvényalkotás felett való gondolkozásra.

Ideje lesz tehát talán a kisebb polgári peres ügyekben való eljárás javításáról gondoskodni. Jelen dolgozat célja, ezen irányban a szakkörök figyelmét fölhívni. Jól tudom ugyan, hogy irodalmi mű sorában alig foglalhat helyet valamely dolgozat a mai időben, mely nem a tudományosság apparatusával felszerelve, s más országok hasontárgyú törvényeinek s jogi írók műveinek idézeteivel jelen meg, a mihez vidéken a kellő segédforrásokkal nem rendelkezhetem: mindazáltal megkísérlem lehetőleg röviden kiemelni e törvénynek a gyakorlati életben kiderült némely hiányait, s gyakorlati szempontból pár adalékkal járulni a törvény reformálásához.

Ha dolgozatomnak, a többnyire a szegényebb néposztály vagyoni érdekeit tárgyzó kisebb polgári perek körüli eljárás javítását illetőleg bár a figyelmet fölbresztteni sikerülend: törekvésem eléggé jutalmazva leend.

Vegyük ezek után figyelemre először az 1877: XXII. tcz. s az erre vonatkozó ügyviteli szabályok által teremtett jelen állapotokat, s azután azon módokat, a melyekkel nézetem szerint az eljárás javítani lehetne.

I. Jelen állapotok.

A) Községi bíraskodás.

1. Az 1877: XXII. tcz. 5-ik §-ában megállapított községi bíraskodás a gyakorlatban rosznak bizonyult. Mert kis községekben a bíró az előjáróság 2 tagjával (esküdt), s így rendszerint még írni sem tudó, a köznéphez tartozó egyének gyakorolván a bíraskodást: abból az értelmi erő majdnem teljesen kizárattott, mennyiben a vizsgázott jegyző nem tagja hivatalból a községi bíróságnak s csak az írásbeli teendők végzésére köteleztetett; a mit azonban a községi bíró bármely más írástudó egyénnel is végeztethet. Pedig ott is, a hol befoly a jegyző a bíraskodásba, csak ritka eset a helyes ítélkezés. Látunk is aztán ítéleteket, melyekkel

valamely pénztartozásért bepanaszolt egyént, a követelés valóságának bizonyítása nélkül azon okból marasztalnak az állítólagos, de nem bizonyított követelésben, mert «ismeretes rosz fizető»; korcsmárlási és faizási jogok, melyek gyakorlatában alperes van, ítéltetnek oda felperesnek; alperes «minthogy nem tudja igazolni, hogy nem tartozik», marasztva lesz a felperes állított, de bizonyítatlan követelésben; hátralekos cselédbér-követelések felhajtása kíséreltetik meg. Ily ítéleteket visznek aztán felek a járásbíró elé, mely — megsemmisítési jog hiányában — a feleket megidézni s az előirtak szerint tovább eljárni köteles és felsőbb bíró lesz oly ügyben, mely első fokon törvényes elintézést nem nyert s gyakran a saját hatásköréhez sem tartozik.

2. A községi bíróságtól a járásbíró elé vitt ügyekben az 1877: XXII. tcz. 25. §-ának végső tétele a községi bíróságnak «a jegyzőkönyv kiadványát» rendeli a járásbíróhoz betérjesztetni, a nélkül hogy meghatározná: mit ért «a jegyzőkönyv kiadványa» alatt? vajon azonos-e az a törvény 53. §-ában említett «jegyzőkönyvi kiadványá»-val az *ítéletnek*? A községi bíróságok aztán hol az eredeti jegyzőkönyveket, hol azok egyszerű másolatait, hol pedig — és talán ez volna a leghelyesebb — csak az ítélet jegyzőkönyvi másolatát terjesztik be a járásbíróhoz, mely azok alapján a követelés alapjául szolgáló jogviszony ismeretéhez sem jut, sőt perestársak esetében a csak, az ügyviteli szabályokban előirt panaszkönyvben megnevezett, de a jegyzőkönyvben vagy ítéletben fel nem sorolt «társa»-k kiléte felől sem lesz tájékozva; igen gyakran pedig a felebbező fél sem neveztetik meg. Kiegészítő jelentés bekérésével aztán az önálló községi közegek jelentésének beérkezéséig még csak a tárgyalás sem rendelhető el, s míg ez végül megtörténhetik, annyi idő telik el, mennyi egyenes panasz esetén a járásbírósnál az ügy végleges lejártaához bőven elég lett volna. Aztán ily bíróság előtt kénytelen föllépni a városi kereskedő is, ki valakinek falura 20 frton alul való értékben árucikkeket hitelezett, s a jogtudó ügyvéd megállapított ügyvédi díjainak felhajtása végett, ha azok 20 frt összeget meg nem haladnak. Bátran kijelenthetjük, hogy elveszett pénz az, melyért a községi bíróságoknál kell futkosni, s a ki teheti, inkább tovább hitelez, míg követelése a községi bíróság hatáskörét meghaladó összegre nő. Panaszlott pedig, hogy a községi bíróság kedvezményeitől menekedjék egyszerűen magát meg nem jelenés miatt marasztatja s azután 8 napon belül az ügyet a járásbíróhoz viszi; mely felebbezési fokon kénytelen tárgyalni érdemileg először az ügyet, a felett hozott ítélete ellen pedig már még csak semmiségi panaszt sem használhatni. Arról nem is szólok, hogy amugy is hézagos anyagi törvényeink a községi bíró «bölcs belátása» mellett mikép érvényesülnek.

B) Községi bíraskodás alá nem tartozó ügyekben való eljárás.

1. A községi bíraskodás alá nem tartozó ügyekben, — eltekintve a szolgabírák és békebírák egyenjogositott bíraskodásától, — a járásbíróknál is mostoha sorsban részesülnek a szegény emberek ezen törvény intézkedése alá tartozó perei. Mert rendszeren kevésbé szakavatott kezekbe adatván ezen perek, az ítéletekben elkövetett törvényellenes-

ségek ellen a törvényszékhez alaki okokból engedett, csak a törvény 57. §-ának hat pontjába foglalt esetekre alapítható semmisségi panasz, minthogy a törvényszéknek az ügy érdemében reformáló joga sincsen, csak a legritkább esetekben nyújt jogorvoslást.

2. Sok nehézséget okoz a birói illetőség kérdése is egyes hitelezőknek, míg pénzbeli követeléseikhez juthatnak. Mert ilyekért csak okmányi kikötés esetében lehetvén a 15. §. szerint a pert a kikötés helyének bírósága előtt megindítani: a kereskedő, ki üzlete helyén hitelezett valamely csak időlegesen ott lakó egyénnek, pl. iskolai tanulónak, kénytelen annak rendes lakása helyén, — a hol mint pap vagy tanító álláshoz jutott, — távol perlekedni; mert üzleti könyve oly okiratot nem képez, melyben a fizetésre a kereskedő lakhelye kikötve lenne.

A birói hatáskört illetőleg a 12. §. második tételének rendelkezése pedig nem eléggé határozott; s e miatt annak alapján vagy a törvényszék semmisíti meg a járásbíróság ítéletét, ha eredetileg 50 frton felül volt követelésnek ez összeget meg nem haladó hátraléka felett kisebb polgári peruton kél ítélet, a pert sommás per utjára tartozónak mondván; vagy a kir. ítélő tábla tesz hasonlót, ha sommás per utján folyt a per, azt az 1877: XXII. tcz. által megszabott kivételes eljárás utjára tartozónak jelentvén ki.

3. Az 1877: XXII. tcz. végrehajtása tárgyában kelt ügyviteli szabályok által előirt panaszkönyv inkább csak nyilvántartásra való, abból még csak statisztikai adatok sem lévén teljesen gyűjthetők. Pedig a törvény 28. §-a szerint a panasz szóval is előterjeszthető lévén, a nélkül, hogy arról jegyzőkönyv felvétele lenne előírva, az ily panaszok az ügyviteli szabály 10., illetőleg 13. §-ai szerint a panaszkönyvbe jegyzendők be; minek azon hátránya van, hogy a panasz kifejtése a tárgyalás alkalmára maradván, a per tárgyalása nem csak több gondot igényel, mint a sommás tárgyalás; hanem midőn alperes nem jelen meg a tárgyalásra, csak a panaszkönyv általános megjelölései szolgáltatnak alapot a marasztásra, a ténykörülmények sehol addig fixirozva nem lévén, s így azokat panaszos alperese távollétében esetleg módosítva is terjeszthetvén elő. A gyakorlat némileg segített ugyan a hiányon; mennyiben a panaszok röviden egyes külön elintézési ivekre jegyeztetnek fel, s úgy igtattatnak be a panaszkönyvbe. Hogy azonban községi bíróságoktól a járásbíróság elé vitt ügyekben a pertársak kiléte is gyakran a panaszkönyvben rejtve marad, azt már fenebb is említém.

4. A járásbíróság előtt való eljárás menetét s a bizonyítást szabályozó rendelkezéseket, jelenlegi általános peres eljárásunk elvei mellett kielégítőknél kell mondanom.

5. Hiányos azonban a jogorvoslatok rendszere; mennyiben csak semmisségi panasz van megengedve szűk korlátok között a sérelmesnek vélt ítélet ellen — az érdemben való felebbezés kizárásával. Hogy pedig a semmisségi panasz elegendő orvoslást nem nyújt s az ítéletek érdemi felülvizsgálatainak megengedése is kívánatos volna: azt a tapasztalat minden nap tanúsítja. Hogy a meg nem jelenés miatt marasztalt is feltétlenül élhessen perujtással, az a perorvoslatoknak különben megszorított volta mellett, talán több is a szükségesnél.

6. A végrehajtásról szóló rendelkezések nem állván az 1881: LX. tczikk rendelkezéseivel összhangban, már azért is módosítást igényelnek, mert a bíróság közvetlen rendelkezése alatt nem álló községi közegek, a kiadott birói rendeletek végrehajtására nem szoríthatók; a bírósági végrehajtótól pedig az árverés kifizetéséhez való jog elvonása indokolatlan. Az igények kérdése felett a 71. §-ban előirt eljárásnak sincs értelme külön igényper indíthatásának megengedésével, s így legtöbb esetben kettős eljárás létesítésével.

ENYEDY LAJOS,

kir. járásbíró.

Telekkönyvi törvényjavaslat.*

A 119. §-t megelőzőleg szükségesnek vélném a birói hatáskör megállapítására vonatkozó §§-kat is beilleszteni.

A telekkönyvi hatóság illetőségi körét az 1881: LIX. tcz. 6. §. és az 1868: 54. tcz. 19., 44. §-ai szabályozzák.

Azon visszás állapot, hogy t. i. míg a törvényszék mint telekkönyvi hatóság három biróból álló tanácsban határoz a telekkönyvi ügyekben, addig a kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóságnál ugyanazon minőségű ügyeket egyes biró végzi, és azon különbség, mely ennek folytán a felsőbb bíróságok tanácsstagjai számára is kihat, a felebbevitellel megtámadott telekkönyvi ügyekben tovább fen nem tartható. Ezen állapot visszasságának hátránya a nyilvánosság előtt számos izben lévén értekezés tárgya, annak újabb szellőztetését mellőzöm, s azon véleményemet fejezem ki, hogy az alkotandó törvényben ezen a hátrányos állapoton is lehetne segíteni az által, ha az 1876. évi telekkönyvi törvényjavaslatnak 84. és 85. §-ai a jelen viszonyoknak megfelelőleg szövegezve, a törvénybe felvétetnének. Ezen §-ok következőleg lennének szövegezendők:

§. A telekkönyvi bejegyzések elrendelése azon telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartozik, melynek a telekkönyvi betét, melybe a bejegyzésnek eszközöltetnie kell, vezetettik.

§. A telekkönyvi hatóságot a kir. törvényszékek és a telekkönyvi hatósággal felruházott járásbíróságok, mint egyes bíróságok gyakorolják.

A kir. törvényszékeknél az elnök egy, vagy szükséghez képest több törvényszéki birót biz meg a telekkönyvi hatóság teendőivel: a kir. járásbíróságoknál a kir. járásbíró, vagy az általa megbízott albiró végzi a telekkönyvi hatósági teendőket.

Ezen most idézett két §. a telekkönyvi betéteknek helyes és hiteltelekkönyvi betét címre érdemes vezetését, kezelését jövőre igen biztosítaná, lényeges reformot képez, de nem olyat, melynek életbe léptetése nehézségbe ütközne. Az átmenet annyi nehézséget sem okozna, mint egy létező telekkönyvi hatóság egy részének, az ujonnan alakított telekkönyvi hatóságnak való átadásával jár.

Ezen birói hatásköri reform szükségességét bővebben indokolni felesleges, de a ki az indokokat bővebben ismerni óhajtaná, utalom az 1876. évi telekkönyvi rendtartás stb. című törvényjavaslat indokolása I. jegy alatti általános részére.

§. A bíróságok vagy hatóságok által elrendelt bejegyzéseknél a telekkönyvi hatóság csak azt vizsgálja, vajon a telekkönyvi betét állása szerint, a bejegyzés foganatosítható-e, s ha e tekintetben akadály fen nem forog, a bejegyzés foganatosítását elrendeli. A hagyatéki bíróságok a hagyatéki vagyónátadási végzéssel, az 1877: XX. tcz. 254. §-a értelmében az örökhagyóra nem telekkönyvezett ingatlanok átírására alkalmasnak tartott okmányt, vagy ezt pótló jegyzőkönyvet a telekkönyvi hatósághoz által tenni köteles, mely az okmány, vagy jegyzőkönyvnek kül- és belkellékeit ezen törvény értelmében vizsgálat alá veendi.

Ha telekkönyvi akadály forog fen, arról a megkereső hatóság értesítendő.

A hagyatéki bíróságok eljárására vonatkozó intézkedést a kitűzött célok elérése tekintetéből szükségesnek tartom, mivel a hagyatéki bíróságok nagy része azon téves felfogásban van, hogy az örökhagyó nevében nem álló telekkönyvi jószágtest, vagy annak részletének az örökösök nevére való telekkönyvezésére elegendő, ha a hagyatéki bíróság azt az átadási végzésben, az örökhagyó által megvásároltnak, vagy bármi más jogczim alatt, sőt néha jogczim nélkül, az örökhagyó tulajdonának mondja ki. Az örökhagyóra háramlott telekkönyvi jog alapjául szolgáló okirat közlését szükségtelennek

tartják, sőt törvénysértésnek vélik, ha a telekkönyvi hatóság az átadási végzés ezen részének foganatosítását elutasítja. Ezen téves felfogás hasztalan munkára, surlódásra ad okot, s számos esetben az örökösök jogainak más uton való érvényesítését gátolja.

A 119. §-t változatlanul meghagyandónak tartom.

A 120. §-t a következő két ponttal kiegészítendőnek vélem:

f) készfizető kezes, a ki ezen minőségét kifogástalan okirattal igazolta, ha a hitelező az adós ingatlanaira, vagy telekkönyvezett jogaira, a megadott jogot be nem jegyezheti, a hitelező nevében ezen bejegyzést kérheti;

g) ha valaki végrehajtható követelést bír, adósa nevében, az annak tulajdonát képező, de nevére nem jegyzett ingatlan adósa nevére leendő bejegyzését és egyidejűleg saját követelésének zálogjogi bejegyzését kérheti.

Az erdélyi telekkönyvi rendtartásban is befoglalt ezen intézkedés jogosultságát bővebben indokolni felesleges.

A törvényjavaslat 68. §-a az 1885. évi decz. 15-iki tkvi rendtartás 121. §-át tervezi helyettesíteni. Ezen §. tartalma különböző felfogásokból eredt igen számos felszólalások eredménye, s az eredeti javaslaton lényeges módosítást is foglal magában.

Ezen §. szerint igen helyesen megszüntetik azon viszásság, hogy a kérvények egyes bíróságoknál szóval is előadhatók, s a kérvényeket kizárólag írásban, és pedig kir. közjegyző, vagy ügyvéd ellenjegyzése mellett rendeli benyújthatóknak, s az ezen kelléket nélkülöző kérvényt hivatalból visszautasítandónak rendeli.

A kir. közjegyzői és ügyvédi ellenjegyzés kötelezettségétől menten az 1. pontban felsorolt egyének hogy saját és a kivételt képező, s az ezen pontban felsorolt családtagjaik érdekében kérvényezhessenek, helyesnek tartom, de a furfangos visszaélések s a lehető hivatalbóli visszautasításnak a felekre hárulható veszélye megelőzése tekintetéből, szükségesnek vélném kimondani, hogy ezen kivételes jogosultsági minőségüket teljesen bizonyító okirattal egyidejűleg igazolják is.

A második pontbani kivételt, mely szerint a községi vagy körjegyzők az illető községbeli, vagy a körjegyzői szövetkezethez tartozó községekbeli lakosok érdekében legfeljebb kétszáz o. é. frt értéket képviselő, vagy szolgálmi bejegyeztetéseket tárgyazó kérvényeket benyújthatnak, határozottan tévesnek, de sőt veszélyesnek tartom. Dr. IMLING KONRÁD és TÓTH GÁSPÁR uraknak e szaklap f. é. 15. és 18. számaiban ezen 68. §. 2-ik pontjára vonatkozó kifogásait teljesen osztom, s azt hiszem osztja mindenki, a ki az ország szegényebb sorsu lakosainak telekkönyvi ügyeit közelből gyakorlati uton ismeri.

E §. 2. pontjának mellőzésére a felhozott főokot az képezi, hogy t. i. a községi és körjegyzők tulnyomó nagy száma nem képesített a telekkönyvi kérvények és okiratok szerkesztésére; a szolgálmi jogokról pedig alig bírnak fogalommal. Ezen ok szerintem is teljesen alapos; de természetes is, mert a ki mit nem tanult, nem is tudhatja; már pedig a községi és körjegyzők képesítésére vonatkozó, és az előbbieknél már szigorított 1883. évi I. tcz. 6. §-a hat gymnásiumi, vagy reáliskolai s a t. tanfolyam sikeres elvégzését követeli a jegyzői vizsgára való bocsáthatásra. Felesleges mondanom, hogy ezen tanosztályokban, még csak a legcsekélyebb elemeit sem tanulják azon tudományoknak, melyeknek ismerete okvetlenül szükséges telekkönyvi okiratok és kérvények helyes szerkesztéséhez.

A jegyzői szigorlat tárgyait az 1884. évi november 5-én 58585. sz. alatt kelt, és elődénél szigorubb belügyminiszteri rendelet határozza meg négy pontban, melyek csaknem kizárólag közigazgatási ügyek, az igazságszolgáltatásra vonatkozó ügyekből a III. f) pont sorolja fel a szigorlat tárgyait.

Ezen f) pontot egész terjedelmében ide iktatom azért, hogy a községi és körjegyző urak maguk is meggyőződhesse a telekkönyvi ügyekre vonatkozó okiratok és kérvények szerkesztéséből való kizárásukra irányított nézetek helyességéről.

III. f) «az igazságszolgáltatás terén a községi előljárók teendőit szabályozó törvények és utasítások, a kézbesítés ügyét, a feltételeken szabadságra bocsátott elítéltek nyilván tartását szabályozó rendelkezések».

Ennyi, és egy betűvel sem több az, a mit az igazságszolgáltatás terén a szigorlat követel. Ez mily csekély, és ennek egy részét, kivált a helyes kézbesítésnek már több figyelmet igénylő részét is mily hiányosan teljesítik legnagyobb részt, a bírósági tapasztalat ezerekre menő példával szolgálhatna.

Midőn a törvényjavaslat 68. §-a 2. pontjának kihagyását szükségesnek vélem, ugyanakkor kivételesen megengedhetőnek tartanám, hogy a városi, községi, körjegyzői karnak azon tagjai, a kik ügyvédi vagy jogtudori oklevéllel bírnak, az illető város, vagy községbeli, vagy a körjegyzői szövetkezethez tartozó községekbeli lakosok érdekében legfeljebb kétszáz frt értéket képviselő jog bejegyzését tárgyazó kérvényeket nyujthassanak be. Ezen képességüket kötelesek az illető kir. törvényszéknél az eredeti okirat bemutatásával igazolni, a mely a korlátolt jogosultságot nekik, ha más törvényes akadály, minő az ügyvédi gyakorlattól, hivaltól, bírósági vagy hatósági ítélet általi elmozdítás, — fen nem forog — megadhatja. (Szolgálmi jogra vonatkozó beadványok szerkesztését, e kivételesen jogosítottak sem tartanám megengedhetőnek.)

Ezen kivételt indokolja azon körülmény, hogy számos jogvégezett képes egyén, az ügyvédi pályán való megélhetés bizonytalansága miatt, kényszerülve van jegyzői állomásokat szerezni; továbbá, hogy míg egy részről a zugírászatot teljesen kiküszöbölni törekszünk, a képesített egyéneket csak azért, mert nem ügyvédi vagy közjegyzői kamarai tagok, minden tisztességes és képességöknek megfelelő, de hivatalos állásukból is folyó teendőkből kizárni, a jelen viszonyok között nem tartom méltányosnak.

A törvényjavaslat e §-ára vonatkozó indokolását a mostani viszonyok között helyesnek tartom, s azt vélem, hogy egyedül az ellenjegyzési kényszer, a közokirati vagy hitelesítési kényszer hiányát nem teszi oly érezhetővé, a telekkönyvi betétek ismétli zavarát nem fogja előidézni, — mint több szakférfiak hiszik, — mert az ellenjegyzésre jogosítottak, bírván mindazon képességgel, mely szükséges arra, hogy ismerjék az okirat mindazon kül- és belkellékeit, melynek alapján az okirat által szerzett jognak telekkönyvi bejegyzésére szükségesek, bírnak egyszersmind azon lelkiismeretes felfogással is, hogy kellék-hiányos okirat alapján nem kérelmeznek, s az okirat hiányairól s annak kijavításáról a felet felvilágosítják, mely által hitelüket, a közönség bizalmát irányukba csak fokozhatják. Feltéve, hogy netalán találkozhatnak az ellenjegyzésre jogosítottak között olyanok, kik tekintet nélkül az okirat hiányaira, a kérvényi díjak szerzését előbbre valóknak avatják a bizalom és hitelszerzésnél, ezen valószínűleg csekély szám káros működésének meggátlására lehetne, sőt szükséges is lenne óvszerről gondoskodni.

Ilyen óvszer lenne, hogy ha az okirat feltűnő kellékhiánya miatt utasítatik el a kérvény, azonkívül, hogy az ellenjegyző munkadíját és készkiadásainak megtérítésére való jogát elveszti, egyszersmind a bekövetkező kárért vagyoni felelősséggel is tartozónak kimondatik, s minden ilyen eset az ügyvédi vagy közjegyzői kamarával közlendő lenne, a ki hivatalból lenne köteles a fegyelmi eljárást megindítani; közöltetnék a 2. pont szerinti kivételesen jogosultakra vonatkozólag a kir. törvényszéki elnökkel, a ki az illetőt szintén fegyelmi eljárás alá vettetni rendelné, a kitől aztán fegyelmi

uton a kivételes jogosultság elvehető, és az, az illető város vagy községben közhírré tehető lenne. Az okiratnak bírálata, vagy a telekkönyvi betétekkel való összehasonlításával összekötött fáradozásai díjainak megállapítását, s annak a kir. közjegyzői díjakra vonatkozó módon való behajthatását kérelmezni az illetékes telekkönyvi hatóságnál jogosítva van, és az a kérelemnek megfelelő intézkedést megtenni köteles.

Ezen óvszernek szerintem még azon üdvös következménye is meglenne, hogy a felek lassanként megszoknák az ügyvédek vagy kir. közjegyzők által készített az okiratokat is.

Ezen 68. §-nak a kérvény kellékeire vonatkozó részét bővítendőnek tartom azzal, hogy a kérvényhez folyamodó és telekkönyvileg érdekelt felek, más hasonneműekkel való összetéveszthetőségének lehetősége elkerülése tekintetéből azoknak a vezeték-, kereszt- és mellékneveken kívül más ismertető jeleik, p. o. idős, ifjabb, özvegy vagy nő, férjzett N. N.-el, stb., továbbá az erkölcsi személyek, testületek s azokat megillető elnevezések és képviselőjük neve s lakhelye szintén előadandó, és hogy a bíróságok, hatóságok megkereséseikben az érdekelt személyek neveik s ismertető jeleikre vonatkozólag ugyanezeket megtartani kötelesek.

A 122. §. és a javaslat 69. §-ának kiegészítéséül azt is felveendőnek tartom: A kérvény vagy megkeresés felsorolt bel- és külkellékei valamelyikének hiánya esetében a kérvény vagy megkeresés pótlás végett visszaadandó. Ha a hiánypótlás a kézbesítéstől számított 3 nap alatt eszközöltetett, az esetben az iktatókönyvbeni bejegyzés által nyert rangsorozatot megtartja, különben elveszti. Ezen határnap meghosszabbításának helye nincsen. Az újabb kérvény ugyanazon értékű bélyeggel látandó el, mint az első kérvény.

A létező telekkönyvi bajok némelyikét a kérvények hiányos s sok esetben rendkívüli laconicus rövid szerkesztésével lett elfogadása is idézte elő, mivel a telekkönyvi hatóság a kérvény kellékhánya miatt, a kérelem teljesítését nem tagadta meg, melynek folytán a zugirászok, de számos ügyvédek is felbátorítva érezték magokat a kellék-hiányos kérvények beadására, s jogosítottaknak azok elintézésének követelésére, mintha teljesen kellékesek lettek volna. Olvastam oly kérvényt, mely bent és külszén csak a kérelmező, sőt ha a férj és nő szerepelt, csak a férj nevét tartalmazta és a mellékletek jegyeire való hivatkozással egy pár sorban tulajdonjog- vagy zálogjog-bekebelezést kért. E kérvényben a többi érdekelt személyek neveik, lakhelyeik, s az okiratok tartalmáról szó sem volt. Az elfogadott rossz szokásból az ily kérvény épen oly elintéztetést nyert, mint a teljesen szabályszerű, kellékes kérvény, azért, mert a telekkönyvi rendtartásban az ily kérvény alapjani elutasításról vagy esetleges javítás végetti visszaadhatásról intézkedés nem foglaltatik.

A 123. §. jelen szövegezésében különböző értelmezésre s alkalmazásra szolgáltatott okot. Számos oly kérvény utasított el halmozottság miatt, mely ezen §. helyes értelmezése mellett nem lett volna elutasítható. Ezen §. tartalmát illetőleg, az 1876. évi törvényjavaslat 94. §-át szabatosabban szerkesztettnek, s így helyesebbnek tartom:

§. Ugyanazon egy kérvényben több rendbeli bejegyzést is kérhetni a következő esetekben:

- a) ha ugyanazon kérelmező részére ugyanazon kötelezett ellen bár több okirat alapján, különböző betétekre,
- b) ha ugyanazon kérelmező részére, ugyanazon okirat alapján, többféle jogok, bár több telekkönyvi betétre, avagy több irat alapján de ugyanazon betétre, habár több kötelezett ellen;
- c) ha ugyanazon kérelmező által önmaga ellen, habár különböző személyek javára, avagy ugyanazon okirat alapján több betétre, vagy több okirat alapján, de ugyanazon betétre, végre
- d) több kérelmező részére, ugyanazon vagy több okirat alapján ugyanazon betétre, vagy annak egyes részeire kértnek bejegyzések vagy törlések.

(Folyt. köv.)

SIMON ENDRE,
lőcsei kir. trvszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A szenvedő váltóképesség korlátozásáról.

(Válasz BUCHWALD LÁZÁR ügyvéd ur cikkére.)

Mindenekelőtt kiemelendőnek tartom azon körülményt, hogy cikkíró ur álláspontja dr. NAGY FERENCZ-nek jogászygyűlésileg sanctionált véleményével sem az indító okok, sem az eredmény szempontjából azonosnak nem tekinthető.

Dr. NAGY FERENCZ véleménye és a IX. Jogászygyűlés határozata a «szabadelvűség» és «jogegyenlőség» tisztán elvi álláspontját vallja indokul s ennek eredményeként proclámálja az általános váltóképességet. BUCHWALD ur álláspontja szintén elvi, midőn az anyagi igazságot helyezi előtérbe és ezzel ellentétbe állítja a váltót mint alaki jogügyletet, melynél kizárólag a forma a döntő: ámde az anyagi igazság elvi álláspontja a szabadelvűségi és jogegyenlőségi elvi állásponttal mégis merőben ellentétes, mert amaz concret viszonyok, emez pedig tisztán abstract elméletek kifolyása. Ha tehát más az elvi álláspont, természetesen más az eredmény is s habár BUCHWALD ur az általános váltóképesség hive is, nem hive azon formalismusnak, mely a váltójognál uralkodik s eredményként garantiát keres az anyagi igazság érvényesülése érdekében.

Én minden szabadelvűségi és jogegyenlőségi teoriák fölé helyezem az anyagi igazságot s így közelebb állok cikkíró ur, mint a IX. Jogászygyűlés álláspontjához. Az anyagi igazság érvényesülése azonban megköveteli, hogy utjából mindazon akadályok elháríttassanak, melyek diadalát nehezítik s azért az anyagi igazság mint végcél lebeg előttem és elérésére mindent alkalmazandónak tartok, a mi az elérést elősegíti, mindazt mellőzendőnek, a mi azt hátráltatja. Kiindulási pontom nem az elvont elmélet, hanem a gyakorlati élet; okaim nem elviek, hanem czélszerűségek. Midőn a szenvedő váltóképesség megszorítása mellett felszólalok, kiindulási pontom akkor is az élet, úgy a mint ezt magam előtt látom; czéлом semmi egyéb, mint az anyagi igazság érvényesülésének biztosítása és az okok, melyekre indítványom visszavezethető, kétségtelen bizonyítékai annak, hogy az általános váltóképesség mellett az anyagi igazságot nemcsak a forma, hanem sokszor a törvényesség szem előtt tartásával kérkedő modern becsületesség öli meg.

Czikkíró ur álláspontja és az enyém között tehát a különbség az, hogy cikkíró ur csupán a váltójog merev formalismusa ellen keres orvoslást, én pedig orvoslást keresek azon visszaélések ellen is, melyeknek tisztességi örévé a váltót szokták alkalmazni. Czikkíró ur a formalismus háttérbe szorítása által eltávolíthatónak vél minden bajt, melyet az általános váltóképesség okozott és okoz, én pedig még ezen fölül is követelek garantiákat az anyagi igazság, az absolut anyagi igazság és nem csupán a váltójogi anyagi igazság érvényesülése érdekében.

Ezek előre bocsátása után BUCHWALD LÁZÁR ur ellenérveit következőkkel czáfolom:

1. A közjegyzői okirat a kamatok elpalástolására alkalmas eszköz nem lehet, mert vagy tanusítva van benne az értékleszámítás, vagy nincs. Ha az értékleszámítás a közjegyzői okiratban tanusítva van, akkor ahhoz nem férhet kétség, hogy az érték valóban le lett számlálva, mert nem tehető fel a közjegyzőről, hogy olyasmit okiratba foglalna, a minek valóságáról meggyőződve nincs; ha pedig az értékleszámítás az okiratban tanusítva nincs, akkor az erre alapított kifogás a bíróság előtt érvényesíthető s különben is sokkal drágább a közjegyzői közbenjárás, mint a váltó és sokkal nyilvánosabb, már pedig az oly jogügyletek, melyeknek megszorítása a váltóképesség korlátozása által czéloztatik, kerülnek a nyilvánosságot.

2. A váltóhitelek azoknak, a kik szenvedő váltóképességüket a korlátozás folytán elvesztenék, semmivel sem olcsóbb a hitel egyéb nemeinél. Sőt ellenkezőleg, kötelezvényre 8 százalék a maximum; váltókat pedig még ma is számos vidéki hitelintézet 10—12 százalék mellett escomptál, és ez nagyon természetes, mert a kölcsönügyletekből származó követelések jelzálogi biztosításban részesülnek, a váltóknál ellenben hiányozván a biztosítás, a biztosság hiánya magasabb százalékkal szokott pótoltatni. Nagyobb a risico, tehát nagyobb a százalék.

3. Ha A. jogosult vagyonával szabadon rendelkezni, ezen rendelkezése vagy hatósági ellenőrzés vagy a nyilvánosság garanciái mellett történik. Rendelkezik vagyonával tanuk jelenlétében, midőn is a rendelkezés jogcíme is kellő figyelemben részesül. Ha azonban A. váltót ír alá, itt sem az ügylet jogcíme, sem a nyilvánosság garanciái semmiféle figyelemben nem részesülnek s így a kevésbé képzett ember nagyobb veszélynek van kitéve a váltóügyleteknél, mintsem vagyonával való egyéb rendelkezéseinél.

4. Igaz ugyan, hogy az uzsora vétségét az is elköveti, a ki az uzsoráskodást váltóval követi el; az is igaz, hogy az 1883. évi XXV. tcz. 22. és 23. §-ainak rendelkezéseit váltóval kijátszó hitelező elzárással és pénzbüntetéssel fenytendő: ámde ki lesz oly naiv, hogy az uzsorásról, vagy a korcsmahitel korlátozásait kijátszani akaróról föltegye, miszerint ezek tiltott ügyleteiket perrendszerűleg bebizonyíthatólag fogják elkövetni? S ha a tiltott ügyletek tiltott minőségére, a nyilvánosság garanciái a váltónál ki lévén zárva, bizonyíték nincs: beáll-e ama törvények alkalmazhatóságának lehetősége? Soha. Az a törvény írott malaszt fog maradni, mit leginkább bebizonyít azon körülmény, hogy mióta ez a törvény meghozatott, tudtommal egyetlen egy eset sem fordult elő, midőn a váltó köpenye alá csempészett káros hitelügylet méltó büntetését elvette volna. Miből következnek, hogy a váltóval most már visszaélések nem üzetnek, a mi pedig sajnos eddigelé még be nem következett.

5. Azon correctivum, melyet cikkiró ur a valutára nézve ajánl, elismerem, nagyon sok visszaélés elejét venné. Ha mindegyik váltókötelezett jogositva lenne az érték le nem számolása miatt jogérvényesen kifogást tenni, sokszor megkíméltetnék vagyona oly váltókötelezettnek, a ki értéket nem kapott. Ámde a váltóhitelek természete, a váltónak kereskedői szempontból figyelmen kívül nem hagyható eminens fontossága, ezen ajánlott correctivum általánosítását meg nem engedni és itt ismét azon kérdés megoldása előtt állanánk, melyek legyenek azok a váltók, melyekkel az érték leszámolása bizonyítandó, melyek azok, melyeknél az érték le nem számlálása iránti kifogás mellőzendő? De különben is, az érték le nem számlálása miatti kifogás érvényesíthetése által mindazok a visszaélések, melyeknek a váltó jelenleg köpenyül szolgál, meg nem szüntethetők. Itt gyökeresebb módra van szükség, mert a baj már nagyon elharapózott.

6. A váltóhitelek korlátozása nem involvál jogfosztást. Ellenkezőleg a szenvedő váltóképesség korlátozása jogvédelem lenne mindazokra nézve, a kiknek a váltóhitelek csak anyagi romlására van. A jogegyenlőség nem csak azt vonja maga után, hogy az állam minden polgára egyenlően gyakorolhassa jogait; hanem maga után vonja azt is, hogy az állampolgárok vagyonbiztossága egyenlő jogvédelemben részesüljön. Valamint a kiskorúak gyámság alá, a személyi képességgel nem bíró nagykorúak gondnokság alá helyezettnek: épen így kell quasi gondnokságot gyakorolni azokkal szemben is, a kik a hitel bizonyos eszközeit saját javukra fölhasználni nem képesek, hanem ama hiteleszközök által védtelenül oda vannak dobva azoknak, a kik ama hiteleszközöket az ily gyöngébbek kárára kizsákmányolni képesek. Annyi és oly joggal bírjon minden polgára az államnak, a mennyi és a mily jog gyakorlása érdekében áll. Ezt követeli úgy az állam, mind pedig az egyes jólléte.

7. A szenvedő váltóképességet megvonandónak tartom az improductiv foglalkozási ágaktól, mert csak a producens használhatja fel előnyösen a váltót, mint alkalmas hiteleszköz s a 40 holdnál kevesebbel bíró gazdát a váltó jótéteményeiből kizárandónak tartom, mert a kisbirtokos földművelő osztály főleg az, melyre nézve a váltó soha sem volt jótétemény, hanem minden bajának kuforrása és valóságos átka. A 41 holdas gazdát pedig nem teszem ki az uzsorások veszélyes karmainak, mint cikkiró ur véli, mert a nagyobb birtokkal rendszerint a nagyobb műveltségi fok és a nagyobb élelmesség is egybekötve szokott lenni. Meglehet, hogy a határt szűkre szabtam s talán 100 holdat kell vala mondanom; megvallom, hogy a határ megállapítására kellő adattal nem rendelkezem s így tévedhettem; de hogy a kisbirtokosnak váltóképessége eltörendő és hogy az eltörést kellőleg megokoltam, erről velem együtt meg vannak győződve mindazok, kik a viszonyokat nem a theoriák szürke szemüvegén keresztül nézik, hanem az életet vizsgálják, az adott viszonyokkal számolnak és ezeket méltatják figyelmükre úgy a mint tényleg léteznek s nem úgy, a hogyan azoknak eszményileg lenniök kellene.

Az eszmény, az ideál fölállítására és az eszményi tökéletességre való törekvés nagyon szép dolog. Oly erkölcsi testület, mint a Jogászgűlés nagyon helyesen cselekszik, midőn határozataiban az elvek magaslatára emelkedik s onnan az eszményt, a tökélyt enunciólja. A ki azonban nincs az Olympuson, az nem járhat a fellegek között, hanem kénytelen a föld sarát taposni. A ki az elvek magaslatáról a mindennapi élet viszonyaihoz száll alá, kénytelen az elvek és az élet követelményei között compromissumot kötni, s ha ez a compromissum az elvekből annyit hagy meg, a mennyit a viszonyok megengednek, és viszont: eltalálta az aurea mediocritást, melyen a cél felé való haladás legbiztosabb.

A mai állapotot cikkiró ur sem tartja jónak, ő is orvoslást keres; nézetem szerint az általa ajánlott orvoslási mód csak palliativ szerűnek fogna beválni, a radicalis gyógymodot javaslatom ajánlja.

Mindezek után annak tudatában teszem le a tollat, hogy tisztelt ellenfelem is be fogja ismerni, miszerint a váltóképesség korlátozásáért küzdvén, nem az uzsorások háláját ambitionáltam.

TÓTH GÁSPÁR.

A birói ügyviteli szabályok módosítása.

Egyéb kisebb reformok mellett a birói ügyviteli szabályok módosítása is kilátásba helyezettvén, alkalmoszerűnek vélem az eddigi szabályok némely fogyatkozásait felemlíteni, a melyekkel leginkább a gyakorlat embere találkozhatik.

Legkiválóbb fogyatkozása birói ügyvitelünknek az, hogy szabályai szétszórtan fordulnak elő a Rendeletek Tárában, vagy azonkívül is; ennél fogva hozzáférhetlenek, pedig mennyi hasztalan időtöltés és utólagos pótlás volna megkímélhető mindenkor alkalmazásukkal. Minthogy azonban az ügyviteli szabályok temérdek apró részleteinek figyelemben vétele csak úgy érhető el, ha minden egyes bírósági tag, sőt kezelő-hivatalnok kezénél is könnyen kezelhető alakban feltalálható: szükséges lenne a szolgálati szabályzatra, tulajdonképeni birói ügyvitelre és a bírósági ügykezelésre vonatkozó összes rendeletek szerves egybefoglalása után, azokat kézikönyv alakjában minden bírósági tagnak s — részben — kezelő-hivatalnoknak hivatalból kiadni, majd később időnkint az igazságügyre vonatkozó rendeletekkel kiegészíteni. A törvények helyes és gyors alkalmazása tekintetében a bírókra vonatkozólag még azon kivételt is lehetne tenni, hogy nekik a törvények hivatalos kiadása is hivatalból kézbesíttessék.

További benső fogyatkozása birói ügyvitelünknek, hogy abban a munkafelosztás nincs teljesen és tisztán keresztül-vive és az eljárás írásbeli teendőkkel tulhalmozva van.

Törvényeink megkülönböztetik ugyan a bírót a bírói segéd-től (jegyzőtől), s mindkettőt qualificációjánál fogva a kezelő-hivatalnoktól; elválasztják az ítélkezést a történetek hiteles feljegyzésétől, a jogszaki munkát az utasításnak alávetett mechanikus munkától; mindazonáltal bírák és fogalmazók kezeléssel is terhelhetnek, s vannak kezelő-hivatalnokok, kiket fogalmazásban alkalmaznak. Hogy a hatáskörök szétválasztása mellett a munkakör ilyen összezavarása az ügymenet rovására történik, hogy a bíró és fogalmazó drágán kezel, a kezelő-hivatalnok pedig drágán fogalmaz, világos azon körülményből, hogy a gyors és alapos kivitelhez egyiknél a gyakorlatiasság, a másiknál a kellő előkészültség hiányzik.

Az igazságszolgáltatás érdeke követeli, hogy a bíróság tagjai mindenféle kezelési teendők alól mentesíttessenek.

De bíráink terhelve vannak olyféle functiókkal is, melyek bírói cognitiót nem igényelnek. Az egyoldalú kérelmek előadását minden baj nélkül a jegyzőkre lehetne bízni, kik azokkal ma is, bár nem saját felelősségükre, foglalkoznak, miáltal — még inkább a meghagyási eljárás kiterjesztése mellett — az ítélő bírák munkája tetemesen csökkenne, a jegyzők pedig a közvetett fogalmazás felesleges munkája helyett önálló munka- és hatáskörhöz jutnának. A nem bírói hatóságoktól érkező átiratok pedig, mint adminisztratív természetűek, az elnöki iktatóba volnának utasítandók.

Jegyzők és aljegyzők állása közötti megkülönböztetés csak úgy volna indokolva, ha az aljegyzőket kizárólag a járásbírókhoz osztanák; míg a joggyakorlók egyes előadók vezetése alatt gyakorolnának.

A kezelő-hivatalnokokra nézve kimondandó volna, hogy azok a bír. ügykezelési szabályok és az egyes esetekben adott utasítás szerint járnak el, a szabályok megtartása felett pedig az elnök nevében az elnöki jegyző (titkár vagy főjegyző) ügyel fel. Kezelő-hivatalnok ennél fogva jegyzőkönnyvezetéssel is csak annyiban legyen megbízható, a mennyiben a törvénykezési eljárás szerint jegyzőkönnyvek tollbamondásának egyáltalán helye lehet. Díjnokokat pedig csak oly munkákra kellene alkalmazni, melyeket valamely kinevezett hivatalnok mellett s annak felelőssége alatt teljesíthetnek.

A kezelő-hivatalnak elrendezése sem felel meg a felek és képviselőik érdekének. Értesítés nyeresége végett különböző helyiségekbe kell futkosni, holott az összes nyilvántartási könyvek az ígató és kiadó hivattal kapcsolatban egy értesítő hivatal helyiségébe csoportosíthatók, s az irattári sor-könyvnek a kiadó könyvvel egyesítése mellett az irattárnok vezetése alá bocsáthatók volnának.

A bélyeg-mizériáknak is elejét lehetne venni azáltal, ha az iktató-hivatalban egy a bélyegtörvényekben jártas hivatalnok alkalmaztatnák, kit az átbélyegzés és leletezés joga és kötelezettsége egy személyben illetne.

A pertárnok ott, a hol a jegyzőkönnyvi eljárás tulnyomó, nemcsak a napi tárgyalásokat vezeti, hanem eljárásában a még be nem terjesztett s folyamatban levő ügyek által is minduntalan akadályoztatik; ennél fogva a helyes munkafelosztásnak felel meg, ha mellé ezen irattárnoki teendők és egyéb kezelések végzésére egy kezelő-hivatalnok adatnék.

Sok az írásbeli teendő! A magyar bíró nincs azon szerencsés helyzetben, hogy a felek előterjesztéseit élőszó által tudja meg s határozatát élőszóval közölhesse. Kisebb-nagyobb mértékben olvashatlan iratok kibetűzésével tölti idejét s legkisebb intézkedéseit is írásba foglalni kénytelen. Azért a magyar bírói kar teljes elismerésével találkozni az ügyviteli szabályoknak oly módosulása, mely vezérelvül a felesleges írásbeliek kiküszöbölését tűzné ki.

Ime itt vannak a közbenszóló végzések, melyek meghatározott alakban adatnak ki s felfolyamodással meg nem támadhatók. Ezek az előadó bíró rövid utasítására a kiadó

által meghatározott nyomtatványok alakjában elintézhetőek volnának; külön beiktatás nélkül, a kereset száma alatt. Más egyéb hivatalos iratoknál is szabályul kellene felállítani, hogy a mit nyomtatvánnyal lehet pótolni, ott mellőzendő a kézírás.

Mellőzendő volna minden jelentés és értesítés ott, a hol további intézkedésnek szüksége nincs. A bíróságok egy része a megkereső bírósághoz a megkeresvény teljesítéséről minden esetben átiratot intéz, s bár a megkereső bíróság az átiratot «tudomásul irattárba» fogja helyezni, míg az átirat átvételét egy mellé helyezett vevényen kívánja megörökíttetni. S minden beiktatott ügyszám, akár van létalapja, akár nincs, ép úgy keresztül megy a kezelés retortáin, ép úgy foglalkoztat 30—50 kezet.

Mellőzhető volna a bíróság közbenjárása a kézbesítés eszközölhetése esetén, és egyszerűsíthető volna az eljárás az ügyvédek mint képviselők számára külön-külön nyitott kézbesítési-ivekkel.

A m. kir. Curiához intézett felterjesztéseket a kir. ítélő tábla segédhivatalához csupán «felszerelés végett» lehetne küldeni, mi által az ülésen kívüli ügyek nagy száma lepadna. És így tovább.

A felesleges írásbeliek kikerülése mellett azonban nem ártana viszont a törvény szavait — és nemcsak paragrafusait — idézni oly esetekben, midőn az irat laikushoz intéztetik; valamint a hivatalos stylus merevségét egyébként is lesimitani.

Az annyira megrögzött s az értelem rovására használt szenvedő ige-formát azáltal lehetne kikerülni, ha a végzésekben, úgy mint az ítéletekben, a bíróság megnevezése kezdő szónak tétetvén, a bíróság saját cselekményét magára, a felek tényeit pedig a felekre vonatkoztatja. Elrendelhető volna az is, hogy a határozatok indokolása ne pusztá állítást képezzen.

Végül a hivatalba lépésről is némely alakszerűségekről kívánok megemlékezni.

A törvényszékek elnökei felruházhatók volnának azon joggal, hogy a kezelés legalsóbb fokozatán az irnokokat kinevezhessék. A pályázati kérvények a törvényszék teljes ülésében volnának tárgyalandók s ugyanott történnék a jogászfjúság hivatalba lépése.

A felekkel való bánásmódot illetőleg a kezelő-hivatalnokok szolgálati kötelezettsége szigorubban formulázandó volna; hogy pedig a bírák a «higgadt és előzékeny» bánásmódot megtartsák, intézkedni kell a felek zaklatásai ellenében is.

Bérházakban elszállásolt törvényszékeink eskükivétel, tanuhallgatás stb. bírói cselekményekre alkalmas és a cselekmény ünnepélyességének megfelelő helyiségekkel nem rendelkeznek, a tanács-ülések befolyása is meglehetősen pongyola. Az előadói szobák helyett tárgyaló termek volnának berendezendők; a tárgyaló ügyek előadása pedig akképp volna elrendezendő, hogy azon minden bíró és minden joggyakorlaton levő jelen legyen, a szavazó bírák ugyanazon ülésben előadók ne lehessenek, az előre elkészült bírák előadásával ne csak az ülés színvonala emelkedjék, hanem egyszersmind a joggyakorlaton levők tulajdonképeni kiképzésére szolgáljon; mert a bírói gyakorlati vizsgának nem épen szerencsés felállítása folytán már is félt, hogy a bírói hivatalra különösen alkalmas képzett elem megfogytokzik.

M. J.,
tszéki jegyző.

Kit illet meg a felfolyamodási jog csődbírósnak kényszeregyezés ügyében hozott határozata ellen?

Egy alsóbb bíróságnak az enyémtől eltérő felfogást tanúsító ide vonatkozólag hozott határozata indit a kérdés felvetésére, melyre nézve azelőtt nem gondoltam, hogy controversé volna tehető.

A hitelezők a kényszeregyezségi ajánlattal szemben tudva levőleg háromféle álláspontot foglalhatnak el, a meny nyiben vagy kijelentik, hogy azt elfogadják, vagy azt mondják, hogy nem fogadják el, vagy végül se igent se nemet nem mondanak. Ezen utóbbiak helyzete azután önválasztotta álláspontjuknak megfelelőleg hol hideg, hol meleg, a meny nyiben a személyek szerinti többség megállapításánál nem számítanak, figyelembe nem jönnek; az összeg szerinti többség meghatározásánál azonban az egyezséget ellenzők közé soroztatnak. Az egyezés ügyében hozott bírói határozattal szemben az ezen kategóriába tartozó hitelezők helyzete nézetem szerint teljesen passiv, a mennyiben akár jóvá hagyatják az egyezés, akár nem, nekik a hozott határozatba bele kell nyugodniok. Az általam említett első bírósági határozat azonban egészen eltérőleg magyarázza a csődtörvény 219. §-át, azon nézetnek adván kifejezést, hogy az ily hitelezők a felfolyamodás kérdésében épen a legkedvezőbb helyzetben vannak, minthogy úgy a jóváhagyó, mint a jóváhagyást megtagadó határozat megtámadhatják, a mennyiben az egyezséget sem kifejezetten nem fogadták el, sem kifejezetten nem ellenzték, s így rájuk illik a 219. §. első kikezdésének úgy első mint második pontja.

Ezen felfogás téves volta azonban szembetűnő. Ha ugyanis a törvény azt akarta volna kifejezni, a mit a tárgyal bírói határozat benne rejtlőnek tart, akkor azt kellett volna mondania: «kik az egyezséget *nem* kifejezetten fogadták el», illetve: «kik az egyezséget *nem* kifejezetten elleneztek».

Mi a törvényben kifejezett fogalomnak ellentétese? Ha a jóváhagyó határozat ellen csak azon hitelezők élhetnek felfolyamodással, kik az egyezséget kifejezetten nem fogadták el, akkor mindazok nem felfolyamodhatnak fel, kik az egyezséget nem kifejezetten nem fogadták el; már pedig a hitelező, a ki egyáltalában nem nyilatkozik, csakugyan nem kifejezetten nem fogadta el az egyezséget. Vagy ha a jóváhagyást megtagadó határozat ellen csak azok felfolyamodhatnak fel, kik az egyezséget kifejezetten nem elleneztek, tehát mindazok nem élhetnek felfolyamodással, a kik «nem kifejezetten nem elleneztek az egyezséget» vagyis a hallgató hitelező a jóváhagyást megtagadó határozat ellen sem használhat jogorvoslatot.

De az ilyen rendelkezés teljesen felesleges is lett volna, mert hogy az, ki kifejezetten kijelenti, hogy az egyezséget elfogadja, nem támadhatja meg azon bírói határozatot, mely ugyanazt sanctionálja a mit ő akar, avagy megfordítva, hogy az, ki az egyezésre nézve kifejezetten oda nyilatkozik, miszerint ő azt el nem fogadja, nem élhet felfolyamodással azon bírói határozat ellen, mely az ő álláspontjára helyezkedik, nagyon is magától érthető, még ha fel is lehetne tenni, hogy akad oly «konok felfolyamodó», ki még azzal sincs megelégedve, a mit maga akart. Dr. N. Á.

Vagyonátruházások utáni mérsékelt illetékek.

ALEXANDER ur a *Jogtudományi Közlöny* f. é. 39. számában két esetet közöl, mint az illetékkiszabási hivatalok és az illetékes felsőbb hatóságok igazságtalan és csak a kincstár érdekeinek a magánfelek jogos érdekei tekintetbevétele nélküli előmozdítására irányuló eljárásának eclatans példáit.

Legyen szabad az első esetre a következőket megjegyeznem.

Lehetetlen, hogy el nem kerülte a cikkíró ur figyelmét az illetéki dijszabás 95. tételének 4. jegyzetében foglalt határozott és minden kételyt kizáró azon intézkedés, mely a szóban levő esetre nézve zsinórmértéket tartalmaz az illeték magasságára nézve; mert ezen jegyzet első olvasása, úgy hiszem, meggyőzte volna a cikkíró urat állításainak tartathatatlanságáról. A hivatolt jegyzet ugyanis a cikkíró ur által előadott első esetre tartozólag ekképen szól: «Ha valakire haláleset következtében szállott ingatlan vagyon, midőn a fenálló szabályok szerint bírói beavatkozásnak van helye,

a hagyatéki bíróság által vagy annak közbenjárásával, vagy helybenhagyásával a hagyatéki tárgyalás befejezése és a telekkönyvi átírás előtt eladatik;... akkor a jelen tételben megszabott $1\frac{5}{10}$, $1\frac{9}{10}$, illetőleg $4\frac{3}{10}$ százalékos illetéknek megszabása elmarad, hanem az ingatlan vagyon vevőire az adásvevési illeték fizetésül kirovatik, tekintettel azon időpontra, melyben az örökhagyó az ingatlant szerző; míg az örökösök csak az ingatlan vételárától mint ingóságától tartoznak az örökösödési százalékos illetéket lefizetni.»

Ezen világos intézkedésből minden kétségen felül következik, hogy a cikkíró ur által fejtegetett esetben az öröklés tényének nem lehet az átruházási illeték mértékére nézve mérséklő hatása. Mert hiszen határozottan ki van mondva, hogy a vevő ilyen esetekben az ingatlannak reá történt átruházása után azon időponthoz képest tartozik az illetéket fizetni, melyben az ingatlant az örökhagyó szerezte; mi annyit jelent, hogy az illetéki dijszabás ezen jegyzete a hagyatéki ingatlan átruházását olybá veszi, mintha az a vevő és az örökhagyó közt létesült volna.

Az illetéki dijszabás ezen fictiója már magában is elégséges, hogy az öröklésnek, mint az adásvevés után fizetendő illetéket mérséklő vagyonátruházásnak tekintetbe vehetőségét a jelen esetben kizártnak kelljen tekinteni. S ha mégis lehetnének e részben kételyek, úgy teljesen eloszlatja azokat a szóbanlevő jegyzetnek azon másik, ugyancsak világos és határozott intézkedése, mely az örökösöket ilyen esetben a rájuk öröklés útján szállt, de a részükre történt hagyatékbírósági átadás s illetve nyilvánkönyvi feltüntetés előtt hagyatékbírósági jóváhagyással eladott ingatlanok vételára után, mint ingó után, kötelezi az öröklési százalékos illeték fizetésére. Az idézett jegyzet ennél fogva az örökösökre ily esetben kiszabandó illeték szempontjából örökségnek tulajdonképen a vételárt tekinti és nem az érte eladott ingatlanokat. Hogy pedig ingó vagyon után fizetett öröklési illetéknek ingatlan átruházásáért teljesítendő illetékre mérséklő hatása nincs, azt, úgy hiszem, felesleges bővebben fejtegetnem.

Az illetékkiszabási hivatal igazságtalan eljárásáról alaptalanul panaszkodik tehát ALEXANDER ur az általa fejtegetett első esetben. S a felebbviteli forumok, melyek előtt a hagyatéki ingatlan vevője az öröklést, mint a reá kiszabott $4\frac{3}{10}$ százalékos átruházási illetéket mérséklő átruházást, iparkodott érvényesíteni, szintén egészen a fenálló illetékszabályok szerint s ennél fogva helyesen és igazságosan határozta, midőn helybenhagyták az illetékkiszabási hivatal azon határozatát, mely a vevőre kiszabott átruházási illeték tekintetében az öröklést mérséklő átruházásként figyelembe nem vette. És végül a telekkönyvi hatóságra se nehezteljen azért ALEXANDER ur, hogy az az örökhagyó nevére közvetlenül a vevőre nézve tulajdonjogilag bekebelezett fele rész ingatlan tekintetében megtagadta a tulajdonjognak előbb az örökösök s csak aztán a vevő nevére való bekebelezését; mert a többször említett jegyzet behatódott átgondolása után lehetetlen, hogy azon meggyőződésre ne jusson, hogy az illetéki díjjegyzéknek ezen határozott és világos intézkedése mellett az átruházási illeték mértéke tekintetében mitsem használt volna a vevőnek, ha az általa reményteljesen megkísérlett telekkönyvi manőver neki bármily — előttem ismeretlen — okból netalán sikerült volna is. Dr. SCHULEK KÁLMÁN.

Különfélék.

— **Vivisectio a Fortunában.** Dr. Csátary Lajos ur, az orsz. közegészségügyi tanács tagja, szükségesnek látta, hogy a «*Nemzet*» október hó 26-án megjelent számában a Tóth József elmevizsgálatára vonatkozó felszólalásunkkal szemben megvédje az országos közegészségügyi tanács reputációját. Ha semmi más, úgy maga ez a nyilatkozat, ennek hangja és modora legkétségtelenebb adat arra nézve, hogy a

büntetőjogszolgáltatás érdekeivel mennyire «en canaille» bännak el az országos tanácsban és hogy ez a tanács semmi érzékkel nem bír arra nézve, hogy mily fontos és nagy horderejű feladat van reá bízva a törvényszéki orvosi és törvényszéki lélektani vélemények felülbíráásával. Dr. CSATÁRY ur ugyanis nem restelli a törvényszékek megkereséseit *zaklatásoknak* nevezni, a felülvéleményezés huza-vonája által szükségessé váló bírósági sürgetéseket pedig egyenesen *oktalan* (ipsisima verba) jelzővel illetni. Bocsánatot kérünk, az a tanács, mely maga beismeri, hogy egy vizsgálati fogságban levő egyénre vonatkozó oly megkeresést, melyet két óra alatt egy tanácsülésben lehet elintézni, csak *negyedfél* hónap alatt intéz el és pedig a számos «oktalan» törvényszéki sürgetés dacára, az a tanács, mely az ily elintézés mellett is még sérelemről panaszkodik és nem áallja a felülvizsgálás teendőit mint kényelmetlen, gyötrő terhet a nyilvánosság elé állítani, az a *mi* szempontunkból, a bűnvádi jogszolgáltatás szempontjából, nem tarthat igényt a «Nemzet» által neki tulajdonított «nagy tekintélyű testület» címére. Vagy bir ez a tanács a kellő qualificatióval és odaadással, hogy az általa elvállalt teendőket végezze: ez esetben teljesítse zugolódás nélkül kötelességét; ha azonban nem áll feladata magaslatán és nem is bir kellő jóakarattal a felülvéleményezési teendők végzésére: akkor birjon annyi önmegtágadással és őszinteséggel és jelentse ezt ki azzal, hogy mentessék fel e teendők alul. Dr. Csatóry ur egy irányban, elismerjük, hogy nagyon őszinte; akkor t. i. mikor nyilatkozatában a felülvéleményezésre *mint ingyenes, díjazással nem járó munkára mutat red.* Mi azt akarjuk hinni, hogy e cynikus kijelentésre talán még sem hatalmazta őt fel a tanács, annál kevésbbé mert hiszen e tanácsnak tagjai a rendjelek, czimek, méltóságok és nemesi predikátumokkal való kitüntetésnél a hivatalos lap által mindig mint önzetlen, áldozatkész hazafiak jeleztetnek, és ime Csatóry Csatóry Lajos urnak a számos bel- és külföldi rendjelek tulajdonosának rosszul esik az «ingyen munka». A mi magát a Tóth-féle esetet illeti: közleményünk minden szavát fentartjuk. A ki azt a mit olvas, meg is érti, az a közleményünknek a fogság tartamát jelző részeiből nem azt fogja kiolvasni, a mit Csatóry ur, hanem azt, hogy az országos közegészségügyi tanács a megkereséseknél nincs tekintettel arra, hogy vizsgálati fogságban levő ember jogairól van szó, — a mint a Tóth-féle esetben is (ezt Csatóry ur beismeri) a sürgetések dacára a július 3-án beérkezett megkeresést csak október 15-én intézte el.

— **Szóbeliség a kir. Curian.** Mindinkább szaporodnak az esetek, melyekben elemi erővel utat tör magának a szóbeliség a felső bíróságoknál. Volt alkalmunk nem rég (19. sz.) megemlékezni egy kir. táblai bűnügyi előadmányról, melynek folyamán a jelen levő ügyvéd szóbelileg figyelmeztette a tanácsot egy az okmányok közt fekvő semmiségi panaszra, mely az előadó figyelmét kikerülte. Ujabbán hasonló eset fordult elő a kir. Curia egyik polgári tanácsában. Egy tény iránt a tanácselnök kérdést intézett az előadóhoz, és ez azt felelte: «*Ugy látszik, igen*». Mire a bíróság nagy meglepetésére a korlát mögött ülő ügyvéd közbekiáltott: *Nem!* A tanácselnök figyelmeztette a «hallgatóságot», hogy nincs szólási joga s ezzel az incidens véget ért.

— **A kir. Curia** a 286/85. szept. 30-án hozott ítéletével (1. jelen számunk melléklapját 645. sz.) kimondja, hogy a Keresk. Törv. 356. §. 2. pontjának azon rendelkezése, mely szerint a vevő a késedelmes eladótól árkülönbozetest az áru tényleges beszerzése nélkül is követelhet, nem csak a záros határidőre kötött vételügyletekre, hanem egyszerűs mind a halasztó határidőre kötött vételügyletekre is a dolog természeténél fogva alkalmazást nyer. A kir. Curia ezen kijelentése, eltekintve attól, hogy érdemben helyese vagy nem, határozott ellentétben van a kir. Curia eddigi gyakorlatával, mely a halasztó határidőkre kötött vételügyletekre vonatkozólag tiszta árkülönbozeti igényt el nem ismert, hanem mindannyiszor megkövetelte az áru tényleges beszerzését s csak a beszerzési és a szerződési ár közti esetleges különbozetest tekintette nem teljesítés miatti kártérítés-

kép megítélhetőnek. A kir. Curia ezen eltérése az eddigi gyakorlattól elég elvi jelentőségű arra, hogy a szakkörök figyelmét magára vonja s a kérdés érdemével a bírálathatóságban foglalkozzék.

— **Németországban** a folyó évben folytatott sensatiós perek folytán egész jelentékeny irodalom támadt, mely kizárólag a bűnvádi eljárás reformjával foglalkozik. Szaktudósok és laikusok egyaránt azon fáradoznak, hogy az eljárás hiányait napfényre hozzák. A *Fur. Blätter* a következőkben foglalja össze a felmerült reformeszméket. A reformatorok egy pontban egyeznek meg teljesen: nagyobb nyilvánosságot és a védőnek a végtárgyaláson tágabb hatáskört, továbbá a vádaláshelyezési eljárás gondosabb kezelését a rendezett jogszolgáltatás érdekében sürgősen követelik. Daczára annak, miszerint a bűnvádi eljárásban a vádelv alapul elfogadtatott s az állami vádlási jog az ügyészség kezeibe tétetett le, melynek feladata mindenekelőtt elegendő terhelő adatok összegyűjtése kell hogy legyen, a törvényszék részéről a jelenlegi praxis absolute nem nyújt elegendő garantiát a tekintetben, hogy csak a valóban alapos vádak jutnak vizsgálati stadiumba. Ha az angol eljárás u. n. nagy juryjének kevés kilátása van is arra, hogy megvalósíttassék, nagyobb biztosság éretnek el az által, ha a nem eléggé alapos vádlásnál a vádaláshelyezési stadiumban a végzés hozatalakor az eljárás szóbeli lenne és ha ezen szóbeli tárgyaláshoz úgy az ügyész, mint a gyanúsított és ennek védője meghívatik, a mikor is az ügyész által előadott terhelő adatok megbíráltatnak s a gyanúsítottnak alkalom adatik magát védeni. A gyanúsított letartóztatásának megengedése mindenestre szabályozandó; itt az állampolgár legfontosabb érdekei forognak szóban, és e tekintetben a nagyobb óvatosság végett komoly figyelmetetés intézendő a törvényszékekhez. Általában véve a bűnvádi eljárás elég cautelákat nyújt, a letartóztatás azonban a gyakorlatban többnyire kötelezőnek tekintetik, daczára annak, hogy az csak facultativ s gyakran alkalmaztatik oly esetben is, midőn a fenforgó esetben sem a szökés veszélye, sem a tényállás elhomályosításának veszélye nem forog fen. Az ártatlanul letartóztatottat az őt jogtalanul ért büntetésért kárpótolni kellene s ez által eleje vétetnék a letartóztatás gondatlan elrendelésének; azon nézetet, hogy különösen nagy biztositékot nyujtana olynemű törvény alkotása, ha egyszerűs mind határozattá válna, hogy azon hivatalnok, kit e tekintetben vétkes mulasztás terhel, vagyoni jogilag felelősségre vonathatnék, csak a szélsőségek barátai vallják. Nagy buzgalommal küzdenek az eljárás azon szakaszának megváltoztatására, mely szerint a védőnek az előnyomozás alatt az iratokba betekintés nem engedtetett s a betekintést csak akkor adatik meg, ha ez a vizsgálatnak veszélyeztetése nélkül történhetik. Az indokok ezen megszorítást avval igazolták, hogy a vádlott könnyen kijátszhatná a vizsgálóbíró terveit. De ha tekintetbe vétetik, hogy a vizsgálat célja nem az, hogy mindenáron megállapíttassék a gyanúsítottnak bűnössége, hanem az, hogy az igazság kideríttessék, tehát az is, hogy azon adatok is összegyűjtessenek, a melyek vádlott mellett szólnak, a mint ez az osztrák eljárásban kifejezetten befoglaltatik: ezen elv czélszerű kivételére legajánlatosabb mód, hogy a vádlott mellé mindjárt az előnyomozáskor védő adassék, kinek feladata leend a terhelő adatokat megczáfolni s a mentő körülményeket összegyűjteni, a mely cél tekintetéből ép úgy mint a közvádlónak, a védőnek is az iratokba való szabad betekintés megengedendő. Igen gyakoriak a panaszok továbbá a tekintetben is, hogy a gyakorlatban az accusatorius eljárás még ma sincs teljesen keresztülvive, az inquisitorius eljárás némely árnypontjai még ma is fel-fel-tűnnek; különösen gyakori ez a gyanúsított kihallgatásánál, a midőn a régi bírák, kiknek vérökben vannak még az inquisitorius eljárásban uralgó elvek, daczára a bűnvádi eljárás 136. §-ának, mely kimondja, hogy: «az első kihallgatás kezdetén a gyanúsítottal tudatandó, mely büntetendő cselekvény terheli őt; a gyanúsított megkérdezendő, vajon a vádra akar-e valamit felelni,» mégis minden áron beismerésre akarják bírni. Kivánatosnak jelzik továbbá, hogy a keresztkérdésben az ügyész és védő az elnök által meg ne gátoltassanak. (Ezen reformeszmék a magyar javaslatban legnagyobb-részt benne foglaltatnak. *Szerk.*)

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utcza 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári peres eljárás reformjáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Kisebb polgári peres-ügyi eljárásunk. ENYEDY LAJOS kir. járásbírótól. — Egy római zálogügylet (fiducia). Dr. BELICZAY JÓNÁS kecskeméti jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: A kereskedelmi üzlet átruházása a keresk. törvényben. Dr. SZÉKELY MIKSA bpesti ügyvédtől. — A jelzálogi keresetekről. FEHÉR KÁLMÁN komáromi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közgazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Buda-pesti Közlöny»-ből.

A polgári peres eljárás reformjáról.

I. A szóbeliség.

A peres eljárás szabályaival legszorosabb összefüggésben van a bírósági szervezet kérdése s a peres eljárást a bírósági szervezettől elvontan még képzelni sem lehet, mert a peres eljárásba lelket önteni, az eljárásnak életet adni, az azt alkalmazó bíróság feladata. Lehet tehát a peres eljárás intézkedése elvileg és elméletileg a lehető legjobb, a gyakorlatban rosznak fog az bizonyulni, ha a bírósági szervezet az eljárási intézkedések végrehajtására bármi oknál fogva alkalmatlan; pedig alkalmatlannak fog bizonyulni mindig, ha a fent jelzett összefüggés figyelembe nem részesül, vagy figyelembe részesül ugyan, de nem úgy, hogy az eljárás és szervezet közötti összhang létrejöhessen.

Midőn tehát a peres eljárás reformjáról van szó, implicite a bírósági szervezet reformja is tárgyalás alatt áll, s mint-hogy a bírósági szervezetet a birói kartól, ezt pedig az igazságügyi administratiótól merően elválasztani nem lehet; minthogy továbbá az igazságügyi administratio nem csak az igazságügyi politikával, hanem egyszersmind az állam egyéb vitalis ügyeivel, nevezetesen pénzügyi állapotával is szoros kapcsolatban áll s minthogy végül a «justitia regnorum fundamentum» jelszó abszolút igazságánál fogva az igazságszolgáltatás mikéntje az állam összes polgárainak mindennapi életviszonyaira legközvetlenebbül kihat: mindezeknél fogva kétségkívül dologként áll előttünk, hogy a peres eljárás reformja, az alaki jog codificatioja, nem pusztán jogpolitikai, hanem első rangú állampolitikai kérdés. Az állam mint a személy- és vagyonbiztosság hivatásszerű öre saját fenállása és biztossága érdekében szabályokat statuál, melyek szerint a vitás kérdések megoldandók és ezen megoldásnál minden törekvés egy cél felé irányul: ezen cél az igazság.

Az igazság a cél, mert személyes szabadság csak ott van, a hol az igazság uralkodik.

Az igazság uralmának megállapítása tehát a cél, melynek elérésére szolgáló eszköz a peres eljárás mindazon nagy és legnagyobb fontosságú kérdésekkel egyetemben, melyek vele közelebbi vagy távolabbi okozatos összefüggésben állanak.

Minden peres eljárás tehát mint eszköz veendő birálat alá, s mint minden eszköz, ugy ez is csak akkor lehet jó, ha általa a kitűzött cél elérhető.

Tudjuk nagyon jól, hogy egy és ugyanazon eszköz bizonyos körülmények között a kitűzött cél elérésére alkalmas; változott körülmények között ugyanazon cél ugyanazon eszközökkel többé vagy épen nem, vagy csak nagy nehézségek

mellett érhető el. Innen van aztán, hogy bizonyos intézmények, melyek egyes államokban bámulatos eredményt idéztek elő, más államokban nem hogy eredményt felmutatni, de még meghonosulni sem képesek. Ebből pedig következik, hogy minden reform egyik főforrását a hazai talajnak, a hazai viszonyok és körülményeknek, azon nép gazdasági és műveltségi fokának kell képezni, melynek számára a reform tervezetik. A reformator, a ki ezt szem elől téveszti: «Delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum.»

A reformjavaslatokat tehát soha sem szabad abszolút elvi szempontból birálat alá venni, hanem mindig azon körülményekhez viszonyítva, melyeknek megváltoztatása, mondjuk javítása, célba vétetik. Más szóval: az elv és az elmélet érintkezést keres az élettel és a gyakorlattal s ha ezt mindkettő megtalálta úgy, hogy mindegyiknek érvényesülése biztosítva van, akkor a reform életképes, üdvös és hasznos,

A peres eljárást, mint a jó igazságszolgáltatás eszközt javítandó, legujabban mindenki a szóbeliséget, nyilvánosságot és közvetlenséget hangoztatja, mint oly varázsszereket, melyek az igazságszolgáltatás terén elterjedt minden bajt gyökeresen orvosolni képesek. Azt hiszi mindenki, hogy a betű öl; csak a szó az, mely a birói tekintélyt megingathatná, az igazságszolgáltatást kifogástalanná, az ügyvédi kart befolyásossá teheti.

Vizsgálva közelebbről eme jelszavakat, szem előtt tartva mindig, hogy ezek öncélt soha sem képezhetnek s csak mint az igazság eléréséhez vezető eszközök jöhetnek tekintetbe, nem zárkozhatunk el ama tapasztalati tény elől, hogy minden dologról úgy nyerünk legtisztább fogalmat, minden kérdést akkor fejthetünk meg legjobban, ha azt, ha ennek fázisait közvetlen szemlélődésünk tárgyává tettük. A mi áll mindig és általánosságban, annak állania kell minden egyes esetben és különösen is. A biró tehát szintén csak akkor oldhatja meg leghelyesebben az elbirálására bizott vitás kérdést, ha ezt és ennek összes körülményeit közvetlenül szemlélődési körébe vonhatja. S ezzel a közvetlenségnek az igazság földerítésére kiható jótékony befolyása kellőleg ki van mutatva.

Az egyik alapelv tehát és pedig az első és főfontosságú alapelv, a közvetlenség elve.

A peres eljárásnak a felek és biró érintkezését tárgyzó része tehát első sorban a közvetlenség elvére fektetendő.

Midőn már a biró az eldöntendő kérdést összes mellékkörülményeivel ismeri, itélni hivatott. Az ítélet főkritériuma ismét csak az igazság, melyet hogy a biró minden melléktekintet nélkül kimondhasson, biztosítékokra szorul. A biró is ember, gyöngé, gyarló és törekeny: tévedhet. Az emberi gyarlóság kifolyása, hogy a nyilvánosság előtt mindenki justus ac tenax propositi vir törekszik lenni: így a biró is. Ebből pedig következik, hogy semmi sem alkalmasabb a correctség ellenőrzésére, mint a nyilvánosság.

A második alapelv tehát a nyilvánosság elve, melynek a bíróság egész eljárásánál, tehát ugy a tárgyaláson, mind pedig az ítélethozatalnál uralkodnia kell s azon peres eljárás, mely ezen két alapelven épült fel, megadja mindazokat a biztosítékokat, melyeknél nagyobbakat a legtökéletesebb peres eljárási rendszer sem nyújthat.

Közvetlen szemlélődés és saját tapasztalatból merített ismerete a kérdésnek egyrészt, ennek nyilvános megvitatása és nyilvános eldöntése másrészt tehát az eszmény, melyet ha nem is elérni, de legalább megközelíteni legyen törekvésünk s ha ezt kifejezésre juttatunk és életbe léptetünk sikerült: reformmunkálatunk nem lesz meddő kísérlet.

Mint látjuk, sem az írásbeliség, sem a szóbeliség nem döntő momentum. Mindkettő háttérbe szorul a közvetlenség és nyilvánosság mellett s ha ezek képezik a jó peres eljárás sarkalatos alapelveit, ezekre kell főleg súlyt fektetnünk; az írást vagy a szót pedig mint a gondolat kifejezés egyenlő fontosságú factorait csak annyiban szabad méltatnunk, a mennyiben ezek ama főelveket érvényre juttatni képesek. A szót ott a hol a szó, az írást ott a hol az írás szükséges; ezt pedig sokszor a körülmények határozzák meg. Lehet, hogy a bíró közvetlenül csak írásból szerezhet meggyőződést valamely körülményről: ám akkor méltassa figyelmére az írást. Hogy mégis a szóbeliséget halljuk uton utfélen hangoztatni, ennek oka, hogy a közvetlenség és nyilvánosság főleg a szóbeliség által juthat érvényre s épen azért mert ez így van, per abusum első sorba szokták helyezni az alapelvek helyett, ezeknek rendszerinti nyilvánulási és érvényesülési módját.

Hogy az ekként felállított elméletet a gyakorlattal összehangba hozzuk, ez most már a feladat.

A ki bírói segílyt vesz igénybe és a bíróságtól várja jogainak elismertetését, nem elégszik meg azzal, hogy az igazság bíróilag kimondassék, de arra is igényt tart, hogy ez minél gyorsabban s minél kétségtelenebbül mondassék ki, hogy jogait minél előbb gyakorolhassa, s hogy bíróilag elismert jogait ne csak a hatósági kényszer, hanem a köztudat is érvényeseknek ismerje és ismertesse el.

Gyorsnak kell tehát az eljárásnak lenni, hogy a jog sérelem lehetőleg oly időben orvosoltassék meg, midőn még élénk emlékezetben van s így az állampolgárok kölcsönös jogtisztelét emelni képes.

Tehát úgy a köztekintetek, mind pedig a magánérdekek gyors és jó igazságszolgáltatást követelnek.

E mellett kellő figyelmet kell fordítanunk a jelenre és ennek intézményeire, melyek többé-kevésbé már az életbe mentek át. Ezen figyelem azonban csak annak fentartásáig terjedhet, a mit hosszabb gyakorlat jónak igazolt; mert nem a jó vár javításra, hanem a rossz. A mit tehát a közvélemény, az állampolgárok jónak ismernek, annak bolygatásához vagy épen ne, vagy csak akkor nyuljunk, ha a jó helyett jobbat nyujthatunk.

Minden reformnál végül figyelembe veendő azon állam, melynek részére a reform tervezetik. Az állampolgárok műveltségi foka és gazdasági viszonyai főleg azok a tényezők, melyekre minden körülmények között tekintettel kell lenni.

Ezen előzmények után nem is szükséges talán kiemelni, hogy a PLÓSZ-EMMER-féle tervezeteket az itt kifejtettek alapul vétele mellett veszem bírálat alá s ezen alpból kiindulva jelölöm meg azon irányt, melyen nézetem szerint a mi specialis magyar viszonyaink között a közvetlenségi és nyilvánossági alapelvek életbeléptetéséhez eljuthatunk és ez által a peres eljárást megjavítván, jobba tehetjük az igazságszolgáltatást.

A következőkben megbeszélésem tárgyává teszem mindkét javaslatot, követve ezek rendszerét s főtörekvésem arra irányuland, hogy idegen államok intézményeiből átkölcsönözött peres eljárás helyett, a mi köz- és magánviszonyainak megfelelő, a mi jogéletünkben kifejlődött, a mi intézményeink keretébe illő peres eljáráshoz nyujthassak némi adatokat és támpontokat. Mert lehetetlen szó nélkül hagyni, nem hibáztatni a nálunk több mint tíz év óta követett irányt, mely a hazai viszonyok figyelmen kívül hagyásával idegen

államoknak a mi állapotainkra nem illő törvényeit ültette át törvénykönyvünkbe, honnan aztán azok az életbe átmenni nem képesek; mert bár üvegházi növényekként gondoljuk is őket, el kell csenevészniök, mert az idegen talaj fejlődésükre és gyümölcsöztesítésükre nem alkalmas.

II. A bírói hatáskör.

A javaslatot kezeinkbe véve látjuk, hogy a bírói hatáskör megállapításánál a bírósági szervezet kérdése is előttünk áll.

A PLÓSZ-féle javaslat szerint egyes bíró hatásköréhez tartoznának a vagyoni jogi perek, melyek tárgyának értéke 500 frtot meg nem halad, továbbá a bérleti viszonyból származó és végül a házasságon kívüli nemzésből eredő igények.

Már több ízben kifejeztem és kifejtettem azon nézetet, hogy a bírói hatáskört a tárgy értékétől függővé tenni és az egyes bírói vagy társas bírói hatáskört az érték szerint megállapítani: elvileg meg nem okolható, gyakorlatilag véve pedig szerfölött visszás dolog.

Elvileg áll az, hogy az állam minden polgárát egyenlő jogok illetik meg. Azzal senki sem elégednék meg, ha ezen elvileges igazságot az élet meghazudtolná. Ha tehát az állam minden polgára egyenlően számíthat jogvédelemre, maga ez a jogvédelem sem lehet az azonos természetű ügyeknél másféle a szegénynél, ismét másféle a gazdagnál. A vagyoni jogi pereket sem szabad tehát érték szerint osztályozni, hanem vagy mindannyi vagyoni jogi pert az egyes bíró hatásköréhez kell utasítani, vagy pedig ha az egyes bírósági eljárásban garancia nincs: akkor a vagyoni jogi perek egyáltalán mind társas bíróság elé utasítandók.

Nem szenved kétséget, hogy a vagyoni jogi kérdések akár 10 frtot akár 1000 frtot vegyünk értékül, azonos természetűek. Hogy már most miért legyen a bírói hatáskör határa 500 frt, miért nem 1000, 10,000 vagy 1.000,000 forint, ezt megokolni absolute lehetetlen. Vagy ismeri az eljáró egyes bíró az enyém és tied kérdését szabályozó jogot és tételes törvényeket, vagy nem. Ha ismeri, aggály nélkül elbírálására bizhatjuk az összes vagyoni jogi pereket; ha nem ismeri, akkor az 500 frt értékűek sem bizhatók rá. Vagy megbizunk az egyes bíró eljárásában a vagyoni jogi pereknél, vagy nem; ha megbizunk benne, nincs ok, miért bizunk benne csak 500 frt érték erejéig? ha pedig nem bizunk benne, akkor miért kockáztatjuk a pereket 500 frt érték erejéig? Hány ezer és ezer ember van, kinek az 500 forint erejéig terjedő érték minden vagyonát képezi? Szabad ezeknek egész vagyonát bizonytalan jogvédelemnek kitenni? Ha pedig az egyes bírói jogvédelem nem bizonytalan, akkor miért nem általánosíttatik?

Mindezekhez tekintetbe véve még azt is, hogy a javaslat 41. §-a is megengedi, miszerint *«vagyoni jogi perekben, melyekre nézve a törvény az illetékeséget kizárólagosan meg nem állapítja, a felek az illetékeséget közmegegyezéssel egy különben nem illetékes bíróságra is ruházhatják és pedig akár kizárólagosan, akár az egyébként fenálló illetékeség érintetlen hagyásával;»* tekintetbe véve továbbá, hogy a javaslat 414. §-a szerint *«számadási, vagyon-elkülönítési s hasonló viszonyokat tárgyzó perekben a bíróság, a mennyiben ez a vitás követelések nagy száma miatt szükségesnek mutatkozik, az érdemleges tárgyalás megkezdése után kiküldött bíró előtt előkészítő eljárást rendelhet:»* nem vonható kétségbe, miszerint a javaslat az egyes bíró eljárását megbizhatónak és alkalmasnak ismerte el. Ez alpból kiindulva okszerűleg akkor jár vala el, ha a vagyoni jogi pereket kivétel nélkül az egyes bíróság hatáskörébe utalta volna.

Más szavakkal ez sem többet sem kevesebbet nem jelent, mint annak kimondását, hogy az *első folyamodásu bíráskodást rendszerint egyes bíró gyakorolja*. Ezen rendelkezés sokkal következetesebb a javaslat fönt idézett intézkedésénél,

nem sérti senkinek érdekeit, kielégíti úgy az egyenjogúság elvi, mind pedig az állampolgárok gyakorlati követelményeit és nem statuál megokolhatlan kivételeket.

Azonos a vagyoni jogi perek természete, azonos a bizonyítási anyag s így csak természetes következménynek kell az azonos eljárást tekintenünk. A javaslattal szemben az egyes bírói hatáskör illetén kiterjesztése mellett szól a 414. §. fent idézett rendelkezése is. Ha ugyanis ezen rendelkezés életbe léptetnének, okvetlenül a közvetlenségi elv alkalmazásának megszorítását vonná maga után; mert midőn a társas bíróság a számadási és vagyonközösség felbontása körül felmerülő vitás kérdések tisztázására kiküldöttet rendelne: akkor lemondana egyszersmind arról, hogy az ügy minden fázisáról minden egyes tagja közvetlenül meggyőződhessek. A tanács egy tagja megszerzi ama meggyőződést, ellenben a többi tag aztán ezen egynek relációjára lenne utalva s megtörténhetnének aztán az is, hogy az a bíró, a ki mint kiküldött közvetlenül szerezte meg az ügy összes fázisainak ismeretét, leszavaztatná másik két bírótársa által, kiknek pedig az ügy állásáról a közvetlenség alkalmazása mellett meggyőződést szerezni módjában sem állott. Mily visszaállapot lenne az aztán, midőn a közvetlenségi elv állítólagos uralma alatt épen a közvetlenség elül lenne az érvényesülés útja elvágva?

Szóval minden ok a mellett szól, hogy első folyamódásulag minden vagyoni jogi perben egyes bíró járjon el és ítéljen.

Megerősíti eme nézetet az a körülmény is, hogy a közvetlenségi alapelv az egyes bírói eljárásnál teljes mérvben érvényre jut. A bíró maga hallgatja meg az ügyfelek indítványait, maga veszi ki a bizonyítékokat, mindent a mi az ügy állását felderíteni képes, maga lát, hall vagy egyébként észlel és felderített s midőn a kérdést tisztázva látja, ítél.

Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a bíróság elé terjesztett számos ügy a felek meg nem jelenése folytán az egyik fél megjelenése esetén egyoldalulag előterjesztett kérelem alapján s mindkét fél megjelenése esetén is számtalanszor peregyezség által, tehát a lehető leg-egyszerűbb módon nyer elintézését. Mindezen esetek olyanok, melyeket egyes bíróra lehet a legnagyobb megnyugvással bizni.

S aztán azon esetben, midőn az egyes bíró ítéletében a felek bármelyike meg nem nyugszik, megvan a correctivum: a felebbezés. Fontolja meg az ügyet három bíró akkor, midőn kétségbe vonatott, vajon az eljárás egyes bíró helyesen ítélte-e?

Az egyes bírótól való felebbezést a javaslat nagyon helyesen utalja a törvényszék hatáskörébe, erről azonban a jogorvoslatoknál fogok majd részletesebben szólni.

Elfogadván az egyes bíróságnak rendszerinti hatáskörét az ügyek első folyamódásulag eldöntésére, kérdés: mily ügyek lennének már első folyamódásulag is a társas bíróság hatáskörébe utalandók?

Nézetem szerint ide utalandók lennének:

a) a házassági válóperek s az ezekkel kapcsolatban álló gyermektartási és vagyoni jogi kérdések;

b) a gyermekek törvényességének vagy törvénytelenességének kérdése;

c) a kiskorúság meghosszabbítása, az atyai hatalom gyakorlásának megszüntetése, gondnokság alá helyezés és holtánnyilvánítás kérdése s végül

d) a köztisztviselők elleni kártérítési igények, melyek azok ellen hivatalos eljárásuk alkalmával elkövetett vétség vagy mulasztás folytán támasztatnak.

Minden más per egyes bíró hatáskörébe utasítandó s az itt a)–d) pontok alatt elősorolt perekre azért tartanám már első fokon is a társas bíróság eljárását helyesnek, mert ilyen ügyeknél több van kérdésben mint az anyagi javak. Itt az

egyen erkölcsi javairól van szó, melyekre már köztekintetektől is nagyobb gond fordítandó és több biztosíték keresendő.

Végkövetkeztetésem tehát a bírói hatáskör megállapításának kérdésénél abban összpontosul, hogy mindazon perek, melyeknek tárgyát az anyagi javak körüli vitás kérdések képezik, elsőfolyamódásulag egyes bíró hatáskörbe utasítandók; ellenben az erkölcsi javakat tárgyzó vitás kérdések eldöntése már elsőfolyamódásulag is társasbírói bizassék.

A perek másféle, nevezetesen ügyi minősége, a hatáskör megállapításánál figyelembe ne vétessék s ezen szempontból a váltó-, kereskedelmi és bányaugyek a közönséges polgári ügyekkel egyenlő elbánás alá essenek. Nem látom át ugyanis sem jogi, sem czélszerűségi, sem szükségességi okát, hogy bizonyos ügyek külön ügybíróihoz utasítsanak; mert a bírói minősítés minden bírónál egyenlő s így ezen ügyek is teljes megnyugvással bizhatók bármely bíróra; az ügyfelek érdekeivel továbbá épen nem egyeztethető meg az, hogy perük eldöntése végett távol székelő kerületi bíróság elé vándoroljanak s végül ami mellékes dolog, a közvetlen szemlélődés legkönnyebb akkor, ha a bíróság közel van. Bányaugyekben például legalább is oly nagy kerületeket kellene szervezni, mint amilyenek ma vannak s akkor a bizonyítási anyag rendszerint csak megkeresés folytán, tehát közvetve jut az ítélni hivatott bíró elé, mely ha mégis a közvetlen meggyőződést elkerülhetetlenül szükségesnek tartaná, vagy maga kénytelenítették az ügyfelek üzleti telepére költözöködni, vagy pedig a kerület legtávolabbi vidékeiről kénytelenítették feleket és tanukat maga elé idézni. Mindkét mód oly drága, hogy az ügyfelek érdekeivel semmiképp sem egyeztethető össze s így nem marad más hátra, mint az ajánlott mód elfogadása, mely által érvényesülhet a közvetlenségi elv, még pedig az ügyfelek érdekeinek legmegfelelőbbben, mert az eljárás költségei nem emészthetik föl a per substratumát.

TÓTH GÁSPÁR.

Kisebb polgári peres-ügyei eljárásunk.*

III. Javaslatok.

A következőkben megkísérlem már most némely igénytelen javaslattal föllépni a nyilvánosság előtt, melyek szerint a kisebb polgári peres-ügyekben való eljárást átalakítan vélném.

1. Miután azt hiszem, hogy a békebírák, kik ugyan eddig is gyéren voltak találhatók, tisztök dicsőségével már megelégedhettek; a szolgabírák tekintélyének fentartása végett pedig, kiknek kezeiben a katona- és adóügy s így a nép vére és verejtéke, szükségtelen a kisebb polgári peres-ügyekben való bíráskodás joga s a legtöbb megye törvényhatósága nem is vette azt igénybe: kizárólag a bíróságokat és pedig a járásbírókat tartom a bíráskodás hatáskörével felruházandóknak. Ez által be lenne tömve az a rés is, melyet az 1877: XXII. tcz. az 1869: IV. tcz. 1. §-ában kimondott elven némileg ütött. Azt hiszem, hogy az ebbeli intézkedést részletesen okadatolnom felesleges is lesz, ha tekintetbe vesszük a közigazgatási közegek legnagyobb részénél a jogászai képzettségnek csaknem teljes hiányát; s felemlitem, hogy bírói gyakorlatomban kisebb polgári peres-ügyek rendén jöttek elő már oly szép jogi kérdések is, hogy sajnálnom kellett azok érdemi elbírálását egyedül az én felfogásomra hagyva látni, tudva miképp a felett valamely felsőbb bíróság határozata nem volt kieszközölhető.

2. Járásbíróknál írásban beadott panaszok, valamint a szóval előadottak, rövid vázlatozás után külön elintézési íven, az alább megjelölendő panaszkönyvbe igtattatván sorrendben tárgyalás alá vétetnek, a felek megidézése a jelenlegi módon eszközöltetvén.

* Az előző közleményt l. a multheti számban.

A tárgyalás rendjén, ha

a) mindkét peresfél megjelen s az ügyet a tárgyaló bíró közbejöttével kiegyenlítik, vagy az élőszóval tett bírói kijelentésen megnyugosznak, s egyik fél sem kívánja az ügynek írásba foglalását, a bíró a benyújtott panaszra, valamint a panaszkönyv illető rovata alatt feljegyzi röviden az ügy mikép történt elintézését, a melynek alapján később megelőző intézés után végrehajtást is rendelhet. Különben pedig,

b) vagy ha felek akár a tett intézkedés maradandóbb volta, akár egyetlenségök miatt az ügy jegyzőkönyvre vételét kívánják, az ügyet külön jegyzőkönyvbe veszi akár egyezménynyel, akár ítélettel intéztetett az el, s e körülménynek a panaszkönyvben megjelölésével a jegyzőkönyvet és pert továbbra az általános polgári ígtatókönyv utján kezelteti.

A panaszkönyv a következő rovatokat tartalmazná:

- a) kelet és sorszám,
- b) felek nevei s a panasz tárgya,
- c) a tett bírói intézkedés kelte és rövid tartalma,
- d) jegyzet, mely az esetleg később fölmerülhető kérdések bejegyzésére lenne szánva.

3. A külön jegyzőkönyvre vett s ítélettel elintézett perekben 3 nap alatt használható s írásban kifejtve is benyújtható felebbezés volna engedendő érdemben is a törvényszékhez. Nem mintha a törvényszéki bírák magasabb jogi képzettséggel bírnának a járásbíróknál; hanem, mert «több szem többet lát», s ha már a felebbezések korlátozása tárgyában alkotott 1883: VI. tcz. a járásbírói büntető ügyek nagy részében az érdemben való felebbezést a törvényszékekhez megengedte a járásbíróktól, semmi ok sem foroghat fen, hogy az érdemileg polgári ügyekben is helyet ne találhasson.

4. A bírói illetőség kérdésében az 1868: LIV. tcz. 35. §-ához hasonló rendelkezés teendő, miáltal elérve leendő, hogy nem csak a hitelező kereskedő nem leendő kénytelen adósát annak távol lakhelyén perelni; hanem kártalanítási követelések is a károsítás helyén lesznek érvényesíthetők.

5. A tárgyalási jegyzőkönyv fölvetelénél a felek s tanúk aláírásainak megkövetelése mellőzendő s a jegyzőkönyvek hasonlóan a vétségek s kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában kelt 1880. évi 2265. számú igazságügyi minis-teri rendelet 77. §-a által meghatározott módhoz, csak a bíró és jegyzőkönyvvezető aláírásával legyenek elláthatók. Ez által a szóbeli tárgyalás lényege inkább meg lenne óvható, s feleknek nem nyujtatnék alkalom lényegtelen előadásai mellőzése miatt a jegyzőkönyv tartalma ellen kifogással élhetni.

6. Az egyezmények és ítéletek végrehajtásával általában az e célból külön rendszeresített bírói végrehajtók volnának megbízandók; mint a kik a bíróság kizárólagos rendelkezése s ellenőrzése alatt állanak. Föl volnának ezek jogosítandók, — a fölmerült költségek bírói megállapításának fenntartásával, — a végrehajtási árverés kitűzése s közzététele körüli eljárásra is. A végrehajtás, mint eddig az ítéletben rendeltetvén el, az ítélet az ebbeli lépések megtétele végett jogérvényre jutása után a végrehajtásra jogosítottnak volna kiadandó, ki azzal a megbízott végrehajtót maga keresi fel s az ítélet vagy végrehajtási záradékkal ellátott egyezmény kiadványának átadásával a végrehajtást keresztül-viteti.

7. Az 1868: LIV. tcz. 167. és 168. §-ainak kelleivel bíró okiratok alapján intézési eljárás bevezetése legyen kérhető, a melynek következtében a megtalált illetékes bíró záros határidő kitűzésével meghagyást bocsáthasson ki a panaszlotthoz, hogy vagy a kötelezettséget különbeni végrehajtás terhe alatt teljesítse, vagy ellenmondását a záros határidő alatt tegye meg. Előbbi esetben, ha ellenmondás nem történik, a végrehajtás legyen elrendelhető, ellenmondás tétele esetében pedig a felett a bíróság mindkét felet meghallgatva, az esetleges bizonyítási eljárás befejezése után ítéletileg határozzon.

8. Járásbírók előtt folyó perekben az ügyvédi képviselő is megengedendő, nem lévén okadatolt a jogkereső közönség támogatására hivatott osztálynak ezen ügyek viteletől feltétlen elzárása. Esetleg mérsékelt ügyvédi díjszabás lenne egyuttal megállapítható. A peresfél saját költsége ugyanis jelenleg gyakran többre megyen, mint a mennyi ügyvédi közbejövettel lett volna, Azon kívül nem lenne tárt kapu nyitva a zugírásoknak.

9. A köznépnél, főképp a hol határtagosítás még nem történt, az ingatlan részletek mesgyéinek megháborításai gyakoriak lévén, s azok csak helyi szemlével kapcsolatosan tartott tárgyalások utján lévén elbíráthatók, melyek tetemes költséggel vannak összekötve: nem lenne czélszerűtlen hason pár borozdás, nagyobb költséget meg nem bíró vitás esetekben a községi előjáróságot feljogosítani, hogy helyismerő, későbbi tanuskodási köteleességükre figyelmeztetés mellett esketetlenül hagyandó tanukkal a vitás mesgyét kijártathassa, s arról szabályszerű hiteles bizonyítványt állítson ki, a melynek alapján azután a járásbíró a 7. pont szerinti intézési eljárást vezethessen be.

10. Egy község kötelékébe tartozó lakosoknak sok apró-cseprő ügyei lévén, melyek a járásbíró előtt leendő elintézés költségeit meg nem érik, pl. néhány liter liszt vagy házi eszközök (egy-egy lábos vagy szita, stb.) kölcsönzéséből és haszonkölcsönzéséből támadható vitás kérdések; az ilyekre nézve kivételesen a községi bíró és jegyző együttes eljárását is megengedném a 2. pont alatt előirt panaszkönyv vezetésének kötelezésével, olyképp, hogy felek előhivatván, azok s esetleg tanúk meghallgatása után, — de minden alakóság kizárásával, — ha meggyőződnenek a panasz s abban érvényesíteni kívánt követelés alaposságáról, panaszlottat záros határidő (3—8 nap) kitűzésével kötelezettsége teljesítésére megintessék, s ha annak eleget nem tenne, tőle megfelelő zálogot vehessenek s azt a kiváltásra engedett újabb (3—8 napi) határidő sikertelen lejárta után rövid uton elárverésséssék és a befolyó pénzből a hitelezőt kielégíthessék. Marasztottnak csak ezután legyen esetleges vélt sérelmeinek orvoslása végett panaszszal fölléphetési joga a járásbíró előtt, mely a községi bíróság panaszkönyve másolatának beszerzése után a 2. pontban előirt módon jár el.

Hogy a községi bírónak és jegyzőnek ezen hatósági köre mely értékig terjedhessen, az 1883: XXV. tcz.-nek a korcsmai hitel tárgyában tett intézkedéséhez hasonlóan a törvényhatóság által szabályrendeletileg lenne megállapítandó.

Másként a községi közegeket sem bíraskodási joggal felruházhatóknak, sem a feleket az 1868: LIV. tcz. 480. §-a szerint a községi bíróság előtt volt egyezkedésről való bizonyítvány bemutatására kötelezendőknek nem tartom.

IV. Zárzó.

Ha a fölvetett javaslatok talán nem fognák is megállani helyöket a magas elmélet kritikai szemüvegén át tekintve: hiszem, hogy a gyakorlati életben nagyobb részt be fognak válni.

Hátra volna még némelyeket az eljárás pénzügyi oldaláról is előadnom, mennyiben a kir. kincstár bélyegjövödelme is kérdésben foroghat. Erre azonban nem érzem magam hivatottnak. Azt hiszem azonban, hogy ezen irányban is a kérdés méltányosan megoldható lenne.

Fölkérem bíró társaimat hason gyakorlati eszméik közzétételére. Mert törvényeink készítésénél az ország fővárosának a vidékétől elütő viszonyai szolgálnak rendszerint alapul, s minket vidékieket nem szoktak meghallgatni és így csak irodalmi téren járulhatunk némi anyag gyűjtéséhez a törvényhozás részére. Ha ezt nagyobb kiterjedésben teendjük: hiszem, hogy sok hasznosítható eszme fog felszínre kerülni.

ENYEDY LAJOS,
kir. járásbíró.

Egy római zálogügylet (fiducia).

Gago Mateos Ferencz, a sevillai egyetemen a theologia tanára, 1869. évi június havában megküldötte Hübner Emilnek, egy ennek véleménye szerint, valószínűen röviddel azelőtt Spanyolországban talált okmány másolatát és fényképezett mását. «Az okirat eredetije — írja Hübner, — a melynek valódisága kétségbe nem vonható, ércztáblára van vésve, a mely, mint Gago ur írja, valamivel nagyobb a beküldött fénykép kétszeresénél; tehát mintegy 6 hüvelyknyi magasságu és 10 hüvelyknyi szélességű; a törés szélei azonban pontosan egymásra illenek, úgy, hogy az által egyetlenegy betű sem veszett el vagy vált olvashatatlaná. Az írás lapját, mint szokásos, mind a négy oldalon magasabb keret szegélyezi; a kereten kívül fen a tábla közepén lyuk van (ez okozta a törést), a baloldalon szintén a kereten kívül egy másik lyuk és alul ismét a kereten kívül kettő; a baloldali és két alsó lyukban még benne van a bronzszög, a melylyel a tábla valamely falra volt erősítve».¹

Találtatott ezen ércztábla a Guadalquivir torkolatánál, Andaluzia déli részében, nem messzire Bonaurától *Sanlucas de Barrameda* városa kikötő helyétől, tehát oly vidéken, a mely nevezetes leletei közé számíthatja. L. Aemilius (Paulus)-nak most Párisban őrzött dekretumát is.

Nekem sem az eredeti, sem annak fényképezett mása nem állt rendelkezésemre, s így annak szövegét úgy adom, a mint azt Hübner közleménye után lemásoltam.²

DAMA · L · TITI · SER · FVNDVM · BAIANVM · QVI · EST · IN · AGRO · QVI
 VENERIENSIS · VOCATVR · PAGO · OLBENSI · VTI · OPTIMVS · MAXVMVSQ
 ESSET · HS N · I · ET · HOMINEM · MIDAM · HS N · I · FIDI · FIDVCIAE · CAVSA · MN
 CIPIO · ACCEPTIT · AB · L · BAIANIO · LIBRIPENDL · ANTEST · AD · FINES · EVNDO
⁵ DIXIT · L · BAIANIVS · L · TITIVM · ET · C · SEIVM · ET · POPVLVM · ET · SIQVOS · DICERE · OPORTET
 PACTVM · COMVENTVM · FACTVM · EST · INTER · DAMAM · L · TITI · SER · ET · L · BAIAN'
 QVAM · PECVNIAM · L · BAIANO · DEDIT · DEDERIT · CREDIT · CREDIDERIT · EX
 PENSVMVE · TVLIT · TVLERIT · SIVE · QVID · PROEO · PROMISIT · PROMISERIT
 SPOPONDIT · FIDEVE · QVID · SVA · ESSE · IVSSIT · IVSSERIT · VSQVE · EO · IS · FVNDVS
¹⁰ EAQVE · MANCIPIA · FIDVCIA · ESSENT · DONEC · EA · OMNIS · PECVNIA · FIDES
 VE · PERSOLVTA · L · TITI · SOLVTA · LIBERATAQVE · ESSET · SI PECVNIA · SVA QVA
 QVE · DIE · L · TITIO · H · VE · EIVS · DATA · SOLVTA · NON · ESSET · TVM · VTI · EVM
 FVNDVM · EAQVE · MANCIPIA · SIVE · QVAE · MANCIPIA · EX · IS · VELLE · L · TITI
 VS · H · VE · EIVS · VELLE · VBI · ET · QVODIE · VELLE · PECVNIA · PRAESENTI
¹⁵ VENDERET · MANCIPIO · PLVRIS · HS N · INVITVS · NE · DARET · NEVE · SA
 TIS · SECVNDVM · MANCIPIVM · DARET · NEVE · VT · IN · EA · VERBA · QVAE · IN · VER
 BA · SATIS · S · M · DARI · SOLET · REPROMITTERET · NEVE · SIMPLAM · NEVE

Hübner így írja át:³

Dama L. Titi ser(vus) fundum Baianum, qui est in agro qui Veneriensis vocatur, pago Olbensi, uti optumus⁴ maxumusq(ue)

esset, HS (sestertio) n(ummo) I(uno) et hominem Midam HS (sestertio) n(ummo) I(uno) [fidi] fiducia causa mancipio accepit ab L. Baiano libripend[e] antest(ato). Ad fines [f]undo

⁵ dixit L. Baianius L. Titium et C. Seium et populum et siquos dicere oportet.

Pactum conventum factum est inter Damam L. Titi ser(vum) et L. Baian(ium):

quam pecuniam L. Baian[i]o dedit dederit, credit crediderit, ex

pensumve tulit tulerit, sive quid pro eo promisit promiserit,

spopondit[spoponderit], fideve quid sua esse iussit iusserit, usque eo is fundus

¹⁰ eaque mancipia fiducia[e] essent, donec ea omnis pecunia fides-

ve persoluta L. Titi, soluta liberataque esset. Si pecunia sua quaque die L. Titio h(eredi)ve eius data soluta non esset, tum uti eum

fundum eaque mancipia sive quae mancipia ex is vellet L. Titi-

us, h(eres)ve eius vellet, ubi et quodie vellet pecunia praesenti

¹⁵ venderet, mancipio pluris HS(sestertio) n(ummo) I(uno) invitus ne daret neve sa-

tis secundum mancipium daret neve ut in verba, quae in verba satis s(ecundum) m(ancipium) dari solet, repromitteret

neve simplam neve [duplam]...

Megjegyzendő: az első és hatodik sor két első betűje küljebb áll a többi sornál; a sorok egy vonalban végződnek az utolsó kivételével, a mely valamivel rövidebb a többinél; a 4-dik sorban LIBRIPENDE és FVNDO olvasandó s a 3-dikban (Hübner véleménye szerint) FIDI kihagyandó; ellenben a 9-ikben *spoponderit* beleillesztendő, egybefont betűt csak a 3-ik sor végén MN (=MAN) és az ötödikén OPORTET, ékezetet csak a 12-dikben TITIO, találunk; a sorból kimagasló hosszú I van a 3-dik sorban MIDAM, az 5-ikben SIQVOS · DICERE, a 13-ikban IS; szokatlanabb, hogy az egészen önállóan használt, azaz más betűvel össze nem font P (OPORTET-ben) az 5-ik, F a 9-dik, L a 13-ik sorban a többi betűnél nagyobb, de ez sem példátlan, habár itt, mint az I-nél, a hol a hangzó

hosszuságát jelenti, vagy kettős hangzó helyett áll, mint IS (iis), rendeltetése nincsen. A hatodik sor végén látható horoghoz hasonló jelet Hübner az IVM vagy VM rövidítésének tartja

Méltatta ezen okiratot, mint nyelvtörténeti emléket Hübner a «Hermes»-ben ugyanakkor, mikor közölte, jogi méltatását nagyjából körvonalozta Degenkolb Henrik közvetlenül Hübner cikke után s egyuttal bővebb fejtegetését ígérte, a mely valamely németországi jogtörténeti folyóiratban¹ meg is jelent, de a melyet eddigelé megszerezni nem sikerült. Nyelvtudományi szempontból itt csak annyiban kívánok vele foglalkozni, a mennyiben ez által a nem keltezett okiratnak keletkezési kora megközelítőleg megállapítható.

Támpontul, miután sem eredetijét, sem hasonmását nem láttam, csak a helyesírás szolgál; összehasonlítva ugyanis okmányunkat egyéb ércztáblára véselt római emlékekkel, azt látjuk, hogy a helyesírásban azon szabályokat követi, a melyek a klasszikus kornak felelnek meg; az okmány tehát semmi esetre sem lehet korábbi Cicerónál, de Hübner valószínűbbnek tartja, hogy Augustus idejéből való.² A magam részéről hajlandóbb vagyok azt hinni, hogy az okmány a

¹ Hermes III. p. 283.

² U. o. p. 284.

³ U. o. pag. 285.

⁴ E helyen így, noha fennebb OPTIMVS; a valót kideríteni nem tudom.

¹ A *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* IX. (1870) kötetében.

² Der augustischen Zeit wird man mithin die Urkunde nach allen formalen Indicien mit ziemlicher Wahrscheinlichkeit zutheilen können. Hermes I. c. p. 289. Hübner ezen nézetét Degenkolb is elfogadta.

Fláviusok vagy Traján császár idejéből való. A Rómában divó latin helyesírás ugyanis csak lassanként terjedt el Rómán kívül s így Bætikába is később jutott; elterjedése minden esetre vett igénybe egy emberkort, mintegy 30—35 esztendő s a közéletbe való átmenete további 10—15 esztendőt; ez körülbelül Domitián császár idejében történhetett, a kinek uralkodása alatt mintegy befejeztetik Hispánia romanizálása, a mint azt a *lex municipalis Salpensana* és *lex municipalis Malacitana* is tanusítani látszik. A rómaiak nyelve, szokása és intézménye a Fláviusok idejében válik a hispániaiaké husává és vérévé. De Trajánénál későbbi időből valónak sem tartom, mert a másodvirágzást, a mely az irodalom és művészet terén a császár alatt állott be, hanyatlás követte s Hübner, a ki az okmány fényképét látta, a betűket a javakorból valóknak nyilvánítja; az okmány jogi része még kevesebb támpontot nyújt: megegyez ugyan a Cicero előtti, mint az Alexander Severus utáni jogi étellel.

Az első hatás, melyet az okmány elolvasása az olvasóban kelt, az a kétség, nem-e inkább jogügyletbe való minta, mint valóban létesült jogügylet foglaltatik benne? Erre látszik mutatni a *L. Titius* és *C. Seius* név, mely a jogforrásokban, különösen az institucziókban és pandektákban lép-ten-nyomon szemünkbe ötlük. Azonban hiba volna e két nevet mindig példaszerűnek tartani, mint a formuláris perben *Aulus Agerius* vagy *Numerius Negedius*ét; ezek költött nevek, amazok valódiak; az a gazdálkodó rendszer, a mely a rómaiak nemzeti erénye közé tartozott, érvényesült a nevek használatánál is: aránylag kevés névvel érték be s hogy haszon és cél nélkül a szükségesnél többet ne tegyenek, könnyen érthető, egyszerű neveket használtak; hol van nép, a melynek egyszerűbb nevei volnának ezeknél: Primus, Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, Sextus, Septimus, Octavus, Decimus és a bizonyára hasonló alakzathból eredt nemzeti-ségi név: Nonius? *Aulus Agerius* neve alatt lappanghatott akár *Titius*, akár *Seius*, akár más valaki, de kétségtelennek tartom, hogy a forrásokban nevezett Titius és Seius igen gyakran valóban *Titius* és *Seius* is volt, mert minden arra mutat, hogy e két név a rómaiaknál oly gyakran volt, mint nálunk a Nagy meg a Kis, a németeknél a Mayer és Müller, vagy az angoloknál a Smith és Jones név. Ennek tekintetbe vételével bizvást tarthatjuk a fenebbi okmányt valóban létrejött jogügylet emlékének, az abban megnevezett egyéneket valóban élteknek s különben is erre utal inkább a szerkezet, a mely egyáltalán nem mondható mintaszerűnek s mint a gyakorlati élet terméke. magán viseli annak gyarlóságait. Hozzájárul ehhez, hogy a fenebbi okmányban Titiusnak épen úgy mint Seiusnak előneve is ki van téve, a mi föltett esetben nem szokásos (Gaius II 117), habár be kell vallani, hogy a személy azonossága iránti kételynek kizárása végett, leginkább halál-esetre történő intézkedéseknél, mint arról Gaiusból meggyőződhetünk (II 209, 216), az előnév (*praenomen*) mintában is kitétetett. De akármint legyen ez, az előnév használatából legalább az iránt nyerünk némi biztosítékot, hogy az okirat a második keresztyén századnál későbbi időből nem való. E század elején kezd az előnév használatból kivészni.

Mintabelinek (schematisch) tartja Degenkolb a Dama nevet utalva Persiusra (V 76—79) *momento turbinis exit Marcus Dama*, írja:)¹ «in welcher Dama als typischer Sklaven-

¹ Az egész hely így hangzik:

Heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit. hic Dama est non tressis agaso,
Vappa, et lippus, et in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. papae! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos? Marco sub indice palles?
Marcus dixit: ita est, adsigne Marce tabellas.

A gúny éle azon elfogultságot sebzi és gyógyítja, a mely azt hiszi és vallja, hogy a hazug rabszolga (Dama), hitelt érdemlő emberré válik, ha felszabadítottatik (azaz Marcus lesz).

name dem Namen *Marcus* als dem Zeichen des Bürgerrechts nach gewonnener Freilassung gegenübersteht.» Hübner Horác szatiráira utal, a hol (I, 6, 38; II, 5, 18; 101; 7, 54) e név szintén előfordul. Példáikat megtoldhatom Bor fia és Keled atyja nevével, a ki szintén *Dama* volt, Noé vagy Aba hetedik nemzedéke, Attila harmincznyolcadik és Álmos negyvenharmadik izü őse (Thuróczy, chron. Hung. (II 1.) A név, úgy látszik keleti néptől ered s valószínűen azonos a *dama*)¹ szóval, a mely däm vadat és zergét jelent s a melynek változatát megtaláljuk a hazai történetünkben is előforduló *Dalma* névben. A tanulság mindebből nézetem szerint az, hogy a rómaiaknál a *Dama* hangzásu rabszolganév általánosb használatára csak a költőknél akadunk, de nem a jogi íróknál, a kiknél a rabszolga neve rendszerint *Stichus* (Gaius II 186 s. többször). E nevet a vigjátékiró Plautusnál is megtaláljuk, mintegy czáfolatául azon nézetnek, mintha költőknél a rabszolga megjelöléséül kizárólagosan a *Dama* név használtatott volna. És ez a körülmény valószínűvé teszi, hogy okmányunkban valóban élt *Dama* nevű rabszolgáról van szó s ennek kapcsán azt, hogy az valóban létesült jogügyletről alkotott bizonyíték.

Az okmányban említett másik rabszolga neve *Midas*; ily nevű frygiai királyt ismerünk Herodot történetéből és Ovidius költeményeiből, hogy csak a főbbeket említsem; mint rabszolga nevét — írja Hübner — megtaláljuk Aristofánésnél a Darazsakban (V, 433). Az okmányban ez áll: «*hominem Midam*», tehát nem szükségképen kellett rabszolgának lennie, jöllehet «*mancipium*» volt. A *servus* ugyanis már természeténél fogva dolog (corpus), habár emberi alkat-tal bir, vagyis uralomnak tárgya s mint ilyen egyuttal *mancipium* is, ha ura *ex jure Quiritium* mondhatja magáénak; de a *mancipium*, a mennyiben ember (*homo*), nem szükségképen kell, hogy rabszolga legyen, lehet fogoly, zálog, adós stb.² A szóban forgó *Midas* azonban, úgy látszik, valóban rabszolga volt, ember, a kit gazdája valószínűen, mint *Damát* is az övé, keleten vásárolt, Hispániába vitt s most zálogul lekötöttetett.³

Csaknem egészen példátlan a *Baianus* vagy *Baianus* név; az okiratban mindkét alakkal találkozunk (lin. 1 *fundum Baianum*, lin. 7 *L. Baianus*; lin. 6 végén rövidítve Baian(um), vagy Baian(ium)); a másik alak okiratunkban többször található s azért következetesebb azt fogadni el helyesnek. *Baianus* és *Baius*, írja Hübner, előfordul Kellermannnál,⁴ *Baienus* Orellinél,⁵ *Baianus* Fabrettinél.⁶ Nehéz volna eldönteni s tán lehetetlen, hogy a telek neveztetik-e itt el a gazda, vagy a gazda a telek után? nemzeti-ségi neveknél (*nomen*) találkozunk úgy az *anus* mint az *amius* végzettel;⁷ legvalószínűbb a jelen esetben, hogy a dolog

¹ Juvenalis XI, 120 sq.:

At nunc divitibus cenandi nulla voluptas.
Nil rhombus, nil dama sapit; cet.

² Ji, qui in causa mancipii sunt, quia *servorum loco habentur*, unidicta, censu, testamento manumissi sui iuris fiunt. Gaius I. 138 v. ö. 117-tel.

³ Például szolgálhat Terentius esete: Publius Terentius Afer Carthagine natus, servit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter sed et mature manumissus est. *Quidam captum esse existimant*, quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet. Tehát annak lehetősége, hogy szabadon született (*ingemmo*) volt s később vált rabszolgává, némelyek által már az ó-korban vitattatott.

⁴ Vig. 99 a 2, 26. I. R. N. 283. 5914. nincs kezemnél.

⁵ Orelli 5059 és többször; amaz ekként szól:

SOLI
SACR
Q · BAIENVS
PROCVLVS
PATER
NOMIMVS

⁶ Fabretti 608, 69. nincs kezemnél.

⁷ Mint méltóságnév használtatott a *baianus* szó az avaroknál: Notatu dignum, principes Abarorum nuncupatos fuisse Chaganos, Chaganos, et *Bajanos* (tán Vajanos, melytől a *vajda*), sicuti imperatores Romani communi nomine appellatur Caesares, Turcarum Sultani. Timon Imago ant. Hung. l. II. c. VII. p. 212 sq. (ed. Cassov. 1733.). De e név lehetett tulajdonnév is; Menander Protectorból írja Salagi, Legatos *ad Bajanium Abarorum Ducem* misit etc. De statu ecclesiae Pannonicae I p. 119 és többször.

neve: *fundus Baianus*, a személyé: *Baianus*.¹ Szinész föliratának végén olvasható: *Datibus Baianus opera feliciss[ima].*²

A következő két helyrajzi név *Veneriensis* és *Olbensis* valószínűen *Venera* és *Olba* névtől ered; de ily név tudomra ismeretlen s nem is igen lehet várni, hogy oly nagy birodalomnak, mint a római volt, minden falujának és dűllőjének neve még közel kétezer év múlva is megállapítható s leszármaztatható legyen; azonban nézetem szerint a két névnek sem *Venus* sem *Olbia* nevéhez nincsen köze, mert amannak származéka *Venerius*, emennek *Olbiensis*. Az sem dönthető el, ha vajon a jogügylet, mint Hübner akarja, a már a város építése után 567-ben romanizált *Hasta* községére, vagy valamely más községre, mint például *Nabrissa*, vonatkozta-e inkább? a lelhely e tekintetben semmi támpontot nem nyújt addig, míg a *fundus*, *ager* vagy *pagus* fekvése iránt minden kétség el nem oszlik.³

(Bef. köv.)

BELICZAY JÓNÁS,
jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kereskedelmi üzlet átruházása a kereskedelmi törvényben.

A kereskedelmi törvény 20. §-a a kereskedelmi üzlet átvevőjét csak feltételesen kötelezi az átvevő kötelezettségei betartására, ha t. i. az átvevő azokat magára vállalja.

A kereskedelmi törvény ez intézkedése a kereskedelmi törvény tervezetében másként volt szabályozva, a mennyiben a tervezet 24. cikke úgy hangzott, hogy: «a cég megváltozása vagy megszűnése nincs befolyással a keresk. viszonyból eredő azon üzleti kötelezettségekre, melyek a cég megváltozása vagy megszűnése előtt keletkeztek.» A tervezet ez intézkedése ellen sokféle aggály támadt; az mondatott, hogy az átvevő igen könnyen csalásnak volna kitéve, mert az átadó elhallgatná előtte üzlete, adósságainak nagyságát, hogy nem akadna valaki, a ki becsületes szándékkal átvenne valamely létező üzletet, és a törvényhozás elfeledve azt, hogy kevesebb károsítással jár az, ha egy vagy két személy esik csalás áldozatául, mintha számtalan, a törvény 20. §-át a fenti szövegezésben fogadta el.

NEUMANN kereskedelmi törvény magyarázatában igen helyesen veti fel a kérdést, hogy mi történik azonban akkor, ha a kereskedelmi üzlettel együtt az eddigi cég is átruháztatik? És azt mondja, hogy e tekintetben a törvény intézkedést nem tartalmaz. Ámde helytelen hivatkozása a keresk. törvény 10-dik §-ára, mely azt mondja ki, hogy cég azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja. És ebből következteti, hogy a cég tovább is adós, ha más is veszi az üzletet át. Ámde a keresk. törvény 20-dik §-a a fizikai személyt oltalmazza épen meg a cég felelőssége tekintetében.

A mit NEUMANN állít, hogy itt, ha az eddigi cég megmarad, a kötelezettségek eo ipso áthárulnak az átvevőre, más indokból kell következtetni, nem a keresk. törvény 10-dik §-ából.

A keresk. törvény 20-dik §-a úgy az egyéni, mint tár-

¹ Hogy a végzetekben és ragozásban a rómaiak még hivatalos okmányokban sem pontosak (tán a vésők hibája), tanúsága a város építése utáni 682-ik évből való *lex de Thermensibus*, a melyben *Thermenses Termesés, Thermensium Termensium Thermesum Thermesum* mellett egyszer *Thermensis maioribus* és egyszer *Thermensorum maiorum* olvasható: «das letzte zwar nicht in den gedruckten Copien, aber auf dem Original.» Ritschl Frigyes Rhein. Mus. n. F. XII. k. p. 107 a jegyzetben.

² Hermes V p. 304. Talán ugyanaz, mint a melyet Kellermann közöl.

³ Wegen des ächt römischen Inhaltes der Urkunde liegt es nahe sie eher auf Bürger der alten, schon im J. 567 d. St. unterworfenen und romanisierten Gemeinde von Hasta zu beziehen, als auf Nabrissa oder einen anderen unbedeutenderen Ort. Hübner l. c. p. 287.

sas cégekről szól, azonban a társas cégeknél a 89-dik §-nál megkülönböztetést tesz, és azt mondja, hogy «a ki valamely fenálló közkereseti társaságba lép, a belépés előtt keletkezett társasági kötelezettségeikért a többi tagokkal egyenlően felelős, akár változott a cég, akár nem.» Ezen törvényszakasz azonban összefüggésben van a keresk. törvény 15-dik §-ával, a hol szintén belépésről tétetik rendelkezés, a mennyiben kimondja: «hogy ha valaki egy fenálló kereskedelmi üzletbe társtagul belép, az eredeti cég e változás daczára tovább is használtathatik.» A keresk. törvény 20-dik §-a úgy a közkereseti társasági cég kereskedelmi üzletére, mint az egyéni cég kereskedelmi üzletére kihat, mert átruházható az is ép úgy, mint az egyéni cég üzlete, de átruházás és belépés közt a törvény megkülönböztetést akart felállítani és csakis az átruházásnál követeli meg, hogy az átvevő csakis akkor legyen kötelezve, ha átvállalta az átadó kötelezettségeit, míg a kereskedelmi üzletbe való belépésnél eo ipso úgy tekintetik az új tag, mint a ki a régi kötelezettségeket is átvállalja. Ezen intézkedés keretébe utalható tehát NEUMANN azon magyarázata, hogy a törvény nem intézkedett arról, hogy mi történjék akkor, ha a cég meg nem változott. Ezen kérdésre feltétlenül lehet a törvény értelmében válaszolni, mert ha pl: az egyéni cég «Siró Péter» és hozzá belép egy új tag, a cég pedig «Siró Péter» marad, kétségtelen, hogy az előbb Siró Péter által egyedül contrahált adósság a céget, mint ilyent, feltétlenül terheli, mert nem védekezhetik azzal, hogy a cég nem ugyanaz, nem védekezhetik azzal, hogy nem az új cég, hanem a régi cég tartozik, mert «Siró Péter» cég volt az azelőtt is.

A cég meg nem változása esetén tehát marasztalendő volna a cég, melynek társtagja van, ámde felmerül itt a kérdés, vajon ha a cég megváltoztatik, és nem átadás, hanem belépés forog fen, tartozik-e a megváltozott cég az előbbi cég kötelezettségét viselni? Mi e kérdésre a fentebbiekből kiindulva igenlőleg kell hogy feleljünk, mert a cégbejegyzési szabadság a felekre lévén bizva, ezek ezen szabadságból kifolyólag nem foszthatják meg csakis a cég máskénti bejegyzése által a hitelezőt azon jogától a társtag belépése által, hogy ne követelhesse az üzlettől, a melynek hitelezett, követelését.

De úgy az egyéni, mint a társas cégeknél a belépés vagy átruházásnál azon aggály merül fel, hogy fel nem ismerhető, hogy mi történt a kereskedelmi üzlet tagjainak változásánál, mert minden «belépés» átruházásnak tűnik fel, ha a cégjegyzéket tekintjük, minthogy a cégjegyzékből nem tűnik ki az átruházási vagy belépési actus; ugyanis a minis-teri rendelet 15-dik §-ában az mondatik, hogy ha valamely egyéni cég egyes kereskedő birtokából kereskedelmi társaságra, vagy viszont valamely társas cég egyes kereskedőre *megy át*, e ténykörülmeny az utolsó rovaton feljegyzendő, az egész lap veres tentával áthuzandó stb. Azonban miként történt az átmenés, erről a cégjegyzékben nincs szó. A cégjegyzék irattárában pedig a kutatás hiábavaló, ha a keresk. törvény 64-dik §-a alapján a szerződéshez okirat nem készített, vagy pedig ha az előzmények megemlítése nélkül egy egész új cég jegyeztetik be, a régi pedig töröltetik, a kereskedelmi üzlet pedig de facto «átment».

Ily módon a törvény megfosztja a kitelezőt attól, hogy követelését érvényesíthesse sikeresen, mert az «átadó» elleni követelés legtöbbször vagyon hiányában nem érvényesíthető.

A keresk. törvény az átvétel és átadás körüli szakaszai megváltoztatandók volnának oly irányban, hogy a hitelezők vagy megkérdeztessenek, mielőtt az átadás megtörténik, vagy pedig az átvevő eo ipso az átadó kötelezettségeit magára vállalnának volna tekintendő.

A jelzálogi keresetekről.

A *Jogt. Közl.* 30. számában dr. VÁSÁRHELYI ur által közölt fenti című közleményre dr. IMLING KONRÁD ur a 37. számban válaszolván, nézetünk a meritumra nézve teljesen megegyez, mint az a 38. számban közölt cikkemből kitűnik; én tehát csupán dr. IMLING KONRÁD ur cikkének utolsó részére kívánok ezuttal reflectálni, mivel a tekintetben vele egyet nem értek.

Azt mondja ugyanis dr. IMLING ur, hogy a törvény szavai szerint ugyan az 50 frtot meg nem haladó jelzálogi keresetek a bagatell-bíróságok hatáskörébe látszanak utasítva lenni, de nézete szerint azok a bagatell-bíróságok hatáskörébe nem tartoznak, mert nem tételezi fel a törvényhozásról, hogy a bagatell-törvény hozatalakor elkövetett minden hiba daczára a szolgabíró, városi közigazgatási tisztviselőt, a községi bírót stb. olyasminek elvégzésére akarta volna följosogítani, amihez épenséggel nem értenek és a mihez érteniök nem is szükséges.

Ezen érveléssel szemben én határozottan azon véleményben vagyok, hogy a jelzálogi keresetek is az 1877: XXII. tcz. 11. §-a értelmében a bagatell-bíróságok hatáskörébe tartoznak, mert a törvény e tekintetben kivételt nem tesz; ez ellen érvül nem hozható fel azon körülmény sem, hogy az illető közegek a telekkönyvi rendtartást és az erre vonatkozó törvényeket nem értik s így ezekben bíraskodni nem képesek; hiszen ezt el lehet mondani a bagatell-törvény 11. §-a majd minden pontjában elsorolt esetre. Avagy talán a bagatell-bíró képes elbírálni szakértőleg azt, hogy az ügyvéd mily munkadíjat érdemel egy telekkönyvi perenkívüli vagy hagyatéki, avagy közigazgatási ügy keresztülvitelénél; azt hiszem ezt elbírálni képtelen, különösen egy községi bíró, a ki talán életében nem is perlekedett; pedig senki sem fogja kétségbe vonni, hogy ezen ügyek a bagatell-bíróság hatáskörébe utaltattak, a mennyiben 50 frtot meg nem haladó követelésre irányul a kereset. Ezen kérdésben határozottan egyet értek dr. OESTERREICHER urral, hogy a hiba a bagatell-törvényben rejlik és így az alól kellene az ily kereseteket kivonni, melyek elbírálására a bagatell-bírók nem szakértők, mert a jelzálogi keresetek is pénzbeli keresetek, de azon különbséggel, hogy itt az is elbírálandó, hogy felperes bir-e a törvényes záloggal, melynek alapján alperes a kereseti összegben elmarasztalendő lenne.

FEHÉR KÁLMÁN,
ügyvéd.

Külömfélék.

— **Az örökjogról** szóló törvényjavaslatot jelenleg az enquete albizottsága tárgyalja. Ezen albizottság feladata: a javaslatot szövegileg véglegesen megállapítani oly módon, hogy az mint *részleges* javaslat az országgyűlés elé terjesztethessék. A bizottság tagjai: az igazságügyminister elnöke alatt, SZENTGYÖRGYI IMRE, APÁTHY ISTVÁN, CZORDA BÓDOG, TELESZKY ISTVÁN.

— **A képviselőház igazságügyi bizottsága** az országgyűlés legközelebbi összeültekor azonnal hozzáfog a telekkönyvi javaslat tárgyalásához.

— **A kir. Curiához** october hóban beérkezett 514 polgári, 82 váltó, 11 urbéri, 586 bűnvádi, 47 fegyelmi, 31 felszólamlási, összesen 1271 ügy. Elintéztetett 797 polgári, 142 váltó, 18 urbéri, 664 bűnvádi, 51 fegyelmi, összesen 1672 ügy. A hátralék 6290, a mely összeg 804-el mulja felül a mult év ugyanezen szakában volt hátralékot. Figyelemre méltó jelenség, hogy a beérkezett ügyek száma ugy szeptember mint october hóban igen csekély.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük: A végrehajtási eljárás szerint két egybehangzó ítélet alapján a végrehajtás kérelmezhető. Kérdés: vajon a másodbírósági ítéletnek kézbesítettnek, elreferálnak, beiktatottnak vagy csak meghozottnak kell lenni, hogy a végrehajtás kérelmezhető legyen?

— **A magyar magánjog mai érvényében**, ily cím alatt a legközelebbi hetekben egy tisztán gyakorlati irányu munka első része fogja a sajtót elhagyni. A munka szerzője dr. JELLINEK ARTHUR.

— **Dr. Wlassics Gyula** kir. alügyésznek az akadémia Sztrokay-díjával jutalmazott, *A kísérlet és bevégzett bűncselekmény, a tettesség és részesség tana* című nagyszabásu művének első kötete a napokban jelent meg. E kötet, mely a tettesség és részesség tanát foglalja magában, 580 oldalra terjed, s önmagában is befejezett egésznek képez. Szerző a vonatkozó vitás kérdések tudományos állásának feltüntetése mellett, a kérdéseket törvényhozási és gyakorlati szempontból is tárgyalja és kritikailag vizsgálja. A mű tiz fejezete szól a tettesség tanáról, a részesség fogalmi köre, a bünszövetség és bűnbanda, a részesség története, a részesség fajtái, a felbujtó, a bűnségéd, a társtettesség és végül a részesség büntetethezességéről.

— **A Magyar Jogászegylet** aláírási ivateket bocsátott közre az egyletbe való beiratkozásra. Az aláírási ivatek megküldettek az egylet minden tagjának s ezen kívül a bíróságok, az ügyvédi és közjegyzői kamarák elnökségeinek.

— **Richter osztrák képviselő**, ki a végrehajtási eljárásban foglalt határozmányok megváltoztatását már régóta feladatául tüzte ki, ujabban ismét e tárgyban javaslatot terjesztett a képviselőház elé, mely szerint indítványozza: «Mondja ki a magas ház: A kormány felhatalmaztatik, hogy rövid idő alatt javaslatot terjeszzen be, mely által a végrehajtási eljárásnak időszerű megváltoztatása éretnek el, s mely főleg oda irányuljon, hogy a javaknak elvesztegetése kikerültessek és az ingókra való végrehajtási jog az emberiség és nemzetgazdaság törvényeinek megfelelő megszorítást szenvedjen». Az indítvány a jogügyi bizottsághoz utasított.

— **Code de procédure pénale allemand.** (I. Février 1877.) Traduit et annoté par Fernand Daguin. 1884. CXXIV. és 404 l. Valóban remek kiadás a német bűnvádi eljárásnak a mű, melyet Daguin a «*Société de législation comparée*» megbizásából francziára fordított, és mely munka az igazságügyminister utasítása folytán államköltségen nyomtatott. Szerző a bevezetésben a német bűnvádi eljárás történetét tárgyalván, a történeti tények logikai egymásutánjából a ma uralgó alapelvekre következtet. A német jogi terminológiához szorosán simuló fordítás ritka gonddal van keresztülvive. A magyarázó jegyzetekben Daguin, értékesítvén az idevágó irodalmat, röviden, de találóan tünteti fel a controverziákat és egyszersmind utmutatást ad honfitársainak e törvény kezelésére a Code d'instruction criminelle français vonatkozó szakaszaira való utalások által. A műhöz csatolt függelékben a kiegészítő törvények és rendeletek, az életbeléptető törvény és végül egy nagy szorgalommal és figyelemmel összeállított tárgymutató van.

— **Roscoe's: Digest of the law of Evidence in criminal cases** cz. munkája 10. kiadásban jelent meg nem rég (1877. volt az utolsó kiadás). A mint előbbi kiadásaiban, s a mint rokon írója Archbold s az ez irányu angol munkák többnyire, az intézmények összefüggésének teljes elhanyagolásával a casuistica egész tengerét tartalmazza, melyből az angol élő jog reusderét ugyan senkisémm konstruálhatná magának, ha azt már előbb is nem ismeri; de annak számára, a ki az angol anyagi s alaki büntetőjogot már ismeri, utánnézésre és gyors tájékozásra egyes részletkérdések iránt megbecsülhetlen forrást nyujt ez az apró betűkkel sűrűn nyomtatott 1113 oldalnyi könyv. Különösen érdekes annyiban is, a mennyiben a legujabban hozott törvényeket a dynamitmerényletek, választási delictumok, csalárd bukások stb. tárgyában s az ezekre vonatkozólag eddig kifejtett gyakorlatot is feltünteti.

— **Öngyilkos tömeggondnok.** Berlinben a csődügyekben határozott számu és jobbára a kereskedői osztályból kinevezett állandó csődtömeggondnokok szerepelnek. Ezek egyike, ki a kereskedői körök különös bizalmának örvendett, m. h. 13-án öngyilkos lön. Halála alkalmával nem kevesebb mint 17 csődtömeg kezelésével volt megbizva, melyek közül az egyik 128,000 márka passívával bírt, de csaknem teljesen rendbe volt hozva, ugy, hogy a hitelezők már arról is értesítették, miszerint a tömeg 27 százalékot fog fizetni. A hivatalból kiküldött bizottság 97,000 márkára rugó sikkasztást constatált, melynek nagyrésze azonban tömeggondnok vagyona és cautiója által fedezve volt.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utcza 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3

Tartalom: A polgári peres eljárás reformjáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédttől. — A hirdetményi eljárás. Dr. GAAL TIBOR-tól. — Telek-könyvi törvényjavaslat. SIMON ENDRE lőcsei kir. tszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Mikor áll be a végrehajthatóság ideje. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — A bűnvádi eljárás költségei. VARGHA FERENCZ kassai kir. tszéki joggyakornoktól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi köz-igazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Buda-pesti Közlöny»-ből.

A polgári peres eljárás reformjáról.¹

Az eljárás.

A hatáskör megállapítása után főfontosságú az eljárási szabályok meghatározása. Leplezetlenül kifejezem azon véleményemet, hogy úgy a PLÓSZ-féle, mind pedig az EMMER-féle javaslat, még azon esetben sem fogadható el változatlanul, ha mindjárt a birói hatáskört a javaslatokban helyesen megoldottnak fogadnók el. Az EMMER-féle javaslat határozottan kijelenti, hogy «a perelőkészítésnek s a tárgyalásnak a két tervezetben párhuzamosan kifejtett szabályozása, különböző két rendszert képez.» Ha tehát elfogadnók az EMMER-féle töredékes javaslatot, összhangba kellene vele hozni a PLÓSZ javaslatát s minthogy ebből a bizonyítási eljárás hiányzik, melyet ismét EMMER javaslata tárgyal, a PLÓSZ-féle javaslat elfogadása esetén összhangba kellene vele hozni az EMMER-féle javaslatnak a bizonyítási eljárásra vonatkozó részét. Szóval mindkét javaslat csonka s minthogy mindkettő más-más rendszert képvisel, bármelyik elfogadása esetén a belőle hiányzó rész csak akkor lenne a másik javaslatból elfogadható, ha előbb az elfogadott rendszernek megfelelőleg átalakíttatnék.

A birói hatáskörnek a javaslatoktól eltérő megállapítása esetén, eltérő lesz az eljárás szabályozása is, melynek meghatározásánál két út áll előttünk: t. i. az elmélet és a gyakorlat utja. A PLÓSZ-féle javaslat a német perrend hatása alatt készülvén, magán viseli a németeknél minden téren észlelhető német jelleget: a szürke teoriák átláthatlan kódét. Theoretikus rendszer áll előttünk, tekintet nélkül az életre, a gyakorlatra.² Az EMMER-féle francia javaslat ellenben a per fejlődését és ennek egyes stádiumait oly sorrendben tárgyalja, amint azok a per folyama alatt egymásután következnek. Az EMMER-féle javaslat ennél fogva tisztán áttekinthető képét nyújtja a per folyamának a per megindításától egész az ítélelhozatalig. Látjuk a pert kifejlődni és lebonyolódni a javaslatban úgy, amint az az életben rendszerint lebonyolódni szokott. Az eljárás rendszerére nézve tehát az EMMER-féle javaslat a PLÓSZ-é felett határozott előnyben van s én itt is kifejezem azon véleményemet, mely szerint az eljárási rendszerrel is csak az az irány helyes, melyen elmélet és gyakorlat karöltve segíthet bennünket a kitűzött cél felé. Ez csak úgy történhet, ha az EMMER-féle javaslattal átültetett francia rendszer alapelveit tartjuk szemünk előtt.

A rendszer alapelveinek elfogadása azonban még nem jelenti magának a rendszernek változatlan elfogadását s ez

lehetetlen is; mert az eljárási rendszer kérdése tekintettel a birói hatáskörre oldandó meg. A birói hatáskör megállapításánál az egyes birót helyezvén előtérbe, az eljárást ezen körülmény kellő méltatása mellett kell rendeznünk s itt nem szabad figyelmen kívül hagynunk a jelenlegi egyes birói eljárást, melynek javítását czélozzuk.

Az 1868: LIV. tcz. nagyon helyes uton indult meg az egyes bírósági per konstruálásánál, habár inkább sejteni mint tudni látszik azon tény, hogy nem a szóbeliség, hanem a közvetlenség az igazság földerítésének legalkalmasabb eszköze. Megengedi az írásbeli keresetlevelet, kötelezőleg elrendeli a jegyzőkönyv felvételét úgy a perbeli, mind pedig a tanuzási tárgyalásnál és írásba foglalandónak rendeli az ítéletet és ennek okait. Az írásnak tehát van szerepe s az eljárás mégis szóbelinek neveztetik, holott inkább a közvetlenség elvének megfelelő, mert a per vezetését a bíró kezeibe teszi le (prts 117. §.), az alakszerű periratokat kizárja s csupán a biróilag constatált tényeket rendeli jegyzőkönyvbe vétetni. Megszorítja az írást a lehetőségig, de nem mellőzi, nem zárja ki teljesen, amint hogy azt teljesen kizárni semmiféle rendszerrel sem lehet. Az alakszerű periratok kizárásával ki van zárva a perből a rabulistika és a sophisma; csupán a tények jegyzőkönyvbe vételének elrendelésével ki van zárva a felek szószaporítása, tudákoskodása és okoskodása.

Csak a tényekre és ezek okszerű összefüggésére van a bírónak szüksége, a következtetést aztán vonja ki belőlük ő.

Az ekként konstruált egyes bírósági rendszer sokkal jobb volt, mint azon birói kar, melynek ezen eljárást életbe léptetni lett volna hivatása. Az átmeneti időszak birói kara kétszeri epuráció után és a volt semmitőszék következetes ellenőrzése mellett már-már beletanult a törvényileg szentesített eljárásba, midőn a semmitőszék eltöröltetett, mielőtt még az általa következetesen szem előtt tartott elvek általános érvényesültek volna a gyakorlatban. Ennek következtében ma már ott vagyunk, hogy a pert nem többé a bíró, hanem a felek vezetik. A bírák kényelemszeretete a jegyzőkönyv vezetését a feleknek engedte át s a sommás tárgyalási jegyzőkönyv ennek folytán nem csupán a vitás kérdést uraló tények tükre, hanem egyszersmind a nyelveskedő és feleselő ügyfelek piacza, melynek sorában sokszor a birói tekintély is meghurczoltatik. A tárgyalási jegyzőkönyv terjedősség és hosszadalmasság tekintetében semmiben sem különbözik a mai periratoknak nevezett stylgyakorlatoknál. A bíró nem vezetvén a tárgyalást, természetesen nem is lehet azon helyzetben, hogy az ítéletet a tárgyalás után rögtön kimondja. Így lett a rövidnek tervezett sommás eljárásból a szokás által szentesített visszaélés folytán tekervényes utvesztő.

Szerény nézetem szerint az egyes birói eljárás visszaterelendő azon mederbe, melyet az 1868. évi LIV. tcz. kijelölt; præcisirozandó és szigoruan betartandó a törvényben kijelölt irány s akkor az egyes birói eljárás az lesz, a minnek lennie kell: sommás és közvetlen.

Ugyanezen eljárási rendszert be kell vinni a társas bíróságok termébe is és így egyöntetűvé tenni az eljárást minden bíróság, úgy az egyes mind a társas, úgy az alsó mind a felső bíróság előtt. Az az eljárás, mely beválik az egyes bíró előtt, be fog válni talán némi csekély eltéréssel a társas

¹ Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

² Ezen nézetünket megerősíti dr. O. BÄHR időközben megjelent munkája: *Der deutsche Civilprocess in practischer Bethätigung.*

biróság előtt is. A fél benyújtja keresetét vagy felebbezését, a társas bíróság a közvetlenségi elv szemmel tartása mellett megtartja a tárgyalást, constatálja és jegyzőkönyvbe veszi a tényeket és bizonyítékokat és a tárgyaláson kinyomozott tényállás alapján nyomban ítél.

Valamint követendőnek tartom az Emmer-féle eljárási rendszer alapelveit, épugy helyeslem az itt jelzett kereten belül az általa contemplált bizonyítási eljárást is és ebben főleg a bizonyítékok szabad mérlegelését és az eskünek az esküvel bizonyító fél hitelvei szerinti letételét.

A bírót, a ki esküt tett arra, hogy mindig a törvény szemmel tartásával legjobb tudomása és belátása szerint fog itélni, nagyon ildomtalan dolog a bizonyítékok mérlegelésénél békók közé szorítani. Ma meg van határozva, hogy az okirat ilyen meg ilyen alakban, két tanu egybehangzó vallomása, a beismerés stb. teljes bizonyítéknak tekintendő: ellenben könyvkivonat, egy tanu, vagy az összes alaki kellekkel nem bíró okirat nem teljes bizonyíték. Bizzuk ennek eldöntését a bíróra, a ki közvetlenül meggyőződve az ügy állásáról, mondja ki szabadon az ügy állásából és a kiderített körülményekből levont következtetését.

Az esküt pedig állítsuk vissza oda, a hol azt a nép látni ohajtja, azon magasságba, hová a vallásos érzület imádatlással száll föl. Ma a vallásos érzület megbotránkozik az eskünek profanálása fölött; a vallási szertartások nélkül letett eskünek a nép lelkiismerete sem sulyt, sem érvényt nem tulajdonít s habár már majdnem 20 éve, hogy az eskü letételénél az esküvel hitelvei figyelembe nem vétetnek: még ma is napról-napra meggyőződhet minden elfogulatlan ember arról, hogy az eskü által megerősített állítást a nép valóban csak akkor fogja elismerni, ha az eskü a vallás tekintélyére fog támaszkodni. Mintsem azonban a jelenlegi állapot fenntartásuk: akkor inkább szorítottassék meg az esküvel való bizonyítás, hogy a bíró ne legyen kénytelen azon meggyőződéssel végezni az eskü kivételét, miszerint az esküvel fél hamisan esküszik.

Az eljárás keretében fölemlitendőnek tartom még a PLÓSZ-féle javaslatnak az ügyvéddel szemben elfoglalt álláspontját. A javaslat megengedi, hogy a fél meghatalmazottal, vagy szószólóval jelenjen meg a bíró előtt és nem engedi meg az ügyvédnek az érték felvételére való meghatalmazását. Az EMMER-féle javaslat pedig az ügyvéd irányában való bizalmatlanságnak azzal ad kifejezést, hogy a bíróságot feljogosítja az ügyfeleknek békeltetés céljából való személyes megidézését, ügyvédek mellőzésével.

Az előbbi tárt kaput nyit a zugirónak és tápot nyújt az ügyvéd elleni bizalmatlanságnak; az utóbbi pedig merőben céltalan. A fél személyesen, vagy törvényes képviselője (gyám, gondnok), esetleg hozzátartozója (1878: V. tcz. 78. §.), vagy ügyvéd által képviselve jelenjen meg a bíróság előtt, minden más képviselőt eltiltandó, mert ugy a bírói mind pedig az ügyvédi tekintély perhorrescálja a zugiró által való képviselést. A fél pedig, ki már ügyvédet vallott, ügyvéde nélkül nem igen fog egyezkedni s így a javaslatban contemplált egyezkedési kísérlet a legritkábban fog eredményre vezetni.

Nem hagyható szó nélkül az ítélelhozatal módja sem. Erre nézve mind a két javaslat megegyez abban, hogy a társas bíróságot az ítélet fölött való tanácskozás végett a nyilvánosság ellenőrzése elől elvonja. A bíró tekintélyét csak emelheti az, ha a tárgyalás után nyomban, nyíltan és szabadon, a bizonyítékok hatása alatt az elbírálandó ügyről alkotott véleményét kimondja. Az egyes bírót e tekintetben mindkét javaslat a társas bíró fölé helyezi; az egyes bíróról mindkét javaslat föltételezi azt az erkölcsi bátorságot, hogy meggyőződését ítélet alakjában nyomban, emelt fővel «ő felsége a király nevében» és nyilvánosan kifejezhesse: ellenben a társas bíróság tagjai mint valami összeesküvők bujjanak el, dugják össze fejüket és növeljék a bíróság ellen a bizal-

matlanságot, és ezzel elhomályosítsák azt a dicsfényt, melynek a bírói kart okvetlenül övezni kell. Legyen a bíróság tanácskozása is a nyilvánosság ellenőrzése alatt, hogy ezáltal a bíró önbizalma fokozódjék és a titkolózást mindig követő gyanu föl ne burjánozhasson.

Mindezek után constatálhatni vélem, hogy a közvetlenségi alapelvekre fektetendő peres eljárás csirái meg vannak az 1868. évi LIV. tczikk által contemplált sommás eljárásban, melynek van hazánkban multja és jelene s melynek életképességéről majdnem két évtized tanuskodik. Gondozzuk, ápoljuk és fejleszszük ki a hazai talajban gyökerező e csirát s akkor nem kell idegen növényekkel problematikus meghonosítási kísérleteket tennünk.

(Folyt. köv.)

TÓTH GÁSPÁR.

A hirdetményi eljárás.

A tizenhat évi gyakorlati alkalmazás, a magyar polgári törvénykezési rendtartásnak, — mely különben csak ideiglenes törvény szerepét volt betöltendő, — ugy a peres, mint a nem peres eljárásra vonatkozó részében számos hiányát s jelentékeny fogyatkozásait hozta napvilágra. De kiválóképpen örökösödési eljárásunk tökéletlensége még ma is, daczára azon nagyobb mérvű pótlásoknak s javításoknak, melyeket rajta néhány újabb törvényünk (közjegyzői, gyámsági törvény) eszközölt, oly nagy foku, hogy ama panaszokat, melyeket jogászaink örökösödési eljárásunk felett csaknem állandóan hangoztatnak, teljesen méltányosaknak s igazoltakul kell elismernünk.

A mint hiányos s hézagos örökösödési eljárásunk egészében, hiányos s fogyatékos törvénykezés rendtartásunknak a hirdetményi eljárásra vonatkozó szakaszainak intézkedése is; a pótlás s kiegészítés szüksége tehát már e körülmény által előfeltételezve volt. A pótlás s kiegészítésre hivatott közegek közül azonban mind ez ideig csak a jogi gyakorlat tette meg ez irányban kötelességét. A törvényhozásnak az 1875. évi XXXV. tcz. 123. §-ában tett s az 1881. LIX. tcz. 92. §-ában megújított ígérete még ez idő szerint is csak be nem váltott pusztá szó maradt; alig valamivel több a semminél az is, a mi e végből rendeleti uton történt.

A gyakorlat azonban, mely örökösödési eljárásunk ezen «hirdetményi eljárás»-nak nevezett részének hiányos törvényi szabályozását kiegészítette; egyöntetűség hiányában szenved, s így a hirdetményes eljárás körül kiképződött usualis interpretatio a lehető legnagyobb mérvben változatos eredményeket tüntet fel az egyes felmerült kérdések megoldása tekintetében. E tünemény okainak különben igen érdekes fejtegetését ezuttal elmellőzve, csak arra szoritkozom, hogy a gyakorlati jogi élet azon változatos törvénytárgyát, e gazdag s becses anyagot, kellő kezelés után felhasználva, tekintettel arra, hogy az igazság csak egy lehet, s hogy egy és ugyanazon célra irányuló több eljárási módozat között a leghelyesebb szintén csak egy lehet: a hirdetményi eljárásnak ez alkatrészekből a tudományos magyarázat segítségével kiválasztott s összeállított oly kiegészítését kísértsem meg, mely a lehető teljesség mellett a magyar örökösödési eljárás szellemének, a hirdetményi eljárás céljának s természetének a legmegfelelőbb legyen.

I.

Ez idő szerint érvényben levő örökösödési eljárásunk szerint — megegyezően hazai, történelmi alapokon fejlett anyagi örökjogunk szellemével — minden örökös, legyen az bár önjogu, avagy gyámság, gondnokság alatt álló személy vagy távollévő, örökjogát ipso jure, közvetlenül az örökség megnyiltának időpontjában, a törvény erejénél fogva megszerzi, szerzési akaratának minden, bármi irányu s módu kinyilatkoztatása, sőt az örökség megnyiltáról való tudomása nélkül is. Nálunk

tehát az öröklésre hivatottnak vagy helyette más jogosultnak, kifejezett vagy hallgatólagos, esetleg tényekben nyilvánuló akarathatározása (örökös nyilatkozat, örökség elfoglalása, örökösnek viselkedés, stb.) nem kívántatik meg.

Hazai jogunk szerint tehát a hagyaték «sine domino» soha sincsen, az res nulliusnak egy pillanatra sem tekintendő, mert az örökös át ruházható jogai s kötelezettségeinek az örökség megnyitásával az örökösben azonnal van jogalánya, valóságos ura. A delatio s az (eszmei) acquisitio mozzanatai tehát összeesnek, s a mennyiben az örökös ilykép szerzett jogát érvényesíteni nem kívánja: jus abstinendit gyakorolhat *első* jogcselekvényül szemben a hagyatékkal. Igen természetes, hogy ily körülmények között a hagyaték nyugvó örökségnek sem tekinthető.¹

A közvetlenül megszerzett örökjog alapján az örökségnek birtokba s kezelés alá vétele azonban hivatalból folyamatba tett birói közbenjárás útján történik az 1868. LIV. tczikk 560. §-ának a) b) c) és d) pontjainak esetében.

Ezen eseteken kívül az örökösök a hagyatékot illetőleg örökséget önhatalmulag, magánuton veszik birtokba s kezelés alá, mindennemű birói beavatkozás s közbenjárás nélkül. Csak még egy esetben van birói közvetítésnek (*de nem birói beavatkozásnak*) helye: az ugynevezett hirdetményes eljárásnál, a midőn ezt a megkivántató előfeltételeket igazoló nagykorú örökösök kérelmezik.

A törvény hivatalos beavatkozást rendelő intézkedésének ratiója: a kiskorúak, a gyámság s gondnokság alatt és távollévők érdekei védelmének általános, állami érdeke s szükségese, azaz olyanokénak, a kik megszerzett örökjogaikat a hagyatékot képező jogok s kötelezettségek átháramlása alkalmával érvényesíteni, megvédelmezni vagy egyáltalában, vagy a jog illetőleg kötelezettség átháramlása idejekor képtelenek, és olyanokénak, kik ezen átháramlás által jogaikat veszélyeztetve látván, a birói oltalmat igénybe veszik. A birói intézkedések össz foglalata ez esetekben a hagyatéknak a jogosítottak között az igazság s jogosságnak megfelelő megosztását s ennek alapján annak u. n. birói átadását célzó valóságos hagyatéki eljárást képez.

A hirdetményes eljárást illetőleg azonban amaz érdek, mely indoka vala a hirdetményes eljárást szabályzó törvényes intézkedéseknek, más irányban keresendő. Ez érdek feltalálható, a fentebb megemlített irányelvek s eszmék közreműködésével kezünkbe fogja szolgáltatni azon vezérfonalat, a melynek nyomán a polgári törvénykezési rendtartásnak a hirdetményes eljárást szabályzó mint már említve volt, hiányos, hézagos s ki nem merítő intézkedései a jog szellemének megfelelően ki lesznek egészíthetők és pótolhatók.

A jogintézmények teljes tiszta átérthetésére első sorban azoknak története képesít. A hirdetményes eljárásnak nevezett eljárási módozat sem mai alakjában mutatkozott hazai jogunkban legelőször. Annak lényege már befoglaltatik az 1854. évi aug. 9-ikén kibocsátott patens 277. s köv. §-aiban előírt eljárásban. Az örökös miután örökjoga a mindenkor hivatalból folyamatba tett s lefolytatott hagyatéki eljárás után a beszavató okmányban megállapított, a hagyatéki bíróságnál kérelmezhetette, hogy a tulajdonjognak átírása a hagyatékhoz tartozó ingatlanokra a beszavató okmány értelmében foganatosíttassék. A kérelem folytán a hagyatéki bíróság a tulajdonjognak nyilvánkönyvi bejegyzését elrendelte, vagy a mennyiben az ingatlan más bíróság hatáskörébe tartozó területen feküdt, a bejegyzés foganatosítása végett

¹ (Igy vallják ezt nemzeti jogtudományunk művelői közül számosan, egybehangzóan a jog szellemét feltűntető birói gyakorlattal, mely ez elvet alkalmazza teljes öntudattal, egészen a legmagasabb forumig, midőn decisióiban majd az elvet magát tisztán kifejezi, majd arra világosan következtetni engedő módon kimondja, hogy a hagyaték önálló jogalanyt nem képez, s mint ilyen pl. perbe nem is idézhető; a hagyaték részére gondnok nem rendelhető, hanem ha az örökösök ismeretlenek, a gondnok ezek részére rendelendő ki, s ők maguk hirdetmény útján idézendők.)

ezt megkereste. Ugyancsak a hagyatéki bíróság adott ki megkeresés folytán azoknak is bizonylatot, a kik a hagyatéki ingatlanokat időközben megszerezték, hogy azt nevékre átírást lehessenek.

Az ideiglenes törvénykezési szabályok az említett patensnek ide vonatkozó rendelkezéseit lényegben nem, csak egyes, az anyagi örökjog megváltozása által követelte módozatokban másították meg. Ennek 168. §-a szerint mindazon esetekben, midőn az örökség tárgyát ingatlan javak is képezték, az illető örökös vagy örökösök, természetesen csak azok, a kikkel szemben a 163. §. értelmében nem volt helye a bíróság hivatalos fellépésének, az újra hatályba lépett magyar örökösödési jog szerint ipso jure szerzett öröklési joguk kizárólagosságát a birtokbíróság előtt igazolván: erről bizonyítványt nyertek (az u. n. «birtokbizonyítvány»), melyben a minden egyes örökösöt illető örökrész pontosan meg volt nevezve. S a telekkönyvi átírás e bizonyítvány alapján történt meg.

Az 1868-iki polgári törvénykezési rendtartás az ideiglenes törvénykezési szabályok 168. §-ában lerakott alapokra helyezkedve, a melynek különben még szövegezését is több helyütt majdnem szó szerint átvette, az öröklési bizonyítványok kiadásának elmellőzésével e helyett a hirdetmény kibocsátását hozta be újításul, a mely mozzanattól kölcsönzé utóbb az egész eljárás mai napság is megszokásosabb elnevezését.

Mindhárom esetben tehát, az elsőben a közvetve, az utóbbiakban a közvetlenül megszerzett örökjogukat az örökösök a hagyatéki ingatlanokra vonatkozólag a telekkönyvi tulajdon elnyerése céljából csak birói közreműködéssel érvényesíthették, mely közreműködés azonban a hagyatéki eljárásnak még csak színezetével sem bir, mivel az az örökösök egyeztetésére, osztály tételére, a hagyaték biztosítására, avagy ingó vagyonnak az örökösöknek átadására ki nem terjeszthető. A módozatok, a melyek szerint a bíróság e célra és irányban közreműködése közben eljár, voltak tehát változók, de amaz érdek, mely e közreműködés jogosultságát igazolta, s a cél, a melyet ez érdek szolgálatában a birói közreműködés el kívánt érni: mindenkor egy és ugyanaz vala.

Ez érdek, a mint azt a hazai jogtörténelmünkben ez irányban legelső intézkedésnek, az 1854. évi aug. 9-iki patensnek ide vonatkozó szakaszainak alkalmi oka is világosan mutatja a telekkönyvi intézmény természetéből merült fel, s a czélok, a melyeket e különféle eljárási módozatokkal a törvényhozás mindhárom esetben el kívánt érni, mindenkor a telekkönyvi intézményben gyökerező érdekeknek voltak hivatva szolgálni.

A kizárólagos s korlátlan jogi uralmat biztosító tulajdonjognak átruházása más jogalanyra, az ingatlanokra vonatkozólag épen a közhitel érdekének szempontjából, a fenálló jogszabályok szerint az egyéb élők közötti jogátruházó ügyleteknél megkivántató kellékeknél szigorúbbakhoz van kötve. E kellékek nagyobb részt alakiságok (okmányosított akarathatározás, két férfi tanu előttemező névalírása, az ügylet, a jogczim megnevezése, bizonyos esetekben az okmány hitelesítése, stb.), de oly természetűek, a melyek mindig valamely lényeges körülményre vonatkozó adatnak biztosságára nézve szolgálnak kezességeül, vagy szolgálhatnak bizonyítékaiul.

Élők közötti jogügyleteknél (adásvétel, csere, ajándékozás, stb.) a telekkönyvileg jogosítottnak a megkivántató körülményekre az előírt alakban tett akarathatározása képezi azon fő jogi mozzanatot, a melynek alapján az ingatlanokra vonatkozó jogátruházás teljessé tételéhez nélkülözhetetlen telekkönyvi művelet: a bekebelezés, eszközöltetni fog. Ez esetben tehát a kizárólagos jogosultság elbirálása nagy nehézségekbe épen nem ütközik. Nagyon természetes, hogy kijátszások, tévedések, elnézések lehetsége nincs itt sem

kizárva. Ezen körülmény indította a törvényhozókat arra, hogy bizonyos, — majd rövidebb, majd hosszabbra szabott — időtartamon belől a telekkönyvi bejegyzés bizonyos okokból meg legyen támadható; s hogy a telekkönyvi hitel érdekében, ezen időn túl a telekkönyvi bejegyzés, a rosz-hiszemőség esetét kivéve, ne ingattathassék meg könnyű szerrel.

Halál esetére foganatosuló s öröklés jogczimére alapított ügyleteknél azonban a dolog másként áll. Az elhunyt telekkönyv szerint jogosított, jogátszarmasztató akaratot, lehet hogy nem is nyilvánított (végrendeletet nem tett). S ha végrendeletet vagy egyéb halál esetére szóló intézkedést tett volna is, miután vagyona feletti teljes korlátlan rendelkezési szabadsága a netaláni törvényes örökösök szükségöröklési jogával szemben korlátozva van: ez irányban még *causæ cognitio*ra van szükség, nehogy az ekként érdekelt személyek tudomása nélkül s jog sérelmével történjék meg a hagyaték átadása.

(Folyt. köv.)

Dr. GAAL TIBOR.

Telekkönyvi törvényjavaslat.¹

A 124. §-t sem tartom jelen szövegezésében érvényben tarthatónak, hanem következőleg vélem szövegezendőnek.

§. Az okiratok, melyek alapján bejegyzés kéretik, eredetiben melléklendők.

Ha az eredeti okirat, a telekkönyvi hatóságnál annak okiratgyűjteményében, vagy másként őrizete alatt van, vagy ha az folyamatban levő kérvényhez mellékelve található, elég annak egyszerű másolatban melléklése azon beadvány tüzetes megjelölésével, a melynél az eredeti feltalálható. De ha az eredeti okirat időközben, az illető félnek, vagy megkereső hatóságnak kiadatott, az ily kérvény egyszerűen visszautasítandó.

Ha a kérvény kellékhánya miatt elutasított, de a mellékletek a telekkönyvi hatóságnál visszatartattak, a kiigazított kérvényben az előbbi kérvény s mellékleteire való hivatkozás elégséges.

Az okiratgyűjteményben megtartott s a telekkönyvvezető által szabályszerűleg hitelesített másolat az eredeti okiratot pótolja azon esetekben, ha annak alapján az ellen kéretik bejegyzés, a ki az eredeti okiratot bemutatta...

§. Ha az eredeti okirat a kérvénnyel egyidejűleg azon okból be nem mutatható, mivel az más hatóságnál vagy bíróságnál van, a hatóság vagy bíróság, az ügy és amaz iktatói számának pontos megjelölésével e körülmény, valamint az is, hogy az eredetit valószínűleg mikor mutathatja be, a kérvényben előadandó, és az okirat egy hitelesített másolata melléklendő.

Ha a bejegyzési kérelemnek az eredeti okirat alapján sem lehetne helyt adni: az azonnal elutasítandó.

Ha a kérelemnek helyt adni lehet, a rangsorozat fenntartása végett, ezen hozzáadással «eredeti beérkezéig» a bejegyzés feljegyzendő.

Kérelmezőnek azon esetben, ha az eredeti okirat nem oly telekkönyvi hatóságnál van, mely azt hivatalból közleni köteles, az eredeti okirat beterjesztésére határidő tüzetik ki. Ezen határidő, a kérelmező indokolt kérelmére egyszer meghosszabbítható. Ha a határidő indokolatlan rövidre tüzetnék, vagy a meghosszabbítás megtagadtatnék, az ellen a kir. ítélő táblához felfolyamodásnak van helye; két egyenlő bírói határozat ellen további felfolyamodásnak hely nem adatik.

Ha az eredeti okirat a kitűzött vagy meghosszabbított határidő alatt be nem adatik, a kérvény visszautasítandó s a feljegyzés hivatalból törölnendő.

§. Az okiratgyűjtemény részére minden okiratnak bélyegmentes másolata melléklendő.

Ha ezen másolat nem mellékeltek, vagy hibás, avagy nehezen olvasható másolatban mellékeltek, az eredeti az okmánygyűjtemény számára az ok megemlítésével visszatartatik, azon kijelentéssel, hogy az eredeti szabályszerű másollal felszerelt *külön kérvényre* ki fog adatni.

Azon esetben, midőn ugyan azon okirat alapján több telekkönyvi hatóságnál kéretik a bejegyzés, a kérvényhez annyi másolat melléklendő, a hány telekkönyvi hatóságnál céloztatik a bejegyzés. Ha ily kérvénynél a kellő számú s szabályszerű leírású másolatok hiányzanak, minden okirat a telekkönyvi jogot nyert fél költségére hivatalból lemásoltatik, s a másolási díjak megállapítása és behajtása az 1884. évi május 24. 12124. sz. a. kiadott igazságügyi miniszteri rendelet értelmében eszközöltetik.

Ha a bekeblezés vagy előjegyzés terjedelmes okiratok alapján kéretik, a másolatnak csak a telekkönyvi bejegyzésre vonatkozó részeket, és a teljes bevezetést, a berekesztést, keltet és az aláírásokat kell tartalmaznia.

A másolatok a telekkönyvvezető által hivatalból látta-mozandók.

Ha a kérvény oly okiraton alapul, mely közvetlen illetékfizetési kötelezettséggel van összekötve, az illetékszabási hivatal részére még egy másolat melléklendő; ezen másolat hiánya szintén a fentebbi módon hivatalból pótlendő.

Az illetékszabási hivatalnak szükséges másolat az esetben mellőzendő, ha az eredeti okiratnak az illetékszabási hivattal lett közlése szabályszerűleg igazoltatik.

A 125. §. tartalma már a 124. §. új szövegezésében befoglaltatik.

A 126. §-nak, a felzetek számának meghatározására vonatkozó része azzal lenne bővítendő, hogy annyi felzet adassék be, a hány telekkönyvi érdekelt fél, s a mennyi hivatal értesítendő.

Jelenleg a felek a hivatalból értesítendő kir. adó-, illetékkiszabási, adófelügyelői hivatalok, községi előljárók részére felzetspéldányokat nem adnak, s mindezek részére hivatalból készített felzet, mely a kiadmányozást nehezíti. Szerintem a bélyegilleték tekintetében kimondandó lenne, hogy kivéve az okiratnak az illetékszabási hivattal való közlésére szánt felzetek, a többi hivatalok részére szolgáló felzetek bélyegmentesek.

Az illetékkiszabási hivatalnak az okirat másolatával küldendő felzet hogy bélyegkötelezett legyen, igen méltányos, mert az állam közegei teljesítik a félnek e részbeni kötelességét.

Az 1855. évi telekkönyvi rendtartás 127—134. §-ai a telekkönyvi kérvények elintézéséről, esetleg elutasításáról intézkednek, de oly általános kifejezésekben s némileg nehézkes iránylyal szerkesztvék, hogy azok eltérő magyarázatokra, felfogásokra adtak alkalmat, s nem is ölelik fel mindazon eseteket, melyek a jelen viszonyok folytán telekkönyvi bejegyzések tárgyaiul szolgálnak. Az 1876. évi törvényjavaslatnak ide vonatkozó §-ait szintén helyesebbeknek, kimerítőbbeknek s megérthetőbbeknek is tartom. E felfogás által vezérelve a 127—134. §-ok helyett következőket vélek az alkotandó törvénybe felvétetni.

§. A kérelem megbirálásánál azon időpont határoz, melyben a kérvény a telekkönyvi hatósághoz érkezett.

§. A telekkönyvi hatóság köteles a kérvényt és mellékleteit pontosan megvizsgálni és telekkönyvi bejegyzést csak az esetben rendelhet el, ha:

1. a betétből a fekvőségre vagy jogra nézve a kért bejegyzés ellen akadály ki nem tűnik;

2. a bejegyzésnél érdekelt feleknek a kért bejegyzés tárgyát képező ingatlan, vagy jog feletti rendelkezésre vonatkozó személyi képessége vagy a kérelmezőknek a kérvény benyújtására való jogosultsága ellen alapos aggály fen nem forog;

¹ Az előző közleményeket l. a 20., 21., 22., 23., 24. számokban.

3. a kérelem a bemutatott okiratok által igazoltnak látszik, és

4. az okiratok azon alakban bemutatvák, melyek a kért bekeblezés, előjegyzés, vagy feljegyzés elrendelésében szükségesek.

Oly bejegyzéseknél, melyek nem a telekkönyvi hatóság, hanem más bíróság által rendeltetnek el, a telekkönyvi hatóság csak arra szorítkozik, hogy a bejegyzés megengedhetőségét a telekkönyvi állapotra tekintettel megbírálja, a többi kellékek megbírálása az elrendelő bíróságot illeti.

Ezen intézkedés azonban nem menti fel a hagyatéki bíróságot az 1877: XX. tcz. 254. §-ban foglalt azon kötelezettség alól, hogy az örökhagyó nevére nem jegyzett ingatlan vagy jog megszerzésére szolgáló okiratnak a telekkönyvi hatósággal való közlését rendeli.

§. A telekkönyvi hatóság köteles minden telekkönyvi kérvényt — ezen törvényben meghatározott eseteken kívül — a felek előleges meghallgatása és rendszerint elővégzés nélkül érdemileg elintézni, és a hozandó végzésben a kérelmet világosan megengedni vagy elutasítani.

Ha a kérelem egész kiterjedésben nem, de részben teljesíthető, a bejegyzés annyiban mennyiben megengedhető, mégis elrendelendő, a kérelem nem teljesíthető része pedig elutasítandó.

Ha a kérvény egészen, vagy részben elutasítatik, a végzésben mindazon okok, melyek a megengedésnek ellentállanak, előadandók.

Részkötvényekre vonatkozó zálogjog törlése csak akkor rendelhető el, ha a részkötvények, vagy azok megsemmisítését rendelő jogerejű bírósági határozat bemutatatik.

§. A telekkönyvi hatóság többet, vagy mást, mint a mit a fél kért, azon esetben sem engedhet meg, midőn a bemutatott okiratok szerint a kérelmező kiterjedtebb, vagy más kérelemre is jogosítva lenne.

Ha csak előjegyzés kéretik, bekeblezés el nem rendelhető, habár az megengedhető lenne is.

A telekkönyvi hatóság azonban, ha a jog több örökösre illet, s az átírás csak egy személyre kéretik, és ez ily különváltan nem teljesíthető, akkor a nem kérelmezett résznek a többi jogosított örökösársak javára való bejegyzését is elrendelheti.

§. Ha az okirattól kitűnik, hogy valamely dologbani jog szerzőjének a bekeblezési engedély megadatott, azonban egyuttal a szerzett jog rendelkezésében korlátoztatott, vagy viszontkötelezettségekkel terheltetett, és az ezek folytán jogosított felek részére az együttes bekeblezés kikötöttetett, ezen korlátozások és viszontkötelezettségek együttes bekeblezése szintén elrendelendő, habár az nem is kéretett.

§. A végzésekben, melyek által valamely bejegyzés elrendeltetik, a telekkönyvi betétek, melyekben a bejegyzésnek eszközöltetnie kell; továbbá a bejegyzés alapjául szolgáló okmányra hivatkozással, a személyek, a kiknek telekkönyvi jogai és a kik részére; továbbá a tárgyak, melyekre a bejegyzésnek történnie kell, végre a bejegyzendő jogok tüzetes megjelöléssel, azon szavakban szövegezve sorolandók elő, melyekkel a telekkönyvbe bevezetendők.

Elsőbbségi kötvényeknél a bejegyzés, az összes részkötvények birtokosai javára eszközözendő.

§. Ha a bekeblezési vagy előjegyzési kérvény elutasítatik, az elutasítás rendszerint az illető betétben feljegyzendő.

Ezen feljegyzésnek nincs helye, ha az ingatlan, vagy jog, melyre a bejegyzés kéretik

a) sem a kérvényből, sem a mellékleteiből ki nem tűnik, vagy a telekkönyvi hatóság könyveiben nincs bevezetve, vagy

b) más személy javára van bevezetve, mint a kire az okirat tartalma szerint bekeblezés vagy előjegyzés elrendelhető lenne.

A feljegyzés foganatosítása a végzésre reá vezetendő.

Ha a bekeblezési kérelem ugyan elutasított, de az előjegyzés elrendeltetett, a részbeni elutasító végzés feljegyzése nem szükséges.

§. Ha valamely bekeblezési vagy előjegyzési kérelem, mely a törvénykezési rendtartás (1881. LIX. tcz. 6. §.) vagy a büntető törvény szerint az ítélő bíróságnál nyújtatott be, és ezáltal elutasítatik, az elutasító végzés a telekkönyvi hatóságnak a nyilvankönyvi feljegyzés végett hivatalból átküldendő.

§. Az elutasító végzések rendszerint nyilvántartási jegyzékbe veendő, s jogerőre lett emelkedésükről a telekkönyvvezető által jelentés teendő, s ha az elutasító végzés jogerőre emelkedett, a feljegyzés törlésének feljegyzése hivatalból elrendeltetik, miről az érdeklett felek értesítetnek.

Az 1855-ik évi telekkönyvi rendtartás 135. §-a a le- vagy hozzájegyzési kérelmet tartalmazó kérvények elintézésének módját tartalmazza, mely szerintem szintén némi kiegészítést követel, hogy világosabb, s némely esetekben határozott utasítást tartalmazó legyen.

A 135. §-ba beillesztendőnek vélem:

Ha valamely jószágtestnek egy része kéretik bejegyeztetni, ez vagy mint önálló jószágtest, vagy mint más jószágtest alkatrésze jegyezhető át, s ez iránt a kérvényben határozott nyilatkozat teendő, azonban ha ily nyilatkozat nem tétetik, s a bejegyzés által tulajdonjogot nyertnek már van kizárólagos tulajdonát képező betéte, az esetben a bejegyzett jószágtest, vagy birtokrészlet azon betétbe jegyzendő át.

Mind a le-, át-, vagy hozzájegyzés felett a telekkönyvi hatóság ugyanazon végzésben intézkedik. Ha mind a lejegyzett birtokrészlet, melyhez hozzájegyeztetik, terhelve van, az 56. §. e részbeni rendelkezése veendő tekintetbe. Ha pedig csak az egyik van terhelve, a teher az egész nagyobbodott jószágtestre kiterjed.

Elismerem, hogy ezen kiegészítési pontbani javaslatom nagyobb horderejű, mely bővebb megfontolást igényel, azonban ez által a telekkönyvi hitel csorbát nem szenvedne s némileg mellőztetnék az, hogy ugyanazon tulajdonosnak egy község határabani ingatlana lehetőleg egy betétbe összpontosítottatnék; más részről a bejegyzést netalán hátránynak vélt hitelező, abba nyugodtabban beleegyezik; esetleg az ezen §. szerinti intézkedést a telekkönyvi hatóság hivatalból is elrendelhetné. A terhelt jószágtestrésznek értékcsökkenését is némileg gátolná.

Beillesztendőnek vélném még a következőket is:

Valamely birtokrészletnek kisajátítás folytán a központi telekkönyvbe való átvezetése, vagy onnan való bejegyzése iránt az 1868. I. tcz. határozatai tartandók meg.

A 136., 137. §-okat következő új szövegezésben javaslom:

§. Az eredeti okirat, melynek alapján valamely bejegyzés foganatosított, kivétel nélkül foganatosítási záradékkal látandó el.

A hivatalos pecséttel megerősítendő ezen záradékban a bejegyzés lényeges tartalma, és a telekkönyvi betét, és a sorszám, mely alatt bejegyzés eszközöltetett előadandó. Egyetemleges jelzőlogoknál a fő- és mellékjelzőlogi betétek elősorolandók.

Ha valamely okirat több kiadványai mutattattak be, mindegyik ezen záradékkal látandó el.

Ha a bejegyzés több, egymással összefüggésben levő okirat alapján eszközöltetett, elégséges, ha a záradék a fő-okmányra — de a többiekre való hivatkozással — vezetetik.

Elsőbbségi kötvények bejegyzésénél a bejegyzési záradék a főkötvényre, vagy a bejegyzés alapját képező főokmányra vezetendő; az egyes részkötvényekre ezen záradéknak reá vezetése nem szükséges.

SIMON ENDRE,
lőcsei kir. tszéki bír.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Mikor áll be a végrehajthatóság ideje?

A *Fogt. Közl.* 45. számában «ügyvédi körökből» származott következő kérdés vettetett fel: «A végrehajtási eljárás szerint két egybehangzó ítélet alapján végrehajtásnak levén helye, vajon a másodbirósági ítéletnek kézbesítettnek, elreferálnak, beiktatottnak vagy csak meghozottnak kell-e lennie, hogy a végrehajtás kérelmezhető legyen?»

Ime megfelelek a kérdésre; előbb azonban magának a kérdésnek felállítására egy pár megjegyzés. A «végrehajtási eljárásban», vagyis a végrehajtási eljárásról szóló törvényben nincs szó arról, hogy két egybehangzó ítélet alapján a végrehajtás kérelmezhető; de meg átalálában nem is «*két egybehangzó* ítélet», hanem az elsőbiróság ítéletét helybenhagyó *másodbirósági ítélet* alapján van helye a végrehajtásnak, mert ez képezi az 1881: LX. tcz. 1. §-ában megkivánt «végrehajtható közokiratot.» Ezen §. b) pontja mindössze azt mondja, hogy végrehajtható közokirat «a polgári bíróságnak jogerőre nem emelkedett azon marasztaló ítélete, mely ellen a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem bíró felebbezés használtott;» az a) pont szerint pedig végrehajtható közokirat a polgári bíróságnak jogerőre emelkedett ítélete. Ezeket a rendelkezéseket azután ki kell egészíteni az 1881: LIX. tczikkéből, tüzetesen a felvetett kérdésre vonatkozólag annak 48. §-ából, mely szerint, «ha a másodbiróság az elsőbiróság ítéletét helybenhagyta, a helybenhagyott ítéletnek végrehajtását a különben törvényileg ki nem zárt felebbezés nem gátolja.» Második megjegyzésem az, hogy a kérdés tán csak nem akként értendő: hogy a *másodbiróságnál* «elreferált vagy meghozott» ítélet alapján azonnal, még mielőtt az eljáró bírósághoz beérkezett volna, végrehajtást lehet-e kérni? Ily alakban a kérdést alig lehetne komolyan venni; mert hiszen az 1881. évi LX. tcz. 2. §-ához képest a végrehajtás elrendelését a *perbiróságnál* kell kérni, ez pedig a másodbiróság ítéletéről hivatalos tudomással sem bír mindaddig, míg ez a periratok visszaszármaztatása mellett vele szabályszerűen nem közöltetett és az ő iktatókönyvébe be nem vezetett. A kérdést tehát úgy akarom érteni: vajon az eljáró bíróság ítéletét helybenhagyó másodbirósági ítélet alapján lehet-e már végrehajtást kérni, mihelyt ezen ítélet az eljáró bíróságnál beiktatott, vagy be kell-e várni azt, hogy ezen ítélet előbb az *eljáró* bíróság által tudomásul vétel és a felekkel való közlés elrendelése által elintéztessék; avagy végre ez sem elég-e, és nem áll-e be a végrehajthatóság ideje csak akkor, miután a másodbirósági ítélet az eljáró bíróság elintézésének kapcsában a marasztalt félnek kézbesített?

Feleletem pedig a kérdésre ez: hogy mindez sem elég arra, hogy végrehajtást kérni lehessen; és hogy az elsőbiróság ítéletét helybenhagyó másodbirósági ítélet végrehajthatóságának ideje csak akkor áll be, *miután ez utóbbi ítéletnek a marasztalt fél részére történt kézbesítésétől számítva lejárt azon határidő, mely az elsőbirósági ítéletben, vagy ettől eltérően s meghosszabbítva a másodbirósági ítéletben a kötelezettség teljesítésére az 1881: LIX. tcz. 23. §-ához képest szabott.*

Világossá lesz ez a következőkből:

Az 1881: LIX. tcz. 36. §-a szerint az elsőbirósági ítélet ellen törvényes határidőben beadott vagy bejelentett felebbezés a végrehajtásra nézve rendszerint (eltekintve t. i. a 37. §-ban felsorolt ítéletektől) felfüggesztő hatálylyal bírván, mihelyt ily ítélet ellen felebbezés bejelentetett vagy beadott, megszűnt az ítélet többé végrehajtás alapjául szolgálhatni; a mint az 1881: LX. tcz. 1. §-ában végrehajtható közokiratként nem is említettik. Ha azután a másodbiróság az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja, nem az elsőbirósági ítélet végrehajthatósága éled fel -- hiszen ily sajátsággal az

ítélet még egyáltalában nem birt —, hanem a helybenhagyó másodbirósági ítélet képez a törvény rendeleténél fogva végrehajtható közokiratot, és — a mint fenebb már érintettem — *ezen* ítélet lesz a kért végrehajtás elrendelésének ala ja. Nem változtat ezen állítás helyességén azon körülmény, hogy pusztán a másodbirósági ítélet bemutatása mellett nem lehet végrehajtást kérni, a mennyiben abban csak a *helybenhagyás* kijelentése foglaltatván, a marasztalásnak és a marasztalás mérvének igazolása végett az elsőbirósági ítélet felmutatása válik szükségessé. Mert hogy a felsőbb bíróságok helybenhagyó ítéletei ily alakban szerkesztetnek, ez csak a bírósági ügyvitel kifolyása, előidézve a munkakimélésre és az ismétlések elkerülésére irányzott igyekezet által. Az elsőbirósági ítéletet nem végrehajtható közokiratként, hanem csak a végett mellékeljük a végrehajtási kérvényhez, hogy abból a másodbirósági ítéletnek, a végrehajtható közokiratnak marasztaló intézkedése kiderüljön. És midőn a másodbiróság az elsőbirósági marasztaló ítéletet «helybenhagyja», ezzel korántsem pusztá sanctióját adja meg a felebbezett ítéletnek, és a «jóváhagyás» nem akként értelmezendő, mint ha ezzel az elsőbirósági ítéletnek a felebbezés által felfüggesztett joghatálya ismét helyreállíthatnák, mintha tehát az elsőbiróságilag megszabott teljesítési határidő rég elmulván, a helybenhagyó másodbirósági ítélet hozatala vagy közlése után a végrehajtás azonnal volna kérhető, hanem a másodbiróság az eljáró bírósággal egyetértőleg *szintén marasztalási ítéletet hoz*, és a mennyiben tüzetesen másként nem intézkedik, a teljesítési határidőt úgy állapítja meg mint az elsőbiróság, s ennél fogva az 1881: LX. tcz. §-ához képest a végrehajtást a másodbirósági ítéletnek kézbesítésétől számított teljesítési határidő lejártá után lehet csak kérni. Előbb azért nem, mert előbb a marasztalt fél a másodbirósági ítélet irányában nincs in mora; nem állítható róla, hogy az ítéletben lerótt kötelezettségnek eleget nem tett, mert a kötelezettség teljesítésére megszabott határidő még le nem járt.

Az ítéletnek és a végrehajtás alapjának természetéből levont ezen conclusióval egyező eredményre jutunk egyébiránt akkor is, ha a törvény tüzetes rendelkezéseit vesszük szemügyre.

Az elsőbiróság ítéletét helybenhagyó másodbirósági ítéletnél fogva végrehajtást kérhetünk az 1881: LX. tczikk 1. §-ának a) vagy b) pontja alapján. Ha az a) pont alapján kérjük, akkor ki kell mutatnunk, hogy a másodbirósági ítélet «jogerőre emelkedett;» ha pedig a b) pont alapján kérjük, akkor rá kell mutatnunk arra, hogy a másodbirósági ítélet ellen «a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem bíró felebbezés használtott.» Mindkét eset határozottan ellene mond azon feltevésnek, mintha a végrehajtás mindjárt a másodbirósági ítéletnek az eljáró bíróságnál történt beiktatása, vagy azonnal annak kézbesítése után volna kérhető; sőt tekintve, hogy az 1881: LIX. tcz. 23. és 32. §-ai szerint a teljesítési és a felebbezési határidő az esetek tulnyomó részében összeesik, a jogerőre emelkedést vagy azt, hogy az ítélet ellen felebbezés használtott, többnyire csak akkor lehet kimutatni, mikor a teljesítési határidő már lejárt, tehát csak akkor lehet a végrehajtás elrendelése iránti kérelmet előterjeszteni.

De lehet, hogy a bíróság az 1881: LIX. tcz. 23. §. második bekezdésének értelmében a kötelezettség teljesítése végett a felebbezés beadására szolgáló 15, illetőleg 8 napnál hosszabb határidőt rendelt; valamint nem ritkán esik meg, hogy az ítélet ellen a felebbezés már a kézbesítés napján, vagy egy-két nappal reá, legalább nem a határidő utolsó napján adatik be. Ezen esetekben már jóval a teljesítési határidő lejártá előtt lehetséges annak kimutatása, hogy a helybenhagyó másodbirósági ítélet jogerőre emelkedett vagy hogy az ellen a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem bíró további felebbezés használtott.

Mindamellett ilyenkor sem lehet a végrehajtás elrendelését kérni előbb, mint sem a teljesítésnek a másodbirósági ítélet kézbesítésétől számított határideje lejárt. Mert a másodbiróságra helyben hagyott elsőbirósági ítélet sem jogerőre nem emelkedett, sem a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem bíró felebbezéssel meg nem támadtatott, az 1881: LX. tcz. 1. §. a) és b) pontjainak tekintete alá tehát nem esik s e szerint el nem vitázható, hogy nem az elsőbirósági helyben hagyott, hanem a helyben hagyó másodbirósági ítélet képezi a végrehajtás alapjául szolgáló végrehajtható közokiratot; mert az 1881: LX. tcz. 8. §-a szerint a végrehajtás az annak alapjául szolgáló közokiratban, itt tehát a másodbirósági ítéletben megállapított teljesítési határidő lejártja után kérendő; és mert az 1881: LIX. tcz. 23. §-ának harmadik bekezdése szerint a teljesítési határidő a «végrehajtható» ítélet, itt tehát egész határozottan a másodbirósági ítélet kézbesítését követő napon veszi kezdetét.

Mindezeknél fogva elsőbirósági marasztaló ítéletet helyben hagyó másodbirósági ítélet alapján, a kézbesítéstől számított teljesítési határidő lejártja előtt, valószínű veszély kimutatásának feltétele alatt szerintem csak *biztosítási* végrehajtásnak van helye, az 1881: LX. tcz. 223. §-ában az «elsőbirósági» ítéletre vonatkozólag foglalt rendelkezésnek és a budapesti kir. ítélő tábla 1882. okt. 16-án tartott teljes ülésében létrejött megállapodásának hasonlatosságánál fogva.

Dr. IMLING KONRÁD.

A bűnvádi eljárás költségei.

A bűnvádi eljárás költségei, a legújabb időkig mostoha gyermekként tekintettek a judicatura által megteremtett bűnvádi eljárási szabályok keretében; oly mellékes alkotó eleme volt ez az ítéletnek, hogy az elsőfoku bíróságok annak létjogát megtagadva: itt-ott meg sem határozták ítéleteikben annak mennyiségét; meg sem kérdezték vádlottat az iránt, hogy a szabadságát megtámadó büntetés ellen bejelentett felebbezésébe nem involválja-e a marasztalási összeg ellen is perorvoslatát.

A büntetés annyira tulszárnyalta az ítélet egyéb organikus részeit, hogy a szabadság kérdése mellett a vagyoni jog egész eltörpült.

Ezen az indifferentismuson segített a királyi Curia, a mennyiben kimondta: «Az eljárási költségekre nézve kifogásolási joga van a vádlottnak és ezért megkérdendő vádlott a végtárgyalásnál, van-e kifogása az ellene felszámított költségekre nézve, s ha igen, mi a kifogása» (Döntvénytár új folyam. VIII. k. 155).

Az eljárási költségek kérdése azonban a judicatura eme nivellirozó irányával még nincs megoldva; a mint azt alább bővebben igyekezni fogok kifejteni.

Mit értünk eljárási költségek alatt általában véve? Ezt MEVES a következőképen definiálja: «Unter dem Begriff «Kosten» versteht man den vermögensrechtlichen Aufwand, den Jemand macht um eine Sache zu erlangen oder zu bewahren. Dieser Satz angewendet auf die Kosten im Strafverfahren ergibt als den Umfang derselben den Aufwand; der die Ermittlung den verletzenden That und die Wiederherstellung der verletzten Rechtsordnung durch die Bestrafung des Thäters erfordert».¹

A bűnvádi eljárás költségeihez tartoznak kétségtelenül mindazon kiadások, nem különben cselekvények és mulasztásoknak pénzben kifejezett azon æquivalense, a mely szükséges volt a végből, hogy bizonyos bűnügy akként szereltesék föl és állittassék elő, hogy ennek alapján bírói ítélet legyen hozható.

A bűnvádi eljárás költségeit többen, így BÖHMER és

KLEINSCHMIED bírósági és nem bírósági költségek kategóriájába osztották; előbbenibe sorolván a napidijakat és hivatalos cselekvényekért járó egyéb díjakat vagyis az ugynevezett sportalékat; utóbbiba a többi.

Egy másik felosztás ismét megkülönbözteti: a *vizsgálati, védői, ítélethozatali* és a *büntetés-végrehajtási költségeket*. — A különböző bűnvádi eljárások, vádlottat ezen költségeknek vagy mindegyikében vagy csak egyik-másikában marasztalták. Így pl. a védői díjak gyakran a vizsgálati költségek közé soroltattak, a melyek szegénység esetén az állam által fedeztettek.

Az 1805. decz. 11-iki porosz bűnvádi eljárás szerint, — mely a 604—638. §§-ban intézkedik a költségekről, nincs mereven és tisztán keresztülve az az elv, hogy, ha vádlott elítéltetik, a költségekben is marasztalendő; ellenben, ha felmentetik, a költségek viselésére sem kötelezhető. Így a 609. §. szerint vádlott felmentés esetén is marasztalendő volt a költségekben, ha a vizsgálatra hamis előadása vagy gyanus magaviseletével okot szolgáltatott.

A 605. §. pedig azt a szigorú és az anyagi igazsággal ellenkező elvet tartalmazza, hogy: ha vádlott a vizsgálat folyamata alatt *elítélte*se előtt meghal, ha ellene alapos gyanúok voltak: akkor a fölmerült eljárási költségek a hagyatékából megvételtek.

Az 1849. január 3-iki porosz bűnvádi eljárás mindössze két §-ban — a 178. és 179. §-ban — rendelkezik a bűnvádi eljárás költségeiről; tág kaput nyitván ezen hiányos eljárás által a jogi bizonytalanságnak. A többi között hiánya volt ezen törvénynek, hogy a védői díjakról nem rendelkezvén, azt minden körülmények között a vádlott fizette meg; akár ítéltetett el, akár mentetett fel a vád alól; akár maga választotta a védőt, akár hivatalból rendelte azt ki a bíróság.

Az 1853. július 29-iki osztrák bűnvádi eljárás époly terjedelmesen rendelkezik az eljárás költségeiről, a mily soványan rendelkezett arról az előbb említett porosz törvény.

Ezen eljárás a 331—351. §§-ban rendelkezik a költségekről. Mindjárt a 331. §. megállapítja az illetékmentességet; a 332. §. pedig taxative megállapítja azon költségeket, melyek a bűnvádi eljárás költségeinek keretébe tartoznak. A 333—340. §-ok az egyes díjak megállapításáról s a megállapítás mikéntjéről szólnak.

A 342. §. azt határozza meg, hogy a magánvádló mikor marasztalendő el a költségekben, az első pontban megállapítván azt a cardinalis elvet, hogy fölmentés, vagy föl hagyási határozat esetén a költségek «rendszerint» az állam által viselendők; kivéve, ha magánvád esetén a vádlott fölmentetett, vagy az eljárás a magánvádló visszalépése folytán szüntettetett meg.

A második pont a fölebbezés és a perujítás költségeiről szól az esetre, ha az előbbi sikertelen volt, az utóbbi pedig visszavetett.

Az utolsó pontban pedig kimondatik, hogy «Ha a bűnvádi eljárásra *tudva hamis* följelentés szolgáltatott okot, a költségeket a följelentő köteles megtéríteni».

A 343. §. egy kiváló humanus intézkedést tartalmaz a költségeknek az elítélttől való behajtásának korlátozásáról; kimondván, hogy a költségek vádlottól csak annyiban hajthatók be, a mennyiben ez «a bíróság belátása szerint» sem élelmi állapotában nem veszélyeztetik, sem azon költségek teljesítésében nem gátolják, melyekkel ő a büntethető cselekvényből származó kármentesítés szolgáltatása vagy hozzátartozóinak élelmezése tekintetében tartozik.»

A 344—345. §§. mellékes rendelkezéseket foglalnak magukban.

Az 1873. évi május 23-iki osztrák bűnvádi eljárás a XXII. fejezetben 380—395. §-okban tárgyalja az eljárási költségeket.

Az 1853-iki törvény mintájára a 380. §. megállapítja az

¹ HOLTZENDORFF Handbuch d. St. II. 497. lap.

illetékmentességet, a 381. §. pedig taxative felsorolja azon költségeket, melyekben a vádlott elmarasztalható.

A 382. §. idézésekről s más hasonló cselekményekről; a 383. §. a tanukról, a 384. §. a szakértőkről; a 385. §. a tolmácsokról s azok díjairól rendelkezik. Sarkalates elvek vannak a 389. s köv. §-okban lerakva.

A 389. §. kimondja, hogy vádlott elítéltetése esetén a költségekben marasztalandó; a második pont pedig rendeli, hogy ha valamely vádlott több bűncselekménnyel terhelte, de mindegyikért el nem ítéltetik «— die Kosten hinsichtlich derjenigen Handlungen, deren der Angeklagte nicht für schuldig erkannt wird, so weit es thunlich ist, von dem Ersatze auszuscheiden.»

Ezen szakasz harmadik pontja ismét kijelenti: hogy vádlott személyesen felelős a költségekért, melyek hagyatékát csak akkor terhelik, ha az ítélet jogerőre emelkedése után hal meg vádlott. Harmadik személyek pedig, kikkel vádlott jogi connexitásban van, a költségekért nem felelősek; így az sem, ki vádlott eltartásáról gondoskodni tartozik.

A továbbiakban a költségek megtérítésének kötelezettségét két irányban szabályozza; meghatározza a) azon költségeket, melyekért vádlott egyedül felelős; ezek a vizsgálati fogság alatt fölmerült élelmezési költségek, védői díjak, a büntetés végrehajtása körül fölmerült, s végül azon költségek, melyek az ő személyénél előállott körülmények folytán merültek föl, vagy melyekre ő adott okot. «Oder durch besondere, nur bei ihm eingetretene Ereignisse oder durch sein besonderes Verschulden entstanden sind». (389. §. 3. p.) A többi költségek a tettestársak és bűnrészesek által egyetemleg viselendők; a mennyiben a bíróság ezen szabály korlátozását nem tartaná szükségesnek. (389. §. 3. p.)

A 390. §. általános szabályként kijelenti, hogy az esetre, ha az eljárás nem vádlott elítéltetésével végződik, akkor az eljárási költségeket az állam viseli.

Ezen általános szabály alól a kivételeket következőkép állapítja meg:

a) ha az eljárás principális magánvádra tétetett folyamatba;

b) ha a törvény 48. §-ában meghatározott esetekben kizárólag a subsidiáris magánvádló indítványára indított meg az eljárás.

Ez esetekben a magánvádló felelős mindazon költségekért, melyek föllépése folytán felmerültek.

Azon költségeket pedig, melyek valamely jogorvoslat használása vagy perujítási kérelem folytán felmerültek az a személy viseli, a ki a jogorvoslatot használta, vagy perujítással élt, a mennyiben az előbbi egészen érvénytelen volt, az utóbbi pedig elutasított.

A dolog természetének megfelelően kijelenti a törvény, hogy az ügyész az eljárási költségek megfizetésére soha sem kötelezhető.

Ha pedig valaki tudva hamis följelentést tett: a följelentő a költségekben marasztalandó.

A 391. §. ugyanoly humanusan intézkedik az eljárási költségeknek vádlottól való behajtásának korlátozása tárgyában, mint az 1853. évi osztrák bprts fentebb ismertetett 34. §-a.

A 391. §. az eljárási költségek megállapítása ellen intézett jogorvoslatokról; a 393—395. a képviselők és védők díjáról rendelkezik.

A védői díjakat, rendeltessék a védő ki hivatalból, vagy válaszza azt vádlott maga: mindig ez viseli; kivéve az igazolt szegénység esetét, midőn a védőt az állam fizeti.

Azon esetekben, melyekben a költségeket a vádlott, principális magánvádló, subsidiáris magánvádló, vagy azon harmadik személy viseli, ki hamis följelentést tett: ezen személyek viselik a védelem és képviselői költségeit is.

(Bef. köv.)

VARGHA FERENCZ,
kir. tszéki joggyakornok.

Különfélék.

— Az előadói és elnöki tiszt összeférhetlensége a bűnperben. A napokban jelentett be egyik budapesti védő ügyvéd semmiségi panaszt az ellen, hogy a vádalá helyezési határozat előadója, mint a ki saját vádhatározatával szemben elfogultnak tekinthető, a végtárgyaláson elnököljön. A budapesti törvényszéknél ezen kétségkívül összeférhetlen két functio egyesítése régóta gyakorlatban van; kívánatosnak mutatkozik, hogy a felső fok a kérdést elvileg eldöntse.

— A telekkönyvi törvényjavaslat előadójává a képviselőház jogügyi bizottságában TELESZKY ISTVÁN választott.

— Vádelv a fegyelmi eljárásban. *Kir. Curia* (a balassa-gyarmati ügyvédi kamara fegyelmi bírósága által 250 frt pénzbírságban elmarasztalt — — — ügyvéd elleni fegyelmi ügyben)... Tekintve, hogy vádlott ügyvédnek azon tette, hogy az őt megbízó, szegény sorsu, tapasztalatlan földmives által, a különben is tulságos magas összegben elfogadott ügyvédi díja és kiadásai után 16 %-től kamatot köteleztetett és ily kamatkövetelését per és végrehajtás útján is érvényesítette, az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét sértő fegyelmi vétséget képez, mely igazolt fegyelmi vétségben, tehát helyesen mondatott ki vétkesnek; de tekintve másrészt azt, hogy a kamara ügyésze a büntetést 150 frttal indítványozta kiszabni: a balassa-gyarmati ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának ítélete azon változtatással, hogy a pénzbüntetés összege 150 frtra leszállítatik, indokolásánál fogva helybenhagyatik (1885 okt. 24. 463.)

— Az 1877: XXII. tcz. 12. §-a. A következő sorokat vettük: Hasonlítsa bárki össze a Curia következő két határozatát: I. «Ha a követelés 50 frtnál többet tesz ki, és a kereseti összeg mint ennek hátralékos része pereltetik be, habár az 50 frtot meg nem haladja, mégis a kereset az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-a utolsó bekezdése szerint, az ezen törvény által megszabott bíraskodás alá nem tartozik. (*Dtr* V. 22.) II. «Az 1877: XXII. tcz. 12. §-ának második bekezdése csak azon esetben nyer alkalmazást, midőn valamely még fenálló, 50 frtot meghaladó pénzbeli követelésnek része pereltetik; midőn azonban az 50 frtot meghaladó követelés már részben kielégített, annak csak a fenebbi összeget meg nem haladó egész hátraléka követeltetik, nem az idézett szakasz, hanem a 11. §. 1. pontja alkalmazandó.» (*Jogt. Közl.* 42. száma, 605. sz. curiai hat.) Fölösleges itt minden kommentár. Nem oly nézeteltérésről van szó, melyet magyarázgatni lehetne, hanem homlokegyenest ellenkező elvek vannak ugyanazon kérdésben egymással szembe állítva; és sajátságos: mindkettőt a kir. Curia mondta ki.

Dr. F. S.,
miskoszi ügyvéd.

— A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság előtt október hóban tartott ügyvédi vizsgára 14-en jelentkeztek, kik közül 1 visszautasított, 13 képesített.

— A párisi Société de legislation Comparée közreműködése mellett a francia kormány a külföldi törvények fontosabbjait lefordíttatja és kinyomatja. E sorozat legújabb kiadmánya a magy. bünt.-tvkönyv. Fordította DARESTE.

— A francia bíróságok tudvalevőleg a törvénykezési szünetek után ünnepélyes beszédekkel nyitnak, melyek «discours de rentrée» név alatt ismeretesek s úgy elméleti értékük, mint sokoldalúságuk és szép alakjuk folytán igen becses jogtörténeti adalékokat képeznek. A folyó évben különösen kitűnt THOMAS főügyészi helyettes beszéde, melyet a nancy-i felelőbírói bíróság előtt «A boszorkányperek és a hypnotikus befolyás» cím alatt tartott, továbbá GALL főügyészi helyettesnek a lyoni bíróság előtt tartott beszéde, melynek tárgya «A törvénykezés és törvényhozás előhaladása, tekintettel a büntetés enyhítésére» volt.

— A curiai átiratban, melyet lapunk 43. számában közöltünk, a beregszászi járásbíró van említve mint olyan, mely az illető mulasztást elkövette. A kir. Curia titkári hivatala felkért annak kijelentésére, hogy a mulasztás a munkácsi járásbíróra terhelhető.

A Magyar Jogászegylet taggyűlési felkérésnek, hogy az íveket az egylet titkárához beküldeni sziveskedjenek.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3

Tartalom: Sajtóbeli közlések a bűnügyi elővizsgálatokból. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd-től. — A polgári peres eljárás reformjáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd-től. — Jogirodalom: De l'état anormal en France de la répression en matière des crimes capitaux et des moyens d'y remédier. KÁCSER ZSIGMOND-tól. — Törvénykezési Szemle: A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása. Tervezet és indokolás. SERLY ANTAL budapesti kir. aljásbíró-tól. — Az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-a. SERLY ANTAL budapesti kir. aljásbíró-tól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közgazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

Sajtóbeli közlések a bűnügyi elővizsgálatokból.

A legujabb szenzációs bűnügy, mely a budapesti törvényszék büntető osztályát foglalkoztatja és a nyilvánosság organumaiban arról megjelent közlemények számos oly jelentőséget hoztak felszínre, melyek fölött a büntető igazságszolgáltatás minden komoly barátjának mélyen el kell szomorodnia.

Naponként a legkimerítőbb és minden részletre kiterjedő tudósításokat olvashatjuk a vizsgálóbíró eljárásáról, a rendőrség ezt megelőző «leleplezéseiről», a bűnügygyel közvetett, vagy közvetlen összeköttetésben álló gyanus és nem gyanus egyének előéletéről, összeköttetéseiről és nyilatkozatairól, sőt még a vizsgálóbíró ezutánani actiójának stratégiai gondossággal előkészített programjáról is, úgy, hogy az idegen, a ki a magyar bűnvádi eljárás előnyomozati és vizsgálati rendszerét nem ismeri, a hírlapok tudósításai nyomán kénytelen azt hinni, hogy mi a teljes nyilvánossággal vezetett angol előnyomozási és vizsgálati rendszert honosítottuk meg, de azzal a különös eltéréssel, hogy a praesumptio boni viri elvét nemcsak a gyanusítottakra, hanem mindazokra nézve feladtuk, kik a gyanusítottakkal bármiféle összeköttetésben állanak.

A legkülönösebb suppositiókat és azok legellentétesebb variációit van alkalmunk olvasni naponként. Ma minden lap azt hirdeti, hogy a gyanusítottak bűnössége kétségkívülinek tartatik azon feltűnő körülmény miatt, mert a bűntény elkövetése előtt nem, hanem csak annak elkövetése után érintkeztek. Holnap ugyanazon lapokban megfordítva az állítatik, hogy a bűnösség kétségtelen bizonyítéka épen abban keresendő, mert a gyanusítottak a bűntény elkövetése előtt is huzamosabb viszonyban állottak egymással s a bűntény elkövetése után csak folytatták az előbbi viszonyt. Azután névszerint megjelöltetnek egyesek, kik a letartóztatottakon kívül még csak ezután *fognak* a Fortuna czellájába kerülni s míg a harmadik gyanusítottokra már előzőleg rásütik a tettesség vagy a részesség bélyegét, a negyedik gyanusított, ki tegnap ugyanebben a sorsban részesült, ma kegyelemben felmentetik a közvélemény előtt a szörnyű vád alól. Naponként olvashatjuk a vizsgálóbíróknak «fogós» kérdéseiről szóló híreket, sőt magukat a formulázott kérdéseket és ha a reggeli lapban az egyik gyanusított bűnössége azért tartatik kétségtelennek, mert *megettörve* jelent meg a vizsgáló bíró előtt, a másik gyanusítottat az esti lapban azért éri e lesújtó és felebbzhetlen ítélet, mert daczosan és *meg nem törve* távozott a vizsgáló bíró szemei elől. Sőt, mintha nem volna elég ennyi annak a veszedelmes aberrationnak igazolására, mely a közvéleményben tapasztalható, olvashatjuk már azt is, hogy a vizsgálóbíró minden ügyességét épen az egyik gyanusítottnak ezen daczos meg nem töröttsége fogja meg-

húsítani, a mi azt jelenti, hogy ha a bűnösség nem is lesz constatalható, az mégis kétségtelenül fenforog.

Nem akarunk félreértetni. Magunk is helyesnek tartjuk, hogy a szóban forgó esetben a vizsgálat érdekében az előzetes letartóztatás elrendeltetett; de nem tehetjük, hogy a büntető igazságszolgáltatás tekintélye, a polgári és családi becsület nagy érdekei nevében fel ne emeljük tiltakozó szavunkat azon eljárás ellen, mely nem ebben az egy esetben izoláltan, hanem főleg a fővárosban és kivált a Fortunában hosszabb idő óta egész rendszerességgel követetik. És követetik nemcsak akkor, midőn nagy bűncselekményekről van szó, melyek a közvéleményt lázas izgatottságban tartják, hanem követetik nagy előszeretettel akkor is, midőn sokkal kisebb jelentőségű egyszerű feljelentés forog kérdésben, mely lehet pusztán roszakaratnak kifolyása és teljesen alaptalan, de ha csak némileg ismert nevek szerepelnek, rögtön a legnagyobb részletességgel értesül a nyilvánosság már az előnyomozásban, sőt gyakran azt megelőzőleg is, nemcsak magáról a még oly roszakaratu feljelentésről, hanem azzal kapcsolatban nem ritkán az illető érdekeltnek legkényesebb egyéni és családi viszonyairól, melyeket minden művelt állam igazságszolgáltatása még akkor sem enged sine discrimine nyilvánosan szellőztetni, ha a vád esetleg alaposnak bizonyul s az ügy tényleg végtárgyalás elé kerül.

Hiszen annyira jutottunk már e tekintetben, hogy míg az egész közvélemény szinte tüntetőleg követeli az *elitált* gonosztevők iránti *humanus* eljárást morális és materialis tekintetben, addig megfordítva a *feljelentés és előnyomozás* eseteiben szinte mondhatni raffinirozott legyetlenséggel éledelleg — tekintet nélkül arra, alaposnak fog-e a feljelentés bizonyulni — a legszigorubb *moralis kizárásokon*, melyeknek a feljelentett, minél jobb nevet tudott magának szerezni a társadalomban, annál inkább és teljes nyilvánossággal kitétetik, épen azon stadiumában az eljárásnak, melynek szabályaink értelmében a nyilvánosság teljes kizárásával kellene vezetettetnie.

Ne hagyjuk magunkat félrevezettetni azon tekintet által, hogy a hol a közfelfogás ösztönszerűleg és előzetesen megjelöli a tetteseket, ott minden kimélet megszűnik. A ki egyszer rálép arra a veszedelmes lejtőre, mely oda vezet, hogy az előnyomozat és a vizsgálat adatainak nyilvánosságra hozatala tekintetében különbség tehető egyik és másik feljelentés, egyik és másik gyanu között, az többé nem fog tudni megállani e lejtőn, melyen lassanként és észrevétlenül jut oda, hogy végre teljesen elmosódik szemei előtt az a határvonal, mely a becsületes és becstelen emberek között nemcsak a büntető igazságszolgáltatás, hanem a társadalom közlekiismerete szerint is kell hogy létezzék.

De ám mellőzzük ezen tekinteteket. A büntető justitia hitele és méltósága, az alapos és igazságos ítélethozatal érdekében kell követelnünk, hogy e kvalifikálhatatlan gyakorlatnak vége vessék. Követeljük ezt nem a fenforgó specialis esetre nézve, hanem általában és elvi szempontból.

A bűnügyi judicatura félelmetes martirologiája bizonyít mellettünk, midőn azt állítjuk, hogy ez az eljárás az, mely vérrel és könyekkel áztatott szégyennel mocskolta be annak számos lapjait.

A közvélemény ama veszedelmes felfogásával, mely azt a rettenetes theoriát állította fel, hogy minél nagyobb valamely bűntény, annál kevesebb szükség van bizonyítékokra, midőn pedig ezt a tételt a büntető jogtudomány épen az egyéni becsület és szabadság érdekében megfordítva tanítja, a büntető igazságszolgáltatásnak és a judicatura minden komoly és feladata magaslatán álló közegének a birói hivatás egész méltóságával kell szembeszállania. A ki azt mozditja elő, hogy a büntető igazságszolgáltatás a vizsgálóbíró szobájában zárassék be és mégis megengedi, hogy a szoba zárt ajtaján keresztülsűrődő hírek után képződött közvélemény nagygyá és hatalmassá váljék: az az utca kövezetére engedi átvitetni a curulis székből az ítélethozatalt és azt éri el, hogy a kövek meg fognak mozdulni és elementaris erővel fogják agyonütni a büntető igazságszolgáltatást és ezzel együtt a polgárok szabadságát és becsületét.

A modern büntető jogtudomány rég elítélte az inquisitio egyik legnagyobb botrányát, a zárt ajtók mögött, titokban működő vizsgálatot, mely hitvány perobjectumnak tekinti nemcsak a vádlottat, hanem már a gyanusítottat is; elítélte azért, mert arra a meggyőződésre jutott, hogy a vizsgálóbíró actáiban ép úgy le van fektetve, főleg nagy bűntények eseteiben, a gyanusítottnak már kész ítélete és az a becstele nitő bélyeg, melyet onnan a legritkább esetben sikerül az ítélobírónak eltávolítani, ha a gyanusított még oly ártatlan nak találtatik. Nem volt a materialis kinzással működő inquisitiónak oly tüzes bélyegzője, mely olyan nyomot hagyott volna hátra az ártatlanul gyanusítottnak homlokán, mint a modern vizsgálóbírói inquisitiónak a hírlapok által támogatott és műveltnek nevezett eljárása, még ha a vádlott azután fel is mentetett.

De százszor inkább legyen bezárva mindenki előtt a vizsgálóbíró ajtaja, százszor inkább működjék ott titokban és hatályos ellenőrzés nélkül az inquirens vizsgálóbíró, ez nem fog okozni annyi bajt, mint ha ezen ellenőrzés nélküli vizsgálat e mellett a falakon és ablakokon át érintkezésbe lép a nyilvánossággal, mely még annál is többet szokott magának minden esetben megengedni, mint a mennyire a legvállalkozóbb vizsgálóbíró egymagában elmenni mer. Ám gondolkozzék mindenki elfogulatlanul a fölött, hogy hova vezet ez a *tiltott* érintkezés, és hogy ebből az érintkezésből természetesen képződő kölcsönhatás meddig fogja biztatni és fokenként bátorítani a saját reputációját koczkán forogni látó inquirens vizsgálóbírót; ám gondolkozzék mindenki a fölött, hogy ezen érintkezés folytonos hatása alatt mint hullanak le önként és természetesen, a közvélemény pártolásának és hogy úgy mondjuk bűnrészességének tudatában a vizsgálóbíró előtt azon tiltó korlátok, melyeket a törvény állít elébe, és akkor azután állítsa fel a mérleget: hány esetben fog sikerülni *igy* deríteni ki az igazi tettetést és hány gyanusított hagyja el ha ártatlanul is, de annál kegyetlenebbül megbélyegezve, justitia és társadalom közös közreműködésével és közös üldözésével erkölcsileg tönkre téve, a vizsgálóbíró kinzókamráját.

De ha még csak így hagyná el. Azon aránylag megdöbentőn nagy százalék, melyet bűnügyi statisztikánk felmutat, midőn letartóztatást és vizsgálati fogságot szenvedett vádlottak a felsőbb bíróságok által felmentetnek, szomorú illusztrációját képezik azon vizsgálati rendszernek, mely, mondhatjuk, az esetek nem csekély számában áldozatul kívánja nemcsak a polgárok becsületét, hanem magát az igazságszolgáltatásnak hitelét. A komoly ellenőrzés nélkül működő és eljárásában nem a vád adatait, hanem már az ítéletet konstruáló vizsgálóbíró funkciójában fogja e lesújtó körülmény egyik legfőbb okát keresni mindenki, a ki judicaturánk apparatusának nem épen megnyugtató működését ismeri. Nem is szólunk a legfőbb bíróság által gyakorolt reformatio in pejusról, melynek viszont egyik okát szintén abban fog-

juk találni, hogy a vizsgálóbíró actáinak a végtárgyalás, igaz, sokszor kétféleképpen nem ismert adatainál és az ott kiderült tényállásnál több súly tulajdonítottatik.

Már pedig ha ez így van, akkor addig, míg bűnvádi eljárásunk gyökerében nem reformáltatik, tünni vagyunk kénytelenek ugyan azt az anomáliát, hogy ne az *ítélő* bíró, hanem a *vizsgáló* bíró kezébe legyen letéve Magyarországon a tulajdonképeni büntető igazságszolgáltatás; el kell viselnünk azt a rettenetes helyzetet is, hogy ha a végtárgyalás folyama alatt a vizsgálóbíró ellenőrzés nélkül teljesített működésétől eltérő, vagy azzal épen ellenkező tényállást derít ki a vádlott, akkor ez annál nyomatékosabb gyanút képezzen ellene; ha pedig a nyilvánosan tárgyaló ítélobíróság merészkedik magát emancipálni az inquirens bíró titokban és zárt ajtók mögött készített elaboratumaitól, akkor meg maga a nyilvánosan és szóbeli tárgyalás alapján ítélobíróság keveredjék gyanuba az írásból ítélobíróság felső fok előtt, mely nem a vádlott hangját hallja, mely nem az ítélobírónak a nyilvánosság ellenőrzése mellett teljesített funkcióját, hanem a vizsgálóbíró írását látja maga előtt, melynek nem egyszer kénytelen e gyilkos rendszer hatása alatt több hitelt tulajdonítani. Mindezt el kell viselnünk a materialis igazság kiderítésének rovására. De akkor annál több jogunk van megkövetelni azt, hogy ennek, a tüzes fogókkal és spanyolcsizmákkal inquirens vizsgálati rendszerrel is rosszabb előzetes morális megbélyegzéssel járó, bár humanusnak nevezett vizsgálóbírói eljárásnak reproductiója mindaddig ne kerüljön a nyilvánosság elé, míg arról a nagy közönség a vádhatározat vagy a végtárgyalás útján nem értesül, míg tehát még az sem bizonyos, vajon lesz-e egyáltalában végtárgyalás és nem történhet-e meg az, hogy maga a vád alaptalannak bizonyul. Ismételve hangsúlyozzuk, hogy nem a fenforgó és általunk érintett specialis eset lebeg tulajdonképen szemünk előtt, hanem általános elvi szempontból szólunk ahhoz az eljáráshoz, melyet ez uttal is követettni látunk. Meglehet, hogy a jelen esetben nem állanak be azon veszélyek, melyeket vázoltunk. De előttünk ez közönyös és közönyös kell hogy legyen a büntető igazságszolgáltatás minden komoly és igaz barátja előtt azon elvvel szemben, hogy a hivatalos titok megőrzésének általános követelményével nem engedjük meg az alkudozást egyik esetben sem; nem engedjük meg azért, mert ezt a megalkuvást becsületes emberek becsületes hirneve sirathatja meg, melyet a büntető igazságszolgáltatás elvehet, de ha ily rendszer követtetik, vissza többé nem adhat soha.

Hogy a hivatalos titkot képező birói functióknak közlése iránti hajlam, mely hírlapirodalmunkban annyira elharapózott, s melynek kóros és veszedelmes jellegét eléggé elárulja az is, hogy a zárt ajtók mögött történő eljárásnak nem ritkán téves, sőt egyenesen valótlan adatokra alapított közlései jutnak a nyilvánosság elé, hova vezet, azt már látuk egy ízben ama bűnper alkalmával, mely a boldogult országbíró gyilkosai ellen volt folyamatban. És el merjük mondani, hogy annak a bizonyos — hogy is mondjuk csak — érdeklődésnek fölkeltésében, mely a büntető igazságszolgáltatásnak, állithatjuk, nem előnyére, az egyik elítelt iránt nyilatkozott, a legfőbb része ama hír közlésének volt, mely rögtön az első bíróság ítéletének kihirdetése után «a leg-hitelesebb forrásból» meritett információk után azt árulta el, hogy ez ítélotanács egyik kiváló tagja ama elíteltre nézve a halálbüntetés ellen szavazott. Merjük mondani, hogy bármely bíróság nyilvánosan kihirdetett és nyilvánosan indokolt még oly eltérő felfogásának nem volt és nem lehetett az a rettenetes hatása, melyet a zárt ajtók mögött folytatott tanácskozásban adott és a nyilvánosság előtt természetesen minden indokolás nélkül megjelenő ezen ellentétes votum okozott.

Csak annak jelzésére hoztuk fel e tényt, hogy a hivatalos titok közlése tekintetében az egyik esetben tanusított

elnézés hova vezet és mily kényes területre csaphat át és mit eredményez az a törekvés, mely a közönség legtöbb esetben frivol és kegyetlen kíváncsiságának kielégítését tartja az egyedüli szempontnak, mely ily körülmények között irányadó. Így keletkeznek és így válnak nagyokká a «hires» vizsgálóbírák, kiknek félelmetes és az *ítélő* bíró funkcióját nemcsak háttérbe szorító, de egyenesen megölő hatalmát a népszerűség és az ezáltal szerzett reputatio megtartásának ingere szokta lassanként oda növeszteni, a hova az inquisitio a maga kinzásaival sem tudott eljutni soha. A közönség ujjong és élvez, sőt maga is kezébe veszi a követ, hogy megdobálja azt, ki egyszer a vizsgálóbíró kezeibe került; de nem jut eszébe az, hogy épen ez az általa dédelgetett és nevelt rendszer az, mely a Köteles Mihályokat és az igazságszolgáltatásnak, vagy mondjuk tüzetesebben, a vizsgálatnak egyéb martirjait teremti meg: mert a vizsgálóbíró az *ítélő* bíróság nyakára ülteti és ezzel megöli magát az igazságszolgáltatást.

Addig, míg bűnvádi eljárásunk nem fog garantiákat nyújtani az iránt, hogy a *vizsgáló* bírói functio nem fogja elnyelni az *ítélő* bíróság feladatát; míg nincs biztosíték az iránt, hogy a bár korlátolt nyilvánosságú vizsgálat, kellő ellenőrzés mellett, és ne egyoldalulag, ne a becsületes polgár hirnevét is veszélyeztető módon folytattassék, szóval míg a jelenlegi rendszer fennáll, mely nem az ellenőrzött *ítélő* bírót, hanem az ellen nem őrzött vizsgálóbíró teszi a polgárok jó hirnevének és becsületének korlátlan urává, addig az igazságszolgáltatás hitele, becsülete és meg nem gyengítendő moralis ereje még inkább, mint a polgárok szabadsága és jó hirneve, azt követeli, hogy a vizsgálóbíró szobája és a nyilvánosság között minden érintkezés elzárassék, míg az *ítélőbíró* nem hallatja szavát.

A büntető igazságszolgáltatás nagy érdekei birnak annyi sulylyal, hogy ezekkel szemben méltán frivolnak nevezhető egyéb szempontokat ne csak általában, de kivételesen se engedjünk uralomra jutni soha. Az elmondott elveket mindenki elismeri és vallja, ha valamely nagy igazságszolgáltatási botrány tényleg felmerült. De a mint egy nevezetesebb bűnügy hire kijut az utcára, ott rögtön megkövezik az előbb szenteknek hirdetett elveket és senki nem gondolja meg, hogy jó lenne nemcsak megdöbenni, midőn a botrány megtörtént, de ovatosan kerülni ezuttal azt is, a mi épen a botrányt készíti elő. Kerülni azt minden esetben, elvből és meggyőződésből, mely nem tür az egyes esetek szerinti megalkuvást. Ha száz eset közül csak egyszer ejt az ilyen alku sérelmet, mind a száz esetben mellőzni kell azt; mert ez az *egy* eset többet ront az igazságszolgáltatás hitelén, mint a mennyit használhat az a *kilenczvenkilencz* eset, melyben ez az eljárás sikerre vezetett.

Azt hittük, hogy a kérdés és az alkalom eléggé fontos volt arra, hogy elvi szempontból történnék ez ügyben felszólalás. Mert azt az eljárást, mely a most folyó előnyomzat tekintetében a nyilvánosság igénybevételével és annak ugyszólván közreműködésével folytattatik, nem fogja helyeselni senki, a ki az igazságszolgáltatás nagy érdekeit többre tudja becsülni, mint az esetről-esetre értesülni törekvő, de mindig csak önzésen vagy hiuságon nyugvó magánjellegű igényeket és ohajtásokat.

GÜNTHER ANTAL.

A polgári peres eljárás reformjáról.¹

A perorvoslatok.

Az eddig megbeszélte részleteknél nem kevésbé lényeges a felebbezési eljárás kérdése, mely a PLÓSZ-féle egész javaslatban legsikerültebben van megoldva.

A felebbezés az egyes bírótól a törvényszékhez nálunk

sem új intézmény többé, mióta büntető ügyekben a járásbírói határozatokat a törvényszékek bírálják fölül s csak helyeselheto, hogy a büntető ügyekben jónak bizonyult felebbezési mód a polgári ügyeknél is alkalmazást nyer.

Egészen új azonban a felsőbb bíróság előtt oly bizonyítékok használatának megengedése, melyek az első bíróság előtt nem alkalmaztattak. Kétségtelen, hogy az új bizonyítékok alkalmazása folytán a felebbezési forum tulajdonképen nem fölülvizsgáló bíróság leszen, mert hisz az ügy nem azon tényállás szerint fekszik előtte midőn itél, mint a hogyan az első bíró előtt állott s mert az előtte fekvő tényállás alapján még egyáltalán senki sem itélt, ennél fogva a felebbezési forum tulajdonképen mint első bíróság jár el. De nem csak ez az egy ok szól az új bizonyíték alkalmazásának kizárása mellett, hanem még az a körülmény is, hogy a feleknek ezen engedmény folytán módjukban álland az ügyet az eldöntésre hivatott első folyamodású bíró hatásköréből elvonni és a tulajdonképeni eldöntést már elsőfokulag is a felebbezési forum elé vinni. Az első bíró előtt egyszeruen vagy épen nem, vagy nem eléggé fejtik ki a tényállást és az első folyamodású bírót kényszerítik, hogy kellőleg föl nem derített tényállás alapján itéljen. Ezen okok alapján eddigelé az új bizonyítékok alkalmazásának megengedését nem helyeslem s ennek többek közt a *Jogt. Közlöny*-ben is kifejezést adtam. Azonban a kérdést bővebben megfontolván, azon nézetre jutottam, hogy az új bizonyítékok alkalmazása bizonyos előfeltételek figyelembe vétele mellett minden veszély nélkül megengedhető. Ezen előfeltételek: a közvetlenségi elv következetes alkalmazásának lehetősége, az eljárás olcsóságának biztosítása a felekre nézve és az elsőbírói ítéletek jogkövetkezmenyeinek oly hatálya, mint a milyennel azok jelenleg is birnak.

A közvetlenség mint az igazság földerítésének kétségkívül legalkalmasabb eszköze nem fog érvényre juthatni, ha oly nagy törvényszéki területek lesznek, mint a milyenek ma vannak; mert több tanut napokig utaztatni és rendes foglalkozásától elvonni sem a tanuk, sem a felek érdekeivel meg nem egyeztethető és a bizonyító félre oly drága, hogy inkább lemond a felebbezésről, hogy sem aránytalan költséget tegyen. Tehát a fél el van zárva az igazságszolgáltatástól. Vagy pedig kihallgattatnak a tanuk kiküldött bíró által, midőn is a felebbezési forum összes tagjai az ügy állásáról közvetlenül meggyőződést nem nyerhetnek. Áll tehát az alternativa: hogy a fél az eljárás drágasága miatt jogainak érvényesítéséről lemondván, kárt szenved s így indirecte az állam jogsegélyétől megfosztatik, vagy pedig a közvetlenség a felsőbb bíróság előtt nem alkalmaztatván, a felsőbb bíróság nem hozható azon helyzetbe, hogy saját észlelete folytán keletkezett meggyőződése alapján, tehát helyesen, itélhessen.

A közvetlenségnek a felsőbb forum előtti alkalmazása tehát okvetlenül azt követeli, hogy a törvényszékek száma a lehetőségig szaporitassék, hogy aztán a felek az igazság kutforrásához annál könnyebben járulhassanak s e tekintetben a leghelyesebb az lenne, ha összes járásbíróink törvényszékeké alakittatnának át; mindegyik törvényszék minden bírói tagja mint első folyamodású egyes bíró járna el az egyes bíró elé utalt ügyekben s eljárása fölött a felebbezési hatóságot ugyanazon törvényszék három más bírása gyakorolná. Csak ez az egy lehetőség van arra, hogy a közvetlenség érvényesülhessen; minden más kísérlet félrendszerű lesz, mely az igazságszolgáltatást a mostaninál rosszabbá és drágábbá teendi. (Hogy ilyen bírósági szervezet nem sokkal többé kerülne a jelenleginél, ezt alább szintén kimutatom.)

A mellett most már, hogy a törvényszékek számát a lehetőségig szaporítottuk és ez által az ügyfelektől megvontuk annak lehetőségét, hogy az ellenfél bosszantása és költségek miatt az ügynek végeldöntését minél tovább halaszt-

¹ Az előbbi közl. I. a 45., 46. számban.

hassák és minél drágábbá tehessek az eljárást, az új bizonyíték alkalmazásával vissza nem élnének s csak akkor alkalmaznák azt, midőn az valóban szükséges és kifejteneék a pert az első bírótól már azért is teljesen, hogy kedvező ítéletet nyerve, a netaláni kedvezőtlen ítélet joghatályától és káros következményeitől megmeneküljenek.

A felebbezési bíróság előtt kifejtett tényállás és az ott kivett bizonyítékok jegyzőkönyvbe vétetvén és hitelesítettvén, jogérvényesekké és megtámadhatlanokká válnak s a törvényszék mint felebbezési fórum határozatai már csak jogi szempontból lennének megtámadhatók. A hitelesített tényállásra a felforgató körülmények között helyesen alkalmaztattak-e a tételes törvény rendelkezései? ez lenne az eldöntendő kérdés a kerületi táblák előtt, melyektől a kir. Curiahoz lenne az ügy felebbezhető akkor, ha a tételes jog szabályainak alkalmazására nézve a törvényszék és kir. tábla határozata között eltérés mutatkoznék, vagyis, midőn a kir. tábla a törvényszék határozatát megváltoztatta.

Ugyaníly eljárás lenne az erkölcsi javakat tárgyaló perekben is követendő; azzal a különbséggel mégis, hogy ily perekben a másodfoku bíraskodást a kir. táblák gyakorolnák, még pedig a törvényszékek előtti tárgyalás szabályainak egész terjedelemben való alkalmazása mellett.

A felfolyamodás és a rendkívüli felülvizsgálat a javaslat értelmében nyerhet alkalmazást.

A makacssági ítéletek felebbezhetőségére nézve azonban nézetem a javaslattól eltér. Én a makacssági ítélet ellen a felebbezés alkalmazhatóságát kizártnak tekintem. A makacssági ítélet mindig az egyik fél mulasztása folytán jött létre. A mulasztás lehet véletlen vagy nem véletlen, de a mulasztás orvoslása mindig csak igazolás lehet. Makacssági ítélet ellen tehát mindig az igazolási jogorvoslat használandó, még pedig a végrehajtási lépések tekintetében felfüggesztő hatályal, ha a mulasztás véletlen volt, felfüggesztő hatály nélkül az ellenkező esetben.

A makacssági ítélet mindig az egyik fél egyoldalú kérelme alapján jó létre; ha tehát a másik fél is meghallgatást kér, erre és a tárgyalásra az elsőbíróság annál is inkább hivatott, mert elfogulatlanság nélkül járhatott el s mint mondani szokták önmagának compromittálása nélkül helyezheti esetleg hatályon kívül egyoldalú információ alapján hozott ítéletét.

A halasztó hatály kérdése itt külön bírálendő el s az e fölött hozott határozatra és az e kérdésben hozott határozat ellen netalán használt perorvoslatra való tekintet nélkül a fő tárgyalás ezen kérdés elintézése után azonnal fölveendő, mert a főkérdést, bármily hatály tulajdonittassék a makacssági ítéletnek, minden körülmények között el kell döntenie s a felek érdekeivel semmi esetre sem egyeztetendő össze, hogy ha egy bár fontos, de mégis mellékes kérdés miatt a főkérdés is függőben tartatik.

A pergátló kifogások elvetése esetén azonban, a kifogásokat figyelmen kívül hagyó határozat ellen, a felebbezés az ügyben hozott ítélet elleni felebbezéssel kapcsolatosan lenne csak igénybe vehető; a pergátló kifogásoknak helyt adó határozat ellen pedig, miután ily határozat a perdöntő határozatok jellegével bír, a felebbezés önállóan is megengedendő.

Mínt hogy a terveztem bírói hatáskör mellett a törvényszék főleg mint felebbezési fórum járna el az ügyekben, felvethető még itt az a kérdés is: mily szerepkör volna a periratoknak kijelölendő?

Ha a szóbeliségre fektetnénk a főszólyt, akkor a periratokat egyszerűen el kellene törölnünk; mert azért csinálni a periratokat, hogy a bíróság azokat figyelembe ne vegye, mint ezt a PLÓSZ-féle javaslat tervezi, nem érdemes. Ha pedig oly fontosságot tulajdonítunk a periratnak mint az EMMER-féle javaslat s ha a periratokat a törvényszéknek előzőleg mutatjuk be, a törvényszéknél pedig a most divó előadói rendszer mellett a periratok egy-egy előadónak kiosztatnak: akkor a

közvetlenség, vagy amint nevezni szeretik, a szóbeliség pusztá látványossággá alakul és a per súlypontja ott lesz, ahol ma van, t. i. az actákban és az előadó kezében. Mire való ott a közvetlen tárgyalás, ahol már a bíróság az egész ügyről a holt betűkből információt szerzett magának?

A két ellentét világosan tanúsítja, hogy egyik esetben főleg a perirat, mert figyelembe nem részesül; másik esetben pusztá szemfényvesztés a közvetlen tárgyalás, mert csak a szóbeliség látszata van meg annak lényege nélkül.

Ha a bírót közvetlen meggyőződésre utaltuk, ha neki a bizonyítékok szabad mérlegelésének jogát vindikáljuk, meg kell adnunk a közvetlen meggyőződés minden lehetőségét, tehát úgy a szónak mind pedig az írásnak fontosságát elismerve, ki kell jelölnünk hogyan és mikor érvényesíttessék az egyik, hogyan és mikor a másik?

Leghelyesebben járunk el, ha a két javaslatban kifejezésre jutott ellentétet oly középut választása által egyenlítettük ki, mely az írást nem mellőzi s a szóbeliséget pusztá látványossággá nem süllyeszti.

Ezen kiegyenlítés akként történhetik, ha előzőleg a szóbeli tárgyalást megtartjuk s aztán a bíróság belátására bízuk: szükségesnek tartja-e a periratoknak figyelembe vételét vagy nem?

A periratok száma minden fél részéről egy-egynél több semmi esetre se legyen, nehogy a sok perirat a szóbeliséget háttérbe szorítsa.

Az egyes bírót előtti eljárás, mint már fenebb kifejtém, minden esetben alakszerű periratok kizárásával ejtették meg.

(Folyt. köv.)

TÓTH GÁSPÁR.

Jogirodalom.

De l'état anormal en France de la répression en matière des crimes capitaux et des moyens d'y remédier.

Eme terjedelmes cím alatt jelent meg újabban LUCAS egy műve, mely részint felsorolja részint magában foglalja 1827 óta a büntetési rendszer megváltoztatásáról irt cikkeket. Legterjedelmesebb ezek között az az emlékirat, melyet 1884 második felében az Académie des sciences morales et politiques-ben öt ülésén át felolvasott.

Eme mű mindenekelőtt a nyilvános kivégzések ellen kelt mozgalom történetét adja s kárhoztatja, hogy Franciaország mindaddig ragaszkodott a kivégzések nyilvánosságához. Szerző ez iránt többször adott be a törvényhozásnak indítványt, de sikertelenül. A Code Pénal kihirdetése után a szabály a halálbüntetés végrehajtása volt, de a liberalis eszmék feltámadásával s előrehaladásával a viszony ma megfordított; a halálos ítéletek végrehajtása lett a kivétel, átváltozása a szabály. 1873—1880-ig Franciaországban 199 halálos ítélet hozatott, de a büntetés csak 68 elítélten hajtattott végre. Azóta még ritkábban. Az arány különben egész Európában kedvező. Portugallia, Hollandia s Belgium királyai halálítéletet még nem irtak alá; a német császár évekig nem irt alá halálos ítéletet.

A büntetés elijesztő hatása elvész, ha gyakori a büntetés átváltoztatása. A halálbüntetések főleg az elítéltnék Uj-Caledoniába való küldésével helyettesítettek. Ezen büntetési mód ellen mivelődési s jogi szempontból hevesen kel ki LUCAS. Fejtegeti ezután egy új büntetési nem szükségét, mely a halálbüntetést és az Uj-Caledoniába való küldést helyettesítse, s ezen büntetést a magánelzárásban találja fel.

A halálbüntetés eltörlésére irányzott mozgalmat nem egy ember indította meg, de a koreszmékkal magától született. Hogy a halálbüntetés ma már anachronismus, azt a kormánykörök is belátják, s míg 1826-ban 72 kivégzés fordult elő, 1881-ben az elnök csak egy halálos ítéletet irt alá. Az eltörlésnél három fokozatot kíván megtartani; 1. fokozatos eltörlést, 2. teljes eltörlést, 3. kitörlést a büntető tör-

vényből. A nőkre vonatkozólag Franciaország már évek óta a teljes eltörlésnél tart. A codificatio helyes irányának azt tartja, melyet a belga törvény megjelelt, s mely nem ismer becstelentő vagy helyrehozhatlan büntetést, a bűnöst nevelni kívánja, a mire legjobb mód a feltételes szabadonbocsátás. Egy börtönben legfőlebb 400 rabot kell csak tartani, s nem mint ma 1500-t.

Ezután ismételve hangoztatja egy új büntető codex szükségét, melyben arányosítva lesz a büntetés szigora a bűntettel, a melyben a büntetések alkalmas latitudesben lesznek megállapítva.

LUCAS szerint a halálbüntetés helyébe csak az élet-hossziglani szigorú magánelzárás léphet, mert ez avval legalább is egyenlő súlyú. Ezen büntetési mód meghagyja az egyén *emberi* létét, de megfosztja *társadalmi* lététől. Az általa ajánlott büntetési mód részletezése és indokolása fejezi be az emlékiratot. A műhöz a fejtegetéseket megvilágító statisztikai táblázatok vannak mellékelve, s a függelékben még a halálbüntetés eltörlését célzó mozgalom franciaországi tekintélyeivel is megismertet.

KÁCSER ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása.

— Tervezet és indokolás. —

E sorok írója, még 1879. évben küldött egy tervezetet a magas kormányhoz, mely tervezet valószínűleg a gyűjtött adatok közé tétetett, s így azt hiszem, nem teszek épen rossz szolgálatot, ha az alábbi újabb tervezetemet nyilvánosságra hozom, mert a változott viszonyoknál fogva, az 1879-iki és a jelenlegi tervem között, már formájánál fogva is lényeges a különbség, a mennyiben az előbbi akként készítettem, hogy az egy alkotandó általános perrend keretébe lett volna illesztendő. Új perrendtartás azonban tudvalevőleg nem alkotott, hanem a régi (1868: LIV. tcz.) pusztán revidiálva lett az 1881: LIX. tcz. törvényhozási megalkotásával, a réginek «Végrehajtás»-ról szóló része pedig az 1881: LX. tcz. megalkotásával hatályon kívül helyeztetett.

Ehhez képest a kisebb polgári perekről szóló törvény sem illeszthető ez időszert már egy általános perrend keretébe, hanem a meglevő törvény vagy az 1881: LIX. tczikk módjára novelláris uton javítandó, vagy pedig egészen új törvény alkotandó.

Hogy a kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény jelen alakjában meg nem maradhat, hanem egyik vagy másik módon minden esetre javítandó, azt a fentebb hivatkozott két törvény consequenter követeli. Ugyanis az 1881: LIX. tcz. leginkább a jogorvoslati rendszerben tett lényeges változást, a mennyiben a semmiségi panaszt, mint külön jogorvoslatot elvetette, s a fenállott semmitőszéket is felosztotta, ezen elvnek gyakorlati enunciója mellett tehát vizás dolog az, hogy kisebb polgári perekben a semmiségi panasz fenáll elég helytelenül, mint egyedüli jogorvoslat; — másfelől az 1881: LX. tcz. egy általános végrehajtási eljárást hozott be, mely egyedüli irányadó, bármily birói határozat végrehajtásáról legyen szó, s keletkezzék a polgári, váltó-, kereskedelmi vagy más a törvényben szabályozott peres eljárásból, nem lehet tehát a végrehajtási eljárást vagy ebből keletkező bármily természetű igényeket illetőleg a kisebb polgári peres eljárásnál sem kivételt tenni, s nincs ok rá, hogy a kisebb polgári ügyekben hozott határozat a végrehajtásnál más elbánás alá essék.

Ezek után közlöm első részként a törvénytervezetet, és pedig nem revisio, hanem egészen új alakban, második részként pedig az indokolását részletesen.

I. RÉSZ.

A TÖRVÉNYTERVEZET.

Törvényczikk a kisebb polgári perekben való eljárásról.

I. FEJEZET. Általános határozatok.

1. §. Kisebb polgári perekben bíraskodnak: a) a járásbiró; b) aljárásbiró; és c) járásbirósági, vagy a járásbirósághoz beosztott törvényszéki aljegyző, a mennyiben az utóbbiak az ügyvédi vagy az 1874: XXIV. tczikkkel szabályozott birói gyakorlati vizsgát letették, és életük 26. évét már betöltötték.

2. §. A járásbirósági vagy törvényszéki aljegyzők a kisebb polgári perekben az igazságügyminister által Ő felsége a király nevében hatalommal ruháztatnak fel s e minőségükben birói tagnak tekintendők; miért is az 1869: IV. tczikk 2., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 19. és 22. §-ai, továbbá az 1871: VIII. tcz.-nek a bírákra vonatkozó rendelkezései nevezettekre kiterjesztetnek.

3. §. A járásbirósági és tszéki aljegyzők a birói hatalommal való felruházás után az 1869: IV. tcz. 14. §-ában szabályozott birói esküt letenni kötelesek.

4. §. Az egyeztető hatóságot gyakorolják:

a) szabad királyi, törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban: a rendőri kapitány, vagy a közgyűlés által e célra rendelt egy vagy több közigazgatási tisztviselő;

b) nagy községben: a községi bíró vagy jegyző;

c) bizonyos körjegyzői szövetkezetek területéhez tartozó községekre nézve pedig az illetékes körjegyző;

d) Budapest fővárosában az egyeztető hatósággal a kerületi előjáróságok tagjai is megbízhatók.

5. §. Oly járásokban, hol a járásbiróság több birói személyből áll és hol forgalmi viszonyok és a járás terjedelme szükségessé teszik, az igazságügyminister az érdekettek kérelmére, a járásnak a kisebb polgári perek elintézése céljából két vagy több szakaszra való elosztását elrendelheti.

Mindenik szakasz főhelyén alkalmas időközben a járásbiróság egyik tagja megjelen és előbb meghatározott és közzétett rendes törvényt napokon a szakaszban felmerült kisebb polgári pereket elintézi.

6. §. Az egyeztető hatóságot Budapest fővárosának mindenik közigazgatási kerületében a megbízott közegek csak az illető kerületben gyakorolják.

7. §. A jelen törvény szerint való eljárás alá a következő polgári peres ügyek tartoznak:

1. Pénzköveteléseket tárgyazó keresetek, melyek összege a járulékokon kívül 50 frtot meg nem halad.

2. Ingóságok, vagy munkateljesítés iránti keresetek, ha a kereset tárgyának értéke a járulékokon kívül 50 frtot meg nem halad vagy felperes a követelés tárgya helyett 50 frtot meg nem haladó pénzüsszeget elfogadni késznek nyilatkozik.

3. Kamatok, életjáradékok, tartási és élelmezési kötelezettségek iránti keresetek, ha a kereset tárgya a járulékon kívül évi 50 frt összeget vagy értéket meg nem halad, vagy felperes a kereset tárgya helyett 50 frtot meg nem haladó pénzüsszeget elfogadni késznek nyilatkozik, és ha a főkötelezettség birói ítéleten, egyezségen, vagy közjegyzői közokiraton alapul, vagy adós által kétségbe nem vonatik.

4. Polgári eljárás alá tartozó mezei rendőri ügyek, ha a követelt összeg a járulékokon és az esetleg szintén megítélhető pénzbírságon kívül 100 frt összeget meg nem halad, és ugyanazon összeg erejéig a vadak által okozott kártérítést tárgyazó keresetek.

5. Lakást és tartozmányait nem képező más bérelt helyiségek kiürítése és átbocsátására vonatkozó keresetek akkor, ha az évi bérösszeg Budapesten 400 frtot, más helyen pedig 200 frtot meg nem halad.

Részint lakást és tartozmányait képező, részint más helyi-

ségek együttes kibérlése esetében, a bérlemény kiürítése vagy átbocsátása iránti keresetek csak azon esetben tartoznak a jelen törvényben szabályzott eljárás alá, ha az együttes évi bérösszeg Budapesten 400 frtot, más helyen pedig 200 frtot meg nem halad.

6. Haszonbérletek visszabocsátása iránti keresetek, ha az évi bérösszeg 50 frtot meg nem halad.

7. A vásári bírósági ügyek az országos és heti vásárok ideje alatt, ha a követelt tárgy értéke a járulékon kívül 50 frtot meg nem halad.

8. Mesgye-igazgatási és sommás visszahelyezési ügyek azonban csak akkor, ha a per tárgyát lakásnak vagy tartozmányainak, vagy egy cat. holdat meg nem haladó földbirtoknak birtoklása képezi.

Telekkönyvi és váltóügyek, továbbá a bánya- és urbéri bíróságok elé, ugyszintén a fenálló törvények értelmében közigazgatási, vagy más nem bírói hatósághoz utalt ügyek, végre jelen szakasz 7. pontjának eseteit kivéve, a kereskedelmi ügyek a jelen törvényben szabályzott eljárás alá semmi esetben sem tartozhatnak.

8. §. A 7. §-ban elő nem sorolt ügyekben a jelen törvény szerinti eljárásnak azon esetben sincsen helye, ha felek magukat akár a bíróság megjelölése mellett, akár a nélkül ezen eljárásnak alávetették.

Valamely egészben vagy részben még fenálló követelés, a mely a 7. §. 1., 2., 3. és 4. pontjaiban megállapított összeget vagy értékét túlhaladja, ezen törvény szerinti eljárás alá akkor sem tartozik, a midőn annak csak egy része vonatik kereset alá, habár e rész összege vagy értéke nem terjedne is túl a jelen törvény által megszabott bíraskodás hatáskörén.

9. §. Ezen törvény 3. §-ában meghatározott bírói közegek a 7. §-ban felsorolt peres ügyekben egyenlő bírói hatalommal bírnak.

10. §. A 7. §. 1., 2., és 4. pontjaiban felsorolt ügyek, azon esetben, ha a kereset tárgya vagy értéke 30 frt összeget meg nem halad és ha a peres felek egyazon járásbíróóság területén fekvő községek, puszták vagy telepek lakosai, első sorban ezen törvény II. fejezetében körülírt egyeztető hatóságok eljárása alá tartoznak.

Ha azonban a peres felek különböző járásbíróóság területén laknak, még azon esetben is, ha követelésük 20 frt pénzüsszeget vagy értéket meg nem halad, az egyeztető hatóság mellőzésével egyenesen az illetékes járásbíróóságot, mint kisebb polgári bíróságot kereshetik meg.

A 7. §. 4. pontjában foglalt ügyek pedig a felek tetszése szerint az egyeztető hatóságoknál, vagy az illetékes kisebb polgári bíró előtt is megindíthatók.

11. §. A bírói illetőséget rendszerint az alperes lakhelye, vagy ha állandó lakhelylyel nem bír, tartózkodási helye; jogi személyek, testületek, közintézetek, részvénytársulatok és szövetkezeteknél pedig ezek székhelye szabályozza.

Ha ugyanazon panasz többek ellen intéztetik: bármelyik alperesnek illetékes bírósága választható.

Ha a követelés alapját képező okiratban a kötelezettség teljesítésének helye kikötött; a pert e hely illetékes bírósága előtt is meg lehet indítani.

E törvény 7. §-ának 4. pontja esetében a per azon bíróság előtt indítandó meg, melynek területén a mezei rendőri kihágás vagy a vadak által okozott kár elkövetett.

A 7. §. 5. és 6. pontjainak eseteiben a per a bérlemény helyének, a 8. pont esetében pedig a foglalás helyének bírósága előtt indítandó meg.

Több egyenlően illetékes bíróság közt a választás felperest illeti.

12. §. A bírónak nem szabad oly ügyekben eljárni és itélni:

1. melyekben saját személyénél fogva érdekelve lévén, közvetlenül vagy közvetve kárt, vagy hasznot remélhet;

2. melyek által felesége, vagy jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, vagy olyan személyek vannak érdekelve, kik vele másod iziglen oldalrokonságban, vagy első iziglen sógor-ságban, továbbá fogadott szülői, vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állanak;

3. melyekben mint tanu, szakértő, képviselő vagy közbenjáró működött;

4. az olyan felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll.

Bírói érdekeltség esetében, a hason hatáskörrel bíró szomszédos bírák közül felperest illeti a választás: és ha bírói érdekeltség az eljárás folyama alatt merül fel, az eljárás megszüntetése mellett az iratok a hason hatáskörű szomszédos bírák közül ahhoz teendőök át, a kit felperes választ.

II. FEJEZET. Az egyeztető hatóságok hatásköre és eljárása.

13. §. Az egyeztető hatóságok hatáskörébe tartozik: az egyeztetés kötelező megkísérlése, esetleg az egyezés felvétele, ezen törvény 10. §-ában elősorolt ügyekre nézve.

14. §. Az egyeztető hatóságok csak arra jogositvák, hogy a hatáskörükbe tartozó ügyekben a feleket megjelenésre idézhetik s azok az idézésre megjelenni kötelesek. Elfogadható ok nélkül meg nem jelent fél 25 frtig terjedhető pénzbírsággal büntetetik, melyet az illetékes kisebb bíró (járásbíróóság) a perben állapít meg.

15. §. Az egyeztető hatóság az egyezséget — sikerülése esetén — jegyzőkönyvbe veszi, hatósági pecsétjével ellátja s az arra jogositott félnek pecséttel ellátott, bélyegmentes kiadmányát átadja. Ezen kiadmány — igazolt eseteket kivéve — csak egyszer adható ki, s a kiadmányozás megtörténte az eredeti egyezségi jegyzőkönyvbe, valamint az előforduló ügyekről vezetett jegyzékbe röviden bevezetendő, illetőleg kitüntendő.

16. §. Ha az egyezés nem sikerül, mindkét félnek, szintén pecséttel ellátott bélyegmentes bizonyítvány adatik ki, s a perjegyzékben feljegyzendő, hogy az egyeztetés nem sikerült; ezen bizonyítványban az is kiemelendő, vajon az egyeztetés a peres felek megjelenése mellett, vagy a miatt nem sikerült, hogy a beidézett felek egyike vagy másika meg nem jelent. Ezen bizonyítvány mellett az érdekelt fél peres ügyét ezen törvény 1. §-ában megjelölt kisebb polgári bíróság elé viheti.

17. §. Ha az egyeztető hatóságok előtt egyik peres fél sem jelent meg, úgy tekintendő, mintha a peres felek magánuton kiegyeztek volna; ez azonban nem akadályozza meg a felek abbeli jogát, hogy újra felvételt ne kérjenek.

18. §. Egyeztető hatóságoknál ügyvéd által való képviseletnek helye nincsen.

19. §. Az egyeztető hatóság által ezen törvény 15. §-a értelmében felvett egyezés végrehajtható. A végrehajtás elrendelése és foganatosítása azonban az illetékes járásbíróóság hatáskörébe tartozik s a végrehajtás az 1881: LX. tczikknek szabályai szerint ott kérelmezendő.

SERLY ANTAL,
budapesti k. aljbíró.

(Folyt. köv.)

Az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-a.

A *Jogtudományi Közlöny* mult számában Dr. F. S. miskolczi ügyvéd ur állítólag két *ellentétes* curiai elvi határozatot közöl, a melyekben én azonban ellentétet nem látok, s az első curiai határozat csak azért látszik a másikkal ellentétesnek, mert kissé felületesen van fogalmazva, s egy helyütt nem a kellő szót használja.

I. Az első curiai határozat így hangzik (*Dtár* V. 22.): «Ha a követelés 50 frtnál többet tesz ki, és a kereseti összeg mint ennek *hátralékos* (szerintem nem hátralékos, hanem *esedékes* akart lenni) része pereltetik be, habár az 50 frtot meg nem haladja, mégis a kereset az 1877. évi XXII. tcz.

12. §-a *utolsó* bekezdése szerint, az ezen törvény által megszabott biráskodás alá *nem tartozik.*»

Vagyis példában, ha nekem *A.* bármilyen jogcímen 130 frtommal tartozik, s akként kötelezi magát, hogy 40 forintot *egy hónap*, 40 frtot két hónap, és 50 frtot három hónap alatt fizet le, ezen most közölt curiai határozat szerint az első és második esedékes 40 frtot nem perelhetem *bagatell-uton* a törvény intézkedésének megfelelőleg.

II. A második curiai határozat (605. sz.) így szól: «Az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-ának *második bekezdése* csak azon esetben nyer alkalmazást, midőn valamely még fenálló, 50 frtot meghaladó pénzbeli követelésnek része pereltetik; midőn azonban az 50 frtot meghaladó követelés már *részben kielégítettén*, annak csak a fenebbi összeget *meg nem haladó egész* hátraléka követeltetik, nem az idézett szakasz, hanem a 11. §. 1. pontja alkalmazandó.»

Vagyis ez idézett példa szerint, ha én már a 130 frtból az esedékes 40—40 frtot sommás uton megkaptam, az utolsó hátralékot, az 50 frtot csak *bagatell-uton* perelhetem be a törvény 11. §. 1. pontja alapján, mert ily utolsó részletre a 12. §. utolsó bekezdése már nem alkalmazható.

Ezen utóbbi curiai határozat tehát az előbbivel nem ellentétes, sőt az első határozatot bővebben és helyesebben értelmezi.

Végül ide iktatom az 1877. évi XXII. tcz. 12. §. utolsó bekezdését, mely elég világos, és mégis gyakran félremagyaráztatik: «Valamely egészben, vagy részben még fenálló követelés, a mely a 11. §. 1., 2., 3. és 4. pontjaiban meg-alapított összeget vagy értéket túlhaladja: a jelen törvény szerinti eljárás alá akkor sem tartozik, a midőn *annak csak egy része* vonatik kereset alá, habár e rész összege vagy értéke nem terjedne is túl a jelen törvény által megszabott biráskodás hatáskörén.»

Ha tehát ily követelésből nem «egy rész» de annak *utolsó* része pereltetik, s ezen utolsó rész meg nem haladja a *bagatell* biráskodás hatáskörét, ezen utolsó rész *csak kisebb polgári peruton perelhető*, a törvény intentiója és a dolog természetének megfelelőleg.

SERLY ANTAL,
bpesti k. aljbíró

SERLY ANTAL t. munkatársunk ténybeli tévedésben van. A *Dtár V. 22. sz.* curiai határozat nem *esedékes első* részletéről, hanem épúgy mint az 1885. 605. sz. határozat — *hátralékos utolsó* részletéről rendelkezik. Kitűnik ez a felső birósági határozatok szövegéből, melyet ide igtatunk:

I. *Kir. tábla:* Az első biróság ítélete s az azt megelőző egész eljárás hivatalból megsemmisítettik s a kereset-levél felperesnek visszaadni rendeltetik. Indokok: Mert felperes keresetét 63 frt fenállott tartozásból *hátralékos* 42 frt tőke-tartozás s járulékaik iránt indította, oly pénzköveteléseket tárgyazó keresetek azonban, melyek összege a járulékon kívül 50 frtot meg nem halad, az 1877. évi XXII. tcz. 11. §-a értelmében, stb. — *Kir. Curia:* A kir. tábla ítélete megváltoztatatik, az első biróság illetékesnek kimondatik s utasítatik a másodbiróság, hogy az ügy érdeme felett hozzon határozatot. Mert felperes követelése 68 frtot tett ki és a kereseti összeg mint ennek *hátralékos* része pereltetvén be, habár az 50 frtot meg nem haladja, mégis a kereset az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-a utolsó bekezdése szerint az ezen törvény által megszabott biráskodás alá nem tartozik: miért is az elsőbiróság illetékességét megállapítani s a II. biróságot érdemleges határozatra utasítani kellett. (*Dtár V. 22. sz.*)

II. *Kir. tábla:* Az elsőbiróság végzése ... megváltoztatatik, az eljáró kir. járásbiróságnak mint köztörvényi biróságnak a fenforgó keresetre nézve illetékessége megállapítatik. Indokok: Alperes az eljáró biróság helyi illetékessége ellen nem hozott fel kifogást, a kereset tárgyának összegére hivatkozással érvényesített azon kifogása pedig, hogy a kereset az 1877: XXII. tczikkben említett biróság elé tartozik,

nem vehető figyelembe, mert alperes nem vonta tagadásba a kereseti azon előadást, miszerint felperesnek követelése, melynek hátraléka jelen kereset tárgyát képezi, eredetileg 51 frt 16 krt tett és így a felhívott tcz. 11. §. 1. pontjában meghatározott összeget meghaladta, e szerint pedig ugyanazon tcz. 12. §-a értelmében alperesnek ezen kifogása alaptalan. — *Kir. Curia:* A kir. tábla ítélete megváltoztatása mellett az elsőbirósági végzés hagyatik helybén, mert az 1877: XXII. tcz. 12. §. második bekezdése csak azon esetben nyerhet alkalmazást, midőn valamely még fenálló, 50 frtot meghaladó pénzbeli követelésnek része pereltetik: midőn azonban, mint jelen esetben, az 50 frtot meghaladó követelés már részben kielégítettén, annak csak a fenebbi összeget meg nem haladó egész hátraléka követeltetik, nem az idézett szakasz, hanem a 11. §. 1. pontja alkalmazandó. (*Fogt. Közi. Melléklet* 1885. 605. sz.)

Különfélék.

— A kir. Curia polgári szakosztályának nov. 27. tartandó teljes ülésében felveendő *vitás elvi kérdések:*

I. Oly esetben, midőn a róm. kath. lelkész más nem róm. kath. egyéntől követeli a párbér, illetve lelkészi illetmény kiszolgáltatását, ha a követelési jogalap tagadásba vétetik, vagyis midőn azon vitássá vált kérdés döntendő el, vajon a követelt lelkészi illetmény birtokhoz kötött dologi terhet vagy személyes járandóságot képez-e? a közigazgatási hatóság van-e hivatva eljárni, vagy a rendes bíróság illetékes-e?

II. Ha a fentebbi esetben a rendes bíróság hatásköre állapítottatik meg, kérdés, hogy oly esetekben, midőn a római kath. lelkész a parochia kötelékébe nem tartozó más vallásu egyéntől követeli a párbér, illetve lelkészi illetmény kiszolgáltatását, a párbér ezen más vallásu egyén ellenében vagyonnal összekötött dologi tehernek tekintendő-e vagy sem? s ha igen, mikor és mennyiben?

III. Azon fél, ki az alapperbeli ítélet ellen ügyvéd mulasztása miatt már egyszer perújítással élt, ugyanazon pert új bizonyítékok alapján megújíthatja-e?

IV. Közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtási végzés ellen beadott kifogások esetében másodbiróságilag hozott végzés ellen van-e és minő jogorvoslatnak helye?

V. Ha a magánokiratok bizonyító erejének a polg. törv. rendt. 167. §-a *b)* pontjában előírt kellékei közül valamelyik hiányzik, a kereső fél tartozik-e az okirat tartalmának valódiságát, avagy a kötelezett fél köteles-e annak ellenkezőjét bizonyítani?

VI. Alkalmazható-e az 1881: LIX. tczikknek 6. §-a a telekkönyvi rendtartás I. része 3. §-ának 1. pontja alá tartozó tisztán telekkönyv kiigazítását tárgyazó keresetekre, avagy azok ezentul is a telekkönyvi hatóságok, következésképpen esetleg a kir. járásbiróságok illetőségéhez tartoznak-e?

— A párbér ügyében a kir. tábla által hozott alábbi elvi jelentőségű határozatot közöljük különösen azon okból, mivel legközelebb a párbérügy a Curia plenuma elé kerül. (L. fenebb.) *Kir. tábla:* Hets Károly ügyvéd által képviselt Bognár Pál és társai felpereseknek, Ellmann Miklós ügyvéd által képviselt Horváth László alperes ellen párbérszedéstől való eltiltás s jár. iránt a szegszárdi kir. törvényszék előtt folyamatba tett és az 1884. évi december 31-én 6199. szám alatt hozott végzéssel elintézett rendes perében, felpereseknek 1885. évi apr. 18-án 3353. szám alatt közbevetett felfolyamodása folytán az 1885 november 2-án tartott nyilvános ülésében következő végzést hozott: Az elsőbirósági végzés megváltoztatásával az eljáróbiróság illetékesnek mondatik ki; és utasítatik, hogy a per felvételére újabb határnapot tűzzön. *Indokok:* Felperesek kereseti kérelmökben azt kérik, hogy alperes 140 holdnyi új szőlő után párbér szedésétől eltiltassék, illetőleg kimondassék, hogy az új szőlők után az alperes által képviselt plébániai javadalomnak párbér nem jár. Ezen kereseti kérelemhez képest felperesek ingatlan vagyona vonatkozó dologi jog megszüntetését czélozzák, ami felett itélni az 1881: LIX. tcz. 6. §-a szerint a kir. törvényszék mint birtokbiróság van hivatva. Ezen alapon az eljáró biróságot illetékesnek kellett kimondani. Azon körülmény, hogy a keresetileg vitássá tett jogot illetőleg egyes lejárt részletek behajtására nézve a közigazgatási hatóságok

már eljártak, a birói illetékesség megállapítását nem akadályozhatja; mert az 1869: IV. tcz. 1. §-a által az igazságszolgáltatási és közigazgatási teendők egymástól elkülönítették; mert a szóban levő tartozások közadó természetével annál kevésbé birhatnak, mivel nem időnként vettetnek ki, de a canonica visitatio alapján mint az illető plébániai javadalom egyszer mindenkorra magánjogi czimen megállapított jövedelmei jelentkeznek. Azon kérdés, hogy a párbér a fenforgó esetben dologi terhet képez-e vagy nem: az ügy érdemének elbírálására tartozik. (1885. nov. 2. 31436. sz. a.)

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** f. hó 13-án SZEDENICS JÁNOS elnökle alatt tartott teljesülésében az ügyvédi segélyalap tárgyában kiküldött bizottság jelentését tárgyalás alá vette. A dr. KRÁLIK LAJOS által szerkesztett előterjesztés három órai beható tanácskozás tárgyát képezte és végre is KRÁLIK javaslata, miszerint a kamarai választmánytól függetlenül egy önálló ügyvédi segélyegylet létesíttessék, elfogadtatott. KRÁLIK javaslatának azon része azonban, hogy az új segélyegyletnek a kamarai segélyalap is kiadassék elvetetett. Az elfogadott indítvány mint a választmány tervezete legközelebb az e célra egybehivandó közgyűlés elé fog terjesztetni. —o—

— **A budapesti ügyvédi kamara** f. hó 14-én rendkívüli közgyűlést tartott HODOSSY IMRE elnökle alatt. Egy a budai ügyvédek által még a múlt évben kezdeményezett mozgalom gyümölcse, a telekkönyvi rendtartási javaslat tárgyában az országgyűlés képviselőházához beterjesztendő felirat volt ezen közgyűlés első tárgya. Előadó SZTEHLO KORNÉL mindenekelőtt a feliratnak lapunk olvasói előtt ismert történetét, azután főbb vonásokban magát a törvényjavaslatot és a felirat egyes kiválóbb tárgyait ismerteti. Kiváló figyelmébe ajánlja a közgyűlésnek a törvényjavaslat 36—37 §-ait. Ezek azon feltételeket határozzák meg, melyek alatt a tényleges birtokos, kinek neve a telekkönyvben elő nem fordul, a szerkesztő bizottság előtt megejtendő eljárás folyamán telekkönyvi tulajdonosul bejegyezhető. Előadó szerint ezen kérdés helyes megoldásától függ nagy részben az új telekkönyv hasznavehetősége. A tényleges birtokállapot csak úgy fog az új telekkönyvben kifejezést találni, ha radikális eszközöket alkalmazunk. A legradikálisabb volna kétségtelenül az új helyszínelés, de ezt előadó nem tartja czélszerűnek. A választmány felirati tervezetében e tekintetben javasoltatik, hogy a tényleges birtokos tulajdonosul legyen bejegyezhető, ha a telekkönyvi tulajdonos illetve annak örökösei ki nem puháthalhatók és a tulajdonos a 10 évi békés birtokot igazolja. Ezen körülmények helyhatósági illetve a hagyatéki bíróság bizonyítványával, és a telekkönyvek szerkesztése alkalmával működő bizalmi férfiak nyilatkozatával igazolandók. A telekkönyvet szerkesztő-bizottság a kipuhatott tényállásról jegyzőkönyvet vesz fel és azt a törvényszékhez beterjeszti. A törvényszék hirdetményt bocsát ki és az ösmertlen telekkönyvi tulajdonos részere gondnokot rendel, kivél az ügy a jegyzőkönyvi eljárás szabályai szerint letárgyalandó és ítélettel eldöntendő. Ilyen perekben a 10 éves birtok a tulajdonjog mellett vélelmet állapít meg. Előadó a közgyűlésnek figyelmét hívja fel továbbá a törvényjavaslat 52. §-ára, mely az alaptalan felszólalásért első sorban az ellenjegyző ügyvédet rendeli birságotlatni. Szerinte ez nem csak igazságtalan, hanem felesleges is, mert az ügyvédi rendtartás amugy is fegyelmileg bünteti az alaptalan beadványt szerkesztő ügyvédet. Nevezetes az, hogy a javaslat csak az ügyvédet akarja birságotlatni, a kir. közjegyzőnek és községi jegyzőnek szabad alaptalan beadványokat ellenjegyezni. Azután a javaslat 60. és köv. §-ai ellen polemizál, melyek szerint a tehermentes lejegyzés a hitelező akarata ellenére is elrendelhető. Végül áttér a javaslat 68. §-ában foglalt ellenjegyzési kényszerre és különösen kikel a községi jegyzőknek az ellenjegyzésre való feljogosítása ellen. A felirati tervezet felolvasása után, melyet a közgyűlés általános helyesléssel fogadott, TOLNAI ANTAL emel szót. Elismerést szavaz az előadónak és a választmánynak a derék munkáért, melyet a felirat elkészítése körül kifejtett. Szerinte a felirat nyomós érvei nem fognak hatás nélkül maradni, és az országgyűlés kétségtelenül hasznát veendő ezen feliratnak. A telekkönyvi törvény kétségtelenül jobb lesz, mint lett volna ezen munkálat nélkül. Nagyban és egészben egyet is ért szülő a felirattal, de nem helyeselheti ennek a községi jegyzőkre vonatkozó részét. Szerinte a községi jegyzők mentették meg a telekkönyvet a teljes elvesztéstől, mert a birtokrendezés folytán létesült állapotot csak ők ismerték és ennek telekkönyvi keresztülvitele előtt egy parcellát se lehetett eladni

a községi jegyző segédkezése nélkül. Nem méltányos tehát, hogy azon közegeket, kiknek a telekkönyv körül ily nagy érdemeik vannak, zugirásznak nevezi a felirat, és őket kenyeröktől akarja megfosztani. Az sem áll, hogy ők a telekkönyvhöz és jogügyletek kötéséhez nem értenek, mert ők sokkal nehezebb közigazgatási munkálatokat végeznek és egy egyszerű adásvevési szerződéshez, egy haszonvételi szolgálatom constituálásához vagy egy kötelezvény kiállításához nem kell valami nagy tudomány. Azt javasolja tehát, hogy a feliratról a községi jegyzőkre vonatkozó passus egészen kihagyassék. Következett a felirat részletes megvitatása. Nehány stylaris módosítás megtétele után a községi jegyzőkre vonatkozó passusnál VÉGH ARTHUR azt indítványozza, hogy a felirat tulerős hangja enyhíttessék. SZTEHLO KORNÉL védelmére kel a javaslatnak. Tolnai ellenében felhossa, hogy az egy Tolnain kívül még nem akadt az ügyvédi és birói karban ember, a ki a községi jegyzőket a telekkönyvi ügyek ellátására kvalifikáltaknak állította volna. Szerinte a községi jegyző, a ki szerződéseket és telekkönyvi beadványokat készít, ép oly joggal nevezhető zugirásznak, mint kuruzslónak az, a kinek orvosi diplomája nincs és mégis betegeket gyógyít. Igaz, hogy a községi jegyzők egyszerű adásvevési szerződéseket és kötelezvényeket tudnak készíteni, de épen az a baj, hogy egyebet sem tudnak és hogy a legcomplicáltabb ügyekben is nyomtatott blankettát használnak. Hogy a ki nem fizetett vételárt a szerződésben nyugtázzák s az eladónak értéktelen kötelezvényt nyomnak a hátralékos vételárbiztosítása fejében kezébe, melyben a jogügylet kölcsönnek van jelezve, ez náluk mindennapi dolog. Szó szerint a községi jegyzők megélhetéséről mindenesetre kell gondoskodni, de nem az igazságügy és a jogbiztonság rovására. Maradjanak meg a községi jegyzők a közigazgatási teendők mellett. Hozassék be a polgári anyakönyvezés és bizassanak meg a jegyzők mérsékelt díj mellett az anyakönyv vezetésével. Ezen blanketta-munkához fognak érteni és ez többet fog nekik jövedelmezni, mint a telekkönyvi beadványok és okiratok elkészítése. A közgyűlés azután a választmány tervezetét fogadta el, az erősebb kifejezéseket azonban VÉGH ARTHUR indítványához képest, miután a szavazatok egyenlősége folytán az elnök szavazata döntött, enyhítette. A részletes vitában részt vettek még FOLTIN PONGRÁCZ, kinek egy a telekkönyvek vezetésére célzó indítványa el is fogadtatott, KRÁLIK LAJOS, LITERÁTY és PÁRTOS. Végül az előadónak TOLNAI indítványa folytán jegyzőkönyvileg elismerés szavaztatott. A gyűlés folytatása ezután az idő előrehaladta miatt f. évi november 16-ára halasztott el, a midőn is a kir. táblák decentralisatiója tárgyában készített vélemény került tárgyalásra. Mielőtt ezen tudósításunkat befejezzük, nem mulaszt-hatjuk el sajnálatunkat kifejezni a felett hogy a közgyűlés a tárgy fontossága és érdekessége dacára oly gyéren volt látogatva. A közgyűlések ilyen elhanyagolása mellett ne panaszkodjunk aztán, hogy «nem történik az ügyvédek érdekében semmi.» (A folytatólagos közgyűlésről szóló részletes tudósítást legközelebbi számunkban közöljük.)

— **A Jogászygyűlés állandó bizottsága** f. h. 23-án ülést tart. Napirend: 1. a bizottság alakulása, 2. a kérdések kitűzése tárgyában albizottságok kiküldése.

— **Olasz törvényjavaslat a bírósági szervezetről.** A bírósági szervezetről szóló törvényjavaslat a napokban készült el s osztatott ki a ministertanács tagjainak. Ezzel egyidejűleg e reform kiegészítéséül egy másik javaslat is készítettett, mely a polgári és büntető peres eljárás hatásköre szabályainak módosítását tárgyalja. E két javaslat, mely indokaival együtt 300 oldalra terjed, a legközelebbi ülészakban fog a kamara elé terjesztetni.

Megjelent:

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana. Irta Dr. BALOGH JENŐ. Különlenyomat a *Jogtudományi Közlöny*-ből. Budapest, 1885. Franklin-társulat.

A hátréltési és egyéb jogigények, különösen azoknak elévülése a magyar kereskedelmi törvényben. Irta Dr. DOBAI VIKTOR. Különlenyomat a *Magyar Nemzetgazdál*-ból. Budapest, 1885. Aigner Lajos bizománya. Ara 30 kr.

A Magyar Jogászegylet taggyűjtői felkérletnek, hogy az ivateket az egylet titkárához beküldeni sziveskedjenek.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

Tartalom: A párbér kérdése a Curián. — A törvénykezési reform kérdéséhez. Dr. PODHORÁNYI GYULA rózsahegyí kir. tszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása. SERLY ANTAL budapesti kir. aljárásbírótól. — A bünvádi eljárás költségei. VARGHA FERENCZ kassai kir. tszéki joggyakornoktól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közgazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

A párbér kérdése a Curián.

E héten kerül a Curia teljes tanács-ülése elé, mely az összes polgári előadókat egyesíti, a párbér kérdése. E felett a kérdés felett fog a Curia elvi jelentőségű határozatot hozni, a mely elvi jelentőségű döntés aztán kötelező módon irányadóul fog szolgálni az egyes eldöntendő esetekben.

A kérdés megérdemli, hogy azzal — mielőtt a Curia elvi kijelentést tenne — mi is foglalkozunk.

A kérdés formulázva kerül a teljes ülés elé, a mint azt a lapokból tudjuk, melyek a kérdésfeltevést szószerinti szövegében közölték. A kérdés irodalmilag is elő van készítve. TIMON ÁKOS *A párbér Magyarországon* cím alatt, a tavalyi év folyamán könyvet adott ki, mely felől KOVÁTS GYULA és mások irtak figyelmet keltett bírálatot. Semmi kétség, hogy a kérdés jól elő van készítve s megérett arra, hogy olyan döntés alá kerüljön, mely a gyakorlatban uralgó zürzavarnak véget vessen.

A kérdés feltevése hármasszempontból tekintendő.

Az első s legfontosabb szempont mindenestre az, vajon a párbér kérdésének elbírálása közgazgatási avagy bírói utra tartozik, a mely kérdés aztán egyértékes azzal, vajon a párbér egyházi adó-e avagy nem egyéb mint magánjogi címen alapuló követelés. A kérdés feltevése nézve csak azt óhajtottuk volna, hogy a közgazgatási vagy bírói utra való tartozandóság kérdése egész tisztán állítottatott volna fel s nem úgy, hogy abban az a további kérdés is szerepet játszik, vajon dologi teher-e vagy nem a párbér. Eltekintve attól, hogy ez a belevegyítés magának a főkérdésnek praëjudicálni átszk, azt a kérdést mégis csak nyitva hagyja, hogy a mikor a párbér nem dologi teher, teszem a házatlan zsellér párbére, a közgazgatás vagy a bíróság legyen-e az illetékes.

A második szempont a dologi teher kérdése. Erre nézve csak azt sajnáljuk, hogy a teljes tanács-ülés elé kerülő kérdés a dologi teher kérdését nagyon az élére állítja. A dologi teher kérdését általánosságban eldönteni nem is lehet, pedig a kérdésfeltevés nagyon is a vagy-vagy körül forog. Legfeljebb azzal lehetne felelni, hogy nincs kizárva, hogy egyes esetekben a párbér dologi teher lehet.

A harmadik szempont a mentesség kérdése. Ezt illetőleg a kérdés feltevése arra látszik mutatni, mintha a dologi teher és a mentesség egymással meg nem férnének. Az 1791. évi XXVI. tcz. illető helyének magyarázata nem zárja ki azt, hogy ha a párbér egyes esetekben dologi teherré nőtte is ki magát, a protestánsoknak a mentesség — a mi aztán a görög-keletiekre is kiterjesztetett — mégis csak meg van adva.

Ezen előadott keretekben mozog a Curia elé kerülő fontos kérdés, mely a történelmi joganyag ismerete mellett dönthető csak el. A kérdés sokkal nehezebb, mintha csak

arról lenne szó, hogy valamely egységes törvénykönyv egyik-másik szakasza magyaráltassék. A Curiának most az egyszer a magyar historiából kell döntést meríteni.

Ez a tételes álláspont kizárja azt, hogy a párbér kérdése akár egyik, akár másik irányban tülhajtassék. A kérdést nem szabad az élére állítani akkép, hogy akár a dologi teher egyoldalú felfogása legyen a félrevezető, akár az a kiindulási pont, hogy a párbér már természeténél fogva sem lehetne dologi teher. Kár lenne a dologi teher valamely elméletileg is hibás constructiójának a kérdést áldozatul hozni. A dologi teher fogalmával bizonyos mentességek is összeegyeztethetők lehetnek.

Amidőn a Curia arra készül, hogy a magyar historiai jogból döntsön, ehhez a fontos vállalkozáshoz sok szerencsét kívánunk. Az ki van zárva, hogy más mint jogi szempontok érvényesüljenek.

Tudva levő, hogy a párbérviták ezelőtt közigazgatási uton folytak. A vallás- és közoktatásügyi minister volt a legfőbb bíró, ki azonban ezt a tisztét a rendes bíróságokra hárítá. A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869: IV. tcz. a közgazgatási és az igazságszolgáltatási teendőket egymástól elkülönítette s a bírói és közgazgatási hatóságokat egymástól függetlenné tette. Ezen törvény szellemében járt el a vallás- és közoktatásügyi minister, midőn a párbérügyben saját kezdeményezéséből a rendes bíróságok előtti eljárást kívánta. Ily körülmények között szinte lehetetlen, hogy a m. kir. Curia a bíróságok válláról az ítékezés terhét levegye s azt a közgazgatási hatóságokra hárítsa vissza. A bíróság hivatásából folyik, hogy a jogvédelemnek azt a körét ne szabja szűkebbre, melyen ő áll őrt a bírói hatalom gyakorlásának garantiáival ellátva. Az ami az 1869: IV. tczikkben mondatik, megadja a Curiának azt a jogot, hogy vitás párbérügyekben a bíróság jogkörét óvja. Hogy ezen jogkörnek óvása, milyen hasznos lesz, ezt kell, hogy a Curia elvi döntése igazolja.

A törvénykezési reform kérdéséhez.

A codificatio nagy munkája lassan bár, de öntudatos következetességgel halad előre.

A jogi reformok a szakköröket és az igazságügyi kormányzatot egyaránt foglalkoztatják, s mindinkább tért foglal azon felfogás, hogy a gyakorlat terén működő jogász, legyen az ügyvéd vagy bíró, ha a modern jogtudomány híve, kisebb-nagyobb előtanulmányok révén számbavehető tényezője lehet, s kell hogy legyen is a jogi reformok életbevágó kérdéseinek megvitatása- s megállapításánál. Ez áll különösen akkor, midőn a polgári törvénykezési rendtartás codificatiójáról van szó, a mennyiben kétségtelen: hogy a sokoldalú tapasztalást és biztos tájékozottságot azon viszonyokban, melyek a peres ügyek tárgyát s miképeni elintézése módját képezik, leginkább a gyakorlati élet adja meg.

A törvényalkotás igen becses termékét képezi kétségkívül a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elveire alapított, a nyilvánosságnak immár átadott polgári törvénykezési rendtartás két rendű tervezete. A szóbeliség, helyesen közvetlenség rendszere, a melynek a nyilvánosság természet-

szerű folyománya, nem új, a jogászvilág előtt tökéletesen ismert fogalom.

Ezen rendszernek megvan a maga, mondhatni meg lehetős gazdag irodalma, mely hazánkban is tért foglalt, s termékenyítő talajra talált még a hatvanas években, midőn a felelős parlamenti kormány visszaállítása után a szabad- elvű reformok kérdései napirendre kerültek, s ezek közt a törvénykezés reformja felszínre hozott.

Nem tartozik a jelen cikk keretébe, elősorolni azon okokat s megjelölni azon tényezőket, a melyek a nagy lelkesedéssel fogadott eme új rendszernek háttérbe szorítását eredményezték. Elég legyen e helyütt csak azt constataálni: hogy az új rendszer magva, a mely egyszer elhintetett, nem veszett ki nyomtalanul, s hogy e rendszer hívei nem széledtek el, hanem mind inkább tömörülve meggyőződésökhöz híven tovább munkálkodtak s munkálkodnak most is folyton a művelt nyugot, az európai cultur-államokban már régebben diadalra jutott és sikerrel meghonosult új eljárási rendszer felélesztésén s érvényre emelésén, a minek legfényesebb bizonyítéka az: hogy a haladás irányát megszabó korszellemtől nem idegenkedő, s ennek varázsa hatásától áthatott jelenlegi igazságügyi kormányunk nagyérdemű s nagytudományú vezetője megbízásából dolgoztattak ki a most hangoztatott új rendszerre fektetett polgári törvénykezési tervezetek; lehet mondani majdnem egy időben azon javaslattal, mely a vádelvű alapított új bünvádi eljárást tárgyalja, s a melynek életbe léptetése az e tárgyban megtartott szakbizottsági tárgyalások eredménye alapján újból átdolgozandó alakban szintén csak idő kérdése.

A szóbeliség és közvetlenség rendszerének előnyei a polgári eljárásban, az írásbeli rendszer általánosan ismert hátrányai fölött félreismerhetlenek, s ép azért meddő s céltalan volna a két különböző rendszer közti éles ellentétek taglalásába s fejtegetésébe bocsátkozni.

Örömmel üdvözöljük tehát a nyilvánosságra jutott fenti két rendű tervezet szerzőiben ezen új rendszer buzgó apostolait, a kik már ez által méltán kiérdemelték a hazai elismerést.

E rendszer üdvös volta, a melynek végcélja az anyagi igazság kiderítésében s érvényesítésében culminál, s a melynek feladata másrésztől felszabadítani a megtámadott és vitás jogok érvényre emelését az eddigi rideg formalismus békóinak nyüge alól, hogy többet ne említsek, kihat a társadalmi viszonyokra is, mert a közvetlenség és nyilvánosság a leg-hathatósabb eszköz a jogérzet élesztésére s megszilárdítására, hivatva lévén egyszersmind nevelni s fejleszteni az ügyvédi és bírói kart, s emelni azok tekintélyét egyaránt.

E rendszerre fektetett polgári törvénykezési rendtartás tervezetének összes alapelveire ezuttal sem terjeszkedem ki, ezt a hely szűke nem is engedi meg, s nincs is szándékom az EMMER-PLÓSZ-féle tervezetek részletes bírálatába bocsátkozni már csak azért sem, mert azoknak részletes indokolása nem fekszik előttünk, másrészt pedig azért, miután s különösen a PLÓSZ-féle tervezetben kifejezésre jutott főbb alapelvek ellen nem lehet kifogásom, s csak egyes alapelvek mikénti keresztülvitelére vonatkozó javaslatokra szorítkozhatnak észrevételeim, minthogy magam is az új rendszer barátja vagyok, s e rendszert lehetőleg tisztán és teljes következetességgel, azonban hazánk specialis viszonyaira való tekintettel óhajtanám keresztül vezetetni.

A feladatot könnyíti azon tudat, hogy egészen új alkotással nem állunk szemben, a mennyiben a jogászvilág előtt ismeretes, hogy az új rendszeren nyugvó polgári perrendek Európa főbb modern s cultur-államában évek óta hatályban vannak, noha egyes alapelvek mikénti keresztülvitele s egyes intézmények miképeni szabályozásának módozatait tekintve egymástól eltérő intézkedésekkel.

Minden perjog, legyen az akár írásbeliségre, akár a szó-

ros értelemben vett szóbeliségre állapított, a legszorosabb összefüggésben áll a bírósági szervezettel.

A szóbeliségre és közvetlenségre fektetett polgári eljárás egyik fő s elengedhetlen követelménye, hogy a bíraskodás képzett, megbízható s független bírák által gyakoroltassék, mert ezen biztosíték nélkül a szóbeli eljáráshoz kötött vára-kozások megsemmisülnek.

E tekintetben bírósági szervezetünk félreismerhetlenül haladást jelez, mert az igazság kiszolgáltatása — kevés kivétellel — törvénytudó, az állam által kinevezett s fizetett bírákra van bízva. S ha a mai bírósági szervezetben laicus elemekkel is találkozunk, ezen jelenség magának a bírósági organismusnak életképességét nem szünteti s nem is támadja meg, s csak alapos indokul szolgál arra nézve: hogy a bírósági szervezet az idegen elemek kiküszöbölése által reorganizál- tassék, mert a laicus elemek további fentartását sem a szükség, sem pedig a célszerűségi szempont, de az igazságszol- gáltatás érdeke sem indokolja, s ugyanazért a vegyes bírósági s egészen idegen elemekből alakított bíróságok rendszere teljes következetességgel volna mielőbb megszüntetendő az első fokon mindenütt, úgy a mint az a másodfokon jelenleg sem alkalmaztatik.

Értem ugyanis a kereskedelmi és váltó-ügyekben jelenleg bíraskodási joggal felruházott kereskedelmi ülnököket, a kik mint bírák nem bírnak azon kellékekkel, melyeket az 1869: IV. tcz. megállapít, mint szakértők pedig nem jöhetnek tekintetbe, mert ezen minőségben különben sem vehetnének részt a bíraskodásban.

Ugyanez áll a községi bíraskodás ismert gyenge alapokra fektetett, senkit ki nem elégitő, sőt inkább a jog érzetét s a bírói tekintélyt aláásó, a jövőre tarthatlan intéz- ményeről is. A közigazgatásnak a törvénykezéstől történt elválasztása az új alkotmányos korszak egyik nevezetes viv- mánya.

Ezen nagyhorderejű elvnek következetes keresztülvitelét az igazságügy érdeke, s a jogrend megvalósítását célzó bírósági reform egyaránt égetően követelik.

A PLÓSZ-féle polgári perrend tervezetének a bírói hatáskört tárgyaló fejezetében első folyamodású bíróságoként a kir. járásbírók és a kir. törvényszékek jelöltetnek meg. Más tekintet alá esik a választott bíróság intézménye, a melynek létjoga nemcsak jogszerű, de célirányos is, a mennyiben a helyes alapokon szervezett választott bíróság a felek közmegegyező akaratnyilvánításán alapszik s a szerződések szempontjából ítélendő meg, mely intézmény az új perrend tervezetében szintén fentartatik s egy külön fejezet alatt tárgyalatik.

Itt ismét azon fontos kérdés lép előtérbe, hogy a bíraskodás melyik rendszere fogadtassék el, s illetőleg a főszűke az egyes bírák rendszerére, vagy pedig a társasbírói hatóságra helyeztessék-e?

E tekintetben a szakkörök nézetei nem összhangzó, s elágaznak egymástól. Mindkét rendszernek vannak hívei s meleg pártolói.

Mindez a jogászvilág előtt szintén jól ismeretes, s ugyanazért nem is volna itt helyén e két rendszer előnyei — s hátrányairól — a mi csak az e tárgyban ismert kutforrások megnevezése s ismétlések árán történhetnék meg — bővebben értekezni. Ezen kérdés a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain már szintén nem egy ízben szellőztetett, s a legújabbban is, még pedig az egyes bírák rendszere érdekében történt igen meleg hangú felszólalás.

Annyit azonban e két rendszer összehasonlításából kifolyó összeredményképen, saját szerény nézetem kinyomata gyanánt is jelezni tartozom: hogy a continens legtöbb államaiban kifejlett gyakorlati élet — érvényre emelve az elmélet tanait — a társas bíróság intézményét az egyes bírák rendszere fölé helyezi, s ebből folyólag az egyes bírák hatáskörét a

mennyire lehet inkább megszorítja mint kiterjeszti, s azokhoz a kisebbszerű és sürgős, s ép azért gyors, olcsó és biztos elintézését igénylő ügyeket utasítja.

Ha rövid visszapillantást vetünk az I. foku kir. bíróságok szervezésének előmunkálataira, azt fogjuk ugyan találni, hogy a képviselőház egyik factora, a 25-ös bizottság az egyes bírák hatáskörének kiterjesztését s a társas bíróságok kivételossé tételét hozta javaslatba.

De a közvélemény csakhamar határozott állást foglalt e kérdésben, s nyíltan erélyesen ellene nyilatkozott a napi lapokban, és a szaklapok hasábjain a célba vett messzemenő, s hazánk specialis viszonyaival semmiképp össze nem egyeztethető újításnak.

Az akkori igazságügyér által a felsőbb bíróságokhoz e tárgyban intézett azon kérdésére: «hogy létező viszonyaink közt az I. f. bírásokban a társas, vagy az egyes bírói rendszer alkalmazhatóbb-e, és hogy forognak-e fenn, s ha igen, mily aggályok a képviselőház által a bírósági szervezet beható tárgyalására kiküldött 25-ös bizottság javaslata s különösen a járásbíróságok kiterjesztett hatásköre ellen?» beterjesztett egybehangzó, s behatóan indokolt jelentések a nagy közönség és szakkörök előtt igen jól ismeretesek.

A semmitőszék ugyan arra nézve határozottan a társas bírósági rendszer mellett nyilatkozott, s kijelentette: miszerint a jelen viszonyaink közt az új bírósági szervezet sulypontja a társas bíróságra helyeztessék. Hasonló értelemben mindkét kir. ítélő tábla, s egy külön jelentésben az akkori pesti kir. ítélő tábla elnöke leplezetlenül nyilatkoztak.

A közvélemény, és a szakkörök tiltakozó szava győzedelmeskedett, s annak méltó figyelembe vételével vitetett keresztül s szentesítést nyert a bírósági reform a társas bíróságnak tulsulyra való emelésével.

S épen azért, mert az egyes bírói hatóság kiterjesztése a szóbeliségre s közvetlenségre fektetett perrend egyik sarkelvével ellenkezik, s ezen tétel valósága nem is vétetik kétségbe sehol, csak helyeselni lehet az új polgári perrend tervezetének azon alapelvét, mely szerint a főszűlyt a társas bírásokra helyezi az első foku eljárásban. Hogy többet ne említsek, semmiképp sem egyeztethető össze az igazságszolgáltatás vitális érdekeivel oly eljárási rendszer, mely a fontosabb, bonyolult és nehezebb jogi kérdések megoldását involváló ügyek letárgyalását és elbírálását minden előkészítő eljárás s ügyvédi képviselő nélkül az egyes bírákra bizza, a kik lehetnek a legképesebb, s legtehetségesebb bírák, minden tekintetben kitűnő munkaerők s megbízható férfiak, ezen új munkakörnek megfelelni még sem lesznek képesek, szemben az egyes bíróság hatásköréhez utalt gyors és sürgős ellátást igénylő ügyek, s egyéb a tulajdonképeni bírások körén tul eső inkább administratív természetű teendők egész halmazával, a melyeknek tömkelegéből az egyes bírák jelenleg sem tudnak kibontakozni.

Avagy az egyes bírósági eljárásban is legyen a tárgyalást előkészítő feliratoknak s ügyvédi képviselői kényszernek helye? Az ily eljárási rendszer inaugurálása esetében a társas bíróság intézménye csakugyan teljesen fölöslegessé válnék.

Ha magamévá teszem is az új eljárási tervezet azon alapelvét, mely szerint a főszűlyt a társas bírósági hatóságra fektettetik, nem hagyhatom még sem észrevétel nélkül a PLÓSZ-féle tervezet 3. §. 1. pontjának azon rendelkezését, mely szerint a vagyoni perek 500 frtot meg nem haladó érték erejéig a járásbíróságok hatásköréhez utasítatnak, mert abban az egyes bírói hatáskör oly mérvű kiterjesztését látom, mely a fenforgó körülmények közt az új rendszer üdvös hatását alapjaiban megingatni, s a hozzá kötött várakozásokat illusoriussá tenni képes.

Ha az egyes bírói hatáskör ily mérvű kiterjesztése ellen teszek észrevételt, erre a fenebbiek fonálán nem a személyi tekintet, nem a bizalom hiánya vezérel, nem is azon felfogás,

mintha az egyes bíró a vagyoni perek ellátására nem volna képes, hanem azért: mert úgy vagyok meggyőződve, s azt minden gyakorlati jogász tapasztalásból tudja, hogy az egyes járásbíróságok a mostani szűkebb hatáskörök mellett sem képesek tökéletesen eleget tenni a maguk feladatának a reájok évről-évre mindinkább nehezedő munkahalmaz miatt, s ugyanazért nem várható, hogy a járásbíróságok a hatáskör tagítása esetére személyszaporítás mellett is a mostaninál sokkal terhesebb s qualitativ tekintetben intensivebb munkakörnek megfeleljenek; azt pedig nem akarhatja senki, hogy az egyes bírákra bizott, a népet közvetlenül érintő kisebb polgári peres és bagatell ügyek, s miután már most a járásbíróságok tulnyomó számban a telekkönyvi hatósággal fel vannak ruházva, a telekkönyvi ügyek gyors és sürgős elintézésétől elvonassanak, mert szem elől téveszteni nem szabad azon általánosan ismert, a mindennapi tapasztalás s a gyakorlati élet által megerősített tény igazságát: hogy a vidéki bíróságok hatáskörét az értékre való tekintet nélkül, a fővárosi viszonyok szemüvegén szemügyre véve meghatározni igen problematikus feladat, miután tudni való: hogy a vidéken 500 frt értéket meghaladó vagyoni perek vajmi kevés számban fordulnak elő; ugyanez áll a vagyoni perek sorába tartozó, az ingatlanokat tárgyzó mindennemű birtok, telki szolgálmi s az örökösödési viszonyokból származtató öröklési, egy szintén a kötelmi viszonyokból kifolyó szerződések teljesítése s érvénytelenítése iránti perekről is.

Ha tehát tekintetbe vesszük, hogy az értékre való tekintet nélkül a tervezet 4. §. 1., 2. és 3. pontja szerint a kir. törvényszékek hatásköréhez utalt perek a vidéki viszonyokat mindig szem előtt tartva igen ritkán fordulnak elő, a tervezet 10. és 11. czime alatt előforduló, továbbá a csőd, urbéri s ezekkel rokon természetű ügyek szintén csak oly számban s mondhatni szórványosan esnek bírói elintézés s elbírálás alá, kérdelem: hogy ily s az igazságszolgáltatási statisztika adatai által igen könnyen kimutatható körülmények közt sem ejtetik-e mély csorba az új eljárási rendszer azon alapelvén, mely szerint a bírói hatáskör megállapításánál a társas bíróságra fektettetik a főszűly?

Avagy talán az egyes bírák hatáskörének az eddiginél nagyobb mérvű kiterjesztése abban leli indokát, hogy a kir. törvényszékek a felebbviteli hatáskörrel ruháztatnak fel a kir. járásbíróságoktól felebbezett ügyekben? De erről majd máskor.

Dr. PODHORÁNYI GYULA,
rózsahegyi kir. tszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása.¹

III. FEJEZET. Eljárás a kisebb polgári peres ügyekben.

20. §. Felperes szóval vagy írásba foglalva terjesztheti elő panaszát. Az első sorban egyeztető hatóságok elé tartozó ügyekre nézve azonban csak ezen törvény 16. §-ában körülírt bizonyítvány mellékelése mellett. Ugyanazon panaszba több, habár jogalapra és tárgyra különböző követelés foglalható, ha ezek mindegyike ugyanazon felperes, vagy felperecek által ugyanazon alperes vagy alperesek ellen támasztatik, és a bíróság ez egybefoglalt követelésnek mindenikére nézve illetékes.

21. §. A bíró, ha az ügyet hatósága alá tartozónak és magát illetékesnek tartja, a panasz tárgyalására lehetőleg rövid határnapot tűz ki. Ha ellenben a bíró az ügyet hatósága alá tartozónak, vagy magát illetékesnek nem tartja, visszautasító végzést hoz, s azt röviden írásba foglalva, fel-

¹ Az előző közleményt l. a multheti számban.

peresnek azonnal kézbesíti, vagy legfeljebb 8 nap alatt kézbesítetteti.

22. §. A felek az ügy tárgyalására rendszerint a peres felek neveit, a kereset tárgyát vagy összegét s a tárgyalás idejét és helyét tartalmazó idézés kézbesítése által hivatnak meg.

Az idézvény jelen törvény 1. §-ában megjelölt közegek valamelyike által aláírandó s birói pecséttel látandó el.

Egyeztető hatóság elé tartozó ügyekben az idézést a jelen törvény 5. §-ában megjelölt közegek valamelyike állítja ki s írja alá.

Az idézés rövid tartalma ezen hatóság naplójába, illető rovatainak kitöltése által bevezetendő.

Ha a felek szóbeli felhívásra megjelennek, írásbeli idézés nem szükséges.

23. §. Az idézésnek egy-egy példánya a felek mindenkének vétbizonyítvány mellett a fenálló törvények szerint kézbesítendő.

Más bíróság területkörében teljesítendő kézbesítések megkeresés után eszközöltetnek.

Ha felperes kívánja, az alperesi idézési példány a kézbesítés eszközöltetése végett neki adandó át. Felperes az ellenfélnek szóló példány, vagy példányok kézbesítése végett a községi kézbesítőt hívja fel, ki ezen esetben akként köteles eljárni, mintha a kézbesítés közvetlenül a bíróság által hagyatott volna meg.

24. §. Ha a bíraskodásra kitűzött időben felperes ellenfelével együtt a bíróság előtt megjelen, a mennyiben fontos okok nem akadályozzák és a bíró a megjelent felek személyazonosságáról meggyőződést szerezhet, a tárgyalás külön idézés nélkül azonnal megtartandó.

25. §. Onjogu személyek a tárgyalásra személyesen jelenhetnek meg. Kiskorúak, gondnokoltak és jogi személyek a törvény, illetőleg alapszabályaik szerint jogosított képviselő által, közkereseti társaságok a cégjegyzésre jogosított személyek által képviseltetnek.

Olyan jogokat vagy kötelezettségeket illető ügyekben, melyekre vonatkozólag a kiskorúak is rendelkezési jogosultsággal bírnak, a személyes megjelenési jog ezekre is kiterjed.

26. §. A feleknek jogukban áll a tárgyalásnál magukat meghatalmazott által képviseltetni.

A házastárs házastársa helyett, a nagykoru fiu szülője helyett, vagy viszont a gazdatiszt a helyett, a kinél alkalmazva van, a kereskedő-segéd vagy iparos-segéd főnöke helyett, írásbeli meghatalmazás nélkül is megjelenhetnek.

27. §. Ügyvéd által kötelesek magukat képviseltetni:

1. A kiket a bíró külön meghatalmazott által való képviselőre utasít azon okból, mert magukat érthetően kifejezni nem képesek.

2. A kiktől a bíróság illetlen magaviselet, vagy az ellenfél, vagy pedig valamelyik tanu vagy szakértő megsértése miatt a szót elvonta.

28. §. Pervesztes fél rendszerint minden perköltségben marasztalendő, ha az a per folyta alatt kéretett és felszámított. A bíró belátására bizatik azonban a per körülményei szerint a perköltségek különös megszüntetését, vagy abban való esetleg részbeni marasztalást kimondani.

A mennyiben a meghatalmazott ügyvéd, díjai és költségeinek saját fele irányában való megalapítását követelheti.

29. §. A tárgyalás szóbeli, közvetlen és nyilvános; de csak felnőttek bocsáthatók a tárgyalási helyiségbe.

A felek előterjesztésére, vagy hivatalból kizárható a nyilvánosság, ha a bíró közérkölciség tekintetéből szükségesnek látja. Ez esetben is kívánhatja mindenik fél, hogy részéről két bizalmi személy jelen lehessen.

A bíró örökösök a rend fentartása felett; a rendzavarókat, ha e rendreutasítás nem használ, a kiutasítással való fenyegetés után a tárgyalási helyiségből kiutasíthatja; sőt

azokat, a kik nagyobb illetlenséget követnek el, különösen a bírót, a felet, vagy meghatalmazottat, a tanut, vagy szakértőt megsértik, 10 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, fizetése képtelenség esetében pedig 24 órás elzárással fenyitheti. Az ez iránt hozott végzés azonnal kihirdetendő és végrehajtható.

30. §. A bíró legelőbb is a feleket a ténykörülmények, a bizonyítékok és kérelmük iránt kihallgatni s ennek megtörténte után az ügy felderítése végett hozzájuk kérdést intézni köteles a végből, hogy a döntő körülmények tisztába hozassanak s a valódi tényállás kipuhatótassék. Ugyanezen célból a felek a bíró által közvetítve, vagy ennek engedelmeivel közvetlenül is intézhetnek egymáshoz kérdéseket. A bíró azonban az ügyre nem tartozó kérdések intézését megtagadhatja s általában oda hatni köteles, hogy az ügyre nem tartozó hosszadalmasságok és mellékkörülmények mellőzésével, a tárgyalás lehetőleg megszakítás nélkül fejeztessék be.

A bíró köteles figyelmeztetni a feleket azon következményekre, melyek az ügyállás felderítésével vagy bizonyítékaik megjelölésének elmulasztásából származnak.

A jelen törvény által megalapított eljárás alá tartozó ügyekben, szavatásra való hivatkozásnak helye nincsen.

31. A bíró a járása területen lakó, vagy tartózkodó, azonban a 26. §. engedelme mellett meghatalmazott által képviselt felet, a mennyiben szükségesnek látja, személyes megjelenésre idézheti. E meghagyásnak a felek ha csak legyőzhetlen akadályok által vissza nem tartatnak, 50 frtig terjedhető büntetés terhe alatt eleget tenni kötelesek.

32. §. Ha a tárgyalás közben kitűnik, hogy a megjelenetek valamelyike önképviselőre nincs jogosítva vagy a felek valamelyike helyett olyan személy jelent meg, ki képviselői jogát nem igazolja; a bíró a tárgyalást hivatalból halasztsa el és a törvényszerű eljárás eszközzésére a szükségeseket hagyja meg.

Ezen esetben mindazonáltal tartozik a bíró a feleknek kijelenteni, hogy ismételt halasztásnak az ellenfél beleegyezése nélkül, nem lesz többé helye.

A tárgyalás elhalasztandó akkor is, ha valamelyik fél az ügy iránt érthetően a bíró meghagyására rögtön meghatalmazottat nem állít; vagy ha valamelyik fél illetlen magaviselete miatt a tárgyalási helyiségből kitiltatott.

Ezen esetekben utasítandó az illető fél, hogy az újabb tárgyalásra meghatalmazott által jelenjen meg, különben meg nem jelentnek fog tekintetni.

Ha a tárgyalás elhalasztatik, a bíró tartozik a feleket az újabb tárgyalási napról, a mennyire lehetséges, azonnal szóval értesíteni.

33. §. Ha tárgyalás közben kiderül, hogy a kereset nem tartozik a jelen törvény szerint való eljárás alá, a bíró a további eljárást az esetben is köteles megszüntetni, ha a fél az iránt kifogással nem élt.

Az eljárás megszüntetése végzés által mondandó ki, mely azonnal kihirdetetik, és ha valamelyik fél kívánja, neki írásban foglalva kézbesítettik.

Ezen esetben felperes keresetét a rendes bíróságok előtt feltétlenül megindíthatja; és a rendes birói hatóságok az ügyet azon ok miatt, hogy ez jelen törvény szerinti eljárás alá tartozik, el nem utasíthatják.

34. §. A felek kihallgatása után a bíró köteles az egyezséget megkísérteni.

Ha az egyezés sikerül: az a jegyzőkönyvbe vezetendő, a felek és bíró által aláírandó, s az egyezésre a bírósági pecsét is alkalmazandó.

35. §. Ha az egyezés nem sikerül; a peres ügy, a mennyiben bizonyítási eljárás szüksége nem forog fen, azonnal: ellen esetben a bizonyítási eljárás befejezése után ítélet által döntetik el; s abban a kötelezettség teljesítésére az

ítélet kihirdetését vagy kézbesítését követő naptól bezárólag 8 napra terjedő határidő tüzetik.

Ha több követelés foglaltatott egybe s valamennyi iránt azonnal ítéletet hozni nem lehet, a bíró az ítélethozatalra még nem alkalmas követelés elkülönítésével, jogositva van azon követelések felett hozni ítéletet, melyekre nézve bővebb felderítés szüksége fen nem forog.

A bíró az egybefoglalt követelések tárgyalásának elkülönítését is elrendelheti.

36. §. Mindenik fél tartozik azon ténybeli állításokat, melyekre jogát vagy kifogását alapítja, bebizonyítani.

A bizonyítás módjai: a beismerés, okirat, tanuvallomás, szakértők véleménye, bírói szemle és eskü.

37. §. A bizonyítási eljárásnál az 1868: LIV. és az 1881: LIX. tcz.-nek erre vonatkozó szabályai alkalmazandók.

38. §. Az ítélet jogerőre emelkedése után a megítélt eskü letételére hivatalból tüzetik határnap, illetőleg a végből az illetékes hason hatáskörű bíró hivatalból kerestetik meg.

39. §. A kisebb polgári peres ügyekben jelen törvény 41. §-ában szabályozott jogorvoslatnak van helye.

40. §. Igazolásnak helye van, ha a tárgyalási határnapra valamelyik fél, vagy eskületételi határnapra azon fél, kinek részére az eskü megítéltetett, önhibáján kívül meg nem jelenhetett.

Az igazolási kérelem a helyben lakó fél által az elmulasztott határnaptól számított 8, nem helyben lakó fél által ugyanazon határnaptól számított 15 nap alatt szóval terjesztendő elé, vagy írásban adandó be, és a további eljárásra halasztó hatálylyal bír.

Az igazolási kérelem felett a bíró a felek meghallgatása után végzés által határoz, s ha ez igazolásnak helyet ad, a hozott ítélet hatályon kívül tétele mellett, az érdembeli eljárást nyomban folytatja, illetőleg a megítélt eskü kivétele iránt intézkedik.

41. §. A kisebb polgári peres ügyekben hozott ítéletek vagy érdemleges határozatok ellen felebbezésnek van helye, mely a határozat kihirdetésekor azonnal bejelentendő s az indokolás beadására 3 napi határidő engedendő.

Ha az ítélet vagy érdemleges határozat írásban kézbesítettik, a felebbezésnek írásban való beadására a kézbesítéstől számított 8 nap tartatik fen.

Ugy a felebbezés indokolása, mint az írásban szerkesztett felebbezési beadvány csak egy példányban nyújtandó be s ügyfelek hivatalos felzeten nyernek értesítést.

42. §. Ezen törvény 7. §-a 4., 5., 7. pontjaiban jelzett ügyekben hozott ítéletek vagy perdöntő határozatok ellen felebbezésnek nincs helye.

43. §. A felebbezések fölött azon kir. törvényszék határoz, melynek területén az illető bíróság fekszik, hová a felebbezett kisebb polgári peres ügyek felterjesztendők.

44. §. A törvényszék határozathozatal előtt az eljáró bíróságtól felvilágosítást kérhet, s a pernek a bizonyítási eljárás tekintetében kiegészítését elrendelheti.

45. §. A törvényszék a hozott ítéletet vagy határozatot hivatalból megsemmisítheti:

1. ha a bíró oly perben ítelt, mely a jelen törvény szerint való eljárás, vagy az ő hatáskörébe nem tartozik;
2. ha a bíró oly ügyet, mely a jelen törvény szerint való eljárás alá tartozik, erről az utról elutasít;
3. ha oly bíró járt el és ítelt, ki személyes érdekeltségénél fogva arra jogositott nem volt;
4. ha oly ügyben határozott, melyben illetőséggel nem birt;
5. ha azon fél, a ki törvény szerint megidézve nem volt, meg nem jelenés miatt pervesztés lett;
6. ha felperesi vagy alperesi minőségben önképviselőre nem jogositott fél, törvényes képviselőjének mellőzésével lépett fel, vagy idéztetett meg, és ezen hiba utólag helyre nem hozatott.

46. §. A felebbezés ez ítélet végrehajtását akadályozza, biztosítási végrehajtásnak azonban az 1881. évi LX. tczikk szabályai szerint helye van.

47. §. A törvényszéknek a felebbezés következtében hozott határozata a feleknek írásban kézbesítendő, és az abban megrendelt intézkedések hivatalból eszközözendők.

48. §. A kisebb polgári pereknél perujításnak csak új bizonyítékok alapján és feltétlenül csak egyszer van helye. A perujítási kereset az anyaper bíróságához, az anyaperbeli határozat jogerejüvé váltától számított fél év alatt nyújtandó be; ezen idő eltelté után beadott perujítási kereset hivatalból visszautasítandó.

Az újított per a jelen eljárás szabályai szerint tárgyalatik és döntetik el, s itt a már megjelölt jogorvoslatnak van helye.

49. §. A perujítás a főperben hozott ítélet végrehajtását semmi esetben sem akadályozhatja.

Ha azonban az újított perben hozott ítélet amattól eltérő lenne és a végrehajtási eljárás még befejezve nincs, ennek tovább folytatása, esetleg megszüntetése ez új ítélet értelmében eszközözendő.

50. §. A felebbezés vagy perujítás folytán megváltozott ítéleteknek szükségessé válandó visszévrehajtása, a következő fejezetben megjelölt eljárás szerint történik.

IV. FEJEZET. Végrehajtás.

51. §. A kisebb polgári peres ügyekben hozott jogerős határozatok végrehajtása az 1881: LX. tczikkben szabályozott eljárás szerint történik, s e célból az egyezség vagy ítélet, illetőleg határozat a bíróságnál lévő eredetire való hivatkozás mellett, rendszerint három egyszerű másolatu példányban benyújtandó.

52. §. Az 1881. évi LX. törvenyzikk szabályai szerint kell eljárni, a végrehajtási eljárásból kifolyó mindennemű tulajdoni vagy egyéb igények, illetőleg jogcselekmények felett.

V. FEJEZET. Zárhatározatok.

53. §. Az ezen ügyekben eljáró közegekre az 1871. évi VIII. tczikk 66. §-ának rendelkezései kiterjesztetnek.

54. §. Ezen törvény alapján kiszabott pénzbírságok azon község pénztárát illetik, a mely községnek illetősége alá a marasztalt tartozik.

55. §. Jelen törvény rendeletei, annak életbe léptetése napjától a folyamatban lévő ügyekre is alkalmazandók.

56. §. Ezen törvény életbe léptetése napjától, az 1877. évi XXII. tczikk hatályon kívül helyeztetik.

57. §. Ezen törvény hatályba lépte napjának megállapításával és végrehajtásával, továbbá ez életbe léptetés végett szükséges intézkedéseknek rendeleti uton való szabályozásával, végre az ügyviteli szabályok megállapításával a bel- és igazságügyi ministerek bizatnak meg.

58. §. A pénz- és igazságügyministerek felhatalmaztatnak, hogy a jelen eljárásra vonatkozó bélyegszabályozást, a törvényhozás további intézkedéseig, rendeleti uton állapítsák meg.

SERLY ANTAL,
budapesti k. aljbíró.

A bűnvádi eljárás költségei.¹

Az 1877. január 27-iki német birodalmi bűnvádi eljárás az eljárási költségeknél szintén abból a helyes elvből indul ki, hogy a ki oka volt az eljárásnak, s így a költségeknek, az tartozik azokat megtéríteni. Ezen principális jogszabály alól mindazáltal két irányban kivételt sanctionál; 1. hogy az ügyész — a dolog természetéből folyólag — a költségekben soha sem marasztalható el; 2. a följelentő nem föltétlenül

¹ Az előző közleményt l. a 46. számban.

köteleztetik a költségek fizetésére; hanem ezen obligatio alól bizonyos esetekben szabadul; elmarasztalendő ugyanis, ha a följelentés tekintetében dolus vagy culpa lata terheli, ellenkezésképpen nem. «Ist ein wenn auch nur aussergerichtliches Verfahren durch eine *wider besseres Wissen* gemachte, oder auf *grober Fahrlässigkeit* beruhende Anzeige veranlasst worden, so kann das Gericht dem Anzeigenden, nachdem derselbe gehört worden, die der Staatskasse und dem Beschuldigten erwachsenen Kosten auferlegen.» (501. §.)

Az 1873. évi ausztriai bünvádi eljárás ennél még enyhébben intézkedik a följelentőre, mert ezt csak akkor marasztalja, ha *tudva* hamis följelentést tett. Wurde endlich das Strafverfahren durch eine *wissentlich falsche Anzeige* veranlasst, so hat die Kosten der Anzeiger zu ersetzen. (390. §. 4. p.)

A német birodalmi bünvádi eljárás a költségekről «Kosten des Verfahrens» czim alatt a 496—506. §-okban intézkedik.

A 496. §-ban hasonlóan a magyar bünvádi eljárás tervezetéhez kimondatik, hogy minden bírói határozatban, melylyel az eljárás véget ér, megállapítandók a költségek s az a személy, a ki ezeket fizetni tartozik.

A 497. §. meghatározza, hogy vádlott elítéltetése esetén a költségekben is marasztalendő, azonban nem sorolja fel azon költségeket, mint a fenebb e részben ismertetett 1853. és 1873-iki ausztriai bünvádi eljárás, melyek vádlott terhére róhatók.

A 498. §. a connexitásról intézkedik; s pedig két irányban:

a) midőn *egy* vádlott ellen több bűncselekmény miatt folytatattatik az eljárás; és

b) midőn *több* vádlott ellen egy bűncselekmény miatt van az eljárás folyamatban.

Az első esetben, ha nem mindenik bűncselekmény miatt ítéltetik el vádlott, akkor külön választandók az egyes bűncselekmények folytán fölmerült költségek, s a vádlott csak azon költségek megtérítésére kötelezhető, a melyek oly cselekményekből merültek fel, melyekben bűnösnek mondatott ki; a többletet vagy az állam, vagy a magánvádló vagy a följelentő téríti meg.

A második esetben a vádlott-társak, kik egy és ugyanazon cselekményben bűnösöknek mondatottak ki, egyetemleg felelősek minden költségért, kivéve a vizsgálati fogság és a büntetés végrehajtásának költségeit; a hol az individualis felelősség lép előtérbe.

A 499. §. szerint vádlott fölmentés esetén sem szabadul minden költségektől, mert ezen §. szerint fizetni tartozik azon költségeket, melyekre vétkes mulasztása által adott okot.

Az esetben pedig, ha kölcsönös becsületsértéseknél és testi sértéseknél egyik vagy mindkét vádlott a büntetés alól felmentetik; egyik vagy mindkét vádlott a költségekben marasztalható.

Az 502. §. kimondja, hogy principális magánvádnál, ha magánvádló a panaszát visszavonja, akkor ez a költségekben marasztalendő.

Az 503. §. megállapítja, hogy elítélés esetén vádlott a magánvádlónak okozott költségeket is tartozik megtéríteni; ha pedig vádlott a bünvádi üldözésen kívül helyeztetik (202. §.) vagy felmentetik, vagy az eljárás irányában megszünttetik; akkor a viszony megfordittatik s ez esetekben a magánvádlót terhelik ugyanazon obligációk, melyek az előbbi esetben vádlott által voltak viselendőek.

Ha pedig az ítélet a magánvádnak csak részben felelt meg; akkor a bíróság a költségeket aránylag *megosztthatja*.

«So kann das Gericht die Kosten angemessen *vertheilen*». (503. §.) Ez nem helyeselhető facultativ intézkedés, mert az önkénynek széles utat enged.

Ha pedig a kir. ügyész közvádat nem emel s a sértett

mint magánvádló a 170—172. §-ok által szabályozott módon vádat emel s a 173. §-hoz képest azt a bíróság alaposnak látván, a közvád-emelést elhatározza; de az így folyamatba tett eljárás megszünttetetik, vagy vádlott felmentetik, esetleg bünvádi üldözésen kívül helyeztetik akkor: az 503. §. 2., 3., 4., 5. pontja szerinti eljárás fog helyet; mindazáltal a bíróságnak jogában áll a magánvádlót a költségek viselésének terhe alól részben vagy egészben felmenteni.

Az 505. §. a jogorvoslat és perujítás költségeiről következőképen rendelkezik.

a) A visszavont, vagy eredménytelenül maradt jogorvoslat költségeit az viseli, a ki azzal élt.

b) Ha a jogorvoslattal az ügyész élt, akkor az a) alatti esetben vádlottnak ez által okozott költségeiért az állam felelős.

c) Ha a jogorvoslat részben eredményes volt, akkor a bíróság a költségeket megoszthatja.

Ugyanezek állanak a perujításról is.

Végül még megemlítem, hogy principális magánvádnál a magánvádló a kincstár és vádlott javára biztosítékot tartozik letenni a költségek biztosítása végett, mindazon esetekben, melyekben a polgári eljárás szerint az alperes felperestől a perköltségekre nézve biztosítékot követelni jogosítva van.

A költségek viselésének kötelezettségét nálunk a törvényszékek előtti eljárásban egyedül a judicatura szabályozza. E szerint ugyanis két eshetőség van a) vádlott vagy elítéltetik, b) vagy a magánvádló a vádat visszavonja. Első esetben vádlott az összes felmerült költségeket viseli, második esetben pedig ugyanezek a magánvádló terhére esnek.¹ Sőt 1882. év május 22-én a 7. szám alatt kelt döntvényben azon elv van kimondva, hogy magánvád visszavonása esetén «a magánvádló az *összes* eljárási költségekben marasztalendő, kivéve azon *egyedüli* esetet, midőn ez irányban a vádlott s magánvádló között más megállapodás jött létre, mely esetben is azonban a magánvádló az eljárási költségek és előlegekért első sorban felelős.»²

Ezen elv sok esetben megfelel az anyagi igazságnak; de merevül alkalmazva gyakran az igazság egyenes negatívójára vezetne.

Igy a k. . . i kir. tszék ezen elv merev keresztül vitelét alkalmazta a f. é. 7257/B. sz. a. befejezett bűnügyben, ahol a kir. ügyész indítványára a BTK. 335., 336. §. 3. p. alapján indult meg az eljárás és hozatott meg a vádhatározat; magánvádló már a vizsgálat során kijelentette, hogy az ügyészi vádhoz nem csatlakozik; a végtárgyaláson a cselekmény a KBTK. 126. §-ában meghatározott kihágásnak minősült s az ügyész vádját elejtette; magánvádló pedig kijelentette, hogy amint már a vizsgálat során is kinyilatkoztatta, «vádlott megbüntetését nem kívánja.» Így az eljárás megszünttetett s a káros a költségekben, ragaszkodva a fenebbi kijelentésekhez, marasztaltatott.

Bűnvádi eljárási tervezetünk elfogadta a külföldi törvényhozások mintájára a vád hármass kategóriáját; t. i. a) közvád; b) principalis magánvád és c) subsidiaris magánvádat.

Ezen osztályozásnál a jogi lehetőség szerint a fenebbi anomália, föltéve, hogy «a költségek»-ről szóló fejezet kimerítő, csaknem a nullára van reducálva.

A judicatura feladata pedig, hogy míg a várva-várt bünvádi eljárás codificálva lesz, a költségeknek megtérítési kötelezettségét a legnagyobb scrupulositással az anyagi igazságnak s nem a döntvények formalismusának hódolva, szabályozza.

¹ Így kimondotta a kir. Curia, hogy magánvád visszavonása esetén magánvádló az összes költségekben marasztalendő, több esetben, jelesül «Döntvénytár» új f. I. k. 44., I. k. 116., III. k. 160., V. k. 49. sz. a. közölt határozataiban.

² Közölve: «Döntvénytár» Uj f. II. k. 35. sz.

A magyar judicatura eddigelé csak a közvádat és a principális magánvádat ismeri. Kiindul ugyanis a delictumoknak az anyagi BTK. által szabályozott kettős jellegéből, t. i. hivatalból és magánvádra üldözendő cselekmények jogi természetéből, mindazonáltal szórványosan már a subsidiáris magánvád nyomaira is akadunk, így eltekintve a 38. számú döntvénytől, a felsőbbíróságok egy esetben, a hivatali hatalommal való visszaélés vétségénél, az ügyet egyedül a *panaszló* felebbezésére vették felülvizsgálat alá.¹ Egy másik esetben pedig a kir. Curia kimondotta, hogy *a sértett fél felebbezési joggal a bűnösség kérdésében akkor is bír, ha követelése polgári úton már megítéltetett.*²

Mindazonáltal eddigelé szabály a kettős vádjog, t. i. közvád és magánvád. S a költségekre vonatkozólag ezen rendszerből kell kiindulnunk; a minnek megállapításánál figyelembe veendő a sértett fél szereplése a vizsgálat alatt, s minden eshetőség kikerülése végett megkérdendő már első kihallgatása alkalmával, hogy emel-e vádat vagy sem. Ugyanis. amint az imént közölt eset is demonstrálja, anyagi büntető-törvénykönyvünkben meghatározott delictumok jogi természete mindjárt a följelentés alapján (ami gyakran a csendőrségtől érkezik be), nem határozható meg.

S így ha a sértett meg nem kérdeztetik a vádra nézve, később a költségek meghatározásánál complicációk mérülhetnek fel, míg így ez elkerülhető.

Ezek után a következő normativumok volnának felállíthatók a mostani chaoticus állapotban:

a) Hivatalból üldözendő cselekményeknél vádelejtés, fölmentés, megszüntető határozat esetén az állam;

b) magánvádra üldözendő cselekményeknél vádviSSzavonás; fölmentés vagy megszüntető határozat esetén a magánvádló viseli a költségeket;

c) hivatalból megindított eljárás esetén, ha magánvádló az indítványhoz *nem* csatlakozik, s a *cselekmény magánvádra üldözendőnek* bizonyul be: az állam terhére esnek a költségek.

d) hivatalból megindított eljárásnál, ha a sértett vádat emel s a cselekmény magánindítványu cselekménynek bizonyul, akkor fölmentés, megszüntető határozat vagy vádviSSzavonás esetén: a magánvád előterjesztéseig fölmerült költségeket az állam, az ezen időpont után fölmerülteket vagy kizárólag a magánvádló, vagy ez és az állam, a bíróság belátása szerint megosztva viselik.

A kir. járásbíróóságok előtti eljárást szabályozó 2265/80. számú Ig. min. rendelet 107. §-a szerint az elítélt az eljárási költségek megtérítésére kötelezendő.

Ugyanezen §. intézkedik a connexitás esetéről, de csak egy irányban; t. i. azon esetről, midőn egy cselekmény miatt több vádlott ítéltetik el, a mely esetben az egyetemlegesség lép előtérbe; de azon esetről nem szól, midőn egy vádlott több cselekménnyel vádolttatik, de nem mindegyik miatt ítéltetik el; nem mondja ki, hogy az egyes delictumok körül felmerült költségek kiválasztandók azok közül, amelyekért vádlott elítéltetett; s nem határozza meg, hogy ezen költségeket ki téríti meg; föltéve természetesen, hogy a *több* bűnügy egy eljárásnak képezte tárgyát.

A 108. §. alapján *vádlott fölmentése* esetén a költségek megfizetésére kötelezendő a) a vádját viSSzavonó magánvádló (23., 35. §§.); b) subsidiáris magánvád esetén a magánvádló; c) a följelentők, kiknek följelentése nemcsak valótlannak, de minden alapot nélkülözőnek bizonyult be. Ezen szakasszal szoros összefüggésben áll a 23. §. 4. pontja, mely szerint a vádat viSSzavonó principális magánvádló az összes költségekben marasztalandó.

Ezen eljárás a felebbezés költségeiről nem intézkedik.

A tszékek előtt követendő bűnvádi eljárás tervezete a

költségek» cim alatt a XV. fejezetben 650—656. §-okban rendelkezik az eljárás költségeiről.

A 650. §. kimondja, hogy a véghatározatban megállapítandó, hogy az eljárási költségeket ki tartozik viselni.

A 651. §. az eljárási költségek körét igyekszik meghatározni, de ezen rendelkezés nem kimerítő; mert positiv irányban nem határozza meg azt, csak *exemplificativ* felsorolással megjelöli, hogy oda még mily költségek is tartoznak; t. i. az ellenfélnek okozott kiadások megtérítése és a mulasztásokért járó kártérítés valamint az ügyvédi jutalomdíj is; de tulajdonképen az eljárási költségek definitiója, a mit a használt «is» szócska föltételez, nem található. A mondatszerkezetből ugyan kitünik, hogy a tulajdonképeni eljárási költségek alatt, a mi meghatározva nincs, azon költségek értendők, melyek a tudományban az u. n. «bíróági költségek» keretébe tartoznak.

Helyesebb lett volna tehát a correctség kedvéért vagy az ausztriai, vagy a németbíróadalmi bűnvádi eljárás által elfogadott systemát követni; melyek elseje szerint a költségek taxative felsoroltnak (381. §.); míg az utóbbi törvény csak annyit mond «die Kosten» (497. §.), hozzáteszi még azon kiegészítést, a mi a magyar elj. tervezet 653. §. első pontjában foglaltatik; t. i. a nyomozás, elővizsgálat, vizsgálati fogság, valamint a büntetés végrehajtásának költségeit is.

A 651. §. egyszerüen «ügyvédi jutalomdíjról» szól; minthogy azonban a sértettnek vagy magánvádlónak is jogában áll magát ügyvéd által képviseltetni; világos, hogy a javaslat itt egy fogalom meghatározással jelöli meg a védői és képviselői díjakat.

A 652. §. a vádviSSzavonás jogi következményeiről szól az első pontjában, mely szerint *a vádat viSSzavonó a költségekben marasztalandó*. Ezen intézkedés fölöleli a közvád, principális és subsidiáris magánvád viSSzavonását, s így szoros nexusban áll nemcsak a következő 2-ik s 3-ik ponttal, a hol kizárólag magánvádról van szó, hanem a 656. §-al is, a mely szerint a vádnak az ügyész általi képviselete esetében, ha a 653. §. esete fen nem forog: az eljárás költségei az államot terhelik; s ezért czélszerűbb lett volna ezen generalis jogszabályt külön szakasz keretébe foglalni, mert így a következő pontokban foglaltakkal együtt tárgyalva, azon aggálynak enged helyet, hogy csak magánvád esetén áll ezen szabály.

Ezen szakasz 2-ik s 3-ik pontja, mely kijelenti, hogy ha a magánvádra megindított bűnvádi eljárás megszüntettetik; a vád elutasittatik, vagy vádlott fölmentetik: a költségekben magánvádló elmarasztalandó; természetes folyománya azon elvnek, hogy a ki a bűnvádi eljárás költségeire okot szolgáltatott, a ki a processualis mechanismust mozgásba hozta: az viselje a költségeket is.

Ezen szakasz után beillesztendő volna egy intézkedés, *a mi itt hiányzik*, a melyről azonban az ausztriai és német bir. eljárás intézkedik; t. i. a hamis följelentés folytán folyamatba tett bűnvádi eljárás költségeiről. A tervezet erről egyáltalán nem szól; pedig positiv szabály nélkül ez egyik szakasz keretébe sem vonható be.

A mint fenebb ismerttettem, ez esetről a német bűnv. eljárás az 501., az ausztriai bűnv. eljárás a 390. §. 4. pontjában rendelkezik.

Ily positiv rendelkezés nélkül azonban az eljárási költségek a hamis följelentést tevőtől, a mennyiben ez nem magánvádló, hanem egy harmadik személy, nem hajthatók be.

Ugyanis tegyük fel az esetet, hogy a hamis följelentés miatt a följelentő ellen a BTK. alapján hamis vád vagy hatóság előtti rágalmozás miatt az eljárás megindittatik; azonban a vádbeli cselekmény tényálladékát megállapító momentumok, pl. a bizonyítékok elégtelensége miatt meg nem állapíthatók s így vádlott fölmentetik; ezen eljárás költségeit s ezenfelül még az alapeljárás költségeit is a 656. §. alapján

¹ B. J. T. IX. k. 175. l.

² B. J. T. X. k. 80 l.

az állam fogja viselni. Tehát a javaslat ez irányban pótlendő lenne.

A 653. §. második pontja a connexitásról szól; de csak objectiv értelemben. Az esetről, midőn több vádlott vádoltatik egy bűncselekménnyel, a 654. §. szól; itt formai tekintetben megjegyzem, hogy együvé tartozó dolgok külön választottak, s együvé nem tartozók egyesítették.

Ugyanis a 653. §. első pontja egy általános jogszabályt tartalmaz, azt t. i. hogy vádlott a költségekben mikor marasztalendő; a második pontja ezen szakasznak, valamint a 654. §. a connexitásról objectiv és subjectiv értelemben szól.

Tehát a 653. §. első p. különválasztva; annak második pontja együtt tárgyalandó a 654. §-al.

A 655. §. azon rendelkezése, hogy az elítéltnak a bűnvádi ítélet jogerőre emelkedése előtt bekövetkezett halála esetében, az eljárási költségek hagyatékából nem fizetendők, a német bűnvádi eljárás 497. §. 2. pontja és az ausztr. bűnvádi eljárás 389. §. 3. pontjának receptiója.

A 656. §. 2-ik pontja az esetre, ha az állam viseli a költségeket, az állam által fizetendőnek mondja ki a terheltnek okozott költségeket, valamint a védő költségeit és jutalomdíjait is; itt kizárólag a «terheltről» van szó; tehát világos, hogy a javaslat a sértettet vagy károsítottat ily kedvezményben nem részesíti; ez alatt nem azt értem, hogy a kártérítési kötelezettséget az állam magára vállalja, hanem, hogyha a terheltnek azon kiadásai és költségei megtérítetnek, melyek ennél a vizsgálat érdekében merültek fel; miért nem fizethetné meg az állam a sértett, vagy károsnak azon kiadásait és költségeit, melyek kizárólag a *közvád* folytán megindított vizsgálat folyamán és ennek érdekében merültek fel.

Kiemelem még, hogy a javaslat sem a felelősség és perújítás költségeiről; sem a költségeknek az elítélttől való behajtása körüli korlátozásról (ausztr. bűnv. elj. 391. §.) nem rendelkezik; az előbbi pótlendő *hiány*; az utóbbi az opportunitas körébe tartozik.

Ismertetésemet azzal zárom be, hogy egy törvény a bűnvádi eljárásról a «költségek» tekintetében az anyagi igazság elveinek csak akkor felelhet meg, ha a legnagyobb gondossággal alkalmazza azon elvet: «A ki oka volt az eljárásnak s így a költségeknek, az tartozik azokat megfizetni.»

VARGHA FERENCZ,
kassai kir. tszéki joggyakornok.

Különfélék.

— A főispáni felügyelet kiterjesztését, amint a törvényhatóságokról szóló javaslatban foglaltatik, fatális irányi pongyolaságnak tulajdonítjuk. Nem tehetjük fel, hogy a bíróságoknak ilyenmü «ellenőrzés» alá helyezésére gondoltak; hogy alkotmányos államban rendes viszonyok közt a kormány oly javaslattal léphessen a törvényhozás elé, mely a jogállam első feltételeit lerontja. De hogy ez a szöveg veszélyt rejt magában, az kétségtelen. A birói körökön kívül a főváros és a vidék több ügyvédi kamarájában is megindult a mozgalom a javaslatnak Sphynx-szövegü intézkedése ellen. Felteszszük, hogy a képviselőház bizottsága sietni fog a lehető legrövidebb idő alatt megnyugtanni a közvéleményt.

— Az 1877: XXII. tcz. 12. §-a. Dr. IMLING KONRÁD t. munkatársunktól a következő sorokat vettük:

A *Fogt. Közl.* f. é. 46. számában dr. F. S. ur rámutatott azon ellenmondásra, mely egyrészt a *Döntvénytár* új folyamának V. kötetében 22. sz. a., másrészt a *Fogt. Közl.* f. é. 42. számának mellékletében 605. sz. a. közölt curiai határozat között mutatkozik.

Erre SERLY ANTAL ur ugyancsak a *Fogt. Közl.* 47. számában szerezsen-mosásba fogván, bizonyítani igyekezett, hogy a két curiai határozat nem csak nem ellentétes, hanem hogy az utóbbi határozat az előbbit bővebben és helyesebben értelmezi. A tisztelt szerkesztőség azonban helyesen figyelmeztette SERLY urat, hogy a vonatkozó curiai határozatok

alapjául szolgált esetekre nézve ténybeli tévedésben van; hogy az első esetben nem, mint S. ur supponálja, *esedékes*, hanem — a mint a határozatból levont elvben ki van fejezve — valóban *hátralekos* követelésről volt szó; tehát hogy az F. S. ur által állított ellentmondás korántsem látszólagos, hanem hogy a kir. Curia teljesen hasonló esetekben csakugyan ellentétesen határozott.

És ez elvitázhatlanul így van. Ezt hiába szépitjük. Legfeljebb azt mondhatjuk, hogy a felsőbb bíróságokat az 1877: XXII. tcz. 12. §-ának értelmére nézve ezen szakasznak valóban mesterkéltlen homályosított értelme tartotta hosszabb időig kétségben. Másrészt azonban merem biztosítani dr. F. S. urat arról, hogy a kir. Curia, midőn f. é. szept. 24-én 301. számú határozatát hozta, előbbi ellentétes kijelentéseinek tudatában cselekedett, ezeket téveseknek ismerte fel, és újabb ellentétes határozatával az előbbi hibát jóvátenni s a hibásnak felismert eljárás helyett más helyes eljárást inaurálni szándékozott a mi mindenestre sokkal bölcsebb, mint ha a hibához consequentiából csökönnyösen tovább is ragaszkodott volna. Valamint biztosítani merem arról is, hogy az 1877: XXII. tcz. 12. §-ának értelmére nézve a jövőben ellentétes felsőbb bírósági határozatok már alig fognak keletkezni. Egészen a mult év végéig ugyanis az érintett törvényszakaszt a felsőbb bíróságok nem csak az F. S. ur által idézett, de *több más* határozatokban is különbözően és ellentétesen értelmezték. Volt eset, hogy 50 frtot meg nem haladó hátralekos tartozás iránt indítván a kereset, a másodbíróság ezt a bagatell-eljárás alá, a harmadbíróság pedig a rendes bíróságok hatáskörébe tartozónak, és ismét volt eset, hol megfordítva a másodbíróság a keresetet a rendes bíróság elé, ellenben a harmadbíróság a bagatell-eljárásra tartozónak jelentette ki. Ez az ingadozó gyakorlat arra birta a *budapesti kir. ítélő táblát*, hogy a kérdést polgári szakosztályának *teljes ülésében* tárgyalja; és ennek folytán f. é. april hó 21-én 5. számú teljes-ülési határozatában kimondotta, hogy

«Az 1877: XXII. tcz. 12. §-ának második bekezdése szerint oly követelések, melyek eredetileg 50 frt értékét meghaladtak, de azoknak érvényesítése idején csak 50 frton aluli összegben állanak már fen, sommás eljárás útján nem érvényesíthetők.»

A határozat indokolással együtt közölve volt a *Fogt. Közl.* f. é. 24. számának mellékletében is. De erről dr. F. S. ur úgy látszik tudomást nem vett; mert másképp oly zokon nem vette volna az általa közölt két határozat közötti ellentmondást, hanem a második határozatban talán épen annak bizonyosságát látta volna, hogy a kir. Curia a kir. ítélő tábla teljes-ülési határozatát magdévá tette, és ennek folytán annak biztosítékát, hogy ezentul már vége lesz az e kérdésben volt eddigi habozó gyakorlatnak.

— A Magyar Jogászgyűlés állandó bizottsága f. h. 23-án tartott ülésében azon határozatot hozta, hogy a legközelebbi gyűlés 1886-ban fog tartatni. A kérdések feltételével megbízott albizottságoknak utasítást adott, hogy javaslataikat december első felében készítsék el s terjeszszék be a plenumnak.

— Dr. Timon Ákos *A párbér jogi természete* cím alatt válaszol azon kritikára, melyet KOVÁTS GYULA *Timon A párbér Magyarországon* című könyvéről folyó évi márcziusban irt. A mint értesülünk KOVÁTS GYULA sietni fog a választ megadni. A válasz bizonyára ki fog terjeszkedni a Curia most hozandó elvi jelentőségű határozatára is.

— A német büntetőjogi irodalom terén régóta jelent meg oly fontos munka mint BINDING kézi könyve, melynek első kötete a napokban hagyta el a sajtót. (*Handbuch des Strafrechtes* DUNCKER & HUMBLOT.) BINDING egy évtized óta küzd reformszemléért az irodalomban és a lipcei egyetem tanszékén. Most rendszerbe öntve nyújtja eszméit és ez által kétségkívül lényegesen megerősíti azok állását a német doctrinában, mely pár év óta egyébként is nagyon hajlik a «Normák» teoriájának elfogadására. Az egész kézi könyv három kötetre van tervezve. A megjelent kötet az általános rész első felét öleli fel.

Megjelent:

A történelmi módszerről. Irta dr. LÁNCZY GYULA egyetemi magántanár. Budapest, Ráth Mór. 1885.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre . . . 3 .

Tartalom: A főispáni jogkör és a bíróságok. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — A polgári peres eljárás reformjáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — A hirdetményi eljárás. Dr. GAAL TIBOR-tól. — Törvénykezési Szemle: A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása. SERLY ANTAL budapesti kir. aljárásbirótól. — Vagyonátruházások utáni mérsékelt illetékek. ALEXANDER-tól. — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

A főispáni jogkör és a bíróságok.

Harcz és háboru indult meg az egész vonalon, mely a birói függetlenség nagy elvének biztosítékai körül folyik. Megkezdette az ellenzéki sajtó s ezzel egyidejűleg a budapesti ügyvédi kör választmánya és felvette a harcot a kormánypárt hangadó organuma, a Nemzet, mely úgy látszik, komolyan hitte, hogy az a célzat, mely a kormánynak a birói függetlenség megtámadása tekintetében tulajdonittatik, tényleg fenforog s így azt neki meg kell védelmeznie.

Pedig minden arra mutat, hogy a kérdésnél a tévedések vigjátékának új kiadása került színre a nagy publicum előtt s hogy a harcz, mely innen és tülről akkora hevességgel megindult, egyszerűen tévedésnek a következménye, mely nem nélkülözi a comicus fejleményeket sem, daczára amaz érdek komolyságának, mely e harcz indító okát képezi.

Épen ezért idején lesz a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain tisztázni azon szempontokat, melyek e kérdés körül ma már meglehetősen összekuszálva mutatkoznak még a szakkörök soraiban is és rámutatni a kormánynak azon hivatalos alakban közzétett nyilatkozataira, melyek a szóban forgó kérdést illető szándékai és céljai iránt legelső sorban és mondhatjuk egyedül illetékesen nyújtanak tájékozást.

Miről van szó?

A belügyminiszter a köztörvényhatóságok rendezéséről törvényjavaslatot terjesztett elő, melynek egyik fejezete a főispáni hatáskört teljesen ujonnan szabályozza. E fejezetben az 54-ik szakasz a főispánok jogait írja körül úgy a «törvényhatóság területén működő állami közegeket», mint a «szorosabb értelemben vett törvényhatósági közigazgatást» illetőleg. Az első csoportra nézve e szakasz azt mondja, hogy a főispán a területén működő állami közegek eljárására vonatkozólag az illetékes miniszterhez jelentéseket tehet, sőt felszólításra tenni köteles, mely végből egyes concret esetekre vonatkozólag jogositva van felvilágosításokat kívánni; ajánlatot tehet ezen közegek előléptetése vagy kinevezése tekintetében, sőt fontosabb állomásoknál a főispán a vezetése alatt levő törvényhatóság területére kineveztetni vagy ott előléptetni szándékolt egyénre nézve az illető miniszter által meg is hallgattatik.

A budapesti ügyvédi kör választmánya és egyik ellenzéki lap vezércikkirója abban a meggyőződésben voltak, hogy e szakaszban a birói függetlenségre nézve veszély rejlik, mert, mint az ügyvédi kör választmánya által elfogadott indítvány bevezetése mondja, ebben a szakaszban az foglaltatik, hogy a belügyminiszter «főispánjai, és pedig a javaslat szerint hatályosan független kormányi közegekké degradált főispánjai, egyáltalán az igazságszolgáltatásba beavatkozhatnak.»

De a budapesti ügyvédi körnek választmánya még ennél is tovább megy s nemcsak a szóban forgó törvényjavaslat e szakaszának magyarázatából következteti azt, hogy annak szövege a birói függetlenséget megtámadja, hanem az indítványozóval egyértelműleg egyenesen azon *célzatot* imputálja a törvényjavaslatnak, hogy a birói függetlenség megtámadására tör, hogy magukat a bíróságokat is a főispánok alá rendeli, a mennyiben az indítvány szóról-szóra ezt mondja: «A javaslat 54. §-a ugyanis azt *tervezi*, hogy a főispánok az «állam közegeitől», *tehát* az igazságszolgáltatás terén a bíraktól egyes concret esetekre nézve felvilágosítást követel-hessenek, hogy a bíróságok eljárásáról az illető miniszternek jelentéseket tegyenek, hogy a bírák kinevezésére és előléptetésére nézve candidationális joggal felruházhassanak.»

Ugyanigy nyilatkozik az említett ellenzéki lap is, anélkül, hogy akár az egyik, akár a másik tájékozva lett azon *teljes* anyag iránt, mely a törvényjavaslatnak tárgyalási substratumát képezi.

Ebből fejlődött ki azután az a komikus helyzet, hogy a kormány organuma, a Nemzet, belement a küzdelembe s nem olvasván maga sem azon indokolást, melylyel a törvényjavaslat a képviselőház elé terjesztetett, készpénzül fogadta azt, a mit a kormány szándékairól és célzatáról a budapesti ügyvédi kör választmánya által elfogadott javaslat indokolásában s az egyik ellenzéki lapban olvasott, és körömszakadtáig kezdte védelmezni azt az intentiót, mely, ha komolynak lehet venni a kormány indokolásában erre nézve foglalt nyilatkozatot, a belügyminiszternek a törvényjavaslat szerkesztésénél nemcsak esze ágába sem volt, de melyet maga a belügyministeri indokolás egyenesen desavual.

A tévedések vigjátéka tehát olyan teljes, hogy az abban szereplők egyforma joggal fogják kérdezhetni a Comedy of errors syracusai Antipholusával:

«What error drives sur our eyes and ears amiss?»

Mert mit mond az indokolás, melyben a belügyminister a szeme előtt lebegett intentionak megvilágítására a legnagyobb határozottsággal formulazza törvényjavaslata 54. szakaszának horderejét és hatályának körét?

«A parlamentarizmus kormányzás törvényben kimondott felelősségének sulyát, — így hangzik az indokolásnak ide vonatkozó tartalma — úgy az állami, mint a törvényhatósági *közigazgatás* egyre szaporodó igényei tetemesen növelték s épen a kormányzás sulyos felelősségének érzete és tudata elengedhetlenül szükségessé teszi, hogy a főispánok, mint a végrehajtó hatalom képviselői és a felelős kormánynak a törvényhatóságokban egyetlen bizalmi férfiai oly hatáskörrel ruháztassanak fel, mely képessé tegye őket nemcsak a törvényhatósági, hanem az összes állami *közigazgatás* oly anynyira szükséges, szigorú és pontos ellenőrzésére és arra, hogy a felmerülő hiányok és bajok orvoslása iránt azoknak elhatalmasodása előtt saját törvényes hatáskörükben intézked-hessenek.»

«E végből adja meg a törvényjavaslat a főispánnak a jogot, hogy a törvényhatósági adminisztrációra ne csak felügyeljen és azt ellenőrizze, hanem hogy a felmerülő szükséghez képest közvetlenül rendeleti uton is intézkedhessék és az önkormányzati közigazgatás közegeivel azon állandó

és közvetlen érintkezést, mely a felügyelet és ellenőrzés sikeres gyakorolhatásának elengedhetlen feltétele, fenntarthassa. E végből hatalmazza fel a javaslat a főispánt, hogy a törvényhatóság területén működő összes állami hivatalnokok hivatalos eljárását is ellenőrzési és felügyeleti körébe vonhassa, s *igy mind a felől, a mi az állami és törvényhatósági közigazgatás keretében történik és abba tartozik*, közvetlen tájékozódást szerezhessen és szükség esetén nyujthasson megbízójának, a felelős kormánynak.»

Ez világosan, határozottan, minden kételyt kizárólag documentálja azt, hogy a törvényjavaslatnak sem terve, sem célja, sem elve nem az, a mit a budapesti ügyvédi kör választmánya által elfogadott indítvány a törvényjavaslat 54. szakasza elvének, céljának és tervének állít oda a nyilvánosság elé.

De világosan és határozottan documentálja egyuttal azt is, hogy azt az intentiót, melyet a kormánypárt lapja a minis-ternek tulajdonított és oly nagy buzgalommal védelmezett, egyenesen kizárja és meghazudtolja az indokolás, mely utóvégre talán mégis authenticusabb magyarázója a kormány szándékának és annak, hogy mily körre kívánja a törvényjavaslat hivatott képviselője az egyes szakaszok rendelkezéseit kiterjeszteni, mint bármely félhivatalos buzgólkodás, melyet a minden áron való védelemnek heve a kormánnyal egyenesen ellentétes helyzetbe sodort.

Mert ha komoly és őszinte, a mint feltenni illik és kell, az, a mit a kormány a törvényjavaslatához csatolt indokolásban mond, akkor legkevesebb a Nemzet cikkírójához illik oly felfogásnak adni tápot, mely egyenesen a kormány jóhiszeműségét támadja meg és a kormány rutgyanusitását foglalja magában, hogy nyíltan és hivatalos alakban kijelentett intentiójának leple alatt kerülő uton akarja a birói függetlenséget egy közigazgatási törvény által megdönteni és meghamisítani. De mi nem hiszünk ezt és meg vagyunk győződve, hogy a belügyminiszter akkor, midőn arról lesz szó, hogy a felmerült controversiák folytán a szóban forgó szakasz határozottabb szövegezést nyerjen, meg fogja mutatni, hogy jobban honorálja az indokolásban foglalt miniszteri szót, mint azt saját pártjának cikkírói teszik, kiknek mentsége legfőlebb az lehet, hogy hozzászóltak oly törvényjavaslatához, melynek teljes materiáját egyáltalában nem ismerik.

Főleg a felmerült controversiák után feltétlenül szükségesnek tartjuk mi is, hogy a megalkotandó törvény 54-ik szakasza határozottabban és minden kételyt kizárólag szövegeztessék.

A kiindulási pontnak annak kell lenni, hogy közigazgatási viszonyokra vonatkozó törvényben, ha ezerszer is fordul elő ez a kifejezés: állami közeg, ez alatt nem lehet, nem szabad a bíróságokat érteni. Törvényt magyarázati szempontból ez az egyedüli helyes álláspont.

Ha nem tartjuk a jelen esetben elégségesnek ezt az elvi garantiát, annak indoka egyedül abban kereshető, hogy a felmerülhető, mert tényleg fel is merült téves magyarázatokkal szemben a közigazgatási hatalomkör esetleges illetéktelen tulerjeszkedései ellen kell magában a törvényben nyíltan és kifejezetten kimondani azt, hogy annak rendelkezései a bíróságokra ki nem terjednek. GÜNTHER ANTAL.

Mire a fenebbi sorok megjelennek, a törvényjavaslat bizottsági tárgyalásán a javaslat benyújtója részéről meg lesz adva a felvilágosítás az 54. §. valódi intentiója iránt. Ezen nyilatkozat, melyet parlamenti körökben is türelmetlenül várnak, a helyzetet kétségkívül lényegesen tisztázni fogja. Ugy értesülünk, hogy a budapesti ügyvédi kamara választmánya is a belügyminiszter és eshetőleg az igazságügyminiszter nyilatkozatától teszi függővé, vajon mily magatartást kövessen a javaslattal szemben.

A polgári peres eljárás reformjáról.¹

Az eljárás eltérő módjai.

A rendes eljáráson kívül a javaslatokban az eljárás eltérő módjaival is találkozunk. Ezek közül kiválólag figyelemre méltók az EMMER-féle javaslatban a *sürgősségi eljárás*, a PLÓSZ-féle javaslatban az *intési eljárás és az okiratos per*.

A sürgősségi eljárásnak törvény útján való szabályozása üdvös ujtítás, mert ez által a mai ügyviteli szabályok hiányos és hézagos intézkedései helyett kimerítő és pontos megjelölését kaphatjuk azon ügyeknek, melyek soron kívül való előzetes elintézésre tarthatnak igényt. Ezen eljárást azonban általánosítani lenne szükséges s nem mint EMMER tervezi, hogy ezen eljárásra az igazságügyminiszter némely bíróságot felruházhasson, másokat pedig nem. A mi az igazságszolgáltatás érdekében helyeselhető, arra az összes bíróságok feljogosítandók, s aztán hogyan lehetne azt megokolni, hogy egy bíróság területének lakói a jó igazságszolgáltatást quasi kedvezményül kapják, mások ellenben annak jótéteményeitől meg legyenek fosztva? A sürgősségi eljárásnak terület szerinti korlátozása, miként ezt EMMER tervezi, egyes vidékekre mindenesetre jótékonyan hatna, azonban azon vidékek, melyeken a sürgősségi eljárás érvényben nem lenne, ama jótékony hatás áldásaiban természetesen nem részesülhetnének.

A sürgősségi eljárás nyujtotta előny ellentéte a PLÓSZ-féle intési eljárás, mely abban állana, hogy ez uton behajthatók lennének oly követelések, melyek határozott pénzüsszeg fizetésére vagy határozott mennyiségű helyettesíthető dolgok és értékpapírok szolgáltatására irányulnak, ha per esetében a járásbíróhoz tartoznak. (515. §.) «Ha a kérelem teljesítése ellen akadály nem forog fen, a bíróság fizetési meghagyást bocsát ki.» (519. §.) Az akadályok praecisirozva nincsenek, a bíró bölcs belátása az egyedül döntő, az ellenfél meg nem hallgattatik s a követelő fél sem okiratot, sem más bizonyítékot előmutatni, de még bizonyítékra hivatkozni sem tartozik, illetékes bíró elé terjesztett egyoldalú kérelmére és pusztán állítására a bíróság kibocsátja a fizetési meghagyást, melyben az adósnak meghagyja, «hogy a követelést járulékaival és számszerűleg meghatározott költségekkel együtt 15 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett elégítse ki.» (519. §.) Ezen meghagyást a követelő fél javára a pusztán állítólagos, de tartozónak semmiképp sem igazolt adós azon figyelmeztetéssel kapja, hogy «a meghagyásnak kézbesítésétől számított 15 nap alatt a bíróságnál szóval vagy írásban annyival inkább mondjon ellent, mivel későbbi ellentmondása a végrehajtást akadályozni nem fogja, továbbá, hogy a fizetési meghagyást csakis ellentmondással támadhatja meg.» (519. §.) Megkoronázza mindezeket az 531. §., mely így szól: «*ki a hitelező nevében az intési eljárás megindítását kéri, vagy az adós nevében ellentmondást terjeszt elő, meghatalmazását igazolni nem tartozik.*»

Ezen hallatlan eljárásnál az egyedüli correctivum az ellentmondás, ha ez 15 nap alatt benyújtott; ha az állítólagos adós ezt elmulasztotta, a szenvedett jogérzelem és a birói közbenjárás mellett megtörtént kifosztás ellen absolute semmiféle jogorvoslati nincs, sőt az 530. §. szerint «ha az intési kérelem vagy az ellentmondás írásban nyújtott be, a beadványt az ellenféllel nem kell közölni;» tehát az állítólagos adósnak kezében nincs más, mint egy fizetési meghagyás, PLÓSZ még csak azt sem tartja vele szükségesnek közölni, mily alapon támasztották ellene a követelést.

Ha az egész világ csupa bíróból, jogtudósokból, jogtanárokból és ügyvédekből állana, akkor érteném ezt az eljárást, de így nem vagyok képes rátióját magam elé állítani.

¹ Az előbbi közl. l. a 45., 46. és 47. számban.

Egy bizonyos *X.* elmegy a bírósághoz és előterjeszti *A.* nevében, kitől meghatalmazása sincs, a szóbeli kérelmet, hogy *B.* 500 frttal tartozik *A.*-nak, mire a bíróság rögtön kibocsátja a fizetési meghagyást, hogy *B.* fizessen, mert ha nem fizet, végrehajtást kap; de szabad neki ellentmondani is.

Nem plausibilis az, hogy ily eljárás mellett minden kisebb vagyonu vagy kisebb hitelü embert teljesen tönkre lehet tenni? Nem kell semmi más, mint a bíróság által két-három 500 frtos fizetési meghagyást, ha mindjárt teljesen alap nélkül is, kibocsátatni és a szerényebb vagyonu polgárnak, különösen pedig a kereskedőnek a hitele meg van ingatva. S aztán nézzünk csak körül az országban, melyik vidékén találunk oly intelligens lakosságot, melynek viszonyaira ez az eljárás ráillik? Nálunk különösen a nem magyar ajku földművelő elem alacsonyfoku műveltsége rendszerint indolentiával párosul; ha valami hatósági végzést kap, megtömlécsolja bár neki a kézbesítő, az idézést kivéve nem igen törődik azzal; oda teszi a mestergerendára s majd ha bemegegy a városba, megkérdezi a járásbírósnál, mi van abban az írásban? mert hát ha nem az van benne, a mit a kézbesítő mond? Egy-két hét, néha egy-két hónap múlva bemegegy a városba s ott aztán ezen eljárás mellett arról szerezhet meggyőződést, hogy ellene a végrehajtás, vagy talán már az árverés is elrendeltetett s az eljárást megakadályozni módjában sem áll, mert hát miért nem mondott annak idején ellent? A furfangos csaló pedig már régen elköltötte a tönkretett pór ember pénzét, mikorra a visszaélés fenyegető uton földerített.

Sem elvi, sem czélszerűségi, sem elméleti, sem gyakorlati ok ily eljárás védelmére föl nem hozható. Előnye semmi, hátrányai megmérhetetlen következményűek, nem lehet tehát rá más ítéletet mondani, mint csupán azt, hogy delendam esse censeo.

Mig az intési eljárásnál a végrehajtást maga után vonó fizetési meghagyás mint láttuk minden nehézség nélkül kieszközölhető: sokkal nehezebb ez akkor, midőn a hitelezőnek, a követelő félnek, okirata vagy váltója van. A PLÓSZ-féle javaslat az okirat vagy váltó alapján fellépő felet az adóssal együtt itt már megidéztetni rendeli és contradictorius eljárást statuál s ezt okiratos pernek nevezi. Hogyan? hát az okiratra támaszkodó hitelezőnek kevesebb joga legyen, mint az olyan követelőnek, a ki követelését nem hogy bizonyítani, hanem még valószínűvé tenni sem képes? Az adós, a ki ellen bizonyíték van, nagyobb védelemben részesüljön, mint a csupán állítólagos adós, ki ellen bizonyítva semmi sincs? Az ellentét oly szembeeszkő, hogy annak bővebb megokolását bizvást mellőzhetem. Azon ellenvetés, hogy az intési eljárásban kibocsátott fizetési meghagyás minden alakiság mellőzésével kijelentett egyszerű ellentmondás folytán hatályát veszti, ennek az ellentétnek megokolására nem elég s velem együtt bizonyára mindenki megnehezíteni akarja a végrehajtható határozat kieszközölését a pusztá állítással fellépő követelő félnél: ellenben megkönnyíteni a bizonyítékra támaszkodó követelő fél helyzetét, a mint ezt a dolog természete is magával hozza.

Nézetem szerint tehát az ellenfél (adós) meghallgatása nélkül fizetési meghagyás kibocsátásának akkor lenne helye, ha a követelő fél okirat vagy váltó alapján lép föl. Ellenben az okirattal nem rendelkező követelő fél követelését minden körülmények között csak a per rendes útján érvényesíthesse. Hiszen ha a bíróság pusztá fellépésre fizetési meghagyást bocsátana ki, akkor még az a hitelező is egyszerű állítással lépne föl, a kinek okirata van; egyszerűen eltagadná okiratát, mert sokkal hamarabb jutna végrehajtáshoz az intési eljárással s ekként való fellépésének sikerét valószínűvé tenné azon körülmény, hogy az adós ismerve kötelezettségét, az okiraton alapuló valódi követelés ellen

aligha érvényesítené az ellentmondást; már azért sem, mert a hiába való költsékezést nem kockáztatná. Az intési eljárás tehát úgy a mint a javaslatban tervezetük veszélyeztetné a vagyonzbiztonságot és a visszaélés és törvénykijátszás számtalan nemének nyitna utat.

Okirat alapján ellenben, midőn a kötelezettség bizonyítéka a bíró előtt fekszik, a fizetési meghagyás kibocsátása czélszerűen alkalmaztathatnék; sőt én okirattal való fellépés esetén még a javaslatnál is tovább megyek s oly esetben például, midőn a követelő fél tulajdoni jogának szerzését és jogczimét okirattal támogatni képes és e mellett a telekkönyvi állásra való hivatkozással tényleges birtoklást kér: ily esetben a birtokba bocsátás iránti rendeletet, mondjuk bírói meghagyást, az ellenfél meghallgatása nélkül vélem kibocsáthatónak a tényleges birtokos ellen, a ki aztán ellent mondván birtokát birtokon belül, ellent nem mondás esetében azonban csak birtokon kívül, de mindig csak a per rendes útján kereshesse. Mert mire való az okirat, mire való a telekkönyv, ha az abban foglalt hitelesen igazolt tényeket még csak peres úton lehessen érvényesíteni?

Szóval az én álláspontom a javaslatéval merőben ellentkezik. Contradictorius eljárás csupán ott legyen, a hol a jog vitás vagy kétes; a hol azonban a követelő fél jogait a kétséget lehetőleg kizárólag kimutatja, ott legyen elég az egyoldalú fellépés és contradictorius tárgyalás csak akkor rendeltessék, ha az egyoldalulag előterjesztett kérelem folytán hozott határozatot a meg nem hallgatott fél sérelmesnek találván, az ellen fellép.

A bizonyítékok szabad mérlegelésének elvéből kifolyólag a bíróság belátásának szabad tért kellene mindenestre hagyni, hogy az, ha ennek szükségét látja, contradictorius eljárást rendelhessen akkor is, ha a fél rendelet vagy meghagyás kibocsátását kérelmezi, mikor aztán az ügy a rendes eljárás szabályai szerint lenne tárgyalandó s a bíróság tárgyalást rendelő határozata ellen jogorvoslatnak nem lehetne helye.

Az eljárás eltérő módjait tehát a sürgösségi és az ezzel rokon meghagyási eljárás képeznék azon keretben, melyet főbb vonásaiban imént vázolni szerencsém volt.

TÓTH GÁSPÁR.

A hirdetményi eljárás.¹

Positiv irányban a *jogosultságnak*, negativ irányban pedig mig inkább e *jogosultság kizárólagosságának* mint alapfeltételeknek a megállapítása illetőleg igazolása ez esetben már a dolog természetéből következőleg jelentékeny nehézségekkel van összekötve. S különösen negativ irányban teljes meggyőzően bizonyítani pl. azt, hogy végrendelet egyáltalában nem maradt hátra, hogy a felmutatotton kívül más későbbi keletű végrendelet nincsen, vagy épen hogy törvényes örökösödés esetén több öröklésre jogosított nem létezik stb., alig lehetséges.

Pedig épen ugyanazon okokból a melyek folytán az ingatlanokra vonatkozólag élők között létre jött ügyleteknél szigorubb formások irvák elő: ugyanazon okokból valamely hagyatékhöz tartozó ingatlan tulajdonjogának bekebelezését kérelmezőtől megkövetelendő, hogy kizárólagos jogosultságát a használatra előirt bizonyítékok által szolgáltatható legteljesebb foku valószínűséggel mutassa ki.

Azon tények bizonyítása, a melyekből a kizárólagos örököségi minőség következtethető, többféle uton, módon történhetik: különbözőként szabályozvák tehát az egyes tételes jogokban azon módozatok is, a melyek szerint ily esetben a bíróság a kizárólagos örököségi minőség megállapítása közben eljár s a nyert eredményhez képest tovább intézkedik.

¹ Az előző közleményt l. a 46. számban.

E módozatokat hazai jogunkban történelmi fejlődésök sorrendje szerint röviden felelmitve, már ismertettük.

A tanulmány tárgyául választott *hirdetményi eljárás*, mint e módozatok közül a jelenleg érvényben lévő, teljes átértésére semmi nagyobb mértékben képessé nem tesz, mintha azon alkotó elemeket szorgos mérlegelés alá vesszük, a melyekből az ide vonatkozó törvényes intézkedések kiképződtek; s különösen pontos s beható vizsgálat tárgyává teszszük azon mozzanatokat, a melyek a törvényhozó akaratára irányadó befolyást gyakoroltak.

Az *occasio legis* ez esetben nem a gyakorlati élet égető szüksége volt, mint rendszerint. Az ideiglenes törvénykezési szabályok 168. §-a az e célra irányuló igényeknek elég tőrhetően megfelelt. Nem is a most hivatkozott szakaszban szabályzott eljárás tökéletlensége, vagy a velejáró hátrányok szolgáltak a hirdetményi eljárás behozatalának alkalmi okául, mert e tökéletlenség s hiányosság lelkiismeretes megállapítására az érvényben léte óta lefolyt rövid időtartam nem is lehetett elegendő. Hanem, igen, alkalmi oka volt a polg. törvénykezési rendtartásnak a közvélemény hangos sürgetése folytán 1867—68-ban történt átalakítása, s azon szellem, mely az 1868: LIV. tczikk codificatorait lelkesítette s intézkedéseiknek sugalmazója volt. Motivumok nélkül adatván ki a javaslat, az ezek helyét pótló ministeri javaslat hangja e szellemet eléggé jellemzi. «Az új polgári törvénykezési rendtartás javaslata felvette mindazt a mi jó, s hasznos, az előbbiből, módosításainak pedig oly irányt adott, hogy előkészítse nehéz utját egy tökéletesebb rendszernek. *Javitva* tartja fenn a multat, s mint átvezető hid nyulik be a jövőbe.» «Annyit akartam csupán a mennyi kivihető, — írja ez előterjesztésében az akkori igazságügyminister Horváth Boldizsár — de a *legjebb* a kivihetők között. A cél, melyet ohajtok, a javítás; a cél eszköze felett ítéljenek a nemzet s a törvényhozás.»

Az új codificationalis munkálat szellemét jellemző ezen javítás utáni égető vágy s törekvésnek gyümölcse tehát a hirdetményes eljárás is, a melynél a törvényhozó *szándéka* az volt, hogy «az osztálynak a telekkönyvi intézmény megkövetelte oly módozata teremtessek meg, hogy a tulajdonjog bekebelezése lehetővé tétessék.» (A ministeri előterjesztésnek a javaslat ide vonatkozó 387. és 388-ik §-aihoz tett megjegyzése.) A ministeri előterjesztés e szavaiból azonban csak az tűnik ki, hogy valamely módozat egyáltalában szükséges volt, de nem egyszersmind az is, hogy az ideiglenes törvénykezési szabályokkal megállapított módozat rosznak bizonyult, vagy hogy a helyette ajánlott volna jobb és célszerűbb. Kiegészíti azonban e hiányt az egész munkálaton veres fonalként keresztül húzódó fentebb jellemzett szellem; mindig a lehető legjobbat!

A jó fogalma azonban minden fokozatában merőben relativ. A gyakorlati élet előtt vezérszerepet vinni hivatott tudomány előtt pedig a hirdetményi eljárás tünt fel az idő szerint e módozatok legjobbjaként, a mint e nézetnek kifejezést adott Dr. SCHNIERER GYULA, a ki a nem peres ügyekbeni eljárással akkoriban mint szaktudós foglalkozott, a *Jogtudományi Hetilap* 1867. évi folyamának több számában megjelent (s külön lenyomatban is közrebocsátott) értekezésében, mely szerint «a hagyatéki ingatlanok átíratása előtt 45 napi határidő hirlapi hirdetmény útján tüzendő ki, mely alatt minden igénylő vélt jogát jelentheti be. Ez az egyedüli mód, mely alatt az örökhagyó ingatlanait s bejegyzett telekkönyvi jogait a jelentkező örökösökre némi megnyugvással át lehet írni» s melyet eltérőleg az összes európai törvényhozásoktól a hesseni nagyhercegségben divatozó rendszer példájára ő ajánlott először alkalmazandónak.

A törvény *ratioja* ezek után világos. A birói közegeknek a kizárólagos örököségi minőség igazolása céljából rendelkezésére állott eszközök elégtelenek s hiányosak. Ezen körülmény adja meg a hirdetményi eljárás létjogát. A telek-

könyvi érdekek pedig a lehető legmagasabb biztosságot nyújtani képes eszközök alkalmazását kívánják meg. A polgári törvénykezési rendtartás codicatorai előtt ilyennek tetszett a hirdetményes eljárás. A hagyatéki ingatlanok átíratása, valamint örökhagyó egyéb telekkönyvi jogai tehát csak a kizárólagos örököségi minőség tekintetében legbiztosabb eredményt szolgáltató ezen módozat mellett kebelezhetők át az örökösökre.

A törvény *dispositioja* azonban hézagos és tökéletlen volt. A törvény ezen módozatot szabályozó szakaszainak gyarló szövegezése s azon adatoknak ugyszólván teljes hiánya, a melyekből a törvényhozó akaratát kiegészíteni lehetett volna, okozták legfőként azt, hogy az acclimatisation még keresztül nem ment ez idegen intézménnyel szemben a hazai jogélet jó sokáig teljesen eligazodni nem tudott. A 68—69-es években ez intézmény felől a hazai jogtudomány művelői részről kifejezésre jutott nézetek igen jellemzők magára az intézmény történeti fejlődésére nézve. Dr. IMLING KONRÁD egy gyakorlati eset alkalmával vizsgálat alá vevén azt, azon eredményre jut, megegyezően TÓTH LAJOS-nak a javaslat 387. §-ára lett észrevételével, hogy a hirdetmény kibocsátása nem szükséges akkor, a midőn a kizárólagos örökösödési jog az átkebelezési kérvényben már kellőleg tisztába van hozva. S mint TÓTH LAJOS mondja, ez csak oly esetekre volna szorítandó, a midőn a bíróságnak aggályai támadnának a tekintetben, hogy az örökség nem kizárólag illeti a jelentkező örökösöket.

Ezzel ellenkezőleg SCHNIERER a törvény 580. §-ának magyarázata alkalmával a törvény betűi, szavai és a dolog természetéből valamint a törvény szelleméből következtetett azon ellentétes eredményre jut, hogy «mindenkor a hányszor csak ingatlan birtoknak az örökösökre való átíratásáról van szó, a kizárólagos örökösödési jog igazolása után okvetlenül még hirdetmény is bocsátandó ki.»

Ugyanezen értelemben nyilatkozik FEKETE ÖDÖN is a *Jogt. Közl.* 1869-iki évfolyamában megjelent egy cikkében, aki fejtegetései során azon eredményre jut, hogy a hirlapi idézés még a bíróság előtti kiegyezésnél is szükséges: de az 586. §-nak az 581. §-ra hivatkozása által nyilván előfeltételzetik is. A bíróság tehát mielőtt örökölt ingatlanoknak a kiegyezett örökösök nevére leendő bekebelezését eszközölné, az 580. §. utolsó bekezdése értelmében eljárni el nem mulaszthatja. Feltétlenül szükségesnek véli a hirdetmény kibocsátását a perre utasítás után hozott ítélet után, sőt még sommás osztály esetében is.

S a *ratio legis* értelmében s annak megfelelően határozottan e nézet mellett kell lándsát törnünk. Ha a kizárólagos jogosultság legteljesebb fokú igazolására a hirdetményes eljárási módozat vezet, akkor nincsen észszerű ok reá, hogy ne alkalmazzuk minden esetben, a midőn hagyatéki ingatlanoknak, illetőleg az örökhagyó telekkönyvi jogainak az örökösökre átkebelezéséről van szó, kivéven azon esetet, ha netalán e biztossági fok az alkalmazható egyéb eszközökkel szintén elérhető, sőt túlhaladható. Pedig e két utóbbi eset egyike sem következik be a hagyatéki ingatlanok, illetőleg telekkönyvi jogoknak a hirdetményes eljárási uton kívül történő átkebelezése alkalmával.

S épen ezért, azon kérdésnek, hogy mily esetekben van hirdetményes eljárásnak helye? a gyakorlatban kiképződött s ma már általános követett megoldási módját, mely az előbb felhozott mindkét irányu nézettől eltér s mintegy azok között közép uton halad, a *tudomány szempontjából* igazolni épenséggel nem lehet.

E megoldási módozat a m. kir. Curiának mint semmitőszéknek több rendbeli elvi jelentőségű határozatán alapszik, a mely szerint: «a ptr. 580. §-ában szabályzott hirdetményi eljárás, mint ez az 578., 579., 581. és 582. §§. melletti oldaljegyzetek összevetéséből is kivehető, egyedül az önképvisel-

ltre jogosult örökösök között birói beavatkozás nélkül létrejött osztályos egyezségekre vonatkozik és az ingatlanok átadása ennek alapján kéretik; ellenben akkor, midőn az örökösödési eljárás az 560. §. rendeletéhez képest megindított és keresztül vitetett, a fenebbi 580. §. alkalmazása sem az 583. és 590., sem az 586. §. esetében nincs előírva és annál kevésbbé szükségeltetik, mivel a netán ismeretlen tartózkodású örökösök hirdetményi beidézteséről már az 576. §. rendelkezik. (*Dtár* régi folyam. X. 715., VI. 525.)

A bíróságnak a rendes hagyatéki eljárás folyamában teljesen ugyanazon bizonyítási eszközök állanak rendelkezésére a kizárólagos örökös minőség beigazolására, mint a melyeket a hirdetményes eljárásnál megkövetel. Ez utóbbi esetben ez eszközök tökéletlensége folytán azoknak a hirdetmény kibocsátása által való kiegészítése van előírva. Hogy az előbbi esetben (az 560. §. alapján folyamatba tett eljárásnál, a midőn a hagyatékban ingatlan javak is tartalmazvák) miért elégszik meg a bíróság kisebb foku valószínűséggel, mint itt ugyan azon körülményre nézve: nem tudom felfogni. Mert azon ellenvetésnek, hogy a hagyatéki tárgyalás során a felekkel való személyes érintkezés folytán alkalma van a kizárólagosság pontosabb megállapítására, mint írásbeli érintkezés mellett, az egymással egyetértő örökösökkel szemben semmi sulya s hordereje nincsen, sőt a várt eredmény még az egymással vitás lábón álló örökösöknél is nagyon problematikus. A Curia fent közölt határozatában foglalt megoldás indokainak utolsó része pedig, ha figyelembe vesszük azon lényeges különbséget, mely egy *bizonyos* és csak ismeretlen tartózkodású, s egy *lehető* örökösnek az idézése között van, nagyon kevés nyomattal fog birni.

Kétszeres érdekük ezek után FEKETE ODON előbb említett jeles cikkének végszavai ma, a midőn a gyakorlati jogélet által a törvény ide vonatkozó homályos intézkedése megállapított értelmezést nyert. «Miután az a vélemény, így szól, hogy félrendsabályt hozni a törvény nem akart, már pedig, ha a hirdetményi eljárás csupán a bírósági befolyás nélkül létrejött kiegyezés esetére szorítottatnék, tekintve, hogy ez által a bíróság előtt kiegyezett, valamint megosztott, nem különben perre utasított örökösök a nyilvánosság előtt, a hivatalosság auctoritása által mintegy elrejtetnének; — tekintve, hogy a hivatalos beavatkozás igénybevétele, — az 560. §. c) pontjához képest az illető örökösöktől függvén, már csak a hirdetési 45 nap meggazdálkodása végett is, magán uton kiegyezni igen kevesen, azok pedig, kik távollévő örökösstársaikat elhallgattatni akarják, egyáltalában nem fognának; és tekintve, hogy eképen az örökségi ingatlanok tulajdonjogának telekkönyvi átkeblezése, még a birtokbizonyítvány rendszere által nyújtottnál is ingadozóbb alapot nyerne: az 580. §. intézkedése valóban félrendsabálynál is kevesebb volna.»

A jelenleg követett megoldási módozat bírálata tehát, ezen szempontra helyezkedve is, kedvezőtlenül üt ki.

Igen természetes, hogy a megelőző fejtegetésekben nem a hirdetményes eljárás érdekében avagy ellene szándékoztam sikra szállani. Csak tisztán a tudomány álláspontjára helyezkedve fejtegettem a kérdést a nélkül, hogy egyuttal a hirdetményi eljárás czélszerűsége vagy czélszerűtlensége, előnyei vagy hátrányai szóba kerültek volna. Az intézmény rövid bírálatát a jelen dolgozat végén terjesztem elő.

A gyakorlati élet bírálatának jellemzéseül, melyet a hirdetményi eljárás körére vonatkozó többször említett megállapított eljárása hallgatag, de mégis elég világosan kifejez, e helyütt csak röviden megjegyzem, hogy a törvény szakaszának egyiránt lehető tágabb s szűkebb magyarázata közül a megszorító magyarázat értelmében való eljárást fogadta el, a melynek alkalmazása mellett a határozott rendelkezés tiszteletben tartásával ezen eljárási módozatot a lehető csekély mérvben kell igénybe vennie. S a hirdetményes eljárás intéz-

ménye, már maga e körülmény által, némileg kárhóztató itélettel van sujtva.

Az általános kérdések fejtegetésének eredményét röviden összegezve: a hirdetményes eljárás, a magyar örökösödési eljárásnak, melynek folyamában az örökös ipso jure szerzett örökjoga alapján a törvényben előirt s jogrendőri szempontból kivett eseteken kívül, önhatalmulag magán uton is veszi birtokba s kezelése alá az örökséget, egy, a telekkönyvi intézmény által megkövetelt *kiegészítő része*, a mely sem hagyatéki eljárásnak nem tekinthető, mert célja nem örökös jogigények megállapítása, osztály tétele s a hagyatéknek ennek alapjain átadása; sem pedig nem vehető az örökösödési ügyekbe való hivatalos beavatkozásnak, egyrészt mert csak a felek kértére van megindításának a helye, másrészt mert a birói tevékenység a hirdetményes eljárás keretén belől, a dolog lényegét tekintve semmivel sem terjed tovább, mint telekkönyvi jogát ruházás bármely más esetében; csak-hogy e tevékenység a dolog természetéből kifolyó s annak megfelelő más módozatok között esik meg.

Az általános elvek fejtegetése után áttérek a részletes kérdésekre, melyekkel az eddig megállapított vezérelvek s gondolatok világánál röviden el lehet banni.

(Folyt. köv.)

Dr. GAAL TIBOR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kisebb polgári peres ügyekről szóló törvény megváltoztatása.¹

MÁSODIK RÉSZ.

A TÖRVÉNYTERVEZET INDOKOLÁSA.

Mielőtt törvénytervezetem indokolásához fognék, szükségesnek tartom, a kisebb polgári eljárásról hatályban lévő törvény (1877. évi XXII. tczikk) lényegesebb hibáit elősorolni, s az által közvetve tervezetem indokolására is már legnagyobb részben rámutatok.

Csak ismétlésbe esem, ha e helyütt hangsúlyozom jogász-körökben már a törvény megalkotásakor is elterjedt azon meggyőződést, hogy ennek kedveért hiba volt eltérni azon nagy horderejű és gyakorlatilag is keresztül vitt, az 1869. évi IV. tczikkben lefektetett elvtől, mely szerint a *törvénykezés* (juridicum) a szorosan vett *közigazgatástól* (politicum) elválasztott, s melyhez közönségünk már annyira hozzá szokott, hogy ügyes-bajos dolgaiban szépen fel tudta keresni az illetékes közegeket.

Az 1877: XXII. tczikk tört legelőször e nagy elven rést, s ennek a gyakorlatban való romboló hatása már is eléggé érezhető; ma-holnap már a nép nem is tud eligazodni, mely közegek illetékesek ügyes-bajos dolgaikat felvenni és elintézni.

Az 1877: XXII. tczikk megalkotásánál a törvényhozást *hármás* intentió vezérelhetette; és pedig, hogy a kisebb polgári peres követelésekre nézve az ország lakosai: *jó, olcsó* és *gyors* igazságszolgáltatást nyerjenek.

Lássuk egyenként, e hármás cél megvan-e a törvényben, elérhető-e a gyakorlatban?

I.

A törvény elzárja a feleket a felebbezési jogorvoslattól. Ez által a jogát kereső népnek az igazságszolgáltatásba vetett bizalma alapjában meg van támadva. Az engedett semmiségi panasznak pedig, gyakorlatilag véve értelme nincsen, mert az, a per érdemében hozott határozat orvoslását nem czélozván, a jogaikat kereső feleket célja iránt tévedésbe ejti, a

¹ Az előző közleményt l. a 47. és 48. számokban.

legtöbbször természetesen azt hívnék, hogy felülvizsgált pere újabb érdemleges eldöntést nyerend. Eme hitéből azonban csakhamar kiábrándul, midőn a törvényszék a legtöbbszörre alaptalan panaszokért pénzbírsággal is sújtja. (Tapasztalatom szerint a vidéken törvényszékeink de regula bírságnak, a budapesti kir. törvényszék azonban soha, pedig a bírságnak inkább itt volna helye, mert itt van ám sok makacskodó perlekedő.)

Miután a per érdemének felülvizsgálatával a netán fenforgó alaki hibák is észrevehetőek és orvosolhatók, éppen azért a semmisségi panasznak magában véve célja nincsen, s mégis a törvény, a helyett, hogy a formaságokat a gyors ellátás szempontjából mellőzte volna, elég indokolatlanul éppen az alakítások ellenőrzését helyezte legszükségesebbként előtérbe.

A mi kevés jogérzékkel bíró köznépünk — pedig a bagatell-törvény leginkább ezek kedvéért hozatott — akár hogyan magyarázza is meg az eljáró bíró, nem tud, nem akar különbséget tenni a semmisségi panasz és felebbezési jogorvoslat között, s midőn jogorvoslattal él, azon reményben teszi, hogy a mennyiben első bírója az ő meggyőződése szerint hibásan ítelt, a felsőbb bíró vagy megváltoztatja azt, vagy pedig helyben hagyja, s a két bíróság határozata mellett, az igazságszolgáltatásba vetett mulatlan bizalmánál fogva, ügyének helyes ellátására nézve, mindenestre teljesen megnyugszik; most azonban azt tapasztalja, hogy pere érdemileg fölül sem vizsgálják, s mert orvoslásért panaszkodott, büntetettik is.

Ime, a törvény mily fonák célt ért el a nép egészséges jogi meggyőződésével szemben. Ebből tehát az a következtetés, hogy vagy egyáltalában semmi jogorvoslatnak nem kellett volna helyet adni, vagy ha igen: felebbezésnek és nem semmisségi panasznak. Támogatja ezt az 1881: LIX. tcz. is, mely a semmisségi panaszt, mint külön jogorvoslatot elvetette, s egyidejűleg a semmitőszéki forumot is megszüntette. A bagatell-ügyeknél való további fentartása tehát anachronismus. Véleményem szerint azonban *felebbezésnek* a kisebb polgári pereknél is helyet kell adni, és pedig az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megszilárdítása és azon célból, hogy az első bíró előfordulható emberi tévedései orvosolthassanak. Ritka bíró az, — beszélek mindig szakértőről — a ki kisebb polgári pereknél lényeges formahibát kövessen el, ellenben a per érdemében érvényesíthet ferde felfogást, s így hozhat elhamarkodva ítéletet, melyről tán a kimondás, vagy meghozatal után meg is győződhetik, s a felebbezési jogorvoslat kizárása folytán nincs többé azon helyzetben, hogy jobb meggyőződése javára, ha hibáját, tévedését önmaga helyre már nem is hozhatja, a felsőbb közegek tennék jóvá, a közönség jogos várakozásának megfelelően. A törvénynek ezen intézkedése régi meggyőződésem szerint is: *tévedés*.

Mit mondjunk a törvénynek azon részéről, mely husz forintig a kisebb perek ellátását kizárólag a községi előjárók hatáskörébe utalja? A törvény eme része nagy községekben úgy a hogy, talán végrehajtható, de kisebb községekben (Felvidék, Erdély), melyek nagy részében, ha van, csak a pap és kántor tud írni és olvasni, végrehajthatlan mai napig is.

Ugy intra parenthesis meg kell ám jegyezmem, hogy a főváros községi bíróságai sem állanak ám a bagatell-ügyek ellátását illetőleg valami dicsérendő lábon, különösen áll ez a VI. és VII. kerületi előjáróságokról. Ezeknél a községi bírósági eljárás csupa formalitással törpült. Er-á rá = fogd rá módján minden ügyben kitölti ezt a blanquettet, hogy a főeskü általi bizonyítási módot törvény szerint nem állván hatáskörében alkalmazni, *felperes keresetével elutasítatik*. A jbiróságnál sül aztán ki, hogy más bizonyíték is állott rendelkezésre. Az is a leggyakrabban és sokszor kiderül,

hogy a községi bírósági ítélet szerint alperes van marasztalva, holott felperes felebbezte a dolgot, s elmondja, hogy bizony a községi bíróságnál panaszával elutasítva lett, azért appellált. Szóval minden lelkiismeretesség nélkül össze-vissza blanquettázzák ez ügyeket, s ezért a VI—VII. ker. kir. jbiróságnál a bagatell-ügyek legnagyobb részét, mintegy $\frac{2}{3}$ -ad részét a kerületi bíróságoktól felebbezett ügyek képezték.

Visszatérve azonban a vidékre, ott az állapotok türehtetlenek, mert ott sok helyütt egyáltalán nem szolgáltatják ki az igazság. Sok oly esete volt e sorok írójának vidékenléte idejéből, a midőn ügyfelek azzal a panaszszal jöttek eléje, hogy X. vagy Y. községi bíró 20 forintig terjedő ügyét felvenni sem akarja, nem hogy eljárást tudná. Szomorú kötelességgel kellett őket azon közegekhez utasítani, mely közegek a községi előjárók felett felügyeleti és fegyelmi jogot gyakorolnak.

Más esetekben pedig, ha az ügyet fel is veszik, a meg nem elégedő félnek bizonyítványt adnak, végzéseket hoznak, sőt az is előfordult, hogy kihágási ügyben a körjegyző ítéletet hozott, s mint felebbezettet a járásbíróhoz terjesztette fel, úgy, hogy nincsen tisztában az ember, mosolyogjon vagy bosszankodjék-e az ily együgyűség felett.

Hogy a törvény életbe léptetése után egy vagy két évre is milyen fogalmakkal bírtak a községi előjárók a törvényről és saját hatáskörükről, ide iktatok a sok közül, két községi bizonyítványt, melyeket véletlenül megőriztem.

Az első szóról szóra ekként hangzik:

«1879. sz. Hivatalos bizonyítvány (meg nem jelenés esetében). Halászi község békebírója részéről hivatalosan bizonyítatik: miszerint Verecselli Mihály kovács munkáért *követtel* szinte Végh János községi lakos *Ellen* 22 frt 22. — által ellen e község békebírója előtt 22 frt 22 kr. követeleése végett támasztott keresetének tárgyalására, a községi békebírósnak 1879. szám alatti idéző végzésével személyes megjelenésre megidézettvén ugyan, de a fent nevezett panaszlott fél a tárgyalásra kitűzött határidőben ezen község békebírója előtt megjelent *elnem fogatta a munkát beösméri*.

Miről a hivatalos bizonyítvány panaszlónak kiadatik — kérelmére — perének rendes utoni megindíthatása tekintetéből a *pts.* 480. §-a értelmében a községi békebírósnak által kiadatik határozatott. Kelt Halászi, 1879. évi ápril hó 25-ik napján. — Nagy Pál bíró s. k. Debrei János, törvény-községi bíró. P. H.»

Ezen gyarlóan szerkesztett nyomtatott blanquette tehát még kitöltve sincsen becsületesen, — az ügy számát elfeledték oda tenni, az előjáróságnak pedig a törvény életbe léptetése után másfél évre fogalma sincsen arról, hogy a 20 frtig terjedő ügyeket teljesen ellátni tartozik, s az ezen felüli összegek már bírói hatáskörébe nem tartoznak.

A *másik* bizonyítvány lakonikus rövidségű, *irott* és következőleg hangzik:

«Bizonyítvány! Hogy Lenner Andrásné, *sipeki* lakos a község bírósága előtt megjelent, és *keresetét* elő *atta*, hogy néki *rimóczi* lakos Barát János *adóssa* 9 frt 60 kr, de se tanu sem pedig kötelezővel igazolni nem tudta az *illető* pedig végkép tagadja, így tehát *felsőbb bírósághoz utasítatik*. Rimóczi, 1879 november 30-án. Balás Ferencz bíró s. k. Balás János esküdt s. k. Benkó János esküdt. s. k. P. H.»

Ezek tehát bizonyítják, hogy a községi előjáróságok nagy részének még az 1868. évi 54-ik tczikkben foglalt községi bírósági eljárásról is alig volt fogalma, az 1877. évi 22-ik tczikkkel megteremtett községi bírósági eljárást pedig meg sem értik. — És ez ez oka annak, hogy a sok kis községgel bíró vidékeken 20 frtig a hitel teljesen megszűnt, vagy pedig a nép, a jó tanácsadók (?) közvetítésével a törvényt játsza ki, *már is nagy számban forogván a 20 frtig terjedő váltók*.

A törvény, melylyel foglalkozunk, azt mondja (9. §.),

hogy a szolgabíró és járásbíró (albíró) a kisebb polgári perek azon részében, melyek a községi bíraskodást meghaladják, járásának egész területén, egyenlő hatáskörrel gyakorolja a bírói hatalmat. Ezen intézkedés, míg egyrésztől szükségtelen volt, nagy tévedés is. Csak egy példával szolgálok.

A panaszos fél megjelenik a járásbírónál, s azon kérdést intézi hozzá, vajon a községben székelő szolgabíró is, fel van-e jogositva a kisebb polgári perek ellátására; az illetőt igenlőleg felvilágosítván, a fél, azon kijelentéssel, hogy neki a szolgabíró *jó ismerőse*, a bejelentett ügyet felvételni nem kéri. De, nem fordulhat-e elő számtalanszor, hogy egyforma jogi természetű ügyek két különböző, de egyforma határ- és illetőségi körrel bíró közegek által különböző ítélettel láttatnak el, s ezek orvoslására még csak egy *egységes* felebbezési forum sem állítottatott fel.

Az eddigiekből tehát eléggé kitűnik az, hogy az oly törvény, mely a követelések nagy részére nézve a törvényes ellátást ugyszólván lehetlenné teszi, mely az anyagi jogorvoslat használatát meg nem engedi, s ez alaki jogorvoslatnak engedélyezésével a népnek az igazságszolgáltatásba vetett romlatlan bizalmát alapjában megrendíti, sőt mint illusztráltak, még demoralizáló hatása is van, jó nem lehet, s így az ezek szerint való igazságszolgáltatás sem.

SERLY ANTAL,
budapesti k. albíró.

(Folyt. köv.)

Vagyonátruházások utáni mérsékelt illetékek.

Ily cím alatt, a *Jogtudományi Közlöny* 39-ik számában megjelent cikkemre, Dr. SCHULEK KÁLMÁN budapesti ügyvéd ur, a 44-ik számban válaszolva, helyesnek állítja, hogy az általam felhozott első esetben jelzett vagyonátruházás után 4^{3/10} százalékos illeték szabott ki.

Az állítja Dr. S. K. ur, hogy csakis az illetéki díjszabás 95. tételének 4-ik jegyzetében foglalt intézkedés figyelmen kívül hagyása, vezethetett. oly következtetésre, miként, a kincstári illetékek, a felhozott esetben 4^{3/10} százalékban lett megállapítása törvényellenes. Ezen feltevés ellenében ki kell jelentenem, hogy az említett *«jegyzet»* létezéséről nem csak bíráló ur szives figyelmeztetése folytán vettem tudomást. Ismertem azt már cikkem megírása előtt — sőt jóval előbb — is, de nem hivatkozhattam reá, mert az általam közlött esetről érvényt és alkalmazást nem nyerhet, s hogy plausibilisnek a kir. pénzügyigazgatóság és azon időben harmadfoku hatóságként szereplő pénzügyministerium sem tekintette, nyíltan kifejezve van végzésük indokában, mely szerint a mérsékelt illeték alkalmazásba vehető azért nem volt, mivel a birtokváltozás közelsége a telekjegyzőkönyvben feltüntetve nem lett, már pedig: «az illeték-díjjegyzék 95. tétel C. 6. pontja szerint csak azon birtokváltozások vehetők figyelembe, melyeket a *telekjegyzőkönyvek is* kitüntetnek.» Csupán ennyiből — s nem többől — áll az elutasító határozat megokolása, már pedig ha az a bizonyos 4-ik *«jegyzet»* a pénzügyigazgatóság és pénzügyministerium által is igen jól ismert — általam közlött — esetben plausibilis lett volna, fel nem tehető, hogy hivatkozás nem történik vala reá. Ha tehát nem történt reá hivatkozás, kétségtelen, hogy a másod és harmad foku hatóság is kizártnak tekintette ezen, már többször említett *«jegyzet»*-nek jelen esetbeni alkalmazhatóságát, és pedig igen helyesen, mert ezen *«jegyzet»*-ben, «a hagyatéki bíróság által, vagy közbenjárásával, avagy helyben hagyásával» történt eladásokról tétetik említés. Ámde az általam felhozott eset röviden ez: «Gy. J. megvétel, P. J. és P. A. kiskoruktól, az ezekre örökösödési jogcímen szállott ingatlan szabad kézből». Ezen jogügylet érvényéhez tehát nem kívántatott a hagyatéki bíróság beavatkozása, «közbenjárása» avagy «helybenhagyása». A hagyatéki ügy szabadon folyt a maga medrében s egyáltalán nem lett complicálva a kérdéses adásvételi jogügylettel, a mely ügy-

letről készített szerződés egyik pontjában határozottan ki is jelentetett, hogy: « *mivel vevő tulajdonjoga, csakis ezen szerződésnek, kiskoruk érdekében, gyámhatóságilag lett jóváhagyása s az eladott ingatlanból jelenleg P. D. tulajdonul bejegyzett fele résznek a kiskorú örökösök nevére lett átírása után lesz bekebelezhető, ezen szerződés joghatálya a most jelzett feltételtől tétetik függővé.*» Ezek szerint tehát előbb a hagyatéki ügynek letárgyaltatnia, s a hagyatéki javaknak, örökösök részére bíróilag átadatniok kellett, s csak ezek megtörténtével volt a tulajdonjog, szabadkézből vevő: Gy. J. javára bekebelezhető, mindaddig pedig a szerződés joghatályává nem vált, s az eladott ingatlan eladó örökösök birtokában maradt. Hogy tehát az általam felhozott esetben, örökösök e címen szerzett tulajdonjogának feltüntetése nélkül, a vett ingatlan, örökösökről egyenesen, a szabad kézből vevő nevére iratott át, oly szabálytalanságot képez, mely a telekkönyvi rendelet 71. §-ának rendelkezésébe is ütközik, kimondva lévén itt, hogy: «bekebelezésnek vagy előjegyzésnek csak azon esetben van helye, ha az, a ki ellen valamely jog szerzése, átváltoztatása, vagy megszüntetése kieszközölendő, a kérvény benyújtása idejékor, mint a jószág tulajdonosa, bekebelezve vagy előjegyezve van, vagy legalább *egyidejűleg bekebelezetetik vagy előjegyeztetetik.*» A tulajdonjognak tehát örökösökről, a bíróilag elismert örökösökre, s ezek — mint szabad kézből eladókról — a szabadkézből vevő: Gy. J. nevére való bekebelezetése, korántsem «telekkönyvi manöver», hanem igenis correct és törvényszerű eljárás lett volna. Ezen kérdés különben nem egyedül a kincstári illeték megszabása tekintetéből bir fontossággal, érinti ez a hitelezők érdekeit is, a kiknek az 1855. december hó 15-én kelt telekkönyvi rendelet 74. §-a megengedi, hogy az örökösök elleni követeléseiket, a hagyatéki ingatlanokra, a bírói átadás megtörténte előtt is bekebelezethessék, oly fentartással, hogy ezen bekebelezés, a hagyatéktárgyalásnál előforduló igényekre nézve sérelmes nem lehet. Már most mi értelme van az ily zálogjogi bekebelezésnek, ha az öröklött ingatlanhoz, az örökös tulajdonjoga bejegyezve nem lesz és így az osztrák polgári törvénykönyv 431. §-a értelmében tulajdonjogot sem nyer, hanem a hagyatéki ingatlan átíratik örökösökről egyenesen — tehát az örökös mellőzésével — az örökös vevője nevére. Azt csak nem mondja, ugy hiszem, Dr. S. K. ur, hogy az ily zálogjogi bekebelezés hatálytalan, s mint ilyen hivatalból törlendő; mert hiszen az adós, örökösül bíróilag is elismertetik, s az ő vevőjének igénye a hagyatéki tárgyalás keretébe nem tartozik, oly joghatálylyal meg egyáltalán nem bir, hogy a jóhiszemű hitelezőnek, — ki habár fentartással is, de zálogjogot szerzett, — praëjudicálhatna. Ámde hogyan képzelhető, feltétlen érvényű zálogjog, ha az, ki ellen ezen zálogjog szerzettetett, a jelzáloghoz, telekkönyvileg bejegyzett tulajdonjoggal soha sem bir, mert a birtok az ő mellőzésével, egyenesen vevője nevére iratott át, az örökösökről. Ez aztán a «telekkönyvi manöver». Azt vetheti ellen Dr. S. K. ur, hogy az óvatos vevő ily esetben a vételárat rendesen — legalább egészben — le nem fizetvén, az eladó örökös hitelezője arra vezethet végrehajtást. Tegyük már most fel, hogy az eladó örökösnek van két hitelezője, egyik lefoglalja a hátralékban lévő vételárat, másik ellenben, a telekkönyvi rendelet 74. §-a alapján zálogjogi bekebelezés által biztosítja követelését. Már most vajon melyik hitelező járt el okosabban? Szerény véleményem szerint az utóbbi, mert a vevő tehermentes birtokot vásárolván, jogositva van a tehermentesnek megfelelő összeget visszatartani mindaddig, míg az törölve nem leend, vagy pedig ezen bekebelezett adósságot a vételárból kifizetni, s a tehermentesítést így eszközölni; a ki pedig az 1881. LX. tcz. 79. §-a alapján a vételári követelésre vezetett végrehajtást, meg kell elégednie azzal, a mi a zálogjoggal bekebelezett adósság kielégítése után netalán fenmarad.

A most itt előadottakból kifolyólag — nézetem szerint — Dr. S. K. ur *«jegyzeté»*-nek legfeljebb is azon esetben lehet alkalmazhatósága, ha a hagyatéki javak árverésen adtaknak el, mely esetben bíráló ur sok szakavatottságot tanúsító cikkében kifejtett véleményét egészen helyesnek elismerem, de más esetben nem, s nem különösen az általam közlött cikkben felhozott *«első esetben»*; annyival is inkább, mert az illetéki díjszabás 95. tételének C) a) pontjában, világosan kimondva van, hogy a tulajdonjog megszerzésének időpontját nem a telekjegyzőkönyvbe történt bejegyzés, s nem is a tényleges birtokba vétel ideje, hanem, — ha a vagyónátruházás örökösödési jogon alapszik, — az örökgyógyó halálának napja állapítja meg; fen kell tehát tartanom előbbeni cikkemben kifejezett azon véleményemet, hogy a közlött *«első esetben»* is csupán $1\frac{3}{10}$ százalék volt szabható s hogy nem lehet igazságos és méltányos csakis azon birtoknátruházási időpontot venni figyelembe, melyet a telekjegyzőkönyv kitüntet.

ALEXANDER.

Különfélék.

— A főispáni jogkör és a bíróságok. Lapunk zárta után a következő sorokat vettük:

A törvényhatóságokról szóló javaslat 54. §-ának második és harmadik bekezdése úgy a sajtóban mint jogászörökben azt az értelmezést nyerte, mintha ezzel a bíróságok a főispánok felügyelete alá helyeztetnének és a főispánok hatásköre a bíróságokra is kiterjesztetnék. Ezzel szemben utalás történt a javaslat indokolására (Törvényjavaslat 47. l.), amely ezt a felfogást határozottan kizárja, de sőt magának a hivatkozott szakasznak szövege is az ellenkező felfogás mellett szól. Az előbbi nézet a javaslatban használt *«állami közeg»* kifejezésben találja támpontját. Támogatni látszik ezt a felfogást a javaslat 90. §-a is, amely a mellett, hogy a törvényhatóságok rendezéséről és a községekről szóló törvénycikkeket hatályon kívül helyezi, még egy általános kifejezéssel *«minden egyéb, a jelen törvénnyel ellenkező törvényt»* hatályon kívül helyeztetnek mond.

E sorok írója azon nézetének ad kifejezést, hogy a javaslat intentiója a jelzett irányu nem lehet. De azzal az izgatottsággal szemben, a melyet az ellentétes magyarázat keltett, czélszerűnek látszik foglalkozni azzal, hogy jövőben a törvénynek netalán felmerülhető téves magyarázata kellő szövegezés által kizárassék.

Kétségtelen ugyanis, hogy ezen kifejezés *«állami közeg»* a bíróságokat is magában foglalja. Törvényeinkben ezen kifejezések értelme nem tűnik ki kellő határozottsággal. Mig egyrészt szigorú elhatárolásával találkozunk a bíró fogalmának, másrészt ismét a bíró mint államhivatalnok tüntettetik fel. Az 1871. VIII. tcz. különbséget tesz a bírák és bírósági hivatalnokok közt, és jellemző hogy ugyanazon törvénycikknek 2. §-a a tett különböztetést nem viszi felismerhetően keresztül. Az 1881. LX. tcz. §-a különbséget tesz álladalmi tisztviselők és hivatalnokok közt, és ezen fogalom alá a bírák és bírósági hivatalnokokat is sorolja. Az állami tisztviselők nyugdíjazásáról szóló törvény 64. §-ának fogalmazása is azt látszik mutatni, hogy a törvényhozás állami tisztviselő alatt a bírót és bírósági hivatalnokot is érti. A büntető törvénykönyv 164. §-ában *«hatóság»* elnevezés alatt úgy a közigazgatási hatóságokat, mint a bíróságokat érti, és csak a *«közigazgatási hatóság»* elnevezés alól veszi ki a bíróságokat.

Ezen törvényekből arra az eredményre kell jutni, hogy a bíróság és az állami hivatalnok fogalmának elhatárolása törvényeinkben nincs kellően keresztülve, és hogy az *«állami közeg»* kifejezés jogszerűen a bíróságokra, de kétségtelenül a bírósági hivatalnokokra és az ügyészekre volna értendő, mert ez utóbbiak — bár részükre törvényileg kivételes állás biztosítottatik — az állami hivatalnok fogalma alá esnek.

Az ellentétes magyarázat még abban is kereshet támpontot, hogy a főispán a javaslat 54. §-a értelmében mint a *«kormány»* bizalmi férfia tüntettetvén fel, kormány alatt pedig a törvényileg elismert ministeriumok úgy egyenként mint összesen értetvén, azon felfogás juthatna érvényre, hogy ezen fogalom meghatározásból folyólag a főispán egyuttal a m. kir. igazságügyministeriumnak törvényileg elismert organuma, tehát maga e ministerium a főispán útján gyakorolná a kérdéses jogot.

Hogy a törvénnyel szemben netalán érvényesíthető ezen magyarázatoknak eleje vétessék, czélszerűnek látszik a szöveget teljes szabatsággal megállapítani, s ennek nem az 54. §-ban, hanem az átmeneti intézkedésekben volna helye, t. i. a 90. §-ban határozottan ki kellene emelni, hogy az 1869: IV. törvénycikk, valamint az 1871: VIII. tcz. 5. §-a és az 1871: XXXIII. tcz. 5. §-a érvényökben érintetlenül hagyatnak. Mert azon elvet, hogy a közigazgatás a bírászkodástól elválasztatik, a javaslat — bármi értelmezés adassék is annak — nem érinti; a sulypont a felügyeleti jog miként gyakorlásában fekszik, és minthogy ezen felügyeleti jog az 1871. VIII. törvénycikkben félreismerhetetlenül meg van jelölve és el van határolva, és mint felségjog csakis a felelős igazságügyminister által gyakorolható, minden kétely el lesz fojtva, ha ennek kifejezés fog adadni. Az 1869: IV. tcz. változatlan fentartásával pedig annak kimondása szándékoltatik, hogy a bírák kinevezésére az idézett tcz. 3. §-a és az annak alapján kifejlesztett alkotmányos gyakorlat addig is, míg a bírói kinevezési és előléptetési rendszer törvényileg szabályoztatni fog, érintetlenül marad, tehát azon felfogás, mintha a főispán a javaslat értelmében ezen állásokra nézve candidationális joggal birna, csirájában el van fojtva.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

— Magyarország halálbüntetési statistikája a büntető-törvénykönyv életbeléptetése vagyis 1880 szept. 1-je óta 1885 decz. 1-éig:

Év	A Curia által halálra ítéltetett	Kivégeztett	Végrehajtás előtt meghalt	Kegyelmet nyert
1880 (4 hó)	1	—	—	1
1881	11	4	2	5
1882	6	2	1	3
1883	8	5	—	3
1884	17	7	—	10
1885	13	6	—	7
Összesen	56	24	3	29

Kitünik ezen adatokból, hogy a halálítéletek száma az utóbbi két évben aránytalanul emelkedett. Mig az előző három évben összesen 25 halálítélet mondatott ki, addig az utóbbi egy év és 11 hónapban 30. A kedvezelmések az egész öt évi időszak alatt megtartották az elítélésekhez viszonyítva ugyanazon arányszámot; évről-évre a halálra ítéltnek valamivel több mint fele nyert kegyelmet.

— A m. kir. Curiához beérkezett november hóban 408 polgári, 59 váltó, 2 urbéri, 579 bűnvádi, 59 fegyelmi, 26 felszólamlási, összesen 1133 ügy; elintéztetett 771 polgári, 130 váltó, 8 urbéri, 770 bűnvádi, 46 fegyelmi, 42 felszólamlási. összesen 1767 ügy; e szerint az elintéztések 634-el mulják felül a beérkezett ügyek számát. A hátralék összesen 5656, mely összeg összehasonlítva az előző év hason időszakával 1036 hátralék-többletet tesz ki.

— Wach, a lipcsei egyetem tanára a napokban bocsátotta közre a polgári perrendtartás kézi könyvének első kötetét. A német perrendtartásról elterjedt nézetek tisztázásához e mű lényegesen hozzá fog járulni. Érdekes a mit szerző az előszóban mond a német perrendtartás ellen megindult kritikai hadjáratról: *«Die wegwerfenden Urtheile sind mehr und mehr verstummt, und wenn sie jetzt noch vereinzelt mit grosser Schärfe auftauchen, so trifft sie der Vorwurf der Voreiligkeit und der vielfachen Verkennung des Grundes hervorgetretener Mängel. Diese wurzeln vielmehr in der unrichtigen Handhabung des Gesetzes, als in ihm selbst. Wie die Bildung neuen Rechts nur langsam reift, wenn sie gedeihen soll, so müssen wir in Geduld seinem Verständniss und Einleben Zeit gönnen.»*

A kir. tábla határozatai bizonyos esetekben további jogorvoslat tárgyát nem képezhetvén, felmerült annak szüksége, hogy e határozatok lehetőleg a nyilvánosság elé hozassanak s így meg legyen adva a lehetőség a két legfőbb bíróság gyakorlatának egybevetése útján ellenőrizni, vajon nem eredményezett-e ezen intézkedés a gyakorlatban ellenmondásokat. Felen számunk mellékletén megkezdjük a budapesti királyi tábla határozatainak rendszeres közlését. A határozatok kiválasztására és formulázására a szakbeli publicistika veterán tagja Szokolay István ur vállalkozott.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Fgyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 lrt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A birói függetlenség. EÖTVÖS KÁROLY-tól. — A főispáni jogkör és a bíróságok. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — Egy észrevétel a közjegyzői novellához. Dr. MARKÓ SÁNDOR kir. közjegyzőtől. — A polgári peres eljárás reformjáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A pactum reservati domini hatálya. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV egyetemi magántanártól. — A telekkönyvi törvényjavaslat és a községi jegyzők. H-k 7-s akna-rahói ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Felsőbíróági elvi jelentőségű határozatok. Közli Dr. JANCSÓ GYÖRGY kir. táblai fogalmazó. — Curiai Határozatok. — Védbeszéd gyilkossággal és rablással vádolt Vég Ágnes bűnyűgyében, tartotta 1885 decz. 1-én dr. VISONTAI SOMA budapesti ügyvéd. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói függetlenség.

Nem a köztörvényhatósági javaslat 54. §-áról akarok tüzetesen szólni. Pár hét óta az «Egyetértés» hasábjain gyakran szellőztettem a kérdést s a komoly és általános érdeklődés felköltéséhez tán némi sikerrel járultam. Maga a kérdés a *győri* ügyvédi kamara előtt fekvő indítványban s a fővárosi *ügyvédi kör*nek mesteri kézzel irt feliratában teljesen, vagy legalább *csaknem* teljesen ki van merítve.

Mindenek előtt röviden jelzem, hogy e feliratot mennyiben vélem hézagosnak. Talán rosszul is használok a «hézagos» szót, mert hiszen e felirat tökéletesen bebizonyítja a törvényjavaslat helytelen, káros, sőt veszedelmes voltát s célja nem is volt egyéb. Azonban én óhajtottam és nem egy tekintetben célszerűnek véltem volna, ha a felirat még tüzetesebben s a gyakorlati élet igényeire utaló még gazdagabb érveléssel tüntette volna ki, hogy a *birói függetlenség* intézményeire s ezek sérthetlenségére nemcsak a birói kar tekintélyének és méltóságának, hanem sokkal inkább az igazságszolgáltatásnak s ekként a társadalomnak érdekében van szükség. Hiszen ennek érdekében kell óvnunk nemcsak intézményekkel, hanem a közfelfogás nemesítésével is a birói kar tekintélyét és méltóságát.

Továbbá célszerűnek véltem volna, hogy az *ügyvédi kör* mutassa ki, hogy a törvényjavaslat úgy a hogy előterjesztett, elvégre az ügyvédi kar állásának lealázására, ez állás szükséges és jótékony tekintélyének csökkentésére is irányul. Hiszen a birói és ügyvédi kar — bármily megkülönböztetést tegyen is e kettő közt a nagy közönség — egy és ugyanazon célra munkál s okos és korszerű igazságszolgáltatás egyik nélkül csak úgy nem képzelhető, mint másik nélkül. Mihelyt pedig megengedtetnék a főispánnak s *kivált az új főispánnak* a helyi igazságszolgáltatás menetére bármi czimen a befolyás: az ügyvédek és működéseik is azonnal különböző czimeken a főispáni hatalomkörbe sodortatnának be.

Célszerű lett volna az új főispáni állás egész alkatát, hatalmi és működési körét, eljárásának alakosságait s felelősségtelen ténykedésének a felelősség mellett vezetett egyéb intézményekbe való belejátszását egy jól kidolgozott rendszeres képben előállítani, hogy mind a kormány, mind a törvényhozás, mind a nagy közönség tisztán lássa, hogy mi az az intézmény, melyet az 54. §. felállítani törekszik. Meg vagyok győződve, e kép minden komoly férfuban ellenállhatatlanul ama meggyőződést keltette volna fel, hogy a *birói függetlenség* intézményeit, ha eddig meg nem volnának vagy hézagosak volnának, *épen az új főispáni intézmény ellenében kellene szigorú gondossággal felállítani s kiegészíteni.*

E felfogás megvilágítására épen alkalomszerű az a pár nap előtt felmerült eset, melyben egy főispán egy fővárosi ügyvédet előzetesen elfogatott és letartóztatott.

Lehet, hogy az ügyvéd vétkes; lehet, hogy ártatlan. A főispán jól tudja, hogy a büntető ügyekben kik és hol székelnek az illetékes vizsgáló és ítélő bírák s hogy az előzetes letartóztatás miként s mely esetekben s miféle közegek hozzájárulásával rendelhető el. De a főispán a rendes közegeket mellőzi s az ügyvédet *egy teljesen illetéktelen szolgabíró közbenjöttével* fogatja el, mellőzve a rendes bíróságot és ügyvédséget.

Már most képzeljük el az új főispáni hatáskört a maga felelősségtelenségével és sok tekintetben titkosságával; képzeljük ehhez a javaslat 88. §-át, melyben ki van mondva, hogy a tisztviselő olyan cselekményért, melyet illetékes felsőbb hatóság tett kötelességévé, felelősségre nem vonható: vajon a társadalom jogbiztonsága nem lenne-e a feleletre nem vonható új főispán önkényének kiszolgáltatva, ha vele szemben, sőt épen az ő hatalomteljességének érdekében még a *birói függetlenség* is megcsorbítottatnék?

Végül célszerűnek véltem volna, hogy a *birói függetlenség* megóvása érdekében ne csak az 1869 óta alkotott intézmények természetéből, hanem a harminczas és negyvenes évek nagy alkotmányi küzdelméből is merítenek érvek. Az *országgyűlési ifjak pere*, WESSELÉNYI-nek és KOSSUTH-nak meghurczoltatása, DEÁK-nak a birói függetlenség érdekében akkor tartott beszédei a hatalmas érvek bő forrásai gyanánt tekinthetők e kérdésben is.

Nem szeretném, ha félreértenének. A *győri* indítvány s az *ügyvédi kör* felirata minden szakembert és minden tudományosan mivelt embert teljesen meggyőz a kérdés természetéről. De én óhajtanám, ha e kérdés iránt az ország nagy közönsége is melegen érdeklődne. Ez érdeklődés fölkelésére pedig semmi érvelés nem alkalmasabb, mint az, mely nemzeti felébredésünk viszonyaiból s a nagy alakok személyének közeléből vétetik. S a mint én ismerem a parlament személyi viszonyait: ily érvelés hat legjobban a parlament többségére is, e többséget ezuttal általában s nem pusztán a *szabadelví* párt keretében érte.

Nem tudom: szükség lesz-e arra, hogy e kérdésben az összes ügyvédi kamarák szót emeljenek. Ha szükség lesz: szót kell emelniök. És pedig minél gyorsabban és minél erélyesebben. Különben sem helyes, hogy minden nagy, komoly eszmecsere csupán a parlamentben támadjon és végeztessék. A parlament elvégre sem a legalkalmasabb eszköz az eszméknek és elveknek mérkőzésére. Ott pártok és érdekek harcolnak. Az igaz, hogy a pártok elveket s az érdekek eszméket képviselnek, de főleg csak jelszó gyanánt. A parlament küzdelmében főszerepük az egyéneknek és a szenvedélyeknek van. A sajtó higgadt közegei s a szaktestületek sokkal alkalmasabbak az elvek és intézmények kérdéseit tisztán állítani fel s fejteni ki.

TISZA KÁLMÁN min. elnök urnak a parlamenti bizottságban tett kijelentése s ezen kívül sok más jelenség azt bizonyítja, hogy a kormány a törvényjavaslattól eltérve, lemond arról,

hogy a főispán a bírák eljárását ellenőrizhesse s

hogy a főispán egyes bíraktól vagy bíróságoktól konkrét esetekben felvilágosításokat követelhesen.

De még mindig ragaszkodni látszik ahhoz, hogy a főispán a bírói előléptetések s új kinevezéseknél irányadó véleményt adhasson.

Ebben is nagy veszély rejlik a bírói függetlenségre s az igazságszolgáltatásra vonatkozólag. S a sajtónak és az ügyvédi kamaráknak ez ellen is következetesen tiltakozniok kell mindaddig, míg a kormányt s a parlament többségét jobb belátásra nem bírják.

Igaz, hogy semmiféle intézményi függetlenség nem biztosítja az egyéni függetlenséget, sőt szükségképen nem is vonja maga után. És az is igaz, hogy a kormánynak mindig módja és alkalmja lesz előléptetések és új kinevezéseknél a főispán véleményét is kéz alatt meghallgatni.

De — sok egyéb októl eltekintve — *már ennél fogva sincs arra semmi szükség*, hogy a főispánnak ily joga és hatásköre codificáltassék s ekként rendszeressé és categoricussá tétessék.

Egyébiránt a kormány mostani gyakorlatából különösen TISZA KÁLMÁN min. elnök ur által vont érvelés szükségképen fölkelte azt a jogosult óhajt, vajha a *bírói függetlenség* minél előbb kiegészítették *legalább a gyakorlatban* akként, hogy új kinevezések és előléptetéseknel a bíróságok véleménye és kijelölése tekintessék irányadónak. A kormány mostani gyakorlata is e téren folytonos sérelme a modern bírói függetlenségnek s helyenként és esetenként felette hátrányos az igazságszolgáltatásra.

EÖTVÖS KÁROLY.

A bírói függetlenség ügyében megindult mozgalom kezdeményezőjének észrevételeit az Ügyvédi Kör kétség kívül figyelembe fogja venni. A javaslat elleni actió lényegesen nyerne hatályosságban, ha az országosan körözendő felirati tervezet kiterjeszkednék azon szempontokra, melyeket EÖTVÖS KÁROLY ur felsorol.

GÜNTHER ANTAL t. munkatársunktól a következő sorokat vettük:

Komolynak és őszintének hittük a miniszteri nyilatkozatot, melylyel a köztörvényhatóságokról szóló törvényjavaslat a képviselőház elé terjesztetett. Azt mondtuk legutóbbi cikkünkben, hogy ha «komoly és őszinte, a mint feltenni illik és kell, a mit a kormány a törvényjavaslathoz csatolt indoklásban mond,» akkor legkevésbé a kormány félhivatalos lapjához illik «oly felfogásnak adni tápot, mely egyenesen a kormány jóhiszeműségét támadja meg.» Nyíltan kifejeztük, hogy nem hiszszük ezt s azon meggyőződésünknek adtuk kifejezést, hogy a belügyminiszter akkor, midőn a törvényjavaslat a képviselőház bizottsága által tárgyalatik, meg fogja mutatni, hogy «jobban tudja honorálni az indoklásban foglalt miniszteri szót, mint azt saját pártjának cikkirói teszik.»

Azok után azonban, a mik a képviselőház közigazgatási bizottságának utóbbi ülésében történtek, a hol a belügyminiszter kijelentette, hogy a főispánok hatásköréről szóló 54. §. a bíróságokra kiterjed, kénytelenek vagyunk bevallani, hogy tévedtünk.

Ma már kétség sem foroghat fen az iránt, hogy a kormány a főispánok jogkörét a törvénykezés terére is ki akarja terjeszteni. A miniszterelnök ugyan határozottan kijelentette a bizottságban, hogy a bírói függetlenséget bármi irányban megszorítani nem szándékozik s a Nemzet e miniszteri nyilatkozat interpretatiójára azt mondja, hogy a kormány a főispánok hatósági körét csupán «a bírói kinevezések körül való információra és különösen tájékozás szerzésére akarja kiterjeszteni minden oly esetben, a hol azt az állam biztonságának és a közbiztonságnak magas szempontjai követelik.» De e téren nem ismerünk és a bírói függetlenségnek minden igaz barátja velünk együtt nem ismerhet és nem fogadhat el megalkuvást.

Azt mondják, hogy sértetlenül fenntartatnak a bírói függetlenség összes garantiái. Azt hirdetik, hogy a bírót akarata ellenére sem áthelyezni, sem állásától megfosztani nem szabad és így a főispáni ajánlatra kinevezett bíró is védve lesz a bírói szervezeti törvények által ép úgy, mint a már hivatalban levő összes bírák, nem forog fen tehát veszélye annak, hogy a kormány a főispáni befolyás által hatást gyakorolhasson a bírói működésre.

De vajon elfeledték azok, kik ezt mondják, a fizetési fokozatoknak végtelen létráját, mely a legalsó fokon még a tisztességes megélhetést sem biztosítja s mely ennél fogva a megélhetés parancsoló igényeivel köti egybe az előléptetésnek ösztönét? Ki áll jól arról, hogy ezt az eszközt, ha ennek célzata távol is áll ma a kormánytól, de adott esetben a viszonyok és körülmények *kényszere* alatt nem fogja felhasználni kormány és főispán arra, hogy a reájuk nézve esetleg politikai tekintetben fontos, vagy éppen életbevágó kérdésben megteremtsék a bírói meggyőződés és az eltérő kormányfelfogás közti összhangot? Valóban vannak és süketnek, az állami jogrend és jogbiztonság legelső követelményei iránt végkép eltompultnak kell lennie annak, ki fel nem fogja azon keserű gunynak félelmetes horderejét, mely *Bersot* szavaiban rejlik, ki a francia bíróságok legutóbbi epuratióját megelőzőleg a magukat megadni nem akaró bírákra utalva, így kiáltott fel a parlamentben: «Azt hiszitek, hogy nincs elég fegyverünk a nyakas bírákkal szemben? Tény, hogy a bírót nem lehet állásától elmozdítani, mais on peut l'y laisser, de *ott* lehet *őt hagyni!*» Igaz, Franciaországban még ez a fenyegetés sem használt, mert a francia bíróságok hatalmas testületi szervezete és szelleme, ama fényes tradíciók, melyek ott a bírói hivatást vallásos dicsfényvel övezik körül — la religion du juge, — melynek megvoltak a maga szenvedő martyrjai, meghiusítottak minden fenyegetést. És bekövetkezett az epuratio. De vajon a mi bírói szervezetünk mellett, melyben a testületi együttérzésnek hatalma még alig hogy csirájában van meg; melyben a minden bírói forumon átvonuló testületi tudatnak ereje szerencsétlen törvénykezési organizatióink következtében meg sem születhetett, melyben tehát a magát egyszer befészkelte mételly mint a pusztító fekély feltartóztatlanul terjedhet át bíraskodásunk azon egész organismusára, mely a főispán felügyelete alá helyeztetik, vajon nálunk nem fog-e igaznak bizonyulni tényleg és feltétlenül, a mit *Henrion de Pansey* a közigazgatási közegek befolyása alá helyezett bírói kinevezési és előléptetési rendszerre vonatkozólag a francia viszonyok között csak feltételelesen mert kimondani: «Celui, qui dispose des juges est bien vite supçonné de disposer des jugements,» az, a ki rendelkezik a bíró állásával, csakhamar gyanuba kerül, hogy az ítélet fölött is rendelkezik?

Nincs civilizált nemzet a világon, mely ezen irányban a polgári és politikai szabadság védelme és biztonsága érdekében a leggondosabb aggodalommal ne zárta volna ki a végrehajtó hatalom minden beavatkozását és minden bár közvetve gyakorolható befolyását úgy a bírói működésre, mint a bírák személyére nézve. *Lord Brougham* annak feltüntetésére, hogy az angol bíróságok mily féltékenyen őrködtek a fölött, hogy a hatalom ne érvényesíthesse sem szavát, sem bármi módon akarátát a bíróval szemben, utal ama történelmi adatra, hogy midőn II. Jakab angol király egy bírói tárgyalás alkalmával a hallgatóság között megjelent s ott leülve a tárgyalás folyama alatt arcát elfintorította, az elnöklő főbíró, a hallgatóság színe előtt felkérte a királyt, hogy arcának kifejezése fölött őrködni sziveskedjék, nehogy a bírák előtt nézetét az ügy tekintetében elárulja.

Ezt az angol önérték a királytól is megkövetelte. Mi azonban nem vesszük ily szigorúan sem a bírák önértékét, sem az igazságszolgáltatás komolyságát. Vagy jobban mondva, csak akkor vesszük komolyan, midőn a neutralis államfőről

van szó; de azután sokkal kevesebbé szoktunk aggódni, midőn a nem neutralis végrehajtó hatalom akarja a bírakkal éreztetni erejét. Az uralkodó fenkölt nemességet sugárzó arcza ott látható bíróságaink termeiben s a magyar bíró, midőn ő felsége a király nevében eddig ítelt, tudta, hogy a király és egyedül a király mint az államfenség képviselője az, ki a justitiának forrását képezi. De ha a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló javaslat jelen alakjában, a mit nem hiszünk, törvényerőre emelkednék, akkor azt a felséges és pártatlan komolyságot kifejező arcot, mely a birói szék mögött a falon függ, felváltaná csakhamar egy másik arcz, melyet a törvény állitana, hogy mentül jobban megláthassák, egyenesen a bírók szeme elé; felváltaná annak a főispánnak képe, kinek a törvényjavaslat egyenesen utasításul adja, hogy valahányszor hatalmi érdek forog szóban, odaálljon a curulis szék elé, hogy az ő arcvonásainak változására figyeljenek, azt lessék aggódó gondossággal a magyar bírók, ha ugyan *carrière-jüket* botorul elrontani nem kívánják. A fons justitiae tehát mindannyiszor, midőn politikai vagy pártérdek forog szóban, átszállana összes attributumaival egyetemben a főispánnak mindenható személyére, a kiből nem az állami fenség repraesentansát, hanem a pártkormány közegét lenne kénytelen respectálni a magyar bíró.

Mert hiszen a *Nemzet* által adott magyarázat szerint nemcsak arról van szó, hogy a főispán a birói kinevezésekbe törvény adta jogánál fogva beavatkozzék, hanem arról is, hogy a javaslat meg akarja neki adni azon hatalmat, hogy a bíróságoktól minden egyes concret esetben jogositva legyen felvilágosításokat kivánni, csupán annak kijelentése mellett, hogy «ezt az állam biztonságának és a közbiztonságnak szempontjai követelik.»

Hasztalan küzdöttek volna tehát a népjogok fenkölt lelkü bajnokai a politikai szabadság legeminensebb garantiájáért, hasztalan küzdöttek volna a birói függetlenségért, és azért az elvért, mely a bíraskodást nemcsak kivészi a kormány befolyása alól, hanem azt egyenesen a kormány fölé helyezi, hogy az államfenség legnemesebb és legtisztább képviselőjévé avassa fel? Vagy ezt a magasztos elvet épen Magyarországon kell degradálni? Magyarországon, melynek sem társadalmi, sem politikai szervezete nem elég szilárd arra, hogy ellen tudjon állani azon decomponáló erőnek, mely egy mindenható kormányközeg hatalmi befolyásában még mindenütt érezttette gyászos eredményeit? Azt a hatalmat kell Magyarországon alapjaiban megingatni, melynek függetlensége képezi hazánkban a közlekiismeret egyedüli tiszta forrását és soha nem pótolható egyetlen erős támaszát? «Die Unabhängigkeit der Gerichte vom Souverain gründet sich, mondja STAHL, auf einem ähnlichen Gedanken, wie die Volksvertretung. Es ist eine Mittelmacht zwischen Herrscher und Unterthan dadurch, dass sie die Stellung beider theilt, die Darstellung des reinen Wesens der Untergebenen angethan mit der Macht des Herrschers. Auf einer solchen Mittelmacht beruht alle politische Freiheit, sie ist der tiefste Gedanke, das innerste Urbild der ganzen Einrichtung der Staatsherrschaft.» Ezt a hatalmat akarják tehát, melynek egyedüli fensége függetlenségében, ereje abban rejlik, hogy nem a kormánynak, hanem az államnak miniszterére és főispánra is kiterjedő igazságszolgáltatási jogositványát gyakorolja, mely nem felelős senkinek, csak a törvénynek és annak a lelkiismeretnek, mely kormány által nem engedi szabályoztatni magát, ezt a hatalmat akarják oda sülyeszteni, hogy egy alárendelt kormányközeg aláztos referensének szerepébe élje bele magát?

Az állam biztonsága és a közbiztonság védelme nevében kívánják ezt, és ezáltal ingatják meg a jogbiztonságba vetett azon hitnek és bizalomnak alapjait, mely a jogrendnek legnélkülözhetlenebb tényezőjét képezi. Nem veszik észre, hogy épen ez által bontják meg azt az egyensúlyt, mely csak a végrehajtó hatalom és a bíróság közötti teljes függetlenség

mellett képzelhető, a mi ha nincs meg, megszűnik a jogrendbe vetett bizalommal együtt épen az a biztonság, melyet megvédeni akarnak. «La resistenza che faccia equilibrio, — mondja CARRARA, — al potere esecutivo non puo trovarsi che nel potere giudiziario. Quello rappresenta la forza, proclina sempre a trasmodare; questo rappresenta la ragione, suprem a regolatrice de tutte le forze. Quello dice: io voglio et materialmente posso. Questo a lui risponde: tu non devi e razionalmente non puoi.» A hatalom és annak regulatora, a bíróság közti egyensúlyban látja tehát a hirneves olasz jogtudós és mindazok, kik az állami jogrend komoly és igazi védőiként emelték fel szavukat, a jogbiztonságnak egyedüli alapját. A hatalom azt mondja: én akarom és anyagilag megtehetem. A bíróság az, melynek azt kell mondania: neked nem szabad ezt tenned és jogszerűen nem is teheted. A hatalmat támogatja az anyagi eszközök egész fegyvertára. A bíróságnak egyedüli fegyvere az erkölcsi erő. Ám növeljétek azt a hatalmat emezzel szemben; gyengítsétek ezt amannak rovására. Mondjatok ki csak annyit, hogy a kormányközegnek joga van az állam biztonságának és a közbiztonságnak jel-szava alatt concret esetekben felvilágosításokat követelni a bíróságtól és ezzel ha ma nem, akkor holnap elértetek egyet: kiszolgáltatátok a hatalomnak a jogot. De a ki erre nyujt segédkezet, az ne vegye ajkára többé a közbiztonság szent érdekét, mert ő az, ki megásta számára azt a sirt, melyből nincs feltámadás.

De megásni ezt a sirt, megásni a jogbiztonság számára a jogbiztonság nevében, megásni az állami jogrend számára az állami jogrend védelmének ürügye alatt, a magyar közvélemény, meg vagyunk győződve, nem fogja engedni soha.

A magyar bíró függetlenségeért sikra szállunk mindannyian. Bármennyire átalakította is az újabb törvényhozás régi birói intézményeinket, bármennyire iparkodott birói testületünkben hierarchicus kormány-hivatalnoki organismust teremteni, addig, míg e nemzetből a politikai érzék ki nem hal, a birói függetlenségben fogja keresni a politikai és polgári szabadság egyik legfőbb garantiáját. Ezt érti és érzi szive egész melegével, alkotmányos tradícióinak egész büszkeségével a magyar társadalom, mely a jogász közvélemény bátor szavát támogatja, midőn azt követeli, hogy a hatalom semmiféle ürügy alatt ne merje szolgáljává tenni sem a jogot, sem annak curulis széken ülő papjait.

A magyar társadalom elég erős arra, hogy ebben a küzdelemben, ha kell, hogy küzdelem legyen, a győztes ő legyen.

GÜNTHER ANTAL.

Egy észrevétel a közjegyzői novellához.

— A főrendiház jogásztágjainak figyelmébe ajánlva. —

Nem szándékom most, midőn a közjegyzői novella már a főrendiház tárgyalása alatt van, arra nézve valami lényeges módosítással előállni; czélom csupán annak egyik szakaszára tenni egy észrevételt.

Az igazságügyi bizottság szövegezése szerinti 31. §-ban ugyanis a hagyatéki díjak a közjegyző részére két csoportba foglaltattak.

A I. csoportban azon díjak vannak, melyek a közjegyzőt saját székhelyén vagy a kerületéhez tartozó bármely járásbíróság székhelyén tartott tárgyalás esetében,

a II. csoportban pedig azon díjak soroltatunk elő, melyek őt a helyszínén megejtett tárgyalásért megilletik s a mennyiben külön utazási költség felszámításának helye nincs, ez okból a II. alatti díjak kissé magasabbak az I. alattiaknál.

Ez helyén van. Azt az egyet azonban nem vagyok képes megérteni, miért számíthatja a közjegyző a lakásán kívül eső járásbíróság székhelyén tartott tárgyalásért csak az I. alatti kisebb díjakat, s miért nem a II. alatti valamivel magasabb, de egészben véve szintén igen szerény díjakat.

Hiszen a közjegyzőre nézve tökéletesen mindegy az, hogy ha már otthonról kimozdul, a helyszínére vagy a másik járásbírószék helyére utazik-e? mind a két kirándulás költséggel jár; s ha az egyik esetben megvan az a joga, hogy az utiköltségek fejében nagyobb díjátalányt kap, miért legyen ez tőle megtagadva a másik esetben?

Az igazságügyi bizottság, mely az eredeti ministeri törvényjavaslatot ezen intézkedéssel módosította s kiegészítette, egy szóval sem indokolja ezen módosításának czélszerűségét.

Ezen intézkedés a közjegyzőre nézve annál méltánytalább, mert a 30. §. jelenlegi szövegezéséből úgy veszem ki, hogy a közjegyző kötelezhető lesz arra, miszerint a járásbírószék helyén tartsa az illető járáshoz tartozó községek lakosainak hagyatéki tárgyalásait.

Ha már most tekintetbe vesszük azt, hogy egy napra 5 tárgyalásnál több rendszerint nem tűzhető s ebből legfőlebb 3 olyan, mely egyszeri tárgyalásra elintéztetést nyerhet, s hogy vidéken egy hagyaték átlag 3—4 frt díjat hoz az I. alatti skála szerint, könnyen kiszámíthatjuk azt, hogy a közjegyző uti költségei, ha a tőle 3—4 óra távolságra eső járásbírószék helyére utazni lesz kénytelen, felemészti az általa felszámítható díjakat.

A helyszínén való tárgyalás esetében a 32 §. még azon jogot is adja a közjegyzőnek, hogy a felek elmaradása esetében, költségeit a megidézett mulasztó fél tartozik viselni; ezen intézkedés azonban a járásbírószék helyén tartandó tárgyalásokra ki nem terjesztetett, s így a közjegyző ki lesz téve annak, hogy egy hagyatéki ügyben a járásbírószék helyére fog nehányszor saját költségén utazni, míg a feleknek tetszésükben állandó valamikor megjelenni.

Lehetne talán a képviselőház által elfogadott javaslat eme pontjának védelmére azt felhozni, hogy miután a feleknek saját járásbírószék helyére utazni kell, ezért kap a közjegyző külön díjat.

Ennek ellensúlyozásául azonban tapasztalásból mondhatom, hogy kevés hagyaték van olyan, melynél az érdekelt felek mind egy helyen laknak, a felek egy részére nézve tehát, bárhol tartassék is a tárgyalás, az utazás elkerülhetetlen, továbbá hogy örökösödés esetén az illetőknek a járásbírószék helyén rendszerint egyéb elintézni valójuk is van, s végül hogy ha sokszor igen csekély bagatell, kihágási vagy közigazgatási ügyek miatt kénytelenek a felek a járásbírószék helyére befáradni, az azon esetben, a midőn fontos vagyoni ügyeik elintézéséről van szó, reájok nézve terhesnek nem tekinthető.

Kérelmem tehát — ha annak teljesítése még ugyan remélhető — az: miszerint a törvényjavaslat 31. §-a olyképen módosíttassék, hogy az ott I. alatt felsorolt díjak a közjegyzőt csupán a saját székhelyén tartott tárgyalás esetében illessék (a mint a ministeri javaslatban volt), ellenben a más járásbírószék helyén és a helyszínén tartott tárgyalásokért a II. alatti díjak járjanak.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

A polgári peres eljárás reformjáról.¹

Perenkívüli eljárás.

A peres eljárás rendes és már megbeszélte eltérő módjain kívül a bíróságokhoz tartoznak még, mint perenkívüli elintéztetést igénylő tárgyak, a hagyatéki és telekkönyvi ügyek is. Az előbbieket rendezését kilátásba helyezte: még az 1868. évi LIV. tcz., majd ismét az 1881. évi LIX. tcz., azonban eddig elé a hagyatéki eljárás rendezését tárgyaló, szerves egészét képező törvényünk nincs. Az 1877. évi XX. tcz. rendezte ugyan a hagyatéki eljárást, a mennyiben a hagyatéki ügynél kiskorúak is érdekelvők, azonban ezen töredékes rendezés

sikeresen épen nem bizonyult. A főhiba ott történt, midőn az 1869. évi IV. tczikkal inaugurált hatósági szervezés elvétől az 1877. évi XX. tcz. eltért. Az 1869. évi IV. tcz. a bíróságoknak a közigazgatási hatóságoktól való elválasztását igen helyesen kimondván, az 1877. évi XX. tczikknek ezen törvény által szentesített elveitől való eltérése határozottan visszaesésnek nevezhető. Ezen törvény folytán ma ismét közigazgatási hatóságok kezei közt várnak, — még pedig rendszerint évekig várnak, — a kiskorúak örökösödési ügyei és jogai elintéztetést. Ezen törvény folytán az árvaszékek ujlag szerveztetvén, tényleg bírói funkciókat gyakorolnak s így a bíróságok a közigazgatási hatóságoktól elválasztva maig sincsenek s nem is lesznek mindaddig, míg a törvényhatóságok mellett és minden tizedrangú város tanácsának kebelében árvaszékek fognak az igazságszolgáltatás terén kontárkodni. Az árvaszékeknek az örökösödési ügyekbe való avatkozása különösen sérelmes akkor, midőn a kiskorúakkal együtt a hagyatékban nagykorúak is érdekelvők; mert ha az örökösök közül csak egy is kiskorú, már beleavatkozik az ügybe az árvaszék és tényleg gyámságot gyakorol a nagykorúak fölött is, a mi minden inkább, csak igazságos nem. Az árvaügyek kezelése körül országszerte botránysos állapotok uralkodnak s ez nem is lehet másként, mert az árvák ügyeit, a hagyatékok rendezését, a politizáló törvényhatóságok harmadrangú kérdésnek tekintik. Első a politika, aztán jó a közigazgatás és csak ez után az árvák ügyei és a hagyatékok. Ha közigazgatási állapotaink ázsiai állapotáról napról-napra mesés dolgokat hallunk és olvasunk, elképzelhetjük, mily pontos és alapos elintéztetést nyernek azon ügyek, melyeket még az ázsiai közigazgatás is háttérbe szorít? Valóban ideje lenne már a hagyatéki eljárást is valahára rendezni. A hagyatéki ügyeknél mindig az örökösödési jog kérdése nyer rendezést; mi köze a közigazgatási hatóságoknak az állampolgárok ezen magánjogi vitás kérdéseinek elintéztetéséhez? Arra vannak a bíróságok, hogy a magánjogi vitás kérdéseket rendezzék. S ha a jogrend egyik főbiztosítékát a bíróságoknak a közigazgatási hatóságoktól való elválasztásában találtuk föl, miért alkalmazzuk azt csak félig? Vagy helyes volt ama elválasztás vagy nem. Ha igen, akkor azt követeli úgy a közjó, mind pedig a magán érdek, hogy az elválasztás perfectuáltassék; ha pedig káros volt, akkor menjünk vissza 20 évvel és összesítsünk ujra közigazgatást és igazságszolgáltatást; de az elvek megvalósításában ne álljunk meg féluton, midőn a cél csak a teljes megvalósítás által érhető el.

Többször fejtegettem már, hogy az egyedüli mód, mely a bajt orvosolhatja, az árvaszékek eltörlése, a hagyatéki kényszereljárás behozatala és a hagyatéki bírósági eljárás egyöntetű rendezése, akár kiskorúak, akár nagykorúak legyenek érdekelve. Az összes hagyatéki ügyek bírói elintéztetésre utaltatván, megszűnik a zürzavar, mely ma ezen ügyeknél uralkodik és az azonos természetű, azonos jogszabály szerint való elintéztetést igénylő ügyek nem lesznek egyik esetben közigazgatási, másik esetben igazságszolgáltatási közegek elé utalva. Már ennek az anomáliának megszüntetése, az egyöntetű rendezés egyéb előnyeit nem is tekintve, elegendő lenne a mostani helyzet megváltoztatásának megokolására. A mostani állapotok megváltoztatását azonban sürgetőleg követelik még ezen kívül úgy az államnak mint egésznek, mind pedig a polgároknak érdekei. Ma mindennapi dolog, hogy részint a nagykorúak indolentiája, részint az árvaszékek tehetetlensége folytán 10 évig, sőt tiz évet meghaladó ideig sem nyernek a hagyatéki ügyek elintéztetést. Ez által veszt az állam, mert az illetéket nem a maga idején kapja meg és mert mindaddig, míg az ügy tisztázva nincs, az sem bizonyos, kit terhel az adózási kötelezettség a hagyatéki vagyon után? A rendezetlenség folytán fölszaporodnak az adók s veszt majd az állam, majd meg az örökös, ki örökségét idején meg nem kapván, azt nem használhatta, de azért adót

¹ Az előbbi közl. I. a 45., 46., 47. és 48. számokban.

fizetni mégis köteles. A rendezetlenség folytán meg van ingatva a vagyombiztosság és hitelképesség. A vagyombiztosság meg van ingatva, mert majd árvaszékek, majd hagyatéki és zár-gondnokok confiscálják az örökösök elül a rendelkezést, a kik mindig nehezen, néha épen nem érvényesíthetik jogukat. A hitelképesség pedig zérusra devalválódik, mert az olyan örökös, a kinek birtokai még az örökös nevére irvák a telekkönyvben, hiába kopogtat tisztességes hitel után; bajának meghallgatására legfőleg az uzsorás fülei nyitvák, a ki nagy kamatért koczkáztat.

Szóval minden érdek a hagyatéki eljárásnak a bíróságok elé utalása és egyöntetű rendezése mellett szól s habár a peres eljárás keretébe a perenkívüli ügyek tulajdonképen nem tartoznak, mindazáltal szóba hoztam azokat is, mert a polgári bírósági eljárást szabályozó törvényben, vagy legalább azzal kapcsolatosan, megoldandónak tartom az eljárás szabályozásának kérdését mindazon ügyekre nézve, melyek a polgári bíróságok elé utalvák.

A hagyatéki eljárás tehát a peres eljárással egyidejűleg okvetlenül szabályozandó lenne, még pedig akként, hogy minden hagyatéki ügyben záros határidő alatt meg kellene az eljárást mindig bírósági közbenjárás mellett indítani, az egyeztetést az örökösök között megkísérelni és ennél a kiskorúak érdekeire közigazgatási hatóságok beavatkozásainak kizárásával hivatalból felügyelni; ily eljárás után egyezség esetén ennek értelmében, ha pedig az örökösök között egyezség nem jönne létre, a végrendelet, ennek nem léteben a törvényes örökösödés szabályai szerint adná át a bíróság a hagyatékot az örökösöknek, esetleg, ha a körülmények folytán az örökösök közti vitás kérdés eldöntéseig gondnoki kezelés mutatkoznék szükségesnek, ezt rendelné el.

Az eljárás közvetlen. A jegyzőkönyvbe csupán a leltár fő összegei, az örökösök nevei és azok örökjogának címére való utalás s végül az egyezségi megállapodás, esetleg annak kifejezése vétetnék föl, hogy az egyezség nem sikerült.

Ezen eljárási mód kötelezővé tétele mellett aztán nem fordulna elő azon abnormis állapot, hogy a telekkönyvek a kihalt előbbi generatio birtoklasi viszonyainak képét tükrözzék vissza.

A bíróságok elé utalt minden ügyben rendezendő lévén az eljárás, nem lesznek mellőzhetőek a telekkönyvi ügyek sem. Itt is évek és évek óta tart már a munka, melynek első életképes eredménye törvényjavaslat alakjában a képviselőház előtt fekszik. Eme javaslat azonban a telekkönyvi eljárást végleg nem rendezi s így eme rendezés is okvetlenül napirendre lenne teendő; különösen pedig gondoskodni kellene valahára azon furcsaság megszüntetéséről, melyet szinte nevetségesnek mondhatnánk: egyik bíróságnál ugyanis elég egy ember a telekkönyvi ügyek eldöntésére, másiknál ugyanerre már csak három együtt képes. Meg se ütközik már azon senki, hogy a zálogjog vagy tulajdonjog bekebelezését kérő beadványt járásbíróságnál egyes bíró, törvényszéknél pedig hármás tanács intézi el!

A telekkönyvi állapotok rendezésének kérdése egyébiránt a hagyatéki eljárás egyöntetű rendezésének és a hagyatéki kényszer-eljárás meghonosításának kérdésével a legszorosabb összefüggésben van. A hagyatéki eljárás egyöntetűsége és pontossága nélkül ugyanis a telekkönyvek adatainak megbízhatóságára számítani sem lehet.

A mi a telekkönyvi eljárást illeti, erre vonatkozó nézeteimet a *Jogt. Közl.* 1883. évi 17., 25., 41., 42., 45., 46., 49., 50., 1884. évi 2. és 1885. évi 15. számában fejtegettem s így elég ezuttal ott kifejtett nézeteimre utalnom.

S ezzel egy a peres, mind pedig a perenkívüli eljárás főkérdéseire nézve véleményemet elmondottam. Főkérdéseire csupán, mert egy a tárgyalásnak, mind pedig a bizonyításnak és a jogorvoslatoknak, úgy az eljárás eltérő módjainak, valamint a perenkívüli eljárásnak *részletes* megoldása meg-

beszélésem keretét messze túlhaladná. A részletes megoldás rendszeres javaslatnak, annak fejtegetése pedig a javaslat indokolásának képezhetné csupán tárgyát.

Mindazáltal, ha mindjárt általánosságokban mozogtam is, azt hiszem sikerült az egyes bírósági rendszerre alapított közvetlen eljárás hű képét tisztelt szaktársaim előtt kellő világításba helyezni. Azon egyes bírósági eljárását, mely viszonyainkra szerény nézetem szerint legjobban illik, mely legközvetlenebb, leggyorsabb, legolcsóbb, legkönnyebben ellenőrizhető, szóval a jó perrend minden előnyeit magában egyesíti s melyről az angol parlament elé terjesztett igazságügyi jelentés 1884.-re vonatkozólag kiemeli, hogy ezen eljárás volt Angolországban az első, mely a törvényt a méltányossággal párosítani tudta.

Szerfölött figyelemre méltó eme jelentés következő passusa. «Az egyes bíróságok a rájuk bízott ügyeket oly pontosan végzik, hogy indokolt volna azok reményének teljesülése, a kik minden törvénykezési ügyet egyes bíró által kívánnak eldöntetni.»

Nem szeretek ugyan külföldi mintákra hivatkozni, de mert nálunk ez divat; mert a nézet az, hogy csak az lehet jó, a mi másutt is bevált; mert olyannyira beletanultunk az utánzásba, hogy eredetit produkálni talán már képesek sem lennénk: azért utaltam az Angolország parlamentje elé terjesztett jelentésre, mint tekintélyre, mely nézeteim helyessége mellett tanuskodik.

Ha tehát az egyes bírósági rendszer előnyei oly kimagaslók, lehetetlen, hogy ezen rendszer általános behozatala igazságszolgáltatásunk gyökeres megjavulását ne eredményezze.

Én minden másféle rendszert meddő kísérletnek tekintek, mely tetemesen emelheti az igazságügyi budgetet, Megkészserezheti, sőt megháromszorozhatja az igazságot kereső fél peres kiadásait; az igazságszolgáltatást azonban sem gyorsabbá, sem alaposabbá nem teheti, mint a milyen az ma, mint ezeket az eljárás és perorvoslatok kérdésének megbeszélésénél kimutattam.

Az egyes bírósági rendszer általánosításától várva igazságszolgáltatásunknak nem csupán jóságát, de sőt mintaszerűségét, szükségesnek tartom még ama rendszer életbe léptetésének s az ennek folytán alakulandó bírói szervezetnek megbeszélését.

TÓTH GÁSPÁR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A pactum reservati dominii hatálya.¹

II.

Első cikkünk eredménye az volt, hogy a pactum reservati dominii *nem ellenkezik a vétel természetével*. Ennélfogva a pactumnak, csakugy mint a felek bármi más megegyezésének, mindaddig mig azt valamely positiv jogtétel meg nem *tiltja*, érnie kell: contractus inter partes legem ponit.

Kérdés már most: van-e nálunk jogtétel — törvényes vagy szokásjogi —, mely a tulajdonfentartással való átadást *tiltja*? Ha nincs ily tilalom (mint mutatni fogjuk, hogy nincs) és ha e kikötés a főügylettel sem ellenkezik (amint a multkor kimutattuk, hogy nem ellenkezik), akkor többé nincs alap, melyről annak érvényét meg lehetne dönteni.

Nem kell tehát, hogy egy jogtétel a pactum *megengedhetőségét* külön kimondja. Mert a modern jogban a felek szerződési szabadsága a *szabály*; amely megállapodás egyenesen tiltva nincs, az meg van engedve. Innen van, hogy a külföldi törvényhozásokban is hiába keresünk oly törvény-tételt, mely kimondaná, hogy a «pactum reservati dominii meg van engedve.» Elég, hogy a törvény róla *hallgat* — a megegyezés megengedett volta akkor magától értetődik.

¹ Az előbbi közl. 1. a 29. számban.

Igy — hogy egy kis jogösszehasonlító szemlével erősítsük bizonyításunkat — nem ismerünk római jogi tételt, mely a pactum megengedését külön kimondaná; sőt az általános nézet szerint oly megegyezés, mely a mai pactumnak megfelelne, a római forrásokban elő sem fordul. Mindamellett a német közönséges jogi elmélet és praxis a pactumot mindig és mindenhol elismerte, elismeri a mai napig, (l. SEUFFERT Archiv I. 188, II. 10, VI. 147, X. 237, XII. 6, XIX. 122, XIX. 145, XX. 106; MATTHIAE Controversen-Lexicon 116—119 l.) és nem tudok pandekta-kézikönyvet, mely a pactum érvényességét kétségbe vonná. (L. WINDSCHEID §. 172, BRINZ §. 151, DERNBURG §. 215, VANGEROW §. 311, BARON §. 290. stb.) A fölötte gazdag irodalom, melyet a pandekta-jog a pactum tárgyában felmutat, csakis a pactum más-más értelmezése körül forog; de annak, hogy ezen kikötésnek egyáltalában *semminemű* hatása, hogy a pactummal kötött vétel teljesen olyan, mint a pactum *nélkül* kötött vétel — szóval a Curia legujabb felfogásának — ezen egész gazdag irodalomban egyetlen egy védője sem akad. Megjegyzendő, hogy ezen egész vita is — mint minden értelmezés körüli vita — csak a *kétségesen kifejezett* pactum kikötésére vonatkozik. A körül pedig manap már nincs vita, hogy olykor, midőn az eladó *kétségtelen* és más értelmezést meg nem engedő szavakban és a vevő beleegyezésével kijelenti, hogy «ezen dolgot én a mai napon B-nek eladtam, egyszersmind át is adtam, de oly megállapodással, hogy az *előbb ne* menjen át az ő tulajdonába, mielőtt a vételért teljesen ki nem fizette, hanem hogy azt addig csak mint az én birtokos-képviselőm használhassa, másfelől pedig abban a pillanatban, mihelyt a vételért kifizette, azonnal és minden további meghallgatásom nélkül tulajdonossá váljék» — mondom, az iránt már nincs vita az irodalomban, hogy ily *kétségtelen* formulázás esetében a pactum nem jelent mást, mint a minek a felek azt tekintetni kívánták: felfüggesztő feltétel mellett történt tulajdonátruházást, és hogy ezen feltételes tulajdonátruházás ily esetben érvényes is.

Hasonlóképen a bennünket közelebről érdeklő *osztrák jogban* is: nincs törvény, mely a pactum kiköthetését egyenesen előírná, de minthogy nincs olyan sem, mely *megtiltandó*, el van fogadva az osztrák írók között, hogy érvényesen köthető. Igy STUBENRAUCH III. ad §. 1063. «Wohl aber bleibt es dem Verkäufer unbenommen, sich das Eigentum der verkauften Sache selbst nach erfolgter Uebergabe so lange *vorzuhalten*, bis er mit seiner Kaufschillingsforderung befriedigt ist.» Igy RANDA (*Das Eigentumsrecht nach österr. Recht* 258. l.). «Der Uebereignungswille kann auch ein bedingter sein... insbesondere in dem Falle, wenn die Uebereignung von der gleichzeitigen Gegenleistung (z. B. Zahlung des Kaufpreises) abhängig gemacht wird.» EXNER (*Die Lehre vom Rechtserwerb durch Tradition* 57. l.) «Der Wille des Gebers kann unter einer Bedingung erklärt sein... Dies gilt insbesondere auch von der bei Traditionen aus entgeltlichen Geschäften häufig vorkommenden Klausel, dass der Nehmer erst nach erfolgter Leistung des Entgelts Eigentümer werde.» V. ö. FUCHS (*Rechtsfälle zum allg. bürg. Gesetzbuche* VII. eset). Hasonlóképen az osztrák *judicatura* is.¹

¹ Azon kiváló érdeknél fogva, melylyel sajtószertű magánjogi viszonyaink között az osztr. polg. törvényk. és a rajta alapuló osztr. *judicatura* bir, talán helyén való dolog, ha itt az osztrák legf. ítélőszék döntvényeit a mi kérdésünkben, amennyire hozzájuk férhettem, időrendben összeállítom. Constatálom, hogy az osztr. legf. ítélőszéknek egyetlen egy ítéletét sem találtam, mely a pactum kikötését érvénytelennek mondaná. Ellenben nyíltan elismerik a következő határozatok: 1877. évi ápril 26. (GLASER-ÜNGER 6462.) «Die Auszeichnung des auf Abstockung verkauften Holzes und dessen Fällung durch den Käufer ist allerdings nach der Natur der Sache als eine Erwerbungsart anzusehen. Wurde aber ausgemacht, dass das abzustockende und auf einen bestimmten, dem Verkäufer gehörigen Platz abzulagernde Holz nur nach Maassgabe des bezahlten Kaufpreises weggeführt werden dürfe, so muss das Eigentum des Verkäufers so lange als fortbestehend angenommen werden, bis jene Bedingungen erfüllt sind stb.»

1880 apr. 1. (GLAS.-ÜNGER 7917) «Die Bestimmungen des §. 1063

A *porosz Landrecht* a tulajdonfentartást *kétség esetében* közönséges *lex commissoriának* vélelmezi (I. rész 11. czim 266. s köv. §§.) vagyis oly megállapodásnak, mely szerint a vételár pontos meg nem fizetése esetében nemcsak a *tulajdonátmenetel*, hanem *maga a vétel* is ex post meg nem történnék tekintetik. De azért a porosz jogi írók a *kétségtelen módon kifejezett* pactum reservati dominii-t a mi értelmünkben is ismerik. L. DERNBURG Preuss. Privatrecht II. 388. l. «Im eigentlichen Sinn ist Vorbehalt des Eigentums eine Vertragsklausel, welche nicht das Geschäft selbst, sondern nur den Eigentumsübergang bis zur Preiszahlung in Frage stellen soll.» V. ö. REHBEIN és REINEKE Landrecht kiadása I. köt. 520. l. «§. 266. schliesst einen Vertrag, wonach der Eigentumsübergang unter eine Suspensivbedingung gestellt wird, nicht aus.» Hasonlóképeo a munkabérletnél: Der Werkmeister kann sich das Eigentum (des Werkes) trotz der Ablieferung bis zur Zahlung des Preises vorbehalten.» (DERNBURG i. m. II. 556. l.)

A *zürichi* törvénykönyv 1454—1455. §§-ai nem *rendelik* a pactum megengedhetőségét, hanem (mint magától érthetőleg megengedett) csak értelmezésére állítanak fel szabályokat: e szerint a pactum kétség esetében a tulajdonátmenetelt (nem a vételi szerződést is) felfüggeszti.

A *svájci* kötelmi jogi törvénykönyv ugyancsak sehohsem mondja ki, hogy a pactum érvényesen köthető. De minthogy sehoh meg nem tiltja, hatályossága kétségtelen. L. SCHNEIDER és FICK *Commentáriját* 176. l.: «Es kann bei einer Übergabe des Besitzes auch verabredet werden, dass das Eigentum erst beim Eintritt einer Bedingung auf den Empfänger der Sache übergehen solle (Eigentumsvorbehalt), z. B. Die Maschinenhandlung A. verkauft der Näherin B. eine Nähmaschine für 120 Fr. und liefert ihr dieselbe mit der Verabredung, dass die Maschine erst mit vollständiger Zahlung des Kaufpreises in das Eigentum der Näherin übergehe.»

De még a *Code Napoleon* joga szerint is, mely pedig a tulajdonátmenetelt már magával a szerződés megkötésével befejezettnek tekintti, úgy, hogy az eladott dolog, még *mielőtt átadatnék*, máris a vevő tulajdonát képezi — még a Code sem tiltja a tulajdonfentartás kikötését, és ezért a német birodalmi törvényszék egyik legujabb döntvényében a pactumnak a Code területén való kiköthetését (az eset Badenben történt) elvileg elismerte. (Az eset közölve van a *Zeitschrift für französ. Civilrecht* legujabb számában XVI. köt. I. füzet.) Kiemelendő a másodbíróóság érvelése, mely teljesen az általunk védett alapon áll: «Die Zulässigkeit des Eigentums sei anzunehmen, weil kein Gesetz verbiete, die in §. 1138, 1583 (e §§-ok szabályként a vétel létrejöttével a feltétlen tulajdonátmenetelt kötik össze) ausgesprochene Wirkung des Verkaufes zu modifizieren, so dass der Verkäufer einstweilen

(mely szerint a vételnél a megvett dolog átadása által a tulajdon azonnal a vevőre megy át) findet keine Anwendung, wenn die Kaufsache dem Käufer nur zum einstweiligen Gebrauch übergeben, das Eigentum aber vom Verkäufer bis zur vollen Zahlung des Kaufpreises vorbehalten worden ist.»

1882 máj. 10. (*Jurist. Blätter* 1882 Nr. 26) «Der Vorbehalt des Eigentums an einer auf Borg verkauften und übergebenen Sache bis zur vollständigen Bezahlung des Kaufpreises hindert den Übergang des Eigentums auf den Käufer. Die bei diesem gepfändete Sache kann daher vom Verkäufer excindirt werden.»

1883 okt. 5. (közölve egy épen most sajtó alól kikerült kitűnő gyűjteményben *Die Rechtsprechung des k. königl. obersten Gerichtshofes aus dem Jahre 1883*, Wien, MORITZ PERLES 1886, I 455. l.) «Die gesetzlichen Bestimmungen über Verträge greifen dann nicht Platz, falls die Contrahenten etwas anderes vereinbarten und das Gesetz diese anderartige Übereinkunft nicht als ungültig erklärt. Es gibt aber kein Gesetz, welches einen Kaufs- und Verkaufsvertrag als unerlaubt erklären würde, der mit dem Vorbehalte geschlossen wird, dass das völlige Eigentum der gekauften und übergebenen Sache erst nach gänzlicher Bezahlung des Preises auf den Käufer übergehen solle... und es ist kein Grund vorhanden, warum beim Kaufe auf Borg die Parteien eine Abweichung von § 1063 dahin nicht statuieren dürften, dass das Eigentum auf den Käufer erst nach Bezahlung des Kaufpreises übergehen solle.»

1884 júl. 8. (GELLER, *Oesterr. Justizgesetze*, legujabb kiadás, 1886 I ad § 1053, 4. jegyz.) «Das pactum reservati dominii hindert den Eigentumsübergang auf den Käufer und begründet einen Rückforderungsanspruch gegen die Concursmasse des letztern.»

Eigentümer bleibt und nur die Verpflichtung hat nach Bezahlung des Kaufpreises das Eigentum zu übertragen.»

Végül a német *kereskedelmi törvény* sem mondja ki sehol a pactum megengedhetőségét; mégis, úgy tudom, a kereskedelmi jogi irodalomban arra nézve, hogy a pactum érvényesen köthető, nincs nézeteltérés. Így érvényesnek tekinti azt THÖL, ki a pactumot egyes esetekben — igen helyesen, mint alább látni fogjuk — egyenesen *vélelmezi*, mikor a felek arról szót sem tettek: «Dann muss das Eigentum als vorbehalten gelten.» (5. kiadás II. köt. 234 l.) Érvényesnek mondja GOLDSCHMIDT (*Handelsrecht* § 81), valamint hazai irodalmunkban NAGY FERENCZ (*Magy. ker. jog.* 503. l. 27. jegyz.) is.

A fenti szemle korántsem kimerítő.¹ De elég anyagot szolgáltat azon állításunk erősítésére, hogy a pactum megengedésére külön törvénytétel nem szükséges, hanem hogy annak megengedett volta a felek szerződési szabadságának általános jogelvéből folyik, ennél fogva annak *érvényességét* — minden külön törvénytétel hián is — mindaddig fel kell tennünk, míg ki nem mutattatik, hogy azt egy *kivételes törvény megtiltja*.

Vannak-e hát már most törvények, melyek a pactum megkötését *tiltják*?

Igenis, vannak. Németország egy-két particularis törvényhozása megtagadja a pactumtól az elismerést. Így a *szász* polg. törvénykönyv, így részben a *würtembergi* jog is.² De — hogy ezt már előre is kiemeljem — nem teszi ezt egyikök sem azon indokból, melyből a mi Curiánk ítélete. A szász, a würtembergi jog nem azon okon tagadja a pactum érvényességét, mintha az *adásvétel természetét* a tulajdonfentartással összeegyeztethetlenné tartanák; ellenkezőleg a *tulajdonfentartás* pure et simple a vétel mellett mindkét törvényhozás szerint igenis *lehető*. (L. SINTENIS *Commentar z. bürgl. Gesetzbuche f. d. Königr. Sachsen* I. 298. l. LANG *Handbuch d. im Königr. Württemberg geltend. Sachenrechtes* 26. l.) A pactum tilalmát e törvények egész más okra alapítják, melyre alább visszatérünk.

Hazai jogunkban oly jogtétel, mely a pactum reservati dominiit megtiltaná, nincsen. És ennél fogva, a fentiekre támaszkodva, kimondhatjuk: *minthogy* a pactum egyenesen *megtiltva* nincsen, ennél fogva *érvényes*.³ De hogy hazai jogunk a

¹ A *bajor javaslat* a pactumot kifejezetten elismeri: 370. s. köv. §§. ² Megtiltották a pactum reservati dominiit a svajczi kötelmi jog javaslatai is, de e tilalom törvényé nem vált. L. SCHNEIDER és FICK *Comment.* 225. l. A *drezdai javaslat* 496. §-a a pactum kiköthetetéséről — mint a dologbeli, nem pedig a kötelmi jogba vágó kérdésről — nem intézkedik: §. 496. «Inwiefern und mit welcher Wirkung das Eigentum an einer verkauften Sache zur Sicherung des Kaufpreises oder einer anderen vorbehalten werden kann, ist nach den Landesgesetzen zu beurteilen.» ZLINSZKY *Magy. magánjog* 216. l. 2. jegyz. és 435. l. téved tehát, mikor azt mondja, hogy a pactumot «a világon semmi törvény sem tiltja», hogy az «egy tételes törvény által sem tiltatik.»

³ Hazai joggyakorlatunk szempontjából érdekes kis összeállítást közölt JELLINEK ARHUR a *B. J. T. X.* k. 16. mellékletében «pactum reservati dominiit» czim alatt. Közöljük belőle a következőt.

«Legfőbb bíróságaink gyakorlata, a tizenhét század óta nemcsak a tulajdonjog fentartását elismerte, hanem a római jogi elvek befolyása alatt, az adásvételnél a tulajdonjog átruházását nem az átadástól, hanem a vételár kifizetésétől tette függővé, és a vevőt mindaddig, míg a vételárt le nem fizette, tulajdonosnak nem tekinté, kivéve, ha a vételárra nézve külön jogügylet jött létre. KALLOS *Magyarországi főtörvény-szék ítéleteinek gyűjt.* 412. l. 4. sz. az 1780 jun. 16-án hozott legf. bir. ítéletet következőkben adja: Ha a megvett jószágért fizetési idő köteleztetett, és ezen idő alatt a vevő a nélkül, hogy a fizetést teljesítette volna, másnak adja el a jószágot, a tulajdonos eladónak van ezen újabb vevő ellen, miután az elsőbbi vevő még nem vala tulajdonosa a jószágnak, s így azt jogosan el nem adhatta, keresete. És így az eladónak mig teljesen ki nem fizettetik, az eladott vagyonra nézve, bárkinél legyen az, keresete lévén, a vagyon birtokosát az első vevővel együtt pörbe idézhetendi; másként áll a dolog, ha az eladó a fizetés iránt ellenkezőben rendelkezett.»

Ezen felfogásnak ad kifejezést az 1836: XVII. tcz. 4. §-a, mely szerint az eladó habár a vevő az árukat «már valósággal is vette», de a vételárt ki nem fizette, helyt ad vásári bírászkodásnak a «portékák visszaadásának követelésére nézve», vagyis nyíltan elismeri, hogy az adásvételnél a tulajdonjog nem minden körülmények között megy át az átadás folytán a vevőre.

Újabb joggyakorlatunk a pactum reservati dominiit határozottan elismerte, s annak helyt foghatósága a m. magánjog visszaállítása óta vitás nem volt. A Curia m. l. i. 1876. 5340. sz. a. hozott ítéletében

vételár kifizetésének feltételéhez kötött tulajdonátadást megengedi, és hogy azt a «vétél természetével ellenzőnek» nem tartja, arra sokkal kényszerítőbb bizonyítékunk is van. Az ideiglenes törvényhozási szabályok 149. §-a ugyanis kimondja: «hogy a pusztá adásvevési jog nem szolgálhat ugyan sem bekebelezés, sem előjegyzés tárgyául, mindazonáltal a vevő oly szerződés alapján, amelyben a tulajdonjog részére leendő átruházása a *főtételek teljesítésétől van felfüggesztve*, a tulajdoni jogot önjavára előjegyezheti.» Ezen szakasz alapján tehát, ha én az én jószágomat *B*-nek eladom, birtokát is átadom, de fentartom magamnak, hogy a tulajdon *B*-re csak a vételár teljes lefizetésekor legyen átirható, ez esetben *B* a tulajdonjogot *előjegyezheti*, vagyis *feltételes* tulajdonjogot nyer, mely *feltétlen* tulajdonjoggá — még pedig visszaható erővel, ex tunc — csak a *vételár lefizetésével* válik; mindaddig, míg *B* a vételárt teljesen ki nem fizette, én maradok tulajdonos, ő a birtokos nem tulajdonos; de mihelyt *B* a vételárt lefizeti, tulajdonossá lesz, még pedig ipso jure, azaz a nélkül, hogy az én újabb beleegyezésemre szükség volna. Ime, ezen idézett 149. §. *nem egyéb, mint a pactum reservati dominiit codificatibja!* Már pedig, ha hazai jogunk a feltételes tulajdonáttruházást a «vétél természetével ellenkezőnek» tartaná, úgy az, vajon a vétel tárgya ingó vagy ingatlan, többé különbséget nem tehetne, hiszen «a vétél természete» ingóknál, ingatlannál ugyanaz. A pactum tehát *ingatlanoknál* positiv jogtétel által *meg van engedve*, és most már csak az a kérdés maradhat fen: van-e oly törvényes tilalom, melynek alapján annak érvényét, a fenti jogtétellel ellenkezőleg, épen csak *ingóknál* ki lehetne zárni?

És ily tétel legalább látszat szerint csakugyan kínálkozik. De e tétel kívül fekszik a Curia ítéletének eszemenetén. A Curia kizárólag a «vétél természetéből» meríti argumentumait, és ezen érveléssel az eddigiekben, talán túlságos hosszadalmasan is, végeztünk. De előáll egy új, a Curia ítéletében nem hangoztatott, de erősebb ellenvetés és jelen dolgozatunk félszeg dolog maradna, ha nem állana szóba vele is.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
egyetemi m. tanár.

A telekkönyvi törvényjavaslat és a községi jegyzők.

A *Jogt. Közl.* f. é. 47. számában olvasom, miszerint a budapesti ügyvédi kamara f. é. nov. 14-én rendkívüli közgyűlést tartott, a melynek tárgyát a telekkönyvi rendtartásjavaslat tárgyában az országgyűlés képviselőházához beterveztendő felirat képezte.

Az előadó SZTEHLO KORNÉL urnak oly szépen megindokolt javaslata az ország ügyvédi karának általános helyeslésével találkozok.

SZTEHLO ur azon mindenkit meggyőző érvekért, a miket úgy az ügyvédi kar, valamint az ügyes-bajos felek érdekében

(*Döntvénytár* XVI. k. r. f.) a következőket mondotta volt: «mert a peres mint szerződő felek egymás iránti viszonyait az *A.* alatti szerződés szabályozza, annak pedig törvénnyel, sem egymással nem ellenkező 3., 4., 8. és 9. pontjai szerint a butorok és felszerelvények mindaddig, míg összes vételáruk törlesztve nem lett, felperes tulajdonai maradván, azok, miután az alperesek beismerésük szerint a vételár teljes összegét sem törlesztették, ezek tulajdonává sem váltak.»

Érdekes lesz e helyütt egy a legújabb időben kelt curiai ítélet közlése, melyet a szaksajtó eddig még nem publicált, és mely ellentétben a jelen értekezésemre alkalmat szolgáltatott három curiai ítélettel a pactum res. dom. hatályát *elismeri!* Az ítéletet egy kartárs sziveségének köszönöm. (A jelen szám mellékletében ezen ítéletet egész szerződelmében közöljük. A szerkesztőség.) «Ingóknál a *tulajdonjognak felfüggesztő feltétel melletti átruházása szintén helyt foghatóan*, minthogy felperes a lefoglalt pénzeszközöket csak oly fentartással állítja eladottnak G. Lázár részére, miszerint a vételár végleges letörlesztéseig maga részére a tulajdonjogot fentartotta, ezen eladás tehát felfüggesztő feltétel alatt megkötöttnek tűnik fel, *melynél fogva G. Lázár a tulajdonjogot csak az esetben szerezte volna meg, ha a vételárrészleteket mind megfizeti.* Ezek szerint, minthogy felperes a vételárrészletnek ily módoni létrejöttére vonatkozólag G. Lázárnak *A.* a nyilatkozatát mutatta fel... és az ily fentartással eladott pénzeszközöket még G. Lázár bírálataiban találtatott: az első bíróság ítéletét ezen indokokból helybenhagyni kellett.» (8364/85. január 9-iki üléséből.) Ezen ítélet alapján kimondhatni véljük, hogy a pactum r. d. fölött a Curia legújabb gyakorlata még *végképen* nem döntött, és hogy ennél fogva e kérdés vitátosa még el nem készt.

a telekkönyvi rendtartási javaslatnak különösen a 68. §-ban foglalt községi jegyzők ellenjegyzése ellen felhozott, méltán megérdemli, hogy összes kartársai köszönetet szavazzanak neki.

SZTEHLO KORNÉL ur igen helyesen megjegyezte, hogy: «az egy TOLNAI-n kívül még nem akadt az ügyvédi és bírói karban ember, a ki a községi jegyzőket a telekkönyvi ügyek ellátására qualificáltaknak állította volna.»

TOLNAI ur fennen hirdeti, hogy a községi jegyzők nagyon értenek a telekkönyvhöz és a jogügyletek kötéséhez. Én — mint sokan mások — nem vagyok TOLNAI urral egy véleményen, s azt állítom, hogy a ki a telekkönyvhöz, de főképen a jogügyletek kötéséhez akar érteni, annak mulhatlanul jogismerettel is kell birnia. Minthogy pedig a községi jegyzők jogi ismerettel nem birnak s így a telekkönyvhöz, annál kevésbé pedig a jogügyletek kötéséhez nem értenek, eo ipso telekkönyvi beadványok ellenjegyzésére vagyis SZTEHLO ur szerint az orvosi diploma nélküli gyógyításra fel nem jogsíthatók.

Azt mondja TOLNAI ur, hogy: «egy egyszerű adásvevési szerződéshez, egy haszonvételi szolgálat constituálásához vagy egy kötelezvény kiállításához nem kell valami nagy tudomány.» Ez mind igaz, csak hogy a községi jegyzők ezt a tudományt is nélkülözik, mert szolgálhatok TOLNAI urnak egy átruházási szerződéssel, a melyet egy okleveles gyakorló jegyző szerkesztett, a melyet 1, 2 és 4 éves gyermekek mint elfogadók, kézjegyvónásaikkal elláttak a jegyző névalírása mellett.

Mit szól ehhez TOLNAI ur? Azt hiszem, hogy ehhez nem kell bővebb commentár.

TOLNAI ur vagy egyáltalán nem ismeri a községi jegyzőket vagy ha ismeri, hát nagyon rosszul. Mert máskülönben fel nem tehető, hogy ügyvéd létére a községi jegyzőknek ott fogja pártját, a hol absolute nem lehet.

TOLNAI fájlalja, hogy mi lesz majd a községi jegyzőkből, ha nem ruháztatnak fel ellenjegyzési joggal? Hiszen akkor — úgy mond — megfosztatnak kenyeröktől!

Én alig ismerek szegény községi jegyzőt, ellenben szegény ügyvédet mentől többet; s bizvást el lehet mondani, hogy az utóbbiaknak $\frac{3}{4}$ -ed része szegény; már pedig remélem, hogy azt maga TOLNAI ur sem fogja tagadni, hogy az ügyvédi diploma jóval több tanulmányba kerül, mint a község-jegyzői.

A községi jegyzők képzettségi fokozatukhoz és állásukhoz képest igen szépen vannak dotálva, mert a természetbeni lakáson és rendes fizetésen kívül a közigazgatási ressort minden ágában halomszámra gyártják a beadványokat, a mi szép jövedelmi forrást képez. Hát a minden néven nevezendő és kigondolható sok községi bizonyítvány kiállítása, de legfőkép a haláleset és hagyatéki leltárak felvétele semmi számitásba nem vehető?

Sajnos, de úgy látszik, hogy mind ezek TOLNAI kartárs ur figyelmét kikerülték.

H—k 7—s,
akna-rahói ügyvéd.

Különfélék.

— Az 1877: XXII. tczikk 12. §-a. A következő sorokat vettük:

E lapok 46. számában két ellentétes curiai határozatot közöltem. Nem volt más szándékom, mint a figyelmet ezekre fordítani. S ime ama megtiszteltetésben részesültem, hogy a 47. számban SERLY ANTAL ur és e lapok szerkesztősege, a 48. számban pedig Dr. IMLING KONRÁD ur foglalkoztak a kérdéssel.

A mi SERLY ANTAL ur nézetét illeti, erre megfelelt helyettem a t. szerkesztősege. Én csak azt csodáltam, hogy cikkíró ur oly tisztának tartja a kérdést, holott a 44. számban, a 346. lapon maga mondja: «A bírói hatáskört illetőleg a 12. §. második tételének rendelkezése pedig nem eléggé

határozott; s e miatt annak alapján vagy a törvényszék semmisíti meg a járásbiróság ítéletét, ha eredetileg 50 frton felül volt követelésnek ez összeget meg nem haladó hátraléka felett kisebb polgári peruton kél ítélet, a pert sommás per utjára tartozónak mondván; vagy a kir. ítélő tábla tesz hasonlót, ha sommás per utján folyt a per, azt az 1877. évi XXII. tcz. által megszabott kivételes eljárás utjára tartozónak jelentvén ki».

Tehát ellenkező a gyakorlat a törvényszékeken s a kir. táblán.

Dr. IMLING KONRÁD ur pedig úgy látja, hogy a kir. tábla teljes ülési határozatát nem vettem tudomásul, s biztosít, hogy ezentul ellentétes határozatok nem fognak hozatni. mert a kir. Curia magáévá tette a kir. tábla teljes-ülési határozatát.

Ezzel szemben mindenekelőtt kijelentem, hogy igenis volt tudomásom a kir. tábla említett határozatáról, de tudomásom van arról is, hogy ennek dacára még mindig eltérő a gyakorlat. Hivatkozom SERLY ANTAL ur fenidézett közleményére. És ez nem is lehet máskép, mert az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-a most is megengedi a kétféle magyarázatot, olyan törvényünk pedig, mely a kir. tábla teljes-ülési határozatait követendőkné deklarálja, tudtommal nincsen.

Furcsán hangzik az is, hogy a kir. Curia magáévá tette a kir. tábla határozatát; a felsőbb bíróság az alsóét.

Ugy tudom, hogy a kir. tábla teljes-ülési határozatai nem terjesztetnek fel a kir. Curia tudomásvétel vagy hozzájárulás végett. E szerint a kir. Curia tagjai is csak a szaklapokból értesülhetnek a határozatról.

Minthogy pedig a 605. sz. curiai határozat nem teljes-ülési döntvény, annál fogva nem is számíthat több méltatásra, mint ugyanazon kir. Curianak régibb, de ellentétes határozata. E bajon csak a kir. Curia teljes-ülési döntvénye segíthetne.

Dr. F. S.,
miskolczi ügyvéd.

— **A felebbezések beadása határidejének kérdéséhez.** A bpesti tvszék büntető osztálya egy legutóbb felmerült eset alkalmából kimondotta, hogy a felebbezési határidő utolsó vagyis nyolczadik napján *postára adott* és tényleg a felebbezési határidő eltelte után, a kilenczedik napon a bírósági iktató-hivatalba érkezett felebbezés kellő időben beadott felebbezésként tekintetik és mint ilyen elfogadtatik.

— **Bírói irály.** Egy fővárosi büntető járásbiróságnak a legutóbbi napokban hozott 4074/85. számú ítéletében szószerint a következők olvashatók: «letartóztatott vádlottnő K. I. máskép Á. Á.-né 39 éves, *zsebtolvajnö*» stb. Megjegyzendő, hogy a «zsebtolvajnö»-nek minősített vádlottnő eddigelé még csak egy ízben lett a lopás vétsége miatt elítélve.

— **Fekete Ödön** főügyészi helyettes bünv. eljárási kézi könyvének 15 ivre terjedő első füzeté megjelent. A füzet tartalmazza a történelmi részt az antik és ókori államok, a római ordo judiciorum publicorum koráig.

— **A Magyar Jogászegyletbe** új tagokul felvétettek: Dr. SCHNIERER ALADÁR egyetemi tanár Budapest; Dr. LUKÁCS ADOLF jogtanár Pécs; Dr. MANDEL EDE ügyvéd Budapest; SZABÓ JÓZSEF fegyintézeti igazgató Lipótvár; GALAMB ISTVÁN járásbíró Zircz; Dr. SZABÓ GYULA egyetemi tanár Zürich; Dr. TIMON ÁKOS jogtanár Győr; Dr. RADDA IGNÁCZ ügyvéd Pancsova; SPITZ MANÓ ügyvéd Budapest; RÓZSA IZSÓ ügyv. kamarai elnök Szeged; KÁLOSI JÓZSEF kir. alügyész Budapest; HALÁSZY JENŐ tszéki jegyző Budapest; TÓTH AURÉL tszéki jegyző Budapest; STERN MÓR ügyvéd Pozsony; Dr. ALFÖLDI DÁVID, CSÓKÁS ISTVÁN, Dr. PÁSZTOR BERTALAN, Dr. BRÜNAUER BÁLINT egri, Dr. GLÓSZ KÁROLY miskolczi, STIEGLER KÁLMÁN lipótvári ügyvédek; VITALIS KÁLMÁN aljárásbíró Liptó-Szent-Miklós, BUCHWALD LÁZÁR ügyvéd Szabadka és Dr. STADLER JAKAB ügyvéd Budapest.

Megjelent:

Döntvénytár. A m. kir. Curia, a budapesti kir. ítélő tábla és a pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a *Jogt. Közl.* szerkesztősege. Új foly. XII. kötet (XL. folyam.) Budapest, 1885. Franklin-társulat. Ára 2 forint.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

Tartalom: Egy kis pótlék az új telekkönyvi törvényjavaslathoz. TERNOVSZKY BELA lugosi kir. tszéki bírótól. — A polgári peres eljárás reformjáról. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Jogirodalom: Zur Reform des ungarischen Strafprocesses. Eine Codificationsstudie. — Der Entwurf der ungarischen Strafprocessordnung kritisch besprochen mit Uebersetzung derselben in seinen wesentlicheren Theilen von dr. SALOMON MAYER. Dr. BICHLER SIMON-tól. — Törvénykezési Szemle: A pactum reservati dominii hatálya. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV egyetemi magántanártól. — A budapesti ügyvédi kamara felirata az igazságügyminiszterhez a kamarai felvétel tárgyában. — Különlék. *Melléklet:* Felsőbíróági elvi jelentőségű határozatok. Közli Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai fogalmazó. — Csuriai Határozatok. — Védbeszéd gyilkossággal és rablással vádolt Vég Agnes bűnygyében, tartotta 1885 decz. 1-én dr. VISONTAI SOMA budapesti ügyvéd. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Egy kis pótlék az új telekkönyvi törvényjavaslathoz.

A telekkönyveknek a catastrorel való összhangba hozatala tárgyában készült törvényjavaslat már tárgyalás alatt áll a képviselőház bizottságánál. A tervezet meglehetősen eleven vitát támasztott; de mivel az a telekkönyvi rendeletek alapelvét nem módosítja lényegesen, a vita nem emelkedett elvi magaslatra, hanem inkább a gyakorlatban felmerült hiányok pótlásának kérdéseire szorított.

Telekkönyvi rendeleteink egyik ilyen hiányát ohajtom jelenleg felszólalás tárgyává tenni, mivel hiszem, hogy ez meglehetősen hézagot képez, s hogy e hézag betöltése nem igen lenne nehéz.

A föld becse folyton emelkedik, minden gazda örül, ha birtokát csak egy talpalatnyi darabbal növelheti, a hol csak teheti, foglal és kiküzd magának a természetől egy-egy darabot, s miután most már a telekkönyvek becse iránti érzék lassanként a nép alsó rétegeibe is be kezd hatolni, foglalását biztosítandó, annak a telekkönyvbe való felvételét is ohajtja.

Mindinkább gyakoriabbakká válnak tehát a telekkönyvekbe való pótfelvételek iránti kérelmek: de jelenlegi eljárásunk e tekintetben oly bonyolodott és hosszadalmas, hogy sokakat visszariaszt igénybevitelétől.

A telekkönyvekbe eredeti felvételükkor a gazdaszatilag nem hasznosított területek nem lettek felvéve, melyeket most a szomszédok mint gazdátlanokat lassanként művelés alá vettek s hasznosítanak. Ma már a vízmosásokat és ereket is termőfölddé változtatják át, kicsiny szigetek iszapolás által nagyobbodva, a birtokosra nézve már értéket képviselnek s jól fizetnek. Az is megtörtént gyakran, hogy a telekkönyvek eredeti felvételekor a gyengébb, s e miatt kétségtelen tulajdonosaiktól elhagyott földrészletek természetlen területek közé sorozva, a telekkönyvekbe felvételt nem nyertek: mig most azokat tulajdonosaik már élénken reclamálják, elfoglalva tartják, művelik s ugyancsak védik idegen beavatkozás ellen. Olyan esetek is fordultak elő gyakorlatomban, hogy folyóink szeszélye az urbéri telkek ötödik-tizedik holdját elmosta s mederré tette, úgy hogy az 5 holdas $\frac{1}{2}$ telek csak 4 holddal, a 10 holdas $\frac{1}{2}$ telek csak 9 holddal szerepelt a telekkönyvben. De a folyó az elfoglalt holdokról ismét eltakarodott, visszaadta előbbi tulajdonosaiknak, s azok telki állományuk kiegészítését s a visszanyert holdak telekkönyvbe való felvételét kívánták.

Szóval rendezett telekkönyvi állapotok mellett is mind

gyakrabban fordul elő csekélyebb pótfelvételek szüksége, s előre látható, hogy e szükség jövőben nem igen fog csökkenni.

Ily kisebb pótfelvételeknél követendő eljárást sem az eddigi telekkönyvi rendeletek nem szabályozták, sem az új törvényjavaslat nem szándékozik szabályozni, sem pedig a törvényjavaslatot bírálóknál eddigelé erre vonatkozó felszólalást nem találtam.

Mostanig hason esetekben az 1854. évi december 15-én kelt telekkönyvi rendelet 1-ső része szerinti eljárást követtük, mely természetesen egész községi, sőt egész megyei határbeli telekkönyvek szerkesztésének eseteire levén berendezve: a pótfelvételek csekély tárgyaihoz arányitva, túlbőnek s bonyolultnak bizonyult.

A pótfelvételi eljárás rövid vonásokban ecsetelve a következő:

Ha valaki bár csak $\frac{1}{4}$ vagy 1 holdnyi földdarab felvételét kívánta: először kikértük az igazságügyi ministerium engedélyét.

Az megérkezvén, kiküldtünk egy telekkönyvvezetőt, hogy a póthelyszinelést eszközölje, a helyszinelő bizottságot megalakítsa, a birtokviszonyokat derítse ki, valamint azt, vajon a kérdéses részlet csakugyan nincs-e a telekkönyvbe felvéve, s miért nincs felvéve? a felvételhez szükséges térvázlatot készítse el s az új telekjegyzőkönyv tervezetét csinálja meg.

Mikor mindez megtörtént s ha a telekkönyvi hatóság a pótfelvételt megengedhetőnek tartja: újra kérünk kellett az igazságügyi ministerium beleegyezését, egyuttal elkészítettjük a telekkönyvi rendelet 3. §-a által kívánt hirdetményt egyéves és 8 hónapos határnapjaival.

Az igazságügyi ministerium azután meghatározta az új telekjegyzőkönyv használatba vételének (feltárásának) s a hirdetmény hatályossága kezdetének határnapját, sok-sok példányban lenyomatta a hirdetményt, s közhírré tevő ép oly terjedelemben, mint az a telekkönyvi rendelet 8., 11. és 12. §-aiban elő van írva; azaz megküldte az ország összes bíróságainak, gyámhatóságoknak, püspökségeknek, s így tovább, bár nyilván való volt, hogy a hirdetményekre idegen vidékek lakói nem is hederitenek s a hirdetmények csak a bíróságok kapuinak diszitményeit szaporítandják. Eddig mind ez az állam költségén történt.

Azután ha felszólamlások történtek (tudtommal csak is tulajdoni igények merültek fel, azok is vajmi ritkán), akkor eljártunk a telekkönyvi rendelet 18—43. §-ai szerint; azaz békéltettünk, perre utasítottunk, s végre letárgyaltuk s eldöntöttük a vitás igényeket.

Nem kell nagy fejtegetés, hogy mindenki belássa, miszerint ily hosszadalmas eljárás csakugyan felkölti a vajudó s egeret szülő hegy képzetét; s azt vélem, kétséget sem szenvedhet, hogy ily apró pótfelvételek egyszerűbb eljárást igényelnének.

Az egyszerűsített eljárás nézetem szerint következőleg lenne szabályozandó:

A pótfelvételek megengedése és elrendelése veszély nélkül az illető telekkönyvi hatóságra lenne bízható; mely kérelemre a póthelyszinelést telekkönyvvezetője által eszkö-

lőztetné s ahhoz, a községben jó előre közhírré teendő felhívással meghívna a felveendő terület szomszédjait s minden magát érdekeltnek vélőt. A községi előljárással által kiküldött két tag hivatalból volna a helyszíneléshez kirendelendő, a szükséges felvilágosítások megadása, s a birtoklási viszonyok tanúsítása céljából.

A felvétel alapját illetőleg meg lenne határozandó, hogy ha a folyamodó a községi előljárással bizonyítványával s a catasteri birtokiv kivonatjával 3 évet felülhaladó békés s aggály alá nem eső birtoklást igazol: már ezen tény alapján s egyéb erősebb címek hiányában is, az eddig a telekkönyvbe még fel nem vett területnek nevére való pótfelvételét igényelhesse.

A hirdetményi határidő általában véve 3 óra lenne ily esetekben leszállítandó, a hirdetmény csak az eljáró telekkönyvi hatóság községeiben, ha a pótlólag felvett terület a határon fekszik, a szomszédos idegen kerületi községekben is, teendő közhírré; azonfelül a kerület (esetleg határközségnél a szomszédos kerület) gyám s közigazgatási hatóságaival is a már helyszíneléskor ellentmondó érdekelttel közlendő, végre a vidék valamelyik lapjába háromszor beiktatandó.

A netáni felszólamlások elintézhetők úgy mint eddig történt.

Ha valaki alaptalanul kérte a póthelyszínelést: annak költségeiben marasztalhasa el a telekkönyvi hatóság a költségeket okozót.

Az így rövidített eljárás lényegesen megkönnyítené a telekkönyveink teljessége s gazdasági és jogi érdekek által kívánt s előmozdításra érdemes pótfelvételeket, a nélkül hogy a jogbiztonságon csorbát ejtene. Mert hiszen a 3 havi határidő elegendő, hogy bármelyik érdekelt tudomást nyerjen a pótfelvételekről s sértett igényei orvoslására a szükséges lépéseket megtehesse.

Az eszmetársulásnál fogva megemlítendőnek találok még azt is, hogy az új telepítések által keletkezett községek telekkönyveinek elkészítésénél követendő eljárás sincs szabályozva, bár eddig követett eljárásunk a viszonyoknak megfelelő.

A telepéseknek kiosztott területek már fel vannak a telekkönyvbe véve, s így az új község telekkönyveinek felvételénél úgy jártunk el, mint mikor csak közönséges lejegyzésről s birtokeldarabolásról van szó, azonban a viszonyok igényelte azon módosítással, hogy új helyrajzi számokat alkalmaztunk, s e végből, a telepítő költségére, mindig a helyszínelés készítése el a telekkönyvvezető az új telekkönyvi térképeket, részletlajstromokat s a tulajdonosok jegyzékét, valamint az új telekkönyvvezetőket tervezetét. Ha munkálatai rendben volt, s ha a lejegyzéshez jelzős hitelezők előleges meghallgatása nem volt szükséges, vagy ha a hitelezők kihallgatása után a bejegyzés nem ütközött akadályba: a telekkönyvi hatóság elrendelte a lejegyzést s végzésében, a telekkönyvi rendelet 56. és 135. §-ának megfelelően, apróra meghatározta, hogy a lejegyzett részletek mely új telekkönyvbe, mely új helyrajzi számok alatt, mely területekkel viendők át, — minden további hirdetés nélkül, de kézbesítését valamennyi telekkönyvi érdekeltnek.

Az igazságügyi ministerium kinyilvánította, hogy ily lejegyzésekhez engedélye nem szükséges s új helyrajzi számok alkalmazása elé sem gördített nehézségeket. (Példák erre az igazságügyi ministeriumnak 1885. évi 1732 és 47640 számú leiratai.) Ennélfogva csak utólag jelenti a telekkönyvi hatóság a ministeriumnak, hogy telekkönyveinek s telekkönyvi községeinek száma egygyel ismét szaporodott.

Mihelyt tehát a telepítő igazolta, hogy telepe közigazgatásilag önálló (kis vagy nagy) községgé alakult, s mihelyt az alakított telkek és részletek földkönyvét és mérnöki térképét betérjesztette: a telekkönyvi hatóság önálló hatásköré-

ben foganatosította az új község telekkönyvének szerkesztését és önálló hatáskörében léptette azt életbe. Ez eddig könnyű is volt, mert a telepéseknek kiosztott telkek ismét a telepítő tulajdonaként lettek az új telekkönyvbe átvezetve, s a telepítő csak ennek megtörténte után adta csak az új betételbe átvitt telepés telkekre, a telepéseknek a szabályszerű adásvételi szerződést s az átíratási engedélyt.

Új helyrajzi számok azért nélkülözhetetlenek, mert bajos lenne például 134/1, 134/2, egész 134/1200 stb. tört helyrajzi számokkal dolgozni, s mert részben, más községekben, nem a telepéseknek szánt földek is, melyek a telepések földjei közt beékelve feküdtek, át lettek közigazgatásilag kebeleztve az új határba, s így a helyrajzi számok sorrendje egészen meg lenne zavarva, a mi a helyszínelési rendeletek szerint is megengedhetlen. Például a térképeken 134/124 után következnek 64, azután 45/125, azután 24 helyrajzi szám stb., mi miatt sohasem lehetne a keresett részletet a térképeken gyorsan megtalálni.

A telepített községek telekkönyveinek szerkesztése ugyan, mint említém, még most részletes szabályozást oly sürgetően nem igényel: de az egyöntetű eljárás biztosítása céljából ennek rendezése sem lenne felesleges.

Ezt inkább a jogászközönség tájékozása végett irtam le, mert az eljárásra vonatkozó ministeri leiratok nem lettek közzétéve, hézagosak, s az eljárás meglehetősen ismeretlen. Mi is az eljárást kezdetben csak tapogatózva állapítottuk meg.

De a póthelyszínelések egyszerűsítésére vonatkozó s élénk gyakorlati szükség kívánta felszólalásokat, ajánlom a telekkönyvi rendelet javításáról épen jelenleg tanácskozó képviselőházi igazságügyi bizottság tisztelt tagjainak becses figyelmébe.

TERNOVSZKY BÉLA,
lugosi kir. tszéki bíró.

A polgári peres eljárás reformjáról.¹

A közvetlenségi eljárás életbeléptetése.

Miként már említettem volt, leghelyesebb lenne, ha összes járásbíróóságaink törvényszékekkel alakítottatnának át. Az ily törvényszék minden egyes tagja aztán a hozzá utalt ügyekben mint egyes bíró járna el és ítélné s ha ítélete ellen perorvoslat adatnék be, a perorvoslat folytán ugyanazon törvényszék más három tagja gyakorolná a felsőbb fórum teendőit és ítélné másodfokon.

Ezen szervezeti rendszer alapul vétele mellett megszüntetendő lenne 65 járásbíróóság, mely ma a törvényszékek székhelyein működik; ezek teendői a törvényszék egyes bírőira mennének át. Ez által a törvényszék teendői szaporodnának ugyan, azonban az által, hogy a megszüntetett 65 járásbíróóság bírői és tisztviselői személyzete más 65 járásbíróósághoz beosztva 65 új törvényszék szervezését tenné lehetségessé: felényire kisebbednék a törvényszéki terület és a terület ketté osztása által ellensúlyozva lenne a járásbíróósági teendők átruházása folytán előállott munkaszaporulat.

A megyei törvényhatóságok kebelében működő és államilag dotált árvaszékek felosztása folytán az ekként előállandó költségmegtakarítás ismét járásbíróóságoknak törvényszékekkel alakítására fordítottván, lehetővé tenné más 50—70 járásbíróóságnak törvényszékekkel alakítását s így 180—200 törvényszék állítható föl a bírői és tisztviselői létszám szaporítása és figyelembe vehető költségemelés nélkül. Az ekként szervezendő 180—200 törvényszék mindegyikéhez még egy-egy járásbíróóság osztatnék be, s az ekként alakítandó törvényszéki területen aztán a közvetlenségi eljárás célszerűen lenne életbeléptethető.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 45., 46., 47., 49. és 50. számban.

Ugyanezen bírósági szervezet keretében minden zavar nélkül beilleszthető lenne a bünvádi eljárás bármily rendszere is s így a büntető eljárás szabályozása és életbeléptetése bármikor megtörténhetnék anélkül, hogy az így alakítandó bírói szervezet megrázkódtatásnak lenne kitéve.

Ami már most a bírói kart illeti, ennek állására nézve a javaslattal merőben ellentétes nézetem vagyok. A javaslat elnököket, alelnököket, tanácselnököket stb. különböztet meg a bírák közt; én ezt hibáztatom.

Nézetem szerint az összes bírának egyenlő rangban kell állaniok. Az első kineveztetés alkalmával meghatározattnak a fizetés, mely öt-öt évenként a bíró folyamodványa nélkül emelkednék, még pedig úgy, hogy 15—20 év alatt elérje azon fizetést, melyet például a kir. táblák bírái ma is kapnak. 15—20 évi szolgálat után igényt tarthat a bíró a kerületi táblához való alkalmaztatásra, azonban akár alkalmaztatik, akár nem, fizetése tovább is öt-öt évenként bizonyos arányban emelkedik mindaddig, míg a bíró az állam szolgálatában áll. Az elnökséget a törvényszékeknél a rangidősb bíró gyakorolja s csak a kerületi táblánál és a Curiánál szerveztessenek elnöki, alelnöki és tanácselnöki állomások.

A javaslat a helyett, hogy a bírákat egyenrangúvá, járandóságait és előléptetésüket kormánykegyektől függetlenné tenné, rangkülönbséget állít fel még az ügyvédek között is; — a javaslat szerint lenne járásbírói, törvényszéki, kerületi és kir. táblai s végül curiai ügyvéd. Én részemről nagyon megköszöném ezt a megkülönböztetést, mely a jelenlegi collegiális viszonyt az ügyvédek közül minden esetre kiküszöbölné és a maig független ügyvédi kar tetemes részét kormánykegyek hajhászására utalná.

A bírói kar függetlensége csak az egyenrangúság követelményeinek legszigorubb szem előtt tartása mellett érhető el; az ügyvédi karnál is csak így őrizhető meg.

Ugy a bírák, mint az ügyvédek egymás között egyenlő qualificatióval bírnak, ezen alaki qualificatiót mesterséges osztályozással megmásítani épen nem szükséges; a gyakorlat és az élet majd fogja osztályozni a bírákat is, ügyvédeket is. Az élet ki fogja választani a nagyobb képességeket és ezeket itt is ott is a hozzájuk illő helyre helyezi, — míg ellenben a javaslat elfogadása esetén kir. tábla mellé rendeltetnék esetleg oly ügyvéd, kit eme kitüntetésre sem képessége nem érdemesít, sem a közbizalom alkalmasnak nem tart.

Mindezek után utalni kívánok még arra, hogy a közvetlenségi eljárás mellett a bírósági kezelő személyzet részben főlösléggé válik, mert az írásbeli munka tetemesen lepad. Ezen apadást azonban főleg az idézhetné elő, ha a végrehajtási eljárást a jelenleg uralkodó alakiságoktól megtisztítani lehetne. Szerény nézetem szerint a bíróságokat a végrehajtás elrendelésétől és foganatosításától, a feleket a végrehajtásnak írásban való kérelmezésétől és a bírósági irodákat ily kérelmek beiktatásától, a rájuk hozott végzések több példányban való másolásától és expedálásától legegyszerűbben meg lehetne menteni az által, ha a végrehajtást a bírósági végrehajtók a fél közvetlen megkeresésére foganatosítanák, ami akként történhetnék, hogy a végrehajtató rávezeteti az ítéletre a törvényszék jegyzője által a jogerősségi záradékot, — a jogerősségi záradékkal ellátott bírói határozat a végrehajtónak felmutattatván, ezt az eljárásra köteleznék s az eljárás alatt csak akkor lépne közbe a bíróság, ha a végrehajtató vagy a végrehajtást szenvedő a végrehajtó eljárása által előidézett jogsérelmet panaszol, vagy ha az eljárás által más harmadik személyek jogai sértetnének meg. (Igényper.)

A javaslat minden bíróság mellett végrehajtói iroda felállítását rendelve, lehet, hogy a végrehajtási eljárás illeten reformját is tervezte, ezt azonban egész határozottan nem állithatom, mert a javaslatban a végrehajtónak teendői csak a kézbesítési eljárásra nézve vannak meghatározva.

Kétségtelen, hogy a végrehajtási eljárás folyamatba tété-

lének X példányu beadványban való írásbeli kérelmezése, annak bírósági elrendelése, a bírósági végzésnek X példányban való leiratása és expedálás, mind mind főlösléggé munka. A törvényszék kimondja határozatában, hogy A vagy B tartozik ennyi nap alatt ilyen nagyságú összeget, *különböni végrehajtás terhe mellett* lefizetni. Ebből világosan következik, hogy nem fizetés esetén végrehajtásnak van helye s a bíróság mást nem tehet, mint elrendeli a végrehajtást, ha ez *jogerős* határozat alapján kéretik. A lényeg és a sarkpont, *a végrehajtási eljárás alapja tehát a határozat jogerős volta* és a mai összes alakiság semmi más, mint a jogerősség bírói constatálása; nem lehetne ezt a jeleztem módon sokkal rövidebben végezni? s ami fődolog a végrehajtásnál, nem lenne sokkal gyorsabb a végrehajtási eljárás és sokkal kedvezőbb a jogosított helyzete, ha a napokat, sokszor heteket igénylő fenti alakiságok mellőzésével ott vehetné föl az eljárást, a hová a bíróság azt már az ítélet által különben is terelte? S aztán a végrehajtási jegyzőkönyvnek bemutatása a bírósághoz mire való? A végrehajtó díjai törvény által szabályozvák, ugyanugy kellene szabályozni a végrehajtató megengedett czimen felszámítható díjait is s akkor a végrehajtási jegyzőkönyv, mely ma csupán a díjak megállapítása végett mutattatik be, bizvást a végrehajtónál maradhatna; ez az iktatóba, mutatóba, registratúrába stb. stb. egy ügydarabbal kevesebb, néhány végzéssel ismét kevesebbet ír és expedál az iroda, szóval apad a főlösléggé munka. Mindez a hasztalan alakiság, mely ötödik keréknek válik be Themis szekerénél, gátolja a valódi munkát, azon munkát, mely valóban igazságszolgáltatási, mely valóban az állam legelső functionáriusához, a bíróhoz illő munka.

Messze vezetne, ha az eljárás minden neméinél és ezek minden fázisánál részletesen bemutatni akarnám, mennyi főlösléggé munkát végez és végeztet bíró és ügyvéd a mai eljárási rendszer mellett, ez azonban nem volt czélom: rámutatni akartam csupán az irányra, melyen az igazságszolgáltatás gyökeresen megjavítható.

De javulást ne várjunk idegen államok rendszereinek átültetésétől, javulást ne reméljünk részleges reformmunkálatoktól s különösen ne várjunk eredményt akkor, ha a bíróság elé tartozó ügyeknél követendő eljárás nem azonos alapelvek, hanem az ügyek minden neménél más-más elvek szemmél tartása mellett szabályoztatik.

Javulás, biztos javulás fog beállani, sőt másodsor is kimondom, mintaszerű leszen eljárásunk, ha a reformnál a bíróságok elé tartozó összes ügyekre nézve azonos alapelvekből indulunk ki, ha a bíróságok elé tartozó összes ügyekre nézve egyidejűleg léptetjük életbe a változásokat s végül, ha a hazai talajban keressük fel és nem külföldről ültetjük át a nemesíteni és gyümölcsöztetni kívánt csemetét és ezt a hazai viszonyok figyelembe vételével veszszük ápolás és fejlesztés alá.

TÓTH GÁSPÁR.

Jogirodalom.

Zur Reform des ungarischen Strafprocesses. Eine Codificationsstudie. — Der Entwurf der Ungarischen Strafprocessordnung kritisch besprochen mit Uebersetzung derselben in seinen wesentlicheren Theilen von dr. SALOMON MAYER.

I.

A CSEMEGI KÁROLY szerkesztette *Magyar bünvádi eljárás a törvényszékek előtt* egy új, mindeddig nálunk nem művelt irodalomnak, a büntető perrendtartásnak jegecedő pontjává válni ígérkezik. Dr. SZEGHEŐ IGNÁCZ-nak: *Der Entwurf einer Ungarischen Strafprocessordnung*. Wien 1883., — dr. WCLASSICS GYULÁ-nak: *A bünvádi eljárás alapelvei*. Budapest 1885. című jeles munkái, — dr. SCHÜTZE értekezése: *Reformvorschläge im Entwurfe einer Strafprocess-Ordnung für Ungarn* (az *Österreichisches Centralblatt für die juristische Praxis* című folyóirat II. kötete 258. s k. lapjain), ugy szín-

tén az ezen cikk élén álló mű erről eléggé tanuskodnak. A *Magyar Jogászegylet* is 1883. márczius 19-től június 1-ig folytatott vitáiban (L. *Magyar Jogászegyleti értekezések* XII. füzet), bár a *büntető bíróságok szervezete és hatósági köré*-nek kérdése forgott szóban, e kérdéstől eltérve, jobbra csak CSEMEGI tervezetével foglalkozott; ezt vonták vitáik körébe ez idei jogászgylésünkön a büntető szakosztály tanácskozásaiban az elnök tiltakozása mellett is egyes szónokok, róla szólt az ének az ügyvédgyűlésen is.

Dr. MAYER bécsi egyetemi tanár, ki büntető törvénykönyvünkről is munkát irt, nem riadt vissza az óriási fáradtságtól, melylyel a magyar nyelv megtanulása karöltve jár; megtanulta nyelvünket, hogy bűnügyi jogéletünkkel megismerkedjék. Már ezért is, és mert mindenesetre érdekes megtudni, mily véleményben van gyakorlatunk felől a forrásokból való közvetlen merités után — ha semmi egyéb tekintet nem forogna is fenn — legujabb művével foglalkoznunk kellene. Csakhogy műve erre már magában véve is számot tarthat. Nézetem szerint Németországnak és ennek révén a külföld többi jogtudósaival egyedül MAYER tanulmánya fogja a tervezet megértését, — mely különben számukra egy hét pecsétell ellátott könyv maradt volna — közvetíteni. WLASSICS-tól eltekintve, kinek munkája ama szempontból figyelembe sem jöhet, mert magyarul lévén írva, a külföldi szakértők tájékoztatására — sajnos — nem szolgálhat, de még azért sem, mert inkább taglalja azon principiumokat, melyeken nézete szerint egy reformált büntető perrendtartásnak nyugodnia kell, mint magát a javaslatot, mondom, WLASSICS-ot nem tekintve, míg SZEGHEŐ a tervezetet csak főbb elveiben ismerteti, SCHÜTZE pedig nagyobbára és csak röviden azon nézeteket jelzi, melyeknél fogva a tervezettel egyet nem érthet: MAYER a részletekbe való mély behatolás és intézkedéseinek szószerinti fordítása, valamint kritikai méltatása által hozzáférhetővé teszi a javaslatot a külföldnek is.

Nem lehet feladatomban, és legkevésbé egy folyóiratban, hogy e könyvről kimerítő fejtegetést írjak; főleg csak álláspontja megismertetésére óhajtok szoritkozni, melyet javaslatunkkal szemben elfoglal.

Szerző sajnálja (15. s. köv. l.), hogy oly értelmes népnek, mint a magyarnak, a tervezet indokaiban bővebben taglalt nemzetiségi viszonyoknál fogva és a belőle folyó nyelvi nehézségek miatt az esküdszékről le kell mondania. Ugy látszik, hogy az indokok teljesen meggyőzték. Megoldhatatlan ellenmondásnak jelzi, ha egy részről elismeretik, hogy lehetetlen a fennforgó viszonyoknál fogva a jury-nak az őt megillető helyet a büntető eljárás keretén belül kijelölni, míg másrésztől az jogilag és tényleg az 1848-iki törvényhozás alapján, bár csak a sajtóvétségekre korlátozva működik. A tapasztalatok, melyeket Magyarországon a sajtó-esküdszékekkel tettek, azon jelenség következményei, hogy a jury elszigetelésével illetőségének csak egy bizonyos mezéjére szoritják, és meg nem engedik, hogy azon kívül gyökeret verjen. (Ezen helyes megjegyzés is adalékul szolgál, hogy nem tanácsos az indokolás minden állítását könnyedén elfogadni.) Kivételes jellegében elveszésének csirája fekszik; az egész büntető eljárással való szerves egységes összeköttetése existenciájának és tovább képződésének föltétele. A juryt jogi, nem politikai intézménynek kell tekinteni. Ha külső opportunitási okokból most le is kell mondani róla, hogy az őt megillető helyet a büntető perrendtartásban elfoglalja, későbbi idők számára nem maradhatnak elzárva a jury-eljárás kétségtelen áldásai. A laikus elemnek a jury formájában való részvételéről állandóan le nem lehet mondani, és ezért semmi más formában végleges eldöntésének praëjudicálni nem lehet. Ily praëjudicium a laicus elemnek a schöffensbíróság formájában való részvétele volna az igazságszolgáltatásban. Ennek behozatala a jurynek beláthatatlan időre való mellőzésével azonos. Itt egy kis philippika következik a schöffens-

bíróság ellen, melyet SZEGHEŐ schöffens-baráti érvelései és az enquête egyik kérdőpontja idézték elő. Megnyugtathatjuk szerzőt. Magyarországon ezen bíróság megteremtésére egyáltalán, és különösen a törvényszéki eljárás alá tartozó ügyekre vonatkozólag komolyan aligha gondol valaki.

Dr. BICHLER SIMON.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A pactum reservati dominii hatálya.¹

III.

Mert hiszen sokak szerint a pactum reservati dominii nem is egyéb zálogfentartásnál! Az eladó a tulajdon fentartásával nem czéloz mást, mint hogy követelését *biztosítsa*: a követelés biztosítása pedig nem a tulajdon, hanem a zálog funkciója. A pactum reservati dominii tehát nem egyéb mint *burkolt* zálogfentartás.

E nézet nemcsak az irodalomban talált szószólókra (l. VANGEROW *Pand.* § 311, MATTHIAE *Controversen-Lexicon* I. 118. l.),² de a szász és württembergi törvényhozásban codificáltatott is. A szász polg. törvénykönyv 292. §-a szerint: «Der Vorbehalt des Eigentums zur Sicherung einer Forderung ist als Vorbehalt eines Pfandrechtes zu betrachten.» A württembergi zálogtörvény 45. §-a szerint «ist ein einzig die Sicherstellung des Kaufschillings bezweckender Eigentumsvorbehalt bei der Übergabe von beweglichen Sachen unzulässig, bei unbeweglichen Sachen dagegen gibt er nur einen *Pfandrechtstitel*.» Már most kétségtelen, hogy a hol, mint e törvények szerint, a pactum törvényileg egyszer-mindenkorra zálogkikötésnek van nyilvánítva, ott a tudományos vitatkozásnak többé tere nem lehet. A felek *valódi szándéka* persze a törvény daczára is csak az fog maradni, a mi; a törvény a felek valódi szándékát bármely értelmezési parancsával meg nem változtathatja, de a bírót utasíthatja, hogy magát ez esetben ne a felek *igaz* szándékához, hanem a törvény kényszerű értelmezéséhez tartsa, *mintha* az a felek *igaz* szándéka volna.³ De a hol ily törvényes kényszerű értelmezés nincsen, ott csak az lehet a vizsgálat tárgya: vajon a pactum reservati dominii a felek *igaz* szándéka szerint csakugyan összevág-e a zálogfentartással? E kérdésre pedig határozott *nem*-mel kell felelnünk.

Gazdaságilag, az *igaz*, mindkét esetben egy a cél: az eladó biztosítása. De a jogi eszköz, mely ezen gazdasági cél elérésére szolgál, itt is ott is más-más. Az eladó, ki magát a pactum reservati dominii által biztosítja, *többet* akar, mint a mit a zálogfentartással elérhetne. A zálogjog útján csak a zálogtárgy vételárából nyerhetne kielégítést, a pactum reservati dominii útján maga az eladott dolog képezi biztonságát; amott idegen vagyomból nyeri biztosítékát, itt a saját maga teljesítményében bírja azt; szóval a különbség a pactum hypothecæ és a pactum reservati dominii közt ép akkora mint a zálog és a tulajdon közt. Az által, hogy a tulajdon ez egyszer a *biztosítás* funkcióját végzi, még nem válik az

¹ Az előbbi közl. l. a 29. és 50. számban.

² L. sok más író helyett LEONHARDT *Zur Lehre von den Rechtsverhältnissen am Grundeigentum* IV, § 9: «Es ergibt sich, dass man, wenn man von dem Begriff des absolut privilegirten Pfandrechtes ausgeht, die Idee des reservirten Eigentums ihrem allgemeinen Wesen nach mit Rücksicht auf den materiellen Bestand richtig erfasst hat.» «Das pact. res. dom. soll den Verkäufer nur gegen Nachteile sichern, welche seinem Anspruch von aussenher drohen; es ist kein Recht, welchem ein selbständiges Interesse zu Grunde liegt. Es verhält sich in letzterer Beziehung alles so, als wenn das creditirte Kaufgeld durch Pfandrechte gesichert wäre.» Hasonlóan SINTENIS *Pract. Civilr.* I. § 49 és mások.

³ Szépen mondja GAJUS III. 194. «Neque enim lex facere potest, ut qui manifestus fur non sit, manifestus sit, non magis, quam qui omnino fur non sit, fur sit, et qui adulter aut homicida non sit, adulter vel homicida sit. At illud sane lex facere potest, ut perinde aliquis poena teneatur atqui si furtum vel adulterium vel homicidium admisisset, quamvis nihil eorum admisisset.»

zálogga.¹ Valamint a római fiducia, jóllehet a hitelező biztosítását czélozta, nem zálogjogot, hanem valóságos *tulajdont* ruházott reá, úgy a pusztá biztosítási czélzat most sem elegendő arra, hogy egy concret esetben zálogjogról szóljunk. Hiszen ugyanazon gazdasági czél akárhány különböző jogi eszköz által érhető el. A követelés biztosítására nemcsak a zálog és tulajdon, hanem a kezesség, a constitutum debiti proprii, a kötbér stb. is szolgálhat, de azért mindezeket egy zsákba vetni nem fogjuk. *Lehetséges* ugyan, hogy a felek akkor, mikor «tulajdonfentartás»-ról szólnak, egyik-másik concret esetben valójában csak zálogfentartásra gondoltak — ilyenkor az értelmezés feladata a felek való szándékát kikutatni. De hogy a bíró olyankor, mikor az eladó *kétségtelen* módon kijelenti, hogy *nem* engedi a maga tulajdonát mindaddig, míg a vételárt meg nem kapta, hogy a bíró ilyenkor is szemet hunyjon a felek igaz akarata elől, és *zálogkikötést* diagnostizáljon — az indokolatlan erőszak, melyet a tudomány el nem ismerhet.

De — mondják elleneink — ha a pactum reservati dominii nem is zálogfentartás, ha mindjárt valóságos tulajdonfentartás is: a zálogfentartás tilalma legalább *per analogiam* kiterjeszthető a tulajdonfentartásra. Mert ugyanazon okok, melyek a zálogfentartás tilalmát indokolják, szólnak a tulajdonfentartás ellen is. A zálogfentartás tilalma azt czélozza, hogy *titkos zálogjogok* ne akadályozzák a forgalmat. Hisz a modern kézizálognak épen az az előnye a római hypotheca fölött, hogy a zálogjog mindenki előtt látható, nyilvános valami. A mely dolgot a *B* kezében látok, arra *C*-nek zálogjoga nem lehet; nyugodtan vásárolhatom *B*-től, zálogba vehetem tőle stb. — nem kell tartanom attól, hogy utólag harmadik személyek jelentkeznek, kik titkos zálogjoguk által az én jóhiszeműen szerzett jogomat kijátszák. Már pedig a *titkos tulajdon* (értve ez alatt azt, hogy a dolog folyvást *B* kezén legyen, mégis *C* legyen a tulajdonos) semmivel sem jobb a *titkos zálognál*. Ha tehát megtiltjuk, hogy az eladó az el- és átadott dolgon a vételár kifizetéseig a zálogjogot fentartsa, úgy meg kell tiltanunk a tulajdonjog fentartását is. Célja e fentartásnak mindkét esetben ugyanaz: a vételár biztosítása; és az ezen biztosítással járó veszély is mindkét esetben ugyanaz: a jóhiszemű harmadiknak veszélyeztetése. Ennélfogva a bíró állásának is mindkét nemű fentartással szemben ugyanannak kell lenni: meg kell az elismerést tagadnia mindkettőtől.

Ezen okoskodás, amennyire tetszetős, annyira helytelen. Mert a zálogfentartás tilalma csak a titkos zálogjog tilalmának a következménye. Igen, de a *titkos tulajdon nincs megtiltva* és a forgalom tönkretétele nélkül (mint azonnal látni fogjuk) meg sem tiltható! Minthogy pedig a titkos tulajdon nincs megtiltva, nincs ok a tulajdonfentartás megtiltására sem.

A zálog a követelés biztosítására szolgál, e célznak pedig épen úgy felelhet meg legjobban, ha a zálogos dolog folyvást a zálogos hitelező kezén marad — a záloghitelező tehát *lehet* mindenkor zálogbirtokos is. De a tulajdon épen-séggel nem felelhet meg a maga céljának, ha a birtoktól el nem választatik. A forgalom számosnál számosabb, fontosnál fontosabb ügyletei csakis a tulajdonnak a természetes birtoktól való különválasztásán alapulnak. A tulajdonos a maga dolgát bérbe, haszonbérbe, letétbe, haszonkölcsönbe, ususba, ususfructusba, zálogba akarja adni, — mindez esetekben a dolog természetes birtoka más személyre megy át, a tulajdon nem azé, akié a természetes birtok: szóval a tulajdon *titkossá* válik. Egy jogi tétel, mely az ily értelemben vett titkos tulajdont el nem akarná tiltani; mely kimondaná, hogy valamint a zálog csak a «kézizálog» formájában létezik, úgy a tulajdon is csak «kézi» tulajdon lehet, azaz csak addig

ismertetik el, míg a tulajdonos természetes birtokában, van, — az ilyen jogi tétel eleven halott volna, melyet az élet szükségése első nap félretenne. Nem mintha a titkos tulajdonnak a titkos záloghoz hasonló bajai nem volnának. Sőt inkább. Amint itt a többszörös elzálogosítás és szinleges elzálogosítás veszélye megvan, úgy megvan amott a többszörös tulajdonátruházás vagy szinleges tulajdonátruházás veszélye is. Amint megeshetik, hogy *B* zálogba ad nekem egy dolgot, és utóbb kisül, hogy ő ugyanazt a dolgot előttem már három embernek adta volt (constitutum possessorium útján) zálogba; vagy hogy *B*, ki neszét veszi, hogy végrehajtást kívánok ellene vezetni, fogja magát és egyik czimborájára ruházza át szinleg (constitutum possessorium útján) a zálogjogot: úgy megeshetik az is, hogy *B* a dolgot, melyet nekem elad, előttem egymásután már három embernek adta el, vagy hogy valamely végrehajtás kijátszása végett, vagyonát szinleg — constitutum útján — egyik czinkosának adja át. Csak-hogy a jog e két veszélyvel szemben nem használhatja egyazon rendszabályt. A titkos zálogot egyszerűen eltilthatja; de ha a titkos tulajdont is el akarná tiltani, úgy az orvosság rosszabb volna a betegségnél. Innen van, hogy a modern jogok eltiltják ugyan nagy részben a constitutum possessorium általi *zálogszerzést*, de nincs egy egyetlen törvényhozás, mely a constitutum általi *tulajdonszerzést* is megtiltaná; innen van továbbá, hogy több modern törvény megtagadja a zálogos hitelezőtől a dologbeli keresetet (actio hypothecaria in rem) harmadik személyek ellenében (SINTENIS *Lehrbuch d. sächsischen Privatr.* 375. és 403. l. és utána ZLINSZKY *magánjog* 271. l.), de a tulajdonkeresetet harmadik személyekkel szemben — kisebb-nagyobb megszorításokkal bár, de mégis — megannyian megengedik. Szóval a titkos zálog eltiltható és ezért el kell tiltani az eladónak az el- és átadott dologra való *zálogfentartását* is; de a titkos tulajdon el *nem tiltható* és ezért nincs ok, a miért az eladónak *tulajdonfentartását* is el ne ismerjük. Amíg a constitutum általi zálogszerzés és zálogbirtok meg van tiltva, a constitutum általi tulajdonszerzés és tulajdonbirtok pedig szabados: addig csak természetes, hogy a pactum általi zálogfentartás is meg legyen tiltva, a pactum általi tulajdonfentartás pedig nem. És valamint elvetné a sulykot az, a ki a constitutum általi *zálogszerzés* tilalmából arra akarna következtetni, hogy ennélfogva constitutum által *tulajdon* sem szerezhető: úgy tul lőne a célon az is, ki a *zálogfentartás* tilalmát ki vélné terjeszthetni a *tulajdonfentartásra* is.

De a titkos tulajdonnal járó veszély *kiseb*b is annál, mely a titkos záloggal jár. Mert a becsületes forgalomban egyazon dolog csak egyszer-egyszer adható el, többszörös tulajdoni igények tehát egyazon dologra nézve találkozni nem fognak. De a többszörös elzálogosítás a becsületes forgalomban is meg van engedve, és nagyobb értékű ingóságoknál könnyen képzelhető, hogy ilykép egymásután 4—5, sőt több zálogos hitelező is találkozik, kiknek rangsorozata, a hypotheca-alakítás formátlan volta mellett igen gyakran megoldhatatlan vitára adhat okot. Arról, hogy egy dologra nézve, melyet a birtokos nekem vételbe, zálogba stb. kínál, nem tartotta-e fen magának az ő auctora a tulajdont, és ki van-e már fizetve a vételár — könnyen győződhetem meg; megkérdezem eladóm-tól, hogy kitől szerezte az ingóságot, ott pedig meggyőződhetem, vajon az én eladóm csakugyan szabadon disponálhat-e a dologról! De vajon kicsoda és hányan szereztek már reá *zálogjogot* — erre, bármi óvatos legyek is, semmi támasztékom sincsen. Eladóm eladója többnyire ki lesz tudható; eladóm összes záloghitelezői sokkal nehezebben. Eladóm eladója csak egy lehet: záloghitelezője lehet, a hány tetszik. Tehát a titkos tulajdon nemcsak hogy szükséges, de kevésbé veszedelmes is a titkos zálognál.

Eredményünk tehát az, hogy a pactum reservati dominii hatálya nem tagadható a zálogtilalom analogiája alapján sem.

¹ Számos esetet, melyben a tulajdon valamely követelés *biztosítása* céljából ruháztatik át l. SEUFFERT *Arch.* VII. 282, XIX. 122, XIX. 145, DERNBURG *Pfandrecht* I. 12—13. l.

Egyébiránt a tulajdonfentartás érvényét *teljesen senki sem* tagadja, csakhogy nem szölikjék nevén a gyermeket.

A jogi elmélet ugyanis, a római doctrina mintájára, «tulajdonfentartás»-ról csak *hitelvétség* esetére szokott szölni. Oly esetekben azonban, midőn az eladó nem hitelez, hanem azonnal várja a fizetést, nem szölnk tulajdonfentartásról. Pedig világos, hogy a tulajdonfentartás ez utóbbi esetekben is, nemcsak hogy előfordul, hanem egyenesen nélkülözhetetlen, magától értetődő valami.

Egy vasuti állomáson a buffetbe szaladunk, egy csomó ennivalót rakatunk össze, a csomagot át is veszszük — ekkor észreveszszük, hogy nincs apró pénzünk, nem tudunk fizetni. Semmi kétség, hogy csengetéskor csomag nélkül kell a coupéba szállnunk, pedig a vétel is, az átadás is megtörtént.

A kávéházban egy ötvenes bankót adok a fizetőpinczérnek, hogy pár krajczárnyi számlámat törleszszem. Váltás közben a pinczér észre veszi, hogy elég visszaadni valója nincsen — tiszta sor, hogy bankómat visszavehetem, pedig a bankó átadása megtörtént.

Hasonló az eset minden kézről-kézre, vagy u. n. piaci vásárnál. A traditio mindez esetekben azon hallgatóságos *feltétel* alatt történik, hogy a másik fél rögtön fizessen. Az átadás ez esetekben *feltételes*, t. i. a *vételár fizetéséből feltételezeten* történt meg. Vagyis teljességgel az, amit traditio sub pacto reservati dominii alatt értünk.

Miért nem szölnk ez esetekben is pactum reservati dominii-ról? Mert a római doctrina szóhasználatát követjük. Csakhogy e szóhasználat a római jogban indokolva van, a modern jogokban pedig nincs. A római jogban a tulajdonfentartás — hacsak a felek egyenesen hitelre való vételben nem állapodtak meg — *törvényes szabályon* alapult.¹ Ennélfogva a feleknek ily irányu külön *kikötése* felesleges volt. De a modern jogok a római jog idézett szabályát nem ismerik. Ellenkezőleg, a mai forgalom kétség esetében az *ellenkező vélelemből* indul ki: hogy az áru, mely a vevőnek átadatott, tulajdonába ment át, és hogy az eladó csakis a vételért követelheti. E felfogásnak kifejezést ad az osztrák polg. tvk. 1063. §-a: «ha a dolog a vevőnek az eladó által, a nélkül hogy a vételpénzt megkapta volna, átadatik: akkor a dolog hitelbe van eladva, és tulajdona a vevőre azonnal átszáll.» Hasonlóan a szász polg. tvk. 1094. §-a: «Zahlung oder Stundung des Kaufpreises wird zum Uebergange des Eigentums der verkauften Sache auf den Käufer nicht erfordert.»

Minthogy pedig a mai jog törvényes vélelme — eltérőleg a római jogtól — *nem* szöli a feltételes tulajdonátadás mellett: kell, hogy ezt a feleknek hallgatóságos vagy kifejezett *kikötése* pótolja. Hogy pedig e kikötést miért *nevezzük* pactum reservati dominii-nak az egyik esetben, a másikban nem: belátni nem tudom.

A tulajdonfentartó átadás tehát a készpénzvétel (kézről-kézre vétel, piaci vétel) esetében folyton s mindenütt előfordul, el is van mindenütt ismerve, és megtiltása a legképtelenebb következmények nélkül el sem gondolható.

A vita csak azon esetre vonatkozik, midőn a vételárnak nem azonnal, hanem csak egy bizonyos *idő múlva* kell fizetnie, vagyis — a közönséges nyelvhasználat szerint — a hitelvétség esetére.

Csak mellékesen jegyzem meg, hogy e megkülönböztetés azoknak szájából, kik a tulajdonfentartó átadást a «vételt természetével» ellenkezőnek tartják, épenséggel nem következetes. Mert a «vételt természete» ugyanaz, akár rögtön, akár hónapok múlva történik a fizetés. A vételt itt is, ott is, mihelyt a felek megegyeztek, meg van kötve; az átadás itt is, ott is megtörtént. Ha már most a «vételt természete» ma-

gával hozza, hogy a vételbeli átadás *föltétlenül* tulajdont ruház a vevőre: akkor következtetéseknek kell lennünk, és el kell ismernünk a fenebbi példákban is, hogy a vasuti utazó magával viheti a neki átadott ételcsomót, mert tulajdona, ha mindjárt ki nem fizette; el kell ismernünk, hogy a pinczér megtarthatja a neki átadott ötvenes bankót, ha mindjárt nem is tudja felváltani (mert a «csere természete» is csak ugyanazt kívánja talán, mint a vételt természete) — lám erre vezet a «vételt természetéből» okoskodó elmélet!

Ha pedig a tulajdonfentartás a készpénzvétel esetében megáll, miért nem állana az épen az u. n. *hitelvétség* esetében?

Erre meg a «hitelt természetével» felelhetne valaki. Mert a «hitelvétség» épen abban áll, hogy az eladó *előbb* teljesíti a maga kötelezettségét, mint a vevő, hogy a tulajdon rögtön száll át a vevőre, a vételár pedig csak *utóbb* fizettetik. Ámde, mint első cikkemben kimutattam: a pactum reservati dom. mellett kötött vételt nem egyoldalú, hanem *kölcsönös* hitelvétség. Nemcsak az eladó hitelez a vételért, de a vevő hitelez a tulajdonát ruházást is. Vagyis: míg az egyoldalú hitelvétség esetében az eladó *előbb* teljesít mint a vevő (voltagepeni hitelre való vételt, Creditkauf), vagy pedig a vevő előbb teljesít mint az eladó (előfizetési vételt, Pränumerationskauf): addig a pactum reservati dominii mellett kötött vételt esetében egyik fél sem teljesít előbb mint a másik, hanem a vevő a fizetést, az eladó a tulajdonát ruházást *egyszerre* teljesíti: a *hitelidő* lefolyásakor.

Hogy vajon e *kétoldalú* hitelezést akarja-e még valaki «hitelvétség»-nek *nevezni*, ez merőben terminologiai kérdés, erről nem vitatkozom. Beismerem, hogy a közönséges szóhasználat a «hitelt» szóval az *egyoldalú* hitelezés fogalmát köti össze: érti alatta azt, hogy az egyik fél *rögtön* teljesít, a másiknak viszontteljesítményét pedig egy meg- vagy meg nem határozott időre — a hitelidőre — elodázza. A ki ezen szóhasználatot kényszerűnek tartja, az a pactum mellett kötött vételt nem «kölcsönös hitelvétség»-nek, hanem *nem hitelre* való, vagyis *készpénz-vételnek* fogja tekinteni, melynek saját-sága csak az, hogy a felek a teljesítést mindkét oldalról *elhalasztják*.¹ Részemről legalább jelen feladatunk megoldása szempontjából, arra, hogy ezen vételti formát miképp *nevezzük*, sulyt nem fektetek; lényeges csak az, hogy magát e vételti formát *elismerjük*. És azért, ha a «kölcsönös hitelezés» csakugyan ellentmondana a hitelt fogalmának (amit részemről nem hiszek) — ám ne *nevezzük* a pactum mellett kötött vételt hitelvétségnek. Ha pedig a felek is «hiteltre való vételt»-ről szölnak, ám értelmezzük az ügyletet itt is a felek valódi szándéka, nem pedig használt szavaik szerint. Mondjuk ki — mint a jegyzetben idézett THORSCH EMIL mondja — : hogy a pactum mellett kötött vételt áll, csakhogy nem *nevezhető* hitelvétségnek. De ne fordítsuk fel az okoskodást. Ne mondjuk — mint a kir. Curia mondja — : *minthogy* a pactum mellett kötött vételt hitelvétség, ennél fogva a pactum reservati dominii nem áll!

¹ Így fogja fel a dolgot THORSCH EMIL: *Das pactum reservati dominii* című kis munkájában (Strassburg 1875) 19—31. l., mely csak e sorok írásakor jut kezembe. A «kölcsönös hitelezést», melyről első cikkemben szölnk, ő magában való ellenmondásnak nevezi. «Es scheint übersehen zu werden, dass sich beim Kauf unter Vorbehalt mit demselben Rechte behaupten liesse, der Käufer creditire dem Verkäufer wie umgekehrt, indem ja der letztere sich für seine Leistung bis zu demselben Zeitpunkt Frist nimmt, in welchem die Zahlung erfolgen wird, mithin beide Parteien ihren Verbindlichkeiten gleichzeitig erst in einem späteren Zeitpunkt nachkommen wollen. Da sie einander *gegenseitig zuwarten*, so gäbe das einen Credit, den sie einander *gegenseitig* gewähren. Diese Consequenz wird wol Niemand ziehen wollen.» Miért? Ha hitelezés alatt teljesítési haladék-engedést értünk, akkor semmi képtelenséget e következtetésben nem látok. Persze, ha hitelezés alatt — mint THORSCH — a fenti haladék-engedésen felül még azt is értjük, hogy a hitelt engedő a maga részéről *azonnal teljesítsen*: akkor a pactum reservati dominii esetében hiteltől nem szölnhatunk. De erre a THORSCH saját szavaival válaszolunk (23. l.): «Ist es denn wirklich eine stillschweigende Folge des Zugeständnisses seitens des Verkäufers, auf den Kaufpreis warten zu wollen, dass sein Eigentum dem Käufer *sogleich* erworben wird? Kann daraus allein, dass dem einen Contractanten ein Aufschub gewährt wird, für den andern das Gegenteil folgen? Können denn nicht beide Teile ihre Leistung aufschieben?»

¹ §. 41. I. de rer. div. 21: venditæ vero et traditæ non aliter emptori acquiruntur, quam si is venditori solverit vel alio modo ei satis fecerit... sed si is, qui vendidit fidem emptoris secutus fuerit, dicendum est statim rem emptoris fieri.

Nincs tehát okunk, amiért a tulajdonfentartást a készpénzvétel esetében elismerjük, az időre történt (u. n. hitel-) vétel esetében pedig megtagadjuk.

De igenis, igen nyomos okaink vannak, *gyakorlati szempontból*, amiért azt megengedjük. És ezzel átmegyünk a kérdésnek *törvényhozási szempontból, de lege ferenda* való tárgyalására.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
egyetemi m. tanár.

A kamarai felvétel

tárgyában a budapesti ügyvédi kamara következő feliratot intézte az igazságügyminiszterhez:

A kamara ügyvédi lajstromába való felvétel mind közvetlenül az ügyvédi testületre, mind közvetve az igazságszolgáltatásra kiváló fontossággal bír, akkor is, midőn ez rendes előzmények alapján történik.

A bejegyzett tagért az erkölcsi felelősség egy része, és kivált a viszonyokkal és magának a kamarának a fölvételre vonatkozó csekély mérvű befolyásával nem ismerős közönség előtt, nagy része a karra hárul.

A fegyelmi hatóság gyakorlata a helytelen felvételtől eredő bajt csekély mértékben képes ellensúlyozni.

Annál inkább fokozódik az ily ügy fontossága, midőn oly jelenkezőknek fölvételéről van szó, minőre az 1880. évi XXXVII. tcz. 28. §-a vonatkozik.

Ilyen és pedig nevezetesebb eset fordult elő legutóbb a mély tisztelettel alólírt kamaránál. Pest sz. kir. város tszéke... ügyvédet 1866-ban az ügyvédkedéstől ideiglenesen eltiltotta, s ezen határozatot az igazságügyi ministerium 1867. évi rendeletével helyben hagyta.

.. ügyvéd később e tilalom megszüntetését kérvén s kérvénye az igazságügyi ministeriumhoz felterjesztetvén, a felterjesztő tszék javaslatának elfogadásával, az igazságügyi ministerium az ideiglenes tilalmat megszüntette, azon hozzáadással, hogy újabb alapos panasz esetére, ellene a törvény egész szigora fog alkalmaztatni.

Öt év múlva ez be is következett és a... az ügyvédkedéstől végkép eltiltatott.

Az 1880: 37. tcz. 28. §-ában említett 10 évi határidő 1884-ben telvén le.. ügyvéd a kamarához felvételért folyamodott, ez kérvényében 1856-tól 1862-ig Magyarországból való távollétét politikai üldözötésből eredettnak állítva s a végképi eltiltást megelőző elítéltetése okát csekély kihágásnak minősítve, holott ebbeli a nmélt. ministeriumhoz intézett korábbi kérvényében előforduló állításait már a főügyészség az iratokkal ellentétben állóknak mutatta ki jelentésében.

A kamara választmánya átkérvén Nagyméltóságodtól a korábbi eltiltásra vonatkozó iratokat, az azokból kitűnő tényállás, valamint annak alapján, hogy a kérvényhez csatolt bizonyítványok által az 1880: 37. tcz. 28. §-ában megszabott követelményeknek nincs elég téve s így a «kar becsületének tekintetei» a fölvételt nem engedik, a fölvételt megtagadta.

Folyamodó felebbezése folytán a nagymélt. kir. Curia, 1885. évi 1555. p. szám alatt kelt végzésével, a kamara végzését feloldotta s annak megállapítására utasította a kamarát, hogy miben állottak az igazságügyi ministeri rendeletekben érintett előbbi ismételt büntetések, utasította továbbá, hogy ennek megállapítása után a csalás miatti elmarasztalásra vonatkozó bűnügyi iratok alapján és figyelembe véve a fenforgó körülményeket, jelenkező időközi foglalkozását és különösen társadalmi s erkölcsi magaviseletét, hozzon újabb határozatot.

Meggyőződve ebből a kamara, hogy a felsőbb forum nem tekintí elegendőnek a Nagyméltóságodtól megküldött adatokat és még teljesebb előző vizsgálatot kíván, és szükségesnek látja, hogy folyamodó eddigi életkörülményeinek képe, magokból az annak idején folytatott eljárások irományaiból

állíttassék össze: a kamara választmánya úgy a főügyészségtől, mint a bíróságtól beszerezte az összes iratokat.

Ezek alapján a nmélt. kir. Curia utasításának megfelelőleg megállapította, hogy miben állottak az igazságügyi ideiglenes és végleg eltiltó rendeletekben érintett büntetések, kimutatta a fenforgó körülményeket, s figyelembe véve mindazon tényezőket, melyekre feloldó határozatában a nmélt. kir. Curia is sulyt helyezett; és figyelembe véve, hogy az újabb vizsgálat eredménye, minden tekintetben a korábbi megtagadás okait erősítette meg: az összes iratokból merített s igazolt tüzetes indokolással, újabb határozatában ismét megtagadta a felvételt.

Folyamodó ezen végzést is felebbezvéen és pedig oly modorban, mely csak támogatni volt alkalmas a fölvétel megtagadását: az iratok, az említett utasításhoz képest beszerzett összes előiratokkal együtt felterjesztettek.

A korábbi utasítás folytán beszerzett iratok, az azokból kitűnő tényállás, s az előbbi határozatban említett tényezők azonban a kir. Curia végzésével már nem ítéltettek figyelembe veendőnek.

Ezen másodfoku végzéssel folyamodó felvételi kérelmének hely adatott azon okból:

mert, folyamodó utolsó elítéltetése óta a 4 % alatt hatósági bizonyítvány szerint erkölcsileg kifogástalan magaviseletet tanusított,

mert a 6 % alatti bizonyítvány szerint 1875 óta.. ügyvédnél állandó irodatagbeli minőségben volt alkalmazva s ott jogi szakmunkákat végzett,

és mert ott az 1880: 37. tcz. 28. §-a szerint 10 évi erkölcsös magaviselete és tisztességes foglalkozás által tíz év előtt kiszervedett büntetés hatálya eltöröltnek tekintendő.

Az 1880: 37. tcz. 28. §-ára vonatkozó felvételi kérdés e szerint akkép döntetett el, hogy a kamara köteleztetett folyamodót, az iratokkal igazolt tényállás dacára lajstromába felvenni.

Mi e kötelezettségnek természetesen meg is feleltünk. De kötelességünknek ismerjük egyszersmind ezen esetet, mint befejezett tény, s mint a kamarák helyzetének megítélésére s az 1880: 37. tcz. megvilágítására szolgáló adatokat az összes iratok kapcsán Nméltóságod elé terjeszteni.

Befejezett tény állván előttünk, távol van tőlünk, azt bár miként is más szempont alá helyezni. Nem zárkozhatunk el azonban azon következtetések elől, melyek az előadott tényállásból önként folynak.

Megmutatta ugyanis ezen eset, hogy miként értelmezte a kir. Curia az 1880: 37. tcz. 28. §-át első határozatában, melylyel a kamara első végzését feloldotta, és miként a másodikban, melylyel a fölvételt elrendelte.

(Bef. köv.)

Különfélék.

— A főispáni jogkör és a bíróságok. A képviselőház közigazgatási bizottsága kedden és szerdán tartott ülésében megállapította és szövegezte a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény 54. §-ának a bíróságokra s illetőleg a «törvénykezési közegekre» vonatkozó tartalmát. Az új szöveget a csütörtök reggel megjelent lapok közölték s azon nyilatkozat után, melyet az igazságügyi államtitkár, SZENTGYÖRGYI ur, a bizottság keddi ülésében tett, az általa előterjesztett s a bizottság által elfogadott javaslat többé nem is lehetett meglepő. Hiszen méltó megdöbbenést kelthetett már azon előzetes nyilatkozat is, melyet az igazságügyi államtitkár az új főispánok és a bíróságok közötti viszonyra vonatkozólag a bizottság keddi ülésében tenni jónak látott.

Minden államban, a hol megbecsülni tudták a birói függetlenségben rejlő nagy politikai momentumot, mely abban áll, hogy a pártkormány és az attól függő hivatalnoki hierarchiával szemben a bíróság képviselje a jog és törvény objec-

tiv szentségét, arra törekedtek a nemzet legjobbjai, hogy minél inkább a kormánytól függővé tétetett a hivatalnoki szervezet, annál jobban és hatályosabban zárassék ki a közigazgatási beavatkozásnak minden alakja és minden ürügye nemcsak az igazságszolgáltatásból, hanem magából a bírói szervezet keretéből is. Abból azonban, a mit az igazságügyministeri államtitkár a bizottságban, legalább a lapok közlései szerint, mondott, azt a következtetést vonhatta le mindenki, hogy ennek épen ellenkezője céloztatik. Már maga azon körülmény, hogy Magyarország igazságügyi államtitkára, ki pedig hosszú ideig működött a curulis széken, egy lélekzettel ki tudta mondani azt is, hogy a közigazgatási és bírói hatalom elválasztásának és az ezen sarkaló bírói függetlenségnek elve fentartandó és rögtön rá azt is, hogy egy tisztán közigazgatási törvényben a kormány-hivatalnokká tett főispán, tehát egy eminenter *közigazgatási* közeg informatiói útján *«óvintézkedések»*-ről kell gondoskodni a *bírói* szervezet és functio tekintetében, már maga ez a körülmény, mely alkut jelent oly eszmékkel, melyek fölött bírák és a bírói függetlenség igaz barátai nem alkudtak soha és sehol, mélyen lehangolhatott mindenkit, a ki az elvekkkel való játékot nem szokta meg. A «bírói függetlenség minden alkotmányos államban érinthetlen alapelv», — így szolt az államtitkár ur, — csak hogy rögtön hozzátette, hogy «igazságügyi szervezetünk annyira befejezetlen, hogy okvetlenül szükségesek bizonyos óvintézkedések, nem a bírósági függetlenség ellen, hanem épen azért, hogy e nagy elv ne veszélyeztessék.» Ki nem látta már ebben a nyilatkozatban világosan és határozottan, hol végződik az elv és hol kezdődik a megalkuvás? Ki nem látta, hogy e mondatban a bírói függetlenség elvének *alkalmazása* tekintetében hol végződik a bírói logika alkut nem ismerő fegyelme, és hol kezdődik a hivatalnoki hierarchia alkudni nagyon is kész disciplinája? Ki nem látta, miként folyik egymásba és miként ölelkezik e mondatban is a theoria, mely a bírói függetlenség elvét megalapította, azzal a theoriával, mely ezen elvet meghamisítja és romba dönti?

És az eredmény, mely az igazságügyi államtitkár által előterjesztett és a bizottság által elfogadott szövegben nyer kifejezést, teljesen igazolta ez aggodalmakat.

A szöveg elég világos, hordereje és erkölcsi jelentősége nem igényel bővebb magyarázatot, az általa elérendő gyakorlati eredmény pedig előre megjelölhető. Az, a mi mind a három pontban mondatik, egyenes deplacirozása az igazságügyministeriumnak és a bíróságoknak a belügyi administráció legeminensebb közege, a főispán jogköre és hatalma javára. A főispáné lesz a kezdeményezés törvény által biztosított joga *törvénykezési* intézkedések terén; az ő kezében lesz összpontosítva a bírói állomások rendszeresítése és betöltése iránti előterjesztési és a bírák előléptetése iránti javaslatélteli törvényes jog; ő lesz az a közeg, ki a politikai természetű valódi, vagy állítólagos deliktumoknál «felvilágosítás» kérési jogával élhet úgy, hogy neki tetszik; élhet akkor, midőn a bírói előléptetés iránti javaslatélteli joga ugyanő neki biztosítottatik. Szóval ő lesz a törvényes ur első sorban a bíróságok és ennek a nevezetes rendszernek szükségszerű következményeként csakhamar és bizonyosan az igazságügyi kormány fölött. Lesz mindenekelőtt erkölcsileg és az ebben rejlő hatáznál fogva tényleg is.

Mi ezuttal csak azt constatáljuk, hogy a magyar igazságügyministerium legfőbb hivatalnoka, a magas kir. Curianak egyik volt bírása az, ki az igazságügyi kormány hivatását és a bírói függetlenségnek e hivatástól el nem választható védelmét akként gyakorolja, hogy a törvénykezést és a bírákat a közigazgatási hatalom legfőbb provinciális közegének, a főispánnak szolgáltatja ki.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** folyó évi december hó 11-én SZEDENICS JÁNOS elnöklete alatt tartott ülésében a főispáni hatalomkörnek a bíróságok

felett való kiterjesztését célzó törvényjavaslatot tárgyalván, helyettes elnök az elutazása folytán a megjelenésben akadályozott kamarai elnök nevében bejelenti, miszerint ez utóbbi a kamarai választmány megbízásából az igazságügyminister-nél eljár és felvilágosítást kért a főispáni hatalomkört kiterjesztő 54. §. mikénti magyarázata iránt. Miután az igazságügyminister megnyugtató választ nem adott, kamarai elnök azt indítványozza, hogy a kamara feliratot intézzen ezen tárgyban az igazságügyministerhez, miszerint hasson oda, hogy a törvényben határozottan kitéssék, hogy a főispán felügyeleti joga a bírákra és bírósági hivatalnokokra ki nem terjed. Elnök egyuttal az általa szerkesztett kész felirati tervezetet is bemutatja, kéri azt elfogadtatni és egy e célból egybehivandó rendkívüli közgyűlés elé terjesztetni.

Elhatározatott, hogy a felirat az einök által bemutatott szövegben az e célból f. hó 23-ára egybehivandó rendkívüli közgyűlés elé fog terjesztetni.

Ezután KRÁLIK előadta az esküdtszék tárgyában kiküldött bizottság jelentését. Rövid vita után az tűnven ki, hogy a jelentés a közgyűlési határozat értelmében nem a választmány, hanem az elnök útján a közgyűlés elé lett volna terjesztendő, érdemleges határozat nem hozatott, s az iratok az elnökséghez rendeltettek áttétetni. (Szerintünk épen nem volna célszerű a jelenlegi körülmények közt ezen kérdést tárgyalás alá bocsátani. *Szerk.*)

Következett még GYŐRI ELEK egy indítványa, miszerint egy konkrét eset alkalmából, melyben egy az ügyvédi gyakorlatól végleg eltiltott ügyvéd a kamara egyhangú elutasító határozata ellenére a Curia által a kamara lajstromába felvétetni rendeltetett, felirat intézessék az igazságügyministerhez, hogy ilyen esetek kikerülése céljából az alkotandó ügyvédi rendtartásban az ügyvédi karnak a másodfoku határozatnál is döntő befolyás biztosításának. A GYŐRI ELEK által kidolgozott igen alapos és kimerítő dolgozat észrevétel nélkül elfogadtatott. (L. a feliratot fenebb.) —o—

— **Az örökjogi törvényjavaslatnak** indokolását TELESZKY ISTVÁN, a javaslat szerzője, már befejezte. Az indokolás bevezető részét, mely a közel jövő codificationális programját is tartalmazza, egyik közelebbi számunkban közöljük.

— **Dr. Jellinek Arthur** a napokban adta ki *A Magyar Magánjog mai érvényében* című munkájának első kötetét, mely 16 ivre terjed s felöleli az általános határozatokat, a személyjogot és a családi jogot. (Kilián Frigyes bizománya; ára 1 frt 60 kr.) Szerző kiváló súlyt helyez a legfőbb bíróságok ítéleteire, a magánjogi tartalmu törvényekre és rendeletekre. Első kísérlet ez, egy teljes magánjogi rendszert összeszerkeszteni a rendelkezésre álló kiválólag szokásjogi forrásokból. Mint az előszóban olvassuk, a második rész a dologi jogot, a harmadik a kötelmit, a negyedik az öröklési jogot tartalmazza. A második rész 1886. tavaszán jelen meg.

A Jogtudományi Közlöny kiadó-hivatala újévtől kezdve a felső bíróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőknek posta fordultával levelező lap útján díjtalanul értesítést ad, közli az ügy elbádját és a mikénti elintéztést.

A kik a kiadóhivatalt ez iránt igénybe venni kívánják, sziveskedjenek leveleiket a következő címmel intézni:

**A Jogtudományi Közlöny kiadó-hivatala,
Franklin-Társulat.**

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czimszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátsó lapjára* fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre .. 3 .

Tartalom: A telekkönyvekre vonatkozó törvényjavaslat az igazságügyi bizottságban. TELESZKY ISTVÁN-tól. — A sommás visszahelyezésről. MODER TIBOR kir. táblai segédfogalmazótól. — Jogirodalom: A párbér jogi természete. Irta dr. KOVÁTS GYULA. — Törvénykezési Szemle: Hol kell benyújtani a végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodást? Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Az írott hitberről. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Felsőbíróági elvi jelentőségű határozatok. Közli Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai fogalmazó. — Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A magyar királyi pénzügyi közgazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — TELESZKY ISTVÁN módosítványai a telekkönyvi törvényjavaslatához. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A telekkönyvekre vonatkozó törvényjavaslat az igazságügyi bizottságban.

Azon nagyfontosságú törvényjavaslatot, a melyet az igazságügyi kormány «a telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztéséről és a telekkönyvi rendelet pótlásáról és módosításáról» a képviselőház elé terjesztett, az igazságügyi bizottság közelebből vette tárgyalás alá.

Azon körülmény, hogy az igazságügyi bizottság ezen törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául egyhangulag fogadta el, eléggé mutatja, hogy a törvényjavaslat általános szükségesnek tartott reformot kíván létesíteni akkor, a midőn a telekjegyzőkönyvek helyébe az állandó kataszter adataival megegyező telekkönyvi betétek szerkesztése iránt intézkedik. Tekintettel arra, hogy a telekkönyvi betétek csak a részletes kataszteri felmérés után fognak szerkeszteni (törvényjavaslat 21. §.), az ezen alapon szerkesztendő betétek az ingatlanoknak ugy fekvésére mind térmértékére nézve biztos adatul fognak szolgálni; a minék előnyét a mostani helyzettel szemben bővebben illusztrálni felesleges volna; mert kétségbe nem vonható, hogy az így szerkesztendő telekkönyvi betétek ugy a tulajdon biztonságát, mint a real-hitelt jelentékenyen fogják emelni. És miután ez idő szerint a szorosabb értelemben vett Magyarországnak egy negyed részében a kataszteri részletes felmérés be van fejezve, s a további részletes felmérések oly módon eszközöltetnek, hogy folytatólag 8—10 év alatt a részletes felmérés be lesz fejezve: aránylag nem hosszú idő kívánatit ahhoz, hogy a törvényjavaslatnak törvényerőre emelkedése után azonnal megkezdendő s folytatólag foganatosítandó átalakítási munkálat folytán az egész ország a fokozottabb biztonságot nyújtó telekkönyvi betétekkel birjon.

Habár, mint érintettem, a törvényjavaslatot az igazságügyi bizottság a részletes tárgyalás alapjául egyhangulag fogadta el, mindazonáltal az általános tárgyalás nem volt érdektelen; sőt kétségtelenül üdvös volt annyiban, a mennyiben kiterjeszkedett azon lényeges momentumokra, a melyek a törvényjavaslat részletes tárgyalásánál méltatandók lesznek.

Hangsúlyozva lőn, hogy a betétek szerkesztése alkalmával az ártérbirtokok ebbeli minősége kitüntetendő leszen; még pedig oly módon, hogy a hol már a részletes műszaki ártérfejlesztés megtörtént, s ugyanazon részletszám alatti birtok részben ártérbeli, részben nem ártérbeli ingatlant tartalmaz: lejegyzés utján az ártérbeli birtok a nem ártérbeli birtoktól elkülönítendő és mint külön részletszám alatti birtok vezetendő be a telekkönyvi betétbe.

Vita tárgyává tétetett azon kérdés, hogy nem lenne-e cél-

szerű a törvényjavaslatnak azon részét, mely a Királyhágón innen érvényes 1855 decz. 15-iki s a Királyhágón tul hatályban lévő 1870 február 5-iki rendeleteknek pótlását és módosítását tárgyazza, a törvényjavaslatból kihagyni s a tervezett módosításokra és pótlásokra vonatkozó vélemény-nyilvánítással kapcsolatban indítványba hozni, hogy az igazságügyminis-ter felhatalmaztassék, hogy ideiglenesen a törvényhozás további intézkedéseig a most hatályban levő két telekkönyvi rendelet helyett a szükségesnek mutatkozó pótlásokkal és módosításokkal egy újabb telekkönyvi rendeletet bocsásson ki.

Kiemeltetett, hogy a törvényjavaslatnak azon intézkedései, melyek azt célozzák, «hogy ne létesülhessen oly tényleges állapot, mely a betétekben foglalt állapottól huzamosb időre eltérjen» hatálytalanok és olyan zaklató kényszerrendszabályokat tartalmaznak, a melyek a kívánt cél elérésére egyáltalán nem fognak vezetni. Hangoztatott általam mint előadó által, hogy e részben egyetlen hatályos és szükséges intézkedésnek csak az mutatkozik, ha kapcsolatban az öröklési jogot tárgyzó törvény megalkotásával az ugy is ujonnan alkotandó öröklési eljárási szabályokba a hagyatéki tárgyalási kényszer oly módon felvétetik, hogy ott, a hol ingatlan van a hagyatékbán, s az örökösök bizonyos határidő alatt a hagyatéki ügyet magok között nem rendezik, vagy a hagyatéki eljárás megindítását nem kérik: a hagyatéki eljárás akkor is hivatalból indíttassék meg és folytattassék le, ha atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatt levő örökös nincsen. Ha a jelek nem csálnak, e tekintetben az igazságügyi bizottság fenebbi álláspontomat magáévé fogja tenni.

A legnagyobb fontosságú momentumát a törvényjavaslatnak az képezi, hogy mód nyujtassék arra, miszerint a telekkönyvi betétek szerkesztése alkalmával a tényleges birtoklási állapot a telekkönyvi állapottal összhangzásba hozassék.

Hogy a törvényjavaslat által elérni óhajtott ezen cél üdvös, az olyan kétségtelen, mint az, hogy a törvényjavaslatban foglalt rendelkezések e cél elérését csak nagyon fogyatékosan fogják eredményezni.

A törvényjavaslat szerint a tényleges birtokos a betétek szerkesztése alkalmával csak akkor lesz tulajdonosul bejegyezhető, ha:

a) vagy a jogügyletről bejegyzésre alkalmas okiratot mutat fel;

b) vagy az átruházási jogügylet a telekkönyvi tulajdonosnak a bizottság előtt tett beismerésével igazoltatik;

c) vagy, ha többszörös telekkönyvön kívüli átruházások esetében az első átruházás a telekkönyvi tulajdonos vagy igazolt örökösei által kiállított okirattal avagy ugyanazoknak a bizottság előtt való beismerésével a fenebbi a) vagy b) pontokban foglalt módon igazoltatván: a további átruházások a helyhatóságnak vagy a bizottság mellett működő bizalmi férfiaknak tanusításával igazoltatnak.

A tényleges birtokos bejegyzésére tehát a telekkönyvi tulajdonos illetve igazolt örökösei által kiállított okirat, vagy ugyanazok elismerése a törvényjavaslat szerint okvetlen szükséges lévén: világos, hogy a törvényjavaslat nem ad módot arra, hogy a tényleges birtokos tulajdonjoga bejegyezhető legyen azon felette nagy számu esetekben, a melyekben a telekkönyvi tulajdonos elhalt s az utána való örökösödés kérdése nincsen

tisztázva, vagy a melyekben a telekkönyvi tulajdonos eltávolított és holléte nem tudatik, vagy végre a melyekben él ugyan a telekkönyvi tulajdonos és holléte tudatik, de akár közönyösségből, akár más okból a bizottság előtt megjelenni, s a tényleges birtokos bejegyzéséhez szükséges beleegyezést elismerést adni vonakodik. Már pedig épen ezen esetek azok, a melyekben a törvényhozásnak módot kell találni arra, hogy a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyezhetését könnyítse. E bejegyzés lehetővé tétele, a nélkül, hogy a telekkönyvön alapuló jogosultságok veszélyeztetve lennének: képezi azon nem könnyű törvényhozási problémát, a melyet a képviselőház igazságügyi bizottsága az ünnepi szünetek utáni időre halasztott részletes tárgyalás során megoldani leszen hivatva.

Én, mint a bizottság előadója, az e részben figyelemre méltó körülményekre kellő tekintettel módosításaimat szövegezve, azokat a bizottság tagjainak rendelkezésére bocsátottam. A tárgy fontossága és a kérdés nehézsége elegendően indokolja, hogy ide vonatkozó módosításaimat nyilvánosságra hozzam, s alkalmat szolgáltatassak jeles szakférfiainknak, kiknek egy része a fontos kérdéssel már eddig is dicséretre méltó igyekezettel foglalkozott, — hogy e tárgybeli módosításaimra vonatkozó, s mindenesetre becses adatul szolgáló nézeteiknek kifejezést adhassanak.¹

TELESZKY ISTVÁN.

A sommás visszahelyezésről.

A birtok-védelem okára, vagyis arra nézve, hogy a tényleges állapot a jog beigazolása nélkül védetik: a vélemények annyira szétágazók, hogy e kérdésben a végleges megállapodásra jutás egyhamar nem is várható. A vonatkozó elméletek közül leginkább indokoltnak látszik az, mely szerint a birtok nem önmagáért védetik, hanem a birtok-védelem sajátképi oka a tulajdonban rejlik (IHERING-féle elmélet).² Ezen elmélet szerint a birtok-védelem törvényhozási oka abban fekszik, hogy a tulajdonos részére a bizonyítás könnyíttessék. Ha a pusztá birtok nem védetnék, a tulajdonosnak minden háborítás esetén tulajdonát kellene bizonyítani, ennek pedig a következménye az volna, hogy ha azt bizonyítani nem tudná, védelmen kívül állana.

A birtok-védelem tehát a tulajdonos javára van megalkotva, de az által, hogy a védelemre a tényleges állapot bizonyítása elegendő, a nem-tulajdonos is részesül benne.

A tényleges állapot bizonyításával való beérés aztán természeténél fogva kizárja azt, hogy abba a jogkérdés is bevonassék. A jogkérdés kizárásának pedig az a következménye, hogy ez által a birtok a tulajdontól bizonyos önállóságot és függetlenséget nyer, mely lehetségessé teszi, hogy a védelemben a jogtalan birtokos is részesüljön.

A mi a jogok birtokának védelmét illeti, tudvalevő dolog, hogy a római birtok-tan, mely a birtokot csak a tulajdon és a dologbeli jogoknál (iuris quasi possessio) ismerte, idő folytán, a canon-jog befolyása alatt, a középkorban oly irányu módosítást szenvedett, hogy a római birtok-tan elvei analogia útján, az állandó gyakorlással járó jogokra is kiterjesztést nyertek.³ Ennek az eredménye volt az is, hogy a német jogból származó dologi terhek, mint a földbér és tized, birtoka is elismerés- és védelemben kezdetek részesülni.

A birtok-fogalomnak az állandó gyakorlással járó jogokra való vonatkoztatása, és illetőleg e jogok birtokának védelme ma már általán el van ismervé.

A tényleges állapot fentartására irányuló jogeszközök egyikét a repositio summaria, a rövid utu visszahelyezés képezi. Ennél a sulypont a gyors elintézés szükségében veszik. Ez intézmény nálunk is ismeretes, és igénybe vétele napirenden van. A sommás visszahelyezési kereset alapját az 1542: 5. és 1802: 22., valamint az 1807: 13. tczikben bírja. Különösen a két utóbbi tczikk az, mely a sommás repositio feltételeit szabályozza. Az 1868: 54. tcz. 93. §-a helyébe lépő 1881: 59. tcz. 13. §-ának l.) pontja, nem különben az 1877: 22. tczikk 11. §-ának 9. pontja, csak az e perekben

¹ A javasolt módosítások a mellékleten közöltetnek. Szerk.

² Erre, valamint a különféle elméletekre nézve I. KOVÁTS GYULA: *Birtok-elméletek*. Pest, 1871. Közlemény a római-német magánjogirodalomból.

³ KOVÁTS i. m. 65. l.

való illetőséget szabályozza oly hozzáadással, hogy e keresetekkel «a tulajdonjog iránti kereset össze nem köthetetik.»

Érdemi kérdésekre nézve tehát az 1802. és 1807. évi tczikkek mai napig is irányadók. A judicaturának volt aztán dolga az, hogy e két törvény szűk keretében foglalt határozmányokat a haladó kor igényeinek, és a változott viszonyoknak megfelelőleg bővítse és kiegészítse.

Mint hogy a sommás visszahelyezési kérdések elbírálása körül igen ellentétes nézetek kerültek felszínre, a következőkben megkíséreljük azon jogelveket, melyek a szóban forgó ügyekben a felső bírósági határozatokban kifejezést nyertek: némi rendszerbe foglalva előadni.

A sommás visszahelyezési kereset célját a megháborított tényleges állapot helyreállítása, s a háborításból eredő valószínű kár — *damnum emergens* — megtérítése képezi,¹ minthogy pedig az 1802: XXII. tcz. nemcsak a birtokok, hanem «bármely birtokjogok vagy más ingó javak erőszakos foglalásainak elhárítását» tűzte ki céljául: törvény szerint nem csak a dolgok, hanem a jogok birtoka is védetik. Helye van különösen a sommás visszahelyezésnek a szolgálmak, valamint az italméresi, a halászati, vám- és védjog birtokának megháborításánál. Ugyanez áll a bérleti és haszonbérleti jogra nézve is.

Arra nézve, hogy sommás uton visszahelyezést lehessen nyerni, ki kell mutatni:

1. hogy felperes tényleg birtokban volt;
2. hogy ezen birtoklásában megháborított; továbbá
3. hogy a háborítás önhatalmulag történt, s végül
4. hogy a háborítás tényétől számítva, a kereset-indításig egy év el nem telt.

A) Első feltételét képezi a visszahelyezésnek az, hogy felperes a fenállott tényleges birtoklását kimutassa.² A ki birtokban nem volt, azt visszahelyezni nem is lehet, mert «senkit sem lehet abba visszahelyezni, a melynek élésében már azelőtt sem volt.» (Plan. Tab. 931. és 934. sz. a.)

A tényleges birtokot az osztr. polg. törvk. által felállított tkvi birtok nem pótolhatja. E törvénykönyv 321. §-a ugyanis azt mondja, hogy: «ingatlan tárgyak iránti dologbani jognak jogszerű birtoka csak az ezen nyilvános könyvekbeni rendes bejegyzés által nyeretik.» A tkvi bejegyzés által szerzett birtoknak azonban ugyanazon hatása van mint a tulajdonnak, t. i. az nemcsak harmadik személyek, hanem maga a tényleges birtokos ellen is érvényesíthető. A tkvi birtok — mely a tényleges birtoktól teljesen független — tulajdonkép birtoknak nem is tekinthető, mert birtok tényleges uralom nélkül nem képzelhető. A tkvi bejegyzés által a birtok maga meg nem szereztetik, a bejegyzés csak igényt állapít meg a jog gyakorolhatására.³

A fent felállított elv áll a jogutódlás esetén is. Az örökös tehát, tényleges birtokba-vétel nélkül a hagyatéki javak birtokát meg nem szerzi. Innélfogva, ha valaki még mielőtt az örökös a hagyaték tetteges birtokába lépett, az örökségi javakban önhatalmu foglalást tesz, az ellenében az örökös visszahelyezési perrel nem ügködhetne. Ha azonban az örökös az elfoglalt dolgot — egy év leforgása előtt — szintén önhatalmulag birtokába keríti, illetőleg a foglaltót a birtokból kiveti, ellenében a másik fél mit sem kereshetne, mert «nem vétkes az, a ki akárminő igazságának bitorlását az esztendő eltelte előtt megakasztja és elnyomja.»⁴ Ha ellenben az örökségi javak önhatalmu foglalójának békés birtoka egy évig tartott, ennek eltelte után már őt önhatalmulag háborgatni nem szabad, mert különben az a birtokba visszahelyezést nyerene,⁵ és pedig csupán az egy évi békés birtoklás alapján.⁶

A már egyszer elkezdett birtoklásnál mindaddig, míg az

¹ 1807: XIII. tcz. 1. §. «Vesztett haszon iránti kereset a rövid utu visszahelyezési perrel egybekötve helyt nem foghat.» Legf. it. 1873. évi jul. 1. 5748. *Dtár* X. 285. sz.)

² «A jelképi átadás a tényleges átadással egyenlő jogi hatálylyal bírva, felperes a jelképi bírői átadás folytán sommás visszahelyezést kérhet.» (Curia 7835/881. sz. a., közölve a *Jogt. Közl.* 1885. évi 50. sz.)

³ ZLINSZKY: *A magy. magánjog*. Budapest, 1880. 148. l.

⁴ FRANK: *Közgazdaság törvénye* I. 730. l.

⁵ U. o.

⁶ «Sommás visszahelyezésnek helye van oly esetben is, midőn valamely föld birtokló önhatalmu foglalás folytán jutottak a birtoklásba, s abban 1 évi háborítlan birtoklás után az előbbi tulajdonosok által háborítottak meg, illetőleg az utóbbiak a peres földet önhatalmulag visszafoglalták. E perben sem az, hogy mi uton jutottak megháborított felperesek a föld birtokába, sem az, hogy a földet maguk nevében birtokolták-e, kérdés tárgyát nem képezheti.» (Legf. it. 1873 febr. 19. 1258. sz. a. *Dtár* IX. 204. sz.)

animus possidendi meg nem változik, a birtoklás fenállónak tekintendő, és pedig a nélkül, hogy ahhoz a tényleges birtoklás *szakadatlan folytatása* szükséges volna; elég lévén e részben az, ha a physical uralom gyakorlásának *lehetősége* a birtokos számára fenmarad.¹ Megszűnik ellenben a birtok a birtoklási akarat megváltozása, vagyis annak kifejezett kijelentése által, hogy a dolgot nem kívánja többé sajátjaként tekinteni; továbbá a birtok elhagyása által.² Elhagyottnak azonban a birtok még nem tekinthető, ha a birtokos a birtoklást tényleg nem folytatja, pl. szántó-földjeinek egy részét parlagon hagyja.

A sommás visszahelyezéshez nem szükséges, hogy a tulajdonos saját személyében gyakorolja a birtoklást. Így kimondotta a legf. it., hogy «a tulajdonos akkor is visszahelyezendő a birtokba, ha a birtoklást nem saját személyében, hanem bérlője által gyakorolja». (1875 febr. 1. 494. sz. a. *Dtár* XV. 57. sz.)

A mi a jogok birtokát illeti, elég azok gyakorlatát egyszerű fogathatni, hogy a birtok megszerzessék. A birtokszerzés jogszerű vagy jogszerűtlen volta itt nem vétetik figyelembe, mert — mint már említettett — a törvény tekintet nélkül a szerzés-módra, a tényleges birtokot védi. A birtoklás fentartására nem szükséges a jog állandó használata, elegendő a megkezdett használat czime, miért is, ha valaki valamely jogot nem gyakorol, pl. némely évben a közös halászáttal nem él, azért még jogának birtokát el nem veszti (Hk. I. 2. 9. 5. §.)³ Nem lehet tehát ily esetben felperes ellenében azon kifogással élni, hogy egy évig tényleg birtokban nem volt.

Különben a birtok-szerzés és vesztésre nézve itt is azon elvek nyernek alkalmazást, melyek a dolgok birtoka tekintetében általán elismerve vannak. Ezen elvek alapján ítéendő aztán meg, hogy az állítólag háborítást szenvedett fél birtokban volt-e. Így ha valaki valamely jog használatával önkényen felhagy, arra nézve a birtok veszendőbe megy, ily esetben tehát a jogosítottnak a kérdéses jogba sommás visszahelyezése helyt nem foghat. (Legf. it. 1876 aug. 14. 7921. sz. a. *Dtár* XVI. 59. sz.)

I. A birtoklás *idejét* illetőleg, annak kimutatása, hogy a háborított mennyi ideig volt birtokban, csak egy esetben szükséges. Ha ugyanis a háborított fél a háborítást megelőző *egy évi békés* birtoklását bebizonyítja, már ez önmagában elegendő arra, hogy sommás uton visszahelyezést nyerjen, és ez esetben az, hogy a birtokszerzés jogellenesen (vi, præam clario) történt, figyelembe nem jöhet,⁴ mert a törvény minden jogkérdés kizárásával, csak a tényleges birtokot védi. Kitűnik ez ugy az 1802: XXII. tcz. 1. §-ából, mint különösen az 1807: XIII. tcz. 5. §-ából. Ez utóbbi szerint: «Ne in quæstionem juris semel immittet, vel ex litteralibus instrumentis operetur, præterquam iisquæ ad elocubrationem usus vel facti desiderantur.» Az tehát, hogy felperesnek a háborítást megelőző egy évi békés birtoka jó-vagy rossziszemű, jogszerű vagy jogszerűtlen, valódi vagy ál-birtok volt-e — vagyis a jogkérdés — vita tárgyává nem tehető.⁵

Miután pedig ily esetben a kereset alapjához tartozik annak bizonyítása, hogy felperes a háborítás tényét megelőzőleg egy évig békés birtokban volt, ebből folyólag azt is igazolni kell, hogy a foglalás megtörténtekor ő volt a tényleges birtokos.⁶ Másként áll a dolog, ha a kereset nem az egy évi birtoklásra van alapítva; erről azonban alább lesz szó.

¹ Ezzel ellenkezőleg határozott a m. kir. Curia: «ha felperes a peres tért már 3 év óta nem használta, sommás visszahelyezési keresetnek nincs helye.» (1882 márcz. 29. 11807. sz. a.) Ez elvet csak az esetben fogadhatnók el, ha a kereset a foglalástól számított egy év után indított meg.

² «Ha valamely jog használatával a jogosított önkényt felhagy, e jogba való sommás visszahelyezése helyt nem foghat.» (Legf. itélőszék 1876 aug. 14. 7921. sz. a. *Dtár* XVI. 59. sz.)

³ ZLINSZKY i. m. 164. l.

⁴ FOGARASI: *Magyar közpölgári törvénytudomány*. Pest, 1845. 704. §. «Sommás visszahelyezésnek helye van oly esetben is, midőn valamely föld birtoklói önhatalmu foglalás folytán jutottak a birtoklásba, s abban egy évi háborítlan birtoklás után, az előbbeni tulajdonosok által háborítottak meg, illetőleg az utóbbiak a peres földet önhatalmulag visszafoglalták. E perben sem az, hogy mi uton jutottak megháborított felperesek a föld birtokába, sem pedig az, hogy a földet a magok nevében birtokolták-e? kérdés tárgyát nem képezheti.» (Legf. it. 1873. évi febr. 19. 1258. sz. a. *Dtár* IX. 204. sz. a.)

⁵ FRANK i. m. II. 627. l. «Tekintve, hogy az 1802: XXII. és 1807: XIII. tcz. rendelete szerint a sommás visszahelyezési pernek tárgyát egyedül a birtoklás kérdése képezi, és ebből folyólag a jogkérdés vita tárgyává nem tehető: a félnek a peres birtok tulajdonjogára alapított előadásai figyelembe nem vehetők.» (Legf. it. 1880 márcz. 17. 1852. sz. *Dtár* XXV. 68. sz. és 1873 febr. 19. 1258. sz. a. *Dtár* IX. 204. sz. a.)

⁶ ZLINSZKY i. m. 165. l.

Hasonló elvek állanak a jogok birtokára illetve használatára is, miért is valamely jognak (pl. a vízmerítési jognak) egy évi békés használata háborítás esetén feltétlenül jogot ad a visszahelyezésre.¹ Így kimondotta a legf. itélőszék, hogy «valamely telken több éven át gyakorolt átjárásnak a tulajdonos által történt megakadályozása folytán, az átjárást használó fél, habár nem kizárólag, hanem kívül mások is használták az átjárást, minden tulajdonjogi igényekre tekintet nélkül, az átjárás további használatába visszahelyezendő.» (1871. márcz. 16. 7416. sz. a. *Dtár* VII. CXLVII. sz.)

II. Nincs szükség az egy évi birtoklás kimutatására ott, hol bizonyos törvényes czimen megkezdett birtoklásnak háborításáról van szó. Ha ugyanis, a háborított fél birtokának *czimét*, és azt, hogy e czimen a birtoklást tényleg *megkezdette*, kimutatja: bármily rövid ideig is volt birtokban, visszahelyezést kérhet.²

Nem helyes tehát azon nézet, mintha a sommás visszahelyezésnek az egy évi birtoklás kimutatása nélkül helyt adni általában nem lehetne.³ Erre vonatkozólag mondotta ki a legfőbb itélőszék, hogy: «a ki birói árverésen megvett ingatlan birtokában megháborítatik, sommás visszahelyezési pert indíthat, mely esetben az, hogy egy évig saját személyében nem volt birtokban, a kereseti jogosultság ellen sikerrel nem érvényesíthető.» (1876 okt. 30. 11839. sz. a. *Dtár* XVII. 6. sz.)

Ily esetben igazolása, hogy felperes a háborítás idején tényleg birtokban volt, nem szükséges. Ennek oka pedig abban fekszik, hogy a már megkezdett birtoklás fenállónak tekintetik mindaddig, míg az, a birtoklási akarat megváltoztatása folytán meg nem szűnik. Ha már most ennek ellenében alperes a felperesi birtoklás megszüntét vitatja, a megszűnés alapjául szolgáló tény ő tartozik bizonyítani.⁴

A jogkérdés kizárása itt annyit jelent, hogy a törvényes czimen megkezdett birtoklás jogszerű vagy jogszerűtlen, jó vagy rossziszemű volta vita tárgyává nem tehető. Ebből folyólag azon kérdés vitatása, hogy a szerzési czim megtámadható-e vagy sem, e perben helyt nem foghat. Ha tehát a telekkönyvön kívüli birtokszerzés czimét adásvétel képezi, és a vevő az e czimen birtokba vett ingatlanból a telekkvi tulajdonos által — ki tényleg soha birtokban nem volt — kivettetik, ez utóbbi az ellene indított sommás visszahelyezési perben tulajdonjogának a telekkvi kivonattal való igazolásával mit sem nyer, és pedig nemcsak azért, mert a telekkvi birtok (o. p. tkv. 321. §.) a tényleges birtokkal nem egyértékes, hanem azért, mert a sommás visszahelyezési perben a jogkérdés vitatásának helye nincs.⁵

Más elbírálás alá esik azon eset, midőn alperes a kereseti javakat a birtokátruházásra alkalmas czimen tartja birtokában, vagyis ha alperes maga is birtokosnak tekinthető. Így pl. az örökös birtokba vesz oly ingatlant is, mely még az örökös nevében áll ugyan, de melyet az még életében másnak eladott; ha már most a vevő az ingatlant az örököstől önhatalmulag visszafoglalja, és ennek folytán az örökös a vevő ellenében visszahelyezést kérne, annak helyt adni nem lehetne azért, mert alperes az adásvétel czimén elkezdett birtoklás alapján maga is birtokosnak tekintendő.⁶ Visz-

¹ V. ö. a m. kir. Curianak 1885 okt. 29. 6898. sz. hat. (Közölve a *Jogt. Közl.* 1885. évi 48. sz.)

² «Oly egyének, kik már birtokban voltak, arra nézve, hogy sommás uton visszahelyeztessenek, csak a foglalás megtörténtét, és azt, hogy a foglalástól a kereset indításáig egy év még el nem telt, tartoznak bizonyítani.» (Legf. it. 1874. decz. 15. 10142. sz. a. *Dtár* XIV. 165. sz. a.) «Sommás visszahelyezési perben az egy évi békés birtoklás kimutatása abban az esetben sem kívántatik meg, midőn a birtok felperesnek a háborítást elkövető alperes által adatott át, hol tehát a felperesi birtoklás bizonyítékául alperesnek saját ténye szolgál.» (Legf. itélőszék előbbi szám alatt.)

³ «Téves a felfogás, mintha a jogos birtoklásba való sommás visszahelyezés csak 1 évi birtoklás után volna eszközölhető, miután az 1802: XXII. és 1807: XIII. tcz. értelmében nem 1 évi békés, hanem csak jogos birtoklás, és annak a háborítástól számítandó 1 év alatti igazolása kívántatik.» (M. kir. Curia 1875 aug. 17. 3760. sz. a., közölve a *Jogt.* 1885. évi 38. sz.)

⁴ ZLINSZKY i. m. 165. l.

⁵ «Sommás visszahelyezési perben a jogkérdés vita tárgyát nem képezhetvén, azon kifogás, hogy az önhatalmu foglalás a tényleges birtokláshoz való jogczimen alapszik, figyelembe nem vehető.» (Legf. itélőszék 1875 febr. 5. 721. sz. a. *Dtár* XIV. 151. sz.) «Kivételesen az elfoglalt jószág, abba a kérdésbe az alispán nem bocsátkozhatik, nem is ítéltet gyökérlevélből, hanem ha vannak levelek, melyek a birtok vagy a foglalás valóságát bizonyítják, azokat e részben igenis tekintetbe veheti.» FRANK i. m. II. 627. l.

⁶ «Sommás visszahelyezési perben az egy évi békés birtoklás kimutatása alperes kifogása folytán csak az esetben követelhető, ha alperes maga birtokosnak tekinthető, vagyis ha a kereseti javakat a birtokátruházásra alkalmas czimen tartja birtokában, és előzőleg felperes által a birtokból önhatalmulag tétetett volna ki.» (Legfőbb itélőszék 1874. évi decz. 15. 10142. sz. a. *Dtár* XIV. 165. sz.)

szahelyezést az örökös csak akkor kérhetne, ha kimutatná azt, hogy az általa elfoglalt ingatlanok egy évig békés birtokában volt, és csak azután háborított meg abban önhatalmulag. Az adott esetben a vevő a foglalást elkövető örökös ellenében visszahelyezési perrel élhetett volna, ha azonban a perut mellőzésevel magát önhatalmulag visszahelyezte, oly önbíráskodást gyakorolt, melyre törvényeink szerint joga volt. A Hk. I. 2. 68. és III. 2. 22. cz. értelmében ugyanis, egy év alatt mindenki, ki erőhatalommal vettetett ki birtokából, hasonlóképp erőhatalommal helyezheti magát vissza saját veszélyeztetésével.¹ Mert «Nemo in proprio violentus» és «Vim vi repellere licet.»²

A birtokosnak azon jogán, hogy magát a háborítástól számított egy év alatt — minden birói segély nélkül — önhatalmulag visszahelyezheti, újabb törvény által sem történt változás,³ és így az ma is fenállónak tekintendő.

B) Második feltétele a sommás visszahelyezésnek, a birtoklás *megháborítása*. Háborítást képez pedig minden oly tény, mely által a birtokos kizárólagos rendelkezési joga megsértetik. Jogoknál háborítás áll be, ha azok gyakorlata illetve használata nehezítettik vagy megakadályoztatik.⁴ Így ha a gyalogut szolgálmanál a szolgáló telek tulajdonosa az utat korláttal elzárja, vagy a közös halászatnál az egyik társ a halászatból kizáratik.

Az, hogy a háborító fél a birtokháborítást nem maga részére, hanem egy harmadik személy megbízásából tette, különbséget nem tesz.⁵

A háborítás céljának a birtoklás maradandóbb háborítására kell irányulva lennie; oly tény *egyszeri* elkövetése tehát, melynek bevégezésével a beavatkozás végkép megszűnik, nem birtokháborítás. Általános szabály, hogy nincs birtokháborítás ott, hol a másik fél csupán kárt szenvedett a nélkül, hogy jogának háborítása cél lett volna; ilyenkor kártérítési perrel lehet élni. Ha valaki egyszer más telkén keresztül hajtja, hogy vadászat céljából, az azon tul fekvő erdejéhez érjen, még birtokháborítást el nem követ. Itt nem volt cél a birtoklás háborítása, de különben is az áthajtás bevégezésével minden működés véget ért; a birtokos most már jogai teljes élvezetében van, s így a visszahelyezésnek célja nem volna.⁶ Más az eset, ha az ily háborítás többször ismételtetik.

A jogosított is elkövetheti a birtokháborítást és pedig joga gyakorlásának kiterjesztése által. Így az ellenében, ki szolgálmi jogát kiterjeszti, sommás visszahelyezésnek van helye.⁷ Ugyanez áll a fenálló korcsma-jog gyakorlatának kiterjesztése esetén is.⁸

Miután az idegen jogkör fenyegetések és tilalmak által is meg lehet sérteni, kétségtelen, hogy a pusztá fenyegetés és tilalom is megállapíthatja a birtokháborítást. A birtokost nem lehet arra kényszeríteni, hogy bevárja, míg a fenyegetés vagy tilalomnak tényleg érvény szereztek. Birtokháborításnak tekintendő tehát, ha a közös legeltetési jog esetén

egyik társ a többi által a legeltetéstől megveretással való fenyegetés mellett eltáratik.¹

Valamint a birtokba-vétel jelképíleg is történhetik, úgy a birtokból valakit kizárni jelképíleg is lehet; így kimondta a legf. ítélőszék, hogy: «megháborítottnak tekintendő a közös birtok, és helye van a sommás visszahelyezésnek, ha a közös birtokosok egyike a közös házat buzárva, annak kulcsait inasánál tartja». (1876. aug. 14. 7921. sz. a. *Dtár* XVI. 59. sz.)

C) Egyik további feltétele a sommás visszahelyezésnek, hogy a háborítás *önhatalmu* legyen. Régi törvényeink szerint a háborításnak erőszakosnak kellett lenni, mert úgy az 1802: XXII., mint az 1807: XIII. czikk csak «in casu violentæ occupationis bonorum» adják meg a birtokosnak a visszahelyezést. A birói gyakorlat szerint azonban helye van a visszahelyezésnek mindazon esetben, hol a foglalás illetve háborítás jogtalanul történik,² mert az erőszak magában a jogtalan cselekményben nyilvánul. «A birtoklás alap önkényes megváltoztatásával történt birtokba helyezés foglalásnak, és az ez által elkövetett jogtalan cselekmény pedig oly erőszaknak tekintendő, melynél fogva sommás visszahelyezésnek van helye» (Legf. ítélőszék 1874. decz. 15. 10142. sz. a. *Dtár* XIV. 165. sz.).

A háborításnak tehát jogtalanul kell lenni. Ha tehát a bérbeadó a bérlőnek a bérlemény területén létező javait hátralekös bér fejében lefoglalja, nincs visszahelyezésnek helye. De ha ily foglalás más ok miatt, pl. kölcsön meg nem fizetése miatt történnék, a bérlő — mivel a foglalás jogtalan — visszahelyezést kérhetne. Arról, hogy az, kinek törvényes czíme van a birtokba vételre, a dolgot önhatalmulag mikor foglalhatja el, fentebb volt szó.

Ha a háborító tény hatósági intézkedésen alapszik, különbség teendő a szerint, a mint az intézkedést az illető hatóság hatósági körében hozta-e, vagy sem. Az utóbbi esetben helye van a visszahelyezésnek az ellen, ki a sérelmes hatósági határozatot kieszközölte. Így kimondta a legf. ítélőszék: «hogy a hatósági engedélylyel kezdett építésnek alperesek közbenjárására, a községi előjáróság általi jogtalan, semmi rendeltel nem tanusított betiltása birtokháborítást képez.» (1877. máj. 29. 5292. sz. a. *Dtár* XVIII. 89. sz.) Ha pedig a háborítás illetékes hatóság határozata alapján történt, sommás visszahelyezésnek helye nincs; ily esetben a felsőbb hatósághoz intézendő jogorvoslattal kell élni.³ Nem tartozik azonban ide az az eset, midőn a háborító tényt oly építkezés okozza, mely közigazgatási uton nyert építés engedély mellett kezdetett meg, pl. a szomszéd telek felé csepegő alkalmaztatik (l. a semmitőszéknek alább közölt hat.). Ugyancsak az előbb említett elvet kell tartani oly esetben is, midőn hatósági intézkedés alapján tévedésből idegen jogkörbe avatkozás forog fen; pl. a birói meghagyás nem az ellen rendeltetett el, a ki ellen foganatosított; itt is csak perrendszerű jogorvoslatnak van helye.⁴

D) A sommás visszahelyezési kereset elengedhetlen feltétele az, hogy az a háborítás tényének *befejeztétől*⁵ számított egy év alatt megindíttassék;⁶ mert egy év után e perut már igénybe nem vehető. Az egy év alatti perindítás kötelezettsége azonban a jogok birtokára nézve nem feltétlenül áll, mert — mint fentebb kifejtett — azon okból, hogy valaki valamely jogával nem él, annak használatával még felhagyottnak nem tekinthető. (Hk. I. 9. cz. 5. §.) Ily esetben csak az *elkezdet* használat címét kell kimutatni. Minthogy pedig a használat folytatására a cím elegendő, felperes ellenében azt a kifogást, hogy a háborítás tényét megelőzőleg,

¹ Az erőhatalommal élés nem kívánatos, azt eltűrik ugyan törvényeink, de nem parancsolják — mondja FOGARASI i. m. 705. §.

² FRANK i. m. I. 232. lap; «Et legitimus possessor in defensione bonorum suorum constitutus, violentum aggressorem tamquam in actu illicito versantem, sensu part. 3. tit. 22. §. 2. etiam cum notabili ejusdem incommodo, ex bonis suis ejicere potest.» (Plan. Tab. 639. sz. a.)

³ V. ö. különösen a BTK. 330., 332 és 421. §§.

⁴ Dologi tehernél a maga egészében vett jogra nézve háborításnak csak annyiban lehet helye, a mennyiben egy harmadik oly tényt követ el, mely a joggyakorlat állandó megakadályozására irányul. Az egyes szolgáltatások «határozott» megtagadása ellenben a kötelezett részéről birtokháborítást nem képezhet, mert az egyes szolgálmányok mindegyike önálló kötelem, mely teljesítés által megszűnik; ez okból azok birtok tárgyai nem lehetnek, s így azok birtokának háborítása sem képzelhető el. Ennélfogva aztán sem képezhet birtokháborítást, ha az egyes szolgálmányokat harmadik személyek elsajátítják. Hasonlóan nem tekinthető birtokháborításnak a vásári helypénz fizetésének megtagadása, mert a regalejog tulajdonosával szemben az egyes vásárosok a helypénz fizetésére nézve szintén csak kötelemi viszonyban vannak; birtokról tehát e jognál sem lehet szó, s így visszahelyezésnek sem lehet helye. (Mindezekre nézve ellenkezőleg ZLINSZKY i. m. 105. l.)

⁵ «Sommás visszahelyezési perben azon körülmény, hogy alperesek a birtokháborítást nem a maguk részére, hanem egy harmadik, a perbe nem is idézett egyén megbízásából követték el, s az erőszakosan elfoglalt vagyont tényleg a megbízó birtokolja: a visszahelyezési kereset elutasítására indokul nem szolgálhat.» (Legf. ítélőszék 1873 február 17. 1386. sz. a. *Dtár* IX. 219. sz.)

⁶ ZLINSZKY i. m. 166. l.

⁷ «Nem tekinthető a szolgálmi joggal való tulterjeszkedés általi foglalásnak s így birtokháborításnak, ha egyik fél a másik udvarára szolgáló ablakait feljebb emelteti a nélkül, hogy azok ürterjedelmét nagyobbítaná.» (Legfőbb ítélőszék 1874. évi decz. 16. 10389. *Dtár* XIII. 48. sz. a.)

⁸ Semmitőszék 1872 jun. 27. 6328. *Dtár* VII. 533. (l. alább.)

¹ ZLINSZKY i. m. 167. l.

² V. ö. az 1873 febr. 19. 1258. *Dtár* IX. 204., az 1873 május 1. 3760. sz. a. *Dtár* X. 251. sz. és az 1876 aug. 14. 7921. sz. a. *Dtár* XVI. 59. sz. kelt legf. it. hat.

³ Közig. hatóságok intézkedései ellen az orvoslás nem bíróság előtti perrel, hanem a felsőbb közig. hatóság előtti felfolyamodás vagy panasz útján keresendő.» (Sem. szék 1869. aug. 21. 950. *Dtár* I. 47.) — «Som. visszahelyezésnek csak magán egyének önhatalmu ténye folytán lévén helye, a bérlőnek az általa bérelt ingatlanságból, hatósági közeg közbenjövétellel történt kihányatása, nem ad jogot a visszahelyezés szorgalmazására. (Legf. it. szék 1873. máj. 1. 3760. sz. a. *Dtár* X. 251. sz.) Egy más esetben, hol a peres tér alperesnek a lóherés kertek felosztásakor a községi előjáróság által adatott át: a már két éven birtokban volt felperes keresetének hely nem adatott, mert «önhatalmu foglalásnak nem tekinthető, ha az, ki ellen a birtokháborítási per indíttatik, a községi előjáróság engedélyével helyezte magát a kérdéses terület birtokába.» (Legf. it. szék 1879. oct. 16. 11888. sz. a. *Dtár* XXIV. 32. sz.)

⁴ ZLINSZKY i. m. 167. l.

⁵ Legf. it. szék 1874. oct. 29. 7929. sz. a. *Dtár* XIV. 15. sz.)

⁶ 1802: 22. cz. 1. §.; — FRANK i. m. II. 627. l.

egy évig a jog használatában nem volt, sikerrel felhozni nem lehet.¹

Az 1802: XXII. tcz. 1. §-ának azon rendelkezése, hogy az alispán «azon foglalókat az ily birtokok birtoklásából hamarjában, vagyis az elfoglalástól *egy év el nem múlása* előtt kivesse, és a megfosztottakat . . . legfeljebb az alispánhoz tett folyamodás idejétől értendő egy év alatt . . . elábbi használatba és birtokba helyeztesse» némelyek által oda magyaráztatott, hogy a visszahelyezési jog elenyészik akkor, ha a kellő időben folyamatba tett kereset, annak benyújtása idejétől számított egy év alatt el nem intéztetik. Ide vonatkozólag mondotta ki a legfőbb ítélőszék, hogy «ha a kellő időben folyamatba tett sommás visszahelyezési per nem felperes mulasztása miatt, hanem oly körülmények folytán, melyeknek nem ő volt okozója, nem tárgyalatott és intéztetett el: a sommás uton érvényesítendő visszahelyezésre való jogosultság megszakítottnak és elenyészettnek nem tekintendő» (1875. mart. 9. 1712. sz. a. *Dtár* XIV. 122. sz.)

Megjegyezzük itt, hogy az 1807: XIII. tcz. 1. §-a az e perekben hozott másodaló határozat ellen csak «birtokon kívül» engedett felebbezést; ez intézkedés azonban a polg. tvk rendt. életbe léptével hatályon kívül helyeztetett. (Semmitőszék 1870. jul. 13. 6092. sz. a. *Dtár* III. 295. sz.)

A bérleti és haszonbérleti visszahelyezésről az és illetőség-ről legközelebb.

Dr. MODER TIBOR,
kir. táblai segédfogalmazó.

Jogirodalom.

A párbér jogi természete. Irta Dr. KOVÁTS GYULA királyi táblai pót-bíró. A Pallas kiadása.

Szerző 8 ivre terjedő füzetet adott ki a párbér kérdésében.

A füzet tartalma a következő: I. TIMON AKOS munkájának bírálata, II. Válasz TIMON ÁKOS válaszára. III. A párbér a Curia előtt.

Érdekesnek tartjuk a vitát főbb vonásaiban ismertetni.

TIMON a párbért mint külön magyar jogi intézményt tüntette fel. Ezzel szemközt KOVÁTS kimutatta, hogy a párbér «strena» és «calende» név alatt Németországban is ismeretes, és pedig mint dologi teher. Hogy ez így van, TIMON elismeri válaszában s csak azzal védekezett, hogy míg Németországban a párbér intézménye magánjogivá lett, ez Magyarországon nem történt s így nálunk a párbér még mindig közjogi intézmény. Válaszában KOVÁTS azt hangsúlyozza, hogy ezen átfejlődésről Németországban mitsem tudnak s a dolog úgy áll, hogy mint nálunk, úgy másutt is a párbér magánjogi intézmény. Következik ez abból, hogy a párbér az ajándékozásokból (oblatio) és abból fejlődött ki, hogy a jogi szokás az ajándékozásokat kötelező praestatiókká tette; TIMON legfőbb tévedése épen abban áll, hogy a párbér-intézmény kötelező voltát a parochiális kötelékből származtatja, pedig a saját előadása szerint is a párbért a consuetudo tette kötelezővé és semmi egyéb; hogy a consuetudo kötelezésénél a parochiális kötelék szerepet játszott, kétségtelen, de csak mint occasio consuetudinis. A mi a dologi teher kérdését illeti, KOVÁTS szerint TIMON tévedése abban áll, hogy a dologi teherrel a protestansok és görögkeletiek párbérmentességét nem tudta összhangba hozni, s ez azért történt, mert abban a nézetben van, hogy a dologi tehernek mindenki ellen érvényesíthetőnek kell lenni. KOVÁTS úgy a jogfejlődés, mint a német literatura neves írói alapján fentartja azt a véleményét, hogy a dologi teher alól mentességek lehetségesek s hogy a mentességek által a dologi teher fogalma nincs lerontva.

Legközelebb a várható curiai teljesülési határozat indoklásának kiadása. Az indoklás fogja megmutatni, hogy a Curia mily álláspontot foglal el. Annyi bizonyos, hogy a vita körül az irodalom megtette köteleességét s hogy a Curia határozata kellő megnyugvást csak akkor fog létesíteni, ha a Curia el tudott számolni azokkal a komoly érvekkel, melyek a vita körül az irodalomban felszínre kerültek. U.

¹ ZLINSZKY i. m. 163.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hol kell benyújtani a végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodást?

Első tekintetre a kérdés egészen otiosusnak tűnik fel. A felebbvitel helyes menetét szem előtt tartván, mindenki azonnal kész lesz a következő felelettel: Miután az 1881. évi LX. tcz. 34. §-a szerint végrehajtási eljárásban a felfolyamodásra nézve, a mennyiben ezen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók; miután a felfolyamodás beadásának helyére nézve az 1881. évi LX. tczikkben «különös intézkedés» nem foglaltatik; miután az «általános rendelkezések» alatt nyilván azok értendők, melyek az 1881: LX. tczikkkel az 1879. évi javaslat szerint egybefoglalva volt és csak az országgyűlés igazságügyi bizottsága által elválasztott 1881: LIX. tczikkben tartalmazták; miután ez utóbbi tcz. 26. §-a szerint a felebbviteli beadvány az első bírósághoz nyújtandó, illetőleg ugyanott jelentendő be; végre miután ezen «első bíróság» alatt ugy a dolog természeténél fogva, mint a bir. ügyviteli szabályok 233—244. §-ainak figyelembe vétele mellett más bíróság nem érhető, mint az, mely a felebbvitellel megtámadott elsőfoku határozatot hozta, illetőleg az, melynek határozatát megvizsgálván, hozta a másodbíróság a harmadbírósághoz felebbvitt végzést vagy ítéletet: a végrehajtást rendelő végzés ellen irányzott felfolyamodás közvetlenül azon bíróságnál nyújtandó be, mely a végrehajtást elrendelte.

És ez a felelet én szerintem egészen helyes. Mindamellett a gyakorlatban ügyvédek és bíróságok egyaránt számtalanszor vétének ama szabály ellen. A végrehajtást szenvedő részéről a végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodás szélteben benyújtatik a végrehajtást foganatosító bíróságnál, ez a bíróság elfogadja a felfolyamodást és vagy közvetlenül vagy az elrendelő bíróság közvetítésével felterjeszti a másodbírósághoz, ez pedig az anyagi igazság érdekében sokszor — nem mindig — szemet huny az alaki szabálytalanság irányában és a felfolyamodás érdemleges elintézésébe bocsátkozik.

A helytelen eljárás oka részint a törvény hézagosságában, részint annak félreértésében keresendő. «A végrehajtási törvény magyarázata» című munkámban (a törvény 24. és 34. §-ainál) rámutattam már a helyes utra, mely e tekintetben követendő volna. Miután azonban a helytelen és a végrehajtási ügyekre bonyolítólag és késleltetően ható gyakorlat tényleg most is fenáll, ime igyekszem nézetemet bővebben kifejteni. Hát ha mégis sikerül a gyakorlatot a helyes irányba terelni!

Az 1881: LX. tcz. 12. §-a szerint a végrehajtás elrendeléséről a végrehajtást szenvedő a végrehajtási kérvény egyik példányára vezetett, és rendszerint a foganatosításakor kézbesítendő végzés által értesítettik — tehát csak rendszerint. A 6. §. szerint a végrehajtást szenvedőt illető példány mellé egyszerű másolatban csatolandók azon mellékletek, melyek vele még közölve nem voltak. A 19. §. szerint pedig a végrehajtási kérvénynek végzéssel ellátott első példánya a végrehajtónak kézbesítettén, a többi példányok ismét rendszerint a kiküldöttnek adatnak ki, illetőleg a végrehajtás foganatosítására illetékes bírósághoz tétetnek át.

Ezekkel szemben a 136. §. azt rendeli, hogy a végrehajtásnak ingatlanra történt elrendelése esetében, a bíróság a végrehajtási zálogjog bekeblezése végett a végrehajtási kérvénynek egy-egy példányát a végrehajtást rendelő végzéssel ellátva teszi át az illetékes telekkönyvi hatósághoz. Tehát mindenik telekkönyvi hatósághoz csak egy példányt küld, még pedig a 6. §. negyedik bekezdése szerint minden melléklet nélküli példányt. Ebből nyilván következik, hogy a végrehajtásnak ingatlanra történt elrendelése esetén kivétel forog fen a 12. és 19. §§-ban «rendszerint» szóval felállított szabály alul; és hogy itt a végrehajtási kérvénynek és végzésnek a végrehajtást szenvedőt megillető példánya át nem tétetik a végrehajtás foganatosítására illetékes telekkönyvi hatósághoz — hiszen ez az irattárának számára szükséges mind össze egy példányt kap, még pedig mindig melléklet nélküli kérvénypéldányt, holott a végrehajtást szenvedő esetleg melléklettel felszerelt példányra tarthat igényt. Ebből továbbá következik, hogy ez esetben a végrehajtást szenvedő a végrehajtás elrendeléséről nem annak foganatosításakor, illetőleg a foganatosításul hozott bekeblezési végzés átvételével egy-

idejüleg, és nem a végrehajtást foganatosító telekkönyvi hatóság útján értesítetik; hanem hogy neki a végrehajtást rendelő végzés úgy mint bármely más bírói határozat közvetlenül a végrehajtást rendelő bíróság közege által, vagy ezen bíróság tüzetes megkeresésére kézbesítetik.

Ha ez iránt még fenforoghatna valami kétség, úgy eloszlatná azt a 130. §. első bekezdése, mely szerint az ingatlanra végrehajtást elrendelő végzés «mind a végrehajthatónak, mind a végrehajtást szenvedőnek», tehát mindkettőnek egyenlően, egyidőbeli rendelkezés folytán és ugyanazon bíróság által kézbesítetik.

Ezeknél fogva ingatlanokra intéztetvén a végrehajtás, a telekkönyvi hatóság mint foganatosító bíróság a végrehajtást rendelő végzésnek a végrehajtást szenvedő részére való kézbesítését még nem is közvetíti, s e szerint kizárva kellene lennie azon lehetőségnek, hogy a végrehajtást szenvedő az ama végzés elleni felfolyamodást a telekkönyvi hatóságnál a helyességnek még csak látszatával is benyujtsa.

Igen sok elsőbíróság azonban igen helytelenül akként jár el, hogy ingatlanra végrehajtást rendelve, erről egyedül a végrehajthatót értesíti közvetlenül a kérvény első példányán, a többi példányokat a foganatosítás iránt megkeresett telekkönyvi hatósághoz teszi át, és ez eszközli azután a végrehajtási végzésnek a végrehajtást szenvedő részére való kézbesítését, egyidejűleg a végrehajtási zálogjog bekeblzését vagy a végrehajtási jog telekkönyvi feljegyzését elrendelő végzés kézbesítésével.

Ennek folytán a végrehajtást szenvedő gyakran indítatva érzi magát a végrehajtási végzés elleni felfolyamodást a telekkönyvi hatóságnál beadni, még pedig néha a telekkönyvi hatóság végzése elleni felfolyamodással egybekapcsolva. És ebből azután a zavaroknak és bonyodalmaknak egész sora származik.

A telekkönyvi hatóság vagy egyenesen felterjeszti a felfolyamodást a vonatkozó iratokkal a másodbírósághoz, és ez vagy visszautasítja azt mint nem kellő helyen beadottat; vagy visszaküldi az iratokat a felterjesztő bírósághoz a végett, hogy ez szerezze be a végrehajtást rendelő bíróságtól a felfolyamodással megtámadott végzés hiteles másolatát, esetleg tanácsjegyzőkönyvi kivonattal, valamint az illető ügyre vonatkozó összes iratokat s ezeket azután újra terjeszse fel. Érdemleges másodbírósági elintézés után az iratok ismét visszamennek a felterjesztő telekkönyvi hatósághoz és csak innen rendeltetésök helyére: a végrehajtást elrendelő bírósághoz. A felterjesztéseknek, levelezéseknek, és a fel-, át- és visszaküldéseknek utja tehát ez esetben a következő: a telekkönyvi hatóságtól a másodbírósághoz — innen vissza — most a perbírósághoz — ismét a tlkvi hatósághoz, másodszer a másodbírósághoz, a tlkvi hatósághoz, és az elrendelő bírósághoz!

És a míg az iratok ezen hosszú, néha évig és néha még tovább tartó utat megteszik, a végrehajtási ügy szünetel; daczára annak hogy az 1881: LX. tcz. 37. §-a szerint a végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodás csupán az ingatlanok elárverezésének *foganatosítására* bir halasztó hatályljal, hogy tehát az ily felfolyamodás daczára az árverést el lehet rendelni és a hirdetményben kitűzött határnapon meg is lehet tartani, ha addig a végrehajtási végzést helybenhagyó vagy az ez elleni felfolyamodásnak helyt nem adó, avagy ezt visszautasító másodbírósági végzés beérkezik. Lehet-e azután csodálkozni a végrehajtási eljárásnak — de nem a törvény, hanem a törvény helytelen alkalmazása által okozott lassúsága fölötti panaszokon?

Máskor a telekkönyvi hatóság a végrehajtási végzés ellen nála beadott felfolyamodás folytán maga, erre vonatkozó utasítás nélkül szerzi be a perbíróságtól a szükséges iratokat és terjeszti fel azokat a felfolyamodással a másodbírósághoz. Ilyenkor addig, míg a másodbírósági végzés rendeltetésének helyére érkezik, valamivel rövidebb az ut, de még mindig elég hosszú.

Az is megtörténik néha, hogy a telekkönyvi hatóság a nála beadott felfolyamodást az elrendelő bírósághoz teszi át. Ez a helytelen intézkedések között még a legkevésbé helytelen, mert leggyorsabban vezet célhoz. De hát ha a végrehajtást rendelő bíróság az ő végzése ellen más bíróságnál benyújtott felfolyamodást el nem fogadja? Vagy a beadás *helyére* nincs ugyan figyelemmel, de azt tartja, — és talán helyesen — hogy a felfolyamodás beadásának *ideje* a törvényesség tekintetében addig számítandó, míg a felfolyamodás az ő iktatóhivatalába beérkezik, és ha a 8 napi határidő az átküldés közben elmulván, a felfolyamodást mint elkésztet beérkezettet visszautasítja?

Még másféle zavar is keletkezhetik a végrehajtási végzés elleni felfolyamodásnak más mint a végrehajtást rendelő bíróságnál történt benyújtásából.

Az 1881: LIX. tcz. 11. §-a szerint a kir. járásbíróságokhoz ügyvédi ellenjegyzés nélkül is lehet felfolyamodást benyújtani, ha ez az 1868: LIV. tcz. 167. és 168. §-ainak megfelelően kiállítva vagy szabályszerűen hitelesítve van; ellenben törvényszékhez benyújtott felfolyamodásra a 12. §. szerint szükséges az ügyvédi ellenjegyzés. Már most mit tartsunk az oly felfolyamodásról, mely törvényszék által hozott végrehajtási végzés ellen a foganatosítás iránt megkeresett kir. járásbíróságnál mint telekkönyvi hatóságnál adatott be ügyvédi ellenjegyzés nélkül? A 11. vagy a 12. §. legyen-e ilyenkor az irányadó? Azt tekintsük-e, hogy a felfolyamodás *járásbírósághoz* nyújtott be, vagy azt, hogy *törvényszék végzése ellen* van irányozva s hogy az abból netán fejlődő eljárás törvényszéknél fog lefolyni?

És mindezen bonyodalmaknak, mindezen munka- és időpazarlásnak eleje volna véve, ha a bíróságok a törvényt helyesen alkalmaznák és az ingatlanokra végrehajtást rendelő végzéseket a végrehajtást szenvedőknek közvetlenül, nem pedig a végrehajtás foganatosítása végett megkeresett telekkönyvi hatóság útján kézbesítenék.

Vegyük most szemügyre az egyedül *ingóságokra* intézett végrehajtás esetét. Itt az 1881: LX. tcz. 24. §-a szerint a végrehajtást elrendelő végzést a végrehajtást szenvedőnek a bírói kiküldött kézbesíti, a végrehajtás foganatosításának megkezdése előtt. Ebből, és miután a 27. §. szerint a kiküldött az eljárás befejezte után az iratokat a kiküldő bíróságnak mutatja be s ez, a mennyiben az eljárás további foganatosítása igényelné, az iratokat a kiküldöttnek adja vissza: és miután ehez képest a további végrehajtási eljárás a *foganatosító* bíróságnál folyik le: könnyen azt lehet következtetni, hogy oly esetben, midőn a végrehajtás ingóságokra a 18. §-hoz képest megkeresés folytán más mint a végrehajtást elrendelő bíróság által foganatosítatik, a végrehajtási végzés elleni felfolyamodás a foganatosító bírósághoz nyújtandó be.

Szerintem azonban ezen következtetés is helytelen, már azért is, mert csak következtetés, és mint ilyen az 1881. évi LX. tcz. 34. és az 1881: LIX. tcz. 26. §-ának határozott rendelkezését le nem ronthatja.

A végrehajtás foganatosítása iránt megkeresett bíróság maga a foganatosítás körül és az ebből fejlődő további cselekményekben igenis önállóan rendelkezik; a végrehajtást rendelő végzésnek a végrehajtást szenvedő részére való kézbesítésénél azonban az ő kiküldöttje csakis *mint kézbesítő* jár el, a nélkül hogy ezen cselekménye által az általa kézbesített végzés bármi tekintetben a kiküldő bíróság határozatává válnék. Az ingóságokra végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodás tehát a foganatosítás végett megkeresett járásbíróságnál semmivel sem nyújtatik be helyesebben, mint beadatnék bármely más végzés ellen azon bíróságnál, mely a végzésnek kézbesítését közvetítette.

A törvény azon intézkedése, hogy az ingóságokra végrehajtást rendelő végzés a végrehajtást szenvedőnek csak a foganatosítás alkalmával és ne előbb kézbesíttessék, szükséges egyszerűen azért, hogy a végrehajtás sikere korábbi értesítés folytán az ingóságok eltávolítása, elrejtése által meg ne hiúsíttassék; és miután a kézbesítésnek a végrehajtás foganatosításánál kell történnie, igen természetes, hogy azzal a törvény a kiküldöttet bizta meg.

A zavarok, a késleltetések, a bonyodalmak pedig, melyek annak kíséretében járnak, ha az ingóságokra végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodás a végrehajtás foganatosítása végett megkeresett bíróságnál nyújtatik be, tökéletesen azonosak azokkal, melyeket fenebb tekintettel az ingatlanokra elrendelt végrehajtásokra ecseteltem.

Egy plausibilis ellenvetést igaz, hogy lehet tenni a felfolyamodás helyére nézve általam kifejtett vélemény ellenében: és ez az: hogy miután a végrehajtási végzésnek, miként és mikor történt kézbesítésének leírása a végrehajtási jegyzőkönyvben foglaltatik; és miután ez a végrehajtást rendelő bíróságnak meg nem küldetik, — ez utóbbi, ha a végzése elleni felfolyamodás ő nála adatik be, meg nem bírálhatja azt, vajon a felfolyamodás törvényes időben érkezett-e vagy sem.

Erre ugyan azzal lehetne válaszolni: hogy inténzen hát kérdést a foganatosító bírósághoz a kézbesítés ideje s módja iránt, mielőtt a felfolyamodás elfogadására nézve határozná. Hiszen levelezés akkor is szükséges, ha a felfolyamodást a foganatosító bíróságnál benyújthatónak tartjuk; miért perhorrescáljuk tehát a levelezést épen *ebben* az esetben? Van

azonban egy másik, alkalmasabb kiegészítő eszköz, és ez az: hogy a végrehajtási jegyzőkönyvben megemlíttessék ugyan a végrehajtási végzésnek a végrehajtást szenvedő vagy a kinevezett ügygondnok részére megtörtént kézbesítése, ezen felül azonban állíttassék ki a kézbesítésről *szabályszerű végvény* is, és ez küldessék meg haladéktalanul a végrehajtást elrendelő bíróságnak. Így azután a végrehajtást rendelő bíróság akadálytalanul elintézheti s a másodbírósághoz felterjeszheti a végzése ellen beadott felfolyamodást, a nélkül hogy ez által a végrehajtás menete, a mennyiben a törvény szerint további folyamatot vehet, legkevésbé megakasztatnék.

És azt hiszem, hogy az ily gyakorlat meghonosítása nem jelentené a törvény rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyását, hanem egyedül hiányának pótlását.

Dr. IMLING KONRÁD.

Az írott hitberről.

— Mutatvány dr. JELLINEK ARTHUR *A Magyar Magánjog mai érvényében* című munkájából. —

1. *A házassági szerződésben a házassági hűség feltétele alatt kikötött összeg a nő írott hitbérét képezi. L. i. 1876. 187. Dt. XV. 31.*

a) A hit- vagy hűbérnek, mely a házastársat törvény vagy szerződés szerint megilleti, törvényes alapja, mint maga az elnevezés is tanúsítja, a házassági hűség lévén, ugyanazért hűtlenség esetén, a különben hűbérre jogosított, ahhoz való igényét a törvény értelmében elveszti. L. i. 1877. 9818. Dt. XXI. 6.

b) Házasságtörés esetén a nő az írott hitbért elveszti. C. 1884. 1393. Dt. u. f. IX. 2.

c) A hitbér csak a házasságkötés alkalmával vagy azt megelőzőleg kötelezhető, az e czímen a férj által később kötelezett összeg nem írott hitbérnek, hanem halálesetre ajándékozásként tekintendő. C. 1885. 1043. J. K. 1885. 25.

d) Az írott hitbér kelléke, hogy a szerződésben a hitbér bizonyos meghatározott összegben köteleztessék. K. T. 1865. 8364. T. cs. 1865. 236.

2. *Az írott hitbér nem csak a férj, hanem annak szülői által is leköthető. Bükk Rebekának Fái Barnabás elleni pörében 1801. decz. 18. Kallós 89. §. 6. Egger Reginának, Pintér Fülöp utódai ellen, a férj apja által kötelezett hitbér kiadása iránt 1781. febr. 16. Kallós 90. §. 48.*

a) Ha a szülők a házassági szerződésben a hitbér kifizetésére magukat kötelezték, a nő tőlük a férj halálakor annak kifizetését követelheti, a nélkül, hogy előbb a kielégítést a férj után hátramaradt vagyonából keresni köteles volna. H. t. 1864. 9144. T. cs. 1864. 395.

b) Az írott hitbér azokkal szemben, a kiket köteles rész illet meg, az országb. ért. 8. §. feltételei fenforgásakor megátadható. L. i. 1879. 6652. Dt. XXIII. 80.

3. *Az írott hitbér szerződésszerű jellegének figyelembe vételével rendszerint ugyanazon szempont alá esik, mint a törvényes, a melyet pótol. P. T. Dec. 24. ad acquis. mobil. u. o. Dec. 1.*

a) P. T. II. R. X. ad invalid. contractum. Dec. 3.-ban az írott hitbért világosan szerződésnek ismeri el.

b) Az írott hitbér természeténél fogva adóssági kötelezettséget képez. H. t. 1864. 9144. T. cs. 1864. 395.

4. *Az írott hitbér első sorban a szerzeményi vagyonból és csak annak elégtelensége esetén az öröklött vagyonból fizetendő. L. i. 1878. 11944. Dt. XXVII. 2.*

a) Az írott hitbér először ugyan a szerzeményekből, azok pedig nem lévén, vagy elégségesek nem lévén, ha azon írott hitbér nem rendkívül való, a férjnek ősi jószágából is az özvegy feleségének oda szokott ítéltetni. Mert az ősi jószágot mindaddig nem lehet megterhelni, valamennyi szerzemény jószág vagyon, az írott hitbér pedig a törvényes gyanánt vagyon, valamint tehát ezt, úgy amant is a férjnek javaiból a feleségek jog szerint kívánhatják. P. T. Dec. 1. ad acquis. mobil.

b) Az írott hitbér a férj bármely vagyonából megtérítendő. Akácpör 1780. ápril 14. Kallós 89. §. 22.

c) Az írott hitbér, mint hagyatéki teher, első sorban a szerzeményi javakat terheli. C. 1881. 10238. Dt. u. f. I. 50.

d) Az írott hitbér természeténél fogva a férj által halála esetére neje részére tett ajándékozás lévén, ily ajándékozásból eredő követelések az e per megbirálásánál alapul szolgáló 1881. évi XVII. tcz. 65. §-ának 2. pontja szerint a csőd-tömeg ellen nem érvényesíthetők, és mert a felperes által

felhívott 1881. évi XVII. tcz. 267. §-ának rendelkezése nem alkalmazható az írott hitbérre, minthogy olyannak az 1840. évi XXII. tcz. 85. §-a sem ad elsőséget. C. 1884. 304. B. T. VIII. 180.

e) A szerződévényi hitbér a férjnek mind ingó, mind ingatlan javaiból fizetetik, még pedig az ingókból a mennyi telik mindjárt a férj halála után, a fönmaradt rész pedig csak az özvegyjog megszűnte, azaz a nő férjesülése vagy halála után fizetend. Nagy Juditnak Nagy Benedek ellen kötelezett hitbér stb. kiadása végett. 1795. Dec. 2. Kallós 89. §. 5.

5. *A nő az írott hitbért csak férjének természetes halála, holttanylevélváltása vagy bírói ítélettel kimondott elválás után van jogosítva követelni. L. i. 1872. 7175. Dt. VII. 137.*

a) Habár a férj a moringlevévelben arra kötelezte magát, hogy nejeének az írott hitbért kívánságára bármikor fogja megfizetni, az daczára annak nem követelhető, ha fenti körülmények egyike be nem állott. L. i. u. o.

b) Ha az írott hitbér akkép köteleztetett, hogy az csak a férj elhalálása esetében fizetendő, úgy azt a nő bírói váláskor nincs jogosítva követelni. L. i. 1878. 3893. Dtár XX. 65. sz.

c) A szerződévényi hitbérnek kamata is, a férj halálától számítva fizetetik — Bittó Teréznek — Anyos János elleni írott hitbér és özvegyjog kiadása végett 1783. febr. 16. Kallós 89. §. 1.

d) Ha az apa nejeének vagy menyének hitbért kötelezett, ez, ha az apa halála után mindjárt ki nem fizetik, a kötelező halálától számított kamataival együtt kifizetendő. Mednyánszki pör. 1799. nov. 29. Kallós 89. §. 37.

e) A kereseti írott hitbérre nézve felperest elutasítani kellett, mert B. a. házassági szerződésben azon hitbér csak a folytonos hosszas együttélés feltételével köttetett ki, olykép, hogy azt felperes, ha férjével hosszas ideig együtt nem maradna s ezzel meg nem férne, ne követelhesse. Bekövetkezett pedig az, hogy felperes férjétől rövid három hónapi együttlét után tényleg elvált és azt, hogy ő férje által elüzetett, nem bizonyította. L. i. 1876. 6640. T. cs. 1876. 275.

Különfélék.

— Szomorú csalódással zárjuk le mi jogászok a jelen évet és nagyobb aggodalommal mint valaha, tekintünk a jövő elé. Több mint másfél évtized mult el s bírói szervezetünk, az igazságszolgáltatás e sarkköve, nemcsak nem nyugszik szilárd alapon, de végleges constructiója épen ebben az esztendőben újabb négy évre elhalasztatott. A magyar igazságszolgáltatásnak még technical keretei sem készek. S a sors kegyetlen játékának úgy tetszik, hogy a bírói kar tétből válják ki és álljon az igazságügyi kormány egyik kimagasló polczára az a férfi, ki első fellépésével jobban megrendítette ebben az országban a bírói függetlenségnek erkölcsi alapjait, mint a mennyire azt félszeg törvényhozási intézkedések és mulasztások majd egy évtized óta tehettek. Eddig csak romlott a magyar igazságszolgáltatás apparatusa. De ennek az évnek végső szaka azt az érzést keltette fel minden magyar jogászban, hogy a passiv romlás helyét az activ rontás foglalta el. Az igazságügyministerium az új aera alatt ebben az esztendőben kezdte meg a saját nyílt nullificatióját a belügyi administratio javára. És ebbe a nullificatióba bele akarja vinni a magyar bírói szervezetet, hogy elölje még a hitet is az iránt, hogy a magyar bíró saját lelkiismeretén kívül más urat ismerni nem fog soha . . .

— **Elvi jelentőségű határozat.** Egy gépgyáros szállítás végett feladott egy gépet, rendeltetési helyül Szolnokot, a címzett lakhelyeül Szentest jelölve meg. A vasutársaság a gépet Szolnokról előleges értesítés nélkül Szentestre küldötte s ezért a feladó kártérítési pert indított a vasutársaság ellen. A kir. tábla kimondotta, hogy: «A szállított áru nem olyan, melyet a vasut a címzett lakására szállítani köteles lenne. Ily esetben a vaspálya az üzleti szabályok 59. §. 4. bek. szerint a címzettet a szállított tárgy megérkezéséről és arról, hogy átadásra az készen áll, írásban értesíteni köteles, és ha az áru elvitele iránt kellő időben, de minden esetre a címzett értesítése után intézkedés nem tétetik, van jogosítva az üzleti szabályok 61. §-a értelmében eljárni.»

— A budapesti V. kerületi járásbírósról. Mint több oldalról értesülünk, az V. kerületi járásbíró ellen a panaszok napról-napra szaporodnak. E bíróságnál a jóakarattal hozza létre a legnagyobb bajokat. Az új járásbíró telve van reformeszmékkel, adminisztrál, kiad rendelvényeket az iroda számára, melyek egytől-egyig czéltévesztők. Sok rossz vért szül a végrehajtókra nézve kiadott új intézkedése is. E szerint minden eljárás-sürgetés, terminus-kitűzés stb. a végrehajtók részéről csak írásban fogadtatik el s ez a nagy kényelmetlenségtől eltekintve, azt jelenti, hogy minden egyes végrehajtási lépés 50 kr. bélyegdíjjal drágittatik. Legnagyobb baj pedig az, min a járásbíró nem segíthet: hogy itt is mint mindenütt kevés a bíró. Az ügyek az idén szinte 11000 drbbal szaporodtak, s a bírói személyzet egygyel kevesbedett. Az előbbi járásbíró érdemleges elintézés végett magára igen kevés ügyet signált, a mostani igen sokat, de nem fejezheti be számos administratív teendői miatt.

— **Fiat lux.** A kereskedelmi és váltótörvényszék pertára a délutáni órákban háromtól ötig áll nyitva peresfelek számára. A felek tehát ezen időben írhatják perbeszèdeiket — ha látnak. Mert a törvényszék gyertyavilágról nem gondoskodik, a pertárnok pedig kijelenti, hogy gyertya vételeire feljogosítva nincs. Küldözgetnek tehát az ügyvédek gyertyákért saját költségükön. A ki pedig ezt tenni nem akarja, halasztást kér a bíróságtól, mint a napokban történt: «sötétség miatt nem lévén képes írni.» Ezen talán mégis segíteni kellene.

— **Egy vidéki járásbíró végzésében** következő érdekes passzusok foglaltatnak: A megbízott közjegyző «abbeli eljárása, hogy a kifizetéseket nem a kifizetésre kitűzött határidőben, sőt jelentésének beadására kitűzött határidőn túl is teljesítette, bíróilag helytelenítettik, és e szabálytalan eljárás arra enged következtetni, hogy a megbízásban eljáró kir. közjegyző ur kapott megbízását elfogadni, s illetőleg azt végrehajtani, megbízásához képest a hivatal és kiküldetéshez illő komoly méltósággal ellátni nem hajlandó; ennél fogva felhívatik, hogy jövőben megbízását a megbízó végzés intézkedéséhez képest ellátni sziveskedjék, mert különben nem csak ilyenmü, de másnemü megbízásokat illetőleg is a bíróság részére kiküldetésekkel és megbízásokkal alkalmatlankodni és őt terhelni egyáltalában nem fogadja.»

— A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság előtt f. hó 1-én tartott ügyvédi vizsgára 9-en jelentkeztek, kik közül 1 visszalépett, a többi 8 képesítettet. A december végén tartandó ügyvédi vizsgára 10-en jelentkeztek.

— **Porosz rendelet a jegyzőkönyvek gondosabb szerkesztése tárgyában.** A porosz igazságügy-minister a büntető törvényszékekhez leiratott intézett a tanuvallomásokról a jegyzőkönyvbe való gondosabb felvétele tárgyában. A jegyzőkönyvek hiányosságának káros hatása főleg azon ügyeknél észlelhető, melyekben a perújítás új adatok felhozása alapján kéretik. Ha a jegyzőkönyvből nem tűnik ki egész határozottsággal az egyes tanúk vallomása, csaknem lehetetlenné válik a bíróra annak megítélése: vajon valamely bizonyíték új-e vagy nem. Nem kevésbé megfontolandó az, hogy midőn a vallomás vagy hiányosan vagy éppen nem vétezt fel a jegyzőkönyvbe, nem igen lehetséges a végtárgyaláson hamis esküt tett tanura ezen büntetett egész határozottsággal reá bizonyítani, annál kevésbé az elítélésre elegendő alapot találni. A minister ennél fogva azt ajánlja a törvényszékeknek, hogy azon esetekben, midőn szükségesnek látják, alkalmazzák a büntető perrendtartás azon határozmányát, mely szerint az elnök a vallomás szó szerinti jegyzőkönyvbe írtatását és felolvasását is elrendelheti; ilyenkor egyszersmind a jegyzőkönyvbe felveendő az is, hogy a felolvasás megtörtént s vajon nem tételt-e ellene kifogás.

— **A berlini egyetemre** a téli félévre 5343 rendez hallgató iratkozott be. 726 a theologiai, 1286 a jogi, 1305 az orvosi, s 2026 a bölcsészeti facultásra. A nyári félévben csak 4465 hallgatója volt, 600 a theologiai, 937 a jogi, 1072 az orvosi 1858 a bölcsészeti facultáson. A hallgatók között 50 magyar nemzetiségű van s ezek közül 8 a jogi karon.

— **A francia kamara több képviselője** törvényjavaslatot nyújtott be, mely szerint egyrészt az oldalrokonok örökösödése bizonyos mértékben megszoríthatnák, másrészt az állam arra köteleztetnék, hogy az általa örökölt vagyon

értékét, az illető departement jótékonyági, oktatási és tudományos czéljaira fordítsa.

— **A német Reichstag igazságügyi bizottsága** 10 szavazattal 3 ellenében elfogadta a törvényjavaslatot, mely szerint a Landgerichte itéletei felelbevezhetők.

A Jog megjegyzések tárgyává teszi, hogy a kir. táblai határozatokat rendszeres összeállításban közöljük s hogy kiadóhivatalunk a felsőbírói határozatokról értesítések adására vállalkozott. Mindkettőt a Jog az ő saját ujtásának tünteti fel.

A kir. táblai (kereskedelmi, váltó-, polgári és bűnügyi) határozatok közlését a Jogtudományi Közlöny már 1881-ben kezdeményezte s azon idő óta minden évfolyamában megtalálhatók azok. E mellett midőn a perrendtartási novella életbe lépett, a kir. tábla egy bírása éveken át közölte lapunkban «A kir. tábla gyakorlatából» czim alatt a táblai határozatokat. Jelenleg csak azon ujtást hoztuk be, hogy rendszeresebb feldolgozásban tüntetjük fel a kir. tábla polgári és bűnügyi judicaturáját.

A mi a felsőbíróági értesítéseket illeti, ezek közlését 1878-ban a Magyar Jogász kezdeményezte. E lap megszűnte után azon módosított közlést, mely jelenleg fenáll, behozta az Ügyvédi Közlöny s változatlanul a lappal együtt átvette a Jog. Körülbelül ugyanily módon adott értesítéseket még mielőtt a Jog létrejött, az Ügyvédek Lapja. A Jogtudományi Közlöny kiadó-hivatala, a Franklin-Társulat, annyiban javítást hoz be, hogy nem a lapban, vagyis nem 8—10 nap mulva, hanem forduló postával levelező lap utján adja az értesítést.

Ha tehát kezdeményezésről van szó: kezdeményezett a Magyar Jogász, az Ügyvédi Közlöny és a Franklin-Társulat. A Jog szerkesztősége az értesítések tekintetében nem kezdeményezett és nem ujtott semmit.

Ezen ténybeli helyreigazítással tartozunk az igazságnak.

Felen számunkhoz van mellékelve a főlappal évi tartalommutatója, mely magában foglalja julius havában kiadott ideiglenes félelvi tartalommutatót is. A czimlapot és a melléklappal második félelvi tartalommutatóját a közelebbi számokkal küldjük szét.

A Jogtudományi Közlöny kiadó-hivatala újévtől kezdve a felső bíróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőknek postafordultával levelező lap utján díjtalanul értesítést ad, közli az ügy elbádoját és a mikénti elintézését.

A kik a kiadóhivatalt ez iránt igénybe venni kívánják, sziveskedjenek leveleiket a következő czimmel intézni:

**A Jogtudományi Közlöny kiadó-hivatala,
Franklin-Társulat.**

E szaklap husz évi fenállása óta a hazai irodalomnak oly lendületet adott, hogy jogosult önérettel hivatkozhatunk eddigi működésünk eredményeire.

A gyakorlati irányt tartva első sorban szem előtt, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kísérik. A **Curiai Határozatok** czimű melléklap évenként több és több bírói határozatot tesz közzé s nem sok idő mulva eljutunk azon, minden művelt állam jogirodalmi közegei által első sorban szem előtt tartott czélhoz, hogy a legfőbb bírósági irattárban a nyilvánosság behatásaitól elvonva egyetlen egy csak némileg is figyelmet érdemlő ítélet se maradjon. A **Törvénykezési Szemle** az egész magyar judicaturát elvi alapon összefoglaltan tünteti elő és úgy a bírósági határozatokat mint a homályos és vitás törvényhelyeket hazánk legkiválóbb szakférőfainak közreműködése mellett feldolgozza.

Igazságügyi alkotásainkban és a codificatio terén a jogállam intézményeiért küzdünk.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárdai Sándor** (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV., Zöldfa-utca 9. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utca 4. sz.)

	Lap
csak az 1868: LIV. tcz. 236. §-a esetében, midőn csak egy tanu van s félbizonyíték adatik elő, hanem akkor is, ha mindkét részről teljes bizonyíték nyújtatik, vagyis több tanu van	101
170. Azon felebbezési panasz, hogy a felebbezett másodbirósági ítélet hozatalában érdekelt bírák vettek részt, azért, mert közülök kettő részt vett a felsőbiróság által megsemmisített korábbi ítélet hozatalában is, az 1868: LIV. tczikk 56. §-ára nem alapítható	103
194. Főeskü csak úgy szolgálhat bizonyítékul, ha abban a bizonyítandó ténykörülmenyek határozottan és kimerítően meg vannak jelölve; a kereseti összegnek külön kötelezéseken alapuló egyes alkatrészei tüzetesen felsorolandók	117
196. Sommás visszahelyezésnek akkor is helye van, ha a birtokló veszélyes fenyegetés folytán önként bocsátja át a birtokolt tárgyat alperesnek	118
204. A perressé vált hagyaték biztosítására szolgáló intézkedések megtételére a hagyatéki bíróság illetékes, még oly esetben is, midőn az örökösödési per lefolytatott már és ennek megújítása iránti eljárás tétetett folyamatba	125
205. Két tanu előtt aláírt, habár az aláíró előtt ismeretlen nyelven szerkesztett okirat jogérvényéhez nem szükséges, hogy ezen okirat a kötelezett előtt felolvastassék és megmagyaráztassék, ha egyébként igazolható, hogy a kötelezett fél az okirat tartalmát ismerve, a felolvasást és megmagyarázást maga engedte el	125
206. Felülépítmények eladása esetén, azoknak átadásával azon földterület, melyen ezen építmények állanak, az eladók birtokában lenni meg szűnik, és így azon terület birtokába leendő visszahelyeztetésüket és az épületeknek onnan elbontását. visszahelyezési per utján az eladók nem szorgalmazhatják	125
226. Birósághoz intézett német nyelvű ügyvédi beadvány hivatalból visszautasítandó	132
228. A róm. kath. lelkész és a választott gondnok, mint az egyház vagyonának számadás és felelősség melletti rendes kezelői, az egyház vagyonát érdeklőleg az egyház-köztség képviselőinek tekintendők, és miután a vagyonkezelésnek az egyház vagyonát képező követeléseknek esetleg per utján behajtására is ki kell terjeszkednie: a lelkész és a gondnokot a perelhetési jogosultság megilleti	133
255. Oly esetben, midőn felperes nem lett teljesen perveztes, minthogy a ptr. 251. §-a 2. bekezdése értelmében a bíró belátására csupán alperes elmarasztalása a perköltség egészbeni vagy részbeni megtérítésében van bízva: ebből folyólag felperes, bármely csekély része a kereseti követelésnek ítélteik is meg, a perköltségben el nem marasztalható	143
266. Azt, hogy valamely perben kik tekintessenek perben állóknak és annak alapján kiknek jogai iránt tétetik intézkedés, a per bírósága határozván meg, ha a per bírósága ítéletében ez iránt kijelentést tett, ezen kérdés újabb perben ítélet tárgyat nem képezheti	149
270. Felperes válasziratot nem adván, ez által az 1868: LIV. tcz. 159. §-a értelmében bebizonyítottnak tekintendő alperes amaz állításának valódsága, hogy ő a perre nem szolgáltatott okot, és ez alapon a perköltség a felek között kölcsönösen megszüntetendő	152
283. Habár az örökösödési per folyamatban van, ez az örökség tárgyat képező követelés iránt előbb folyamatba tett per befejezését nem akadályozza	156
301. Midőn a hagyatéki eljárás folyamán nem az örökösödési, hanem más természetű jog vált vitássá: perre utasításnak a ptrs. 587. §-ához képest nincs helye s a hagyatékhoz tartozó ingatlanoknak a ptrs. 581. és 586. §-ai értelmében való átadására a hagyaték tárgyalásánál eljáró kir. járásbiróság van hivatva	166
302. Azon örökhagyók hagyatékára nézve, kiknek utolsó rendes lakhelyük oly város volt, melyben a kir. bírósági szervezet életbeléptét megelőzőleg törvényszék létezett, a bírói eljárás a kir. törvényszékek illetőségéhez tartozik. (Feltéve, hogy a kir. törvényszék székhelye jelenleg is ugyanezen városban van?)	166
305. Azon körülmény, hogy valamely ingatlan iránt a köztség folytatván visszahelyezési pert, az helyzetetett birtokba, nem akadályozhatja a kártérítési keresettel fellepő községi lakosokat abban, hogy a amennyiben azon ingatlanra tulajdoni jogukat kimutatják, a tulajdonukat képező birtokrészleteken állítólag tett károsítás miatt kártérítési követelésüket saját felperességük alatt érvényesítsék. — Ha a kártérítési kereset alapjául alpereseknek ugyanazon cselekménye hozatik fel, bár a kártétel a felperesek külön-külön tulajdonát képező több rendbeli birtokrészleten történt, felperesek közös keresettel érvényesíthetik kártérítési követelésüket. — Azon körülmény, hogy az ingatlan tulajdona iránt egy harmadik részéről per van folyamatban, a tényleges tulajdonost nem akadályozhatja azon ingatlan után kártérítési követelése érvényesítésében	168
306. Tagosítás és birtokháborítás	168
326. A váltó fizetési eszköz lévén, a vételár fejében adott váltóval a vételár fizetettnek veendő. — Igényperben nem a tulajdonjog kérdése döntetik el, hanem az igazolt tulajdonjog alapján a lefoglalt tárgyaknak bírói zár alóli felmentése mondatik ki	181
327. Alperes jogosítva van, engedményes által beperesített követeléssel szemben, saját, bár különböző jogalapon az engedményező ellen fenálló követelését beszámítás utján érvényesíteni	181
328. Felfüggesztett közigazgatási tisztviselő fizetését csak a közigazgatási hatóság utalványozhatja, s e fizetés kiszolgáltatása polgári per utján nem kereshető	182
340. Ha a felperesi ügyvéd az alperes ellen megítélt perbeli díjakat s költségeket az ítéletben saját fele ellenében nem állapította is meg:	

	Lap
az alperes ellen megítélt díjak és költségek mégis felperes ügyvédjét illetik meg, azonban azok behajthatóságaért a fél ügyvédjével szemben kezességet nem vállalván, az ügyvéd azoknak megfizetését felétől csak akkor követelheti, mikor azok a fél által az elmarasztalt adóstól már behajtottak	189
342. Sommás eljárásban a bíró a tényállást a lehetőségig hivatalból köteles lévén felderíteni, ha a tényállás nincs annyira felderítve, hogy azt alaposan elbírálni lehetne, az alsó bíróság ítélete feloldandó és újabb tárgyaláson a tényállás kellően kiderítendő	190
343. Ha valamely okmány érvénytelenítése iránt per indítatik, mindaddig, míg az okmány bíróilag érvénytelennek ki nem mondatik, az mindkét szerződő félre fenállónak tekintendő; minek folytán az érvénytelenítési pert megindító felperes az érvénytelenített kért okmányban alperes részéről elvállalt kötelezettség teljesítését külön per utján követelni jogosítva van	190
344. Ha felperes alperes viszonykövetelésének az alapperrrel való együttes tárgyalásába ugyan bele nem egyezik, azonban később a viszkereset tárgyalásába bocsátkozik: daczára kijelentett ellenzésének, a viszkövetelés együttes tárgyalásába való megnyugvása vélelmezhető	191

Perrendtartási novella.

1. Semmiségi kereset alapját képezheti az 1881: LIX. tcz. 59. §-a szerint a 39. §. b) pontja esetében az olyan bírói határozat, mely végrehajtás terhe alatti marasztalást magában nem foglal, mégis ennek alapján a végrehajtás elrendeltek, és így az egész végrehajtási eljárás megsemmisítendő	1
6. Ha bíróság az ügyvédi ellenjegyzés kötelessége alá eső felebbezést ügyvédi ellenjegyzés nélkül elfogadja és ez által a felet tévedésbe ejtve, meggátolja őt abban, hogy a hátralevő felebbezési idő alatt a hiányt pótolja, a felebbezés e czímen többé vissza nem utasítható. — 1881: LIX. tcz. 11. §	3
21. Az 1881: LIX. tcz. 22. §-ának első kikezdése jogot ad az esküre kötelezett fél ellenfelének az eskü kivételének mellőztetését s a per folytatólagos tárgyalásának elrendelését kérni az esetben, ha az esküre köteles fél, vagyis az, kinek az eskü jogerőleg oda ítélte, az ugyanazon törvény 21. §-ában említett büntetendő cselekményért jogerejű bírói határozat által a per megindítása után ítélte el. A törvény nem tesz különbséget az eskü nevei között s nem forog fen ok, mely igazolná annak megszorító magyarázatát oly értelemben, hogy rendelkezése rem terjed ki az esetre, midőn kinalt vagy visszakinált főeskü ítélte oda. A törvény jogot ad a félnek, a főesküt ellenfelének kinalni vagy visszakinálni, habár ez az ott megjelölt cselekményekért bünsőnek ítélte, de ebből épen nem következtethető, hogy ha akkor, midőn az eskü kinalásának vagy visszakinálásának jogával élt, ama körülmény fen nem forgott s ellenfelének elíteltetése több következett be, előtte el legyen zárva az eskü kivételének mellőzésével a per folytatólagos tárgyalása kieszközlésének azon módja, melyet az idézett tcz. 22. §-a nyújt, az odaitélt eskü nemére való tekintet nélkül	10
55. A bírói hatáskör megállapításának kérdésében nem a kereset czime, hanem annak tartalma az irányadó. Ennélfogva ingatlan vagyona vonatkozó dologi jognak érvényesítésére irányzott kereset az 1881: LIX. tcz. 6. §-ához képest a tszék mint birtokbiróság hatáskörébe tartozik, habár a kereset telekkönyvi kiigazítás iránt volt indítva	29
56. Oly esetben, midőn sommás eljárásban az elsőbiróság az illetékeség elleni kifogást elvetette s ennek folytán az 1881: LIX. tczikk 15. §-ához képest érdemileg ítélte, a másodbiróság pedig a végzés ellen az ítélet elleni felebbezésben keresett orvoslás daczára a bírói illetékeség kérdésében tüzetesen nem határozott és érdemben ítélte, ezen körülmény az eljáró bíróság által hozott, a bírói illetékeséget megállapító végzés másodbirósági helyeslését pótolja s nem képez oly szabálytalanságot, mely az 1881: LIX. tczikk 39. §-ának o) pontja alapján a másodbirósági ítéletet megsemmisítését vonhatná maga után	29
58. A kisebb polgári peres ügyek bíróságának illetékesége alá tartozó ügyekre nézve a bírói illetékeségtől való eltérésnek helye nincs; az ily ügyben a rendes bíróságok által hozott ítéletek tehát az 1881: LIX. tcz. 39. §-ának c) pontja alapján hivatalból megsemmisíthetnek	30
99. Az 1881: LIX. tcz. 39. §. o) pontja alapján megsemmisítendő a bíróság határozata s eljárása akkor, midőn a kérelmező ügyvéd díjait s költségeit peren kívül, a meghatalmazó fél meghallgatása nélkül állapította meg végzésileg	55
115. A másodbiróság nehezített végzése, melylyel az elsőbiróságnak a felhívási keresetet alaki szempontból elutasító végzése megsemmisített, s egyszersmind póttárgyalás és a kifejtendőkhöz képest érdemleges határozat hozatala rendeltetett, nem tartozik azok közé, melyek ellen az 1881: LIX. tcz. 59. §-a szerint, a harmadbirósághoz intézhető felfolyamodásnak helye lenne	63
127. Az 1881: LIX. tcz. 7. §-a alkalmazást nem talál oly esetben, midőn az egyik bíróság a keresetet mint illetőségéhez nem tartozót hivatalból visszautasította az illetékes bíróságnak hivatalból kijelölése nélkül, és midőn ezután az ugyanazon tárgyra vonatkozó kereset más bíróságnál adatott be	72
152. Perbehívás	87
166. Perújítás esetén az alapperbeli ítélet ügyéremileg hatályon kívül helyezettve, a perköltségekre vonatkozólag továbbra is hatályban	

	Lap		Lap
hagyandó, ha ujtó fél oly bizonyítékot használ az ujtott perben, melyeket az alapperben csak saját mulasztása miatt nem használt	101	megtévesztés indokából az a) telek vevőjétől, a ki nem ejtette őt tévedésbe	55
248. Ha kiskorúak a közgyám személyében vonatnak perbe, ezen egész eljárás, — az 1881: LIX. tcz. 39. §-ába ütközvén — valamint az ítéletek megsemmisítendőek	141	119. Az 1881: XVII. tcz. (csődt.) 176. §-a és az 1881: LX. tcz. (végreh. törv.) 188. §-a alapján a csődtömeghez tartozó elárverezett ingatlanok vételárának felosztására a tkkvi hatóság illetékes	64
303. Az 1881: LIX. tcz. 12. §-a szerint a felek a rendes eljárásban ügyvéd által tartozván magokat képviseltetni, ebből következik, hogy meghatalmazványt is csak ügyvéd részére adhatnak, és helyettesítési meghatalmazványt az ügyvédjelölt részére az ügyvédi rdts. 16. §-ához képest csak a helyettesítésre feljogosított, a fél által már megbízott ügyvéd állíthat ki	167	125. Az 1881: LX. tcz. 84. §-ához képest foganatosítandó foglalás esetében a végrehajtást elrendelő bíróság a foglalásról a közpénztárt és az a felett álló hatóságot a végzésbe foglalandó meghagyás által közvetlenül, a végrehajtás foganatosítására egyébként illetékes járásbírósság mellőzéseivel értesíti, még akkor is, ha a közpénztár a végrehajtást elrendelő bíróság területén kívül kezelte	72
304. Izraelita hitközség és az általa a hitközségi tanintézetben alkalmazott tanító közt fenforgó vitás kérdések végérvényes elintézése kit illet?	167	128. Tekintve, hogy az 1881: LX. tcz. 137. §-a szerint a végrehajtató a végrehajtási zálogjog feltételes bekebelezését vagy a végrehajtási jog feljegyzését rendelő végzés alapján van jogosítva az előjegyzett tulajdonjog kitörlése iránt szükséges lépéseket megtehetni: a jogosultság kimutatására szolgáló okiratok a kitörlés iránti kérvény mellett felmutatandók. Ennek hiányában a kérvény alapján a tkkvi rdts. 99. §-a értelmében való tárgyalás sem, annál kevésbbé rendelkezhető el a kitörlés	72
329. Merőben alaptalan felebbezésért a másodbírósság részéről történt megbírságolás ellen csak akkor lehet felebbezni, ha a másodbíróssági végzés ellen különben is van felebbezési jogorvoslatnak helye	182	203. Tekintve, hogy az általános jövedelmi pótdadó kivételének alapjául a földbirtokra kivett adó szolgál, és így az általános jövedelmi pótdadó sajátlag a földadó pótlékát képezi s az ingatlant közvetlenül terhelő adó tekintete alá esik, mint ilyen az 1881: LX. tcz. 189. §. b) pontja szerint amaz adó a vételárból a jelzálogos hitelezők előtt sorozandó	125
Végrehajtási törvény.		204. Kisebb polgári peres ügyekben hozott határozatok alapján a végrehajtást ingatlanokra elrendelni, egyedül az illető telekkönyvi hatóság van hivatva	125
5. A prts. 446. §. a) pontjának hasonlatosságánál fogva nem csak az árverési, de a szorosan vett foglalási költség is előnyös tételként sorozandó	3	279. A ki nagyobb mennyiségű gabonából annak egy részét vásárolta, a nélkül, hogy részére az eladott mennyiség kimértett volna, ezzel a vásárolt gabonához tulajdonjogot nem, csak jogcímet szerzett (á. o. ptkv. 1053. §. Erdélyi eset). Igényper	157
22. A házi urnak foglalás útján is biztosított házbérvételése akkor is elsőbbséggel bír, ha a lefoglalt ingók a foglalás után a házból ki, más helyre szállítatnak	11	297. Az elárverezett ingatlan vételárának felosztásánál a végrehajtási és árverési kérvény költségei előnyös tételként nem sorozhatók	165
57. Nem telekkönyvezett ingatlanra intézett végrehajtás esetében az igényper eldöntésére azon telekkönyvi hatóság illetékes, mely a végrehajtást az 1881: LX. tcz. értelmében foganatosítja	30	299. Az 1881: LX. tcz. 30. §-ának utolsó bekezdéséből folyó azon szabály, mely szerint végrehajtás felfüggesztése iránti perben hozott, az elsőbíróssági ítéletet megváltoztató másodbíróssági ítélet ellen további felebbezésnek helye van, ki nem terjeszthető oly esetre, melyben az első- és a másodbírósság a végrehajtás felfüggesztésének kérdésében ugyan, de nem a 30. §. szerinti per folytán, egymástól különböző végzésekkel határozott. Ily esetben a másodbírósság végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs.	166
59. Az 1881: LX. tcz. 117. §-a csak az ingóságokra rendelő folyótóltagos végrehajtásról intézkedik. Ingatlanokra tehát a folyótóltagos végrehajtást a 2. §-hoz képest, úgy mint az alapvégrehajtást, rendszerint a per bírósága van hivatva elrendelni	30	Bagatell-törvény.	
75. Ha alperesek nem is állították, mintha a hagyaték a tartozás fedezésére elegendő nem volna, a végrehajtásnak bizonyos megjelölt vagyonra való korlátozása nem szükséges	38	204. Kisebb polgári peres ügyekben hozott határozatok alapján a végrehajtást ingatlanokra elrendelni egyedül az illető telekkönyvi hatóság van hivatva	125
92. Jóllehet a végrehajtási törvény határozott intézkedést nem tartalmaz az iránt, hogy a törvényhatósági választás alá eső tisztviselő fizetésére kieszközölt végrehajtás újabb megválasztás esetében is megtartja-e joghatályát: mind a mellett, miután az 1881: LX. tcz. második bekezdésében nyilván kifejezést nyert az, hogy a fizetésre kieszközölt végrehajtás hatályát akkor sem veszíti el, ha a végrehajtást szenvedő áthelyeztetik vagy előléptetetik, a törvény ezen rendelkezéséből következtetendő, hogy az új választás alá eső, de eddigi működési területén működését szakadatlanul folytató törvényhatósági tisztviselő fizetésére foganatosított végrehajtás hatálya megbírálásánál is a fenebb idézett törvényben kifejezést nyert szempont lehet az irányadó; ennek értelmében pedig elsőbbséget igénylőnek a korábban nyert bírói zálogjoga megóvása tekintetéből az általános tisztújítás alkalmából a foglalást ismételni szükségesé nem volt és a mennyiben ezt mégis megtette, az elsőbbségi jogára befolyással nem bírhat	52	A kereskedelmi törvényre és a kereskedelmi eljárásra vonatkozó határozatok.	
93. (21. sz. teljes-ülési döntvény.) A végrehajtás foganatosításával megbízott bíróssági végrehajtó, vagy más, a végre kiküldött közeg kezeihez teljesített fizetés csak azon esetekben tekintendő a végrehajtó közeg által hivatalánál (megbízásánál) fogva átvettnek, ha az átvétel foglalás, árverés, vagy ezzel egy tekintet alá eső tőzsdei eladás (121. §.) foganatosítása közben, vagy ezen cselekmények bármelyikének elhárítása végett azon alkalommal történt, midőn a foglalás, árverés, vagy az árverés mellőzéseivel értékesítendő hitelpapírok eladása (121. §.) foganatosítandó lett volna, és a teljesített fizetés az illető eljárás jegyzőkönyvben kitüntettetett, vagy ha végre az átvett összeg bánatpénzt, vagy az eladott dolgok olyan vételárát képezi, mely a törvény (például 108. §.), illetőleg az árverési feltételek értelmében a végrehajtó közegnek volt fizetendő. — Ezen esetekben kívül a végrehajtó közeg fizetések elfogadására jogosítva nincs, következésképp a kezeihez teljesített ilyen fizetések nem tekinthetők általa hivatalánál vagy megbízásánál fogva átvettnek	53	4. Kereskedelmi üzleti összeköttetésből eredő követelések nem tekintendők olyanoknak, a melyek iránt, ha per tétetik folyamatba, két egybehangzó ítélet ellen további felebbezésnek helye volna. — Lepecsételt borítékban levő, a periratokhoz csatolt, de fel nem bontott levél is képez bizonyítékot	2
98. A végrehajtás alá vett telken álló, tehát ezen telkeknek tartozékát, helyesebben alkatrészt képező épületek nem bocsáthatók árverés alá önállóan, a telektől elkülönítve. Azon épületek végrehajtási becslése nem egyéb, hanem csupán a kikiáltási ár megállapíthatása czéljából volt eszközölhető. (1868: LIV. tcz. 313., 423., 424. §§.) — Ehhez képest az, hogy a végrehajtási becslés alkalmával az épületek nem azon telkenél, a melyen állanak, hanem tévesen a végreajtást szenvedőnek szomszédos, szintén végrehajtás alá vett telkenél, mint ez utóbbinak tartozékai, becsültettek meg: az árverési vevő szerzett tulajdonjogára nem bír befolyással. — Nevezetesen oly esetben, midőn a végrehajtást szenvedőnek tényleg egybekapcsolt, de külön-külön jószágtestként telekkönyvezett két telke — a) és b) — foglaltatott le végrehajtásilag s bocsátatott árverés alá külön-külön a nélkül, hogy az a) telken létező, de tévesen a b) telkenél felbecsült épületekről akár az árverési feltételekben s hirdetvényben, akár pedig az árverési jegyzőkönyvben csak említés is tétetett volna, és a telekkönyvben sem volt kitüntette az, hogy a b) telek tulajdonosát az a) telken lévő felülepítményekre valamely jog illetné: ily esetben a b) telek árverési vevője nem követelheti az a) telek árverési vevője ellenében ama felülepítmények tulajdoni vagy szolgálmi jogát. Kártalanítást sem követelhethet ő ily esetben	53	23. A biztosító társaság és az ez által alkotott önálló tulajdoni csoportok viszonya egymáshoz és az adósokhoz	11
		49. Azon körülmény, hogy a mustra szerinti vételnél a mustra szerinti áru nem képez kereskezelmi forgalmi cikket, magában véve még nem elégséges arra, hogy az eladót szállítási kötelezettség alól felmentse, mert hacsak az eladott áru (ingóság) egyáltalán adásvevés tárgyául szolgálhat, illetve előállítható, az eladó a szerződés teljesítésére köteles és ha ezen kötelezettségének eleget nem tesz, őt az 1881: LX. tcz. 217. §-ában foglalt eljárás foganatba vétele mellett arra szorítani lehet	25
		50. Azon esetre, ha az eladó a közvetítő ügynöknek provisiót csak azon feltétel alatt köt ki, ha az áruk vagy készpénzzel fizettetnek, vagy pedig az ikért oly érték adatik, mely eladható (verkaufsfähig) azaz készpénzzé tehető, akkor azon körülmény, hogy a vevő váltóelfogadványt adott az áruk ára fejében, a feltét beálltára nézve nem elégséges, mert a váltóelfogadvány készpénznek, de oly értéknek sem tekinthető, mely minden körülmények közt és további kötelezettség nélkül a váltóbeli egész összeg erejéig értékesíthető, illetőleg eladható. — A válasziratban kínált főskü alperesnek akkor is odaítélhető, ha annak elfogadása iránt nem ugyan a viszonyválaszban, de mégis az ellenvégiratában határozottan nyilatkozott, mert az 1868: LIV. tcz. 233. §-ához képest a főskü elfogadására nézve elégséges, ha egyáltalán a perben történt az iránt határozott és világos nyilatkozat	26
		61. Deczember 3-án adott megbízás, mely akként szól, hogy a küldendő áru „lehetőleg már deczember 3-án uton legyen”, habár nem értelmezhető is akkép, hogy az áru utra indításának decz. 3-án minden körülmények közt meg kell történnie, de a használt kifejezésre tekintettel, annak azon értelem sem tulajdonítható, hogy az utra indítás a második napon tul is megtörténhessék. Az ily megbízásnak egy-két nap alatt kell teljesíttetnie, mi alatt pedig a k. t. 331. §-a szerint két nap értendő	32

Lap

62. Alkalmi egyesülés felbontása, illetve az azt létesített szerződés bírói megszüntetése iránt indított per nem a kereskedelmi törvény, hanem mindannyiszor az általános magánjog elvei szerint bírálendő el, tehát érdélyi peresetre nézve az osztr. polg. törvénykönyv alapjánól ... 32
63. Eladási bizomány esetében, ha a bizományos a k. t. 381. §-ában engedett önszerződési jogával élve, a bizományba átvett árut vevőként maga megtartja, a megbízó és a bizományos közt eredetileg fenállott tiszta bizományi jogviszony ezentulra egyszersmind közönséges vételi jogviszonyra alakulván át: a megbízó a keresk. törv. 352. és 356. §-ában biztosított eladói jogokat, valamint a vele közvetlenül szerződő késedelmes vevő, ép úgy az immár egyuttal vevőként is szereplő s ennél fogva a vevői köteleességek s e köteleességek megszegésére szabott specifikus jogkövetkezményeknek alávetett késedelmes bizományos ellenében is érvényesítheti ... 33
101. «R. testvérek» című társas cég megszűnével, a felosztott közkereseti társaság tagjait képezett R. testvérek mindegyikének jogában áll tiltakozni az ellen, hogy a másik testvér ezentulra ily toldással ellátott egyéni céget: «R. József, előbb R. testvérek» használhasson, mert az ily toldásban, miként a megszűnt társas cégben, a tiltakozó testvér neve is kétségtelenül befoglaltnak tekintendő, s mert az ily toldás nem a személy vagy az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál és nem is azt czélozza, hanem egyenesen az utódlási viszonyt fejezi ki és azt kívánja is kifejezni, már pedig az utódlási viszonyt kifejező toldás használata valódi jelentőségében és gyakorlati horderejében egyértelmű lévén az eredeti cég folytatásával, ennél fogva ahhoz a keresk. törv. 12. és 15. §§. értelmében a tiltakozó testvérnek mint a felosztott közkereseti társaság tagjának egyik kifejezetten történő beleegyezése szükséges ... 56
102. Valamely hitelbank alapszabályai ilykép szólnak: «a társaság címének aláírása akként történik, hogy a társaság címe akárki által aláíratik vagy nyomtatatik, mely alá két igazgatótanácsi tag, vagy egy igazgatótanácsi tag és az igazgató vagy egy igazgatótanács által felhatalmazott társasági tisztviselő, kiknek nevei az illetékes bíróságnál kell hogy bejegyezve legyenek, nevüket sajátkezűleg aláírják», ebből következik, hogy az illető hitelbank kötelező írásbeli nyilatkozatot csak a fenebbi formaszerecségek megtartása mellett tehet. Nincs ugyan a fenebbi intézkedés által kizárva, hogy az illető hitelbank szóbeli szerződéseket is ne köthessen, de szóbeli terhes szerződések megkötéséhez a fenebbi intézkedésből kifolyólag minden esetre megkivánatik, hogy a kötelező nyilatkozat a társaság nevében azok által tétessék, kik arra az alapszabályok fenebbi intézkedése szerint együttesen felhatalmazva vannak. Beigazolandó tehát, hogy az alkalommal, midőn az illető hitelbank egyik igazgatója valamely kötelező nyilatkozatot tett, kivüle a társaságnak az idézett alapszabályban megjelölt egy másik tagja vagy tisztviselője is jelen volt és a kötelező szóbeli nyilatkozathoz maga részéről szintén közvetlenül hozzájárult ... 56
129. A lapszerkesztés bár szellemi, de mégis iparszerűleg folytatott munkásság lévén, a szellemi foglalkozásu munkásságnál előbb nem álló kézi ipar- és kereskedői ügyletre nézve fenálló törvények szerint a segítségemly más egység hiányában egy heti próbaidő eltelével szerződöttnek tekintendő: a keresk. törvény értelmében a hírlapnál alkalmazott belmunkatársnak hat heti, a segítségemlytőnek három havi felmondási időre van igénye ... 73
159. Ha a gabona eladója a zsákokat a gabonaszállítás és a zsákok visszaküldése tartamára kifejezetten díj nélkül adja, az eladót terheli a bizonyítási kötelezettség arra nézve, hogy a vevő a zsákoknak bizonyos időn tul való használatáért kölcsöndíjat tartozik fizetni, valamint arra nézve is, hogy a vevő mikor küldötte vissza a zsákokat. z, hogy az eladó a vevőt kölcsöndíj fizetésére figyelmeztette, a vevő kötelezettségét nem állapítja meg ... 96
172. Zsákkölcsönözés üzletnél a kikölcsönzés anyagának — zsákoknak — beszerzése az üzlet folytatásának oly okszerű feltétele, mely az üzlet rendszerinti folytatásával összekötöttnek tekintendő. (Keresk. törv. 43. §.) ... 103
183. Engedményezett könyvkivonati követelések igényelt tulajdonjoga ellen nem érvényesíthető azon kifogás, hogy az engedmény létrejöttkor még le nem járt követelések fedezésére történt az engedményezés, mert hogy még le nem járt követelések fedezésére engedmény nem jöhet létre, azt a törvény annál kevésbé tiltja; minthogy követeléseknek visszteher nélküli engedményezését is megengedi. A keresk. törv. 304. §-a, mely a kereskedelmi könyveken alapuló követeléseknél a zálogjog megszerzéséről szól, nem alkalmazható az ily követelések tulajdonjogának megszerzésére; erre nézve a magánjog szabványai irányadók ... 109
186. A postakezelési szabályok értelmében eszközölt átvétel alatt nem a pusztá vényeni aláírással igazolt átvétel, hanem a postaküldeménynek megvizsgálás után történt tényleges átvétele értendő, következésképp esetleges kártérítési iránti peres igénynél a keresk. tv. 421. §-ában foglalt kedvezmény alapján a postakincstár a kezelési szabályok egyoldalú intézkedése által, hogy a leadási vény egy szerű aláírásával a megrendelő fél a sértetlen átvételt formailag beismeri, a kártérítési kötelezettség alól nem menekülhet ... III
187. I. Midőn a termény szállítására használt zsákokat a vevő tartozik ugyan visszaküldeni, de a zsákok a szállítmány átadására kötelezett helyen (a vevő gyártelepén) véletlenül kiütött tűz alkalmával az

Lap

- átvételt követő oly rövid időközben, hogy a zsákoknak a tűz kiütése előtti visszaküldése körül a vevőt mulasztás nem terhelheti, elégték, s a vevőnek nem is volt módjában a zsákokat a tűz támadása előtt elszállítani: a kárt az eladó tartozik viselni. — 1. Ha a vevő a termény szállítására használt zsákokat jogtalanul tartaná is vissza, az eladó csakis az ebből származó valószínű kárt követelheti, de zsák-kölcsöndíjat nem követelhet. — 3. Helyi szokás, mely szerint termények szállításánál a szállításra használt zsákokat a vevő tartozik visszaküldeni ... 112
199. Kézi zálogjog megszerzéséhez u. n. constitutum possessorium nem elegendő ... 119
200. A részvénykönyv a részvénytársaságnak kereskedelmi könyvét képezvén, az iránt, hogy annak mily bizonyító erő tulajdonítható, a keresk. törv. 31. §-a szerint a fenforgó körülményekhez képest a bíróság határoz ... 120
211. I. Betéti társaságnál az esetben, ha a kültag betéti tőkéje üzleti veszteség által csökken, ezen üzleti veszteség a k. t. 84. §-ához képest mindenkor a társasági tagokat illető kamatoknak előzőleg számításba vétele után lévén megállapítandó: a kültag kamatkivételi jogának megszorítása nélkül szerződő beltárogok a k. t. 139. §-ára sikerrel egyáltalán nem hivatkozhatnak. — 2. Betéti társaság harmadik személyek irányában is hatályosan csak annyiban fizethet kamatot a kültagnak, a mennyiben ez által az eredeti betétel nem csökken; a kültag pedig ugyancsak harmadik személyek irányában is hatályosan nem vehet fel kamatot veszteség által csökkentett betételének kiegészítéséig; ha pedig — mihez a ker. törv. 136. §-a értelmében a társaság irányában kétségtelen joga van — a kamatot veszteség esetében is felvenné s ez által betételét csökkentené: azon jogot, hogy a társaság tartozásaiért csak betétele erejéig felelős (ker. törv. 125., 139. §§.), elveszti s a ker. törv. 139. §. utolsó bekezdésében említett eset kivételével, ugy harmadik személyek irányában, valamint a netán helyette fizetett beltárog irányában is eredeti betétele erejéig személyesen felelős lesz. — 3. Minthogy a k. t. nem rendeli, hogy betéti társaságnál a kültag által kötelezett vagyonbetétel minden esetben teljes mértékben be is szolgáltatassék, sőt a 125., 136. és 139. §§. intézkedéseiből ennek épen ellenkezője tűnik ki: ennél fogva ha a betétel beszolgáltatva nem lett, a kültag a kikötő hátralékos betétele erejéig csak személyesen lesz felelős. — 4. A betéti társaság kültagja a k. t. 136. §-a értelmében az üzleti év kezdetén meglevő betétel után eső kamatot az üzleti év folyamában beállott veszteségre való tekintet nélkül követelheti, s így a kamat kifizetése iránt indított kereset azért, mert a mérleg elkészítésére állítólag szükséges idő eltelte előtt már megindítottat, idő előtt megindítottatnak nem tekinthető ... 127
232. Habár a k. t. 363. §-a szerint az áru mustraszerűnek vélelmezetik, ha a vevő a neki átadott mustrát felmutatni nem tudja: a vevőnek mégis jogában áll annak igazolása, hogy a küldött áru megrendelészerű nem volt, ha az eladó az árut olyan minőségűnek jelenti ki, a milyen a mustra volt és a vevőnek sikerül beigazolni, hogy e minőséggel a küldött áru nem bír. — Az áru ugyanazonosságának bizonyítása. — Szakértői véleménynek a felek intentiójával való ellentéte esetén az utóbbi irányadó ... 134
246. Takarékpénztári betétek visszafizetése az illető betéti könyvecske visszavétele nélkül. — A betét újból visszafizetésének kötelezettsége. — A fizetést teljesített intézeti hivatalnokok tanuvalomásai még az üzleti könyvekkel együtt sem képeznek teljes bizonyítékot ... 141
253. A biztosítási kötvényben a ker. törvény 469. §. 4. pontja szerint mindenkor kifejezendő biztosítási összeg a biztosított ház megállapított értékekép nem tekinthetetlen, a megsemmisült ház értékének, illetve az őt ért kár mennyiségének bizonyítása felperes kötelezettsége ... 143
254. A kereskedő, ki a másik kereskedővel állandó üzleti összeköttetésben áll, a megrendelés ellenére küldött árutöbblet elvagy el nem fogadására nézve azonnal köteles nyilatkozni, mert különben a többletküldeményben nyilvánuló vételi ajánlat hallgatolag elfogadottnak tekintendő. Ily esetben tehát a tett megrendelésen felül küldött áruknak külön megrendelését nem kell bizonyítani ... 143
255. Az adós által a felperes részére postai uton küldött pénzüsszeg az ugyanazon napon lejárt váltó összegével megegyezvén, ok szerint következtethető, hogy az adós a kérdéses pénzt a kereseti váltóra valóra való fizetés céljából küldötte felperesnek. Ha ily körülmények közt a pénz határozott rendelkezés nélkül küldetett és felperesnek az adós ellen könyvkivonati lejárt követelése is volt, felperes tartozott azt a váltói, mint az adósra különben is már magában véve terhesebbnek tekintendő tartozás törlesztésére betudni ... 142
298. (26. sz. teljes-ülési döntvény.) Oly esetben, midőn az életbiztosítási díj nem évi, hanem rövidebb (féléves, évnegyedes vagy hónapos) időszakokban fizetendő, a biztosított, habár magát az egész első évre eső díj fizetésére kötelezte, nem tartozik az első év folyamán lejárt összes díjrészeket megfizetni ... 165
317. Ha a kereskedő fenállott tartozásának egységileg elengedett részére nézve később kijelenti, hogy azt ki fogja fizetni, ha üzletének tőkéjéből valamely részt nélkülözhet: a fizetés feltételét tisztán az ő subjectiv felfogásán alapuló elhatározása képezi, s az ilynemű feltételhez kötött ígéret teljesítése per utján nem követelhető ... 174
331. Azon körülmény, hogy az utalványozott nem vezette az utalványra

	Lap
elfogadói nyilatkozatát, hanem azt külön levélben jelentette ki, az utalvány természetén mit sem változthat, mert ezen kérdés csakis az utalványt elfogadó utalványozott és az utalványos közötti viszonyra vonatkozik. — A tömeggondnok a vagyombukott által kiadott és az utalványozott által a csődnyitás előtt elfogadott utalványt vissza nem vonhatja. — Ha jogérvényes ítélettel ki is mondatott, hogy az utalványozási ügylet alapját képező átruházási ügylet mivel sincs igazolva, úgy még sem lehet ebből folyólag egy másik perben az utalványost azon összeg visszafizetésére kötelezni, melyet az utalvány folytán kezéhez vett	183
332. Könyvbeli követelések oly megoszthatlan egészset nem képeznek, hogy azok csak együttesen egy keresettel és nem felosztva külön keresetekkel lennének érvényesíthetők	185
345. Tűzbiztosítási ügylet a keresk. törv. 466. §-a szerint a szerződő fél érdekében kötöttnek tekintetik, ha ennek ellenkezője a szerződésből ki nem tűnik, mégis a biztosítási díjak megtérítésére külön kötelezettséget vállalt fél követelheti, hogy a biztosítás az ő költségére történvén, az az ő javára történtnek tekintessék. — A felvett biztosítási összeg a vételár fizetésébe törlesztésül beszámítandó lévén, felperes nem követelheti, hogy a vételár részletfizetésének elmulasztása esetére kikötött következmeny, a vétel megszünte, a bíróság által kimondassék, ha a felvett biztosítási összeggel az fedezve van	191
346. Ha a kereskedő a vele üzleti összeköttetésben álló kereskedő részéről megrendelés nélkül küldött árua nézve az utóbbinak levél útján oly értelmű ajánlatot tesz, hogy az árut bizonyos feltétel alatt hajlandó megtartani, esetleg pedig rendelkezésre bocsátja az árut: habár a keresk. t. 320. §-a szerint az ajánlatot vett kereskedő hallgatása az ajánlat elfogadásának volna tekintendő, mégis ha az áru küldője bár hosszabb idő elmultával az ajánlatban foglalt feltétellel ellentétben követelést támaszt, a vételi ügylet létre nem jöttnek tekintendő. — A kereskedő részéről másik kereskedőhöz intézett levél valódisága ellen az előbbi által tett kifogás nem vehető figyelembe, ha be van bizonyítva, hogy a levél az ő üzletéből származik. — Póteskü a könyvkivonat mellett, a keresk. törv. 320. §-a második bekezdése értelmében tett kiadások mennyiségére	192

A váltótörvényre és a váltóeljárásra vonatkozó határozatok.

7. Hat hó mulva mint fizetési idő a váltón	3
8. A kibocsátó hozzájárulása nélkül a váltóra ujjalag vezetett telepítési nyilatkozat a kibocsátóra kötelezőnek el nem ismerhető	4
9. Ha a váltó valamely áru vételára fejében adatott, azon magánjogi kifogások, melyek alapján a váltókötelezett az árut át nem vette, a váltóper keretébe nem tartoznak	4
143. A váltó pusztá birlalása váltói jogok érvényesítésére alapul nem szolgálhatván, ugyanazért oly váltónál, melyen az üres forgatmányok ki vannak törölve, a telepes, ki nem jelentkezik a váltón egyszerűsrendelvényesnek, a váltókeresettel elutasítandó	80
144. Ha felperes a váltókeresetben az elfogadót tévesen kibocsátónak, a kibocsátót pedig elfogadónak jelölte meg, ezen hibát az ellenbeszéd előterjesztése után a prdts. 68. §-a értelmében többé ki nem igazíthatja; miután pedig a keresetben kibocsátónak mondott alperes maga is beismeri, hogy ő elfogadói minőségben írta alá a váltót, a dolgok illetén állásában két elfogadó is jelentkezik a kereseti váltón, míg a kibocsátó aláírása hiányzik, ennél fogva felperes váltókeresetével az okból elutasítandó, mert a kereseti váltó a váltótörvény 3. §. 5. pontjában körülírt lényeges kellék hiányában szenved	80
145. Ha felperes a kereset folyamatba tételekor nem birt tudomással arról, hogy alperes a váltókötelezettség elvállalása idejében kiskoru volt és így szenvedő váltóképességgel nem birt, vagy ha jogszerűen az vélelmezhető, hogy alperes bir szenvedő váltóképességgel, ily esetben felperes jóhiszemű perlekedőnek tekintendő és perkoltségeken nem marasztható	80
154. A külföldi bíróság oly határozata, mely által valakinek kiskorusága egyéni viszonyain alapuló okokból meghosszabbított, a belföldön vállalt váltói kötelezettség tekintetéből szenvedő váltóképességének elbiralásánál figyelembe nem vehető	89
155. Azon körülmény, hogy a váltónyilatkozat ki által vezetettet legyen a váltóra, oly lényegtelen, hogy arra a váltótörvény 81. §-a értelmében a hamis aláírás sem bir befolyással; ugyanazért alperes azon kifogása, hogy a váltóaláírást meghatalmazottja a meghatalmazási viszony kitüntetése nélkül eszközölte, annál kevésbé érvényesítheti, mert a váltótörvény sehoh sem feltételezi a meghatalmazott általi névaláírásnak hatályát attól, hogy a meghatalmazási viszony s a meghatalmazott neve is a váltóra vezetve legyen	89
233. Kibocsátói névaláírás hiánya. — Kézjegy. — Eljárásnak és ítéletnek hivatalból való megsemmisítése a váltó egy lényeges kellékének hiánya miatt váltói ügyuttra nem alkalmas okirat esetében	135
308. Részvénytársaság pénztárnoka, mint a kinél az esedékes fizetések teljesíttetni szoktak, kinek tehát a fizetés történtéről vagy elmaradásáról tudomással birnia kell, a lejárt váltó ki nem fizetését tanúsító nyilatkozatot adhat, ily nyilatkozat adására az ovatolás alkalmával helyesen szólítottatott fel és az ily módon történt váltóóvás szabályszerűen felvettnek tekintendő	169
309. A keresztlevél bizonyító ereje a váltóaláíró személyazonosságára tekintetében	169

A csődtörvényre vonatkozó határozatok.

10. Tekintve, hogy a csődtörvény csupán arra szorítkozik, hogy a csődnyitási végzés küldendő meg a kir. ügyésznek (csődtörv. 91. §.), így tehát arra, hogy a csődtörv. 87. §-a esetében, ha a csődnyitásnak vagyonihiány miatt nem adatik hely, ezen végzés szintén hivatalból küldessék meg a kir. ügyésznek, a csődbíróság eljárását szabályozó csődtörvény alapot nem nyujt	5
64. A bíróság nincs hivatta a csődtörvény 87. §-a első bekezdésének végpontja esetében a csődnyitást kérelmező hitelezőt a csődeljárási költségekre szükséges és biróilag megállapított összegnek letetésére hivatalból felszólítani; az elsőbírósági végzés ellen beadott folyamodásban erre vonatkozólag tett nyilatkozat ama végzés felülvizsgálatánál figyelembe nem vehető	33
83. A tömeggondnoki díjak és költségeknek megállapítása előtt a csőd meg nem szüntethető, és ha még is megtörtént, ezen tény által a csődbíróságnak hatásköre ezen díjak és költségek megállapítása körül megszűntnek nem tekinthető	42
119. Az 1881: XVII. tcz. (csődt.) 176. §-a és az 1881: LX. tcz. (végreh. törv.) 188. §-a alapján a csődtömeghez tartozó elárverezett ingatlanok vételárának felosztására a tkkvi hatóság illetékes	64
160. Midőn a tömeggondnok a közadosnak valamely hitelezője biztosítására vagy kielégítésére szolgáló cselekményét (pl. váltó elfogadását) mint a hitelezők megkárosítására irányuló, a hitelező által is tudott szándékkal történtet, megtámadja (1881. XVII. tcz. 26. §.), és ama cselekmény a csődnyitási kérvény beadását, illetőleg a fizetések megszüntetését megelőző 15 napnál korábban jött létre (1881. XVII. tcz. 27. §. 3. p.): a tömeggondnok tartozik igazolni azon állítását, hogy a közados oly biztosítást adott a hitelezőknek, a melyhez ennek akkor joga nem volt, és hogy a hitelező tudomással birt az adósnak az ő hitelezőt károsító szándékaról. A tömeggondnok ebbeli állításának igazolására nem szolgál az, hogy a biztosítást vagy kielégítést nyert hitelező mint kereskedő az ügylet elkönnyvelését könyvkivonattal nem igazolva, mert ő a perben kereskedői könyveivel bizonyítani nem tartozván, könyvkivonatot nem volt köteles bemutatni	96
173. Tekintve, hogy felperes keresete melylyel zálogjogának elismerését és követelésének kielégítettését czélozza, a per folyamatba tételekor érvényben volt 1840: XXII. tczikk 35. §-ához képest a csődbíróság mint illetékes bíróság előtt helyesen indított és tárgyalatott: a másodbíróságnak az elsőbíróság ítéletét megsemmisítő végzése feloldandó s a kir. tábla utasítandó, hogy a kereseti követelés felett hozott elsőbírósági ítéletet érdemben vizsgálja felül	104
188. 1. A váltóbirtokos, a ki a csőd megnyitása előtt, habár polgári joguton, a váltóra nézve biztosítási végrehajtást eszközölt ki, oly hitelezőnek tekintendő, a ki a csődt. 152. §-a értelmében váltóbeli igényeit csődön kívül is érvényesítheti. — 2. Azon körülmény, hogy a váltókövetelés ellenében a perügylet megtámadási pert indított, a váltóperre nézve nem bir felfüggesztő hatályalys, miután a csődt. 27. §-a e következményt nem ismeri. — 3. Vajon ily körülmények között a csődtömeg jogait mikép óvhatja meg, és hogy ily esetben biztosítási intézkedésnek van-e helye, erre nézve az 1881: LX. tcz. intézkedései mérvadások	113
271. Csődeljárási és tömeggondnoki díjakra nézve a tömeggondnoknak a csőd megszünése után a csődtömeg részére behajtott pénzek tekintetében megtartási joga van	153
272. Későbbi események bekövetkeztétől függő követelések alapján a csőd el nem rendelhető	153
300. 1. Oly esetben, midőn csődügyben a bejelentett követelések valódiságát és osztályozását tárgyzó ítéletek az 1881: XVII. tcz. hatályba lépte előtt meghozattak, a sorozott jelzalogos követelések kifizetése a csődbíróság által eszközözendő. — 2. A csődbíróság hatásköre alá tartozó ügyekre nézve a birói illetőségtől eltérésnek helye nincs	166
333. A hitbér csak a házasságkötés alkalmával vagy megelőzőleg kötelezhető, miért is a később kötelezett összeg írott hitbérnek nem tekinthető, hanem ezen jogügylet halálesetre való ajándékozás	185
347. Mely esetekben teendő a csőd megnyitása az eljárási költségek előlegezésétől függővé? — A csődöt kérő hitelező ajánlkozása az eljárási költségek előlegezésére	193
348. Ha a csődöt kérő hitelezőket a bíróság nem utasította előlegesen az eljárási költségek fedezésére, ennek csak az a következménye, hogy ők a tömeggondnok munkadíjainak fizetésére nem kötelezhetőek, ellenben a csődnyitás folytán feltétlenül szükségesé vált készkiadást, melyet a csődtömegből fedezni nem lehetett, a csődöt kérő hitelezők tartoznak viselni	193

A telekkönyvi rendtartásra vonatkozó határozatok.

37. Minden zálogjogi bejegyzés csak azon követelésnek szolgálhat biztosítására, melyre maga a zálogjogi bejegyzés történt, s a kifizetés által hatályát vesztt zálogjogi bekebelezés újabb leköteléséből eredt tartozásának biztosítására a hitelező egyoldalú akaratára fen nem tartható	17
48. A telekkvi rendt. 67. §-a értelmében bekebelezések és előjegyzések csak az arra alkalmas eredeti okiratok alapján történhetnek és hatósági megkereső levelek alapján a tlkvi rendt. 93. §-a esetében kivételesen egyedül a zálogjogi előjegyzés rendelhető el	25

	Lap		Lap
53. (20. sz. teljes-ülési döntvény.) A telekkvi rendt. 93. §-a értelmében a zálogjogi előjegyzés az osztrák államkincstár javára egyenes vagy közvetett adók, illetékek vagy jövedéki kihágásból eredő bírságok és büntetések biztosításául az osztrák közigazgatási (pénzügyi) hatóságok rendeletei s megkeresése alapján a telekkönyvi hatóságok által el nem rendelhető még akkor sem, ha a kérelem a m. kir. adófelügyelő által adatik be...	29	harmadik személy a szerződés ellen habár az az 1840. XXI. tcz. értelmében vezetett betáblázási könyvbe bejegyeztetett, minden jogi kifogásait érvényesítheti	93
76. A tkkvi rendt. 97. §-ának rendelkezésétől, mely szerint az előjegyzés igazolása iránti kereset 14 nap alatt nyújtandó be, a felek kölcsönös beleegyezéssel eltérhetnek. Ha tehát a telekkönyvi tulajdonos a bekebelezést szerződésleg az ő halála idejére halasztotta, nin's jogosítva az előjegyzés törlesztését az igazolás elmulasztása okából kérni. Különben is a jogügylet kérvényi uton akkor sem érvényteleníthető, ha arra törvényes ok fenforogna is...	38	157. Az örökös örökösödési joga hazai törvényeink szerint az örökösi nyilatkozat beadásától nem függvén, ha az örökösi minőség különben kérdés tárgyát nem képezi, az örökösnek a tkkv rdts. 119. §-a értelmében joga van az örökhagyó ellen kieszközölt előjegyzés törlesztését szorgalmazni, a nélkül, hogy ezen jog gyakorlása a kizárólagos örökösi minőség igazolásához lenne kötve...	95
79. Alperes nem tehet kifogást a telekkönyvi előjegyzés igazolása iránti kérelem ellenében a miatt, hogy az előjegyzést elrendelő végzés neki nem kézbesítettet, minthogy az előjegyzés iránti kereset alperesnek kézbesítettvén és ő ez uton tudomást szerezvén az előjegyzés elrendeléséről, módjában állott ez ellen jogorvoslatot használni...	39	Gyámsági törvény.	
82. A tkkvi rendt. 148. §-a szerint a tulajdonjogi bekebelezést érvénytelenség miatt megtámadni csak a telekkönyvi jogaiban sértett fél lévén jogosítva, a bekebelezést megelőző ajándékozásból, jogosított az ajándékozótól csupán az ajándékozás egyenértékének megtérítését követelheti	40	47. A kiskorúság meghosszabbítása elrendelésének nincs helye, ha évekkal előbb történtek ugyan az illető egyén részéről pazarlások, de ujabban a vagyont veszélyeztető életmódja megszűnt...	24
100. A perfeljegyzés kérdésében 1883. decz. 4-én 11. sz. a. hozott kir. curiai teljes-ülési döntvény nem zárja ki oly pernek feljegyzését, melyet a felperes telekkönyvileg bejegyzett jogából kifolyó valamely igényének érvényesítése végett indított. — Nevezetesen van helye a zálogváltó per feljegyzésének ott, hol a felperes zálogtulajdoni joga be van jegyezve, s midőn keresetével a felperes sem valamely személyes köveletést érvényesíteni, sem valamely új telekkönyvi jogot szerezni nem akar, hanem tulajdonkép azt czélozza, hogy ellenfelének bejegyzett zálogbirtokosi joga a telekkönyvből töröltessék	55	54. Kiskorut az ellene indított perben nem a bíróság által kirendelt ügygondnok, hanem csakis gyámja, vagy az 1877: XX. tcz. 30. §-ának a) pontja esetében annak gondnoka képviselheti	29
116. Alperes beismervén, hogy a telekkönyvi kiigazítási kereset tárgyát képező birtok a tulajdonossal kötött jogügylet alapján felperesnek tényleges birtokába jutott és a telekkönyvek eredeti szerkesztésekor is birtokában volt: ennek ellenében azon kifogás, hogy ama jogügylet valamely állítólagos végrendeleti korlátozásnál fogva törvényesnek nem tekinthető, a kért telekkönyvi kiigazítást meg nem gátolhatja. Az o. p. tkv. 1467. §-a szerinti elbirtoklásra sem hivatkozhatik alperes (Erdély), mert a birtok az ő nevére örökségi jogon iratván át, nem tekinthető oly harmadik személynek, kit a tkkvi bejegyzés a tkkvek nyilvánosságánál fogva megvédené, hanem az o. p. tkv. 547. §-a szerint harmadik személyek irányában az örökhagyóval egy személynek veendő s így ennek a hagyatéki tömeg tárgyaiira vonatkozó szerződési kötelezettségeit teljesíteni tartozik	63	Ügyvédi rendtartás.	
128. Tekintve, hogy az 1881. LX. tcz. 137. §-a szerint a végrehajtató a végrehajtási zálogjog feltételes bekebelezését vagy a végrehajtási jog feljegyzését rendelő végzés alapján van jogosítva az előjegyzett tulajdonjog kitörlése iránt szükséges lépéseket megtehetni: a jogosultság kimutatására szolgáló okiratok a kitörlés iránti kérvény mellett felmutatandók. Ennek hiányában a kérvény alapján a tkkvi rdts. 99. §-a értelmében való tárgyalás sem, annál kevésbbé rendelhető el a kitörlés	72	89. Vádlott ügyvéd egyedül sikkasztás vétségei miatt íteltetvén el, ellenében az ügyvédségnek mellékbüntetését képező elvesztése iránt a btk. 484. §-ának intézkedése ép ugy helyt nem foghat, valamint hogy az 1874. évi XXXIV. tcz. 65. §-a az É. L. T. 5. §-ának 3. pontja szerint fenyítő uton alkalmazást rem nyerhet...	43
130. 1. Kibocsátott elsőbbségi kötvények biztosítására szolgáló jelzálog egyes elsőbbségi kötvények birtokosai ellen vezetett végrehajtás folytán alzálogjoggal nem terhelhető, miután a telekkönyvben nem az egyes kötvénybirtokosok vannak hányadrészüik kitüntetése mellett megnevezve. — 2. Tekintve, hogy az elsőbbségi kötvényeket kibocsátó részvénytársaság a telekkönyvben mint adós és nem mint hitelező van bevezetve, bár a részvénytársaság ellen vezetett végrehajtás alkalmával elsőbbségi kötvények is foglaltatnak le, az ezen kötvények biztosítására szolgáló jelzálog alzálogjoggal már ez okból sem terhelhető	74	94. (22. sz. teljes-ülési döntvény.) Az 1874: XXXIV. tcz. alapján az ügyvéd vagy a fél ellen megítelt bírság hovafordításának meghatározására illetékes ügyvédi kamara, az idézett törv. 106. §-a első bekezdésének intézkedésébe ütköző bírói határozatok ellen felebbezással élhet	53
136. A tkkvi rdts. 74. §-a értelmében kieszközölt zálogjogi bejegyzés csak feltételes jogot és elsőbbséget biztosítván, az a hagyatékra vonatkozó igények mikéntüi elintézésére befolyással nem lehet. Ebből folyólag mihelyt a hagyatékot elintéző végzésből az tűnik ki, hogy azon adós, ki ellen a tkkvi rdts. 74. §-a szerinti bejegyzések történtek, a vonatkozó ingatlanokból mit sem kapott, azon bejegyzések hivatalból törölendők	77	99. Az ügyvéd nem kérvénnyel s nem perenkívüli uton, hanem az 1874: XXXIV. tcz. 58. §-ához képest csak keresettel s per utján érvényesítheti oly díjjelegyekét, mely az általa vitt perben nem lett még az 1868: LIV. tcz. 252. §-a szerint megállapítva. — Az 1881: LIX. tcz. 39. §. o) pontja alapján tehát megsemmisítendő a bíróság határozata s eljárása akkor, midőn a kérelmező ügyvéd díjait s költségeit peren kívül, a meghatalmazó fél meghallgatása nélkül állapította meg végzésileg	55
138. A telekkönyvi felvétel kiigazítását kérheti az is, kinek a felvett ingatlan a helyszínelés alkalmával nem volt birtokában	78	117. Az ügyvéd fele ellenében nem csak a perbeli, hanem a végrehajtási költségek és munkadíjak megállapítását illetve kielégítését is kérheti, s a mennyiben erre a fél netán előleget adott vagy a végrehajtási költségeket fedezte volna, ezen netaláni előleg vagy fedezett egyedül a beszámítás tárgyát képezhetné; azon körülmény pedig, hogy felperes netalán az alperes ellenfelétől a végrehajtási költségeket behajtotta volna, ismét nem szolgálhat okul arra, hogy felperes említett munkadíja és költsége bírósággal meg ne állapíttassék, mert az ügyv. rendt. 48. §-a értelmében az ügyvéd a fele részére behajtott pénzt sem meg nem tarthatja, sem ügyvédi díjaiba és költségeibe be nem számíthatja, hanem kívánatra felének azonnal kiszolgáltatni tartozik	63
156. Az 1840: XXI. tcz. értelmében vezetett betáblázási könyv a tulajdonjog nyilvántartására nem szolgál, hanem csak elsőbbségi jogot alapít meg, és több jogot, mint ami a bejegyzett okmány alapján a felet megilleti, nem ad; ezen bejegyzés tehát önmagában a tulajdonszerzést nem eredményezi, ha a bejegyzett okmány a tulajdon szerzésére nem alkalmas, és ennél fogva ezen könyv az o. ptkvnek az id. tkezési szab. 21. §-a által fentartott 321. §-a értelmében telekkönyvnek nem tekinthető, s az abban eszközölt bejegyzéseknek nem tulajdonítható azon hatály, mely a tkkvi rdts. 6. §-a szerint a telekkönyvbe történt bejegyzésekkel össze van kötve. — Minthogy a szerződés csak a szerződő feleket kötelezi s az által harmadik személy jogai nem érintethetnek, ennél fogva		163. Az 1874: XXXIV. tcz. 66. §-ának intézkedése szerint, ha az ügyvéd ellen fele részéről panasz emeltetik, a panasz felett azon polgári törvényszék intézkedik, melynek területén e panaszolt ügyvéd lakik; ámde ezen intézkedés összeegyeztetve az idézett tcz. 48-ik §-ának második bekezdésével azon feltételen alapul: hogy az ügyvéd részéről egyszerű elszámolási viszony vagy kötelességszegések forognak fen; ellenben mindazon esetekben, midőn az ügyvéd ellen oly vádak emeltetnek, melyek a btk. szerint büntett vagy vétség jelleggével bírnak, a polgári tszék hatáskörét túlhaladván, ezeknél a feljelentés a büntető bíróságnál eszközözendő, a büntető bíróság a polgári tszéknek előzetes határozatához kötve nincsen; vagysis büntett és vétség esetén az ügyvédekre vonatkozólag az idézett törvény 66. §-a nem alkalmazható	98
		190. Az 1874: XXXIV. tczikkben szabályozott fegyelmi eljárásnak alapjául a vádrendszer szolgálván s a fegyelmi per a kamarai ügyész, illetve a kir. ügyész és esetleg a magánvádoló közbenjöttével lévén csak megindítható és folytatható: a mennyiben tehát a kamara ügyésze és a magánvádoló a fegyelmi pert folytatni nem kívánják. az idézett törvény 100. §-ához képest a kir. ügyész minden esetre meghallgatandó az iránt, ha vajon ezen fegyelmi pert saját felperessége alatt folytatni kívánja-e vagy sem	115
		191. Nem képez fegyelmi vétséget, ha az ügyvéd az előző fegyelmi ügyben a reá jogérvényes ítélettel kiszabott pénzbírságot le nem fizeti, avagy az tőle végrehajtásilag sem volt behajtható	116
		225. Ha a fegyelmi eljárás az ügyvéd ellen az ő meghallgatása nélkül rendeltetett el, a végzés a panaszoltnak ez iránybani ellenvetése folytán feloldatik, s az elsőfoku fegyelmi bíróság a panaszolt nyilatkozatának bekívánására utasítatik	132
		226. Bírósághoz intézett német nyelvű ügyvédi beadvány hivatalból visszautasítandó	132
		265. Kötelezvénynek a kötelezett összeg felénél kevesebb összegért való megvétele	147
		264. Az ügyvéd, ha előzetes bejelentés nélkül lakhelyéről eltávozott és ügyeiről nem gondoskodott, eltávozásának oka és körülményei iránt nyilatkozatra szólítandó fel és azután van helye az ügyv. rdts. 79 §-a értelmében való további eljárásnak	147
		293. Az ügyvéd titoktartási kötelezettségének kérdéséhez. Uzsora-ügy	163

	Lap
294. Fegyelmi vétséget követ-e el az ügyvéd, ha fele képviselőjében a prdtsban megszabott periratok valamelyikének beadását elmulasztja?	163
295. Ha a kamara által kirendelt pártfogó ügyvéd azon ügyben, melyre kirendeltetett, nem jár el, és a fél más ügyvéd kirendelését kéri, ez alapon a kirendelt ügyvéd ellen fegyelmi eljárás elrendelése helyén való-e?	164
314. A mennyiben a perújító az ügyvédi gyakorlattól való örökös eltiltás által oly jogvesztésre van ítélve, mely a most fenálló s a mellékbüntetések határozott időtartamra megállapító büntető-törvény rendszerével nem áll összhangzásban s mely esetről a törvényhozás külön intézkedés által gondoskodott, e hátrányt elenyésztetni nem a perújítás útján, s nem a rendes büntető bíróságok, hanem az életbeléptetési törvény 28. §-a értelmében az abban megszabott időben, az illetékes ügyvédi kamara, az érdeklettek, az ügyvédi lajstromba felvétele iránti kérelme folytán van hivatva határozni... ..	170
330. Az ügyvédség gyakorlattól eltiltott ügyvéd újból felvétele iránt csakis 10 évi előlete teljes és részletes ismerete s különösen az ellene folyt bűnügy iratainak betekintése, illetőleg a terhére rótt tény minőségének részletes ismerete alapján hozható határozat	182
340. Ha a felperesi ügyvéd az alperes ellen megítélt perbeli díjakat s költségeket az ítéletben saját fele ellenében nem állapította meg, az alperes ellen megítélt díjak és költségek mégis felperes ügyvéd-jét illetik meg, azonban azok behajthatóságáért a fél ügyvédjével szemben kezességet nem vállalván, az ügyvéd azoknak megfizetését felétől csak akkor követelheti, mikor azok a fél által az elmarasztalt adóstól már behajtottak... ..	189

Közjegyzői törvény.

249. A házastársak közötti vagyoni viszonyokat szabályozó szerződések érvényességéhez az 1874. XXXV. tcz. 54. §-a szerint közjegyzői okirat kívánatik ugyan meg, de ha a nem közjegyzői okiratban történt átruházást a per folyamán az átruházó a bíróság előtt megerősíti, ez a közjegyzői közbenjárást teljesen pótolja és az átruházás érvényessége ellen ezen alapon kifogást tenni nem lehet	142
278. 1. A kir. közjegyző, ki valamely hagyatéki eljárás keresztülvitelére hivatalos megbízást nyer, nincs jogosítva a végrendeletben rendelt hagyományokat kifizetni. — 2. A közjegyző, ha az örökösök ezen ténykedése folytán kárt szenvednek, kártérítéssel tartozik. — 3. A kártérítés iránti kereset (1874. XXXV. tcz. 189. §.) elévülése azon időponttól számítandó, midőn a kártérítésre jogosított a kár bekövetkezéstől tudomást nyer. Ha a közjegyző egy később bírósággal érvénytelenített végrendelet alapján fizette ki a hagyományokat, a a fenti időpont, ha a kifizetés alapját képező végrendelet bírósággal érvénytelennek nyilvánított, az e tárgyban hozott jogerős ítélet kézbesítésétől számítatik	157

Erdőtörvény.

(1879: XXXI. tcz.)

216. Erdei kihágási bíróság illetménye. — Az ölbe rakott fa eladásra vagy felhasználásra feldolgozott tekintendő. — Erdei kihágás?	129
229. Az 1879: XXXI. tcz. (erdőtörvény) nem tartalmaz oly intézkedést, melynél fogva az erdőégés esetében az okozott kár megtérítése iránti keresetek csak a III. fejezetben szabályozott eljárás előrebocsátása és befejezése után lennének érvényesíthetők, tehát a kár megtérítése iránt bíróság előtt önállóan folyamatba tett kereset időelőttinek nem tekintethetők és a károsított az erdő-törvényben előírt közigazgatási vizsgálat, esetleg büntetőeljárás eredményét vagy netalán elmulasztását bevélni nem tartozik	133

A büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyvre vonatkozó határozatok.

I. RÉSZ.

I. FEJEZET. Általános intézkedések.

71. Egy büntetendővé lenni megszűnt cselekmény felfedezésének megnehezítése büntetőjogi következményeket nem eredményezhet. — Btk. 2., 462. §§	35
351. Btk. 2. §	195

III. FEJEZET. A büntetések.

146 (42. számú teljes ülési döntvény.) A btk. 54. §-a második bekezdésének rendelkezése azon esetekre, melyekre vonatkozólag a törvény, eltérőleg az 55. §-tól, nem »hivatalvesztést», hanem »a viselt hivatal elvesztését» rendelí, nem alkalmazható	81
214. Az államfogházaköltségek címén semmi sem állapítható meg feltelesen, miután a btk. 35. §-a szerint az elítéltek élelmezése rendszerint saját költségén történik, s az államfogházba való elszál-	

litásnak csak rendkívüli esetben lehet helye	129
318. (45. számú teljes tanács-ülési döntvény.) A btk. 92. §-a első bekezdésének második rendelkezése az államfogházra nem terjedvén ki, ezen büntetési nem helyett pénzbüntetés az ítéletben nem állapítható meg	176

IV. FEJEZET. A kísérlet.

121. Zsarolási kísérlet	65
161. Emberölés kísérlete	97
180. Kísérlettel ellátás	105
219. Gyilkosság kísérlete	130
234. A gyilkosság kísérlete nem tekinthető főbenjáró ügynek	136
242. Az önkéntes visszalépés fogalom meghatározásához	137

V. FEJEZET. A részesség.

41. Ha valaki egy 12 éven alóli gyermeket rávesz egy büntetendő cselekmény elkövetésére, az elkövetett büntetendő cselekmény cselekvő alanya nem a beszámítást kizáró állapotban levő gyermek, hanem az ezt mint eszközt felhasználó lévén, a tetteség egyedül ezt terheli	18
69. Tettestársak az erőszakos nemi közösülésben	34
219. Felbujtás a gyilkosságra	130
244. Segítés	138
258. A btk. nem tartalmaz oly határozatot, hogy a tettesnek az egyébként megállapított büntetendő cselekmény vádja alól való felmentése szükségkép a részesekek felmentését is eredményezné, sőt a btk. 222. §-a a 69. §. általános szabálya alól is kivételt állapít meg, a mennyiben a hamis tanúzásra felbujtót még akkor is büntetni rendeli, ha a felbujtani kívánt egyén a hamis tanúzást el sem követte	144

VI. FEJEZET. A szándék és gondatlanság.

14. A szándék és gondatlanság közötti határvonal kérdéséhez	7
178. A btk. 75. §-a szerint a büntetendő cselekmény elkövetéséhez tudat és akarat kívánatik	105

VII. FEJEZET. A beszámítást kizáró vagy enyhítő okok.

15. Részesség és műveletlenség mint mentő körülmények a hivatalos hatalommal való visszaélés esetében	7
41. Btk. 85. §. 3., 4. p	18
68. A ravasz módon való elkövetés nem képezhet súlyosító körülményt a csalásnál	34
122. Btk. 92. §.	65
149. Tanuk jelenlétében elkövetett cselekmény beismerése enyhítő körülményül nem szolgálhat	83
165. A jogos védelem határainak túlhágása	99
176. Vádoltak tagadása, mint a létért való küzdelemből folyó védekezési mód, súlyosító körülményt nem képez	105
177. A tagadás, mint az emberrel vele született önfentartási ösztön sugalta védekezési mód, a büntetés kiszabásánál súlyosító körülménynek nem vétethetik	105
237. Miután okirathamításnál a tényleges károsodás ezen büntetett alkat-elemét nem képezi, a kár hiánya enyhítő körülményt nem képez	136
274. A kiállott vizsgálati fogság egyenlő tartamban pótolhatja a kiszabott büntetést	154
287. A btk. 82. §-a értelmében nem számíthatók be a büntetettnek vagy a vétségnek tényálladákhöz tartozó ténykörülmények, ha az elkövető a cselekmény elkövetésekor azokról nem birt tudomással	161
318. (45. számú teljes tanács-ülési döntvény.) A btk. 92. §-a első bekezdésének második rendelkezése az államfogházra nem terjedvén ki, ezen büntetési nem helyett pénzbüntetés az ítéletben nem állapítható meg	176
336. Sok éveken át tartott perben állás enyhítő körülményt nem képez	188

VIII. FEJEZET. A bűnhalmazat.

41. Zsarolás és lopás eszmei halmazata	18
103. Azon szabadságvesztés-büntetés, mely egy folytában töltendő ki, súlyosabban nehezülvén az elítéltre, mint oly — különben hasonló tartamu és minőségű — szabadságvesztés, melyet az félbeszakítva tölt ki, következésképp az összbüntetés megállapításánál azon körülményt figyelmen kívül hagyni nem lehet	57
162. Összbüntetés	98
351. Csalás és okirathamítás halmazata	195

IX. FEJEZET. A bűnvádi eljárás megindítását és a büntetés végrehajtását kizáró okok.

67. Ha a kir. ügyész indítványa vétségre irányul, a bíróság pedig kihágást állapítván meg, az ügyész felebbez: az elévülés a kihágásokra vagy a vétségekre megszabott idő alatt következik-e be?	34
---	----

II. RÉSZ.

V. FEJEZET. A hatóságok, országgyűlési tagok vagy hatósági közegek elleni erőszak.

13. Hatósági közeg elleni erőszak elkövetve egy másik egyén elfogatásának erőszakos megakadályozása által. — A hatósági jogos hatáskör betartásának kérdéséhez... 7
86. A kerülő csősznek ségédkező egyén is hivatalos közegnek tekintendő. — Több hatósági közeg elleni erőszak anyagi halmazatban súlyos testi sértéssel... 43
285. Ha a hatósági közeg azon helyen és időben, hol a fenyegetés történt, közvetlenül hivatalos teendőt nem végzett, és a fenyegetés által sem a törvény, sem a hatóság meghagyásának végrehajtásában akadályozottak nem tekinthetők, nem forog fen a btk. 165. §-ának esete... 160
289. A községi felelős örök nem tekinthetők hatósági közegeknek. (Btk. 165. §.)... 161
292. Vádlott azon cselekménye, hogy a házában megjelent hatósági közegeket hivatalos eljárásuk teljesítésében veszélyes fenyegetéssel megakadályozta, s e közben ellenük még sértő kifejezésekkel is élt, egy és ugyanazon akaratnyilvánításnak tekintetvén s a szóbeli sértés miatt külön terhére rótt kihágás a hatóság elleni erőszak büntetésében már befoglalva lévén, vádlott ezen külön kihágásban bűnösnek nem mondható... 162

VI. FEJEZET. Az alkotmány, a törvény, a hatóságok stb. elleni izgatás.

215. A btk. 172. és 173. §-ainak tényálladéka... 129
277. A btk. 171. §-ának kvalifikáló súlypontja a «gyülekezet»-re s nem egyszerűen a «hely nyilvánosság»-ra van fektetve; néhány fűrdővendégnek valamely mulató helyen alkalmi találkozása a gyülekezet legtágabb fogalmának sem felel meg... 154

VII. FEJEZET. A magánosok elleni erőszak.

212. A btk. 176. §-ába ütköző büntett elkövetésére a törvény szerint nem kívánatik meg az, hogy a csoport, mely a személyen vagy dolgokon erőszakot követ el, egyenesen e célra már előre egyesüljön, sőt arra nézve, hogy ezen szakasz követelményeinek elég téve legyen, a többi ismérveken kívül elegendő, ha a csoport más okból, sőt ha az csupán véletlenül is egyesült... 129

IX. FEJEZET. A vallás és ennek szabad gyakorlata elleni büntettek és vétségek.

67. Btk. 171., 190., Kbt. 51. §... 34
273. Tekintve, hogy Isten vagy Jézus neve, mint a keresztény hitvallású felekezetek imádságának legmagasb eszménye, nem tartozik azon külső tárgyak közé, melyeknek nyilvános meggyalázása a btk. 51. §-ában körülírt vallás elleni kihágás tényálladékat megállapíthatná: a bár nyilvános káromkodás nem büntethető... 154

XII. FEJEZET. A hamis tanuzás és hamis eskü.

258. A btk. nem tartalmaz oly határozatot, hogy a tettesnek az egyébként megállapított büntetendő cselekmény vádjára alól való felmentése szükségképp a részeknek felmentését is eredményezné, sőt a btk. 222. §-a a 69. §. általános szabálya alól is kivételt állapít meg, a mennyiben a hamis tanuzásra felbujtót még akkor is büntetni rendeli, ha a felbujtani kíván, egyén a hamis tanuzást el sem követte... 144

XIV. FEJEZET. A szemérem elleni büntettek és vétségek.

69. Tettesársak az erőszakos nemi közöszlésben... 34
201. A személyes szabadság megsértésének a btk. 321. §-ában meghatározott esete lényegesen abban különbözik a btk. 232. §-ában meghatározott erőszakos nemi közöszlés, valamint a 233. §-ában meghatározott szemérem elleni erőszak büntetéstől, illetve ezen büntettek bármelyikének kísérletétől, hogy a 232. §. alá eső büntetettnek még kísérleténél is magának azon physical cselekedetnek kell megkezdve lennie, mely a nemi közöszlést minden más fajtalanságtól megkülönbözteti s mely ezen büntetettnek egyenesen s csupán ezen ismérvenél fogva a btk. alá eső valamennyi más erőszakoskodási, és így az erőszakos fajtalansági cselekedetektől is külön álló léter ad, azt mindenik más büntetéstől illetőleg vétségétől különböző büntetést képezi: míg a szemérem elleni erőszak bünteténél a nemi közöszlés kizárásával a fajtalanságot megállapító más cselekedetnek kell bevégezve, kísérlet esetében pedig megkezdve lennie. Ellenben a személyes szabadság megsértésének a btk. 321. §-a alá eső esetében a tettes céljának vagy fajtalanságra vagy házasságkötésre, tehát nemi közöszlésre kell ugyan irányulnia s szükséges, hogy ezen cél az illető nőszemély akarata ellen, akár erőszakkal, akár fenyegetéssel, akár pedig ravaszással fogatosítottassék, de nem szabad, hogy ezen cél megvalósítása tovább haladt legyen, minthogy az az illető nőszemély a tettes hatalmába

- kerítettett; kizárja tehát ezen szakasz ép úgy az erőszakos nemi közöszlés megkezdését, annál inkább annak befejezését: mert ez utóbbinak már megkezdésével is kiesik a cselekmény a btk. 321. §-a alá s átmegy annak 232. §-a alá, illetőleg annak 232. s 65. §-a alá lesz foglalandó; valamint kizárja a másnemű fajtalan cselekedet megkezdését is, mert ennek megkezdésével is a büntett a 233. §., illetőleg ezen most megjelölt §-ban is a 65. §. fogalma s rendelkezése alá esik... 120
242. Midőn kétség merül fel, vajon a btk. 232., vagy 236. vagy 321. §-a alkalmazandó-e: döntő az, hogy a szándék melyik cselekményre nézve vehető alapul. Ha a fajtalansági szándék kétségtelen, közöszlési szándékra azonban egész biztonsággal következtetni nem lehet, az előbbi cselekmény illetőleg annak kísérlete mondandó ki... 137

XV. FEJEZET. Kettős házasság.

319. (46. számú teljes tanács-ülési döntvény.) Kettős házasság miatti elítélés esetében a házasság semmissége vagy megsemmítése a büntető ítéletben nem mondandó ki... 175

XVII. FEJEZET. A rágalmazás és a becsületsértés.

11. Becsületsértés... 5
31. Becsületsértő állítások ellen becsületsértő állítások használása nem tekinthető a jogos magánérdek megóvásán alapulóknak... 14
162. Becsületsértés... 98
174. A helyi szójárás szerint és átvitt értelemben becsületsértést képező kifejezések ilyenekül bizonyítandók. — Ezen kifejezés «nincs tisztasága» becsületsértést képezhet-e?... 104
276. Lopás gyanújának feljelentés alakjában való kifejezése valaki ellen, ha a gyanu nem alaptalan, rágalmazás vétségét nem képezi... 154

XVIII. FEJEZET. Az ember élete elleni büntettek és vétségek.

132. Ha az orvosi vélemény az ok és az okozat közti kapcsolatnak csak valószínűségéről és lehetőségéről szól, az előre nem láthatott következmények miatt a vádlott irányában a gondatlanságot megállapítani nem lehet. — Btk. 290. §... 74
161. Ölésre és öngyilkosságra való egyidejű elhatározás kizárja a praemeditatio lehetőségét, de nem zárja ki feltétlenül a szabad akarat-elhatározást. — Emberölés kísérlete... 97
165. Ijedtség vagy pajkosság? — Emberölés... 99
180. Szándékos emberölés vagy gyilkosság?... 105
219. Gyilkosság kísérlete. — Felbujtás a gyilkosságra... 130
221. Btk. 278. §... 131

XIX. FEJEZET. A párviadal.

214. A btk. 293. §-a a párviadal véghezvitele következtében megszűnik külön büntetendő cselekményt képezni, hanem csak mint súlyosító körülmény jelentkezik... 129
239. A btk. XIX. fejezetében említett előkészületi cselekmények a véghezvitt párviadal vétségével szemben külön büntetendő cselekményeket nem képeznek, hanem azok a párviadal lefolyásának szükségképeni egyes stadiumai lévén, az azokra vonatkozó törvényszakaszok ez okból mellőzendők... 137

XX. FEJEZET. A testi sértés.

14. Súlyos testi sértés... 7
30. A btk. 302. §-ának első bekezdése állítja fel a szabályt, mely alól ezen §. második bekezdése kivételt állapít meg, az mint szorosan értelmezendő a szabálynak csak kifejezetten érintett rendelkezéseit módosítja; ... e szerint a btk. 302. §-ának második bekezdése csak a testi sértés miatt alkalmazandó szabadságvesztésbüntetést emeli fel, de ebből nem következik, hogy a súlyos és könnyű testi sértés vétségeire egyébként megállapított pénz- mint mellékbüntetés elmaradjon... 14
51. Nemző tehetség elvesztése testi sértés folytán. — Btk. 303. §... 27
86. A kerülő csősznek ségédkező egyén is hivatalos közegnek tekintendő. — Több hatósági közeg elleni erőszak anyagi halmazatban súlyos testi sértéssel... 43
88. A btk. 302. §-ának azon általános rendelkezése, hogy a könnyű testi sértés vétsége a fogházbüntetésen felül pénzbüntetéssel is büntetendő, a felmenő ágbeli rokonon elkövetett könnyű testi sértésre is kiterjed... 43
104. Aberratio ictus. — Az, hogy vádlott a testi sértést nem azon egyénen követte el, a kit megütni akart, hanem véletlenségből egy más egyénen, nem változtathatja vádlott cselekményét gondatlanságból okozottá, mert habár az ütés célját tévesztette is, cselekményében a sértésre irányuló szándék megvolt... 57
107. Súlyos testi sértés... 58
149. A gondatlanság és véletlenség fogalom meghatározásához. — Btk. 310. §... 83
287. A btk. 304. §-ába ütköző súlyos testi sértés nem forog fen, ha a tettes nem tudta és nem is volt alapja feltenni, hogy a nő terhes állapotban van, mivel a btk. 82. §-a értelmében nem számíthatók be a büntetettnek vagy a vétségnek tényálladékaikhoz tartozó tény-

körülmények, ha az elkövető a cselekmény elkövetésekor azokról nem bírt tudomással. — Btk. 301. §.	161
289. Könnyű testi sértés	161
XXII. FEJEZET. A személyes szabadság megsértése magánszemély által.	
122. Személyes szabadság megsértése	65
201. A személyes szabadság megsértésének a btk. 321. §-ában meghatározott esete lényegesen nem különbözik a btk. 232. §-ában meghatározott erőszakos abban közöskülés, valamint a 233. §-ában meghatározott szemérem elleni erőszak büntetettől, illetve ezen büntettek bármelyikének kísérletétől, hogy a 232. §. alá eső büntetnek még kísérletnél is magának azon physical cselekedetnek kell megkezdve lennie, mely a nemi közöskülést minden más fajtalanságtól megkülönbözteti, s mely ezen büntetnek egyenesen s csupán ezen ismérvenél fogva a btk. alá eső valamennyi más erőszakoskodási, és így az erőszakos fajtalansági cselekedetektől is külön álló létet ad, azt mindenik más büntettől, illetőleg vétségűtől különböző bünteté képezi: míg a szemérem elleni erőszak bünteténél a nemi közöskülés kizárásával a fajtalanságot megállapító más cselekedetnek kell bevégezve, kísérlet esetében pedig megkezdve lennie. Ellenben a személyes szabadság megsértésének a btk. 321. §-a alá eső esetében a tettes céljának vagy fajtalanságra, vagy házasságkötésre, tehát nemi közöskülésre kell ugyan irányulnia s szükséges, hogy ezen cél az illető nőszemély akarata ellen, akár erőszakkal, akár fenyegetéssel, akár pedig ravaszsággal fogatosítottassék, de nem szabad, hogy ezen cél megvalósítása tovább haladt legyen, mint hogy az az illető nőszemély a tettes hatalmába kerítettett: kizárja tehát ezen szakasz ép úgy az erőszakos nemi közöskülést megkezdését, annál inkább annak befejezését: mert ez utóbbinak már megkezdésével is kiesik a cselekmény btk. 321. §-a alól s átmeny annak 232. §-a alá, illetőleg annak 232. s 65. §-a alá lesz foglalandó; valamint kizárja a másnemű fajtalansági cselekedet megkezdését is, mert ennek megkezdésével is a büntett a 233. §., illetőleg ezen most megjelölt §-ban is a 65. §. fogalma s rendelkezése alá esik	120
240. Magános elleni erőszak csoport által elkövetve. — Btk. 249. §.	137
242. Midőn kétség merül fel, vajon a btk. 232., vagy 236. vagy 321. §-ai alkalmazandó-e: döntő az, hogy a fajtalansági melyik cselekményre nézve vehető alapul. Ha a fajtalansági szándék kétségtelen közöskülési szándékra azonban egész biztonsággal következtetni nem lehet, az előbbi cselekmény, illetőleg annak kísérlete mondandó ki	137
XXV. FEJEZET. A magánlak megsértése magán személyek által.	
133. A btk. 330. §-ának esete nem forog fen, ha a szomszéd telek tulajdonosa egy az ő jogait sértő építkezés megakadályozása végett a kerítés átlépésével behatol a szomszéd telek területére.	75
162. A hivatalos- és magánszemély fogalom meghatározásához. — Btk. 330. §.	98
189. Magánlak megsértése	113
218. A lopás vádja be nem bizonyíthatván, a vádlott az idegen udvarba való bemenetele alapján bűnösnek mondandó a magánlak megsértésében	130
223. Magánlak megsértése. — A korcsmahelyiségek csakis addig tekintethők nyilvános és a közönség használatára nyitva álló helyiségeknek, a míg azok a közönség számára nyitva vannak; mihelyt azonban ezek a fenálló rendeletek által meghatározott időben bezáratnak a közönség használatára többé nem szolgálhatnak, és ennél fogva ezen időn túl nem nyilvános, hanem magánhelyiségeknek tekintendők	132
XXVI. FEJEZET. A lopás.	
12. Lopás	6
16. Azon kulcs, melyet valaki nyílt, szabad helyről csak azért visz el, hogy ezt a tervezett lopás végrehajtásánál felhasználja, a btk. 336. §-ának 4. pontja alá eső s a lopás vétségét büntetetté minősítő lopott kulcsnak nem tekinthető	8
29. A lopás bevégezéséhez nem szükséges az idegen ingó dolognak elvitele, hanem az bevégezve van már az által, hogy a tettes a btk. 333. §-ában meghatározott föltételek mellett azon dolgot eltulajdonítási szándékkal elveszi, magához veszi	14
33. Btk. 333., 335., 96. §§.	14
41. Zsarolás és lopás eszmei halmazata	18
105. A lopás minősítettnek mondandó ki, dacára annak, hogy a pisztoly töltve nem volt, azt vádlott nem használta s nem is mutatta, — mi a törvény szavai szerint a cselekmény minősítésére befolyással nem lehet.	58
106. Lopás	58
110. Megtalált kulcs alkalmazásával elkövetett lopás hamis kulccsal elkövetettnek tekintendő	59
147. (43. sz. teljes-ülési döntvény.) A btk. 338. §-a és a 340. §-nak a 338. §-ra vonatkozó rendelkezése egyaránt alkalmazandók, ha a 338. §-ban meghatározott cselekmények miatti előző büntetések bevégeztek, vagy ha azok megkísérlett büntettek, illetőleg vétségek miatt állapították meg; ebből kifolyólag alkalmazandók továbbá e	

rendelkezések azon esetben is: ha az utóbb elkövetett — és az elítélés tárgyát képező ily nemű cselekmény a kísérletnél tovább nem jutott	81
148. (44. számú teljes-ülési döntvény.) Több külön lopás vétségeinek az 50 frtot meghaladó érték egybefoglalása alapján büntetése alakítására nézve a btk. 335. §-a tekintet nélkül arra, vajon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntetett képező lopás forog-e fen vagy nem, alkalmazandó; az ugyanazon tettes vagy részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kísérletének vétségei, az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a btk. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntetett képeznek	82
182. Közös tulajdont képező sátorból közös dolog elvitele mennyiben képez lopást? — Furtum usus	107
189. 1. A btk. 334. §-a szerint a lopott dolog értékének nem az veendő, a melyért azt a károsított «oda adta volna»: hanem az, a mely annak valódi, azaz forgalmi értékét képezi. 2. Az enyhébb büntetendő cselekmény a súlyosabbat soha nem absorbeálhatja, még azon esetben sem, ha a tettes bűnös magatartásának illetve cselekvésének célját kihágás, tehát enyhébb cselekmény elkövetése képezi, míg a vétséget képező, tehát súlyosabb cselekmény a célul tűzött kihágás elkövetésének csupán eszköze, vagy véghezviteli módozata. 3. Ezeknél fogva a magánlak megsértésének vétsége, habár ezen kívül, vagy ezzel együtt a tulajdon elleni kihágás is elkövettetett; vagy ha az a megjelölt kihágás elkövetésének céljából mint eszközlő cselekmény vagy módozat követtetett is el: a célul kitűzött cselekmény a kihágás által nem emészthetvé fel, a mennyiben a btk. 332. §-ának tényező elemei a concret esetben fenforognak, mint a kihágással halmazatban levő törvénytársaság az ítéletben okvetlenül kiemelendő és megállapítandó. 4. A btk. 332. §-ában foglalt azon kifejezés alatt «akarata ellenére bemeget» nem csupán a jelenlevő tulajdonosnak vagy rendelkezőnek szavakban kifejezett tiltakozása elleni bemenetel, nem is csupán valamely physical vagy mechanikai akadály legyőzése vagy elhárítása mellett fogatosított bemenetel értetik: hanem megállapítatik ezen ismérv az által is, hogy a bemenő tudatában van annak, hogy e jogos indok nélküli bemenetel által a tulajdonos akarata ellen cselekszik. 5. A tolvajnak bemenetele azon helyiségbe, a hol a lopást elköveti, a mennyiben a btk. 336. §. 1., 2., 3., 4. és 5. pontjaiban meghatározott valamelyik eset nem forog fen, mint a lopás büntetével vagy vétségével rendszerint együttjáró s a törvényhozás által is eszmeileg ahhoz gondolt, a lopástól rendszerint elválaszthatlan cselekedet külön beszámítás tárgyát nem képezheti, ennél fogva az egységbe foglalt két törvénytársaság eszmei halmazatot képez	113
218. A lopás vádja be nem bizonyíthatván, vádlott az idegen udvarba való bemenetele alapján bűnösnek mondandó a magánlak megsértésében	130
235. Italk elfogyasztása korcsmában és a fizetés megtagadása; két forint értékben alóli élvezeti cikk eltulajdonítása a tartálylyal együtt. — Btk. 333., 379., 418. §§.; kbt. 126. §.	136
243. A községi kondás felfogadásánál és alkalmazásánál a községi előjáróság nem mint az állami vagy megyei közigazgatás közege, nem is úgy mint a község mint jogi személy vagyonának kezelője, hanem mint a községben lakó egyes gazdáknak, bizonyos magánérdeke ügyei könnyebb és együttes elintézésére hivatott meghatalmazottja jár el; a kondás által a reábizott sertésen elkövetett lopás ennél fogva a btk. 336. §. 7. pontja szerinti minősített lopást képez	138
244. Ha más pinczéjében vádlottak a magukkal vitt edények egy részébe a csapra ütött hordóból bort eresztettek, ez által a saját edényükbe eresztett bort rendeltetése helyéről maguk edényébe téve birtokukba vették; a lopás ennél fogva ezen cselekmény által be van fejezve	138
286. A szolgálatadó gazdának cselédje gondozása alatt levő ingó dolgai a cseléd birtokába vagy birlalatába adottaknak nem tekinthetők. Ennél fogva vádlottnak azon cselekedete, hogy gazdája bezárt ládjának a falbeli szegen függő kulcsát a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül levette, a kulcsnak elflopását képezi. Miután tehát a vádlott a hatalmába ily módon jutott kulccsal a ládát felnyitotta s abból bizonyos összeget elvett: a btk. 336. §-a 4. pontja szerint is minősülő lopást követett el	161
288. Az által, hogy a tettes a gabonát tartalmazó csür tetején behatolt, a szándékolt betöréses lopás büntetése vétségűvé tehető	161
289. Lopás	161
320. (47. számú teljes tanács-ülési döntvény.) A cseléd részessége gazdája ellenében, ennek nem cselédje által elkövetett vagy megkísérlett lopás esetében a btk. 336. §-ának 7. pontja alapján ítélendő meg s büntetendő	177
XXVII. FEJEZET. A rablás és a zsarolás.	
11. A hatóságok feladatához tartozván a közegek ellen emelt panaszok elfogadása és megfelelő elintézése is, ebből folyólag az, ki vélt jogának e téren leendő érvényesítésével fenyeget, ép oly kevésé követ el büntetésre méltó cselekményt, mint az, ki a hatóság oltal-	

	Lap
mát közvetlenül igénybe veszi. — A jogtalan haszon szerzésének fogalom meghatározásához. — Zsarolás	5
41. Zsarolás és lopás eszmei halmazata	18
121. Zsarolási kísérlet	65
122. Vélt tulajdon elrablása nem állapítja meg a rablás tényálladékát	65
290. A ki másnak nevében fenyegetéssel valakit bizonyos pénzösszeg szolgáltatására kényszerít, zsarolást követ el és ezzel anyagi halmazatban (a felhasznált név viselőjével szemben a kiszarolt pénzre nézve) sikkasztást	162
310. A felfegyverzett egyének által valaminek teljesítésére kényszerített egyén, a rajta történhető életveszélyes sérelmeztetéstől való félelem befolyása alatt áll s így a fegyveres megtámadásban már magában benne van az életveszélyes fenyegetés. — A zsarolás rendszeren a közvetlenül bekövetkezendő haszon céljából való kényszerítés fel-tételezi	169

XXVIII. FEJEZET. A sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés.

178. Hűtlen kezelés	105
263. Ha közhitel- és értékpapírok idegen rovásra való vásárlása az alapszabályok szerint a részvénytársaság üzlettárgyainak egyikét képezte, ezen üzlet t jelemének meghatározása pedig az igazgató választmány teendője volt: ennek megszegése miatt az illető részvénytársaság hivatalnokai nem vonhatók bünvádi felelősségre	145
290. A ki másnak nevében fenyegetéssel valakit bizonyos pénzösszeg szolgáltatására kényszerít, zsarolást követ el és ezzel anyagi halmazatban (a felhasznált név viselőjével szemben a kiszarolt pénzre nézve) sikkasztást	162
334. Pactum reservati dominii a magánjog szerint nem lévén joghatályos köthető, az, a ki a megvett és átvett, de a megállapodás szerint a vételár lefizetéséig csak «gondozás» címén birt tárgyat elidegeníti, nem követ el sikkasztást	185

XXX. FEJEZET. Az orgazdaság és bünpártolás.

241. A ki a nélkül, hogy a lopás elkövetése előtt a tetséssel ez. iránt megegyezett volna, eltűri — vagyoni haszon nélkül — hogy a lopott tárgyak lakásában elrejtessenek, a bünpártolás vétségét követi el. — Hozzá tartozó	137
289. A mely társadalmi osztályoknál a nő a férj hatalmának alá van rendelve, a nő büntetőjogi felelőssége bizonyos orgazdasági cselekmények tekintetében megszűnik	161

XXXI. FEJEZET. A család.

290. Csalás?	162
--------------	-----

XXXII. FEJEZET. Okirathamisítás.

34. A hamis váltó készítése által elkövetett magánokirathamisítás büntette mindenekelőtt «váltót», tehát oly okiratot tetelez fel, mely a váltó lényeges kellékeivel bírván, azonban hamis vagy hamisított lévén, alakjára nézve váltói kötelezettséget megállapító okirat lát-szatát bírja. — Úrlapra hamisan irt nevek által a hamis váltó még nem állapított meg. — A ravasz fondorlat fogalom meghatározásához	15
85. A koldulás céljából szerkesztett és felhasznált hamis községi igazolvány oly jogsérelem előidézésére nem irányult, milyen a btk. 391. §-a értelmében a közokirathamisítás tényálladéka fenforgásához kívántatik és így ezen jogcselekmény csakis a btkk. 71. §-ába ütköző közbiztonság elleni kihágás tényálladékát állapítja meg	43
87. Tekintve, hogy az adófizetésről az adófizetés elfogadására jogosított közeg által az adókönyvecskébe vezetett nyugta, mint közokirat — eltekintve attól, vajon a történt fizetés az ellenőrzési naplókba bevezettetett-e vagy teljesen vezetett-e be — teljes bizonyítékot képez, az adókönyv meghamisítása közokirathamisítást képez	43
108. Az anyakönyvi kivonatnak a születési év tekintetében meghamisítása. — E cselekmény alkalmazás-nyerés céljából vitetvén végre, nem a btk. 391. és 392. §-ai, hanem a btkk. 71. §-a alá esik	59
237. Miután okirathamisításnál a tényleges károsodás ezen büntett alkatelemét nem képezi, a kár hiánya enyhítő körülmény nem képez	136
311. A károsítás bizonyításának kérdéséhez okirathamisítás esetében	170
351. Ha a kiállított hamis okmányon a váltóösszeg ki van téve és a váltó aláírva van: a váltóhamisítás fenforoghat	195

XXXV. FEJEZET. A csalárd és vétkes bukás.

134. Csalárd bukás	79
--------------------	----

XXXVI. Más vagyonának megrongálása.

259. Idegen vagyon megrongálásának vétsége csak azon esetben állapítható meg, ha a cselekmény károsítási szándékkal követtetett el.	
---	--

	Lap
Valamely kárnak károsításra irányított szándék nélküli okozása pedig magában véve a btk. 418. §-a alá eső büntetendő cselekmény nem állapítja meg	143

XXXVII. FEJEZET. Gyujtogatás.

121. Gyujtogatás	65
337. A gyujtogatás elbírálásánál nemcsak az elégett tárgy maga, de mindazon kockázati tényezőkre figyelembe veendő, a mit a gyujtogatónak gonosz szándéka föltehetőleg magában foglalhatott. — A btk. 422. §-a 2. pontja nem állapította meg azt: minő összegű vagy értékű készlet felel meg a «nagyobb mennyiségű fogalmának	188

XL. FEJEZET. A foglyok megszöktetése.

238. A btk. 448. §-ának utolsó bekezdése nem a viselt hivatalnak vagy állásnak elvesztését, hanem alapjában hivatalvesztést, tehát az 54. §-ban megállapított mellékbüntetés alkalmazását rendeli kimondatni	136
--	-----

XLII. FEJEZET. A hivatali és ügyvédi büntettek és vétségek.

12. Személyes szabadság megsértése	6
15. Részegség és műveletlenség mint mentő körülmények a hivatalos hatalommal való visszaélés esetében	7
27. A hivatali hatalommal való visszaélés fogalma, a tettleges bántalmazásnak nagyobb mérve által változtatást nem szenved, a meny nyiban a nagyobb sérelmezésben az általános criteriumként feltételezett bántalmazás befoglalatik	13
89. Vádolt ügyvéd egyedül sikkasztás vétségei miatt ítéltetvén el, ellenében az ügyvédségnek mellékbüntetés képező elvesztése iránt a btk. 484. §-ának intézkedése ép ugy helyt nem foghat, valamint hogy az 1874. évi XXXIV. tcz. 65. §-a az É. L. T. 5. §-ának 3. pontja szerint fenytő uton alkalmazást nem nyerhet	43
262. A btk. 470. §-ában meghatározott megvesztegetés vétsége tényálladékanak alkatelemét az képezi, hogy az ajándékozó ez által a közhivatalnokot hivatali köteletségének megszegésére csábította legyen; ezen ismérv hiányában az activ megvesztegetés vétsége a törvény által ki van zárva. Ha tehát az ügy, melyre való vonatkozással a vesztegetés történhetett, már az illető fokon be van fejezve, a megvesztegetés megállapíthatása s a törvény által föltételezett alap létezetése is ki van zárva	144
274. Hivatali sikkasztás halmazata	154
335. Illetmények és díjak helytelen felszámítása sikkasztást nem állapít meg, hanem csakis fegyelmi eljárás és büntetés alapját képezi	188

Kihágási btk.

67. Btk. 171., 190., Kbt. 51. §.	34
85. A koldulás céljából szerkesztett és felhasznált hamis községi igazolvány oly jogsérelem előidézésére nem irányult, milyen a btk. 391. §-a értelmében a közokirathamisítás tényálladéka fenforgásához kívántatik és így ezen jogcselekmény csakis a btkk. 71. §-ába ütköző közbiztonság elleni kihágás tényálladékát állapítja meg	43
108. Az anyakönyvi kivonatnak a születési év tekintetében meghamisítása. — E cselekmény alkalmazás-nyerés céljából vitetvén végre, nem a btk. 391. és 392. §-ai, hanem a btkk. 71. §-a alá esik	59
121. Közrend elleni kihágás	65
132. Kbt. 85. §.	74
164. A hivatalos eljárás kezdőpontjának meghatározásához. — Kbt. 46. §.	99
235. Italok elfogyasztása korcsmában és a fizetés megtagadása. Két forint értékben alóli élvezeti cikk eltulajdonítása a tartálylyal együtt. — Kbt. 126. §.	136

Életbeléptetési törvény.

32. Az É. L. T. 36. §-a összbüntetésről nem szól, de a külön büntettek együttes tartamát felemlíti s az ugyanazon személy által megkezdett szabadságvesztés-büntetést egynemű szabadságvesztés-büntetésre átváltoztattatni rendeli	14
314. A mennyiben a perujtó az ügyvédi gyakorlattól való örökös eltiltás által oly jogvesztésre van ítéltve, mely a most fenálló s a mellékbüntetések határozott időtartamra megállapító büntető-törvény rendszerével nem áll összhangzásban s mely esetről a törvényhozás külön intézkedés által gondoskodik, e hátrányt elenyészetni nem a perujtás útján, s nem a rendes büntető bíróságok, hanem az életbeléptetési törvény 28. §-a értelmében az abban megszabott időben, az illetékes ügyvédi kamara, az érdekeltnek, az ügyvédi lajstromba felvétele iránti kérelme folytán van hivatva határozni	170

Sajtó-ügyek.

26. Tanuk meg nem jelenése miatti halasztási kérelem elvetése mint semmisségi ok. — Sajtóügyi rendelet 91. §.	13
28. Törvény-indokolás felolvasásának megtagadása semmisségi esetet	

nem képez, mert az elj. szab. 53. §-a csak vizsgálati irományok egyes pontjait rendeli a bírák, esküdtek. közvádó vagy védő kívánatára felolvasandóknak. Vizsgálati irományok elnevezése alá pedig a törvény indokolása nem foglalható. — Szintoly kevésbé képez semmisségi esetet az, hogy az esküdtek elébe terjesztett kérdések közé nem vétetett fel, hogy melyik osztály elleni gyűlésre való izgatás esete forog fen, és hogy foglaltatik-e a vádbeli cikkben bizonyos megnevezett személyek meggyilkolásának magasztalása. — Szintén nem képez feltétlenül semmisségi okot az, hogy az incriminált cikk vádlott felelős szerkesztőségének ideje alatt jött-e létre, mint az esküdszék hatáskörébe tartozó vétesség kérdésében ítélettel eldöntött kérdés, és így felebbviteli perorvoslattal meg nem támadható, hogy a vádlevél mint szerzőt vádolta, az ítélet pedig mint szerkesztőt marasztalta a vádlottat.	Lap
31. A sajtóügyi eljárás 23. §-ához	13
131. Az alsóbb foku bíró felsőbb foku bírósághoz intézett felebbviteli beadványokat érdemileg bírálni jogosítva nem lévén, azokat a törvényben meghatározott eseteken kívül csupán akkor utasíthatja vissza, ha nyilván elkésve adattak be. — Az 1867. évi május 17-i igazságügyministeri rendelet 98. §-ának azon általános intézkedése alól, mely szerint a végítélet elleni felfolyamodáson kívül végrehajtás előtt semmi perorvoslatnak nincs helye, csupán az ugyanazon évi július 25-én kibocsátott pótrrendelet 1. és 2. pontjai és az elfogadott gyakorlat szerint az illetékesség és a fokozatos keresetőség kérdése, valamint az eljárást végleg megszüntető határozatra nézve tétetik kivétel	14
217. A sajtóeljárás szabályok 86. és 89. §-ai szerint a sajtóvétségi ügyekben hozott ítélet elleni felebbvitel alakja határozottan meg semmissítés alapjául szolgáló adatokkal ellátott folyamodásnak van megjelölve; ezt az ítélet kihirdetésekor egyszerűen bejelentett semmisségi panasz nem helyettesítheti. — Az 1867. évi július 25-én kelt igazságügyi pótrrendelet bevezető rendelkezésének negyedik bekezdése szerint mindenütt, hol a sajtóügyi eljárásra nézve külön szabály felállítva nincs, a perrendtartás szabályai alkalmazandók; a perrendtartás 282. §-nak azon rendelkezése pedig, hogy a törvényes határidő letele után akár közvetlenül beadott, akár posta útján érkezett felebbviteli beadványok hivatalból visszautasítandók, kizárja azon feltevést, mintha a felebbvitel törvényes időben történt benyújtásának megállapítására a postára adás irányadó lehetne	74
256. Tekintve, hogy az eljárási szabályok 38. §-ának azon intézkedése, hogy azon 12 tagon kívül, kikből az esküdszék alakult, az elnök még két pótesküdtet alkalmazhat, kétségtelenül azon indokon alapszik, hogy a 47. §. szerint megszakítatlanul folytatandó és befejezendő tárgyalásnak eredménye az esküdszéki tagok egy vagy több tagjának megbetegedése miatt meghiusítást ne szenvedjen; ennél fogva az, hogy az elnök a berendelt nagy számú tanuk kihallgatása folytán előreláthatólag hosszúra nyúló tárgyalás folytán, eshetőleges több betegedési esetre való tekintetből három pótesküdtet rendelt ki, semmisségi okul szolgáló szabálytalanságot nem képez és pedig annál kevésbé, ha ezek az esküdszéki tanácskozásban és határozathozatalban részt nem vettek, és így azon feltevés, mintha a póttagok bármelyike a rendes esküdtekre befolyást gyakorolt volna, alappal nem bír	130
260. Sajtóeljárásban nincs helye jogorvoslatnak, bár valamely közbeszóló határozat által voltaképen az eljárás megszüntettetik	144
350. Az eljárási szabályok 86. és 89. §§-nak értelme szerint az esküdszéki bíróság ítélete elleni semmisségi panasz írásban lévén benyújtandó, az ítélet kihirdetésekor szóval bejelentett, de adatokkal nem támogatott semmisségi panasz visszautasítandó. — Annak elbírálása, vajon a vizsgálat folyamán beszerzett adatok képeznek-e és mily irányban bizonyítékot, nem a bíróság, hanem az esküdtek jogköréhez tartozik. — Kérdések szövegezéséhez. — Az esküdtek clausurájának megszakítása okmány felolvasása céljából. — A vádlott vallomásáról felvett vizsgálati jegyzőkönyvet az esküdtek elolvasása elől elvonni nem lehet. — Tolmács felesketése. — Elnöki rendreutalás vádlott durva magaviselete miatt. — Az ügyiratoknak az igazságügyministeriumhoz áttétele más esküdszék és bíróság kijelölése végett	144

Bűnvádi eljárás.*

I. FEJEZET. Általános határozatok.

106. A bíróságon kívüli beismerés annyiban képez bizonyítékot, a meny nyiban a vizsgálat adataival támogatva van.	58
121. Összetett bizonyítás	65
213. Vádlott beismerő vallomását, midőn az azt tartalmazó jegyzőkönyv az aljegyző mint vizsgálóbíró által külön jegyzőkönyvvezető alkalmazása nélkül felvétel, figyelembe venni s annak alapján ítéletet hozni nem lehet	129
242. Hallgatag beismerés?	137
245. A büntetőtörvény sulya alá eső cselekményeket hallgatag beismerés által bebizonyítottak tekinteni nem lehet, s így válóperben tett azon hallgatag beismerését a házaselek egyikének, hogy ő mással házasságtörő viszonyt folytatt, ez alapon valónak tartani nem lehet	141

* A felosztásnál alapul vétetett az Ideigl. Bűnv. Elj. Szab.

288. Összetett bizonyítás	Lap
315. Szolgabírótság előtt történt beismerő vallomásnak, ha az a vizsgálat során egyéb körülmények által nem támogatatik, kellő bizonyító erőt tulajdonítani nem lehet	161
	170

II. FEJEZET. Illetőség.

275. Oly esetben, midőn az eljárás folyama alatt kiderül, hogy az elintézés tárgyát képező cselekmény olyan minősülés alá esik, melynél fogva az ügy a járásbírótság hatáskörébe tartoznék, a törvényszék, különösen a járásbíróstól hozzá áttett ügyben nincs jogosítva az eljárást megszüntetni s az iratoknak a járásbíróstághoz való visszatérése által az eljárás folytatását késleltetni, hanem ellenkezőleg kötelességében áll, a már egyszer felvett ügyet végleg lefolytatni és szabályszerűen elintézni, úgy mint ez az 1880: XXVII. tcz. 40. §. 4. pontjából is következtethető	154
---	-----

III. FEJEZET. Az előnyomozás.

14. A rendőri hatóság nincs jogosítva olyan előnyomozást, melynek tárgyát a bíróság eldöntése alá tartozó büntetendő cselekmény képezi, megszüntetni	6
66. A sértett fél indítványára folytán mngindított bűnvádi eljárás esetében, az indítványozásra jogosított helyett ügyvédnek jogában áll az elővizsgálati iratokat áttekinteni s a netalán szükségessé vált kiegészítések és pótlások, valamint a még foganatosítandó elővizsgálati cselekmények iránt a neki czélszerűnek látszó indítványokat megtenni.	33

IV. FEJEZET. A vizsgálat.

220. Gyilkosság vádja esetében fentartható a vizsgálati fogság még akkor is, ha az első és a másodfoku bíróságok vádlottat felmentik; mert a harmadfoku bíróság, felebbviteli perorvoslat hiányában is, hivatalból lévén hivatva úgy a tény-, mint a jogkérdés felett határozni, oly kötelező jogszabály nem léteben, mely a vizsgálati fogságnak a harmadfoku bíróság ítélete előtti megszüntetését rendelné, ennek az alsóbb foku bíróságok felmentő ítéletei dacára való fentartása törvény vagy szabályellenesnek annál kevésbé tekinthető, mert azon felmentő ítéletek megváltoztatásának lehetősége még mindig fenforog.	131
---	-----

V. FEJEZET. A bírói szemle és a szakértők.

51. Orvosi vélemény határozatlansága esetében ujjolagos orvosi vélemény, illetőleg felülvélemény kérendő ki	27
257. Az orvosi véleménynek, hogy arra ítélet alapítható legyen, végkövetkeztetésben határozottnak kell lenni	144
291. Vádlott elmeállapotának megvizsgálata az országos tébolydában való megfigyelés után. — 1869: IV. tcz. 23. §.	163

VII. FEJEZET. A tanukról.

222. A tanulás képessége a sértett féltől ebbeli minősége miatt nem tagadható meg. Tanu egyedül a sértett félhez való szolgálati viszonya miatt aggályosnak nem tekinthető	132
---	-----

X. FEJEZET. A végtárgyalás.

33. Érvényesíthet-e az ügyész a felebbezésben oly érveket, melyek ellentétben vannak az indítványában felhozott szempontokkal?	14
52. A kir. ügyésznek a jogerejű vádhatározattal szemben vádját a végtárgyalás fejleményéhez képest sulyosabb beszámítasu büntetendő cselekmény üldözésére irányozni lehet	27
65. A védőügyvédnek a végtárgyaláshoz meg nem hivatása: semmisségi ok	33
70. Az osztr. bpts. 4. fejezetében, valamint annak 202. §. és 300. §-ban magánvádlóknak engedett jogok a btk. 189. §-a alapján fellépőt is feltétlenül illetik es az idézett szakaszok hatálya ennek jogkörére is kiterjed.	34
84. (38. számú teljes-ülési döntvény.) A választási különösen a képviselőválasztási jognak a magyar btk. VIII. fejezetében meghatározott, a magánfél feljelentésére üldözhető valamely büntett vagy vétség által való megsértése esetében joga van annak, a ki a bűnvádi (büntető) eljárás megindítása végett feljelentést tett, mindazon bírósági határozatok ellen, melyek ellen a bűnvádi törvénykezési gyakorlat, illetőleg a büntetőperrendtartás szerint a felebbezés meg van engedve, úgy a btk. 183. és 189. §-ainak a közjogra alapított rendelkezése folyamánál fogva, valamint a budapesti kir. itélő tábla területén az ideiglenes törvénykezési szabályok 115. §-a, a marosvásárhelyi kir. itélő tábla területén pedig az ott hatályban levő büntetőperrendtartás 202., 300. §-ai alapján is felebbezést használni	42

	Lap
90. A vádbeli cselekmény minősítése mindenkor hivatalból is helyesbbitendő. — Ha a kir. ügyész a vádlott büntetésének súlyosbbitása tekintetéből felebbezett s a felső bíróság a minősítést súlyosabbá változtatja, a büntetést az ügyészi indítvány keretén belül megfelelőleg emeli	43
107. Feloldás a vizsgálat és a végtárgyalás hiányossága miatt	58
109. Védő felebbezése elfogadandó-e vádlott megnyugvása mellett is?	59
131. Az alsóbb foku bíró felsőbb foku bírósághoz intézett felebbeviteli beadványokat érdemileg bírálni jogosítva nem lévén, azokat a törvényben meghatározott eseteken kívül csupán akkor utasíthatja vissza, ha nyilván elkésve adattak be. — Az 1867. évi május 17-i igazságügyministeri rendelet 98. §-ának azon általános intézkedése alól, mely szerint a végítélet elleni felfolyamodáson kívül végrehajtás előtt semmi perorvoslatnak nincs helye, csupán az ugyanazon évi július 25-én kibocsátott pótrrendelet 1. és 2. pontjai és az elfogadott gyakorlat szerint az illetékesség és a fokozatos kereshetőség kérdése, valamint az eljárást végleg megszüntető határozatra nézve tétetik kivétel	74
134. Hivatalból üldözendő bűnvádi ügyekben a fennálló gyakorlat szerint csak oly károsnak van joga a kir. ügyész helyébe lépni vádlóul, vagy esetleg a bűnösségi kérdésben hozott alsóbb bírósági határozatot felebbezni, kinek kártalanítási kereshetősége a bűnösség kimondásától van föltételezve. Az eljáró kir. tszék az által, hogy a csódhitelezőket illetőleg képviselőjüket a végtárgyalásra meg nem hívta, nem követett el oly mulasztást, melyből a hitelezőkre bármilyen jogi hátrány avagy anyagi kár hárulna	76
175. A fennálló törvényes gyakorlat szerint azon bíró, ki valamely bűnügyben a vizsgálatot mint vizsgálóbíró teljesítette, ugyanazon ügyben mint ítélő bíró a végtárgyalásban, illetőleg az ítélethezásban nem vehet részt, mert mint ítélőbíró is, áthatva az általa teljesített vizsgálat alapján szerzett meggyőződésétől, nem tekintethetik egészen elfogadatlannak arra nézve: hogy véleményét a végtárgyalás fejleményeihez és ne a vizsgálat folyamán szerzett benyomásokhoz és azok folytán megérlelt meggyőződéséhez képcst mondja ki	105
179. A kir. ügyész vádindítványától eltérő súlyosabb minősítés esetében a közvádló részéről a cselekmény enyhébb minősítése iránt tett indítvány nem indokolhatja azt, hogy az ügyészi minősítés szerinti cselekményre a törvényben meghatározott büntetés legmagasabb mértéke ne alkalmaztassék	105
181. Az ügyészi vád azon pontjai, melyek a végtárgyaláson kifejezetten el nem ejtettek, fentartottaknak tekintendők. Ennek következtében a bíróság határozata kiterjeszkedni tartozik mindazon pontokra, melyeket a kir. ügyész vissza nem vont	107
218. Vádelv. — Sértett fél jogköre	130
219. Az ember élete elleni oly merényletek miatti bűnesetek, melyek halált nem okoztak, a kir. Curia által megállapított gyakorlat szerint hivatalból felül nem vizsgálhatók	130
221. Ha a kártérítésről való lemondás a vádlott boszujától való félelem által sugalmaztatik, szabad akaratból származottnak nem tekinthető s jogilag kötelező erejűnek el nem fogadható	131
224. Subsidiarius magánvád. — Ha a károsultnak anyagi hátránya van a vádlott által követett bűncselekmény folytán, az még hivatalból üldözendő bűncselekményeknél is jogosítva van a kir. ügyész felmentő indítványa ellenében is vádat emelni és jogorvoslattal élni	132
234. 1. A gyilkosság kísérlete nem tekinthető főbenjáró ügynek. — 2. Ha tehát a gyilkosság kísérletének vádját az ügyész elejtven, felmentést indítványoz s a bíróság ezen indítványnak megfelelőleg a vádlottat felmenti, nincs helye a kir. ügyész részéről a hivatalból való felebbezésnek, mivel a fennálló gyakorlat szerint hivatalból csak azon ügyek vizsgálándók felül, melyekben szándékos cselekmény által okozott emberhalál forog fen, vagyis a melyek főbenjáróknak tekinthetők	136
236. Ha a kir. ügyész a vád egy részét a végtárgyaláson elejti, és ezen indítványba való megnyugvását magánvádló nyíltan kijelenti: nem felmentő ítéletnek, hanem a bűnvádi eljárás megszüntetésének van helye	136
261. Ha gyilkossági vádban a kir. tábla az első foku bíróság vádhatározatát annak lényegében helybenhagyta és csak a vádbeli cselekmény minősítésére nézve változtatta meg, ezen sem perdöntő, sem irányadó határozat nem állapít meg oly esetet, melyben az 1880: XXXVII. tcz. 45. §-a a másodfoku bíróságnak a vád alá helyezés kérdésében hozott határozata ellenében a felebbezést megengedi	144
290. Indítvány alakja	162
310. A bíróság a minősítés tekintetében nincs kötve a kir. ügyész indítványához, de a büntetés kiszabásában nem mehet túl a kir. ügyész által indítványozott büntetési tétel maximumán	169
312. Az új adatok és bizonyítékok csak a perújítás megengedhetőségének képezik előfeltételeit, de maga az újított per az alapperben megvitattott és eldöntött összes kérdésekre kiterjedhet	170
313. Az elsőfoku bírósági ítéletnek oly bírák által való hozatala, kik a bizonyítási eljárás egész folyamán jelen nem voltak, lényeges alaki szabálytalanságot képez	170
314. A mennyiben a perújító az ügyvédi gyakorlattól való örökös eltiltás által oly jogvesztésre van ítélve, mely a most fennálló s a mellék-büntetések határozott időtartamra megállapító büntető-törvény rendszerével nem áll összhangzásban s mely esetről a törvényhozás	

	Lap
külön intézkedés által gondoskodott, e hátrányt elenyésztetni nem a perújítás után, s nem a rendes büntető bíróságok, hanem az életbeléptetési törvény 28. § a értelmében az abban megszabott időben, az illetékes ügyvédi kamara, az érdeketlenné, az ügyvédi lajstromba felvétele iránti kérelme folytán van hivatva határozni	170
319. (46. számú teljes tanács-ülési döntvény). Kettős házasság miatti elítélés esetében a házasság semmissége vagy megsemmisítése a bűnvádi ítéletben nem mondaudó ki	176
321. Midőn a felsőbíróság a perújításnak helyt ad és az alsóbíróságot «szabályszerű eljárásra» utasítja, végtárgyalás tartása nélkül az eljárás nem szüntethető meg	177
334. Ha a kir. ügyész a csalásra irányult vádat a vizsgálat befejezte után elejtette, a végtárgyalásra idézett sértett fél a végtárgyaláson való meg nem jelenése folytán úgy tekintetik, mint a ki az indítványt (illetőleg magánvádat) hallgatag visszavonta	185
349. A törvénynek a bíróság általi értelmezése végett perújításnak helye nincs	193

Közhivatalnok elleni fegyelmi eljárás.

202. Az 1871: VIII. tcz. 62. §. a) pontja szerinti hivatalból való felfüggesztésnek csak akkor van helye, midőn a vizsgálóbíró az előnyomozás befejezése után a vizsgálat megindítása iránt határozatot hozott. Sajtóvétség esetében azonban a vizsgálóbíró határozata nem elegendő alap a felfüggesztésre, minthogy a sajtóbírósági eljárást szabályozó rendelet értelmében a sajtóügyi vizsgálóbíró nincs is hivatva annak megvizsgálására, hogy a vizsgálat megindítandó-e vagy sem, és így a vizsgálat megrendelése iránt általa, a feljelentést tárgyazó beadvány elintézéséeképp hozott határozatnak nem tulajdonítható oly hatály, mint a rendes bűnvádi eljárás útján kezeltnek	122
---	-----

A BUDAPESTI KIR. ITÉLŐ TÁBLA ELVI JELENTŐSÉGŰ

HATÁROZATAI.

17. Csódtömeg képviselőjében végrehajtási eljárás folyamában felmerült ügyvédi munkadíj és kiadás a csódtörvény 103. §-ában érintett szabad-egyezkedés tárgyát képező tömeggondnoki díjak közé nem tartozik, és így ennek megállapítására a végrehajtás foganatosítására megkeresett bíróság van hivatva	8
192. Szövetkezeti tagsági díj iránt, ha jótállás vállaltatik, s ezen tagsági díj a jótállón peruton behajtatik, ez nincs jogosítva a befizetett összeget peruton visszakövetelni attól, a kiért jótállást vállalt	116
322. (5. sz. teljes-ülési határozat.) Az 1877. évi XXII. tcz. 12. §-ának második bekezdése szerint oly követelések, melyek eredetileg 50 ft értéket meghaladtak, de azoknak érvényesítése idején csak 50 frton alóli összegben állanak már fen, sommás eljárás útján nem érvényesíthetők	178
338. (6. számú teljes ülési határozat.) Az esküre kötelezett fél által, az ítélet jogerőre emelkedése előtt beadott eskülettel iránti kérvény nem időelötti	188

A M. KIR. PÉNZÜGYI BÍRÓSÁG ELVI JELENTŐSÉGŰ

HATÁROZATAI.

35. Kisebbségi peres ügyekben, ott, hol a feleket ügyvédek képviselték, a hiányzó bélyegilletékekért első sorban a peres feleket képviselő, s így a bélyegcsontkitást elkövető ügyvédek felelősek	15
36. Ingatlanoknak bíróság történt alárverezésénél, ha a legtöbbet ígérő, a leütés előtt kijelenti, hogy ő egy harmadik vevő javára árverelt, s a leütés már a megbízó harmadik, az árverésnél jelen lévő, s az ígéretet elfogadó személy javára történik, ez esetben adásvételi illeték csak egyszer, és pedig annak a harmadik személynek terhére irandó elő, kinek javára az árverési vétel leütve lett. — Ily esetben — illetékszabás szempontjából — a harmadik személy javára árverelő és legtöbbet ígérő részéről a meghatalmazás felmutatása elmaradhat	16
42. Midőn valamely hagyatéknak hitelezője, követelésének kielégítése fejében, a hagyatékhöz tartozó ingatlan birtokrészt vesz át: tekintettel arra, hogy viszteher mellett létrejött jogügyleteknél az illeték mindig a jogügylet tárgyának valódi értéke után szabandó ki, az átvett ingatlanok, a hitelező részéről ennek fejében elengedett követelési összeg nem mindig szükségképp képezi a vételárát	19
72. Ha peres felek vagy ügyvédek, oly esetekben nyújtanak be felebbezést vagy folyamodványt, midőn akár peres, akár peren kívüli eljárásban felvételnek helye nincs; ha a benyújtott felebbezést vagy felfolyamodást benyújtók annak még tárgyalás alá vétele előtt illetőleg határozat hozatal előtt visszavonják: az esetben a felebbeviteli beadványokra felhasznált bélyeg jogosultak javára megtérítendő	35
73. Ha gyakorló ügyvédek, mérnökök vagy orvosok, nem ügyvédi,	

	Lap		Lap
mérnöki vagy orvosi minőségben, hanem magán gyakorlatuk mellett ezektől a foglalkozásuktól eltérő, és más természetű minőségben nyert alkalmazás után huznak évi állandó fizetést: az ily nem ügyvédi, mérnöki vagy orvosi, hanem más természetű minőségben huzott állandó évi fizetésük után a IV. osztály szerint fizetik a kereseti adót	35	életben maradt férj az örökösökkel akként egyezik ki, hogy az örökösöknek bizonyos összeget elhalt neje hagyatéka czimén kifizet vagy biztosít, a nevére bekebelezve levő, s telekkönyvi tulajdonát képező ingatlanokat azonban változatlanul megtartja: ily esetben az illeték örökösök terhére mint ingó hagyaték után szabandó ki, s a férj adásvételi illetéket nem fizet	132
91. Midőn peres eljárásban peres fél részére hivatalból ügygondnok nevezett ki, és bélyegfeljegyzésnek van helye, a bélyegjegyzékbe foglalt bélyegilleték összeg befizetésére, az eljáró s peres felet képviselő ügyvédet mint ügygondnokot, saját személye és vagyonára nézve fizetési kötelezettség nem terhelheti	41	323. A III. oszt. adókitetésnél a három évi átlag ott nem nyerhet alkalmazást, hol az átlag kiszámításába felveendő megelőző évek alatt akár az adótárgy, vagyis adóköteles üzlet, akár az adóalany, vagyis az adóköteles egyén változott	178
111. (7. számú teljes tanács-ülési döntvény.) A bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályok hivatalos összeállítása 220. §-ának az a rendelkezése, miszerint az a kihágás, melyért az illető tettes a vétkes cselekmény vagy mulasztás napjától számítandó három év alatt kérdőre nem vonatott, büntetés tárgya többé nem lehet, a felemelt (fokozott mérvben kiszabott) illetékek elévülésének elbírálásánál is alkalmazandó	59	324. Ha valamely törvényszékileg bejegyzett üzlet vagy vállalat több üzlettársnak tulajdona, s az egyes üzlettársak a közösen befektetett üzlettőkén felül még a közös üzletbe, illetve a cégnek külön tőkeösszegeket kölcsönöznek, s a cég ezektől a tőkéktől kölcsönadó üzlettársaknak a közös nyeresémből elkülönítve kamatot fizet: ez a kamatjövdelem tőkekamat-adó tárgyat képezi	178
227. Ha házastársak közül a nő elhal, az örökösei által az életben maradt férj nevében telekkönyvileg álló ingatlanoknak fele, közszerzeményi czimén, az elhalt nő hagyatékának lenni állittatik; s az		325. Ha a zálogjog még nem jogérvényes birói ítélet alapján jegyeztetik telekkönyvileg elő, s az előjegyzés alapját képező birói ítélet jogerős felsőbb birói ítélettel megváltoztatva lesz s így az előjegyzett zálogjog joghatályossá nem válik: az így előjegyzett zálogjog törlesztésre kiadott törlési engedély 50 kros bélyeggel látandó el	178